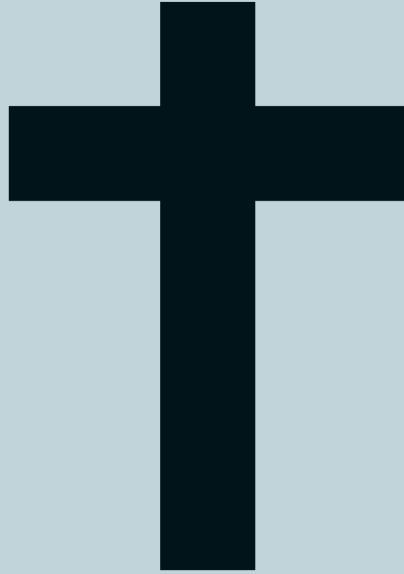

PIIPILI 1SƆ TƆM
TAKƎLAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

PHIPI LI SO TOM TAKELAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377

Contents

FRT	1
Kancaalaya	2
Luu	14
Lefi	31
Kokalvɔvɔ	52
Kusəsutu Lɛlvɔvɔ	97
Yosuwee	111
Paasənlaa	117
Luuti	138
Samiyɛɛɩ I	143
Samiyɛɛɩ II	181
Awulaa I	214
Awulaa II	252
Kutɔɔsɔtɔ I	289
Kutɔɔsɔtɔ II	327
Isətɛlasɩ	371
Nehemii	384
Isətɛɛ	404
Soopu	413
Yontu	468
Atuwa	606
Ləmayasɛɛ tɔ	636
Yontu Taa Yontu	646
Isayii	655
Selemii	722
Wula	726
Isekiyɛɛɩ	737
Taniyɛɛɩ	801
Osee	819
Sowɛɛɩ	835
Amɔɔsɩ	839
Apitiyaasɩ	851
Yonaasɩ	853
Misee	856
Nahum	865
Hapakuku	870
Sofoni	875
Asee	880
Sakalɩ	883
Malasi	897
Matiyee	901
Maləkɩ	953
Luku	986
Yohaani	1040
Tillaa Təmle	1059
Lom	1075
Kələntɩ I	1087
Kələntɩ II	1108
Kalati	1122

Ifeesu	1130
Filipov	1138
Kolosi	1144
Tesaloniki I	1149
Tesaloniki II	1154
Timotee I	1157
Timotee II	1162
Titov	1166
Filemon	1169
Hepela	1171
Saaki	1187
Piyee I	1193
Piyee II	1199
Yohaani I	1203
Yohaani II	1209
Yohaani III	1210
Yuti	1211
Kukulutu	1213
OTH	1237

Piipili Iso Təm Takəlaya
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of
Benin
[dop]

© 1999 SIM

Piipili Iso Təm Takəlaya

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

Traduction par
© 1999 SIM

Première édition imprimée
1999, SIM

Édition électronique
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

License Creative Commons
Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 non
transposé (CC BY-NC-ND 4.0).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

KANCAALAYA

Kutuluɓu

Kancaalaya takɔlaya taa cɛnɛye tɔ naaki pɛ tɛna pɛ kancaalaya. Antulinya na ɪ taa nyɛm ɲmav kancaalaya, na yɛlaa ɲmav kancaalaya, na Iso yɛlaa Iseyeli nyɛma kancaalaya. Pɛ waali ɪɛ, isɛnaya tu pɛsi na tɛ cɛkɛna antulinya wei ɪ taa tɛ we isɛntɔ tɔ, na yulɔ lonte ntɛ leye antulinya taa? Pepe tɔɔ kɛ antulinya yɛlaa fei tɛma na lelen? Yɛlaa kɛ pɛsi na pɛ tayani antulinya? Pɛ waali kɛ Iso tayana isɛna pu ya antulinya yɛlaa nyɛɔɲ tɔ, na ɪ yaa Iseyeli nyɛma caa Apɛlaham. Inɪ ɪ suna Iso piitim na Iso sɛɛtu kite.

Isɛna pɛ faya Kancaalaya takɔlaya tɔ:

Antulinya na kancaalaya yɛlaa ɲmav titite 1-2

Kancaalaya yɛlaa kpɛɛnav na Kayini na Apɛli pa tɛm titite 3-5

Lɔm waasɔyɔ kɛ Nowee waatu titite 6-10

Papɛli kutuluɓu sɔsɔɔv ɲmav titite 11

Iso yaawa Iseyeli nyɛma caa Apɛlaham titite 12:1-25:18

Apɛlaham pɛyalɔ Isaaka na ɪ saali Yakɔpu pa tɛm titite 25:19-37:1

Yɔsɛɛfu tɛm na Yakɔpu na ɪ nyɛma kɛ Icipiti titite 37:2-50:26

Pɛ Tɛna Pɛ Kancaalaya

Iso lapv kɛ antulinya na yɛlaa

¹ Waatu wei Iso caala isɛtɔnɔyɔ na tetu kɛ lapv tɛcɛci tɔ.

² Tetu nti tu we kpɛtɛ kɛ tɛ fei tapuyɔ tɛ fei nɔyɔ, na tenku lumanɲ nyɛɲ waasa pɛ tɔɔ na sɛkɛtuyɔ nyalaa, na pɛ kaasi na Iso heelim nɛɛ maki lɔm tɔɔ.

³ Ntɛna Iso tɔ si: Pɛ naaki, ɪɛna pɛ suv nav.

⁴ Iso lanɲɛ hɛɛna pɛ naakuyɔ mpu tɔ, ɪɛna ɪ faya-wɪ na sɛkɛtuyɔ.

⁵ Mpuɔyɛ Iso ha pɛ naakuyɔ mpu tɔyɔ hɛtɛ si ilim taa, na ɪ ha sɛkɛtuyɔ si ahoo. Pɛ kpaɲa tanaɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpaɲa ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku kancaalaya nyɛɲku.

⁶ ɪɛna Iso tɔ si: Patɛma ɪ weɛ isɛtaa, ɪɛna pɛ faya isɛtɔnɔyɔ taa lɔm na atɛ nyɛm.

⁷ ɪɛna pɛ lɛ mpu.

⁸ Ntɛna ɪ ha patɛma inɛyi hɛtɛ si isɛtɔnɔyɔ. Pɛ kpaɲa tanaɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpaɲa ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku naale nyɛɲku.

⁹ Mpuɔyɛ Iso tɛma si: Atɛ lɔm ɪ kpɛntɪ lona payale taa na pɛ yɛle puɔulaya tetu. ɪɛna pɛ lɛ mpu.

¹⁰ Kɛɛna Iso ha-tɛyi hɛtɛ si tetu, na ɪ yaa lɔmnaa mpe si tenkunaa, na ɪ lanɲɛ hɛɛ.

¹¹ Ntɛna Iso tɔ si: Tetu ɪ lulɛsi kunyɔnyɛm mpi pɛ we tɛɛkɔɛku tɔyɔ waani waani isu tun na nyutu na pɛ lulɛyi pɛ pee na ɛ we nyɔv. ɪɛna pɛ lɛ mpu.

¹² Mpuɔyɛ tetu lulɛsa-wɛyi waani waani, na Iso lanɲɛ hɛɛ.

¹³ Pɛ kpaɲa tanaɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpaɲa ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku tooso nyɛɲku.

¹⁴ Mpuɔyɛ Iso tɛma si: Kɛkɛsi ɪ weɛ isɛtaa na sɪ faya ilim na ahoo, na kuyɛɛɲ na pusɪ na lɔnɲɛ na yoluma,

¹⁵ na sɪ naaki tetu, ɪɛna pɛ lɛ mpu.

¹⁶ Kɛkɛsi sɔsɔɔnsɪ naaleɛ ɪ lapa, na kukɔlaya tɔki kawulaya kɛ ilim na naale nyɛɲka kɛ ahoo. Na ɪ la isɛtɔlɔnɔsi tɔtɔ.

¹⁷ Mpuɔyɛ Iso tɔ si tɛnaya isɛtaa na sɪ naaki tetu tɔɔ,

¹⁸ na sɪ tɔki kawulaya kɛ ilim na ahoo, na sɪ faya ilim na sɛkɛtuyɔ.

19 Pə kpaɣa tanaŋ na pə suna taanaɣa, na pə kpaɣa ahoɔ na pə nyaali tɔ, pə kɔɛnta kuyaku liyiti nyəŋku.

20 M'pɔɣɔ Isɔ tɔma si: Weesuɣu nyəm í sú lɔmnaa taa na sumasi náá kuləɣi isɔtaa.

21 Ulena Isɔ lá lɔm taa tɔɣələŋ na pə taa weesuɣu nyəmnaa ke waani waani, na sumasi təna, na ɪ lanɣe hee,

22 na í kooli-təɣi kɔpantu na í tɔ si: ɪ lɔli na í huki na í sú tenkuna, na sumasi náá huki tɛtu tɔ.

23 Pə kpaɣa tanaŋ na pə suna taanaɣa, na pə kpaɣa ahoɔ na pə nyaali tɔ, pə kɔɛnta kuyaku kakpasɪ nyəŋku.

24 M'pɔɣɔ Isɔ tɔma si: Tɛtu í lɔlɔsi weesuɣu nyəm tənaya waani waani ɪsu tɔla na taale wontu na aɛ nyamanyamanaa təna, ulena pə lá mpɔ.

25 Wontunaa mpe pa tənaya ɪ lapa, paa tɔla paa taale wontu paa aɛ nyamanyamanaa, na ɪ lanɣe hee.

26 M'pɔɣɔ Isɔ tɔma si: Tə ɲmá yulɔ na í wee ɪsu tá tətɛɲelɛŋ na í tɔɣɔ kawulaya ke wontu təna tɔ, paa tiina paa sumasi paa nti.

27 Kelena í ɲmá yulɔ ɪsu ɪ maɣamaya ɪ wee tɔ. Apalɔ na alɔ ke ɪ ɲmá-we ɪsu ɪ weu tɔ

28 na í kooli-weɣe kɔpantu. Ulena í heeli-we si: ɪ lɔli na í huki na í sú tɛtu na í pəsi-ti na í tɔɣɔ kawulaya ke tiina na sumasi na aɛ wontu təna tɔ na í paasəna-ti.

29 Mə tɔɣənaya nté konyənyəm na tun təna pee.

30 Wontu na sumasi na weesuɣu nyəm təna tɔɣənaya nté nyutu kuləkəkəkətu təna. Ulena pə lá mpɔ.

31 Mpuɣule Isɔ nyənna na ɪ lanɣe hee səsəm. Pə kpaɣa tanaŋ na pə suna taanaɣa, na pə kpaɣa ahoɔ na pə nyaali tɔ, pə kɔɛnta kuyaku naatoso nyəŋku.

2

1 Isəna Isə lapa isətaa na aɛ na pə taa weesuɣu nyəmnaa təna tɔɣɔle.

2 Kuyaku naatoso nyəŋku wule ke Isə tɛesa ɪ tɔma, ulena í heesi naatosompɔɣəlaya nyəŋku wule.

3 Pə tɔ kə Isə koola-kuyɔ kɔpantu na í fayasi-kɔ na kɔ mpaa si kɔ kə ɪ nyəŋku.

4 Isəna Isə lapa isətənyu na aɛ tɔɣɔle.

Isə tun taale

Waatu wei Taca Isə lapa aɛ na isətənyu tɔ,

5 nyutu taa tiika nakəli ka taa fei tɛtu tɔ, pəcɔ nyiilaya nakəli ka taa nyɔki. Mpi tɔ, Taca Isə táá yeləta si tɛv í nu. Pəyele yulɔ nɔɣɔlɔ ɪ taa fei si í hala tɛtu.

6 Ama nikaya kraakayana na pə niyitiyi tɛtu təna.

7 M'pɔɣɔ Taca Isə kpaɣa tɛtu na í lá yulɔ, ulena í woso yulɔ muna tɛe kə weesuɣu heelim. Tənayaɣe yulɔ suu feesuɣu.

8 Ulena í lá tun taale ke Iteni taa kə ilim təlule tɔ, na í su yulɔ inəɣi tə taa.

9 Ntəna Taca Isə yeɣe na tun kɔpaŋ nyɔ Iteni taa tənaya waani waani na ɪ pee tɔɣɔ na leɣe. Na tɔɣɔ ɲku kɔ pee haaki weesuɣu tɔ, na kɔpantu na ɪsaɣatɔ pə cəkənaɔ nyəŋku ka səŋa heku taa.

10 Na pɔɣɔ nakəli keɣe ká faya Iteni taa na ká niyitiyi tun taale na ká hela pusi liyiti ke Iteni waali.

11-12 Kancaalaya nyəŋka həte nté Pisəŋ, keɣe ka cəna Hafila tɛtu nti tə taa wɔla kɔpaŋ na tulaalu kɔpaŋ na liyitee pəle kɔkɔɛtəle pə wee tɔ.

13 Pɔɣɔ naale nyəŋka həte nté Kihəŋ na keɣe ka cəna Kusi tɛtu təna.

14 Na tooso nyəŋka həte nté Tikili, keɣe ka kɔpəna na ilim təlule tɔ kə Asili tɛtu taa. Pɔɣɔ liyiti nyəŋka həte nté Ifəlati.

15 M'pɔɣɔ Taca Isə su yulɔ ke Iteni taale ɲtə tə taa si í hala na í paasəyənə-tə.

16 Kelena í tó yulv sí: N pəsəyi na ń təyɔ taale tunj təna pee.

17 Ama kupantu na isayatu pə cəkənav tɔyɔ pee paasi ké n kaa təj. Pəpətu fei lelenj, kuyanjku ń təyɔ-ye isu n səpa.

18-20 Tetv ke Tacaa Isə ka lapa taale wontu təna, na sumasi təna, na í lá na tó polo yulv kinj sí í nyi həla nna í ká ha-ti tɔ, na anəyi pa yaaki-ti. Ḿpúyú yulv hawa tala tənaya həla, na taale wontu na sumasi təna. Ama í ta hiki sənlv wei í muna-í tɔ. Ḿpúyú í təma sí: Pə fei sí yulv í caya í tike ke mpv.

21 Ulena Tacaa Isə lá na tom kpa yulv na í too isu í səpa, na í ləsi í səntaaya ləjka na í waasi nantu ke ka lonte.

22 Ntəna í məjina səntaaya njka í ka ləsa apalv taa tɔ na í njmana alv na í cəla-í.

23 Tənayale yulv təma sí:

Ajhaa, má na inə tə kaana nantu na mwə.

Mpi tɔ, ma taa ké pa ləsa-í, ílé í həte nté alv.

24 Pə tɔɔ ké apalv ka yele í caa na í too na í na í alv pá caya na pá pəsi yulv kulvm.

25 Yulv na í alv pa tənaya kpela ke pa naaleye, pəcó fele natəli tə fei-we.

3

Isə təyənuyv ke Atam na í alv

1 Taale wontu nti tə təna Tacaa Isə lapa mpv tɔ, tum kələna tə tənaya acilayatu. Mpuyle kuyaku nakəli tum pəsa alv sí: Ule tampana Isə yəyətəa sí í taa təyɔ taale tunj təna pee yaa?

2 Kelena alv náá cɔ sí: Aai, tə tóki haləm tunj təna pee ké.

3 Ama pə kaasuyv tɔyɔ njku kv we haləm həkv taa tɔ kv pee tɔ, Isə təma sí: I taa təj-ye, pəcó í taa tokina-yéyɛ tokinav mayamaya, pə taa kəɔ na í sí.

4 Mpuyle tum nəyɔ təkpaɔv sí: Ii səki se.

5 Ama Isə nyámá sí kuyaku njku í tənə-ye, mə isə kuliyi ké isu iní í wəv tɔ, na í nyámá kupantu na isayatu.

6 Alv nawə sí tɔyɔ njku kv nyənuyv wə teu, pəcó kv pee wə isesemle na a kuliyi yəlaa isə. Ntəna í kooli-kó na í təyɔ, na í kaasi na í cəla í paalv na ílé í təyɔ tətɔ.

7 Tənayale pə kula pa naaleye mpv pa isə na pá cəkəna sí pa wə tapakpela. Ulena pá caa hatv kwəlatv natəli na pá təyɔli.

8 Pə keesa taanaya Ule Isə Tacaa pola í taale tɔɔ ké cəv nté na pá nu í nəyɔ. Ulena yulv na í alv pá sé na pá njmeli taale tunj həkv taa.

9 Ama Isə Tacaa yáá yulv sí: Leyə n wəna ye?

10 Ḿpúyú í cəwa sí: Ma nu nyá nəyɔ ke taale taa Ulena səyɔntv kpa-m na má sé na má njmeli. Mpi tɔ, ma wə tapakpəte.

11 Tənayale Isə Tacaa nəyɔ təkpaɔv sí: Awe heelina-nj sí n wə kpəte? N təyɔ tɔyɔ njku iní maa kisina-nj təyɔ?

12 Kelena yulv sí: Ma təyaa yáá, Ule alv wei iní n ha-m tɔ iní í cələna-m na má təyɔ.

13 Ntəna Isə Tacaa pəsi alv sí: Pepe tɔɔ ké nyá lapa mpv? Alv nəyɔ təkpaɔv sí: Tum təsəna-m na má təyɔ.

14 Ḿpúyú Tacaa təma tum sí:

Timpi n lapa mpv tɔ, pu kpatí nyá yule tɔɔ ké kpaakpaale na pə kəli wontu təna, nyá lotu tɔɔ ké n ká tuuki nəɔnəɔ na ń tóki tetv, haləna nyá səm.

15 Maa tó patule ke nyá na alv mə həkv, na nyá luluyv nyəma na í luluyv nyəma pa həkv, paa nanjti nyá nyuyv na nyáá ló pele pa nəkikite.

16 Ulena Isə tó alv sí:

Maa sɔsɔ-ŋ wɔsasi ke nyá ahontotɔ waatu,
na nsəyi n ká lɔlɔna, na n ká nyuləyi nyá paalu ké teu.
Ama ílé ɪ ká la nyá sɔsɔ.

¹⁷ ɪlena í pəsəna apalu tɔɔ si: Timpi n nuna nyá alu na n tɔɔ tɔɔ ŋku maa kisina-ŋ tɔ.

Ma tənsəyi tetu ke mpusi ké nyá mayamaya nyá tɔɔ.
Wahala na wahala ké na pɔcɔ́ n hiki nyá tɔɔnaya haləna nyá səm.

¹⁸ Nyutu isayatu ke n ká hala na pɔcɔ́ n hiki nyá hatəmɔtu.

¹⁹ Ye hanaya ta sɔ-ŋ, n kaa hiki ɪawte na n mɔli.

Haləna kuyaku ŋku paa pi-ŋ tetu nti paa ŋmana-ŋ tɔ tɔ taa tɔ.

Mpi tɔ, n ké tetu ké, pɔcɔ́ n ká tayanɪ kulɔmtu ntəyi pəsuyɔ tɔtɔ.

²⁰ Mpuɔule Atam ha ɪ alu si Ifa. Mpi tɔ, inəɔɔle yəlaa təna too.

²¹ ɪlena Iso Taca kɔ wontu natəli na í liti-ti na í tɔɔli Atam na ɪ alu.

²² Tənaɔ Iso Taca yɔɔta si: Nɔɔnɔ yulu pəsə isu tá taa nɔɔɔɔɔle kupantu na isayatu pə nyəm təm taa. Pə tɔ tɔ, tɔ taa ye le na í tɔɔ weesuyɔ tɔɔ pəle na í wɛɛna weesuyɔ ke tam tɔɔ.

²³ ɪlena Iso tɔɔni-ɪ Iteni taale taa si í suv haləm ke tetu nti pa ŋmana-ɪ tɔ.

²⁴ Mpu pə lapəna na í tɔɔni Atam na í su isəta tɔɔna na pá tɔɔ taale mpaav na pá ŋmɛləsəyi pa layale na á mɔɔ kəkəsɪ ke ŋmɛlev ŋmɛlev si nɔɔɔli í taa kɔɔtəna weesuyɔ tɔɔ.

4

Kayini na Apɛli pa təm

¹ Mpuɔú Atam nyəmá ɪ alu Ifa na ílé í lá teu na í lɔli Kayini. ɪlena í tɔ si: Ma hika apalupəyaya na Taca tɔɔ.

² Pəle pə waali ké ɪ lɔla ɪ neu Apɛli.

Apɛli ka ké tiikilu na Kayini ke hátɔ.

³ Mpuɔú kuyaku nakuli taalu ləsa ɪ hatəmɔtu taa na í lá Taca ke kətaya.

⁴ ɪlena neu náá kpa ɪ heeŋ taa ké kancaalaya kulɔlɔŋ nim nyəŋ na í lá kətaya tɔtɔ. ɪlena Taca nyəm Apɛli kətaya na pə kɛsəna-ɪ.

⁵ Ama ɪ kisa Kayini nyəŋka. Tənaɔle pə hanə-ɪ teu isu nɔɔhəle taa kəkə, na ɪ isəntaa sɔŋ.

⁶ ɪlena Taca pəsɔ-ɪ si: Pepe tɔɔ ké nyá isəntaa sɔŋaa?

⁷ Ye kupantu ke n laki, nyá isəntaa í hetɪ. Ama ye isayatu ke n laki, kulɔmtu nti tɔ papəna nteye nyá nɔɔnɔ tɛɛ isu tɔɔɔɔɔ na tɔ tɔɔ-ŋ, na tɔ caa-ŋ kəɔɔɔ. Ama pəsɔ-ti na n kəli-ti.

⁸ Tənaɔ Kayini təma ɪ neu si: Tɔ kpa taale, ɪlena Kayini kulɔ ɪ tɔɔ ké təna na í ku-ɪ.

⁹ Mpuɔule Taca pəsə Kayini si: Nyá neu Apɛli wele? ɪlena í cɔ si: Ma nyəmá timpi ɪ wɛɛ tɔ? Ma ké ma neu tɔɔna na?

¹⁰ ɪlena Taca pəsɔ-ɪ si: Pepe lapa mpu? Ma nawa nyá neu caləm ke atɛ, na pə wɛɛ si má lɛtɪ-ŋ.

¹¹ Nɔɔnɔ tetu ká tənsɔ-ŋ mpusi ké timpi n yɛlaa na tɔ haa nɔɔ na tɔ li nyá neu caləm ke nyá niŋ taa tɔ.

¹² Paa n ká hala-təyi isəna, n kaa waa pulu. N ká la yem cɔɔlu, n kaa wɛɛna tɔyaya.

¹³ Mpuɔule Kayini cɔwa Taca si: Ma saləka kəla-m.

¹⁴ Nyəmɪ, sanə n tɔɔnəyi-m tetu kupantu tənɛ tɔ taa kɛle, ma kaa tasa nyá isəpəle taa ké loosuyɔ. Maa pəsɔ yem cɔɔlu, ma kaa wɛɛna tɔyaya, na wei í hika-m ɪ ku-m.

15 Tənaɣale Tacaa nəɣə təkpaɔ sɪ: Aaɪ, ye wei í kɔwa Kayini, ɪsu ma fəla pɔntu ke pə təm naatosompɔɣɔlaya.

Uena Tacaa yɔsɪ Kayini sɪ ye wei í na-ɪ í taa kɔ-ɪ.

16 Ntəna í se Tacaa na í polo ɪ caya timpɪ pa yaa sɪ Yemcɔlaate tɔɣə Iteni ilim təlule tɔɔ.

Kayini lɔlɔɣɔ nyɔma

17 M'pɔɣɔ Kayini nyəmá ɪ alɔ na í lá teu na í lɔlɪ Henəki. Uena í ŋmá ɪcate na í ha-tɛɣe ɪ pɔyalɔ hətɛ.

18 M'pɔɣɔ Henəki lɔla Uaati na Uaati lɔlɪ Mehuyayɛli na Mehuyayɛli lɔlɪ Metusayɛli, ɪlena Metusayɛli lɔlɪ Lemeki.

19 Alaa naale ke Lemeki kpaɣaa, kancaalaya nyəŋ hətɛ nté Ata, naale nyəŋ sɪ Sila.

20 M'pɔɣɔ Ata lɔla Yapaali. Yapaali ɪnɪ ílé ɪ piitim nté mpa pa tiikiyi kaləkəŋ na pá sɔvki coka taa tɔ.

21 Ué ɪ neu hətɛ nté Yupaali. Yupaali ɪnɪ ɪ piitim nté mpa pa makɪ saŋkɔnaa na pá hɔlɔɣɪ həsɪ tɔ.

22 Sila ílé ɪ lɔlənə nteɣe Tupaali-Kayini, wei ɪ luki nyəɣəlɔɣɔ kɔsɛɛmɔɣɔ na nyəɣəlɔɣɔ mayamaya wontu tɔ. ɪ neu ke pa yaakaya sɪ Naama.

23 M'pɔɣɔ Lemeki təma ɪ alaa Ata na Sila sɪ:

Ma alaa mɛ, í nu ma təm yoo.

Mə taa lɔlɔ paalɔ cətəla-m ké na má kɔ-ɪ.

24 Təm naatosompɔɣɔlaya ke paa lɛɛti Kayini kɔlɔ.

Uena pá lɛɛti ma kɔlɔ ke təm nutoso na naanɔwa na naatosompɔɣɔlaya.

25 Atam pa tasa apalɔpəyaya ke lɔlɔɣɔ ɪlena Ifa ha-keɣe hətɛ sɪ Sɛɛti, sɪ Tacaa ha ɪnəɣɪ apalɔpəyaya lɛŋka ke Apɛɛli wei Kayini kɔwa tɔ ɪ lonte.

26 Sɛɛti ná lapa yɔlɔ na í lɔlɪ apalɔpəyaya na í ha-ke sɪ Inɔɔsɪ. Waatu ɪnəɣɪ yəlaa caala Isə ké sɛɛv sɪ Tacaa.

5

Atam lɔlɔɣɔ nyɔma

1 Atam lɔlɔɣɔ nyɔma həla ntə cənɛ. Waatu wei Isə ŋmá yɔlɔ tɔ, ɪ ŋma-ɪ ké ɪsu ɪ wɛɛ tɔ.

2 Apalɔ na alɔ ke ɪ ŋmawa na í ha-wɛ sɪ yəlaa na í kooli-wɛɣe kɔpantɔ.

3 Atam pɔsɪ lapa nunɔwa na hiu na naanɔwa (130) ké ɪlena í lɔlɪ pəyaya na ká kpaɣa-ɪ tətɛŋɛlɛŋ na í ha-keɣe hətɛ sɪ Sɛɛti.

4 Sɛɛti lɔlɔɣɔ waali Atam tɔɣə pɔsɪ nasənaasa (800) na sɪ taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔɣɔ.

5 Atam pɔsɪ təna yoosa nasənaasa na nunɔwa na hiu na naanɔwa (930) ɪlena í sí.

6 Sɛɛti pɔsɪ lapa nunɔwa na kakpasɪ (105) ɪlena í lɔlɪ Inɔɔsɪ.

7 Inɔɔsɪ lɔlɔɣɔ waali Sɛɛti tɔɣə pɔsɪ nasənaasa na naatosompɔɣɔlaya (807) na sɪ taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔɣɔ.

8 Sɛɛti pɔsɪ təna yoosa nasənaasa na nunɔwa na naanɔwa na naale (912) ɪlena í sí.

9 Inɔɔsɪ pɔsɪ lapa nunaasa na naanɔwa ɪlena í lɔlɪ Kenəŋ.

10 Kenəŋ lɔlɔɣɔ waali Inɔɔsɪ tɔɣə pɔsɪ nasənaasa na naanɔwa na kakpasɪ (815) na sɪ taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔɣɔ.

11 Inɔɔsɪ pɔsɪ təna yoosa nasənaasa na nunɔwa na kakpasɪ (905) ɪlena í sí.

12 Kenəŋ pɔsɪ lapa nutoso na naanɔwa ɪlena í lɔlɪ Malələli.

13 Malələli lɔlɔɣɔ waali ɪ tɔɣə pɔsɪ nasənaasa na nule (840), na sɪ taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔɣɔ.

- 14 Kenanɗ pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na naanɔwa (910) ilɛna í sí.
- 15 Malalɛli pusi lapa nutoso na kakpasɪ ilɛna í lɔli Yɛlɛti.
- 16 Yɛlɛti lɔlɔyɔ waali Malalɛli tɔyɔ pusi nasɛnaasa na hiu na naanɔwa (830), na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlɔyɔ.
- 17 Malalɛli pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunaasa na naanɔwa na kakpasɪ (895) ilɛna í sí.
- 18 Yɛlɛti pusi lapa nunɔwa na nutoso na naale (162) ilɛna í lɔli Henɛki.
- 19 Henɛki lɔlɔyɔ waali ɪ tɔyɔ pusi nasɛnaasa (800), na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlɔyɔ.
- 20 Yɛlɛti pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na nutoso na naale (962) ilɛna í sí.
- 21 Henɛki pusi lapa nutoso na kakpasɪ ilɛna í lɔli Metusalem.
- 22 Metusalem lɔlɔyɔ waali ɪ tɔyɔ pusi ɲmɔnɔyɔ na nunɔwa (300), na si taa kɛ ɪ tɛna Iɔ kɛ teu na ílɛ í wɛ ɪ waali, na í tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlɔyɔ.
- 23 ɪ pusi tɛna yoosa ɲmɔnɔyɔ na nunɔwa na nutoso na kakpasɪ (365).
- 24 Henɛki ka tɛna Iɔ kɛ teu kɛ na Iɔ wɛ ɪ waali. Pɛ kɔma na pɛ kɛɛsi ilɛna Iɔ kɛɣa-ɪ na ɪ ɪɛ, nɔyɔlv ta tasa-ɪ nav.
- 25 Metusalem pusi lapa nunɔwa na nunaasa na naatosompɔyɔlaya (187) ilɛna í lɔli Lemɛki.
- 26 Lemɛki lɔlɔyɔ waali ɪ tɔyɔ pusi nasɛtoso na nunɔwa na nunaasa na naale (782), na si taa kɛ ɪ lɔla apalɔpiya na alɔpiya.
- 27 Metusalem pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na pɔyɔlayafɛi nutoso na naanɔwa (969) ilɛna í sí.
- 28 Lemɛki pusi lapa nunɔwa na nunaasa na naale (182) ilɛna í lɔli apalɔpɔyɔyɔ
- 29 na í ha-ke si Nowee. Mpi tɔ, ɪ tɔmɔyɔ si ɪnɛ ɪnɪ ɪ ká heɛsɛna tá lanja kɛ ta ɪkaalɛnaa na tá wahala tɛma taa kɛ tɛtv nti ɪnɪ Tacaɔ tɛɲsa mpusi kɛ tá tɔɔ tɔ tɔ taa cɛnɛ.
- 30 Nowee lɔlɔyɔ waali ɪ tɔyɔ pusi nasɛle na nunɔwa na nunaasa na naanɔwa na kakpasɪ (595) na si taa kɛ ɪ lɔla apalɔpiya na alɔpiya.
- 31 Lemɛki pusi tɛna yoosa nasɛtoso na nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naatosompɔyɔlaya (777) ilɛna í sí.
- 32 Nowee pusi lapa nasɛle na nunɔwa (500) ilɛna í lɔli Sem na Kam na Yɛfɛtɛ.

6

Yɔlv isayatu

- 1 Yɛlaa kɔma na pá huki tɛtv tɔɔ na pá lɔli pɛɛlaa.
- 2 Ḿpɔyɔ ɪsɔtaa yɛlaa nawa si pɛɛlaa mɛ pa tewa, ilɛna pá kɛɣa pa taa mpa pa sɔɔlaa tɔyɔ alaa.
- 3 Ntɛna í tó si: Ma feesuɣu kaa caya yɔlv taa kɛ tam. Mpi tɔ, ɪ kɛ yɔlv kɛ. Pɛ tɔɔ tɔ pɛ kɛɣav pɛnɛntɛ tɔ ɪ weesuɣu tɛna tayalɔɲ ntɛ pusi nunɔwa na hiu (120).
- 4 Waatv wei pa lɔla pa piya mɛ tɔ pa lapa tookonaa kɛ na pá kɔɔ na pá tasa tookonaa mɛɣɛ lɔlɔyɔ, na mɛ pa lapɛna lɔɲtaa akanaa na pa hɛtɛ yaa.
- 5 Ḿpɔyɔ Tacaɔ nawa si yɛlaa isayatu telɛsa mpɔle kɛ tɛtv taa, na ɪsayalɛmɔyɔsɔle tike kɛ pa wɛna paa ɪfemle nte.
- 6 Ḿpɔyɔ Tacaɔ lanɲɛ wakɛlaa na pɛ wu-ɪ sɔsɔm kɛ mpi pɛ tɔɔ ɪ ɲmá yɔlv tɔ.
- 7 Ntɛna í tó si: ɪsu ma kpiisa yɛlaa mpa ma ɲmawa tɔyɔ tɛtv tɛna tɔɔ, pɛ kɛɣav yɔlv na pɛ polo tɔtɛ tɔ, na sumasi, na atɛ nyamanyamanaa tɛna tɔ. Ma lanɲɛ wakɛlaa pa ɲmav kɛ.
- 8 Ama Nowee tike kɛ Tacaɔ lanɲɛ hɛɛnaa.

Nowee waasɔyɔ

9-10 Nowee na ɪ nyéma pa tɔm ntɔ. Nowee ka wɛna piya tooso kɛ, Sem, na Kam, na Yɛfɛtɛ. ɪ ka kɛ kɔpaŋ kɛ na ɪ siyisaa na ɪ tɔŋɔɣi ɪsɔ kɛ teu ke ɪ waatu taa na ɪsɔ wɛ ɪ waali.

11 Yɛlaa ka wakɛlaa kɛ, na pɔ lakɪ tɔmɔɣa mɔsɔŋ ke ɪsɔ ɪsɛntaa.

12 ɪsɔ nyɛna tetu ɪlɛna ɪ nɔ si yɛlaa tɛna wakɛlaa kɛ.

13 Mpuɣulɛ Tacaa heela Nowee si: Ma tɔ ma taa si maa wakɛli yɛlaa tɛna, mpe pa suulina ɪsɔɣatɔ ke antulinya taa. Pɛ tɔ tɔ maa kpiisi pa tɛnaɣa tetu tɔ.

14 Caa tɔɣɔ kɔpaŋku nakuli na ɲ saaki nyɔ tɔɣi atakaa pɔɣɔlvɔ sɔsɔw^a na ɲ tala ku taa kɛ naŋsi naŋsi, na ɲ taa-kɔɣɔ tɔɣɔ cɛlɛm ke ku taa na ku waali.

15 ɪsɛna n kɔ la-kɔ tɔɣɔlɔ, ku tɔɣɔlɔŋ kɔ wɛɛ mɛɛtɛlɛnaa nuɔɔwa na nule na naanɔwa (150) na ku wan ke mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɪ na ku kɔŋkulɔmɔŋ ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasɪ.

16 Na ɲ tɔli-kɔɣɔ pɛtote ke mpiiŋ naale ke lɔpɔtɔ luyɔ tɛɛ na nɔnɔɣɔ ke ku kɔŋkɔŋ taa. Na ɲ la-kɔɣɔ atɛ na ɪsɔ kutulɔŋ ke tooso.

17 ɪlɛna mɔɔ yɛle na lɔm sɔsɔwɔm watɪ tetu tɔ, na mɔ kɔ pɛ tɛna mpi pɛ feesiɣi tɔ. Tetu tɔ nyɛm tɛna kɔ sɛna.

18 Ama mɔ na nyɔ tu pɛɛli nɔɣɔ si maa waasi-ŋ. Na nyana nyɔ alɔ na nyɔ pɛyalaa na nyɔ poolaa ɪ kɔ suv ku taa.

19-20 Na ɲ lɛsi wontu tɛna taa kɛ apalɔ na alɔ, na sumasi taa kɛ mpu na atɛ nyamanyamanaa taa kɛ mpu tɔtɔ, na tɛ suv nyɔ kin ke atakaa pɔɣɔlvɔ taa na pɛ ya tɛ piitim.

21 Kpaɣa tɔɣɔnasɪ nsi nsi mɔ na wontunaa mpe ɪ kɔ tɔki tɔ.

22 Mpu ɪnɔɣi Nowee tɔŋaa na ɪ lɔ pɛ tɛna mpi ɪsɔ tɔ-ɪ tɔ.

7

Nowee suv atakaa pɔɣɔlvɔ taa

1 Mpuɣɔ Tacaa tɔma Nowee si: Nyana nyɔ tɔɣaɣa tɛna ɪ suv atakaa pɔɣɔlvɔ taa. Mpi tɔ, nyɔ tike ke ma nawa wei ɪ nukɛna-m tɔɣɔ yɛlaa paŋɛ pa hekɔ.

2 Lɛsi wontu nti pa pɛsɔɣi pɔ lɔ kɔtɔɣa tɔɣɔ apalɔ na alɔ kɛ tɔm naatosompɔɣɔlaya. ɪlɛna ɲ lɛsi nti tɛ fɛi kɔtɔɣa lapɛnɔw tɔɣɔ apalɔ na alɔ tike.

3 Na ɲ lɛsi sumasi taa kɛ apalɔ na alɔ kɛ tɔm naatosompɔɣɔlaya, na ɲ waasi si piitim na si taa tɛ tetu tɔ.

4 Pɛ tɔɣa pulɔ tɔ, pɛ kaasa wɛɛ naatosompɔɣɔlaya kɛ na mɔ yɛle na tɛv nu ilim na ahoo ke kɔyɛɛŋ nule tɛcu, na lɔm kpiisi yɛlaa na wontu tɛna.

5 ɪlɛna Nowee la pɛ tɛna ɪsu Tacaa heela-ɪ tɔ.

Lɔm sɔsɔwɔm watɔvɔ

6 Pɛnaɣa ŋka lɔm waasa tetu tɔ Nowee wɛna ɪsu pusi nasɛtoso (600).

7 ɪlɛna ɪ na ɪ alɔ na ɪ pɛyalaa na ɪ poolaa pɔ suv atakaa pɔɣɔlvɔ taa na pɔ fiti lɔm kɔwɔɔsɛm mpi.

8 Mpuɣɔ wontu nti pa pɛsɔɣi pɔ lɔ kɔtɔɣa tɔ na nti tɛ fɛi kɔtɔɣa lapɛnɔw tɔ na sumasi na atɛ nyamanyamanaa tɛna

9 suv atakaa pɔɣɔlvɔ taa kɛ apalɔ na alɔ ɪsu Tacaa ka heeluyɔ Nowee tɔ.

10 Kɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya tɛɛwa ɪlɛna lɔm watɪ tetu tɛna.

11-12 Nowee lɔlvɔ pɛnaɣa nasɛtoso nyɛŋka ɪsɛtɔ naale nyɛŋ kɔyɛɛŋ naanɔwa na naatosompɔɣɔlaya nyɛŋku wule ke tɛv anaam nɔɣɔlɔ ɪ pɛla ilim na ahoo, halɛna kɔyɛɛŋ nule tɛcu. Pɛ caya kɛ ɪsu ɪsɛtɔnɔvɔ yawa na atɛ sɛɛlaa nɔɔ tɔli ɪsu pɔŋ sɔsɔŋ.

13 Kuyaku ŋku ku maɣamɔɣa ke Nowee na ɪ alɔ na ɪ pɛyalaa Sem na Kam na Yɛfɛtɛ na ɪ poolaa tooso pa suv atakaa pɔɣɔlvɔ.

^a 6:14 *atakaa pɔɣɔlvɔ sɔsɔw*: Tɛ ta caa si tɛ tɛlɛsi si kpiɔlvɔ mpi tɔ, pɛ tɔɣa Nowee caa si ɪ na ɪ samaa pɔ suv na pɛ tɛsi lɔm.

14 Pá na wontu tənaya piitim piitim. Pə kraɣav tɔla, na taale wontu, na sumasi, na ate nyamanyamanaa təna.

15-16 Ḿpóyó wontu təna sú atakaa pəɣɔlvɔv taa ké apalv na alv isu Iso ka heeluvɔv Nowee tɔ. Ilena Tacaa təkɪ pa tɔɔ.

17 Kuyeeɲ nule tɔcu ké tev nuwa, ilena lvm kpa na pə kelɪ atakaa pəɣɔlvɔv, na pə kraasi-kuvɔv isɔtaa.

18 Lvm tɔɔwa səsəm na pə sú tetv tɔɔ na atakaa pəɣɔlvɔv náá we pə tɔɔ təhɔɲlee.

19 Pə tɔɲna suɣu na pə puki haləna pə waasi pɔɔɲ səsɔɔɲ ɪɪ təna ke antulinya təna taa.

20 Lvm kpawa na pə tee pɔɔɲ ke kɔɲkɔlvɔmɔɲ ke meɛtələnnaa kakpasɪ.

21-22 Antulinya taa weesuɣu nyəm təna sərəna, pə kraɣav yɔlaa na wontunaa tɔ.

23 Ḿpóyó Tacaa kpiisa weesuɣu nyəm tənaya tetv tɔɔ. Nowee na ɪ nyéma mpa paa we atakaa pəɣɔlvɔv taa tɔ pa tike ke pə yelaa.

Lvm kówáásəm nyɔɔv

24 Ḿpóyó lvm suwa tetv tɔɔ ké kuyeeɲ nuɔɔwa na nule na naanɔwa (150) tɔcu.

8

1 Iso tá sɔɔ Nowee na wontunaa mpa paa we ɪ kiɲ ke atakaa pəɣɔlvɔv taa tɔ pa tɔɔ. Ilena í yelev na heelim má na lvm nyɔɔ.

2 Na ate seɛlaa təkɪ na isɔtɔɔvɔv nyala na tev fee kv ta tasa nuw.

3 Ilena lvm nyɔɔ tetv tɔɔ. Kuyeeɲ nuɔɔwa na nule na naanɔwa (150) taa ké lvm caala pasvɔv.

4 Ḿpóyó atakaa pəɣɔlvɔv polaa na kú caya Alalaa puvɔv nyuvɔv taa ké isɔtv naatosompəɣɔlaya nyəɲ kuyeeɲ naanɔwa na naatosompəɣɔlaya nyəɲkv wule.

5 Na lvm pasəɣɪ mpv, haləna isɔtv naanɔwa nyəɲ kuvaku kancaalaya nyəɲkv wule nte pə nyu pɔɔɲ nyɔɔɲ tɔ.

6 Kuyeeɲ nule teeɔwa ilena Nowee tvli atakaa pəɣɔlvɔv pətote

7 na í ləsi katəkətvɔv na kú cɔɔkɪ isɔtaa ké yem, haləna lvm nyɔɔ tetv tɔɔ.

8 Ilena í ləsi alukuku sɪ ɪ naa sɪ lvm pasa tetv tɔɔ yáá isəna.

9 Ama alukuku laɲa timpɪ í tu sopi sopuɣu maɣamaya tɔ, ilena í mələna Nowee tɔɔ. Mpi tɔ, lvm ká waasa tetv təna tɔɔ ké. Na Nowee siisi na í kpa alukuku na í mələna-ɪ ɪ kiɲ.

10 Nowee tasa taɲvɔv tətəɣə kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya ilena í ləsi alukuku ke təm naale nyəm.

11 Taanaya taanaa ilena ílé ɪ mələna Nowee tɔɔ na tɣv hatv kɔɲɛɣətətv tvuna ɪ nəɣə. Tənaɣale Nowee cəkənaa sɪ lvm pasa tetv tɔɔ.

12 Nowee tasa taɲvɔv ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya tətə, ilena í tasa alukuku ke ləsvɔv ke təm tooso nyəm. Ama alukuku ta tasa məlvɔv.

13 Pənaya nasətoso na kulvmaya nyəɲka isɔtv kancaalaya nyəɲ kuvaku kancaalaya nyəɲkv ke lvm nyɔɔwa tetv tɔɔ. Nowee kɔɔla atakaa pəɣɔlvɔv ləpvtv ilena í ná sɪ tetv wɔlaa.

14 Isɔtv naale nyəɲ kuvaku hiu wule ke tetv tɔɔ wɔlaa təwəɣawaya.

15 Mpɔvɔle Iso tɔma Nowee sɪ:

16 Nyana nyá alv na nyá pəɣalaa na nyá poolaa í lu atakaa pəɣɔlvɔv taa.

17 Na ń kpənaa wontunaa ntɪ tə təna. Pə kraɣav tɔla na sumasi na ate nyamanyamanaa təna tɔ, tɔ lɔli na tɔ huki na tɔ yá tetv tɔɔ.

18-19 Ilena Nowee-we na wontu təna pá lu atakaa pəɣɔlvɔv taa.

20 Ḿpóyó Nowee ɲmá Tacaa ke kətaya tɔlate, ilena í ləsi wontu təna ntɪ tə mɔna kətaya lapv tɔ na sumasi nsi sɪ mɔna kətaya lapv tɔ sɪ təna sɪ taa ké kulvm kulvm isu tə piitimnaa wee tɔ na í lá Tacaa ke kətaya ɲka kəkə lusa ka təna tɔ.

²¹ Tacaa nu kɔtaga ŋke ka sɔɔsɔŋ na ɪ lanɲe hee na ɪ tɔ si: Ma kaa tasa tetu ke mpusi tɔŋsuɣu ke yulu isayatu tɔɔ isu maa lapu tɔ, na ma kaa tasa weesuɣu nyɛm tɔnaya wakɔlvu. Mpi tɔ, yulu lamayasɔle kɛ isayale ke hatoo ɪ hɔɔv tɛe kɛ.

²² Tuutu na kɔmtu, watu na hanaya, lɔŋle na yoluma, ilim na ahoo pɛ kaa yeke lapu halɛna antulinya polo na ɪ kɔli.

9

Nowee na Iso pa nɔɔ pɛelvu

¹ Mɔrɔgɔ Iso koola Nowee na ɪ piya ke kɔpantu si: ɪ lɔli na ɪ huki na ɪ sɔ tetu.

² Ma tɔ mɛ nin taa kɛ wontunaa tɔnaya, paa ate nyɛntu, na sumasi, na tiina, na ate nyamanyamanaa. Pɛ tɔɔ kɛ wontu nti tu weena mɛ sɔɔntu ke sɔsɔm.

³ ɪ pɛsɛɣi na ɪ tɔɔ wontunaa mɛe isu ɪ tɔkɔvɔ kɔnyɔnyɔm tɔ.

⁴ Ama kɔlvmtu kɛ si ye ɪ caa kɔpɛntɛ ke tɔɔv, ɪ lentɪ na calɛm lu na pɛcɔ. Mpi tɔ, calɛm taa kɛ weesuɣu wee.

⁵ Ye wei ɪ kɔwa yulu, maa leeti pɔntu, paa yulu paa wontuɣu.

⁶ Ye nɔɔlv kɔwa ɪ tɔɔntɔle, yulu tɔtɔ kɔ kɔna pɔntu.

Mpi tɔ, Iso ŋmɔ yulu kɛ isu ɪ mayamaya ɪ wee tɔ.

⁷ Mɛ mu lɔli na ɪ huki na ɪ yɔ tetu tɔna taa.

⁸ Mɔrɔgɔ Iso tasa Nowee na ɪ pɛyalaa ke heeluyɔ si:

⁹ Mɔ na-me tu pɛeli nɔɔ na kɔ wee mɔv halɛna mɛ lɔlvɔ nyɛma ke mɛ waali.

¹⁰ Na pɛ kɔpɛna wontu tɔna nti tɔ lɪ atakaa pɔɔlvɔv taa tɔ.

¹¹ Ma sukɪ ma nɔɔ si ma kaa tasa weesuɣu nyɛm kɔiisuɣu ke tetu tɔɔ na lum. Pɛcɔ lum kɔwɔɔsɛm mpi pɛ kaa tasa kɔntɛ na pɛ wakɔli tetu.

¹²⁻¹³ ɪɛna Iso tasa si: Ma tɔvɪ kayalv na ɪ hɔlvɔgɪ tam tɔɔ kɛ nɔɔ ŋka mɔ na-me na weesuɣu nyɛm tɔna na mɛ waali lɔlvɔv nyɛma tɔ pɛelaa tɔ.

¹⁴ Mɔ kɔma na mɔ kɔpɛyela ŋmɔntu ke isɔtaa, kayalv ka kaya kɛ,

¹⁵ ɪɛna pɛ tɔɔsi-m nɔɔ ŋka ma su mɛ na weesuɣu nyɛm tɔna si lum kɔwɔɔsɛm mpi pɛ kaa tasa kɔntɛ na pɛ kɔiisi weesuɣu nyɛm.

¹⁶ Isɔtɔnɔv taa kɛ kayalv kɔ kaya, na mɔ nyɛna-ɪ ɪɛ pɛ tɔɔsi-m nɔɔ ŋka ma su weesuɣu nyɛm tɔna tɔ.

¹⁷ Mpi pɛ hɔlvɔgɪ nɔɔ ŋka ma su-wɪ tɔɔvɛ.

Nowee na ɪ pɛyalaa pa tɔm

¹⁸ Nowee na ɪ pɛyalaa mɔ pa lu atakaa pɔɔlvɔv taa tɔɔvɛ Sem na Kam na Yɛfɛtɛ. Kam ɪɛ ɪ lɔlɛna Kanaaŋ.

¹⁹ Nowee piya mɛe pa piitim hukina antulinya tɔna.

²⁰ Mɔrɔgɔ Nowee nika tetu halɛm na ɪ caali leɛɛŋnaa sɔv.

²¹ ɪɛna ɪ nyɔ pɛ sɔlvɔm na pɛ kɔ-ɪ na ɪ wɔɔsɪ ɪ wontu na pɛ yeke-ɪ tapakɔtɛ ke cokɔle taa.

²² Mɔvɔvɛ Kanaaŋ caa Kam nawa ɪ caa tapakɔtɛ, na ɪ nyɛni, ɪɛna ɪ polo na ɪ tayasi ɪ taalvnaa ke awali.

²³ Ntɛna Sem na Yɛfɛtɛ pɔ kɔpɛa kɔpɛa na pɔ hɔɔvɔ-ɪ na pɔ tɔna waali waali na pɔ takɪ pa caa. ɪɛ pa ta na ɪ tapakɔtɛ. Mpi tɔ, waali waali kɛ pa tɔmnaa.

²⁴ Nowee sɔlvɔm kɔma na pɛ cɛ ɪ isɛntɔɔ na ɪ nu nti ɪ pɛyalv sɔkɔpɛlu nyɛŋ Kam lapa tɔ.

²⁵ ɪɛna ɪ tɔ si:

Mɔvɔvɛ ɪ tɔŋ Kam pɛyalv Kanaaŋ na pɛ lapɪ-ɪ ɪ taalvnaa yom tɔkpapa.

²⁶ Ma sama Sem Iso Tacaa.

Pɛ la Kanaaŋ ke Sem-wee pa yom.

²⁷ Iso ɪ walɔsɪ Yɛfɛtɛ tɔhikile,

na í caya Sem té,
na pǎ lá Kanaaŋ ke pa yom.

²⁸ Pusi ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa na nule na naanɔwa (350) ké Nowee tasa tɔyɔu ke lɔm waasɔyɔ waali.

²⁹ I pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na nule na naanɔwa (950) ilena í sí.

10

Nowee pɔyalaa lɔlɔyɔ nyɔma

¹ Nowee piya Sem na Kam na Yefete pa lɔla piya mpaɣa lɔm waasɔyɔ waali tɔ pa hɛla ntɔ.

² Yefete ílé í piya ntɔ. Komɛɛ, na Makɛki, na Matayi, na Yafaŋ, na Tupaali, na Mesɛki, na Tilaa.

³ Komɛɛ ílé í piya nté Asɛkɛnaasi, na Lifa, na Tokaama.

⁴ Yafaŋ piya nté, Ilisa, na Taasi, na Kitim, na Lutanim.

⁵ Mpe inɔ pa hukina tetɔ nti lɔm cɔnaa tɔ tɔ taa isu tɔ naakɔyɔ-we na paa wei na ɔ nsɛmle na ɔ lɔlɔyɔ tɔ.

⁶ Kam ílé í piya nté Kusi, na Misilayim, na Puti na Kanaaŋ.

⁷ Kusi piya nté Sepa, na Hafila, na Sapɛta, na Lakɛma, na Sapɛteka. Lakɛma piya nté, Sapaa, na Tetan.

⁸ Kusi lɔlɛna tɔtɔyɔ Nimloti, inɔ ɔ caalɛna tetɔnaa ke tɔyɔu.

⁹ Tacaɔ sɛna-ɔ ké na í pɛsi yellaa taa yellɔ. Pɛ tɔɔ ké pa tukaya ituule ke waatu inɔ si: Tacaɔ í yeke na ń pɛsi yellaa taa yellɔ isu Nimloti.

¹⁰ Acalɛɛ wena a tɔɔ Nimloti tɔyɔ kawulaya tɔyɔle Papɛɛli, na Ilɛki, na Akati, na Kalɛne ke Papiloni tetɔ taa.

¹¹ Tetɔ nti tɔ taa ké ɔ luwa na í polo Asilii na í ŋmá Ninifi, na Lehopoti-Hiili, na Kela,

¹² na Lesaŋ ke Ninifi na Kela ɔcate sɔsɔle pa hekɔ.

¹³ Misilayim ná lɔlɛna nteɣe Luti nyɔma, na Anem nyɔma, na Lehapi nyɔma, na Nafutu nyɔma,

¹⁴ na Patɛlɔsi nyɔma, na Kasulu nyɔma, na Kafɛtɔɔ nyɔma. Tɛnaɣa Filiisi nyɔma ná luwa.

¹⁵ Kanaaŋ ílé í kancaalaya pɔyaya nté Sitɔŋ na naale nyɔŋ nté Heti,

¹⁶ na ɔ lɔlɔyɔ nyɔma tɔtɔyɔle Yepusi nyɔma, na Amolii nyɔma, na Kilikasɔ nyɔma,

¹⁷ na Hifi nyɔma, na Alɛki nyɔma na Sini nyɔma,

¹⁸ na Alɛfatɔ nyɔma, na Semalii nyɔma, na Hamatɔ nyɔma. Pɛ waali ké Kanaaŋ lɔlɔŋ nyɔma ná yawa.

¹⁹ Na pa tetɔ toosi nté pɛ kraɣau Sitɔŋ ke Keelaa kɛŋkɛŋ taa na pǎ polo Sɔtɔm na Kɛmɔɔ na Atɛma na Sepoyim halɛna Lesa.

²⁰ Kam inɔ ɔ piya nté, na pǎ keesɛna isu pa lɔlɔŋ na pa nsɛma na pa tetɔ na pa piitimnaa.

²¹ Yefete pa taalɔ Sem ílé ɔ lɔla piya tɔtɔ na kɔlɔm inɔyɔle Iɛɛɛ na ɔ lɔlɔŋ nyɔma caa.

²² I piya mpeɣele Ilam, na Asuu, na Alɛpasatɔ, na Luti, na Alam.

²³ Alam ílé í piya nte, Usi, na Huuli, na Ketɛɛ, na Macɔ.

²⁴ Alɛpasatɔ ná lɔla Sela na ílé ɔ lɔli Iɛɛɛ.

²⁵ Iɛɛɛ ná lɔla piya naaleɣe, kancaalaya nyɔŋka hɛte nté Peleki, yau ke pa yaa mpu na pa té taa. Mpi tɔ, waatu inɔyɔ antulinya piitimnaa yawa. Ilé í neu hɛte nté Yɔkɛtan.

²⁶ Yɔkɛtan ná lɔlɛna Alɛmotatɔ, na Selefɔ, na Hasamafetɔ, na Yela,

²⁷ na Hatolam, na Wusaali, na Tikɛla,

- 28 na Opali, na Apimayeli, na Sapa,
 29 na Ofii, na Hafila, na Yopari. Yəkətaŋ piya nté pa tənaya mpu.
 30 Pa təcayale nté pə krayau Mesa na pulasi həyələbyu ŋku pa yaa si Sefaa tə na ilim təlule təə.
 31 Sem inɪ ɪ piya nté na pə keesəna pa lələŋ na pa nsəma na pa tetu na pa piitimnaa.
 32 Nowee piya lələŋ nté na pə keesəna pa lələŋ loosi, na pa piitim na mpe inɪ pa taa ké piitimnaa luwa na pá yá antulinya taa ké lom waásəbyu waali.

11

Papeeli ate na iso kutuluɣu anaam ŋmav

- 1 Waatu inɪ ɪ taa yəlaa təna yəyətaya nsəmle kuləmtəle.
 2 Ilena pá lu ilim təlule təə na pá tala Papiloni tetəkəle səsəle taa na pá siki təna.
 3 Mpuɣule pa heela təma si: ɪ kəə na tə loo pilikinaa na tə wə-weyə kəkə. Ilena pá lana pilikinaa ke pee lonte na pá lana kaalo ke somtu lonte.
 4 Na pá tasa yəyətəy si: ɪ kəə na tə ŋmá ate na iso kutuluɣu anaam na kú yoosina isətənyu na tá hətə yaa. Ile tə kaa tasa yau ke yem ké tetu təna taa.
 5 Mpuɣule Tacaa tiiwa si ɪ naaki ɪcate na ate na iso kutuluɣu ŋku yəlaa piya ŋmawa tə.
 6 Ilena Tacaa tó si: ɪ nawa, pa təna isəntə pa ké yəlaa kuləmmaa ké, na pa kaa nsəmle kuləmtəle. Pa caalyu isəntə tə puləpu kaa kayati-weyə mpi paa həkə si pa laki tə pə taa.
 7 Ile maa tii na ma liyiti pa nsəmle na pá taa nukɪ təma kuyəyətutu.
 8 Ntəna Tacaa yasɪ-weyə antulinya təna taa na pá yele pa ɪcate ŋmav.
 9 Mpu pə yelina na pá ha ɪcate ntey hətə si Papeeli. Mpi tə, tənaya Tacaa liyita yəlaa nsəmle, na í yasɪ-weyə antulinya təna taa.

Sem lələbyu nyəma

- 10 Sem lələbyu nyəma həla ntə cəne. ɪ lələbyu pusi nunəwa (100) nyəŋka taa, lom waasəbyu waali pənaya naale nyəŋka taa ké ɪ ləla Aləpasati.
 11 Aləpasati lələbyu waali ɪ təyɔ pusi nasəle na nunəwa (500) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 12 Aləpasati pusi lapa hiu na naanəwa na kakpasɪ ilena í ləli Sela.
 13 Sela lələbyu waali ɪ təyɔ pusi nasəle na tooso (403) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 14 Sela pusi lapa hiu na naanəwa ilena í ləli Ipee.
 15 Ipee lələbyu waali ɪ təyɔ pusi nasəle na tooso (403) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 16 Ipee pusi lapa hiu na naanəwa na liyiti ilena í ləli Peleki.
 17 Peleki lələbyu waali Ipee təyɔ pusi nasəle na hiu na naanəwa (430) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 18 Peleki pusi lapa hiu na naanəwa ké ilena í ləli Leu.
 19 Leu lələbyu waali ɪ təyɔ pusi pəyələyafei ŋmənəyɔ na naanəwa (209) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 20 Leu pusi lapa hiu na naanəwa na naale ké ilena í ləli Selu.
 21 Selu lələbyu waali Leu təyɔ pusi ŋmənəyɔ na naatosompəyələy (207) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 22 Selu pusi lapa hiu na naanəwa ilena í ləli Nahoo.
 23 Nahoo lələbyu waali ɪ təyɔ pusi ŋmənəyɔ (200) na si taa ké ɪ tasa apaləpiya na aləpiya ke lələbyu.
 24 Nahoo pusi lapa pəyələyafei hiu na naanəwa ké ilena í ləli Tela.

²⁵ Tela lɔlvɔv waali Nahoo tɔɔɔ pusi pɔɔɔlayafei nunɔwa na hiu (119) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔv.

²⁶ Tela pusi lapa nutoso na naanɔwa kɛ ilena i lɔli Apɔlam na Nahoo na Halan.

²⁷ Tela lɔlvɔv nyɔma hɔla ntɔ cɛnɛ. I lɔla Apɔlam, na Nahoo, na Halan. Ilena Halan nɔɔ lɔli Lɔɔti.

²⁸ Ama Halan nɔ sɛpa Uu icate taa timpi pa lɔla-i tɔɔɔ Papiloni tetv taa na i caa Tela ta sɔta.

²⁹ Ilena Apɔlam nɔɔ kɔɔɔ Salai, na Nahoo nɔɔ kɔɔɔ Isika caa Halan pɛɛɔ Milika.

³⁰ Salai ilɛ i ka kɛ kaalɔlaya kɛ i fei pɔɔɔɔɔ.

³¹ Mɔɔɔɔ Tela kɔɔɔ i pɔɔɔɔ Apɔlam na i saali Lɔɔti na i poolu Salai na pɔɔɔ lu Uu kɛ Papiloni si pa puki Kanaan tetv taa. Pa tala Halan icate taa ilena pɔɔɔ caya tɔna.

³² Tela pusi tɔna yoosa nɔnɔnɔvɔv na kakpasɔ (205) ilena i sɔ tɔna.

APɔLAHAM TɔM

12

Apɔlam luv kɛ i tetv taa

¹ Mɔɔɔɔ kuyaku nakuli Tacaɔ heela Apɔlam si: Lu nyɔ tetv taa kɛ nyɔ nyɔma hekɔ kɛ nyɔ caa tɔɔɔɔ taa, na n polo tetv nti maa hɔli-n tɔ tɔ taa.

² Maa yele na nyɔ piitim la sɔsɔɔm na mɔ kooli-n kɔpantv, na nyɔ hɔte yaa, na n pɛsi kɔpantv tiipiiu.

³ Maa kooli kɔpantv kɛ nyɔ kɔpantv koollaa na ma sukɔ mpusi kɛ mpa pɛɛ paa sukɔ-n mpusi tɔ. Nyɔ tɔɔ kɛ atɛ piitimnaa kɔ hiki nyɔleleɔ na pɔ kooli-wɛɛɛ koolee kɔpɔna.

⁴⁻⁵ Mɔɔɔɔɔ Apɔlam kɔɔɔ i alv Salai na i taalv pɔɔɔɔ Lɔɔti na i wɛnɔv tɔna na i tɔmlɛ nyɔma mpa i hika Halan tɔ na i lu tɔna isɔ Tacaɔ ka heeluyɔ-i tɔ na i tɛ Kanaan tetv taa.

Apɔlam pola Kanaan na Icipiti pɔ tetvnaa taa

Waatu inɔ i pusi ka wɛ nutoso na naanɔwa na kakpasɔ. I tapa tetv nti ilena

⁶ i faya tɔ taa na i polo Molee tɔn sɔsɔɔn tɛɛ kɛ timpi pa yaa si Sikɛm tɔ. Waatu inɔ Kanaan nyɔma kɔ wɛnna hɔɔɔlvɔv nku kv taa.

ΙΣΕΥΕΛΙ ΝΥΘΜΑ ΛΙΥ ΤΩΜ ΤΑΚΕΛΑΥΑ Κυτυλυτ

Takəlaya kanε ka hətε huləyənα isənα Iσə ləsa ι yəlaa ke Icipiti yomle taa tə. Toma səsəna ke ι ləsənα-wε, n a ί lά kəkəlo nyəmnaa na piti təma. Μρύγυ ι tana-weyε tetυ kypantυ taa. Haləna ί cεla ι yυly Moisi ke kusəsutυ ke naanυwa kέ wυlaya tetυ taa. Si pά tόki-tι na pέ hύli si pa səla pa caa Iσə wei ι ləsα-weyε yomle taa tə.

Iσəna pa faya Luu takəlaya tə:

Iσə kpawa Moisi ke Iseyeli nyəma tiikilu, na Icipiti nyəma yele-wε si pά tεε, titite 1:1-15:21

Iseyeli nyəma tapα wυlaya tetυ taa, Iσə kentuyυ ke pa təə, titite 15:22-18:27

Iσə na ι yəlaa Iseyeli nyəma pa nəyə pεeluyυ ke Holεpυ wυlaya tetυ taa, na kusəsutυ naanυwa, titite 19-24

Iσə hula Moisi ke cokəle sikuyυ, titite 25-31

Iseyeli nyəma lunuyυ ke naule na Iσə pάáná, titite 32-34

Iσə cayale ke cokəle taa, titite 35-40

ΙΣΟ ΛΕΣΕΥΙ ΙΣΕΥΕΛΙ ΝΥΘΜΑ ΚΕ ΙCIPITI ΤΕΤΥ ΤΑΑ

Iseyeli nyəma yomle təyən ke Icipiti

¹ Yakəpυ wei pa cuyusaa si Iseyeli tə, ί na ι pəyalaa mpa pa pola Icipiti ke cayalytυ tə, pa lυly loosi na pa həla ntə.

² Lupεη, na Simiyəη, na Lefii, na Yuta, na

³ Isakaa, na Sapuləη, na Pεncamεε,

⁴ na Tαη, na Nεfətali, na Katι, na Aσεε.

⁵ Yakəpυ pəyalaa na ι saalənaa mpe pa təna paa wε yυlunyəη nutoso na naanυwa (70) kέ. Iε ι pəyalυ lεly Yosεefυ ná laala-wεyε Icipiti ke pote.

⁶ Pə waalι kέ Yosεefυ na ι taalυnaa mpa paa pola Icipiti tə pa səpa pa təna.

⁷ Paa na mpυ Iseyeli nyəma mpe pa huka teu təyomyom na pά sú tetυ na pa təη feiηq saala.

⁸ Μρύγυ wυlaw kυfaly nəyəly ná təyə kawulayα. Ama ílé ι ta nyι Yosεefυ.

⁹ Ntεna ί koti ι yəlaa na ί tə-wε si: I nyəni, Iseyeli nyəma kəla-tuyυ samaa na təη, pa wε-tuyυ asola kέ.

¹⁰ Mpυ tə, pə wεε si tə pεeki yaasi wei tu pasəna-wε tə. Pά taa kəə na pά yoosi tά na tά kolontunaa na mpe pά sεεna pa təə na pά kəli-tυ. Ilena pά se na pά tεε.

¹¹ Tənayale Icipiti nyəma təwa Iseyeli nyəma ke yomle təma wahala nyəna. Na pά kpa a feηlaa na pεle pά tuyυ-wεyε-yε. Halι Iseyeli nyəma mpe pa ηmana acalεε wena pa yaa si Pitom na Lamsεsi tə. Tənayα Icipiti wυlaw^a sukι ι wontυ.

¹² Paa na pa təma anəyι mpυ tə, pa təηna hukuyυ kέ na pά suyι tetυ. Ilena Icipiti nyəma tεε náá sυkəna-wεyε səsəm.

¹³⁻¹⁴ Μρύγυ pa tυ-wεyε yomle təma. Ilena pεle pά li pa təyι luyυ. Mpi tə, cuyυ ke pa casayα na pά ηmaaki pilikinaa, na pά lakι tawa təma təna. Pa tυkayα-wεyε-yεyε mpyyό na musyη.

Icipiti wυlaw kuyυ ke Iseyeli nyəma piya

¹⁵ Hεpəla nyəma ka wεna alaa lυləsəlaa ke naalεyε. Pa yaa lεly si Sifəla na lεly si Puwa. Mpuyole Icipiti wυlaw yaa-wε na ί heeli-wε si:

^a **1:11 Icipiti wυlaw:** Pa yaakuyυ si Icipiti wυlaw tə pə tayα hətε. Pə hυwεε ntέ si Icipiti wυlaw na pεle pa təm taa. Pə təə kέ pə wεε si tάá tó si wυlaw yaa Icipiti wυlaw.

16 Ɔ fenjiyi Hepəla alaa təlolle na í kuyi apalɔpiya ke saav taa ké kpakpaa. Ama í yeki alɔpiya.

17 Lələsəlaa mpe pele pa nyanɔɔana Iso. Uena pá kisi wulav təm nti. Ue pa ta ku apalɔpiya.

18 Tənaɔale wulav yaa-we na í pɔɔsi-we si: Pepe tɔɔ ké u kuyi apalɔpiya mpe?

19 Ntəna lələsəlaa mpe si: Hepəla alaa faɔana Icipiti nyəma ke yoo. Pa apalɔtu we sɔɔntu. Pa lələyi pa piya ké na pɔcɔ taa takɪ.

20-21 Mɔɔyó Iso koola lələsəlaa mpeye kɔpantɔ, na í lá na pa piitim taɔali. Mpi tɔ, pa nyanɔɔana-i tɔ pə tɔɔ. Uena Iseyeli nyəma náá hukiyi na pá nyɔɔki ton.

22 Mɔɔyó Icipiti wulav tɔwa Icipiti nyəma təna si: Ye Hepəla alɔ lɔla apalɔpəyaya í tɔɔsi-keye Nili pɔɔɔ lɔm. Ama í yeki alɔpiya.

2

Moisi lɔlɔyɔ na í pɔcaatɔ

1 Mɔɔyó Lefii tɔ nɔɔɔɔlɔ í kraɔa Lefii alɔ nɔɔɔɔlɔ.

2 Uena alɔ inɪ í lá teu na í lɔli apalɔpəyaya. Ka lapa-i teu ke səsəm. Uena í maɔasi-keye ŋmesuɔ ke isɔtɔnaa tooso.

3 Ɔ nawa si í kaa pəsi na í ŋmesi-ke, uena í caa kowusaya na í taa-keye kaaloo, na tɔyɔ nakɔli ku cələm si lɔm í taa sɔv. Mɔɔyó í husa pəyaya ke pə taa na í pona kowusaya ŋke na í su pɔɔɔ taa, ké kuteŋ luyɔ tee, ké səsəncaasi taa.

4 Na pəyaya ŋke ka kɔɔ səŋa tálám tɔɔ si í naaki mpi í neu ká təna tɔ.

5 Pə pamna Icipiti wulav pɔɔlɔ tii lɔm sɔv, na í taapalaa si-i na pele pá málɔyí kuteŋ. Ue Icipiti wulav pɔɔlɔ loosa kowusaya nté səsəncaasi tee ké lɔm taa. Uena í tili í yomaa taa lɔlv si í polo í kraɔa.

6 Ɔ kulaa ile í maɔana apalɔpəyaya nté na ká wiiki. Ka təm lapa-i pətɔtəle uena í pəsəna si: Cəne inɪ, Hepəla nyəma pəyaya ké.

7 Ka kɔɔ ka səŋa təna, tənaya í nɔɔ təkpaɔ si: N caa si má polo má pɔɔki-ŋ Hepəla alɔ wei í ká mɔsəsi-ké tɔ?

8 Ntəna pɔɔlɔ inɪ í cɔ si: Polo.

Kɔɔ teeɔa uena í kəna ahulɔm inɪ í too kɔlɔlv.

9 Mɔɔyó Icipiti wulav pɔɔlɔ təma alɔ inɪ si: Kraɔa pəyaya kanɔ na í mɔsəsi-m-ke, maa feli-ŋ.

Uena toto kraɔa-ke na í tɔɔ-ke.

10 Pəyaya kəma na ká cé hətɔ uena ka too pona-ke na í cɔɔ-keye Icipiti wulav pɔɔlɔ na ká caya í kiŋ isu ka too kɔlɔlv. Ntəna ílé í ha-keye hətɔ si, Moisi. Lɔm apalɔ ke pa yaa mpɔ na pa tɔ taa. Mpi tɔ, lɔm taa ké í ləsa-i.

Moisi sewa na í pote ke Matiyaj tɔtɔ taa

11 Moisi lapa səsɔ uena kuyaku nakɔli í polo si í naaki í nyəma Hepəla nyəma. Na í nawa tətɔɔ wahala təma wena Icipiti nyəma tɔkaya-we tɔ. Haləna í ná tətɔɔ Icipiti tɔ nɔɔɔɔlɔ í kuyi Hepəla tɔ.

12 Ɔ caa isɔ ke í taa na í waali í ta na nɔɔɔɔlɔ, uena í kú Icipiti tɔ na í ŋmesi-i kanyəŋa tee.

13 Tev fema na í məli, uena í maɔana Hepəla nyəma na pá makɪ təmaɔa pa taa pa tike. Ɔ lola-we uena í pɔɔsi mɔsəŋtɔ si: Pepe tɔɔ ké n laki nyá teeɔ ke nyəməŋ ke mpɔ?

14 Mpɔyɔle ílé í pəsəna-i si: Awe kra-ŋ tá wulav yaa tá təm huulɔ ye? N caa si n ku-m isu n kuyɔ Icipiti tɔ tɔ yeɔ?

Moisi cəkənaa si yəlaa nyəmá-ti uena sɔɔntɔ kra-i.

¹⁵ Icipiti wulav mayamaya ná nu mpv na ílé i tǝhna pɛkuvu si i ləsəxi i luyi tɛɛ. Ntɛna Moisi sɔv nyutu na í polo Matiyah tɛtv taa ké cəəsuvu. I tala tǝna ɔlɛna í caya ləkə nǝǝlv i nǝǝ.

¹⁶ Kǝtvlv nǝǝlv i ka wɛ tǝna na pá yaaki-i si, Yetulo. I wɛna pɛlɛaa naatosompǝǝlaya. Mǝpǝǝyú pɛlɛaa mpɛ pa pola lvm luyi si pa suuliyi pǝlona na pa caa tǝla nyǝ.

¹⁷ Pǝ tasaa ɔlɛ, tiikilaa napǝli pa kǝmayalɛ na pá tǝǝnti-wɛ. Moisi ná mpv ɔlɛna í sɛɛna pɛlɛaa mpɛ pa tǝ, na pa kalǝkv nyǝ.

¹⁸ Pa mǝla tǝyaya ɔlɛna pa caa pǝəsi-wɛ si: Isǝnaya pǝ lapa na saha í kǝ lǝh kɛ mpv?

¹⁹ Ntɛna pá cǝ-i si: Icipiti tv nǝǝlv i waasǝna-tv. Halǝna í lu tá kalǝkv kɛ lvm na kú nyǝ.

²⁰ Kɛlɛna pa caa nǝǝ tǝkrav si: Na apalv ɔni i wɛ lɛ? I tá sɔvna-i tǝyaya suwɛ? Tǝv, í polo na í yaa-i na í kǝ na tá na-i tǝ tǝǝ.

²¹ Mǝpǝǝyú Moisi tisaa na í caya apalv ɔni i tɛ. Halǝna ílé i ha-i i pɛlv Sefola na í lá ɔlv.

²² Alv ɔni i lapa teu, ɔlɛna í lvi apalvǝyaya na ka caa ha-kɛyɛ hǝtɛ si Kɛsǝm. Macǝsaa ké pɛlɛ pa yaa mpv na pa tǝ taa.

Isǝ lapa Moisi kɛ Isɛyɛli nyǝma waaslv

²³ Mǝpǝǝyú pǝ taaha sǝsǝm, ɔlɛna Icipiti wulav sí. Yomle nuwa Isɛyɛli nyǝma ɔlɛna pá wiiki na pá tekiyi Isǝ si í waas-i-wɛ na ílé i nu.

²⁴ Na í tǝəsi nǝǝ hka i ka si pa caanaa caanaa Apǝlaham na Isaaka na Yakǝrv tǝ ka tǝ.

²⁵ Na í nyǝnti Isɛyɛli nyǝma na í paasǝna pa tǝm.

3

¹ Waatv ɔni tǝ na Moisi náá tǝhna i yǝti Matiyah kǝtvlv Yetulo tǝla tiikuvi. Mǝpǝǝyú kvyakv nakvli i tiikaa na í tala Isǝ puvv hku pa yaa si Holɛrv tǝǝ wulaya tǝtv waalv.

² Tǝnaya Taca tillu lv i tǝ ké tiika kvlǝpaya hka ka mvvi kǝkǝ tǝ ka taa. I paasǝna teu, ɔlɛna í ná si kǝkǝ mvvi yáá. Ama tiika mayamaya u nyaki.

³ Ntɛna í tǝ i taa si i kǝ kǝtǝna teu na í ná piti tǝm nti si isǝnaya pǝ lapa na kǝkǝ mvvi tiika na kaa nyaki.

⁴ Isǝ nawa si i caa kǝtǝnav, ɔlɛna í yaa kǝkǝ hke ka taa si: Moisi Moisi. Na Moisi cǝ si: Ma nuwa.

⁵ Mpvvɛ Isǝ tǝma-i si: Taa kǝtǝna tiika hke yoo. Wǝǝsi nyá ntankpala. Mpi tǝ, Isǝ tǝtv tǝ ké n sǝha mpv.

⁶ Mayalɛ nyá caanaa caanaa Apǝlaham na Isaaka na Yakǝrv pa Isǝ.

Sǝǝntv kra Moisi, ɔlɛna í takv i isǝntǝ si í taa na Isǝ.

⁷ Ntɛna Isǝ tǝ si: Ma nawa isǝna ma yǝlaa tǝkvi kvnyǝh kɛ Icipiti tǝ. Pǝyǝle ma nuwa wula nna pa hmakǝllaa tvv-wɛ tǝ. Ma nyǝmá pa wahalanaa tǝ.

⁸ Pǝ tǝ ké ma tiiva si ma cɛki-wɛyɛ Icipiti nyǝma niñ taa, na má pona-wɛyɛ tǝtv kvpantv nti tǝ walaa na tǝǝnaya na kvpantv tǝna tǝla yem tǝhǝ tǝ tǝ taa. Kanaah nyǝma, na Hiti nyǝma, na Amolii nyǝma, na Filiisi nyǝma, na Hifi nyǝma, na Yɛpusi nyǝma, pa cayana tǝ taa.

⁹ Ma nuwa Isɛyɛli nyǝma wula, pǝyɛle ma nawa yaasi wei Icipiti nyǝma hmakǝlǝǝna-wɛ tǝ.

¹⁰ Mpv tǝ, ma tiliyi-h Icipiti wulav tǝ si h polo na h lǝsi ma yǝlaa Isɛyɛli nyǝma kɛ Icipiti taa.

Isǝ hvlvayi i tǝyi Moisi

¹¹ Mpuɣule Moisi cɔwa Iso si: Maɣale awe na halɪ mǎá puki Icipiti wulav kin si ma ləsəɣi Iseyeli nyóma ke Icipiti taa?

¹² Kelena Iso si: Maa wee nyá waali. Na mpi n ká nyəna si má tiliyina-ŋ tɔɣɔle si, n ká ləsi Iseyeli nyóma ke Icipiti na nyana-wee í kɔɔ na í see-m puɣu kune kv tɔɔ cəne.

¹³ Ntəna Moisi si: Pə we teu, ye ma polaa na má maɣana-wee, na má heeli-wee si pa caanaa Iso tilina-m pa waali. Ue paa pɔɔsi-m nyá hətə, ɪlena má cɔ-wee suwe?

¹⁴ Mpuɣule Iso cɔ-i si: Ma hətə nté Mawetam. Mpu tɔ, n polaa ɪle n heeli-wee si: Tamweelo tilina-m mə waali.

¹⁵ Na n cuyusi si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso Taca tilina-m mə waali. Ma hətə nté, haləna antulinya polo na í kuli. Hətə nteye yəlaa ká yaaki-m paa waatu wei.

¹⁶ Təu, polo pənentaa na n kotɪ Iseyeli səsaa na n heeli-wee si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso Taca lu ma tɔɔ na í heeli-m si ɪ na-me na ɪ nyóma ɪsəna pa ŋmakələyi-me tɔ.

¹⁷ Na ɪ tó ɪ taa si ɪ ləsəɣi-meɣe wahala tetu taa cəne na í pona-meɣe Kanaaŋ nyóma, na Hiti nyóma, na Amolii nyóma, na Filiisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yepusi nyóma pa tetu taa, timpi tɔɣonaya na kupantu təna tɔla yem təhə tɔ.

¹⁸ Ye pa nu mpu paa mu-təɣi. ɪlena n kraɣa-wee na í polo í maɣana Icipiti wulav na í heeli-i si Hepəla nyóma tá, tá Iso Taca lu tá tɔɔ. Mpu tɔ, ha-tuɣu mpaav na tɔ polo wɔlaɣa tetu taa na tɔ lapɪ-i kətasi. Pu maɣana ɪsu kuyeeŋ tooso təntə.

¹⁹ Ma nyəma si ye pə ta haŋ wulav ɪ kaa yele-me na í tee.

²⁰ Pə tɔɔ ké maa hə Icipiti nyóma ŋkraŋŋ na yaasinaa mpa too pa ta nata tɔ na halɪ wulav tɔɣoni-meɣe kutəɣonu na í tee.

²¹ Halɪ má yele na Icipiti nyóma la-meɣe kupantu na í taa lu nin kakpasɪ.

²² Paa Iseyeli alv wei ɪ ká sələmɪ Icipiti alaa mpa pa ké ɪ asəmaa na ɪ cəb nyóma tɔɣə nyəɣətu kupantu wontu, na wɔla nyəntu, na wontu kususuutu, na í tó mə piya tɔɔ. Mpuɣú í ká susəna Icipiti nyóma ke kunyɔŋ.

4

Iso húlɔɣi ɪ toŋ ke Moisi

¹ Mpuɣú Moisi pɔɔsa Iso Taca si: Na ye ɪsu Iseyeli nyóma ta tɔna ma təm na pá kisi-m nunav na pá tɔ-m si Taca ta lu ma tɔɔ ké tiili se?

² Ntəna Taca təm-i si: Pepeye n təkə nyá nin taa? Mpuɣule si: Kpátóɣú.

³ Kelena Iso si: Pəti-kuyu atə. Moisi pəta-ku, ɪlena kó pəsi tum. Tənaɣa ɪ ŋmaawa tɔɣayav.

⁴ Mpuɣú Taca heela-i si: Siisi na n kra ɪ suka taa.

Moisi siisaa na ɪ kra tum ɪni təcav, ɪlena tum taɣani kpátóɣú ke pəsuyv ke ɪ nin taa.

⁵ ɪlena Iso si: Mpi n ká hɔləna Iseyeli nyóma si pa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso Taca má ma lu nyá tɔɔ tɔɣɔle.

⁶ Mpuɣú Iso tasa Moisi ke heeluɣu si: Nyəkɪ nyá nin ke nyá laŋle taa ké nyá toko tee.

Moisi nyəka ɪ nin ke mpu na í kusɪ-i, ɪle ɪ tuta tənuyv tɔɔ asilima kutəŋ^a waasa ɪ nin tənaɣale na í seewa təhaii.

⁷ Kelena Iso si: Mələna nyá nin ke nyá laŋle taa.

Moisi kəma na í kusɪ ɪ nin ɪle ɪ məlaa kele təmammam ɪsu ɪ ka wev tɔ.

⁸ Mpuɣule Taca təma si: Ye Iseyeli nyóma ta tɔna-ŋ, na n kisi na n la piti təmle kancaalaya nyəntə na pá tá mu nyá təm. N lapa naale nyəntə təne ɪsu pa mu-ti.

^a 4:6 *asilima kutəŋ*: Mpi Ləkpa taa pa yaa si kutəŋ kuvseemuyv tɔɣə pa yaa cəne si tənuyv tɔɔ asilima kutəŋ.

⁹ Ye pə kpeŋna piti təma ane a naale na pá ká nyɔɔɔ na pá kisiyi nyá təm na paa nukəna-ŋ, ɔle ń cosi Nili pəɔɔ lum na ń pəli-wəyi tetu təɔ na pə pəsi caləm.

Isə kpawa Aləŋ ke Moisi waali tv

¹⁰ M'p'ógú Moisi si: Pə kaa la, ma ta nyi yəɔɔtaya. Paa hatoo n caala-m yəɔɔtənav tə ma taa nyi yəɔɔtuyu. Paa na nəɔnəɔ isəntə kulumtu ntəyi, pə ta layasi.

¹¹ Kelenə Isə nəɔɔ təkpaɔ si: Pə taya ma tɔna yulv ke nəɔɔ taa? Na ye ma nəkaa ma lapɪ-ɪ kamumuka yaa ntam. Pəyele má nəkaa ma yele na í naaki yaa í yulvɔmɪ.

¹² M'p'v tə, tɛɛ nəɔnəɔ. Maa wɛɛ nyá waali na maa tú nyá nəɔɔ taa ké təm pee wena n ká yəɔɔtɪ tə.

¹³ M'p'vuyɛ Moisi si: Hai, Tacaɔ, ma kpa nyá yule, tili wei n caa tə, yele ma təm.

¹⁴ Tənaɔale Moisi təm lapa Tacaɔ ke pááná na í təmɪ-ɪ si: Nyá taalv Lefi tv Aləŋ wɛɛ. Halɪ ílé ɪ tu luna nteɔɔ nyá səŋuyv, na í loosa-ŋ ɪ lanhulvmlɛ ká wɛɛ səɔɔntv.

¹⁵ N ká teləsɪ-ɪ nti nti ɪ ká yəɔɔtəyi tə. Na máá wɛɛ mə waali na má húlɪ-mɛɔɔ mə kulapəle.

¹⁶ Nyá pəsə ɪsu Isə kele, na ń teləsəyi-ɪ nti ɪ ká heeliyi samaa na nyá nəɔɔ tə.

¹⁷ Təki nyá kpátóyó ke nyá niŋ taa na ń lakəna-kuɔv piti təma.

Moisi məlvv ke Iseyeli nyəma kin

¹⁸ M'p'ógú Moisi məla ɪ yəti Yetulo cəlv na í heeli-ɪ si: Ma mələyi Icipiti na má ná Iseyeli nyəma alaafəya. Ntɛna ílé si pə wɛɛ teu, polo.

¹⁹ M'p'ógú Tacaɔ heela Moisi ke Matiyəŋ tetu taa təna si: Taa nyana Icipiti məlvv. Mpi tə, mpa pa lukaya-ŋ kuɔv tə pa səpa pa təna.

²⁰ ɔlena Moisi cəyasɪ ɪ alv na ɪ piya ke kpaŋasɪ na pá tɛɛ Icipiti, na í təkə kpátóyó ŋku Isə ka heela-ɪ si í kpaɔa təɔɔ ɪ niŋ taa.

²¹ ɔlena Tacaɔ tasa-ɪ heeluyv si: Ma ha-ŋ toŋ si ye n tala Icipiti, n la piti təma anɪ a təna na Icipiti wulav ná. Ama maa tv-ɪ lanhkpəsəŋ na ɪ kaa yele Iseyeli nyəma na pá tɛɛ.

²² Na ń heeli-ɪ si maya Isə Tacaɔ ké. Iseyeli nyəma wɛɛ ké ɪsu ma apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka.

²³ Timpi ma təma si í yele ma kancaalaya pəyaya na ká polo ká sɛɛ-m na í kisi tə, pə təɔ ké maa kó ɪnɪ ɪ apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka.

²⁴ M'p'ógú Moisi pa svv tiiliyi ahoo naali. ɔlena Isə kpipi-ɪ si ɪ kuɔɪ.

²⁵⁻²⁶ Tənaɔale ɪ alv Sefola kpaɔa kpantanyaalvuyv na í pəli pəyaya hənnəɔɔ na í tokina-keɔɔ Moisi tɛɛ na í tə si: N ke-m caləm apalv ké. Pəlvuyv təm ke Sefola yəɔɔtəna mpv. ɔlena Isə yele Moisi.

²⁷ M'p'ógú Isə heela Aləŋ si í səŋ Moisi ke wulaya tetu taa.

Aləŋ tɛɛwa ɔlena í sulɪ ɪ neu Moisi ke Isə puyv kin, na pá kpi təma na pá sɛɛ təma.

²⁸ Na Moisi náá keesɪ-ɪ təm nti Isə heela-ɪ na piti təma nna ɪ ka hula-ɪ tə.

²⁹ Ntɛna pa naale pá təŋ təma na pá polo Icipiti na pá koti Iseyeli səsaa.

³⁰ M'p'ógú Aləŋ keesa-wɛɔɔ nti nti Isə ka heela Moisi tə, na pá lá piti təma anɪ na Iseyeli nyəma ná.

³¹ Pəle pa ná mpv, ɔlena pá tisi si Isə lakəna. Pa cəkənaa si Isə nawa pa kunyəntəɔɔle ké na í kəɔ si í waasi-wɛ. ɔlena pá həntɪ-ɪ atɛ na pá sɛɛ-ɪ.

5

Moisi na Aləŋ pa pote ke Icipiti wulav tɛ

¹ Pəle pə waali ké Moisi na Aləŋ pa pola Icipiti wulav tɛ na pá heeli-ɪ si: Iseyeli nyəma ta, tá Isə Tacaɔ si tɛ heeli-ŋ si ń yele-tv na tɛ polo poolv na tɛ lapɪ-ɪ təmlɛ pəyaya nakəli.

² Tənaɣale Icipiti wulav nəɣə təkpaɔ si: Aweɣe Iso Tacaa ye? Ma ta nyi pɔntu. Ue ma fei si ma nukɪ ɪ təm na má yele Iseyeli nyéma si pá polo tiili.

³ Mɔɔyɔle Moisi na Aləŋ pa cəwa si: Hepəla nyéma tá, tá Iso Tacaa luna tá tə na í heeli-tuyv mɔv. Pə tə tə yele-tv na t́ t́ kuyeyə tooso na t́ polo pooləŋ na t́ lá kətasi. Ye pə taɣa mɔv ɪ ká kv-tv na kvətəŋ yaa yoo.

⁴ Ḿɔyú wulav holina Moisi na Aləŋ si: Mə, pepe tə ḱ í tusəɣi Iseyeli nyéma si pá yele pa təma ye? Mu məli mə nyəna taa.

⁵ Nəənə taa yəlaa paŋe pa hukaa ḱ isu pa təma ka polo ɪsentaa, ɪləna í caaki si í məŋna-yeyə waali yee?

Wahala təma səsuyv

⁶ Kuyaku ŋkuyv Icipiti wulav heela Icipiti nyéma mpa pa ḱ wahala təma feŋlaa səsaa tə, na mpa pa ḱ feŋlaa səkpema ke Iseyeli nyéma taa tə

⁷ si: ɪ taa tasa-weyə pilikinaa kasaaloka celuyv ke faalaa. Pa maɣamaya paa pukina na pá kvŋ.

⁸ Ṕcɔ pə fei si pa pikilinaa í səki ɪsu pa tu ŋmaaki tə. Felentunaa ke-weyə. Pə tə ḱ pa kəma ma kiŋ si má ha-weyə mpaav na pá polo pá lá pa Iso ḱ kətasi.

⁹ ɪ tv-weyə təma toŋ nyəna. Ue pa kaa hiki tapasopəle si pá paasəɣəna pa pəpətv təmnaa mpe.

¹⁰ Ḿɔyú feŋlaa səsaa na səkpema pa lu Icipiti wulav t́ na pá polo pa heeli Iseyeli nyéma si: Wulav si, t́ taa tasa-meyə kasaaloka celuyv.

¹¹ Si mə maɣamaya í ká yələna na í kó. Pəyele mə pilikinaa kaa səki ɪsu í tu ŋmaaki tə.

¹² Mɔv pə yelina na Iseyeli nyéma ya Icipiti tətə taa si pá kvŋ kasaaloka.

¹³ Na feŋlaa səsaa náa caaləɣi-wə na toŋ si pə wəe si pá teŋ paa ifemle nte tə pilikinaa ke teitei, ɪsu too paa celaya-weyə kasaaloka ke kvcelv tə.

¹⁴ Haləna feŋlaa səsaa mpe pá makɪ səkpema mpa paa kpawa Iseyeli nyéma taa tə. Si pepe tə ḱ nəənə samaa ɪ laki pilikinaa, na ṕ takɪ ɪsu too paa suw tə.

¹⁵ Ḿɔyú feŋlaa səkpema mpe pa pola Icipiti wulav kiŋ si pa hóləɣi-ɪ pa wahala na pá wiina-ɪ si: Hai, tá caa, pepe tə ḱ n naasəɣi-tuyv mɔv?

¹⁶ Nyəni, anɪ tá maɣamaya tə kvŋna tá kasaaloka. Pəyele pa caaləɣi-tv si tá pilikinaa í taa səki ɪsu tu ŋmaakaya tə. Ṕcɔ pa təŋna-tuyv mapv ntə. Nyá yəlaa təm səpaɣa.

¹⁷ Tənaɣale Icipiti wulav nəɣə təkpaɔ si: ɪ ḱ felentunaa kpitikpitinaa ḱ, pə maɣamaya pə tə ḱ í waakəna si í puki Iso ḱ kətaya lapv.

¹⁸ ɪ kvli na í tē mə təma taa. Nəyɔlv kaa cəla-meyə kasaaloka ke faalaa. Pəyele í ká ŋmá pilikinaa ke teitei ḱ ɪsu í tu ŋmaaki tə.

¹⁹ Ḿɔyú feŋlaa mpe pa laŋá wakəlaa. Mpi tə, pa heela-wə si paa ŋmaaki pilikinaa ke paa ifemle nteye təcŋŋ ɪsu paa suwa tə.

²⁰ Mpe pa lukaya ɪe pa maɣana Moisi na Aləŋ pa taŋa-weyəle.

²¹ ɪləna pá tvv pele si: Iso ká kpatɪ mə yule tə ḱ kpaakpaale. Mpi tə, mə lapəna na Icipiti wulav na ɪ waali nyéma pa luyv lu-tv. Mə tekina tá luyv si pá lentɪ.

²² Ḿɔyú Moisi tasa Tacaa ke sələmuyv tətə si: Hai, Tacaa, pepe tə ḱ n laki nyá yəlaa taɣa ɪsayatv? Na pepe tə ḱ n tu tila-m pa waali?

²³ Hatoo kɔyaŋku ma heela Icipiti wulav ke nyá təm tə, ɪ səsaa Iseyeli nyéma ke wahala ḱ. Pəyele nyá suma, nn lɔki si í waasi-wə.

6

¹ Ḿɔyú Tacaa cəwa Moisi si: N ká ná ɪsəna maa la Icipiti wulav tə. Toŋ ke maa lana-ɪ na í yele-mə na í tē. Halɪ ɪ maɣamaya ɪ ká tu təɣəŋna-meyə ɪ tətə taa si í tē ləŋ na í wesi-ɪ.

Isɔ su Moisi ke nɔɔ si i ká waasi Iseyeli nyóma

² Ilɛna Isɔ tasa Moisi ke heeluɣu si: Ma ké Tacaá ké.

³ Halɪ ma hulá ma tɔɣi Apələham na Isaaka na Yakəpu si maɣale Isɔ Toma tɛna tu. Ama pa ta nyi si ma hətɔɔlɔ Mawɛtam.

⁴ Ma na-wɛ tɔ pɛla nɔɔ na má su-wɛ si maa ha-wɛɣe Kanaaŋ tetu nti tɔ taa pa caɣa caɣalutu ke isəntɔ tɔ.

⁵ Pənente ma nu yomle nte Icipiti nyóma tɔɣi-wɛ na pá wiiki tɔ. Haləna pɔ tɔɔsi-m nɔɔ ŋka ma na-wɛ tu pɛlaa tɔ.

⁶ Pə tɔɔ ké ma tu Moisi si í heeli-mɛ si maɣale Tacaá. Maa cɛ-mɛɣe mə yomle na mə wahala tɛma taa na má waasi-mɛ. Na ma h́ Icipiti nyóma ŋkraŋɣu na ma toŋ sɔsɔŋ.

⁷ Maa nyəni-mɛɣe ma yəlaa na mí nyəni maɣa mə Isɔ. Waatu inəɣi i ká nyi si mə Isɔ Tacaá má ma hetəɣəna-mɛɣe Icipiti nyóma wahala tɛma anɪ a taa.

⁸ Pələ pə waali maa pona-mɛɣe tetu nti maa su Apələham na Isaaka na Yakəpu ke nɔɔ na tuunav si maa ha-mɛ na tɔ pəsi mə nyəntu tɔ tɔ taa. Mpi tɔ, maɣa Tacaá ké.

⁹ M̀póɣú Moisi kpaɣa tɔm nti na í teləsi Iseyeli nyóma ilɛna pá kisi tɔ mɔɣu. Mpi tɔ, pa yomle tɛma kəla-wɛɣe puw.

¹⁰ Ilɛna Tacaá tasa Moisi ke heeluɣu si:

¹¹ Polo Icipiti wulav kin na í heeli-i si pə wɛɛ si í yele Iseyeli nyóma na pá lu nyá tetu taa.

¹² Ntɛna Moisi nɔɔ təkpaɣ si: Iseyeli nyóma maɣamaɣa ná tá nuna-m kacaŋfana Icipiti wulav? Halɪ maa tu pəsəɣi yəɣɔtaɣa ke isəntɔ tɔ, pə tu tɛsaa kɛɛ.

¹³ Kɛlɛna Tacaá tu Moisi na Aləŋ si: I polo mə naale na í maɣana Iseyeli nyóma na Icipiti wulav na í heeli-wɛ si, pə wɛɛ si Iseyeli nyóma í lu Icipiti taa.

Moisi na Aləŋ pa caanaa caanaa həla

¹⁴ Iseyeli nyóma lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa həla ntɔ.

Yakəpu pəyalu kancalaya nyəŋ Lupɛŋ pəyalaa nté Hanəki na Palu na Həsəlɔŋ na Kaami, pɛɛɣɛɛ Lupɛŋ lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa.

¹⁵ Simiyəŋ ílé i pəyalaa nté, Yemuweli, na Yaməŋ, na Ohati, na Yakeŋ, na Sohaa, na Sawuli. I alɔ Kanaaŋ nyəŋ lɔlɔna-i i pəyalu kantəkakaɣa nyəŋ inɛ. Simiyəŋ lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa nté.

¹⁶ Lefii pəyalaa mpa pa ké i lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa tɔ pa wɛ yəlaa tooso ké.

Pa həla nté Kɛɛsəŋ, na Kehati, na Melali. Lefii inɪ i lɔlɔŋ pusɪ nté nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompəɣalaya (137).

¹⁷ Kɛɛsəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi, pɛɛɣɛɛ Kɛɛsəŋ lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa.

¹⁸ Kehati ílé i pəyalaa nté, Amələm, na Isaa, na Hɛpəlɔŋ, na Usiyeli. Kehati lɔlɔŋ pusɪ nté nunɔwa na hiu na naanɔwa na tooso (133).

¹⁹ Melali ílé i pəyalaa nté Malii na Musi. Pɛɛɣɛɛ Lefii nyóma lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa.

²⁰ Amələm ílé i kpaɣa i caa neu Yəkəpɛti ké na í lɔlɔ-i apalɔpiya ke naale, Aləŋ na Moisi. Amələm inɪ i lɔlɔŋ pusɪ nté nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompəɣalaya (137).

²¹ Isakaa ílé i pəyalaa nté Kolee, na Nɛkɛfi, na Sikəli.

²² Usiyeli pəyalaa nté Mikayɛli, na Ilisafəŋ, na Sitili.

²³ Aminatari pɛɛlɔ Ilisepa wei i ké Nasəŋ neu təɣə Aləŋ kpaɣaa na í lɔlɔ Natari, na Apihu, na Ilasaa, na Itamaa.

²⁴ Kolee ílé i pəyalaa nté Asii, na Ilikana, na Apiyasafi. Pɛɛɣɛɛ Kolee lɔlɔŋ loosi nyóma cɔsɔnaa.

25 Putiyeli p̄eelo n̄oḡolu ke Al̄oh p̄oḡalu ulasaa ná k̄p̄aḡaa na íle í l̄uli P̄eh̄as̄i. Lefii l̄uluȳu nȳéma loosi nȳéma c̄as̄onaa h̄ela nté.

26 Na Al̄oh na Moisi mp̄eȳe Tacaa t̄oma si pá l̄asi l̄seyeli nȳéma ke Icipiti taa ké n̄oḡo kul̄umaya.

27 Mp̄e in̄i pa tel̄as̄ona Icipiti wulav ke nti l̄so ȳoḡotaa si í yele l̄seyeli nȳéma na pá lu í tet̄u taa t̄o.

l̄so l̄el̄ayi n̄oḡo ŋka í ka su Moisi t̄o

28 M̄p̄oḡú k̄uyaku nak̄uli l̄so ȳoḡot̄ona Moisi ke Icipiti tet̄u taa na í heeli-í si:

29 Ma ké Tacaa ké, polo n̄ heeli Icipiti wulav ke t̄o t̄ona nti ma ȳoḡot̄ona ma n̄oḡo t̄o.

30 Mp̄uȳule Moisi c̄o-í si: Icipiti wulav kaa nuna-m. Mpi t̄o, ma ta nyi ȳoḡot̄aya ke p̄aa p̄ac̄o p̄ac̄o.

7

1 M̄p̄oḡú Tacaa heela Moisi si: Maa tu-ŋ toŋ s̄as̄oŋ na n̄ p̄asi is̄u l̄so ké Icipiti wulav is̄entaa na Al̄oh náá tel̄as̄aȳi-í nyá t̄om.

2 N ká keesi Al̄oh ke t̄o t̄ona nti máá heeli-ŋ t̄o, na íle í tel̄asi-t̄aȳi Icipiti wulav si í yele l̄seyeli nȳéma na pá lu í tet̄u taa.

3 Paa na mp̄u t̄o, maa la Icipiti wulav ke lan̄k̄pus̄eŋ. Paa na piti t̄oma na k̄uh̄ul̄om mpi p̄e t̄ona maa la Icipiti taa t̄o,

4 í kaa nuna-me. Hal̄i waatu in̄aȳi maa nȳeŋsi Icipiti nȳéma ise ke teu ke is̄ona p̄e wee t̄o. Ilena má l̄asi ma ȳelaa l̄seyeli nȳéma ke n̄oḡo kul̄umaya ke tet̄u t̄one t̄o t̄aa.

5 Saa in̄aȳi pu ce Icipiti nȳéma is̄ent̄o na pá nyi si ma ké Tacaa.

6 M̄p̄oḡú Moisi na Al̄oh pa lapa teitei is̄u Tacaa ka heeluȳu-we t̄o.

7 Waatu wei pa ȳoḡot̄ayana wulav ke mp̄u t̄o, Moisi p̄usi ka we nunaasa na Al̄oh nȳeŋsi ke nunaasa na tooso.

Icipiti wulav kisa Moisi na Al̄oh ke nunav

8 M̄p̄oḡú l̄so Tacaa heela Moisi na Al̄oh si:

9 Ye Icipiti wulav t̄oma-me si í la piti t̄emle nat̄eli, íle Moisi heeli Al̄oh si í pet̄i í k̄p̄at̄oḡú ke at̄eȳe wulav is̄entaa, na ku p̄asi t̄om.

10 T̄onaya Moisi na Al̄oh pa t̄ewa na pá lá teitei is̄u l̄so Tacaa keesuȳu-we t̄o. Al̄oh pet̄a í k̄p̄at̄oḡú ke at̄eȳe Icipiti wulav na í waali nȳéma pa is̄entaa na k̄o p̄asi t̄om.

11 M̄p̄oḡú wulav kota Icipiti t̄waa na p̄e topotopo nȳéma na p̄ele pá lá mp̄u t̄o t̄o, na pa topotopotu taa.

12 Pa t̄ona pa pet̄a pa k̄pat̄eŋ ke ate na í p̄asi t̄omaa. T̄onaya Al̄oh k̄p̄at̄oḡú t̄om kul̄aa na í li pane pa nȳeŋ t̄omaa t̄ona.

13 Paa na mp̄u Icipiti wulav lapa lan̄k̄pus̄eŋ na í kisi nti Moisi na Al̄oh pa pola-í s̄el̄amuȳu t̄oḡo teitei is̄u Tacaa ka ȳoḡot̄uȳu t̄o.

Wahala kancaalaya nȳeŋ

14 M̄p̄oḡú l̄so Tacaa t̄oma Moisi si: Nt̄eŋ Icipiti wulav kama nȳuȳu ke í lan̄k̄pus̄eŋ taa na í kisi l̄seyeli nȳéma ke yeluȳu si pá t̄ee ȳee?

15 T̄o, cele ku fema n̄ lu l̄eŋ na n̄ k̄p̄aya nyá k̄p̄at̄oḡú ŋku ku p̄asa t̄om t̄o, na n̄ polo í t̄eȳe saa wei í tiiki p̄oḡo t̄o, na n̄ tan̄i-í kut̄eŋ t̄o.

16 Ilena n̄ heeli-í si: Hep̄ela nȳéma tá, tá l̄so Tacaa tilina-m si má heeli-ŋ si n̄ yele í ȳelaa na pá polo pooluŋ na pá s̄ee-í, na hal̄ona saŋa nyaa saŋ.

17 P̄e t̄o ké Tacaa si má tel̄asi-ŋ si n̄ t̄oma si n̄ ta nȳem̄i-í t̄o p̄en̄entaa ké n̄ ká nȳem̄i-í. K̄p̄at̄oḡú k̄oneye maa ma Nili p̄oḡo l̄um t̄o, ílena l̄so yele na p̄e t̄ona p̄e p̄asi cal̄em,

18 na tiina sí na l̄um s̄eŋ na hal̄i Icipiti nȳéma k̄p̄isi p̄e nȳo.

¹⁹ Μρύγύ Tacaa tasa Moisi κε heeluyu si: Heeli Alɔh si kpaɣa nyá kkrátýgú na ń húlí-kuɣu Icipiti nyéma lum tɔkpentena na pusi na lɔɔh pə tɔɔ na pə kpeɣna lɔcaɣamna na tuɣ na kɔkpaɔmɔh pə pɔɔh taa lumnaa, na pə pəsi caləm. Waatu ɔni caləm ká waasi tetu tɔna tɔpai.

²⁰ Μρύγύ Alɔh kusa kkrátýgú na í má pɔɣɔ lum tɔɔ ɔsu Tacaa ka keesuyu-we tɔɣɔ Icipiti wulav na ɪ waali nyéma pa ɪsentaa, na lum tɔna pəsi caləm.

²¹ ɔlena pɔɣɔ tɔna tiina sí, na ka lum sɔh halɔna Icipiti nyéma kpisi pə nyɔɔ. Na paa timpɪɣi n tala tetu tɔna taa caləm waasɔna.

²² Μρύγύ Icipiti tɔwaa lapa teitei ɔsu Moisi-we na pa topotopotu taa. ɔlena Icipiti wulav la laɣkpusɔh ɔsu Tacaa ka tem yɔɣɔtuyɔ tɔ, na í kisi nɔɣɔ ɣka paa səlɔma-ɪ tɔ.

²³ ɔta kpaɣa-ti na í yaa pɔlv. ɔlena í ha lumaya na í suu ɪ tɔyaya.

²⁴ Tɔnaya Icipiti nyéma tɔna suu hila laasuyɔ na pá malɔɣi pɔɣɔ si pá hiki lum kɔnyɔnyɔm. Mpi tɔ, pɔɣɔ nyəm taa fɛi nyɔɔ.

²⁵ Kɔyɛɛɣ naatosompɔɣalaya tɔcu ké lum pɔsa caləm.

Wahala naale nyɔh

²⁶ Pə waali ké Tacaa tɔma Moisi si: Polo Icipiti wulav kiɣ na ń heeli-ɪ si yele ma yɔlaa na pá polo pá la-m tɔmlɛ.

²⁷ Ye n kisa mpɔ maa yele na saleɛ lu nyá tetu tɔna taa.

²⁸ A ká huki tɔyomyom κε pɔɣɔ taa. ɔlena á kpa na á suu wulav nyá nyá kawulaya tɔyaya taa, na nyá nan kɔhɔntuyɔ taa. A ká kpa nyá kato tɔɔ maɣamaya. A ká suu tɔtɔɣ nyá waali nyéma tɛɛsi taa na samaa nyɔnsi taa na tɔtɔsɔlɛ na mɔtu tiisi taa tɔtɔ.

²⁹ Halɪ a ká kpa Icipiti wulav nyá nyá maɣamaya nyá tɔɔ, na samaa tɔna tɔɔ, na pə kpeɣna tɔmlɛ nyéma tɔɔ tɔtɔ.

8

¹ Μρύγύ Tacaa tasa Moisi κε heeluyu tɔtɔ si heeli Alɔh si: Húlí nyá kkrátýgú na pusi na lɔɔh na lɔcaɣamna tɔɔ na saleɛ lu Icipiti.

² Alɔh ná húlá ɪ kkrátýgú κε mpɔ, ɔlena saleɛ lu Icipiti lumnaa taa na á waasi tetu tɔna.

³ Μρύγύ Icipiti tɔwaa ná lapa mpɔ na pa topotopotu taa tɔtɔ, na saleɛ lu na á kpa tetu tɔna taa.

⁴ Ntɛna Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔh na í tɔ-we si: ɔwiina Tacaa na í hatɔlɔna saleɛ anɔɣi má na má yɔlaa. Pə waali ɔlɛ maa yele ɔseɣɛli nyéma na pá polo pá lá ɔsɔ ké kɔtasɪ.

⁵ Tɔnayaɛ Moisi cɔ Icipiti wulav si: Ta caa, lɔsi nyá maɣamaya κε saa wei n sɔlaa si má səlɔmi ɔsɔ ké mɔ tɔɔ na í kú saleɛ κε nyana nyá samaa na nyá tɔmlɛ nyéma mɔ tɛɛsi taa na á mɔli pɔɣɔ taa tike tɔ.

⁶ Kɛlena wulav si: Cele κε ma caaki si ń səlɔmi ɔsɔ. Ntɛna Moisi si: Tɔv, pə we teu. Maa la mpɔ, ɔlena pɔcɔ ń cɛkɔna si tá ɔsɔ Tacaa fɛina saala.

⁷ Pɔpɔtu fɛi lɛlɛɣ, saleɛ ká lu nyana nyá samaa na nyá tɔmlɛ nyéma mɔ tɛɛsi taa na á mɔli pɔɣɔ taa tike.

⁸ Μρύγύ Moisi na Alɔh pa lu Icipiti wulav tɛ. ɔlena Moisi səlɔmi ɔsɔ ké saleɛ anɪ a tɔɔ.

⁹ ɔlena Tacaa la ɔsu ɪ səlɔmuyɔ tɔ, na saleɛ si tɛɛsi taa na taasɪ tɔɔ na tawa taa.

¹⁰ Μρύγύ pa kota-yɛɣɛ huwa huwa. ɔlena ɪcatɛ tɔna sɔh pə fɛi teu.

¹¹ Icipiti wulav nawa si ɪ wahala pasaa, ɔlena í lá laɣkpusɔh na í kisi Moisi na Alɔh κε nunav κε teitei ɔsu Tacaa ka yɔɣɔtuyɔ tɔ.

Wahala tooso nyɔh

12 Μρύγύ Tacaa tōma Moisi si heeli Alōη si: Ma nyá kpatóγú ke tetu tō, na musuyu pəsi pōtu na té kpa Icipiti tetu tēna taa.

13 Ntēna Moisi na Alōη pá lá teitei isu Tacaa heela-we tō. Ilena musuyu pəsi pōtu na té waasi yēlaa na tōla pa tō ké tetu tēna taa.

14 Ilena Icipiti tōwaa maγasi isu paa la mpv na pa topotopotu taa na pá kpisi. Na pōtu náá we tōla na yēlaa pa tō.

15 Tēnayaλε tōwaa heela Icipiti wulav si: Iso mpāle ke cāne ināγi yoo.

Paa na mpv Icipiti wulav tōka i lan̄kpusēη na í kisi Moisi na Alōη ke nunav ke teitei isu Tacaa ka yōγōtōγv tō.

Wahala liyiti nyāη

16 Μρύγύ Tacaa heela Moisi si: Cele kul̄i lōη ke tanaη kupaηku tēe, na ḥ kat̄i Icipiti wulav ke waatu wei i tiiki pōγō tō na ḥ heeli-i si Tacaa má, ma tōma si yele ma yēlaa na pá polo pá la-m tēmlē.

17 Ye n kisa si n kaa yele-we, ile ma yele na kacōsi kōnaasasi nasēli si lu na sí sú Icipiti nyōma tēesi taa ké tetu tēna taa, na sí nyasāγi nyana yēlaa na nyá tēmlē nyōma tēna.

18 Ama kacōsi nsi si kaa wiili Koseη tetu taa timpi ma yēlaa wee tō. Tēnaya Icipiti wulav ka nyōna si Tacaa má, ma we Icipiti taa cāne.

19 Maa kenti mō tō ké kpan̄te ke cele, na í kaa na wahala inē.

20 Μρύγύ Tacaa yēlaa na kacōsi kunyasasi nasēli lu tuutuuma na sí wat̄i Icipiti wulav na i tēmlē nyōma pa tēesi taa, na sí wakēli tetu tēna.

21 Tēnayaλε Icipiti wulav yaa Moisi na Alōη na í tō-we si: I polo í lá mō Iso ké kōtasi. Ie Icipiti tetu taa ké pē wee si í la-si.

22 Kēlena Moisi na Alōη pa cō si: Tō kaa la-sāγi cāne. Mpi tō, Icipiti nyōma ká nyāni-sāγi acaalēt̄u na pá yaγa-tōγv pēe.

23 Pē wee ké si té tō kuyēēη tooso na té polo pooluη. Ilena té lá tá Iso Tacaa ke kōtasi isu i ka heeluyu-tv tō.

24 Ntēna Icipiti wulav si: Maa yelemē na í polo. Ie í taa hatēli pooluη ké. Aaiyee si, í sēlēmāna-m.

25 Mpōγule Moisi nāγō tēkpa si: Ye ma lu cāne, maa sēlēm̄i Tacaa na cele i ká hatēlōna nyá na nyá tēmlē nyōma na nyá yēlaa ke kacōsi sēne. Ama kulōmtv ké si ḥ taa nēeti-tv na ḥ tayaηi Iseγeli nyōma taya tan̄γv si tē taa polo na tē lá Iso ké kōtasi.

26 Moisi lu Icipiti wulav té ilēna í sēlēm̄i Tacaa,

27 na ilē i lēsi kacōsi tēna na sí yele Icipiti wulav na i tēmlē nyōma na i yēlaa, pē ta sō paa kulōmāya.

28 Μρύγύ Icipiti wulav lapa lan̄kpusēη tōtō na í kisi si Iseγeli nyōma í taa lu.

9

Wahala kakpas̄i nyāη

1 Μρύγύ Tacaa tōma Moisi si: Polo Icipiti wulav kin̄ na ḥ heeli-i si Hepōla nyōma Iso Tacaa má, ma tōma si yele ma yēlaa na pá polo pá la-m tēmlē.

2 Ye n wee na n kisiγi na n kaη nyōγv na ḥ tan̄γi-weγe mpv,

3 maa yele na kusēku isāγav nakul̄i kv kpa Icipiti nyōma tōla, na kú kv kraγanāη na kraγasi na yooyōnaa, na naaη, na heeη, na pēη.

4 Ama Tacaa ká fayasi Iseγeli nyōma nyōna na a taa natēli nyōγv kaa holi-tē.

5 Pāle pē paasi ilēna Iso Tacaa su si cele ke in̄i i ka la kōkōlō ināγi Icipiti taa.

6 Tēv fema ilēna Tacaa yelemē na kusēku naη Icipiti nyōma tōla tēnaya kupaηpāle isu i ka yōγōtōγv tō. Ama Iseγeli nyōma nyōna taa natēli tē nyōγv ta holi-tē.

⁷ Μπόγύ Icipiti wulav pɔɔsaa na í nu si Iseyeli nyóma tɔla taa natəli tɔ ta sí. Paa na mpv pəle pə ta lapɪ-ɪ pulv. I kama nyuyv ke ɪ lanɔkpusəŋ taa na í kisi Iso yəlaa ke yeluyv si pá tee.

Wahala naatoso nyəŋ

⁸ Pə waali ke Tacaa tasa Moisi na Aləŋ ke heeluyv tɔtɔ si: I cosi məsaya taa tɔloma ke mə ŋkulee taa. Uena í polo wulav té, na Moisi ŋmusi-yeyə isɔtaa na Icipiti wulav nyənəŋi.

⁹ A ká yá tetv təna taa na á lɔli yəlaa na tɔla ke mɔla naali, na á pəsi səmola.

¹⁰ Mpuyvle Moisi na Aləŋ pa cosa tɔloma, uena pá polo wulav te na Moisi ŋmusi-yeyə isɔtaa, na á lɔli yəlaa na tɔla ke mɔla na á pəsi səmola.

¹¹ Mɔla anɪ a kpenna Icipiti tɔwaa tɔtəŋə na á kpa-weyə teitei isv yəlaa təna. Haləna pa kpisi Moisi-weyə kprətənav.

¹² Μπόγύ Tacaa yelaa na Icipiti wulav sɔɔsi nyuyv kam ke ɪ lanɔkpusəŋ taa na í kisi Moisi na Aləŋ ke nunav ke teitei isv ɪ ka heeluyv Moisi tɔ.

Wahala naatosompəŋəlaya nyəŋ

¹³ Μπόγύ Tacaa heela Moisi si: Cele kulɪ ləŋ ke tanəŋ kɔpəŋkv tee na ŋ maŋana Icipiti wulav na ŋ heeli-ɪ si Hepəla nyóma Iso Tacaa má, ma tɔma si: Yele ma yəlaa na pá polo pa la-m təmlə.

¹⁴ Ama pənəntaa ma tv ma taa ké si maa la wahalanaa mpe pa tənaya nyana nyá təmlə nyóma na nyá yəlaa. Uena pɔcɔ́ ŋ nyí si nəŋəlv ta nəŋəsəna-m antulinya təna taa.

¹⁵ Ye maa səɔlaa maa kɔwa nyana nyá yəlaa na yulɔkɔsəkv na í saali yem ké tetv taa.

¹⁶ Ama ma yela-ŋ na nyá isə ke mπόγύ si ŋ nyí si ma wəna tɔŋ. Uena ma həte sɔɔsi yaav ke tetv təna taa.

¹⁷ Paa na mpv, n wəe na ŋ həŋ nyá ti na ŋ kisiŋi si ma yəlaa í taa tee.

¹⁸ Pə tɔɔ ké cele isəntə waatv, maa yele na təmpɛe tev ŋku too Icipiti tv nəŋəlv ta nata tɔ kú nu.

¹⁹ Mpv tɔ, kpeyeli nyá tɔla na ŋ cɔɔsi-yeyə tiili. Ye yəlaa na tɔla pa caya taale ke yem na pa ta cɔɔsi, təmpɛe ká kv-wə.

²⁰ Wulav təmlə nyóma taa lelaa mv Tacaa təm ntəŋi niŋ naale, na pá heeli pa təmlə nyóma si pa na tɔla pá cɔɔsi timpɪ təmpɛe anɪ a kaa na-wə tɔ.

²¹ Ama lelaa ná tá nyana Tacaa təm ntɪ na pá yele pa təmlə nyóma na pa tɔla ke tawa taa.

²² Pə waali ké Tacaa heela Moisi si: Hólɪ nyá kprátóŋyú na isɔtaa na təmpɪŋ hoti Icipiti tetv yəlaa na tɔla tɔə na pa tawa taa kvhaləm təna taa.

²³ Moisi kpaasa ɪ kprátóŋyú na isɔtaa ke mpv, uena Tacaa yele na tev holiŋi na kó nasəŋi kraŋŋ kraŋŋ. Uena təmpɪŋ lukəna isə na í hotiŋi tetv təna tɔə.

²⁴ Hatoo pə caaləŋv Icipiti tetv ke siw tɔ nəŋəlv ta nata təmpɪŋ unɪ ɪ taka na pə tev nyəŋəsvyv ke mpv.

²⁵ Μπόγύ təmpɪŋ wakəla pə təna mpi pu wə tawa taa tɔ, paa yəlaa paa tɔla. Pə kaasi na á puyvɪ kvhaləm na á caatɪ tuŋ ke yem yem.

²⁶ Kɔsəŋ timpɪ Iseyeli nyóma wəe tɔ təna tike ke təmpɪŋ ta cətəli pulv.

²⁷ Tənayale Icipiti wulav yáá Moisi na Aləŋ na í heeli-wə si: Pənəntə má lapəna isayav. Má na ma yəlaa nté tasəkəle nyóma. Iso tike nté tampana təŋlv.

²⁸ Hai, í wiina Iso na təmpɛe həesi mpv. Maa yele-me na í tee, maa tasəŋi-meyə təŋvyv.

²⁹ Tənayale Moisi nəŋə təkpaav si: Ye ma luwa ɪcate waali maa teŋe Iso ké niŋ na tev hola na kv təmpɛe həesi. Uena pɔcɔ́ ŋ cekəna si Tacaa tənna antulinya təna.

³⁰ Pəna pə mpv tɔ, ma naa ké si nyana nyá yəlaa í seeki Iso ké acəsaaçəsaa sewa ké, í tá té mə taa.

³¹ Waatu wei tãmpɛɛ kãma mpɔ tã a sulina pa tã kponkponu ton nyentɔ nti pa yaa si lɛɲ tã tã hɛtu tɔyɔ, na pa tãɣɔnaya pee nyɛɲka tulɔyɔ ntã, na á wakɛli-yɛ.

³² Ama pã kaasa pa tãɣɔnasɪ lensɛnaa tã pã ta wakɛli sãle. Mpi tã, sãle si taa kulɛta saa inɪ.

³³ Moisi luwa ɪcate waali ɪlena í tɛɣɛ Iso kã nin na í wiina-ɪ tãmpɛɛ anɪ a tãm. ɪlena tɛv na kv hola na tãmpɛɛ pã tã.

³⁴ Icipiti wulav paasɛnaa si pã tãna pã hɛɛwa ɪlena í na ɪ tãmlɛ nyãma pã mɛli pa nyɛɲ inɪ ɪ taa ɪsu too ɪle.

³⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ pa kisaa tãsayasaya si mpɛ pa kaa yele ɪɣɛli nyãma na pã lu tetu taa kã teitei ɪsu Tacaa ka heeluyɔ Moisi tã.

10

Wahala pãlefei nyɛɲ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tãma Moisi si: Mɛli Icipiti wulav tã, mã yelina si í na ɪ tãmlɛ nyãma pã la lanɲkpusɛɲ ke mpɔ na mã lá kãkãlɔ nyãm tãna na pã ná.

² Ma lapa m̀p̀ỳg̀ỳ si n kã keɛsi nyã piya na nyã saalɛnaa ke ɪsɛna ma lapa Icipiti taa kã kãkãlɔ nyãm tã. Tãnaya í kã nyãna si ma kã Tacaa.

³ M̀p̀ỳg̀ỳ Moisi na Alɔɲ pa pola Icipiti wulav tã na pã heeli-ɪ si: Hɛpɛla nyãma tã, tã Iso Tacaa tãma-tɔ si tã kã tã pãɔsi-ɲ si pãlee kã n kã ló nyã lanɲkpusɛɲ na n yele ɪ yɛlaa na pã polo pã lapi-ɪ tãmlɛ?

⁴ Ye n kama nyɔyɔ ke pã taa, cele ɪ kã kãna kvtolon ke nyã tetu tãna taa.

⁵ Ku wãási tetu tã tãwisiwisi, na kã kuɣuli kɔnyɔnyɔm na tun wei tãmpɛɛ ka fɛɛwa tã.

⁶ Kvtolon kã maɣali nyana nyã tãmlɛ nyãma na Icipiti nyãma tãna tɛɛsi taa tãpampam. Too tã, nyã caanaa na pɛle pa caanaa ta keesita kãkãlɔ inɪ ɪ taka halɛna saɲa.

Moisi tãma mpɔ ɪlena í lu Icipiti wulav tã.

⁷ Icipiti wulav tãmlɛ nyãma kotaa na pã tãmi-ɪ si: Ta caa, yulɔ inɛ ɪ ka cãɔsi-tɔ yoo. Pã tã tã, yele-wɛ na pã polo pã lá pa Iso Tacaa ke tãmlɛ. Ye pã taya mpɔ Icipiti nyãma tãna kã si.

⁸ Tãnaya pa tãɣana Moisi na Alɔɲ ke yaav ke Icipiti wulav tã na ɪlɛ ɪ heeli-wɛ si: ɪ polo í lá mã Iso Tacaa ke tãmlɛ. ɪ taa ɪ taa ɪle si: Awe na awe paa pona?

⁹ Ntɛna Moisi si: Ta tãna tu pona. Pã krayav ɪfɛpiya na tã kvkpatɛlaa na tã pãyalaa na tã pɛlaa tã. Na tã kɛɲna tã tãla tãna. Mpi tã, Tacaa acima ke tã puki tãɣɔ.

¹⁰ Mpɔyɔle Icipiti wulav pãsɛna-wɛ si: Mã taa si mã yele mã na mã piya na í tɛɛ yɛɛ? Iso í su-mɛ yaa. Ma nyãmã mã taa layatu kã tã.

¹¹ Pã kaa la mpɔ. Apalaa mɛ, mã tike í kã pona na í lá mã Iso kã tãmlɛ. Mpi ɪ ka sɛlɛmi tãɣɔle.

ɪlena pã tãɣɔni Moisi na Alɔɲ ke Icipiti wulav tɛ, na pɛle pã lu.

¹² Tãnaya Tacaa tãma Moisi si: Hólí nyã kɔpátýg̀ỳ ke Icipiti tetu tã na kvtolon lu na kv wãási-tɪ na kã tãɣɔ kɔnyɔnyɔm tãna mpi tãmpɛɛ ka fɛɛwa tã.

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ Moisi hula ɪ kɔpátýg̀ỳ ke Icipiti tetu tãna tã. ɪlena Tacaa yele na heelim luna tɛv kite na pã mã ɪlim mpi na ahoo tãna. Pã kãma na pã nyaali ɪle kvtolon tapayale.

¹⁴ Kv kãma tuutuuma kã, na kv wãási tetu tãna tã. Too tã, pa ta nata kvtolon ɪsu mpɔ pã taka. Pãcɔ pa kaa tasa kv taka kã nav tãtã.

¹⁵ Kv waasa tetu tãnaya na tã mɛli pilin, na kã tãɣɔ nyutu na tun wei tãmpɛɛ ka yelaa tã ɪ pee tãna. Pã ta sã tɔyɔ nakvli kv hatv yaa nyuliya.

¹⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔɲ ke lɔɲ na í heeli-wɛ si: Ma wakɛlɛna mã Iso Tacaa na mã maɣamaya tãtã.

17 Hal, ma wiikina-me si í tasa-m suulu hóluyu ke tòm kolum. Í sèlami mæ Iso si í hatèlèna-m sèm pène.

18 Moisi lu Icipiti wulav té ìlèna í wiina Iso ké kutolon tòm.

19 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa kee heelim na p̀é mak̀èna ton na ilim tètule t̀ò na p̀é paali kutolon na p̀é p̀eli ku t̀ènaɣa s̀èsencaasi tenku taa. P̀è ta s̀ò paa kolumuyu ke Icipiti tetu t̀ò.

20 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tu Icipiti wulav ke lan̄krusəh na í kisi si Iseyeli nyéma í taa t̀e.

Wahala p̀əɣəlayafei nyəh

21 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa heela Moisi si: Kusì nyá k̀r̀át̀ỳg̀ỳ na isətaa na s̀əkrɛtuyu taa s̀əkrɛtuyu nyala Icipiti tetu t̀èna taa. Halèna ỳèlaa tokiyina-ku.

22 Moisi kusa-kuɣu m̀p̀r̀v̀ ìlèna s̀əkrɛtuyu yun nyəhku nakuli ku nyala Icipiti tetu t̀èna t̀ò ké kuyeeh tooso t̀ecu.

23 Kuyeeh tooso inu i taa ǹəɣ̀ɔ̀l̀v̀ ta keesi i t̀əɣ̀ɔ̀nt̀ə̀l̀e. P̀əyele ǹəɣ̀ɔ̀l̀v̀ ta layasi lonte. Ama ku taa f̀ei Iseyeli nyéma h̀əɣ̀ɔ̀l̀v̀ỳ.

24 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Icipiti wulav ỳáá Moisi na í heeli-i si: Maa yelemè na í polo í s̀e mæ Iso isu i s̀èlɛmuyu t̀. Na í tu ǹək̀aa í k̀r̀enna mæ alaa na mæ piya. Ama mæ t̀əla tike kaa luna h̀əm.

25 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi si: Ìlèna ñ c̀eɛ-tuyu t̀əla nna tu la Tacaa ke k̀t̀aỳa n̄ka k̀k̀o lusa ka t̀èna t̀ò na ciikuɣu nyənsi na?

26 P̀è wɛe ké si t̀é k̀r̀aỳa ta t̀əla t̀èna, t̀ə kaa s̀ò h̀untuyu. Tu tala t̀èna t̀əɣ̀ɔ̀ tu nyi t̀əla isəna, na nna á taka tá Iso caa si t̀é lapu-i k̀t̀aỳa t̀.

27 Ìlèna Tacaa tasa Icipiti wulav ke lan̄krusəh ke tuyu na í kisi si Iseyeli nyéma í taa t̀e.

28 Halèna í t̀əɣ̀ɔ̀ni Moisi ke kutəɣ̀ɔ̀nɔ̀v̀ si í lu inu i t̀e. Na í t̀əm̀i-i si: La laakali, ye p̀ə c̀əpa-n̄ na ñ tasa c̀əneɣe m̀əɔ̀ỳv̀ maa ku-n̄.

29 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi si: Awusa, n tu ỳəɣ̀ɔ̀taa ké, maa tasəɣi m̀əɔ̀ỳv̀.

11

Wahala kantəkaya nyəh

1 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa heela Moisi si: P̀è kaasa-m wahala kantəkaya nyəh. P̀è waali ké paa yelemè na í t̀e. Halu paa tu t̀əɣ̀ɔ̀ni-mɛɣe kutəɣ̀ɔ̀nɔ̀v̀ ké na í lu c̀əne.

2 M̀p̀r̀v̀ t̀ə heeli Iseyeli nyéma apalaa na alaa si pá s̀èlami pa asəmaa Icipiti nyéma ke wula na liyitee nyəɣətu p̀ə wontu.

3 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa lapa na Iseyeli nyéma k̀r̀aỳa Icipiti nyéma na nyuyv̀. P̀éćó p̀əle p̀ə paasi, Moisi mayamaya nyuyv̀ ka kulaa ké, na Icipiti wulav t̀əm̀le nyéma na Icipiti ỳèlaa t̀èna tukayana-i.

4 Moisi ka t̀ema Icipiti wulav ke heeluyu si Tacaa t̀əma si i k̀á c̀ə Icipiti tetu t̀ò ke ahoò h̀eka

5 na tetu taa kancaalaya piya t̀èna k̀á si. P̀è k̀r̀aỳav wulav nyá, nyá p̀əyaya kancaalaya nyəhka na p̀é polo yom alv nyəh wei i nanəɣi t̀ə i kancaalaya p̀əyaya, na p̀é k̀r̀əhna t̀əla nyənsi.

6 Na ỳèlaa ka wii l̀əyayə wula wena too ǹəɣ̀ɔ̀l̀v̀ ta wiita t̀. P̀əyele ǹəɣ̀ɔ̀l̀v̀ kaa tu wii a taka t̀ət̀.

7 Ama p̀ə kaasuyv̀ Iseyeli nyéma h̀əɣ̀ɔ̀l̀v̀ỳv̀ taa t̀, haya mayamaya kaa tu k̀p̀esi. T̀ənaɣa í k̀á nyəna si Tacaa má, ma fakì Icipiti nyéma na Iseyeli nyéma.

8 Ìlèna Moisi tasa si: Waatv inəɣi Icipiti wulav t̀əm̀le nyéma panè pa t̀èna paa k̀ə na pá luɣ ma t̀e ké akula si má na ma ỳèlaa t̀é lu. Ìlèna máá lu k̀r̀akpaa inu.

P̀è waali ké Moisi luna pááná s̀əs̀əna ke Icipiti wulav t̀e.

9 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: Ye Icipiti wulav ta nuna-me, ìlè maa tasa k̀k̀ə̀l̀v̀ nyəm payalè lapv ke Icipiti tetu taa.

¹⁰ Pəyele Moisi na Aləŋ paa tema-wəxi lapu ke təm paɣale na Icipiti wulaw ná. Paa na mpv Isə ká tu-ı lanƙpusəŋ ké, na í kisi si Iseyeli nyóma í taa lu.

12

Teev acima təɣəv

- ¹ Ḿpóyú Tacaa heela Moisi na Aləŋ ke Icipiti taa si:
² Isətu wei ı taa í we isəntə tə, ı ká wee-meɣe pənaya taa isətu kancaalaya nyəŋ ké.
³ Mpυ tə, í polo na í heeli Iseyeli nyóma təna si paa təyaya yaa paa waav ηku kó caa iwəyaya yaa pinaya ke isətu inε ı kuyeeŋ naanowa wule.
⁴ Ye waav nawa si kv kaa te kɾənte, de kv na leŋku pa kaa na pá nyí kɾənte nte paa təɣə na pa te tə.
⁵ Iwəyaya yaa pinaya ηka paa caa tə, kaa wee apalu nyəŋka ηka ka sika pənaya kulɔmaya təɣə, na ká tewa, ka tiili tá caami.
⁶ Na pə tala isətu kuyeeŋ naanowa na liyiti wule taanaya, de na paa Iseyeli tu wei í lentı ı kɾənte.
⁷ Ilena paa mpa pá lii pa kɾənte caləm na pá taa təyaya ηka ka taa paa təɣə tə ka nənəkeelası kampv kɾatəŋ tə na isətaa tə.
⁸⁻⁹ Pa wəsəxi kɾənte tənaya. Pə kɾayav nyuvu na nənəkraasi na lotu tə. Pá taa təɣə-ti na tə leŋ yaa pá təsi-ti. Pá təɣə-ti na potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tə, na tuusi hatu nyəŋ nyəntu.
¹⁰ Ye pa təyaa na pá kpisa mpi na pə fe-wı pa wə kəkə.
¹¹ Waatu wei pa təkı pə təɣənaya tə, na pá suu pa mpaav wontu ké, na pa ntaŋkpala ke pa nəsəhe taa, na pa kɾatəŋ ke pa nin taa, na pá təɣə caucav. Mpi tə, pə ké Tacaa Teev acima ké.
¹² Ilena Tacaa tasa si: Saŋa ahoə aneɣe maa cəə Icipiti tetv tə na má kú tə kancaalaya piya təna. Pə kɾayav yəlaa piya na pə polo təla nyəŋsi tə. Pəyele maa kú Icipiti nyóma tuŋ təna nyəŋ tənəŋnaŋ. Ilena paa wei í nyí si má ke na Tacaa.
¹³ Pə kaasuvu Iseyeli nyóma me tə, mə kampvnaa tə caləm ká yusəna mə teesi. Ye ma na-wı ma teε mə tə. Isəna maa kenti mə tə na ma kaa wakəli-me isu Icipiti nyóma təɣəle.
¹⁴ Ḿpóyú Tacaa tasaa si: ı ka təsəxi kuyaku kvne kv tə ké paa pənaya ηkaya, na í laki-m acima səsəna na ı nyəni-yεɣe kətaya ke mə waali nyóma tə.

Kukusum fei potopotonaa acima

- ¹⁵ Kuyeeŋ naatosompəɣəlaya təcu ké í ká təɣə potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tə pə acima. Mpυ tə, pə kɾaya kukusum fei potopotonaa acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule tə, pə fei si kukusum í wee mə taa nəɣəlv təyaya taa. Ye nəɣəlv təɣə-wəxi kuyeeŋ inı ı taa, isu pa kpiisa pəntv ke Iseyeli nyóma taa.
¹⁶ ı ká koti kuyaku kancaalaya nyəŋku na naatosompəɣəlaya nyəŋku wule ké na í seε-m. Kuyəŋku tə, pə fei si í la təmlε natəli. Ye pə taya mə təɣənası saav paasi.
¹⁷ Paa pənaya ηkaya ı ka təkı kukusum fei potopotonaa acima aneɣe mə waali nyóma tə. Na á pəsi-meɣe kətaya ηka kaa təsı-meɣe kuyəŋku ma ləsə-meɣe Icipiti tetv taa ke nəɣə kulɔmaya tə.
¹⁸ ı ká təkı kukusum fei potopotonaa ke isətu kancaalaya nyəŋ inı ı kuyaku naanowa na liyiti nyəŋku wule taanaya, na pə polo kuyaku hiu na kulɔmuvu wule taanaya.
¹⁹⁻²⁰ Ye pə tala waatu inı pə fei si mə taa nəɣəlv í təɣə kukusum təɣənaya, yaa pá tu wee pəntv təyaya taa. Paa Iseyeli tu yaa caɣəlv, isu pa kpiisa-ı mə taa.

Teev acima tayanuvu

21-22 *Μ*ρύγύ Moisi kota Iseyeli nyony nyóma na í heeli-we si: I polo í caa Teev acima iweesi, yaa pinasi na í lentí-si na í tiyisi caləm na í lii pə taa ké saŋ na í taa nənəyə kampu kpatəŋ təə na isətaa təə. Ye pə tema mpv, nəyəlɔ í taa tasa təyaya ŋke ka taa ké luw si i puki tiili, haləna pə nyaali.

23 Mpi pə təə tə, Tacaa ka cəə Icipiti nyóma wakəlyəv. Ie ye i nawa caləm ke mə teesi kampunaa kpatəŋ təə, i kaa yele si wakəllv í svv si taa.

24 Mə na mə waali nyóma í ká tókəna kətaya kaneyə tam təə.

25 Paa waatu wei í ká svv tetv nti Tacaa ha-me tə tə taa tə, í ká tókí-keye mpyúyú.

26 Ye mə piya í pəssa-me si pə nyony suwe, ile

27 í ká cə-we si: Tacaa Teev acima kətaya nté. Iseyeli nyóma tá, tu wev Icipiti taa təyə kuyaku nakvli Isə cəə pa tetv taa na í wakəli-we. Ama i tee tá təə na í waasi-tv.

Iseyeli nyóma nu mpv, ilena pá luŋ na pá see Tacaa.

28 Pa tema mpv, ilena pá tee na pá niki nti Tacaa ka heela Moisi na Aləŋ təyə lapv.

Wahala naanowa nyəŋ

29 Pə kəma isu ahoo heka ilena Isə Tacaa kv Icipiti taa apalvpiya kancaalaya nyənsi təna. Haləna pə kpeŋna Icipiti wulav səsə apalvpyəyaya kancaalaya nyəŋka ŋka kaa leeti i kawulaya kumte təə tə. Na pə polo saləka nyóma apalvpiya kancaalaya nyənsi, na təla kancaalaya piya apalv nyənsi tətə.

30 Ahoo aní tə, Icipiti wulav na i waali nyóma na Icipiti nyóma təna femaya na pá casəyi kapusi. Mpi tə, təyaya fei na ka taa laŋa sətəv.

31 Tənyaya wulav yaa Moisi na Aləŋ ke ahoo aní na í tə-we si: Mə na mə Iseyeli yəlaa təna í lu ləŋ ke ma tetv taa na í tee. I polo na í see Tacaa isu í ka sələmvv tə.

32 Paa mə təla í kraya pə təna isu í ka yəyətəyəv tə na í tee í fee-m. Ama í sələmi mə Isə ké si í koolu-m kvpantv.

33 Icipiti nyóma ka tema pa taa ké si pa təna paa səna. Ntəna pá tuli Iseyeli nyóma ke kvtulu si: I lu ləŋ ke ta tetv taa.

34 Pə mayamaya pə təə ké Iseyeli nyóma kpeŋna pa potopotonaa somtu na tə ta nyəŋta na pá həkə tayaləŋ wei i taa pa huýtəyi-we təyə pa kpaŋna taa, na pá səyəli na pá tee.

35 *Μ*ρύγύ Iseyeli nyóma lapa teitei isu Moisi ka heeluyə-we tə. Pa sələma Icipiti nyóma ke wontu nti pa lupina wəla na liyitee nyəyətəv tə, na wontu kususuuu.

36 *Μ*ρύγύ Tacaa lapa na pa nyony tena Icipiti nyóma na pəle pá cəle-weye mpi mpi paa sələma-we tə. Timpi Iseyeli nyóma kuuna Icipiti nyóma wənav təyələ.

37 Iseyeli nyóma kola Lamsesi, ilena pá tee Sukəti, na pa taa apalaa ka we isu yəlaa iyisi nasətoso (600000) ke mpv. Alaa na kvkpatəlaa na piya paasi.

38 Pa luw mpv tə pə kpeŋna yəlaa mpa pa ta ke Iseyeli nyóma təyə tuutuuma ké na pá təŋ-we. Pə kaasi heeŋ na pəŋ na naaŋ kaləkəŋ taa fei nyənvv.

39 Pa lu mpaav ilena pá tú pəpəpetasi ke pa somtu nti paa krayana Icipiti na tə ta kpata tə. Mpi tə, Icipiti nyóma ka təyəna-weye kvətəyənəv ké. Pa taa yele si pa somtu í kpa. Pəyele pa taa kraya mpaav təyənaya.

40 Pusi nasəle na hiu na naanowa (430) ke Iseyeli nyóma caya Icipiti taa.

41 Pə waali ké pa luwa nəyə kvləmaya.

42 Teitei isu Tacaa keeluyə i tom ke ahoo aní na í ləsi-we tə. Mpv tətəyə mpe na pa ləlvŋ paa keeliyi pa tom ke i təə ké tam ké paa pənyaya ŋka.

Teev acima təyəv kvəsəsvtə

43 *Μ*ρύγύ Tacaa heela Moisi na Aləŋ si: Teev acima kvəsəsvtə ntə, pə fei si cayəlv wei i ta ke Iseyeli tv tə í təyə Teev acima təyənaya.

44 Ye isu Iseyeli tv yapa piitim lempí tv ke yom na í pəli-i i pəsəyi na í təyə pə təyənaya.

45 Pə fei si piitim lempri muulu yaa apaa tu í təɣə pə təɣənaɣa.

46 Pə kaasi ile, təɣaɣa ŋka ka taa pa wusa nantu nti təɣə paa təɣə-ti, pa kaa luna-təɣi awali. Pəyele pə fei si pá yəki kpante nte pa kuwa mpv tə tə muwa.

47 Pə wee si Iseyeli nyéma təna təpai ká təɣəna Teev acima anɪ.

48 Ye isu caɣalu nyuləna si i ka təɣə Taca Teev acima anɪ, pə wee ké si pá pəli í na i təɣaɣa taa apalɔpiya təna na pécó. Ue i pəsa isu Iseyeli tu nté, i pəsəɣi na í təɣə-i. Təfə ye pa ta pəli wei, pə fei si í kpətəna.

49 Iseyeli tu í ta pəli, í na caɣalu pa kiiu kulumuɣu ké.

50 Ḿpóɣú Iseyeli nyéma lapa teitei isu Taca ka heeluɣu Moisi na Aləɲ tə.

51 Kuyaku ŋku ku maɣamaya ke Taca ləsa Iseyeli nyéma ke Icipiti taa ké nəɣə kulumaya.

13

Teev acima təə kvsəsutu lentənaa

1 Ḿpóɣú Taca yáá Moisi na í təmɪ-i si:

2 Iseyeli taa kancaalaya apalɔpiya təna ké ma nyənsi ké. Pə kraɣav yəlaa piya na pə polo təla nyənsi tə, má tənna-si. I nyənəɣi-səɣi ma nyəm.

3 Ntəna Moisi heeli samaa si: Pə fei si í səə kuyaku kune inɪ ku təə yoo. Mpi tə, ku wule ke Taca ləsa-tu na toŋ səsəəɲ ke tá yomle taa ké Icipiti tetu taa. Mpv tə, ye í təəsəɣi kuyaku kune inɪ ku təə í taa təɣə potopoto wei i taa we kukusum tə.

4 Isətu wei pa yaa si Apiipi tə, i kuyaku kancaalaya nyəŋku wule ke í luwa.

5 Waatu wei í ká sɔv Kanaaŋ, na Hiti, na Amolii, na Hifi, na Yepusi pə nyéma tetu nti tə taa təɣənaɣa təla təhə tə. Tetu ntəɣi Taca ka yəɣətəna tuunav si i ká ha mənə mə caanaa. Ue paa pənaya ŋkaya í ká təkɪ Teev acima ke isətu inɪ i taa.

6 Kuyeeɲ naatosompəɣolaya ke í ká təɣə kukusum fei potopotonaa. Naatosompəɣolaya nyəŋku wule iləna í see Taca.

7 Pə fei si pá tu keesi kukusum ke mə taa nəɣəlv i teɣe kuyeeɲ inɪ i taa ké mə tetu təna taa. Halɪ ḿpóɣú pu la pə potopoto.

8 Ye í kəma na í təkɪ acima anɪ, í keesi mə piya si mpi Taca lapa-meyə kuyəŋku í lu Icipiti tə, pə təə ké í təkɪ-ye.

9 I ká təkɪ Teev acima anəɣi si pə təəsəɣi-meyə kuyaku kune inɪ ku təə ké teitei isu kuyusum mpi í ten mə tokuŋ na í tamsəɣi mə ŋkpalasi taa, si pə təəsəɣi-mə, na í kaləɣi Taca kvsəsutu ke tam na í nyɪ-ti tə. Teev acima təɣəv mpi pu təəsəɣəna-me si Taca ləsəna-meyə Icipiti taa na i toŋ səsəəɲ.

10 Paa pənaya ŋka, ye pə isətu í luwa, í laki nti inɪ ma tu-meyə isəntə tə.

11 Ḿpóɣú Moisi tasaa tətə si: Ye pə kəma na Taca tana-tuyv Kanaaŋ tetu nti i ka yəɣətəna tuunav si i ká ha tá na tá caanaa tə.

12 Ue tu ha-i apalɔpiya kancaalaya nyənsi təna. Paa təla kancaalaya piya apalɔ nyənsi təna, inɪ i tənna-si.

13 Ye kraŋaya kancaalaya pəyaya apalɔnyəŋka, ile í layasi-ke na iwəyaya yaa pinaya, yaa í mələnti ka luɣu na ká si. Ye pə kaasa yulv kancaalaya pəyaya apalɔnyəŋka ile í layasi-ke na iwəyaya.

14 Ye kuyaku nakulɪ mə piya pəsa-me si pepe təə ké í laki mpv. Ue i cə-we si: Tu we isu yomaa ke Icipiti ké, iləna Isə ləsi-tu na i toŋ səsəəɲ.

15 Halɪ pə təm taa, Icipiti wulav kisaa ké təsayasaya si tə taa nyəɣələna tiili. Uena Isə náá kó Icipiti nyéma apalɔpiya kancaalaya nyənsi təna, na pə kpenna təla nyənsi təna. Pə təə maɣamaya ke pə wee si tə laki kətasi ke kancaalaya piya apalɔ nyənsi təna. Ama ye yəlaa nyənsi ile, təla ke tə layasəɣəna.

16 Kətasi nsɪ su təəsəɣəna-tuyv nti inɪ Taca tu-tuyv isəntə təɣə teitei isu kuyusum mpi tu ten tá tokuŋ na tə tamsəɣi tá ŋkpalasi taa tə. Pə tənaya mpv pu təəsəɣəna-tv si Taca ləsəna-tuyv Icipiti taa na i toŋ səsəəɲ.

Iso hvlvɔv ke ɪ yɔlaa ke mpaav

¹⁷ Waatv wei Icipiti wulav yela Iseyeli nyóma na pá tv mpaav tɔ, Iso tá tisi si pá tɔɯ Metitlaneɛ tenku mpaav, na pá fayana Filiisi nyóma tetv taa. Paa na ku topilaa tɔ. I lapa m'púgú si pá taa kɔɔ na Filiisi nyóma lu pa tɔɔ na sɔɣontv kra-we na pá cvki pa taa na pá mɔli Icipiti.

¹⁸ Pə tɔɔ ké Iso yelaa na pá keɛ na pá fayana wɔlaya tetv taa na pá polo pá lu səsəncaasi tenku. Iseyeli nyóma mpe pa ta lu yem yem. Pa lu nəɣɔ kɔlvɔmɔɣa ké.

¹⁹ Pa lukaya mpu ilena Moisi kuu Yosεεfv mɔwa na í kpenna. Mpi tɔ, ɪ ka heela ɪ tetvnaa ké na ɪsɔle kvseemle si Iso í ləsa-weɣe Icipiti taa pá kpenna ɪ mɔwa.

²⁰ M'púgú Iseyeli nyóma lu Sukɔti na pá polo Itam ke wɔlaya tetv kin.

LEFII KOTĒLAA TŌM TAKĒLAYA Kutulu

Takēlaya kanē ka taa ké tē kalēyi si, Isō yaawa i yulu Moisi ke Isō tēsēle taa, na í na-i pá yōyōti. Pē taa tēne unī Isō suwa nōyō si, ye wei í tōka i tōm nti pōntu ká hiki weesuyu. Isō seyesa i yēlaa ke isēna pē wēē si pá la kōtasi ke isēna Isō unī i suwa tō. Pē wēē tōtō si pá hatēlōna asilima nyām tēna, na pá wēē tēnanjē isū pa Isō unī.

Isēna pa faya Lefii takēlaya tō:

Kōtasi lataa í tēj isēna Isō suwa tō, titite 1-7

Pē wēē si pá tūna kōtēlaa, na pēle pá wēēna yaasi kupaŋ, titite 8-10

Paa Isō sēelū wei í se tōnyū tō asilima, titite 11-16

Pē wēē si pá se kpai nyāntu na Isō sēē isayam, titite 17-27

ISŌ KŌTASI NA PĒ KUHAAN

Isō kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō

¹ M̄p̄ȳȳ Tacaa Isō yaa Moisi na cokāle^a nte pa lapōna pōŋ, na Isō na i yēlaa pá suliyi tē taa tō. Uēna í tōm-i si:

² Telēsi lseyeli nyōma si, ye pa taa nōyōlū caa-m kōhav ke kōnav, i pēsāyi na í kōna nav yaa heu yaa p̄j̄.

³ Ye nav ke yulu caa lapu ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Uē apalū nyōj̄ wei i tiili tá caami tōyō i ká ha na Tacaa m̄. Cokāle nte tē taa Isō na yēlaa pa suliyi tō tē nōnōyō ke i ká pona.

⁴ Uēna í tēni i ninj ke kp̄ante nte kōkō lusiysi mp̄u tō tē nyūyū tō. Tacaa ka m̄u i kōtaya na í husi i isayatu.

⁵ Uēna pōntu lenti kp̄ante ke tēsulle cokāle kinj tēna. Alōj̄ lūlyū nyōma kōtēlaa taa nōyōlū ká huli kp̄ante calēm ke Tacaa. Uēna í ŋmusi-wōyi Isō kōtaya tēlate kōj̄kōmōj̄ tō ké cokāle nōnōyō.

⁶ Saa wei kōtaya latu litiysi kp̄ante na í faki-teye piliŋasi

⁷ tōyō kōtēlaa ná tayanōyi kōkō ke kōtaya tēlate tō.

⁸ Uēna pá tēni nantu cōkōj̄ ke kōkō tō tētete, na nyūyū na nim cōlō nim cōlō tōtō.

⁹ Kp̄ante lotu na tē nōj̄kpaasi tēj̄ nyaalūyū, uēna kōtūlū nyāyāsi pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsōj̄ ke Tacaa caaki.

¹⁰ Ye isū heu yaa p̄j̄ ke yulu caaki lapu ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Uē apalūnyōj̄ wei i tiili tá caami tōyō i ká kōna.

¹¹ Uēna í lenti-i Isō cokāle kōj̄kōj̄ taa, ke kōtaya tēlate ilim ntōyōj̄ tō. Uēna Alōj̄ lūlyū nyōma kōtēlaa taa nōyōlū ŋmusi calēm ke kōtaya tēlate kōj̄kōmōj̄ tō.

¹² Uēna kōtaya latu faya nantu ke tilima. Na í seti nyūyū, na í lēsi nim cōlō nim cōlō. Uēna kōtūlū tēni nantu ntōyi kōtaya tēlate kōkō ŋke ka tō tētete.

¹³ Kp̄ante lotu na tē nōj̄kpaasi tēj̄ nyaalūyū, uēna kōtūlū huli kōtaya ŋkeye Tacaa, na í nyāyāsi pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsōj̄ ke Tacaa caaki.

¹⁴ Ye sumaya ke yulu caaki lapu ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō, ihokaya yaa alukuku ke i ká kōna.

^a **1:1 cokāle:** Cokāle nte tē tōm pa yōyōta cōne tō tē ta ke taale cokāle ke yem. Pōŋ ke pa lūwa na pa saaki pē kpatōj̄. Pa pēsāyi na pa hēti-te na pa kpili na pa sōyōli na pa pona tiili na pa tayan-teye sikuŋu.

¹⁵ Ɔlena kɔtɔlv pona sumaya ŋkeye Ɔso kɔtaya tɔlate kin, na i ce ka nyɔyɔ na i nyayasɩ-kyɔv kɔtaya kɔkɔ taa. Ɔlena i nyaasɩ alukuku calɛm na i taana-wɔyɩ Ɔso kɔtaya tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔɔ.

¹⁶ Ɔlena i lɛsɩ luyuticɛɛkɛv na kv tɔɔŋnaya, na i pɛti-kyɔv tɔlvma nim nyɔna tɔlɔle, ke Ɔso kɔtaya tɔlate kɔŋkɔŋ taa, na ilim tɔlɔle tɔɔ.

¹⁷ Ɔlena i tɔki alukuku ken taa na i hɔ na i cɛli. Ɔle pɛ taa yaali. Ɔlena i nyayasɩ-Ɔso kɔtaya tɔlate kɔkɔ taa. Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɔle. Ka sɔɔsɔŋ ke Tacaɔ caaki.

2

Tɔɔŋnaya kɔhav

¹ Ye Ɔsu yɔlv caa i kɔna Tacaɔ ke tɔɔŋnaya kɔhav, mɔlvɔm kvɔam ke i caaki. I pɔlɔyɩ pɛ tɔɔ kɛ nim, na i tɛni tulaalv.

² Ɔlena i pona Alɔŋ lɔlvɔv nyɔma kɔtɔlaa. Pa taa nɔɔlvɔv cosiyɩ nim mɔlvɔm mpɔyɩ ŋkute na i nyayasɩ pɛ na tulaalv tɔnaya kɔtaya tɔlate tɔɔ. Mpɩ pɛ kenɔ kɔtɔɔsɛm sɩ Tacaɔ tɔnna pɛ tɔna. Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɔle. Ka sɔɔsɔŋ ke Tacaɔ caaki.

³ Kɔhav ŋkv kv kakaasaya pɛsɔyɩ kɔtɔlaa nyɔm kɛ. Mpɩ tɔ, pɛ kɛ kate taa kate pɔlvɔpɔyɩ. Pɛ taya pɔlv, pɛ kɛ kɔtaya ŋka pa lapa Tacaɔ tɔ, ka kakaasaya kɛ.

⁴ Ye pɛ kɛ Ɔsu pɔtɔpɔtɔnaa looŋa taa kvkɔsvɔm fei tɔɔŋnaya nakɔli, Ɔle pa caa mɔlvɔm kvɔam na pɔ nuɔytina nim, na pɔ tv kakalɔsɩ yaa pɛtɛpɛtasɩ taka, nsi sɩ tɔɔ pa yɔɔla nim tɔ.

⁵ Ye Ɔsu pɛtɛpɛtaya mayamaya, ŋka pa tɔyɩ nyɔɔɔlvɔv kvɔalvɔv tɔɔ tɔ. Ɔle mɔlvɔm mpɩ pa nuɔytina nim, na pɛ taa fei kvkɔsvɔm tɔɔle pa tɔyɩ.

⁶ Pa pɔtvɔtɔyɩ pɛtɛpɛtaya ŋke, Ɔlena pɔ sɔɔsɩ pɛ taa kɛ nim tɔtɔ. Mɔpɔyɩ pɛ weɛ sɩ, pɔ la tɔɔŋnaya kɔhav tɔm taa.

⁷ Ye Ɔsu tɔɔŋnaya ŋka pa tɔŋaa tɔ ka kɔhav Ɔle, mɔlvɔm mpɩ pa nuɔytina nim tɔɔle pa caaki.

⁸ Pa tayanɔyɩ-keɔe, Ɔsu pa keɛsvɔv tɔ. Ɔlena pɔ pona tɔsulle cɔkɔle taa. Pa cɛlɔyɩ kɔtɔlv, na Ɔle i pona Ɔso kɔtaya tɔlate kin.

⁹ Ɔlena i cosɩ na i nyayasɩ tɔ tɔ sɩ, pɔ la kvɔtɔɔsɛm sɩ, Tacaɔ tɔnna pɛ tɔna. Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɔle, ka sɔɔsɔŋ ke Tacaɔ caaki.

¹⁰ Kɔhav ŋkv kv kakaasaya pɛsɔyɩ kɔtɔlaa nyɔm kɛ. Mpɩ tɔ, pɛ kɛ kate taa kate pɔlvɔpɔyɩ. Pɛ taya pɔlv, pɛ kɛ kɔhav ŋku pa ha Tacaɔ tɔ kv kakaasaya kɛ.

¹¹ Ye pa tayanɔyɩ Tacaɔ maya tɔɔŋnaya kɔhav sɩ, pa nyayasɩ-kyɔv kɔkɔ ke ma hɔte taa, pɛ fei sɩ pɔ tv pɛ taa kɛ kvkɔsvɔm yaa tɔŋ.

¹² Pa pɛsɔyɩ na pɔ ha-m tɔŋ na kvkɔsvɔm ke waatv wei pa pukina-m tɔɔŋnaya kalaalaya tɔ. Ama tɔŋ na kvkɔsvɔm mpɔyɩ pɛ fei sɩ, pɔ nyayasɩ kɔtaya tɔlate tɔɔ sɩ, Tacaɔ mɔ, mɔ nu pɛ sɔɔsɔŋ.

¹³ Ye pa haaki Tacaɔ maya tɔɔŋnaya kɔhav, pɛ weɛ sɩ pɔ tɔ tɔm kɛ. Mpɩ tɔ, mpɩ pɛ hulɔyɔna sɩ nɔyɔ ŋka ma na-me tɔ pɛelaa tɔ, ka we tam tɔɔ. Pɛ tɔɔ kɛ pɛ weɛ sɩ pɔ tɔyɩ tɔm ke paa tɔɔŋnaya kɔhav ŋku kv taa.

¹⁴ Ye yɔlv lɛsɔyɩ i tawa kancaalaya kvlvɔlvɔm kɔhav, i wɔki^a pɛ na pɛ lɔtv kɛ, na i yɔti.

¹⁵ Pɛ waali, Ɔlena i pɔli pɛ tɔɔ kɛ nim na i tɛni tulaalv. Mɔpɔyɩ pɛ weɛ sɩ pa la tɔɔŋnaya kɔhav tɔm taa.

¹⁶ Ɔlena kɔtɔlv nɔɔ cosɩ pee kvɔyɔtɛɛ anɩ, na i nyayasɩ pɛ na tulaalv tɔna. Mpɩ pɛ kenɔ kvɔtɔɔsɛm sɩ Tacaɔ tɔnna pɛ tɔna. Tɔɔŋnaya kɔhav ŋku pa nyayasɩ Tacaɔ tɔɔle.

^a **2:14 wɔki:** Wɔpɔ mpɩ pa yɔyɔtɔyɩ cɔne tɔ, pɛ nɔyɔsɔna ke Ɔsu pa wɔkyɔv mɛsɩ ke Lɔkpa taa na pa ŋmayalɔyɩ tɔ.

3

Nɔɔ kɔlɔmɔɔa kɔɔntɔɔv kɔɔtaɔa

¹ M̀pɔ́yú Tacaa tasaa si: Ye nɔɔɔlv caa i la-m nɔɔɔ kɔlɔmɔɔa kɔɔntɔɔv kɔɔtaɔa ke nav. Pə wɛɛ si, apalɔnyɛɔ yaa alv nyɛɔ wei i tiili tá caami tɔɔɔ i ká kɔna.

² Uena í tɛni i nin ke kɔɔntɛ nyɔɔv taa, na í lɛnti-tɛɔ tɛsulle cokɔle nɔnɔɔ. Uena Alɔɔ lɔlvɔv nyɔ́ma kɔtɔlaa taa nɔɔɔlv ɔmɔsi tɔ calɛm ke Isɔ kɔtaɔa tɔlate kɔɔkɔmɔɔɔ tɔɔ.

³ Uena pá nyɔɔasi Tacaa ke nim tɛna, mpi pə pama lotu tɔɔ tɔ,

⁴ na timpee naale na a nim, na kɔɔkɔmɔɔɔ taa nyɛm. Isu pa lɔsvɔv hɔɔle, na pá kɔɔnna timpee tɔ.

⁵ Uena kɔtɔlaa tɛni nantv ntɔɔɔ Isɔ kɔtaɔa tɔlate kɔkɔ tɔɔ. Na pá nyɔɔasi-ti na kɔhav ɔku kɔkɔ lusaa tɔ. Kɔtaɔa ɔka pa nyɔɔasa Tacaa tɔɔɔle. Ka sɔɔsvɔɔ ke i caaki.

⁶ Ye isu heu yaa pɔ́ɔ ke yɔlv laki Tacaa ke nɔɔɔ kɔlɔmɔɔa kɔɔntɔɔv kɔɔtaɔa. Apalv yaa alv nyɛɔ wei i tiili tá caami tɔɔɔ i ká kɔna.

⁷ Ye isu heu, ilɛ i pɔna-i tɛsulle cokɔle kin,

⁸ na í tɛni i nin ke heu nyɔɔv taa, na í lɛnti-tɔ kin tɛna. Uena kɔtɔlaa taa nɔɔɔlv ɔmɔsi heu calɛm ke Isɔ kɔtaɔa tɔlate kɔɔkɔmɔɔɔ tɔɔ.

⁹⁻¹⁰ Uena pá nyɔɔasi Tacaa ke nim tɛna mpi pə pama lotu tɔɔ tɔ. Na timpee naale na a nim na kɔɔkɔmɔɔɔ tɔɔ nyɛm. Isu pa lɔsvɔv hɔɔle na pá kɔɔnna timpee tɔ, na suka tɛna.

¹¹ Uena kɔtɔlv nyɔɔasi pə tɛnaya kɔkɔ ke Isɔ kɔtaɔa tɔlate tɔɔ. Tɔɔɔnaya kɔtaɔa ɔka pa nyɔɔasa Tacaa tɔɔɔle.

¹² Ye pɔ́ɔ ke yɔlv laki kɔtaɔa, ilɛ i pɔna-i tɛsulle cokɔle kin,

¹³ na í tɛni i nin ke i nyɔɔv tɔɔ, na í lɛnti-tɔ tɛna. Uena kɔtɔlaa ɔmɔsi i calɛm ke Isɔ kɔtaɔa tɔlate kɔɔkɔmɔɔɔ tɔɔ.

¹⁴ Uena pá nyɔɔasi Tacaa ke nim tɛna mpi pə pama lotu tɔɔ tɔ,

¹⁵ na timpee naale na a nim, na kɔɔkɔmɔɔɔ tɔɔ nyim. Isu pa lɔsvɔv hɔɔle na pá kɔɔnna timpee tɔ.

¹⁶ Uena kɔtɔlv nyɔɔasi pə tɛnaya kɔkɔ ke kɔtaɔa tɔlate tɔɔ. Tɔɔɔnaya kɔtaɔa ɔka pa nyɔɔasa Tacaa tɔɔɔle. Ka sɔɔsvɔɔ ke i caaki.

Tacaa tɛnna nim cɔlv nim cɔlv tɛna.

¹⁷ Pə tɔɔ kɛ paa timpiyi Isɛɔli nyɔ́ma ká wɛɛ, paa waatv wei te, pə wɛɛ si pá tɔki kusɔsutv tɛnɛɔ. Pə fɛi si pá tɔɔɔ kɔɔntɛ nantv nim, yaa tɔ calɛm.

4

Kɔtɔlv sɔsɔ isayatv husvɔv sɔsɔ

¹ M̀pɔ́yú Tacaa tɔma Moisi si:

² Tɛlɔsi Isɛɔli nyɔ́ma si, ye pə yɔkɔna nɔɔɔlv na í lá mpi Tacaa kisaa tɔ, na í yɔki kiiu. Isɔna pɔntv ká la tɔɔɔlv.

³ Ye kɔtɔlv sɔsɔ pɔntɛna, uena i tasɔkɔle taana yɔlaa tɛna. Pə wɛɛ si í la Tacaa ke isayatv husvɔv kɔtaɔa ke nav apalv nyɛɔ wei i tiili ta caami tɔ.

⁴ I pukina nav inɔɔɔ tɛsulle cokɔle nɔnɔɔ. Uena í tɛni i nin ke i nyɔɔv taa, na í lɛnti-tɔ Tacaa kin tɛna.

⁵ Uena kɔtɔlv sɔsɔ kɔɔɔa kɔɔntɛ calɛm na nyɛnaya na í svɔna cokɔle taa.

⁶ I liiki pə taa kɛ mpɔle, uena í ɔmɔsi tɔm naatosompɔɔɔlaya, ke Tacaa kin tɛnaya cokɔle pɔsvɔv kɔkayav tɔɔ, na pə tɔɔ pə tɔɔ cɛnɛ.

⁷ Uena í taa calɛm mpi tɔtɔɔ tulaalv tɔwɔte hɔlɔɔasi tɔɔ kɛ cokɔle taa tɛna. Pə waali, uena í pɔli calɛm kɔkaasɛm ke kɔtaɔa tɔlate nte tɔ wɛ cokɔle nɔnɔɔ tɔ tɛɛ.

⁸ Uena í kɔɔli kɔɔntɛ nim cɔlv nim cɔlv tɛna. Pə kɔɔɔv pə tɛna mpi pə pama pə taa lotu tɔɔ tɔ,

⁹ na timpee naale na a nim, na kəŋkəməŋ taa nyəm. Isu pa ləsuɣu həale na pá kɛnna timpee tə.

¹⁰ Lona kulóməe anəɣi pa setəɣi nəɣə kulómaya kɛntuɣu kətaya kɛntɛ tə. Ulena kətulɔ səsə nyayasɪ nantu ntəɣi kətaya təlɛtɛ tə.

¹¹⁻¹² Pə kaasəɣi nantu lenti, na tənɣu na nyuɣu, na nəŋkraasi, na lotu na pə taa nyəm təna. Ulena pá luna təsikile waali, ke lonte nte pa ləsəna tə mpa na pá ləkɪ təluma nim nyəna tə. Na pá nyayasɪ-təɣi kəkə ke təluma huɣule tə.

Iseyeli nyəma təna isayatu husuɣu səsɪ

¹³ Ye isu Iseyeli nyəma təna təpai ké pə yəkənaa, na pá la mpi Taca kisa tə, na pá yəkɪ i kiiu na pa təna pa təm si.

¹⁴ Ulena pé kəə na pá cekəna. Pə wɛɛ si pá ləsi nau apalɔ nyəŋ ke isayatu husuɣu kətaya ké. Pa pukina-i təsulle cokəle nənəɣə,

¹⁵ Ulena pa nyuɣu nyəma təni pa niŋ ke kɛntɛ nyuɣu taa. Na pá lenti-tɛɣe cokəle nənəɣə təna.

¹⁶ Ulena kətulɔ səsə cosi tə caləm na í sɔna təsulle cokəle taa.

¹⁷ I liiki pə taa ké mpəle, Ulena í ŋmusɪ təm naatosompəɣəlaya, ke Taca kin tənaya cokəle puɣu kəkayau na pə tə pə tə cənɛ.

¹⁸ Ulena í taa caləm mpi tətəɣə tulaalɔ təwətə hələŋasɪ tə ké cokəle taa təna. Pə waali, Ulena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlɛtɛ nte tə wɛ cokəle nənəɣə tə tɛɛ.

¹⁹ Ulena í seti nim cəlɔ nim cəlɔ na í wə kətaya təlɛtɛ tə.

²⁰ Teitei isu i ka lapu i mayamaya i isayatu husuɣu kətaya nau təɣə i ká lana inɛ. Ulena í la Iseyeli nyəma tənaya isayatu husuɣu kətaya, na Iə tayani-wɛɣɛ-ti.

²¹ Pə waali Ulena í pona kɛntɛ kakaasaya ke təsikile waali, na í nyayasɪ-tɛɣe kəkə, isu i ka lapu i mayamaya i isayatu husuɣu kɛntɛ kətaya tə. Kətaya ŋka ka husəɣi Iseyeli nyəma təna isayatu təɣəle.

Nyuyv tu səsɪ

²² Ye isu nyuɣu tu nəɣəlɔɣu pə yəkənaa, na í la mpi i Caa Iə kisa tə. Isu i yəka i kiiu na i təm si.

²³ Ulena pé kəə na í cekəna i isayatu. Pə wɛɛ si, í la pəŋtulɔɣu ŋku ku tiili tá caamu təɣə isayatu husuɣu kətaya.

²⁴ I tənəɣi i niŋ ke kɛntɛ nyuɣu taa ké. Ulena í lenti-tɛɣe təsulle cokəle kin, ke timpi pa lentəɣi kətasi nsi kəkə lusaa tə si təla tə. Kətaya ŋka ka husəɣi isayatu təɣəle.

²⁵ Ulena kətulɔ lii i mpəle ke caləm taa, na í taa-wəɣi Iə kətaya təlɛtɛ hələŋasɪ tə, na í pəli kukaasəm ke tə tɛɛ.

²⁶ Ulena í wə nim cəlɔ nim cələɣə kətaya təlɛtɛ tə. Isu pa lakɣu nəɣə kulómaya kɛntuɣu kətaya kɛntɛ tə. Ulena í la nyuɣu tu inəɣi isayatu husuɣu kətaya na Iə tayani-i-ti.

Icatɛ tu ke yem səsɪ

²⁷ Ye isu yulɔ ke yem ké pə yəkənaa, na í la mpi Taca kisa tə. Isu i yəka i kiin taa nakulɪ, na i təm sí.

²⁸ Ulena pé kəə na í cekəna, pə wɛɛ si í la isayatu husuɣu kətaya ke pəŋ alɔ nyəŋ wei i tiili tá caamu tə.

²⁹ I tənəɣi i niŋ ke kɛntɛ nyuɣu taa ké, Ulena í lenti-tɛɣe timpi pa lentəɣi kətaya ŋka kəkə lusaa tə ka təla tə.

³⁰ Ulena kətulɔ lii i mpəle ke caləm taa, na i taa Iə kətaya təlɛtɛ hələŋasɪ tə. Ulena í pəli kukaasəm ke tə tɛɛ.

³¹ Ulena pá seti kɛntɛ nim cəlɔ nim cəlɔ. Isu pa lakɣu nəɣə kulómaya kɛntuɣu kətaya tətɛ tə, na kətulɔ nyayasɪ nantu ntəɣi kəkə, na Taca nu pə səsəŋ. Ulena í lá pəntulɔ ke isayatu husuɣu kətaya na Iə tayani-i-ti.

³² Ye heu ke ɪ sɔla ɪsayatu husuɣu kɔtaya lapu de ɪ kɔna alɔnyɔŋ wei ɪ tiili tá caami tɔ.

³³ ɪ tənəɣi ɪ nin ke kpɔnte nyuɣu taa ɪlena ɪ lenti-teɣe timpi pa lentəɣi kɔtaya ŋka kəkɔ lusaa tɔ ka tɔla tɔ.

³⁴ ɪlena kɔtulɔ lii ɪ mpɔle ke calɛm taa, na ɪ taa kɔtaya tɔlate hɛlɛŋasɪ tɔɔ. Na ɪ pɛli kukaasɛm ke tɔ tɛɛ.

³⁵ ɪlena pá seti kpɔnte nim cɔlɔ nim cɔlɔ. ɪsu pa lakɔɣu nɔɣɔ kulɔmɔɔa kpɛntɔɣu kɔtaya heu tɔ. ɪlena kɔtulɔ nyayasi-təɣi kəkɔ na kɔtaya nyɛntu lenti. ɪlena ɪ lá pɛntulɔ ke ɪsayatu husuɣu kɔtaya na ɪsɔ tayanɪ-ti.

5

Saa wei pə wɛɛ si pá la ɪsayatu husuɣu sɔɔsi tɔ

¹ Saa wei pə wɛɛ si pá la ɪsayatu husuɣu sɔɔsi tɔɣɔlɔ: Ye ɪsu yulɔ nuwa pa yɔɣɔtɛna tuunav si, ɪ lɛsi aseeta ke tɔm nti ɪ nawa na ɪ nyɛma tɔ. ɪlena ɪ kisi tɔ yɔɣɔtɔɣu, pə ɪsayatu wɛ ɪ nyuɣu taa kɛ.

² Lenti de, ye ɪsu pə yukɔna yulɔ, na ɪ tokina asilima pulɔpu. Paa kpɔnte kusɔpɔle. Tɔyaya nyɛntɛ, yaa taale nyɛntɛ, yaa nyamanyama nɔɣɔlɔ, ɪ tɔm sɔpaya, na ɪ pɛsi asilima tu.

³ Ye ɪsu pə yukɔna nɔɣɔlɔ, na ɪ tokina yulɔ asilima naali, na pə pilisi-ti. ɪlena ɪ kɔɔ ɪ cekɔna, ɪ tɔm sɔpaya.

⁴ Yaa pə yukɔna nɔɣɔlɔyɔ tanaav taa, na ɪ tuuna kɔpantu yaa ɪsayatu. ɪlena ɪ kɔɔ ɪ cekɔna, ɪ tɔm sɔpaya.

⁵ Ye wei ɪ lapa ɪsayatu nti pa kɛesa ɪsɛntɔ tɔ tɔ taa natɛli, pə wɛɛ si pɔntu ɪ hɔli-təɣi kɔtulɔ, na ɪ tisi si ɪ tɔm sɔpa.

⁶ Na ɪ kɔna heu yaa pɔŋ na ɪ la ɪsayatu husuɣu kɔtaya. ɪlena kɔtulɔ lapɪ-ti pə sɔɔsi.

Kɔnyɛntɔnaa sɔɔsi

⁷ Ye yulɔ wu heu yaa pɔŋ si ɪ lana ɪsayatu husuɣu kɔtaya. ɪ pɛsəɣi na ɪ caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale, na ɪ pona Tacaa tɔyaya taa. ɪlena ɪ lá lɛlɔ ke ɪsayatu husuɣu kɔtaya, na lɛlɔ ke kɔtaya ŋka kəkɔ lusaa tɔ.

⁸ ɪ celəɣi kɔtulɔ ke pa naale, na ɪlɛ ɪ hólí ɪsɔ kɛ ɪsayatu husuɣu nyɛŋ na ɪ yɔki ɪ lumaya. Ama u cekɪ nyuɣu.

⁹ ɪlena ɪ cosi calɛm na ɪ ŋmusi-wəɣi kɔtaya tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔɔ. ɪlena ɪ pɛli kukaasɛm ke tɔ tɛɛ. Ḿpúyú pə wɛɛ si ɪ la ɪsayatu husuɣu kɔtaya tɔm taa.

¹⁰ Pə waali kɛ kɔtulɔ laki kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔɣɔ alukuku naale nyɛŋ, ɪsu pa suw tɔ. ɪlena ɪ lá pɛntulɔ ke ɪsayatu husuɣu kɔtaya, na ɪsɔ husi-ti.

¹¹ Ye yulɔ fɛina alukukunaa naale, yaa ihokasi naale. ɪ pɛsəɣi na ɪ pona mɔlɔm kiloonaa tooso na ɪ lá ɪsayatu husuɣu kɔtaya. Ama pə fɛi si ɪ siti nim, yaa ɪ tɛni pə tɔɔ kɛ tulaalɔ kɛ. Mpi tɔ, pə kɛ ɪsayatu husuɣu kɔtaya kɛ, pə taya tɔɣɔnaya nyɛŋka.

¹² ɪ pukina mɔlɔm mpəɣi kɔtulɔ, ɪlena ɪlɛ ɪ cosi-wəɣi ŋkute. Ńtɛ tɔ kɛna kutɔɔsɛm si Tacaa tɛnna pə tɛna. ɪlena ɪ nyayasi pə na kɔtasi lensi nsi si wɛ kɔtaya tɔlate tɔɔ tɔɣɔ Tacaa. Ḿpúyú pə wɛɛ si pá la ɪsayatu husuɣu sɔɔsi.

¹³ ɪlena kɔtulɔ la pɔntu ke ɪsayatu husuɣu kɔtaya na ɪsɔ husi-ti. ɪlena kukaasɛm pɛsi kɔtulɔ nyɛm, ɪsu tɔɣɔnaya kɔhav sɔɔsi tɔm taa.

Tayanuɣu sɔɔsi

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa heela Moisi si:

¹⁵ Ye pə yukɔna yulɔ, na ɪ sɔɔ Tacaa ke celɔyɔ ke ɪ nyɛm, pə wɛɛ si ɪ kɔna ɪwaav ŋku ku tiili tá caami tɔ, na ɪ lá tayanuɣu kɔtaya. ɪ lɛsəɣi-kɔyɔ kalɛku taa kɛ, na ɪ mayasi na ɪ ná si ku liyitee tala ɪsu pa suwa tɛsulle cokɔle taa tɔ.

16 Ɔlena í feli Ɔso ké kámle, na í sòsɔ paa kakpasɔ wei í tɔɔ ké kúlóm. Mpi tɔ, ɔ wakəlɛna Ɔso tɔyaga, ɔlena í cela pə tənaya kətulɔ. Ɔlena ílé ɔ lentɔ krɛntɛ, na í la pəntulɔ ke ɔsayatɔ tayanɔyɔ kətaya, na Ɔso husɔ-ɔ-tɔ.

17 Paa pə yókəna yulɔ ké na í yókɔ Tacaa kusəsutɔ, ɔ sɛyɛlaa tətɔyɔ.

18 Pə wɛɛ sɔ í ləsɔ kaləkɔ taa ké ɔwaav ŋku kɔ tiili tá caamɔ tɔyɔ. Ɔ mayasɔ na í ná sɔ kɔ liyitee tala ɔsu pa suwa tɔ. Ɔlena kətulɔ lapɔ-ɔ ɔsayatɔ nti pə yókəna-ɔ na ɔ la tɔ, tɔ tayanɔyɔ kətaya, na Ɔso husɔ-ɔ-tɔ.

19 Tasəkəle tayanɔyɔ kətaya nté. Mpi tɔ, yulɔ inɔ ɔ ka wakəlɛna Tacaa ké.

20 Ḿpúyú Tacaa heela Moisi sɔ:

21-22 Ye ɔsu pa cela yulɔ ke pulɔpɔ suw, yaa ɔ kənta-wɔ, yaa ɔ ŋmula-wɔ, yaa ɔ muɔulaa ké na í hiki-wɔ, yaa ɔ tu hii-wɔ na í krɛɛsɔ. Ɔlena í looli na í tuu, na í takɔ ɔsayatɔ ɔsu mpɔ pə taka, ɔ wakəlɛna Tacaa ké, na ɔ təm sɛpa.

23-24 Ye kuyaku ŋku pə kula ɔ waali, pə wɛɛ sɔ í məŋna, yaa í feli krɛntɛ tɔ ké. Haləna í sòsɔ paa kakpasɔ wei ɔ tɔɔ ké kúlóm, na í krɛntɔ na í cele-ɔ.

25 Pəle pə waali, pə wɛɛ sɔ í pona kətulɔ ke ɔsayatɔ tayanɔyɔ kətaya ɔwaav ŋku kɔ tiili tá caamɔ tɔ. Ɔ mayasɔ na í ná sɔ kɔ liyitee tala ɔsu pa suwa tɔ.

26 Ɔlena kətulɔ la pɔntɔ inəyɔ ɔsayatɔ tayanɔyɔ kətaya ke Tacaa kinɔ. Na ílé í husɔ-ɔ-tɔ, paa tɔ ké nti.

6

Kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ ka tɔɔ kusəsutɔ

1 Ḿpúyú Tacaa təma Moisi sɔ:

2 Teləsɔ Aləŋ na ɔ lulɔyɔ nyəma ke kətasɔ nsi kəkɔ lusa tɔ, sɔ tɔɔ kusəsutɔ.

Pə wɛɛ sɔ, kətaya ŋka ma kəkɔ lusa mpɔ tɔ, ká wɛɛ kətaya təlɛte taa ké ahoo tənaya, kəkɔ ɔ taa te.

3 Tɛv feŋ tanəŋ ɔlena kətulɔ tɔyolɔ kponkrontu tɔŋ nyəntɔ kəmsa, na í suu pə capa, na í kuu kətaya ŋke ka təlɔma nim nyəna na í hutɔ-yeyɛ kəŋkəŋ taa tənə.

4 Ɔlena í layasɔ wontu na í luna təlɔma anəyɔ təsikile waali. Lonte nteyɛ pa ləsəna tɔ mpa na pá ləkɔ təlɔma nim nyəna.

5-6 Pə feɪ sɔ kətaya təlɛte kəkɔ í te. Paa ifemle nteyɛ kətulɔ ka nyətəyɔ taasɔ kufasɔ. Ɔlena pəcɔ́ í tənɔ kətaya ŋka kəkɔ lusa tɔ ka nantɔ, na nəyɔ kúlómaya kətaya krɛntɛ nim cəlɔ nim cəlɔ ke pə tɔɔ.

Təyənaya kəhav tɔ kusəsutɔ

7 Ye təyənaya kəhav təm taa, ɔle pə kusəsutɔ ntɔ. Pə wɛɛ sɔ Aləŋ lulɔyɔ nyəma taa kətulɔ nəyɔlɔ, ká ponna-keye Tacaa ke kətaya təlɛte kinɔ.

8 Ɔlena í cosɔ mɔlóm mpi pa sita nim tɔyɔ ŋkute na tulaalɔ tənə, na í nyayasɔ kətaya təlɛte tɔɔ. Mpɔ pə kəna kutəəsəm sɔ Tacaa tənna pə tənə, na ɔ caaki pə sòsɔŋ.

9 Kətəlaa ká təyənə pə kukaasəm mpəyɔ Ɔso lonte taa ke təsulle cokəle kataya taa tənə. Ama pə feɪ sɔ pá təsɔ pə təyənaya na kukusóm ké.

10 Mpi tɔ, kəhav ŋku pa ha Ɔso ma tɔ, kɔ taa ké ma cela-weyɛ pa paa tete. Pə ké katɛ taa katɛ pulɔyɔ, ɔsu ɔsayatɔ husɔyɔ, yaa tayanɔyɔ kətasɔ nantɔ.

11 Ɔle Aləŋ lulɔyɔ nyəma apalɔ nyəma tike ká təkəna pə təyənaya ŋke. Mpi tɔ, kətaya ŋka pa kəna Tacaa ke mpɔ tɔ, ka həyɔlɔyɔ ké pa nyəm ke tam tɔɔ ké. Pə tɔɔ ké ye yulɔ kpai tɔ wei ɔ ta ke Aləŋ lulɔyɔ tɔ tɔ, ɔ tokinaa, ɔsu ɔ sɛpa.

12 Ḿpúyú Tacaa təma Moisi sɔ:

13 Ye pa kpawa Aləŋ na ɔ pəyalaa ke kətəlaa, na pá pəli-weyɛ nim, pə wɛɛ sɔ pá kəŋna-m kəhav ke mɔlóm kiloonaa toosoyɔ paa kuyaku ŋku. Həyɔlɔyɔ ke tanəŋ na leŋkɔ ke taanaya.

14 Paa nuɣuti molum mpəɣi na nim, na pá tó pə pɛtɛpɛtaya ke nyəɣəluɣu kuwaluɣu tɔɔ. Pə waali ulena pá putəti-ke na pá pona kətaya tɔlate tɔɔ, na Tacaa lanle heena kətaya ŋke ka sɔsɔŋ.

15 Ye waatu nəɣolu pa kra Aləŋ lulɣu nyəma taa nəɣoluɣu kətulu sɔsɔ si, í lɛɛti kɔpəŋ lonte. Kuhav kulumuɣu ŋkuɣu i ká kəna, na í nyayasɔ pə tənaya Tacaa má. Pə ké ma kiiu tam tɔɔ nyəŋku ké.

16 Ye kətulu kəŋna i maɣamaɣa i tɔɣənaɣa kuhav, pə wɛɛ si pá nyayasɔ pə tənaya, pə taa pulu fei tɔɣu.

Isayatu husuɣu kətaya tɔɔ kusɔsɔtu

17 Ḿpóyú Tacaa təma Moisi si:

18 Tɛləsi Aləŋ na i pəyalaa ke isayatu husuɣu kətasi kusɔsɔtu.

Lonte nte tə taa pa lentəɣi kətasi nsi kəkə lusaa tɔ, si tɔla tɔɣu paa lentu isayatu husuɣu nyəntɛ tɔtɔ. Pə nantu ke kate taa kate puluɣu.

19 Kətulu wei i lapa pə təmle tɔ, təsulle cokəle kətaya taa ké pə wɛɛ si í tɔɣu-təɣi lonte nte tə wɛna tə mpa tɔ tə taa.

20 Ye yulu ke yem í tokinaa, i lepa. Tə caləm i yawa puɣu tɔɔ, lonte kulomtəle nte tə taa ké paa nyaali-wi.

21 Ye cuɣu tiipile taa ké pa tɔsa pə nantu, ye pa tɛma pə wɛɛ si pá yəki-tɛɣe. Ama ye nyəɣəluɣu kusɛemuɣu nyəntɛ taa, ilɛ pá nyaali-tɛɣe teu, na pá kilisina lum ke sɔsɔm.

22 Kətəlaa na pa tɛsi taa apalaa tike ká tɔɣəna nantu nti. Pə taya pulu, tə ké kate taa kate puluɣu.

23 Ama ye pa sɔna kpəntɛ nte tə caləm ke təsulle cokəle taa, na pá lana isayatu husuɣu kətaya ke lə tɔyaya taa, tə nantu fei tɔɣu tɔtɔ. Pə wɛɛ si pá nyayasɔ-təɣi kəkə ké.

7

Tayanuɣu sɔsɔ tɔɔ kusɔsɔtu

1 Ḿpóyú Tacaa tasaa si: Tayanuɣu sɔsɔ kusɔsɔtu ntɔ. Tə ké kate taa kate puluɣu.

2 Lonte nte tə taa pa lentəɣi kətasi nsi kəkə lusaa tɔ, si tɔla tɔɣu paa lentu isayatu husuɣu sɔsɔ nyəntɛ tɔtɔ. Ulɛna kətulu ŋmusi tə caləm ké kətaya tɔlate kəŋkəməŋ tɔɔ.

3 Ulɛna pá kəali kpəntɛ nim cəlo nim cəlo təna. Pə kraɣav pə təna mpi pə pama pə taa lotu tɔ tɔ,

4 na timpee naale na a nim, na kəŋkəməŋ taa nyəm. Isu pa ləsuɣu hɔle na pə kpəna timpee tɔ.

5 Ulɛna kətulu nyayasɔ pə tənaya kətaya tɔlate tɔɔ. Tayanuɣu kətaya nte.

6 Kətəlaa tɛsi taa apalaa tike ká tɔɣəna nantu ntəɣi lonte nte tə wɛna tə mpa tɔ tə taa. Mpi tɔ, tə ké kate taa kate puluɣu.

7 Tayanuɣu kətaya na isayatu husuɣu nyəŋka pə kusɔsɔtu wɛ kulumtu ké. Kətulu wei i lapa pə təmle tɔ, inu i tənna pə nantu kukaasətu.

Kətəlaa nyəm

8 Ye isu nəɣolu kəna kpəntɛ si i laki kətaya ŋka kəkə lusaa tɔ. Kətulu wei i lapa pə təmle tɔ, inu i tənna tənɣu.

9 Ye pa kəna lə ke tɔɣənaɣa kuhav, isu potopoto, yaa kakalasi, yaa pɛtɛpɛtaya, yaa kutonəm, ilɛ kətulu wei i lapa pə təmle tɔ, inu i tənna.

10 Ama pə kaasa tɔɣənaɣa kuhaaŋ lələŋ tɔ. Paa nim kusitaya yaa kpɛtɛ nyəŋka, kətəlaa taləɣəna pə tənaya teitei.

Nəɣo kulumaya kpəntuɣu kətasi tɔɔ kusɔsɔtu

11 Nəɣo kulumaya kpəntuɣu kətasi nsi pa laki Tacaa tɔ si kusɔsɔtu ntɔ.

¹² Ye sɛɛtu kɔtaya ke pa lapa, pa pukina tɔtɔɔ kukusum fei kakalasi nsi pa sita nim tɔ, pɛ pɛtɛpetasi nsi si tɔɔ pa taa-wi tɔ, na mulum kupam mpi pa nuɣutina-wi tɔ pɛ kakalasi.

¹³ Pɛle pɛ paasi, pa sɔɔsɛɣi kukusum potopoto ke sɛɛtu kɔtaya ŋke ka tɔɔ.

¹⁴ Ilena pɛ lɛsi kakalasi nsi si tam tooso tɔɔ kɛ kulumaya kulumaya, na pɛ kraasi isɔtaa ke Isɔ kɔtaya tɔlate kin. Ilena kɔtulɔ wei i ŋmusa kpɛnte calɛm ke tɔ kɔŋkɔmɛŋ tɔ tɔ, i kraɣa sɛle.

¹⁵ Ye sɛɛtu kɔtaya kpɛnte nantu ile, pɛ weɛ si kuyaku ŋku ku mayamaya ke paa tɔɔ-ti, pɛ fei si tɔ fe tɛv.

¹⁶ Ye isɛɛtu nɔɣɔlɔ lapa nɔɣɔ kulumaya kpɛntɔɣu sɔɔsi, yaa i ka su nɔɣɔ, ilena i la pɛ sɔɔsi, pa pɛsɛɣi na pɛ tɔɔ pɛ nantu ke kuyaku ŋku, na pɛ tɔɔ pɛ kukasɛtu ke pɛ tɛv kufemuɣu.

¹⁷ Ye tɔ tala kuyaku tooso nyɛŋku wule, ile pɛ weɛ si pɛ wɔ-tɔɣi kɔkɔ.

¹⁸ Wei i tɔɔ pɛ nantu ke kuyaku tooso nyɛŋku wule, Taca kaa mu i kɔtaya. Pɛyele i kɔtaya kaa waasi tɔtɔ. Pɛ pɛsa kusɔɣɔtu pulɔpu kɛ. Ye wei i tɔɔ pɛ mɛli i nyɔɣu taa.

¹⁹ Ye pɛ nantu i tokina asilima pulɔpu, tɔ fei tɔɔ tɔtɔ. Kɔkɔ ke paa nyɔɣasi-ti.

Pɛ weɛ si mpa pa feina asilima tɔ, pa tike paa tɔɔna pɛ nantu.

²⁰ Ye isɛɛtu nɔɣɔlɔ we asilima taa, na pɛ la Taca ke nɔɣɔ kulumaya kpɛntɔɣu kɔtaya na pɛntu tɔɔ, pɛ weɛ si pɛ lɛsi-i Iseyeli kpekɛle taa.

²¹ Mpu tɔtɔɔ ye nɔɣɔlɔ tokina asilima tu, paa yulɔ, paa kpɛnte. Ilena pɛntu tɔɔ kɔtaya ŋke ka nantu. Paa lɛsi-i tɔtɔɔ Iseyeli kpekɛle taa.

Isɔ kisina i yalaa ke nantu nim na tɔ calɛm tɔɔ

²² Mpuɣu Taca tɔma Moisi si:

²³ Tɛlɛsi Iseyeli nyɛma si: Pɛ fei si i tɔɔ pulɔpu nantu nim. Paa nav yaa heu yaa pɛŋ.

²⁴ Kpɛnte kusɛpɛle, yaa nte pɛ kpawa na pɛ cɛli tɔ, tɔ nim fei tɔɔ. Ama i pɛsɛɣi na i lana-wɛɣi paa mpi.

²⁵ Ye nɔɣɔlɔ tɔɔ tɔla nna pa laki Taca ke kɔtaya ŋka kɔkɔ lusaa tɔ ka nantu cɛka nim nyɛŋka, pɛ weɛ si pɛ lɛsi-i Iseyeli kpekɛle taa kɛ.

²⁶ Mpu tɔtɔɔ paa timpiɣi i kɛ caɣa, pɛ fei si i tɔɔ sumaya yaa wontuɣu nakoli ku calɛm.

²⁷ Ye wei i tɔɔ calɛm pɛ weɛ si pɛ lɛsi-i Iseyeli kpekɛle taa kɛ.

²⁸ Mpuɣu Taca tɔma Moisi si:

²⁹ Tɛlɛsi Iseyeli nyɛma ke kusɛsutɔnaa pane si: Ye yulɔ lapa nɔɣɔ kulumaya kpɛntɔɣu kɔtaya, pɛ weɛ si, i lɛsi Taca paa tete kɛ, na i cɛle-i.

³⁰ I mayamaya i niŋ kɛ tɔkɔna na i pona Taca ke nantu nim cɔlɔ nim cɔlɔ, na lanle si pɛ nyɔɣasi kɔkɔ. Ilena i ha lanle nteɣe Taca ke Isɔ kɔtaya tɔlate kin.

³¹ Alɛŋ na i pɛyalaa pa tɔtɔɔle ntɛ. Ilena kɔtulɔ nyɔɣasi nantu nim nyɛntu ke kɔtaya tɔlate tɔɔ.

³² Pɛ weɛ si pɛ lɛsi nɔɣɔ kulumaya kpɛntɔɣu kɔtaya yule ntɔɔŋ nyɛntu na pɛ cɛla kɔtulɔ.

³³ Kɔtɔlɛ taa wei i pukina kpɛnte calɛm na tɔ nim ke kɔtaya tɔlate tɔ tɔ i paa tete ntɛ.

³⁴ Taca mayamaya heelina Iseyeli nyɛma me si, i lɛsi nɔɣɔ kulumaya kpɛntɔɣu kɔtaya kpɛnte yule, na pɛ lanle na i cɛla kɔtulɔ Alɛŋ na i lulɔɣu nyɛma. Mpi tɔ, nantu nti tɔ kɛ pa paa nyɛm ke tam tɔ kɛ.

³⁵ Mpi mpi pa kɔla Taca kɔtasi tɔ tɔ, pɛ pɛsɛɣi Alɛŋ na i pɛyalaa pa nyɛm ke kuyanku pa kra-wɛɣe Taca kɔtɔɣu tɛmlɛ taa tɔɔ.

³⁶ Taca tɔna Iseyeli nyɛma si, pɛ cɛla-wɛɣe kuyanku pa kra-wɛɣe kɔtɔlɛ na pɛ pɛli pa nyɛŋ taa kɛ nim tɔ. Pɛ weɛ si i tɔki kusɛsutu tɛnɛɣe tam tɔ kɛ.

³⁷ Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na tɔɔnaya nyɛŋka, na isayatu husuɔɔ nyɛŋka, na tasɛkɛle tayanuɔɔ nyɛŋka, na kɔtɔlaa tɛmlɛ taa suu nyɛŋka, na nɔɔ kulumaya kɛntuɔɔ pɛ kɔtasi kiin ntɛ.

³⁸ Tacaɔ suna kiin inɔɔ Moisi kɛ puɔɔ ŋku pa yaa si Holɛɔ tɔ ku taa. Kuyaku ŋku tɔtɔɔ i tɔwa lɛyɛli nyɔma kɛ wɔlaya tɛtu taa si, pɔ lakɛ-i kɔtasi nsi.

KɔTɔLAA KANCAALAYA NYɔMA TɛMLE TAA SUU

8

Kɔtɔlaa tɛmlɛ taa suu kɔtaya

¹ Mɔpɔɔ Tacaɔ tɔma Moisi si:

² Yaa Alɔŋ na i pɔyalaa kɛ tɛsulle cokɛle nɔnɔɔ. Uɛna n yele na pɔ kɔna kɔtaya wontu kususutu, na pɛ nim mpi pa pɔlɔɔ nyuɔ taa tɔ. Na pɔ kɔna isayatu husuɔɔ kɔtaya nav apalɔ nyɛŋ, na iwaan naale, na potopotonaa mpa pa taa kukusum fɛi tɔɔ cɛkɔlaya.

³ Uɛna n kotɛ lɛyɛli nyɔma kɛkɛle tɔna tɔtɔɔ lonte ntɛ tɔ taa.

⁴ Mɔpɔɔ Moisi lapa isu Tacaɔ tuɔ-i tɔ, na lɛyɛli nyɔma kɛkɛle kotɛ tɛsulle cokɛle nɔnɔɔ.

⁵ Uɛna i heeli-we si nti Tacaɔ suwa tɔɔlɔ.

⁶ Ntɛna Moisi yele na Alɔŋ na i pɔyalaa pɔ kɔ na i sɔ-weyɛ kɔtaya lum.

⁷ Uɛna i suu Alɔŋ kɛ pɔtɛɛ toko, na i lɔli-i tampala, na i suu-i capa. Uɛna i paa-i kɔtaya pɛntɛ taka^a, na i tamsi i ŋmusi kɛ i siyile taa. nɔɔlɔɔ, na pɔ paaki pa lanja taa isu kukunaa paaki saalaya ŋka tɔ pɔ taka.

⁸ Uɛna i paa-i lanje huluyɔ, na i tɔ ku taa kɛ wala pee taka^a kɛ naale. Anɔɔ pa maɔasayana na pɔ nyɛŋ lɔ kuyɔtɔtɔ.

⁹ Ntɛna i temi-i nyuɔ saalaya, na i mati ka tɔ kɛ lɔ kuyɔsɔɔ. Kule ku kɛ wɔla kɛ, na ku we isu tɔɔ hɛtɔɔ. I isɛnta tɔ kɛ i matɛna kuyɔsɔɔ ŋku, isu Tacaɔ ka kɛsɔɔ-i tɔ.

¹⁰ Mɔpɔɔ Moisi kɔaya kɔtaya nim, na i fɛɛni tɛsulle cokɛle, na tɔ taa wontu tɔna, na tɔ pɔsi lɔ nyɛm.

¹¹ Uɛna i ŋmusi kɔtaya nim kɛ tɔm naatosompɔɔlaya kɛ kɔtaya tɔlatɛ na tɔ wontunaa tɔɔ. Lum kusanɔm cɛmse sɔsɔ na pɔ kɛtɛ tɔ kɛ i ŋmusa nim mpi si wontu nti tɔ pɔsi lɔ nyɛm.

¹² Na i pɔli Alɔŋ nyuɔ taa kɛ kɔtaya nim, na i pɔsi lɔ nyɛŋ.

¹³ Pɔle pɔ waali kɛ i yelaa na Alɔŋ pɔyalaa kɔtɔna, na i suu-weyɛ pa capanaa, na i lɔli-weyɛ pa tampalanaa. Uɛna i pa-weyɛ pa kahusi kɛ teitei isu Tacaɔ ka suu tɔ.

¹⁴ Mɔpɔɔ Moisi yelaa na pɔ kɔna isayatu husuɔɔ kɔtaya nav apalɔnyɛŋ. Uɛna Alɔŋ na i pɔyalaa pɔ tɛni niŋ kɛ i nyuɔ tɔɔ.

¹⁵ Mɔpɔɔ Moisi lɛnta-i, na i lii mpɔle kɛ i calɛm taa, na i nyɔtɔ lɔ kɔtaya tɔlatɛ ŋkulunasi taa hɛlɔnasi tɔɔ, na pɔ tayanɛ-tɛ. Uɛna i pɔli calɛm kukasɛm kɛ kɔtaya tɔlatɛ tɛɛ. Isɛna i lapa na kɔtaya tɔlatɛ pɔsi lɔ nyɛntɛ na pɔ lakɛna-tɛyɛ isayatu husuɔɔ kɔtasi tɔɔlɛ.

¹⁶ Mɔpɔɔ Moisi kɔla nim tɔna, mpi pɔ pama kɔntɛ lotu tɔ tɔ. Paa timpee naale na a nim, na i seti hɔɔle nɔɔ, na i nyayasi pɔ tɔnaya lɔ kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ.

¹⁷ Pɔ kaasɔɔ nav inɛ i tɔnɔɔ na i nantɔ na pɔ taa lotu, uɛna pɔ luna pɔ tɔnaya tesikile waali, na pɔ nyayasi kɔkɔ, isu Tacaɔ ka suu tɔ.

¹⁸ Mɔpɔɔ pa kɔna kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ ka iwaav, na Alɔŋ na i pɔyalaa pɔ tɛni pa niŋ kɛ ku nyuɔ tɔɔ.

^a **8:7 kɔtaya pɛntɛ taka:** Wontuɔ ŋku pa yaa si kɔtaya pɛntɛ tɔ, ku kɛ kɔtɔlaa toko ^a **8:8 wala pee taka:** Pɔ kɛ kɔtaya wontu nti pa naakayana lɔ luɔ nyɛntɛ tɔɔ. Tɔ ta nyɛ isɛna pa lakayana-ti tɔ.

19 Moisi lenta-ku, ilena i ηmusi ku caləm ke kətaya təlate kəjkəməη təw.

20 Ilena i faya-kuη piliηasi, na i nyagasi pə na pə nyuηu na pə nim.

21 Ilena i nyaali lotu na nəηkraasi ke lum, na i nyagasi pə na nantu nti tə kaasaa təw kətaya təlate təw. Kətaya ηka kəkə lusaa təwəle. Ka səsəη ke Tacaa caaki.

22 Mpruγy Moisi yelaa na pə kəna iwaav naale nyəηku ηku paa la kətaya na pə susi Aləη na i pəyalaa ke kətəlaa təmle taa tə. Ilena pə təni pa niη ke ku nyuηu təw.

23 Mpruγy Moisi lenta iwaav ηku, ilena i lii ku caləm na i taa-wəηi Aləη ηkraηuηu ntəwəη nyəηku nəwə taa. I taa-wi tətəwə i apalumpəle ntəwəη nyənte təw, na i apalunəmpəle ntəwəη nyənte təw tətə.

24 Ilena i yele na Aləη pəyalaa kəw na i taa caləm tətəwə pa ntəwəη ηkraηη nəsə taa, na pa ntəwəη apalumpəe na apalunəmpəe təw. Ilena i ηmusi caləm kukaasəm ke kətaya təlate kəjkəməη taa.

25 Mpruγy Moisi kraηa iwaav nantu nim nyəntu. Isu suka, na lotu taa nim, na həle nəwə, na timpee naale na a nim, na yule ntəwəη nyənte.

26 Ilena i ləsi kəkəsum fei potopotonaa mpa pa ha Isə tə, pa təkə taa kə pə kakalaya kulumaya, na nim nyəηka, na tinte paηale, na i su nantu nim nyəntu na ntəwəη yule pə təw.

27 Ilena i tū pə tənaya Aləη na i pəyalaa pa niη taa, na i heeli-wə si pə ha-təηi Tacaa.

28 Pə waali kə Moisi mu kəhaaη iηəηi pa niη taa na i nyagasi-i kətaya təlate təw kə kətasi nsi kəkə lusaa tə si təw. Kətəlaa təmle taa suu kətaya nte. Pə kətaya ηka kəkə lusa ka təna təwəle. Pə səsəη ke Tacaa caaki.

29 Mpruγy Moisi kraηa kətəlaa təmle taa suu kətaya krənte laηle, na i ha Tacaa ke kətaya təlate kiη. Ilena nantuηu ηku ku pəsi Moisi nyəηku isu Tacaa ka suw tə.

30 Pə waali kə i kraηa kətaya nim, na caləm mpi pu wə Isə kətaya təlate təw təwə pəcə, na i ηmusi Aləη na i wontu təw. Na i pəyalaa na pəle pa nyəntu təw tətə. Ilena Aləη na i pəyalaa na pa wontu kususuutu pa pəsi Isə nyəm.

31 Mpruγy Moisi heela Aləη na i pəyalaa si: I təsi heu apalv naale nyəη nantu ke təsulle cokəle nənəwə. Ilena i təwə-təηi tənaya mə maηamaya, na potopotonaa mpa pa lapa kətaya təw tə. Isu ma kəsəyη-mə tə.

32 Ye pə kaasa nantu yaa potopoto, pə wəe si i kə wə kəkə.

33 I kə caya təsulle cokəle nənəwə ke kuyəη naatosompəwəlaya. Pə fei si i lu təna. Haləna mə təmle taa suu kətaya kuyaku kancaalaya na kantəkaya nyəηku wule.

34 Tacaa maηamaya suna si pə la isu pə lapv saηa isəntə tə. Ilena pəcə pə husi mə isayatu.

35 I caya təsulle cokəle nənəwə ke ilim na ahoo ke wəe naatosompəwəlaya iηi na i təkə Tacaa kusəsutu. Ie i kaa sí. Moisi si: Nti Isə heela-m təwəle.

36 Mpruγy Aləη na i pəyalaa pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi na i tələsi-wə tə.

9

Aləη na i pəyalaa pa kancaalaya kətasi

1 Mpruγy kuyaku pələfei naanəwa nyəηku wule, Moisi yaa Aləη na i pəyalaa na Iseyeli səsaa tətə.

2 Ilena i heeli Aləη si: Caa nawle nte tə tiili tá caamı na paa la-təyē isayatu husuηu kətaya tə. Na heu apalv wei i tiili tá caamı na paa lapı-i kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə, na η kəna pə naaleye Tacaa kiη.

3 Pə waali, ilena η tu Iseyeli nyəma na pə kəna pəηtuləyη ηku paa la isayatu husuηu kətaya tə. Na pənaya kulumaya nawle na pə iwəyaya mpa pa tiili tá caamı, na paa la-wəyē kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə.

⁴ Na nav na heu apalv nyəh wei paa la nəyɔ kulɔmɔyɔ kɛntɔyɔ kɔtaya tɔ. Na tɔɔnaya kɔhav ŋku pa nuɣutina nim tɔ. Mpi tɔ, saŋa maɣamɔyɔ ke Tacaa ká huli-meɣe i ti.

⁵ Waatu wei pa kɔna tɔsulle cokəle nənyɔ ke mpi mpi pə həla Moisi yaawa tɔ ɔlena lseyeli nyéma tɔna kɛtɔna cokəle nté na pá sɛh lɔ tɔyaya kin.

⁶ ɔlena Moisi tɔ si: Nti Tacaa tu-me tɔyɔle. I la-ti, na lɔ teeli wɛe mə heku.

⁷ Ḿpɔ́yó Moisi tɔma Alɔh si: Kɛtɔna lɔ kɔtaya tɔlate na n ləsi tɔ tɔ kɛ isayatu husuyɔ kɔtaya, na ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ. ɔlena n la isayatu husuyɔ kɔtaya ke i na yɔlaa pa nyɔɔh tɔ. Pə waali, ɔlena n la yɔlaa nyɔɔh tɔ kɛ kɔtaya, na n la-wɛyɛ isayatu husuyɔ nyɔhka, isu Tacaa suw tɔ.

⁸ Ḿpɔ́yó Alɔh kɛtɔna lɔ kɔtaya tɔlate, na í lenti navle na í la-teɣe i isayatu husuyɔ kɔtaya.

⁹ ɔlena i pɔyalaa pona-i tɔ calɛm na í lii pə taa kɛ mpəle. ɔlena í taa lɔ kɔtaya tɔlate həlɛŋasi tɔ, na í pəli-wəyi tɔ tɛɛ.

¹⁰ Kɛlena í nyayasi tɔ tɔ kɛ kɛntɛ nim cɔlɔ nim cɔlɔ. Na timpee na həɔle, isu Tacaa tɔyɔ Moisi tɔ.

¹¹ Pə yela nantu na tɔnyɔ, ɔlena pá luna tɔsikile waali na pá nyayasi kəkɔ.

¹² Ḿpɔ́yó Alɔh lɛnta heu apalv nyəh wei kəkɔ lusiɣi i tɔna tɔ. ɔlena i pɔyalaa cɛle-i kɛntɛ calɛm na í ŋmusi-wəyi kɔtaya tɔlate kɛŋkɔmɛh taa.

¹³ Na pá cɛle-i tɔtɔyɔ tɔ nyuyɔ na tɔ nantu na pá sɛta-təyi tilima, na í nyayasi-təyi lɔ kɔtaya tɔlate tɔ.

¹⁴ ɔlena í nyaali pə taa lotu na nəŋkpaasi na í nyayasi-təyi nantu lenti tɔ.

¹⁵ Pə waali kɛ Alɔh lapa Tacaa ke yɔlaa kɔtasi. I kɛyɔ pəŋtuluyɔ ŋku yɔlaa ka kɔna pa isayatu husuyɔ tɔ tɔ. ɔlena í lenti-ku, na í lá-kuɣɔ kɔtaya isu i ka lapu navle tɔ.

¹⁶ Ḿpɔ́yó i lapa kɛna naale inəyi kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ, isu pa suw tɔ.

¹⁷ ɔlena í pona tɔɔnaya kɔhav, na í cosi ŋkute na í nyayasi-teɣe kɔtaya tɔlate tɔ, na í kɛnna paa kuyaku ŋku ku kɔtaya ŋka kəkɔ nyaya ka tɔna tɔ.

¹⁸ Ḿpɔ́yó i lɛnta nav na heu apalv wei yɔlaa ka kɔna si pa laki nəyɔ kulɔmɔyɔ kɛntɔyɔ kɔtaya tɔ. ɔlena i pɔyalaa cɛle-i kɛna anɔ a calɛm na í ŋmusi lɔ kɔtaya tɔlate kɛŋkɔmɛh tɔ.

¹⁹ Na pá cɛle-i tɔtɔyɔ nav apalv nyəh nantu nim nyəntu, na heu apalv nyəh suka, na pə taa lotu tɔ nim na timpee na həɔle.

²⁰ ɔlena í tɛni nim cɔlɔ nim cɔlɔ nantunaa mpɛyɛ kɛna anɔ a naale a laŋa tɔ. ɔlena Alɔh nyayasi nantu nim nyəntu ntəyi kəkɔ ke kɔtaya tɔlate tɔ.

²¹ Na í ha Tacaa ke laŋa anɔ na ntɔyɔh yule ke lɔ kɔtaya tɔlate kin ke teitei isu Moisi ka kɛsuyɔ-i tɔ.

²² Waatu wei Alɔh tɛma isayatu husuyɔ kɔtasi na nsi kəkɔ lusa si tɔna tɔ na nəyɔ kulɔmɔyɔ kɛntɔyɔ nyənsi ke lapu, ɔlena í kɛna i niŋ na yɔlaa tɔ na í tɛnsi-wɛyɛ nəyɔ kɔpaŋka. ɔlena í lu lɔ kɔtaya tɔlate tɔ na í tii.

²³ Ḿpɔ́yó Moisi na Alɔh pa suw tɔsulle cokəle taa. Waatu wei pa luwa, ɔlena pá tɛnsi yɔlaa ke nɔɔsi kɔpaŋsi. ɔlena Tacaa teeli na yɔlaa tɔna heku.

²⁴ Tɔnaya kəkɔ kulaa na ká nyaya kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ, na nantu nim nyəntu. Yɔlaa tɔna ná mpɔ, ɔlena pá yaya laŋhulɔmlɛ kakiisasi na pá hoti pa isentɔ kɛ atɛ.

10

¹ Μρύγύ Αλῆν πῶαλαα naale, Natari na Apihu, pa kpaɣa pa tulaalu cofolonaa na pá hee kəkə na pá tú tulaalu ké ka tɔɔ. Uena pá lá Tacaa ke tulaalu kɔtaɣa kpai nyəŋka. Pa ta təŋ ɪsəna Iso ka suwa tɔ.

² Tənaɣa kəkə nakəli luna cokəle taa, na ká nyaya-weɣe kpaakraa na pa ɪse.

³ Μρυγυλε Moisi tɔma Αλῆν si: Tacaa tɛma-meɣe-təɣi kpaaluɣu ke saa wei ɪ tɔŋaɣá si:

Ma caaki ké si mpa pa kpətəɣəna-m tɔ,

pá nyana ma tənəŋŋ weetu, na pá tu-m teeli ke yəlaa təna kin.

Uena sɔɣəntu anaam pu Αλῆν na ɪ su təkulum.

⁴ Μρύγύ Moisi yaa Αλῆν caa taalu Wusiyeli πῶαλαα, Mikayeli na Iisafan si: ɪ polo í kpaɣa mə tɛtɔnaa mpa pa səpa tɔɣɔ cokəle kin, na í luna na í hatələna tɛsikile.

⁵ Uena pá polo pa ləsi sətəa mpe, na pa capanaa ke tesikile waali, ɪsu Moisi yəɣətuɣu tɔ.

⁶ Μρύγύ Moisi heela Αλῆν na ɪ πῶαλαα lelaa naale, Ilaaa na Itamaa si: ɪ taa yelee mə nyɔɔsi seɣelɣu, yaa í cəli mə wontu ke lýáɣa tɔɔ. Pə taa kɔɔ na í kəna mə tɔɔ ké səm, na Tacaa mu Iseɣeli kpekəle təna na páána. ɪ yelee mə tɛtɔnaa Iseɣeli nyəma na pá caɣa mpa Iso kəna kəkə tɔ pa lýáɣa.

⁷ Αλῆν pa maɣamaɣa pá taa hatələna tɛsulle cokəle nənəɣɔ təna. Pə taa kɔɔ na pá sí. Pə taɣa pulu, kɔtaɣa nim mpi pa pəla-me tɔ, pə pəsa-meɣe Tacaa təmle nyəma ké.

Μρύγύ Αλῆν na ɪ πῶαλαα pa muwa Moisi təm nti.

Sulum tɔŋ nyəm tɔɔ kvsəsutu

⁸ Μρύγύ Tacaa tɔma Αλῆν si:

⁹ Pə fei si nyana nyá πῶαλαα mə taa nəɣəlu í nyɔɔ sulum, yaa kəkəkum napəli, na pécó í suv tɛsulle cokəle taa. Ye í lapa mpu, í ká si. Kiiu ŋku pə wee si mə na mə lulɣu nyəma í ká təkɪ tam tɔɔ tɔɣəle.

¹⁰ Uena pécó í pəsi na í fayasi Iso nyəm na kpai nyəm, na asilima na kɔpam.

¹¹ ɪ taa nyɔɔ-wi tɔtɔɣɔ waatu wei ɪ seɣesəɣi Iseɣeli nyəma ke kiin wei ɪ təna Tacaa ka hulə Moisi na í teləsi-me tɔ.

Kɔtaɣa nantu tɔɔ kvsəsutu

¹² Μρύγύ Moisi heela Αλῆν na ɪ πῶαλαα naale, Ilaaa na Itamaa mpa pə kaasa-ɪ tɔ si: ɪ kpaɣa Tacaa tɔɣənaɣa kuhav ŋku kəkə nyaya na kú kaasi tɔ. Uena í tú kəkəsəm fei kakalasi, na í tɔɣɔ-səɣi Iso kɔtaɣa təlɛte kin. Mpi tɔ, pə ké kate taa kate tɔɣənaɣa ké.

¹³ Iso lonte kate nyənte taa ké í ká tɔɣə-ké. Tacaa tɔɣənaɣa kuhav ŋku ɪ ha Αλῆν na ɪ piya ke pa paa tete ɪsu ɪ ka heeluɣu-m tɔɣəle.

¹⁴ Təla wena Iseɣeli nyəma laki nəɣɔ kulɔmaya krentuɣu kɔtaɣa, na pá ha lanle na yule ke Tacaa ke Iso kɔtaɣa təlɛte kin tɔ, tə pəsa mə paa nyəm ké. Ue nyana nyá πῶαλαα na mə alaa nyəma í ká tɔɣəna-təɣi lonte nanŋ nyənte taa.

¹⁵ Pə wee si Iseɣeli nyəma í kəna yule na lanle, na pə səsəna nim cəlo nim cəlo nantu. Təɣe kətəlaa wəki kəkə ke kɔtaɣa təlɛte tɔɔ ké waatu wei pa tɛma-təɣi Tacaa ke hav ke kɔtaɣa təlɛte kin tɔ. Uena tɛ pəsi nyana nyá πῶαλαα mə nyəntu ke tam tɔɔ ɪsu Tacaa yəɣətuɣu tɔ.

¹⁶ Μρύγύ Moisi pɛeka pəŋtuɣu ŋku pa lapa kɔtaɣa ke yəlaa ɪsəɣatu husuɣu tɔ tɔ ku təm. Uena í nu si pa nyayaasa-kuyu kəkə. Ntəna í mu páána na Αλῆν πῶαλαα Ilaaa na Itamaa. Μρύγύ í pəsa-we si:

¹⁷ Pepe tɔɔ ké í tá tɔɣə kɔtaɣa ŋke ka nantu ke lonte kate nyənte taa? Mpi pə tɔɔ tɔ, pə ké kate taa kate tɔɣənaɣa ké. Tacaa ka hana-meɣe kɔpənte n̄tɛ si í waasi Iseɣeli kpekəle ke pa kawalaya. Uena í lá pa nyəŋ tɔɔ ké ɪsəɣatu husuɣu kɔtaɣa.

¹⁸ Ɔkpante caləm ta polo Iso tɔyaya taa, pu wɛɛ kɛ si ɪ tɔɔ tɔ nantu kɛ lonte kate nyɔntɛ taa, isu maa heeluyu-mɛ tɔ.

¹⁹ Mɔuyɔle Alɔn cɔwa Moisi si: Nyɔni, sanja kɛ ma pɔyalaa lapa pa isayatu husuyɔ kɔtaya, na ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Pɛcɔ n nyɔma lanwakalle nte tɔ mayana-m tɔ. Maa pɛsi na mɔ tɔɔ isayatu husuyɔ kɔtaya kpante nantu na? Tacaan lanle kɔ hɛɛna-m?

²⁰ Moisi nuwa tɔm nti, ɪɛna ɪ mu-ti.

MPI Pɛ KE ASILIMA NA MPI Pɛ KE KUPAM Tɔ Pɛ TɔM

11

Tɔla asilima nyɔna na kupana pɔ tɔm

¹ Mɔyɔ Tacaan heela Moisi na Alɔn si:

² Ɔ telɛsi Iseyeli nyɔma si, ate tɔla taa, nna nna ɪ kɔ tɔɔ tɔɔle,

³ nna a acɔwa fayaa, na ɔ wɛna talasi tɔ.

⁴⁻⁶ Ama pɛ si ɪ tɔɔ yooyoo, na puyɔ namaya, na kpaca. Tɔla anɪ a wɛna talasi yaa, ɪ a acɔwa ta fayaa kɛ.

⁷ Pɛ si ɪ tɔɔ afa tɔtɔ. Mpi tɔ, paa ɪ acɔwa fayaa tɔ, ɪ feina talaya.

⁸ Pɛ wɛɛ si ɪ nyɔni tɔla anɔyi asilima nyɔna kɛ. Ɔ taa tɔɔ-yɛ. Pɛcɔ ɪ taa tokina a kusɔpɛɛ kɛ tokinaɔ mayamaya.

⁹ Ye pɛ kaasa lɔm taa wontu ɪɛ, ɪ tɔɔ tiina wɛna a wɛna lɔm yaalɔn na setu tɔ. Ɔ kii wɛna a feina mpu tɔ.

¹⁰ Pɛ kaasuyɔ lɔm tɔna taa wontu lenti, yaa pɛ nyamanyamanaa mpa pa feina lɔm yaalɔn na setu tɔ, pɛ kɛ-meyɛ acaalɔtu kɛ.

¹¹ Ɔ nyɔni-tɔyi asilima, ɪ taa tɔɔ-ti, yaa ɪ tokina tɔ kusɔpɛtu.

¹² Ɔ kii lɔm taa wontu tɔna nti tɔ feina lɔm yaalɔn na setu tɔ.

¹³⁻¹⁹ Sumasi nsi pɛ wɛɛ si ɪ nyɔni asilima na ɪ kii si tɔɔ tɔɔle: Yepeleku, na kɔmle, na hekɔle, na katɔkatuyɔ, na taataa, na tɔɔnakpeluyɔ, na kulaaɔyɔ, na tintɔkɔlaya, na semuyɔ, na si piitimnaa tɔna.

²⁰ Pɛ wɛɛ si ɪ nyɔni asilima kɛ nyamanyamanaa mpa pa tɔna pa wɛna keɔ na nɔhɛɛ liyiti tɔ.

²¹ Ama ɪ tɔɔ pa taa mpa pa wɛna keɔ na nɔhɛɛ liyiti na nɔɔkpaaɔ na pɔ ŋmaaki tetu tɔ tɔ pa tɔna.

²² Pa taa mpa ɪ kɔ tɔɔ tɔɔle cɔlɔn na ɪ looɔa tɔna, na kutolon na ku looɔa tɔna.

²³ Pɛ kaasa lenti nti tɔ wɛna keɔ na nɔhɛɛ liyiti tɔ, ɪ nyɔni-tɔyi asilima pulɔ.

Tɔla na wontu nti tɔ kusɔpɛtu tokinaɔ pilisiyi yulɔ tɔ

²⁴⁻²⁵ Wontu lenti wɛɛ, ye yulɔ ɪ kpaya tɔ kusɔpɛtu, yaa ɪ tu tokina-ti, pɛ pilisa-ɪ kɛ. Pɛ wɛɛ si ɪ cɔtɔ ɪ wontu kususuutu, na ɪ caya mɔyɔ asilima taa, halɔna taanaya.

²⁶⁻²⁸ Nti nti pɛ wɛɛ si ɪ nyɔni asilima tɔɔle nti tɔ acɔwa ta fayaa, na tɔ feina talasi tɔ. Na nɔhɛɛ liyiti nyɔntɔ tɔna nti tɔ wɛna sɔkpan tɔ. Ye wei ɪ kpaya tɔ kusɔpɛtu pɛ wɛɛ si ɪ cɔtɔ ɪ wontu na ɪ caya asilima taa, halɔna taanaya.

²⁹⁻³⁰ Wontunaa mpa ɪ kɔ nyɔni asilima kɛ nti nti tɔ tɔn tɔ lotu tɔ tɔɔle kutuntɔlɔkpanaa camna^a, na mpiiu, na cimlee, na a piitimnaa, na canasi.

³¹ Wontu sɔkpetu nti tɔ taa nti ɪ kɔ nyɔni asilima tɔɔle. Ye wei ɪ tokina tɔ taa kusɔpuyɔ, ɪ kɔ wɛɛ asilima taa kɛ, halɔna taanaya.

³² Ye tɔ kusɔpuyɔ hota wontu nti pa lakɔna tɔ tɔ taa nakɔli taa, kulɛ ku pɛsa asilima kɛ. Paa kusaaakɔm, paa wontu kususuutu, yaa tɔnuyɔ pulɔpɔ, yaa huluyɔ. Paa wontuyɔ ŋku te, pɛ wɛɛ si pɔ nyaali-kuɔyɔ na lɔm na ku caya asilima taa, halɔna taanaya. Pɛ waali kɛ paa nyɔni-kuɔyɔ kɔpanku.

^a **11:29-30** *kutuntɔlɔkpanaa camna*: Pɛɛ pa te mpiiu nɔɔɔyɔ, ɪ wɛɛtu na ɪ yaasi we teitei isu fi. Ama ɪ tɔmɔn we isu mpiiu.

³³ Ye cɔyɔ tiyaya taa ké tə taa nakɔli hotaa. Tiyaya na ka taa nyəm təna, pəsəyi asilima ké. Pə wɛɛ si pa yəki-kɛ.

³⁴ Ye pa pəla tiyaya ŋkɛ ka taa lɔm ke tɔɔnaya kɔpaŋka tɔɔ, kɛɛ ka pəsəyi asilima ké. Yaa pu ke kɔnyɔnyɔm kɔpam, pə pəsəyi asilima tɔtɔɔ. Paa tiyaya ka ké ŋka.

³⁵ Paa mpi pə tɔɔ ké wontu tənɛ tə taa kɔsəpɔyɔ hotaa, pu pəsi asilima ké. Ye pə ké potopotonaa məsaya, yaa məsaya kɔtəsaya taa ke kɔ hotaa, pə wɛɛ si pá yəki-kɛyɛ. Mpi tɔ, pə ke-mɛyɛ asilima ké, na í ká nyəni-wəyi asilima.

³⁶ Ama ye isu hite yaa ləkɔ taa ké wontuyɔ kɔsəpɔyɔ hotaa, lɔm kaa pilisi. Iɛ wei i ka tokina-kɔ tɔɔlɛ asilima tɔ.

³⁷ Ye isu pee wena pa sɔwa si pa tuuki tɔ, a tɔɔ ké wontuyɔ ŋkɔ kɔsəpɔyɔ hotaa, a kaa pilisi.

³⁸ Ama ye kɔtɔtɔɔna ke pa wɔsa lɔm, na wontu nti tə taa nakɔli kɔsəpɔyɔ hoti pə taa, iɛ a pilisaa kɛɛ.

³⁹ Ye isu kpəntɛ nte pa ha-mɛyɛ mpa si í tɔɔ tɔ, tə sɔpa, na nɔɔlɔ tokina-tɛ, i ká wɛɛ asilima taa ké, haləna taanaya.

⁴⁰ Wei i sɔɔla kpəntɛ nté, yaa i tu tɔɔ-tɛ, i ká cɔtɔ i wontu ké, na í wɛɛ asilima taa, haləna taanaya.

⁴¹ Pə wɛɛ si í kii nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tɛtɔ tɔɔ tɔɔ, na í nyəni-wɛyɛ acaalətɔ.

⁴² Paa mpa pa tuuki, yaa pa tɔŋ nɔɔhɛɛ liyiti, yaa nɔɔhɛɛ payalɛ tɔ. Pa ke-mɛyɛ acaalətɔ ké, pa fɛi tɔɔ.

⁴³ I taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpe pa təna. I taa tɛləsi mə tɔyɔ pa asilima. Pəyɛɛ í taa yeɛ na pa asilima tɛɛ-mɛ.

⁴⁴ Mpi pə tɔɔ tɔ, mayalɛ Taca a mə Iɔ. Pə wɛɛ si í fayasi mə ti na í wɛɛ tənəŋ. Pə taya pɔlɔ, ma wɛɛ ké tənəŋ. I taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tɛtɔ tɔ.

⁴⁵ Mayalɛ Taca, má ləsəna-mɛyɛ Icipiti tɛtɔ taa si i nyənəyi-m mə Iɔ. Mpu tɔ, í wɛɛ tənəŋ. Mpi tɔ, ma wɛɛ ké tənəŋ.

⁴⁶ Kɔsəsutɔ nti í ka təkɔ tɔla na sumasi na lɔm taa wontu na tɛtɔ tɔ nyamanyamanaa tɔm taa tɔɔlɛ.

⁴⁷ Nti tu fayasəna-mɛyɛ wontu kɔpantɔ na asilima nyəntɔ, na nti tə wɛ tɔɔ na nti tə fɛi tɔɔ.

12

Asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya ke alɔ lɔlɔyɔ waali

¹ M'pɔyɔ Taca tɔma Moisi si:

² Heeli Iɛyɛli nyəma si, ye alɔ lapa teu, na í lɔli apalɔpəyaya. I asilima kɔyɛɛŋ nté naatosompɔɔlaya, ke teitei isu i isɔtɔ nav kɔyɛɛŋ.

³ Iɛna pá pɛli pəyaya ke kuyaku pələfɛi naanɔwa nyəŋkɔ wule.

⁴ Pə waali, iɛna alɔ caya kɔyɛɛŋ hiu na naanɔwa na tooso, na í tayanəyi i caləm asilima. Pə fɛi si í wiili təsulle taa, yaa í tokina Iɔ pɔlɔpɔ. Haləna i asilima kɔyɛɛŋ tɛm.

⁵ Ye alɔpəyaya ke alɔ lɔlaa, iɛ i caya asilima taa ké cimaasənaa naale, isu i isɔtɔ nav waatɔ. Pə waali, iɛna í la kɔyɛɛŋ nutoso na naatoso tɔtɔ na í tayanəyi i caləm asilima.

⁶ Paa apalɔpəyaya, yaa alɔpəyaya ke alɔ lɔlaa. I asilima kɔyɛɛŋ tɛŋ mpu, iɛna í caa pənáyá kɔlɔmaya iwəyaya si pá la kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔɔ isayatu husɔyɔ kɔtaya. Yaa alukuku, yaa ihokaya.

⁷ Kɔtɔlɔ tɛŋ kɔtasi nsəyi Taca ke lapɔ iɛna í la alɔ ke asilima husɔyɔ kɔtaya. Iɛna Iɔ tayani i caləm asilima.

Paa alɔ lɔla apalɔpəyaya yaa alɔpəyaya kɔsəsutɔ nti paa təkɔ tɔɔlɛ.

⁸ Ye asɔnɔyɔ kaa pɛsi na ku hiki iwɔyaya ile, ku caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale. Uena pɛ la sumaya lenka ke kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ, na lenka ke isayatu husuyɔ nyɛŋka. Na kɔtɔlv lapɪ-i asilima keelɔyɔ sɔɔsi, ile pɛ tayana-i kele.

13

Yɔlv tɔnɔyɔ tɔɔ kɔtɔmɛŋ tɔm

¹ M̀pɔyɔ Tacaa heela Moisi na Alɔŋ si:

² Ye mɔlaya, yaa kaav, yaa tɔlvŋa lu yɔlv tɔnɔyɔ tɔɔ, na pɛ pɛsi tɔnɔyɔ tɔɔ asilima kɔtɔŋ. Ile pa pona pɔntɔ ke kɔtɔlv Alɔŋ, yaa i pɔyalaa taa nɔɔlv kin.

³ Na ilɛ i wiila-i na i nɔ tɔwule n̄tɛ tɔ taa limaa na nyɔɔsi hulɔmɪ, ile kɔtɔŋ asilima nyɛŋku n̄tɛ. Ile kɔtɔlv kpaali kpaakpaasi si i kɛ asilima tɔ.

⁴ Ye pɛ kɛ tɔlvŋa yaa tayanmate, na tɔwule ta lim na nyɔɔlaya kuhulɔmɔyaa fɛi, ile kɔtɔlv su kɔtɔntɔ na i mpaakpaasi ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya.

⁵ Kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛŋku sikiyi uena i tasa kɔtɔntɔ ke wiiluyɔ, ye i nawa si tɔwule n̄tɛ tɔ wɛ mpu tɔ ta layasi, ile i tasa-i suw na i mpaakpaasi ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya tɔtɔ.

⁶ Kuyɛɛŋ inɪ i tɛɛwa ile kɔtɔlv tasa-i wiiluyɔ ke tɔm naale nyɛm, ye tɔwule n̄tɛ tɔ sala yem tɔ ta sɔɔsi ile i hulɪ si pɛ taya kɔtɔŋ, pɛ kɛ lutɔ kɛ, pɛ tɔɔ tɔ i fɛi asilima. Uena i cɔtɔ i wontu na i pɛsi kɔpɔŋ.

⁷ Ama ye kɔtɔntɔ tɔwule n̄tɛ tɔ suw wɔŋ ke pɔle pɛ waaɪ ile i tayani mɔlvɔyɔ ke kɔtɔlv kin.

⁸ Ye ilɛ i tasa-i wiiluyɔ na i nɔ si tɔwule walaa ile i hulɪ si asilima kɔtɔŋ wɛnna-i. Ile i kɛ asilima tɔ n̄tɛ.

⁹ Ye kɔtɔŋ kuyɛɛmɔyɔ taka kpa yɔlv, pa pukina-i kɔtɔlv tɛyɛ.

¹⁰ Ye i wiila-i na i mayana tute ke ihulɔmɔv na tɔ tɔɔ na hin na tɔ nyɔɔsi hulɔmmaa

¹¹ ile asilima kɔtɔŋ mayamɔyaa kele, pɛ fɛi si pɛ tasa-i suw ke kpeenja si pa naaki tɔtɔ. Kɔtɔlv kɔ kpaali kɛ si asilima tɔ.

¹² Ama ye asilima kɔtɔŋ lɔla pee ke yɔlv tɔnɔyɔ tɔna ke pɛ kpaɔvɔv i nyɔyɔ na pɛ polo i nɔɔhɛ tɔ,

¹³ ile kɔtɔlv wiili kɔtɔntɔ ke teu, ye i nawa si ku waasa i tɔnɔyɔ tɔna ile i hulɪ si pɛ ta ke asilima. Mpi tɔ, i tɔnɔyɔ tɔna hulɔmmaa tɔ.

¹⁴ Ama kuyaku ŋku pɛ nawa i tɔɔ kɛ hin ile i pɛsa asilima tɔ n̄tɛ.

¹⁵ Kɔtɔlv kɔ wiilina-i na i kpaali si i kɛ asilima tɔ. Mpi tɔ, inɪ i hulɔyɔna si i wɛna asilima kɔtɔŋ, na pɛ kɛ asilima kɛ.

¹⁶ Ye hin mɔlvɔyɔ hulɔmɛŋ ile kɔtɔntɔ mɔli kɔtɔlv kin.

¹⁷ Ilɛ i wiiliyi-i na i nɔ si hin hulɔma tampana uena i hulɪ si i ta ke asilima tɔ.

¹⁸ Ye mɔtɛ kpa yɔlv na tɔ waa

¹⁹ na pɛ ye tɔwule na tɔ wɛ ihulɔmɔv yaa isɛɛv, pɛ wɛɛ si i nɔ kɔtɔlv.

²⁰ Ilɛ i kɔ wiili-i na ye i mayana pɛ lapa tɔwule ke lonte na pɛ nyɔɔsi hulɔmmaa, ile asilima kɔtɔŋ lukɔna n̄tɛyɛ mɔtɛ taa. Kɔtɔlv kɔ hulɪ si i kɛ asilima tɔ.

²¹ Ama ye kɔtɔlv i wiila-i na i nɔ si tɔwule mɔkaa na pɛ mɔli hulɔmɛŋ na nyɔɔsi kuhulɔmasi fɛi ile i su kɔtɔntɔ na i mpaakpaasi ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya.

²² Ye pɛ sɔɔsaa ile kɔtɔlv hulɪ si i wɛ asilima, saa inɪ ile asilima kɔtɔŋ n̄tɛ.

²³ Ye tɔwule n̄tɛ tɔ ta sɔɔsi ile pɛ kɛ mɔtɛ tɔntɔlvɔyɔ n̄tɛ. Pɛ wɛɛ si kɔtɔlv i hulɪ si i ta kɛ asilima tɔ.

²⁴ Ye kɔkɔ nyaya yɔlv na pɛ lonte taa wɛɛ ihulɔmɔv yaa isɛɛv,

²⁵ pɛ wɛɛ si kɔtɔlv ka wiili-i, ye i nawa si tɔwule limaa na pɛ nyɔɔsi hulɔmɪ ile asilima kɔtɔŋ suwɔna n̄tɛyɛ kɔkɔ tɔnyayale tɔna. Kɔtɔlv kɔ hulɪ si i kɛ asilima tɔ. Asilima Kɔtɔŋ n̄tɛ.

⁵² Pə wεε si kətɔlv í nyayasi kəkə ke wontuyu ŋku iní kv tɔə wε hɔŋkpɔsulaya tɔɔ. Mpi tɔ, pa kaa pəsi na pá la na ká té. Pə tɔə tɔ pə wεε si pá nyayasi-kuyv kəkə ké.

⁵³ Ama ye kətɔlv wiilaa na í mayana si tɔlvŋa ta sɔəsi wan ke wontuyu ŋku kv tɔə,

⁵⁴ ɔle ɪ yele na pá cɔtə-kv na pá su-kv na kv mpaa ke tɔm naale nyəm tɔtɔɔ kuyεεŋ naatosompɔɔɔlaya.

⁵⁵ Ye ɪ tasa-kuyv wiiluyv ke kv cɔtɔyv waali na í ná si tɔlvŋa ta layasi yaasi, paa ka ta wali, paa nyəni-kuyv asilima ké na pá nyayasi-kuyv kəkə. Mpi tɔ, lonte kɔlvmtɔle ke pə tɔɔ wontuyv taa na kv waali.

⁵⁶ Ye waatv wei kətɔlv wiilaa tɔ ɪ nawa si kv cɔtɔyv waali tɔlvŋa salaa ɔle ɪ keεsəna ka lonte taa na í seti.

⁵⁷ Ama ye tɔlvŋa tayana liw ke wontuyv ŋku kv tɔə, pə wεε si kɔtəŋ təŋna puw nté. Mpu tɔ, wontuyv ŋkuyv paa nyayasi kəkə.

⁵⁸ Ye pa cɔta tɔlvŋa wontuyv na ká husi, pə wεε si pá tasa kv cɔtɔyv ke tɔm naale nyəm ké na pécó kv asilima té.

⁵⁹ Ye hɔŋkpɔsulaya yaya tɔlvŋasi ke heen hɔntv wontu kɔsusuutu yaa kpronkpontv tɔŋ nyəntv yaa pə pɔəŋ yaa pə kuntunaa yaa kəŋa yaa tənəŋ wontu tɔə. Kɔsəsutv nti paa təŋ na pá hɔlvəna si tə ké asilima nyəntv yaa kɔpantv tɔɔle.

14

Polom asilima keelvɔv kətaya

¹ Ḿpóyó Taca tɔma Moisi si:

² Kɔsəsutv nti í ká təkí kuyaku ŋku í lakí polom ke ɪ asilima keelvɔv kətaya tɔɔlv. ɪ pukina-ɪ kətɔlv,

³ ɔlena ɔlé ɪ lu təsikile taa na í wiili-ɪ, ye ɪ mayanaa si pə tɔma kɔtəntv,

⁴ ɔle ɪ tɔ-ɪ na í caa sumasi nsi si wena si ɔse na sí feina asilima tɔɔ naale na tɔyv sɔsɔəv nakvli kv taasi na heen hɔntv nti pa lii akpaayala kɔseem tɔ na nyulɔyv ŋku pa yaa si hisəpv tɔ kv piliŋa.

⁵ Pə waali ɔlena í yele na pá lentí sumasi nsi si taa lenka ke seelv lɔm heev tɔə.

⁶ Ye pə kaasa sumaya ɔse nyəŋka ɔle ɪ kpaɔa kele na tɔyv sɔsɔəv nakvli kv taasi, na heen hɔntv nti pa lii akpaayala kɔseem tɔ na hisəpv piliŋa na í ŋmilisi pə tənaya sumaya ŋka pa kɔwa seelv lɔm heev tɔə tɔ ka caləm taa.

⁷ ɔlena í ŋmusi wei iní ɪ kɔtəŋ tɔma mpv tɔ ɪ tɔə ké tɔm naatosompɔɔɔlaya. ɪ tɔŋ hɔlvɔv si ɪ feina asilima ɔlena í yele sumaya ɔse nyəŋka na ká svv nyutv.

⁸ ɔlena iní ɪ cɔtə ɪ wontu na í hv ɪ tənɔyv tɔə nyɔəsi, na í sɔ lɔm ɔlena ɪ asilima té. Pə waali ké ɪ svvki təsikile. Ama ɪ kaa svv ɪ cokəle taa ké, haləna kuyaku siki.

⁹ Naatosompɔɔɔlaya nyəŋkv wule ke ɪ looliyi ɪ nyɔyv na ɪ tantɔyv na ɪ ɔsəhutu na ɪ nyɔəsi tənə, na í cɔtə ɪ wontu na í sɔ lɔm. ɔle ɪ asilima keelaa kele.

¹⁰ Pə takí kuyaku pələfei naanɔwa nyəŋkv wule ɔlena kɔtəntv wei pə waawa mpv tɔ í caa ɔweesi apalv nyəŋsi nsi si tiili tá caami tɔɔ naale na alɔnyəŋka ŋka ka tiili ta caami tɔɔ kɔlvmayə, na kɔhav mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim tɔɔ kiloona pɔɔlayafei naanɔwa, na nim liitili titite.

¹¹ Kətɔlv wei iní ɪ lakí asilima keelvɔv kətaya tɔ ɪ ká su yulv iní na kɔhaan ke təsulle cokəle nənɔɔ ke Taca kinj.

¹² ɔlena í kpaɔa ɔweesi nsi si taa lenka na í lana-keɔe tayanɔyv kətaya na nim liitili titite. ɔlena í ha Taca ke pə naaleɔe ḿpóyó kətaya tɔlate kinj.

¹³ ɔlena í kv ɔwəyaya ke ɔsə lonte taa timpi pa kuyi ɔsayatv husɔyv yaa kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tɔ ka kprənte tɔ. Kətɔlv tənna tayanɔyv kətaya kprənte ɔsu pə wεε ɔsayatv tayanɔyv kətaya tɔm taa tɔ. Pə ké kate taa kate pulɔyv.

14 Ulena kətulv lii kprənte caləm taa na í taa wei i tayənəxi i ti tə i ηkpaηyuyv ntəyən nyəηku nəyə taa, na i niη ntəyən apalvmpəle na i apalvnpəle ntəyən nyənte təə.

15 Ulena í kpaγa nim liitili titite nté na í pəli i niη mpətəη taa.

16 Na í lii i ntantaku taa nim mpi pə taa ké mpəle ntəyən nyənte na í ηmusi təm naatosompəyolaya ke Iso kətaya təlate təə.

17 Ulena í taa nim mpi pə kaasa i niη mpətəη taa təyə wei inu i tayənəxi i ti tə i ηkpaηyuyv ntəyən nyəηku, na i ntəyən apalvmpəle, na i apalvnpəle təə timpri paa tēma isayatu husuyv kprənte caləm ke taav tə.

18 Ulena í pəle i niη taa nim kokaasəm ke wei i tayənəxi i ti tə i nyuyv taa na í lapri-asilima keelvyv kətaya ke Iso kiη.

19 Ulena kətulv ləsi isayatu husuyv kuvəəv na í lá pə kətaya ke wei i tayənəxi i ti tə i təə. Pə waali ulena í kú kətaya ηka kəkə lusa ka tēna tə ka kprənte.

20 Ulena kətulv la Iso kətaya təlate təə ké kətaya ηka kəkə lusa ka tēna tə na kuhav nyəηka. Pə waali ulena í lá yulv inəxi asilima keelvyv kətaya na i asilima té.

Polom konyəntv asilima keelvyv kətaya

21 Mprúyú Tacaa tasa yəyətuyv si: Ye polom ké konyəntv na í feina səsəm, ile i caa asilima keelvyv iwəyaya kulvmapa ηka paa ha Tacaa má na pə keeli kutəntv asilima tə. Na í caa mvlvm kəpam mpi pa nuγutina nim təyə kiloona tooso na nim liitili titite,

22 na ihokasi naale yaa alukukunaa naale. Pə taa mpi i ka hiki tə. Na pá lana lelv ke asilima keelvyv kətaya, na lelv ke kətaya ηka kəkə lusa ka tēna tə.

23 Pə taki kuvaku pəlefai naanvwa nyəηku ulena í pona kuhav inəxi kətulv ke təsulle cokəle nənyə ke Tacaa kiη.

24 Ulena kətulv kpaγa iwəyaya na nim na í ha Tacaa.

25 Kətulv teη asilima keelvyv iwəyaya ke lentuyv ulena í lii caləm taa na í taa asilima tv ηkpaηyuyv ntəyən nyəηku nəyə taa, na í taa tətəyə i niη ntəyən apalvmpəle na i apalvnpəle ntəyən nyənte təə.

26 Ulena kətulv pəli nim ke i ntantaku mpətəη nyəηku taa,

27 na í lii pə taa ké i ntəyən mpəle na í ηmusi kətaya təlate təə ké təm naatosompəyolaya.

28 Ulena í taa i niη taa nim mpəxi asilima keelvyv kətaya latv ntəyən ηkpaηyuyv nəyə taa, na í taa-wi tətəyə i apalvmpəle ntəyən nyənte na i apalvnpəle ntəyən nyənte pə təə ke lona nna a taa paa taawa isayatu husuyv kətaya kprənte caləm tə.

29 Ulena kətulv pəli i niη taa nim kokaasəm ke yulv inu i nyuyv taa, na í lapri-asilima keelvyv kətaya ke Tacaa kiη.

30 Pə waali ulena kətulv kpaγa ihokasi yaa alukukunaa mpa kutəntv pəsaa na í kəna tə pa taa ké kulvm

31 na í lapri-asilima keelvyv kətaya na leηka ke kətaya ηka kəkə lusa ka tēna tə na pə təyənaya kuhav. Ulena kətulv la yulv inəxi asilima keelvyv kətaya ke Tacaa kiη.

32 Kvsəsutv nti pə wεε si polom konyəntv í tək i asilima keelvyv kətaya lapv taa təyole.

Kutulv təə hvηkpusvlaya

33 Mprúyú Tacaa tēma Moisi na Aləη si:

34 Ye í kəma na í svv Kanaav tetv nti ma ha-me tə tə taa, ulena kuvaku nakuli í ná ma yelaa na hvηkpusvlaya tvlvηa yaya mə kutuluyv nakuli kv kolvηa təə ké tetv nti inu tu pəsi mə nyəntv ke mpv tə tə taa tēna.

35 Ue təyaya tv polo na í heeli kətulv si i nawa pulvyv i təyaya taa na pə nəyəsəna isv asilima kutəη tvlvηa.

36 Ɔlena kətulv yəgətɪ na pá laasi kutuluyɔ ŋkɔ kv taa wontu təna na pəcó ɪ polo tulɔŋa ŋkeye maɣasɔyɔ. Ɔle kutuluyɔ ŋkɔ kv taa wontu təna kaa pəsɪ asilima pulɔpɔ. Pə waali ké kətulv mələɣɪ na í tasa kutuluyɔ ŋkɔ kv tulɔŋa ke maɣasɔyɔ.

37 Ye ka we atəntəwəte yaa ɪsɛɛv na ká tawa kutuluyɔ ke lonte,

38 ɪle kətulv luna kutuluyɔ ŋkɔ kv nənəgɔ na í təkɪ-keɣe kuyɛɛŋ naatosompɔɣələɣa.

39 Kuyaku naatosompɔɣələɣa nyəŋkɔ sikiyɪ ɪlena kətulv məli na í tasa maɣasɔyɔ, ye ɪ nawa sɪ tulɔŋa ŋke ka səsasa wəŋ ke kutuluyɔ kolɔŋa təw

40 ɪle kətulv yele na pá ləsɪ pɛɛ wena tulɔŋa ŋke ka hikaa tɔ na pá lə-yɛɣe ɪcate waali ke hute taa.

41 Ɔlena kətulv yele na pá kaali pə taa təw ke timpɪ paa taawa tɔ na pa lə pə tɛtu ke hute taa ké ɪcate waali.

42 Pə waali ɪlena pá caa pɛɛ kvfana na pá lɛɛtɪ kancaalaya nyəna lona, na pá lá tɛtu na pá tayani kutuluyɔ ke taav.

43 Ye kutuluyɔ tayanɔyɔ waali ke tulɔŋa tasa luw,

44 ɪle kətulv ká məli na í tasa maɣasɔyɔ, ye ɪ nawa sɪ tulɔŋa ŋke ka səsasa ɪle asilima kvətəŋ kvtɛtɛɛv nté. Pá nyəni kutuluyɔ ŋkɔyɔv asilima.

45 Pə wɛɛ sɪ pá yəkɪ kutuluyɔ ŋkɔ, na kv pɛɛ na kv ləpɔtv, na tɛtu nti paa taawa-kv tɔ na pá kuu na pá pona ɪcate waali ke hute taa na pá lə.

46 Ye wei í svv kutuluyɔ ŋkɔ kv taa ké kuyɛɛŋ naatosompɔɣələɣa wei ɪ taa pa təkə-kuyɔ mpv tɔ, pɔntv ké asilima tv ké haləna taanaya.

47 Wei í hənta kv taa, yaa ɪ cayaa na í təgɔ pulv, pə wɛɛ sɪ í cəwɔ ɪ wontu ké.

48 Ye kətulv məla kutuluyɔ ŋkɔ kv taa ké kvətəŋ maɣasɔyɔ na í ná sɪ pə kpayav saa wei pa taa-kv tɔ tulɔŋa ta tasa luw, ɪle kətulv hvli sɪ kutuluyɔ fɛɪ asilima. Mpi tɔ, kvətəŋ tɛma.

49 Təyaya tayanɔyɔ təm taa ɪle, kətulv ká caa sumasɪ naale, na tɔyɔv səsəwv nakvli kv taasɪ, na heeŋ hvntv nti pa lii akpaayala kvɛɛɛm tɔ, na tɔyɔv ŋku pa yaa hisəpɔv tɔ kv piliŋa.

50 Pə waali ɪlena í yele na pá lentɪ sumasɪ nsi sɪ taa lɛŋka ke sɛɛlv lvm hɛɛv təw.

51 Pə waali ɪlena í kpayav tɔyɔv səsəwv taasɪ na hisəpɔv piliŋa, na heeŋ hvntv nti pa lii akpaayala kvɛɛɛm tɔ, na sumaya lɛŋka, na í lii pə tənaya sumaya ŋka pa kvwa tɔ ka caləm taa na sɛɛlv lvm taa, na í ŋmusɪ kutuluyɔ ŋkɔ kv təw ke təm naatosompɔɣələɣa.

52 Ɔle ɪ kpiisa kutuluyɔ ŋkɔ kv asilima nté na wontunaa mpɛ^a.

53 Ɔlena í yele sumaya ɪsɛ nyəŋka ke ɪcate waali na ka svv nyutv. Ɔlena í lá asilima keelɔyɔ kvətaya ke kutuluyɔ təw, ɪle kv pəsə ŋku kv fɛɪna asilima təgələ.

54 Kvəsəutv nti paa təkɪ asilima kvətəŋ na kaav na pə loŋa taa nyəŋ təna

55-56 na hiŋ na lutv na tulɔŋasɪ nsi sɪ teeki kəkə tɔ, yaa hvŋkpvɔləɣa tulɔŋasɪ nsi sɪ lukɪ wontu kvsusutu na kutulɔŋ taa tɔ.

57 Asilima kvətəŋ kvəsəutvnaa nté, nti tu hvləna saa wei asilima wɛɛ na saa wei a fɛɪ tɔ.

15

Apalv apalvtv asilima

1 M'póyó Taca təma Moisi na Aləŋ sɪ:

2 Ɔ tɛləsɪ ɪsɛɣɛli nyəma sɪ ye casaya kpa apalv, lvm mpi pə kpeŋna-ɪ tɔ pə ké asilima ké.

3 Ká tu laalaa na ká kpa-ɪ te, paa pə kpeŋna-ɪ yaa pu kpeŋna-ɪ ɪ ké asilima tv ké.

^a 14:52 Kvakalətv tənɛ tə topilaa tɔ, ta lapəna mpv sɪ pə səna kallv. Mpi tɔ, tə tɛma pə təna ɪsəntə pə həla yaav ke kukalətv 51 taa. Ye tə tayana kpayav ke mpv pə kalvɔv fɛɪ lɛlɛŋ.

16

Isayatu husuɣu kuyaku səsəw təm

¹ Waatu wei Alɔŋ pəyalaa naale kəna kətaya tulaalu krai nyəŋ na pá sí tɔ, pə waali ké Tacaa təma Moisi si:

² Heeli nyá taalɔ Alɔŋ si í taa suuki yem yem ké puuɣu kukakayau waali ké kate taa kate təcayale taa ké timpi Isə atakaa wɛɛ tɔ. Pə taa kəw na í sí saa wei Isə tiiki atakaa pəle tɔw ké isəŋmuntɔ taa tɔ.

³ Pə tɔw tɔ, ye ɪ caaki kate təcayale taa ké suu pə wɛɛ si í caa isayatu husuɣu kətaya latəce kufalu na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ pə ɪwaav.

⁴ Ilɛna í sɔ lum na í suu kətaya wontu. Isu kpronkrontu tɔŋ nyəntɔ kəmsa, na pə toko, na pə tampala, na pə nyuɣu saalaya.

⁵ Isɛɣeli kpekəle nyəma ka cɛle-ɪ tətəɣɔ isayatu husuɣu pəŋtulɔŋ ke naale, na kətaya ŋka kəkə lusiɣi ka təna tɔ ka ɪwaav.

⁶ Ilɛna Alɔŋ kəna latəce na í la kətaya ke ɪ maɣamaya ɪ isayatu tɔw. ɪ tɛŋ mpɔ ilɛna í la isayatu husuɣu kətaya ke ɪ nyuɣu tɔw na ɪ tɔɣaya nyəma nyɔwɔŋ tɔw.

⁷ Pə waali ilɛna Alɔŋ pona pəŋtulɔŋ inɪ ɪ naale na í su-ɪ Tacaa isentaa ke təsulle cokəle nənəɣɔ.

⁸ Ilɛna Alɔŋ tɔ tɛtɛ ké pəŋtulɔŋ inɪ ɪ naale ɪ tɔw na pə huli-ɪ Tacaa nyəŋku na iləɣɔw Asaseeli^a nyəŋku. lɛlaa si lonte wulaya nyəntɛ tələɣi pa yaa mpɔ. Lɛlaa si iləɣɔw isayau nəɣɔlu wei ɪ cakɪ timpi pə wɛ sɔɣɔntɔ tɔɣɔ.

⁹ Ilɛna í ləsi pəŋtulɔɣu ŋku tɛtɛ tɔɣaa si ku ké Tacaa nyəŋku tɔɣɔ isayatu husuɣu kətaya.

¹⁰ Pə kaasəɣi pəŋtulɔɣu ŋku tɛtɛ tɔɣaa si iləɣɔw nyəŋku ilɛna í lá isayatu husuɣu kətaya, na í su-kuyɔ Tacaa kin na ku isɛ na samaa isayatu məli ku nyuɣu taa, ilɛna pá pona-kuyɔ wulaya tɛtɔ taa na pá tisi-kuyɔ iləɣɔw Asaseeli.

^a **16:8 Asaseeli:** iləɣɔw wei inɪ ɪ təm pa yɔɣɔta cənɛ tɔ tɔ ta nyəmi-ɪ,

KUKALUYU TAKELAYA Kutulutu

Pa yaaki takelaya kane si, kukaluyu takelaya. Mpi to, ka taa ke Iso heela Alon na Moisi si pa kala Iseyeli kpeka yelaa. Tam naaleye pa kala Iseyeli nyoma. Kukaluyu lenku ke Holepu pyu kin, na peca pa pukina tetu nti Iso ha-we to ta taa. Pa ta tala tana. Ilena sayantu la-we na tetu nti ta taa suu. Mpyu Iso caala-we na pa cao yem ke pusi nule tucu ke wulaya tetu taa. Pa cao mpv ilena pa tala Mowapu tetu taa. Tanaya Iso toma Moisi si, i kala Iseyeli nyoma toto. Mpyu pa taa lelala na saala Yaatanu pyu na ilim telule to. Ilena lelala naa tayanayi pa ti si pa tesayi Yaatanu pyu nke na pa polo tetu nti Iso ha-we to ta taa. Iso seyesa-weye sasam totoyo waatu in.

Isona pa faya Kukaluyu takelaya to:

Iseyeli nyoma tayanayi pa ti si pa puki Kanaan tetu, titite 1:1-10:10

Pa cao yem ke pusi nule ke wulaya tetu taa, titite 10:11-21:35

Iseyeli nyoma suu ke Kanaan tetu taa, titite 22-36

ISEYELI NYOMA KE HOLEPU WULAYA TETU TAA

Iseyeli nyoma kpeka kukaluyu

¹ Waatu wei Iseyeli nyoma lu Icipiti taa, ilena panaya siki. Pa tala naale nyenka isoto naale nyen, koyaku kancaalaya nyenku wule, ilena Taca heeli Moisi ke Iso na i yelaa pa tasulle cokale nte pa lona pan to ta taa ke Sinayi wulaya tetu taa si:

² Nyá na Alon i kala Iseyeli yelaa, na i to pa hela ke takelasi taa. Na po keesona pa lulon na pa teesi.

³ Pa krayau ifepiya mpa pa wena pusi hiu na waali, na pa mona pa polo youu to. Na po keesona Iseyeli yoolaa tintika.

⁴ Paa kpekale nte ta lulon nyu tu i soosi ma to na pa sana-me.

⁵ Mpe inu pa hela nto: Luren kpekale taa nyen nte Setewu pyalu Ilisuu.

⁶ Simiyon nyente taa ke Sulisatai pyalu Selumayeli.

⁷ Yuta nyente taa ke Aminatari pyalu Nasen.

⁸ Isakaa nyente taa ke Suwaa pyalu Netaneyeli.

⁹ Sapulon nyente taa ke Helon pyalu Iiyari.

¹⁰ Yosēfu pyalu Ifalayim nyente taa ke Amihuti pyalu Ilisama. Yosēfu pyalu naale nyen Manasee nyente taa ke Petasuu pyalu Kamliyeli.

¹¹ Pencamē nyente taa ke Kitoni pyalu Apitan.

¹² Tan nyente taa ke Amisatai pyalu Ahiesee.

¹³ Asee nyente taa ke Okolan pyalu Pakiyeli.

¹⁴ Katu nyente taa ke Teuweli pyalu Iiyasafi.

¹⁵ Nefotali nyente taa ke Inan pyalu Ahila.

¹⁶ Iseyeli lulon nyu nyoma mpa pa lesa mpv toyo yoolaa nyu nyoma toto.

¹⁷ Mpyu Moisi na Alon pa soosa apalaa naanwa na naale inayi pa to si pa sana-we.

¹⁸ Pa koti yelaa tanaya isoto naale nyen koyaku kancaalaya nyenku. Pa to apalaa mpa pa wena pusi hiu na waali to pa hela ke takelaya taa, na po keesona pa lulon na pa teesi.

¹⁹ Holepu wulaya tetu taa ke Moisi kala kukaluyu nku, isu Taca ka keesuyu-i to.

20-43 M'p'og'yo pa kala paa Iseyeli kpekale nte ta l'oluyu, na ta teesi nyoma. Na pa tu apalaa mpa pa tala pusi hiu na waali, na pa muna yoo pote to pa hela ke takelaya taa. Yakaru p'yalu saso Lupen kpekale ke pa caalanaa. Pa nyuyu nto: Lupen kpekale nyoma we iyisi nule na naatoso na nasale na nunowa (46500). Simiyon nyoma nyente ke iyisi p'yalayafei nutoso na nmunuyu na nunowa (59300). Katu nyoma nyente ke iyisi nule na kakpasu na nasotoso na nule na naanowa (45650). Yuta nyoma nyente ke iyisi nutoso na naanowa na liyiti na nasotoso (74600). Isakaa nyoma nyente ke iyisi nule na naanowa na liyiti na nasale (54400). Sapulan nyoma nyente ke iyisi nule na naanowa na naatosomp'yalaya na nasale (57400). Yosefu p'yalu Ifalayim nyoma nyente ke iyisi nule na nasale na nunowa (40500). Yosefu p'yalu lelu Manasee nyoma nyente ke iyisi hiu na naanowa na naale na nmunuyu (32200). Pencamee nyoma nyente ke iyisi hiu na naanowa na kakpasu na nasale (35400). Tan nyoma nyente ke iyisi nutoso na naale na nasotoso na nunowa (62700). Asee nyoma nyente ke iyisi nule na kolom na nasale na nunowa (41500). Nefatali nyoma nyente ke iyisi nule na naanowa na tooso na nasale (53400).

44 Moisi na Alon, na Iseyeli kpeka naanowa na naale l'oluy nyuyu nyoma, pa kala yalaa na pa lu isana t'ole.

45 Iseyeli apalaa mpa pa wena pusi hiu na waali, na pa muna yoo pote to,

46 pa k'penta iyisi nasotoso na tooso na nasale na nunowa na nule na naanowa (603550).

Lefii kpekale nyoma tamle

47 Pa taa k'penna Lefii kpekale nyoma na pa kala.

48 Taca ka kisina Moisi ke si,

49 i taa k'penti-weye Iseyeli yoolaa to na i kala.

50 Ama i yelina-weye Iso cokale na ta taa wontu tana na pa paasaxana. Mpe paa k'pakaxana cokale na ta taa wontu na pa layasaxi lona, na pa sikiyi na pa cakana-te.

51 Ye Iseyeli nyoma layasaxi lonte, Lefii nyoma mpe paa hetana-te, na pa pona timpi paa siki to. Kpai tu i k'pethanaa isu pa ku-i.

52 Paa Iseyeli tu wei, i yoolaa kpekale colaxo i ka siki i tuuta kin.

53 Ama Lefii nyoma tike ka sikina na pa co cokale. Na pa feniyi to to, Iseyeli nyoma i taa k'pethana-teye s'osom, na ma muna-we na paana.

54 M'p'og'yo pa lapa teitei isu Taca ka t'uy Moisi to.

2

Iseyeli kpeka nyoma pula pa coka na pa k'eesana pa l'oluy

1 M'p'og'yo Taca tama Moisi na Alon si:

2 Pa we si paa Iseyeli tu wei na i yoolaa pa siki pa kpekale tuuta kin, na pa c'ona Iso cokale na pa hatelana-teye mayana.

3-8 Yuta yoolaa tintiyile ka wena ilim talule to ke pa tuuta kite. Mpa pa muna yoo pote to, pa saso nte pa kpekale nyuyu tu Aminatari p'yalu Nasan. Na i yoolaa ke iyisi nutoso na naanowa na liyiti na nasotoso (74600). Isakaa nyoma yoolaa nyuyu tu nte Suwaa p'yalu Netaneyeli. I yoolaa we iyisi nule na naanowa na liyiti na nasale (54400). Sapulan nyoma yoolaa tintiyile nyuyu tu nte Helon p'yalu Iiyari. I yoolaa we iyisi nule na naanowa na naatosomop'yalaya na nasale (57400).

9 Yuta yoolaa tintiyile tana k'penta iyisi nunowa na nunaasa na naatoso na nasale (186400). Iseyeli yoolaa loona kancaalaya nyehka nte.

10-15 Lupen nyoma yoolaa tintiyile ka wena ilim mp'at'at' to ke pa tuuta kite. Mpa pa muna yoo pote to, pa saso nte pa kpekale nyuyu tu Setewu p'yalu

Ulisuu. I yoolaa we iyisi nule na naatoso na nasæle na nunowa (46500). Simiyəŋ nyəma yoolaa tintiyile nyuyv tu nté Sulisatai pəyalv Seluməyel. I yoolaa we iyisi pəyalafafi nutoso na nmunuyv na nunowa (59300). Katv nyəma yoolaa tintiyile nyuyv tu nté Teuweli pəyalv Iliyasafi. I yoolaa we iyisi nule na kakpasv na nasətosv na nule na naanowa (45650).

¹⁶Lupəŋ nyəma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi nunowa na nule na naanowa na kulvm na nasæle na nule na naanowa (151450). Iseyeli yoolaa loonja naale nyəŋka nté.

¹⁷Pæle pə waali ké Lefii nyəma ná təŋəŋəna Isə cokæle ke ləlv loosi naale, na waali nyənsi naale hekv taa. Mpe pa maŋaməŋa paa tə nəŋə kulvməŋa ké. Paa wei ké v lonte taa. Na v təŋəŋi v ləlvuyv nyəma tuuta.

¹⁸⁻²³Ifəlayim yoolaa tintiyile ká weena ilim tətule təv ké pa tuuta kite. Mpa pa mvna yovu pote tə pa səsə nté pa kpekæle nyuyv tu Amihuti pəyalv Iisama. I yoolaa we iyisi nule na nasæle na nunowa (40500). Manasee yoolaa tintiyile nyuyv tu nté Petasuu pəyalv Kamliyeli. Yoolaa we iyisi hiu na naanowa na naale na nmunuyv (32200). Pəncaməe yoolaa tintiyile nyuyv tu nté Kitoni pəyalv Apitaŋ. I yoolaa we iyisi hiu na naanowa na kakpasv na nasæle (35400).

²⁴Ifəlayim nyəma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi pəlefəi nunowa na naanowa na yulvpee nunowa (108100). Loonja tooso nyəŋka kanə kaa təŋna ntəŋe Lefii kpekæle.

²⁵⁻³⁰Təŋ nyəma yoolaa tintiyile ká weena ilim təlule mpətəŋ təv ké pa tuuta kite. Mpa pa mvna yovu pote tə, pa səsə nté pa kpekæle nyuyv tu Amisatai pəyalv Ahiyeesə. I yoolaa we iyisi nutoso na naale na nasətosv na nunowa (62700). Asəe nyəma yoolaa tintiyile nyuyv tu nté Okəlan pəyalv Pakiyeli. I yoolaa we iyisi nule na kulvm na nasæle na nunowa (41500). Nəfətali nyəma yoolaa tintiyile nyuyv tu nté Inəŋ pəyalv Ahila. I yoolaa we iyisi nule na naanowa na tooso na nasæle (53400).

³¹Təŋ nyəma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi nunowa na nule na naanowa na naatosompəŋaləŋa na nasətosv (157600). Iseyeli yoolaa loonja kantəkəŋa nyəŋka nté. Paa kpekæle nte tu weə tə tuuta waali ké na tə təŋ.

³²Iseyeli kpeka na pa yoolaa mpa pa kalaa tə, pa kpenta iyisi nasətosv na tooso na nasæle na nunowa na nule na naanowa (603550).

³³Pa ta kpeŋna Lefii nyəma na pá kala. Teitei isv Tacaa ka heeluyv Moisi tə.

³⁴Iseyeli nyəma lakəŋa teitei ké isv Tacaa ka keesuyv Moisi tə. Paa mpa pa sikəŋa pa tuuta cəlvəŋ. Na pá təŋ isv pa keesuyv pa kpeka na pa ləlvəŋ tə.

3

Lefii kpekæle nyəma təma

¹Waatu wei Tacaa yəŋətəna Moisi ke Holəpv puyv taa tə, v na v taalv Aləŋ paa wəna piya mpa təŋəlv.

²Aləŋ pəyalaa ka we liyiti ké. Pa səsə nté Natapv, na pə fəe Apihu, na Ilasaa, na Itamaa.

³Paa təma-wəŋe kətəlaa kpav ké. Haləna pá pəli-wəŋe kətəŋa nim ke pa nyəŋ taa.

⁴Ama Natapv na Apihu pa səpa cokæle kin ke Holəpv wuləŋa tətə taa. Waatu inəŋi pa kəna kəkə kpai nyəŋka ke kətəŋa təlātə təv. Ilə pa taa weena apalvpiya. Ilasaa na Itamaa paa wəna pa caa Aləŋ kin na pá lakv kətuyv təmlə.

⁵Mpəŋyó Tacaa təma Moisi sv:

⁶Yaa Lefii nyəma na v səsə-wəŋe kətəlv Aləŋ təv, na pá səna-v.

⁷Paa lakv pa təma nna pə tv pá na samaa təŋə tam ké cokæle kin, na pá lakv tə təmlə.

⁸Na pá tayəŋəŋi tə taa wontunaa. Pá lakv tə təma na Iseyeli nyəma nəŋə.

⁹ N ká cɛla Lefii nyóma ke Alɔn na ɪ pəyalaa ké. Na pá pəsi ɪsu ɪseɣeli nyóma tillaa.

¹⁰ Na ń feŋ na Alɔn na ɪ pəyalaa pa tike pá laki kətɔvɔ tɛmlɛ. Ye wei í suu pə taa, na í tá ké kətɔlv ɪsu pa ku-ɪ.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ tasa Moisi ke heeluyɔ sɪ:

¹² Ma maɣamaɣa ma ləsəna Lefii nyóma ke ɪseɣeli yəlaa lɛlaa təna taa sɪ, pá pəsi ma tɛmlɛ nyóma. Na pá lɛɛti ɪseɣeli kancaalaya apalɔpiya lonte.

¹³ Kɔyaŋku ma kú ɪcipiti nyóma kancaalaya apalɔpiya təna tɔ, ma su ma təɣi ɪseɣeli nyóma na pa tɔla kancaalaya apalɔ nyənsɪ ké. Maɣalɛ Tacaɔ.

Lefii kpekəle kykalby

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ tɔma Moisi ke Holɛpɔ wɔlaya tɛtu taa sɪ:

¹⁵ Kala Lefii nyóma na ń keesəna pa lɔlvɔn na pa tɛɛsɪ. Pə kɔɣav apalɔpiya nsi sɪ wɛna ɪsɔtu kɔlvɔm na waali tɔ.

¹⁶ ɪlɛna Moisi la mpɔ.

¹⁷ Lefii pəyalaa həla nté Keesəŋ, na Kehatɪ, na Melali.

¹⁸ Keesəŋ nyóma nté Lipini na Simeyi. Mpe ɪni pa pəsəna pa lɔlvɔn nyɔəŋ nyóma na pá yaaki-wɛɣɛ pa həla.

¹⁹ Kehatɪ nyóma nté Aməlam na ɪsaa na Hɛpəlɔn na Wusiyeli. Mpe ɪni pa pəsəna pa lɔlvɔn nyɔəŋ nyóma.

²⁰ Melali nyóma nté Malii na Musi. Mpe ɪnəɣɛle pa lɔlvɔn nyɔəŋ nyóma. Mpe pa kɛna Lefii kpekə nyóma na pá keesəna pa lɔlvɔn.

²¹ Keesəŋ lɔlvɔn nyóma faya tɔm naaleɣɛ. Lipini nyəŋku na Simeyi nyəŋku.

²² Kykalby waatu, pa hika apalaa na apalɔpiya mpa pa wɛna ɪsɔtu kɔlvɔm na waali təɣɔ, iyisi naatosompɔɣɔlaya na nasəle na nunɔwa (7500).

²³ Mpe ɪni pa sikayana cokəle waali na ilim tətɔle tɔɔ.

²⁴ Layeli pəyalɔ ɪliyasafi kele pa nyɔvɔ tu.

²⁵ Kɔlvɔmaa mpe pa paasayana cokəle taa na tə waali tɔɔ. Na tə tɔɔ kɔtakɔvɔ, na tə nənəɣɔ pɔvɔvɔ kykakayav.

²⁶ Na kalaa wei ɪ cəna cokəle na kətaya tɔlate tɔ ɪ pəŋ na ɪ nənəɣɔ nyəŋ na pə ŋmusɪ. Mpe pa paasayana pə tənaya mpɔ.

²⁷ Kehatɪ lɔlvɔn nyóma faya tɔm liyiti ké. Aməlam nyóma, na ɪsaa nyóma, na Hɛpəlɔn nyóma, na Wusiyeli nyóma.

²⁸ Pa kala pə kɔɣav apalaa, na apalɔpiya mpa pa wɛna ɪsɔtu kɔlvɔm na waali tɔ. Pa wɛ iyisi pələfɛɪ na nasətoso (8600). Pa nyəntɛ nté ɪsɔ cokəle taa wontunaa paasənav.

²⁹ Cokəle ilim mpətəŋ tɔɔ ké pa sikaa.

³⁰ Pa nyɔvɔ tu nté Wusiyeli pəyalɔ ɪlisafan.

³¹ Pɛle pa paasəɣənana ɪsɔ atakaa, na taapəli, na fətəlanaa təsule, na kətaya tɔlatɛnaa. Na cokəle taa wontunaa mpa pa lakəna tɔ. Na pə taa pɔvɔvɔ kykakayav.

³² Lefii nyɔvɔ nyóma taa səsɔ nté kətɔlv Alɔn pəyalɔ ɪlasaa. ɪni ɪ feŋiyina cokəle paasənlɛ tɔɔ.

³³ Melali lɔlvɔn nyóma faya tɔm naaleɣɛ: Malii nyóma, na Musi nyóma.

³⁴ Pa kala pə kɔɣav apalaa na apalɔpiya, mpa pa wɛna ɪsɔtu kɔlvɔm na waali tɔ. Na pa kɔpɛntɪ iyisi naatoso na ŋmɔnɔvɔ (6200).

³⁵ Pa nyɔvɔ tu nté Apihayili pəyalɔ Suluyeli. Na mpe ɪni pa sikayana cokəle ilim ntəɣəŋ tɔɔ.

³⁶ Melali nyóma tɛmlɛ nté sɪ pá paasəna cokəle kɔpətəŋ kɔwaləŋ, na kykayəŋ na tesikasɪ, na sɪ tapəŋ tɛɛ nyəɣətu kɔtemtu, na pə wontu. Na pə təna mpi pa lakəna tɔ.

³⁷ Na kalaa tesikasɪ, na sɪ tapəŋ tɛɛ nyəɣətu kɔtemtu, na pə kanʒanasɪ na pə ŋmusɪ.

³⁸ Cokäle ilim tälule tɔɔ ké Moisi na Alɔŋ na ɪ pəyalaa paa sikaa. Mpe pa paasayana cokäle na lseyeli nyéma tɔna nɔɔ. Ye kpai tu ɪ kpətɔnaa isu pa ku-ɪ.

³⁹ Lefii nyéma tɔna, pə kpaɔan apalaa na apalɔpiya mpa pa wɛna ɪsɔtu kɔlɔm na waali tɔ. Pa kpɛnta isu iyisi hiu na naale (22000). Isu Tɔcaa ka keesuyɔ Moisi na Alɔŋ tɔ. M'pɔyɔ pa kala-wɛ na pə keesɔna pa lɔlɔŋ.

Pa su Lefii nyéma ke kancaalaya apalɔpiya lona

⁴⁰ M'pɔyɔ Tɔcaa tɔma Moisi si: Kala lseyeli nyéma kancaalaya apalɔpiya tɔna. Pə kpaɔan mpa pa wɛna ɪsɔtu kɔlɔm na waali tɔ. Ilena ń tú pa hɔla ke takɔlaya taa.

⁴¹ Su Lefii nyéma na pa mpa ke lseyeli apalɔpiya kancaalaya nyɛnsi lonte taa. Na ń su Lefii nyéma tɔla na a mpa ke lseyeli nyéma tɔla kancaalaya apalɔ nyɛna lona taa. Tɔcaa má ma nyɛm nté.

⁴² M'pɔyɔ Moisi kala lseyeli nyéma kancaalaya apalɔpiya tɔna, isu Tɔcaa tɔyɪ-ɪ tɔ.

⁴³ Pə kpaɔan mpa pa wɛna ɪsɔtu kɔlɔm na waali tɔ, na pá tú pa hɔla ke takɔlaya taa. Pa wɛ iyisi hiu na naale na ɲmɔnuyɔ na nutoso na naanɔwa na tooso (22273).

⁴⁴ Ilena Tɔcaa tasa Moisi ke heeluyɔ si:

⁴⁵ Su Lefii nyéma na pa mpa, na pá pəsi ma nyéma ke lseyeli kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Na ń la mpu tɔtɔɔ Lefii nyéma tɔla, ke lseyeli nyéma tɔla kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Maɔale Tɔcaa.

⁴⁶ lseyeli apalɔpiya ɲmɔnuyɔ na nutoso na naanɔwa na tooso (273) paɔatɔna ntɛɛ Lefii nyéma. Na mpe ɪnɔyɪ pə wɛɛ si pá ya pa nyɔɔŋ.

⁴⁷ Na pá tú paa wei ɪ nyuyɔ tɔɔ ké liyitee nyɔɔtɔ kakpasɪ. Na pə keesɔna Iɔ cokäle taa liyitee maɔasuyɔ. Paa nyɔɔlɔyɔ ɲku ku yuɲ ka wɛ cacaasi naanɔwa.

⁴⁸ Ilena pa cɛla-yɛɛ Alɔŋ na ɪ pəyalaa, na pá yana kancaalaya apalɔpiya kupaɔatɔsi nyɔɔŋ.

⁴⁹⁻⁵⁰ M'pɔyɔ Moisi mu lseyeli nyéma kancaalaya apalɔpiya mpa pa paɔata mpu tɔ. Pa liyitee wɛna pa yaɔna-wɛ, isu pa maɔasuyɔ Iɔ cokäle taa tɔ, a lu nyɔɔtɔ iyaya na ɲmɔnuyɔ na nuɔwa na nutoso na kakpasɪ (1365).

⁵¹ M'pɔyɔ pa cɛla-yɛɛ Alɔŋ na ɪ pəyalaa isu Tɔcaa ka suw tɔ.

4

Kehati lɔlɔŋ nyéma tɔma

¹ M'pɔyɔ Tɔcaa tɔma Moisi na Alɔŋ si:

²⁻³ ǀ ɲmaa Lefii kpekäle tu Kehati lɔlɔyɔ nyéma mpa pa pusi tala hiu na naanɔwa, na pə polo nule na naanɔwa tɔ pa hɔla. Pá kpa mpa pa pəsɔyɪ na pá la tɔmlɛ ke Iɔ cokäle taa tɔ.

⁴ Na pá paasɔyɔna kate taa kate wontu.

⁵ Ye pa caa tɔsikile ke layasuyɔ, ɪɛ Alɔŋ na ɪ pəyalaa pa kɔɔ na pá tisi puuyɔ kukayɔn na pá taki Iɔ atakaa tɔɔ.

⁶ Ilena pá tɔni pə tɔɔ ké tɔnuyɔ tɛɛlɔŋ nyɔɲku nakɔli. Na pá waasi-ɪ heɛŋ huntu puuyɔ ɲku pa lii akpaayala tɔ, na pá susi ɪ kpətɔŋ kɔtɔkɔŋ.

⁷ Na pá taki heɛŋ huntu puuyɔ ɲku pa lii akpaayala tɔɔ Iɔ potopotona taapɔli tɔɔ. Na pá su nyɛnasɪ, na kɔpɔnaa, na poosiyanaa, na fusi nsi pa liisiyina sɔlɔm tɔ. Na pá su tɔtɔɔ potopotona mpa pa haaki Iɔ ké tam tɔɔ tɔ.

⁸ Ilena pá waasi-ɪ heɛŋ huntu puuyɔ ɲku pa lii akpaayala tɔ na pá tɔni pə tɔɔ ké tɔnuyɔ tɛɛlɔŋ nyɔɲku nakɔli. Ilena pá lɛɛ taapɔli ke kpətɔŋ wei pa kpaɔɔyɔna-ɪ tɔ.

⁹ Na pá waasi puuyɔ pooku ke fɛtɔlanaa tɔsulɛ na tɔ fɛtɔlanaa. Na wontu tɔna tɔɔ, isu kpətɔlasɪ na tɔlɔma nyɛnasɪ na nim fusi.

10 Uena pá tó pə tənaya tənuyu teeləŋ nyəŋku nakuli ku taa, na pá su kpatəle nte pa kprakəyənə wontu tə tə tə.

11 Na pá takı akpraayala puuyu ke wula kətaya təlate tə. Na pá waasi-teye tənuyu teeləŋ nyəŋku, na pá susı kpatəŋ wei pa kprakəyənə-te tə.

12 Uena pa koti iso seeu wontu tənə, nti pa lakəna cokəle taa təyɔ akpraayala puuyu taa. Na pá waasi tənuyu teeləŋ nyəŋku na pá tənı kpatəle nte pa kprakəyənə-ti tə tə tə.

13 Na pá hasa kətaya təlate tə təluma, na pá pə puuyu kuɛɛmuɔ.

14 Na pá tənı pə tə kə wontunaa mpa pa lakəna kətaya təlate tə. Isu cofolonaa kela ləyɔlası, na səsənsı nsi pa kuukina təluma tə. Na poosiyanaa na wontu kulapənətu tənə. Na pá takı tənuyu teeləŋ nyəŋku ke pə tə. Uena pá susı kpatəŋ wei pa kprakəyənə-te tə.

15 Ye pə tala teeu, pə wee sı Aləŋ na ı pəyalaa pá te pə tənaya takuyu. Uena Kehatı nyəma kə na pá kraya. Mpi tə, pə fei sı pá tokina Iso wontuyu nakuli na pá kə na pá sı. Pəle pa təmle nté cokəle wontu krayav.

16 Kətulu Aləŋ pəyalu ılasaa təmle nté fətəla səsə nim na tulaalu wəpu. Na paa ifemle nte tə təyənaya kuhav na kətaya nim, na Iso cokəle taa wontu tənə paasənəv.

17 M'puyú Tacaa tasa Moisi na Aləŋ ke heeluyu sı:

18-19 ı fen Kehatı nyəma ke teu, ke waatu wei pa paasəyənə Iso wontu tə. Pə taa kə na pá kpiisi-weye Lefii nyəma heku. Mpi tə, pə wee sı Aləŋ na ı pəyalaa pá suuna-weye cokəle taa, na pá huləyi paa wei ke wontu nti ı ká kraya tə.

20 Ye pa suwa, na pá loosi loosuyu mayamaya ke Iso wontu, na pá ta həkəta-ti paa sı.

Keesəŋ lɔlɔŋ nyəma təma

21 M'puyú Tacaa heela Moisi sı:

22 Kala Keesəŋ lɔlɔŋ nyəma na pa teesi yəlaa.

23 Uena ń ĩmaa apalaa mpa pa pusı tala hiu na naanəwa na pá polo nule na naanəwa na pá pəsəyi na pá la Iso cokəle taa ke təmle tə pa həla.

24 Təma wena paa tu-we na pá lakı təyɔle,

25 pəəŋ wei pa takəyi Iso cokəle tə tə. Na ıwaəŋ tənəŋ, na tənuyu teeləŋ nyəŋku ŋku ku waasa pə tənə pə tə tə. Na cokəle nənəyɔ puuyu.

26 Na kalaa puuyu na ı nənəyɔ nyəŋku na pə ĩmusı, na pá lakı pə taa wontu tənə təmle.

27 Aləŋ na ı pəyalaa pa huləyənə Keesəŋ nyəma ke pa kulapəm na pa kukprayam tənə na pa paasəyənə-wı.

28 Keesəŋ nyəma təma nté Iso cokəle taa. Kətulu Aləŋ pəyalu Itamaa ka fenjiyina pa təmle tə.

Melali lɔlɔŋ nyəma təma

29 M'puyú Tacaa tasa Moisi ke heeluyu sı: Kala tətəyɔ Melali lɔlɔŋ nyəma na pa teesi nyəma ke

30 pə krayav apalaa mpa pa pusı tala hiu na naanəwa na pá polo nule na naanəwa tə pa həla na ń kpa mpa pa pəsəyi na pá la təmle ke Iso cokəle taa tə.

31 Pa təma kulapəe nté cokəle kpatəŋ kuwaləŋ, na kəkayəŋ, na tesikası, na sı tapəŋ tee nyəyətə kutemtu,

32 na kalaa tesikası na sı tapəŋ tee nyəyətə kutemtu, na kaŋkanası, na pə ĩmusı na pə wontunaa tənə. Kətəlaa ká ĩmaana wontuyu ŋku paa wei ı ka səyəlɔ təyɔ takəlaya taa.

33 Təma wena pə tu Melali lɔlɔŋ nyəma ke Iso cokəle taa təyɔle, na kətulu Aləŋ pəyalu Itamaa nää fenjiyi pa tə.

Lefii kpekale tamlataa kokalvɔ

34-49 M'p'ógó Moisi na Alɔh na Iseyeli kpekale nyɔyɔ nyáma kala Lefii kpekale nyáma Kehati, na Keesɔh, na Melali, pa lɔlɔh, na pa tɛɛsi apalaa mpa pa tala pusi hɔ na naanɔwa, na p'ó polo nule na naanɔwa tɔ pa hɔla. Na p'á tɔ paa wei ke tɔmle ke Iɔ cokale taa. M'p'ógó Moisi kala-we isɔ Tacaa tɔyɔ-i tɔ. Uena Kehati nyáma kpentɔ iyisi naale na nasɔtoso na nunɔwa na nule na naanɔwa (2750). Keesɔh nyáma ke iyisi naale na nasɔtoso na hɔ na naanɔwa (2630). Melali nyáma ke iyisi tooso na nɔmɔnyɔ (3200). Uena pa tɔna pa kpentɔ iyisi p'ɔlefɛi naanɔwa na nasɔle na nunɔwa na nunaasa (8580). M'p'ógó pa hɔla paa Lefii tɔ wei k'ɛ i tɔma kulapɛɛ, na i kusəyəlɔm ke teitei, isɔ nti Tacaa ka tɔ Moisi tɔ.

5

Asilima nyáma lɔsvɔv ke tesikile

1 M'p'ógó Tacaa tɔma Moisi sɔ:

2 Heeli Iseyeli nyáma sɔ ye kɔtɔh ŋku kɔ pilisiyi yɔlɔ tɔ kɔ kpa nɔyɔlɔ yaa p'ɔ wuki yɔlɔ apalɔtɔ yaa i alɔtɔ na lɔm kpenɔna-i. Yaa p'ɔntɔ tokina sɔtɔ, p'ɔ weɛ sɔ p'á lɔsɔ-i tɛsikile k'ɛ.

3 Paa i k'ɛ apalɔ yaa alɔ. P'ó taa k'ɔ na í pilisi Iɔ tesikile.

4 M'p'ógó Iseyeli nyáma nu Moisi tɔm nti na p'á tɔyɔnɔ asilima nyáma tɔna.

Isayatu tayanvɔv

5 M'p'ógó Tacaa tɔma Moisi sɔ:

6 Tɛlɔsɔ Iseyeli yɔlaa sɔ, ye yɔlɔ p'ɔntɔna i tɔyɔntɔle i wakɔlɔna Tacaa k'ɛ.

7 P'ɔ weɛ sɔ í tisi isayatu nti i lapa m'p'ɔ tɔ. Na í tayanɔ mpi i wakɔlaa tɔyɔ kancaalaya, p'ɔ waali uena í sɔsɔ p'ɔ tɔm kakpasɔ taa kɔlɔm.

8 Ye k'p'ɔntɔ tɔ sɔpa na í feina kɔyɔpu, ule pa cela-tɛyɛ kɔtɔlɔ na ílé i cela Tacaa. Uena p'ɔntɔlɔ caa isayatu husɔyɔ iwaav na kɔtɔlɔ la p'ɔ sɔsɔ.

9 Ye Iseyeli nyáma k'ɔna Tacaa ke kɔhav ŋku na p'á cela kɔtɔlɔ wei, inɔ i tɔnna.

10 Yɔlɔ í ha mpiyi Tacaa, pa celɔyi kɔtɔlɔ k'ɛ. Na ye pa cela kɔtɔlɔ ke mpi, i p'ɔsɔyi na í suna i ti.

Alɔ wei i tɔ pa kpekɔyi wasanjalɔtɔ tɔ p'ɔ kiɔh

11 M'p'ógó Tacaa tɔma Moisi sɔ:

12 Tɛlɔsɔ Iseyeli nyáma sɔ, ye isɔ alɔ lakɔ yem yem.

13 Isɔ í na apalɔ nɔyɔlɔ pa nɔmɔlɔyi na p'á hɔntɔyi. Ule nɔyɔlɔ ta k'p'ɔli-we.

14 Ye apalɔ lakɔna i alɔ ke isesɛɛmle, na i kpekɔyi i tɔ sɔ i lapa wasanjalɔtɔ, na p'ɔyele ílé i fei p'ɔ taa.

15 Ule apalɔ ka p'ɔna i alɔ ke kɔtɔlɔ, na í k'p'ɛnna mɔlɔm kiloona tooso. Mɔlɔm mpi p'ɔ taa pa ta yɔyɔlɔ nim yaa tulaalɔ tɔ. Mpi tɔ, p'ɔ k'ɛ isesɛɛmle kɔtaya ŋka ka tɔsɔyi isayatu tɔyɔ.

16 Uena kɔtɔlɔ yaa alɔ inɔ na í sɔh Tacaa isɛntaa.

17 Na í cosi Iɔ lɔm ke nyɔnaya taa, na i cosi cokale taa tɔtɔ na í t'ó p'ɔ taa.

18 Uena í k'ɔli alɔ saalaya ke i nyɔyɔ taa. Uena í t'ó i niɔh taa k'ɛ isesɛɛmle kɔtaya mɔlɔm mpi i paalɔ k'ɔnaa tɔ. Na kɔtɔlɔ tɔka lɔm nyanɔ nyɔm mpi p'ɔ k'ɔhna mpusi tɔ.

19 Uena í yele na alɔ tuuna. Uena kɔtɔlɔ tɔmɔ-i sɔ: Ye nyana nɔyɔlɔ í t'á hɔntɔ, na n' pilisi nyá ti. Ule lɔm nyanɔ nyɔm p'ɔne p'ɔ mpusi í taa tii nyá tɔ.

20 Ama ye n puɔusa nyá paalɔ na n la wasanjalɔtɔ.

21 Ule mpusi lɔm p'ɔne, p'ó sɔv nyá taa na p'ó hayasɔ nyá lotu na p'ó nɔmɔlɔsɔ nyá alɔtɔ na n' p'ɔsɔ kaalɔlaya. Na nyá taapalaa tukuɔyuna-ŋ na ituule.

22 Uena alɔ náá cɔ sɔ: P'ó la isɔ n yɔyɔtɔyɔ tɔ.

23 Uena kɔtɔlɔ nɔmaa mpusi tɔm nti, na í nyaali nɔmaatɔ na lɔm nyanɔ nyɔm mpi.

²⁴ Ilɛna í cɛla alɔ kɛ lɔm nyɛn nyɛm mpi pə kɔŋna mpusi tɔ na ɪ nyɔɔ. Na lɔm mpi pə tɔ ɪ taa kɛ lanwakɛllɛ.

²⁵ Ama kɔtɔlv mɔyi alɔ nin taa kɛ ɪsɛsɛmlɛ kɔtaya, na pɛ́cɔ́ í paɣali-kɛyɛ Tacaa, ɪsu kɔtɔlaa laki tɔ. Na í su kɔtaya tɔlate. Na í cosi ŋkute nte tɔ hulɔyi si Tacaa tɛnna pə tɛna tɔ, na í wɔ kɔkɔ.

²⁶ Pəle pə waali kɛ ɪ yeki na alɔ nyɔɔ lɔm mpi.

²⁷ Ye tampana si ɪ nawaya na í nyɔɔ-wi, pə haɣasəyi ɪ lotu kɛ na pə ŋmɛlɛsi ɪ alɔtɔ na í pəsi kaablɔya. Na ye nɔɣɔlv caa si ɪ tɛŋsi yɔlaa kɛ mpusi, alɔ inɪ ɪ tɔm kɛ ɪ ká yɔɣɔti.

²⁸ Ama ye í ta ná, pu laki-ɪ pulɔ. ɪ pəsəyi na í lɔli piya tɔtɔ.

²⁹⁻³⁰ Ye apalɔ kpekɪyi ɪ alɔ tɔɔ kɛ yem yem lakasi taa, pə kɔtaya nté.

³¹ Waatu inɪ apalɔ kin kaa wɛɛ natəli. Ye alɔ wakɔlaa, inɪ ɪ ka nana pə nav.

6

Mpa pa ha pa tɔyi Isɔ tɔ pa kiin

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Tacaa tɔma Moisi si:

² Tɛlɛsi ɪsɛyɛli yɔlaa si, ye apalɔ yaa alɔ í su nɔɣɔ si ɪ haaki ɪ tɔyi Isɔ tɔmlɛ natəli tɔ taa,

³ pə wɛɛ si í kii sulɔm. Paa lɛsɛn sulɔm tɔŋ nyɛm. Pəyɛle í taa tu tɔŋ lɛsɛn pɛɛ lɔm nyɛna yaa kɔwɔlɛɛ.

⁴ Pə tu fɛi si í tu tɔŋ lɛsɛn pulɔpu.

⁵ Pɛ́cɔ́ hɔnɔyɔ kaa kra ɪ nyɔyɔ taa, yaa ɪ tantɔyɔ tɔɔ. Pə tɛna pu su ḿpɔ́yɔ́, haləna pə kuyɛɛn su tɛnaya.

⁶ Pə fɛi si í kpɛtəna sɛtɔ nɔɣɔlvɔyɔ waatu inɪ ɪ taa.

⁷ Paa ɪ caa, yaa ɪ too, yaa ɪ taalɔ. Mpi tɔ, ɪ tɛma ɪ tɔyi Tacaa tɔmlɛ taa kɛ hav kɛ. Na ḿpɔ́yɔ́ ɪ nyɔɔsi kɔtayaɔasi hulɔyi.

⁸ ɪ pəsa Isɔ nyɛn kɛ ɪ nɔɣɔ suw waatu tɛnaya.

⁹ Ye sɛm tuta nɔɣɔlvɔyɔ ɪ kɔŋkɔŋ taa, na pə pilisi ɪ nyɔɔsi yeluyɔ mpi kuyɛɛn naatosompɔɣɔlaya kɛ ɪ cakɪ, ɪlɛna í looli ɪ nyɔyɔ.

¹⁰ Tɛv fɛn ɪlɛna, í kɔna kɔtɔlv kɛ ihokasi, yaa alukukunaa naalɛyɛ Isɔ cokɔle nɔnɔyɔ.

¹¹ Ilɛna kɔtɔlv la lɛlv kɛ ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ kɔtaya, na lɛlv kɛ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Na í lapɪ-ɪ pə kɔtaya na pə husɪ ɪ tɔɔ kɛ sɛtɔ asilima. ɪlɛ ɪ asilima tɛmɔyɛle kɔyɛŋku.

¹² Ilɛna pɔntɔ tasa ɪ nɔɣɔ suw, na í la pənaya kulɔmɔyɔ ɪwəyɔyɔ kɛ tasəkɔle tayanɔyɔ kɔtaya. Pə fɛi si í kaləna kancaalaya kuyɛɛn kɛ ɪlé ɪ ka pilisaa tɔ pə tɔɔ.

¹³ Wei ɪ su ḿpɔ́yɔ́ nɔɣɔ tɔ, ye kɔyɛŋku ɪ kuyɛɛn tɛma, ɪ puki Isɔ cokɔle nɔnɔyɔ kɛ.

¹⁴ Na í la Tacaa kɛ kɔtaya kɛ ɪwaav kulɔmɔyɔ, na pənaya kulɔmɔyɔ ɪwɛɛsi nsi si tiili ta caamɪ tɔyɔ naalɛ. Apalɔ nyɛnka kɛ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ, na alɔ nyɛnka kɛ ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ kɔtaya. Na ɪwaav ŋku kɔ tiili ta caamɪ tɔyɔ ciikuɔyɔ nyɛnka.

¹⁵ Na í kɔna kɔkɔsum fɛi kakalasi nsi si somtu pa nuɔytina nim, na pá tɔ tɔ. Na nsi si tɔɔ pa yɔyɔla nim tɔyɔ tɔkɔ. Na tɔyɔnaya kɔhav na pə sulɔm mpi paa liisi tɔ.

¹⁶ Ilɛna kɔtɔlv pona pə tɛnaya ḿpɔ́yɔ́ Tacaa, na í lá ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ kɔtaya, na ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ.

¹⁷ Na ɪwaav kɛ ciikuɔyɔ nyɛnka, na pə kɔkɔsum fɛi kakalasi tɔkɔ. Pə waali kɛ tɔyɔnaya kɔtaya na sulɔm.

¹⁸ Ilɛna nɔɣɔ sulɔ looli ɪ nyɔyɔ kɛ cokɔle nɔnɔyɔ tɛna, na í tɔ ɪ nyɔɔsi kɛ ciikuɔyɔ kɔtaya kɔkɔ taa.

19 Pə waali ɔlena kətulɔ kpaya ɔwaaw hamuyɔ ŋku pa tɔsaa tɔ. Na kɔkɔsum fei kakalasi waani waani ke tɔm naale, na ɔ tɔ nɔɔ sulu niŋ taa ke waatu wei ɔ tema ɔ nyɔyɔ looluɔyɔ tɔ.

20 ɔlena kətulɔ tayani-tɔyɔ ɔsɔ kɛ pɔyalɔyɔ ɔsu kətɔlaa laki tɔ. Na tɔyɔnasi nsi si pɔsi ɔ nyɔnsi. Na pɔ sɔsɔna lanle na yule.

21 Yulɔ wei ɔ suku nɔɔ sɔ ɔ haaki ɔ tɔyɔ ɔsɔ tɔ pɔ sɔsɔ ntɛ. ɔ nɔkaa ɔ sɔsɔ pɔ tɔɔ. Ama pɔ wee kɛ si ɔ la mpi pɔ tɔna ɔ ka suwa tɔ.

Koolee kɔpana

22 ɔMɔyɔ Tacaɔ tɔma Moisi si:

23 Keesi Alɔŋ na ɔ pɔyalaa si, koolee nna paa kooliyi ɔseyeli nyɔma tɔyɔle si:

24 Tacaɔ ɔ kooli-meyɛ kɔpantu na ɔ kenti mɔ tɔɔ.

25 Na ɔ nyɔni-meyɛ teu na ɔ laki-meyɛ pɛelɛɛ.

26 Na ɔ wee mɔ waali na pɔ cayanana-mɛ.

27 ɔMɔyɔ paa yaaki ma hɔte ke ɔseyeli yɔlaa tɔɔ. ɔlena mɔaa kooliyi-meyɛ kɔpantu.

7

Nyɔyɔ nyɔma kɔtasi

1 Kɔyanŋku Moisi tema ɔsɔ cokɔle sikuyɔ, ɔlena ɔ feeni tɔ na tɔ taa wontu ke kɔtaya nim, na kɔtaya tɔlate na tɔ wontu.

2 ɔMɔyɔ ɔseyeli kpeka nyɔyɔ nyɔma mpa paa sɔna kɔkalɔyɔ waatu tɔ, pa kɔna pa kɔhaan

3 ke naan naanɔwa na naale na keekenaa naatoso. Na pɔ waasa pa tɔɔ. Pɔ luwa si nyɔyɔ nyɔma naale caawa naan naale na keeke kɔlum ntɛ.

4 ɔMɔyɔ Tacaɔ tɔma Moisi si:

5 Mɔ pa kɔhaan ɔni, na ɔ cɛla Lefii nyɔma, na pɔ keesɔna paa mpa pa tɔmlɛ, na pɔ kɔkɔyɔna cokɔle wontu.

6 ɔlena Moisi mɔ naan na keekenaa mpe na ɔ cɛla Lefii kpekele nyɔma

7 Keesɔŋ lulɔyɔ nyɔma ke keekenaa naale, na naan liyiti. Na pɔ keesɔna paa wei ɔ tɔmlɛ,

8 na Melali nyɔma ke keekenaa liyiti na naan pɔlefei naanɔwa. ɔ cɛla-weyɛ, na ɔ keesɔna pa tɔma. Alɔŋ pɔyalɔ ɔtamaa paasɔyɔnana-we.

9 Kehati nyɔma nɔ paasayanana kɔtaya wontunaa kɛ. ɔle ɔ ta cɛla-weyɛ keeke, yaa nau. Mpi tɔ, pu wee si pɔ hɔyɔlɔyɔ-tɔyɔ.

Kɔtaya tɔlate tulɔyɔ kɔcɔyɔ

10 Kɔyanŋku pa feenaya kɔtaya tɔlate, ɔlena lulɔŋ nyɔyɔ nyɔma kɔna tɔtɔyɔ pa kɔcɔyɔ si pa tulɔyɔna-te.

11 ɔMɔyɔ Tacaɔ heela Moisi si: Nyɔyɔ nyɔma kɔ kɔ kɔlum kɔlum kɛ kɔyaku kɔyaku na pɔ ha pa kɔcɔyɔ.

12-83 ɔsɔna pa tɔŋa tɔma na pɔ kɔ tɔyɔlɔ:

Yuta kpekele tɔ Aminatari pɔyalɔ Nasɔŋ keke kɔyaku kancaalaya nyɔŋku. ɔsakaa nyɔnte tɔ Suwaa pɔyalɔ Netaneyeli ke kɔyaku naale nyɔŋku. Sapulɔŋ nyɔnte tɔ Helɔŋ pɔyalɔ ɔliyarɔ ke kɔyaku tooso nyɔŋku. Lupɔŋ nyɔnte tɔ Setewu pɔyalɔ ɔlisuu ke kɔyaku liyiti nyɔŋku. Simiyɔŋ nyɔnte tɔ Sulisatari pɔyalɔ Selumayeli ke kɔyaku kakpasɔ nyɔŋku. Katɔ nyɔnte tɔ Teuweli pɔyalɔ ɔliyasafi ke kɔyaku naatoso nyɔŋku. ɔfɔlayim nyɔnte tɔ Amihuti pɔyalɔ ɔlisama ke kɔyaku naatosomɔpɔyɔlaya nyɔŋku. Manasee nyɔnte tɔ Petasuu pɔyalɔ Kamliyelɔ ke kɔyaku pɔlefei naanɔwa nyɔŋku. Pencamɛ nyɔnte tɔ Kitoni pɔyalɔ Apitanŋ ke pɔyɔlayafɛi naanɔwa nyɔŋku. Tan nyɔnte tɔ Amisatari pɔyalɔ Ahiyesɛɛ

ke naanɔwa nyɛŋku. Asee nyɛntɛ tɔ Okɛlan pɛyalɔ Pakiyɛli ke naanɔwa na kulɔmɔyɔ nyɛŋku. Nɛfɛtali nyɛntɛ tɔ Inan pɛyalɔ Ahila ke naanɔwa na naale nyɛŋku. Mpi mpi pa kɛnaa tɔyɔlɔ:

Liyitee nyɛyɛlɔyɔ nyɛnaya ŋka ka yuŋ wɛ kiloo kulɔm na cacaasi ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa tɔ (1300). Na pɛ poosiya wei pa ŋmusɛyɛna calɛm tɔ. Uɛ i cacaasi wɛ nasɛtoso na nunɔwa (700). Isɛna pa maɣasaya Isɔ cokɛle taa kɛ liyitee tɔyɔ pa kɛɛsɛnaa. Na pɛ suuli nyɛnasɛ nsɛ sɛ naalɛyɛ tɔyɛnaya kɛtaya mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ. Wɔla kɔpɔ, ke cacaasi nunɔwa (100). Na tulaalɔ kɔwɔpɔ ke kɔpɔ inɛ i lɛpam. Na latɛcɛ, na iwaav, na pɛnaya kulɔmaya iwɛyaya sɛ, pa lakɛna kɛtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Na pɛŋtulɔyɔ sɛ pa laki isayatu husuɣu nyɛŋka. Naanɔ naalɛ na iwaanɔ ke kakpasɛ, na pɛnaya kulɔmaya iwɛɛsɛ ke kakpasɛ sɛ pa lakɛna ciikuɣu kɛtaya.

⁸⁴ Isɛyɛli kpekɛ nyɛɔɔ nyɛma hawa kɔcɔɔ wei ke kɛtaya tɛlate tulɔyɔ wule tɔyɔlɛ. Liyitee nyɛyɛtɔ nyɛnasɛ ke naanɔwa na naale. Na poosiyanɛa mpa pa ŋmusɛyɛna calɛm tɔyɔ naanɔwa na naale. Na wɔla kɔpɔnaa ke naanɔwa na naale.

⁸⁵ Paa nyɛnaya ŋka ka yuŋ wɛ kiloo kulɔm na cacaasi ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa (1300). Na paa poosiya wei kɛ cacaasi nasɛtoso na nunɔwa (700). Pɛ kɛnta liyitee nyɛyɛtɔ kiloonaa hiu na liyiti. Isu pa maɣasuyɔ Isɔ cokɛle taa tɔ.

⁸⁶ Paa wɔla kɔpɔ wei i ka wɛ cacaasi nunɔwa (100) kɛ. Pɛ kɛnta kiloo kulɔm na cacaasi ŋmɔnɔyɔ (1200). Kɔpɔnaa mpe paa suna tulaalɔ kɔwɔpɔ kɛ.

⁸⁷ Pɛ kaasi latɛcɛnaa naanɔwa na naale, na iwaanɔ ke mpɔ. Na pɛnaya kulɔmaya iwɛɛsɛ ke mpɔ tɔtɔ. Sɛ pa lakɛna kɛtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ na pɛ sɔɔsɛna tɔyɛnaya kɛtaya, na isayatu husuɣu kɛtaya pɛŋtulɔŋ ke naanɔwa na naale.

⁸⁸ Na latɛcɛnaa ke hiu na liyiti. Iwaanɔ ke nutoso, pɛŋtulɔŋ ke mpɔ. Na pɛnaya kulɔmaya iwɛɛsɛ ke mpɔ tɔtɔ. Sɛ pa laki ciikuɣu kɛtasi. Kɔcɔɔ wei pa hawa kɛtaya tɛlate tulɔyɔ tɔ tɔyɔlɛ.

⁸⁹ Waatu wei Moisi sɔv cokɛle taa kɛ Isɔ yɔyɔtɛnɔv tɔ, i nukaya Isɔ nɔyɔ ke isɛtaa tanlaa mpa pa wɛ Isɔ atakaa pile tɔ tɔ pa hekɔ kɛ. Na i yɔyɔtɛyɛna-i.

8

Fɛtɛlanɛa sɔv

¹ Mɔyɔyɔ Tacaɛ tɛma Moisi sɛ:

² Tɛlɛsɛ Alɔŋ sɛ waatu wei n sɔki fɛtɛla sɔsɔ kɔkɔsɛ naatosompɔyɔlaya inɛ tɔ, paasɛna na pɛ naaki fɛtɛla sɔsɔ inɛ i lɔlɔ.

³ Uɛna Alɔŋ lɛ isɛ Tacaɛ kɛɛsɔyɔ Moisi tɔ.

⁴ Wɔla tike ke Moisi lapa na pɛ lu fɛtɛlanɛa tɛsule tɛna. Pɛ kɛyav tɔ tapuɣu, halɛna tɔ tomle nte tɔ nɔyɛsɛna isɛ tulɔyɔ hɛtɔ tɔ. Isu Tacaɛ ka hulɛ-i tɔ.

Lɛfi nyɛma tɛmlɛ taa sɔv kɛtaya

⁵ Mɔyɔyɔ Tacaɛ tɛma Moisi sɛ:

⁶ Faya Lɛfi nyɛma na pa mpaɛ. La-wɛyɛ nyɛɔɔ tɔ asilima kɛɛlɔyɔ kɛtaya.

⁷ Nmɛsɛ pa tɔ kɛ kɛtaya lɔm, na pɛ hu pa tɔ hɔntɔ tɛna. Na pɛ cɔtɔ pa wontu, uɛna pɛ kɛɛli pa nyɛɔɔ tɔ asilima.

⁸ Uɛna pɛ kɛyav latɛcɛ na kɛtaya mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ. Na Moisi nɛ kɛyav isayatu husuɣu latɛcɛ naale nyɛŋ.

⁹⁻¹⁰ Na i kotɛ Isɛyɛli nyɛma tɛna na Lɛfi nyɛma kɛtɛna Isɔ cokɛle nɔnɔyɔ. Na Isɛyɛli nyɛma tɛni pa tɔ kɛ niŋ.

¹¹ Uɛna Alɔŋ hulɛ Lɛfi nyɛma ke Isɔ na hɔyɔlɔŋ tɛna, isɛ Isɛyɛli nyɛma lakɔyɔ Isɔ nyɛm tɔ. Uɛna pɛɛ pa laki Isɔ ke tɛmlɛ.

¹² Pə waali ilena Lefii nyóma tənɪ pa niŋ ke latəcɛnaa naale tɔɔ na Aləŋ la-m lelu ke isayatu husuɣu kətaya, na lelu ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. Ƴe Lefii nyóma isayatu husaa kele.

¹³ Ƴena ŋ su Lefii nyóma ke Aləŋ na ɪ pəyalaa pa isentaa. Na ŋ huli-we na həɣələŋ təna isɪ Iseyeli nyóma laki tɔ.

¹⁴ Na Lefii nyóma pəsɪ Isə nyóma na pə fayə pa na pa tɛtɔnaa.

¹⁵ Pələ pə waali ké paa caali pa təmle ke cokəle taa. Isəna í ká la Lefii nyóma ke nyəŋ tɔ asilima keeluyɔ kətaya, na í huli-we na həɣələŋ təna isɪ Iseyeli nyóma laki tɔɣələ.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ tasaa sɪ: Mə kəna ma nyəm. Mpi tɔ, ma lɛeta-meyɛ Iseyeli nyóma kancaalaya apaluɣiya lona ké.

¹⁷ Kuyaku ŋku ma kuwa Icipiti taa yəlaa kancaalaya apaluɣiya tɔ, pə krayau waatu ɪnɪ tɔ kancaalaya apaluɣiya təna pəsa ma nyəm ké. Paa yəlaa nyənsɪ, paa tɔla nyənsɪ.

¹⁸ Lefii nyóma ke ma lɛeta Iseyeli kancaalaya apaluɣiyənsɪ lonte.

¹⁹ Na samaa tilina-weyɛ Aləŋ na ɪ pəyalaa pa kiŋ na pá laki təma na pa nəɣɔ ke cokəle taa, na Tacaɔ husɪ samaa isayatu. Pə taa kɔɔ na pá kɔɔtəna Isə cokəle na í wakəli-we.

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Moisi na Aləŋ na Iseyeli nyóma təna, pa lapa teitei isɪ Tacaɔ ka keesuyɔ-weyɛ Lefii nyóma təm tɔ.

²¹ Pa cɔta pa wontu na pá sɔ lɔm. Na Aləŋ huli-weyɛ Isə na həɣələŋ təna isɪ Iseyeli nyóma laki tɔ. Na í la-weyɛ isayatu husuɣu kətaya, na asilima keeluyɔ nyəŋka.

²² Pə waali ké Lefii nyóma caala pa təmle ke Isə cokəle taa. Na Aləŋ na ɪ pəyalaa pá feŋiyi-we. Isəna pa lapa nti Tacaɔ ka heela Moisi tɔɣələ.

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ tasa Moisi ke heeluyɔ sɪ:

²⁴ Mpi pə ké Lefii nyóma nyəntɔ tɔɣələ. Paa Lefii tɔ wei, ye ɪ wɛna pɪsɪ hiu na kakpasɪ na waali ke mpɔ, waatu ɪnəɣɪ ɪ ka caali Isə cokəle taa təmle.

²⁵ Ƴena pá cɛɪɪ ɪ pɪsɪ nɪle na naanɔwa nyəŋka taa.

²⁶ Ye pa cɛɪa wei, ɪ pəsəɣɪ na í səna ɪ tɛtɔnaa ke Isə cokəle təmle yaa. Ama pa kaa tɔ-ɪ ɪ maɣamaɣa ɪ nyəntɛ ké. Isəna Moisi ká laki Lefii nyóma təmle təm taa tɔɣələ.

9

Tɛɛv acima tɔɣəv ke Holɛɓv wɔlaya tɛtɔ taa

¹ Iseyeli nyóma Icipiti taa liw pənaya naale nyəŋka isətu kancaalaya nyəŋ taa, Tacaɔ təma Moisi ke Holɛɓv wɔlaya tɛtɔ taa sɪ:

² Pə wɛɛ sɪ, Iseyeli nyóma í tɔɣɔ Tɛɛv acima ke kuyaku ŋku ma suwa tɔ.

³ Isətu ɪnɛ ɪ kuyaku naanɔwa na liɣiti nyəŋku wule taanaya ke í ká tɔɣɔ-yɛ, isɪ pa suw pə kiŋ na pə kɔsəsutɔ tɔ.

⁴ Ƴena Moisi tɛləsɪ təm ntəɣɪ Iseyeli nyóma.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ pa tɔɣɔ Tɛɛv acima ke kuyaku ŋkuɣv Holɛɓv wɔlaya tɛtɔ taa ke teitei isɪ Tacaɔ ka keesuyɔ Moisi tɔ.

⁶ Ama napəli pa tokina sətɔ na pə pilisi-weyɛ kuyaku ŋku. Ƴe pa ta pəsɪ na pá tɔɣɔ Tɛɛv acima, na pá polo na pá keesɪ Moisi na Aləŋ sɪ:

⁷ Tə pilisa ta ti na sətɔ tɔ, pu kaɣati-tɔ sɪ tə pona Tacaɔ ke kuhav, isɪ lɛlaa ke kuyaku ŋku pa suwa tɔ, ku wule na?

⁸ Ntəna Moisi sɪ: Ƴ yele na Tacaɔ huli-m isəna pə wɛɛ sɪ í la tɔ na pəcɔ.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ təma Moisi sɪ:

¹⁰ Teləsi Iseyeli nyóma si, pə kraɣav saŋa na pə puki tɔ, ye nəɣɔlv tokina sətv na pə pilisi-i, yaa i pola mpraav ke acima wule,

¹¹ ɔle i tɔɣɔ-yeyɛ isətv naale nyəŋ kuyaku naanɔwa na liyiti wule taanaɣa, na kətaya iwəyaya na kəkɔsum fei kakalasi na tuusi nyəŋ nyənsi.

¹² Pə tɔɣɔnaɣa í taa fe tev. Pəyele í taa yəki kprənte mɔyɔle. Pə wɛɛ si í təŋ Tɛɛv acima kətasi ke teitei ké.

¹³ Ama ye nəɣɔlv lapa Tɛɛv acima kuyaku ŋkuyɔ awusa, na pə tá ké si asilima naali, yaa i təŋ mpraav i təm səpaɣa. Paa ləsi-i Iseyeli nyóma taa ké mpi pə tɔɔ i ta kəna i kuhav ke pə kuyaku wule tɔ.

¹⁴ Ye mə ɔcate taa caɣalv təkɪ, i ká təŋ a kiin ké na a kɔsəsutu. Kulɔmtu ntəɣi Iseyeli tv na caɣalv paa təkɪ.

Isəŋmuntv waasa Isə cokəle tɔɔ

¹⁵⁻¹⁶ Kuyaku ŋku pa sika nəɣɔ pɛɛlvɔv wontu cokəle tɔɣɔ isəŋmuntv svv waasvɔv ke tɔ tɔ ke tam. Na tɔ mɔyɪ kəkɔ ke paa ahoo nna, haləna pə nyaaləɣi.

¹⁷ Ye í caaki lonte layasvɔv ɔle isəŋmuntv keeli Isə cokəle tɔɔ na í tɛma ɔle tɔ mɛli.

¹⁸⁻¹⁹ Tacaɣa huləɣəna Iseyeli nyóma mɛɣɛ waatv wei í ká kprəsi tɔ, na waatv wei í ka siki tɔ. Ye isəŋmuntv leela Isə cokəle tɔɔ, Iseyeli nyóma nukəna Isə ké. Paa layasəɣi lonte.

²⁰ Paa pə kaasa-təɣi kuyeyɛŋ ke pəcɔ pa wɛ mprɔɣú. Tacaɣa ka keeli-təɣi na pəcɔ pá kprəsi.

²¹ Wulee wulee ɔlena isəŋmuntv caɣa lonte kulɔmtəle ke taanaɣa, haləna pə nyaali. Yaa kuyaku kulɔmvɔv na ahoo kulɔmɛɛ. Ye tɔ keela kprakpaa ɔle Iseyeli nyóma tɛɛ.

²² Ama ye tɔ nyala mprɔɣú Isə cokəle tɔɔ ké kuyeyɛŋ naale, yaa isətv, yaa pə tɛɛ mprv. Iseyeli nyóma wɛ mprɔɣú, haləna tɔ keeli na pəcɔ.

²³ Ye pa sikaɣa na Tacaɣa ta tó si pá kulɪ, paa kuləɣi. Mprɔɣú pa lakaya pa tɛma nna Tacaɣa tv-wɛ na Moisi nəɣɔ tɔ.

10

Liɣitee nyəɣətv akantɛɛ

¹ Mprɔɣú Tacaɣa tɛma Moisi si:

² Lu liɣitee nyəɣətv ke akantɛɛ naale. Anəɣi paa huli na samaa kpreɣeli, yaa kpeka tv mpraav.

³ Waatv wei pá hula a naale, ɔle Iseyeli samaa koti i cəlvɔv cokəle nənəɣɔ.

⁴ Ye kulɔmtəle ke pa hulaa, ɔle nyvɔv nyóma tike koti.

⁵⁻⁶ Ye pa hula akantəle na kakiisasi, ɔle tɛɛv nté. Pa huləɣi təm kancaalaya nyəm, ɔlena Iseyeli kpekəle nte tu sikina cokəle ilim təlule tɔɔ tɔ, tɔ tɔ mpraav. Pa tasəɣi naale nyəm, ɔlena ilim mprətəŋ nyəntɛ náá təŋ.

⁷ Ye pə ké si yəlaa kotuyv, pa kaa huləna kakiisasi.

⁸ Aləŋ pəɣalaa kətəlaa tike ka huləɣəna akantɛɛ anɪ. Pə wɛɛ si mə na mə piya piya, í ká təkɪ kɔsəsutu tənɛɣɛ tam tɔ ké.

⁹ Ye i pola mə kolontunaa ke yoonav na pa kuləɣi mə tɔɔ, ɔle í huli akantɛɛ na kakiisasi ɔlena Tacaɣa mə Isə má, ma tɔɔsi mə tɔɔ na má waasi-mɛ.

¹⁰ Mprv tətəɣɔ í ka huləɣi-yeyɛ mə ayɔla kuyeyɛŋ, na mə acima nyəŋ, na mə isətvnaa kancaalaya kuyeyɛŋ, ke waatv wei i laki kətasi nsi kəkɔ lusa si təna tɔ na ciikuyv nyənsi. ɔlena má tɔɔsi mə tɔɔ. Maɣale Tacaɣa mə Isə.

HOLEPV NA PE POLO MOWAPU TETU TONJA

Iseyeli nyóma kulvɔv ke Holepv pɔvɔv luyv

¹¹ Iseyeli nyóma Icipiti luv pənaɣa naale nyəŋka, isətv naale nyəŋ kuyaku hiu nyəŋku ke isəŋmuntv keela Isə cokəle tɔɔ.

12 M'p'og'og' Iseyeli ny'oma kula Holeru wulaya tetu taa. Uena is'ehmuntu tii Palan wulaya tetu taa.

13 Iseyeli ny'oma kula tam kancaalaya ny'am p'enege, isi Tacaa keesoyu Moisi to.

14 Yuta yoolaa tintiyile na pa tuuta kele n'og' to. Aminatari p'yalu Nas'eh kele pa ny'oyu to.

15 Isakaa ny'oma ny'oyu to nte Suwaa p'yalu Netaneyeli.

16 Sapul'eh ny'oma ny'eh nte Hel'eh p'yalu Iliyari.

17 M'p'og'og' pa heta cok'ale, na Kees'eh na Melali pa p'yalaa k'paya-te.

18 Uena Lup'eh yoolaa tintiyile, na pa tuuta pa to pa waali. P'ele pa ny'oyu to nte Setewu p'yalu Uisuu.

19 Simiy'eh ny'oma ny'oyu to nte Sulisatai p'yalu Selum'eyeli.

20 Kati ny'oma ny'eh nte Teuweli p'yalu Iiyasafi.

21 Uena Lefii tu Kehati lul'oyu ny'oma mpa pa s'eh'ala is'o s'eeu wontu to pa t'eh. Na Lefii ny'oma lel'aa na'aa t'eha cok'ale sikuyu na pa t'eha-we.

22 Uena If'elayim yoolaa tintiyile na pa tuuta pa to pa waali. P'ele pa ny'oyu to nte Amihuti p'yalu Uisama.

23 Manasee ny'oma ny'eh nte Petasuu p'yalu Kamliyeli.

24 P'encamee ny'oma ny'eh nte Kitoni p'yalu Apitan.

25 Pa waali ke T'eh yoolaa tintiyile nte to ke waali t'eh'laa to, to na to tuuta to to mpaav. Amisatai p'yalu Ahiyesee kele pa ny'oyu to.

26 Asee ny'oma ny'eh nte Ok'elah p'yalu Pakiyeli.

27 Nef'etali ny'oma ny'eh nte In'eh p'yalu Ahila.

28 Is'ena Iseyeli ny'oma k'p'esa pa t'eh'ikile na pa to mpaav t'eh'ole.

Tacaa mayamaya tiikiyi iy'ala

29 M'p'og'og' Moisi tama i y'eti Matiy'eh tu Leweli p'yalu Hopari si: Tetu nti Tacaa su n'og' si i haaki-tu to, to taa ke to puki. Ue t'eh-tu na tu tal'eha-eh k'upantu nti i laki-tu to.

30 N'eh'na ile i kisi si i m'el'eyi i tetu taa.

31 M'p'oyule Moisi si: Taa lo-tu. Mpi to, ny' ny'amna wulaya tetu taa timpi timpi tu siki to, t'eh-tu na n' huli-tu.

32 Ye n t'eha-tu, tu tal'eha-eh k'upantu nti Tacaa ka la-tu to.

33 M'p'og'og' to kula Tacaa p'oyu c'olo, na to to kuy'eh' tooso. Na Is'o atakaa ke ta n'og' to to si i p'ee'k'eyi-tuyu timpi tu siki na to h'eesi to.

34 Ilim taa ke to kul'aa, na is'ehmuntu we ta ny'eh' taa.

35 To t'ek'ayana Is'o atakaa u'eh'na Moisi y'eh'et'eha n'og' s'asaya si: Tacaa s'eh ny'aa naasi taa, na ny'aa kolontunaa na mpa paa caa-eh to pa ya.

36 Waatu wei pa suk'aya Is'o atakaa, u'eh'na Moisi tasa si: Tacaa k'oo, na n' caya Iseyeli ny'oma ta ta h'eku. Mpi to, to we p'ayale ke, to fei kal'oyu.

11

Iseyeli ny'oma ke Tapela

1 M'p'og'og' kuyaku nakuli Iseyeli ny'oma k'unt'eha Tacaa, na pa'ana k'pa-i. Na i tisi k'oko na ka ny'aya tisikile ke p'eco.

2 N'eh'na samaa wiina Moisi t'ek'p'ee, na ile i s'el'm'eha-we'ge Tacaa na k'oko te.

3 Uena pa ha lonte nte'ge h'ete si Tapela. Ny'ayav ke pa yaa mpu na pa te taa. Mpi to, t'eh'aya Tacaa ka ny'ayasa pa t'eh'ikile.

Iseyeli ny'oma k'unt'eh'eha Tacaa

4 M'p'og'og' kuyaku nakuli lulu'yu k'pawa c'ayalaa. Uena pa k'p'eh'na Iseyeli ny'oma mayamaya na pa t'eh'ay'eh' k'unt'oyu si: Tu hiki nantu nte na to t'eh'og'?

⁵ Aa kai, yɛlaa tɔyɔ Icipiti taa kɛ tiina kɛ faalaa. Na kaama maɣamaɣa na a nɔyɛsɛlɛnaa mpa pa tɔkɛna lɛɲ tɔ, na kaapɛnaa kɛ waani waani.

⁶ Ama pɛ taa pulɔ fɛi cɛnɛ. Manna inɔyɛlɛ Manna, na tɛ tɛɲ taasi.

⁷ Manna inɔ i ka nɔyɛsɛna kɛ isɔ pɛe kuhulɔmɛɛ naali, i wɛ isɔ tɔyɔ nakɔli ku cɔlɔm.

⁸⁻⁹ Ahoo kɛ cɔlɔv kraaki tɛsikile, ilɛna Manna hoti. Pɛ nyaalɔyɔ, ilɛna samaa cɔɔ na pɛ kuuki, na pɛ nanɔyɔ yaa pɛ sɔki, na pɛ tɛsɔyɔ, yaa pɛ tɔyɔ kakalasi. I lɛɲ wɛ kɛ isɔ nim kakalaya.

¹⁰ Mpuɣɔlɛ Iɛyɛli nyɛma kota pa tɛɛsi nɔnɔɔsi na pɛ kɔntɔyɔ, na Moisi nu. Ilɛna Tacaa pɛɛnɛ huu.

¹¹ Na Moisi lanɲɛ wakɛli, na i pɔɔsi Isɔ si: Pepe tɔɔ kɛ ma nyɔyɔ sɛpɛna-ɲ, na ɲ tu-m yɛlaa panɛ pa paasɛnav na ɲ cɔɔsɔyɔ-m mpu?

¹² Anɔ pɛ taɣa ma lɔlɛna-wɛ. Na ɲ tɔɲ si mɛ nuɲki-wɛ isɔ asɔnɔyɔ na mɛ pɔna-wɛyɛ tɛtu nti n ka su pa caanaa kɛ nɔyɔ na tuunav si, n kɛ ha-wɛ tɔ.

¹³ Yaa lɛyɛ ma kpɛlɔyɔ nantɔ na mɛ cɛla samaa inɛ na i tɔyɔ? Mpi tɔ, pa wiikina-m si mɛ cɛla-wɛyɛ nantɔ na pɛ tɔyɔ.

¹⁴ Ma tike ma kaa pɛsi pa sɔyɛla, a tɛɛ-m.

¹⁵ Ye tampana si n caa ɲ la-m kɔpantɔ, pɛ kɛla teu si ɲ ku-m na mpi n ka laki-m isɛntɔ tɔ. Mɛ taa na ma kɔnyɛntɔyɛ.

¹⁶ Ntɛna Tacaa cɔ Moisi si: Koti yɛlaa mpa lɛlaa tɔyɔna na pɛ kɛ nyɔyɔ nyɛma tɔyɔ nutoso na naanɔwa. Ilɛna nyana-wɛ i kɔɔ i sɔɲ Isɔ cɔkɛlɛ nɔnɔyɔ.

¹⁷ Ilɛ maa tii na mɛ na-ɲ tɛ yɔyɔtɔ tɛna, na mɛ tu-wɛyɛ nyɛ lɛmayasɛlɛ. Ilɛna pɛ sɛna-ɲ na ɲ taa sɔyɛli samaa sɔyɛla kɛ nyɛ tike.

¹⁸ Ilɛna ɲ tɛlɛsi yɛlaa si, i taɣani mɛ tɔyɔ cɛlɛ tɔɔ. Maa ha-mɛyɛ nantɔ na i tɔyɔ. Mpi tɔ, ma nu isɛna lulɔɲ pu-mɛ, na i kɔntɔyɔ, na i tɔɲ si mɛ nuɲkaya lɛɲ kɛ Icipiti tɔ.

¹⁹ Pɛ taɣa kɔyaku kuhulɔmɔyɔ yaa naalɛ yaa kakpasɔ yaa naanɔwa tike kɛ i kɛ tɔyɔ-ti.

²⁰ Ama isɔtɔ tɛcu kɛ, halɛna tɛ lu-mɛyɛ sɔɲ. Mpi pɛ tɔɔ i lɔwa Tacaa ma wei ma wɛ mɛ hekɔ, na i kɔntɔyɔ mɛ Icipiti taa luw tɔɔ tɔ.

²¹ Tɛnaɣalɛ Moisi nɔyɔ tɛkpav si: Yoolaa panɛ pa ta sɛki iyisi nasɛtoso (600.000). Na ɲ mayasɔyɔ si n kɛ cɛla-wɛyɛ nantɔ kɛ isɔtɔ na?

²² Paa tɛ kuwa ta naanɲ, na ta heɲ, na ta pɛɲ tɛna. Yaa tɛ kpawa tɛɲku taa tiina tɛna pu hanɔyɛna-wɛ.

²³ Ntɛna Tacaa si: Ma toma ta tɔɔ? N kɛ nana nyɛ isɛpɛlɛ kɛ nɔnɔɔ si, pu la mpu yaa pɛ kaa la?

Isɔ hawa i lɛmayasɛlɛ kɛ sɛsaa nutoso na naanɔwa

²⁴ Mpuɣɔ Moisi luwa na i tɛlɛsi Iɛyɛli samaa kɛ Tacaa kɔyɔyɔtɔtɔ. Pɛ waali kɛ i kota Iɛyɛli nyɔyɔ nyɛma nutoso na naanɔwa, na i pulɔ-wɛ na i cɔɔna Isɔ cɔkɛlɛ.

²⁵ Ilɛna Tacaa tii isɛɲmuntɔyɔ taa, na i yɔyɔtɛna Moisi, na i tɔ nyɔyɔ nyɛma mɛ pa taa kɛ Moisi lɛmayasɛlɛ. Na pɛ suv yɔyɔtɔyɔ isɔ Isɔ kɔyɔyɔtɔtɔ tɛlɛsɛlɛ. Ilɛ pɛ ta leeli kɛ.

²⁶ Ama nyɔyɔ nyɛma mɛ pa taa naalɛ, Ilɛta na Meta pa ta polo Isɔ cɔkɛlɛ kiɲ. Ama tɛsikile taa kɛ pa saalaa. Na Isɔ tɔ i lɛmayasɛlɛ kɛ pa taa na pɛ yɔyɔtɔyɔ, isɔ Isɔ kɔyɔyɔtɔtɔ tɛlɛsɛlɛ.

²⁷ Ntɛna ifɛpu nɔyɔlɔ i kpaya asewa na i polo i heeli Moisi kɛ nti Ilɛta na Meta pa laki tɔ.

²⁸ Mpuɣɔlɛ Nuɲ pɛyɔlu Yosuwɛ wei i lakaya Moisi tɛmlɛ kɛ tuu i pɛcaatɔ tɔ, i toma si: Ma cɛ heeli-wɛ si pɛ su.

²⁹ Ntɛna Moisi si: N laki-m isɛsɛmlɛ kɛ? Halɔ pɛ caya maya isɔ Tacaa i tɔ i lɛmayasɛlɛ kɛ Iɛyɛli nyɛma tɛna taa, na pɛ la Isɔ kɔyɔyɔtɔtɔ tɛlɛsɛlɛ.

³⁰ Ʋena Moisi na Iseyeli nyɔyɔ nyɔma mpe pɔ mɛli tɛsikile.

Taɔaa kɔna leesi

³¹ M'pɔyɔ Taɔaa kɔsa heelimuyɔ na tenku tɔɔ. Na pɔ kɔna leesi tuutuuma ke tɛsikile hɔyɔyɔ, na pɔ polo ɛsu kuyaku kɔlɔmuyɔ tɔnte, na pɔ cɔɔ tɛsikile. Na sɔ kaa huɔule ɛsu mɛɛtɛli kɔlɔm.

³² Ntɛna samaa kuu-sɛyi kuyaku ŋku, na pɔ ahoɔ na pɔ ten kɔfemuyɔ. Paa wei ɛ ka tɔɔsa pɛcɔ tɔ, pɔ lukɛ-ɛ kiloona iyisi iyisi kɛ. M'pɔyɔ pa lema-sɛyi ilim na pɔ cɔɔna tɛsikile.

³³ Ama Taɔaa mu pɔɔnɔ na ɛ kɔ Iseyeli nyɔma ke ɛsɔyakuɔyɔ, ke waatu wei pa suukaya nantu ke pa nɔɔsi taa tɔ.

³⁴ Ntɛna pɔ ha lonte nteɔe hɛte si Kipɔloti-Taafa. Pɔ hɔwɛɛ ntɛ si luluɔyɔ pɔlaau na pa te taa. Mpi tɔ, tɔnaya pa pɔma yɔlaa mpa luluɔyɔ kɔwa tɔ.

³⁵ Iseyeli nyɔma lu Kipɔloti-Taafa Ʋena pɔ tɛɛ Haselɔti na pɔ siki.

12

Kɔtɔŋ ŋku ku pilisiyi yɔlv tɔ ku kra Malɔyam

¹ Moisi ka kraɔa Kusi alɔ nɔyɔyɔ. Ʋena Malɔyam na Alɔŋ pɔ caɔana-ɛ akpɔyale ntɛ tɔ tɔm.

² Halɔna pɔ tɔ si: Taɔaa yɔyɔtɔyɔna tɔ tɔtɔyɔ. Pɔ taya Moisi tike ke ɛ yɔyɔtɔyɔna. Ʋena Iɔ nɔɔ ni-ti.

³ Ama Moisi nɔ tɔ cɔ natɛli. Mpi tɔ, ɛ ka tɛɛwa ate yɔlaa tɔnaya suulu kɛ.

⁴ M'pɔyɔ Taɔaa yaa ɛ na Alɔŋ na Malɔyam, na pɔ suli cokɔle kiŋ.

⁵ Na ɛ tii ɛɔŋmɔntuyɔ taa kɛ cokɔle nɔyɔ. Na ɛ yaa Alɔŋ na Malɔyam na pa naale pa polo.

⁶ Na Taɔaa tɔ-wɛ si: Ʋ ni ma kuyɔyɔtɔtɔ ke teu yoo. Ye ma kuyɔyɔtɔtɔ telɔsɔlɔ ɛ wɛ mɔ heku ma hulɔyi-ɛ ma tɔyi. Na mɔ lukɛ ɛ tɔɔ na ma yɔyɔtɔyɔna-ɛ toosee taa.

⁷ Ama ma yɔlv Moisi nɔ nuna-m teu kɛ, na ɛ lakɛ ɛ tɔmlɛ ke ma tɔyaya tɔna taa.

⁸ Ma na-ɛ tɔ yɔyɔtɔyɔna tɔmaya tɔceiɛi. Ma hulɔyi-ɛ ma ti na ɛ naaki ma wɛɛtu. Ʋe pepe tɔɔ kɛ mɔ tɔ nyana-ɛ, na halɔna ɛ caɔana-ɛ?

⁹ M'pɔyɔ Taɔaa mu pɔɔnɔ na ɛ tɛɛ.

¹⁰ Waatu wei ɛɔŋmɔntuyɔ keela cokɔle tɔɔ Ʋe, kɔtɔŋ ŋku ku pilisiyi yɔlv tɔ ku waasa Malɔyam tɔɔ keɛ, na ɛ hulɔmaa tɔlɔilɔi ɛsu kpronkpomɔlɔm. M'pɔyɔ Alɔŋ nɔ mpu.

¹¹ Ʋena ɛ tɔ Moisi si: Hai, suulu Taɔaa, tɔ tɔm sɔpaya. Ʋe taa leɛti-tuyɔ tɔ kɔmɛlentɔ salɔka.

¹² Malɔyam ɛ taa wɛɛ ɛsu pɔyaya sɔkuyɔ ka too lotu taa, na pɔ lɔli-ke na ka tɔnyɔyɔ fetiliyi ɛsɔna tɔ.

¹³ Tɔnayaɛ Moisi wiina Taɔaa si: Hai, Taɔaa, Suulu, waasi.

¹⁴ Ntɛna Iɔ si: Ye ɛsu ɛ caa ka tɔwa ɛ ɛsentaa kɛ ntagama, pɔ taya kuyaku na ku ɛsikile ke ɛ cakɛ fɛɛɛ taa? Mpu tɔ, pɔ wɛɛ si pɔ lɔsi-ɛ tɛsikile ke kuyaku na ku ɛsikile kɛ. Pɔ waali Ʋena pɔ tayanɛ-ɛ yaav.

¹⁵ M'pɔyɔ pa lɔsa Malɔyam ke tɛsikile taa kɛ kuyaku na ku ɛsikile. Pa mɔlɔna-ɛ tɔyɔ Iseyeli nyɔma tɔ mpaav.

¹⁶ Na pɔ polo pa siki Palan wɔlaya tetɔ taa.

13

Fɛŋlaa naanɔwa na naale tiluyɔ ke Kanaan

¹ M'pɔyɔ Taɔaa tɔma Moisi si:

² Lɔsi Iseyeli kpeka nyɔyɔ nyɔma taa kɛ yɔlv yɔlv. Na n tili-wɛ na pɔ fɛŋ Kanaan tetɔ nti ma haaki-mɛ tɔ.

³ ɔlena Moisi kusi ɔseyeli nyɔyɔ nyɔma ke Palan wɔlaya tetu taa, ɔsu Tacaa keɔsɔyɔ-tɔ. Na pɔ polo Kanaan tetu feɔyɔyɔ.

⁴ Feɔlaa mpe pa kpeka na pa hɔla ntɔ: Lupen kpekale taa nyɔn ntɛ Sakuu pɔyalɔ Samuwa.

⁵ Simiyɔn nyɔnte taa nyɔn ntɛ Holi pɔyalɔ Safati.

⁶ Yuta nyɔnte taa nyɔn ntɛ Yefune pɔyalɔ Kalɛpɔ.

⁷ ɔsaka nyɔnte taa nyɔn ntɛ Yosɛɛfɔ pɔyalɔ Ikaali.

⁸ ɔfɔlayim nyɔnte taa nyɔn ntɛ Nun pɔyalɔ Hosee.

⁹ Pɛncamɛ nyɔnte taa nyɔn ntɛ Lafu pɔyalɔ Palɔti.

¹⁰ Sapulan nyɔnte taa nyɔn ntɛ Soti pɔyalɔ Katɔyeli.

¹¹ Yosɛɛfɔ pɔyalɔ Manasee nyɔnte taa nyɔn ntɛ Susi pɔyalɔ Kati.

¹² Tan nyɔnte taa nyɔn ntɛ Kemali pɔyalɔ Amiyeli.

¹³ Aseɛ nyɔnte taa nyɔn ntɛ Mikayɛli pɔyalɔ Setuu.

¹⁴ Nɛfɔtali nyɔnte taa nyɔn ntɛ Fofɔsi pɔyalɔ Napi.

¹⁵ Kati nyɔnte taa nyɔn ntɛ Maki pɔyalɔ Kuweli.

¹⁶ Mpa Moisi tila Kanaan tɔ pa hɔla ntɛ. Nun pɔyalɔ Hosee ke Moisi cuɔyusa hɔte si Yosuwee.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Moisi kusa-we na ɔ heeli-we si: ɔ kraɔa ilim ntɔyɔn tɔɔ mpaav, na ɔ suv pulasi hɔyɔlɔyɔ taa.

¹⁸ Na ɔ feɔ tetu nti na tɔ yɔlaa ke teu, na ɔ na pa pɔyale na pa ton tɔnaya.

¹⁹ Na ɔ na si pa wɛna koloosi acalɛɛ yaa pa feina. Na tetu we musɔn yaa tɔ sɔpa. Na hɔtu wɛɛ yaa tɔ fei.

²⁰ ɔ pona apalɔtu na ɔ kɔna pa tetu kulɔlɔm. Waatu inɔxi tetu nti tɔ tun wei pa yaa si lesɛnnaa tɔ ɔ kancaalaya nyɔma puki.

²¹ Mɔpɔyɔ apalaa mpe pa tɛɛwa na pɔ feɔ tetu ke pɔ kraɔav Sin wɔlaya tetu, halɔna Lehɔri, ke Lepo-Hamati.

²² ɔlena pɔ suv tetu nti tɔ taa, na ilim mɔpɔtɔn tɔɔ. Na pɔ tala Hɛpɔlɔn ke Anaki lɔlɔyɔ nyɔma tookonaa tɛ. Pa hɔla ntɛ, Ahiman na Sɛsai na Talɔmayi. Paa nɔmawa Hɛpɔlɔn ɔcate kɛ, na pusi naatosompɔyɔlaya siki, ɔlena pɔ nɔmɔ Sowan nyɔnte ke ɔcipiti tetu taa.

²³ Pa tala lesɛn tetekale taa, ɔlena pɔ seti pɔ tuku, na piliɔa, na pɔ hɔyɔli yɔlaa naale. Na pɔ kooli tun wei pa yaa si fiki na kɔlenaati tɔ ɔ pee tɔtɔ.

²⁴ Mɔpɔyɔ pa ha tɔna inɔxi hɔte si, lesɛn tetekale ke tuku nku ɔseyeli nyɔma ka setaa tɔ ku tɔɔ.

Feɔlaa keɔsɔyɔ pa mpaav tɔm

²⁵ Kɔyɛɛn sika nule, ɔle feɔlaa tɛmɔyale, na pɔ mɔli.

²⁶ Moisi na Alɔn na ɔseyeli samaa kin ke pa mɔla Kateɛsi ke Palan wɔlaya tetu taa. Na pɔ keɛsi-wɛyɛ pɔ tɔna mpi pa nawa tɔ pɔ tɔm. Na pɔ hulɔ-wɛyɛ tetu kulɔlɔm na pa heeli-we si:

²⁷ Kɔpantu na tɔyɔnaya tɔna tɔla tɔ taa kɛ tɔhɔ. Halɔna pɔ hulɔ-wɛyɛ tɔ kulɔlɔm.

²⁸ Ama kulɔmtu kɛ si tɔ yɔlaa kɛ tɔntɔnaa kɛ. Na pa nɔmawa koloosi acalɛɛ sɔsɔna. Halɔ tɔ nawa tɔ taa kɛ tooko Anaki lɔlɔyɔ nyɔma.

²⁹ Amaleke nyɔma nɔ caɔana ntɛyɛ ilim mɔpɔtɔn tɔɔ, na Hiti nyɔma na Yɛpusi nyɔma na Amolii nyɔma ke pulasi hɔyɔlɔyɔ. Na Kanaan nyɔma ke Metitelaanee tɛnku na Yaatanɔ pɔyɔ nɔyɔ.

³⁰ ɔseyeli nyɔma caakaya Moisi ke kɔntɔnav. ɔlena Kalɛpɔ sumsi-we, na ɔ yɔyɔtɔna toma si: Tɔ polo tɔ mu tetu nti, tɔ wɛna pɔ toma.

³¹ Ama ɔ taapalaa nɔ tɔma si: Tɔ kaa pɔsi na tɔ kra yɔlaa mpe pa tɔɔ, pa tɛɛ-tɔyɔ ton.

³² Tənaɣale pa sʉv keesʉyʉ ke mpi pa nawa tetu nti tə taa na pə la-weyɛ sɔɣontu tə pə təm si: Tetu nti tə ké nti tə kʉyɪ tə yəlaa tɔɣɔ. Tə taa yəlaa ké tookonaa ké.

³³ ʉlena pə tu kələna Anaki lʉlɔyʉ nyəma. Tá we ɪsu tɔlaa ke pa kin ké, na pɛle pá nyənəyi-tʉyʉ mpʉ.

14

Samaa kisa kanaaŋ tetu taa sʉvʉ

¹ Mʉpʉyʉ ʉseyeli nyəma mɔpa kapusi ke ahoʉ təna.

² Na pá kʉntəna Moisi na Aləŋ, na pá təŋ si: Ye tu səpa Icipiti tetu taa təna, pu lapa sana.

³ Pepe tɔɔ ké Tacaa ká pona-tʉyʉ tetu nti tə taa, na tə si yooʉ taa. Na kolontunaa kuu ta alaa na ta piya. Pə kəla teu si tɔ məli Icipiti.

⁴ Haləna pá mayasi si pa kraaki wulav, na pá məli Icipiti.

⁵ Tənaɣale Moisi na Aləŋ, pa hota pa nəəsi tɔɔ ké ʉseyeli nyəma ɪsentaa.

⁶ Mʉpʉyʉ feŋlaa taa naale, Nun pəyalʉ Yosuwee, na Yefune nyəŋ Kaləpu, pa cəla pa wontu na laŋwakəlle.

⁷ Na pá tɔ samaa si tetu nti tə teu we sɔɣontu.

⁸ Kʉpantʉ na tɔɣonaya tɔla tə taa ké təhɔ. Ye Tacaa laŋle heena-tʉ, ɪ ká sʉsi-tʉyʉ tə taa ké na ɪ ha-tʉyʉ-ti.

⁹ Pə tɔɔ tɔ, ɪ taa kra Tacaa tɔɔ. Yaa ɪ weena tetu nti tə yəlaa sɔɣontu. Pa tuŋ ká lə-weyɛ, na táá tələki-weyɛ təm kʉlɔm tɔɔ. Mpi tɔ, ta ʉsɔ we tá waali ké. Mpʉ tɔ, tə taa nyana-we.

¹⁰ Mʉpʉyʉ samaa yɔɣɔtaa si pá kʉ-we na pɛɛ. Tənaya Tacaa teeli ná pa ɪsentaa ké kraakraa ke cokəle tɔɔ.

Moisi sələməyi si ʉsɔ ɪ husi samaa ɪsayatʉ

¹¹ Mʉpʉyʉ Tacaa təma Moisi si: Ma hʉla ʉseyeli nyəma na yaasinaa payale nté ma tɔŋ. Paa na mpʉ pa təŋna-m kisuyʉ. Paa laki-m naani. ʉle paa layasi?

¹² Maa kpiisi-we na yʉlʉkʉsʉkʉ. ʉlena má lá na Moisi lʉli na ɪ pəsi piitim səsəəm na tɔŋ nyəm, na pə kəli ʉseyeli nyəma.

¹³ Ntəna Moisi si Icipiti nyəma cəkənaa si, nyá tɔŋ ke n ləsəna ʉseyeli nyəma ke pa tetu taa.

¹⁴ Pa kaa laŋ-təyi tayasuyʉ ke tetu tənə tə nyəma. Pɛle pa nyəma si n we tá waali ké, na ń hʉləyi-tʉyʉ nyá ti. Na tɔ naaki nyá təma na ń kentiyi tá tɔɔ. Mpi tɔ, n we tá nəyɔ tɔɔ ké ɪsəŋmʉntʉyʉ taa ké, na ahoʉ ʉlena ń weɛ ɪsəŋmʉntʉyʉ ŋku kʉ mʉyi kəkɔ tɔ kʉ taa.

¹⁵ Ye nəənəɔ n kpiisa-tʉyʉ təm kʉlɔm, piitimnaa mpa pa nuwa pə təna mpi n lapa tɔ, paa tɔ si,

¹⁶ n kpisa nyá yəlaa ponav ke tetu kʉpantʉ taa, ɪsu n ka siw tɔ. Pə tɔɔ ké n kʉ-weyɛ wulaya tetu taa.

¹⁷ ʉle hai, Tacaa, ma wiikina-ŋ si ń hʉli nyá tɔŋ na ń lá ɪsu n ka yɔɣɔtʉyʉ tɔ si:

¹⁸ Mayale Tacaa, ma wena suulu ké na ma kʉpantʉ fei tənaya. Ma wiiki ɪsayalataa na kpɛenlaa. Ama maa haaki tasəkəle tʉ ke tampana. Ma həŋ asayaa ŋkraŋ ké na má kpɛenna pa lʉlʉŋ loosi tooso yaa liyiti nyəŋka.

¹⁹ Tacaa nyá kʉpantʉ təwa səsəəm. Wii nyá yəlaa, ɪsu too n ləsuyʉ-tʉyʉ Icipiti na n laki tɔ.

²⁰ Mpʉyʉle ʉsɔ nəyɔ təkpaʉ si: Maa wii-me, ɪsu n sələmuyʉ tɔ.

²¹ Paa na mpʉ timpi ma ké weesuyʉ tʉ, na ma teeli su tetu təna tɔ, ma tuukina ma ti si,

²²⁻²³ mə taa nəyɔlʉ kaa sʉv tetu nti tə taa. Pə taya pulʉ, ɪ nawa ma teeli na ma təma səsəəna nna ma lapa Icipiti na wulaya tetu taa cənə tɔ. Paa na mpʉ ɪ təŋna-m

mayasuyu si, í naaki ma waali. Pəyele í nukəna-m. Pə tɔɔ ké mə taa nəɔlɔ kaa keesi tetu nti maa suwa si maa ha mə caanaa tɔ. Mpi tɔ, mə təna í ləna-m.

²⁴ Ama ma təmlɛ tu Kalɛpu ná wɛna ləmayasəle kɔpantɛ. I ta lɔ ma təm. I ká suu tetu nti í fɛɲaa tɔ tə taa. Maa ha-təyi í lɔlɔyɔ nyóma.

²⁵ Amaleke na Kanaaɲ nyóma wɛnna tɛtɛkəle taa. Pə tɔɔ tɔ, cele í məli mə nəɔhɛ tɔɔ na í faɲana wɔlɔɲa tetu taa kɛ səsəncaasi tɛɲku tɔɔ.

Tacaa həm ke yəlaa ɲkpaɲyɔ

²⁶ Ḿpɔ́yú Tacaa tasa Moisi na Alɔɲ ke heeluyɔ tɔtɔ si:

²⁷ Ma nuwa lɛyɛli nyóma kɔntəyənə-m. Yəlaa katɛ nyóma mɛ í kaa hɛɛsi pə lapu.

²⁸ I tɛləsi-wɛ si, ma ké weesuyɔ tu ké. Ma tuukina ma ti si maa la-mɛ isu í yəɲtɔaa tɔ.

²⁹ Ama mə təna mpa pa kalaa na í wɛna isu pusɪ hiu na waali tɔ, í ká si. Mpi pə tɔɔ í kɔntəyənə-m tɔ.

³⁰ Kalɛpu na Yosuwɛe pa paasi, nəɔlɔ kaa suu tetu nti maa tuuwa si maa ha mə caanaa tɔ tə taa.

³¹ Ye pə kaasa mə piya mpa í tɔɲaya si kolontunaa ká kuu tɔ. Pɛlɛ paa tɔyənə tetu nti í footaa tɔ.

³²⁻³³ Pusɪ nɛlɛ təcu ké mə pəyalaa ká paasəna pa kaləkəɲ. Na pá tɔyɔ mə kaanutu saləka tɔtɔ. Ama wɔlɔɲa tetu taa cənɛyɛ mə looɲa təna ká si.

³⁴ Kɔyɛɲ nɛlɛ kɛ í fɛɲa tetu. Ilɛ pusɪ nɛlɛ kɛ í ká tɔyɔ mə isayatu saləka. Pə luwa isu kɔyakɔ kɔlɔmɔyɔ pənaya kɔlɔmaya nté. Waatu inəyi í ká cəkəna mpi ma tɔɔ kɔlɔyɔ hɔləyi tɔ.

³⁵ Isəna ma yəɲtɔaa tɔ, ḿpɔ́yú maa la laɲkpusəɲ nyóma mɛ. Mpi tɔ í kɔla ma tɔɔ. Isu mə nəyɔ na mə suka í səpa wɔlɔɲa tetu taa cənɛ.

³⁶ Mpa inɪ Moisi ka tila tetu fɛɲuyɔ na pá footi-ti, na pá yɛlɛ na samaa kɔntəyənə-m tɔ,

³⁷ Tacaa kɔ-wɛyɛ kpaakraa na wahala kɛ pə tɔɔ ké.

³⁸ Yosuwɛe na Kalɛpu pa tike pa ta sənə yəlaa mpa pa pola tetu fɛɲuyɔ tɔ pa taa.

Maanyəma wɛ waali ké

³⁹ Ḿpɔ́yú Moisi kɛɛsa lɛyɛli nyóma kɛ təm nti. Na pa laɲa wakəli tətəyɔtəyɔ.

⁴⁰ Pə tɔɔ ké pə fema tanan tɔhulu, na pá pukina pulasi həyɔlɔyɔ, na pá tɔɲ si: Tá təm səpa. Ilɛ pənɛntɛ tá sɔɔlɔ puwa si tə polo timpi Tacaa hɔla-tu tɔ.

⁴¹ Ntɛna Moisi si: Pepe tɔɔ ké í kisiyi Tacaa kɔsəsutu, í kaa waa.

⁴² I fɛi mə waali yoo. Ilɛ í taa nəki pote si í yookina mə kolontunaa.

⁴³ Amaleke na Kanaaɲ yoolaa nté mə nəyɔ tɔɔ təna. Pɛlɛ paa kpiisi-mɛyɛ. Timpi í kisa Tacaa tɔ, ilé í kaa wɛɛ mə waali.

⁴⁴ Ḿpɔ́yú pa lapa kankana si pa kraaki puɲu həyɔlɔyɔ. Ama Moisi na Tacaa nəyɔ pɛɛlɔyɔ atakaa pa saala təsikile.

⁴⁵ Tənaya Amaleke na Kanaaɲ yoolaa mpa paa wɛ pəɔɲ taa təna tɔ, pa tiiwa na pá tɔyənɪ-wɛ na pá kɔ-wɛ, haləna Hooma.

15

Mɔlɔm na nim na sɔlɔm pə kətaya

¹ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma Moisi si:

² Tɛləsi lɛyɛli nyóma si, waatu wei í ká suu tetu nti ma haaki-mɛ tɔ, tə taa si í cakɪ tɔ,

³ ye í laki kətasi nsi kəkɔ lusa si təna tɔ yaa ciikuɲu nyənsɪ yaa nəyɔ suu nyənsɪ. Yaa luɲu kɔlɔmɔyɔ nyənsɪ yaa acima nyənsɪ. Nav yaa heu yaa pəɲ kɛ í ká lana pə kətaya. Na ma laɲlɛ hɛɛna pə sɔɔsɔɲ.

⁴ Ye wei ɪ kɔna ɪ kpɛntɛ, ɪ ká tɛni tɛ tɔɔ kɛ tɔɔnaya kɔtaya. Isu mɔlɔm mpi pa nuɔutina nim liitili kɔlɔm na titite tɔɔ kiloona tooso.

⁵ Na ɪ liisi sɔlɔm kɛ liitili kɔlɔm na titite kɛ paa ɪwɔyaya ŋka ka kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ, yaa ciikuɔyɔ nyɛŋka tɔɔ.

⁶ Ye pɛ kɛ ɪwaaɔ, ɪle ɪ sɔɔsi mɔlɔm mpi pa nuɔutina nim liitilinaa naale tɔɔ kiloona naatoso.

⁷ Na sɔlɔm kɛ liitilinaa naale, na Tacaalɛ laŋle hɛɛna pɛ sɔɔsɔŋ.

⁸ Ye ɪsu nav kɛ ɪ laki-m kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ, yaa ciikuɔyɔ nyɛŋka, yaa nɔɔ sɔɔ nyɛŋka.

⁹ ɪ tɛni kpɛntɛ tɔɔ kɛ mɔlɔm mpi pa nuɔutina nim liitilinaa tooso, tɔɔ kiloona pɔɔɔlayafɛi naanɔwa.

¹⁰ Na sɔlɔm kɛ liitilinaa tooso, na Tacaalɛ laŋle hɛɛna pɛ sɔɔsɔŋ.

¹¹ Ye ɪ laki nav yaa ɪwaaɔ yaa ɪwɔyaya yaa pinaya kɛ kɔtaya, mɔpɔyɔ ɪ ká la.

¹² Paa tɔla ɪsɛnaya ɪ ká la kɔtaya. ɪ ká tɛni paa nte tɛ tɔɔ kɛ mɔpɔyɔ.

¹³⁻¹⁴ Yaasi ɪnɔyi ɪsɛyɛli nyɛma mɛ ɪ ká tɛŋ na ɪ laki kɔtasɪ sɔɔsɔŋ nyɛnsɪ. Na pɛ kpɛnna mɛ tɛtu taa caɔalaa tɛna. Mpa pa leelaa na mpa pa ta leeli tɔ.

¹⁵⁻¹⁶ Kusɛsutu kɔlɔmtu ntɛyi ɪsɛyɛli nyɛma na caɔalaa ɪ ka tɔki teitei, na pɛ polo mɛ piya piya. Tacaalɛ maa maa faɔasɔyi.

Kakalasi kancaalaya nyɛnsɪ kɔtaya

¹⁷ Mɔpɔyɔ Tacaalɛ tɔma Moisi sɪ:

¹⁸ Telɛsi ɪsɛyɛli nyɛma sɪ, ye waatu wei ɪ tala tɛtu nti tɛ taa ma pukina-mɛ tɔ,

¹⁹ ɪle ɪ kraɔa tɛ tɔɔnaya na ɪ la-m kɔtaya. ɪlɛna pɛcɔ ɪ tɔɔ.

²⁰ ɪlɛna ɪ cosi mɛ kancaalaya somtu taa na ɪ tɔ kakalaya. Na ɪ kraasi-m-kɛ na ɪsɔ, ɪsu pa lakɔyɔ kancaalaya pee wena pa mpa tɔ.

²¹ Na ɪ la-m kɔtaya kɛ pɛ kakalaya kancaalaya nyɛŋka. ɪ ká tɔki kusɛsutu tɛnɛyɛ tam tɔ kɛ.

Isayatu nti tɛ yukɛna yɔlɔ tɔ tɛ kɔtaya

²²⁻²³ Mɔpɔyɔ Moisi tɔma sɪ: Ye kɔyakɔ nakɔli pɛ yukɛna mɛ, yaa mɛ piya piya kɛ waatu nɔɔɔlɔ, ɪlɛna pɔntu yɔki kusɛsutu nti ma telɛsa-mɛ ɪsɛntɔ tɔ tɛ taa natɛli, ɪle ɪ tayanɪ-tɪ na kɔtaya.

²⁴ Ye pɛ kɛ ɪsayatu nti tɛ yukɛna yɔlɔ tɔ na samaa ta nyɪ pɛ tɔm, ɪle ɪ caa latɛɛ na ɪ la-m kɔtaya sɔɔsɔŋ nyɛŋka ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Na ɪ tɛni ka tɔɔ kɛ mɔlɔm, na sɔlɔm, na ɪsayatu husuɔyɔ kɔtaya pɛntɔlɔyɔ.

²⁵ Kɔtɔlɔ ká la ɪsayatu husuɔyɔ kɔtaya kɛ ɪsɛyɛli nyɛma tɛna, na pɛ husɪ mɛ ɪsayatu. Mpi tɔ, pɛ kɛ ɪsayatu nti tɛ yukɛna-mɛ tɔɔ. Na pɛ tɔɔ kɛ ɪ kɔna-m kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Na ɪsayatu husuɔyɔ nyɛŋka.

²⁶ Pɛ husɪ ɪsɛyɛli nyɛma tɛna ɪsayatu kɛ. Na caɔalaa mpa pa wɛ mɛ hɛkɔ tɔ pɛle pa nyɛntu. Mpi tɔ, pɛ kɛ ɪsayatu nti tɛ yukɛna-mɛ tɔɔ.

²⁷ Ye yɔlɔ kɔlɔm kɛ pɛ yukɛnaa na ɪ la ɪsayatu, ɪle pɛnaya kɔlɔmɔyɔ pɛŋ kɛ ɪ ká kɔtɛna.

²⁸ ɪlɛna kɔtɔlɔ la ɪsayatu husuɔyɔ kɔtaya, kɛ wei ɪni pɛ yukɛnaa na ɪ lá ɪsayatu kɛ mpu tɔ. ɪ tɛŋ mpu ɪlɛna ɪ ɪsayatu husɪ.

²⁹ Paa ɪsɛyɛli tɔ yaa caɔalɔ kɛ pɛ yukɛnaa na ɪ pɛntɪ, kusɛsutu kɔlɔmtu tɛnɛ ɪnɔyi ɪ ká tɔki.

³⁰ Ama ye ɪsɛyɛli tɔ yaa caɔalɔ pɛntɛna tɛfaa, ɪsu pa kpiisa-ɪ tɛtu taa.

³¹ ɪ nyuɔyɔ taa kɛ ɪ kpiisuyɔ ká mɛli. Mpi tɔ, ɪ foota Tacaalɛ tɔm, na ɪ wakɛli ɪ kɔtɔtɔ.

Kɔyakɔ kuhɛsuyɔ wakɛlɔyɔ tɔm

³² Mɔpɔyɔ waatu wei ɪsɛyɛli nyɛma tala wɔlaya tɛtu taa, ɪlɛna kɔyakɔ nakɔli pɛ kpɛli pa taa nɔɔɔlɔ na ɪ caaki taasi kɛ kɔyakɔ kuhɛsuyɔ wule.

- 33 Uena pá pona-i Moisi na Aləŋ na samaa təna kin.
 34 Na pá su-i na pá taŋa nti Iso ka heeli-we si pá lana-i tə.
 35 Ntəna Tacaa heeli Moisi si: Pə wee si samaa təna í kú pəntu inəŋi na pəe, ke təsikile waali.
 36 Keleena pá luna-i na pá ku-i na pəe, isu Tacaa ka heeluyu Moisi tə.

Tokonaa səsaa atyusa

- 37 Mpróŋú Tacaa təma Moisi si:
 38 Teləsi lseyeli nyəma si, mə na mə luləŋ nyəma í ká kəəki mə tokonaa səsaa ntompee ke atyusa ké, na i tamsəŋi-yeyə akpaayala kpronkrontu.
 39-40 Ntəŋi í ká nyənəŋi na í təəsəŋi ma kusəsutu təə, na i təkəŋi-ti. Ue i kaa nyuli tuŋ waani waani laav ke mə huwəe w taa. Tənaŋa í ká huləna si í ké ma nyəma.
 41 Maŋale Tacaa mə Iso, ma ləsəna-meŋe Icipiti tetu taa si má wee mə Iso.

16

Kolee nyəma kuluy ke Moisi təə

- 1-2 Mpróŋú Lefii kpekəle tu Kehati luluy tu Isaa pəyalu Kolee tusa Lupəŋ nyəma tooso. Uiyari pəyalaa Tatan, na Apilam, na Pelee pəyalu On na pá səsəna lseyeli nyəma kupaalaa mpa pa həla yaawa na pá kotiyi kotuŋ təŋə ŋmənuyə na nule na naanəwa (250) na pá kuli Moisi təə.
 3 Uena pa kotina Moisi na Aləŋ na pa koo-we si: Wooo, mə nyəntu ná wəpa. Samaa təna ké Tacaa nyəma ké, na í we pa waali. Ue pepe təə ké mə həŋ mə ti si í tē lēlaa?
 4 Moisi nu mpu, uena í hoti i isentəə.
 5 Na í tó Kolee na i waali nyəma si: Cele tanəŋ Tacaa ká hólí mpa pa ké i nyəma tə. Na í yele na i kuləsaa krətəna-i.
 6 Mpu tə, Kolee, nyana nyá waali nyəma í kraŋa cofolona.
 7 I tó pa taa ké mamala na í wə Tacaa ke tulaalu. Ue tu ná wei í ká ləsi si i ké i nyəŋ tə. Ama Lefii piya me mə nyəntu wəpəna.
 8 Mpróŋú Moisi heela Kolee tətə si: Lefii nyəma me í nu yoo.
 9 Isəna Tacaa ləsə-meŋe lseyeli nyəma taa si, í krətəna-i, na í paasəna i təcayale nanəŋ nyəntə, na í səkəna-weŋe Iso tə, pə ta təə me?
 10 Kolee, Tacaa tūna nyana nyá tətəna ke təmlē. Uena mu pəkəŋi si pá səsə-meŋe kətəlaa nyəna.
 11 Ue Tacaa təə ké í kuləŋi, pə taŋa Aləŋ. Ue i ta ke pulu.
 12 Mpróŋú Moisi tilaa si pá yaa Tatan na Apilam. Uena pá kisi pote na pá tə si:
 13 N ləsə-tuyə tetu nti tə taa kupaantu na təŋənaŋa tala yem təhə tə, na n kəna-tuyə wulaya tetu taa. Paa na mpu, pə ta təə-ŋ na n caa si tē nyənəŋi-ŋ tá wulav.
 14 An i kupaantu na təŋənaŋa ta təl cəne. Pécə n ta tala-tuyə paa wei na i tetu, na ləseŋ tawa. Taa nyəni-tuyə yuluma, tu puki.
 15 Mpróŋú pááná huu Moisi taa, na pa təm nti. Uena í heeli Tacaa si: Taa tasa pa kətasi ke muyə. Ma ta ŋmakələta pa taa nəŋəlu. Pəyele ma ta mta pa taa nəŋəlu kraŋaŋa.

Kolee na i waali nyəma pa saləka

- 16 Mpróŋú Moisi təma Kolee si: Cele tanəŋ, nyana nyá waali nyəma i kəə Tacaa isentaa, na Aləŋ tətə.
 17 Uena í na pa ŋmənuyə na nule na naanəwa (250) pá kraŋa cofolona, na pá wə Tacaa ke tulaalu.
 18 Kolee na i nyəma pá tēŋ mpu, uena pá tuusi na pá səŋ Iso cokəle nənəŋə. Na Moisi na Aləŋ pəle pá polo tətə.
 19 Ntəna Kolee səsə lseyeli samaa tənəŋa i təə ké Iso cokəle nənəŋə.

- Μρύγύ Tacaa teeli ná pa tɔɔ.
²⁰ Uena Iso tɔ Moisi na Alɔɔ si:
²¹ I hatɔlɔna-we, ma caa-weye kpiisuyu ke tɔm kulɔm tɔɔ kɛ.
²² Tɔnayaɛ Moisi na Alɔɔ pa hota pa nɔɔsi tɔɔ kɛ kɔakɔaa. Na pá má kapuka si: Hai, yɔlaa tɔna ɔmalɔ Iso. Kulɔm wakɔlaa, uena ń mɔɔi samaa tɔna na pááná na?
²³ Ntɛna Tacaa cɔ Moisi si:
²⁴ Heeli samaa na pá hatɔlɔna Kolee na Tatan na Apilam pa tɔcayale.
²⁵ Μρύγύ Moisi pola Tatan na Apilam pa cɔɔ. Na Iseyeli nyɔɔy nyɔ́ma ke i waali.
²⁶ Na í heeli samaa si: I hatɔlɔna asayaa mɔe pa coka. Ye wei í tokina pa pulɔpu pa isayatu ká ku-i.
²⁷ Ntɛna samaa hatɔlɔna Kolee pa coka. Waatu inɔ Tatan na Apilam pa alaa, na pa lulɔy nyɔ́ma lelaa paa tɛma luu, na pá sɔɔ pa nɔnɔɔsi.
²⁸ Mɔɔyɔle Moisi tɔma si: I ká cekɔna teu si maa laki pulɔ na ma mayamaya ma tɔɔ. Ama Tacaa tilina-m.
²⁹ Ye yɔlaa pane pa sɔpa pa mayamaya pa sɔm, ile pɔ taya Tacaa tilina-m.
³⁰ Ama ye i lapa piti tɔmle na tetu haa nɔɔɔ, na tɔ li pá na pa nyɔm tɔna, na pá tii atɔtɔle taa na pa ise, ile pɔleyele í ká tɔna si pa wɔɔa Iso.
³¹ Moisi nɔɔɔ ta tu tiita ateye, na tetu faya yem ke pa nɔɔhe tɛɛ.
³² Na tɔ li pá na pa alaa, na pa piya. Na Kolee waali nyɔ́ma na pa nyɔm tɔna.
³³ Na pá tii atɔtɔle taa. Iseyeli nyɔ́ma ta tasa-weye nav.
³⁴ Lelaa mpa pa kɔtɔna-we tɔ, pa nu pa kakiisasi uena pa se. Mpi tɔ, pa nyanaya si tetu í taa kɔɔ na tɔ li mɔe tɔtɔ.
³⁵ Μρύγύ Iso tisa kɔkɔ na ká nyaya yɔlaa ɔmɔnyɔ na nule na naanɔwa (250) wei i lakaya tulaalu kɔtaya tɔ.

17

Kolee waali nyɔ́ma cofolona

- ¹ Μρύγύ Tacaa tɔma Moisi si:
² Telɔsi Alɔɔ pɔyalɔ kɔtulɔ Ulasaa si, lɔsi cofolona ke kɔkɔ taa na ń yasɔ mamala. Pa kɛ ma nyɔm kɛ.
³ Cofolona mɔe pa kɛ Iso nyɔ́ma kɛ. Mpi tɔ, pa tɛma-m-weye kɔtaya lapɔnav. Ama mpa pa ti-we tɔ pa sɔpa pa isayatu tɔɔ. Pɔ tɔ tɔ, pɔ weɛ si pá heɛ-we na pá waasi kɔtaya tɔlate tɔɔ. Uena pá pɔsi Iseyeli nyɔ́ma ke pulɔ kuyusum.
⁴ Μρύγύ kɔtulɔ Ulasaa kɔaya yɔlaa mpa kɔkɔ nyaya mpu tɔ, pa nyɔɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ cofolona. Na í lu-we na í waasi kɔtaya tɔlate.
⁵ Mpu pɔ hulɔɔna Iseyeli nyɔ́ma si, Alɔɔ lulɔyɔ nyɔ́ma paasi kɔai tu nɔɔɔɔ i feina mpaav si í tasa Tacaa ke tulaalu wɔpu. Ye wei í lapa mpu, sɔm mpi Kolee na i waali nyɔ́ma pa sɔpa tɔ, mpi pu kɔna-i. Isu Tacaa ka kɔaalɔy Alɔɔ na Moisi nɔɔɔ tɔ.

Yɔlaa cayanav ke Moisi na Alɔɔ

- ⁶ Tɔv fema uena Iseyeli nyɔ́ma tɔna naali Alɔɔ na Moisi ke cayanav si: I kɔwa Tacaa yɔlaa.
⁷ Μρύγύ samaa kotina Moisi na Alɔɔ. Saa wei pa nyɔ́na Iso cokɔle tɔɔ, uena pá ná nyɔ́si nyala timpi Tacaa teeli naaki tɔ.
⁸ Uena Moisi na Alɔɔ pá polo tɔ isentaa.
⁹ Uena Tacaa tɔ Moisi si:
¹⁰ Hatɔlɔna yɔlaa mɔe, na má kpiisi-weye tɔm kulɔm. Tɔnaya Moisi na Alɔɔ pa hota pa isentɔɔ.

¹¹ Na Moisi tō i taalv si: Polo tēcav na ḥ kraγa nyá cofolo na ḥ hee kōtaγa tēlate tōō kōkō. Tū tulaalv kē pē tōō, na ḥ la samaa ke isayatu husuyv kōtaγa. Mpi tō, Tacaα mu pāáná kē halī i tema ninj tuyv.

¹² Mprōγú Alōη kraγa cofolo, isu Moisi heeluyv-i tō. Uena í cōō samaa taa, na í ná si pa tōηna sēpv. Uena í wō tulaalv, na í la-wēγe isayatu husuyv kōtaγa.

¹³ Mprōγú i sōηa mpa pa tema sēpv tō, na ise nyóma pa hēkv taa. Uena sēm hēe.

¹⁴ Kolee waali nyóma mpa pa sēpa lōη tō pa paasi yēlaa iyisi naanōwa na liyiti na nasētoso na nunōwa (14.700) sēpēna tōtō.

¹⁵ Ntēna Alōη mēli Moisi kinj ke Isō cokōle nōnōγō ke saa wei sēm hēewa tō.

Alōη kprátōγú

¹⁶ Mprōγú Tacaα tōma Moisi si:

¹⁷ Heeli Iseyeli kpeka nyōōη nyóma si paa wei í kōna kprátōγú. Pē krentēγi kpatēη naanōwa na naale kēle. Uena í ηmaa paa mpa pa kpekōle hēte ke pa nyēηkv tōō.

¹⁸ Ama Alōη hēte ke í ká ηmaa Lefii nyóma nyēηkv tōō. Uena paa kpekōle tu wei í wēēna i nyēηkv.

¹⁹ Uena Tacaα si: Moisi su kpatēη inēγi Isō cokōle taa kē atakaa kinj, ke timpi má na-me tē suliyi tō.

²⁰ Na má lēsa wei, ílé i kprátōγú neγetēγōna nté. Uena má su tēnaγa ke kontēnav mpi Iseyeli nyóma kontēγōna-me tō.

²¹ Mpuγvle Moisi telēsa Iseyeli nyóma ke tōm nti. Na kpeka nyōōη nyóma kōna- i pa kpatēη na Alōη nyēηkv ka wē hēkv taa. Uena pē lu kpatēη naanōwa na naale.

²² Uena Moisi su kpatēη inēγi Isō cokōle taa kē atakaa isēntaa.

²³ Tēv fema, na Moisi svv tē taa, íle i mayana Lefii kpekōle tu Alōη kprátōγú neγetaa kēle. Na kú tō hētū. Halēna kú lōli pēe na á puwa.

²⁴ Mprōγú Moisi kuu kpatēη tēna, na í pona Iseyeli nyóma na paa wei í na. Uena paa nyuyv tu wei í kraγa i nyēηkv.

²⁵ Ntēna Tacaα tasa Moisi ke heeluyv si: Polo ḥ su Alōη kprátōγú ke atakaa kinj, na pē tōōsi Iseyeli nyóma ke pa kaanutv. Uena pa kontōγv su tēnaγa. Ue pa kaa tasa sēm.

²⁶ Mprōγú Moisi lapa teitei kē mpv.

Lefii nyóma na kōtēlaa pa kōlapāle

²⁷ Mprōγú Iseyeli nyóma tōma Moisi si: Nyōni isōna ta tēna tē sēki na tē tēη tō.

²⁸ Tá taa wei í kprētēna Isō tēcayale, ílé i si. Tá tēna tu sēna nté?

18

¹ Mprōγú Tacaα tōma Alōη si: Ye nyana nyá lōlvōγv nyóma na nyá tēētōnaa Lefii nyóma lēlaa, í wakōla Isō cokōle taa tēmle na mē kōtōγv nyōntē, mē nyōōη taa kē pu tē.

² Waatv wei í svvki tē taa kē tēmle, uena í yaa mē tēētōnaa Lefii nyóma na pá wēe mē waali nyóma, na pá sēηna-me.

³ Paa la pē tēna mpi n ká kēesi-wēγe cokōle paasēnav tōm taa tō. Ama pē fēi si pá tokina Isō pulvpu yaa kōtaγa tēlate. Pē taa kōō na mpe yaa mē taa nōγōlv si.

⁴ Pa tike paa sēηna-mēγe Isō cokōle tēmle taa. Cayalv nōγōlv i kaa kprētēna.

⁵ Uena mu paasēna tē na kōtaγa tēlate. Ue ma pāáná kaa tasa huuv ke Iseyeli nyóma tōō.

⁶ Ma lēsa mē taa kē mē tēētōnaa Lefii nyóma. Uena ma tayāni-mēγe wēγe hav si, pá la tēmle ke Isō cokōle taa.

7 Ama Alɔŋ, nyana nyá lɔlɔyɔ nyóma mu la mə kɔtɔyɔ tɔmlɛ kɛ katɛ taa katɛ tɔcaɣalɛ taa, kɛ pɔɔyɔ kukayaw waali. Ḿa haakəna-meyɛ lonte nté. Ye yulɔ kɛ yem kɔrɛtəna təna, ɪsu pa ku-ɪ.

Kɔtɔlaa tɔtɔyɔlɛ

8 Ḿpɔ́yɔ́ Tacaɔ tɔma Alɔŋ sɪ: Nyana nyá lɔlɔyɔ nyóma í tənna kɔtasɪ nsi lɛyɛli nyóma hulaa sɪ sɪ kɛ ma nyənsɪ tɔyɔ tam tɔɔ.

9 Katɛ taa katɛ nyəm mpi pa ta nyayasi kəkɔ, na pu pəsɪ mə nyəm kɛ lɛyɛli nyóma kucɔɔ, na pa kuhav, na pa ɪɣayatu husuyɔ kɔtaya, na pa tasəkəle tayanuyɔ nyəŋka təna ŋka paa la-m tɔyɔlɔ. Wontu katɛ nyəntu ntɪ tɔ pəsəyɪ mə na mə piya mə nyəm kɛ.

10 Ilɛ mə taa apalaa nyóma tike ká tɔyɔna kɔtaya tɔyɔnaya ŋkɛyɛ lɔɔ lonte taa.

11-13 Na pɔ́ sɔɔsəna kucɔɔŋ wei lɛyɛli nyóma payala-m, na ṕ kraasi-m na ɪsɔ na ṕ ha-m tɔ. Paa nim kɔpam, paa sulɔm kɔpam, paa tɔyɔnaya pɛɛ kɔpana nna a kɛ tetu kɔlɔlɔm kancaalaya nyəm tɔ. Nyana nyá piya piya mə nyəm nté tam tɔɔ. Na mə taa apalaa, na alaa mpa pa wɛ tənəŋ tɔ, pa pəsəyɪ na ṕ tɔyɔ.

14 Na pə təna mpi pə kɛ ma nyəm tɔ, pə tayənəyɪ mə nyəm kɛ pəsuyɔ tɔtɔyɔ.

15 Yəlaa na tɔla kancaalaya apalɔpiya nsi pa ha-m tɔ sɪ pəsə ma nyənsɪ kɛ. Ilɛ í ká tayani yarɔ kɛ yəlaa nyənsɪ na tɔla nna a ta mɔna kɔtaya tɔ a nyənsɪ.

16 Apalɔpəyaya ŋka ka wɛna ɪsɔtu kɔlɔm tɔ, ka liyitee ká wɛɛ nyəyətɔ kakpasɪ kɛ na pɔ́ kɛsəna ɪsəna pa mayasuyɔ lɔɔ cəkəle taa tɔ.

17 Pə fɛi sɪ, í tayani yarɔ kɛ nav yaa heu yaa pəŋ kancaalaya apalɔpəyaya. Tɔla anɪ a kɛ ma nyəm kɛ tɔsiyisiyɪ. I ká ŋmusɪ a caləm kɛ kɔtaya tɔlate tɔɔ kɛ. Na í wɔ nim cɔlɔ nim cɔlɔyɔ kəkɔ. Na ma lanjɛ hɛɛna pə sɔɔsɔŋ.

18 Ilɛna a nantu pəsɪ mə nyəntu. Teitei ɪsu pa lakuyɔ ciikuɔyɔ kɔtaya, na ṕ huləyɪ-m lanjɛ na yule ntɔyɔŋ nyəntɛ, na hɔyɔlɔŋ təna ɪsu lɛyɛli nyóma laki tɔ.

19 Pə təna mpi lɛyɛli nyóma huləyɪ-m na hɔyɔlɔŋ təna sɪ kucɔɔ nənŋ nyəŋku tɔ. Ku pəsə nyana nyá pəyalaa na nyá pɛɛlaa mə nyəŋku kɛ. Pə kɛ tam tɔɔ nyəntu kɛ mə na mə lɔlɔyɔ nyóma kɛ, tɔ fɛi layasuyɔ.

20 Ḿpɔ́yɔ́ Tacaɔ tasa Alɔŋ kɛ heeluyɔ tɔtɔ sɪ: N kaa hiki tetu ɪsu lɛyɛli nyóma lɛlaa. Ama mayalɛ nyá taalɛ na nyá wɛnav.

Lɛfii nyóma nyəm

21 Hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlɔmuyɔ ŋku lɛyɛli nyóma kəŋna Tacaɔ tɔyɔ maa cɛla Lɛfii nyóma mpa pa lapa lɔɔ cəkəle taa kɛ tɔmlɛ tɔ.

22 Samaa kaa kɔrɛtəna cəkəle. Pɔ́ taa kɔɔ na ṕ pəntɪ na ṕ sɪ.

23 Lɛfii nyóma tike ka lakəna cəkəle taa tɔmlɛ. Ye pa pəntaa pɔ́ wɛɛ pa nyɔɔŋ taa. Pa kaa wɛɛna tetu ɪsu kɔpɛka lɛnna. I tɔki kusəsutu tənɛyɛ tam tɔɔ.

24 Ama maa cɛla-meyɛ hatəmutu hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlɔmuyɔ, ŋku lɛyɛli nyóma lapa-m kɔtaya na ṕ kraasi-m na ɪsɔ tɔ. Pə tɔɔ kɛ ma heela-mɛ sɪ, í kaa hiki tetu ɪsu kɔpɛka lɛnna.

25 Ḿpɔ́yɔ́ Tacaɔ tɔma Moisi sɪ:

26 Tɛlɔsɪ Lɛfii nyóma sɪ, ye lɛyɛli nyóma kəna-meyɛ pa hatəmutu hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlɔmuyɔ ŋku ma ha-wɛ tɔ, ilɛ mu ləsɪ pə taa kɛ hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlɔmuyɔ tɔtɔ na í cɛɛ-m.

27 Na pɔ́ wɛɛ ɪsu mə tɛɛtɔnaa ləsuyɔ pa hatəmutu na pa lɛsɛŋnaa tɔɔ tɔ.

28 Tənaya mə hikiyina mə kuhav na í kəna-m na í cɛɛyɪ Alɔŋ-wɛ.

29 Kucɔɔŋ wei ɪ təna í hikiyɪ tɔ, ɪ taa kɛ í ká ləsɪ tɔpante na í cɛɛ-m.

30 Ye í tɛma ləsuyɔ kɛ ma nyəm, ilɛ í su mə təyɪ kɔkaasəm. ɪsu mə tɛɛtɔnaa kaasuyɔ pa təyɪ hatəmutu na lɛsɛŋnaa tɔ.

31 Tɔmlɛ nte ɪ laki cəkəle taa tɔ tɔ kufɛlɔyɔ nté. Ilɛ paa timpɪyɪ mə nəkəa mənə mə tɛɛsɪ nyóma í pəsəyɪ na í tɔyɔ pə tɔyɔnaya.

³² Ye í tá læsi-m tɔpante, ðena pɔ́cɔ́ í tɔyɔ kukaasəm, í pilisa lseyeli nyɔ́ma kɔ́taya ké. Mə tɔm ká si na pɔ́ pona-meɣe sɔm taa.

19

Nav kusɛɛm kɔ́taya tɔ́lɔma

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Tacaa tɔma Moisi na Alɔ́ɔ si:

² Í teləsi samaa ke kusəsutu tənɛ si, í caa nav kusɛɛm wei í tiili tá caami, pɔ́cɔ́ pa ta tɔta-í kɔ́pátɔ́yɔ́ kɔ́halɔyɔ tɔ.

³ Na í cɛla kɔ́tulɔ ɩlasaa, na ílé í luna-í tɛsikile waali na pá lenti-í ma isentaa.

⁴ ɩlena kɔ́tulɔ lii caləm taa ké mpɔ́le ke tɔm naatosompɔ́ɔ́lɔyɔ́ na í ɩmusəɣəna cokəle nɔ́nɔ́yɔ.

⁵ Na pá wɔ́ nav tənaya kɔ́tulɔ isentaa. Pə kɔ́pɔ́yɔ́ kɔ́ɩle, na nantu, na caləm, na pə taa lotu tɔ.

⁶ Na kɔ́tulɔ kɔ́pɔ́yɔ́ tɔyɔ ɩku pa yaa si sɛtɔ́li tɔ ku taasi, na tɔyɔ ɩku pa yaa si hisɔ́pɔ tɔ ku piliɩa, na heɩɩ hɔntu nti pa lii akɔ́pɔ́yɔ́ tɔ, na í pɛti timpí nav tɔɩa nyayav ke mpɔ́ tɔ.

⁷ Pə waali ðena, í cɔ́tɔ́ ɩ wontu na í sɔ́ lɔm na pɔ́cɔ́́ í sɔ́ tɛsikile taa. Na í wɛɛ asilima taa, haləna taanaya.

⁸ Nav wɔ́tɔ́ ká cɔ́tɔ́ ɩ wontu na í sɔ́ lɔm na í cɔ́yɔ́ asilima taa tɔtɔ, haləna taanaya.

⁹ ɩlena yɔ́lɔ wei í fɛi asilima taa tɔ, í kuu nav tɔ́lɔma na í pona lonte kɔ́pante taa ké tɛsikile waali. Na í su-yɛ na pá lá asilima keelɔyɔ́ kɔ́taya lɔm. Kɔ́taya ɩke ka wɛ ɩsu ɩsayatu husɔyɔ́ nyəɩka ké.

¹⁰ Pə wɛɛ si tɔ́lɔma kuulu í cɔ́tɔ́ ɩ wontu tɔ́tɔ́yɔ. ɩlena í wɛɛ asilima taa, haləna taanaya. lseyeli nyɔ́ma na cɔ́yɔ́lɔ́ paa təkəna kɔ́taya kanɛɣe tam tɔɔ.

Asilima keelɔyɔ́ kɔ́taya lɔm lapənav

¹¹ Ye wei í tokina sɔ́tɔ, ɩ ká cɔ́yɔ́ asilima taa ké. Haləna kɔ́yaku na ku ɩsikile.

¹² ɩlena í ɩmusi ɩ tɔ́yɔ́ asilima keelɔyɔ́ kɔ́taya lɔm mpɔ́yɔ́ kɔ́yaku tooso nyəɩku, na naatosompɔ́ɔ́lɔyɔ́ nyəɩku. ɩlena í wɛɛ tənani. Ye ɩ ta la mpɔ́, ɩ wɛ asilima taa ké.

¹³ Pəyɛle ɩ pilisa Tacaa tɔ́yɔ́yɔ́ ké. Na ɩ asilima wɛ tam ké ɩ ta ɩmusi ɩ tɔ́yɔ́ kɔ́taya lɔm tɔ pə tɔɔ.

¹⁴ Ye yɔ́lɔ sɔ́pa kutuluɣu taa, na nɔ́yɔ́lɔ sɔ́ ɩ kin. Yaa pɔ́ntɔ ka tu wɛ tənɔ. ɩ pɛsa asilima tɔ ké haləna kɔ́yaku na ku ɩsikile.

¹⁵ Paa fulaya, yaa pɔ́lɔpɔ́ wɛ tənɔ na pɔ́ tá pá teu. Pə taa nyəm pilisaa tɔ́tɔ́yɔ.

¹⁶ Ye pa ku yɔ́lɔ, yaa ɩ sɔ́pa ɩ sɔ́m ke nyutu taa. ɩlena nɔ́yɔ́lɔ tokina paa ɩ mɔ́wa yaa ɩ pəlaav. Pɔ́ntɔ pɛsa asilima tɔ ké, haləna kɔ́yaku na ku ɩsikile.

¹⁷ Ye pa caaki asilima tɔ ke nyaalɔyɔ́, nav ɩni ɩ tɔ́lɔma ke pa cosiyi. Na pá tɔ́ pɔ́lɔpɔ́ taa na pá pəli lɔm kɔ́pam.

¹⁸ ɩlena wei ɩ fɛi asilima tɔ, ɩ caa tɔyɔ́ ɩku pa yaa si hisɔ́pɔ tɔ ku piliɩa na í lii lɔm mpi pə taa. Na í ɩmusi cokəle nte tɔ taa yɔ́lɔ sɔ́pa mpɔ́ tɔ. Na pɔ́ kɔ́pɛnna tɔ yəlaa, na pə wontu, na wei ɩ tokina sɔ́tɔ, yaa ɩ mɔ́wa, yaa ɩ pəlaav tɔ.

¹⁹ Kɔ́yaku tooso nyəɩku, na naatosompɔ́ɔ́lɔyɔ́ nyəɩku ke paa lapɩ-ɩ mpɔ́. Pə waali ðena, í cɔ́tɔ́ ɩ wontu na í sɔ́ lɔm. Taanaya ntɛ ɩ asilima tɛɩ.

²⁰ Ye asilima tɔ ta la mpɔ́, paa læsi-ɩ lseyeli kɔ́pɛkəle taa. Mpi tɔ, ɩ pilisa Tacaa cokəle ké. Pɔ́cɔ́́ ɩ pɛsa asilima tɔ.

²¹ lseyeli nyɔ́ma ká tɔ́ki kɔ́taya kanɛɣe tam tɔɔ ké. Ye wei ɩ ɩmusa kɔ́taya lɔm, pə wɛɛ si í cɔ́tɔ́ ɩ wontu ké. Na wei ílé í tokina-wɩ, í wɛɛki asilima taa ké haləna taanaya.

²² Ye asilima tɔ í tokina mpi, ɩ pilisa-wəyɩ. Na wei ílé í tu tokina asilima tɔ, pɔ́ntɔ pɛsa asilima tɔ ké, haləna taanaya.

20

Melipa lɔm tɔm
(Luw 17:1-7)

¹ Ḿpɔ́gú Iseyeli nyáma tala Siŋ wɔlaya tetu taa ké isɔtu kancaalaya nyəŋ taa, na pá siki Kateesi. Tənaɣa Maləyam səpa na pá pimi-i.

² Waatu wei samaa laŋa lɔm, ilena pá kotina Moisi na Aləŋ

³ na pá kuuki Moisi nəɣɔ si: Ye Iso ka kɔpenta ta na ta tɛtɔnaa ke kyɔ, pu kəla teu.

⁴ Pepe tɔɔ ké i kəna Iso yəlaa taɣa wɔlaya tetu tənɛ tə taa cənɛ si, tá na tá kaləkəŋ tə si?

⁵ I tu ləsa-tuyɔ Icipiti, na í kəna-tuyɔ lonɛ isayalɛ tənɛ tə taa suwe? Pə fɛi haləm, pəcɔ yɔlu kaa hiki tuŋ kɔlɔləŋ, isu fikinaa yaa lɛsɛŋnaa, yaa tuyɔ nakuli. Anɪ lɔm konyənyəɔm maɣamaɣa ná tu fɛi kəla.

⁶ Ḿpɔ́gú Moisi na Aləŋ pa hatələna samaa, na pá polo Iso cokəle nənəɣɔ. Na pá hoti pa isentəɔ ke atɛ, na Iso teu na pa tɔɔ.

⁷ Ilena Tacaa tɔ Moisi si:

⁸ Kɔpaɣa nyá kɔpátúgú, na nyana Aləŋ í koti samaa. Ilena n yəɣətəna kukɔpamuyɔ kɔnɛɣɛ pa isentaa, na lɔm lu na Iseyeli nyáma na pa kaləkəŋ pá nyəɔ.

⁹ Ntɛna Moisi polo na í kɔpaɣa i kɔpátúgú isu Tacaa yəɣətuyɔ tɔ.

¹⁰ Na í na Aləŋ pá koti samaa ke kukɔpamuyɔ ŋku Iso hɔlaa tɔ ku kiŋ, na pá tɔ si: Yəlaa tɔɔ kullaa mɛ, í tu ŋkɔraŋ. Tu pəsi na tɔ ləsi kukɔpamuyɔ taa ké lɔm na?

¹¹ Ilena Moisi kusi kɔpátúgú na í ma kukɔpamuyɔ ke tɔm naale na lɔm kpe səsəm. Na pa na pa kaləkəŋ pá nyəɔ na pá nyəɣəsi.

¹² Tənaɣalɛ Tacaa kaləna Moisi na Aləŋ si: Timpi í tá tɛ-m na mə taa, na í fayasi-m na ma mpaa ke Iseyeli nyáma taa tɔ, i kaa sɔsi samaa inɛɣɛ tetu nti ma haa-mɛ tɔ tə taa.

¹³ Yaasi inɛ i kəna nɛɣɛ Melipa lɔm tɔm. Yoou ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa. Mpi tɔ, Iseyeli nyáma ka pɛɛka Tacaa na yoou ké. Ilena í fayasi i ti na i mpaa ke pa taa.

Itəm nyáma tanɔyɔ ke Iseyeli nyáma

¹⁴ Ḿpɔ́gú Moisi kusa tillaa ke Kateesi, na í tili-wɛɣɛ Itəm wulav kiŋ. Si pá heeli-i si: N nyəmə wahalanaa mpa nyá kəɣəpiya Iseyeli nyáma tá tə təɣaa tɔ.

¹⁵ Ta cəsənaa ka poləna Icipiti na pá leeli təna. Na pɛlɛ pá tu-wɛɣɛ wahala.

¹⁶ Ilena tə wiina Tacaa si í waasi-tu. Ilena Iso tili isətaa tillu na í ləsi-tuyɔ təna. Saŋa tə tala nyá tetu tɔŋa tɔɔ kele Kateesi.

¹⁷ Ilɛ ha-tuyɔ mpaav na tɔ fayana nyá tetu taa. Tə kaa heli nyá haləm yaa nyá lɛsɛŋnaa taa. Pəcɔ tə kaa nyəɔ nyá ləkənaa lɔm. Tu siɣisi hapələ ke ḿpɔ́gú, haləna tɔ tɛsi nyá tetu.

¹⁸ Ntɛna Itəm wulav si: Ye í sɔv ma tetu taa, maa lu mə yoonav.

¹⁹ Ḿpɔ́gú Iseyeli nyáma tasaa si: Hai, hapələ ke tu təŋ. Ye tá yaa tá kaləkəŋ luyɔ wɛ lɔm, tu ya-wəɣi. Mpaav tike ke tə wiikina-ŋ si n ha-tu na tɔ fayana nyá tetu taa.

²⁰ Ama Itəm wulav ta tisi.

Haləna yoolaa tuutuuma lu Iseyeli nyáma tɔɔ, na pa yoou wontu səsəntu.

²¹ Ilena Itəm nyəma kisina Iseyeli nyəma si pá taa fayana pa tɛ. Ilena pɛlɛ pá kɛɛna həɣəlɔyɔ lɛŋku.

Aləŋ səm

²² Ḿpɔ́gú Iseyeli nyáma kula pa təna na pá polo Hoo puyɔ luyɔ,

²³ ke Itəm tetu tɔŋa tɔɔ. Tənaɣa Tacaa heela Aləŋ na i neu si:

²⁴ Aləŋ nyá səm wusaa. N kaa tala tetu nti ma haaku Iseyeli nyáma tɔ tə taa. Mpi tɔ, n ta nuna-m Melipa lɔm cəla.

²⁵ Uena í tó Moisi sí: Kpaxa Aləŋ na í pəyalu Ulasaa na ń kpaana-weyə Hoə puɣu tɔɔ.

²⁶ N ká wəɣasi Aləŋ kətuɣu wontu na ń suu-təɣi í pəyalu Ulasaa. Tənaɣa Aləŋ ká sí.

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi lapa isu Tacaa yəɣətuyu tɔ. Uena pá təŋ təmaɣa pa tooso na pá kpá puɣu ŋku ku tɔɔ ké Iseyeli nyəma təna isentaa.

²⁸ Uena Moisi wəɣasi Aləŋ wontu, na í suu-təɣi í pəyalu. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Aləŋ səpa, na Moisi na Ulasaa pá məli tiuu.

²⁹ Iseyeli nyəma nuwa sí Aləŋ səpa, uena pá caya í ləyaya ke kuyeyə hiu na naanwa.

21

Iseyeli nyəma kəluɣu ke Kanaaŋ nyəma

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Kanaaŋ nyəma awulaa taa ləlu, wei í we Alati ke ilim mpətəŋ tɔɔ tɔ, í nuwa sí Iseyeli nyəma təŋa kənte na Atalim mpaav. Uena pá tii pa tɔɔ na pá kpá pa taa ləlaa ke saləka nyəma.

² Ntəna Iseyeli nyəma sí Tacaa ke nəəsi sí: Ye n tu-weyə ta niŋ taa, tu kpiisi pa acaləe tənəŋnaŋ.

³ Uena Tacaa mu pa kəsələmɔtu, na pá kpiisi pa acaləe aní a təna. Uena pá ha həɣəluyu ŋkuyu həte sí Hooma. Ncaale ke pa yaa mpɔ na pa te taa.

Tumaasayaa təm

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli nyəma kula Hoə puɣu, na pá kpaxana səsəncəasi tənku həɣəluyu mpaav sí pa cələɣi Itəm tetu. Ama pa kpisa kantəluyu ke mpaav taa.

⁵ Uena pá niki Isə na Moisi ke kuntənav sí pepe tɔɔ ké pələ pa ləsa-weyə Icipiti taa sí, pá sí wulaya tetu taa? Təŋənaɣa yaa lum fəi, pəyele wahala kutəɣu Manna ná lu-weyə səŋ.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tuwa Iseyeli nyəma ke tumaasayaa, na pə nyasa pa paɣale na pá sí.

⁷ Tənaɣale yəlaa ləlaa polaa na pá tɔ Moisi sí: Tə pəntəna nyana Tacaa ke timpi tə kuntəna-me tɔ. Mpɔ tɔ, wiina-í na í hatələna-tuyu tumaasayaa mpe. Uena Moisi naa suu-weyə sələmənav.

⁸ Ntəna Tacaa sí: Í lu tım ləesuyu ke nyəɣəluyu kəsəemuyu, na í siki kpátuyú kutayəluyu nyuyu taa. Ye pə nyasa wei na í kusi isə na í nyəni-ku, pu waa-í.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi lapa isu Tacaa yəɣətuyu tɔ. Na pə nyasa wei na í nyəna-ku pə waa-í.

Isəna pa təma tə haləna Pisika puɣu

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli nyəma tu mpaav haləna Opoti.

¹¹ Pa kula təna, uena pá polo Ye-Apalim ke Mowapu ilim təlule tɔɔ wulaya tetu taa.

¹² Pa lu tənaya na pá polo Seleti ləəu nəɣɔ.

¹³ Pa kula tənaya na pá polo Aləŋəŋ pəɣə ŋka ka nyuyu we Amoni nyəma te, na ká faki wulaya tetu həɣəluyu, na pəcó ká takí Mowapu nyəma na Amolii nyəma pa təŋa tɔ.

¹⁴ Pə tɔɔ ké pa yəɣəta Tacaa yooú takəlaya taa sí: Faheri ke Sufa tetu taa, na Aləŋəŋ ləəŋ

¹⁵ na ləəŋ wei í we Aləŋəŋ həɣəluyu tɔɔ ké Mowapu təŋa tɔɔ tɔ.

¹⁶ Pa lu tənaya uena pá polo Ləkə cələɣə timpi Tacaa təma Moisi sí: Kpəyeli samaa, na má ha-weyə ləm tɔ.

¹⁷ Waatu inəɣi Iseyeli nyəma mapa kawəyaya sí:

Ləkə ləm í luna kawilitasi.

¹⁸ Awulaa na kasayampiya hulina-í na pa kawulaya kpatəŋ.

Pa lu wulaya tetu taa, ilena pá tala Matana.

¹⁹ Pa lu tēna na pá polo Nahaliyeli, tēna waali ké Pamoti.

²⁰ Pa lu tēna, ilena pá polo Mowapu tetu tetekele ke

Pisika pyu nyu taa na wulaya tetu tō.

Iseyeli kaluyu ke Sihon na Oki

²¹ Mpyú Iseyeli nyéma tilaa na pá heeli Amolii nyéma wulav Sihon si:

²² Yele na tē fayana nyá tetu taa. Harəle ke tu siyisi, haləna tē tēsi nyá tetu. Tē kaa heli haləm yaa lesēnnaa taa, yaa tē nyō ləm.

²³ Ama Sihon ta tisi. Mpyú í kuu i yoolaa tēna, na í katí Iseyeli nyéma ke Yahasi wulaya tetu taa.

²⁴ Mpyú Iseyeli nyéma yoonaa-i. Na pá leeki i tetu tēnaya pə kraγav Alənəη na pətee tō, na Yarəki na isətaa tō, ké Amoni nyéma tonja kolunja na ilim təlule tō.

²⁵ Na pá leeki Həsəpəη icate, na pə cəlo nyəna səkpəna na pá caya.

²⁶ Həsəpəη tēnaya Amolii nyéma wulav Sihon ka wē. I ka yoonaa Mowapu wulav kupəη ké, na í leeki i tetu tēna. Haləna pə yoosina Alənəη.

²⁷ Halí yonyoolaa tu-te na yontu si:

I kō Həsəpəη na í ηmá Sihon icate na tē kolunja.

²⁸ Kəkə yawa Həsəpəη.

Ka tula Sihon icate taa.

Ka nyaya Aa ke Mowapu tetu taa.

Ka kreenna Alənəη isətaa səsaa.

²⁹ Mowapu, nyá təm wē wayo.

Tuyu Keməsi laalaa mē, mə lepa.

Mə pəyalaa sewa, na Amolii wulav Sihon

náa kra mə alaa ke yomle.

³⁰ Tē tōwa Amolii nyéma ke nyəmá.

Tē wakəla Həsəpəη tetu tēna, haləna Tipəη.

Haləna pé polo Nofa na Metəpa tō, tē kpiisa pa tēnaya.

³¹ Mpyú Iseyeli nyéma tōγo Amolii nyéma tetu.

³² Na Moisi kusi fenlaa na pá cō Yasē icate. Yoolaa leeka-te na tē acalē səkpəna. Pa tōγona Amolii nyéma.

³³ Pə waali ké pa layasa mpaav na pá mēηna Pasaη tō. Mpyú tēna wulav Oki ná ləsa i yoolaa tēna na pá polo Iseyeli nyéma yoonav ke Itəlei.

³⁴ Mpyú Tacaa heela Moisi si: Taa nyana-i. Maa tu í na i yoolaa na i tetu tēnaya nyá niη taa, na í lana-i isu n lapəna Amolii nyéma wulav Sihon wei i ka wē Həsəpəη tō.

³⁵ Na Iseyeli nyéma kv Oki na i pəyalaa, na i yoolaa tēna. I ta yele paa kuləm na i weesuγu. Ilena pá leeki tetu.

ISEYELI NYÉMA KE MOWAPU TETU TETEKELE TAA

22

Tuv Palaam na wulav Palaki pa təm

¹ Mpyú Iseyeli nyéma teeewa na pá siki Yaataní kutəsuγu tō ké Mowapu tetekele taa ké Yeliko isəntaa.

²⁻⁴ Tēnaya Sipō pəyalv Palaki wei i təkaya kawulaya ke Mowapu ke waatu inu tō, i nuwa isəna Iseyeli nyéma lapa Amolii nyéma tō. Ilena səγəntv kra í na i samaa na pá seliγi si, Iseyeli nyéma kəla paγalē. Mpyule Mowapu nyéma tōma Matiyāη nyéma kupəyalaa si: Iseyeli nyéma caa pə tēnaya kpiisuγu ké, na pá cōna-mē, isu naaη kuntuγu nyutu tō.

⁵ Ulena wulav tili i yɔlaa ke Peyɔɔ pəyalv Palaam wei i ka we Petɔɔ ke Ifɔlati pɔɔɔ tɔɔ tɔ i kin si, pɔ heeli-i si: Yɔlaa napɔli pa luna Icipiti na pɔ kɔɔ na pɔ waasi ma tetv tɔɔ.

⁶ Hai, kɔɔ na n tɔɔsi-weye mpusi. Pa kɔla-m tɔɔ. Ntanyi n kɔ pɔsi na n tɔɔɔni-weye ma tetv taa. Mpi tɔ, ma nyɔma si, ye n tɔɔsa yulv ke mpusi, yaa n koola-i kupantv, pɔ laki kɛ.

⁷ M'pɔyɔ Mowarv na Matiyaj kupayalaa kpenna mpi paa feli pee nalv Palaam tɔ. Na pɔ polo i te na pɔ heeli-i Palaki kusɔlɔmɔtv.

⁸ Ntɛna Palaam si: I sɔv ma te, na kv fema, ile ma telɔsi-meɔ nti Tacaa heela-m tɔ.

⁹ Ulena Tacaa pɔɔsi-i si: Mɔvlaa mpa pa wenna nyɔ te?

¹⁰ Ntɛna Palaam cɔ-i si: Mowarv wulav Palaki tilina yɔlaa si pɔ heeli-m si

¹¹ napɔli pa luna Icipiti na pɔ watv-m. Ile kɔɔ na n tɔɔsi-weye mpusi, na ma pɔsi-we na mɔ tɔɔni-we.

¹² M'pɔyɔle Isɔ tɔma Palaam si: Taa tɔɔ-we si n tɔɔsɔyɔ Isɔyeli nyɔma ke mpusi yoo. Mpi tɔ, ma tɔma-weye kupantv kooluyv.

¹³ Tɔv fema ulena Palaam tɔ Palaki tillaa si: I kpe mɔ te. Tacaa kisa si mɔ taa tɔɔ-me.

¹⁴ Ulena Mowarv kupayalaa mpe pɔ mɔli na pɔ heeli Palaki si: Palaam kisa-tɔyɔ tɔɔyɔ.

¹⁵ M'pɔyɔ Palaki kusa tillaa kufama na pa taa kɛ i waali nyɔma. Pɛle pa kɔla kancaalaya nyɔma ke payale na sɔsɔɔntv.

¹⁶ Na pɔ polo pa heeli Palaam si wulav tɔma si: Ma kpa nyɔ yule. Paa pɔ caala-ɔ isɔna, polo na nyana-i i nɔ.

¹⁷ Pɔyele ye n tɔɔsa mpe inɔyɔ mpusi, maa kusɔ nyɔ nyɔyɔ na mɔ ha-ɔ pɔ tɔna mpi n sɔlaa tɔ.

¹⁸ Ntɛna Palaam cɔ tillaa mpe si: Paa i kɔ ha-m i liyitee na pɔ wulanaa tɔna, pɔ fei si mɔ lu hɔm, na mɔ pɔntɔna ma Isɔ Tacaa.

¹⁹ Ile paa na mpv, i sɔv cɔnɔye ahoɔ anɛ na mɔ nɔ nti Isɔ kɔ tasa-m heeluyv tɔ.

²⁰ M'pɔyɔ Tacaa tɔma Palaam ke ahoɔ taa si: Ntɔɔ nyɔ waali kɛ yɔlaa mpe pa kɔma? Tɔɔ-we, ile nti maa hulv-ɔ tɔ, tɔ tike ke n kɔ la.

²¹ Tɔv fema tanaɔ, ulena Palaam kpɛeli i kraɔaya na i tɔɔ Mowarv nyɔma.

Palaam na i kraɔaya pa tɔm

²² Tɔv fema tanaɔ, ulena Palaam kpɛeli i kraɔaya alɔnyɔɔka. Na i tɔmle nyɔma ke naale, na pɔ tɔɔ Mowarv nyɔma. Ama Tacaa mɔ pɔɔnɔ na i tɛv mpi. Ulena isɔta tillu tɔɔni-i mpaav taa.

²³ Kraɔaya nawa isɔta tillu ke mpaav hekɔ taa na i kpɛewa i layate na i tɔka i niɔ taa, ulena kɔ heli. Na Palaam ma-ke na i mɔlɔna mpaav taa.

²⁴ M'pɔyɔ isɔta tillu tuusa lɔlɔ, na i sɔɔ mpaav taa kɛ lesɔɔ tawa koloosi hekɔ.

²⁵ Kraɔaya na-i ulena kɔ tiili ka ti na kolɔɔa na pɔ kɔ Palaam nɔɔhɔle. Ulena i sɔv-keɔ mpaav.

²⁶ M'pɔyɔ isɔta tillu tasa pote na i sɔɔ timpi koloosi kpula teu na pɔ fei helɔyɔ na ntɔɔɔɔ yaa mpɔtɔɔ tɔ.

²⁷ Kraɔaya na-i, ulena kɔ hɔnti. Tɔnaɔ pɔɔnɔ kpa Palaam na i hɔkɔ-keɔ kpɔtɔyɔ.

²⁸ M'pɔyɔle Tacaa kula kraɔaya nɔyɔ na kɔ tɔ Palaam si: Pɛpɛye ma lapa-ɔ na n ma-m halv tɔm tooso tɔna?

²⁹ Ntɛna Palaam cɔ si: N nyɔna-m yem kɛ te. Ye maa tɔka layate isɔntɔ maa tɔma-ɔ kɔyɔ ke kpakpaa.

³⁰ Kelɛna kraɔaya si: Anv ma kɛ nyɔ kraɔaya kɛ, na n caki-m tam. Too tɔ, ma tɔma-ɔ m'pɔyɔ lapv na? Paalam si: Aai yoo.

³¹ M'p'ɔy'ɔ Taca kula Palaam ise na i n'á is'ɔtaa tillu s'ɛɔ mpaav hekv taa, na i layate ke i nin taa. T'ɛn'ɔyale i hota i lotu t'ɔ k'ɛ at'e.

³² N'tena is'ɔtaa tillu p'ɔs'i-i si: N mapa ny'á kpaɔyaya ke t'ɔm tooso suwe? Ma k'ɔm'ɔyaya si ma k'ak'i-ɛ mpaav. Mpi t'ɔ, ma ny'ɔm'á si n puki t'ɔlete k'ɛ.

³³ Ama ny'á kpaɔyaya na-m na k'á heli-m t'ɔm tooso. Ye p'ɔ taya mpv maa kv-ɛ na ma yele-ke na ka weesuɔyɔ.

³⁴ M'p'ɔy'ɔ Palaam t'ɔma is'ɔtaa tillu si: Ma taa nyi si n t'ɛɔa-m mpaav taa si m'á taa polo. Ma t'ɔm s'ɛpa. Ye ny'á lanɛ ta heena ma pote n'te ma m'ɔl'ɔyɔ n'ɔɔn'ɔ.

³⁵ I'lena is'ɔtaa tillu si: T'ɛɔ-w'e. Ama nti ma heeliɔi-ɛ t'ɔ, t'ɔ tike ke n'á k'á y'ɔy'ɔti. N'tena Palaam t'ɛɔ tillaa m'p'e.

Palaam na Palaki pa suluɔyɔ

³⁶ Waatu wei Palaki nuwa Palaam k'ɔnt'e i'lena i polo i s'ɛɔy'ɔyɔ ke Mowapv i'cate nte t'ɔ we tetv t'ɔɔa ke Al'ɛn'ɛɔ l'ɔɔv n'ɔy'ɔ t'ɔ.

³⁷ Na Palaki p'ɔs'i-i si: Pepe t'ɔ k'ɛ n ta k'ɔ k'p'ak'p'aa ke waatu wei ma tila t'ɔm k'ɔncaalaya ny'ɔm t'ɔ? Yaa n h'ɔvki si ma k'p'isiɔi ny'á ny'ɔy'ɔ k'ɔs'ɔy'ɔ?

³⁸ M'p'ɔy'ɔ Palaam c'ɔwa si: T'ɔv p'ɛn'ɛnt'e ma k'ɔma yaa. Ama maa laki ma luɔyɔ ny'ɔntv k'ɛ. Nti I'ɔ k'á t'v-m t'ɔ t'ɔ tike ke maa y'ɔy'ɔti.

³⁹ M'p'ɔy'ɔ pa naale pa pola Kiliyati-Husoti.

⁴⁰ Na Palaki laa naan na heen na i ha i waali ny'ɔma na Palaam.

Palaam t'ɔlasɔ kvpantv kooluɔyɔ k'ɔncaalaya ny'ɔm

⁴¹ T'ɛv fema i'lena Palaki na Palaam p'á k'p'a P'am'ɔti-Paali timp'i p'ɔ loosiɔi i'seɔy'ɛli t'ɔsikile h'ɔy'ɔl'ɔyɔ t'ɔ.

23

¹ M'p'ɔy'ɔ Palaam t'ɔma Palaki si: Nma-m t'ɛf'ɛenɛ ke t'ɔm naatosomp'ɔy'ɔl'ɔyɔ. Na n'á c'ɛle-m lat'ɛc'ɛnaa na i'waan ke naatosomp'ɔy'ɔl'ɔyɔ mp'ɔy'ɔl'ɔyɔ.

² I'lena Palaki la mpv, na pa naale p'á laa lat'ɛc'ɛ na i'waav ke paa lonte nte t'ɔ taa.

³ Na Palaam t'ɔ Palaki si:

S'ɛɔ t'ɛf'ɛenɛ c'ɛn'e na m'á hat'ɛli. Ntanyɔ Taca k'á lu ma t'ɔ na i' heeli-m nat'ɛli na ma tel'ɛs'i-ɛ. I'lena i' k'p'a tont'ɔnɛ t'ɔ.

⁴ T'ɛn'ɔyaya Taca lu i t'ɔ, na Palaam t'ɔ si: Ma n'ɔm'awa t'ɛf'ɛenɛ ke t'ɔm naatosomp'ɔy'ɔl'ɔyɔ, na m'á laa lat'ɛc'ɛ na i'waav ke paa t'ɛf'ɛenɛ nte t'ɔ t'ɔ.

⁵ I'lena Taca h'vli Palaam ke t'ɔm nti i'ka y'ɔy'ɔti t'ɔ. Na i' t'ɔm'i-i si: M'ɛli Palaki kinɛ.

⁶ M'p'ɔy'ɔ i' m'ɛla Palaki na i' waali ny'ɔma pa c'ɔl'ɔ na p'á s'ɛɔ t'ɛf'ɛenɛ t'ɛna.

⁷ Kaw'ɔyaya n'ka Palaam mapa t'ɔy'ɔl'ɔ:

Mowapv wulav Palaki yaana-m

ilim t'ɛl'ɔle p'ɔɔɔ taa ke Silii,

si m'á nyaasi I'seɔy'ɛli ny'ɔma.

Na m'á t'ɛɔsi Yak'ɔp'v l'ɔl'ɔy'ɔ ny'ɔma ke mpusi.

⁸ I'e is'ɛn'ɔyaya maa t'ɛɔsi mpusi ke wei

Taca ta t'ɛɔsi mpusi t'ɔ?

Yaa is'ɛn'ɔyaya maa nyaasi y'ɔl'ɔa

mpa i ta nyaasi t'ɔ?

⁹ P'ɔɔɔ t'ɔ k'ɛ ma w'ɛɛ, na m'á loosiɔi y'ɔl'ɔa m'p'e.

Pulasɔ t'ɔ k'ɛ ma w'ɛɛ na m'á ny'ɛn'ɔy'i-w'e.

Pa fayana piitimnaa l'ɛmpa ke,

na pa t'ɛc'ɔyale w'ɛna t'ɔ m'p'aa.

¹⁰ Awey'ɛle I'seɔy'ɛli samaa kallv?

Yaa i' c'ɛk'ɛna i' l'ɔl'ɔy'ɔ ny'ɔma ny'ɔy'ɔ?

Ma s'ɔla m'á na siy'isilaa m'p'e t'ɔ k'p'ɛnti s'ɛm k'ɛ,

na pól la-m usu mpe.

¹¹ Μπυγυε Palaki pòssa Palaam na piti si: Wetiγiile n lapa-m mpu? Ma kàna-η κέ si ñ tēηsi ma kolontunaa ke mpusi ðena nyaa mēli na ñ kooliyi-weyε kypantu na?

¹² Ntēna Palaam cò si: Tēlasi κέ si ma yōγōti nti Tacaa tu ma nōγō taa tō.

Palaam koolee naale nyāna

¹³ Μπυγυε Palaki tōma Palaam si: Kōō na tē layasi timpi n ká ná lseyeli nyōma tēna tō. Pē taya pulu, pēcō tike ke n naaki. Tēnaya n ká tēηsi-m-weyε mpusi.

¹⁴ ðena í pona Palaam ke Pisika puyu luyu tēfenle, na í ηma tēfenlenaa tōtōγō naatosompōγōlaya. Na í laa latēce na iwaav ke paa tēfenle nte tō tō.

¹⁵ Na í tō Palaki si: Sēη tēna na má polo na má na lso tē suli.

¹⁶ ðena Tacaa tu Palaam nōγō taa κέ tōm si í mēli na í heeli Palaki.

¹⁷ Palaam mēla wulav na í waali nyōma pa kiη, ðena íl é í pōōsi-i si: Wetiγiile Tacaa heela-η?

¹⁸ Μπόγύ Palaam kraγa kawōyaya si:
Sipōō pōyalu Palaki kulī na n ke ηkraηη.

¹⁹ lso tā κέ yulu si í looliyi, yaa í layasi í kusəsutu.
Nti í suwa tōγō í laki tētete.

²⁰ Tacaa koolina yēlaa mpeγe kypantu,
na máá tēsēyi,

²¹ maa pēsēyi na má layasi pulu.
I we pa waali κέ í ta na pa isayatu, yaa pa tasəkāle.
I κέ pa wulav κέ na pá wilitiyi-i na lanholumle.

²² Ini í lēsāna-weyε Icipiti taa
na tomiη usu taale nau.

²³ Tutu na pee pōōsyu u laki lseyeli nyōma ke pulu.
Pē tōō κέ pa nyānēyi lseyeli na pa tēη si:
Ii naaki mpi lso lapa-we tō.

²⁴ Yēlaa mpe pa we toη κέ usu tōγōlaya
ηka ka cēlēyi ka tōγōnaya,
na ká nyōōki ka kukukum calēm,
na pōcō ká hētēyi tō.

²⁵ Ntēna Palaki tō Palaam si: Ye n kaa tēηsi-weyε mpusi, ðe taa kooli-weyε kypantu.

²⁶ Kēlena Palaam si: Anī ma tēma-η heeluyu si nti Tacaa tūγu ma nōγō taa tōγō ma yōγōtēyi.

Palaam koolee tooso nyāna

²⁷ Μπόγύ Palaki yaa palaam si: Tē layasi lonte lente. Ntanyī lso ká tisi na ñ tēηsi-m yēlaa mpeγe mpusi.

²⁸ ðena í kraana-i Peyōō puyu tōō timpi yēlaa naaki wulaya tetu tō.

²⁹ Na Palaam tō Palaki si: Nma-m tēfenlenaa ke naatosompōγōlaya, na ñ caa-m latēcēnaa ke naatosompōγōlaya na heeη ke mpu tōtō.

³⁰ ðena Palaki la mpu na í laa latēce na iwaav ke paa tēfenle nte tō tō.

24

¹ Μπόγύ Palaam cēkēnaa si Tacaa suwāya si í kooliyi lseyeli nyōma ke kypantu. ðe í ta tasa pēekuyu si í suliyi lso usu í tu laki tō. Ntēna í keesi krakraa na wulaya tetu tō.

² I kusa ise na í ná lseyeli nyōma ke pa tēsikile, ðena lso Feesuyu tii í tō.

³ Na í ma kawōyaya si:
Peyōō pōyalu Palaam má, ma kukpaalētu ntō.

Pə kula ma ise ké.

⁴Ma nukɪ Iso kuyɔɔtɔtɔ ké,
na má paasəɣəna nti Toma təna tɔ hɔləɣi-m tɔ.
Ye ma sɛɛki-ɪ ɪ hɔləɣi-m ɪ təɣi.

⁵Iseyeli yəlaa Yakəpu lɔlɔyɔ nyəma me,
mə coka tewaya pə tu fɛi.

⁶Pə caya ké isu ləɔŋ wei ɪ kpeŋ tɔ,
yaa pəɣɔ kutemɪŋ tɔɔ haləm.

Yaa tun kɔpaŋ wei Tacaa tuuwa pəɣɔ nəɣɔ tɔ.

⁷Pə caya isu lɔm sukuɣu na pə watəɣi tun tɛɛ tɔ.
Pa wulav ká kəli Akaki na pa kawulaya tɛɛ tɔŋ.

⁸Iso ləsəna-weyɛ Icipiti taa, na tomiŋ isu taale nav.
Na pá yəkəɣi pa kolontunaa mɔwa
na pá cɔtətəɣi-weyɛ nyəamá.

⁹Pa luŋiyi ké ɪlena pa həntɪ isu təɣɔlasɪ.

Awe pəsəɣi na í kɔsi-we na tɔŋ?

Iseyeli, pə kooli kɔpantɔ kɛ nyá kɔpantɔ koollu.

Pə təŋsi mpusi kɛ nyá mpusi təŋsəlaa.

¹⁰Tənaɣale pááná kpa Palaki na í kaləɣi na í fiisiyi niŋ na í tɔŋ si: Ma kəna-ŋ ké
si ń təŋsi ma kolontunaa kɛ mpusi. Təm tooso nyəm ntə n kooliyi-weyɛ kɔpantɔ.

¹¹Polo ń kpe. Maa siwa si maa kɔsi nyá nyɔyɔ ké. Ama Tacaa kisaa.

Palaam kɛsəɣi isəna Iseyeli nyəma ka weɛ teu tɔ

¹²Mpɔyú Palaam cɔwa Palaki si: Anɪ maa tɛma nyá tillaa kɛ heeluyɔ si,

¹³paa n ká cɛle-m nyá kawulaya taa liyitee na wɔla təna, pə fɛi si má kɛsəna
Tacaa. Nti tə tike í ká tɔ ma nəɣɔ taa təɣɔ maa yəɣɔtɪ.

¹⁴Təv, nəŋnə maa məli ma yəlaa kiŋ. ɪlɛ kəɔ na má hɔli-ŋ mpi Iseyeli nyəma
ká wakəli nyá yəlaa kɛ kuyaku nakɔli tɔ.

¹⁵Ntɛna í má kawəyaya si:

Peyɔ pəyalɔ Palaam má, ma kɔkpaaləv ntɔ.

Pə kula ma ise ké.

¹⁶Ma nukɪ Iso nyá kuyɔɔtɔtɔ ké,
na má paasəɣəna nti n hɔləɣi-m tɔ.

Ye ma sɛɛki-ŋ n hɔləɣi-m nyá təɣi.

¹⁷Ma loosiyi mpi pu tɛ na pə lá tɔ, na má nyənəɣi-wi.

Isɔtɔlɔŋa ká lu Yakəpu lɔlɔyɔ taa.

Wulav ka lu Iseyeli taa

na í má Mowapu nyəma ləkpaɣasaya

na Sɛɛti lɔlɔyɔ nyəma nyəŋ taa.

¹⁸Iseyeli nyəma ká lɛɛki pa kolontunaa

ɪtəm nyəma tɛtɔ Seyii na pá pəsi akanaa.

¹⁹Yakəpu lɔlɔyɔ nyəma kpila pa kolontunaa.

Pa kpiisiyi mpa pə kaasaa təɣɔ pa acalɛɛ taa.

Palaam kɛsɔyɔ kɛ Iseyeli kolontunaa ncaa təm

²⁰Mpɔyú Palaam nawa Amaleke nyəma, na í tɔ si:

Amaleke nyəma kɛ piitim səsəɔm ké.

Ama ncaalɛ təkpaataa kɛ paa tɛsəna.

²¹ɪ nawa Keni nyəma, ɪlena ɪ tɔ si:

Pə cayana-meyɛ mə tɛtɔ taa ké isu

Tantɛ pusuyuna kɔkpaɔyɔ tɔ.

²²Paa na mpv kəkə ká niisina mə təcayalɛ,

na Asilii nyóma náá kuu-meγe yomle.

²³ Μρύγυ Palaam tasaa si:

Ye Iso tu niη, awe weena weesuγu?

²⁴ Sipili koteη ke Asilii ηmakøllaa lukøna, na pá wakøli-we na pé kpeηna Hepeε loluγu nyóma.

Ama peλε pa teεsøγøna ncaale tøtøγø.

²⁵ Palaam teμα tømnaa mpeγe γøγøtuγu ké, ilena í kpaγa mpaav na í møli ι tetø taa, na Palaki náá møli ilé ι te.

25

Iseyeli nyóma sunv ke laatu taa

¹ Μρύγυ Iseyeli nyóma caγa Sitim na pá na Mowapu alaa pá sunv yem yem lakasi taa.

² Na peλε pá susi-weγe tuη laav taa, na halι pá tøkι pø tøγønaya na pa luηiγi

³ tuγu Paali ke Peyøø puγu taa. Ilena Tacaa páána náá huuna-we.

⁴ Nteηa Iso tø Moisi si: Koti Iseyeli nyuγu nyóma tøna, na η pusi tasøkøλε nyóma na tuη ke ma isentaa ke ilim taa, na pécø má kú ma páána ke pa tøø.

⁵ Μρύγυ Moisi tøma Iseyeli huølaa si: Paa wei í kú Peyøø puγu taa tuγu Paali luηlaa mpe.

⁶ Waatu wei Moisi na lelaa pa kota Iso cokøλε nønøγø na pá wiiki, ile Iseyeli tu nøγølv ι køna Matiyah alv ηté pa isentaa tøna, na í pøna ι te.

⁷ Μρύγυ Ilaaa pøyalv køtuølv Peηhasi wei ι ké Aløη saali tø, ι kuøa samaa taa tøna na í co ηmantaaya,

⁸ na í tøη apalv na alv unι pa waaløγι cokøλε taa, na í sø pa naale pa lotu taa ke ηmantaaya na pá sí. Ilena yuløkusøku keeli Iseyeli nyóma tøø.

⁹ Ile søtaa teμα iyisi hiu na liγiti (24.000) ke yoosuγu.

¹⁰ Mpuγule Tacaa tøma Moisi si:

¹¹ Ilaaa pøyalv køtuølv Peηhasi wei ι ké Aløη saali tø, ι keela ma páána ke timpi ι seesa isøλε ke Iseyeli nyóma taa isu má tø. Pø tøø ké ma ta kpiisi-we.

¹² Mpu tø, heeli-ι si, má na-ι tu peeli heesuγu nøγø.

¹³ Na ká weε í na ι piya piya pa tøø, na pá pøsi køtølaa ke tam. Mpi tø, ι seesa isøλε na ma tømle, na í husi Iseyeli nyóma isayatu.

¹⁴ Iseyeli tu wei na ι alv Matiyah tu pa køwa mpu tø, ι ka ké Salu pøyalv Simili ké. Simiyøη kpekøλε taa nyuγu tu nté.

¹⁵ Na pá yaaki ι alv si Kosipi, na alv unι ι caa si Suuu. Ile ι ka ké Matiyah løløη paγale nyuγu tu ké.

¹⁶ Μρύγυ Tacaa tøma Moisi si:

¹⁷ Tii Matiyah nyóma tøø, na η kpiisi-we.

¹⁸ Pa pøsa mø kolontunaa ke. Mpi tø, pa tusa-me na acilayatu ke Paali, na pa nyuγu tu lelv peelø Kosipi tøm taa. Inøγι pa køwa yuløkusøku waatu taa.

26

Iseyeli kpeka kokalvyv tøm naale nyøm

¹ Waatu wei yuløkusøku ηku ku teεwa, ilena Tacaa tø Aløη pøyalv køtuølv Ilaaa si:

² Kala Iseyeli yølaa na pé keεsøna pa løløη, ke pø kpaγav apalaa mpa pa tala pusi hiu na pá mvna yoou pote tø.

³ Μρύγυ Moisi na Ilaaa pa heela Iseyeli nyóma ke Mowapu teteka taa ké Yaatanι nøγø ke Yeliko isentaa

⁴ si: Tacaa tøwa Moisi si í kala yølaa mpa pa tøna pa wena pusi hiu na waali tø. Iseyeli kpeka nna a luwa Icipiti taa tø a høla ntø:

⁵ Yakəpu pəyalu kancaalaya nyəη Lupəη kpekəle, na ilé ι luluyu nyəma nté Hanəki nyəma na Pula nyəma.

⁶ Na Həsələη nyəma na Kaami nyəma.

⁷ Lupəη kpekəle nyəma nté, na pa taa ké apalaa iyisi nule na tooso na nasətosu na nunuwa na hiu na naanuwa (43.730).

⁸ Palu pəyalu Iiyari,

⁹ pəyalaa nté Nemuweli na Tatarη na Apilam. Na Tatarη na Apilam paa kena nyuyu nyəma, ke samaa wei ι kola Moisi na Aləη pa təu tə. Kolee waali nyəma nté mpe ini. Waatu inəηi pεle pa kola Tacaa təu.

¹⁰ Mpyúyú tetu haa nəyə na tó li-we na tó kpenna Kolee. Kəkə nyaya lelaa na pa ise ke ηmυnyu na nule na naanuwa (250). Mpu ini pə hula lelaa mpa pə kaasaa təyə ləη ké.

¹¹ Paa na mpu Kolee pəyalaa ta si.

¹² Simiyəη kpekəle nyəma luləη həla ntə: Nemuweli nyəma, na Yaməη nyəma, na Yakəη nyəma,

¹³ na Sela nyəma, na Sawuli nyəma.

¹⁴ Pa taa apalaa we yəlaa iyisi hiu na naale na ηmυnyu (22.200).

¹⁵ Katu kpekəle nyəma luləη həla ntə: Sefəη nyəma na Haki nyəma na Suni nyəma,

¹⁶ na Osini nyəma na Ili nyəma

¹⁷ na Aloti nyəma na Aleli nyəma.

¹⁸ Pa taa apalaa we yəlaa iyisi nule na nasəle na nunuwa (40.500).

¹⁹⁻²¹ Yuta kpekəle nyəma luləη ntə: Sela nyəma na Pεlesi nyəma na Selai nyəma. Pεlesi nyəma nté na Həsələη nyəma na Hamuli nyəma. Yuta pəyalaa naale Ili na Onəη paa səpa Kanaaη tetu taa.

²² Pa taa apalaa we iyisi nutosu na naanuwa na naatosu na nasəle na nunuwa (76500).

²³ Isakaa kpekəle nyəma luləη ntə: Tola nyəma na Pufa nyəma

²⁴ na Yepusi nyəma na Similoη nyəma.

²⁵ Na pa taa apalaa ke iyisi nutosu na liyiti na ηmυnyu na nunuwa (64300).

²⁶ Sapuləη kpekəle luləη nyəma ntə: Seletu nyəma na Iloη nyəma na Yaleyeli nyəma.

²⁷ Na pεle pa taa apalaa ke iyisi nutosu na nasəle na nunuwa (60500).

²⁸ Manasee na Ifəlayim pa kpeka nyəma nté Yosεfu luləη nyəma təna.

²⁹ Manasee kpekəle nyəma luləη ntə: Makii nyəma na ilé ι pəyalu Kalaatu nyəma.

³⁰ Kalaatu luləη nyəma nté na Yesεε nyəma na Helekι nyəma

³¹ na Asəliyeli nyəma na Sekem nyəma,

³² na Semita nyəma, na Hεεε nyəma.

³³ Hεεε pəyalu Selofatu ná lula alupiya tike ké. Mpeyεle Mala na Nowa na Hokəla na Milika na Tiisa.

³⁴ Na pa taa apalaa ke iyisi nule na naanuwa na naale na nasətosu na nunuwa (52700).

³⁵ Ifəlayim kpekəle luləη nyəma ntə: Sutela nyəma na Pekεε nyəma na Tahəη nyəma.

³⁶ Sutela pəyalu Ilaη luluyu nyəma nte ilaη nyəma.

³⁷ Pa taa apalaa we iyisi hiu na naanuwa na naale na nasəle na nunuwa (32500). Yosεfu luluyu nyəma nté kpeka anu a naale.

³⁸ Pεncamεε kpekəle luləη nyəma ntə: Pela nyəma, na Asepeli nyəma na Ahilam nyəma

³⁹ na Sufam nyəma na Hufam nyəma.

- 40 Pela luluyu nyóma nté na Aati nyóma na Naaman nyóma.
 41 Pa taa apalaa we iyisi nule na kakpasí na nasətosə (45600).
 42 Təj kpekəle luluyu nyóma nté Suham nyóma.
 43 Pəle pa taa apalaa we iyisi nutoso na liyiti na nasəle (64400).
 44 Asee kpekəle luluyu nyóma nté: Iməna nyóma na Isefi nyóma na Peliya nyóma.
 45 Peliya luluyu nyóma nté na Hepere nyóma na Maləkəyeli nyóma.
 46 Asee ka wəna pəelə na pá yaaki-ı sı Sela.
 47 Pəle pa taa apalaa we iyisi nule na naanəwa na tooso na nasəle (53400).
 48 Nəfətali kpekəle luluyu nyóma nté: Yasiyeli nyóma na Kuni nyóma
 49 na Yesee nyóma na Sikem nyóma.
 50 Pa taa apalaa ka we iyisi nule na kakpasí na nasəle (45400).
 51 Iseyeli apalaa təna mpa pa kalaa tə, pa krenta iyisi nasətosə na kuləmayə na nasətosə na nunəwa na hiu na naanəwa (601730).

Tətv taluyu təm

- 52 Mpyóy Tacaə təma Moisi sı:
 53 Pə wee sı ń tala tətv kə Iseyeli kpeka na pá keesəna a samaa.
 54-56 Tətə kə paa tə na pá taləna paa kpekəle nteye tə tətv. İlena pá cəla kpeka səsəna kə tətv səsəntv na səkpena kə səkpetu.

Lefi nyóma kəkaluyu naale nyəjku

- 57 Lefi kpekəle taa luləj wei wei pa kalaa təyələ Keesəj nyóma na Kehati nyóma na Melali nyóma.
 58 Pa luləj taa səkrej nté Lipini nyóma na Hepələj nyóma na Malii nyóma na Musi nyóma na Kolee nyóma. Aməlam caa kələ Kehati.
 59 Aməlam kraγana Lefi pəelə Yəkəpeti wei pa lula İcipiti tə. Na ilé ı lulı-ı Aləj na Moisi na Maləyam pa tooso.
 60 Aləj piya nté Natari, na Apihu, na İlasaa, na İtamaa.
 61 Ama Tacaə kəwa Natari na Apihu kə waatv wei pa pona-ı kətəya təlate tə kə tulaalv kraı nyəj tə.
 62 Pa taa apalaa na alvpiya mpa pa tala isətvnaa naale tə pa we iyisi hiu na tooso (23000). Pa taa kaləna-we na Iseyeli nyóma ləlaa. Mpi tə, pə fei sı pá taləna-weye tətv.

Kəkaluyu kətəkətv

- 63 Isəna Moisi na kətəlv İlasaa pa kala Iseyeli nyóma kə Mowərv tətəkələ taa ké Yaatanı nəyə kə Yeliko isəntaa təyələ.
 64 Mpa Moisi na kətəlv Aləj paa kala təm kancaaləya nyəm kə Holərv wuləya tətv taa tə pa fei nənəwə nyóma taa.
 65 Tacaə ka təma-weye heeluyv sı pa təna paa sı wuləya tətv taa. Ye pə taya Yefune pəyalv Kalərv na Nuη pəyalv Yosuwee pa tike kə pə kaasaa.

27

Mpa pə mvna pá təyə kpancoou tə

- 1 Mpyóy Yosəefv pəyalv Manasee, na Manasee pəyalv Makii, na Makii pəyalv Kalaati na Kalaati pəyalv Hefee, na Hefee pəyalv Selofati. Selofati ıni ı pəelaa Mala na Nowa na Hokəla na Milika na Tiisa pa poləna
 2 Moisi na kətəlv İlasaa na Iseyeli kəpəyalaa təna kin kə Isə cokəle nənəyə na pá tə sı:
 3 Tə caa səpa wuləya tətv taa ké ı isayətv təw, ı ta yele apaləpəyaya. Ama ı fei Kolee na ı waalı nyóma mpa pa kula Tacaə təw ké wuləya tətv taa tə pa taa.

⁴ Mpu tɔ, í ha tá na tá caa yɔlaa ke tetu. Pɔ taa kɔɔ na í hɔte saali yem. Mpi tɔ, alɔpiya tike ke í lulaa.

⁵ Ḿpɔ́yó Moisi hula Tacaa ke pa kusɔlɔmɔtu nti.

⁶ Na ílé í tó si:

⁷ Pɛɛlaa mpe pa kusɔlɔmɔtu we teu. Í cele-weye pa caa tetu ke ílé í lulɔyɔ nyɔ́ma nyɛntu kin.

⁸ Pɔ weɛ si n̄ tɛlɛsi lseyeli nyɔ́ma si ye alɔpiya tike ke yulu lulaa na í si, pá cele-sɛyi í kpancoou.

⁹ Ye í feina alɔpɔyaya, íle pa cela í kpancoou ke í neu yaa í taalɔ.

¹⁰ Yaa ye í feina neu yaa taalɔ, íle pa cela í kpancoou ke í caa taalɔ yaa í neu.

¹¹ Yaa ye í caa feina taalɔ yaa neu, íle pa cela í kpancoou ke í lulɔyɔ nyɔ́ma taa wei í kɛla-í kɔrɛtanu tɔ. Pɔ kɛ lseyeli nyɔ́ma ke kusɔsutu kɛ ísu ma kɛɛsuyɔ-we tɔ.

Yosuwee lɛtɔyɔ ke Moisi lonte

¹² Ḿpɔ́yó Tacaa tɔma Moisi si: Kpa Apalim pɔyɔ tɔɔ na n̄ loosi tetu nti ma haaki lseyeli nyɔ́ma tɔ.

¹³ N ká na-ti yaa. Ama n ká si teitei kɛ ísu nyá taalɔ Alɔɔ.

¹⁴ Pɔ taya pulɔ, í tá tɔki ma tɔm ke Sin wulaya tetu taa kɛ waatu wei samaa yookayana-m tɔ. Í tá fayasi-m na ma mpaa ke waatu wei í sɔlɔmaya lum tɔ. Yoo lum mpi pa yaana pa te taa si, Melipa ke Sin wulaya tetu taa kɛ Katɛɛsi tɔ pɔ tɔm ke í yɔyɔtɔyi.

¹⁵ Mpuɔyɛ Moisi cɔwa Tacaa si:

¹⁶ Hai, Isɔ Tacaa nyá wei n haaki weesuyɔ tɔ, kpa yɔlaa pane pa nyuyɔ tu,

¹⁷ wei í ka pɛsi na í paasɛna-weye paa waatu wei tɔ, na pá taa weɛ ísu kalɛku ŋku kv laɔa tiikilu tɔ.

¹⁸ Mpuɔyɛ Tacaa tɔma Moisi si: Nuɔ pɔyalɔ Yosuwee kɛ yulu wei í taa ma Feesuyɔ hayaa tɔyɔ. Yaa-í na n̄ tu-í tɔmle ntɛ.

¹⁹ Pona-í kɔtulɔ Ulasaa kin ke lseyeli nyɔ́ma tɛna ísentaa, na n̄ lapɔ-í wei í ka lɛɛti nyá lonte taa tɔ.

²⁰ Pasa-í nyá sɔsɔɔntu hɔyɔlɔyɔ. Ulena lseyeli nyɔ́ma nyana-í.

²¹ Kɔtulɔ Ulasaa ká pɛɛkɔyɛna-í Tacaa luyɔ nyɛntu na kɔtaya wontu nti pa yaa si wulim na tumim^a tɔ. Ulena inɔ na lseyeli samaa pá tɛɔyɔ-ti.

²² Ḿpɔ́yó Moisi mɔwa Tacaa tɔm, na í yaa Yosuwee ke kɔtulɔ Ulasaa kin ke lseyeli nyɔ́ma tɛna ísentaa.

²³ Na Moisi tɛni nin ke Yosuwee tɔɔ, na í lapɔ-í í lonte taa lɛɛtulɔ ísu Tacaa kɛɛsuyɔ-í tɔ.

28

Paa kvyakv ŋku kv nyɛntu

¹ Ḿpɔ́yó Tacaa tɔma Moisi si:

² Tɛlɛsi lseyeli nyɔ́ma si í paasɛna na í wɔki-m tɔyɔnaya kɔtasi nsi si sɔsɔyɔ ma caaki tɔyɔ pɔ waatonaa mpa ma suwa tɔ.

³ Paa ífemle nte í ká la Tacaa maya kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔyɔ. Íle pɛnaya kulɔmaya íweɛsi nsi si tiili ta caami tɔyɔ í ká la-m kɔtaya ŋke. Na pɔ weɛ ḿpɔ́yó tam tɔɔ.

⁴ Lɛɔka ke tanaɔ, na lɛɔka ke taanaya.

⁵ Na pɔ sɔsɔɛna mɔlum kiloona tooso, wei pa nuɔyutina Olifi nim liitili kulɔm na titite tɔ.

⁶ Kɔtaya ŋkɛye í ká tɛma-m lapu ke Holɛpu puyɔ tɔɔ. Ka sɔsɔyɔ ke ma caaki.

^a 27:21 *wulim na tumim*: Isɔ kɔtaya wontu nti pa naakayana í luyɔ nyɛntu tɔyɔ pa yaaki mpu.

⁷ Ɔlena í tɛni tanaŋ kɔtaɣa iwəyaya tɔɔ ke sɔlɔm liitili kɔlɔm na titite, na í liisi pələye cokəle taa.

⁸ Ɔlena í la taanaya nyəŋka ke teitei isu tanaŋ tɛɛ nyəŋka. Sɔɔsɔŋ wei ma caaki tɔ ɪ kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɛna tɔyɔle.

Kuyaku kvhɛɛsɔyɔ nyəntɔ

⁹⁻¹⁰ Pənaɣa kɔlɔmaya iwɛɛsi naale nsi si tiili tá caami tɔyɔ í ká la kɔtaɣa ŋkɛye kuyaku kvhɛɛsɔyɔ wule, na pə sɔlɔm na mɔlɔm kiloona naatoso, wei pa nuɣutina nim tɔ. Na pə sɔɔsəna paa kuyaku ŋku ku nyəŋka.

Isɔtɔ kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəntɔ

¹¹ Paa isɔtɔ wei ɪ kuyaku kancaalaya nyəŋku ŋku, í ká la Taca ke kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɛna tɔyɔ latəɛnaa kufama naaleye, na iwaav kɔlɔmɔyɔ, na pənaɣa kɔlɔmaya iwɛɛsi naatosompɔyɔlaya nsi si tiili tá caami tɔ.

¹² Ɔ ká sɔɔsi paa latəɛ wei ɪ tɔɔ ké mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔyɔ kiloona pɔyɔlayafɛi naanɔwa. Na kiloona naatoso ke paa iwaav ŋku ku tɔɔ.

¹³ Na kiloona toosoɔyɔ paa iwəyaya ŋka ka tɔɔ. Kɔtaɣa ŋka ka sɔɔsɔŋ ma caaki tɔyɔle.

¹⁴ Paa latəɛ wei ɪ tɔɔ ké sɔlɔm liitilinaa tooso, na paa iwaav ŋku ku tɔɔ ke sɔlɔm liitilinaa naale, na paa iwəyaya ŋka ka tɔɔ ké liitili kɔlɔm na titite. Kɔtasɪ nsi í ká la paa pənaɣa ŋkaya isɔtɔ kancaalaya kuyɛɛŋ taa tɔyɔle.

¹⁵ Ɔlena í lá pəntɔlɔyɔ ke isayatu husuyɔ kɔtaɣa. Na pə sɔɔsəna paa kuyaku ŋku ku kɔtaɣa na pə sɔlɔm.

Tɛɛv acima nyəntɔ

¹⁶ Ɔpɔyɔ Taca tasaa si: Paa pənaɣa kufalaya ŋka ka isɔtɔ kancaalaya nyəŋ, kuyɛɛŋ naanɔwa na liyiti wule í ká tɔyɔ Tɛɛv acima na ma hətɛ taa.

¹⁷ Ɔlena isɔtɔ kɔlɔm ɪni ɪ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ wule í tɔyɔ kɔkɔsum fɛi kakalasi acima ke kuyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya.

¹⁸ Acima anɪ a kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, Isə sɛɛtɔ ke í ká koti. Ɔ kaa la tɔmlɛ natəli.

¹⁹ Ɔ ká la kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɛna tɔyɔ tɔla wena a tiili tá caami tɔ. Isu latəɛnaa kufama naale, na iwaav na pənaɣa kɔlɔmaya iwɛɛsi ke naatosompɔyɔlaya.

²⁰ Ɔ ká tɛni paa kpəntɛ nte tɔ tɔɔ ké kɔtaɣa mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ, paa latəɛ kufalɔ wei ɪ tɔɔ ké kiloona pɔyɔlayafɛi naanɔwa, na kiloona tooso ké paa iwaav ŋku ku tɔɔ.

²¹ Na í tɛni paa iwəyaya ŋka ka tɔɔ ké kiloona tooso.

²² Ɔlena í lá pəntɔlɔyɔ ke isayatu husuyɔ kɔtaɣa. Na kɔtɔlɔ la-mɛye pə kɔtaɣa.

²³ Kɔtasɪ nsi si tɛna si sɔɔsəyəna paa tanaŋ ŋku ku nyəŋsi tɔɔ.

²⁴ Acima kuyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya tɔcu ké maa nu paa kuyaku ŋku ku tɔyɔnaya na sɔlɔm na kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɛna tɔ ka sɔɔsɔŋ.

²⁵ Ma sɛɛtɔ tike ke í ká koti kuyaku naatosompɔyɔlaya nyəŋku ŋku ku wule. Ɔ kaa la tɔmlɛ natəli.

Kɔmtɔv acima nyəntɔ

²⁶ Ɔpɔyɔ Moisi tɔma si: Pə takɪ kɔmtɔv acima wule, ɔlena í kɔna Taca ke tɔyɔnaya kufalaya kɔtasɪ. Ɔ sɛɛtɔ tike ke í ká koti kuyaku ŋku ku wule. Ɔ kaa la tɔmlɛ natəli.

²⁷ Ɔ ká la Taca ke kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɛna na í caaki ka sɔɔsɔŋ tɔyɔ latəɛnaa kufama naale, na iwaav na pənaɣa kɔlɔmaya iwɛɛsi naatosompɔyɔlaya.

²⁸⁻²⁹ Na í tɛni paa kɔtaɣa ŋka ka tɔɔ ké tɔyɔnaya kɔtaɣa, isu paa isɔtɔ wei ɪ kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka.

³⁰ Ɔlena í lá pəntɔlɔyɔ ke kɔtaɣa, na pá la-mɛye isayatu husuyɔ kɔtaɣa.

³¹ Kɔtasi sɛnɛ si tɛnaya ɪ sɔɔsɛyi paa kuyaku ŋku ku nyɛŋka tɔɔ, na pɛ tɔɔnaya, na pɛ sɔlɔm. Pɛ wɛɛ si tɔla nna a tiili tɔ caamu tɔɔ ɪ laki kɔtasi.

29

Kawilitasi kuyaku nyantv

¹ Mɔyɔ Moisi tɔma si: Tacaɔ sɛɛtu tike ke ɪ kɔ koti ɪsɔtu naatosompɔɔlaya nyɛŋ kuyaku kancalaya nyɛŋku wule. ɪ kaa la tɛmlɛ natɛli. Na pu la-mɛye kawilitasi acima.

² ɪlɛna ɪ lɔ Tacaɔ ke kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ, si sɔɔsɔŋ nyɛnsi ke tɔla wɛna a tiili tɔ caamu tɔ. ɪsu latɛɛ kɔfalɔ kɔlɔm, na ɪwaav kɔlɔmɔɔ, na pɛnaya kɔlɔmaya ɪwɛɛsi ke naatosompɔɔlaya.

³ ɪ kɔ sɔɔsi paa kɔpɛntɛ nte tɔ tɔɔ kɛ kɔtaya mɔlɔm mpi pa nuɔutina nim tɔ. Paa latɛɛ kɔfalɔ wei ɪ tɔɔ kɛ kiloonaa pɔɔlayafɛi naanɔwa, na ɪwaav tɔɔ kɛ kiloonaa naatosɔ.

⁴ Na ɪ tɛni paa ɪwɛyaya ŋka ka tɔɔ kɛ kiloonaa naatosɔ.

⁵ Na ɪ lɔ Tacaɔ ke pɛŋtɔlɔɔ ke ɪsayaɔ huɔɔyɔ kɔtaya, na pɔ la-mɛye pɛ kɔtaya.

⁶ ɪ kɔ sɔɔsi kɔtasi sɛnɛ si tɛnaya paa kuyaku ŋku ku kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na paa ɪsɔtu wei ɪ kuyaku kancalaya nyɛŋku nyɛnsi na pɛ sɔlɔm na pɛ tɔɔnaya nyɛnsi tɔɔ, ɪsu Tacaɔ ka suw tɔ. Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna na Tacaɔ caaki ka sɔɔsɔŋ tɔɔlɛ.

ɪsayaɔ huɔɔyɔ kuyaku sɔsɔɔv nyantv

⁷ Mɔyɔ Moisi tasaa si: ɪsɔ sɛɛtu tike ke ɪ kɔ koti ɪsɔtu naatosompɔɔlaya nyɛŋ kuyaku naanɔwa nyɛŋku wule, na nɔhɔkɔtu. Tɛmlɛ natɛli tɔ fɛi lapɔ.

⁸ Na ɪ lɔ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna na kɔ wɛna sɔɔsɔŋ tɔɔ tɔla wɛna a tiili tɔ caamu tɔ. ɪsu latɛɛ kɔfalɔ na ɪwaav na pɛnaya kɔlɔmaya ɪwɛɛsi naatosompɔɔlaya.

⁹⁻¹⁰ Na ɪ tɛni paa kɔtaya ŋka ka tɔɔ kɛ tɔɔnaya nyɛŋka. ɪsu paa ɪsɔtu wei ɪ kuyaku kancalaya nyɛŋku nyɛŋka.

¹¹ ɪlɛna ɪ lɔ pɛŋtɔlɔɔ ke ɪsayaɔ huɔɔyɔ kɔtaya. Na ɪ sɔɔsi lɛŋku ke ɪsayaɔ huɔɔyɔ kuyaku sɔsɔɔŋku nyɛŋka. Na pɔ kaasi paa kuyaku ŋku ku kɔkɔ nyɛnsi na pɛ tɔɔnaya na pɛ sɔlɔm.

Coka acima nyantv

¹² Mɔyɔ Moisi tasaa si: ɪsɔ sɛɛtu tike ke ɪ kɔ koti ɪsɔtu naatosompɔɔlaya nyɛŋ kuyaku naanɔwa na kakpasɪ nyɛŋku wule. Tɛmlɛ natɛli tɔ fɛi lapɔ. Na ɪ tɔɔ Tacaɔ acima ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya.

¹³ ɪlɛna ɪ lapɔ tɔla wɛna pɛ ta caamu tɔɔ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna na ka wɛ sɔɔsɔŋ tɔɔ kuyaku kancalaya nyɛŋku wule. ɪsu latɛɛnaa kɔfama naanɔwa na tooso, na ɪwaan naale, na pɛnaya kɔlɔmaya ɪwɛɛsi ke naanɔwa na liɔiti.

¹⁴⁻¹⁵ Na ɪ tɛni paa kɔtaya ŋka ka tɔɔ kɛ tɔɔnaya nyɛŋka.

¹⁶ ɪlɛna ɪ lɔ pɛŋtɔlɔɔ ke ɪsayaɔ huɔɔyɔ nyɛŋka. Na pɔ sɔsɔna paa kuyaku ŋku ku kɔkɔ nyɛnsi na pɛ tɔɔnaya na pɛ sɔlɔm.

¹⁷⁻³⁴ Pɛ kɔpɛntɛ kuyaku naale nyɛŋku na pɔ polo naatosompɔɔlaya nyɛŋku tɔ. ɪ kɔ la paa kuyaku ŋku ku kɔtaya ke tɔla wɛna a tiili tɔ caamu tɔɔ. Na pɔ sɔsɔna pɛ tɔɔnaya na pɛ sɔlɔm. Mpi ɪ kɔ la kɔtasi ke kuyaku naale nyɛŋku tɔɔlɛ, latɛɛnaa naanɔwa na naale, na ɪwaan naale, na pɛnaya kɔlɔmaya ɪwɛɛsi ke naanɔwa na liɔiti, na pɛŋtɔlɔɔ kɔlɔmɔɔ.

Kuyaku tooso nyɛŋku wule ke latɛɛnaa naanɔwa na kɔlɔm, na ɪwaan naale, na pɛnaya kɔlɔmaya ɪwɛɛsi ke naanɔwa na liɔiti na pɛŋtɔlɔɔ kɔlɔmɔɔ. Kuyaku liɔiti nyɛŋku wule ke latɛɛnaa naanɔwa, na ɪwaan naale, na pɛnaya kɔlɔmaya ɪwɛɛsi ke naanɔwa na liɔiti, na pɛŋtɔlɔɔ kɔlɔmɔɔ. Kuyaku kakpasɪ nyɛŋku

wule ke latəcɛnaa pəɔɔlayafɛi naanɔwa, na iwaan naale, na pənaya kulɔmaya iweesi ke naanɔwa na liyiti, na pəntɔɔyɔ kulɔmɔyɔ. Kuyaku naatosɔ nyəŋku wule ke latəcɛnaa pələfɛi naanɔwa, na iwaan naale, na pənaya kulɔmaya iweesi ke naanɔwa na liyiti, na pəntɔɔyɔ kulɔmɔyɔ. Kuyaku naatosompəɔɔlaya nyəŋku ke latəcɛnaa naatosompəɔɔlaya, na iwaan naale, na pənaya kulɔmaya iweesi ke naanɔwa na liyiti, na pəntɔɔyɔ kulɔmɔyɔ.

³⁵ Acima səsəna ke í ká koti na í tɔɔ kuyaku pələfɛi naanɔwa nyəŋku wule. Təmle natəli tə fɛi lapu.

³⁶ Í ká la Tacaa ke kətaya səsənyə nyəŋka ke latəcɛ, na iwaan, na pənaya kulɔmaya iweesi ke naatosompəɔɔlaya. Pə fɛi si təla anɔ a tiili í caami.

³⁷ Na í tənɔ paa tətə nte tə tə kə kətaya təɔnaya, na pə sɔɔm mpi pa lakəna tam tə.

³⁸ Na í la tətəɔ isayatu husɔyɔ kətaya na í səsɔ pə tənaya paa kuyaku ŋku ku kəkə kətasi tə, na pə təɔnaya na pə sɔɔm.

³⁹ Kətasi nsi pə wee si í səsɔ kəkə na təɔnaya na sɔɔm na ciikuɔyɔ na luyɔ kulɔmɔyɔ pə nyənɔsi tə kə Tacaa acima kuyaku wule təɔɔɔ.

30

¹ M̀p̀ɔỳ Moisi teləsa Iseyeli nyəma ke tə tənɔ nti Tacaa tu-ɔ tə.

Nəsɔsi suw tə kəsəsutv

² Pə waali kə í tasa kpeka nyənyə nyəma ke teləsuɔyɔ ke Tacaa kuyəɔtɔtɔ lentənɔa tətə si:

³ Ye yulɔ su nəɔɔ si ɔ laki Tacaa ke kətaya. Yaa ɔ kisiyi pulɔpɔyɔ Iɔ tə. Pə fɛi si í sɛki pə lapu. Pə wee si í la pə tənɔ mpi pə luna ɔ nəɔɔ tə.

⁴ Ye isɔ pɛɛɔ we ɔ caa təyaya taa, na í su ɔ nəɔɔ ke Iɔ isentaa si, ɔ ká la pulɔ,

⁵ na cɛcɛ nu, na í tá kisina-ɔ. Pə wee kə si í təŋ teitei isɔ ɔ suw tə.

⁶ Ama ye ɔ kisina-ɔ kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, ɔ ye pə təm. Tacaa kaa pəsɔsi-ɔ. Mpi tə, ɔ caa kisina-ɔ.

⁷ Ye isɔ pɛɛɔ hulina nəɔɔ suw na pəcɔ ɔ saa.

⁸ Iɛna ɔ paalɔ nu-tɔ na í tá kisina-ɔ pə wee si ɔ la isɔ ɔ suw tə.

⁹ Ama ye ɔ kisina-ɔ kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, ɔ ye pə təm. Tacaa kaa pəsɔsi-ɔ.

¹⁰ Ye isɔ alɔ leelu, yaa wei na ɔ paalɔ pa yawa tə, ɔ su nəɔɔ. Pə wee si í la-keɔɔ.

¹¹ Mpu tə, ye isɔ alɔ wei ɔ wɛna paalɔ tə ɔ su nəɔɔ si í ká la pulɔ,

¹² na ɔ paalɔ tá kisina-ɔ. Isɔ ɔ lapa isəna ɔ suwa tə.

¹³ Ye ɔ paalɔ kisina-ɔ kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, ɔ ye pə təm. Tacaa kaa pəsɔsi-ɔ. Mpi tə, apalɔ kisina-ɔ.

¹⁴ Mpu tə, ye isɔ alɔ caa ɔ su nəɔɔ si ɔ laki pulɔpɔ, ɔ paalɔ wɛna mpaav si í tisina-ɔ, yaa í kisina-ɔ.

¹⁵ Ama ye ɔ nuwa na í tá kisina-ɔ kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa. ɔ huləna ɔ sum nté si ɔ tisaa.

¹⁶ Ama ye waali waali kə ɔ lanle ta hɛna ɔ alɔ si í taa la isɔ ɔ suwa tə. ɔ Tacaa kaa pəsɔsi alɔ, ɔ paalɔ nyuɔyɔ taa kə pu məli.

¹⁷ Kəsəsutv nti Tacaa suwa alaa na pɛɛlaa pa nəsɔsi suw təm taa təɔɔɔ.

31

Matiyan nyəma yoonav ke pa isayatu tə

¹ M̀p̀ɔỳ Tacaa təma Moisi si:

² Polo na í hə Matiyan nyəma ŋkraŋyɔ ke isayatu nti pa lapa Iseyeli nyəma tə tə. Pə waali kə n ká kpe nyá nyəma cəɔ.

³ Mpuɔɔɔ Moisi təma samaa si: Mə taa ləlaa í suu pa yooɔ wontu na pá polo na pa yooɔa Matiyan nyəma, na pá lɛɛti-we isɔ Tacaa suw tə.

4 Mpu tɔ, í læsi paa kpekæle nte tɔ taa ké yoolaa iyaga (1000).

5 Ḿpɔ́yú pa læsa paa lseyeli kpekæle nte tɔ taa ké yoolaa iyaga (1000). Uena pá kɔɛnti iyisi naanɔwa na naale (12000).

6 Na pá tilina pa tɛnaya yoo. Uena kɔtɔlv Ulasaa pɔyalv Pɛɛhasi kɔɛnna Iso wontu na tutuuɛ wei paa hulɪ na pá caali yoo tɔ.

7 Ḿpɔ́yú pa tii Matiyan nyɛma tetv tɔɔ, isɪ Tacaa ka heeluyv Moisi na í teləsi-we tɔ, na pá kpiisi apalaa tɛna.

8 Pa kuwa tɔtɔɔ Matiyan awulaa kakɔasi: Ifi, na Lekem, na Suuu, na Huuu, na Lɛpa, na pɛ kɔɛnna Pɛyɔ pɔyalv Palaam.

9 Na pá kpa salɛka ke pa alaa, na pa piya, na pá kuu pa tɔla na pa kalɛkɛɛ na pa wɛnɔv tɛna.

10 Na pá sɔ pa acalɛɛ na pa cacakɛɛ ke kɔkɔ.

11 Ḿpɔ́yú pa tɛna wontu na yɛlaa na tɔla nna pa kuuwa tɔ.

12 Uena pá pona pɛ tɛnaya pa tɛsikile ke Mowavv tetɛkɛle taa, ke Yaatanɪ pɔɔ nɔɔ, ke Yeliko isɛntaa. Na pá h́lí Moisi na kɔtɔlv Ulasaa na lseyeli kpekæle tɛna.

13 Ḿpɔ́yú Moisi na Ulasaa, na lseyeli nyɔyɔ nyɛma lɛlaa pa luwa tɛsikile na pá sulɪ-we.

14 Tɛnayaɛ Moisi mv pááná na yoolaa nyɔɔ nyɛma. Isɪ iyisi iyaga (1000) nyɔɔ nyɛma, na nunɔwa (100) nyɔɔ nyɛma mpa pa luna yoo tɔ.

15 Na í pɔɔsi-we si: Pepe tɔɔ ké í tá kú alaa?

16 Pɔyele í nyɛma teu si, Matiyan alaa mɔɔɔ Palaam puɔusaa, na pá sɔsi lseyeli nyɛma ke isayavv sɔsɔntv taa, na pá wakɛlɛna Tacaa ke Pɛyɔ tɔm taa. Mpu pɛ kɔnna yulvkvɛkɛ ke Iso yɛlaa tɔɔ.

17 Pɛ tɔɔ tɔ, í kú apalvpiya na alaa mpa pa tɛma saav tɔ.

18 Ye í nɔkaa, ɪɛ í su mɛ tɔyɪ yomaa ke pɛɛlaa mpa pa ta nyɛnta apalaa tɔ.

19 Pɛ kaasa mɛ taa mpa pa kuwa yɛlaa, yaa pa tokina sɛtaa tɔ, paa caya tɛsikile waalɔyɪ kɔyɛɛɛ naatosompɔɔɔɔɔ ké. Uena pá la asilima kɛɛlvv kɔtaya ke kɔyaku tooso nyɛɛkv wule. Na pá kɔɛnna pa yomaa mpa pa su pa ti tɔ.

20 Na pá la asilima kɛɛlvv kɔtaya tɔtɔɔ wontu kususuuu na tɛnɛɛ nyɛntv, na pɔɛɛ hɔntv nyɛntv, yaa nti pa saaka taasi tɔ.

21 Pɛ waali ké kɔtɔlv Ulasaa tɔma apalaa mpa pa pola yoo tɔ si kɔsɛsuto nti Tacaa telɛsa Moisi tɔɔɔɔ si:

22-23 Pɛ kɔɔavv wontu nti tu nyaki kɔkɔ tɔ, isɪ wula na liyitee nyɛɔv, na nyɛɔlvv kɔsɛmɔv, na nyɛɔlvv mayamaya, na nyɛɔv lentɪ. Na wontu nti tɔ yɔkɔyɪ, isɪ somtu tɔ. I ká nyaali-tɪ na kɔkɔ ké na í lii-tɔyɪ kɔtaya lvm taa. Ye kɔkɔ kɔnyavv, ɪɛ í lii telɛɛ kɔtaya lvm taa tike.

24 Ye í cɔta mɛ wontu ke kɔyaku naatosompɔɔɔɔɔ wule, ɪɛ mɛ asilima kɛɛlaa kɛɛ. I sɔv tɛsikile taa.

Yoo taa wontu kukukuutu talvɔv

25 Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma Moisi si:

26 Nyana Ulasaa, na lseyeli nyɔɔ nyɛma, í kala pɛ tɛna mpi í kɔɔwa yoo taa tɔ. Pɛ kɔɔavv yɛlaa na pɛ tɔla tɔ.

27 Uena í tala pɛ taa ké cali. Yoo potaa ke hɔɔlvv, na lɛlaa ke lɛɛkv.

28 Na í læsi yoolaa nyɛm tɔɔ ké mpi pɛ ké ma tɔtɔɔ tɔɔ yulv kɔlvv ke yɛlaa nasɛɛ na nunɔwa (500) tɔɔ, na tɔla ke mpv tɔtɔ.

29 Na í cɛla kɔtɔlv Ulasaa.

30 Ye pɛ kaasa lseyeli nyɛma lɛlaa nyɛm, ɪɛ í læsi mpi pɛ wɛɛ si, pɛɛ pá læsi tɔɔ yɛlaa nule na naanɔwa tɔɔ ké yulv kɔlvv. Na tɔla ke mpv tɔtɔ, na í cɛla pɛ tɛnaya Lefii nyɛma mpa pa paasɔɔna Iso cɔkɛle tɔ.

31 Ḿpɔ́yú Moisi na Ulasaa pa lapa teitei isɪ Tacaa heeluyv-we tɔ.

³² Təla wena pa kuuwa kolontunaa tɛ tɔ, a kaasa heen na pɔh ke iyisi nasətoso na nutoso na naanɔwa na kakpasɪ (675000)

³³ na naan ke iyisi nutoso na naanɔwa na naale (72000)

³⁴ na kpanasɪ ke iyisi nutoso na kulɔm (61000)

³⁵ na pɛelaa mpa pa ta nyɛnta apalaa tɔgɔ iyisi hiu na naanɔwa na naale (32000).

³⁶ Heen na pɔh wei pa cɛla yoolaa tɔ, ɪ kɛnta iyisi ŋmɔnɔgɔ nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔgɔlaya na nasɛle nunɔwa (337500).

³⁷ Na pɔ lɛsɪ Tacaa nyɛna ke nasətoso na nutoso na naanɔwa na kakpasɪ (675).

³⁸ Naan ke iyisi hiu na naanɔwa na naatoso (36000) na Tacaa nyɛh ke nutoso na naanɔwa na naale.

³⁹ Kpanasɪ ke iyisi hiu na naanɔwa na nasɛle nunɔwa (30500). Tacaa nyɛnsɪ ke nutoso na kulɔm.

⁴⁰ Yɛlɛa ke iyisi naanɔwa na naatoso (16000). Tacaa nyɛma ke hiu na naanɔwa na naale.

⁴¹ Mɔpɔgɔ Moisi cɛla Isɔ nyɛm ke kɔtulɔ Ilasaa, ɪsu Tacaa ka heeluyɪ-ɪ tɔ.

⁴²⁻⁴³ Mpi pa cɛla Isɛgɛli nyɛma lɛlaa tɔ, pɔ na yoolaa nyɛm pɔ kulɔm kɛ. Heen na pɔh ka we iyisi ŋmɔnɔgɔ na nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔgɔlaya na nasɛle na nunɔwa (337500).

⁴⁴ Naan ke iyisi hiu na naanɔwa na naatoso (36000).

⁴⁵ Kpanasɪ ke iyisi hiu na naanɔwa na nasɛle na nunɔwa (30500),

⁴⁶ na pɛelaa ke iyisi naanɔwa na naatoso (16000).

⁴⁷ Mɔpɔgɔ Moisi lɛsa pɛelaa tɔ kɛ yulɔ kulɔm ke nule na naanɔwa tɔ, na tɔla ke mpɔ tɔtɔ, ɪsu Tacaa ka heeluyɪ-ɪ tɔ, na ɪ cɛla Lefii nyɛma mpa pa paasayana Isɔ cokɛle tɔ.

Luyɪ kulɔmɔgɔ kvhaan

⁴⁸ Mɔpɔgɔ yoolaa iyisi iyaga (1000) nyɛh nyɛma, na nunɔwa (100) nyɛh nyɛma, pa kota Moisi kin,

⁴⁹ na pɔ heeli-ɪ si: Tɔ kala yoolaa sɛkpema, pa we pa nɔgɔ taa, nɔgɔlɔ ta la asaala.

⁵⁰ Pɔ tɔ kɛ tɔ kɔhna Tacaa ke kvhaan ke wɔla alukpalisi, na pɔ kpasɪ, na kukuwee, na ŋkpanyapɛlasɪ, na lutɔ, nti tɔ hikaa tɔ si pɔ husɪ ta isayatu.

⁵¹ Ilɛna Moisi na kɔtulɔ Ilasaa pɔ mu wɔla wontu nti pa kɔnaa tɔ.

⁵² Wontu nti yoolaa mpe pa kɔnaa tɔ, tɔ kɛnta kiloonaa nunɔwa na nutoso na naanɔwa.

⁵³ Pɔ kaasa yoolaa sɛkpema, ilɛna paa wei ɪ suna ɪ tɔgɪ wontu nti ɪ kuuwa tɔ.

⁵⁴ Mɔpɔgɔ Moisi na Ilasaa pa su wɔla wontu nti yoolaa hawa tɔgɔ Isɔ cokɛle taa si, Tacaa ɪ taa sɔ Isɛgɛli nyɛma tɔ.

32

Kpeka tooso cayale ke Yaatanɪ ilim tɛlule tɔ

¹ Lupɛh na Katɪ pɔ yɛlɛa ka wena kalɛkɛh sɔsɔh ke tuutumaa kɛ. Ilɛna pɔ cɛkɛna si Yasɛɛ tɛtu hɔgɔlɔgɔ, na Kalaatɪ tɛtu ka muna tɔla tɔ.

² Pɔ tɔ kɛ pa polaa na pɔ magana Moisi na kɔtulɔ Ilasaa na kpeka nyɛh nyɛma na pɔ heeli-we si:

³ Atalɔti, na Tipɔh, na Yasɛɛ, na Nimla, na Hɛsɛpɔh, na Ilale, na Sepam, na Nepo, na Peyɔh pɔ acalɛɛ kɛ

⁴ Tacaa sɛna Isɛgɛli nyɛma na pɔ mu tɛtu nti tɔ, tɔ nyɛma kɛ. Tɛtu nti tɔ muna tɔla tɔtɔɛ. Pɔcɔ tɔ magamaya tɔ wena kalɛkɛh.

⁵ Ilɛna pɔ sɛlɛmi Moisi si ɪ ha-wege tɛtu nti. ɪ taa tɛsɛna-wege Yaatanɪ waali tɔ.

⁶ Mpɔgɔle Moisi pɔsa-we si: Isɛnagale mpɔ? Mɔ tɛɛtunaa nɔ puki yoo nte na mu caya cɛne tɛpamm na?

⁷ Ye mu cayana cəne pu yəəli pele pa apalətv, pa kaa polo tetv nti Tacaa ha-we tə tə taa.

⁸ Yaasi kəlvəm inəyɪ mə caanaa tɛma lapv ke waatv wei ma kusa-weyɛ Katɛɛsi-Paaneya si, pɑ polo pa feŋ Kanaaŋ tetv tə.

⁹ Pa pola Isəkəəli tɛtɛkəle taa na pɑ cəə-te, na pɑ məli. Ilena pɑ yəəli Iseyeli nyəma apalətv si, pɑ taa svv tetv nti Tacaa ka ha-meyɛ hatoo ləŋ tə tə taa.

¹⁰ Halɪ Tacaa mu pɑáná ke kuyaku ŋkɔ na í tuu si:

¹¹ Mə təna mpa í lu Icipiti na í wɛna pusi hiu na waali tə, í kaa na tetv nti ma suwa si ma haaki Apələham na Isaaka na Yakəpv tə. Mpi tə, í tá nuna-m teu.

¹² Ye pə taya Kenasi lulvɣv tv Yefune pəyalv Kaləpv, na Nuŋ pəyalv Yosuwee pa tike paa svvna. Pə taya pəlv, mpe inɪ pa nuna-m teu ké.

¹³ Pə təə ké Tacaa mu pɑáná na Iseyeli nyəma na pɑ təyɔ pusi nule təcu ke wulaya tetv taa. Haləna mpa inɪ Isə taa kpana mpv tə, pɑ saali yem ké təna.

¹⁴ Ilena asayaa mɛ, í caa si í təŋ mə caanaa ikpate na í kusɪ Tacaa pɑáná ke mə təə.

¹⁵ Ye Lupɛŋ na Katɪ nyəma mɛ, í tá nuna Tacaa, ílé ɪ yeki ké na mə kuyɛɛŋ tayala wulaya tetv taa. Ie í wakəla Iseyeli nyəma nté.

¹⁶ Mpuɣule apalaa mpe pa kpətəna Moisi na pɑ tə si: Aai yoo, tu ŋmá tá kaləkəŋ ke təcayale, na tá tɛɛsi nyəma ke koloosi acalɛɛ.

¹⁷ Ilena tá yəlaa cəəsi təna. Tetv nyəma í taa pəsi-we. Pə waali ilena tə co tá yoou wontu təcav na tə tɛ tá tɛtvnaa ke nəyɔ na tə pona-weyɛ tetv nti pa ha-we tə tə taa.

¹⁸ Paa Iseyeli tv wei ɪ ká caya ɪ tetv təə ké na pəcɔ tə məli tá tɛ.

¹⁹ Ye tə hika tetv na pəyɔ na cəne təə, pɑ taa tasa-tvɣv tetv hav na pəyɔ na waali təə.

²⁰ Ntəna Moisi si: Ye ɪ təká isu ɪ yəyɔtvɣv tə, na í suu mə yoou wontu, na í tɛsi Yaatanɪ na í polo mə kolontunaa təə, na Tacaa tv-weyɛ mə niŋ taa,

²¹⁻²² ilɛ tetv təna pəsi mə nyəntv. Waatv inɪ Tacaa yaa mə tɛtvnaa taa kaa kpana-mɛ. Pəyɛle Isə ká yelina-meyɛ mə tetv tənɛ na pəyɔ na cəne təə.

²³ Ama ye í tá lá mpv, í ká pəntəna Tacaa, na pə məli mə nyəəŋ taa.

²⁴ Pə wɛ teu, í ŋmá mə nyəma ke tɛɛsi na mə təla tətəkəle. Ama í taa səə nti ma yəyɔtaa na má su təyɔ təkɣv ké.

²⁵ Mpuɣule Lupɛŋ na Katɪ pə nyəma cəwa Moisi si: Tu la isu n suw tə.

²⁶ Tu yele tá alaa na tá piya na tá kaləkəŋ ke Kalaati acalɛɛ taa,

²⁷ na tə kpaya tá wontu na tə polo Tacaa yoou, isu n yəyɔtvɣv tə.

²⁸ Mpuɣú Moisi heela pa təm ke kətvlv Ilaaa, na Nuŋ pəyalv Yosuwee, na Iseyeli kpeka nyəəŋ nyəma.

²⁹ Ilena í tə-we si: Ye Katɪ na Lupɛŋ nyəma kpaya yoou wontu, na mə na-we í tɛsi mə kolontunaa waali, isu Tacaa yəyɔtvɣv tə, na í kəli-we, ilɛ mu cɛle-weyɛ Kalaati tetv.

³⁰ Ama ye pa kisa mpv ilɛ Kanaaŋ tetv ke mə təna í ká tala.

³¹ Mpuɣú Katɪ na Lupɛŋ pə nyəma tasa yəyɔtvɣv si: Tu la nti Tacaa heela-tv tə.

³² Tu kpaya tá wontu na tə polo Tacaa yoou, na pɑ cɛle-tvɣv tá tetv na Yaatanɪ na cəne təə.

³³ Mpuɣú Moisi cɛla Katɪ na Lupɛŋ pa kpeka na Yosɛɛfv pəyalv Manasee nyəntɛ həyɔlvɣv ke Amolii wulav Sihon, na Pasaŋ nyəŋ Oki pa tetv na pa acalɛɛ.

³⁴ Mpuɣú Katɪ nyəma ŋmawa koloosi ke Tipəŋ na Ataləti na Alowɛɛ

³⁵ na Atələti-Sofaŋ na Yasɛɛ na Yokpaha

³⁶ na Pɛti-Nimla na Pɛti-Halaŋ pə acalɛɛ. Na pɑ ŋmá tətəyɔ pa təla tətəkəle.

³⁷ Ilena Lupɛŋ nyəma ŋma Hɛsəpəŋ na Ilale na Kiliyatayim

³⁸ na Nepo na Paali-Meyəŋ na Sipəma na pɑ ha-yeyɛ həla.

³⁹ M̄p̄ȳḡȳ Manasee p̄əyal̄ Makii nȳəma ná yoon̄a Kalaat̄i nȳəma, na pá t̄əḡəni Amolii nȳəma na pá cāya.

⁴⁰ P̄ə t̄əw̄ ké Moisi ná yelina-w̄ēȳe-ti.

⁴¹ Ilena Manasee p̄əyal̄ Yayii nȳəma náá l̄eeki Amolii nȳəma acal̄eɛ lenna, na pá ha-ȳe si Yayii acal̄eɛ.

⁴² P̄ə waali ké Nopa ná l̄eeka Kena ɪcate na p̄əc̄əlo nȳəna, na í ha-ȳēȳe ɪ h̄əte si Nopa.

33

Isəna Iseyeli nȳəma t̄əma pa Icipiti l̄uw̄ waali t̄ə

¹ Waat̄v̄ wei Moisi na Al̄ə̄j̄ pa l̄əsa Iseyeli nȳəma k̄e caasi caasi t̄ə, isəna pa t̄əma t̄əḡəlo:

² Tacaa ka heela Moisi ké si ŋmaa timpi timpi í s̄ə̄ŋaa t̄ə, haɪ lona an̄i a h̄əla nt̄ə.

³ P̄ənaɣa is̄ətu kancaal̄aya nȳə̄ŋ k̄uyaku naan̄əwa na kakpas̄i wule, k̄e Iseyeli nȳəma k̄ula T̄eɛv̄ acima t̄ev̄ k̄ufem̄ȳu k̄e Lam̄s̄eɪ na pá t̄eeki Icipiti nȳəma is̄ent̄aa t̄əkaa si, p̄ə c̄ēpa-w̄e.

⁴ Na p̄eɛ pá t̄ə̄ŋa pa kancaal̄aya piya m̄pa Tacaa k̄uwa t̄əḡə pim. ɪ lapa m̄p̄ȳḡȳ si pa nyi si ɪ k̄əla pa t̄ūj̄ k̄e t̄ə̄j̄.

⁵ Pa k̄ula Lam̄s̄eɪ, ilena pá siki Suk̄əti.

⁶ Pa k̄ula Suk̄əti, ilena pá siki Itam k̄e w̄ulaya t̄ətu n̄əḡə t̄əw̄.

⁷ Pa k̄ula Itam, ilena pá polo Pi-Hahiloti k̄e Paali-Sef̄ə̄ŋ is̄ent̄aa, na pá siki Mikit̄əli p̄ət̄eɛ.

⁸ Pa k̄ula Mikit̄əli, ilena pá t̄eɪ t̄ə̄ŋku na pá s̄v̄ w̄ulaya t̄ətu na pá t̄ə k̄uȳeɛ̄ŋ toosoɣo Itam w̄ulaya t̄ətu taa, na pá tala Mala.

⁹ Mala k̄e pa k̄ulaa, na pá polo Iliim, timpi hila naan̄əwa na naale, na p̄asāŋ nutoso na naan̄əwa ka w̄eɛ t̄ə na pá siki.

¹⁰ Pa k̄ula Iliim, ilena pá siki t̄ə̄ŋku k̄uɛɛem n̄əḡə.

¹¹ Pa k̄ula t̄ə̄ŋku n̄əḡə, ilena pá siki Sīŋ w̄ulaya t̄ətu taa.

¹² Pa k̄ula w̄ulaya t̄ətu taa, ilena pá siki T̄əf̄əka.

¹³ Pa k̄ula T̄əf̄əka, ilena pa siki Alusi.

¹⁴ Pa k̄ula Alusi, ilena pá siki Lefitim timpi pa lan̄a l̄vm̄ k̄unȳənȳəɔm t̄ə.

¹⁵ Pa k̄ula Lefitim, ilena pá siki Hol̄ēp̄v̄ w̄ulaya t̄ətu taa.

¹⁶ Pa k̄ula Hol̄ēp̄v̄, ilena pá siki Kip̄əloti-Taafa.

¹⁷ Pa k̄ula Kip̄əloti-Taafa, ilena pá siki Hasel̄əti.

¹⁸ Pa k̄ula Hasel̄əti, ilena pá siki Litima.

¹⁹ Pa k̄ula Litima, ilena pá siki Lim̄ə̄ŋ-P̄eɛsi.

²⁰ Pa k̄ula Lim̄ə̄ŋ-P̄eɛsi, ilena pá siki Lipina.

²¹ Pa k̄ula Lipina, ilena pá siki Lisa.

²² Pa k̄ula Lisa, ilena pá siki Kehalata.

²³ Pa k̄ula Kehalata, ilena pá siki Sef̄eɛ p̄uȳv̄.

²⁴ Pa k̄ula Sef̄eɛ p̄uȳv̄, ilena pá siki Halata.

²⁵ Pa k̄ula Halata, ilena pá siki Makelo.

²⁶ Pa k̄ula Makelo, ilena pá siki Tahat̄i.

²⁷ Pa k̄ula Tahat̄i, ilena pá siki Tela.

²⁸ Pa k̄ula Tela, ilena pá siki Mitika.

²⁹ Pa k̄ula Mitika, ilena pá siki Hasemona.

³⁰ Pa k̄ula Hasemona, ilena pá siki Moseloti.

³¹ Pa k̄ula Moseloti, ilena pá siki Pene-Yakan̄.

³² Pa k̄ula Pene-Yakan̄, ilena pá siki Hoo-Kit̄əkat̄i.

³³ Pa k̄ula Hoo-Kit̄əkat̄i, ilena pá siki Yot̄əpata.

- 34 Pa kula Yotəpata, ɔlena pá siki Apəlonə.
 35 Pa kula Apəlonə, ɔlena pá siki Isiyon-Kepee.
 36 Pa kula Isiyon-Kepee, ɔlena pá siki Kateesi ke Sin wɔlaya tetu taa.
 37 Pa kula Kateesi, ɔlena pá siki Hoo puɣu, ke Itəm tetu toŋa tɔɔ.
 38-39 Ḿpúyó Tacaa yelaa na kətɔlv Aləŋ kra Hoo puɣu taa. ɔlena í sí tənaya isətu kakpasɪ nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, ke ɪ pənaya nuɔwa na hiu na tooso (123) nyəŋka taa. Pa Icipiti taa luw pənaya nule nyəŋka nté.
 40 Waatu inəyi Kanaaŋ wulav wei pa yaa si, Ala na ɪ ka we ilim təlule mpətəŋ tɔɔ tɔ, ɪ nuwa Iseyeli nyəma tate.
 41 Iseyeli nyəma kula Hoo puɣu ɔlena pá siki Saləmona.
 42 Pa kula Saləmona, ɔlena pá siki Punon.
 43 Pa kula Punon, ɔlena pá siki Opoti.
 44 Pa kula Opoti, ɔlena pá siki Ye-Apalim ke Mowapu toŋa tɔɔ.
 45 Pa kula Ye-Apalim, ɔlena pá siki Tipon-Kati.
 46 Pa kula Tipon-Kati, ɔlena pá siki Aləmon-Tipəlatayim isentaa.
 47 Pa kula Aləmon-Tipəlatayim, ɔlena pá siki Apalim pulasi taa ké Nepo puɣu isentaa.
 48 Pa kula Apalim pulasi, ɔlena pá siki Mowapu teteka taa ké Yaatanɪ kin ke Yeliko isentaa.
 49 Tənaya pa sika pa coka ke Peti-Yesiməti na Apeeli-Sitim pə heku taa.

Nti Tacaa suwa Kanaaŋ tetv talvɔv tɔɔ tɔ

- 50 Ḿpúyó Tacaa tɔwa Moisi ke Mowapu teteka taa ké Yaatanɪ pəɣɔ nəɣɔ ke Yeliko isentaa si:
 51 Teləsi Iseyeli nyəma si ye í tesa Yaatanɪ na í suv Kanaaŋ nyəma tetu taa.
 52 Pə wee si í təɣonɪ tetu nyəma tənə na í yoki pee yaa nyəɣətv leesəŋ wei í laaki tɔ, na pə təkətəlenaa.
 53 Na í leeki pa tetu nti na í caya. Mpi tɔ, ma ha-meɣe təyi.
 54 Tete ké í ká tɔ na í taləna tetu ntəyi mə kpeka na mə lulvŋ, na í keesəna mə paɣale.
 55 Pə wee si í təɣonɪ tetu nyəma tənaya. Tɔfɔ kukaasaa mələyi mə kolontunaa ké na pá naasəyi-me, isu sɔwa ke isəpee taa, na nyəmə təpila ke mə kəŋkəməŋ taa.
 56 ɔle meɣe maa lana, isu maa suw si maa la-me tɔ.

34

Iseyeli nyəma tetv toosi

- 1 Ḿpúyó Tacaa təma Moisi si:
 2 Teləsi Iseyeli nyəma si, waatu wei í ká suv Kanaaŋ tetu nti ma haaki-me tɔ tɔ taa tɔ, tɔ toosi nté
 3 Sin wɔlaya tetu na Itəm nyəntv na pətəe tɔɔ. Na ká kpaɣa tenku kusəpu,
 4 na ká mələna pəcesi pulasi tontonje pətəe tɔɔ. ɔlena ká polo Sin, na ká tiina Kateesi-Paaneya pətəe tɔɔ. Na ká məli Hasaa-Ataa na Asəməŋ.
 5 Na ká kee na ká yoosina Icipiti ləɔv, na ká lu Metitelanee tenku.
 6 Ilim tətvle tɔɔ toŋa nté Metitelanee tenku inɪ.
 7 Ilim təlule mpətəŋ tɔɔ nyəŋka nté tenku kɔlvɔm inɪ, na Hoo puɣu pə heku taa.
 8 ɔlena ká lu Lepo-Hamati na Seta,
 9 na ká polo Sifəlon, na ká lu Hasaa-Inaŋ.
 10 Ilim təlule tɔɔ nyəŋka nté pə kpaɣav Hasaa-Inaŋ na Sefam tetu həɣəlvɔv tɔɔ.
 11 ɔlena ká mələna Lipəla ke Ayin ilim təlule tɔɔ, na ká tɔe poolvŋ na ká polo ka yoosina Kenasəleti koten,
 12 na ká polo ka lu Yaatanɪ ləɔŋ, na tenku kusəpu. Mə tetu tənasi nté.

13 Μπόγύ Moisi teləsa tə tənaya Iseyeli nyəma na í tasa-weye heeluyə si: Tətvnaa mpa Tacaa təma si í tó tətə na í tala Iseyeli kpeka pəɣəlayafəi naanəwa na həɣəlvə təɣəle.

14-15 Mpi tə, Lureŋ na Katı pa ləlvə nyəma na Manasee kpekəle həɣəlvə ləŋku ná təma pələ pa nyəntə hikuyə kə Yeliko isəntaa kə Yaatanı waalı na ilim təlvle tə.

Tətv tallaa nyəəŋ nyəma həla

16 Μπόγύ Tacaa təma Moisi si:

17 Kətulə Ulasaa na Nuŋ pəyalə Yosuwee paa paasəna tətv talvə.

18 Pá kpa paa kpekəle nte tə taa kə nyəvə tv wei ı ká paasəna-we tə.

19 Mpa mpa paa kpa mpv tə pa həla ntə: Yuta kpekəle taa nyəŋ nté Yefune pəyalə Kaləv.

20 Simiyəŋ nyəntə taa nyəŋ nté Amihuti pəyalə Semuweli.

21 Pəncaməe nyəntə taa nyəŋ nté Kisilon pəyalə Ulitatı.

22 Tan nyəntə taa nyəŋ nté Yokili pəyalə Puki.

23 Yosəefv pəyalə Manasee nyəntə taa nyəŋ nté Ifoti pəyalə Hanəyeli.

24 Yosəefv pəyalə naale nyəŋ Ifəlayim nyəntə taa nyəŋ nté Sifitan pəyalə Kemuweli.

25 Sapuləŋ nyəntə taa nyəŋ nté Paanakı pəyalə Uisafəŋ.

26 Isakaa kpekəle taa nyəŋ nté Asəŋ pəyalə Palətəyeli.

27 Asəe nyəntə taa nyəŋ nté Selomitı pəyalə Ahihuti.

28 Nəfətali nyəntə taa nyəŋ nté Amihuti pəyalə Petayeli.

29 Mpa Tacaa ləsa si pá tala Kanaəŋ tətv kə Iseyeli kpeka nyəma təɣəle.

35

Lefii nyəma acaləe

1 Μπόγύ Tacaa yəɣəta Moisi kə Mowəpə tətəkəle taa, kə Yaatanı pəɣə nəɣə kə Yeliko isəntaa si:

2-3 Tv Iseyeli nyəma si pá cəla Lefii nyəma kə acaləe nna pa ləsa pa tətvnaa taa tə, na pə nənəkila. Na pá caɣa acaləe taa na pá tiikiyi pa təla kə haləmnnaa taa.

4-5 Isəna í ká mayası nənəkila anı a wəŋ təɣəlv: Pə sunav ıcate koloosi na pé pukina ilim təlvle tə təɣə mēetələnnaa nasəle na nunəwa (500), na ilim tətvle tə kə mpv. Pə mpətəŋ na pə ntəɣəŋ tə tətəɣə mpv. Uəna í mayası paa həɣəlvə ŋku kv tə kə mēetələnnaa iyaya (1000) iyaya (1000) kə təm liyiti na pé cə ıcate na pé ta.

6 Na pá cəla Lefii nyəma kə acaləe naatoso. A taa kə ye pə yəkəna yulə na í kv ı təɣəntəle ı ká tv kpvləv. Na pé səəsi acaləe nulə na naale tətə.

7 Pə kpənta acaləe pələfəi naanəwa na pə nənəkila.

8 Paa kpekəle nte tv ha Lefii nyəma kə na pé kəsəna tə tətv tə.

Yuləkvlaa kpvləv tətvle acaləe

9 Μπόγύ Tacaa təma Moisi si:

10 Tələsi Iseyeli nyəma si, ye í tesa Yaatanı na í svv Kanaəŋ tətv taa,

11 ıle í ləsi acaləe wəna í ká la yuləkvlaa mpa pə yəkəna tə pa kpvləv tətvle tə.

12 Na pələ pa yəlaa ı taa ləeti-wə na pá tá hvuta pa təm.

13 Acaləe naatoso kə í ká ləsi.

14 Tooso na Yaatanı ilim təlvle tə, na tooso kə Kanaəŋ tətv taa.

15 Ye Iseyeli tv yaa caɣalə kə pə yəkəna na í kú yulə, ıle pntv se na í polo a taa natəli tə taa, na í tv kpvləv.

16-18 Ye nəɣəlv mpa ı təɣəntəle kə nyəɣəlvə yaa kpatúgú, yaa ı yaya-ı pələ na í si. ı kə yuləkvle kə, pə wəe si pá kv-ı.

19 Sətv yulə siyisiyi ká pəkəna kvlə na í ləeti-ı.

20-21 Ye kulv ka təkəna-i na natəli ke i taa, yaa pa wəna təma na kolunə, ɔlənə í marɪ-i ŋkumle, yaa í tusi-i, yaa í yaɣa-i pulv na í sí. I ké yulvkvlv ké, pə wɛɛ si lɛɛtəlv í hika-i í kv-i.

22-23 Ntanyɪ pə yulvəɣəna yulv na í tusi lelv, yaa pəle, yaa pulv fiti i nin taa na pə yaɣa-i. Pə́cɔ́ pa taa yoo, yaa i təkə-i na i taa.

24 ɔlɛ huɔlaa ka təŋ pə kvsəsutv ké, na pá hvv pa təm nti.

25 Na pá kenti kulv tɔɔ na pá məŋna-i i kpəlvvɔv tətvlɛ, na í saali təna.

Haləna kətvlv səsə wei i laki təmle ke waatv ɪnɪ tɔ i səm.

26 Ama ye i luwa ɪcatɛ ntɛ tə taa na í tɛsi tə tɔŋa

27 na lɛɛtvlv hiki-i, í nəkəa i kvvɔv-i ké na i təm ta si.

28 Pə nyvɔv nté si kulv i caɣa kpvlvɔv tətvlɛ təna, haləna kətvlv səsə səm. Pəle pə waali ké i pəsəɣi na í lu na í məli i tɛ.

29 Paa leyɛ í wɛɛ, yaasi ɪnəɣi məna mə piya piya í ká təkɪ.

30 I kaa mv yulv kulvm aseeta na í kvna yulvkvlv təm. Pə wɛɛ si pá tala naale.

31 Pə fɛi si í mv kvhav na í yele yulvkvlv ke kvvɔv. Pə wɛɛ si í kv-i ké.

32 Pə fɛi tətɔ si í mv kvhav na í tó yulvkvlv ke kpvlvɔv tətvlɛ na kətvlv səsə sí, ɔlənə í mələna-i i tɛ.

33 Yulvkvle pilisiɣi tɛtv ké. ɔlɛ pə fɛi si í pilisi tɛtv nti tə taa í wɛɛ tɔ. Ye yulv kvwa i təɣəntəle, pə wɛɛ si pá kú ɪnəɣi na pə́cɔ́ pə kriisi pə asilima.

34 Pə fɛi si í pilisi mə tɛtv. Mpi tɔ, Tacaá má, ma wɛ mə hɛkv ké.

36

Pɛlaa mpa pa təkɪ pa nyəma kpancoou tɔ pa təm

1 Ḿpóyó Yosɛɛfv pəyalv Manasee, na Manasee pəyalv Makii, na Makii pəyalv Kalaati lvlvɔv nyəəŋ nyəma pola Moisi na lɛɣɛli kpekə nyəəŋ nyəma kin

2 na pá tɔ si: Waatv wei Tacaá tɔwa Moisi si í tɔ tɛtɛ na í tala lɛɣɛli nyəma ke tɛtv tɔ, i suwa tətɔ si, í cɛla tá tɛtv Selofatɪ tɛtv ke i pɛlaa.

3 Ama ye pa saawa kpekəle lentɛ taa, pa tɛtv pasəɣi tá kpekəle nyəntv tɔɔ ké na pə səsɪ lentɪ tɔɔ.

4 Na pə kəma na pə tala cɛrv pənaɣa, pa nyəntv lu təkpataa ké tá kpekəle tɔɔ na pə səsɪ pa nyəntɛ kufatɛ tɔɔ.

5 Ḿpóyóle Tacaá heela Moisi si: Tɛləsi lɛɣɛli nyəma si Yosɛɛfv lvlvɔv nyəma wɛna tampana.

6 Ye pa sɔla wei pa saa-i. Ama pu wɛɛ pa kpekəle taa tó ké.

7-9 ɔlɛ paa kpekəle nte tə tɛtv ká caɣa tə tɛcaɣalɛ, tə kaa səsɪ lentɛ nyəntv tɔɔ. Ḿv tətəɣɔ ye kpekəle natəli tə alv nəɣəlv i wɛna tɛtv pə wɛɛ si í saa i caa kpekəle lvlvɔv tv ké.

10-11 Ḿpóyó Selofatɪ pɛlaa Mala na Tiisa na Hokəla na Milika na Nowa pa saawa pa caa taalvnaa pəyalaa ke pa kpekəle taa, ɪsu Tacaá ka kɛsvɔv Moisi tɔ.

12 Yosɛɛfv pəyalv Manasee lvlvɔv nyəma nté. ɔlənə pa tɛtvnaa nti pa hikaa tɔ tɔ saali pa caa kpekəle taa.

13 Kiiŋ na kvsəsutv nti Tacaá tɛləsa lɛɣɛli nyəma, na Moisi nəɣɔ ke Mowarv tɛtɛkəle taa, ké Yaatanɪ nəɣɔ ke Yeliko ɪsɛntaa təɣalɛ.

KUSƏSUTU LELUYU TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanə ka taa ké Moisi ləla kusəsutunaa mpa Iso ka tɔwa Iseyeli nyəma ke Lwu takəlaya taa tɔ. Ka taa tɔtɔ wɛ tɔmnaa mpa Moisi heela Iseyeli nyəma tɔ. I tɔɔsa-wɛ si Iso sɔɔla-wɛyɛ sɔsɔm. Haləna í na-wɛ pá pɛli nɔyɔ ke wɔlaya tetu taa, na í kenti pa tɔɔ. I hula-wɛ tɔtɔ si Iso tike nté Iso, nɔyɔɔb ɪ fɛi tɔtɔ, í ká sɔɔli-ɪ ké na luyɔ kɔlɔmɔyɔ, na mə ləsaya suu-ɪ tɔmammam, na mə toma təna (6:4-5).

Isəna pa faya Kusəsutu Leluyu takəlaya tɔ:

Moisi faaci kancaalaya nyəh, titite 1:1-4:43

Moisi faaci naale nyəh, titite 4:44-28:68

Moisi faaci tooso nyəh, titite 28:69-30:20

Yosuwee lɛɛtɔyɔ ke Moisi lonte, titite 31

Moisi kawəyaya, titite 32

Moisi koola Iseyeli nyəma tənaya kɔpantɔ, titite 33

Moisi sɔm tɔm, titite 34

MOISI KUYƆYƆTUTU KANCAALAYA NYƏNTU

¹ Tɔmnaa mpa mpa Moisi heela Iseyeli yəlaa tənaya wɔlaya tetu taa, na pəcɔ pá tesəyɪ Yaatanɪ pəyɔ ke Sufi isentaa, na Palan na Tofeli na Lapan na Hasaloti na Ti-Sahari pa heku taa tɔyɔɔb.

² Pa lɔw Holɛpu^a na pá kɔpaya Itɔm puyɔ mpaaw tɔ, kuyɛɛh naanɔwa na kɔlɔmɔyɔ ke pa lapa, haləna Katɛɛsi-Paaneya.

³ Pa Icipiti lɔw pənaya nule nyəhka, isətu naanɔwa na kɔlɔm nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku taa ké Moisi heela Iseyeli nyəma ke nti Tacaa ka tu-ɪ si í teləsi-wɛ tɔ.

⁴ Waatu wei ɪ yoowa na í kəli Amolii nyəma wulaw Sihon wei ɪ ka wɛ Həsəpəh ɪcate taa tɔ, na Pasaɪ nyəh Oki wei ɪ təkaya kawulaya ke Asetaloti na Itəlei pa acalee tɔ tɔ.

⁵ Saa wei pa wɛ Mowapu tetu taa, na pá ta tesəta Yaatanɪ pəyɔ tɔyɔ Moisi caala kusəsutu tənɛ tɔ tɔm ke sɛyɛsuyɔ si:

Isə ha Iseyeli nyəma ke nɔyɔ si pá tɛɛ

⁶ Waatu wei tu wɛ Holɛpu puyɔ kin tənaya tɔyɔ Tacaa yəyɔta si, tɔ taanɪa tənaya tɔcam.

⁷ Pə tɔ tɔ, tɔ kɔpɛsi na tɔ polo pulasi hɔyɔlɔh taa timpi Amolii nyəma wɛɛ tɔ. Na pə cəɔ Kanaaɪ nyəma tetunaa taa ké pə kɔpaya Yaatanɪ kacəka, na pulasi hɔyɔlɔyɔ, na tetəkəle, na Nekɛfi, na tenku Metitelanee ɪmalaw ke Kanaaɪ nyəma tetu taa tɔ. Na Lipan, haləna pəyɔ sɔsaya Ifəlati.

⁸ I nawaa, mə niɪ taa ké ma tɔ tetu tənaya. Mpu tɔ, í polo na í mu-ti. Tacaa ka yəyɔtəna tuunaw ké si ɪ ká ha-təyɪ mə caanaa Apəlaham na Isaaka na Yakəpu, na pɛle pa lɔlɔyɔ nyəma tənaya pa waali.

Moisi kɔpav ke hvlaa

⁹ Mɔpɔyɔ Moisi tɔma si: Maa heela-mɛyɛ Holɛpu puyɔ kin si maa pəsəyɪ na má paasəna-mɛyɛ ma tike.

¹⁰ Mpi tɔ, Tacaa mə Iso lapaya na í huki, na sanɪa taa í wɛ payale ɪsu isətulɔhasi.

¹¹ Mə caanaa Iso Tacaa í yeke na í sɔsɔsi hukuyɔ ke tɔm iyaya (1000). Na í kooli-mɛyɛ kɔpantɔ ɪsu ɪ ka suw nɔyɔ tɔ.

^a 1:2 **Holɛpu**: Holɛpu na Sinayi hətɛ kɔlɔmtəle ke.

12 İsanaya maa pəsi ma tike na má səğəli mə səğəla na mə wahalanaa na mə yoon?

13 İ ləsi mə kpeka taa ké ləmayasəe nyéma na mpa pa nyéma yaasi na pa həte yaawa tə, na má kra-weyə mə nyuyü nyéma.

14 Halı í cə-m si ma kumayasətu nti tə we teu.

15 Mprúyú ma kra mpe inı pa taa ləmayasəe nyéma mpa pa həla yaawa təğə yəlaa iyaya (1000) nyuyü nyéma, na nınıwa (100) nyuyü nyéma, na nıle na naanıwa nyuyü nyéma, na naanıwa nyuyü nyéma. Na má kra mpa pə kaasaa tə pa taa ké paa kpekəle nte tə akewenaa.

16 İlena má tú mə təm hıvılaa sı ye təm mayana mə tətınaa ke pa taa pa tike, yaa mə na cayalaa, í welisi tə taa ké teu na í təğ isəna tampana səğaa tə, na í hıv-tı.

17 İ taa fayası yəlaa ke mə hıvılenaa taa. Paa tonıtu paa konyəntı, pə we sı í nına-weyə. İ taa see yəlaa. Mpi tə, İso həte taa ké í hıvkəna. Nti tə we-meyə kate ıle í kəna-tı na má nı.

18 Waatu inəğı ma tu-meyə nti nti í ká la tə.

Fenlaa tiluyü ké Kanaağ tetü taa

19 Pə waalı ké tə kula Holəpü puyü isı Tacaa ká heeluyü-tü tə, na tə faya wılaya tetü anaam asola nyəntü nti, isı í nyəm tə. Amolii nyéma puyü mpaav ke tə krayaa na tə tala Katəesi-Paaneya.

20 Halı ma heela-me sı í tapa Amolii nyéma puyü ŋku tá Iso Tacaa ha-tü təğəle.

21 İso tıwa tetü tənaya mə niğ taa ké. İ kuli na í mıv-tı na tə pəsi mə nyəntü, isı mə caanaa İso Tacaa ka heeluyü-me tə. İ taa nyá. Pəyele mə lanıa í taa ŋmaa paa pəcə.

22 Tənaya mə tənıa í kəma ma kiğ na í təğ sı: Tə tili apalaa ke tá nəğə təə, na pá fen tetü nti na pá hılı-tuyü mpaav ŋku tu kraya tə. Na acaləe nna nna tu tala tə.

23 Mprúyú ma sama mə ləmayasəe anı. İlena má ləsi mə kpeka taa ké yulu yulu ké yəlaa naanıwa na naale.

24 Mpe inı pa tənına na pá fayana puyü taa. Haləna İsakəalı tetəkəle na pá fen-tı.

25 Mprúyú pa koola tetü nti tə taa kılolum na pá kreğna. Na pá keesi-tü sı tetü kıpantü ke tá Iso Tacaa haaki-tü.

26 Paa na mpu tə, í lapa lanıkpıusəğ na í kisi tə taa ké pote isı mə Iso Tacaa ka heeluyü-me tə.

27 Haləna í sıv kıntuyü ke mə coka taa sı: Tacaa ı caaki-tü təğə ı ləsa-tuyü İcipiti na í kəna-tuyü Amolii nyéma tetü taa sı pəle pá wakəli-tü.

28 İlena í tasəğı sı tə polo le? Mə tətınaa ná yəla mə apalıtı sı: Tetü nti tə yəlaa tayalaa ké. Pəyele pa kəla-tü, na pa acaləe ké səsəna na a koloosi kaləsəna isətənyüv. Halı tə tu ná a taa ké Anakı tooko lıvuyü nyéma.

29 Ma heeliğı-me sı í taa seliğına-we. Pa təm í taa kra-meyə səğəntü.

30 Tacaa mə Iso wei ı we mə nəğə təə tə, ı mayamaya ı ká yoonı mə nəğə. İsu ı təm lapı na í nana mə ıse ke İcipiti

31 na wılaya tetü taa tə. Tənaya ı paasəna-me isı yulu nıvkuyü ı pu təğə mə mpaav tənı taa. Haləna mə tate ke cənə.

32 Paa na mpu tə, í tá tú naanı ké Tacaa mə Iso.

33 Pəyele inı ı ka tənayana mə nəğə təə. Na ı pəkəğı-meyə təsıvılenaa ke mə tənte waatu. Na í hıvığı-meyə kəkə ke aho, na í naaki mpaav. İlim ılena í weə ŋmıntuyü taa na mıı təğəğı.

34 Tacaa nıı mə kıntuyü, ılena pááná kra-ı na í yəğətı na í tuu sı:

35 Yəlaa me í kəla ısayatü. Pə təə ké pa lıvuyü looğı kanə, ka taa nəğəlvı kaa sıv tetü kıpantü nti ma tuıwa sı maa ha mə caanaa tə.

³⁶ Ye pə taɣa Yefune pəyalɔ Kalɛpɔ paasi. ɪ na ɪ lɔlɔyɔ nyəma ke maa ha tetɔ nti ɪ feŋa mpɔ tɔɣɔ timpɪ ɪ nuna-m teu tɔ.

³⁷ Tacaa mɔna Moisi maɣa paaɳa ke mə tɔɔ, haləna ɪ tɔ sɪ ma kaa feli nɔɔhələ ke tetɔ nti tɔ taa.

³⁸ Ama Nuŋ pəyalɔ Yosuwee wei ɪ ké ma təmlɛ tɔ tɔ ɪ tike ɪ ká pona. Maa sɔɔsi-ɪ apalɔtɔ. Mpi tɔ ɪnɪ ɪ ká yelina na tetɔ nti tɔ pəsi lseyeli nyəma nyəntɔ.

³⁹ Mə piya mpa pa ɪse ta nyaaləta ɪsəntɔ, na ɪ tɔŋ sɪ kolontunaa ká paaɳa tɔ, mpe paa sɔɔna tɔ taa. Mpi tɔ, mpeɣe maa ha-tɪ, na tɔ pəsi pa nyəntɔ.

⁴⁰ Ama mii keesi ɪse na ɪ fayana wɔlaya tetɔ taa, na ɪ polo tenku kuɛɛm.

⁴¹ Tənaɣa ɪ cɔwa sɪ: Hai, tá tɔm sərəna Tacaa. Pənentɛ tu kpa pa tɔɔ na tɔ yoonawe ɪsu tá lɔɔ yɔɣɔtɔyɔ tɔ. Mpuɣɔlɛ paa mə taa wei ɪ kpaɣa ɪ yooɔ wontu na ɪ ləli na ɪ maɣasi mə taa sɪ ɪ ká kpa pulaya təlɛɔ.

⁴² Kena Tacaa sɪ má heeli-mɛ sɪ: ɪ taa kpa mə kolontunaa tɔɔ sɪ ɪ yookina-wɛ. Mpi tɔ, ma fɛi mə hɛkɔ. ɪ taa yele na pɛlɛ pá ku-mɛ.

⁴³ Maa tɛma-mɛɣe-təyi heeluyɔ. Ama ɪ tá ké ŋkpaŋyɔ, na ɪ kisi Tacaa tɔm na ɪ kpa puɣɔ nyɔyɔ taa təkaa.

⁴⁴ Kena Amolii nyəma mpa ɪnɪ paa wɛ puɣɔ taa təna tɔ pá lu mə tɔɔ, na pá tɔ mə waali ɪsu tuŋ. Na pá ku-mɛɣe pə kpaɣaɔ lɔtɔm tɔ, haləna Hooma.

⁴⁵ ɪ kɔma na ɪ məli na ɪ wiina Tacaa ɪlɛna, ɪlé ɪ kisi nuɔ.

⁴⁶ Mpɔ pə yelina na ɪ caya Kateesi-Paaneya na pə taanɪ səsəm.

2

¹ Mɔpɔɣɔ tɔ məlaa na tɔ kpaɣa tenku kuɛɛm mpaav ŋku ku pukina wɔlaya tetɔ taa tɔ, ɪsu Tacaa ka yɔɣɔtɔyɔ tɔ. Na tɔ cɔɔ lɔtɔm puɣɔ taa na pə taanɪ.

lseyeli nyəma tɔntɛ ke ilim təlɛlɛ tɔɔ tɛtɔnaa taa

² Kɛlɛna kuyaku nakɔli Tacaa tɔ-m sɪ:

³ Ama ɪ tu cɔɔwa puɣɔ kɔnɛ tɛcam. Pə tɔɔ tɔ, ɪ ha mə ɪse na ilim ntɔɣɔŋ tɔɔ.

⁴ ɪ heeli yəlaa sɪ ɪ tɔŋna mə kɔɣɔpiya lɔav nyəma mpa pa wɛ lɔtɔm^a tɔ pa tetɔ tɔŋa tɔɔ. Pɛlɛ pa tɛɛ ká sɔɔna-mɛ yáá. Ama ɪ la-wɛ na laakali,

⁵ ɪ taa kpa pa tɔɔ. Ma kaa ha-mɛɣe tetɔ ntɔɣɪ paa hɔɣəliim sɪ ɪ feli nɔɔhələ maɣamaɣa. Mpi tɔ, ma tɛma lɔtɔm puɣɔ ŋkɔyɔ lɔav ke hav sɪ kú pəsi ɪ pulɔ.

⁶ Pə wɛɛ sɪ ɪ yana mə liɣitee ke tɔɣɔnaɣa na lɔm mpi ɪ ká tɔɣɔ na ɪ nyɔɔ tɔ.

⁷ Mpi tɔ, Tacaa mə lɔɔ koola-mɛɣe kɔpantɔ ke mə niŋ tɔma təna taa ké. Pəyele ɪ nyəma tɔntɛ nte ɪ tɔŋ wɔlaya tetɔ anaam ɪnɛ ɪ taa tɔ tɔ tɔɔ. Pəntɔ taa, pusɪ nule kɛlɛ mə lɔɔ Tacaa ɪnɪ ɪ wɛ mə waali, na ɪ tá la-ŋ pulɔ.

⁸ Mɔpɔɣɔ tɔ cɔla lɔav nyəma mpeɣe lɔtɔm na tɛtɛkələ mpaav na ɪlatɪ na lɔɣɔŋ-keɛɛ nyəŋku tɔtɔ. ɪlɛna tɔ tɛɛ na tɔ tɔŋna Mowapu wɔlaya tetɔ tɔɔ.

⁹ Mɔpɔɣɔ Tacaa heela-m sɪ: ɪ taa kpa Mowapu nyəma tɔɔ sɪ mənə-wɛ ɪ yoo. Mpi tɔ, ma kaa ha-mɛɣe pulɔyɔ pa tetɔ taa. Lɔɔtɪ lɔlɔyɔ nyəma Mowapu nyəma ke ma hawa Aa ɪcate sɪ pá nyənəɣɪ pa pulɔpɔ.

¹⁰ ɪmim nyəma ka cayaɳa ɪcate ɳtɛ tɔ taa ké hatoo ləŋ. Paa wɛ paɣalɛ ké na pá ké tookonaa ɪsu Anakɪ nyəma, na pá wɛ tɔŋ.

¹¹ Lɛlaa ná nyənəɣa-wɛɣe Lefayi nyəma ké ɪsu Anakɪ nyəma. Ama Mowapu nyəma ná yaakaya-wɛɣe ɪmim nyəma.

¹² Holɪ nyəma ka cayaɳa lɔtɔm ɪcate taa ké hatoo ləŋ taa. ɪlɛna lɔav nyəma náá kpiisi-wɛ na pá mu pa tetɔ, ɪsu lseyeli nyəma ka mɔyɔ pa nyəntɔ nti Tacaa ha-wɛ tɔ.

¹³ Pənentɛ ɪ kɔli na tɔ tɛsɪ Seletɪ lɔɔɔ ɪsu Tacaa ká heeluyɔ-tɔ tɔ. ɪlɛna tɔ tɛsɪ Seletɪ lɔɔɔ.

^a 2:4 **lɔtɔm**: Seyii na lɔtɔm hətɛ kɔlɔmtələ ké.

¹⁴Tə kulūyo Kateesi-Paaneya tə pusī pələfei nule ke tə tōwa, na pəcō tē tesī Seleti ləu ŋku. Pə lapa m̄pūyō sī pa tēna mpa pa kē yoolaa ke waatu ɪni tō, pə ləsi pa loŋa tēna na pā sī usu Tacaa ka yəɣətuyō tō.

¹⁵M̄pūyō Tacaa tū yoolaa mpeye niŋ na í kv-wε. Haləna pa kpekəle tēna tε.

¹⁶Yoolaa mpe pa səpa pa tənaya pa kpekəle taa,

¹⁷ɪlena Tacaa heeli-m sī:

¹⁸Nəonəw kē í ká tesī Mowapu tetu toŋa, na í təŋna Aa ɪcate,

¹⁹na í krətəna Amoni nyóma tetu. Ama í taa kra Mowapu nyóma təw sī mə na-we í yoo. Mpi tō, ma kaa ha-meye puluyū pa tetu taa. Ləwɪ lūlyū nyóma Amoni nyóma ke ma ha-ti sī pā nyənəxi pa puluyū.

²⁰Yəlaa nyənaya tetu ntəxi Lefayi nyóma nyəntu kē. Mpi tō, mpe ɪni paa wenna tə taa kē hatoo ləŋ na Amoni nyóma yaaki-weye Samsumi nyóma.

²¹Paa we paɣale kē na pā kē tookonaa, usu Anakī nyóma, na pā we toŋ. M̄pūyō Tacaa kpiisa-we na Amoni nyóma nəɣə na pā ləeti pa lonte.

²²M̄pūyō Tacaa ka lapa Isav lūlyū Itəm nyóma mpa paa we Seyii tō. Waatu ɪnəxi ɪ kpiisa Holi nyóma na pa nəɣə na í təɣəni-we na í su Itəm nyóma ke pa lonte ke haləna saŋa.

²³M̄pūyō Kafətəw Filiisi nyóma ná luwa na pā təɣəni Afi nyóma mpa paa caya acalisi taa haləna Kasa ke Metitelanee tenku nəɣə tō, na pā ləeti pa lona taa.

²⁴Pə waali kē Tacaa tōma sī: ɪ kulū na í tesī Alənəŋ ləw. Ma tuxi Amolii tū Sihon wei ɪ kē Hesəpəŋ nyóma wulav tō, na ɪ tetu ke mə niŋ taa. ɪ yoonə-ɪ na í ləeki ɪ tetu.

²⁵Pə kraɣav saŋa tō, maa yele na antulinya piitimnaa nukī mə səɣəntu na pā nyaŋna-me. Ye pa nu mə taŋ pa suv seluyū na laŋwakəlle.

Wulav Sihon tetu ləekuyū

²⁶Ketəmətɪ wulaya tetu taa kē ma tila Hesəpəŋ wulav Sihon kin na ayeeɛɛ təm sī:

²⁷Ha-tuyū nəɣə na tē təŋ mpaav kulomuyū na tē fayana nyá tetu taa, tə kaa heli tiili.

²⁸Ta liyitee ke tu yana təɣənaya na lum mpi tu nyəw tēna tō na tē tε.

²⁹Isav nyóma mpa pa we Itəm həɣəluyū taa tō na Mowapu nyóma mpa pa we Aa nyəŋku taa tō pa ha-tuyū mpaav na tē fayana pa tetu taa. Pə waali kē tu tesī Yaatanı pəɣə na tē polo tetu nti Tacaa ta Isə haaki-tu tō tə taa.

³⁰Ama Tacaa lapa wulav Sihon ke laŋkpusəŋ na í kisi sī tē taa təŋna ɪ tε. Isə lapa-ɪ m̄pūyō sī í tū-ɪ tá niŋ taa na tē təɣə ɪ tetu usu pə wev saŋa ɪsəntə tō.

³¹M̄pūyō Isə heela-m sī: Saŋa waali ma tōwa wulav Sihon na ɪ tetu ke mə niŋ taa kē, í ləeki-tí.

³²ɪlena Sihon na ɪ yoolaa tēna pā lu sī pa yookina-tuyū Yahası.

³³Ama Tacaa tá Isə tū-ɪ tá niŋ taa na tē kó ɪ na ɪ piya na ɪ yəlaa tēna.

³⁴ɪlena tē ləeki ɪ acaləe tēna, na tē kpiisi apalaa na alaa na piya. Mpi tō, Tacaa təŋsa-weye mpusi kē.

³⁵Ama tōla na acaləe nna tə ləeka mpv tō a taa wontunaa ke tá kraɣaa na tē suna tá tı.

³⁶Pə kraɣav Alwεε ke Alənəŋ ləw nəɣə na ɪcate nte tə we tetekele taa tō, haləna Kalaati tō, tə ta kpisi koluyə ɪcate natəli. Tacaa tá Isə tū a tənaya tá niŋ taa kē.

³⁷Ama tə ta tokina Amoni nyóma tetu kē. Paa nti tə mala Yapəki ləw na puyū taa acaləe, na lona nna a tēna ta Isə Tacaa kisina-tu tō.

3

Wulav Oki tetu ləekuyū

¹ M'p'ógú t'ə k'p'ayá m'p'aav na t'ə k'p'ana Pasaŋ t'ə. Ilena t'əna wulav Oki na ı y'əlaa t'əna pa lu ta t'ə sı pa yookina-t'uyv It'əlei.

² Nt'ena Tacaa heeli-m sı: ı taa nyana-ı. Ma t'uyı ı na ı y'əlaa na ı t'etv t'ənaya m'ə niŋ taa. ı l'ana-ı ısu ı lap'əna Amolii ny'əma wulav Sihon wei ı ka w'e H'es'əp'əŋ ıcate taa t'ə.

³ Tampam p'əle na t'á Is'ə Tacaa tasa wulav Oki na ı y'əlaa t'ənaya t'á niŋ taa k'ə t'uyv, na t'ə kv-w'e. Pa taa n'əy'əlv ta fiti.

⁴ M'p'ógú t'ə l'eka pa acal'ee t'əna, p'aa k'ul'vmt'əle t'ə ta fiti. A ka w'e acal'ee nutoso k'ə. P'ə k'p'ayav Al'ək'əp'i h'əy'əlv'uyv t'əna t'ə na Pasaŋ t'etv taa timpi Oki t'ək'ayá kawulaya t'ə.

⁵ P'aa ŋmawa acal'ee an'əy'ı teu k'ə, na a koloosi k'ulaa na a Kamp'vnaa k'e ny'əy'ətv. P'ə kaasa lenna t'ət'əy'ə tuutuuma, a f'ei koloosi.

⁶ M'p'ógú t'ə k'p'iisa pa t'əna ısu t'ə lap'v H'es'əp'əŋ wulav Sihon acal'ee taa t'ə. Na t'ə k'ə ap'ala na alaa na piya. Mpi t'ə, Tacaa ka t'əŋsa-w'e'y'e m'pusi k'ə.

⁷ Ama p'ə y'ela t'əla na acal'ee taa wontu ilena t'á k'p'ayá na t'ə suna t'á ti.

Kalaati t'etv tal'vyv

⁸ M'p'ógú p'ə lapa waatu ıni ı taa, na t'ə l'ek'ı Amolii awulaa naale t'etv. M'p'e ıni p'aa w'ena Yaatanı ilim t'əlul'e t'ə k'ə. Pa t'etv nt'ə p'ə k'p'ayav Al'ən'əŋ l'əv t'ə, hal'əna H'ee'm'əŋ p'uyv.

⁹ Sit'əŋ ny'əma ná yaak'ayá-k'uyv sı Siliy'əŋ. Na Amolii ny'əma náá yaak'ı-kv sı Senii.

¹⁰ Oki kawulaya acal'ee nna t'ə l'ek'aa t'əy'əle pulası taa t'et'ek'əle acal'ee t'əna. Na Kalaati na Pasaŋ t'etv t'əna hal'əna Sal'əka na It'əlei p'ə t'etv.

¹¹ Wulav Oki t'ike ka k'ena Lefayi ny'əma kakaasaya. ı s'ətv atakaa k'ə ny'əy'əlv'uyv k'ə, na ı tay'al'əŋ w'e m'ee't'əl'ənaa liy'ıti na h'əy'əlv'uyv, na ı w'aŋ k'e m'ee't'əl'ənaa naale. Halı ı w'e Amoni ny'əma ıcate s'əs'ə'le Lapa taa.

¹² Waatu wei t'ə l'ek'aa t'etv nti ilena má ha Lup'əŋ na Katı ny'əma k'e p'ə k'p'ayav Al'w'ee t'etv, na p'ə c'ə Al'ən'əŋ l'əv t'ə, na p'ə k'p'əŋna Kalaati p'uyv h'əy'əlv'uyv acal'ee.

¹³ Ilena má c'ela Manasee k'p'ek'əle h'əy'əlv'uyv l'əŋkv k'e Kalaati t'etv kvkaas'ətv na Oki kawulaya ny'əntv t'əna k'e Pasaŋ t'etv taa. P'á yaak'ayá Al'ək'əp'i ny'əntv na Pasaŋ ny'əntv k'e Lefayi ny'əma t'etv k'ə.

¹⁴ M'p'ógú Manasee k'p'ek'əle taa tv Yayii l'ek'aa Al'ək'əp'i t'etv k'e Pasaŋ taa. Hal'əna Kesuli ny'əma na Maakatı ny'əma pa t'etv t'əŋa. Ilena p'á layası-y'e'y'e h'əte sı Yayii acal'ee, na p'á yaak'ı-y'e'y'e m'p'ógú hal'əna saŋa.

¹⁵ Nt'ena má há Manasee k'p'ek'əle tv Makii l'vl'uyv ny'əma k'e Kalaati h'əy'əlv'uyv.

¹⁶ Na Lup'əŋ na Katı p'ə ny'əma k'e Al'ən'əŋ na Kalaati p'ə h'ekv h'əy'əlv'uyv. T'ə t'əŋa nt'ə Al'ən'əŋ l'əv na p'ə t'ee t'ə. T'ə na Amoni ny'əma pa ny'əŋka nt'ə Yap'əki l'əv.

¹⁷ Ilim t'ət'ule t'ə t'əŋa ná mala Yaatanı t'et'ek'əle k'e Kenesal'eti l'vcayam na t'əŋkv kus'əp'v p'ə h'ekv taa k'ə. Hal'əna ilim t'əlul'e t'ə k'ə Pisika p'uyv luyv.

¹⁸ Waatu ıni ı taa k'ə Moisi heela-w'e sı: M'ə Is'ə Tacaa tv m'ə niŋ taa k'ə Yaatanı ilim t'əlul'e t'etv sı t'ə p'əsi m'ə ny'əntv. Ie m'ə taa yoolaa t'əna ı k'p'ayá m'ə y'əv wontu na ı t'ee l'sey'eli ny'əma k'e n'əy'ə.

¹⁹ M'ə alaa na m'ə piya na m'ə kal'ək'əŋ t'ike k'á cayana acal'ee nna ma ha-m'e ıs'əntv t'ə a taa. Mpi t'ə, m'ə ny'əma sı ı w'ena kal'ək'əŋ tuutuuma.

²⁰ P'ə w'e sı ı s'əna m'ə t'et'vnaa k'e m'p'ógú. Hal'əna Is'ə y'ele na p'ele p'á hiki pa t'etv ısu m'ə hikuyv m'ə ny'əntv k'e Yaatanı p'əy'ə na waalı c'əne t'ə. Waatu ın'əy'ı p'aa m'ə taa wei ı k'á m'əli ı may'amaya ı t'etv nti Tacaa ha-ı t'ə t'ə taa.

²¹ M'p'ógú Moisi t'əma Yosuwee sı: N nana ny'á ıs'əp'ee k'e p'ə t'əna mpi Tacaa m'ə Is'ə lap'əna Amolii awulaa naale ıni t'ə. M'p'v ıni t'ət'əy'ə Tacaa ka lana awulaa m'p'a pa t'əna n ka y'ona p'əy'ə waalı t'ə.

²² ı taa nyana-w'e. Mpi t'ə, Tacaa m'ə Is'ə k'á y'ona na m'ə n'əy'ə.

Moisi kaa sɔv Kanaaj tetv taa

²³ Waatv ɪnɪ ɪ taa ké ma wiikayana Tacaa si:

²⁴ Iso Tacaa, nyá tonj na nyá səsəontv ke n hula nyá təmle tv má. Mpi tɔ, paa isɔtaa yaa atɛ, nyá saala nəɣɔlv ɪ fei si ɪ keekəna nyá təma səsəona, yaa nyá kəkəlv nyəmnaa pəne.

²⁵ Ue hai Iso, ma kpa nyá yule. Yele na má tɛsi Yaatanɪ na má na tetv kɔpantv nti, na tɔ pulasi na Lipaŋ pəəŋ.

²⁶ Ḿpóyó Tacaa taa kpana-m mə maɣamaya mə nyuvv tɔə, na í kisi-m nɪnɔv. Haləna í tɔ-m si: Ma kawa. Taa tasa-m yəɣətənav ke təm nti.

²⁷ Kɔlv na ń kpa Pisika puvv nyuvv taa na ń kɔsi isɛ na ń nyəni na ń cəə. Ama ma kaa yele na ń tɛsi Yaatanɪ ke tɛsvv maɣamaya ké.

²⁸ Ama teləsi Yosuwee ke ma kulapəle na ń səsisi-ɪ apalɔtv. Mpi tɔ, ɪnɪ ɪ ká tona yəlaa paneyɛ nəɣɔ na í tana-weyɛ tetv nti n ka nawa mpv tɔ.

²⁹ Pə kpaɣav waatv ɪnɪ təɣɔ tɔ caya tɛtəkəle taa tənaya Pɛti-Peyəə isɛntaa.

4*Moisi seɣesəyi Iseyeli nyəma si pá tóki Iso kusəsutu*

¹ Ḿpóyó Moisi tasaa si: Pənente Iseyeli nyəma me í nu kusəsutu na kutɔtɔtv nti ma seɣesəyi-me tɔ. ɪ laki-ti na pá ha-meyɛ weesuyv. ɪlena í mv tetv nti mə caanaa Iso Tacaa haaki-me tɔ.

² Ama pə weɛ ké si í tóki Tacaa mə Iso kusəsutu isv ma keesvɣv-meyɛ-ti tɔ. ɪ taa səsisi yaa í pasa pulvɣv tɔ tɔə.

³ ɪ nana mə isəpee ke mpi Tacaa lapa yəlaa mpa pa luŋa tvɣv ŋku pa yaa si Paali-Peyəə tɔ. ɪ ta yele-we na pa weesiŋ.

⁴ Ama mə nyəkəlvəna Tacaa mə Iso, ɪlena í yele-me na mə weesiŋ ke haləna saŋa.

⁵ Ma seɣesa-meyɛ kusəsutu na kutɔtɔtv isv Tacaa Iso tv-m tɔ si, í təkɪ-ti na í laki tetv nti í puki mvɣv tɔ tɔ taa.

⁶ Ye í təkə-ti na í laki-ti, piitimnaa leləa mpa paa nu tɔ təm tɔ páá nyəni-meyɛ ləmayasɛɛ nyəma na layatvnaa na pá təŋ-me si: Ama piitim səsəəm pəne pə wəna ləmayasɛɛ na layatv.

⁷ Pəpətv fei lelen piitim səsəəm napəli pə fei na pá wəna tvɣv na kó nukəna-we isv tá Iso Tacaa nukvɣvna taya saa wei tɔ wiikina-ɪ tɔ.

⁸ Yaa piitim səsəəm mpi pə wəna kutɔtɔtv na kusəsutu na tɔ təŋa teu isv nti ma təŋna-meyɛ teləsvɣv ke saŋa isəntɔ tɔ?

Holepv puvv təə təm kukulutu

⁹ Ama kulvmtv ké si í feŋ teu na í tóki pə təna mpi í nana mə isəpee tɔ. ɪ taa səə tɔ taa kulvmtv. Ama í keesi-təyi mə piya na mə saalənaa.

¹⁰ ɪ təəsi kuyaku ŋku í səŋa mə Iso Tacaa isɛntaa ké Holepv puvv kin na ɪlé ɪ heeli-m si má koti mə təna, na ɪlé í teləsi-meyɛ ɪ təm na í kpələmi ɪ nyamnav na í seɣesi ḿpóyó mə ləlvɣv nyəma tɔ.

¹¹ Ḿpóyó í tuusaa na í kpətəna puvv luyv, na kule kó təŋna kəkə mvɣv ke kemkem. Na isəŋmɔntv susaa na səkpɛtvɣv nyalaa.

¹² Tacaa yəɣətayana-meyɛ kəkə ŋke ka taa ké, na í nukɪ ɪ nəɣɔ. Ama u naaki-ɪ, ɪ nəɣɔ tike ke í nukaya.

¹³ Ḿpóyó ɪ hula-meyɛ mə na-ɪ mə nəɣɔ pɛelvɣv na í tv-me si í təkɪ ɪ kusəsutu naanvwa. Na í ŋmaa-təyi pɛɛ kpaatanaa naale tɔə.

¹⁴ Waatv ɪnɪ í taa ké Tacaa tv-m si má hɔli-meyɛ kusəsutu na kutɔtɔtv, na í təkəyi-teu ke tetv nti tɔ taa í svvki si tɔ pəsi mə nyəntv tɔ.

Tuŋ təm laakali lapənav

15 İ taa səsü sı kuyanķu Tacaa yəğətayana-meγe Holəpü puyü təsü tə i nəğə tike ke i nuwa, i ta na i mayamaya.

16 İle pə taa kəsü na i wakəli mə ti na tųyü naköli kü lupü, paa apalı yaa alü ləesüyü.

17 Paa ate kpənte natəli, yaa sumaya.

18 Paa tete wontu, yaa tinte natəli tə ləesüyü sı i seeki.

19 İ feñ teu, pə taa kəsü na i kusı mə isə sı i tekiyi ilim, yaa isətu, yaa isətuləñası pə taa pulü, yaa i laa-wi. Antulinya yəlaa ləlaa ke mə İso Tacaa yela təle tə taa.

20 Ama me ile, inü i ləsəna-meγe İcipiti mamala taa sı, i pəsi i yəlaa təsiyisiyi İsu i wev saña isəntə tə.

21 İlena i muna maya pəáná ke mə nyüyü təsü. Haləna i tuu sı ma kaa təsi Yaatanı na má feli nəəhəle ke tetü kúpantu nti i haaki-me sı tə pəsi mə nyəntü tə tə taa.

22 Ye ma ile Yaatanı pəğə na cəne təsü kə maa sı ma kaa təsi-ke. Ama mü təsi na tetü kúpantu nti tə pəsi mə nyəntü.

23 Mpu tə, i feñ mə təyi teu na i taa kəsü na i səsü nəğə ĩka mə na mə İso Tacaa i pələa tə. Na pə kəsü na nəğəlü lu tųyü na i layası İso lonte sı i luñiyi. Mpi tə, İso kisina-meγe pə tənaya ĩpúyó.

24 Tacaa mə İso we kə İsu kəkə ĩka ka nyaki pə təna təmeleməle tə. Pécó i kisa pa kpi i na tųyü naköli.

25 Ye i taaña tetü nti tə taa na i löli piya na saalənaa, i taa wakəli mə ti na tųyü lupü yaa mpi Tacaa kisa təğə lapü, na pə kpaası i pəáná.

26 İsətənyü na tetü nté ma aseeta nyéma. Ye i lapa mpü, İsu səm kpiisa-meγe ləñ ke tetü nti tə taa i puki cayale ke Yaatanı waalı tə, i kaa taañı təna.

27 Tacaa ká yası-meγe piitimnaa taa kə, na pə kaası-meγe pəciiu tike ke təna.

28 Tənaya i ká luñiyi yəlaa saaka taası na pəe wenaya tųyü tə. Pécó tųyü inü u naaki, u nuki, u təkı, u nu pulüpu səsüñ.

29 Təna tətəğə i ká pəeki Tacaa mə İso. Ama ye i pəkəna-i na isəle küseemle na mə ləsaya süv-i təmamam i ká na-i.

30 Pə təna mpi ma keesa-me isəntə tə, ye pə mayana-me na i süv lanwakəlle taa, ile i tayanı Tacaa mə İso kə nunav.

31 Mpi tə, i kə pətətəle tə kə. İ kaa lə-me yaa i wakəli-me, yaa i səsü nəəsü nsi i ka su mə caanaa na tuunav tə sı təsü.

İseyeli nyéma nyuleleñ

32 İ mayası mə taa na i na sı, too İso lapü yülü ke tetü təsü na pə suna saña tə, i pəeki antulinya təna taa na i na sı, kəkələ nəğəlü i tema lapü İsu inə i taka na nəğəlü nu?

33 Yəlaa napəli pa tema İso nəğə nuu ke kəkə taa İsu mə nukuyü isəntə tə, na pəntənaa wəna weesiñ na?

34 Too tə, tųyü naköli kü tema piitim napələyi ləsüyü ke lempü hekü na mayasəñ na kəkələ təma na piti nyəna na səğəntü nyəna na yooü İsu Tacaa mə İso lapü-meγe İcipiti tetü taa na i nana mə isəpee tə?

35 Mə tu kəna pə tənaya mpü pə aseeta nyéma. Mpi tə, i cəkənaa sı Tacaa tike kəna mə İso pə ta kaası nəğəlü.

36 Hatoo isətaa kə i seγesəna-me sı i nyi. İlena i hólí-meγe i kəkə səsaya ke tetü təsü na i nu i nəğə ke ka taa.

37 İ səla mə caanaa kə na i ləsi pa lölöyü nyéma ke pa waalı na i ləsi-meγe i mayamaya ke İcipiti taa na i ton səsəñ.

38 İ təğənəna mə nəğə ke piitimnaa mpa pa kəla-meγe payale na toma tə. Na i kpa-me na i ləeti pəle pa lona taa, sı pa tetü i pəsi mə nyəntü İsu i naakuyü saña isəntə tə.

39 Ɔ nyi saŋa kuyaku kune na í tǎki mə taa si Tacaa tike nté Isə ké isətaa na ate, nǎyǎlv ɪ fei tǎtǎ.

40 Na í tǎŋǎyi ɪ kusəsutu na ɪ kutututu isu ma hulvyu-meyɛ saŋa isəntǎ tǎ. Ɔlena pǎcǎ mǎna mə piya í nu lelen na mə weesuyu tayalı teu ké tetu nti ɪ haaki-meyɛ isəntǎ tǎ tǎ taa.

Yulvulaa kpǎlvu tǎtvle

41 Mǎpǎyǎ Moisi lǎsa acalɛ tooso na Yaatanɪ ilim tǎlvle tǎǎ.

42 Ɔlena pá pǎsi-yeyɛ yǎlaa mpa pǎ yulkǎŋana na pá kuyi pa tǎŋǎntǎlena tǎ pa kpǎlvu tǎtvle.

43 Lupɛŋ nyǎma kpǎlvu tǎtvle nté Pesɛɛ icatɛ ke wulaya tetu tontɔŋlɛ tǎǎ. Katɪ nyǎma nyǎntɛ nté Lamǎti ke Kalaati tetu taa. Manasee nyǎma nyǎntɛ nté Kolan ke Pasan tetu taa.

MOISI KUYƆYƆTUTU NAALɛ NYǎNTU

44-45 Kiin na kutututu na kusəsutuna mpa Moisi tǎlǎsa Isɛyɛli nyǎma ke pa Icipiti taa luw waalı tǎyǎlv.

46 Yaatanɪ pǎyǎ na ilim tǎlvle tǎǎ ké tetekǎle taa ké Pɛti-Peyǎ isəntaa ké pǎ tǎnaya mpu pǎ lapa. Amolii nyǎma wulav Sihon wei Moisi-we pa ŋmakǎlaa tǎ ɪ tetu taa kɛle.

47 Ɔlena pá lɛkɪ ɪ tetu na pá kpeŋna Pasan wulav Oki nyǎntu. Awulaa mpe pa naale paa wenna Yaatanɪ pǎyǎ waalı na ilim tǎlvle tǎǎ.

48 Pa tetu ka pǎna mǎpǎyǎ pǎ kraŋav Aluwɛɛ ke Alǎnǎŋ lǎǎv nǎyǎ tǎ. Halǎna Siyǎŋ puɣu ŋku pa yǎá si Hɛɛmǎŋ tǎ.

49 Ntǎyǎle mpu na Yaatanɪ pǎyǎ na ilim tǎlvle tǎǎ. Halǎna tenku kusǎpu, na pǎ polo puɣu Pisika luɣu.

5

Kusəsutu naanvwa

1 Mǎpǎyǎ Moisi kota Isɛyɛli nyǎma tǎna na í tǎ-we si: Ɔ nu kusəsutu na kutututu nti ma tǎlǎsǎyi-meyɛ saŋa isəntǎ tǎ. Ɔ kpelemɪ-tɪ na í tǎki-tǎyi teu na í laki.

2 Tá na Tacaa tá Isə tǎ pɛela nǎyǎ ké hatoo Holɛpu puɣu.

3 Na ka ta ke tá caanaa mpa pa tema sǎpu tǎ pa tike pa tǎm. Ama na tá mpa tǎ wɛna tá isɛ ke saŋa isəntǎ tǎ tá nyǎntu tǎtǎyǎ.

4 Tǎnaya kǎkǎ mukaya puɣu, na Tacaa yǎyǎtǎna-meyɛ ka taa na í nukɪ ɪ nǎyǎ.

5 Halǎna í na-ke na sǎyǎntu kra-me na í kpisi ku tǎǎ ké krau. Ɔlena má sǎŋ mə na Tacaa mə hɛku, na má tǎlǎsi-meyɛ nti Tacaa yǎyǎtaa tǎ si:

6 Mayalɛ mə Isə Tacaa, má lǎsǎna-meyɛ Icipiti tetu taa ké mə yomle taa.

7 Ɔ taa nyǎni nǎyǎlvu Isə tǎtǎ.

8 Pǎcǎ í taa lu pulv lɛesuyv si í laaki. Paa mpi pǎ wɛ hatoo isətaa yaa ate cǎne yaa lvm tɛɛ tǎ.

9 Ɔ taa lun tui ŋi, yaa í lapɪ-ɪ tǎmlɛ natǎli. Mpi pǎ tǎǎ tǎ, mayalɛ mə Isə Tacaa. Ma kisaa si í taa kpɪ má na tui nakvli. Ye wei í kisa-m, ma lɛɛtǎyi-ɪ na má kpeŋna ɪ piya, na pa saalǎnaa. Na pǎ polo pa lǎlvɛ loosi isu tooso yaa liyiti.

10 Ama wei ɪ caaki-m na í tǎkǎyi ma tǎm tǎ, ma kooliyi ɪlɛyɛ kupantu ké na pǎ polo ɪ lǎlvɛ loosi iyisi iyisi.

11 Ɔ taa yaaki mə Isə Tacaa má ma hǎtɛ ke yem yem. Mpi tǎ, ma kaa yele wei ɪ yaaki ma hǎtɛ ke yem yem tǎyǎ salǎka tui.

12 Ɔ paasǎna kuyaku kuvɛesuyv ke teu na í nyǎni-kuyv ma nyǎŋku isu ma heela-me tǎ.

13 Mǎ tǎmlɛ kuvɛɛŋ nté naatoso, na ɪ taa ké í ká la mə tǎma tǎna.

14 Ama naatosompǎyǎlaya nyǎŋku kɛna mə Isə Tacaa kuyaku kuvɛesuyv. Tǎmlɛ natǎli tǎ fei lapv ke kv wule. Paa mə mayamaya, yaa mə pǎyalaa yaa mə pɛlaa,

yaa mə yomaa, yaa mə mɔvɫaa maɣamaɣa. Paa mə naaŋ yaa mə kraŋasi, yaa mə tala taa natəli. Pə wee si mə yomaa í heesi kuyaku ŋkuyɔ isu me.

¹⁵ Ɔ tɔɔsi si mə maɣamaɣa í ka ké yomaa ke Icipiti tetu taa ké m̀p̀ỳg̀ỳ, na mə Iso Tacaa inɪ í læsi-me na ɪ toŋ səsəŋ. Pə tɔɔ ké ma tu-me si í təkɪ kuyaku Kvhɛɛsuyɔ ŋkɔ.

¹⁶ Ɔ seeki mə caanaa na mə toonaa isu mə Iso Tacaa tu-me tɔ. Ɔlɛna mə weesuyɔ taɣali na í cayana mə tɔɣɪ tetu nti ɪ ha-me tɔ tə taa.

¹⁷ Ɔ taa kv yulɔ.

¹⁸ Ɔ taa la wasaŋkalətu.

¹⁹ Ɔ taa ŋmulɪ.

²⁰ Ɔ taa yɔɣɔti nti í tá ná tɔɣɔ nɔɣɔlv tɔɔ.

²¹ Ɔ taa nyulɪ mə tɔɣɔntələ alɔ, yaa ɪ tɔyaya, yaa ɪ taale, yaa ɪ yom yaa ɪ nav yaa ɪ kraŋaya, yaa ɪ pulɔpɔ.

²² Saa wei puyɔ mɔkaya kəkɔ, na isəŋmɔntɔ na səkɔpɔtuyɔ nyalaa tɔ, kusəsutu tənɛɣe Tacaa sukayana nɔɣɔ səsaya ke ka taa, na mə samaa təna nu, ɪ ta sɔɔsi natəli. Ɔlɛna í ŋmaa-tɔɣɪ pɛe kraatanaa naale tɔɔ, na í cɛle-m.

Ɔso kuyɔɣɔtɔtu teləsvɫ Moisi

²³ Waatu wei í nu Iso nɔɣɔ ŋkɛɣe səkɔpɔtuyɔ tɛɛ, na puyɔ náá təŋna kəkɔ ke mɔyɔ tɔ, mə lɔlvɔŋ nyɔŋ nyəma na mə taa səsaa təna kɔɔtəna-m, na pá yɔɣɔti si:

²⁴ Ta Iso Tacaa hɔlɔ-tuyɔ ɪ teeli na ɪ səsəŋtɔ na tə nu ɪ nɔɣɔ ke kəkɔ taa. Saŋa nté tə nawa si Iso yɔɣɔtəɣəna yulɔ na í tá sí.

²⁵ Ɔlɛ nɔɔnɔɔ pepe tɔɔ ké pə wee si tɔ si? Mpi tɔ, kəkɔ səsaya kanɛ kaa nyaya-tuyɔ, ye ta Iso təŋna-tuyɔ yɔɣɔtənav isu tə sɔpa.

²⁶ Tampana tɔɔ, yulɔ wei ké Iso weesuyɔ tu tɛma yɔɣɔtənav ke kəkɔ taa isu ta nukuyɔ isəntɔ tɔ na pɔntɔ wɛna weesuyɔ?

²⁷ Pə tɔɔ tɔ, Moisi, kɔɔtəna Tacaa na ń nu ɪ kuyɔɣɔtɔtu, na ń teləsi-tɔ na tɔ mó na tɔ lá.

²⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa cɔwa si: Ma nuwa yəlaa mɛ pa kusələmɔtu. Pa wɛna tampana.

²⁹ Ɔlɛ ye páá wééná læmayasələ tənɛ inəɣɪ tam na pá nyaŋna-m na pá təkɔɣɪ ma kusəsutu, halɪ pá na pa piya paa heesa tam tɔɔ.

³⁰ Mɔpɔ tɔ, Moisi polo na ń heeli-we si: Paa wei í məli í cacaku tɛɛ.

³¹ Ama Moisi nyaa caya ma kiŋ na má kɛɛsi-ŋ tə təna nti ma caa si ń tu-we tɔ, na kutɔtɔtu na kusəsutu nti n ká seɣesi-we tɔ, na pá təkɪ-tɔɣɪ tetu nti ma ha-we tɔ tə taa.

³² M̀p̀ỳg̀ỳ Moisi tɔma si: Ɔ paasəna teu na í lakɪ nti nti pə su-mɛɣe mɔpɔ tɔ. Ɔ taa heləna ŋwaan yaa mpələ.

³³ Mɔpaav ŋku Tacaa mə Iso hɔlɔ-me tɔ kv taa ké í ká təŋ teitei. Ɔlɛna mə weesiŋ taɣali na í heesi tetu nti ɪ haaki-me tɔ tə taa.

6

Kusəsutu taa səsəŋtɔ

¹ Mə Iso Tacaa kiŋ na kusəsutu na kutɔtɔtu nti ɪ tɔma si má seɣesi-me tɔɣɔlv. Ntəɣɪ í ká təkɪ tetu nti pə ha-me tɔ tə taa na í lakɪ.

² Mɔpɔ pu yelina na í nyaŋna-ɪ na mə na mə piya na mə saalənaa í təkɪ ɪ kusəsutu na ɪ kutɔtɔtu təna na mə weesiŋ taɣali.

³ Mɔpɔ tɔ, Ɔseɣeli nyəma me í nu-tɪ na í lakɪ-tɪ. Ɔ ká cayana mə tɪ na í lvɫ na í huki səsəm isu mə caanaa Iso Tacaa ka heeluyɔ-me tɔ. Saa inəɣɪ ɪ tɔma si í ká ha-mɛɣe tetu nti tə taa tɔɣɔnaya na kɔpantɔ təna tɔlaa təhɔ tɔ.

⁴ Ɔseɣeli nyəma me í nu. Tacaa tike nté tá Iso, nɔɣɔlv fɛi tɔtɔ.

⁵ Ɔ ká sɔɔli-ɪ ké na luyɔ kulɔmɔyɔ, na mə læsasi svɔ-ɪ təmammam, na mə toma təna.

- 6 İ taa səw i kusəsutü nti ma tıyü-meyə saŋa isəntə tə, tə taa kulümüyü.
 7 İ hüləyi-təyi mə piya, pécó paa í we təyaya, yaa í təŋ mpaav, yaa í həntaa, yaa í kulaa, í kpələməyi-ti.
 8 İ tamsi-təyi mə niŋ taa na mə tokuŋ taa, na i taa səw-ti.
 9 İ ŋmaa-təyi mə kutuluŋ kampünaa na mə acaləe nənəwsi təw.

Pə fei si İseyeli í səw i İso təw

- 10 Tacaa mə İso ká süsü-meyə nəwəw kə tetü nti i ka heela mə caanaa Apələham na İsaaka na Yakəru si i ka ha-we tə. Na í təyö acaləe səsəwəna ke faalaa,
 11 na a taa téesi na si taa suwa wontunaa küpama mpa í tá suuli tə. Na ləkənaa mpa í tá huli tə, na ləseŋ na Olifi tuŋ wei í tá tuu tə i tawa.
 12 Waatu wei í ká təyö na í haŋa tə í la laakalı na í taa səw Tacaa wei i ləsa-meyə İcipiti tetü taa ke yomle taa tə i təw.
 13 Tacaa mə İso kə í ká nyaŋna, inəyi í ká lakı təmle na í tuukina i həte.
 14 Pə fei si í təŋ yəlaa mpa pa həku taa í we mpu tə pa tuŋ.
 15 Mpi tə, mə İso Tacaa kisa kpəru. İ pááná ká huuna-me na í kpiisi-meyə tetü təw.
 16 İ taa mayası Tacaa mə İso si í naaki i waalı isü í ká lapu Masa tə.
 17 İ təŋ i kiin na i kusəsutü na i kütütütü nti i tu-me tə
 18 na tampana na í lakı mpi pə we-i teu tə. İlena i nu leleŋ na i təyö tetü küpampantü nti i heelina mə caanaa na tuunav si i ka ha-me tə.
 19 Haləna í təyöni mə kolontunaa təna ke mə nəyö təw isü i yəyətüyü tə.
 20 Ye kuyaku nakuli mə piya pəwəsa-me si: Pepe təw kə ta İso Tacaa su-meyə kiin na kusəsutü na kütütütü tənə?
 21 İle í ká cə-we si: İcipiti wulav ka təkəna-tüyü yomaa ke i tetü taa, İlena Tacaa cə-tu na i toŋ.
 22 Tə nawa piti təma səsəwəna na kəkələ nyəna səyöntü nyəna nna i cəwəwəna İcipiti nyəma na İcipiti wulav na i yəlaa təna tə.
 23 İlena í ləsi-tüyü təna na í pona tetü nti tə taa i ka heela tá caanaa na tuunav si i ká ha-tu tə.
 24 Mpyüyü i tu-tu si tə təkı i kusəsutü təna na tə nyaŋna-i na tə nukı leleŋ ke tam. İlena í si tá weesiŋ isü i lapu saŋa isəntə tə.
 25 Ye tə təŋəyi i kusəsutü tənaya teu isü i suw tə, i laŋle ká heena ta təntə kə.

7

İseyeli nyəma kə İso yəlaa

- 1 Mpyüyü Moisi tasaa si: Waatu wei Tacaa ká təyöni piitimnaa səsəwəw toŋ nyəm naatosompəyolaya, İlena í cəle-meyə pa tetü. Ntəyələ Hiti na Kilikası na Amolii na Kanaaŋ na Peliisi na Hifi na Yəpusi pə tetənaa.
 2 İ ká tó piitimnaa mpeyə mə niŋ taa na í kəli-we, na í kpiisi-we. Pə fei si í weena pa pətəwtəle na mə na-we í pəeli nəyö nakəli.
 3 Mə na-we í taa krenti akpayalə taa. İ taa ha mə pəelaa ke pa pəyalaa, yaa í caa pa pəelaa ke mə pəyalaa.
 4 Mpi tə, ye i lapa mpu, isü pa tolisa mə piya na pəle pá təŋ tuŋ. İlena Tacaa mu-me na pááná na i ku-meyə kpakpaa.
 5 Ama pə wee kə si í wakəli pa tələalənaa, na í yəkı pəe kulalaana, na í seti pa tesikası na í nyayası pa tuŋ ke kəkə.
 6 Mə İso Tacaa nyənəyi-meyə i nyəma kə. İni i ləsəna-me si í pəsi i yəlaa ke antulinya piitimnaa həku.

İso təkə teu ke i nəyö pəelvyü

- 7 Pə taya isü í tē piitimnaa tənaya payalə təyö Tacaa luyü suw-me na í ləsi-me. Halı meyəle piitim səkpem ke ləmpı taa.

8 Ama ı luyu wε-mεye na ı səlɪ sɪ ı təkɪ nəɟə ηka ı ka su mə caanaa tə. Na ı cε-mεye Icipiti wulav yomle taa na ı toη səsəη na ı ləsi-mε.

9 Pə wεε sɪ ı nyɪ sɪ Tacaa tike nté Iso. ı təkɪ ı nəɟə suw ké na ı paasəyənə mpa pa sələyɪ-ı na pá təkəyɪ ı kusəsutu tə haləna pa ləlvə loosi iyaya (1000).

10 Ama ı həη mpa paa caa-ı tə pa ηkraηη ke kpaakraa, na ı kpiisiyɪ-wε.

11 Mpu tə, ı təkɪ kiη na kusəsutu na kətətətə nti ma tu-mεye saηa isəntə tə na ı laki-ti.

12 Ye ı nukɪ Tacaa kətətətə na ı təkəyɪ-ti na ı laki-ti Tacaa mə Iso ká təkɪ nəɟə pɛləyɪ na kupaŋtu nti ı ka su mə caanaa na tuunav tə.

13 ı ká səlɪ-mε na ı kooli-mεye kupaŋtu ke tetu nti ı ka heelina mə caanaa na tuunav sɪ ı ká ha-mε tə tə taa. Uena mə na mə təla ı huki. Na tə ləlv-mεye təyənaya pee na nim na sɪlvəm.

14 Iso ká kooli-mεye kupaŋtu na pə kəli piitimnaa tənə. Pa kaa na mə tεye kaalvlaya, paa apalv yaa alv yaa tətε.

15 Tacaa ká hatələnə-mεye Icipiti taa kətəməη isayaη ıni ı tənə. Ama ı ká tu-ı mpa paa caa-mε tə.

16 ı ká kpiisi piitimnaa tənə mpa Tacaa ká tı mə niη taa təyə, ı taa wεena pa pətətətε. Pəcə pə feɪ sɪ ı təη pa tuη, təfə pə kraa-mε isɪ katəka na pə kv-mε.

Tacaa kentiyɪ ı yəlaa

17 Ntanyɪ ı ká mayasɪ mə taa sɪ piitimnaa mpe pa tεε-mεye payalε. ı kaa nyɪ isənə ı ká la na ı təyənɪ-wε tə.

18 ı taa nyana-wε. ı təsɪ pə tənə mpi mə Iso Tacaa lapa Icipiti wulav na Icipiti tetu tənə tə.

19 ı nána mə isəpəle ke wahalanaa mpa ı tu-wε tə, na piti tənə na kəkələ nyənə wena ı lapa na ı ləsi-mεye Icipiti tetu taa na toma tə. Mpu ıni tətəyə ı ká lana piitimnaa mpa pa səyənɪ ı wena mpu tə.

20 Tacaa mə Iso ká tu-wεye tontonyaməη, na paa pa taa ləlaa ká fiti na pá ηmɛli, ı ká kv pa tənə.

21 Pə tətə ıle, ı taa nya-wε, mə Iso səsə wei pa nyaηna tə ı wε mə waalı ké.

22 ı ka təyənɪ piitimnaa mpeye pəcə pəcəyə. ı kaa kpiisi-wεye nəɟə kulvmayə. Pə taa kəə na taale wontu huki tetu taa na tə kulɪ mə təə.

23-24 Mə Iso ká tı pa na pa awulaa ke mə niη taa, na pa tεε suvkənə-mε, halənə ı kpiisi-wε. Pa kaa kraγa mə tətə ké nyuləyɪ. Pəyele nəyəlɪ kaa tasa pa awulaa mpe pa həla ke tətəyɪ.

25 ı ká wə pa tuη kusaaəkəη ke kəkə. Ama ı taa nyulɪ pə tətə wula na liyitee ke kəəlvɪyɪ. Mpi tə, pə ké mə Iso Tacaa ke mpusi ké. Pu kra-mεye isɪ katəka na pə kv-mε.

26 Pə feɪ sɪ ı sɪvna mpusi nyəm mpi pə taa pələyɪ mə tεεsɪ taa, na pə pəsi-mεye mpusi nyéma. Pə wεε sɪ ı nyənɪ-wəyɪ acaalətu ké na ı kisi-wɪ na ı wakəli-wɪ.

8

Iseyeli nyəma layatv tasvɪv ke wvlaya tetv taa

1 Mpuγú Tacaa tasaa sɪ: Pə wεε sɪ ı təkɪ ma kusəsutu nti ma su-mεye saηa isəntə tə na ı laki-ti. Mpu pii lana na ı wεena weesuyɪ na ı huki. Na ı təyə tetu nti ma heela mə caanaa na tuunav sɪ maa ha-mε tə.

2 ı təsɪ təntε nte mə Iso Tacaa ma ma tu-mεye wvlaya tetu taa ké pusɪ nule təcu tə tə təə. Ma tu-mεye kunyəη ηkuyɪ sɪ ma naaki sɪ ı caaki ma kusəsutu təkuyɪ yáa u caaki.

3 Kunyəη ηku kv waalı ké nyəyəsɪ líi-mε, halənə ma tətə-mε na manna. Mə caanaa yaa mə taa nəyəlɪ taa nyɪ təyənaya ηke. Ma lapa mpuγú sɪ ı cəkənə sɪ pə taya təyənaya tike ke yulv ka hikina weesuyɪ. Ama na təm nti tə lukənə Iso nəyə taa tətəyə.

⁴ Na mə tɔntɛ katatələya ŋkeɣe pusi nule ɪni, mə wontu kususuutu ta cəli. Pəcə mə nɔɔhɛɛ ta mɔli.

⁵ Pə wɛɛ ké si í cɛkəna ké si mə Iso Tacaa ma ma hən mə ŋkraŋyɔ ké isu yɔlv seɣesɔyɔ ɪ pəyaya tɔ.

⁶ ɪ tókɪ ma kusəsuto na í tən isu ma caaki tɔ, na í nyaŋna-m.

Iso kpaaləyi iseyeli nyəma si pá tɔlv ɪ tɔm ke tetv kɔpantv taa

⁷ Mpi tɔ, mə Iso Tacaa ma maa yele na í sɔv tetv kɔpantv taa. Pusi kpeŋ tɔ taa ké na lɔm seɛlaa hukɪ yem ké tetɛka na pulasi taa. Na luna ke paa timpɪ.

⁸ Na tɔ taa tɔtəyɔ təyənaya na tuŋ kulɔlvɔŋ isu wei pa yaa si lɛsɛŋnaa na fikinaa na kəlenatiyee na olifinaa tɔ pə tawa na tuŋ nim.

⁹ Tənaya í ká təyɔ na í haya. ɪ kaa laŋ pɔlvɔv. Na í ləsəyi nyəyətɔ ke pɛɛ taa, na nyəyɔlvɔv kɔsɛɛmɔyɔv ke pulasi taa.

¹⁰ ɪ wɛɛkəna təyənaya ke m̀p̀ỳỳ atələfɔ, ɪlena í seɛkɪ mə Iso Tacaa ke í na təmle ke tetv kɔpantv nti ɪ ha-meyɛ mpɔ tɔ tɔ tɔ.

¹¹ ɪ la laakali pə taa kɔɔ na í sɔɔ Tacaa mə Iso ma ma tɔɔ, na í yele ma kiŋ na ma kusəsuto na ma kɔtɔtɔv nti ma hulə-meyɛ saŋa isəntɔ təyɔ lapɔ.

¹² ɪ ká kɔɔ na í wɛɛna mə ti na í tókɪ na í haki. Haləna í ŋmá tɛɛsi kɔpansɪ na í caya.

¹³ Mə tɔla tənə ká hukɪ na í wɛɛna liyitee, na wɔlanaa, na mə wɛnəv tənə sɔɔsəyi tam.

¹⁴ ɪ kpa mə ti, na pə taa kɔɔ na í lá kalampaanɪ na í sɔɔ Tacaa ma ma tɔɔ. Pəcə ma cɛpənə-mɛ na ma ləsi-meyɛ Icipiti yomle taa.

¹⁵ Má tiikina-meyɛ wɔlaya tetv anaam isayav ɪne ɪ taa ké pəcəŋnaa na pəcəsi hɛkɔ taa. ɪ kəma na í tala wɔlaya taa na lɔm fɛi tɔ, má tɔlənə seɛlv tɔɔ ké kɔkramɔyɔv tɔŋ nyəŋkɔ taa.

¹⁶ Ma caləna-meyɛ manna wei mə caanaa taa nyɪ tɔ. Ma tv-meyɛ kɔnyɔŋ ŋkɔyɔ si ma naaki mə waali. ɪlena ma la-meyɛ kɔpantv.

¹⁷ Pə fɛi si í mayasi mə taa si mə tɔŋ na mə niŋ ke í lapənəna na ɪ hiki wɛnəv mpi.

¹⁸ ɪ tɔɔsi si mə Iso Tacaa hana-meyɛ tɔŋ na í hiki pə tənə. Na nti ɪ laki-meyɛ saŋa isəntɔ tɔ nti tɔ sɔɔsəyənə tɔŋ ke nəyɔ ŋka ɪ na mə caanaa paa pɛɛlaa tɔ.

¹⁹ Ye í sɔɔwa Tacaa Iso má ma tɔɔ na í təŋəyi tuŋ na í laki-ɪ təmle na í luŋiyi-ɪ, ma heeliyi-mɛ təfoo ke saŋa si í lepaya.

²⁰ Pəpətv fɛi lelen yɛ í kisa mə Iso Tacaa ke nunəv, í leki ké isu piitimnaa mpa ɪ tənə kɔyɔv ke mə isəntaa isəntɔ tɔ.

9

Iso tɔɔsəyi iseyeli nyəma kaanutv tɔɔ

¹ M̀p̀ỳỳ Moisi tɔma si: Iseyeli nyəma mɛ, í ke ŋkraŋ. Saŋa í tɛsəyi Yaatanɪ ké si í təyənɪ piitimnaa mpa pa kələ-meyɛ payale na tɔŋ tɔ. ɪlena í təyɔ pa acalɛɛ sɔsɔɔna wɛna a koloosi kaləsəna isətaa tɔ.

² Tetv nti tɔ yələa kiiwaya na pa ké tookonaa. Mpeyɛɛ Anakɪ nyəma mpa pa pɔyɔlvəyi si nəyɔlv ta tala í yɔona-wɛ tɔ.

³ Ama í cɛkəna teu si mə Iso Tacaa ká tɛɛna-meyɛ nəyɔv ke ɪ mayamaya, isu kəkɔ mɔkɔyɔv nyɔv tɔ. Na í wakəli-wɛ na pá hɔv. ɪlena mii ŋmili pa tɔɔ na í təyənɪ-wɛ na í kv-wɛyɛ kprakpa isɪ ɪ ka heeluyɔ-mɛ tɔ.

⁴ Waatv wei mə Iso Tacaa ká təyənɪ piitimnaa mpeyɛ mə nəyɔv tɔ tɔ, í taa mayasi mə taa si mə siyisuyɔv tɔɔ ké Iso haaki-meyɛ tetv tənɛ. Mpi tɔ, piitimnaa mpe pa isayav tɔɔ ké Iso təyənəyi-wɛyɛ mə nəyɔv tɔɔ.

⁵ Pə taya mə siyisuyɔv na mə tampana təŋyɔv tɔ ke í mɔyi pa tetv. Ama piitimnaa mpe pa isayav tɔɔ ké Tacaa təyənəyi-wɛyɛ mə nəyɔv tɔɔ. Iso lapa m̀p̀ỳỳ

sɪ pə la ɪsu ɪ ka heelɔyɔ na tuunaw ke mə cəsənaa Apələham na Isaaka na Yakəpu tɔ.

⁶ ɪ nyɪ teu sɪ, pə taya mə tampana tənɔyɔ tɔw kɛ ɪ ha-meyɛ tetu kupantu tənɛ sɪ tɔ pəsɪ mə nyəntɔ. Mpi tɔ, mə mayamaya ɪ we kanƙana kɛ.

Wɔla navle leɛsvɔyɔ

⁷ ɪ tɔwɪ teu ke ɪsəna ɪ kraasa Tacaa pɔ́áná ke wɔlaya tetu taa tɔ. Hatoo mə luu ke Icipiti haləna mə tatɛ ke cənɛ tɔ, ɪ kuləyɪ Tacaa tɔw kɛ.

⁸ Holɛpu pɔyɔ luɔyɔ ke ɪ kraasa Tacaa pɔ́áná na ɪlé ɪ taa huuna-me na ɪ mayasɪ sɪ ɪ kuyɪ-mé.

⁹ Waatu inəyɪ ma kra pɔyɔ taa sɪ Tacaa celəyɪ-m pɛɛ kraatanaa mpa pa tɔw ɪ nmaa nɔwɪ nsi mə na-ɪ ɪ pɛɛlaa tɔ pə tɔm tɔ. Haləna má saali tənaya kuyɛɛɛɛ nule tɔcu ma ta tɔwɔ ma ta nyɔw.

¹⁰ Ḿpɔ́yɔ Tacaa cela-m pɛɛ kraatanaa naale mpa pa tɔw ɪ mayamaya ɪ ka nmaawa kusəsutu tənə nti ɪ heela-meyɛ kəkɔ taa kɛ kuyaku ŋku ɪ kota pɔyɔ luɔyɔ tɔ.

¹¹ Kuyɛɛɛɛ nule waali kɛ Tacaa cela-m nɔwɔ pɛɛlɔyɔ pɛɛ kraatanaa mpe pa naale.

¹² ɪlɛna ɪ tɔ-m sɪ: Kulɪ tɔwaka na ɪ tii lɔŋ. Mpi tɔ, ma yɔlaa mpa ma ləsa Icipiti taa tɔ pa wakəlaa. Pa ta taanɪ mpaaw ŋku ma hula-we tɔ ku taa. Haləna pa lu nyəɣəlɔyɔ ke tɔyɔ na pɔ́ tɔŋna laaw.

¹³ Ḿpɔ́yɔ Tacaa tasa yɔɣɔtɔyɔ sɪ: Ma naaki sɪ yɔlaa pane pa kɛ kanƙana nyəma kɛ.

¹⁴ Yele na má ku-we na ma husɪ pa hətɛ ke tetu taa. Na má lá na ɪ huki na ɪ pəsɪ piitim səsəwɪ na ɪ kəli-weyɛ payale na tɔŋ.

¹⁵ Ḿpɔ́yɔ ma mɔla tiuu na pɔyɔ muɔɪ kəkɔ ke mpɔ, na nɔwɔ pɛɛlɔyɔ kraatanaa mpeyɛ ma niŋ taa.

¹⁶ Ma kusa ɪɛ, ɪlɛna má ná sɪ tampana ɪ pəntəna mə ɪsɔ Tacaa. ɪ tá leeli mpaaw ŋku inɪ ma hula-me tɔ ku taa. Haləna ɪ lu nyəɣəlɔyɔ ke navle na ɪ luŋɪyɪ.

¹⁷ Tənaya ma pɛta pɛɛ kraatanaa mpeyɛ atɛ na pɔ́ yɔki mə ɪsɛntaa.

Mɔisi wiikina ɪsɔ ke wɔla navle tɔm taa

¹⁸ Ḿpɔ́yɔ ma hota Tacaa tɛɛ na má saali tənaya kuyɛɛɛɛ nule. Ma ta tɔwɔ ma ta nyɔw, ke ɪsɔyatu tənə nti ɪsɛyɛli nyəma lapa ɪsɔ na pɔ́ kraasɪ ɪ pɔ́áná tɔ tɔw.

¹⁹ Pə taya pɔlv, waatu wei má nawa Tacaa paana huu mə tɔw, haləna má mayasɪ sɪ ma kuyɪ-me tɔ sɔɣəntɔ kra-m. Ama Tacaa nu ma kusələmtɔ tɔtɔ na ɪ lá ɪsu ma sələmaa tɔ.

²⁰ Tacaa mu Aləŋ na pɔ́áná tɔtɔwɔ, halɪ ɪ caakaya ɪ ku-ɪ. ɪlɛna má wiina-ɪ ɪlé ɪ tɔw.

²¹ Ḿpɔ́yɔ ma pɛta mə ɪsɔyatu kulɔlvɔm navle nteyɛ kəkɔ taa, na má nan-te na má pəli tɔ mɔlvɔm ke ləwɔ ŋku ku kpenɪ pɔyɔ taa tɔ ku taa.

²² Mpɔ tɔtɔwɔ ɪ ka kraasa Tacaa pɔ́áná ke Tapeela na Masa na Kipəloti-Taafa.

²³ Pə kəma na ɪ kusɪ-me sɪ ɪ polɔ Kateesi-Paaneya na ɪ tɔwɔ tetu nti ɪ ha-me tɔ. ɪlɛna ɪ kulɪ ɪ tɔw na ɪ kisi ɪ nɔwɔ ke nuw. Pɔ́cɔ ɪ tá tu-ɪ naani.

²⁴ Hatoo saa wei ma nyəma-me tɔ, ɪ kuləyɪ Tacaa tɔw kɛ, u nukəna-ɪ.

²⁵ Tacaa caakaya-meyɛ kpiisuyɔ, ɪlɛna má hotɪ ɪ nɔwɛɛ tɛɛ kɛ kraakraa ke kuyɛɛɛɛ nule tɔcu.

²⁶ Na má wiina-ɪ sɪ: Hai Tacaa ɪsɔ, taa ku-we. Pa kɛ nyá yɔlaa mpa n yarəna nyá tɔŋ səsəwɪ na ɪ ləsi-weyɛ Icipiti taa na nyá niŋ tɔwɔ.

²⁷ Tɔwɪ nyá tɔmlɛ nyəma Apələham na Isaaka na Yakəpu pa tɔw. Taa nyənɪ yɔlaa pane pa kaanutu na pa nyan na pa ɪsɔyatu.

²⁸ Pɔ́cɔ pə taa kɔw na Icipiti nyəma tɔ sɪ: Tacaa u pəsəyɪ sɪ ɪ tana-weyɛ tetu nti ɪ ka sɪ ɪ nɔwɔ sɪ ɪ ká ha-we tɔ tɔ taa. Yaa ɪ taa caaki-we tɔwɔ ɪ ləsa-we sɪ ɪ pukina wɔlaya tetu taa na ɪ kú.

²⁹ Pɔ́cɔ pa kɛ nyá yɔlaa mpa n ləsa Icipiti tetu taa na nyá tɔŋ səsəwɪ tɔwɔ.

10

Isə hvla suulu ke Iseyeli nyóma

¹ M'p'ógú Tacaa heela-m si: Saaki p'ee kraatanaa ke naale, isu kancaalaya nyóma, na má kraana p'uyv taa ké i kin, na má ká pə atakaa ké taasi.

² Teləsi kancaalaya nyóma mpa ma y'akaa tə pa tə təm ke kvfama tə ilena má su-weyə atakaa taa.

³ M'p'ógú ma caa kpenkpelasi ton nyənsi na má ká atakaa, na má saaki p'ee kraatanaa, na má kraana-weyə p'uyv taa.

⁴ Ilena Tacaa teləsi pa tə ké kusəsutu naanowa wei i ka keesa kəkə taa ké kuyanjku mə təna í kota p'uyv luyv tē tə, na í cele-m.

⁵ Ilena má tii na má t'ú p'ee kraatanaa m'p'eyə atakaa wei ma saaka mpv tə i taa. Na á we təna isu Tacaa ka heela-m tə.

⁶ M'p'ógú Iseyeli nyóma kula Pene-Yakan ləkənaa cələ na pá tē Mosela. Tənaɣa Aləɣ səpa na pá pimi-i na i pəyalv Iiyasaa k'raya i kətvv təmle.

⁷ Pa kula təna, ilena pá tē Kukota. Pa lí təna na pá polo Yopəta. Tetv nti tə taa ka we lvm ké.

⁸ Waatv inəɣi Tacaa faya Lefii ləlvv nyóma na pa m'paa, na í t'ú-we si pá səɣələɣi Isə atakaa na pá suki i cokəle taa na pá laki-i təmle na pá kooliyi yəlaa ke kvpantv na i hətə ke haləna saɣa.

⁹ Mp'v pə yelina na Lefii nyóma feina haləm isu pa tetvnaa. Ie Tacaa ka heela-weyə si inəɣəle pa nyəm.

¹⁰ M'p'ógú ma caɣa p'uyv taa tətəɣə kuyeyə nule, na Tacaa tasa m'uyv ke nti ma sələma-i tə, na í lə mə kvv təm.

¹¹ Haləna í tə-m si má polo na má tē samaa ke nəɣə na pá təɣə tetv nti i ka heela pa caanaa na tuunav si i ká ha-we tə.

Mpi Tacaa caana i yəlaa tə

¹² Iseyeli nyóma me, mpi Tacaa caaki təɣəle si í nyana-i na í təɣ i m'paaɣ təna taa ké teitei na í səli-i na í lap-i təmle na mə lotu təna na mə ləsaɣa təna.

¹³ Tacaa caa ké si í t'ók i kusəsutu na i kiin wei ma hvla-meyə saɣa isəntə tə. Na pə yeke na í caɣana mə ti təpeleketē.

¹⁴ In i tənna isətənəɣ in i təna, na tetv na pə təna mpi pə we tə taa tə.

¹⁵ P'əc' mə caanaa tike ke Tacaa luyv suwa. Pə waali ké pa piya me, ilena í ləsi-meyə piitimnaa təna taa, isu í naakv'v saɣa isəntə tə.

¹⁶ Mp'v tə, í layasi hatoo mə nyama taa tək'pataa, í taa tasa laɣkpusəɣ.

¹⁷ Mpi tə, Tacaa keke səsaa taa səsə, na i tike nté Isə. I ké tonv wei pa nyəkəɣi təɣə. I fayasəɣi yəlaa. Pəyele i paa feina kvhav isu yvlv na p'əc' i ha tampana.

¹⁸ In i tayanəɣəna sulav na leelu pa təm. Pəyele i səla m'vvlv ké na í caləɣ-i na í suki-i wontu.

¹⁹ Pə tə ké pə we si me tətə mí səli m'vvlv. Mpi tə, mə mayamaya í ka ké m'vvlv ke Icipiti tetv taa ké.

²⁰ Tacaa mə Isə ké í ká nyana, na i tike ke í ká seə na mə ləsaɣa svv-i, na í suki mə nəsi na i hətə.

²¹ I tike nté mə Isə, inəɣi í ká saɣ. P'əc' in i lapəna-meyə təma səsəna səɣəntv nyəna wena i nana mə isəpē tə.

²² Mə cəsənaa tiiwa Icipiti tə pa we yvlvnyəɣə nutoso na naanowa tike ké. Ama Tacaa lapa na í huki.

11

Isə səsəəntv

YOSUWEE TĒMA TAKĒLAYA Kutubtu

Takēlaya kanε ka taa kε pa keesayi isana Moisi waali tu Yosuwee pona Iseyeli nyōma na pā lεeki Kanaan tetu tō. Iso ka tēma yōyōtuyō na i su Iseyeli nyōma caanaa caanaa si, i ká ha pana pa waali nyōma ke tetu nti. Pə tō kε Iso we pa waali na pā yōona pa kolontunaa. Na pa na Yosuwee pā lεeki Kanaan tetu.

Takēlaya taa loŋa sāsaya ŋka pə weε si paa wei i tōki tōyōle titite 24:15... I ləsi wei i caa i sεε tōyō saŋa... Tōfō ye pə kaasa ma na ma waav nyōma ilε, Taca ke taa sεε. Yosuwee yōyōtōna tōm tōnε.

Isana pa faya Yosuwee takēlaya tō:

Iseyeli nyōma taŋanayi pa ti si pa suvki Kanaan tetu taa, titite 1-5

Kanaan tetu lεekuyō, titite 6-12

Tetu taluyō ke Iseyeli kpeka nyōma, titite 13-22

Yosuwee kuyōyōtō kantākaya nyōntō, titite 23-24

Yosuwee lεetuyō ke Moisi lonte

¹ Mpyōyō kuyaku nakuli Iso tēmle tu Moisi səpa. Tənaŋa Taca tōma Moisi waali tu Yosuwee, wei i kε Nun pəyalō tō si:

² Nyəni, Moisi səpa. Uε pənente nyaa kuli, na ŋ tū yəlaa paneyε nōyō, na i tεsi Yaatanu pōyō kanε. Na i su tetu nti ma ha Iseyeli nyōma mε tō tō taa.

³ Isu maa suw Moisi ke nōyō tō, ye mə nōhəle i fela timpi mə tetu kε.

⁴ Mə tetu ntε pə sunav wulaya tetu, na pə polo Lipaŋ pōyō tō. Na pə kpaŋa Ifəlati pōyō sāsaya, na pə kpeŋna Hiti nyōma tetu tōna tō. Na pə yoosina Metitelanee tēŋku.

⁵ Kolontunaa tōna ka seeki-ŋ kε, haləna ŋ suw pōyōyō. Mpi tō, maa weε nyā waali kε, isu maa we Moisi kiŋ tō. Ma kaa lə-ŋ, pəyele ma kaa hatələna-ŋ paa pəcō.

⁶ Mpu tō, tōyō apalōtō, na ŋ nyō tōŋ. Pə taya pulō, nyaa yelina na yəlaa pane pā tōyō tetu nti maa heela mə caanaa na tuunav si maa ha-mε tō.

⁷ Ama kulōmtō kε si, nyaa tōyō apalōtō, na ŋ nyō tōŋ te. Tōki ma kusəsutu tōna nti ma tēmle tu Moisi teləsa-ŋ tōyō teu təcuyōŋ, na ŋ laki-ti tətetete. Taa nyəŋna ŋwaan yaa mpəle. Waatu inəyi n ká waa nyā kulapəm tōna taa.

⁸ Kusəsutu takēlaya kanε ká taa fεte nyā nōyō tō. Kaləyi ka taa tōm ke ilim na ahoo, na ŋ tēŋ-təyi teu. Waatu inəyi pu lana-ŋ. Pəcō n ká waa pə tōna mpi n laki tō pə taa.

⁹ Matəŋ ma heela-ŋ si ŋ tōyō apalōtō na ŋ nyō tōŋ na? Mpu tō, taa nyā. Pəyele taa sele paa pəcō tōtō. Pə taya pulō, nyā Iso má, maa weε nyā waali kε paa timpiyi.

Yosuwee taŋanayi Yaatanu tεsvuyō tōm

¹⁰ Mpyōyō Yosuwee tōma Iseyeli nyoyō nyōma si:

¹¹ I suw tāsikile taa, na i heeli samaa si pā caa mpaav tōyōnasi. Mpi tō, kuyeyē tooso i tεwa tu tεsi Yaatanu, na tē polo na tē lεeki tetu nti Taca ta Iso ha-tō tō.

¹² Mpuŋule Yosuwee heela Lupəŋ nyōma, na Katu nyōma, na Manasee yəlaa hōyōluyō lēŋku nyōma si:

¹³ I tōsō nti Moisi ka heela-mε tō si, heεsvuyō ke Taca caakəna-mε, na i ha-meyε tetu tōnε.

¹⁴ Uε mə alaa, na mə piya, na mə tōla tike ká cayana pōyō na cəne tō. Ama pə kaasuyō apalaa yoolaa mε tō, pə weε si mu tεsi mə tεetōnaa cōlōyō na i tεe-weyε nōyō na i səna-wε.

¹⁵ Haləna waatu wei mə Iso Tacaa ká yele na pele pá heesi isu me na tetu tənə iní tē pəsi mə tənə mə nyəntu tō. Pə waalı kē í ká məli mə tetu nti Tacaa təmle tu Moisi ha-me isəntō tō tē taa kē Yaataní ilim təlule tō cənə.

¹⁶ Mprúyú pa cəwa Yosuwee si: Tu la teitei isu n tɔyɔ-tu tō. Paa timpiyi n tila-tu, tu polo kē.

¹⁷ Pəyele tu nuna-ŋ teu kē, isu tu nukayana Moisi tō. Iso í wee nyá waalı, isu í ka wɛw Moisi waalı tō.

¹⁸ Ye pə cəpa wei na í lá kaŋkante, na í tō si í kaa təŋ nti n tu-tu tō isu pa ku-í. Ama nyaa nyə tōŋ kē na n təyɔ apalɔtu.

2

Yosuwee tiliyi feŋlaa naale ke Yeliko

¹ Mprúyú Yosuwee kusa feŋlaa naaleye mukaya ke Sitim timpi paa sikaa tō si: Í polo na í feŋ Kanaan tetu nti na Yeliko icate. Pa tala icate nté, ilena pá suv apalaa tənə alv nɔyɔlv í tɛye ahoo. Pa yaa alv iní si Lahapí.

² Mprɔyɔle yəlaa tayasa Yeliko wulav si: Iseyeli yəlaa kəmna nteye tetu feŋyɔ. Haləna pá suv cənɛye ahoo ane.

³ Tənaya, wulav tilaa na í heeli Lahapí si: Yəlaa mpa iní pa we nyá tɛye mpu tō, pa kē tetu feŋlaa kē. Mpu tō, ləsi-weye cənə.

⁴ Mprɔyɔle alv iní í ŋmesa apalaa mpe pa tō, na í cə wulav tillaa si: Tampana yaa, yəlaa mpe pa tala ma tɛ. Ama ma ta nyi-we si le nyəma tō.

⁵ Ahoo yuwa na pá təkəyi icate nənəyɔ, ilena pá lu. Ma ta nyi ŋku pa təŋaa tō. Ye í təŋa pa waalı ke ləŋləŋ, í ká hiki-we.

⁶ Pəyele Lahapí ka kpaasa feŋlaa mpeye í kutuluɔyɔ pata tō kē, na í ŋmesi-weye ŋmɔntu nti pa yaa si ləŋ^a tō tē tɛ. yaa si ləŋ. Pa lɔvki-təyi pəŋ kē Iso kponkpontu, na pə pəŋ na pə tokonaa kē liyitee wontu kē.

⁷ Mprɔyɔle wulav tillaa kpaaya mpaav ŋku pa tɛsəyənə Yaataní pəyɔ tō, na pá se feŋlaa waalı. Ilena tanlaa tayani icate nənəyɔ ke təkɔyɔ.

⁸ Pə waalı kē Lahapí kpa feŋlaa cəlv na pəcə pá too, na í tō-we si:

⁹ Ma nyəma si Tacaa tɔwa tetu tənɛye mə niŋ taa. Mə səyɔntu suv icate tənə tō nyəma kē na pá seliyi.

¹⁰ Tə nuwa isəna, waatu wei í lu Icipiti taa tō, Iso faya Səsəncaasi tənku lvm taa, na mu tɛe puɔulaya tō tō. Tə nuwa tətəyɔ, isəna í kuwa Amolii nyəma awulaa səsaa Sihon na Oki, na í wakəli pa nyəm tənaya pəyɔ waalı tō.

¹¹ Tə nu-ti, ilena ta apalɔtu le-tu, na tá tɛe suvəkəna-me. Mpi tō, mə Iso Tacaa tike nté isətaa na ate pə tɔ.

¹² Pənente ma wiikina-me si, í tuuna Tacaa si í ká hólí ma caa təyaya ke suulu isu ma hɔlvɔyɔ-me tō.

¹³ Í la mpi pu tu-m naani si í kaa ku ma caa, na ma too, na ma taalvnaa, na ma kəyənə, na ma newaa na pa nyəmanaa tənə tō.

¹⁴ Mprɔyɔle apalaa mpe pa cə-í si: Ye n ta tayasi tá təm tá səlv puwaya si tē si mə səm, na pə kəma na Tacaa tɔ tá niŋ taa kē tetu tənə tu la-ŋ kɔpantv kē, tə kaa kpaí nyá kuvəv.

¹⁵ Mprɔyɔle Lahapí tisa apalaa mpe na ŋmənaya na í kutuluɔyɔ pətote. Mpi pə tō tō, ku we icate kolunja tō kē.

¹⁶ Ilena í heeli-we si: Í təŋ puɔy mpaav, pə taa kəv na mpa pa sewa mə waalı tō pá sulí-me. Í ŋmeli puɔy taa tənaya kuyeyey tooso na mə waalı selaa tənə tɛ məlvɔyɔ. Pəle pə waalı, ilé í ká tū mə mpaav.

¹⁷ Ntəna apalaa mpe pa təmí-í si: Nyəni, isəna n ká la na tē təkəna tuunav mpi n yelaa na tē tuuna təyɔlv.

^a 2:6 lɛŋ: Ləŋ, pa tɛ ŋmɔntu tōŋ nyəntu natələyi pá

¹⁸ Waatu wei tu suu tetu tane taa to, té mayana n towa ηmənaya kuvεεmaya na nyá pətote nte n tisina-tu isəntə to. Na n kōta nyá caa, na nyá too, na nyá taalunaa na nyá newaa, na nyá caa luluyu nyéma tənaya nyá təyaya taa.

¹⁹ Ama ye pə cəpa pa taa wei na í lu nyá təyaya taa, pəntu səm ká wεε i nyuyu təm ké, pə taya tá nyəntu. Təfə, ye mpe inu pa taa nəgəlu nyuyu hola-i, ile pə ké ta təm.

²⁰ Ama ye n tayasa ta təm, ile ta kaa təkí tá nəgə suu tətə.

²¹ Ilena alv inu i cə si: Pə la isu í yəgətuyu to.

Ilena alv yele fenlaa na pá tεε. Mpyóyó i tu ηmənaya kuvεεmaya na i pətote.

²² Apalaa mpe pa tala pəəη taa, ilena pá ηmeli tənaya kuvεεη tooso. Haləna mpa paa sewa pa waali to, pá pεeki-wεyε həgəlu yu ηku ku təna ku taa, pa ta na-wε. Ilena pá məli kpe tε.

²³ Mpyóyó fenlaa mpe pa məlaa na pá tii pu yu, na pá tεsi Yaatanu. Ilena pá kpe na pá kεεsi Yosuwee ke pə təna mpi pə mayana-wε to.

²⁴ Na pá yəgəti tətə si, pəpətu fεi leleη, Tacaa towa tetu tənaya ta niη taa ké. Haləna tə yəlaa təna tεε suvkəna-tuyu.

3

Yaatanu pəgə tεsuyu

¹ Tεv fema tanaη təhulu, ilena Yosuwee na Iseyeli nyéma pá kuli Sitim, na pá tii Yaatanu nəgə, na pá caya təna na pá taη saa wei paa tεsi to.

² Kuvεεη tooso tεewa, ilena Yosuwee to nyuyu nyéma si: I cəə təsikile,

³ na í heeli samaa si ye pə kəma na í ná kətəlaa səgəla Išo Tacaa nəgə pεeluyu atakaa, ile paa wei í lu na í hu i waali.

⁴ Ama í taa suli-i kətənav ké, mə na-i í hatəlaa təma isu kilomεεtəli kuləm. Inu í ká hvləgəna-mεyε mpaav. Mpi to, í ta təηta-ku.

⁵ Mpyuyε Yosuwee heela yəlaa si: I la nyəəη təə asilima keeluyu kətaya ke cele təə. Mpi to, Tacaa ka la-mεyε piti təma.

⁶ Tεv fema, ilena Yosuwee heeli kətəlaa si: I səgəli Išo atakaa na í tεε samaa ke nəgə. Ilena pεle pá la mpu.

⁷ Mpyóyó Tacaa təma Yosuwee si: Saηa ke maa caali nyá nyuyu kuvuyu ke Iseyeli nyéma isəntaa. Ilena pəcə pá nyi si maa wεε nyá waali, isu maa wεv Moisi waali to.

⁸ Ile heeli kətəlaa mpa pa səgəla Išo atakaa to si: Ye í tala Yaatanu, ile í tisi mə nəəhεε ke ləm taa na í səη mpu.

⁹ Tənaya Yosuwee təma Iseyeli nyéma si: I tuusi na í kəə na í nu Tacaa təm.

¹⁰ Mpyóyó í ká nyəna si Weesuyu tu Išo wε mə hεku taa, na inu i ká təgənyəəna Kanaaη nyéma, na Hiti nyéma, na Hifi nyéma, na Peliisi nyéma, na Kilikaa nyéma, na Amolii nyéma, na Yepusi nyéma.

¹¹ I nyəni, tetu təna tu Tacaa Išo nəgə pεeluyu atakaa ká tεε mə nəgə təə, na í tεsi Yaatanu pəgə ke mə isəntaa.

¹² I ləsi Iseyeli nyéma kpeka naanowa na naale taa ké yulu yulu.

¹³ Pə kəma na kətəlaa mpa pa səgəla tetu təna tu Tacaa atakaa to pá lii pa nəəhεε ke ləm taa, pu faγa, na pə yele kpe tε. Na isətaa təə nyəm kəə na pə su səsəm.

¹⁴ Mpyóyó yəlaa lu təsikile si, pa tεsəyí pəgə. Na kətəlaa mpa paa səgəla Išo atakaa to pεle pa wε ləə.

¹⁵ Paa pənaya ηka kumtu waatu tənaya pəgə suyí na ká watəyí kutemij. Pə kəma na kətəlaa mpa inu pa səgəla Išo atakaa to pa nəəhεε tii ləm taa,

¹⁶ Ilena pə cé. Na mpi pə lukayana isətaa təə to pə səη, na pə su səsəm ke Atam tε^a timpí pa yaa si Saatanη to pə kəηkəη taa. Ilena ləm mpi pəle pə kpeηayana

^a 3:16 **Atam tε:** Atam tε na Saatanη pə ké acalεε kuvəneε

tenku kusəpu tɔɔ tɔ, pələ pə cɛ. Na yəlaa tɛsəna Yeliko tɔɔ tɔɔ. naali a həla kɛ. ɪlɛ nɔɔnɔɔ a lonɔ cɛkənanɔ wɛ katɛ.

¹⁷ ɪsɛyɛli nyəma tɔɔna tɛsɔyɔ kɛ m̄pɔyɔ wɔlaya tɔ, na atakaa sɛyɛllaa nɔ́a sɛɲa m̄pɔyɔ tɛtɔ puɣulaya nyəntɔ tɔɔ kɛ pɔyɔ pələ taa. Haləna pa təna pá tɛ tɛsɔyɔ.

4

Pɛɛ naanɔwa na naale kuluyɔ

¹ ɪsɛyɛli nyəma təna tɛma Yaatanɪ kɛ tɛsɔyɔ kɛ mpɔ, ɪlɛna Tacaa tɔ Yosuwee sɪ:

² Ləsi pa kpekə loosi taa kɛ yɔlɔ yɔlɔ.

³ ɪlɛna ɪ heeli-wɛ sɪ: ɪ kuli pələ pələ kɛ timpɪ ɪni kətɔlɔa sɛɲa ɪsəntɔ tɔca tɔ. Na ɪ kpeɲna timpɪ ɪ ka sɔv saɲa ahoɔ anɛ tɔ.

⁴ Mpɔyɔlɛ Yosuwee yaawa yəlaa naanɔwa na naale ɪni.

⁵ ɪlɛna ɪ tɔ-wɛ sɪ: ɪ polo ɪsɔ Tacaa atakaa nɔyɔ tɔɔ kɛ pɔyɔ taa, na ɪ kuli pələ pələ kɛ mə nyɔɔɲ tɔɔ.

⁶ Pɛɛ anɪ a ká tɔɔsɛyɛna-mɛyɛ mpi ɪsɔ lapa-mɛyɛ ɪsəntɔ tɔ. Ye pə kɔma na mə piya pɔɔsɪ-mɛ sɪ pɛɛ anɛ a lakɪ wɛ?

⁷ ɪ ká cɔ-wɛ sɪ waatɔ nɔyɔlɔ kətɔlɔa tɛsɔyɛna ɪsɔ atakaa kɛ Yaatanɪ na Tacaa yele na lɔm cɛ na pá tɛsɪ. ɪlɛ pɛɛ anɛ a ka tɔɔsɛyɛna-mɛyɛ pə tɔm kɛ tam tɔɔ.

⁸ Mpɔyɔlɛ apalaa naanɔwa na naale ɪni ɪ lapa teitei ɪsɔ Yosuwee ka kɛɛsɔyɔ-wɛ tɔ. Pa kula pələ pələ kɛ pa kpekə nyɔɔɲ tɔɔ, ɪsɔ Tacaa ka heeluyɔ-wɛ tɔ. ɪlɛna pá kpeɲna-yɛ na pá sɔ timpɪ paa siki ahoɔ anɪ tɔ.

⁹ M̄pɔyɔ Yosuwee caa pɛɛ naanɔwa na naale tɔtɔ, na ɪ kaa kanmaaya kɛ pɔyɔ pile taa, timpɪ kətɔlɔa ka sɛyɛla ɪsɔ atakaa na pá sɛɲaa tɔ. Na a wɛ tənaya haləna saɲa.

¹⁰ M̄pɔyɔ ɪsɔ atakaa sɛyɛllaa sɛɲa pɔyɔ taa kɛ mpɔ. Haləna yəlaa tɛ nti ɪsɔ Tacaa ka heela Yosuwee sɪ ɪ teləsi-wɛ tɔ tɔ lapɔ, ɪsɔ Moisi ka kɛɛsɔyɔ-ɪ tɔ. Pə tɛma mpɔ, ɪlɛna samaa tɛsɪ lɔɲlɔɲ.

¹¹ Pə kɔma na samaa təna tɛ tɛsɔyɔ, ɪlɛna ɪsɔ atakaa sɛyɛllaa ɲmaa pa nɔyɔ tɔɔ.

¹² M̄pɔyɔ Lupɛɲ na Katɪ nyəma, na Manasee kpekəle həyɔlɔyɔ nyəma, tɛɛ samaa nɔyɔ tɔɔ na pá tɔka pa yoou wontu, ɪsɔ Moisi ka heeluyɔ-wɛ tɔ.

¹³ M̄pɔyɔ ɪsɛyɛli nyəma yoolaa luwa Tacaa ɪsɛntaa, ɪsɔ yəlaa iyisi nule (40000) na pá suuwa yoou wontu. Na pá pukina Yeliko tɔɔ kɛ timpɪ tɛtɔ wɛ ɪhəntav tɔ.

¹⁴ Kuyaku ɲkuyɔ Tacaa tɔwa Yosuwee kɛ teeli kɛ ɪsɛyɛli nyəma təna ɪsɛntaa. ɪlɛna pá nyaɲna-ɪ, haləna ɪ sɛm. ɪsɔ pa nyaɲayana Moisi tɔ.

¹⁵ M̄pɔyɔ Tacaa tɔma Yosuwee sɪ:

¹⁶ Heeli kətɔlɔa mpa pa sɛyɛla ɪsɔ atakaa tɔ sɪ pá lu pɔyɔ taa.

¹⁷ ɪlɛna Yosuwee nɔ́a heeli-wɛyɛ mpɔ.

¹⁸ Tɔɔ ɪsɔ ɪsɔ atakaa sɛyɛllaa kpeɛsɔyɔ pa nɔɔhɛɛ kɛ pɔyɔ pələ taa na pá sɔ kutɛɲ tɔɔ, ɪlɛna lɔm məli kprakpa na pə sɔ na pə watɪ pɔyɔ kutɛmɪɲ, ɪsɔ pu wɛv tɔ.

¹⁹ Pa ɪsɔtɔ kancalaya nyəɲ kuyɛɛɲ naanɔwa wule kɛ ɪsɛyɛli nyəma lu pɔyɔ taa, na pá polo pá siki timpɪ pa yaa sɪ Kilikaa tɔyɔ Yeliko ɪcatɛ na ɪlim tɔlulɛ tɔɔ.

²⁰ Kilikaa tənaya Yosuwee ɲmawa pɛɛ naanɔwa na naale wei paa kula pɔyɔ taa tɔ.

²¹ Mpɔyɔlɛ ɪ heela ɪsɛyɛli nyəma sɪ: Ye kuyaku ɲku mə piya pɔɔsa-mɛ sɪ pɛɛ anɛ a nyɔyɔ suwɛ?

²² ɪlɛ ɪ ká kɛɛsɪ-wɛ sɪ tu tɛsa Yaatanɪ kɛ wɔlaya kɛ.

²³ Pɔpɔtɔ fɛi lɛlɛɲ, kuyaku nakɔlɔyɪ Tacaa ta ɪsɔ lapa na Yaatanɪ nyɔɔ na tɛ tɛsɪ, ɪsɔ ɪ ka tɛm lapɔ kɛ Səsəncaasɪ tenku taa tɔ.

²⁴ Tacaa lapa m̄pɔyɔ sɪ atɛ yəlaa təna ɪ nyɪ sɪ ɪ wɛna toma. ɪlɛna taa nyaɲna-ɪ tam.

5

¹ Tetu nti pa yaaki si Amolii tɔ, tɔ awulaa tɛna mpa pa wena Yaatanu ilim tɛtɔle tɔ tɔ, na Kanaan awulaa mpa pa kpɛtɛna Metitelanee tenku tɔ. Pa tɛna pa kɔma na pɔ nu si Tacaa lapa na pɔɔ nyɔɔ na pɔ tɛsi. Ilena pa apalutu yɔɔli-wɛ, na Iseyeli nyɔma tɔm la-wɛye sɔɔntu ke katatɔlaya.

Iseyeli nyɔma pɛlvɔv ke Kilikaa

² Mpuvɔle Tacaa tɔma Yosuwee ke waatu inɔ i taa si: Caa pɛɛ sɛɛsi na n pɛli Iseyeli piitim kɔfam pɛnɛ.

³ Ntɛna Yosuwee pɛli-wɛye teitei, isu Tacaa ka yɔɔtɔvɔv tɔɔ pulaya nka pa yaa si: Pɛlvɔv pulaya tɔ ka tɔɔ.

⁴⁻⁵ Waatu wei Iseyeli nyɔma luwa Icipiti tɔ pa pɛla apalvpiya tɛna mpa pa tala yoo pote tɔ. Ama pɛle pa tɛnaya mpv pa sɛpa wɔlaya tetu taa. Pɛle pɛ waali pa tasa apalvpiya mpaya lɔlvɔv tɔ pa ta pɛli pɛle. Mpi pɛ tɔɔ Yosuwee pɛla-wɛ tɔɔvɔle.

⁶ Mpi tɔ, Iseyeli nyɔma kisa Iɔ kɛ nunav kɛ, ilena pɔ cɔɔ wɔlaya tetu taa kɛ pusi nule tɛcu, na pa taa apalvpiya mpa paa tala yoo pote ke pa Icipiti luw waatu tɔ pɔ si pa tɛna. Mpv inɔvɔ Tacaa ka yɔɔtɛna tuunav si pa taa nɔɔlv kaa keesi tetu kupantu nti tɔ taa tɔɔnaya tɔla yem tɔhɔ tɔ. Tɛnaya i ka siwa pa caanaa ke nɔɔv si i kɔ ha-wɛ.

⁷ Iɛ pa piya ke Iɔ lɛta pa lonte. Pɛ tɔɔ kɛ Yosuwee pɛla-wɛ. Mpi tɔ, pa taa pɛli-wɛye mpaav taa.

⁸ Pa tɛma pa loɔɔa tɛnaya pɛlvɔv, ilena pɔ caya pa tɛcayale, halɛna pɔ waa-wɛ.

⁹ Ntɛna Tacaa tɔ Yosuwee si: Saɔa ntɛ ma keela mɔ nyɔɔɔ tɔɔ kɛ mɔ Icipiti fɛɛle. Ilena pɔ ha tɛnɛ inɔvɔ hɛtɛ si Kilikaa (Pakɛɛlaa). Na pɔ yaaki-tɛye mpuvɔ halɛna saɔa.

Tɛv acima kancalaya nyɔna tɔɔv ke Kanaan

¹⁰ Mpuvɔle Iseyeli nyɔma sika Kilikaa ke timpi tetu wɛ ihɛntav tɔɔ Yeliko kin. Ilena pɔ tɔɔ Tɛv acima ke tɛnaya isɔtv kɔyɛɛɔ naanɔwa na liyiti wule taanaya.

¹¹ Tɛv acima tɛv kɔfemuɔv ke pa caala tetu tɔɔnaya ke tɔɔv, na potopotonaa mpa pa taa kɔkɔsum fɛi tɔ. Ilena pɔ wɔ tɔɔnaya pɛɛ na pɔ salɔ tɔtɔ.

¹² Kɔyanɔkɔv manna yela hotuɔv pa ta tasa-i nav. Pɛ krayav waatu inɔ tɔɔv Iseyeli nyɔma suv tetu tɔɔnaya ke tɔɔv.

Tacaa yoolaa nyvɔv tv

¹³ Kɔyakv nakvli Yosuwee wɛ Yeliko cɔlv, na i kɔsi isɛ, ilɛ i nɔ apalv nɔɔlvɔvɔle na i nin taa kɛ layate. Mpuvɔv i pɔla i kin na i pɔɔsi-i si: N kɛ tɔ nyɔɔv yaa tɔ kolontu?

¹⁴ Mpuvɔle apalv inɔ i nɔɔv tɛkpaav si: Aai, ma kɛ Tacaa yoolaa nyvɔv tv kɛ, nɔɔnɔ kɛ ma kɔma.

Tɛnayaɛ Yosuwee hota i tɛɛ, na i sɛɛ-i na i pɔɔsi-i si: Na wentiyile n kɔmnaa?

¹⁵ Kɛlena Tacaa yoolaa nyvɔv tv tɔ Yosuwee si: Wɔɔvɔv nyɔ ntanɔpala. Mpi tɔ, timpi taa n saɔa mpv tɔ, pɛ wɛ katɛ kɛ.

Ilena Yosuwee la mpv.

6

Iseyeli nyɔma lɛkɔvɔv ke Yeliko icate

¹ Yeliko nyɔma ka tɛka pa icate kɛ na pɔ kalɛsi Iseyeli nyɔma tɔɔ. Nɔɔlv u suvki, pɔcɔ nɔɔlv u lukɔ.

² Mpuvɔv Tacaa heela Yosuwee si: Ma tɔvɔv icate tɛnɛ tɔ wulav na tɔ yoolaa apalaa tɛnaya nyɔ nin taa.

³ Mpv tɔ, yoolaa mɛ, i tɔ na i cɔɔna icate nteye tɔm kulɔm. Ilena i lakɔ mpuvɔv paa kɔyakv nku. Halɛna kɔyɛɛɔ naatoso tɛcu.

⁴ Kətəlaa naatosompəɣəlaya ká tɛɛ Iɔ atakaa səɣəlla nɔɣɔ tɔɔ. Na paa wei na ɪ tutuɣu. Pə takɪ kuyaku naatosompəɣəlaya nyəŋku wule, ɪɛna ɪ cɔɔ ɪcatɛ kɛ tɔm naatosompəɣəlaya. Na kətəlaa náá təŋna pa tutuun hɔlɔɣu.

⁵ Pə kəma na ɪ nu tutuun wiiwa na ɪ cuyusi, ɪɛ yəlaa təna kɛntɪ na pá yaya apalɔkakiisasi na ɪcatɛ kolunɔ ti. ɪɛna paa Iɛɣɛli tɔ wei ɪ tii pa tɔɔ kɛ kɔakɔaa.

⁶ Mɔɔyɔɛ Yosuwee kɔta kətəlaa na ɪ heeli-wɛ sɪ: ɪ kɔɔɔ Iɔ atakaa na mə taa yəlaa naatosompəɣəlaya náá təkɪ paa wei na ɪ tutuɣu na ɪ tɛɛ nɔɣɔ.

⁷ ɪɛna Yosuwee heeli samaa sɪ: ɪ tɔ na ɪ cɔɔ ɪcatɛ. Na yoou wontu təkəlaa kɛ Iɔ atakaa nɔɣɔ tɔɔ.

⁸ Yosuwee tɛma yəlaa kɛ mɔɔyɔ heeluyɔ, ɪɛna kətəlaa naatosompəɣəlaya ɪni ɪ naali tɔntɛ, na pá hɔlɔɣɪ pa tutuun. Na Iɔ atakaa kɛ pa waali.

⁹ ɪɛna yoou wontu təkəlaa kɛ tutuun hɔllaa nɔɣɔ tɔɔ. Na waali nyəma təŋɔɣɪ Iɔ atakaa na pə haŋa mɔɔ.

¹⁰ ɪɛna Yosuwee heeli samaa sɪ: ɪ taa kiisi, pəcɔ mə taa nɔɣɔɔ nɔɣɔ taa ɪ taa lu paa fəŋ mayamaya. Haləna kuyanku maa heeli-mɛ sɪ ɪ kiisi tɔ.

¹¹ Mə na Iɔ atakaa ɪ ká cɔɔ ɪcatɛ kɛ tɔm kɔlɔm. ɪɛna ɪ məli tesikile na ɪ həntɪ.

**ISEYELI
PAASENLAA
TOM TAKELAYA
Kutulutu**

Takəlaya kanε ka taa kε tε naaki isəna Iseyeli nyéma yela Isə kε Kanaah tεtu taa tε. Pa nəγə tε tu Yosuwee sεpa. Ile pa feina paasənlu. Paa wei ι lakaya isəna ι caaki tεγə. Ama waatu wei pa nukι pa isayatu səη ilena pά keesəna Isə tε tu na pά wii. Isə naaki pa pətətəle, ilena ι Iəsəyi paasənlaa na pά waasəyi-wε.

Isəna pa faγa Paasənlaa takəlaya tε:

Iseyeli nyéma sənu ke Kanaah na Yosuwee səm, titite 1:1-2:10

Iseyeli paasənlaa, titite 2:11-16:31

Iseyeli nyéma liyituyu, titite 17-21

Iseyeli nyéma cayav ke Kanaah tεtu taa

¹ Yosuwee səm waali kε Iseyeli nyéma pəsə Tacaa si pa nyəη pa kpekə taa nte tu yonna Kanaah nyéma ke kancaalaya tε.

² Ntεna Tacaa si: Yuta nyənte kε. Mpi tε, pεle pa niη taa kε ma tu tεtu.

³ Mpuγule Yuta kpekəle nyéma tεma Simiyəη kpekəle nyéma si: I kε tu na ι səna-tu na tε yonna Kanaah nyéma na tε lεeki tεtu nti Tacaa kά ha-tu tε. Ye tε tεma tεna, ile tά kε tu na tε səna-me na tε lεeki mε nyəntu.

Mpuγule Simiyəη nyéma polaa na pά səsə Yuta nyéma tε,

⁴ na pά tεe yoou. Ilena Tacaa tu Kanaah nyéma na Peliisi nyéma ke pa niη taa, na pά kύ yəlaa iyisi naanəwa (10000) kε Peseke icate taa.

⁵ Mpuγύ pa maγana wulav Atoni-Peseke ke Peseke icate taa, na pά yonna-ι. Isəna pa kələna Kanaah nyéma na Peliisi nyéma tεγəle.

⁶ Ilena wulav se na pά tεγəni-ι na pά kra-ι na pά seti ι apaləmpee na ι apalənəmpee.

⁷ Mpuγule wulav inι ι tεma si: Ma maγamaγa maa seta yəlaa nutoso na naanəwa apaləmpee na pa apalənəmpee ke mpuγύ, na mά tεki na cəγelasι hotiyi na pά caləsəyi. Mpi maa lapa tεγə pə fεləyi-m.

Ilena pά pona Atoni-Peseke ke Yosalem na ι can na ι si tεna.

⁸ Mpuγύ Yuta nyéma yonna Yosalem nyéma, na pά ku-wε na pά sε icate ke kεko na pά lεeki-tε.

⁹ Pə waali kε pa polaa na pά yonna Kanaah nyéma mpa paa wε pulasi taa, na ilim mpətəη tε kε tεtεkəle taa tε.

¹⁰ Ilena pά polo na pά yonna Kanaah nyéma mpa pa wε Hepələη timpi pa yaakaya si Alapa tε tε. Na pά ku Sesayi nyéma, na Ahimanη nyéma, na Taləmayi nyéma.

¹¹ Pa tεma tεna, ilena pά polo pά yonna Tepii timpi pa yaakaya si Kiliyatι-Sefεε tε pə nyéma.

¹² Mpuγύ Kalεpu tεma si: Ye wei ι yonna Kiliyatι-Sefεε nyéma na ι kəlι-wε maa ha-ι ma pεlε Akəsə na ι la alv.

¹³ Tənayale Kalεpu neu tənuyu nyəη Kenasi pəyalv wei pa yaa si Otiniyεε tε, ι yonna icate ntε tε nyéma na Kalεpu ha-ι ι pεlε Akəsə na ι la alv.

¹⁴ Akəsə saawa, ilena ι tε ι paalv si: Maa sələmι ma caa ke tεtu natəli. Alv inι ι tiina ι kraηaya tε, ilena ι caa pəsə-ι si: Alaafəya kεle?

¹⁵ Mpuγule alv nəγə tεkpav si: Hai, la-m kupantu na η ha-m hila. Mpi tε, tεtu nti n ha-m mpuγύ ilim mpətəη tε tε tε fεi lvm.

Iləna ı caa Kalepv nάά ha-ı hila wena a we pə tee tə, na ısətaa nyəna.

¹⁶ Mpróyú Moisi yəti ləlvəy nyəma Keni nyəma na Yuta nyəma pa luwa Yeliko, na pá polo pá caya Yuta Alaati ilim mpətəŋ təw kə wəlaya tetu taa kə Amaleke nyəma tetu taa.

¹⁷ Mpróyú Yuta nyəma, na Simiyəŋ nyəma pa polaa na pá yoonə Kanaaŋ nyəma mpa pa we Sefati tə na pá təyə pa tetu, na pá yəki ıcate tənəŋŋəŋ. Na pá ha-te sı Hooma. Ncaale ke pa yaa mpv na pa te taa.

¹⁸ Pəle pə waalı kə Yuta nyəma mpe pa tasa Kasa, na Asəkaləŋ, na İkoləŋ acaləe ke ləekvəy, na pá kpeŋna wena a cəwəna-yə tə.

¹⁹ Tacaə ka we pa waalı kə haləna pá ləeki pulası tetu təna. Ama tetu ihəntav taa nyəma ke pa ta pəsi. Mpi tə, pəle paa wena yooü kəekənaə nyəyətə nyəma kə.

²⁰ Iləna pá ha Kalepv ke Həpələŋ ıcate, ısu Moisi ka yəyətəy tə. Mpi tə, ıni ı təyənna Anaki ləlvəŋ nyəma tooso wei ı ka we təna tə.

²¹ Pəncaməe nyəma ta pəsi na pá təyənı Yəpusi nyəma mpa paa we Yosalem tə, pá na-we pa wəŋna mpv.

²²⁻²³ Mpróyú İfəlayim kpekəle na Manasee nyəntə pa polaa na pá yoonə Pətəeli timpi pa yaakaya Lusi tə, na Tacaə səna-we. Fəŋlaə ke paa caaləna tiluyə ke Pətəeli taa.

²⁴ Pəle pa talaa na pá sulina apalv nəyəlv, ılena pá təmı-ı sı: Həli-tuyə timpi təw ıcate koloosi topilinaə tə, tu nyı nyá təw.

²⁵ Mpróyú apalv ıni ı hula-wəyge təsəvle. Iləna pá svv na pá kú ıcate yəlaə təna. Ama pa yela apalv ıni na ı təyaya nyəma təna.

²⁶ Pə waalı kə apalv ıni ı polə Hiti nyəma tetu taa, na ı ħmá ıcate na ı yaa-te sı Lusi, na pá yaaki-teyge ħpróyú haləna saŋə.

²⁷ Manasee nyəma ná tá pəsi na pá təyənı Pəti-Seyəŋ nyəma, na Taanaı nyəma, na Təwə nyəma, na İpeleyam nyəma, na Mekito nyəma, na pə acaləe wena a cəwəna-yə tə. Kanaaŋ nyəma ka we tənaya tam kə.

²⁸ Paa na waatv wei İseyeli nyəma kəma na pá yoo toŋ ke teu tə pa ta pəsi na pá ləeki pa koloosi acaləe. Ye pə taya səkpəna paasi.

²⁹ İfəlayim nyəma ná tá pəsi na pá təyənı Kanaaŋ nyəma mpa pa we Kesəe tə, pa na-we pa wəŋna.

³⁰ Sapuləŋ nyəma ná tá pəsi na pá təyənı Kanaaŋ nyəma mpa pa we Kitələŋ na Nahalalı tə. Ama təma kə pa tu-we na pá na-we pa we mpv.

³¹ Asee nyəma ná tá pəsi na pá təyənı Ako nyəma, na Sitəŋ nyəma, na Aləpv nyəma, na Akəsipi nyəma, na Hələpa nyəma, na Afiki nyəma, na Lehəpi nyəma.

³² Pə təw kə pá na Kanaaŋ nyəma pa caya pəle pa tetu taa.

³³ Nəfətali nyəma ta pəsi na pá təyənı Kanaaŋ nyəma mpa pa we Pəti-Seməsı na Pəti-Anatı tə. Ama təma ke pa tu-we na pá na-we pá wəe.

³⁴ Mpróyú Amolii nyəma təyənə Təŋ nyəma, na pá kpa pulası taa. Pa ta yele-we na pá caya tetu ihəntav taa.

³⁵ Iləna Amolii nyəma saalı Haə-Hələsı puyv taa na Ayaləŋ na Saaləpim. Ama waalı waalı kə İfəlayim nyəma, na Manasee nyəma ħmakəla-we na pá tu-wəyge təma.

³⁶ İtəm nyəma tetu toŋə fayana Pəcəsı tontəŋle təw kə Sela na ilim təlule təw.

2

Tacaə kaləyənə ı yəlaə

¹ Mpróyú kvyakv nakvli Tacaə ısətaa tillu luna Kilikaa, na ı polo timpi pa yaa sı Pokim tə. Na ı tó İseyeli nyəma sı: Ma ləsa-məyge İcipiti na má pona-məyge tetu ntı tə taa maə heela mə caanaə na tuunav sı maə ha-mə tə. Halı má yəyətı na má sı sı ma kaa yəki má na mə ta nəyə pəeləy.

² Na ma heela-me si mə na tetv tənε tə nyóma í taa pεeli nəγə nakəli. Pə weε ké si í yəki pa tuη. Paa na mpv tə, í tá nu ma təm. Ile pepe təó ké í lapa mpv?

³ Pə maγamaγa pə təó ké ma heeliyi-me təfoo si ma kaa təγənyəi tetv tənε tə yəlaa na mu təηəyi. Ama mə na-we í ká weena mpv, na pa tuη pəsi-meγe katəsi.

⁴ Waatv wei Tacaa isətaa tillu tēma təm ntəyi yəγətəyυ, ɫena Iseyeli nyóma tɫi nəəsi na pá wiiki.

⁵ Pə təó ké pa ha lonte ntεye hətε si Pokim. Wiilaa tεye pa yaa mpv na pa tε taa. Ḿpúyú pa lapa Tacaa ke kətasi.

Yosuwee səm

⁶ Waatv wei Yosuwee taa səta tə, ḿpúyú i yela Iseyeli nyóma ke Sikem, ɫena paa wei í məli i tetv nti i hikaa tə tə taa.

⁷ Iseyeli nyóma lapa Tacaa təmle ké, haləna Yosuwee səm. Na pá seesi isəle ke mpv, na nyəyυ nyóma mpa pa nana pa isəpəle ke tēma səsəna wena Tacaa lapawe tə, pele pa polo pa si tətə.

⁸ Tacaa təmle tv Yosuwee pusi yoosa nunəwa na naanəwa (110) ɫena í sí.

⁹ ɫena pá pimi-i tetv nti pa ha-i tə, tə taa ké Timnatı-Helesi ke Ifəlayim pulası taa ké Kaasi puyv taa ké ilim ntəyən təó.

¹⁰ Ḿpúyú Yosuwee pəle nyóma təna səpa tətə. Ama kəfaləη yəlaa ná táá cekəna Tacaa, na tēma səsəna wena i ka lapa Iseyeli nyóma tə.

Iseyeli nyóma ləwa Isə seev

¹¹ Ḿpúyú Iseyeli nyóma lapa mpi pə ta maγa Tacaa tə. Pa laakaya tuη wei pa yaa si Paalənaa təγə.

¹² Pa ləwa pa caanaa Isə Tacaa wei i ləsa-weγe Icipiti tə. ɫena pa laakali məli piitimnaa mpa pa həkυ pa we mpv tə pa tuη təó, na pá luηiyi-i. Tənaγa pa kəsəna Tacaa pááná.

¹³ Pa lə-i ké na pá laaki tuη apalv nyəη wei pa yaaki si Paalənaa tə, na alv nyəη wei pa yaa si Asətatənaa tə.

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma, na í yele-we na ləkəlaa ləkki pa nyəm təna. Na í tv-weγe pa kolontunaa niη taa na pá kəli-we.

¹⁵ Paa waatv wei ké pa sula yoou Tacaa yeki ké na pele pá təγəni-we. Isu i ka tēm-weγe heeluyυ na tuunav tə. Tənaγale pa laηa wakəlaa tətəyətəyə.

¹⁶ Kəna Tacaa náá kpaaki pa taa ké paasənlaa si pele pá waasi-weγe ləkəlaa mpe pa niη taa.

¹⁷ Ama Iseyeli nyóma kisa peleye nunav na pá laaki tuη na pá luηiyi-i. Tənaγa pa yelina pa caanaa mpa pa təηaγa Isə kəsəsutv tə pa mpaav ke ləη, na pá kisi-weγe kəenav.

¹⁸ Paa waatv wei ké Tacaa kpa-weγe paasənlv, i we pəntv inı i waali ké na í yaki-weγe pa kolontunaa niη taa, haləna i səm. Pəpətv fei leleη, ye pə kəma na pa ηmakəllaa nyəηsəyi pa isε na pá saləməyi, pa pətəətəle kpaaki Tacaa ké.

¹⁹ Ama pə kəη na paasənlv si, ɫena pá tayanı isayətv taa ké məlvυ, na pə kəli pa caanaa. Na pá laaki tuη na pa luηiyi-i. Na pá təkə tam ké pa kanjante, na pa yaasi isayav.

Tacaa maγasəyi Iseyeli nyóma si i naa pa waali

²⁰ Ḿpúyú kuyakv nakvli Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma na í tó si: Yəlaa panε pa yəka ma nəγə ηka ma na pa caanaa tu pεelaa tə, na pá kisi-m nunav.

²¹ Mpυ tə, ma kaa təγəni piitimnaa mpa Yosuwee taa tē təγənyəyυ na pə́cś í səki tə, pa taa kəlvəm.

²² Piitimnaa mpeγe maa nana Iseyeli nyóma waali si paa nuna-m na pá təη ma luyυ nyəntv isu pa caanaa lapv tə yaa isəna.

²³ ǾpǾyǾ Tacaa yela piitimnaa mpa i taa tu Yosuwee nin taa si i tǾyǾni tǾ na pǾ heesi. I ta hulina pa tǾyǾnyu.

3

¹ ǾpǾyǾ Tacaa yela piitimnaa mpeye tǾyǾnyu si i mayasǾyǾna Iseyeli nyǾma mpa pa taa nyi pǾ na Kanaaη nyǾma pa yooη tǾna tǾ.

² Tacaa caakaya kǛ si mpa inu pa taa nyi yooη ke mpu tǾ, pǾ nyi-ku.

³ Piitimnaa mpa pu kaasa tǾyǾnyu tǾyǾle Filiisi nyǾma acalǛ kakpasu, na Kanaaη nyǾma tǾna, na SitǾη nyǾma, na Hifi nyǾma mpa pa we Lipaη puηu taa kǛ pǾ kraγau Paali-HǛemǾη puηu na pǾ polo Lepo-Hamaηi tǾ.

⁴ Mpe inǾηi Tacaa caakaya si i naakǾna Iseyeli nyǾma waali si paa tǾki kusǾsutu nti i ka yelaa na Moisi tu pa caanaa tǾ yaa pa kaa tǾki.

⁵ Mpu pǾ yelina na Iseyeli nyǾma we Kanaaη nyǾma na Hiti nyǾma na Amolii nyǾma na Peliisi nyǾma na Hifi nyǾma na Yepusi nyǾma pa heku.

⁶ Pele pa haakayana-weye pa pǛelaa na pǾ laki alaa, na mpe pǾ haaki pǛelǛe pa nyǾma, na pǾ laaki pa tuη.

ISEYELI PAASENLAA

Otiniiye

⁷ ǾpǾyǾ Iseyeli nyǾma lapa mpi pǾ ta maya Tacaa tǾ. Pa kisa IsǾ kǛ seeu na pǾ laaki tuη wei pa yaaki si PaalǾnaa na Aselanaa tǾ.

⁸ Mpuηule Tacaa taa huuna-we na i tu-weye Mesopotami wulav Kusaη-Lisatayim nin taa. Na ilǛ i ηmakǾli-weye pusu pǾlefei tǾcu.

⁹ Kelena pǾ wiina Tacaa si i ya-we. Ilena ilǛ i lǾsi KalǛpu neu tǾnyu nyǾη Kenasi pǾyalu Otiniiye si i waasi-we.

¹⁰ ǾpǾyǾ Tacaa Feesuηu tii i tǾ, na i polo i yooηa wulav Kusaη-Lisatayim na i kǾli-i.

¹¹ Ilena Iseyeli nyǾma heesi pusu nule tǾcu. PǾ waali kǛ Otiniiye sǾpa.

Ihuti

¹² ǾpǾyǾ Iseyeli nyǾma tasa lapu ke mpi pǾ ta maya Tacaa tǾ. NtǾna ilǛ i yele na Mowapu wulav IkolǾη kulǾ pa tǾ.

¹³ I polaa kǛ na i sǾsi Amoni nyǾma na Amaleke nyǾma pa tǾ, na pǾ yooηa-we na pǾ leeki Yeliko icate.

¹⁴ Pusu pǾlefei hiu tǾcu kǛ Mowapu wulav ηmakǾla-we.

¹⁵ Pa wiina Tacaa, ilena i kra PǛncamee kpekǾle taa tu Kelaa pǾyalu mpu tu Ihuti si i waasi-we.

Kelena Iseyeli nyǾma cǛla Ihuti ke kucǾu si i pona Mowapu wulav.

¹⁶ NtǾna Ihuti caa layate nte tǾ we lǾη ke taa na waali, na tǾ tayala isu mpiiη naale tǾ, na i susi-teye i tokonaa tee na i ntǾyǾη tǾ.

¹⁷ Mpuηule i cǛla wulav ke i kucǾu. Apalu inu i ka ke kuyasulu ke tǾmam.

¹⁸ I tǛma-i cǛlǛyǾ ke mpu, ilena i na yǾlaa mpa paa kǾna kucǾu ηku tǾ pǾ lu.

¹⁹ Pa kǾma na pǾ tala pǛe wena pa sika Kilikaa cǛlǾ na pǾ laaki tǾ, ilena Ihuti mǾlǾna i waali, na i polo wulav kiη si: Hai, tǾ caa, maa wena faaciya nakǾli si ma naaki-η mǾ na-η tǾ tike.

Ilena wulav lǾsi tǾmle nyǾma tǾna.

²⁰ Ate na isǾ nan ηku ku niyita teu tǾ ku taa kǛ i ka wee. NtǾna Ihuti kpǾtǾna-i na i tǾm-i si: Tacaa heela-m tǾm si mǾ heeli-η.

TǾnayale wulav kulǾ i tǾcayale.

²¹ Ilena Ihuti kpee i layate na mpu na i sǾ wulav lotu taa.

²² Na tǾ suu tǾ tǾna, na pǾ kpeηna kpǾtǾyǾ, na i yele-teye mpu na nim waasi tǾ tǾ.

²³ I tǛma mpu, ilena i luna waali tǾ, na i tǾki na i kalǾsi.

²⁴ I tɛɛwa ɔlɛna tɛmlɛ nyɔ́ma polo pa maɣana pə kaləsa mpv. ɔlɛna pá tv pa taa si wulav luki i awali ké.

²⁵ Ḿpóyú pa taŋaa na pá ká i fɛi tɔlvɔ. ɔlɛna pá polo pá tɔli pa maɣamaɣa na pá maɣana pa caa hɛnta aɛɛ na i sɛpa.

²⁶ Waatv wei pa taŋa mpv tɔɣɔ lhuti sewa na í tɛɛ pɛɛ tɔyɔkələ, na í polo í ŋmɛli Seyila.

²⁷ I tala ɔfəlayim pɔɔŋ taa, ɔlɛna í yaɣa apalv tutuɣu, na í koti ɔsɛɣɛli nyɔ́ma na í tv-wɛɣɛ nɔɣɔ na pá tii pulasi.

²⁸ ɔlɛna í tɔ-wɛ si: I tɛŋ ma waali. Mpi tɔ, Tacaɔ tv mə niŋ taa ké mə kolontunaa Mowapv nyɔ́ma ké.

ɔlɛna pá polo na pá nyala-wɛɣɛ Yaatanɔ tɛtɛsələ, nɔɣɔlv ta fiti.

²⁹ Kɔyaŋku pa kv Mowapv yoolaa taa yoolaa ke yələa iyisi naanɔwa (10000) ké nɔɣɔlv ta tɔli.

³⁰ Pə kpaɣav waatv ɔni tɔɣɔ ɔsɛɣɛli nyɔ́ma ŋmakəla Mowapv nyɔ́ma na tɛtv hɛɛsi pusi nuŋaasa tɔcu.

Samkaa

³¹ Anati pəyalv Samkaa ɔɛtəna lhuti lonte taa. ɔni i kɔna Filiisi nyɔ́ma ke yələa nasətoso (600) na nav kprátóyú. ɔlɛ i waasa ɔsɛɣɛli nyɔ́ma tɔtɔɣɔ.

4

Tepola na Palaki

¹ lhuti sɛpa, ɔlɛna ɔsɛɣɛli nyɔ́ma tasa lapv ke mpi pə ta maɣa Tacaɔ tɔ.

² Ḿpóyú Tacaɔ tv-wɛɣɛ Kanaaŋ nyɔ́ma wulav Yaɛɛŋ wei i tɔkaya kawulaya ke Hasɔ tɔ i niŋ taa. I yooɔ wulav ke pa yaakaya Sisela na í wɛ Halose-Koyim.

³ Yaɛɛŋ ɔni i yooɔ kɛkɛnaa ka wɛ nasənaasa na nuɔwa (900) ké. Ḿpóyú i nyəŋsa ɔsɛɣɛli nyɔ́ma ɔsɛ ke pusi hiu tɔcu. ɔlɛna pɛɛ pá wiina Tacaɔ si í waasi-wɛ.

⁴ Lapitɔti alv Tepola ka kɛna ɔsɔ kuyɔɣɔtɔtv tɛləsvlv na í hvvki ɔsɛɣɛli nyɔ́ma ke pa tɔmnaa ke waatv ɔni i taa.

⁵ Pɛtɛɛli na Lama pa hɛkv taa timpi pa yaa si Tepola Paav ke ɔfəlayim pɔɣv taa tɔɣɔ alv ɔni i pukaya na í caki, na í taɣanəɣi ɔsɛɣɛli nyɔ́ma tɔmnaa.

⁶ Ḿpóyú kuyaku nakvli Tepola ɔni i tila Apinowam pəyalv Palaki kin ke Ketɛɛsi ke Nɛfətali tɛtv taa, na í heeli-i si: ɔsɛɣɛli ɔsɔ Tacaɔ tɔma si ń ləsi Nɛfətali na Sapuləŋ pə nyɔ́ma taa ké apalaa iyisi naanɔwa (10000) na ń pona-wɛɣɛ Tapɔɔ pɔɣv tɔɔ.

⁷ Maa yeɛ na Yaɛɛŋ yoolaa wulav Sisela kuu i yoolaa na i kɛkɛnaa nyəɣətv nyɔ́ma na pá lu Kisəŋ ləɔv taa si pa yookina-ŋ, ɔlɛna má tv-wɛɣɛ nyá niŋ taa.

⁸ Tənaɣalɛ Palaki cɔwa Tepola si: Ye ma na-ŋ tu pona, ɔlɛ maa polo. Ama ye n kaa polo, ɔlɛ maa puki.

⁹ Mpɔɣvɛ Tepola si: Ma na-ŋ tu polo yaa. Ama paa n tala timpi nɔɣɔlv kaa sa-ŋ ké. Mpi tɔ, alv niŋ taa ké Tacaɔ ká tv Sisela.

ɔlɛna Tepola kvli na í na Palaki pá tɛɛ Ketɛɛsi.

¹⁰ Ḿpóyú Palaki kpɛyɛla Nɛfətali na Sapuləŋ nyɔ́ma, na yələa iyisi naanɔwa (10000) tisi si paa təŋi-i, na Tepola maɣamaɣa náá polo tɔtɔ.

¹¹ Keni tv Hɛɛɛ ka faɣana Keni nyɔ́ma lɛlaa mpa pa ké Moisi yəti Horapɔ pəyalaa tɔɣɔ. ɔlɛna í polo í siki Saananim tuŋ sɔsɔŋ tɛɛ ké Ketɛɛsi kin.

¹² Ḿpóyú Sisela nuwa si Apinowam pəyalv kpawa Tapɔɔ pɔɣv tɔɔ.

¹³ ɔlɛna í koti i yoolaa nasənaasa na nuɔwa (900) ké Halose na pá tɛɛ Kisəŋ ləɔv taa.

¹⁴ Ntəna Tepola tɔ Palaki si: Polo pa tɔɔ, saŋa ke Tacaɔ tvɣi Sisela ke nyá niŋ taa, na i maɣamaɣa i ká wɛɛna nyá waali.

Μρύγύ Palakı tiiwa Tapəə puyv na ı waalı kέ yoolaa iyisi naanɔwa (10000).

15 Pa nika yoo, ılena Tacaa yeke na Sisela yoolaa na ı keekena pά kuu-te. Haləna Sisela lu ı keeke taa, na ı se nəhe.

16 ılena Palakı tv ı kolontunaa na pa keekena waalı, na ı tana-weye Halose. Na ı heeli pa yoolaa təna pə ta səə paa ıləyov pəyaya.

17 Μρύγύ Sisela sewa na ı polo Keni tv Hepεε alv Yayεε te. Mpi tə, wulav Yapeη yəlaa na Hepεε nyəma paa we təma na leleη kέ.

18 ılena Yayεε lu na ı səη Sisela na ı təmi-ı si: Ta caa, svv ma te cəne, taa nyana pəlv.

Sisela svvwa Yayεε cokəle taa, ılena ı həntı na alv ıni ı waası ı təə kέ puyv.

19 Μρύγύ apalv ıni ı təma-ı si: Ləkətv təkə-m kέ, ha-m ləmaγa na má nyə.

ılena alv cosi naaləm ke huluyv taa na ı ha-ı na ı nyə, na ı tayanı-ı puyv waasvuv.

20 Μpuyvε Sisela təma alv ıni si: Səη cokəle nənəγə, na wei ı pəəsa-η si nəγəlv we cəne? ıle n cə si, aai.

21 Sisela ka kawaya tətəγətəγə, ılena ı too ısu ı səpa. Μρύγύ Yayεε kraγa pəəη cokəle kankanaya na kankanvuv, na ı kpətəna-ı təhe na ı keesəna ı ləkraγasaya təə na ı ká na ı kpəna tetv na Sisela si.

22 Pə waalı kέ Palakı sewa Sisela waalı na ı tala Yayεε te na Yayεε lu na ı təmi-ı si. Kəə, maa huli-η yvlv wei n pəkəγı tə.

Palakı svv cokəle taa, ılena ı maγana ı hənta ate təcəmm, na kprátvγú tvv ı ləkraγasaya taa na ı səpa.

23 Kuyakv ηkuvv Iso yelaa na Iseyeli nyəma kəli Kanaaη wulav Yapeη.

24 Μρύγύ Iseyeli nyəma kaasa pa təγı teu na təhe təhe pά kəə pά teesəna Kanaaη wulav ke kuvv.

5

Tepola pa akaitv kawəyaya

1 Kuyakv ηku Tepola na Apinowam pəyalv Palakı pa kəla Sisela təγə pa mapa kawəyaya si:

2 Iseyeli nyovv nyəma pona samaa ke yoo.

ı sa Tacaa.

Samaa yooηa luyv kəlvmvuv.

ı sa Tacaa.

3 Awulaa səsaa me, ı nu yoo.

Awulumpiya me, mu welisi yoo.

Ma saη Iseyeli Iso Tacaa.

4 Tacaa luna Seyii puyv,

ılena tetv svv seluyv.

ı lu ıtəm tetv taa,

ılena tev náá nu.

5 Sıayı puyv sela səsəm ke Tacaa ısentaa,

pəəη selaa təpəηη ke Tacaa ısentaa.

6 Anatı pəyalv Samkaa pəle taa

yəlaa caası ya yem kέ tetv taa kέ.

Yayεε pəle taa,

təntaa təηaya mpaηη kpaı nyəη kέ.

7 Iseyeli nyəma taa feina nyovv tv,

kəna Tepola kvlı ı naası taa.

Pa taa feina aka nəγəlv

ılena pa too Tepola kvlı.

8 Tuŋ ke lseyeli nyóma ləsa
 ɪlɛna yoou náá tii təkpi.
 Yoolaa tuutuuma me, kɔ́lɔ́yó fɛi.
 Yoolaa samaa me, ɲmantaaya fɛi.

9 lseyeli nyuyv nyóma me, ma sama.
 Luɣu kɔ́lɔ́mɔ́yɔ yoolaa me, ma sama.
 ɪ sa Taɔaa.

10 Awulaa sɔ́saa me, í pəsəna laakali.
 Apila me, í pəsəna laakali.
 Kɔ́nyɔ́ntɔ́naa mi pəsəna laakali.

11 Lɔ́m lulaa í sa lɔ́ ké ɪ kɔ́pantɔ́ tɔ́.
 ɪ samɪ-ɪ kɔ́pantɔ́ nti ɪ lapa lseyeli tɔ́ tɔ́ tɔ́.
 lseyeli ɔ́aya tɔ́pamm tɔ́ í samɪ-ɪ.

12 Tepola, Tepola kɔ́li na ń waasi.
 Kɔ́li na ń ma kawəyaya.
 Apinowam pəyalɔ́ Palaki kɔ́li.
 Kɔ́li, na ń ɔ́e lseyeli saləkətɔ́naa.

13 Kaasəlaa ná kəla akanaa.
 Taɔaa yelaa na má kəli akanaa.

14 ɪfəlayim nyóma pola tɛtɛkəle taa.
 Pɛncamɛɛ nyóma pola tɛtɛkəle taa.
 Awulaa sɔ́saa luna Makii.
 Yoolaa akewenaa ná luna Sapuləŋ.

15 Isakaa nyuyv nyóma təŋa Tepola na Palaki.
 Isakaa yoolaa sɔ́saa Tepola pa tɔ́,
 pa kɔ́penta tɔ́ntɛ na pá polo tɛtɛkəle taa.

Pə na pə mpɔ́ tɔ́, Lupɛŋ nyóma ná paasəna tɔ́mnaa hɔ́m ké.

16 Lupɛŋ nyóma paasəna kaləkəŋ wula nuw suwe?

Pa paasəna tɔ́mnaa hɔ́m ké.

17 Katɪ nyóma ta kɔ́, pa saala Yaatanɪ waali.
 Taŋ nyóma ta kɔ́, pa saala kpuləŋ taa.
 Aseɛ nyóma ta kɔ́, pa saala tɛŋku nəɣɔ́.

18 Sapuləŋ nyóma ná tisaa na pá mɔ́ sɔ́m.
 Nɛfətali nyóma ná tisaa na pá polo təyoole.

19 Awulaa sɔ́saa lu yoo.

Kanaaŋ awulaa lu yoo.
 Pa luwa si pa yookina Tanaki.
 Pa yookina Tanaki ke Mekito lɔ́m nəɣɔ́.
 Pa laŋa wontu.
 Pa wu liyitee.

20 ɪsɔ́tɔ́lɔ́ŋasi mayamaya ná yooa,
 hatoo si mpaan taa ké si yooa Sisela.

21 Kisəŋ ləɔ́ təɣɔ́ kolontunaa.
 Ləŋtaa Kisəŋ ləɔ́ kpiisa-wɛ.
 Tə kaasi ta ti na tɔ́ nyɔ́ tɔ́ŋ.

22 Selaa tɔ́wa ɔ́sələ.
 Pa kɔ́pəŋəŋ aɔ́wa wiina nteɣe kɔ́pakatam kɔ́pakatam.

23 Taɔaa ɪsɔ́taa tillu si pá təŋsi Melosi ɪɔ́tɛ ke mpusi.

Si pá təŋsi tə yəlaa ke mpusi,
 pa ta lu Tacaa yooou.
 Pa ta kəə si pa səŋna Tacaa yoolaa taa yoolaa.
 24 Pá kooli Yayee ke kɔpantu.
 Pá kooli Keni tɔ Hepɛɛ alɔ ke kɔpantu.
 Pá kooli-ɪ kɔpantu ke coka taa alaa taa.
 25 Sisela sələma Yayee ke lum na ílé ɪ cɛle-ɪ naaləm.
 Tete naaləm ke ɪ ha-ɪ kalav taa.
 26 Yayee kraɣa kankanaya na mpəle,
 na í cɔ kankanuyɔ na ŋwaan,
 na í ka Sisela nyuyɔ na í tɔli púúyó.
 ɪ kamaya na í yəki nyɔmpɔɣolaya.
 27 Sisela yela ɪ ti na ɪ hoti alɔ tee təmaai.
 ɪ hanta ate təcɔmm na í səpa.

28 Sisela too taŋaa na í nyənəyənə pətote.
 Na í nəyəsəyi si: Pepe təə ké
 Sisela kekeke ta tala ləŋ?
 29 Alaa ləmayasɛɛ nyəma ná cə-ɪ.
 ɪni ɪ lɛla pa kɔcɔcutɔ nti si:
 30 Isəntə yoolaa kuu wontuŋ ké,
 na pá taləyi, ineyɛ pɛɛlɔ yaa pɛɛlaa naalɛ.
 Sisela ke puyɔ kɔpənku yaa pəəŋ naalɛ.
 Na máá paa puyɔ kɔsəpuyɔ
 yaa pəəŋ naalɛyɛ ma luyɔ tee.

31 Tacaa kolontunaa í səki mpɔ.
 ɪ taapalaa náá teeki kəkə ɪsu ilim lukuyɔ tə.
 Pəle pə waali Iseyeli tetɔ heesa pusi nule təcɔ.

6

Matiyan nyəma cəəsəyi Iseyeli nyəma

1 Ḿpúyó Iseyeli nyəma tasa lapɔ ke mpi pə ta maya Tacaa tə. ɪlena ílé ɪ tɔ-weyɛ
 Matiyan nyəma niŋ taa ké pusi nule təcɔ.

2 Matiyan nyəma cəəsə-weyɛ səsəm ké. ɪlena Iseyeli nyəma se na pá cəəsɪ pulasɪ
 taa, na kɔkraməŋ pəəŋ taa.

3 Ye Iseyeli nyəma í tuuki pa tawa, ɪle Matiyan nyəma, na Amaleke nyəma, na
 ilim təlɪle təə təntaa pa kɔpenti na

4 pá watɪ-wɛ, na pá wakələyi pa kɔhaləm, haləna pá tala timpi pa yaa si Kasa
 tə. Paa kaasəyi pulɔ si pɛle pá təyɔ. Na pá kɔpənna pa tala na pá kraaki.

5 Pa kəŋayana pa kaləkəŋ na pa coka ké. Pa na pa yooyoonaa paa wɛ payalɛ ké
 ɪsu kutolon, pa fɛi kaluyɔ. Pa watəyi Iseyeli tetɔ ké na pá wakələyi-ti.

6-7 Iseyeli nyəma təyənə pa təyi teu ke Matiyan nyəma niŋ taa ké. ɪlena pá
 wiina Tacaa si í waasɪ-wɛ.

8 Ntəna Tacaa kra-weyɛ Iso kuyəyətutɔ tɛləsolɔ, na ílé ɪ heeli-wɛ si: Iseyeli Iso
 Tacaa yəyətəa si ma ləsəna-meyɛ Icipiti yomle taa.

9 Má waasəna-meyɛ Icipiti nyəma niŋ taa, na má təyənɪ mpa pa cəəsaya-me tə,
 na má ha-meyɛ pa tetɔ.

10 Haləna má heeli-me si, mayalɛ mə Iso Tacaa. ɪle í taa nyana Amolii nyəma
 mpa pa tetɔ taa í wɛ ɪsəntə tə pa tuŋ. Ama í ta nuna-m.

Tacaa ləsa Ketiyəŋ si í waasɪ Iseyeli nyəma

11 Μρύγύ Tacaa isətaa tillu kəma Ofəla na í caɣa Apiyesee lɔɔɣu tu Yowasi haləm taa ké tɔɣu nakuli ku tee. Na Yowasi pəyalu Ketiyəŋ ηmela leseŋ tənyaasəle, na í maki təɣənaya si Matiyəŋ nyəma í taa na-i.

12 Tənayale isətaa tillu lu i təɔ na í təm-i si: Yoolaa taa aka nyá, Tacaa we nyá waali.

13 Kelenə Ketiyəŋ nəɣo təkpaɔ si: Aai, ma ce, ye Tacaa ka we tá waali, pepe təɔ ké tə təkɪ wahalanaa panɛ? Na leye piti təma nna a təm tá caanaa keesa-tu si i lapa-weɣe waatu wei i ləsa-weɣe Icipiti tə a wee? Pəpətu fei leleŋ, Tacaa lə-tɔɣu, na í tu-tɔɣu Matiyəŋ nyəma niŋ taa.

14 Mpuɣule Tacaa pəsəna Ketiyəŋ təɔ na í təm-i si: Pona toma wena n wena mpu tə, na í waasi lseyeli nyəma ke Matiyəŋ nyəma niŋ taa. Ma mayamaɣa ma tiliyina-ŋ.

15 Ntəna Ketiyəŋ si: Hai, Tacaa, maa waasi lseyeli nyəma na ma we? Mpi tə, tá təɣaya ta ke pulɔɣu Manasee lɔɔɣu nyəma taa. Pécó ma tu ké pəɣaya ntə.

16 Mpuɣule Tacaa si: Maa wee nyá waali ké, na í tələkɪ Matiyəŋ nyəma isi yulu kulum.

17 Ulena Ketiyəŋ si: Ye mpu la na má nyi təkəlekele si Tacaa nyá, nyá yəɣətəɣənana-m.

18 Səŋ na má kəna-ŋ kuɔɔɔ na pécó í tee.

Tacaa si: Polo na í kəɔ.

19 Ketiyəŋ polaa, ulena í kú pəfate na í təsi na í tu potopotonaa mpa pa taa kukusum fei təɣo səsəm. Ulena í kuuli nantu ke tokiya taa, na yom ke nyanaya taa na í pona lə isətaa tillu ke tɔɣu səsəŋku ŋku ku tee.

20 Ulena isətaa tillu təm-i si: Polo na í si nantu na potopotonaa ke kukpamɔɣu kune ku təɔ na í pə yom.

Ulena Ketiyəŋ la mpu.

21 Μρύγύ Tacaa isətaa tillu tokina nantu na potopotonaa mpe na i krátúɣú. Ulena kəkə lu kukpamɔɣu taa na ká nyaya pə təna. Na isətaa tillu náá mukɪ yem.

22 Tənayale Ketiyəŋ cekənaa si Tacaa isətaa tillu ké. Ulena í yaɣa kapuka si: Hai, ma təm təma. Ma nawa lə isətaa tillu isəntaa.

23 Ama Tacaa ná təma-i si: Nyá laŋle í taa wakəli, n kaa sí se.

24 Mpuɣule Ketiyəŋ ηmawa Tacaa ke kətaya təlate, na í ha-teɣe həte si Tacaa heesəɣəna laŋa. Kətaya təlate nté tə we haləna saŋa ke Apiyesee nyəma icate Ofəla taa.

Ketiyəŋ yəka tɔɣu Paali təlaale

25 Μρύγύ Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoɔ anɪ si: Kpa nyá caa latəce kɔfalɔ, na í tasa naale nyəŋ wei i wena puɔsi naatosompəɣolaya tə. Ulena í yəkɪ nyá caa təlaale na í kpesi tesika ŋka pa laaki tə.

26 Ulena í ηma-m kətaya təlate ke puɣu kune ku nyuɣu taa na í kpaɣa tesika ŋke ka taasi na í lana kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə na latəce naale nyəŋ.

27 Ulena Ketiyəŋ ləsi i təmle nyəma ke naanowa, na í lá isi Tacaa keesa-i təɣo ahoɔ. Mpi tə, i nyanayana i caa təɣaya nyəma na icate yəlaa ké.

28 Pə fema na icate nyəma kulɪ tanaŋ tee təhulu, ulena pá mayana pa yəka tɔɣu na pá kpesi tesika. Na pá lá latəce naale nyəŋ ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təɣo kətaya təlate nte pa ηmawa tə tə təɔ.

29 Mpuɣule pa pəssa təma si: Awe mayamaɣa lapəna mpu?

Icate nyəma cekənaa si Ketiyəŋ lapəna mpu.

30 Ulena pá tó i caa Yowasi si: Ləsi nyá pəyalu na tɛ ku-i. Mpi tə, i yəka təlaale, na í kpesi pəcəlɔ tesika.

³¹ Mpuɣule apalɔ inɪ ɪ cɔwa mpe inɪ si: Mə nyəntɔ suweye tɔɣu ŋkɔ kɔ təm taa? Ye pə cəpa wei si ɪ sɛkəna kɔ tɔɔ, ɪsu pɔntɔ səpa na pəcɔ pə nyaali. Ye kɔ ke tɔɣu, kɔ yoo kɔ maɣamaɣa kɔ yoo. Mpi tɔ, kɔ tɔlaale ke pa yɔkaa.

³² Koyaku ŋkɔɣɔ pa ha Ketiyəŋ ke hətɛ si: Yelupaali. Pə nyɔɣɔ ntɛ si: Paali ɪ yoo ɪ ti yoo. ɪ tɔlaale ke pa yɔkaa.

Ketiyəŋ pɛkəɣi Iso luɣu nyəntɔ

³³ Mpuɣú koyaku nakɔli Matiyəŋ nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim tɔlule tɔɔ tɔntaa kotaa, na pá tɛsi Yaatanɪ na pá polo pá puli Sisilee tetekəle taa.

³⁴ ɪlena Iso Feesuɣu tii Ketiyəŋ tɔɔ na ɪ yaɣa apalɔ tutuɣu si Apiyesɛɛ lɔlɔɣu nyəma ɪ tu ɪ waali.

³⁵ Na ɪ tili tɔtɔɣɔ Manasee nyəma kin si apalaa ɪ lu na pá tu ɪ waali, na ɪ yaɣa Asee nyəma, na Sapuləŋ nyəma, na Nefətali nyəma, na pa tɔna pá sɔɔsi ɪ tɔɔ.

³⁶ Mpuɣule Ketiyəŋ tɔma Iso si: Ye tampana si nyá tɔŋ ke maa waasəna ɪseyeli nyəma ɪsu n ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

³⁷ Tɔɔ, maa pə heu kəŋle ke Kataya taa. Ye cɔlɔv kpa-tɛɣɛ ahoo na atɛ náá wɔlaa, ɪle tənaya maa nyəna si nyá tɔŋ ke maa waasəna ɪseyeli nyəma.

³⁸ ɪlena pá la mpuɣú teitei. Tɛv fema tananəŋ na Ketiyəŋ nyaasi kəŋle ntɛ, ɪlena lɔm lu na pá su poosiya.

³⁹ Ntɛna ɪ tɔ Iso si: Hai, ye le má tasa-ŋ natəlɔɣi pɔɔsuɣu. Taa mu-m na pááná. Ma caa si n tasa-m pulɔɣu hɔlɔɣu ke təm kɔlɔm. Pənente cɔlɔv ɪ kpa tetu tɔɔ tike, na kəŋle náá wɔlaa.

⁴⁰ ɪlena Iso mu Ketiyəŋ nɔɣɔ ke ahoo anɪ na kəŋle náá wɔli na cɔlɔv kpa tetu tɔɔ tike.

7

Ketiyəŋ yoolaa ŋmɔnɔɣu na nunɔwa (300) təm

¹ Mpuɣú Ketiyəŋ na ɪ yoolaa pa kɔla ləŋ ke tananəŋ nakɔli na pá polo pá puli Haloti hite nɔɣɔ, na Matiyəŋ nyəma náá puləna ilim ntəɣəŋ tɔɔ ké Molee pulaya cɔlɔ.

² ɪlena Tacaɔ tɔ Ketiyəŋ si: Nyá yoolaa kəla tɔɔv, ma kaa tu Matiyəŋ nyəma ke nyá niŋ taa, na pá kɔɔ na n sa nyá ti si nyá tɔŋ ké n lapənaa.

³ Mpu tɔ, heeli-wɛ si, sɔɣəntɔnaa ɪ məli tɔyaya.

Mpuɣule yəlaa iyisi hiu na naale (22000) məlaa, na pá kaasi yəlaa iyisi naanɔwa (10000) tike.

⁴ Mpuɣú Tacaɔ tɔma Ketiyəŋ si: Nyá yoolaa kəla tɔɔv tɔtɔ. Tiina-wɛɣɛ lɔɔv nɔɣɔ, na ma maɣamaɣa má tɔɔsi potaa na cayalaa.

⁵ Yoolaa tii tɔna, ɪlena Tacaɔ heeli-ɪ si: Faɣa mpa paa tí lɔm na niŋ ɪsu hasɪ tɔ, na pa mpa. Na mpa paa luŋ akula na pá nyɔɔ tɔ na pa mpa.

⁶ Mpuɣú pa taa yəlaa ŋmɔnɔɣu na nunɔwa (300) tiwa lɔm ɪsu hasɪ. Pə kaasa mpa ɪlena pɛle pá luŋ akula na pá nyɔɔ.

⁷ Ntɛna Tacaɔ heeli Ketiyəŋ si: Yoolaa ŋmɔnɔɣu nunɔwa wei ɪ tiwa lɔm tɔ mpe pa niŋ taa ké maa tu Matiyəŋ nyəma na pá waasi ɪseyeli nyəma. Pə kaasa mpa tɔ, paa wei ɪ məli ɪ tɛ.

⁸ Mpuɣú Ketiyəŋ suwa yəlaa ŋmɔnɔɣu na nunɔwa (300) inɪ na ɪ mu kpentaa tɔɣənasi, na pa tutuunəŋ na pɛle pá məli tɔyaya.

Na Matiyəŋ nyəma náá sika tetekəle taa ké mpe pa pətɛɛ.

Pə hvla ɪseyeli nyəma si paa la akanaa

⁹ Mpuɣú Tacaɔ heela Ketiyəŋ ke ahoo anɪ si: Kɔli na n tii Matiyəŋ nyəma tesikile taa. Mpi tɔ, ma tu-wɛɣɛ nyá niŋ taa ké.

¹⁰ Ye sɔɣəntɔ wɛ-ŋ na tiuu, ɪle n kpenna nyá təmle tu Pula.

11 N ká nu pa kuyəɣətətə, ɪlena pə səsɪ-ŋ apalətə.

Ntəna í na Pula pá cəŋ na pá polo pá tala tətəŋle kancaalaya nyəntə.

12 Na Matiyəŋ nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlule təə təntaa pilina tətəkəle təna ɪsu kutolon, na pa yooyoonaa náá wə ɪsu ləm nəɣə kanyəŋa, pa fəi kaləy.

13 Ketiyəŋ pa tala mpv, ɪlɛ nəɣəlɔ kɛɛsəɣi ɪ taapalɔ nté toosee sɪ: Ma toosaa kɛle sɪ ma ná potopoto nəɣəlɔ^a na í pilimiɣi tá tesikile na í yoonaa cokəle na í pəsɪ-tɛɣe kɛntələsɪ.

14 Mpuyule ɪ taapalɔ nəɣə təkpaɔ sɪ: ɪsəna ɪsɛɣɛli tɔ Ketiyəŋ ká kəli-tɔ təɣə n na mpv. ɪsə tɛma ɪ taa ké sɪ ɪ tɔɣi tá tənaya ɪ niŋ taa.

15 Ketiyəŋ nu toosee anɪ a kɔsɛɣesətə, ɪlena í həntɪ atɛ na í sɛɛ ɪsə. ɪlena í məli ɪ yoolaa kiŋ na í tə sɪ: ɪ nyəkɪ na í kɔli. Tacaɔ tɔwa Matiyəŋ nyəma kɛ mə niŋ taa ké.

Matiyəŋ nyəma sewa yem yem

16 Ḿpúyú Ketiyəŋ faya yoolaa ŋmɔnɔyɔ na nɔnɔwa (300) ɪnəɣi kpeka tooso, na í cɛla-wɛɣe tutuun na hɛɛŋ sɪ pá pa kahulasɪ təə.

17 ɪlena í tə-wɛ sɪ: ɪ nyənəɣəna-m yoo. Ye tə tala pa təsikile na má lapa ɪsəna mpi ɪlɛ í la mpv.

18 Ye í nuwa má na ma həɣəlɔyɔ nyəma tə hula tá tutuun, ɪlɛ mu huli mə nyəŋ tətə na pə cəə na pə ta. Na í kɛntɪ na ɪ yəɣətəna nəɣə səsaya sɪ: Tacaɔ na Ketiyəŋ pa nyəma nté tá.

19 Pə tapa ahoɔ hɛka kɛ waatɔ wei tənlaa layasəɣi tɛma ɪlɛ Ketiyəŋ na ɪ yoolaa nɔnɔwa (100) kpekəle, pa tala kolontunaa təsikile tənaya təə kɛle. ɪlena pá huli pa tutuun na pá yəkɪ pa hɛɛŋ.

20 Ḿpúyú kpeka naale wei pə kaasaa tə, ɪlé ɪ lapa mpv tətə, na pá təkɪ kahulasɪ na niŋ mpətəŋ na tutuun kɛ niŋ ntəɣəŋ taa, na pá yəɣətəna nəɣə səsaya sɪ: Tacaɔ na Ketiyəŋ paa təɣəna.

21-22 Ḿpúyú pa təna pa tama kolontunaa təsikile na pá səŋa pa təsəŋlɛnaɔ kɛ mpv, na pá tənna tutuun huləyɔ. ɪlena Tacaɔ lá na acufu sɔv Matiyəŋ nyəma yoolaa taa, na pá sɔv kiisuyɔ, na pá kuyi təmaya pa taa pa tike. Ḿpúyú pa yawa na pá se na lɛlaɔ mələna Pɛti-Sita kɛ Seleta təə. Haləna pá tala timpi pa yaa sɪ Apɛli-Mehola kɛ Tapaa cəlɔ tə.

23 ɪlena pá yaa ɪsɛɣɛli kpeka lɛnna, Nɛfətali nyəma, na Aɛɛ nyəma, na Manasee nyəma təna na pá təɣəni Matiyəŋ nyəma.

24 Ḿpúyú Ketiyəŋ tilaa na pá heeli ɪfəlayim nyəma kɛ pəəŋ taa sɪ: ɪ tii ləŋ na í cɛ Matiyəŋ nyəma na í tən-wɛɣe Yaatanɪ tətəsəle haləna Pɛti-Pala.

ɪlena ɪfəlayim nyəma náá la mpv.

25 ɪlena pá kpa Matiyəŋ awulaa naale Olɛpi na Sɛpi. Na pá kɔ Olɛpi kɛ Olɛpi kɔkpaɔyɔ təə, na pá kɔ Sɛpi ɪlɛɣe Sɛpi tənayaasəle. ɪlena pá tayani kolontunaa waali kɛ tɔyɔ. Ḿpúyú pa pona Ketiyəŋ kɛ awulaa mpɛ pa nyəəŋ kɛ Yaatanɪ waali.

8

ɪfəlayim nyəma pááná mɔyɔ

1 Ḿpúyú ɪfəlayim nyəma pəəsa Ketiyəŋ na pááná sɪ: Waatɔ wei n pukaya Matiyəŋ nyəma yoonav tə pə lapa ɪsəna na í ta yaa-tɔ?

Haləna pá na-ɪ pá yoo tə təə ké səsəm.

^a 7:13 **potopoto nəɣəlɔ**: Potopoto nəɣəlɔ, pɛle pa tɛ təɣənaɣa pɛe naali a potopotonaɔ kɛ pa kɛsəɣi cəne.

² Mpuɣule i pɔɔsa-we si: Pepe taa ké má na-me tə keesəyi? Tuɣu pee kancaalaya nyəna u takɪ lelen ke kantəkaya nyəna. Pə tapuɣu nté si: Mpi mi lapa tə, pə tee mpi tá lapa tə təcayacaya.

³ Iso yelaa na í kv Matiyən awulaa Olerɪ na Serɪ. Mpu tə, pepe taa ké má na-me tə keesəyi?

Ketiyən yəɣota mpu, ilena Ifəlayim nyəma pááná hee.

Ketiyən ke Yaatanɪ ilim təlule tə

⁴ Mpuɣú Ketiyən pa tesa Yaatanɪ na pá kawa tətəɣətəɣə. Paa na mpu na pá taɣanɪ pa kolontunaa waali ke tuɣu.

⁵ Pa tala Sukəti, ilena Ketiyən tə icate nyəma si: I ha ma yoolaa ke təɣənaya, pə nu-weɣe. Mpi tə, tə tənna Matiyən awulaa Sepa na Saləmuna ke təɣənuyú ké.

⁶ Mpuɣule icate nyuɣu nyəma pɔɔsa-i si: Pepe tə ké n caa si təcəle-ɪ təɣənaya na n ta kpata Sepa na Saləmuna?

⁷ Tənaɣale Ketiyən nəɣə təkpaɪ si: Taca í tuwa Sepa na Saləmuna ke ma nin taa, maa cəli-me na wɔlaya tetu taa səwa na səsəɪnaa.

⁸ Ilena pá teena Penuweli, na Ketiyən səlami kulɔmtu ntəyi icate nyəma, na pele pá cə-i teitei isu Sukəti nyəma.

⁹ Mpuɣú Ketiyən heela-we si: Ye ma lapa aka na má məlaa, maa yəki mə icate taa ate na iso kutuluɣu səsəɪ.

¹⁰ Sepa na Saləmuna pa yoolaa paa we Kaləkə, na pá kaasa-weɣe iyisi naanwa na kakpasɪ (15000). Isəna pu kaasa ilim təlule təntaa təɣəle. Mpi tə, Ketiyənwe pa təma yəlaa iyisi nuanwa na hiu (120000) ke kuyu.

¹¹ Ilena Iseyeli nyəma keli mpaav nku ilim təlule təntaa tənəyi təɣə Nopa na Yopowa pə ilim təlule tə, na pá kpəli pa kolontunaa. Pəcə pele paa nyəma si pa lu-təyi.

¹² Ilena Matiyən awulaa Sepa na Saləmuna pá se. Ama Iseyeli nyəma təɣəna-we na pá kra-we na kolontunaa kpekəle təna laɪa pəsi.

¹³ Ketiyən pa luna yoo na pá kpen, ilena pá kraɣa Helesɪ ikrakpaɪ mpaav.

¹⁴ Mpuɣú i kra Sukəti ifepu nəɣəɪ na í pɔɔsi-i, ilena ílé í nmaa-i icate nté tə nyuɣu nyəma həla. Pa we yəlaa nutoso na naanwa na naatosompəɣəlaya.

¹⁵ Pə waali ké Ketiyən polaa na í maɣana Sukəti nyəma na í tə-we si: I tɔsi nti í ka tuɪ-m si paa pə nu ma yoolaa í kaa ha-weɣe təɣənaya si ma ta kpata Sepa na Saləmuna tə. Təu, mpeɣəɪ ma kra cəne.

¹⁶ Ilena í caa wɔlaya tetu taa səwa na səsəɪnaa na í həna Sukəti nyuɣu nyəma nkpənɪ.

¹⁷ Ilena í yəki Penuweli icate taa ate na iso kutuluɣu na í kú yəlaa.

¹⁸ Pə waali ké Ketiyən pɔɔsa Sepa na Saləmuna si: Yəlaa mpa pa kuwa Napə tə pa we isəna tə? Ilena pá cə si: Pa nəɣəsəna-ɪ ké. Pa caɣa ké isu wulav piya.

¹⁹ Mpuɣule Ketiyən si: Ma taalɔnaa ké, ma na-we ta too kulɔm. Ma tuukina Taca si ye í taa kú mpe inɪ, ma maɣamaya ma taa kv-me tətə.

²⁰ Ilena í tə i pəɣəɪ kancaalaya nyəɪ Yetee si: Polo n kv-we.

Ama pəɣaya ta pəsi na ká kusɪ ka layate. Mpi tə, kaa kəla kəsuyu, ilena səɣəntu we-ke.

²¹ Ntəna Sepa na Saləmuna pá tə Ketiyən si: Kv-tuɣu nyá maɣamaya, yulokpasu təmle ké.

Mpuɣú Ketiyən kuwa awulaa mpe pa naale, na í wəɣəsi pa yooɣonaa luɪɪ tee kawulaya wəla təlanaa.

Ketiyən səm

²² Mpuɣú Iseyeli nyəma təma Ketiyən si: Təɣə tá tə ké kawulaya, nyá waali ké nyá piya na pele pa piya. Mpi tə, nyá yarəna-tuɣu Matiyən nyəma nin taa.

23 Ntəna Ketiyəŋ si: Aai, pə taya má yaa ma pəyaya nakəli kaa təyənə mə təw kə kawulaya. Ama Taca kele mə wulav.

24 Ule nti ma sələməyi-me təyale si paa mə taa wei í ha-m kukuule nte í hika kolontunaa tē tō.

Matiyəŋ nyəma ka kə Isəmayeli nyəma, ule paa wena kukuwee kə.

25 Ulena pá tisi si paa cele-í na luyú kolumbu.

Mpúyú Ketiyəŋ pəwa toko na pá pətəyi pa ŋkraŋyapəlasí nsəyi pə təw.

26 Na kukuwee aní á lu ísu kiloona hiu. Na pəcə pə kaasi kacəka kukuwee ísu ŋkraŋyapəlasí, na tokonaa kuseema kupa ma mpa Matiyəŋ awulaa suukaya tō, na pa yooyoonaa təlanaa.

27 Ulena Ketiyəŋ luv kətəlaa toko wei pa pəəsəyənə Taca ke təm tō na í tó wulanaa mreye í tōw, na í su Ofəla ícate taa. Mpúyú Isəyeli nyəma suu toko inəyi laav na í pəsi Ketiyəŋ na í təyaya nyəma ke katəka.

28 Pə kraŋav waatu iní təyə Isəyeli nyəma ŋmakəla Matiyəŋ nyəma, pa ta tasa pa təyi híkuyu. Ulena tetu heesi pusi nule təcu. Haləna Ketiyəŋ na í səm.

29 Mpúyú Ketiyəŋ məla í tē na í caya təna.

30 Í pəyalaa ka we nutoso na naanəwa kə. Mpi tō, í ka wena alaa pəyale kə.

31 Í alv səkpele nyəŋ wei í ka we Sikem tō í ləla-í apaləpəyaya, pa yaa-ke si Apimeleki.

32 Kpatəlaya kupaŋka ke Ketiyəŋ sərənə na pá pimi-í í cəwə səsə Apiyesee pəlaav taa ke timpi paa pima í caa Yowasi təyə Ofəla ícate taa.

33 Ketiyəŋ səpa mpv, ulena Isəyeli nyəma tayaní tuŋ laav taa kə məluvu, na pá laaki pa təyú ŋku pa yaa si Paali-Poli tō.

34 Pa ta təw si pa Isə wei í yapa-weyə kolontunaa mpa pa cəwə-wē tō pa niŋ taa tō.

35 Paa na Ketiyəŋ ka ləpa pa təw kə teu tō, pa taa nəyəl v ta təw si í təyaya nyəma tōw.

9

Apimeleki pəsa Sikem wulav

1 Mpúyú Ketiyəŋ pəyalv Apimeleki pola í ikpenaa ke Sikem na í tō pá na í too ləlvəv nyəma tənə si,

2 pá pəəsí ícate nyəma si: Í caa si Ketiyəŋ piya nutoso na naanəwa í təyənə mə təw kə kawulaya yaa yəlv kolum? Ule í təw si mayale mə kəyəpu.

3 Ntəna í ikpenaa polo na pá heeli təm ntəyi Sikem ícate nyuvu nyəma. Ulena pəle pá tv pa taa si paa seena í tōw. Mpi tō, í kə pa yəlv kə.

4 Ulena pá ləsi pa təyú ŋku pa yaa si Paali-Peli tō kv kutulu yu taa kə liyitee nyəyət v nutoso na naanəwa na pá ha-í. Anəyi í fəla tetelataa, na mvsəŋt vnaa, na pá tó í waali.

5 Ulena pá polo í caa tēy Ofəla, na í kú í tēt vnaa nutoso na naanəwa iní í tənaya kəkpa m v v kolumbu tōw. Pa taa səkpele kolum Yotam tike sena na í ŋmeli.

6 Ulena Sikem na yoolaa tē yəlaa tənə koti na pá polo ícate təyú kulalaav tē, na pá kpaali si Apimeleki pəsa wulav yoo.

Yotam sē yəlaa kē isə

7 Yotam nu mpv, ulena í kpa pəyú Kalisim nyuvu taa na í kiisi si: Sikem nyəma me, ye í caaki si Isə í nuna-me, ule í ke ŋkraŋ.

8 Kuyaku nakuləyi tuŋ təwa si í kpaaki wulav. Ulena í tō təyú ŋku pa yaa si Olifi tō si: Tu kpa-ŋ tá wulav.

9 Təyayale Olifi təma í taapalaa si: Ma yeki nim məlvəv nté na Isə na yəlaa pa laŋa heena-m ulena má kvyi ma tí si ma təkí tuŋ təw kə kawulaya na?

10 Mpuyule tuŋ yaa ŋku pa yaa si fiki tō si: Kəw na tē kpa-ŋ tá wulav.

11 Tənaɣale fiki si: Ma yeki ma pee lelen nyəna anəyi ləlyəv ntena má kuyə ma ti si ma təkɪ tuŋ təw kə kawulaya na?

12 Ulena í yaa tɔyɔ ŋku pa yaa si ləseŋ tɔ si: Nyaa kəw na tɔ kra-ŋ tá wulav.

13 Ntena kule kv cə si: Ma yeki solum puuu nté si Isə na yəlaa pá yəwəna-m, ulena má kuyə ma təyi yem si ma təkɪ tuŋ təw kə kawulaya na?

14 Pə waali kə tuŋ təna krentaa na í mayana səwa hotiya na í tɔ-ké si: Kəw na tɔ kra-ŋ tá wulav.

15 Ntena səwa hotiya tə-we si: Ye tampana si í caa má la mə wulav, í kəw na í cəwsi mə tənaya ma isotom taa. Ye pə taya mpv kəkə ká luna ma səwa taa, na ká nyaya na ká krentəna Lipaŋ tuŋ səsəŋ.

16 Ḿpóyú Yotam tasaa si: Isu mə kraalɔyɔ si Apimeleki kele mə wulav tə tampana nté? Ketiyəŋ lapa-meyə təma səsəŋna wena tɔ í təwə a təw na í la í na i təyaya nyəma ke kɔpantv na?

17 Ma caa yoo mə yoo na í si mə səm na í waasi-meyə Matiyaŋ nyəma niŋ taa.

18 Ulena saŋa mu lu i nyəma waali, haləna í kú i piya nutoso na naanɔwa ke kukramɔyɔ kulɔmɔyɔ təw. Ulena í kra Apimeleki ke Sikem wulav si ílé i kə mə kəyapu. Pécó Ketiyəŋ yom alv nyəŋ pəyaya nté.

19 Ama ye kɔpantv ke i lapa Ketiyəŋ na i təyaya nyəma, ulə Apimeleki í heesi mə laŋa na mu heesi i nyəntə.

20 Ye pə taya mpv kəkə í luna Apimeleki taa na ká nyaya Sikem na yoolaa tə yəlaa, na kəkə lu pele pa kiŋ na ká nyaya Apimeleki.

21 Yotam təma mpv, ulena í se i tətɔ Apimeleki na í polo í ŋməli Peela.

Sikem nyəma kola Apimeleki təw

22 Apimeleki təyə kawulaya ke lseyeli ke pusi tooso.

23 Pə waali kə Isə yelaa na Sikem nyəma taa krentəna təma. Ulena Sikem nyəma kuli Apimeleki təw.

24 Pə lapa ḿpóyú si i tətɔnaa mpa Sikem nyəma ka sənə-i na pá kv tə, pa səm í məli í na-we pa nyəŋ taa, na pə ləeti-i.

25 Pa caakaya si pá hiki Apimeleki, ulena pá pona yəlaa ke pulasi taa na pá papɪ təna, na mpaav təntv wei í təkɪ, ulə pa ləkɪ i wontu. Ḿpóyú wulav nu-ti.

26 Ḿpóyú kuyaku nakuli lpeti pəyalv Kaali na i tətɔnaa pa pola Sikem, na icate nyəma la-weyə naani.

27 Ulena pá polo pá kóólí tuŋ wei pa yaa si ləseŋnaa tə na pá lá pə solum na pá nyəw, na pá ŋmaali. Na pá sɔv pa tɔyɔ kutuluɣu taa, na pá təyə na pá nyəw tətə. Ulena pá tɔv Apimeleki.

28 Haləna Kaali tɔ si mpaɣa Sikem nyəma? Na pepe təw kə tu nyana Apimeleki? Awe nyəma-i? Ntəŋ Ketiyəŋ pəyalv kele? Sepuli kele icate nyɔyɔ tv, ta kaa nuna-i. Mə cəwə Hamoo wei i kə mə kpekəle nyɔyɔ tv təyə pə wee si í se.

29 Ye maa kəna icate nyɔyɔ tv, maa təyəna Apimeleki kə. Apimeleki í tayani i yoolaa na í kəna na ma na-we tə yoo.

30 Icate nyɔyɔ tv Sepuli nu Kaali təm nti, ulena i páána huu.

31 Na í tili mukaya na í heeli Apimeleki si: Kaali na i tətɔnaa pa kəma Sikem na pá yoosiɣi nyá na icate nyəma.

32 Mpv tə, pə wee si nyá na nyá yəlaa í polo ahoo na í papɪ-i tawa taa.

33 Na cele tanəŋ í tii icate təw kə ilim luw waatv, na í na i nyəma pá lukɪ nyá təw, ulena ŋ nyi isəna ŋ ká lana-we tə.

34 Ḿpóyú Apimeleki faya i yəlaa ke təm liyiti na pá polo pá papɪ Sikem icate waali.

35 Waatv wei Kaali luwa na í səŋ icate nənəyə, ulena Apimeleki na i yəlaa pá lu təŋmelle.

³⁶ Kaali na-we, ɪlena í heeli Sepuli si: Nyəni, yəlaa watuyv pulaya na pá tiiki yee. Ntəna Sepuli nəyə təkpaav si: Pulaya isotom ke n yaa si yəlaa na?

³⁷ Kaali ta tisi, ɪlena í tə si: Nyəni, yəlaa tiikina na hekv taa pulaya tə. Na tintiyile lentə ná tēsəyi pee pəəsəlaa tuyv kvlalaaav mpaav.

³⁸ ɪlena Sepuli tə si: Tasa kpesuyv ɪ. Matəŋ n təŋaya cəne si: Aweye pa yaa Apimeleki ná táá nukəna-i? Təv, ɪ na ɪ yəlaa mpa n tuvkaaya tə pa kəŋna nté. Polo nyá na-i í yoo ɪ.

³⁹ Mpuvule Kaali tēwa Sikem nyəma ke nəyə na pá na Apimeleki pá naali yoo.

⁴⁰ Apimeleki svv ɪ tē, ɪlena ɪni í kuu-te na pá tv təma waali, na pə kv yəlaa ke səsəm na pécó pá takɪ ɪcate nənəyə.

⁴¹ ɪlena Apimeleki polo na í caya Aluma na Sepuli náá təyənɪ Kaali na ɪ tētənaa si pá taa məli Sikem taa.

⁴² Tēv fema, ɪlena Sikem nyəma tayanɪ pa ti si pa puki tawa taa na pá tayasi-təyi Apimeleki.

⁴³ ɪlena í faya ɪ yoolaa ke kpeka tooso, na pá papɪ təna. Waatv wei ɪ ná Sikem nyəma lu ɪcate nənəyə, ɪlena í tii pa təw ké krapaa.

⁴⁴ Ntəna Apimeleki na kpekəle lentə pá polo na pá təŋ ɪcate nənəyə si kolontunaa í məli ɪcate taa, na kpekəle naale nyəntə náá nyala yəlaa ke tawa taa, na pá kv-weye səsəm.

⁴⁵ Na Apimeleki yooa ɪcate ke ilim na pə tēm, na í kv tə yəlaa, na í wakəli-te na í lēki-te. ɪlena í ŋmusɪ tə taa ké təm.

⁴⁶ Waatv wei Sikem atə na ɪsə kutuluɣu yəlaa ná mpv, ɪlena pá polo pa təna na pá svv tuyv Paali-Peli koləŋa kutuluɣu taa.

⁴⁷ ɪlena Apimeleki nu si pa polaa na pá ŋməli təna.

⁴⁸ Mpuvú ɪ pona ɪ yoolaa ke Salvməŋ pulaya tə, na í kpaaya laale na í setɪ tuyv piliŋa na í həyəlɪ-ke. ɪlena í heeli-we si: ɪ la ɪsu ma lapv təyə ləŋ.

⁴⁹ ɪlena paa wei í setɪ ɪ piliŋa na pá tv ɪ waali na pá pona taasi na pá kaa tuyv kutuluɣu nəyə, na pá tv kəkə. ɪsəna Sikem atə na ɪsə kutuluɣu yəlaa səpa təyələ. Apalaa na alaa mpa pa səpa təna tə pa tala ɪsu yəlaa iyaya (1000) ke mpv.

Apimeleki səm

⁵⁰ Apimeleki lu təna, ɪlena í polo Tereesi ɪcate na í nyala-te na í lēki-te.

⁵¹ Tə taa ka we atə na ɪsə kutuluɣu təŋ nyəŋkv nakvli. ɪlena ɪcate apalaa na alaa na nyvɣv nyəma polo na pá svv kv taa na pá təkɪ nənəyə, na pá kpa nyvɣv taa na pá caya.

⁵² Mpuvú Apimeleki kpətəna kutuluɣu ŋkv kv nənəyə si ɪ tuyv kəkə.

⁵³ ɪlena alv nəyəlɪ ɪ yaya ɪ nyvɣv taa ké nem na kú tvli.

⁵⁴ Mpuvule ɪ təma ɪ yoo wontu təkvlɪ si: Kpəe nyá layate na í tēsi-m. Pá taa kəw na pá yəyətɪ si alv kvna-m.

ɪlena ɪfepu ɪni ɪlé ɪ sə Apimeleki ke layate na í sí.

⁵⁵ ɪseyeli nyəma nawa si ɪ səpa. ɪlena paa wei í məli ɪ tē.

⁵⁶ ɪsəna ɪsə feləna Apimeleki ke ɪsayatv ntɪ ɪ lapa ɪ caa, na í kv ɪ tētənaa nutoso na naanvwa təyələ.

⁵⁷ Pəyele ɪsə yelaa na pə felɪ Sikem nyəma ke pa ɪsayatv ke teitei ɪsu Yotam ka təŋsvv-weye mpusi tə.

10

ɪseyeli nyəma paasənlaa ləlaa: Tola na Yayii

¹ Apimeleki səpa, ɪlena ɪsakaa kpekəle taa tv Puwa pəyalv Tola náá kvli. Toto saali kēle. Tola ɪni ɪ waasəna ɪseyeli nyəma. Samii ɪcate taa ké ɪ ka we ɪfəlayim pəŋŋ nyəŋŋ taa.

² Pusi hiu na tooso tæcu ké Tola paasəna-we. I səpa, ɪɛna pá pimi-ɪ Samii ɪcate taa.

³ Ḿpógý Kalaati tu Yayii ná læeta Tola lonte na í paasəna Iseyeli nyóma ke pusi hiu na naale.

⁴ I pəyalaa ka we yulv nyəəŋ hiu na naanwa ké. Paa wei na ɪ kraŋaɣa na ɪ ɪcate ke Kalaati həɣəlvyv taa. Halɪ pa təŋna təna-weɣe yaav si Yayii acalee.

⁵ I səpa ɪɛna pá pimi-ɪ Kaməŋ ɪcate taa.

Amoni nyóma yookina Iseyeli nyóma

⁶ Ḿpógý Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Pa svv Paalənaa na Asətətənaa ke laav. Pa laa tətəɣə Silii nyóma, na Sitəŋ nyóma, na Mowapv nyóma, na Amoni nyóma, na Filiisi nyóma pa tuŋ. Pa ləwa Tacaa ké təkpaataa, paa tasəɣi-ɪ seu.

⁷ Ntəna Tacaa mv-we na pááná na í tu-weɣe Filiisi nyóma na Amoni nyóma niŋ taa.

⁸ Pə kraɣav waatu inɪ təɣə pa svv Iseyeli nyóma mpa pa we tetv nti tə taa Amolii nyóma ka we Kalaati ke Yaatanɪ waali təɣə nuɣutuɣu, na pá tɣv-weɣe wahala.

⁹ Halɪ Amoni nyóma təsi Yaatanɪ na pá yoonə Yuta nyóma na Pəncamee nyóma na Ifəlayim nyóma. Ntəna Iseyeli nyóma laŋle wakəli səsəm.

¹⁰ Ḿpógý pa wiina Tacaa si: Ta Isə, tə wakələna-ŋ ké. Mpi tə, tə yela-ŋ na tə laaki Paalənaa.

¹¹ ɪɛna Tacaa náá pəəsi-we si: Waatu wei Icipiti nyóma, na Amolii nyóma, na Amoni nyóma, na Filiisi nyóma,

¹² na Sitəŋ nyóma, na Amaleke nyóma, na Mawəŋ nyóma, pa tu-meɣe wahala na í wiina-m tə, ma ta waasi-me?

¹³ Paa na mpv mə lə-m na í laaki tuŋ pə təə ké ma kisaa si maa tasəɣi-meɣe waasvvyv.

¹⁴ I polo na í yaa tuŋ wei í ləsaa na í laaki tə, na ílé í waasi-meɣe mə laŋwakəlle waatu.

¹⁵ Ḿpógý Iseyeli nyóma tasaa si: Hai, Tacaa, tə wakələna-ŋ ké. Lana-tɣv ɪsəna n səəlaa tə. Ama waasi-tɣv saŋa tətə.

¹⁶ Mpuɣule pa ləwa pa tuŋ wei paa laakaya tə, na pá məli pa Isə sɛɛv taa. ɪɛna pa wahalanaa təm la Isə ké pətətəle.

¹⁷ Ḿpógý Amoni nyóma polaa na pá puli Kalaati nyóma həɣəlvyv taa. Na Iseyeli nyóma náá təŋna ḿpógý lapv ke Misipa.

¹⁸ ɪɛna kpeka yəlaanaa na pa nyvvyv nyóma mpa pa we Kalaati tə pá pəəsi təma si: Tá taa awe ká téeńá-tɣv nəɣə, na í yoonə Amoni nyóma? Wei í polaa pəntv ká pəsi Kalaati nyóma nyvvyv tv.

11

Yefete pəsa Iseyeli nyóma nyvvyv tv

¹ Yooola taa yoolu nəɣəlɪ ɪ ka wəna Kalaati, pa yaa-ɪ si Yefete, na ɪ caa si Kalaati, ɪ too ke apalaa təna alv.

² I caa inɪ ɪ alv ləlv ka ləlv-ɪ apalvpiya tətəɣə. Səle si kəma na sí lá yəlaa ɪɛna sí təɣəni Yefete si: N kaa na ta caa kraŋcoou. Mpi tə, n ké ta caa nyutv taa pəyaya ké.

³ Ḿpógý Yefete sewa ɪ newaa mpe na í polo na í caɣa Təpv tetv taa. ɪɛna yəlaa mpa pa we ɪsu inɪ tə pá koti ɪ kiŋ na í na-we pá lukɪ kəlv.

⁴ Pə taəŋaa, ɪɛna Amoni nyóma kəə na pá yookina Iseyeli nyóma.

⁵ Yoou kəma na kú haŋ ɪɛna Kalaati səsaa polo Yefete waali ké Təpv tetv taa

⁶ si: Kəə na ń tɛɛ-tɣv nəɣə na tə polo tə yoonə Amoni nyóma.

7 Tənaγale Yefete si: Matəη mə taa kpana-m na í təγəni-m ma te? Uəna laηwakəlle maγana-me na í kəη ma waali suwe?

8 Ntəna səsaa si: Tə kəmaγa si n kəə na n tē-tuγu nəγə na tə yoonə Amoni nyəma na n la tá na Kalaati nyəma tá nyuγu tu.

9 Kələna í cə-we si: I mələna-m si tə yoonə Amoni nyəma na Tacaá í tu-weγe ma niη taa, maa la mə nyuγu tu na?

10 Mpuγule səsaa si: Yee, tu la mpυ. Tacaá kəle tá aseeta tu.

11 Mpuγú Yefete təηa Kalaati səsaa na yəlaa kpa-i pa nyuγu tu, na pá tu yoolaa tənaya i niη taa. Uəna Yefete ləli tə tənə nti i na səsaa pa yəγotaa na pá su təγə Tacaá isentaa.

Təmnaa mpa Yefete heela Amoni nyəma tə

12 Mpuγú Yefete tilaa na í pəəsi Amoni wulav si: Ma na-η suwe na n kəə na n yookina ma yəlaa?

13 Ntəna ílé í cə si: Iseyeli nyəma luw Icipiti tə pa ləeka ma tetu ke pə kpaγav Aləηη tə. Haləna pə polo Yaṛəki na Yaatanı.

14 Mpuγú Yefete tasa tiluγu na pá heeli Amoni nyəma wulav si:

15 Pə taya Mowapu nyəma na Amoni nyəma tetu ke Iseyeli nyəma ləekaa.

16 Mpi tə, Iseyeli nyəma luw Icipiti tə, wulaya tetu taa ké pa təma, haləna pá tala Səsəncaası Tenku. Pə waali ké pa mələna Kateəsi.

17 Tənaya pa tilaa na pá sələmi Itəm wulav si: Ha-tuγu mpaav na tə fayana nyá tetu taa. Ama ílé i kisa. Uəna pá sələmi Mowapu nyəma na pele pá kisi mpυ tətə. Uəna pá saali Kateəsi.

18 Pəle pə waali ké pa kpaγa wulaya tetu mpaav na pá cəəli Mowapu na Itəm pa tetu na pá lu Mowapu ilim təlule tə. Uəna pá siki Aləηη ləəv nəγə tənə, pa ta suv Mowapu tetu taa. Mpi tə, pele pa tetu tənə nte pəγə ηke.

19 Uəna Iseyeli nyəma tili na pá heeli Amolii wulav Sihon wei i təkaya kawulaya ke Həsəṛəη tətə tə si í yele-we na pá fayana i tetu taa na pá tē timpi pa puki tə.

20 Sihon ná tá lá Iseyeli ke naani si í yele-we na pá fayana i tē. Uəna í koti i yoolaa na pá yoonə-we.

21 Uəna Iso Tacaá tu-weγe Iseyeli nyəma niη taa na pele pá kəli-we na pá ləeki pa tetu tənaya həγəluγu ηku ku taa.

22 Pə kpaγav Aləηη tetekəle na pə polo Yaṛəki ləəv tə, na pə kəli ilim təlule tə wulaya tetu haləna pə polo Yaatanı.

23 Iseyeli nyəma Iso Tacaá hana i yəlaa taya nəγə si tə ləeki Amolii nyəma tetu. Uəna nyaa caaki si n tayanı-təyi ləekuγu na?

24 Tetu nti nyá tuγu Kəməsi ha-η tə nyá kisa-ti? Mpυ tətəγə tá wəna mpaav si tə təγə tetu nti ta Iso Tacaá ha-tu tə.

25 Sipəə pəyalu Palaki wei i ké Mowapu nyəma wulav səsə tə, ílé i wəna tənə. Pəyele i ta yoonə Iseyeli nyəma. Na aweγe nyaya tənə.

26 Pusi ηmυnυγu na nunwa (300) kəle Iseyeli nyəma caya Həsəṛəη na Alowee na pəcəlv acaləe taa na acaləe nna a wə Aləηη ləəv nəγə tə a taa. Uə pepe tə kə í taa ləeki-weγe tetu ntəyi waatu inı i taa?

27 Pə taya má pəntənanə-η. Ama nyá wakələna na má, haləna n yookina-m. Tacaá wei i huvkəna yəlaa ke təm tə, í huυ ta na-me ta təm ke saηa.

28 Paa na mpυ Amoni wulav ta yaa Yefete təm ntəyi pulv.

Yefete su nəγə

29 Mpuγú Tacaá Feesuγu tii Yefete tə, na í cəə Kalaati na Manasee tetu. Pə waali kə i pola Misipa ke Iso kiη ke Kalaati tetu taa, na í tē Amoni nyəma ke yoonav.

30 Uəna í su Tacaá ke nəγə si: Ye n tu Amoni nyəma ke ma niη taa,

³¹ kancaalaya yulv wei i ká lu ma səhuyv təyɔ maa la-ŋ kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tɔ.

³² Ḿpúyú Yefete ŋmaa Amoni nyóma tonja na í yoonə-wɛ na Tacaa tu-wɛyɛ i niŋ taa.

³³ Ulena í kəli-wɛ na í lɛɛki acalɛɛ hiu ke pə kpaɣav Alowɛɛ, na pə cəɔ Mini tɔ. Haləna Apɛɛli-Kəlanim. Iseyeli nyóma kv-wɛyɛ səsəm ké, ulena pá tii təfɛ.

³⁴ Waatv wei Yefete məlaya i tɛ Misipa, ulena i pɛɛlɔ lu i səhuyv na í makɪ akilima na í paaki. I tike ke i ka lɔlaa, i fɛina apalɔpiya yaa alɔpiya lensɪ tətɔ.

³⁵ I loosa-i, ulena i lanjɛ wakəli. Haləna í cəli i wontu na i tɔ si: Hai, ma pu, n kəŋna ma nyuyv taa ké mpusi na ŋ pəsəyɪ ma laakali suwe? Ma tɛma ma nəyɔ suw ke Tacaa, pə fɛi si maa tuli tapəŋ.

³⁶ Mpuuyɛ i pɛɛlɔ cəwa si: Ye n ka su Tacaa ke nəyɔ, lana-m isu n ka suw tɔ. Mpi tɔ, Isə ná lapa ílé i nyəntv na í lɛɛti nyá kolontunaa Amoni nyóma na nyá nəyɔ.

³⁷ Ulena í sələmɪ i caa si: Yele na má na ma taapalaa tɔ kprá pulaya taa ké isətɔnaa naale na má wii. Mpi tɔ, ma səki na má ta saata.

³⁸ Ulena Yefete tisi si í polo na í la isətɔnaa naale. Ḿpúyú í na i taapalaa pa kra pulasɪ taa na í wii. Mpi tɔ, i səki na í ta saata.

³⁹ Isətɔnaa naale tɛma, ulena í məli i caa kiŋ na ílé i lana-i isu í ká suw nəyɔ tɔ, na í sí na í ta nyənta apalv. Pə kpaɣav waatv inɪ təyɔ Iseyeli alaa suw wula ke

⁴⁰ paa pənaya ŋkaya kuyɛɛŋ liyiti liyiti ké Kalaatɪ tu Yefete pɛɛlɔ tɔ.

12

Ifəlayim nyóma na Yefete pa youu

¹ Ḿpúyú Ifəlayim nyóma kulaa na pá tɛsi Yaatanɪ na pá polo Safəŋ, na pá tɔ Yefete si: Pepe tɔɔ ké n polaa na ŋ yoonə Amoni nyóma ke nyá tike na ŋ tá yaa-tv si tɔ tu-ŋ niŋ? Mpu tɔ, tu sɔ nyá təyaya ke kəkə.

² Ulena Yefete cə-wɛ si: Amoni nyóma caakaya ma na ma yəlaa na youu ké. Haləna tɔ yaa-mɛ si í kəɔ na í sənə-tv na í kisi.

³ I kisa mpv, ulena ma si ye səm səm. Ulena má tɛsi tonja na má yoonə Amoni nyóma na Tacaa tu-wɛyɛ ma niŋ taa. Təv, pepe tɔɔ ké í kəma-m yoonav ke pənɛntɛ?

⁴ Ifəlayim nyóma ka tvv Yefete-wɛyɛ si: I sewa tá tɛyɛ na í cəɔsi Manasee nyóma kiŋ. Tənayalɛ Yefete kpeyela Kalaatɪ nyóma na pá polo pá yoonə-wɛ na pá kəli-wɛ.

⁵ Ulena Kalaatɪ nyóma cɛ-wɛyɛ timpɪ timpɪ pa tɛsəyənə Yaatanɪ tɔ. Ye nəyɔlv kəma na í nəyəsənə Ifəlayim tv, ulɛ pa pəɔsi-i si: N ké Ifəlayim tv ke?

Ye i cəwa si aai.

⁶ Ule pa təmɪ-i si: Mpu tɔ, yəyətɪ si cipolɛti. Ulena ílé í pəntɪ si sipolɛti. Mpi tɔ, pɛɛ paa pəsəyɪ hətɛ nte tə yaav ke teitei. I pəntəyɪ mpv, ulena pá kv-i kpaakra ke Yaatanɪ tətəsəlɛ tənə. Ifəlayim yəlaa iyisi nule na naale (42000) sərənə tənaya waatv inɪ.

⁷ Ḿpúyú Yefete paasənə Iseyeli nyóma ke pusɪ naatoso. Ulena í sí na pá pimi-i i icatɛ kvlɔllɛ Kalaatɪ taa.

Iseyeli nyuyv nyóma leləa: Ipəsəŋ na Iləŋ na Apətəŋ

⁸ Yefete waali ké Pɛtələhɛm tv Ipəsəŋ ná paasənə Iseyeli nyóma.

⁹ I lɔla apalɔpiya ke hiu na naanɔwa na alɔpiya ke hiu na naanɔwa. Ḿpúyú i hawa i pɛɛlaa ke kpeka lenna nyóma na í caa i pəyalaa ke alaa ke kpeka lenna nyóma tətɔ. Pusɪ naatosompəyɔlaya ke i tiika Iseyeli nyóma.

¹⁰ Pə waali ké i səpa na pá pimi-i Pɛtələhɛm.

¹¹ Ipəsəŋ waali ké Sapuləŋ tv Iləŋ ná paasənə Iseyeli nyóma ke pusɪ naanɔwa.

¹² I səpa, ulena pá pimi-i Ayaləŋ ke Sapuləŋ tetv taa.

13 Uləŋ waalı ke Pilatəŋ tu Hilili pəyalu Apətəŋ ná paasəna lseyeli nyéma tətə.

14 I lula apaluŋiya nule na i saalənaa ke hiu na naanəwa na pá caki kraŋasi nitoso na naanəwa. Uena Apətəŋ paasəna lseyeli nyéma ke pusi pələfei naanəwa.

15 I kəma na í sí, uena pá pimi-i Pilatəŋ ıcatə taa ke Ifəlayim həğəluŋu taa ké Amaleke nyéma tətə taa.

13

Samsəŋ ləluŋu

1 Ḿpúgú lseyeli nyéma tasa lapu ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Pə təw ké ílé i tu-weye Filiisi nyéma niŋ taa ké pusi nule təcu.

2 Taŋ ləluŋu taa tu nəğəlu i ka wenna Sola, na pá yaaki-i si Manəwa. I alu ka ké kaaləlaya ké i fei pəyaya.

3 Ḿpúgú kuyaku nakuli Tacaa isətaa tillu lu alu inu i təw, na í təmi-i si: Ma nyéma si n ké kaaləlaya, ule n fei pəyaya. Paa na mpv tə, n ká la teu na n ləli apaluŋpəyaya.

4 Mpv tə, pə kraŋav pənente tə, taa nyəw suləm yaa kunyənəwəm kukukəm narəli. Pəyele taa təğə mpi ləw kisina-me tə.

5 Mpi tə, n ka la teu na n ləli apaluŋpəyaya. Hənuŋu kaa kra ka nyuŋu taa. Pə taya pulu, hatoo ka too lotu taa ké ka ké ləw nyəŋka, na ŋke kaa caaləna lseyeli nyéma hətuŋu ke Filiisi nyéma niŋ taa.

6 Uena alu polo na í keesi i paalu si: ləw yulu nəğəlu i luna nteye ma təw, i nyənəŋu we səğəntu ké usu ləw isətaa tillu. Ma ta pəəsi-i timpi i lunaa tə. Pəcə ílé i ta tu heeli-m i həte.

7 Halu i heela-m si maa la teu, na má ləli apaluŋpəyaya. Ule pə kraŋav pənente tə, má taa tasa suləm ke nyəw, yaa kunyənəwəm kukukəm narəli. Pəcə má taa təğə mpi ləw kisina-tu tə. Mpi tə, pəyaya ŋke ka ké ləw nyəŋka ke hatoo ka too lotu taa ké, haləna ka səm.

8 Ḿpuyəle Manəwa sələma Tacaa si: Hai, Tacaa, ma wiina-ŋ si n mələna nyá yulu wei n tila tá kiŋ tə na í seyeŋ-tuŋu nti nti tu təŋ pəyaya ŋka inu tu ləli tə ka təm taa tə.

9 Uena ləw mu Manəwa kusələmətə, na í mələna isətaa tillu ke alu inu i kiŋ, na pə pana i we i tike ke taale, i paalu fei.

10 Uena í ləğə i təŋi i paalu kiŋ na í yaa-i si: Kəw ləŋ, yulu wei inu i ka luwa ma təw ké kuyaku nakuli tə, i taŋana məluŋu tətə.

11 Uena Manəwa təŋ i alu na pá polo yulu inu i kiŋ na í təmi-i si: Tete waalı nyá yəğətəna na ma te alu na? Uena ílé si: Nn maya.

12 Ntəna Manəwa si: Ye pə kəma na pə la mpv, pepe na pepeye tu la pəyaya ŋke ka təm taa, na tə yele we?

13 Kelela Tacaa isətaa tillu si: Pə wee ké si nyá alu í kii mpi na mpi ma kisina-i tə.

14 Pə fei si í təğə leseŋ pulu. Pəcə í taa nyəw suləm yaa kunyənəwəm kukukəm narəli. Pəyele í taa təğə mpi ləw kisina-me tə. I təŋ pə təna mpi ma tu-i mpv tə.

15-16 Manəwa taa cekəna si Tacaa isətaa tillu, uena í təmi-i si: Cayə na tə la-ŋ pəfate ke muulle. Ntəna ílé si: Paa ma cayaa ma kaa təğə təğənaŋa. Ule ye n sələna n la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə.

17 Uena Manəwa təmi-i si: Heeli-tuŋu nyá həte, na pə kəma na təm nti n heela-tu tə tə la, ule tu sa-ŋ.

18 Kelela isətaa tillu si: Ma həte we piti ké. Pepe təw ké n caa tə nyəm?

19 Ḿpúgú Manəwa kraŋa pəfate na i kuhaŋ na í lá Tacaa wei i laki piti təma təğə kətaya ke kukramuŋu təw. I na i alu pa təŋna nyənəŋu ke mpv, na

20 kəkə náa muŋi kətaya təlate, ule pa ná Tacaa isətaa tillu nté na í təŋəŋi kəkə ŋke na í kraaki. Uena pá hoti ateye pa isəntəw.

²¹ Waatu inəgəle Manuwa na i alv pa cekənaa si Tacaa isətaa tillu. Ue i ta tasa pa təw kə luw tətə.

²² Ntəna Manuwa heeli i alv si: Hei, Isə kə tə nawa yoo, isu tə səpa.

²³ Mpuşule i alv cə-i si: Ye Tacaa ka caakaya-tuyv kuyv, i taa mu ta kətaya ŋka kəkə nyagaa tə na təgənağa nyəŋka. Pəyele i taa huli-tuyv pulv na í heeli-tuyv natəli.

²⁴ Mpuşú Manuwa alv lula apalvəyagaa, na í ha-kege hətə si: Samsəŋ. Pəyagaa təŋna puw na Tacaa kooliyi-kege kupantu.

²⁵ Mpuşú Tacaa Feesuyu tiiwa i təw kə təm kancaalaya nyəm ke waatu wei i ka we Tan təsikile ke Sola na Isətawəli pa heku tə.

14

Samsəŋ kookali kancaalaya nyəŋ

¹ Mpuşú kuyaku nakvli Samsəŋ pola Timna, na í ná Filiisi pəelə nəgəlv na i luğu suu-i.

² I kpema, uena í heeli i nyəma ke i təm si: Ma nawa Filiisi pəelə nəgəlvəŋ Timna, ma caa si í caami-i.

³ Mpuşule i nyəma cə-i si: Isu n ta na pəelə nté nyá piitim nyəma taa na nyá yəlaa taa, na í puki si n caaki Filiisi nyəma mpa pa ta nyi Isə tə?

Tənağale Samsəŋ si: Inu i wenna-m teu. Mu caami-i te.

⁴ Ama i nyəma ná tá nyi si Tacaa niŋ we pə taa si pa pəyagaa í hikina Filiisi nyəma na təna. Mpi tə, pəle paa ŋmakəla Isəyeli nyəma ke waatu inəgi.

⁵ Mpuşú Samsəŋ na i nyəma pa pola Timna, pa kəma na pá tala icate nyəma lesəŋ tuŋ tawa, ue təgəlaya kofalaya nyusaa kele na í heli si i naaki. Uena ká tili i waali.

⁶ Mpuşú Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ təw na í kra-ke, na í cəli təkpu isu pinaya. Pəcə i təŋaya niŋ kpete kə. I ta heeli i nyəma ke mpi i lapa tə.

⁷ Uena í polo na í na pəelə pá lá faaci. Pəelə inu i ka we-i teu kə.

⁸ Pə lapa wee naale, uena Samsəŋ mələgi Timna si i kpaəkəgi i tan, na í heli si i naaki təgəlaya ŋka i ka kuwa tə. Uena í mağana tuŋ səsəku ke təgəlaya ŋke ka taa na setasi.

⁹ Uena í cosi setaya ke i niŋ taa na í tək i na í tək i na í kat i nyəma na í ha-we na pá təgə. Ama i ta heeli-we si təgəlaya kusəpaya taa kə i hika tuŋ inu.

Samsəŋ su Filiisi nyəma ke isəsule

¹⁰ Mpuşú cəce pola pəelə tə, na Samsəŋ la akpağale acima ke təna, isu ifepiya laki tə.

¹¹ Filiisi nyəma na-i, uena pá yaa ifepiya ke hiu na naanvwa si pá na-i pa caki.

¹² Mpuşule Samsəŋ si: Ma suk-i-mege isəsule. Ye í pəsaa na í kpege-təge acima kuyəŋ naatosompəgəlaya inə i taa, maa ha paa wei ke toko kucacayanav na acima nyəŋ.

¹³ Ye pə taya mpv paa mə taa wei i ka hana mağa toko kucacayanav na acima nyəŋ. Ntəna pəle pá cə-i si: Su nyá isəsule na tə nu.

¹⁴ Uena Samsəŋ si:

Kvətəgəŋm luna təgəlv taa.

Na leleŋ nyəm luna ton tv taa.

Pepeyele?

Haləna kuyəŋ tooso siki ifepiya ta nyənta kucəcətv.

¹⁵ Mpuşú pa təma Samsəŋ alv ke kuyaku liyiti nyəŋku wule si: Puğusi nyá paalv na í heeli-tuyv kukpekpeyetv, təfə tu sə nyá na nyá caa təyagaa nyəma ke kəkə. Pə taya í yaa-tuyv si í huləsəgi-tv.

¹⁶ Kelenə Samsəŋ alv polo i kin na wula na í təm-i si: Nyá luɣu ta sɔv-m. Pécó nn tu caaki-m. Pə tɔ́ kɛ́ n si ma nyóma ke isəsule na í tá heeli-m kukpekpeyetu. Mpuɣule Samsəŋ si: Hai, paa ma nyóma maɣamaɣa ma ta heeli pɛle, kacəŋfana nyá na?

¹⁷ Mpuɣule alv musəna-i na isəlv m ke hípúyú acima kuyeyə təna. Pə nu-i, ɪlena í heeli-i kuyaku naatosompɔɔlaya nyəŋku wule. ɪlena alv náá tayasi i tɛ ifepiya ke kpakpa.

¹⁸ Mpuɣule ifepiya polaa na pá heeli Samsəŋ ke kukpekpeyetu na pécó ilim tu si:

Pepe kəla tuij nim ke leleŋ?

Na pepe kəla tɔɔlaya ke toŋ?

ɪlena i cə si:

Ye í taa haləna ma alv ke nav nyəm,

í taa nyi kukpekpeyetu nti.

¹⁹ Tənaɣale Tacaə Feesuɣu tii Samsəŋ tɔ́ na í tɛ Asəkaləŋ na í ku apalaa hiu na naanwa na í wəɣasi pa tokonaa, na pa acima wontu, na í cəla mpa pa kpeɣa isəsule tɔ. ɪlena í məli i caa tɛ na pááná.

²⁰ Mpuɣule pa ha Samsəŋ alv ke ifepu wei i səna Samsəŋ ke i akpaɣale taa tɔ.

15

Samsəŋ lɛtəɣi Filiisi nyóma

¹ Pəle pə waali kɛ́ Samsəŋ pola i alv nav ke kɔmtu waatu, na í kpenna-i pəfatɛ. ɪlena í tɔ si: Ma sɔvki ma alv nan taa. Ama i yəti kisina-i,

² na í tɔ si: Ma huwa si nyá taa kpəna-i kɛ́. ɪlena má ha-i nyá taapalv. ɪle i neu ta kəli-i teu? Kpaɣa ɪɛɣe kəɣə lonte.

³ Tənaɣale Samsəŋ pəsənaa si: Ye ma lɛta Filiisi nyóma ke isayatu ke pənəntaa pá taa tɔ si ma caala-wɛ yoo.

LUUTI TŌM TAKĒLAYA Kutubutu

Iseyeli nyóma paasənlaa waatu taa ké Luuti tōm lapa. Tə kaləyi takəlaya taa si Luuti wei inu i ka ké piitim ləmpu tū tō, i sūwə Iso piitim taa. I lapa Iso ké kəpantu na i paalu səlū piitim nyóma tətō. Iso ləetəyi kəpantu ke mpa pá lakı-təyi ləlaa təyō. Yaasi inu i lapa na Luuti na i paŋ pá cayana pa ti. Tōm tənə tē hūləyənə-tuyū isəna Iso ləsa piitim ləmpu tū na í sūsi-i Yuta piitim nyóma taa tō. Halı piitim ləmpu tū inu i lələnə na pə lūli Iseyeli wulav səsə Tafiiti na tá Waasulv səsə Yesu Kilisiti.

Isəna pa faya Luuti takəlaya tō:

Noyomii tōwa i taa si í mələyi Petəlehəm, titite 1

Luuti na Poosi pa sulaa, titite 2-3

Poosi həma Luuti ke leelu, titite 4

Ilimeleki na i nyóma pa wahala

¹ Ḿpógó nyəyəsı anaam nəyəlū i luwa Iseyeli tetu taa ké waatu wei Paasənlaa nyənaya yəlaa tō tō. Mpu pə lapənə na Yuta tetu icate Petəlehəm apalu nəyəlū na i alv na i pəyalaa naale pa polo Mowapu tetu taa na pá cəsı tənə.

² Pa yaakaya apalu inu si Ilimeleki na i alv si Noyomii, na i pəyalv kancaalaya nyəŋ si Maləŋ na naale nyəŋ si Kiliyon. Paa ké Ifəlata lūlyū nyóma ké.

³ Tənaya Noyomii paalu Ilimeleki səpa na pə yelee i na i pəyalaa naale.

⁴ Ḿpógó pəle pa kpaŋa Mowapu alaa. Pa yaa ləlv si Opa, na ləlv si Luuti. Pa caya tənə isu piisi naanūwa.

⁵ Ulena Maləŋ na Kiliyon pəle pa si tətō, na pə yelee Noyomii ke i tike.

Luuti təŋuyū ke i paŋ

⁶⁻⁷ Ḿpógó kuyaku nakulı Noyomii nuwa Mowapu taa si Tacaa paasənə Iseyeli nyóma na í ha-wəyε təyənaya. Ulena í kulı si i kpeŋ. İ na i poolaa naale pa tū mpaav si pa mələyənə Yuta tetu taa.

⁸ Ntəna Noyomii tō i poolaa mpe si: Paa wei í kpe i calaya. Tacaa í la-meyε kəpantu isu mə lapu ma na ma səlūnaa tō.

⁹ Iso í ha-meyε apalaa na í hεεsi pa tεεsi taa.

Ulena Noyomii la-weyε pəlapa wulee na pəle pá tulı nəəsı na pá wii təkpuo.

¹⁰ Ḿpógó pa tōma pa paŋ si: Aai yoo, tu təŋı-ŋ ké na tē polo nyá nyóma tε.

¹¹ Tənaya Noyomii cōwa si: İ məli ma pəelaa. Pepe tō ké í təŋəyi-m? Piya ta kaasi ma taa si í ká saa-sı.

¹² Mpu tō, í məli. Ma sula puw, ma kaa tasa saav. Na ye ma tu tēləyi pəyaya ntəna má kprətəna apalu ke ahoo anε a mayamaya, na má lūli apalu piya,

¹³ İε í yelee apalaa saav nté na í taŋ mpe inu na pá la yəlaa na í saa-wε? Aai, ma pəelaa, ma lanje wakələnə-meyε. Mpi pə tō tō Tacaa hula-m mpele ké.

¹⁴ Ulena Noyomii poolaa mpe pa tasa nəəsı tuluyū tətō na pá wii səsəm. Ḿpógó wei pa yaa si Opa tō i lapa i paŋ ké pə lapa wulee na í məli krente. Ama Luuti ná nyəkələnə Noyomii.

¹⁵ Tənayale Noyomii tōma Luuti si: Nyənı, nyá taapalu məla i nyóma na i atətūnaa pa cəlv, nyaa məli mpu tətō.

¹⁶ Ntəna Luuti cō-i si: Taa caalı-m si má yelee-ŋ na má məli. Nyá təpote ma təpote, nyá təcayale ma nyəntε, nyá piitim ká wεε ma nyəm, nyá Iso ká wεε ma nyəŋ.

¹⁷ Timpi n ka si tɔ tɔnaya maa si na pɔ pi-m. Ye ma na-ŋ tɔ yawa na pɔ tɔ kɛna sɛm paasi. Tacaɔ ɪ lana-m ɪsɛna ɪ sɔlaa tɔ.

¹⁸ Noyomii nawa si Luuti sɛsa ɪsɛle si ɪ kɔ tɔŋi-ɪ kɛ ɪ kɔ tɔŋi-ɪ, ɪlɛna ɪ yeɪ-ɪ caalɔyɔ.

¹⁹ ɪlɛna pɔ kɛntɪ na pɔ tɛɛ Pɛtɛlɛhɛm. Noyomii pa talaa ɪlɛna ɪcatɛ tɔna alaa yɔpɔlɔyɪ ɪ tɔm si: Isu Noyomii kɛlɛ?

²⁰ Ntɛna ɪ nɔyɔ tɛkrav si: ɪ taa yaa-m Noyomii, ɪ yaa-m Mala. Mpi tɔ, Toma tɔna tɔ wakɛla ma laŋlɛ kɛ sɔsɔm kɛ.

²¹ Ma tɛkaya waatu wei tɔ pɔ cayana-m kɛ. ɪlɛna Tacaɔ mɔlɔyɔna-m ma niŋ kakpasi, ɪ laŋlɛ ta hɛɛna-m. Toma tɔna tɔ mara-m kɔpɔtɔyɔ, ɪlɛ pepe tɔɔ kɛ ɪ tasɔyɪ-m Noyomii kɛ yaav?

²² ɪsɛna Noyomii na ɪ poolu Mowapu tɔ Luuti pa mɔlɔyɔ lapa tɔyɔlɛ. Pa tala Pɛtɛlɛhɛm taa ɪlɛ pa caalɔyɪ kumtɔ ntɛ.

2

Luuti calɔsvyɔ kɛ kumkum

¹ Noyomii paalɔ yulɔ nɔyɔlɔ ɪ ka wɛna. Apalɔ ɪnɪ ɪ sɔv tɔŋ kɛ na ɪ wɛna nyɔyɔ. Pa yaakaya-ɪ si: Poosi na ɪ kɛ ɪlimɛlɛki lɔlɔyɔ tɔ.

² Mɔpɔyɔ kɔyakɔ nakɔli Luuti tɔma Noyomii si: Maa kpa taalɛ na mɔ calɔsi kumkum kɛ kɔpɔŋ nɔyɔlɔ ɪ halɛm taa. Ntɛna ɪ cɔ-ɪ si: Polo, ma pɛɛlɔ.

³ ɪlɛna Luuti kpa taalɛ natɛli tɔ taa na ɪ tɔŋyɔ kɔntaa na ɪ calɔsɔyɪ. Sɛsɛ ɪlɛ Poosi taalɛ ntɛ.

⁴ Mɔpɔyɔ kɔyakɔ ŋkɔ Poosi kpa taalɛ kɛ kɔntaa cɔlɔ na ɪ sɛɛ-wɛ si: Tacaɔ ɪ wɛɛ mɔ waali. Na pɛɛ pɔ tisi si: Isɔ ɪ kooli-ŋ kɔpantɔ.

⁵ Mɔpɔyɔlɛ Poosi pɔɔsa tɛmlɛ tɔ wei ɪ fɛŋyɪ kɔntaa tɔ tɔ si: Le tɔ kɛ asaalɔ ɪnɛ?

⁶ Kɛlɛna tɛmlɛ tɔ cɔ-ɪ si: Mowapu tɔ kɛ, ɪ na Noyomii pa kɔmna.

⁷ ɪ sɔlɛma-tɔyɔ si ɪ tɔŋyɔ kɔntaa na ɪ calɔsi na ɪ tɔsɔyɪ lɔɔtɔ nti nti pɔ sɔɔwa tɔ. Hatoo tananɛ tɛɛ ɪ kɔm na ɪ luŋ tɔ nɔɔnɔ tike ntɛ ɪ hɛsa tɔm kɔlɔm.

⁸ ɪlɛna Poosi tasa Luuti kɛ layatɔ si: Taa kɔli si ɪ puki nɔyɔlɔ taalɛ taa kɛ calɔsvyɔ. Caya ma tɛmlɛ nyɔma alɔnyɛma kinɛ cɛnɛ.

⁹ Nyɔnɔyɪ timpi pa kɔŋ tɔ na ɪ tɔŋ pa waali. Ma heela ma tɛmlɛ nyɔma apalɔnyɛma si pɔ taa kayati-ŋ. Ye lɔkɔtɔ ɪ kpa-ŋ n polo hɔyaya taa na ɪ nyɔ lɔm mpi pɔ luwa tɔ.

¹⁰ Tɔnayaɛ Luuti hɛnta Poosi kɛ atɛ na ɪ tɔ si: ɪsɛnaya pɔ lapa na ɪ paasɔyɔna-m na ɪ laki-m kɔpantɔ, anɪ maya mɔsɔlɔ?

¹¹ Kɛlɛna Poosi cɔ-ɪ si: Pa kɛsa-m pɔ tɔna mpi n lapa nyɔ pan kɛ nyɔ paalɔ sɛm waali tɔ. Na ɪsɛna n yɛla nyɔ caa na nyɔ too na nyɔ tɛtɔ nti tɔ taa pa lɔla-ŋ tɔ, na ɪ polo yɛlaa mpa n taa nyɪ tɔ pa tɛ tɔ.

¹² ɪsɛyɛli Isɔ Tacaɔ wei n kɔma si n tɔyɪ kɔpɔlɔyɔ tɔ ɪ lɛɛti-ŋ mpi n lapa tɔ tɛɔwɔ.

¹³ ɪlɛna Luuti cɔ si: Hai, ma cɛ n paasɛna-m teu kɛ. Mpi tɔ, nyɔ hɛsɛna ma laŋlɛ na ɪ yɔyɔtɛna-m ɪsu n ka nyɛma-m. Paa na mpɔ tɔ, ma ta haŋna nyɔ tɛmlɛ tɔ nɔyɔlɔ.

¹⁴ Pɔ kɔma na pɔ tala tɔyɔ ɪlɛna Poosi tɔ Luuti si: Kɔɔ tɔ tɔyɔ. Cosiyɪ tɔyɔnaya na ɪ liiki tuusi taa.

ɪlɛna Luuti caya kɔntaa cɔlɔ, na pɔ cosi-ɪ pɛɛ wɛna pa tɔŋaa tɔ na ɪ tɔyɔ na ɪ haya na pɔ kaasi na ɪ su.

¹⁵ ɪlɛna ɪ kɔli calɔsvyɔ, na Poosi heeli ɪ tɛmlɛ nyɔma si: ɪ yeɪ na Luuti calɔsi camnaa kila tɔtɔ, ɪ taa tanɪ-ɪ.

¹⁶ ɪ yeɪ lɔɔtɔ lentɪ na ɪ tɔsɔyɪ, ɪ taa kalɛna-ɪ.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Luuti calɔsa taalɛ ɪtɛ tɔ taa halɛna taanaya. ɪlɛna ɪ mɔ na pɛɛ mayana ɪsu kiloona hiu na naanɔwa.

¹⁸ Na í kpaɣa na í kpeena na í hulɪ ɪ paŋ. ɪlena í læsɪ tɔɣɔnaɣa ŋka kaasaa tɔ na í cɛle-ɪ tɔtɔ.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Noyomii p̀ɔ̀sa-ɪ sɪ: Leye n caləsa saŋa? Awe taale ke n kpawa? Iso í kooli kɔpantɔ ke wei ɪnɪ ɪ paasəna-ŋ tɔ.

ɪlena Luuti sɪ: Pa yaa-ɪ sɪ Poosi.

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Noyomii tɔma sɪ: Ma nyɔ́ma sɪ Tacaa lapa weesiŋ nyɔ́ma taya kɔpantɔ na ta sɛtaa tɔtɔ. Iso í kooli apalɔ ɪnəɣɪ kɔpantɔ.

Apalɔ ɪnɪ ɪ kɛ́ tá lɔlɔɣɔ nyɔ́ma taa lɛlɔ wei ɪ pəsəɣɪ na í paasəna-tɔ tɔɣɔ.

²¹ Kɛlena Luuti sɪ: Halɪ apalɔ ɪnɪ ɪ heela-m kɛ́ sɪ má tɔŋɔɣɪ ɪ tɔmlɛ nyɔ́ma na má caləsəɣɪ, haləna ɪ kɔmtɔ na tɔ tɛm.

²² Ntɛna Noyomii sɪ: Pə we teu ma pɛɛlɔ, tɔŋ mpe. Ye nɔɣɔlɔ taale taa pa tɔɣɔnəɣɪ-ŋ kɛ́.

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ Luuti saala Poosi tɔmlɛ nyɔ́ma kiŋ ke mpɔ na í caləsəɣɪ, haləna kɔmtɔ tɛ. Na í na ɪ paŋ pá we mpɔ.

3

Noyomii tayanɔɣɔ ke Luuti asasaale

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Noyomii tɔma ɪ poolu sɪ: Ma pɛɛlɔ, ma caa kɛ́ sɪ n hiki tɛcayale na n hɛɛsɪ.

² Ntɔŋ n nyɔ́má sɪ nyana Poosi wei ɪnɪ ɪ tɔmlɛ nyɔ́ma í kɔma tɔ ɪ kɛ́ tá yulɔ kɛ́. Taanaya kanɛ pa makɪ ɪ tɔɣɔnaɣa ke kataya taa.

³ Mpɔ tɔ, sɔ lɔm, tɔ tulaalɔ, suu nyá wontu kɔpantɔ. ɪlena n tii kataya taa. Ama yele na í tɛ tɔɣɔlɔ ɪlena í na-ŋ.

⁴ Pəle pə waalɪ ɪlena n feŋ na n ná ɪ tɔhəntəle, ɪlena n kɛɛlɪ^a ɪ nɔɔhɛɛ tɔɔ na n hɛntɪ. ɪ mayamaya ɪ ká heelina-ŋ nti n ka la tɔ. caakɪ sɪ Poosi í hɔmɪ-ɪ leelu.

⁵⁻⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Luuti cɔwa sɪ: Maa la ɪsu n heeluyɔ-m tɔ. ɪlena í tɛɛ.

⁷ Poosi tɔɣaa na í nyɔ́ɔ na ɪ lanɔle hulɔmɪ, ɪlena í polo í hɛntɪ tɔɣɔnaɣa huɣule kite. Ntɛna Luuti polo tɔhɛɛ ke waatɔ wei ɪ toowa tɔ na í kɛɛlɪ ɪ nɔɔhɛɛ tɔɔ na í hɛntɪ.

⁸ Apalɔ ɪnɪ ɪ nyama na í fe ahoɔ heka na í nyənɪ ɪlena í mayana alɔ hɛnta ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁹ ɪlena í p̀ɔ̀sɪ sɪ: Aweye-ɪ?

Ntɛna Luuti cɔ sɪ: Maya nyá pɛɛlɔ Luuti kɛ́. Hai, waasɪ-m. Mpi tɔ, nyá wenna mpaav sɪ n ya-m.

¹⁰ ɪlena Poosi tɔmɪ-ɪ sɪ: Tacaa í kooli-ŋ kɔpantɔ, ma pɛɛlɔ. Nyá yaasi kantəkaya nyəŋ ɪnɛ ɪ huləɣəna ɪsəna n matəna nyá paŋ yəlaa tɔ na pə kəli kancaalaya nyəŋ. Mpi tɔ, n ta pɛɛkɪ ifepiya liɣitee nyɔ́ma yaa kɔnyɔntɔnaa.

¹¹ Mpɔ tɔ, ma pɛɛlɔ taa nɔɣɔsɪ. Mpi n caakɪ tɔ mpɔɣɪ maa la-ŋ. Mpi tɔ, ɪcate yəlaa tɔna nyɔ́ma sɪ n kɛ́ alɔ kɔpaŋ.

¹² Tampana pə weɛ sɪ má ya-ŋ yaa, ɪlɛ nɔɣɔlɔ na nyá paŋ pa lɔlɔɣɔ kəla kaav ke ma.

¹³ Suu cənɛ, ye pə fema maa p̀ɔ̀sɪ-ɪ na má ná sɪ ɪ ká ya-ŋ yaa ɪsəna? Ye ɪ luɣu fɛɪ ɪlɛ, ma tuukina Tacaa sɪ maa ya-ŋ. Hɛntɪ mpɔ na pə nyaalɪ.

¹⁴ ɪlena Luuti hɛntɪ m̀p̀r̀ỳg̀ Poosi nɔɔhɛɛ tɛɛ. Poosi taa caakɪ sɪ nɔɣɔlɔ í nyɪ sɪ Luuti kɔma kataya taa. Pə tɔɔ kɛ́ ɪ kusa-ɪ saa wei pə we tɔŋmentɛŋmentɛ tɔ sɪ nɔɣɔlɔ í taa nyəmi-ɪ.

¹⁵ ɪlena Poosi tɔmɪ-ɪ sɪ: Hɛtɪ nyá tekente na n tɔkɪ-ɪ teu.

ɪlena í mayasɪ tɔɣɔnaɣa pɛɛ ɪsu kiloona naanɔwa na kakpasɪ na í sukɪ-ɪ. ɪlena ɪnɪ ɪ kra ɪcate taa.

¹⁶ Luuti mələ ɪ paŋ cɔlɔ ɪlena í p̀ɔ̀sɪ-ɪ ɪ mpaav alaafəya tɔɔ.

^a 3:4 **Kɛɛlɪ:** Kɛɛlɪ nɔɔhɛɛ tɔɔ hɔwɛɛ ntɛ sɪ Luuti

Μρύγύ Luuti κεεσα-ι ισəna apəlv ινι ι παασəna-ι τə.

¹⁷ Na ί tasa si: Halι ινι ι hana-m təγənaγa pee ane a təna si pə fei si má məli nyá kin ke nin kakpasι.

¹⁸ Tənaγale Noyomii si: Ma pəelo caya təpamm, na η ná ισəna pu tεεsəna τə. Mpi τə, ye apəlv ινε ι ta na təm təne tə tənaγa ke saηa u hεεsəγι.

4

Poosi həη Luuti ke leelu

¹ Μρύγύ Poosi lu nənəγə timpi pa huuki təm τə na ί caya. Ue Ilimeleki lυluyv tu wei ι təm ι ka yəγətaa si pu wee si ι waasi sətυ təyaya yəlaa τə ι tεe kele. Uena ί yaa-ι si: Apan nyá, kəə η caya.

Uena apəlv ινι ι polo.

² Μρύγύ Poosi səηsa ιcate səsaa ke naanəwa. Pa kəma na pá caya

³ Uena ί τə wei ινι pu wee si ι waasi sətυ təyaya yəlaa τə si: Noyomii wei ι luna Mowapu τə ι pεetəγι tá yυlv Ilimeleki tetυ.

⁴ Ue ma heeliγi-η si, η ya-təγι ιcate nyəma na səsaa pa ιsentaa. Ye n ka ya-tι ue n ya-tι. Ye nyá luyv fei ue n heeli-m na má cekəna. Mpi pə təə τə, nyayale nəγə tu, nyá waali ké má.

Ntəna íle ι cə-ι si: Təv, ma nuwa.

⁵ Kεlena Poosi si ye n ka ya-təγι Noyomii nin taa ue n kpenna səlv ινι ι leelu Mowapu tu Luuti na η hə. Pə taa kəə na sətυ hətε saali na ι tetυ pəsi nəγəlv nyəntυ.

⁶ Mpuγule apəlv ινι si: Ye mpυ ma maγamaγa ma kaa pəsi na má ya-tι. Pə taa kəə na ma wənav saali. Mpu τə, ya-tι na ma nəγə, ma kaa pəsi.

⁷⁻⁸ Uena ί wəγəsi ι ntəηkrate na ί cεla Poosi. Pu we ləηtaa ké Iseγeli nyəma kin τə, ye pa yapa pυlv yaa pa layasa tetυ ηρύγύ pa lakaya si pə hólι si pə tεma.

⁹ Ntəna Poosi τə səsaa na samaa si: Mεγele ma aseeta nyəma ke saηa si ma yapa Noyomii nin taa ké pə təna mpi pə ké Ilimeleki na ι pəyalaa Kiliyov na Maləη pa nyəm τə,

¹⁰ na má kpenna Maləη leelu Mowapu tu Luuti na má hə na má kuvi sətυ hətε. Pə taa kəə na tə saali yem ké ι ιcate kululle na ι yəlaa taa. Mεγele aseeta nyəma ke saηa.

¹¹ Mpuγule nənəγə yəlaa na səsaa pa təma si: Tə ké aseeta nyəma. Tacaa ί kooli kəpantυ ke əlv wei ι suuki nyá təyaya ke ιsəntə τə, na ί nəγəsəna isu Lasεeli na Leyaa mpa pa lυla Iseγeli piitim yəlaa τə. Hólι nyá təη ke nyá lυluyv taa na η la na nyá hətε yaa Petəlehεm.

¹² Piitim mpi Tacaa ká hana-η na asaəlv ινε τə, pə huki na pə nəγəsəna isu Yuta na ι əlv Tamaa pa pəyalv Pεlesi təyaya.

Poosi kpayav ke Luuti

¹³ Μρύγύ Poosi kpayav Luuti na ί na-ι pá kəpəti na Tacaa yele na ί la teu na ί lυl apəlv pəyaya.

¹⁴ Μρύγύ Petəlehεm ιcate əlaa sεe Noyomii na pá təη si: Tə sama Isə isu ι ha-η yυlv wei ι ka waasi-η τə. Pəyele ι hətε ká yaa Iseγeli taa.

¹⁵ Pəyaya kanε kaa kpaasəna nyá təη na ká te-η nyá kpatəlaya waatυ. Pə taya pυlv, nyá poolu wei ι səəla-η teu na ί tεe-η apəlv piya naatosompəγəlaya τə ινι ι lυlvna-ke.

¹⁶ Uena Noyomii mυ-ke na ί nuvi-ke na ί paasəna-ke isu ι kuləlaya.

¹⁷ Mpuγule pa cəlv əlaa ha-keγe hətε si: Opeti, na pá təη si pa lυla Noyomii ke apəlv pəyaya. Tafiiti caa Seseε caa kele Opeti.

Tafiiti cəsənaa həla

¹⁸ Tafiiti caanaa lυluyv nyəma ntə, pə kpayav Pεlesi τə. Pεlesi lυlvna Hεsəlvəη,

- ¹⁹ na Hēsəłəŋ ləl Lam, na Lam ləl Aminatəpɪ,
²⁰ na Aminatəpɪ ləl Nasəŋ, na Nasəŋ ləl Saləma,
²¹ na Saləma ləl Poosi, na Poosi ləl Opətɪ,
²² na Opətɪ ləl Seseə, na Seseə ləl Tafiti.

SAMIYEELE TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA Kutulutu

Samiyeele wei i hāte pa ha takelaya kane tō, i ka kē Iso kuyogotutu telosulo kē. Tema sāsōna naaleye Iso cela-i: Tetu takuyu tōm, na isēna i ká seye si Iseyeli nyōma na pá see Iso tike tō pō tōm. Uena pō kaasi isēna paa nyēni Iso tike ke pa wulav mayamaya tō. Ama Iseyeli nyōma kisaa na pá kra awulaa. Kancaalaya nyēn nte Sayuli. Uē i waali kē Tafiti.

Isēna pa faya Samiyeele I takelaya tō:

Samiyeele paasēnav ke Iseyeli nyōma, titite 1-7

Sayuli tōyōv ke kawulaya, titite 8-10

Sayuli ta tō teu uena Iso kisi-i, titite 11-15

Tafiti na Sayuli pa tōm, titite 16-30

Sayuli na i pəyalaa pa sēm ke yōou taa, titite 31

Samiyeele too Ana tōm

¹ Apalu nōyōlv i ka wenna Sufi tetu taa kē Ifəlayim puyv taa, na pá yaaki-i si Uəkana. Pa yaa Uəkana caa si Yelowam, na Yelowam caa si Ilihu, na Ilihu caa si Tohu, na Tohu caa si Sufi. Ueyē Ifəlayim tu.

² Uəkana inu i alaa ka we naaleye. Pa yaaki lelv si Ana na lelv si Penina. Penina ka wena piya. Ama Ana ná feina.

³ Apalu inu i kraakaya Iso seev ke Silo ke paa pənaya ŋkaya, na í haaki Toma tēna tu Tacaa ke kuhaaŋ. Na Ilii pəyalaa Hofini na Penhasi paa kena Tacaa kətəlaa ke waatu inu.

⁴ Ye kuyan̄ku Uəkana í lapa kətaya, i haaki i alv Penina na i pəyalaa na i pēelaa ke cəka cəka kē.

⁵ Uena í ha Ana ueyē cəkasi naale. Mpi tō, paa na Tacaa lapa-i kaalvlaya tō, i luyv ka sūv-i kē.

⁶ I yətəŋ ná tuokaya-i kē si pō haŋi-i si Tacaa lapa-i kaalvlaya.

⁷ Mpróyó pu we paa pənaya ŋka. Paa waatu wei kē pa kraaki Tacaa təyaya taa te, Penina tuokaya-i mpróyó.

Uena í wiiki na u saŋ tōyōv.

⁸ Na i paalv Uəkana náá tōmi-i si: Pepe tōo kē nyá laŋle wakələyɪ, na í wiiki na í kisiyɪ tōyōnaya ke mpu? Ma ta kəli-ŋ piya naanvwa?

⁹ Pa tema tōyōv na nyōov ke Silo, uena Ana kulv na í krətēna kətvlv Ilii. Uē i ká caya kpelaya tōo kē Iso təyaya nənəkpete kē.

¹⁰ Ana laŋle ka wakəla sāsōm kē tətəyətəyō. Uena í sələmi Tacaa na wula,

¹¹ na í su nōyōv si: Toma tēna tu Tacaa, ye n nyēna nyá tēmlē tu má, ma wahala, na í tōosi ma tōo na í ha-m apalv pəyaya, ma ha-ŋ-keye halēna ka sēm. Hūnuyv kaa kra ka nyuyv taa.

¹² I taan̄a mpróyó Iso tēsələməle, uena Ilii nyēni i nōyōv təpiŋŋ.

¹³ Ana sələmayā i luyv tēē kē, na i ntompee nyəpətəyɪ, uē i nōyōv u nukv. Ilii nyōma si sulvm kuyvna-i.

¹⁴ Uena í tōmi-i si: Pəlee kē nyá sulvm ká ce nyá tōo? La na nyá sulvm ce nyá tōo.

¹⁵ Ntēna Ana si: Hai, ma ce, ma ta nyōov sulvm napəli. Ama ma laŋle wakələna sāsōm na má hólóyɪ Tacaa ke ma lotu.

¹⁶ Taa nyēni nyá pēelō maya tetelatv. Ma nəyəsēē na ma wahala teləsēna mpəle, na má yəyətəyɪ mpróyó halēna saŋa.

¹⁷ Ntēna Ilii si: Iso í hēesi nyá laŋle na í mv nyá sələmutv.

18 Ulena Ana si: Na nyá tonj taa.

Ntēna Ana polo na í tǝǝ na í isentaa hetí.

19 Tǝv fema, ulena Ulakana pá kuli lǝnj na pá sǝǝ Isǝ, ulena pá kpe Lama.

Samiyeli lǝlvǝv na í pǝcaatv

Mrǝǝyǝ Ulakana nyǝmá í alv Ana na Tacaa mv í sǝlǝmvǝ.

20 Ulena Ana la teu na í lǝli apalǝpǝyǝǝ, na í ha-keǝǝ hǝte si Samiyeli. Si Tacaa ke iní í sǝlǝmǝ-í.

21 Pǝnaya sikaa, ulena Ulakana na í nyǝma tǝna pá polo Silo si, í laki paa pǝnaya ŋka ka kǝtǝǝ na í la isu í ka suw í nǝǝ tǝ.

22 Ana kisa pote na í tǝ í paalv si: Ye pǝyǝǝ cǝpa hǝte, íe maa pona-ke na má huli-keǝǝ Tacaa na ká saali tǝnǝǝ tam tǝ.

23 Mrǝǝǝǝ í paalv cǝ-í si: Pǝ wǝ teu. La isǝna pǝ ha-ŋ tǝ. Yele na ká cǝ hǝte na pǝcǝ. Ama Tacaa í la isǝna í ka suwa tǝ.

Ulena alv cǝǝ na í paasǝna í pǝyǝǝ na ká kǝǝ na ká cǝ hǝte.

24 Pǝ waali ké í kraǝǝ-ke na í caa latǝcǝ wei í wǝna pusi tooso tǝ, na mǝlvǝm cǝmǝǝ, na sulǝm hulǝǝ, na í pona Silo ke Tacaa tǝyǝǝ taa. Waatv iní tǝ pǝyǝǝ kǝǝsa ké.

25 Mrǝǝǝǝ pa kv latǝcǝ na pá pona Ilii ke pǝyǝǝ.

26 Ulena Ana si: Kaafala ma cǝ, n tǝǝsa ma tǝǝ? Maa kǝma nyá kinj cǝne na má sǝlǝmí Tacaa.

27 Pǝyǝǝ kanǝǝ ma sǝlǝmǝǝ na Tacaa mv ma kǝsǝlǝmvǝ.

28 Tǝv, ma caa maa cǝǝ-í Tacaa ke halǝna í sǝm.

Ulena Ulakana tǝyǝǝ nyǝma tǝna hǝntí Isǝ ke atǝ na pá sǝǝ-í.

2

Ana sǝǝki Tacaa

1 Mrǝǝǝǝ Ana sama Isǝ si:

Ma yǝǝlǝǝna Tacaa wei í waasa-m tǝ.

Í hulǝsa ma lanjǝ.

Í kǝsa ma nyǝǝ, na í ha-m toma.

Na ma nǝǝǝ kuliyina ma kolontunaa.

2 Tacaa tike wǝnna tǝnanjǝ.

Í tike ntǝ kentulu

í paasi Isǝ nǝǝǝǝ í fǝi tǝtǝ.

3 Í yele kalampaani,

na í yele isǝcǝv tǝm.

Tacaa nyǝmá pǝ tǝnǝǝ.

Í yeki isǝǝtǝ natǝli.

4 Tacaa cǝpa tonjǝnǝa tǝǝ.

Ama acamaa ná nyǝǝ tonjǝ.

5 Í tv haǝalaa si pá pǝǝki mpi paa yana tǝǝnǝǝ tǝ,

na í svsi kǝnyǝntǝnǝa ke tonjǝ.

Í lapa na kaalǝǝǝ lǝli tǝm naatosompǝǝǝǝ.

Ulena alǝllǝ náǝ lanjǝ.

6 Tacaa kǝǝǝna, iní í feesiyina.

Iní í tisiyina atǝtǝǝ taa, na í lǝsǝǝí.

7 Iní í tǝǝǝna kǝnyǝntǝtv yaa tonjǝ.

Iní í tisiyina lelǝa na í kǝsǝǝí lǝmpa.

8 Tacaa kǝsǝǝí lanjǝ ke atǝ mvsvǝ taa,

na í kǝsi kǝnyǝntǝ ke hute taa,

na í cǝǝasi pá na sǝsaa,

na pá kaa teeli kumte.

Ini i tanna tetu kite,

na tə təw ké i suwa antulinya.

⁹ I tiikiyi i yəlaa na í kentiyi pa təw.

Ama i yeki na asayaa leki səkpetyu tɛɛ.

Isə akaitu paa feina tənuyu taa alaafəya.

¹⁰ Taca ka tisi i kolontunaa təw ké calanaa,

pa kəŋ saaluyu ke yem ké.

Inəyəle kateŋa təna huulu səsə.

I ká kpa wei i ləsa təyə wulav, na í tu-i toŋ.

¹¹ Ḿpóyú Iləkana pa mələ kpente, na pəyaya náá saali Taca təmlə taa ké kətulu Ilii kin.

Kətulu Ilii pəyalaa isayatnnaa

¹² Ilii pəyalaa ka ké tetelataa ké, pa ta paasəna Isə ké paa pəcə.

¹³ Nti nti pa lakaya samaa təyələ: Ye nəyəlɔ ha Isə ké kuhav, kətulu təmlə tu puki saa wei pa təsa kuhav nantu təyə, na í təkə kela tooso ləyolaya səsaya.

¹⁴ I taku ilena í sə tiipee taa, na pə səpa nantu ke isəna, i ləsəyi ké na í pona kətulu. Ḿpóyú pa lakaya lseyeli nyéma təna mpa pa pukaya Silo tə.

¹⁵ Halu təmlə tu puki kena pécó pá wə tətə nim, na í tó wei i lapa kətaya tə si: Cəla kətulu ke i nantu na i toŋ i ti. Ii caa kətəsətu. Ləŋ ke i caaki.

¹⁶ Ye kətaya latu təma si: Yele na pá wə kpəntə nim ilena í cosi timpi n caaki tə. Ilə təmlə tu cə si: Aai, ye n ta cələ-m nəənəw, maa ləkəna toŋ.

¹⁷ Isayatu səsəntu ntəyi Ilii pəyalaa kəkayana pa ti təm ke Isə isentaa. Mpi tə, pa nyənaya Taca kətaya ke yem ké.

¹⁸ Paa na Samiyeeli ka kəsaa tə, i lakaya Isə təmlə ké na í suuwa kətəlaa tokiya taka ŋka pa luwa kpronkrontu toŋ nyəntu tə.

Samiyeeli nyéma

¹⁹ Ye pənaya sikaa na Ana pa puki kətaya lapu, i nyaləyi toko ké na í kpeŋna Samiyeeli.

²⁰ Haləna Ilii kooliyi Ana na i paalu ke kəpantə si: Taca í la na í hiki piya na sí ləeti ŋka n ha-i isəntə tə ka lonte.

Iləna pá məli pa tɛ.

²¹ Taca wə Ana waali, iləna í la teu na í ləli apaləpiya ke tooso, na aləpiya ke naale.

Na pəyaya Samiyeeli náá təŋna puw ke Isə təmlə taa.

Ilii kaləna i pəyalaa asayaa

²² Ilii ka kpatəlaa ké təkunjunku. Na í nuku mpi mpi i pəyalaa lakayana lseyeli nyéma təna tə. Na isəna pa həntayana alaa mpa pa lakaya təmlə ke Isə təyaya nənyəw tə.

²³ Iləna í tə-wɛ si: Pepe təw ké i laki yaasinaa mpe pa takanaa? Yəlaa tayasəyi-m mə isayatnnaa ké.

²⁴ Aai, ma pəyalaa, í yele mpv, mə təmnnaa mpa lseyeli yəlaa heeliyi-m mpv tə pa fɛi teu.

²⁵ Ye yulu pəntəna i təyəntələ, ntanyi Isə ka wii pəntu. Ama ye Taca ke pəntu pəntənaa, ilə awe sɛɛna i təw?

Ama pa ta nuna pa caa nəyə. Mpi tə, Taca ka səlaa si i kuyi-wɛyɛ.

²⁶ Na pəyaya Samiyeeli náá təŋna puw, na i wɛ yəlaa na Isə ké teu.

Isə yəyətə Ilii təyaya nyéma saləka təm

27 M'p'og'oo Iso yulu n'og'olo i pola Ilii kin na i heeli-i si: Taca a y'og'otaa si ma hula ma t'og'i m'o c'oso Alaη, ke waatu wei i na i ny'oma paa we Icipiti wulav teye yomle taa t'o.

28 I na i lul'og'vu ny'oma ke ma l'osa Iseyeli kpeka t'ona taa si, p'a la ma k'at'elaa, na p'a suuki k'at'elaa toko na p'a k'p'aaki ma k'at'aya t'elate t'oo na p'a w'aki tulaal'ona. Hal'ona ma h'oli-i timpi i ka' cosi k'at'aya ηka k'ako ny'aga ka t'ona t'o ka k'p'ante t'oo na i t'og'o t'o.

29 Pepe t'oo ke i ny'onaηi yem ke ma k'at'asi na ma kuhav ηku ma suwa si p'a lak'ona ma t'ayaya taa t'o? Ue is'onaηa p'o lapa si Ilii n' seeki ny'a piya na p'o k'ali ma? Na i t'aki Iseyeli ny'oma t'og'ona si k'upaηi si nsi pa lapa k'at'asi t'o, na i y'ooki c'anc'am'og'?

30 Ny'oni Iseyeli Iso Taca ma, maa suwa si, ny'a caa t'ayaya na ny'a lul'og'vu ny'oma t'ona ka lak'ona ma k'at'og'vu t'aml'e ke tam t'oo. Ama p'onaηte ma k'o t'ele. Mpi t'o, wei i t'og'vu-m teeli t'og'o maa t'o teeli, na ma ny'oni yem ke wei i k'p'ena-m t'o.

31 Nn naaki k'uyeeη t'ona k'ante, wei i taa maa k'piisi ny'a ifepiya na ny'a lul'og'vu taa ny'oma. Hal'i ak'patulu kaa wee ny'a t'ayaya taa.

32 N ka na kolontu k'oma na i c'aya ma t'ac'ayale, na i paal'ona k'upant'ona mpa Taca lapa Iseyeli t'o. Ny'a t'ayaya ka ta'onaηa ak'patulu.

33 Paa na mpu maa yele ny'a ny'oma taa n'og'olo na i ise ke ma k'at'aya t'elate, na i t'og'o ny'a ise na i wak'ali ny'a lan'le. Ama ny'a t'ayaya ny'oma t'ona ka s'ak'ona pa t'og' k'e.

34 Kuyaku kul'om'og'vu ke ny'a p'ayalaa Hofini na Penhasi paa si. Ue t'onaηa n' ka ny'ona si tampana ke ma y'og'ot'og'i.

35 Maa k'pa ma t'og'i k'at'ulu k'upaη, wei i t'og'og'i ma luy'u t'ee ny'ont'u ke teitei t'o, na ma ha-i lul'og'vu k'upaηku, na i lak'i wulav wei ma l'osaa t'og'o t'aml'e ke tam t'oo.

36 Ye p'o tu kaasa wei ke ny'a lul'og'vu taa, p'unt'u ka h'anti k'at'ulu in'og'i at'eye si: Ham liy'itee na t'og'onaηa. Hal'i i s'alam-i t'oto si: Tu-m k'at'og'vu t'aml'e nat'ali t'o taa, na ma hikina ma t'og'onaηa na t'ona.

3

1 P'ayaya Samiyeele ka we k'at'og'vu t'aml'e taa ke Ilii kin ke.

Iso k'pa Samiyeele ke i k'uy'og'ot'ot'u tel'os'ulu

Waatu in'i Taca taa y'og'ot'og'ona y'elaa ke teitei. P'ayele i taa h'ol'og'i y'elaa ke mpi pu te na p'o la t'og'o kotokoto.

2 Waatu in'i t'o, Ilii ise caak'aya yul'om'og'vu n't'e, u naaki teitei. M'p'og'oo i h'anta i t'oh'ant'ale ke ahoo naali.

3 Na Samiyeele h'anta Iso atakaa c'olo, na p'a ta teesita f'at'elanaa ke tefemle.

4 M'p'og'oo Taca yaawa si: Samiyeele, na Samiyeele c'o si: Mayalo.

5 Uena i k'p'aya asewa na i polo Ilii kin, na i t'o si: N yaa-m t'o mayalo. N't'ena Ilii si: Ma ta yaa-η se. Polo n' h'anti.

Uena Samiyeele m'ali na i h'anti.

6 M'p'og'oo Taca tasa-i yaav si: Samiyeele. Uena i polo Ilii kin na i t'o si: N yaa-m t'o, mayalo. N't'ena Ilii si: Ma ta yaa-η se. Ma p'ayalo, polo n' h'anti.

7 Samiyeele ta ny'i si Taca yaak'ona-i. Mpi t'o, i'le i ta y'og'ot'ot'ana-i.

8 M'p'og'oo Taca tasa Samiyeele ke yaav ke t'om tooso ny'am. Uena Samiyeele polo Ilii kin si: N yaa-m t'o mayalo.

T'onaηale Ilii c'ek'ona si Taca yaak'ona p'ayaya.

9 Uena i heeli-i si: Polo na n' h'anti. Ye p'o tasa-η yaav, u n' t'o si: Taca, y'og'oti, ny'a p'ayaya ma, ma nuki.

Uena Samiyeele m'ali na i h'anti.

10 Mpuηule Taca polaa na i yaa-i isu i tu yaaki t'o si: Samiyeele, kel'ena i c'o si: Taca, y'og'oti, ny'a p'ayaya ma, ma nuki.

11 Ilena Tacaa tɔ si: Maa kɔna wakəlvuɔ nakvləvi Iseyeli nyóma, na paa wei í nu-ti pu svsi-i watv.

12 Kɔyan̄kuyv maa caali Ilii tɔyaya nyóma ise ke nyəhsuvu. Haləna má tó nyuvu ke teitei isv maa yəvətvu tɔ.

13 Ma heela-i təfoo si maa tv i tɔyaya ke tam tɔ saləka, ke timpri i piya wakəla ma həte, na í nyóma pə tɔ na í tá kisina-we tɔ.

14 Pə tɔ kə ma yəvətvəna tuunav si, paa pa lapa kətasi na pá ha kvəvə, ma kaa husi pa tɔyaya isayav.

15 Ilena Samiyeeli hənti na pə nyaali, na í tvli Tacaa tɔyaya nənvəsi. Ama i nyan̄ayana mpi i nawa mpv tɔ pə təm heeluvu ke Ilii.

16 M̄póvó Ilii yaa-i si: Ma pu Samiyeeli. Na í cə si: Maɣalo.

17 Ilena í pəəsi si: Təm n̄t̄ivi Tacaa heela-ŋ? Ye n̄ h̄mesa-m tə taa natəli, Tacaa í la-ŋ na í təvə na í haya.

18 Ntəna Samiyeeli keəsi-i tə təna, i ta h̄mesi-i natəli. Kelela Ilii si: Tacaa kə, í la isəna pə maɣa-i tɔ.

19 Samiyeeli təŋna puw na Tacaa we i waali, i ta yelev na i təm natəli tó tii ateyevem.

20 Iseyeli nyóma təna mpa paa we pə kraɣav Tan̄ na pə polo Pəsepa tɔ, pa nyóma si Tacaa kra Samiyeeli ke Isə kvəvətvu tɔləsəlv.

21 I lukaya Samiyeeli tɔ kə Silo kə, na í heeliyi-i təmnaa.

4

1 Na í tɔləsəvi-təvi Iseyeli nyóma na pá nukəna-i.

Kolontunaa lɛka Isə atakaa

Waatv un̄ i taa kə Filiisi nyóma kotaa si, pa yookina Iseyeli nyóma, ilena pá puli Afeka. M̄póvó Iseyeli nyóma ná luwa na pá puli Ipene-Isee.

2 Təyaya Filiisi nyóma kula pa tɔ na pá yoo na pá kəli Iseyeli nyóma, na pá kv-we isv yəlaa iyisi liyiti (4000).

3 Ilena Iseyeli nyóma məli pa təsikile na nyuvu nyóma tɔ si: Pepe tɔ kə Tacaa yelaa na Filiisi nyóma kv-tuvv saŋa? Tə polo tə kəna Isə atakaa na Tacaa wee ta waali, na í waasi-tuvv ta kolontunaa niŋ taa.

4 M̄póvó pa tila Silo na pá kəna Tacaa Toma təna tv atakaa wei i tɔ Isə we h̄melav ke isətaa tan̄laa naale h̄kv taa tɔ. Ilii pəyalaa naale, Hofini na Pənhasi pa kəna atakaa un̄.

5 Waatv wei pa svsa Isə atakaa ke təsikile, ilena Iseyeli nyóma təna yaya lan̄hvlvmlɛ apalvkvakiisasi, haləna tetv sele.

6 Filiisi nyóma nu pa kakiisasi ns̄i si tan̄, ilena pá tɔ si: Həpəla nyóma təsikile taa kakiisasi ns̄i si hvwee suwe?

Filiisi nyóma nuwa si Tacaa atakaa kə pa kəna Iseyeli nyóma təsikile.

7 Ilena səvəntv kra-we na pá tɔ si: Pa Isə kəmna pa təsikile. Ye mpv tá təm temaya. Too tɔ, yaasi in̄e i taka ta lata.

8 Awe ka ya-tuvv tuŋ səsəŋ in̄e i niŋ taa? Pa tuŋ un̄ i kvna Icipiti nyóma təsəvəsvə ke wvlaya tetv taa.

9 Filiisi nyóma mə, í nyə ton̄ na í la apalaa. Pə taa kə na Həpəla nyóma h̄makəli-mɛ isv tu lapv-we tɔ. I la apalaa na í yoo.

10 M̄póvó pa kula Iseyeli nyóma tɔ na pá kəli-we. Na paa wei í se na í kpe i tɔ. Pa kəla-weye tənəŋnəŋ, na pá heeli pa taa yoolaa ke yəlaa iyisi hiu na naanvwa (30000).

11 Na pá lɛk̄i Isə atakaa, na pá kv Ilii pəyalaa naale Hofini na Pənhasi.

Kətvlv Ilii səm na i poolu pa təm

¹² M̀p̀ỳg̀ỳ Pɛncamɛɛ tɔ nɔ̀g̀lɔ ɪ lu tɔ̀yoole kɛ kuyakɔ ɲkɔ, na ɪ se na ɪ polo Silo na lanwakɛlle na ɪ cɛla ɪ wontu, na ɪ pɛla ɪ nyɔɔy taa kɛ tɛtɔ.

¹³ Waatu unɪ tɔ na Ilii caya kpɛlaya tɔɔ, na ɪ tanɔa na ɪ nɔ̀g̀sɔyɪ Iɔ atakaa tɔm. Uɛ apalɔ unɪ ɪ tana tɔm ntɔ̀g̀ɔlɛ na ɪ catɛ tɔna ma kapusi.

¹⁴ Ilii nu kapusi nsi, ɪ lena ɪ pɔ̀sɪ si: Pepe kɔ̀kɔtɛ ntɛ mpɔ? ɪ lena apalɔ unɪ ɪ kpɛya aɛwɛ na ɪ polo ɪ heeli-ɪ tɔm ntɪ.

¹⁵ Waatu unɪ Ilii pusi ka wɛ pɛlɛfɛi nuɔɔwa kɛ. Na ɪ ɪ sɛ nyɔ̀nɔyɪ yem tɔhelele, aa naaki teu.

¹⁶ Mpɔyɔlɛ apalɔ unɪ ɪ heela Ilii si: Tɔ̀yoole kɛ ma sewa na mɔ̀ kɔɔ saɲa. Ntɛna Ilii si: Pepe lapa ma pɔ̀yalɔ?

¹⁷ Ntɛna apalɔ unɪ si: Filiisi nyɔ̀ma hɛela Iɛyɛli nyɔ̀ma kɛ sɔ̀sɔm na Iɛyɛli nyɔ̀ma se. Halɪ nyɔ̀ pɔ̀yalaa naale Hofini na Pɛnhasɪ pa sɔ̀pa. Pɔ̀yɛle pa lɛɛka Iɔ atakaa.

¹⁸ Mpi si apalɔ unɪ ɪ ka kɛsɔyɪ-ɪ Iɔ atakaa tɔm, ɪ Ilii pɛsa nyayɪ kɛlɛ na kpɛlaya kɛ nɔ̀nɔgɔ tɔna, na ɪ luɔy pɛli na ɪ si. Mpi tɔ, ɪ ka kpatɛlaa kɛ na ɪ yasɛlaa. Pusi nule tɔcu kɛ ɪ paasɛna Iɛyɛli nyɔ̀ma.

¹⁹ Ilii pɔ̀yalɔ Pɛnhasɪ alɔ ka wɛ hɔ̀gɔ kɛ, na ɪ puwa tɔtɔyotɔyɔ. Waatu wei ɪ nuwa Iɔ atakaa lɛɛkɔyɔ tɔm, na ɪ paɲ na ɪ paalɔ pa sɔ̀m, ɪ lena luɔyɔ wɔ̀sasi tuti-ɪ kpakpaa na ɪ sɔpi na ɪ lɔlɪ.

²⁰ ɪ caakaya tɔnyɔy kpisuyɔ ɪ lena ɪ kin alaa tɔm-ɪ si: Tɔ̀ki nyɔ̀ tɪ, apalɔpu kɛ n lɔlaa.

Ama alɔ ta cɔ, pɛcɔ ɪ ta tu paasɛna.

²¹ Pɛ waali kɛ ɪ ha-kɛyɛ hɔ̀tɛ si: Ikarɔti.

Hɔ̀tɛ nte tɔ hɔ̀wɛɛ nte si: Iɔ teu kula Iɛyɛli. Mpi tɔ, pa lɛɛka Iɔ atakaa, pɛcɔ ɪ paɲ na ɪ paalɔ pa sɔ̀pa.

²² Mpɔyɔlɛ si: Pa lɛɛka Iɔ atakaa tɔ Iɔ teu kula Iɛyɛli taa kɛ.

5

Iɔ atakaa wɛ Filiisi nyɔ̀ma tɛ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Filiisi nyɔ̀ma kpɛya Iɔ atakaa kɛ Ipene-Iɛɛ, na pɔ̀ pɔna-ɪ Asɛtɔti.

² Pa kpɛya-ɪ mpɔ, ɪ lena pɔ̀ su-ɪ pa tɔyɔ Takɔɲ kɔ̀ɲkɔɲ taa kɛ kɔ kutuluyɔ taa.

³ Tɛv fema tanaɲ tɔhulu, ɪ Asɛtɔti nyɔ̀ma maɲana pa tɔyɔ Takɔɲ hota ɪ ɪ sɛntɔɔ kɛlɛ Iɔ atakaa kite, na pɔ̀ kpɛya-ɪ na pɔ̀ mɛlɔna-ɪ ɪ tɔcayalɛ.

⁴ Tɛv fema tɔtɔ, ɪ lena pɔ̀ maɲana Takɔɲ tasa hotuyɔ kɛ ɪ ɪ sɛntɔɔ kɛ Iɔ atakaa kite na ɪ nyɔyɔ na ɪ niɲ pɛ pɛlaa, na pɛ wɛ nɔ̀nɔkpetɛ, na pɛ kaasi ɪ pilimile.

⁵ Pɛ tɔɔ kɛ halɛna saɲa Takɔɲ kɔ̀tɛlaa, na kɔ laalaa tɔna mpa pa wɛ Asɛtɔti tɔ, ye pa suuki tɔyɔ kutuluyɔ ɲkɔ kɔ taa, paa fɛlɔyɪ nɔ̀nɔkpetɛ.

⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔwa Asɛtɔti nyɔ̀ma kɛ niɲ na ɪ wakɛli-wɛ na calɔmpaya.

⁷ Pa nawa mpɔ, ɪ lena pɔ̀ tɔ si: Iɛyɛli Iɔ atakaa kaa caya tɔ tɛ. Mpi tɔ, unɪ ɪ tɔna ta na ta tɔyɔ kɛ niɲ.

⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Asɛtɔti nyɔ̀ma tilaa na pɔ̀ yaa Filiisi nyɔ̀ma awulaa kakpasɪ na pɔ̀ pɔ̀sɪ-wɛ si: Isɛnaya tu lana Iɛyɛli Iɔ atakaa? Ntɛna pɛlɛ si: ɪ pɔna-ɪ Katɪ.

ɪ lena Asɛtɔti nyɔ̀ma pɔna Iɔ atakaa kɛ Katɪ.

⁹ Pa tɛma Iɔ atakaa kɛ pɔnav kɛ Katɪ, ɪ lena Tacaa tɔ ɪ catɛ tɔna tɔɔ kɛ niɲ, na sɔ̀gɔntɔ sɔ̀sɔɔntɔ kra-wɛ. ɪ wakɛla ɪ catɛ yɛlaa tɔna na calɔmpaya. Pɛ kpɛyav sɔ̀saa na pɛ polo piya tɔ.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ pa pɔna Iɔ atakaa kɛ Ikolon, ɪ lena pɛlɛ pɔ̀ suv kapusi mapɔ si: Pa kɔna Iɛyɛli Iɔ atakaa kɛ tɔ tɛ si ɪ kɔ ta tɔna.

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Ikolon nyɔ̀ma na tasa tiluyɔ na pɔ̀ koti Filiisi awulaa tɔna na pɔ̀ tɔ-wɛ si: ɪ mɔ̀ɲna Iɛyɛli Iɔ atakaa kɛ ɪ tɔcayalɛ. ɪ taa kɔ tɔ na ta yɛlaa.

Mpi tɔ, Taca ka tɔwa lkolɔŋ nyɔma ke niŋ na tonj kɛ, na sɛm sɔɔntu pu icate tɔna yɔlaa.

¹² Lɛlaa ta si yaa, ilɛ calɔmpaya tɔka-wɛyɛ. Ilɛna icate tɔna tɔli nɔɔ, na tɔ wiil tɔkpoo na pɛ kra isɔtaa.

6

Isɔ atakaa kpeenav

¹ Isɔtonaa naatosompɔɔlaya ke Isɔ atakaa caya Filiisi nyɔma tetu taa.

² Ilɛna pɔ yaa pa kɔtɔlaa, na pa nalaa na pɔ pɔɔsi-wɛ si: Isɔnaya tu lana Taca atakaa? Pepeye tu kpeenav-i?

³ Ntɛna pa kɔtɔlaa na pa nalaa tɔ si: Ye i mɔlɔɔɔna lɛyɛli Isɔ atakaa, i taa mɔɔna-i kɔɔɔɔ. Ama i ha Isɔ kɛ isayatu husuɔu kɔɔɔɔ. Ilɛ waatu inɔɔi i kɔ nyi mpi pɔ tɔ i ta kɔsɔta i niŋ ke mɔ tɔ tɔ, na i waasi-mɛ.

⁴ Mɔpɔɔyɔ Filiisi nyɔma pɔɔsaa si: Pepɛnaa ke tu ha-i?

Ilɛna pa kɔtɔlaa na nalaa si: Wɔla paya kakpasɔ, na wɔla mpiyaa kakpasɔ na pɔ kɛsɛna Filiisi awulaa kakpasɔ. Mpi tɔ, kɔtɔŋ kɔlɔmɔɔu kɔnaa mɔ na mɔ awulaa.

⁵ Pɔ wɛɛ si, i la calɔmpaya lɛsɔŋ, na mpiyaa mpa pa tɔki mɔ tawa tɔ pa lɛsɔŋ, na pɔ nɔ si i cɛkɔna Isɔ tonj. Ntanyɔ i kaa tasa mɔ na mɔ tunj na mɔ tetu ke niŋ tɔɔ.

⁶ Pepe tɔ kɛ mɔ caa si i la kɔkɔna, isɔ Icipiti wulav na Icipiti nyɔma paa lapu tɔ? Taca tu-wɛyɛ wahala kɛ. Halɔna pɔ yɛlɛ lɛyɛli nyɔma na pɔ tɛɛ.

⁷ Tɔ, pɔnɛntɛ i saaki kɛkɛ kɔfalv, na i caa naaŋ totonaa naalɛ wei i wɛna piya tɔ. Pɔ wɛɛ naaŋ wei pa ta halɔna tɔ. I tu-i kɛkɛ inɔ, na i kpeenav i nawee ke tɔyaya.

⁸ Ilɛna i kɔpaya Taca atakaa na i tu kɛkɛ taa. Ilɛna pɔ kaasi na i tu atakiya nakɔli ka taa kɛ wontunaa mpa i lapa si i laki Isɔ kɛ kɔɔɔɔ ke mɔ isayatu tɔ tɔ. Ilɛna i su Isɔ atakaa kɔkɔŋ taa, na i yɛlɛ naaŋ na i tɛɛ.

⁹ Ilɛna i nyɔnɔɔna-i, ye i kɔpaya tonj mpaav na Pɛti-Sɛmɛsi tɔ, ilɛ Taca lapɔna nɛyɛ-tɔɔ isayatu nti. Ye pɔ taya mpu, ilɛ tɔ nyɔmɔyale si pɔ mɔyana-tɔɔ yem kɛɛ, pɔ taya Isɔ lapɔna.

¹⁰ Mpuɔulɛ pa caa naaŋ totonaa na pɔ tu kɛkɛ. Ilɛna pɔ tɔki i nawee ke tɔyaya.

¹¹ Ilɛna pɔ tɔ Isɔ atakaa ke kɛkɛ taa, na pɔ tɔ atakiya taa kɛ wɔla mpiyaa, na pɔ paya, na pɔ su atakaa kɔkɔŋ taa.

¹² Tɔnɔyale naaŋ kɔpaya Pɛti-Sɛmɛsi mpaav ke kɔkɔpaa, na i tɔŋ na i wiiki i ta halɔna nɔɔŋ yaa mɔtɔŋ. Ilɛna Filiisi awulaa tɔŋ i waali halɔna Pɛti-Sɛmɛsi tonj.

¹³ Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma ka wɛ tɛtɛkɔlɛ taa na pɔ kɔŋ. Pa loosa Isɔ atakaa, ilɛna pa laŋa hɔlɔmɔ.

¹⁴⁻¹⁵ Kɛkɛ tala Yosuwɛɛ halɔm ke Pɛti-Sɛmɛsi, ilɛna i sɔŋ kɔkɔpamɔɔu nakɔli ku kinj ke tɔna. Ilɛna Lɛfi nyɔma tisi Taca atakaa na atakiya ŋka ka taa ka wɛ wɔla wontu tɔ, na pɔ su pɔ tɔnaya kɔkɔpamɔɔu ŋku ku tɔ. Mɔpɔɔyɔ pa faya kɛkɛ kɔtɔŋ na pɔ lɔ Taca ke kɔtaya ŋka kɔkɔ nyaya ka tɔna tɔ na naaŋ inɔ. Ilɛna Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma la Taca ke kɔtaya ŋka kɔkɔ nyaya ka tɔna tɔ na kɔtasi lensi.

¹⁶ Filiisi awulaa kakpasɔ nɔ mpu, ilɛna pɔ mɔli lkolɔŋ ke kuyaku ŋku ku mɔyama.

¹⁷⁻¹⁸ Wɔla paya kakpasɔ ke pa ha Taca ke kɔɔɔɔ ke pa isayatu tɔ, na pɔ kɛsɛna pa acaɛɛ nyɔɔ. Paa kolɔŋa acaɛɛ, paa nna a fiɛna kolɔosi tɔ. Asɔtɔti ke kɔlɔmtɔlɛ, na Kasa ke kɔlɔmtɔlɛ, na Asɔkalɔŋ ke kɔlɔmtɔlɛ, na Katɔ ke kɔlɔmtɔlɛ, na lkolɔŋ ke kɔlɔmtɔlɛ. Kɔkɔpamɔɔu ŋku ku tɔ pa su Taca atakaa ke mpu tɔɔlɛ pɔ tɔna mpi pɔ lapa tɔ pɔ aseeta tɔ. Ku wɛ Yosuwɛɛ halɔm taa kɛ halɔna saŋa ke Pɛti-Sɛmɛsi.

¹⁹ Μρύγύ Tacaa kuwa Peti-Semesi nyóma ke yelaa nutoso na naanowa. Mpi pə tə tə, pa nyəna Iso atakaa taa. Uena pə wakəli icate nyóma lanja ke səsəm, na pá caya ləyaya.

²⁰ Tənaγale Peti-Semesi nyóma təma si: Awe pəsəγəna na í səη Tacaa Iso nanηηtu iní isentaa? Leyə tu pona atakaa iní na í hatələna-tu?

²¹ Μρύγύ pa tilaa na pá heeli Kiliyatí-Yeyalim nyóma si: Filiisi nyóma kəna Tacaa atakaa. I kəə na í kraγa-i na í pona mə tε.

7

¹ Μρύγύ Kiliyatí-Yeyalim nyóma polaa na pá kraγa Tacaa atakaa na pá pona-i na pá su Apinatari təyaya taa ké pulaya təə. Na í kəti i pəyalu Ulasaa si í paasəna-i.

Samiyeeli paasənav ke Iseyeli nyóma

² Hatoo kuγan̄ku pa suw Tacaa atakaa ke Kiliyatí-Yeyalim tə, pə leelaa ké. Pusi hiu təcu sikina. Μρύγύ Iseyeli nyóma təna wiina Tacaa ke pusi nsi si taa si í waasi-wε.

³ Mpuγule Samiyeeli təma Iseyeli nyóma təna si: Ye lotu kulumtu ke í mələna Tacaa kin, uε i yele tuγu Asətati laav na í lə tuη wei iní í ceela mpu tə. Uena í pona mə ləmayasεε ke Tacaa təə na lotu kulumtu, na í la i tike ke təmlε. Uε i ká hetí-meyε Filiisi nyóma nin̄ taa.

⁴ Ntəna Iseyeli nyóma lə tuη kuceelin̄ Paalənaa na Asətati wei pa laakaya tə na pá sεε Tacaa tike.

⁵ Μρύγύ Samiyeeli yaa Iseyeli nyóma si: I koti Misipa na má sələməna-meyε Iso.

⁶ Ntəna pá koti Misipa təna ke kuγaku ηku. Uena pá həkə nəəsi na pá tə si: Tə wakələna Tacaa. Μρύγύ pa lu lum na pá pəli-wəγi Tacaa isentaa si pə huli si Iso ka husi pa isayatu. Uena Samiyeeli tayani pa təmnaa.

⁷ Μρύγύ Filiisi nyóma nuwa si Iseyeli nyóma kota Misipa, uena pa awulaa kakpasí kpeyeli pa yoolaa na pá polo-weyε yoonav. Iseyeli nyóma nu mpu, uena səγəntu kra-wε na pá tə Samiyeeli si:

⁸ Taa hεεsi Tacaa sələmuγu ke ta təə, haləna í ya-tuγu Filiisi nyóma nin̄ taa.

⁹ Uena Samiyeeli kra heu ifate na í la Tacaa ke kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə, na í sələmi-i si í waasi Iseyeli nyóma na í lε i mu.

¹⁰ Saa wei Samiyeeli lakaya Tacaa ke kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə uena Filiisi nyóma polo na pá niki-weyε yoonav. Tənaγa Tacaa yelaa na tεv nasi-wε na pá se yem yem. Μρύγύ Iseyeli nyóma kəla-wε.

¹¹ Μρύγύ pa lu Misipa na pá təγəni Filiisi nyóma na pá ku-wε. Haləna Peti-Kaa pə tεε.

¹² Uena Samiyeeli su pəle ke Misipa na Sηη pa heku taa, na í tə si: Tacaa təηna-tuγu waasuγu ke haləna saηa. Uena í yaa-te si Ipene-Isee. Pəle kuwaasəle ke pa yaa mpu.

¹³ Tənaγa Iso tisina Filiisi nyóma təfε. Tacaa kayataya-weyε, pa ta tasa Iseyeli nyóma təə ké kraγ haləna Samiyeeli səm.

¹⁴ Μρύγύ Iseyeli nyóma lεeka pa acalεε nna Filiisi nyóma ka təyaa tə. Pə kraγav Ikoləη na pá suna Katí tə, na pə tetvnaa təna. Uena hεεsuγu suv Iseyeli nyóma na Amolii nyóma pa heku.

¹⁵ Samiyeeli paasəna Iseyeli nyóma ke mρύγύ haləna i səm.

¹⁶ I cəəkaya paa pənaγa ηkaya Petεeli na Kilikaa na Misipa ké na í huuki pa təmnaa.

¹⁷ Uena í mələγi i tε Lama timpi i ηma Tacaa ke kətaya təlata tə, na í paasəγəna Iseyeli nyóma lεlaa.

8

Iseyeli nyóma caaki wulav

¹ Waatu wei Samiyɛli kpatɔlaa, ɔlena í kpa ɪ pɔyalaa ke Iseyeli paasɛnlaa.

² Samiyɛli pɔyalɔ kancaalaya nyɔh hɔte nté Sowɛli, na naale nyɔh si Apiya. Pɛsɛpa ke paa wɛɛ na pá laki pa tɛmlɛ.

³ Pɔyɔlaya isɔle taa ké Samiyɛli pɔyalaa mpe pa nyɔnaya. Pa ta tɔh ɪ ikpate. Na pá mɔgi kuvɔɔh na pá keeki tampana.

⁴ Ḿpɔyú Iseyeli nyɔyɔ nyóma kotaa na pá polo Samiyɛli kin ke Lama.

⁵ Na pá tɔm-ɪ si: Nyɔni, n kpatɔlaa. Pɔyele nyá pɔyalaa ɪ tɔhɔgi nyá ikpate. Pɔ tɔɔ tɔ, pɛnɛntaa kpa-tɔyɔ wulav, na í huɔki tá tɔm isu piitimnaa paɔale wɛna tɔ.

⁶ Isu pa yɔyɔtɔyɔ si: Kpa-tɔyɔ wulav na í huɔki ta tɔm tɔ, Samiyɛli lanle ta heɛna-ti. ɔlena í sɔlɛmɪ Tacaa.

⁷ Ḿpɔyɔle Tacaa cɔ-ɪ si: Nuna yɔlaa ke tɔ tɔna nti pa yɔyɔtɔyɔ tɔ. Mpi tɔ, pɔ taya nyaya pa lɔaki. Ama maya pa lɔaki si má taa tɔyɔ pa tɔɔ ké kawulaya.

⁸ Isu pa lakɔyɔ-m hatoo kuvɔyɔku ma lɔsa-wɛyɛ Icipiti na pá suna saha tɔ. Ḿpɔyú pa laki nyá tɔtɔ. Pa lɔ-m ké, na pá laaki tɔh.

⁹ Mɔ pa kuvɔlɛmɔtɔ. Ama kpaali-wɛyɛ teu na ń la na pá cɛkɛna mpi pɔ wɛɛ si paa la pa wulav na mpi ílé ɪ ka la-wɛ tɔ.

Mpi mpi yɔlaa ka la wulav tɔ

¹⁰ Ḿpɔyɔle Samiyɛli lapa isu Tacaa keesɔyɔ-ɪ tɔ.

¹¹ Ḿpɔyú Samiyɛli heela samaa si: Wulav ɪni ɪ ka la-mɛyɛ mpi mpi tɔyɔlɔ. ɪ ká kraɔa mə pɔyalaa na í la-wɛyɛ ɪ yoolaa, na pá paasɔyɔna ɪ yooɔ keekɛnaa. ɔlena lelɔa ke kraɔanɔh caɔalaa, na lelɔa kraɔɔyɔ asewa ke ɪ nɔyɔ tɔɔ ké waatu wei ɪ luki tɔ.

¹² ɪ ká kpa lelɔa ke yoolaa iyaya (1000) nyɔyɔ nyóma, na lelɔa ke nule na naanɔwa nyɔyɔ nyóma. Lelɔa ka halɔgi ɪ tawa na pá kɔh, na lelɔa náá luki yooɔ wontu na pá keekɛnaa.

¹³ ɪ ká la mə pɛlaa ke mɔtɔ saalaa, na potopotonaa tɔlaa, na tulaalɔnaa lataa.

¹⁴ ɪ ka kraɔa mə tawa kuvɔna na í cɛla ɪ tɛmlɛ nyóma.

¹⁵ Na í kraɔa mə kuvɔhalɛm na mə lesɛh tɔh kuvɔlɔm hɔyɔlɔh naanɔwa taa kuvɔmɔyɔ, na í cɛla ɪ waali nyóma na ɪ tɛmlɛ nyóma.

¹⁶ ɪ ká kraɔa mə tɛmlɛ nyóma apalɔ nyóma, na alɔ nyóma, na mə tɔla wɛna í lakɛna tɔma tɔ na í lakɛna.

¹⁷ ɪni ɪ ka kraɔana mə huɔntɔ wontu hɔyɔlɔh naanɔwa taa kuvɔmɔyɔ, na mi pɛsi ɪ yoma.

¹⁸ Waatu ɪnɔyɔ í ká wiikina Tacaa ke mə wulav ɪni ɪ tɔm. Ama ílé ɪ kaa ni.

¹⁹ Ḿpɔyú samaa kisa Samiyɛli tɔm nti na pá tɔ si: Aai, pɔ wɛɛ si tɔ wɛɛna wulav ké.

²⁰ Na tɔ wɛɛ isu piitimnaa lelɔa. ɪ ka huɔki tá tɔm na í tɛeki-tɔyɔ nɔyɔ na í la tá yoolaa wulav.

²¹ ɔlena Samiyɛli telɔsi tɔm ntɔyɔ Tacaa.

²² Ntɛna Tacaa si: Nuna-wɛ na ń kpa-wɛyɛ wulav. Pɔle pɔ waali ké Samiyɛli tɔma Iseyeli nyóma si paa wei í kpe.

9

Sayuli na kraɔasi kuvɔpasɪ pa tɔm

¹ Pɛncamɛ tɔ nɔyɔlɔ ɪ ka wɛnna, na pá yaa-ɪ si, Kisi, na ɪ caa si Apiyeli. ɔlé ɪ cɔsɔnaa nté Selo na Pekolati na Afiya. Apalɔ ɪni ɪ ka wɛna alaafɔya ké na kpelikpeka.

² ɪ ka wɛna pɔyalɔ na pá yaa-ɪ si Sayuli. ɪ sɔha ifepu ké, na ɪ tɛɛ Iseyeli ifepiya tɔnaya teu. Pɔcɔ ɪ tɛɛ-wɛyɛ nyɔyɔ.

³ Μπόγύ kuyaku nakuli Kisi kraḡasɪ alɔnyənsɪ toolaa. Ilena í tɔ ɪ pəyalɔ Sayuli si: Kraḡa təmlɛ tɔ nɔḡɔlɔ na nyá na-ɪ í pɛɛki kraḡasɪ nsɪ.

⁴ Μπόγύ pa fayana Ifəlayim puḡu taa, na pá tɛsɪ Salisa tɛtɔ, pa ta na-sɪ. Ilena pá polo Saalim tɛtɔ taa, sɪ fɛɪ təna. Na pá cɔɔ Pɛncamɛɛ tɛtɔ, kɛtɛ.

⁵ Pa kəma na pá tala Sufi tɛtɔ taa, ilena Sayuli tɔ ɪ təmlɛ tɔ si: Kɔɔ tɔ mɛli, pə taa kɔɔ na ma caa sɔɔ kraḡasɪ tɔm na í nɔḡəsəḡɪ ta nyəntɔ.

⁶ Kɛlena təmlɛ tɔ tɔ Sayuli si: Isɔ yulɔ nɔḡɔlɔ ɪ wɛ ɪcatɛ tənɛ tɔ taa cənɛ. ɪ nyuḡu kulaa kɛ, na tɔ təna nti ɪ yɔḡɔtəḡɪ tɔ tɔ laki m̀póḡú. Tɔ polo na tɔ na-ɪ. Ntanyɪ ɪ ká huli-tuḡu mpaav ŋku tu təḡ tɔ.

⁷ Ntɛna Sayuli pɔɔsɪ-ɪ si: Na ye tɔ puki, pɛpɛḡɛ tu kɛɲna na tɔ ha Isɔ yulɔ ɪni? Mpi tɔ, kɔtɔḡɔv tɛma ta hulɔḡ taa. Pəyɛlɛ tɔ fɛɪna kɔhɔv nakulɪ sɪ tu cɛlɛ-ɪ. Yaawe?

⁸ Μπόγύ təmlɛ tɔ cɔwa si: Ma tɔka ma tɔɔ cənɛḡɛ liḡɪtɛɛ nyəḡəliya. Maa ha-kɛḡɛ Isɔ yulɔ na í huli-tuḡu tɔ mpaav.

⁹⁻¹¹ Μπόγύ Sayuli nɔḡɔ təkpaɔv si: Kɔpam kɛ, tɔ polo.

Ilena pá tɛɛ ɪcatɛ nte tɔ taa Isɔ yulɔ ka wɛɛ tɔ. Pa kraakaya ɪcatɛ tɔɔ, ɪlɛ pa sula pɛɛlaa ntɛ na pá tiiki pəḡɔ. Ntɛna pá pɔɔsɪ pɛlɛ si: Nalɔ wɛ ɪcatɛ taa?

(Pu wɛ ləḡtaa tɔ, pa yaakaya Isɔ kuyəḡɔtɔtɔ tɛləsɔlɔ kɛ sɪ nalɔ. Na paa waatɔ wei kɛ nɔḡɔlɔ caa Isɔ kɛ pɔɔsɔḡu kɛ natəlɪ, pa təḡ kɛ sɪ, tɔ polo nalɔ tɛ).

¹² Ilena pɛɛlaa mɛɛ si: ɛɛ, ɪ wɛ ɪcatɛ taa. Mpi tɔ, saḡa kɛ ɪ kəma sɪ yɛlaa laki kɔtaya kɛ tontɔḡlɛ tɔɔ. ɪ polo ləḡ.

¹³ ɪ ká maḡana-ɪ na pɛcɔ́ í kra təḡɔv. Pə taya puɔv, pa taḡa-ɪ kɛ sɪ í təḡsɪ kɔtaya kɛ nɔḡɔ kupaḡka. Ilena pɛcɔ́ mpa pa yaawa tɔ pá təḡɔ. ɪ polo təkpu, í ká maḡana-ɪ na pɛcɔ́ í tɛɛ.

Sayuli na Samiyeli pa suluḡu

¹⁴ Ilena Sayuli pá tɛɛ. Pa sɔv ɪcatɛ taa, ɪlɛ Samiyeli luwayalɛ sɪ ɪ kraaki təkɔtəlɛ kɛ tontɔḡlɛ tɔɔ, na pá sulina-ɪ.

¹⁵ Kuyaku ŋku ku yakaya na pə fɛḡ na Sayuli takɪ tɔ, Tacaa ka cəpa Samiyeli kɛ səkpaɔvɔv si:

¹⁶ Cele waatɔ ɪnɛḡɛ maa yeɛ na Pɛncamɛɛ tɔ nɔḡɔlɔ í kɔɔ, na ń kra-ɪ ma yɛlaa Isɛḡɛli nyəma wulav na ń pəlɪ-ɪ nim, na í waasi-wɛḡɛ Filiisi nyəma niḡ taa. Mpi tɔ, ma nu pa kapusi, ɪlena má nyəḡna pa tɔɔ.

¹⁷ Pə kəma na Samiyeli loosi Sayuli kɛ kraakpa, ɪlena Tacaa heeli-ɪ si: Wei ɪni ɪ tɔm maa heela-ḡ sɪ ɪ ká təḡɔ ma yɛlaa tɔɔ kɛ kawulaya təḡɔlɛ.

¹⁸ Μπόγύ Sayuli kɛtəna Samiyeli kɛ nənɔḡɔ na í tɔm-ɪ si: Hai, la suulu na ń huli-m nalɔ təyaya.

¹⁹ Mpuḡulɛ Samiyeli si: Maḡalɛ nalɔ. Tɛɛ-m nɔḡɔ na tɔ kra təkɔtəlɛ kɛ tontɔḡlɛ tɔɔ, na má na-mɛ tɔ təḡɔ. Ku fema, ɪlɛ ma cɔ-ḡ nyá kupaɔsɔtɔvnaa, ɪlena í kɛ.

²⁰ Saḡa kuyɛɛḡ tooso kəlɔ nyá kraḡasɪ lepɔ tɔ. Taa nɔḡɔsɪ sɪ tɔm, pa hii-sɪ. Ama sɔsɔəntɔ ntɛ sɪ nyá na nyá caa təyaya kɛ Isɛḡɛli nyəma təna tɛɛlɔḡɪ.

²¹ Ntɛna Sayuli cɔ si: Ma kɛkəlɛ kɛna səkpetɛ kɛ Isɛḡɛli taa. Pɛcɔ́ ma lɔlɔḡu nyəma ta niina ɪsəlɛ kɛ Pɛncamɛɛ kɛkəlɛ taa. ɪlɛ pɛpɛ tɔɔ kɛ n heeliḡi-m mpu?

²² Mpuḡulɛ Samiyeli kraḡa Sayuli na ɪ təmlɛ tɔ na í sɔvna-wɛḡɛ kutuluḡu taa, na í su-wɛḡɛ tɛcayalɛ kupaḡntɛ kɛ təḡɔlaa hɛku taa. Pɛlɛ paa wɛ ɪsu yɛlaa hiu na naaḡwa kɛ mpu.

²³ Ilena Samiyeli tɔ mɔtɔ saalɔ si: Kəna cəka ŋka maa heela-ḡ sɪ ń suna ka mpa tɔ.

²⁴ Mpuḡulɛ mɔtɔ saalɔ ləsa yulɛ tɛcu na í tɔ Sayuli. Ntɛna Samiyeli tɔ si: Təḡɔ-tɪ, nyaya pa suwa saa wei ma yaa samaa tɔ.

Ilena pá kɛntɪ na pá təḡɔ kuyaku ŋku.

²⁵ Pa lu təkətəle ke tontonje təə na pá tii ıcate taa, ılena pá lá faaci ke kutuluɣu pata təə.

Samiyeli kpa Sayuli ke İseyeli wulav

²⁶ Kɔ fema, ılena Samiyeli kuli tanan tēe ké saa wei haya yuyi ka tu tə, na í yaa Sayuli sı: Kuli na má læsi-ŋ mpaav.

İlena pá tó mpaav ke pa naale.

²⁷ Pa lukaya ıcate, ılena í təmı-ı sı: Heeli nyá təmle tu sı í tēe-tuyv nəɣə.

Təmle tu tēewa, ılena Samiyeli tə Sayuli sı: Pənenta səŋ na má heeli-ŋ Tacaa təm ıle.

10

¹ Mpuɣule Samiyeli læsa nim na kralipiya, na í pəli Sayuli nyuyv taa, na í wayalı-ı na í tə sı: Tacaa læsəna-ŋ sı n̄ la İseyeli nyəma wulav.

² N yekuɣu-m saŋa ısəntə tə, n ká mayana apalaa naale ke Laseli pəlaav kiŋ ke Pəncamēe nyəma toŋa təə ke Seləsa. Paa heeli-ŋ sı pa nawa kraŋası nsi n pəkaya tə. Hali nyá caa yela kraŋası təm na ı nəɣəsi mə təm na í təŋ sı: İsənya maa la ma pəyalv təm?

³ İlukı təna na í tala Tapəə tuyv səsəəv tēe, ılena í sulina apalaa tooso na pá puki kətaya lapv ke Petēeli. Ləlv təkə pinası tooso, na ləlv ke potopoto kakalası tooso, na ləlv n̄áá təkə sulvm huluyv.

⁴ Paa pəəsi nyá alaafəya təə, na pá ha-ŋ potopotonaa naale, na n̄ mv pa niŋ taa.

⁵ N lukı təna na n tala İso pulaya, ke timpi Filiisi nyəma yoolaa təkikile wēe tə, ısu n svuki ıcate tə, n ká sulina İso kuyəɣətvtv teləsəlaa kpekəle na pá luna təkətəle ke tontonje təə, na pá makı cəməŋ na akilima na pá huləɣı həsi na pá paaki na pá saŋ İso.

⁶ Tacaa Feesuyv ka tii nyá təə, na nyá na-we í krentı na í paa na í sa İso, na pá layası-ŋ na n̄ wēe ısu yvlv kofalv.

⁷ Ye yaasinaa pane pa tēe nyá təə, ıle n̄ la nti tə wēe lapv tə. Mpi tə, Tacaa wēe nyá waalı ké.

⁸ Pəle pə waalı, ılena n̄ tēe-m nəɣə na n̄ polo Kilikaa na má səŋ nyá waalı na má lá kətası nsi kəkə nyaya sı təna tə na ciikuɣu nyəŋka. İlena n̄ taŋ kuyēeŋ naatosompəɣəlaya na má kəə na má hulı-ŋ nti n ká la tə.

⁹ Too ısu Sayuli hav sıyile sı ı tēeki tə, İso Feesuyv layası-ı keke, na í ná pə tənaya kuyaku ŋkɔ, ısu Samiyeli ka keesuyv-ı tə.

¹⁰ Pa tala Kipeya, ıle İso kuyəɣətvtv teləsəlaa caŋa lu ı səŋuyv nté, na İso Feesuyv tii í təə na í svv paale ke pa hekv təna na í saŋ İso.

¹¹ Yəlaa mpa paa nyəma-ı hatoo ləŋ tə, pa ná í na İso kuyəɣətvtv teləsəlaa pa laki mpv, ılena pá pəəsəɣı təmaya yəlaa taa sı: Pepe mayana Kisi pəyalv Sayuli ye? İlé í paaki na í saŋ İso tətəɣə?

¹² Mpuɣule Kipeya tv nəɣəlv nəɣə təkpaav sı: Na aweyele pa caa? İlena pá pəsi yəlaa ke ituule sı: Sayuli na İso kuyəɣətvtv teləsəlaa pa paakəna na pá saŋ İso?

¹³ Sayuli tema paale na İso sam ke mpv, ılena í kpa təkətəle ke tontonje təə.

¹⁴ M̄púɣú ı caa səkpelu nəɣəlv ı pəəsa ı na təmle tv sı: Leye í ka polaa ye?

¹⁵ Kələna í cə sı: Tə pola kraŋası pəkuyv tə ta keesi-sı, ılena tə polo Samiyeli kiŋ. Ntəna ılé sı: Keesi-m nti Samiyeli heela-ŋ tə.

¹⁶ Mpuɣule sı: İ heela-tuyv təfoo sı pa nawa kraŋası.

Ama ı ta heeli ı caa səkpelu ke nti Samiyeli ka heela-ı sı ı ká təɣə kawulaya tə.

Tete kpa Sayuli sı í təɣə kawulaya

¹⁷ M̄púɣú Samiyeli kota İseyeli nyəma ke İso təyaya taa ké Misipa.

¹⁸ Na í heeli-wēe sı İseyeli İso Tacaa yəɣətta sı: Má læsəna İseyeli nyəma meye İcipiti, na má ya-mēye pa na piitimnaa mpa pa ŋmakəla-mē tə, pa niŋ taa.

19 Na saŋa mə ləki mə Isə ma wei, ma yapa-meɣe mə cəseena na mə wahalanaa taa tə. Haləna í tənɪ-m sɪ má kra-meɣe wulav. Təv, pənentɛ í lu Tacaa isentaa isu mə kpeka na mə lɔlɔŋ wɛɛ tə.

20 Mpuɣule Samiyeele yaa lseyeli kpeka tənaya kɔlɔm kɔlɔm. Uena pə kra Pɛncamɛɛ nyəntɛ.

21 Ntɛna í yaa Pɛncamɛɛ kpekəle kɛ lɔlɔɣu lɔlɔɣu, na pə kra Matili nyəŋku. Pə waali kɛ í yaa yɔlv yɔlv, na pə kra Kisi pəyalv Sayuli, na pá pɛkɪ-ɪ pa ta na-ɪ.

22 Mpuɣú pa tasa Tacaa kɛ pəɔsɔɣu sɪ: Na pɔntv ɪnɪ í kɔma cənɛ? Uena Tacaa sɪ: ɪnɪ í ŋmeləna ntɛɣe wontu huɣule waali.

23 Mpuɣú yəlaa kraɣa sewa na pá polo pá kpeɛ Sayuli tənə. Pa tana-ɪ samaa taa tə, í tɛɛ pa tənaya nyɔɣu kɛ.

24 Mpuɣule Samiyeele heela yəlaa tənə sɪ: ɪ naaki wei ɪnɪ Tacaa ləsaa təɣəɔ. ɪ na nəɣəlv pa ta nəɣəsɪ ta taa cənɛ.

Uena yəlaa tənə wiliti sɪ: Mə na tetv.

25 Mpuɣú Samiyeele keesa samaa kɛ pa na wulav pa təma, haləna í ŋmaa-təɣɪ takəlaya taa, na í sɪ-təɣɪ Isə atakaa kiŋ. Pə waali, uena í yasɪ yəlaa na paa awe kpe í tɛ.

26 Mpuɣú Isə tv yoolaa kpelikpeka nyəma napəli pa taa, na pá wɛɛ Sayuli waali na í kpe í tɛ Kipeya tətə.

27 Paa na mpv tetelataa ka wɛɛ na pá tən sɪ: Isənaya ɪnɛ ílé í ká la na í waasi-tv? Na pá footiɣi-ɪ. Pəcə pa ta ha-ɪ kvcəɔv nakvli. Ama Sayuli ná tá kraɣa-tɪ na í yaa sɪ pɔlv.

11

Sayuli yoona Amoni nyəma na í kəli-wɛ

1 Mpuɣú waatv nəɣəlv Amoni wulav Nahasɪ na í yoolaa, pa polaa na pá siki Yarɛɛsɪ kɛ Kalaaɪ. Mpuɣule Yarɛɛsɪ nyəma tənə təma-ɪ sɪ: Tá na-ŋ tɛ pɛɛli nəɣə na tɛ laki-ŋ tɛmlɛ.

2 Tənayaɛ Nahasɪ təma sɪ: Ye í tisaa na má wəɣəsɪ mə tənə mə ntəɣəŋ ɪsɛ na pə tv lseyeli tənaya fɛɛɛ, ɪɛ má na-mɛ tɛ pɛɛli nəɣə.

3 Keleɛna Yarɛɛsɪ nyɔɣu nyəma tə sɪ: Ha-tuɣu kvyɛɛŋ naatosompəɣəlaya na tɛ tili lseyeli tetv tənə taa. Ye nəɣəlv fɛɪ sɪ í waasi-tv, ɪɛ tə ha-ŋ tá tɪ.

4 Mpuɣú tillaa pola Sayuli tɛɣɛ Kipeya na pá heeli-təɣɪ yəlaa. Uena pá tɔli nəəsɪ na pá wii təkpuu.

5 ɪɛ Sayuli luna taale ntɛ na í wɛ í naaŋ waali, na í pəəsɪ sɪ: Pepe lapa na yəlaa wiiki mpv? Uena pá keɛsɪ-ɪ nti Yarɛɛsɪ tillaa yəɣətə tə.

6 ɪ nuwa mpv, uena Isə Feesuɣu tii í təɔ na í pááná huɔ səsəm.

7 Tənaya í kra naaŋ naale na í sɛɪ-ɪ tilima, na í tilina lseyeli tetv tənə taa sɪ: Ye pə cəpa wei na í tá tən Sayuli na Samiyeele pa waali kɛ yoou taa, mpuɣú paa lana pɔntv naaŋ.

Uena Tacaa səɣəntv kra yəlaa, na pa tənə pá tɛɛ yoou kɛ nəɣə kɔlɔmaya, isu yɔlv kɔlɔm.

8 Mpuɣú Sayuli kala í yoolaa kɛ Peseke, na lseyeli nyəma lu iyisi ŋmɔnɔɣu na nunɔwa (30000) na Yuta nyəma kɛ iyisi hiu na naaɔwa (30000).

9 Mpuɣú í tilaa sɪ pá heeli Yarɛɛsɪ nyəma sɪ, cele ilim sikuɣu kɛ paa na nyɔɣu. Tillaa heela təm ntəɣɪ Yarɛɛsɪ nyəma, uena pɛɛ pa laŋa heɛ.

10 Na pá heeli Amoni nyəma sɪ: Cele tv pɛɪ-mɛɣe tá tɪ na í lana-tuɣu ɪsəna pə ha-mɛ tə.

¹¹ Μπόγύ Sayuli faya ι yoolaa ke tōm toosoγo tefemle, na pá watu Amoni nyóma tēsikile ke waatu wei haγa yoyi ka tu tō, na pá ku-weγe rúpóγú halēna ilim sikuγu. Pə sōo mpa mpa ilēna pēle pá ya yem yem.

¹² Pa tōγo akautu ke mpv, ilēna yōlaa pōosi Samiyēli si: Awe tōηaγa si Sayuli kaa tōγo tá tōo ké kawulaya ye? I ləsi yōlaa mpe na té ku-we.

¹³ Ntēna Sayuli si pá taa ku nōγoluyv saηa. Mpi tō, kuyaku kuvēγe Tacaa waasa Iseyeli nyóma.

¹⁴ Μπόγύ Samiyēli yaa-we si: I kōo na té polo Kilikaa na té su kawulaya.

¹⁵ Ilēna pa tēna pá polo tēna, na pá kpa Sayuli ke wulav ke Iso atakaa kiη, na pá la kōtaγa ηka kōkō nyaga ka tēna tō na ciikuγu kōtaγa. Ilēna Sayuli na Iseyeli nyóma tēna pa la acima sōsōna.

12

Samiyēli lapa Iseyeli nyóma ke faaci

¹ Μpυγole Samiyēli tōma Iseyeli nyóma si: Ma nuwa mē kusōlēmōtu na má kpa-mēγe wulav.

² Pənentē u naaki mē wulav wei ι ka tēeki-mēγe nōγo tōγole. Ma ilē ma kpatēlaa, ma hulusa nyōosi, ma pəyalaa lapa sōsaa. Hatoo ma iwaasōtu ke ma lapa mē nyuyv tu halēna saηa.

³ Má sēηna nteγe cōne, ye ma wakēlōna nōγolv, yaa ma lēeka pōntv nau, yaa ι kraηaγa. I yōγōti-tōγi Tacaa na wulav wei ι lēsaa tō pa isēntaa cōne. Mē taa aweγe ma muγulaa, yaa mē taa aweγe ma ηmakēlaa? Awe celēna-m kōhav na má taki ι waali? Pōntv í yōγōti na má fel-ι.

⁴ Ilēna yōlaa cō Samiyēli si: Aai, n ta muγuli-tv, n ta ηmakēli-tv. Pēcō n ta mu nōγolv kōhav na n taki ι waali.

⁵ Ilēna Samiyēli tasa si: Tacaa na wei ι lēsaa si ι kpa-mēγe wulav tōγole tá aseeta nyóma ke saηa, si ma ta tōγo mē taa nōγolv pōlv cēcōka. Ilēna pá cō-ι si: Ee, mpeγele ta aseeta nyóma.

⁶ Ilēna Samiyēli si: Tacaa wei ι yelaa na Moisi na Alōη pá ləsi mē caanaa ke Icipiti taa tōγole aseeta tv.

⁷ Tōv, pənentē í kōo na má kēesi-mēγe kuvantōnaa mpa ι lapa mē caanaa tō, na má taγanι mē tōm.

⁸ Yakōpv na ι nyóma pa pola Icipiti tō, pə waali ké tēna nyóma ηmakēla-we. Ilēna mē caanaa mpe pá wiina Tacaa si ι waasi-we. Ntēna ilē ι ləsi Moisi na Alōη na í tili-we na pá ya-weγe Icipiti taa, na pá kōna-weγe tetv tēne tō taa cōne.

⁹ Pəle pə waali ké mē caanaa mpe pa sōo Tacaa tōo, na ilē ι tv-weγe Filiisi nyóma na Hasōo yoolaa wulav Sisela, na Mowapu wulav pa niη taa na pá yōona-we.

¹⁰ Μπόγύ pa wiina Tacaa tōtō si: Tē wakēlōna-η. Mpi tō, té lō-η na té laaki Paalōnaa na Asētātēnaa. Ya-tuyv ta kolontūnaa niη taa, na té la-η tēmlē.

¹¹ Ilēna Tacaa ləsi Ketiyōη na Petāη na Yefete, na maγa waali waali, na té ya-mēγe mē kolontūnaa niη taa na í caya tēpamm na hēsōγv.

¹² Waatu wei Amoni wulav Nahasi yookayana-mē tōγo í tōma-m si má kpa-mēγe wulav. Pəyele Tacaa mē Iso kēle mē wulav ke waatu inι.

¹³ Ii naaki mē wulav wei í pēekaa na í ləsi tōγole Tacaa kpa-me.

¹⁴ Ye í nyāηna Tacaa na í laki-ι tēmlē na í nukēna-ι, na í ta kpeesa na nti ι tv-me tō, na mē na mē wulav í tēηōγi-ι mē laηa ká hēe.

¹⁵ Ama ye u nukēna-ι na í kpeesa ι tōm ι ká tv-mēγe niη isu ι ká tōγv mē caanaa tō.

¹⁶ Tōv, pənentē í sēη mpv, na í ná piti tēmlē nte Tacaa ká la mē hēko taa tō.

17 Pə taya ləŋle taa ké tə we isəntə? Mpu tə, maa sələmi Tacaa na í yele na teu holi na ku nu. Waatu inəyi í ká nyi si timpí i sələma wulav tə, mə təm səpəna Tacaa ké.

18 Tənaɣale Samiyeli sələma Tacaa na teu holi na ku nu kuyaku ŋku ku mayamaya. Uena Tacaa na Samiyeli pa təm la samaa ke səɣəntu.

19 Mpuɣule samaa təma-i si: Sələmi nyá Iso Tacaa ke ta tə na pé taa kəə na tó si. Mpi tə, tə nawa si tə səsə tasəkəle ke ta isayatu tə ké timpí tə sələma wulav tə.

20 Ntəna Samiyeli si: Í taa nyá, paa na í lapa isayatu nti tə, pə taa ci-me si í kisiyi Tacaa ké. Í lapi-i təmle na mə lotu təna.

21 Í taa təŋ tuŋ. Mpi tə, ílé i kaa pəsi na í waasi-me yaa í tu səna-me. Pə taya pulv, i feina i ti.

22 Tacaa ná kaa lə-me. Mpi tə, i hətə ke səsəle ké, i tu i taa ké si i pəsəyi-meɣe i yəlaa.

23 Ye ma yela mə tə ke sələmvu mpusi í təŋi-m. Maa sɣesi-meɣe mpi pə we teu na pé siyisaa tə na í la.

24 Í nyaŋna Tacaa, na í lapi-i təmle ke teu na lotu kəlvmtu. Mə mayamaya í nawa toma wena i hələyi mə həkə tə.

25 Ama ye í təkə mə isayatu, mə na mə wulav í ká si.

13

Sayuli yoona Filiisi nyəma na i liyituyu

1 Waatu wei Sayuli təɣə kawulaya tə i pusi ka we... Pəyele i ka tema kawulaya təɣə ke pusi naaleɣe Iseyeli taa.^a təm. Ama Piipilinaa ləlaa ná towa si Sayuli pusi ka we nule.

2 Mpuɣú Sayuli ləsa yoolaa iyisi toosoɣo (3000) Iseyeli taa. Uena í su i kin ke pa taa yəlaa iyisi naaleɣe (2000) Mikimasi na Peteli puɣu taa. Uena í cəla yəlaa iyaya (1000) ke i pəyalv Sonatan ke Kipeya ke Pəncaməe taa. Pə kaasa mpa uena í yasi pəle na paa wei í məli i tɛ.

3 Mpuɣú Sonatan yəka Filiisi yoolaa təsikile ke Kipeya, uena pəle pá nu. Ntəna Sayuli tili na pá huli tutuun ke Iseyeli təna taa si Hepəla nyəma í lu yoou.

4 Iseyeli nyəma təna nuwa si Sayuli yəka Filiisi yoolaa təsikile. Uena Filiisi nyəma taa kraakəna-we. Uena yəlaa lu yoou na pá koti Sayuli kin ke Kilikaa.

5 Mpuɣú Filiisi nyəma kotaa si pa yookina Iseyeli nyəma, na pa yoou keekənaa ke iyisi hiu na naanwa (30000) na pa kraɣanəŋ caɣalaa ke iyisi naatoso (6000). Pa yoolaa ka we paɣale ké isu lvm nəɣə kanyəŋa, pa fei kalvɣu. Mpuɣú pa polaa na pá puli Mikimasi ke Peti-Afeŋ ilim təlule tə.

6 Mpuɣú Iseyeli nyəma laŋa wakəlaa tətəɣətəɣə. Mpi tə, pa kolontunaa tɛe-weɣe paɣale təyamyam. Uena pa taa ləlaa ŋməli kukraməŋ pəŋ taa, na ləlaa ke ləkənaa taa, na ləlaa ke pulasi taa, na ləlaa ke hətə taa.

7 Uena ləlaa náá tɛsi Yaataní na pá polo Katí na Kalaati.

Waatu iní tə na Sayuli náá we Kilikaa, na yəlaa mpa paa we i kin tə pa seliyi.

8 Mpuɣú Sayuli təŋa we ke naatosompəɣəlaya, isu Samiyeli ka heeluyu-i tə. Paa na mpu Samiyeli ta kəə ləŋ. Uena yəlaa suv yav.

9 Tənaɣale Sayuli təma si: Í kəna-m kətəɣa ŋka kəkə nyəɣa ka təna tə na ciikuɣu nyəŋka wontu. Uena í la kətəɣa ŋka kəkə nyəɣa ka təna tə.

10 Í kəma isu i tɛsəɣi, íle Samiyeli tapayale. Na Sayuli polo i səŋvɣu.

11 Mpuɣule Samiyeli pəsa-i si: Pepeɣe n lapa ye?

Uena Sayuli cə si: Ma nawa si samaa təŋa yav. Pəcə n ta kəə isu n ka suwa tə. Pəyele Filiisi nyəma ná sika Mikimasi.

^a 13:1 pusi: Hepəla taa íle, lonte tənə tə taa pa ta yəɣəti pusi

¹² Kelená má magasi ma taa si, Filiisi nyóma ka tii ma tóo ke Kilikaa cəne, na má ta sələməta Tacaa. Pə tóo ké pə caala-m si má la kətaɣa ŋka kəkə nyaga ka təna tó.

¹³ Tənaɣa Samiyeele təma Sayuli si: N lapa kumelentv ké. N ta təkɪ nti Tacaa nyá Iso su-ŋ tó. Təfə, Tacaa ka nyəmaɣa si nyá kawulaya ká wee tam tóo ké lseyeli taa ké.

¹⁴ Ama pənentε ka kaa tasa leeluyv. Tacaa ləsa i luyv tεε nyəŋ na í kpa-i wulav ke i yəlaa tóo. Mpi tó, n ta təkɪ mpi i ka tɔ-ŋ tó.

¹⁵ Pə waali ke Samiyeele kola Kilikaa, na í polo Kipeya ke Pəncameε tetv taa. Mpróɣú Sayuli kala yəlaa mpa paa we i kin tó, na pá lu yəlaa nasətosə (600).

¹⁶ I na i pəyalv Sonataŋ na pa cəlv yəlaa paa sika Kεpa ke Pəncameε tetv taa ké. Uena Filiisi nyóma náá siki Mikimasɪ.

¹⁷ Mpróɣú Filiisi yoolaa mpa pa wakələyi ləlaa wontu tó, pa lu tintika tooso. Mpróɣú kancaalaya nyəntε mələna Ofəla tóo ké Suwaali tetv taa.

¹⁸ Uena naale nyəntε náá mələna Pəti-Holəŋ tóo, na tooso nyəntε náá kpaɣa toŋa mpaav ŋku kv tiiki Sunsuməŋ tetəkəle taa ke wulaya tetv tóo tó.

¹⁹ Waatv inɪ tó, koolu fεi lseyeli nyóma tε. Mpi tó, Filiisi nyóma taa tisiyi si Hεpəla nyóma í lu layalεε na ŋmantaasɪ.

²⁰ Filiisi nyóma tεɣe pa pukaya na pá kpaləyi akun, na pa cikanaa, na pa lawa, na pa tetv kucasəŋ

²¹ ke waatv wei wontunaa mpe pa ləŋ səki tó. Pa kpalaya ké na pá fεləyi liyitee nyəɣəlvɣv kuləmvɣv ke wontu səkpεtu tóo, na nyəɣələŋ naaleɣe səsəəntv tóo.

²² Kuyaku ŋku yoo tiiwa tó, Sayuli na i pəyalv Sonataŋ pa tike paa wenna yoo wontu. Pə kaasa yəlaa mpa paa we pa kin tó, pεle pa taa nəɣəlv fεina ŋmantaaya yaa layate.

²³ Mpróɣú Filiisi yoolaa polaa si pa taŋəyi Mikimasɪ mpaav.

14

Sonataŋ luw ke Filiisi yoolaa kpekəle tóo

¹ Mpróɣú kuyaku nakvli Sonataŋ təma ifepu wei i təkəyi i yoo wontu tó si: Kəə na tó tεsi Filiisi yoolaa təsikile nte tə wenna too cəne tóo tó.

Ama Sonataŋ ta yele na i caa nu-ti.

² Na Sayuli náá caya Kipeya toŋa tóo ké tɣv nakvli kv tεε ké Mikələŋ. Na yoolaa mpa paa we i kin tó, pa tala isv yəlaa nasətosə (600) ke mpv.

³ Ahitupi pəyalv Ahiya ka kəna kətəlv ke waatv inɪ. Na í suu kətəlaa toko wei pa pəsəɣəna Tacaa ke təm tó. Tacaa kətəlv Ilii wei i ka we Silo tó i pəyalv kεle Pəhasɪ, na ílé i lələna Ikarəti. Ikarəti neu nté Ahitupi. Ue yəlaa ta nyi si Sonataŋ pola tiili.

⁴⁻⁵ Mpaav ŋku Sonataŋ tənaɣa si í puki Filiisi nyóma yoolaa təsikile tó, kv we kəkpaməŋ naale hεkv ké. Lεŋkv nəɣə kεesəna ilim ntəɣəŋ tóo ké Mikimasɪ isəntaa. Pa yaaki-kv si Posee. Lεŋkv nəɣə náá kεesəna ilim mpətəŋ tóo ké Kεpa isəntaa, na pá yaaki kole si Sene.

⁶ Mpróɣú Sonataŋ təma i yoo wontu təkəlv si: Kəə na tó tεsi Filiisi nyóma ma ta nyi isənaa mpe pa təsikile. Ntanyɪ Tacaa ká yoo na tá nəɣə. Mpi tó, pə fεi Tacaa ke kate si í yoo na samaa tuutuuma nəɣə, yaa yəlaa pəcə nəɣə.

⁷ Kelená Sonataŋ yoo wontu təkəlv tó si: La isəna pə maɣa-ŋ tó. Polo tə polo, ma we nyá waali ké.

⁸ Mprəyole si: Təv, tə pukuyuna pa tóo isəntə tó paa na-tv.

⁹ Ue ye pa təma si: I caya təna na tó kəə. Ue tə səŋ tá təsəŋle təkpi.

¹⁰ Ama ye pa təma-tv si: I tó na í kəə. Ue táá kpa pa tóo. Mpi tu nyəna si Tacaa tv-weyε tá niŋ taa təɣəle.

11 Ulena pá yele na Filiisi nyóma na-we na pá tó sí: I nyéni, Hepéla nyóma luna nteye púyó nku ku taa paa nmelaa tó.

12 Mpyóye pa tasaa sí: I kóo cáne na tó la-me na í tóyo na í haya.

Ntèna Sonatan tó i yóou wontu tókulo sí: Təh ma waali. Mpi tó, Taca tu-weye Iseyeli nyóma nin taa ké.

13 Ulena pá tó pa nin tóo na pá kra. Mpyóy Sonatan na kpiita-we na í petəyi. Ulena yóou wontu tókulo náá teesəyi na í təhəyi.

14 Yəlaa hiu ke Sonatan pa kowa pa kancaalaya yóou nku ku taa ké pəle nyoyu taa tənaya kelikiya kulomaya taa.

15 Mpyóy səyontu kra Filiisi nyóma mpa paa we tawa taa tó. Ulena təsikile taa yoolaa na mpa pa wakələyi ləlaa wontu tó, pá sɔv seluyu. Mpyóy tetu selaa, na kaniŋa kra yəlaa.

16 Mpyóy Sayuli fenlaa mpa paa we Kipeya ke Pencame tetu taa tó, pa na acufu tiiwa Filiisi nyóma taa, na pá seeki yem yem.

17 Tənaya Sayuli təma i yoolaa mpa paa we i kin tó sí: I kala yəlaa na tó ná sí awe feina tá taa.

Pa kala yəlaa ulena pá mayana sí Sonatan na i yóou wontu tókulo pa feina.

18 Ntèna Sayuli tó kətulo Ahiya sí: Heeli na pá kəna Isə atakaa.

(Mpi tó, ílé i ka we kuyaku nkuy Iseyeli nyóma kin ké).

19 Sayuli təhna yəyətuy ke mpu tó na acufu kəkəte təhna səsuyu ké. Ulena í tó kətulo sí: Səh na pécó.

20 Mpyóy Sayuli na yoolaa pa kpeyelaa na pá polo təyoole. Ulena pá mayana acufu tiiwa Filiisi nyóma taa, na pá lon təmayə layaləe.

21 Tənaya Hepéla nyóma mpa paa we Filiisi yoolaa taa na pa səhna-we tó, pa sewa na pá məli Sayuli na Sonatan pa kin.

22 Mpyóy Iseyeli nyóma mpa pa nmelə Ifəlayim puy taa tó, pəle pa nuwa Filiisi nyóma sewa təm. Ulena pa tu pa waali ké təyoole taa.

23 Isəna Taca yəlaa na Iseyeli nyóma la akanaa ke kuyaku nku təyole.

Iseyeli yoolaa waasəyi Sonatan

Ayuli pa yóowa nmpyóy haləna Peti-Afen waali.

24 Mpyóy nyəyəsɔ pi Iseyeli nyóma ke kuyaku nku. Mpi tó, Sayuli ka yəyətəa ké na í tuu sí: Ye wei i təyo pulo ke saŋa, na ma ta ləetəta ma kolontunaa, mpusi ká təh pɔntu. Pə tóo ké pa taa nəyəlɔ ta təh puluyu ilim na pə tɛm.

25 Mpyóy yəlaa təna tala hətuy nku ku taa tun nim we ateyə yem tó.

26 Tun ka towa setasɔ ke hətuy nku ku taa ké na nim kpen. Ama nəyəlɔ ta kraasəna i nəyə kin. Mpi tó, yəlaa seekaya nəyə nka pa siwa tó.

27 Ama Sonatan ná táá nyi sí i caa kisina yəlaa, na tuunav sí nəyəlɔ í taa təh pulo. Mpyóy i lii i kprátuyú ke tun nim taa na í niisi na pə cɛ isentəo.

28 Mpyóye samaa taa nəyəlɔ təma-i sí: Hei, nyá caa yəyətəa na í tuu sí: Ye pə cəpa wei na í təyo saŋa mpusi we i tóo ké. Pécó nyəyəsɔ tu nu tá tənaya.

29 Sonatan nuwa mpu, ulena í cə sí: Ma caa wakəla yəlaa ké. I nyéni ma təhuy tun na pə cɛ ma isentəo təkəlekele tó.

30 Ye isu saŋa yəlaa ka təyo mpi pa ləeka pa kolontunaa nin taa tó, pa táá ku Filiisi nyóma na pə kəli isəntəo?

31 Mpyóy pa ku-weye kuyaku nkuy pə kraɣav Mikimasɔ na pə polo Ayaləh tó. Na nyəyəsɔ pi Iseyeli nyóma ke səsəm.

32 Ulena pá tii kolontunaa təla tóo, na pá lentɔ-ye na pá səh a caləm tóo na pá təyo a nantu.

³³ M'p'ógó pa tayasa-təyi Sayuli si: N nawa yəlaa wakələna Taca a tó. Pa təyó nantv na tó caləm. Ntəna í tó si: I lapa kutakéesətv ké. M'p'v tó, í pilimi puw na ma tó cəne.

³⁴ M'p'ógó i tasaa si pá cə pa heeli samaa si: Paa wei í kəna i nav yaa i heu na í kó cəne na í təyó. Təfó i taa təyó nantv na tó caləm ke m'p'v na í wakələna Taca a.

M'p'ógó paa wei i lapa m'p'ógó aho a ni.

³⁵ Uena Sayuli ŋma Taca a ke i kancaalaya kətaya təlate.

³⁶ M'p'uyule i təma yəlaa si: Tə polo Filiisi nyéma waali na aho a na tó kó pa təna na tó kuu pa wontu haləna pə nyaali. Tə taa sə paa kulvm. Uena pəle pa cə si: La isəna pə maya-ŋ tó.

Ntəna kətvlv si: Tə sələm i sə ké cəne na pəcó.

³⁷ M'p'ógó Sayuli pəsa Isə si: Ye tó təŋa Filiisi nyéma waali n ká tv-weye tá niŋ taa?

Ama Taca a ta cə waatv ni.

³⁸ Uena Sayuli tó nyuyv nyéma si: Mə təna í koti cəne na tó pəeki na tó ná wei i lapa isayətv təneye saŋa tó.

³⁹ Ma tuuna Taca a wei i waasəyi Iseyeli nyéma tó si, paa ma pəyalv wakələna. Isu i səpa.

Ama nəyvlv ta cə-i si pulv.

⁴⁰ Uena í tó samaa si: Mə təna í mələna həyolvyv kune na pə kaasi má na Sonatan na cəne tó. Uena pəle pa cə si: La mpi pə maya-ŋ tó.

⁴¹ M'p'ógó Sayuli sələma Taca a si: Iseyeli Isə, hulv-tuyv tampana.

Uena pá tó tete na pə kpa í na i pəyalv.

⁴² M'p'uyule si: I tó má na ma pəyalv tá tó ké tete.

Uena pə kpa i pəyalv.

⁴³ Ntəna Sayuli si: Heeli-m mpi n lapa tó.

Ntəna Sonatan cə si: Ma təŋa tuyv nim ke pəcó. Mayəlv, ma səlv puwa si má si.

⁴⁴ Kələna Sayuli tó si: Sonatan, ye n ta si Taca a í lana-m isəna i sələa tó.

⁴⁵ Ntəna samaa tó Sayuli si: Pepee, Sonatan ká si yaa? Aa yoo, m'p'usi i polo poolv. Pə fei si i nyuyv taa nyələya kulvma ya mayama ya í le. Mpi tó, i nəyó ke Taca a waasəna Iseyeli nyéma ke saŋa.

Isəna samaa yapa Sonatan na í tá si təyole.

⁴⁶ Uena Sayuli yele Filiisi nyéma ke təyənvyv, na pəle pá məli pa tē.

Sayuli kəlvv na i təyaya nyéma pə təm

⁴⁷ Sayuli təyó kawulaya ke Iseyeli taa. Uena í yoo na i kolontunaa tənaya həyoləŋ təna taa. Paa Mowapv nyéma, paa Amoni nyéma, paa Itəm nyéma, na Sopa awulaa, na Filiisi nyéma. Paa timpiyi i talaa te, ni i təkəna akatv.

⁴⁸ I hula toŋ na í yoo na Amaleke nyéma. I fita Iseyeli nyéma ke mpa pa wakələya-we tó pa niŋ taa.

⁴⁹ Sayuli pəyalaa nté Sonatan na Isefi na Maləkisuwa. I pələa we naale, kancaalaya nyəŋ nté Melapi na səkpelu si Mikaali.

⁵⁰ I alv nté Ahimaasi pələ Ahinowam. I yoolaa səsə nté i caa səkpelu Nee pəyalv Apənee.

⁵¹ Sayuli caa Kisi na Nee caa Apənee pəle pa caa kəle Apəyeli.

⁵² Sayuli yoo na Filiisi nyéma ke m'p'ógó na toŋ na toŋ, haləna i səm. Ye i loosa yvlv toŋ tv yaa kpelikpeka tv, i tuyv-i i yoolaa taa ké.

15

Isə ləv ke Sayuli

¹ M'p'ógó Samiyeeli təma Sayuli si: Maya Taca a tilaa, na má kpa-ŋ Iseyeli nyéma wulav na má pəli-ŋ nim. M'p'v tó, ke ŋkpaŋ na í nu.

² Tacaa Toma tēna tu yəgətəa si inɪ ɪ ká leeti Amaleke nyóma ke pa caanaa isayatu. Mpi tɔ, paa tēka lseyeli nyóma ke mpaav ke waatu wei pele pa luna Icipiti tɔgɔ.

³ Pə tɔ tɔ, polo na ń kú Amaleke nyóma na ń kpiisi pa nyəm tēna. Taa sɔɔ pa pulupu cəcəka. Paa apalaa, paa alaa, paa piya, na ahulomnaa na tɔla tēna.

⁴ Mpuɣule Sayuli kota ɪ yəlaa na í kala-weyɛ Telayim. Uena lseyeli yoolaa nɔɔhɛ tɔntaa lu yəlaa iyisi ɲmɔnɔyɔ (200000) na Yuta nyóma ke iyisi naanɔwa (10000).

⁵ Uena pá polo Amaleke nyóma ɪcatɛ na pá papɪ-weyɛ tɛtɛkəle taa.

⁶ Mpuɣú pa tilaa na pá heeli Keni nyóma si pá lu Amaleke nyóma tɛ. Pə taa kɔɔ na pá kɔ na pá kpeɲna-wɛ. Mpi tɔ, pa caanaa nyɔyɔ ka tena lseyeli nyóma ke waatu wei pele pa luna Icipiti tɔgɔ. Uena Keni nyóma lu.

⁷ Mpuɣú Sayuli yoonə Amaleke nyóma ke pə kraɣav Hafila tɔ, na pá polo Suuu ke Icipiti ilim tɔlule tɔɔ.

⁸ Uena í kpa pa wulav Akaki na ɪ isɛ na í kɔ yəlaa tēna tɔcayacaya.

⁹ Mpuɣú Sayuli na ɪ yoolaa pa yela wulav na ɪ isɛ, na tɔla kɔpampana, na wontu kɔpantɔnaa. Ama mpi pə taa fei teu na tɔla acamisi tike ke pa kɔwa.

¹⁰ Mpuɣú Tacaa heela Samiyeele si:

¹¹ Ma lanɲɛ wakəlɔna Sayuli kawulaya kraɣv ké. Mpi tɔ, ɪ lɔ-m na í kisi ma tɔm ke tɔkɔyɔ.

Kelena Samiyeele lanɲɛ wakəli tɔtɔgɔtɔgɔ, na í wiina Tacaa ke ahoo tēna.

¹² Tev fema tananɲ, uena Samiyeele kuli si ɪ puki Sayuli ke sɔɲyɔyɔ. Ntɛna pá heeli-ɪ si: Sayuli pola Kamɛle na í ɲma akele nɔgɔlɔ si pá tɔɔsəyɪ-ɪ akaitu tɔɔ. Pə waali, uena í tɛna Kilikaa.

¹³ Samiyeele tɔɲa ɪ waali ké tēna, uena Sayuli sɛɛ-ɪ si: Tacaa í kooli-ɲ kɔpantu. Na í tasa si: Ma lapa teitei ké isɪ Isɔ ka yəgɔtɔyɔ tɔ.

¹⁴ Mpuɣule Samiyeele pɔɔsa-ɪ si: Na naanɲ na heenɲ wula nna ma nukɪ isɔntɔ tɔ, leye alɛ a lunaa?

¹⁵ Ntɛna Sayuli si: Yəlaa tɔɔsəna Amaleke nyóma tɔla kɔpana taa si pa laki nyá Isɔ Tacaa ke kucɔɔv. Pə kaasa mpi tɔ, tɔ kpiisa pəle pə tēna.

¹⁶ Mpuɣú Samiyeele tɔma si: Su, na ma heeli-ɲ nti Tacaa heela-m ahoo anɛ tɔ. Uena Sayuli si: Yəgɔti.

¹⁷ Mpuɣule Samiyeele si: Paa na n ka nyənaɣa nyá tɔyɪ pəyaya tɔ, Tacaa ləsa-ɲ na í kra-ɲ lseyeli nyóma wulav na í pəli-ɲ nim.

¹⁸ Tacaa tɔmna-ɲ si, ń polo na ń yoonə Amaleke asayaa mpe, na ń kpiisi-wɛ.

¹⁹ Ue pepe tɔɔ ké n ta nuna ɪ nɔgɔ, na ń kraɣa pa wontunaa təkɛv na ń pəsi isayav ke ɪ isɛntaa?

²⁰ Ntɛna Sayuli cɔ si: Ma nuna ɪ nɔgɔ ke teu ke, na má yoonə Amaleke nyóma isɪ ɪ ka yəgɔtəa tɔ. Ma kpiisa-wɛ na má kɔna pa wulav na í isɛ.

²¹ Ama yəlaa tɔɔsəna pa tɔla taa ké kɔpana si, pa laki Tacaa nyá Isɔ ké kɔtaya ke Kilikaa.

²² Ntɛna Samiyeele si: Tacaa ta sɔɔli kɔtasɪ nsi kəkɔ nyaya si tēna tɔ isɪ ɪ sɔɔlɔyɔ si yulɔ í nuna-ɪ tɔ se. ɪ tɔm nunav kəla-ɪ teu ke ɪwaanɲ kɔpanɲ kɔtasɪ lapɔ.

²³ Mpi tɔ, kpeɲnav ké Isɔ ké isayatu ke teitei ké isɪ tutu. ɪ nyənəyɪ kanɲkante ke teitei isɪ tunɲ laav. Timpi nyá lɔ Isɔ Tɔm tɔ, ílé ɪ ka lɔ-ɲ tɔtɔgɔ na ń lanɲ kawulaya.

²⁴ Mpuɣule Sayuli cɔwa si: Tampana ma wakəlɔna Isɔ. Mpi tɔ, ma wakəla nti ɪ tu-m tɔ. Pəcɔ ma ta nuna nyá tɔm. Ue yəlaa ke ma sewa na má nuna-wɛ.

²⁵ Hal, pənente ma wiina-ɲ si ń tayanɪ ma isayatu na ń məli na má həntɪ Tacaa ke atɛ.

²⁶ Ntɛna Samiyeele si: Maa mələyɪ. Mpi tɔ, ń lɔ Tacaa tɔm. Ué ɪ lɔ nyaya, n ta ke lseyeli wulav tɔtɔ.

²⁷ Samiyeele ha siyile si ɪ tɛeki, uena Sayuli kpa ɪ capa ntompəle na tɛ cɛ.

²⁸ Kelenā Samiyeele si: Añha, m̄p̄yóg Tacaā lapa nyá kawulaya ke saña, na í ha wei í kēla-ñ teu tō.

²⁹ Tacaā kele lseyeli ton. I ta ke yulb si í looliyi, yaa í layasəyi.

³⁰ Ntēna Sayuli tasa si: Ma wakēlaa yaa, ile hai, ma wiikina-ñ si í kusī ma nyūyū ke lseyeli nyóma na pa sōsaa pa isentaa. Hai, mēli na má hēnti nyá Iso Tacaā ke atē.

³¹ M̄p̄yūle Samiyeele mēlaa na Sayuli hēnti Tacaā ke atē.

³² Uēna Samiyeele tō si: I kēna-m Amaleke nyóma wulav Akaki. Akaki tēñna pote na lan̄hulūmle, na í maγasəyi í taa si: Pəpətu fei leleñ, sēm səyōntu yawa.

³³ M̄p̄yūle Samiyeele tōma si:

I su nyá layate pēm alaa ke piya tō.

M̄p̄u in̄i tətəyō nyá too ká lan̄ pəyaya ke alaa taa.

Uēna Samiyeele seti-í tərūtōpūtō ke kətaya tēlate isentaa ké Kilikaa.

³⁴ M̄p̄yóg Samiyeele mēla í tēye Lama, na Sayuli náá kpe Kipeya.

³⁵ Samiyeele na í sēm í ta tasa mēlyū si í naaki Sayuli. M̄pi tō, í wiikaya í tōó ké timp̄i Tacaā lan̄le wakēlōna í kawulaya krau təyō.

16

Samiyeele kpa Tafiti ke kawulaya na í pēli-í nim

¹ M̄p̄yóg Tacaā tōma Samiyeele si: N kaa yelee Sayuli tōó ké wula ke m̄p̄u? Ma lō-í ké. I ta ke lseyeli nyóma wulav tətō. Suuli nyá hēlyū ke nim, na má tili-ñ Pētēlehēm tō Seseē tē. Ma nawa í pəyalaa taa ké wei maa kpa wulav tō.

² Ntēna Samiyeele si: Isənayale maa la na má polo m̄p̄u? Sayuli í nuwa í ká ku-m. Kēna Tacaā si: Kpēñna nav ifate, í talaa, ile n tō si: Ma kōmāya si ma laki Tacaā ke kətaya.

³ Yaa Seseē ke kətaya tēlate. Uē maa hulī-ñ wei n ka kpa wulav na í pēli nim tō.

⁴ M̄p̄yóg Samiyeele tēē Pētēlehēm isū Tacaā ka keesuyū tō. Icate sōsaa na-í na səyōntu kra-wē. Uēna pá kraγa asewa na pá sēñi-í na pá pōsī-í si: Alaafəya kele n kōma?

⁵ Uēna í cō si: Eē alaafəya ké. Ma kōmāya si ma laki Tacaā ke kətaya. I tayani mē ti na í kōó kətaya tēlate.

M̄p̄yóg í yaa Seseē na í pəyalaa si pá tayani pa ti na pá kōó kətaya tēlate.

⁶ Apalu in̄i í təyaya nyóma sūv kpa kraa, na Samiyeele na í pəyalu Iliyañi, uēna í maγasī í taa si: Isēntō wei Tacaā lēsaā təyōlō cəñe.

⁷ Kelenā Tacaā tō Samiyeele si: Taa nyēñi tōó, na tayaləñ. Pə taya inəyi ma lēsaā, maa paasəyōna tōó isū yulb. Ama lotu taa ké ma nyənəyi.

⁸ M̄p̄yóg Seseē yaa Apinatari na í kōó. Uēna Samiyeele tō si: Pə taya inəyi Tacaā lēsaā.

⁹ Na Seseē yaa Samma, uēna Samiyeele tasa si: Tacaā ta lēsi in̄i tətō.

¹⁰ M̄p̄yóg í yaa í pəyalaa naatosompəyōlaya in̄i í tēna, na Samiyeele tō si: Tacaā ta lēsi pa taa nəyōlō.

¹¹ Uēna Samiyeele pōsī Seseē si: Nyá pəyalaa tēna nté? M̄p̄yóg si pə kaasa tēnyū, kulē ku pola ntiyile ké. Ntēna Samiyeele si: Tili í waali. M̄pi tō, tē kaa caali kətaya təyōnaya təyōv na í ta kōnta.

¹² Ntēna pá tili í waali. I isentaa ka hētaa ké na pē luwa, na í wēna alaafəya. Ntēna Tacaā tō Samiyeele si: Inəyale, kulī na í pēli-í nim ile.

¹³ M̄p̄yóg Samiyeele kraγa nim na hēlyū na í pēli-í í taalōnaa isentaa. Tēnaya Tacaā Feesuyū tii Tafiti tōó ké pə kraγav kōyan̄ku tō na pē puki.

Uēna Samiyeele náá kulī na í mēli í tē Lama.

¹⁴ M'p'ógú Tacaa læsa i Feesuɣu ke Sayuli taa, na í tu-i læmayasæle isayale na té cɔsɔɣi-i.

¹⁵ Ntɛna i tæmle nyéma tæmi-i si: Nyæni, Tacaa tu nyá taa ké læmayasæle isayale na té cɔsɔɣi-ŋ.

¹⁶ Mpu tɔ, wulau, yele na té pæeki-ŋ yulɔ wei i nyəmə cəmuɣu mapu ke teu tɔ. Ye læmayasæle isayale í kola nyá tɔɔ, ðe i ma-ŋ cəmuɣu na pə hɛɛsi nyá lanle.

¹⁷ Mpuɣule Sayuli si: Pə we teu. I pæeki-m kupaŋ na í kɔna.

¹⁸ Tənaɣale tæmle nyéma taa nəɣulɔ təma si: Ma nawa Petəlehɛm tu Seseɛ pəyalaa taa nəɣulɔ, na í nyəmə cəmuɣu mapu ke teu. Pəcɔ i kii ifepu ké na í we kpelikpeka, na i nyəmə yoo təm. Pəyele i nyəmə təm yəɣətɔɣu ké. I yəɣətəyi yem yem, na i isentaa luwa, na Tacaa we i waali.

¹⁹ Mpuɣule Sayuli tilaa na i heeli Seseɛ si: Kɔna-m nyá pəyalɔ Tafiti wei i tiikiyi heeŋ tɔ.

²⁰ Ntɛna Seseɛ caa kraŋaɣa, na í suk-i-keɣe təɣənaɣa, na sulom hulun, na pəfate na í tilina Tafiti si í pona Sayuli.

²¹ Tafiti talaa na í suv Sayuli tæmle taa, ðena ílé i luɣu lap-i na í kra-i i yoo wuntu təkulɔ.

²² Ntɛna Sayuli tili na pá heeli Seseɛ si: Ma luɣu lapa nyá pəyalɔ inɔ, yelina-m-i.

²³ Waatu wei læmayasæle isayale í kəma Sayuli taa, ðe Tafiti kraɣa cəmuɣu na í mapu-i na pə cɛ i tɔɔ na i lanle hɛɛ.

17

Koliyatɔ na Tafiti pa təm

¹ M'p'ógú Filiisi yoolaa kotaa, na pá puli Soko ke Yuta tetu taa, na Aseka pa heku taa ké Ifesi-Tamim si, pa yookina Iseyeli nyéma.

² Na Iseyeli yoolaa na pa caa Sayuli, pá koti na pá puli Ila tetekæle taa si, pa yookina pa kolontunaa.

³ Puɣu luɣu ke Filiisi nyéma ka pulaa, na Iseyeli nyéma ke puɣu lenku luɣu na tetekæle ke pa heku taa.

⁴ M'p'ógú Filiisi yoolaa taa yoolu nəɣulɔ i luwa na í səŋ heku taa. I teɣele Katɔ na pá yaaki-i si Koliyatɔ. I taɣaləŋ we isu mæetələnnaa tooso ke mpv.

⁵ Nyəɣəlɔɣu kuseemvɣu yoo kahuka ke i pama, na í suu ku toko. Toko inɔ i yun we isu kiloona nutoso ke mpv.

⁶ Pə kaasi na í suu-kuɣu i nəɔhɛɛ tɔɔ, na í həɣəla pə ŋmantaaya səkpelaya.

⁷ Na i ŋmantaaya səsaya k'pátóɣú yun we isu sayata kpatəle. Na ŋmantaaya kakpaŋa yun isu kiloona naatosompəɣolaya. Na i kpaluɣu təkulɔ náá təŋ i nəɣo tɔɔ.

⁸ Mpuɣule i səŋaa na í holiyina Iseyeli yoolaa tintika si: Pepe tɔɔ ké í luwa na í puli yoo? I ta nyi taa si, maya Filiisi tu, na meɣe Sayuli yomaa? I læsi apalu na má na-i té suli.

⁹ Ye í pəsaa na í ku-m, tə pəsi mə yomaa. Ama ye ma pəsai na má ku-i, í ká la tá yomaa.

¹⁰ Na i tasa si: Saŋa ke maa tuv Iseyeli nyéma. I læsi yulɔ na má na-i té yoo.

¹¹ Sayuli na i yoolaa pa nu mpv, ðena pá nyá na səɣəntu anaam nəɣulɔ í kra-we.

¹²⁻¹⁴ Yuta Petəlehɛm Ifəlayim kpekəle tu wei pa yaa si Seseɛ tɔ, i kpatəla teu ke Sayuli waatu taa ké. I ka wɛna pəyalaa pələfei naanvwa na pa taa səsaa tooso. Iliyapɔ na Apinatapɔ na Samma paa təŋa Sayuli ke yoo. Pa yaakaya pa tənɣu si Tafiti.

¹⁵ I lukaya Sayuli teɣe na í puki Petəlehɛm na í tiikiyi i caa heeŋ.

¹⁶ Koliyatɔ səŋaya heku taa ké tanəŋ na taanaya ké, kuɣeeŋ nule təcu na í holiyina Iseyeli nyéma si pá læsi apalu na í na-i pá yoo.

17 Μρύγύ kuyaku nakuli Sese tōma Tafiiti si: Mv pee kutoŋee maγasəlaya kanε, na potopotonaa naanowa inε, na n̄ pona nyá taalunaa ke təyoole təcav.

18 Ye pə kaasa waakasənaa naanowa inε, ile n cela yoolaa iyaga (1000) nyuyv tv. Na n̄ ná nyá taalunaa na pá cela-ŋ pulv mpi maa lana naani si pa wena pa weesiŋ tə.

19 Pa na Iseyeli nyéma lelāa na Sayuli pa wenna Ila tetekəle taa, si pa yookina Filiisi nyéma.

20 Μρύγύ Tafiiti yelina i heeŋ kaləku ke taŋlv. Uena í kuli tanaŋ kupaŋku tee na í kpaγa i səγəla na í tee, isu i caa ka keesuyv-i tə. I tala təyoole, ile yoolaa luwayale si pa puləγi na pá yoo, na pa kiisi youu kakiisasi.

21 Mpyule Filiisi nyéma na Iseyeli nyéma pa pulaa na pá nyənəγi təma.

22 Uena Tafiiti nyətə mpi i ka kənaa təγə wontu feŋlu. Uena í kpaγa asewa na í svv yoolaa loosi taa na í see i taalunaa.

23 I təŋna-weγe γəγətənav ke mpv, ile yoolaa taa yoolu Koliyatı luwayale na í holiγina Iseyeli nyéma ke kulvmtv nti na Tafiiti nu.

24 Iseyeli nyéma təna na-i, uena səγəntv kpa-we na pá tuliγi tapəŋ.

25 Μρύγύ yəlaa γəγətəa si: I nawa apalv inı i lukuyv isəntə tə, Iseyeli nyéma taya i kəŋ kutuyv. Ye wei í pəsa-i na í kv-i, wulav ká svvı pntv ke təŋ. I ka ha-i i pεelə. Pəyele i ká ce i təyaya tənaya lampuu.

26 Μρύγύ Tafiiti pəəsa i cəlv nyéma si: Ye wei i kəwa Filiisi tv inı na í keeli Iseyeli nyéma feele pepeγe paa lapı-i yee? Ile Filiisi ma ta nyı isə inı i ke we na í tvvki Isə weesuyv tv yoolaa tintika ke mpv?

27 Μρύγύ yəlaa ləla təm kulvmtv nti.

28 I taalv səsə Iliyaı nu i γəγətəγəna yəlaa. Uena i taa huu kpaκpaa na í təmı-i si: N caa weγe cəne ye? Aweγe n yelina nyá kaləkiya ke nyutv taa? N ké tetelatv na kalampaani tv ké. Ntəŋ youu ke n kəma feŋuyv yaa?

29 Kelena Tafiiti si: Ha, ma lapa we? Pə ta məna si má pəəsi mpv?

30 Uena i yele ílé, na í ŋmaa ləlv, na pá cə-i teitei isu təm kancaalaya nyəntv.

31 Mpyule pa teləsa Tafiiti kuyəγətvtv ke Sayuli, na ílé i tili na pá yaa-i.

32 Ntəna Tafiiti tə si: Ta caa, nəγəlv lanle í taa təna Filiisi tv inı. Maa polo na má na-i tə yoo.

33 Kelena Sayuli tə si: Aai, n kəəsa pəyaya, n kaa pəsi na n̄ yoonā Filiisi tv inı. Mpi tə, ílé i təmlε nté youu ke too i kuluyv tə.

34 Tafiiti si: Ta caa, waatv wei ma tiikaγa ma heeŋ tə, ye təγəlaya yaa wontuyv nakuli kv luwa na kú kpa heeŋ,

35 ma təγənəγi-kuyv, na má kpa-kv, na má ma-kv, na má lεeki heu ke kv nəγə taa. Ye kv tila ma waali, ile ma ləli kv luyv tee na má kú.

36 Μρύγύ ma kəkaya təγəlası na wontunaa lentı. Mpv inı tətəγə maa la Filiisi ma ta nyı isə inεγe timpi i tvv Isə weesuyv tv yoolaa tintiyile tə.

37 Uena Tafiiti tasa si: Tacaā wei i yapa-m taale wontu səkraŋ taa tə, i ka ya-m tətəγə Filiisi tv inε i niŋ taa. Kelena Sayuli tə si: Təv, polo, Tacaā í weε nyá waali.

38 Μρύγύ Sayuli suu Tafiiti ke i youu wontu, na í pamı-i nyəγəlvuyv kusemuyv kahuka.

39 Uena í kpaγa Sayuli layate na í ləli na í maγası təntε. Mpi tə, too tə i ta suuta wontu nti. Μρύγύ i təma si: Ta caa, maa pəsəγi wontu tənε. Ma ta maləna-tı. Uena í wəγəsi.

40 Uena í kpaγa i kpátóγú, na i pəntəlvuyv, na í təəsi pεε kusotee kakpası ke ləəv taa, na í tv i ntiγile huluyv taa. Uena í tee Koliyatı waali.

41 Mpyule Koliyatı kpətəna Tafiiti ke pəcə pəcə. Na i kpaluyv təkvlv ke i nəγə tə.

⁴² I ná Tafiiti ke teu, uena í kpeena-i i taa isu pəyaya ŋka ka səŋa teu na ka isentaa luwa tɔ.

⁴³ Ḿpúgú i kpeesa-i si: Ma ké haɣa yaa we na í kəŋ ma kin na kpatəŋ? I tema i tuŋ ke yaav, na i təŋsi Tafiiti ke mpusinaa, uena

⁴⁴ í tɔmi-i si: Kɔɔ cəne na má tu nyá nantu ke kpeliŋ na taale wontu.

⁴⁵ Ḿpúgú Tafiiti cə-i si: Layate na ŋmantaasi ke nyá təkaa na í kəŋna ma waali. Ama ma kəŋ nyá waali na Taca Tomatəna tu lseyeli yoolaa lso wei n tuwa tɔ i toŋ taa ké.

⁴⁶ Saŋa, i ká tu-ŋ ma niŋ taa, na má ku-ŋ, na ma seti nyá nyuyv. Na má tu Filiisi yoolaa nantu ke kpeliŋ na taale wontu. Uena tetv təna nyi si lseyeli nyəma wena lso na í waasəyi-we.

⁴⁷ Na samaa inɛ i təna i cekəna tɔtɔ si pə taya layate yaa ŋmantaaya tike ke Taca yakəna. Mpi tɔ, inəgəle akanaa caa. I ka tu-meɣe tá niŋ taa.

⁴⁸ Koliyatɔ həma i ti si i sɔvki Tafiiti tɛɛ, uena ílé í kraɣa asewa ke ləŋ na í səŋi-i.

⁴⁹ Na Tafiiti ləsi pəle ke huluyv taa, na í tu pəntəlvv taa na í tɔ. Ḿpúgú i yaɣa Koliyatɔ tokuyv taa, na tɔ caŋ na i fala i nəgɔ tɔ təmvɔ.

⁵⁰ Pə lapa Tafiiti kəla Koliyatɔ na pəntəlvv pəle nté na í ku-i. Pəyele i ta təkɔ layate.

⁵¹ Ḿpúgú Tafiiti kraɣa asewa na í polo Koliyatɔ kin. I kpeɛ i layate uena í tɛsɔ-i, na í seti i nyuyv. Filiisi nyəma nawa si pa aka səpa, uena pá kuu-te.

⁵² Ḿpúgú Yuta na lseyeli nyəma yaɣa yoou kakiisasi, na pá tɔgəni-we na pá tiina-weɣe tɛtəkəle taa. Haləna pá sɔv lkoləŋ nyəma nənəsi tɛɛ. Na pá ku-weɣe mpv na Salayim mpaav, haləna lkoləŋ na Katɔ pə acalee.

⁵³ Kɛlena lseyeli nyəma məli Filiisi nyəma təsikile na pá kuu wontunaa.

⁵⁴ Ḿpúgú Tafiiti pona Koliyatɔ nyuyv ke Yosalem. Uena í su i təyi i yoou wontu.

Sonatan na Tafiiti pa həka taapalle

⁵⁵ Waatv wei Tafiiti pukaya Koliyatɔ yoonav tɔ, Sayuli pəsa i yoolaa wulav Apənɛɛ si: Awe pəyalv ke ifepu inɛ inɛ ye? Ntəna ílé si: Hai, ta caa, na má səŋna ntɛɣe cəne, ma ta nyi.

⁵⁶ Mpuɣvle Sayuli si: Pəsi na í nyi i caa.

⁵⁷ Tafiiti tema Koliyatɔ ke kvv na í kraɣa nyuyv na í məli. Uena Apənɛɛ kraɣa-i na í pona Sayuli kin.

⁵⁸ Uena i pəsi-i si: Ifepu nyá, awe pəyalv ke-ŋ? Mpuɣvle Tafiiti si: Ma caa kɛle nyá pəyalv Petəlehɛm tu Seseɛ.

18

¹ Too isu Tafiiti tema Sayuli ke yəgətənav ke mpv tɔ, Sonatan luyv sɔv-i kɛle isu yem na kpeɛɛ.

² Kvɣakv ŋkv kv maɣamaya ke Sayuli su Tafiiti ke i təyaya taa. Tafiiti ta tasa i caa tɛɣe məlvv.

³ Ḿpúgú Tafiiti na Sonatan pa pɛela nəgɔ si pa taapalle i weɛ tam tɔɔ. Mpi tɔ, Sonatan luyv ka sɔv Tafiiti ke teu ké.

⁴ Ḿpúgú Sonatan ha Tafiiti ke i kraɔ, na i tokonaa. Na í ha-i tɔtəgɔ i layate na i tɔv na i tampa.

⁵ Ḿpúgú Sayuli kra Tafiiti ke yoolaa nyuyv tv. Mpi tɔ, paa timpiyi i tila-i yoou, i laki aka ké. Uena yəlaa təna na wulav waali nyəma luyv la Tafiiti.

Sayuli cəŋəyi Tafiiti na kvv

⁶ Waatv wei Tafiiti ka kəwa Koliyatɔ tɔ, ḿpúgú lseyeli nyəma luna yoou, uena pa acalee təna taa alaa lu Sayuli səŋvɣv. Uena pá makɔ wontu, na pá yookɔ yontu na pá paaki, na pá wilitiyi.

⁷ Μρόγύ πα τυ kawəyaya si:
Sayuli kowa yəlaa iyaya (1000) ke huɣule.
Tafiiti ke iyisi naanowa (10000) ke huɣule.

⁸ Μρόγύ yontu nti tə ta maya Sayuli na páná kra-i səsəm. Mpi pə tɔ tɔ pa yooki si, Tafiiti kowa na pə tee-i. Ye mpv kawulaya kkrátóyó tike nté pə kaasa-i mvyu.

⁹ Pə kraɣav hatoo kvyaku ŋkv na pə puki tɔ, Sayuli svv Tafiiti keɛ ise cɪlvɣv.

¹⁰ Teu fema ile, ləmayasəle ɪsayaɛ nte Tacaa tu Sayuli tɔ, tə kvləna-i keɛ. Ulena í yəɣətəɣi yem yem ke təyaya taa ɪsu kraŋtv, na ɪ ŋmantaaɣa ke ɪ niŋ taa. Tafiiti ná makaya cəmvɣv ɪsu ɪ tu laki-i tɔ.

¹¹ Μρόγύ Sayuli mayasa ɪ taa si: ɪsu ma kama-i ŋmantaaɣa na kutuluyv. Ulena í ləɣə-i-keɛ təm naale, na Tafiiti náá fεεki-keɛ mpv.

¹² Ulena Sayuli svv Tafiiti ke nyamnau. Mpi tɔ, Tacaa ka yela Sayuli ké na í wεε Tafiiti waali.

¹³ Ntəna Sayuli ləsi Tafiiti ke ɪ təyaya taa na í kra-i yoolaa iyaya (1000) nyvɣv tv, na ɪ pukina-wεɛɛ yoo.

¹⁴ Na Tacaa wε Tafiiti waali na í waaki ɪ yoo təna taa.

¹⁵ Sayuli ná mpv, ulena sɔɣəntv səsəsi-i krau.

¹⁶ Ama Iseyeli na Yuta pə nyéma luyv ka wε Tafiiti ke teu. Mpi tɔ, ɪni ɪ ka kəna pa nyvɣv tv, na í pukina-wεɛɛ yoo na í laki aka.

Tafiiti kraɣa Sayuli pεεlɔ Mikaali

¹⁷ Μρόγύ Sayuli təma Tafiiti si: Ye n lapa ma təmle ke teu na kpelikpeka na ŋ yooki Tacaa yoo. Maa ha-ŋ ma pεεlɔ kancalaya nyəŋ Melapi na ŋ la alv. Na Sayuli yəɣətəɣi ɪ taa si: Tənaɣa Filiisi nyéma ká kvna-i. Ma niŋ kaa kra ɪ tɔ.

¹⁸ Tənaɣale Tafiiti cəwa si: Mayale awe? Na ma caa təyaya nté ŋkaya Iseyeli taa? Na halí máá laki wulav yəti?

¹⁹ Pə tala waatv wei si Tafiiti kraɣəɣi Melapi, ulena pá ha-i Apeeli-Mehola tv Atəɣeyeli.

²⁰ Mpvvɣvle Sayuli pεεlɔ naale nyəŋ Mikaali luyv svv Tafiiti. Ulena pá tayasi wulav na pə maya-i teu.

²¹ Μρόγύ ɪ tv ɪ taa si: Ma haaki-i Mikaali ké. ɪ kiŋ ke pɪ kraŋa-i katəka nyəm, na Filiisi nyéma hiki-i na pá kv-i. Μρόγύ Sayuli tasa Tafiiti ke heeluyv ke təm naale nyəm si: Saŋa n ká pəsi ma yəti.

²² Na í səsɪ ɪ waali nyéma si: ɪ heeli Tafiiti ke mukaya si, wulav laŋle heena-ŋ teu ké. Pécó ɪ waali nyéma luyv svv-ŋ. Pə tɔ tɔ, kraɣa ɪ pεεlɔ ɪnəɣi pənente.

²³ Pa heela Tafiiti ke mpv, ulena ílé ɪ tɔ si: Si yvɣv í la wulav yəti tɔ, pə wε nyvɣv ké. Ama ma ta tala pɣlv, pécó ma ke kvnyəntv ké.

²⁴ Μρόγύ pa keesa wulav ke nti Tafiiti cəwa tɔ.

²⁵ Ntəna í tɔ si: Mpi ma caa si Tafiiti í suu ma pεεlɔ tɔ tɔɣole si, í kú Filiisi nyéma ke nɪnɔwa (100). Ulena í kəna-m pa hənɔəsɪ, na pə lεeti ma kolontunaa. Na Sayuli lɔki keɛ si ntanyɪ pa hiki Tafiiti na təna na pá kv-i.

²⁶ Wulav waali nyéma heela Tafiiti ke mpv, ulena ílé ɪ tisi si ɪ ká la wulav yəti.

²⁷ Μρόγύ Tafiiti kraɣa ɪ yoolaa na í polo na í kv Filiisi nyéma ke yəlaa ŋmɔnvɣv (200), na kvyaku ŋku pa suwa tɔ kv ta tata. Na í pona pa hənɔəsɪ na í kala-sɪ təcɔŋŋ na í cəla wulav ke teitei ɪsu ile ɪ caakaya tɔ, na í pəsi ɪ yəti. Ulena wulav ha-i ɪ pεεlɔ Mikaali na təlasɪ.

²⁸ Μρόγύ Sayuli cəkənaa təfoo si Tacaa wε Tafiiti waali. Pə kaasi Mikaali ná sɔla-i teu.

²⁹ Ulena í nyaŋna Tafiiti, na í pəsi ɪ kolontu ke haləna ɪ səm.

³⁰ Filiisi awulaa lukaya Iseyeli nyóma ke kuluw ké, na Tafiiti ka kukayana-we na pé kəli Sayuli yoolaa nyɔɔ nyóma lɛlaa. Uena i hɛte tɔŋna yaav na pé puki.

19

Sayuli tɔɔŋnyɔ ke Tafiiti

¹ Ḿpɔ́yó Sayuli tɔma i waali nyóma tɔna, na i pɔyalɔ Sonatan si pá kó Tafiiti. Ama Sonatan luɔu ná sɔv Tafiiti ke teu, uena i tayasi-i si:

² Ma caa luki si i kv-ŋ yoo. Mpu tɔ, cele tanan la laakali, kra taale na n̄ ŋmeli.

³ Má luwa maa polo ma caa kin ke taale nte tɔ taa n we mpu tɔ, na má yɔɔtɔna-i nyá tɔm, i yɔɔta suwe ile ma keesi-ŋ.

⁴⁻⁵ Ḿpɔ́yó Sonatan sama Tafiiti ke i caa Sayuli kin si: Paapa, nyá kuluku ke Tafiiti inu i lukaya. Halɛna í la i weesuyu ke awusa na í kv Koliyat. Ulapa na Iseyeli nyóma kəli pa kolontunaa tɔcaɔcaɔa, na nyá mayamaya n na mpu na nyá lanle hulɔmi. Mpu tɔ, pepe tɔɔ ké n ka kv-i mɔsɔŋ ke yem ke mpu? Taa wakɛlɛna-i. Mpi tɔ, ílé i ta wakɛlɛna nyá.

⁶ Mpuɔule Sayuli nuna i pɔyalɔ na i yɔɔti na í tuuna Taca si: Ma kaa kv Tafiiti.

⁷ Uena Sonatan yaa Tafiiti na í keesi-i pɔ tɔna. Uena í mɔŋna-i Sayuli kin na í laki tɔma nna tuu i lakaya tɔ.

Mikaali waasa Tafiiti

⁸ Ḿpɔ́yó yoo tasa kuluyu ke Iseyeli nyóma na Filiisi nyóma heku taa. Ntɛna Tafiiti yona-we na í kəli-we tɔcaɔcaɔa, na í tɔɔni.

⁹ Uena Taca tu Sayuli ke lɛmayasɛle isayale na í caya i tɔyaya taa. Na í tɔka ŋmantaaya ke i nin taa,

¹⁰ na Tafiiti náá tɔŋna-i cɛmuyɔ mapu. Ḿpɔ́yó i mayasaa si i yakɔ Tafiiti ke ŋmantaaya na í kpɛna kutuluyu. Ama ílé i fɛɛ-ke. Uena ká yaya kutuluyu, na Tafiiti se ahoɔ ani.

¹¹ Mpuɔule Sayuli tila yɛlaa si pá feŋ Tafiiti tɔyaya. Ye kv fema tanan, ile pa kv-i. Kɛna i alɔ Mikaali heeli-i si: Ye n ta se ahoɔ anɛ, cele isantɔ n sɔpa.

¹² Uena Mikaali lɛsi Tafiiti na pɔtote na í se. Pɔ lapa i tulaa kɛɛ.

¹³ Pɔ waali ké Mikaali kraɔa yulɔ lɛsuyɔ ŋku pa saakaa tɔ, na í husi kato tɔɔ na í tu pɔŋ tɔnyɔ ke nyɔɔ cɔlɔ, na í takɔ puɔyɔ.

¹⁴ Pɔ kɔma na Sayuli tili si pá kra-i, uena Mikaali heeli-we si pɔ wuki-i.

¹⁵ Mpuɔule Sayuli mɛlɛna tillaa si pá polo pá na-i, na pá kɔna-i na i kuhantuyɔ na inu í kv-i.

¹⁶ Yɛlaa mpe pa mɛlaa ile sɛsɛ yulɔ lɛsuyɔ nté, na pá tu pɔŋ huntu ke kv nyɔyɔ.

¹⁷ Ntɛna Sayuli tɔ Mikaali si: Pepe tɔɔ ké n puɔusa-m na n̄ yele na ma kolontu fiti?

Kɛna Mikaali nɔɔ tɔkpav si: Tafiiti tɔma-m ké si ye ma ta yele-i i ká kv-m.

Tafiiti na Sayuli ke Nayɔti

¹⁸ Mpu pɔ lapɛna na Tafiiti se na í polo Samiyɛɛli kin ke Lama na í keesi-i pɔ tɔna mpi Sayuli lapa-i tɔ. Uena í tɔŋ Samiyɛɛli ke Nayɔti na í caya tɔna.

¹⁹ Mpuɔule pa tayasa Sayuli si: Tafiiti we Nayɔti ke Lama cɔlɔ.

²⁰ Uena í tili si pá kra-i. Ḿpɔ́yó tillaa mayana Isɔ kuyɔɔtutu telɛsɛlaa kpekɛle ke tɔna na Samiyɛɛli ke pa nyɔyɔ tu. Tɔnaya Isɔ Feesuyɔ tii tillaa mpe pa tɔɔ, na pá sɔv paale na Isɔ sam.

²¹ Ḿpɔ́yó pa tayasa Sayuli ke tɔm nti. Uena í tili kufama, na pele pá paaki na pá san Isɔ. Na í tasa lɛlaa ke tiluyɔ ke tɔm tooso nyɛm, na pele pá paaki na pá san Isɔ.

²² Μπόγύ Sayuli kpesa ι μαγαμαγα na ί polo Lama. I tala ləkə səsə wei ι we Seku cələ tə ulena ί pəəsi si: Leye Samiyeeli na Tafiti pa wee? Ntəna pá cə-ι si: Pa we Nayəti.

²³ Sayuli kpaγα Nayəti mpaav, ulena Isə Feesuyu tii ι təə, na ί təη na ί paaki na ί san Isə, haləna ί tala təna.

²⁴ I tala Samiyeeli pa kin, ulena ί wəγəsi wontu na ί paaki na ί san Isə ke mpv. Haləna ί hənti ateye ilim na pə təm na ahoο təna. Pə təə kə yəlaa pəəsəyi təma si: Sayuli ná we Isə kuyəγətvtu teləsəlaa taa tətəγə?

20

Sonatan seəkəna Tafiti təə

¹ Μπόγύ Tafiti sewa Nayəti ke Lama kin na ί polo ί mayana Sonatan na ί pəəsi-ι si: Ma lapa we? Pepeye ma wakəlaa? Isayatu ntiyi ma lapa nyá caa na ί preekəyi ma weesuyu?

² Tənaγale Sonatan cəwa si: Isə ί pona pooluη. Pəpətv kə, n kaa si. Ma caa u laki pulv cəcəka na ί ηmesi-m. Ie pə fei si ί la mpv na má tá nu.

³ Mpuyule Tafiti cəwa si: Nyá caa cəkənaa si n caaki ma təm ke teu. Ntanyι ι magasa ι taa kə si η taa nu-ti na pə kəə na nyá lanje wakəli. Mpv tə, ma tuukina Tacaa na nyá μαγαμαγα si pə kaasa-m pəcəγə na má si.

⁴ Μπόγύ Sonatan təma-ι si: Maa la-η pə təna mpi n səlaa tə.

⁵ Ntəna Tafiti si: Cele nté isətv kufalv acima. Pu wee si ma na wulav tə təγəna. Paa na mpv tə, yeie ma kpa taale na má ηmeli. Haləna kuyaku tooso nyəηku taanaya.

⁶ Ye nyá caa pəəsa ma təə, ile n heeli-ι si: Tafiti wiina-m si má yeie-ι na ί ləγə ι təyi ι te Petəlehəm. Pa laki ι təyaya taa kə pənaγa kətaya.

⁷ Ye ι təma si pə we teu, ile nyá pəyalv má, ma kaa nyana pulv tətə. Ama ye ι pááná huuwa, ile nyi kpakpaa si nyá caa təma ι taa keie si ι laki-m isayatu.

⁸ Mpv tə, la-m kəpantv ke teitei isu n ka suw nyá nəγə ke Tacaa isəntaa tə. Na ye ma tu lapa isayatu natəli, kv-m nyá μαγαμαγα. Pepe təə kə n ká nəkι-m nyá caa kin ke ponav?

⁹ Keləna Sonatan si: Mpusi ί polo pooluη, na mpi maa nu si ma caa ləkι nyá weesuyu ləsvyu na má ηmesi-η tə.

¹⁰ Μπόγύ Tafiti pəəsa-ι si: Ye nyá caa lanje ta hee awe ka heeli-m?

¹¹ Ntəna Sonatan yaa-ι si: Kəə na tə lu na tə kpa taale.

Ulena pa naale pa kpa taale.

¹² Μπόγύ Sonatan təma Tafiti si: Iseyeli Isə Tacaa keie ma aseeta tv. Ie maa na ma caa ke cele, yaa celenkufe. Ye ι lanje heena-η na má tá tili na pá heeli-η,

¹³ Tacaa ί kv-m. Paa ι tv ι taa si ι ká tu la-η isayatu maa heeli-η. Pécó maa yeie-η tətə, na η tēna alaafəya. Tacaa ί wee nyá waali, isu ι ka wev ma caa waali tə.

¹⁴ Na ye maa weena weesuyu, ile n la-m kəpantv nti Isə lapa-η tə na paa ma tu səpa,

¹⁵ na pə kəə na Tacaa kpiisi nyá kolontunaa tənaya kvlvm kvlvm, taa yeie ma təyaya ke kəpantv lapv.

¹⁶ Pə taya pulv, Sonatan na Tafiti paa su nəγə kə na ye Tafiti na ι təyaya nyəma pa yəka-ke Tacaa ká yeie na ι kolontunaa ləeti-we.

¹⁷ Μπόγύ pa tasa təmaga nəəsi suw. Mpi tə, Sonatan ka səla-ι kə isu yem na kpete.

¹⁸ Na Sonatan təmi-ι si: Cele nté isətv kufalv acima. Pu ná si n fei. Mpi tə, nyá təcayale ká wee kpete.

¹⁹ N ká polo kuyaku tooso nyəηku wule na η ηmeli kanmaaya ηka ka kin n ka təma ηmeləyv tə.

20 Maa tō nyōma tooso, na p̄ale nté tō kin tō, isu ma na pulv.

21 Uena má tili iwaas̄ale nat̄eli si tō p̄eeki-ye. Ye ma heela-te si nyōmá nté ma tō ma tō c̄ene. Kpaya-ye na n̄ k̄ona. Ue n̄ k̄oo, taa nyá, nat̄eli tō fei kele. Na Iso, maa looliyi.

22 Ama ye ma tōma iwaas̄ale si nyōmá nté nyá n̄yō tō, ile n̄ tee. Taca t̄yōn̄ȳi-η kele.

23 Taca kele má na-η tá aseeta tu ke tam tō, ke tam nti tō ȳyōta is̄entō tō tō taa.

Tafiiti sewa

24-25 M̄p̄ȳȳ Tafiiti sewa na í ηmeli taale. P̄e tala is̄otv kofalv acima taanaya uena wulav caya i t̄cayale ke kolun̄a kite ke t̄yōv. Ap̄ene ná caya i k̄ñk̄ñ taa, na Sonatan̄ ke is̄entaa, na Tafiiti t̄cayale ke kp̄ete.

26 Wulav ta ȳyōti si pul̄yōv kuyaku ηkv. Mpi tō, i h̄ovkaya si ntanȳi is̄ayav nat̄eli tō mayana-i ké na i kaa k̄oo acima.

27 Tev fema is̄otv kofalv kuyaku naale nȳηkv wule na Tafiiti fei t̄tō. Uena Sayuli p̄ōsi i p̄ȳalv si: Pepe tō ké Sese p̄ȳalv in̄i i ta k̄oo t̄yōv ke tete na san̄a?

28 Nt̄ena Sonatan̄ si: I s̄el̄ema-m si yelem na má polo Pet̄el̄em.

29 Ma taalv heela-m si ma nyōma laki k̄otaya ke ta te. Ye n̄ ké ma taarpalv yelem na má l̄yō ma ti na má ná ma taalvnaa. P̄e tō ké i fei t̄t̄yōle c̄ene.

30 T̄nayale Sayuli p̄áaná huuwa na í tō si: Alv tetelav p̄ȳaya nyá. Ma ta nyi taa si nyá camna kele Sese p̄ȳalv? Nyá na nyá too m̄e fele ké.

31 Nyi si ye Tafiiti wena i weesuȳu, asola taa ké nyá na nyá kawulaya í wee. Mpu tō, tili na pá k̄ona-m-i, p̄e wee si í si ké.

32 M̄p̄ȳȳule Sonatan̄ p̄ōsa i caa si: I lapa we na pá kuyv-i?

33 Uena Sayuli l̄yō Sonatan̄ ke ηmantaaya. T̄nayale Sonatan̄ c̄ek̄naa si i caa tema i taa si i kuyi Tafiiti.

34 M̄p̄ȳȳ i yela t̄yōv ke is̄otv kofalv kuyaku naale nȳηkv ηkv na í kol̄ona p̄áaná. Mpi tō, i lan̄le wak̄el̄ona Tafiiti ke s̄ōsm ke mpi p̄e tō i caa t̄v-i t̄yō.

35 Tev fema tan̄a, uena Sonatan̄ na iwaas̄ale nat̄eli pá polo timpi i na Tafiiti paa ȳyōtaa na pa su tō.

36 Uena í heeli iwaas̄ale si: Polo na n̄ t̄ōsi nyōmá nna maa t̄tō.

Iwaas̄ale teewa, uena Sonatan̄ tō nyōmá ke tō n̄yō tō.

37 Iwaas̄ale tōma is̄u tō tak̄i nȳmle c̄ol̄o, uena Sonatan̄ kp̄esi-te si: Isu hatoo nyá n̄yō tō ké nȳmle wee?

38 La l̄ñ taa s̄ñ.

M̄p̄ȳȳ iwaas̄ale t̄ōsa nyōmá na t̄ k̄ona.

39 Sonatan̄ na Tafiiti pa naale pa nyōmna mpi p̄e laki tō, iwaas̄ale ná tá nyi.

40 Uena Sonatan̄ c̄ela iwaas̄ale ke i youu wontu si t̄ k̄peena.

41 Iwaas̄ale teewa, uena Tafiiti lu i t̄ñmelle ke kan̄maaya waali, na í h̄enti Sonatan̄ ke at̄ȳe t̄m tooso. M̄p̄ȳȳ pa kp̄ipa tōma na pá wii t̄kp̄oo, na Tafiiti wula w̄o.

42 Uena Sonatan̄ t̄m-i si: Polo, Iso í wee nyá waali. Uena í yelem na má na-η na ta l̄vl̄ȳv nyōma t̄ t̄ki n̄yō ηka t̄ suwa t̄yō tam tō.

21

1 M̄p̄ȳȳ Tafiiti kulaa na í tee na Sonatan̄ náá m̄eli icate taa.

Tafiiti pote ke k̄otlv Ahimeleki te

2 M̄p̄ȳȳ Tafiiti pola Nopi ke k̄otlv Ahimeleki te. Ue i loosa-i, uena í kpaya asewa na s̄ȳōntv na í s̄ñ-i na í p̄ōsi-i si: Alaaf̄aya kele na n̄ tō nyá tike ke mpu, na n̄ȳlv fei nyá waali?

³ Ntɛna Tafiiti si: Wulav kɔsɛna-m na tɔm kɔnmesɛtɔ natɛli. Ye pɛ kaasa ma yɛlaa ɛ, mɔ na pɛle tɔ nyɛmɔ tɔ suluɣu waatu.

⁴ Kɔtɔtɔɣɔm napɛli pɛ fɛi? Ha-m potopotonaa kakpasɛ, yaa tɔɣɔnaya ŋka n wɛna tɔ.

⁵ Ntɛna kɔtɔlv si: Ma fɛina potopotonaa napɛlɔɣi yem. Isɔ nyɛma wɛnna. Ye nyɔ yɛlaa ɛ ta tokina alaa, ɛ ma cɛle-ŋ pɛle.

⁶ Ntɛna Tafiiti nɔɣɔ tɛkrav si: Paa tɔ lukɛ ta luw ma yɛlaa wɛ tɔnanɛn kɛ. Halɛ saɛa tɔ luw pɛne pɛ ta kɛ sɛkɛm ɛsɛntɔ tɔ pɛ tɛsaa kɛle.

⁷ ɛna kɔtɔlv ha Tafiiti kɛ potopotonaa. Mpi tɔ, pa tike pa wɛnna na mɛɣɛ pa lɛsaa si pa layasɛɣi kɔfama.

⁸ Pɛ pamna Sayuli tiikilaa nyɔɣu tɔ nɔɣɔlv ɛ ka wɛ tɔna. Pa yaaki apalv ɛni si Toweki. ɛ kɛ ɛtɔm tɔ, na pa tɛka ɛ tɔɔ si ɛ la Isɔ sɛɛv kɔtaya nakɛli.

⁹ Mɔpɔɣɔ Tafiiti pɔɔsa Ahimelɛki si n wɛna ŋmantaaɣa yaa layate na ŋ cɛle-m? Mpi tɔ, wulav tilitu tɔm kɛtɛla-m, ɛ ma ta kɛɣa layate yaa yooɔ wontuɣu nakɛli.

¹⁰ Ntɛna kɔtɔlv si: Filiisi tɔ Koliyatɛ wei n kɔwa ɛla tɛtɛkɛle taa tɔ, ɛ layate kɛ pa mɛɛla saalaya, na pɔ si kɔtɔlv toko waali. Ye n caa n kɛɣa-tɛ, tɔ tike tɔ wɛna cɛnɛ. Ntɛna Tafiiti si: Cɛle-m-tɛ tɔ fɛina saala.

Tafiiti pote ke Katɛ

¹¹ Mɔpɔɣɔ Tafiiti tayana sewa kɛ kɔyakɔ ŋkɔ, na ɛ polo wulav Akisi tɛɣɛ Katɛ.

¹² Ntɛna Akisi waali nyɛma tɔ si: Isu tɛtɔ wulav Tafiiti kɛle ɛnɛ ɛni? Pɛ taya ɛ na Sayuli kɛ pa tɔna yontu na pɔ paaki si:

Sayuli kɔwa yɛlaa iyaya (1000) kɛ huɣule,
na Tafiiti nɔɔ kɔ iyisi naanɔwa (10000) kɛ huɣule.

¹³ Tafiiti maɣasa tɔm ntɛɣi ɛ taa. ɛna wulav Akisi tɔm lapɛ-ɛ sɔɣɔntɔ kɛ sɔsɔm.

¹⁴ Mɔpɔɣɔ ɛ pɔsa isu kraɛtɔ, na ɛ laki yem yem kɛ pa ɛsɛntaa, na ɛ ŋmaaki kampɔnaa tɔɔ na ɛ yele na ɛ ntayama kɛɛɛ ɛ tantɔɣu tɔɔ.

¹⁵ Kɛɛna Akisi tɔ ɛ waali nyɛma si: ɛ nawaya si pɛ laki yɔlv ɛnɔɣi yɛɛyɛɛ. ɛ pɛpe tɔɔ kɛ ɛ kraɣa-ɛ na ɛ kɔŋna-m?

¹⁶ Isu ma laɛa kraɛtɔnaa ntɛ na ɛ kɔŋna-m ɛnɛ ɛni si ɛ laki yem yem na mɔ naaki-ɛ? ɛ ta mɔna ɛ sɔv ma tɔyaya taa.

22

Tafiiti pɔsa yɛlaa kɛkɛle nyɔɣu tɔ

¹ Mɔpɔɣɔ Tafiiti sewa Katɛ, na ɛ polo na ɛ ŋmɛli Atulam kɔkɛramɔɣu pɔɔɣɔ taa. Mɔɣɔɛ ɛ tɛtɔnaa na ɛ tɔyaya yɛlaa tɔna nuwa. ɛna pɔ polo ɛ kiɛ.

² Pɛ kraɣav mɛ pa laɛa wakɛlaa tɔ, na kɛma nyɛma, na nɔɣɔsɛɛ nyɛma, pa kotina ɛ kiɛ, isu yɛlaa nasɛle (400) kɛ mɛv, na ɛ pɛsi pa nyɔɣu tɔ.

³ Tɔnaya Tafiiti luwa na ɛ polo Misipa kɛ Mowavɔ tɛtɔ taa, na ɛ sɛlɛmi tɔna wulav si: Yele na ma caa na ma tɔo pɔ kɔɔ na pɔ cɔɔsi nyɔ tɛ. Halɛna mɔ cɛkɛna mpi Tacaa kɔ la-m tɔ.

⁴ Mɔpɔɣɔ Tafiiti pɔna ɛ nyɛma mɛɣɛ Mowavɔ wulav kiɛ. ɛna pɔ caya tɔnaya waatu wei ɛni ɛ tɔŋna cɔɔsɔɣu tɔ.

⁵ Mɔpɔɣɔ Isɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ telɛsɔlv Katɛ heela Tafiiti si: Lu tɛcɔɔsɛle tɔna na ŋ polo Yuta tɛtɔ taa.

ɛna ɛ se na ɛ polo Heletɛ hɔtɔɣu taa.

Sayuli kɔvɔ ke Nopi kɔtɛlaa

⁶ Mɔpɔɣɔ kɔyakɔ nakɛli Sayuli caya Kipeya tontɔŋle tɔɔ kɛ tɔɣu nakɛli kɔ tɛɛ. ɛ ŋmantaaɣa kɛ ɛ niɛ taa, na ɛ waali nyɛma tɔnaya ɛ kiɛ.

⁷ Tənaɣa ɪ təma-wɛ si: Ntəŋ Pɛncamɛɛ nyəma mɛ, ɪ tɛŋ mə taa si Seseɛ pəyalu Tafiiiti ká ha mə tənaya tuŋ tawa, na ɪ kpa mə tənaya nyuɣu nyəma yɛɛ?

⁸ Ye pə taya mpu, pepe tɔ́ kɛ́ mə tənə təpai ɪ kɛnta nəɣɔ ke ma tɔ́. Mə taa nəɣɔɔ ɪ tu cəki-m səkpalyu ke ma pəyalu na Tafiiiti pa nəɣɔ pɛɛɔɔ tɔm? Pepe tɔ́ kɛ́ mə taa nəɣɔɔ kaa tu tɔ́ɣɔ ma wahala. Na ɪ kɛɛsi-m ɪsəna ma pəyalu yooɣi ma na ma təmle tu tɔ́. Halɪ ɪlé ɪ nyəki-m katəsi ɪsu ɪ tɔ́ŋna lapu ke haləna saŋa tɔ́.

⁹ Pə pamna Towɛki ɪtəm tu ka wɛ Sayuli waali nyəma taa. Mpuɣule ɪ cəwa si: Ma nawa Tafiiiti pola Nopi ke Ahitupi pəyalu Ahimeleki kiŋ.

¹⁰ Halɪ ɪlé ɪ pɔ́ɔsi Tacaa si, pepeɣe Tafiiiti ká la. Na Ahimeleki ha Tafiiiti ke tɔ́ɣɔnaɣa na ɪ cɛɛ-ɪ Koliyatɪ layatɛ.

¹¹ Ḿpúɣú Sayuli tila Nopi na pá yaa kətɔɔ Ahimeleki, na ɪ tɔ́yaya kətəlaa tənə na pá polo.

¹² ɪɛna ɪ tɔ́ Ahimeleki si: Ke ŋkraŋŋ. Na ɪlé ɪ tɔ́ si: Ma nuwa, ta caa.

¹³ Ḿpúɣú ɪ təma si: Pepe tɔ́ kɛ́ nyá na Tafiiiti ɪ kɛnta nəɣɔ ke ma tɔ́? Haləna ń ha-ɪ tɔ́ɣɔnaɣa, na layatɛ. Na ń yɔ́ɣɔtəna Tacaa ke ɪ tɔm, na ɪ kuli ma tɔ́ na ɪ nyəki-m katəsi, ɪsu ɪ tɔ́ŋna lapu ke saŋa ɪsəntɔ́ tɔ́?

¹⁴ Ntəna kətɔɔ cə si: Nyá waali nyəma taa aɛwɛ ká kɛɛsəna ɪ tɔ́ɣi nyá yəti Tafiiiti. ɪ nukəna-ŋ na ɪ nyuɣu kula nyá tɔ́yaya taa kɛ́.

¹⁵ Pə taya saŋa ke ma caala Tacaa ke yɔ́ɣɔtənaɔ ke ɪ tɔm. Ye ma na-ɪ tá nəɣɔ pɛɛɔɔ tɔm, taa sɔki tɔ́ɛyɛ má na ma tɔ́yaya nyəma tá taa nəɣɔɔ ɪ nyuɣu taa. Ma ta nyi-tɔ́ɣi paa pəcɔ́.

¹⁶ Ḿpúɣú Sayuli təma Ahimeleki si: ɪsu ma kəwa nyá na nyá caa tɔ́yaya nyəma tənə.

¹⁷ ɪɛna Sayuli tɔ́ ɪ yoolaa mpa paa səŋa ɪ kiŋ tɔ́ si: ɪ ku Tacaa kətəlaa. Mpi tɔ́, pa nyəma teu si Tafiiiti seekaya kɛ́. ɪɛna pá na-ɪ pá lá nəɣɔ kulɔmaya na pá kisi-m heeluɣu.

Ama pɛɛ pa kisa Tacaa kətəlaa ke kɔ́ɣu.

¹⁸ Ntəna Sayuli tɔ́ Towɛki ɪtəm tu si: Nyaa ku-wɛ.

ɪɛna Towɛki ku kətəlaa mpe pa nunaasa na kakpasi, na pá suuwa kətaya wontu.

¹⁹ Ḿpúɣú Sayuli kəwa tɔ́tɔ́ɣɔ Nopi ɪcatɛ yəlaa tənə. Pə kraɣaɔ apalaa, na alaa, na piya tənə, na aɬulɔmnaa na tɔ́la tɔ́.

²⁰ Ama Ahitupi pəyalu Ahimeleki pəyalu Apiyataa ŋmɛlaa na ɪ se na ɪ polo Tafiiiti kiŋ.

²¹ Ḿpúɣú ɪ tayaɣa-ɪ si: Sayuli kəwa Tacaa kətəlaa.

²² Ḿpúɣú Tafiiiti təma si: Kuɔaŋku ma nawa Towɛki ke tənə tɔ́, maa nyəma mpu si ɪ kaa laŋ Sayuli ke tayaɣuɣu. Má yelina ntɛɣe pa ku nyá caa tɔ́yaya nyəma tənə.

²³ Caya ma kiŋ cənɛ, taa nyá. Ye wei ɪ pɛɛkəɣi nyá weesuɣu pə wɛ ɪsu ma nyəŋku ke pɔntu pɛɛkəɣi, maa paasəna-ŋ.

23

¹ Ḿpúɣú pa tayaɣa Tafiiiti si: Filiisi nyəma yoonə Keila nyəma na pá kuu tɔ́ɣɔnaɣa ke kpeɛŋ taa.

² Mpuɣule Tafiiiti sələma Tacaa na ɪ pɔ́ɔsi-ɪ si: Pə wɛɛ si má polo má yoonə Filiisi nyəma mpe? Ntəna Tacaa si: ɛɛ, polo na ń yoonə-wɛ, na ń waasi Keila nyəma.

³ Mpuɣule Tafiiiti yəlaa pɔ́ɔsa-ɪ si: Yuta cənɛɣɛɛ tɔ́ wɛɛ tɔ́ ta kisi cayaɔ na sɔ́ɣəntu. Halɪ ḿpúɣú tu puki Keila ke Filiisi nyəma suluɣu na?

⁴ Tafiiiti tasa Tacaa ke yɔ́ɣɔtənaɔ, ɪɛna Tacaa cə si: Kuli na ń tɛɛ Keila. Mpi tɔ́, ma tu Filiisi nyəma ke nyá niŋ taa kɛ́.

⁵ Ḿpúɣú ɪ kraɣa ɪ yəlaa na ɪ polo Keila na ɪ yoonə Filiisi nyəma. ɪ ku-wɛɣe səsəm na ɪ kəli-wɛ, na ɪ ɛɛki pa tɔ́la. Pə lapa Tafiiiti waasa-wɛɣɛɛ.

⁶ Póćó waatu wei Ahimelekí pəyalu Apiyataa ka sewa na í maƷana Tafiti tə, na í təkə kətəlaa toko wei pa pəəsəƷəna Taca a ke təm təƷə.

⁷ Sayuli nuwa si Tafiti pola Keila, ɪlena í tə si: Iso caa ɪ tu-ɪ ma niŋ taa ké. Mpi tə, ɪ kəma na í təkí ɪ təƷi ɪ cate nte tə wena kolunja na kampunaa na kəkələsəŋ kupaŋ tə tə taa.

⁸ Ntəna Sayuli koti ɪ yoolaa təna na pá polo Keila si pa nyala Tafiti na ɪ yəlaa.

⁹ Tafiti nu isayatu nti Sayuli təŋna maƷasuyu ke ɪ taa ké mpv, ɪlena í tə kətulu Apiyataa si: Kəna toko wei pa pəəsəƷəna Taca a ke təm tə.

¹⁰ ɪlena Tafiti sələmi Iseyeli Iso Taca a na í pəəsɪ-ɪ si: Ma nuwa si Sayuli kəŋ ɪ cate yəkuyv ke ma maƷamaƷa ma nyuyv tə.

¹¹ ɪ ká kəə tampana isu ma nuw tə? Ye ɪ kəma Keila nyəma ká tu-m ɪ niŋ taa? Hai, Iseyeli Iso Taca a, la suulu na ń heeli-m. Ntəna Taca a si: Ee, ɪ ká kəə.

¹² ɪlena Tafiti si: ɪle Keila nyəma ká tu ma na ma yəlaa ke ɪ niŋ taa? Taca a si: Ee, paa tu-me.

¹³ ḾpúƷú Tafiti na ɪ yəlaa pa lu Keila ke kpaƷpaa na pá tē tiili. Pa we isu yulunyəŋ nasətosə (600) ke mpv. Sayuli nuwa si Tafiti sewa, ɪle ɪ ta tasa pote tətə.

¹⁴ ɪlena Tafiti saali puƷv taa ké kəkpaƷuyv púƷú taa na Sifi wulaya tətə tə. Sayuli pəkəƷa-ɪ tam ké. Ama Iso ta tu-ɪ ɪ niŋ taa.

¹⁵ ḾpúƷú Tafiti nawa si Sayuli pəkəƷi si í kv-ɪ. ɪlena í saali Sifi wulaya tətə hətuyv taa.

¹⁶⁻¹⁷ Waatu ɪnəƷi Sonatanj pola Tafiti kiŋ ke təna na í səəsɪ-ɪ apalvtv si: Taa nyana pulv, Iso we nyá waali, na ma caa kaa tokina-ŋ. ɪ nyəma teu tətə si nyaa təƷəna Iseyeli nyəma tə ké kawulaya, na maƷale nyá waali nyəŋ.

¹⁸ ɪlena pa naale pá krentɪ na pá pēli nəƷə ke Taca a isentaa. ḾpúƷú Tafiti saala hətuyv taa, na Sonatanj náa kpe ɪ tē.

Sayuli təƷəŋəƷi Tafiti

¹⁹ Mpuyule Sifi nyəma pola Sayuli kiŋ ke Kipeya na pá heeli-ɪ si: Tafiti ŋmela ta tēƷe Hakila puƷv hətuyv taa, ké kəkpaƷəŋ taa ké wulaya tətə ilim mpətəŋ tə.

²⁰ Tə nyəma si n caa n kpa-ɪ. Mpv tə, kəə tē kpa-ɪ na tē cēle-ŋ.

²¹ TənaƷale Sayuli təma si: Timpi í wena ma pətətəle ke isəntə tə, Taca a í kooli-meƷe kupaŋtv.

²² Mpv tə, í polo na í tasa pēkuyv ke timpi ɪ wē tə, na wei ɪ maƷamaƷa ɪ na-ɪ tə. Mpi tə, pa heela-m si ɪ acilayatu we səƷəntv.

²³ ɪ pēki teu na í cəkəna lona nna nna a taa ɪ ŋmeləƷi tə. ɪ wēna naani, ɪlena í kəə na má na-me tē polo. Ye tətə taa cəŋeƷe ɪ wē, ma pēki Yuta nyəma təna taa na má na-ɪ.

²⁴ ɪlena pá tē Sayuli ke nəƷə na pá polo Sifi. Ama Tafiti na íle ɪ nyəma pa we Mawəŋ wulaya tətə taa ké tētekele taa ké Yuta wulaya tətə ilim mpətəŋ tə.

²⁵ ḾpúƷú Sayuli na ɪ yəlaa pa pola Tafiti pēkuyv. ɪlena nəƷəlv taƷasɪ-təƷi Tafiti na í tii puƷv na í polo í caƷa Mawəŋ wulaya tətə taa. Sayuli nu mpv, ɪlena í təŋ ɪ waali ké təna.

²⁶ Na í na ɪ nyəma pa we puƷv həƷəlvuyv tə, na Tafiti na ɪ nyəma na lēŋkv tə. ḾpúƷú pa sewa kpaƷpaa si pa fitiƷi Sayuli. Ama íle na ɪ yəlaa paa tēma Tafiti-wēƷe tam si pa kpaaki-wē.

²⁷ TənaƷa tillu kəma na í heeli Sayuli si: Kəə ləŋ, Filiisi nyəma wata tətə.

²⁸ Ntəna í mēli Filiisi nyəma waali. Pə tə ké pa ha tənaƷa hətē si pa ya təma kəkpaƷuyv.

- ¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiiti k̀la t̀na na í polo An-Ketii k̀kramuỳv̀ p̀r̀ỳg̀ taa na í caya t̀na.
- ² Sayuli luna Filiisi nýma t̀t̀g̀ǹl̀e, ùna p̀a t̀g̀as̀i-ì sì Tafiiti wɛ An-Ketii wulaya tetu taa.
- ³ M̀p̀r̀ỳg̀ Sayuli t̀sa yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) ke Iseyeli tetu t̀na taa, na í polo Tafiiti p̀eekuỳv̀. Hal̀na í tala taale p̀n̄t̄l̄n̄ k̀kramuỳv̀.
- ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ pa tala heen̄ t̀t̀k̀ale nte t̀ wɛ m̀paav̄ ǹg̀ t̀. K̀kramuỳv̀ p̀r̀ỳg̀ nakoli ku wɛ t̀na. Nt̄na Sayuli s̄v̄ ku taa sì ù luk̄i h̀m, na Tafiiti na ù ỳlaa pa n̄mela l̀l̀ ke p̀r̀ỳg̀ kulumuỳv̀ n̄ku ku taa.
- ⁵ T̀n̄ayale Tafiiti ỳlaa wɛl̀ta-ì sì: Nỳlelen̄ nté yaa, Tacaa ka t̄ma-n̄ heeluỳv̀ sì ù k̀a t̀v̀ nýa kolontunaa ke nýa n̄n̄ taa. T̀v̀, lan̄a-ì is̀na n̄ caa t̀.
- Ùna Tafiiti kul̄i t̀h̄e na í cooli Sayuli capa ntomp̀le.
- ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ù lan̄le n̄maawa mpi p̀ t̀ ù lapa mp̄v̀ t̀.
- ⁷ Ùna Tafiiti t̀ ù ỳlaa sì: Is̄ ù taa yele na má tokina ma s̀s̀. Mpi t̀, Tacaa l̀s̀na-ì na í k̀pa-ì wulav̄.
- ⁸ T̀m̄ nt̄g̀i Tafiiti tan̄na ù ỳlaa sì p̀a taa ku Sayuli. P̀ waali k̀ Sayuli luwa na í t̀v̀ ù m̀paav̄.
- ⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiiti p̀le pa luwa t̀t̀, na p̀a k̀p̄esi Sayuli sì: Hai, ma caa wulav̄. Sayuli p̀sa ù waali, ùna Tafiiti h̀nt̄-ì aɛ.
- ¹⁰ Na í p̀as̀-ì sì: Pepe t̀ k̀ n̄ nuk̄i nti ỳlaa looliyi sì ma caaki nýa wak̀l̄v̀v̀ t̀ ye?
- ¹¹ P̀ t̄ya mp̄v̀ se. Mpi t̀, san̄a n̄ nana nýa is̀p̀ale nté is̀na Tacaa t̀v̀-ñ ma n̄n̄ taa t̀. Ỳlaa s̀sa-m̄ sì má kv̄-ñ. Ama má k̄sina sì p̀ f̄e sì má t̀v̀ ma s̀s̀ t̀ k̀ n̄n̄. Mpi t̀, Tacaa l̀s̀na-ñ na í k̀pa-ñ wulav̄.
- ¹² T̀v̀, ma caa, nn̄ naaki nýa toko ntomp̀le nté ma n̄n̄ taa, ye maa ǹkaa maa kv̄-ñ. Ama timpi ma coola nýa toko t̄ke na má tá kv̄-ñ t̀, nỳ sì ma taa ù k̀paak̀na-ñ. P̀yele ma ta s̀l̀na-ñ isayatu. Ama nýa nỳk̀na-m̄ kat̄s̀ sì n̄ caa ñ l̀s̀ ma luỳv̀ t̄e. P̀yele ma ta wak̀l̀na-ñ nat̄l̄.
- ¹³ Tacaa k̀a h̄v̄na má na-ñ ta t̀m̄ na í l̄eti-ñ. Ama ma kaa k̀paas̀ nýa t̀ k̀ n̄n̄.
- ¹⁴ Pa tuka ituule sì: Isayalataa lak̀na isayatu. Mp̄v̀ ù, t̀t̀g̀v̀ ma kaa tokina-ñ.
- ¹⁵ Ma ta tu talv̄ haya k̄s̀p̀aya, yaa ip̄elav̄, na hal̄i Iseyeli wulav̄ taka t̀g̀n̄g̀i-m̄ mp̄v̀.
- ¹⁶ Tacaa k̀a h̄v̄na má na-ñ tá t̀m̄ na í s̄ena ma t̀. ù k̀a ha-m̄ tampana, na í ya-m̄ nýa n̄n̄ taa.
- ¹⁷ Tafiiti t̄ma ỳg̀t̄v̀v̀ ke mp̄v̀, ùna Sayuli p̀as̀ sì: Ùe ma p̀yalv̄ Tafiiti ǹg̀v̀ ke ma nuk̄i mp̄v̀?
- Ùna Sayuli t̄v̀l̄ ǹg̀v̀ na í wii t̀k̄poo.
- ¹⁸ Na í t̀v̀ sì: Nỳayale tampana t̀v̀, ma t̀m̄ s̀p̀na. Mpi t̀, má lap̀na-ñ isayatu na ñ l̄eti-m̄ k̄pantv̄.
- ¹⁹ K̄pantv̄ nti n̄ lapa-m̄ t̀g̀v̀ n̄ k̄esa san̄a is̀nt̀. Mpi t̀, Tacaa t̀v̀-ñ nýa n̄n̄ taa na ñ k̄si-m̄ k̄v̄v̀.
- ²⁰ Ye ȳlv̄ sula ù kolontu ù k̄v̄v̀-ì k̀, ù yeki-ì. Tacaa ù l̄eti-ñ k̄pantv̄ nti n̄ lapa-m̄ san̄a k̄yaku k̄n̄e t̀.
- ²¹ P̀n̄ente ma nýma sì nỳayale wulav̄. Iseyeli kawulaya t̀na k̀a w̄e nýa n̄n̄ taa.
- ²² Mp̄v̀ t̀, ỳg̀t̄v̀ na ñ tuuna Tacaa sì, n̄ kaa kv̄ ma l̄lv̄v̀ nýma ke ma s̄m̄ waali. P̀yele n̄ kaa k̄piisi ma h̄t̄e ke ma caa t̀yaya taa.
- ²³ Ùna Tafiiti tuuna mp̄v̀. Mp̄v̀ȳle Sayuli m̀la k̄pente. Ùna Tafiiti náá m̀l̄ ù k̀kramuỳv̀ p̀r̀ỳg̀ taa.

25

Napaali leev

¹ Μπόγύ kuyaku nakvli Samiyeeli səpa. Uena Iseyeli nyóma koti na pá caya i ləyaya, na pá pimi-i i te Lama. Waatu inəyi Tafiti kulaa na í polo Palan wulaya tetv taa.

²⁻³ Kaləpu ləlvəy taa apalv tonj tv nəγəlv i ka wenna Mawəŋ. Uena i təmlə nyóma náa wə Kaməeli na pá laki i təmlə. I heeŋ ka wə iyisi tooso (3000) na páŋ ke iyaya (1000). Apalv inu i həte nté Napaali, na i alv si Apikaali. Alv inu i ka wə ləmayasəe ké na i isentaa luwa. Ama i paalv ná ké yulv nyəməŋ tv na isayav. Kaməeli ke paa wə waatu inu na pá kəəki pa heeŋ hontv.

⁴ Tafiti pele paa wə wulaya tetv taa. Uena Tafiti nu si Napaali kəəki i heeŋ hontv.

⁵ Uena í kvsi ifepiya naanvwa si, pá polo Kaməeli ke Napaali te, na pá sɛɛ-i si: Ma sɛɛ-ŋ.

⁶ Iso í ha nyá təyaya na nyá nyəm tənaya alaafəya.

⁷⁻⁸ I heeli-i tətə si: Ta na nyá tiikilaa tu wenna Kaməeli. Tə ta la-wəyɛ isayatu natəli. Pəcə pa tala taa natəli tə ta le. Ye n caa, n pəəsi-təyɛ nyá təmlə nyóma na n na. Təv, ma nuwa si pa tənna nyá heeŋ hontv kəv tə, laŋhvləmlə kuyaku ke ma nyóma pola nyá te. Ma wiikina-ŋ si n ha má na ma nyóma ke mpi n wena si n haaki-tv tə.

⁹ Ifepiya mpe pa tala Napaali te, uena pá keesi-i Tafiti təmnaa mpe na pá taŋa i kvɔɔɔtv.

¹⁰ Tənayale Napaali holaa si: Tafiti yaa. Ma ta nyi wei pa yaa mpv tə. Kayana yomaa mpa pa seeki pa caanaa na pá cəəki yem tə pa wiisa payale ké.

¹¹ Ue ma kaa kpaɣa təyənaya na lvm na nantv nti ma lapa təkpetekpete ke ma təmlə nyóma tə, na má celəyɛ yem cəəlaa.

¹² Tənayale Tafiti pəyalaa pəsəna pa waali. Pa kpema uena pá keesi-i təmnaa mpe pa təna.

¹³ Ntəna Tafiti si: Paa wei í ləli i layate ke i tənaya taa.

Uena Tafiti pəyalaa ləli pa layaləe na i mayamaya í cə i layate tətə. Yəlaa isu nasələ (400) tvna i waali, na pə kaasi yəlaa ŋmənuyv (200) na pele pa taŋa wontv.

Apikaali səŋuyv ke Tafiti

¹⁴ Μπόγύ Napaali pəyalaa taa nəγəlv cəpa i alv Apikaali ke səkpaluyv si: Tafiti kvəsəna ntəyɛ i pəyalaa ke wulaya tetv taa si pá kəə pá sɛɛ ta caa. Ntəna í nyaasi-wə.

¹⁵ Pəcə waatu wei tana yəlaa mpe tu wə wulaya tetv taa tə, pa lapa-tuyv kvəpantv ke teu ké. Pa ta la-tuyv isayatu natəli. Pəcə ta pulvpu ta le.

¹⁶ Mpe pa kentina ta təə ké tam na té tiikiyi ta kaləkəŋ.

¹⁷ Mpv tə, nyi isəna n ká la tə. Mpi tə, pa təma ta caa na i nyəm təna pə tomle tam ké. Pəyele i nyəməŋ katatəlaya təə, paa ta taa nəγəlv yəyətəna-i i kaa nu.

¹⁸ Tənayale Apikaali kpaɣa potopotonaa ke ŋmənuyv (200). Uena i kpaɣa svlvm hulvŋ naale, na heeŋ wei pa təma təsvuyv təyə kakpasɛ. I kpaɣa tətəyə pee kvotonəe isu saaki, na ləseŋ paɣa ke nunvwa (100), na fikinaa paɣa ke ŋmənuyv (200), na í həkə kpaŋasi təə.

¹⁹ Uena í tə i təmlə nyóma si: I tɛɛ-m nəyə na má təŋ mə waali.

Ama Apikaali ta heeli i paalv ké natəli.

²⁰ Μπόγύ i kpa i kpaŋaya təə na í kpaɣa pulasi mpaav. Uena i na Tafiti na ílé i nyóma pá sulí kpaakraa.

²¹ Na pááná kpa Tafiti na í mayasi i taa si: Isu ma taŋuyv apalv inə i nyəm tənaya wulaya tetv taa tə, ma iwile təna tv-m lvm nté yem. Pəyele i nyəm taa pulv ta le. Uena í felɛ-m isayatu ke ma kvəpantv lonte.

²² Ye pə nyaalaa na má ta kpiisita i na i yəlaa təna Iso í kv-m.

²³ Apikaali loosa Tafiiti, ilena í tii í kpaɲaya tɔɔ ke lɔɲ, na í hɛnti-í atɛ.

²⁴ Ilena í tasa í nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ hotuyu na í tɔ si: Hai, ma cɛ, má wakɛlɛna. Ilɛ yele na nyá pɛɛɔ má, má yɔɲɔti na í nu.

²⁵ Taa kpaɲa ma paalb iní í tɔm na n yaa-ti si pulɔ. Pa yaakuyɔ-í si Napaali tɔ, pɛ nyuyɔ ntɛ si kpaɲtɔ. Ḿpɔ́yɔ́ í tu wɛ teitei. Má tá nana mpa n tilaa tɔ na pɛ́ lá mpu.

²⁶ Ma cɛ, Tacaɔ kpaɲa nyá niɲ si í taa lɛɛti nyá kolontunaa. Ma tuuna nyá na Tacaɔ si Isɔ ká wakɛli nyá kolontunaa na nyá isayalataa ke isɛ Napaali.

²⁷ Hai, ma cɛ, mu kuvɔɔv ɲku ma kɔna-ɲ isɛntɔ tɔ na í tala nyá yɛlaa.

²⁸ Taa nyɛni ma isayatu, Tacaɔ ká tu-ɲ kawulaya na ká wɛɛ tam. Mpi tɔ, nyá paasɛyɛna na Tacaɔ yoo. Pɛ́cɔ́ nɔɲɔɔ kaa kv nyá tɔm.

²⁹ Isɔ ká ɲmɛsi nyá weesuyɔ ke tɛkulakula. Ye nɔɲɔɔ kula nyá tɔɔ si í kuvɔ-ɲ í kaa na-kv. Ama í ká lɔ nyá kolontunaa kɛ isɛ pa tɔɔkuyɔ pɛntɔɔpɛɛ tɔ.

³⁰ Ye pɛ kɔma na Tacaɔ la-ɲ kuvantɔ nti í ka su-ɲ tɔ, na í kpa-ɲ Isɛyɛli nyɛma wulav,

³¹ ilɛ n kaa wii nyá ti si n kuvɔ tulum, yaa n lɛɛta nyá tɔyɛ nyá kolontunaa. Hai, ma cɛ, ye pɛ kɔma na Isɔ la-ɲ kuvantɔ, ilɛ n tɔɔsi ma tɔɔ.

³² Mpuɲɛ Tafiiti tɔma Apikaali si: Ma sama Isɛyɛli Isɔ Tacaɔ wei í kusa-ɲ na í sɛɲi-m sɛɲa isɛntɔ tɔ.

³³ Na má sɛɛ nyá tɔtɔyɔ isɛna n lapa lɛmayasɛɛ, na í kpa ma niɲ na má tá kv na má lɛɛti tɔ.

³⁴ Ma tuukina Tacaɔ wei í kpa ma niɲ si má taa la-mɛyɛ isayatu tɔ si, ye n taa sɛɲi-m lɔɲ, mpi si pu nyaalaya tɔ, pɛ taa kaasi Napaali na í yɛlaa taa nɔɲɔɔ.

³⁵ Ilena Tafiiti mu Apikaali niɲ taa kɛ mpi í ka ha-í tɔ. Ilena í tɔm-í si: Taa nyá, mɛli nyá tɛ, ma nu nyá tɔm, ma hulɔ-ɲ suulu.

Napaali sɛm

³⁶ Apikaali mɛla tɔyaya, ilɛ í mayana í paalb tɔki keɛ na í nyɔɔki isɛ wulav, na sulɔm kv-í na í ɲmaalɔyɛ. Ilɛ í ta heeli-í natɛli tɛfi, halɛna pɛ fe tanaɲ.

³⁷ Tɛv fema na í sulɔm cɛ í tɔɔ, ilena í alɔ kɛɛsi-í pɛ tɛna. Ḿpɔ́yɔ́ í laɲlɛ cɛpa katatɛlaya, na pɛ́ mɛli-í tɔɔɔyɔ.

³⁸ Kuyɛɛɲ lapa isɛ naanɔwa, ilena Tacaɔ yele na í tɛɛsi sɛpu.

³⁹ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti nuwa si Napaali sɛpa. Ilena í tɔ si: Ma sɛɛ Tacaɔ wei í sɛɛna ma tɔɔ kɛ isayatu nti Napaali lapa-m tɔ tɔ taa tɔ. Isɔ iní í kpaɲa ma niɲ si má taa wakɛli, na í lɛɛti Napaali ke í mayamaya.

Pɛ waali kɛ Tafiiti tilaa si í hɔɲ Apikaali ke leelu.

⁴⁰ Tillaɔ tala alɔ iní í tɛyɛ Kamɛli, ilena pá heeli-í si: Tafiiti tilina-tuyɔ nyá kin si í hɔɲ-ɲ leelu.

⁴¹ Mpuɲɛ Apikaali hɛnta-wɛyɛ atɛ na í tɔ si: Maa pɛsi ta caa yom, na má kɔɔki í tɛmlɛ nyɛma nɔɔhɛɛ ke lɔm.

⁴² Ilena Apikaali kɔli kpaɲaa na í kpa í kpaɲaya tɔɔ. Na í pɛɛlaa kakpasɛ wei í lakaya-í tɛmlɛ tɔyɔ í waali, na í tɔɲ Tafiiti tɛmlɛ nyɛma na í pɛsi Tafiiti alɔ.

⁴³ Tafiiti ka tɛma Sisilee tɔ Ahinowam ke kpaɲav ke alɔ. I alaa lapa naalɛ.

⁴⁴ Pɛ kaasa í kancaalaya alɔ Mikaali tɔ, ilɛ í caa Sayuli ka lɛɛka-í kɛ na í ha Kalim tɔ Layisi pɔyalɔ Palɛti.

26

Tafiiti kisa Sayuli kuvɔ tɔtɔ

¹ Ḿpɔ́yɔ́ kuvɔku nakuli Sifi nyɛma pola Sayuli kin ke Kipeya na pá heeli-í si: Tafiiti polaa na í ɲmɛli Hakila pulaya tɔɔ kɛ wɔlaya tɛtɔ isɛntaa.

² Tənaɣale Sayuli kɔlaa, na í kpaɣa lseyeli yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) na pá polo Tafiiti pɛɛkɔyɔ ke Sifi wulaya tetu taa.

³ Pa talaa, ɔlena pá siki Hakila pulaya tɔɔ ké mpaav nɔɔ. Ḿpóyó Tafiiti nuwa si Sayuli tɔɔna i waali ké tɔna.

⁴ ɔlena í tili fenlaa na pá maɣana si tampana.

⁵ Ḿpóyó Tafiiti pola pa tɛsikile tənaya kpaɣaa. ɔlena í ná Sayuli na i yoo wulav Apənɛɛ pa tɔhəntəle. Sayuli na həntaya hɛkɔ taa ké, na yoolaa náá həntaa na pá cɔɔna-i.

⁶ Ḿpóyó Tafiiti pɔɔsa Hiti tu Ahimelɛki, na Seluya pəyalɔ Sowapɔ neu Apəsayi si: Mə taa awe caa si ma na-i tɔ polo Sayuli pa tɛsikile? Ntɛna Apəsayi cɔ-i si: Maa tɔɔni-ŋ.

⁷ Ḿpóyó pa kɔla ahoɔ anɔ na pá polo pa maɣana Sayuli hənta hɛkɔ taa na í tooki. I ŋmantaaya ka sika i nyuyɔ tɔɔ ké, na Apənɛɛ na yoolaa pa həntaa na pá tamɔ-i kɔtaya.

⁸ Tənaɣale Apəsayi tɔma Tafiiti si: Saŋa nté Tacaɔ tɔwa nyá kolontu ke nyá niŋ taa. La suulu na n̄ yele na má kamɔ-i ŋmantaaya ke tɔm kɔlɔm tike tɔkɔŋ na má kpəna tetu.

⁹ Ntɛna Tafiiti si: Taa kɔ-i yoo. Ye yɔlɔ kɔwa Tacaɔ kɔlɔsɔ, Iso u yeki pɔntɔ.

¹⁰ Ma tuukina si, Tacaɔ tike wɛnna mpaav si í kɔ-i. Ntanyɔ i kuyaku ká tala na í sí i sɔm, yaa pá kɔ-i tɔyoolɛ.

¹¹ Si má tɔ niŋ ke Tacaɔ kɔlɔsɔ tɔɔ tɔ, Iso í pona mpusi ke pooluŋ. ɔlɛ kpaɣa i ŋmantaaya na i lɔm fulaya na tɔ tɛɛ.

¹² Tafiiti pa kpaɣa wontu ntɔ na pá tɛɛ tɔ, nɔɔlɔ ta fe na í nu pa tan yaa í na-wɛ. Mpi tɔ, Tacaɔ lapaya na pá too isɔ pa sɔpa.

¹³ Ḿpóyó Tafiiti pa pola pooluŋ na pá kpa pulaya lɛŋka tɔɔ.

¹⁴ ɔlena í kpɛɛsi Apənɛɛ na yoolaa lɛmpa si: He hee, u nu taa? Ntɛna Apənɛɛ si: Nyaya aweɣe na n̄ holiyi wulav tɔɔ ké mpɔ ye?

¹⁵ Kɛlena Tafiiti cɔ-i si: Nyana awe í maya apalɔtu ke lseyeli taa? Pepe tɔɔ ké n ta fen nyá caa wulav tɔɔ ké teu? Tɔɔ, nɔɔlɔ polaa si í kuyɔ-i.

¹⁶ Ama ntɔ n lapa mpɔ tɔ tɔ ta kɛɛsi yoo. Ma tuukina Tacaɔ si timpi í tá fen mə caa wei Tacaɔ lɛsaa tɔ i tɔɔ tɔ, í mɔna sɔm ke mə tənaya. Nyəni, wulav ŋmantaaya na i lɔm fulaya ŋka kaa wɛ i nyuyɔ tɔɔ tɔɔlɔ cənɛ.

¹⁷ Ḿpóyó Sayuli nyəmə Tafiiti nɔɔ na í pɔɔsi si: Ma pəyalɔ Tafiiti nɔɔ ke ma nukɔ mpɔ? ɔlena í cɔ si: Hai, ma caa wulav, ma nɔɔ ké.

¹⁸ Ta caa, pepe tɔɔ ké n tɔɔnɔɔni-m mpɔ? Ma lapa-ŋ we? Ntiyi ma pəntəna-ŋ?

¹⁹ Hai, ta caa, ke ŋkpaŋ na n̄ nu ma tɔm. Ye Tacaɔ tɔna-ŋ si n̄ tɔɔnɔ-m, ɔlɛ kɔhav ka hɛɛsi i lanlɛ. Ama ye yɔlaa sɔsɔɣəna-ŋ, Tacaɔ í tɔɔsi-wɛɣɛ mpusi. Mpi tɔ, pa tɔɔnɔɔni-m ké si má lu Iso tetu taa, na má polo tuŋ tɔlaale.

²⁰ Ama maa caaki si ma si lɛlaa tɛ. Pepe tɔɔ ké n pɛɛkɔyɔ-m isɔ isɛsəlav, yaa isɔ pa tɔɔnɔyɔ ləyaya ke pulasi taa tɔ?

²¹ Ḿpóyó Sayuli cɔwa si: Ma wakəlaa ké. Məlɔ ma pəyalɔ. Ma kaa tasa-ŋ isayatu ke lapɔ. Mpi tɔ, n ta kɔ-m. Má lapəna isayatu sɔsɔɔntɔ isɔ kumeləmuɣɔ.

²² Kɛlena Tafiiti si: Ta caa, nyá ŋmantaaya ntɔ cənɛ. Nyá yɔlaa taa nɔɔlɔ í kɔɔ í mɔ.

²³ Tacaɔ í feli mpa pa tɔɔna siyisuyɔ na pá lá kɔpantɔ tɔ. Mpi tɔ, saŋa i tu-ŋ ma niŋ taa ké. ɔlena má kisi si ma taa tokina wulav wei Tacaɔ lɛsaa na í kpa tɔ.

²⁴ Isɔ saŋa ma yela-ŋ kuyɔ tɔ, Tacaɔ í la maya mpɔ tɔtɔ, na í fiti-m wahalanaa tɔna taa.

²⁵ Ntɛna Sayuli si: Ma pəyalɔ, Iso í kooli-ŋ kɔpantɔ na n̄ waa pə təna pə taa.

Ḿpóyó Sayuli məla kpente na Tafiiti náá tɛɛ i nyəŋkɔ.

27

Tafiiti kpuɔɔvɔv tɔvɔv ke Filiisi nyóma te

¹ Ḿpóyó Tafiiti maɔasa i taa si: Kuyaku nakoli Sayuli ten na í kv-m yoo. Ue sana kele si má polo má tu kpuɔɔvɔv ke Filiisi nyóma tetu taa. Waatu inəyi i ká yelem preekuvu ke Iseyeli tetu taa cəne. Ue ma fita i nin taa kele.

² Pə tɔɔ ké i na i yəlaa nasətosə (600), pa kulaa. Ḿpóyó pa təhna Mawəki pəyalu Akisi wei i ké Katu nyóma wulav tɔ i te.

³ Uena pá kraɔa pa alaa, na pa piya, na pá polo pá caɔa təna. Paa na Tafiiti na íle i alaa naale, Sisilee tu Ahinowam, na Kameli tu Apikaali wei i ké Napaali leelu tɔ.

⁴ Sayuli nuwa si Tafiiti tu kpuɔɔvɔv ke Katu, uena í yelem preekuvu.

⁵ Ḿpóyó kuyaku nakoli Tafiiti təma wulav Akisi si: Hai, ta caa, ye n lapa-m naani, ue n nyəni icaliya nakələyi nyá tetu taa cəne na má caɔa təna. Təfə pə fei si má na-ŋ tɔ caɔa nyá kawulaya icate taa ké mpv?

⁶ Uena Akisi huli-i icate nte pa yaa si, Sikəlakı təɔo kuyaku ŋku kv maɔamaɔa. Pə tɔɔ ké icate nté tə pəsa Yuta nyóma wulav nyənte ke haləna saɔa.

⁷ Pənaɔa na isətunaa liyiti təcu ke Tafiiti caɔa Filiisi nyóma tetu taa.

⁸ Tafiiti pa lukaya kuluv ke Kesuli nyóma, na Kiiisi nyóma, na Amaleke nyóma ké. Mpi tɔ, piitimnaa mpe paa caɔana hatoo ləŋ taa ké Suli kəŋkəŋ taa. Haləna pə polo Icipiti tetu taa.

⁹ Pa kukaya yəlaa tənaya həɔəlvɔv ŋku kv taa ké. Pə kraɔav apalaa na alaa tɔ. Uena pá kraɔəyi pa təla na pa nyəm na pá pukina Akisi.

¹⁰ Ye íle i pəsa-i si: Leye i pola mə kuluv ke saɔa? Ue ntanyi i looli si Yuta tetu ilim mpətəŋ tɔ. Yaa i tɔ si Yelameli tetu taa, yaa Keni tetu taa ké tə polaa.

¹¹ Tafiiti u yeki apav yaa av na i weesuɔu, si pə taa kəɔ na pá taɔasi Akisi ke nti i lakı tɔ. Isəna Tafiiti lakaya saa wei i ka we Filiisi nyóma tetu taa təɔəle.

¹² Akisi ka lapa Tafiiti ke naani ké teu ké na í təŋ si: Nəənəə Iseyeli nyóma taa kraana Tafiiti. Mpv tɔ, təlası i ká pəsi ma təmle tu ke tam tɔɔ ké.

28

¹ Ḿpóyó Filiisi nyóma kota pa yoolaa tintika si pa yookina Iseyeli nyóma. Uena Akisi pəsa Tafiiti si: Ntəŋ n nyóma si nyana nyá yəlaa i ka səna-m na tɔ yoonaa Iseyeli nyóma na?

² Ntəna Tafiiti cə-i si: N ká nana nyá isəpəle ke nti maa la tɔ. Keləna Akisi si: Waatu inəyi maa yelem na í taŋəyi ma maɔamaɔa ke tam tɔɔ.

Sayuli kəɔənaŋ susvɔv

³ Samiyeeeli ka təma səpə na Iseyeli nyóma pimi-i i te Lama. Halı pá caɔa i ləyaya. Pəyele Sayuli ka təɔəna kəɔənaməŋ susəlaa, na pəe pəəsəlaa tənaya i tetu taa ké.

⁴ Ḿpóyó Filiisi yoolaa kotaa na pá siki Sunem, na Sayuli náá koti Iseyeli nyóma təna na pá siki Kilipwa.

⁵ Sayuli nawa kolontunaa yoolaa paɔale, uena səɔəntv kra-i na í seliyi isı lvm taa kpatə.

⁶ Uena í yəɔətəna Taca. Ama íle i ta cə-i. Paa toosee taa, paa kətəlaa maɔasuvu taa. Pəyele Iso kuyəɔətvtv teləsəlaa nəɔəlv i ta heeli-i si pvlv.

⁷ Ntəna í tɔ nəɔə si pá preekı-i av wei i susəyi kəɔənaməŋ tɔ na inı i polo i kiŋ. Uena i waali nyóma heeli-i si: Av nəɔəlv i we An-Təəə na í susəyi.

⁸ Ahoo yuwa uena Sayuli laɔasi wontu, na í kraɔa apalaa naale na pá polo av inı i kiŋ. Ḿpóyó Sayuli təma-i si: Ma caa si í yaa-m atətv wei maa keesi-ŋ tɔ na í heeli-m ma nyəv təm.

⁹ Μρύγύ alv pəssa-i si: Ntəη n nyəmə sɪ Sayuli təγəna kəγənaməη sʊsəlaa, na pee pəəsəlaa tənaya ɪ tetʊ taa? ʌe pepe təw kə n nyəkɪ-m katəka sɪ n kpa-m na pə ku-m.

¹⁰ Ntəna Sayuli yəγəti na ɪ tuu si: Na ʌsə, pʊlv kaa la-η.

¹¹ Ntəna alv pəssi-i si: Aweye n caa sɪ mā yaa? Sayuli sɪ yaa Samiyeele.

¹² Waatu wei alv nawa Samiyeele, ʌena ɪ mā kapuka na ɪ tɔ Sayuli sɪ: Hei, sɛsɛ nyayale Sayuli na n puyusu-m mpʊ?

¹³ Ntəna wulav nəγə təkpaɪv si: Nyá ʌaηle ɪ taa tə. N na pʊlvʊ? Ntəna alv si: Atətu nəγəlvʊ ma naaki na ɪ lukəna tetʊ tɛɛ.

¹⁴ ʌena ɪ pəssi-i si: ʌ ʌsɛntaa we ʌsəna təw? Alv si: Kəkpaɪlv kə, na ɪ suu caa.

Tənaya Sayuli cəkənaa sɪ Samiyeele, na ɪ həntɪ-i aɛɛ.

¹⁵ Mpʊvʊle Samiyeele pəssa Sayuli sɪ: Pepe təw kə n caaləγɪ-m mpʊ? Ntəna Sayuli sɪ: Ma təm tɛmaya. Mpi tə, Filiisi nyəma kəma-m yoonav. Pəyele ʌsə ʌ tasəγɪ-m yəγətənav. Paa toosee taa, paa ʌsə kuyəγətvʊ tɛləsəlaa ʌ heeliγɪ-weye ma təm. Pə təw kə ma yaa-η sɪ n heeli-m nti pə weɛ sɪ maa la tə.

¹⁶ Ntəna Samiyeele pəssi-i si: Taca a ʌ-η na ɪ pəsi nyá kolontu, ʌena n yaaki mā suwe?

¹⁷ ʌsu Taca ka heela-η na ma keesi-η təγə ɪ laki-η. ʌ ʌɛka nyá kawulaya na ɪ ha-keye Tafiti.

¹⁸ N ta təkɪ Taca təm na n kpiisi Amaleke nyəma. Mpʊ pə təw kə Taca laki-η n pʊγy saηa.

¹⁹ Cele ɪ ká tv nyana ʌseyeli nyəma təna ke Filiisi nyəma niη taa, na nyana nyá piya ɪ ká la səlvnaa.

²⁰ Μρύγύ Samiyeele təm nti tə sʊsa Sayuli ke watʊ na ɪ yele ɪ ti na ɪ fala aɛɛ təmvʊ ʌsu taav. Mpi tə, ɪ taa təγə pʊlvʊv kuyaku ηku na aho təna, ʌɛ ɪ tənʊvʊ ka hoowaya.

²¹ Mpʊvʊle alv ʌni ɪ pɔla Sayuli kiη na ɪ mayana-i na səγəntʊ pi-i n pʊγy katatəlaya. ʌena ɪ təmɪ-i si: Ta caa, nyá pɛlə mā, ma nuna-η teu na mā mv səm na mā lá nti n heela-m tə.

²² Mpʊ tə, yele mā ha-η təγənaγa ke pəcə na n təγə, na pə cɛ nyá ʌsɛntəw na n tɔ nyá mpaaɪv.

²³ ʌena Sayuli kisi sɪ ɪ kaa təη pʊlv. Μρύγύ Sayuli waali nyəma na alv ʌni pa kaana-i, haləna ɪ kəw ɪ kʊli aɛɛ na ɪ caγa kʊhəntʊvʊ təw.

²⁴ Μρύγύ alv kpa nav ʌfate nte tə yasəla teu tələpələpɪ təγə ʌη, na ɪ kv na ɪ tv pɛɛpɛtasi.

²⁵ ʌena ɪ cɛla Sayuli na ɪ waali nyəma na pá təγə. Μρύγύ pa kʊla aho anɪ na pá kpe.

29

Filiisi nyəma təγənvʊv ke Tafiti

¹ Μρύγύ Filiisi nyəma kota pa yoolaa ke timpi pa yaaki sɪ, Afeka tə na ʌseyeli nyəma náa koti pa nyəma ke Sisilee hite nəγə.

² ʌena Filiisi awulaa na yoolaa nunʊwa (100) kpekəle, na iyaya (1000) kpekəle pa tɔ na pá tɛɛ. Pə kaasa Tafiti na ʌlé ɪ nyəma na Akisi ke waali.

³ Ntəna Filiisi yoolaa səsaa pəssi Akisi sɪ: Hepəla nyəma mpɛ pa caa weye cəne?

Keləna Akisi sɪ: ʌseyeli wulav təmle tv Tafiti kə tɛ. ʌ wev ma kiη tə pə taηa kə. Pəcə ma ta keesi-i na ʌsəγatiya nakəlvɪ haləna saηa.

⁴ Tənaya pa mv Akisi na páná na pá təmɪ-i si: Mələna-i lonte nte tə taa n ka hula-i sɪ ɪ caγa tə. ʌ taa təη tá waali ke təyoole, na pə kəw na yoou haη ʌena ɪ pəsi ta kolontu. N ta nyɪ taa sɪ ta yəlaa panɛγɛ ɪ ká kv, ʌena pə ciiki ɪ na ɪ caa?

⁵ Matəη Tafiti inəγɪ paa yookayana yontu na paale sɪ:

Sayuli kuwa yelaa iyaya (1000) ke huɣule.

Tafiiti náá ku iyisi naanowa (10000) ke huɣule.

⁶ Mpuɣule Akisi yaa Tafiiti na i tami-i si: Ma tuuna Tacaa si n ké tampana tɛɛlɔ ké, na ma nyulɛɣi si má na-ɲ tɛ puki yoou. Mpi tɔ, hatoo n kɛm ma kin na pɔ suna saɲa tɔ, ma ta nata isayatiya nakɛlɛɣi nyá kin. Ama Filiisi awulaa lelɛa u caakɛna-ɲ.

⁷ Mpu tɔ, mɛli tɛhɛɛ, pɛ taa kɔɔ na ɲ la mpi pɛ ta maya-we tɔ.

⁸ Ntɛna Tafiiti si: Ta caa, wulav, ilɛ pepeye ma lapa? Tuu ma kɛm nyá kin cɛnɛ na pɔ suna saɲa tɔ, isayatɔ ntiyi n nawa ma kin na pɛ fɛi si má na-ɲ tɛ polo yoou?

⁹ Mpuɣule Akisi si: Natɛli tɛ fɛi ma kin, halɔ n tu wɛ maya teu ké isu Isɔ tillu. Ama awulaa sɛkpɛma mpɛ pa tɔmna si pɛ fɛi si tá na-ɲ tɛ polo yoou.

¹⁰ Mpu tɔ, nyá na mpa í lu Sayuli kin na í kɔɔ tɔ, cele tanaɲ ye pɛ nyaalaa í kuli lɔɲ na í tɛɛ.

¹¹ Tɛv fema, ilɛna Tafiiti-we pá kuli lɔɲ na pá mɛli timpɛ paa wɛɛ tɔ. Ilɛna Filiisi nyɛma náá polo Sisilee.

30

Tafiiti yoonav ke Amaleke nyɛma

¹ Mpuɣú Tafiiti na i yelaa pa tala pa tɛcaɣalɛ ke kuyaku tooso nyɛɲku wule. Ilɛna pá mayana Amaleke nyɛma wata Yuta na ilim mpɛtɛɲ tɔɔ, na pá sɔ Sikɛlakɛ icatɛ.

² Ilɛna pá kpa alaa na sɛsaa na piya mpa paa wɛ tɛ taa tɔ. Pa kuu pa tɛnaya na pá tona mpaav. Ama pa ta ku pa taa nɔɣɔlv.

³ Tafiiti na i yelaa pa tala icatɛ taa, ilɛna pá mayana pa sɔpa-tɛɣɛ kɛkɛ. Mpuɣú pa kpa pa alaa na pa alɔpiya na pa apalɔpiya ke yomle.

⁴ Mpuɣú pa tula nɔɔsi na pá wii tɛkpoo isu pa sɛki pa sɛki.

⁵ Pa kɛɛɲna Tafiiti alaa naalɛɣɛ na pá kpaɣa. Sisilee tɔ Ahinowam na Kamɛɛli tɔ Apikaali wei i ké Napaali leelu tɔ.

⁶ Mpuɣule Tafiiti lanɛ pɛsa katatɛlaya. Mpi tɔ, i yelaa ka wɛna-i na huwɛɛ nyɛɲ nyɛna ke pa piya tɔɔ ké. Halɔ pá kuli si pa yakɛ-i pɛɛ. Ilɛna Tacaa sɔɔsi-i apalɔtv.

⁷ Ilɛna Tafiiti tɔ Ahimelekɛ pɛyalɔ Apiyataa wei i ké kɔtɔlv tɔ si: Kɔna-m kɔtɛlaa toko wei pa pɔɔsɛɣɛna Tacaa ke tɔm tɔ.

Apiyataa pona-i,

⁸ ilɛna í pɔɔsi Tacaa si: Ye ma tɛɲa kolontunaa mpɛ maa hiki-we? Tacaa si: Tɔɣɛnɛ-we n ká hiki-we na ɲ waasi yelaa mpɛ.

⁹ Ilɛna Tafiiti na i yelaa nasɛtoso (600) pá tɔ pa waali. Pa tala Pesɔɔ lɔɔv

¹⁰ ilɛna yelaa ɲmɔnɔɣv (200) saali tɛna. Mpi tɔ, pa sula kav. Pɛ kaasa nasɛle (400), ilɛna pɛɛ na Tafiiti pá tɔɣvtɛ.

¹¹ Mpuɣú pa sula Icipiti tɔ nɔɣɔlv, na pá pona-i Tafiiti kin na pá ha-i tɔɣɔnaya na lɔm.

¹² Pa ha-i tɔtɔɣɔ fiki pɛɛ kuwɔlɛɛ paɣalɛ, na lɛɛɛɲ kuwɔlv paɣa ke naalɛ, na í tɔɣɔ na í lá alaafɛya. Mpi tɔ, kɔyɛɛɲ tooso ke i ta tɔɣɔ i ta nyɔɔ.

¹³ Ntɛna Tafiiti pɔɔsi-i si: Awe tɛna-ɲ na lɛye n lunaa? Kɛlɛna ílɛ si: Ma ké Icipiti tɔ ké, Amaleke tɔ nɔɣɔlv i ka tɔkɛna-m yomle. Saɲa taa kɔyɛɛɲ tooso kɔlv pɛ wukaya-m na í lɔ-m tɔ.

¹⁴ Ta watɛna Kɛletɛ nyɛma tɛtv ilim mpɛtɛɲ hɔɣɔlvɔv tɔɔ ké Yuta tɛtv taa, na Kalɛpv tɛtv, na tɛ sɔ Sikɛlakɛ icatɛ.

¹⁵ Ntɛna Tafiiti si: N ka pona-m yoolaa mpɛ unɛ pa kin na?

Kɛlɛna yom cɔ si: Tuuna Isɔ hɛtɛ si n kaa ku-m. Pɛyɛɛ n kaa cɛɛ-m ma caa, ilɛna pɛcɔ má pona-ɲ pa kin.

Tafiiti kuwa Amaleke nyɛma

¹⁶ Apalu inɪ ɪ kpaɣa Tafiiti na í pona-ɪ na pá mayana Amaleke nyóma ke sɔsɔm ke tɛna, na pá tɔki na pá nyɔɔki na pá paaki. Wontu nti paa lɛɛka Filiisi nyóma na Yuta nyóma tɔ tɔ tɔ kɛ pa lakaya mpu.

¹⁷ Ḿpóyó Tafiiti kv-wɛɣe tanaɲ ηku. Halɔna tɛv kvfemuɣu taanaya, pa taa nɔɣɔlv ta fiti. Ye pə taɣa ifepiya nasələ (400) wei ɪ caɣa yooyoonaa na í se tɔ.

¹⁸ Ḿpóyó ɪ lɛɛka pa tɛna mpa Amaleke nyóma ka kpawa tɔ, na ɪ alaa naale.

¹⁹ Tafiiti lɛɛka pa piya tɛnaya tɛceiceɪ, na pa wontunaa mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ.

²⁰ Na í lɛɛki Amaleke nyóma tɔla tɛna na a tiikilaa yɔɣɔtɔɣi si: Tafiiti tɔla nto cənɛ.

²¹ Pa kɔma pa tala yɔlaa ηmɔnɔɣv (200) ηku ku kawa na kó saali Pesɔɔ lɔɔv nɔɣɔ tɔ, lɛna pele pá polo-wɛɣe sɛɲɔɣv, na Tafiiti kpətɛna-wɛ na í sɛɛ-wɛ.

²² Mpuɣvle mpa paa tɛɲa Tafiiti tɔ, pa taa tetelataa na asaɣaa pa tɔma si: Timpi pane pa ta pəsi na pá polo kolontunaa tɔkvlɛ tɔ, ta kaa ha-wɛɣe mpi tɔ hika tɛna tɔ pə taa pulv. Ama pa alaa na pa piya tike ke paa kelɪ na pá tɛɛ.

²³ Ntɛna Tafiiti si: Apalaa mɛ, í taa la mpu. Mpi tɔ, Tacaɣa yarəna-tv na í tó tá niɲ taa kɛ ta kolontunaa na í ha-tvɣv pə tɛna ɪsəntɔ.

²⁴ Nɔɣɔlv kaa mv mə tɔm nti.

Uɛ pə wɛɛ kɛ si mpa pa pola tɔyoole tɔ, na mpa pa taɲa wontu tɔ pá tala wontunaa mpeɣe teitei.

²⁵ Pə kpaɣav kvyakv ηku na pá puki tɔɣɔ Iseyeli nyóma svv ḿpóyó lapv, na pá pəsi ɪsv kiiu.

²⁶ Pa mɔla Sikɔlakɪ, lɛna Tafiiti cosi kolontunaa wontu nti pa hika mpu tɔ tɔ taa, na í ha Yuta nyɔɣv nyóma na ɪ taapalaa si: Tacaɣa kolontunaa ke tɔ lɛɛkaa na tɔ cosi na tɔ ha-mɛ.

²⁷ Mpa mpa ɪ hawa tɔɣɔle, Petɛɛli nyóma, na Lama nyóma ke Nekefi wɔlaya tetv taa, na Yatii nyóma,

²⁸ na Alvwɛɛ nyóma, na Sifimɔti nyóma na Isətemvwa nyóma,

²⁹ na Lakaali na Yelameli acalɛɛ nyóma na Keni nyóma,

³⁰ na Hooma nyóma na Pɔɔ-Asaɲ nyóma na Ataki na Hepɔlɔɲ nyóma,

³¹ na timpi timpi Tafiiti na ɪ yɔlaa paa cɔɔsaa tɔ pə nyómanaɣa.

31

Sayuli sɔm

¹ Waatv inɪ ɪ taa kɛ kvyakv nakvlɪ, Filiisi nyóma yoonaa Iseyeli nyóma, na pá tɔɣɔni-wɛ na pá kv-wɛɣe Kilipvwa puvv taa.

² Uɛna pá tó Sayuli pa waali na pá kv ɪ pəyalaa Sonataɲ na Apinatari na Maləkisuwaa.

³ Ḿpóyó pə wiisina Sayuli na pá yaɣa-ɪ nyóma ke teu.

⁴ Uɛna í tɔ ɪ yoou wontu tɔkvlɛ si: Kpɛɛ nyá layate na ń tɛɛsi-m. Pə taa kɔɔ na Filiisi ma ta nyɪ ɪsɔnaa mpe pá kɔɔ pá tɛɛsi-m na pá paana-m.

Ama sɔɣɔntv kpa yoou wontu tɔkvlɛ na í kisi. Tɛnayaɣe Sayuli sika ɪ layate na í yeɛ ɪ ti na í hoti tɔ tɔ.

⁵ Yoou wontu tɔkvlɛ ná mpu, lɛna ílé í hoti ɪ nyɔntɛ tɔ kɛ mpu tɔtɔ na í si.

⁶ Sayuli na ɪ pəyalaa tooso, na ɪ yoou wontu tɔkvlɛ, na ɪ yɔlaa tɛna pa sɔpəna kvyakv ηku.

⁷ Ḿpóyó Iseyeli nyóma mpa paa wɛ Sisilee lɔɔv waali, na Yaatanɪ pɔɣɔ waali tɔ, pa nuwa si Sayuli na ɪ pəyalaa pa sɔpa na Iseyeli yoolaa seeki. Tɛnaya pele pa lu pa acalɛɛ taa na pá se tɔtɔ. Uɛna Filiisi nyóma polo na pá caɣa tɛna.

⁸ Tɛv fema, lɛna Filiisi nyóma polo si pa kpakɔɣi səttaa wontu. Ḿpóyó pa mayana Sayuli na ɪ pəyalaa tooso pa sɔpa Kilipvwa puvv taa.

⁹ Uena pá seti Sayuli nyoyu na pá wəχəsi i yooou wontu. Pə waali ké pa yasa təm kəpantv ntəχi Filiisi nyéma tetv taa, na pa tuη kutuluη taa na yəlaa təna nu.

¹⁰ Uena pá si Sayuli wontu ke tvyu Asətati kutuluγu taa. Mpyóú pa kama Sayuli mayamaya ke icate nte pa yaa si Peti-Seyan tə tə kolunə təə.

¹¹ Waatv wei Yapeesi nyéma nuwa isəna Filiisi nyéma lapa Sayuli tə.

¹² Mpyóú apalaa taa apalaa kotaa, na pá tə ahoo təna na pá polo Peti-Seyan na pá ləsi Sayuli na i pəyalaa, na pá pona-weyə Yapeesi na pá wə-weyə kəkə.

¹³ Uena pá ləsi pa muwa na pá pi tvyu nakvli kv tēē. Uena pá həkə nəsəi ke kvyeyēη naatosompəχəlaya.

SAMIYɛɛLI TɔM TAKɛLAYA NAALɛ NYɛŋKA

Kɔtulɔtu

Samiyɛɛli takɛlaya naale nyɛŋka taa kɛ pa keesɔyi Iseyeli wulav sɔsɔ tɔm. Inɪ ɪ tɛna awulaa tɛnaya nyɔyɔ kulɔyɔ na tɔŋ. Pa keesa tɔtɔyɔ ɪ ɪcantɔ, na ɪsɛna ɪ hota ɪsayatɔ sɔsɔɔntɔ taa tɔ. ɪ sɔsɔɔntɔ lentɪ ntɛ, ɪ cɛkɛna ɪ ɪsayatɔ ntɪ tɔ tɔm. ɪlena ɪ tisi sɪ tɔ fɛi teu, na ɪ sɛlɛmɪ ɪsɔ kɛ suulu, na ɪlɛ ɪ wii-ɪ.

ɪsɛna pa faya Samiyɛɛli II takɛlaya tɔ:

Tafiiti pɛsa Yuta kpekɛle wulav, titite 1-4

Tafiiti kawulaya kɛ Iseyeli nyɔma tɛna tɔɔ, titite 5-20

Tafiiti kawulaya kantɛkaya pɛsi, titite 21-24

Tafiiti nu Sayuli sɛm

¹ Sayuli sɛm waali kɛ Tafiiti luna Amaleke nyɔma tɛkɔle na ɪ mɛli Sikɛlakɪ na ɪ caya tɛnaya kuyɛɛŋ naale.

² Kɔyakɔ tooso nyɛŋkɔ wule kɛ nɔyɔlv sewa Sayuli pa tɛsikile na ɪ cɛla ɪ wontu na laŋwakɛlle, na ɪ pɛla ɪ nyɔyɔ taa kɛ tetɔ. ɪ tala Tafiiti, ɪlena ɪ hɛntɪ-ɪ atɛ.

³ Mɔyɔyɛ Tafiiti pɔɔsa-ɪ sɪ: N luna le? ɪlena Selu cɔ sɪ: Iseyeli nyɔma tɛsikile kɛ ma sɛwa.

⁴ Ntɛna Tafiiti sɪ: Heeli-m mpi pɛ lapa tɔ. Kɛlena Selu sɪ: Iseyeli nyɔma sewa pa kolontunaa na pa taa pɔyalɛ sɛpa. Halɪ Sayuli na ɪ pɔyalɔ Sonatanɔ pɛle pa sɛpa tɔtɔ.

⁵ Mɔyɔyɛ Tafiiti pɔɔsa ɪfepu wei inɪ ɪ kɔna-ɪ tɔm ntɪ tɔ sɪ: Sayuli na Sonatanɔ pa sɛpa yaa, awe heela-ŋ?

⁶ Ntɛna ɪfepu inɪ sɪ: Ma maɔana Sayuli sɛŋna ɪ ŋmantaaya kɛ Kilipɔwa pɔyɔ taa kɛ na kolontunaa yoo kɛkɛnaa kɔpɛtɛna-ɪ.

⁷ ɪ pɛsa ɪ waali na ɪ na-m ɪlena ɪ yaa-m na mɔ polo.

⁸ Ntɛna ɪ pɔɔsi-m sɪ: N kɛ le tɔ? Ma sɪ: Ma kɛ Amaleke tɔ.

⁹ Kɛlena ɪ tɔ-m sɪ: Paa na ma tɛŋna feesuyɔ tɔ kɔɔ n tɛɛsi-m. Ma ɪsɛntɔ tɛŋna piluyɔ kɛ.

¹⁰ Tɔv, ta caa, ma nawa sɪ paa ma yɛla-ɪ ɪ kaa la weesuyɔ, ɪlena maa kɔ-ɪ. Kɛna mɔ wɔyɔsɪ ɪ ntenuyɔ na ɪ kɔpɛlaya na mɔ kɔna-ŋ.

¹¹ Tɛnayaɛ Tafiiti kɔpa ɪ tɔɔ wontu kɔsusuutu na ɪ cɛlɛna laŋwakɛlle na ɪ cɔlv nyɔma nɔɔ la mɔv tɔtɔ.

¹² Mɔyɔyɛ pa wii Sayuli na Sonatanɔ, na Iseyeli nyɔma caya pa lɔyaya na pɔ hɔkɔ nɔɔsi halɛna taanaya.

¹³ Mɔyɔyɛ Tafiiti tasa ɪfepu wei ɪ kɔna-ɪ tɔm ntɪ tɔyɔ pɔɔsɔyɔ sɪ: Nyɔ sɪ n kɛ le tɔ yɛɛ? ɪlɛ sɪ: Ma caa kɛ Amaleke tɔ kɛ na ɪ caya cɔyalɔtɔ kɛ Iseyeli.

¹⁴ Kɛlena Tafiiti sɪ: ɪsɛnaya pɛ lapa na n ma kanɔkante na n kɔ ɪsɔ kulɔsv.

¹⁵ Mɔyɔyɛ ɪ yaa ɪ yɛlaa taa nɔyɔlv na ɪ heeli-ɪ sɪ: Kɔ Amaleke tɔ inɪ. ɪlena ɪlɛ ɪ kɔlv na ɪ kɔ-ɪ.

¹⁶ Mɔyɔyɛ Tafiiti sɪ: Nyɔ sɛm ɪ wɛɛ nyɔ tɔm. Mpi tɔ, nyɔ nɔyɔ pɛɛtɛna-ŋ, timpi n yɔyɔtaa sɪ n kɔ Tacaa kulɔsv tɔ.

Tafiiti wiiki Sayuli na Sonatanɔ pa sɛm

¹⁷⁻¹⁸ Lɔyaya wula nna Tafiiti wiiwa Sayuli na ɪ pɔyalɔ Sonatanɔ pa tɔɔ na pɔ ŋmaa-yɛyɛ Siyisuyɔ Tɛŋlv takɛlaya taa tɔyɔlv. Tafiiti caaki sɪ paa Yuta tɔ wei ɪ nyɪ-yɛ.

¹⁹ Iseyeli yoolaa taa yoolaa kɔpisa nantɔ kɛ pulasi taa.

Hali akanaa taa akanaa hotina nté.

²⁰ I taa heeli-təyi Katı nyóma.
Pəyele í taa yəyoti-təyi Asəkaləŋ mpaan taa.
Pə fei si Filiisi ma ta nyi isənaa alaa na pa pəelaa
í ηmaaləna-ti.

²¹ Kilipowa pulasi kaa tasa ihunte ke nav.
Pəyele si kaa na tev tətə.
Si tetv təna í si.
Tənaŋa akanaa kpaləŋ wakəlaa.
Pa kaa tasa Sayuli kpalovv ke nim salovv.

²² Sonatan u təkı nyəmlə na í tii atə.
Pəyele Sayuli náá kpeeki layate na t́ məli yem.
Pa kəwa kolontunaa tuutuuma ké.

²³ Sayuli na Sonatan pa luuŋ ka sɔv təmaga.
Pa krenta kolum ke ńpúyú haləna pa səm.
Pa ləŋləŋ lapv tee ηmakəle.
Pəyele pa kəla təyelası ke toŋ.

²⁴ Iseyeli alaa me, í wii Sayuli.
Ini i suukayana-meŋe wontu kəpantv,
na i tovı mə təə ké kacəka nyəmnaa.

²⁵ Akanaa taa akanaa hota təyoole.
Sonatan kpisa tənovv ke pulasi taa.

²⁶ Ma ceu Sonatan, nyá səm təm wu-m ké.
N ka səəla-m ké na pə kəli isu alv,
na n heesəyi ma laŋle.

²⁷ Yoolaa taa yoolaa səpa.
Akanaa lepa yem.

2

Pa kpa Tafiti ke Yuta wulav ke Hepəŋ

¹ Pəle pə waalı ké Tafiti pəəsa Tacaa si: Má məli Yuta? Tacaa si: Ee, məli. Na
ıcate nte tə taa ké maa caya? Ntəna Tacaa si: Polo Hepəŋ.

² Ḿpúyú Tafiti kpaŋa i alaa naale, Sisilee tv Ahinowam na Kaməeli tv Apikaalı
wei i ké Napaalı leelu tə na í kpeŋna.

³ Na i yəlaa mpa paa we i kin tə, na pa alaa na pa piya na pá polo pá caya
Hepəŋ.

⁴ İlena Yuta nyóma polo na pá kpa Tafiti ke wulav ke Yuta taa.

Ḿpúyú pa heela Tafiti si Yapeesi Kalaatı nyóma pimna Sayuli.

⁵⁻⁶ Ntəna í tili si pá heeli-we si: Tacaa í kooli-meŋe kəpantv na í felı-meŋe timpi
í pima mə caa Sayuli tə. İle maa səəsi-meŋe kəpantv lapv.

⁷ Mpv tə, Yapeesi nyóma í kaasi mə ti na í nyəə toŋ. Mpi tə, mə caa Sayuli səpa
tə maga Yuta nyóma su i lonte ke Yuta taa.

Pa kpa Isəpaalı ke kawulaya ke Iseyeli təə

⁸ Ama Nεε pəyalu Apəneε wei ι κέ Sayuli yoolaa nyuyu tu tə ι seena Sayuli pəyalu Isəpaali na í pona-ι Mahanayim,

⁹ na í kra-ι wulau ke Kalaati nyóma na Aσεε nyóma na Sisilee nyóma na Ifəlayim nyóma na Pencameε nyóma təw. Iseyeli tetu təna wulau ke í kra-ι.

¹⁰ Waatu wei pa kra Isəpaali ke Iseyeli nyóma wulau tə ι pusi ka we nule. Ulena í təw kawulaya ke pusi naale. Yuta kpekəle nyóma tike ka wenna Tafiiti waali.

¹¹ Pusi naatosompəwəlaya na isətonaa naatoso təcu ke Tafiiti təw kawulaya ke Yuta kpekəle nyóma təw κέ Hepələη icate taa.

Yuta nyóma na Iseyeli nyóma pa yoou ke Kapawəη

¹² Mpyúyú Nεε pəyalu Apəneε na Isəpaali pa yəlaa lu timpi pa yaa si Mahanayim tə na pá polo Kapawəη nyóma təw.

¹³ Mpyule Seluya pəyalu Sowari na Tafiiti yəlaa pa tu mpaau, na pá polo pá suli Kapawəη lule nəw, ləlaa na kuteη kune ləlaa na kune.

¹⁴ Ntəna Apəneε tə Sowari si: Ta ifepiya taa napəli pá suli na pá yoo na té nyəni. Sowari si: Εε, pá polo.

¹⁵ Ulena Pencameε ifepiya naanəwa na naale lu Isəpaali yəlaa taa, na naanəwa na naaleye Tafiiti nyóma taa.

¹⁶ Ulena pá suli naale naale na paa awe təkι ι təwəntəle nyuyu na pá sə təma kəηkəməη taa κέ layaleε na pá hoti na pá si. Mpyule pa ha Kapawəη cəw təne inəyι hətε si: Layaleε kusəηtεε té.

¹⁷ Pəle pə waali κέ acufu tiowa na halι Tafiiti yəlaa ku Apəneε pa yəlaa ke teu.

¹⁸ Sowari na ι newaa Apəsayi na Asayeli paa we pa təna, na Asayeli ka pəsa sewa κέ isu nam.

¹⁹ Mpyúyú ι tu Apəneε waali si ι kuγι-ι.

²⁰ Ntəna Apəneε pəsi na í pəwsi si: Asayeli təwənwəna-m mpu? Ulena í cə si: Εε, maya.

²¹ Mpyule Apəneε si: Tú nyá ntəwəη yaa nyá mpətəη təw ifepiya taa nəwəlu waali na í kra-ι na í ləkι ι wontu.

Ama Asayeli ta tisi mpu.

²² Ulena Apəneε tasa-ι yəwətuγu si: Məli ma waali yoo. Təfə, ye ma ku-η maa heeli nyá taalə Sowari suwe?

²³ Paa na mpu tə Asayeli ta nu. Tənaγale Apəneε cula-ι ηmantaaya ke ι lotu taa, na waali təw na ká lu na í sí kpakpaa. Mpyúyú pa təna mpa pa tala Asayeli təsətε təna tə pa səηaa.

²⁴ Ulena Sowari na Apəsayi pá tú Apəneε waali, pə kəma isu ilim tūyι ulε pa tala Kipeya-Amma tontəηle nte tə we Kiya isəntaa ke Kapawəη wəlaya tetu mpaau taa təwəle.

²⁵ Mpyule Pencameε nyóma tasa kotuyu ke Apəneε kiη ke pulaya nakəli ka nyuyu taa.

²⁶ Ntəna Apəneε kpeεsi Sowari si: Kuγu kaa su tənaya ke mpu? N ta nyi taa si pə kaa tēsəna kəpantə? Heeli nyá yəlaa ke ləη si pá yele pa tēsətonaa kuγu ke mpu.

²⁷ Kələna Sowari tuuna Taca na í yəwəti si: Ye n taa yəwəti isəntə, yəlaa ka təwəna-mεγε mpyúyú haləna pə fe.

²⁸ Mpyúyú Sowari hula tutuyu na yoolaa səη na pá yele Iseyeli nyóma ke təwənyu na yoonau.

²⁹ Ulena Apəneε na ι yəlaa pá tə mpyúyú ahoο tənaya tətəkəle taa na pá tēsι Yaatanι na pá fayana Pitələη taa haləna pá tala Mahanayim.

³⁰ Sowari luna Apəneε tətəwəηle na í kala yoolaa ulena í mayana yəlaa pəwəlayafεi hiu fεi Tafiiti yəlaa taa na pə səsəna Asayeli.

³¹ Ama Tafiiti nyóma ka kəwa yəlaa ηmunuyu na nunəwa na nutoso (360) ke Pencameε na Apəneε pa yoolaa taa.

³² Μρύγύ Sowari-we pa kpaɣa Asayeeɪ na pá pimi-ɪ ɪ caa pəlaav taa ké Pətəlehəm. ɪlena pá tɔ ahoo təna, pə kəma ɪsu pə nyaaləɣi ɪle pa tala Hepəlɔŋ.

3

¹ Tafiti yəlaa na Sayuli nyəma pa yoo taaŋa səsəm ké, na Tafiti na ɪ nyəma pa toŋ səsəɣi na Sayuli yəlaa toŋ náá səki.

*Tafiti piya nsi ɪ lɔla Hepəlɔŋ tɔ
(Kutəsutv I 3:1-4)*

² Piya mpa Tafiti alaa lɔla-ɪ Hepəlɔŋ taa tɔ pa həla ntɔ, pa yaa kancaalaya nyəŋ si Amənəŋ ɪ too kéle Tafiti alv Sisilee nyəŋ wei pa yaa si Ahinowam tɔ.

³ Naale nyəŋ si Kiliyari, ɪlé ɪ too kéle Kameeɪ tɔ Napaali leelu Apikaali. Tooso nyəŋ si Apəsalm, ɪlé ɪ too kéle Kesuli wulav Taləmayi pəelɔ Maaka.

⁴ Liyiti nyəŋ si Atoniya, ɪlé ɪ too kéle Hakiti. Kakpasɪ nyəŋ si Sefatiya, ɪlé ɪ too kéle Apitali.

⁵ Naatoso nyəŋ si Itəleyam, ɪlé ɪ too kéle ɪkəla. ɪ piya nsi ɪ lɔla Hepəlɔŋ təɣəle.

Pə yoosa Apənee na Isəpaali

⁶ Tafiti yəlaa na Sayuli nyəma pa yoo taa ké Apənee ná taɣana ɪ təɣi teu ke Sayuli təɣaya taa na í nyəɔ toŋ.

⁷ Μρύγύ kuyaku nakvɪ Isəpaali kaləna Apənee si: Pepe tɔɔ ké n sɔvna Aya pəelɔ Lisipa wei ma caa Sayuli ka kpaɣaa tɔ?

⁸ Tənaɣale pááná kra Apənee ke səsəm na í tɔ si: Ma ta ke mənəafiki tɔ si ma lukɪ Sayuli yəlaa waali se. Ma təŋna kupantv lapv ke nyá caa Sayuli nyəma na ɪ taapalaa. Ma ta tɔ-ŋ Tafiti niŋ taa. ɪlena saŋa n kaləɣəna-m si ma lapa ɪsayatv ke alv təm taa.

⁹⁻¹⁰ Ma tuukina ɪsɔ si ɪsu ma lapa teitei ɪsu Tacaa ka heeluyv Tafiti na tuunav si ɪ ká cəle-ɪ Sayuli kawulaya na í kra-ɪ ɪseɣeli na Yuta pə wulav ke pə kpaɣav Taŋ na pə suna Pəesepa tɔ. Ye pə taɣa mpv ɪsɔ í kv-m.

¹¹ ɪsəpaali ta cɔ Apənee ke paa təmuyv kulvmuyv. Mpi tɔ, ɪ nyaŋaɣana-ɪ ké.

Apənee təŋuyv ke Tafiti

¹² Μρύγύ Apənee tilaa na pa heeli Tafiti si: Nyá niŋ taa ké pə tɔ tetv. Mpv tɔ, tɔ pəeli nəɣɔ. Maa sənə-ŋ na tɔ keesi ɪseɣeli nyəma təna ɪse na nyá tɔɔ.

¹³ Mpuyvle Tafiti si: Pə we teu, ma na-ŋ tu pəeli nəɣɔ yaa. Ama kulvmtv ké si ye n ta kəna ma alv Mikaali n kaa keesi ma ɪsəle taa ké.

¹⁴ ɪlena Tafiti tili na pá heeli ɪsəpaali si í cəle-ɪ ɪ alv Mikaali wei ɪ tɔɔ ɪ suu Filiisi nyəma hənnəsɪ nuɔvwa (100) tɔ.

¹⁵ Ntəna ɪsəpaali tili na pá mv alv ke ɪ paalv Layisi pəyalv Patiyeeɪ kiŋ.

¹⁶ Na ɪ paalv təŋəɣi ɪ alv waali na wula, haləna tɪmpi pa yaa si Pahulim tɔ. Keləna Apənee təɣəni-ɪ si: Polo n məli. ɪlena í məli.

¹⁷ Mpuyvle Apənee na ɪseɣeli nyuyv nyəma pa caɣaa na í tɔ-we si: Hatoo ləŋ Tafiti ke í caakaya si í kra mə wulav,

¹⁸ pə tala ɪ kraɔ nté. Mpi tɔ, Tacaa yəɣətəa si: Ma təmlə tɔ Tafiti niŋ ke ma fitina ɪseɣeli nyəma ke pa kolontunaa na Filiisi nyəma niŋ taa.

¹⁹ ɪlena Apənee heeli-təɣi Pəncamee nyəma na í teləsɪ Tafiti ke nti nti ɪseɣeli nyəma na Pəncamee kpekəle təna pa caɣaa na pá mayasɪ tɔ.

²⁰ Apənee tala Tafiti tɔ na yəlaa hiu ke ɪ waali ké, na ɪlé í la-weɣe mvulle ke teu.

²¹ Mpuyvle Apənee təma Tafiti si: Hai, ta caa, maa polo na má kpeyeli ɪseɣeli nyəma təna na má kəna na nyá na-we í pəeli nəɣɔ, ɪlena n təɣɔ kawulaya ke tetv təna tɔɔ ɪsu n caaki tɔ.

ɪlena Tafiti cə Apənee na ɪ kpeena laŋhulvmlə.

Sowari kuwa Apānee

²² M̄p̄ȳḡ Sowari na Tafiti yoolaa pa luna kuluw na pá kuuwa kolontunaa wontu ke s̄s̄m. Ue pa ta maƿana Apānee ke Hep̄l̄h̄. Tafiti tema-i yeluyu na í teena lan̄h̄l̄b̄ml̄e.

²³ Sowari na yoolaa pa talaa, uena pa taƿasi-i si: Apānee kōma wulav kin na wulav yele-i na í kpena lan̄h̄l̄b̄ml̄e.

²⁴ Keleena Sowari polo wulav kin na í p̄s̄s̄ȳ-i si: Ta caa, Apānee kōma nyá kin na í yele-i na í kpe yaa?

²⁵ An̄i n nyóma i t̄o, i kōma-ŋ feruyu ké si i nyəŋ nyá layatu na p̄ t̄ona mpi n laki t̄o.

²⁶ Sowari lu Tafiti te, uena í tili Apānee waali ke kprakpa na pá hiki-i Sila l̄k̄o kin na pá m̄əŋna-i, Tafiti ná tá nyi p̄ taa pulv.

²⁷ Apānee talaa uena Sowari h̄m̄-i na í luna kreena isu i wel̄ətȳ-i t̄m, na í s̄o i lotu taa ké s̄əȳa na í si. Í leeta-i kuyv mpi i ka ku i neu Asayeli t̄əȳle.

²⁸ Tafiti nu-ti uena í t̄o si: Taca nyóma si Nee p̄yalv Apānee s̄m t̄m fei má na ma kawulaya tá t̄o t̄o.

²⁹ Í s̄m t̄m í wee Sowari na i caa t̄əȳa nyóma pa t̄m. P̄ t̄o t̄o Sowari l̄lv̄ȳv taa kaa lan̄ casaya tv, yaa t̄n̄v̄ȳv t̄o asilima kut̄əŋ tv, yaa icam, yaa wei i s̄əp̄əna layate t̄o, yaa nyəȳətv.

³⁰ Apānee ka kuwa Sowari na Ap̄sayi pa neu Asayeli ke Kapaw̄ŋ ke youu taa t̄əȳ p̄ele pa leeta-i.

³¹ T̄əȳal̄e Tafiti t̄oma Sowari na i waali ȳl̄aa t̄ona si: Í c̄əli m̄ə wontu na lan̄wak̄əlle na í suu f̄l̄ət̄n̄aa taka na i wii Apānee s̄m.

Pa pukayana-i pim, uena Tafiti t̄əŋ na í polo p̄l̄aa t̄o.

³² Pa pima Apānee ke Hep̄l̄h̄, uena wulav Tafiti t̄v̄li n̄əȳə na í wii i p̄l̄aa t̄o t̄əkp̄o, na ȳl̄aa t̄ona wii mp̄v t̄o.

³³ Mp̄ȳv̄le wulav tasa-i wula si:

Apānee n s̄əpa mp̄v isu k̄m̄el̄əŋ suwe?

³⁴ An̄i pa ta h̄ək̄ə nyá niŋ ke ŋmusi.

P̄əȳle pa ta h̄ək̄ə nyá n̄əh̄e ke alukpala.

P̄əc̄ó n hotaa isu isayav.

M̄p̄ȳḡ ȳl̄aa t̄ona tasa-i wula

³⁵ na pá pona Tafiti ke t̄əȳn̄aya ke ilim taa. T̄əȳal̄e Tafiti tuuwa si: Ye ma t̄əŋa pulv na ilim ta t̄ota Is̄o í kv-m.

³⁶ Ȳl̄aa nu wulav kulap̄tv n̄ti uena pa lan̄a h̄eena-ti.

³⁷ Uena Is̄eyeli ȳl̄aa cek̄əna kuyaku ŋku si p̄ t̄aya wulav yelina na pá k̄o Apānee.

³⁸ Mp̄ȳv̄le Tafiti heela ȳl̄aa si: Is̄eyeli nyóma yoolaa wulav s̄s̄o hotina san̄a is̄ənt̄o.

³⁹ Paa na Is̄o l̄əsa-m si má la wulav t̄o, ma ké icam ké, na Seluya p̄yalaa mpe pa k̄əla isayatu. Is̄o í fel̄i-we na p̄ k̄eəs̄əna pa isayatu.

4*Paana na Lekapii pa kuwa Is̄əpaali*

¹ Sayuli p̄yalv Is̄əpaali nuwa si Apānee s̄əpa Hep̄l̄h̄, uena p̄ ȳo-li-i na Is̄eyeli nyóma t̄ona lan̄a p̄əsi katat̄əlaya.

² Is̄əpaali ka wena i kuluw nyv̄ȳv nyóma ke naale ké. Pa yaa lel̄v si Paana na lel̄v si Lekapii pa caa kele P̄encam̄e tv Lim̄əŋ wei i we Pel̄v̄ti t̄o. Mpi t̄o, icate nt̄e pa nyən̄aya-t̄eȳ P̄encam̄e nyóma nȳənt̄e ké.

³ Pel̄v̄ti nyóma ka sewa na pá c̄əsi Kitayim na pá p̄əsi t̄ona nyóma hal̄əna san̄a.

⁴ Sayuli pəyalu Sonatan ka wena apaləpəyaya na pa yaa-ke si Mefipaali. Kuyaku ŋku ka caa Sonatan na Sayuli pa səpa təɣə ka nukulu seekayana-ke na ká hoti ka nəəhe tə na pá kaani-ké. Waatu inɪ tə, kaa wena pusi kakpasi.

⁵ Ḿpóyó Lekapii na Paana pa pola Isəpaali təyaya ke ilim taa ké waatu wei Isəpaali ná həntaa si i heesəyi tə.

⁶⁻⁷ Pa keesəna ilim heka ké na pá cesi na pá suu təyaya isi pa pola təɣənaɣa pee kpaɣav, na Isəpaali hənta nan taa na í heesəyi. Uena pá kv-i na pá seti i nyuyv na pá kpaɣa-kv na pá fayana Yaatanɪ tetekəle taa ké ahoó təna.

⁸ Ḿpóyó pa pona-kuyv Tafiiti ke Hepələn na pá heeli-i si: N naaki nyá kolontu Sayuli wei i pəkayə-ŋ kuyv tə i pəyalu Isəpaali nyuyv ntə? Hai, ta caa wulav, Iso leetəyəna Sayuli na i luluyv nyəma na nyá nəɣə.

⁹ Ḿpuyvle Tafiiti cəwa si: Ma tuuna Tacaa wei i yapa-m asola anɪ a nəɣə taa tə si,

¹⁰ yulu wei i ka kəma na í heeli-m Sayuli səm, na ílé i mayasəyi i taa si ma lanje ká heena-ti tə, ma yelaa ké na pá kpa-i na pá kv-i. Ma si i təm heeluyv kasəyaya nté.

¹¹ Halɪ ḿpóyó asayaa ka polo na pá mayana yulu ke i təyaya taa ké i təhəntəle na pá kv-i tulum na? Isənaɣa pu la na má kaa leeti-we na má kpiisi-weɣe tetv tə?

¹² Ntəna Tafiiti tə i yəlaa si: I kv-we. Uena pá seti pa niŋ na pa nəəhe na pá pusi-weɣe tun tə ké Hepələn lule nəɣə. Na pá pi Isəpaali nyuyv ke Apəneə pəlaav taa ké Hepələn.

5

Tafiiti pəsa Iseyeli na Yuta pə wulav

(Kətəəsvtv I 11:1-3)

¹ Ḿpóyó Iseyeli kpeka təna kota Tafiiti kin ke Hepələn na pá təmi-i si: Ta na-ŋ ta caləm kulvməm ké.

² Paa hatoo waatu wei Sayuli ka ké ta wulav tə, kulvm nyá inɪ n paasayana Iseyeli yoolaa. Tacaa ka təma-ŋ heeluyv ke ḿpóyó si n paasəna Iseyeli nyəma na n lá pa wulav.

³ Ḿpóyó Iseyeli səsaa kota Tafiiti kin ke Hepələn na pá na-i pá pəeli nəɣə ke Tacaa isentaa na pəle pá pəli-i nim na í pəsi Iseyeli wulav.

⁴ Tafiiti pusi ka we hiu na naanvwa ke waatu wei pa kpa-i wulav tə. Ḿpóyó i təɣə kawulaya ke pusi nule.

⁵ I təɣə kawulaya ke Hepələn ke Yuta nyəma tə ké pusi naatosompəɣəlaya na isətənaa naatoso, na Yosalem ke Yuta na Iseyeli pá kəkrentuyv tə ké pusi hiu na naanvwa na tooso.

Tafiiti leeka Yosalem

(Kətəəsvtv I 11:4-9; 14:1-2)

⁶ Ḿpóyó waatu nəɣəlv Tafiiti na i yoolaa pa pola Yosalem ke Yepusi nyəma mpa pa ké tetv nyəma tə pa yoonav. Tənaɣale pəle pa təma-i si: N kaa pəsi na n suu ta icate taa. Paa yulvmaa na kaakalasi paa pəsi na pá tan-me. Pə nyuyv nté si icate we ton, Tafiiti kaa pəsi na í suu tə taa.

⁷ Ama Tafiiti leeka kolonɣa səsaya icate na í kanta na pá ha-təɣe hətə si Tafiiti tə.

⁸ Kuyaku ŋkuyv Tafiiti təma i yoolaa si: Ye wei i caa si í yoonə Yepusi nyəma pəntv í təŋ lvm suluyv na í kó ma kolontunaa kaakalasi na yulvmaa mpa pa wənaɣa-m tə. Pə tə ké pə pəsa ituule si: Kaakalaya yaa yulvm kaa suu Tafiiti təyaya taa.

⁹ Ḿpóyó Tafiiti leeka kolonɣa səsaya icate nté na í caya tə taa na í ha-te si: Tafiiti tə. Uena í ŋmá kolonɣa na Milo na í səsəsi kutuluyv na pə taa tə.

¹⁰ Uena Tafiiti ton səsəyi na pá puki na Tacaa Iso Toma təna tv we i waali.

11 Μπόγύ Tiii wulav Hilam pona Tafiti ke tæmle nyóma na kponkpolonaa kupaama na kaafantanaa na pæe saakelaa na pá ημά Tafiti ke kawulaya tøyaya.

12 Tænaya ι cekænaa si Tacaa kra-ι Iseyeli nyóma wulav. Pæyele ι kusa ι kawulaya nyoyu ke ι ka sœla ι yœlaa Iseyeli nyóma tœ pœ tœ.

Tafiti piya mpa ι lva Yosalem tœ
(Kvtœsvtv I 3:5-9; 14:3-7)

13 Tafiti tala Yosalem ilena ι kraγa alaa na pæle pá lœli-ι piya ke tœna.

14 Pa hœla nté Samowa na Sopari na Natan na Salomœn

15 na Ipaali na Ilisuwa na Nefeki na Yafiya

16 na Ilisama na Iliyata na Ilifeleti.

Tafiti kœlyu ke Filiisi nyóma
(Kvtœsvtv I 14:8-16)

17 Μπόγύ Filiisi nyóma nuwa si pa kra Tafiti ke Iseyeli nyóma wulav. Ilena pá polo pa tœnaya ι waali. Tafiti nu mpv, ilena ι svv kolœna ιcate taa.

18 Filiisi nyóma talaa, ilena pá wati Lefayim tetekœle taa.

19 Ilena Tafiti pœsi Tacaa si: Má polo Filiisi nyóma waali? N ká tv-weyœ ma niη taa? Tacaa si: Ee, polo, maa tv-weyœ nyá niη taa.

20 Μπόγύ Tafiti pola Filiisi nyóma kiη ke timpi pa yaa si Paali-Pelasim tœ na ι kv-wœ. Ilena ι tœ si: Tacaa hœe-m mpaav ke ma kolontunaa caηa taa isu lœm fakoyu akola sœsœna tœ.

Pœ tœ kœ ι ha lonte nteγœ hœte si Isœ mpaav tœfayale.

21 Filiisi nyóma sewa na pa yeke pa tuη ilena Tafiti na ι yœlaa pa kraγa na pá wœ kœkœ.

22 Μπόγύ Filiisi nyóma tasa watoyu ke Lefayim tetekœle si pa yookina Iseyeli nyóma.

23 Tafiti pœsa Tacaa, ilena Tacaa heeli-ι si: Taa pona pa isentaa tœ. Cœ na η luna pa waali tœ kœ tulœna ke tuη taale isentaa.

24 Ye n kœma na η nu yœlaa nœhœe ke tuη ini ι taa isu yoolaa nœhœe, ilœ n tii pa tœ kœ kraκpa. Mpi tœ, Tacaa teœna-η nœγœ si ι yookina Filiisi nyóma.

25 Μπόγύ Tafiti lapa isu Tacaa heela-ι tœ, na ι kœ ι kolontunaa ke pœ kraγav Kepa tœ halœna Kesœe.

6

Tacaa atakaa ponav ke Yosalem
(Kvtœsvtv I 13:4-14)

1 Μπόγύ Tafiti tasa Iseyeli yoolaa taa yoolaa ke kpeγeluyu ke yœlaa isu iyisi hiu na naanowa (30000).

2 Ilena pá tee timpi pa yaa si Paala tœγœ Yuta si pa kraκœγi Isœ atakaa. Tacaa Toma tœna tv tœnna atakaa ini na ι tœki kawulaya ke isœtaa tanlaa tœ.

3-4 Μπόγύ pa kraγa Isœ atakaa kœ Apinatari teγœ pulaya tœ na pá tv-ι kekeke kufalo taa, na Apinatari pœyalaa Ahiyo ke lœlœ na Yusa ke kœkœη tœ na pá paasœγœna-ι.

5 Na pá makι wontu na hœsi na Tafiti na ι nyóma pá paaki.

6 Pa tala tœfalle nte tœ wœ timpi pa yaa si Nakœη tœ, ilena naanη kpilisi kekeke na Isœ atakaa tan hotuyu na Yusa temi-ι.

7 Tœnayale Tacaa mv-ι na páána na ι kv-ι tœnaya atakaa kite ke mpi pœ tœ ι ta nyana Isœ atakaa tokinav tœ.

8 Ama Tafiti lanle ta hœena Yusa koyu mpi, na pá ha lonte nteγœ hœte si Yusa tœkœle. Na pá yaaki-teγœ mπόγύ halœna saηa.

9 Μπόγύ sœγœntv kra wulav na ι tœ si: Ye mpv maa pœsi ma pona Isœ atakaa ke ma teγœle?

¹⁰ Ulena Tafiiti kisi Isə atakaa ponav ke i te na í pona-i Katı tv wei pa yaa sı Opeti-Itəm tō i te.

¹¹ Na atakaa caya apalı ını i teye isətonaa tooso. Ulena Tacaa náá kooli íle na i təyaya nyəma tənaya kúpantv.

Isə atakaa ponav ke Yosalem

(Kvtəəsvtv I 15:25-16:3)

¹² Ulena pá tayası Tafiiti sı Tacaa koola Opeti-Itəm na i nyəma tənaya kúpantv ke Isə atakaa təə. Ntəna wulav polo Opeti-Itəm te na i kpaɣa Isə atakaa na pá pona i te na aŋmaala.

¹³ Atakaa səyəllaa í kpesa nəəheə naatoso na alaafəya, ıle kətəlaa la nav na navle nim nyənte ke kətaya.

¹⁴ Ulena Tafiiti feli paale ke teu ke atakaa isəntaa na í suuwa kətəlaa toko tike.

¹⁵ Ḿpóyú i na lseyeli nyəma təna pa pona Tacaa atakaa ke Yosalem na akantee na laŋhvlómle kakiisasi.

¹⁶ Pa təŋna Isə atakaa sʊnnav ke wulav ıcate taa, ıle Tafiiti alv Mikaaalı Sayuli pəelə səŋna pətote nté na í ná i paaki na í ŋmaaki atakaa isəntaa. Ḿpóyú Mikaaalı tvv Tafiiti ke i taa.

¹⁷ Pa tana Isə atakaa ılena pá sı-i i lonte taa ké cokəle nte Tafiiti ka lapa tō tē taa, na pá lá kətasi nsi kəkə lusa sı təna tō na ciikuɣu nyənsi.

¹⁸ Pa təma kətasi nsəyi lapv ılena Tafiiti kooli yəlaa tənaya kúpantv ke Toma təna tv Tacaa hətə taa.

¹⁹ Ulena Tafiiti tala apalaa na alaa mpa paa kota təna təyə təyənaya. Paa wei ke potopoto, na nantvɣv, na sʊlvɔm, na pá kpe.

²⁰ Tafiiti məla təyaya sı i kooliyi i nyəma ke kúpantv, ılena Mikaaalı lu na í səŋi-i na í təm-i sı: Ama lseyeli wulav teeli ıneye saŋa pəpətv ké. N wəyəsə nyá kawulaya wontu na í paaki nyá waalı nyəma yomaa alv nyəma isəntaa ısu yʊlv ke yem.

²¹ Ntəna Tafiiti cə-i sı: Tacaa wei i kisa nyá caa na í ləsi-m sı má la lseyeli nyəma wulav tō i isəntaa ké ma paawa.

²² Ma caa ma pasa ma ti na má pəsi kpete na pə kəli mpv. Paa na mpv tō, ma nyvɣv ká kʊli yomaa alv nyəma mpa n yəyətəyi tō pa isəntaa ké.

²³ Sayuli pəelə Mikaaalı na i səm tō i ta lʊli pəyaya.

7

Isə suwa nəyə ke Tafiiti na i təyaya nyəma

(Kvtəəsvtv I 17:1-15)

¹ Tacaa yapa wulav ke i kolontunaa niŋ taa, ılena í məli i kawulaya təyaya kʊfalaya taa na heesvɣv.

² Ḿpóyú kuyaku nakʊli i təma Isə kuyəyətʊtv teləsʊlv Nataŋ sı: Pə ta mʊna sı máá wəe kutuluyv kʊpaŋkv taa na Isə atakaa náá wəe cokəle taa.

³ Ntəna Nataŋ cə wulav sı: Polo na í la pə təna mpi n mayasəyi nyá taa tō. Mpi tō, Tacaa wəe nyá waalı ké.

⁴ Ahoo yuwa ılena Tacaa tō Nataŋ sı:

⁵ Polo na í heeli ma pəyalv Tafiiti sı pə taya ını i ka ŋmana-m təyaya ŋka ka taa maa caya tō.

⁶ Hatoo ma ləsvɣv lseyeli nyəma ke Icipiti taa na pə suna saŋa tō ma ta svta kutuluyv taa. Cokəle taa ké ma wəe mpv.

⁷ Too ma na lseyeli nyəma tə lʊv tō, ma ta pəəsəta pa nyvɣv nyəma mpa ma ləsa tō pa taa nəyəlv sı pepe tō ké pa ta ŋma-m kutuluyv kʊpaŋkv.

⁸ Mpv tō, heeli ma pəyalv Tafiiti sı Toma təna tv Tacaa má, ma yəyətəta sı ntiyile taa ké ma kpaɣa-i heeŋ waalı sı í la ma lseyeli nyəma wulav

⁹ na máá we i waali ké i tǎnte tǎna taa. Uena má kpiisi i kolontunaa tǎna na má kusii i nyonyu isu ate sǎsaa lelǎa.

¹⁰ Uena má ha ma Iseyeli nyóma ke tǎcayale si pá caya teu na pulu í taa peyeli-we. Yǎlaa asayaa í taa tǎyo pa ise,

¹¹ isu saa wei maa kra paasǎnlaa ke ma yǎlaa Iseyeli nyóma tǎo tǎ. Pǎyele ma yapa-i i kolontunaa tǎna niŋ taa si í hǎesi. Tǎcaa si: Pǔntu unu i ka suna-m tǎyaya, pǎ taya Tafiti ká ŋmana-ke.

¹² Ye pǎ tala nyá kuyaku na n sǎpa ile maa lǎsi nyá piya mpa n lulǎna nyá tapuyu tǎ pa taa nǎyǎlu na má kra-i wulǎu.

¹³ Inu i ká ŋmana-m tǎyaya na maa yele na i kawulaya kumte wee tam tǎo.

¹⁴ I ká nyǎnǎyi-m i caa na maa nyǎnǎyi-i ma pǎyaya. Ye i pǎntǎna-m maa ho i kraŋuyu isu pa lakuyu pǎyaya tǎ.

¹⁵ Ama ma kaa yele-i pǎele hǎluyu isu ma lapu Sayuli na má lǎ-i na má leeti-ŋ i lonte tǎ.

¹⁶ Nyá kawulaya na nyá kumte na nyá piitim pu wee tam tǎo ké.

¹⁷ Nti nti Isǎ heela Tafiti na Isǎ kuyǎyǎtutu telǎsulǎ Natan nǎyo tǎyǎle.

Tafiti sevu ke Isǎ

(Kutǎsǎvǎ I 17:16-27)

¹⁸ Mpuuyele Tafiti pola Isǎ cokǎle taa na í yǎyǎtǎna Isǎ si: Hai, Tǎcaa ta Isǎ, má na ma tǎyaya tǎ ké we na ní kǎŋna-m timpǎ taa ma we isǎntǎ tǎ?

¹⁹ Pǎle pǎ paasi na ní tasǎyi ma tǎyaya suw tǎm na? Ye pǎ taya Isǎ, yulu kaa pǎsi na í yǎyǎti mpǎ pǎ taka.

²⁰ Wentiyi ma taka ma wena si ma heeliyi-ŋ? N nyǎma-m ké.

²¹ Nyá mayamaŋa n sǎlǎna na ní la tǎma sǎsǎna ane, na ní kuli-m tǎm tǎne tǎ tǎo isu n ka yǎyǎtuyu tǎ.

²² Tǎcaa Isǎ n ké Sǎsǎ ké. Mpi tǎ, nǎyǎlu ta nǎyǎsǎna-ŋ. Ye tǎ keesǎna nti unu tǎ nuna ta ŋkraŋŋ tǎ nǎyǎlu i fei isu nyá.

²³ Piitim napǎli pǎ fei na pǎ nǎyǎsǎna nyá yǎlaa Iseyeli nyóma mpa n kǎma na ní ya si tǎ pǎsi nyá nyóma na nyá hǎte yaa na ní la-tuyu piti tǎma na kǎkǎlo nyǎm na ní ya-tuyu Icipiti taa na ní tǎyǎni piitimnaa lelǎa na pa tuŋ.

²⁴ Na tǎ pǎsi nyá nyóma ke tam tǎo, na nyaa pǎsi ta Isǎ.

²⁵ Mpǎ tǎ, Tǎcaa Isǎ yele na tǎm nti n yǎyǎta ma na ma tǎyaya tá tǎo tǎ tǎ la na tǎ wee nípyǎyǎ tam tǎo.

²⁶ Nyá hǎte í wee sǎsǎle na yǎlaa puylǎyi tam si: Iseyeli nyóma Isǎ keele Toma tǎna tu Tǎcaa na ní paasǎyǎna ma tǎyaya.

²⁷ Mpi tǎ, Tǎcaa Iseyeli nyóma Isǎ, nyá tǎna nyá tǎm ke ma ŋkraŋŋ taa si n ká su ma tǎyaya. Pǎ tǎo ké ma kaasa ma ti na má sǎlǎmi-ŋ sǎlǎmuyu kǎne.

²⁸ Tǎcaa Isǎ, n ké Isǎ ké. Na ní yǎyǎta nti n laki-tǎyi. Nyá keesǎna-m nyá kupantu tǎne tǎ tǎm.

²⁹ Kooli ma tǎyaya ke kupantu na ká wee tam tǎo isu n yǎyǎtuyu tǎ, na kupantu nti tǎ wee ka tǎo ké tam.

8

Tafiti kǎla i kolontunaa lelǎa

(Kutǎsǎvǎ I 18:1-13)

¹ Pǎle pǎ waali ké Tafiti tasa Filiisi nyóma ke yoonau na í ŋmakǎli-we na í leeki pa icate sǎsǎle nte pele paa tǎyaa tǎ.

² Mípyǎyǎ Tafiti yoonu Mowapu nyóma na í kra-weye yomle. Uena í husi-weye ate, na pá kala yǎlaa tooso, ile pa ku naale. Pá kala yǎlaa tooso, pa ku naale. Pǎ kaasa mpa uena pele pá laki Tafiti ke tǎmle na pá felǎyi-i lampuu.

³ Μπόγύ Tafiiti yooná Lehopi pəyalv Hatəsee wei i ké Sopa wulav tə na í kəli-i waatu wei ílé i kolaa si i moxi ífəlati pəγə nəγə tetv tə.

⁴ Ilena Tafiiti ləeki i kpaγanəη cayalaa iyaya na nasətosə na nunvwa (1700) na yoolaa nəəhəe təntaa ke iyisi hiu (20000), na í seti kpaγanəη təna nəəhəe hola na pə kaasi isu yooú keekənaa nunvwa (100) kpaγanəη tike.

⁵ Μπόγύ Tamasi Silií nyéma pola wulav ke sənau, ilena Tafiiti ku pələγe yoolaa iyisi hiu na naale (22000).

⁶ Na í pona yoolaa ke Tamasi Silií taa, na ícate nyéma laki-i təmle na pá fələγi-i lampuu. Paa timpiγi Tafiiti polaa, Tacaá kentayaa i təw ké.

⁷ Ilena Tafiiti kpaγa Hatəsee yoolaa kpaləη wula nyəη na í pona Yosalem.

⁸ Μπόγύ Tafiiti kuu nyəγəlvvυ kvseemvυv nyəγətv ke səsəm ke Hatəsee acaləe nna pa yaa si Peta na Pelotayi tə a taa.

⁹ Mpvυle Hamati wulav Tou nuwa si Tafiiti kvwa Hatəsee yoolaa təna.

¹⁰ Ntəna í tili i pəyalv Yolam ke Tafiiti tē si: Polo na í sēe-i na í sam-i timpi i pəsaa na í kpili Hatəsee na i nyéma na í kv-we tə. Mpi tə, Tou yookayana Hatəsee ké. Ilena Solam pona liyitee nyəγətv na wula na nyəγəlvvυ kvseemvυv ke hēesi hēesi.

¹¹ Μπόγύ Tafiiti su nyəγətv ntəγi Tacaá isu i ka suw liyitee nyəγətv na wolanaa mpa i lēeka piitimnaa mpa i yoonaa na í kəli tə.

¹² Isu Silií nyéma na Mowapu nyéma na Amoni nyéma na Filiisi nyéma na Amaleke nyéma na Sopa wulav Hatəsee na i nyéma.

¹³ Isəna Tafiiti lapa na i nyvυv kuli təγəle.

Tafiiti kəla Silií nyéma na í mələγi kvpente, ilena í kv Itəm nyéma ke yəlaa iyisi pələfēi hiu (18000) ke timpi pa yaa si Təm tētekəle taa tə.

¹⁴ I kəla Itəm nyéma ilena í su yoolaa ke pa tetv təna taa na ícate nyéma laki-i təmle. Paa timpiγi Tafiiti polaa, Tacaá kentayaa i təw ké.

Tafiiti waali nyéma həla

(Kvtəsvtv I 18:14-17)

¹⁵ Tafiiti təγə kawulayá ke Iseγeli nyéma təna təw ké na í təηγi tampana na í paasəγəna-we.

¹⁶ Seluya pəyalv Sowari kēle yoolaa nyvυv tv, na Ahiluti pəyalv Yosafati kēle takəlasí sulv.

¹⁷ Ahitupi pəyalv Satəki na Apiyataa pəyalv Ahimeleki kēle kvətəlaa.

¹⁸ Selaya kēle takəlasí ηmaalv na Yoyata pəyalv Penaya kēle yoolaa mpa pa tanayá wulav tə pa nyvυv tv. Tafiiti pəyalaa nté səpaapənaa.

9

Mefipaali pote ke Tafiiti tē

¹ Μπόγύ kvyakv nakvli Tafiiti pəsaa si pə ta kaasi Sayuli təyaya tv nəγəlv na má lap-i kvpantv ke Sonatan təw?

² Sayuli təyaya təmle tv nəγəlv i ka we təna na pá yaaki-i si Sipa. Mpvυle pa kpaγa apalv iní na pá pona-i Tafiiti kin. Ilena wulav pəs-i si: Nyaya pa yaaki si Sipa? Apalv iní i tisaa,

³ Ilena wulav pəs-i si: Pə ta kaasi Sayuli təyaya tv nəγəlv na má lap-i kvpantv ke Isə təw? Ntəna apalv iní si Sonatan pəyalv wēe na pə kaana-i.

⁴ Ntəna wulav si: I wē le? Sipa si: I wē Amiyeli pəyalv Makii tēγe timpi pa yaa si Lo-Tapaa tə.

⁵ Ilena wulav tili na pá kəna-i.

⁶ Sonatan pəyalv Mefipaali tala Tafiiti tē ilena í hənti-i atē. Μπόγύ i yaa i hətē ilena i sēe si: Mayalə ta caa.

⁷ Ntɛna wulav si: Taa nyá, ma caa ma la-ŋ kɔpantɔ ke nyá caa Sonataŋ tɔɔ. Maa cɛle-ŋ nyá cɔsɔ Sayuli tetɔnaa tɛna na má na-ŋ tu tɔkɛna tɛntɛmlɛ ke tam.

⁸ Ḿpɔ́gɔ Mefipaali tasa hɛntɔyɔ ke atɛ na í tɔ si: Hai, ta caa, maɣale awe, ma we ɪsu haya kɔsɔpaya ké na ń paasɔɣɛna-m mpɔ ɪni?

⁹ Kɛlɛna wulav yaa Sipa na í heeli-ɪ si: Ma cɛlɔyɪ nyá caa Sayuli na ɪ tɔyaya nyɔma nyɛm tɛnaya Mefipaali.

¹⁰ Nyá na nyá piya na nyá tɛmlɛ nyɔma ɪ ká halɔyɪ-ɪ ké na í taa laŋ kɔhalɛm. ɪlɛ ma na-ɪ tu tɔkɛna tɛntɛmlɛ ke tam.

Pɔyele Sipa ka wɛna piya naanɔwa na kakpasɪ ké, na tɛmlɛ nyɔma ke hiu.

¹¹ Ntɛna Sipa cɔ wulav si: Ta caa, maa la teitei ké ɪsu n heela-m tɔ. ɪlɛna Mefipaali sɔw wulav kiŋ ke tɔɣɔ ɪsu ɪ maɣamaya ɪ kɔlɔlɔ.

¹² Mefipaali ka wɛna pɔyaya sɔkpɛlaya nakɛli na pá yaa-ke si Mika. Ḿpɔ́gɔ Sipa tɔyaya nyɔma tɛna pɔsa ɪ tɛmlɛ nyɔma.

¹³ Yosalem ke ɪ ka wɛɛ. Mpi tɔ, ɪ na wulav pa tɔkayana. Pɔyele pu kaana Mefipaali nɔhɛɛ naalɛyɛ.

10

Tafiiti kɔlɔyɔ ke Amaleke nyɔma na Silii nyɔma

(Kɔtɔɔsɔtv I 19:1-5)

¹ Pɔlɛ pɔ waaɪ ké Amoni wulav Nahasi sɔpa na ɪ pɔyalɔ Hanuŋ lɛɛɪ ɪ lonte taa.

² Mpɔyɔlɛ Tafiiti tɔma si: Maa lɛɛɪ Hanuŋ ke kɔpantɔ ke nti ɪ caa ka lapa-m tɔ. ɪlɛna í tili si pá sɛɛ-ɪ ɪ caa lɔyaya. Tɛmlɛ nyɔma tala Amoni nyɔma tetɔ taa,

³ ɪlɛna tetɔ nti tɔ awulaa sɔkpɛma tɔ pa wulav Hanuŋ si: N nyɔma si lɔyaya sɛɛv tɔɔ ké Tafiiti tila ɪ yɔlaa na? ɪ tila-wɛyɛ si pá feŋ ta ɪcɛɛ na pá nyɪ-tɛ na pá wakɛli-tɛ.

⁴ Tɔnayaɛ Hanuŋ kpa Tafiiti tillaa mpɛ na í hu pa tantɔŋ ke nnyɛnyɛkɛŋ, na í sɛɪ pa tokonaa na pá kpa pa tapanɔɔsi. ɪlɛna ɪ yeɛ-wɛ.

⁵ Ḿpɔ́gɔ fɛɛɛ kpa-wɛyɛ sɔsɔm. Tafiiti nu mpi pa lapa-wɛ tɔ, ɪlɛna í tili si pá saali Yeliko halɛna pa tantɔŋ nyɔ, ɪlɛna pɔcɔ pá kpe.

Amoni nyɔma na Silii nyɔma pa yoonav

(Kɔtɔɔsɔtv I 19:6-19)

⁶ Ḿpɔ́gɔ Amoni nyɔma cɛkɛnaa si Tafiiti haya-wɛ na pááná ke pa ɪsayatɔ nti tɔ tɔɔ. ɪlɛna pá polo Pɛɪ-Lehopɪ na Sopa Silii nyɔma kiŋ na pá kpaɣa yoolaa apaa nyɔma ke iyisi hiu (20000), na Maaka wulav tɛyɛ yoolaa iyaya (1000), na Topi nyɔma tɛyɛ yoolaa iyisi naanɔwa na naalɛ (12000).

⁷ Tafiiti nu mpɔ, ɪlɛna í tili ɪ yoolaa nyɔyɔ tv Sowapɪ na yoolaa apalaa tɛna.

⁸ Mpɔyɔlɛ Amoni nyɔma luwa na pá puɪ pa ɪcɛɛ nɔnɔɣɔ, na Sopa na Pɛɪ-Lehopɪ Silii nyɔma na Topi na Maaka pɔ yɔlaa náá wɛ tawa taa na pa mpa.

⁹ ɪlɛna Sowapɪ cɛkɛna si ɪ ká yoo taa na waaɪ. Ḿpɔ́gɔ ɪ lɔsa ɪsɛyɛli yoolaa taa yoolaa na pɛɛ pá yookina Silii nyɔma.

¹⁰ Pɔ kaasa mpa ɪlɛna í yelina pɛɛyɛ ɪ neu Apisayi si pɛɛ pá yoonav Amoni nyɔma.

¹¹ Na í heeli-ɪ si: Ye Silii nyɔma í kpila-m, ɪɛ n kɔɔ na ń sɛna-m, yaa ye Amoni nyɔma kpilina nyá, ɪɛ máá kɔɔ na má sɛna-ŋ.

¹² Tɔɣɔ apalɔtv na tɔ kaasi ta tɔyɪ ta yɔlaa na ta ɪsɔ acalɛɛ tɔɔ. ɪlɛ Tacaá í la ɪ luyɔ nyɛntɔ.

¹³ Ḿpɔ́gɔ Sowapɪ na ɪ yɔlaa pa sɔw Silii nyɔma tɛɛ si pá yookina-wɛ na pɛɛ pá tv casɛɛ.

¹⁴ Amoni nyɔma ná nawa si Silii nyɔma sewa, ɪlɛna pɛɛ pá tv-tɛ na pá sɔw ɪcɛɛ. ɪlɛna Sowapɪ mɛli na í kpe Yosalem.

¹⁵ Silii nyɔma nawa si ɪsɛyɛli nyɔma kɛla-wɛ, ɪlɛna pá koti pa yoolaa tɔtɔ.

¹⁶ Μπόγγύ wulav Hatəsee tilaa na pá yaa Ifəlati pəγə waali Silii nyəma ləlaa na i yoolaa wulav Sopaki kpaγa-we na pá tee Helam.

¹⁷ Pa heela-təγi Tafiiti, ilena í koti lseyeli yoolaa təna na pá tesí Yaatanu na pá polo Helam. Μπόγγύ Silii nyəma taγana pa ti na pá na Tafiiti pá sulí na pá yoo.

¹⁸ Ama pa kuu-teγe lseyeli nyəma isentaa, na Tafiiti kv yoou keekenaa nasətosu na nunowa (700) paasənlaa na kraγanəη caγalaa ke iyisi nule (40000) na í kv pa yoou wulav Sopaki.

¹⁹ Μπόγγύ Hatəsee waali awulaa səkpema nawa si lseyeli nyəma kv pa yəlaa ke səsəm, ilena pá polo na pá na-we pá ciiki na pá lakí-weγe təmle. Silii nyəma ta pəsi tətə si pá səna Amoni nyəma.

11

Tafiiti na Pasepa pa təm

¹ Pənaγa sikaa na pə tala waatu wei awulaa teeki yoou tə, ilena Tafiiti kvsi i yoolaa wulav Sowari na lseyeli yoolaa təna si pá polo pá kv Amoni nyəma təna na pá ləeki Lapa icate. Ama Tafiiti maγamaγa ta polo.

² Μπόγγύ kvγaku nakvli Tafiiti luna təhəntəle ke taanaya, na í cəəki kutuluγu pata təə. Ie i loosa alv nəγəlv i səəki lvm nte, na i isentaa luwa pə tu fei.

³ Μπόγγύ i tilaa na pá pəəsi i təə. Ilena pá cə-i si Iliyam pəelə Pasepa ké. I paalv kele Hiti tv Yulii.

⁴ Ntəna í tili na pá pona-i alv inu na í svvna-i na ílé í məli i te. Pəyele i ka təma isətv nav nté kpaκpaα na í la asilima keeləγv kətaγa.

⁵ Alv nawa i ti na teu ilena í tili na í heeli Tafiiti.

⁶ Μpυγole Tafiiti tilaa na í heeli Sowari si í yele Hiti tv Yulii na í kəə.

Ilena Sowari náa yele Yulii.

⁷ Yulii kəma ilena Tafiiti pəəsi-i Sowari na yoolaa na yoou pa alaafəya təə.

⁸ Μπόγγύ Tafiiti heela Yulii si: Polo nyá te na í heesi.

Yulii luwa ilena wulav lapí-i kvəəv na pá pona-i.

⁹ Ama ílé i ta svv i te. I na wulav taηlaa pa həntəna nənəγə tee.

¹⁰ Μπόγγύ pa taγasa-təγi wulav na ílé i pəəsi-i si: Aní n luna mpaav ké. Ie pepe təə ké n ta svv təγaya?

¹¹ Μπόγγύ Yulii cə-i si: Isə atakaa na Yuta na lseyeli nyəma təna həntəγi coka taa ké. Ma caa Sowari na i waali nyəma ná we nyutu taa. Ilena máa svv ma təγaya taa na má təγə na má nyəə, na má həntəna ma alv na? Ma tuuna-η si ma kaa la mpv.

¹² Ntəna Tafiiti heeli-i si: Təv, heesi saηa, cele ile maa yele na í məli.

Ilena Yulii caγa.

¹³ Μπόγγύ Tafiiti yaa-i i te na í təγə na í nyəə na pá kv-i. Paa na mpv, ahoo yuwa tə, i ta polo i te, í na taηlaa pa həntəna.

¹⁴ Tev fema ilena Tafiiti ηmaa Sowari ke takəlaya na í tilina-keγe Yulii maγamaγa

¹⁵ si pá teləsi-i timpi yoou haηa teu tə na pá yele-i na pá kv-i.

Pasepa paalv Yulii səm

¹⁶ Sowari nyala icate, ilena í pona Yulii ke timpi yoolaa taa yoolaa taηaa tə.

¹⁷ Μπόγγύ icate nyəma luwa na pá yooa Sowari na i nyəma na pá kv Tafiiti yoolaa paγale na pá kpeηna Yulii na pá kv tətə.

¹⁸ Ilena Sowari ηmaa Tafiiti ke takəlaya na í keesi-i pə təna mpi pə lapa təyoole tə.

¹⁹ Μπόγγύ Tafiiti ləla tillu ke heeluγu si: Ye í keesa wulav ke ta cakəle təm ke cəne,

²⁰ ntanyi pááná ka kpa-i na í yǎǎtí sí pepe tǎo ké tǎo sũ ɪcáte tɛɛ sí tǎ yookina-tɛ. Aní tǎ nyǎmáya sí ɪcáte nyǎma tǎo kɪ nyǎmá.

²¹ Mǎpǎyǎ alu ka kũna Ketiyǎn pǎyalu Apimelɛkɪ. Tɛpɛɛsɪ ɪcáte tɛɛ kɛ ɪ ka sũ mpv na alu yǎǎ-i namle hǎǎlyũ na kolunǎ nyũyũ taa. Ue pepe tǎo ké tǎ kǎtǎna kolunǎ kɛ mpv? Ue n cǎ-i sí nyǎ pǎyalu Yulii ná sǎpa tǎtǎ.

²² Mǎpǎyǎ tillu kɛɛsa Tafiiti kɛ nti Sowapɪ kɛɛsa-i tǎ sí:

²³ Kolontunaa mpe pa kpila-tũyũ. Pa lu-tũyũ kũluw kɛ tawa taa na taa tǎǎni-we na tǎ tana-weye pa ɪcáte nǎnǎǎ.

²⁴ Uena kolunǎ tǎo sǎnlaa náá tǎ-tũyũ nyǎmá na pá kv ta taa pǎyale. Halí nyǎ pǎyalu Yulii ná sǎpa tǎtǎ.

²⁵ Tǎnǎyale Tafiiti cǎwa tillu sí: Polo na ń heeli Sowapɪ sí, paa pǎ kũwa ɪ yǎlaa tǎ pǎ taa kǎli-i caalũyũ. Pǎ weɛ kɛ sí ɪ polo ɪcáte tǎo na tonǎ na ɪ kǎli-tɛ. Nyaa polaa ń tasa-i mǎpǎyǎ apalutũ.

²⁶ Yulii alu nuwa sí ɪ paalũ sǎpa, uena ɪ wii-i.

²⁷ Lǎyaya tɛma, uena Tafiiti tili na ɪ kǎyǎ alu na ɪ lũli-i apalu pǎyǎǎ. Mǎpǎyǎ Tafiiti kũlapǎtũ nti tǎ ta maya Tacaa.

12

Natan heeliyi Tafiiti kɛ ɪ salǎka tũyũ tǎm

¹ Mǎpǎyǎ Tacaa tila Isǎ kũyǎǎtũtũ tɛlǎsũlu Natan kɛ Tafiiti kinǎ na ɪ heeli-i sí: Apalaa napǎli paa wɛna naale kɛ ɪcáte kũlũmtǎle taa, lɛlu kɛ tonǎ tũ na lɛlu kɛ kũnyǎntũ.

² Tonǎ tũ inɪ ɪ ka wɛna naanǎ na heen kɛ sǎsǎm pǎ fɛi nyǎnũyũ.

³ Hewǎya kũlũmǎya kɛ kũnyǎntũ náá wɛna na ɪ tǎo kɪ, na kǎ na ɪ piya pa weɛ na pá tǎkɪ na pá nyǎo kɪ tǎntǎmle, na kǎ hǎntǎyɪ ɪ tate taa na ɪ nyǎnǎyɪ-kɛ isũ ɪ pɛɛlũ.

⁴ Mǎpǎyǎ kũyakũ nakũli ɪkǎm kǎma tonǎ tũ inɪ na ɪ la ɪ tǎla pǎtǎtǎle, na ɪ kisi a taa kɛ lǎsũyũ sí ɪ lakǎna ɪkǎm inǎyɪ mũllɛ. Na ɪ kpa kũnyǎntũ hewǎya ŋkɛ na ɪ kv-i.

⁵⁻⁶ Tǎnǎyale Tafiiti pááná huuwa kpakpaa tǎfaa na ɪ tǎ sí: Ma tuuna Tacaa sí yũlu wei inɪ ɪ lapa mpv tǎ pǎ weɛ sí ɪ fɛli heen liyiti kɛ yaasi wei ɪ lapa mpv na ɪ fɛina pǎtǎtǎle tǎ. Pǎyele pǎ tũ muna pá kv-i kɛ.

⁷ Ntɛna Natan sí: Nyǎyale yũlu inɪ. Isɛyeli Isǎ Tacaa yǎǎtǎa sí inɪ ɪ kǎna-ŋ Isɛyeli nyǎma wulav na ɪ ya-ŋ Sayuli ninǎ taa

⁸ na ɪ ha-ŋ tǎyǎǎ na alaa na ɪ tũ nyǎ ninǎ taa kɛ Isɛyeli nyǎma na Yuta nyǎma. Ye n ka heela-i sí pǎle pǎ ta tǎo-ŋ ɪ ka sǎsa-ŋ.

⁹ Pepe tǎo kɛ n nyǎna Tacaa tǎm kɛ yem na ń la mpi pǎ ta maya-i tǎ? N kv Yulii na Amoni nyǎma layate, na ń kǎyǎ ɪ alu.

¹⁰ Timpi n nyǎna-i yem kɛ mpv na ń kǎyǎ Yulii alu tǎ, yoou kaa hatǎlǎna nyǎ tǎyǎǎ tǎtǎ.

¹¹ Mǎpǎyǎ Tacaa tasaa sí: Maa yele na nyǎ piya taa nǎǎlyũ wakǎli nyǎ lanle. Maa ha nǎǎlyũ nyǎ alaa kɛ nyǎ isɛntaa na ílé ɪ sũna-we na ilim na pǎ isǎle.

¹² Nyǎ ŋmɛlaa kɛ na n la nǎǎlyũ ta na. Ama ilim taa kɛ maa la ma nyǎntũ na Isɛyeli nyǎma tǎna na.

¹³ Tǎnǎyǎ Tafiiti tǎma sí: Ma wakǎlǎna Tacaa kɛ. Uena Natan náá tǎm-i sí: Tacaa husa nyǎ isayatu, n kaa tasa sǎm.

¹⁴ Ama timpi n yɛlaa na Tacaa kolontunaa kpa ɪ tǎo na pá ni pũntũ tǎ, pǎyǎǎ ŋka pǎ lula-ŋ tǎ ŋkɛ kaa sǎna.

¹⁵ Mǎpǎyǎ Isǎ kũyǎǎtũtũ tɛlǎsũlu Natan kpɛma ɪ tɛ.

Pasepa pǎyǎǎ sǎm

Mǎpǎyǎ Tacaa yɛlaa na kutǎn sǎsǎw nakũli kv kpa Yulii leelu pǎyǎǎ ŋkɛ.

16 M'p'og'uf Tafiiti h'aka n'og'o na i s'el'om'i Tacaa ke p'ay'aya n'ke ka t'oo. Ateye i h'ant'aya paa aho'o nna, nyaal'uy'u fei.

17 U'ena i t'ay'aya s'asaa kaana-i si i k'uli ate i ta tisi. P'oc' i kisa t'og'oo.

18 U'ena p'ay'aya si kuyaku naatosomp'og'olaya ny'eh'ku wule. Ama Tafiiti waali ny'oma nyamna-i ka s'om t'om ke heeluy'u. Mpi t'o, pa mayasaya pa taa ke si, w'asasi taa kele t'o y'og'tayana-i i ta c'o, ka laalaa na ka si is'ant'o t'o ye t'o heela-i i lanje ka t'eesi wak'eluy'u t'et'og't'og'o.

19 U'e Tafiiti nuwa pa wel'et'ayi t'omayale, u'ena i cek'ona si p'ay'aya s'epa. N'tena i p'as'i-we si: Ka s'epaya? Pele si: Ee.

20 T'omayale Tafiiti k'ula ate na i s'o lum na i layasi wontu. U'ena i s'u Tacaa t'ay'aya taa na i h'anti-i ate. I m'ela t'ay'aya u'ena i y'og'ti na pa k'ona-i t'og'onaya na i t'og'o.

21 M'p'uyule i waali ny'oma p'as'a-i si: Wenti n lapa mp'u t'o, t'o tapuy'u suweyele? P'e t'oka p'ay'aya ke kut'oku ka ta s'eta u'ena n' m'eli n wiiki na n' kisiyi t'og'oo. P'e m'elaa na p'ay'aya si u'ena n' k'uli na n' naali t'og'oo na?

22 N'tena Tafiiti c'o-we si: Ma wiikaya na ma h'ok'ayi n'og'o ke mp'u t'o na ma t'el'eyi ke si ntanyi Tacaa ka na ma p'et'ot'ele na i waa-ke.

23 T'oo, n'oon'o ka s'epa t'o, pepe t'oo ke maa tasa n'og'o h'okuy'u? An'i ma kaa p'asi na ma t'ayani-keye kusuy'u. Ama m'aa t'ena na ma polo ka kin. T'of'o ka fei si ka tas'ayi m'eluy'u ke ma kin t'ot'o.

Salw'om'eh' l'oluy'u

24 M'p'og'uf Tafiiti h'eesa i alu Pasepa lanje na i k'p'et'ona-i na i l'uli apal'op'ay'aya na i ha-keye h'ete si Salw'om'eh', na Tacaa luy'u s'u-keye teu.

25 U'ena Tafiiti cele-keye Iso kuy'og'tut'u tel'osul'u Nat'eh' na il'e i ha-keye h'ete si Tacaa s'oola-i.

Lapa icate leekuy'u

(Kut'as'ut'u I 20:1-3)

26 Tafiiti yoolaa wulav Sowari ka tama Amoni ny'oma icate s'as'ole Lapa. Waatu wei i leeka-te

27 u'ena i tili na pa heeli Tafiiti si: Ma t'eesa lum h'og'oluy'u icate ke leekuy'u.

28 Mp'u t'o, k'p'eyeli yoolaa mpa p'e kaasaa t'o na n' k'oo na n' m'u-te. P'e taa k'oo na ma s'u t'o taa na pa m'eli-m sam.

29 M'p'og'uf Tafiiti k'p'eyela yoolaa na pa k'pa Lapa t'oo na pa leeki-te.

30 U'ena Tafiiti kuli t'o wulav kawulaya ntenuyu. W'ola ke pa lupa-ku, ku yun we isu kilonaa hiu na naan'owa na liyiti ke mp'u, na pa t'u ku t'oo ke liyitee p'ee. M'p'og'uf pa tema-kuy'u Tafiiti ny'og'u na i kuu icate taa ke wontu tuutuuma t'ot'o.

31 P'e kaasa icate y'elaa u'ena i t'u lel'aa ke kaaf'ant'anaa t'omle na lel'aa ke ny'og'etu hal'onan' na lel'aa ke tawa t'ema na lel'aa ke pilikinaa w'ep'u. M'p'og'uf Tafiiti lap'ona Amoni icate t'ona. U'ena i na i y'elaa pa m'eli Yosalem.

13

Tafiiti piya acaal'etu

1 P'ele p'e waali acaal'etu lapa wulav te. Tafiiti p'ay'alu Ap'osal'om' ka w'ena neu alu ny'eh' n'og'ol'u na pa yaaki-i si Tamaa na i is'entaa luwa teu. M'p'uyule Ap'osal'om' neu y'ot'ote ny'eh' wei pa yaa si Am'eh'eh' t'o i luy'u s'u Tamaa in'i.

2 Am'eh'eh' ka s'oola i neu in'eh'i hal'ona i can' i t'u i t'ayi kut'eh' ke i t'om taa. Mpi t'o, p'eele in'i i taa ny'i apal'u, u'e pu we Am'eh'eh' ke kate si i tokina-i.

3 Am'eh'eh' taapal'u n'te Tafiiti taal'u Samma p'ay'alu Yonatari. U'e i ka ke yulu layatu ke.

4 M'p'og'uf il'e i p'as'a-i si: Pepe t'oo ke hali ny'aya wulav p'ay'alu taka na paa tan'eh' n'ku n' t'eh' taasi ke mp'u? M'p'uyule si: Ma s'oola ma taal'u Ap'osal'om' neu Tamaa ke.

⁵ Ntɛna Yonatarɪ sɪ: Cɛsɪ ɪsʊ pə wʊkɪ-ŋ, na nyá caa í kəma-ŋ wiiluyʊ, ɪlɛ n təmi-ɪ sɪ í yele na nyá neu Tamaa kəw na í lá tɔɔnaya kɛ nyá ɪsɛntaa na í tʊ-ŋ na ń tɔɔ.

⁶ Ḿpɔ́yó Amə́nəŋ cɛsaa sɪ pə wʊkɪ-ɪ na í həntɪ na wulav polo-ɪ wiiluyʊ. ɪlɛna Amə́nəŋ sələmi wulav sɪ: Haa, ma caa sɪ ma neu Tamaa í kəw cəne na í tʊ-m kakalasi naale na í cɛle-m na má tɔɔ.

⁷ Ntɛna Tafiiti tili na pá heeli Tamaa sɪ í polo ɪ taalv Amə́nəŋ nan taa na í lapɪ-ɪ tɔɔnaya.

⁸ Ḿpɔ́yó Tamaa pola Amə́nəŋ nan taa na í mayana Amə́nəŋ həntaa, na Tamaa la somtu na í huɔuti na í tʊ kakalasi,

⁹ kɛ tənɛ ɪni na í kuuli na í su Amə́nəŋ na í kisi tɔɔw. ɪlɛna Amə́nəŋ tɔ Tamaa sɪ: Ləsi yəlaa tənɛ, na pa tənɛ pá lu.

¹⁰ Ḿpɔ́yó Amə́nəŋ təma Tamaa sɪ: Kəna-m tɔɔnaya ŋkɛyɛ nan taa na má tɔɔ ɪlɛ.

ɪlɛna Tamaa kraɔa kakalasi nsi na í pona Amə́nəŋ nan taa.

¹¹ Pɛɛlɔ su-ɪ tɔɔnaya, ɪlɛna Amə́nəŋ təkɪ ɪ niŋ taa na í təmi-ɪ sɪ: Ma neu, kəw tɔ sʊv.

¹² Ntɛna pɛɛlɔ sɪ: Aai, taa wakəli-m ma taalv. ɪsɛyeli nyəma ɪ lakɪ mpv. ɪlɛ taa la acaalətv nti.

¹³ Yɛ n lapa mpv leyɛ maa su ma fɛɛlɛ? Pəyɛle nyáá pəsi ɪsɛyeli taa acaaləŋ taa lɛŋkv. Polo ń sələmi wulav, pa pə la ɪsəna ɪ ka tisi na má saa-ŋ.

¹⁴ Ama Amə́nəŋ ta nuna-ɪ. Ḿpɔ́yó ɪ kpɪpa Tamaa na tɔŋ na í wakəli-ɪ.

¹⁵ Tənaya Amə́nəŋ luyɪ lu-ɪ na ɪ taa kraɔa-ɪ na pə kəli ɪsʊ ɪ ka sɔla-ɪ tɔ, na í tɔɔni-ɪ sɪ í lu.

¹⁶ Ntɛna pɛɛlɔ ma kapuka sɪ: Ha, n tɔɔnəyɪ-m mpv tɔ n sɔsəyɪ ɪsəyətʊ kɛ nti n tɛma-m lapv tɔ tɔ tɔ kɛ.

Ama Amə́nəŋ ta nu.

¹⁷ Ḿpɔ́yó ɪ yaa təmlɛ tʊ na í heeli-ɪ sɪ: Tɔɔni alv ɪnɛ na í lu na ń kaləsi nənəyɔ.

¹⁸ ɪlɛna təmlɛ tʊ ləsi-ɪ awali na í təkɪ na í kaləsi.

Pɛɛlɔ ɪni ɪ ka suu ŋkpalasi capa kʊcɔcɔlv kɛ ɪsʊ awulaa pɛɛlaa mpa pa ta saata tɔ pa suuki tɔ.

¹⁹ Tənayalɛ Tamaa cəla ɪ capa na í tʊ ɪ nyɔyɔ taa kɛ təluma na í tɛ nyɔyɔ na í makɪ kapusi na í tɛkɪ.

²⁰ Tamaa taalv Apəsəlɔm na-ɪ, ɪlɛna í pɔsɪ-ɪ sɪ: Nyá taalv Amə́nəŋ wakəla-ŋ kɛ? Ma neu, su. Taa suli tɔm ntəyɪ kraɔav na ń yaa-təyɪ pulv, nyá taalv kɛ.

ɪlɛna Tamaa saali Apəsəlɔm tɔyaya taa ɪsʊ katayələya.

²¹ Ḿpɔ́yó wulav nu pə tənaya mpv na pááná kra-ɪ sɔsɔm.

²² ɪlɛna Apəsəlɔm haya Amə́nəŋ na ɪ taa. ɪ tasəyɪ-ɪ yɔyɔtənav kɛ mpi pə tɔ ɪ wakəla ɪ neu tɔ.

Apəsəlɔm kɔwa Amə́nəŋ

²³ Pɪsɪ naale sikaa ɪlɛ pa kəwki Apəsəlɔm heeŋ hʊntʊ nté timpi pa yaa sɪ Paali-Hasɔw tɔyɔ ɪfəlayim. ɪlɛna Apəsəlɔm yaa wulav pəyalaa tənaya tɔɔw.

²⁴ Ḿpɔ́yó ɪ polaa na í heeli wulav sɪ: Ta caa, pa kəwki ma heeŋ hʊntʊ. ɪlɛ ma caaki sɪ nyana nyá waali nyəma tənɛ í kəw na tɔ tɔyɔ pə acima.

²⁵ ɪlɛna wulav tɔ sɪ: Aai, ma pəyalv, ta tənɛ tɔ kaa polo, pə taa kəw na tɔ sukɪ-ŋ səyɔla kɛ yem.

Ḿpɔ́yó Apəsəlɔm caala-ɪ, ɪlɛna wulav kisi təsəyasaya na í lapɪ-ɪ pə lapa wulee.

²⁶ Ntɛna Apəsəlɔm sɪ: ɪlɛ yele na ma neu Amə́nəŋ təŋ-tʊ. Wulav sɪ: Pepe tɔw kɛ n caa sɪ í polo nyá tɛ?

²⁷ ɪ caala wulav kɛ teu, ɪlɛna ɪlé ɪ yele na ɪ pəyalaa tənɛ polo. Haləna pə kraŋna Amə́nəŋ mayamaya.

28 M'p'og'oo Ap'osalom heela i tamle nyoma si i paasana teu, na pe koma na Am'oneh haya solom na ma heeli-me si i kv-i, ile i kv-i, i taa nya, ma heelina-me. Mpu to, i kaasi ma ti na i t'og'o apalutu.

29 Waatu wei Am'oneh haya solom, ilena Ap'osalom tamle nyoma la teitei isu i ka heeluyu-we to. Na wulau p'yalaa tona kuli na paa wei i kra i kpanaya to na i se.

30 M'p'og'oo pa tayasa wulau ke kprakpa si Ap'osalom kowa i p'yalaa tona pe ta kaasi paa kulom. P'yele pele pa we mpaav na pa t'og'a krente.

31 T'og'ale wulau kula kprakpa na lanwakalle na i celi i wontu na i hanti ate na i waali nyoma naa celi pele pa nyantu toto.

32 M'p'og'oo Tafiiti taalv Samma p'yalv Yonataru toma si: Ta caa, Am'oneh tike ke pa kowa, pe taya nya p'yalaa tona. Ap'osalom ka haya-i na i taa ke timpi i ka wakala ile i neu t'og'o.

33 Ile wulau, taa hu'uti lotu si nya p'yalaa tona s'ep'ona, Am'oneh tike ke.

34 M'p'og'oo Ap'osalom sewa.

Wulau tanlv kusa ise ke kprakpa, ile i na samaa na i waali to kele pu'vu colv mpaav taa.

35 T'og'ale Yonataru toma si: A'gha, wulau, nya p'yalaa tap'ona nte isu ma heeluyu-i to.

36 Yonataru n'og'o ta tiita ate, ile wulau p'yalaa tap'og'ale, na pa t'uli n'os'i na pa wii takpoo na wulau na i waali nyoma pele pa luki iselom.

37-38 Ap'osalom ka sewa to Amihuti p'yalv Talomayi wei i ka ke Kesuli wulau to i t'eg'e i ka polaa na i caya pusi tooso. Na Tafiiti naa wiiki i p'yalv Am'oneh to ke tam.

39 Wulau koma na i heesi i ti lanle ke Am'oneh sem to, ilena i yele Ap'osalom k'og'u tam ke p'ek'og'u.

14

Ap'osalom mal'og'u ke Yosalem

1 M'p'og'oo Tafiiti yoolaa ny'og'u to Sowaru cek'anaa si wulau haya Ap'osalom na pa'ana.

2 Ilena i tili timpi pa yaa si Tek'owa to na pa k'ona-i alv layatu n'og'lv na i heeli-i si: Ces'i isu nya lanle wak'ala na n' suu layaya wontu isu yulv cak'og'u layaya na pe taan'i to, ile taa sayali nim.

3 Na i keesi-i tom nti i ka y'og'oti wulau kin to.

4 M'p'og'oo alv inu i pola wulau te na i hoti i tee na i to si: Hai, ta caa, ya-m.

5 Nt'ena wulau si: Pepe lapa ye? Nt'ena alv si: Hai, ta caa, ma paalv s'ep'aya na pe yele-m leelu.

6 P'yele maa w'ena apalupiya ke naale. M'p'og'oo si yoo taale, n'og'lv fei si i loli-si. Ilena lelv kv i taapalv.

7 T'og'ale ma nyoma tona kulaa na pa s'eh ma to si ma yele na pa kv kulv. Si paa kulv inu i ka krayana i caa w'नाव, isu pa kv-i. Isale kulomt'ele nte tu kaasa-m t'og'ole pa tes'og'i nan'og'u. Pe kaa kaasi ma paalv ke p'og'aya nka paa yaak'ona i h'ete t'og'o tetv taa.

8 Nt'ena wulau si: Kpe nya te na ma paasana nya tom.

9 Mpu'og'ule alv co-i si: Paa mpi pe lapa pe we ma na ma caa t'og'aya ta tom pe ta we nya na nya t'og'aya ma nyantu.

10 Mpu'og'ule wulau toma si: Ye n'og'lv laki nya tom ke tom nti to taa, ile n k'ona-i ma kin, i kaa tasa-i tokinav.

¹¹ Ntɛna alɔ tasa si: Ta caa wulaw, tuuna nyá Isɔ Tacaa si yulɔ lɛtɔlɔ ɪni i kaa ku ma pɛyaya na pɛ yele ncaale. Ḿpɔ́yɔ́ wulaw ná tuuwa si: Na Isɔ, nɔɔlɔ kaa kɛyaya nyá pɛyalɔ tɔɔ ké nyulɔyɔ.

¹² Ḿpɔ́yɔ́ alɔ si: Hai, Tacaa, yele na má tasa tɔmɔyɔ kulɔmɔyɔ ke yɔɔtɔyɔ. ɪlena wulaw si: Yɔɔtɔ.

¹³ Kɛlena alɔ tɔ si: Na pepe tɔɔ ké n caa n wakɛli Isɔ yɛlaa ke mpɔ? Mpi tɔ, nyá kuna nyá ti tɔm ke timpi nn caaki si n mɛlɛna nyá pɛyaya nka n tɔɔnɔa tɔ.

¹⁴ Ta tɛna tu si teitei ké isɔ pa pɛlɔyɔ lum ke atɛ na pɛ fɛi kɛra tɔ. Ama Isɔ naa kuɔi, ílé i caaki ké si pá hólí suulu ke wei pa lɔwa tɔ na pá mɛlɛna-i.

¹⁵ Tacaa, nɔɔnɔ ma kɔm isɛntɔ tɔ, ma ta kɔɔ yem, nyá yɛlaa nyaasɛna-m. Pɛ tɔɔ ké ma kɔma si má yɔɔtɔyɛna-n na ntanyi n ka tisi.

¹⁶ N ká mɔ ma tɔm na n ya-m mpa pa lɔki si pá kpiisi ma na ma pɛyaya si tɔ taa na Isɔ kɛraɔɔ tɔ pa niɔ taa.

¹⁷ Ma tɔ ma taa si nyá tɔm ka yele na má hɛɛsi. Mpi tɔ, Tacaa, n wɛɛ ké isɔ Isɔ isɔtaa tillu. N fakɔ kɔpantɔ na isayatu. Nyá Isɔ Tacaa í wɛɛ nyá waali.

¹⁸ Ḿpɔ́yɔ́ wulaw tɔma alɔ si: Taa nɛmɛsi-m nti ma pɔɔsɔyi-n isɛntɔ tɔ. Alɔ si: Yɛɛ, yɔɔtɔ ma cɛ.

¹⁹ ɪlena wulaw si: Isɛntɔ Sowari nɔɔɔ fɛi tɔm tɛnɛ tɔ taa? Ntɛna alɔ si: Hai ta caa wulaw, ma tuukina-n si ntɔnɔkɛɛsaya fɛi. Tampana yaa, nyá tɛmlɛ tɔ Sowari tɔna-m tɛmlɛ tɛnɛ na í heeli-m tɔ tɛna nti ma yɔɔtɔyɛ isɛntɔ tɔ.

²⁰ Sowari tuka ituule ke ḿpɔ́yɔ́ si n ká cɛkɛna na n mɛlɛna Apɛsalɔm. Mpi tɔ, n ké lɛmayasɛle tɔ ké na n nyɛmá pɛ tɛna mpi pɛ lakɔ tɔ isɔ Isɔ isɔtaa tillu.

²¹ Pɛle pɛ waali ké wulaw tɔma Sowari si: Tɔm nti tɔ tɛma, polo na n kɔna Apɛsalɔm.

²² Tɛnayaɛ Sowari hota wulaw nɔɔhɛɛ tɛɛ ké kɛkɛra na í kooli-i kɔpantɔ. ɪlena í tɔ si: Hai, Tacaa, saɔa ntɛ ma nawa si n hulɔ-m suulu ke timpi n tisuyɔ ma tɔm tɛnɛ tɔ.

²³ Ḿpɔ́yɔ́ Sowari tɛɛ Kesuu na í kɔna Apɛsalɔm ke Yosalem.

²⁴ Kɛlena wulaw si: Apɛsalɔm í caya i tɛyaya taa, má na-i ta isɛ í taa suli.

ɪlena Apɛsalɔm mɛli i tɛyaya, i na wulaw paa naaki tɛma.

Tafiti na Apɛsalɔm pa ciikuɔyɔ

²⁵ Nɔɔlɔ ta haɔna Apɛsalɔm ke teu ke Isɛyeli tɛna taa. I nɛmatɔ tɛna ka tewaya, i tiili fɛi paa kɛtɛiya mayamaya.

²⁶ I ka wɛna nyɔɔsi ke sɔsɔm ké, na pu wɛɛ si pá hɔm-i paa pɛnaya nka. Mpi tɔ, i nyɔɔsi í kɔma si wɛ yuɔ ké. Ye pa hɔma-i si yuɔ wɛɛki kiloona naaɛ na haɔlɔyɔ isɔ wulaw mayasɛlaya wɛɛ tɔ.

²⁷ Apɛsalɔm lula apalɔpiya tooso na alɔpɛyaya kulɔmɔyɔ. Pa yaa-ke si Tamaa, ka isɛntaa ka luwaya.

²⁸ Ḿpɔ́yɔ́ Apɛsalɔm caya pɔsi naaɛyɛ Yosalem. ɪlé í na wulaw paa keesiɔi tɛma.

²⁹ ɪlena í yaa Sowari si i tiliyi-i wulaw kin na ílé i kisi, na í tasa-i yaav ke tɔm naaɛ nyɛm na ílé i kisi tɔtɔ.

³⁰ Ntɛna Apɛsalɔm tɔ i tɛmlɛ nyɛma si: Sowari taale ntɛ ma nyɛntɛ kɔnɔkɔn taa, í polo na í sɔ-tɛyɛ kɔkɔ.

ɪlena pɛle pa polo na pá sɔ-tɛyɛ kɔkɔ.

³¹ Ḿpɔ́yɔ́ Sowari pola Apɛsalɔm tɛyaya taa na í pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ ké nyá tɛmlɛ nyɛma sɔpa ma taale ke kɔkɔ?

³² Kɛlena Apɛsalɔm si: Ma tila nyá waali ké tɔm payale si n kɔɔ na má tili-n wulaw kin na n pɔɔsi-i si pepe tɔɔ ké i tila ma waali ke Kesuu? Pu kɛla teu si má saali tɛna. Ma caa si ma na wulaw tɔ ná na ye ma lapa-i isayatu nti i ku-m.

³³ Ḿpɔ́yɔ́ Sowari ná polaa na í heeli-tɛyi wulaw. ɪlena wulaw yaa Apɛsalɔm na í kɔɔ na í hɛntɔ wulaw ke atɛ na ílé i wayali-i.

15

Apəsaləm kulvɔv ke wulav təə

¹ Pəle pə waali ké Apəsaləm hika yoou keeke na kpaɣanəŋ na taŋlaa ke nule na naanɔwa (50).

² Tanəŋ tanəŋ ke Apəsaləm lukaya ləŋ na í puki ɪcate nənəɣo səsaya mpaav kpeɛŋa, ye nəɣəlv hika təm si ɪ puki wulav tɛɣe huule, ɪle ɪ yaa-ɪ na í pəəsi-ɪ si: ɪcate nteye n lina? Ye ɪlé ɪ cə-ɪ si: Ma ké ɪseyeli kpekəle tənɛ tə tu

³ ɪle ɪ təmɪ-ɪ si: Nyəni, n wena tampana ké. Pə́cɔ ye n pola wulav tɛ nəɣəlv kaa paasəna-ŋ.

⁴ Kasa, ye maa kena huulv ntə, ma kin nté təm nyəma ka kəŋaya na ma taɣanəɣi pa təmnaa.

⁵ Ye yulv í kpətəɣəna-ɪ si ɪ həntəɣi atɛ ɪle ɪ kɪpi-ɪ na í wayali-ɪ.

⁶ Ḿpɔ́ɣú Apəsaləm lakaya ɪseyeli nyəma təna mpa pa pukayana təmnaa ke wulav tɛ tə. Na ɪseyeli nyəma laŋa heekayana-ɪ ké.

⁷ Pənaɣa liyiti nyəŋka taa ké Apəsaləm təma wulav si: Taca, yele na má polo Hepələŋ na má lá kətaya ŋka maa su Taca ke nəɣo si maa lapɪ-ɪ tə.

⁸ Mpi tə, waatv wei maa we Kesuu təɣo ma su Taca ke nəɣo si ye ɪ yelaa na má məli Yosalem, ɪnəɣi maa la təmle.

⁹ Ntəna wulav si: Polo.

ɪlena Apəsaləm kulv na í tɛɛ Hepələŋ.

¹⁰ Mpuɣule Apəsaləm tila tillaa ke mukaya ke ɪseyeli tetv təna taa si ye pa nu tutuɣu ɪle pa yəɣoti si: Apəsaləm kele wulav na í we Hepələŋ.

¹¹ Yosalem nyəma ka su-ɪ yəlaa ŋmɔnɔɣv (200) pɛle pa nuna-ɪ teu ké, pa ta cekəna nti ɪ həkaa tə.

¹² Waatv wei Apəsaləm lakaya kətasi, ɪlena í tili na pá yaa Kilo tv Ahitofeli wei ɪ ka ké Tafiti səpaari tə. Ḿpɔ́ɣú samaa huka səsəm ke ɪ kin na pá təŋna wulav aɣaya ke aɣav.

Tafiti sewa ke Yosalem

¹³ Ḿpɔ́ɣú nəɣəlv kəma na í cɪ Tafiti ke səkpəlvɔv si: ɪseyeli yəlaa keesa ɪse na Apəsaləm təə.

¹⁴ ɪlena Tafiti yəɣoti ɪ waali nyəma təna mpa paa we ɪ kin ke Yosalem tə si: ɪ kulv na tɛ se, təfo Apəsaləm u yeki-tv. ɪ la təca, ye pə taɣa mpv ɪ ká tuti-tv na í kv ɪcate nyəma təna.

¹⁵ Ntəna wulav waali nyəma tə si: ɛɛ, Taca tu la tə təna nti n heeliɣi-tv tə.

¹⁶ Ḿpɔ́ɣú wulav na ɪ təyaya nyəma təna pa luwa, na í kaasi alaa naanɔwa si pɛle pá taŋ təyaya.

¹⁷ Wulav lu mpv ɪlena ɪ yəlaa təna tv ɪ waali na pá səŋ təyaya kantəkaya nyəŋka kin.

¹⁸ Ḿpɔ́ɣú ɪ təmle nyəma təna na ɪ taŋlaa təna tv-ɪ hekv, na Katɪ yoolaa náá kəə yəlaa nasətoso (600) na pá tɛɛ-ɪ nəɣo.

¹⁹ Ḿpɔ́ɣú wulav pəəsa Katɪ yoolaa nyuɣv tv ɪtayi si: Pepe təə ké mə kəma ta kin tətə? ɪ məli Apəsaləm cəlv. Mpi tə, mə ké cəəsəlaa ké ɪ ta ké tetv nyəma.

²⁰ Anɪ nəəɔə kele ɪ tapa, ɪlena máá kɪakəɣi-mɛɣe kɪakɪpaa na má cəəkəna. Pə́cɔ ma maɣamaya ma ta nyɪ ma təpote. Mpu tə, í məli. Taca í paasəna-me na í la-mɛɣe kɔpantv.

²¹ Tənaɣale ɪtayi cə wulav si: Ma tuuna ɪsə na nyá si: Timpi n ka polo tə tənaya tv polo, paa səm maɣamaya tu si.

²² Ntəna wulav tə ɪtayi si: Ye mpv tɛɛ nəɣo.

ɪlena ɪtayi na ɪ yəlaa təna na ɪ piya təna pá tɛɛ nəɣo.

²³ M'p'óg'ó wulaw na ı y'elaa pa tu m'p'aaav na pá t'ee'ki. Ye ı tala ıcate nte, t'ele t'ó y'elaa p'eli ısel'om na pá makı kapusi. U'ena wulaw náá t'ee Set'el'oh l'óov na ı y'elaa náá t'eh'na wulaya tetu t'ó t'ó.

²⁴ K'ot'ul'v Sat'oki na Lefii ny'oma m'pa pa s'əy'elaya Is'ə atakaa t'ó paa we t'əne ıni t'ó t'ó. M'p'óg'ó pa sı Is'ə atakaa na Ap'iyataa s'əh'aa na y'elaa t'əh'a lıw ke ıcate taa.

²⁵ U'ena wulaw t'ó Sat'oki sı: M'əh'na Is'ə atakaa ke ıcate taa. Ye T'acaa ká h'ulı-m suulu, ı ká m'el'əna-m na maa t'asa-ı nav ke ı lon'te taa.

²⁶ Ama ye ı ka t'ó sı: Aai, maa caaki-ı, ıle ı la-m ıs'əna ı caaki t'ó.

²⁷ M'p'óg'ó wulaw t'asa Sat'oki ke heelu'yu sı: Nyana nyá p'əyal'v Ahimaası na Ap'iyataa p'əyal'v Yonatan' ı m'el'əna la'nh'ul'v'm'le ke ıcate taa na ı fe'ni'yi.

²⁸ Tu tan' wulaya tetu p'əy'ə t'ət'əs'el'ənaa, na má nu ıcate alaaf'əya t'əm.

²⁹ M'p'óg'ó Sat'oki na Ap'iyataa pa m'el'əna Is'ə atakaa ke Yosalem na pá caya t'əna.

Tafiiti tila fe'lu

³⁰ M'p'óg'ó Tafiiti taka ı ısent'ə ke saalaya na ı wiiki na ı k'p'aa'ki Olifinaa pulaya t'ó k'é n'əh'ee k'p'ete. Na ı waalı ny'oma náá takı p'ele pa ısent'ə na pá wiiki m'p'v t'ó t'ó.

³¹ U'ena pá k'ə pá heeli wulaw sı Ahitofeli t'əh'a Ap'əsal'om. N't'ena Tafiiti sı: Hai, T'acaa, wak'eli Ahitofeli layat'v.

³² Waat'v wei Tafiiti tala pulaya ny'uy'v taa timpi pa s'ee'ki Is'ə t'ó, ıle ı taapal'v na ı layat'v tas'ul'v Akii t'v Husayi k'əma'yale na la'nh'wak'əlle na ı cara c'elaa na ı ny'uy'v na tetu.

³³ N't'ena Tafiiti sı: Ye n t'əh'əyi-m p'ə kaa waası-m.

³⁴ M'eli ıcate taa na ı heeli Ap'əsal'om sı n ka k'é ma t'əml'e t'v ke l'əh' k'é, ıle n'əh'ə n' c'aa sı ı ny'əh'əyi ın'əyi nyá c'aa. Waat'v ın'əyi n ka wak'eli layat'v n'ti Ahitofeli tas'əyi-ı t'ó.

³⁵ P'əle p'ə paası k'ət'elaa Sat'oki na Ap'iyataa pa we t'ənaya. Ye n nu n'tiyi Ap'əsal'om pa t'ó n polo ı heeli-we.

³⁶ Pa p'əyal'aa Ahimaası na Yonatan' pa we t'ənaya, n ka tili-we na pá k'ə pa heeli-m.

³⁷ M'p'óg'ó Tafiiti taapal'v Husayi m'ela ıcate taa k'é waat'v wei Ap'əsal'om k'əma t'ó.

16

Tafiiti taapalaa na ı kolontunaa

¹ Waat'v wei Tafiiti t'ee Olifinaa pulaya ny'uy'v taa k'é p'əc'ə, ıle Mefipaali t'əml'e t'v wei pa yaa sı Sipa t'ó ı kata-ı k'ele na ı k'p'əh'ası naale. Na pá h'əka sı t'ó k'é potopotonaa ım'əh'ny'v (200) na les'əh' k'əw'ul'v p'aya ke n'ın'əwa (100) na t'ıh' p'ee l'vm ny'əna ke tuk'ıh' n'ın'əwa (100) na s'ul'vm h'uluy'u.

² M'p'óg'ó wulaw p'ə'asa-ı sı: P'ep'ey'e n lak'əna? N't'ena Sipa sı: Nyá t'əyaya ny'oma ka cakı k'p'əh'ası. Ifepiya t'əy'ənaya n'té potopotonaa na t'ıh' p'ee an'e. M'pa pá kawa wulaya tetu taa, ıle pa k'ona s'ul'vm p'əney'e l'ok'ətv.

³ M'p'óg'ó Tafiiti p'ə'asa-ı sı: Ley'e Mefipaali w'ee? M'p'uy'ule sı: Mefipaali pola Yosalem sı l'sey'eli ny'oma ı c'ele-ı ı c'ə'ə Sayuli kawulaya ke p'ən'ent'e.

⁴ N't'ena wulaw t'əmı-ı sı: Mefipaali ny'əm t'əna p'əsa nyá ny'əm.

M'p'uy'ule Sipa h'ənta Tafiiti ke at'e na ı t'ó sı: Hai, tá c'aa wulaw, ma sama, h'ul'v-m suulu ke m'p'v.

Simeyi t'əh'səyi Tafiiti ke m'pusi

⁵ Tafiiti tala Pahulim ıle Sayuli l'ul'uy'v t'v wei pa yaa sı Kelaa t'ó ı p'əyal'v Simeyi lıw'ayale na ı t'əh'səyi-ı m'pusi.

⁶ U'ena ı l'əy'ə ı na ı waalı ny'oma t'ənaya p'ee. P'əy'ele ıle ı y'elaa na ı yoolaa ka t'v-ı h'ek'v k'é.

⁷ Simeyi nyaasaya Tafiiti ké si: Polo polo n tɛɛ, yulukulɔ na ɪsayaɔ nyá.

⁸ Tacaa í mɛɛna Sayuli wei ɪ kawulaya n lɛɛkaa tɔ ɪ na ɪ tɛɛɛɛ nyáma pa sɛm tɔm ke nyá nyɔɔ taa. Pɛ tɔɔ ké Iso lɛɛkaa nyá kawulaya na í cɛla-keɛɛ nyá pɛɛɛɛ. N pɛsɔɔ yem ké ɪsɛntɔ na n cɔɔki tɔ nyá ɪsayaɔ felɛɛɛna-ɛ. Mpi tɔ, n ké yulukulɔ ké.

⁹ Ḿpɔ́yɔ Seluya pɛɛɛɛ Apisayi tɔma wulav si: Pepe tɔɔ ké haɛa kanɛ ka tɔuki tá caa wulav ke mpɔ? La suulu na n yeɛ na má seti ɪ nyɔɔ.

¹⁰ Ntɛna wulav si: Sowari na ɪ neu Apisayi mɛ tɔm suwe? Ye ɪ tɔuki-m Iso heɛɛɛɛ-ɪ si í tɔv-m. ɪɛ awe ká kɛɛɛɛna-ɪ si pepe tɔɔ?

¹¹ Ḿpɔ́yɔ Tafiiti tɔma ɪ waali nyáma tɛna na Apisayi si: Ma tapɔɔ tɛɛ pɛɛɛɛ na tá kisi ma weesɔɔ ke pɛɛɛɛ, haɛi ḿpɔ́yɔ Pɛncamɛɛ tɔ na? ɪ yeɛ-ɪ na í tɔv-m. Tacaa haɛa-ɪ pɛ mpɛaɔ.

¹² Ntanyɪ Tacaa ká ná ma wahala na í lɛɛɛɛ-m kɔpantɔ ke mpusi ɪɛ ɪ lonɛ.

¹³ Ḿpɔ́yɔ Tafiiti na ɪ yɛlaa pa tɔɔɔta pa mpɛaɔ na Simeyi náá wɛ pɔɔ kɛɛkɛ tɔɔ na í tɛɛna wulav mpusi tɛɛsɔɔ na í lɔki-ɪ pɛɛ na í kɔsɛɛi mɔsɔɔ na ɪ tɔɔ.

¹⁴ Wulav na ɪ yɛlaa pa tala Yaatanɪ nɔɔɔ ɪɛna pá heɛɛɛ tɛna.

Husayi tɛna Apɛsalɔm

¹⁵ Ḿpɔ́yɔ Apɛsalɔm na ɪsɛɛɛɛ samaa tɛna pa sɔv Yosalem taa na Ahitofɛɛɛ ke ɪ waali.

¹⁶ Waatɔ wei Tafiiti taapalɔ Husayi tala Apɛsalɔm ɪɛna í sɛɛ-ɪ si: Mɛ na tɛtɔ, mɛ na tɛtɔ.

¹⁷ Ntɛna Apɛsalɔm pɔɔsɛ-ɪ si: Anɪ nyá taapalɔ ntɛ ma caa. Pepe tɔɔ ké n ta tɛɛ ɪɛ?

¹⁸ Ntɛna Husayi cɔ si: Wei Tacaa na yɛlaa panɛ na ɪsɛɛɛɛ nyáma tɛna lɛsaa tɔɔ ma caa tɛɛɛɛ.

¹⁹ Pɛ tu wɛɛ si ɪ pɛɛɛɛ nyaya maa la tɛmɛ ke teitei ɪsu maa lapɔ nyá caa ke tɛmɛ tɔ. Ḿpɔ́yɔ maa la nyá.

Apɛsalɔm na Tafiiti alaa pa tɔm

²⁰ Ḿpɔ́yɔ Apɛsalɔm tɔma Ahitofɛɛɛ si: ɪ maɛasɪ na tɛ ná mpi pɛ wɛ lapɔ tɔ.

²¹ Kɛɛɛna Ahitofɛɛɛ si: Sɔvna nyá caa alaa mpa ɪ yɛlaa si pá tan tɛɛɛɛ tɔ. Waatɔ ɪnɔɔɔ ɪsɛɛɛɛ nyáma tɛna ká ná si n pɛsa nyá tɛɛɛ nyá caa kolontu. ɪɛna nyá waali nyáma náá nyɔɔ tɔɛ.

²² Ḿpɔ́yɔ pa sika Apɛsalɔm ke cɔkɛle ke kawulaya tɛɛɛɛ pata tɔɔ. Na í na ɪ caa alaa pá sɔv ɪsɛɛɛɛ nyáma tɛna ɪsɛntaɔ.

²³ Layatɔ nti Ahitofɛɛɛ tasaya Apɛsalɔm ke waatɔ ɪni tɔ tu wɛ teitei ké ɪsu Iso yɔɔtɛɛɛna. Paa Tafiiti maɛamaɛa ḿpɔ́yɔ pu wɛɛ.

17

Husayi na Ahitofɛɛɛ pa layatɔ tasɔvɔ fayav

¹ Ḿpɔ́yɔ Ahitofɛɛɛ tɔma Apɛsalɔm si: Yeɛ na má lɛsɪ yoolaa ke yɛlaa iyisi naanɔwa na naale (12000) na má tɔ Tafiiti waali ke ahoɔ anɛ.

² Ntanyɪ maa kɛɛɛɛ-ɪ tiili na í kawa na ɪ yɛlaa ya, ɪɛna má kɔ-ɪ ɪ tike.

³ ɪɛna má kuu yɛlaa tɛna na má kɛna-ɛ. Nyá kolontu í sɛpa, pa tɛna pa mɛɛɛɛ nyá kɛɛ ké na yɛlaa heɛɛɛɛ.

⁴ Ḿpɔ́yɔ Apɛsalɔm na ɪsɛɛɛɛ sɔsaa tɛna pa lanɛ heɛna tɔm nti.

⁵ Ama Apɛsalɔm sisa tɛ taa, ɪɛna í tɔ si: ɪ yaa Husayi na tɛ nu ɪɛ ɪ nyɔntɔ.

⁶ Husayi kɛma, ɪɛna í heɛɛɛɛ-ɪ Ahitofɛɛɛ kɔyɔɔtɔtɔ na í pɔɔsɛ-ɪ si: Tu la mpɔ yaa ɪsɛna? Nyáá yɔɔtɔ nyá nyɔntɔ.

⁷ Ntɛna Husayi si: Ahitofɛɛɛ kɔyɔɔtɔtɔ tɛnɛ tɛ ta tɛɛ pɛnɛntɛ.

⁸ Nyá mayamaya n nyéma si nyá caa na i yélaa pa ké apalaa ké. Pécó pa we pááná ké isu yulu kprakoyu tóyolaya pəyaya na ká we isəna tó. Nyá caa ké yoolu ké. I həntəyi yem ké ahoó.

⁹ Pə nəkaa isəntó i ηmela ləw yaa tiili taa ké, na ye pa ku tá taa ləlaa, yélaa í nuwa paa tó si Apəsalóm waali nyéma kpisaa.

¹⁰ Halí səyəntu kra tá taa apalaa mpa pa we apalutu isu tóyolasi tó. Mpi tó, Iseyeli nyéma təna nyéma si nyá caa ké aka. Pəyele i wəna yoolaa taa yoolaa.

¹¹ Mpu tó, ma tasəyi-η layatu si í koti Iseyeli nyéma tənaya tuutuuma. Pə krayaw Tan na pá polo Pəesepa tó. Ilena nyana we í polo nyá caa ke yoonaw.

¹² Tu mayana-i tiili na tó hoti i tóo isu tɛv. Ie í na i yélaa pa taa nəyólw kaa fiti.

¹³ Ye pa sewa, na pá suv icate natəli tə taa, ilé Iseyeli nyéma təna pona ηmusi na pá tuu icate nté na pá tiina ləw. Halí pə kaa kaasi koloniyá.

¹⁴ Ḿpúyú Apəsalóm na Iseyeli yélaa təna təma si: Husayi nyəntu lapa sana na Ahitofeli nyəntu.

Pəyele Tacaa ná tu i taa ké si i wakələyi Ahitofeli layatu tasoyu mpəyi na pə kəna mpusi ke Apəsalóm tóo.

Tafiiti sewa na í tɛsi Yaatanu pəyó

¹⁵ Ḿpúyú Husayi polaa na í heeli kətəlaa Satəki na Apiyataa ke layatu nti Ahitofeli tasa Apəsalóm na Iseyeli səsaa tó, na layatu nti unu i tasa-we tó.

¹⁶ Si pá tili ləη na pá heeli Tafiiti si í taa suv aheye Yaatanu tetəkəle taa təna. Pə taa kəw na i na i waali nyéma təna pá wəe asola taa.

¹⁷ Yonatan na Ahimaasi pəle pa we hite nəyó ke icate waali si nəyólw í taa na-we. Ḿpúyú təmlə tu alv nyəη nəyólw i polaa na í heeli-we si: I polo mə mayamaya na í heeli-təyi wulaw Tafiiti.

¹⁸ Ama ifepu nəyólw ná na-we na í polo i tayasi Apəsalóm. Mpe pa cekənaa si pa na-we, iləna pá se ləη na pá polo Pahulim icate ke apalv nəyólw i tɛ na pá ηmeli i ləkə taa.

¹⁹ Ḿpúyú alv nəyólw kraya puuyə na í taku ləkə tóo na í le kutəyóu pəe, si nəyólw í taa cekəna si puləpu we təna.

²⁰ Ntəna Apəsalóm təmlə nyéma suv təyaya ηke ka taa na pá pəəsi alv ke Ahimaasi na Yonatan pa tóo. Alv si: Pa tɛsa ləw.

Təmlə nyéma pəekaa pa ta na pulv, iləna pá məli Yosalem.

²¹ Pa tɛwa, iləna Ahimaasi na Yonatan pá lu ləkə taa na pá polo pá heeli Tafiiti si: Kuli na í tɛsi pəyó ke ləη, na pá keesi-i nti Ahitofeli keesa Apəsalóm si pá la Tafiiti-we tó.

²² Tənaya Tafiiti na i yélaa pa kula kprakaa na pá tɛsi Yaatanu. Pə kəma si pə nyaaləyi tó pə ta kaasi nəyólw. Pa tɛsa pa təna.

²³ Ahitofeli nawa si pa ta mu i təm, iləna í kuli na í kpeeli i kranaya na í kpe i tɛ. I heela i təyaya nyéma ke nti tə we lapu tó, iləna í tú i təyi ηmənaaya na í sí na pá pimi-i i caa pəlaaw taa.

Tafiiti ke Mahanayim

²⁴ Tafiiti pa tala Mahanayim, ilé Apəsalóm na Iseyeli yélaa mpa pa tənaya i waali tó pa tɛsa Yaatanu kəle.

²⁵ Apalv wei pa yaa si Amasa təyó Apəsalóm ləeta yoolaa wulaw Sowapí lonte. Amasa unu i caa ké Iseyeli tu ké na pá yaa-i si Yetɛɛ. I too kəle Nahasi pəelə Apikaali, ilé i neu nté Sowapí pa too Seluya.

²⁶ Ḿpúyú Apəsalóm-we pa sika Kalaati tɛtu taa.

²⁷ Tafiiti pa tala Mahanayim, iləna Amoni tɛtu icate Lapa tu Nahasi pəyalv Sopi, na Lo-Tapaa tu Amiyeli pəyalv Makii, na Kalaati tɛtu icate Lokelim tu Paasilayi

²⁸ pa pona Tafiiti-weyge kühentəŋ na cemsənaa na heesi, na təŋənaŋa pee, na muloŋ, na pee kutoŋee, na soona ke loosi naale.

²⁹ Na tuŋ nim na naanim na heeŋ, na waakasənaa. Mpi tə, pa təŋaŋa ké si ikaale na nyəŋəsi na lukətə pə pu-weye wulaya tetə taa ké.

18

Apəsələm na ıyooola pa kpisuyu

¹ Mpróŋú Tafiiti kota ıyooola na í kpa pa taa ké yooola iyaya (1000) nyuyə nyéma na nuŋwa (100) nyuyə nyéma.

² Uena í cəla Sowapı ke tintiyile, na Sowapı neu ke tintiyile, na Katı tu Itayi ke tintiyile na í tə si: Má na-me tu pona yoo.

³ Tənaŋale samaa təma-ı si: Aai, pə fei si ń lu. Mpi tə, paa pə kəla-tu na tə se nəŋəlu u paasəŋəna-tu. Paa ta taa yəlaa həŋəluŋə səpəna awusa. Ama nyá we ké ısu ta taa yəlaa iyisi naanwa (10000). Mpu tə, pə kəla teu si ń saali ıcate taa na pə kəla-tu ile n səna-tu.

⁴ Ntəna wulav si: Təv, maa la nti tə maya-meyə teu tə.

Uena wulav səŋ nəŋəŋə na yəlaa luki iyisi iyisi na nuŋwa nuŋwa.

⁵ Mpróŋú wulav təma Sowapı na Apisayi na Itayi si: ı nyəni ma ısentaa na í la ma pu Apəsələm təpamm.

Uena yəlaa təna nu mpu.

⁶ Mpróŋú Tafiiti yəlaa polaa si pa yookina Apəsələm-weye Ifəlayim hətuŋ taa.

⁷ Yəlaa iyisi hiu (20000) təcu ke Tafiiti nyéma kuwa Apəsələm nyéma taa.

⁸ Mpróŋú yoo yawa tetə təna taa. Hətuŋ təŋə yəlaa mpaŋa kuyaku ŋku tə pə kəla mpa layate təŋa tə.

Sowapı kuwa Apəsələm

⁹ Mpróŋú Apəsələm tuta ı təŋı Tafiiti yəlaa taa na í caya kpaŋəv. Uena kpaŋəv seena-ı na í susı-ı tuŋv səssəv nakuli ku pilinasi taa, na ı nyəəsi həkəna-sı na í susi na kpaŋəv náá tēē.

¹⁰ Nəŋəlu ná mpu, uena í heeli Sowapı si: Ta caa, ma nawa Apəsələm na í susina tuŋv.

¹¹ Ntəna í təmi-ı si: N na-ı ile pepe təw ké n ta ku-ı tənaya kpaŋəv. Halı maa ha-ŋ liyitee nyəŋətəv naanwa keke na tampala.

¹² Mpróŋú apalv ını ı cəwa si: Paa liyitee nyəŋətəv iyaya (1000) ke n tu ha-m ma niŋ kaa kpa wulav pəyalv təw. Mpi tə, tə nuwa nti wulav heela nyá na Apisayi na Itayi si í la laakali na ını ı pəyalv Apəsələm tə.

¹³ Paa maa lapa kaanutəv na má ku-ı, wulav ka nu-təŋı. Nyá mayamaya n taa waasi-m.

¹⁴ Ntəna Sowapı si: Maa səŋəŋı nyá kiŋ ke yem.

Uena í kpaŋəv ŋmantaasi tooso na í polo í yaya-səŋı Apəsələm fulaya təw. Mpi tə, ílé ı taa səta.

¹⁵ Mpróŋú yooola naanwa wei ı təkaya Sowapı yoo wontu tə pa tama Apəsələm na pá tēsı-ı kuŋv.

¹⁶ Mpróŋú Sowapı həla tutuyə na yəlaa koti na pá heesi pa kolontunaa təŋənuŋv.

¹⁷ Uena pá kpaŋəv sətu na pá pətı próŋú nakuli ku taa ké hətuŋv taa na pá kaa ı təw ké kaŋmaaya təkəlem, na Apəsələm yooola təna se na paa wei í məli ı tē.

¹⁸ Waatv wei Apəsələm ka wəna ı ıse təŋə ı yəlaa na pá ŋma-ı akele ke wulav tətəkəle taa ké Yosalem kiŋ, na í yaa-ı si Apəsələm akele, si ını ı fei apalvəpəyaya tə paa yaakəna ı həte. Na pá yaaki-ı mpróŋú haləna saŋa.

Tafiiti nuwa Apəsələm səm

19 M'p'og'og' Satak'i p'eyalv Ahimaasi t'oma si: I yele na m'a l'og'og' ma ti na m'a pona wulav ke t'om k'upantv si Tacaa ha-i tampana na i yapi-i i kolontunaa nin' taa.

20 N'tena Sowari t'o si: P'e taya nyaa heelina wulav ke t'om k'upantv ke sa'ja. Mpi t'o, i p'eyaya s'ep'ana.

21 U'ena Sowari t'o Itiyopii tu si: Polo na n' heeli wulav ke mpi n nawa t'o.

N'tena Itiyopii tu h'anti-i ate na i t'o cas'ele.

22 M'p'og'og' Ahimaasi tasa Sowari ke t'om si: Paa pu la is'ena yele na m'a se Itiyopii tu waali. Sowari si: Ma p'eyalv, pepe nyuvu t'o k'e n caa pote? N kaa waa p'e taa se.

23 Ahimaasi si: Paa pu la is'ena p'e wee si m'a polo k'e. U'ena Sowari si: T'o, polo.

M'p'og'og' Ahimaasi k'paya tetek'ale m'p'aaav na i polo i laali Itiyopii tu.

24 Waatu in'i Tafiiti ka caya n'ann'asi naale hek'v na i tan'aa. M'p'og'og' tan'lv k'pa n'ann'og' nyuvu taa, u'ena i loosi n'og'lv i seeki i tike na i k'oj.

25 U'ena i m'a kapuka na i heeli wulav, na apalv in'i i tan'na sewa na i k'oj. N'tena wulav si: Ye i tike i seekina t'om k'upantv ke i k'ojna.

26 M'p'og'og' tan'lv tasa l'lv ke nav na i seeki na i k'oj. U'ena i m'a kapuka na i heeli n'ann'og' tan'lv si: N'og'lv na k'ojna n'teye i tike t'ok'oj t'o. Wulav si: T'om k'upantv t'o t'og'og' il'e i k'ojna.

27 M'p'og'og' tan'lv si: Kancaalaya ny'ej sewa n'og'as'ena Ahimaasi sewa k'e. N'tena wulav si: Y'lv k'upanj k'e, na t'om k'upantv ke i k'ojna.

28 Ahimaasi talaa, u'ena i m'a kapuka si: Alaaf'eya k'e yoo, ta caa.

U'ena Ahimaasi h'anti wulav ke ate na i t'om-i si: Ny'a Is'o Tacaa wei i yapa-n' ny'a kolontunaa m'pa pa kulayaa ny'a t'o t'og'ole teeli tu.

29 N'tena wulav p'as'i-i si: Ap'asal'om w'ena alaaf'eya?

Ahimaasi si: Ma nawa samaa tuutuuma ke waatu wei Sowari tila-tu t'o, u'e ma ta nyi mpi pa lakaya t'o.

30 Wulav si: Ny'a'a s'ojna k'p'ee'ja t'o c'ene.

U'ena Ahimaasi k'ee na i s'oj.

31 Itiyopii tu tala k'p'ak'p'aa, u'ena i t'o si: Ta caa, t'om k'upantv ke ma k'ojna-n'. Sa'ja Tacaa ha-n' tampana na i ya-n' m'pa pa kulayaa ny'a t'o t'o pa nin' taa.

32 N'tena wulav p'as'i-i si: Na Ap'asal'om w'ena alaaf'eya? U'ena i t'o si: Ta caa, ny'a kolontunaa t'ena na m'pa pa luk'ana-n' asalav t'o p'a wee isu Ap'asal'om.

19

Tafiiti lan'wak'alle

1 M'p'og'og' wulav laakali p'asaa na i k'p'ak'ki ate na is'otaa kutuluy'u taa na i wiiki na i y'og'ot'eyi si: Hai, ma pu Ap'asal'om, ma pu Ap'asal'om. Ye maa s'ep'ana ny'a lonte p'e taa k'eli teu? Ma pu Ap'asal'om, hai, ma pu.

2 M'p'og'og' pa polaa na p'a heeli Sowari si wulav wiikina n'te na i hu'yuti'yi lotu ke Ap'asal'om t'o.

3 U'ena kuyaku n'ku kv lan'hulv'mle p'asi l'eyaya ke y'elaa taa. Mpi t'o, y'elaa nukaya pa y'og'ot'eyi si wulav caya i p'eyaya l'eyaya.

4 Feele lapa y'elaa na yoo'u n'ku pa yoo'wa t'og'og', u'ena p'a svv icate taa t'eh'ee.

5 Na wulav na'a h'aka i isent'o k'e saalaya na i kiisi'yina n'og'og' s'asaya si: Hai, ma pu Ap'asal'om, hai, ma pu, hai, ma pu.

6 M'p'og'og' Sowari svv wulav kin' ke nan' taa na i t'om-i si: Sa'ja n t'oyi feele ke ny'a t'aml'e ny'e'ma m'pa pa yapa ny'a na ny'a p'eyalaa na ny'a p'elaa na ny'a alaa t'og'og'.

7 M'pa paa caaki-n' t'og'og' n s'olaa na ny'a taa k'p'ak'ana m'pa pa caaki-n' t'o. N lakuy'u is'ent'o t'o p'e hul'eyi k'e si n ny'ann'eyi ny'a yoolaa na pa nyuvu ny'e'ma ke yem. P'e laki-m isu ye taa s'ep'ana na Ap'asal'om w'ena i weesu'y'u pu k'ela-n' teu.

⁸ Mpu tɔ, kuli na n lu na n yɔɔtɛna yɔlaa na pa lanja hee. Ma tuukina Tacaasi ye n ta lu pɛ kaa kaasi paa yulu kulɔm ke nyá kin ke ahoɔ ane. Na mpi pɛ tema-ŋ maɔanav ke hatoo nyá pɛcaatu tɔ pu la sana na nɔnɔ nyantu.

⁹ Ḿpɔ́yɔ wulav kulaa na í caya nɔnɔɔ. Na pá heeli yɔlaa si i luwa na í caya nɔnɔɔ. Ilena pa tɛna pá polo i kin.

Tafiiti mɔlvɔv ke Yosalem

Waatu inu i taa Apɔsalɔm nyɔma ka tema sewa na paa wei í mɔli i te.

¹⁰ Ḿpɔ́yɔ Iseyeli tetu yɔlaa kpeka tɛna lanja ta hee na pá tɔŋ si: Wulav yapa-tuyv tá kolontunaa na Filiisi nyɔma niŋ taa na nɔnɔɔ í seeki icate ke Apɔsalɔm tɔɔ?

¹¹ Apɔsalɔm wei tɔ lɛsaa na tɔ kra wulav tɔ, ílé i sɛpa yoo taa, íle pepe tɔɔ ké tɔ kaa mɔlɛna Tafiiti?

¹² Ḿpɔ́yɔ wulav Tafiiti nu tɔ tɛna nti Iseyeli nyɔma yɔɔtɛɔgi tɔ. Ilena í tili kɔtɔlaa Satɔki na Apiyataa si pá pɔɔsi Yuta nyuyv nyɔma si: Pepe tɔɔ ké pa wee na pá niyitiyi ma mɔlɛnav tɔm taa?

¹³ Anu meyele ma yɔlaa na má na-me tɔ kaa calɛm. Ile pepe tɔɔ ké lɛlaa ŋmaaki ta tɔɔ?

¹⁴ I heeli Amasa tɔtɔ si má na-i tɔ kaana calɛm, na inu i ka lɛtɛna Sowapi lonte taa na í pɛsi yoolaa wulav. Ye pɛ ta la mpv Iɔɔ í kv-m.

¹⁵ Ḿpɔ́yɔ Tafiiti pɛsa Yuta nyɔma tɛna na pá wee isu yulu kulɔm. Ilena pɛle pá tili na pá heeli-i si í na i nyɔma pá mɔli.

¹⁶ Ḿpɔ́yɔ wulav mɔlaa na í tala Yaatanu pɔɔɔ.

Tafiiti kentiyi Simeyi tɔɔ

Ilena Yuta nyɔma polo Kilikaa na pá sɛŋi-i na pá tesɛna-i Yaatanu pɔɔɔ.

¹⁷ Ḿpɔ́yɔ Pencamɛe tu Simeyi wei i ká tuv wulav na í we timpri pa yaa si Pahulim tɔ, i lɔɔ i ti na í na Yuta nyɔma pá polo wulav Tafiiti sɛŋuyv.

¹⁸ I waali ka we Pencamɛe nyɔma ke yɔlaa iyaya (1000) na Sayuli tɔmlɛ tu Sipa, na i pɔyalaa naanɔwa na kakpasu, na i tɔmlɛ nyɔma ke hiu, na pá tesu Yaatanu ke wulav isentaa.

¹⁹ Kpuluɔv ŋku paa cɛla wulav si i tesɛna tɔ kulɛ kv tɔŋna i tɔyaya nyɔma ke tesɛnav.

Waatu wei Tafiiti caakaya tesɔv, íle Simeyi kɔmayale na í hɛnti-i atɛ.

²⁰ Na í tɔ si: Hai, tá caa wulav, taa tɔki isayatu nti maa lapa-ŋ kuyaku ŋku n lukaya Yosalem taa tɔ. Hai, kv-tɔgi nyá taa.

²¹ Ma nyɔma si ma wakɔla-ŋ. Pɛ tɔɔ ké ma caala luw ke Yoseefv kpeka taa na má kɔɔ-ŋ sɛŋuyv.

²² Ntɛna Apisayi cɛ Tafiiti nɔɔ tɔɔ si: Pɛ wee si pá kv Simeyi ké. Mpi tɔ, i ka tɔŋsa Tacaasi kulɔsv ke mpusi.

²³ Ḿpɔ́yɔ Tafiiti pɔɔsa Apisayi na i taalv Sowapi si: Mɔ tɔm suwe? Pepe tɔɔ ké i caalɔgi-m mpv? Ma tayaŋa Iseyeli kawulaya taa ké mɔlvɔv ké. Ile pɛ fɛi si pá kv nɔɔlvɔv saŋa.

²⁴ Ilena wulav heeli Simeyi na tuunav si: N kaa si.

Tafiiti na Mefipaali pa ciikuyv

²⁵ Ḿpɔ́yɔ Sayuli saali Mefipaali pola wulav sɛŋuyv tɔtɔ. I lanle ka wakɔla Tafiiti sewa tɔɔ ké, íle i ta paasɛna i nɔɔheɛ yaa i tantuyv. Pɔyele i ta cɔtɔ i wontu ke pɛ kpayav kuyaku ŋku wulav lu Yosalem icate taa na pɛ suna kuyaku ŋku i mɔlaa tɔ.

²⁶ Wulav kɔma, ílena í pɔɔsi-i si: Mefipaali, pepe tɔɔ ké n taa tɔŋi-m?

²⁷ Ilena í tɔ si: Hai, ta caa, ma tɔmlɛ tu pɛntɛna-m. Ma si í kpɛeli-m ma kpanaya si ma ké icam, na má caya-ke na má tɔŋi-ŋ.

²⁸ Ilena í la-m kɔlɔmɔtɔ ke nyá kin. Nyá tu we isu Iɔɔ isɔtaa tillu ké, la mpi pɛ we-ŋ teu tɔ.

²⁹ Pəpətu fei leleŋ, ma caa təyaya təna mənə səm ké. Paa na mpv n yelaa na má wεε nyá na mpa í təkí tə pa hekv. Ma feina mpaav si má pəəsi natəli se.

³⁰ Mpuvule wulav si: N kələyi yəyətuyv. Ma tēma suv si nyá na Sipa í ká tala tetv ilē.

³¹ Ntēna Mefipaali si: Sipa i tu kpaɣa pə tēna. Ma caa wulav n mələyi nyá təyaya taa ilē ma paa ye.

Tafiiti laki Paasilayi ke kvpantv

³² Mpuvú Kalaati tv Paasilayi kəmna Lokelim na í su wulav na pá tesí Yaataní.

³³ Paasilayi iní i pusi ka we nunaasa ké. I ka sēna wulav ke waatv wei i ka we Mahanayim təyə na təyənaya. Mpi tə, i ka wēna liyitee ke səsəm ké.

³⁴ Mpuvule wulav tēma Paasilayi si: Ma na-ŋ tə polo Yosalem na má tə-ŋ tēna.

³⁵ Təyayale Paasilayi pəesa wulav si: Pə kaasa-m pusi isēna na má sí na má təyəyi-ŋ Yosalem?

³⁶ Saŋa taa, ma pusi we nunaasa ké. Maa pəsəyi na má nyi təyənaya yaa konyənyəəm leleŋ. Pəyele maa nyəy yonyoolaa apalaa na alaa pa yontu fayav. Ilē pepe təw ké maa kəw na pə tuyv-ŋ səyala ke yem.

³⁷ Pepe təw ké n laki-m kəpantv nti tə taka? Maa tasa-ŋ suv na má tesəna Yaataní.

³⁸ Mpi ma caa si n la-m təyale si má məli na má si ma icate taa timpi pa pima ma caa na ma too tə. Ama kpaɣa ma pəyalv Kimham na í pəsi nyá nyəy na n lapí-i kəpantv nti n caaki tə.

³⁹ Ntēna wulav si: Pə we teu, Kimham í təyí-m na n heeli-m pə tēna mpi n caana-i tə na má lapí-i.

⁴⁰ Tafiiti yelaa tēna tesa Yaataní pəyə, ilēna wulav náá tesí na í wayalı Paasilayi na í kooli-i kəpantv, na ilé i məli i tē.

⁴¹ Mpuvú Yuta nyéma na Iseyeli həyəluyv su wulav na í na i yelaa na Kimham pá tē.

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma pa yoou

⁴² Ntēna Iseyeli nyéma tēna kotina wulav na pá pəəsi-i si: Pepe təw ké tá tētənaa Yuta nyéma ŋmula nyá na nyá yelaa na pá mələna-me?

⁴³ Mpuvule Yuta nyéma tēna ná cəwa si: Mpi tə, ta yulv ké. Ilē pepe mayamaya hanəyənə-meɣe pə taa? Wulav ta təw-tv. Pəyele i ta ha-tuyv pulv.

⁴⁴ Təyayale Iseyeli nyéma cəwa si: Paa i ké mə nyəy tə, tə kəla-meɣe təm naanəwa. Mpi tə, tá caaləna mayasuyv si tá wulav í məli. Ilē pepe təw ké i nyəna-tuyv yem ké mpv?

Ama Yuta nyéma ná holaa na pə kəli Iseyeli nyéma.

20

Sepa kvloyv ke Tafiiti təw

¹ Waatv iní i taa ké Pəncamee apalv tetelatv nəyəl v ka wenna Kilikaa na pá yaa-i si Sepa, na i caa si Pikili. Mpuvú kvyakv nakvli i hula apalvtutuyv na í tə si: Tá na Tafiiti tə ta kaa.

Pəcə i kaa ha-tuyv pulv.

Paa Iseyeli tv wei í məli i cəkəle taa.

² Mpuvule Iseyeli nyéma tēna sewa Tafiiti na pá tv Sepa waali. Ama Yuta nyéma ná tá lu pa wulav waali. Pa na-i pa təmna mpvú hatoo Yaataní, haləna Yosalem.

³ Μρύγύ wulaw mæla i tɔyaya taa ké Yosalem, na í kuu alaa mpa i ká yelaa si pá tan tɔyaya tɔ na í tæki-weyɛ kutuluɣu nakuli kv taa na pá tan-we, na pá paasæna-we. Ama u kpɔtəyənə-we. Pa tæka-weyɛ mρύγύ na pá wɛɛ ɪsu leelaa halæna pa səm.

Sowari kyv ke Amasa

⁴ Μρύγύ wulaw tɔma Amasa si: Pɪ laki kyvɛɛn tooso tɔ, yaa-m Yuta nyɔma na nyá na-we í kɔɔ.

⁵ Ilena Amasa tɛɛ. Ama kyvɛɛn wei wulaw ka tv-i tɔ i tɛɛwa na pɛ́cɔ́ í mæli.

⁶ Tənayale wulaw tɔma Apisayi si: Sepa ka la-tvɣv ɪsayaɔv na pɛ́ kəli Apəsalm. Pə tɔɔ tɔ kpaɣa ma yəlaa na n̄ tɔɣ i waali. Pə taa kɔɔ na í tala acalɛɛ tɔɣ nyəna na í fiti-tv.

⁷ Μρύγύ Apisayi kpaɣa Sowari yoolaa na wulaw tanlaa na yoolaa taa yoolaa təna na pá tv Sepa waali.

⁸ Pa kɔma na pá kpɛyɛtəna Kapawəɣ pɪw ɪɛ Amasa səɣa-weyɛɛ. Na Sowari ləla i layate ke i tokonaa tɔɔ na tɛ́ wɛ tɔ suɣute taa. I tɔɣaya mpv ɪɛna layate hoti*fa*.^a kpɛɛ layate.

⁹ Μρύγύ Sowari sɛɛ-i si: N wɛ alaafəya apayɣa?

Ilena Sowari kpa Amasa tantvɣv na i nin̄ ntəɣəɣ si i wayaləɣi-i.

¹⁰ Amasa ta paasəna layate nte tu wɛ i nin̄ leləɣ taa tɔ. Ilena Sowari sɔ-tɛɣɛ i lotu taa ké təm kuləm na i taa pɪntv luli atɛ na í si kpaɣaa.

Sepa kulvɣv ke Tafiti tɔɔ su tənaya

Μρύγύ Sowari na i neu Apisayi pa tv Sepa waali.

¹¹ Ilena Sowari yoolaa taa nəɣəlv caya Amasa kin̄ təna na í tɔɣ si: Mpa pa wɛ Sowari na Tafiti pa tɔɔ tɔ pɪntvnaa í tɔɣ Sowari.

¹² Na Amasa náá tɔɣna i caləm taa ke pilimuyv ke hapəɛ tɔɔ. Yoolu ɪni i nawa si yəlaa təna kəɣ na pá səɣəɣi ɪɛna í tuli Amasa na í pona hapəɛ kpɛɛɣa na í taki-i pəcəkəɛ.

¹³ I ləsa-i mpaav taa təna ɪɛna pa təna pá tɔɣni Sepa.

¹⁴ Ilena Sowari fayana Iseyeli kpeka təna taa na í mələɣəna timpɪ pa yaa si Apɛɛli-Pɛti-Maaka na i caa lɔlvɣv nyɔma təna koti na pá tú i waali.

¹⁵ Μρύγύ Sowari-we pa tama Sepa ke ɪcatɛ nté tɔ taa na pá n̄má pɔlv na pɛ́ kɔli ɪsu kolɔɣa. Ilena yəlaa təna casa ɪcatɛ kolɔɣa kite tɛɛ si pa pɛtəɣi-ke.

¹⁶ Mpɔvɔɛ alv kpelikpeka tv nəɣəlv mapa kapuka na kolɔɣa taa si: Hai, hai, ma wiikina-me si í heeli Sowari si ma caa ma heeli-i təm.

¹⁷ Sowari kpɔtəna-i ɪɛna alv pɔɔsi-i si: Nyaya pa yaa Sowari? Si yɛɛ maya. Alv si: Hai, nu ma təm. Sowari si: Ýɔɣəti.

¹⁸ Ntəna alv si: Pə tu wɛ lɔɣta ɪɛ ye nəɣəlv wɛna təm i kəɣ Apɛɛli ɪcatɛ taa cəɛyɛ na ɪcatɛ nyɔma tasa-i layatv ɪɛ pə tɛma.

¹⁹ Mpi tɔ, tá ɪcatɛ wɛ teu ké na tɔ taa wɛ tɔpamm ke Iseyeli təna taa. Ilena nyaa caaki si n wakəli Iseyeli taa acalɛɛ too? Pepe tɔɔ ké n caa si n wakəli kpancoou n̄ku Taca ha-tv tɔ?

²⁰ Ntəna Sowari si: Mpusi í polo poolɔɣ, maa pɛɛkəɣi ɪcatɛ tənɛ tɔ wakəlvɣv se.

²¹ Aai, pə fɛi mpv. Ama Ifəlayim pɔvɣv taa tv wei pa yaa si Sepa tɔ ɪni i kuləna wulaw Tafiti tɔɔ. I cɛɛ-m ɪnɪni i tike ɪɛna má yele mə ɪcatɛ na má tɛɛ. Ntəna alv ɪni si: Paa ləɣə-n̄ i nyvɣv na kolɔɣa.

²² Mpɔvɔɛ alv pola ɪcatɛ nyɔma kin̄ na layatv na pá sɛti Sepa nyvɣv na pá ləɣə-kvɣv Sowari na kolɔɣa. Tənayale Sowari hɔla tutuyv na í yasɪ yəlaa na paa awe kpe i tɛ na ɪni i mæli Yosalem ke wulaw kin̄.

^a **20:8 Layate hoti:** Hepəla Piipili taa pa teləsaa si layate hotaa. Kələɛki Piipili taa ná wɛɛ si: ...ɪɛna i

Tafiiti waali nyóma hála

²³ Sowari kee Iseyeli yoolaa tēna nyūyu tu. Yoyata pəyalu Penaya kee wulau taŋlaa nyūyu tu.

²⁴ Atolam kee lampuu mōlaa nyūyu tu, na Ahiluti pəyalu Yosafati kee Takōlası sulı,

²⁵ na Sefa kee sı ŋmaalı. Satōki na Apiyataa kee kōtōlaa.

²⁶ Na Yayii tu İla kee Tafiiti Səpaari.

21*Karawəŋ nyóma na Sayuli təyaya nyóma təm*

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ nyəgəsı luwa pusi tooso ke Tafiiti waatu taa. İlena Tafiiti pəsı Tacaa İlena Tacaa tō sı: Sayuli na ı təyaya nyóma pa yulūkule tōó kē. Mpi tō, pa kuwa Karawəŋ nyóma.

² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulau yaa Karawəŋ nyóma sı ı yəgətəgəna-we. Pa taa kē Iseyeli nyóma, Amolii nyóma kakaasaya kē. İle Iseyeli nyóma ka suwa pa nəgə kē sı pa kaa ku-we. Paa na mpv Sayuli ka nyaŋaya kē sı pá taa kə na pá pəsı Iseyeli nyóma na Yuta nyóma pa kolontunaa. İlena í lu sı ı kuŋı-we.

³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tafiiti pəsı Karawəŋ nyóma sı: İsənaŋa pə wee sı má taŋanı na pécó í kooli Tacaa yəlaa ke kɔpantu?

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Karawəŋ nyóma cəwa sı: Liŋitee yaa wola kaa taŋanı tá na Sayuli na ı təyaya nyóma ta təm. Pəyele taa caaki sı ŋ kú Iseyeli tu nəgəlv. Ntəna wulau sı: İle pepe maŋamaŋa ke í tu caaki má la-me təkrem?

⁵ İlena pá cə sı: Timpi Sayuli wakəla-tuyv səsəm na í tú ı taa sı ı kpiisiŋi-tu təkpataa ke Iseyeli tetv taa tō,

⁶ mpv tō, pá cela-tuyv ı piya taa kē yəlaa naatosompəgəlaya na tó pusi-we na tuŋ ke Tacaa isentaa ke Sayuli ıcate taa. Ntəna wulau sı: Maa cəle-meŋe-we.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulau kisa Sayuli saalı Mefipaalı tōó kē nəəsı nsi í na ílé ı caa Sonatan paa pəela Tacaa isentaa tō sı tō.

⁸ İlena wulau kra Aya pəelə Lisipa ka lola piya nsiŋi Sayuli tō. Pa yaa ləlv sı Aləmoni na ləlv sı Mefiposeti, na pə səsəna piya kakpası wei Sayuli pəelə Mikaalı ka lola Apəeli-Mehola tu Paasilayi pəyalu Atiliyeli tō,

⁹ na í cəle-weŋe Karawəŋ nyóma na pá pusi-weŋe tuŋ tōó kē Tacaa isentaa kē pulaya tō, na pá sí pa naatosompəgəlaya inəŋi saa wei pa caaləŋi kumtu tō.

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Sayuli leelu Lisipa kraŋa fələtə taka na laŋwakəlle na í pə kukpamuyv tōó kē sətəa cəlv ke kumtu caaluyv waatu haləna tēv nuv, na í təgənəŋi suması ke ilim sı sí taa təgə-we. Na í təgənəŋi r̀p̀r̀ỳg̀ỳ taale wontu ke ahoo.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa heela Tafiiti ke mpi Lisipa lapa tō.

¹² Ntəna Tafiiti tili Yapeesı nyóma tēŋe Kalaatı tetv taa na pá cəle-ı Sayuli na ı pəyalu Sonatan pa mōwa. Mpe inı paa ŋmuləna-yəŋe Pəti-Seyan nyóma kataya taa timpi Filiisi nyóma ka ku-weŋe Kilipowa na pá pusi tō.

¹³ Pa kraŋa Sayuli na Sonatan pa mōwa ke tēna İlena pá kuu yəlaa naatosompəgəlaya inı ı nyəna tətō.

¹⁴ İlena pá pi Sayuli na ı pəyalu pa mōwa ke Sela ıcate taa kē Pencamee tetv taa kē Sayuli caa Kisi pəlaav taa.

M̀p̀r̀ỳg̀ỳ yəlaa lapa pə tēna mpi wulau tu-we sı pá la tō. Pəle pə waalı kē İso páána heewa tetv nyóma tō.

Filiisi nyóma yoonav

(Kətəsətv I 20:4-8)

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Filiisi nyóma yoonav Iseyeli nyóma tətō. İlena Tafiiti na ı yoolaa pá polo na pá yoonav-we na ıkaale kra-ı.

¹⁶ Ntɛna tooko wei pa yaakaya Isipi-Penɛpi tɔ́ í mayasi ɪ taa si í kú Tafiiti. Paa lupa ɪ ɲmantaaya ke nyəxəlyu kuseemuyɔ kɛ́ na ka yun seka kiloonaa liyiti kɛ́ pɛɔ, na í lɛla ɪ tɛnaya taa kɛ́ layate kufate.

¹⁷ Ḿpúyú Seluya pəyalɔ Apisayi pola Tafiiti waasuyɔ na í kɔ Filiisi tɔ. Tɛnayaɛ Tafiiti yɛlaa kisina-ɪ na tuunav si: Pə fei si ń tasa-tuyɔ tɛɲuyɔ ke yoo. Pə taa kɔɔ na pá kɔ Iseyeli nyəma nɔxɔ tɔɔ tɔ.

¹⁸ Pə waali kɛ́ pa na Filiisi nyəma pa tasa yoo ke Kɔpi. Tɛnaya Hosa tɔ Sipekaa kɔwa tooko Safi.

¹⁹ Ḿpúyú pa na Filiisi nyəma pa tasa yoo tɔtɔxɔ kɔpi na Pɛtəlehɛm tɔ Yalii pəyalɔ llanaɲ kɔ Katɪ tɔ Koliyatɪ wei ɪ ɲmantaaya ka wɛ ɪsu sayata kpatɛ tɔ.

²⁰ Pa tasa yoo ke Katɪ na tooko nɔxɔɔ ɪ ka wɛ tɛna na ɪ mpee na ɪ nɔmpee wɛ naatoso naatoso, pə kɛnta hiu na liyiti.

²¹ Ḿpúyú ɪ tɔv Iseyeli nyəma, ɪɛna Tafiiti taalɔ Samma pəyalɔ Sonatan kɔ-ɪ.

²² Apalaa mpe paa kɛ́ Katɪ tookonaa kɛ́. Tafiiti na ɪ yoolaa pa kɔna-wɛ.

22

Tafiiti kawəyaya (Yontu 18)

¹ Waatu wei Tacaaya yapa Tafiiti ke Sayuli na ɪ kolontunaa lelɛa niɲ taa tɔxɔ Tafiiti sama Iɔ na yontu si:

² Tacaaya keɛ ma kɔkɔpamuyɔ na ma tɛɔɔsɛɛ tɔɲ nyɛntɛ, nyá waasəxəna-m.

³ Nyayale ma Iɔ na má ɔɔsəxəna-ɲ. Nyayale ma kɔpɔlyu na tɔɲ wei ɪ waasəxi-m tɔ. Na ma tɛɔɔsɛɛ nte tɔ wɛ puyɔ taa tɔ, na ma kɔpɔlyu tɔtɔɛ. N kɛ́ ma waasɔɔɔ, n yakɪ-m mɔsɔntɔnaa niɲ taa.

⁴ Ma sama Tacaaya na kawilitaya. Nyá yapəna-m kolontunaa niɲ taa.

⁵ Səɲ tama-m kɛ́ ɪsu lum sɔsɔɔm hola, na pɛ́ nyaasəxi-m ɪsu pusi sɔsɔɔnsɪ.

⁶ Atɛtɛɛ ka hɔka-m tɔ ɲmusɪ kɛ́. Na səɲ náá tuti-m na pə puluyɔ.

⁷ Ma yaa Tacaaya ke ma laɲwakəllɛ waatu si ń waasɪ-m. Ma kiisaa na ń nu ma nɔxɔ ke nyá tɔyaya taa.

⁸ Pááná kpa Iɔ na tɛtɔ sele, na ɪsɔtɔnyu kite ciyiti, na pɔɔɲ náá sele ɪ kila tɛɛ.

⁹ Kɔkɔ nyɔɔsi luna Iɔ nyá muna tɛɛ, na ń tɔ kɔkɔ mamala na nɔxɔ.

¹⁰ N lumsa ɪsɔtɔnyu na ń tii, na nyá nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ́ ɪsɔɲmɔntuyɔ kɔpɔsəɲ nyəɲku.

¹¹ ɪsɔtaa tanɔ kɔpɔana-ɲ na ń kɔlɔxi hɔntɔ, na heelim tɛɛkəna-ɲ.

¹² N taka nyá tɔxi sɔkɔpɛtuyɔ, na ɲ wɛ tɛv ɲmɔntuyɔ tɛɛ.

¹³ Nyá nyalamɛɛ tɛɛ-ɲ nɔxɔ na tɔ tɔɔki mamacəxəlasɪ.

- 14 Isɔtaa Isɔ Sɔsɔ nɔɔɔ nu
isɔtaa ké isu tɛv hola.
- 15 N tɔ ma kolontunaa ke nyɛ́má na ń ya-si-wɛ.
N tisa pa tɔ́ ké calanaa na pá se yem yem.
- 16 Taa na ń mu pááná na ń woso nyá muna tɛɛ,
na tenku tetv nyu na pé ná antulinya kite.
- 17 Uena ń tisi nyá niɲ na isɔtaa
na ń læsi-m lum sɔsɔm taa.
- 18 Na ń ya-m kolontunaa toɲ nyéma
mpa inɪ pa tɛɛ-m tɔ pa niɲ taa.
- 19 Ma wahala wule ke pa tuta-m.
Uena Taa waasi-m.
- 20 N sɔla-m tɔɔ n waasa-m si má cayana ma ti.
- 21 Ma tɛɲa tampana tɔɔ n lapa-m mpv,
ma kvisiyisim lapv kasɛyaya nté.
- 22 Ma tɛɲa Taa tɔm ké,
ma ta wakələna-ɲ.
- 23 Ma tɛɲa nyá kvsəsutv tɔɔ.
Ma ta yɔki nyá kiiu nakvli.
- 24 Ma luyv fei taah nɔɔlv,
tɔɔ ma kpa ma tɛyi isayatu tɔlate.
- 25 Uena Taa felɪ-m ma tampana tɛɲvɔv tɔɔ.
Ma kvisiyisim lapv kasɛyaya nté.
- 26 Kvpantv ke Taa n felɔyi tɔ latv,
na ń tɛɲ tampana na ń lana a tɛɲlv.
- 27 Yvlv í wɛ tɛnaɲɲ nɲóyó n laki-t,
uena ń kisi isayav.
- 28 N waasɛyi tɛpasɔlaa,
uena ń tisiyi kalampaani nyéma na isɛ cɪlvɔv.
- 29 Taa kele ma nyaalɔm,
na ń keelɔyi ma sɛkpetvɔv.
- 30 Nyá toɲ ke ma ɲmaakəna
kolontunaa koloosi na má svvki.
- 31 Taa nyá kvlapvɔv wɛ ké tɔcvɲɲ,
na nyá kvɔɔɔtɔv fei sika.
N kentiyi mpa pa cɔsɛyəna-ɲ tɔ isu kɔpálóyó.
- 32 Taa nyá tike tɔkɔɲ nté Isɔ.
Ta Isɔ tike tɔkɔɲ nté kvkɔpamvɔv
ɲku kv kentiyi-tv tɔ.
- 33 Nyayale ma kolvɲa ɪcatɛ toɲ nyəɲka.
Na ń tiikiyi-m mpaav kvisiyisvɔv taa.
- 34 Na ń yeki na má pəsɛyi sewa ke pulasɪ tɔɔ
isu nam na naani.
- 35 N faləsa ma niɲ na yovv,
na má nyi tɔɔv toɲ nyəɲkv tɔv.
- 36 N yapa ma nyvɔv na pé wɛɛ isu kvkɛntvɔv.
Na ma pəsɪ sɔsɔ ke nyá kvpantv tɔɔ.
- 37 Nyá hasɛyəna ma nɔɔhɛɛ tɛɛ.
Polvɔv u tuuliyi-m.

- 38 Ma təyənəyi ma kolontunaa na má wakələyi-we.
Ye ma ta kpiisi-we maa mələyi.
- 39 Ma wakələyi-weye na má kpiisi-we,
na pá wee ma nəhəe tee, paa tasəyi kuluyu.
- 40 Nyá haakəna-m yoou toŋ,
na ń yeki na ma kolontunaa həntəyi-m ate.
- 41 N yeki na pá seeki-m,
na má wakələyi-we tənəŋnaŋ.
- 42 Pa caaki pa taa na pa waali paa naa waasulu.
Uena pa wiina Tacaa na ílé ı kisi cəv.
- 43 Ma nuɣutiyi-we na pá pəsi musuyu.
Na má feli-we na pá pəsi isu mpaav afəla.
- 44 N yapa-m ma yəlaa nəhənte taa,
na ń su-m kateŋasi yəlaa nyuyv tu.
Yəlaa mpa ma taa nyi tə pa lapa-m təmlə.
- 45 Kpai nyəma piya seekina-m,
na má nyəna-weye isəle pa nukı ké.
- 46 Pa nantv tiliyi ké,
na pá lukəna pa təhmelle na seluyu.
- 47 Tacaa wenna.
Nyayale ma kukpamuyv ŋku kv kentiyi-m tə
maa sa-ŋ.
Ma tala ma Iso ma waasulu.
- 48 Nyá leetəyəna na ma nəyə.
Na ń tisiyi piitimnaa ke ma tee.
- 49 Nyá fitiyina-m ma kolontunaa niŋ taa,
na ń laki na má kələyi-we,
na ń yakı-m musuyv niŋ taa.
- 50 Pə təw ké maa sa-ŋ piitimnaa taa
na má puyvli nyá həte.
- 51 N tuyi nyá wulav ke akaitv səsəontv.
Na ń la kupaŋtv ke nyá kuləsv na Tafiti,
na ílé ı piitim nyəma ke tam təw.

23

Tafiti kantəkaya kyəyətvtv

- 1 Yontu nti Tafiti təkəna yoou təyələ:
I nu Seseə pəyalv Tafiti nəyə.
Tacaa kusəna ma nyuyv.
Yakəpv Iso ləsəna-m na í kpa-m wulav.
Maɣale Iseyeli yəlaa yonyoolu kupaŋ.
- 2 Tacaa Feesuyv tɔwa kv təm ke ma taa
na ma yəyətəna kv nəyə.
- 3 Iseyeli Iso yəyətəa.
Iseyeli nyəma kentulu nyá nyá heelina sı:
Wulav wei ı təŋəyi tampana
na í təkı yəlaa təw ké kawulayə
na Iso səyəntv tə,
- 4 ı we teitei ke isu isətənyuyv cekuyv tanəŋ

na ilim lu tøyeyei tō.
Na pə laki na konyənyəm nyəəki
teu nuw waali.

⁵ Μρύγύ Ισə n koola ma təyaya ke kupaŋtu.
Ma na-ŋ tə pɛɛla tam təə nəyə kέ,
na ŋ taɣani-keye teu na ŋ nyəmə ka təə.
N ka ya ma nyuyə na ŋ la-m kupaŋtu təna.

⁶ Ama Ισə nyά footilaa nά we isu səwa
kulələna kέ.
Paa tokiyina-yege nin kpete.

⁷ Κράτύγύ yaa ŋmantaaya ke pa kpaəkəyəna-ye
na pά wə-yege kəkə ke a lonte taa.

Tafiiti yoolaa səsaa həla
(*Kutəəsvtu I 11:10-47*)

⁸ Tafiiti yoolaa səsaa mpa pa lakaya i təmle tə pa həla ntə. I yoolaa səsaa
tooso taa səsə nté Hakəmoni tu Ισəpaali. Inu i kəna yooou kuləmuyə taa kέ yoolaa
nasənaasa (800).

⁹ Ισəpaali waali kέ Tooto pəyalə Ahowa saali Iliyasaa. Iseyeli yəlaa tooso wei na
Tafiiti paa tama Filiisi nyəma na pά yooŋa-we na Iseyeli yoolaa nά seeki kuləm
kuləm tə pa taa lelə.

¹⁰ Iliyasaa ku Filiisi nyəma ke kuyaku nakuləyi katatəlaya kέ, haləna i nin
nyəkələna layate. Kuyaku ŋkuyə Taca a yapa Iseyeli nyəma ke teu na apalə inu i
nəyə. Haləna Iseyeli yoolaa təŋəyi i waali na pά təəsəyi sətəa yooou wontu.

¹¹ Iliyasaa waali kέ Halaa tu Akee pəyalə Samma. Μρύγύ Filiisi nyəma kota
timpi pa yaa si Lehii tə si pa yooŋa Iseyeli nyəma, ilena pəle pa se.

¹² Ama Samma sūv soona naali a taale taa kέ təna na í yooŋa Filiisi nyəma na
í ku-we na Taca a yapa Iseyeli nyəma ke teu.

¹³ Μρύγύ yoolaa hiu na naanəwa wei i təŋaya Tafiiti tə pa taa tooso pola i kin ke
Atulam kəkpaŋuyə púyú taa ke kumtu waatu. Na Filiisi yoolaa nά sika Lefayi
nyəma tetəkəle taa.

¹⁴ Na Tafiiti nά we kolunə icate taa na Filiisi yoolaa nά sika Petəlehəm.

¹⁵ Mpyuyə Tafiiti təma si: Ma nyula Petəlehəm icate nənəyə hite taa ləm kέ isu
yem na kpete.

¹⁶ Təŋayəle yoolaa səsaa tooso inu pa fayana Filiisi nyəma təkile na pά lu
Petəlehəm hite nté tə taa ləm na pά pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəəw na í mələna-
wi na í liisi Taca a.

¹⁷ Iləna í tə si: Hai, Taca a, pə fei si má nyəə ləm pəne. Mpi tə, pə we isu yoolaa
pəne pa caləm kέ. Pa weesin ke pa lapa awusa.

Iləna Tafiiti kisi ləm mpi pə nyəəw.

Təmle səsəle nte yoolaa tooso inu i lapa təyəle.

¹⁸ Sowari neu Apisayi kəle yoolaa hiu na naanəwa inu i taa nyuyə tu. Inu i kəna
kolontunaa ŋmənuyə nunəwa (300) na ŋmantaaya, iləna i nyuyə kulə.

¹⁹ Inu i ka tēena pa hiu na naanəwa taa halə i la pa nyuyə tu. Paa na mpi i ta tala
kancaalaya yoolaa tooso.

²⁰ Μρύγύ Kapəseli tu Yoyata pəyalə Penaya, apalə inu i nyuyə ka kola i
kookalənaa təə kέ. Inu i ka kəna Mowapu yoolaa səsaa naale. Kuyaku ləŋku i tii
hite taa na í ku təyəlaya ke watə waatu.

²¹ Kuyaku nakulə i na Icipiti yoolu tooko nəyəlu pa sulina na inu í təkə kpaətúyú
na iləye ŋmantaaya. Μρύγύ i ləeka tooko inu i ŋmantaaya na í kəna-i.

22 Mpi Penaya lapa na i nyuyv kuli yelaa tooso ini i taa tɔyɔle.
 23 Ini i teena pa hiu na naanɔwa ini. Ama i ta tala tooso kancaalaya nyɛɛh kɛ.
 M'pɔyɔ Tafiiti kra-i i tanjlaa nyuyv tu.
 24 Yoolaa sɔsaa hiu na naanɔwa taa lelɔa ntɛ Sowari neu Asayeele, na
 Pɛtɛlehɛm tu Tooto pɛyalɔ Ulanɛ,
 25 na Haloti nyɛma Samma na Ulika,
 26 na Pelɛti tu Helesi, na Tekuwa tu Ikesi pɛyalɔ Ila,
 27 na Anatɔti tu Apiyeseɛɛ, na Husa tu Mɛpunayi,
 28 na Ahowa tu Salɔmɔn, na Netofa tu Malayi,
 29 na Netofa tu Paana pɛyalɔ Helɛpi, na Pɛncameɛ tu Lipayi pɛyalɔ Itayi ke
 Kipeya,
 30 na Pilatɔn tu Penaya, na Hitayi ke Kaasi lɔɔɔ nɔyɔ
 31 na Pɛti-Alapa tu Apɛyalɔpɔn, na Pahulim tu Asɛmafɛti,
 32 na Saalɔpɔn tu Iliyapa, na Yasɛɛ pɛyalɔ lelu Yonatan,
 33 na Halaa tu Samma na Halaa tu Salaa pɛyalɔ Ahiyam,
 34 na Makati tu Ahasɔpayi pɛyalɔ Uifɛleti, na Kilo tu Ahitofeli pɛyalɔ Iliyam,
 35 na Kamɛeli tu Hɛsɔlayi, na Alapɔ tu Paalayi,
 36 na Sopa tu Natɔn pɛyalɔ Ikaali, na Kati tu Pani,
 37 na Amoni tu Seleki, na Pelɔti tu Nalayɛ mpa pa tɔkaya Sowari yooɔ wontu
 tɔ,
 38 na Yetɛɛ nyɛma Ila na Kalɛpɔ,
 39 na Hiti tu Yulii. Tafiiti yoolaa sɔsaa tɛna kpɛnta yelaa hiu na naanɔwa na
 naatosompɔyɔlaya.

24

Kɔkalɔyɔ na yɔlvkɔsɔkɔ *(Kɔtɔsɔtu I 21:1-6)*

1 M'pɔyɔ Tacaa pɔanɔ tasa Iseyeli nyɛma ke huunɔ, na i tɔ Tafiiti taa si i kala
 Iseyeli nyɛma na Yuta nyɛma.
 2 Ilena Tafiiti tɔ i yooɔ wulɔv Sowari si: Cɔɔ Iseyeli kpeka tɛna ke pɛ kpaɔv
 Tan na pɔ polo Pɛɛɛpa tɔ na n kɔla yelaa na mɔ nyi pa nyuyv.
 3 M'pɔyɔ Sowari si: Tacaa i la na Iseyeli yelaa huki tɔm nunɔwa (100) na n nɔ.
 Iɛ pɛpɛ tɔ kɛ n tu kalɔyɔ yelaa?
 4 Ntɛna wulɔv si: Sowari i kala ke i kala. Ilena Sowari polo na i kala Iseyeli
 yelaa.
 5 M'pɔyɔ i tɛsa Yaatanɔ na i polo i siki timpi pa yaa si Alɔwɛɛ tɔyɔ icatɛ nte tɔ wɛ
 Kati tɛtɛkɛle taa tɔ tɔ ntɔyɔn tɔ ke Yasɛɛ cɔlɔ.
 6 M'pɔyɔ pa pola Kalaati tɛtu taa na pɔ polo Hiti nyɛma tɛtu taa na Kateɛsi na
 Tan-Yaan ke Sitɔn cɔlɔ,
 7 na pɔ polo Tiii kolɔnɔ icatɛ taa na Hifi nyɛma na Kanaan nyɛma pa acalɛɛ
 taa na pɔ tɛsɛna Yuta ilim tɛtɛle ntɔyɔn tɔ kɛ Pɛɛɛpa.
 8 M'pɔyɔ pa cɔɔ tɛtu tɛna na pɔ mɛli Yosalem. Iɛ pɛ yooɔa isɔtɔnaa pɔyɔlayafɛi
 naanɔwa, na kuyɛɛn hiu.
 9 Ilena Sowari heeli wulɔv si: Iseyeli yoolaa wɛ yelaa iyisi nasɛnaasa (800000)
 na Yuta nyɛma ke yoolaa iyisi nasɛle na nunɔwa (500000).

Isɔ hɔma Tafiiti nkpaɔnyɔ *(Kɔtɔsɔtu I 21:7-17)*

10 Tafiiti tɛma kɔkalɔyɔ nkɔ ulɛ i lanjɛ wakɔlaa kɛle na i tɔ si: Tacaa, ma lapa
 mpɔ tɔ ma wakɔlaa kɛ, ulɛ wii-m ma isayatu nti. Ma lapa kɔmɛlentɔ kɛ.
 11 M'pɔyɔ Tacaa heela Tafiiti layatu tasɔlv Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ telɔsvɔlɔ Kati si:

12-13 Polo n heeli Tafiiti si ma su wahalanaa tooso si i ləsi wei i səlaa tə. Nyəgəsi i lu-i pusi naatosompəgəlaya, yaa i se i kolontunaa ke isətnaa tooso, yaa yulokəsəku i lina kuyeeη tooso? Wulav i cə-m na má heeli Tacaa. Tafiiti fema tanaη tee ilena Isə kuyəgətutu teləsulv kəə.

14 Ntəna Tafiiti cə-i si: Ma lanle pəsaa ké. Ue Tacaa ke tə pəta ta ti. Sana inu i hə ta ηkpaηη na mpi yulv ka həmi-i tə. Mpi tə, Tacaa pətətəle təwəya.

15 Mpyúyú Tacaa yelaa na yulokəsəku suv Iseyeli taa ké hatoo tanaη tee na pé polo waatu wei i suwa təgə pə kpaγav Tan na pé polo Pəesepa tə, na yelaa iyisi nutoso na naanəwa (70000) si.

16 Isətaa tillu tiikaya Yosalem icate təə si i wakələyi-te, ilena Tacaa yelee i pááná na i heeli-i si: Yelee mpv, pə mayanaa.

Waatu inu tə na isətaa tillu we Yepusi tv Alafəna təfalle.

17 Tafiiti nawa isətaa tillu na i kuyi yelaa ilena i tə Tacaa si: Hai, má wakələna, yelaa mpe pa ta la pulv. Kv má na ma caa təyaya nyəma.

Tafiiti ηmá Tacaa ke kətaya təlate

(Kvtəəsvtv I 21:18-26)

18 Mpyúyú Isə kuyəgətutu teləsulv pola Tafiiti kiη ke kuyaku ηkv na i təmi-i si: Polo Alafəna təfalle na n ηmá Tacaa ke kətaya təlate.

19 Ulena Tafiiti polo isu Tacaa heeluyu-i tə.

20 Mpyúyú Alafəna luwa na i loosi wulav na i waali nyəma na pá puki i te, ilena i polo na i hənti-i ate.

21 Ulena i pəəsi wulav si: Hai, tá caa, alaafəya kelee? Kelena wulav si: Ma kəη ké si ma yakı nyá təfalle na má ηmá Tacaa ke kətaya təlate na mpusi ine i keeli yelaa təə.

22 Ntəna Alafəna si: Ta caa, kpaγa-te na n la kətasi nsi n nəkaa tə. Kpaγa naaη ine na n hətı akuyu kpatəη na n la kətaya ηka kəkə lusaa tə.

23 Pə tənaya i ha wulav na i təmi-i si: Nyá Isə Tacaa i mv nyá sələmuyv.

24 Tənayalee wulav cə-i si: Aai, maa yana liyitee ké, ma kaa ha Tacaa ke mpi pə təə ma ta wu tə.

Ulena Tafiiti felı təfalle na naaη pə təə ké liyitee nyəgətv nule na naanəwa.

25 Mpyúyú i ηmawa kətaya təlate na i la Tacaa ke kətaya ηka kəkə lusaa tə na ciikuγu nyənsi. Ulena Tacaa pááná hēe na mpusi keeli Iseyeli tetv taa.

AWULAA TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEŊKA Kutulutu

Awulaa takelaya kancaalaya nyehka taa ké pa keesəyi Iseyeli wulav Tafiiti pəyalu Saləmən kawulaya təgəu təm. Kancaalaya taa, i təŋa Iso luyə nyəntu ké na i kawulaya la teu pə tu fei. Ama alaa hēləsa-i tuŋ laav təm taa ké waali waali. Ilena Iso faya i kawulaya ke təm naale. Iseyeli nyéma ke həgəluɣu na Selopuwam keke pa wulav. Na Yuta nyéma ke həgəluɣu na Lopuwam keke pa wulav.

Isəna pa faya Awulaa I takelaya tə:

Tafiiti kawulaya tēm, titite 1:1-2:12

Saləmən kawulaya təgəu, titite 2:13-11:43

Saləmən kawulaya fayav, titite 12:1-14:20

Iseyeli awulaa naale yoo na pa ciikuɣu, titite 14:21-22:53

Atoniya nyuləyi kawulaya

¹ M'p'og'oy Iseyeli wulav Tafiiti kpatəlaa təkun'kun'ku, na pá takəyi-i pəŋ pu han'əyi-i.

² Ntəna wulav waali nyéma tə si: Tá caa wulav, tu caa-ŋ pəelə wei i ta nyənta apalu tə na í paasəna-ŋ, na í həntəyi nyá kəŋkəŋ taa. Pu han-i-ŋ.

³ Ilena pá pəeki Iseyeli tetu təna taa ké pəelə telu, na pá hiki Sunem tu nəgəlu. Pa yaa-i si Apisaki. Ilena pá pona-i wulav.

⁴ Pəelə inu i isentaa ka luwaya təkpara. M'p'og'oy i paasəna wulav. Ama wulav ta nyəmi-i apalu na alu.

⁵⁻⁶ M'p'og'oy Hakii pəyalu Atoniya, Apəsələm neu yətətə nyəŋ lapa kalampaanu, si inu i ká təgəna kawulaya. I isentaa ka luwaya. P'əc'ə too i kuluyə tə, i caa ta kaləna-i paa təm kuləm si pulu. M'p'og'oy kuyaku nakuli i caa yoo keekenaa, na kraŋanəŋ caɣalaa, na i tan'laa ke nule na naanəwa.

⁷ M'p'og'oy i nawa Sowari, na kətulu Apiyataa, na pəle pa lan'a hēna i təm nti.

⁸ Ama kətulu Satəki, na Yoyata pəyalu Penaya na Iso kuyəgətutu teləsulu Natan, na Simeyi, na Leyi, na Tafiiti tan'laa fei Atoniya tə.

Natan na Pasepa pa yəgətəyi Saləmən kawulaya təm

⁹ M'p'og'oy kuyaku nakuli Atoniya yelaa na pá ku heeŋ, na naan' kufan nim nyəŋ ke Soləeti pəle nte tə wə hite kəŋkəŋ taa tə tə tə. Na í lá acima. Ilena í yaa i newaa na Yuta nyéma mpa pa laki wulav ke təmle təgə təgəu.

¹⁰ Ama Atoniya ta yaa i neu yətətə nyəŋ Saləmən, na Iso kuyəgətutu teləsulu Natan na Penaya na wulav tan'laa.

¹¹ M'p'og'oye Natan polaa na í pəəsi Saləmən too Pasepa si: N nuwa si Hakii pəyalu Atoniya pəsa wulav na? Pəyele tá caa Tafiiti ná tá nyi-ti.

¹² M'p'ə tə, yeke ma tasa-ŋ laɣatv ke isəna n ká ya nyana nyá pəyalu Saləmən mə nyəŋ tə.

¹³ Polo ŋ ná wulav ke ləŋ, na ŋ pəəsi-i si: Hai, tá caa wulav, isu n heela-m na tuunav si, nyá pəyalu Saləmən ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte tə? Ie pepe tə ké Atoniya tək kawulaya?

¹⁴ Ie ma mayamaya maa kəə waatu inəyi mə kin, na má səəsi nyá təm tə.

¹⁵ M'p'og'oye Pasepa sū wulav nan' taa. Wulav ka kpatəla səsəm ké, na Sunem tu Apisaki paasəgəna-i.

¹⁶ Ilena Pasepa hənti wulav ke atə. Na wulav pəəsi-i si: Alaafəya keke?

17 Ntɛna Pasepa cɔ si: Ɛɛ alaafɔya kɛ. Hai, tɔ caa, n ka heela-m na ɲ tuuna nyɔ Isɔ Tacaa si, ma pɔyalɔ Salɔmɔŋ kɔ tɔɔna kawulaya, na ɪ leɛti nyɔ kumte tɔɔ ɪɛ?

18 Tɔɔ, nɔɔnɔɔ Atoniya tɔkɔna ntɛ, pɛcɔ n ta nu.

19 ɪ lapa kɔtaya ke naaŋ, na heeŋ, na naaŋ kɔfaŋ nim nyɔŋ ke sɔsɔm. Na ɪ lɔ acima, na ɪ yaa nyɔ pɔyalaa tɔna, na kɔtulɔ Apiyataa, na yoolaa wulav Sowari. Ama ɪ ta yaa nyɔ pɔyalɔ Salɔmɔŋ.

20 Hai, tɔ caa, nyaya lɛyɛli nyɔma tɔna nyɔnɔyɔ si ɲ hulɪ-wɛyɛ wei ɪ kɔ leɛti nyɔ kumte tɔɔ kɛ nyɔ sɔm waali tɔ.

21 Ye pɔ taya mpɔ, waatu wei n kɔŋ n si tɔ, yɔlaa kɔ lu ma na ma pɔyalɔ Salɔmɔŋ ke kolɔŋa.

22-23 Waatu wei alɔ ɪni ɪ tɔŋa mɔpɔyɔ yɔɔtɔyɔ tɔɔ pa heela wulav si Nataŋ kɔma. ɪɛna Nataŋ sɔɔ na ɪ hɛntɪ wulav ke atɛ.

24 Na Nataŋ pɔɔsi wulav si: Tɔ caa, nyɔ heelina Atoniya si ɪ tɔɔ kawulaya na ɪ caya nyɔ kumte tɔɔ?

25 Mpi tɔ, saŋa ɪ kɔma na ɪ lɔ kɔtaya ke naaŋ, na heeŋ, na naaŋ kɔfaŋ nim nyɔŋ ke sɔsɔm. ɪ yaa nyɔ pɔyalaa tɔna, na yoolaa nyɔyɔ nyɔma na kɔtulɔ Apiyataa, na pɔ na-ɪ pɔ tɔɔ na pɔ nyɔɔ na pɔ wilitiɔ si: Atoniya nyana tɛtu.

26 Ama ɪ ta yaa kɔtulɔ Satɔki, yaa Yoyata pɔyalɔ Penaya, yaa nyɔ pɔyalɔ Salɔmɔŋ.

27 ɪɛ, tɔ caa nyɔ heelina-ɪ si ɪ kɔ tɔɔ kawulaya ke nyɔ sɔm waali na ɲ ɲɛsi-tɔ?

Tafiti kpa Salɔmɔŋ ke kawulaya

28 Ntɛna wulav tɔ si: ɪ yaa-m Pasepa.

ɪɛna Paseya mɔli.

29 Mɔpɔyɔ wulav tɔma si: Ma tuukina Tacaa wei ɪ waasa-m ma laŋwakɔlle tɔna taa tɔ.

30 Saŋa maɔamaɔa maa la nti maa tɛma yɔɔtɔyɔ na mɔ si lɛyɛli Isɔ Tacaa ɪɛntaa si, nyɔ pɔyalɔ Salɔmɔŋ kɔ tɔɔna kawulaya, na ɪ caya ma kumte tɔɔ kɛ ma sɔm waali tɔ.

31 ɪɛna Pasepa hɛntɪ wulav ke atɛ na ɪ tɔ si: Hai, tɔ caa, nyana tɛtu.

32 Mɔpɔyɔle wulav Tafiti tilaa na pɔ yaa-ɪ kɔtulɔ Satɔki, na Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ Nataŋ, na Yoyata pɔyalɔ Penaya na pɔ kɔɔ.

33 Na wulav tɔ-wɛ si: ɪ koti yoolaa mpa pa lapa-m naani tɔ na ɪ caya si Salɔmɔŋ ke ma kawulaya kpaŋaya tɔɔ na ɪ pona-ɪ Kihɔŋ hite.

34 Tɔnaɔa kɔtulɔ Satɔki na Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ Nataŋ paa pɔli-ɪ nim, na pɔ kra-ɪ lɛyɛli nyɔma wulav. ɪɛna pɔ hɔli tutuyɔ na pɔ wiliti si: Salɔmɔŋ, mɔ na tɛtu.

35 ɪɛna mu tɔŋ ɪ waali, na Salɔmɔŋ kɔɔ ɪ caya ma kawulaya kumte tɔɔ, na ɪ tɔɔ kawulaya ke ma lonte. ɪnɔyɔ ma kpawa lɛyɛli na Yuta pɔ wulav.

36 Tɔnaɔale Penaya cɔwa si: Isɔ ɪ kɔna mpɔ. Nyɔ Caa Isɔ yɔɔtɔna-tɪ na nyɔ nɔyɔ.

37 ɪɛ Isɔ ɪ wɛɛ Salɔmɔŋ waali, ɪsu ɪ ka wɛu nyɔ waali tɔ. Na ɪ kusɪ Salɔmɔŋ nyɔyɔ na pɔ kɔli-ŋ.

Pa kpa Salɔmɔŋ ke kawulaya

(Kɔtɔɔsɔtu I 29:21-25)

38 Mɔpɔyɔ Satɔki na Nataŋ na Penaya na wulav taŋlaa pa caya si Salɔmɔŋ ke kawulaya kpaŋaya tɔɔ, na pɔ pona-ɪ Kihɔŋ hite.

39 ɪɛna Satɔki kpaŋa nim na hɔlɔyɔ ke Isɔ cokɔle taa, na ɪ pɔli-wɔyɔ Salɔmɔŋ, na ɪ kra-ɪ wulav. Mɔpɔyɔ pa hɔla tutuyɔ, ɪɛna yɔlaa tɔna wiliti si: Salɔmɔŋ nyana tɛtu.

40 ɪɛna yɔlaa tɔna tu ɪ waali na pɔ kpeena-ɪ na hɔsi, na pɔ kiisiyina laŋhulɔmlɛ. Halɔna tɛtu nyamsɔyɔ.

Salɔmɔŋ hulɔyɔ Atoniya ke suulu

⁴¹ Atoniya na ɪ nyǝma pɛlɛ pa tɛsaya tɔɔɔ, ɪlɛ pa nu Salɔmɔŋ pa kɔkɔtɛ ntɛ. Na Sowari nu tutuɔu, na ɪ pɔɔsi si: Pepe tɔɔ kɛ ɪcatɛ cɔkaa na kɔkɔtɛ nyala mpɔ?

⁴² Pa tɔŋna yɔɔɔtaya kɛ mpɔ, ɪlɛ Apiyataa pɔyalɔ Yonatan tapayalɛ. ɪlɛna Atoniya tɔmɪ-ɪ si: Suu, mpi tɔ, n kɛ yulɔ wei ɪ wɛna nyuɔu tɔɔ. ɪsɛntɔ tɔm kɔpantu kɛ n kɔnaa.

⁴³ Kelɛna Yonatan si: Aai yoo, tɔ caa wulav tɔna Salɔmɔŋ kɛ kawulaya.

⁴⁴ ɪ tɔma Satɔki, na Natan, na Penaya, na tanlaa si, pɔ cayaɔ Salɔmɔŋ kɛ kawulaya kpanaya tɔɔ.

⁴⁵ Na Satɔki na Natan pɔ pɛli Salɔmɔŋ kɛ nim kɛ Kihɔŋ hite, na pɔ kra-ɪ wulav. Tɔnaya ɪcatɛ yɛlaa luna, na pɔ kiisiɔina lanhuɔmɛ. Mpi pɔ cɔka ɪcatɛ taa tɔɔlɛ.

⁴⁶ Hal Salɔmɔŋ nɔ tɛma kawulaya kumtɛ tɔɔ kɛ cayaɔ kɛ.

⁴⁷ ɪlɛna wulav Tafiti waali nyǝma polo na pɔ sɛɛ-ɪ, na pɔ tɔ si: Tɔ caa, nyɔ ɪsɔ ɪ kusɪ Salɔmɔŋ nyuɔu na pɔ kɛli ɪsu nyɔ. ɪ kawulaya ɪ kɛli nyɔ nyɔŋka. ɪlɛna wulav hɛntɪ ɪsɔ kɛ atɛɛ ɪ kato tɔɔ.

⁴⁸ Na ɪ tɔ si: Ma sɛɛ ɪsɛyɛli ɪsɔ Taca, wei ɪ yɛlaa si mɔ nɔ ma lonte taa lɛɛtɔlɔ tɔ.

⁴⁹ Tɔnayaɔ sɔɔntɔ kra Atoniya yɛlaa tɔna, na pɔ kulɪ na pɔ ya yemyem.

⁵⁰ ɪlɛna Salɔmɔŋ tɔm kra Atoniya kɛ sɔɔntɔ, na ɪ polo na ɪ tɔ kɔtaya tɔlatɛ kɛ kpɔlɔɔ si, pɔ taa lɛɛti-ɪ.

⁵¹ Mɔpɔɔ pa polaa na pɔ heeli Salɔmɔŋ si: Nyɔ tɔm kra Atoniya kɛ sɔɔntɔ kɛ sɔsɔm, na ɪ polo ɪ tɔ kɔtaya tɔlatɛ kɛ kpɔlɔɔ. ɪ tɔma si: Ye Salɔmɔŋ ta tuuna si ɪ kaa ku-m, ma kaa lu cɛnɛ.

⁵² Ntɛna Salɔmɔŋ si: Ye ɪ hɔŋ ɪ ti, pɔlɔpɔ kaa tokina-ɪ paa pɔcɔ. Ama ye ɪ laki kalampaani, ɪsu ɪ sɔpa.

⁵³ Mɔpɔɔ wulav Salɔmɔŋ tila yɛlaa na pɔ lɛsi-ɪ tɔna. ɪlɛna Atoniya polo ɪ hɛntɪ Salɔmɔŋ kɛ atɛ, ɪlɛna wulav tɔmɪ-ɪ si: Kpɛ nyɔ tɛ.

2

Tafiti kantakaya kyɔɔɔtɔtɔ na ɪ sɔm

¹ Pɔ kpɛɛtɔna wulav Tafiti sɔm, ɪlɛna ɪ heeli ɪ pɔyalɔ Salɔmɔŋ si:

² Ma wɔlɛ pɔwa. Mpɔ tɔ, kaasi nyɔ ti na n lɔ ɪsu yulɔ.

³ Tɔki Taca nyɔ ɪsɔ tɔm kɛ teu. Laki ɪ luɔu nyɔntɔ kɛ tam, na n tɔŋɔɔ ɪ kusɔsɔtɔ, na ɪ kɔtɔtɔtɔ, ɪsu pa ŋmaav Moisi kiɪŋ takɔlaya taa tɔ. Waatu ɪnɔɔ n kɔ waa pɔ tɔna mpi n laki tɔ pɔ taa.

⁴ ɪlɛna Taca lɔ ɪsu ɪ ka su-m tɔ si, ye ma piya tɔŋna laakali, na pɔ tɔŋɔɔ ma kusɔsɔtɔ na lotu kulɔmtɔ, na pa lɔsaya suu-ɪ teu, mpɛ paa tɔkɔna ma kawulaya kɛ tam kɛ ma sɔm waali kɛ ɪsɛyɛli taa.

⁵ Pɔlɛ pɔ paasi, n nyɔmɔ nti Seluya pɔyalɔ Sowari lapa-m tɔ. ɪsɔna ɪ kuwa ɪsɛyɛli yoo nyuɔu nyǝma Nɛɛ pɔyalɔ Apɔnɛɛ, na Yɛtɛɛ pɔyalɔ Amasa tɔ. Yoo hɛɛu waatu kɛ ɪ kuwa yɛlaa mpɛ, na pɔ kɔ ɪ yoo nyuɔu.

⁶ Mpɔ tɔ, lana nyɔ layatu. Taa yɛlɛ-ɪ na ɪ sɪ sɔm kɔpam.

⁷ Pɔ kaasa Kalaati tɔ Paasilayi pɔyalɔ tɔ, tɔki pɛlɛɛ teu, na n calɔsɔɔ-ɛ. Mɔpɔɔ pɛlɛ pa paasayana maya waatu wei nyɔ taalɔ Apɔsalɔm tɔŋnaya-m tɔ.

⁸ Kelaa pɔyalɔ Simeyi wei ɪ wɛ Pahulim kɛ Pɛncamɛ tetu taa tɔ, ɪlɛ ɪ tɔŋsa-m mpusi kɛ teu kɛ kɔyakɔ ŋku ma pukaya Mahanayim tɔɔ. Pɔ waali kɛ ɪ sɔŋa-m Yaatanɪ nɔɔ kɛ ma mɔlaya tɔ, na mɔ tuuna Taca si ma kaa ku-ɪ.

⁹ Pɔnɛntɛ taa hulɪ-ɪ suulu. N kɛ yulɔ layatu kɛ. N nyɔmɔ ɪsɔna n kɔ lɔ na paa ɪ kpatɔlaa tɔ, ɪ sɪ sɔm ɪsɔɔam tɔ.

Tafiti sɔm na ɪ pɔyalɔ lɛɛtɔɔ kɛ ɪ lonte

(Kɔtɔsɔtɔ I 29:26-28)

¹⁰ Pɔ waali kɛ wulav Tafiti sɔpa, na pɔ pimi-ɪ timpi pa yaa si, Tafiti tɛ tɔ.

11 Pusi nule tæcu ké Tafiti tæɔ kawulaya ke Iseyeli tæna tæ. I tæɔ pusi naatosompæɔlaya ke Hepæln, na Yosalem ke pusi hiu na naanwa na tooso.

12 Mpyóɔ Salbmæɔ læta i caa Tafiti lonte na i kawulaya la teu pæ tu fei.

Atoniya sæm

13 Mpyóɔ Hakii tu pæyalv Atoniya pola Salbmæɔ too Pasepa kin, na Pasepa pæsi-i si: Alaafæya kéle? Na í cæ si: Ee.

14 Na í tasa si: Faaci næɔlvuɔ ma kæmnaa. Ntæna alv si: Yæɔti.

15 Uæna Atoniya tó si: Ntæɔ n nyæmá si má tænna kawulaya nke, na maya Iseyeli tæna kraakaya wulav. Ama ma læɔaa na pæ mæli ma neu tæ. Mpi tæ, Tæcaa cælna-i ké.

16 Pæntæa ma sælmæɔi-n pulv. Ie taa pæ-m-wi. Alv si yæɔti.

17 Mpyuɔle si: Heeli wulav Salbmæɔ si í ha-m Sunem tu Apisaki na má lá alv. Ye nyaa yæɔtæna i kaa kisi.

18 Uæna Pasepa tó si: Pæ wæ teu, maa heeli-i.

19 Mpyóɔ Pasepa pola wulav kin si i heeliyi-i Atoniya tæm. Wulav na-i, uæna í kulv na í sæni-i, na í hænti-i atæ. Uæna í mæli i kumte tæ. Na pá su toto ké kawulaya kpelaya, na wulav ntæɔɔn tæ na toto caɔa.

20 Ntæna toto si: Ma kæma-n natæɔɔi sælmæɔv ke pæcæɔ, taa kisina-m. Salbmæɔ si: Hai, nyaa sælæmi, ma kaa kisi.

21 Mpyuɔle si: Yele na nyá taalv Atoniya kraɔa Sunem tu Apisaki.

22 Mpyuɔle Salbmæɔ si: Pepee? Pepe tæ ke nyá caa si í kraɔa-i? Aɔha, ile sana n ka sælæmaa si má cæle-i kawulaya. Í ké ma taalv ke te. Mpi Apiyataa na Sowari pa kooliyi tæɔle.

23 Tænyalæ wulav Salbmæɔ yæɔtæa na i tuu si: Ye ma ta kv Atoniya ke tæm tæne tæ tæ, Tæcaa í kv-m.

24 Ma tuuna Tæcaa wei i tu má na ma tæɔaya nyæma ke kawulaya, na í læti-m ma caa lonte tæ si, isu saɔa ma kowa Atoniya.

25 Uæna Salbmæɔ tili Yoyata pæyalv Penaya na í kv Atoniya.

Salbmæɔ tæɔnæɔi Apiyataa ke Yosalem

26 Ye Apiyataa, wulav heela ileɔe si: Kpe nyá tæ Anatæti. N muna sæm yaa, ile ma kaa kv-n saɔa ké. Mpi tæ, n paasæna Iæ atakaa ké ma caa Tafiti waatu taa. Halv nyá na ma caa Tafiti í tæɔna pæ wahala.

27 Mpyóɔ Salbmæɔ læsa Apiyataa ke kætæv tæmle taa. Uæna pæ la isu Tæcaa ka yæɔtæv Ilii tæɔaya nyæma tæ ké Silo tæ.

Salbmæɔ yelaa na pá kv Sowari

28 Waatu wei Sowari nuwa Atoniya sæm na Apiyataa tæɔnæv, uæna í se na í suv Iæ cokæle taa, na í tú kpulv ke kætaya tælate kin. Mpi tæ, i ka wæ Atoniya tæ ké. Ama i taa tæɔ Apæsalæm ké.

29 Uæna pá tæɔasi wulav si Sowari suv Iæ cokæle taa, na í tú kpulv ke kætaya tælate.

Ntæna wulav tili Yoyata pæyalv Penaya si: Polo na í kv-i.

30 Penaya polaa, uæna í tó Sowari si: Wulav tæma si í lu. Ntæna Sowari si: Hai, cæneɔe ma caa si má si.

Mpyóɔ Penaya mælaa na í heeli wulav ke nti Sowari yæɔtæa tæ.

31 Kælena wulav si: Polo na í kv-i tæna isu i yæɔtæv tæ, na í pimi-i. Ie n kæla má na ma caa tæɔaya ta nyæv tæ ké yælaa mpa i kowa mæsvæ tæ, pa mpusi kéle.

32 I nyæv taa ké Tæcaa ká mæɔna yælaa kupama naale wei i kowa tæ pa sæm tæm. Paa Iseyeli yoolaa wulav Apæneæ, na Yuta yoolaa wulav Amasa.

³³ Mpe inɪ pa sɛm tɔm ká mɛli Sowari na ɪ piitim nyóma pa nyɔɔŋ taa ké tam tɔɔ ké. Ama Tacaa ká yele na Tafiti lɔlɔɔ nyóma, na ɪ tɔyaga nyóma mpa paa lɛɛtɔɔ ɪ kawulaya taa tɔ, pá hɛɛsi tam tɔɔ.

³⁴ Ḿpɔ́yó Penaya kɔwa Sowari na í kpeena-ɪ ɪ cacaku tɛɛ, na í pimi-ɪ.

³⁵ Ilena wulav kpa Penaya ke yoolaa wulav ke Sowari lonte. Na í kpa Satɔki ke kɔtɔlɔ ke Apiyataa lonte.

Salwmɔŋ yelaa na pá kó Simeyi

³⁶ Ḿpɔ́yó kɔyaku nakɔli wulav yaa Simeyi na í tɔmɪ-ɪ si: Nma tɔyaga ke Yosalem taa na ń caga. Pɛ fei si ń lu si ń puki tiili.

³⁷ Ye kɔyaku ŋku pɛ cɛpa-ŋ na ń lu, na ń tɛsi Setɔlɔŋ lɔɔ, na ń hika mpi, n yapa.

³⁸ Ntɛna Simeyi si: Hai, tá caa wulav, maa la ɪsu n yɔɔtɔyɔ tɔ.

Ilena Simeyi caga Yosalem taa na pá leeli.

³⁹ Pusi tooso sikaa, Ilena Simeyi tɛmlɛ nyóma naale se na pá polo Katɪ wulav Maaka pɔyalɔ Akisi tɛ.

⁴⁰ Waatu wei Simeyi nuwa si ɪ tɛmlɛ nyóma we Katɪ, Ilena í kpeeli ɪ kpaŋaga na í polo ɪ tɛmlɛ nyóma waali na í kɔna-we.

⁴¹ Ḿpɔ́yó pa tagasa Salwmɔŋ si Simeyi pola Katɪ na í kɔɔ.

⁴² Ntɛna wulav yaa-ɪ na í pɔɔsi-ɪ si: ɪsu má kisina-ŋ tɛsagasaga, na má yele na ń tuuna Tacaa si, ye kɔyaku ń luwa na ń polo tiili n ká si na? Halɛna ń cɔ-m si, pɛ we teu n nuwa?

⁴³ Pepe tɔɔ ké n ta tɔki nyá tuunav na ń kpeena nti má kisina-ŋ tɔ?

⁴⁴ N nyɛmá nyá taa ké ɪsagatu nti n lapa ma caa Tafiti tɔ, Tacaa ká lɛɛtɔna-ŋ.

⁴⁵ Ilena í kooli maya kɔpantu na í su Tafiti tɔyaga ke tam tɔɔ.

⁴⁶ Ḿpɔ́yó wulav kusa Penaya na í kó Simeyi.

Ilena kawulaya náá suv tɔŋ sɔɔsɔyɔ ke Salwmɔŋ niŋ taa.

3

Salwmɔŋ kpakɔɔɪ Icipiti wulav pɛɛlɔ

¹ Ḿpɔ́yó Salwmɔŋ kpaɔa Icipiti wulav pɛɛlɔ. Ilena akpaɔale ntɛ tɔ krentɪ awulaa mpe pa naale. Ntɛna Salwmɔŋ pona alɔ inɪ na í su-ɪ Tafiti tɛyɛ Yosalem. Halɛna í tɛɛsi kawulaya tɔyaga, na ɪsɔ tɛɛɛɛ na ɪcɛtɛ kolɔŋa ke ŋmav.

²⁻³ Salwmɔŋ ka sɔɔla Tacaa ké na í tɔŋɔɔɪ ɪ caa Tafiti ɪkpatɛ. Paa na mpɔ tɔ, lona paɔale taa ké ɪ na yɔlaa pa lakaya pa kɔtasi ke waatu inɪ. Mpi tɔ, pa ta ŋmata Tacaa ke ɪ tɛɛɛɛɛ.

Salwmɔŋ sɔlɔmɔɔɪ ɪsɔ ké lɔmayasɛɛ

(Kɔtɔɔsɔtɔ II 1:2-13)

⁴ Ḿpɔ́yó kɔyaku nakɔli Salwmɔŋ pola Kapawɔŋ ke kɔtaya lapɔ. Tɛtu tɛna taa kɔtaya tɔlatɛ sɔsɔɛɛ ntɛ tɛna. Halɪ Salwmɔŋ lapa tɛnaya kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ.

⁵ Kapawɔŋ tɛnaya Tacaa lu Salwmɔŋ tɔɔ ké ahoo ke toosee taa, na ɪ tɔmɪ-ɪ si: Sɔlɔmɪ-m mpi n caa tɔ.

⁶ Ntɛna Salwmɔŋ si: Kɔpantu sɔsɔɔntɔ ke n lapa ma caa Tafiti, ke timpɪ ɪ tɔŋa tampana na lotu kɔlɔmtɔ, na í laki kɔpantu tɔ. Halɪ n ha-ɪ apalɔpɔyaga, na kɛɛ ká lɛɛti ɪ lonte taa, ɪsu pɛ wɛv saŋa ɪsɔntɔ tɔ.

⁷ Hai ma ɪsɔ Tacaa, mayaɛ n kpaɔaa na ń lɛɛti ma caa lonte taa. Anɪ ma ké pɔyaga ké na hɔlɔm na nɔɔ.

⁸ Pɔyɛɛ nyá yɔlaa kɔlɔsaa mpa pa tɔɔ ma tɔki kawulaya tɔ, pá we tuutuuma ké pa fei kalɔyɔ.

⁹ Mpɔ tɔ, ha-m layatu, na kɔpantu na ɪsagatu pɛ cɛkɛnau. Ilena má pɛsi na má paasɛna nyá yɔlaa samaa tuutuuma inɛ.

¹⁰ Μρύγύ Tacaa lanje heena Saloməh sələmuγu ηku.

¹¹ Ntəna í tó si: Timpri n sələma layatu si n təhəγəna tampana, n ta sələmi weesuγu kutayalbu, yaa wənav, yaa nyá kolontunaa í si tə.

¹² Maa tu-η layatu na nyəm mpi too nəγəlv ta hikita tə. Pəcə nəγəlv kaa tasa-wəγi hikuyu tə.

¹³ Pəle pə paasi, maa ha-η mpi n ta sələmi tə. Wənav na teeli, wulav nəγəlv i kaa nəγəsəna-η, haləna nyá səm.

¹⁴ Ye n təh ma mpaan taa, na n təkə ma kutətutu na ma kusəsutu, isu nyá caa Tafiti, ile maa yelev na nyá weesuγu tayali.

¹⁵ Saloməh fema, ile səsə toosee nte. Ilena í məli Yosalem, na í lá i waali nyəma tənaya acima.

Saloməh huvkəna ləmayasεε

¹⁶ Μρύγύ kuyaku nakvli apalaa təna alaa napəli pa pola wulav tεγε naale.

¹⁷ Ilena pa taa ləlv tə si: Hai, má la-η kaafala tá caa. Ma na alv inε tə wenna təyaya kuləmayə taa, na má ləli apaləpəyaya.

¹⁸ Kuyεεη naale tεεwa, ilena inı í ləli apalə tətə. Na ta naale tə wεε mpu. Kpai tu nəγəlv ta səsi ta tə.

¹⁹ Μρύγύ i hənta i pəyaya təw kə ahoo na ká sí.

²⁰ Ilena í kpaγa ma pəyaya na í husi i kəhəkəη taa, na í husi kusəpaya ke ma kəhəkəη taa, na máá təhna tom.

²¹ Pə nyaalaa si má cələγi pəyaya ke hətε, ilena má mayana sətə. Ma nyəna-kεγε teu, ilena má cəkəna si pə tayə ma nyəhka.

²² Tənayale alv ləlv si: Aai yoo, ma pəyaya nté weesuγu nyəhka, nyá nyəhka nté kusəpaya.

Ntəna kancaalaya nyəh si: Pəpətu kə. Nyá pəyaya səpəna, ma nyəhka nté weesuγu nyəhka.

Ilena pá naali mρύγύ həm ke wulav isentaa təna.

²³ Ntəna wulav tó si: Ləlv ná təh si, ma pəyaya nté weesuγu nyəhka, nyá nyəhka nté kusəpaya. Inε ilé si, pəpətu kə, nyá pəyaya nté kusəpaya, ma nyəhka nté weesuγu nyəhka.

²⁴ Təv, ye mpu í kəna-m layate.

Pa pona wulav ke layate,

²⁵ Ilena í tə si: I faya weesuγu nyəhka ke cali na í tala-wεγε həγəlvuγu həγəlvuγu.

²⁶ Tənayale pə lapa weesuγu pəyaya too taa kə puluγu i pəyaya təm, na í tə si: Hai, wulav cεε-i pəyaya ηke, taa kv-ke.

Ntəna alv ləlv si: Yεε, seti-ke, na ta naale tə lan.

²⁷ Μρύγύ wulav si: I cεla kancaalaya nyəh ke pəyaya, í taa kv-ke, ka too kεε.

²⁸ Μρύγύ Iseyeli nyəma təna nu wulav huvle nté, na pá ná si, Tacaa tu-i layatu, na í təhəγi tampana na í huvkəna. Ilena pá nyaηna wulav.

4

Saloməh tayanəγi i kawulaya

¹ Iseyeli təna təw kə wulav Saloməh təkaya kawulaya.

² I waali nyəma həla na pa təma ntə. Satəki pəyalv Asaliya kεε kətəlv.

³ Sisa pəyalv Uiholefi na Ahiya pελεγεε takəlası ηmaalaa. Ahiluti pəyalv Yosafati kεε takəlası sulv.

⁴ Yoyata pəyalv Penaya kεε yoolaa wulav. Satəki na Apiyataa kεε kətəlaa.

⁵ Natan pəyalv kancaalaya nyəh Asaliya kεε kumatəηnaa nyuγu tu. Naale nyəh Sapu kεε wulav kupayalv.

⁶ Ahisaa kele kawulaya tɔyaya nyɔyɔ tu. Apita pɔyalɔ Atonilam kele tɔlasɩ tɔma nyɔyɔ tu.

⁷ Salɔmɔŋ ka wɛna kɔmatanɔna nyɔyɔ nyɔma ke naanɔwa na naaleye Iseyeli tetu tɔna taa kɛ. Pɔ wɛɛ si paa wei í cɛla wulav na í kawulaya tɔyaya nyɔma pa isɔtu kɔlɔm tɔɔnaya ke pɔnaya taa.

⁸ Halɩ pa hɔla na pa tetɔnaa hɔla ntɔ. HUUU pɔyalɔ kɛ Ifɔlayim pɔɔŋ taa.

⁹ Teke pɔyalɔ kɛ Makatɩ, na Saalɔpim, na Pɛti-Sɛmɛsi, na Ilɔŋ-Pɛti-Hanan tetu taa.

¹⁰ Hɛsɛti pɔyalɔ kɛ Alupotɩ ɩcate taa. Ilɛ í ka tɔnna Soko na Hefɛɛ tetu tɔna.

¹¹ Apinatari pɔyalɔ ka tɔnna ntɛye Tɔɔɔ pɔɔŋ hɔɔlɔyɔ tɔna. Ilɛ í ka kɔayana Salɔmɔŋ pɛɛɔ Tafa.

¹² Ahiluti pɔyalɔ Paana ka tɔnna Taanakɩ, na Mekito, na Pɛti-Seyan tetu tɔna. Hɔɔlɔyɔ ŋkɔ kɔ kɔɔtɔna Saatan ke Sisilee tapuyɔ tɛɛ kɛ pɔ kɔayav Pɛti-Seyan tɔ, na pɔ polo Apɛɛli-Mehola, halɔna Yɔkɔneyam.

¹³ Lamɔti tu Kɛpɛɛ pɔyalɔ ka tɔnna Kalaatɩ tetu tɔna, na Manasee pɔyalɔ Yayii acalisi tɔnaya Kalaatɩ tetu taa, na Alɔkɔri hɔɔlɔyɔ ke Pasaŋ, na pɔ koloosi acalɛɛ sɔsɔna nutoso, wɛna pa tɔka nyɔyɔtu kɔsɛmɩ tɔ.

¹⁴ Itoo pɔyalɔ Ahinatari tɔnna Mahanayim tetu.

¹⁵ Asimaatɩ tɔnna ntɛye Nefɔtali tetu, ilɛ í kɔaya tɔtɔɔ Salɔmɔŋ pɛɛɔ Iɛɩ Pasɔmatɩ.

¹⁶ Husayi pɔyalɔ Paana tɔnna Aɛɛ na Peyalɔti pɔ tetu.

¹⁷ Paluya pɔyalɔ Yosafatɩ tɔnna ntɛye Isakaa tetu.

¹⁸ Ila pɔyalɔ Simeyi kele Pɛncamɛɛ nyɔntu.

¹⁹ Ulii pɔyalɔ Kɛpɛɛ kele Kalaatɩ tetu na pɔ kɔɛnna Amolii nyɔma wulav Sihon, na Pasaŋ wulav Oki pa tetu. Pɔcɔ pɔ kaasi kɔmatanɔna nyɔyɔ tu Iɛɩ ke Yuta tetu taa.

²⁰ Yuta na Iseyeli pɔ yɔlaa ka wɛ payale kɛ isɩ kanyɔŋa, na pɔ tɔki na pɔ nyɔɔki na pa lanɔ hɛɛwa.

5

¹ Salɔmɔŋ ka ŋmakɔlɔna tetu tɔnaya waatu inɩ. Pɔ kɔayav Ifɔlatɩ pɔɔɔ, na pɔ yoosina Filiisi nyɔma tetu, halɔna Icipiti tetu tɔŋa tɔ. Na tetu ntɩ tɔ nyɔma fɛɛɔ Salɔmɔŋ ke lampuunaa, halɔna í sɔm.

² Paa ifemle nte tɔɔnaya ŋka Salɔmɔŋ na í tɔyaya nyɔma pɔ tɔki tɔɔɔ. Mɔlɔm kɔnyaalɔm tɔɔnɔnaa pɔɔlayafɛi naanɔwa, na mɔlɔm kɔkɔsɔm ke tɔɔnɔnaa pɔɛfɛi hiu.

³ Na naanɔ wei pa tu tɔɔnaya kɔpɔŋka na í lá nim tɔɔ naanɔwa, na naanɔ wei pa lɔsa ntiyile taa tɔɔ hiu, na heen ke nunɔwa (100). Pɔcɔ pɔ kaasi namɔŋ waanɩ waanɩ ke tɔm tooso, na kampee kɔpɔna.

⁴ Salɔmɔŋ ŋmakɔlayana pɔɔ Ifɔlatɩ ilim tɔtɔɛ tetu tɔna. Pɔ kɔayav Tifɔsa na pɔ polo Kasa tɔ, na pa awulaa tɔna. Iɛna í cayana í tɔyɩ tetɔnaa mɔpa pa cɔɔna-í tɔ pa taa.

⁵ Yuta na Iseyeli nyɔma tɔna ka cayana pa tɔyɩ, na paa wei í halɔyɩ tuŋ wei pa yaa si lɛsɛnɔna na fikinaa tɔɔ isɔna í caaki tɔ, halɔna Salɔmɔŋ sɔm.

⁶ Salɔmɔŋ ka wɛna yoou kɛɛkɛnaa kɔayanaŋ ke iyisi nɩɛ (40000) na kɔayanaŋ kɔcacaayan ke iyisi naanɔwa na naale (12000).

⁷ Kɔmatanɔna nyɔyɔ nyɔma naanɔwa na naale ka paasayanana wulav tɔyaya tɔɔnaya tɔm. Paa wei na í isɔtu, pɔɩ taa lanɔyɩ.

⁸ Pa kɔayana tɔɔnaya pee, na camtu ke kɔayanaŋ, na tɔla wɛna a laki tɔma tɔɔ timpɩ wulav ka wɛɛ tɔɔ teitei kɛ isɩ paa kɛɛsa-wɛ tɔ.

Salɔmɔŋ tɛɛ yɔlaa tɔnaya lamayasɛɛ

⁹ Μπόγύ Ισὸ ἡ Salbməḡ ke nyəm na layatu səsəntu na í nyi yaasinaa ke waani waani, pə fei kalvyu.

¹⁰ Í ká kəla ilim təlule təw laalupunaa na Icipiti nyəma tənaya nyəm ké.

¹¹ Í na yulu nəγulu pa taa keesəyi nyəm. Halí í tee Isəlahi tu Itəḡ na Mahəli pəyalaa Hemaḡ na Kaləkəli na Taata. Í hətə yaawa piitimnaa mpa pa cəna-í tə pa taa ké.

¹² Atuwa iyisi toosoγo (3000) Salbməḡ tukaa na í lu yontunaa iyaga (1000).

¹³ Salbməḡ yəγota tuḡ səsəḡ kupaḡ təm, na í kpena nyulisi nsi si nyəki kutuluḡ kila tə si təm na í yəγoti. Na í yəγoti təla, na taale wontu, na sumasi na ate nyamanyamanaa na tiina pə təm.

¹⁴ Antulinya awulaa yəlaa təna kəḡa ké na pá nukí Salbməḡ nyəm təm.

Isə təsele ḡmav təm tayanvyu

(Kətəsvtu II 2:2-15)

¹⁵ Tiii wulav Hilam nuwa si Salbməḡ ke pa kpa kawulaya, na pá læti í caa Tafiiti lonte, uena Hilam tili í waali nyəma si pá see-í. Mpi tə, í ceu nté Tafiiti.

¹⁶ Mpuγule Salbməḡ tilaa na pa heeli Hilam si:

¹⁷ Ma caa Tafiiti ta pəsi na í ḡmá Isə Taca ke təsele. Mpi tə, í kolontunaa ka tama-í ké, na pá yookina-í tam. Haləna Isə yelee na í kəli-wə.

¹⁸ Ama pənente ma Isə Taca yelaa na ma heesi pə təna pə taa. Ma fei kolontu, pəcó mpu si nəγulu í fei.

¹⁹ Halí má mayasi ma taa si maa ḡmá Isə Taca ke təsele. Μπόγύ Isə ka heela ma caa si: Nyá pəyaga ḡka kaa læti nyá lonte tə ḡke kaa ḡmana-te.

²⁰ Mpu tə, yelee na ma təmlə nyəma mayana nyá nyəma, na pá seti-m tuḡ səsəḡ wei í wə Lipaḡ tə. Uena n heeli-m isəna maa fei nyá təmlə nyəma tə. Mpi tə, nəγulu ta nyi tuḡ setvyu, isu Fenisii nyəma mpe.

²¹ Hilam nu mpu, uena í laḡle hulumí səsəm na í sa Isə si: Taca kelee teeli tu. Iní í hana Tafiiti ke pəyaga nyəntu ine si, í təγə kawulaya.

²² Uena í tili na í heeli Salbməḡ si:

Ma nuwa nti n tilaa si pá heeli-m tə. Maa la teitei isu n caa təγə tuḡ səsəḡ iní í təm taa.

²³ Ma təmlə nyəma ká kpaγa-í na pá tiina teḡku nəγə. Ue keesi-m timpi n caa-í tə. Na má tu-í lum taa, na í tala təna, uena n kpaγa. Mpi ma caa si n fei-m təγəle ma kawulaya təyaga nyəma təγəna.

²⁴ Μπόγύ Hilam hawa Salbməḡ ke tuḡ səsəḡ kupaḡ inəyi isəna Salbməḡ caaki tə.

²⁵ Uena Salbməḡ náá haaki-í paa pənaγa ḡkaγa təγənaγa pee ke tənənaa ke iyisi naatoso (6000) na olifinaa nim kupaḡ ke liitilinaa iyisi pələfei naanwa (8000).

²⁶ Taca ka hawa Salbməḡ ke nyəm ké isu í ka heeluyu-í tə. Uena heesvyu kəw í na Hilam pa heku na pá pəeli nəγə.

Salbməḡ tayana təlasí təma

(Kətəsvtu II 1:18; 2:1,16-17)

²⁷ Μπόγύ Salbməḡ læsa Iseyeli nyəma təna taa ké təmlə lataa ke yəlaa iyisi hiu na naanwa (30000).

²⁸ Na pá puki Lipaḡ ke yəlaa iyisi naanwa naanwa (10000) ké isətu isətu, na pá lakí təmlə ke pa nyvyu tu Atonilam kiḡ. Uena pá kpeḡ pa teγe isətuna naale naale na pá heesəyi.

²⁹ Pə kaasa səγəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanwa (70000) na pəe saakəlaa ke yəlaa iyisi nunaasa (80000) ké pvyu taa.

³⁰ Pəcó pə kaasi kumataḡnaa səsaa waali nyəma ke iyisi tooso na ḡmənvyu na nunwa (3300). Salbməḡ ka suna-wə si pá feḡyi təmlə nyəma təw.

³¹ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav t̀ma si p̀a l̀si p̀e s̀s̀s̀nna k̀p̀ana nna pa saakaa t̀, na p̀a suna Iso t̀s̀e_ele kite.

³² M̀p̀ỳg̀ỳ Salum̀n̄j t̀mle nýma, na Hilam t̀mle nýma, na Pip̀el̀si icate nýma p̀a saaka p̀e an̄i na k̀p̀on̄k̀p̀olonaa m̀pa paa n̄mana Iso t̀s̀e_ele t̀.

6

Iso t̀s̀e_ele n̄man

(Kut̀s̀s̀utv II 3:1-14)

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Salum̀n̄j caala Iso t̀s̀e_ele n̄man t̀mle ke Iseyeli nýma Icipiti taa liu p̀anaya nas̀e na nunaasa (480) nỳn̄ka taa. Salum̀n̄j kawulaya p̀anaya liyiti nỳn̄ka nt̀e na is̀t̀vnaa naale.

² Kutuluỳ n̄ku Salum̀n̄j n̄m̀a Tacaa t̀ ku tayal̀n̄j we meet̀l̀n̄naa hiu na naan̄wa, na ku wan̄ ke meet̀l̀n̄naa naan̄wa, na ku k̀n̄k̀ulm̀n̄j ke meet̀l̀n̄naa naan̄wa na kakpas̄i.

³ Nan̄ s̀akpeluỳ n̄ku n̄ tak̄i na p̀c̀c̀ n̄ t̀e Iso t̀s̀e_ele mayamaya taa t̀, kul̄e ku tayal̀n̄j we meet̀l̀n̄naa naan̄wa k̀e teitei isu Iso t̀s̀e_ele wan̄ wev t̀. Na ku wan̄ t̀o k̀e meet̀l̀n̄naa kakpas̄i.

⁴ Na p̀a t̀u ku p̀etolee ke nỳx̄t̀v.

⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ i mal̀s̀ana Iso t̀s̀e_ele, na i nan̄ l̀l̀o nỳn̄ku koloosi na awal̄i t̀o k̀e ate na iso kutuluỳ na p̀e c̀o. Ku kutuluỳ we naale, ate nỳn̄ku paasi.

⁶ Ate na iso kutuluỳ ate nỳn̄ku wan̄ we meet̀l̀n̄naa naale na h̀ỳl̀ỳv. Kancaalaya nỳn̄ku ke meet̀l̀n̄naa tooso. P̀e t̀o nỳn̄ku ke meet̀l̀n̄naa tooso na h̀ỳl̀ỳv. Iso t̀s̀e_ele kolun̄a yas̀alaya f̄e kulm̀aya. Ka yas̀ala p̀e t̀e k̀e na k̀a n̄muk̀ana iso. Pa n̄ma-keye m̀p̀ỳg̀ỳ na p̀a sek̀ỳi si p̀a hiki lona wena a taa paa t̀ni ate na iso kutuluỳ patanaa k̀pat̀n̄j t̀.

⁷ Paa tema p̀e wena pa n̄maakayana Iso t̀s̀e_ele ke m̀p̀v t̀ỳo saakuỳv k̀e. P̀e t̀o k̀e pa ta lana laale, yaa maal̀t̀oo, yaa nỳx̄l̀ỳv nakul̀ỳi n̄man waatu.

⁸ Iso t̀s̀e_ele ilim m̀p̀et̀n̄j t̀o k̀e ate na iso kutuluỳ ate nỳn̄ku ǹn̄n̄asi ka wenna. Na t̀naya pa lapa ate na iso kutuluỳ in̄i i t̀k̀pale nte yul̄v k̀paaki na i c̀oaki kilikite t̀.

⁹ Pa tema-i n̄man, ilena p̀a t̀u i patanaa ke tun̄j k̀p̀an̄j k̀p̀en̄k̀pelasi.

¹⁰ Ate na iso kutuluỳ n̄ku pa mal̀s̀ana Iso t̀s̀e_ele koloosi ke m̀p̀v, na p̀e c̀o t̀, ku k̀n̄k̀ulm̀n̄j ka we meet̀l̀n̄naa naale na h̀ỳl̀ỳv h̀ỳl̀ỳv. M̀p̀ỳg̀ỳ pa t̀na patanaa k̀pat̀n̄j ke Iso t̀s̀e_ele kolun̄a t̀o.

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa t̀ma Salum̀n̄j si:

¹² Isu n̄ n̄maakuỳv-m Iso t̀s̀e_ele t̀ne is̀ant̀o t̀, ye n̄ t̀n̄a ma kiin̄, na n̄ t̀k̀ỳi ma kutut̀v, na ma kus̀s̀utv, maa la-n̄ n̄ti maa su nỳa caa Tafiti t̀.

¹³ Maa k̀o na m̀a caya ma ỳlaa Iseyeli nýma hek̄v, ma kaa l̀-we.

Iso t̀s̀e_ele taa tayanuỳv

¹⁴ Pa tema Iso t̀s̀e_ele n̄man, isu Salum̀n̄j k̀a keesuỳv-we t̀. Ilena

¹⁵ p̀a mati k̀p̀en̄k̀pelasi ton̄ nỳns̄i ke kutuluỳv koloosi t̀o na p̀e taa t̀o k̀e p̀e k̀rayav ate na p̀e yoosina pata t̀, na p̀a p̀-si t̀t̀ỳo ate.

¹⁶ Ilena p̀a cosi Iso t̀s̀e_ele ke meet̀l̀n̄naa naan̄wa na p̀a kaya k̀p̀en̄k̀pelasi ton̄ nỳns̄i si pa suki Iso atakaa. Ilena p̀a ha t̀naya h̀te si t̀cayale kate taa kate nỳnt̀e.

¹⁷ Ilena p̀e kaasi Iso t̀s̀e_ele mayamaya ke meet̀l̀n̄naa hiu.

¹⁸ K̀p̀en̄k̀pelasi ton̄ nỳns̄i tike waasana Iso t̀s̀e_ele taa t̀o. Pu naaki p̀e wena p̀a n̄mana-te t̀. Ilena p̀a l̀si k̀p̀en̄k̀pelasi t̀o k̀e yaayena na tun̄j nuli i pee fotoonaa.

¹⁹ Ilena p̀a tayani kate taa kate t̀cayale n̄t̀e si pa suki Iso atakaa.

²⁰⁻²¹ Kutuluỳv n̄ku ku tayal̀n̄j na ku wan̄ ka we meet̀l̀n̄naa naan̄wa naan̄wa k̀e. Na p̀a p̀e wola ke ku taa, na Iso t̀s̀e_ele taa t̀t̀o. Ilena p̀a kaya wola alukpala

ke ku nɔyɔ. Na pɔ su tɛna tɔtɔyɔ kɔtaya tɔlate nte pa kama taasi na pɔ waasi-tɛye wɔla tɔ.

²² Isɔ tɛsɛele tɛna na kɔtaya tɔlate ke pa pɔwa wɔla.

²³⁻²⁶ M'pɔyɔ pa saaka tɔyɔ ŋku pa yaa si Olifi tɔyɔ isɔtaa taɲlaa mpa pa yaa si Selupɛɲnaa tɔ pa lɛsɛɲ naale na pɔ kɔŋkɔlɔmɔŋ ke mɛɛtɔlɔnaa kakpasɔ si pa suki Isɔ atakaa cɔlɔ. Paa wei i ken naale taɲalɔŋ kɛntɔyɔ mɛɛtɔlɔnaa kakpasɔ kakpasɔ.

²⁷ M'pɔyɔ pa su-wɛye kate taa kate kutuluɲu hɛku taa, na pɔ hɛti pa ken na pa kenɔɔsi naale suli hɛku taa. Na inɛ i nyɛŋka yoosina kutuluɲu na cɛnɛ, na inɛ na cɛnɛ.

²⁸ Iɛna pɔ waasi-wɛye wɔla.

²⁹ M'pɔyɔ pa lɛsa isɔtaa taɲlaa, na paɲ fotoonaa na yaayɛnaa ke kutuluɲu koloosi tɛna taa na si waali.

³⁰ Na pɔ waasi wɔla ke Isɔ tɛsɛele na kate taa kate tɔcaɲale pɔ atɛ.

³¹ Iɛna pɔ saaki Olifi tɔyɔ ke Isɔ atakaa kutuluɲu nɔnɔyɔ kampɔ ke kɔtɔkɔŋ naale. Paa saaka-i tuusola kakpasɔ kɛ, na i wɛ isɛntaa na isɔtaa tɔɔ.

³² M'pɔyɔ pa lɛsa i tɔɔ kɛ isɔtaa taɲlaa, na paɲ fotoonaa, na yaayɛnaa, na pɔ waasi isɔtaa taɲlaa na paɲ ke wɔla.

³³ Tɔyɔ ŋku inɔ tɔtɔyɔ pa saaka Isɔ tɛsɛele kampɔ. Iɛ tuusola liyiti tike ke pa tɔ ilɛ.

³⁴ Kɔtɔkɔŋ naalɛye pa saaka-i. Paa kɔtɔkɔyɔ ŋku ku kpiliyi tɔm naale.

³⁵ Iɛna pɔ lɛsi pɔ tɔɔ kɛ isɔtaa taɲlaa, na paɲ fotoonaa na yaayɛnaa, na pɔ waasi pa tɔɔ kɛ wɔla.

³⁶ Pɔ waali kɛ pa ŋmɔ Isɔ tɛsɛele taya kolɔŋa na pɛɛ kɔsaakɛɛ loosi tooso, na kɛŋkɛlasɔ tɔŋ nyɛnsɔ ke looŋa kɔlɔmɔyɔ na pɔ cɔɔ na pɔ tɔ.

³⁷ Salɔmɔŋ kawulaya pɛnaya liyiti nyɛŋka ke pa isɔtɔ naale nyɛŋ taa kɛ pa su Taca Isɔ tɛsɛele kite.

³⁸ Salɔmɔŋ kawulaya pɛnaya naanɔwa na kɔlɔmɔyɔ nyɛŋka isɔtɔ pɔlɛfɛi naanɔwa nyɛŋ taa kɛ pɔ tɛsa Isɔ tɛsɛele ŋmav. Na tɔ wɛ teitei isɔ paa kɛesa-wɛye tɔ tɔm tɔ.

Isɔ tɛsɛele ŋmav pusi kɛnta naatosompɔyɔlaya ntɛ.

7

Salɔmɔŋ kawulaya tɔyaya ŋmav

¹ M'pɔyɔ Salɔmɔŋ ŋmawa i mayamaya i tɔyaya. Pusi sika naanɔwa na tooso, iɛ i tɛma-kɛyɛɛ.

² Kutuluɲu ŋku pa yaakaya si, Lipaŋ hɔtɔyɔ tɔyɔ Salɔmɔŋ caalɔna ŋmav. Ku taɲalɔŋ wɛ mɛɛtɔlɔnaa nule na naanɔwa na ku waŋ ke mɛɛtɔlɔnaa hiu na kakpasɔ. Ku kɔŋkɔlɔmɔŋ ke mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na kakpasɔ. Paa tɛma ku pata kɛŋkɛlasɔ tɔŋ nyɛnsɔ na tesikasɔ kɔpaŋsi ke loosi liyiti tɔyɔ pa yaakaya-kuyɔ mpa.

³ Kɛŋkɛlasɔ tɔŋ nyɛnsɔ nule na kakpasɔ ke pa kayaa, iɛna pɔ tɛni pata kɛpatɔŋ. Paa looŋa ŋkaya kɛŋkɛlasɔ naanɔwa na kakpasɔ, na sɔ lu loosi tooso na sɔ tɛna tesikasɔ tɔɔ.

⁴ Pɔ kaasi na pɔ tɔli pɔtolee loosi tooso tooso kɛ kutuluɲu ŋku ku kɔŋkɔmɔŋ naale tɔɔ, na a nyɛnɔyɔ tɛma.

⁵ Iɛna pɔ tɔli ku kɔŋkɔmɔŋ naale tɔɔ kɛ nɔɔnɔɔsi kootanaa nyɛnsɔ ke tooso tooso na sɔ nyɛnɔyɔ tɛma.

⁶ Iɛna pɔ ŋmɔ akɛlɛnaa kutuluɲu na ku taɲalɔŋ ke mɛɛtɔlɔnaa hiu na kakpasɔ, na ku waŋ ke mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na kakpasɔ. Ku na ku akɛlɛnaa na ku sakaya. Ku wɛ kɛ isɔ kutuluɲu ŋku pa yaa si Lipaŋ hɔtɔyɔ tɔ.

⁷ Μρύγύ πα ημawa kawulaya kraan tətə. Tənaγa Saləmən hυkaya təm na í hólóγí tampana. Uena pá pə kv tənaya kpenkpelasi ton nyənsi, ke pə kraγav ate tə, na pá yoosina pata.

⁸ Pa ηmawa i kutuluγu kususuυυ ke mρύγύ teitei ké Lipan hətuyv kutuluγu waali na waav leηkv taa.

Uena Saləmən ημά kutuluγu leηkv ke mρύγύ teitei ké i av Icipiti wulav peεε.

⁹ Pεε kusaakεε kupaηpana ke pa ηmawa pə tənaya mpυ, na pə koloosi ke too kite tεε haləna kv imaale. Pa saaka-γεγε a taa na a waali ké teitei ké isu pa kεεsa tə.

¹⁰ Kəkpaηən kupaη wei i taγaləη we meεtələnaa kakpası kakpası na liγiti liγiti təγə pa suna kite.

¹¹ Uena pá ηmana pεε kusaakεε na kpenkpelasi ton nyənsi.

¹² Uena pá ημά koluηa səsaya na pεε loosi tooso, na kpenkpelasi looηa ke teitei isu pa ηmav taγa ηka n takı na í teləsi Isə tεεεε taa tə, na pə taa tə koluηa.

Koolu Hilam təma (Kvətəsvtv II 2:12-13)

¹³⁻¹⁴ Koolu nəγəlv i ka wenna na pá yaaki-i sı Hilam, i caa ke Tiii tv, na i too ke Nəfətali kpekəle taa tv, υε i too inı i ka ké leelu. Apalv inı i ka nyəmá nyəγətv kuseemtv lupu ke teu ké. Pə təw ké wulav Saləmən tilaa sı í kəw na i lupi-i wontunaa.

Nyəγəlvγv kuseemvγv akelenaa (Kvətəsvtv II 3:15-17)

¹⁵ Hilam lupəna nyəγəlvγv kuseemvγv akelenaa ke naale. Pa kəηkvləmən we meεtələnaa pəγəlayafı naanvwa. Pa yasəlaya ke meεtələnaa naatoso.

¹⁶ Uena í lu kahusi taka ké nyəγəlvγv kuseemvγv ηkv na í tənı akelenaa mpe pa nyəwη taa. Paa ηkv kv wena meεtələnaa naale na həγəlvγv.

¹⁷ Na Hilam lu caηəm wontu ke təm naale. Lentı we isu puluγu, lentı isu γəm na atvγvsa, na í tı pa akele wei i kahuka təw ké naatosompəγəlaya.

¹⁸ Uena í lu caηəm wontu, isu tvγv nakvlı kv pee taka, na í tv-γεγε akelenaa kahusi puluη inı i təw ké loosi naale na pá takı.

¹⁹ Na pá tasa caηəm wontu naaleγe lupu, tə nəγəsəna isu yaayenaa, na tə taγaləη we meεtələnaa naale naale, na pá tənı pa akele wei i təw.

²⁰ Paa lapa caηəm pvləpənaa ke kraγama kraγama ke akele kahuka təw ké puluγu na tvη pee leεsəη ηmυvγv (200) loosi naale.

²¹ Μρύγύ pa sika akelenaa mpeγε Isə tεεεε nənəγə. Lelv na ntəγəη təw, na pá ha-i hətε sı Yakeη. (Pə nyvγv nté sı Isə nyəwsəγı na pa te taa). Na pá ha mpətəη təw nyəη ke hətε sı Poosi. (Pə nyvγv nté sı inəγəle ton tv, na pa te taa).

²² Uε Hilam təma akelenaa mpe pa lupu nté.

Nyəγəlvγv kuseemvγv nyampaani (Kvətəsvtv II 4:2-5)

²³ Μρύγύ pa lupa nyəγəlvγv kuseemvγv ke nyampaani anaam taka ké ikulutav, na pá pələγı lvm, isu lule. Nyampaani inı i waη we meεtələnaa kakpası na i kəηkvləmən ke meεtələnaa naale na titite. Na i ikulutav təw we meεtələnaa naanvwa na kakpası.

²⁴ Na pá ləsi nyıtv natəlı tə pee fotoonaa ke nyampaani təw ké i lupu waatv, na pá cəw na pá tá. Paa meεtəlı wei ké pee hiu.

²⁵ Uena pá lu nyəγəlvγv kuseemvγv ke naaη leεsəη naanvwa na naale, na pá pulı-i tooso tooso ke təm liγiti. Lələη nyənəγəna ilim təlule, lələη na pə tətule, lələη na pə ntəγəη na lələη na pə mpətəη. Uena pá tənı nyampaani inəγı naaη leεsəη inı i təw.

26 Nyampaani inɪ ɪ kɾusəŋ wɛ kɛ ɪsu yɔlv ntantaku wan. Na ɪ ntompee ɪsu poosiya, na á nɔ̀ɔ̀səna ɪsu yaayenaa. Nyampaani inɪ ɪ tɔki ɪsu lɔm liitilinaa iyisi nunaasa (80000).

Nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔsɛmɔv kɛkɛnaa

27 M̀p̀ɔ̀yó pa lupa nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔsɛmɔv kɛ lɔm kɛkɛnaa kɛ naanɔwa. Pa taɔaləŋ na pa wan kɛ mɛɛtələnnaa naale naale. Pa kɔŋkɔlvɔməŋ kɛ mɛɛtəlɪ kɔlvɔm na hɔ̀ɔ̀lvɔv.

28 Pa lupa nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɛ, ɪlena pá tənɪ tɔ tɔ kɛ lenti.

29 Na pá ləsi tɛlɛ tɔ tɔ kɛ tɔ̀ɔ̀lasɪ na latəcɛnaa na ɪsɔtaa taŋlaa fotoonaa. Na pá la mɾu tɔ̀tɔ̀ɔ̀ lenti tɔ, na pá susi caŋəm atɔ̀ɔ̀sa taka kɛ fotoonaa mɾe pa pətɛɛ na pá ɪsɔtaa.

30 Paa kɛkɛ wei ɪ ka wɛna nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔsɛmɔv kɾatəŋ naaleɣɛ, na tɔ tɔ kɛ pəpələɛ liyiti. Na pa tamsəna kɾatəŋ inɔ̀ɔ̀ɔ̀ nyɔ̀ɔ̀lvɔv liyiti ɪsu nɔ̀ɔ̀hɛ taka kɛ ŋkɔlvɔnasɪ taa. ɪlɛ nɔ̀ɔ̀hɛ anɪ na kɛkɛ pɪ kɛ nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔlvɔmɔv kɛ. Ama a ta tɛɛ atɔ̀ɔ̀sa kɛ taɔaləŋ.

31 ɪlena pá lá pɔlvɔv ɪsu pəpətɛ taka na tɔ tapɔv kɛ koota na tɔ kɔlaa na pá tənɪ nyampaani. Tɔ wan sɛka pəcɔ sɪ pə la mɛɛtəlɪ kɔlvɔm. ɪlena pá ləsi tɔ tɔ kɛ fotoonaa.

32 Kɛkɛ tɛɛ kɛ ɪ pəpələɛ liyiti wɛɛ. A kɔŋkɔlvɔməŋ kɛ mpiiŋ tooso, na a nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɾatəŋ na kɛkɛ pə tamsa kɔlvɔm.

33 Paa lupa kɛkɛ inɪ ɪ pəpələɛ kɛ teitei kɛ ɪsu yoo kɛkɛ nyəna. Pə kɾayav a maɣamaya na akɾatəŋ, na a nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɾatəŋ, na a tiipee tɔ, nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔsɛmɔv kɛ pa lupa.

34 Nyɔ̀ɔ̀lvɔv nti tɔ wɛ ɪsu kɛkɛ nɔ̀ɔ̀hɛ taka kɛ ɪ ŋkɔlvɔnasɪ taa tɔ, pə kɾɛnta nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔlvɔmɔv kɛ.

35 Paa kɛkɛ wei ɪ tɔ ka wɛ pəpətɛ taka, na tɔ wan kɛ mpiiɔv kɔlvɔmɔv. Na nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔsɛmɔv kɔkɔtəŋ na kɔ hɔ̀ɔ̀lasɪ tɔka-tɛ. Nyɔ̀ɔ̀lvɔv nti na kɛkɛ maɣamaya pə kɾɛnta kɔlvɔm.

36 ɪlena pá ləsi ɪsɔtaa taŋlaa, na tɔ̀ɔ̀lasɪ, na paan fotoonaa kɛ kɔkɔtəŋ na nyɔ̀ɔ̀lvɔv hɔ̀ɔ̀lasɪ nsi sɪ tɔ. Na pá ləsi atɔ̀ɔ̀sa fotoonaa na pə cɔ na pə tá.

37 Pa lupa kɛkɛnaa mɾe pa naanɔwa kɛ teitei kɛ. Paa wei kɛ nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɔlvɔmɔv ɪtamsav, na pa wan na pa taɔaləŋ na pa wɛɛtɔ wɛ teitei.

38 M̀p̀ɔ̀yó pa lupa cɛmsɛnaa sɔsaa kɛ naanɔwa na pá tənɪ kɛkɛnaa mɾe pa tɔ. Paa cɛmsɛ wei ɪ kɔŋkɔlvɔməŋ wɛ mɛɛtələnnaa naale, na paa wei ɪ tɔki lɔm tonoonaa pələfɛɪ naanɔwa.

39 ɪlena pá su lɔm kɛkɛnaa kakpasɪ kɛ ɪsɔ təsɛɛɛ na ilim mɾətəŋ ŋkɔlvɔna hɔ̀ɔ̀lvɔv taa.

ɪsɔ təsɛɛɛ nyɔ̀ɔ̀lvɔv wontu

(Kɔtɔsɔtv II 4:7-5:1)

40 M̀p̀ɔ̀yó Hɪlam tɛma cɛmsɛnaa na cɛmsisi nsi pa ŋmusəɣəna caləm tɔ, na tɔlvɔma lɔ̀ɔ̀lasɪ, na pə tənɪ mpi Salɔməŋ ká tɔ-ɪ sɪ, ɪ la ɪsɔ təsɛɛɛ taa tɔ.

41-42 Pə kɾayav akɛlenaa naale, na pa kahusi na sɪ caŋəm wontu, ɪsu sɪ tɔ pulɔŋ təm naale, na pulɔŋ inɪ ɪ tɔ tɔv pɛɛ nasələ (400). Paa akele wei kɛ loosi naale.

43 Na lɔm kɛkɛnaa naanɔwa, na pa tɔ cɛmsɛnaa naanɔwa tɔtɔ.

44 Na nyampaani anaam wei pa tənɪ latəcɛnaa naanɔwa na naale tɔ tɔ.

45-47 Na wontu nti pa kuukina tɔlvɔma tɔ, na pə lɔ̀ɔ̀lasɪ na poosiyanaa mɾa pa ŋmusəɣəna caləm tɔ.

Nəyɔlv ta nyi nyəxəlvɔv kuseemvɔv tuutuuma wei Hilam lupa Iso təsele won-tunaa mpe na í sotiti tɔ, tɔ nyuvu. I lapa-təyi teitei ké isu Saluməŋ keesa-i tɔ. Yaatanɪ tetekəle taa acalɛ nna pa yaa si Sukəti na Saatan tɔ a heku taa ké pa lupa-ti, na pá tó-təyi Tacaa təsele taa.

⁴⁸ Ḿpúyú Saluməŋ lapa na pá lu wola nyəmnaa na pá tó Tacaa təsele taa: Isu tulaalɔnaa təwəte,
na taapəli wei i tɔ pa sukɪ Iso potopotona tɔ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na fətəlanaa kpelee naanɔwa, na pá su-wɛyɛ katɛ taa katɛ kutuluyɔ isentaa. Kakpasɪ na ntəyɔŋ tɔ, kakpasɪ na mpətəŋ tɔ. Na pá lu fətəlanaa maɣamaɣa na pa tɔ canəm na pa kpətələŋ təm naale. Na pá lu cemsɛnaa na poosiyanaa mpa pa ŋmusəxəna caləm tɔ, na kəpɔnaa, na cofolonaa, na kampɔnaa mpa pa təkə təcaɣalɛ katɛ taa katɛ nənəxɔ tɔ, pa nyəxətv na Iso təsele kampɔnaa nyəntv tɔtɔ.

⁵¹ Waatv wei Saluməŋ tema Tacaa təsele ŋmav, ilɛna í kpaɣa mpi i caa Tafiti ka suwa Tacaa tɔ na í tv pə tənaya Iso təsele kpancoou kutuluyɔ taa. Pə kpaɣav wola, na liyitee nyəxətv, na wontu lentənaa ke mpv.

8

*Iso atakaa suw ke Iso təsele taa
(Kutəəsvtv II 5:2-6:2)*

¹ Waatv wei Saluməŋ tema Iso təsele ke ŋmav, ilɛna í koti Iseyeli kupayalaa, na pa kpeka, na pa lɔlvɔ nyuvu nyəma ke Yosalem si, pá kpaɣa Iso atakaa ke Tafiti te, timpi pa yaa si Siyəŋ tɔ, na pá pona Iso təsele taa.

² Ḿpúyú Iseyeli nyəma təna kota wulav tɛyɛ pa isətv naatosompəxɔlaya nyəŋ ke coka acima təxɔv.

³ Ilɛna Iseyeli kupayalaa su kətəlaa mpa pa səxəla Iso atakaa tɔ.

⁴ Ḿpúyú kətəlaa na Lefii nyəma pa kpaɣa Iso atakaa, na pə cəkəle, na pə wontu.

⁵ Ilɛna wulav Saluməŋ na Iseyeli nyəma mpa paa kotina Iso atakaa tɔ, pá lá kətaya ke heeŋ na naaŋ tuutuuma pə fei kalvɔv.

⁶⁻⁷ Pə waali ké kətəlaa sɔvna-i katɛ taa katɛ təcaɣalɛ ke i lonte ke isətaa tanlaa keŋ tɛɛ, na pə kenti i na i kpatəŋ wei pa kpaɣəxəna-i tɔ i tɔ.

⁸ Kpatəŋ inɪ i ka tayalaa ké. Haləna ye n wɛ Iso təsele taa, n naaki-i ké. Ama ye awalɪ tɔ, ilɛ nn naaki-i. Ḿpúyú pə wɛ haləna saŋa.

⁹ Moisi kusəsvtv pɛɛ kraatanaa naale wei Iso ka cɛla-i Holɛpv puvu tɔ tɔ, pa tike pa wenna pə taa. Waatv inəyi í na Iseyeli nyəma paa pɛɛla nəxɔ ke pa Icipiti luv waali.

¹⁰ Waatv wei kətəlaa luna Tacaa təsele taa, ilɛna isəŋmɔntv haya kutuluyɔ taa.

¹¹ Halɪ kətəlaa ta pəsi kətvɔv təmlɛ. Mpi tɔ, Tacaa teu ka suna Iso təsele.

¹² Ḿpúyú Saluməŋ mapa kapuka si:

Halɪ Tacaa nyaa təmna si,

səkpɛtvɔv taa ké n ká caya.

¹³ Ama ma ŋma-ŋ Iso təsele nte tɔ taa n ká caya tam tɔ tɔ.

*Iso təsele tvlvɔv faaci
(Kutəəsvtv II 6:3-11)*

¹⁴ Ḿpúyú Saluməŋ keesəna kotilaa tɔ na í sɛɛ-wɛ.

¹⁵ Ilɛna í tó si: Ma sɛɛ Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tɔ, n lapa teitei ké isu n ka suw ma caa Tafiti ke nəxɔ tɔ si,

16 hatoo kuyaku ηku unu n ləsuγu nyá yəlaa lseyeli nyéma ke Icipiti taa tə, n ta ləsəta pa acalɛ taa natəli si pá ηma-η nyá təsɛɛ na n caya. Ama Tafiiti ke n ləsaa si í la pa wulav.

17 Hai ílé i mayasaya si i ηmaaki-η təsɛɛ.

18 Ama lso nyá n təma-i si: N mayasuyu mpv tə, pə wɛ teu yaa,

19 íle nyá pəyaya mayamaya ká ηmana-m, pə taya nyá.

20 Mpuγule Tacaa təka isəna i ka suwa tə, na má lɛeti ma caa lonte taa ké lseyeli nyéma kawulaya kumte tə, na má ηmá lso təsɛɛ təne.

21 Haləna má la nyá atakaa təcayale. I taa ké nəγə ηka nyá na ta caanaa í pɛela pa Icipiti taa ləsuγu waatv tə, ka pɛɛ kpaatanaa wɛɛ.

Salwəη sələmuyv səsəəv

(Kutəəsvtv II 6:12-40)

22 Pə waali ké Salwəη səηa kətaya təlate kite ke lseyeli samaa isəntaa na í kraasi i nin na í sələmi lso si:

23 Hai, Tacaa, lseyeli lso. lso nəγəlv i fei isu nyá. Paa isətənuγu taa ké hatoo isətəa, paa tetv tə ké atɛ cəne. N səəla mpa pa laki nyá təmlɛ na lotu kəlvmtv təγə, na n laki-wɛyɛ isəna n ka suwa tə.

24 Mpv inəγi n lapa mpi n ka su ma caa Tafiiti təγə səηa.

25 Hai Tacaa lseyeli lso, la tətəγə nəγə ηka n ka su-i tə si, ye i luləγu nyéma təma teu isu unu i təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke i waali ké tam na pá kaasəγi təmaya lseyeli yəlaa tə.

26 Hai, ma wiikina-η si n la nəγə ηka n ka su ma caa tə.

27 íle tampana lso pəsəγi na í caya atɛyɛɛ? Mpi tə, paa isətənuγu na kv təəməη tə, i ta maya kv taa. Pəyɛɛ lso təsɛɛ nte ma ηma-η tə, tə ta haηna mpv.

28 Hai, Tacaa, paa na mpv keesi nyá isɛ na ma tə, na n nu ma wiinav na ma yaav mpi ma yaaki-η səηa isəntə tə.

29 Kuli nyá isɛ na n paasəna kutuluyv kəneyɛ ilim na ahoo. Mpi tə, tənaya n təma si n ká caya. íle nu ma kəsələmvtv.

30 Nu yaav mpi ma na nyá yəlaa lseyeli nyéma tə yaaki-η cəne tə. Hai, nu ta kəsələmvtv ke isətəa timpri n wɛɛ tə, na n husi tá isayatu.

31 Ye nəγəlv pəntəna i təγəntəɛ, ílena pa yaa-i si í kəə lso təsɛɛ təne tə taa na í tuuna kətaya təlate isəntaa si i ta na.

32 Hai, Tacaa, nu pa təm ke hatoo isətəa, na n fayasi-wɛ, na n kv tasəkəɛ tv təm, na n hólí tampana tv.

33 Yaa ye pə kəma na lseyeli nyéma wakələna-η, ílena pa kolontunaa kəli-wɛ, na pá kəə lso təsɛɛ taa cəne si, n tayani-wɛ, na pá sɛɛ-η na pá wiina-η.

34 íle hai, Tacaa, nu pa təm ke hatoo isətəa, na n tayani pa isayatu, na n məηna-wɛyɛ pa tətənaa mpa n ka ha pa caanaa tə. Mpi tə, pa ké nyá yəlaa ké.

35 Yaa ye pa wakələna-η na n yeɛ na tev wəli-wɛ na pá cəkəna mpv. ílena pá keesəna lso təsɛɛ təne tə tə, na pá sələmi-η, na pá sɛɛ-η, na pá pasa pa ti, na pá tayani timpri pa wakələna-η tə.

36 íle Tacaa, nu pa təm ke hatoo isətəa, na n husi pa isayatu. Mpi tə, pa ké nyá yəlaa ké, na nyá təmlɛ nyéma. Pə waali, íle huli-wɛyɛ isəna paa tə teu tə. ílena n yeɛ na tev nu tetv nti n ha-wɛ si tɛ pəsi pa nyəntv tə tə tə.

37 Yaa ye yəlvkəsəkv luna, yaa kutəγəv məənaa, yaa kv səpa, yaa kutolon yaa nyəγəsi luna, yaa kolontunaa svvna lseyeli nyéma koloosi acalɛ taa na pá ηmakələγi-wɛ. Paa wahala nəγəlv, yaa kutəη nakvli kv tu kəmna,

38 na pə haη nyá yəlaa lseyeli nyéma, na pa taa nəγəlv nu i isayatu səη na í keesəna nyá təsɛɛ təne tə tə na í wiina-η, na í tɛγɛ-η nin.

39 íle hai, Tacaa, nu i təm ke nyá təcayale ke hatoo isətəa, na n tayani paa wei i təwakəllɛ na n keesəna i təntɛ. Mpi tə, nyá nyəmna paa wei i lotu.

⁴⁰ Laki-weyge mpv, ilena pele pá seeki-η tam ké tetv nti n ha pa caanaa tō tō taa.

⁴¹⁻⁴² Yaa ye kpai nyóma nu nyá hēte teu tōm, na toma sōsōna wena n lakēna tō, na pá lu pa te na pá sōsi lseyeli nyóma tō, na pá kōo Isō tēsēele taa cāne na pá sēlōmi-η.

⁴³ Ule Tacaa, nu pa tōm ke nyá tēcayale ke hatoo isōtaa, na í la-weyge pa kusēlēmēm. Mpv pu yelina na ate yēlaa tēna nyi-η, na pá seeki-η isu nyá yēlaa lseyeli nyóma seekuyu-η tō. Paa nyi tōtō si Isō tēsēele nte ma ηma-η tō, tē ké nyá nyānte tēkpataa.

⁴⁴ Yaa ye í tu nyá yēlaa lseyeli nyóma si pá yoonā pa kolontunaa, na pá keesēna nyá icate kulāsēle tēne na Isō tēsēele nte ma ηma-η isēntō tō, pa tō na pá sēlōmi-η. Ule hai, Tacaa

⁴⁵ nu pa wiinav ke hatoo isōtaa na í waasi-we.

⁴⁶ Yaa ye pē kōma na pá wakēlōna-η. Mpi tō, yulv nōyōlv i fēi si u wakēlōyi. Ntanyi n ká mō-we na pááná, na í yele na pa kolontunaa kēli-we, na pá kra-weyge yomle, na pá pōna-weyge pa acalēe taa ké pēcōlv pēcōlv yaa pooluη taa.

⁴⁷ Ulena pá pēsēna laakali ke tēna si pa wakēlōna-η, pa lapa isayatu, pa tōm sēpa.

⁴⁸ Ulena pá sēlōmi-η na pa lotu tēnaya timpi inu pa we mpv tō. Na pá keesi pa lēmayasēe na nyá icate tēne na Isō tēsēele nte ma ηma-η isēntō tō pa tō, ke tetv nti n ha pa caanaa tō tō taa cāne.

⁴⁹ Ule hai, Tacaa, nu pa wiinav ke nyá tēcayale ke hatoo isōtaa, na í waasi-we.

⁵⁰ Ulena í tayanu timpi pa wakēlōna-η tō, na í yele na pa kolontunaa na pa pētōtēle.

⁵¹ Pōpōtv fēi, pa ké nyá piya ke hatoo kuyan̄ku n lēsa-weyge Icipiti wahala sōsō taa tōyō.

⁵² Hai, Tacaa Isō, nukī sēlōmēη wei má na nyá yēlaa tu sēlōmēyi-η paa waatu wei tō.

⁵³ Mpi tō, nyá lēsēna-tuyv piitimnaa tēna hēkv si tē pēsī nyá nyóma isu n yeluyv na nyá tēmlē tv Moisi heeli-weyge saa wei n lēsa ta caanaa ke Icipiti taa tō.

Salvmōη kooliyi samaa ke Isō koolēe

⁵⁴ Kōtaya tēlate kite ke Salvmōη ka lun̄aa, na í kpaasi i niη na isōtaa, na í wiikina Tacaa. I tēma, ilena í kvli

⁵⁵ na í kooli samaa wei i ka kota tēna tōyō kvpantv si:

⁵⁶ Ma sēe Tacaa nyá wei n yelaa na nyá yēlaa lseyeli nyóma hēesi, isu n ka yōyōtvv tō. Pōpōtv fēi lelen̄, n lapa teitei ké isu n ká siw nyá nōyō kvpan̄ka na nyá tēmlē tv Moisi nōyō tō.

⁵⁷ Ta Isō Tacaa wēe ta waali, isu n ka wēv ta caanaa caanaa waali tō. Taa lō-tv. Pécó taa yelev-tuyv waasuyv.

⁵⁸ Yele na tē nukēna-η tam, na tē tōη nyá mpaan̄ taa isu n caaki tō, na tē tōki nyá kiin̄, na nyá kusēsutv, na nyá kvōtvōtv nti n ka tv ta caanaa caanaa tō.

⁵⁹ Tacaa Isō tōsōyi ma wiinav pēne pē tō ké ilim na ahoo, na n sēηna nyá yēlaa taya paa kvyakv ηku.

⁶⁰ M̄pōyō ate yēlaa tēna ká nyēna si, Tacaa tike ntē Isō, nōyōlv fēi tōtō.

⁶¹ Na mē lēsasi nāá svv-i teu tēmammam na í tōkēyi i kiin̄, na i kusēsutv, isu í lakuyv san̄a isēntō tō.

Kōtasi nsi pa lapa Tacaa tō

(Kvōtōsvtv II 7:4-10)

⁶² M̄pōyō wulav Salvmōη na lseyeli nyóma tēna mpa paa kota tēna tō, pa lapa Tacaa ke

⁶³ ciikuyv kōtasi ke naan̄ iyisi hiu na naale (22000) na heen̄ na pēη ke iyisi nunōwa na hiu (120000) ke Tacaa tēsēele tvōyv tō.

⁶⁴ Kətasi ta maya nyəgəlvu kuseemuyu kətaya təlate təw kə kuyaku ŋku. Ulena Salbməŋ yele na pá lá kətasi nsi kəkə lusa si təna tə na təgənaɣa nyənsi na ciikuɣu nyənsi nim cəw nim cəw ke Iso təsele taya təw.

⁶⁵ Waatu inu i taa kə Salbməŋ na Iseyeli samaa tuutuuma wei i luna tetu təna taa tə. Pə kpaɣav Lepo-Hamati haləna pə suna Icipiti ləw tə, pa təgə coka acima ke kuyeyə naatosompəɣolaya.

⁶⁶ Kuyaku pələfei naanwa nyəŋku wule ke wulav yasa Iseyeli nyəma. Ulena pá polo pá sɛɛ-i, na paa wei í kpe i te na lanheele. Mpi tə, Tacaalapa i təmle tu Tafiiti na i yəlaa Iseyeli nyəma ke kəpantu.

9

Tacaalu Salbməŋ təw kə təm naale nyəm (Kətəsutv II 7:11-22)

¹ Waatu wei wulav Salbməŋ tɛma Iso təsele na i kawulaya təyaya na pə təna mpi i caakaya təgə ŋmau tə.

² Ulena, Tacaalu i təw kə təm naale nyəm ke teitei isu i ka liu i təw kə Karawəŋ tə.

³ Na í yəgəti si: Ma nuwa nyá wiinau, ulɛ Iso təsele nte n ŋmá isəntə tə tə pəsa ma nyənte. Maa wɛɛ tə taa kə tam na má paasəna-te, na má laki-meyɛ kəpantu ke tam.

⁴ Ye nyaa təma teu na lotu kəlvmtu, isu nyá caa Tafiiti, na í təŋəyi ma kiin na í təkəyi ma kətututv nti ma tu-ŋ tə,

⁵ ulɛ maa yele na nyá kawulaya nyəw təŋ ke tam təw kə Iseyeli nyəma taa. Mpyəy maa su nəgə ke nyá caa Tafiiti si, i ləlvu taa nyəma ká təkəna Iseyeli nyəma təw kə kawulaya ke i səm waali.

⁶ Ama ye nyana nyá yəlaa na nyá ləlvu nyəma í lə-m, na í kisi ma kusəsutu na ma kiin wei ma tu-mɛ tə, na í mələna tuŋ təw na í laaki-i.

⁷ Ule maa kpiisi-meyɛ tetu nti ma ha-mɛ isəntə tə tə təw, na má ló Iso təsele nte ma pəsa ma nyənte isəntə tə, na yəlaa təna wəŋ-mɛ na pá paana-mɛ.

⁸ Waatu inəyi yəlaa ka təŋəgəna Iso təsele nte tu te teu ke mpv tə tə kin, na səgəntv kpa-wɛ na pá la-wɛɣɛ piti, na pá pəəsəyi pa ti si: Ule pepe təw kə Tacaalapa tetu təne na Iso təsele tənɛɣɛ mpv?

⁹ Ulena pá cə-wɛ si: Iseyeli nyəma ləwa pa Iso Tacaal. Inu i ləsəna pa caanaa ke Icipiti tetu taa. Ulena pá təŋəyi tuŋ. Pə təw kə Iso təŋsa-wɛɣɛ mpusinaa mpe pa təna.

Salbməŋ təma (Kətəsutv II 8:1-18)

¹⁰⁻¹¹ Tiii wulav Hilam ka hana wulav Salbməŋ ke taasi kupaŋsi təna, na wulanaa təna mpa i nyulaya si i ŋmaakəna tə. Pusi sika hiu na Salbməŋ te Iso təsele na i kawulaya təyaya ke ŋmau. Ulena í ha Hilam ke acalɛɛ hiu ke Kalilee tetu taa.

¹² Mpyəy i lu Tiii na í kəw acalɛɛ anəyi nau. Ama i lanle ta hɛɛ.

¹³ Ntəna í tə si: Ma taapalv Salbməŋ, acalɛɛ nna n ha-m isəntə tə a ta nii isələ. Pə təw kə haləna saŋa pa svv həgəlvu ŋkuyv yaav si: Tetu ta nii isələ.

¹⁴ Pəyɛle wula təwənaa tooso na həgəlvu ke Hilam ka tilina Salbməŋ.

¹⁵ Təlası təma ke wulav Salbməŋ ka tuwa yəlaa na pá ŋmá Iso təsele na i kawulaya təyaya, na Milo, na Yosalem koloosi. Ulena pá ŋmá Hasəw na Mekito na Kesɛɛ pə acalɛɛ.

¹⁶ Icipiti wulav ka yoona Kesɛɛ icatɛ kə, na í kú Kanaaŋ nyəma mpa paa wɛ tə taa tə na í sə-tɛɣɛ kəkə. Pə waali kə Icipiti wulav pɛɛlə saa wulav Salbməŋ ulɛna Icipiti wulav ha Salbməŋ ke icatɛ nte.

¹⁷ Pə təw kə Salbməŋ tayaana-tɛɣɛ ŋmau, na í ŋmá tətəgə Pɛti-Holəŋ-Pətɛɛ nyəŋ,

¹⁸ na Paala na Tamaa ke wulaya tetu hɔyɔlvɔv taa.

¹⁹ Na acalee wena a taa i sukaya i tɔyɔnasi tɔ. Na wena a taa i sukaya yoou keekenaa, na kraɔanɛ tɔ. Na Salɔmɔŋ ŋmá pɛ tɛna mpi i caa tɔyɔ Yosalem icate taa mayamaya, na Lipaŋ pɔvɔv taa na i tetu tɛna taa.

Isɛna Salɔmɔŋ ka tayana tɛlasi tɛma ani tɔyɔlɔ.

²⁰ Waatv inɪ i taa, yɛlaa mpa pa taa kɛ lseyeli nyɛma tɔ pa we tetu taa kɛ. Isu Amolii nyɛma, na Hiti nyɛma, na Peliisi nyɛma, na Hifi nyɛma, na Yepusi nyɛma.

²¹ lseyeli nyɛma taa pɛsi na pá kv-we tɔyɔ pa kaasaa. Mpeye Salɔmɔŋ tɔwa tɛlasi tɛma, na pá laki mɔpɔyɔ halɛna saŋa.

²² Ama pɛ kaasaa lseyeli nyɛma tɔ, wulav ta tu pɛleye tɛma ke mpv. Pɛleyele i waali nyɛma, na i yoolaa sɛsaa, na sɛkpema, na yoou keekenaa na kraɔanɛ paasɛnlaa.

²³ Mɔpɔyɔ tɛmlɛ paasɛnlaa kra tɛma lataa kpeka nyɔvɔv nyɛma ke nasɛle na nunɔwa na nule na naanɔwa (550) na pá feŋiyi Salɔmɔŋ tɛmlɛ lataa.

²⁴ Waatv wei Salɔmɔŋ alv Icipiti nyɛŋ lu Tafiti tɛ, na í svv tɔyaya ŋka i paalv ŋma-i tɔ ka taa, ilɛna wulav tayani lonte ntɛ na í ŋmá taya ŋka pa yaana pa te taa si Milo tɔ.

²⁵ Paa pɛnaya ŋka tɔm toosoɔyɔ Salɔmɔŋ lakaya Taca ke kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ, na ciikuyv nyɛnsi ke kɔtaya tɛlate nte i ŋma-i tɔ tɔ tɔ. Mɔpɔyɔ i lakaya tɛma wena a tɔ pá ŋmá Isɔ tɛsɛle ntɛ tɔ.

²⁶ Ilɛna Salɔmɔŋ yele, na pá saaki kpulɛŋ ke Isɔyɔŋ-Kɛpɛɛ, ke Ila cɔlvɔv tenku kuseem nɔyɔ ke Itɔm tetu taa.

²⁷ Mɔpɔyɔ Hilam pona Salɔmɔŋ ke kpulɛŋ saalaa kvpama, na pá sɛŋna i nyɛma.

²⁸ Ilɛna pa tɛna pá polo Ofi tetu taa na pá kraɔa wula ke kiloona iyisi naanɔwa na naale (12000) na pá pona Salɔmɔŋ.

10

Sapa wulav alv nyɛŋ pɔla Salɔmɔŋ wiiluyv (Kvɔtɔsvɔv II 9:1-12)

¹ Mɔpɔyɔ Sapa tetu wulav alv nyɛŋ nuwa Salɔmɔŋ hɛte yaav. Ilɛna í polo si i pɔɔsɛyi-i tɔmnaa kate nyɛntv, na í ná i nyɛm tɛnaya.

² Alv inɪ i tala Yosalem taa tɔ, na i yomaa ke tuutuuma, na yooyoona náá sɔyɛla tulaalɔnaa, na wulanaa, na liyitee pɛɛ ke tuutuuma. Ilɛna í pɔɔsi Salɔmɔŋ ke tɔmnaa mpa pa tɛna i ka tayanaa tɔ.

³ Na Salɔmɔŋ cɔ tɔ tɛna, i ta sɔɔ kulɔmɔvɔv.

⁴ Mɔpɔyɔ alv inɪ i nuna i ŋkraŋvɔv ke salɔmɔŋ nyɛm tɔm, na í sa i kawulaya tɔyaya ŋka i ŋmawa tɔ.

⁵ Na tɔyɔnaya ŋka pa saakaya tɔ. Na yaasi wei Salɔmɔŋ ka tayanna i waali nyɛma na pá laki tɛma tɔ. Na kvɔtɔyɔv na kvnyɔnyɔm tallaa wontu. Na kɔtasi nsi pa lakaya Taca ke Isɔ tɛsɛle taa tɔ, na pɛ la Sapa wulav inɛyi piti na pɛ mɔti i nɔyɔ.

⁶⁻⁷ Ntɛna wulav alv nyɛŋ inɪ i tɔ si: Pa keesa-m nyá nyɛm tɔm ke hatoo ma tɛ. Ama ma ise taa nata, ilɛ ma ta mv-ti. Ama nɔɔnɔ ma nawa si tampana ke pa heela-m tɔcvɛŋ. Nyá nyɔvɔv kulɔvɔv na nyá nyɛm tɛɛwa isv paa keesa-m tɔ tɔyamyam.

⁸ Nyá waali nyɛma na nyá tɔyaya taa yɛlaa tɛna lapa nyɔlelen kɛ. Mpi tɔ, pa we nyá kiŋ na pá nukv nyɛm tɔm ke tam.

⁹ Ma sama nyá Isɔ Taca wei i lɛsa-ŋ si í tɔyɔ kawulaya ke lseyeli taa tɔ. Isɔ sɔɔla i yɛlaa ke tam tɔ tɔyɔ i kra-ŋ pa wulav, na í tv-ŋ si í tɔyɔ tampana na í laki kusiyisim.

¹⁰ Pəle pə waali ké Sapa wulav inɪ ɪ hawa Saluməŋ ke wɔla tɔnənənaa tooso na hɔɔlvɔ na tulaalɔ ke səsəm, na liyitee pɛɛ tɔtɔ. Too tɔ, nəɣɔlv ta nata tulaalɔ ɪsu mɪpɔyɔ ɪseɣɛli taa.

¹¹ Mɪpɔyɔ wulav Hilam kpuləŋ pola Ofii tetv taa na pə kəna wɔla, na kpenkpelasi kɔpaŋsi nasəli na liyitee pɛɛ.

¹² Kpenkpelasi nsəɣi Saluməŋ yelaa na pə kaɣa ɪsɔ təsɛɛ taa na ɪ kawulaya təɣaya taa tɔtɔ. ɪlɛna pə kaasi na pə saaki yonyoolaa ke sanjɔnaa. Too tɔ, nəɣɔlv ta nata ɪseɣɛli taa ké kpenkpelasi na si tɔɔv tala mpv pə taka.

¹³ Mɪpɔyɔ Saluməŋ hawa alv inəɣi pə tənə mpi ɪ nawa na ɪ sələmi tɔ. Na ɪ lapɪ-ɪ kvcɔŋ tɔtɔɣɔ ɪsənə ɪ pəsaa tɔ. ɪlɛna wulav alv nyəŋ inɪ na ɪ waali nyəma pə məli pa tetv taa.

Saluməŋ toŋ təm

(Kvɔtəsɔtv II 1:14-17; 9:13-28)

¹⁴ Paa pənaya ŋka wɔla kiloonaa iyisi hiu (20000) ke pa kəŋna wulav Saluməŋ.

¹⁵ ɪlɛna pəcɔ pə kaasi mpi mpi taatəlaa fɛlaya-ɪ wontunaa tɔɔ tɔ, na lampuunaa mpa ɪ kɔmatəŋnaa səsaa, na Laalupunaa awulaa fɛlaya-ɪ tɔ.

¹⁶ Mɪpɔyɔ wulav Saluməŋ yelaa na pə lu wɔla kpaləŋ ke ŋmɔnɔɣv (200). Paa ŋku kv tɔɣɔ wɔla kiloonaa naatoso.

¹⁷ Kpaləŋ səkpen ke ŋmɔnɔɣv nɪnɔwa (300). Paa ŋku kv tɔɣɔ wɔla kilo kulɔm na titite. Na pə su kutuluɣu ŋku pa yaa si Lipaŋ hətɔɣv tɔ kv taa.

¹⁸ Na wulav yele na pə saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pə tɔ ka tɔɔ ké wɔla.

¹⁹ Mɪpɔyɔ pa lapa təkpalɛ ke kumlee naatoso ke təma tɔɔ, na pə su kpelaya ŋké. Paa saaka-keɣɛ na pə tv tətɛsile kukulukulle, na pə tɔ tɔɣɔlasɪ lɛsəŋ ke ŋkpalasi təsule.

²⁰ Na tɔɣɔlasɪ lɛsəŋ naanɔwa na naalɛɣɛ kumlee anɪ a tɔɔ. Naatoso ke ntəɣəŋ tɔɔ, na naatoso ke mpətəŋ tɔɔ. Wulav nəɣɔlv ɪ ta saakəta kawulaya kpelaya ŋke ka taka.

²¹ Wɔla ke paa lupa Saluməŋ təɣaya taa lvm poosiyanaa tənə, na Lipaŋ hətɔɣv kutuluɣu taa wontunaa kvɔtəsətv.

²² Wulav ka wɛna ɪ maɣamaɣa ɪ kpuləŋ ké. Na ɪ na Hilam nyəŋ pə puki pooluŋ. Paa pusɪ tooso wei, pa kəŋna wɔla na liyitee nyəɣətv, na tuu kela, na təkpaaləŋ na kacəka sumasi səsənsɪ nasəli.

²³ Saluməŋ ka tɛɛ antulinya tənə awulaa tənaya toŋ ké na nyəm.

²⁴ Pəpətv fɛi lelen, ɪsɔ ka ha-ɪ nyəm ké na yəlaa lukəna paa timpɪ na pə kəŋi-ɪ təmnaa pəɔsvɔ.

²⁵ Paa pənaya ŋka, yəlaa mpɛ pa kəŋayana-ɪ kvcɔŋ ke liyitee wontu, na wɔla, na wontu kvsusuutu, na yoou wontu, na tulaalɔnaa, na kraɣanəŋ, na kraŋasi.

²⁶ Mɪpɔyɔ Saluməŋ kpeɣɛla ɪ yoou keɛkɛnaa, na pə kraɣanəŋ, na pə lu keɛkɛnaa iyaya na nasəle (1400), na kraɣanəŋ iyisi naanɔwa na naale (12000). ɪlɛna Saluməŋ cosi pə taa na ɪ su ɪ kin ke Yosalem. Pə kaasa nti ɪlɛna pə su tɛɛɣɛ timpɪ timpɪ paa taɣanaa si paa su-tɪ tɔ.

²⁷ Saluməŋ kawulaya waatv, liyitee ka wɛ Yosalem taa ké ɪsu pɛɛ. Na pə kaasi na kpenkpelasi kɔpaŋsi náá təli yem ɪsu tuŋ kpai nyəŋ wei ɪ nyəki tɛtɛkəle taa tɔ.

²⁸ ɪcipiti na Silisii pə acalɛ taa ké paɣatəlaa pukaya na pə yakɪ wulav ke kraɣanəŋ na pə kəŋna.

²⁹ Liyitee nyəɣətv nasətoso (600) ke pa yakaya ɪcipiti yoou keɛkɛnaa. ɪlɛna pə ya kraɣanəŋ ke nyəɣətv nɪnɔwa na nule na naanɔwa (150). Paɣatəlaa kulɔmaa mpɛ pə yakayana na pə pukina Hiti awulaa na Silii nyəma.

11

Salwməŋ ta təŋ ləɔ luyɔ nyəntv

(KvtəəSvtv II 11:18-12:1)

¹ Icipiti wulav pɛɛlɔ paasi, Salwməŋ tasa piitimnaa kpai nyəm paɣale alaa kelvɔv ké. Paa Mowarv nyóma, paa Amoni nyóma, paa Itəm nyóma, paa Sitəŋ nyóma, paa Hiti nyóma.

² Pəyele Tacaa ka tɛma lseyɛli nyóma ke kisinav ke piitim kpai nyəmnaa mpe pa təm ké si, pá na wɛ pá taa kpaɣa tɛma pécɔ pa taa saa tɛma. Pə taa kəə na pɛle pá sɔsi-wɛɣe pa tuŋ laav taa. Ama Salwməŋ luyɔ ná sɔv piitim kpai nyəm mpi pə alaa ké.

³ Haləna í kpaɣa awulumpiya alaa ke nasətoso na nunɔwa (700), na alaa lɛlaa ke ŋmɔnɔvɔ na nunɔwa (300). Mpe inɪ pa tolisina-i səsəm.

⁴ Tampana təə pə kəma na Salwməŋ kpatəli, ɪɛna ɪ alaa mpe pá sɔsi-i tuŋ laav taa. Haləna í yeɛ ɪ ləɔ Tacaa ke səɔlvɔv na lotu kvlɔmtv ɪsu ɪ caa Tafiiiti.

⁵ Ḿpóɣú Salwməŋ laa Sitəŋ nyóma tɔvɔv alv nyəŋkv Asətati na Amoni nyóma tɔvɔv ɪsɔɣav Milikom.

⁶ Tənaɣa ɪ lapəna mpi pə ta maɣa Tacaa tə. Mpi tə, ɪ tasəɣi-i nunav ke teu ɪsu ɪ caa Tafiiiti.

⁷ Waatv inɪ ɪ taa ké Salwməŋ ŋmá Mowarv nyóma tɔvɔv ɪsɔɣav Kɛməsɪ ke kutuluyɔ ke pulaya təə ké Yosalem ɪsentaa, na í ŋmá Amoni nyóma tɔvɔv ɪsɔɣav Milikom kutuluyɔ tətə.

⁸ Na í ŋmá mpv tətəɣə ɪ alaa mpa pa ta nyɪ ləɔ tə pa tuŋ si pá wəki-i tulaalvnaa, na pá laaki-i.

⁹⁻¹⁰ Təm naalɛɣe Tacaa lseyɛli ləɔ ká lu Salwməŋ təə, na í heeli-i təsiɣisiɣi si: Taa luŋ tuŋ. Ama Salwməŋ tá nuna Tacaa, ɪɛna Tacaa náá mv-i na pááná.

¹¹ Na í yəɣəti-i si: Timpi ŋ tɛma mpv pə taka na ŋ kisi ma kɔsəsutv na ŋ yəki ma na-ŋ ta nəɣə pɛɛlvɔv təfaa tə, maa lɛeki nyá kawulaya na má cɛla-keɣe nyá waali nyóma taa nəɣəlv.

¹² Paa na mpv nyá caa Tafiiiti təə ma kaa la-ŋ mpv, haləna nyá səm. Ama nyá pəɣaya ke maa lɛeki kawulaya.

¹³ Tafiiiti kvlɔm inɪ na Yosalem ɪcate nte má ləsa a tə, pa təə tətəɣə maa kaasi-i kpekəle kvlɔmtəle.

Salwməŋ kolontunaa

¹⁴ Ḿpóɣú Tacaa lapa na Itəm awulumpu Hatati lu Salwməŋ ke kolonɔa.

¹⁵⁻¹⁶ Waatv nəɣəlv Tafiiiti ká yona Itəm nyóma na í kəli-wɛ. ɪɛna ɪ yoolaa wulav Sowarɪ na ɪ yoolaa pá polo lseyɛli nyóma mpa pá səpa təyoole təɣə pim. Ḿpóɣú pá caya tənaya ɪsətvnaa naatosompəɣəlaya, na pá kv Itəm apalaa na pá kpɛnna apalvpiya.

¹⁷ Waatv inɪ Hatati ka ké pəɣaya. Ḿpóɣú ɪ na ɪ caa təmle nyóma Itəm nyóma napəli pá sewa na pá polo Icipiti.

¹⁸ Pa kula Matiyəŋ, ɪɛna pá fayana Paləŋ wulaya tetv taa. Pa kpɛŋna apalaa napəli na pá pona Icipiti. Ntɛna Icipiti wulav ha Hatati ke təɣaya na tetv, na í heeli-i si: Maa təə-ŋ.

¹⁹ Icipiti wulav lapa Hatati ke kvpantv ké. ɪ ha-i ɪ alv Tapənesɪ neu na í la alv.

²⁰ Ḿpóɣú alv inɪ ɪ lula apalv pəɣaya na Hatati ha-keɣe hətɛ si Kenupa. Ka cəpa hətɛ, ɪɛna Tapənesɪ mv-ke na í təə-keɣe wulav təɣaya taa.

²¹ Waatv wei Hatati nuwa si Tafiiiti na ɪ yoolaa wulav Sowarɪ pá səpa, ɪɛna í sələmɪ Icipiti wulav si: Yeɛ na má məli ma tetv taa.

²² Ntɛna Icipiti wulav pəsɪ Hatati si: Pepeɣe ŋ laŋa ma kin na ŋ nyuləɣi kpente? Mpɔvɔle si: Ma ta laŋ pvlv yaa. ɪɛ yeɛ-m na má məli te.

²³ Μρύγυ Ισο yelaa na Salbməη wεena kolontu lelə. Ileyele Iliyata pəyalə Lesəη wei ι ka sewa ι caa Hatatəsee wei ι ke Sopa wulav tə.

²⁴ Waatu wei Tafiiti ka kowa Hatatəsee yoolaa təγə Lesəη kota tetelataa ke ι kin, na ί pəsi pa nyuyə tv na pá polo Tamasi na pá caya təna, na ί can ι təkı kawulaya

²⁵ ke Silii tetə taa. I lapa Iseyeli nyəma kolontu ke Salbməη kawulaya pusi tənaya, na ί footiyi-wε na ί laki-wεye isayatu isu Hatati.

Solopwam kuləγv ke wulav təə

(Kvtəəsvtv II 9:29-31)

²⁶⁻²⁷ Salbməη ka wena təmlə tv nəγəlv na pá yaaki-ι sι Solopwam. I teγele Seleta ke Ifəlayim tetə taa. Pa yaa ι caa sι Nepa, na ι too sι Seluya, ι too inι ι ké leelu. Μρύγυ kuyaku nakəli, Solopwam kula Salbməη təə.

Waatu wei Salbməη ηmaakaya Milo*fa* na Tafiiti te koluyə tə, ^a səəsı təγə pa yaa mpv.

²⁸ Solopwam ka ké ifepu kupaη ké. Wulav paasəna mpv sι ι laki ι təmlə ke teu, ilena ί kpa-ι Ifəlayim na Manasee pa kpeka təlası təmlə nyəma feηlu.

²⁹ Μρύγυ kuyaku nakəli, Solopwam luna Yosalem, na ί na Iso kuyəγətv tv teləsvl wei ι wε Silo na pá yaaki-ι sι Ahiya tə pá suli mpaav taa ké pa naaleye nyutu taa, na Ahiya suu kpaı kofəlv.

³⁰ Tənayale Ahiya cəla ι kpaı ke həγəlası naanəwa na naale.

³¹ Pə waalı ké ί təma Solopwam sι: Mv həγəlası naanəwa. Mpi tə, Iseyeli Iso Tacaa yəγətaa sι: Ma təηna Salbməη kawulaya leekuyə sι, ma celəγi-η na η təγə kawulaya ke Iseyeli kpeka naanəwa təə.

³² Kpekəle kuləmtəle ke maa kaasi-ι ma təmlə tv Tafiiti na Yosalem icate pa təə. Mpi tə, tə tike ke ma ləsa Iseyeli tetə təna taa.

³³ Mpi pə təə ma laki mpv tə, Iseyeli nyəma lə-m na pá lun Sitəη nyəma tuyə əlv nyəηku Asətati, na Mowapv nyəma tuyə Keməsi, na Amoni nyəma tuyə Milikom. Iseyeli nyəma kisa mpaav ηku maa hula-wε təγə təηuyə. Pa ta la nti tə keesəna-m tə. Pəyele pa ta təkı kusəsutu na nti nti ma tv-wε tə, isu Tafiiti lakaya tə.

³⁴ Paa na mpv ma kaa leeki Salbməη niη taa ké kawulaya. Maa nyənəγi-ι ι yəlaa wulav ke tam ké, haləna ι səm. Maa la ηρύγυ ma təmlə tv Tafiiti wei ma ləsa, na ί təkı ma kiη na ma kvətətv tv ι təə.

³⁵ Ama Salbməη pəyalə ké maa leeki əwulumpiitu, na má cəla nyá, na η təγə Iseyeli kpeka naanəwa təə ké kawulaya.

³⁶ Paa na mpv maa yelina ι pəyalə ké kpekəle kuləmtəle. Ie pu la na Tafiiti təyaya tv wε kawulaya taa ké Yosalem icate nte ma ləsa sι pá sεε-m tə tə taa.

³⁷ Μρύγυ Tacaa tasaa sι: Solopwam, maa celə-η kawulaya isu n səəlaa tə, na η təγə Iseyeli kpeka naanəwa təə.

³⁸ Ye η təkəγi ma kuyəγətv tv, na η təηəγi mpaav ηku ma huləγi-η tə, na η laki mpi pə keesəna-m tə, na η təηəγi ma kiη na ma kvətətv tv, isu ma təmlə tv Tafiiti. Ie maa wε nyá waaləγi tam na nyá ləlvuyə nyəma ká təkı kawulaya ke tam, isu Tafiiti nyəma. Maa celə-η Iseyeli kpeka naanəwa na naale,

³⁹ na pá ná na pé wu-wε. Ama pə kaa wε ηρύγυ tam.

⁴⁰ Μρύγυ Salbməη pεekaa sι ι kuyə Solopwam. Ilena Solopwam se na ί polo Icipiti wulav Sisaki te na ί tv-ι kvəlvuyə. Haləna Salbməη səm.

⁴¹ Pa keesa Salbməη təm lentənaa na ι kulapəm təna, na ι nyəm tənaya takəlaya ηka pá yaa sι, Salbməη Təm takəlaya tə ka taa.

⁴² Pusi nule təcu ké Salbməη təγə kawulaya ke Iseyeli nyəma təna təə ke Yosalem.

⁴³ Salbməη kəma na ί sí, ilena ι pəyalə Ləpəwam lεeti ι lonte taa.

^a 11:26-27 *Milo*: Pulası həkə taa ləmpuyə ηku pa suulaa sι Yosalem patəma ί

12

Iseyeli nyáma kotuyu ke Sikem (*Kutáasutu II 10:1-15*)

¹ Ḿpógú kuyaku nakuli, Iseyeli ilim ntáwəŋ təw kpeka kota Sikem, ɔlena Lɔpɔwam polo, si pá kraaki-i wulaw.

² Waatu inɪ tɔ, Nepa pəyalu Solopɔwam wei í ká sewa wulaw Saluməŋ na í cəwsi Icipiti tɔ, i we tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyu ŋku ku təm, ɔlena í tó i taa si, i ká saali təna.

³ Ama pa tila i waali, na í kəw na í na ilim ntáwəŋ təw kpeka pá yəwəti Lɔpɔwam si:

⁴ Nyá caa ka tu-tuyu təlasɪ təma ké, na tɔ fələyi-i lampuunaa. Ue ye nyaa waasi-tu na n̄ sukɪ-tuyu tá səwəla anɪ, tá səwəlu puwa si tɔ nyəni-ŋ tá wulaw.

⁵ Ḿpuyule Lɔpɔwam si: I yele má mayasi ma taa, na cele na ku fe í kəw na má na-me tɔ ná.

Ulena ilim ntáwəŋ təw kpeka nyáma tɛɛ.

⁶ Ntəna Lɔpɔwam pəwsi səsaa mpa paa we i caa cəwəwə waatu wei ílé í ká wəna i weesuyu tɔ si: Suweye má cə yəlaa mpe?

⁷ Səsaa si: Ye n hula-we si nyá səwəlu puwa si n ká paasəna-we, na n̄ yəwətəna-weye təm kupantu, nyaya paa nyəni pa wulaw ke tam təw.

⁸ Ama Lɔpɔwam ta mu səsaa təm nti. Ulena Lɔpɔwam polo í pəwsi i malanaa ifepiya mpa pa we inɪ i kin tɔ si:

⁹ Yəlaa mpe si má pasa-weye səwəla nna ma caa ka sukə-we tɔ. Ue má cə-we suwe?

¹⁰ Ḿpuyule i ifepu təwəntələnaa mpe pá təma si: Cə-we si, mpaləm ta kisi-weye təwəw, kacamfana pəwə na?

¹¹ Səwəla wəna maa sukɪ-me tɔ, a ká kəli ma caa nyəna. Pəcɔ təpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke maa casa-me.

¹² Ḿpógú Solopɔwam na yəlaa pa məla Lɔpɔwam kin ke kuyeyəŋ tooso wule, isu i ka heeluyu-we tɔ.

¹³ Ḿpuyule wulaw kisa layatu nti səsaa ka tasa-i tɔ. Ulena í holina

¹⁴ samaa, isu i ifepu təwəntələnaa ká səwəsa-i tɔ si: Ee, ma caa ká sukə-meye səwəla yun nyəna. Ama maa sukɪ-meye wəna a tɛɛ mpu tɔ. Pəcɔ təpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke máá casa-me.

¹⁵ Ulena Lɔpɔwam kisi samaa ke nunaw. Ue Taca ka lapəna mpu si pə la teitei isu i ká heeluyu Isə kuyəwətətu tɛləsulə Ahiya ke Silo si í tɛləsi Solopɔwam tɔ.

Kawulaya fayaw (*Kutáasutu II 10:16-11:4*)

¹⁶ Waatu wei Iseyeli nyáma cəkənaa si wulaw kisa pa təm ke muwə, ɔlena pá təm-i si:

Tana Tafiiti tɔ fəina natəli.

Tana-i tɔ kaa we?

Iseyeli nyáma me,

mí kəw taa məli tá tɔ.

Tafiiti ləwəwə tu nyá,

nyaa təwə nyá kawulaya.

Ulena pá yá.

¹⁷ Yuta tetu yəlaa tike nyənayana Lɔpɔwam ke pa wulaw.

¹⁸ Paa na mpu, na í tili təlasɪ təma nyuyəwə tu Atolam ke Iseyeli nyáma mpa pa we ilim ntáwəŋ təw tɔ pa kin. Ulena pɛle pá yaya Atolam ke pɛɛ na pá kú. Ḿpógú Lɔpɔwam kra i kɛkɛ taa ké kraakraa na í se na í polo Yosalem.

¹⁹ Isəna ilim ntáwəŋ təw Iseyeli nyáma kisina Tafiiti ləwəwə nyáma kawulaya təwəle. Na ḿpógú pə we haləna saŋa.

20 Waatu wei pa nuwa si Solopuwam mɛlaa, ɛna pɛ kotɛ pa taa pa tike. Na pɛ yaa-i na pɛ kpa-i Iseyeli kpeka tɛna wulav. Yuta kpekɛle tike ta luna Tafiiti tɛyaga nyɛma waali.

21 Waatu wei Lupuwam tala Yosalem, ɛna ɛ kotɛ Yuta na Pencamɛɛ pɛ yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunɔwa na nunaasa (180000) si: ɛ polo na ɛ yoonɛ Iseyeli nyɛma na pɛ mɛɛna-m ma kawulaya.

22 Ama Iso heela ɛ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ Semaya si: Polo n heeli

23 Lupuwam na Yuta na Pencamɛɛ pɛ yɛlaa si:

24 Tacaɛ yɔɔtaɛ si: ɛ taa polo Iseyeli nyɛma yoonav. Mpi tɔ, pa kɛ mɛ tɛtɔnaa kɛ. Mɛ yelina si pɛ la ɛsu pɛ lapu tɔ.

Paa wei ɛ mɛli ɛ tɛ. Pa nu Iso Tɔm nti, ɛna pɛ hɛɛ.

25 Mɛpɔyɔ Solopuwam nɛmɛ koloosi na ɛ cɔna Ifɛlayim pulasi taa ɛcatɛ Sikem na ɛ caya. Pɛle pɛ waali kɛ ɛ kula Sikem na ɛ nɛmɛ koloosi na ɛ cɔna Penuweli ɛcatɛ.

Solopuwam ɛyagatu

26-27 Mɛpɔyɔ Solopuwam mayasa ɛ taa si: Ye Yosalem ke yɛlaa tɛna kɛ puki na pɛ laki kɔtasi ke Tacaɛ tɛsɛle taa, pɛ kɔɛ na ma kawulaya yɛlaa luuɛ suv pa caa kupɛɛ Yuta wulav Lupuwam. ɛna pa ku-m na pɛ tɛɛi-i.

28 Mɛpɔyɔ ɛ yɛlaa na pɛ lupi-i wula nawee lɛsɛɛɛ naale, na ɛ hɔli ɛ yɛlaa si: Hatoo ɛ poluyɔ Yosalem ke Iso sɛɛu tɔ pɛ taɛna tɛcam. ɛle u naaki mɛ Iso wei ɛ lɛsa-mɛyɛ Icipiti tɛtu taa tɔɔɔ.

29 ɛna pɛ siki lɛsɛyɔ lɛɛku ke Petɛeli, na lɛɛku ke Taɛ.

30 Isoɛna Solopuwam tolisa yɛlaa na pɛ la ɛyagatu tɔɔɔ. Na yɛlaa tuutuuma nɛa pona lɛsɛyɔ naale nyɛɛku ke Taɛ.

31 ɛna Solopuwam yele na pɛ nɛmɛ tɛɛ kutuluɛ, na ɛ kpa yɛlaa kpa nyɛma mpa pa ta ke Lefi nyɛma tɔɔ kɔtɛlaa.

32 Na pɛ si acima ke pa ɛtɔ pɛlɛfɛ naanɔwa nyɛɛ kuyɛɛɛ naanɔwa na kakpasɛ wule, ɛsu acima wena pa tɛkaya Yuta tɔ. Na ɛ mayamaya ɛ lɛ kɔtasi ke wula nawee lɛsɛɛɛ wei ɛ yɛpa na pɛ lu tɔ ɛ tɔɔ. Na ɛ tɔ kɔtɛlaa mpa ɛ kpawa tɔɔ tɛkɔtɛlɛnaa. Mpi ɛ lapa Petɛeli tɔɔɔ.

Petɛeli kɔtaya tɛlate mpusi tɛɛyɔ

33 Mɛpɔyɔ waatu nɔɔɔ Solopuwam lɛsa ɛtɔ pɛlɛfɛ naanɔwa nyɛɛ kuyɛɛɛ naanɔwa na kakpasɛ nyɛɛku wule, na ɛ lɛ Iseyeli yɛlaa ke acima ke Petɛeli. Na ɛ lɛ kɔtasi ke ɛ mayamaya ke acima anɛ a tɔɔ.

13

1 Mɛpɔyɔ Iso kusa ɛ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ nɔɔɔ ke Yuta tɛtu taa, na ɛ tala Petɛeli ke waatu wei Solopuwam ɛsɛle sɛna kɔtasi nsi kɛkɛ lusa si tɛna tɔɔ lapu tɔ.

2 Mɛpɔyɔ Iso kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ tɛɛsa kɔtaya tɛlate ke mpusi wei Tacaɛ kɛ heela-ɛ si ɛ tɛɛi-tɛ tɔ si: Kɔtaya tɛlate nyɛ, kɔtaya tɛlate nyɛ, nu. Iso yɔɔtaɛ si, paa lɔli apalɔpɛyaga ke Tafiiti lɔlɔyɔ taa, na pɛ ha-kɛyɛ hɛtɛ si Sosiyasi. Kaa wɔ kɔtaya tɛlate nyɛ nyɛ tɔɔ kɛ tɛɛ kɔtɛlaa mpa pa wɔkaya tulaalɔnaa ke nyɛ tɔɔ tɔ, na kɛ kɛɛna yɛlaa mɔwa na kɛ wɔ.

3 Mɛpɔyɔ Iso kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ tasaa si: Kɔtaya tɛlate kɛ yɔki na tɔ tɔɔ tɔlɔma yaasi. Waatu ɛnɛɛ ɛ kɛ nyɛ si Tacaɛ yɔɔtɛna tampana.

4 Waatu wei wulav Solopuwam nuwa nti Iso kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ yɔɔta Petɛeli kɔtaya tɛlate tɔm tɔ, ɛna ɛ hɔli Iso kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ ke mpɛle, na ɛ mɛ kapuka si: ɛ kpa apalu ɛni.

Tɛnaya Solopuwam nɛkpalaya tɔlɔna na kɛ saali mpɛ. ɛ tɛ pɛsi na ɛ kooti-ke.

5 Mɛpɔyɔ kɔtaya tɛlate yɔka kpakpaa ɛni, na tɔlɔma yaasi tɛtɛi ɛsu Iso kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kɛ kɛsɔyɔ tɔ.

⁶ Ntɛna wulav tɔ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ ke tɛnɛ ɪnɪ sɪ: Hai, la suulu na ń wiina Tacaa nyá Isɔ sɪ, í husɪ ma isayatu, na í waa-m ma ŋkpalaya.

Uɛna Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ wiina Tacaa, na wulav ŋkpalaya mɛli ɪsu kaa wɛw tɔ.

⁷ Mpuɔulɛ wulav tɔma Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ sɪ: Kɔɔ na tɛ polo tɔyaya na ń nyɔɔ lɔm, na má la-ŋ ikɛntɔ.

⁸ Uɛna Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ cɔ wulav sɪ: Ma sama. Ama ma nɔɔhɛle kaa fɛli nyá tɛ. Ḿpɔ́yú pu la sɪ ma tɛna pulɔ. Paa nyá wɛnau hɔɔlɔyɔ ke ń ha-m ma kisaa.

⁹ Pɛle pɛ paasi Tacaa kisina-m sɪ má taa tɔɔ. Pɛ́cɔ́ má taa nyɔɔ pulɔyɔ cɛnɛ. Pɛyɛle ye má kɔla kpente, má taa tɛŋ ŋku maa tɛŋaa na má kɔɔ tɔ.

¹⁰ Uɛna Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kpaɔa mpaav kɔfalɔyɔ na í mɛli kpente.

Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ liyituɔu na ɪ sɛm

¹¹ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kukpatɔlɔ nɔɔlɔ ɪ ká wɛnna Petɛɛli. Ḿpɔ́yú ɪ pɔyalaɔ polaa na pá kɛɛsɪ-ɪ pɛ tɛna mpi Yuta Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kɔma na í lá pa tɛ tɔ. Na mpi í na wulav pɛ tɛɛsɛnaɔ tɔ.

¹² Mpuɔulɛ cɛcɛ pɔɔsa-wɛ sɪ: Lé tɔɔ kɛ ɪ kpemnaɔ?

Ntɛna Petɛɛli Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ pɔyalaɔ polo na pá cɛkɛna timpi tɔɔ í tɛnaɔ tɔ.

¹³ Uɛna pa caa sɪ: ɪ kpɛɛli-m kraŋaya.

Uɛna pá kpɛɛli-ɪ na í kra.

¹⁴ Ḿpɔ́yú ɪ kpaɔa mpaav kulɔmɔyɔ ŋku Yuta Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ ká tɛŋaa tɔ, na í hiki-ɪ. Mpi tɔ, ílé ɪ ká hɛɛsaya tɔyɔ sɔsɔɔ nakulɪ ku tɛɛ kɛ. Uɛna í pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Nyayaɛ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ wei ɪ luna Yuta tɔ? Ulé sɪ: Yɛɛ, maya.

¹⁵ Mpuɔulɛ sɪ: Tɔ mɛli na ń nyɔɔ lɔm.

¹⁶ Kɛɛna ílé ɪ cɔ-ɪ sɪ: Pɛ fɛi sɪ má mɛli na má tɔɔ pulɔyɔ tɛna.

¹⁷ Isɔ kisina-m kɛ tɛkpaata sɪ, ma taa tɛŋ pulɔyɔ tɛna. Pɛ́cɔ́ pɛ fɛi sɪ má tɛŋ mpaav kulɔmɔyɔ ŋku na má kpe.

¹⁸ Ntɛna Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kukpatɔlɔ caali-ɪ sɪ: Ma mayamaya ma kɛ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ tɔtɔɔ ɪsu nyá. Tacaa tilina ɪ tillu na í heeli-m sɪ má mɛlɛna-ŋ na má la-ŋ ikɛntɔ.

Sɛsɛ ɪɛ kaloolaya ntɛ.

¹⁹ Ḿpɔ́yú Yuta Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ ɪnɪ í tɛŋa-ɪ na pá mɛli.

Yuta Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ sɛm tɔm

²⁰ Pa tɛŋna tɔɔɔ, ɪɛna Tacaa heeli Petɛɛli Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kukpatɔlɔ ɪnɔyɪ tɔm. Uɛna

²¹ í má kapuka na ɪ tɔ ɪ mɔsulɔ sɪ: Tacaa yɔɔtaɔ sɪ, n kisa nti ma tu-ŋ tɔɔ tɔkɔyɔ.

²² Mpi tɔ, n kɔma cɛnɛ na ń tɔɔ na ń nyɔɔ. Pɛ́cɔ́ maa kisina-ŋ kɛ sɪ pulɔpu í taa kra nyá nɔɔ taa. Pɛ tɔɔ ɪɛ, n ká sɪ haya sɛm.

²³ Pa tɛma tɔɔɔ na nyɔɔɔ, ɪɛna kukpatɔlɔ ɪnɪ í kpɛɛli ɪ taapalɔ ke kraŋaya,

²⁴ na ílé ɪ tu mpaav. Ḿpɔ́yú tɔɔɔɔɔ lu ɪ tɔɔ na ká ku-ɪ na ká pɛti mpaav taa, na ká na kraŋaya pá tu-ɪ hɛku.

²⁵ Mpatɛntaa mayana mpu na pá tala Petɛɛli ɪcatɛ taa, ɪɛna pá yɔɔɔti. Kukpatɔlɔ

²⁶ wei ɪ ká yaa Yuta Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ ke tɔɔɔ tɔ ɪ nu mpu, ɪɛna í tɔ sɪ: Yuta Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kɛ. ɪnɪ ɪ kisina Tacaa kusɛsɪtu ke tɔkɔyɔ. Pɛ tɔɔ kɛ Isɔ yɛlaɔ na tɔɔɔɔɔ ku-ɪ teitei ɪsu ɪ ká heela-ɪ tɔ.

²⁷ Uɛna kukpatɔlɔ tɔ ɪ pɔyalaɔ sɪ: ɪ kpɛɛli ma kraŋaya.

Uɛna

²⁸ í kpaɔa-ke na í polo na í mayana sɛtu ke mpaav taa. Na kraŋaya na tɔɔɔɔɔ ke pa lona taa. Ama ka tá tɔɔɔ-ɪ, pɛyɛle ka ta kra kraŋaya.

29-30 Ɔlena kukpatulɔ ɔni ɔ kraɣa-ɔ na ɔ tɔni ɔ kraŋaɣa tɔɔ, na ɔ mɔŋna Petɛɛli, na ɔ pimi-ɔ pa tɔyaya pɔlaav taa, na pɔ lɔ lɔyaya. Ɔlena ɔ na ɔ piya pa wii-ɔ si: Aa, kasa, sɔm ta nyi.

31 Lɔyaya tɛma, ɔlena kukpatulɔ heeli ɔ pɔyalaa si: Ye ma sɔpa ɔ pi-m tɔ tɔyaya pɔlaav ŋku ku taa tɔna.

32 Mpi tɔ, Tacaɔ tila-ɔ na nɔɔɔ ɔsayaa ŋka si ɔ tɔŋsi Petɛɛli kɔtaɣa tɔlatɛ, na Samalii acalɛ tɔkɔtɔɛ waani waani tɔ, ɔ nɔɔɔ ŋke kaa tɔɔ kɛ.

33 Paa na pa kraala Solopɔwam tɔ, ɔ ta nu. Pɔcɔ ɔ ta yeɛ kraɔ kɛ kraɔ kɔtɔlaa mpa pa sɔɔla kɔtɔyɔ tɔmlɛ tɔ.

34 Solopɔwam yaasi ɔni, ɔ susa ɔ tɔyaya nyɔma tɔnaɣa ɔsayatɔ taa kɛ. Pɔ tɔɔ kɛ pɔ kpiisa pa tɔna tɔcayacaya kɛ tɛtɔ tɔna taa.

14

Solopɔwam I kawulaya tɛm

1 Mɔpɔɔyɔ Solopɔwam pɔyalɔ Apiya hɔnta wɔsasi kɛ waatu ɔni ɔ taa.

2 Ɔlena wulav tɔ ɔ alɔ si: Yusi nyɔ tɔ pa taa nyi-ŋ, na ɔ polo Silo na ɔ mayana Ɔso kɔyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ Ahiya wei ɔ kɔ kra-m kawulaya kɛ Ɔseyeli yɔlaa tɔɔ tɔ.

3 Kraɣa potopotonaa kɛ naanɔwa na kakalasi, na tɔŋ nim heɛɛ na ɔ kɔɔntɔna-ɔ. Ɔ kɔ heeli-ŋ nti tɔ pɔyaya kɔ tɔna tɔ.

4 Ɔlena alɔ la ɔsu ɔ paalɔ heɛluɔyɔ-ɔ tɔ, na ɔ polo Ɔso kɔyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ Ahiya tɛyɛ Silo. Ɔlɛ ɔ ka kɔtɔlaa tɛu kɛ, halɔna ɔ yɔlɔmi.

5 Ama Tacaɔ yɛpa na Ɔso kɔyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ wɛɛna pɔ nyɔm, na ɔ heeli-ɔ nti nti ɔ kɔ cɔ alɔ ɔni tɔ.

6 Ahiya nu ɔ taŋ, ɔlena ɔ tɔ si: Sɔv yoo, Solopɔwam alɔ. Pepe tɔɔ kɛ n nɔkaa na ɔ laki ɔsu pɔ taya nyɔ? Ma tɔ wɛna laŋwakɛllɛ tɔm natɔli si ma heeliyi-ŋ.

7 Mɔli na ɔ heeli nyɔ paalɔ si, Ɔseyeli Ɔso Tacaɔ yɔɔtɔta si: Waatu wei ma kra-ŋ ma yɔlaa Ɔseyeli nyɔma wulav tɔ, n wɛ teitei kɛ ɔsu paa yɔlɔ wei.

8 Tafiiti tɔyaya kawulaya kɛ ma mɔwa na mɔ cɛɛ-ŋ. Ama n ta la ma luɔyɔ nyɔntɔ. Pɔcɔ n tɔ tɔki ma kɔtɔtɔtɔ na ɔ laki ma tɔmlɛ na luɔyɔ kulɔmɔyɔ ɔsu Tafiiti.

9 N lapa ɔsayatɔ na pɔ kɔli mpa pa laala-ŋ kawulaya tɔɔɔ tɔ, na ɔ ha-m siyile na ɔ kɔsi ma pɔɔnɔ na tɔŋ wei n lupa tɔ.

10 Pɔ tɔɔ kɛ maa yeɛ na mɔusi sɔv nyɔ tɔyaya taa. Maa kpiisi nyɔ lɔlɔyɔ nyɔma apalaa tɔna. Pɔ kraɣav sɔsaa na piya tɔ, na pɔ saali yem. Ɔsu pa hasɔyɔ nyutu na saŋ tɔ.

11 Ye nyɔ tɔyaya tɔ wei ɔ sɔpa tɔyaya, hasi kɔ tɔɔna-ɔ. Na wei ɔ sɔpa taalɛ, kɔpeliŋ naɔ tɔɔ. Nti Tacaɔ yɔɔtɔta tɔɔɔɛ.

12 Ɔlena Ɔso kɔyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ tasa alɔ ɔnɔyɔ heɛluɔyɔ si: Nyaa kulɔ na ɔ mɔli tɔyaya. N kɔ kɔɔ ɔsu n sɔvki ɔcɛtɛ ɔlɛ pɔyaya kɔ si.

13 Nkɛ ka tike kaa nyɔna pɔlaav kɛ Solopɔwam lɔlɔyɔ taa. Ka tike ka lɔyaya kɛ Ɔseyeli nyɔma kɔ caya. Mpi tɔ, ka tike kɛ Tacaɔ nawa sooci tɔ.

14 Pɔlɛ pɔ paasi maa kra Ɔseyeli wulav kɔfalɔ. Ɔlɛ ɔ kɔ kpiisina Solopɔwam lɔlɔyɔ nyɔma. Nti ɔni tɔ kɔmna nɔtɛyɛ saŋa ɔsɔntɔ.

15 Tacaɔ kɔ hɔ Ɔseyeli nyɔma ŋkraŋyɔyɔ, na paa sele, ɔsu lɔm taa sɔsɔncanɔ. Ɔ kɔ lɛeki-wɛyɛ tɛtɔ kɔpantɔ nti ɔ ha pa caanaa tɔ, na ɔ yasɔ-wɛ na pɔ tɛsi Papiloni pɔɔɔ Ɔfɔlatɔ waali. Mpi tɔ, pa sika tɔŋ kulalaŋ kɛ na pɔ kraasi Tacaɔ pɔɔnɔ.

16 Pɔ taya pulɔ, Solopɔwam lapa ɔsayatɔ nti na ɔ tɔsi yɔlaa kɛ tɔ taa tɔ tɔ kɔfɛlɔyɔ nɔtɛ.

17 Mɔpɔɔyɔ wulav alɔ mɔla Tiisa. Ɔ sɔv tɔyaya nɔnɔkeelasɔ ɔlɛ ɔ pɔyalɔ heɛwayalɛ.

18 Ɔlena pɔ pimi-ɔ na Ɔseyeli nyɔma tɔna caya ɔ lɔyaya kɛ teitei ɔsu Tacaɔ kɔ yɔɔtɔna Ɔso kɔyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ Ahiya nɔɔ tɔ.

19 Pa keesa Solopuwam tōmnaa lentī ke lseyeli awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa isəna i yoowa, na isəna i təyɔ i kawulaya tō.

20 I təyɔ kawulaya ke pusi hiu na naale ilena í si. Ḿpóyú i pəyalu Natari leeta i lonte taa.

*Yuta wulav Lɔpɔwam kawulaya
(Kutəəsɔtv II 12:1-16)*

21 Waatu wei Saluməŋ pəyalu Lɔpɔwam təyɔ kawulaya tō, i lɔlɔyɔ pusi we nule na kulɔmaya. I too ka ké Amoni tɔ na pá yaa-i si Naama. Pusi naanɔwa na naatosompəyɔlaya ke i təyɔ i kawulaya ke Yosalem ke Yuta tetu taa. Təŋaya lso ka ləsa si paa seeki-i.

22 Ḿpóyú Yuta kpekəle nyəma tasa lapu ke mpi pə ta maya Taca tō. Pa lapa isayatu na i pááná kuli, na pá kəli isu pa cəsənaa ka lapu tō.

23 Pəle pá ŋmá təkətəle tətəyɔ, na pá siki pəe, na pa ká kanjanasi ke pulasi nyəŋ taa hətɔ tɛɛ.

24 Hali alaa na apalaa ka lakaya wasanjalətu ke lona anɔ a taa ké, na acaalətu isu piitimnaa mpa Taca təyɔnaa na mpe pá caya tō.

25 Lɔpɔwam kawulaya pəŋaya kakpasɔ nyəŋka taa ké Icipiti wulav Sisaki polaa na í yona Yosalem.

26 Ḿpóyú Sisaki koosa lso təsele na kawulaya təyaya kpancoou təna. Ilena pə tí kələna wola kpaləŋ wei Saluməŋ ka lupa tō.

27 Ḿpóyú wulav Lɔpɔwam lupa nyəxəlyɔv kuseemuyɔv kpaləŋ, na í leeti wola nyəŋ inɔ i lonte, na í cɛle-i kawulaya təyaya tanlaa nyuyɔ nyəma.

28 Ye wulav í puki lso təsele, ilɛ tanlaa si-i na kpaləŋ inɔ. Ye pa tɛma, ilɛ pa məŋna-i i təcayalɛ.

29 Pá keesa Lɔpɔwam təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

30 I na Solopuwam pa yookaya tam ké.

31 I səpa, ilena pá pimi-i pa təyaya pələav taa ké Tafiiti tɛ. I ikpenaa nté Amoni nyəma. Pa yaaki i too si Naama. I pəyalu Apiyam leetəna i lonte taa.

15

*Yuta wulav Apiyam təm
(Kutəəsɔtv II 13:1-3,22-23)*

1-2 Iseyeli wulav Solopuwam kawulaya pəŋaya pələfei hiu nyəŋka taa ké Apiyam təyɔ kawulaya ke Yosalem, ke Yuta tetu taa ké pusi tooso. Pa yaakaya i too si Maaka. I too inɔ i ka ké Apisaləm pɛɛlɔ.

3 Ḿpóyú Apiyam təŋa i caa nəŋhɛ taa. I ta təŋ i cəsə Tafiiti ikpatɛ. Pəcɔ i ta səlɔ i lso Taca na lotu kulɔmtɔ.

4 Paa na mpv Taca ha-i pəyaya ŋka kaa leeti i lonte tō, si Tafiiti təyaya í taa saali yem. Pəyele Yosalem í wɛɛ tam ké kawulaya icatɛ səsəle ke Tafiiti tō.

5 Mpi tō, inɔ i lapəna mpi pə maya Taca ke teu tō. I ta wakəli lso kusəsutv natəlɔ. Ye pə taya Hiti tɔ Yulii təm taa.

6 Lɔpɔwam ná yookayana Solopuwam ke tam ké.

7 Pa keesa Apiyam təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. Ilɛ i mayamaya i yona Solopuwam tətəyɔ.

8 I səpa, ilena pá pimi-i Tafiiti tɛ na i pəyalu Asa leeti i lonte taa.

*Yuta wulav Asa təm
(Kutəəsɔtv II 14:1-2; 15:16-19; 16:1-6,11-14)*

9 Iseyeli wulav Solopuwam kawulaya pəŋaya hiu nyəŋka taa ké Asa pəsa Yuta wulav.

10 I təyɔ kawulaya ke Yosalem ke pusi nule na kulɔmaya. I nese kɛle Apisaləm pɛɛlɔ Maaka.

11 Μρύγύ Asa lapa mpi pə maɣa Tacaa tə, isu ɪ cəsə Tafiti.

12 ɪ təɣəna apalaa na alaa mpa pa laki wasaŋkalətu ke təkətələnaa təɣə tətʊ taa. ɪ wakəla tuŋ kulalaan wei ɪ cəsənaa ká lupa tə.

13 Haləna í læsi ɪ nese Maaka ke ɪ alɔkawulaya taa. Mpi tə, ílé ɪ ka sika tɔɣu ɪsəɣav ŋku pa yaa si Asela təɣə. Μρύγύ Asa təma si pá kpesi tɔɣu ŋku na pá wə-kuɣu Setələŋ ləu nəɣə.

14 Paa na wulav inɪ ɪ səla Tacaa na lotu kolumtu tə, ɪ ta wakəli təkətələnaa mpa paa wə tətʊ taa tə.

15 Ama ɪ yelaa na pá kəna Isə təsəele taa ké wɔla, na liyitee nyəɣətu, na wontunaa ləmpa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Tacaa ke kucəu tə.

16 Asa yookayana Iseyeli wulav Pasa ke tam ké.

17 Μρύγύ kuyaku nakoli Asa polaa na í niki Yuta ke yoonav. ɪlena í ŋmaaki Lama ɪcate ke kolunə si Asa na Yuta nyəma pa taa yeləna həɣəlɔɣu ŋkuɣu ɪsəna pa səlaa tə.

18 Μρύγύ Asa koosa Isə təsəele na kawulaya təɣaya kpancoou wɔlanaa təna, na í tilina ɪ waali nyəma, si pá pona Sili wulav Tapilimonə pəyalu Peni-Hatati. ɪlé ɪ cəsə keke Hesiyə. Si pá cele-ɪ na pá heeli-ɪ si:

19 Ma ha-ŋ kucəu ŋkuɣu si ma na-ŋ tə pəeli nəɣə, na nyana Iseyeli wulav í ya, na ílé í læsi ɪ yoolaa ke ma tətʊ taa.

20 Μρύγύ Peni-Hatati mu Asa təm nti, na í kusɪ ɪ yoolaa na pá polo pá yoonaa Iseyeli nyəma, na pá læki pa acaləe, Yon, na Tan, na Apəeli-Pəti-Maaka, na Kinelee həɣəlɔɣu na Nəfətali tətʊ kukaasətu təna.

21 Pasa nu mpv, ɪlena í yele Lama ɪcate kolunə ŋman na í məli na ɪ caɣa Tiisa.

22 Μρύγύ Asa kota Yuta nyəma təna, pə ta səɔ ɪlɔɣu pəɣaya, na pá kuu pəe na taasi nsi Pasa ka kaawa si ɪ ŋmaakəna Lama ɪcate kolunə tə si, pa taɣanəɣəna timpi pa yaa si, Pencaməe-Kepa na Misipa pa acaləe tə.

23 Pa kəesa Asa təm lentənaa, na ɪ apalotu təm, na pə təna mpi ɪ lapa tə. Na acaləe wena ɪ taɣanaa tə, pə təm ke Yuta awulaa takəlaya taa. Pə kpeɣətəna ɪ səm, ɪlena kutəŋ kpa ɪ nəntaaləŋ.

24 ɪ səpa, ɪlena pá pimi-ɪ pa təɣaya pəlaav taa ké Tafiti tɔ. Μρύγύ ɪ pəyalu Sosafati læta ɪ lonte.

Iseyeli wulav Natari təm

25 Yuta wulav Asa kawulaya pənaya naale nyəŋka taa ké Solopwam pəyalu Natari təɣə kawulaya ke Iseyeli taa ké pusɪ naale.

26 Μρύγύ ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tə. ɪ təma tənte ɪsəɣalə ke teitei, isu ɪ caa wei ɪ tɔsa Iseyeli nyəma ke ɪsəɣatu taa tə.

27 ɪlena Isakaa kpekəle tu Ahiya pəyalu Pasa caɣa Iseyeli wulav Natari acaya na í ku-ɪ. Waatu inəɣi Natari na ɪ yoolaa pá nyala Filiisi nyəma ɪcate Kipetəŋ.

28 ɪlena Pasa náá pəsi wulav, na Asa wə ɪ kawulaya pənaya tooso nyəŋka ke Yuta.

29 ɪ təɣə-keɣe kpakpaa, ɪlena í yele na pá kú Solopwam təɣaya nyəma təna. ɪ tá yele paa kuləm ke ɪ lɔɣu taa ke teitei isu Tacaa ká yəɣətəna Isə kuɣəɣətʊ teləsʊlʊ Ahiya nəɣə ke Silo tə.

30 Solopwam lapa ɪsəɣatu na í teləsi-təɣi Iseyeli nyəma təɣə pə kpaasa Tacaa páána ke səsəm.

31 Pa kəesa Natari təm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa.

32 Yuta wulav Asa yookayana Iseyeli nyəŋ Natari ke tam ké.

Iseyeli wulav Pasa təm

33 Yuta wulav Asa pənaya tooso nyəŋka taa ké Ahiya pəyalu Pasa təɣə Iseyeli təna tə ké kawulaya. Tiisa ɪcate taa ké ɪ təɣə-keɣe pusɪ hiu na liyiti.

³⁴ Μρύγύ ι mayamaya ι lapa mpi pə ta maya Tacaa təγə teitei isu Solopuwam ka tusuyu Iseyeli nyóma ke tuη laav taa tə.

16

¹ Μρύγύ Tacaa kusa Hanani pəyalv Iσə kuyəγətutv teləsulv Yehu sι í polo í heeli Pasa sι:

² Ma kra-η ma yəlaa Iseyeli nyóma wulav tə, n ké yulv ke yem ké. Ama n təηa Solopuwam ikpate na n tusi Iseyeli nyóma ke tuη laav taa na pə kusι ma pááná.

³ Pə təə ké maa yele na nyá na nyá təyaya nyóma í saalv yem. Isu maa lapv Nepati pəyalv Solopuwam na ι nyóma tə.

⁴ Ye nyá təyaya tv wei ι səpa təyaya, hasι ká təγəna-ι, na wei ι səpa taale, kpelinv náá təγə.

⁵ Pa keesa Pasa təm lentənaa na ι apalvtv təm na pə təna mpi ι lapa tə. Pə təm we Iseyeli awulaa takəlaya taa.

⁶ I səpa, ilena pá pimi-ι Tiisa, na ι pəyalv Ila məli ι lonte taa.

⁷ Waatv wei Tacaa ka kusa Iσə kuyəγətutv teləsulv Yehu tə, təm naaleye í heela-ι sι í polo í teləsi Pasa. Kancalaya ilə, Pasa lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na pə kusι ι pááná ke teitei isu Solopuwam na ι lolvγv nyóma. Naale nyəntv nté isəna Pasa ka kuvv Solopuwam təyaya nyóma tə.

Iseyeli wulav Ila təm

⁸ Yuta wulav Asa kawulaya pənaya hiu na naatoso nyəηka taa ké Pasa pəyalv Ila ná təγə ι nyəηka ke Iseyeli taa ké pusι naale.

⁹ Μρύγύ ι yoolaa səsaa taa ləlv Simili, wei ι paasəγəna yooou keekena həγəlvγv ləηkv tə, ι kula wulav təə. Na wulav we kawulaya təyaya nyvγv tv Aləsa tēye Tiisa na í nyəəki na pə kuvv-ι.

¹⁰ Μρύγύ Simili polaa na í kv-ι na í ləeki kumte. Asa kawulaya pənaya hiu na naatosompəγəlaya nyəηka taa ké pə lapa mpv.

¹¹⁻¹² Waatv wei ι mv-keye mpv, ilena í kv Pasa təyaya nyóma təna. I ta səə nəγəlv, paa səsə paa pəyaya. Paa ι nyóma yaa ι taapalaa taa nəγəlv. Pə lapa teitei ké isu Tacaa ká heeluyv Iσə kuyəγətutv teləsulv Yehu na í yəγəti tə.

¹³ Pasa na ι pəyalv Ila pá tusa Iseyeli yəlaa ke tuη laav taa na pə kraasι Iσə Tacaa pááná təγə pə lapa na Simili kv-weye mpv.

¹⁴ Pa keesa Ila təm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa.

Iseyeli wulav Simili təm

¹⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pənaya hiu na naatosompəγəlaya taa, Simili təγə Iseyeli taa ké kawulaya ke Tiisa icate taa ké kuvēη naatosompəγəlaya. Waatv inəγv Iseyeli nyóma polaa sι pa yookina Filiisi nyóma icate Kipetəη.

¹⁶ Ntəna yoolaa nu sι Simili kula wulav təə, na haləna í kv-ι. Tənaya pa kpenta nəγə ke təyoole təna na pá kra yoolaa nyvγv tv Omili ke Iseyeli wulav ke kpakpaa.

¹⁷ Ilena Omili na ι yoolaa pá kvli Kipetəη na pá polo pá nyala Tiisa.

¹⁸ Simili nawa sι pa ləeka icate, ilena í svv kawulaya təyaya kutuluyv nakvli kv taa na í tv-kuyv kəkə na ká nyaya-ι kv taa təna.

¹⁹ Simili lapa mpi pə ta maya Tacaa təγə. I təηa Solopuwam wei ι ká tusa Iseyeli nyóma ke tuη laav taa tə ι ikpate taa, pə təə ké pə lapa mpv.

²⁰ Pa keesa Simili təm lentənaa, na isəna ι kula wulav təə təγə Iseyeli awulaa takəlaya taa.

²¹ I səm waalv ké Iseyeli nyóma faya təm naale. Ləlaa sι pá kra Kinatv pəyalv Tipini ke wulav. Ləlaa sι Omili ke paa kra.

²² Ama Omili yəlaa kəla təəv ke Tipini nyóma. Pə kəma na Tipini sí, ilena Omili náá təγə kawulaya ke Iseyeli nyóma təna təə.

Iseyeli wulav Omili tɔm

²³ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na kulɔmaya nyɛnka taa kɛ Omili tɔɔɔ Iseyeli taa kɛ kawulaya ke pusi naanɔwa na naale. Tiisa ke i caalɛna cayav ke pusi naatoso.

²⁴ Pɛ waali kɛ i pola Seme kin na i ya Samalii pulaya ke liyitee nyɛɔtɔ iyisi naatoso (6000) na i nma icate na i ha-teye tɔ tu Seme hɛte si Samalii.

²⁵ Ama Omili lapa mpi pɛ ta maya Taca tɔ, na pɛ tee awulaa mpa mpa pa laala-i tɔ.

²⁶ I tɔma Solopɔwam wei i tusa Iseyeli nyɛma ke tun laav taa tɔ, i ikpate taa kɛ teitei kɛ na pɛ kusi Taca paana.

²⁷ Pa keesa Omili tɔm lentɛnaa, na i kulapɔm na i apalɔtu nti i hulaa tɔ, pɛ tɔm ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

²⁸ Waatu wei i sɛpa, ɛna pɛ pimi-i Samalii. ɛna i pɛyalɔ Akari leeti i lonte.

Iseyeli wulav Akari tɔm

²⁹ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na kulɔmaya nyɛnka taa kɛ Omili pɛyalɔ Akari tɔɔɔ kawulaya ke Samalii, ke Iseyeli tɛna tɔɔ kɛ pusi hiu na naale,

³⁰ Mɔpɔyɔ i lapa mpi pɛ ta maya Taca tɔ, na pɛ kɛli awulaa mpa pa laala-i tɔ.

³¹ Pɛ taya Solopɔwam isayatu tike ke Akari keena. I pola Sitɛn nyɛma teye na i kɔɔɔ tɛna nyɛma wulav Ipaali pɛelɔ Sesapeeli ke alɔ. Halɛna i lun pɛle pa tɔyɔ Paali na i laa-ku.

³² ɛna i nma Samalii icate taa kɛ ku kutuluyɔ na pɛ tɔkɔtɔle.

³³ Na i siki ku alɔnyɛnku. I kusa Taca Iseyeli Iɔ pɛnɛnɛ kɛ na i kulapɔtu, na pɛ kɛli awulaa mpa pa tɛna pa laala-i tɔ.

³⁴ Waatu inu i taa kɛ apalɔ nɔɔɔ wei pa yaa si, Hiyeli ke Petɛli tɔ i nɔmawa Yeliko icate. Ama nti Taca ka yɔɔtɛna Nun pɛyalɔ Yosuwee nɔɔɔ tɔ, tɔ lapa nɔpɔyɔ teitei kɛ. Hiyeli pɛyalɔ kancaalaya nyɛn Apilam sɛpa waatu wei pa hula icate ntɛ tɔ kutulɔn kila tɔ. ɛna i pɛyalɔ naale nyɛn Seku nɛnɛ si waatu wei pa tu tɔ kampɔnaa tɔ.

17*Iɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ Ilii kɔpaalɔyi wulaya tɔm*

¹ Apalɔ nɔɔɔɔɔ pa yaakaya Ilii. I kɛ Iɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ, na i we Tisipe icate taa ke Kalaati tetu taa. Mɔpɔyɔ kɔyaku nakɔli, i heela wulav Akari si: Ma tuuna Iseyeli Iɔ Taca wei i tɛmlɛ ma laki tɔ. Cɔlɔ kaa kɔ pusi nsi si kɔn tɔ si taa. Mɔpɔyɔ pu la si tɛv kɛ nu. Halɛna mɛ tayanu sɛlɔmɔyɔ na pɛcɔ.

Ilii ke Keli lɔɔ nɔɔɔ

² Pɛ waali ke Taca tɔma Ilii si:

³ Se na n polo ilim tɛlɔle tɔɔ kɛ Yaatanu pɔɔ waali, kɛ Keli lɔɔ nɔɔɔ na n nɔmɛli tɛna.

⁴ N kɛ hiki lɔm ke lɔɔ taa tɛna na n nyɔ. Maa heeli katɔkatɔn na i kɔna-n tɔɔnaya.

⁵ Mɔpɔyɔ Ilii tee Keli lɔɔ nɔɔɔ tɛna, isu Taca ka heela-i tɔ, na i caya.

⁶ ɛna katɔkatɔn kɔnna-i tɔɔnaya na nantu ke tanɔn na taanaya na i tɔki na i nyɔki lɔɔ lɔm.

Ilii na Salepɔta leelu pa tɔm

⁷ Pɛ kɔma na pɛ keesi, ɛna lɔɔ lɔm nyɔ. Mpi tɔ, tɛv ta nu tetu tɛna taa.

⁸ Ntɛna Taca tɔ Ilii si:

⁹ Polo Salepɔta icate taa kɛ Sitɛn cɔlɔ, na n caya tɛna. Ma heela tɛna leelu si i la-n tɔɔnaya.

¹⁰ Μρύγύ Ilii tu Salepəta mpaav. I kəma isu i suvki icate, ile i magana alv leelu nəχəlvyle na í caaki taasi. Uena í yaa-i, na í sələmi-i si: Ha-m lvm konyənyəəm.

¹¹ Alv tεε lvm waali, uena Ilii tayani-i yaav na í təmi-i si: La suulu krentəna-m təχənaγa ke pəcə.

¹² Ntəna alv si: Ma tuuna Tacaa nyá Isə si ma feina təχənaγa. Mvləmaya kaasəna-m ηkute taa isəntəχə nyənaγa taa, na nim ke heeu taa. Ma kəmaγale si ma caaki tuputu na má tεεsi caləsvuγ. Uena má na ma pəyaya tə təχə na tə tan səm.

¹³ Ntəna Ilii si: Taa nəχəsi, polo na í la isu n yəχətvuγ tə. Ama caaləna-m təχənaγa ke pəcə na í kəna-m. Pə waali, uena í la nyá na nyá pəyaya mə nyəηka.

¹⁴ Pəpətv fei lelen, Tacaa lseγeli Isə suwaya si nyá mvləmaya na nyá nimaya pə kaa tε. Haləna í yelev na tev nu tetv tə.

¹⁵ Μρύγύ alv polaa na í la isu Ilii ka heela-i tə. Na pá təχə na pə kaasi-wεγε təχənaγa ke tampana na pə leeli.

¹⁶ Mvləmaya ηke ka tá tε nyənaγa taa, pəcə nimaya ná tá tε heeu taa tətə. Teitei isu Tacaa ká heela-i na Isə kvyəχətvv teləsvlv nəχə tə.

Ilii feesuyv ke leelu pəyaya

¹⁷ Pəle pə waali ke pə wu alv leelu pəyaya ηkeγε teu, haləna ká can ká sí.

¹⁸ Mpvuγle ka too təma Ilii si: Isə kvyəχətvv teləsvlv, pepe tə kέ í lapa-m mpv? N kəma na í kuli ma isayətv tə na í hvlí Isə, na pə kó ma pəyaya.

¹⁹ Na pəyaya we alv niη taa. Keləna Isə kvyəχətvv teləsvlv si: Cεε-m-kέ.

Uena Ilii kraana-keγε isətaa kutuluγv taa timpi i həntəγi tə, na í husi-keγε i kato tə.

²⁰ Uena í sələmi Tacaa si: Hai, Tacaa, ma Isə, alv inε i mv-m i tεγε niη naaleγε. Ue n caa si n kv i pəyaya na í lεeti-i lanwakəlle na?

²¹ Μρύγύ Ilii hənta ka tə kέ təm tooso, na í tasa si: Hai, Tacaa, ma Isə, ma wiikina-η si í ha pəyaya kanεγε weesuyv.

²² Μρύγύ Tacaa mv Ilii kvsələmvv, na í feesi pəyaya ηke.

²³ Uena Ilii məηna-keγε alv ke pətee kutuluγv taa na í tə si: Nyá pəyaya fema.

²⁴ Ntəna alv si: Pəntεγεle ma cəkənaa si n kέ Isə kvyəχətvv teləsvlv. Na nti n yəχətvv tə, Tacaa heeliγina-η-ti.

18

Ilii kraalaa si wulaya tεη

¹ Wulaya leela səsəm, na ká tala ka pənaγa tooso nyəηka. Uena Tacaa heeli Ilii si: Polo wulav Akari tε na í heeli-i si, ma yelev na tev nu.

² Μρύγύ Ilii pola wulav tεγε Samalii, na nyəχəsi haηa teu ke waatv inı.

³ Uena wulav yaa kawulaya təyaya nyuγv tv Opatiya. Apalv inı i sεekaya Isə kέ teu kέ.

⁴ Waatv wei wulav alv Sesapeeli kukaya Tacaa kvyəχətvv teləsəlaa tə, Opatiya inı i ka waasəna pa taa nunuwa (100), na í ηmesi-wεγε kpeka nule na naanuwa ke kvkraməη pəəη taa. Na í cεləγi-wεγε təχənaγa na lvm.

⁵ Μρύγύ Akari yaa Opatiya na í tó si: Tə cəə tetv təna taa hila na ləəη tə. Ntanyv tu ná tiiliγi nyutv na tə tó tá kraγanəη na tá kraηasi. Ue tə kaa kv tá tala.

⁶ Uena pá hvlí timpi timpi paa wei i ká cəə tə. Na Akari náá tεε ílε i həχəlvuγ. Na Opatiya náá tεε i nyəηkv.

⁷ Opatiya lu mpaav, uena í sulina Isə kvyəχətvv teləsvlv Ilii ke kpakraa, na í nyəmi-i. Uena í hənti-i atε, na í pəəsi-i si: Tacaa, nyayale Ilii?

⁸ Ilii si: Εε, maya. Polo í heeli nyá caa Akari si n na-m.

⁹ Ntɛna Opatiya si: Uɛ ɛsagatu ntiyi ma lapa na ń tɔyɔ-m Akarɪ nin taa? Sɛm taa kɛ n tiliyi-m mpɔ.

¹⁰ Ma tuuna nyá Iso Tacaɔ si Akarɪ tila yɛlaa kɛ antulinya piitimnaa tɛna taa, si pá pɛɛki-ɲ. Ye pa tala mpa pa tɛ, na pɛɛ pá tó si pa ta na-ɲ, uɛ ɪ tɔ si pɛɛ pa wulav í tuuna Iso.

¹¹ Uɛna nɔɔnɔ nyaa tasəyi si má polo ma heeli-ɪ si n kɔɲ yaa?

¹² Ama ye ma hatəlɛna-ɲ, Tacaɔ Feesuyɔ ká kpaɣa-ɲ na kú tɛna timpɪ ma ta nyɪ tɔ. Uɛna máá polo na má kɛɛsi-təyi Akarɪ. Pa kaa na-ɲ, uɛ paa kú má. Pəyele ma sɛɛki Iso kɛ teu kɛ hatoo ma pɛcaatu kɛ.

¹³ Tacaɔ, pa ta kɛɛsi-ɲ isɛna ma ɲmɛsa Iso kuyəɣɔtɔtu teləsɛlaa nuɔɔwa (100) kɛ kpeka nule na naanɔwa kɛ kukraməɲ pɔɲ taa tɔ? Halɛna má cɛɛ-wɛyɛ tɔɲɔɲaya na lɔm kɛ waatu wei Sesapɛɛli kukɔɣa-wɛ tɔ.

¹⁴ Uɛna nɔɔnɔ ń tɔɲ si má polo má heeli Akarɪ si ma na-ɲ tɔ, ɪ ká ku-m kɛ.

¹⁵ Ntɛna Ilii si: Ma tuuna Tacaɔ Toma tɛna tu wei ɪ tɛmlɛ ma lakɪ tɔ, si saɲa maɣamaɣa maa polo Akarɪ tɛ.

Ilii pote kɛ Akarɪ tɛ

¹⁶ Ḿpɔ́yɔ́ Opatiya polaa na í kɛɛsi Akarɪ kɛ tɔ tɛna. Uɛna Akarɪ polo Ilii sɛɲuyɔ.

¹⁷ Akarɪ na-ɪ, uɛna í tɔ si: Nyá kɔɲna Iseyɛli yɛlaa tɔɔ kɛ mpusi.

¹⁸ Ntɛna Ilii si: Pə taya má, nyaya. Mpi tɔ, nyana nyá tayaɲa nyéma í kisa Tacaɔ kutɔtɔtu kɛ tɔkuyɔ, na í laaki Paalɛnaa.

¹⁹ Ama tili nɔɔnɔ na pá kotɪ Iseyɛli yɛlaa kɛ ma kin kɛ Kameɛli puyɔ tɔɔ, na pə kpɛnna tɔyɔ Paali kuyəɣɔtɔtu teləsɛlaa nasɛɛ na nule na naanɔwa (450) na ku alɔnyəɲku nyéma nasɛɛ (400) mpa Sesapɛɛli tɔɔki tɔ.

Ilii na Paali kuyəɣɔtɔtu teləsɛlaa kɛ Kameɛli puyɔ taa

²⁰ Ḿpɔ́yɔ́ Akarɪ kota Iseyɛli kpeka tɛna, na Iso kuyəɣɔtɔtu teləsɛlaa kɛ Kameɛli puyɔ tɔɔ. Pa kotaa, uɛna

²¹ Ilii lu samaa ɛɛntaa na í tɔ si: Pəlee kɛ í ká hɛɛsi yɛɛyɛɛ ɪnɛ? Ye Tacaɔ Iso maɣamaɣa kɛ í sɛɛki, í sɛɛ-ɪ. Yaa ye tɔyɔ Paali kɛ í caaki, uɛ í laa kulɛ.

Ama samaa taa nɔyɔɔ ta cɔ.

²² Ntɛna Ilii tasa si: Ma tike təkɔɲ ma kɛna Tacaɔ kuyəɣɔtɔtu teləsɔɔɔ. Ama tɔyɔ Paali kuyəɣɔtɔtu teləsɛlaa ná wɛ nasɛɛ na nule na naanɔwa (450).

²³ Pá kɔɲa ma na-wɛyɛ latəɛɛ latəɛɛ, na mpe pá kú pa nyəɲ na pá tɛni kətaya tɛlatɛ taasi tɔɔ. Ama pá taa musɪ kəkɔ.

²⁴ Uɛna pá səlɛmɪ pa tɔyɔ, na máá səlɛmɪ ma Iso tɔtɔ. Wei ɪ nyəɲ ká tisi kəkɔ na ká nyaya kətaya ɲkɛ tɔyɔɛ sɔsɔ.

Uɛna samaa tɛna tisi si, pə wɛ teu.

²⁵ Ntɛna Ilii tɔ Paali kuyəɣɔtɔtu teləsɛlaa si: ɪ ləsi latəɛɛnaa mpe pa taa lɛɔ na í caali. Mpi tɔ, mə kəlɛna paɣalɛ. Pə waali, uɛna í səlɛmɪ mə tɔyɔ na kú tisi kəkɔ.

²⁶ Ḿpɔ́yɔ́ pa mɔ latəɛɛ na pá kú, na pá hiisi, na pá tó kətaya tɛlatɛ tɔɔ, na pá səlɛməyi pa tɔyɔ si: Hai, Paali, cɔ-tɔ. Nə pá paaki na pá cɔkɔna pa kətaya tɛlatɛ, halɛna ilim sikuyɔ. Ama Paali ta cɔ-wɛyɛ paa tɔmuyɔ kulɔmuyɔ.

²⁷ Ilim sikuyɔ waali kɛ Ilii wɔɲa-wɛ si: ɪ kiisi sɔsɔm, ɛɛntɔ ku huwɛɛ tɛna tiiliyi, yaa ɛɛntɔ pulɔpɔ tɔm caalɛna-ku. Yaa ntanyi ku pola mpaɔɔ, yaa ku tooki, uɛ í feesi-ku.

²⁸ Ḿpɔ́yɔ́ pa sɔsɔa koou, na pá sɔki pa təyi pa layalɛɛ, na pa ɲmantaasi, ɛsu pa tu lakɪ tɔ. Halɛna caləm kpɛɲ.

²⁹ Ilim sikaa, uɛna pá sɔsɔsi koou ɛsu kpaɲtɔnaa, na pá yaaki pa tɔyɔ, halɛna ilim kpiluyɔ kətasi lapɔ waatu. Ama pə ta cɔ-wɛyɛ paa tɔmuyɔ kulɔmuyɔ. Pəcɔ pə ta hólɪ-wɛyɛ yaasi nɔyɔɔ.

³⁰ Μρύγύ Ilii kota yəlaa ke ɪ kiŋ. Uena í tayani Tacaa kətaya tətate nte pa yəkaa tɔ.

³¹ Μρύγύ ɪ kula pɛɛ naanɔwa na naale, na pə keesəna Yakəpu lɔlɔyɔ nyóma. Yakəpu inəxi Tacaa ka heelaa si, paa yaa-ɪ si Iseyeli.

³² Pɛɛ anəxi ɪ ŋmana Tacaa ke kətaya tətate. Na í hɛɛ lonte na í cəɔna-te. Lonte nté tɔ təkɪ ɪsu lɔm liitilinaa hiu na naanɔwa ké mpɔ.

³³ Μρύγύ ɪ tayana taasi ke kətaya tətate tɔɔ, na í hiisi latəce na í tənɪ.

³⁴ Uena í tó mpa paa wɛ təna tɔ si: ɪ lu lɔm hɛɛsi liyiti na í pəli nantu na pə taasi tɔɔ.

Pa lapa mpɔ, uena Ilii si: ɪ leli təm naale nyəm. Ilii si: ɪ tasa təm tooso nyəm.

Uena pá lu lɔm na pá pəli mpɔ.

³⁵ Uena lɔm kpe. Haləna pə su lonte nte ɪ ka hɛɛwa na í cəɔna kətaya tətate tɔ.

³⁶ Pə kəma na pə tala waatu wei pa lakɪ ilim kpiluyɔ kətasi tɔ, uena Iɔ kuyəɔtutu teləsɔlɔ Ilii krətəna kətaya tətate na í tɔ si: Hai, Tacaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iɔ. Hɔli saŋa si nyayale Iseyeli nyóma Iɔ, na mayale nyá təmle tɔ. Nyá təmna si má la ɪsəntɔ.

³⁷ Tacaa, mu ma sələmuɔyɔ. Hai, mu ma sələmuɔyɔ. Yəlaa panɛ pá nyɪ si, nyayale Iɔ Tacaa. Nyá caakəna si ŋ məŋna-wɛyɛ tampana nna pa tənaya hatoo ləŋ tɔ a taa.

³⁸ Μρύγύ Tacaa tisa kəkə na ká nyaya kətaya nantu, na pə taasi, na pɛɛ, na tetɔ, na ká kɛnna lonte taa lɔm.

³⁹ Iseyeli nyóma ná mpɔ, uena pá həntɪ pa tənaya atɛ na pá má kapusi si: Hei, Tacaa keɛ Iɔ mayamaya. Inəɔlə Iɔ mayamaya.

⁴⁰ Μρύγύ Ilii təma-wɛ si: ɪ kra Paali kuyəɔtutu teləsəlaa təna, nəɔlɔ ɪ taa fiti.

Pa kra-wɛ, uena pá tiina-wɛyɛ Kisəŋ ləɔɔ nəɔɔ na í lentɪ-wɛyɛ təna.

Teu kəntɛ

⁴¹ Pə waali ké Ilii təma Akapɪ si: Polo ŋ təɔɔ na ŋ nyəɔ. Mpi tɔ, ma nukɪ teu taŋ.

⁴² Wulaw tɛɛwa, uena Ilii kra Kamɛli puɔyɔ nyuɔyɔ taa, na í həntɪ Tacaa ke atɛ. Uena í tó ɪ nyuɔyɔ ke ɪ yoo taa.

⁴³ Μρύγύ ɪ təma ɪ waali tənɔlɔ si: Kra na ŋ nyəɔna tənku həɔlɔyɔ tɔɔ.

ɪ waali tənɔlɔ kpawa na í kəɔ, uena í heeli-ɪ si: Pɔlɔ fɛɪ.

Təm naatosompəɔɔlaya ke ɪ tila-ɪ mpɔ, na í nyənəxi.

⁴⁴ Naatosompəɔɔlaya nyəm ke təmle tɔ məlaa na í yəɔtɪ si: Ma nawa ɪsəŋmɔntiya luna tənku taa, na ká kraaki, ka ta kəli yɔlɔ ntantaku.

Ntəna Ilii təm-ɪ si: Polo ŋ heeli Akapɪ si í kɛɛli ɪ kraɔanəŋ na í tii ləŋ, teu ɪ taa təkɪ-ɪ.

⁴⁵ Uena teu kra teu, na kó hukɪ səsəm na wulaw wɛ ɪ kɛɛkɛ taa na ɪ kɛŋ Sisilee.

⁴⁶ Μρύγύ Ilii ləla ɪ tampala na Tacaa ha-ɪ toma. Uena í kraɔa asewa ke Akapɪ kɛɛkɛ nəɔɔ tɔɔ, haləna pá suv ɪcatɛ.

19

Ilii apalɔtɔ lɔv

¹ Μρύγύ Akapɪ keesa ɪ alɔ Sesapɛli ke pə təna mpi Ilii lapa tɔ. Na ɪsəna ɪ kuwa Paali kuyəɔtutu teləsəlaa tɔ.

² Uena Sesapɛli tili na pá heeli Ilii si: Ye cele ɪsəntɔ taka ma ta ku-ŋ teitei ɪsu n kuyɔ Paali kuyəɔtutu teləsəlaa mpe tɔ, tuŋ í hɔ ma ŋkraŋuyɔ na wahala səsɔ nəɔlɔ.

³ Μρύγύ səɔntɔ kra Ilii, na í kraɔa ɪ təmle tɔ na pá se na pá polo Pɛɛsɛpa ke Yuta tetɔ taa, na í yeɛ ɪ təmle tɔ ke təna.

⁴ Ɔlena í tɔ kuyaku kulumbuyu ke wɔlaya tetu taa na í caya tiikasɪ nasɛli sɪ tee, na í sɛlɛmɪ sɛm sɪ: Hai, Tacaɔ, pɛ nu-m, kɔpaya-m mpv. Mpi tɔ, ma ta kɛli ta caanaa ke teu.

⁵ Ɔlena Ilii hɛntɪ tɛna na í too. Na ɪsɔtaa tillu nɔyɔlv ɪ kɔɔ na í ma ɪ tɔɔ, na í feesi-ɪ sɪ: Kuli na ń tɔyɔ.

⁶ Ilii fema, ɪlena í maɣana pɛtɛpɛtaya puwa pɛle tɔɔ, na lum fulaya. Ɔ tɛma tɔyɔu na nyɔɔv, ɪlena í tayanɪ hɛntuyu.

⁷ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tillu kɔma na í má ɪ tɔɔ na í tɔmɪ-ɪ sɪ: Kuli na ń tɔyɔ. Mpi tɔ, nyá mpaav tayalaa ké.

⁸ Ilii kɔlaa na í tɔyɔ, ɪlena í hiki alaafɛya na í tɔ ilim na ahoɔ ke kuyɛɛɛɛ nule tɛcu. Halɛna í tala Ɔsɔ puyv Holɛpv.

Ilii apalvtv nyɔɔv

⁹ Ilii tala Holɛpv puyv taa, ɪlena í svv kɔkɔpamuyu puyv taa ké ahoɔ, na Tacaɔ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: N laki weye cɛnɛ?

¹⁰ Mɔpɔyɔ Ilii sɪ: Hai, Tacaɔ Ɔsɔ, Toma tɛna tv, ma sɛɛsa ɪsɛle na nyá tɛmle ké. Ama Ɔsɛyɛli nyɔ́ma yɔkɛna nyana-we mə nɔyɔ pɛɛlvɔv. Na kɔtaya tɛlatɛnaa, na pá kú nyá kuyɔyɔtvɔv tɛlɛsɛlaa. Ma tike ke pɛ sɔɔwa, na pa tu tɛɛna pɛɛkuyv sɪ pá kv-m.

¹¹ Ntɛna Tacaɔ sɪ: Lu na ń kpa puyv tɔɔ na ń sɛɛ ma ɪsɛntaa, na má tɔ na má tee. Pɛ tasaa ɪɛ heelumuyu nakuli kv hɔkaa kele na kv faki pɔɔɛɛ. Ama Tacaɔ fɛi pɛ taa. Pɛle pɛ waali ké tetu selaa, Tacaɔ fɛi pɛ taa tɔtɔ.

¹² Tetu seluyu mpi pɛle pɛ waali ké kɔkɔ ná hɔkaa. Tacaɔ fɛi kele ka taa tɔtɔ. Pɛ waali ké heelimaya nakɛli ka fetaa, na Ilii nu ka tɛɛ.

¹³ Ɔlena í takɪ ɪ ɪsɛntɔɔ ké ɪ kpaɪ na í lu na í sɛɛ kɔkɔpamuyu pɔ́yɔ nɔyɔ. Na í nu pɛ taa-ɪ pɔɔsvɔv sɪ: Ilii n laki weye cɛnɛ?

¹⁴ Ntɛna í cɔ sɪ: Hai, Tacaɔ Ɔsɔ, Toma tɛna tv, ma sɛɛsa ɪsɛle na nyá tɛmle ké. Ama Ɔsɛyɛli nyɔ́ma yɔkɛna nyana-we mə nɔyɔ pɛɛlvɔv na kɔtaya tɛlatɛnaa, na pá kú nyá kuyɔyɔtvɔv tɛlɛsɛlaa. Ma tike ke pɛ sɔɔwa, na pa tu tɛɛna pɛɛkuyv sɪ pá kv-m.

¹⁵ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma Ilii sɪ: Mɛli nyá nɔɔhɛ tɔɔ. Polo Tamasi na ń kpa Hasayeli ke Sili nyɔ́ma wulav.

¹⁶ Ɔlena ń polo na ń kpa Nimsi pɛyɔlv Yehu ke Ɔsɛyɛli nyɔ́ma wulav. Na ń kpa Safa pɛyɔlv Ilisee ke Apɛɛli-Mehola ke Ɔsɔ kuyɔyɔtvɔv tɛlɛsvlv wei ɪ ká lɛɛti nyá lonte taa tɔ.

¹⁷ Hasayeli í kpisa mpa pa tɔm, ɪɛ Yehu náá kú pɛle. Yehu í kpisa mpa, ɪɛ Ilisee náá kú pɛle.

¹⁸ Ama maa yelev yɛlaa iyisi naatosompɔyɔlaya (7000) mpa pa ta lunɛ tɔyɔv Paali na pá mɔsɪ-kv tɔ, na pa weesɛɛɛ.

Ilii lɔsvɔv ke ɪ waali tɛɛlv Ilisee

¹⁹ Ilii kɔla tɛna, ɪlena í polo í maɣana Safa pɛyɔlv Ilisee na pa halɔyɛna naanɔwa na naale. Na Ilisee tɔka naanɔwa na naale nyɔɔɛ. Ɔlena Ilii kpɛtɛna-ɪ na í lɔyɔ ɪ tɔɔ ké kpaɪ.

²⁰ Mɔpɔyɔ Ilisee lɔ akuyv tɛya, na í kɔpaya Ilii waali ké asewa na í tɔmɪ-ɪ sɪ: Hai, yelev-m, na má polo na má lá ma caa na ma too ke pɛ lapa wulee. Ɔlena má kɔɔ na má tɛɛɛ-ɛɛ. Ntɛna Ilii sɪ: Polo. Ma ta tɛɛɛ-ɛɛ se. Ɔ kɔɔ.

²¹ Ɔlena Ilisee mɛli ɪ naanɔv kɔhalɛɛɛ cɔlv, na í kpa-ɪ na í la kɔtaya, na í kɔpaya akuyv kpɛtɛɛɛ na í tayanɛna kɔkɔ na í tɛsɪ nantv. Ɔlena í ha ɪ cɔlv nyɔ́ma na pá tɔyɔ. Ɔlena í tɛɛɛ Ilii, na í pɛsɪ ɪ pɛyɔlv.

20

Silii nyáma na Samalii nyáma pa yooou

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakvli, Silii wulav Pɛni-Hatati kpɛyela i yoolaa, na pa kpayanəŋ, na pa yooou keekɛnaa. Na pa cɔlɔ awulaa hiu na naanɔwa na naale. Na pá polo Samalii nyáma ke yoonav.

² M̀p̀r̀ỳg̀ Silii wulav tilaa na pá heeli Iseyeli wulav Akarɪ sɪ:

³ Cɛlɛ-m nyá liyitee, na nyá wɔla, na nyá alaa na nyá piya mpa pa kɛla alaafəya tɔ.

⁴ Ntɛna Iseyeli wulav tili sɪ pa heeli-i sɪ: Má sama. Ilɛ ma mayamaya ke maa ha-ŋ, na pə kpɛnna ma kɔwɛnam.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Pɛni-Hatati tasa tiluyɔ ke tɔm naale nyəm. Na pá polo pá heeli Akarɪ sɪ: Pɛni-Hatati sɪ pə taɣa nyá liyitee na nyá wɔla na nyá alaa na nyá piya tike ke i caaki.

⁶ Akarɪ nyɪ teu sɪ cele isəntɔ waatɔ maa tili ma yɔlaa na pá yasɪ nyá kawulaya tɔyaya, na nyá waali nyáma nyəŋsɪ taa, na pá kpayaa nyá wontunaa kɔpantɔ.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Iseyeli wulav kota tetɔ nyɔɔ nyáma tɛna na í tɔ-wɛ sɪ: Mə mayamaya í nawa təkɔpataa sɪ isayatu ke inɛ inɪ i pɛɛkəyənə-tɔ. Pə tɔɔ ké i tilaa sɪ má cɛlɛ-i ma alaa, na ma piya, na ma liyitee, na ma wɔla. Pə́cɔ ma ta tu kisina-i pɔlv.

⁸ Ntɛna nyɔɔ nyáma na icatɛ tɛna yɔlaa tɔ sɪ: Taa tisi na í nuna-i.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Akarɪ heela Pɛni-Hatati tillaa sɪ: I heeli-i sɪ ma cɛlaya-i mpi i ka səlɛma kancaalaya tɔyɔ. Ama mpi i pɛɛkəyɪ nɔɔnɔɔ tɔ, ma kisaa yoo.

Ilɛna tillaa náá polo na pá heeli Pɛni-Hatati ke mpɔ.

¹⁰ Mpɔyɔlɛ Pɛni-Hatati tasa tillaa tooso nyáma ke tiluyɔ na pá heeli Akarɪ sɪ: Ye ma ta yəki Samalii icatɛ tɛmɔyɔmɔyɔ, na ma yoolaa cosɪ tɔ tetɔ ke pa ŋkuleɛ taa na pá kpɛena. Tuŋ í tɔ-m wahala.

¹¹ Kɛlɛna Iseyeli wulav sɪ: Pa tuka ituule sɪ, pa kuyɪ tɔyɔlaya ké na pə́cɔ pá paana ka kəŋlɛ.

¹² Pa pona Pɛni-Hatati ke tɔm nti tɔ na pá mayana i na awulaa lɛmpa ke coka taa ké na pá nyɔɔki sɔlvɔm. M̀p̀r̀ỳg̀ i tɔma i yoolaa sɪ: I taɣanɪ mə tɪ na í niki yooou. Ilɛna pɛlɛ pá la mpɔ.

Akarɪ akaitɔ

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ telɔsɔlv nɔyɔlv i polaa na í mayana Iseyeli wulav Akarɪ, na í tɔ sɪ: Tacaɔ sɪ má heeli-ŋ sɪ yoolaa tuutuuma wei n naaki isəntɔ tɔ, maa tɔ-wɛyɛ nyá niŋ taa ké saŋa mayamaya. Ilɛna pə́cɔ í nyɪ sɪ mayalɛ Tacaɔ.

¹⁴ Ntɛna Akarɪ pɔɔsɪ sɪ: Awe toŋ taa ké pu tɔna-wɛyɛ ma niŋ taa? Tacaɔ sɪ: Yoolaa kɔfama mpa kɔmatanɛna sɔsaa kpayaa tɔ mpe pa toŋ taa ké.

Akarɪ sɪ: Na awe ká caalɛna yooou? Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ telɔsɔlv sɪ: Nyaya.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Akarɪ kala yoolaa mpe, pa wɛ yɔlaa ŋmɔnɔyɔ na hiu na naanɔwa na naale (232). Ilɛna í kala Iseyeli yoolaa tɛna. Pɛlɛ pa wɛ yɔlaa iyisi naatosompɔyɔlaya (7000).

¹⁶⁻¹⁷ Ilɛna yoolaa mpe pá tii kolontunaa tɔɔ ké ilim sikuyɔ waatɔ. Pɛni-Hatati na i awulaa pa tɛŋna sɔlvɔm lipu ke coka taa. I kɔsa fɛŋlaa sɪ pá ná mpi pə laki tɔ. Ilɛna pɛlɛ pá heeli-i sɪ: Samalii yoolaa tɛma luw ké.

¹⁸ Ntɛna í yəyɔtɪ sɔlvɔm tɔm sɪ: Ye ciikuɔyɔ ke pa kəŋ, ilɛ í kpa-wɛ na pa isɛ. Yaa ye yooou ke pa tu kəŋ í kpa-wɛ na pa isɛ tɔtɔ.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ yoolaa kɔfama mpe na Iseyeli yoolaa, pa lu icatɛ taa,

²⁰ na paa wei i kv kolontu. Ama Silii nyáma kuu-tɛ na Iseyeli nyáma tɔ pa waali. Ilɛna Pɛni-Hatati na lɛlaa pá caya kpayanəŋ na pá se.

²¹ Isəna Iseyeli wulav yooona Silii nyáma na í kpiisi pa kpayanəŋ na í wakəli pa yooou keekɛnaa, na í pɛli pa niŋ ke sɔsɔm tɔyɔlɛ.

22 Μρύγύ Ισό κυγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλῶ μῶλαα na í heeli Iseyeli wulav si: Kaasi nyá ti na í mayasi teu ke mpi n ká la tῶ. Mpi tῶ, Silii wulav na i yoolaa paa mēli pēnte isantῶ waatu si pa yookina-η.

Akari akaitv tῶtῶ

23 Μρύγύ κυyaku nakuli, Silii wulav waali nyéma tῶma-i si: Iseyeli nyéma Iso ke pῶη nyῶη kῆ. Pῶ tῶ kῆ pa kῶla-tv. Mpu tῶ, tῆ polo tῆ yoonaweyε tetekῶle taa. Isu tῶ kῶla-wε.

24 Lasi awulaa mpe na í lεeti pa lona taa kῆ kufῆneena.

25 Uena í kraγa yoolaa kufama isu mpa pa sῶpa tῶ, na í caa kraγanῶη na yoou keekena, isu lῶη nyéma. Uena tῆ suli Iseyeli nyéma ke tetekῶle taa. Isu tῶ kῶla-wε.

Μρύγύ Peni-Hatati mu mpe ini pa tῶm nti.

26 Pῶnaya sikaa isu mpu, uena í kala i yoolaa na í kraγa-wε na í pona Afeki ke Iseyeli nyéma yoonav.

27 Μρύγύ Akari ná kala i yoolaa, na pá polo pa kolontunaa ke yoonav. Na pá siki kpeka naale, isu pῆη kalakisi. Na Silii nyéma náa waasa tetv tῶna.

28 Mpuγule Iso κυγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλῶ mῶla Iseyeli wulav kin na í tῶ si: Tacaα yῶγῶtaa si timpi Silii nyéma tῶma si, maγa pῶη taa Iso tῶ, maa tv-weyε nyá nin taa. Uena pá nyi si maγale Tacaα.

29 Μρύγύ pa sika tῶma kin ke kyeyεη naatoso tῶcu na pá nyῶnῶyi tῶma. Uena pá yoo naatosompῶγῶlaya nyῶηku wule. Μρύγύ Iseyeli ku Silii yoolaa ke iyisi nunwa (10000) ke kyaku kulῶmuyv.

30 Pῶ kaasa yoolaa iyisi hiu na naatosompῶγῶlaya (27000) wei uena pεle pa kuu-te. Uena pá svv Afeki icate taa, na icate kolunῶ ti na pῆ nyῶki-wε.

Akari yela Silii wulav ke kyv

Ama Peni-Hatati ná pῶsaa na í se na í ηmeli icate taa kutuliya nakῶli ka taa.

31 Μρύγύ i waali nyéma polaa na pá heeli-i si: Tῶ nuwa si Iseyeli awulaa wena yῶlaa pῶtῶtῶe kῆ. Ue tu takῶ fῶlῶtῶnaa na tῆ tῶ ta luuη tεe kῆ ηmusi, na tῆ polo tῆ maγana Iseyeli wulav, ntanyi i kaa kv-η.

32 Mpuγule pa taka pa lanwakῶlle wontu nti, na pá tv pa luuη tεe kῆ ηmusi na pá polo Iseyeli wulav cῶlῶ na pá heeli-i si: Nyá yom Peni-Hatati wiikina-η si í taa kv-i. Ntῶna Akari si: Ha, i ta si taa? Hῶ, ma taapalv kῆ te.

33 Tῶnaya Silii wulav tillaa mapa kapuka si: Ha, nyá taapalv ke? Akari si: I polo í kῶna-i.

Uena Peni-Hatati lu na í kῶ, na Akari kraasi-i i keeke taa.

34 Uena í tῶ Akari si: Maa mῶlῶna-η acalεe wena ma caa ká lεeka nyá caa tῶ. Ye n nῶkaa n pῶetῶna Tamasi nyéma ke nyá tetv kulῶlum isu ma caa pῶetayana Samalii nyéma tῶ. Uena Akari si: Ue má na-η tu pῶeli nῶγῶ, na má yele-η na í kpe.

Pa tῶma nῶγῶ pῶeluyv uena Akari yele Peni-Hatati na í tεε.

Iso lanle ta heena Akari yaasi

35 Μρύγύ Iso κυγῶγῶτῶτῶ τελῶsῶlaa taa nῶγῶlv tῶma i tῶγῶntῶle si: Tacaα yῶγῶtaa si í ma-m. Ama ílῆ i ta tisi.

36 Ntῶna í tῶ si: Timpi í kpeena Iso κυγῶγῶτῶτῶ tῶ, ye n kula kpeῆte, tῶγῶlaya ká katῶ-η na ká kv-η.

Kupampῶle na í tεε na í suli tῶγῶlaya na ká kv-i.

37 Μρύγύ kulῶm ini i pola lelv kin, na í tῶm-i si: Ma-m.

Uena ílῆ í mapi-i na calῶm lu.

38 Uena í hῶkῶ saalaya ke i nyuyv na í polo í ηmeli mpaav ηku akari ká tῶη tῶ kv nῶγῶ.

³⁹ Waatu wei wulaw teekaya, ilena Iso kuyagotutu telosulo ma kapuka si: Hai, Tacaa, ma isale ka seena yooou ke. Ilena naxolu lu na i kana-m yom si ma taku-i. Na i heeli-m si ye i fitaa paa ku-m. Yaa ma feli-i liyitee nyaxatu iyisi tooso (3000).

⁴⁰ Tovu, pa koma na ma isale see teu, ilena yom naa se. Ntana Iseyeli wulaw si: Ha, n ku nya ti tam ke te.

⁴¹ Tanya apalu ini i kola i sentoo saalaya, na wulaw cekana si i ke Iso kuyagotutu telosolaa taa naxolu.

⁴² Mpuyle Iso kuyagotutu telosulo si, Tacaa yagotaa si: Timpi ma toma si pa ko yulu, na Akari n yele-i na i tee to, nyaa sana i lonte, na Iseyeli yalaa si yulu ini i nyama lonte.

⁴³ Mpygu wulaw Akari lanje ta heena tam nti, na i mali i te na paana.

21

Akari yalaa na pa ku Napoti

¹ Pale pa waali, apalu naxolu i ka wena Sisilee, na pa yaa-i si Napoti. I wena tuu wei pa yaa si lesen to i taale ke Iseyeli wulaw tayaga colu.

² Mpygu kuyaku nakuli wulaw toma Napoti si: Cele-m nya lesen taale nte to we ma tayaga colu to, na ma hala tuusi. Ma layasi-n nte to kola mpv to. Yaa ye n tu soolaa, ma feli-n pa liyitee.

³ Ntana Napoti si: Tacaa i pona mpusi ke poolun, na mpi ma cele-n kpancoou nku ma caanaa yelina-m to.

⁴ Mpygu Akari lanje ta heena Napoti tam nti, na i haya paana, na i polo i henti i kato to, na i ha yalaa ke siyile na i kisi taxu.

⁵ Ntana i alv pooti-i si: Pepe lapa na n kisi taxu?

⁶ Mpuyle si: Ma yagota Napoti ke Sisilee ke si i cele-m i lesen taale, na ma feli-i liyitee, yaa ye i caaki ma layasi-i kofate na i kisi.

⁷ Kelena Sesapeeli si: Pwe, ntan n soaki si n ke Iseyeli wulaw na? Kuli na n taxu. Ma cele-n Napoti taale.

⁸⁻¹⁰ Ilena alv ini i nmaa Sisilee icate nyugu nyama ke leetolanaa na Akari hote taa si: I koti samaa ke nahokutu kotuyu, na i tu Napoti si i paasana kotuyu nku. Ilena i pona tetelataa napolaxi i kin na pa suu-i tam si, i tansa Iso na wulaw ke mpusi. Ilena pa luna-i icate waali na pa ku-i na pee. I tema mpv, ilena i tu wulaw kuyosum, na i tilina Sisilee icate nyugu nyama, na pa soosa si pa paasana-ti.

¹¹ Ilena pele pa la teitei isu Sesapeeli tuyu-weye i leetolanaa taa to.

¹² Pa kota samaa ke nahokutu kotuyu na pa tu Napoti si i paasana-ku.

¹³ Mpygu tetelataa naale koma kotuyu taa tana, na pa to si: Napoti tansa Iso, na wulaw ke mpusi.

Tete isu sana to, pa luna-i icate waali na pa yaga-i pee na pa ko.

¹⁴ Mpygu nyugu nyama tilaa na pa heeli Sesapeeli si pa kowa Napoti na pee.

¹⁵ Waatu wei alv ini i nu mpv, ilena i heeli i paalu si: Polo n kraya taale nte Napoti ka kisa-n peetanav to. I sapa.

¹⁶ Mpygu Akari pola kpakpaa, na i kraya taale nte.

Akari na i alv pa sam tam

¹⁷ Mpygu Tacaa heela Iso kuyagotutu telosulo Ilii wei i ke Tisipe icate tu to si:

¹⁸ Polo Iseyeli wulaw teye Samalii. I we Napoti taale nte i leekaa to to taa.

¹⁹ Ye n talaa ile n tam-i si: Tacaa yagotaa si n ku yulu nte, na n koo i wontu taxu na? Timpi taa hasi niisa Napoti calam to, tanya su niisi nya nyam tota.

²⁰ Ilii tala Akari kin ilena i pooti-i si: Ma kolontu n kamaya? Iso kuyagotutu telosulo si: Yee ma koma. Timpi nya lanje heena mpi pa ta maya Tacaa to pa lapu to.

²¹ Ɔ tɔma si: Maa kpiisi nyana nyá lɔlɔyɔ nyóma tɔna. Pə kraɣau sɔsaa na piya tɔ.

²² Maa la nyá tɔyaga nyóma ke teitei isɔ maa lapɔ Solopuwam na Pasa pa nyɛnsi tɔ. Mpi tɔ, n kɛla ɪ pááná ke kusɔyɔ. Pɛ́cɔ n tusa Iseyeli nyóma ke laatu taa.

²³ Ḿpɔ́yɔ́ Ilii tasaa si: Nyá alɔ Sesapeeli nyɛntɔ wɛɛ tɔtɔ. Hasɪ ká tɔɣɔna-ɪ Sisilee koloŋa kite.

²⁴ Pəle pə paasi, ye nyá tɔyaga tɔ wei í sɛpa tɔyaga, hasɪ ka tɔɣɔna-ɪ. Na wei í sɛpa taale, kpeliŋ tɔyɔ ílé.

²⁵ Tɔo tɔ, nɔyɔlɔ ta lata mpi pə ta maya Tacaɔ tɔ, isɔ Akapɪ. Ɔ alɔ Sesapeeli tɔsɛna-ɪ.

²⁶ Ɔ na nɔyɔlɔ pa ta maya acaalɔtɔ. Mpi tɔ, ɪ laakaya tɔŋ ke teitei ké isɔ Amolii nyóma, mpa Tacaɔ tɔɣɔnaɔ na pə fɛɛ Iseyeli nyóma tɔ.

Akapɪ lanɔle wakəlɔna ɪ yaasi

²⁷ Akapɪ nu mpɔ, ɪlena ɪ lanɔle wakəli sɔsɔm. Na í cəli ɪ wontu na lanɔwakəlle, na í suu fɔlɔtɔnaɔ taka na í hɛntɔyɔna. Na í hɔkɔ nɔyɔ, na í tɔŋ nɔɔhəle nɔɔhəle.

²⁸ Mɔyɔle Tacaɔ heela Ilii si:

²⁹ Timpi akapɪ lanɔle wakəla katatɔlaya ke ɪsɛntɔ tɔ. Maa tasəyi mpusi kɔnau ke ɪ tɔyaga tɔɔ ké ɪ kawulaya waatu. Ama ɪ pəyalɔ waatu taa ké maa la mpɔ.

22

Lamɔti ɪcate lɛɛkɔyɔ tɔm

(Kɔtɔsɔtɔ II 18:1-3)

¹ Ḿpɔ́yɔ́ pusi naale tɛɛwa, yooɔ ta kɔɔ Iseyeli na Silii nyóma pa hɛkɔ.

² Pənyaɔ tooso nyɛŋka taa ké Yuta wulav Sosafati pola Iseyeli wulav Akapɪ ke nav.

³ Pəyele Akapɪ ka tɛma ɪ waali nyóma ke heeluyɔ si: Ɔ nyómá teu si tá tɔnna Lamɔti ɪcate ke Kalaati tɛtɔ taa. Ɔle pə fɛi si í la sika na tɔ lɛɛkɔyɔ ke Silii nyóma.

⁴ Mɔyɔle Akapɪ pɔɔsa Sosafati si: N kaa kɔɔ na n sɛna-m na tɔ lɛɛki-tɛ?

Sosafati si má na ma yoolaa na ma kraɣanəŋ ta sɔɔlɔ puwa si tu sɛna-ŋ.

Ɔso kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa pəpɔtɔnaa kaloolaya

(Kɔtɔsɔtɔ II 18:4-11)

⁵ Paa na mpɔ, ɪlena Sosafati si: Pɔɔsi Tacaɔ na pɛ́cɔ.

⁶ Mɔyɔle Iseyeli wulav kota ɪ Ɔso kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa. Pa wɛ yulɔnyɔɔŋ nasəle (400) ke mpɔ, na ɪ pɔɔsi-wɛ si: Pə wɛɛ si má polo má lɛɛki Lamɔti ɪcate ke Kalaati tɛtɔ taa yaa má yele? Ntɛna Ɔso kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa si: Polo, Tacaɔ ká tɔ-wɛyɛ nyá niŋ taa.

⁷ Paa na mpɔ Sosafati ta nyɔlɔ-ti. Ɔlena í pɔɔsi si: Pə ta kaasi Ɔso kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsɔlɔ nɔyɔlɔ, wei ɪ ká yɔɣɔtɔna-tɔyɔ Tacaɔ tɔ?

⁸ Ntɛna Akapɪ si: Teu, Imila pəyalɔ Miseen wɛɛ. Ama maa caaki-ɪ ké. Mpi tɔ, ɪsayaɔ ke ɪ heeliyi-m tam.

Ntɛna Sosafati ma kapuka si: Paa yɔɣɔtɔyɔ Ɔso kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsɔlɔ ke mpɔ.

⁹ Ḿpɔ́yɔ́ Akapɪ yaa kawulaya tɔyaga tɔmlɛ tɔ nɔyɔlɔ, na ɪ tili-ɪ si: Polo na n yaa Miseen ke ləŋ.

¹⁰ Awulaa mɛ pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké, na pá caya pa kpelasɔ tɔɔ ké Samalii tɔm tɔhɔvle cɔlɔ. Ɔlena Ɔso kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa kpaaləyi pa tɔmnaa.

¹¹ Kenaana pəyalɔ wei pa yaakaya si Setekiya tɔ, ɪ ka ké pa taa lelu ké. Ɔ ka lupa ɪ tɔyɔ nyɛyɔlɔyɔ hɛŋ ké na í tɔŋ si: Hɛŋ ɪnɛ ɪ huləyɔna tɔŋ wei n ká kəlɔna Silii yoolaa tɔ.

¹² Μρύγύ Ισό κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλαα λελαα ná γῶγῶτα τῶμ κῶλῶμτῶ ντῶ τῶτῶ σῶ: Τα καα, polo ἡ λέεκι Lamῶτι ικατε κε Kalaati tetu taa. Tacaα κά τυ-τεγε nyά ninη taa ké na ἡ pῶσι-τε.

Misee kpaala Akari kpisuyu

(Kwtῶsῶtv II 18:12-27)

¹³ Μρύγύ tillu wei ι pola Misee waali τῶ ι heela-ι σῶ: Ισό κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλαα τῶνα κρεnta nῶγῶ ké, na pá heeliyi wulav σῶ ι κά la aka. Pῶ τῶ τῶ, nyanῶ-we í κρεnti nῶγῶ.

¹⁴ Ntῶna Misee σῶ: Ma tuuna Tacaα σῶ, nti Ισό κά heeli-m τῶγῶ maa γῶγῶτι.

¹⁵ Ι tala wulav kin, ilena wulav pῶsῶι-ι σῶ: Misee, τῶ polo na τῶ λέεκι Lamῶτι ικατε yaa τῶ taa polo? Ntῶna Misee σῶ: Ma ta tanῶ-η se. Polo, Tacaα κά τυ-τεγε nyά ninη taa ké.

¹⁶ Μρυγυλε wulav σῶ: Aweye n suwa σῶ ι pῶlῶγι-η na pῶcῶ ἡ telῶσι-m τῶμ nti Tacaα heela-η τῶ?

¹⁷ Ntῶna Misee σῶ:

Ma nawa lseyeli yoolaa yawa yem ké pῶῶη taa,

isu heen wei ι feina tiikilu τῶ.

Ilena Tacaα γῶγῶτι σῶ, pa feina wulav.

Yῶou tema, paa wei í kpe.

¹⁸ Kelenῶ Akari pῶsῶna Sosafati τῶ σῶ: Ntῶη maa heela-η σῶ isayatu tike κε ι heeliyi-m tam?

¹⁹ Μρύγύ Misee tasaa σῶ: Τῶυ, nu Tacaα τῶμ. Ma na-ι na í caya ι kawulaya kumte τῶ, na ι isῶtaa tillaa sῶηaa na pá τυ-ι heku.

²⁰ Ilena í pῶsῶι-we σῶ: Awe κά polo na í tusi Akari σῶ ι λέεκι Lamῶτι ικατε na pá ku-ι? Ine σῶ ι nyῶntu ntῶ. Ine ílé σῶ ílé ι nyῶntu ntῶ.

²¹ Μρυγυλε feesuyu nakuli ku kulaa σῶ ηku ku polo. Tacaα σῶ: Isῶnaya n κά la?

²² Μρύγύ σῶ ηku ku τυ Akari κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλαα taa ké pῶpῶtv. Tacaα σῶ: Τῶυ, polo na ἡ la mpv.

²³ Ilena Misee tasa σῶ: Ntῶγῶλε, Tacaα yelina σῶ pῶ tῶ nyά κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλαα taa ké pῶpῶtv. Tῶfῶ mpusi ké ι caa ι kῶna-η.

²⁴ Tῶnayaῶ Sitekiya κpῶtῶna Misee, na í mapῶι-ι katanῶ na í pῶsῶι-ι σῶ: Tacaα Feesuyu luna ma taa, na kῶ kῶ na kῶ heeli-η yaa?

²⁵ Μρυγυλε Misee σῶ: Kuyaku ηku ἡ κά se na ἡ ηmeli nyά nanη lῶkῶtῶlῶkaya taa ilῶ, kuyankuyule n κά tisi.

²⁶ Ilena Akari τῶ ι tῶmle nyῶma taa nῶγῶlv σῶ: Kpa Misee na ἡ cῶla ικατε nyῶγῶ τυ Amonῶ, na wulav pῶyalv Yowasi.

²⁷ Heeli-we σῶ ma tῶma σῶ ι τυ-ι salῶka, na í haaki-ι potopoto hῶγῶliya na lum. Halῶna má kῶnna tῶyoole na alaafῶya.

²⁸ Μρυγυλε Misee cῶι σῶ: Ye σῶ ἡ kῶmna alaafῶya, ilῶ pῶ taya Tacaα heelina-m τῶμ σῶ má γῶγῶτι.

Wulav Akari sam

(Kwtῶsῶtv II 18:28-34)

²⁹ Μρύγύ lseyeli wulav na Yuta nyῶη pa pola Lamῶti κε yoonav.

³⁰ Ilena Akari τῶ Sosafati σῶ: Ma yῶsῶγι ma ti na má polo yῶou. Ama nyaa suu nyά kawulaya wontu.

Ilena Akari la mpv.

³¹ Pῶyele Siliι wulav ka heela ι yῶou kekenaa nyῶγῶ nyῶma hiu na naanῶwa na naale ké σῶ, pá taa paasῶna yoolaa sῶkpema yaa sῶsaa. Ama pá pῶeki lseyeli wulav.

³² Pῶ τῶ ké waatu wei Siliι yoolaa nyῶγῶ nyῶma mpe pa na Sosafati, ilena pá tῶ ι waali. Μρύγύ ι mapa kapuka.

³³ Uena pele pá cekəna si pə taya Akari, na pá məli.

³⁴ Mpyóyó Sili yoolaa taa nəǵəlv ı tó nyəmle ke yem. Uena té polo na té yaya Akari ke timpi taa ı yoou toko fəewa tó. Uena í tó ı keeke saalv si: Kee na té məli, pə hika-m.

³⁵ Ama kvyakv ŋkv yoou lapa toŋ ké, na kolontunaa təŋa-ı yoonav. Uena nəǵəlv naa tóka Akari, na caləm kpeŋ ı keeke taa. Pə taanaa uena Akari həe.

³⁶ Ilim tukaya, uena pá yaya kakiisaya ke tesikile taa si paa wei í kpe.

³⁷ Mpi tó wulav fei.

Uena pá kpeena Akari ke Samalii na pá pimi-ı.

³⁸ Waatv wei pa nyaalaya wulav keeke ké lule taa, uena hasi niisi ı caləm, na apalaa təna alaa náá səkı təna, ısu Tacaa ka kpaalaa tó.

³⁹ Pa keesa Akari təm lentənaa, na ı kvlapəm ke Iseyeli awulaa takəlaya taa, paa ıəna í ŋmá kawulaya təyaya na í lá canəm ke pə taa na tuuŋ kela tó. Na ıəna ı ŋmá ı təyi acalənaa tó.

⁴⁰ Akari səpa, uena ı pəyalv Ahasiya ləeti ı lonte taa.

Yuta wulav Sosafati təm

(Kvtəsvtv II 20:31-21:1)

⁴¹ Akari kawulaya pənaya liyiti nyəŋka taa ké Asa pəyalv Sosafati təǵo kawulaya ke Yuta.

⁴² Sosafati ləlvɣv pusi ka we hiu na naanəwa na kakpası ke waatv ıni. Mpyóyó ı təǵo kawulaya ke pusi hiu na kakpası ke Yosalem. ı too keke Sili pəelə Asupa.

⁴³ Sosafati tənte ka siyisaa ké, na í keekəna ı caa Asa, na í laki mpi Tacaa caaki tó.

⁴⁴ Ama ı ta wakəli təkətəlena. Yəlaa pukaya ké na pá laki təla ke kətaya na pə tulaalənaa.

⁴⁵ Sosafati na Iseyeli wulav paa we leleŋ ké.

⁴⁶⁻⁴⁷ Pa keesa Sosafati təmnaa lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. Paa ıəna ı lapa apalutv tó, na ı yooŋ. Na ıəna ı təǵəna apalaa, na alaa mpa paa kaasa ı caa waatv taa, na pá laki wasaŋkalətv ke təkətəlena taa tó.

⁴⁸ Waatv ıni ı taa, wulav taa fei Itəm tetv taa. Ama Yuta wulav kpaakayana-weye kumatəŋ səsə.

⁴⁹ Mpyóyó Sosafati saaka kpuləŋ səsəŋ ke Isiyəŋ-kepe ı pá puki Ofii ke wulanaa cələ. Ama lvm təǵo kpuləŋ ke Isiyəŋ-kepe kŋ ıle pa ta pəsi pa təmlə.

⁵⁰ Mpyóyó Akari pəyalv Ahasiya təma Sosafati si: Ma kpuləŋ saalaa ká təŋəyi nyá nyəma. Ama Sosafati ta tisi.

⁵¹ Sosafati səpa, uena pá pimi-ı pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti te. Na ı pəyalv Solam ləeti ı lonte.

Iseyeli wulav Ahasiya təm

⁵² Yuta wulav Sosafati kawulaya pənaya, naanəwa na naatosompəǵəlaya nyəŋka taa ké, Akari pəyalv Ahasiya təǵo kawulaya ke Iseyeli taa ké Samalii ke pusi naale.

⁵³ Mpyóyó ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tó. ı keena ı caa na ı too, na Solopəwam wei ı tva Iseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tó.

⁵⁴ ı luŋa tɣv Paalı ké na í laa-kv, na í kpaası Iseyeli ıə Tacaa pááná ısu ı caa.

AWULAA TOM TAKELAYA NAALE NYEŊKA Kutulutu

Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tòm ke pa keesəyi takəlaya kanε ka taa. Pa keesəyi ka taa ké isəna Iso yəlaa lo Iso na pa sɔv tuŋ laatu taa tɔ. Ilena Iso náá yele na Asilii nyóma yoonə-wε. Kolontunaa kuu pa yəlaa na pa wɛnəv tənə na pa acalε pəsi ncaa. Pə yela Yuta nyóma tike ilena pεle pa taɣanɪ laatu taa ké heluyv tətɔ. Ḿpóyú Papiloni wulav na kəma na í kuu pεle na í tɛena.

Isəna pa fayə Awulaa II takəlaya tɔ:

Wulav Salɔməŋ kawulaya fayəv, titite 1-17

Yuta kawulaya tòm, titite 18-24

Papiloni wulav yəkuyv ke Yosalem Iso təsεεle, titite 25

Ahasiya səm təm heeluyv

¹ Waatv wei Akarɪ səpa, ilena Mowarv nyóma kisi sɪ Iseyeli nyóma í taa tasa kawulaya təɣəv ke pa təɔ.

² Ḿpóyú kuyaku nakvli, wulav Ahasiya lu ɪ kawulaya ate na isə kutuluyv nyuyv taa, na í hoti na pə kv-ɪ səsəm. Ilena í tili sɪ: ɪ polo í yaa Ikolonɪ nyóma tuyv Paali-Sepu. ɪ pəəsɪ-kv sɪ maa sɪ yaa maa kvli?

³ Ntəna Tacaa isətəa tillu nəɣəlv ɪ kusɪ Ilii sɪ: Polo na ń pəəsɪ wulav tillaa mpe sɪ, isu Iseyeli Iso fεi kεle na í puki Ikolonɪ nyóma tuyv ke pəəsuyv na?

⁴ Pə təɔ, isu wulav səpa, ɪ kaa kvli.

Ilena Ilii náá polo isu Tacaa kusuyv-ɪ tɔ.

⁵ Ḿpóyú tillaa məla kpakpaa. Ilena wulav pəəsɪ-wε sɪ: ɪ məlaa suwe?

⁶ Ntəna pεle sɪ: Apalv nəɣəlv ɪ katənə-tv sɪ, tɔ məli na tɔ heeli-ŋ sɪ Tacaa pəəsəyi-ŋ sɪ: Isu Iseyeli Iso fεi kεle na ń puki Ikolonɪ nyóma tuyv ke pəəsuyv na? Pə təɔ tɔ, isu n səpa n kaa kvli.

⁷ Keləna wulav sɪ: Apalv wei ɪ heela-mεɣe təm nti tɔ, isəna təɔ ké ɪ wεε?

⁸ Ḿpóyú tillaa mpe sɪ: Yooyoonaa hɔntv toko ke ɪ suuwa, na í ləla tampala ke ɪ tənaya taa.

Ntəna wulav ma kapuka sɪ: Hei, Iso kuyəɣətutv teləsulv Ilii ké.

Ahasiya mayasəyi sɪ í kpa Ilii

⁹ Ḿpuyəle wulav kusa yoolaa nule na naanəwa, na pa nyuyv tv sɪ: ɪ kpa hatoo puyv nyuyv taa, timpi Ilii ka wεε tɔ, na í kpa-ɪ. Pεle pa tala ɪ kin, ilena pa nyuyv tv tɔ sɪ: Iso kuyəɣətutv teləsulv yoo, wulav sɪ ń tii ləŋ.

¹⁰ Ntəna Ilii sɪ: Timpi ma ké Iso kuyəɣətutv teləsulv tɔ, ma sələməyi sɪ, kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Ilena kəkə tiina isə, na ká nyaya-wε.

¹¹ Ḿpóyú wulav tasa kusuyv ke yoolaa ləlaa nule na naanəwa, na pa nyuyv tv sɪ: ɪ polo Ilii waali. Ilena nyuyv tv təmɪ-ɪ sɪ: Iso kuyəɣətutv teləsulv yoo, wulav sɪ ń tii ləŋ təcav.

¹² Ntəna Ilii sɪ: Timpi ma ké Iso kuyəɣətutv teləsulv tɔ, ma sələməyi sɪ kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Ilena Iso tisi kəkə ke kpakpaa, na ká nyaya-wε.

¹³ Ḿpóyú wulav tasa yoolaa nule na naanəwa kusuyv ke təm tooso nyəm, na pa nyuyv tv. Nyuyv tv tala Ilii kin, ilena ɪ lun akula na í wiina-ɪ sɪ: Hai, Iso kuyəɣətutv teləsulv, kenti má na ma yəlaa ta təɔ.

¹⁴ Ma nyəmə si kəkə luna isətaa na ká nyaga yoolaa kancaalaya nyəma na pa nyuɔv nyəma naale. Ile hai, taa kəna taya mpusi inu.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Isə isətaa tillu heela Ilii si: Təŋ-we, taa nyá.

Ulena Ilii təŋ-we na í tii.

¹⁶ Na í tə wulav si: Tacaə yəgətəə si, timpi n kusa tillaa si, pá polo pá pəəsi Ikolon nyəma tɔv Paali-Sepu ke təm, isu Isə fei Iseyeli taa tə, n kaa kuli, isu n səpa.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Ahasiya səpa tampana isu Tacaə ka heeluyu Ilii tə. Ama i taa feina apalupəyaga. Ulena i neu Solam ləeti i lonte. Yuta wulav Sosafati pəyalv Solam kawulaya pənyaga naale nyəŋka taa kele.

¹⁸ Pa keesa wulav Ahasiya təm lentənaə tənaya Iseyeli awulaa takəlaya taa.

2

Isə kpaɣa Ilii na Ilisee ləeti i lonte

¹ Waatv wei pə kəma na Tacaə kpaɣa Ilii na kacuculaya tə, isəna pə lapa təgəlv. Kuyaku nakuləyi Ilii na Ilisee pa lu Kilikaa na pá təŋəyi təma.

² Pə kəma na pə keesi ulena Ilii tə Ilisee si: Tacaə tiliyi-m Petəeli. Caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee si: Ma tuukina Tacaə si ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pá polo Petəeli.

³ M̀p̀ỳg̀ỳ təna Isə kuyəgətutv teləsəlaə pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaə kprakəyi nyá caa tə, n nyəmə mpv? Ilisee si: Ee, ma maɣamaya ma nyəmə mpv. Mu taa heeli-m.

⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilii tasa təm si: Tacaə tiliyi-m Yeliko. Ile caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee tuu si: Ma tuuna Tacaə si, ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pa təna pá tē Yeliko.

⁵ Kelena təna Isə kuyəgətutv teləsəlaə pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaə kprakəyi nyá caa tə, n nyəmə mpv? Ilisee si: Ee, ma nyəmə mpv. Mu taa heeli-m.

⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilii tasa-i heeluyu si: Tacaə tiliyi-m Yaatanu nəgə. Caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee tuuna Tacaə si: Ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pá tē tənaya pa təna.

⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Isə kuyəgətutv teləsəlaə isu nule na naanowa təŋa-we, na pá səŋ taaləm. Na Ilii na Ilisee pēle pa we koten təw.

⁸ Ulena Ilii wəgəsi i krai na í ma lvm təw, na pə hee mpaav. Na pá tó kanyəŋa təw na pá tēsi.

⁹ Pa naale pa tēsaə, ulena Ilii pəəsi Ilisee si: Pepeye n caa si má la-ŋ na pəcə Tacaə kpaɣa-m?

Ntəna Ilisee si: Ma caa si má hiki nyá feesuyu toma ke təm naale.

¹⁰ Mpuyule Ilii si: Mpi pə we katē təgə n sələməyi. Paa na mpv tə, ye Tacaə yelaa si í ná ma təkpaɣale, ile n hika mpi n sələməyi təgəle. Ama ye pə taya mpv, ile n lanɣaa kele.

¹¹ Ilii na Ilisee pa təŋna mpv, ile kəkə keeke na pə kpaɣanəŋ pə yasa-weyēle. Na kacuculaya kpaɣa Ilii ke kprakpaə.

¹² Ilisee ná mpv, ulena í svv kapusi mapv si: Hai, ma caa, hai, ma caa. Iseyeli keeke na i saalv tēwa.

Ilii tēwa na pə saali ulena Ilisee cəli i wontu ke təm naale na lanɣwakəlle.

¹³ Pə waali ké i kpaɣa krai wei Ilii pēta-i tə, na í məli na í səŋ Yaatanu pəgə nəgə.

¹⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilisee mapa krai inəyi lvm təw, na í kiisi si: Ilii Isə Tacaə we le?

Ulena lvm faya, na Ilisee tēsi.

¹⁵ Mpuuyule Yeliko Iso kuyəgətutu teləsəlaa mpa paa səŋa taaləm tə, pa loosa mpi Ilisee lapa mpv tə. Uena pá tə si: Toma wena a ka we Ilii taa tə, nəənəə a mələ Ilisee kin. Uena pá səŋi-i, na pá luŋi-i,

¹⁶ na pá tə si: Tə wena yəlaa apalutu nyəma nule na naanowa. Tu tili-we na pá pəeki nyá caa. Ntanyi Tacaa Feesuyu kraŋa-i mpv tə, kv pəta-i puɣv nakvli kv nyuɣv taa, yaa tetəkəle taa ké tiiliyi.

Uena Ilisee kisi si pá taa tili.

¹⁷ Pa caala-i teu, uena í caŋ na í tisi, na pá tili pa yəlaa nule na naanowa na pá pəeki Ilii ke kuyeeŋ tooso, pa ta na-i.

¹⁸ Pa mələa na pá mayana Ilisee ke təna, uena í tó si: Maa heela-me si í taa polo.

Ilisee taɣanəyi Yeliko lvm

¹⁹ Mpuuyú Yeliko nyəma təma Ilisee si: Hai, ta caa, ta icate we teu. Ama tə lvm wakələyi alaa, na pə laki na təla hələsəyi*fa*. ^a

²⁰ Ntəna Ilisee si: I tv təm ke nyanaya kufalaya taa, na í kəna-m.

Mpuuyú pa kəna-i.

²¹ Ilisee mowa təm mpi uena í polo na í tv-wəyi hite taa na í tə si: Tacaa si ma taɣana mə lvm. Pə kaa tasa mə yəlaa na mə təla ke wakələy.

²² Uena lvm mpi pə la teu ke haləna saŋa ké teitei isu Ilisee yəgətuyv tə.

Piya tvvwa Ilisee na sí sí

²³ Mpuuyú Ilisee lu Yeliko na í kraaki Peteele. Uena piya lu icate taa na sí tvvki-i si: Nyunleesuyv kra, nyunleesuyv kra.

²⁴ Ntəna Ilisee pəsi na í təŋsi-səyi mpusi, na taale wontu isayatu nti pa yaa si Wusi tə, tə lu naale na tə cəli piya nule na naale.

²⁵ Pəle pə waali ké Ilisee kpawa Kameli puɣv taa. I lu təna, uena í məŋna Samalii.

3

Iseyeli wulav Solam təm

¹ Yuta wulav Sosafati kawulaya pənaɣa, pələfei hiu nyəŋka taa ké, Akapi pəyalv Solam təgə i kawulaya ke Iseyeli taa ké Samalii, ke pusv naanowa na naale.

²⁻³ Mpuuyú i lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. I keena Solopuwam wei i tusa Iseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tə. Ama i isayatu ta tala i caa na i too pa nyəntv ké. Mpi tə, i kpəsa pəle kvlalaale nte i caa ka sika tvyv Paali tə.

Iseyeli na Mowapv pa yooou

⁴ Mowapv wulav Mesa ka təkaya heen ke tuutuuma ké. Paa pənaɣa ŋka pə wee si í fele Iseyeli wulav ke lampuu ke iweesv iyisi nunowa (100000), na iwaan ke iyisi nunowa (100000) na i hontv.

⁵ Ama waatu wei Iseyeli wulav Akapi səpa na Solam leeti i lonte taa, uena Mesa kvli i tə.

⁶ Mpuuyú Solam cəə Iseyeli tetv təna, na í kala i yoolaa.

⁷ Uena í tili na í heeli Yuta wulav Sosafati si: Mowapv wulav kvla ma tə. Kəə ŋ səna-m na tə yoonə-i. Sosafati si: Má na ma yoolaa na ma kraɣanəŋ tá səəlv puwa si tu səna-ŋ.

⁸ Uena Sosafati tili na pá pəəsi-i si: Le təə ké tu təŋna? Mpuuyule si: Tə təŋna Itəm wulaya tetv taa.

⁹ Mpuuyú Iseyeli na Yuta na Itəm pa awulaa tv mpaav, na pá tə kuyeeŋ naatosompəgəlaya. Uena pá laŋ lvm si pá cəla pa yoolaa na pa kraɣanəŋ.

^a **2:19 hələsəyi:** Piipilinaa leləa na teləsaa si: Lvm ké isayam na tetv ke kaalvaya.

¹⁰ Ntɛna Solam ma kapuka si: Hei, ta tɔm tɛmɔya. Iso kɔnna ta toosoɔo cɛne si i tɔyɔ-tɔyɔ Mowapu nyɛma nin taa.

¹¹ M'p'ɔy'ɔ Sosafati pɔɔsaa si: Iso kuyɔɔɔtɔtu telɔsulɔ nɔɔɔɔɔ i fei cɛne si i pɔɔsi-tɔyɔ Taca ke tɔm?

Ilɛna iseyeli wulav yoolaa nyuyɔ tu nɔɔɔɔɔ i cɔ si: Ilisee wei na Ilii paa tɛɔaya tɛma tɔ, i we cɛne.

¹² Kelɛna Sosafati si: Pɔ we teu, apalɔ inɔ i ka keesɛna-tɔyɔ mpi Taca caana-tu tɔ.

M'p'ɔy'ɔ awulaa tooso inɔ i pola Ilisee kin ke kpakpaa.

¹³ Ntɛna Iso kuyɔɔɔtɔtu telɔsulɔ pɔɔsi iseyeli wulav si: Pepe tɔɔ kɛ n kɔma na nɔ caalɔyi-m mpɔ? Polo na nɔ pɔɔsi nyɛ caa kuyɔɔɔtɔtu telɔsɛlaa yaa nyɛ too nyɛma. Kelɛna wulav si: Aai, Taca kɔnna ta toosoɔo cɛne si i tɔyɔ-tɔyɔ Mowapu nyɛma nin taa.

¹⁴ M'p'ɔy'ɔ Ilisee tasaa si: Ma tuuna Taca Toma tɛna tu wei i tɛmlɛ ma lakɔ tu si, Yuta wulav Sosafati tɔɔ kɛ ma cɔɔki, tɔfɔ ma taa kena-ɔ.

¹⁵ Tɔɔ, i kɔna-m yonyoolu nɔɔɔɔɔ ke nɔɔnɔɔ.

Yonyoolu suɔ i cɛmɔyɔ mapɔ, ilɛna Iso toma tii Ilisee tɔɔ

¹⁶ na i tɔ si: Taca yɔɔtɔaa si i huli hila pɔɔalɛ ke lɔɔɔ kɔne ku taa.

¹⁷ I kaa nu tɛv yaa ku heelim pɔ tɔɔ. Pɛcɔ lɔm kɔ su lɔɔɔ kɔne. Na mɛna mɛ yoolaa na mɛ kalakɛɔ na mɛ tɔla wɛna a sɔɔɔlɔyi wontu tɔ i nyɛɔ.

¹⁸ Ilɛ pɔcɔɔɔɔ tɛna. Halɔ Taca kɔ tɔ mɛ nin taa kɛ Mowapu tɛtu.

¹⁹ I kɔ yɔki pa koloosi acalɛ kɔpana, na i seti pa tuɔ kɔlɔlɔɔ tɛna. I kɔ suuli pa hila tɛna, na i lɔɔ pɛ ke pa tawa taa, na i wakɔli pa kɔhalɛm.

²⁰ Tɛv fema isɔ waatu wei pa lakɔ tanɔ kɔtasɔ tɔ. Ilɛ pa nawa lɔm luna Itɔm kelɛ, na pɛ wataa na pɛ kɔɔ.

²¹ Waatu wei Mowapu nyɛma nɔ nuwa si, awulaa mpɛ pa tooso kɔɔ-wei yoonav, ilɛna pɔ suu apalaa tɛna mpɔ pa mɔna yoo pote tɔ, na pɔ su-wei tɛtu tɔɔ tɔɔ.

²² Tɛv fema, ilɛ pa nɔ ilim ilɛmɔyɔ ke lɔm mpɔ pɔ taa kelɛ na pɔ sɛɛwa isɔ calɛm.

²³ Ilɛna pɔ mɔ kapuka si: Heiyeyei, awulaa tooso inɔ pa yoonaa tɛmɔya pa taa pa tike kɛ na pɔ kɔ tɛma na pa calɛm kɛ, i loosi yee. Tɛ polo tɛ kuu pa wontunaa.

²⁴ Waatu wei pa tala iseyeli nyɛma tɛsikile, ilɛna pɛɛ pɔ lu pa tɔɔ, na pɔ ku-we, na lɛlaa se. Ilɛna pɔ tɔɔ pa waali na pɔ suu pa tɛtu taa na pɔ la-wei nananana.

²⁵ M'p'ɔy'ɔ pa yɔka pa acalɛ, na pɔ lɔɔ pa tawa taa kɛ pɔɛ pɔɛ, na pɔ wakɔli pa kɔhalɛm. Na pɔ suuli pa hila, na pɔ seti pa tuɔ kɔlɔlɔɔ tɛna.

Ama Kii-Helesi icatɛ tike ke pa ta tokina. Paa na mpɔ, ilɛna pɛntɔlɔɔ lɔɔlaa polo na pɔ ta-tɛɔ kotaya.

²⁶ Mowapu wulav cɛkɛnaa si i kaa tɔli-ti, ilɛna i kpɛyeli i layalɛ yoolaa nasɔtoso nunɔwa (700) si, pɔ fayana Itɔm tɔɔ na pɔ lu. Ama pa ta pɛsi.

²⁷ M'p'ɔy'ɔ Mowapu wulav yaa i pɔyalɔ kancaalaya nyɛɔ, wei pu weɛ si i lɛɛti i lɔntɛ tɔ na i ku-i, na i la i tɔyɔ ke kɔtaya ke icatɛ kolunɔ tɔɔ. Iseyeli nyɛma nɔ mpɔ, ilɛna sɔɔɔntɔ kpa-wei katatɔlaya, na pɔ mɔli pa tɛ.

4

Ilisee waasɔyi alɔ leelu

¹ Iso kuyɔɔɔtɔtu telɔsulɔ nɔɔɔɔɔ i kɔ sɔpɛna na i ye leelu. M'p'ɔy'ɔ kuyaku nakɔli i pola Ilisee kin na i tɔm-i si: Ta caa, ma paalɔ ka kɛ Iso tɛmlɛ tu kɛ. I sɔpa, ilɛna i kɛmlɛ tu kɔɔ si i kpakɔyi ta piya naalɛ ke yomaa. Ilɛ hai, sɛna-m.

² Ntɛna Ilisee pɔɔsi-i si: Pepeye n caa si mɔ la-ɔ? Heeli-m mpi n wɛna tɔ. Alɔ si: Ma feina pulɔ cɛcɛka. Nimaya kaasɛna-m nyanaya taa.

³ Kεlena Ilisee si: Tɔv, polo nyá asəmaa cɔlɔ na ń kənti pa kin ke nyanasi ke səsəm.

⁴ Ulena nyana nyá piya í sɔv mə nan taa, na í təkɪ mə tɔɔ, na ń pələyi nimaya ηkeye nyanasi taa na pə suyi na ń suki.

⁵ Mpróyó alv tɛɛwa na í polo na í na i piya pá təkɪ pa tɔɔ. Na i piya cələyi-nyanasɪ, na í suuliyi nim.

⁶ Pə keesaa, ulena í tó i pəyaya lenka si: Cεε-m nyanaya.

Ama nyanasi təna suwa. Ulena pəyaya tɔ si: Pə ta kaasɪ nakəli. Ulena nim náá ye le luu.

⁷ Ulena alv polo na í heeli Isɔ kuyəɔtutu teləsulv ke mpi pə lapa tɔ. Na ílé i tɔ si: Polo na ń pɛɛti nim mpi na ń feli nyá kəma. Ye pə kaasa-η wena, ile nyana nyá piya í təɔ.

Ilisee ke Sunem alv ton tu tɛ

⁸ Mpróyó waatu nəɔlv Ilisee təhna Sunem ɪcate taa. Alv ton tu nəɔlv i ka we təna. Ulena alv inɪ í caali-ɪ si í polo i te na í nyɔɔ lɔm. Pə tɔɔ ké ye Ilisee i təhna təna tɔɔ, i heləyi alv inɪ i te na í təkɪ.

⁹ Kεlena kuyaku nakuli alv inɪ í tɔ i paalv si: Ma nyəmə teu si apalv wei inɪ i kəh tá tɛ tɔ, i ké Isɔ kuyəɔtutu teləsulv səsɔ ké.

¹⁰ Tə ηma-ɪ kutuluɣu ke ta nyəhku pata tɔɔ. Tə su-ɪ kuhəntuɣu, na taapəli, na kpələɣa, na fətəla. Ye kuyahku í tɛna cəne, i heli na í sɔv.

¹¹ Mpróyó kuyaku nakuli Ilisee tɛkaya na í heli kutuliya ηke ka taa na í sɔv.

¹² Ulena í tili i təmlɛ tu Kehasi si: Polo ń yaa alv təyaya tu inɪ. Alv kəma na í səh kutuluɣu nəɔ. Ulena

¹³ Ilisee tɔ Kehasi si teləsi-ɪ si: N lapa-tuɣu kupantu ke səsəm, ile pepeye taa la-η? Tə yəɔti nyá təm ke wulav yaa yoolaa nyuɣu tu kin na? Alv si: Ma sama. Ule ma ta lah puluɣu ma nyəma taa.

¹⁴ Ntəna Ilisee pɔəsi Kehasi si: Pepeye tu lapɪ-ɪ? Kehasi si: I feina apalv pəyaya. Pəyele i paalv kpatəlaa.

¹⁵ Mpuɣule Ilisee si: Tɔv, yaa-ɪ.

Alv məlaa

¹⁶ Ulena Ilisee tɔ si: Pənya ká sikiyi isu isəntɔ taka teitei tɔ, n ká nukɪ apalv pəyaya.

Ntəna alv ma kapuka si: Hei, Isɔ kuyəɔtutu teləsulv, taa puɣusu-m yoo.

¹⁷ Mpróyó alv inɪ i lapa teu, na í lɔli apalv pəyaya, ke waatu wei teitei Ilisee ká keesaa tɔ.

Sunem alv pəyaya fem

¹⁸ Mpróyó pəyaya ηke ká lapa yulv. Ulena kuyaku nakuli ká təh ka caa waali ké taale ke təkuntɛ.

¹⁹ Pə tasaa, ile ka mapa kapuka nté si: Waaɪ, paapa, ma nyuɣu, ma nyuɣu.

Ntəna cɛɛɛ kusɪ i təmlɛ nyəma taa nəɔlv si: Pona-keye ka too kin.

²⁰ Təmlɛ tu tana pəyaya ke ka too, na toto nukɪ-keye i nəɔhɛ tɔɔ. Pə kəma ilim sikuyu, ulena ká hɛɛ.

²¹ Ulena í kraana-keye kutuluɣu ηku ku taa Ilisee kəh na í həntəyi tɔ. Na í husɪ-keye Ilisee kato tɔɔ, na í təkɪ nənəɔ. Ulena í kra taale

²² na í tɔ i paalv si: Cεε-m təmlɛ tu na kraɣaya alvnyəhka. Ma ləkɪ ma təyi Isɔ kuyəɔtutu teləsulv tɛ, na má kɔɔ.

²³ Ntəna i paalv pɔəsi-ɪ si: Alaafəya kele η puki Isɔ kuyəɔtutu teləsulv tɛye saɣa na? Anɪ pə taya isətv kofalv acima, yaa kuyaku kuhɛesuyv. Ntəna alv si: Alaafəya ké.

²⁴ Ulena alv tó təmlɛ tu si: Polo tə polo. Ye ma ta tó si ń səh, taa səh yoo.

²⁵ Μπουυλε πά τó Kamεεli mpaav, na pá polo Ilisee τέ. Waatu wei Ilisee loosa-ι pooluη, uena í heeli ι tэмle tu Kehasi si: Alu wei ι laki-tuyu ikantu ke Sunem tэгole.

²⁶ Σηηι-ι na η πάσι í na ι paalu, na ι pəyaya, pa alaafəya təə.

Kehasi səηa-ι, uena alu cə-ι si: Alaafəya ké.

²⁷ Alu tala Ilisee kin ke pyu taa, uena í hoti Ilisee tee, na í kpa ι nəəhee, na Kehasi mayasi isu ι tэгonəηι-ι. Ntəna Ilisee si: Yele-ι, ι lanje wakəlaa ké. Ama Tacaa ta yeles si ma nyi mpi pə təə tə.

²⁸ Μπουυλε alu mapa kapuka ke kpakpaa si: Ta caa, ntəη ma taa sələmi-η pəyaya? Halí ma tu kisaa ké si η taa pyuyusu-m.

²⁹ Ntəna Ilisee tə Kehasi si: Kpaya ma kpatúyú na η ləyə nyá təηι Sunem təcau. Taa səη mpaav taa si n sεeki nəyolu, yaa puutu sεeki-η. Ye n talaa, uε n təmi kpatúyú ke pəyaya isəntəə.

³⁰ Μρύγú pəyaya too təma Ilisee si: Ma tuukina Tacaa si ye n ta kuli, ma mələηι ma tike.

Uena Ilisee kuli na í təηι-ι.

³¹ Kehasi ná laala-wε, uena í təmi Ilisee kpatúyú ke pəyaya isəntəə. Ama pəyaya ta tu kuyuli kuyuluuyu mayamaya. Μρύγú Kehasi mələa na í heeli Ilisee si: Pəyaya ta fe.

³²⁻³³ Ilisee talaa na í suu kutuluuyu taa, na í mayana pa husa-keye ηρύγú ι kato təə na ka səpa. Uena í təkι ι təə na í sələmi Isə.

³⁴ Uena í paπι pəyaya təə, na pa nəəsi na pa isε na pa niη ke təma təə, na ka tənyu tayani hanuyu.

³⁵ Uena Ilisee kuli na í təη na í cəəkəna kutuluuyu, na í tayani ka təə ké luηuyu. Μρύγú pəyaya cimsa kpakpaa ke təm naatosompəyəlaya, na ká kuli isε.

³⁶ Tənaya Ilisee tila Kehasi si: Polo η yaa pəyaya too.

Toto kəma, uena Ilisee təmi-ι si: Kəə η mu nyá pəyaya.

³⁷ Μρύγú alu hənta Ilisee ke atε. Uena í kpaya ι pəyaya na í tee.

Tuusi nsi si fεi tэгov tə

³⁸ Μρύγú nyəyəsι waatu taa, kuyaku nakuli Ilisee kəma Kilikaa, na í koti Isə kuyəyətutu teləsəlaa ke ι kin. Uena í tə ι tэмle tu si: Təsi tiyaya səsaya na η hili-wεye tuusi.

³⁹ Μρύγú pa taa ləlu yela tuusi ke haləm taa, na í mayana aloolaya nakəli, na í kooli ka pee, na í həkə ι toko taa, na í kəə na í peli-yε na ι təsi. Ama nəyolu ta nyi-yε.

⁴⁰ Tuusi puwa na pá tu yəlaa na pá təη. Uena pá má kapusi si: Hei, Isə kuyəyətutu teləsulu, tuusi nsi sətυ ké.

Nəyolu ta pəsi na í tэгə.

⁴¹ Μρύγú Ilisee təma si: I kəna molum. Pa kənaa, uena í tó tuusi nsi si taa na sí lá tэгəv. Uena Ilisee heeli ι tэмle tu si: Tu yəlaa.

Tiipile taa tuusi ta ke sətυ tətə.

Isə kuyəyətutu teləsəlaa nunwa (100) caləsvy

⁴² Μρύγú kuyaku nakuli, apalu nəyolu ι luna Paali-Salisa. Na í kpenna Isə kuyəyətutu teləsulu ke ι kəhaləm kalaalasi. Isu tэгənyaya pee potopotona ke hiu, na pee kutoηee ke huluyu taa. Μρύγú Ilisee təma ι tэмle tu si: Tala pa tənaya tэгənyaya ηke.

⁴³ Ntəna tэмle tu si: Ma taləηι kanε inəηι yəlaa nunwa (100) na pé tala pa le? Ilisee si: Nyaa tala-wε te. Tacaa yəyətəa ké si, paa tэгə na pá haya na pé kaasi.

⁴⁴ M'p'ógú t'ámle tu tala t'ə̀g'ə̀n'ə̀g'a η'ke'ye ι taapalaa. Na pá t'ə̀g'ə̀ na pá ha'ga na p'ə̀ kaasi, ɪsu Tacaa ka y'ə̀g'ə̀t'ə̀g'ə̀ t'ə̀.

5

Asilima k'ətə̀ŋ tu Naaman'ə̀ waav

¹ Sili' i tetu wulav ka wenna ι yoolaa nyu'g'u tu, na pá yaaki-ι si Naaman'. Apalu ɪni ι ka ké yoolu ké. I na ι yoolaa pa t'ə̀ŋ taa ké Tacaa ka yelaa, na Sili' ny'ə̀ma k'ə̀li. Hal'ə̀na pa wulav sa'ŋi-ι. Ama asilima k'ətə̀ŋ ka wenna-ι.

² P'ə̀c'ə̀ waatu n'ə̀g'ə̀lv, Sili' ny'ə̀ma ka lu Iseyeli ny'ə̀ma ké kuluv. U'ena pá k'pa Iseyeli p'ee'liya nak'ə̀li na Naaman'ə̀ alv tiliyi.

³ M'p'ə̀g'ə̀le kuyaku nak'ə̀li p'ee'liya η'ke ka heela ka too si: Hai, kasa. Ye ɪsu ta caa ka pola Samalii I'ə̀ kuy'ə̀g'ə̀t'ə̀t'ə̀ tel'ə̀s'ə̀lv c'ə̀lv, il'ə̀ ι k'á waa-ι asilima k'ətə̀ŋ η'ku'g'u l'ə̀ŋ ké.

⁴ M'p'ó'g'ú Naaman'ə̀ heela wulav ke p'ee'liya η'ke ka t'ə̀m nti.

⁵ Wulav si: T'ə̀v, p'ə̀ we teu. Maa ce'le-η leet'ə̀li na n' k'penna Iseyeli wulav.

Naaman'ə̀ t'ee'ka'ga, u'ena í k'penna liy'itee ny'ə̀g'ə̀lv'ə̀g'u ke kiloona η'mu'nu'g'u na nu'nu'wa (300).

⁶ M'p'ó'g'ú ι pona leet'ə̀li, na í ce'la Iseyeli wulav. Pa η'maa ι taa si: Má kus'ə̀na ma yoolaa nyu'g'u tu Naaman'ə̀ na tak'ə̀l'ə̀ga kan'e si, n' waa-ι ι asilima k'ətə̀ŋ.

⁷ Iseyeli wulav t'ema-ke'ye kal'ə̀g'u, u'ena í c'ə̀li ι wontu, na í má kapuka si: Ha, ɪle ma ké I'ə̀ na má ku'yi y'ə̀l'ə̀a na má feesi'yi-we? I nawa Sili' wulav k'ə̀na-m k'ət'ə̀ntu si má waa-ι t'ə̀. Ma n'ə̀g'ə̀ ke ι p'ee'k'ə̀g'i m'p'u yoo.

⁸ Waatu wei I'ə̀ kuy'ə̀g'ə̀t'ə̀t'ə̀ tel'ə̀s'ə̀lv nu'wa si Iseyeli wulav c'ə̀la ι wontu, u'ena í tili si pá p'ə̀c'ə̀si-ι si: Pepe t'ə̀ ké p'ə̀ caala-η m'p'u p'ə̀ taka? Yele-ι na í k'ə̀v ma kin, na í nyi si tampana I'ə̀ kuy'ə̀g'ə̀t'ə̀t'ə̀ tel'ə̀s'ə̀lv we Iseyeli taa.

⁹ M'p'ó'g'ú Naaman'ə̀ k'p'ə̀ga ι ke'ke, na ι k'p'ə̀gan'ə̀ŋ, na í polo í s'ə̀ŋ Ilisee t'ə̀y'ə̀ga n'ə̀g'ə̀.

¹⁰ N't'ena Ilisee tili n'ə̀g'ə̀lv si pá heeli-ι si: Polo n' η'milisi ny'á t'ə̀g'i Yaatan' i p'ə̀g'ə̀ taa ké t'ə̀m naatosomp'ə̀g'ə̀l'ə̀ga. Pu te-η t'ə̀k'patak'pata.

¹¹ T'ə̀n'ə̀g'ə̀le Naaman'ə̀ tu m'p'aa'v na p'á'á'ná, na í t'ə̀ŋ si: P'ə̀we, maa ny'ə̀má si I'ə̀ kuy'ə̀g'ə̀t'ə̀t'ə̀ tel'ə̀s'ə̀lv k'á lu ι ma'ya'm'ə̀ga ké, na í s'ə̀ŋ ma ɪsentaa, na í s'ə̀l'ə̀m' i I'ə̀ Tacaa, na í tokina timpi taa k'ət'ə̀ŋ we'e t'ə̀ na í waa-m.

¹² U'le Tamasi pusi Apana na Paapaa pa ta k'ə̀li Iseyeli l'ə̀ŋ. Ye ma caaki maa yaaki t'ə̀na na p'ə̀ waa-m?

U'ena Naaman'ə̀ ha siyile na í t'ee'k'ə̀na p'á'á'ná.

¹³ M'p'ə̀g'ə̀le ι t'ə̀mle ny'ə̀ma se ι waali na pá p'ə̀c'ə̀si-ι si: Ta caa, ye I'ə̀ kuy'ə̀g'ə̀t'ə̀t'ə̀ tel'ə̀s'ə̀lv ka tu-η t'ə̀mle s'ə̀s'ə̀le nat'ə̀li si n' la, n' k'á k'p'isaa? U'le pepe t'ə̀ ké ι t'ə̀ma si n' ya l'ə̀m na p'ə̀ waa-η, na n' k'isi'yi?

¹⁴ U'ena Naaman'ə̀ tisi na í tii Yaatan' i p'ə̀g'ə̀ l'ə̀m taa, na í η'milisi ι t'ə̀g'i t'ə̀m naatosomp'ə̀g'ə̀l'ə̀ga, ɪsu Ilisee heela-ι t'ə̀. U'ena ι k'ət'ə̀ŋ te, na ι t'ə̀n'ə̀g'ə̀ m'ə̀li t'ə̀s'ə̀t'ə̀s'ə̀to, ɪsu p'ə̀y'ə̀ga s'ə̀k'p'el'ə̀ga.

¹⁵ M'p'ó'g'ú Naaman'ə̀ na ι ny'ə̀ma pa m'ə̀la k'p'ak'p'aa ke Ilisee te, na í t'ə̀ si: P'ə̀n'ente ma ny'ə̀má si I'ə̀ n'ə̀g'ə̀lv fei tetu taa ké tiili, ɪsu Iseyeli I'ə̀. U'le ma s'ee'k'ə̀na-η na wontu t'ə̀n'e.

¹⁶ Ama Ilisee tuuwa si: Na I'ə̀ wei ι t'ə̀mle ma lak' i t'ə̀, ma kaa mu p'ə̀ taa pulv.

M'p'ó'g'ú Naaman'ə̀ caala-ι, u'ena Ilisee kisi.

¹⁷ U'ena Naaman'ə̀ tasa si: N kisa ma kuhaham t'ə̀, ye'le na má cosi m'ə̀ tetu ke p'ə̀c'ə̀, ɪsu k'p'ə̀ŋasi naale s'ə̀g'ə̀la. M'p'i t'ə̀, Iseyeli I'ə̀ tike ke maa lak' i ciiku'yu k'ət'ə̀ya na k'ət'ə̀ya η'ka k'ə̀k'ə̀ lusa ka t'ə̀na t'ə̀.

¹⁸ Ama kul'ə̀mtu ke ma s'ə̀l'ə̀m'ə̀g'i si Tacaa í wii-m. Ye ma caa Sili' wulav suvki ι t'ə̀g'u Lim'ə̀ŋ kutulu'yu taa si ι laaki, maa si-ι. Hai, Tacaa t'ə̀yan' i-m nti ɪni.

¹⁹ M'p'ə̀g'ə̀le Ilisee si: K'pe, I'ə̀ í su-η.

Ulena Naamanj tu mpaav.

Kehasi kɔpantvɔv

Naamanj tɛɛwa ɪ ta tu hatələta səsəm. Ulena

²⁰ Kehasi mayasi ɪ taa si: Ma caa kisa Siliɪ tonj tu ɪni ɪ wontu nté yem. Na Iso, ɪsu ma se ɪ waali na má mu pulɔpu.

²¹ Ntɛna í se apalɔ ɪni ɪ waali. Naamanj pəsaa na í na-ɪ mpɔ, ulena í lu ɪ keɛke taa na í ŋmaa atɛ. Ulena í sɛŋi-ɪ na í pɔɔsi-ɪ si: Alaafəya kɛɛ?

²² M'pɔyó si: Alaafəya ké. Ma caa kɔsəna-m si Iso kɔyɔɔtɔtu tɛləsəlaa kpekəle nyəma naale luna Ifəlayim pulasi taa, na pá kɔɔ ɪ tɛ. Si n̄ ha-wɛyɛ liyitee nyəɔtu kiloonaa hiu na naanɔwa, na acima wontu kɛ naale.

²³ Ntɛna Naamanj si: Yele ma cɛɛ-ŋ kiloonaa nutoso.

Ulena Naamanj kaana Kehasi na Naamanj tu nyəɔtu ntəyɪ hulunj taa na í həkə. Na í cɛɛ-ɪ tətəɔ acima wontu, na í sɔki ɪ tɛmlɛ nyəma naale na pá tɛŋna Kehasi.

²⁴ Pa tala pulaya nakəli, ulena Kehasi mu hulunj na wontu na í sɔɔna ɪ tɛ. Ulena Naamanj tɛmlɛ nyəma náá məli.

²⁵ Waatu wei Kehasi məla ɪ caa kin, ulena Ilisee pɔɔsi-ɪ si: Lɛyɛ n luna? Mpɔyɔlɛ si: Ta caa, ma ta polo tiili se.

²⁶ Ntɛna Ilisee si: Saa wei apalɔ ɪni ɪ na-ŋ na í lu ɪ keɛke taa na í ŋmaa atɛ tɔ, pə hɔla-m ké tɛ. Ilɛ pə ta tata si n̄ hiki wontu kɔpantɔ na liyitee, na n̄ yana Olifinaa na lɛsɛŋnaa tawa, na tɔla na yomaa apalɔnyəma na alɔnyəma.

²⁷ Pə tɔɔ tɔ, Naamanj kɔtəŋ ká məli nyana nyá lɔlɔyɔ nyəma mə tɔɔ ké tam tɔɔ.

Waatu wei Kehasi lu Ilisee kin ulena asilima kɔtəŋ waasi ɪ tɔnyɔ tɛna na í hɔlɔmɪ tɛlaɪɪ ɪsu kɔnkpɔmɔlɔm.

6

Laale kɔlɛpile hiiu

¹ M'pɔyó kɔyakɔ nakuli Iso kɔyɔɔtɔtu tɛləsəlaa kpekəle nyəma pola Ilisee kin na pá tɛmɪ-ɪ si: Ta caa, ta kutuluɔyɔ ŋku kɔ taa tɔ kɔtiyɪ tɔ ku takɪ-tɔ.

² Ilɛ yele na tɛ tii Yaatanɪ pəɔɔ nəɔɔ, na paa wei í sɛti taav, na tɛ siki kutuluɔyɔ lɛŋkɔ. Ilisee si: ɪ polo.

³ Mpɔyɔlɛ pa taa lɛlɔ pəsənaa si: Ta caa, ta na-ŋ tu pona. M'pɔyó si: Pə wɛ teu, maa tɔŋ-mɛ.

⁴ Ulena pa tɛna pá tii Yaatanɪ pəɔɔ nəɔɔ na pá sɛti tuŋ.

⁵ Pa taa lɛlɔ sɛtaya ɪ taav, ulena laale holi na tɛ hoti lɔm taa. Ntɛna apalɔ ɪni í má kapuka si: Hei ta caa, ma lepa. Laale kɔkəntəle ké.

⁶ M'pɔyó Ilisee pɔɔsa-ɪ si: Le taa ké tɔ hotaa?

Apalɔ ɪni ɪ hɔla-ɪ, ulena í sɛti tɔyɔ piliŋa na í ləɔɔ tɛna ɪni, na laale kpa lɔm tɔɔ ké kɔakpaa.

⁷ Ntɛna Ilisee si: Kɔaya-tɛ.

Ulena apalɔ ɪni í siisi na í kɔaya-tɛ.

Ilisee kpa Siliɪ yoolaa

⁸ Waatu wei Siliɪ wulav yookayana Iseyɛli nyəma tɔ. M'pɔyó kɔyakɔ nakuli, í na yoolaa nyɔyɔ nyəma, pa cayaa na pá ləsi timpɪ paa siki tɔ.

⁹ Ama Ilisee tilaa na pá keesi Iseyɛli wulav kɛ lona nna nna a taa pə fɛi si pá polo tɔ, si Siliɪ yoolaa wɛ tɛna.

¹⁰ Ulena Iseyɛli wulav tili ɪ yoolaa na pá fɛŋ lona anɪ.

Tɔm payalɛ kɛ pə lapa mpɔ, na Ilisee náá keesəyɪ Iseyɛli wulav, na ílɛ í nyəŋ ɪ tɔntɛ.

¹¹ M'pɔyó pə haŋa Siliɪ wulav, na í kotɪ ɪ yoolaa nyɔyɔ nyəma, na í tɔ-wɛ si: Mənaafiki wɛ ta taa, na í tayasəyɪ Iseyɛli wulav. ɪ kuli ɪ waali.

¹² Ntɛna ɪ yoolaa nyɔɔɔ nyɔ́ma taa lɛɔ sɪ: Mənaafiki fɛi tá taa yoo. Ama Ilisee teləsəɣəna wulav, kɛ nti nti n yɔɣɔtəɣi nyá nan kɔhəntɔɣɔ taa tɔ.

¹³ Kɛlɛna Silii wulav tɔ-wɛ sɪ: ɪ polo na í nyi timpi Ilisee wɛɛ tɔ, na í kra-ɪ. Pɛlɛ pa kɔma ɪlɛna pá heeli-ɪ sɪ ɪ wɛ Totan.

¹⁴ Ḿpɔ́ɣó Silii wulav tila yoolaa tuutuuma, na kɛɛkɛnaa, na kraɣanəɣ, na pá polo pá nyala ɪcatɛ.

¹⁵ Tɛv fema tanan tɔhulu, na Ilisee tɔmlɛ tɔ lu, ɪlɛna í ná yoolaa, na kɛɛkɛnaa, na kraɣanəɣ tama ɪcatɛ. ɪlɛna í má kapuka sɪ: Hei, ta caa, tɔ lɛpa. Tu təɣ ŋku?

¹⁶ Ḿpɔ́ɣó Ilisee sɪ: Taa nyá. Mpa pa wɛ ta waali tɔ pa kɔla-wɛɣɛ paɣalɛ.

¹⁷ Pə waali, ɪlɛna í səlɔmɪ ɪsɔ sɪ: Hai, Taca, kuli ɪ ɪsɛ na í ná.

Ḿpɔ́ɣó Taca kula ɪ ɪsɛ, na í ná kəkɔ kɛɛkɛnaa, na pə kraɣanəɣ waasa pulaya tɔ.

¹⁸ Ḿpɔ́ɣó Silii yoolaa sɔv tɔntɛ, na pá tiikina Ilisee tɔ. ɪlɛna Ilisee səlɔmɪ ɪsɔ sɪ: Yɔlvɪ pa ɪsɛ.

Ntɛna Silii yoolaa yɔlvɔmɪ ɪsu Ilisee səlɔmɔɣɔ tɔ.

¹⁹ ɪlɛna Ilisee tɔ-wɛ sɪ: ɪ toolaa kɛ, pə taɣa cənɛɣɛ pa hɔla-mɛ. ɪ tənɪ-m na má pona-mɛɣɛ wei í pɛkəɣi tɔ ɪ kin.

Ḿpɔ́ɣó Ilisee pona-wɛɣɛ Samalii.

²⁰ Pa sɔv ɪcatɛ taa, ɪlɛna í səlɔmɪ sɪ: Taca kuli pa ɪsɛ na pá ná ɪlɛ.

Silii yoolaa ɪsɛ kulaa, ɪlɛna pá cɛkəna sɪ Samalii ɪcatɛ taa kɛ pa wɛɛ.

²¹ Waatu wei ɪsɛɣɛli wulav nawa yoolaa mpe, ɪlɛna í pɔɔsɪ Ilisee sɪ: Ma ku-wɛɣɛ, ma caa?

²² Ilisee sɪ: Aai, yoo. Pɪ wɛɛ tɔ, ye yoolaa kpawa yomaa, paa kɔɣɔ-wɛ. ɪlɛ calɔ-wɛ na pá tɔɣɔ na pá nyɔɔ, ɪlɛna í yelɛ-wɛ na pá məli pa wulav kin.

²³ Ḿpɔ́ɣó ɪsɛɣɛli wulav lapɔ-wɛɣɛ mɔvɛllɛ təkɛtɛkɛtɛ, na pá tɔɣɔ na pá nyɔɔ. ɪlɛna í yelɛ-wɛ na pá məli pa caa tɛ. Pə kraɣav hatoo waatu ɪni tɔɣɔ yoolaa ŋmulaa yela ɪsɛɣɛli tɛtɔ taa kɛ sɔv.

Samalii nyɔɣɔsɪ

²⁴ Ḿpɔ́ɣó waatu nɔɣɔlv, Silii wulav Pɛni-Hatati kpɛɣɛla ɪ yoolaa, na pá polo pá nyala Samalii ɪcatɛ.

²⁵ ɪlɛna nyɔɣɔsɪ anaam lu tɔ taa. Na halɪ pá pɛɛtəɣi kraɣaya nyɔɣɔ kɛ liɣitɛ nyɔɣɔtɔ nuɔnaasa na pa tɛ tɔɣɔnaya pɛɛ naali a ŋkute kɛ liɣitɛ nyɔɣɔtɔ kakpasɪ.

²⁶ Ḿpɔ́ɣó kɔyakɔ nakɔli ɪsɛɣɛli wulav tənaya ɪcatɛ kolɔɣa tɔ. ɪlɛna alɔ nɔɣɔlv í má kapuka sɪ: Hai, ta caa waasi-m.

²⁷ Ntɛna wulav sɪ: Ye Taca ta waasi-ŋ, maa pəsəɣi. Pə ta kaasi pɔlv, paa tɔɣɔnaya pɛɛ paa sɔlv.

²⁸ Pepeɣɛ n caa?

Alɔ sɪ: N nawa alɔ ɪnɛ? Tɛtɛ waali kɛ ɪ tɔma sɪ: Tɔ tɔɣɔ ma pəɣaya, ye pə fema, ɪlɛ tu tɛɛsɪ ɪ nyəɣka.

²⁹ Ḿpɔ́ɣó tɔ tɔsa ma pəɣaya ŋkɛ na tɔ tɔɣɔ. Tɛv fema na má tɔmɪ-ɪ sɪ, í kəna ɪ nyəɣka na tɔ tɔɣɔ, ɪlɛna í ŋmɛsɪ-kɛ.

³⁰ Wulav nu alɔ tɔm nti, ɪlɛna í cəli ɪ wontu na lanwakəllɛ kɛ kolɔɣa tɔ tənɔ. ɪlɛna yəlaa ná sɪ ɪ ka suu fələtənɔa taka kɛ pə tɛɛ.

³¹ ɪlɛna wulav má kapuka sɪ: Ye ma ta seti Ilisee nyɔɣɔ kɛ saɣa ɪsɔ í tɔ-m wahala sɔsɔ.

Ilisee kpaala nyɔɣɔsɪ tɛm

³² Ilisee na ɪcatɛ sɔsaa pa wɛ ɪ tɛ na pá tənna kotuyɔ. ɪlɛ wulav kɔsa nɔɣɔlvɔlɛ, na ɪni ɪ tənəɣi waali. Tillu ta tu tata, ɪlɛna Ilisee heeli sɔsaa mpe sɪ: Yɔlvkɔlv ɪlɛ ɪ kɔsəna ntɛɣɛ nɔɣɔlv sɪ í kɔɔ í seti ma nyɔɣɔ. ɪ təkɪ nənɔɣɔ, í taa yelɛ na í sɔv. ɪ tu nukɪ ɪ mayamaya ɪ nɔhɛɛ tan kɛ tillu waali.

³³ Ilisee nɔɔɔ ta tiita aɛ, ɔle wulav yɔɔɔɔa keɛ si: Taca kɔnna-tɔɔɔ mpusi inɛ. ɔle pepeye tu tasa tɛɛɔɔ ke i kin?

7

¹ Mɔɔɔ Ilisee cɔwa si: Taca yɔɔɔɔa si cele isɔntɔ taka, liyitee nyɔɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔ ke paa ya mɔɔɔ kiloona naanɔwa na naale, yaa tɔɔɔɔɔ pɛ kiloona hiu na liyiti ke Samalii kɔyaku taa.

² Mɔɔɔ Iseyeli wulav yoou wontu tɔkɔɔ nɔɔɔ tɔkɔɔ si: Paa Taca ká tɔli isɔntɔɔ ke pɔɔɔ na kɔtɔɔ pɛ luli, pu la isu n yɔɔɔɔɔ tɔɔɔ? Ntɛna Ilisee si: N ká ná ná nyá isɔpɔle. Ama n kaa waa pɔ taa ké.

Silii yoolaa sewa, na nyɔɔɔɔɔ tɛm

³ Asilima kɔtɔɔ nyɔɔɔ liyiti nɔɔɔɔ i ká wɛnna Samalii ɔcate nɔnɔɔ, na awali tɔɔ. Mɔɔɔɔ pɔ tɔma tɔma si: Ye tɔ caya cɛnɛ, isu tɔ sɔpa yem.

⁴ Tɔɔ, anɔ ye tɔ tɔma si tɔ sɔvki ɔcate taa, tu si nyɔɔɔɔ ké, tɔɔɔɔ fɛi. Tɔ tu caya cɛnɛ, pɔ taa pɔ taa inɔɔɔ. Pɔ tɔɔ ɔle, tɔ tii kolontunaa tɔsikile. Ye pɔ tu kɔ-tɔ awusa.

⁵ Pɔ taanaa, ɔlena pá tii Silii nyɔɔɔ tɔsikile pɔ ta nu nɔɔɔɔ tɔɔ.

⁶ Silii yoolaa ká nuwa kɔkɔte natɔɔɔ, isu yoolaa tuutuuma, na pɔ kɛkɛnaa na pɔ kɔɔɔɔ tɔɔ. Ntɛna pá heeli tɔma si: Isɔntɔ Iseyeli wulav fɛla Icipiti na Hiti pɔ nyɔɔɔ ke liyitee ké, na pá kɔɔ-tɔɔ yoonav.

⁷ Ilim tɔkɔɔ, ɔlena Silii yoolaa se na pá yeɛ pɔ coka, na pɔ kɔɔɔɔ na pɔ kɔɔɔɔ.

⁸ Asilima kɔtɔɔ nyɔɔɔ liyiti inɔ i tala Silii nyɔɔɔ tɔsikile na pá sɔv cɔkɔle natɔli tɔ taa, na pá tɔɔ na pá nyɔɔ. ɔlena pá kuu liyitee na wɔla na wontu kususuutu, na pá polo pá ɔmɛsi tiili. ɔlena pá mɔli na pá sɔv lɛntɛ taa, na pá kɔɔɔ wontunaa kɔpantɔ ke waanɔ waanɔ, na pá polo pá ɔmɛsi tɔtɔ.

Asilii yoolaa sewa na nyɔɔɔɔ tɛ

⁹ Mɔɔɔ pɔ tɔma si: Isu tɔ hikuyɔ tɔm kɔpantɔ ke sɔɔɔ isɔntɔ na tɔ sɔna ta ti tɔ pɔ fɛi tɛu. Ye tɔ yɛlaa si pɔ nyaali na pɔcɔ tɔ heeli-ti, Isɔ ká hɔ ta ɔkɔɔɔ. Tɔ polo tɔ heeli-tɔɔ wulav tɛ.

¹⁰ Mɔɔɔ asilima kɔtɔɔ nyɔɔɔ mɔ pɔ sɔv ɔcate taa, na pá yaa yoolaa mɔ pɔ tɔɔɔ ɔcate nɔnɔɔ tɔ, na pá heeli-wɛ si: Tɔ pola Silii yoolaa tɔsikile ntɛ tɔ ta na nɔɔɔ. Pɔcɔ tɔ ta tu nu yɔɔ nɔɔɔ tɔɔ. Kɔɔɔɔ na kɔɔɔ tike ké pɔ tamsaa, na coka wɛ kɔɔɔ.

¹¹ ɔlena ɔcate nɔnɔɔ tɔɔɔ mɔ pɔ yaa nɔɔɔ, na pá tilina-i tɔm ntɔɔ wulav tɛ.

¹² Mɔɔɔ wulav kula ahoo hɛka, na í tɔ i waali nyɔɔɔ si: Ma nyɔɔɔ Silii nyɔɔɔ mɔ pɔ taa layatɔ. Pɔ nyɔɔɔ si nyɔɔɔ pu-tɔ. Pɔ tɔɔ ké pɔ lu pɔ tɔsikile na pá polo pá ɔmɛli tawa taa si, ye tɔ lu ɔcate taa, ɔle pɔ kɔ-tɔ na tɔ isɛ. Na pá sɔv ɔcate taa tɔtɔ.

¹³ Mɔɔɔ wulav waali nyɔɔɔ taa nɔɔɔ ná tɔma si: Tɔ lɛsi kɔɔɔɔ kɔkɔsi na tɔ tilina yɛlaa napɔli, na tɔ ná mpi pɔ laki tɛna tɔ. Paa tɔ tu yɛla-wɛ, paa si tɛtɛi ké isu ɔcate taa yɛlaa tɛna.

¹⁴ ɔlena wulav cɛla yoou kɛkɛnaa naaleye yoolaa, na pá polo Silii nyɔɔɔ ke pɛkɔɔ si pɔ naa.

¹⁵ Mɔɔɔ pɔ tɔɔ pɔ nɔɔhɛɛ, halɛna Yaatanɔ pɔɔ. Na pá hiiki wontunaa tuutuuma wei Silii nyɔɔɔ lɔna mɔpaa si, pɔ kaasi-wɛ tɔfayafaya na pá se lɔɔɔ tɔ. ɔlena pɛɛ pá mɔli na pá heeli-tɔɔ wulav.

¹⁶ Mɔɔɔ ɔcate nyɔɔɔ lu kɔkɔɔ, na pá tii Silii nyɔɔɔ tɔsikile, na pá kuu wontu. Halɛna yɛlaa pɛtɔ mɔɔ kiloona naanɔwa na naale, yaa tɔɔɔ pɛ kiloona hiu na liyiti ke liyitee nyɔɔɔ kɔɔɔ, isu Taca ka heeluyɔ-wɛ tɔ.

¹⁷ Μρύγύ wulav kusa ι youu wontu təkulv wei ι təŋaya-ι tam tə, si ι polo na ι feŋ na ι ná mpi pə lakı kuyaku taa ké ıcate nənəχə tə. Ama samaa wei ι ka we təna tə, ι paa-ι nəəheε na ι sí. Μρύγύ Iso kuyəχətutv teləsulv Ilisee ka yəχəta waatu wei lseyeli wulav kəma na ι maχaŋa-ι tə.

¹⁸ Waatu wei Ilisee ká heela wulav si: Cele ısentə waatu paa pεεti təχənaγa pee kiloona hiu na liχiti, yaa mulvm kiloona naanvwa na naaleγε liχitee nyəχəlvγv kulvmvγv ke Samalii kuyaku taa tə.

¹⁹ Youu wontu təkulv inı ι cəna si: Paa Tacaa ká tvli ıətənvγv ke pəəŋ na kvətəχvυ pee luli, pu la ısu n yəχətaa təχəle? Halı Ilisee təmı-ι si: N ká ná ná nyá ıəpəle, ıle n kaa waa pə taa ké.

²⁰ Na tampana mρύγύ pə lapa. ıcate nənəχə samaa fela-ι ké na ι sí.

8

Sunem alv təm tənaya

¹ Μρύγύ kuyaku nakvli, Ilisee təma Sunem alv wei ι pəγaya ι ka feesaa tə si: Nyana nyá təγaya nyəma, ι lu cəne. I polo timpı ι caaki tə na ι caya. Mpi tə, Tacaa caa ι kəna nyəχəsi ke lseyeli tetv taa ké pusı naatosompəχəlaya.

² ılena alv inı na ι nyəma pá polo pá caya Filiisi nyəma tetv taa. Pusı naatosompəχəlaya ke pa caya ısu Iso kuyəχətutv teləsulv ka heeluyv-ι tə.

³ Pusı nsı si sikaa, ılena pá məli pa tetv taa. ılena pá pəəsi wulav ke pa təγaya na pa tawa təm.

⁴ Waatu inı ι taa ké wulav yəχətaγana Ilisee təmle tv Kehasi. Na ι pəəsi-ι si: Keeı piti təma nna Ilisee ka lapa tə.

⁵ ılena ι keesəχı-ι pəγaya ŋka Ilisee ka feesaa tə ka təm. ıle alv na ι pəγaya ŋke pa tala wulav tεγele, na pá pəəsəχı-ι pa təγaya na pa tawa təm. Ntəna Kehasi si: Aŋhaa, ta caa, alv ıne ι pəγaya kanεγε Ilisee ka feesaa.

⁶ Μρύγύ wulav pəəsa alv na alv keesı-ι pə təna. ılena ι heeli ι yəlaa taa wei ι wena naani ke teu tə si: Paasəna alv inı ι təm ntı. Pá məŋna-ι ι nyəm təna. Pá cele-ι ι tawa kulvlvm kasəyaya ke pə kpaγav too ι feı tə.

Ilisee na Hasayeli pa təm

⁷ Μρύγύ waatu nəχəlv, Ilisee pola Tamasi. ılena pá pana pá wukaya Silii wulav Pεnı-Hatati. ılena ι nu si Iso kuyəχətutv teləsulv kəma ıcate taa.

⁸ ılena ι kvı ι waalı tv Hasayeli si: Pona Ilisee ke kvεəv. Pəəsəna-ι si: Maa si yaa maa kulı?

⁹ Μρύγύ Hasayeli səχəla Tamasi taa kvpampam ké yooyoonaa nulε si ι haaki Ilisee. I tala Iso kuyəχətutv teləsulv kvŋ, ılena ι tə si: Nyá pəyalv Silii wulav Pεnı-Hatati kvəsəna-m si, má kəə má pəəsi-ŋ si ι ká si yaa ι ká kulı?

¹⁰ Ntəna Ilisee si: Polo na ŋ heeli-ι si, ι ká kvli. Ama Tacaa hvla-m si, paa pu la ıəna ι ká si.

¹¹ Μρύγύ Ilisee ısentaa layasa kpaκpa, na ι nyəni Hasayeli təpıŋŋ na ι naalı wula.

¹² Ntəna Hasayeli si: Pepe lapa ta caa?

Mpvυle Ilisee si: Ma təma nav ke ıəna ŋ ká sə kəkə ke lseyeli nyəma koloosi acalεε tə. N ká lentı pa ifepiya, na ŋ feı pa piya ke nəəheε, na ŋ yəkvı ahusitonaa lotu.

¹³ Kεlena Hasayeli si: Haya kvhvlvmaya má, leyε ma nawa pə tvŋ? Ilisee si: Tacaa heela-m si n ká pəsi Silii nyəma wulav.

¹⁴ Μρύγύ Hasayeli kvema, ılena wulav pəəsi-ι si: Iso kuyəχətutv teləsulv heela-ŋ suwe? Mpvυle si: I heela-m ké si n ká kvli.

15 Ama tev fema, ilena Hasayeli lii kunti ke lvm na í takí wulav ísentoo na í sí. Ilena iní í tɔɔ kawulaya ke í lonte.

Yuta wulav Solam tɔm
(Kv̄tɔɔsv̄tv̄ II 21:2-20)

16-17 Iseɣeli wulav Akarí pɔyalv̄ Solam kawulaya pɔnaya kakpasí nyɛnka taa ké Yuta wulav Sosafatí pɔyalv̄ Solam, ná tɔɔ Yuta kawulaya ke Yosalem taa ké pusí pɔlefɛi naanv̄wa. Í lɔlv̄ɔ pusí wɛ hiu na naanv̄wa na naale ke waatu iní.

18 M̄p̄óɔ́ yí tɔma teitei isú Iseɣeli awulaa Akarí wɛ. Halí iní í tu kpayana ílé í pɛelɔ, na í la mpi pɔ ta maya Tacaá tɔ.

19 Paa na mpv̄ Tacaá ta tisi na í wakɛlí Yuta kawulaya. Mpi tɔ, í ka tɛma í tɛmlɛ tv̄ Tafiiti ke heeluyú ké sí, nyá lɔlv̄ɔ nyóma ká tɔkí kawulaya ke Yosalem ke tam na pá kaasəyí tɛma.

20 Yuta wulav Solam iní í waatu taa ké Itɔm nyóma kula í tɔɔ, na pá kpa pa tɔyí pa wulav.

21 M̄p̄óɔ́ Solam na í yoolaa na pa yooú keɛkɛnaa, pa pola-wɛyɛ yoonav̄ ke Sayii tetv̄ taa. Ilena pɛlɛ pá ta-wɛyɛ kotaya. Ama ahoo naali mpɛ pa tii Itɔm nyóma mpa paa tama-wɛyɛ kotaya tɔ pa tɔɔ na pá yooná-wé. Ilena Yuta yoolaa se na pá kpé.

22 Pɔ kpayav̄ waatu iní tɔɔ Itɔm nyóma lu Yuta nyóma niŋ taa, na pá wɛɛ pa tí tɔɔ.

M̄p̄óɔ́ Lipina ícatɛ nyóma ná lapa mpv̄ tɔtɔɔ waatu iní í taa.

23 Pa keesa Solam tɔmnaa lentɛnaa ke Yuta awulaa takɛlaya taa.

24 Waatu wei í sɔpa, ilena pá pimi-í pa tɔyaya pɛlaav̄ taa ké Tafiiti tɛ.

Yuta wulav Ahasiya tɔm
(Kv̄tɔɔsv̄tv̄ II 22:1-6)

25-26 Iseɣeli wulav Akarí pɔyalv̄ Solam kawulaya pɔnaya naanv̄wa na naale nyɛnka taa ké Yuta wulav Solam pɔyalv̄ Ahasiya ná pɔsa wulav ke Yosalem ke pɔnaya kulvmaya tike. Í lɔlv̄ɔ pusí ka wɛ hiu na naale ke waatu iní í taa. Í too ka ké Iseɣeli wulav Omili lɔlv̄ɔ taa tv̄, pa yaaki-í sí Atalii.

27 Ilena í tó isayatu taa ké teitei isú í alv̄ lɔlv̄ɔ nyóma Akarí wɛ. Na í lá mpi pɔ ta maya Tacaá tɔ.

28 M̄p̄óɔ́ Solam na Ahasiya pa lapa nɔɔ kulvmaya, na pá polo Silií wulav Hasayeli ke yoonav̄ ke Lamɔtí ícatɛ ke Kalaatí tetv̄ taa, na pɔ kú Solam.

29 Ilena í mɛlí Sisilee sí pá lapí-í kɔalɛ. M̄p̄óɔ́ Yuta wulav Ahasiya pola-í sɛɛv̄.

9

Pa kpa Yehu ke kawulaya

1 M̄p̄óɔ́ kuyaku nakv̄lí, Ilisee yaa Isɔ kuyɔɔtɔtv̄ teləsəlaa taa sɛkpelu nɔɔv̄lɔ, na í tɔm-í sí: Mv̄ nim katɛ nyɛm pɔnɛ, na n̄ lɔɔ nyá tí tɛcav̄ ke Lamɔtí ke Kalaatí tetv̄ taa.

2 Na n̄ mayana Sosafatí pɔyalv̄ Yehu, iní í kɛna Nimsi saali. Ye n talaa ílɛ n yaa-í í tike ke nan̄ nakv̄lí kv̄ taa.

3 Ilena n̄ pɛlí nim ke í nyɔv̄v̄ taa. Ilena n̄ heeli-í sí: Ma kpa-ŋ Iseɣeli wulav. N̄ tɛma mpv̄, n̄ tv̄lí nɔnɔɔ na n̄ se kpaakpa.

4 M̄p̄óɔ́ Isɔ kuyɔɔtɔtv̄ teləsulv̄ sɛkpelu iní í tɛɛwa Lamɔtí ke Kalaatí tetv̄ taa.

5 Í tala tɛna, ilena í mayana Iseɣeli yoolaa nyɔv̄v̄ nyóma kotaa. Ntɛna í tó sí: Ta caa, ma caa ma na-ŋ tɔm. Ilena Yehu sí: Ta taa awe? Isɔ kuyɔɔtɔtv̄ teləsulv̄ sí: Nyá mayamaya.

6 M̄p̄óɔ́ Yehu kulaa na í pona-í tɔyaya, na Isɔ kuyɔɔtɔtv̄ teləsulv̄ pɛlí í nyɔv̄v̄ taa ké nim. Na í tɔm-í sí: Iseɣeli Isɔ Tacaá yɔɔtɔta sí, má kpana-ŋ sí n̄ pɛsí ma yɛlaa Iseɣeli nyóma wulav.

⁷ Na ń kó nyá caa kúpəh Akarı luluyv nyéma təna. Ue pə ləeta Iso kuyəyətutu teləsəlaa na ma təmle nyéma mpa mpa Sesapəeli kowa tə pa səm nté.

⁸ Maa kv Akarı təyaya apalaa tənaya. Paa piya paa səsaa.

⁹ Maa lana ı yəlaa ké isu ma lapəna Nepati pəyalv Solopuwam na Ahiya pəyalv Pasa pa nyéma tə.

¹⁰ Pə kaasa Sesapəeli tə, nəyolv kaa pimi-ı. Hası ká təyona-ı Sisilee haləm taa.

Iso kuyəyətutu teləsulv tema mpyúy yəyətaya, ılena í tulı nənəyə na í se.

¹¹ Mpyúy Yehu luwa na í məli ı taapalaa kin, na pəle pá pəəsi-ı sı: Pəlyəpə lapaya? Wentiyi kraŋtv mı ı caakəna-ŋ ye? Yehu sı: Ɔə, pə taya natəli se. Anı í nyəmə Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpe pa tə.

¹² ı taapalaa sı: N cəsəyi ké. Heeli-tuyv nti ı heela-ŋ tə. Yehu sı: ı heela-m təmnaa payale ké. ılena í heeli-m ma mayamaya ma nyəntv sı, Tacaə təma sı ı kra-m Iseyeli wulav.

¹³ Tənayale pa təna pa wəyasa pa kpaınaa, na pá pə-weyə kumte təə na Yehu caya, na pá huli akantəle na pa təna pá wiliti na pá tə sı: Yehu, mə na tətə.

Yehu kuyv ke Solam na Ahasiya

¹⁴⁻¹⁵ Waatv nəyolv Iseyeli yoolaa təna ka taŋa Laməti ıcate ke Siliı wulav Hasayeli tə. Halı pə kó Solam na í polo Sisilee na pá fekı-ı.

Yosafati pəyalv kele Yehu, pəyele Nəmsi saalı kele. Pa tema Yehu ke kawulaya kpaı, ılena í kulı Solam tə. Na í tó ı taapalaa sı: Ye í we ma tə, ıle í taa yele na nəyolv fiti na í polo Sisilee, na í heeli nti tə lapa cəne tə.

¹⁶ ı tema mpv, ılena í kpa ı keeke tə na í tē Sisilee. Tənaya Solam həntaa, na Yuta wulav Ahasiya polo-ı wiıluyu.

¹⁷ Mpyúy Sisilee kutuluyu səsəəv nyuyv taa taŋlv loosa Yehu na napələyi ı waalı. ılena í tili na pá heeli wulav sı: Ma loosa napəli na pá kəŋ. Ntəna wulav sı: Tili kpaıyanv cayaıv na í səŋ-we na í pəəsi-we sı: Alaafəya kele?

¹⁸ Ntəna kpaıyanv cayaıv náá tē na í pəəsi-ı sı: Wulav sı má pəəsi-me sı alaafəya kele? Ntəna Yehu pəəsi-ı sı: Nyá təm suweyē pə taa? Tv ta waalı.

Mpyuyə kutuluyu səsəəv taŋlv sı: Tillu sula-we na í saalı təna.

¹⁹ ılena Solam tili kpaıyanv naale nyəŋ na í suli-we, na í pəəsi-we tətə sı wulav sı: Alaafəya kele? Ntəna Yehu pəəsi-ı sı: Nyá təm suweyē pə taa? Tv ta waalı.

²⁰ ılena taŋlv sı: Tillu naale nyəŋ sula-we, na í saalı təna. Pəyele pa nəyə təə tv caya ı keeke ké isu kraŋtv, pə kaa laŋ Yehu.

²¹ Tənayale wulav yelaa na pá kpeeli ı keeke na í kpa. Na Yuta wulav Ahasiya naa kpa ı nyəŋ təə tətə. ılena pá suli Yehu ke Napəti haləm kin ke Sisilee.

Yuta wulav Solam səm

²² Mpyuyə wulav pəsa Yehu sı: Alaafəya wē? Ntəna Yehu sı: Anı n nyəmə teu sı nyá too Sesapəeli wē na í təŋa tūŋ laav na topotopo təma. ılena ń pəəsəyi-m sı: Alaafəya wē?

²³ Tənaya Solam pəsaa na í seeki na í kiisiyi sı: Ahasiya se yoo, ı lukı ma waalı ké.

²⁴ Mpyúy Yehu yela nyəmlē ke kpaınaa, na í yaya-tēyē Solam asəŋkpekin heku taa, na í tulı ı fulaya. ılena í hoti ı keeke taa təkpilim.

²⁵ Ntəna Yehu yəyətı ı sənlv Pitikaa sı: Kpaı-ı na ń pəti Napəti haləm taa. Təəsi nti Tacaə ka heela ı caa Akarı ke kuyanku ta naale tə caya kpaıyanəŋ na tə siki-ı tə

²⁶ sı: Tete ma nawa ıəna n kowa Napəti na ı pəyalaa tə. Ue ma tuuki sı, ısu ma həma Solam ŋkraŋuyv ke taale nté tə taa. ılena Yehu tasa sı: Pə təə tə, kpaı-ı na ń pəti taale nté tə taa ké teitei ısu Tacaə ka heeluyu-ı tə.

Yuta wulav Ahasiya sɔm
(*Kv̄t̄ɔ̄s̄v̄t̄v̄ II 22:7-9*)

²⁷ Waatv wei Yuta wulav Ahasiya nawa Solam sɔm, ɔlena í seeki na í mɔlɔyɔna Pɛti-Kaa hɔyɔlv̄ȳv̄ tɔɔ. Na Yehu náá tó ɪ waali, na í tó ɪ taapalaa si: ɪ kú ɪlé tɔtɔ. M̄p̄ȳḡȳ pa yaɣa-ɪ nyɔ́má, na í we keeke taa, na í kraaki Kuuli ke Ipɔleyam cɔlɔ. Paa na mpv, na Ahasiya se na í tala Mekito na í sí tɔna.

²⁸ ɔlena ɪ tɔmlɛ nyɔ́ma tu-ɪ keeke taa, na pá pona-ɪ Yosalem. Na pá pimi-ɪ pa tɔyaya pɔlaav taa ké Tafiti tɛ.

²⁹ Akari pɔyalv̄ Solam kawulaya pɔnaya naanv̄wa na kɔlv̄m nyɔ́nka taa ké Ahasiya ka pɔsa Yuta wulav.

Sesapeeli sɔm

³⁰⁻³¹ M̄p̄ȳḡȳ Sesapeeli nuwa tɔ tɔna nti tɔ lapa tɔ. ɔlena í lv̄v̄ ɪ nyɔ́s̄i, na í tó kacɔka wontu, na cɔlav̄naa. Yehu talaa na í sv̄ki ɪcate taa na alv̄ ɪnɪ ɪ na-ɪ, ɔlena í má kapuka si: Wulav kvl̄v̄ Simili nyá. Alaafɔya weɛ?

³² Yehu kvs̄a ɪsɛ, ɔlena ɪ ma kapuka si: Awe wenna ma tɔɔ?

M̄p̄ȳḡȳ kawulaya tɔyaya taa apalaa naani nyɔ́ma napɔlɔyɪ naale, na tooso nyɔ́nna pɔtote.

³³ Ntɛna Yehu tɔ-we si: ɪ lɔyɔ alv̄ ɪnɪ na pɔtote.

ɔlena apalaa mpe pá tusi Sesapeeli, na í hoti na Yehu tɔy ɪ tɔɔ na keeke. Na calɔm ya koloŋa na kraɣanɔȳ tɔɔ.

³⁴ M̄p̄ȳḡȳ Yehu sv̄v̄ kawulaya tɔyaya taa, na í tɔyɔ na í nyɔ́ɔ, na í tɔ ɪ taapalaa si: ɪ pi alv̄ mpusi tv̄ ɪnɪ. Mpi tɔ, ɪ ka ké wulav pɛelɔ.

³⁵ Pa luwa Sesapeeli pim, ɔlena pá mayana nyv̄mpɔyɔlaya na ntantakɔȳ na nɔntalɔȳ tike.

³⁶ Pa mɔlaa na pa heeli-tɔyɪ Yehu, ɔlena í tó si: M̄p̄ȳḡȳ Tacaa ka heela Tisipe ɪsɔ kuyɔyɔtv̄tv̄ telɔsv̄lv̄ Ilii na ɪ yɔyɔti si: Hasí ká tayamɪ Sesapeeli ke Sisilee halɔm taa.

³⁷ Na pa lɔ ɪ timpi we kaasaa tɔyɔ halɔm taa, ɪsu pa hutuyɪ hute tɔ. Nɔyɔlv̄v̄ kaa nyɔ́mɪ-ɪ.

10

Akari tɔyaya nyɔ́ma kv̄ȳv̄

¹ Akari lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma ka we nutoso na naanv̄wa ké Samalii taa ké. M̄p̄ȳḡȳ Yehu ŋmaa lɛtɔli ke ɪcate nyv̄ȳv̄ nyɔ́ma na tɔ sɔsaa, na mpa pa tɔwa si pa seɣesɔyɪ Akari lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma mpe tɔ si:

² Mɔ paasɔyɔna na wulav lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma piya. Na í wena keekɛnaa, na kraɣanɔȳ, na yoo wontu na í we kolɔŋa ɪcate taa. Mp̄v̄ tɔ, ye í hika takɔlaya kanɛ,

³ ɪlɛ í nyɔ́nɪ wulav lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma mpe pa taa, na í kra wulav ke wei ɪ pɔsɔyɪ, na í mv̄na kawulaya tɔ na í kentiyɪ í na ɪ lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma pa tɔɔ.

⁴ Mp̄v̄ȳv̄le sɔyɔntv̄ kra pa tɔna na pa tɔȳ tɔma si: Tayale mpa? Awulaa naale ná tá pɔsi-ɪ kacanfaná tá na?

⁵ ɔlena wulav tɔyaya nyv̄ȳv̄ tv̄, na ɪcate sɔsɔ na sɔsaa, na seɣesɔlaa pa heeli Yehu si: Tɔ ké nyá tɔmlɛ nyɔ́ma ké. ɪlɛ nti n ká tv̄-tv̄ tɔyɔ tu la. Tu tasɔyɪ nɔyɔlv̄ȳv̄ krau. La mpi pɔ mayan-ɪ tɔ.

⁶ M̄p̄ȳḡȳ Yehu ŋmaa-weɣɛ lɛtɔli naale nyɔ́ȳ si: Ye í ká weɛ ma waali na í tɔkɔyɪ ma kv̄tv̄tv̄tv̄, ɪlɛ í seti wulav lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma tɔna nyɔ́nɪ, na í kɔna-m cele ɪsɔntɔ teitei.

Pɔyele Samalii wulav lv̄lv̄ȳv̄ nyɔ́ma nutoso na naanv̄wa ka we ɪcate yɔlaa sɔsaa kin na pá tɔki-weɛ.

⁷ Waatv wei sāsaa mpe pa nawa Yehu lætəli, ɔlena pá koti wulav lɔlvɔv nyəma nutoso na naanɔwa inɪ. Na pá siki pa nyɔɔŋ ke təkəŋ taa, na pá pona Yehu ke Sisilee.

⁸ Mpyúyú tillu heela Yehu si: Pa kəna nyɔɔŋ inɪ. ɔlena Yehu tó si: ɪ ka-a-ɪ huwa naaleye ɪcate nənəɔ. Haləna pé nyaali.

⁹⁻¹⁰ Tev fema tanaŋ, ɔlena í lu ɪcate nənəɔ, na í tó samaa si: Mə paa fei təm təne tə taa, maɣale təm tv. Mpi tə, má kɔləna Solam tɔɔ na má kv-ɪ. Ama pane pa təna ɪsəntə, awe ná kú pele? Mpu tə, ma caa si í nyi si nti Taca a yəɣəta Akapɪ na ɪ lɔlvɔv nyəma tɔɔ tə, tə ta saali yem. ɪ yoosa-təyi ɪsu ɪ ka heeluyv ɪsə kuyəɣətv tv teləsɔlv ɪlii na í yəɣəti tə.

¹¹ Mpyúyú Yehu kvwa Akapɪ lɔlvɔv nyəma mpa pə kaasaa na pá we Sisilee tə. Paa ɪ waali nyəma təna, na ɪ lɔlətanaa, na ɪ kətəlaa, ɪ ta ye le paa kɔlvɔm.

Yuta awulumpiya kvv
(Kvətəsvtv II 22:8)

¹² Mpyúyú Yehu tv Samalii mpaav, na í tala Tiikilaa təsikile.

¹³ ɔlena í sulɪ Yuta wulav Ahasiya lɔlvɔv nyəma na í pəəsɪ-we si: ɪ ké le nyəma ke ye? Pele si: Tə ké Ahasiya lɔlvɔv nyəma ké. Tə kəma Sesapeeli piya na pa lɔlvɔv nyəma mpa pə kaasaa təɣə seev ké.

¹⁴ Tənaɣale Yehu mapa kapuka si: ɪ kra-we na pa ɪse.

ɔlena Yehu taapalaa kra-we, na pá lentɪ-weɣe Tiikilaa təsikile ləkə kin, na pá peti-weɣe ləkə inɪ ɪ taa. Pa we yəlaa nule na naale, nəɣəlv ta fiti.

Yehu suluyv ke Yonatapɪ

¹⁵ Mpyúyú Yehu təma pəcə, ɔlena í ná Lekapii pəyalv Yonatapɪ na í kəŋna ɪ təɔ. ɔlena í se-e-ɪ na í pəəsɪ-ɪ si: N we ma təɔ ɪsu ma wev nyá təɔ tə? ɪlé si: Ee. Yehu si: Ye mpu tə ha təmaɣa niŋ.

Pa təma təmaɣa niŋ hav, ɔlena Yehu kraɣa-ɪ keeke taa

¹⁶ na í tó si: Təŋɪ-m na n̄ ná ɪsəna ma luyv svv Taca təmle lapv tə.

ɔlena Yehu kraɣa-ɪ ɪ keeke taa.

¹⁷ Waatv wei pa tala Samalii ɔlena Yehu tēsɪ kvv ke Akapɪ lɔlvɔv nyəma, mpa paa kaasa təna tə. ɪ kv-weɣe teitei ké ɪsu Taca ka heeluyv ɪsə kuyəɣətv tv teləsɔlv ɪlii tə.

Yehu kvv ke Paali laav

¹⁸ Mpyúyú Yehu kota Samalii nyəma na í tó si: Wulav Akapɪ ka laawa tvv Paali ké. Ama maa laa-ɪ na pé kəli mpu.

¹⁹ ɔlena Yehu tó si: ɪ koti Paali inɪ ɪ kətəlaa, na ɪ kuyəɣətv tv teləsəlaa, na laalaa tənaya ma kin. Pé taa səɔ nəɣəlv. Ma lakɪ tvv ŋkvv acima ké. Mpu tə, ye wei ɪ fei ɪsu pa kv-ɪ.

Acilayav ke Yehu lakaya mpu si í hiki tvv ŋkv kv laalaa təna.

²⁰ Pə təɔ ké ɪ kota yəlaa ke Paali kotuyv səsəv.

²¹ ɔlena pá tili ɪseyeli təna taa na kv laalaa koti, pə ta səɔ paa kɔlvɔm. Na pá su kutuluyv.

²² Mpyúyú Yehu təma tvv ŋkv kv paasənlaa si: ɪ cəla laalaa tənaya pa wontu kvsusuutu.

²³ Pə waali ké Yehu na Lekapii pəyalv Yonatapɪ pa svv tvv kutuluyv taa, na pá pəəsɪ kv laalaa təna si: Ntəŋ í wəna naani ké teu si ɪseyeli ɪsə seelv nəɣəlv ɪ ta siti mə taa cənə?

²⁴ Mpu tə, na Yehu su yoolaa nunaasa na awalɪ təɔ. Na í heela-we si: Maa tó tvv laalaa tənaya mə niŋ taa. Ye wei ɪ yela kɔlvɔm na í fiti pəntv ká si ɪ lonte. Mpyúyú ɪ na Yonatapɪ pa polaa na pá la ciikuyv kətaya na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə.

²⁵ Pa tɛma mpɔ, ɪlena Yehu heeli yoolaa na pa nyɔɔ nyɔma si: I sɔv na í kó pa tɛna. Nɔɔɔ ɪ taa fiti na í lu.

Ípɔ́yó pa ku-we na pá lɔ-we na awalɪ tɔɔ. ɪlena pá sɔv kutuluɔyɔ ŋku ku nanɪ lɔlɔ nyɔŋku taa

²⁶ na pá læsi tesikasɪ kɔlalaasi na awalɪ, na pá wɔ kɔkɔ.

²⁷ Na pá yɔki pɛle kusikile na kutuluɔyɔ, na pɔ́ pɛsi ɪcatɛ hute ke halɔna saŋa.

Iseyeli wulav Yehu tɔm

²⁸ Ípɔ́yó Yehu kpiisa tunɪ laav ke Iseyeli kawulaya taa.

²⁹ Paa na mpɔ tɔ, ɪ lapa ɪsɔɔatɔ ke teitei ɪsu Solopɔwam. Solopɔwam ka tusina Iseyeli nyɔma na pá laa wula nawee ke Petɛeli na Tanɪ.

³⁰ Ípɔ́yó Tacaɔ tɔma Yehu si: Ma sama, n lapa nti maa siwa si maa hɔna Akarɪ na ɪ tɔyaya nyɔma pa ŋkraŋyɔ tɔ. Pɔ́ tɔɔ kɛ nyá piya piya ká læti nyá lonte taa, na pá tɔki kawulaya na pá kaasɔɔi tɔma. Halɔna pa lɔlɔ loosi ke liyiti.

³¹ Ama Yehu ta tɔŋ ɪsɔ Tacaɔ kiɪŋ ke teu na lotu kɔlɔmtɔ. ɪ ta lɔ tunɪ laav mpi pɔ́ taa Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyɔma tɔ.

³² Waatɔ ɪni ɪ taa kɛ Tacaɔ yelaa na Silii wulav Hasayeli sɔv Iseyeli nyɔma tetɔ tɔɔ.

³³ Na pá læki Yaatanɪ ilim tɔlule tɔɔ na Alɔweɛ tetɔ na ilim ntɔɔŋ tɔɔ nyɔntɔ. Pɔ́ kraɔav Kalaatɪ na Pasaŋ pa tetɔ nti tɔ taa Lupɛŋ na Katɪ na Manasee pɔ́ nyɔma ka wɛɛ tɔ.

³⁴ Pa kɛesa Yehu tɔmnaɔ lentɔnaɔ, na ɪ kɔlapɔm, na ɪ apalɔtɔ tɔm ke Yuta awulaa takɔlaya taa.

³⁵⁻³⁶ ɪ tɔɔ kawulaya ke pusɪ pɔ́lɛfi hiu ke Samalii ke Iseyeli taa. ɪ sɔpa, ɪlena pá pimi-ɪ Samalii. ɪlena ɪ pɔ́yɔlɔ Sowakasɪ læti ɪ lonte.

11

Yuta wulav alɔ nyɔŋ Atalii tɔm

(Kɔtɔɔsɔtɔ II 22:10-12)

¹ Waatɔ wei Yuta wulav Ahasiya too Atalii nuwa si ɪ pɔ́yɔlɔ Ahasiya sɔpa, ɪlena í kó wulav tɔyaya nyɔma tɔna.

² Pa kɔkaya mpɔ, ɪlena Solam pɛelɔ Yosepa, Ahasiya neu, la kookalɪ na í ŋmulɪ ɪ taalɔ pɔ́yaya Sowasi. Na í seena na í ŋmesi í na ɪ nukulɔ ke ɪsɔ tɔsɛɛle nanɪ kuhɔntɔyɔ nakulɪ ku taa. Atalii ta nyɪ ka tɔɔ, halɔna ká fiti kɔlaɔ mpɛ.

³ Ípɔ́yó pa saala ɪsɔ tɔsɛɛle taa tɔnaya pusɪ naatoso, na Atalii tɔki kawulaya.

Pa kra Sowasi ke kawulaya

(Kɔtɔɔsɔtɔ II 23:1-21)

⁴ Pɔ́naya naatosompɔɔlaya nyɔŋka taa kɛ kɔtulɔ Yoyata kota wulav tanɪlaa, na tanɪlaa lelɔ nyɔɔ nyɔma, na í pona-wɛɛɛ ɪsɔ tɔsɛɛle taa. Na í na-we pá pɛeli nɔɔ na tuunav, na í hulɪ-wɛɛɛ wulav pɔ́yɔlɔ.

⁵ ɪlena í tɔ-we si: ɪ faɔa mɔ taa mpa pa lakɪ tɔmlɛ ke kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule tɔ, pa taa kɛ kpeka tooso. Kancaalaya nyɔntɛ í tanɪ wulav tɔyaya.

⁶ Naale nyɔntɛ ke Suuu nɔnɔɔ, na tooso nyɔntɛ ke tanɪlaa waalɪ nɔnɔɔ tɔtɔ. Kpeka anɪ a tooso, á ká tanɔŋɔna wulav tɔyaya, na á kaasɔɔi tɔma.

⁷ Pɔ́ kaasa mɔ kpeka sɔsɔna naale, wei ɪ lakɪ tɔmlɛ ke kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule tɔ. Pɛle paa tanɪna ɪsɔ tɔsɛɛle ke timpi wulav kufalɔ wɛɛ tɔ.

⁸ Yoolaa tɔna ká tɔki pa yoou wontu ke pa ninɪ taa kɛ, na wulav í wɛ timpi, pa wɛ ɪ waalɪ. Ye yulɔ kraɪ tɔ í kpɔtɔna-we pá ku-ɪ.

⁹ Ípɔ́yó tanɪlaa nyɔɔ nyɔma lapa teitei ɪsu kɔtulɔ Yoyata ká heeluɔyɔ-we tɔ. Pa kota yoolaa mpa pa lakɪ tɔmlɛ ke kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule tɔ, na mpa paa lakɪ kuyaku ŋkɔyɔ tɔmlɛ tɔ, na pá polo Yoyata kiŋ.

¹⁰ M'p'og'og' Yoyata c'ela-w'e'ge wulav Tafiiti n'mantaasi, na i kpal'eh wei i ka we Iso t'aseele taa t'o.

¹¹ Ilena yoolaa puli Iso t'aseele isentaa n'kulun'a kane, na p'o polo len'ka, na pa tan'a wulav.

¹² M'p'og'og' Yoyata l'esa Sowasi na pa temi-i kawulaya ntenuyu. Na pa cele-i kiin tak'elaya, na pa p'eli i nyuy'u taa ke nim, na pa kra-i wulav. Ilena y'elaa t'ona suu pa nin' taa ke map'u na pa wilitiyi na pa seeki-i si: M'o na tetu wulav.

¹³ Waatu wei Atalii nu tan'laa na samaa kak'ote n'te, ilena i polo pa kin' ke Iso t'aseele taa.

¹⁴ M'p'og'og' i loosa p'ayaya ke awulaa t'as'ehle. Na wulav waali ny'oma, na akantee hullaa s'eha ka kin', na pa hul'ehi akantee na samaa naa n'maal'ehi. T'ona'ya Atalii c'ela i won'tu, na i ma kapuka si: Waali luw n'te, waali luw n'te.

¹⁵ Yoyata ta s'ohi si pa ku-i Iso t'aseele taa. P'o t'o ke i t'oma nyuy'u ny'oma si: I l'esi-i kpe'eha, na wei i tan'a-me, ile i ko p'untu.

¹⁶ Ilena pa l'esi Atalii na pa p'ona-i kawulaya t'ayaya k'rayan'eh n'eh'eh na pa ku-i.

¹⁷ M'p'og'og' Yoyata lapa na T'acaa, na wulav, na samaa, pa p'eli n'eh'eh si, p'o la na pa p'esi i ny'oma. Na i la t'oto na wulav na samaa pa p'eli n'eh'eh len'ka.

¹⁸ M'p'og'og' samaa polaa na pa y'eki t'uy'u Paali kutuluy'u, na k'otasi t'elat'ena na pa l'ees'eh. Na pa ko p'o k'otulu Matan' ke k'otasi t'elat'ena kin'. P'o waali ke Yoyata k'rawa mpa paa tan' Iso t'aseele t'o.

¹⁹ M'p'og'og' Yoyata kota yoolaa nyuy'u ny'oma, na wulav tan'laa, na tan'laa l'elaa, na samaa t'ona si pa k'raya wulav ke Iso t'aseele taa, na pa su-i na pa t'eh'na tan'laa n'eh'eh, na pa p'ona-i kawulaya t'ayaya taa. Waatu wei Sowasi c'aya kawulaya kumte t'o,

²⁰ ilena pa t'ona pa n'maal'ena lan'hul'omle.

Ilena icate c'aya t'epam' ke Atalii sam' waali.

12

Yuta wulav Sowasi tam

(K'ut'as'ot'u II 24:1-3)

¹⁻² Ise'eheli wulav Yehu p'ona'ya naatosomp'og'elaya ny'eh'ka taa ke Sowasi l'uluy'u p'usi na y'osa naatom'og'elaya t'oto. Ilena i t'og'eh kawulaya ke Yosalem icate taa ke Yuta tetu taa ke p'usi nule. I too ka ke P'eesepa t'o ke, na pa yaaki-i si Sipiya.

³ M'p'og'og' Sowasi lapa mpi p'o m'aya T'acaa t'og'eh hal'ona i sam'. Mpi t'o, Yoyata ka se'eh'esa-i teu ke.

⁴ Paa na mp'u i ta wak'ehi t'ek'ot'el'ena, y'elaa puk'aya tam ke na pa laaki na pa w'eki tulaal'ona.

Sowasi tayana Iso t'aseele

(K'ut'as'ot'u II 24:4-14)

⁵⁻⁶ M'p'og'og' kuyaku nakuli Sowasi t'oma k'ot'elaa mpe si: P'o wee ke si, liyitee paas'eh'laa i kpeyeli liyitee nna pa k'eh'na Iso t'aseele taa si pa lana t'omle t'o. Yaa Iso t'aseele lampuu, yaa wena pa hana luy'u kul'omuy'u t'o, na pa tayanna timpi timpi p'o n'eh'as'eh'na t'o.

⁷ Hal'ona p'o tala Sowasi kawulaya p'ona'ya hiu na tooso ny'eh'ka, k'ot'elaa ta tayan'eta Iso t'aseele tiili.

⁸ M'p'og'og' wulav yaa k'otulu Yoyata, na i taapalaa na i p'as'i-we si: Pepe t'o ke i ta tayanu Iso t'aseele? P'o t'o t'o, liyitee paas'eh'laa kaa tasa-m'eh'e-y'eh'e celuy'u. Paa su-y'eh'e na pa tayanna Iso t'aseele n'te.

⁹ M'p'og'og' k'ot'elaa tisaa si pa kaa tasa liyitee muy'u ke paas'eh'laa kin'. P'oc'o pa kaa paas'eh'na Iso t'aseele tayanuy'u.

¹⁰ Μρύγύ κῶτῶν Yoyata caa atakaa nḗgḗw, na í tḗl-i pṓgṓ na í su kṓtḗgḗ tḗlate kin̄ ke lṓ tḗsele nḗnḗgḗ nḗgḗn̄ tḗ. Uena í tṓ kṓtḗlaa nḗnḗgḗ tan̄laa si ye wei í kṓna lṓ tḗsele liyitee, ile pa tṓ-yegye atakaa in̄ i taa.

¹¹ Pṓ suwa ile pa yaa wulav takḗlas̄i ḡmaalv, na kṓtḗlaa nyḡvṓ tṓ, na pṓ mayasi-yē.

¹² Pṓ nyḡmá wena a nyḡvṓ, ile pa cēla-yegye tḗma lataa tṓ fen̄laa, na pēle pṓ fel̄i tayan̄laa, na kaafḗntanaa,

¹³ na tetṓ ḡmalaa, na pēē saakḗlaa. Uena pṓ yana taasi na pēē kṓsaakēē, na pṓ fel̄i kḗma len̄na nna pa tḗgḗ pḗ tḗm taa tṓ.

¹⁴ Pa ta kṓragḗ liyitee an̄i a taa, na pṓ luna lṓ tḗsele cemsēnaa yaa sēēsi, yaa nyanasi nsi pa ḡmusḗgḗna calēm tṓ, yaa akantēē, yaa pṓ lú wḗla pulṓvṓ, yaa liyitee nyḗgḗlvṓ pulv.

¹⁵ Tḗmlataa nyḡvṓ nyḡma ke pa celḗgḗ, na pēle pṓ lakḗna mpi pḗ wē lapv tṓ.

¹⁶ Yḗlaa mpa pa felḗgḗ tḗmlē nyḡma tṓ, paa fen̄gḗ-wē. Mpi tṓ, pa lakḗ teu kḗ.

¹⁷ Liyitee nna yḗlaa kḗna pa kṓpḗntḗgḗ kṓtḗgḗ lonte tṓ, kṓtḗlaa ke pa celḗgḗ alē, paa tṓgṓ-yegye atakaa in̄ i taa.

Sowasi kawulaga tḗnaya

(Kṓtḗsṓtv̄ II 24:23-27)

¹⁸ Waatv in̄ i taa kḗ Silīi wulav Hasayeli polaa, na í yoona Katḗ icatē na í lēēkḗ-tē. Uena í mayasi i taa si i kraaki Yosalem tṓ.

¹⁹ Tḗnayaē Sowasi kṓreyela in̄ na i cṓsṓnaa Yuta awulaa, isṓ Sosafati na Solam, na Ahasiya, paa lapa mpiyḗ Tacaa ke kṓcṓw tṓ, na wḗla wei pa suwa lṓ tḗsele na kawulaga tḗyagḗ kṓpancṓn̄ taa tṓ, na í tilina na pṓ cēla Hasayeli. Uena ílē i yele Yosalem ke yoona.

²⁰ Pa kēesa Sowasi tḗmnaa lentḗnaa tḗnaya Yuta awulaa takḗlaya taa.

²¹⁻²² Μρύγύ i waal̄i nyḡma kul̄a i tṓ, na pa taa naale Simeyati pḗyalv Yosapati, na Somee pḗyalv Yehosapati pa kṓ-i Pēti-Milo ke Sila mpaav̄ taa. Uena pṓ pimi-i pa tḗyagḗ pḗlaav̄ taa kḗ Tafiti tē. Uena i pḗyalv Amasiya lēēti i lonte.

13

Iseyeli wulav Sowakasi tḗm

¹ Yuta wulav Ahasiya pḗyalv Sowasi kawulaga pḗnaya hiu na tooso nyḗgḗka taa kḗ, Yehu pḗyalv Sowakasi tḗgḗ Iseyeli kawulaga ke Samalii, ke pus̄i naanṓwa na naatosompḗgḗlaya.

² Μρύγύ i lapa mpi pḗ ta mayā Tacaa tṓ. I kēēna Solopṓwam wei i tusa Iseyeli nyḡma ke laatv taa tṓ i isayatv.

³ Uena Tacaa mu-wē na pááná, na í tṓ-wēgḗ Silīi wulav Hasayeli nin̄ taa. Pḗ waal̄i, na í tasa-wēgḗ tḡvṓ ke Hasayeli pḗyalv Pēni-Hatati nin̄ taa tṓtṓ, na pḗ taan̄i sṓsṓm.

⁴ Ama Sowakasi sḗlḗma Tacaa si í kv̄ i pááná. Uena lṓ nyḗni isḗna Silīi wulav cṓsa-wē tṓ,

⁵ na í kṓsi waasṓlv nḗgḗlv na í hetḗ-wēgḗ pa nin̄ taa. Pḗ kṓragḗv waatv in̄ tḗgḗ pa cayana hēēsṓgḗv isṓ too paa wēv tṓ.

⁶ Paa na mpv, pa kēēna Solopṓwam na i tḗyagḗ nyḡma pa tṓn̄ laav, na pṓ yele tḡvṓ alṓnyḗgḗkv̄ tesika kul̄alaagḗ ke Samalii icatē taa.

⁷ Silīi wulav ka nan̄a Sowakasi yooola tḗnaya, na pḗ kaasi-i pḗcṓ tike. Kṓragḗn̄gḗ cayalaa nule na naanṓwa, na kēēkenaa ke naanṓwa, na yooola ke iyisi naanṓwa (10000).

⁸ Pa kēesa Sowakasi tḗm lentḗnaa, na i kul̄apḗm na i apalṓtv̄ tḗm ke Yuta awulaa takḗlaya taa.

⁹ Waatv wei i sḗpa, uena pṓ pimi-i Samalii na i pḗyalv Sowasi lēēti i lonte.

Iseyeli wulav Sowasi tɔm

¹⁰ Yuta wulav Sowasi kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na naatosompɔɔlaya nyɛnka taa kɛ, Sowakasi pɔyalɔ Sowasi pɛsa Iseyeli wulav kɛ Samalii taa. Na ɛ tɔɔ pusi naanɔwa na naatoso.

¹¹ Mɔpɔɔyɔ ɛ lapa mpi pɛ ta maya Taca tɔ. ɛ keena Solopɔwam wei ɛ tusa Iseyeli nyɛma kɛ tuɛ laav taa tɔ.

¹² Pa keesa Sowasi tɔm lentɛnaa kɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa. Pɛ kraɔa ɛ kulapɛm na ɛsɛna ɛ yooɔa Yuta wulav Ahasiya na apalɔtɔ tɔ.

¹³ Waatu wei ɛ sɛpa, ɛlena pɔ pimi-ɛ Samalii kɛ Iseyeli awulaa pɔlaav taa. ɛlena ɛ pɔyalɔ Solopɔwam lɛɛti ɛ lonte.

Iso kyɔɔɔtɔtɔ tɛlɔsɔlv Ilisee sɛm

¹⁴ Mɔpɔɔyɔ kɔtɔɛ nakɔli ku kra Ilisee. ɛ caakaya sɛm, ɛlena Iseyeli wulav Sowasi polo ɛ wiiluyɔ, na ɛ luɛ ɛ tɔɔ na ɛ wiiki, na ɛ mɔ kapuka si: Hai, ma caa, Iseyeli kekeke na ɛ saalɔ.

¹⁵ Ntɛna Ilisee si: Caa tɔɔ na nyɛmɔ.

ɛlena wulav caa na ɛ kɔna.

¹⁶⁻¹⁷ Ntɛna Ilisee si: Tɔli ilim tɔlɔle tɔɔ pɛtote.

ɛlena wulav tɔli. Ilisee si: Kraasi nyɔ tɔɔ.

Wulav kraasa ɛ tɔɔ ɛlena Ilisee tɛni ɛ nin kɛ wulav nyɛɛ tɔɔ, na ɛ tɔmi-ɛ si: Tɔ. Wulav tɔwa, ɛlena Ilisee ma kapuka si: Nyɛmlɛ tɛnɛ tɛ hulɔɔɔna ɛsɛna n kɔ kɔli Sili yoolaa na n ku-weɛ Afeki tɔ.

¹⁸ Mɔpɔɔyɔ Ilisee tasa wulav kɛ heeluyɔ si: Kraɔa nyɛmɔ lenna.

Wulav kraɔa nyɛma, ɛlena Ilisee si: Tɔ atɛ.

ɛlena wulav tɔ atɛɛ tɔm tooso, na ɛ yele mpɔ.

¹⁹ Ntɛna pɔɔnɔ kra Ilisee na ɛ tɔ si: Aa, kasa, ye n kɔ tɔwa tɔm kakpasi, yaa naatoso n kɔ kɔli Sili nyɛma ntɛ tɛnaɛnaɛ. Tɔɔ, tɔm tooso tike ntɛ n kɔ kɔli-we.

²⁰ Mɔpɔɔyɔ Ilisee sɛpa na pɔ pimi-ɛ.

Pɛnaya sikaa, ɛlena Mowapɔ yoolaa nmulaa sɔvki Iseyeli tɛtu taa.

²¹ Kyɔaku nakɔli napɛli pa sɔɔla pa sɔtu na pɔ pukina pim. ɛ pa sulina nmulaa mpɛ pa kpekɛle natɔlɔɔle. ɛlena pɔ lɔɔ pa sɔtu kɛ Ilisee pɔlaav taa na pɔ se. Sɔtu hota Ilisee mɔwa tɔɔ, ɛlena sɔtu fe na ɛ kɔli na ɛ sɔɔ.

Sili nyɛma kɔlvɔ

²² Sili wulav Hasayeli ka nmakɔla Iseyeli nyɛma kɛ Sowakasi kawulaya waatu tɛnaya.

²³ Ama Taca nyɛna pa pɛtɔtɔle kɛ nɔɔ nka ɛ na Apɔlaham, na Isaaka, na Yakɔpɔ paa pɛlaa tɔ ka tɔɔ, na ɛ yele-weɛ kpiisuyɔ. Waatu unɛ tɔ, ɛ ta yelita si kolontunaa ɛ kra-we na pɔ pona pooluɛ tiili.

²⁴ Sili wulav Hasayeli sɛpa, ɛlena ɛ pɔyalɔ Pɛni-Hatati lɛɛti ɛ lonte taa.

²⁵ Mɔpɔɔyɔ Iseyeli wulav Sowasi lɛka Iseyeli acalee nna Hasayeli ka tɔɔ Sowakasi tɔ. Tɔm toosoɔ Sowasi yooɔa Pɛni-Hatati, na ɛ lɛki ɛ acalee tɛna.

14*Yuta wulav Amasiya tɔm*

(Kɔtɔsɔtv II 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

¹ Iseyeli wulav Sowakasi pɔyalɔ Sowasi kawulaya pɛnaya naale nyɛnka taa kɛ, Yuta wulav Sowasi pɔyalɔ Amasiya, nɔ lɛta ɛ caa lonte taa.

² ɛ lɔlvɔ pusi ka we hiu na kakpasi. Mɔpɔɔyɔ ɛ tɔɔ kawulaya kɛ pusi pɔɔlayafɛ hiu na naanɔwa, kɛ Yosalem kɛ Yuta taa. ɛ too tɛyɛle Yosalem tɛna, na pɔ yaaki-ɛ si Yowatanɛ.

³ Μπόγύ ι lapa mpi pə maya Tacaa tə. Ile ι ta tala ι cəso Tafiti ké. I lapa teitei ké isu ι caa Sowasi.

⁴ I ta wakəli təkətəlenaa, yəlaa təŋa pote ké na pá laaki na pá wəki tulaalənaa.

⁵ Waatu wei Amasiya lapa na ι kawulaya caya teu, ilena í kú ι waali nyéma mpa paa kuwa ι caa Sowasi tə.

⁶ Ama ι yela kulaa piya, isu Tacaa yepu na pá ŋmaa Moisi kiiu taa tə si: Pa kaa ku pəyaya ke ka caa isayatu təə.

⁷ Amasiya kuləm inu ι kəna Itəm yoolaa iyisi naanəwa (10000) ké təm tetekəle taa, na í ləeki Sela icate. Na í ha-teye hətə si Yəkətəeli. Na pá yaaki-teye ŋpóγú haləna saŋa.

⁸ Μπόγύ ι tilaa na í heeli Iseyeli wulav Sowakasi, wei ι ké Yehu saali tə si: Kəə na tə suli yoo.

⁹ Ntəna Sowasi cə-ι si: Lipanə puyə təə tiika səwa nyəŋka ka sələma tuyə səsəəu si kú ha ι pəyalə ké ku pəelə. Μπόγύ taale wontuyu nakuli ku təma səsəəu təə na kú puyəti-ι. Iləna Sowasi tasa si:

¹⁰ N nyəmə si n kəla Itəm nyéma təγəle n təkí nyá tantəŋ yee? Təə, cayaŋa təle tə tike yaa. Təfə, ye má na-ŋ tə sulaa, pu kəna nyana nyá yəlaa mə təə ké pulaya.

¹¹ Ama Amasiya ta mə Sowari təm nti. Μπόγύ Sowasi kraya ι yoolaa, na Amasiya náá kraya ι nyéma na pá suli Peti-Seməsi ke Yuta tetu taa.

¹² Iləna Iseyeli nyéma kəli Yuta nyéma, na pá se na pá kpe.

¹³ Μπόγύ Iseyeli wulav Sowasi kra Yuta wulav Amasiya ke Peti-Seməsi na í təkí-ι. Iləna í polo Yosalem na í kú koləŋa ke púγú ke mətətələnaa ŋmənuyə (200) ké Ifəlayim nənəγə kiŋ. Haləna ŋkuləŋa taa nənəγə.

¹⁴ Μπόγύ ι kuu wula na liyitee nyəγətu na wontunaa kupama mpa paa wə Iso təsəele na kawulaya təyaya pə kpancoŋ taa tə, na í kra yəlaa na í pona Samalii.

¹⁵ Pa kəesa Sowasi təm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Pə krayav ι kulapəm na ι apalətu na isəna ι yooŋa Yuta wulav Amasiya tə.

¹⁶ Sowari səpa, iləna pá pimi-ι Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa, na ι pəyalə Solopəwam ləeti ι lonte.

¹⁷ Pusi naanəwa na kakpasí ke Yuta wulav Amasiya tasa təγəu, ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali.

¹⁸ Pa kəesa Amasiya təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

¹⁹ Μπόγύ waatu nəγəlu yəlaa kula Amasiya təə ké Yosalem taa, na í se na í polo Lakisi. Ama pəle pa təŋa-ι təna na pá ku-ι.

²⁰ Iləna pá kəna-ι na kəeke na krayanəŋ pəyalə, na pá pimi-ι pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tə.

²¹ Ntəna Yuta nyéma kra Amasiya pəyalə Asaliya ke wulav, na í ləeti ι caa lonte taa. Asaliya ləluγə pusi ka wə naanəwa na naatoso ke waatu inu.

²² Asaliya inu ι ləkəna Ila icate, ke ι caa səm waali, na í tayaní-teye ŋmav.

Iseyeli wulav Solopəwam II, təm

²³ Yuta wulav Amasiya kawulaya pusi naanəwa na kakpasí nyəŋka taa, Iseyeli wulav Sowasi pəyalə Solopəwam pəsa wulav ke Samalii. Na í təγə kawulaya ke pusi nule na kuləmaya.

²⁴ Μπόγύ Solopəwam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. I wə laatu nti tə taa ι akpəle tusa Iseyeli nyéma tə.

²⁵ Iləna í ləeki Iseyeli tetu tənaya pə krayav Lepo-Hamati, haləna pə polo Ləcayam tenku ke teitei, isu Iseyeli Iso Tacaa ka heeluyə Amitayi pəyalə Iso kuyəγətu tələsulə Yonaasi ke Kati-Hefəe tə.

²⁶ Μπόγύ Tacaa nawa isəna pə kəla Iseyeli nyéma tə. Pəcə paa yulə kuləm təkəŋ, fəi si ι ká waasi-wə.

²⁷ Ama ɪ taa sɔɔli si ɪ kpiisi-wɛ. Pə tɔɔ kɛ ɪ yelaa na Sowasi pəyalɔ Solopɔwam waaɪ-wɛ.

²⁸ Pa keesa Solopɔwam tɔm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. Pə krayav ɪ kulapəm, na ɪ apalɔtɔ ke yooɔ taa, na ɪsəna ɪ lɛka Tamasi na Hamati pə acalee tɔ.

²⁹ Waatɔ wei ɪ sɛpa, ɪlena pə pimi-ɪ Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa, na ɪ pəyalɔ Sakali lɛeti ɪ lonte.

15

Yuta wulav Asaliya tɔm

(Kɔtɔɔsɔtɔ II 26:3-4,21-23)

¹ Iseyeli wulav Solopɔwam kawulaya pənaya hiu na naatosompəɣəlaya nyəŋka taa, Amasiya pəyalɔ Asaliya pəsa Yuta wulav

² ke Yosalem taa na ɪ tɔɔɔ pusi nule na naanɔwa na naale. Waatɔ ɪni, ɪ lɔlɔyɔ pusi ka wɛ naanɔwa na naatoso. ɪ too ka kɛ tənə tɔ, na pə yaaki-ɪ si Yekoliya.

³ Asaliya lapa Tacaa luɣu tɛɛ nyəntɔ kɛ, ɪsu ɪ caa Amasiya.

⁴ Paa na mpɔ tɔ, ɪ ta wakəli təkətəlenaa, yəlaa tɔŋa pote kɛ, na pə laaki na pə wəki tulaalɔnaa.

⁵ Mɔpɔɣɔ Tacaa hɔma wulav ŋkraŋyɔv na asilima kɔtəŋ. ɪlena pə su-ɪ kpreŋa ke tiili, haləna ɪ sɛm. ɪ pəyalɔ Yotam wei ɪ ka kɛ kawulaya tɔyaya nyɔyɔv tɔ tɔ, ɪni ɪ ka paasayana na kawulaya.

⁶ Pa keesa Asaliya tɔm lentənaa tənə ke Yuta awulaa takəlaya taa.

⁷ Waatɔ wei ɪ sɛpa, ɪlena pə pimi-ɪ pa tɔyaya pəlaav taa kɛ Tafiti tɛ, na ɪ pəyalɔ Yotam lɛeti ɪ lonte.

Iseyeli wulav Sakali tɔm

⁸ Yuta wulav Asaliya pənaya pələfei naanɔwa nyəŋka taa kɛ Solopɔwam pəyalɔ Sakali pəsa Iseyeli wulav ke Samalii ke ɪsɔtɔnaa naatoso.

⁹ ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔɔɔ teitei, ɪsu ɪ cɔsɔnaa, na ɪ wɛ tam kɛ laatɔ nti tɔ taa Nepati pəyalɔ Solopɔwam tusa Iseyeli nyəma tɔ.

¹⁰ Mɔpɔɣɔ apalɔ wei pa yaa si Yapeesi tɔ, ɪ pəyalɔ Salum kv-ɪ Ipəleyam, na ɪ lɛeki kawulaya.

¹¹ Pa keesa Sakali tɔm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa.

¹² Pə lapa teitei keɛ ɪsu Tacaa ka heeluɣu Yehu tɔ si, ɪ lɔlɔyɔ nyəma ká tɔki kawulaya ke ɪ waali, na pə tala pa lɔlɔyɔ loosi liɣiti.

Iseyeli wulav Salum tɔm

¹³ Yuta wulav Asaliya pənaya pəɣəlayafei nule nyəŋka taa kɛ Yapeesi pəyalɔ Salum pəsa Iseyeli wulav ke ɪsɔtɔ kulɔm ke Samalii taa.

¹⁴ Mɔpɔɣɔ apalɔ wei pa yaa si Kati tɔ, ɪ pəyalɔ Menahem luna Tiisa na ɪ kɔɔ Samalii, na ɪ kv-ɪ na ɪ lɛeki ɪ kawulaya.

¹⁵ Pa keesa Salum tɔm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Paa ɪsəna ɪ kula Sakali tɔɔ tɔ.

¹⁶ Mɔpɔɣɔ Menahem yooɔna Tapuwa nyəma, na ɪ kpiisi pa na Tiisa hɔɣəluɣu nyəma. Na ɪ yəki ahusitonaa lotu si, pa ta tɔli-ɪ ɪcate nənɔɣɔ.

Iseyeli wulav Menahem tɔm

¹⁷ Yuta wulav Asaliya pənaya pəɣəlayafei nule nyəŋka taa kɛ Kati pəyalɔ Menahem pəsa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naanɔwa.

¹⁸ Mɔpɔɣɔ ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ, haləna ɪ sɛm. ɪ wɛ tam kɛ laatɔ nti tɔ taa Nepati pəyalɔ Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyəma tɔɔɔ.

¹⁹ Waatɔ nɔɣəlv Asilii wulav Puli sɔv Iseyeli tɛtɔ taa. ɪlena Menahem ha-ɪ liɣitee nyəɣətv ke tɔɔnənaa hiu na naanɔwa si, ɪlɛ ɪ sənə-ɪ na ɪ nyɔɔsi ɪ kawulaya ke teu.

²⁰ Lampuu ke ɪ tɔwa lseyeli nyóma ke felɔyɔ, na tonɔtonaa tɔ liyitee nyəɣətu nule na naanɔwa naanɔwa, na pécó í hiki-ye. Pa tema Asilii wulav ke felɔyɔ, ke ɪsəna ílé ɪ caaki tɔ, ɪlena í kpe.

²¹ Pa keesa Menahem tɔm lentənaa ke lseyeli awulaa takəlaya taa.

²² Waatu wei ɪ səpa tɔ, ɪ pəyalɔ Pekahiya lɛtəna ɪ lonte taa.

lseyeli wulav Pekahiya tɔm

²³ Yuta wulav Asaliya kawulaya pənaya nule na naanɔwa nyəɣka taa, ké Menahem pəyalɔ Pekahiya pəsa lseyeli wulav ke Samalii ke pusi naale.

²⁴ Ḿpóyú ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. I we tam ké laatu nti tɔ taa Nepati pəyalɔ Solopɔwam tusa lseyeli nyóma təɣɔ.

²⁵ ɪlena apalɔ wei pa yaa sɪ Lemaliya tɔ, ɪ pəyalɔ Peka wei í paasayana Pekahiya yoolaa tɔ, í kpaɣa Kalaati yoolaa ke nule na naanɔwa, na pá polo pa kɔ-ɪ kawulaya təyaya kutuluyɔ nakɔli kɔ taa. ɪlena Peka lɛeki kawulaya.

²⁶ Pa keesa Pekahiya tɔm lentənaa ke lseyeli awulaa takəlaya taa.

lseyeli wulav Peka tɔm

²⁷ Yuta wulav Asaliya kawulaya pənaya nule na naanɔwa na naale nyəɣka taa, Lemaliya pəyalɔ Peka pəsa lseyeli wulav ke Samalii ke pusi hiu.

²⁸ Ḿpóyú ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. I we laatu nti tɔ taa Nepati pəyalɔ Solopɔwam ka tusa lseyeli nyóma tɔ.

²⁹ Peka kawulaya waatu taa ké Asilii wulav Tekəla-Falasaa lɛeka Yon na Apɛli-Pɛti-Maaka na Yanɔwa, na Keteesi na Hasə, na í təɣɔ Kalaati na Kalilee na Nɛfətali pə tetənaa təna, na í kpa pə yəlaa ke yomle.

³⁰ Ḿpóyú apalɔ wei pa yaa sɪ ɪla tɔ, ɪ pəyalɔ Osee kɔla Peka tɔ na í kɔ-ɪ, na í lɛeki kawulaya ke Yuta wulav Asaliya pəyalɔ Yotam kawulaya pənaya hiu nyəɣka taa.

³¹ Pa keesa Peka tɔm lentənaa təna ke lseyeli awulaa takəlaya taa.

Yuta wulav Yotam tɔm (KɔtəəSɔtv II 27:1-3,7-9)

³² lseyeli wulav Lemaliya pəyalɔ Peka kawulaya pənaya naale nyəɣka taa ké, Yuta wulav Asaliya pəyalɔ Yotam lɛeta ɪ caa lonte.

³³ ɪlena í la pusi naanɔwa na naatoso ke Yosalem taa. Waatu ɪni ɪ lɔlɔyɔ pusi we hiu na kakpasɪ. I too kele Satəki pɛelɔ Yelusa.

³⁴ Ḿpóyú Yotam lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ, ɪsu ɪ caa Asaliya.

³⁵ Pəyele ɪ ta wakəli təkətəlenaa. Yəlaa pukaya tam ké na pá laaki, na pá wəki tulaalɔnaa.

Yotam ɪmana ɪsə təsele nənəɣɔ səsaya.

³⁶ Pa keesa Yotam tɔm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

³⁷ I kawulaya waatu ke Tacaa yelaa, na Silii wulav Lesɛɛ na lseyeli wulav Peka pá yona Yuta nyóma.

³⁸ Yotam səpa, ɪlena pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti tɛ. Na ɪ pəyalɔ Ahasɪ lɛeti ɪ lonte taa.

16

Yuta wulav Ahasɪ tɔm (KɔtəəSɔtv II 28:1-27)

¹ lseyeli wulav Lemaliya pəyalɔ Peka kawulaya pənaya naanɔwa na naatosompəɣolaya nyəɣka taa ké, Yotam pəyalɔ Ahasɪ pəsa Yuta wulav.

² ɪlena í lá pusi naanɔwa na naatoso ke Yosalem. Waatu ɪni ɪ wɛna pusi hiu. Ama ɪ ta la mpi Tacaa səlaa tɔ, ɪsu ɪ ləɣɛ Tafiiti.

³ I mɔlaa ké na í keena Iseyeli awulaa kulapəle isayale. Haləna í caŋ na í laa í pəyalu ké tɔɣu ke teitei isu acaalətu nti tetu nyəma lakaya ləŋ na Tacaa tɔɣonu-we na pə feɛ Iseyeli nyəma tɔ.

⁴ Na pá laaki tɔla na pá wəki pə tulaalɔnaa ke təkətələnaa, na pulasi nyəŋ taa hətɔ tɛɛ.

⁵ Ḿpóyú waatu nəɣəlu Silií wulav Lesɛɛ, na Iseyeli wulav Peka pa polaa na pá yooŋa Yuta wulav Ahasi, na pá nyala Yosalem ɪcate. Ama pa ta pəsi-ɪ.

⁶ Waatu kulɔm inɪ ɪ taa ké Silií wulav inɪ ɪ tɔɣona Yuta nyəma ke Ila ɪcate taa. Na í ha-teye Itəm nyəma, na pɛle pá caɣa tənaya haləna saŋa.

⁷ Ḿpóyú Ahasi tilaa na í heeli Asilií wulav Tekəla-Falasaɪ sɪ: Hai, kəw na ń ya-m Silií na Iseyeli pa awulaa niŋ taa. Mpi tɔ, ma we ké isu nyá təmle tu yaa nyá pəyaya.

⁸ Ḿpóyú ɪ kuu Iso təseɛle na kawulaya təyaya kpancooŋ taa ké wula na liyitee nyəɣətu, na í la Asilií wulav ke kucəw.

⁹ Ntəna Asilií wulav la teitei, isu Ahasi sələma-ɪ tɔ. I polaa na í yooŋa Tamasi ɪcate, na í lɛki-te, na í kpa tə yəlaa na í pona Kiii. Pə yela wulav Lesɛɛ, ɪlena í kú ɪlé.

¹⁰ Ḿpóyú Ahasi pola Tamasi ke Tekəla-Falasaɪ nav. Ntəna í ná kətaya təlata ke Tamasi tɔɣu kutuluɣu taa, na í ləsi tə fotoo na tə wɛɛtu ke teitei, na í pona Yosalem kətulɔ Wuliya.

¹¹ ɪlena Wuliya ŋmá kətaya təlata kɔfate ke teitei isu Ahasi tilina-ɪ tɔ, na í té na pəcɔ wulav məli Yosalem.

¹² Waatu wei wulav luna Tamasi, ɪlena í polo ɪ mayamaya na

¹³ í la ciikuɣu na tɔɣonaya pə kətasi na kətasi nsi kəkɔ lusaa tɔ. Na í liisi solum, na í ŋmusi pə caləm ke kətaya təlata tɔ.

¹⁴ Pə waali ké wulav layasa Tacaa kətaya təlata nyəɣəluɣu kuseemuyɣu nyənte nte tu we kɔfate na Iso təseɛle pa heku taa ké nənəɣɔ tɔ. ɪlena í su-teye kɔfate nte tə waali na ilim ntəɣəŋ tɔ.

¹⁵ ɪlena wulav tɔ kətulɔ Wuliya sɪ: Saŋa waali, kətaya təlata kɔfate tɔ ké ń ká laki tanəŋ na taanaya pə kətasi nsi kəkɔ lusaa tɔ, na pə tɔɣonaya na pə solum nyənsi, na ń ŋmusəɣi pə caləm. Paa wulav kətasi, paa samaa nyənsi. Ye pə kaasa nyəɣəluɣu kuseemuyɣu kətaya təlata kɔpənte təm ɪɛ, təleye maa pɛəkəɣəna Iso luɣu nyəntɔ.

¹⁶ Ḿpóyú kətulɔ Wuliya lapa teitei isu Ahasi yəɣətuɣu tɔ.

¹⁷ ɪlena wulav heɪti Iso təseɛle lum keekənaa nyəɣətu na pa lum cemsənaa. Na í tisi lum nyampaani anaam wei ɪ ka we latəcənaa naanɔwa na naale lɛsəŋ tɔ tɔ na í su atɛ.

¹⁸ Ḿpóyú wulav yəka ɪ təcaɣale nte pa yaa sɪ, kuyaku kɔhɛesuyɣu kumte tɔɣɔ Iso təseɛle taa, na í təkɪ pə nənəɣɔ ŋka í sɔkəna tɔ sɪ, pə la Asilií ke teu.

¹⁹ Pa keesa Ahasi təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

²⁰ Waatu wei ɪ səpa, ɪlena pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tɛ. Na ɪ pəyalu Isekiyasi lɛɛti ɪ lonte taa.

17

Iseyeli wulav Osee təm na Samalii lɛkuyɣu

¹ Yuta wulav Ahasi kawulaya pənaya naanɔwa na naale nyəŋka taa ké, Ila pəyalu Osee pəsa Iseyeli wulav ke Samalii taa. ɪlena í tɔɣɔ pusɪ pəɣəlayafɛi naanɔwa.

² Ḿpóyú ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Ama ɪ nyəntɔ ta tala Iseyeli awulaa mpa pa laala-ɪ tɔ.

³ Waatu nɔɔlv Asilii wulav Saləmanasaa yoon-a na í kpili-i, na í feləyi-i lampuu ke paa pənaɣa ŋka.

⁴ Ama pə keesa, ɪlena í kuli Asilii wulav tɔɔ, na í kisi-i lampuu felvɔv. ɪlena í tili Icipiti wulav kiŋ ke Sayii si ílé í sən-a. Pə kəma na Saləmanasaa cekəna mpv, ɪlena í kra Osee na í tɔ saləka.

⁵ Pə waali ké í na í yoolaa pa wata Samalii, na pá tam-i kotaya ke pusi tooso.

⁶ Osee kawulaya pənaɣa pɔɔlavafai naanvwa nyəŋka taa ké Asilii wulav leeka Samalii. Na í pona Iseyeli nyəma ke í te, na í su-weye Hala na Kosəŋ pa həɔlvəŋ taa ké Harəɔ pɔɔv nɔɔ, na Metii acalɛ taa.

Mpi pə wakəla Iseyeli kawulaya tɔ

⁷ Iseyeli nyəma pəntəna Iso Tacaa wei í waasa-weye Icipiti wulav niŋ taa, na í ləsi-weye í tetv taa tɔɔ, na pá laa tuŋ.

⁸ Pa mv piitimnaa mpa Tacaa tɔɔnaa na pə fɛɛ-we tɔ pa kolapəle, na yaasinaa asayaa mpa Iseyeli awulaa kraɣaa tɔ.

⁹ Isu nti nti pa Iso kisaa tɔ tɔ yɔɔtvɔv. Hali pa ŋmá pa təkətəlena ke paa timpiyi. Pə kraɣav acalisi taa, na pa koloosi acalɛ səsəna taa tɔ.

¹⁰ Pa sika pɛɛ na tesikasi kulalaasi ke pulasi nyəŋ taa hətv tɛɛ.

¹¹ Na pá laaki tuŋ ke teitei isu piitimnaa mpa Tacaa tɔɔnaa na pə fɛɛ mpe tɔ. Isayatu ntəyi pá lapa, ɪlena pááná kra Iso.

¹² Paa na í ká kisina-weye tuŋ laav tɔ pa ta nu tɛle.

¹³ Pəyele Tacaa ka kraala Iseyeli na Yuta nyəma na Iso kuyɔɔtvɔv teləsəlaa waani waani nɔɔsi ke si: Pá ye le pa isayatu mpaŋ na pá mv í kusəsutv na nti nti í tv-weye í Təm taa tɔ. Ntəyi í ka cəla í kuyɔɔtvɔv teləsəlaa na pá heeli pa ləŋcənaa.

¹⁴ Paa na mpv Iseyeli nyəma kisa nti Iso kuyɔɔtvɔv teləsəlaa heela-we tɔɔ nuv, na pá lá lanjkrusəŋ ke teitei, isu pa ləŋcənaa ka kisuyv pa Iso Tacaa ke naani tvɔv tɔ.

¹⁵ Pa lɔ Iso kiŋ na nɔɔv ŋka í na pa cəsənaa paa pɛɛlaa tɔ, na kraalvɔv mpi í ka kraala-we tɔ. Iseyeli nyəma matəna kra nyəma tuŋ, na pa mayamaɣa pá pəsi kra nyəma. Na pá təŋ piitimnaa mpa Iso ka kisina-we tɔ pa ikpate.

¹⁶ Pa lapa awusa ke pa Iso Tacaa kiŋ, na pá lú nawee naale lɛsəŋ, na pá siki tesika kulalaaya, na pá lunyi isətvlvŋasi, na tvɔv Paali.

¹⁷ Haləna pá laa pa piya ke tuŋ, na pá laki topotopo təma, na pá ha pa təyi mpi pə ta maya Tacaa tɔ pə taa, na pə kraasi ílé í pááná.

¹⁸ Pə tɔ ké Tacaa taa huuna Iseyeli yəlaa. I ta səlɪ si í tasa-weye nav ke í isəntaa. ɪlena pá ye le Yuta kpekəle tike.

¹⁹ Ama Yuta nyəma ná kisa pa Caa Iso kiŋ na pá kraɣa Iseyeli nyəma yaasi.

²⁰ Pə tɔ ké Iso kpenta Iseyeli nyəma təna na í lɔ, na í tv-weye kolontunaa niŋ taa, na pɛle pá kuu-we na pá hatəlvəna-i.

²¹ Waatu wei Tacaa ka faya Yuta nyəma na Iseyeli nyəma tɔ Solopwam ke pa kpawa Iseyeli nyəma wulav. ɪlena Solopwam kisi Tacaa, na í tusi-weye isayatu səsəntv taa.

²² Pə kraɣav waatu inɪ tɔɔ pa svv Solopwam isayatu ke keənav.

²³ Pə tɔ ké Tacaa ta səlɪ si í tasa-weye nav. ɪlena í ye le na Asilii nyəma kuu-we na pá we təna. ɪlena pə la teitei isu Iso kuyɔɔtvɔv teləsəlaa ka yɔɔtvɔv tɔ.

Samalii cayalaa təm

²⁴ Mpyəy Asilii wulav kəna Papiloni, na Kuta, na Afa, na Hamati, na Sefafayim pə yəlaa, na í su-weye Iseyeli nyəma lonte ke Samalii, na pɛle pá caya.

²⁵ Waatu wei yəlaa mpe pa svv təna tɔ, paa sɛeki Tacaa. ɪlena Tacaa pona tɔɔlasɪ na sí kú pa taa yəlaa payale.

²⁶ Mpyəy pa heela Asilii wulav si: Yəlaa mpa n pona Samalii tɔ, pa ta nyi tetv nti tɔ Iso ke sɛɛv. ɪlena Iso pona tɔɔlasɪ na sí kv-we.

27 Ntɛna wulav si: I mɛhna Iseɣeli kɛtɛlaa taa nɔɣɔlɔɣv Samalii, na í hólí yɛlaa mpɛɣɛ Iɔ sɛɛv.

28 Kɛna Samalii kɛtulv nɔɣɔlv í mɛli Petɛɛli, na í sɛɣɛsi tɛna yɛlaa kɛ Tacaa sɛɛv.

29 Ḿpɔ́ɣú Samalii taa ɔaɣalaa mpɛ, paa wei i lupa i tɛ tɔɣv, na pá su acalee wɛna a taa paa ɔaɣaa tɔ a tɛkɛtɛlɛnaa mpɛ Iseɣeli nyóma ká hɛmawa tɔ pa taa.

30 Pɛpiloni nyóma ná Saaka pa tɔɣv Sukɔti-Penoti lɛɛsɔɣv, na Kuta nyóma kɛ pɛlɛ pa nyɛhkv Nɛɛkaali, na Hamati nyóma kɛ pa nyɛhkv Asima.

31 Afa nyóma kɛ pa nyɛhkv Nipasí na Taataki. Halɛna Sefafayim nyóma náa laa pa piya kɛ pa tɔɣv Atɛlameleki, na Anameleki.

32 Pɛyɛle Tacaa sɛɛlaa nté. Uɛna pá kpa pa taa lɛlaa kɛ pa tɔɣv kɛtɛlaa na pá paasɛɣɛna pa kɛtasi.

33 Kulvmaa mpɛɣɛle Iɔ sɛɛlaa. Pɛyɛle paa wei i tɔhna i tɛ tɔɣv kɛ laav.

34 Halɛna saha isɛntɔ, laatu ntɛɣi pɛlɛ pa tɔkaa, paa sɛɛki Tacaa. Pɛyɛle paa tɔhɛɣi i kiinj, yaa i kusɛsutv nti nti i ká tɔwa Yakɔrv wei i ɔuɣusaa si Iseɣeli tɔ, i lɔlvɔv nyóma tɔ.

35 Paa na mpv tɔ, Tacaa na Yakɔrv lɔlvɔv nyóma pa pɛɛla nɔɣv kɛ. Na í su-wɛɣɛ kiinj si pá taa laa tɔɣv. Pɛyɛle pa taa lun i tɛɛ. Pá taa lapɛ-i tɛmlɛ natɛli.

36 Tacaa ma wei ma lɛsa-mɛɣɛ Icipiti taa, na ma tɔh sɔsɔh tɔ, ma tike kɛ í ká sɛɛ na í laki kɛtasi.

37-38 Paa ifemle nteɣɛ í ká tɔkɛɣi ma kusɛsutv, na ma kvttvttv, na ma kiinj wei ma hɛmaa-mɛ tɔ. I taa sɔɔ nɔɣv hka má na mɛ tɔ pɛɛlaa tɔ. Na pɛ tu kɛlɛna tɔɣv laav tɔm.

39 Mɛ Iɔ Tacaa má ma tike kɛ í ká sɛɛ. Mpi tɔ, ma tike ma pɛsɛɣɛna na má waasi-mɛɣɛ mɛ kolontunaa niinj taa.

40 Ama yɛlaa mpɛ pá kisa niw, na pá laki isv too paa lakaya tɔ.

41 Ḿpɔ́ɣú pa kɛkɛɣa Iɔ na tɔɣv laav, na pa piya tɛna náa wɛ pɛ taa kɛ halɛna saha.

18

Yuta wulav Isekiyasí tɔm

(Kvttɔsvttv II 29:1-2; 31:1)

1 Iseɣeli wulav Ila pɛɣalv Osee kawulaya pɛnaɣa tooso nyɛhka taa kɛ, Ahasí pɛɣalv Isekiyasí pɛsa Yuta wulav.

2 Uɛna í tɔɣv pusi pɔɣɔlayafɛi hiu na naanvwa kɛ Yosalem taa. Waatu unv i pusi ka wɛ hiu na kakpasí. I too kɛɛ Sakalí pɛɛlv Api.

3 Ḿpɔ́ɣú Isekiyasí lapa mpi pɛ maya Tacaa tɔɣv teitei, isv i lɔhɔɔ Tafiiti.

4 Uɛna í wakɛli tɛkɛtɛlɛnaa, na í yɔkí pɛɛ kusikee, na í sɛti tesikasí kulalaasi. Na í yɔkí nyɛɣɔlɔɣv kusɛɛmɔɣv tvm wei Moisi ka lupa tɔ. Mpi tɔ, halɛna waatu unv, Iseɣeli nyóma laakaya tvm inɛɣi, na pá yaaki-i si: Nehukɛtaa.

5 Ḿpɔ́ɣú Isekiyasí lapa Iseɣeli Iɔ Tacaa kɛ naani, na pɛ kɛli isv Yuta awulaa mpɛ paa laala-i na mpɛ pa tɔhɛna i waali tɔ.

6 I tamsɛna Tacaa kɛ ḿpɔ́ɣú, i ta hɛli. Na í tɔhɛɣi kiinj wei Iɔ ka tɔwa Moisi tɔ.

7 Iɔ ka wɛ i waali kɛ, na í waaki i kulapɛm tɛna taa. I kula Asilii nyóma tɔɔ, na í fiti pa niinj taa.

8 Pɛlɛ pɛ paasi, na í tɔɣvni Filiisi nyóma, na í tana-wɛɣɛ Kasa tɛtv taa, na í lɛɛki pa koloosi acalee na pa tɛfɛhɛnaa.

Samalii icatɛ lɛkvɔv tɔm

9 Yuta wulav Isekiyasí kawulaya pɛnaɣa liyiti nyɛhka, na Iseɣeli wulav Osee kawulaya pɛnaɣa naatosompɔɣɔlaya nyɛhka taa kɛ, Asilii wulav Salɛmanasaa kɛma, na í nyala Samalii icatɛ.

¹⁰ Pusi tooso sikaa, uena í lɛɛki ɪcate ńté. Isekiyasɪ kawulaya pɛnaya naatoso nyɛŋka taa kɛɛ. Pɛyele Osee kawulaya pɛnaya pɔɔɔlayafɛi naanɔwa taa kɛɛ.

¹¹ Uena Asilii wulav pona Iseyeli nyɛma kɛ ɪ tɛ, na í su-wɛyɛ Hala, na Kosɔŋ hɔɔɔlɛŋ taa kɛ pɔɔɔ Harɔɔ nɔɔɔ, na Metii acalɛɛ taa.

¹² Iseyeli nyɛma mɛ í kisa nti mɔ Iɔ Tacaa má ma tu-mɛ tɔ, na í wakɛli ma na-mɛ ta nɔɔɔ pɛɛɔɔɔ, na í kisi kiinj wei maa cɛla Moisi kɛ tɔkɔɔ tɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ma yɛlaa na pɛ tɛna ɪsɛntɔ pɛ mayana-mɛ.

*Asilii nyɛma watɔɔv kɛ Yosalem
(Isayii 36:1; Kvtɔɔsvtu II 32:1)*

¹³ Isekiyasɪ kawulaya pɛnaya naanɔwa na liyiti nyɛŋka taa kɛ Asilii wulav Senakelipi kɔma, na í yɔona Yuta koloosi acalɛɛ tɛna, na í lɛɛki-yɛ.

¹⁴ Ntɛna Isekiyasɪ tiili na pɔ heeli Asilii wulav kɛ Lakisi sɪ: Ma tɔm sɛpɛna-ŋ, taa yɔona-m, yɛ n caa maa fɛli-ŋ.

Uena Asilii wulav sɪ Isekiyasɪ í fɛli-ɪ liyitee nyɛɔtɔ kiloona iyisi pɔɔɔlayafɛi naanɔwa (9000) na wɔla kiloona kɛ nasɛnaasa na nunɔwa (900).

¹⁵ Mɔpɔɔɔ Isekiyasɪ kuu Iɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoon tɛna.

¹⁶ Halɛna í kɔɔli wɔlanaa mpa paa lapɛna Iɔ tɛsɛɛɛ nɔnɔɔsɪ kɛ canɔm tɔ, na í cɛla pɛ tɛnaya Asilii wulav.

*Asilii yoolaa nyɔɔv tu faaci
(Isayii 36:2-22; Kvtɔɔsvtu II 32:9-16)*

¹⁷ Mɔpɔɔɔ Asilii wulav kɔsa Lakisi kɛ yoolaa nyɔɔv nyɛma sɔsɔ, na yɔou wontu paasɛnɔ, na yoolaa paasɛnɔ, na yoolaa kpekɛle sɔsɔɛɛ na í tili-wɛyɛ Yuta wulav Isekiyasɪ kin kɛ Yosalem. Pa talaa, uena pɔ sɔŋ lule lɔɔ ɪsɔta nyɛŋku kin kɛ cɔtɛlaa taalɛ hapɛɛ tɔɔ,

¹⁸ na pɔ pɔɔsɪ sɪ: Tɔ caa tɔ ná wulav. Uena kawulaya tɔyaya nyɔɔv tu Hilikiya pɔyalɔ Iliyakim, lu pa sɔŋɔɔ, na ɪ waali kɛ takɛlasɪ ŋmaalɔ Sepɛna, na wulav tɔm yɔɔɔtɔɔ Asafi pɔyalɔ Yowa.

¹⁹ Mɔpɔɔɔ Asilii yoolaa nyɔɔv tu tɔma sɪ: ɪ heeli Isekiyasɪ sɪ Asilii wulav sɔsɔ pɔɔsɔŋɪ-ɪ sɪ: Pepeye n laki na ń taaki?

²⁰ Aweye ń taaki na ń kulɔŋɪ ma tɔɔ? N ta nyɪ sɪ kokoole u tulɔŋɪ tɔnɔɔv?

²¹ Icipiti wulav kɛ ń tɛɛɔŋɪ yaa? ɪɛ ɪ wɛ kɛ ɪsu kpatɛ yaakɔɔv, na paa wei í kpawa pɛ hɛɛ-ɪ tɔ.

²² Paa pu la ɪsɛna, n ká cɔ-m kɛ sɪ mɔ Iɔ Tacaa kɛ n laki na ń taaki. Pɛyele Isekiyasɪ kulɔm nyá n wakɛlɛna tɔkɔtɛɛnaa, na tɛlaalɛnaa, na ń heeli Yuta yɛlaa sɪ Yosalem kɔtaya tɛlatɛ tɔɔ tike kɛ pɔ sɛɛ-ɪ.

²³ Pɛ tɔɔ tɔ, nyá na ma caa Asilii wulav í su nɔɔsɪ. Ye n ká hiki kpaɔanɔŋ cayalaa, ɪɛ ma ha-ŋ kpaɔanɔŋ iyisi naalɛ (2000).

²⁴ Icipiti nyɛma kɛ n tɛɛɔŋɪ sɪ pɛɛ paa ha-ŋ kpaɔanɔŋ na kɛɛkɛnaa. Pɛyele n kaa pɛsɪ ma caa yoolaa nyɔɔv nyɛma taa sɛkpɛlu mayamaya.

²⁵ Pɛɛ pɛ paasi Asilii wulav ta kɔnta cɛnɛ, na í yɔona tɛtu tɛnɛ na í wakɛli-tɪ na pɛ tá kɛ Tacaa luyɔ nyɛntɔ. Halɪ Iɔ mayamaya tu hana-ɪ pɛ mpaav.

²⁶ Mɔpɔɔɔ Iliyakim, na Sepɛna, na Yowa pa cɛpa Asilii yoolaa paasɛnɔ nɔɔɔ tɔɔ sɪ: Taa yɔɔɔtɛna-tɔɔv Hɛpɛla tɔm. Yɔɔɔtɛna-tɔɔv Alaamee tɔm, na ɪcate kolɔŋa tɔɔ yɛlaa í taa nu.

²⁷ Ntɛna yoolaa paasɛnɔ pɔɔsɪ sɪ: N nyɛmá sɪ mɔ na mɔ wulav Isekiyasɪ mɔ tike mɔ tɔɔ kɛ ma caa yɔɔɔtɔŋɪ tɔm tɛnɛ? Ama na mpa pa wɛ kolɔŋa tɔɔ, na mɔ na-wɛ í ká tɛ na í tɔɔ mɔ pɔntɔ, na í nyɔɔ mɔ hɛm tɔɔ.

²⁸ Uena yoolaa paasɛnɔ náá kpɛtɛna yɛlaa na í yɔɔɔtɛna Hɛpɛla tɔm taa sɪ: ɪ kɛ ŋkpaŋɪ na í nu yoo. Asilii wulav sɔsɔ yɔɔɔta sɪ:

²⁹ ɪ taa yɛɛ na Isekiyasɪ tɔsɪ-mɛ yoo. ɪ kaa pɛsɪ na í lɔsɪ-mɛyɛ ma niŋ taa.

³⁰ Tacaa ke í teeləyi si í ká la na má taa pəsi mə ıcate, ıle mu taa nu.

³¹ I taa nuna Isekiyası yoo. Ama í nu Asilii wulav nyəntu, na í peti-ı mə ti. ıle paa wei í ká təy ı lesen na í fikinaa tawa. Na í nyə ı lək ı ləm.

³² Halı í ká te na í kə ı na í kpaɣa-mə, na í pona-meyə mə tetu kɔpantv tənə tə nəyəsəle taa. Tənaya təyənaya na sulum na nim na tun pə we səsəm. ıle í kaa si cənəyē yem. Mpu tə, í taa nuna Isekiyası ke timpı í tənuyv si Tacaa ká waasi-me tə, ı tɔsəyi-meyē.

³³ ıcate natəli tə tuyv ta pəsi na kú waasi kv yəlaa ke ı nin taa.

³⁴ Hamati, na Aapa, na Sefafayim, na Hena, na Afa pa tun waasa-weyē we? Awe pəsaa na í tan-tuyv Samalii tələkələ?

³⁵ Tun ını í tənə ı taa nakvli kv ta kpa ı nin ke kv tetu tə. ıle ısanaya Tacaa ká pəsi na í tanı-ı si í taa ləkı Yosalem?

³⁶ Pa tənə mpa paa we tənə tə pa taa nəyəl v ta cə paa fəy. Isu wulav Isekiyası ka heeluyv-we tə.

³⁷ Mpu yə Iiyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəla pa wontu na lanwakəlle. ılena pá polo wulav kin na pá keesi-ı pə tənə mpi Asilii yoolaa paasənlv yəyətə tə.

19

Wulav tila Isə kuyəyətvtv teləsvlv kin (Isayii 37:1-7)

¹ Mpu yə waatv wei Isekiyası nu təm nti, ılena í cəli ı wontu tətə na lanwakəlle. Na í suu ləyaya nyəntv, ısu fələtənəa taka, na í polo Isə təsəle taa.

² Tənaya ı kusa Iiyakim, na Sepəna, na kətəlaa taa səsaa si pá polo Aməti pəyalv Isə kuyəyətvtv teləsvlv Isayii te, na pa ləyaya wontu ke mpv.

³ Na pá heeli-ı si: Wulav Isekiyası kusəna-tv si tə kə ı si, saɲa pə həma ını ı nkpaɲuyv, na ta lanə wakəli tətəyətəy. Tə we ke ısu ləlvuyv takuyv alaa si pa ləli, ıle toma fei si pa ləlvna pa piya tə.

⁴ Asilii wulav kusəna ntəyē ı yoolaa paasənlv si í kə ı na í tsv Isə weesuyv tv. Hai, ye Tacaa, nyá Isə ká nu ı kətuyv nk, na í hə ı nkpaɲuyv. Nyaa sələmi-ı ı yəlaa mpa pa kaasaa tə pa tə.

⁵ Waatv wei Isekiyası tillaa heela Isayii ke mpv,

⁶ ılena Isayii cə-we si: I polo na í heeli mə caa si, Tacaa yəyətəa si nyá lanle ı taa nmaana kətuyv nk Asilii wulav waali nyəma tsv-m tə.

⁷ Maa yele na pá yaa-ı na təm natəli, na í kpe. ılena nəyəl v kv-ı.

Senakelipi nyaasvyv lempi (Isayii 37:8-13; Kvtəsvtv II 32:17)

⁸ Mpu yə Asilii yoolaa paasənlv nuwa si ı caa kvla Lakisi na í polo í nyala Lipina. ılena í polo ı kin ke tənə.

⁹ Tənaya pa heela Asilii wulav si Itiyopii wulav Tilaka pola-ı yoonav. Ntəna Asilii wulav tilina Isekiyası ke ləetəli si pá pəsı-ı si:

¹⁰ N taaki Isə si ı ká kayatı-m Yosalem tələkələ yaa? N ká tsv nyá ti yoo.

¹¹ Anı n nuwa teu ke ısəna ma kpiisa tetvnəa tə. ılena n huuki si n ká tulı-tı?

¹² Awulaa mpa pa kaasa-m tə, waatv wei pəle pa kvkaya Kosan, na Halan, na Lesəfi, na Iteni nyəma ıcate səsəle Telasaa tə, mpə ını pa tun ta pəsi na í kenti pa acalə.

¹³ Təsı mpi pə mayana Hamati, na Aapatı, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa awulaa tə.

Isekiyası Isə sələmvvy (Isayii 37:14-20)

14 Waatu wei Isekiyasi tema Asilii wulaw lætəli inəgi kaluyv, ilena í pona-ɪ Iso tæsele taa, na í huli-ɪ Tacaa.

15 Ilena í sələmi Iso si: Hai, Iseyeli Iso Tacaa, wei nyá n caya isətaa tanlaa ke krayanv tə, nyá tike nté Iso ké antulinya təna taa. Nyá lapəna isətaa na atə.

16 Hai, Tacaa, ke ŋkraŋ na n nu na n paasəna kutuyv ŋku Senakelipi tillaa tuv weesuyv tu nyá tə.

17 Tampana Asilii awulaa kɔwa piitim lempi, na pá kpiisi pa tetv təna,

18 na pá wə pa tuj ke kəkə. Mpi tə, taasi yaa pɛɛ ke yəlaa ka saaka kusaaku pə taya Iso nyá.

19 Ile hai, Tacaa, ta Iso waasi-tuyv Senakelipi nin taa. Ilena antulinya awulaa təna nyi si nyá tike nté Iso.

*Isayii teləsəgi wulaw ke Tacaa təm
(Isayii 37:21-35)*

20 Ḿpógó Isayii polaa na í teləsi Isekiyasi si: Iseyeli Iso Tacaa si, ma nuwa sələməyv ŋku n sələma-m Asilii wulaw Senakelipi təm taa tə.

21 Ile tu ŋkraŋ na n nu:
Yosalem icate kpeena-ŋ ké,
na tə paakəna-ŋ.

22 Halɪ Iseyeli Iso Nanjtu mayale
n kpesinaa, na n tuv
na n toosi ise na?

23 N tila tillaa
na pá tuv Tacaa má.
Halɪ n tə si nyá yoou keekena
tuutuuma tə ké n krawa Lipaŋ puyv,
na n seti Lipaŋ tuj səsəŋ kupaŋ.
Aayee si, n ká kra comcom nəgə taa
ke hətuyv kupaŋkɔ taa.

24 Nyá si n hula ləkə, pécó n nyəə lelaa lum.
Nyá yoolaa ká felɪ Icipiti tetv tə ké
nəhɛɛ na pa pusi nyəə.

25 Senakelipi, n ta nyi taa si
má lapəna yaasinaa pane na má su too ləŋ.
Iləna má təŋəgi na má lakɪ nəəŋə.
Má tɔna-ŋ si n la na koloosi acalɛɛ pəsi ncaa.

26 Səgəntv pu a taa yəlaa,
na pá pəsi isu ŋkpalətatilee nyəma.
Pa nəgəsəna ké isu tawa nyutu,
isu tətɛka taa nyutu kulekələkətv.
Yaa kutuluj təə nyutu nti tə wələgi
na tə ta tɛnta nyəv tə.

27 Ile ma nyəma-ŋ ké təyelele.
Ye n caya, yaa n luki, yaa n sɔvki, ma nyəmə.
Ye n mɔ-m na rááná ma nyəmaya.

28 N tu mɔ-m na rááná ntə,
na n lakɪ-m na kalampaani.
Pə təə ké maa ŋmakəli-ŋ isu
pa təkuyv wontuyv muna tɛɛ ké
kukuule, yaa krayanukpasɪ tə.
Mpaav ŋku n təŋaa na n kəə təgə

maa kpeenana-η.

²⁹ Isekiyasi, maa heeli nyaga mpi maa la to. Təgənağa pee aleela ke í ká təgə pəntə na pənte. Ama pənağa tooso nyəjka taa ké í ká pəsi na í tuu təgənağa na í kó-ké. Na í hala mə ləseηnaa, na í kooli-wε.

³⁰ Pui kaasi mpa na pa ise ke Yuta taa to, pele paa weε ké isu tugu kaηygu ku lila ke tetu taa na kó loləyi teu to.

³¹ Pəpətu fei lelen, pu kaasi Yosalem taa ké ise nyəma.

Μρύγύ Isayii tasaa si: Isəna Tacaa ká lana i səəlyu səəəηku təgəle.

³² Tacaa si, Asilii wulav kaa pəsi na í lo hapəle, na í səη tə to na í kenti i kpaluyu, na í tó nyəma ké icate taa, na í suv tə taa.

³³ Tacaa má, ma yəgətəgəna si ye i təηa mpaav ηku na i kəə cəne, ηkyu i ka təη na í kpe, i kaa suv cəne.

³⁴ Maa kenti Yosalem to, na má waasi-i ma təmle tu Tafiiti to, na pé kusi ma nyuyv.

*Asilii yoolaa sewa, Senakelipi səm
(Isayii 37:36-38; Kvtəəsvtə II 32:21-22)*

³⁵ Ahoo yuwa, lena Isə isətaa tillu tii Asilii yoolaa təsikile, na í kó yoolaa iyisi nunuwa na nunaasa na kakpasi (185000). Tev fema, lena ise nyəma maγana sətəa selətəa.

³⁶ Μρύγύ Senakelipi kpəsa təsikile, na í polo icate səəəle Ninifi taa, na í cəγa təna.

³⁷ Lenə kuyaku nakuli, í suv i tugu Nisələki kutuluyu taa ke laatu, na i pəyalaa taa naale, Atələmeki na Saləseε pa ku-i. Lenə pá se na pa polo Alalaa tetu taa. Lenə i piya taa ləjka Asahətəη ləeti i lonte.

20

*Isekiyasi wvasasi na i waav
(Isayii 38:1-8; Kvtəəsvtə II 32:24)*

¹ Μρύγύ kutəη səəəu nakuli ku kpa Isekiyasi ke waatu nəγəlv. Lenə Isə kuyəgətutu teləsulv Isayii polo i wiiluyu na í heeli-i si: Tacaa yəgətəa si, n kaa kul. Ie tayani nyá ti.

² Ntəna Isekiyasi keesi ise na koləηa to na í sələmi Isə si:

³ Hai, Tacaa, təəsi si ma təma nyá isəntəa ké na lotu kuləmtu. Na má laki tam ké mpi pə wε-η teu to.

Lenə Isekiyasi tvi nəγə na í wii təkpoo.

⁴ Isayii kula wulav kin isu i ká lu tayə to, lenə Tacaa təm-i si:

⁵ Məli ma yəlaa wulav Isekiyasi kin na í heeli-i si: Nyá cəə Tafiiti Isə Tacaa má ma nuwa nyá kusələmtu, na má ná nyá isəlv. Pə to to, celenkufe maa waa-η, na halí í tasa Isə təseεle taa ké pote.

⁶ Maa səəsi-η pusi naanəwa na kakpasi, na má fiti nyá na Yosalem nyəma ke Asilii nyəma niη taa. Na má kenti icate tənεγε ma təmle tu Tafiiti to, na pé kusi ma nyuyv.

⁷ Μρύγύ Isayii naηa fiki pee, na í taa wulav timpi wuki-i to na pé waa-i.

⁸ Ntəna wulav pəəsi Isə kuyəgətutu teləsulv si: Pepeγε Tacaa ká huli-m, na má nyəna si celenkufe pu waa-m, na má polo Isə təseεle taa?

⁹ Isayii si: Tacaa ká la pulv, na í huləna-η si, i ká la nti i suwa to. Ie n caa si isotom waaci í polo təkpale isəntəa, yaa pé məli waali?

¹⁰ Μρύγύ Isekiyasi si: Isotom pote ke isəntəa fei katε. Ma caa ké si pé məli waali.

¹¹ Ntəna Isayii sələmi Tacaa na í mələna isotom na waali waali ke təkpale kumlee naanəwa.

*Papiloni wulav tillaa kǎnte ke Isekiyası te
(Isayii 39)*

¹² Mǎpǎyǎ Papiloni wulav Melotaki-Palataŋ nuwa Isekiyası wǎsası. Ulena í tilina í waali nyǎma ke kǎcǎw na leetǎli sı pá pona-ı.

¹³ Na Isekiyası mu-we na í cǎwǎ-weye kutuluŋ wei í taa pa sukı wontunaa kǎpantǎ tǎ. Isu liyitee nyǎgǎtu, na wula, na tulaalunaa, na sǎwsuŋ nimnaa tǎ. Na í hólí-weye í yooou wontu tǎsule, na pǎ tǎna mpi pǎ we tǎna tǎ. I ta ŋmesi-weye pulǎ. Paa í kawulaya tǎna, yaa í tǎyaya taa.

¹⁴ Pǎ waali kǎ Isǎ kǎyǎgǎtǎtu telǎsulǎ Isayii polaa na í pǎası Isekiyası sı: Leye yǎlaa mpe pa lunaa? Na weye pa caaki? Isekiyası sı: Pa luna hatoo Papiloni kǎ.

¹⁵ Isayii sı: Pepeye pa nawa nyǎ kawulaya tǎyaya taa? Isekiyası sı: Ma hula-weye pǎ tǎnaya. Ma ta ŋmesi-weye ma kpancoou.

¹⁶ Ntǎna Isayii sı: Tacaǎ yǎgǎtaǎ sı:

¹⁷ Pǎ tǎna mpi awulaa mpa pa laala-ŋ tǎ, pa kaasaa na í mayana tǎ, kǎyaku nakǎli Papiloni nyǎma kǎ kǎw na pá kuu-wı. Pǎ kaa kaasi-ŋ pulǎ.

¹⁸ Halı paa kpa nyǎ lulǎyǎ nyǎma narǎli, na pá la-weye yǎlaa kataasi, na pá tu-weye Papiloni wulav kawulaya tǎyaya tǎmlǎ taa.

¹⁹ Mǎpǎyǎ Isekiyası cǎwa sı: Ma sama.

Ulena Isekiyası tasa sı: Isǎ í tu nyǎntı na í kenti tá tǎw, na té cǎyana heesuyǎ, halǎna ma sǎm te.

²⁰ Pa keesa Isekiyası tǎm lentı ke Yuta awulaa takǎlaya taa. Paa í apalutǎ tǎm, na isǎna í lapa lule, na í huli lǎw na í kǎna Yosalem ıcate taa kǎ lǎm tǎ.

²¹ Waatǎ wei í sǎpa, ulena í pǎyalǎ Manasee leeti í lonte taa.

21

*Yuta wulav Manasee tǎm
(Kǎtǎwsutǎ II 33:1-10,18-20)*

¹ Manasee lulǎyǎ pusi naanǎwa na naale nyǎŋka taa kǎ í pǎsa Yuta wulav. Ulena í lá pusi nule na naanǎwa na kakpası ke Yosalem. Pa yaakaya í too sı Hefisi-Pa.

² Mǎpǎyǎ Manasee lapa mpi pǎ ta maya Tacaǎ tǎ. I keena piitimnaa mpa Tacaǎ tǎgǎnaa na pǎ fǎe-we tǎ, pa lakası isayası.

³ Halı í tǎyanı ŋmau ke tǎkǎtǎlenaa mpa í caa Isekiyası náá yǎkaa tǎ. I ŋmá tǎyǎ Paali tǎlaalena, na í saaki tesika kulalaaya, isı Iseyeli wulav Akarı lapǎ tǎ, na í lunyi isǎtulǎŋası.

⁴ Na í ŋmá tǎlaalena lempa ke Yosalem Isǎ tǎseele nte Tacaǎ ka tǎma sı inı í kǎ cǎya tǎ tǎ taa.

⁵ Na í siki isǎtulǎŋası tǎlaalena ke Isǎ tǎseele taası naale tǎw.

⁶ Halǎna í laa í pǎyalǎ ke tǎyǎ, na í lá topotopo tǎma anı a tǎna, na í susı kǎgǎnamǎŋ. Mpi pǎ ta maya Tacaǎ tǎgǎ í lakaya tam. Ulena pǎ kpa ıleyǎ pááná.

⁷ Na í saaki tǎyǎ alǎnyǎŋku Asela leesuyǎ na í su Isǎ tǎseele taa. Pǎyele Tacaǎ ka tǎma Tafiiti na í pǎyalǎ Salǎmǎŋ ke heeluyǎ sı: Yosalem ıcate nte ma lǎsa Iseyeli kpeka naanǎwa na naale taa tǎ tǎ Isǎ tǎseele taa kǎ maa cǎya tam ke ma yǎlaa heku.

⁸ Ye Iseyeli yǎlaa tǎkǎyi ma kǎsǎsutǎ, na ma kiin wei ma tǎmlǎ tu Moisi cǎla-we tǎ, ma kaa yele na pá tǎgǎnı-weye tetǎ nti ma ha pa cǎwǎnaa tǎ tǎ taa.

⁹ Ama Yuta nyǎma kisa Tacaǎ ke nunav. Halı Manasee ná yǎlaa kǎ na pa isayatu kǎli, isı piitimnaa mpa Tacaǎ kpiisaa na pǎ fǎe mpe tǎ.

¹⁰ Mǎpǎyǎ Tacaǎ heela í kǎyǎgǎtǎtu telǎsǎlaa sı pá heeli Manasee sı:

¹¹ N lapa acaalǎtu. N tǎma isayatu taa na pǎ kǎli lǎŋ Amolii nyǎma. Halǎna í tǎsi Yuta nyǎma ke tǎŋ laav taa.

¹² Pǎ tǎw kǎ maya Tacaǎ Iseyeli Isǎ, maa kǎna alaamali nǎgǎloyǎ Yosalem na Yuta nyǎma. Paa wei í nu-tı pu susı-ı watǎ.

¹³ Maa hɔ Yosalem nyɔma ŋkraŋɔvɔ, isu ma lapɔ Samalii na Akarɪ lɔlvɔvɔ nyɔma tɔ. Maa kpiisi icate yɔlaa, isu pa nyaalɔvɔvɔ nyanaya tɔceicee na pɔ pɔ tɔ.

¹⁴ Maa lɔ yɔlaa mpa pɔ kaasaa tɔ. Maa tɔ-wɛyɛ kolontunaa nin taa, na pɛlɛ pɔ kuu pa na pa wontu.

¹⁵ M'pɔyɔ maa la. Mpi tɔ, hatoo kɔyaŋku mɔ cɔsɔnaa lu Icipiti tɔ, halɔna saŋa, pa ta yeke mpi pɔ fɛi teu tɔyɔ lapɔ, na ma pɔpɔnɔ kraasɔvɔ.

¹⁶ M'pɔyɔ Manasee lapa mpi pɔ ta maya Taca tɔ, na i tusi Yuta nyɔma ke laatu taa, na ma yɔlaa kɔpama tuutuuma tɔtɔyɔ icate tɔna taa.

¹⁷ Pa keesa Manasee tɔm lenti ke Yuta awulaa takɔlasɪ taa. Paa i kulapɔm na i tuŋ laav tɔm.

¹⁸ Waatu wei Manasee sɔpa, ilɛna pɔ pimi-i kawulaya tɔyaya halɔm mpi pa yaa si Wusa halɔm tɔ pɔ taa, na i pɔyalɔ Amon lɛti i lonte.

Yuta wulav Amon tɔm
(*Kɔtɔsɔvɔ II 33:21-25*)

¹⁹ Amon lɔlvɔvɔ pusɪ hiu na naale nyɔŋka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav. Ilɛna i tɔyɔ pusɪ naaleye Yosalem. I too keke Yopa tɔ Halu pɛelɔ Mesuleme.

²⁰ M'pɔyɔ i lapa mpi pɔ ta maya Taca tɔ, isu i caa Manasee.

²¹ I keena-i teitei kɛ, na i laaki tuŋ isu ilɛ i ka lapɔ tɔ.

²² Amon lɔwa i cɔsɔnaa Isɔ Taca maya, i ta tɔ isu ma caaki tɔ.

²³ M'pɔyɔ kɔyakɔ nakɔli Amon waali nyɔma kɔla i tɔ, na pɔ kv-i i kawulaya tɔyaya taa.

²⁴ Ama Yuta nyɔma nɔ kɔ mpa pa kv-i tɔ. Ilɛna pɔ kra i pɔyalɔ Sosiyasɪ ke wulav.

²⁵ Pa keesa Amon tɔm lenti ke Yuta awulaa takɔlaya taa.

²⁶ M'pɔyɔ pa pima-i i pɔlaav taa kɛ Wusa halɔm taa. Na i pɔyalɔ Sosiyasɪ lɛti i lonte taa.

22

Yuta wulav Sosiyasɪ tɔm
(*Kɔtɔsɔvɔ II 34:1-2*)

¹ Sosiyasɪ lɔlvɔvɔ pusɪ pɔlefɛi naanɔwa nyɔŋka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav ke Yosalem taa kɛ pusɪ hiu na naanɔwa na kɔlvɔmaya. I too keke Posika tɔ Ataya pɛelɔ Yetita.

² M'pɔyɔ Sosiyasɪ lapa mpi pɔ maya Taca tɔ. I tɔma teitei kɛ isu i lɔŋce Tafiti, i ta lu i ikpate taa.

Kɔtulɔ sɔsɔ hii kiiu takɔlaya
(*Kɔtɔsɔvɔ II 34:8-18*)

³ M'pɔyɔ kɔyakɔ nakɔli Sosiyasɪ kɔsa takɔlasɪ ŋmaalɔ Asaliya pɔyalɔ Safaŋ, Mesulam saali keke si: Polo Isɔ tɔsɛɛɛ,

⁴ na ŋ heeli kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya si kala Isɔ tɔsɛɛɛ liyitee wena kɔtɔlaa nɔnɔyɔ tanlaa kpɛyɛlaa tɔ.

⁵⁻⁶ Na ŋ cela-yɛyɛ tɔma lataa tɔ fenlaa, mpa pa tayanɔyɪ Isɔ tɔsɛɛɛ tɔ, na pɔ felɪ saakɔlaa, na tɛtu ŋmalaa, na tɔma lataa lelɛ. Ilɛna pɔ yana taasɪ na pɛe kɔsaakee wena paa tayanna tɔ.

⁷ Taa pɔasi-we si pɔ keesi mpi pa lapɔnaa tɔ. Mpi tɔ, yɔlaa mpe pa laki teu kɛ.

⁸ Kɔtulɔ sɔsɔ nu mpɔ, ilɛna i heeli Safaŋ si: Ma hika kiiu takɔlaya ke Isɔ tɔsɛɛɛ taa. Ilɛna kɔtulɔ cela Safaŋ ke takɔlaya ŋke, na ilɛ i kala.

⁹ Ilɛna Safaŋ mɔli na i heeli wulav si: Kɔtɔlaa kɔosa Isɔ tɔsɛɛɛ atakaa taa liyitee na pɔ cela tɔmlataa fenlaa.

¹⁰ Ilɛna Safaŋ tasa si: Kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya celɔna-m takɔlaya kanɛ.

Μπόγύ Safaη kala takəlaya ηkeye wulav.

Sosiyasi pəasa Iso kuyəγətutv teləsolv alvnyəη Huləta
(Kvtəəsutv II 34:19-28)

¹¹ Waatv wei wulav nu kiiu takəlaya ηke ka təm, ulena ι lanje wakəli na ι cəli ι wontu.

¹² Μπόγύ ι yaa kətulv səsə Hilikiya, na Safaη pəyalv Ahikam, na Mikaya pəyalv Akəpəə, na takəlasι ηmaalv Safaη, na ι waali nyəma taa lelv wei pa yaa sι Asaya tə, na ι tə-we sι:

¹³ Ι polo ι pəəsi Tacaa ke má na Yuta yəlaa ta təm, na takəlaya ηka pa hii isəntə tə ka kuyəγətutv təə. Pəpətv fεi lelen, ta cəsənaa ta təkι kusəsutv nti pa ηmaa ka taa tə. Pə təə ké Tacaa pááná ka huuna-tuyv səsəm.

¹⁴ Μπόγύ apalaa kakpasι ινι ι pola Iso kuyəγətutv teləsolv alvnyəη Huləta tεye Yosalem kpekəle kufate taa. Alv ινι ι paalv kεle Tifa pəyalv Salum, Hala saali. Ulé ι paasayanana kətəlaa wontu kususuu. Μπόγύ apalaa mpe pa kεesa pa təm ke Huləta.

¹⁵ Ntəna Huləta tə-we sι, pá teləsi wulav sι Tacaa təma sι:

¹⁶ Maa yelev na mpusi kəə Yosalem na ι yəlaa pa təə, isu pa ηmaav takəlaya kane ka taa tə.

¹⁷ Mpi tə, pa lə-m na pá laaki tuy. Ulena pa lakasι nsι sι kpa-m pááná. Pə təə ké ma pááná huuna ιcate tənεye səsəm, a ta tiita.

¹⁸ Ye pə kaasa wulav ulε, lseyeh Iso Tacaa heeliyi-ι sι, isu ι nuw takəlaya ηke ka taa təm ke teu,

¹⁹ na nti ma yəγəta Yosalem na ι yəlaa pa təm tə, tu tεesəna səγəntv. Halι tε pəsi mpusi təm. Ilε ma nawa isəna nyá lanje wakəlaa na η cəli nyá wontu na η pəl isəlvəm tə, maa mu nyá kusəlvəmtv.

²⁰ Pə təə ké maa yelev na η sι səm kupam, na pá pi-η nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei maa kəna Yosalem nyəma təə tə.

Sosiyasi na Iso pa nəγə pεelvyv
(Kvtəəsutv II 34:29-32)

Μπόγύ kətulv səsə Hilikiya na ι taapalaa, pa polaa na pá heeli təm ntəyi wulav Sosiyasi.

23

¹ Μπόγύ wulav kota Yuta na Yosalem pə nyuyv nyəma tənaya ι kin ke kpakpaa.

² Na pá na pa samaa pá polo Iso təsεele. Pə kpaγav kətəlaa, na Iso kuyəγətutv teləsəlaa na yəlaa təna, paa mpa. Ulena wulav kala-wεye kiiu takəlaya ηka pa hiiwa tə.

³ Pəle pə waali ké wulav səηa ι kumte təə ke Iso təsεele taa. Ulena ι na Tacaa pá pεehι nəγə, na samaa tisi sι mpe paa təkι Tacaa kiη, na ι kvseyesətv, na ι kvttutv, na luyv kvlvmtv, na lotu kvlvmtv. Na pá laki pə təna mpi pa ηmaa takəlaya ηke ka taa tə.

Iso sεev tayanvyv ke Yuta taa
(Kvtəəsutv II 34:3-5)

⁴ Pəle pə waali ké wulav təma kətulv səsə Hilikiya, na ι waali nyəma, na kətəlaa mpa pa tanəyi Iso təsεele nənəγə tə sι: Ulə tuyv Paali na Asela na isətvlvηasι wontu kulalaatv təna. Ulena pá wə-təyi kəkə ke Yosalem ιcate waali ke Setəlvη tεtekəle taa, na pá cosi pə təlvma na pá pona Petεehι.

⁵ Μπόγύ Sosiyasi təγəna tuy kətəlaa mpa Yuta awulaa ká kpawa tə. Mpe pa fεenəγəna təkətəlenaa mpa pa wε acalεe nna a cəna Yosalem tə a taa tə. Mpi tə, tuyv Paali, na ilim, na isətv, na isətvlvηasι waanι waanι tənaya pa fεenayaa.

⁶ Ilena pá læsi Iso tæsele taa ké Asela tesika kulalaaya, na pá wə-keye Yosalem waali ke Setəlonj tetekəle taa, na pé nyaya təkpataa. Ilena pá ηmusi pə təluma ke pəlaan taa.

⁷ Mporóyó Sosiyasi yəka Iso tæsele cəlo kutulunj wei i taa pa laki wasanjalətu tə. Tənya a laa ná ləuki tɔyɔ Asela kətaya wontu.

⁸ Pə waali ké Sosiyasi kəna Yuta acaləe kətəlaa təna, na í wakəli pa təkətəlenaa mpa pa taa pa fəenayaa na pá wəki tulaalənaa tə. Pə krayav Kepa na pə polo Pəesepa tə. Na pá yəki təlaalənaa mpa paa wə Yosalem icate nənəsi tə. Na təlaale nte tu wə icate nyɔyɔ tɔ Yosua nənəyɔ tə. Ye n̄ sɔki icate nyá niη mpətəη tə.

⁹ Ama kətəlaa mpa pa fəenayaa tɔη təkətəlenaa tə, pa ta ha-weyə mpaav si pá la kətasi ke Tacaa kətaya təlate təo ké Yosalem. Ama pá na kətəlaa ləlaa pa təkayana potopotonaa mpa pa taa kəkəsum fəi tə.

¹⁰ Mporóyó Sosiyasi wakəla təlaale Tofe timpi yəlaa wəkaya pa piya ke tɔyɔ Moleki ke Hinom tetekəle taa tə.

¹¹ Na í wakəli tətəyɔ krayanəη ləesəη wei Yuta awulaa ka hawa na pá si Iso tæsele nənəyɔ kutuluɔyɔ taa ké akewe Netəη-Meleki təyaya cəlo tə. Na Sosiyasi wə i kəkənəa ke kəkə tətə.

¹² Na í yəki təlaalənaa mpa Yuta awulaa ka ηmawa Ahasi kutuluɔyɔ pata təo tə təpɔtɔpɔtɔ. Na mpa wulav Manasee ηmawa Iso tæsele taasi naale təo tə. Na í lə pə həyolasi ke Setəlonj tetekəle taa.

¹³ Na Sosiyasi wakəli təkətəlenaa mpa Saləməη ka ηmawa Olifinaa pulaya ilim mpətəη təo həyoləyɔ ke Yosalem isentaa tə. Paa Sitəη nyəma tɔyɔ alɔnyəηku isayav Asətati, na Mowavɔ nyəma tɔyɔ isayav Kəməsi, na Amoni nyəma tɔyɔ isayav Milikom.

¹⁴ Na Sosiyasi yəki pəe kusikee, na í seti tesikasi, na í waasi təlaalənaa təo ké yəlaa mɔwa.

*Iso seev tayanɔyɔ ke Iseyeli taa
(Kətəəsvɔ II 34:6-7)*

¹⁵ Mporóyó Sosiyasi wakəla Petəeli təkətəle, nte Nepa pəyalɔ Solopwam ka ηmawa na í tusi Iseyeli nyəma ke laatu taa tə. Sosiyasi wəpa tesika ke kəkə, na í yəki təlaale tənəηnaη.

¹⁶ Sosiyasi təηna mporóyó lapɔ təyɔ i loosa pəlaan ke pulaya təo, na í tili yəlaa na pá kuu mɔwa na pá wə-yeyə kəkə ke təkətəle na tə pilisi, isu Tacaa kuyəyətɔtɔ tələsɔlɔ ka kpaalɔyɔ tə.

¹⁷ Mpuɔyɔle Sosiyasi tasa pəəsvɔyɔ si: Pəlaav pəle nteye ma loosiyi isəntə?

Ilena icate yəlaa cə si: Yuta Iso kuyəyətɔtɔ tələsɔlɔ wei i ka kpaala nti tə təna n lapa təkətəle tənə tə i pəlaav ké.

¹⁸ Ntəna Sosiyasi si: I yele Iso kuyəyətɔtɔ tələsɔlɔ inɔ i pəlaav ηku. Nəyɔlɔ í taa tokina-ku.

Mpu pə lapəna na pá yele Iso kuyəyətɔtɔ tələsɔlɔ inɔ na Samalii nyəη pa mɔwa.

¹⁹ Mporóyó wulav Sosiyasi yəka təkətəlenaa, mpa Iseyeli awulaa ka ηmawa Samalii acaləe taa, na pá laaki na pə kusɔ Tacaa pááná tə. Teitei isu i lapɔ Petəeli tə.

²⁰ Na í lənti pa kətəlaa mpa pa fəenaya təkətəlenaa mpe tə. Na í wə pə təo ké yəlaa mɔwa.

Pə waali ké Sosiyasi məla Yosalem.

*Yuta nyəma təyɔv ke Təev acima
(Kətəəsvɔ II 35:1,18-19)*

²¹ Mporóyó Sosiyasi təma Yuta nyəma təna si: I təyɔ mə Iso Tacaa Təev acima. Isu paa kəesɔyɔ nəyɔ pəelɔyɔ takəlaya taa tə.

²² Pəpətv fei lelen, pə kpayav hatoo paasənlaa waatv, na pə polo Yuta na lseyeli pa awulaa waatv tə, pa ta təyətə Tεεv acima isu mpv pə taka.

²³ Sosiyasi kawulaya pənaya pəlefei hiu nyəŋka taa ké pa təyətə-ı mpyəyú Yosalem taa.

Sosiyasi kawulaya kətəkətv
(*Kətəəsvtv II 35:20-27; 36:1*)

²⁴ Mpyəyú Sosiyasi kpiisa Yosalem na Yuta tənə taa ké pəe pəəsəlaa, na kəyənəŋ səsəlaa. Na í wakəli kulalaam, na léesəŋ, na laatv wontu lentənəa, isu pa kéesvgyv kiŋ takəlaya ŋka kətəlv Hilikiya hiiwa lə təsəele taa tə, ka taa tə.

²⁵ Too tə, wulav nəyəl v ta cayata isu Sosiyasi, na í səəla Tacaa na lotu kuləmtv na ı ləsaya svv-ı təmmam. Isu pa kéesa Moisi kiiu taa tə. Pəyele pa kaa na wulav nəyəlvyv mpv tətə.

²⁶ Isəna Manasee ka kusa Tacaa páná ké Yuta tə tə a ta tii.

²⁷ Pə tə ké lə təma sı: Isu ma yeluyv na kolontunaa kuu lseyeli nyəma tə. Mpv tətəyə maa yele na pá kuu Yuta, ma taa na-weyə ma ısentaa. Maa lə Yosalem ıcate nte maa ləsaa tə, na lə təsəele nte maa təma sı paa səkı-m tə taa tə.

²⁸ Pa kéesa Sosiyasi təm lentı ke Yuta awulaa takəlaya taa.

²⁹ Sosiyasi waatv taa ké Icipiti wulav Neko na ı yoolaa pa pukaya Asilii nyəma waasvgyv ke lfelatı kiŋ. Mpyəyú Sosiyasi kulaa sı ı kayatəyı-wε. Ulena pá kv Sosiyasi ke Mekito ke yoo kancaalaya nyəŋku taa.

³⁰ Mpyəyú ı waalı nyəma tv-ı kεεke taa, na pá pona-ı Yosalem na pá pimi-ı ı pəlaav taa. Pə waalı ké Yuta nyəma kpawa Sosiyasi pəyalv Sowakasi ke wulav, na í ləeti ı caa lonte taa.

Yuta wulav Sowakasi təm
(*Kətəəsvtv II 36:2-4*)

³¹ Sowakasi ləlvgyv pənaya hiu na kakpası nyəŋka taa ké ı pəsə Yuta wulav. Ulena í la ıətənaa tooso ke Yosalem taa. ı too kele Lipina tv Ulimeya pəelə Hamutalı.

³² Mpyəyú Sowakasi lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, isu ı cəsənaa.

³³ Ulena Icipiti wulav Neko kpa-ı na í pona yomle ke Lipəla ke Hamatı tətə taa, na ı kawulaya su tənaya. Mpyəyú Neko tv Yuta nyəma sı pá felı-ı lampuu ke liyitee nyəyətə kiloonaa iyisi tooso (3000), na wəla ke kiloonaa hiu na naanəwa.

³⁴ Pə waalı ké Icipiti wulav Neko kpa Sosiyasi pəyalv Uiyakim sı í ləeti ı caa lonte. Na í layası-ı hətε sı Sowakim. Pə kaasa Sowakasi, ulena í pona-ı Icipiti na í sí tənə.

³⁵ Mpyəyú Sowakim təwa ı yəlaa na pá feləyı lampuunaa na pə kéesəna pa kəhikim. Ulena Sowakim naa felı Icipiti wulav ke mpi í pəsəa tə. Ye tətə tv í felə ı nyəm, ıle Sowakim náa pona Icipiti wulav ke liyitee na wəla wei Icipiti wulav pəəsəyı tə.

Yuta wulav Sowakim təm
(*Kətəəsvtv II 36:5-8*)

³⁶ Sowakim ləlvgyv pənaya hiu nyəŋka taa ké ı pəsə Yuta wulav ke Yosalem. ı too kele Luma tv Petaya pəelə Seputa.

³⁷ Sowakim lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, isu ı cəsənaa.

24

¹ Sowakim kawulaya waatv ke Papiloni wulav Nepukanəsaa, na ı yoolaa pa wata Yuta tətə na pá ŋmakəli Sowakim. Ama pusı tooso sikaa, ulena í kulı pa tə.

² Mpyəyú Tacaa kənə Sowakim ke Papiloni, na Silii, na Mowapv, na Amoni yoolaa, na pá wakəli na pá ŋmulı Yuta nyəma. Isu lə ka heeluyv ı kuyəyətətv teləsəlaa na pá yəyətı tə.

3-4 Pə taya pulu, Manasee ka wakəla səsəm ké. I kú yəlaa kəpən ke mʊsəŋ, na isayatu suv Yosalem taa ké səsəm. Uena Tacaa náá kisi-weyə suulu holuɣu, na í yele na mpusinaa mpe pa kəŋ-we. Mpi tɔ, ɪ taa caaki si í tasa-weyə ɪ isentaa ké nau.

⁵ Pa keesa Sowakim təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

⁶ Waatu wei Sowakim səpa, uena ɪ pəyalu Sowakən ləeti ɪ lonte taa.

⁷ Ama Icipiti wulav ná tá nəkɪ luu. Mpi tɔ, Papiloni wulav ka ləkka-ɪ tetənaa mpa í ká təɣə ləŋ təɣə. Pə kraɣav Icipiti tetu toŋa na pə suna lfəlati pəɣə tɔ.

*Yuta wulav Sowakən təm: Yəlaa kuuu kancaalaya nyəm
(Kvətəsvtv II 36:9-10)*

⁸ Sowakən ləluɣu pusɪ pəle fəi hiu nyəŋka taa ké ɪ pəsa Yuta wulav. Uena í lá isətənaa toosoɣo Yosalem. I too keke Yosalem tu Uənataŋ pəelə Nehuseta.

⁹ Ḿpúɣú Sowakən lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ, isu ɪ caa.

¹⁰ Waatu inɪ ɪ taa ké Papiloni wulav Nepukanəsaa yoolaa polaa na pá nyala Yosalem ɪcate.

¹¹ Ḿpúɣú ɪ maɣamaɣa ɪ kəma saa wei ɪ yoolaa nyala ɪcate ke mpu tɔ.

¹² Uena wulav Sowakən, na ɪ too, na ɪ waali nyəma, na ɪ akewenaa, na ɪ yəlaa mpa ɪ wəna naani tɔ, pá lu na pá polo pá ha Nepukanəsaa ke pa ti. Uena ílé ɪ la-weyə yomaa ke ɪ kawulaya pənaɣa pəlefeɪ naanəwa nyəŋka taa.

¹³ Ḿpúɣú Nepukanəsaa kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya pə krancooŋ təna. Na í yəkɪ wula wontu nti Saluməŋ ka lupa na pá lakəna Isə təsəele taa tɔ, isu Tacaa ka yəɣətuɣu tɔ.

¹⁴ Na pá kuu Yosalem nyəma təna, na akewenaa səsaa na nyuɣu nyəma. Na pá lu yəlaa iyisi naanəwa (10000). Pa ta kaləna caŋəm təma lataa na koolaa. Na pə yele konyəntənaa tike.

¹⁵ Na í kraɣa tətəɣə Sowakən, na ɪ alaa, na ɪ yəlaa mpa ɪ wəna naani tɔ, na Yuta nyuɣu nyəma na í pona Papiloni.

¹⁶ Yəlaa kəpama iyisi naatosompəɣəlaya (7000) ke ɪ kraɣaa. Na caŋəm təma lataa, na koolaa ke yəlaa iyaya (1000). Mpa pa muna yoo təɣə ɪ kraɣa mpu na í pona Papiloni.

¹⁷ Pə waali ké Nepukanəsaa kra Sowakən ikpele Mataniya ke wulav. Na í layasi-ɪ hətə si Setesiyasi.

*Yuta wulav Setesiyasi təm
(Selemii 52:1-3; Kvətəsvtv II 36:11-12)*

¹⁸ Setesiyasi ləluɣu pusɪ hiu na kələmaya taa ké ɪ pəsa Yuta wulav. Uena í lá pusɪ naanəwa na kələm ke Yosalem. I too keke Lipina tu Uəmeya pəelə Hamutalı.

¹⁹ Ḿpúɣú wulav inɪ ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ, isu ɪ caa Sowakim.

²⁰ Uena Tacaa mu pááná na í kəna mpusi ke Yuta na Yosalem pə nyəma təə, na í lə-weyə pooluŋ.

25

*Nepukanəsaa ləkkyv ke Yosalem
(Selemii 39:1-7; 52:3-11)*

Ḿpúɣú Setesiyasi kula Papiloni wulav Nepukanəsaa təə. ¹ Uena Papiloni wulav Nepukanəsaa na ɪ yoolaa, pá polo Yosalem na pá ta-teɣe kotaya. Pa loma hapəle taka ké na pá cə-teɣe Setesiyasi kawulaya pənaɣa pəɣəlayafəi naanəwa nyəŋka, isətu naanəwa nyəŋ kuyaku naanəwa nyəŋku wule.

² Na pá polo ɪ kawulaya pusɪ naanəwa na kələm nyəŋka.

³⁻⁴ Ḿpúɣú nyəɣəsɪ anaam luwa Yosalem ɪcate taa. Yəlaa u naaki təɣənaɣa. Uena Papiloni nyəma təlɪ ɪcate koluŋa ke púɣú, ke isətu liɣiti nyəŋ kuyaku pəɣəlayafəi

naanowa nyəŋku wule. Paa na Papiloni nyəma ka tama Yosalem tɔ, Setesiyasi na i yoolaa pa pəsaa na pá tənna wulav haləm nənəɔ ke koloosi naale hekv. Na pá kraɣa Yaatanɪ tɛtɛkələ mpaav, na pá se ahoɔ.

⁵ Ama Papiloni nyəma tɔ Setesiyasi waali na pá kra-i Yeliko tɛtɛkələ taa. Uena i yoolaa yele-i i tike.

⁶ Ḿpóɔ́ pa kra-i yomle na pá pona-i Papiloni wulav kin ke Lipəla. Tənaɣa pa huɔna-i tɔm.

⁷ Na pá kú i piya ke i isentaa. Pəle pə waali, uena pá wəɣasi i ise, na pá həkə-i na pá pona-i Papiloni.

Yosalem nyəma kuuu naale nyəm

(Selemii 39:8-10; 52:12-30; Kvtəsutv II 36:17-21)

⁸ Ḿpóɔ́ Papiloni wulav tanlaa nyɔɔ tɔ, wei i ké wulav waali nyəŋ na pá yaaki-i si Nepusalatan tɔ, i sɔv Yosalem taa ké Nepukanəsaa kawulaya pənaya pəɣlayafɛi naanowa nyəŋka, isɔv kakpasɪ nyəŋ, kuyaku naatosompəɣlaya nyəŋku wule.

⁹ Uena í nyagasi Isə təsɛɛle na kawulaya təyaya. Na pá tu kələna nyɔɔ nyəma nyəŋsi.

¹⁰ Na i yoolaa yəki Yosalem ɪcatɛ.

¹¹ Pə waali ké Nepukanəsaa tɛsa kuuu ke ɪcatɛ taa yəlaa, mpa paa hawa Papiloni nyəma ke pa ti tɔ, na canəm tɔma lataa mpa pu kaasaa tɔ.

¹² Uena Nepukanəsaa yeke kunyɔntɔnaa si pɛle pá haləyi təɣnaya na lɛsɛnnaa.

¹³ Ḿpóɔ́ Papiloni nyəma yəka akelena mpa paa we Isə təsɛɛle nənəɔ tɔ, na pá kəli nyəɣəlvɔv kuseemvɔv. Na pá kraɣa pə lum keekena, na pə nyampaani anaam wei pa su Isə təsɛɛle taya tɔ tɔ, na pá tɛna Papiloni.

¹⁴ Na pá kreɣna tətəɔ nyəɣəlvɔv kuseemvɔv wontu nti pa lakəna Isə təsɛɛle taa tɔ. Isu nti pa kuukina təlɔma tɔ, na pə ləɣlasɪ na kpətəlɔŋ na kəpɔnaa.

¹⁵ Ḿpóɔ́ wulav tanlaa nyɔɔ tɔ kraɣa wula na liyitee nyəɣəlvɔv wontu. Na cofolona na cɛmsena mpa pa ηmusəɣəna caləm tɔ.

¹⁶ Nyəɣəlvɔv kuseemvɔv ηku Saləmən ka lapəna Isə təsɛɛle wontu, na tə maɣamaɣa tə nyəntv tɔ. Isu lum nyampaani anaam, na lum keekena tɔ, kv tɔwa səsəm ké.

¹⁷ Akelena mpe pa kɔŋkɔlvɔmən ka we mɛɛtələnna pəɣlayafɛi naanowa naanowa ké. Paa wei i nyɔɔ taa ké nyəɣəlvɔv kuseemvɔv canəm kahuka ke mɛɛtəlɪ kɔlvɔm na titite. Na pə puluyv na kv tɔ ké tɔv nakvli kv pee taka.

¹⁸ Ḿpóɔ́ Papiloni tanlaa nyɔɔ tɔ kra kətɔlv Selaya, na i waali tɔ Sefaniya, na kətəlaa mpa pa tanɔyi Isə təsɛɛle nənəɔ tɔ.

¹⁹ Na í kra tətəɔ yoolaa nyɔɔ tɔ, na wulav təyaya nyəma napələyi kakpasɪ. Na takəlasɪ ηmaalv wei i kpakəyi yoolaa kvfama tɔ, na Yuta ɪcatɛ nyəma ke nutoso. Pa tənaya mpv Yosalem taa ké paa weɛ.

²⁰ Uena Napusalatan pona-weɣe Papiloni wulav kin ke Lipəla.

²¹ Na Papiloni wulav kv-weɣe kpakpaa ke Hamatɪ tɛtɔ taa tənna.

Isəna pa pona Yuta nyəma ke hatoo Papiloni təɣlə.

Yuta tɛtɔ nyɔɔ tɔ Ketaliya tɔm

(Selemii 40:7-41:18)

²² Ḿpóɔ́ Papiloni wulav Nepukanəsaa kaasa Yuta yəlaa ke pəcəɔ tɛtɔ taa. Uena í kra Ahikam pəyalv Ketaliya, Safan saali ke pa nyɔɔ tɔ.

²³ Yuta yoolaa nyɔɔ nyəma, na pa yəlaa mpa pa ta ha pa təyi Papiloni nyəma tɔ, pa nu nti Nepukanəsaa tɔ i taa ke mpv tɔ. Uena pá polo Ketaliya kin ke Misipa. Nyɔɔ nyəma mpeɣɛle Netaniya pəyalv Isəmayɛli, na Kaleya pəyalv Yohanən na Netofa tɔ Tanəhumɛti pəyalv Selaya na Maaka tɔ Yasaniya.

²⁴ Μρύγύ Ketaliya tōma pa tēna na tuunav si: I taa nyana Papiloni nyéma. I caɣa tetv taa na í nukēna-we te, í ká waa.

²⁵ Isətunaa naatosompəɣəlaya sikaa, ilena awulumpu Nataniya pəyalv Isəmayeli, Ilisama saali kele. Μρύγύ Isəmayeli kraɣa yəlaa naanvwa na í polo Misipa na í kó Ketaliya na Yuta nyéma na Papiloni nyéma mpa paa we i kiŋ tō.

²⁶ Μρυγυλε səɣəntv kra icate nyéma na Papiloni təm, na nyvɣv nyéma tó si pə taa kəv na pá leeti-we. Ilena pá se na pá polo Icipiti.

Sowakɛŋ saləka tvlvɣv
(*Selemii 52:31-34*)

²⁷ Yuta wulav Sowakɛŋ saləka pənava hiu na naanvwa na naatosompəɣəlaya nyəŋka sikaa, ilena Ifili-Melota pəsi Papiloni wulav. Μρύγύ i tvla Sowakɛŋ ke pə isətv naanvwa na naale nyəŋ kuyakv hiu na naatosompəɣəlaya nyəŋku.

²⁸ Ilena í lap-i kəpantv. I kra-i awulaa lempa mpa pa we Papiloni tō pa nyvɣv tv.

²⁹ Na pá wəɣəsi i saləka wontu, na i na Papiloni wulav pá təkí təntəmle.

³⁰ Na Papiloni wulav paasəɣəna-i paa kuyakv ŋku, haləna i səm.

KUTÓOSUTU TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA Kutóluto

Kutóosutu takēlaya kancaalaya nyēŋka kanē ka taa ké pa keesəyi lseyeli nyóma lólŋ loosi tòm na Tafiti kawulaya təyŋ tòm. Pa keesəyi ka taa tətəyŋ Isə təyaya ŋman tayanŋyŋ tòm tətə. Takēlaya ŋmaalu hóləyi-tu sɪ Isə sɛɛtu n̄tɛ pə təna pə kite.

Isəna pa faya Kutóosutu I takēlaya tə:

Atam lulaa na pə lolɪ Tafiti, titite 1-9

Tafiti kawulaya təyŋ tòm, titite 10-29

LULUŋ LOOSI TAMSUYU

Pə kpaŋan Atam na pə polo Isav lolŋyŋ tə

¹ Atam pəyalu keke Seti, Seti pəyalu keke Inəəsi.

² Inəəsi pəyalu keke Kenan, Kenan pəyalu keke Malaleyeli, Malaleyeli pəyalu keke Yelɛti.

³ Yelɛti pəyalu keke Henəki, Henəki pəyalu keke Matusalem, Matusalem pəyalu keke Lemeki.

⁴ Lemeki pəyalu keke Nowee, Nowee pəyalaa nté Sem na Kam na Yefete.

⁵ Yefete pəyalaa nté Komεε, na Makəki, na Matayi, na Yafan, na Tupaali, na Meseki, na Tilasi.

⁶ Komεε pəyalaa nté Asəkənaasi, na Tifati, na Tokaama.

⁷ Yafan pəyalaa nté Ilisa na Taasisi, na Kitim, na Lotanim.

⁸ Kam pəyalaa nté Kusi, na Misilayim, na Puti, na Kanaan.

⁹ Kusi pəyalaa nté Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakəma, na Sapəteka. Lakəma pəyalaa nté Sapa, na Tetan.

¹⁰ Tetu taa wulav kancaalaya nyəŋ Nemloti caa keke Kusi tətə.

¹¹⁻¹² Luti, na Anem, na Lehari, na Nafutu, na Patəłəsi, na Kasulu, na Kafətəə nyóma mpa pa ké Filiisi nyóma tə pa cəsə keke Misilayim.

¹³⁻¹⁵ Kanaan pəyalu kancaalaya nyəŋ nté Sitəŋ. Sitəŋ waali ké Hɛti. Pəyele Yəpusi nyóma, na Amolii nyóma, na Kilikasɪ nyóma, na Hifi nyóma, na Aləkiti nyóma, na Sini nyóma

¹⁶ na Afati nyóma, na Semalii nyóma, na Hamati nyóma cəsə keke.

¹⁷ Sem pəyalaa nté Ilam, na Asuu, na Aləpasati, na Luti, na Alam, na Usi, na Huuli, na Ketεε, na Meseki.

¹⁸ Aləpasati pəyalu keke Sela, Sela pəyalu keke Ipeε.

¹⁹ Piya naaleye Ipeε lulaa, pa yaa kancaalaya nyəŋka sɪ Peleki. Pə nyuyŋ nté sɪ faŋav. Mpi tə, ɪ waatu taa ké ate yəlaa faŋaa. Pa yaa Peleki neu sɪ Yəkətəŋ.

²⁰ Yəkətəŋ pəyalaa nté Aləmotati, na Selefɪ, na Hasamafeɪ, na Yela.

²¹ Na Hatolam, na Usali, na Tikəla,

²² na Ipaali, na Apimayeli, na Sapa.

²³ Na Ofii, na Hafila, na Yorari. Yəkətəŋ pəyalaa nté pa tənaya mpu.

²⁴ Sem pəyalu keke Aləpasati, Aləpasati pəyalu keke Sela.

²⁵ Sela pəyalu keke Ipeε, Ipeε pəyalu keke Peleki, Peleki pəyalu keke Lewu.

²⁶ Lewu pəyalu keke Selu, Selu pəyalu keke Nahoo, Nahoo pəyalu keke Tela.

²⁷ Tela pəyalu keke Apəlam wei pá kəma na pá cuyusi sɪ Apəlaham tə.

²⁸ Apəlaham pəyalaa nté Isaaka na Isəmayeli.

²⁹ Pa lolŋ nyóma həla ntə.

Isəmayeli pəyalu kancaalaya nyəŋ nté Nepayəti, Nepayəti waali ké Ketaa, na Atəpeleli, na Mipisam.

- 30 Na Misema, na Tuma, na Masa, na Hatati, na Tema.
 31 Na Yetuu, na Nafisi, na Ketəma. Isəmayeli nyəma nté.
 32 Apələham alv naale nyəη Ketula ná lula-ı Similarη na Yəkəsəη na Metəη, na Matiyəη, na Isepaki, na Suwa. Yəkəsəη pəyalaa nté Sapa na Tetəη.
 33 Matiyəη piya nté Ifa na Ifee, na Hanəki, na Apita na İləta. Ketula ləlvəy nyəma nté pa tənaya mpv.
 34 Apələham ləlvəna İsaaka. İsaaka ná lula İsav na İseyeli.
 35 İsav pəyalaa nté İlifasi na Leweli na Yewusi na Yayelam na Kola.
 36 İlifasi pəyalaa nté Teməη na Omaa na Sefi na Katam na Kenasi na Timna na Amaleke.
 37 Leweli pəyalaa nté Nahati na Sela na Samma na Misa.
 38 Seyii pəyalaa nté Lotəη na Sopali na Sipeyən na Ana na Tisəη na İsee na Tisaη.
 39 Lotəη pəyalaa nté Holi na Homam na ı neu alənyəη nté Timna.
 40 Sopali pəyalaa nté Aliyən, na Manahati, na İraali, na Sefi, na Onam. Sipiyoη pəyalaa nté Aya, na Ana.
 41 Ana pəyalv keke Tisəη, Tisəη pəyalv keke Haməlan, na İsepaη, na İtəlan, na Keləη.
 42 İsee pəyalaa nté Pilehaη, na Safaη, na Yakaη. Tisaη pəyalaa nté Usi, na Alaη.

*İtəm nyəma awulaa na pa nyvəy nyəma
 (Kancaalaya 36:31-43)*

- 43-50 Awulaa mpa pá təkaya kawulaya ke İtəm tetv taa na pá kaasəyi təma, na pəcə İseyeli nyəma təkı pa kawulaya tə pa həla ntə. Tinapa tetv tv Pəyəə pəyalv Pəla. Pəla səpa, İlena Posola tetv tv Sela pəyalv Yəpəri náá təyə. Pəle pə waalı ké Teməη tetv tv Husam na Afi tetv tv Petati pəyalv Hatati. İni ı yoonna Matiyəη tetv nyəma ke Mowərv tetv taa na í kəli-we. Na Masələka tetv tv Saməla na Lehopoti tetv tv Sawuli ke pəyə nəyə. Na Akəpəə pəyalv Paalı Hanəη, na Payi tetv tv Hatati wei í kraya Matəleti pəelə Matapeeli tə, Me-Sahari saalı keke.
 51 Wulav Hatati səm waalı ké ləlvəη nyvəy nyəma təkaya kawulaya ke İtəm təə. Halı pəle pa həla nté Timna, na Aləfa, na Yeteti,
 52 na Oholipama, na İla, na Pinəη.
 53 Na Kenasi, na Teməη, na Mipisaa,
 54 na Makətəyeli na İlam. İtəm ləlvəη nyvəy nyəma nté.

2

Yakərv pəyalv Yuta ləlvəy nyəma

- 1 Yakərv wei pá cuyusaa sı İseyeli tə, ı pəyalaa həla ntə. Lupəη, na Simiyəη, na Lefii, na Yuta, na İsakaa, na Sapuləη.
 2 Na Taη, na Yosəefv, na Pəncaməe, na Nəfətali, na Kati, na Asəe.
 3 Yuta ná hika apaləpiya tooso na Kanaəη tetv tv Suwa pəelə. Pəleyele Əeli, na Onəη, na Sela. Ama kancaalaya tv Əeli lapa mpi pə ta maya Tacaa ke paa pəcə tə. İlena İso kv-ı.
 4 Pə waalı ké Yuta hikina ı poolu Tamaa ke apaləpiya naale tətə. Pəlesi, na Sela. İ pəyalaa təna krenta kakpası.
 5 Pəlesi pəyalaa nté Həsələη, na Hamuli.
 6 Sela pəyalaa nté Simili, na İtaη, na Hemaη, na Kaləkəti, na Tala. Pa krenta kakpası.
 7 Kaami pəyalv keke Akaa. İni ı ká krayana mpi Tacaa ká kisaası pá taa su pa ti tə. İlena İso náá təηsi-weye mpusi.
 8 İtaη pəyalv keke Asaliya.
 9 Həsələη pəyalaa nté Yeləmeyeli, na Lam, na Kalərv.

- 10 Lam pəyalv keɛ Aminatari, Aminatari luləna Yuta kpekəle nyuɣu tu Nasəŋ.
- 11 Nasəŋ pəyalv keɛ Saləma, Saləma pəyalv keɛ Poosi.
- 12 Poosi pəyalv keɛ Opeti, Opeti pəyalv keɛ Seseɛ.
- 13 Ulena Seseɛ náá luli piya naatosompəɣolaya. Halı pa həla ntə, isu pa təŋa təma tə. Iliyari, na Apinatari, na Samma,
- 14 na Netaneyeli, na Latayi,
- 15 na Osem, na Tafiti.
- 16 Pa newaa alɔnyəma nté Seluya, na Apikaali. Seluya pəyalaa nté Apisayi, na Sowari, na Asayeli. Pa krenta tooso.
- 17 Pəyaya kulɔmaya ke Apikaali ná lulaa, pa yaa-ke si Amasa. Ka caa keɛ Isəmayeli tu Yetɛɛ.
- 18 Həsəlŋ pəyalv Kalɛɾu ná hika piya liyiti na ı alv Asupa. Kancaalaya nyəŋka ke alɔpəyaya, pa yaa-ke si Yeliyətı. Keɛ ka waali ké apalɔpiya tooso. Yesɛɛ, na Sorari, na Atəŋ.
- 19 Asupa səpaya, ulena Kalɛɾu kɾaya Ifəlata ke alv, na í luli-ı apalɔpəyaya, na í ha-ke si HUUU.
- 20 Mɾóɣú HUUU ná lula Ulii, na Ulii luli Pəsaleli.
- 21 Həsəlŋ lulɔɣu puɾı sika nutoso, ulena í kɾaya Kalaatı caa Makii pɛelə, na í luli apalɔpəyaya na í ha-ke si Sekupı.
- 22 Sekupı ını ı pəyalv keɛ Yayii. Yayii ka tənna acalɛɛ hiu na toosoɣo Kalaatı tɛtu taa.
- 23 Ama Kesuu na Alam pə awulaa lɛɛka Yayii acalɛɛ na Kena ıcatɛ səsəɔle, na pə cəɔ acalɛɛ na á krentı nutoso. Makii lulɔɣu nyəma ka wenna tənɛ ını.
- 24 Apiya paalv Həsəlŋ səpəna, ulena Kalɛɾu tasa Ifəlata ké kɾətənav na í luli apalɔpəyaya na í ha-ke si Asuu. Asuu ını ı ŋmana Tekɔwa ıcatɛ.
- 25 Mɾóɣú Həsəlŋ pəyalv kancaalaya nyəŋ Yelameyeli lula piya payalɛ. Səso nyəŋ nté Lam. Lam waali ké Puna, na Olɛni, na Osem, na Ahiya.
- 26 Ulena Yelameyeli kɾaya Atala tətə, na í luli Onam.
- 27 Lam pəyalv kancaalaya nyəŋ Yelameyeli piya nté Maasi, na Yamɛŋ, na Ikɛɛ.
- 28 Onam pəyalaa nté Sammayi, na Yata. Sammayi pəyalaa nté Natari, na Apisuu.
- 29 Mɾóɣú Apisuu kɾaya Apihayili na ílé ı luli-ı Aparŋ na Moliti.
- 30 Natari pəyalaa nté Seletı, na Apayim. Ama Seletı ná səpa ı fɛina pəyaya.
- 31 Apayim pəyalv keɛ Iseyi, Iseyi pəyalv keɛ Sesəŋ, Sesəŋ pəyalv keɛ Alayi.
- 32 Sammayi taalv Yata pəyalaa nté Yetɛɛ, na Yonatan. Ama Yetɛɛ ná səpa ı fɛina pəyaya.
- 33 Yonatan piya nté Pɛletı, na Sasa. Yelameyeli lulɔɣu nyəma nté.
- 34-35 Alɔpiya tike ke Sesəŋ ká lulaa. Ulena í ha ı pɛelə lɛlv ke ı yom Icipiti tu Yaaha, na ílé ı luli apalɔpəyaya na í ha-ke si Atayi.
- 36 Atayi pəyalv keɛ Natan, Natan pəyalv keɛ Sapatı,
- 37 Sapatı pəyalv keɛ Ifəlali, Ifəlali pəyalv keɛ Opeti.
- 38 Opeti pəyalv keɛ Yehu, Yehu pəyalv keɛ Asaliya.
- 39 Asaliya pəyalv keɛ Helɛsi, Helɛsi pəyalv keɛ Ilsa.
- 40 Ilsa pəyalv keɛ Sisimayi, Sisimayi pəyalv keɛ Salum.
- 41 Salum pəyalv keɛ Yekamiya, na Yekamiya pəyalv keɛ Ilisama.
- 42 Yelameyeli taalv Kalɛɾu pəyalv kancaalaya nyəŋ nté Mesa, Mesa pəyalv keɛ Sifi. Naale nyəŋ nté Malesa, Malesa pəyalv keɛ Hepəlŋ.
- 43 Hepəlŋ pəyalaa nté Kola, na Tapuwa, na Lekem, na Sema.
- 44 Sema pəyalv keɛ Laham, Laham pəyalv keɛ Yəəkowam, Lekem pəyalv keɛ Sammayi.
- 45 Sammayi pəyalv keɛ Mawəŋ, Mawəŋ pəyalv keɛ Pɛti-Suu.

⁴⁶ M'p'ógú Kalepu tasa Ifa ke kpaɣan na í lóli Halan, na Mosa, na Kasesi. Uena Halan náá lóli apalópəyaya na í ha-keɣe həte tótó si Kasesi.

⁴⁷ Yatayi pəyalaa nté Lekem, na Yotam, na Kesari, na Peleti, na Ifa, na Saafu.

⁴⁸ M'p'ógú Kalepu tasa Maaka ke kpaɣan tótó, na í lóli Sepere, na Tilana.

⁴⁹ Pəle pə waali ké i tasa Saafi ke lólvu. Uena Saafu náá lóli Matəmana, na Sefa. Sefa pəyalaa nté Makəpena, na Kipeya. Pəle pə paasi Kalepu lóla alópəyaya na í ha-ke si Akəsa.

⁵⁰ Kalepu lólvu nyəma ləlaa həla ntó, i pəyalu kancaalaya nyəh Huuu alu Ifəlata pəyalaa wə tooso ké. Sopali wei i ηmawa Kiliyati-Yeyalim icate tó,

⁵¹ na Saləma wei i ηmá Petəlehəm icate tó, na Halefi wei i ηmá Petə-Ketere nyənte tó.

⁵² Sopali lólvu nyəma nté Halowe nyəma, na Menuhoti nyəma taa ləlaa.

⁵³ Kiliyati-Yeyalim lólvu nyəma nté lti tetu nyəma, na Puti tetu nyəma, na Sumati tetu nyəma, na Miselayi tetu nyəma mpa pa caɣa m'p'ógú Sola na Isətawəli həɣələh taa tó.

⁵⁴ Saləma lólvu nyəma nté Petəlehəm nyəma, na Netofa nyəma, na Atələti-Peti-Yowari tetu nyəma, na Manaha tetu nyəma ləlaa, na Sola tetu nyəma ləlaa.

⁵⁵ Na pə səsəna takəlası nyəntaa lólvu nyəma mpa pa wə Yarere si icate taa tó. Isu Tilati tetu nyəma, na Simati tetu nyəma. Mpe inı pa ké Lekapii tetu nyəma cəsə Hamati lólvu nyəma Keni tetu nyəma ké.

3

Tafiiti lólvu nyəma

¹ Tafiiti pəyalaa mpa i lóla Hepələn tó pa həla ntó. I alu Sisilee tu Ahinowam pəyalu Amənən kele kancaalaya tu. Amənən waali ké i alu Kaməeli tu Apihayili pəyalu Taniyeli.

² Tooso nyəh nté i alu Maaka, Kesuu tetu wulaw Taləmayi pəelə pəyaya Apəsələm. Liyiti nyəh nté i alu Hakii tetu tu pəyalu Atoniya.

³ Kakpası nyəh nté i alu Apitalı pəyalu Sefatiya. Naatoso nyəh nté i alu Ikəla pəyalu Itəleyam.

⁴ Pusi naatosompəɣələya na həɣəlvu ηku i təɣə kawulaya ke Hepələn təɣə i lóla-wə. Pəle pə waali ké i təɣə kawulaya ke Yosalem ke pusi hiu na naanowa na tooso.

⁵ I lóla tənaya piya tótó. I alu Pasepa Amiyeli pəelə ná lóla-i apalopiya liyiti. Pəleɣele Sima, na Sopari, na Natən, na Saləmən.

⁶⁻⁸ M'p'ógú i lóla piya pəɣələɣafei naanowa tótó. Pəleɣele Ipa, na Uliuwa, na Uipeleti, na Noka, na Nefeki, na Yafiya, na Uliama, na Uiyata, na Uifeleti.

⁹ Pəle pə paasi i alaa ləlaa ná lóla-i apalopiya tótó, na alópəyaya pa yaa kele si Tamaa.

¹⁰ Saləmən kuləlaa siyisiyi kele Ləpəwam, na Apiya, na Asa, na Sosafati.

¹¹ Na Solam, na Ahasiya, na Sowasi,

¹² na Amasiya, na Asaliya, na Yotam.

¹³ Na Ahası, na Isekiyası, na Manasee,

¹⁴ na Amən, na Sosiyası.

¹⁵ Sosiyası pəyalu kancaalaya nyəh nté Yohanən, naale nyəh nté Sowakim, tooso nyəh nté Setesiyası, na liyiti nyəh nté Salum.

¹⁶ Sowakim pəyalaa nté Yekoniya na Setesiyası.

¹⁷ Yekoniya wei Papiloni nyəma kuuwa tó i pəyalaa nté Seyatiyeli,

¹⁸ na Maləkilam, na Petaya, na Senasaa, na Yekamiya, na Hosama, na Netapiya.

¹⁹ Petaya pəyalaa nté, Solopapəeli na Simeyi. Solopapəeli pəyalaa wə naaleɣe. Mesulam, na Hananiya, na alópəyaya, pa yaa kele si Selomiti.

20 Pɛlɛ pa waali kɛ piya kakpasɪ tɔtɔ. Hasupa, na Ohɛli, na Pelekiya, na Hasatiya, na Yusapu-Heseti.

21 Hananiya pɛyalaa ntɛ Pelatiya, na Yesaya na pɛ sɔəsɔna Lefaya, na Alɛnanɛ, na Opatiya, na Sekaniya, pa pɛyalaa.

22 Piya naatoso kɛ Sekaniya nɔ lɔlaa, mpɛɣɛlɛ Semaya, na Hatusi, na Ikaali, na Paliya, na Neyaliya, na Safati.

23 Neyaliya nɔ lɔla piya tooso, Iliyohenayi, na Hisikiya, na Asɛlikam.

24 Iliyohenayi nɔ lɔla piya naatosompɛɣɔlaya. Hotafiya, na Iliyasipi, na Pelaya, na Akupi, na Yohananɛ, na Telaya, na Anani.

4

Yuta lɔlvɛ nyɔma lɛlaa hɛla

1 Yuta lɔlvɛ nyɔma lɛlaa hɛla ntɛ Pɛlɛsɪ na Hɛsɛlɔnɛ, na Kaami, na Huuu, na Sopali.

2 Sopali pɛyalɔ Leyaya pɛyalɔ kɛlɛ Yahati. Na Yahati nɔɔ lɔli Ahumayi, na Lahati. Sola lɔlvɛ nyɔma sɔsɔnaa ntɛ.

3-4 Ifafɔla pɛyalɔ kancɔalɔɔ nyɔnɛ Huuu wei ɪ nɔmɔ Pɛtɔlɛhɛm ɪcatɛ tɔ ɪ pɛyalaa ntɛ Itam, na Sisileyelɪ, na Isema, na Itɛpasɪ, na alɔpɛɣayɔ, pa yaa-kɛ sɪ Hasɛleponi. Pɛlɛ pɛ waali kɛ ɪ lɔla Penuwelɪ wei ɪ nɔmɔ Ketɔɔ ɪcatɛ tɔ na Isɛɛ wei ɪ nɔmɔ Husa nyɛntɛ tɔ.

5 Asehuu wei ɪ nɔmɔ Tekɔwa ɪcatɛ tɔ ɪ ka wɛna alaa naalɛ kɛ. Kancɔalɔɔ nyɔnɛ ntɛ Hɛla, naalɛ nyɔnɛ kɛ Naala.

6 Naala lɔla-ɪ apalɔpiya liyiti kɛ. Ahusam, na Hɛfɛɛ, na Temini, na Ahasɛtali.

7 Hɛla nɔ lɔla-ɪ apalɔpiya tooso kɛ. Sɛlɛtɪ, na Sohɔa, na Itɛnanɛ.

8 Kɔɔsɪ pɛyalaa ntɛ Anupi, na Sɔpɛpa. Kv̄lɔm ɪnɔɣɔlɛ Halum pɛyalɔ Ahɛlɛhɛli lɔlvɛ nyɔma sɔsɔ.

9 Yarɛɛsɪ nyɔɣɣɔ kɔ kv̄laa kɛ na pɛ kɛli ɪ taalɔnaa. Pɛyɛlɛ ɪ too nawa wahala kɛ ɪ lɔlvɔɣɔ waatɔ kɛ. Iɛna ɪ ha-ɪ sɪ Yarɛɛsɪ.

10 M̄p̄ɔɣɔ ɪ sɛlɔma Isɔ sɪ: Isɛɣɛli Isɔ, koolu-m kv̄pantɔ na n̄ sɔsɪ ma kv̄wɛnam na n̄ kenti ma tɔɔ kɛ nyɔ n̄in na n̄ hatɛlɛna-m mpusi na wahala. M̄p̄ɔɣɔ Isɔ ha-ɪ mpi ɪ sɛlɔmaa tɔ.

11 Supa taalɔ Kelupi pɛyalɔ kɛlɛ Mehii. Mehii nyɔnɛ ntɛ Isetɔnɛ.

12 Na Isetɔnɛ nyɔma ntɛ Pɛtɪ-Lafa, na Paseya, na Tehina. Tehina nɔmana Nahasɪ ɪcatɛ. Iɛna pɛlɛ pa lɔlvɔɣɔ nyɔma caɣa Lɛka.

13 Kenasɪ pɛyalaa ntɛ Otiniyɛɛ, na Sɛlaya. Otiniyɛɛ nyɔma ntɛ Hatatɪ na Meyonotayi.

14 Meyonotayi pɛyalɔ kɛlɛ Ofɔla. Sɛlaya pɛyalɔ kɛlɛ, canɔm tɔma lataa sɔsɔ Yɔpɔpi wei ɪ kɔ wɛ canɔm nyɔma tɛtɛkɛlɛ taa tɔ.

15 Yɛfune pɛyalɔ Kalɛpɔ nyɔma nɔ wɛ tooso. Iɛlu, na Iɛla na Naam. Kenasɪ caa kɛlɛ Iɛla.

16 Yahɛlɛlɛli pɛyalaa ntɛ Sifi, na Sifa, na Tiliya, na Asɛlɛli.

17-18 Isɛla pɛyalaa ntɛ Yetɛɛ, na Mɛlɛtɪ, na Ifɛɛ, na Yalɔnɛ. M̄p̄ɔɣɔ Mɛlɛtɪ kpɔɣa Icipiti wulɔv pɛɛlɔ Pitiya, na ɪ lɔli Milɔyam, na Sammayi, na Isepa wei ɪ nɔmɔwa Isetamɔwa ɪcatɛ tɔ. Mɛlɛtɪ ka wɛna Yuta alɔ wei ɪ lɔla-ɪ Yɛlɛtɪ wei ɪ nɔmɔ Ketɔɔ ɪcatɛ tɔ, na Hɛpɛɛ wei ɪ nɔmɔwa Soko ɪcatɛ tɔ, na Yekotiyɛli wei ɪ nɔmɔwa Sanɔwa ɪcatɛ tɔ.

19 M̄p̄ɔɣɔ Hotiya kpɔɣa Naham neu nɔɣɔlɔ. Pa lɔlvɔɣɔ nyɔma ntɛ Kaami nyɔma mpa pa hukɔ Keila, na Maakati nyɔma mpa pa hukɔ Isɛtemɔwa tɔ.

20 Simɔnɛ pɛyalaa ntɛ Amɛnɔnɛ na Linna na Pɛnɪ-Hananɛ, na Tilɔnɛ. Iɛyɪ lɔlvɔɣɔ nyɔma ntɛ Sohɛtɪ na ɪ pɛyalɔ.

²¹ Yuta pəyalu Sela ləlvəy nyəma nté Eeli wei i ημά Leka icate tə, na Layeta wei i ηmawa Malesa icate tə, na kponkrontu ton nyəntu pəəη ləvlaa mpa pa we Pəti-Asepeya tə.

²² Sela kəle Yokim na Kosepa nyəma na Yowasi na Salafi nyəma mpa pa kpaɣa Mowapu alaa na pəcə pá məli Lehem tə pa cəsə. Təm tənə tə pənaa ké.

²³ Pa ləlvəy nyəma nté tiisi ηmalaa mpa paa we Netayim na Ketela na pá laki wulav ke təmlə tə.

Simiyəη ləlvəy nyəma

²⁴ Simiyəη pəyalaa nté, Menuweli na Yaməη, na Yalipi, na Sela, na Sawuli.

²⁵ Sawuli ləlvəy nyəma siyisiyi kəle Salum na Mipisam, na Misema.

²⁶ Misema nyəma nté Hamuweli na Sakuu, na Simeyi.

²⁷ Simeyi ná ləla apalupiya naanəwa na naatoso na alupiya naatoso. Ama i taalənaa ná tá ləli səsəm. Pə təə ké Simiyəη kpekəle nyəma ta tala Yuta nyəma ke pəyalə.

²⁸⁻³² Pa acaləe səsəəna, na pəcəə səkpena wena a taa paa wəe na pəcə Tafiiti tək i kawulaya tə a həla nté Pəesepa, na Molata, na Hasaa-Suwali, na Pila, na Isem, na Tola, na Petuyeli. Na Hooma, na Sikəlaki, na Pəti-Maləkarəti, na Hasaa-Susim, na Pəti-Pili, na Salayim. Pa acaləe lenna nté Itam, na Ayəη, na Liməη, na Tokəη, na Asaη.

³³ Na pəcəə acaləe, haləna Paalati. Pa acaləe nté na pa ləlvəη.

³⁴⁻³⁸ Simiyəη ləlvəη nyəəη nyəma həla ntə. Mesopari, na Yamələki, na Amasiya pəyalu Yosəη, na Soweli, na Selaya pəyalu Yosipiya pəyalu Yehu. Asiyeli saali kəle, na Iiyohenayi, na Yakopa, na Yesohaya, na Asaya, na Atiyeli. Na Yesimiyeli, na Penaya, na Yetaya ləlvəy tə Alləη saali Sifeyi pəyalu Sisa, na Simili, na Semaya. Pa huka səsəm ké.

³⁹ Uəna pá yá na pá polo tetəkəle ilim təlule təə ké Ketəə cəlvəə pa heəη tiikuɣu.

⁴⁰ Ḿpúɣú pa mayana nyutu kəpantə na tetə walaa, na pá cəɣana pa ti. Kam ləlvəy nyəma ka cəɣana tetə nti tə taa ké hatoo ləη.

⁴¹ Yuta wulav Isekiyas i pəəle taa ké mpe un i pa kəma na pá yoonə Kam nyəma na pá kpiisi-wə tənəηnaη, na mpe pá cəɣa tənaya haləna saηa. Mpi pə təə tə, nyutu ka wə tənaya si pa təla i təɣə.

⁴² Simiyəη ləlvəy nyəma ləlaa isu yəlaa nasəle na nūnəwa (500) ná kpawa Itəm pəɣu taa. Mpeɣele Iseyi pəyalaa liyiti Pelatiya, na Neyaliya, na Lefaya, na Usiyeli.

⁴³ Ḿpúɣú pa kəwa Amaleke nyəma mpa pu kaasaa na pá cəsə tənə tə, na mpe pá cəɣa na pa ləlvəy nyəma wə tənaya haləna saηa.

5

Lupəη ləlvəy nyəma

¹⁻² Lupəη ká kəna Yakəpu pəyalu kancaalaya nyəη. Ama waatu wei i sūna i caa alaa taa ləlv, uəna i neu Yoseəfu pəsi kancaalaya tə. Paa na mpu Lupəη neu Yuta ləlvəy nyəma nté səsaa. Hal i pəle pa taa ləlv təɣəna Iseyeli kawulaya.

³ Lupəη pəyalaa nté, Hanəki, na Palu, na Həsələη, na Kalimi.

⁴ Soweli pəyalaa nté Semaya, na Kəki, na Simeyi,

⁵ na Mika, na Leyaya, na Paali,

⁶ na Peela. Kantəkaya nyəη inəɣəle Lupəη nyəma nyuvə tə wei Asilii wulav Tekəla-Falasa ka kpaɣaa na i pona i tə tə.

⁷ Peela tətənaa mpa pa ké pa ləlvəη nyuvə nyəma na pá tə-wəɣe takəlaya taa tə pa həla ntə. Kancaalaya nyəη nté Yeiyeli, naale nyəη ke Sakali,

⁸ tooso nyəη ké Soweli saali koləlvəy Sema, na Sema saali Anasi pəyalu Pela.

Lupen nyóma ka wenna tetu nti tə we Alowee na ilim mpətəŋ na Nepo puɣu na Paali-Meyəŋ ɪcate na ilim ntəyən tə tə.

⁹ Pa təcəyalə na ilim təlule tə kele pə kraɣav Papiloni pəɣə Ifəlati nəɣə ke timpi wulaya tetu caaləɣi tə. Mpi tə, pa təla ka təwa səsəm ke Kalaati tetu taa ké.

¹⁰ Paa yoonə Hakili nyóma ke Sayuli pəəle taa ké na pá kəli-wε. Uena pá polo pá caya Kalaati ilim təlule həyələn tənə taa.

Kati lɔlvɔ nyóma

¹¹ Kati lɔlvɔ nyóma ka cayaana Lupen nyóma kəŋkəŋ taa ké ilim ntəyən tə ké Pasaŋ tetu taa, haləna Salika tetu ilim təlule tə.

¹² Soweeɪ lɔlvɔ nyóma nté kancaalaya nyóma. Naale nyóma nté Safaŋ lɔlvɔ nyóma, pele pa waali ké Yanayi, na Safati.

¹³ Pəle pə paasi pə kaasa lɔlvɔ naatosompəɣələya nyəŋ nyóma. Pələyele Mikayeeɪ, na Mesulam, na Sepa, na Yolayi, na Yakaŋ, na Siya, na Ipeε.

¹⁴ Paa ké Apihayili lɔlvɔ nyóma ké. Apihayili cəsənaa siyisiyi həla nté Huli, na Yalwa, na Kalaati, na Mikayeeɪ, na Yesisayi, na Yato, na Puusi.

¹⁵ Pa nyuɣu tɔ nté Kuni saali Apitiyeɪ pəyalv Ahi.

¹⁶ Kati lɔlvɔ nyóma ka cayaana Kalaati na Pasaŋ pa tetunaa na pə həyələn taa na pá suna Saləŋ tətiiikile tənaya.

¹⁷ Yuta wulav Yotam na Iseyeɪ nyəŋ Solopəwam pa pəəle taa ké pa tɔwa Kati kpekəle nyóma pane pa həla ke takələya taa.

¹⁸ Lupen na Kati pa kpeka na Manasee kpekəle həyəlɔv ka wena yoolaa taa yoolaa ke iyisi nule na liyiti na nasətoso na nunuwa na nutoso (44760) kpekəle. Pa nyəmə kɔpələŋ na layaləe yaa təŋ təm ke teu. Na pa səlv puwa si pá yoo.

¹⁹ Mɔpɔɣú pa yoonə Hakili nyóma na Yetuu na Nafisi na Notari pa lɔlvɔ nyóma.

²⁰ Uena pá wiina Isə na naani si í waasi-wε. Uena Isə mu pa sələmɔv na pá kəli Hakili nyóma, na pa cəlv nyóma.

²¹ Na pá kuu pa təla, yooyoonaa ke iyisi nule na naanuwa (50000) na heen na pəŋ ke iyisi ŋmɔnɔv na nule na naanuwa (250000). Kraŋasi ke iyisi naale (2000) na pá kra yəlaa iyisi nunuwa (100000) ké saləka.

²² Na Isə səna-wε na pá kó kolontunaa pəɣale tətə. Uena mpe pá caya Hakili nyóma tetu taa. Haləna waatu wei kolontunaa kraɣa mpe pa maɣamaɣa tə.

Manasee lɔlvɔ nyóma mpa pa we Yaatanɪ waali tə

²³ Manasee kpekəle həyəlɔv ləŋkɔ nyóma ka cayaana tetu taa ké pə kraɣav Pasaŋ haləna Paali-Hεeməŋ. Na pá polo Senii na Hεeməŋ puɣu tə, paa we pəɣale ké.

²⁴ Pa lɔlvɔ nyuɣu nyóma həla nté Ifεe na Iseyi, na Iliyeli, na Asəliyeli, na Uəmeya, na Hotafiya, na Yatiyeɪ. Pa tənaya mpu paa ké yoolaa kɔpama ké na pa nyuɣu kulaa.

²⁵⁻²⁶ Mɔpɔɣú Manasee kpekəle həyəlɔv ləŋkɔ nyóma mpe, na pá səəsəna Lupen na Kati kpeka nyóma, pá ləwa pa caanaa caanaa Isə na pá laaki piitimnaa mpa Isə təyənə na mpe pá kə na pá caya tə pele pa tuŋ. Pə tə ké Isə yelaa na Asilii nyóma wulav wei pa yaa si Puli na pá cuɣusi-ɪ si Tekəla-Falasaa tə, í na ɪ yoolaa pá watɪ kpeka anɪ a tetu na pá kuu-wε na pá pona Halasi ke Harəwə pəɣə nəɣə ke Hala tetu ke Kosəŋ tetekəle taa. Tənaya pa we haləna saŋa.

Lefi kətəlaa səsaa lɔlvɔ nyóma

²⁷ Lefi pəyalaa nté Kεesəŋ na Kehati, na Melali.

²⁸ Kehati nyóma nté Aməlam, na Isaa, na Hepələŋ, na Usiyeli.

²⁹ Apaləpiya naale na aləpəyaya kuləmaɣa ke Aməlam ləlaa. Mpeyele Aləŋ, na Moisi, na Maləyam. Aləŋ pəyalaa nté, Natari, na Apihu, na Ulasaa, na Itamaa.

³⁰ Ulasaa pəyalv kele Penhasi, Penhasi pəyalv kele Apisuwa,

- 31 Apisuwa pəyalu keɛ Puki, Puki pəyalu keɛ Usi.
 32 Usi pəyalu keɛ Selaya, Selaya pəyalu keɛ Melayəti.
 33 Melayəti pəyalu keɛ Amaliya, Amaliya pəyalu keɛ Ahitupi.
 34 Ahitupi pəyalu keɛ Satəki, Satəki pəyalu keɛ Ahimaasi.
 35 Ahimaasi pəyalu keɛ Asaliya, Asaliya pəyalu keɛ Yohanaŋ.
 36 Yohanaŋ pəyalu keɛ Asaliya. Na Asaliya ɪni ɪ ka kena kətulu ke Yuta nyəma
 Iso təseɛle nte Saluməŋ ŋmawa tɔ tɔ taa.
 37 Asaliya pəyalu keɛ Amaliya, Amaliya pəyalu keɛ Ahitupi.
 38 Ahitupi pəyalu keɛ Satəki, Satəki pəyalu keɛ Salum.
 39 Salum pəyalu keɛ Hilikiya, Hilikiya pəyalu keɛ Asaliya.
 40 Asaliya pəyalu keɛ Selaya, Selaya pəyalu keɛ Yosataki.
 41 ɪni na Yuta na Yosalem pə yəlaa ke Iso yelaa na Nepukanesaa pá kuu na pá
 teena pa te.

6

Lefii lɔlvɔv nyəma lelaa

- 1 Lefii pəyalaa nté Keesəŋ, na Kehati, na Melali.
 2 Keesəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi.
 3 Kehati pəyalaa nté Aməlam, na Isaa, na Hepələŋ na Usiyeli.
 4 Melali pəyalaa nté Malii, na Musi. Lefii kpeka wena a kpeyelaa na pə
 keesəna pa caanaa tɔɔle.
 5 Keesəŋ lɔlvɔv nyəma siyisiyi keɛ Lipini, na Yahati, na Simma,
 6 na Yowa, na Itoo, na Sela, na Yeyatəlayi.
 7 Kehati pəyalaa nté Aminatari, na Kolee, na Asii,
 8 na ɪləkana, na Apiyasafi, na Asii.
 9 Na Tahati, na Uliyeli, na Osiyasi, na Sawuli.
 10 ɪləkana pəyalaa nté Amasayi, na Ahiməti.
 11 Ahiməti lɔlvɔv nyəma nté ɪləkana, na Sofayi, na Nahati,
 12 na Uiyari, na Yelowam, na ɪləkana.
 13 Samiyeli pəyalu kancaalaya nyəŋ nté Soweli, na naale nyəŋ nté Apiya.
 14 Melali lɔlvɔv nyəma siyisiyi keɛ Malii, na Lipini, na Simeyi, na Usa,
 15 na Sima, na Hakiya, na Asaya.
 16 Mpyóy Tafiiti kpawa Lefii lɔlvɔv nyəma lelaa ke yonyoolaa ke pə kpayaw
 waatu wei pa su Iso atakaa ke cokəle taa ke Yosalem tɔ.
 17 Cokəle nté tɔ nənəyɔ tənaya mpe ɪni pa yookaya pa yontu, ɪsu paa su-we tɔ,
 na pécó Saluməŋ ŋmaaki Yuta nyəma Iso təseɛle ke Yosalem.
 18 Mpa paa ké təmle lataa tɔ pana pa pəyalaa nté. Kehati lɔlvɔv tɔ nté yonyoolu
 Hemaŋ na Hemaŋ caa keɛ Soweli na Soweli caa keɛ Samiyeli.
 19 Samiyeli caa keɛ ɪləkana, ɪləkana caa keɛ Yelowam, Yelowam caa keɛ
 Uiyeli, Uiyeli caa keɛ Towa.
 20 Towa caa keɛ Sufi, Sufi caa keɛ ɪləkana, ɪləkana caa keɛ Mahati, Mahati caa
 keɛ Amasayi.
 21 Amasayi caa keɛ ɪləkana, ɪləkana caa keɛ Soweli, Soweli caa keɛ Asaliya,
 Asaliya caa keɛ Sefaniya.
 22 Sefaniya caa keɛ Tahati, Tahati caa keɛ Asii, Asii caa keɛ Apiyasafi,
 Apiyasafi caa keɛ Kolee.
 23 Kolee caa keɛ Isaa, Isaa caa keɛ Kehati, Kehati caa keɛ Lefii, Lefii caa keɛ
 Yakəpv.
 24 Yonyoolaa kpekəle naale nyənte nyəvɔv tɔ Asafi ka wenna Hemaŋ ntəyəŋ tɔ.
 ɪ caa keɛ Pelekiya, Pelekiya caa keɛ Sima.
 25 Sima caa keɛ Mikayeli, Mikayeli caa keɛ Paseya, Paseya caa keɛ Maləkiya.

- 26 Maläkiya caa keele Itäni, Itäni caa keele Sela, Sela caa keele Ataya.
 27 Ataya caa keele Itan, Itan caa keele Simma, Simma caa keele Simeyi.
 28 Simeyi caa keele Yahati, Yahati caa keele Keeson, Keeson caa keele Lefii.
 29 Yonyoolaa kpekäle tooso nyänte nyöyö tu Melali lulöyö tu Itan ká wenna pa mpätöñ tää. Itan caa keele Kisi, Kisi caa keele Apiti, Apiti caa keele Maluki.
 30 Maluki caa keele Hasapiya, Hasapiya caa keele Amasiya, Amasiya caa keele Hilikiya.
 31 Hilikiya caa keele Amsi, Amsi caa keele Pani, Pani caa keele Semee.
 32 Semee caa keele Malii, Malii caa keele Musi, Musi caa keele Melali, Melali caa keele Lefii.
 33 Pa tæetönaa Lefii nyöma lelää ká lakayana tæma lenna tænaça Yuta nyöma Iso tæsele taa.
 34 Alon na i lulöyö nyöma pa tæmlæ nté tala na tulalönaa pæ katasí lapu. Mpe pa tike pa paasayana na Iso wontu ke Iso tæsele taa, na pá laki lseyeli nyöma isayato tayanöyö katasí ke teitei isü Iso tæmlæ tu Moisi ka suw tå.
 35 Alon pæyalu keele Ulasaa, Ulasaa pæyalu keele Penhasí, Penhasí pæyalu keele Apisuwa.
 36 Apisuwa pæyalu keele Puki. Puki pæyalu keele Usi, Usi pæyalu keele Selaya.
 37 Selaya pæyalu keele Melayoti, Melayoti pæyalu keele Amaliya, Amaliya pæyalu keele Ahitupi.
 38 Ahitupi pæyalu keele Sataki, Sataki pæyalu keele Ahimaasi.

Lefii nyöma acalæe

- 39 Tetu höyölön wei i taa Alon piitim nyöma mpa pa ké Kehati lulöyö nyöma tå paa wee tøyö. Mpeye pa tåwa tete na pá caali-weye pa tetu celöyö.
 40 Pa cela-weye Yuta tetu icate Hepölön na tå nönökila tætiikile.
 41 Ama Yefune pæyalu Kalepu ke paa tæma celöyö ke tåwa taa acalæe na pæ halömnää.
 42-45 Alon lulöyö nyöma yulökulaa tæcöösälænää na pæ nönökila tætiikilænää mpa paa hikaa tøyöle Hepölön, na Lipina, na Yatii, na Isætömwaa, na Hilon, na Tepii, na Akan, na Peti-Semesi. Pencamæe kpekäle höyölöyö taa nyöma hëla nté Kera, na Alemeti, na Anatoti. A kpentaa acalæe naanöwa na tooso.
 46 Pa tåwa tete na pá ha Kehati lulön yëlaa lelää ke acalæe naanöwa wei tøyöle. Ifölayim, na Tan, na Manasee kpekäle höyölöyö lenku nku ku wenna ilim tåtule tå tå.
 47 Na Keeson lulön yëlaa náá hiki acalæe naanöwa na tooso tåtöyö Isakaa nyöma, na Asee nyöma, na Nefötali nyöma, na Manasee kpekäle höyölöyö lenku nyöma mpa pa we Pasan tå pa tetu taa.
 48 Tete ké pa tåwa na pá ha Melali lulön yëlaa ke acalæe naanöwa na naale. Luperon nyöma na Kati nyöma na Sapulön nyöma pa tetönaa taa ké a wee.
 49 Lefii lulön nyöma ke lseyeli nyöma hawa acalæe aní na a nönökila halömnää.
 50 Tete ké pa tåwa na pá talöna Yuta na Simiyon na Pencamæe pa tetönaa taa acalæe nna a tøm paa yøyötaa tå.
 51-55 Yulökulaa tæcöösälænää acalæe nna Kehati lulön yëlaa hikaa tå a hëla ntå. Ifölayim tetu taa nyöma nté Sikem ke pulasi höyölöyö taa, na Kesee na Yökäneyam na Peti-Holon na Ayalön, na Kati-Limön. Manasee kpekäle höyölöyö lenku nyöna nté Anee na Pileyam. Acalæe aní na a nönökila halömnää ke pá cela-we.
 56-61 Acalæe nna Keeson kpekäle yëlaa hikaa tøyöle, Manasee kpekäle höyölöyö lenku taa nyöna nté Kolan na Asätaloti ke Pasan taa. Isakaa tetu taa nyöna nté Keteesi na Tapölati na Lamoti, na Anem. Asee tetu nyöna nté, Masaali, na Apötön, na Hukaki, na Lehopi. Nefötali tetu taa nyöna nté Keteesi ke Kalilee taa na Hammön na Kiliyatayim. Acalæe aní na a nönökila halömnää ke pa hawa.

62-66 Lefii tu Melali lɔlɔɔ nyóma lelaa ná hika acalɛɛ nna tɔɔɔlɔ. Sapulɔɔ tɛtu taa nyəna nté Limmono na Tapɔɔ. Lupɛɔ tɛtu taa nyəna nna a wɛ Yaatanɔ pɔɔɔ waaɔ ke Yeliko isɛntaa tɔɔɔlɛ. Pɛsɛɛ kɛ wɔlɔɔɔ tɛtu hɔɔɔlɔɔ taa, na Yahasi, na ketemɔti, na Mefaati. Katɔ tɛtu taa nyəna nté Lamɔti kɛ Kalaati taa, na Mahanayim na Hɛsɔpɔɔ na Yasɛɛ. Acalɛɛ anɔ na a nɔnɔkɔla haləmnaa kɛ pa hawa.

7

Isakaa lɔlɔɔ nyóma

¹ Apalɔpiya liɔiti kɛ Isakaa lɔlɔɔ. Mɛɔɔɔlɛ, Tola, na Pufa, na Yasupi, na Similɔɔ.

² Tola lɔlɔɔ na pa nyɔɔɔ nyóma nté, Usi, na Lɛɔɔɔ, na Yeliyɛli, na Yamayi, na Iɔɔsam, na Semuwɛli. Paa kɛ kpɛlikɔɔɔ nyóma kɛ pa yɔlɔɔ taa kɛ. Na paa wɛ iyisi hiu na naalɛ na nasɔtosɔ (22600) kɛ Tafiiti waatu taa.

³ Usi pɔɔɔlɔ kɛɛ Isɔlɔhiya. Isɔlɔhiya pɔɔɔlɔɔ Mikayɛli, na Oɔɔɔtiya, na Sowɛɛli, na Isiya paa kɛ lɔlɔɔ nyɔɔɔ nyóma.

⁴ Yoolaa nyɔɔɔ nyóma ka wɛ apalɔɔ iyisi hiu na naanɔwa na naatosɔ (36000) kɛ, na pa faɔa-wɛ na pɔ kɛɛsɔna pa lɔlɔɔ na pa tɛɛsi. Pɔɔɔlɛ paa wɛna alaa na piya pɔɔɔlɛ kɛ.

⁵ Isakaa kɔɔɔɔ yɔlɔɔ kpɛlikɔɔɔ nyóma lelɔɔ mɔpa pa hɔlɔ wɛ kɔkɔlɔɔɔ takɔlɔɔ taa tɔ pa wɛ yɔlɔnyɔɔɔ iyisi nunaasa na naatosompɔɔɔlɔɔ (87000) kɛ.

Pɛncamɛɛ na Nɛfɔtali pa lɔlɔɔ nyóma

⁶ Apalɔpiya toosɔ kɛ Pɛncamɛɛ lɔlɔɔ. Mɛɔɔɔlɛ Pɛla, na Pɛkɛɛ, na Yetiyayɛli.

⁷ Pɛla náá wɛna piya kakɔasi kɛ. Mɛɔɔɔlɛ, Isɔpɔɔ, na Usi, na Usiyɛli, na Yelɔmɔti, na Ili. Paa kɛ kpɛlikɔɔɔ nyóma kɛ. Mɛ pa pɔsɔna pa lɔlɔɔ nyɔɔɔ nyóma. Na pa hɔlɔ wɛ kɔkɔlɔɔɔ takɔlɔɔ taa kɛ yɔlɔnyɔɔɔ iyisi hiu na naalɛ na hiu na naanɔwa na liɔiti (22034).

⁸ Pɛkɛɛ piya nté, Semila, na Yowasi, na Iliyɛsɛɛ, na Iliyohɛnayi, na Omili, na Yɛlɛmɔti, na Apiya, na Anatɔti, na Alɛmɛti. Pa tɔnaɔa mɔpu

⁹ paa kɛ kpɛlikɔɔɔ nyóma kɛ. Mɛ pa pɔsɔna pa lɔlɔɔ nyɔɔɔ nyóma. Pa hɔlɔ wɛ kɔkɔlɔɔɔ takɔlɔɔ taa kɛ yɔlɔnyɔɔɔ iyisi hiu na nɔmɔnɔɔ (20200).

¹⁰ Yetiyayɛli pɔɔɔlɔ kɛɛ Pɛlɛhɔɔ. Pɛlɛhɔɔ piya nté Yɛwusi, na Pɛncamɛɛ, na Iɔɔti, na Kɛnaana, na Sɛtaɔ, na Taasisi, na Ahisaha.

¹¹ Yayɛli piya mɛ pa tɔna, paa kɛ kpɛlikɔɔɔ nyóma kɛ. Mɛ pa pɔsɔna pa lɔlɔɔ nyɔɔɔ nyóma na pa taa ka wɛ yoolaa iyisi naanɔwa na naatosompɔɔɔlɔɔ na nɔmɔnɔɔ (17200). Na pa sɔɔlɔ puwa si pá yoo.

¹² Iii*fa* pɔɔɔlɔɔ nté Supim na Hupim. Ahɛɛ pɔɔɔlɔ kɛɛ Husim. ^a

¹³ Nɛfɔtali pɔɔɔlɔɔ nté Yasiyɛli, na Kuni, na Yɛsɛɛ, na Salum. Pɛla saalɔnaa nté.

Manasɛɛ lɔlɔɔ nyóma

¹⁴ Manasɛɛ piya nté Asɔliyɛli, na Makii. Mɛɔɔɔlɛ i alɔ naalɛ nyɔɔɔ Siliɔ tu lɔlɔɔ. Iɛna Makii náá lɔli Kalaati.

¹⁵ Mɔpɔɔɔ Makii cáá alaa kɛ Hupim na Supim. I ká wɛna neu kɛ na pá yaaki-i si Maaka. Makii ká wɛna pɔɔɔlɔ naalɛ nyɔɔɔ na pá yaaki-i si Selɔfatɔ. Alɔpiya kɛ Selɔfatɔ ná lɔlɔɔ.

¹⁶ Mɔpɔɔɔ Makii alɔ Maaka tasa apalɔpɔɔɔɔ kɛ lɔlɔɔ na í yaa-kɛ si Pɛlɛsi. I tasa lɛɔka, iɛna í yaa kɛɛ si Sɛlɛsi. Ntɛna Sɛlɛsi náá lɔli Ulam na Lɛkɛm.

¹⁷ Ulam pɔɔɔlɔ kɛɛ Pɛtaɔ.

Makii pɔɔɔlɔ Kalaati wɛi i kɛ Manasɛɛ saali tɔ i lɔlɔɔ nyóma nté.

¹⁸ Kalaati neu alɔ nyɔɔɔ Hammɔlɛkɛti ná lɔlɔna ntɛɔɔ Iɔti na Apiyɛsɛɛ, na Mala.

¹⁹ Semita pɔɔɔlɔɔ nté Ahɔɔtaɔ, na Sɛkɛm, na Liki, na Anɔɔtaɔ.

^a 7:12 *iii*: Pɛ ɔɔa iɔu yɔlɔ kɔlɔm iɔɔɔ pa yaa si Ili kɛ Kytῶστυ I 7:7 taa.

Ifəlayim lʊlʊyʊ nyəma

- 20 Ifəlayim kʊlʊlʊa nté Sutela, na Peleti, na Tahati, na Ulati, na Tahati,
 21 na Sapati, na Sutela. Ifəlayim pəyalaa lelʊa nté Isee na Ulati. Mpe paa
 mayasəna si pa leekəyi Katu həyʊlʊyʊ taa nyəma kaləkəŋ na pɛle pá kʊ-wɛ.
 22 Ḿpóyó Ifəlayim caya ləyaya na pə leeli na i nyəma kəɔ i puɣusuɣu.
 23 Pəle pə waali í tasa i alv ke nyəm na í lʊli apalʊpəyaya na í ha-ke si Peliya*fa*.
 Mpi tɔ, i təyaya ka wɛ wahala taa ké. ^a
 24 I lʊla alʊpəyaya tɔtɔ, pá yaa-ke si Sela. Nke ká ŋmana Pɛti-Holon isətʊa na
 pətɛɛ na Usan-Sela.
 25 Peliya kʊlʊlʊa nté Lefa, na Lesɛfi, na Tela, na Tahan,
 26 na Latan, na Amihuti, na Ilisama,
 27 na Nun, na Yosuwee.
 28 Acalɛɛ nna Ifəlayim nyəma hikaa si pá caya təyɔle Pɛtɛɛli na pə cɔlɔ acalɛɛ.
 Na Naalan na ilim təlʊle tɔɔ, na Kesɛɛ na pə cɔlɔ acalɛɛ na ilim tətʊle tɔɔ. Na
 Sikem, na Aya pə hɛkʊ taa həyʊlʊyʊ na pə cɔlɔ acalɛɛ.
 29 Manasee lʊlʊyʊ nyəma acalɛɛ nté Pɛti-Seyan, na Taanakɪ, na Mekito, na
 Tɔɔ, na pə cɔlɔ acalɛɛ.
 Yakɔpʊ pəyalʊ Yosɛɛfʊ lʊlʊyʊ nyəma acalɛɛ nté.

Asee lʊlʊyʊ nyəma

- 30 Asee pəyalaa nté Iməna, na Isefa, na Isefi, na Peliya. Pa neu alv nyəŋ nté Sela.
 31 Peliya pəyalaa nté Hɛpɛɛ na Maləkəyeli. Maləkəyeli ŋmana Piisayiti icatɛ.
 32 Hɛpɛɛ pəyalaa nté Yafəleti, na Semɛɛ, na Hotam, na pa neu alv nyəŋ Suwa.
 33 Yafəleti pəyalaa nté Pasaki, na Pimali, na Asefati.
 34 Semɛɛ pəyalaa nté Ahi, na Loka, na Hupa, na Alam.
 35 I neu Hotam pəyalaa nté Sofa, na Iməna, na Selesi, na Amali.
 36 Sofa pəyalaa nté Suwa, na Haanɛfɛɛ, na Suwaali, na Peeli, na Iməla.
 37 Pesɛɛ, na Hoti, na Samma, na Silesa, na Itəlan, na Peela.
 38 Itəlan pəyalaa nté Yefune, na Pisepa, na Ila.
 39 Ulla pəyalaa nté Ala, na Hanəyeli, na Lisiya.
 40 Asee lʊlʊyʊ nyəma nté pa tənaya mpʊ. Paa ké nyɔŋ nyəma kʊpampama ké,
 na pá wɛna kpelikpeka. Pa ŋmaa pa həla ke yoolaa kʊkalʊyʊ takəlaya taa si pa
 taa wɛ yoolaa yʊlʊnyɔŋ iyisi hiu na naatoso (26000).

8*Pencamɛ lʊlʊyʊ nyəma lelʊa həla*

- 1 Pencamɛ pəyalaa ka wɛ kakpasɪ ké. Kancalaya nyəŋ nté Pela, Pela waali ké
 Asəpɛɛli, Asəpɛɛli waali ké Ala,
 2 Ala waali ké Noha, Noha waali ké Lafa.
 3 Pela pəyalaa nté Ataa, na Kelaa, na Apihuti.
 4 Na Apisuwa, na Naaman, na Ahowa,
 5 na Kelaa, na Sefufan, na Hulam.
 6 Ihuti pəyalaa nté Kepa icatɛ nyəma tɛɛsi nyɔŋ nyəma. Ḿpóyó pa pona-wɛyɛ
 Manahati na ton. Pa həla nté,
 7 Naaman, na Ahiya, na Kelaa. Usa na Ahihuti pa caa kɛɛ Kelaa. Inɪ i tiikina-
 wɛyɛ pa kuuu waatu.
 8 Ḿpóyó Salayim təyɔna i alaa naalɛ, Husim, na Paala. Pə waaləyi i kpaɣa
 Mowapu
 9 tɛtu taa ké alv lelʊ, pa yaa-i si Hotɛsi. Ilé i lʊlʊna Yorari, na Sipiya, na Mesa,
 na Maləkam,

^a **7:23 Peliya:** Peliya hətɛ hʊwɛɛ nte si: I təyaya wɛ wahala taa.

¹⁰ na Yewusi, na Sakiya, na Miima. I pəyalaa pəsəna ləlvə nyəə nyəma.

¹¹ Salayim əlv Husim ka ləla-ı piya naaleɣe kancaalaya ké. Mpeɣele, Apituri, na Uəpaali.

¹² Uəpaali pəyalaa nté Həpəe, na Misam, na Semeti. Semeti ŋmana Ono, na Loti pə acaləe na pə cəlv nyəna.

¹³ M'p'ugú Ayaləŋ ləlvə nyəə nyəma Peliya, na Sema pa təɣəna Katı nyəma.

¹⁴⁻¹⁶ Peliya pəyalaa nté Ahiyo, na Sasaki, na Yeleməti, na Sepatiya, na Alati, na Itəe, na Mikayəeli, na Isepa, na Yoha.

¹⁷⁻¹⁸ Uəpaali pəyalaa nté Sepatiya, na Mesulam, na Hisəki, na Həpəe, na Isemelayi, na Isəliya, na Yopari.

¹⁹⁻²¹ Simeyi pəyalaa nté Yakim, na Sikəli, na Sapəti, na Iliyenayi, na Siletayi, na Iliyeli, na Ataya, na Pelaya, na Similati.

²²⁻²⁵ Sasaki pəyalaa nté, Isepaŋ, na Ipee, na Iliyeli, na Apətəŋ, na Sikəli, na Hanəŋ, na Hananiya, na Ilam, na Anetotiya, na Ifətəya, na Penuweli.

²⁶⁻²⁷ Yelowam pəyalaa nté Sameselayi, na Sehaliya, na Ataliya, na Yalesiya, na Iliya, na Sikəli.

²⁸ Pa kpeka ləlvə nyəə nyəma nté na pə keesəna pa waatənaa, na pá we Yosalem taa.

²⁹ Kapawəŋ icate ŋmalv na ı əlv Maaka paa caya Kapawəŋ icate nté tə taa ké.

³⁰ I pəyalv kancaalaya nyəŋ hətə nté Apətəŋ. I pəyalaa ləlaa həla nté Suuu, na Kisi, na Paali, na Natari,

³¹ na Ketə, na Ahiyo, na Sekəe,

³² na Mikəloti. Sima caa kəle. Panə ıni pa caya pa nyəma kin kə Yosalem ké ısu pa tətənaa.

Sayuli ləlvə nyəma

(Kutəəsutv I 9:39-44)

³³ Nəe pəyalv kəle Kisi, na Kisi pəyalv kəle Sayuli. Sayuli pəyalaa nté Sonatəŋ, na Maləkisuwa, na Apinatari, na Isepaali.

³⁴ Sonatəŋ pəyalv kəle Melipaali. Melipaali nyəŋ nté Mika.

³⁵ Mika pəyalaa nté Pitəŋ, na Meleki, na Taleya, na Ahası.

³⁶ Ahası pəyalv kəle Yowata. Yowata pəyalaa nté Alemeti, na Asəmafeti, na Simili. Simili pəyalv kəle Mosa.

³⁷ Mosa pəyalv kəle Pineya, Pineya pəyalv kəle Lafa, Lafa pəyalv kəle Ulasaa, Ulasaa pəyalv kəle Aseeli.

³⁸ Aseeli pəyalaa wə naatoso, pa həla nté Asəlikam, na Pokulu, na Isəmayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanəŋ.

³⁹ Aseeli neu nté Iseki. Iseki pəyalv kancaalaya nyəŋ nté Ulam, naale nyəŋ nté Yewusi, tooso nyəŋ nté Ulifeleti.

⁴⁰ Ulam pəyalaa kə kpelikpeka nyəma ké na tətəlaa. Pa wəna piya na saalənaa kə səsəm. Pa təna pa wə yəlvnyəəŋ nuuwa na nule na naanəwa (150).

Pəncaməe nyəma taa ké pa təna ısəntə pa wəe.

9

¹ M'p'ugú pa tv Iseɣeli nyəma həla kə pa awulaa takəlası taa ısu pa kpeka təŋa təma tə.

Yosalem nyəma təm

Yuta nyəma wakələna Iso, ılena Papiloni nyəma kuu-wə.

² Iseɣeli nyəma kə yem, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na Iso təsəele taa təmlataa caaləna məlvəv kə pa icate taa, na pá mv pa tətənaa.

³ Yuta nyəma, na Pəncaməe nyəma, na Ifəlayim nyəma, na Manasee nyəma taa yəlaa mələna Yosalem taa na pá caya.

⁴ Yuta kpekäle tu Utayi ka wεε, Utayi caa kele Amihuti, Amihuti caa kele Omili, Omili cəsə kele Imili, Imili cəsə cəsə kele Pelesı kpekäle tu Pani.

⁵ Sela kpekäle tu Asaya wei ı k  pa l lyu kancaalaya p yaya t  ı na ı p yalaa paa wεε.

⁶ Na kpekäle nt  t  tu Yeuweli ka wεε t t . Yuta ny ma mpa paa we Yosalem t  paa we yuluny n nas toso na nunaasa na naan wa (690).

⁷ P ncam ε kpekäle taa tu Salu ka wεε. Salu ını ı caa kele Mesulam. Mesulam caa kele Hotafiya, Hotafiya cəs  kele Hasenuwa.

⁸ Na Yelowam p yalu  p neya, na Usi p yalu  la. Mikili saalı kele. Na Sefatiya p yalu Mesulam, Leweli saalı kele. P c   p na saalı kul lyu t t y le.

⁹ Pa t na paa k  pa l ly n y n ny ma k . P ncam ε ny ma mpa pa we Yosalem t  pa we yuluny n nas naasa na nun wa na nule na naan wa na naatoso (956).

¹⁰ K t laa loonja taa ny ma nt  Yetaya, na Yoyalipi, na Yakeh,

¹¹ na Yuta ny ma  s  t se le paas n  Asaliya. Asaliya c s naa nt  Hilikiya, na Mesulam, na Sat ki, na Melay ti, na Ahitupi,

¹² na Ataya. Ataya c s naa nt  Yelowam, na Pasehuu, na Mal kiya, na p  kaasi t t y  Masayi. Masayi c s naa nt  Atiyeli, na Yasela, na Mesulam, na Mesilemiti, na  m ε.

¹³ Na p  s s na k t laa l laa na pa l ly n y n ny ma. Pa we yuluny n iyaya na nas toso na nun wa na nutoso (1760). Pa t naya mpu pa k  kpelikpeka ny ma k , na p  paas y na Yuta ny ma  s  t se le t ml .

¹⁴ Lefii ny ma loonja taa tu nt  Semaya, na ı c s naa nt  Hasupi, na As likam, na Melali kpek le tu Hasapiya.

¹⁵ Na p  kaasi t t y  Pak pakaa, na Helesı, na Kalalı, na Mataniya. Mataniya c s naa nt  Mika, na Sik li, na Asafi.

¹⁶  lena p  kaasi t t y  Opatiya, na  l  ı c s naa Semaya, na Kalalı, na Yetutu . Na Asa p yalu Pelekiya, wei ı k   l kana saalı, na ı we h y lyu  ku ku tams na Netofa ıcate t  ku taa t .

¹⁷ N n sı tanlaa taa ka we ny y  tu Salum na ı newaa Akupi, na Tal m n, na Ahim n.

¹⁸ Pa l lyu ny ma lak na t ml  ke hal na sa a ke wulav n n y   ka ka we ilim t lule t . Pa c s naa ka tanayana Lefii ny ma t sikile n n sı.

¹⁹ Kolee p yalu Salum, Apiyasafi saalı wei ı k  Kolee saalı kul lyu t , na Kolee ını ı t yaya ny ma l laa p  fenayana t sulle n n y  ısu pa c s naa k  fenyu Taca y laa t sikile t .

²⁰  lasaa p yalu Penhası ka k na pa ny y  tu ke l n. Mpi t , Taca k  we ı waalı k .

²¹ Meselemiya p yalu Sakalı ka k na t sulle n n y  tanlaa taa l lv t t .

²² N n sı tanlaa mpa paa l saa t  pa krenta yuluny n  m nyu na naan wa na naale (212). Paa  maawa pa h la ke pa acal ε taa k . Na Tafiiti na  s  kuy y tu tel sulv Samiy li pa lap na-w y  naani na p  tu-w y  t ma anı.

²³  p y  pa t ka Taca t se le n n sı tanlyu t ml  na p  tel s y  t ma.

²⁴  lena p  su tanlaa ny y  ny ma ke  s  t se le k nk m n liyiti n n sı t . Paa ilim t lule h y lyu na p  t t le ny ku, na p  nt y n ny ku na p  mp t n ny ku.

²⁵ Tanlaa l laa n   we pa acal ε taa k  na p  kees y  na p  k n waatu waatu na p  s s y  pa t  na p  s nna-w y  tanlyu ke kuy en naatosomp y laya mp y laya.

²⁶ Tanlaa ny y  ny ma liyiti ka we tam k  t tanle. Mpey le Lefii ny ma mpa pa paasayana Yuta ny ma  s  t se le kutulun l l n na p  krancoon t .

²⁷ Iso təsele kin ke pa həntaya. Mpi tə, mpe pa feñiyina-te na pá tɔləyi tə nənəəsɪ ke paa tanan ηku.

²⁸ Lefii tanlaa ləlaa təmlə nté Iso seev wontu nti pa kəñayana na nti pa kpakayaa tə tə kalbyu.

²⁹ Ləlaa paasayana nyanasi kukaasasi na kətaya wontu na mɔlɔm na sɔlɔm na nim na tulaalɔnaa pə təm.

³⁰ Ama kətəlaa tike sitayana tulaalɔnaa.

³¹ Kolee kpekəle tɔ Lefii tɔ Salum pəyalɔ kancaalaya nyəñ Matitiya kele təyonaya kɔhav kakalasi tɔlv.

³² Kehatɪ kpekəle taa Lefii nyəma ləlaa tɔkayana kətaya potopotona, mpa pa haaki Iso ké paa kuyaku kɔhesɔyɔ ηku tə.

³³ Lefii lɔlvɔ nyəñ nyəma mpa pa paasayana yontu tə pa teesi ka wɛ Yuta nyəma Iso təsele kutulɔñ lələñ taa ké. Pa feina təmlə lentɛ. Mpi tə, ilim na ahoo ke pa lakaya təmlə.

³⁴ Lefii lɔlvɔ nyəñ nyəma nté na pə keesəna pa waatɔnaa, na Yosalem taa ke paa wɛɛ.

Sayuli təyaya nyəma

(Kutəəsətv I 8:29-38)

³⁵ Kapawəñ ɪcate ηmalɔ Yeiyeli na ɪ alɔ Maaka paa caya Kapawəñ ɪcate taa ké.

³⁶ ɪ pəyalɔ kancaalaya nyəñ həte nté Apətəñ. ɪ pəyalaa ləlaa nté Suuu, na Kisi, na Paali, na Nɛɛ, na Natari,

³⁷ na Ketə, na Ahiyo, na Sakali, na Mikəlɔti.

³⁸ Simam caa kele Mikəlɔti. Panɛ ɪni pa caya pa nyəma kin ké Yosalem ké, ɪsu pa kpeka yəlaa.

³⁹ Nɛɛ pəyalɔ kele Kisi, Kisi pəyalɔ kele Sayuli, Sayuli pəyalaa nté Sonatan, na Maləkisuwa, na Apinatari, na Isepaali.

⁴⁰ Sonatan pəyalɔ kele Melipaali, Melipaali pəyalɔ kele Mika.

⁴¹ Mika pəyalaa nté Pitəñ, na Meleki, na Taleya.

⁴² Ahasɪ pəyalɔ kele Yayela, Yayela pəyalaa nté Mosa

⁴³ na Mosa pəyalɔ kele Pineya, Pineya pəyalɔ kele Lefaya, Lefaya pəyalɔ kele Ulasaa, Ulasaa pəyalɔ kele Aseeli.

⁴⁴ Aseeli pəyalaa wɛ naatoso. Pa həla nte Asəlikam, na Pokulu, na Isəmayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanan.

ISEYELI WULAU TAFIITI TƏM

10

Sayuli səm

(Samiyeli I 31:1-13)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakɔli Filiisi nyəma yoona Iseyeli nyəma, na pá təyonɪ-wɛ. Na pá kú pa taa payale ke Kilipowa puyɔ taa, na ləlaa náá se.

² ɪlena pá tó Sayuli pa waali na pá kú ɪ pəyalaa Sonatan na Apinatari, na Maləkisuya.

³ M̀p̀r̀ỳg̀ pə wiisina Sayuli na tətəlaa kpəli-ɪ na pá yaya-ɪ nyəma.

⁴ ɪlena í tó ɪ yoou wontu təkɔlv sɪ: Kpɛɛ nyá layate na ń teesi-m. Pə taa kəə na Filiisi nyəma mpa pa ta nyɪ Iso tə pá kəə pa teesi-m na pá paana-m.

Ama səyonɔv kpa ɪ yoou wontu təkɔlv na í kisi. Tənyalɛ Sayuli sika ɪ layate na í yele ɪ ti na í hoti tə tə.

⁵ Yoou wontu təkɔlv nawə sɪ ɪ caa səpa, ɪlena í hoti ɪ nyəntɛ tə tətə na í sí.

⁶ Isəna Sayuli na ɪ pəyalaa tooso pa kpenta səm təyələ. Na kawulaya təyaya nyəma su tənaya.

⁷ Μπόγύ Iseyeli nyéma mpa paa we tetekəle taa tə, pa nuwa si Sayuli na i pəyalaa pa səpa, na yoolaa ya. Ilena pá se na pá yele pa acaləe na Filiisi nyéma polo na pá caya.

⁸ Təv fema na Filiisi nyéma polo səttaa wontu təsuyv. Ilena pá mayana Sayuli na i piya tooso ke Kilipwa pyv taa.

⁹ Μπόγύ pa kpaɣa Sayuli yoou wontu na pá seti i nyuyv na pá kpeena. Ilena pá yası pə təm ke pa tetv taa, na pa tıj tē, na yəlaa taa.

¹⁰ Pə waalı ké pa su i yoou wontu ke pa tıj taa nakvli kv kutuluɣu taa. Ilena pá pusi i nyompəɣolaya ke pa tıjv Takəj kutuluɣu taa.

¹¹ Μπόγύ Yapeesi nyéma ke Kalaati tetv taa nuwa pə təna mpi Filiisi nyéma lapa Sayuli tə.

¹² Ilena icate taa apalaa lu na pá polo pá kpaɣa i na i piya na pá kəna Yapeesi na pá pi-weɣe tıjv səsəv tē na pá həkə nəəsi ke kvyeen naatosompəɣolaya.

¹³⁻¹⁴ Sayuli ta təkı Tacaa kusəsutu pəyele i yela Isə ké yəɣətənav na í susı kəɣənan na í yəɣətəna ate tv təɣə i səpa. Tacaa kv-i mπόγύ, ilena í cəla kawulaya ke Seseə pəyalv Tafiti.

11

Tafiti kawulaya kpav (*Samiyeli II 5:1-3*)

¹ Μπόγύ Iseyeli yəlaa təna kota Tafiti kiɲ ke Hepələj na pá təmı-i sı: Tə ké caləm kuləməm na təɣənyv kuləmuyv ké.

² Hatoo waatv wei Sayuli ka ké wulav tə, nyaa kəna Iseyeli yoolaa nyuyv tv. Halı Tacaa nyá Isə tó sı, nyaa təɣəna i yəlaa Iseyeli nyéma təw ké kawulaya.

³ Μπόγύ Iseyeli səsaa təna pola Tafiti kiɲ ke Hepələj na pá na-i pá pəeli nəɣə ke Tacaa kiɲ. Ilena pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav ke teitei isı Isə ka heeluyv Samiyeli na í yəɣəti tə.

Tafiti ləkuyv ke Yosalem (*Samiyeli II 5:6-10*)

⁴ Μπόγύ Tafiti na Iseyeli nyéma təna pa polaa sı pa nyaləɣı Yosalem. Pa yaakaya icate nté sı Yepusi, na Yepusi nyéma ka wəna tə taa.

⁵ Ntəna pá tó Tafiti sı: N kaa svv tá icate taa.

Paa na mpv na Tafiti náá ləkı Siyəj kolıjə icate. Ilena pá ha-təɣe hətə sı Tafiti tē.

⁶ Tafiti ka yəɣətəa ké sı: Ye wei i laala Yepusi tv ke kvv pıntv ká lana yoolaa nyuyv tv. Ntəna Seluya pəyalv Sowarı laalı yoonav, na í pəsi yoolaa nyuyv tv.

⁷ Ilena Tafiti caya kolıjə icate taa. Pə təw ké pa ha-tə sı Tafiti tē.

⁸ Μπόγύ i ηmawa na í cəw icate ke pə kpaɣav Milo tə na pə cəw na pə ta. Ilena Sowarı náá taɣanəɣı icate kakaasaya.

⁹ Ilena Tafiti toj səsəɣı na pá puki. Mpi tə, Iseyeli Isə ka we i waalı ké.

Tafiti yoolaa (*Samiyeli II 23:8-39*)

¹⁰ Iseyeli yəlaa təna ka kpəna Tafiti ke wulav, isı Tacaa ka yəɣətuyv tə. Ilena pələ pá nuna-i teu ke i kawulaya waatv təna. Halı i yoolaa səsaa həla ntə.

¹¹ I yoolaa nté: Yoolaa hiu na naanwa kpekəle nyuyv tv Hakəmoni tv pəyalv Isepaalı. Kvıykv nakvli inı i ká sulina yəlaa ηmınyv na nunwa (300) na ηmantaya ke yoou kuləmuyv taa, na í kó pa təna.

¹² Isepaalı waalı ké Ahəwa tv Toto pəyalv Ilasaa. Ilasaa ka kəna kpelikpeka nyéma tooso taa ləlv.

13 Ini i ka wenna Tafiiti kin ke Pa-Tamim ke waatu wei Filiisi nyéma luwa lseyeli nyéma ke yoonau na pele pá se kolontunaa tə. Təğənaya pee taale natəli tu we təna.

14 Na í na i yoolaa pá səñ haləm həkv taa, na pá yoonaa Filiisi nyéma, na Tacaa yelee na lseyeli nyéma kəli pa kolontunaa.

15 Mpyóy kuyaku nakuli yəlaa hiu na naanəwa kpekəle yəlaa tooso pola Atulam kəkpaṁnyu púyó cələ, na pá mayana Tafiiti. Mpi tə, Filiisi nyéma ka pila Lefayi nyéma tətəkəle taa ké.

16 Na Tafiiti náá we kolunja ıcate taa ké i təñmelle na Filiisi nyéma nyuytu tə səsə we Pətəlehəm.

17 Mpyóy lukətu kpa Tafiiti na í tə si: Awe kəñna-m Pətəlehəm ıcate nəñəyə ləko ləm na má nyə?

18 Ntəna yoolaa tooso fayana Filiisi nyéma yoolaa taa na pá polo pá cosi ləko ini i taa ləm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəu, na í pəli-wəyi ateyə Tacaa.

19 İlena í tə si: Ma İso, ma feina mpaav si má nyə ləm pəne.

Pə we İsu mpa pa lapa pa weesin ke awusa na pa polo pə luɣu tə pa caləm ké. Kookali wei yoolaa tooso ini i lapa təyale.

20 Yəlaa hiu na naanəwa kpekəle nyuytu tə Sowari neu Apisayi. Kuyaku nakuli ini i yoonaa kolontunaa ħmənnyu na nuñəwa (300) na ħmantaaya na í kv-we. Tənya i hikina nyuytu ke yəlaa hiu na naanəwa kpekəle taa.

21 Təm naaleɣe i nyuytu kulaa. Haləna í pəsi pa nyuytu tə. Ama i ta hañna yəlaa tooso kpekəle ké.

22 Na Kapəseli tə Yoyata pəyalu Penaya. Yoolaa taa yoolu wei i lapa kookalənaa pəyalə tə i saali. Ini i ka kəna Mowaru yoolaa səsaa naale. Mpyóy kuyaku ləñku i tii hite taa ké watu waatu ke saa wei təv təmpere kpaakpaacav hotaya tə na í kv təyolaya.

23 Ini i ka kəna İcipiti tooko nəyəl. Tooko ini i təyaləñ we məetələnaa naale na həyəluytu ke mpu. İ ħmantaaya yasəlaya we İsu kpalantaav. Mpyóy Penaya yoonaa tooko ini na kprátóy, na í ləeki i ħmantaaya ke i niñ taa na í kəna-i.

24 Kookalənaa mpa Penaya lapa təyale na i nyuytu kuli yoolaa hiu na naanəwa taa.

25 Paa na Penaya nyuytu kula yoolaa hiu na naanəwa kpekəle taa tə, i ta hañna yəlaa tooso kancaalaya nyəñ kpekəle. İlena Tafiiti su Penaya ke kawulaya təyaya tanlaa nyuytu tə.

26 İlena pə kaasi yoolaa ləlaa, İsu Sowari neu Asayeli na Pətəlehəm tə Toto pəyalu İlanəñ

27 na Haloo tə Saməti na Paləñ tə Helesi,

28 na Tekəwa tə İkesi pəyalu İla. Na Anatəti tə Apiyesee,

29 na Husa tə Sipikayi, na Ahəwa tə İlayi.

30 Na Netofa nyéma Malayi na Paana pəyalu Heleti,

31 na Pəncamee tətə Kipeya tə Lipayi pəyalu İtayi, na Pəlatəñ tə Penaya.

32 Na Kaasi ləu taa tə Hulayi na Pəti-Alapa tə Apiyeli,

33 na Pahulim tə Asəmafəti, na Saaləpəñ tə İliyapa.

34 Na Hasem pəyalu Kisəñ, na Halaa nyéma Sakee pəyalu Yonatan,

35 na Halaa tə Sakaa pəyalu Ahiyam, na Uu pəyalu İlifali.

36 Na Mekela tə Hefe, na Paləñ tə Ahiya,

37 na Kaməli tə Həsəlo, na İspayi pəyalu Naalayi,

38 na Natanə neu Soweele, na Hakili tə pəyalu Mipaa.

39 Na Amoni tə Selekı, na Peləti tə Nala wei i tókaya Seluya pəyalu Sowari yoou wontu tə,

40 na Yetee təyaya nyéma İla na Kaləpu.

- 41 Na pə kaasi Hiti tʉ Ulii na Alayi pəyalʉ Sapati, na
 42 Lupen kpekəle nyuɣu nyəma taa ləlv Sisa pəyalʉ Atina, na pə səsəna yoolaa
 hiu na naanʉwa.
 43 Na Maaka pəyalʉ Hanan, na Meten tʉ Yosafati,
 44 na Asətələti tʉ Usiya, na Alowee tʉ pəyalaa Sama, na Yeiyei.
 45 Na Simili pəyalaa Yetiyayei, na i neu Tisi tʉ Yoha,
 46 na Mahafa tʉ Iliyeli, na Uenam pəyalaa Yelipayi, na Yosafiya, na Mowaru tʉ
 Itəma,
 47 na Sopa nyəma Iliyeli, na Opeti, na Yasiyeli.

12

Tafiiti camnanaa kancaalaya nyəma ke Sikəlaki

- 1 Waatu wei i taa Tafiiti seekaya Kisi pəyalʉ Sayuli na i ηmeləyi tə, yoolaa taa
 yoolaa napəli pa pola i kin na pə səhna-i.
 2 Pə na pa təh na pa pəntələh. Pa nyəma pə təv na ηwaan na mpələ.
 Sayuli cəsə Pəncamee kpekəle taa nyəma mpa pa pola Tafiiti kin təhələ
 3 Kipeya tʉ Sema pəyalʉ nyuɣu tʉ Ahiyese. Na i neu Yowasi, na Asəmafeti
 pəyalaa Yesiyeli, na Pele, na Anatəti icate nyəma Pelaka, na Yehu.
 4 Na yoolaa hiu na naanʉwa kpekəle nyuɣu nyəma taa ləlv Karawəh tʉ
 Isəmaya.
 5 Na Ketela nyəma Uəmeya, na Yasiyeli, na Yohanan, na Yosapati.
 6 Na Halufu nyəma Uusayi, na Yeliməti na Peyaliya, na Semaliya, na Sefatiya.
 7 Na Kola ləlvu nyəma Uəkana, na Isiya, na Asələli, na Yowese, na Yasopam.
 8 Na pə səsəna Ketə tʉ Yellowam pəyalaa Yowela, na Sepatiya.
 9 Mpuɣy ləlaa nā lī Katu kpekəle taa, na pə polo Tafiiti kin ke i təhmelle ke
 wəlaya tətʉ taa. Paa ké yoolaa kupa mpa pa nyəma yoo təhə, na pə nyəma
 kpaləh na ηmantaasi pə təm. Pa wəna apalʉtu isu təhələsi, na pə nyəma ləhələh
 lapu isu naməh ke puɣu taa.
 10-14 Paa wə yəlaa naanʉwa na naaləy. Halu pa həla nté Isee, na Opatiya, na
 Uiyari na Misemana, na Uəmeya, na Atayi, na Iliyeli, na Yohanan, na Uəsapati,
 na Uəmeya, na Makəpanayi.
 15 Katu kpekəle nyəma nté. Paa ké yoolaa nyuɣu nyəma ké. Pa taa səkpəlu ka
 wə ké isu yəlaa nunʉwa (100) na səsə isu yəlaa iyaya (1000).
 16 Mpe paa təsəna Yaatanu pəhə ke pənaya isətu kancaalaya nyəh taa. Waatu unu
 ka su teu ké na ká lu. Uəna pə polo na pə təhənu mpa paa caya ilim təlule na pə
 tətule tə tətəka taa tə.
 17 Mpuɣy Pəncamee na Yuta kpeka nyəma pola Tafiiti təhmelle na pə mayana-i.
 18 Ntəna i səh-wə na i tə-wə si: Ye ləmayasələ kupante ke i kəhna ma kin si i
 səhna-m, Uə mā mu-me na lotu kuləmtə. Ama ye i kəh ma kələmətə lapu ké si i
 tu-m ma kolontunaa niη taa. Pəyele ma ta wakəli pulv. Uə ta cəsənaa Isə i wəe ta
 aseeta tʉ na i huʉ ta təm.
 19 Mpuɣule Isə Feesuɣu tii yoolaa hiu na naanʉwa kpekəle nyuɣu tʉ Amasayi
 tə na i mā kapuka si:
 Sese pəyalʉ, tə na-η ké.
 Tə wə nyə waali ké.
 Nyana mpa pa səhna-η tə.
 I wə alaafəya taa ké.
 Mpi tə, nyə Isə səhna-η.
 Mpuɣy Tafiiti mu-wə na i tu-wəye nyuɣu nyəma təma ke i kpekəle taa.
 20 Mpuɣy Manasee kpekəle nyəma pola Tafiiti kin ke waatu wei i mələ Filiisi
 nyəma tə si pa yookina Sayuli tə. Uə tampana tə, Tafiiti na i yoolaa pa ta səna

Filiisi nyəma. Filiisi nyəma ka təyənə Tafiti-weyə sɪ pə taa kəə na Tafiti məli ɪ caa kəpəŋ təə na ɪ tʊ mpeye ilé ɪ niŋ taa.

²¹ Waatu wei Tafiti pukaya Sikəlaki təyə Manasee nyəma ná pola ɪ kiŋ. Pa həla nté Atəna, na Yosapatɪ, na Yetiyayeli, na Mikayeli, na Yosapatɪ, na Ilihu, na Manasee yoolaa iyaya nyuyʊ tʊ Siletayi.

²² Pa tənaya mpʊ paa ké yoolaa kəpama ké. Uəna pá lá Tafiti yoolaa nyuyʊ nyəma na pá sənə-ɪ teu.

²³ Paa kuyaku ŋkuyʊ yəlaa kəŋaya na pá səsəyɪ Tafiti yoolaa təə na pá səŋna-ɪ. Mpʊ pə lapəna na ɪ yoolaa təə səsəm ɪsu Isə yoolaa.

Mpa mpa pa pola Tafiti sənəv ke Hepələŋ tə

²⁴ Yoolaa kəpama mpa pa pola Tafiti kiŋ ke Hepələŋ sɪ pa cələyɪ-ɪ Sayuli kawulaya, ɪsu Tacaə ka yəyətʊyʊ tə pa nyəəŋ ntə.

²⁵ Yuta kpekəle taa yoolaa wə iyisi naatoso na nasənaasa (6800) na pa kpaləŋ na pa ŋmantaasi.

²⁶ Simiyəŋ nyəma ke yoolaa kəpama iyisi naatosompəyələya na nunʊwa (7100).

²⁷ Lefii nyəma ke iyisi liyiti na nasətoso (4600).

²⁸ Aləŋ ləlyʊ tʊ nyuyʊ tʊ Yoyata na ɪ waali nyəma ke iyisi tooso na nasətoso na nunʊwa (3700).

²⁹ Uəna pə kaasi ifepu Satəki wei ɪ ka ké yoolu kəpəŋ tə, na ɪ mayamaya ɪ ləlyʊ nyəəŋ nyəma hiu na naale.

³⁰ Na Pəncaməe kpekəle nte tə ké Sayuli nyəntə təyə iyisi tooso (3000). Pa taa paɣale lakaya Sayuli ləlyʊ nyəma ke təmlə.

³¹ Ifəlayim kpekəle taa ké yoolaa kəpama iyisi hiu na nasənaasa (20800). Pa tənə pa nyəəŋ kula pa ləlyʊ taa ké.

³² Manasee kpekəle həyələyʊ ŋku kv wəna ilim tətʊle təə təyə iyisi pələfəi hiu (18000). Paa ləsa yəlaa mpeye kuləsv ké sɪ pá polo pá kpa Tafiti ke wulav.

³³ Isakaa nyəma taa ké yoolaa nyuyʊ nyəma ke ŋmʊnyʊ (200), na pa waali nyəma. Pa tənə pa nyəmə ɪsəna Iseyeli nyəma laki tə.

³⁴ Sapuləŋ nyəma taa ké yəlaa mpa pa nyəmə yoou ke teu təyə iyisi nule na naanʊwa (50000). Pa wəna yoou wontu tənə, na pá laki teu.

³⁵ Nefətali nyəma ke nyuyʊ nyəma iyaya (1000) na pá yoolaa ke iyisi hiu na naanʊwa na naatosompəyələya (37000) na pá təkə kpaləŋ na ŋmantaasi.

³⁶ Na Taŋ nyəma taa ké yoolaa mpa pa səlʊ puwa sɪ pá puhi yoou təyə iyisi pələfəi hiu na naanʊwa na nasətoso (28600).

³⁷ Na Aseə nyəma taa ké yoolaa mpa pa nyəmə yoou ke teu na pa səlʊ puwa təyə iyisi nule (40000).

³⁸ Kpeka wəna a wə Yaatanɪ ilim təlule təə, ɪsu Lupəŋ, na Katɪ, na Manasee həyələyʊ ləŋkv nyəma təyə yoolaa iyisi nunʊwa na hiu (120000) na pá wəna yoou wontu tənə.

³⁹ Yoolaa mpe pa tənə pa poləna Hepələŋ na luɣu kulʊmuyʊ, na pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav. Iseyeli nyəma lələa laŋle həewa sɪ ɪ təyə kawulaya ŋké.

⁴⁰ Mpyəyʊ pa caɣa Tafiti kiŋ ke kuyəŋ tooso, na pá təyə na pá nyəə mpi pa taapalaa lapa tə.

⁴¹ Pələ pə paasi, pəcələ pəcələ kpeka, ɪsu Isakaa na Sapuləŋ na Nefətali pə nyəma ná səyələyana mulʊm, na kakalasi, na tuŋ wei pa yaa sɪ fiki na ləseŋ tə ɪ pee kʊwuləe, na sulʊm na nim na pá kəŋna. Haləna pá kəna tətəyə naaŋ na heeŋ. Mpi tə, tətʊ tənə taa yəlaa tənə laŋa ka hulʊmaa ké.

13

Isə atakaa ponav ke Yosalem (Samiyeli II 6:1-11)

¹ Μρύγύ Tafiiti na yəlaa iyaga (1000) nyuyv nyəma, na nuɔwa (100) nyuyv nyəma, na nyuyv nyəma ləlaa pa lapa kotuyu.

² Na Tafiiti heeli pa təna si: Ye pə maɣa-me, na Tacaa lanle heewa, ɔle tɛ tili ləɣ ke ta nyəma mpa pa kaasa lseyeli tetv taa tɔ pa waali. ɔlena pə tu kələna kətəlaa na Lefii nyəma mpa pa we hɔɣələɣ wei ɪ cəɔna-tv tɔ ɪ taa tɔ. Tɛ yaa-we na pə kəɔ.

³ ɔlena tɛ kəna Isə atakaa kɛ tɛ tɛ. Mpi tɔ, tɛ taa paasəna ɪ təm ke Sayuli waatu.

⁴ Μρύγύ təm nti tə maɣa yəlaa təna na pa təna pa tisi si pə la mpu.

⁵ ɔlena Tafiiti koti lseyeli tetv təna yəlaa ke pə kraɣav ɪcipiti tetv toɣa na ilim mpətəɣ tɔ tɔ. Haləna Lepo-Hamati ke ilim ntəɣəɣ tɔ si, pə polo pə kraɣa Isə atakaa kɛ Kiliyati-Yeyalim.

⁶ Μρύγύ Tafiiti na lseyeli nyəma pa pola Paala timpi pa cuɣusaa si, Kiliyati-Yeyalim tɔɣə Yuta tetv taa si pa kraɣəɣi Isə atakaa. Atakaa ɪni ɪ tɔ ka we ɪsətəa tanlaa ləesəɣ. Atakaa ɪni ɪ ɪsentaa kɛ pa sɛekaya Isə.

⁷ Apinatari tɛɣe atakaa ɪni ɪ ka wee. Μρύγύ pa tv-ɪ keeke kofalv taa na Usa na Ahiyo pə həɣi-ɪ.

⁸ ɔlena Tafiiti na lseyeli nyəma təna pa huli pa lanholumle na luyv kulomuyv, na pə yooki yontu na cəməɣ, na saɣkɔnaa, na akilimanaa, na kpeɣkpeɣnaa, na akantee.

⁹ Waatu wei pa tala Kitəɣ tɛfalle, ɔlena naaɣ cee Isə atakaa ke pɛtvuyv. Tənaɣa Usa siisaa na ɪ tɛ Isə atakaa.

¹⁰ Μρυγυλε Tacaa mv Usa na pəáná ke timpi ɪ mapa lanle na ɪ tokina Isə atakaa tɔ, na ɪ kv-ɪ tənɛ ɪnəɣi kraɣpaa.

¹¹ Μρύγύ Tafiiti lanle ta heena ɪsəna mpi Tacaa kvuyv Usa ke mpu tɔ. ɔlena ɪ ha lonte nteɣe hətɛ si Pɛlesi-Usa. Usa təkule ke pa yaa mpu na pa tɛ taa. Na pə yaaki-tɛɣe mpyúɣ haləna saɣa.

¹² Kuyaku ɣkuyv Isə təm lapa Tafiiti ke sɔɣəntv na ɪ tɔ si: Pə fei si má pona Isə atakaa kɛ ma tɛ.

¹³ Tafiiti ta pona Isə atakaa kɛ ɪ tɛɣe kuyaku ɣkv, Katɪ tv Opeti-Itəm tɛɣe ɪ su-ɪ.

¹⁴ Na atakaa caya tənaya ɪsətənaa tooso. ɔlena Tacaa kooli apalv ɪni na ɪ tɔɣaya na ɪ nyəm tənaya kvpantv.

14

Tafiiti cayale ke Yosalem (Kytəwstv I 3:5-9; Samiyeli II 5:11-16)

¹ Μρύγύ Tiii wulav Hilam kusa yəlaa na pə polo Tafiiti ke sɛɛv, na ɪ hana-ɪ kpeɣkpelasi kvpaɣsi na pɛɛ saakəlaa, na kaafəntanaa, si pə ɣma-ɪ kawulaya tɔɣaya.

² ɔlena Tafiiti cəkəna si Tacaa maɣamaɣa kraɣa-ɪ lseyeli wulav. Na ɪ kawulaya toɣ təɣna səwuyv ke Isə yəlaa tɔ.

³ Μρύγύ Tafiiti kraɣa alaa ləlaa ke Yosalem na ɪ luli apaləpiya na aləpiya.

⁴ Halɪ ɪ pəyalaa mpa ɪ lula təna tɔ pa həla ntɔ: Samuwa, na Sopari, na Natan, na Saloməɣ,

⁵ na Ipa, na ɔlisuwa, na ɔləpɛletɪ,

⁶ na Noka, na Nefeki, na Yafiya,

⁷ na ɔləsama, na Peeliyata, na ɔləfɛletɪ.

Tafiiti kəlvuyv ke Filiisi nyəma (Samiyeli II 5:17-25)

⁸ Filiisi nyóma nuwa si Tafiiti tóyo kawulaya ke lseyeli tóna tóo, ilena pá polo-
i yoonav. Tafiiti ná ní mpv, ilena í səh-we.

⁹ Mpyóyó Filiisi nyóma wata Lefayi nyóma tetekəle.

¹⁰ Ilena Tafiiti pəəsi Isə si: Má polo má yoonə Filiisi nyóma na? N ká tu-weye
ma niŋ taa? Ntəna Tacaa si: Polo na í yoonə-we. Maa tu-weye nyá niŋ taa.

¹¹ Mpyóyó Filiisi nyóma tuusaa na pá tala Paali-Pelasim. Tənaŋa Tafiiti ku-we
na í tə si: Tacaa hee ma kolontunaa taa ké ikpate na ma niŋ. Isu ləəv fakuyv hapəle
tə.

Pə tóo ké pa ha tənə inəyi hətə si: Paali-Pelasim. Pə nyuyv nté si akpaa heelv,
na pa tə taa.

¹² Filiisi nyóma seekaya, ilena pá yele pa leesəŋ kulalaəŋ. Mpyóyó Tafiiti tóma
si pá sə leesəŋ kulalaəŋ inəyi kəkə.

¹³ Mpyóyó Filiisi nyóma taŋana Lefayi tetekəle ke wátuyó.

¹⁴ Ntəna Tafiiti tasa Tacaa ke yəgətənav, na Isə cə-i si: Taa polo pa tóo na pa
waali tóo. Ama cə-we na í kpətəna-weye tuŋ taale hətuyv nəgə.

¹⁵ Ye n nuwa yəlaa nəəhe ke tuŋ nyəəŋ taa, ile n tii pa tóo ké kpakpaa. Mpi tə,
waatu inəgəle ma kəma si ma yookina Filiisi nyóma ke nyá nəgə tóo.

¹⁶ Mpyuyvə Tafiiti lapa teitei isu Tacaa heeluyv-i tə, na lseyeli nyóma yoonə
Filiisi nyóma ke pə kpayav Kapawəŋ tə, haləna Kesee.

¹⁷ Pə kpayav waatu inə tóyo Tafiiti hətə yaawa tətunaa tóna taa, na Tacaa yele
na piitimnaa tóna nyanəna-i.

15

Isə atakaa ponav ke Yosalem

¹ Mpyóyó Tafiiti ŋmawa teesi ke timpi pa yaa si Tafiiti tə tə. Ilena í taŋanə lonte
natəli na í siki Isə cokəle si paa su Isə atakaa.

² Ilena í kpaali si: Lefii nyóma tike təkəŋ ká səgələna Isə atakaa. Mpye Isə ləsa
si paa paasəgəna-i tam tóo.

³ Mpyóyó Tafiiti kota lseyeli nyóma tənəŋa Yosalem si pá pona Isə atakaa ke
timpi pa taŋana i lonte tə.

⁴ Ilena í koti Aləŋ ləlvuyv nyóma kətəlaa na Lefii nyóma.

⁵ Kehati ləlvuyv nyóma ka we yəlaa nunəwa na hiu (120) ké, pa nyuyv tu nté
Uliyeli.

⁶ Melali ləlvuyv nyóma ke ŋmənuyv na hiu (220), pa nyuyv tu ke Asaya.

⁷ Keesəŋ ləlvuyv nyóma ke nunəwa na hiu na naanəwa (130), pa nyuyv tu nté
Soweele.

⁸ Iləsafəŋ ləlvuyv nyóma ke ŋmənuyv (200), pa nyuyv tu nté Semaya.

⁹ Hepələŋ ləlvuyv nyóma ke nunaasa, pa nyuyv tu nté Iləyeli.

¹⁰ Usiyeli ləlvuyv nyóma we nunəwa na naanəwa na naale (112), pa nyuyv tu nté
Aminatari.

¹¹ Mpyóyó Tafiiti yaa kətəlaa Satəki, na Apiyataa, na Lefii nyuyv nyóma, Uliyeli,
na Asaya, na Soweele, na Semaya, na Iləyeli, na Aminatari.

¹² Na í tə-we si: Mpa me, í ké Lefii nyuyv nyóma tə, mə na mə waali nyóma í la
nyəəŋ tóo asilima keelvuyv kətəŋa na í polo na í kpayə lseyeli Isə atakaa na í kəna-i
lonte nte tə taa ma taŋana-i tə.

¹³ Mpi tə, mə taa fei, waatu wei tə pola i kpayav ke kancaalaya tə. Pəyele tə ta
tu pəəsi Tacaa si pulv, isu pu mənə tə. Pə tóo ké Isə kú tá taa yulv.

¹⁴ Mpyóyó kətəlaa na Lefii nyuyv nyóma pa lapa nyəəŋ tóo asilima keelvuyv
kətəŋa, na pá polo si pa kpakəyi Isə atakaa.

¹⁵ Ilena Lefii nyóma kpayə i kpatəŋ taa, na pá həgəli pa asəŋkpekini tóo ké teitei
isu Tacaa ka keesuyv Moisi tə.

16 Ulena Tafiiti heeli Lefii nyövu nyóma si: I puli mə tɛtɔnaa waali. Pɛle paa yoonaa yontu na Saŋkɔnaa na cəməŋ na kpeŋkpeŋnaa na laŋhɔlɔmlɛ səsəle.

17 Ntɛna Lefii nyóma puli Sowɛɛli pəyalɔ Hemaŋ, na ílɛ ɪ taapalɔ Pelekiya pəyalɔ Asafi, na pa tɛtɔ Melali lɔlɔyɔ tɔ Kusaya pəyalɔ Itaŋ pa waali.

18 Pə kaasi pɛle pa waali nyóma Lefii nyóma lelɛ mpa pa kɛ nɔnɔsi paasənlaa tɔ, ɪsu Sakali, na Pɛni, na Yasiyeli, na Semilamɔti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Penaya, na Maaseya, na Matitiya, na Ilifəlehu, na Mikineya, na Opeti-Itəm, na Yeiyeli.

19 Yonyoolaa Hemaŋ, na Asafi, na Itaŋ, pɛle pa makayana nteye nyəgəlyɔ kusɛemɔyɔ kpeŋkpeŋnaa mpa pa wiiki teu tɔ.

20 Sakali, na Asiyeli, na Semilamɔti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Maaseya, na Penaya pɛle pa makɪ cəməŋ wei ɪ we nɔsi kuyollasi tɔ.

21 Matitiya, na Ilifəlehu, na Mikəneya, na Opeti-Itəm, na Yeiyeli, na Asasiya pɛle pa makayana nteye ŋmusɪ pələfɛi naanɔwa saŋkɔnaa na yonyoolaa yooki yontu.

22 Lefii nyóma nyövu tɔ Kenaniya kɛle ɪsɔ atakaa kraɣav səsɔ na í paasəgəna. Mpi tɔ, ɪ nyəmá pə təm kɛ teu.

23 Na Pelekiya na Iləkana pɛleɣɛle nɔnɔsi taŋlaa, na pə weɛ si pá səŋ atakaa kite.

24 Na nɔnɔsi taŋlaa lelɛ Opeti-Itəm na Yehiya. Pə kaasa kətəlaa Sepaniya na Yosafati na Netaneyeli na Amasayi na Sakali na Penaya na Iiyesɛɛ tɔ, pɛle pa hulayana nteye akantɛɛ kɛ ɪsɔ atakaa nəgɔ tɔ.

*ɪsɔ atakaa tate kɛ Yosalem
(Samiyɛli II 6:12-19)*

25 Mpyóy Tafiiti na ɪsɛyeli səsaa na yoolaa nyövu nyóma pa kraɣa ɪsɔ atakaa kɛ Opeti-Itəm tɛ na laŋhɔlɔmlɛ.

26 ɪsɔ kentayaa Lefii nyóma mpa pa səgəla ɪsɔ atakaa təgɔ. Ulena pá la kətayɛ kɛ latɛɛnaa naatosompəgəlaya, na ɪwaanə naatosompəgəlaya.

27 Tafiiti na Lefii nyóma mpa pa səgəla atakaa tɔ, na wontu mataa, na səgəllaa nyövu tɔ Kenaliya paa suu kpronkrontu toŋ nyəntɔ wontu kɛ. Pə kaasi na Tafiiti suu kətəlaa cara kɛ pətɛɛ.

28 Mpyóy ɪsɛyeli nyóma təna kraana ɪsɔ atakaa, na pá makɪ niŋ taa, na kpeŋkpeŋnaa, na saŋkɔnaa, na cəməŋ, na pá huləyi tutuunə na akantɛɛ.

29 Pa təŋna ɪsɔ atakaa kɛ sɔnɔv kɛ wulav ɪcatɛ taa, ɪlɛ Tafiiti alɔ Mikaali, Sayuli pɛlɔ səŋna pətote nté, na í ná Tafiiti paakəna laŋhɔlɔmlɛ. Mpyóy ɪ nyəna-ɪ yem kɛ ɪ taa.

16

1 Mpyóy pa pona ɪsɔ atakaa na pá su-ɪ cokəle nte Tafiiti ka sikaa tɔ tə taa. Ulena pá lá ɪsɔ kɛ kətasi nsi kəkɔ lusa si təna tɔ na nəgɔ kulɔmɔyɛ kpeŋtɔyɔ nyənsɪ.

2 Tafiiti tɛma kətasi nsi si lapɔ ulɛna í kooli samaa kɛ kɔpantɔ na Tacaa hətɛ taa.

3 Ulena í tala apalaa na alaa kɛ təgənaɣa. Paa wei kɛ potopoto kukulutu na nantɔyɔ na tɔyɔ ŋku pa yaa si ɪsɛŋ tɔ kv pee kɔwɔlɛ kakalaya.

*Lefii nyóma ɪsɔ samtv yontu
(Yontu 96; 105:1-15; 106:1,47-48)*

4 Mpyóy Tafiiti tɔwa Lefii tɔmlɛ nyóma kɛ tɔmlɛ kɛ ɪsɔ atakaa kiŋ si pá sɛɛ ɪsɛyeli ɪsɔ na pá tv-ɪ teeli na pá samɪ-ɪ.

5 Asafi kɛle pa paasənɔ na Sakali náá səŋna-ɪ. Yasiyeli na Semilamɔti na Yehiyeli na Matitiya na Iiyari na Penaya na Opeti-Itəm na Yeiyeli pɛle pa makayana nteye cəməŋ na saŋkɔnaa, na Asafi náá makɪ kpeŋkpeŋnaa.

6 Na kətəlaa Penaya na Yasiyeli pɛle pá huləyi akantɛɛ kɛ tam kɛ ɪsɔ atakaa nəgɔ tɔ.

7 Kuyaku ŋku ku wule ke Tafiiti caala Asafi na i taapalaa ke tɔyɔ si pá sa Tacaa.
 Uena pá sam-i si:

8 I sa Tacaa, í yaa i hæte.

I teləsi piitimnaa tənaya i kookalənaa.

9 I yoo-i yontu na cəməŋ.

I yəɣɔti i təma kɔpana təm.

10 Mə laŋa í hɛɛna ləɔ naŋŋtu inɪ i hæte.

Mə mpa í pɛɛkəyi-i tɔ, mə laŋa í hɔləmɪ.

11 I kéésóná Tacaa Toma təna tɔ tɔ.

I pɛɛkəyi tam si í sɛɛ-i.

12-13 Tacaa təmle tɔ lɛyɛli lɔlɔyɔ nyóma mə.

Yakəpu piya mə mpa ləɔ ləsaɔ tɔ.

I tɔɔsi i təma səsəəna tɔ.

Na kəkəɔ nyəmnaa mpa i lapa tɔ,

na i huɔle pə tɔ.

14 Inəɣəle Tacaa, inəɣəle tá ləɔ.

Inəɣəle tetɔ təna huɔnlɔ.

15 I tɔɔsi i nəɣɔ pɛɛlɔyɔ tam nyəŋka tɔ.

I nəɣɔ suw wɛ m̄p̄ɔɣú,

hah lɔlɔŋ loosi iyaya.

16 Nəɣɔ ŋkɛyɛ i su Apələham.

Na í heeli-təyi lsaaka na tuunav.

17 I su-təyi lɛyɛli nyóma ké isɪ kɔsəsutɔ.

Na tə wɛɛ-wɛ isɪ nəɣɔ pɛɛlɔyɔ tam tɔ nyəm.

18 Isɪ i ka heeluɣu-wɛ tɔ si,

i ká ha-wɛyɛ Kanaaŋ tetɔ.

Pa na pa lɔlɔyɔ nyóma pa kpancoou nté.

19 Waatɔ inɪ i taa tɔ,

pa taa fɛi pɔyale,

pəyele paa ké cəyalaɔ ke tetɔ taa ké.

20 Pa lukaya piitimnaa taa ké na pá puki lɛmpɪ kin.

Na pá lukɪ kawulasɪ taa na pá puki yəlaɔ lɛlaɔ kin.

21 Ama ləɔ ta yeɔ si nəɣɔlɔ í tɔ-wɛyɛ wahala.

Hah ləɔ kaləna awulaɔ ke pa nyɔyɔ tɔ si:

22 Laakali na yəlaɔ mpa ma ləsaɔ tɔ,

na mpa pa teləsəyi ma kuyəɣɔtɔtɔ tɔ pa tokinav.

23 Antulinya təna yəlaɔ mə, í yoo Tacaa ke yontu.

I kraaləyi paa ifemle nte si Tacaa kɛɛ waasulɔ.

24 I heeli yəlaɔ tənaya i teeli təm,

na í yəɣɔti i təma kɔpana təm ke yəlaɔ kin.

25 Tacaa kəla akəŋna tənaya səsəəntɔ.

I fɛina saala.

26 Piitimnaa tɪŋ təna wɛ kɔpɛte ké.

Ama Tacaa lapəna isətənyɔ.

27 I teu na i səsəəntɔ wɛ səɣəntɔ.

I wɛ tɔŋ ke i tɔcayale taa na í haaki laŋhɔlɔmle.

28 Tetɔ təna yəlaɔ, í kəɔ na í sa Tacaa.

I hólí i teu na i toma.

29 I kəɔ na í sa i teu na í kəna-i mə kɔhaaŋ.

I həntɪ Tacaa ke ateyɛ saa wei i hóləyí i

tənanŋ wɛɛtu tɔ.

³⁰ Antulinya tənə yəlaa mə í seliyina-ı.

Tɛtu caya teu ké tu nyəyələyi.

³¹ Isətənyu lanle í huləmi,

na tɛtu náá yəli.

Na pá heeli yəlaa tənə sɪ Tacaa ké wulav.

³² Tɛŋku na ı taa nyəm tənə í kala kəkətɛ.

Tawa na a nyəm tənə, í yəli.

³³ Hətə taa tuŋ, í kiisina lanhuləmle ké Tacaa kiŋ.

Mpi tɔ, ı kəŋ kawulaya təyɔv ké tɛtu taa.

³⁴ Tacaa ké kupaŋ ké, í samı-ı.

Pəyele ı səlyu fɛi tənaya.

³⁵ ı wiikina-ı sɪ:

Tacaa waasulu Isə, hai, waası-tu.

Ya-tuyu piitimnaa kpaı nyəm niŋ taa.

Kpɛyeli-tu na tɛ yaa nyá hətɛ nanŋ nyəntɛ.

Na ta lanŋa hɛɛna nyá samtu.

³⁶ ı sɛɛ Isɛyeli Isə Tacaa ké tam.

Uɛna samaa tənə tisi sɪ Isə í kəna mpv. ı sa Tacaa.

³⁷ Ḿpúyú Tafiiti təma Asafi na ı taapalaa tənə sɪ: ı caya Isə atakaa kiŋ, na í laki mə yontu təma ké tam ké paa kuyaku ŋku, ısu pə sıw tɔ, í taa yele.

³⁸ Uɛna í ləsi Opɛti-Itəm na ı luluyu taa ké yəlaa pələfɛi nutoso na naanowa, na pə səsəna Yetutuŋ pəyalu Opɛti-Itəm, na Hosa, na pá laki nənəəsi tanuyu təmlɛ.

³⁹ Ḿpúyú Tafiiti tó kətulu Satəki na ı luluyu taa kətəlaa sɪ: ı paasəna Isə cokəle nte tə wɛ Kapawəŋ təkətəle tɔ.

⁴⁰ Mə təmlɛ nté sɪ í laki kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə təyɔ tananŋ na taanaya. Na í laki kətasi nsi pa kɛesa kiiu ŋku Tacaa hawa Isɛyeli nyóma tɔ kv taa tɔ.

⁴¹ Mə na Hemaŋ, na Yetutuŋ, na lɛlaa mpa pa ləsaa sɪ pá san Tacaa ké ı səlyu tam nyəŋkv tɔ tɔ.

⁴² Hemaŋ na Yetutuŋ pa təmlɛ nté akantɛɛ huluyu na kpɛŋkpɛŋnaa mapv. Na wontu lentənəa nti pa yookayana Isə Təm yontu tɔ. Uɛna Yetutuŋ pəyalaa ké nənəəsi tanlaa.

⁴³ Pə waalı ké paa wei ı kpema ı tɛ. Na Tafiiti náá kpɛ na í sɛɛ ı nyóma.

17

Natanŋ na Tafiiti pa təm (Samiyɛli II 7:1-17)

¹ Tafiiti caya ı kawulaya taa, uɛna kuyaku nakuli í tɔ Isə kuyəyətutu tələsulu Natanŋ sɪ: Pə ta muna sɪ má wɛɛ kutuluɣu ŋku pa lapəna kpɛŋkpɛlası kupaŋsı tɔ kv taa, na Tacaa atakaa náá wɛ cokəle nte pa lapəna pəŋ tɔ tɔ taa.

² Ntəna Natanŋ cə wulav sɪ: Polo na ń lá pə tənə mpi n mayasəyi nyá taa tɔ. Mpi tɔ, Tacaa wɛ nyá waalı ké.

³ Ahoo yuwa, uɛna Tacaa tɔ Natanŋ sɪ:

⁴ Polo na ń heeli ma pəyalu Tafiiti sɪ, pə taya ıni ı ka ŋmana-m təyaya ŋka ka taa ma caya tɔ.

⁵ Hatoo ma ləsyu Isɛyeli nyóma ké Icipiti taa, na pə suna sanŋa tɔ, ma ta cayata kutuluɣu nakuli kv taa. Cokəle taa ké ma wɛɛ na má layasəyi lona.

⁶ Pələ pə paasi too ma wɛw Isɛyeli nyóma waalı tɔ, Paasənlaa pəyalɛ ké ma tó ma yəlaa paasənəv. Pəyele ma ta kaləna pa taa nəyəlɔ sɪ ı ta ŋma-m kutuluɣu kupaŋkv.

⁷ Mpu tō, heeli ma tēmlē tu Tafiti si: Toma tēna tu Tacaa má, ma yōgōtaa si, ntiyile taa ké ma kpa-ŋ heen waali si n la ma lseyeli nyéma wulav.

⁸ Na má we nyá waali ké nyá tēntē tēna taa, na má kpiisi nyá kolontunaa tēna na má kusī nyá nyōyō isu atē sōsaa lēlaa.

⁹ Uēna má ha ma lseyeli nyéma ke tēcayale si pá caya teu na pulv í taa peyeli-we, na yēlaa asayaa í taa tōgō pa ise.

¹⁰ Isu saa wei maa kpa Paasēnlāa ke ma yēlaa lseyeli nyéma tō tō. Maa tisi mē kolontunaa tēna tēfē. Ma heeliyi-ŋ si Isō ma, maa yele na n wēēna lūlvōyō nyéma ke nyá waali.

¹¹ Ye pē tala nyá kuyaku na n sēpa, ūe maa lēsī nyá piya mpa n lūlēna nyá tapuyō tō pa taa nōgōlv, na má kpa-i wulav.

¹² Inī i ka ŋmana-m tēyaya na má yele na i kawulaya kumte wēē tam tō.

¹³ I ká nyēnēyi-m i caa, na máá nyēnēyi-i ma pēyalv. Ma kaa lō-i, isu ma lō wulav wei i laala-ŋ tō.

¹⁴ Máá kpana-i ma yēlaa wulav ke tam tō ké ma tēyaya taa na ma kawulaya taa, na i tēyaya kawulaya tōŋ kaa ciyiti.

¹⁵ Nti nti Isō heela Tafiti na Nataŋ nōgō tōgōlē.

Tafiti sēlēmvyō

(Samiyēli II 7:18-29)

¹⁶ Mpuvūle wulav Tafiti pola Isō cokōle taa, na í yōgōtēna Isō si: Hai, Tacaa Isō má na ma tēyaya tō ké we na n kōŋna-m timpī taa ma we isēntō tō?

¹⁷ Pēle pē paasi na n yōgōtēyi isēna ma tēyaya ka tēēsēna cele tō pē tōm? N laki-m ké isu ma ké yūlv sōsō nōgōlv, ma Isō Tacaa.

¹⁸ Ma fēina kuyōgōtūtū ke teeli wei n tū-m tō i tō. Mpi tō, ma ké nyá tēmlē tu ké, na n nyēma-m.

¹⁹ Tacaa, n sōōla-m tōgō n lapa kūrāntūnaa panē pa tēna si nyá sōsōōntū tam tō nyēntū í ná.

²⁰ Tacaa nōgōlv ta nōgōsēna-ŋ. Ye tē kēēsēna nti inī tē nuna ta ŋkpanŋ tō, Isō nōgōlv i fēi isu nyá.

²¹ Piitim napēli pē fēi na pē nōgōsēna nyá yēlaa lseyeli nyéma mpa tá n kōma na n ya Icipiti nyéma ŋmakōlvōyō taa na n la-tōyō nyá yēlaa tō. Lakasi kūrāŋsi na sōgōntū nyēnsī ke n tōgōnna piitimnaa ke nyá yēlaa tá ta nōgō tō na nyá hēte yaa, na pē waasi-tū.

²² Na tē pēsī nyá nyéma ke tam tō, na nyaa pēsī tá Isō.

²³ Pēnēntē Tacaa la isu n yōgōtūyō tō. Yoosi nōgō ŋka n su má na ma tēyaya nyéma tōgō tam.

²⁴ Pē la teitei, isu n yōgōtūyō tō. Uēna nyá hēte la sōsōlē ke tam tō na yēlaa yōgōtēyi si: Tacaa Toma tēna tu ntē lseyeli nyéma Isō. Yele na nyá tēmlē tu ma ma tēyaya nyōō tōŋ.

²⁵ Mpi tō, ma Isō, nyá hūlēna-m si n ká ha-m lūlvōyō nyéma na pá lēeti kawulaya taa. Pē tō ké ma pēsaa na má sēlēmēyi nyá kiŋ.

²⁶ Hai, Tacaa, nyayale Isō, nyá suna nyá tēmlē tu maŋa nōgō kūrāŋka ŋke.

²⁷ Nyá koolina ma tēyaya nyéma ke kūrāntū si ma lūlvōyō nyéma ká tōki kawulaya ke tam ke nyá isēntaa. Uē nyá kōolee anī a ka tēŋ-wēyē tam tō.

18

Tafiti tōgō piitimnaa lēlaa tētū

(Samiyēli II 8:1-14)

¹ Pēle pē waali ké Tafiti yōona Filiisi nyéma na í kēli-we na í lēeki Katī icate na pē cōlv nyéma.

² Na í yōona Mowapū nyéma tōtō na í kēli-we na pá fēlēyi-i lampuu.

³ Μπόγύ ι yoonα Siliι wulav Hatatῶσεε wei ι we Sopa na ί tῶki ι kawulaya ke Hamati hῶgῶlyu tῶ tῶ. Waatu inῶgi Hatatῶσεε caakaya si ι tῶki Ifῶlati hῶgῶlyu tetu.

⁴ Na Tafiti lῶeki yosu keekenaa iyaga (1000) na kpayanῆh cayalaa ke iyisi naatosompῶlaya (7000) na yoolaa nῶhῆe nyῶma ke iyisi hiu (20000) na ί su ι ti isu kpayanῆh nunῶwa (100). Pῶ kaasa wei ilena ί seti ι tῶna ι nῶhῆe hola.

⁵ Μπόγύ Tamasi Siliι nyῶma pola wulav ke sῶnav. Ilena Tafiti ku pῶleye yoolaa iyisi hiu na naale (22000).

⁶ Ilena Tafiti su yoolaa kpeka ke Tamasi ke Siliι taa na ί tῶki pa tῶ na pῶ felῶgi-ι lampuu. Na Tacaα kentiḡi Tafiti tῶ kῆ timpi timpi ι pukaya tῶ.

⁷ Ilena ί kpayα Siliι wulav Hatatῶσεε tanlaα wῶla kpalῆh na ί pona Yosalem.

⁸ Μπόγύ Tafiti kuu nyῶgῶlyu kusῆmuyῶ nyῶgῶtu ke sῶsῶm ke Hatatῶσεε acalῆe nna pa yaa si Tipati na Kῶh tῶ a taa. Nyῶgῶtu ntῶgi Salῶmῶh kpayα waali waali na ί lu lῶm nyampaani anaam, isu hule na akelenaa na Isῶ tῶsele taa wontu lentῶnaα.

⁹ Mpyῶle Hamati wulav Tou nuwa si Tafiti kῶwa Sopa wulav Hatatῶσεε yoolaa.

¹⁰ Ilena ί tili ι pῶyalῶ Hatolam si ί σεε wulav Tafiti na ί samι-ι. Isῶna ι yoonα Hatatῶσεε na ί kῶli-ι tῶ. Μπόγύ Hatolam kpena Tafiti ke wῶla wontu na liyitee nyῶgῶtu na nyῶgῶlyu kusῆmuyῶ nyῶntu.

¹¹ Ilena Tafiti su Tacaα ke wῶla na liyitee nyῶgῶtu nti pa lῶeka piitimnaα lempanaa kin tῶ. Isu Itῶm na Mowarῶ na Amoni na Filiisi na Amaleke pῶ nyῶma.

¹² Μπόγύ Seluya pῶyalῶ Apisayi yoonα Itῶm nyῶma ke Tῶm tῶtekῶle taa, na ί kῶ pa taa yῶlaα iyisi pῶlefei hiu (18000).

¹³ Na ί su yoolaa kpeka ke Itῶm nyῶma te na Tafiti tῶki pa tῶ na Tacaα kentiḡi ι tῶ kῆ timpi timpi ι pukaya tῶ.

Tafiti waali nyῶma hῶla (Samiyeli II 8:15-18)

¹⁴ Tafiti tῶgῶ kawulaya ke Iseyeli nyῶma tῶna tῶ kῆ na ί tῶhῶgi tampana na ί huῶkῶna yῶlaα tῶna.

¹⁵ Seluya pῶyalῶ Sowarῶ kele yoolaa nyῶyῶ tu. Ahiluti pῶyalῶ Yosafati kele takῶlasι sulῶ.

¹⁶ Ahitupi pῶyalῶ Satῶki na Apiyataα pῶyalῶ Apimeleki kele kῶtῶlaα. Safesa kele takῶlasι ῆmaalῶ.

¹⁷ Yoyata pῶyalῶ Penaya kele wulav tanlaα nyῶyῶ tu. Tafiti pῶyalaa maḡamaya ntῆ ι sῶnlaα sῶsaα.

19

Tafiti tillaa fῶele tῶyῶ (Samiyeli II 10:1-5)

¹ Μπόγύ waatu nῶgῶlyῶ Amoni nyῶma wulav Nahasi sῶpa na ι pῶyalῶ lῶeti ι lonte.

² Mpyῶle Tafiti tῶma si: Maa lῶeti Nahasi pῶyalῶ Hanuḡ ke kῶpantῶ nti ι caα ka lapa-m tῶ. Ilena Tafiti tili tillaa si pῶ polo pῶ σεε-ι ι caα lῶyaya. Tafiti tillaa tala Amoni nyῶma tetu taa.

³ Ilena tetu nti tῶ awulaa sῶkpema tῶ Hanuḡ si: N huῶ si lῶyaya σεε tῶ kῆ Tafiti tila ι yῶlaα na? I tila-wῶye si pῶ fen tetu na pῶ nyι-tι na pῶ lῶeki-tι.

⁴ Ntῶna Hanuḡ kpa Tafiti tillaa na ί looli pa tantῆh, na ί seti pa wontu ke hatῶo pa tapanῶsi kin. Ilena ί tῶgῶni-we,

⁵ na pῶ tῶena fῶele. Μπόγύ Tafiti nu ι tillaa tῶm nti. Ilena ί kusι yῶlaα si: I sῶh-we na ί heeli-we si pῶ saali Yeliko na pa tantῆh nyῶ, ilena pῶcῶ pῶ tala tῶyaya.

*Ισεγελι νυῶμα γοοναυ κε Αμονι νυῶμα να Σιλii νυῶμα
(Samiyēli II 10:6-19)*

⁶ Μρύγύ Αμονι νυῶμα να πα wulaw Hanuη πα cekəna fεεε nte πα τυ Tafiiti τῶ. Uena pá kpaγa Mesopotami ισῶταα Silii νυῶμα, να Μαακα να Sopa νυῶμα, pə yoolaa κε apaa, να πα γουου κεεκεναα να πα kpaγanəη caγalaa. Uena πα feli-weyε liγitee nyəγətu κε tənənəaa hiu να naanuwaa.

⁷ Na pá caa γουου κεεκεναα κε iyisi hiu να naanuwaa να naale (32000). Uena pá kpaγa Μαακα wulaw να ι γoolaa κε apaa. Μρύγύ πεε πα polaa να pá puli Metepa cəlo. Na Αμονι νυῶμα náa lu πα acalεε taa, να pá puli γουου.

⁸ Tafiiti nu mpυ, uena í kusι ι γoolaa wulaw Sowari να ι γoolaa taa γoolaa təna.

⁹ Mpυγυε Αμονι νυῶμα luwa να pá puli icate səsəle nəγə. Na awulaa mpa πα kəma-weyε sənaw τῶ πεε pá puli həγəlyyυ lɛηku κε tawa taa.

¹⁰ Uena Sowari cekəna si ι ká γoo taa να waali. Μρύγύ ι ləsa Ισεγελι γoolaa taa γoolaa να πεε pá γookina Silii νυῶμα.

¹¹ Pə kaasa γoolaa kpekəle lentε, uena í cεε təleyε ι neu Apisayi να πεε pá puli Αμονι νυῶμα ιsentaa.

¹² Na Sowari heeli Apisayi si: Ye Silii νυῶμα í kpila-m, uε n kəw να n sənə-m. Yaa ye Αμονι νυῶμα kpilina nyá, uε máa kəw να má sənə-η.

¹³ Təγə apalətu να t́ kaasι ta təγι ta yəlaa να ta ləw acalεε təw. Uε ləw í la ι luγy nyəntu.

¹⁴ Μρύγύ Sowari να ι yəlaa πα suυ Silii νυῶμα tεε si pá γookina-wε να Silii nyəma t́ casəle.

¹⁵ Αμονι νυῶμα nawaa Silii νυῶμα τυ casəle. Uena πεε pá se Sowari neu Apisayi να pá suυ icate. Uena Sowari náa məli Yosalem.

¹⁶ Silii νυῶμα nawaa si Ισεγελι νυῶμα kəla-wε. Uena pá kusι tillaa si pá polo pá ləsi πα tεetənaa mpa πα wε lfəlati pəγə waali τῶ. Pa nyuyυ τυ nté Hatatəsee γoolaa nyuyυ τυ səsə Sofaki.

¹⁷ Pa heela-təγι Tafiiti, uena í koti Ισεγελι γoolaa təna να pá tεsi Yaatanι, να pá kpatəna-wε να pá puli πα ιsentaa. Μρύγύ Silii νυῶμα tii πα τῶ.

¹⁸ Ama Ισεγελι νυῶμα ná t́ πα waali να pá se. Uena Tafiiti να ι νυῶμα pá ḱ kpaγanəη να ι κεεκεναα κε iyisi naatosompəγəlaya (7000) να γoolaa nəhεε nyῶma κε iyisi nulε (40000) να pá ḱ γoolaa nyuyυ τυ Sofaki tətῶ.

¹⁹ Waatu wei awulaa mpa Hatatəsee ka ηmakəlaa τῶ πα nawaa si Ισεγελι νυῶμα kəla-wε, uena pá polo να pá na Tafiiti pá ciiki να pá cεε-ι πα ti. Pə kpaγaw waatu uηι τῶ Silii νυῶμα u caaki Αμονι νυῶμα κε sənaw.

20

*Sowari lεekuyυ κε Lapa icate
(Samiyēli II 11:1; 12:26-31)*

¹ Pənaya sikaa να ṕ tala waatu wei awulaa tεeki γουου τῶ. Μρύγύ Sowari kuu γoolaa να pá polo pá ku Αμονι νυῶμα. Na pá tá Lapa icate si πα γookina-tε. Na Tafiiti náa caγa Yosalem.

Μρύγύ Sowari yona Lapa νυῶμα να í wakəli icate.

² Uena pá kuu tə taa wontunaa, uena Tafiiti kpaγa wəla ntenuyυ ηku ku wε Αμονι νυῶμα tuyυ Milikom təw τῶ. Ntenuyυ ηku ku yuη ka wε isu kiloonaa hiu να naanuwaa ké mpυ. Paa tɔwa ku təw ké liγitee pəle. Μρύγύ πα tema-kyuyυ Tafiiti nyuyυ.

³ Pə kaasa icate yəlaa, uena í tu-weyε wahala təma. Lεlaa κε tuη fayalaa, να lεlaa κε pεε saakəlaa, yaa taakukulasι setəlaa. Μρύγύ Tafiiti lapəna Αμονι icate təna. Uena í να ι yəlaa pá məli Yosalem.

Filiisi nyəma yoonav
(*Samiyəeli II 21:18-22*)

⁴ Pəle pə waali ké Iseyeli nyəma pola Filiisi nyəma yoonav ke Kesee. Waatu inəyi Husa tə Sipikayi kəwa Lefayi tooko Sipayi na pə tisi Filiisi nyəma.

⁵ Yoou leŋku taa ké Yayii pəyalə İlanəŋ kəwa Katı tə Koliyatı neu Lamii. İ ηmantaaya kpatəyə yasəlaya wə isı sayata kpatəle.

⁶ Məpəyə pa tasa yoou leŋku suluyə ke Katı. Tənağa pə nawa kolontu tooko nəyələ ı ké Halafa ləlyəy tə. İ mpee na ı nəmpee wə naatosə naatosə. A kpeŋta hiu na liyiti.

⁷ Apalə inı ı caa Iseyeli nyəma ke təm, İlena Tafiiti taalə Samma pəyalə Sonatan kə-ı.

⁸ Tafiiti na ı yoolaa pa kəna Filiisi ıcatə Katı tookonaa mpe.

21

Kəkalvyə na yuləkəsəku
(*Samiyəeli II 24:1-9*)

¹ Məpəyə kuyaku nakəli Satanı mayasaa sı ı təyi Iseyeli nyəma ke wahala. İlena ı tisi Tafiiti sı ı kala Iseyeli nyəma.

² Ntəna Tafiiti tə Sowarı na yoou nyəyə nyəma ləlaa sı: İ polo ı kala Iseyeli tetə təna yəlaa, na má nyi pa nyəyə.

³ Ntəna Sowarı cə-ı sı: Hai, ta caa, İso ı la na Iseyeli nyəma huki təm nunəwa (100). Saŋa isəntə pa təna pa ké nyá ifalaa ké. İle pepe təə ké n caa sı ı nyi pa nyəyə, na ı sısı Iseyeli nyəma ke isayətə taa?

⁴ Ntəna wulav sı ı kala ke ı kala. İlena Sowarı ná cəə Iseyeli tetə təna na ı kala yəlaa na ı məli Yosalem.

⁵ Na ı heeli wulav sı Iseyeli yoolaa wə iyisi iyaya ke təm iyaya, na iyisi nunəwa (1100000) na Yuta nyəma ke iyisi nasəle na nutosə na naanəwa (470000).

⁶ Sowarı laŋle ka wakələna wulav təm ntəyi. İle ı ta kala Lefii na Pəncaməe nyəma.

İso həma Iseyeli nyəma ηkpaŋyəy ke Tafiiti isayətə təə
(*Samiyəeli II 24:10-17*)

⁷ Məpəyə Tafiiti yaasi inı ı ta maya İso, na ıle ı hə Iseyeli nyəma ηkpaŋyəy.

⁸ Ntəna Tafiiti sələmı İso sı: Tacaa, ma lapa mpə tə, ma wakələa ké. İle wii-m ma isayətə ntı. Ma lapa kəmələntə ké.

⁹ Məpəyə Tacaa heela Tafiiti layətə tasəlv İso kuyəyətəy tələsəlv Katı sı:

¹⁰ Polo ı heeli Tafiiti sı ma sı wahalanaa tooso sı ı ləsi pa taa kəlvəm na má kəna-ı.

¹¹ Məpəyə Katı pola Tafiiti kiŋ na ı pəəsi-ı sı: Tacaa sı weye n ləyəyi?

¹² Nyəyəsı ı lu pusi tooso? Yaa ı se nyá kolontunaa ke isətnaa tooso? Yaa İso ı tili isətaa tillu na ı pəli yuləkəsəku ke kuyeyəy tooso ke Iseyeli tetə təna taa? Mayası nyá taa na ı cə na má heeli wei ı tila-m tə.

¹³ Ntəna Tafiiti cə-ı sı: Ma laŋle pəsaa ké. Pə kəla-m teu sı má pəti ma təyi Tacaa niŋ taa. Sana inı ı hə tá ηkpaŋη na mpi yəlv ká həmi-ı tə. Mpi tə, ı pətətəle təwəya.

¹⁴ İlena İso kəna yuləkəsəku, na Iseyeli nyəma sı yəlaa iyisi nutosə na naanəwa (70000).

¹⁵ Məpəyə Tacaa tila isətaa tillu wei ı kuyi təyə Yosalem. İsətaa tillu talaa isı ı ká niki kuyə, İlena İso layası həwəe na ı səŋsi-ı sı: Yele mpə pə mayanaa.

Waatu inı ıle, isətaa tillu wə Yəpusi tə Olənaŋ təyənaya təmate ntə.

¹⁶ Tafiti kv̄sa is̄e, il̄ena i ná is̄ot̄aa tillu ke ate ate na í kv̄el̄əs̄əȳi i layate na Yosalem t̄ə. M̄p̄ȳḡó í na s̄əs̄aa m̄pa paa suu l̄əȳaya f̄əl̄ət̄n̄aa taka t̄ə pa hota pa is̄ent̄ə.

¹⁷ Nt̄ena Tafiti si: Hai, ma wak̄əl̄əna. M̄pi t̄ə, má ȳəḡət̄əna si p̄á kala kv̄kal̄ȳv̄. Ȳəlaa pan̄e pa taa n̄əḡəlv̄ ta la taalı n̄əḡəlv̄. M̄p̄v̄ t̄ə, pu w̄e si má na ma t̄əȳaya nȳəma t̄á t̄ə k̄é Is̄ə í tv̄ nī.

Tafiti η̄mawa Tacaa ke kv̄t̄aya t̄əlate
(*Samiȳeli II 24:18-25*)

¹⁸ M̄p̄ȳḡó Tacaa is̄ot̄aa tillu heela Kv̄t̄i si: Heeli Tafiti si polo tim̄pi Ol̄ənan̄ mak̄i i t̄əḡəna t̄ə na í η̄m̄á Tacaa ke kv̄t̄aya t̄əlate.

¹⁹ Il̄ena Tafiti t̄e, is̄u Tacaa heel̄ȳu Kv̄t̄i si í heeli-i t̄ə.

²⁰ Ol̄ənan̄ na i p̄əyal̄aa liȳiti paa w̄enna t̄əna, na p̄á mak̄i pa t̄əḡəna. M̄p̄ȳḡó pa ná is̄ot̄aa tillu il̄ena p̄á se na p̄á η̄meli.

²¹ Tafiti tala t̄əna na ap̄alv̄ in̄i í na-i, il̄ena í lu kv̄t̄aya taa na í polo na í h̄ənt̄i-i ate.

²² Il̄ena Tafiti t̄əm̄i-i si: P̄eet̄əna-m nȳá kv̄t̄aya na má f̄eli-η̄ na má η̄m̄á Tacaa ke kv̄t̄aya t̄əlate, na yul̄k̄us̄əku kv̄n̄e k̄ú su t̄əna.

²³ Nt̄ena Ol̄ənan̄ si: Hai, tacaa, kv̄aya na í lana m̄pi n caak̄i t̄ə. Ma kv̄e kv̄e na p̄ə naan̄, f̄aya kv̄e kv̄e na í la kv̄t̄aya taasi. Kv̄aya naan̄ na t̄əḡəna na í la kv̄t̄aya. Ma ha-η̄ p̄ə t̄əna.

²⁴ Il̄ena wul̄av̄ t̄ə si: Aai yoo, ma caa ma f̄eli-η̄ p̄ə liȳitee k̄é, taa ha-m. Maa caa si má la Tacaa ke kv̄t̄aya ke nȳá nȳəm, yaa pul̄v̄ m̄pi p̄ə t̄ə ma ta wu t̄ə.

²⁵ M̄p̄ȳḡó Tafiti f̄ela Ol̄ənan̄ ke wula nȳəḡətv̄ nas̄ətos̄o (600) ke kv̄t̄aya η̄ke ka t̄ə.

²⁶ Il̄ena Tafiti η̄m̄á Tacaa ke kv̄t̄aya t̄əlate ke lonte nt̄é t̄ə taa. Na í la kv̄t̄asi nsi kv̄k̄ə lusa si t̄əna t̄ə na n̄əḡə kv̄l̄əm̄aya kv̄p̄ənt̄ȳv̄ nȳəns̄i. Na í s̄əl̄əm̄i Is̄ə na Is̄ə t̄isi kv̄k̄ə na k̄á nȳaya i kv̄t̄asi.

²⁷ M̄p̄ȳḡó Tacaa t̄əma is̄ot̄aa tillu si: M̄əna nȳá layate ke t̄ə suȳute taa.

²⁸ M̄p̄ȳḡó Tafiti kv̄k̄əna si Tacaa m̄w̄a i s̄əl̄əm̄ȳv̄ ke Ȳep̄usi tv̄ Ol̄ənan̄ kv̄t̄aya taa t̄əna. Il̄ena Tafiti lak̄i t̄əna kv̄t̄asi.

²⁹ Waatv̄ in̄i t̄ə Is̄ə kv̄k̄ə nte Moisi ka lapa w̄əlaȳa t̄ətv̄ taa t̄ə na p̄ə kv̄t̄aya t̄əlate pu w̄e Kv̄aw̄ə kv̄k̄ə k̄é.

³⁰ Ama Tacaa is̄ot̄aa tillu layate t̄əm̄ ka kv̄awa Tafiti ke s̄əḡənt̄v̄. Il̄e i ta p̄əs̄i na í tala t̄əna si i s̄eek̄i-i.

22

¹ P̄ə t̄ə k̄é Tafiti t̄əna si: C̄ənȳe paa η̄m̄á Tacaa t̄əs̄eēle na kv̄t̄aya t̄əlate nte t̄ə t̄ə Is̄eȳeli nȳəma ka lak̄i kv̄t̄asi t̄ə.

Tafiti l̄p̄v̄ si i η̄maak̄i Is̄ə t̄əs̄eēle

² M̄p̄ȳḡó Tafiti t̄əma si: I kv̄t̄i Is̄eȳeli taa cayal̄aa. Il̄ena Tafiti tv̄-w̄eȳe t̄əm̄le si p̄á saak̄i p̄e w̄ena paa η̄mana Is̄ə t̄əs̄eēle t̄ə,

³ na í t̄aȳan̄i nȳəḡətv̄ tuutuuma wei paa luna kv̄p̄əna nȳəm̄á kv̄kam̄e t̄ə na nȳəm̄á kv̄kol̄isee nna pa t̄əḡəna n̄əns̄i t̄ə na í kaa nȳəḡəlv̄ȳ kv̄s̄eēmȳv̄ ke tuutuuma t̄ə.

⁴ Na í kaa taasi kv̄p̄əns̄i nsi Sit̄ə na T̄īi nȳəma kv̄əȳana-i t̄əḡə tuutuuma.

⁵ Tafiti kv̄aȳaya i taa k̄é si: Ma p̄əyalv̄ Sal̄v̄m̄ə kv̄əȳaya, i ta nȳənt̄a pul̄v̄. P̄əȳele p̄ə w̄e si p̄á η̄m̄á Is̄ə t̄əs̄eēle nt̄eȳe na t̄ə taa w̄enna saala k̄é t̄ətv̄ t̄əna taa. M̄p̄v̄ t̄ə, maa t̄aȳan̄i m̄pi p̄ə w̄e si paa lana t̄ə. P̄ə t̄ə k̄é i t̄aȳana w̄ənt̄una p̄aȳale na p̄éc̄ó í sí.

Tafiti tv̄ Sal̄v̄m̄ə si i η̄m̄á Is̄ə t̄əs̄eēle

⁶ M̄p̄ȳḡó Tafiti yaa i p̄əyalv̄ Sal̄v̄m̄ə na í tv̄-i si í η̄m̄á Is̄eȳeli Is̄ə Tacaa ke i t̄əs̄eēle.

⁷ Na í heeli-ı sı: Ma pu, maa tıwa ma taa ké sı maa ıńmá İso Tacaa ke timpi paa seɛ-ı tə.

⁸ Ama İso cə-m sı ma sula yəlaa kuyv ke yooı taa. Pə təw ké pə feı sı má ıńmá-ı timpi paa seɛk-ı tə.

⁹ Ma pəyaya kvləlaya kaa wɛɛ yoolu ısu má. Kaa la heɛsvyv tı ké. İso má ma kaa yele na ma pəyalv kolontunaa mpa pa cəna-ı tə pá yooıa-ı. Halı ı hətɛ nté Salvməŋ. Pə nyvıv nté sı heɛsvyv tı. Maa yele ké na İseyelı nyəma heɛsı na pá cayana pa təyi ı kawulaya waatv təna taa.

¹⁰ İni ı ka ıńmana-m timpi paa seɛk-ı-m tə. Maa nyənəyi-ı ma pəyalv, na ılé í nyənəyi maya ı caa. Maa yele na ı kawulaya la ton ke İseyelı ke tam təw.

¹¹ Ntəna Tafiiti tasa sı: Ma pu, nyá İso Tacaa í səna-ı na ń pəsi na ń ıńmá-ı timpi paa seɛ-ı tə. İsu ı yəvətıv nyá təw tə.

¹² İ tı-ı layatv na ń cəkəna kıpantv na ısayatv ke waatv wei ı ka tı İseyelı nyəma ke nyá niı taa tə. İlena ń pəsi na ń təkı ı kiiu.

¹³ Ye n təkəyi kvsəsıtv na kvtvtıv nti ı hula Moisi na ı cəla İseyelı nyəma tə na ń lakı-tı, n ká waa pə təna pə taa. Təvə apalvıv na ń nyəv ton, taa nyana pvlv, pəcó taa sele.

¹⁴ Ma kaasa ma tı na má kaa wolanaa mpaıa Tacaa təsele ınav təw tə, pa tɛɛ tənənəaa iyisi tooso (3000). Liyitee nyəvətıv ná tɛɛ tənənəaa iyisi hiu na naanvwa (30000). Na pə kaası nyəvəlvıv kvseemıvıv na nyəvəlvıv mayamaya ke tuutuuma. Ma tɛma kpeıkpelası na pɛɛ ke tayavıvıv na má sı. N pəsəyi na ń səsı pə təw tətə.

¹⁵ N ka wɛɛna təma lataa payale, paa ıńmalaa na saakəlaa na niı təma lataa ləlaa.

¹⁶ N wɛna wolanaa na liyitee nyəvətıv na nyəvəlvıv kvseemıvıv na nyəvəlvıv mayamaya ke tuutuuma. İle svıv nyá təmlɛ taa. Tacaa í wɛɛ nyá waalı.

¹⁷ Pəle pə waalı ké Tafiiti tıwa İseyelı nyvıv nyəma təna sı pá kəv pá səna ı pəyalv Salvməŋ.

¹⁸ Na í tı sı: Tacaa mə İso wɛ mə waalı ké, na í yele na tətı təna caya təpamm ke hatoo waatv wei ı tı tə yəlaa kancaalaya nyəma ke ma niı taa tə. Mpe pa pəsəna ntɛyɛ Tacaa na ı yəlaa pa təmlɛ nyəma.

¹⁹ Mpv tə, í seɛsı ısələ na lotu kvlvmtıv na í pɛɛkı Tacaa mə İso na í ıńmá-ı timpi paa seɛ-ı tə, na í sı ı atakaa na wontu katɛ nyəntıv ke təna.

23

Lefi nyəma təma

¹ Tafiiti kpatəla teu, ıləna í kpa ı pəyalv Salvməŋ ke İseyelı wulav.

² Na í kotı İseyelı nyvıv nyəma təna na kətəlaa na Lefi nyəma.

³ M'póyú pa kala Lefi nyəma apalaa mpa pa pısvı wɛ hiu na naanvwa na waalı tə. Pa wɛ yəlaa iyisi pələfɛı nıle (38000).

⁴ İlena Tafiiti ləsı pa taa ké yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000) sı pá feııyı İso təsele ınav na yəlaa iyisi naatoso (6000) ke nyvıv nyəma na təm hvılaa.

⁵ Yəlaa iyisi liyiti (4000) ké nənəsı tanılaa. Yəlaa iyisi liyiti (4000) náá san İso na cəməŋ wei Tafiiti yəlaa na pá lu tə.

⁶ İlena pá fayə Lefi nyəma ke kpeka na pə kvəsəna pa lılvıv nyvıv nyəma, ısu Lefi pəyalaa kvəsəŋ na Kehatı na Melalı.

⁷ kvəsəŋ piya nté Latəŋ na Simeyi.

⁸ Latəŋ ná lula piya tooso ké. Yehiyelı na Setam na Sowɛlı.

⁹ Simeyi ke piya tooso, Selomitı na Hasiyelı na Haləŋ. Latəŋ pəyalaa lılvıv nyəvəŋ nyəma nté.

¹⁰ Simeyi ılé ı piya wɛ liyiti tətə, Yahatı, na Sisa na Yewusi na Peliya.

¹¹ Yahatı keke kancaalaya nyəŋ, na Sisa ke naale nyəŋ. Yewusi na Peliya pa ta hiki piya ke səsəm. Uena pá krenti-we isu löluyü kulömyü.

¹² Kehatı lula piya liyiti ké. Aməlam na Isaa na Hepələn na Wusiyeli.

¹³ Aməlam piya nté Alən na Moisi. M'p'ógú pa ləsa Alən na i löluyü nyéma ke tam təw si pa tike pá paasəna kate taa kate təcayalə na pá laki Tacaa ke tulaalənaa kətasi na i təmlə na pá kooliyi yəlaa ke nəwsi kupaŋsi na Tacaa həte taa.

¹⁴ Moisi ké Isə yulü ké, paa na mpü i piya we Lefii löluyü nyéma taa ké isu yəlaa ke yem.

¹⁵ I pəyalaa nté Keesəm na Iliyesee.

¹⁶ Keesəm pəyalü keke Sepuweli.

¹⁷ Pəyaya kulömayə ke Iliyesee lūlaa i ta tasa nakəli. Pa yaa-ke si Lehapiya. Ama Lehapiya pəyalaa wenna pəyalə.

¹⁸ Isaa pəyaya nté Selomiti.

¹⁹ Hepələn pəyalü kancaalaya nyəŋ nté Yeliya. Naale nyəŋ nté Amaliya, tooso nyəŋ nté Yasiyeli, na liyiti nyəŋ ke Yekamam.

²⁰ Usiyeli pəyaya kancaalaya nyəŋka nté Mika, na naale nyəŋka ke Isiya.

²¹ Melali piya nté Malii na Musi. Uena Malii náá lüli piya naale, Ulasaa na Kisi.

²² M'p'ógú Ulasaa ná səpa i ta hiki apaləpəyaya. Aləpiya tike ke i hikaa. Uena i caa newaa pəyalaa náá kpaŋa-we.

²³ Piya toosoŋo Musi na Lūlaa. Mpeŋele Malii na Itēe na Yeleməti.

²⁴ Lefii löluyü nyéma nté na mpeŋele pa nyəwə nyéma na pá keesəna isəna pa tu pa həla ke kuləlyü takəlaya taa tə. Pa pusı takı hiu hiu təŋə pa caaləŋi Tacaa təmlə ke Isə təsele taa.

²⁵ Tafiti ka yəŋəta mpü si Isəyeli Isə Tacaa yelaa na yəlaa həesi na i mayamaya i we Yosalem taa ké tam.

²⁶ Ue Lefii nyéma kaa tasa Isə cokəle na isə seew wontu tənaya lona layasuyü.

²⁷ Uena pá ŋmaaki pa həla ke waatu wei pa takı pusı hiu hiu tə. Isu Tafiti ka suu tə.

²⁸ Na Alən löluyü nyéma náá təŋu-weŋe təmlə ke Isə təsele taa na pə patəma taa na pá taŋəŋi kətaya wontu na pá laki pə isə seew təma lenna.

²⁹ Isu Isə potopotonaa tuyü, na kutəŋu ŋku pa laki kətaya tə pə mülüm mpi pa tuyi kulösum fei kakalasi na kakalasi nsi pa tuyi nim taa tə, na tinte pə mülüm taŋənyü. Na pá feŋiyi sanəyanaa na mayasəlası pə təw.

³⁰ Pə wee si yonyoolaa í wee tam ké tanəŋ na taanaya, na pá saŋ Tacaa na pá kusı i nyuyü.

³¹ Na kətəlaa laki-i kətasi nsi kəkə lusa si tənə təŋə kuyaku kuhəsuyü wule, na isəw kuyaku kancaalaya nyəŋku, na acima lenna wule. M'p'ógú Lefii nyéma ká laki pa təma ke tam ké Tacaa isəntaa isu pa tu-we tə.

³² Paa paasəna Isə cokəle na kate taa kate nan. Uena pa tətənaa Alən pəyalaa náá laki Isə təyaya taa təma.

24

Kətəlaa kpeka

¹ M'p'ógú pa faya Alən löluyü nyéma ke kpeka kpeka. Piya liyiti ké i ka lūlaa. Mpeŋele Natari, na Apihu, na Ulasaa, na Itamaa.

² Ama səm kəwəla Natari na Apihu na pá yele pa caa. Pécó pa feina pəyalaa. Pə təw ké pə yela Ulasaa na Itamaa pá tike na pa laki kətuyü təmlə.

³ Pəle pə waalı ké Tafiti na Ulasaa löluyü tu Satəki, na Itamaa löluyü tu Ahimeleki, pa faya kətəlaa ke kpeka na pá keesəna pa təma.

⁴ Ɔlena p̄á ná sí Ɔlasaa nyóma kəla p̄ayale ke Ɔtamaa nyóma. Pə təw k̄é p̄a faya Ɔlasaa nyóma ke l̄l̄w̄n̄ k̄peka naan̄w̄a na naatoso, na Ɔtamaa nyóma ke k̄peka p̄ələf̄ei naan̄w̄a na p̄a nȳw̄ȳ nyóma.

⁵ Tete k̄é p̄a t̄w̄a na p̄á k̄rana k̄ət̄l̄aa na Ɔw̄ t̄əs̄ēē t̄əm̄l̄ē l̄ataa ke Ɔlasaa na Ɔtamaa p̄a l̄l̄w̄n̄ t̄aa.

⁶ M̄p̄óȳ Lefii k̄pek̄əle t̄u Semaya p̄əyal̄w̄ Netaneyeli wei i k̄é tak̄əlas̄i ŋmaal̄w̄ t̄ə, i ŋmaa p̄a h̄əla ke w̄ulaw̄ na nȳw̄ȳ nyóma, na k̄ət̄w̄l̄w̄ Sat̄əki na Ap̄iyataa p̄əyal̄w̄ Ahimel̄eki na k̄ət̄l̄aa na Lefii l̄l̄w̄ȳ nȳw̄ȳ nyóma p̄a ɪsent̄aa. T̄əm̄ naale naal̄ēȳe p̄a t̄ə tete k̄é Ɔlasaa l̄l̄w̄ȳ nyóma t̄əw̄, na Ɔtamaa l̄l̄w̄ȳ nyóma t̄əw̄ k̄é t̄əm̄ kul̄w̄m̄ kul̄w̄m̄.

⁷⁻¹⁸ K̄peka nȳw̄ȳ nyóma m̄p̄a p̄a t̄ə tete na p̄á k̄p̄a t̄ə p̄a h̄əla nt̄ə:

1. Yoyal̄ip̄i
2. Yetaya
3. Halim
4. Sewolim
5. Mal̄əkiya
6. Miyam̄eŋ
7. Hak̄əw̄s̄i
8. Ap̄iya
9. Yesuwa
10. Sekaniya
11. Iiyasip̄i
12. Yakim
13. Hupa
14. Yesep̄ap̄i
15. Pil̄əka
16. Ɔm̄ē
17. Hesii
18. Hap̄is̄ēs̄i
19. Petahiya
20. Isekiȳēli
21. Yak̄eŋ
22. Kamuli
23. Telaya
24. Maasiya

¹⁹ Ɔs̄əna p̄a p̄ula k̄peka ȳəlaa ke p̄a t̄əm̄l̄ē t̄əw̄ t̄əȳəle, sí p̄á t̄əŋ p̄a caa Al̄əŋ kus̄əs̄ut̄o na p̄á k̄ēs̄əna ɪs̄əna Ɔs̄ēȳeli Ɔw̄ Tacaa ka su-ɪ t̄ə, na p̄á suw̄ Ɔw̄ t̄əs̄ēē t̄aa k̄é t̄əm̄l̄ē lap̄u.

Lefii nyóma l̄elaa h̄əla

²⁰ Lefii nyóma l̄elaa nȳw̄ȳ nyóma h̄əla nt̄ə c̄əne.

Am̄əlam̄ l̄l̄w̄ȳ nyóma nt̄é na Sup̄ayeli. Sup̄ayeli nyóma nt̄é na Yetiya.

²¹ Lehapiya nyóma t̄aa kancaal̄aya t̄u nt̄é Isiya.

²² Ɔsaa l̄l̄w̄ȳ nyóma nt̄é na Selom̄əti, Selom̄əti nyóma nt̄é na Yahati.

²³ H̄ep̄əl̄əŋ p̄əyal̄w̄ kancaal̄aya nȳəŋ nt̄é Yeliya, naale nȳəŋ ke Amaliya, na tooso nȳəŋ ke Yasiyeli, na liyiti nȳəŋ ke Yekamam.

²⁴ Usiyeli p̄əyal̄w̄ kele Mika. Mika l̄l̄w̄ȳ t̄aa t̄u nt̄é Samii.

²⁵ Mika ɪn̄i i neu Isiya l̄l̄w̄ȳ t̄aa t̄u nt̄é Sakali.

²⁶ Melali p̄əyal̄aa nt̄é Malii, na Musi, na Yasiya.

²⁷ Melali l̄l̄w̄ȳ nyóma m̄p̄a i p̄əyal̄w̄ Yasiya l̄l̄aa t̄əȳəle Soham, na Sakuu na Ɔp̄ili.

²⁸⁻²⁹ Malii p̄əyal̄aa ka we naal̄ēȳe, Ɔlasaa na Kisi. Ama Ɔlasaa ná f̄eina p̄əyal̄w̄. Kisi p̄əyal̄w̄ kele Yelameyeli.

³⁰ Musi pəyalaa nté Malii na Itɛɛ na Yelimɔti.

Lefii lɔlɔɔ nyóma nté.

³¹ Alɔɔ lɔlɔɔ nyóma ka tɔna tɛtɛ na pá kpa pɛlɛ tɔtɔɔ wulav Tafiiiti na Satɔki na Ahimɛlɛki na kɔtɔlɔa nyɔɔ nyóma pa kin. Na pá lá m̀p̀ỳỳ taalɔnaa na newaa.

25

Yonyoolaa kpeka

¹ M̀p̀ỳỳ Tafiiiti na Isɔ sɛɛv kpeka nyɔɔ nyóma, pa kpa Asafi, na Hemaɔ, na Yetutuɔ, pa lɔlɔɔ nyóma na pa mpa sɪ, pá yoo Isɔ Tɔm yontu na saɔkɔnaa, na cɛmɔɔ, na kpeɔkpeɔnaa. Tɛmlɛ n̄tɛ tɔ lɔtaa hɔla nté:

² Asafi wei ɪ yookaɔa Isɔ Tɔm yontu ɪsɪ wulav ka heeluɔ-ɪ tɔ. ɪnɪ ɪ paasayaɔa ɪ pəyalaa Sakuu, na Yosɛɛfɪ, na Netaniya, na Asalela.

³ Yetutuɔ pəyalaa nté Ketaliya, na Seli, na Yesaya, na Simeyi, na Hasapiya, na Matitiya. Pa naatoso ɪnɪ, pa caa wei ɪ yookaɔa Isɔ Tɔm na saɔkɔ na ɪ saɔ-ɪ tɔ, ɪnɪ ɪ paasayaɔa-wɛ.

⁴ Hemaɔ pəyalaa nté Pukiya, na Mataniya, na Usiyɛɪ, na Sepuwɛɪ, na Yelimɔti, na Hananiya, na Hanani, na Iliyata, Kitaliti, na Lomameti-Isɛɛ, na Yosepekasa, na Maloti, na Hotii, na Mahasiyɔti.

⁵ Hemaɔ pəyalaa nté pa tɔnaɔa mpu, na ɪnɪ ɪ ka kɛna wulav nalɔ na ɪ telɔsɔɔ-ɪ Isɔ kuyɔɔtɔtɔ. Apalɔpiya naanɔwa na liyiti na alɔpiya liyiti kɛ Isɔ hawa apalɔ ɪnɪ sɪ pɔ kɔsɪ ɪ nyɔɔ.

⁶ Isɔ tɛsɛɛ taa kɛ mpe ɪnɪ pa caanaa Asafi, na Yetutuɔ, na Hemaɔ pa paasayaɔa-wɛ, na pá yooki yontu na kpeɔkpeɔnaa, na cɛmɔɔ, na saɔkɔnaa, ɪsɪ wulav ka suw tɔ.

⁷ Yonyoolaa sɔsaa mpe na pa kpekɔle taa nyóma, mpa paa hɔla Taca sam yontu kɛ mpu tɔ, paa wɛ yɔlaa pɔlɛfɛ ɔmɔnyɔɔ na nunaasa na naanɔwa (288) kɛ.

⁸ Tɛtɛ kɛ pa tɔwa na pá kpa pa tɔna. Pa ta faɔa ifepiya, na akpatɔlaa, yaa yonyoolaa nyɔntaa na kpeɔmɔlaa.

⁹⁻³¹ Kpeka nyɔɔ nyóma mpa pa tɔ tɛtɛ na pá kpa tɔ pa hɔla ntɔ:

1. Asafi pəyalɔ Yosɛɛfɪ
2. Ketaliya
3. Sakuu
4. Isɔli
5. Netaniya
6. Pukiya
7. Yesalela
8. Yesaya
9. Mataniya
10. Simeyi
11. Asaleɪ
12. Hasapiya
13. Supayɛɪ
14. Matitiya
15. Yelemɔti
16. Hananiya
17. Yosepekasa
18. Hanani
19. Maloti
20. Iliyata
21. Hotii
22. Kitaliti
23. Mahasiyɔti

24. Lomameti-Isēē

Paa kpekäle nyūyū tu wei na ɪ kpekäle nyūyū nyóma pa we yəlaa naanūwa na naale ké.

26

Nənəəsi tanlaa kpeka

¹ Nənəəsi tanlaa ka wena pa kpeka ké. Kolee lūlyū tu Kolee pəyalū Meselemiya, Asafi saali

² pəyalaa we naatosompəyolaya. Pa həla ntə ɪsu pa kəla təma tə. Sakali, na Yetiyayeli, na Sepatiya, na Yatəniyeli.

³ Ilam, na Yohanan, na Iliyohenayi.

⁴ Opəti-Itəm nyóma we pələfei naanūwa. Pa həla ntə, ɪsu pa kəla təma tə. Semaya, na Yosapati, na Yowa na Sakaa, na Netaneyeli.

⁵ Amiyeli, na Isakaa, na Pewulitayi. Isə ka koola Opəti-Itəm ke kəpantu ké.

⁶ ɪ pəyalū Semaya pəyalaa ka ké yoolaa taa yoolaa ké pa lūlyū taa ké. Mpi tə, paa ké kpelikpeka nyóma.

⁷ ɪ pəyalaa mpəyele Otini, na Lefayeli, na Opəti, na Iləsapati, na pə səsəna pa newaa Iihu na Semakiya, paa ké yoolaa taa yoolaa ké.

⁸ Opəti-Itəm ɪnɪ ɪ lūlyū nyóma na pa pəyalaa mayamaya na pa lūlyū nyóma ləlaa ka ké yoolaa taa yoolaa ké. Pa təna paa we yəlaa nutoso na naale.

⁹ Meselemiya pəyalaa na ɪ newaa kpekäle nyóma ka ke yoolaa taa yoolaa ke pəle fei hiu ké.

¹⁰⁻¹¹ Melali lūlyū tu Hosa pəyalaa nté liyiti, ɪsu pa kəla təma tə, pa taa səsə nté Simili, na Hilikiya, na Tepaliya, na Sakali. Paa na Simili taa ké kancaalaya pəyaya tə, ɪ caa ka hana-ɪ lonte nté. Hosa pəyalaa na ɪ newaa pa kpekäle təna we yəlaa naanūwa na tooso.

¹² Kpeka anɪ a nənəəsi tanlaa nyəəŋ nyóma, na a yəlaa pa lakaya pa təmle ke Isə təsele taa ké.

¹³ Mpyúy səsaa na ifepiya pa tə tete na pá tala nənəəsi kutanasi ke teitei na pá keesəna pa lūlyū, pa ta fayasi nəyəl.

¹⁴ Pa mayasa mpū ɪlena pə kpa Selemiya na ɪ caa ilim təlule tə nənyə. Na pá su ɪ pəyalū Sakali wei ɪ ké layatu tasulū kupaŋ təyə ilim ntəyəŋ tə nyəŋka.

¹⁵ ɪlena pá su Opəti-Itəm ke ilim mpətəŋ tə nyəŋka. Na ɪ pəyalaa náá fenjiyi wontu təsule kutulū.

¹⁶ Supim na Hosa pa tanəyəna ilim tətule nənyə ŋka pa yaa si, Saleketi tə. Mpaasu kəkpaƋpau taa ké kele ka weē.

Isəna paa faya kpeka wena a tanaya nənəəsi təyəl:

¹⁷ Lefii nyóma naatoso ná tanaya ilim təlule nənyə ke paa kuyaku ŋku. Na yəlaa liyiti náá tanəyi pə ntəyəŋ tə nyəŋka ke paa kuyaku ŋku. Na yəlaa liyiti náá tanəyi ilim mpətəŋ tə nənyə ke paa kuyaku ŋku. Na yəlaa liyiti tətəyə wontu təsule ke naale naale.

¹⁸ Na yəlaa liyiti ke ilim tətule tə kəŋkəŋ taa kutuluyū kəsəsəyū kiŋ ke hapəle cəl. Na naale na kutuluyū mayamaya cəl.

¹⁹ Kolee na Melali pa lūlyū taa tanlaa kpeka nté.

Lefii nyóma təma lenna

²⁰ Lefii nyóma ləlaa paasayana Isə təsele kpancoŋ, na wontunaa mpa pa lakəna Isə təmle tə.

²¹ Keesəŋ lūlyū tu Latəŋ lūlyū nyəəŋ nyóma həla nté Yehiyeli

²² na ɪ piya. ɪlena Setam na ɪ neu Sowēeli, pá paasəyəna Isə təsele kpancoŋ.

²³ Pə kaasa Aməlam na Isaa na Həpələŋ na Usiyeli, pa lūlyū kpeka taa tə,

²⁴ Moisi pəyalū Keesəm lūlyū tu Sepuweli ka kəna kpancoŋ tanlaa nyūyū tu.

²⁵ Luluyü ηku ku taa ké Iliyesee wee. Iliyesee ünəgəle Keesəm neu pəyalu. Iliyesee pəyalu Lehapiya lələna Yesaya, Yesaya lələna Yolam, na Yolam náá ləli Sikəli, na Sikəli náá ləli Selomiti.

²⁶ Selomiti na i newaa pa paasayana wontunaa mpa pa hawa Iso tō. Paa wulav Tafiiti na i ləli nyəənyəə nyəma na yoolaa iyaga (1000) nyuyü nyəma na nunowa (100) nyuyü nyəma na yoolaa nyuyü nyəma ləlaa.

²⁷ Mpe inu paa ha Taca ke wontunaa mpa pa hika yoo taa təgə si pa tayanəna Iso təsele.

²⁸ Pə tənə mpi Iso kuyəgətutu teləsulə Samiyeli na Kisi pəyalu Sayuli na Nee pəyalu Apənee na Seluya pəyalu Sowari-we paa hawa Iso tō, Selomiti na i newaa pa nyənayana pə tō.

²⁹ Isaa pəyalu Keniya na i pəyalaa pa paasayana Iseyeli tetu təmnaa na huule.

³⁰ Hasapiya na Hepələη luluyü taa yəlaa iyaga na nasətosə na nunowa (1700) mpa pa təma we teu na pa nyuyü kulaa tō, mpe pa feŋayana Iseyeli tetu nti tu we Yaatanu ilim tətule tō tō, na pá paasəgəna tetu na Iso seeu pə təm.

³¹ Yeliya ka kenə Hepələη nyəma luluyü nyuyü tu. Tafiiti kawulaya pənaya nule nyəka taa ké pa tənə luluyü ηku ku loosi, na pá hiki Kalaatu tu Yasəe ke i luluyü nyəma mpa pa təma we teu na pa nyəənyəə kulaa tō.

³² Mpyü Tafiiti ləsa luluyü ηku ku taa ké yoolaa taa yoolaa ke iyisi naale na nasətosə na nunowa (2700) na í səsə Yeliya tō. Pa tənaya mpu pa ké ləli nyəənyəə nyəma ké si pa paasəgəna Lupəη na Katu kpeka na Manasee kpekəle həgəlyu ηku ku wəna pəgə waali tō tō, pa tetu na pə Isosele təm.

27

Yoolaa tayanuyü

¹ Iseyeli nyəma mpa pa lakaya wulav təmle təgə. Pa taa ka we ləli nyəənyəə nyəma, na yoolaa iyaga (1000) nyuyü nyəma, na yoolaa nunowa (100) nyuyü nyəma, na tetu təm paasənlaa. Pa təmle nté yoolaa fayav na pá laki isətu isətu ke pənaya taa na pá kaasəgə təma. Paa kpekəle ntege yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000).

²⁻¹⁵ Nyuyü nyəma mpa pa paasayana-we tō pa həla ntō. Isətu kancaalaya nyənyəma nyuyü tu nté Pələsi luluyü tu Sapitiyeli pəyalu Yasopam. Inu i ka kenə i kpekəle taa yoolaa səsaa nyuyü tu. Isətu naale nyənyəma nyuyü nté Ahowa tu Totayi na pá səsəna i waali tu Mikələη. Isətu tooso nyənyəma nyuyü tu nté kətulə səsə Yoyata pəyalu Penaya. Penaya inu i ka ké yoolaa hiu na naanowa kpekəle taa ləli ke waatu wei i pəsa nyuyü tu təgə. I pəyalu Amisapatu ka muna i kpekəle na í paasəgəna. Isətu liyiti nyənyəma nyuyü nté Sowari pəyalu Asayeli. Pəle pə waali ké i pəyalu Sepatiya. Isətu kakpasu nyənyəma nyuyü tu nté Isəla luluyü tu Samuti. Isətu naatosə nyənyəma nyuyü tu nté Tekwa tu Ikəsi pəyalu Ila. Isətu naatosompəgəlaya nyənyəma nyuyü tu nté Ifəlayim kpekəle tu Helesi ke Paləη. Isətu pələfei nyənyəma nyuyü tu nté Sela luluyü tu Husa tu Sipikayi. Isətu pəgəlayafei nyənyəma nyuyü tu nté Anatətu tu Apiyese ke Pəncaməe kpekəle taa. Isətu naanowa nyənyəma nyuyü tu nté Netofa tu Malayi ke Sela luluyü taa. Isətu naanowa na kuləm nyənyəma nyuyü tu nté Ifəlayim kpekəle tu Penaya ke Pelatəη. Isətu naanowa na naale nyənyəma nyuyü tu nté Netofa tu Helitayi ke Otiniyee luluyü taa.

Kpeka nyəənyəə nyəma

¹⁶ Iseyeli kpeka nyəənyəə nyəma ka wəna pa səsaa, halu pa həla ntō. Lupəη kpekəle taa nyənyəma nté Sikəli pəyalu Iliyese, Simiyəη kpekəle taa nyənyəma nté Maaka pəyalu Sefatiya.

¹⁷ Lefii kpekəle nyənyəma nté Kemuweli pəyalu Hasapiya. Aləη luluyü nyəma nyənyəma nté Sətəki.

18 Yuta kpekäle nyəŋ nté Tafiiti taalbnaa taa lelu Ilihu. Isakaa nyóma nyəŋ nté Mikayeli pəyalu Omili.

19 Sapuləŋ nyóma nyəŋ nté Opatiya pəyalu Isemaya. Nefətali nyóma nyəŋ nté Asəliyeli pəyalu Yeliməti.

20 Ifəlayim nyóma nyəŋ nté Asasiya pəyalu Osee. Manasee kpekäle həyəluyə ŋku ku wəna ilim tətule tə tə, kule ku nyəŋ nté Petaya pəyalu Soweli.

21 Na həyəluyə ŋku ku wəna ilim təlule tə ké Kalaati tetu taa tə ku nyəŋ nté Sakali pəyalu Itoo. Pəncaməe kpekäle tu nté Apənəe pəyalu Yasiyeli.

22 Tan kpekäle tu nté Yeloyam pəyalu Asaleli.
Iseyeli kpeka səsaa nté.

23 Tafiiti taa kala ifepiya mpa pa wəna pusi hiu yaa pa seka mpə tə. Mpi tə, Tacaa ka təmaɣa sɪ ɪ ká yele na Iseyeli nyóma huki isɪ isətuləŋasɪ.

24 Seluya pəyalu Sowari ka caala kəkəlyə ŋku, ɪle ɪ taa te-kuyə. Mpi tə, Tacaa mu-wə na pááná ke yaasi ɪni ɪ tə. Mpə pə lapəna na pá tá tó Iseyeli nyóma nyuyə ke wulav Tafiiti təma takəlaya taa.

Tafiiti təmle nyóma səsaa ləlaa

25 Atəyeli pəyalu Asəmafəti ka kəna kawulaya kpancoou tə nyənlə.

Na Osiyasɪ pəyalu Sonatanj kele acaləe səsəna na səkpena na cacakəŋ tē təɣnasɪ təsule na yoolaa tətəŋlənəa təɣnasɪ təsule nyənlə.

26 Kelupɪ pəyalu Isəli kele tetu taa hataa paasənləa nyuyə tu.

27 Lama tu Simeyi kele tunj wei pa yaa sɪ ləseŋ tə ɪ paasənlə.

Sefam tu Sapəti kele ləseŋ tunj ɪni ɪ solum paasənlə.

28 Pəti-Ketēe tu Paali-Hananj kele tunj wei pa yaa sɪ Olifinaa na Sikomə tə pə paasənlə. Na Yowasɪ kele nim təsule paasənlə.

29 Saləŋ tu Sitilayi ka paasayanana təna naan.

Atəlayɪ pəyalu Safati kele tətəka taa naan kutiikin paasənlə.

30 Isəmayeli tu Opili kele yooyoonaa paasənlə.

Melono tu Yetiya kele kpanasɪ alənyənsɪ paasənlə.

31 Hakili tu Yasisɪ kele heen na pəŋ pə paasənlə.

Yəlaa mpa pa paasayana wulav nyəmnaa tə pa həla nté.

Tafiiti cəlbə nyóma

32 Tafiiti caa neu Yonatanj ka ké yulə layatə ké na í wəna nyəm. ɪni ɪ ka kəna wulav layatə tasəlbə. Hakəmoni tu Yehiyeli kele wulav piya seɣesəlbə.

33 Ahitofeli ka ké wulav layatə tasəlbə tətə. Na Aləkii tu Husayi kele ɪ taapalə na ɪ taa təm nyəntə.

34 Mpa pa ləeta Ahitofeli lonte taa təɣlə Penaya pəyalu Yoyata na Apiyataa. Sowari kele wulav yoolaa təna nyuyə tu.

28

Tafiiti hvləyi sɪ Salvməŋ ká ləti ɪ lonte taa

1 Mpyó wulav Tafiiti kota Yosalem ke Iseyeli nyuyə nyóma təna. Paa kpeka nyəŋ nyóma na yoolaa tintika iyaya (1000) iyaya (1000) nyəŋ nyóma, na nunəwa (100) nunəwa (100) nyəŋ nyóma na wulav na ɪ pəyalaa pa təla na tawa tə nyənləa nyəŋ nyóma. Na kawulaya təyaya taa təmlataa nyəŋ nyóma. Na yoolaa taa yoolaa, na mpa pa nyəŋ kulaa tə.

2 ɪlənə wulav kəli na í səŋ na í tə sɪ: Ma yəlaa na ma taapalaa mē, maa hūwa sɪ maa ŋmá Isə təsəle na má sɪ Isə atakaa wei ɪ ké ɪ nəhēe təsule tə. Halɪ ma tu tēma pə tənaya tayanuyə.

3 Ama Isə heela-m sɪ, pə taya máa ŋmana-ɪ təyaya ŋka ka taa paa seeki-ɪ tə. Mpi tə, ma ké yoolu ké na ma ləsa yəlaa payalə feesiŋ.

⁴ Pə na pə mpv tə, maya lseyeli Iso ləsa ma caa ləlvəy nyəma taa si má na ma ləlvəy nyəma tə təkı kawulaya ke tam ké lseyeli təna tə. Yuta ke i ka tūwa awulumpiitu ke hatoo ləntaa, na í ləsi i kpekəle taa ké tá ləlvəy nyəma. Uena í ləsi maya ma caa təyaya taa si má la lseyeli kəkrentəy wulav.

⁵ Təv, nəəəə, ile Saləmən ke i ləsa ma piya tuutuuma inə i taa si í ləeti ma lonte taa, na í təy Tacaa Kawulaya ke lseyeli nyəma tə.

⁶ Iso heela-m təfoo si: Nyá pəyalv Saləmən ke ma ləsa si í ŋma-m Iso təsele, na í hēli ma taasi təna. I ká nyənəyi-m i caa, na maa nyənəyi-i ma pəyalv.

⁷ Ye i təkı ma kusəsutu na ma Kutötutu na í laki-ti, isu ma lakəy saŋa taa isəntə tə, maa yele na i kawulaya wəe tam tə.

⁸ Pəente ma taapalaa me, í tó mə təyi Tacaa kusəsutu kpeleməy təm taa, na Iso wei i nukı mə təm tə, í na i yəlaa lseyeli nyəma təna pá naaki. Ḿpúyú tetv kəpantv tənə tu pəsi mə na mə waalı nyəma mə tetv ke tam tə.

⁹ Pə kaasa ma pəyalv Saləmən nyá tə, pəkı na í nyi Iso wei ma lapa təmle tə, na í se-e na lotu kuləmtv, na luəy kuləmvəy. Tacaa nyənəyi yəlaa lotu taa ké na í cəkəyəna pa hūwəe təna. Ye n pəkəyi-i, i ká yele na í na-i. Ama ye n lə Iso, ílə i ləkı-ŋ tam tə ké.

¹⁰ Nəəəə n cəkənaa si nyaya Tacaa ləsa si í ŋma-i i təyaya ŋka ka taa paa seeki-i tə. Mpv tə, kaasi nyá ti na í svv təmle taa.

Tafiiti hvləyi Saləmən ke isəna i ka ŋmá Iso təsele tə

¹¹ Ḿpúyú Tafiiti cəla Saləmən ke isəna paa ŋma Iso təyaya tə pə fotoonaa, paa Iso təsele na pə cələ kutuləy, na kpancoou kutuləy, na isətaa naŋ na pə tē nyəŋkə na Iso atakaa nyəŋkə.

¹² Na Tafiiti cəla Saləmən tətəy pə təna mpi i caakaya ŋmav tə pə fotoonaa, isu Iso təsele taasi həlvəy na pə kutuləy wei i cəəna-si tə. Na kutuləy wei i taa paa si kpancoou na Iso wontu tə.

¹³ Ḿpúyú Tafiiti cəla Saləmən tətəy kətəlaa, na Lefii nyəma, pa kpekəle nyəma həla, na təma wena paa la Iso təsele taa tə, na tə taa wontu həla tətə.

¹⁴ Haləna Tafiiti keesi Saləmən ke wolanaa na liyitee nyəyətə pə kiloona isəna isəna i ká caa na í luna pə wontunaa mpe isu pa lakəna-ti tə.

¹⁵ Na pə kpena wəla kəkə kpatəy, na pə tə wəla fətəlanaa, na liyitee nyəyətə kəkə kpatəy na pə fətəlanaa nyəntv, isu pa lakəna-ti tə.

¹⁶ Na Tafiiti cəla Saləmən ke wəla na pə mayana isəna paa lu taapələnaa mpa pa tə pa sukı Iso potopotonaa tə. Na í cəle-i tətəy liyitee nyəyətə si pá la taapələnaa.

¹⁷ Na í cəle-i wəla wei paa lu kela ləyolası nsi pa lakəna nantv tə, na poosiyanaa mpa pa ŋmusəyəna caləm tə, na wəla mayamaya fusi na wəla na liyitee nyəyəlvəy pə cemsənaa. Na Tafiiti keesi Saləmən ke paa wontuyə ŋku kv yuŋ.

¹⁸ Na í cəle-i wəla mayamaya na pə mayana isəna paa lu tulaalənaa təwətə tə. Na í keesi-i isəna paa la Iso keeke tə. Uena pə tu kələna isətaa taŋlaa ləesəy wəla nyəy na pá ləpa pa keŋ ke Iso atakaa tə.

¹⁹ Ḿpúyú Tafiiti təma si: Pə təna isəntə pə wə takəlaya ŋka Tacaa cəla-m tə ka taa. Təyaya pá keesa teu təcəicəi ké isəna paa la təma anı tə.

²⁰ Uena Tafiiti tasa si: Ma pəyalv, kaasi nyá ti na í nyəə ton na í svv təmle taa. Taa nyá, pəcə taa sele. Ma Iso Tacaa ká wəe nyá waalı ké, i kaa lə-ŋ. Haləna i təsele təmle təna yoosi.

²¹ Kətəlaa na Lefii nyəma mpa pa faya kpeka kpeka si pa laki Iso təsele taa təmle tə pa wə nyá waalı tətə. Pəle pə paasi yəlaa mpa pa nyəmə təmle lapv ke teu na luəy kuləmvəy na pá wə lseyeli nyəma na pa nyūyū nyəma taa tə, paa təy nti n ka yəyətə tə.

29

Isö taseele ηman kuvööh

¹ Μπόγύ wulav Tafiiti yögöta samaa taa si: Ma päyalv Salvmöη ke Isö läsa si í læti ma lonte. Ie i ké päyaga, i ta nyönta pulv. Päyele tæmlæ sösöäle ke pä tu-i. Mpi tö, pä taya yulv ke i ηmaakí kutuluyü. Ama Isö Tacaa ké.

² Ma kaasa ma tæyi teu ké, na má kpeyeli mpi mpi paa ηmana Isö taseele tö. Paa wöla, na liyitee nyögötv, na nyögölvüv mayamaya, na pä kuvsemüv, na kpenkpelasi, na liyitee pæe kuvkpeete, na kacöka nyöna nna a teeki kökö tö. Na nna a wena ηmalvm ke waani waani tö. Na pæe kuvhvlmæe ke sösöm.

³ Ye pä kaasa ma mayamaya ma wenaü isü wöla na liyitee nyögötv, ðe ma haaki-ti si pá ηmana ma Isö taseele. Ma sösöyü-tæyi pä tæna mpi ma tæma tayavüv si pá ηmana Isö taseele nte ma söala teu tö pä tö.

⁴ Maa ha Ofii tetü nyöma wöla ke tönönaa nuüwa (100) na liyitee nyögötv kuvantv ke tönönaa ηmüvüv na nule (240) na pá matü Isö taseele koloosi tö na pä taa tö.

⁵ Töv, nöönö awe ká ha Tacaa ke wöla yaa liyitee nyögötv na luyü kuvmüv. Üena canäm tæma lataa lu Isö taseele taa wontu?

⁶ Μπόγύ Iseyeli kpeka na pä teesi nyüv nyöma na yoolaa iyaga (1000) nyüv nyöma na nuüwa (100) nyüv nyöma na wulav tæmlataa nyüv nyöma tisa si paa hana luyü kuvmüv,

⁷ ke wöla tönönaa nuüwa na nutoso na naanwa (170), na wöla nyögötv ke iyisi naanwa (10000), na liyitee nyögötv ke tönönaa ηmüvüv na nuüwa (300) na waali, na nyögölvüv kuvsemüv isü tönönaa nasotoso (600), nyögölvüv mayamaya ke tönönaa iyisi tooso (3000) na pá lana Isö taseele tæmlæ.

⁸ Μπόγύ lælaa ná cela liyitee pæe ke Keesöη lülvüv tv Yehiyeli si pá tó Isö taseele kpancoou taa.

⁹ Lotu kuvmtv ke mpæ üni pa tæna pa hana pa kuvööh na pa lanja hüvmaa. Wulav Tafiiti mayamaya lanle ka hüvmaa ké pä tu fei.

Tafiiti Isö sälvüv

¹⁰ Μπόγύ Tafiiti sama Isö ké Iseyeli samaa tæna kin si: Hai, Yaköpv Isö Tacaa, yölaa í sanj-η tam tö.

¹¹ Nyagale sösö na toj tv na teeli tv na tam tö tv. Nyá tæna isötaa na atæ nyäm tæna. Nyagale kawulaya tv na pä tæna pä tv.

¹² Nyá haakæna wenaü na ní tvyi teeli na ní ηmakæla pä tæna. Nyá nin taa ké toj na päsvüv wæe si ní la na paa awe nyüv küli yaa í nyö toj.

¹³ Pä tö ké ta Isö té sanj-η na té pvylæyi nyá hæte sösöäle.

¹⁴ Ma na ma yölaa tæ ta ke pulv. Pécö pä taya tá toj taa ké tæ päsa na té ha-η kuvööh üe. Nyá hana-tüv pä tæna. Mpi n ha-tv tögö tæ haaki-η.

¹⁵ Tá na tá caanaa tæ wæ-η teitei ké isü mülaa na cayalaa, na tá weesij wæ atæ cænyæ isü isotom, naani nöyölv i fei.

¹⁶ Ta Isö Tacaa tæ kaa wontu ke hüyule si tæ ηmaakí timpü tu seeki-η tö, na nyá hæte Nanj nyæntæ taa. Nyá tæna pä tænya mpv.

¹⁷ Hai, ma Isö, ma nyömá si n mayasöyi yölaa lotunaa taa hüwæ kuvmele na ní sanj tampana tæηlaa. Na lotu kuvmtv ke ma hana-η ma wenaü. Ma nawa nyá yölaa kotaa si pa haaki-η mpv tötö na lanj hüvmlæ.

¹⁸ Hai, ta caanaa Apölaham na Isaaka na Yaköpv pa Isö Tacaa, yele na nyá yölaa læmayasæe wæe nyá tö ké tam ké mpv.

¹⁹ Ha ma päyalv Salvmöη ke lotu kuvmtv na í tæki nyá kuvösütü na nyá kuvæyætv na nyá kiin na í lakü-i. I ηmá kutuluyü ηku kuv tæmlæ ma tayana isöntö tö.

²⁰ M̄p̄ógú Tafiiti tasa kotilaa ke heeluyu tətə si: I s̄ee mə Isə Tacaa ke í na t̄əml̄e. Ulena pa t̄əna pá lun̄ akula na pá s̄ee pa caanaa Isə Tacaa na pá h̄ənti pa wulav ke at̄e.

Tafiiti s̄əm na Saləm̄əḡ kawulaya

²¹ M̄p̄ógú tev fema tanaḡ, ulena pá la Tacaa ke k̄otas̄i nsi k̄ək̄ə lusa si t̄əna t̄ə, na n̄əḡ kul̄m̄aya k̄p̄ent̄uȳu nȳənsi ke lat̄əc̄enaa iyaya (1000), na iwaaḡ ke iyaya (1000), na iw̄eesi ke mp̄u tətə na p̄ə s̄ul̄m̄. Hal̄əna Is̄eyeli nȳəma t̄əna m̄pa paa kotaa t̄ə pá t̄əḡ k̄otaya t̄əḡn̄aya na p̄ə tala-w̄e.

²² Ulena pá t̄əḡ k̄uyaku ḡku na pá nȳə Tacaa is̄entaa na lan̄h̄ul̄uml̄e s̄əs̄əle. Na pá tasa Tafiiti p̄əyal̄u Saləm̄əḡ ke kawulaya k̄p̄aw ke t̄əm̄ naale nȳəm̄. Na pá p̄əli-ı nim na Tacaa h̄əte taa. Na pá p̄əli nim ke Sat̄əki tətə, na íl̄é í p̄əsi k̄ət̄ul̄u s̄əs̄ə.

²³ M̄p̄ógú Saləm̄əḡ k̄p̄awa Tacaa Kawulaya kumte t̄ə na íl̄eti ı caa Tafiiti lonte, na ı kawulaya t̄əḡ teu na Is̄eyeli nȳəma t̄əna t̄əna-ı.

²⁴ Ulena t̄ətv̄ t̄ək̄əlaa na yoolaa na Tafiiti p̄əyalaa lelaa nuna-ı.

²⁵ M̄p̄ógú Tacaa s̄əs̄ə ı nȳuȳu ke k̄us̄uȳu ke Is̄eyeli nȳəma t̄əna is̄entaa. Na í yele na ı kawulaya h̄əte yaa na p̄ə k̄əli is̄u m̄pa pa laala-ı Is̄eyeli kawulaya kumte t̄ə k̄é cayale t̄ə.

²⁶ Is̄eyeli nȳəma k̄uk̄p̄ent̄uȳu t̄ə k̄é Sese p̄əyal̄u Tafiiti ká t̄əḡa kawulaya.

²⁷ I t̄əḡa H̄ep̄əl̄əḡ ıcat̄e t̄ə k̄é p̄usi naatosomp̄əḡalaya. Yosalem ıcat̄e t̄ə k̄é p̄usi hiu na naan̄wa na tooso, na sí k̄p̄ent̄i nule.

²⁸ I s̄əp̄əna k̄pat̄əlaya k̄op̄aḡka k̄é, na t̄əḡ na teeli. Ulena ı p̄əyal̄u Saləm̄əḡ l̄eti ı lonte.

²⁹ Pa ḡmaa wulav Tafiiti t̄əm̄ kanc̄aalaya na t̄ə t̄ən̄aya ke nal̄u Samiȳeli na Isə k̄uȳəḡət̄v̄t̄u tel̄əs̄ul̄u Nat̄əḡ na Kat̄i pa tak̄əlas̄i taa.

³⁰ Si taa k̄é pa k̄eesa ı kawulaya na ı teeli na ı t̄əma p̄ə t̄əm̄. Na p̄ə t̄əna m̄pi p̄ə lapa Is̄eyeli taa, na Kawulas̄i lens̄i taa t̄ə.

KUTƏƏSUTV TAKƏLAYA NAALE NYƏŃKA

Kutəəsutv

Pa keesəyi takəlaya kanε ka taa tətəγə Tafiiti pəyalə SaluməŃ kawulaya təγə təm. Iso seεε təm kenā pə təna pə kite. Pə təw kέ takəlaya Ńmaalə keesəyi SaluməŃ Ńmau ke Iso təsεεle na Lefii kətəlaa krau təm, na Yuta awulaa lēlaa tayanuyə ke iso seεε, na iso seεlaa Tεεu acima tayanuyə na isəna pa hiiwa kiin takəlaya tə.

Isəna pa faγa Kutəəsutv II takəlaya tə:

SaluməŃ kawulaya təγə na Iso təsεεle Ńmau, titite 1-9

Iso seεε tayanuyə na Yosalem nyəma kuuu təm, titite 10-36

ISEYELI WULAU SALUMƏŃ TƏM

¹ Mprəγə Tafiiti pəyalə SaluməŃ nyəəsā i kawulaya. I Iso Tacaa ka wε i waali kέ na i kusəyi i nyuyə.

*SaluməŃ sələma Iso kέ ləmayasεε
(Awulaa I 3:4-15)*

² Mprəγə kuyaku nakulə SaluməŃ kota Iseyeli nyəma təna. Uena pə tu kələna yoolaa iyaya (1000) nyəəŃ nyəma, na nuuəwa (100) nyəəŃ nyəma, na təm huulaa na ləluŃ nyəəŃ nyəma.

³ Uena i na pa təna mpa paa kota i kin tə pā polo təfεenle nte tə wε KapawəŃ tə. Mpi tə, tənaya Iso təmle tu Moisi ka lapa cokəle nteye wulaya tetu taa tə tu wεε.

⁴ Waatu unū Tafiiti ka tēma Iso atakaa kraγau ke Kiliyatī-Yeyalim na i pona-i Yosalem. Na i su lonte nte tə taa i ka tayana-i təγə cokəle taa.

⁵ Ama i su nyəγəluγə kusεεmuyə kətaya təlate ke cokəle isentaa. Nteye Ulii pəyalə Pəsələli wεi i kέ Uu saali tə i ka lupa.

Tənaya SaluməŃ na i waali nyəma təna pa polaa na pā pəəsī Iso.

⁶ Nyəγəluγə kusεεmuyə kətaya təlate nte tu wε təsulle cokəle kin təna tə tə təw kέ SaluməŃ lapa Tacaa ke kətasi nsi kəkə nyaya sī təna təγə iyaya (1000).

⁷ Mprəγə Tacaa lu i təw kέ ahoə anī na i təmī-i sī: Sələmī-m mpi n caa sī ma ha-Ń tə.

⁸ Ntēna SaluməŃ cə-i sī: Kupantv ke n lapa ma caa Tafiiti na Ń yele sī má lēeti i lonte taa.

⁹ Mpu tə, Tacaa Iso, la nəγə Ńka n ka su ma caa Tafiiti tə. Mpi tə, piitim mpi pə təw n kra-m wulav tə pə yəlaa wε payalε kέ isū kanyəŃa.

¹⁰ Uε la suulu na Ń ha-m ləmayasεε na nyəm na má cəkəna kawulaya təγə ke yəlaa panε pa təw. Ye pə taya mpu nəγəlu kaa pəsi nyá yəlaa samaa unε.

¹¹ Ntēna Iso cə SaluməŃ sī: Timpi n ta sələmī-m wεnav, yaa teeli, yaa nyá kolontunaa i sī, yaa weesuyə kutayaluyə, uena Ń sələmī-m ləmayasεε na nyəm sī Ń pəsi na Ń təγəna kawulaya ke ma yəlaa mpa pa təw ma kra-Ń wulav tə.

¹² Maa ha-Ń ləmayasεε na nyəm mpi, na wεnav, na teeli, na pə kəli awulaa təna. Paa kupəma, paa nyá waali nyəma.

¹³ Mprəγə SaluməŃ kulā cokəle cəwə tənaya KapawəŃ təfεenle na i mēli Yosalem na i təγə Iseyeli nyəma təw kέ kawulaya.

*SaluməŃ toŃ na i wεnav pə təm
(Awulaa I 10:26-29; Kutəəsutv II 9:25-28)*

¹⁴ Mprəγə SaluməŃ kpeγela i yooū keεkenaa na pə kraγanəŃ na pə lu keεkenaa iyaya na nasəle (1400), na kraγanəŃ iyisi naanəwa na naale (12000). Uena i su

pə taa lentu ke i kin ke Yosalem. Pə kaasa nti ləna pá su təleye timpi timpi paa tayanaa si pá su-ti tə.

¹⁵ Saluməŋ kawulaya waatu liyitee ka we Yosalem taa ké isu pɛɛ. Na pá kaasi na kpenkpelasi kupaŋsi náá təli yem isu tunj wei pa yaa si Sikoməɔ na í nyəɔki tɛtɛkələ taa tə.

¹⁶ Icipiti na Silisii pə acalɛɛ taa ké payatəlaa pukaya na pá yakɪ Saluməŋ krayanəŋ na pá kəŋna.

¹⁷ Liyitee nyəgətu nasətoso nasətoso (600) ke payatəlaa yakaya Icipiti yoou keekɛnaa. ləna pá yakɪ krayanəŋ ke nyəgətu nunɔwa na nule na naanɔwa naanɔwa (150). Pa yakaya na pá pɛɛtəgəna mpv tətəgə Hiti na Silii pə awulaa.

*Saluməŋ tayanaŋi Iso təsɛɛɛ ŋmau təm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)*

¹⁸ Ḿpúgú Saluməŋ tó i taa si i ká ŋmá Tacaa ke i təsɛɛɛ na i kawulaya təyaya.

2

¹ Ḿpúgú Saluməŋ caa wontu səgəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanɔwa (70000), na pɛɛ saakəlaa ke iyisi nunaasa (80000) si pá la təmlɛ ke puyv taa. Na yəlaa iyisi tooso na nasətoso (3600) feŋiyi pa təɔ.

² Ntəna Saluməŋ tili na pá heeli Tiii wulav Hilam si: Tilina-m kpenkpelasi kupaŋsi nsi n ka tilina ma caa Tafiiti na í ŋmana i təyaya tə.

³ Ma təŋa Iso Tacaa ke kutuluɣu ŋmau ké si paa wəki-i tulaalɔnaa na pá haaki-i potopotonaa ke kətamsa. Na pá laki-i kətasi nsi kəkə lusa si təna təgə tanəŋ na taanaɣa, na kuyɛɛŋ kvhɛɛsəŋ, na isətɔnaa kuyɛɛŋ kancaalaya nyəŋ, na Tacaa acima kuyɛɛŋ lələŋ. Təmlɛ ke pə tɔ lɛyɛli nyəma ke tam təɔ.

⁴ Mpi tə, kutuluɣu ŋku ma caa ŋmau tə ku ké səsəɔv ké. Pə taya pulv, ta Iso kəla tunj tənaya səsəɔntv ké.

⁵ Paa na mpv tə, nəgəlv u pəsəɣi na í ŋma-i təcaɣalɛ. Pə taya pulv, isətənyv na kv təɔv təna, kv ta tala-i. Pə təɔ ké ma maɣamaɣa maa həŋ ma ti si ma ŋmaaki-i təcaɣalɛ. Ama timpi paa sɛɛki-i na pá laki-i kətasi təgə.

⁶ Mpv tə, Hilam tilina-m wei i nyəmə wɔla na liyitee nyəgəlvv na kuseemvɣu na nyəgəlvv maɣamaɣa pə tayanvɣu tə. Na í nyəmə tətəgə pəŋ kuseeməŋ cəŋcəŋ, na kuseeməŋ maɣamaɣa, na akpaayala nyəŋ tayanvɣu na fotoonaa ləsuvv tə. ləna pəntv na yəlaa mpa ma caa Tafiiti ləsaa na pá we Yosalem na Yuta tɛtv taa tə pá lá təmlɛ n̄tɛ.

⁷ Nyá təmlɛ nyəma í seti-m Lipan puyv taa tunj kupaŋ. Mpi tə, pa nyəmə pə təmlɛ ke teu ké. Ma nyəma ká polo na pá səna-we.

⁸ ləna pá kpenɔv na pá seti-m kpenkpelasi ke səsəm. Mpi tə, Iso təsɛɛɛ nte ma ŋmaaki tə tu təɔ səsəm ké na tə tewa.

⁹ Maa cɛla tunj setəlaa mpɛɣɛ mɔlv m təɔnənaa iyisi naatoso (6000), na təgənaya pɛɛ təɔnənaa iyisi naatoso (6000), na sɔlv m ke liitilinaa iyisi nasənaasa (80000), na nim ke mpv tətə.

¹⁰⁻¹¹ Ḿpúgú Tiii wulav Hilam cə Saluməŋ na takəlaya si: Ma sɛɛ lɛyɛli Iso Tacaa wei i lapa isətəa na atɛ, na í ha Tafiiti pəyaya nyaya ləmaɣasɛɛ na nyəm na layatv si n̄ ŋma-i Iso təsɛɛɛ na nyá kawulaya təyaya tə. Tacaa səla i yəlaa təgə i kra-ŋ pa wulav.

¹² Maa tilina-ŋ apalv wei pa yaa si Hulam-Api tə. Apalv ɪnɪ i nyəmə nin təma ké na í wɛna layatv.

¹³ I too ke Tan kpekələ tv ké, na i caa ke Tiii tv. Mpi mpi pə təmlɛ i nyəmə təgələ, wɔla na liyitee nyəgəlvv, na kuseemvɣu na nyəgəlvv maɣamaɣa, na pɛɛ na kpenkpelasi na pəŋ wei pa sɛɛsaa tə, na kuseeməŋ cəŋcəŋ na wei pali akpaayala tə, na kponkponɔv tonj nyəntv pəŋ pə tayanvɣu. I nyəmə tətəgə lɛsəŋ saakvɣu

töm. Paa tæmlε nteye n tu-ι ι lakι kέ. I na nyά nyάma na mpa nyά caa wulav Tafiiti læsaa tō paa lana.

¹⁴ Pænente tacaa, tilina-tuyv tøyonaya pee na solum na nim mpi pø tøm n yøyōtaa tō.

¹⁵ Tu polo Lipan puyv taa, na tē seti tun wei ι tēna n caa tō, na tē həkō-ι na tē tu tenku taa na pā tala Safa. Ilena n yele na pā kpaγa na pā pona Yosalem.

¹⁶ Mpyōγ Salöməη kala cayalaa tēna mpa paa we Iseyeli taa tō, na pā keesəna kukaluyv ηku ι caa Tafiiti ka lapa tō. Paa we yəlaa iyisi nunuwa na nule na naanuwa na tooso na nasətosə (153600).

¹⁷ Mpyōγ Salöməη læsa wontu səyøllaa ke iyisi nutoso na naanuwa (70000), na mpa pa saakəyi pεε ke puyv taa tøyō iyisi nunaasa (80000), na mpa pa tuyi ləlaa ke tēma na pā feñiyi a tō tøyō yəlaa iyisi tooso na nasətosə (3600).

3

Isə tæsele ηmav

(Awulaa I 6:1-38)

¹ Mpyōγ Salöməη svv Tacaa tøyaya ηmav ke Moliya pulaya tō. Tənyaya Isə ka lu ι caa Tafiiti tō, na Tafiiti tayanι lonte ke Yepusi tv Olənanη kataya taa.

² Salöməη kawulaya pənyaya liyiti nyəηka, isətv naale nyəη kuyaku naale nyəηku wule ke ι caala-keγe ηmav.

³ Kutuluyv ηku Salöməη ηmaaki mpv tō, kv tayaləη we meətələnaa hiu na naanuwa, na kv wəη ke meətələnaa naanuwa.

⁴ Ilena pā lā kpaanη na isentaa tō. Kv wəη we meətələnaa naanuwa kέ teitei, isu Isə tæsele, na kv kuηkuluməη ke meətələnaa nutoso. Na pā waasi kv taa kέ wula maγamaγa.

⁵ Ilena pā waasi Isə tæsele maγamaγa tō kέ kpeηkpelasi kupaηsi. Na pā pø si tō kέ wula, na pā la pø tō kέ paanη na alukpalisi pø fotoonaa.

⁶ Mpyōγ pa lapa kutuluyv ηkuyv kacəka na liyitee pεε. Paafayim tetv taa kέ pa hika wula wei pa lakayana tō.

⁷ Na pā waasi-ι kutuluyv kpatəη na kv nənəkpete na kv kampunaa na kv maγamaγa kv tō. Na pā læsi isətaa tanlaa læsəη tōtō.

⁸ Mpyōγ pa ηmá kate taa kate nanη, kv tayaləη ka we meətələnaa naanuwa ke teitei, isu Isə tæsele wəη, na kv wəη ke meətələnaa naanuwa tōtō. Ilena pā maηi kv taa tō kέ wula maγamaγa ke tənənaa hiu.

⁹ Wula nyəmə wena pa lapənaa tō a ka we kiloo həyəluyv. Na pā waasi wula tətəyō isətaa kutulunη taa.

¹⁰ Mpyōγ pa lupa isətaa tanlaa læsəη naale na pā waasi-ι wula na pā svv kate taa kate kutuluyv taa.

¹¹⁻¹³ Paa səηsa isətaa tanlaa ke tēma tō kέ na pa ise hana nənəyō na pā heta pa keη. Na pa kenəosi naale suli hεkv taa, na læηsi yoosina kutuluyv. Keluyv kulumuyv we meətələnaa naale na həyəluyv. Keη liyiti kpeηta meətələnaa naanuwa.

¹⁴ Na pā lvv kponkponu tonη nyəntv nti pa lii akpaayala, na kuvεemtv, na kuvεemtv cəηcəη tøyō puyv kukakayav. Na pā læsi kv tō kέ isətaa tanlaa læsəη.

Nyəyəluyv kuvεemuyv akelenaa na kataya təlate

(Awulaa I 7:15-22)

¹⁵ Mpyōγ pa ηmá akelenaa səsaa naaleγe Isə tæsele isentaa. Pa tayaləη we meətələnaa naanuwa na naatosompəyəlaya. Na pā la pa nyəəη taa kέ kahusi taka, na svv tayaləη ke meətələnaa naale na həyəluyv.

Nyägəlvəv küseeməvəv ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa təna Saləmən ka tu-ı si ı lu Tacaa İso təseele taa tə, na ı sotiti-ti.

¹⁷ Yaatanı tetekəle taa ké pa pəla nyəgətv ke cəvəv taa, na pə lu wontu ntı tə tənaya Sukəti na Seletata pa həkv taa.

¹⁸ Wontu tuutuuma ke Saləmən yelaa na pá lu. Nəgəlv kaa nəki si ı nyəv nyəgəlvəv küseeməvəv kiloonaa isəna pə təyaa tə.

¹⁹ Məpəvəv Saləmən lapa na pá lu wəla wontunaa na pá tı Tacaa təseele taa.

İsu tulaalənaa təwəte wəla nyəntə,
na taapələnaa mpa pa təə pa sukı İso potopotonaa tə.

²⁰ Na wəla kəkə kpatəv
na pə fətəlanaa mpa pa məvi kate
taa kate nan ısentaa tə, ısu paa keesəvəv-wə tə.

²¹⁻²² Na pá lu wəla tətəgə pə təə canəm
na pə kpatələv təm naale.
Na cəmsənaa na poosiyanaa mpa
pa ηmusəgəna caləm tə.
Na kəpənaa, na cofolonaa,
na kampənaa mpa pa təkə kate taa kate nan
nəngə tə, na İso təseele nyəma tətə.

5

¹ Waatv wei Saləmən təma İso təseele ηmav, ıləna ı kəna mpi ı caa Tafiiti ka ha Tacaa tə. Paa liyitee nyəgətv, na wəla, na wontunaa lentənaa. Na ı su pə tənaya İso təseele kpancoou taa.

*İso atakaa suv ke İso təseele taa
(Awulaa I 8:1-13)*

² Waatv wei Saləmən təma İso təseele ηmav, ıləna ı koti İseyeli kəpəyala na pa kpeka na pa ləlvəv nyəvəv nyəma ke Yosalem. Na ı tu-wə si pá kpaɣa İso atakaa ké Tafiiti tə timpı pa yaa tətə si Siyən tə, na pá pona İso təseele taa.

³ Məpəvəv İseyeli nyəma təna kota wulav təgə pa ıətəv naatosompəgəlaya nyəv ke acıma təgəv.

⁴ İseyeli kəpəyala kota, ıləna Lefii nyəma kpaɣa İso atakaa

⁵ na pá pona İso təseele taa. Na kətəlaa sənə-wə na pá pona cokəle na tə taa wontunaa.

⁶ ıləna wulav Saləmən na İseyeli nyəma mpa paa kotina İso atakaa tə, pá lá kətəyā ke heev na naav tuutuuma pə fei kaləvəv.

⁷⁻⁸ Pə waalı ké kətəlaa svəna İso atakaa ke kate taa kate nan taa ké ı lonte ke ıətəta tənlaa kəv tē. Na pə kenti ı na ı kpatəv wei pa kpaɣəgəna-ı tə ı təə.

⁹ Kpatəv ını ı ka tayalaa ké. Haləna ye n kpatəna pəvəv kvakəgəv n naakı-ı ké. Ama ye n hatəlaa n kaa na-ı. Məpəvəv pə wə haləna saɣa.

¹⁰ Kəsəsutv pəe kpaatanaa naale ke İso ka cəla Moisi ke Həpəvəv pəvəv təə. Waatv ınəvı İso na İseyeli nyəma paa pəela nəgə ke pa İcipiti luv waalı. Pəe anı a tike a ka wəna atakaa taa.

¹¹ Məpəvəv kətəlaa luna İso təseele taa. Kətəlaa təna mpa paa wə təna tə pa lapa nyəvəv təə asilima keeləvəv kətəyā ké. ıle pa ta keesəna isəna kpeka tənə təma tə.

¹² ıləna Lefii nyəma mpa pa ké wontu mataa, ısu Asafi, na Həman, na Yetutəv. Na pa pəyala, na pa ləlvəvəv nyəma ləlaa mpa pa suu kpaɣəkpəntu tən nyəntəv wontu tə, pá sənə kətəyā tətəte ılim təlule təə na pá təkə kpaɣəkpənaa, na cəməv na saɣkənaa. ıləna kətəlaa mpa pa nyəmə akantēe hūlvəvəv tə pá sənə pa kın ke yələa nūnəwa na hiu (120).

13-14 Μ'ρύγύ wontu mataa na yonyoolaa pa kpentaa na pá san Isə na yontu si: I sa Tacaa, mpi tə i ké kupaŋ. I səəlvu wε tam təə. M'pυyυε Isə teu nawa Isə təσεεε taa. Na isəŋmuntυ nyala na kətəlaa kpisi pa təmle lapυ.

6

¹ M'pυyυε Saluməŋ sama Isə si: Hai, Tacaa, səkpetυyυ taa ké n ka səəlaa na ŋ caya.

² Ama ma ŋma-ŋ təyaya ŋka ka taa n ka caya tə. Lonte ŋté tə taa ké n ka wεε tam təə.

*Isə təσεεεε tυlvυyυ faaci
(Awulaa I 8:14-21)*

³ Iseyeli nyəma təna ka kotaa ké na pá səŋaa. Μ'ρύγύ Saluməŋ keesəna pa təə na í kooli-wεyε kupaŋtυ.

⁴ Ilena í tə si: Ma sama Iseyeli Isə Tacaa. Mpi tə, toma ke n lapəna teitei isυ n ka suw ma caa Tafiiti ke nəyə tə si:

⁵ Hatoo kupaŋku n ləsvυyυ nyá yəlaa ke Icipiti taa tə, n ta ləsəta pa acalεε taa natəli si pá ŋma-ŋ nyá təσεεεε na ŋ caya. Pəyele n ta kpa yυlv nəyəlv na i mpaα si pυntυ í la nyá yəlaa wulav.

⁶ Ama Yosalem icate ke n ləsaa si n ká caya. Na ŋ ləsi Tafiiti si í la nyá yəlaa wulav.

⁷ Μ'ρύγύ Saluməŋ tasaa si: Halı ma caa Tafiiti maγasaa si i ŋmaakı kutuluγυ na Tacaa Iseyeli nyəma Isə hətε taa.

⁸ Ama Tacaa təma-i si: N maγasυyυ nyá taa ké mpυ tə pə wε teu.

⁹ Iε pə taya nyá maγamaγa n ká ŋmana kutuluγυ ŋkυ. Ama nyá pəyaya kulvlaya ká ŋmana-kυ na ma hətε taa.

¹⁰ Μ'ρύγύ Saluməŋ tasaa si: Tacaa təkα isəna i ka suwa tə, na má lεεti ma caa Tafiiti lonte taa ké Iseyeli nyəma kawulaya kumte təə. Na má ŋmá Isə təσεεεε təne na Tacaa Iseyeli nyəma Isə hətε taa.

¹¹ Haləna má su Isə atakaa inı i taa ké nəyə ŋka Isə na tá caanaα pa pεεlaa tə ka pεε kpaatanaa.

*Saluməŋ sələmvυyυ səsəəv
(Awulaa I 8:22-53)*

¹²⁻¹³ Saluməŋ ka lupa nyəyəlvυyυ kuvεεmυyυ kumte taka ké, na í su taya hεku taa. Tə tayaləŋ na tə waŋ ka wε teitei ké. Mεεtələnaα naale na həyəlvυyυ həyəlvυyυ. Tə kuŋkuluməŋ ke mεεtəli kuləm na titite. Μ'ρύγύ i kpaawa tə təə, na í lun kotilaa təna isəntaa ke kətaya təlātε kəŋkəŋ taa təna. Na í kpaasi i niŋ na isə na í sələmi si:

¹⁴ Hai, Tacaa, Iseyeli nyəma Isə. Isə nəyəlv i fεi isυ nyá. Paa isətənvυyυ taa, paa tetυ təə ké atε cəne. N səəla mpa pa lakı nyá təmle na lotυ kuləmty təyə, na ŋ lakı-wεyε isəna n ka suwa tə.

¹⁵ Μ'ρύγύ n təkα nəyə ŋka n ká su ma caa Tafiiti tə, na saŋa ŋ yoosi nti n ka yəyətəna nyá nəyə tə na nyá təŋ.

¹⁶ Hai, Tacaa Iseyeli Isə, la tətəyə nəyə ŋka n ka su ma caa Tafiiti tə. Si ye i lυlvυyυ nyəma təma teu isυ inı i təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke i waali ke tam təə. Na pá kaasəyi təmaγa Iseyeli yəlaa təə.

¹⁷ Hai, Tacaa Iseyeli Isə, la nəyə ŋka n ka su ma caa Tafiiti tə.

¹⁸ Iε tampana Isə pəsəyi na í caya yəlaa hεku ke atεyεε? Mpi tə, paa isətənvυyυ na kυ təəməŋ tə, i ta maγa kυ taa. Pəyele kutuluγυ ŋku ma ŋma-i tə kυε kυ ta haŋna mpυ.

¹⁹ Hai, Tacaa, paa na mpυ keesi nyá isε na ma təə. Nu nyá təmle tυ má ma wiinaυ na ma yaav.

20 Kuli nyá ise na n paasəna kutuluɣu kəneye ilim na aho. Mpi tɔ, tənaya n tɔma si n ká caya. Nu nyá təmle tu má ma kusələmɔtu.

21 Nu yaav mpi nyá təmle tu ma na nyá yəlaa Iseyeli nyəma yaaki-ŋ cəne tɔ. Hai, nu ta kusələmɔtu ke isətaa timpi n wee tɔ, na n husi tá isayatu.

22 Ye nɔɣɔlv wakələna i tɔɣəntəle na pá caali-i, si í tuuna. Uena pɔntu kɔɔ kutuluɣu kəne ku taa na í tuuna kətaya təlate.

23 Nuuna pɔntu ke isətaa na n huuna nyá təmle nyəma na n kó tasəkəle tu tɔm na pá məli i nyɔɣv taa. Uena n keesəna kupan kupantu na n ha-i tampana.

24 Yaa ye pə kəma na Iseyeli nyəma wakələna-ŋ. Uena pa kolontunaa kəli-we, na pá layasi na pá məli nyá kiŋ na pá tu nyá hətə ke teeli. Uena pá sələmi-ŋ na pá wiina-ŋ kutuluɣu kəne ku taa cəne.

25 Ue hai, Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na n tayani nyá yəlaa Iseyeli nyəma isayatu. Na n məŋna-weye pa tetvnaa mpa n ka ha pa na pa caana tɔ.

26 Yaa ye pa wakələna-ŋ, na n yele na tev wuli-we na pá cekəna mpv. Uena pá keesəna kutuluɣu kəne ku tɔɔ na pá sələmi-ŋ na pá see-ŋ, na pá pasa pa ti na pá tayani timpi taa pa wakələna-ŋ tɔ.

27 Ue Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na n husi pa isayatu. Mpi tɔ, pa ké nyá yəlaa ké na nyá təmle nyəma. Ue hólí-weye isəna paa tɔ teu tɔ. Uena n yele na tev nu tetv nti n ha-we si tó pəsi pa nyəntu tɔ.

28 Yaa ye yulukusuku luna, yaa kutɔɣɔv məənaa yaa ku səpa. Paa kutolon yaa nyɔɣəsi luna, yaa kolontunaa sɔvna Iseyeli nyəma koloosi acalɛ taa na pá ŋmakəli-we. Paa wahala nɔɣɔlv yaa kutəŋ nakuli ku tu kəmma,

29 na pá ha-ŋ nyá yəlaa Iseyeli nyəma na pa taa nɔɣɔlv nu i isayatu səŋ, na í keesəna nyá kutuluɣu kəne ku tɔɔ, na í wiina-ŋ, na í teye-ŋ niŋ.

30 Ue hai, Taca, nu i tɔm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa na n tayani paa wei i təkəllɛ na n keesəna i təntɛ. Mpi tɔ, nyá tike n nyəmma paa yulv wei i lotu.

31 Laki mpv, uena Iseyeli nyəma tó isu n sɔɔlaa tɔ, na pá seeki-ŋ tam ké tetv nti n ha pa caana tɔ tɔ taa.

32 Ye isu kpai tu wei i ta ke Iseyeli tu tɔ i nu nyá hətə səsəle na nyá ton wei n lakəna tɔ i tɔm, na í luna tetv pooluŋ na í kɔɔ kutuluɣu kəne ku taa si i sələməyi-ŋ.

33 Ue Taca, nu i tɔm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na n lapi-i i kusələməm. Mpv pu yelina na atɛ yəlaa təna nyi-ŋ na pá seeki-ŋ, isu nyá yəlaa Iseyeli nyəma seeku-ŋ tɔ. Paa nyi tətɔ si kutuluɣu ŋku ma ŋma-ŋ tɔ ku ké nyá nyəŋku təkpataa.

34 Yaa ye n tú nyá yəlaa Iseyeli nyəma si pá yona pa kolontunaa. Uena pá keesəna nyá icatɛ kuləsəle tənɛ tɔ kutuluɣu ŋku ma ŋma-ŋ isəntɔ tɔ ku tɔɔ na pá sələmi-ŋ. Ue,

35 nu pa wiinav ke hatoo isətaa na n waasi-we.

36 Yaa ye pə kəma na pá wakələna-ŋ. Mpi tɔ, yulv nɔɣɔlv fɛi si u wakələyi. Ntanyi n ka mɔ-we na pááná, na n yele na pa kolontunaa kəli-we, na pá kra-we, na pá pona-weye kolontunaa acalɛ taa ke pə cɔɔ pə cɔɔ, yaa pooluŋ taa.

37 Ye pa pəsəna laakali ke icatɛ nte tɔ taa pa pona-we tɔ, na pá məli nyá tɛɛ na pá wiina-ŋ tetv nti tɔ taa pa we mpv tɔ na pá tó si pa pəntaa, pa lapa mpi pə fɛi teu tɔ, pa lapa isayatu.

38 Uena pa məli nyá tɛɛ na pa lotu təna na pa ləsasi təna ke tetv nti tɔ taa pa pona-we tɔ. Na pá keesi pa ləmayasɛɛ na nyá icatɛ tənɛ na kutuluɣu ŋku ma ŋmana nyá hətə isəntɔ tɔ ku tɔɔ ké tetv nti n ha pa caana tɔ tɔ taa cəne.

39 Ue hai, Taca, nu pa wiinav ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa. Na n waasi-we na n tayani timpi pa wakələna-ŋ tɔ.

40 Ma Iso kuli nyá ise na n ké ŋkpanŋ na n nu sələmɔɣv ŋku ma sələməyi-ŋ nɔɔnɔ isəntɔɣə cəne tɔ.

41 Hai, Tacaa Iso, kuli
na n̄ təŋ nyá atakaa wei i huləŋi
nyá toŋ tɔ, na n̄ kɔɔ nyá təheesəle cəne.
Nyá kətəlaa í suu nyɔɔvɔ yavɔ isu toko.
Na nyá yəlaa kɔpama náá hólí
pa lan̄hulɔmle na pa lelen̄.

42 Tacaa, Iso, taa lɔ wulav wei n̄ ləsaa tɔ.
Tɔɔsi kɔpantv nti n̄ ka lapa nyá yulv Tafiti tɔ tɔ tɔ.

7

Iso təsele tulvɔv kɔtasí (Awulaa I 8:62-66)

1 Waatv wei Salvməŋ tɛma səlɔmɔvɔ ŋkv, ilena kəkɔ tiina iso na ká nyaya kətaya
ŋka kəkɔ lusiŋi ka təna tɔ na nəŋɔ kulɔmaya kɔpantvɔv nyəŋsi. Ilena Tacaa teeli su
Iso təsele.

2 Haləna kətəlaa kpisi tɔ taa sɔvɔ. Mpi tɔ, Tacaa teeli ka su tɔ taa ké.

3 M̄póyú Iseyeli nyəma təna nawa kəkɔ tiina iso na Iso teu ke Iso təsele taa. Ilena
pá hoti pa isentɔ ke taya tɔ. Na pá see Tacaa na pá sam-i i kɔpantv na i sɔlvɔv
tam nyəŋkv tɔ.

4 M̄póyú wulav na Iseyeli nyəma təna pa lapa kɔtasí ke Tacaa.

5 Naan̄ iyisi hiu na naale (22000), na heen̄ ke iyisi nuuwa na hiu (120000).
Isəna wulav na yəlaa təna pa tula Iso təsele tɔŋle.

6 Kətəlaa ka səŋa pa təsəŋlənaa ké. Na Lefii nyəma náá makí wontu nti Tafiti
ka saaka Iso tɔ. Na pá saŋna Tacaa ke i sɔlvɔv tam nyəŋkv tɔ na yontu nti Tafiti
ka hula-we tɔ. Na kətəlaa náá pula pa isentaa na pá huləŋi akantee na yəlaa təna
səŋa iso.

7 Kɔtasí ta maya nyəŋəlvɔv kuseemvɔv kətaya tɔlate tɔ ké kuyaku ŋkv. Ilena
Salvməŋ yeke na pá tayaní Iso təsele kataya hekv taa na pá lá kɔtasí nsi kəkɔ lusa
si təna tɔ. Na tɔŋəŋa nyənsi, na ciikuɔv nyənsi na nim cɔlv nim cɔlv ke təna.

8 Waatv iní i taa ké Salvməŋ na Iseyeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tetv təna
taa ké pə kɔpav Lepo-Hamatí haləna pə sɔna Icipiti lɔv na pəttee tɔ tɔ, pa tɔŋa
coka acima.

9 Ilena pá koti kotuɔv sɔsɔv ke acima kuyaku pələfei naan̄wa nyəŋkv. Na pá
tɔŋə kətaya tɔlate tulvɔv acima ke kuyeeŋ naatosompɔŋəlaya, na coka nyəna ke
kuyeeŋ naatosompɔŋəlaya tɔtɔ.

10 Pə waalí ké wulav yasa Iseyeli nyəma ke isətv naatosompɔŋəlaya nyəŋ
kuyaku hiu na tooso nyəŋkv wule. Ilena pá kpəna lan̄hulɔmle. Mpi tɔ, Tacaa
lapa kɔpantv ke Tafiti na Salvməŋ na i yəlaa Iseyeli nyəma.

Tacaa tasa Salvməŋ tɔ ké liw (Awulaa I 9:1-9; Kvtɔɔsɔvɔ II 1:7-12)

11 Waatv wei wulav Salvməŋ tɛma Iso təsele na i tɔyaya ke ŋmau, na mpi i ka
tó i taa sí i laki Iso təsele na i mayamaya i tɔyaya pə taa tɔ.

12 Ilena Tacaa lu i tɔ ké ahoo na í təm-i si: Ma nu nyá səlɔmɔvɔ na má tisi na
má ləsi lonte tənə sí pá laki-m kɔtasí.

13 Ye isu kuyaku nakuli ma təka isətvɔvɔv na tev yeke nuu, na má kəna kɔtolon̄
na kó wakəli tetv, yaa ma tisi yulvkuvuku ke ma yəlaa tɔ.

14 Ye ma yəlaa mpa pa yaakí ma hətə tɔ, pa pasa pa ti na pá sələmi na pá pɛekəŋi-
m. Ye pa yela pa mpaan̄ isayan̄, maa nuuna-weŋe hatoo isətaa, na má wii-weŋe pa
isayav na má tayaní pa tetv.

15 Pə kɔpav pənente tɔ, maa kuli isə na má ke ŋkɔpavɔv na má nukí sələməŋ
wei i təna pa sələməŋi-m lonte tənə tɔ taa tɔ.

16 Má læsəna-te na má pəsi-teye ma nyənte si maa wee tə taa ké mə heku ke tam təə na má feŋiyi tə təə, na má laki-meye kupantu.

17 Pə kaasa nyá tə, ye n təŋ teu, isu nyá caa Tafiti, na í laki pə təna mpi ma tɔyɔ-ŋ tə.

18 Ile nyi si maa yeke na nyá awulumpiitu la təŋ isu nəyɔ ŋka maa sí nyá caa Tafiti si, i lɔlɔyɔ nyəma ká təkəna i kawulaya na pá kaasəyi təmaga Iseyeli nyəma təə tə.

19 Ama ye í kisa má na ma kiin na ma kusəsutu na í laaki tɔŋ na í luŋiyi-i.

20 Ile maa læki tetu nti ma ha-me tə, na má ló Išo təsele nte pa yaakəna ma həte tə. Ilena piitimnaa təna paana Iseyeli nyəma na pá wəŋ-we.

21 Waatu wei yəlaa ká təŋəyəna Išo təsele nte tu tewa teu ke mpɔ tə tə kin tə, səyantu ká kra-we na pá pəsəyi pa ti si: Ile pepe təə ké Tacaa wakəla tetu na Išo təsele təneye mpɔ?

22 Ile paa cə-we si: Iseyeli nyəma ləwa pa Išo Tacaa wei i læsa pa caanaa ke Icipiti tetu taa tə. Na pá matəna tɔŋ na pá luŋiyi-i na pá seeki-i. Pə təə ké Išo kəna mpusinaa pane pa tənaya pa təə.

8

Salwməŋ təma

(Awulaa I 9:10-28)

1 Pusi hiu yoosaa, ile Salwməŋ təma Tacaa Išo təsele na i mayamaya i təyaya ŋmau nté.

2 M̀p̀r̀ỳú i tayana ŋmau ke acaləe nna Tii wulav Hiram ka ha-i tə, na í su Iseyeli nyəma.

3 Pə waali ké i yoona Hamati-Sopa pə acaləe na í læki-ye.

4 Ilena í ŋmá Tatəməə icate ke wulaya tetu taa, na acaləe nna a təna i ka ŋmá Hamati həyɔlɔyɔ taa tə, na í suku i təyənaya.

5 M̀p̀r̀ỳú i ŋmawa Pəti-Holon icate isətaa nyənte na pətəe nyənte. Acaləe anu a ka ké koloosi nyəna ké na pá tu a nənəsi ke kəkələsəŋ,

6 na Palati icate na acaləe təna nna a taa pa sukaya wontu na á ké Salwməŋ nyəna tə. Na nna a təna a taa pa sukaya yoou keekenaa na krayanəŋ tə. Na Salwməŋ ŋma pə təna mpi i səlaa təyɔ Yosalem icate taa, na Lipan tetu taa na tetu təna nti tə taa i təkaya kawulaya tə.

7 Piitim lem̄pi nyəma mpa pa ta ke Iseyeli nyəma tə, isu Hiti nyəma, na Amolii nyəma, na Peliisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yepusi nyəma, paa kaasa tetu taa ké.

8 Iseyeli nyəma taa kpiisi pa təna. Mpeye Salwməŋ ka tú təlasu təma, na pá təŋa-yege lapu ke haləna saŋa tətə.

9 Ama pə kaasa Iseyeli nyəma tə, wulav ta tu peleye təma ke mpɔ. Peleye i yoosaa, na pa səsaa, na yoou keekenaa na krayanəŋ pə paasənlaa.

10 M̀p̀r̀ỳú wulav Salwməŋ kra nyoyu nyəma ke ŋmənuyɔ na nule na naanwəa (250) si pá feŋiyi samaa wei i lakaya təmlə tə.

11 Ilena Salwməŋ læsi i alv Icipiti wulav peələ ke Tafiti icate taa, na í caya təyaya ŋka pa ŋma-i tə ka taa. Mpi tə, i təŋaya ké si: Pə fei si ma alv mayamaya í caya Iseyeli wulav Tafiti təyaya taa. Pə taya pulɔ, kutulun wei i taa pa su Išo atakaa tə i ké Išo nyəŋ tətəyɔ.

12 Išo təsele ŋmau təma təyɔ Salwməŋ suv Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa si təna təyɔ lapu, ke kətaya təlate nte i ka ŋma-i tə tə təə ké Išo təsele isentaa.

13 Teitei isu Moisi suv paa kuyaku ŋku ku kətaya lapu təə tə. Pa lakaya kətasi ke kuyaku kuhəsuyɔ wule ké. Na isətu kufalɔ kuyaku kancaalaya nyəŋku, na pənaya

taa acima səsəna kuyeeη, isu kukusum fei potopotonaa acima, na Pentakonta acima na Coka nyəna.

¹⁴ Salbməη tənəa ké isu i caa Tafiiti ka yəγətuyu tə. Ilena í kpa kətəlaa kpeka na Lefii nyəma mpa pə wεε si pá saη Tacaa ke paa kuyaku ηku na pá səsəi kətəlaa təə ké pa təma taa tə, na nənəəsi tanlaa na pá keesəna pa təma ke paa nənəγə ηka. Isəna Isə yulv Tafiiti ká suwa təγəle.

¹⁵ Salbməη ta cələ tə taa natəli. Paa kətəlaa yaa Lefii nyəma yaa kpancooη təm taa.

¹⁶ Isəna Salbməη tayana i təma təγəle. Pə kpaγav kuyaku ηku pa su Isə təsεele kite tə, haləna kuyaku ηku pa təma-tε tə. Kutuluγu ηku kv təmle təma teu ké.

¹⁷ Ḿpúγú Salbməη pola səsəncaasi tenku nəγə icate ke Isiyəη-Kερεε, na Ilati icate ke Itəm tetu taa.

¹⁸ Ilena wulav Hilam tilina-i kpułəη na i saalaa kupaama, mpa pa ke Fenisii nyəma tə na pá na Salbməη nyəma pá polo Ofii tetu taa na pá kpaγa wula tənənənaa isu naanəwa na tooso na waali na pá pona i tē.

9

Sapa wulav alv nyəη pote ke Salbməη wiiluyu (Awulaa I 10:1-13)

¹ Ḿpúγú Sapa tetu wulav alv nyəη nuwa Salbməη hətε yaav. Ilena í polo Yosalem si i pəsəγi-i təmnaa kate nyəntv, na í na i nyəm tənaya. I waali samaa ka wε tuutuuma ké. Yooyoonaa səγəla tulaalənaa na wula ke səsəm, na liyitee pεε. Ilena wulav alv nyəη inu í pəsəi Salbməη ke təmnaa mpa i ka tayanaa tə.

² Na ílé í cə tə tənə i ta səə paa kulomuyu.

³ Ḿpúγú alv inu i nuna i ηkpaηuyu ke Salbməη ləmayasεε təm, na í sá i kawulaya təγaya ηka i ηmawa tə.

⁴ Na təγənaya ηka pa saakaya tə, na i waali nyəma təsυlenaa, na kutəγəv na kunyənəəm tallaa wontu kususuutu. Na í ná tətəγə isəna wulav na i yəlaa pa puləγi na pá kpaaki Isə təsεele tə, na pá lap-i piti na pá mət-i nəγə.

⁵⁻⁶ Ntəna wulav alv nyəη inu í tə si: Pa keesa-m nyá ləmayasεε təm ke hatoo ma tetu taa. Ama ma isε taa nata, ile ma ta mv-ti. Pəyele pu ké tampana ké. Halu pa ta tu heelim nyá ləmayasεε həγəlvuyv. Pə tεεwa isu paa keesa-m tə təcəγacaya.

⁷ Nyá waali nyəma na nyá təγaya taa yəlaa tənə nuwa lelen ké. Mpi tə, pa wε nyá kin na pá nuki ləmayasεε təm ke tam.

⁸ Ma sama nyá Isə Tacaa wei i ləsa-η si n təγə kawulaya na i hətε ke Iseyeli nyəma təə tə. Isə inu i səəla i yəlaa ké, na i caa si pá wεε tam təə. Pə təə ké i kpa-η pa wulav na í tv-η si n təη tampana na n lak-i kusiyisim.

⁹ Pəle pə waali ké Sapa wulav inu i hawa Salbməη ke wula ke tənənənaa tooso na həγəlvuyv na tulaalv ke səsəm, na liyitee pεε tətə. Too tə nəγəlv ta nata tulaalv isu ḿpúγú Iseyeli taa.

¹⁰ Ḿpúγú wulav Hilam təmle nyəma na Salbməη nyəma mpa paa pola Ofii tə, pa kəna wula na kpenkpelasi kupaηsi na liyitee pεε.

¹¹ Kpenkpelasi kupaηsi ke wulav Salbməη ka lapa Isə təsεele, na i kawulaya təγaya təkpaie. Na pá saaki-si tətəγə sanjənaa na cəməη ke yonyoolaa. Too tə, pa ta nata pulv isu ḿpúγú Yuta tetu taa.

¹² Ḿpúγú Salbməη hawa alv inəγi pə tənə mpi i nawa na i sələmi-i tə. Haləna pá tεε isu alv ka ha inu tə. Ilena wulav alv nyəη inu na i waali nyəma pá məli pa tetu taa.

Salbməη toη təm (Awulaa I 10:14-29)

¹³ Paa pənaya ηka, wula tənənənaa hiu ke pa kəηna wulav Salbməη.

¹⁴ Ulena pécó pé kaasí mpi mpi taatəlaa fəlaya-i wontunaa təo tə. Na wəlanaa na liyitee nyəgətu nti i tetu həyələh nyəəh nyəma na laalupunaa awulaa ná fələyi-i tə.

¹⁵ M'pógó wulav Salbməh yelaa na pá lu wəla kusitu ke kpaləh ke ηmənuyu (200). Paa ηku kv təya kiloona naatoso.

¹⁶ Na kpaləh səkreη ke ηmənuyu nuunwa (300). Paa ηkuyu nyəgətu kiloona tooso. Ulena pá su kutuluγu ηku pa yaa si Lipaη hətuyv tə kv taa.

¹⁷ Na Salbməh yele na pá saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pá tó ka təo ké wəla mayamaγa.

¹⁸ Na pá su-keγe kumte nte tə wəna kumlisi kukpakpasí naatoso tə tə təo. Ulena pá tó-keγe nəəhəe təsule ke wəla. Paa saaka-keγe na pá tó təteesile kukulukulle, na pá tó təγəlasí ləesəh ke tə ηkpalasí təsule.

¹⁹ Ulena pá lá təγəlasí ləesəh naanwa na naaleγe kumlee aní a təo. Naatoso ke ntəγəh təo, na naatoso na mpətəh təo. Wulav nəγəlv i ta saakəta kawulaya kumte nte tə taka.

²⁰ Wəla ke paa lupa Salbməh təyaya taa lvm poosiyanaa təna, na Lipaη hətuyv kutuluγu taa wontunaa kutəsətv. Liyitee nyəgətu ná táá fəina teeli nəγəlvuyv Salbməh waatv taa.

²¹ Wulav ka wəna i kpuələh ké, na Hilam nyəh saalaa yeləyəna-i. Paa pusi tooso wei, pa kəhna wəla, na liyitee nyəgətu, na tuu kela, na təkpaaləh, na kacəka sumasí səsəənsí nasəli.

²² Salbməh ka tée antulinya təna awulaa tənaya toη ké na ləmayasəe.

²³ Pəpətv fəi leleη, Isə ka ha-i ləmayasəe ké. Na awulaa lukəna paa timpí na pá kəh-i təmnaa pəəsvuyv.

²⁴ Paa pənaya ηka, yəlaa mpe pa kəhəyana-i kvəəh ké, na liyitee wontu, na wəla, na wontu kəsusuutu, na yoou wontu, na tulaalənaa, na kpaγanəh, na kpaηasí.

²⁵ Salbməh ka wəna yoou keekənaa kpaγanəh ke iyisi liyiti (4000) ké. Kpaγanəh kvacəyāη ke iyisi naanwa na naale (12000) wei Salbməh ka suwa acaləe nna a taa i yoou keekənaa ka wəe tə, na leləh ke i cəlvəγə Yosalem icate taa.

²⁶ Salbməh ka ηmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tetu pəwa pə kpaγav pəγə səsaγa lfəlati tə. Haləna Filiisi nyəma tetu na pé yoosina Icipiti nyəma nyəntv toηa.

²⁷ Salbməh kawulaya waatv tə, liyitee nyəgətu ka we Yosalem taa ké isu pəe. Na pé kaasí na kpeηkpelasí kvpaηsí náá təəli yem, isu pa te tuη wei pa yaaki si Sikoməə na í nyəəki tetəkəle taa tə.

²⁸ Icipiti na tetənaa lentí ke paγatəlaa pukaya na pá kəhna Salbməh ke i kpaγanəh.

Salbməh səm

(Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa keesa Salbməh təm lentí, pə kpaγav tə kancaalaya na tə tənaya təγə takəlasí nsi pa yaa si Isə kvəγəγətv tələsvlv Nataη təma takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tv Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yetə kvnanatv nyəhka taa. Takəlaya kantəkaya nyəhka ηke ka taa ké pa keesəγi Nepatí pəyalv Solopuwam wei i ké lseyeli wulav tə i təm.

³⁰ Pusi nule təcu ké Salbməh təya kawulaya ke lseyeli kvkpeηtvuyv təna yəlaa təo ké Yosalem.

³¹ I kəma na í sí, ulena pá pimi-i i caa kiη ke Tafiiti tē. Ulena i pəyalv Ləpəwam ləeti i lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

Iseyeli nyáma kotuyu ke Sikem
(Awulaa I 12:1-15)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ L̀ẁp̀wam pola Sikem. Mpi tɔ, tənaya Iseyeli kpeka nna a wenna ilim ntəɔɔn tɔ tɔ, a kotaa si a kraaki-i wulav.

² Waatu inɔ tɔ, Nepati pəyalɔ Selopwam wei i ka sewa wulav Saloməŋ na í cɔɔsi Icipiti tɔ i we tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyu ŋkɔ ku tɔm, ɔlena í lu Icipiti na í kpe.

³ M̀p̀r̀ỳg̀ pa tila i waali na í kɔɔ na í sɔɔsi Iseyeli tetɔ ilim ntəɔɔn kpeka tɔɔ, na pá yəɔti L̀ẁp̀wam si:

⁴ Nyá caa ka lakaya-tuyɔ isɔ yomaa, ye nɔnɔɔ nyaa pasa ta səɣəla wena a nu-tuyɔ isəntɔ tɔ, tá sɔɔlu puwa si t́ la-ŋ tɔmlɛ.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ L̀ẁp̀wam si: I tan na kuyeyɛn tooso tɛɛ, ɔlena í kɔɔ na t́ ná.

M̀p̀r̀ỳg̀ yəlaa tɛɛwa.

⁶ Ntɛna L̀ẁp̀wam pɔɔsi sɔsaa mpa paa we i caa cɔɔɔɔ waatu wei ílé i ka wena i weesuyɔ tɔ si: Suweye má cɔ yəlaa mpe?

⁷ Nti pa cɔ-i tɔɔɔɔ si: Ye n laki yəlaa mpeɣe kɔpantɔ na ŋ mɔɣi-weɣe teu na ŋ yəɔtəɣəna-weɣe tɔm lelenɔ nyəntɔ. Paa weɛ nyá tɔmlɛ nyáma ke tam tɔɔ ḱ.

⁸ Ama L̀ẁp̀wam ta mɔ sɔsaa layatɔ tasuyɔ mpi. ɔlena í polo í pɔɔsi i malanaa ifepiya mpa pa we inɔ i kin tɔ si:

⁹ Yəlaa mpe si má pasa-weɣe səɣəla nna ma caa ka sukawɛ tɔ. ɔlɛ má cɔ-we suwe?

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ L̀ẁp̀wam ifepu tɔɔntɔɔɔnaa mpe pa tɔma si: Cɔ-we si, mpaɔm ta kisi-meɣe tɔɔɔ, kacanfana pəɔɔ na?

¹¹ Mpu tɔ, səɣəla yun nyəna ke ma caa ka sukawɛ, maa sɔɔsi-meɣe səɣəla lenna tɔtɔ. Hikasi ke ma caa hɔmna mə ŋkraŋŋ. Ama maa hɔ mə nyəŋ na hikasi nsi si tɔɔ we nyəma tɔ.

¹² M̀p̀r̀ỳg̀ Selopwam na yəlaa pa məla L̀ẁp̀wam kin ke kuyeyɛn tooso wule, isɔ i ka heeluyɔ-we tɔ.

¹³ Na wulav kisi layatɔ nti sɔsaa ka tasa-i tɔ, na í holina yəlaa

¹⁴ isɔ ifepiya ka tasuyɔ-i layatɔ tɔ si: Səɣəla yun nyəna ke ma caa ka sukawɛ. Maa sɔɔsi-meɣe səɣəla tɔtɔ. Hikasi ke ma caa hɔmna mə ŋkraŋŋ. Ama maa hɔ mə nyəŋ na hikasi nsi si tɔɔ we nyəma tɔ.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ wulav L̀ẁp̀wam kisa yəlaa kusələmtɔ. ɔlɛ Tacaa Isɔ ka lapəna mpu. ɔlena ṕ lá isɔ Isɔ ka suw Isɔ kuyəɔtɔtɔ teləsulɔ Ahiya ke nəɔɔ si í teləsi Selopwam tɔ.

Kawulaya fayaw

(Awulaa I 12:16-25)

¹⁶ Waatu wei ilim ntəɔɔn tɔɔ Iseyeli nyáma cekənnaa si wulav kisa pa tɔm ke mɔɣu, ɔlena pá tɔm-i si:

Tá na Tafiti tɔ fɛina natəli.

Ta na Seseɛ pəyalɔ tɔ kaa we?

Paa wei í kpe i tɛ.

Tafiti lɔlɔɔ tɔ nyá,

nyaa paasəna nyá kawulaya.

ɔlena pa ya.

¹⁷ Yuta tetɔ tike yəlaa nyənayana L̀ẁp̀wam ke pa wulav.

¹⁸ Paa na mpu na í tili teləsi tɔma nyuyɔ tɔ Atolam ke Iseyeli nyáma mpa pa we ilim ntəɔɔn tɔɔ tɔ pa t́. ɔlena pɛɛ pá yaya Atolam ke pɛɛ na pá ku. M̀p̀r̀ỳg̀ L̀ẁp̀wam kra i keɛke tɔɔ ḱ kraɔpaa na í se na í polo Yosalem.

¹⁹ Isəna ilim ntəyəŋ təə nyəma kisina Tafiiti ləlvəy nyəma kawulaya təyəle. Na m̄p̄ȳḡ pə wə haləna saŋa.

11

¹ Waatu wei Ləp̄wam tala Yosalem, ilena í koti Yuta na Pəncaməe pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunəwa na nunaasa (180000) si pá polo pá yoonə Iseyeli nyəma na pá m̄əŋna-ı ı kawulaya.

² Ama Iso heela ı kuyəyətətə teləsulə Semaya si:

³ Heeli Saləməŋ pəyalə Ləp̄wam wei ı ké Yuta wulav tə, na Iseyeli nyəma təna mpa pa wə Pəncaməe na Yuta tetə taa tə si:

⁴ Tacaa yəyətəa si í taa yoonə mə mayamaya mə tətənaa. Má yelina si pé la isı pə lapv mpv tə. Paa wei í məli ı tē.

Pa nu Tacaa təm nti, ilena pá kó pa pááná ke Selopwam təə.

Ləp̄wam ηmav ke koloosi acaləe

⁵ Waatu wei Ləp̄wam caya Yosalem taa, ilena í ηmá koloosi na í cəəna Yuta acaləe lenna.

⁶ Pə kpayav Pətələhem, na Itam, na Tekowa.

⁷ Na Pəti-Suu, na Soko, na Atulam.

⁸ Na Kati, na Malesa, na Sifi.

⁹ Na Atolayim, na Lakisi, na Aseka.

¹⁰ Na Sola, na Ayaləŋ, na Həpələŋ tə. Yuta na Pəncaməe pə koloosi acaləe nté.

¹¹ M̄p̄ȳḡ Ləp̄wam ηmá koloosi kupaŋsi na í cəəna-yə. Na í si nyəy nyəma ke a taa. Na í nyəkı təyəŋaya na nim na suləm.

¹² Acaləe anı paa nte tə taa ka wə kpaləŋ ké na ηmantaasi. Na a toŋ təə ké ı kawulaya taŋa Yuta na Pəncaməe pə tetə taa.

Lefii nyəma na kətəlaa pa təna Ləp̄wam təə

¹³ M̄p̄ȳḡ Iseyeli tetə təna kətəlaa na pə Lefii nyəma pa polaa na pá krentəna Ləp̄wam.

¹⁴ Paa yela pa nyəmnaa ke pəcələ pəcələ acaləe taa ké. Ilena pá polo Yosalem ke Yuta kawulaya taa. Mpi tə, Selopwam taŋaya-wəyε si pá taa la Tacaa kətəyε təmlə.

¹⁵ Tampana təə, Selopwam ka kpawa ı mayamaya ke pəŋtuləŋ, na nawee ləesəŋ wei pa laakaya təkətələnaa taa tə pə kətaya nyəma ké.

¹⁶ Ilena Iseyeli kpeka yəlaa təna mpa pa luyə ka wə pa isə seev ke teu tə, pá təŋ Lefii nyəma waalı ké Yosalem si pa laki pa caanaa Iso Tacaa ke kətasi.

¹⁷ Na pá səna Yuta kawulaya na Ləp̄wam nyəə toŋ. Pa təma Tafiiti na Saləməŋ pa ıkpate taa ké m̄p̄ȳḡ pusı tooso ké.

Ləp̄wam ləlvəy nyəma

¹⁸ M̄p̄ȳḡ Ləp̄wam kpayə Tafiiti pəyalə Yelimətı pəelə Mahalatı. Mahalatı too kələ Seseə pəyalə Uliyarı na ı alə Apıhayılı pa pəelə.

¹⁹ Ilena Mahalatı ləli-ı apaləpiya tooso. Yewusi, na Semaliya, na Saham.

²⁰ Pələ pə waalı ké Ləp̄wam kpayə Apəsələm pəelə Maaka. Na í ləli-ı apaləpiya liyiti. Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selomitı.

²¹ Ama Ləp̄wam ka səla Maaka na pé kəli lələa. Ləp̄wam alaa səsaə ka wə pələfəi hiu na səkpema ke nutoso. ı ləla apaləpiya ke pələfəi hiu na naanəwa na aləpiya ke nutoso (60).

²² M̄p̄ȳḡ Ləp̄wam kusa ı alə Maaka pəyalə Apiya nyəy, na Apiya pəsi lələa nyəy tv. Mpi tə, Ləp̄wam caakaya ké si Apiya í təyə kawulaya.

²³ Ilena Ləp̄wam la layatv, na í yası ı pəyalaa lələa ke Yuta, na Pəncaməe pə koloosi acaləe taa. Na í cələ-wəyε təyəŋaya ke səsəm, na alaa ke tuutuuma.

12

Icipiti wulav Sisaki yoonav ke Yuta (Awulaa I 14:25-28)

¹ Waatu wei Luruwam kawulaya caya teu na í yoo ton ilena í lo Tacaa kiin, na i yalaa tēna náá la mpv tōtō.

²⁻³ Luruwam kawulaya pēnaya kakpasí nyēnka taa ké Icipiti wulav Sisaki polaa na í yoonā Yosalem. Pa yooú keekēnaa ka we iyaya na ημῶνυγυ (1200). Na kpanyanē cayaalaa ke iyisi nutoso (60000). Na Lipii na Suki na Itiyopii pē yoolaa ke tuutuuma. Luruwam na Yuta nyēma pa lōv Tacaa tō pē kasēyaya ntē.

⁴ Icipiti wulav iní i lēeka Yuta koloosi acalēe ké, halēna í tala Yosalem.

⁵ Ilēna Isō kuyōgōtōtō telēsulo Semaya polo na í mayana Luruwam na Yuta nyūyū nyēma pa kota Yosalem. Waatu inōyí Sisaki kpeyetaa. Ilēna í heeli-we sí: Tacaa tōma sí, timpi í lo-m tō, maa tv-mēyē Icipiti wulav Sisaki niñ taa.

⁶ Mporōyó wulav Luruwam na nyūyū nyēma pa ná pa tasākēle na pá tō sí: Tacaa kēle tampana tv.

⁷ Tacaa ná mpv, ilēna í tayaní Semaya ke heeluyú sí: Timpi pa ná pa tasākēle tō, ma kú ma pááná ke pa tō. Ma kaa tasa-weyē kpiisuyú. Maa waasi-weyē nōnō. Ma kaa tv Yosalem ke Sisaki niñ taa na í wakēli-te.

⁸ Paa na mpv tō, maa yele na Icipiti wulav ηmakēli-we. Waatu iní paa cēkēna sí ye yulv pēta-m i ti, pē fayana ye i pēta i tēyí ate awulaa.

⁹ Mporōyó Icipiti wulav Sisaki yoonā Yosalem nyēma, na í koosi Isō tēsēele na kawulaya tēyaya kpancoou tēna. Ilēna pē tu kēlēna wula kpalēñ wei Salumēñ ka lupa tō.

¹⁰ Mporōyó wulav Luruwam lupa nyēgēluyū kuvēemuyū kpalēñ, na í lēeti wula nyēñ iní i lonte. Na í cēle-i kawulaya tēyaya tanlaa nyūyū nyēma.

¹¹ Na wulav í puki Isō tēsēele, ilē tanlaa polo na pá kpanya kpalēñ iní na pá suna-i. Ye pa tēma, ilē pa mēñna-i i tēcayalē.

¹² Pē tō ké Tacaa pááná hēe Luruwam tō, na í yele-weyē kpiisuyú. Mpi tō, i ka nawa i tasākēle na í tisi. Ilēna kōpantv wēe Yuta taa.

Luruwam kawulaya tēnaya (Awulaa I 14:21-24,29-31)

¹³ Mporōyó wulav Luruwam tēyō kawulaya ke Yosalem taa ké i luluyū pusí nule na kulūmāya nyēnka taa. Pusí naanōwa na naatosompōyōlaya ke i tēyā i kawulaya ηkē. Na í nyōsi i kawulaya ke teu. I too ka ké Amoni tv, na pá yaa-i sí Naama. Yosalem ke Tacaa lēsa Yuta tetv taa sí paa sēeki-i.

¹⁴ Mporōyó Luruwam lapa mpi pē fēi Tacaa ke teu tō. I ta lana lotu kulūmtv sí í nyí i luyū nyēntv.

¹⁵ Pa kēesa Luruwam tōm kancālaya na tē tēnaya ke Isō kuyōgōtōtō telēsulo Semaya na nalv ltoō pa tēma takēlasí taa. Tēnaya pa ηmaa lulvñ loosi. Luruwam na Selopuwam pa yookaya tam ké.

¹⁶ Waatu wei Luruwam sēpa, ilēna pá pimi-i Tafiti tē. Ilēna i pēyalv Apiya lēeti i lonte.

13

Apiya kawulaya (Awulaa I 15:1-8)

¹ Isēyeli wulav Selopuwam kawulaya pēnaya pēlefēi hiu nyēnka taa ké Apiya pēsa Yuta nyēma wulav.

² Ilēna í tēyō pusí tooso ké Yosalem. I too kēle Kipeya tv Uliyeli pēelō Mikaya. Apiya na Selopuwam pa yookayana tēmayā.

³ M'pógú Apiya kpaɣa ɪ yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle (400000) si ɪ yookina Selopuwam. Na Selopuwam taɣani ɪ nyéma ke iyisi nasənaasa (800000) si ɪ suliyi-ɪ.

⁴ M'pógú Apiya kpawa Semalayim pulaya təə ké Ifəlayim pəəŋ taa. Ulena í holina Selopuwam na Iseyeli nyéma si: I nu ma təm yoo.

⁵ I ta nyi taa si Tafiti na ɪ lɔlɔɣu nyéma ke Iseyeli Iso Tacaa tɔwa kawulaya ke tam təə, pu layasəɣi.

⁶ Pəyele Nepati pəyalɔ Selopuwam ná kula ɪ caa Salɔmən wei ɪ təmle ɪ lakaya tɔ ɪ təə.

⁷ M'pógú yulɔyemnaa na tetelataa kotina Selopuwam na pá la na í kəli Salɔmən pəyalɔ Lɔpɔwam. Mpi tə, Lɔpɔwam ká ké pəyaya ké, ɪ ta nyi pulɔ ile ɪ ta pəsi na í səŋ pa isəntaa.

⁸ Ulena nəənəə mu caaki si í yona kawulaya ŋka Tacaa tɔwa Tafiti lɔlɔɣu nyéma tə. I lapa yoolaa kpekəle səsəle. Pəyele í təkə wula nawee nna Selopuwam lupa tə, na í laaki.

⁹ I təɣəna Tacaa kətəlaa Aləŋ lɔlɔɣu nyéma, na Lefii nyéma, na í kpa mə təɣi kətəlaa, isu tetɔnaa lentɪ yəlaa lapu tə. Ye wei ílé í kəna latəce, na ɪwaəŋ naatosompəɣəlaya, ɪ pəsi tuŋ kətɔlv nté mpv.

¹⁰ Ama tá ile, Iso Tacaa tike ke tá nyənəɣi, tə ta kpeesəna-ɪ. Na Aləŋ lɔlɔɣu nyéma nté Tacaa kətəlaa na Lefii nyéma náá laki pa təma.

¹¹ Tanəŋ na taanaya ké tə laki kətasi nsi kəkə lusa si təna tə. Na tə wəki tulaalunaa ke kətaya təlate təə. Na tə suku Iso potopotona ke ɪ taapəli təə. Na tə musəɣi fətəla səsə ke taanasɪ. Tá laki teu ke Tacaa təmle ké. Ama mə kisina-ɪ.

¹² Təv, pənente Tacaa kele tá nyɔɣu tɔ. Na ɪ kətəlaa ntó, si pá huləɣi yoou tutuɣu, na mə na-ɪ í suliyi. Ule Iseyeli nyéma me, í taa yona mə cəsənaa Iso Tacaa. Mpi tə, í kaa kpaɣa ɪ təə ké nyulɔɣu.

¹³ Waatv inəɣi Selopuwam faya ɪ yoolaa taa, na pá polo pa papɪ Yuta nyéma waali. Na ɪ yoolaa lelāa na isəntaa təə, na pə tɔ-weyə heku.

¹⁴ Yuta nyéma pəsaa ile, pa cekənaa kele si paa yoo taa na waali. Ntena pá wiina Tacaa si í waasi-we. Waatv wei kətəlaa yaya tutuɣu,

¹⁵ Ulena pa yoolaa kiisi. Tənya Tacaa yelaa na Selopuwam na Iseyeli nyéma pa tuli tapəŋ.

¹⁶ Na pá se na Iso tɔ-weyə Yuta nyéma niŋ taa.

¹⁷ M'pógú Apiya na ɪ yoolaa pa kəla-we təkpaata, na pá kv pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle na nunɔwa (500000).

¹⁸ Iseyeli nyéma ná kpisa mpv tə na Yuta nyéma náá təɣə akaitv. Mpi tə, pa cəsənaa Iso Tacaa ke pa tēlaya.

¹⁹ M'pógú Apiya təɣəna Selopuwam, na í leeki Peteele, na Yesana, na Ifələŋ na pə cəlv acalēnaa.

²⁰ Haləna Apiya səm, Selopuwam ta tasa ɪ toŋ kɔpəŋ taa ké məlɔɣu. Ama Tacaa tēesəna-ɪ kɔɣv ké.

²¹ Ulena Apiya toŋ náá səsəɣi na í kpaɣa alaa naanɔwa na liyiti. M'pógú ɪ lɔla apalɔpiya ke hiu na naale, na alɔpiya ke naanɔwa na naatoso.

²² Apiya təm lentɪ we takəlaya ŋka pa yaa si Iso kuyəɣətɔtɔ teləsɔlv Itoo kutöösutu takəlaya tə ka taa. Ka taa ké pa keesa ɪ kulapɔtɔ na ɪ təma.

²³ Apiya səpa, Ulena pá pimi-i Tafiti tē, na ɪ pəyalɔ Asa lēeti ɪ lonte.

14

*Asa kawulaya kancaalaya
(Awulaa I 15:9-11)*

Μπόγύ tetu caya tərəmm ke Asa kawulaya waatu ke pusi naanowa. ¹ Μπόγύ Asa lapa mpi pə we teu na pə maya Iso Tacaa tə.

² I kpiisa təfēnlenaa na timpi timpi cefelinaa laaki tə. Na í yəki pēe kusikee, na í seti tesikasi kulalaasi.

³ Na í tó Yuta nyéma si pá see pa cəsənaa Iso Tacaa na pá təkí i kiiu na i kusəsitu.

⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa tēlaalenaa tēna, na tulaalə təwətēnaa tənaya Yuta acalēe tēna taa ké. Ilena i kawulaya caya tərəmm.

⁵ Nəgəlv ta yoonə Asa ke pusi nsi si taa. Mpi tə, Tacaa mayamaya ka yelina na í hēesi. Hēesuyv pusi nsi si taa ké Asa tayana Yuta acalēe lenna.

⁶ Asa təma Yuta nyéma si: Tə ημά koloosi na tē cəna acalēe aní na tē tó kəkələsəη. Mpi tə, tə təkə ta Iso Tacaa təm ke teu, na í yele na tá tetu we tá niη taa na tē hēesi.

Ntēna pá svv təmle taa na pá tó tə nyuyv.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekəle nyéma mpa pa təkaya kpaləη səsəη na ηmantaa si tə, paa we iyisi ηmənuyv na nunowa (300000) ké. Na Pencamēe nyéma ke iyisi ηmənuyv na nunaasa (280000) na pá təkə kpaləη səkpeη, na pá nyéma təη təm. Pa tənaya mpv, paa ké yoolaa taa yoolaa ké.

⁸ Μπόγύ Itiyopii tv Sela kra Yuta nyéma tə, na i yoolaa ke iyisi iyaya (1000000). I yoou kēkenaa ke ηmənuyv na nunowa (300). Haləna í tala Malesa icate.

⁹ Na Asa na i yoolaa pá puli Sefata tetəkəle taa ke Malesa kiη.

¹⁰ Ntēna Asa wiina Iso Tacaa si: Hai, Tacaa pə fēi-η katē si í waasi icamiya isu toη tv. Mpv tə, kəə na í waasi-tv. Mpi tə, nyaya tə tēləyi. Nyá hətē taa ké tə kraaki yoolaa tuutuuma inē i tə. Hai, Tacaa nyayalē tá Iso, taa yele si yulv í kəli-η.

¹¹ Μπόγύ Tacaa yelaa na Itiyopii yoolaa tuli tapəη, na pá se Asa na i yoolaa.

¹² Ilena pēle pá tó pa waali na pá tana-wēyē Kelaa. Na pá kv-wēyē tuutuuma, na pá pēli pa niη. Mpi tə, Tacaa kvna-wē na i yoolaa nəgə. Na Yuta nyéma náá kuu pa wontu ke səsəm.

¹³ Na pá lēeki Kelaa cəlv acalēe tēna. Mpi tə, Tacaa səyəntv ká pu a taa yəlaa ké. Μπόγύ pa kuu a wontu ke tuutuuma.

¹⁴ Ilena pá kvli tiikilaa piitim tə, na pá kuu heēη na yooyoonaa ke səsəm. Na pá məli Yosalem.

15

Asa tayanuyv ke Isəsele (Awulaa I 15:12-15)

¹ Μπόγύ Iso Feesuyv kuləna Oteti pəyalv Asaliya.

² Ilena í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-i si: Hai, tá caa wulav. Yuta nyéma, na Pencamēe nyéma mē í nu ma təm. Ye í wē Tacaa waali, ílé i ká wēe mə waali ké mπόγύ. Ye í pēekəyi-i i ká yele na í na-i. Ama ye í lv Iso, ílé i ká lv-mē tətə.

³ Iso yela lseyeli nyéma tə, pə leelaa ké. Kətvlv nəgəlv i fēi si i ká sēyēsi-wē. Pəyele pa fēina kiiu.

⁴ Ama pa məla lseyeli Iso Tacaa kiη na lanwakəlle, na pá pēeki-i na í yele na pá na-i.

⁵ Waatu iní i taa, yulv u pəsəyi na í polo tiili na í mələna weesuyv. Pu ké wahala waatu ke tetu yəlaa tənaya.

⁶ Piitim lempi ná kvyi lempi ké. Na icate lentē náá kó lentē. Mpi tə, Tacaa ciyitaya yəlaa ké na wahalanaa tēna.

⁷ Ama mu nyəə toη, í taa yele na mə apalvtv yəlv. I ká hiki mə təmle kasəyaya.

⁸ Waatu wei wulav Asa nu Iso kvyəyətvtv tēləsvlv Asaliya təm nti, ilena í kaasi i ti na í kpiisi Yuta na Pencamēe pa tetu tēna taa tuη. Na í la mpv tətəyə acalēe nna i

ka læka Ifəlayim pəəŋ taa tɔ a taa. Pə waali, ɪlena í tayani Tacaa kətaya tɔlatɛ nte tu wɛ Isə tɔsɛɛlɛ tɔ.

⁹ Mprɔgɔ wulav kota Yuta na Pɛncamɛɛ nyɛma tɛna, na Ifəlayim na Manasee na Simiyəŋ pə nyɛma mpa paa kəma na pá caya pa tɛ tɔ. Pa nawa si Tacaa wɛ ɪ waali, ɪlena pá polo ɪ kiŋ.

¹⁰ ɪlena pá koti Yosalem kɛ Asa kawulaya pusɪ naanɔwa na kakpasɪ nyəŋka ɪsɔtɔ tooso nyəŋ taa.

¹¹ Kɔyanŋku pa talaa, ɪlena pá lá Tacaa kɛ kətaya kɛ tɔla nna pa kpa kolontunaa kiŋ tɔ. Naanŋ ka wɛ nasətoso na nunɔwa (700) na heeŋ kɛ iyisi naatosompɔgɔlaya (7000).

¹² Mprɔgɔ pa su pa nəgɔ si paa tayani Isə kɛ sɛɛv na lotu kɔlɔmtɔ. Na pa lɛsaya suv pa cɔsɔnaa Isə Tacaa kɛ teu.

¹³ Ye wei ɪ ta tayani Isɛyɛli Isə Tacaa kɛ sɛɛv, ɪsu pa kɔ-ɪ. Paa apalɔ, yaa alɔ, yaa sɔsɔ, yaa pəyaya.

¹⁴ ɪlena pá tuuna nəəsɪ sɔsɔnsɪ na pá hɔli tutuunŋ na akantɛɛ na pá wiliti.

¹⁵ Mprɔgɔ Yuta nyɛma tɛna lanŋlɛ hulɔmɛna pa lotu kɔlɔmtɔ tuunav mpi. Na ɪsəna pa tayana pa ɪsɔsɛɛlɛ na luɣu kɔlɔmɔɣu tɔ. Na Tacaa mu na í yele na tetɔ hɛɛsɪ.

¹⁶ Mprɔgɔ Asa lɛsa ɪ too Maaka tɔɔ kɛ ɪ alɔ kawulaya toŋ. Mpi tɔ, Maaka ka sika tɔɣu, ɪsayaŋ ŋku pa yaa si Asela tɔgɔ. Ntɛna wulav tɔ si: ɪkpɛsɪ tɔɣu ŋku na í yəki-kɔ na í wɔ-kɔɣu Setəlɔŋ lɔsɔ nəgɔ.

¹⁷ Paa na wulav ɪnɪ ɪ sɔɔla Tacaa na lotu kɔlɔmtɔ tɔ, ɪ ta wakəli təkətɛlɛnaa mpa paa wɛ Isɛyɛli tetɔ taa tɔ.

¹⁸ Ama ɪ yelaa na pá kəna Isə tɔsɛɛlɛ taa kɛ wɔla, na liyitee nyəgətɔ, na wontunaa lempa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Tacaa tɔ.

¹⁹ Yoou ta tasa kɔlɔɣu, haləna Asa kawulaya pənaya hiu na naanɔwa na kakpasɪ nyəŋka.

16

Asa yoonav kɛ Isɛyɛli wulav Pasa (Awulaa I 15:16-22)

¹ Asa kawulaya pənaya hiu na naanɔwa na naatosɔ nyəŋka taa kɛ Isɛyɛli wulav Pasa pola Yuta tetɔ yoonav. ɪlena í suv kolunŋa ŋmau, na í cɔəkəna Lama ɪcatɛ si Yuta nyɛma í taa pəsɪ na pá suv yaa pá lukɪ.

² Mprɔgɔlɛ Asa cosa wɔla na liyitee kɛ Isə tɔsɛɛlɛ na kawulaya kpancoou pə taa. Na í tilina Tamasi kɛ Siliɪ wulav Pɛnɪ-Hatati si:

³ Ma na-ŋ tɛ pɛɛli nəgɔ, ɪsu tá caanaa ka lapa tɔ. Ma ha-ŋ kɔcɔsɔv ŋkɔɣu si tɛ pɛɛli nəgɔ. ɪlena nyá na Isɛyɛli wulav í yá, na ílɛ ɪ ləsi ɪ yoolaa kɛ ma tetɔ taa.

⁴ Mprɔgɔ Pɛnɪ-Hatati ná muv Asa tɔm nti, na í kɔsɪ ɪ yoolaa na pá polo pa yoonav Isɛyɛli nyɛma, na pá læki pa acalɛɛ. ɪsu Yonŋ, na Tanŋ, na Apɛɛli-Mayim. Na pá kpɛnna Nɛfətali acalɛɛ tɛna nna a taa pa sukaya wontu tɔ.

⁵ Pasa nu mpu, ɪlena í yele Lama ɪcatɛ kolunŋa ŋmau.

⁶ Mprɔgɔ Asa kota Yuta nyɛma tɛna pə ta sɔsɔ paa ɪlɔgɔv pəyaya. Na pá kuu pɛɛ na kpɛŋkɛlasɪ nsi ɪ ka kaawa si ɪ ŋmaakəna Lama ɪcatɛ kolunŋa tɔ si, pá tayani timpi pa yaa si Kepa na Misipa tɔ.

Asa təkə saləka kɛ Isə kɔyɔgətɔtɔ teləsɔlv Hanani

⁷ Waatɔ ɪnɪ ɪ taa kɛ Isə kɔyɔgətɔtɔ teləsɔlv Hanani pola Yuta wulav Asa kiŋ, na í kaləna-ɪ si: N kisa Tacaa kɛ pɛɛkɔɣu, na ń sɔɔli si Siliɪ wulav í tɔ-ŋ niŋ tɔ. N ləsa Siliɪ yoolaa kɛ nyá niŋ taa kɛ.

⁸ Itiyopii na Lipii nyɛma ka kɛ yoolaa səsaa kɛ. Pa kɛɛkɛnaa na pa kpɛyanəŋ fɛɪ kalɔɣu. Paa na mpu, n lapa Tacaa kɛ naani. ɪlena Tacaa tɔ-wɛyɛ nyá niŋ taa.

⁹ Tacaa nyənəyi tetu təna taa ké na í səhna mpa pa yekina-ι pa təyi teu tə. Ama pənente í lapa kumelentu ké. N kaa tasa yoou ke lanuyu tətə.

¹⁰ Μπόγύ Iso kyəyətutu teləsulə təm nti tə wu Asa. Uena í tu-ι saləka. Na í suv tetu nyéma ləlaa ke kənyəŋ tuyə ke waatu ɪnɪ.

*Asa kawulaya tənaya
(Awulaa I 15:23-24)*

¹¹ Pa keesa Asa təm ke pə kpaɣav tə kancaalaya, na tə tənaya təyə Yuta na lseyeli pə awulaa takəlasɪ taa.

¹² Μπόγύ kətəŋ ɪsəɣav nakuli, ku kpa ɪ nəəhɛɛ ke ɪ kawulaya pənaya pəyələyafɛi nule nyəŋka taa. Uena í yele Tacaa ke sələmuɣu sɪ í waasi-ι na í polo lokotulonaa kiŋ.

¹³ Μπόγύ Asa səpa ɪ kawulaya pənaya nule na kuləmaya nyəŋka taa.

¹⁴ Uena pá pimi-ι ɪ pələaŋ wei ɪ ka hula Tafiiti ɪcate taa tə ɪ taa lɛŋku taa. Paa tɔwa ku taa ké tulaalunaa pəyalɛ ké, ɪsu tulaalə lataa lakuyu tə. Na pá wə tulaalunaa tətəyə səsəm ke ɪ ləyaya təə.

17

Sosafati kawulaya na ɪ təmle kəpantɛ

¹ Μπόγύ Yuta wulav Asa pəyalə Sosafati təyə kawulaya ke ɪ caa lonte na í nyəsɪ ɪ kawulaya ke lseyeli nyéma təə.

² Uena í su yoolaa kpeka ke Yuta koloosi acalɛɛ təna taa. Na ɪ kawulaya acalɛɛ nna ɪ caa Asa ka lɛka lɛlayim nyéma tə a taa tətə.

³ Tacaa ka wɛ Sosafati waalɛ ké. Mpi tə, Sosafati təma ɪ cəsə Tafiiti ɪkpatɛ taa ké ɪ kawulaya kancaalaya ké, ɪ ta laa tuyə Paalɪ.

⁴ Ama ɪ caala ɪ təyi sɪ í nyɪ ɪ cəsə Tafiiti Iso luyə nyəntu, na í təkɪ ɪ kiŋ. ɪ ta keena lseyeli awulaa.

⁵ Uena Tacaa la na Sosafati kawulaya la toŋ na Yuta nyéma haaki kucəəŋ, na í suv toŋ ke teu na teeli.

⁶ Na Sosafati lanlɛ heena Iso təmle lapu na í kpiisi Yuta kawulaya taa ké təkətəlɛnaa na pə tuŋ.

⁷ Μπόγύ ɪ kusa ɪ akewenaa səsaa ke ɪ kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa, na í tili-wɛ sɪ pá sɛyɛsɪ Yuta acalɛɛ yələa ke Iso kiŋ. Tillaa mpe pa həla nté Pɛnɪ-Hayilɪ, na Opatiya, na Sakalɪ, na Netaneyeli, na Mikaya.

⁸ Na Lefii nyéma pəyələyafɛi naanɔwa su-wɛ. Pɛlɛ pa həla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayɛli, na Semilaməti, na Yonatan, na Atoniya, na Topiya, na Topi-Atoniya. Na kətəlaa naalɛ, Uisama na Yolam.

⁹ Μπόγύ pa kpenna Tacaa kiiu takələya na pá cəə Yuta acalɛɛ na pá sɛyɛsɪ ɪcate yələa təna.

Sosafati toŋ

¹⁰ Μπόγύ Tacaa səyəntu kpa piitimnaa mpa pa cəəna Yuta tə pa kawulasɪ tənaya səsəm. Ue pa ta yoonə Sosafati.

¹¹ Haləna Filiisi nyéma ha-ι kucəəŋ na pá feli-ι lampuu ke liyitee. Laalupunaa ná kəna-ι ɪ waan ke iyisi naatosompəyələya na nasətoso na nunɔwa (7700), na pəŋtuləŋ ke mpu tətə.

¹² Μπόγύ Sosafati toŋ səsaa na pé puki. Sosafati ŋmə Yuta taa ké acalɛɛ na təyənasi təsulɛ.

¹³ Na í wɛena wontu ke səsəm ke Yuta acalɛɛ taa. Na ɪ yoolaa taa yoolaa ke Yosalem taa.

¹⁴ Pɛlɛ pa kpekɛ ntɔ na pɔ kɛsɛna pa lɔlɔɲ. Yuta kpekɛlɛ taa sɔsaa ntɛ yoolaa taa yoolaa iyisi ɲmɔnɔyɔ na nunɔwa (300000) nyɔyɔ tu Atɛna.

¹⁵ Atɛna waali kɛ yoolaa iyisi ɲmɔnɔyɔ na nunaasa (280000) nyɔyɔ tu Yohananɲ.

¹⁶ Na yoolaa iyisi ɲmɔnɔyɔ (200000) nyɔyɔ tu Sikɛli pɛyalɔ Amasiya. Amasiya sɔɔlɛna na ɪ sɔɔ Tacaa tɛmlɛ taa.

¹⁷ Pɛncamɛɛ kpekɛlɛ taa kɛ yoolaa taa yoolaa tɔtɔlɛa iyisi ɲmɔnɔyɔ (200000) nyɔyɔ tu Iliyata.

¹⁸ Iliyata waali nyɛɲ ntɛ yoou wontu tɔkɛlɛa iyisi nunɔwa na nunaasa (180000) nyɔyɔ tu Yosapatɪ.

¹⁹ Mpa paa kɛ wulav yoolaa kɛ Yosalem taa tɔyɔlɛ. Na pɔ sɔɔsɛna mpa ɪ ka sɪ koloosi acalɛɛ taa kɛ ɪ kawulaya tɛna taa tɔ.

18

Sosafati na Akari pa nɔyɔ kulɔmɔya lapɔ (Awulaa I 22:1-4)

¹ Wulav Sosafati ka sɔɔ ton kɛ na ɪ wɛna teeli. Mɔpɔyɔ ɪ caa ɪ pɛyalɔ kɛ Isɛyɛli wulav Akari pɛɛlɔ kɛ alɔ.

² Pusi cɔɔwa pɛcɔ, ɪlɛna Sosafati polo Akari tɛyɛ Samalii. Mɔpɔyɔ Akari kuwa heɛɲ na naaɲ kɛ tuutuuma sɪ ɪ saakɛna ɪ na ɪ waali nyɛma. Pɔ waali kɛ ɪ kaana Sosafati sɪ ɪ sɔɔsɪ ɪ tɔɔ na pɔ polo pɔ yoonɔ Lamɔti ɪcatɛ kɛ Kalaati.

³ Isɛyɛli wulav Akari sɛlɛma Yuta wulav Sosafati sɪ: Tɔ polo na tɔ yoonɔ Lamɔti kɛ Kalaati.

ɪlɛna Sosafati cɔ Akari sɪ: Ma na-ɲ tɔ kɛ kulɔm kɛ mɛɛ. Ye nyɔ yɛlɛa kulaa, ma nyɛma sɔɔlɔ puwɔya.

Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɛlɛa pɔpɔtɔnaa (Awulaa I 22:5-12)

⁴ Paa na mpɔ, ɪlɛna Sosafati sɪ: Pɔɔsɪ Tacaa na pɛcɔ.

⁵ Mɔpɔyɛlɛ Isɛyɛli wulav kota ɪ Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɛlɛa. Pa wɛ yulɔnyɔɔɲ nasɛlɛ (400) kɛ mpɔ. Na ɪ pɔɔsɪ-wɛ sɪ: Pɔ wɛɛ sɪ tɔ polo tɔ lɛɛkɪ Lamɔti ɪcatɛ kɛ Kalaati yaa tɔ yɛlɛ? Ntɛna pɛlɛ sɪ: ɪ polo, Tacaa kɔ tɔ-tɛyɛ nyɔ niɲ taa.

⁶ Paa na mpɔ Sosafati ta nyɔlɔ-tɪ. ɪlɛna ɪ pɔɔsɪ sɪ: Pɔ ta kaasi Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlɔ wei ɪ ka yɔyɔtɛna-tɔyɔ Tacaa tɔ?

⁷ Ntɛna Akari sɪ: ɛɛ, ɪmɛla pɛyalɔ Miseen wɛɛ yaa. Ama maa caaki-ɪ kɛ. Isayatu kɛ ɪ heeliyɪ-m tam.

Ntɛna Sosafati ma kapuka sɪ: Paa yɔyɔtɛyɪ Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlɔ kɛ mpɔ.

⁸ Mɔpɔyɔ Akari yaa kawulaya tɔyɔyɔ tɛmlɛ tu nɔyɔlɔ, na ɪ tili-ɪ sɪ: Polo ɲ yaa Miseen kɛ lɔɲ.

⁹ Awulaa mpɛ pa naalɛ pa suu pa kawulaya wontu kɛ na pɔ caɔa pa kpɛlasɪ tɔɔ kɛ Samalii tɔm tɛhɔlɛ cɔlɔ, na Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɛlɛa kpaalɔyɪ pa tɔmnaa.

¹⁰ Mɔpɔyɔ Kenana pɛyalɔ wei pa yaakaya sɪ Sitekiya tɔ ɪ kɛ pa taa lɛlɔ kɛ. ɪni ɪ ka lupina ɪ tɔyɪ nyɛyɛlɔyɔ hɛɲ na ɪ tɔɲ sɪ: Hɛɲ ɪnɛ ɪ hulɔyɛna ton wei ɲ kɔ kɛlɛna Silii yoolaa tɔ.

¹¹ Mɔpɔyɔ Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɛlɛa lɛlɛa nɔ yɔyɔtɔ tɔm kulɔmtɔ nti tɔtɔ sɪ: Tɔ caa, polo ɲ lɛɛkɪ Lamɔti ɪcatɛ kɛ Kalaati. Tacaa kɔ tɔ-tɛyɛ nyɔ niɲ taa kɛ na ɲ pɛsɪ-tɛ.

Miseen kpaalɔyɔ kɛ Akari kpisuyɔ (Awulaa I 22:13-28)

¹² Mɔpɔyɔ tillu wei ɪ pola Miseen waali tɔ ɪ heela-ɪ sɪ: Isɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɛlɛa tɛna kpɛntaa kɛ na pɔ heeli wulav sɪ ɪ kɔ la aka. Pɔ tɔ tɔ, nyana-wɛ ɪ kpɛntɪ nɔyɔ.

¹³ Ntɛna Miseen sɪ: Ma tuuna Tacaa sɪ nti ma Isɔ caa tɔyɔ maa yɔyɔtɪ.

¹⁴ Mísee tala wulav kin, ilena wulav pöösí-sí: Mísee, tó polo na tó lèeki Lamoti icate, yaa má taa polo? Ntèna Mísee sí: Ma ta tan-me se. Í polo. Tacaa ká tu-teye mə niñ taa ké.

¹⁵ Mpuşule wulav sí: Aweye n siwa sí í pööləyi-ñ na pécó ñ teləsəyi-m təm nti Tacaa heela-ñ tó?

¹⁶ Ntèna Mísee sí:
Ma nawa Işeyeli yoolaa yawa yem
ké pöñ taa, isu heen wei i feina tiikilu tó.
İlena Tacaa yəğəti sí, pa feina wulav.
Paa wei í kpe.

¹⁷ Kelena Akarı pəsəna Sosafati tó sí: Ntəñ maa heela-ñ sí isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

¹⁸ M'púyú Mísee tasaa sí: Tóv, í nu Tacaa təm. Ma ná-i na í caya i kawulaya kumte tó. Na isətəa tillaa səñaa na pá tu-i heku.

¹⁹ M'púyú i pöosa-we sí: Awe ká polo na í tsvi Işeyeli wulav Akarı sí í lèeki Lamoti icate na pá ku-i? İne sí i nyəntu ntó. İne ilé sí i nyəntu ntó.

²⁰ Mpuşule feesuyu nakuli ku kulaa sí ñku ku polo. Tacaa sí: İşənaya n ká la?

²¹ Mpuşule sí, ñku ku tó Akarı İşə kuyəğəttu teləsəlaa taa ké pəpətu. Tacaa sí: Tóv, polo na ñ lá mpv.

²² İlena Mísee tasa sí: Ntəğəle, Tacaa yelina sí pé tó nyá İşə kuyəğəttu teləsəlaa taa ké pəpətu. Təfə, mpusi ké i caa i kəna-ñ.

²³ Tənayale Sitekiya krətəna Mísee na í marí-i katanə na í pöösí-sí: Tacaa Feesuyu luna ma taa na kó heeli-ñ yaa?

²⁴ Mpuşule Mísee sí: Kuyaku ñku n ká se na ñ ñmeli nyá nan ləkətələkaya taa ilé, kuyaku ñkuyule n ká tisi.

²⁵ İlena Akarı tó i təmle nyéma sí: İ kpa Mísee na í cəla icate nyuyv tu Aməñ, na wulav pəyalv Yowasi.

²⁶ İ heeli-we sí pá tu-i saləka na pá haaki-i potopoto həğəliya na lvm. Na haləna má kəna təyoole na alaafəya.

²⁷ Mpuşule Mísee cə-i sí: Ye n kəmna alaafəya, ilé pə taya Tacaa heelina-m təm sí má yəğəti.

*Wulav Akarı səm ke yooou taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ M'púyú Işeyeli wulav Akarı na Yuta nyəñ Sosafati pa pola Kalaati tetv icate Lamoti ke yoonav.

²⁹ İlena Akarı tó Sosafati sí: Ma yusəyi ma ti na má polo yooou. Ama nyaa suu nyá kawulaya wontu.

İlena Akarı la mpv.

³⁰ Pəyele Sili i wulav ka heela i yooou kəkənəna nyuyv nyéma sí pá taa paasəna yoolaa səkpema yaa səsaa. Ama pá pəkəki Işeyeli wulav.

³¹ Pə tóv ké waatu wei Sili yoolaa nyuyv nyéma mpe pa ná Sosafati, ilena pá hu pa taa sí Işeyeli wulav. Na pá tam-i sí pa yookina-i. Ama Sosafati yaa İşə sí í yarı-i. Na İşə Tacaa waasi-i na í yeke na kolontunaa məli.

³² Kolontunaa cəkənaa sí pə taya Akarı, ilena pá məli.

³³ M'púyú Sili tu nəğəlv i tó nyəmle ke yem, na tó yaya Akarı ke timpi taa i yooou toko fəe-i tó. İlena í tó i kəkə saalv sí: Kəe na tə məli pə hika-m.

³⁴ Ama kuyaku ñku yooou lapa ton ké. M'púyú Işeyeli wulav səñə isə ké i kəkə taa, haləna taanaya. Na Sili yoolaa nyənəyi mpv. İlim təkaya, ilena wulav həe.

19

Sosafati kpawa huvlaa ke Yuta taa

¹ M'p'óg'ó Yuta wulav Sosafati kpema i te Yosalem na alaafáya.

² Ilena Hanani p'ayalv Yehu wei i ké Isö kuyöyötutu telösulv tó, í polo i s'ehyvu na í p'össi-i si: Pepe tóó ké n polaa si n s'ehna yulv isayav? Paa s'ööl'ögi wei u caaki Tacaa tó se. N lapa mpv tó Isö taa kpana-ñ ké.

³ Paa na mpv n lapa teu ke timpi n kpiisa tunj ke tetv taa tó. P'äyele n ha nyá t'ögi Isö luyv nyäntv t'ehyvu taa.

⁴ P'ä k'p'ayav waatv unv tó, Yosalem taa ké Sosafati saalaa. I ta mäli Iseyeli. M'p'óg'ó Sosafati c'ö tetv taa ké p'ä k'p'ayav P'eesepa, na Ifäl'ayim pulasv h'öy'ölv'öy'ö taa tó, si i mä'öy'öna Yuta ny'öma ke pa caanaa Isö Tacaa kinj.

⁵ Ilena í k'pa huvlaa ke Yuta kawul'aya koloosi acal'ee t'öna taa.

⁶ Ilena í heeli-we si: U la laakali na mä t'öml'ee. Mpi tó, p'ä t'aya y'ölaa tóó ké í huvki mä huv'ee. Ama Isö tóó ké. I ma'yama'ya i ká wee mä waali ké p'ä taa.

⁷ Mp'v tó, í nyana Tacaa ke s'ös'öm na í fenj mä t'öml'ee tóó. Mpi tó, Tacaa Isö lanj'ee u heek'öna mpi p'ä ta si'yisi tó, yaa y'ölaa fayas'öy'ö yaa kuv'ööv'ö müy'ö na tampana tóó tak'öy'ö.

⁸ M'p'óg'ó Sosafati tasa k'p'av ke Lefii ny'öma, na k'öt'ölaa, na Iseyeli l'ölv'öj'ö ny'öj'ö ny'öma ke Yosalem taa si p'á huvki y'ölaa t'ömn'aa na Tacaa h'öte taa. Na p'á t'ayan'ögi icate y'ölaa y'öj'öj'ö.

⁹ Ilena í t'ö-we si: P'ä wee ké si í nyan'na Tacaa ke teu, na í laki p'ä t'öna t'ööv'öj'ö na luyv kuv'ömv'öy'ö.

¹⁰ Ye mä ny'öma m'p'ä pa we acal'ee taa tó pa k'öna-m'ey'ee t'öm s'ös'ööv'öntv. Isu y'ölv'ökv'öle yaa y'ööv'ö t'öm, na p'á ké k'iiu, yaa kuv'ös'ösv'ö, yaa kuv'öt'ötv'ö, yaa kuv'ölv'ötv'önaa wak'ölv'öy'ö t'öm. Ue í kilisi-we'y'ee-ti. Ue mä na-we mä t'öm kaa s'öna Tacaa, na í'le i mv-me na p'ááná.

¹¹ K'öt'ölv'ö s'ös'ö Amaliya ká fenj'iyina mä Isö s'eev'ö t'öma t'öna tóó. Na Is'ömayeli p'ayalv Sepatiya wei i ké Yuta kawul'aya ny'öy'ö tv tó, í'le í fenj'iyi mä tóó ké tetv t'ökv'öy'ö t'öm taa. Ye p'ä kaasa Lefii ny'öma, í'le p'ele'y'ee huv'ee t'öma lataa. I kaasi mä ti na t'öml'ee. Tacaa we kuv'öantv lataa waali ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyäma, Sosafati s'äl'ömv'öy'ö

¹ P'äle p'ä waali ké Mowap'v ny'öma, na Amoni ny'öma, na Meuni ny'öma l'elaa pa kuv'ölaa si pa y'öökina Sosafati.

² M'p'óg'ó pa heela wulav si: Yoolaa tuutuuma luna It'öm tetv taa ké tenj'ku kuv'öpv'ö k'öj'k'öj' taa, na p'á k'öj' nyá waali. Pa we Hasas'öj'ö-Tamaa timpi pa yaa si Anj-Ketii tó.

³ S'öy'ööv'ö p'v Sosafati, í'lena í t'ö Yuta kawul'aya y'ölaa t'öna'y'ä n'ö'h'ökv'ötv'ö si i y'öy'ö't'öy'öna Tacaa.

⁴ M'p'óg'ó tetv t'öna taa acal'ee kotaa si pa wiina Tacaa si í s'öna-we.

⁵ Ilena Sosafati na Yosalem ny'öma, na Yuta ny'öma l'elaa pa koti Isö t'ös'eele t'aya kuv'öf'alaya tóó.

⁶ Ilena Sosafati s'äl'ömi Isö si: Hai, tá c'ös'önaa Isö Tacaa wei nyá n t'öki kawul'aya ke is'ötaa, na n ti piitimnaa t'öna tó. Ny'ayale tonj' tv na p'äs'ölv'ö. N'öy'ölv'ö u p'äs'öy'ö na í s'öj' nyá is'entaa.

⁷ Ta Isö nyá, nyá t'öy'önn'aa tetv t'öne t'ö y'ölaa, na í ha-t'ögi nyá taap'ölv'ö Ap'ölaham l'ölv'öy'ö ny'öma t'aya tam tóó.

⁸ Na tá c'ös'önaa c'aya t'ö taa, na p'á ñmä-ñ kutuluy'ö na p'á tó si:

⁹ Ye isu n hōma tá ηkpaηoyu, na wahala nōyolu, isu yooou, yaa yulokusəku, yaa nyōōsi, tu kōō tē səη kutuluyu kōne ku kin ke nyá isentaa. Mpi tō, nyá hōte we ku taa ké. Tu yaa-η ta laηwakəlle taa si n waasi-tu. Uena nyaa nu na n waasi-tu.

¹⁰ Tōu, nōōnō nyōni isəna Amoni nyōma, na Mowapu nyōma, na Itəm nyōma, yookuyuna-tu tō. Pəyele waatu wei tá cōsōnaa lu Icipiti tō n kisina-we si pá taa fayana piitimnaa mpe pa tetōnaa taa. Uena pele pá kee na pá yele-weye kuyu.

¹¹ Ama tá kucōō pəsa ikpatəle. Pəle pa tōyōnəyi-tuyu tetu nti n ha-tu tō tē taa.

¹² Tacaa Iso, hō pa ηkpaηoyu. Tē ké acamaa ke kolontunaa tuutuuma inē i isentaa ké. Tē ta nyi isəna tē la tō. Pə tōō ké tē keesa ise na nyá tōō.

¹³ Yuta nyōma tēna, na pa alaa na pa piya paa səηna Iso tēsēle kin.

Yuta nyōma akaitu

¹⁴ Mpyōyō Tacaa Feesuyu kolēna Lefii tu Sakali pəyalu Yasiyeli ke samaa taa tēna. Sakali inē i caa kele Penaya. Penaya caa kele Yeiyeli. Yeiyeli caa kele Asafi lōlōy tu Mataniya.

¹⁵ Ntēna Yasiyeli yōyōtēna nōyō sōsaya si: Yuta na Yosalem yēlaa mē, í tō ηkpaηη ke teu. Uena pə tu kōlōna wulav Sosafati nyá. Tacaa si, í taa nyá. Pēcō yoolaa tuutuuma inē i tōm í taa la-meyē sōyōntu. Pə taya mē tōm ke yooou ηku. Ama Tacaa nyōntu ké.

¹⁶ Cele í ká polo mē kolontunaa tōō. Pa tēηna nteyē krau na yaayēnaa mpaav. Í ká suli-weyē tetekəle nyōyō ke Yeluweli wōlaya tetu kin.

¹⁷ Yuta na Yosalem yēlaa mē, í kaa nāki mē kolontunaa mpe pa yoonav. Mu səη mē tēsəηle. Í ká ná isəna maa waasi-mē tō. Í taa nyá. Pēcō sōyōntu í taa la-mē. Cele í polo pa tōō, maa wē mē waali.

¹⁸ Mpyōyō Sosafati hēnta Tacaa ke atē. Na Yuta na Yosalem yēlaa náá hēnti mpu tōtō, na pá sē Iso.

¹⁹ Pə waali ké Lefii lōlōy nyōma Kehati na Kolee pa kulaa na pá sá Iseyeli Iso Tacaa na nōōsi sōsōnsi.

²⁰ Tēu fema tanaη tēē, uena pá tō pa tēnaya Tekuwa wōlaya tetu mpaav. Pa tēekaya, uena Sosafati tō-we si: Yuta na Yosalem nyōma mē, í ke ηkpaηη. Í la mē Iso Tacaa na i kuyōyōtōtu teləsēlaa ke naani. Í nyōō ton, na í lá akanaa.

²¹ Mpyōyō Sosafati na samaa pa kpentaa na pá teləsi yonyoolaa ke yoolaa nōyō tōō. Na pá saη Tacaa Iso na yontu si: Í sa Tacaa, i sōlōyū fēi tēnaya.

²² Pa kraya yontu ntəyi mpu, uena Tacaa tisi acufu ke Amoni nyōma, na Mowapu nyōma, na Itəm nyōma, mpa inē paa pukaya Yuta nyōma yoonav tō pa hekū taa. Na pá kō tēmayā pa taa pa tike.

²³ Amoni nyōma na Mowapu nyōma ná kula Itəm nyōma tōō ké na pá ku-we tēcayacaya. Pə waali ké pa kō tēmayā sōsəm.

²⁴ Waatu wei Yuta nyōma kra tontōηle tōō timpi pa loosiyi wōlaya tetu tō. Uena pá nyōnna pa kolontunaa tōō. Ama sētaa tike ke pa nawā na pá selētaa. Paa kulōm i ta fiti.

²⁵ Mpyōyō Sosafati na i yēlaa pa nika kolontunaa tōla ke kuuu ke tuutuuma, na wēnav, na wontu kususuutu, na liyitee nyōm. Pu kēla tōō, uē kuyēēη toosoγo pa kuuwa, pa ta tu tēm.

²⁶ Uena pá koti kuyaku liyiti nyōηku wule ke Pelaka kōpantū tēkoolle tetekəle taa. Mpi tō, tēnaya pa koola Tacaa ke kōpantū. Uena pá ha lonte nteyē hōte si kōpantū kooluyū tetekəle, na pá yaaki-teyē mpyōyō halēna saηa.

²⁷ Mpyōyō Yosalem nyōma na Yuta nyōma lēlaa, na pa nyōyō tu Sosafati pa tō mpaav, na pá mēli Yosalem na laηhōlōmlē. Pə taya pulu tōō, Tacaa yapa-weyē pa kolontunaa niη taa ké.

28 Μρύγύ πα συ ιcate na cəməη na saηkənaa na akanteε haηaa. Na pá polo Tacaa tḗσεεεε taa.

29 Waatu wei piitim lempri nyéma lelaa nuwa si Tacaa Iso yoonaa Iseyeli nyéma kolontunaa. Uena i təm kpa pa tənaya səyəntu.

30 Uena Sosafati təyə i kawulaya təpamm. Mpi tə, Iso ka yelaa ké na tetu təna heεsi.

*Sosafati kawulaya tənaya
(Awulaa I 22:41-51)*

31 Μρύγύ Yuta wulav Sosafati təyə kawulaya ke i luluyu pusi hiu na naanəwa na kakpası nyəηka taa. Yosalem ιcate taa ké i təyə kawulaya ke pusi hiu na kakpası. I too keε Sili pεεlə Asupa.

32 I təntε ka siyisaa ké, na í təηəyι i caa Asa ιkpatε na í lakı mpi Tacaa caaki tə.

33 Ama i ta wakəli təkətəlenaa. Pə təə ké i yəlaa ləsayə taa syu Iso isu pa caanaa.

34 Pa keεsa Sosafati təm kancaalaya, na tə tənaya ke Hanani pəyalv Yehu takəlayə taa. Nkeye pa sətə Iseyeli awulaa takəlayə taa.

35 Μρύγύ Yuta wulav Sosafati na Iseyeli wulav isayav Ahasiya pa kpentaa.

36 Uena pá mayası na pá saaki kpuləη ke Isiyəη-Kepeε teesaη taa. Na pá pukina-i pooluη.

37 Ama Malesa tv Totafa pəyalv Iso kuyəyətutu teləsulv Iliyesεε heela Sosafati si: Timpi n kpentəna Ahasiya tə, Tacaa ká wakəli mpi n lapa tə.

Uena lum təyə kpuləη inəyι tampana, i ta tala tiili.

21

1 Waatu wei Sosafati səpa, uena pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti tε. Na i pəyalv Solam lεeti i lonte.

*Solam kawulaya
(Awulaa II 8:16-24)*

2 Solam ka wena newaa mpa í na-we pa kaa caa kulvm təyə. Pa həla nté Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikayεeli, na Sefatiya.

3 Pa caa ka ha-wεyε wεnav ke səsəm ké. Paa liyitee, paa wəla, na liyitee wontunaa. Uena í tv-wεyε Yuta acalεε feηuyu. Na í kpa pa taalv Solam si í lεeti i lonte ke kawulaya təyəv taa.

4 Pə kəma na kawulaya syu Solam niη taa ké teu na í ká lila, uena í kú i newaa təna, na i waali nyéma lelaa ke kawulaya taa.

5 Waatu wei i təyə kawulaya tə, i pusi wε hiu na naanəwa na naale. Na í caya ka taa ké pusi pəlefei naanəwa ké Yosalem taa.

6 Μρύγύ i təma isayatu taa ké teitei isu Iseyeli awulaa, Akarı na i luluyu nyéma. Mpi tə, Akarı pεεlə ke i ka təkaa. Solam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə.

7 Paa na mpv tə, Tacaa ta səlɪ si í kpiisi Tafiiti luluyu nyéma. Pə taya pulv, Iso na Tafiiti paa pεela nəəsi ké si i luluyu nyéma ká təkəna kawulaya ké tam təə ké Yosalem.

8 Yuta wulav Solam inu i waatu taa ké Itəm nyéma kula i təə, na pá kpa pa təyι pa wulav.

9 Μρύγύ Solam kpayə i yoolaa səsaa, na i yoou keεkenaa təna na pá tii Itəm nyéma mpa paa tama-wεyε kotaya tə pa təə, na pá kəli-wε.

10 Pə kpayav kuyaku ηku təyə Itəm nyéma cεpa Yuta nyéma, na pá cayana pa ti.

Μρύγύ Lipina ιcate ná kisa cei tətəyə waatu inu i taa. Na pá fiti Solam niη taa. Mpi tə, Solam ka kisa i cəsənaa Iso Tacaa ke nunav təyə pə lapa mpv.

11 Solam ka ηmawa tuη təkətəlenaa ke Yuta pəəη taa ké. Mpυ pə tusina Yuta na Yosalem pə yəlaa na pá lə Iso na pá laaki paa tuyv ηku.

¹² M̄p̄ȳḡȳ Kuyaku nakuli Iso kuyəgətutu teləsulu Ilii ηmaa Solam ke takəlaya si: Nyá cəsə Tafiti Iso Tacaa yəgətəa si, n ta tən nyá caa Sosafati na i caa Asa mpa pa ké Yuta awulaa tə pa ikpate.

¹³ Haləna n məlaa ké na n kpaɣa Iseyeli awulaa yaasi. Na n kusi Yuta na Yosalem pə yəlaa konyuluyə, na pá keesəna tuij tə, isu Akari luluyə nyəma. Haləna n kó nyá newaa. Pəcə pele pá kəla-η teu.

¹⁴ Pə təo ké Tacaa ká tu nyá yəlaa na nyá pəyalaa na nyá alaa na nyá nyəm tənaya wahala səsə.

¹⁵ Lotu kutəη isayau nakuləyi i ká tú nyá mayamaya. Na kó səsəyi paa kuyaku ηku. Haləna nyá taa lotu lu.

¹⁶ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa tula Filiisi nyəma na Laalupunaa mpa pa cəəna Itiyopii nyəma tə, na pá yoonə Solam.

¹⁷ Na pá sūv Yuta, na pá kuu pə tənə mpi pu we kawulaya təyaya taa tə. Na pá kpa wulav piya na i alaa ke yomaa. I pəyaya səkpelaya Ahasiya tike ke pə səwə.

¹⁸ Pəle pə waali ké Tacaa tú Solam ke lotu kutəη ηku ku fei waav tə.

¹⁹ Pusi sika isu naale ke mpv, ilena i kutəη ηku kú yası i lotu na tə lu, na í sənə wusasi səsənsi. Ama i yəlaa ta wə i ləyaya wule ke tulaalənaa, isu pa lapv i cəsənəa tə.

²⁰ Solam luluyə pusi hiu na naanəwa na naale nyəjka ke i təgənə kawulaya. Yosalem taa ké i təya i kawulaya ke pusi pələfei naanəwa. Waatu wei Solam səpa tə nəgəlv ta wii-i. Tafiti tēye pa pima-i. Ie pə taya kawulaya pələav taa.

22

Ahasiya kawulaya

(Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ M̄p̄ȳḡȳ Yosalem nyəma kpa Solam pəyalv səkpelu Ahasiya ke kawulaya na pá ləeti i caa lonte taa. Pə taya pəlv, Laalupunaa kpekəle natəli tu súb Yuta yoolaa tēye, na pá kú Ahasiya taalənaa tənə. Pə təo ké Ahasiya hika kawulaya na í təgə.

² Ahasiya luluyə pənaya hiu nyəjka taa ké i təgə kawulaya ke Yosalem ke pənaya kuləmaya. I too ka ké Omili luluyə tu ké. Pa yaaki-i si Atalii.

³ M̄p̄ȳḡȳ Ahasiya təma təntə isayale ke teitei isu Akari luluyə nyəma. Mpi tə, i too tasayana-i layatu isayatu nti.

⁴ Iləna í la mpi pə ta maya Tacaa təgə teitei, isu Akari luluyə nyəma. Mpi tə, mpe paa kəna Ahasiya layatu tasəlaa ke i caa səm waali si pə tusi-i.

⁵ Haləna pá tasa-i layatu si, í polo i səsə Akari pəyalv Solam wei i ké Iseyeli wulav tə i təo. Na pá yoonə Silii wulav Asayəli ke Laməti icate taa ké Kalaati tetv taa. Yoou ηku ku taa ké Silii nyəma yaya Solam.

⁶ Iləna í məli Sisilee si pá lapv-i kəəle. Iləna Yuta wulav Ahasiya polo i alaafəya nav. Mpi tə, i saləmayaa ké.

⁷ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa lapa na Solam alaafəya nav mpi pə kənə Ahasiya ke səm. I tala kpa kraa, iləna í na Solam pá polo Nimsi pəyalv Yehu kin. Pəyele Tacaa ka təma iləye kawulaya kraa ké na í tu-i si í ku Akari luluyə nyəma tənə.

⁸ M̄p̄ȳḡȳ Yehu sula Ahasiya taalv piya mpa pa ké Yuta nyuyə nyəma na pá ké wulav təmlə lataa tə. Na í kú pa tənə isu Iso ka suw tə.

⁹ Pə waali ké Yehu tilaa na pá pəeki Ahasiya na pá kpa-i Samalii timpi i ka ηməlaa tə na Yehu ku-i. Iləna pá pimi-i. Mpi tə, i ka ké wulav Sosafati wei i nukayana Tacaa na lotu kuləmtv tə i luluyə tu ké.

Ama Ahasiya luluyə tu nəgəlv taa mənə kawulaya təgəv.

Atalii təgəv ke kawulaya

(Awulaa II 11:1-3)

¹⁰ Waatu wei Ahasiya too Atalii nuwa si i pəyalu səpa. Ilena í tu i taa si i ká ku Yuta wulav təyaya nyéma təna.

¹¹ Pa kukaya wulav nyéma ke mpv, ilena Solam pəelo Yosepa, kətulv Yoyata alv, inu i kena Ahasiya neu. Ḿpúyú alv inu i lapa kookali, na í ηmulu i taalv pəyaya Sowasi, na í seena na í ηmesi ká na ka nukulo ke Iso təseele nan kohəntuyv nakuli ku taa. Atalii ta nyi ka tə. Haləna ká fiti kolaa mpe.

¹² Ḿpúyú Sowasi na i tə fenlaa pa saala Iso təseele taa tənaya pusi naatoso. Na Atalii náá tənə kawulaya təyav.

23

Sowasi kawulaya təyav (Awulaa II 11:4-20)

¹ Pənaya naatosompəyolaya nyəhka taa ké kətulv Yoyata kaasa i ti, na í ná yoolaa səsaa, Yelowam pəyalu Asaliya, na Yohananə pəyalu Isəmayeli, na Opeti pəyalu Asaliya, na Ataya pəyalu Maaseya, na Sikəli pəyalu Ilesafati.

² Ḿpúyú panə inu pa cə Yuta kawulaya taa ké acaləe təna taa, na pá yaa Lefii nyéma na Iseyeli ləlvə nyəwə nyéma, na pá na-we pá polo Yosalem.

³ Yəlaa mpe pa təna pa kota ḿpúyú Iso təseele taa, ilena pá krenti nəyə ke wulav təm taa, na Yoyata heeli-we si: Pu mənəa ké isu wulav pəyalu Sowasi inə í təyənə kawulaya. Isu Tacaa ka suw Tafiiti ləlvəy nyéma tə tə.

⁴ Mpv tə, isəna í ká la təyələ. Waatu wei kətəlaa na Lefii nyéma pa suvki Iso təseele taa ké təmle lapv ke kuyaku kuhəesuyv wule tə, í ká faya yəlaa ke kpekə tooso ké, kpekəle kancaalaya nyəntə ká tan Iso təseele nənəəsi.

⁵ Na kpekəle naale nyəntə ke kawulaya təyaya. Na tooso nyəntə ke Kite nənəyə. Ilena yəlaa təna náá səhə Iso təseele taya tə.

⁶ Kətəlaa na Lefii nyéma pa tike pa wenna mpaav si pá suw Iso təseele taa. Mpi tə, mpeye paa towa. Pə kaasa yəlaa mpa tə pələ pá saali awalı, isu Tacaa suw tə.

⁷ Lefii nyéma ləlaa ka təkə pa yoou wontu ke pa niη taa, na pá tu wulav ke hekv na pá tənəy-i. Ye pə cəpa wei na í mayasi si i suvki Iso təseele taa, paa kv-i.

⁸ Ḿpúyú Lefii nyéma na Yuta nyéma təna lapa isu kətulv Yoyata ka təyə-we tə. Na paa nyuyv tu wei í koti i yəlaa. Paa mpa pa caaləy pa təmle ke kuyaku kuhəesuyv wule tə, yaa mpa pa tēsəy-i-tə tə. Mpi tə, Yoyata ta ha nəyələyv hēsuyv ke pə wule nté.

⁹ Ḿpúyú Yoyata cəla yoolaa səsaa ke ηmantaasi, na Tafiiti kpaləη wei i ka we Iso təseele taa ké waanı waanı tə.

¹⁰ Ilena í puli yəlaa tənaya Iso təseele ntəyənə ηkulunə na pə yoosina mpətəη nyəhka ke kətaya tələtə, na kutuluyv pa kəηkəη taa. Na pa səlv puwa si pá ta wulav ke kotaya. Na paa wei na i ηmantaaya ke i niη taa.

¹¹ Ḿpúyú pa luna Sowasi, na pá pamı-i kawulaya kahuka, na pá cələ-i takəlaya. Ilena Yoyata na i pəyalaa pá pəli i nyuyv taa ké nim na pá kpa-i wulav. Tənaya yəlaa təna naala kawilitaya na pa səkı-i si: Məna tətə wulav.

¹² Waatu wei Atalii nuwa samaa kəkətə, na pa sewa na pa kawilitasi ke mpv. Ilena í polo pa kiη ke Iso təseele cəlv.

¹³ Ḿpúyú i loosa wulav kvfalv səhə Iso təseele akele cəlvəy nənəyə, na yoolaa səsaa na akantəe hullaa we i kiη. Na samaa náá ηmaaləy, na yonyoolaa náá huləy akantəe. Na wilitilaa náá kēsəyənə soo mataa. Tənaya Atalii cəla i wontu, na í má kapuka si: Waali luw nté, waali luw nté.

¹⁴ Yoyata ta səlv si pá kv Atalii ke Iso təseele cəlv təna. Pə tə ká i təma yoolaa nunvwa (100) nyuyv nyéma si pá ləsi-i kpeənə. Wei í tənə-we, ıe pa kv pntv.

¹⁵ Ulena pá læsi Atalii na pá pona-i kawulaya tayaɣa kpaɣanəŋ nənəɣə, na pá ku-i.

¹⁶ M'púyú Yoyata na samaa na wulav pa pɛela nəɣə si: Tacaa nyənəɣi-tuyv nyá yəlaa.

¹⁷ Ulena yəlaa təna polo pá yəki tuyv Paali kutuluyu, na pə kətaya təlate, na pə tuŋ. Na pá kú pə kətulv Mataŋ ke pə kətaya təlate isenta.

¹⁸ Pə waali ké Yoyata towa Lefii kətəlaa si pá feŋiyi Išo təseele tə. Tafii naa faɣa-wɛɣe kpeka ké, na pá laki kətasi nsi kəkə lusa si təna taya Išo təseele taa. Isu pa kɛesuyv Moisi kiiu taa tə. I ka tu-wɛɣe si pá laki-te na yonkpaama.

¹⁹ M'púyú Yoyata su taŋlaa ke Išo təseele nənəɣə si, asilima tv nəɣəlv í taa suv.

²⁰ Pəle pə waali ke Yoyata kota yoolaa nyuyv nyəma, na kupaɣalaa, na səsaa, na samaa təna, na pá kpaɣa wulav ke Išo təseele taa, na pá təŋna nənəɣə səsaya na pá pona-i kawulaya tayaɣa taa. Pa su wulav ke i kumte tə, ulena

²¹ pa təna pa laŋa hɔlvmi na pá ŋmaali.

Pa kɔwa Atalii ke mpv, ulena ɪcate caya təpamm.

24

Sowasi tayanuyv ke Išo təseele

(Awulaa II 12:1-17)

¹ Sowasi lɔlvuyv pusɪ naatosompəɣolaya nyəŋka ke i taya kawulaya ké Yosalem taa ké pusɪ nulɛ. I too ka ké Pɛesepa tv na pa yaa-i si Sipiya.

² M'púyú Sowasi lapa Tacaa luyv tɛɛ nyəntv ke kətulv Yoyata weesuyv pusɪ təna taa.

³ Ulena Yoyata yele na wulav kpaɣa alaa naale, na í lɔlv apalɔpiya na alɔpiya paɣale.

⁴ Pəle pə waali ké waatv nəɣəlv Sowasi mayasa i taa si i ká tayanɪ Išo təseele.

⁵ Ulena í koti kətəlaa na Lefii nyəma na í heeli-wɛ si: I cəki Yuta acalɛ taa ké paa pənaya ŋka, na í muɣi liɣitee ke Iseɣeli nyəma kin, na í tayanəna mə Išo təseele.

Ama Lefii nyəma ná tá paasəna ləŋ.

⁶ Pə tə ké wulav yaa kətulv səsə Yoyata, na í pəsɪ-i si: Pepe tə ké n ta caali Lefii nyəma na pá muɣi Yuta na Yosalem pə yəlaa kin ke liɣitee, isu Tacaa təmlɛ tv Moisi na Iseɣeli nyəma ka suw tə. Na pá tayanəna Išo kutuluyv ŋku ku taa wɛ nəɣə pɛeluyv takəlasɪ tə?

⁷ Mpi tə, alv isayav Atalii na i waali nyəma pa yela Išo təseele ké na tə wakəli. Haləna pá kpaɣa Išo wontu ke Išo təseele taa, na pá laana tuyv Paali.

⁸ M'púyú wulav Sowasi yəɣətaa na pá saaki atakaa, na pá su-i Išo təseele nənəɣə na awalɪ tə.

⁹ Ulena pá kpaali Yosalem na Yuta kawulaya təna taa si, paa Iseɣeli tv wei í kəna lampuu wei Išo təmlɛ tv Moisi ka suwa waatv wei pa tesaya wolaya tɛtv tə.

¹⁰ M'púyú nyuyv nyəma, na samaa təna təpai pona pa lampuu na laŋhɔlvmlɛ. Haləna atakaa su.

¹¹ Waatv wei pa pukina atakaa ké Lefii nyəma si pá wiili i taa na wulav nəɣə, ulena pá mayana liɣitee ke səsəm. Na wulav takəlasɪ ŋmaalv na kətulv səsə təma paasənlv pá hutɪ. Na pá məŋna atakaa ke i lonte. Pə kpaɣav waatv ɪni tə, yaasi ɪnəɣi pa lakaya paa ifemle nte, na pá hikiyi liɣitee ke tuutuuma.

¹² M'púyú wulav na Yoyata pa cɛla liɣitee anəɣi təmlɛ nyuyv nyəma. Ulena pɛle pá kpaɣa pɛe saakəlaa, na kaafəntanaa, na nyəɣəlvuyv na pə kuseemuyv pə lutaa si, pá tayanəna Išo təseele na tɛ lá teu.

¹³ Ntəna təmlataa niki pa təma na pa nyəm təna. Na pá tayanɪ Išo təseele ke teu na tɛ məli isu tə wule taa.

¹⁴ Waatu wei tēma tēma, ilēna a nyūyū nyéma kōna liyitee kukaasee, na pá cēla wulav na Yoyata. Na pá lu wontu nti pa lakēna Isō tēseele taa tō. Isu Isō seeu wontu, na kōtyū nyēntu, na wula na liyitee nyēyētū kōpōnaa. Pa lakaya kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tōyō Isō tēseele kē, halēna Yoyata sēm.

Sowasi wakēlana Isō

¹⁵ Mprōyō Yoyata kratēla teu tākūnkūku. I pusi yoosa nunūwa na hiu na naanūwa (130) ilēna í sí.

¹⁶ Ilēna pá pimi-i kawulaya pēlaav taa kē Tafiti te. Mpi tō, i ka lapa kōpantū ke lseyeli taa kē na í kusī Isō na i tēseele pē nyūyū.

¹⁷ Yoyata sēm waali kē Yuta nyūyū nyéma polaa na pá mayana Sowasi na pá samī-i. Ilēna ilē í nu pa tēm nti.

¹⁸ Mpu pē lapēna na lseyeli nyéma lō Tacaa tēseele tēm. Na pá yele pa cōsōnaa Isō kē seeu, na pá laaki tesikasī na tūy lēlōy. Mprōyō isayatu nti tē yelaa na Tacaa mōna Yosalem na Yuta nyéma na pááná.

¹⁹ Pē waali kē Isō kra i kyōyōtōtu telēsēlaa si pá hólí-weyē pa isayatu nti. Ama pa taa nōyōlv ta nūna-wē.

²⁰ Mprōyō Isō Feesuyū kulēna Yoyata pēyalv kōtulv Sakali. Na í sōy samaa taa, na í yōyōti si: Isō yōyōtaa si pepe tō kē u tākōyī ma kiin? Tōy, timpī í lō-m tō, í kaa waa. Maa lō-mē tōtō.

²¹ Tēnaya yēlaa pēela nōyō ke kōtulv Sakali tō. Na wulav yele na pá yāyā-i pēe ke Isō tēseele kataya taa.

²² Wulav ka sōwa kōpantū nti Yoyata ka lapa-i tō. Na í yele na pá kō i pēyalv Sakali. Waatu wei Sakali caakaya hēev, ilēna í má kapuka si: Tacaa ná nti pa laki-m isēntō tō, na í hō pa ŋkraŋy.

*Sowasi kawulaya tēnaya
(Awulaa II 12:18-22)*

²³ Pēnaya sikaa, ilēna Siliī nyéma yoolaa polo Sowasi ke yoonav, na pá watī Yuta na Yosalem icate. Ilēna pá kō nyūyū nyéma na pá tilina pa wontu tēnaya pa wulav ke Tamasi.

²⁴ Siliī yoolaa taa wēē payale. Yuta nyéma ka lōwa pa caanaa Isō tōyō ilē i tūweyē Siliī yoolaa mpe pa niy taa. Salōka wei Tacaa tōwa Sowasi tōyōle.

²⁵ Mprōyō Siliī nyéma tēewa na pá yele-i wahala sōsō taa, na i waali nyéma kulī i tō na pá kō-i i kato tō kē kōtulv Yoyata pēyalv sēm tō. Na pá pimi-i Tafiti icate taa. Iē pē taya kawulaya pēlaav taa.

²⁶ Mpa pa kulā Sowasi tō tōyōle Amoni alv Simeyatī pēyalv Sapatī. Na Mowarv alv Simēlitī pēyalv Yosapatī.

²⁷ Pa ŋmaa Sowasi pēyalaa hēla na tēmnaa mpa Isō kyōyōtōtu telēsōlv ka yōyōta i tō tō. Na Isō tēseele tayanūyū tēm ke takōlaya ŋka pa yaa si, Awulaa kuseyēsōtv takōlaya tō ka taa. Sowasi pēyalv Amasiya lēetēna i lōnte ke i sēm waali.

25

*Amasiya kawulaya
(Awulaa II 14:1-7)*

¹ Mprōyō Amasiya tōyō kawulaya ke i lōlvōy pusi hiu na kakpasī nyēŋka taa. Yosalem ke i tōyō kawulaya ke pusi pōyōlayafēi hiu na naanūwa. I too ka kē Yosalem tō kē, na pá yaaki-i si Yowatan.

² Amasiya lapa mpi pē mayā Tacaa tō yaa, ama i ta lana i lotu tēnaya.

³ Waatu wei Amasiya kawulaya caya teu, ilēna í kō i waali nyéma mpa paa kōwa i caa Sowasi tō.

⁴ Ama i yela pa piya. Isu Tacaa yepu na pá ηmaa Moisi kiiu taa tō si: Pa kaa ku cece ké i pəyaya isayatu tō. Yaa pá kó pəyaya ke ka caa nyəntu tō. Ama wei i lapa isayatu tō, inu i ká səna.

⁵ Mpróyú Amasiya kota Yuta na Pencamee pa kpeka nna a tō i təkaya kawulaya tō pə apalaa. Uena í kpa yoolaa kpeka nyəñ nyéma na pá keesəna pa luləñ. Uena pá kala mpa pa pusi we isu hiu tō. Na pá hiki yəlaa iyisi ηmənuyə na nunəwa (300000), mpa pa muna yoo pote na pá nyéma ηmantaasi na kpaləñ pə təm tō.

⁶ Mpróyú Amasiya kpaɣa Iseyeli nyéma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nunəwa (100000), na í feli pa tō ké liyitee nyəgətu isu tənənaa tooso.

⁷ Ama Iso kuyəgətutu teləsulə nəgəlb i kōma na í heeli-i si: Ta Caa, pə fei si Iseyeli yoolaa í təñi-η. Mpi tō, Tacaa kaa səna mpe inu.

⁸ Ye nyana-we í polaa, paa n ká yoo isəna, isu Tacaa yelaa na n se nyá kolontunaa. I tike i wenna ton si í la na n kəli yaa n kpsi.

⁹ Ntəna Amasiya pəəsi Iso kuyəgətutu teləsulə si: Na isənaya maa la liyitee nna a təna ma təma fəlvə tō a təm? Iso kuyəgətutu teləsulə si: Tacaa pəsəyi na í ləeti-η-ye na pá kəli mpu.

¹⁰ Mpróyú Amasiya mələna Iseyeli yoolaa. Pa taa ka hañna Yuta nyéma ké, na pá kpəna pááná səsəna.

¹¹ Uena Amasiya təgə apalətu na í kpaɣa i yoolaa na pá tē təm tətəkəle taa. Na í kó Itəm yoolaa ke iyisi naanəwa (10000).

¹² Na pá kpa yoolaa iyisi naanəwa (10000) ləlv na pa ise, na pá kraana-weye pulaya tō. Uena pá tusi-weye ipilisav taa, na pá hoti pa təna na pá sí.

¹³ Waatu inəyi Iseyeli yoolaa mpa Amasiya ka təgənaa si, pá taa təñi-i yoo tō, pa wata Yuta acaləe wena a we Samalii na Pəti-Holon pa həkə taa tō. Na pá kó yəlaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

*Sowasi yoonav ke Amasiya
(Awulaa II 14:8-14)*

¹⁴ Waatu wei Amasiya luna Itəm nyéma təyoole na akaitu, uena í kpəna Itəm nyéma tun na í laaki na í wəki-i tulaalənaa.

¹⁵ Mpróyú Tacaa mū Amasiya na pááná na í tili Iso kuyəgətutu teləsulə nəgəlvə i kin. Na ílé í pəəsi Amasiya si: Pepe tō ké n təgəyi tun wei i ta pəsi na í ya i yəlaa ke nyá nin taa tō?

¹⁶ Tənaya wulav cəpa Iso kuyəgətutu teləsulə nəgə tō na í pəəsi-i si: Ue ma kra-η si n la kawulaya taa təm tasəlv na? Ye nn caaki má nyəñsi nyá ise su.

Mpróyú Iso kuyəgətutu teləsulə suma. Uena í taɣan i kpaɣav si: Ma nyéma si Iso tu i taa si i ká ku-η. Mpi pə tō n lapa yaasi inu i taka, na n kisi ma təm tō.

¹⁷ Mpróyú Amasiya caa i layatu tasəlaa. Uena í tili na pá heeli Yehu pəyalv Sowakasi pəyalv Sowasi si: Ma na-η té suli na té yoo.

¹⁸ Ntəna Sowasi cə-i si: Lipaη puyə tō səsəv ka sələməna tuyə səsəv si: Ha ma pəyalv ké nyá pəelə. Mpróyú taale wontuyə nakuli ku təma səsəv tō na kó puyəti-i.

¹⁹ Na Sowasi tasa si: Pepe tō ké n həñ nyá ti si n kəla Itəm nyéma? N laki kalampaani ké yem ké. Pu kəla teu si n cəya nyá tē. Pepe tō ké n caa si má na-η té yoo na nyá na Yuta nyéma í lá asalav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. Ue Iso caakaya ké si í kó í na i yoolaa ke timpi pa sóv Itəm tun ke laav tō.

²¹ Mpróyú Sowasi na Amasiya pa yoolaa sula yoo ke Pəti-Seməsi ke Yuta tətə taa.

²² Uena Iseyeli nyéma kəli Yuta nyéma na pá se na pá kpe.

²³ M'p'og'ó wulav Sowasi kra Yuta wulav Amasiya ke Peti-Semesi na í kəli-í. Uena í polo Yosalem na í kó kolunja ke p'óg'ó ke meətələnəa ηmυnυgυ (200) cəlo ke Ifəlayim nənəgə na ηkulunja nyəηka pə heku taa.

²⁴ M'p'og'ó Sowasi kuu wula na lixitee nyəgətənəa, na wontunəa k'pantənəa mpa paa we Iso təsele taa ké Opeti-Itəm kin tə. Na kawulaya təyaya k'pancooη. Na í kuu yəlaa tətə, na í pona Samalii.

Amasiya kawulaya tənaya
(Awulaa II 14:15-20)

²⁵ Pusi naanəwa na kakpasí ke Amasiya tasa təgəv ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali.

²⁶ Pa keesa Amasiya təm lentí ke pə krayav tə kancaalaya na tə tənaya təgəv Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlaya taa.

²⁷ Waatu wei Amasiya kisa Tacaa təgəv yəlaa kola í təw ké Yosalem. Uena kuyaku nakuli Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá təηi-í tənə na pá kv-í.

²⁸ Pə waali ké pa tv-í keeke taa na krayanəη payale hə, na pá polo pá pimi-í pa təyaya pəlaav taa.

26

Osiyasi kawulaya
(Awulaa II 14:21-22; 15:1-3)

¹ Waatu wei yəlaa kra Amasiya pəyalv Osiyasi ke kawulaya ke í caa lonte tə, í pusi we naanəwa na naatoso.

² Iní í leekəna llati icate ke í caa səm waali, na í tayaní-teye ηmav.

³ Osiyasi luləgυv pusi naanəwa na naatoso nyəηka taa ké í təya kawulaya ke Yosalem taa ké pusi nule na naanəwa na naale. Í too ka ké Yosalem tv ké na pá yaaki-í sí Yekoliya.

⁴ M'p'og'ó Osiyasi lapa mpi pə maya Tacaa tə isu í caa Amasiya.

Osiyasi tənte k'pante na isayale

⁵ Sakali na í səm tə, í segesaya Osiyasi ke Iso nunav ké. Na Osiyasi kaasəyi í tí sí í cekəna Tacaa luγυ nyətv. Na Iso náa yeke na í waaki.

⁶ M'p'og'ó Osiyasi pola Filiisi nyəma ke yoonav na í yəki Katí na Yarəne na Asətəti pə acaləe koloosi. Uena í tayaní acaləe ke Asətəti na Filiisi nyəma həgəlvγυ taa.

⁷ Na Iso sənə-í í na Filiisi nyəma na Kuu-Paali Laalupunəa na Meuni nyəma pa yoonav taa.

⁸ Haləna Amoni nyəma náa fəlvəγi-í lampuunəa.

Osiyasi nyγυv kulaa ké na pə tala Icipiti tetv təηa.

⁹ M'p'og'ó í ηmá ate na isə kutulun səsəη ke Yosalem icate kolunja ηkulunja nənəgə, na tetəkəle taa nyəηka, na kolunja təkəηlle, na í nyəəsi kutulun inəγi teu.

¹⁰ Na í ηmá tətəηlənəa ke wulaya tetv həgəlvəη taa. Na í huli ləkənəa payale. Mpi tə, í ka wəna kaləkəη payale ke tetəkəle na tetv ihəntav taa ké. Pəc'ó í wəna hataa na tuη wei pa yaa sí ləseηnəa tə í paasənlaa. Mpi tə, í ka səla haləm ké.

¹¹ Osiyasi paasayana yoolaa mpa pa nyəma yoou təgəv. Na í faya-weyə kpeka na pə keesəna kukaləgυv ηku wulav waali nyəma taa ləlv Hananiya ka tv takəlasí ηmaalv Yeiyeli na təma tayanlv Maaseya tə.

¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlvəη nyəəη nyəma ka we iyisi naale na nasətoso (2600) ké.

¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmυnυgυ na nunəwa na naatosompəγalaya na nasəle na nunəwa (307500). Pa səlv puwa sí pa yookina wulav kolontunəa.

¹⁴Ye pa teeki yoou wulau celəyi-weyge kpaləŋ ké, na ŋmantaasi, na yoou kahusi, na pə tokonaa, na təŋ, na pəntəlvpee.

¹⁵Ípóyó nyəntv nəyəlv ɪ lupa Osiyasi ke yoou maləfənaa səsaa napəli taka na pá su-weyge ate na iso kutulun na koloosi ŋkulunasi taa. Pa təkəna-weyge nyəmə na pa ləkəna pee kuyasəlee. Iso səna-ɪ teu ké na ɪ toŋ səsəyi na pə puki poolun.

¹⁶Ama ɪ toŋ ɪnɪ ɪ sɪsa-ɪ təhəm taa. Ilena pə wakəli-ɪ na í yelev ɪ Iso Tacaa təŋyuv ke teu. Haləna kuyaku nakvli í svv ɪ mayamaya ke Iso təsəele taa si, ɪ wəki tulaalvnaa ke kətaya təlate.

¹⁷Ípóyó kətvlv səsə Asaliya, na ɪ waali nyəma ke nunaasa mpa pa wəna apalvuv ke teu tə, pa təŋa ɪ waali.

¹⁸Ilena pá səŋ wulau isentaa na pá təmi-ɪ si: Ta caa, n feina mpaav si n wə Iso ké tulaalvnaa. Aləŋ ləlvuv nyəma mpa pa kpawa kətuvuv təmlə tə, pelev pa təmlə ké. Mpv tə, lu, n təŋa wakəlvuv ké. Pə kaa kvsɪ nyá nyuvuv ke Tacaa isentaa.

¹⁹Waavv ɪnɪ tə, na Osiyasi təkə tulaalv cofolo ke ɪ niŋ taa si ɪ wəki. Təŋayale ɪ mv kətəlaa na páána. Ípóyó kvətəŋ ŋku kv pilisiyi yvlv tə kv lu ɪ tokuyv taa ké kprakpa ke Iso təsəele taa. Na kətəlaa səŋa kətaya təlate kite təna na pá nyənəyi.

²⁰Kətvlv səsə Asaliya na ləlaa pa ná wulau ke mpv, ilena səyəntv pu-we na pá ləsi-ɪ kprakpa. ɪ mayamaya ɪ nawa si Tacaa tv-ɪ niŋ, ilena í se ləŋ ke Iso təsəele taa.

Osiyasi kawulaya tənaya (Awulaa II 15:5-7)

²¹Ípóyó wulau Osiyasi pəsa asilima kvətəŋ tv, haləna ɪ səm. Ilena í cayana ɪ tike ke ɪ kvətəŋ ŋku kv tə. ɪ feina mpaav si í məli Iso təsəele taa. Ntəna ɪ pəyalv Yotam wei ɪ nyənaya kawulaya təyaya tə tə, í paasəyəna tetv yəlaa.

²²Amətɪ pəyalv Iso kuyəyətutv teləsvlv Isayii ŋmaa Osiyasi təm kancaalaya na tə tənaya ke takəlaya taa.

²³Waavv wei Osiyasi səpa, ilena pá pimi-ɪ awulumpiya pəlaav taa. Ama pa ta pimi-ɪ pa təyaya nyəŋkv taa ké ɪ asilima kvətəŋ tə. Ilena ɪ pəyalv Yotam ləeti ɪ lonte.

27

Yotam kawulaya (Awulaa II 15:32-38)

¹Yotam ləlvuv pusi hiu na kakpasɪ nyəŋka taa ké ɪ təyə kawulaya ke Yosalem ké pusi naanvwa na naatoso. ɪ too kelev kətvlv Satəki peelv. Pa yaakaya-ɪ si Yelusa.

²Ípóyó Yotam lapə mpi pə maya Tacaa tə. ɪ lakaya teitei ké svv ɪ caa Osiyasi. ɪle ɪ ta svv Iso təsəele taa ké. Paa na mpv tə, yəlaa ta layasi pa təntə.

³Yotam ŋmana Iso təsəele svvtaa nənəyə na í nyəsɪ kolunə lona payale ke Ofeli həyəlvuv taa.

⁴Ípóyó ɪ ŋmawa acaləe ke Yuta pulasi taa. Na kutulun toŋ nyəŋ na tətəŋlənəa ke hətəŋ taa.

⁵Ípóyó Yotam yoonə Amoni nyəma na í kəli-we. Na pelev pá felɪ-ɪ liyitee nyəyətuv ke tənənəa tooso, na təyənaya pee ke tənənəa iyisi naatoso (6000).

⁶Ilena Yotam toŋ səsəyi na pə puki. Mpi tə, ɪ təŋaya Iso Tacaa ke teu ké.

⁷Pa keesa Yotam yoonə na ɪ təma pə təm ke lseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa.

⁸Yotam ləlvuv pənaya hiu na kakpasɪ nyəŋka taa ké ɪ təyə kawulaya. Yosalem ke ɪ təyə kawulaya ke pusi naanvwa na naatoso.

⁹Waavv wei ɪ səpa, ilena pá pimi-ɪ Tafiiti tə. Ilena ɪ pəyalv Ahasɪ ləeti ɪ lonte.

28

*Ahasi kawulaya təyəv
(Awulaa II 16:1-6)*

¹ Ahasi ləlvəy pənaya hiu nyəhka taa ké ı təyə kawulaya ke Yosalem ke pusi naanəwa na naatoso. ı ta la mpi pə maya Tacaa tə, ısu ı cəsə Tafiti.

² Ama İseyeli awulaa ke Ahasi keena. Haləna í lu tuyv Paalı İeesəh.

³ Na í wəpı-ı tulaalənaa ke Hinom tetəkəle taa. Na í wə ı piya ke kəkə, ısu acaalətv nti piitimnaa lakaya na Tacaa təyənı-wə na pə fəe İseyeli nyəma tə.

⁴ Na Ahasi laa cefelinaa təkətəle ke pulası nyəh taa ke hətv tē. Na í wə pə tulaalənaa.

⁵ Məpəyú İso Tacaa tv Ahasi ke Silii wulav niñ taa na í yona-ı. Na pá kuu Ahasi yoolaa tuutuuma ke yomle, na pá tēna Tamasi. Na İso tv Ahasi tətəyə Lemaliya pəyalv İseyeli wulav Peka niñ taa. Na ílé í wakəli-ı tənəññ.

⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nunəwa na hiu (120000) ke Peka kəwa kuyaku kuləmvəy. Mpi tə, Ahasi kisa ı cəsənaa İso Tacaa tə pə tə.

⁷ Məpəyú İfəlayim tv Sikəli ná kəwa wulav pəyalaa taa ləlv Maaseya na Asəlikam wei ı ké kawulaya təyaya nyəy tv tə. Na wulav waalı tv mayamaya İləkana.

⁸ İlena İseyeli nyəma kpa pa tətənaa Yuta nyəma alaa na piya ke yəlaa iyisi ηmənəy (200000). Na pá kuu pa wontu ke tuutuuma na pá tēna Samalii.

⁹ Tacaa kuyəyətətv teləsəlv nəyəl ı ka wə Samalii na pá yaaki-ı sı Oteti. Məpəyú Oteti lu İseyeli yoolaa səñy, na í heeli yoolaa sı: Mə caanaa İso Tacaa mənə Yuta nyəma na pááná təyə ı tv-wəy mə niñ taa. İlena mí kú yəlaa ke səsəm ısu taale wontu na İso nu.

¹⁰ Pəle pə paasi í caa sı í tó yomle ke Yuta na Yosalem nyəma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté í caa kuyv ke mə İso Tacaa ısentaa?

¹¹ Mpu tə, í nu ma təm na í yele Yuta nyəma mpe. Ye pə taya mpu, Tacaa pááná ká huuna-mə.

¹² Mpuylə İseyeli nyəy nyəma ləlaa ná kisa-wə na təm nti. Pəntənaa nté Yohanəñ pəyalv Asaliya, na Mesileməti pəyalv Pelekiya, na Salum pəyalv Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalv Amasa.

¹³ İlena pá tə-wə sı: ı taa kəna saləkətvnaa mpey cəne. ı caaki sı Tacaa í nyənı-tuyv asayaa ke pa təm taa ké, na pə səsi-tuyv tasəkəle. Pəyete tə tēma-təy wēna, na Tacaa mə-tv na pááná.

¹⁴ Tənaya yoolaa həta saləkətvnaa mpey kpaakraa ke tənə ıni. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa təyə nyəy nyəma na samaa tənə ısentaa.

¹⁵ Məpəyú yəlaa mpa pa ləsa sı pá paasəna təmle nté tə pa səsa saləkətvnaa ke apalətv. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tə pa taa ké tokonaa na ntəñkpala na pá cəla mpa pa lañaa tə. Na pá ha pa tənaya təyənaya na lvm, na pá lá mpa pə kəwa təyə kəle. Na pá cayası mpa paa pəsəyi təntə təyə krañası tə. Na pá pona pa tənaya pañ ıcatə Yeliko ke pa tətənaa cəlv. İlena mpe pá məli Samalii.

*Ahasi sələmvəy ke Asilii sənav
(Awulaa II 16:7-20)*

¹⁶ Məpəyú Yuta wulav Ahasi tēka Asilii wulav ke waatv ıni ı taa sı: Kə na í səna-m.

¹⁷ Mpi tə, İtəm nyəma ka yookayana-ı tətəyə, na pá kraaki ı yəlaa ke yomle.

¹⁸ İlena Filiisi nyəma náá watı Nəkefi ke Yuta həyələy taa, na Pəti-Seməsi, na Ayaləñ, na Ketələti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cəlv acalee, na pá caya a taa.

¹⁹ İsəna Tacaa həmnə Yuta nyəma ηkrañəy ke wulav Ahasi wei ı ta təkı Tacaa təm, na í tusi ı yəlaa na pá kisi İso təyəle.

20 M'pöyü Asilii wulav Tekela-Falasa kisa Ahasi ke sənav na í nyənsi i use na pə tv-i piti taa.

21 İlena Ahasi kuu İso təsele na kawulaya təyaya na i waali nyéma wənav təna na í ha Asilii wulav. Ama i ta waa pəlv.

22 Paa na pə tv Ahasi ke piti taa tə, i tənna Tacaa ke kisuyu ké.

23 Na í laaki Tamasi nyéma tun wei i lapa na í kpisi tə. Na í tən si: Tun waasəyənə Silii nyéma. İle maa laa-i na í waasi má tətə. Ama koluməñ inu i wakələyənə í na i yəlaa.

24 M'pöyü Ahasi kpeyela İso təsele taa kətaɣa wontu, na í yəki-ti na í təki tə nənəəsi. Pə waali ké i sika təkətəlenaa ke Yosalem mpatəe təna taa.

25 Na í ηmá təlaalenaa tətəyə i kawulaya acaləe təna taa. Na í wəki i tun ke tulaalənaa, na í kraasəyi i cəsənəa İso Tacaa pááná.

26 Pa kəesa Ahasi təm na i təma. Na i lakasi kancaalaya na si tənaya ke Yuta na İseyeli pa awulaa takəlası taa.

27 Waatu wei i səpa, İlena pá pimi-i Yosalem. İle pə taya awulaa pəlaav taa. M'pöyü i pəyalv İsekiyası ləeta i lonte taa.

29

İsekiyası kawulaya na İso təsele tayanvuy (Awulaa II 18:1-4)

1 M'pöyü İsekiyası pəsa wulav ke i ləlvuy pusı hiu na kakpası nyəñka taa. Yosalem ke i təyə kawulaya ke pusı pəyələya fei hiu na naanəwa. İsekiyası too kəle Sakalı pəelə Api.

2 İlena İsekiyası la mpi pə maya Tacaa tə. İsu i ləñce Tafiti.

3 Haləna İsekiyası tvli İso təsele nənəəsi ke i kawulaya pənaya kancaalaya nyəñka taa, na í tayanı-te.

4 M'pöyü i kota kətəlaa ke ilim təlule nənəyə tēe.

5 Na í tə-wə si: Lefii ləlvuy nyéma me, í nu ma təm. İ la mə na İso təsele mə nyəñ tə asilima kəlvuy kətaɣa. İ laasi tə taa acaalətv wontu nti tə wəe tə, na í tayanı-te.

6 Tá cəsənəa ta tən İso Tacaa ke teu. Pécó pa lapa mpi pə ta maya-i tə. Pa kpeesa-i na pá kisi İso təsele ke nyənvuy, na pá ha-i siyile.

7 Haləna pá təki tə nənəəsi, na tə kəkəsi te. Na pá yelevə tulaalənaa na kətasi nsi kəkə lusa si təna təyə lapv ke Tacaa ke tə taa.

8 Tənaya Tacaa ná mv pááná na Yosalem na Yuta, na í yelevəwəy wəhala taa, na yəlaa wəñiyi-wə. Na pa təm wə səyəntv na tə səsəyi watv İsu í naakvuy na mə İsapēe tə.

9 Pə tə kə tá caanaa səpa yoo taa, na tá alaa na tá piya pəsi yomaa.

10 İle ma caa si má na İso tə pəeli nəyə. Na i pááná katatələya nyəna wəna i mvna-tv tə á hēe.

11 Ma yəlaa me, í taa wəe mpa paa paasəyənə tə. Mpi tə, meye Tacaa ləsa si í səñ i kiñ na mə səlv pu si í lapı-i təmlə na í wəpi-i tulaalv ké i hətə taa.

12 Lefii nyéma mpa pa polaa təyələ Kehatı ləlvuy nyéma. Amasayi pəyalv Mahatı, na Asaliya pəyalv Sowəeli. Na Melali ləlvuy nyéma. Apiti pəyalv Kisi. Na Yehaleleli pəyalv Asaliya, na Keesəñ ləlvuy nyéma. Simma pəyalv Yowa, na Yowa pəyalv İteni,

13 na İləsafəñ ləlvuy nyéma. Simli na Yeiyeli, na Asafi ləlvuy nyéma. Sakalı na Mataniya,

14 na Həməñ ləlvuy nyéma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutun ləlvuy nyéma. Semaya na Usiyeli.

¹⁵ M'póyó pa kpeyela pa luluyü nyóma tēna na pá la-weye nyóh tō asilima keeluyü kōtaya. Pə waali ké pa lapa mpü tōtōyō Isō tēsēele, isü Tacaa ka suw na wulav heeli-we tō.

¹⁶ M'póyó kōtēlaa suw kutuluyü taa, na pá tayani. Na pá kuu kü taa asilima wontu na pá luna taya tō. Ilena Lefii nyóma náá kpayá-ti na pá lo Setōh tētekāle taa ké icatē waali.

¹⁷ Isōtü kuyaku kancalaya nyāhku wule ke pa caala Isō tēsēele ke tayanyü. Pə tala kuyaku pōlefēi nyāhku ilē pa tala i kraah taa kēle. Na pá tayani i tēnaya kuyēēh pōlefēi tōtō. Ilena tēmle tē isōtü kuyēēh naanüwa na naatosō wule.

¹⁸ Pə waali ké Lefii nyóma pola wulav Isekiyasī tē, na pá heeli-i si: Tacaa wulav, tē tayana Isō tēsēele na kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō si tēlatē. Na pə wontu tēna na Isō potopotōnaa taapēli.

¹⁹ Yē pə kaasa Isō wontu nti wulav kaanütü Ahasī ka pilisa i kawulaya waatu tō, tē tayana tēle na tē si-ti na tē mpa. Ntōyōle kōtaya tēlatē isēntaa.

Isekiyasī mālānav kē isō sēen na kōtasi

²⁰ Tēv fema tanah tēhulu, ilēna wulav Isekiyasī koti icatē sōsaa. Na í na-we pá polo Isō tēsēele.

²¹ Na pá kpēna latēcēnaa, na iwaah, na iwēesi, na pēhtulūh kē naatosōmpōyōlaya mpōyōlaya si, pa laki kōtasi kē wulav tēyaya nyóma na Isō tēsēele na Yuta nyóma pa isayatu tayanyü tō. M'póyó Isekiyasī tōma Alōh luluyü nyóma kōtēlaa si: I la kōtasi nsāyī Tacaa kōtaya tēlatē tō.

²² Ilena pá caalēna latēcēnaa kē lentuyü na pá tiyisi calēm na pá ḡmusi-wāyī kōtaya tēlatē tō. Na pá lentī tōtōyō iwaah, na iwēesi, na pá la mpü tōtō.

²³ Pə kaasa pēhtulūh, ilēna pá pōna-i wulav na samaa pa kin na pá tēni i tō ké pa niḡ.

²⁴ Ilena kōtēlaa lentī na pá ḡmusi calēm kē kōtaya tēlatē tō si, pō husi Iseyeli nyóma tēna isayatu. Mpi tō, Iseyeli nyóma tēna tō ké wulav yelaa na pá lá kōtaya ḡka kōkō lusa ka tēna tō, na isayatu husuyü nyāhka.

²⁵ M'póyó wulav sí Lefii nyóma kē Isō tēsēele taya tō na kpēhkpēhnaa na cēmāh na saḡkūnaa. Isü Tafiiti na Isō kuyōyōtütü telēsēlaa Katī na Natāh pa suw tō. Tacaa heelayana Isō kuyōyōtütü telēsēlaa mpe na pá telēsāyī.

²⁶ Na Lefii nyóma cāyā pa tēcayāle. Na cēmāh wei Tafiiti ka yelaa na pá lu tō, na kōtēlaa náá hūlēyī pa akantēe.

²⁷ Ilena Isekiyasī tō si: I la kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō. Saa wei pa caalaa, ilēna pá tō Tacaa kē yontu na akantēe na cēmāh wei Iseyeli wulav Tafiiti lupa tō.

²⁸ M'póyó samaa tēna hēnta atē. Na yonyoolaa náá tēhna yontu na pa cēmāh mapu, na akantēe hūlēyū, halēna kōtaya tēm.

²⁹ Waatu wei pə tēna pə tēma, ilēna wulav na i cōlē nyóma tēna luḡ akula na pá hēnti atē.

³⁰ Ilena wulav na sōsaa pá tō Lefii nyóma si: I sa Tacaa tōtō, na mā yontu nti Tafiiti na Isō kuyōyōtütü telēsēlū Asafi paa lupa tō. M'póyó Lefii nyóma yōona laḡhūlōmlē. Pə waali ké pa hēnta atē na pá sēe Tacaa.

³¹ Ntēna wulav Isekiyasī tō samaa si: Isü í hav mā tēyī Tacaa kē pēnente tō, í kōna nāyō kulōmāyā kpēntuyü na samtü pə kōhaah kē Isō tēsēele taa.

Ilena kōtilaa kōna tōla na pá lá kōtasi nsi. Halēna luyü kulōmuyü nyóma tēna la kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō.

³² Latēcēnaa nutosō na naanüwa na iwaah nunüwa (100) na iwēesi ḡmūhuyü (200) kē pa lapēna kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō.

³³ Na naah kē nasētosō (600) na heeh na pēh kē iyisi toosō (3000) na pá lá kōtasi lensi.

³⁴ Kätäläa mpa paa wee tō, pa fei payale. Ile pa ta pəsi na pá liti kätasi nsi kəkō lusa si tēna tō si tōla tēna. Pə tōō ké pa tētūnaa Lefii nyóma lelāa sēna-we na pá tēsi pa tēmlē. Halēna kätälāa lelāa la nyōōñ tōō asilima keeluyū kätasi. Mpi tō, Lefii nyóma ka kēla sōōluyū ke pa ti tayanuyū na pá kēli kätälāa.

³⁵ Kätasi nsi kəkō lusa si tēna tō si tuutuuma na pá sōōsēna sulūm mpi pa hawa tō pə paasi, pu wee si pa pona kätaya tēlate tōō ké nōyō kulūmāya krentuyū kätasi nantu nim cōlō nim cōlō.

Isēna pa su Isō seev ke Isō tēsēele taa tōyōlē.

³⁶ Mprōyō Isekiyasī na yēlāa tēna pa laña hulūmēna mpi Isō hula-we si pá la tō. Mpi tō, pə lapa lōñ ké.

30

Tēev acima tōyōv

¹⁻⁵ Mprōyō wulav Isekiyasī na i kupaalāa, na Yosalem nyóma tēna pa kotaa si, pa naaki si paa pəsi na pá tōyō Tēev acima ke pēnāya isōtv naale nyōñ taa yaa isēna. Mpi tō, kätälāa mpa paa lapa nyōōñ tōō asilima keeluyū kätaya tō, pa fei payale. Pēcō yēlāa taa koti Yosalem. Ile pa taa pəsi na pá tōyō-i i tōyōv nōyō taa. Mpuuyule lēmayasēlē nēte tē māya wulav na i yēlāa. Na pá tisi na pá koti Iseyeli nyóma tēna si, pá kpeyeli Yosalem na pá tōyō Tēev acima. Mpi tō, yēlāa mpa paa tōyō-i isu pa suwa tō, pa we pēcōyō. Tēnāyale wulav kusa tillāa na pá cōō Iseyeli na Yuta tetv tēna ke pə kpaayv ilim ntōyōñ na pə mpētēñ tō. Na pá yaa yēlāa na pá polo Isō tēsēele na pá tōyō acima anī na Iseyeli Isō Tacaa hēte taa. Halī Isekiyasī tu ŋmaa lēetēlēnaa na í yaa kpeka wēna pə kaasēna ilim ntōyōñ tōō tō.

⁶ Mprōyō wulav na i kupaalāa pa tv nin ke takēlasī taa. Na tillāa yasī tetv tēna taa si: Iseyeli nyóma mpa me í fita Asilii yoolāa nin taa tō, í mēli Apēlaham na Isāaka na Yakōrv pa Isō kin. Na Isō ká mēli mē kin.

⁷ I taa kēena mē caanaa na mē tētūnaa mpa pa ta nuna pa cōōsēna Isō Tacaa tō. Ilena Isō wakēli-we isu í naakuyū tō.

⁸ I taa la kaanūtūnaa isu mē cōōsēna. I nuna-i na í mēli Isō tēsēele nte i tayanā tam tōō tō tō taa. Na í pəsi i tēmlē nyóma. Ile Isō páánā sōōsēna wēna i mūna-me tō a ká hēē.

⁹ Ye í mēla Tacaa kin, kolontūnaa mpa paa kúú mē nyóma ke yomle tō, paa ye-le-we na pá mēli cēne. Ye mu kēesēna Tacaa tōō, ílé i kaa lō-me. Pə taya pulv, i kē kupañ ké na i we suulu.

¹⁰ Mprōyō tillāa cōōwa Ifēlayim na Manasee pa tetv acalēē taa. Halēna Sapulōñ kpekēlē taa. Ama yēlāa tuv-weyē na pá won-we.

¹¹ Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapulōñ pa kpeka yēlāa lelāa nawa pa isayav, na pá mēli Yosalem.

¹² Mprōyō Tacaa tō Yuta nyóma ke nōyō kulūmāya na pá tēñ wulav na nyuyū nyóma pa kusēsuto isu i ka yōyōtvūyū tō.

Isekiyasī tōki Tēev acima

¹³ Mprōyō samaa tuutuuma nōyōlv i kota Yosalem ke pēnāya isōtv naale nyōñ, na pá tōyō Kvkusvm fei potopoto acima.

¹⁴ Ilena pá svv kpesuyū ke icate taa tēlaalēnaa. Na pá kpēna tulaalūnaa tēwētēnaa, na pá lō Setōlōñ tetēkēlē taa.

¹⁵ Mprōyō pa kōwa Tēev acima wontu ke isōtv kulūm inī i kuyēēñ naanōwa na liyiti wule. Kätälāa na Lefii nyóma paa we asilima taa. Ilena fēlē kpa-we na pá lá nyōōñ tōō asilima keeluyū kätaya. Na pá lá kätasi nsi kəkō lusa si tēna tōyō Isō tēsēele.

¹⁶ Pa paasəna pa təma ke tam ké isu Iso yulu Moisi kiiu weu tə. Na Lefii nyəma náá celəyi kətəlaa ke kətaya təla caləm. Na pele pá pələyi kətaya tətate tə.

¹⁷ Samaa taa yəlaa payale taa la nyəəŋ tə əsilima keeluyu kətaya si pá la Tacaa təmlə. Pə tə ké Lefii nyəma paasayana təla lentuyu ke mpa pa taa muna si pá la kətaya təma ke Tacaa hətə taa tə pa lona taa.

¹⁸ Ifəlayim, na Manasee, na Isakaa, na Sapuləŋ pa kpeka yəlaa taa payale ta lata nyəəŋ tə əsilima keeluyu kətaya. Pəyele pa təma Təeu acima təyənaya ke təyū. Anı pə kisina-weye Iso Təm taa. Mpyúy Isekiyasi sələmənə-we si:

¹⁹ Hai, tá cəsənəə Iso Tacaa, wii mpa pa kaasəyi pa ti na lotu kuləmtyu si pá nyi nyá luyu nyəntu tə. Paa pa ta la ti tayanuyu kətaya.

²⁰ İlena Tacaa mu Isekiyasi sələmyu, na í yeke pa ŋkpaŋuyu həm.

²¹ Mpyúy İseyeli nyəma caɣa Yosalem ke kuyeeŋ naatosompəyolaya, na pá təkı kuləsum fei potopotona acima na laŋhuləmle. Na Lefii nyəma na kətəlaa pa saŋ Tacaa ke paa kuyaku ŋku na cəməŋ haŋaa.

²² İlena Isekiyasi kraasi Lefii nyəma mpa pa laki Tacaa təmlə na luyu kuləmyu tə pa apalətu. Kuyeeŋ naatosompəyolaya təcu ké yəlaa təkaya acima təyənaya, na pá laki nəy kuləmayə krentuyu kətasi na pá saŋ pa caanaa Iso Tacaa na yontu.

²³ Mpyúy samaa mayasaa si pá səsi acima kuyeeŋ ke naatosompəyolaya tətə. Na pá la mpu na laŋhuləmle.

²⁴ Mpi tə, Isekiyasi ka cəla samaa ke latəcənəə iyaya (1000), na heeŋ ke iyisi naatosompəyolaya (7000). Na kupaɣalaa náá cəle-i latəcənəə iyaya (1000) na heeŋ ke iyisi naanəwa (10000). Pəle pə paasi kətəlaa tuutuuma lapa nyəəŋ tə əsilima keeluyu kətaya.

²⁵ Yəlaa tənə laŋa ka heena, paa Yuta nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma. Haləna pə kpeŋna İseyeli tetu ilim ntəyəŋ tə nyəma mpa paa kəma acima tə tə. Na mpa pa təma Yuta taa ké caɣav tə.

²⁶ Yosalem taa yəlaa laŋhuləmle ka wəna tə mpa ké. Mpi tə, pə kraɣav İseyeli wulav Tafiiiti pəyalv Saluməŋ pəle taa, na pə kəə waatu inı tə. Pa ta təyətə acima anı a taka ké ıcatə taa.

²⁷ Pə təma İlena Lefii kətəlaa kulı na pá wiina Iso si: Kooli samaa ke kupantu. Mpyúy Iso nu pa kusələmutu na í mu pa nəsi ke ı təcaɣale taa.

31

Isekiyasi tayanəyi Iso təsele taa təma

¹ Waatu wei acima təma, İlena İseyeli nyəma tənə cəə Yuta acaləe taa. Na pá yəkı pəe kulalaana, na pá setı pə tesikası, na pá yəkı cefelinaa təkətəlena. Na pá la mpu tətəyə Yuta tetu tənə taa. Na Pəncaməe na Ifəlayim na Manasee pa kpeka taa. İlena paa wei í məli ı tə.

² Mpyúy Isekiyasi faya kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka. Na í tú paa wei ké ı təmlə ke Iso təsele taa. Pa təmlə nté si pá paasəna kətasi nsi kəkə lusa si tənə tə. Na nəy kuləmayə krentuyu nyənsı na yontu na Tacaa samty.

³ Mpyúy wulav ləsa ı mayamaya ı liyitee taa, na í yana tanəŋ na taanaya kətasi nsi kəkə lusa si tənə tə si wontu. Na pə kpeŋna kuyaku kuhəesuyu wule kətasi. Na isətu kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənsı, na acima İenna nyənsı, isu pa keesuyu Tacaa kiiu taa tə.

⁴ İlena wulav tó Yosalem yəlaa tənə si: ı cəla kətəlaa na Lefii nyəma ke pa paa nyəm. İlena pəle pá ha pa təyi pa təma taa, isu pa keesuyu Tacaa kiiu taa tə.

⁵ Wulav heela-weye mpu, İlena İseyeli nyəma tuutuuma kənə pa kulələm kancaalaya kulələm, na suləm, na nim, na tuŋ nim, na təyənasi İənsənəə, na pa həyələŋ naanəwa taa kuləmyu.

⁶ M̄p̄ȳḡ Yuta acalēe lenna na lseyeli nȳma t̄t̄, n̄a pona pa kw̄enam h̄ȳl̄əŋ naan̄wa taa kul̄m̄əŋ. Paa naan̄, paa heen̄, paa kw̄c̄əŋ wei pa ha pa l̄s̄o Taca a t̄. Na p̄a kaa huwa anaamnaa ke waani waani.

⁷ l̄s̄o tooso nȳəŋ taa k̄e pa caalaa, na p̄a t̄e naatosomp̄ȳl̄aya nȳəŋ taa.

⁸ l̄sekiyas̄i na kw̄paŋalaa pa polaa na p̄a n̄a mpi ȳl̄aa k̄ənaa t̄. Uena p̄a s̄e l̄seyeli l̄s̄o Taca na i ȳl̄aa.

⁹ M̄p̄ȳḡ wulav p̄əsa k̄ət̄l̄aa na Lefii nȳma ke kw̄c̄əŋ un̄i i t̄əm.

¹⁰ Uena Sat̄aki l̄l̄v̄ȳv̄ t̄v̄ k̄ət̄lv̄ Asaliya c̄ə si: Hatoo kw̄yaŋku ȳl̄aa caala k̄əna ke pa kw̄hal̄əm kw̄hav̄ t̄, t̄ȳŋaya tak̄i-t̄ȳv̄. Hal̄əna p̄ə kaasi s̄əsa. P̄ə t̄aya pul̄v̄, Taca koola i ȳl̄aa ke kw̄pant̄v̄ k̄e. Hal̄i k̄ukaas̄əm kaana c̄əne.

¹¹ Uena wulav t̄ə si: Īŋm̄a wontu t̄əs̄il̄e ke l̄s̄o t̄əs̄e l̄e kin̄. Pa t̄ema ŋm̄av̄, uena

¹² p̄a pona t̄əna pa kw̄c̄əŋ na h̄ȳl̄əŋ naan̄wa taa kul̄m̄v̄ȳv̄, na l̄s̄o nȳəm na p̄a su teu. Na p̄a k̄pa Lefii t̄v̄ Konaniya ke paas̄ən̄lv̄, i waali t̄v̄ nt̄e Simeyi.

¹³ M̄p̄ȳḡ l̄sekiyas̄i, na l̄s̄o t̄əs̄e l̄e nȳv̄ȳv̄ t̄v̄, na k̄ət̄lv̄ s̄əsa Asaliya, na Konaniya na Simeyi pa k̄pa pa waali nȳma. M̄p̄e l̄e Yehiyeli, na Asasiya, na Nahati, na Asayeli, na Yelim̄oti, na Yosap̄ati, na Iliyeli, na l̄s̄əmakiya, na Mahati, na Penaya.

¹⁴ M̄p̄ȳḡ pa t̄v̄ Lefii t̄v̄ Im̄əna p̄əȳlv̄ Kolee wei i t̄əŋaya l̄s̄o t̄əs̄e l̄e ilim̄ t̄əl̄ule n̄əŋȳə t̄ə si i m̄ȳi kw̄c̄əŋ wei pa lak̄aya l̄s̄o t̄ə, na i f̄aya kate nȳəm na kate taa kate nȳəm.

¹⁵ Ue i waali nȳma t̄əma nt̄e si p̄a tala t̄ȳŋas̄i ke pa t̄e t̄v̄naa ke teu. Paa s̄əsa paa s̄əkp̄ema na p̄ə k̄e s̄əna pa t̄əma k̄p̄eka ke acalēe n̄na a taa k̄ət̄l̄aa w̄e t̄ə.

¹⁶ P̄ə t̄aya apalaa m̄pa pa t̄əna pa h̄əla pa ŋmaawa t̄ə pa t̄ike pa talayana. Ama na apal̄v̄piya m̄pa paa w̄ena pus̄i tooso tooso t̄əȳə. Na m̄pa pa k̄əŋaya pa l̄s̄o t̄əs̄e l̄e taa k̄e paa ifemle nte na p̄a lak̄i l̄s̄o s̄e v̄ t̄əma na p̄ə k̄e s̄əna pa k̄p̄eka t̄əȳə.

¹⁷ Paa k̄e s̄əna k̄ət̄l̄aa l̄l̄v̄ŋ k̄e na p̄a t̄v̄ pa h̄əla. Na Lefii t̄v̄ wei i w̄ena pus̄i h̄iu, uē pa t̄v̄ i nȳənt̄e. Na p̄ə k̄e s̄əna i t̄əml̄e na i k̄p̄ek̄əle.

¹⁸ Pa na pa l̄l̄v̄ŋ nȳma t̄əna h̄əla ke pa ŋmaak̄aya. Paa alaa, na apal̄v̄piya, na al̄v̄piya. Na pa c̄əlv̄ nȳma m̄pa pa p̄əs̄əŋi na p̄a t̄əȳə l̄s̄o kw̄c̄əŋ un̄i t̄ə.

¹⁹ Ama p̄ə kaasa Al̄əŋ l̄l̄v̄ȳv̄ nȳma k̄ət̄l̄aa m̄pa paa w̄e k̄ət̄l̄aa acalēe c̄əlv̄ cacak̄əŋ t̄e t̄ə. P̄e l̄e paa l̄əsa ȳl̄aa ke paa icate nte t̄ə taa k̄e. Na p̄a tal̄əŋi t̄ȳŋaya na Lefii nȳma m̄pa pa h̄əla pa ŋmaawa t̄ə.

²⁰ l̄sekiyas̄i t̄əŋa tam̄pana ke i kawulaya t̄əna taa k̄e, na i lak̄i kw̄pant̄v̄, na i l̄s̄o Taca l̄əŋ l̄e h̄e n̄a-i.

²¹ Waatv̄ wei i caala l̄s̄o t̄əs̄e l̄e na l̄s̄o s̄e v̄ t̄ayan̄v̄ȳv̄, na i h̄l̄l̄ȳi ȳl̄aa si p̄a t̄əŋ Taca kiin̄, na i c̄ā l̄l̄ȳi i t̄i si i nȳi l̄s̄o na lotu kul̄m̄t̄v̄ uena l̄s̄o ȳe l̄e na i waaki.

32

Senakelipi wata Yuta kawulaya (Awulaa II 18:13; Isayii 36:1)

¹ M̄p̄ȳḡ wulav l̄sekiyas̄i nuna l̄s̄o na i la teu. Nt̄ena Asilii wulav Senakelipi na i yoolaa p̄a wat̄i Yuta koloosi acalēe si pa l̄e k̄əŋi-ȳe.

² l̄sekiyas̄i nawa si Senakelipi k̄əŋ, na i mayas̄əŋi si i ka yoon̄a Yosalem̄,

³ uena i heeli i yoolaa nȳv̄ȳv̄ nȳma na i t̄əŋ l̄aa si p̄a t̄əki l̄v̄m̄ s̄e l̄aa m̄pa pa w̄e icate waali t̄ə. Na p̄e l̄e p̄a m̄v̄ i t̄əm̄ nt̄i.

⁴ M̄p̄ȳḡ samaa kotaa na p̄a t̄əki s̄e l̄aa t̄əna. Na s̄e l̄v̄ wei i k̄p̄əŋaya t̄e t̄v̄ l̄əv̄ taa t̄ə. Pa lapa ŋp̄ȳḡ si ye Asilii nȳma i k̄əma p̄a taa h̄iki l̄v̄m̄ ke s̄əsa.

⁵ M̄p̄ȳḡ l̄sekiyas̄i nȳə t̄əŋ, na i t̄ayan̄v̄ icate kol̄əŋa ŋka kaa ȳk̄aa t̄ə. Na i ŋm̄a ka t̄ə k̄e t̄əf̄en̄l̄e n̄aa. Na i ŋm̄a kol̄əŋa l̄əŋka na p̄ə taa t̄ə. Na i t̄ayan̄v̄ Milo. Na i lu ŋm̄antaasi na k̄p̄al̄əŋ ke s̄əsa ke Tafiti t̄ə.

⁶ P̄ə waali k̄e l̄sekiyas̄i k̄pa yoolaa nȳv̄ȳv̄ nȳma si p̄a paas̄əna icate.

Uena Isekiyası koti yəlaa tənaya ıcate patəma taa, na í tasa-weye layatu sı:

⁷ I taa nyá, í nyəə ton, na í kaası mə ti. I taa selina Asilii wulav, na ı yoolaa tuutuuma. Pəpətu fei lelen, tə wena ton na pə kəli-ı.

⁸ Mpi tə, ı yoolaa tike ke ı wena. Ama ta Iso Tacaa ká yooná tá nəyo na í ya-tu.

Mpúyú wulav təm nti tə waasa ıcate yəlaa təna.

*Təm nti Senakelipi heela Yosalem nyəma tə
(Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22)*

⁹ Pə waalı ké Asilii wulav Senakelipi na ı yoolaa pa tama Lakisi ıcate. Tənaya Isekiyası kusa ı yoolaa nyuyü nyəma napəli sı pá polo pá pəəsi Isekiyası na Yuta na Yosalem pə nyəma sı:

¹⁰ Aweye í taaki, na í çağa Yosalem ıcate taa na táá tama-təye kotaya?

¹¹ Isekiyası puğusiği-me sı mə Iso Tacaa ká ləsi-me ye ma niñ taa tə ı tısəyi-me ye. I su nyəyəsı na ləkətu kü mə təna.

¹² Ntəñ Isekiyası inı ı kəna təkətəlenaa na Tacaa kətaya təlatənaa, na í heeli Yuta na Yosalem pə nyəma sı pá lakı pa kətasi ke kətaya təlate kuləmtəle təə, na pá wəki tulaalənaa na?

¹³ I tá nyı mpi ma na ma yoolaa na ma mayamaya tə lapa atə yəlaanaa tə taa? Piitimnaa mpe pa taa nəyəlü tıyü ta kayatı-tu sı tə taa tu niñ ke pa tətü təə.

¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tətənaa mpa tə, pa taa nəyəlü ıkəntə ta pəsi na té yá tə yəlaa. Ue ısanaya mə Iso ná lakı na í ləsi-me ye ma niñ taa?

¹⁵ I taa ye le na Isekiyası looliği na í tısi-me ye mpu. I taa mu ı təm. Ma lələyi sı tıyü naküli kü ta pəsi na kú ya kü piitim yaa kü kawulaya nyəma yaa kü tətü ke ma cəənaa niñ taa, yaa ma nyəñ taa. Mpu inı tətəyo mə Iso kaa waası-me tətə.

¹⁶ Mpúyú Asilii wulav tillaa tıwəwa Iso Tacaa na ı təmle tu Isekiyası.

*Asilii wulav kütıyü ke Tacaa
(Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20)*

¹⁷ Asilii wulav ka ηmaa ləətəli ké na í footi İseyeli Iso Tacaa sı: Ate piitimnaa tuñ ta pəsi na í ləsi ı yəlaa ke ma niñ taa. Mpu tətəyo Isekiyası Iso kaa pəsi na í ləsi ı yəlaa tətə.

¹⁸ Mpúyú Asilii wulav tillaa yəyətəna nəyo səsaya ke Hepəla təm taa sı: Mpa pa çağa Yosalem kolunə təə tə səyəntü í kpa-we, na pa apalətu le. Na í ləkı ıcate təhəe.

¹⁹ I yəyətaya Yosalem Iso ké ısu ı yəyətıyü piitimnaa ləlaa tuñ wei yəlaa lupa kulupu tə.

*Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm
(Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38)*

²⁰ Mpúyú wulav Isekiyası na Aməti pəyalü Isayii wei ı ké Iso kuyəyətutu teləsulü tə pa wiina Tacaa sı: Waası-tu.

²¹ Uena Iso kəna Silii nyəma tesikile taa ké ıətəa tillu na í kú yoolaa taa yoolaa təna na nyuyü nyəma. Uena Asilii wulav məli ı tətü taa na fəele. Mpúyú kuyaku naküli Asilii wulav súb ı tıyü kutuluyü taa, na ı piya kuləlası kü-ı.

²² İəna Tacaa yapa Isekiyası na Yosalem yəlaa ke Asilii wulav na kolontunaa ləlaa niñ taa təyəle. Uena í ye le na pá həsi pə təna pə taa.

²³ Mpúyú yəlaa payale kəna Tacaa ke kəhañ, na Yuta wulav Isekiyası ke kücəñ. Na piitimnaa mpa pa cəəna-we tə pá nyañna wulav.

*Isekiyası Kawulaya təm
(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)*

²⁴ Waatu inı ı taa ké kütəñ ısayav naküli kü kpa Isekiyası. Uena í wiina Tacaa, na ilé ı huli-ı na yaası nəyəlü sı ı ká waa-ı.

²⁵ Ama Isekiyası ta sa Iso ké kəpantənaa mpe pa təə. Halı ı həma ı təyi na Tacaa náá mu ı na Yosalem na Yuta nyəma na pááná.

²⁶ İlena Isekiyası na ı yəlaa pá ná pa wakəlvu. İle Tacaa ta tasa-weyə pááná mənau ke ı kawulaya waatu taa.

²⁷ Isekiyası ka wena ké, pəcə ı həte yaawa. Məpəyú í ĩmá kutuluŋ na í su pə taa ké liyitee nyəgətu, na wəla, na liyitee pəe, na səsəŋ nimnaa, na kraləŋ, na liyitee wontunaa lentı.

²⁸ Na í ĩmá tətəyə kutəyəŋ, na suləm, na nim, pə təsule na kaləkəŋ tətəyələ na tətəsələ.

²⁹ Haləna í ĩmá acaləe, na í su naaŋ, na heeŋ, na pəŋ pə kaləkəŋ. Mpi tə, Iso ka ha-ı wənau ke tuutuuma ké.

³⁰ Isekiyası inı ı keena Kihəŋ lum seelə wei ı we isətaa tə, na í la ləu na lum kpeŋna ilim tətule təə ké Tafiti tə.

Isekiyası waakaya ı kulapəm taa ké.

³¹ Pə təə ké waatu wei Papiloni tetə təkəlaa kusa pa yəlaa sı pá polo pá ná Isekiyası tetə taa təma səsəna tə, Iso yela-ı na í təŋ ı luŋu nyəntə sı ı naakı ı waalı.

³² Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Aməti pəyalə Iso kuyəgətutə teləsulə İsayii kənanatə takəlaya taa, na Yuta na İseyelı pa awulaa nyəŋka taa. Ka taa ké pa keesəyi isəna ı tənte lapa Iso ké teu tə.

³³ Waatu wei Isekiyası səpa, İlena pá pimi-ı Tafiti ləlvu nyəma pəlaav həyələv isətaa nyəŋku*fa* taa. İlena Yosalem nyəma la ı ləyaya na pá yələna-ı. Na ı pəyalə Manasee ləeti ı lonte taa. ^a

33

Manasee kawulaya (Awulaa II 21:1-18)

¹ Manasee ləlvu pusi naanəwa na naale nyəŋka taa ké ı pəsa Yuta wulav. İlena í təyə pusi nule na naanəwa na kakpası (55) ke Yosalem taa.

² Məpəyú ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ı keena piitimnaa mpa Iso ka təyənəa na pə fəe-we tə pa lakası isayası.

³ Haləna í tayanı ĩmav ke təkətələnaa mpa ı caa Isekiyası naa yəkəa tə. Na tuŋ wei pa yaa sı Paalənaa tə ı təlaələnaa, na í saakı tesika kulalaaya na í luŋiyi isətuləŋası.

⁴ Na í ĩmá təlaələnaa lempa ke Yosalem Iso təseele nte Tacaa ka təma sı inı ı ka caya tə taa ké tam tə.

⁵ Na í siki isətuləŋası təlaələnaa ke Iso təseele taası naale təə.

⁶ Haləna Manasee wə ı piya ke kəkə ke tuŋu Hinom tetəkələ taa. Na í lakı tutə na totopo pə təma anı a təna, na í səsı kəyənəŋ. Mpi pə ta maya Tacaa təyə ı lakaya tam. İlena pə kpa Iso ke pááná.

⁷ Na í saakı tuŋu na í su Iso təseele taa. Pəyele Tacaa ka təma Tafiti na ı pəyalə Saləməŋ ke heeluyu sı: Yosalem icatə nte ma ləsa İseyelı kpeka təna taa tə tə Iso təseele taa ké maa caya tam ké ma yəlaa həku.

⁸ Ye İseyelı yəlaa təkəyi ma kəsəsutə na ma kiŋ wei Moisi hula-we tə, ma kaa yele na pá təyənı-weye tetə nti ma hawa pa cəsənəa tə tə taa.

⁹ Ama Manasee ná yəlaa ké na Yuta na Yosalem yəlaa isayətu kəli isı piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pə fəe mpe tə.

¹⁰ Məpəyú Tacaa yəgətəna wulav na ı yəlaa. Ama pa taa nəyələ ta ke ĩkraŋuŋu.

¹¹ Keena í yele na Asilii wulav yoolaa nyəvə nyəma kəə, na pá kpa Manasee na pá tu ı nəyə taa ké ĩkpası, na pá həkə-ı alukpala ke teu, na pá tēna Papiloni.

^a **32:33** *İsətaa pəlaav*: Yuta nyəma huliyi pəlaav ké İlena pə taa ké pəlaaŋ na ı pıla təma təə, isı atə na isə kutuluŋu.

¹² Mpuuyule Manasee lanje wakelaa na í pasa i tøyi sösöm na í wiina i caanaa Isö Tacaa si:

¹³ Nyəni ma pətətəle. Uena Isö mu i kusələmutu na í məhna-i Yosalem ke i kawulaya taa. Pə krayaw waatu inı təyö Manasee cekənaa si Tacaa tike nté Isö.

¹⁴ Pəle pə waalı ké Manasee ηmawa kolunja kukulaya ke Tafiiti te na ıcate waalı tə. Na ká təhna Kihəη ləm seelb ilim tətule tə, na ká malı Setələη tetekəle na Ofeli, haləna tiina nənəyö. Mpuuyú i su yoolaa səsaa ke Yuta koloosi acaləe taa.

¹⁵ Na í ləsi tuyü Kusaakuyü ηku i ka sika Isö təsəele taa tə. Na í yəki cefelinaa təkətələnaa mpa i ka ηmawa Isö təsəele pulaya tə na Yosalem tə, na í lə pə həyöləη ke ıcate waalı.

¹⁶ Uena í ηmá Tacaa ke kətaya tətəte, na í lá nəyö kulumaya krentuyü na samtu pə kətasi. Na í tó Yuta nyóma si: I see İseyeli Isö Tacaa.

¹⁷ Paa na mpu tə, yəlaa lakaya Isö Tacaa tike ke kətasi ke təkətələnaa ləlaa taa ké tətü taa.

¹⁸ Pa keesa Manasee təm lentı ke İseyeli awulaa təna takəlaya taa. Paa sələmuyü ηku i sələma Isö na təmnaa mpa İseyeli Isö Tacaa heela Isö kuyəyötütü teləsulb na pá heeli-i tə.

¹⁹ Paa isəna Isö mowa i kusələmutu tə, na i isayatu təm. Na isəna i ηmawa cefelinaa təkətələnaa na í siki pə ləesəη tə. Na isəna i nawa i mayamaya i isayatu tə, pa keesa pə tənaya Hosayi təma takəlaya taa.

²⁰ Manasee səpa, uena pá pimi-i i mayamaya i te. Uena i pəyalb Aməη ləeti i lonte taa.

Aməη kawulaya

(Awulaa II 21:19-26)

²¹ Aməη ləlyü pusi hiu na naale nyəhka taa ké, i pəsa Yuta wulav ke pusi naaleye Yosalem.

²² Na í lá mpi pə ta maya Tacaa tə, isı i caa Manasee. I laa i caa tıη.

²³ Pəyele i ta na si i wakələna Tacaa isı i caa ka nau ílé i isayatu tə. Halı inı i nyəntü tē iləye.

²⁴ Mpuuyú wulav Aməη waalı nyóma kulı i tə na pá kv-i i təyaya taa.

²⁵ Ama Yuta nyóma kowa mpa pa kv-i mpu tə. Uena pá ləeti i pəyalb Sosiyası ke i lonte.

34

Sosiyası kawulaya na Isö seev tayanuyü

(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)

¹ Sosiyası ləlyü pusi pələfei naanowa nyəhka taa ké, i pəsa Yuta wulav. Yosalem taa ké i caya pusi hiu na naanowa na kulumaya.

² Mpuuyú i lapa mpi pə maya Tacaa tə. I təma teitei ké isı i ləhce Tafiiti, i ta lu i ikpate taa.

³ I kawulaya pənaya pələfei naanowa nyəhka taa tə, na í təηa ifepu ké. Waatu inı i taa ké i caala i ləhce Tafiiti Isö luyü nyəntü ke pəekuyü. Pusi liyiti tēwa, uena í svb cefelinaa təkətələnaa na pə tıη na pə tesikası ke kpiisuyü ke Yosalem na Yuta pə taa.

⁴ Pa yəka tuyü Paalı təkətələnaa ke i isəntaa na pə tulaalb təwəte nte tə wə pə tə tə. Na pá setı tesikası na pá wakəli tıη waanı waanı tənəηnaη. Na pə pəsi mvləm na pá pəli i laalaa pəlaaη tə.

⁵ Na pá wə tıη kətəlaa mowa ke pa kətasi tətətenaa tə. Isəna Sosiyası tayana Yuta na Yosalem təyəle.

⁶ Pəle pə waalı ké Sosiyası cəwa Manasee, na İfəlayim, na Simiyəη, na Nəfətali pə kpeka taa, na pə cəlb həyöləη taa.

⁷ Na í yóki tēlaalenaa na tulaalōnaa tēwōte ke Iseyeli kpeka tēna taa. Na í faya tesikasí na tūj ke hōyōlasí. Ilena í mēli Yosalem.

Kōtvlv sōsō kulusa kiiu takēlaya tō
(Awulaa II 22:3-10)

⁸ Mprōyó Sosiyasí kawulaya pēnaya pēlefei hiu nyēhka, kuyaku nakuli, Sosiyasí tēhna Yuta tētv Išo sēev na Išo tēsēele ke tayanvōy. Ilena í tó Asaliya pēyalv Safan, na icate paasēnlv Maaseya, na wulav tēm yōyōtvlv Yowakasí pēyalv Yowa sí: I polo í tayaní ma Išo Tacaa tēsēele hman.

⁹ Mprōyó apalaa mpe pa pona kōtvlv sōsō Hilikiya ke Išo tēsēele liyitee nna Lefii nyéma tanlaa ka mōwa Manasee, na Ifēlayim, na Iseyeli kpeka Ienna, na Yuta na Yosalem nyéma pa kin tō.

¹⁰⁻¹¹ Ilena pēle pa cēle-yēye tēma nyōyō nyéma mpa pa paasayana Išo tēsēele tayanvōy tō sí: I yana pēe, na lōtasi. Na í fēli hmalaa, na kantaa, na tēma lataa. Na pá hmana kutulv lēlēh wei Yuta awulaa ka yelaa na í hoti tō.

¹² Lefii tv Melali lōlvōy nyéma Yahati, na Opatiya, na Kehati lōlvōy nyéma Sakali, na Mesulam, pa paasayanana tēma nyéma, na pá laki pa tēma ke teu. Lefii nyéma Ielaa mpa paa nyéma cēmēh mapv tō,

¹³ pēle pa makayana mpaav wontu na sēyēllaa tēhna. Na pa taa Ielaa náa paasēyēna pa tēma waaní waaní lataa. Na takēlasí hmaav na tēma tayanvōy na nōhōsí tanvōy.

¹⁴ Waatv wei pa kprakayaa liyitee nna paa síwa atakaa taa ké Išo tēsēele taa tō. Ilena kōtvlv Hilikiya mayana Tacaa kiiu hku i ka heela Moisi na í hmaa tō kv takēlasí.

¹⁵ Mprōyó i heela takēlasí hmaav Safan ke ka tēm na í cēle-i ké.

¹⁶ Safan ná pona-keye wulav, Ilena í keesēna í tēma tēm sí: Nyá tēmlē nyéma tēma tēma wēna n ka hula-wē tōyō lapv.

¹⁷ Na kōtēlāa ná koosa Išo tēsēele atakaa liyitee na pá cēla tēma nyōyō nyéma na tēma lataa.

¹⁸ Ilena Safan tasa sí: Halí kōtvlv sōsō Hilikiya cēla-m takēlaya.

Mprōyó Safan naala-keye kalvōy ke wulav.

Sosiyasí yōyōtēna Išo kuyōyōtvlv telōsvlv alvnyēh Hulēta
(Awulaa II 22:11-20)

¹⁹ Waatv wei wulav nu kiiu takēlaya hke ka tēm, Ilena i lanje wakēli na í cēli i wontu.

²⁰ Mprōyó i yaa Hilikiya, na Safan pēyalv Ahikam, na Mika pēyalv Apētēh, na takēlasí hmaav Safan, na i waali nyéma taa Iēlv Asaya na í tō-we sí:

²¹ I polo í pōsí Tacaa ke ma na Iseyeli kakaasaya na Yuta yēlāa tá tēm, na takēlaya hka tē hika isēntō tō kele ka tēm tōtō. Mpi tō, tá cōsēnaa taa tōki kusēsutv nti pa hmaa ka taa tō. Pē tō ké Tacaa pááná ka huuna-tōyōv sōsēm.

²² Mprōyó Hilikiya na i taapalaa pa pola Išo kuyōyōtvlv telōsvlv alvnyēh Hulēta tēye Yosalem kpekēle kvfate taa. Hulēta paalv kele Tokehati pēyalv Salum, Hasēla saali. Salum iní í paasayanana kōtēlāa wontu kususuutu. Mprōyó apalaa mpe pa keesa pa tēm ke Išo kuyōyōtvlv telōsvlv.

²³ Ntēna Hulēta tō-we sí: I telōsí wulav sí Iseyeli Išo Tacaa tēma sí:

²⁴ Maa yelev na mpusi kōv Yosalem na yēlāa pa tōv isv pa hmaav takēlaya kane ka taa tō.

²⁵ Mpi tō, Yosalem yēlāa lō-m na pá laaki tūj. Ilena pa lakasí nsí sí kpa-m pááná. Pē tō ké ma pááná huuna icate tēneye sōsēm a ta tiita.

²⁶ Ye pē kaasa wulav Iē, Iseyeli Išo Tacaa heeliyi-i sí: Isv n nuw takēlaya hke ka taa tēm ke teu, na

²⁷ nti ma yəyətə Yosalem na ı yəlaa pa təə tə. Na ń ná nyá təwakəlle, na ń layası na ń cəli nyá wontu na lanwakəlle na ń pəli isəlm tə, maa mu nyá kusələmtə.

²⁸ Maa yele na ń sí səm kəpam, na pá pi-ŋ nyá pəlaaw taa. N kaa na mpusi wei ı ká kəə Yosalem ıcate na tə yəlaa təə tə.

*Sosiyası na Iso pa nəyə pəelvyv kəfam
(Awulaa II 22:20-23:3)*

Mrúyú kətəlv səsə Hilikiya na ı taapalaa pa polaa na pá heeli mrúyú wulav.

²⁹ Mrúyú wulav kota Yuta na Yosalem pə nyəyü nyəma tənaya ı kiŋ ke kəkpa.

³⁰ Na pá na pa samaa pá polo Iso təseele, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na paa yəlaa mpa. İlena wulav kala-weyə kiiu takəlaya ŋka pa hiiwa Iso təseele tə.

³¹ Pəle pə waalı ké ı səŋa ı kumte təə ké Iso təseele taa, na í na Tacaa pá pəeli nəyə. Na samaa tisi sı mpe paa təkı ı kiŋ na ı kəsəyəsətə, na ı kətətətə, na luçu kəlməyü, na lotu kəlmə. Na pá lakı pə təna mpi pa ŋmaa takəlaya ŋke ka taa tə.

³² Mrúyú wulav yelaa na pa təna mpa pa we Yosalem tə pá təkı nəyə ŋke, na Pəncaməe kpekəle nyəma. Pə kpaçav waatu ıni təyə Yosalem yəlaa təŋa nəyə ŋka pá na pa cəsənaa Iso pa pəelaa tə.

³³ İlena Sosiyası kv acaalətə nti yəlaa lakaya İseyeli tetə təna taa tə, na í cáalı-we sı pá sēe pa Iso Tacaa. Mpu pə təə ké pa taa nəyələ ta yele Tacaa təŋyü, haləna Sosiyası səm.

35

*Sosiyası təkı Təev acima
(Awulaa II 23:21-23)*

¹ Mrúyú Sosiyası təyə Təev acima ke isətə kancaalaya nyəŋ kuyeyə naanəwa na liyiti nyəŋku wule, na pá kú pə ıweesi.

² İlena í tú kətəlaa ke pa təma na í səsı-weyə apalətə sı: ı paasəna Iso təseele.

³ Na í heeli Lefii nyəma mpa pa səyəsəyi samaa ke kiŋ na pá lakı Tacaa təmlə tə sı: ı su Iso atakaa ké Iso təseele nte İseyeli wulav Tafiiti pəyalə Saləməŋ ŋmawa tə tə taa. ı taa tasa-ı həyələyü. Pənente í paasəna mə Iso Tacaa təmlə, na ı yəlaa İseyeli nyəma.

⁴ ı faya mə taa isı mə ləlvə na mə təmlə kpeka wəv tə, isı Tafiiti na ı pəyalə Saləməŋ pa kəesüyü takəlaya taa tə.

⁵ Na í tayanı mə yəlaa kpeka na í polo Iso təseele taa, na í səna İseyeli nyəma ləlaa, na pə kəesəna isəna pa faya pa ləlvə tə.

⁶ Pə wēe ké sı í la Təev acima kətasi. Mpu tə, í la nyəəŋ təə asilima kəelüyü kətaya, na í paasəna mə tətənaa, na acima la teu isı Tacaa kəesüyü Moisi tə.

⁷ Mrúyú Sosiyası ləsa ı mayamaya ı kalakəŋ taa ké ıweesi na pinası iyisi hiu na naanəwa (3000) na í ha İseyeli nyəma mpa paa kotaa tə sı pá lana Təev acima kətasi, na naaŋ ke iyisi tooso (3000).

⁸ İlena ı waalı nyəma náa ha samaa na kətəlaa na Lefii nyəma ke təla tətə. Na Iso təseele paasənlaa, Hilikiya, na Sakalı, na Yehiyeli pəle pá ha kətəlaa ke ıweesi na pinası ke iyisi naale na nasətoso (2600), na naaŋ ke ŋmənüyü na nünəwa (300) sı pá lana Təev acima kətasi.

⁹ İlena Lefii nyəyü nyəma Konaniya na ı newaa na Semaya na Netaneyeli na Hasapiya na Yeyiyeli na Yosapatı pəle pá ha pa tətənaa ke ıweesi na pinası ke iyisi kakpası (5000) na naaŋ ke nasələ na nünəwa (500).

¹⁰ İsəna pa tayana acima təyələ. Kətəlaa ná səŋa pa təsəŋle ké, na Lefii nyəma ke pa kpeka taa isı wulav ka sıw tə.

¹¹ Uena pá lenti iweesi na pinasi, na pá celəyi kətəlaa ke caləm na pá pələyi kətəya təlate tō. Uena Lefii nyóma náá litiyi wontu tənəy.

¹² Ḿpóyó pa su təla na a mpa, uena pə tu kələna latəcənaa mpa pə wē sɪ pá la Taca ke kətəya ŋka kəkə lusa ka tənə tō. Na pá keesəna isəna Iseyeli nyóma lələy fayaa təyō teitei, isu pə wēv takəlaya ŋka Moisi celaa tō ka taa tō.

¹³ Na pá wə Tēv acima iweesi isu pa tu laki tō. Pə kaasa kətasi təla lenna, uena pá təsi-yeyē tiipee na sələpanaa yaa wontu lenti taa. Na pá pona Iseyeli nyóma tənaya ləy.

¹⁴ Pə waali, uena Lefii nyóma paasəna kətəlaa na pa maɣamaɣa pa nyəm. Aləy lələy nyóma kətəlaa wəkayana kətəya ŋka kəkə lusa ka tənə tō na nim cələ nim cələ kətasi lensənaa. Pə tō ké Lefii nyóma ná lakaya təyənaya.

¹⁵ Asafi lələy nyóma yonyoolaa ná wē pa təma taa, isu Tafiiti na Asafi paa seɣesuyv tō. Na wulav layatv tasəlaa Heman na Yetutv na nənəsɪ tanlaa ke pa nyəna taa. Pa taa nəɣəlv ta kəlv. Mpi tō, Lefii nyóma ləlaa lakaya pələy təyənaya tətəyō.

¹⁶ Isəna pa tayana Taca acima ke kuyaku ŋkə təyole. A təyōv na a kətasi lapv lapa teitei ké isu Sosiyasi suv tō.

¹⁷ Tēv acima anɪ ɪ waali ké Iseyeli nyóma kotilaa tənə təyō kəkəsum fei potopotonaa acima ke kuyeyə naatosompəyolaya.

¹⁸ Tōv pə krayav Isə kuyəyətutv teləsvl Samiyeli waatv tō, Iseyeli wulav nəɣəlv ɪ ta tayənəta acima isu kətəlaa na Lefii nyóma na Yosalem na Yuta nyóma na Iseyeli nyóma ləlaa sənəv Sosiyasi na pá lá tō.

¹⁹ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfei hiu nyəŋka taa ké pa təyō Tēv acima anɪ.

*Sosiyasi kawulaya tənaya
(Awulaa II 23:28-30)*

²⁰ Ḿpóyó waatv nəɣəlv Sosiyasi tēma Isə təsēle tayənuyv. Uena Icipiti wulav Neko kraya ɪ yoolaa na í təŋna Kaakemisi ke Ifəlatɪ pəyō tōv na pá polo yoo. Ntəna Sosiyasi maɣasi isu í kayatɪ-wē.

²¹ Uena Neko tili na í pəsɪ Yuta wulav sɪ: N tanəyi-m suwe? Pə taya nyaya ma kəy yoonav. Ama ma kolontu ləlv ké. Halɪ Isə heela-m sɪ má la təcav. Mpv tō, Isə wē ma waali ké. Ye n kayata-m ɪ ká kv-ŋ.

²² Paa na mpv Sosiyasi ta nu. Pécə Isə maɣamaɣa heelina-ɪ təm nti. Ḿpóyó Sosiyasi yusa ɪ ti na ɪ polo Mekito tətəkəle taa sɪ pá yoo.

²³ Uena nəɣəlv hiki-ɪ nyómle ke təyoole tənə. Na í tó ɪ təmlə nyóma sɪ: ɪ luna-m ma nukɪ wvsasi ke teu ké.

²⁴ Na təmlə nyóma ləsi-ɪ ɪ keeke taa na pá tv-ɪ lələv taa na pá kpeena Yosalem na í sí tənə. Na pa pimi-ɪ ɪ cəsənaa pələav taa na Yuta na Yosalem nyóma wii-ɪ.

²⁵ Ḿpóyó Isə kuyəyətutv teləsvl Selemii wii-ɪ ləyaya wula. Na pə kraya kuyəŋku na pá suna saŋa tō yonyoolaa apəlv nyóma na əlv nyóma yookɪ-təyi. Halɪ tə wē ləyaya wula takəlaya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosiyasi təm lenti, pə krayav tə kancaalaya na tə tənaya tō, tə wē Iseyeli na Yuta awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesəyi isəna Sosiyasi təŋa Taca kiin ke teu tō.

36

*Sowakasi na Sowakim na Sowakəy pa kawulasi
(Awulaa II 23:30-24:17)*

¹ Ḿpóyó Yuta tətə nyóma kpawa Sosiyasi pəyalv Sowakasi ke wulav na pá ləeti ɪ caa lonte ke Yosalem taa.

² Sowakasi lələy pusi hiu na tooso nyəŋka taa ké ɪ təyō kawulaya ke isətənaa tooso ke Yosalem.

³ Icipiti wulav Neko kusa-i kawulaya kpelaya tōó ké Yosalem, na í tó Yuta nyóma sí pá feli-i lampuu ké liyitee nyəğətu kiloonaa iyisi tooso (3000) na wula ké kiloonaa hiu na naanowa.

⁴ Pə waali ké pa kpa Sowakasi neu Iliyakim ké Yosalem na Yuta pə wulav, na pá layasi-i həte sí Sowakim. Uena pá tēna i taalv Sowakasi ké Icipiti.

⁵ Sowakim ləlvəv pusi hiu na kakpasi nyəŋka taa ké i pəsa wulav ké Yosalem taa ké pusi naanowa na kəlvəm. I lapa mpi pə ta maya i Iso Tacaa tō.

⁶ M'póyú Papiloni wulav Nepukanesaa na i yoolaa pa wata Yuta tetv. Na pá kpa Sowakim na pá həkə-i alukpala ké teu na pá tēna-i Papiloni.

⁷ Na pá kuu tətəyə Iso təseele taa wontunaa paɣale na pá pona Nepukanesaa kawulaya təyaya taa ké Papiloni.

⁸ Sowakim təm lentı wε Iseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa i acaalətv lakasi nsi sí taa i tv i ti, na mpi pə mayana-i tō. I pəyalv Sowakəŋ ləetəna i lonte taa.

⁹ Sowakəŋ ləlvəv pusi pələfei naanowa*fa* nyəŋka taa ké i pəsa wulav ké Yosalem ké isətvnaa tooso na kuyeyə naanowa. I lapa mpi pə ta maya Tacaa tō. ^a

¹⁰ Pənya sika, uena Nepukanesaa kuu Sowakəŋ na Iso təseele taa wontu səsəntv, na í pona Papiloni. Uena í kpa Sowakəŋ ləlvəv tv ké Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyasi kawulaya na Yosalem icate kuuu

(Awulaa II 24:18-25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyasi ləlvəv pusi hiu na kəlvəmaya taa ké i pəsa Yuta wulav ké pusi naanowa na kəlvəmaya ké Yosalem.

¹² M'póyú i lapa mpi pə ta maya i Iso Tacaa tō. Haləna Iso yəğətəna-i na Iso kuyəğətətv teləsvlv Selemii nəyə na í kisi i isayətv ké nav.

¹³ Paa na Nepukanesaa ká lapa na Setesiyasi tuuna Tacaa ké í na Nepukanesaa inı pa nəyə pəlvəv təm taa tō, Setesiyasi kula Nepukanesaa tō na í lá lanjkrusəŋ na í kisi Iseyeli Iso Tacaa tē ké məlvəv.

¹⁴ Na pá kpeŋna kətəlaa nyəvəv nyóma na samaa, na pá ləlvəsəyi isayətv, na pá laki piitim lempi nyóma acaalətv təna. Na pá pilisi Tacaa Iso təseele ké Yosalem.

¹⁵ Pa cəsənaa Iso Tacaa kusa tillaa ké təm paɣale sí: I polo í yəğətəna-wε na ma nəyə.

¹⁶ Ama Iseyeli nyóma foota-wε na pá won Iso kuyəğətətv teləsəlaa, na pá kisi Iso Təm. Uena Tacaa náá mv-wε na pááná ké katatəlaya, a feina kəle.

¹⁷ Iso yelaa ké na Papiloni wulav na i yoolaa pa wati-wε, na í tv-wεye pa niŋ taa na pá kv Iseyeli yoolaa. Hali pə kpeŋna Iso təseele taa, i ta kenti ifepiya na pəelaa na apalaa na kəkpatəlaa pa taa nəyəlv tō.

¹⁸ M'póyú pa kuu Iso təseele wontu səsəntv na səkpetu təna, na krancoou. Na pá kraɣa wulav na i waali nyóma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni.

¹⁹ Uena pá nyayasi Iso təseele na kawulaya təyaya ké kəkə. Na pá yəki Yosalem icate kolunə na wontu kəpantv.

²⁰ Mpa youu kpisaa təyə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi i yomaa, na pə kpeŋna wulav ləlvəv nyóma. Haləna Peesi nyóma kəntε.

²¹ M'póyú pə lapa isu Tacaa ka heeluyv Iso kuyəğətətv teləsvlv Selemii ké təm nti na i kpaali tō sí: Nəyəlv kaa caya tetv taa ké pusi nutoso na naanowa. Haləna tə heesuyv waatv tē. Uena pá ləeti heesuyv waatvnaa mpa pa taa paasəna tō.

Silusi mpaav hav sí pá ŋmá Iso təseele

²² Peesi wulav Silusi kawulaya pənya kancaalaya nyəŋka taa ké Tacaa tv i taa sí i ká yelev na təm nti Iso kuyəğətətv teləsvlv Selemii ka yəğətəna tō tó lá. Haləna í

^a 36:9 pusi: pələfei naanowa: Awulaa II 24:8 taa pa yəğətəna təna sí pusi pələfei hiu.

τύ Silusi taa si í kraaləna nəγə səsaγa ke ι kawulaya təna taa, na pá ημαα takəlasι
taa si:

²³ PEEσι wulav yəγətaa si, isətaa Isə Tacaa tú ma niη taa ké tetv təna kawulasi.
Haləna í tú-m si má ημα-ι Isə təσεεε ke Yosalem ke Yuta tetv taa. Mə təna mpa me
í ké ι yəlaa tə í məli Yosalem. Mə Isə Tacaa í si-mε.

ISƏTƏLASI TƏM TAKƏLAYA Kutulu

Tə naaki takəlaya kanə ka taa si, Peesi wulav səsə Silusi hawa Yuta nyəma ke nəgə si, pá məli pa te Yosalem. Ye pa məlaa ile pa tayanı ηmav ke Isə təsele. Ama Yuta nyəma kolontunaa laja ta heena Isə təsele nté tə tayanuyv.

Takəlaya kanə ka taa seysesuyv səsəuv leηkv nté si, Isə yəlaa í layası layasuyv mayamaya. İlena pá kaası na pá tó tənte kupante.

Isəna pa faya Isətəlası takəlaya tə:

Yuta nyəma məlvuyv kancaalaya nyəm, titite 1-2

Isə təsele tayanuyv na tə tuluyv, titite 3-6

Isətəlası na Yuta nyəma ləlaa pa məlvuyv, titite 7-10

Wulav Silusi ha nəgə si pá tayanı ηmav ke Isə təsele

¹ Məpəyú Tacaa tı ı taa si ı yoosiyi təm nti ı ka yəgətəna Isə kuyəgətətu teləsəlv Selemii nəgə təgə Peesi wulav səsə Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa. İlena Isə tı Silusi taa si í kpaalı ı kawulaya taa na pá ηmaa takəlası taa si,

² Peesi wulav Silusi yəgətəa si: Isətəa Isə Tacaa tona ma niη taa ké antulinya tənə kawulası, na í tı-m si má tayanı ηmav ke ı təsele ke Yuta tətı taa ké Yosalem.

³ Mə taa mpa pa kəna ı yəlaa taa ləlaa? Isə í wəe pəntənaa waalı na pá polo Yosalem ke Yuta na pá ηmá Tacaa İseyeli Isə ké təyaya. Isə inı ı wenna Yosalem.

⁴ Timpi timpi İseyeli nyəma wəe tə, pá nyəma í ha-wəye liyitee na wəla na wontu ləntı na təla, na luyv kəlvənyv kəcəəη na pá pona Yosalem na pá tayanəna Isə təsele ke ηmav.

⁵ Məpəyú Yuta na Pəncaməe pə ləlvəη nyəəη nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma, na pa tənə mpa pa taa Tacaa Isə ka tıwa si pá polo Yosalem tə pa sıv pa təyi tayanuyv si pa təkı.

⁶ İlena pa cəlv nyəma ha-wəye nyəgəlvuyv kupaηkv na wəla pə wontu, na wontu kupaηtv ləntı na təla. Isə təsele nyəntı nti paa hana luyv kəlvənyv tə tə paası.

⁷ Məpəyú wulav səsə Silusi kota Tacaa kətəya wontu na í mələna Yosalem. Nepukanəsaa ka kuuna-təyi Isə təsele na í sı-təyi ı mayamaya ı tıy v kutuluuyv taa.

⁸ İlena wulav heeli kpancoou tə nyənıv Mitəletatı si: Cəla wontu ntəyi Yuta nyuyv tı Seesepasaa.

⁹ Wontunaa mpa ı cəla-ı təgəle wəla pələntənəa hiu na naanəwa na liyitee nyəgəlvuyv nyəma ke iyaya (1000), na seesi ke pəgəlayafəi hiu na naanəwa.

¹⁰ Na wəla cəmsənəa ke hiu na naanəwa, na liyitee nyəgəlvuyv tıη nyəηkv cəmsənəa ke nasəle na naanəwa (410), na wontu ləntı ke iyaya (1000).

¹¹ Pə kpaeta wəla na liyitee nyəgəlvuyv pə wontu ke iyisi kakpası na nasəle (5400). Məpəyú Seesepasaa na ləlaa pa kpaaya wontu nti na pá məli Yosalem.

2

İseyeli nyəma mpa pa luna Pabiloni tə pa həla

¹ Yuta tətı həgəlvuyv nyəma mpa wulav Nepukanəsaa ka kuuwa tə pa həla ntə. Pa taa pəyalə mələna Yosalem na Yuta tətı taa, paa wei ké ı ıcatə taa.

² Mpa pa kpaaya-wə na pá mələna təgəle Solopəreeli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Selaya, na Lelaya, na Motokayi, na Pilisaη, na Misipaa, na Pikifayi, na Lehum, na Paana. İseyeli ləlvəη nyəma na pa yəlaa həla ntə.

- 3 Paləsi lələyü nyəma wə iyisi naale na nunəwa na nutoso na naanəwa na naale (2172).
- 4 Sefatiya nyəma ke ηmənuyü na nunəwa na nutoso na naanəwa na naale (372).
- 5 Ala nyəma ke nasətosə na nunəwa na nutoso na naanəwa na kakpası (775).
- 6 Pahatı-Mowapü nyəma ke iyisi naale na nunaasa na naanəwa na naale (2812). Yesuwa na Yowapı pa lələyü nyəma nté.
- 7 İlam nyəma ke iyaxa na ηmənuyü na nule na naanəwa na liyiti (1254).
- 8 Satu nyəma ke nasənaasa na nunəwa na nule na kakpası (945).
- 9 Sakayi nyəma ke nasətosə na nunəwa na nutoso (760).
- 10 Pani nyəma ke nasətosə na nule na naale (642).
- 11 Pepayi nyəma ke nasətosə na hiu na tooso (623).
- 12 Asəkati nyəma ke iyaxa na ηmənuyü na hiu na naale (1222).
- 13 Atonikam nyəma ke iyaxa na nutoso na naatosə (666).
- 14 Pikifayi nyəma ke iyisi naale na nule na naanəwa na naatosə (2056).
- 15 Ateη nyəma ke nasəle na nule na naanəwa na liyiti (454).
- 16 Atee nyəma ke pələfei nunəwa. Yehisikiya lələyü nyəma nté.
- 17 Pesayi nyəma ke ηmənuyü na nunəwa na hiu na tooso (323).
- 18 Yola nyəma ke nunəwa na naanəwa na naale (112).
- 19 Hasum nyəma ke ηmənuyü na hiu na tooso (223).
- 20 Kipaa nyəma ke nunaasa na naanəwa na kakpası.
- 21 Petəlehəm ıcate nyəma ke nunəwa na hiu na tooso (123).
- 22 Netofa ıcate nyəma ke nule na naanəwa na naatosə.
- 23 Anatəti ıcate nyəma ke pələfei nunəwa na hiu na naanəwa (128).
- 24 Asəmafəti ıcate nyəma ke nule na naale.
- 25 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peeləti pa acalee nyəma ke nasətosə na nunəwa na nule na tooso (743).
- 26 Lama na Kəpa pa acalee nyəma ke nasətosə na hiu na kübm (621).
- 27 Mikiması nyəma ke nunəwa na hiu na naale (122).
- 28 Petəeli na Ayi pə nyəma ke ηmənuyü na hiu na tooso (223).
- 29 Nepo nyəma ke nule na naanəwa na naale.
- 30 Makpisi nyəma ke nunəwa na nule na naanəwa na naatosə (156).
- 31 İlam ləlv nyəma ke iyaxa na ηmənuyü na nule na naanəwa na liyiti (1254).
- 32 Halim nyəma ke ηmənuyü nunəwa na hiu (320).
- 33 Lotı na Hatiti na Ono pə nyəma ke nasətosə na nunəwa na hiu na kakpası (725).
- 34 Yeliko ıcate nyəma ke ηmənuyü na nunəwa na nule na kakpası (345).
- 35 Senaa ıcate nyəma ke iyisi tooso na nasətosə na hiu na naanəwa (3630).
- 36 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa lələyü nyəma Yetaya tēsi nyəma wə nasənaasa na nunəwa na nutoso na naanəwa na tooso (973).
- 37 İmē lələyü nyəma ke iyaxa na nule na naanəwa na naale (1052).
- 38 Pəsehuu nyəma ke iyaxa na nasəle na nule na naatosompəxəlaya (1247).
- 39 Halim lələyü nyəma ke iyaxa na naanəwa na naatosompəxəlaya (1017).
- 40 Lefii nyəma kpeka ntə. Hatafəya lələyü nyəma Yesuwa na Katəməyeli pəle pa nyəma wə nutoso na naanəwa na liyiti.
- 41 İso təsele yonyoolaa ntə. Asafi lələyü nyəma wə pələfei nunəwa na hiu na naanəwa (128).
- 42 İso təsele nənəəsi tanlaa ntə. Salum, na Atee, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa lələyü nyəma wə pəxəlayafəi nunəwa na nule (139).
- 43 İso təsele taa təma lataa səkpema lələyü nyəmə nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti,
- 44 na Kələsi, na Siyaha, na Patən,

- 45 na Lepana, na Hakapa, na Akupi,
 46 na Hakarı, na Samlayi, na Hanarı,
 47 na Kiteli, na Kahaa, na Leyaya,
 48 na Lesen, na Nekota, na Kasam,
 49 na Usa, na Paseyi, na Pesayi,
 50 na Asəna, na Meunim, na Nefusim,
 51 na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu,
 52 na Pasiluti, na Mehita, na Haasa,
 53 na Paakəsi, na Sisela, na Tema,
 54 na Nesiya, na Hatifa.
 55 Salumən təmlə lataa ləlvəy nyəma nté Sotayi, na Sofeleti, na Peluta,
 56 na Yaala, na Taakən, na Kiteli,
 57 na Sefatiya, na Hatili, na Pokeleti-Hasepayim, na Ami.
 58 Iso təsele taa təmlə lataa səkpema na Salumən təmlə lataa ləlvəy nyəma krenta
 ηmənəy nənəwa na nənəasa na naənəwa na naale (392).
 59 Mpa pa luna Papiloni ke Teli-Mela, na Teli-Hası na Kelupi, na Atarı, na İmee
 tə pa ta pəsi na pá keesi teu ke pa ləlvəy nyəma na pa cəsənəa təm sı pé huli sı pa
 ké İseyeli nyəma.
 60 Pa tənə paa ké Telaya, na Topiya, na Nekota pa ləlvəy nyəma ké. Paa we
 nasətoso na nule na naənəwa na naale (652).
 61 Kətəlaa ləlaa ka we ké isı mpa pa ta pəsi na pá huli sı pa ké İseyeli nyəma tə.
 Mreyele Hopaya na Hakəsi na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyən
 ıneye mpv təyə sı İ kraya Kalaati tə Paasilayi pəlaa taa ləlv.
 62 Paa pəka mpe ıni pa həla ke kətəlaa nyənə taa ké pa ta na. Pə tə ké pa
 nyənə-weye asilima nyəma na pá kisina-we sı pá taa la kətəlaa təmlə.
 63 Mpyəy küfəneə mayamaya kisina-we sı pá taa təyə Iso kuhav, haləna kətəlv
 nəyəlv ı mayası wala pee taka nna pa naakəna Iso luyv nyəntv tə na í na na pəc.
 64 İseyeli nyəma mpa pa luna Papiloni tə pa krenta iyisi nule na naale na
 ηmənəy nənəwa na nutoso (42360).
 65 Pa taa kaləna təmlə nyəma apalaa na alaa mpa paa we iyisi
 naatosompəyəlaa na ηmənəy na nənəwa na hiu na naənəwa na
 naatosompəyəlaa (7337) tə. Pa taa ka we yonyoolaa apəlv nyəma na əlv
 nyəma ke ηmənəy (200).
 66 Na krayənə ke nasətoso na nənəwa na hiu na naənəwa na naatoso (736),
 na krayənə küpəsəy*fa* ke ηmənəy na nule na kakpası (245). ^a we hekv na
 hekv ké. İ ta ké krayənə, pəc ı ta ke krayəya.
 67 Yooyoonaa ke nasəle na hiu na naənəwa na kakpası (435), na krayəsı ke
 iyisi naatoso na nasətoso na nənəwa na hiu (6720).
 68 Waatv wei pa tala Yosalem timpi Iso təsele we tə, ılena ləlvəy nyənəy nyəma
 ləlaa ha kücənə na luyv kəlvəy sı pá ηmana Iso təsele ke tə lonte küpəntə taa.
 69 Mpyəy pa hawa isənə pa pəsaa tə sı pá ηmana Iso təsele. ılena pé lu wəla
 nyəyətv iyisi nutoso na külv (61000), na liyitee nyəyətv kiloonaa iyisi naale
 na nasəle na nənəwa (2500). Na pá ha tətəyə kətəlaa capanaa nənəwa (100).
 70 ılena kətəlaa na Lefi nyəma na mpa pa səhna Iso təma tə, na yonyoolaa na
 nənəsı tanlaa na Iso təsele taa təmlə lataa səkpema caya acaləe nna pa ha-we tə
 a taa.

3

Yesuwa na Solopəreli pa tayənəyi Iso seev

^a 2:66 *krayənə küpəsəy*: Pa yoosa krayənə na krayəya na pə ləlv mpi təyə pa yaa mpv. İ

¹ Ḿpóyú pə tala isətv naatosompəyəlaya nyəh, ilena lseyeli nyəma təna mpa paa məla acaləe taa tə pá koti nəyə kulumaya ke Yosalem.

² İlena Yosataki pəyalv kətvlv Yesuwa, na ı tətənaa na kətəlaa ləlaa, na Selatəyeli pəyalv Solopapəeli, na ı ləlvəy nyəma pa niki İso kətaya tətəte ke ηmav sı pa lakı kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə, isu pa kəesəyü İso yulv Moisi kiin taa tə.

³ Paa na pa cəlv piitimnaa caakaya-weyə nyaasəyü tə, pa ηmawa kətaya tətəte ke tə lonte taa na pá lakı Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyə tə tə ke tanəh na taanaya.

⁴ Pə waalı ké pa təya cəka acima isu paa kəesəyü tə na pá lakı kətaya ηka kəkə lusa ka təna təyə təm isəna paa suwa paa kuyaku ηku tə.

⁵ Pə krayav waatv inı təyə paa svv paa kuyaku ηku kv kətasi lapv ke tam, na nsi pa lakı paa isətv wei ı kancaalaya kuyaku tə, na Tacaa acima kuyeyη nyənsı, na luyv kuluməyü nyənsı.

⁶ Mpu pə yelina na pá caalı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyə lapv ke Tacaa ke isətv naatosompəyəlaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku wule, na pá ta tu suta İso təsəele kufate kite.

⁷ Pəle pə waalı ké pa caa təmlə nyəma sı pá saakəyi taası na pəe na pá feli-wə. İlena pá cəla Sitəh na Tiii nyəma ke təyənaaya na konyənyəəm na nim sı pəle pá tilina-weyə kpenkpelası kupaηsı na tenku taa sı pə tala Safah. Pəesi wulav səsə Silusi hana-weyə pə mpaav.

⁸ Ḿpóyú pa məla Yosalem taa, na pənaya naale nyəhka isətv naale nyəh siki. İlena Selatəyeli pəyalv Solopapəeli, na Yosataki pəyalv Yesuwa, na ı tətənaa kətəlaa ləlaa, na Lefii nyəma mpa pa luna Papiloni tə, pa niki təmlə na pá ləsi Lefii nyəma mpa pa tala isu pusı hiu na waalı tə sı pá paasəna İso təsəele ηmav.

⁹ Ḿpóyú Lefii tv Yesuwa na ı pəyalaa na ı tətənaa, na Hotafiya ləlvəy tv Katəməyeli na ı pəyalaa pa krenta nəyə na pá mv İso təsəele təmlə lataa paasənav. Na Henatati ləlvəy nyəma Lefii nyəma səna-wə.

¹⁰ Waatv wei İso təsəele ηmalaa svv kite, ilena pá kəna kətəlaa na pá suu pa kətaya wontu na Lefii nyəma mpa pa ké Asafi ləlvəy nyəma tə na akantəe na cəməh na pá saη Tacaa isu lseyeli wulav Tafiiti ka svv tə.

¹¹ İlena pá saη Tacaa na pá puyələyi-ı na pá yooki yontu na pá kaasəyi təma sı: Tacaa wə teu, na ı səlvəy ke lseyeli fəi tənaya. Ḿpóyú samaa ná puyula-ı tətə na kawilitası səsəənsı. Mpi tə, pa svv pa İso təsəele kite.

¹² Ḿpóyú kətəlaa na Lefii nyəma pəyalə na ləlvəy nyəh nyəma kəkpatəlaa mpa paa nyəma İso təsəele kupaηte tə pa wiiwa təkpuo ke saa wei pa təhna kufate kite ke svv tə. Ama ləlaa ná wilitaya ké na laηhəlvəmlə səsəələ.

¹³ Halı yulv ı pəsəyi na í faya ləlaa laηhəlvəmlə na kawilitası na ləlaa wula. Mpi tə, pa makaya kapusi səsəənsı ké na pə nukı pooluη.

4

Yuta nyəma kolontunaa səhsa İso təsəele ηmav

¹ Ḿpóyú lseyeli nyəma kolontunaa nuwa sı, Yuta na Pəncaməe pə nyəma kəmna Papiloni, na pá ηmaakı timpı paa sē Tacaa İso tə.

² İlena pá polo na pá mayana Solopapəeli na ləlvəy nyəh nyəma na pá tə-wə sı: Tə luyv wəe sı tə səna-meyə İso təsəele nte tə ηmav. Tə mayamaya tə səkaya İso kulvm inəyi na tə lakı-ı kətasi ke hatoo kupaηku Asilii wulav Asalatəh kəna-tuyv cəne tə.

³ Ama Solopapəeli na Yesuwa na lseyeli ləlvəy nyəh nyəma ləlaa pa cəwa sı: Pə ta muna sı í səna-tv na tə ηma tá İso ke təsəele. Tə tike tv ηmana-ı. Mpi tə, pə ké tá İso Tacaa təsəele ké. Pəesi wulav səsə Silusi mayamaya ka svv ḿpóyú.

⁴ Μπόγύ kolontunaa mpe pa mayasaa sı pa nyaasəyi Yuta nyəma na pə yəəli pa apalvtu na pá yele İso təseəle ηmav.

⁵ Haləna pá ha wulav waalı nyəma ke liyitee sı pá wakəli Yuta nyəma təmlə ke pə kpaγav Peesı wulav Silusi pəəle haləna pə tala Taliyusi waatu.

Pa kula Yuta nyəma waalı ke wulav Atakəseseə kiη

⁶ Μπόγύ Yuta nyəma kolontunaa ηmaa Atakəseseə ke takəlaya ke ι kawulaya kancaalaya waatu na pá suu Yosalem na Yuta tetu nyəma ke təm.

⁷ İlena Piselam, na Mitəletati, na Tapeyeli, na pa taapalaa pá ηmaa wulav Atakəseseə tətə na Alaamee təm taa na tə ηmaatv pee.

⁸ Μπόγύ həγəlvγv ηkv kv kufənee Lehum na ι takəlası ηmaalv Simesayi pa ηmaawa wulav Atakəseseə tətəγə Yosalem təm sı:

⁹ Taγa həγəlvγv kufənee Lehum na ι waalı tv Simesayi, na tá taapalaa mpa ta tə wə Tin, na Afasataki, na Taapelı na Afalası, na İleki, na Papiloni, na Susi, na Teha, na İlam pə həγələη taa tə.

¹⁰ Na yəlaa ləlaa mpa Asilii wulav səsə ləlv Asənapaa ka kpaγaa na í sı Samalii acaləe taa na İfəlatı pəγə tetu kukaasətv nti tə wəna ilim tətvlə həγəlvγv təə tə na lentənaa tə.

¹¹ Pa takəlaya ηke ka taa təm nté sı: Tacaa wulav Atakəseseə, taγa nyá təmlə nyəma mpa pa wəna İfəlatı pəγə kvten η na cəne təə tə.

¹² Ta heeliyina-η sı Yuta nyəma mpa pa lu nyá te tə pa tala Yosalem cəne na pa taa wəe sı pa taγanəyi yəlaa asayaa na təə kullaa ıcate nteγe ηmav. Halı pa təma kolunη kite ke taγanvγv na pá ηmaaki.

¹³ Tacaa, nyı teu sı ye yəlaa pəne pa ηmá pa ıcate na tə koloosi, ıcate nyəma kaa tasa lampuunaa fəlvγv na liyitee kaa wəe kawulaya kpancoou taa.

¹⁴ Pə təə ké ta mpa tə lapa nyələleη na tə ké nyá təmlə nyəma tə, ye tə nyənəyi ıəna paa tvγvna-η tə pə wukı-tv. İle tə mayasəyi ké sı

¹⁵ η preekı nyá caanaa takəlası kvpəηsı taa, η ká mayana sı ıcate təne tə yəlaa ké asayaa ké. Tuu tə tə yəlaa ta həesı wulav səsə na həγəlvγv kufənee ke wakəlvγv, na tə yəlaa kuləyi təma təə ké tam ké. Pə mayamaγa pə təə ké tə yəkaa.

¹⁶ Tacaa, tə kpaaləyi-η sı, ye ıcate təne na tə koloosi pə ηmawa, η kaa pəsi İfəlatı pəγə həγəlvγv kvne.

Wulav Atakəseseə kvçəçətv

¹⁷ Wulav səsə ηmaawa kufənee Lehum na ι takəlası ηmaalv Simesayi na pa taapalaa mpa pa sı Samalii na İfəlatı pəγə kvten tetv taa tə sı: Ma nyəma me, ma sēe-me.

¹⁸ Takəlaya ηka ι ηmaa-m tə pa teləsa-ke na pa kala-m.

¹⁹ Ma yelaa na pa preekı ıcate nte tə təm na pá ná tampana sı hatoo tə, Yosalem ıcate nyəma kuləyi awulaa təə ké tam ké.

²⁰ Pə kaasa ıcate nté tə, awulaa napəli pa təkayana kawulaya na pá ηmakələyi həγəlvγv ηkv kv nyəma, na pá mvγı-wəγe lampuunaa na pá fələyi-wə na pəcó pá svvki pa tetv taa.

²¹ Mpv tə, í heeli Yuta nyəma sı pá səη na má hawa nəγə İle pəcó paa ηmá.

²² İ paasəna teu yoo, í taa too təm nti tə təə. Pə taa kəə na pə tasa-tvγv wakəlvγv tətə.

²³ Too ısv Lehum na ι takəlası ηmaalv Simesayi na pa taapalaa pa kalvγv wulav takəlaya tə, pv laki-wəγe ləη. Tənaγa pa pola kpaκpaa na pá cáalı Yuta nyəma na təm nti tə toη sı pá yele ηmav.

Pa taγanəyi İso təseəle ke ηmav

²⁴ Μπόγύ Yosalem İso təseəle ηmav səηaa haləna pə tala Peesı wulav Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka.

5

¹ Mıpıyó kuyaku nakulı İso kuyəyətutu teləsulu Asee na İtoo pəyalu İso kuyəyətutu teləsulu Sakalı pa polaa na pá yəyətəna Yuta na Yosalem nyəma na İseyeli İso nəyó.

² İlena Selatəyeli pəyalu Soloparəeli na Yosataki pəyalu Yesuwa pá niki İso təseele ηmau ke Yosalem, na İso kuyəyətutu teləsəlaa səna-wə.

³ Tənaγale İfəlatı pəyó həyóluyú kufənee Tatənayı, na Seta-Posənayı, na pa taapalaa pa polaa na pá pəəsi Yuta nyəma sı: Awe ha-meyə mpraav sı í ηmá İso təseele na koloosi?

⁴ Pə wəe sı í heeli-tuyú mpra mpra pa ηmaaki isəntə tə pa həla.

⁵ Ama İso wə Yuta nyuyú nyəma waalı, ilə pa ta pəsi pá səηsi pa təmlə, haləna pá heeli wulav Taliyusi ke pə təm na í cə-wə.

Yuta nyəma kolontunaa kula pa waalı

⁶ Takəlaya ηka İfəlatı tetú kufənee Tatənayı na Seta-Posənayı na ı taapalaa həyóluyú nyəəη nyəma pa ηmaa wulav səso Taliyusi təyələ

⁷ sı:

Tacaa wulav səso Taliyusi, tə seə-η, nyana tetú.

⁸ Tə pola Yuta ke İso təseele təηmale na té mayana pa təηna-təyε ηmau na pəe kusaakεε. Pa kama kpeηkpelası ke koloosi taa. Pa təmlə tewaya, na tə təηna lapu ke ləηləη.

⁹ Mıpıyó tə nawa nyuyú nyəma na té pəəsi-weyε wei ı ha-weyε nəyó sı pá ηma İso təseele na pə koloosi tə.

¹⁰ Halı tə pəəsa-weyε mpra pa ké təmlə nyuyú nyəma tə pa həla sı tə ηmaaki na té kəna-η.

¹¹ İlena pá cə-tu sı: Tə ké isətəa na atə pə İso təmlə nyəma ké. Tə kusəyı İso təseele nte İseyeli wulav səso nəyólú ı ka ηmawa ləηtaa təyó.

¹² Ama tá caanaa kusa isətəa İso páána na ílé ı tu-tuyú Papiloni wulav Nepukanəsaa niη taa na í wakəli İso təseele íté, na í kuu yəlaa na í tēna ı tē.

¹³ Pə waalı ké wulav Silusi ná ha nəyó ke ílé ı kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa sı té tayanı-təyε ηmau.

¹⁴ Nepukanəsaa ná kuu İso təseele íté tə taa wəla na nyəyətú kəpantú na pə wontu ké, na í pona Papiloni na í sı ı tuyú kutuluyú taa. Ama wulav səso Silusi ná kraya-tı na í cəla Sesepasaa wei ı kpawa Yuta kufənee tə.

¹⁵ Na í heeli-ı sı: İ polo í ηma İso təseele nteyε tə lonte kəpəntε taa. İlena pá sı wontu ntəyı pə taa.

¹⁶ Mpu pə lapəna na Sesepasaa polo Yosalem na í taalı İso təseele kite. Pə krayav waatu inı tə pa təmlə təηna pote ké. Ama pə ta tēnta.

¹⁷ Pəntε ta caa, yele na pá pəeki Papiloni kawulaya takəlası taa na té ná sı Silusi ha nəyó ke tampana sı pá ηma Yosalem İso təseele íté yaa isəna. Ye n tēma mpu, ilə n heeli-tuyú nti n mayasaa tə.

6

Wulav Taliyusi kvəcətv

¹ Mıpıyó wulav səso Taliyusi tu yəlaa sı pá pəeki Papiloni ıcatε taa ké timpi pa sıki ləη takəlası na wontu kəpantú tə.

² Ama Metii həyóluyú koləηa ıcatε İpatanı taa ké pa hii takəlaya nakəli na pá ηmaa ka taa sı:

³ Wulav Silusi ka kpaala ı kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa sı, paa tayanı İso təseele ηmau ke tə kite kəpəntε təo ké Yosalem na pá lakı tə taa ké kətasi. Tə kəηkəlvməη ká wəe məetələnəa hiu na naanəwa na tə wəη ke mpu tətə.

⁴ Paa ηma pəe kusaakεε ke cəesi tooso ké, na kpeηkpelası ke cəyεa. Kawulaya kpancoou liyitee ke paa lana.

⁵ Wula na nyəğətu kəpantə wontu nti wulav Nepukanəsaa ka kpaɣa Yosalem İso təsele taa na í pona Papiloni tə, paa məhna-ti na pá su-təyi tə lona taa.

⁶ Mpuɣule Taliyusi ηmaa takəlaya ke İfəlati pəɣə tetu nyuɣu tu Tatənayi na Seta-Posənayi na pa taapalaa həɣəluɣu nyuɣu nyəma si: İ yeke təm nti.

⁷ Pə wee si pá yeke Yuta nyəma ké təpamm na pá ηma İso təsele. Tetu tu na Yuta nyuɣu nyəma í səna na pá ηma-təye tə lonte kəpəntə taa.

⁸ Ma caa si í səna-weye tə ηmau taa, na í feɣ na í ləsəyi kawulaya kpancoou taa lampuunaa mpa yəlaa fəlaa tə na í cələyi-we, na təmlə í taa səɣ.

⁹ İ paasəna teu na í cələyi Yosalem kətəlaa ke mpi pa nyuləyi tə, İsu latəcənaa na İwaan na İweesi nsi pa lakəna kətasi ke İsətə İso tə, na təɣənaya na təm na nim.

¹⁰ Waatu inəyi paa pəsi na pá laki İso ké kətasi nsi si we-i səsəɣ tə, na pá sələməna wulav səsə má na ma pəyalaa.

¹¹ Ye wei i ta təɣ ma təm tənə, maa yeke na pá ləsi i təyaya tesika na pá siki na pá həkə-i ka nyuɣu taa na pá pəsi i təyaya ke hute.

¹² Ye wulav nəɣəlu yaa piitim napəli pə caa pə yəki İso təsele nte yaa pə kisi ma təm, İso wei in i we Yosalem tə in i ka həna pəntu ηkpanɣu. Taliyusi má, ma suna mpv. İ təɣ tə tənə tətətete.

¹³ Mpuɣú İfəlati pəɣə tetu nyuɣu tu Tatənayi na Seta-Posənayi na pa taapalaa pa təɣa Taliyusi təm ntəyi teitei.

İso təsele tuluɣu

¹⁴ Mpuɣú İso kuyəɣətu tələsulə Asee, na İtoo pəyalə İso kuyəɣətu tələsulə Sakalı pa tasa Yuta nyəma ke apalətu na pá teesi İso təsele ηmau na alaafəya, İsu İseyeli İso ka suw na Peesi awulaa səsaa Silusi na Taliyusi na Atakəsese paa yəɣətu tə.

¹⁵ Mpuɣú pa teesa İso təsele ηmau ke pa te İsətu Ataa kuyeeɣ tooso wule ke Taliyusi kawulaya pənaya naatosə nyəɣka taa.

¹⁶ İlena Yuta nyəma tənə, paa kətəlaa na Lefii nyəma ləlaa mpa pa luna Papiloni tə, pa təɣə İso təsele tuluɣu acima na lanɣəluɣu məsəle.

¹⁷ Na pá la Taca ke kətaya ke wule nteye latəcənaa nunəwa (100), na İwaan ke ηmənuɣu (200), na İweesi ke nasəle (400), na pəɣətu ke naanəwa na naale. Paa İseyeli kpekəle nteye kulənuɣu, si İso í husi pa tənə pa İsaɣətu.

¹⁸ Mpuɣú pa faya kətəlaa na Lefii nyəma ke kpekə na pá keesəna pa təma ke İso təmlə taa ké Yosalem ke teitei İsu pa keesəɣu Moisi takəlaya taa tə.

Yuta nyəma təkı Teev acima

¹⁹ Mpuɣú pa tənə mpa pa luna Papiloni tə pa təɣə Teev acima ke pa pənaya naale nyəɣka İsətu kancaalaya nyəɣ taa.

²⁰ Na kətəlaa na Lefii nyəma pa kəpənti na pá la nyəɣ tə asilima keeləɣu kətaya na pa tənə pá wee tənəɣ. İlena Lefii nyəma ku pa na kətəlaa na İseyeli nyəma pa tə ké Teev acima İweesi İsu pa tu laki tə.

²¹ Mpuɣú mpa pa luna Papiloni tə, na mpa pa kisa cefelitu na pá kəpəntəna pa teetənə ke İseyeli İso seev taa tə pa tənə pa təɣə Teev acima.

²² Pə waalı ké pa təɣə kəkəsəm fei kakalası acima ke kuyeeɣ naatosəmpəɣəlaya na lanɣəluɣu. Pa lanɣəluɣu nyuɣu nte si Taca ka lapa na wulav lanɣə heəna-we. Mpu pə hana-weye apalətu na pá niki İso təsele ηmau.

7

Kətuɣ İsətəlası təm

¹⁻⁶ Peesi wulav səsə Atakəsese kawulaya waatu taa ké nəɣəlu wei pa yaa si İsətəlası tə i luna Papiloni. İ ka ké Selaya pəyalə ké, i luluɣu nyəma nte kətulə səsə

Aləh, na Ulasaa, na Penhası, na Apisuwa, na Puki, na Usi, na Selaya, na Melayəti, na Asaliya, na Amaləya, na Ahitupi, na Satəki, na Salum, na Hilikiya, na Asaliya. Isətəlası ka nyəmə takəlası kaluyv ké na í nyəmə Iseyeli Isə kiinj wei ílé i ka hula Moisi tə. Tacaa ka lapaya na Isətəlası nyuyv kuli, na í sələma wulav ke mpi ílé i la-wi.

⁷ Waatu wei Iseyeli yəlaa, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na yonyoolaa, na Isə təsele nənəsi tanlaa, na pə təmlə nyəma səkpema məla Yosalem ke Atakəsese kawulaya pəna ya naatosompəyalaya nyəhka taa

⁸ təyo Isətəlası tala Yosalem ke pa kiinj ke isətv kakpası nyəh taa.

⁹ Isətv kancaalaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhkv ke i ka siwa si i ká kuli Papiloni. Ulena Isə kenti i təw na í tala Yosalem ke isətv kakpası nyəh kuyaku kancaalaya nyəhkv.

¹⁰ Isətəlası ka seesa isəle na Tacaa təm kaluyv ké, na tə taa welisuyu, na í təkə-ti na í seyesəyi Iseyeli nyəma ke Isə kiinj na i kəsəsutv.

Təma nna Atakəsese tv Isətəlası tə

¹¹ Takəlaya hka wulav Atakəsese hmaa kətulv Isətəlası wei i ke Tacaa kiinj na i kətututv pə tv təyəle si:

¹² Maya awulaa wulav Atakəsese, má hmaana takəlaya kaneyə isətaa Isə kiinj nyəntv kətulv Isətəlası.

¹³ Ma caa si pá yele ma tetv təna Iseyeli nyəma mpa pa səla Yosalem pote to na nyana-we í tē. Pə krayav Isə təmlə sənlaa na kətəlaa na Lefii nyəma tə.

¹⁴ Ma mayamaya na ma layatv tasəlaa naatosompəyalaya tə tiliyina-h Yosalem ke Yuta tetv taa na h ná isəna yəlaa paasəyəna nyá Isə wei i kiinj n təkə nyá nin taa tə i təm tə.

¹⁵ Pəyele tu cəle-h wula na liyitee nna má na ma layatv tasəlaa tu ha Isə wei i təsele we Yosalem taa tə.

¹⁶ Na h krentəna tətəyo liyitee na wula wei Papiloni həyəlyv nyəma caawa na nna Iseyeli nyəma na kətəlaa na Isə təmlə sənlaa hana luyv kulvmuyv si pá tayanəna Isə təsele tə.

¹⁷ Ye n tala təna n ká yana latəcenaa, na iwaah yaa iweesi, na pə təna mpi n ka lana hatəmutv kətasi na sulvm pə nyənsi ke mə Isə kətaya təlatə təw ké Yosalem tə.

¹⁸ Pə waali ile nyana nyá taapalaa í ká lana liyitee na wula kukaasv ke isəna Isə ká huli-me tə.

¹⁹ Ulena h su Isə təsele taa ké Isə nyənası nsi pa cəla-h tə.

²⁰ Ye pə we si h tasa pulvuyv yavv ke pə təm taa, ile kawulaya kpancoou taa ké n ká ləsi na h yana.

²¹ Mprəy wulav səso Atakəsese tasaa si: Ma tuyi Ifəlati pəyo ilim tətule təw tetv kpancooh nyəma təna si ye isətaa Isə kiinj nyəntv kətulv Isətəlası í sələma mpi pá lapı-i-wəyi teitei.

²² Pá cəla-i liyitee nyəyətv ke tənənəa tooso, na təyəna ya ke tənənəa iyisi hiu na naanwa (30000), na sulvm ke liitilinaa iyisi liyiti (4000), na nim ke liitilinaa ke iyisi liyiti (4000) tətə, na təm ke isəna pa səlaa tə.

²³ Paa la isı Isə taa Isə keesuyv i təsele təm təyo teitei ké, pəcə pə taa kəw na Isə muna ma mayamaya yaa ma lulyv nyəma yaa ma tetv nyəma na pááná.

²⁴ Pəle pə paasi tə kpaaləyi kpancooh nyəma təna si pə fei si pá mv lampuu ke kətəlaa yaa Lefii nyəma yaa yonyoolaa yaa Isə təsele nənəsi tanlaa yaa Isə təsele təmlə nyəma səkpema taa nəyəlv.

²⁵ Isətəlası nyaa la isı Isə wei i ləmayasee n wəna tə, na h kpa mpa paa huukəna pəyo ilim tətule təw nyəma mpa pa təna pa nyəma nyá Isə kiinj tə, na mpa pəle pa ta nyəmi-i tə, h huli-wəye-i.

²⁶ Ama ye wei í kisa Isə na wulav pa kiinj ke təkuyv pa hə i hkanuyv isı pə muna tə. Paa kuyv, paa təyənyv, paa i wənav ləkuyv, yaa saləka tuyv.

Isətəlası sɛɛv kɛ Isə

²⁷ M̄p̄óyú Isətəlası sɛɛwa Isə sɪ: Ma sɛɛ ta Səsə Isə Tacaa kɛ timpi n tɔwa wulav səsə taa sɪ í kɔsɪ Yosalem Isə təsɛɛlɛ nyɔyɔ tə.

²⁸ Tacaa n lapa-m kɔpantɔ kɛ wulav na ɪ layatɔ tasələa na ɪ waalɪ nyəma səsaa pa ɪsɛntaa. ɪlɛna nyá kentuyɔ m̄p̄i p̄ə səsɪ maya apalɔtɔ, na má kɛyɛli ɪsɛyɛli nyɔyɔ nyəma təna, na má na-wɛ tɛ polo Yosalem.

8*Isətəlası taapalaa*

¹ M̄p̄óyú Isətəlası yəyətəa sɪ: Má na yələa m̄pa tə lu Papiloni na tɛ polo Yosalem kɛ wulav səsə Atakəsɛsɛɛ kawulaya waatɔ taa təyələ:

² Pɛnhasɪ lɔlɔyɔ tɔ Kɛəsəm, na ɪtamaa lɔlɔyɔ tɔ Taniyɛli, na Tafiti lɔlɔyɔ tɔ Hatusi,

³ na Sekaniya pəyalaa taa lɛlɔ na Paləkɪ lɔlɔyɔ tɔ Sakalɪ na ɪlɛ ɪ lɔlɔyɔ taa yələa kɛ nunɔwa na nɪlɛ na naanɔwa (150).

⁴ Na Pahatɪ-Mowarɔ lɔlɔyɔ tɔ Sɛlaya pəyalɔ ɪliyohenayɪ na p̄ə səsəna yələa ɲmɔnɔyɔ (200).

⁵ Na Satu lɔlɔyɔ tɔ Yasiyɛli pəyalɔ Sekaniya na yələa kɛ ɲmɔnɔyɔ nunɔwa (300),

⁶ na Atinɪ lɔlɔyɔ tɔ Yonatan pəyalɔ ɪpɛtɪ na yələa kɛ nɪlɛ na naanɔwa,

⁷ na ɪlam lɔlɔyɔ tɔ Ataliya pəyalɔ Yesaya na yələa nutoso na naanɔwa,

⁸ na Sɛfatiya lɔlɔyɔ tɔ Mikayɛli pəyalɔ Sɛpatiya na yələa nunaasa,

⁹ na Yowarɪ lɔlɔyɔ tɔ Yehiyɛli pəyalɔ Opatiya, na yələa ɲmɔnɔyɔ na pələfɛi hiu (218),

¹⁰ na Pani lɔlɔyɔ tɔ Yosifiya pəyalɔ Sɛlomitɪ na yələa nunɔwa na nutoso (160),

¹¹ na Pɛpayɪ kɛkələ tɔ Pɛpayɪ pəyalɔ Sakalɪ na yələa pələfɛi hiu na naanɔwa,

¹² na Asəkətɪ lɔlɔyɔ tɔ Hakatan pəyalɔ Yohanan na yələa kɛ nunɔwa na naanɔwa (110),

¹³ na Atonikam lɔlɔɲ nyəma kantəkaya nyəma ɪlɛfɛtɪ na Yehiyɛli na Semaya na yələa nutoso,

¹⁴ na Pikifayɪ lɔlɔyɔ nyəma Utayɪ na Sakuu na yələa nutoso na naanɔwa.

Yosalem p̄otɛ m̄paav tayanvyɔ

¹⁵ M̄p̄óyú Isətəlası tasaa sɪ: Ma kɛyɛla yələa tənaya ləɔɔ ɲku kɔ tənəyənə Ahafa tə kɔ nəyɔ na tə siki tənaya kuyɛɛɲ tooso. Tənaya ma paasənəa sɪ sənlaa na kətələa pa wɛ p̄ə taa. Ama Lefi tɔ nəyɔlɔ ɪ fɛi.

¹⁶ Ntɛna má tɔ tɛmlɛ kɛ nyɔyɔ nyəma ɪliyɛsɛɛ na Aləyɛli na Semaya na ɪlənatan na Yalipɪ na ɪlənatan na Natan na Sakalɪ na Mesulam na kiiu sɛyɛsələa naalɛ, Yoyalipɪ na ɪlənatan

¹⁷ na má heeli-wɛ sɪ: ɪ polo Kasifiya nyəma nyɔyɔ tɔ ɪtoɔ tɛ na má kɛɛsɪ-mɛyɛ nti í ká heeli í na ɪ taapalaa na Isə təsɛɛlɛ sənlaa m̄pa pa wɛ təna tə. ɪlɛna í kənə-tuyɔ tá Isə təsɛɛlɛ tɛmlɛ lataa.

¹⁸ M̄p̄óyú tá Isə kɛnta tá təɔ na pá pəsɪ na pá kənə Malii na Lefi pa lɔlɔyɔ tɔ Sɛlepiya. Yakəpɔ pəyalɔ kɛlɛ, ɪ pəyalaa na ɪ newaa pa wɛ pələfɛi hiu.

¹⁹ ɪlɛna p̄ə səsɪ Melali lɔlɔyɔ tɔ Hasapiya na Yesaya na ɪ newaa na pa pəyalaa, pa wɛ hiu.

²⁰ Na pá kənə tətəyɔ yələa ɲmɔnɔyɔ na hiu (220) m̄pa pa ləsa Isə təsɛɛlɛ sənlaa səkɛpema taa tə. M̄pɛ ɪnəyɪ Tafiti na ɪ taapalaa paɛ cɛla Lefi nyəma.

²¹ M̄p̄óyú ma təma sɪ tə həkə nəsɪ kɛ tá tənaya Ahafa ləɔɔ nəyɔ təna, na p̄ə hólɪ sɪ tə pasa ta təyɪ ta Isə ɪsɛntaa, na ɪlɛ ɪ yɛlɛ na tá na tá nyəma na tá wontu na tá m̄paav la teu.

22 Pı wε-m fεεε sı má yəğətı wulav na í yele na yoolaa na kpayanəh çayalaa sı-tuyv tá kolontunaa təə. Ama tə heela-ı təfoo sı tá İso kentiği ı yəlaa təna təə ké, na í muğv pááná na mpa pa ləəki-ı tə.

23 Mıpúğú tə həka nəəsi na tə sələmi İso sı í waası-tv na íle ı mu tá kusələmvtv.

24 Pə waalı ké ma kpayə kətəlaa səsaa taa ké naanvwa na naale, na pə səsəna Selepiya na Hasapiya na pa taapalaa ke naanvwa.

25 İlena má mayası pa isentaa ke liyitee nyəğətv na wula na wontu kəpantv nti wulav səsə na ı layatv tasəlaa na ı waalı nyəma na tətə taa İseyeli nyəma ka hawa sı pá ηmana tá İso təsele tə.

26 Na má cεε-wεye liyitee nyəğətv ke tənənəa hiu na tə wontu ke tənənəa tooso, na wula ke tənənəa tooso tətə,

27 na wula cεmsənəa ke hiu, pa liyitee wε isı wula nyəğətv iyaya, na nyəğəlvv kuseemvğv heesi nsi sı tewa isı wula na sı muğv kəkə təğə naale.

28 Mıpúğú ma heela-wε sı: Teitei isı mə kev İso təmlε lataa tə, mpv tətəğə wontu tənε tə ké İso nyətv. Liyitee na wulanəa pə ké luğv kulvmvğv kvcəv ηku yəlaa lapə mə cəsənəa İso Tacaa təğə.

29 İ paasəna kpancoou ηkvv teu, haləna Yosalem. İ tala təna ile í mayası-təğv kətəlaa səsaa na Lefii nyəma na ləlvəh nyəəh nyəma pa isentaa ké İso təsele kutulvη leləh taa.

30 Mıpúğú kətəlaa na Lefii nyəma pa paasəna wula na liyitee nna pa mayasa mpv tə, na wontu kəpantv nti na pá pona-təğv Yosalem ke ta İso təsele taa.

Isətəlası-wε pa tate ke Yosalem

31 Mıpúğú tə kula Ahafa ləv nəğə ke isətv kancaalaya nyəh kvyeηh naanvwa na naale nyəηku wule na tə tεε Yosalem. Tá İso ka wε tá waalı ké tá mpaav təna taa ké na í təğənəğv tá kolontunaa na ηmulaa mpa pa cəsəğv-tv tə.

32 Tə tala Yosalem ilena tə heesi kvyeηh tooso.

33 İlena tə mayası liyitee nyəğətv na pə wontu kəpantv ke kvyakv liyiti nyəηku wule ke tá İso təsele taa na tə cεla Uliya pəyalv kətəlv Meleməti wei na Pənhası pəyalv İlasaa paa wεε tə, na Lefii nyəma Yesuwa pəyalv Yosapatı na Pinuwi pəyalv Noyatiya.

34 Mıpúğú pa kala pə təna na pá mayası na pá ηmaa.

35 Pa təna mpa pa luna Papiloni tə mpe pa lapəna İso ké kətasi na İseyeli nyəma təna hətε taa ké latəcənəa naanvwa na naale na iwaah ke nunaasa na naanvwa na naatoso, na pá la kətasi nsi kəkə lusa sı təna təğə iweesi nutoso na naanvwa na naatosompəğəlaya, na isayətv husvğv nyənsı ke pəηtvlvəh naanvwa na naale. Tacaa ke pa wəpa wontu nti tə təna.

36 Pəle pə waalı ké pa keesa nti wulav tvwa İfəlatı pəğə na ilim tətəle təə tətə nyəəh nyəma tə. İlena pεle pá sənə İseyeli nyəma ke İso təsele ηmav təm taa.

9

Yuta nyəma payale kpayav ke kpai alaa

1 Pəle pə waalı ké nyvğv nyəma napəli pa kəma na pá heeli-m sı paa İseyeli nyəma yaa kətəlaa yaa Lefii nyəma, pa ta fayana tətə nyəma ma ta nyı isənəa, pa keena acaalətv nti Kanaah nyəma na Hiti nyəma na Peliisi nyəma na Yepusi nyəma na Amoni nyəma na Mowavv nyəma na İcipiti nyəma na Amolii nyəma pa laki təğə.

2 İseyeli nyəma na pa piya pa kpayə piitimnəa mpe pa taa ké alaa ké, haləna pana kpai nyəma mpe pa piitim siti. Pə tayə nyvğv nyəma na səsaa mpe pa caaləna kvtakeesətv ntəğv lapv.

³ Waatu wei ma nu təm nti, ilena ma laŋle pəsi na má cəli ma kpai na ma wontu, na má kpesi ma nyəəsi na ma tantuyv na ma təli tamaya

⁴ ke mpv, haləna saa wei pa laki taanaya kətaya tə. Ḿpóyú lseyeli nyəma mpa pa təna pa nyanaya si lso ká hə mpa pa luna Papiloni tə pa ŋkraŋuyv ke pa isayatu tə tə, pa kəma na pá kotina-m.

Isətəlası sələmənau ke asayaa

⁵ Ḿpóyú ma kula taanaya kətaya waatu na ma laŋpəsəle níté, na ma təə na ma wontu kuvələtu nti, na má luŋ akula na má teye ma lso Tacaa ke niŋ

⁶ na ma sələm-i si: Hai, ma lso, ma laŋle wakəlaa ké, feele u tisiyi si má kusi ma ise na má nyəni-ŋ. Hai, tá isayatu kaa huɣule ké na té kaləsəna isətənyv na té liki-tv.

⁷ Too pə kraɣav tá caanaa pəəle taa na pə suna saŋa tə tə lapa isayatu səsəntv ké. Pə təə ké awulaa kpai nyəma ŋmakəla tá na tá awulaa na tá kətəlaa na pá yona-tv na pá kuu tana tá wontu isu saŋa pə wev isəntə tə.

⁸ Ama nəəno Tacaa tá lso nyá, nyá hula-tuyv pəeəe ke weə naale na n yele si tá taa kukaasaa í məli na pá caya nyá tetv taa na n ce-tuyv tá yomle na tá isəntaa həti na tə feesi təfuvv.

⁹ Tampana təə, tu ké yomaa ké, ile tá lso nyá, n ta lə-tv. Nyá yelina na Pəesi awulaa səsaa na tá pətətəle na pá yele si té məli tá wule taa, na té kusi nyá təseəle naale na té weəna təcəsəle kupantə ke Yosalem na Yuta taa.

¹⁰ Təv, tá lso, wentiyi tu tasa yəɣətuyv ke tənə tə təə? Tə taa təkí nyá kusəsutv

¹¹ nti n teləsa-tv na nyá kuyəɣətutv teləsəlaa nəɣə tə. Halı n ka kraala-tv si tetv nti tə taa tə puki mpv tə tə ké asilima ké. Tə yəlaa ké acaaləŋ ké, ilena pá suuli-təyi acaalətv.

¹² Pəcə tə taa ha tá pəeəlaa ke tetv nti tə yəlaa piya yaa té caa pa pəeəlaa ke tá pəyalaa. Pəyele té taa pəeki pa alaafəya yaa isəna pu cayanawə tə. Waatu inəyi tu pəsi yəlaa tonunaa, na tetv tənə tə nyəma pəsi tá na tá piya tá nyəm.

¹³ Hai, Tacaa, tá yaasi isayav na tá kawalaya səsaya kənnatuyv wahala inə, paa na mpv n ta kəesəna tá isayatu na n feli-tv. Halı taya n kaasaa na n mələna-tuyv cənə.

¹⁴ Ile isənaya tu tayanı kisuyv ke nyá kusəsutv na tá na acaaləŋ piitim mpi té kraəkəyi təma? Ye tə lapa mpv, n kaa mu pääná na n kpiisi-tv?

¹⁵ Saŋa isəntə, kupantv səsəntv ke n lapa-tv, na n yele si tá taa kukaasaa í weəna weesiŋ. Tə səŋna ntəye nyá isəntaa na tá isayatu, pəcə pə fei si n yele yulv ke mpv na i weesuyv.

10

Yuta nyəma təɣənyv ke kpai alaa

¹ Waatu wei Isətəlası ná luŋa lso təseəle isəntaa na í sələməyi na í wiikina lso si í waasi-wə, ilena lseyeli nyəma tuutuuma, apalaa na alaa na piya pá kotina-i, na pá wii təkpo.

² Ḿpóyú lam ləlvuyv tv Yehiyeli pəyalv Sekaniya təma Isətəlası si: Tə pəntəna lso ké səsəm ke timpi tə kraɣa alaa kpai nyəma təɣə. Paa na mpv tə lseyeli nyəma weə na pá tseləyi.

³ Ile pə weə si té su nəəsi ke lso isəntaa na té təɣəni alaa mpe pa təna na pa piya. Tu təŋ layatu nti nyana mpa í təŋəyi lso kusəsutv ke teu tə í tasa-tv təɣə. Pə weə si té təkí lso kiiu ké.

⁴ Mpv tə, kulı na n təkí təm ntəyi niŋ naale. Ta səlv puwa si tu weə nyá waalı, taa la sika.

⁵ Μπόγύ Isətəlası kulaa na í tə kətəlaa nyuγu nyóma na Lefii nyóma na Iseyeli nyóma təna si: I su nəəsi si í ká təη nti Sekaniya yəγətəa tə. Ilena pa təna pá su mpu.

⁶ Μπόγύ Isətəlası kula Isə təsele katəya taa na í polo Iliyasipi pəyalu Yohanəη te na í cəya. I laηle wakələna i taapalaa isəyatv səsəntv kə katətəlaya, haləna í kisi təγənəya na lvm.

⁷ Ilena pá heeli Yosalem na Yuta tetv təna taa si mpa pa luna Papiloni tə, pá koti Yosalem.

⁸ Ye kuyeyη tooso tēwa na nəγəlv ta polo isu nyuγu nyóma na səsaa pa suw tə, isu pa lēka pūntv wēnav təna na pá ləsi-i lēlaa taa.

⁹ Kuyeyη tooso inı i taa kə Yuta na Pəncamēe apalaa pola Yosalem kə isətv pəγələyafēi nyəη kuyaku hiu nyəηku wule, na pá koti Isə təsele katəya taa na pa təna pá seliyi təm nti tə təə. Póćó pə kaasi tēv təηa nuw tətə.

¹⁰ Μpuγole Isətəlası kulaa na í tə-we si: Iseyeli nyóma mē, í kpaγəlv kpai alaa mpe tə, í lapa isəyatv səsəntv kə. Isəyatv kə í səsəγi tá yələa nyəntv təə.

¹¹ Pənentē pə wēe si paa wei í ná kawaləya ηka i lapa tá cəsənaa Isə Tacaa tə, na í təkı i luyv nyəntv na məna tetv tənē tə nyóma í taa kaa pvlv, na í kisi mə alaa mpe.

¹² Ntēna kotilaa təna kpeñti na pá yəγətəna nəγə səsəya si: Tampana kə n yəγətəa, tu la isu n yəγətəyv tə.

¹³ Pəyele tə wē pəγələ, anı pə kə yoluma ntə, pə fēi si tē səη mpuγú awalı. Pə kaasi ilē pə təya kuyaku kulvmuγv yaa naale taa kə tá təm ká təyanı. Mpi tə, tá pəγələ wēna tə taa.

¹⁴ Mpu tə, tá nyuγu nyóma í səηna Iseyeli nyóma təna nəγə na pá su mpa pa kpaγa kpai alaa mpe təγə kuyaku ηku paa polo pá na pa acalēe səsaa na pə huulaa pa kiη tə. Ilena tē paasəna təm nti, haləna Tacaa hēesi i pááná səsəna kə tá təə.

¹⁵ Μπόγύ pa təna pa mv təm nti. Ama Asayēeli pəyalu Yonatanη na Tikifa pəyalu Yasiya pa kisina. Ilena Mesulam na Lefii tv Sapetayi pá sēena pa təə.

¹⁶ Pa təna mpa pa luna Papiloni tə pa mv-təγi mpu, ilēna kətəlv Isətəlası ləsi paa ləlvuγv ηku kv taa kə nyəəη nyóma, na mpe inı pá cəya isətv naanəwa nyəη kuyaku kancaaləya nyəηku wule si pa təyanəγi təm nti tə təna.

¹⁷ Μπόγύ pa tēma kpai alaa mpe pa təm huuv kə pənəya naale nyəηka isətv kancaaləya nyəη kuyaku kancaaləya nyəηku wule.

Yuta nyóma mpa pa kpaγa kpai alaa tə pa həla

¹⁸ Kətəlaa mpa pa kpaγa cefelinaa təγələ Yesuwa ləlvuγv nyóma na i newaa, Yosataki pəyalaa, Maaseya, na Iliyesēe, na Yalipi, na Ketaliya.

¹⁹ Μπόγύ pa tisa na pá kisi pa alaa mpe na pá lá Isə kətəya kə iwaav na Isə huvi pa isəyatv.

²⁰ Imēe ləlvuγv nyóma Hanani, na Sepatiya,

²¹ na Halim ləlvuγv nyóma Maaseya, Iliya, na Semaya, na Yehiyeli, na Usiya,

²² na Pasehuu ləlvuγv nyóma Iliyohenayi, na Maaseya, na Isəmayeli, na Netaneyeli, na Yosapatı, na Ilasaa.

²³ Lefii nyóma taa ka wē Yosapatı, na Simeyi, na Kelaya wei pa yaa tətə si Kelita tə, na Petahiya, na Yehuta na Iliyesēe.

²⁴ Yonyoolaa taa kə Iliyasipi. Nənəəsi tanjlaa taa kə Salum, na Telēm, na Ulii.

²⁵ Iseyeli nyóma lēlaa taa ka wē Paləsi ləlvuγv nyóma, Lamiya, na Isiya, na Maləkiya, na Miyamēη, na Ilasaa, na Maləkiya, na Penaya,

²⁶ na Ilam ləlvuγv nyóma, Mataniya, na Sakalı, na Yehiyeli, na Apəti, na Yelēməti, na Iliya,

²⁷ na Satu ləlvuγv nyóma, Iliyohenayi, na Iliyasipi, na Mataniya, na Yelēməti, na Sapatı, na Asisa,

- 28 na Pəpəyi ləlvəyü nyəma, Yohanə, na Hananiya, na Sapayi, na Atəlayi,
 29 na Pani ləlvəyü nyəma, Mesulam, na Maluki, na Ataya, na Yasupi, na Seyali,
 na Yeleməti,
 30 na Pahati-Mowəru ləlvəyü nyəma, Atəna, na Kelali, na Penaya, na Maaseya, na
 Mataniya, na Pəsələli, na Pinuwi, na Manasee,
 31 na Halim ləlvəyü nyəma, Iiyeseə, na Isiya, na Maləkiya, na Semaya, na Simon,
 32 na Pəncaməə, na Maluki, na Semaliya,
 33 na Hasum ləlvəyü nyəma, Matenayi, na Matata, na Sapati, na Ilifələti, na
 Yelemayi, na Manasee, na Simeyi,
 34 na Pani ləlvəyü nyəma, Maatayi, na Aməlam, na Uwəli,
 35 na Penaya, na Petiya, na Keluhu,
 36 na Faniya, na Meleməti, na Iiyasipi,
 37 na Mataniya, na Matenayi, na Yasayi,
 38 na Pani, na Pinuwi, na Simeyi,
 39 na Selemiya, na Nata, na Ataya,
 40 na Makənatəpəyi, na Sasayi, Salayi,
 41 na Asələli, na Selemiya, na Semaliya,
 42 na Salum, na Amaliya, na Yosəəfv,
 43 na Nepo ləlvəyü nyəma, Yeiyəli, na Matatiya, na Sapati na Sepina, na Yatayi, na
 Sowəəli, na Penaya.
 44 Pəne ini pə təna pə krapəna alaa krai nyəma, halı pə taa lələa na lula piya.

NEHEMII TŌM TAKĒLAYA Kutubtu

Nehemii ka ké Peesi wulav Atakēseseē kawulaya taa akewe sōsō ké. Uena wulav ha-i mpaav si í polo Yosalem na í paasēna tetu tōkuyv tōm. I na kōtulo Isētēlasi pa lapēna nōgō kulōmāya ke tetu tōkuyv tēmle taa.

Pə waali uena Nehemii layasi Iso sēev ke timpi timpi pə taa təh tō.

Isəna pa faya Nehemii takēlaya tō:

Nehemii mēlvuyv ke Yosalem, titite 1:1-2:20

Pa tayana Yosalem koloosi ηmav, titite 3:1-7:72

Pa kala Iso Tōm takēlaya, titite 8:1-10:40

Nehemii tēma lenna, titite 11:1-13:31

¹ Hakaliya pəyalv Nehemii tōm ntō.

Nehemii nuwa Yosalem tōm

Wulav Atakēseseē kawulaya pənaya hiu nyəhka ke pa isətv wei pa yaa si Kisileu tō i taa, Nehemii má, maa we Susi icate sōsōle taa.

² Ma tētv lēlv Hanani na lēlaa pa luna Yuta na má pōosi-weyē Hepēla nyéma mpa pa luna Papiloni tō, na Yosalem pa tōm.

³ M̄pōḡy pa cō-m si: Hepēla sōsaa mpa pa luna Papiloni tō, pa caya Yuta. Ama wahala na kunyōh taa ké pa wēē. Yosalem icate tōm ilē, tō koloosi yá pəḡlēē ké, na kəkō náá nyāya icate kampvnaa.

Nehemii sələmvuyv ke Yuta nyéma tō

⁴ Waatv wei ma nu tōm nti, uena ma lanle wakēli kuyēēh payale, na má wiiki, na má həkəyi nōgō. Uena má səlēmī isətāa Iso si:

⁵ Hai, isətāa Iso sōsō, wei nyá pa nyaηna tō. N lakī isəna n su nyá nōgō tōgō nyá kusəsutv təkēlaa ké. Pécó nn lukī nyá sōllaa waali.

⁶ Hai, keesi use na tá tō, na í ké nyá ηkraηη na í nu nti nyá tēmle tv má, ma səlēmāyi-η tō. Ma səlēmāyi-η ilim na ahoo ke nyá yēlaa Isēyeli nyéma tá, tá tō si, í tayani tá isayatv. Má na ma cōsōnaa tē wakēlēna-η ké.

⁷ Tē kisa nyá kusəsutv na kiηh wei n cela nyá tēmle tv Moisi na í teləsi-tv tō.

⁸ Tōosi nti n ka heela Moisi na í keesi-tv tō si: Ye í tá nuna-m, maa yasi-meyē piitim kra nyəm taa.

⁹ Ama ye í pəsēna laakali ke tēna, na í tōki ma kusəsutv, na í lakī-ti. Paa pə pona-meyē tetv tēnaya, máá kōna-meyē lonte nte ma lēsaa si máá caya tē taa tō.

¹⁰ Tācaā, tē ké nyá yēlaa na nyá tēmle nyéma ké. Taya n yapēna nyá tonη na nyá kēlvuyv sōsōv.

¹¹ Ma wiikina-η si, í nu sələmvuyv ηku má na nyá nyéma lēlaa tē kusəyēna nyá nyuyv na lanhulōmle tō. La na wulav cō-m kupantv na má waa ma tēmle taa.

Waatv inī i taa, maa ké wulav kunyōnyōm paasēnlv.

2

Wulav ha Nehemii ke mpaav si í mēli Yosalem

¹ M̄pōḡy wulav sōsō Atakēseseē kawulaya pənaya hiu nyəhka ke pa isətv Nisanη kuyaku nakoli wulav caya tōgōv, na má tuyv-i solvm. Ma lanle ka wakēlaa ké. Pécó i ta nata-m mpv.

² Ntēna í pōosi-m si: Pepe wakēla nyá lanle? Anī pu wuki-η. Pepe nəḡsēē kuyōna-η?

Tēnayale səyōntv anaam kra-m.

³ ʔlena má cɔ-ɪ sɪ: Hai, ta caa wulav, mənə tetv. Ta ɪcate nte tə taa pa pima ma cəsənəa tə, tə pəsə ncaale. Tə kampvnaa nyaya kəkə. ʔle isənaya ma lanje kaa wakəli?

⁴ Mpyóyó wulav pəssa-m sɪ: Pepeye n caa sɪ má la-ŋ?

Tənaya ma sələma ɪsətəa ʔsə ké kprakpa.

⁵ ʔlena má cɔ wulav sɪ: Hai, tá caa, la suulu na n ha nyá təmle tv maya nəyɔ, na má məli Yuta tetv ɪcate taa timpɪ pa pima ma cəsənəa tə, na má tayani-teye ŋmav.

⁶ Mpyóyó ɪ pəssa-m sɪ: Kuyeyɛ ɪsənaya n ká tə nyá mpaav? Na saa wei ké n ká məli?

ʔlena má heeli-ɪ ma kuyaku kuməlvɔv, na í ha-m mpaav sɪ má tɛɛ.

⁷ Na má tasa sɪ: Hai, ta caa, ŋmaa ʔfəlatɪ pəyɔ ɪlim tətule təo nyvɔv nyəma ke takəlasɪ, na pá ha-m mpaav na má polo Yuta.

⁸ Na pá ŋmaa tətəyɔ kawulaya hətɔŋ nyvɔv tv Asafi, na í caa-m kpenkpelasɪ nsi maa láná kolunja kutuluɔv ŋku kv we ʔsə təsɛɛle kin tə kv kampvnaa, na ɪcate kolunja, na ma kutuluɔv kvhəntvɔv.

Mpyóyó wulav lapa-m takəlasɪ nsi. Mpi tə, Taca ka we ma waali ké.

⁹ Na má polo na má cɛla ʔfəlatɪ pəyɔ ɪlim tətule təo nyvɔv nyəma ke takəlasɪ nsi. Ma waali ké yoolaa nyvɔv nyəma, na krayanəŋ cayalaa mpa ɪ ka cɛla-m tə.

¹⁰ Waatv wei Holon tv Sanəpala na ɪ waali tv Amoni tv Topiya pa nu ma kəntɛ, ʔle pa lanja ta hɛɛ paa pəcɔ. Mpi pə təo nəyɔlv kəŋ sɪ í paasəna ʔseyɛli nyəma na pə cayana-we tə.

Nehemii cəv ke ɪcate koloosi

¹¹ Ma tala Yosalem, ʔlena má caya kuyeyɛ tooso təpamm.

¹² Ma ta heeli nəyɔlvɔv mpi ʔsə tv-m sɪ má la ɪcate taa tə. Pə waali ké ma tv mpaav ke ahoo, na ma waaləyɪ napələyɪ pəcɔ. Ma ta kpenna tətə natəli. Ye pə taya kpanaya ŋka maa caya tə.

¹³ Ahoo hɛka ke ma lí ɪcate taa, na Tɛtəkəle nənəyɔ, na má polo Tv m səsə hite, na Hute nənəyɔ pə kin. Na má wiili Yosalem kolunja ke teu, na má ná sɪ ka yá pəyɔɛɛ. Pécɔ kəkə ná nyaya ka kampvnaa.

¹⁴ ʔlena má mələna Hite nənəyɔ na wulav lule pə kin. Ama ma kpanaya ŋka ka təo maa caya tə, ka ta hiki mpaav sɪ ká tɛɛ.

¹⁵ Ahoo anəyɪ ma tɛsa Setələŋ ləv na má nyənəyɪ koloosi. ʔlena má məli na má svna Tɛtəkəle nənəyɔ.

¹⁶ Mpv tə, ɪcate səsaa ta nyɪ timpɪ ma polaa tə, yaa mpi ma lapa tə. Pə taya pulv, ma taa heeli Yuta nyəma, yaa kətəlaa, yaa ɪcate səsaa, yaa hvlaa, yaa təma nyvɔv nyəma napələyɪ natəli.

¹⁷ Ama ma təma-weye sɪ: ʔ nawa wahala wei ɪ taa tə weɛ tə. Yosalem pəsə ncaale, na ɪ nənəəsɪ nyaya kəkə. ʔ kə tə tayani Yosalem kolunja ŋmav na tá fɛɛle yá.

¹⁸ Mpyóyó ma keesa-weye ɪsəna ma ʔsə waasa-m na nti wulav səsə ná heela-m tə. Ntəna pá má kapusi ke kprakpa sɪ: Tə sv təmle taa, tə ŋmá ɪcate.

Kelena pá tayani pa ti na apalvtv sɪ pá lakɪ təmle kupante íté.

¹⁹ Ama waatv wei Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem pa ní mpv, ʔlena pá sv-tvɔv wɔŋa na pá footiyɪ-tv na pá pəəsəyɪ-tv sɪ: Pepeye í lakɪ təna? ʔ caa í kuləyɪ wulav təo keɛ yeɛ?

²⁰ Ntəna má cə-we sɪ: ʔsətəa ʔsə mayamaya ká hana-tvɔv pə ton. ʔ təmle nyəma tá taa niki ɪcate ŋmav ké. Ama mə fɛina mpaav sɪ í weɛna pulvɔv ɪcate taa, yaa í weɛna ton nuləyɪ tə təo. Mə taa nəyɔlv fɛina tə taa ké mpi paa yaakəna ɪ hətə tə.

3

Yuta nyəma tayənəyɪ ŋmav ke Yosalem koloosi

¹ Μπόγύ κᾶτῶλο σᾶσῶ Iiyasipi, na ι ταρᾶλαα κᾶτᾶλαα λᾶλαα πα σου τᾶμλε, na pá κρηντι na pá ημά heen nᾶnᾶγῶ. Pa tema-keye feenyu, ilena pá tú ka kampᾶnaa. Na pá tayani na pá cᾶᾶ na pá tala Meya ate na isᾶ kutuluḡu, halᾶna Hananeyeli nyᾶḡku.

² Pa kᾶḡkᾶḡ taa ké Yeliko nyᾶma ná lakaya tᾶmle. Pa waali ké Imili pᾶyalu Sakuu.

³ Μπόγύ Senaa nyᾶma ná ηmawa Tiina nᾶnᾶγῶ. Pa tu kampᾶ kpatᾶḡ ilena pá tu kampᾶ pee, na pᾶ kᾶkalᾶsᾶḡ.

⁴ Mpa pa lakaya tᾶmle ke pa kᾶḡkᾶḡ taa tᾶγᾶle Uliya pᾶyalu Melemᾶti. Hakᾶᾶsi saali kele. Pa waali ké Pelekiya pᾶyalu Mesulam. Mesesapeli saali kele. Pele pa waali ké Paana pᾶyalu Satᾶki.

⁵ Pele pa waali ké Tekᾶwa nyᾶma mpa pa sᾶsᾶa kisaa si má taa kᾶmti-we tᾶ, pele pa kᾶma.

⁶ Μπόγύ Paaseya pᾶyalu Yoyata, na Pesotiya pᾶyalu Mesulam pa ηmawa Yesana nᾶnᾶγῶ. Pa tu kampᾶ kpatᾶḡ ilena pá tú kampᾶ pee na pᾶ kᾶkalᾶsᾶḡ.

⁷ Mpa pa lakaya pa kᾶḡkᾶḡ taa ké tᾶmle tᾶγᾶle Kapawᾶḡ tu Melatiya, na Melonoti tu Yatᾶḡ, na Kapawᾶḡ na Misipa pᾶ nyᾶma lᾶlaa. Ifᾶlati pᾶγᾶ waali nyᾶḡu tu yᾶlaa nté.

⁸ Halaya pᾶyalu koolu Usiyeli ka wenna pᾶ lᾶlᾶ. Pa waali ké tulaalu latu Hananiya. Waatu wei pa tala timpi kolunᾶ kᾶla wan tᾶ, saa inᾶγᾶle pa tema pa tᾶmle ke Yosalem taa.

⁹ Pa kᾶḡkᾶḡ taa ké Huuu pᾶyalu Lefaya wei ι ké Yosalem hᾶγᾶlᾶḡu lenku nyᾶḡu tu tᾶ ι lakaya tᾶmle.

¹⁰ Pele pa waali ké Halumafi pᾶyalu Yetaya ná paasayana ι tᾶyaya isentaa hᾶγᾶlᾶḡu. Ilena Hasapᾶneya pᾶyalu Hatusi náá tᾶḡ kᾶrakᾶa.

¹¹ Halim pᾶyalu Malᾶkiya, na Pahati-Mowapᾶ pᾶyalu Hasupi, pele pa lakayana nteye tᾶmle ke Mᾶsasi ate na isᾶ kutuluḡu hᾶγᾶlᾶḡu taa.

¹² Pa kᾶḡkᾶḡ taa ké Halohesi pᾶyalu Salum wei ι ké Yosalem hᾶγᾶlᾶḡu lenku nyᾶḡu tu tᾶ, ι na ι pᾶelaa pa lakaya pa nyᾶntᾶ.

¹³ Μπόγύ Hanuḡ na Sanᾶwa icate nyᾶma pá ηmá tetekele nᾶnᾶγῶ. Pa tema, ilena pá tú kampᾶnaa na kᾶkalᾶsᾶḡ. Na pá tayani kolunᾶ ke hali meᾶtᾶlᾶnaa nasᾶle na nunᾶwa (500), na pá tala Hute nᾶnᾶγῶ.

¹⁴ Lekapii pᾶyalu Malᾶkiya wei ι ké Peti-Kelem hᾶγᾶlᾶḡu nyᾶḡu tu tᾶ, inu ι ηmana Hute nᾶnᾶγῶ. I tema, ilena í tú kampᾶnaa na pᾶ kᾶkalᾶsᾶḡ.

¹⁵ Kᾶli-Hose pᾶyalu Saluḡ wei ι ké Misipa hᾶγᾶlᾶḡu nyᾶḡu tu tᾶ, inu ι ηmana Hite nᾶnᾶγῶ. I tema na í lᾶ, ilena í tú kampᾶnaa, na kᾶkalᾶsᾶḡ, na í tayani Yosalem kolunᾶ ke pᾶ keesᾶnav Silowee hule kin tᾶ, na wulau tuḡ taale, na tᾶkᾶpale nte tᾶ tiikina Tafiiti te tᾶ pᾶ heku.

¹⁶ Pa waali ké Asᾶpuki pᾶyalu Nehemii wei ι ké Peti-Suu hᾶγᾶlᾶḡu lenku nyᾶḡu tu tᾶ, ι lakaya tᾶmle ke Tafiiti pᾶlaᾶḡ isentaa. Halᾶna hule nte pa hula kuhulu tᾶ, na pᾶ polo kawulaya tanḡlaa tᾶcayale.

¹⁷ Lefii nyᾶma lapᾶna nteye tᾶmle ke pᾶ lᾶlᾶ. Peleye Pani pᾶyalu Lehum, na Hasapiya wei ι ké Keila hᾶγᾶlᾶḡu na ι nyᾶḡku pᾶ nyᾶḡu tu tᾶ.

¹⁸ Pa waali ké Henatati pᾶyalu Pafayi wei ι ké Keila hᾶγᾶlᾶḡu lenku nyᾶḡu tu tᾶ,

¹⁹ na Yesuwa pᾶyalu Isee wei ι ké Misipa nyᾶḡu tu tᾶ. Inu ι tayanayana yoou wontu tᾶsule hᾶγᾶlᾶḡu ke timpi kolunᾶ lapa ηkulunᾶ tᾶ.

²⁰ Ilé ι kᾶḡkᾶḡ taa ké Sapayi pᾶyalu Paaluuki. Inu ι lakayana tᾶmle na tonḡ ke hᾶγᾶlᾶḡu ηku ku we kolunᾶ ηkulunᾶ na kᾶtᾶlo sᾶsᾶ Iiyasipi tᾶyaya pᾶ heku tᾶ.

²¹ Pa waali ké Uliya pᾶyalu Melemᾶti wei ι ké Hakᾶᾶsi saali, na í lakaya tᾶmle ke pᾶ kᾶpᾶḡu Iiyasipi tᾶyaya nᾶnᾶγῶ, halᾶna pᾶ suna ka tᾶnaya tᾶ.

²² Kᾶtᾶlaa mpa pa luna Yosalem tᾶ, mpe pa lakayana tᾶmle ke pa waali.

²³ Pɛncamɛɛ na Hasupɪ pɛlɛ pa taɣanaɣa hɔɣɔlɔɣu ŋku ku wɛ pa tɔyaya isɛntaa tɔ. Na Maaseya pɔyalɔ Asaliya wei i kɛ Ananiya saali tɔ, ilɛ i laki tɔmlɛ kɛ i tɔyaya kɔŋkɔŋ taa.

²⁴ Henatati pɔyalɔ Pinuwi nɔ ŋmaakayana Asaliya tɔyaya na kolunɔ ŋkulunɔ pɔ hɛku taa.

²⁵ Wusayi pɔyalɔ Palaali kɛlɛ kolunɔ ŋkulunɔ, na atɛ na isɔ kutuluɣu sɔsɔɔ ŋku ku wɛ kawulaya tɔyaya isɛntaa tɔ, pa hɛku kɛ yoolaa tɔtanɔlɛ kataya cɔlɔ. Pa waali kɛ Palosi pɔyalɔ Petaya

²⁶ na Isɔ tɔsɛɛlɛ tɔmlɛ nyɔma sɔkpɛma mpa pa wɛ pulaya taa tɔ, pa lakaya tɔmlɛ kɛ pɔ kpaɣav atɛ na isɔ kutuluɣu tɔ, halɔna lɔm nɔnɔɣɔ kɛ ilim tɔlulɛ tɔɔ.

²⁷ Tekɔwa nyɔma nɔ lakaya pa nyɔntɛ kɛ atɛ na isɔ kutuluɣu sɔsɔɔ, halɔna pulaya kolunɔ pɔ isɛntaa.

²⁸ Kɔtɔlɔ nɔ lakaya pa nyɔntɛ kɛ kpaɣanɔŋ nɔnɔɣɔ kɛ, paa wei na i lɔntɛ kɛ i tɔyaya nɔnɔɣɔ.

²⁹ Na Imɛɛ pɔyalɔ Satɔki nɔ laki pɔ lɔlɔ tɔtɔɣɔ i tɔyaya isɛntaa, na pɔ sɔsɔna Sekaniya pɔyalɔ Semaya wei i tanɔɣi ilim tɔlulɛ nɔnɔɣɔ tɔ,

³⁰ na Selemiya pɔyalɔ Hananiya na Salafi pɔyalɔ naatosɔ nyɔŋ Hanuŋ wei i taɣanaɣa hɔɣɔlɔɣu lɛŋku tɔ. Ilɛ i kɔŋkɔŋ taa kɛ Pelekiya pɔyalɔ Mesulam. Ilɛ i lakayana timpi i ka wɛɛ tɔ pɔ isɛntaa.

³¹ Pa waali kɛ koolu Malɔkiya, wei i lakaya tɔmlɛ kɛ Isɔ tɔsɛɛlɛ tɔmlɛ lataa sɔkpɛma na taatɔlɔ pa tɔyaya kɛ Mifikati nɔnɔɣɔ. Halɔna ŋkulunɔ taa atɛ na isɔ kutuluɣu isɛntaa.

³² Koolaa lelɔ na taatɔlɔ pa lakayana pa tɔma kɛ pɔ kpaɣav tɔna tɔ, halɔna heɛŋ nɔnɔɣɔ pɔ hɛku taa.

Kolontunaa nyulɔɣi si pɔ sɔŋsi tɔmlɛ

³³ Waatɔ wei Sanɔpala nuwa si Yuta nyɔma tɔ, tɔ nika tɔ kolunɔ ŋmaɔ, ilɛna i mu pɔɔnɔ kɛ katatɔlaya. Na i wonɔɣi-tɔ.

³⁴ Na i yɔɣɔtɔɣi i taapalɔ Samalii yoolaa kin si: Pepeɣɛ Yuta acamisi nsi si caa lapɔ? Paa tɛ pa tɔmlɛ nteɣɛ saŋa na pɔ lɔ pa Isɔ kɛ kɔtasɔ na? Paa tu pɔsi na pɔ kuli pɛɛ nna kɔkɔ pima tɔ na pɔ taɣani-yɛ?

³⁵ Tɔnɔɣalɛ Amoni tɔ Topiya nɔ cɔwa i kɔŋkɔŋ taa si: Nmatɔ ntiɣilɛ tɔna ye? Taalɛ haya maɣamaya i ŋmaana pa pɛɛ kolunɔ ŋkɛ ka tɔɔ ka yele tim na?

³⁶ Mɔpɔɣɔ ma mɔpa kapuka si, hai, Tacaa Isɔ nu isɔna pa wonɔɣi-tɔ tɔ? Mɔŋna pa footuɣu kɛ pa nyɔŋ taa. Yele na kolontunaa kpa-wɛɣɛ yomle na pɔ lɛɛki pa wonɔtu.

³⁷ Taa wii pa pɔtɔtɔlɛ na nɔ taɣani pa isayatu. Tɔ ŋmaaki kolunɔ tɔɣɔ pa tɔuki-tɔ isɔntɔ.

³⁸ Isɔna tɔ lapa tɔmlɛ kɛ ta kolunɔ ŋmaɔ tɔm taa tɔɣɔlɛ. Halɔ tɔ ŋmɔ na tɔ cɔɔ na kɔ kpa isɔ kaa wɛɛ tɔ pɔ hɛku taa. Mpi tɔ, paa wei i ka nika tɔmlɛ kɛ na lotu kolɔmtɔ.

4

¹ Ama waatɔ wei Sanɔpala, na Topiya, na Laalupunɔ, na Amoni nyɔma, na Asɔtɔti nyɔma pa nuwa si tɔ tɔŋa Yosalem kolunɔ ŋmaɔ na pɔɣɔlɛ tɔŋa tɔkuɣu, ilɛna pɔɔnɔ kpa-wɛɣɛ katatɔlaya.

² Na pɔ lɔ nɔɣɔ kolɔmɔɣa kɛ pa tɔna si pa kɔŋ Yosalem taa, na pɔ lɔ na pɔ cuki.

³ Mɔpɔɣɔ tɔ sɔlɔma tɔ Isɔ na tɔ su tanɔlɔ kɛ ilim na ahoɔ si, kolontunaa i taa ti i tɔ tɔɔ na tiili.

⁴ Paa na mpɔ tɔ, na Yuta nyɔma nɔ taŋ si: Tɔmlɛ nyɔma kawa pɔnɛntɛɣɛ tɔtɔɣɔtɔɣɔ, pɔcɔ ncaalɛ kɔla kaav. Tɔ kɔ kɔ pɔsi na tɔ tɛ kolooɔi sɔnɛ si ŋmaɔ.

⁵ Tá kolontunaa ná maγasəγi ké si mpe paa tii ta təə ké kuyaku nakuli tə kaa nyi. Na pá kpiisi-tv na tá təmle su tənaya.

Nehemii suu yoou wontu ke təma lataa

⁶ Μρύγύ tá tētunaa Yuta nyéma lelāa mpa paa we kolontunaa həγələη taa tə, pa kəma təm naanəwa, na pá kpaaləγi-tv si: Asola wee, í kəə tá tē.

⁷ Μρύγύ ma suwa ləlvəη yoolaa kpeka na pa ηmantaasi na pa təəη ke kolunə kafēēη taa.

⁸ Ma cəkəna pa yaasinaa ke mpv, lēna má yəγətəna səsaa na huulaa, na pa tēna mpa paa we tēna tə si: I taa nyana mə kolontunaa, í təəsí si Tacaa kēle səsə na toη tv. I yooa mə tētunaa, na mə pəyalaa, na mə pēlāa, na mə alaa, na mə tēsi nyéma nəəsí.

⁹ Μρύγύ tá kolontunaa cəkənaa si, tə nuwa pa isayatu təm nti. Pəyele Isə lapā na pá kpisi nti pa caakaya tə. Uēna tá tēna tía məli kolunə tēηmale na té niki ta təmle.

¹⁰ Pə kpaγav kuyaku ηkv təγə ma taapalaa taa həγələvγv kuləmvγv sú təma lapv. Na lelāa náá təkā ηmantaasi, na kpaləη, na təəη, na pá suu yoou wontu. Uēna nyvγv nyéma náá fēηiyi yələa tēna təə.

¹¹ Na pēle pá paasəna kolunə ηmav. Na wontu səγəllāa náá təkā pa səγəla na niη iηe, na yoou wontu na niη lēləη.

¹² Na ηmalaa náá lēla pa layalēe ke pa tusi taa, na pá tēηa kolunə ke tayavvγv. Na nəγəlv náá tēηəγi ma waali, na i səəlv puwa si ye pə ciγitaa, i yaγa apalvtutuγv.

¹³ Μρύγύ ma təma səsaa na huulaa na pa tēna mpa paa wee tə si: Kolunə təmle kaasa səsəm. Pəyele ka itayalav təə ké tə wee na té hatələna təma.

¹⁴ Paa timpixi í wee na í nu tutuγv, lē í kotina-m na tá Isə yooa tá nəγə.

¹⁵ Μρύγύ tə lakaya təmle ke pə kpaγav tefemle tə. Haləna ahoo, na tá taa lēlāa təkā ηmantaasi.

¹⁶ Waatu iηəγi ma heeləγa nyvγv nyéma si paa wei í svv i kpekəle kiη ke Yosalem taa ké ahoo, na pá fēηiyi tá təə na pá lakí təmle ke ilim taa.

¹⁷ Pə kaasa má na ma taapalaa, na ma təmle nyéma na taηlāa mpa paa we ma waali tə. Ye pə tayə tə caa lvm səv, tu wəγəsəγi tá wontu.

5

Nehemii səηsvγv ke kamuγulasí

¹ Μρύγύ kuyaku nakuli, apalaa na alaa pa laηa wakələna pa tētunaa Yuta nyéma lelāa.

² Na pa taa lēlāa tēη si: Tana tá pəyalaa na tá pēlāa tə we payalē ké. Təγənaγa u takí-tv. Uē tə caa si té hiki təγənaγa na té təγə na té taa si.

³ Uēna lēlāa náá tēη si: Pə wee si té su tá tuη wei pa yaa si lēsēηnaa tə i tawa na tá tēsi ke təlvma ke saa wei tə nyuləγi təγənaγa ke nyəγəsí waatu tə.

⁴ Na lēlāa náá tēη tətə si: Pə caala-tv si té kənti liγitee ke tá tawa təə ké na pécó tə pəsi na té fēli wulav lampuu.

⁵ Pəyele tə ké piitim kuləvməm ké. Tá piya ta fayana tá taapalaa nyəηsi. Tə tuxi yomle ke tá pəyalaa na tá pēlāa. Halí pa taa payalē pasaa. Aní tá toη təma. Pécó tá tawa pəsā lēlāa nyəna.

⁶ Ma níi təmnaa mpe, lēna ma pááná huu səsəm.

⁷ Na má tó ma taa si maa kaləna səsaa na huulaa ke timpí pa tuxi pa tētunaa ke səγəla səsəəna tə. Uēna má koti-we.

⁸ Na má tə-we si: Tə yaγa tá tētunaa Yuta nyéma mpa pa kpa yomle tə, isu tá toη wee tə. Uēna nəəηəə mu tayavvγv-wēγe pētvγv, pécó tá yələa ké.

Μρύγύ pa suma, pa ta na kvəcətv.

⁹ Na má tasa si mə təm səpaɣa, pu wɛɛ ké si í wɛɛna Isə səɣəntu. Ulena í fiti tá kolontunaa kutuɣu.

¹⁰ Yəlaa kənta ma maɣamaɣa ma kinj ke liyitee na təɣənaɣa. Isu tá cəɔɔ nyəma na tá taapalaa lapu tə. Ule tə kisi si pá taa feli-tu.

¹¹ Sanja maɣamaɣa í məɣna mə kəma nyəma ke pa haləm, na pa tuɣ wei pa yaa si Olifinaa tə i tawa, na pa tɛɛsi. I kisi kasəɣaɣa ŋka pu wɛɛ si pá cɛla-mɛ tə. Paa liyitee, yaa təɣənaɣa, yaa sulum, yaa nim.

¹² Ḿpúyú pa cəwa si: Tu la nti n hula-tu tə, tu mələna-wɛɣe pa nyəm, tə kaa pəəsi-wɛɣe pulu.

Ulena má koti kətəlaa na má yele na pá tuu si paa la isəna pa siwa tə.

¹³ Pə waali ké ma fiyita ma capa na má tə si: Ḿpúyú Isə ká fiyiti mpa pa kaa təɣ isu pa yəɣətuɣu tə. Na í lɛɛki-wɛɣe pa tɛɛsi na pa wɛnau na pə yele-wɛɣe kɛɛtɛ. Ulena samaa cə si: Isə í kəna mpu. Na pa təna pá sa Taca na pá təkɪ isu pa yəɣətuɣu tə.

¹⁴ Hatoo kuyanku wulau Atakəsɛsɛɛ kpa-m Yuta nyəma nyuɣu tu ke pə kpaɣau i kawulaya pənaɣa hiu nyəɣka, haləna hiu na naanɔwa na naale nyəɣka tə. Pə yoosa pusi naanɔwa na naale kɛɛ. Paa má, yaa ma tɛɛtuna, tá taa nəɣəlu ta təɣə səsəəntu tətəɣəɔɔ.

¹⁵ Mpa pa laala maɣa səsəəntu təɣə tə, pa caalaya yəlaa ké, na pɛɛ pá cɛləɣi-wɛɣe təɣənaɣa, na sulum na liyitee nyəɣətu ke nule. Haləna pa təmlataa muɣuliɣi samaa. Ama Isə səɣəntu təɔ ilɛ ma ta la mpu.

¹⁶ Ma maɣamaɣa ma lapa təmlɛ ke kolunja ŋmau təɔ ké. Ma ta lu si má ya tetu ke faalaa ke ma səsəəntu təɔ. Ma na ma taapalaa mpa tə lakaya kolunja ŋmau təmlɛ tə, pɛɛ pa ta la mpu tətə.

¹⁷ Paa na mpu tə, ma na Yuta hɔlaa nunɔwa na nule na naanɔwa (150) tə təkayana. Na pə səsəəna piitimnaa mpa pa cəəna-tu tə pa mɔlaa mpa pa kəɣaɣa-tu tə.

¹⁸ Paa kuyaku ŋku ma liyitee ke ma yakəna nau na pá ku, na heɛɣ kupaɣ ke naatoso, na kampee. Na paa kuyɛɛɣ naanɔwa wei í tɛɛwa pa kəna-m sulum ke tuutuuma. Paa na mpu tə, ma ta pəəsi si pá cɛɛ-m mpi pu wɛɛ si má mu tə. Mpi tə, kolunja ŋmau ké samaa ke təmlɛ səsəəɔɔ ké.

¹⁹ Hai, ma Isə, təəsi kupaɣntu nti ma lapa yəlaa pane tə, na í la-m nyá pɛɛɛɛ.

6

Kolontunaa luki tətə si pá wakəli

¹ Ḿpúyú Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem na tá kolontunaa lɛlaa nuwa si, ma ŋmawa icatɛ kolunja, pə ta kaasi kafɛɛu. Pəyele waatu inɪ tə, ma ta tuta kamponaa.

² Ntɛna Sanəpala na Kesem pá tili na pá yaa-m si má na-wɛ tə sulɪ Kefilim ke Ono tɛtɛkəɔɔ taa. Pa taa ka wɛɛ ké si pa laki-m isayatu.

³ Ama ma cə-wɛ si ma niɣ təkəna təmlɛ, ma kaa pəsi na má polo. Ye ma tɛɛwa tə saaləɣi ké.

⁴ Təm liyiti ké pa yaa-m na máá cə-wɛɣe kolumtu nti.

⁵ Təm kakpasɪ nyəm ke Sanəpala tilina i taapalaa taa nəɣəluɣu takəɣa ke nəholo.

⁶ Na pá ŋmaa ka taa si: Tə nuna nulaa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə, isu Kesem-wɛ si, nyana nyá taapalaa í luki ké si í kuɪ tá təɔ. Pə təɔ ké n ŋmaaki kolunja si í pəsi pa wulau.

⁷ Halɪ pa yəɣəta tətə si n kpawa Isə kuyəɣətuɣu tɛləsəlaa, na pá heeli-ɣ si nyayalɛ Yuta wulau. Ule wulau səsə kaa laɣ-təɣi nuw ke nəəɣə. Mpu tə, kəə na má na-ɣ tə ná.

⁸ Ntɛna má cɔ-i na má tilina si: Nyá maɣamaɣa n loolina pə tənaya mpu. Natəli tə ta ke tampana.

⁹ Pəpətu fei lelen, pa tənə pa lɔpaɣa si pa nyaasəyi-tu na tá apalutu yəli, ɛna tə yele təmlɛ.

Hai, Tacaɔ, yele na má kaasi ma təyi ma təmlɛ taa.

¹⁰ Mpuɣú kuyaku nakuli ma pola Telaya pəyalu Semaya tɛ, Metapeli saali kele. Mpi tɔ, i ta pəsi na í kɔɔ ma tɛ. Kelena í tɔ-m si: Tə suu Iɔ təsele taa na tə təkɪ ta tɔ kɛ teu. Ye pə taɣa mpu, ma kolontunaa ká kɔɔ ahoɔ na pá ku-m.

¹¹ ɛna máá cɔ-i si: Ma tɛɛ má se. Pəle pə paasi ye ma suu Iɔ təsele taa, ma kaa la yulu. Aai, ma kaa suu tənə.

¹² Ma nyóma teu si pə taɣa Iɔ heelina-i nti i heela-m mpu tɔ. Sanəpala na Topiya pa feləna-i liyitee si í yəɣəti mpu.

¹³ Pə tɔ kɛ pə fei si səɣəntu í kpa-m na má təɣ i seɣeseɛ na má pəntəna Iɔ na pə kú ma nyubu na pə tú-m fele.

¹⁴ Hai, ma Iɔ, tɔɔsi nti Topiya na Sanəpala na Iɔ kuyəɣətu teləsulu alu nyəɣ Noyatiya na Iɔ kuyəɣətu teləsəlaa leləa pa lapa tɔ. Na isəna pa caa pá tu-m səɣəntu tɔ.

¹⁵ Mpuɣú kolunɔ tɛma pa isətu wei pa yaa si Iluuli tɔ i kuyeeɣ hiu na kakpasɪ wule. Kolunɔ təmlɛ kuyeeɣ lí nule na naanɔwa na naale.

¹⁶ Waatu wei ta kolontunaa mpa pa cəɔna-tu tɔ pa nu-ti, ɛna səɣəntu kpa-weɣe səsəm. Mpuɣú pa pəpətu tɛma na pá cekəna si Iɔ ton taa kɛ tə lapəna təmlɛ ńtɛ.

¹⁷ Waatu inɪ i taa kɛ Yuta nyubu nyóma na Topiya pa ɣmaakaya təmaɣa takəlasɪ ke səsəm.

¹⁸ ɛle tampana tɔ Yuta nyóma paɣale laɣa ka heena-i kɛ. Mpi tɔ, Yuta tu Ala pəyalu Sekaniya ka ha-i i pɛelɔ. Pəyele i maɣamaɣa i pəyalu Yohananɣ ka kpaɣa Pelekiya pəyalu Mesulam pɛelɔ.

¹⁹ Pa sanɣa-i ma kiɣ kɛ, na pá taɣasəyi-i ma təm. Topiya maɣamaɣa ná ɣmaakaya-m takəlasɪ kɛ si səɣəntu í kpa-m.

7

Pa síi taɣlaa ke ɪcate taa

¹ Waatu wei kolunɔ tɛma na pá tó kampɔnaa, ɛna pá su nənɔsi taɣlaa, na yonyoolaa, na Lefii nyóma ke pa tɛma taa.

² ɛna má cɛla Yosalem ɪcate paasənaɔ ke ma neu Hanani na kolunɔ ɪcate yoolaa nyubu tu Hananiya. Maa wɛna-i naani kɛ, pəcɔ i təɣəɣi Iɔ na pə kəli leləa.

³ Mpuɣú ma heela-we si: Pə wɛɛ si ilim í lu kɛ na pə kpa na pəcɔ í tɔli ɪcate nənɔsi. Taanaɣa, ɛna í təkɪ-sɪ na pəcɔ si taɣlaa kulɪ pa tɛma taa. Yosalem ɪcate nyóma leləa taɣəɣi na leləa paasəɣəna pa kutulunɣ kila.

Yuta nyóma mpa pa mɛla Palesətini tɛtu taa tɔ pa həla

⁴ Paa na Yosalem ɪcate ká walaa tɔ, tɔ taa yəlaa fei paɣale. Pəcɔ pa taa ɣmá kutulunɣ leləɣ.

⁵ Mpuɣú ma Iɔ heela-m na má koti ɪcate səsaa na huɔlaa na yəlaa leləa si pá kala yəlaa. ɛna má wiili takəlaya ɣka ka taa mpa pa luna Papiloni ke kancaalaya tɔ pa həla ka wɛɛ tɔ, halɪ pa keesa ka taa si:

⁶ Iseɣeli lɔlɔɣ nyóma mpa Papiloni wulau Nepukanɛsaa ka kpawa tɔ, pa taa paɣale mələna Yosalem na Yuta tɛtu taa. Paa wei i mɛla i maɣamaɣa i ɪcate taa.

⁷ Mpa pa kəna-we təɣəle Solopapeli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Asaliya, na Laamiya, na Nahamani, na Motokayi, na Pilisaɣ, na Misipeleti, na Pikifayi, na Nehum, na Paana. Pa lɔlɔɣ kpeka ntɔ na yəlaa pee nyəɣ.

45 Nɔnɔɔsi tanlaa kpeka ntɔ. Salum, na Atee, na Talɔmɔn, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa lɔlɔyɔ nyɔma we pɔlefei nunɔwa na nule (138).

46 Iso tɔseele tɔmle lataa sɔkpema lɔlɔyɔ nyɔma ntɛ Siha, na Hasufa, na Tapawɔti.

47 Na Kelɔsi, na Siya, na Patɔn.

48 Na Lepana, na Hakapa, na Salɔmayi.

49 Na Hanaɔ, na Kiteli, na Kahaa.

50 Na Leyaya, na Lesɛn, na Nekota.

51 Na Kasam, na Usa, na Paseya.

52 Na Pesayi, na Meunim, na Nefusesim.

53 Na Pakɔpuki, na Hakufa, na Haluu.

54 Na Paasiliti, na Mehita, na Haasa.

55 Na Paakɔsi, na Sisela, na Tema.

56 Na Nesiya, na Hatifa.

57 Salɔmɔn tɔmle nyɔma lɔlɔn kpeka ntɛ Sotayi, na Sofeleti, na Pelita.

58 Na Yaala, na Taakɔn, na Kiteli.

59 Na Sefatiya, na Hatili, na Pokeleti-Hasepayim, na Amɔn.

60 Iso tɔseele taa tɔmle lataa na Salɔmɔn tɔmle nyɔma pa kɔenta nɔmɔnɔyɔ na nunɔwa na nunaasa na naanɔwa na naale (392).

61 Mpa pa luna Papiloni acalee Teeɔi-Mela, na Teeɔi-Haasa, na Kelupi-Atɔn, na Imee tɔ, pa ta pɔsi na pɔ keesi pa ɔsɔnaa lɔlɔn loosi si pɔ hɔli tampana si pa ke Iseyeli nyɔma.

62 Pa tɔna pa kɔenta nasɔtoso na nule na naale (642). Pa lɔlɔn nyɔma ntɛ Telaya, na Topiya, na Nekota.

63 Kɔtɔlaa lelɔa ka we ke isi mpa pa ta pɔsi na pɔ hɔli si pa ke Iseyeli nyɔma tɔ. Mɔreyele Hopaya, na Hakɔsi, na Paasilayi. Mpi pɔ tɔ pa yaakaya kantakaya nyɔn ineyɛ mpɔ tɔyɔle si i kɔaya Paasilayi pɛelɔa taa lelɔ.

64 Paa pɛeka mpe ini pa hɔla ke kɔtɔlaa nyɔna taa ke pa ta nɔ. Uɛna pɔ nyɔni-weye asilima nyɔma. Pɔ tɔ ke pa kisina-we si pɔ taa la kɔtɔlaa tɔmle.

65 Mɔpɔyɔ kɔfɔnɛɛ maɔamaya kisina-we si pɔ taa tɔyɔ Iso kɔhav. Halɔna kɔtulɔ nɔyɔlɔ i maɔasi wala pee taka nna pa naana Iso luyɔ nyɔntɔ tɔ na pɔcɔ.

66 Iseyeli nyɔma tɔna mpa pa luna Papiloni tɔ pa kɔenta iyisi nule na naale na nɔmɔnɔyɔ na nunɔwa na nutoso (42360).

67 Pa taa ka we tɔmle nyɔma apalɔa na alɔa ke iyisi naatosompɔyɔlaya na nɔmɔnɔyɔ na nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔyɔlaya (7337). Na yonyoolɔa apalɔ nyɔma na alɔ nyɔma ke nɔmɔnɔyɔ na nule na kakpasɔ (245).

68 Na yooyooɔna nasɔle na hiu na naanɔwa na kakpasɔ (235), na kɔnɔasi ke iyisi naatoso na nasɔtoso na nunɔwa na hiu (6720).

69 Lɔlɔn nyɔnɔ nyɔma taa lelɔa hawa kɔcɔn si pɔ tayanɔ nɔmɔn ke Iso tɔseele. Na tɔtɔ kɔfɔnɛɛ nɔa ha wɔla nyɔyɔtɔ iyaya (1000), na pɔosiisi nsi pa nɔmɔsɔyɔna calɔm tɔyɔ nule na naanɔwa, na kɔtɔlaa capanaa ke nasɔle na nunɔwa na hiu na naanɔwa (530), si pɔ lana Iso tɔseele tɔmle.

70 Lɔlɔn nyɔnɔ nyɔma lapa kɔcɔn wei tɔ i kɔenta wɔla nyɔyɔtɔ ke iyisi hiu (20000), na liyitee nyɔyɔtɔ ke kiloona iyaya na nunɔwa (1100).

71 Uɛna Iseyeli nyɔma lelɔa ha wɔla nyɔyɔtɔ iyisi hiu (20000). Liyitee nyɔyɔtɔ ke kiloona iyaya (1000). Kɔtɔlaa capanaa ke nutoso na naatosompɔyɔlaya.

72 Mɔpɔyɔ kɔtɔlaa, na Lefii nyɔma, na nɔnɔsi tanlaa, na yonyoolɔa, na yɔlaa isi Iso tɔseele taa tɔmle lataa sɔkpema na Iseyeli nyɔma lelɔa tɔna, pa ɔaya paa wei ke i icate taa.

Isətəlası kaləyi kiiu takəlaya ke samaa taa

Waatu wei pə tala isətu naatosompəyəlaya nyəh, iləna paa Iseyeli tu wei í luna
ı ıcate taa na í kəə.

8

¹⁻² Mpróyú isətu inı ı kuyaku kancaalaya nyəhku wule, pa kota nəyo kuləmayə
ke Yosalem taa ké lum nənyəyo isəntaa. Na pá tó Iso Təm nyəntu Isətəlası sı: Kəna
takəlaya nka Tacaa cəla Moisi sı í teləsi Iseyeli nyóma tə. İləna kətulu Isətəlası
luna-keye apalaa na alaa, na piya mpa pa tala pulu cəkənav tə pa samaa taa.

³ Na í kala takəlaya nke na nəyo səsaya ke tənə inəyi tanan tē. Haləna ilim
sikuyu, na pa təna pá ké nkpan nke teu.

⁴ Paa kama kpatəh ké isu kumte taka, na Isətəlası səh pə təə ké kotuyu nku
ku taa. I ntəyən təə ké Matitiya, na Sema, na Anaya, na Uliya, na Hilikiya, na
Maaseya. I mpətəh təə ké Petaya, na Mikayeli, na Maləkiya, na Hasum, na
Hasepatana, na Sakalı, na Mesulam.

⁵ Isətəlası təsənlə kulaa ké na yəlaa təna naaki-ı. Waatu wei ı kula takəlaya,
iləna samaa təna səh isə.

⁶ Mpróyú Isətəlası sē Tacaa Iso səsə, na pa təna pá cə sı: Iso í mu, Iso í mu. Na pá
tiyisa ni n na isətəaa. Pə waalı, iləna pá hənı atē na pá sē Tacaa.

⁷ Pa kulaa, iləna Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Selepiya, na Yaməh, na
Akupi, na Sepetayi, na Hotiya, na Maaseya, na Kelita, na Asaliya, na Yosapati,
na Hanan, na Pelaya pá suu-weye kiiu nkuyu seyesuy.

⁸ Pa kalaya kiiu takəlaya nkeye na pə nukı teu, na pá kilisiyi pə hūwē sı paa
wei í cəkəna.

⁹ Yəlaa təna nu təm nı, iləna pá niki wula. Pə təə ké kufənē Nehemii, na Iso
Təm nyəntu kətulu Isətəlası, na Lefii nyóma mpa pa kilisaya-weye Iso Təm nı tə,
pa təma-we sı: Kuyaku kənē ku ké Iso nyəhku ké, ilē pə fē sı í huɣutiyi lotu na í
wiiki.

¹⁰ Ntəna Isətəlası tasa sı: I kpe mə tēsi, na í təyo teu na í nyəə kunyənnyəəm
kəpam, na í ha mpa pa lanəa tə. Mpi tə, kuyaku kənē ku ké Tacaa nyəhku ké. Mə
lanə í taa wakəli. Tacaa ká hēsi mə lanlē na í ha-meyē tən.

¹¹ Na Lefii nyóma tətə náa puɣusiyi-we sı: I su, Iso kuyaku ke sanə ké. Mə lanə
í taa wakəli.

¹² Mpróyú pa təna pa kpeema na pá təyo na pá nyəə, na pá ha mpa pa lanəa tə na
pə nmaalı. Mpi tə, pa nuwa seyesuy nku pa seyesa-we tə.

Coka acima

¹³ Mpróyú kuyaku lenku Iseyeli ləlnə nyəəh nyóma təna, na kətəlaa na Lefii
nyóma pa kotina Iso Təm nyəntu Isətəlası sı: Kilisi-tuy Iso Təm ke teu.

¹⁴ Kiiu nku inı Iso ka hula Moisi tə, ku taa ké pa nawa timpi pa heela
Iseyeli nyóma sı pá caya coka taa ké coka acima anı a kuyēn taa ké isətu
naatosompəyəlaya nyəh taa tə.

¹⁵ Paa kpaalı acima anı a təm ke acalē təna taa ké, na pə kpenna Yosalem. İləna
ıcate nyóma kpa puɣu taa na pá peli tuy nku pa haləyi na pá yaaki-ku sı Olifinaa
tə ku piliņası. Na ku nəyəsələ wei ı we taalē tə ku nyənsı, na tu n kuləpəh piliņası
na tiikası na pacəntu na pá lə coka.

¹⁶ Mpróyú Iseyeli nyóma polaa na pá peli piliņası na pá ləki coka. Ləlaa ke pa
kutulu n patanaa təə, ləlaa ke nənyəəsı tē, ləlaa ke Iso təsēlē kataya taa, ləlaa ke
lum nənyəyo na Ifəlayim nyəhka tē.

¹⁷ İləna Iseyeli nyóma təna mpa pa luna Papiloni tə pá lə coka na pá caya. Pa
lanhuləmlē ka we səyəntu. Mpi tə, too pə krayav Nun pəyalə Yosuwē waatu tə,
Iseyeli nyóma ta tasa acima anəyi təyəu.

¹⁸ Pá kalaya Iso Təm ke paa kuyaku ηkuyū, acima kuyeeη inu i naatosompəəɣlaya taa ké. Uena pá təkəna kotuyū səsəəu ke kuyaku pəlefei naanəwa nyəηku wule, isu paa suw pə kiiu tə.

9

Samaa laki pa isayatu tisuyū kətaya

¹ M̄p̄óyú isətu kuləm inu i kuyeeη hiu na liyiti wule, Iseyeli nyéma kota nəhəkutu. Pá suuwa lanwakəlle wontu, na pá pəla pa nyəəη taa ké tetu.

² Na Yuta nyéma fayana krai nyéma na pá wee kreenə na pá tisiyi pá na pa cəsənaa pa isayatu.

³ M̄p̄óyú pa səηa kaləfunaa tooso təcu, na pá nukı pa Iso Tacaa kiiu. Uena pá tasa-i həntuyv ke ateye kaləfunaa tooso tətə na pá sələməyi-i suulu.

⁴ Na Lefii nyéma, na Yesuwa, na Pani, na Katəməyeli, na Sepaniya, na Puni, na Selepiya, na Pani, na Kenani pá kulı na pá sələməna nəəsı səsəənsı sı Tacaa Iso í waasi-we.

⁵ Pə waalı ké Lefii nyéma na Yesuwa, na Katəməyeli, na Pani, na Hasapəneya, na Selepiya, na Hotiya, na Sepaniya, na Petahiya pəle pa cəna nəyə səsaya sı: İ kulı na í see Tacaa mə Iso na í laki m̄p̄óyú tam tə.

Iso sələmvuyv səsəəu

Paa wei í sa nyá həte səsəəle,
tə səsəəntu kəla yulu huwee təna.

⁶ Uena samaa sa Iso sı:
Nyá tike təkəη nté Tacaa,
nyá lapəna isətənvuyv səsəəu,
na isətuləηasi, na tetu,
na tə taa nyəm təna, na teηkunaa
na pa taa nyəm təna.

Nyá haakəna paa kəηmaηmam mpiyi weesuyū.
Na isətəa toη nyéma təna həntəyi-η atə.

⁷ Tacaa Iso, nyá yaana Apəlam
na n̄ ləsi-i Uu icate taa ké
Pabiloni tetu taa na n̄ cuyusi-i həte sı Apəlaham.

⁸ İ təntə keesəna-η teu,
Uena nyana-i í pəeli nəyə na n̄
yəyətı na n̄ su sı
n ká ha-i Kanaaη nyéma, na Hiti nyéma,
na Amolii nyéma, na Peliisi nyéma,
na Yepusi nyéma, na Kilikası nyéma pa tetənaa,
na i ləlvuyv nyéma caya.

N ké siyisilu təyə n təkə nyá kəsəsutu.

⁹ N nawa tá cəsənaa wahala ke Icipiti,
na isəna pa yaakaya-η sı n̄ waasi-weyε Səsəncaasi teηku nəyə tə.

¹⁰ N lapa kəkələ nyəmnəa səsəəm ke
Icipiti wulav na i waalı nyéma,
na i tetu təna yəlaa.

Uena nyá həte yaa səsəm ke haləna saηa.

Mpi tə, n nyémá kalampaanı wei pa lakaya tá cəsənaa tə.

¹¹ N faya lvm ke calı ké
Iseyeli nyéma isəntaa na pá tēsı nəəhε.

N tusa pa waalı təηlaa ke lumaη səsəəη taa,
na pá tii tēsii isu pəle.

12 Isəhmuntuyv ke pa nyənaɣa,
 na pá təhəyi ilim taa.
 Ulena ku kəkə náa naaki-weyə ahoɔ na pá təhna.
 13 Isətaa ké n tiinaa na ń yəgətəna-weyə Sinayi puyv taa.
 Na ń tu-weyə kutututv na kusəsutv kusiyisitu
 na kiinj na kusəyesətv tampana nyəntv.
 14 Ulena ń húlí nyá təmle tv Moisi ke
 kuyaku kuhəsuyv təkuyv təm,
 na ílé í keesi-wə.
 Na ń hulí-weyə kiiu təm lentənaa.
 15 Na ń kú pa nyəgəsi na isətaa təgənaɣa.
 Na ń tvli kukpamuyv taa lvm na ń kəna pa ləkətv.
 Na ń yelev na pá ləkki tetv nti n ka su nəgə
 na tuunav si n ká ha-wə tə.
 16 Ama tá cəsənaa lapa kalampaaní
 na pá kvlí nyá təə. Pa ləgə nyá kusəsutv
 na pa lumaya waali.
 17 Pa kisa-təyi təkuyv,
 pá səə piti təma nna n lapa-wə tə.
 Pa lapa lanjkpusəh si,
 pa mələyi pa yomle taa ké Icipiti.
 Ama Isə nyá wiiki pətətəle,
 na ń wəna suulu, nn muyi pááná ke ləh,
 na nyá kəpantv wə səgəntv, íe n ta lə-wə.
 18 Paa na waatv wei pa lupa navle na pá təh si:
 Tá Isə wei í ləsa-tuyv Icipiti taa təgəle.
 Pa sayataya-ə səsəm ké.
 19 Nyá suulu katatəlaya təə,
 n ta lə-weyə wulaya tetv taa,
 na isəhmuntuyv ta yelev-weyə
 mpaav huluyv ke ilim taa.
 Pəyele ku kəkə ná tá yelev-weyə nav ke ahoɔ.
 20 N ha-weyə nyá ləmayasəe,
 na ń tasa-weyə layatv.
 N ha-weyə manna na pá təgə na lvm na pá nyəə.
 21 Pusi nule təcu ké n paasəna-weyə
 wulaya tetv taa ké pa təntə taa, pa ta lan pulv.
 Pa kususutu ta sí, pəyele pa nəəhəe ta mulí.
 22 N tú pa niñ taa ké piitimnaa na awulaa,
 na pá ləkki tetvnaa mpa pa cəəna-wə tə,
 isu Həsəpəh tetv wulav Sihəh,
 na Pasəh tetv nyəh Oki.
 23 Na ń ha-weyə piya ke payale,
 isu isətulvəsi,
 na ń pona-weyə Kanaəh tetv nti n ka heela
 pa cəsənaa si pá polo pá ləkki tə tə taa.
 24 Pa svv tə taa ké tampana, na pá təgə-ti.
 Na ń təgəni Kanaəh nyəma na mpe pá ηmakəli-wə.
 Pa lapəna həgəlvuyv ηkv ku yəlaa na ku awulaa
 ke isəna pa caa tə.
 25 Pa ləkka koloosi acaləe na musəh tetv,
 na téesi na si taa suna wənav, na ləkənaa mpa

pa tema huluyu tɔ. Na tuŋ wei pa yaa si lesɛɛnaa
na Olifinaa tɔ na lelɛɛ.
Nyá pɛlɛɛ tɔɔ kɛ pa tɔɔaa
na pá haɣa na pɛ caɣana-we.

²⁶ Paa na mpɔ pa lapa isətoosile nyéma.
Pa kula nyá tɔɔ. Pa kisa nyá kiin,
pa kú nyá kuyɔɔtutu teləsəlaa.
Pɛlɛ pa caalayaana-we si pá mələna nyá tɔɔ si,
pa tɔntɛ ta keesi.

²⁷ Ḿpúyú n tu-weɣe kolontunaa nin taa,
na pɛlɛ pá tɔki pa isɛ. Pa laŋa wakəlaa,
ɪlena pa keesəna nyá tɔɔ na ń nu pa taŋ.
ɪlena nyá sɔɔluyɔ tɔɔ ń tilina-weɣe yəlaa,
na pá lɛeki-weɣe pa kolontunaa ŋmakuluyɔ taa.

²⁸ N tema-weɣe ləsuɣu ke
ŋmakəlla nin taa kɛ kpaakraa,
ɪlena pá taɣani-ŋ pəntənaɔ.
Na ń taɣani-weɣe kolontunaa
səkraŋ taa kɛ pɛtuyɔ.
Na pá taɣani-ŋ wiinaɔ na ń nu,
na ń taɣani-weɣe waasuyɔ ke
təm paɣalɛ ke nyá sɔɔluyɔ tɔɔ.
²⁹ Nyá caala-we si pá təŋ nyá kiin.
Ama isəcaɔ pu mpe, ɪlena pá kisi
nyá kusəsutu na nyá kutututu.
Pɛ́cɔ tə haaki tə təŋlaa ke weesiŋ kɛ.
Ḿpúyú pa kisa nyá nunau
na pá lá laŋkpusəŋ na pá kulɪ nyá tɔɔ.

³⁰ Pusi paɣalɛ ke n paasəna-we,
nyá Feesuyɔ Naŋŋtu kuləna
nyá kuyɔɔtutu teləsəlaa,
na pá yaa-we na nyá nəɣɔ. Ama pa ta nu,
ɪlena ń tu-weɣe piitim kraɪ nyəm nin taa.

³¹ Paa na mpɔ, nyá sɔɔluyɔ katatəlaya tɔɔ,
n ta kpiisi-we. Pɛ́cɔ n ta lə-we.
Mpi tɔ, Isə nyá n sɔɔləɣi kɛ na ń kɛ suulu tu.

³² Ta Isə nyá, n kɛ səsɔ kɛ
na ń we toŋ na sɔɣəntu, na ń
tɔka tá na-ŋ ta nəɣɔ pɛluyɔ ke teu.
Paasəna wahalanaa mpa tə tɔki tɔ,
paa tá cəsənaa, na tá awulaa,
na tá nyuyɔ nyéma, na tá kətəlaa,
na tá Isə kuyɔɔtutu teləsəlaa,
na tá mayamaya ke pə kraɣau Asilii
awulaa pɔɔlɛ taa na pɛ suna saŋa tɔ.

³³ Pə tənaya mpɔ pə taa,
n paasəna-tuyɔ teu kɛ.
Ama taɣalɛ tetelataa.

³⁴ Tá cəcənaa, na tá awulaa,

na tá nyɔɔv nyóma na tá
kətəlaa ta təkɪ nyá kiiu,
pa kisa nyá kəsəsutu na
kpaalɔvɔ mpi n kpaala-we təɔ.

³⁵ Paa na n kata-weɣe nyá kɔpantu na ń su-weɣe tetu
səsəntu mɔsɔn nyəntu taa na pá təkɪ kawulaya tə,
pa ta kisi isayatu lapu si pá paasəna nyá təmle.

³⁶ Saŋa taa tə pəsa tetu nti n ha
tá cəsənaa tə tə yomaa nté.
Pəyele n ka ha-weɣe təɣi si
pá yəələna tə kɔlɔlɔm na tə kɔpantu.

³⁷ Awulaa mpa pa niŋ taa n tu-tu tə,
mpɛɣe tetu nti tə lɔləɣi kɔpantuna ke səsəm.
Mpi tə, tə pəntəna-ŋ tə pə tə.
Pa lakəna tá maɣamaɣa tá tɔla ke isəna pa səlāa təɔ,
na tə we laŋwakəlle səsəle taa.

10

Yəlaa tv pa təɣi kiŋ təɣvɔv

¹ M̀p̀ɔ́y Iseyeli nyóma tasaa si: Wahala wei ɪ maɣana-tu tə, ɪ tə ḱe tə tv tá taa
si, tu təɣ nyá kiŋ, haləna tə ŋmaa-ti. Tá nyɔɔv nyóma, na tá Lefii nyóma, na tá
kətəlaa pa tona niŋ.

² Halɪ niŋ tɔlaa mpɛ pa həla ntə: Hakaliya pəyalɔ kɔfəneɛ Nehemii, na Sitekiya.

³ Na Selaya, na Asaliya, na Imeya.

⁴ Na Pasehuu, na Amaliya, na Maləkiya.

⁵ Na Hatusi, na Sepaniya, na Maluki.

⁶ Na Halim, na Meleməti, na Opatiya.

⁷ Na Taniyeli, na Kinetəŋ, na Paaluuki.

⁸ Na Mesulam, na Apiya, na Miyaməŋ.

⁹ Na Maasiya, na Pilikayi, na Semaya. Pa tənaya mpv kətəlaa.

¹⁰⁻¹⁴ Lefii nyóma taa ḱe Asaniya pəyalɔ Yesuwa, na Hatatɪ lɔlɔv tv Pinuwi, na
Katəməyeli, na pa taapalaa. Na Sepaniya, na Hotiya, na Kelita, na Pelaya, na
Hanaŋ. Na Mika, na Lehopi, na Hasapiya, na Sakuu, na Selepiya, na Sepaniya,
na Hotiya, na Pani, na Pininu. Pa tənaya mpv Lefii nyóma.

¹⁵⁻²⁸ Nyɔɔv nyóma nté Paləsi, na Pahatɪ-Mowapv, na Uam, na Satu, na Pani.
Na Puni, na Asəkati, na Pepayi, na Atoniya, na Pikifayi, na Ateŋ, na Ateɛ, na
Hisikiya. Na Asuu, na Hotiya, na Hasum, na Pesayi, na Halifi, na Anatəti, na
Nepayi, na Makəpəyasi. Na Mesulam, na Hesii, na Mesesapeli, na Satəki, na
Yatuwa, na Pelatiya, na Hanaŋ, na Ananiya, na Osee. Na Hananiya, na Hasupi,
na Halohəsi, na Pila, na Sopedi, na Lehum, na Hasapəna, na Maaseya. Na Ahiya,
na Hanaŋ, na Anaŋ, na Maluki, na Halim, na Paana.

²⁹ Na ṕe səsɔi pɛle pa tə ḱe tetu nyóma ləlaa na kətəlaa, na Lefii nyóma, na
nənəsɔi tanlaa, na yonyoolaa. Na Isə təsəle taa təmle lataa na tá mpa tə fayana
tetu taa cayalaa ke Papiloni ponav waatu təna na t́e təkɪ Isə kiiu ke teu tə. Na tá
alaa na tá apalɔpiya na alɔnyəma mpa pa isə nyaalaa tə.

³⁰ Tá na tá taapalaa kɔpama tə su tá nəsɔi ḱe na isəle kɔsɛmle si tu tə kiiu ŋku
Isə təmle tv Moisi cɛla-tv tə kv taa. Tu təkɪ Taca kəsəsutu na ɪ kvttɔtv.

³¹ Na t́e su tá nəsɔi si tə kaa ha tá pɛlaa ke yəlaa mpa paa we tetu taa ḱe Papiloni
pote waatu tə. Ṕe ćo t́e kaa caa pa pɛlaa ke tá pəyalaa.

³² Ye yɛlaa mpe pa pɛɛtɛgi tɔɔnaya, yaa pɔlɔɔ kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule, yaa acima wule, tɔ kaa ya pɛ taa pɔlɔ. Paa pɔsi naatosompɔɔlaya wei, tu yeletɔ tɛtu na tɔ hɛɛsi na tɔ kisi si pɔ taa caali nɔɔlɔ si i feli i kɛmlɛ.

³³ Tu tɔ tɔ si, paa wei i feli liyitee nyɔɔlɔyɔ ŋku ku yun we cacaasi liyiti tɔɔ, paa pɛnaya ŋkaya Isɔ tɛɛɛɛɛ tɛmlɛ tɔɔ.

³⁴ Liyitee anɔɔgi paa yana Isɔ potopotonaa, na kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ ka wontu, na tɔɔnaya kuhav ŋku paa kɛna paa ifemle nte tɔ. Na kɔtasi nsi pa laki kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule tɔ, na isɔtɔ kufalɔ acima na acimanaa lɛlaa nyɛnsi. Na kɔtasi nsi Isɛyeli nyɔɔma kɔ la pa isayatu tayanɔyɔ tɔ tɔ, na pɔ tayanɔna liyitee anɔ tɔɔɔ Isɔ tɛɛɛɛɛ.

³⁵ Kɔtɛlaa tɔ, na Lefii nyɔɔma na samaa, tɛtɛ kɛ tɔ tɔwa na tɔ fayana tɔ lɔlɔn na tɔ su waatɔnaa mpa tu ha kpenkpelasi, na tɔ kɛna Isɔ tɛɛɛɛɛ kɛ paa pɛnaya ŋka isɔ pa kɛesa kiiu taa tɔ. Na tɔ pona taasi nsi paa wɛna kɔtasi kɛ tɔ Isɔ Taca kɔtaya tɔlatɛ tɔ tɔ.

³⁶ Tɔ suwa si paa pɛnaya ŋka tu pona Isɔ tɛɛɛɛɛ taa kɛ tɔ tɔwa na tɔ tun kulɔlɔm.

³⁷ Tu ha Isɔ kɛ tɔ kancaalaya apalɔpiya, na tɔ tɔla nyɛnsi, isɔ pa kɛesa Isɔ kiiu taa tɔ. Paa naan, yaa heen, yaa pɛn na tɔ cɛla kɔtɛlaa mpa pa laki Isɔ tɛmlɛ kɛ Isɔ tɛɛɛɛɛ taa tɔ.

³⁸ Tu cosi tɔ kuhalɛm kalaalasi taa na tɔ cɛla-wɛ. Paa tun pee, paa sɔlɔm, paa nim, na tɔ su Isɔ tɛɛɛɛɛ sɔsɔɔɛ kutulun lɛlɔn taa. Lefii nyɔɔma kɔ tɔɔna nteye tɔ tɛtu kulɔlɔm hɔɔlɔn naanɔwa taa kulɔmɔyɔ. Mpe paa cɔna timpɔiwe tɔ wɛɛ tɔ, na pɔ lɛsi hɔɔlɔn inɔ.

³⁹ Alɔn lɔlɔn kɔtɛlaa taa nɔɔlɔ kɔ tɔ Lefii nyɔɔma kɛ waatu wei pa muɔi hɔɔlɔn naanɔwa taa kulɔmɔyɔ tɔ. Ilena Lefii nyɔɔma nɔɔ lɛsi pɛ taa tɔtɔɔ hɔɔlɔn naanɔwa taa kulɔmɔyɔ na pɔ pona Isɔ tɛɛɛɛɛ kɛ kpancoou kutulun taa.

⁴⁰ Isɛyeli nyɔɔma na Lefii nyɔɔma paa pona tɔɔnaya na sɔlɔm kufam na nim pɛ kɔtaya kɛ Isɔ tɛɛɛɛɛ kutulun taa. Kutulun inɔ i taa kɛ pa sukɔ wontu, na kɔtɛlaa tɛmlataa na nɔnɔsi tanlaa na yonyoolaa nɔɔ caki.

Waatu inɔ tɔ kaa yeletɔ Isɔ tɛɛɛɛɛ kɛ yem.

11

Yuta nyɔɔma mpa pa mɔla Yosalem taa tɔ pa hɔla

¹ Mɔpɔyɔ nyɔɔn nyɔɔma caya Yosalem taa. Pɛ yela samaa wei, ilena pɔ kalɔgi yɛlaa naanɔwa naanɔwa, na pɔ lɛsɔgi kulɔm kulɔm wei pa tɔ tɛtɛ na pɛ kpa tɔ si, pɛɛ pɔ polo Isɔ icate Yosalem taa na pɔ caya. Pɛ kaasa pɔɔlayafɛi naanɔwa naanɔwa wei tɔ, ilena pɔ polo tɛtu taa acalɛ lenna taa na pɔ caya.

² Ilena pa lanɔ hɛɛna mpa pa ha pa tɔgi kpakpaa si, pa puki pɔ caya Yosalem taa tɔ.

³ Tɛtu hɔɔlɔn nyɔɔn nyɔɔma nɔ caya Yosalem kɛ, ilena Isɛyeli nyɔɔma lɛlaa, na kɔtɛlaa, na Lefii nyɔɔma, na Isɔ tɛɛɛɛɛ tɛmlataa sɛkpema, na Salɔmɔn tɛmlataa lɔlɔyɔ nyɔɔma nɔɔ caya paa wei na i tɛcayalɛ.

⁴ Paa na mpɔ tɔ, Yuta na Pɛncamɛɛ pɛ yɛlaa lɛlaa caya Yosalem.

Yuta yɛlaa taa nyɔɔma hɔla ntɛ, Pɛɛsi piitim tɔ Ataya, na ilɛ i lɔlɔyɔ tɔ Malaleyeli, na Sefatiya, na Amaliya, na Sakali, na Usiya.

⁵ Na Sakali lɔlɔyɔ tɔ Siloni na ilɛ i lɔlɔyɔ tɔ Maaseya, na Yoyalipi, na Ataya, na Hasaya, na Koli-Hose, na Paaluuki.

⁶ Pɛɛsi lɔlɔyɔ nyɔɔma kpenta nasɔɛ na pɔɛfɛi nutoso na naanɔwa (468) kɛɛ Yosalem taa. Pa tɛnaya mpɔ pa kɛ kpelikpeka nyɔɔma.

⁷ Pɛncamɛɛ nyɔɔma taa ka wɛ Yesaya lɔlɔyɔ tɔ Salu na ilɛ i lɔlɔyɔ tɔ Itɔyɛɛli, na Maaseya, na Kolaya, na Petaya, na Yoweti, na Mesulam.

⁸ Na Kapayi, na Salayi. Pɛncamɛɛ nyɔɔma kpenta nasɔnaasa na nunɔwa na pɔɛfɛi hiu na naanɔwa (928).

⁹ Sikeli pəyalv Sowēeli ká kēna pa nyovv tu, na Hasenuwa pəyalv Yehuta kele ıcate wulav waalı tu.

¹⁰ Kətəlaa taa nyóma nté Yoyalipı pəyalv Yetaya na Yakēh.

¹¹ Na kətvlv səsə Ahitupi lvlvɣv tu Selaya, na Selaya lvlvɣv nyóma Melayəti, na Satəki, na Mesulam, na Hilikiya.

¹² Na pə səsəna pa lvlvɣv nyóma nasənaasa na hiu na naale (822). Mpa pa paasəyəna Iso təsele taa təma tə na Maləkiya lvlvɣv tu Ataya, na Ataya lvlvɣv nyóma Pasehuu, na Sakalı, na Amsi, na Pelaliya, na Yelowam.

¹³ Na pə səsəna lvlvɣv nyəh nyóma hmuvvɣv na nule na naale (242) mpa pa ké ı nyóma tə. Na Imēe lvlvɣv tu Amasesayi, na Amasesayi lvlvɣv nyóma Misileməti, na Asayi, na Asaleli.

¹⁴ Na pə səsəna yoolaa taa yoolaa nunvwa na pəlefei hiu na naanvwa (128), mpa pa ké ı nyóma tə. Pele pa nyovv tu nté Haketolim pəyalv Sapitiyeli.

¹⁵ Lefii nyóma taa ka we Puni lvlvɣv tu Semaya, na Semaya lvlvɣv nyóma Hasapiya, na Asəlikam, na Hasupı.

¹⁶ Na pə səsəna Lefii nyovv nyóma Sapətayi, na Yosapatı mpa pa paasəyəna Iso təsele waalı təma tə.

¹⁷ Na Asafi lvlvɣv tu Mataniya na Mataniya lvlvɣv nyóma Sapəti, na Mika wei ı caaləyı samtı yontu ke Iso seev waatv tə, na Mataniya newaa taa lelv Pasukiya wei ı we Mika waalı tə na Yetutvɣv lvlvɣv tu Apəta, na Apəta lvlvɣv nyóma Kalalı na Samvwa.

¹⁸ Lefii nyóma krenta hmuvvɣv na nunaasa na liyiti (284) ké Iso ıcate taa.

¹⁹ Pə kaası nənəsi tavlāa Akupı, na Taləməh mpa na pa lvlvɣv nyóma pa paasəyəna nənəsi tə. Pa krenta nunvwa na nutoso na naanvwa na naale (172).

²⁰ Pə kaası lsevli nyóma lelaa, na Lefii nyóma na kətəlaa, paa wei ı ka we ı təcayale ke Yuta acalee taa.

²¹ Iso təsele taa təmlataa ka we Yosalem ıcate həyəlɣv ηku pa yaa sı Ofeli tə kv taa, na Siha, na Kisepa pá paasəyəna-we.

²² Yosalem taa Lefii nyóma nyovv tu nté Mika lvlvɣv tu Usi, na Usi lvlvɣv nyóma Mataniya na Hasapiya na Pani. Pani ka ké Asafi lvlvɣv tu ké. Mpe paa kēna Iso təsele taa yontu paasənlāa.

²³ Yonyoolaa təhaya Iso kawulaya taa kusəsutv ké. Na isəna paa sı-we sı pá la pa təma ke paa ifemle nte tə.

²⁴ Yuta pəyalv Sela lvlvɣv tu Mesesapeli pəyalv Petahiya ka kēna lsevli nyóma nyovv tu ke Peesı nyóma kawulaya taa.

Yuta nyóma mpa pa fei Yosalem taa tə

²⁵ Yuta kpeka lvlvɣv nyóma lelaa ka caya tawa taa ké Kiliyatı-Aapa, na pə cəlv acalısı, na Tıpəh na pə cəlv nyənsı na Yekapəseyeli, na pə cəlv nyənsı.

²⁶ Na Yesuwa, na Molata, na Pəti-Peletı.

²⁷ Na Hasaa-Suwalı, na Peesepa na pə cəlv acalee.

²⁸ Na Sikəlaktı na Mekona na pə cəlv acalee.

²⁹ Na Aη-Liməh, na Sola, na Yaamutı.

³⁰ Na Sanowa, na Atulam, na pə cəlv acalee, na Lakisi na pə cəlv acalee, na Aseka na pə cəlv acalee. Mpv tə, pə krayav Peesepa ke ilim mpətəh təv na pə polo Hinom tetekəle ke ilim ntəyəh təv təyə paa caya.

³¹ Pencamēe kpeka lvlvɣv nyóma ka cayana Kepa na Mikiması na Aya na Petēeli na pə cəlv acalee.

³² Na Anatəti, na Nopı, na Ananiya.

³³ Na Hasəv, na Lama, na Kitayim.

³⁴ Na Hatiti, na Sepoyim, na Nepalatı.

³⁵ Na Lotı, na Ono na niη təma lataa tetekəle.

³⁶ Lefii kpeka lenna lí Yuta taa na á súb Pencilamee nyante taa.

12

Katālaa na Lefii nyáma pa hāla

¹ Katālaa na Lefii nyáma mpa na Selatāyeli pāyalu Solopapeeli na Yesuwa pa luna timpi paa pona-we tō pa hāla ntō. Selaya, na Imeya, na Isāla.

² Na Amaliya, na Maluki, na Hatusi.

³ Na Sekaniya, na Lehum, na Melemoti.

⁴ Na Itoo, na Kinetāyi, na Apiya.

⁵ Na Miyameñ, na Maatiya, na Pilika.

⁶ Na Semaya, na Yoyalipi, na Yetaya.

⁷ Na Salu, na Amoki, na Hilikiya, na Yetaya. Pāne inī pa tēna paa ké Lefii nyáma na katālaa nyōñ nyáma ke Yesuwa pāle taa ké.

⁸ Lefii nyáma taa yālaa nté Yesuwa, na Pinuwi, na Katāmāyeli, na Selepiya, na Yehuta, na Mataniya. Mataniya na ī tēyāya yālaa pa yookayana samtu yontu.

⁹ Na Lefii nyáma mpa paa we pa kin na pá laki Isō tēmlē tō pēle pá cōki.

¹⁰ Yesuwa lulēna Yoyakim, na Yoyakim lūli Uiyasipi, na Uiyasipi lūli Yoyata.

¹¹ Na Yoyata lūli Yonatan, na Yonatan lūli Yatuwa.

¹² Kātulu sāsō Yoyakim pāle taa katālaa lūlūñ nyōñ nyáma hāla ntō. Selaya lūlūyū tu nté Melaya, na Imeya lūlūyū tu nté Hananiya.

¹³ Isāla lūlūyū tu nté Mesulam, na Amaliya lūlūyū tu nté Yohanāñ.

¹⁴ Na Meliku lūlūyū tu nté Yonatan, na Sepaniya lūlūyū tu nté Yosēfu.

¹⁵ Na Halim lūlūyū tu nté Atēna, na Melayoti lūlūyū tu nté Hēlakayi.

¹⁶ Na Itoo lūlūyū tu nté Sakali, na Kinetāñ lūlūyū tu nté Mesulam.

¹⁷ Na Apiya lūlūyū tu nté Sikēli, Pilitayi lūlūyū tu nté Miniyani, na Motiya.

¹⁸ Na Pilika lūlūyū tu nté Samōwa, na Semaya lūlūyū tu nté Yonatan.

¹⁹ Na Yoyalipi lūlūyū tu nté Matēnayi, na Yoyata lūlūyū tu nté Usi.

²⁰ Na Salayi lūlūyū tu nté Kalayi, na Amoki lūlūyū tu nté Ipee.

²¹ Na Hilikiya lūlūyū tu nté Hasapiya, na Yetaya lūlūyū tu nté Netaneyeli.

²² Katālaa sāsaa Uiyasipi, na Yoyata, na Yohanāñ, na Yatuwa pa waatūnaa taa ké pa ḡmaa Lefii lūlūñ nyōñ nyáma, na katālaa pa hāla ke takēlasī taa. Halēna Pēesi wulav sāsō Taliyusi kawulāya waatu.

²³ Paa ḡmaawa Lefii lūlūyū nyōñ nyáma hāla tētōyō Kutōsōtu takēlāya taa. Iē Uiyasipi saali Yohanāñ pāle taa tike ke pō sūnaa.

²⁴ Lefii nyōñ nyáma Hasapiya, na Selepiya, na Katāmāyeli pāyalu Yesuwa, na Lefii nyáma lēlaa paa sēñna na pá yooki Isō sam yontu. Pē tala pa nyantu, ilēna pá lá teitei isu Isō yulu Tafiti ka seyesoyū tō.

²⁵ Nōnōsī tanlāa Mataniya, na Pakēpukiya, na Opatiya, na Mesulam, na Talēmāñ, na Akupi pa tēmlē nté sī pá feñ wontu tēsulēnaa mpa pa we Isō tēsēle nōnōyō tō.

²⁶ Yesuwa pāyalu Yoyakim, Yosatakī saali, na tētū nyoyū tu Nehemii na kiiu nyantu kātulu Isētēlasī pa pāle taa ké pa lakāya pa tēma.

Yosalem kolūña tēm sāsō

²⁷ Waatu wei pa tēma icate kolūña ke ḡmau, ilēna pá yaa Lefii nyáma tēnāya timpiwē paa wēē tōyō Yosalem, na pá lá acima na lanhulūmlē, na samtu yontu, na kpeñkpeñnaa, na cēmāñ, na sanjūnaa.

²⁸⁻²⁹ Na yonyoolaa luna acalēe nna paa ḡmawa pē cōñau Yosalem, na Netofa cōlō, na Pēti-Kilikaa ke Kēpa na Asēmāfeti hāyōlōñ taa tō.

³⁰ Mḡpūyū katālaa na Lefii nyáma pa lapa nyōñ tō asilima kēeloyū katāya. Na pá kotī yālaa tēna sī, pēle pá lá mpu tōtō. Ilēna pá la mḡpūyū kolūña na ka nōnōsī.

³¹ Tənaɣa Nehemii má, ma kpaasa Yuta nyɔɔy nyóma ke kolunɔ tɔɔ, na má faɣa yonyoolaa ke tɔm naale. Na kancaalaya kpekəle náá mənna ntəɣəŋ tɔɔ ké kolunɔ tɔɔ, na Hute nənəɣə kin.

³² Pɛle pa waali ké Hosaya na Yuta nyɔɔy nyóma həɣəlɔy lɛŋku pa tənaya.

³³ Pə waali ké Asaliya, na Isəla, na Mesulam,

³⁴ na Yehuta, na Pɛncamɛɛ, na Semaya, na Imeya.

³⁵ Pɛle pa waali ké kətəlaa akantɛ təkəlaa, na Sakuu, na Asafi pa lɔlɔy tu Sakali, na Mikaya, na Mataniya, na Semaya, na Yonatan.

³⁶ Na ɪ tɛtɔnaa Semaya, na Asalɛli, na Milalayɪ, na Kilalayɪ, na Maayɪ, na Netaneyɛli, na Yehuta, na Hanani, pɛle pa tənəɣɪ na pá təkə cəmən wei Isə yulu Tafiiti ka lupa tɔ. Kiiu nyəntu Isətəlasɪ kɛle kpekəle n̄tɛ tə nyɔɔy tu.

³⁷ Pa tala hite nənəɣə ke Tafiiti tɛ tontonlɛ ɪsɛntaa, ɪlɛna pá kpa kolunɔ tɔɔ. Haləna lɔmnaa nənəɣə ke ɪcatɛ ilim təlulɛ tɔɔ.

³⁸ M̄p̄ɔɣú yonyoolaa naale nyóma mələna mpələ tɔɔ, ɪlɛna má na samaa həɣəlɔy lɛŋku tɛ tən pa waali na Məsasi akele cəlɔ, na tɛ lu timpɪ kolunɔ lapa ɪwalav tɔ.

³⁹ Na tɛ tənna Ifəlayim nənəɣə ɪsətə tɔɔ na tɛ tala Yesana nənəɣə na tiina nyənka. Tə tɛ Hananeyɛli akele na nunɔwa (100) nyən na tɛ tɛ heen nənəɣə na kutanaya.

⁴⁰ ɪlɛna yonyoolaa kpeka naale sən Isə təsɛle kin, na má na hɔlɔlaa mpa paa wɛ ma waali tɔ t́áá sən tɔtɔ.

⁴¹ Na kətəlaa Iiyakim, na Maaseya, na Miniyamɛn, na Mikaya, na Iiyohenayɪ, na Sakali, na Hananiya pá hɔlɔy akantɛɛ.

⁴² Maaseya, na Semaya, na ɪlasaa, na Usi, na Yohanan, na Maləkiya, na ɪlam, na ɪsɛɛ paa wɛɛ tɔtɔ. Na ɪsələhiya paasəɣəna yonyoolaa na pa yontu nukɪ.

⁴³ M̄p̄ɔɣú kuyanku Isə lapa na pa tənna pa lanɔ hɔləmənna acima ke teu, na pá lá kətasi ke səsəm. Haləna p̄ kɛnna Yosalem taa alaa na piya tɔtɔ, na pɛle pa lanɔ hɔlɔmɪ. Na pa anmaala kəkətɛ nukɪ poolun.

Lefii nyóma na kətəlaa pa paa nyəm

⁴⁴ M̄p̄ɔɣú waatv kulɔm ɪni ɪ taa pa kpa yələa mpa paa fenɪyɪ tun kancaalaya kulɔlɔm, na kɔhaləm həɣələn naanɔwa taa kulɔm təsulɛ tɔ. Mpe ɪni pa təmle ntɛ sɪ pá kpeyeli kətəlaa na Lefii nyóma pa tənaya n̄ka ká lukəna nənəkila haləm taa tɔ. ɪlɛna Yuta samaa lanlɛ heena kətəlaa na Lefii nyóma pa təma.

⁴⁵ Mpi tɔ, pa paasayana pa Isə təmle ké. Na pá laki nyɔɔŋ tɔɔ asilima kɛlɔy kətasi. Na yonyoolaa, na nənɔsɪ tanlaa tɔtɔ náá tənəɣɪ wulav Tafiiti na ɪ pəyalv Salɔmən pa kusəsutv.

⁴⁶ Tampana tɔɔ pə kpaɣav hatoo Tafiiti na Asafi pa waatv tɔ, yonyoolaa nyɔɔŋ nyóma paasayana Isə sam na ɪ sɛɛv pə yontu ké.

⁴⁷ Solopapɛli na Nehemii pa waatvnaa taa tɔ, ɪsɛyeli nyóma cɛlayaa yonyoolaa na nənɔsɪ tanlaa ke pa paa nyəm, na pá cɛlɔy Lefii nyóma ke pa Isə kuvɔŋ. Na pɛle pá cɛlɔy Alən lɔlɔy nyóma kətəlaa ke pa paa nyəmnaa.

13

Nehemii feesiyi Isə sɛɛv

¹ Waatv ɪni ɪ taa ké pa kala samaa ke Moisi takəlaya. ɪlɛna pá tala lonte nte tɔ taa pa n̄maawa sɪ Amoni nyóma na Mowapv nyóma pa kaa svv mpa pa sɛɛki Isə tɔ pa kpekəle taa tɔ.

² Tampana tɔɔ, pɛle pa taa mɔ ɪsɛyeli nyóma na pá ha-wɛɣɛ tənaya na konyənyɔm. Haləna Mowapv nyóma náá feli Palaam ke liyitee sɪ, ɪ tənɪsɪ ɪsɛyeli nyóma ke mpusi. Ama tá Isə ná layasa mpusi ɪnəyɪ koolɛe kupana.

³ Waatu wei lseyeli nyéma ní mpv, ilena pá tó pa taa sí pa tǝǝnǝǝi pa kpekǝle taa ké kpai nyéma.

⁴ Na pǝcǝ pǝ takí mpv tǝ, kǝtulv Iiyasipí ke paa kpawa sí, í paasǝǝǝna Iso tǝsele kutulv lǝlǝǝ. Pǝyele Iiyasipí lǝlǝta kele Topiya.

⁵ Pǝ tǝǝ ké Iiyasipí hula Topiya ke Iso tǝsele kutulv sǝsǝǝv ŋku kv taa pa suwa kutǝǝǝv ŋku pa hawa tǝ, na tulaalv, na Iso tǝsele wontu na kǝtǝlaa paa tete na tǝǝnǝǝǝ, na sulvm kǝfam, na nim pǝ hǝǝǝlǝǝ naanvwa taa kǝlvmv ŋku Lefii nyéma, na yonyoolaa, na nǝnǝǝsí tanlaa pa tí tǝ.

⁶ Pǝ lakaya mpv tǝ ma fei Yosalem. Ma pola Papiloni wulav sǝsǝ Atakǝsele tǝǝe í kawulaya pǝnaya hii na naanvwa na naale nyǝǝka taa. Pǝ lapa wee naale, ilena wulav ha-m nǝǝ.

⁷ na má mǝli Yosalem. Mǝpǝǝǝ ma nawa isǝna Iiyasipí hawa Iso tǝsele kutulv lǝǝkv ke Topiya tǝ, pǝ fei teu.

⁸ Tǝnaya pǝáná huu ma taa na má lǝǝǝ Topiya wontu na awalí tǝǝ.

⁹ Ilena má yele na pá nyaali kutulv inǝǝǝ teu, na pá mǝǝna í taa ké Iso tǝsele wontu na kǝhaan na tulaalvnaa.

¹⁰ Ma nuwa tǝtǝ sí paa celǝǝǝ Lefii nyéma ke pa paa nyǝm. Pǝ tǝǝ ké pǝle pa yela pa tǝma na pá mǝli halǝm taa, na yonyoolaa náá lá mpv tǝtǝ.

¹¹ Ilena má kalǝna huula ke isǝna pa lǝwa Iso tǝsele tǝ. Kena má koti yonyoolaa na Lefii nyéma na pá mǝli pa tǝma taa.

¹² Mǝpǝǝǝ Yuta nyéma svv ponav ke tǝǝnǝǝǝ pǝe, na sulvm kǝfam, na nim pǝ hǝǝǝlǝǝ naanvwa taa kǝlvmv ke pǝ kutulv taa.

¹³ Ilena má kpa kǝtulv Selemiya na takǝlasí ŋmaalv Satǝkí na Lefii tv Petaya na pǝ sǝsǝna Sakuu pǝyalv Hanan, Mataniya saali sí pá feǝǝǝ kutulv iní. Mpi tǝ, yǝlaa ka lapa-weǝe naani ké, na pa tǝmlǝ nté kǝhaan talvǝ ke pa taapalaa.

¹⁴ Hai, ma Iso, tǝǝsí pǝ tǝna mpi ma lapa tǝ. Taa sǝǝ isǝna ma lva Iso tǝsele tǝmlǝ na Iso seev pǝ tǝ tǝ.

¹⁵ Waatu iní í taa ké ma nawa Yuta taa ké yǝlaa, na pá nyaasǝǝǝ pa lesǝǝnaa ke kvyakv kǝhesvǝ wule. Na lǝlaa náá sǝǝǝ tǝǝnǝǝǝ na pá sukí pa kpaǝsí ke sulvm, na lesǝǝnaa, na fikiinaa, na wontunaa lǝntí ke mpv na pá pukina Yosalem. Ilena má kpaali-we sí: Í taa pǝeti pulvǝ kvyakv kǝhesvǝ wule.

¹⁶ Pǝle pǝ paasi, Tiii nyéma mpa pa we Yosalem tǝ, pǝle pa kǝǝǝǝ tiina, na wontu lǝntí, na pá pǝetǝǝǝ ícate nyéma na Yuta nyéma ke kvyakv ŋku kv wule.

¹⁷ Mǝpǝǝǝ ma kalǝna Yuta sǝsaa sí: Í nawa isayatu nti í laki tǝ yaa í tá ná? Í kvǝ kvyakv kǝhesvǝ nyvǝ ké.

¹⁸ Mǝ cǝsǝnaa lapa mǝpǝǝǝ. Pǝ tǝǝ ké Tacaa hǝma tá na tá ícate tá ŋkpaǝǝ. Ilena mǝí sǝsǝǝ Iso pǝáná kpaasvǝ ke lseyeli tǝǝ.

¹⁹ Pǝ kpaǝǝ kvǝǝkv tǝǝ ma yelaa na pá tǝkǝǝǝ Yosalem nǝnǝǝsí ke ilim tvǝ waatu, na pǝcǝ kvyakv kǝhesvǝ caalǝǝ, na pá tulǝǝ-sí na pǝcǝ kv tǝǝ. Na má su ma taapalaa napǝlí sí pá feǝ na nǝǝǝ í taa svvna taatǝle natǝlǝ kvyakv kǝhesvǝ wule.

²⁰ Mǝpǝǝǝ pǝetǝe nyéma tǝna luna pa taatǝe ke Yosalem kolvǝ kite, na pá svv ahoo ke tǝm kǝlvm yaa naale.

²¹ Tǝnaya ma pǝǝsa-we sí: Pepe tǝǝ ké í cakí ícate kolvǝ kite? Na má kpaali-we sí: Ye í tasa mpv, maa kpa-me.

Pǝ kpaǝǝ waatu iní tǝ, pa ta tasa mǝlvǝ ke kvyakv kǝhesvǝ wule.

²² Mǝpǝǝǝ ma tǝma Lefii nyéma sí: Í la nyǝǝ tǝ asilima keelvǝ kǝtaya. Í polo í feǝ ícate nǝnǝǝ, na yǝlaa tǝǝ isǝna Iso suwa kvyakv kǝhesvǝ tǝ tǝ.

Hai, ma Iso kvpaǝ, tǝǝsí ma tǝǝ ké nti iní tǝ taa, na n wii ma pǝtǝtǝle.

²³ Waatv iní í taa tótəgə ma nawa sí, Yuta nyóma kpaɣa Asətətí na Amoni na Mowapu nyóma alaa.

²⁴ Na pa piya həɣəlvyu yəɣətəyi Asətətí nyóma təm. Mpa pá we piitim mpi pə taa, pəle pə təm ke pəle pa piya yəɣətəyi. Pa taa nəɣəlɔ taa nukí Yuta nyóma təm.

²⁵ Ḿpúgú ma kaləna-we, na má tən̄si-weye mpusi. Haləna má má ləlaa, na má kpəsi pa nyəsí. Na má yele na pá tuuna sí: Tə kaa ha tá pəelaa ke cefelinaa. Pəyele tá pəyalaa kaa kpaɣa-we, yaa tá mayamaɣa tətə.

²⁶ Na má pəsí-we sí: Pə taɣa mpv pə tusina wulav Salvməŋ ke isayav taa? Pəyele í ka kəla piitimnaa awulaa tənaya, na Isə səla-í na í kpa-í lseyeli wulav. Paa na mpv tə, alaa ta kpisi ilɛɛ pətvyu ke isayav taa.

²⁷ Tu caa sí tə tasa nuw sí, í kpaɣəyi cefelinaa na í pəntəgəna Taca ke mpv.

²⁸ Yoyata pəyalaa taa ləlv wei í ké kətulv səsə Uiyasipi saali tə í ka ké Holon tɔ Sanəpala yətí ké. Pə tə ké ma ləsa-í Yosalem taa.

²⁹ Hai, ma Isə, taa səsə isəna pa wakələyi kətaya na nəɣə ŋka nyana kətəlaa na Lefii nyóma í pəelaa tə.

³⁰ Ḿpúgú ma lapa samaa ke nyəsəŋ tə asilima təna kəelvyu kətaya. Na má kpaasi kusəsutv nti tə hvləyi kətəlaa na Lefii nyóma pa təma tə tə ton.

³¹ Na má su tətə sí: Í haaki taasi ke pə kuyeyen taa, na í kəŋna tətə kancaalaya kulvləm tətə.

Hai, ma Isə, təsí ma tə na í la-m kúpantv.

ISƏTEE TOM TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanε ka taa kε pa keesəyi Yuta nyəma mpa pa pona Papiloni tə pa təm. Papiloni nyəma cəsə Yuta nyəma mpeye haləna pá luki si pá kpiisi-wε. Ama Isə tá tisi. I yapa Yuta nyəma na Isətee niη.

Isəna pa faya Isətee takəlaya tə:

Isətee pəsa wulav, titite 1:1-2:23

Hamanη kuləyi Maatosee təə, titite 3:1-5:14

Hamanη səm, titite 6:1-7:10

Yuta nyəma kəlvu ke pa kolontunaa, titite 8:1-10:3

Wulav Aselusi acima

¹ Wulav Aselusi*fa* takəyana kawulaya ke waatu unı ı taa. Pə kpaγav Entı na pə polo Itiyopii tə, pə həγələη nıunwa na hiu na naatosompəγəlaya (127) təə. ^a pa yaaki tətə si Seeləsəsi.

² Susi ıcatε səsəle taa kε Aselusi kawulaya kumte ka wεε.

³ Mıpύγύ ı kawulaya pənaya tooso nyəηka taa, ı lapa acima ke ı waalı nyəma, na ı akewenaa səsaa, na Peesı na Metii nyəma, pə yoolaa nyuvu nyəma, na kufəneenaa na kumatəηnaa səsaa.

⁴ Isətvnaa naatoso təcu kε ı lapa acima anı. Aselusi hula ı wenav səsəv, na ı səsəvntv pə feı yəγətuvu.

⁵ Pəle pə waalı kε ı tasa acima lapv tətəγə Susi ıcatε heele taa yəlaa təna. Pə kpaγav səsaa na səkpema, na pə polo piya tə. Kuyaku na kv ısikile ke ı lapa acima ke kawulaya nənəγə tee taya təə.

⁶ Paa kaya pəəη kupaη kvhvlvməη kε. Na wei pa lii akpaayala tə, na ηmusı kvseeması. Na pá tamsəna liγıtee nyəγətv kukuwee na pεε kvhvlvmεε akelenaa. Pa suwa wula na liγıtee nyəγətv pə katonaa taka kε pεε kupaηa nna a wena ηmaləm waanı waanı tə a taya təə.

⁷ Wulav ka puu svlv m ke səsəm kε na luyv kvlv mvyv. İlena pá cekı wula poosiyanaa waanı waanı taa, na pá celəyi yəlaa.

⁸ Paa wei ı nəka ı səna tə, mıpύγύ ı nyəəki. Paa tanəyi nəγəlv. Mpi tə, wulav ka ha nəγə kε si wei ı nyəəki ı səna pá cela-ı mpv.

⁹ Mıpύγύ wulav alv Fasiti ná lapa ı alvtəγəntələnaa ke acima tətəγə kawulaya təyaya taa.

Wulav alv Fasiti teeli pasvvy

¹⁰ Mıpύγύ kuyaku naatosompəγəlaya nyəηkv wule, wulav Aselusi haya svlv m. İ lanηe hvlv maa ılena ı yaa ı təmlε lataa yəlaa kataası naatosompəγəlaya. Mehumaη na Pisita na Haapona na Pikita na Apakəta na Setaa na Kaakası.

¹¹ Na ı heeli-wε si: Ma alv Fasiti ı tayaηı ı tı na ı te ı kawulaya ntenuyu na ı lu ma ısentaa. Na akewenaa səsaa na samaa pá ná ı teu. Mpi tə, ı ısentaa ka luwaya pə feına saala.

¹² Ama Fasiti ná kisa luv ısu wulav suv tə. Tənaγa pə haηa wulav ke səsəm, na ı pááná huu.

¹³ Mıpύγύ wulav yəγətəna ısvlvlvηası nyəntaa. Pa nyəmə kawulaya təm hvsv na pə kiıη kε. Pəcə pa kε layatv tasəlaa.

^a **1:1 Aselusi:** Papiloni wulav ke pá yaa mpv na kvlv m unəyi

¹⁴ Mpeɣele Pɛɛsi na Metii yɔlaa, Kaasena na Setaa na Atəmata na Taasisi na Mɛɛsi na Maasena na Memukaŋ. Paa ké wulav akewenaa naatosompɔɣɔlaya ké. Pa nyə́má i lotu ké na pá laki i kawulaya taa ké təma səsəna.

¹⁵ Ḿpóyó i pɔɔsa-wɛ si: Wulav má, ma tilaa na pá heeli Fasiti ke təm na í kisi tə muɣu. Ile ye pa keesəna kiinj pepeɣe pə wɛɛ si pá lapɪ-i?

¹⁶ Tənaɣale Memukaŋ cɔwa wulav na i akewenaa səsaa si: Pə taya nyá tike ke Fasiti nyəna yem. Ama i kpeŋna nyá akewenaa səsaa, na nyá tetu taa yəlaa tənaya.

¹⁷ Pəle pə paasi alaa təna ká teləsi-təyi təma. Ilena pá nyəni pa paalaa ke yem si: Wulav ka yaawa i alv na í kisi pote.

¹⁸ Saŋa maɣamaɣa Mete na Pɛɛsi pə akewenaa səsaa alaa ka nu-ti. Ilena pa paalaa yɔɣotəyi na pá keesəyi-wɛ na pááná kra-wɛ.

¹⁹ Təu, Tacaa, ye ma təm lapa-ŋ teu, ile n yele na pá ŋmaa Mete na Pɛɛsi kiinj wei u layasəyi tə, i takəlaya taa si, Fasiti í taa tasa nyá kiŋ kəntɛ. Ilena wulav kraɣa alv kufalv wei i mɔna pá kusɪ i nyuɣu tə.

²⁰ Ye nyá kawulaya səsaya kanɛ, ka taa yəlaa təna nu təm tənɛ, ile alaa ká nuna pa paalaa. Paa pa ké səkpeɛma yaa səsaa.

²¹ Ḿpóyó təm nti tə lapa wulav na i akewenaa ke lelen, na wulav la isɪ Memukaŋ yɔɣotuyv tə.

²² Ilena í ŋmaa lɛɛtələnna na paa hɔɣɔlvɣu ŋku kv kɔnɔŋ na kv ŋmaatv taa. Ḿpóyó i tilina i kawulaya tetu təna taa si, paa apalv wei i ke səsə ke i təyaya taa ké, na i nsəmle ke paa yɔɣoti.

2

Isətɛɛ pəsa wulav alv

¹ Waatv wei wulav pááná hɛɛwa, ilena í maɣasi i alv Fasiti təm ke i taa. Na isəna i suwa si i laki-i tə.

² Ḿpóyó i təmle nyə́ma ná mpv ilena pá tə si: Tacaa, pá pɛeki-ŋ pɛɛlaa mpa pa ta nyənta apalaa na pa lom luwa tə.

³ Mpv tə, kra akewenaa ke kawulaya hɔɣɔlən təna taa, na pá koti pɛɛlaa telaa mpa pa ta nyənta apalaa tə. Alaa kawulaya təyaya taa ké paa koti pɛɛlaa mpeɣe Susi icatɛ taa. Ilena yulv katanja Heke wei i paasəɣəna-wɛ tə í cɛɛ-wɛɣe mpi mpi paa lakəna kacəka tə.

⁴ Na ye nyá luyv í suv pa taa wei, ile n kraɣa-i na í lɛɛti Fasiti lonte taa.

Ḿpóyó təm nti tə maya wulav na í la mpv.

⁵ Yuta tv nəɣɔlv i ka wenna Susi icatɛ taa, na pá yaa-i si Maatosee. I ka ké Pɛncamɛɛ kpekəle tv, na i cəsənaa nté Kisi na Simeyi na i caa kɛɛ Yayii.

⁶ I na Yuta wulav Yekoniya na lɛlaa ke Papiloni wulav Nepukanɛsaa ka kuuwa na í pona i tɛ.

⁷ Ḿpóyó Maatosee caa neu na ilé i alv pa səpa, na pə yele sulav ke pɛɛlv. Pa yaa-i si Hataa na pá cuɣusi-i si Isətɛɛ. I isəntaa ka luwaya pə feina. Ilena Maatosee kraɣa-i na í tə-i.

⁸ Waatv wei pa kraala wulav təm ntəyi mpv, ilena pá koti pɛɛlaa ke Susi icatɛ taa, na Isətɛɛ tətə. Na pa paasənlv yulv katanja Heke feŋyi pa tə.

⁹ Ḿpóyó Isətɛɛ təm lapa apalv inəyi teu. Ilena Isətɛɛ kraɣa-i na nyuɣu. Tənaya i ha-i kraakraa ke kacəka wontu, na í hvl-i waav kupaŋkv ke alaa təyaya taa, na í cɛɛ-i kawulaya təyaya paasənlaa alv nyə́ma ke naatosompɔɣɔlaya.

¹⁰ Ama Isətɛɛ ta yele na pá nyɪ si i ké Yuta tv, teitei isɪ Maatosee ka kisina-i tə.

¹¹ Maatosee pukaya alaa təyaya nənəɣə tɛɛ ké na í naaki Isətɛɛ alaafəya, na isəna pa laki-i tə.

¹² Pui wee ké si paa pəelə wei í la kacəka ke pənaɣa təcu isu paa suw alaa tə. Nim mpi pa yaa si miili təɣə pa caaləɣi sayalɣu ke isətnaa naatoso. Pə waali na pá sayali ləmpənaa tətəɣə isətnaa naatoso ləlv. Pa təɣə mpv təɣə pəelaa mpe pa puki wulav kin na pá kaasəɣi təma.

¹³ Ye pəelə wei i kula tēv, í nəka mpi pa cələɣi-i ké na í kpeɣna.

¹⁴ Taanaya taanaya ké pa pukaya na kv fema tanaɣ, ilə pa polo alaa təɣaya naale nyəɣka ɣka ka taa yulv katanɣ Saasəkasi feɣiɣi-we tə. Na ye wulav ta nyuli wei na í yaa i hətə, ílé u tasəɣi tənaya məlvu.

¹⁵ Kuyaku pə tala Apihayili pəelə Isətte pote tə. Isətte ka ké Maatosee neu wei i ka təkaa isu i kulvlv təɣə. Isətte ta pəkə si i kpaɣəɣi pulvɣu yem. Ama Heke keesa-i mpi mpi tə, pə tike ke i kpaɣaa. Isətte təm ka we pa təna mpa pa naakaya-i təɣə teu ké.

¹⁶ Wulav Aselusi kawulaya pənaɣa naatosompəɣəlaya nyəɣka taa ké pa svna Isətte ke kawulaya təɣaya taa, ke pa isətv naanvwa nyəɣ wei pa yaa si Tepe tə i taa.

¹⁷ M'pəɣú wulav luyv svv Isətte na pə kəli i alaa təna. Ilena wulav hvli Isətte ke pəelə na suulu na pə kəli pəelaa ləmpa təna. M'pəɣú Aselusi kpa Isətte ke wulav alvnyəɣ ke Fasiti lonte taa, na í tem-i kawulaya ntenuɣu.

¹⁸ M'pəɣú wulav lapa acima ke Isətte təv. Ilena wulav yaa i waali nyəma na akewenaa səsaa. I cəpa i tətə yəlaa ke lampuu, i lapa-weɣe kvəvəɣ na luyv kulvɣu na kawulaya təɣ.

¹⁹ Waatv wei paa kota pəelaa ke təm naale nyəm tə, Maatosee ka we wulav təmle taa ké təna.

²⁰ Ama Isətte ka təkə nti Maatosee ka kisəna-i təɣə. I ta yele na pá nyəmi-i si i ké Yuta tv. Mpi tə, i seeki Maatosee ke isu i ka wəv i tə tə.

Maatosee waasvɣv ke wulav

²¹ Waatv wei Maatosee ka we wulav təmle taa ké mpv tə. Kuyaku nakvli, kawulaya təɣaya nənəvsi tanlaa Pikitan na Teleki pa mv wulav na pááná, na pá caakaya-i niɣ tɣv.

²² Maatosee nu mpv, ilena í tayasi Isətte, na ílé í heeli-təɣi wulav.

²³ Pa təɣa təm nti tə nəvhe, ilena pá mayana-təɣi mpv. M'pəɣú pa pusa apalaa asaya mpe pa naale na tɣv. Ilena wulav yele na pá ɣmaa təm ntəɣi i kawulaya kvəvəsvtə takəlaya taa.

3

Haman taa kpanav ke Yuta nyəma

¹ M'pəɣú pəle pə waali wulav Aselusi kusa Akaki tv Hametata pəyalv Haman nyvɣv na í kpa-i i waali tv.

² Ilena wulav su si i kawulaya taa akewenaa təna í hənti Haman ke atə na pá sēv-i. Ama Maatosee ná kisa mpv iní pə lapv.

³ M'pəɣú akewenaa ləlaa pəvsa-i si: Pepe təv ké nn laki isu wulav suwa tə?

⁴ Paa kuyaku ɣkuyv pa pəvsaɣa-i mpv. Ilena í cə-we si: Ma ké Yuta tv. Ntəna pá tayasi-təɣi Haman si pa naaki si i ká la isəna.

⁵ Haman cəkənaa si Maatosee u həntəɣi-i atə, ilena i pááná huu.

⁶ Haman nuwa si Maatosee ké Yuta tv, pə təv ké i caakaya si í kpiisi í na i yəlaa Yuta nyəma ləlaa mpa pa we Aselusi kawulaya təna taa tə. Si í kv Maatosee tike tə, təle tə ta maya-i.

⁷ M'pəɣú Aselusi kawulaya pənaɣa naanvwa na naale nyəɣka isətv kancaalaya nyəɣ wei pa yaa si Nisan tə i taa Haman mayasa pəle nte pa yaa si pulim tə, si i

nyəŋ kuyaku ŋku i ká kpiisi Yuta nyéma isu i mayasuyv i taa tɔ. Uena pə tɔɔ pa isətu naanwa na naale nyəŋ wei pa yaa si Ataa tɔ.

Haman mayasuyv si i kpiisi Yuta nyéma

⁸ M'p'og'og' Haman tɔma wulav si: Yəlaa napəli pa wenna nyá tetv hɔɔlɔŋ tɔna taa. Pa wena pa mpa kɛ, pa yaasi ta nəɔsəna yəlaa lɛlaa. Pəyele paa təŋəɣi nyá kiŋ. Ue pə ta muna si n yele-we.

⁹ Ye pə maya-ŋ uɛ n ha nəɔ na pá kpiisi-we. Ue ma kaa lan pə liyitee nyəɔtu ke tɔnənaa ŋmɔnuyv nuunwa (300) na má cɛla kawulaya liyitee paasənlaa na pá tv kpancoou taa.

¹⁰ M'p'og'og' wulav ləsa i kukuule nte i yosəɔna tɔ na í cɛla Yuta nyéma kolontu Haman.

¹¹ Uena í tɔm-i si: Ma ha-ŋ yəlaa mpe na pa liyitee, lana-weɣe isəna n caa tɔ.

¹² M'p'og'og' Haman kota wulav takəlasɪ ŋmaala ke isətu kancalaya nyəŋ kuyeyŋ naanwa na tooso wule. Uena pá ŋmaa takəlasɪ ke tetv feŋlaa na kumatəŋnaa səsaa na nyuyv nyéma. M'p'og'og' pa teləsəna paa piitim mpi pə taa, na pá tv wulav hətə na i kuyusum.

¹³ M'p'og'og' pa tilina lɛtələnnaa mpeɣe tillaa ke pa tetv tɔna taa si pá kpiisi Yuta nyéma tɔna tɔpai. Pə kpaɣav kukpatəlaa na piya tɔ. Uena pá kuu pa wena tənaya kuyaku kulmuyv taa kɛ pa isətu naanwa na naale nyəŋ Ataa kuyeyŋ naanwa na tooso wule.

¹⁴ Pu weɛ si pá teləsɪ lɛtələnnaa mpe pa tɔm ke paa tetv hɔɔluyv ŋku ku yəlaa kɛ, na paa wei i sɔlv pu kuyaku ŋku ku wule.

¹⁵ M'p'og'og' tillaa tɛna asewa isu wulav ka heeluyv-we tɔ na pá kpaali tɔm ntəɣi Susi icatə taa. Wulav na Haman pa caya na pá nyɔki, uena tɔm nti tɔ cvki icatə.

4

Maatosee sələmvuyv ke Isätee si i sənə-we

¹ Maatosee nuwa pə tɔna mpi pə lakɪ tɔ. Uena í cəli i wontu na lanwakəlle na i suu ləyaya nyəntv. Na í pəli i nyuyv taa kɛ tɔlvma, na í cəɔ icatə na í makɪ kapusi.

² M'p'og'og' i pola kawulaya nənəɔ na í səŋ tɔna. Mpi tɔ, pa kisina ləyaya wontu suulaa ke nənəɔ ŋkɛɣe.

³ Paa tetv hɔɔluyv ŋku ku taa kɛ wulav tɔm nti tɔ talaa, Yuta nyéma lanə wakəɣi kɛ tətɔtɔɔ. Na pá həkəɣi nəəsɪ na pá wiiki na pa paɣalə suuki ləyaya wontu, na pá həntəɣi tɔlvma taa.

⁴ M'p'og'og' Isätee təmlə nyéma alonyəma na yəlaa kataasɪ pa polaa na pa heeli Isätee ke Maatosee lanwakəlle tɔm. Uena sɔɔntv kpa Isätee ke səsəm na í tilina Maatosee ke wontu, si í wəɔsɪ i ləyaya nyəntv. Uena Maatosee kisi.

⁵ Tənaya Isätee yaa katanə Hatakɪ wei wulav ka cɛla-i si í lakɪ-i təmlə tɔ na í tili-i si: Polo n pəsɪ Maatosee si pepe lapəna.

⁶ M'p'og'og' Hatakɪ pola Maatosee kiŋ ke kawulaya təyaya nənəɔ tənaya icatə patəma taa.

⁷ Uena Maatosee keesɪ-i pə tɔna mpi pə mayana-i tɔ. I keesɪ-i tətɔɔ liyitee isəna Haman su i nəɔ si, ye i luna Yuta nyéma təkule i ká tv wulav kpancoou taa tɔ.

⁸ Uena Maatosee cɛle-i Yuta nyéma kuyv tɔm nti pa kpaala Susi taa tɔ pə takəlaya si: Cɛla Isätee na n keesɪ-i pə tɔna. Si polo wulav kiŋ na n wiina-i na n sələmi-i suulu ke Yuta nyéma tɔm.

⁹ M'p'og'og' Hatakɪ polaa na í heeli Isätee ke Maatosee tɔm nti.

¹⁰ Tənaya Isätee məŋna Hatakɪ si í heeli Maatosee si:

¹¹ Pə kpaɣav wulav təmlə nyéma tɔna, na i tetv hɔɔlɔŋ yəlaa tɔna tɔ, pa nyəmə si paa apəlv yaa alv sɔvna wulav taya tɔ na pá ta yaa-i, səm kɛ. Ama wei wulav

ká huli i wula kprátóyú si i yaa-i tó i paasi ké. Pəyele ma kuyeyen hiu na naanowa kəlo wulav ta yaata-m i cəlo.

¹²⁻¹³ Tənaɣa Maatosee tilaa si pá heeli Isətee si: Taa huɔ si nyá tike n ká fitina səm si n we wulav təyaya taa tó pə tóo yoo.

¹⁴ Ama ye n kisa təm tənə tə paasənav, pu waasi Yuta nyəma. Ile nyá na nyá təyaya nyəma mə tənaɣa nté. Hali ntanyi pə maɣamaya pə tóo ké n pəsa wulav alv.

¹⁵ Mpróyú Isətee tilaa si pa heeli Maatosee si:

¹⁶ Polo n koti Yuta nyəma mpa pa we Susi tó pa təna na pá həkə nɔsi ke ma tóo ké kuyeyen tooso. I taa tɔɔ í taa nyɔ, paa ilim paa ahoɔ. Ma na ma təmle nyəma alvnyəma taa həkə nɔsi ke mpv tətó. Paa na kiiu wee tó, maa suv wulav tóo, na ye maa si ma si.

¹⁷ Mpróyú Maatosee tɛwa na í la pə təna mpi Isətee heela-i tó.

5

Isətee yaa wulav na Haman ke tɔɔv

¹ Mpróyú pa nɔhəkvtv kuyaku tooso nyəŋkv wule, Isətee suu i kawulaya wontu na í polo na í səŋ wulav taya tóo. Na wulav náá caya i kawulaya kumte tóo ké nɔnɔkeelasí.

² Waatv wei wulav na Isətee na í səŋa mpv, ilena Isətee nyvɔv te na wulav huli-i i wula kprátóyú na Isətee polo í tokina kv nɔɔv taa.

³ Mpróyú wulav pɔɔsa-i si: Alaafəya keke? Heeli-m mpi n caaki tó, paa ma kawulaya həɔɔlvɔv maa ha-ŋ.

⁴ Ntəna Isətee cə si: Hai, ma ce, alaafəya ké. Ma caa ké si nyana Haman í kəɔ ma tɛɛ saŋa na í tɔɔv.

⁵ Mpróyú wulav tila kpakpaa ke Haman waali si pá polo Isətee tɛɛ tɔɔv isv ilé i nyulvɔv tó. Ilena pá tɛɛ.

⁶ Pa nyəkaɣa solvm ke waatv wei ilena wulav pɔɔsi Isətee si: Pepeɛ n nyuləɣi yee? Paa ma kawulaya həɔɔlvɔv, maa ha-ŋ.

⁷⁻⁸ Mpvɔvle Isətee si: Hai, ma ce, nti ma nyuləɣi teu tɔɔvle si cele nyana Haman í kəɔ ma tɛɛ tɔɔv tətó. Ile maa heeli-ŋ nti tə wee tó.

Haman caaki Maatosee kvv

⁹ Mpróyú Haman luna Isətee tɛɛ kuyaku ŋkv na laŋhulvmle səsəle. Ilena í maɣana Maatosee ke wulav təyaya nɔnɔɔ, ama Maatosee ta kulí yaa í nyəɣəli si i sɛeki Haman, ilena pááná huɔ Haman.

¹⁰ Ilena í kra i ti na í kpe na í tili na pá yaa i taapalaa na i alv Selesí.

¹¹ Mpróyú Haman sama i ti na i wenav səsəvm na i pəyalaa kvpin. Na teeli wei wulav tv-i na í kra-i i akewenaa na i waali nyəma pa nyvɔv tv tó.

¹² Pəle pə paasi, na í tasa si: Ma tike təkəŋ ké Isətee ləsaa si ma su wulav na tə tɔɔv i tɛ. Pécó cele ma na wulav tə tasəɣi Isətee tɛɛ məlvɔv na tó tɔɔv tətó.

¹³ Ama ma maɣana Yuta tv Maatosee ke wulav təyaya nɔnɔɔ. Ilena ma laŋle wakəli na má sɔv tənə iní tə təna tə tóo.

¹⁴ Mpróyú Haman alv Selesí na i taapalaa təna təma si: Pá saaki tesika na ká kulí isv mɛɛtələnaa hiu na kakpasí. Ilena cele tanan n sələmí wulav na pá pusi Maatosee na-ke. Ile nyana wulav í ká polo tɔɔv na laŋhulvmle.

Tənaɣa təm tənə tə maɣa Haman, na í lá na pá saaki tesika.

6

Wulav kvsvɔv ke Maatosee nyvɔv

¹ Mǎpǔgú ahoo aní wulav ta pǎsi na í too. Uena í yele na pá kǎna kutǎssutu takǎlaya na pá kala-i-ké.

² Tǎnaya pa mayana ka taa si: Maatosee ka kula wulav tǎyaya tanlaa Pikitan na Teleki pa waali. Waatu inǎyi pele pa caakaya wulav ke ninj tǔy.

³ Kelená wulav pǎssi si: Na pepeye pa kusǎna Maatosee nyuyv ke mpv iní pǎ tǎo? Ntǎna tǎmle nyǎma si pa ta lapí-i pulv.

⁴ Mǎpǔgú wulav pǎssaa si: Awe we taya tǎo?

Ue pu pana Haman ka polaa si í sǎlǎmǎyi wulav si pá pusi Maatosee na tesika nka paa saakaa tǎ.

⁵ Ntǎna tǎmle nyǎma heeli wulav si: Haman sǎhna taya tǎo. Uena wulav si: I suv.

⁶ Haman suwa uena wulav pǎssi-i si: Ye wulav caa í kusí yulv nyuyv, pepeye paa lapí-i?

Mǎpǔgú Haman huwa í taa si: Ma nyuyv ke í caa kusuyv.

⁷ Ntǎna í cǎ wulav si:

⁸ Tacaá, cele-i nyá kawulaya wontu, na nyá krayanv wei pa tema ntenuyu tǎ.

⁹ Uena nyá akewenaa taa nǎyǎlv suu-i wontu nti na í cayasi-i krayanv tǎo. Uena í cǎna-i icate nǎnǎssi tee, na í kraalǎyi si: Ii naaki isǎna wulav laki yulv wei í nyuyv í kusǎyi tǎ.

¹⁰ Mǎpǔgú wulav tǎma Haman si: Kraya wontu ke nǎnǎo na krayanv, isi n yǎyǎtaa tǎ. Polo n la mǎpǔgú Yuta tv Maatosee, wei í we ma tǎmle taa ké ma nǎnǎyo tee tǎ. Taa sǎo mpi n yǎyǎtaa tǎ pǎ taa pulv.

¹¹ Tǎnaya Haman kraya wontu na krayanv na í suu Maatosee. Uena í cǎna-i icate nǎnǎssi tee ké krayanv tǎo. Na í kraalǎyi lǎlv si: Ii naaki isǎna wulav laki yulv wei í nyuyv í kusǎyi tǎ.

¹² Pǎ waali ké Maatosee mǎla wulav nǎnǎyo kin. Uena Haman náá se na í suv í tǎyaya na í taka í isǎntǎo na lanwakǎlle sǎsǎle.

¹³ Mǎpǔgú í keesa í alv Selesí na í layatu tasǎlaa tǎnaya mpi pǎ mayana-i tǎ. Uena pele pá tǎm-i si: Maatosee wei í isǎntaa pǎ suv-ŋ tisuyu ke isǎntǎo tǎ, í ké Yuta tv ké. N kaa kraya pulvuyv í tǎo, n kpisaa ké.

¹⁴ Pa tǎhna mǎpǔgú yǎyǎtuyv ile wulav tillaa kǎmayale na pá yaa Haman ke kprakpaa si í na wulav pá polo Isǎtee teye tǎyǎo.

7

Haman kuvv

¹ Mǎpǔgú wulav na Haman pa pola Isǎtee teye tǎyǎo.

² Waatu wei pa caya sulvm nyǎo uena wulav pǎssi Isǎtee ke kulvmtv nti í ka pǎssa-i tete tǎ si: Pepeye n nyulǎyi yee? Paa ma kawulaya hǎyǎlvuyv maa ha-ŋ.

³ Mpuyule Isǎtee si: Hai, ma ce, ma nyulǎyi ké si n ya má na ma yǎlaa tá weesin.

⁴ Pǎ taya pulv, pa pǎeta-tv si pa lentǎyi na pá kpiisi-tv. Ye paa pǎeta-tuyv si tǎ tǎyǎo yomle, maa sumaya ma taa nǎki na má kayatǎyi-ŋ.

⁵ Mǎpǔgú wulav pǎssa Isǎtee si: Pepee, awe mayasǎna mǎpǔgú í taa? Le-tv?

⁶ Ntǎna Isǎtee si: Tá kolontu sǎsǎ inǎyǎle isayav Haman iné.

Tǎnaya Haman tǎnyuyv lula pee ke wulav na Isǎtee pa isǎntaa tǎna.

⁷ Uena wulav kulǎna pááná ke tǎtǎyǎle na í lu nǎnǎyo tee ké tinj tee. Haman cekǎnaa si í tǎm tema, uena í saali Isǎtee kin na í wiikina-i si: Waasi-m.

⁸ Wulav luna awalí na í suv, ile í mayana Haman lunja Isǎtee tǎcayale nté. Mpuyule wulav mapa kapuka si: Pǎ kreŋna ma alv na n kpiiki ileye ma isǎntaa cǎne tǎtǎ?

Wulav nǎyǎo ta tu tiita ate. Uena tǎmle nyǎma hǎkǎ Haman isǎntǎo. Mǎpǔgú pa hǎkaya mpa pǎ wee si pá kv tǎ.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ t̀əmlɛ nýəma taa lɛlv wei pa yaa sɪ Hapona tɔ ɪ heela wulav sɪ: Haman ka saaka tesika na ká kuli mɛɛtəlɛnaa hiu na kakpasɪ kɛ ɪ nɔnɔɔ tɛɛ sɪ, ɪ pusiɪ Maatosee wei ɪ ka waasa-ŋ tɔ. ɪlɛna wulav sɪ: Pa pusi-ɪ tɛna.

¹⁰ ɪlɛna pá pusi-ɪ na tesika ŋka ɪ ka saaka Maatosee tɔɔ tɔ. ɪlɛna wulav pááná tii tɛfɛ.

8

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ wulav Aselusi hawa Isətɛɛ kɛ Yuta nýəma kolontu Haman tɔyaya na ɪ nyəm tɛna kɛ kuyaku ŋku. ɪlɛna Isətɛɛ hulɪ wulav kɛ Maatosee sɪ ɪnɪ ɪ lɔlvɔv tɔ kɛ-ɪ. Ntɛna wulav náá yaa Maatosee

² na ɪ cɛlɛ-ɪ kukuule nte ɪ ka mv Haman kin tɔ, na Isətɛɛ su-ɪ Haman tɔyaya paasənlɔ.

Wulav sɛnav kɛ Yuta nýəma

³ M̀p̀r̀ỳg̀ Isətɛɛ tasa wulav kɛ yɔɔtɛnav. ɪ hota ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ na wula na ɪ wiina-ɪ sɪ: Sɛŋsɪ ɪsɔyatunaa mpa Akakɪ tɔ Haman ka tayana Yuta nýəma tɔɔ tɔ.

⁴ ɪlɛna wulav hulɪ Isətɛɛ kɛ ɪ wɔla ḱr̀át̀ỳg̀ na ɪ kuli na ɪ sɛŋ ɪ ɪsɛntaa.

⁵ Na ɪ tɔ sɪ: Hai ma cɛ, ma caa sɪ n̄ yele na pá ŋmaa na pá sɛŋsɪ tɔm nti Akakɪ tɔ Hametata pɔyalɔ Haman ŋmaawa sɪ, pa kó Yuta nýəma mpa pa wɛ nyá kawulaya tɛtv tɛna taa tɔ.

⁶ Ma kaa pɛsɪ na má nyənəyi ma yɛlaa sɛm kɛ mpɔ.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Aselusi cɔ Isətɛɛ na Yuta tɔ Maatosee sɪ: ɪ naa ma ha Isətɛɛ kɛ Haman tɔyaya. Ma yɛlaa na pá pusi-ɪ na tesika kɛ timpi ɪ tɔ Yuta nýəma tɔɔ kɛ nin tɔ.

⁸ Mpɔ tɔ, ma kaa pɛsɪ na má layasɪ tɔm nti pa suna ma hɛtɛ na pá tɔ ma kuyɔsum tɔ. ɪlɛ ɪ ŋmaa lɛɛtɛli kɛ ɪsɛna ɪ caaki sɪ pá waasɪ Yuta nýəma tɔ. ɪ ŋmaa-ɪ na ma hɛtɛ taa na ɪ tɔ ma kuyɔsum.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Maatosee kota wulav takɛlasɪ ŋmaalaa kɛ kuyaku ŋku kv mayamaya. Pu kɛ pa ɪsɔtv tooso nyɛŋ Sifan kuyaku hiu na tooso nyɛŋkv wule kɛ. ɪlɛna pá ŋmaa takɛlasɪ kɛ Yuta nýəma na tɛtv fɛŋlaa, na tɛtv hɔɔlɔŋ nunɔwa na hiu na naatosompɔɔlaya (127). Pɛ kraɔav hatoo ɛntɪ halɛna ɪtiyopii tɔ, pɛ komataŋnaa sɔsaa na nyɔvɔv nýəma kɛ pa ŋmaawa na pá telɛsɛna paa piitim mpi pɛ taa. Na Yuta nýəma tɔm taa tɔtɔ.

¹⁰ Wulav Aselusi hɛtɛ kɛ pa ŋmaanaa na pá tɔ ɪ kuyɔsum. ɪlɛna tillaa caya ɪ kraɔanɛŋ sewa nyɛŋ na pá pona lɛɛtɛlɛnaa mɛɛɛ tɛtv tɛna taa.

¹¹ Lɛɛtɛlɛnaa mɛɛ pa taa tɛnaya wulav ha nɔɔɔ kɛ tɛtv tɛna taa Yuta nýəma sɪ: ɪ kɛɛɛli na ɪ tan. Paa piitim mpi pɛ yɛlaa ɪ kɛma-mɛɛɛ yoonav ɪ kv-wɛ, na ɪ kɛɛŋna pa alaa na pa piya na ɪ kuu pa wɛnav.

¹² ɪsɔtv naanɔwa na naalɛ nyɛŋ Ataa kuyaku naanɔwa na tooso nyɛŋkv wule mayamaya kɛ ɪ ká la mpɔ ɪnɔyi tɛtv tɛna taa.

¹³ Pu wɛɛ sɪ pá telɛsɪ lɛɛtɛlɛnaa mɛɛ pa tɔm kɛ paa tɛtv hɔɔlvɔv ŋku kv yɛlaa kɛ, na pɛcɔ́ Yuta nýəma sɔlv pu na pá lɛɛtɪ pa kolontunaa kɛ kuyaku ŋku kv wule.

¹⁴ Tillaa nu wulav tɔm ntɔyi mpɔ ɪlɛna pá kra kawulaya kraɔanɛŋ tɔɔ na pá hɔkɔ na pá tɛɛ. M̀p̀r̀ỳg̀ pa heela tɔm nti tɔtɔɔ Susi ɪcɛtɛ taa.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Maatosee lu wulav tɛ, na ɪ suu kawulaya wontu na pá lii-tɔyi akpaayala na tɔ hulɔmaa, na kɔŋkpontu ton nyɛntɔ capa kvɛɛɛm na ɪ tema wɔla ntenuyu. ɪlɛna Susi ɪcɛtɛ nýəma wiliti.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ pɛ hɛɛsa Yuta nýəma laŋa kɛ sɔsɛm na pá nu lelen na pɛ kusi pa nyɔvɔv.

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ wulav tɔm nti tɔ tala paa tɛtv hɔɔlvɔv ŋku, na paa ɪcɛtɛ nte tɔ taa. ɪlɛna Yuta nýəma laŋa hulɔmɪ katatɔlaya na pá lá acima. M̀p̀r̀ỳg̀ sɔɔntɔ kra piitim lɛmpɪ nýəma na pa taa payalɛ mv Yutaitɔ.

9

Yuta nyéma leetvyn

¹ Waatu wei pə tala pa isətu naanowa na naale nyəŋ Ataa kuyaku naanowa na tooso nyəŋku wule, isu tetu nyéma ká ŋmakəli Yuta nyéma isu wulav ka siw tə. Uena pə layasi na Yuta nyéma məli-weye ŋmakəlvu.

² Mpróyó Yuta nyéma kota paa icate nte tə taa ké tetu təna taa, na pá tan na pá yona mpa pa puki pa kuvu tə. Ama Yuta nyéma təm lapa yəlaa ke səŋəntu ke teu. Pa taa nəŋəlv ta pəsi na í la-weye pulu.

³ Mpróyó Maatosee təm lapa səŋəntu ke akewenaa səsaa, na tetu feŋlaa, na kumataŋnaa səsaa, na kawulaya taa nyuvu nyéma, na pá sɛɛna Yuta nyéma tə.

⁴ Mpi tə, Maatosee nyuvu ka kula ɪ təmle taa ké na ɪ hətə yaa na pə tala tetu həŋələŋ təna taa, na ɪ toŋ səsəyi tam.

⁵ Mpróyó Yuta nyéma kowa pa kolontunaa tənaya səsəm, na pá lana mpa paa caaki-we təŋə isəna pa səlaa tə.

⁶ Pa kowa yəlaa nasəle na nunowa (500) ke Susi icate taa.

⁷⁻¹⁰ Mpróyó pa kowa Yuta nyéma kolontu Hametata pəyalu Haman pəyalaa naanowa. Pa həla nté Pasanetata, na Taləfəŋ, na Asəpata, na Polata, na Ataliya, na Alitata, na Paamasetta, na Alisayi, na Alitayi, na Fayesata. Ue pa ta kuu pa wɛnəv.

¹¹ Mpróyó pa heela wulav ke kuyaku ŋku ku mayamaya ke yəlaa isəna pa kowa Susi icate taa tə.

¹² Uena wulav heeli Isətte si: Yəlaa nasəle na nunowa (500) ké Yuta nyéma kowa Susi icate taa tike, na pə səsəna Haman pəyalaa naanowa. Isəntə pa kaa laŋ kuvu ke səsəm ke tetu həŋələŋ leləŋ taa. Ye n nyuləyi pulupu tətə, ɪɛ n sələmi-m, maa ha-ŋ-wi.

¹³ Uena Isətte si: Hai, ma ce, ma caa ké si ŋ ha Yuta nyéma ke kuyaku ke cele isu saŋa na pá pusi Haman pəyalaa naanowa wei pa kowa mpv tə na tuŋ.

¹⁴ Mpróyó wulav ha nəŋə na pá kraali mpróyó Susi icate taa na pá pusi-we na tuŋ.

¹⁵ Pə fema pa isətu Ataa kuyeeŋ naanowa na liyiti nyəŋku wule, ɪɛna Susi icate taa Yuta nyéma ku yəlaa ŋmənəvu nunowa (300). Ama pa ta kuu pa wɛnəv.

¹⁶ Mpróyó tetu həŋələŋ leləŋ taa Yuta nyéma kotaa na pá tan pa kulaa. Haləna pá ku pa kolontunaa na mpa paa caa-we tə pa taa ké yəlaa iyisi nutoso na naanowa na kakpası (75000). Ue pa wɛnəv ke pa ta kuu.

¹⁷ Pa isətu naanowa na naale nyəŋ kuyaku naanowa na tooso wule ke pə lapa mpv. Pə fema naanowa na liyiti nyəŋku ɪɛna pá lá kuleye acima kuyaku səsəv.

¹⁸ Ama kuyaku naanowa na tooso na liyiti taa ké Susi icate taa Yuta nyéma ná kotaa na pá ku pa kolontunaa. Uena pá lá naanowa na kakpası nyəŋku ke acima kuyaku səsəŋku.

¹⁹ Pə tə ké ye pə tala pa isətu naanowa na naale nyəŋ Ataa, kuyaku naanowa na liyiti nyəŋku wule, acalɛ səkpena taa Yuta nyéma lakı acima ké na pá haaki təmaya kuvəŋ.

Acima kuvəsɛɛ

²⁰ Mpróyó Maatosee ŋmaa kuyeeŋ ɪnı ɪ təm na í tilina Yuta nyéma mpa paa we tetu təna taa tə. Paa pəcəlv pəcəlv nyéma, paa pooluŋ nyéma.

²¹ Na í su si: Paa pənaya ŋka í ká təŋə mə isətu naanowa na naale nyəŋ Ataa kuyaku naanowa na liyiti na naanowa na kakpası wule ke acima.

²² Mpi pə tə tə, kuyeeŋ ɪnəyi Yuta nyéma fita pa kolontunaa. Isətu ɪnı ɪ taa ké pa laŋwakəlle pəsa laŋhulvmle na pa wahala náá pəsi kəpəntu. Pə tə ké pə weɛ si pá təŋə acima ke kuyeeŋ ɪnı na pá ha pa təma na konyəntunaa ke kuvəŋ.

²³ Ḿpóyó Yuta nyǎma mowa nti Maatosee ηmaa wa tǎ na pá su si: Tíí laki ḿpóyó paa pǎnaya ηka.

²⁴ Ntɛna Maatosee tǎasi-we si Akaki tu Hametata pǎyalu Haman wei i ké Yuta nyǎma kolontu tǎ i ka tɛma i taa ké si i kpiisiyi-tu. Halǎna í mayasi pǎle nte pa yaa si Pulim tǎ, na í suna ta kuyu kuyaku.

²⁵ Ama Isǎtɛɛ ná wulav, ilɛna ílé i ηmaa, na isayatu nti Haman ka tu i taa ké Yuta nyǎma tǎ tǎ, tǎ mǎli i nyuyv taa. Pǎ tǎ ké pa pusa i na i pǎyalaa na tuη.

²⁶ Pǎ tǎ ké pa ha kuyɛɛη inǎyi pǎle mayasuyv hǎtɛ si Pulim. Ḿpóyó pa keesǎna leetǎli taa tǎm, na nti tu mayana-we tǎ. Ilɛna

²⁷ pá su si pá na pa piya na Yuta tapǎsǎlǎη paa tǎki acima ke kuyɛɛη inǎyi paa pǎnaya ηkaya teitei isu Maatosee suw tǎ.

²⁸ Pǎ weɛ si tetu tǎna taa Yuta nyǎma tǎna na pa waali lǎlǎη nyǎma paa tǎki Pulim acima anɛye tam tǎ ké, pa kaa sǎa a tǎ.

²⁹ Ḿpóyó Isǎtɛɛ na Yuta tu Maatosee pa tasa leetǎli naale nyǎη ke ηmaav si pǎ sǎasi kancaalaya nyǎη ke tonη ke Pulim tǎm taa.

³⁰ Aselusi tetu hǎyǎlǎη nunowa na hiu na naatosompǎyǎlaya taa (127), Yuta nyǎma ke pa ηmaa leetǎlǎnaa mpɛ si pǎ ha-weye alaafaya.

³¹ Ilɛna pa na pa waali lǎlǎη nyǎma pa tǎki Pulim acima anǎyi kuyɛɛη wei Isǎtɛɛ na Maatosee pa su-we tǎ. Pa yǎyǎta nǎhǎkutu na wula nna paa wii na pǎ fɛɛ acima kuyɛɛη unu tǎ pǎ tǎm.

³² Ḿpóyó Isǎtɛɛ lapa na Pulim acima pǎsi pulv sǎsǎm. Ilɛna pá ηmaa-tǎyi takǎlaya taa.

10

Maatosee waasuyv ke Yuta nyǎma

¹ Ḿpóyó wulav Aselusi tu lampuu ke tetunaa mpa pa tǎna i tǎyaa tǎ pa yǎlaa, halǎna pǎ kpɛnna tetu nti lum cǎnnaa tǎ.

² Pa keesa Aselusi tǎma lenna nna a hulǎyi i tonη na i pǎsuyv tǎ, na isǎna i kusa Maatosee nyuyv tǎ pǎ tǎm ke Metii na Pɛɛsi awulaa takǎlaya taa.

³ Yuta tu Maatosee ka kɛna wulav waali tu tǎkpem. I paasayana i Yuta nyǎma ke teu ké. Ilɛna pɛle pá tǎyǎna-i na pa luyv suu-i teu.

SOOPU TŌM TAKĒLAYA Kŭtulŭtu

Takĕlaya kanε ka taa kĕ pa keesεyi apalv wei pa yaa si Soopu tŏ i tŏm. I ka tŏma teu kĕ i feina isayatiya. Halŕna ilŕyŭv nŕa tŏ si Isŕ ha Soopu tŕyŭ i tŕnte we teu. Mŕyŭy Isŕ yelaa na pĕ mayasi Soopu na pĕ kpiisi i piya, na i wenav tŕna, na i alaafŕya tŕtŕ. Paa na mpv Soopu ta lŕ tŕŕ. Ama i cekŕnaa kĕ si Isŕ kele pĕ tŕna pĕ tv na i laki isŕna i caaki tŕ. Pĕ waali kĕ Isŕ mŕhna Soopu ke i wenav mpi pu kpiisaa tŕ pĕ tŕnaya tŏm naale.

Isŕna pa faya Soopu takĕlaya tŕ:

Soopu tŏm tŕŕ kŭtulŭtu, titite 1-2

Soopu na i taapalaa tooso, titite 3-31

Ilihu kvyŕyŕtŭtu, titite 32-37

Isŕ kvyŕyŕtŭtu, titite 38:1-42:1-6

Kŭtĕkĕtv, titite 42:7-17

Satanu mayasvŭv ke Soopu ke tŏm kancaalaya nyŕm

¹ Apalv nŕyŕlv i ka wenna Wusi tetv taa, na pŕ yaaki-i si Soopu. Apalv inu i feina kawaliya, i tŕhŕyi tampana, i nyanhna Isŕ, na i cŕlŕyi isayatu.

² Soopu ka lvla apalvpiya ke naatosompŕyŕlaya kĕ, na pŕelaa tooso.

³ I wena tŕmle nyŕma ke tuutuuma. Yooyoonaa nŕ we iyisi tooso (3000), naah kuhalŕh ke nasŕle na nunvwa (500). Kpanasi nŕ we nasŕle na nunvwa (500), heeh ke iyisi naatosompŕyŕlaya (7000). Apalv inu i nyvŭv ka kŕlŕna kŭlvŭv ke ilim tŕhule tetv taa.

⁴ Ye i pŕyalaa i keesaa, pa laki acima kĕ na pŕ kaasŕyi tŕma. Pa yaaki pa newaa alv nyŕma tooso, na pŕ cŕŕki tŕma te na pŕ tŕki na pŕ nyŕŕki.

⁵ Ye pa cŕŕ pa tŕna pa te na pŕ cuyusi, ile Soopu koti i piya na i la-weŕe nyŕŕh tŕŕ asilima keelŭv kŕtaya. Kŭ feh tanan, ilena i kŭli lŕh, na i lŕ paa wei i nyvŭv taa kĕ kŕtaya hka kŕkŕ lusa ka tŕna tŕ. Mpi tŕ, Soopu mayasaya i taa kĕ si, ntanyu i piya tvvwa Isŕ na sŕ wakŕlŕna-i si lotu taa. Mŕyŭy i lakaya tam.

⁶ Mŕyŭy kvyaku nakŭli isŕtaa yŕlaa*fa* pola Tacaa kin, na Satanu we pa hekv. ^a i yŕyŕtaa kĕ si Isŕ pŕyalaa. Ama tŕ tvva si isŕtaa yŕlaa.

⁷ Ntena Tacaa pŕŕsi-i si: N luna le?

Satanu si: Ma luwaya si ma cŕŕki tetv.

⁸ Kŕlena Tacaa si: Isŕntŕ n ta lah ma tŕmle tv Soopu ke nav. I feina saala kĕ atε. I feina kawaliya, i tŕhŕyi tampana, i nyanhna-m, na i cŕlŕyi isayatu.

⁹ Mpvŭle Satanu nŕyŕ tŕkpan si: Yem tŕŕ kĕ Soopu nyanhna-h?

¹⁰ N kenta i na i yŕlaa na i wenav pa tŕŕ, na h kooli i kulapŕm ke kŭpantv. Halŕna i tŕla huki katatŕlaya ke tetv taa tŕ se.

¹¹ Tŕv, tŕ nin ke Soopu wenav tŕŕ na h nŕ. Ye ilĕ i ta tvv-h ile ma yele nŕyŕ.

¹² Mpvŭle Tacaa tŕma Satanu si: Ma tvva Soopu kŭwŕnam ke nyŕ nin taa. Ama taa tokina i mayamaya kĕ. Ilena Satanu yele Tacaa na i tεε.

¹³ Mŕyŭy kvyaku nakŭli Soopu pŕyalaa, na i pŕelaa, pa we pa taalv te, na pŕ tŕki na pŕ nyŕŕki.

¹⁴ Ile tŕmle tv nŕyŕlv pola Soopu kin ntĕ na i heeli-i si: Tŕ halayana naah ntĕ na kpanasi nŕa tŕki tŕna.

^a 1:6 **isŕtaa yŕlaa:** Cŕne ile tŕ tŕhja nasaala tŏm Piipilinaa taa nŕyŕlvŭv. Ilĕ

¹⁵ Tənaɣale Sapa nyəma tii tá təə, na pá kú təmlə nyəma lelaa, na pá kuu tɔla. Ma tike ma fitina na má kəə sɪ ma heeliyi-ŋ.

¹⁶ Təmlə tu ɪnɪ ɪ nəɣə ta tu tiita atɛ ɪlɛ təmlə tu lelv ná kəmaɣale, na í tə sɪ: Tɛv tii heeŋ kaləkəŋ na təmlə nyəma pa təə, na pə kú pa təna. Ma tike ke pə səəwa na má kəə sɪ ma heeliyi-ŋ.

¹⁷ Təmlə tu ɪnɪ ɪ nəɣə ta tu tiita atɛ, ɪlɛ təmlə tu lelv kəmaɣale na í təŋ sɪ: Papiloni ŋmulaa kpeka tooso tii tá təə. ɪlena pá kú təmlə nyəma na laɣate, na pá kuu yooyoona. Má tike ke pə səəwa na má kəə sɪ ma heeliyi-ŋ.

¹⁸ Təmlə tu ɪnɪ ɪ nəɣə ta tu tiita atɛ, ɪlɛ təmlə tu lelv kəmaɣale na í heeli Soopu sɪ: Nyá pəyalaa na nyá pɛelaa ka kota pa taalv tɛ na pá təkɪ na pá nyəəki.

¹⁹ ɪlena kacuculaɣa səsaya nakəli ká ma kutuluɣu ŋkulunɣasi liyiti na toŋ, na kú kpesɪ na kú takɪ-wɛ na pá sɪ. Ma tike ke pə səəwa na má kəə sɪ ma heeliyi-ŋ.

²⁰ Tənaɣale Soopu kulaa na í cəli ɪ toko, na í looli ɪ nyuvu. Ḿpúɣú ɪ hənta ɪsə ké atɛ na í saali ḿpúɣú ɪ ɪsɛntəə.

²¹ ɪlena í tə sɪ:
Kpɛtɛ ke ma too lɔla-m,
na kpɛtɛ tətəɣə maa məli tɛtv tɛɛ.
Taca a hana, kulɔm ɪnɪ ɪ kpaɣana.
Mpu tə, maa sɛɛ-ɪ ké.

²² Pə təna mpi pə maɣana Soopu ke mpv tə, ɪ ta pəntəna ɪsə ké pə taa. Pəcɔ ɪ ta yəɣəti-ɪ ɪsəɣatv.

2

Soopu maɣasvɣv təm naale nyəm

¹ Ḿpúɣú kuyaku nakvli ɪsətaa yəlaa pola Taca kin tətə, na Satanɪ wɛ pa hɛkɔ.

² Ntɛna Taca pəəsɪ-ɪ sɪ: N lɪna le?

ɪlena Satanɪ cə-ɪ sɪ: Ma luwaya sɪ ma cəəki tɛtv.

³ Kelena Taca sɪ: ɪsəntə n ta laŋ ma təmlə tu Soopu ke nav. ɪ feina saala ké atɛ. ɪ feina kawaliya, ɪ təŋəɣɪ tampana, ɪ nyaŋna-m, na í cələɣɪ ɪsəɣatv. ɪlena ɪsə tasa sɪ: Satanɪ nyá yelina na má tú Soopu ke wahala ke yem. Ama ɪlé ɪ kisa kəwakələm ké təsayaɣa.

⁴ Tənaɣale Satanɪ nəɣə təkpaɣ sɪ pa tuka ituule sɪ: Pa haa púúɣú ké na kole kú ha. Yvɔ wɛna mpi təɣə ɪ kuyɪ na í yana ɪ weesuɣu.

⁵ Təv, ɪsə tú niŋ ke Soopu tənɔv na ɪ mɔwa təə na ń na. Ye ɪ ta tɔv-ŋ, ɪlɛ ma yele nəɣə.

⁶ Ntɛna Taca heeli Satanɪ sɪ: Təv, ma tu Soopu ke nyá niŋ taa. Ama taa tokina ɪ weesuɣu ké.

⁷ Ḿpúɣú Satanɪ yela Taca na í tɛɛ. ɪlena í tú Soopu ke hiŋ ɪsəɣaŋ ke pə kpaɣav ɪ nyuvu na pə tii ɪ nəntaaləŋ tə.

⁸ ɪlena Soopu caya tɔlvma taa, na í hiki tataya na í kaaləɣəna ɪ ti.

⁹ Ḿpúɣú Soopu alv təma-ɪ sɪ: N sɛɛsa ɪsəle sɪ ń taa wakələna ɪsə suwe? Tɔv-ɪ, na ń sɪ na ń hɛɛsɪ.

¹⁰ Ntɛna Soopu cə-ɪ sɪ: Alv nyá, n yəɣətəɣɪ mpv ɪsu kraŋtv suwe? Ye ɪsə ka lakaya-tɔv kɔpantv na tá laŋa hɛɛwa. ɪ kəma na í laki-tɔv ɪsəɣatv tə kisi?

Paa na Soopu wahala ɪnəɣɪ mpv tə, ɪ ta pəntəna ɪsə ké natələɣɪ ɪ yəɣətaya taa.

Soopu taapalaa tooso təm

¹¹ Soopu ka wɛna taapalaa tooso ké. Mpeɣɛle Temaŋ tu ɪlifasi, na Suha tu Pilitati, na Naama tu Sofa. Pa nuwa Soopu wɔsasi təm, ɪlena pá polo sɪ pa wiiliyi-ɪ na pá caya ɪ kin na pá hɛɛsɪ ɪ laŋle.

¹² Pa loosa Soopu ke pooluŋ na pá wɪ-ɪ nyəm. Pa kpətəna-ɪ na pá cəkəna-ɪ, ɪlena pá tvli nəəsɪ, na pá cəli pa tokona, na pá ŋmusɪ pa nyəəŋ taa ké tɛtv.

13 Ilena pá caɣa ateyɛ ilim na ahoo ke kuyeeɲ naatosompɔɣɔlaya. Pa ta yɔɣətəna-i natəli ke i wɔsasi nsi si katatəlaya tɔɔ.

SOOPU NA I TAAPALAA TOOSO

(Titite 3-31)

3

Soopu wula

1-2 Pə waali ké Soopu tɔwaa i kuyaku kɔlɔlɔyɔ na wula si:

3 Pə hɔsi ma kuyaku kɔlɔlɔyɔ,

na ahoo nna pa yɔɣəta ma lɔlɔyɔ tɔm tɔ.

4 Pá nyəni-kuyɔ səkpɛtuyɔ nyəɲku.

Isətaa Isə í taa pɔɔsi kɔ tɔm.

Pəyele nyaaləm napəli pə taa nyaali-kɔ.

5 Isotom na atətəle səkpɛtuyɔ í pɔɔsi kɔ tɔɔ.

Na isəɲmɔntuyɔ kɔkpɛtuyɔ waasi-kó,

yaa ilim sí na pə yu isu ahoo.

6 Ahoo anɔ á kəli lenna ke səkpɛtuyɔ.

Pá taa tasa-yeyɛ kalənav ke isətɔnaa, yaa pənaɣa taa.

7 Ahoo anɔ, á saali kaalɔlaya ke tam tɔɔ.

A taa nu laɲhɔlɔmle kawilitaya nakəli tətɔ.

8 Tɔwaa mpa pa nyəmə kuyeeɲ ke mpusi təɲsuyɔ,

na pá kpaasəyi tɔm səsɔ*fa* pááná tɔ.

Pá təɲsi ahoo anəyi mpusi. ^a (Təlaakəɲ) kəna táá teləsi si tɔm səsɔ.

9 Səkpɛtuyɔ í waasi tɔlɔmalɔyɔ tɔɔ,

na ahoo anɔ á taɲ ilim na á wɔ.

Pəcɔ á taa loosi pə nyaaləm.

10 Mpi tɔ, a ta kayatɔ ma lɔlɔyɔ,

na saɲa má naaki wahala səsɔ inɛ.

11 Pepe tɔɔ ké ma taa sí na pəcɔ pá lɔli-m,

yaa ma taa hɛɛ ma luw waatu?

12 Pepe tɔɔ ké pə ha-m too,

na í su-m i tɔɔ na má mɔsi-i?

13 Isəntɔ tɔ, maa həntaa təpamm ke pəlaav taa,

na má tooki, na má hɛɛsəyi.

14 Ma na awulaa səsaa na tətɔ nyəɔɲ nyəma,

mpa pa ɲmaaki tɛɛsi səsəɔnsi tɔ,

15 yaa awulumpiya mpa pa wɛna wɔla

na pá suuliɣi liyitee ke tɛɛsi taa tɔ.

16 Maa wɛ isu pə hɔlɔsuyɔ

pəyaya na ká ta ná ilim tɔ.

17 Isayav yeki i isayatu ke pəlaav taa.

Tənaɣa mpa pa kawa katatəlaya tɔ,

pa hɛɛsəyi tam tɔɔ.

18 Saləkətɔnaa təna wɛ hɛɛsuyɔ taa ke tənaya.

Paa tasəyi ɲmakəllaa hóla ke nuw.

19 Səkpɛlu na səsɔ pa wɛ kɔlɔm ke tənaya.

Pəyele pə cɛki yom na i caa.

^a 3:8 tɔm səsɔ: Piipili yaawa wontuyɔ kɔnɛ si (Lefiyatan) na Nasaala taa, yaa

20 Pepe tɔɔ kɛ Isɔ yeki na wahala nyɔ́ma naaki ilim?
 Na í haaki lanwakɛlle nyɔ́ma ke weesuɣu?
 21 Pa taŋa sɛm, na pɛle pu kɛŋ.
 Na pá pɛkɛɣi-wɛɣi teu isu liyitee.
 22 Yulɔ wei ɪ lanle ká hɔlɔmɔna
 na í ŋmaali si ɪ hika pɛlaav?
 23 Wei ɪ mpaav ŋmelaa
 na Isɔ tama-ɪ kotaya tɔ yáá?
 24 Ma tɔɣɔnaɣa nté feesiŋ tisuyu,
 na má mɔlɔɣi pɛ fei tɔnaɣa,
 isu lɔm kpenuyu tɔ.
 25 Ye ma tɔ ma taa ke pɔlɔpɔ sɔɣɔntɔ pɛ kɛŋ kɛ.
 Mpi ma seeki tɔɣɔ ma naaki.
 26 Ma ta nyi tɔpamm yaa alaafɔya
 yaa heesuɣu tɔm.
 Ama cɔɔsɛɛ watɔɣɔna-m.

4

Ilifasi kyɔɣɔtɔtɔ

1 Ḿpɔ́ɣú Temaŋ tɔ Ilifasi tɔma Soopu si:
 2 N ká pɛsi na í kantɛli na má
 yɔɣɔtɔna-ŋ?
 Mpi tɔ, tɔm we ma taa kɛ,
 maa pɛsɔɣi na má su.
 3 Nyá seɣesɔna yɛlaa payale.
 Pɛyele n nyɔ́má acamaa ke apalɔtɔ sɔɔsuɣu.
 4 Nyá tasayana layatɔ ke mpa pa caa hotuyu tɔ,
 na í kusɔɣi mpa sɔɣɔla nyɛkaa tɔ.
 5 Pɛ mayana nyá, ɪlena nyá apalɔtɔ
 yɔɔlɔɣi na í huɣutiɣi lotu na?
 6 Isu n nyanɣayana Isɔ kɛ na pɔ waasɔɣi-ŋ?
 Na nyá tɔntɛ kɔpantɛ náá tɔɣu-ŋ naani?
 7 Hɔv nyá taa, too tɔ,
 n nawa pɛ kpiisa kɔpama, yaa tampana tɔŋlaa na?
 8 N nyɔ́má teu tɛsiɣisiɣi si,
 ye yulɔ hala kɔtakɛesɛm yaa ɪ tuu wahala,
 mpɔ unɔɣi ɪ kɛŋ kɔm.
 9 Isɔ wosa pɛ yɛlaa ke heelim na pááná,
 na pɔ wakɛli-we na pɔ kpiisi-we.
 10 Pa holiɣi kɛ isu tɔɣɔlasɪ,
 na Taca tɛkɛɣi-we na í pɛlɔɣi pa kela.
 11 Ye tɔɣɔlasɪ í lanɔ tɔɣɔnaɣa si sɛki kɛ,
 na si piya náá yá yem.
 12 Pɛ welɔta ma ŋkpaŋɔyɔ taa
 kɛ tɔm ke mukaya tɛɛ
 13 kɛ ahoo taa kɛ saa wei toosee asayɛɛ
 kɛŋ na tom píi yɛlaa tɔ.
 14 Sɔɣɔntɔ watɔ pɛla-m tɔyulɔyulɔ,
 na ma tɔnuyɔ tɔna seliɣi.

15 Heelim feta ma isentaa na ma
 tɔnɔyɔ tɔna lɔli kacɛncɛmpɔɔlasɩ.
 16 Ma naakaya nɔɔlɔ sɛɲaa, ma ta nyɛmɩ-ɩ.
 Uena ma nu pɔntɔ miitiyi si:
 17 Yulɔ pɛsɛyi na ɩ tɛɲ tampana ɩsu weye ɩsɔ kin?
 Yaa ɩ pɛsɛyi na ɩ wee tɛnaɲɲ ɩsu ɩ ɲmalɔ na?
 18 Ye ɩsɔ tɔ lɔ naani kɛ ɩ tɛmlɛ nyɛma,
 na ɩ naaki ɩsɔtaa tillaa kin ke kawalaya.
 19 Kacanɲfana mpa ɩ ɲmana cɔyɔ na pa tɛnaɲ kɛ tɛtɔ,
 na ɩ yɔkɔyɔ fɛi katɛ ɩsu sonsompee tɔ?
 20 ɩsɔ naɲɔyi-weye ɩsu mɔlɔm ke kuyaku kulɔmɔyɔ.
 Paa saali tam, nɔɔlɔ u tu paasɔyɛna.
 21 Pa weesuyɔ ɲmusɩ cɛpa.
 Uena pɔ sɩ pa fɛina lɛmayasɛɛ.

5

1 Ilifasi si: Soopu ma kapuka na ɲ nɔ si
 nɔɔlɔ kɔ cɔ-ɲ?
 ɩsɔtaa tillaa naɲɲ nyɛma taa awe tɔɔ kɛ n kɔ keesɛna?

2 Lɛmayasɛɛ fɛi tu pɔɔnɔ kuyɩ-ɩ kɛ.
 Uena ɩsɛsɛmlɛ nɔɔ kɔ kɔmɛlɛɲ.
 3 Ma nawa pɛ lakɛna kɔmɛlɛɲ.
 Mɔpɔyɔ ma koola ku tɔyaya ke mpusi kɛ kpaakraa si:
 4 Nɔɔlɔ ɩ taa waasi ku piya.
 Si tɛm ɩ si tɛnaɲnaɲ ke tɛhɔlɛ.
 5 Nyɔɔtɔnaa ɩ tɔyɔ kɔmɛlɛɲ kɔmtɔ.
 Paa na sɔwa kalaa wee tɔ, pɔ lɛkɩ-ti.
 Lanlaa ɩ kuu ku wɛnaɔ.

6 Kɔtakɛsɛm u lukɛna aɛ.
 Pɔyele pɛ taya tɛtɔ tɛɛ kɛ wahala nyɔɔkɛna.
 7 Ama pɛ tɔ yulɔ kɛ si ɩ tɔyɔ wahala,
 ɩsu mamacɔɔlasɩ kulɔyɔ ɩsɔtaa tɔ.

8 Ye maya Soopu, ɩsɔ kɛ maa tɔwa kpulɔyɔ,
 na mɔ pɛti-ɩ ma tɛm.
 9 ɩ kulapɛm tɔɔwaya,
 yulɔ kaa pɛsi pɛ cɛkɛnaɔ,
 yaa ɩ nyɩ pɛ nyɔyɔ.
 10 ɩsɔ yekina na tɛv nuki
 tɛtɔ tɔɔ, na tawa nyɔɔki.
 11 ɩ kusɛyi mpa pɛ pasaa tɔyɔ,
 na ɩ heesɛyi lɔyaya nyɛma lanɲa.
 12 ɩ wakɛlɔyi mpi acilayatu nyɛma siki si pa laki tɔ.
 ɩ sɛɲsɛyi pa kulapɛm ke pa niɲ taa.
 13 ɩ kraaki nyɛntaa na pa acilayatu.
 Pa kpelikpeka layatu tasɔyɔ u waasɛyi pulɔ.
 14 Ilim na pɛ ɩsɛlɛ ke pa tutiyi ɩsu
 sɛkɛtɔyɔ wee,
 na pɔ hakɛyi ɩsu ahoo yuwa.

15 Ama Iso ná ləsəyi ɪcam ke səm taa,
na í waasəyi-ɪ ton tu niŋ taa.

16 ɪ tɔyi kunyɔntu taa ké tɛɛlvɔv,
na í təkəyi ɪsəyalataa təna nɔɔsi.

17 Wei ɪ ŋkraŋvɔv Iso hɔŋ tɔ, ɪ nu lelen ké.
ɪɛ taa kisi Ton təna tu sɛɛsvɔv.

18 Iso lakəna yulv tɔɔ ké hiŋ na í tu-ɪ kɔɔɛ.
ɪni ɪ kɔvɔna na í waasəna ɪ niŋ.

19 Paa waatu wei ké ɪ yakɪ-ŋ
wahalanaa na asola taa,
na ɪsəyatv natəli tə kaa maɣana-ŋ.

20 ɪ ká waasi-ŋ nyɔɔsi waatu.
Na í ya-ŋ səm nɔɔ taa ké yoo taa.

21 Paa pa caya nyá acaya pu kenti nyá tɔɔ ké.
N kaa nyana pulvɔv wahala waatu.

22 Nyɔɔsi na wahala pə təm ká la-ŋ wona.
Pəyele n kaa nyana taale wontu.

23 Pu kenti nyá tawa ke wakəllaa.
Paa pɛɛ kɔlvɔvɔna, yaa taale wontu.

24 Alaafəya ká wɛɛna nyá tɔyaya təna taa,
na krəntɛ natəli tə kaa lan nyá kalakəŋ taa.

25 Nyá piya na nyá lɔlvɔv nyáma ká huki,
ɪsu tawa taa nyutv.

26 N ká kratəli teu ke təkunɔvku
na pécó ñ svv púyú.
Teitei ɪsu tɔvɔnaya pɪkɔvɔv na pécó pá kú tɔ.

27 Tə pɛɛkaa na tɔ ná mpi tɔvɔɛ.
Nyaya pə wɛɛ si ñ nu-ti na ñ cəkəna-ti.

6

Soopu kvcəcətv

1 Mpvɔvɛ Soopu cəwa si:

2 Ye pu wɛ pəsɔv si pá maɣasi
ma wɔsasi na ma wahala tɔɔv,

3 pu kəla lvm nɔɔv kanyəŋa ke yuŋ.
Pə tɔɔ ké pə yɔvɔtəyi-m yem yem.

4 Toma təna tu yaya-m nyəmə,
na a sɔtv svv-m.
Na Iso sɔvɔntv pu-m.

5 Kraŋaya u wiiki ka tɔvɔnaya kupaŋka kiŋ.
Pəyele nav u mɔtəyi nyutv tətəvɔɛ.

6 Yulv u pəsəyi na í tɔvɔv akprofu pulvɔv.
Pəyele yatɛ lvm kɔvlvməm səpa yem ké tətətətɔ.

7 Mpi pu wɛ maɣa acaalətv na ma taa krətəvəna tɔ,
mpəvəɛ ma tɔvɔnaya*fa*. ^a

8 Hai, ye Iso ka məkaya ma kvsɔlvmtv

^a 6:7 Hɛpəla taa loŋa kanɛ ka nuw wɛ katɛ.

na í la-m mpi ma tseləyɪ tɔ.

⁹ Ye ɪ ka tisaya si í tələkɪ-m,
na í kʊsi ɪ niŋ kʊkentiŋ ke ma tɔɔ.

¹⁰ Maa paana laŋhʊlʊmlɛ,
na má nyɔɔ ton ke wahalanaa pane pa taa.
Ma ta cələsi Isə Naniŋtu kuyəyətutu ke tiili.

¹¹ Pepe tɔɔ ké maa teeli na má feina ton?
Yaa má tasa taŋyʊyʊ na ma tomle tama?

¹² Ma toma ta ke pələ
yaa nyəyəlʊyʊ kʊsɛɛmʊyʊ nyəna.

¹³ Ma feina ton nuli,
pəcɔ ma feina wei ɪ ká ya ma nyʊyʊ tɔ.

¹⁴ Pə weɛ si kʊnyəntəyəlʊ taapalʊ í lapɪ-ɪ kʊpantʊ ké.

Pə taa kɔɔ na í lɔ Toma təna tu.

¹⁵ Ama ma taapalaa yɔɔla ma apalʊtu
ké isʊ lɔɔv ŋku ku laa nyɔɔv tɔ.

¹⁶ Waatu wei tɛv tɔmpɛɛ
hooki ɪlena lɔŋ ɪni í su.

¹⁷ Haŋaya kəŋ ɪlena í nyɔɔ.
Na ilim nyaya ɪlena lɔŋ wʊli.

¹⁸ Lʊkətv puki mpatəntaa ɪlena pá yele
pa mpaav na pá svv nyutv na pá le na pá saali.

¹⁹ Tema təntaa na Sapa nyəma pa yasəyɪ ɪsɛ
na pá pɛəkəyɪ lʊm na ɪsələ kʊsɛɛmlɛ.

²⁰ Pa tala lɔɔv, ɪlena pá yegeti-we,
na feɛɛ kra-weyɛ pa ɪsələ sɛɛsvyʊ tɔm.

²¹ Ma taapalaa mɛ í we-m
teitei ké isʊ lɔɔv ŋku.
ɪ naaki ma wahala na sɔyɔntv pu-mɛ.

²² Ma ta sələmi-meyɛ pʊlv,
yaa si í ha-m kʊhav nakʊli.

²³ Yaa í fiti-m kolontunaa niŋ taa,
yaa í waasi-m ŋmakəllaa niŋ taa.

²⁴ ɪ sɛyɛsi-m, maa su na má nu.
ɪ hʊli-m timpɪ ma wakəlaa tɔ.

²⁵ Yʊlv nukɪ tampana kuyəyətutu ké na í tisi.
Ama ma taapalaa kalənav náa waasəyɪ pʊlv.

²⁶ ɪ maɣasəyɪ si í footi ma kuyəyətutu
na í nyəni yem ké naani fei tv má na?

²⁷ Halɪ í tɔkɪ tɛtɛ ké sulav tɔɔ
na í kpeŋyəŋa mə ceu maɣamaɣa na í pɛɛtəyɪ.

²⁸ ɪ nyəni-m teu
na í ná, maa looliyi-mɛ.

²⁹ ɪ su, kʊtakɛɛsəm í taa kɔɔ,
ɪ su, mpi tɔ, ma we ma tampana taa ké.

³⁰ Maa yəyətəyɪ ɪsayatv,
pəyele kʊwakələtv u lukəna ma nɔyɔ.

7

Soopu kuyagatvu tətə

- 1 Yulu weevu ke ate cəne wee ke isu yoolu.
 Uena i kuyeyə nāá we isu
 wei i laki təmlə na pá fəlyi-i tə.
- 2 I we teitei ke isu yom pəekuyv isotom si í heesi,
 yaa təmlə tv konyəntv tənuyv i kufəlvuyv tə.
- 3 Mpu inı tətəyə ma kpancoou nté wusasi isətənaa.
 Ahoo wahala nyəna ke pə cəla-m ma paa tete.
- 4 Ye ma həntaa, ma pəəsəyi ma təyi si,
 pəlee ke maa kuli?
 Ye pə ta fe ləy ilə
 həwee krai nyəna cəəsəyi-m ke, haləna pə nyaali.
- 5 Hiñ təlası na sonsompee waasa ma təna.
 Ma tənuyv yá pəyələe na ləm kpen.
- 6 Ma weesuyv u laa tem,
 isu sayata luvv kponkpoloku.
 Ye kv kponkponuyv í tema kv tənaya nté.
- 7 Hai, Iso taa səə si ma weesuyv ke heelim.
 Ma ise kaa na kəpantv tətə.
- 8 Iso wei i feñiyi ma təə tə,
 pə kaasa pəcə i kaa tasa-m nav.
 Maa saali yem na í pəeki-m na í wu.
- 9 Isu isəyməntuyv yaakuyv na kv saali yem tə.
 M'puyv yulu tiiki atətəle taa, u tasəyi
 kpa.
- 10 Pəcə u mələyi i təyaya taa.
 Ue kele kaa tasəyi-i nyəm.
- 11 Pə təə ke ma kaa su.
 Ma laakali pəsaa ke.
 Pə wee si má yəyətı.
 Ma lañle kəla wakəlvuyv,
 maa huli-teyē.
- 12 Maya tenku,
 yaa i taa tvm səə,
 na Iso n feñiyi ma təə ke mpu?
- 13 Ye ma təma si ma kato ká heesi ma lañle,
 na ma kəhəntuyv nāá kú ma pááná.
- 14 Ue n nyaasi-m na toosee asayee.
 N hula-m yaasinaa, na səyəntv səəəntv kpa-m.
- 15 Hai, ye n ka ləla ma luyv tee, pu kəla-m teu.
 Səm lapa-m sana, na taasi tem katatəlaya pəne.
- 16 Pə nu-m, ma kaa tu wee tam.
 Ma weesuyv ta ke pulv, yelem təhe.
- 17 Yulu ke we na n təyənə-i mpu pə taka?
 Na n kəñna-i mpu suwe?
- 18 N cəəki i təə ke paa tanəñ nku.
 Na n mayasəyi-i paa waatv wei?
- 19 Pəlee ke n ká kusı nyá isəle ke ma təə?

Na ma tu lipu ntagaməte maɣamaya?
²⁰ Yəlaa təɔ cəɔlv,
 ye ma pəntaa weye ma wakələna-ŋ?
 Pepe təɔ ké n siyisina ma təɔ ké nyá nyəamá?
 Na má pəsi-ŋ isu səyəla?
²¹ Pepe təɔ ké n kaa yele ma isayatu təm?
 Na ń tɛɛ ma kɔpəntuyɔ təɔ?
 Pə taya pulv,
 maa hənti nɔɔnɔɔ ké tetu taa.
 N ká pɛɛki-m n kaa na-m.

8

Pilita kuyəɣətvu

¹ M̀p̀ỳỳ Suha tu Pilita təma Soopu si:
² Pəlee ké n ká hɛɛsi nyá yəɣətaga ŋkɛ?
 Nyá kuyəɣətvu ká wɛɛ isu heelim səsəəm na?
³ Ha, n tɛŋ nyá taa si
 Iso Toma təna tu kɛɛki siyisuyu yaa tampana kɛ?
⁴ Ye nyá piya wakələna Iso,
 i fɛləyi-səyi si isayatu ké.
⁵ Ama ye nyaa kɛɛsəna Iso təɔ
 na ń tɛkəyi Toma təna tu kɛ niŋ,
⁶ ye n sɛɛsa isəle na ń təŋəyi tampana,
 Iso paasəyənə-ŋ ké na í ha-ŋ
 təcayale nte tə mɔna-ŋ tɔ.
⁷ Halı nyá wɛnau nɔɔnɔɔ nyəm ká
 kəli kancaalaya nyəm kɛ təɔv.
⁸ Pəɔsi ləŋ nyəma,
 na ń təkı pɛle pa caanaa layatu tasuyv.
⁹ Mpi tɔ, tete tete kɛ pə lɔla tá,
 tə ta nyi pulv.
 Ta weesuyu u laa tɛɛv kɛ cənɛyɛ isu isotom.
¹⁰ Ama pɛle paa tasa-ŋ layatu
 kɛ timpi timpi pa nyəamá tɔ.
¹¹ Mɔlvɔv*fa* u səŋəyi timpi lɔm fɛi tɔ.
 Pəyele səsəncaŋa u hatələyənə nikaya. ^a cənɛ.
¹² Lɔm í nyəwə ka wɔləyi ké,
 na pá ta tu sɛtəta-kɛ si, pá lana pulv.
¹³ M̀p̀ỳỳ Iso tóɔ sɔɔlaa tɛɛsəyənə,
 na i kisilaa tɛɛlvɔv náá saaləyi yem.
¹⁴ Pa naani cɛki ké isu kpronkrontu,
 na pa nyuyv tətɔle náá wɛ isu acayanyatuyv.
¹⁵ Ye pa nyəka pa tɛɛsi təɔ si lɛŋliyi ké.
 Pa nyəkələyənə-səyi teu ɔlɛna sí yəki.
¹⁶ Pa wɛɛ ké isu tuyv səŋuyv
 ilim taa ké teu,

^a **8:11 Mɔlvɔv:** Pɛle pa tɛ mɔlvɔv yaa pa tɛ səsəncaasi kɛ pa kɛɛsəyi

na cələm təə kv taa
na kv tiikası ke haləm təna tə.
¹⁷ Kv kaŋ kv lila ké na á leyetəna pəe huɣule,
na á hikiyi nikaɣa ke kukraməŋ həkü.
¹⁸ Ama ye pa kpesa-kuyv kv lonte taa,
ıle təna nyəma kpeesı sı mpe pa taa naaki-kv.
¹⁹ Yulv ısu mpu tənaya nté.
Kvfaıv ká kuləna ı lonte taa.
²⁰ Iso ı ləəki tampana təŋlv,
pəyele ı kaa səna ısayalav.
²¹ Iso təŋ í yele na ń won,
na ń kpaləsəna laŋhulvmlə.
²² Ama nyá kolontunaa ká təɣəna fəele,
na pə yəki asayaa teesı.

9

Soopu nyəntv

¹ M̄p̄óyó Soopu cəwa sı:
² Pəpətv fəi leleŋ,
ma nyəmə teu sı m̄p̄óyó pə wəe.
Isənaɣa yulv ká la na í wəe Iso ké teu?
³ Ye n caaki-ı na yooı, ı pəəsı-ŋ təmnaa iyaya.
Ama n kaa cə paa kulvmyv.
⁴ I ké təŋ taa təŋ tv ké,
na ləmaɣasəe təna tv.
Nəɣəlv kaa kraası ı təɣı ı təə, na pəntv lu təsoolii.
⁵ I laɣasəɣı p̄óóŋ ke lona ké,
p̄óóŋ ı nyəŋ.
Na í pəsəɣı-ı krentəlası na pááná.
⁶ I ciyitiyi tetv ke
hatoo tə kite tēe, na tə akelenaa seliyi.
⁷ Ye ı yəɣətəna ilim pu lukı.
I taaləyi ıətəlvŋası təə ké.
⁸ I tike ı hetəɣəna ıətəlvmyv
na í təŋ təŋku hola təə.
⁹ Na í la ıətəlvŋası nsi tə yaaki sı,
ıətəv í sı na má təɣə təyaya tə,
na haɣa na kraa na yulv.
Na kantuyv na kv piya na lensı tətə*fa*. ^a nsi Ləkra nyəma nyəmə tə.
¹⁰ I kulapəm ke səsəəm ké pə fəi cekənav,
pəcə ı piti təma fəi kalvɣv.
¹¹ Paa ı tēena ma cəlv ma kaa na-ı,
pəcə ma kaa nyı ı tēev.
¹² Ye ıni ı kraɣana aweyele ləkəlv?
Yaa awe ká təna sı: Kai?
¹³ Ye Iso mv pááná a hēsəlv fəi.
Pə kreŋna təŋku taa təɣəlvɣv səsəəv

^a 9:9 ıətəlvŋası səne sı nyəm wə katə, pə təə ké tə təwa

Lahapɪ*fa* na kɔ waali nyɔ́ma tɛnaɣa,
na pá hɛntɛɣi-i atɛ. ^a

14 Na tɔm ntiyi maa
cɔ-i yaasi inɛ i taa?

15 Paa maa tu wɛna tampana, maa cɔɔki.
Pɛɛɛɛ kɛ pə wɛɛ si má səlɛmɪ ma hɔɔnɔ.

16 Paa ma yaa-i kɛ na í cɔ-m,
ma ta sa si i nuwa ma nɔɣɔ.

17 I heelim sɔsɔm pɛta-m atɛ,
na í fetili-m hiŋ hiŋ kɛ yem.

18 I wakələɣi ma laŋlɛ kɛ.
I yeki-m si má feesi.

19 Ye ton kɛ ma tɛɛlɔɣi,
Isɔ kɛɛ ton tu.

Yaa ma caa ma húlí ma tampana,
awe ká tu ha-m-yɛ?

20 Paa maa wɛɛna tampana,
ma nɔɣɔ ká kɔna ma tɔm.

Yaa ma tewa teu, ŋkɛ kaa kɔna-ti.

21 Iɛ ma tu tewa teu na?
Ma maɣamaɣa ma ta nyi.

Ma weesuɣu lu-m sɔŋ kɛ.

22 Pə tɛna pə wɛ-m teitei kɛ.
Pə taya pɔɔɔ,

Isɔ kɔɣi yɔɔɔpan na isayau kɛ.

23 Wahala í kɔma kpakpaa, na í kú telaa,
Isɔ ná wonjiyi pa laŋwakəlle tɛnaɣa.

24 Isɔ tɔna tɛtu kɛ isayau niŋ taa.

Iɛna í takɪ hɔɔlaa isɛntɔɔ.

Ye pə taya inɪ awe ká lana mpɔ?

25 Ma pusi tɛɛki lɛɔlɛv kɛ isɪ selu.

Si mɔka yem kɛ, ma ta nu lɛɔŋ.

26 Si tɛɛwaga tɛlu, isɪ səsəncaasi kpɔɔɔɔɔ,
yaa isɪ hɛkɔlɛ tiluɣuu i tɔɣɔnaɣa waali tɔ.

27 Ye ma tú ma taa si maa sɔɔ
ma taa pááná tɔɔ, na má yele
laŋwakəlle na ma isɛntaa hɛti,

28 Iɛ ma laŋlɛ cɛkəna ma wahala tɛnaɣa.

Ma nyɛmá teu si, Isɔ kaa ha-m tampana.

29 Ma tɔm ká sɔna.

Iɛ pepe tɔɔ kɛ maa nɔki na má caali ma ti?

30 Paa maa sɔna kpələkpam, na má kilisina tɛv lɔm.

31 I tayanəɣi-m afɛla taa kɛ pɛtɔɔɔ kɛ,
na ma wontu maɣamaɣa pəsi-m kɔsɔɣɔtɔ pɔɔɔɔ.

32 Isɔ tá kɛ yɔɔɔ isɪ má si i ká cɔ-m,
yaa má yaa-i nɔnɔɣɔ.

^a 9:13 *Lahapɪ*: Lɔŋtaa nyɔ́ma mɔla taa kɛ pa yɔɣɔtɛɣi coco inɛ i tɔm.

³³ Nəyəlɔ fei si i ká sɔv má na-i
tá hekv taa, na í loli-tv.

³⁴ Iso si kprátóyó ŋku n makəna-m tɔ,
na nyá sɔyɔntv heesi-m cɔsɔyɔ.

³⁵ Ue maa yəyətəna-ŋ ma kaa nyá.
Ama pə taya mpyɔvɔ.
Maa pəsəyi pɔlv.

10

Soopu kyəyətɔv tɔtɔ

¹ Soopu si: Weesuyɔ lu-m sɔŋ ké.

Maa wii ma ti tɔm.
Ma lanɛ kəla wakəlvɔv, ma kaa tasa sum.

² Iso, maa heeli-ŋ si, taa kv ma tɔm.
Ama heeli-m mpi pə tɔɔ n yookina-m tɔ.

³ Pə wɛ-ŋ teu si n ŋmakəli
má wei n ŋmawa tɔ,
na n yelev na pə lana asayaa na?

⁴ Anɪ n naaki na pə kəli yəlaa,
na n mayasəyi na pə kəlvɔ-wɛ.

⁵ Iso nyá weesuyɔ topila isu yɔlv nyəŋkv ké?
Yaa nyá pusi teeki isu yɔlv pəyaya nyənsi?

⁶ Pepe tɔɔ ké n pɛkəyi ma tasəkəle
na n feŋiyi si n kuli ma isayatv tɔɔ?

⁷ Anɪ n nyəmə si ma ta wakəli,
pəcɔ nəyəlɔ kaa ya-m nyá niŋ taa.

⁸ Nyá niŋ ŋmana ma təna,
na n caa si n wakəlvɔ-m.

⁹ Iso tɔɔsi si, nyá ŋmana-m, isu cɔyɔ.
Ue n ká tayani-m yəkvɔv na má pəsi musɔyɔ na?

¹⁰ Nyá ŋmayana-m ma too taa,
isu naaləm kiikuɔyɔ fulaya taa tɔ.

¹¹ Nyá lapəna-m mɔwa na hola,
na n waasi pə tɔɔ ké nantv, na n suu-m tənɔyɔ.

¹² Ulena n la-m pɛleɛɛ,
na n ha-m weesuyɔ na n feŋiyi kv tɔɔ.

¹³ Ama ma nyəmə nyá ləmayasɛɛ wena
n ka ŋmesa nyá lotu taa tɔ.

¹⁴ N feŋiyi ké si, ye n nawa ma wakəlaa
ile n kisi-m suulu hólóyó.

¹⁵ Ye ma wakələna-ŋ ma lepaya,
paa ma tɔm tewa, nyɔyɔv kama ípúyó.
Na wahala nu-m na fele kvɔv-m.

¹⁶ Ye ma kusa nyɔyɔv ile n tv ma waali,
isu tɔyɔlaya, na n kvləyi ma tɔɔ na piti təma.

¹⁷ Na n kəŋna-m aseeta nyəma
mpa paa caaki-m tɔ, na nyá páána sɔsəyi ma tɔɔ.
Na n kprətəlvɔ-m na wahalanaa.

¹⁸ Pepe tɔɔ ké Iso ləsa-m ma too lotu taa?

Isəntə maa səpa nəγəlv ta na-m.
 19 Paa tɛɛna pəlaav taa ké kpakpaa,
 na pə wɛɛ ɪsu pa ta lɪlɪ-m.
 20 Ma weesuyu kɔyɛɛɛ kaasa-m pə́cɔ́ tike ntə.
 ɪlɛ Isə, yele-m mpɔ na má
 yəələna wɛɛ pə́cɔ́ wei ɪ kaasa-m tə.
 21 ɪlɛna pə́cɔ́ má polo atətəle taa.
 Ma kaa tasa mələvɔ ke cənɛ.
 Tɛtv nti tə taa ké səkɛtvɔv anaam wɛɛ.
 22 Səkɛtvɔv tɛtv wɛɛ ké ɪsu ahoo.
 Isotom səsəəm ké, pɔlv ta təɲ.
 ɪlɛna nyaaləm náá wɛɛ ɪsu pə yukuyu tə.

11

Sofaa nyəntv

1 Ḿpóγú Naama tv Sofaa cəwa Soopu si:
 2 Nyá yəγətaya kɛkɛkɛ təə, pə wɛɛ si má cə.
 Pə taya yəγətaya nyəm ke yɔlv təm teekina.
 3 Nyá nəələleɲ u təkəyi yəlaa nəəsɪ.
 N kaa pəsɪ n wɔɲ nəγəlv na pá tá tu-ɲ fɛɛɛ.
 4 Halɪ n tu yəγətəa si nyá təm tewa,
 si n ta wakələna Isə.
 5 Hal, ye ɪsu Isə ka kulayaa
 nəγə na í tu yəγətɪ.
 6 Halɪ ɪ ka hɔla-ɲ ɪ nyəmtv tete.
 Tə tɛɛ yɔlv layatv təə.
 Tənaya n ka nawa si Isə u
 pəəsəyi nyá ɪsəyatv tənə təə.
 7 N pəsəyi na n mayasɪ Isə lotu taa təm
 na n cəkəna Toma tənə tv ɪnɪ ɪ səsəəntv na?
 8 Tə kəla ɪsətənvɔv ke kɔɲkɔlvəməɲ.
 Yɔlv kaa keesi tə tənaya,
 tə tɛɛ atətəle ke lumanɲ.
 Yɔlv kaa cəkəna tə təm ke səsəəm.
 9 Isə səsəəntv nti tə kəla tɛtv
 ke təəv, na tə kəli tenku ké wanɲ.
 10 Ye Isə kpa tasəkəle tv
 yaa ɪ yaa-ɪ nənəγə, awe kpesiyina?
 11 Pə taya pɔlv, Isə nyəmá yɔlvymnaa ké.
 Pəyele pə fɛɪ-ɪ kate si í ná pa kawalaya.
 12 Mpi ləmayasɛɛ fɛɪ tv ká hiiki layatv tə,
 taale kpaɲaya lɔla təyaya nyəɲka.
 13 Ama pə kaasvɔv Soopu nyá tə,
 kɛəsəna Isə təə, na n tɛyɛ-ɪ niɲ.
 14 Hatələna mpi pə ta siyisi tə.
 Taa yele na ɪsəyatv wɛɛ nyá təyaya taa.
 15 Waatv ɪnəyi n ká təɲ na n kɔsa nyvɔv.
 Pɔlvɔv kaa kɛɛ-ɲ, yaa pə la-ɲ səγəntv.

- 16 Ụlẹna ń sọọ nyá wahala tọọ, ịsu lwm kpemna.
 17 Waatu inọgi nyá weesuğu kuyeyey
 ká wẹe təcəicẹi, ịsu ilim sikuğu.
 Na nyá sẹkpetuğu cẹ ịsu pẹ nyadlugu tọ.
 18 Ụlẹna ń cayana nyá ti na ń teeleyi tọtọ.
 N kaa wẹena feele nateli, na ń tooki teu.
 19 Nọgọl kaa wakeli nyá tom.
 Halı yelaa payale ká pẹki si ń sọna-wẹ.
 20 Ama asayaa ise ká nyọh kẹ.
 Pa heesugu ká su tẹnaya, na pá tẹh sẹm tike.

12

Soopu nyantu

- 1 Mpuye Soopu cowa si:
 2 Pọwe! Ama í wena yulu lẹmayasee yoo!
 Mə sẹm waali, a kaa tasa wẹe.
 3 Ḿa mayamaya ma wena nyantu ke
 ḿpugú ịsu me, í tá tee-m.
 Paa awe ná pəsəyi na í yọgọti ịsu me.
 4 Ma pəsə yulu wei ı taapalaa paakəna tọgọ.
 Pəyele ma yaakəna lə sɪ í cə-m.
 Ma siyisaa kẹ ma fei kawalaya.
 5 Mə mpa pə cayanaa tọ, mə footiyi wahala tu kẹ.
 Ḿpugú pá tusiyi wei ı ceyleyi tọ.
 6 Nmɪlaa na lə páná kraasəlaa,
 cayana pa tọyi pa teesi taa kẹ.
 Mpe pa toh nté pa lə.
 7-8 Pəsɪ sumasi na tala na
 tiina a ká seyesi-η,
 na tetu huli-η tọtọ.
 9 Kọhmanmam mpi pə ta nyəna si,
 Tacaanin lapəna pə tənə?
 10 Inı ı təkəna ı kulapəm tənə weesuğu,
 na yelaa tənə feesin ke ı nin taa.
 11 Ịsu ηkpanugy nukugy təm kuyagotutu tọ,
 ḿpugú nọgọ ná nukı tọgənaya leley.
 12 Akpatəlaa na mpa pa pusı təwa tọ,
 pa wena lẹmayasee na nyəm kẹ.
 13 Ama Tacaanin kele lẹmayasee na nyəm mayamaya tu,
 na layatu tasulu na toh tu.
 14 Ye ı yəka mpi, nọgọl kaa ηmá,
 ye ı təkə wei, nọgọl kaa tulı-ı.
 15 Ye ı kra teu, ıle wulaya wuli.
 ı tula-ku, ıle lwm wakeli tetu.
 16 ı wena toma kẹ na í nyəmá a lapənanu,
 na í təkə letaa na mpa pa tolisiyi leləa tọ.
 17 ı yeki na pá kuuki tetu nyugu nyəma, na pá teekəna.
 ı wakələyi hulaa lẹmayasee.

18 Na í cekí kuhákwóm mpi awulaa ka
haka yelaa tó, na í hákəyi pa mayamaya.
19 I yeki na pá kuuki kətəlaa,
na í pəsəyi tonṭonaa mpa pə cayana
teu təyó krentəlasí.
20 I təkəyi nəələlen nyəma nəsí,
na í kuyi akpatəlaa ləmayasəe.
21 I yeki na pá footiyi səsaa,
na í yəkəyi ηmakəllaa ton.
22 I cekí pa səkpetuyu anaam ké,
na í kəna nyaaləm ke atətəle səkpetuyu taa.
23 I yeki ké na piitimnaa huki,
ilena í wakəli-wε na í yasi-wεye pooluŋ,
ilena í kriisi-wε.
24 I kuyi pa nyuyi nyəma layatu,
na pá cəkí yem ké nyutu taa,
pa feina təpote.
25 Pa hakəyi yem ké səkpetuyu tεe,
nyaaləm fei, na pá cənləyi yem isu
mpa solum kwaa tó.

13

Soopu nyəntu tətə

1 Mpyule Soopu tasaa si: Ma tēma nti
ma yəyətəyi təyó nuu
na ma ηkraŋyuyi, na má na-ti na ma isəpəle,
na má cekəna-ti.
2 Ma mayamaya ma nyəma nti
mə nyəma mpy təyó, mə tá tεe-m.
3 Ama Toma tēna tu Iso ké ma yəyətəyəna
na má hūləyi-i ma konyəŋ.
4 Mə ké acəsaa cesaa fetaa ké,
pəpətu tike ke í mayasəyi.
5 Ye í ka suma, í ka nəyəsəna
ləmayasəe nyəma nté.
6 I ke ηkraŋ na í nu
má konyəwiina na ma kuyəyətutu.
7 Kaloolaya na təm kəkəkətu
ke í ká sɛɛna Iso təyó?
8 Iso təyó ké mə caaki si í sɛɛna?
9 Na ye i feŋa-mε i ká sa-mε?
Iso tá ké yulu si pa pyusiyi-i.
10 Ye mukaya tεe ké í
sɛɛkəna i təyó, isu i kaləna-mε.
11 I səsəntu u tilisiyi mə pəntu na
i təm kra-mεye səyəntu səsəntu?
12 Mə kuyəyətutu wε ké isu təloma.
Na mə kumayasətu náá wεe isu cuyi.
13 I su, i yele na ma yəyətí,
ye ma tu tēma nti ntəyəle.

- 14 Ma sǎlv puwaga si ye mpi mpi.
Paa ma weesuɣu luwa.
- 15 Iso í nǎkaa i kv-m, ma ta tan pulv.
Ama ma tǎntɛ teu nyulvɣv ke maa læsi.
- 16 Ye pǎ tu lapa mpv pǎ waasa-m ké.
Mpi tǎ, isayav u kpǎtǎɣǎna Iso.
- 17 Tǎv, í ke ɳkpaɳɳ ke teu
na í nu ma kuvǎɣǎtvtv.
- 18 Ma sǎlv puwa si ma læsǎɣi ma ti nyulvɣv.
Ma nyǎmǎ si ma tǎm tena.
- 19 Ye nǎɣǎlv caa si i hvvna-m,
ile ma su na má sí.
- 20 Hai, ma Iso,
yaasinaa naale tike ke ma caa ń la-m,
na nyǎ kin sǎɳvɣv í taa la-m katɛ.
- 21 Kvsu nyǎ nin ke ma tǎv,
nyǎ sǎɣǎntv í taa la-m katatǎlaya.
- 22 Uena ń pǎvsi-m na má cǎ-ɳ,
yaa má yǎɣvti na nyaa cǎ-m.
- 23 Isayatvnaa isǎnaya ma lapa?
Hvli-m ma tǎpǎntǎle.
- 24 Pepe tǎv ké nyǎ isentaa tá hetǎna-m,
na ń nyǎnǎɣi-m isv nyǎ kolontu?
- 25 Anv ma wɛ ké isv kaawvlaya,
yaa nyuliyaa ɳka heelim kpakǎɣvti tǎ,
na ń tǎɣǎnǎɣi-m?
- 26 Pǎ taya pulv, n ɳmaaki ma tǎm isayav
na ń felǎɣi-m ma pǎcaatv kuvǎntǎɳ suwe?
- 27 N tv-m nkeyelee suwe,
na ń feniyi ma kvlapǎle?
Na ń ɳmaaki ma nǎntaalǎɳ wei
ma fela kanyǎɳa taa tǎɣǎ takǎlaya taa.
- 28 Na ma tǎnvɣv náá tasǎɣi isv taav,
yaa isv ɳkpaam mvvkvɣv wontu kvssusuutu tǎ.

14

Soopu nyǎntv tǎtǎ

- 1 Yvlv pǎyaga weesuɣv wɛ ké tǎtopi,
na kú na cǎvsev ke kvtaamsa.
- 2 I lukv ké isv tvɳv hǎtvɣv na í lontili,
na í mvki kpakpaa isv isotom.
- 3 Iso nn kvsvɣi isǎle ke ma tǎv.
Pǎyele ń yaaki-m hvvle.
- 4 Wulee nǎɣǎlv læsa kvpam ke isayam taa?
Pvntv fɛi.
- 5 Anv Iso tɛma yvlv isǎtvnaa ke kalvɣv
na í su i kvyeɳɳ.
- Iso n tɛma yvlv weesuɣv tǎnaya ke puv i kaa ɳmaa ka tǎv.
- 6 Pǎ tǎv tǎ, kvsv nyǎ isǎle ke yvlv tǎv na í hevsi,
na i lanle tu hvlvmi, isv apaa tv ke taanaya.

7 Tuvu wena teelvuvu ké, ye pa seta-ku,
 ku neyeyi na kú heləyi piliŋasi kufasi.
 8 Paa ku lila kratəla tetu taa, na ku kite sí.
 9 Ye ku nuwa lumaya tan ku
 tayanəyi neyeyuvu ké na
 kú heli piliŋasi kufasi isu tiika.

10 Ama yulu səki ké, na i toma su tənaya.
 Ye i tisa feesuyu, i we le tətə?
 11 Tenku lum pəsəyi na pé pasa,
 na pusi nyəm náá nyəə na sí wuli.
 12 Mpu tətəyə yulu ká hənti, i kaa tasa kuluvu.
 I kaa tasa fem na pécó isətənyuvu mukí.
 I kaa kuləna i tom təə.
 13 Ye Isə ka tisaya,
 i ka ŋmesa-m atətəle taa,
 na í takí ma təə, haləna í kú i pááná.
 Ulena í su-m saa wei i ká tayaní-m kupantu lapu tə.
 14 Ye isu yulu ka səkaya na í tayaní
 fem maa we tanuvu taa ké ma təmlə kuyeyi təna.
 Haləna kuyaku ŋku i ká tayaní-m kusuvu tə.
 15 Ule waatu wei Isə kəŋmaŋmam má,
 ma təm ká nyuli-i na í yaa-m tə ma kaa cə.
 16 Ama saŋa ile,
 Isə isəle kaa wee má ma təə,
 na í kaləyi ma nəhəe.
 17 I suuwa ma isayatu ke huluyu nakuli ku taa ké,
 na í taali ma kawalaya təə təkram.

18 Ama isu póóŋ yəkuvuvu
 na pé layasəyi kukraməŋ ke lona,
 19 na lum náá niisiyi pəle,
 ŋa tev náá kuuki tetu tə.
 Mpuýú n wakələyi yulu teelvuvu.
 20 N tii yulu təə ké na n wakəli i isəntaa,
 na n təyən-i na í tēe na pé saali.
 21 Paa yulu piya nyuvu kulaa
 yaa pə tu-səyi feele yulu u naaki pulu.
 22 Mpi pə təm yulu nukəna təyole
 i mayamaya i tənuyu wəsasi na i lanwakəlle.

15

Ilifasi nyəntu tətə

1 Mpuýú Teman tu Ilifasi cəwa Soopu si:
 2 Yulu ləmayasəe tu isu nyá taka,
 kaa yəyətəyi təm kraí nyəntu,
 yaa í həŋ i təyi yem ké mpu.
 3 Nyá kaluvu we kpete ké,
 pə taa fei kawaaya.
 4 Isə nyamnav mayamaya
 na i seev kite ke n wakələyi yoo!

⁵ Nyá isayatu tòm ke nyá nògò yògòtəyi.
Pəyele acilayatu nyéma kuyògòtutu ke n kpaɣaa.

⁶ Nyá nògò huləgəna nyá isayatu.
Nyá ntompee kuyəna nyá tòm pə taya má.

⁷ Nyaga pə taaləna lɔlɔgɔ na?
Yaa n laala pulasi ke ilim nau?

⁸ N nuwa Iso layatu tasuyɔ,
na n̄ hii layatu ke nyá tike na?

⁹ N ta tɛɛ-tuyɔ nyəm,
pəcɔ n ta cəkəna pulɔ
na pə wɛ-tuyɔ səkpetuyɔ.

¹⁰ Ta taa cəne wɛ nyɔnhulɔmənə nyéma,
na akpatəlaa mpa pa tɛɛ nyá caa ke səsəontu tɔ.

¹¹ N nyənəyi yem ké Iso lanheesəle tòm
nti i teləsəyi-ŋ tərəmm na tá nəsɔ təgɔ?

¹² Pepe tɔɔ ké nyá pááná huuki mpu,
na n̄ culəyi-tuyɔ isɛ?

¹³ Iso ké n muɔna pááná,
na n̄ yògòtəyi tòmnaa mpe?

¹⁴ Yulɔ u pəsəyi na í wɛɛ
tənəŋŋ yaa í siyisa teu ke Iso.

¹⁵ Paa isətata tillaa mayamaya Iso feina-wɛgɛ naani.
Pəyele isətənyɔ fei tənəŋŋ.

¹⁶ Kacanfana yulɔ isayau na acaaluyɔ
ŋku ku maləna isayatu isu lɔm nyəɔɔ tɔ?

¹⁷ Tɔɔ, Soopu ke ŋkpaŋŋ na má seɣɛsɪ-ŋ
na má keɛsɪ-ŋ nti ma nawa tɔ.

¹⁸ Nti ləmayasɛɛ nyéma nuwa
pa caanaa kiŋ na pá hólí tɔ.

¹⁹ Pa tike ke Iso ka hawa tetu,
kpai tu nògòlɔ i ta siti pa heku.

²⁰ Isayau wɛ isənyəŋle taa ké
i weesuyɔ pusi tənaya, haləna i səm.

Pəyele pa kala ŋmakəllɔ pusi tənaya.

²¹ Səgəntu tòm ke pa nukɪ.
Pa ti cayanau waatu taa ké wakəllɔ ká tii pa tɔɔ.

²² I naaki layate cəŋəyi-i,
ilɛ u tɛɛləyi si i ká fiti səkpetuyɔ.

²³ I pɛkəyi təgənaɣa,
na í nyəmá si səkpetuyɔ kuyaku tənə-i.

²⁴ Lanwakəlle na nəgəsɛɛ
pə tuyɔ-i səgəntu səsəontu ké.
Pə tiiki i tɔɔ ké isu wulau sɔɔlɔ
pukuyɔ si i tɛeki yooɔ tɔ.

²⁵ Pə taya pulɔ, i kusa niŋ si i makɪ Iso.

Ƨ caaki si Ƨ kuləyi Toma təna tu təə.

26 Halı Ƨ hika apalutu si í kuli Isə təə,
na í kenta Ƨ təyi Ƨ kpaluyu
kpusəŋ nyəŋku.

27 Ƨ kiiwaya na í wəna alaafəya.

28 Acalee kuyəkee na teesi nsi si taa yəlaa
luwa na sí caa yəkuyu tə, si taa ké Ƨ ká caya.

29 Ƨ kaa tasa wənav hikuyu na pə leeli,
pəcə pə kaa tasa-Ƨ lapənav ke tetu təə.

30 Ƨ kaa fiti səkretuyu.

Ƨ wə ké isu kəkə nyakuyu tuyu piliŋasi tə,
Isə ká woso-Ƨ Ƨ heelim na pə kpiisi-Ƨ.

31 Ye kpete ke Ƨ tu naani, Ƨ tusa Ƨ təyi.

Mpi tə, kpete nteyele Ƨ kasəyaya.

32 Halı pu la mpv na pəcə pə tala Ƨ səm.
Teitei isu piliŋa laŋuyu cələm na ká sí tə.

33 Ƨ ká wəe ké isu tuyu ŋku pa yaa si, leseŋ tə,
ku akaa təkuyu na á ta puta tə.

Yaa isu ŋku pa yaa si, Olifi tə ku hetu luluYu tə.

34 Isayau təyaya ká pəsi kaalvlaya,
iləna kəkə náá nyaya muyullu təcayale.

35 Isayatu ke Ƨ haki na í luli kuləmtu nti.

Ƨ lotu taa ké mpi pu tusi-Ƨ tə pə puki.

16

Soopu nyəntu

1 Mpróyó Soopu cəwa si:

2 Tam ké ma nukı təmnəa panewə.

Mə təna í ké laŋa heesəlaa
mpa pa kəŋna wahala təyə.

3 Pəlee ké təm kpete

nyəntu nti tu su tənaya?

Pepe təə ké pááná sita nyá kucəcətu taa?

4 Ye maa wənnə isu mə,

ma pəsəyi má yəyətı mpv tətəyə, halı pə tee mpv.

Mə təm lapa-m pətətəle, na má kpreeti nyuyv.

5 Halı maa kraasa mə apalutu,

na ma kuyəyətutu na pə heesi mə laŋa.

6 Paa maa yəyətı yaa ma suma,

ma wahalanəa kaa su tənaya, yaa pá tu pasv.

7 Hai Isə, təv,

nənnə n yəka ma toma na í kpiisi ma təyaya təna.

8 Ma cələ nyəma caaləyi-m ké.

Na wei Ƨ yasəyi ma isayatu tə,

í pəsi ma aseeta tu na í kuləyi ma təə,

na í kaləyənə-m ma isəntaa.

9 Ma kolontu culəyɪ-m ɪse, na í kpasəyɪ mpee,
na í tiiki ma təə na rááná, na í cələyɪ-m.

10 Yələa haawa nəəsi təcaaa, na ma təə,
na pá tʉuki-m na pá makɪ ma ləkpaasi.
Pa pɛela nəyɔ ke ma təə.

11 ɪsɔ tʉ-m kʉtakɛɛsəŋ ké
na í pɛti-m asayaa niŋ taa.

12 Maa wɛ hɛɛsʉyʉ taa ké na ń pəsi ma lanje.
N kpa ma lumayá ké na ń pɛli-m,
na ń kɛɛsəyənə-m na ń təəki nyá nyəmá.

13 Nyá nyəmá anɪ a tama-m kotayá ké
na á tʉli ma lotu na pətətəle fɛi,
halɪ ma kancələyá kpe atɛ.

14 A tiiki ma təə ké ɪsu
yoolu na á tʉləyɪ-m pəəŋ.

15 Ma suu fələtə takanaa mpa pa ké ləyayá wontu təyɔ,
na má pilimiyi atɛ.

16 Wula sɛɛsa ma ɪse ké na á mʉli,
na atətəle səkɛtʉyʉ takɪ ma ɪsəhutu təə.

17 Anɪ ma ta la mʉsʉŋ,
pəcó ma ta sələmənə mənəafikitʉ.

18 Hai, tɛtʉ, taa pi-m.
Yele na ma kakɪisayá nukɪ tam.

19 Pə kpaɣav nəənəə tə,
ɪsətənyʉ taa ké ma aseeta tʉ wɛɛ.
Wei ɪ cəəki-m tə hatoo ɪsətəa ké ɪ wɛɛ.

20 Ma taapalaa ná paakənə-m ké.
Ama ɪsɔ ké ma tekiyina ɪsəlʉm.

21 Ma caa sɪ nəyɔlʉ í sɛɛna ma təə,
na ɪsɔ naaki ɪsu yʉlʉ lakʉyʉ ɪ taapalʉ tə.

22 Mpi pə təə tə, pa kala ma weesuyʉ pʉsɪ.
Maa təŋ mpaav ŋku na ma tɛɛ tə, kʉmələyʉ fɛi.

17

Soopu kʉcəcətʉ tətə

1 M'póyó Soopu tasaa sɪ:
Ma feesiŋ liki. Ma kʉyɛɛŋ tɛŋ na pələav taŋa-m.

2 Wɔŋlɛa tama-m ké na pá tʉuki-m,
na ma kpisiyi tom ke ahoo.

3 Hai, ɪsɔ səŋ nyá mayamaya ke
ma nəyɔ təə ké hʉlɛ taa.
Ye pə tayá nyá, ma fɛina nəyɔlʉ.

4 N kenta pa ləmayasɛɛ təə ké,
n kaa yele sɪ pá kəlɪ.

5 Pa wɛɛ ké ɪsu pa tukuɣʉ ɪtuule sɪ:
Yʉlʉ yaa ɪ taapalaa na pá tala ɪ təyənayá,

na i piya náá tãŋ na si niŋ wõh.

⁶ Maɣa yɛlaa yookina yontu,
na pá tɔ́kí ma ísentaa ké ntaɣama.

⁷ Wahala wakɛla ma ísentaa,
na má pɛsi ísu íleemuyɔ.

⁸ Kusiɣisim tɛŋlaa naaki ma wɔsasi,
pa nɔɔ taa fɛi kete.

Kɔpama kulɛɣi asaɣaa tɔɔ.

⁹ Tampana tɛŋlɔ ná kama nyɔɔ ke i mpaav taa ké.

Na wei i fɛina kawalaya tɔ, i toŋ sɔsɛɣi.

¹⁰ Ma taapalaa, í kɔɔ mɔ tɛna.

Maa naaki mɔ taa ké lɛmaɣasɛɛ tɔ.

¹¹ Ma kuyɛɛŋ tɛɛwa, na pɔ́ kɛŋna
tɛma nna a pɛle ma tɔwa tɔ.

Mpi ma nyulɛɣi sɔsɔm ke hatoo ma taa tɔ pɔ wakɛlaa.

¹² Mpe pa yaaki ahoɔ ke ílim ké,

na sɛkɛtuyɔ i nyalaa íle,

pa tɛŋ si pɔ caa nyaaluyɔ.

¹³ Atɛtɛle ke ma tãŋaa si
má sɔv má hɛnti tɔ sɛkɛtuyɔ taa.

¹⁴ Pɛlaav nyɔɣale ma caa,
sonsompee mɛɣele ma too na ma kɔɔ.

¹⁵ Ma fɛina tɛtɛlle tɔtɔ,
na pɔ́ tɔ níi ísɛle.

¹⁶ Maa kɛŋna-tɛɣe na má tiina sɛtaa tɛ,
na má hɛntɛna mɔsuyɔ taa.

18

Pilita nyɛntɔ

¹ Ḿpɔ́ɣú Suha tɔ Pilita tɔma si:

² Waatɔ wei ké í ka su yɔɔtaya,
na í kraɣa lɛmaɣasɛɛ.

Ílɛna tɔ yɔɔtɔ tɔm kɔpantɔ.

³ Í suma si Soopu í nyɛni-tuyɔ heeŋ suwe?
Pepe tɔɔ ké i nyɛnɔɣi-tuyɔ kɔmɛɛmɛŋ?

⁴ Soopu ísu n huɣutuyɔ lotu ke mpɔ na pááná tɔ,
n huɔ si nyá tɔɔ ké pɔ lɔ tɛtɔ
na kukpamɛŋ kɛsɛi na í layasi lona na?

⁵⁻⁶ Ísaɣav tɔɣaya taa kɔkɔ
ka te ké na ka nyalɛmɛle mɔki.

⁷ Ísɛna i ka tɛŋaɣana naani tɔ pu pasa.

Ílɛna i maɣamaya i taa layatɔ náá ye le na í hoti.

⁸ Mpi tɔ, puluyɔ taa ké i nɔɔhɛɛ tiiwa,
na í tɛŋ kɔ kpalahuuŋ tɔɔ.

⁹ Katɔka ká kra i nɔntaaluyɔ

na ka ηmυsɪ náá həkə-ɪ.

10 Puluɣu pima ateyɛ,
na kɔnyəpəm ke ɪ mpaav taa.

11 Səɣəntu səsəəntu kraa-ɪ na paa timpɪɣi,
na tɔ təŋəɣi-ɪ nɔɔhələ nɔɔhələ.

12 Paa ɪ ka ké ton tu,
nyɔɣɔsɪ ká lu-ɪ ké na í sɔv kɔnyəŋ taa.

13 Kɔtəŋ ɪsayaɔ təɣɔ ɪ nantv ke
pə kraɣav ɪ nin na ɪ nɔɔhɛɛ təna tɔ.

14 Pɪ læsɪ-ɪ na ton ke ɪ té timpɪ
ɪ cayaɔa naani tɔ, na pə pona-ɪ səttaa wulav té.

15 ɪ təɣaya ta ke ɪ nyəŋka tɔtɔ,
yɔlv pəsəɣi na í sɔv ka taa.
Pa ηmυsa ka taa ké kəkə mamacəɣələsɪ.

16 ɪlɛna í pəsɪ ɪsu tɣv səkɔɣv too
kɔ lila na pə yoosina kɔ pilɪŋasɪ tɔ.

17 ɪ hətɛ ká saalı tɛtv təna taa.
Nəɣəlv kaa tɔsɪ ɪ tɔɔ.

18 Paa læsɪ-ɪ nyaaləm taa na í sɔv səkrɛtɣv taa,
na pá tu læsɪ-ɪ tɛtv.

19 ɪ kaa yelev pəɣaya, yaa lɔlvɣv tu,
yaa pə kaasɪ nəɣəlv na ɪ ɪsɛ ke ɪ tɛcayalɛ.

20 ɪlim təlulɛ, na pətətɔlɛ nyóma ká nu
ɪ wakəlvɣv təm, na pə sɔsɪ-wɛɣɛ watv.

21 ɪsəna kɔtakɛɛsəŋ tɛɛsɪ ká tɛɛsəna təɣələ.
Mpa pa ta nyɪ ɪsɔ tɔ pa lonte nté.

19

Soopu nyəntv

1 M̀p̀r̀g̀ỳ Soopu cəwa sɪ:

2 Pəlee ké í ká hɛɛsɪ-m
kɔnyəŋ tɣv na mə kɔɣəɣətɔtv?

3 Təm naanɔwa kelev í tɛma-m kɔtvɣv,
pə fɛɪ-mɛɣɛ fɛɛɛ sɪ í cəɔsəɣi-m mpv?

4 Ye tampana ma tu lapa ɪsayaɔv,
ma nyɔɣv taa ké pə tɛŋ.

5 ɪsu ɪ həŋ mə tɪ na kalampaanɪ na
í maɣasəɣi sɪ ma kawalaya kɔnyəŋ ke ma təkɪ tɔ,

6 ama í nyɪ sɪ ɪsɔ kraɔa-m
ɪ puluɣu taa, na í tɣv-m kɔnyəŋ.

7 Ye ma wiiki sɪ pa lakɪ-m mɔsəŋ,
nəɣəlv u cəəkɪ.

Na má yaakɪ sɪ pá waasɪ-m,
nəɣəlv u sɛɛkəna ma tɔɔ.

8 ɪsɔ kayə ma mpaav, ma pəsəɣi tɛɛv.

Ƨ yela-m səkrətuyv taa, na ma hakəyi.

⁹ Ƨə kwaa ma həte yaav,
na í kəəli ma teeli ntenuyu.

¹⁰ Ƨə wakəla-m pə təna pə taa ké,
na í kpesi ma teeluyv ɪsu tuyv, na má sí.

¹¹ Ƨə rááná səsəəna huuna-m
na í nyənəyi-m ɪ kolontunaa taa ləlv.

¹² Ƨ yəlvkulaa kpeka krenta nəyə na pá kəə ma təə,
na pá siki na pá cəəna-m.

¹³ Ƨə hatələna-m ma teetunaa,
na ma asəmaa náa yaaki na pá yeki-m.

¹⁴ Ma cəlv nyəma na ma lələtanaa
ná səə ma təə.

¹⁵ Ma təyaya taa mɪvlaa na ma təmlə nyəma
ná yuyv-m na pá nyənəyi-m krai tv.

¹⁶ Paa ma yaa ma təmlə tv
na má wiina-ɪ, u cəəki-m.

¹⁷ Ma lu səŋ ke ma alv mayamaya ké.

Ma pəyalaa ná nyəyəsə-m.

¹⁸ Pə kreŋna piya na ye ma kuləyi ɪle si wonjiyi-m.

¹⁹ Ma taapalaa kɪpama mpa maa səəlaa tə,
pa lu-m luyv na pá kuləyi ma təə.

²⁰ Ma luna pəcemteye.

Ma tema taasi təkəŋəkəŋə.

²¹ Ma taapalaa mə, hai, í nyəni ma pətətələ.

Ƨə tvna ma təə ké niŋ.

²² Pepe təə ké í tuyv-m konyəŋ ɪsu Ƨə?

Ƨəna í tv-m wahala tə, pə ta nu-meyele?

²³ Hai, ye ɪsu paa ŋmaawa
ma kuyəyətutv tənəye takəlaya taa.

²⁴ Ƨsu paa ŋmaa-ti na nyəmlə ke kəkramuyv təə,
na pá piisi, na tə wəe tam təə, tə taa husi.

²⁵ Ma nyəmə teu si ma təə sɛɛnlv wəna
ɪ weesuyv.

Ƨni ɪ ká yəyətəna na pə si tənaya ke atə cəne.

²⁶⁻²⁷ Paa pə kəəla ma nantv na pə yele mɪwa tike,

maa ná Ƨə na ma ɪsələ ké,

ɪ kaa wəe-m mɪvlv.

Mpi ma səəlaa təyələ,

halɪ pu laki-m ləŋ.

²⁸ Ƨ ká pəəsi mə ti si ɪsənyaya í ká kulɪ

ma təə, na í hiki təwaanlə na í huəna-m?

²⁹ Ƨ la laakali, na pə taa kəə na layate tala mə mayamaya.

Mpi tə, mə kawalaya mɪna səm ké.

Ƨ nyi si huəle taŋa-mə.

20

Sofaa nyəntv

¹ M'p'ógú Naama tv Sofaa t'oma Soopu si:

² Nyá t'əm wakəla ma laŋle,
 ɪlɛna pu lakɪ-m laŋ si má cə.

³ Ma nuwa ɪsəna n kaləna-m na n' tuu-m tə.
 ɪle ma nyəmə kucɔcɔtu ke ma ləmayasɛɛ taa.

⁴ Ma nyəmə teu si pə kpaɣav
 hatoo kuyəŋku ɪsə su yulv ke ate tə,

⁵ asayaa akaitv u leeliyi.
 Pəyele pa aŋmaala ná we tənyəsɪ ké.

⁶ Paa ɪsayav nyuyv ká kuli ɪsəna,
 na kv tokiyiina ɪsəŋmuntv.

⁷ ɪ tɛɛsəyənə ké ɪsu ɪ mayamaɣa ɪ p'untv.
 ɪlɛna mpa pa naakaya-ɪ tə pá p'əsəyi si: ɪ tɛmna-we?

⁸ ɪsayav saaləyi yem ké ɪsu toosee.
 Pa kaa tasa-ɪ nav.

⁹ Mpa pa naakaya-ɪ tə, pa kaa tasa-ɪ nav.
 Pəyele ɪ kaa weɛ ɪ lonte taa.

¹⁰ ɪsayav ká məŋna wɛnav ŋku ɪ ka hikina m'usəŋ
 təyɔ kv nyéma.

Na konyənt'ona náá watɪ ɪ piya.

¹¹ ɪ ka wɛna ɪfepile ké na alaafəya.
 Ama ɪ ká kpenna pə tənaya mpu na ɪ s'usna p'úyú.

¹² ɪsayatv ka we-ɪ leleŋ ké təkuləŋkulo.
 ɪlɛna ɪ ŋmɛsɪ-təyi ɪ nsəmle tɛɛ.

¹³ Na ɪ kisi tə ləv na ɪ ŋmɛsɪ-təyi teu,
 na tə we ɪ tantahaav taa.

¹⁴ Ama ɪ təyənaya ŋke ka leleŋ
 ká pəsɪ paasəle sətɔ ke ɪ lotu taa.

¹⁵ ɪ ka lipa lelaa wɛnav ŋku tə,
 ɪsə ká caali-ɪ na ɪ tə-kv na ɪ nəyɔ.

¹⁶ Mpi ɪ m'ukaya tə pə ké paasəle sətɔ ké,
 na ntɪ tu k'ona-ɪ.

¹⁷ ɪsayav kaa tasa nav ke naaləm na tuŋ
 nim mpi pə kpeŋ ɪsu pusi na ləŋ tə.

¹⁸ Wɛnav ŋku ɪ taataa na ɪ konti haŋaya na ɪ hiki tə,
 ɪ kaa təyɔ-kv, ɪ ká məŋna-kuyv.

¹⁹ Mpi tə, ɪ muɣula acamaa na ɪ lə-we.
 ɪ lɛka pa kutuləŋ, ɪ ta ŋma-weyɛ paa kulomuyv.

²⁰ ɪ wɛnav luluyv ka we səyəntv.
 ɪ kaa pəsɪ na ɪ kpa pə taa pulv.

²¹ ɪsayav liki pə tənaya puləpə u fitiyi.
 Ama ɪ laŋhuləmle kaa leelina.

22 Haganaya anaam taa ké lanwakelle ká tii i tɔɔ,
pə təna pu tu-i wahala ké.

23 Waatu wei in i ká liki mpu tɔɔ
Taa ká tisi i tɔɔ ké i rááná kəkɔ,
isu tɔv tɔmpɛɛ, na á yaga-i isu nyəmə.

24 Ye i fita nyəɣəlvɔv mayamaya yoou wontu,
nyəɣəlvɔv kuseemvɔv tɔɔv ke paa tənə-i na pá yaga-i.

25 I kpesa kəkɔ nyəmlɛ nte
tə tula i tɔnvɔv na i hɔɔlɛ tɔ.
Uena sɔm tii i tɔɔ ké kprakpa.

26 Səkrɛtvɔv ke i tɛɛna, na kəkɔ ŋka nɔɣəlvɔ
ta lu tɔ ká nyaga i mayamaya.
Uena ká kpeɛna mpi pə kaasa i tɛ tɔ.

27 Isɔtɔnvɔv í keeli yulv in i isayatu tɔɔ,
na tɛv náá kulv i tɔɔ.

28 Isɔ rááná ká kuvv i tɔyaga wɛnav tənaya,
a kuvv wule ké isu lvm.

29 Isəna Isə suwa isayalataa si paa tɛsəna tɔɣəlvɔ.

21

Soopu nyəntv

1 Ḿróyó Soopu cɔwa si:

2 I ke ŋkraŋ ke teu na í nu ma tɔm.

Pəle pə hɛsəɣəna ma lanlɛ.

3 Ma kra mə yule,
í yelev na ma yɔɣɔv.

Ye ma tɛma ilɛ mə pəsəɣv na í wonjv-m.

4 Anv pə taya yulv ke ma wiikina.
Uɛ pepɛ tɔɔ ké ma suulu kaa tɛ?

5 I nyəni ma tɔm taa,
pu la-mɛɣɛ ha, na í kra nɔɔsi.

6 Ye ma mayamaya ma huvv mpi pə makəna-m tɔ
pə tɔm, ma lanlɛ wakəlvɔv ké na má seliyi.

7 Pepe tɔɔ ké Isə yeki na asayaa wɛna weesuyv na tɔv,
haləna pá kratəlvɔv?

8 Pa lɔlvɔv nyəma svukv tɔv ke pa kɛv
na pa saalənaa puvv na pá naakv.

9 Pə cayanə-wɛɣɛ pa tɛsɛv taa ké.
Pa ta nyv sɔɣəntv tɔm.

Pəyele Isə u makv-wɛɣɛ kprátúyó.

10 Pa naaŋ wɛna alaafəya ké,
na í kraakv teu na í lɔlvɔv u hɔləsəɣv.

11 Pa yeki pa piya ké na si kprakəlvɔv
asewa isu heev, na si ŋmaaləɣəna lanlvɔlvɔmlɛ.

12 Pa yookv yontu na akilimanaa,
na sanjvnaa, na həsv, na pá nukv lelev.

13 Pa yɔɔləyi atɛ cənɛyɛ mpɔ,
 ɪlɛna pɑ tii atɛtɛlɛ taa na hɛɛsɔyɔ.

14 Pɛ́cɔ pa tɔŋaɣa ɪsɔ kɛ si í tɛɛ í kaasi-wɛ.
 Mɛɛ pa paa fɛina ɪ luyɔ nyɛntɔ kɛ nyɛm.

15 Halɛna pɑ tɔŋ si:
 Aweyɛ Toma tɛna tɔ,
 na tɑ́ lakɪ-ɪ tɛmlɛ?
 Ye tɔ yaa-ɪ, pɛ waasi-tɔyɔ we?

16 Pɛ taya mɛɛ pa tɛnna pa ti cayaŋaɔ tɔm.
 Asayaɔ lɛmayasɛɛ ɪ kpɛtɛyɛna ɪsɔ.

17 Anɪ sɛm ɪ tutiyi-wɛyɛ tam tam.
 Pɛyɛle wahala ɪ wakɛləyɪ-wɛ.
 Pɛ́cɔ ɪsɔ ɪ mɔyɪ-wɛ na pɑ́áná.

18 Yɛlaa kooliyina-wɛyɛ ɪsayatɔ
 si heelim í kɛɣa-wɛ ɪsu nyutɔ yaa mɔsɔyɔ kpɛtɛ.

19 ɪsɔ ɪ fɛləyɪ ɪsayɔɔ pɛyaya kɛ ka caa ɪsayatɔ.
 Pɛ taya pɛyaya ŋkraŋyɔ kɛ
 ɪsɔ ká hɔ na cɛɛɛ nu pɛ taa.

20 Pɛ wɛɛ kɛ si Toma tɛna tɔ í mu asayaɔ mɛɛ
 na pɑ́áná na pɑ ná pa wakɛlyɔ.

21 Ye pa weesiŋ tɛma cɛnɛ,
 pa piya tɔm ɪ tasɛyɪ-wɛyɛ naɔ tɔtɔ.

22 Pa kaa nɔki tɛlyɛ ɪsɔ kɛ hɔlyɔ.
 Mpi tɔ, ɪni ɪ huɔkɛnna ɪsɔtaɔ tillaa mayamaɣa.

23-24 Nɔyɔly ɪlɛ, pɛ cayaŋa-ɪ kɛ
 na í tɔki teu, ɪ fɛina nɔyɔsɛɛ,
 ɪ kpɛtɛləyɪ lɔŋ,
 na ɪ wɛna tɛnɔyɔ, halɛna ɪ kantɛkaya kɔyaku.

25 Ama nɔyɔly ná sɛkɛna ɪ nɔyɔ na ka nyan,
 ɪ ta yɔɔlɛna kɔpantɔ natɛli.

26 Pa tɛnaya mpɔ mɔsɔyɔ taa kɛ paa hɛntɔ
 na sonsompeɛ waasi pa tɔɔ.

27 Ama, ma nyɛmá mɔ taa layatɔ,
 na huwɛɛ nna í huɔki ma tɔɔ tɔ.

28 ɪ pɔɔsɛyɪ si tɔŋtɔnnaɔ
 na asayaɔ mɛɛ pa tɛɛsi wɛ lɛ?

29 ɪlɛ í tá pɔɔsi mpatɛntaa
 na í cɛkɛna mpi pa nawa na pɑ́ yɔyɔtɔ tɔ?

30 Pɛ kentiyi ɪsayɔɔ tɔɔ kɛ asaala
 kɔyaku kɛ, na pɛ́ cɔlɔ-ɪ na ɪsɔ pɑ́áná.

31 Awe ká pɔɔsɛna-m tɛntɛ nte ma tɔŋ tɔ tɔ tɔɔ?
 Na í lɛɛti-m ma ɪsayatɔ?

32 Paa pɔna-ɪ tɛpinte kɛ,
 na pɑ́ fɛŋiyɪ ɪ pɛlaɔɔ tɔɔ.

33 Yɛlaa tɛna tɔyɔna caŋa na pɑ́ tɛŋyɪ
 ɪ waali, na pɑ́ kooliyi-ɪ si: Tɛtɔ í la-ŋ kaafala.

³⁴ Με ιλε, təm krai nyəntv ke í heesəyənə ma lanje.
Mə kucəcətv tənə ké kotusutv ké.

22

Ilifasi nyəntv

¹ Μρύγύ Temaη tv Ilifasi cəwa Soopu si:

² Iso u teeləyi yulv si í waasi-i.
Ama ye yulv wəna nyəyυ taa maγasəm, i təyi i wεeki teu.

³ Na yulv í siyisaa yaa i tewa təkpaataa,
weye pə waasəyi Toma tənə tv?

⁴ Pə taγa nyá isəsεεε teu təə ké
i həη nyá ηkraηyυv na í huukəna-η.

⁵ Nyá kawalaya katatəlaya na nyá isayətv
tam nyəntv təə ké Iso həη nyá ηkraηη.

⁶ Mpi tə, n məkaya nyá teetunaa wontu
ke təluma ke mūsəη, na pə yeki-wεye kpeεe.

⁷ N pema lvm na təyənaya
ke wei lukətv na nyəyəs i ka puwa tə.

⁸ Yulv təη tv na kalampaani tv
ka tənna tetv, na í caγa tə taa.

⁹ N təyənə leelu ke niη kakpas i, n pəla sulav niη.

¹⁰ Pə təə ké katəs i tama-η
na səyəntv anaam náá tuti-η.

¹¹ Səkpetyυv nyala nyá təə,
nn naana tiili, lvm səsəəm lipa-η.

¹² Iso we hatoo isətaa ké na í tee
isətulnhas i təə, na í nyənəyənə si nyəη taa.

¹³ Ilena nyaa maγasəyi si Iso tá ny i pulv.
I kaa pəs i na í tee isəηmuntv təə
na í huuna-tuyv atε.

¹⁴ Iso təη isətənyυv ntompee təə,
na ηmuntv taka i təə, u naana tiili.

¹⁵ N caa si í təη
asayaa mpaav kypənyυv ke?

¹⁶ Pə tema-wεye kpiisuyv ké, na pə waatv ta tata,
isu lvm kuukuyv kolunə tə.

¹⁷ Haləna yəlaa mpe pá təη
Iso Toma tənə tv si: Yele-tv təpamm.
Weye n pəsəyi na í la-tv?

¹⁸ Pəyele ini i ka hayasəna pa teesi nyéma ke təη.
Iso í pona asayaa ləmaγasεε anəyi poolunə.

¹⁹ Yəlaa kypama na mpa pa fei təm tə,
paa ná pa wakəlyυv na pá won-εe.

²⁰ Pə wakəla pa kolontunaa

na kəkə nyaga pa wenaav.

21 Təv, nyá na Iso í ciiki na pé hetí-η.
Waatv inəyi n ká nu lelenj.

22 Mv ma kuseyesətv na
ń təkí ma təm ke nyá lotu taa.

23 Ləsi mpi pə ta siyisi təγə nyá tε,
na ń məli Toma təna tv tεε na í tayani-η.

24 Lə nyá wula kupaṃpaṃ ke
ateye ləv pεε hekv taa.

25 Ulena Toma təna tv pəsi nyá wula,
na nyá liyitee həwa.

26 Waatv inəyi í ká pəsi nyá lelenj kupaṃ
təlule na ń tekəyi-í niη.

27 N ká sələməyi-í na í nukí,
na ń yoosiyi nti n ka yəγətəa na ń su tə.

28 Paa ntiyi n siwa, n waaki ké,
na nyá mpaav hulumí.

29 Mpi tə, Iso tisiyi kalampaani nyəma ké.
Ulena í waasəyi wei í pasəyi í ti tə.

30 Iso ká waasi wei í ta ke isayav
təγə í tənəηη weetv tə.

Paa tasəkəle tv í waasəyi-í ké.
Si í tə tənəηη taa,
ulena pé ya í nyuvu.

23

Soopu nyəntv

1 Mprúyú Soopu cəwa si:

2 Nəənəv tə, ma wula pəsa pááná ké.
Ulena ma wahala náá təkəyi ma feesiη.

3 Hai, ye maa nyəmə Iso tε,
maa pola í təcayale ké.

4 Maa hula-í ma tampana.
Mpi tə, təmnaa su ma nəγə taa ké.

5 Halí maa nyəmə nti í cəəkaya-m tə
na ma cəkəna nti í heelaya-m tə.

6 Ule í ká kaasi í taa toma si í kuləyi ma təv?
Aai, í ká ke ηkraṃvυv ké na í nu ma kuvəγətvtv.

7 Ule í ká ná si í kolontu iní í
təηəyi tampana, ulena í ná si í təm hυvlv
ka cε-m tam tə.

8 Paa ma pola ilim təlule, í fei,
yaa ma məηna pə tətvlε maa keesiyi-í.

9 Paa ma pəkəna ilim ntəγəη təv, maa naaki-í.
Yaa ma kəena pə mpətəη təv, í fei loosuyv.

10 Pəyele i nyəmə mpaav ŋku ma kpaɣaa tɔ.
Paa i mayasa-m ma lu ké tɔsoolii, isu wɔla kupaŋ.

11 I nɔntaaləŋ taa ké ma tokaya ma nyəŋ.

Ma təŋa i mpaav ke m̀p̀ỳỳ ma ta heli.

12 Ma ta lɔ i nɔɣɔ taa kɔsəsutu.

Ma pɛta ma təɣi i luyɔ nyəntu taa ké.

13 Ama ye i tu ntiyi i taa,

u yeki-ti. Nti i sɔɔlaa tɔ ntəɣi i laki.

14 Nti i ka suwa ma tɔɔ təɣɔ i laki-m,

I ká su lentənaa ke mpu tɔtɔ.

15 Pə tɔɔ ké ma apalutu leki Isɔ kin.

Ye ma kpaɣa huwɛɛ de sɔɣəntu kpaaki-m.

16 Isɔ Toma təna tu yəkəna ma apalutu

na í tu-m sɔɣəntu sɔsəntu.

17 Mpi tɔ, pə taya səkpeɣu ŋku ku waasa ma tɔɔ tɔ,
ŋku ku wakələna-m.

24

Soopu nyəntu tɔtɔ

1 M̀p̀ỳỳ Soopu tasaa si:

Pɛpe tɔɔ ké Isɔ Toma təna tu ta su kuyaku
ŋku i nyəntaa ká na-i na í huukəna tɔ?

2 Pəyele yəlaa tuusiɣi pa tetu toosi,
na lelɔ náa tiikiɣi kaləkəŋ kɔŋmuləŋ.

3 Pa leekəɣi sulav ke i kraŋaya,
na pá kpaɣa leelu nav ke tɔluma.

4 Ulena pá suliyi kɔnyəntɔnaa ke mpaav taa,
na pá yəkəɣi-we na pá tusiyi.

Na pá caaləɣi-we si pá ŋmeləɣi.

5 Pa pəsa isu taale kraŋasi ke nyutu taa ké.

Tanaŋ ahula ke pa luki na pá puki
pa piya təɣənaɣa pɛkɔɣu ke wɔlaya tetu nti tə taa fɛi caɣav tɔ.

6 Tetelatu taale taa ké pa kɔŋ.

Ulena pá kunti isayav tuŋ wei pa yaa si lesɛŋnaa tɔ.

7 Pa həntəɣi ahoo ke kpeɛ ké, kutakəm fɛi.

Pa fɛina sayatanaa ke saa wei watu kpaaki tɔ.

8 Tɛv nuki-weɣe pulasi taa ké.

Təsule fɛi.

Ulena pá cɔsəɣəna kukpaməŋ.

9 Pa kɔɔləɣi sulav ke həla tɔɔ,

na pá leeki-i na toŋ.

Ulena pá kpaakəɣi kɔnyəntɔnaa tokonaa ke tɔluma.

10 Pə waali ulena pá tu-weɣe tɔntɛ ke kpeɛ, wontu fɛi.

Na pá sukəɣi-weɣe təɣənaɣa ke nyɔɣəsi.

11 Pa muləɣi tuɣu ŋku pa yaa si Olifi tɔ ku pee nim,

na pá nyaasəɣi tuɣu ŋku pa yaa si lesɛŋ tɔ ku pee lum na lukɔtu.

12 Acalɛɛ taa yəlaa mpa pə kuwa

na mpa pa caaki səpu tə,
pa mələyi na pá makı kapusi na pá pɛkəyi si pá waasi-wɛ.
Ama Taca naa paasəyənə acaalətu nti.

¹³ Lɛmpa ná kɛ mpa paa caaki nyaaləm tə.
Ani pa ta nyi Iso mpaan,
pəcɔ paa tu təhəyi-i.

¹⁴ Tefemle kɛ yuləkulɔ kuləyi
na í kú wahala tu na konyəntu,
na ahoo yu, ɔlɛna í tɛɛ ɲmuləm.

¹⁵ Apalu wasanƙali feɲiyi səkrɛtuɣu taa kɛ,
na í takəyi i isɛntə kɛ pəcəkələ
na í tɔɲ si: Nəɣəlɔ kaa na-m.

¹⁶ Ahoo kɛ ɲmulɔ yəkəyi kutuluɣu na í ɲmulɔ.
Ilim taa, ɔlɛna í təkɪ i təyi i tɛ.
I ta nyi isəna nyaaləm wɛɛ tə.

¹⁷ Paa tanaɲ ɲku kɔ kɛ mpeɣɛ səm səkrɛtuɣu kɛ.
Mpi tə, pa nukɪ pə sɔyəntu səsəntu.

¹⁸ Isayau wɛɛ kɛ isu lum tɛɛkuyuna kaawɔlaya tə.
I tɔcayalɛ kɛ mpusi nyəntɛ kɛ tɛtu taa kɛ,
i kaa tasa tuɲ wei pa yaa
si lɛsɛɲnaa tə i taalɛ mpaav kɛ təɲuɣu.

¹⁹ Teitei isu wɔlaya
na haɲaya nyəɔkuyɔ tɛv tɔmpɛɛ lum tə.
Ḿpɔ́yú atɛtələ tɛɛkəna isayau.

²⁰ I too kulɔlɔ ká sɔɔ i tɔɔ.
Pa kaa ɲmaa i hətɛ kɛ tiili.
Uɛ pə pɛla isayau nté isu tuɣu.

²¹ Mpi tə, i tuɣi wahala kɛ kaalɔlaya kɛ,
na í kisiyi kɔpantu lapu kɛ leelu.

²² Aai, Iso tɔɲ tɔɔ,
i yeki kɛ na mɔsɔɲtɔnaa weesɲ taɣaləyi.
Pa taɣanəyi pa nəɔhɛ tɔɔ kɛ səɲuɣu,
pəyɛlɛ pa taa tɛɛləyi weesuyu.

²³ Iso yeki na pá cayaana pa ti.
Ama i feɲiyi pa tɔntɛ taa.

²⁴ Laasaya tɔɔ kɛ yɔlɛ
mpɛ pa səɲəyi, ɔlɛna pə saali.
Na pá kpili nyəɔɲ, isu tuɣu hɛtuɣu wɔlɔɣu tə.
Na pá lontili, isu pa sɛtuɣu lɔɔlɔɣu tə.

²⁵ Awe ka kpɛɛsəna-m si pə taya mpɔ?
Awe ká pəsi ma təm kɛ kpɛtɛ?

25

Pilita nyəntu

¹ Ḿpɔ́yú Suha tu Pilita cəwa Soopu si:

² Iso kɛɛ tɔɲ səsəɔɲ sɔyəntu nyəɲ tu.

1 I haaki heesuyv na toma ké hatoo isətaa.

³ Awe pəsəyi na í kala ı samaa?

Yaa awe u naakəna ı nyaaləm?

⁴ Yulv kaa pəsı na í siyisi

yaa í wee Iso tənəŋŋ.

⁵ Paa isətv mayamaɣa, yaa
isətvlnɣasi, sı fei Iso tənəŋŋ.

⁶ Kacanɣana yulv pəyaya

ŋka ká we isu atantaaliya tə?

26

Soopu nyəntv

¹ Mpuvule Soopu cəwa sı:

² Pəwe! Ama n nyəmə ıcam sənau,

n nyəmə wei ı feina toma tə ı tem.

³ Ama n nyəmə ləmayasəe fei tv ke layatu
tasuyv, na í huləyi nyəm səsəəm.

⁴ Aweye n yəyətəyi təmnaa mpe?

Na awe tu tənə-təyi nyá taa?

Iso toŋ ke pə tənə pə tə

⁵ Sətaa seliyi pa təcəyale taa ké hatoo lvm tēe.

⁶ Mpi tə, Iso naaki atətəle taa ké təcəicēi.

Pəyele pə keela púyú səsəəv ŋku kv təə ké,
pulv tá kenti-i.

⁷ Inı ı pəna isətənyv ke yem taa,

na í susi antulinya ke kpete taa.

⁸ Inı ı hayasəna tev lvm ke isəŋmuntv taa

na tə lá yuŋ, pəcó tə kaa ya.

⁹ Inı ı takəyənə ı kumte tə

ké isəŋmuntv isu saalaya.

¹⁰ I pu ŋmaalaya ke teŋku tə,

na í cəə na í ta.

Haləna pə suna səkpetuyv na nyaaləm pə tənaya.

¹¹ Ye Iso holaa, səyəntv kpaaki

isətənyv akelenaa ké na pá seliyi.

¹² I toŋ ke ı selisiyina teŋku.

Uena í wakəli isəcav na ı layatu.

¹³ I feesiŋ keela isətənyv tə.

Uena ı niŋ náá tvli tvm səsə wei ı seekaya tə.

¹⁴ Pə tənaya mpv ı təma nyaləmlē nté,

na tə nukı a taŋ ke pəcə pəcə.

Ue awe ká pəsı ı toŋ kəkətē səsəəle ke nuv?

27

Soopu nyəntv tətə

¹ Mpuvule Soopu kpaɣa ı kənyəwiina sı:

2 Ma tuukina weesuyu tv Isə Toma təna tv.
Wei ɪ pɛɲi-m tampana, na í wakələyi ma lanje tɔ.

3 Ye ma weesuyu kaasaa,
na Isə feesɪɲ we ma muna tee.

4 Ma ntompee kaa yəɣɔti isayatu.
Pəyele ma nsəmle kaa ləsi pəpətu təm natəli.

5 Mpusi í polo pooluɲ, na mpi maa ha-meyɛ tampana tɔ.
Haləna ma səm, ma kaa kisi hɔlvɔv sɪ ma feina taali.

6 Ma təkə ma tampana ké, ma kaa yele.
Pəyele ma kvyeeɲ təm fei-m feele ke ma taa.

7 Pə pəsi ma kolontu ke isayav,
na pə pəsi ma tɔɔ kullv ke wei ɪ feina tampana tɔ.

8 Ye Isə tama isayav tomle
na í ləsi ɪ weesuyu,
pepeye ɪ tasəyi teeɔvɔv?

9 Ye lanwakəlle mayana-ɪ Isə kaa nu ɪ wula.

10 Pu weɛ sɪ Toma təna tv ke
ɪ lanje í heena na í sələməyi-ɪ tam.

11 Maa seyeɛsɪ-meyɛ Isə mpaan təm
ma kaa ɲmesɪ-meyɛ mpi pə pəle Toma təna tv tɔwa tɔ.

12 Ama pa təna pa nyəmá nti tə weɛ tɔ.
Ue pepe tɔɔ ké pa yəɣɔtəyi təm kpeɛ nyəntv?

Kawaaya ɲka kaa leeliyi tɔ

13 Mpi Isə Toma təna tv suwa sɪ yɔlv isayav tete,
na mɔsɔntv kpancoou təɣəle sɪ:

14 Ye ɪ piya hukaa, yooú ká kɔna-we.
Pəyele təɣɔnaya kaa tala pa piya piya.

15 Yɔlvkɔsəkv ká kɔna mpa pu sɔɔ tɔ,
pa leelaa kaa wii-we.

16 Ye ɪ kaawa liyitee isu kanyəɲa,
na wontu isu afəla.

17 Siyisilu ka suuna-tɪ,
na yɔlv kupaɲ náá təɣɔ ɪ liyitee.

18 ɪ təɣaya we ké isu huu huukuɣu tɔ,
yaa isu tanlv sikuɣu cokəle tɔ.

19 ɪ həntɔvɔv waatu, ɪ ké liyitee tv.
Ama ɪ ká feɲ tɔ, á mɔka yem.

20 Lanwakəlle tutiyi-ɪ ké isu lɔm,
na kacuculaya náá kpaɣa-ɪ ahoɔ taa.

21 Ilim təlule heelim ləsəɣəna-ɪ
ɪ təcayale na toɲ, na pə kelɪ na pə teeɲa.

22 Pa tɔɔki-ɪ nyəmá ké na pətɔtəle fei,
na í kaasəyi ɪ ti sɪ í se.

23 Ulena ɪ nalaa kpasəyi amɔkvɲ ke ɪ təm,
na pá hɔləyi kacɔvɔlasɪ.

28

Ləmayasəe ké Iso kucəəu

¹ Tə nyəmə liyitee nyəgətu təhulle,
na timpi pa nyaaləgi wula tə.

² Tətu tēe ké pá ləsəgi nyəgəlvu.
Ulena pá ləsi kuseemvuu ke pələ taa.

³ Nyəgətu hullaa pukina fətəla ké
na pá pəeki timpi timpi kəla
lumaŋ təgə pəe wena a ŋmela atətəle taa tə.

⁴ Pa huliŋi rúúyú ké na pá hatələna yəlaa təcaŋale.
Nəəhəe kpisiŋi sənau,
ilena pá susi-wəye yem taa, na pá fiisiŋi-wə.

⁵ Tətu nti tə təə pa haləgi təgənaŋa tə
pə caŋa ké isu kəkə pəsa-təgi krentəlası
ke tə kite tēe.

⁶ Timpi tətu nti tə pəe wəe təgə pa hikiŋi
liyitee pələ nte tə wəe pooku təle tə, na wula muləm.

⁷ Cólóu ta nyi rúúyú ŋku ku mpaau.
Pəyele yepəleku tá loosi-kú.

⁸ Taale wontuyu aka nəgəlv,
yaa təgəlaŋa ta təŋta-ku.

⁹ Yulu paasi tona kukpamvuu ke niŋ,
haləna í kresəgi pəəŋ na í kila tēe,
na í pəsəgi-ı krentəlası.

¹⁰ Na í huliŋi kukpamvuu taa ké pəəŋ,
na í naaki ku taa kupaŋpaŋ na í isəpəle.

¹¹ Na í təkki ləm təkrentənaa ké akəla,
na í pukina mpi pə ŋmelaa təgə nyaaləm taa.

¹² Ule leyə ləmayasəe ná wəe?
Nyəm təcaŋale ke le?

¹³ Yulu ná tá nyi pə teu.
Pəyele pə tu fəi yəlaa tətu taa.

¹⁴ Rúúyú anaam si: Ləmayasəe fəi ma taa.
Təŋku si: Ləmayasəe fəi ma cəlv.

¹⁵ Paa yakı-yə na wula yaa liyitee.

¹⁶ Pəyele paa layasəgəna-yə
na Ofii tətu wula, yaa liyitee pəe
kukpəetee na pooku nyəna.

¹⁷ Pa kaa keesəna-yə na kpaləpa yaa wula.
Pəyele pa kaa pəsi na pá layası-yə
na wula kupaŋpaŋ həyaga.

¹⁸ Paa keesəgəna ləmayasəe ke
pəgəlası, yaa kpaləpa nyininyini.
A kəla teu ke lutu pəe nna a wəe liyitee tə.

¹⁹ Itiyopii liyitee pələ nte tə wəe
Kasasaŋa tə tə ta haŋna-yə.
Pəyele wula kupaŋpaŋ mayamaŋa u keesəgəna-yə.

- 20 Ule leye ləmaɣasεε ná lukəna?
Yaa nyəm təcaɣale ke le?
- 21 Ləmaɣasεε ηməla weesuɣu nyəm tənaya,
sumasi u loosiɣi-ye.
- 22 Səm na púúyó səsəηku pa təη si:
Tə nu pa yəɣətəɣi a təm ke kənu ké.
- 23 Iso tike nyəmna a mpaav na a təcaɣale.
- 24 Mpi tɔ, i naaki ké na pá tala tetu tənaya.
Pəyele i cəkəna pə təna mpi pə weε tɔ.
- 25 Waatu wei i tuwa heelim ke
təη, na í pu tənku tənasi tɔ.
- 26 I su tɛv ke ku waatənaa na ku lona,
na í hεε mpaav ke tɛv nyəɣəsuyv na ku calanaa.
- 27 Waatu inəɣi i nawa ləmaɣasεε na í maɣasi-ye,
na í su a kite na í sa-ye.
- 28 Tənaya i suwa yəlaa si:
Ləmaɣasεε nté Tacaɣa Iso nyamnav,
na isayatu yepu nté nyəm.

29

Soopu təm kantəkaya nyəntv

- 1 M'púúyó Soopu kraɣa i kənyəwiina si:
- 2 Pepe mələɣəna-m isu too ile,
saa wei Tacaɣa fəηaya ma tɔɔ,
3 na i fətəla mɔɣi ma nyuyv taa tɔ.
Ma tənayaana i nyaaləm ke ahoo ké.
- 4 Ye pu məlayana-m ma wule taa,
isu waatu wei Iso yaakaya-m i taapalv,
na í fəηiyi ma təyaya tɔɔ tɔ.
- 5 Toma təna tu ka we ma kin,
na ma piya tu-m hεkv.
- 6 Naaləm ka tələna-m ké təhɔ,
na nim kpeη pə tənayaasəle ke kəkpaɔmuyv tɔɔ.
- 7 Waatu wei ma luki nənəɣɔ tεε si,
ma caki icatε səsaa təcaɣale tɔ.
- 8 Ye pa na-m, ifepiya ná heləɣi ké,
na kəkpatəlaa náá kuləɣi na pá səηəɣi.
- 9 Kupaɣalaa na suηaya yəɣətaya,
na pá kraaki nəəsi.
- 10 Awulaa maɣamaya ná suηaya ké,
na pa nsəma matəna pa tantahaan.
- 11 Mpa pa nukaya ma təm tɔ, pa yaakaya-m lelen nɔlv ké.
Mpa pa naakaya-m tɔ, pa ləsəɣi ma aseeta.
- 12 Mpi tɔ, ye kənyəntv wiiki ma waasəɣi-i ké.
Ma səηna sulav wei i fεina paasənlv tɔ.
- 13 Mpa pa caaki səpv tɔ,
pa kooliyi-m kəpantv ké,

na má heesəyi leelaa laŋa.

¹⁴ Siyisuyu ke ma suuwa isu toko,
na tampana təŋuyu, isu capa na kahuka.

¹⁵ Maa wee ké isu yulom isəle.

Maa wee isu kaakalaya nəəhəle.

¹⁶ Maɣale kunyəntənaa caa.

Ma paasəyənə mpa ma ta nyi tə, pa təm ke teu.

¹⁷ Ma yəkəyi asayaa tamasi,

na má wəɣəsəyi təɣənaya ke pa kela taa.

¹⁸ Ma tənaya si maa kpatəli ké təkunjunku.

Maa si ma tante taa isu sumaya.

¹⁹ Ma wee ké isu tɔyɔ ŋku ku lila kama lom taa,
na cəlv niyitiyi ku piliŋasi ke ahoo tə.

²⁰ Ma teeli ká wee tam ké i kaa si,

na ma toma isu təv ŋku ku nyəv teu tə.

²¹ Yəlaa nukaya ma təm ké,

na pá taŋaa na pá muɣi ma layatv tasuyv na pá suma.

²² Pa nukaya ma təm ké pa tənaya.

Ye ma tema yəɣətvɔv nəɣəlv u cəvki natəli.

²³ Yəlaa taŋaya-m ké, na pá haawa
nəvsi isu pa taŋuyv tev tə.

²⁴ Ma muɣulayana-weɣe, ile paa tɔyuna.

Pəyele paa pəsəyi na pá wakəli ma isentaa hetuyv.

²⁵ Maa kena pa nyuyv tv,

na má hvləyi-weɣe mpaav ŋku paa təŋ tə,

na má we isu wulav ke i kpekəle yəlaa taa.

Ma heesaya laŋwakəlle nyəma laŋa.

30

Soopu təm kantəkaya nyəntv tətə

¹ Ḿpúyú Soopu tasaa si:

Ama nəvəv ile,

piya woniyina-m.

Paa nyaŋna ma kpatəlaya.

Pəyele pa caanaa taa tala si,

má tv-weɣe hasi nsi si feŋiyi ma kaləkəŋ tə si taa.

² Pepeye pa toŋ waasəyi?

Ani pa kaa tu pəsi na pá kpatəli.

³ Nyəɣəsi, na laŋuyv pu-we,

na pá te taasi, na pá seeki lona nna pə kpiisa

too ləŋ na a wulaa tə, a taa.

⁴ Pa kpesəyi tuusi hatv ke hotisi kila.

Pa təɣənaya nté pa te tiikasi nasəli si lila.

⁵ Pa təɣənəyi-weɣe yəlaa taa,

na kokoole, isu ŋmulaa.

⁶ Pa təcayale nté teteka səsəvna kutemij tee,

na pɛɛ tɛɛ, na kɔkɔɔmɔɔ pɔɔɔ taa.

⁷ Sɔwa hotisi tɛɛ kɛ pa mawa tɛtim tɛtim,
na yɛlaa nɔki pa wula.

⁸ Pa kɛ tetelataa, na nyɔɔɔ fɛinaa,
na pɔ tɔɔɔnɔɔ-wɛɛɛ tɛtu taa.

⁹ Nɔɔɔɔɔ mɔɔɔ pa cakɔna, na pɔ yookina-m yontu.

¹⁰ Pa taa kraakɔna-m na pɔ haaki-m siyile,
hali pɔ tɔɔki-m ntayama.

¹¹ Iso pasa-m na i mɔɔna-m aɛ.

Uena pɔ kpisi pa ti krau, na pɔ nyɔnɔɔɔ-m yem.

¹² Ma ntɔɔɔ tɔɔ kɛ pa kulɔɔɔ.

Pa tɔɔɔ-m katɔsi si pɔ pɛti-m na pɔ pɛɛkɔɔɔ
mpaau si pɔ hiki-m na pɔ wakɔli-m.

¹³ Pa tɔka ma mpaau na pɔ lɔki
ma wakɔlɔɔɔ. Nɔɔɔɔ u sɔɔna-wɛ.

¹⁴ Pa tapaya isu pɔɔɔɔ sɔsɔɔ ke pa sɔɔnaa,
na pɔ kɔɔɔɔɔ tɔmɔɔɔ tampana tɔɔ.

¹⁵ Sɔɔɔntu kraaki-m kɛ na pɔ kpiisi
ma teeli isu heelim.

Ma nyɔɔɔ yaru na salaa, isu isɔɔmɔntu.

¹⁶ Nɔɔɔɔɔ ma weesuɔu caaki liu kɛ,
ma wɛ wahala kɔyɛɛɔ taa.

¹⁷ Pɔ sɔlɔɔɔ ma mɔwa taa kɛ,
paa ahoɔ mɔɔ hɛɛsɔɔɔ wɔsasi.

¹⁸ Iso kra ma toko taa na toma,
na i lɔla ma capa lɔɔɔ tɛɛ.

¹⁹ I lɔɔɔ-m afɔla taa.

Ma pɔsa tɔluma na musuɔu.

²⁰ Iso ma yaaki-ɔ, nn saɔ cɔu.

Pɔyɛle n sɔɔna ma kɔɔkɔɔ taa,
nn tu nyɔnɔɔɔ-m.

²¹ N tɔɔɔ-m kɔnyɔɔ na pɔtɔtɔle fɛi,
n cɔɔsɔɔɔ-m na nyɔ tɔɔ.

²² N yɛlaa na heelim sɔsɔɔm kraɔa-m.

N yɛlaa na ma seliɔi kacuculɔɔɔ sɔsɔɔ taa.

²³ Ma nyɔmɔɔ teu si sɔm tɛɛɛ na pukina-m.

Weesiɔ nyɔma tɔpote ntɛ.

²⁴ Ye yulu caaki lepu, u tekɔɔɔ niɔ?

Wei i wɛ wahala taa tɔ,
u wiiki na i yaa si pɔ sɔna-i?

²⁵ Ma wiikɔɔɔ wahala nyɔma tɔɔ kɛ,
na mɔ wɛna kɔnyɔntɔnaa pɔtɔtɔle.

²⁶ Tɔcayanaɔ, na nyaalɔm ke maa tɔɔnaa.
Uena sɔkɔɔɔɔɔ na wahala naɔɔ mɔyana-m.

²⁷ Wahala kɔyɛɛɔ tutuɔu-m kɛ,

na ma laakali pəsəyi kvtamsa.

²⁸ Ye ma təŋ səkrətuyu, nəyǝlv u heesəyi ma lanje.

Ye ma səŋa samaa taa wula ké.

²⁹ Ma pəsa isu taale hasi taapalv ké,
yaa taataanaa camna.

³⁰ Ma tənuyv piliyi ké,

na kó litiyi. Pə sálǝyi ma mowa taa, na á wulǝyi.

³¹ Ma sanjv pəsa səm nyəŋ ké,

na ma həlaya náá hvlǝyi səm yontu.

31

Soopu kantəkaya nyəntv tətə

¹ Ma su ma təyi nəyǝ na tuunav si,

má taa nyəni pɛɛlv nəyǝlv na má nyulv-i.

² Ye pə taya mpv, ma feina kpancoou,

yaa ma paa nyəm napəli.

Maa təŋ si Toma təna tv í tilina-m na isətaa?

³ Kvtakeesəŋ ke pə wakəlvǝyi,

na wahala náá mayana wakəllaa.

⁴ Iso nyəmə ma mpaav na ma təntə təna.

⁵ Ma ta tə mpaav koolooluyv taa.

Pəyele ma ta la acilayav natəli.

⁶ Iso mayasv-m na nyá mayasəlaya kusiyisaya.

N ká ná si ma ta wakəli tiili.

⁷ Ye ma yela mpaav kusiyisuyv,

yaa ma ise yelaa na má nyulv ma lotu taa,

na má pilisi ma tv na isayav natəli.

⁸ Ule nəyǝlv í təyǝ ma kuhələm

na pá kpəsi mpi ma səwa tə.

⁹ Ye ma nyula lelv av,

yaa ma tu cəŋa av ke ma təyǝntəle nənəyǝ tɛɛ.

¹⁰ Ule ma nyəŋ í pəsi nəyǝlv təmlə tv,

na paa apalv wei í lana-i isəna i caaki tə.

¹¹ Pə taya pulv,

mpv inɪ pə ké acaalətv sə səntv ké.

Pə wɛɛ si paa hvlv wei, í hə pə latv ŋkpaŋuyv.

¹² Ye isu maa lapa mpv ma isayav ka pəsa kəkə ké

na ká nyaya ma wɛnav təna.

¹³ Ye isu ma nyəna ma təmlə tv apalv yaa

avnyəŋ ke yem ké hvlə taa, na má tá ha-i tampana.

¹⁴ Ule waatv wei Iso ká kəw feŋuyv na í pəəsiv-m tə,

wentiyi maa cə?

¹⁵ Mpi tə, Iso kuləm wei inɪ

i lapa-m ma too lotu taa tə,

inɪ i lapəna pɛlə tətə.

¹⁶ Ma ta pɛ acamaa ke mpi pa nyulǝyi tə.

Pəyele ma ta yele na leelu ɪse nyəŋ.

17 Ma ta təyətə ma mətɪya

ke ma tike na má pé sulav.

18 Hatoo ma pəcaatv ke ma na sulav tə puwa,
ɪsu yulv na ɪ caa.

Ma paasəyənə leelu ke too ɪ həəv tɛe ké.

19 Ye ma nawa nəyəlɔ na í cəəkɪ,

na í feina wontu,

yaa kɔnyəntv laŋa kutakuyv,

20 ma haaki-ɪ ma heeŋ hɔntv kunti ké,

na í takɪ na pə haŋɪ-ɪ na í se-m.

21 Ye ɪsu təm hɔvɫaa sənə-m

na má nyaasi sulav nəyəlɔ,

22 ɪle pə kpeesi ma ŋkpaləŋa

ke ma asəŋkpeku təə, na ká pɛli ma ŋkulunja taa.

23 Mpi tə, ma nyaŋna ɪsə mpusi ké,

maa pəsəyi na ma səŋ.

Ma feina ma təyi ɪsə səsəəntv kinj.

24 Ma ta tv ma naani ke wɔla təə.

Pəyele ma ta pɛti ma təyi liyitee nyəyəlɔyɔ.

25 Pə taya ma wɛnav səsəəm

yaa mpi ma hikaa təyə ma tv naani.

26 Ye ma nawa ilim na pə nyaaləm teu,

na má nyənɪ ɪsətv, na ílé ɪ tɛekəna ɪ caŋəm.

27 Pə puɣusi-m ma lotu taa

na má nyənɪ-wɛ, ɪsu ɪsə, yaa má se-wɛ.

28 Ye ma lapa mpv, pə ké ɪsəyətɔ səsəəntv ké,

pə mɔna hɔvɫaa í tv-m saləka.

Mpi tə, ma lu ɪsə waaləyi.

29 Ma laŋle ta hɛɛna ma kolontu wahala.

Pəyele ma ta ŋmaaləna ɪ kɔnyəntəyələ nte tə mayana-ɪ tə.

30 Ma ta tisi si ma nsəmlɛ í sələmɪ

ma kolontu ɪni ɪ səm na tɛ pəntɪ.

31 Ma təyaya nyəma yəyətəyi si

nəyəlɔ fei wei ɪ ta təyə ma tɛyɛ nantv na í nyəyəsɪ tə.

32 Mɔvɔv u həntəyi awalɪ ké ma tɛ.

Ma tvləyi ma nənəyə ke mpatəntv ké.

33 Ma ta ŋmɛsɪ ma kawalaya, ɪsu lɛlaa lakoyv tə.

Yaa má kisi ma tasəkələ tisuyv.

34 Ma ta nyana samaa, yaa yəlaa kutuyv

na má su na má yele nənəyə ke təŋnav.

35 Hal, awe hikiyi-m wei ɪ ká nuna-m tə?

Ma kantəkaya kuyəyətɔtv ntə.

Toma tənə tv í cə-m na í hvli-m nti

ma kolontu ŋmaawa ma təə tə.

36 Maa te ma nyoyv ke ma kolontu kɔŋmaŋmaatv ntəyi,

isu ntenuyu, na má laɣali-təyi ma asəŋkpekɪŋ tɔɔ.

³⁷ Maa heeli Iso ké ma kulapəle tənə təm
na má polo i kɪŋ təkaa, isu awulumpu.

³⁸ Ye ma taale wiiki si pə lɛeti-m
na tə taa awasa pələyi isəlbm.

³⁹ Ye ma tɔɔ a kvlvlbm ke faalaa,
na má muɣuli a nyéma kwpəma.

⁴⁰ Ile ma kututuum í yeke nyɔv,
na sɔwa na nyutu isayatu lɛeti.

Soopu kuyɔɔtutu tənaya ntɔ.

ILIHU KUYƆƆTUTU

(Titite 32-37)

32

¹ M'p'ógó Iifasi na Pilita na Sofaa, pa yela Soopu ke cɔv ke timpɪ i nyənəyi i təyi
yvlv kɔpaŋ tɔ.

² Ntəna pááná haŋ Ilihu, wei i ké Pusi kpekəle tv Lam lvlvɣv tv Palakeli pəyalv
tɔ. Mpi tɔ, Soopu tɔŋ si Iso nyənəyi inəyi siɣisilu.

³ Pə kaasi i taa haŋna i taapalaa tooso ké. Mpi pə tɔv pa ta pəsi na pá cɔ Soopu
ke natəli tɔ. Paa na mpv, pa kó i təm.

⁴ Ilihu ka kəna i taapalaa taa səkpəlu. Pə tɔv ké i suma na pə təkəna-i yɔɔtaya.

⁵ I kəma na í ná si apalaa tooso inɪ i laŋa kvɔcɔtv, iləna pááná haŋi-i səsəm.

Ilihu hvləyi i kvɔcɔtv kvtoluyv

⁶ M'p'ógó Ilihu təma si:

Meyə səsaa

na maya pəyaya tɔɔv ma selaya si,
má taa hvlɪ-meyə ma nyəmtv səsəntv.

⁷ Kvɔpatəlaa na mpa pa pusɪ tɔvwa tɔ,
mpəyɛ pə wɛɛ si pá seɣɛsi ləmayasɛɛ təm.

⁸ Təm tampana tɔv, feesuyv ŋku kv ké
Toma tənə tv nyəŋkv tɔ, ŋkv kv wɛna yvlv taa
na kó haaki-i nyəm.

⁹ Pə taya pusɪ pəyalɛ tɔvɔna yvlv ke ləmayasɛɛ.
Pəyɛle pə taya kvɔpatəlaa tike nyəmna kusiyisim.

¹⁰ Pə tɔv ké ma tɔŋ si, í ke ŋkpaŋŋ
na má tɔtɔ, má kilisi-meyə ma nyəm təm.

¹¹ Má kema ŋkpaŋyɣv ke mə ləmayasɛɛ taa,
ilə maa taŋaa ké si,
mə kuyɔɔtutu í tɛ.
Haləna í tɛ mə təm mayasuyv ke teu ke hatoo mə lotu taa.

¹² Ma nu mə təm ke teu ké.
Ama nəɣəlv ta kəli Soopu na təm.
Pəyɛle nəɣəlv ta pəsi na í cɔ Soopu kuyɔɔtutu.

¹³ I taa tɔ si:
Tə hika ləmayasɛɛ.
Iso tike ka kələna-i, pə taya yvlv.

¹⁴ Pə taya maya Soopu yɔɔtəaa,

ile ma kaa cɔ-i mə kuyɔɔtutu.

15 Sɔɔntu kra-me, í lanɔa kuyɔɔtutu,
u tasəyi cɔv.

16 Maa tanɔa ké isu í ká yɔɔti.
Ama í suma yem na í kpisi cɔv.

17 Ile maa cɔ na má hɔli-meɣe
nti ma hɔvki tɔ.

18 Tɔm su ma lotu ké,
na feesuyu caaləyi-m si má yɔɔti.

19 Tɔm kraaki ma taa, isu pa suukuyu solum ke
pə hulɔɔ kufan taa, na pə caa pə yasi-i tɔ.

20 Maa kuli ma nəɔ ké, na má yɔɔti,
na má cɔ, ilena pəcɔ pə heena-m.

21 Ma kaa seena nəɔv tɔ,
yaa má cesi mə taa nəɔv.

22 Pə taɣa pulv, ma ta nyi cesuɣv.
Ye ma tu lapa mpv,
ma ηmalv ká kəli-m ləɔ ké.

33

Ilihu kuyɔɔtutu tɔtɔ

1 M'p'ɔyó Ilihu tasaa si:
Pənente Soopu ke ηkraɔɔ, na í nu ma kuyɔɔtutu.

2 Nɔɔnɔ ma kuliɣi ma nəɔ,
na ma nsəmle yɔɔti.

3 Hatoo ma lotu taa siɣisuyu tɔm ke maa yɔɔti.
Tampɔna siɣisiɣi tike ke ma nəɔ ká yɔɔti.

4 Iso Toma tɔna tu feesuyu ηmana-m,
na kú haaki-m weesuyu.

5 Ye n pəsəyi n cɔ-m,
taɣanɔ nyá ti na má na-η tɔ suli.

6 Iso nyənəyi ma na-η ké kolum ké,
cuyv tətəɣv pa ηmana má.

7 Mpv tɔ, taa nu ma sɔɔntu na pə liyiti-η
na ma səsɔntu kəli-η.

8 Soopu yɔɔta ma ηkraɔɔ taa,
na má nu i nəɔ si:

9 Ma we tənəɔ ké, ma ta la kawalaya,
yaa isayatu natəli ke paa pəcɔ.

10 Paa na mpv, Iso hikiɣi timpi i ká kaləna-m
na í nyənɔ-m i kolontu tɔ.

11 I kayatəyi-m na í feɔɣi
ma tənɔ tɔna taa.

12 Soopu, í feina tampɔna.

Mpi tɔ, Iso kəla yulv təcayacaya ké.

13 Pepe tɔ ké n caa n yoonə Iso?

Mpi tɔ, yulv u pəsəyi na í cɔ i kuyɔɔtutu tɔna.

14 Wulee Iso yəgətəyəna yaasi ləlv ké.
Ulena wulee í yəgətəna ləlv.

Paa na mpv yəlaa u laki laakali.

15 Waatv wei yəlaa həntəyi ahoó,
na pá too isu pa səpa təgə
Iso yəgətəyəna-weye pa tooseenaa taa.

16 I luki pa təə na səgəntv kpa-we,
na í yəgətəyəna-weye pa ηkpaηη taa.

17 Ulena í kee yəlv ke í kulaputv taa,
na í su tənaya ke yəlv kalampaaní.

18 Múpúyú í waasəyi yəlaa ke səm taa,
na í yaki-weye nyəmə nəgə taa.

19 Iso kpaaləyi yəlv na wvsasi nsi
si husa-í na í luki í tənuyv taa ké kutamsa təgə.

20 Ulena mvtv lu-í luyv,
na pá kpeηna təgəna ya ηka í səla teu tə.

21 Ulena í té taasi ke katatəlaya,
na í yele nyuyv tike.

22 Waatv iní í we pəlaav nəgə təə ké təcomlaa,
na í weesuyv ke səm niη taa.

23 Ama ye isətaa tillaa iyaya taa kulvm
wei í səηna yəlaa, na í hvləyi yəlv ke
í kulapəle tə, í we í kiη,

24 isətaa tillu iní í wii yəlv iní í pətətəle,
na í sələmi Iso sí:

Yapí-í. Taa yele na í tii pəlaav taa.

Ma hika mpi maa layasəna í weesuyv tə.

25 Ulena yəlv iní í tənuyv məli kv wule taa,
na í pəsi isu í ifepile waatv.

26 Ulena í sələmi Iso, na Iso nu na í ná í teu
na laηhvləmlə, ulena Iso náá ha-í í tampana.

27 Ulena í yooki yontu ke yəlaa kiη sí:
Maa pəntaa ké na má wakəli tampana.

Ue pa ta lana-m isu pə mvnaa tə.

28 Iso yapa ma ləsayə sí ká taa svv
pəlaav taa. Maa tasa nyaaləm ke nav tətə.

29 Pə tənaya múpúyú Iso laki yəlv
ke təm naale, halí pə polo təm tooso.

30 Ulena í ləsi-í pəlaav taa, na í yele na weesuyv nyəma nyaaləm na í təə.

31 Soopu, pə wee sí í nuna-m ké.

Ke ηkpaηη na má yəgətí.

32 Ye n wəna nəgə ηka n ká cəna tə,
n yəgətí, maa ha-η tampana.

33 Ye n feina natəli ulə n su,
na í nu na má hvli-η ləmayasəe təm.

34

Ilihu kalānav ke Soopu

¹ Μρόγύ Ilihu tasa yəgətuyu si:

² Ləmayasεε nyəma me,
í nu ma kuyəgətutu,
nyəntaa me í ke ηkraηη.

³ Pə taγa pulu, ηkraηuyu nukəna təmnaa,
isu nsəmle nukuyu təγənaγa lelen tə.

⁴ Tə ləsi tá təγi mpi pə siγisaa tə.
Tə cəkəna tá taa ké mpi pə we teu tə.

⁵ Soopu si:

Ma siγisaa ké. Ama Iso pəηi-m tampana.

⁶ Paa na ma tampana təηuyu tə,
pa nyənəγi-m pəpətu ké.

Ani ma ta pənti.
Pəyele ma hiη fei waav.

⁷ Yulu nəγəlu i fei isu Soopu
na í nyəəki kətuyu ke lum təle.

⁸ Na í təη mpa paa təηəγi siγisuyu tə
pa kpekəle taa, na í na asayaa pá kaaki mpaav.

⁹ Haləna í təη si paa yulu caa si
í weε Iso ké teu,
weye i waaki pə taa.

¹⁰ Ləmayasεε nyəma me í nu ma təm
Iso u laki kawalaya.
Pəyele Toma təna tu u laki mpi pə ta siγisi tə.

¹¹ Mpi yulu lapa təγə i lεεtəγi-i.
I feləγi paa wei ké isəna pə mənna təγə.

¹² Aai yoo, tampana təə, Iso u laki isayatu.
Toma təna tu inu u wakələγi siγisuyu.

¹³ Ye pu we mpv,
awe cələna-i tetu si í paasəna-ti?
Yaa awe tu-i si í paasəna antulinya təna?

¹⁴ Ye Iso ka həkaya i ti təm tike,
i ka mv i feesiη ke yəlaa kiη.

¹⁵ Təfə weesuyu nyəm təna ka səpa
təm kuləm təə ké, na yulu pəsi tetu.

¹⁶ Soopu ye n wena layatu,
ke ηkraηη na í nu ma təm.

¹⁷ Wei i ké siγisuyu kolontu tə,
i ká pəsi na í təkí tetu na?

Uε isənaya nyá mayasəγi si
ń kv Siγisilu Ton tu təm?

¹⁸ I tike i wenna mpaav si,
í yaa awulaa səsaa si asayaa na awulumpiya si wakəllaa.

¹⁹ Iso u fayasəγi awulumpiya.

Pəyele u paasəyəna liyitee nyóma,
na pə kəli konyəntənaa.
Mpi tə, pa təna pa ké i niŋ kulapəm ké.
²⁰ Səsaa səki ké na pə saaləyi,
ahoo taa ké pa səki kpaakraa.
Pəyele pa kresəyi ŋmakəllu ké təheε.
²¹ Iso nyənəyi yulu mpaan tənaya,
na í naaki i təntε.
²² Səkrətuyu yaa atətəle natəli tə fei
nte tə taa asayaa pəsəyi na pá ŋmeli tə.

²³ Iso paa feina si í paasəna yulu
na pə leeli na pəcɔ́ í yaa-i hυle.
²⁴ Paa i ta feŋ toŋtənaa, i wakələyi-wεye,
na í leeti pa lona taa ké kufama.
²⁵ Mpi tə, i nyəmə pa kulapəle ké.
Ahoο ke i kusəyi-wε na í tələki-wε.
²⁶ Na í maki-wε isu asayaa,
na yəlaa naaki.

²⁷ Pə taya pulu, pa kisa-i ké,
pa ta pəsi na pá cəkəna i mpaan.
²⁸ Pa lapa na konyəntənaa
na wahala nyóma wii na Iso náá nu.

²⁹ Ye Iso hawa nəyəluyu heεsuyu
awe ká ku pəntu təm?
Ye i taka i isəntə, awe na-i?
Inu i feŋiyina piitimnaa na yəlaa pa tə.
³⁰ I laki ŋpúyú si isayav í taa təyə kawulaya
na í pəsi isu katəka ke yəlaa.

³¹ Ye pəntu heela Iso si:
Pu tusa-m ké,
ma kaa tasa isayatu ke lapu.
³² Ma pəntaa ké, ile Iso seyeεi-m.
Ma lapa mpi pə ta siyisi təyə, ile ma kaa leli.
³³ Isu Soopu, n kisuyu
nti Iso suwa tə.
Mpu tə, n mayasəyi si pə weε si
Iso í tu pəntu ke saləka?
Timpi pə weε si nyá mayasəyəna na
ń suki pə taya nəyəl tə,
huli-tuyu nyá nyəm.

³⁴ Ama yəlaa mpa pa wəna hυweε tə,
na ləmayasεε nyóma təna, mpa pa nuki
ma təm tə paa heeli-m si:
³⁵ Soopu yəyətəyi ké, i ta nyi pulu,
yaa i feina ləmayasεε.
³⁶ Soopu mayasuyu í taa su tənaya.
Mpi tə, i təm kucəcətu we ké isu

yəlaa mpa pa ta siyisi tə.

³⁷ Pə taɣa pulu,

ı kuləyi İso tə, na pə səsəyi ı isayatu tə.

Halı ı ká teesəna sika tɣu ké tá taa.

35

Lihu kuyəɣətu tətə

¹ Mróyó Lihu tasaa si:

² Soopu, n pəsəyi na n ha nyá təyi tampana
na n yəɣəti nyá siyisuɣu təm ke İso kin na sika fei?

³ Mpi tə, n tasaa si:

Ye ma pəntaa yaa ma ta pənti pepeye ma waaki?

⁴ Maa krenti nyá na nyá taapalaa na má cə-me.

⁵ Nyəni isətənyu, na n paasəna isənmuntu,
tə kəla-ŋ kuŋkuloməŋ.

⁶ Ye n lapa isayatu, weye pə wakələyi İso?

Yaa n kula ı tə ké təm payale,

pu tokiyina ilé.

⁷ Ye n təŋəyi tampana,

ıle pepeyele n hawa İso?

Yaa weye İso muɣi nyá niŋ taa?

⁸ Yulu isu nyaya isayatu wakələyi,

na siyisuɣu waasi nyá təɣəntəle.

⁹ Ye isu ŋmakəllaa kəla tə, yəlaa maki kapusi ké.

Ye mvsəntənaa kəla payale,

ıle yəlaa yaa si pá waasi-we.

¹⁰ Ama pa taa nəɣəlu u pəsəyi İso wei ı lapa-ı,

na ı tɣi yəlaa taa ké laŋhulumle yontu

na pá yooki ahoo tə si: N we le?

¹¹ Inı ı seɣesəɣəna-tu, na pə kəli taale wontu.

Pəyele ı tasəyi-tɣu ləmayasəe na pə kəli sumasi.

¹² Pa yaawa İso, na ı kisi cə

ke asayaa kalampaani tə.

¹³ Pəpətu fei leleŋ,

pa koo yem ké İso u nukı.

Toma təna tu u paasəɣəna.

¹⁴ Paa Soopu n təŋ si nn nukı İso təŋ tə

İso nyəma nyá təm tənaya, nyaa keŋna-ı.

¹⁵ ı tɣi saləka na páána.

Pəyele u paasəɣəna yəlaa isayatu.

ıle pə taɣa si u naaki.

¹⁶ Soopu nyá nəɣə taa təm we yem ké,

na n lələsəyi təm nti tə taa fei layatu tə.

36

Lihu nyəntu tətə

1 Μρύγύ Ilihu tasaa tətə si:

2 Soopu, səŋ pəcə na má seyeŋi-ŋ.

Mpi tə, ma ta yəgətɪ Iɔ nyəntu təna.

3 Hatoo pooluŋ ke maa hiki ma nyəm
mpi maa hana ma ŋmalu ke tampana tə.

4 Tampana ma kyəgətutɪ taa fei pəpətɪ.

Ma wei ma yəgətəgəna-ŋ isəntə tə,
ma wena naani ké ma nyəmtu təə ké.

5 Iɔ ké pəsəlu ké, ɪle u ləkɪ tampana təŋlu.

ɪ layatu toma təə ké ɪ wena pəsuyɪ ŋku.

6 ɪ yeki isayau na ɪ weesuyɪ.

Ama ɪ siyisiyi konyəntunaa təm.

7 ɪ yeki siyisilaa ké nyənyu.

Halɪ ɪ cayasəyi-weye awulaa kumlee təə ké,
na í kusəyi pa nyəŋ ke tam təə.

8 Iɔ tuyi asayaa ke alukpala ké na wahala təkɪ-we.

9 ɪ huləyi-weye pa təma, na pa kawalaya.

Ke waatu wei pa laki kalampaanɪ tə.

10 Iɔ yeki na pá nukɪ kukpaalətu

ke pa ŋkraŋŋ taa, na í tuyi-we si

pá cələ mpi pə tá siyisi tə.

11 Ye pa kema ŋkraŋŋ na pá petɪ pa təyi

Iɔ, ɪle pə cayana-we na pá nu leleŋ ke

pa weesuyɪ kyeyɛŋ na pə pusɪ taa.

12 Ye pa kisa nuu,

ɪle ŋmantaaya sə-we na pá sí pa nyəm laŋuyɪ təə.

13 Yələa asayaa ha pa təyi pááná taa ké.

Paa wiikina Iɔ si í waasi-weye

saa wei ɪ tuyi-weye alukpala tə.

14 Pa səkəna pa ifepile

na pə səəsəyi-weye wasaŋkalənaa*fa* təə. ^a apalaa na alaa mpa pa laakɪ tun na
pa laki pə wasaŋkalətu təgə.

15 Ama Iɔ yakɪ wahala tu, na ɪ wahala ké,

ɪlena í kraali-ɪ na ɪ wɔsasi.

16 Waatu nəgəlu Iɔ ka ləsa-ŋ wahala taa ké,

na í su-ŋ timpi pu cayana-ŋ na ŋ wee nyá tɪ təə

na ŋ təkɪ təgənasɪ kupampansɪ tə.

17 Ama ye ŋ huukɪ nyá huule ɪsu asayaa nyəntɛ,

ɪle huule na pə ŋkraŋuyɪ həm ká kra-ŋ ké.

18 Taa yele na pááná sɔsi-ŋ Iɔ wɔŋa taa,

na ŋ puyusi nyá tɪ si ŋ ká ya Iɔ na kɔhav səəsəu.

19 Nyá kakiisaya, yaa paa nyá tonŋ səəsəŋ

ta tala si pə ləsi-ŋ laŋwakəlle taa.

20 Taa ŋmakəli muɔlaa na ŋ leeti

pa lona taa ké nyá lɔluyɪ nyəma.

^a 36:14 *wasəŋkalənaa*: Wasaŋkalətu nti tə tələsa cəne tə. Hepəla taa ɪle pə ké

21 La laakali, taa keesəna isayatu təə.
Pə mayamaɣa pə təə ké n wε wahala taa.

Isə səsəəntu

22 Isə huləɣi i səsəəntu na i toŋ taa ké.

Nəɣɔlv ta nyi seɣesuyv isi inu.

23 Awe huləna-i mpaav ŋku i ka təŋ tə,
na awe ká mana i laŋle taa,
na í heeli-i si: N lapa mpi pə tá siyisi tə?

24 Təəsɪ na í sa i təma nna yəlaa saŋ
pa yontunaa taa, na pá puyuləɣi-yε tə.

25 Yəlaa təna loosiyi-yεɣε pooluŋ ké
na pá nyənəɣi-yεɣε teu.

26 Isə təəwa katatəlaya ké

na pá tεε ta nyəmtu təə.

I pusi fei kaluyv.

27 Inu i cosiyina lvm na í yele

na heelim nyəə-wi,

na í pəsi-wəɣi teu.

28 Ulena isəŋmuntv náá yele na teu nu yəlaa təə.

29 Awe nyəŋna isəŋmuntv təntε,

na teu hola ke isətənyuyv taa?

30 Inu i keeləɣəna i nyaaləm təə

na pá ná na pá cəəna-i.

Ulena í tayanu takuyv ke tenkunaan lumaŋ təə.

31 Yaasinaa mpeɣε i huukəna yəlaa

na í celəɣi-wεɣε təɣənaɣa ke tuutuuma.

32 I kpaakəɣi teu cala ke i niŋ taa ké,

na í ləɣə-i timpi i caaki tə.

33 Teu hola ke i huləɣəna si kv kəŋ,

na kaləkəŋ mayamaɣa nukɪ kv taŋ.

37

1 Ma laŋle cεpəna teu ŋkuyv katatəlaya ké,
haləna ma laŋle lu tə lonte taa.

2 I ke ŋkraŋŋ na í nu Isə nəɣə taŋ.

I welisi teu na í nu i nəɣə yuŋ.

3 Isətənyuyv təna taa ké i nəɣə nukɪ.

Ulena í yele na teu ŋmeləsi,

na pá tala tetv tənasi.

4 Pəle pə waali, ulena teu holi na Isə nəɣə nu.

Uε i ta tasa teu ŋmeləsuyv səŋsuyv ke waatu inu.

5 Isəna Isə yəɣətəɣəna i nəɣə tə,

pə teu wε səɣəntv.

Təma səsəəna wena tə ta nyi təɣə i laki.

6 Inu i təŋna si teu təmpεε kpaakpaacav*fa*

í nu tetv təə. Ulena í tə teu si

kule kú nu na pé kpena teu səsəw. ^a tǝmpɛɛ kraakpraacaw. Pə we teitei ké isu kraakpraacaw na pé holuma mpv. Ue tǝmpiisi hotiyina na pé kaaki ateye huwa.

⁷ Inɪ ɪ səɲsəyənə yəlaa tənə təma.

Uena pá cekəna sɪ inɪ ɪ ɲmana-we.

⁸ Taale wontu mayamaya ná suuki tə təcəsəle ké, na tə suuki tə tana taa na tə ɲmeləyi.

⁹ Kacuculaya ná lukəna ilim ntəyən kέ, na watu náá luna pə mpətəɲ.

¹⁰ Ye Iso í feesa lom təw, pə kii ké isu tǝmpələ.

¹¹ ɪ hayasəyi nikaya ke ɲmɔntu taa kέ.

Uena teu ɲmeləsəyi ɲmɔntu nti tə taa.

¹² Inɪ ɪ yekina na isəɲmɔntu cəkɪ na tə lakɪ pə tənə mpi ɪ tu-tɪ təyɔ tetu təw.

¹³ Teu ɲkuyv Iso hənna ɪ tetu ɲkraɲuyv. Kulɔmuyv ɲkuyv ɪ lakəna-təyi kɔpantv.

¹⁴ Soopu, ke ɲkraɲuyv ke tǝm tənə tə taa na ɲ welisi na ɲ cekəna Iso təma səsəna.

¹⁵ N nyəmá isəna Iso lakɪ ɪ təma anɪ, na isəna ɪ tisiyi calanaa na isəɲmɔntu taa tə?

¹⁶ N cekəna isəna isəɲmɔntu sənə teitei tə? Pə ké Iso wei ɪ ké nyəntu mayamaya tə ɪ tǝmlə kέ.

¹⁷ Isənaya pə lapa na ye ilim mpətəɲ heelim kɔhaɲəm makɪ tetu təw, n nukɪ haɲaya ke nyá wontu taa?

¹⁸ N pəsəyi na ɲ la isəɲmɔntu ke isətəa na tə weɛ toɲ isu nyəyəluyv tin?

¹⁹ Soopu hɔli-tuyv nti

tu heeli Iso tə.

Ue tu tasəyi

natələyi yəyətuyv ke tá kaanyəmtu təw.

²⁰ Maa pəsəyi na ma kέésəná Iso təw

kέ saa wei ma yəyətəyənə-ɪ tə.

Pə feɪ sɪ má heeli-ɪ na pəcó í cekəna.

²¹ Ye pə keesaa na ɲmɔntu takɪ nyaaləm təw, pu tasəyi nav.

Pə waali, uena heelim má, na pə keeli pə təw.

²² Ilim ntəyən təw kέ nyaaləm lukəna

na pə we isu wɔla. Iso teu mpi

pə cəwəna-ɪ tə, pə we səyɔntv.

²³ Tu pəsəyi na tə kpətəna Toma tənə tu səsə, na tampana təɲlv inɪ, ɪ kέ siyisuyv tú kέ.

ɪ muyuliyi nəyɔlv.

²⁴ Pə təw kέ pə weɛ sɪ, yəlaa í nyana-ɪ.

Ama ɪ paa feina mpa pa yaa pa təyi ləmayasɛɛ nyəma tə.

^a **37:6** teu tǝmpɛɛ kraakpraacaw: Mpi pa yaana nasaala taa sɪ (nɛɛsɪ) təyɔ tə teləsaa sɪ teu

TACAA ISO KUYOYOTUTU

(Titite 38:1-42:6)

38

¹ Μρόγύ Tacaa cōwa Soopu ke kacuculaya taa si:

² Aweyele p̄ontv wei in̄i i kōḡna s̄akp̄et̄oyv
ke n̄ti ma suwa na má lak̄i t̄o t̄o taa,
na t̄am̄naa m̄pa pa feina h̄w̄ee t̄o?

³ T̄ov, t̄ak̄i nyá ti isu ap̄alv.
Maa p̄ōsi-ḡ t̄am̄ na ḡ c̄o-m.

Is̄o ké antulinya taa nyam̄ mpi pu ȳoḡat̄ayi t̄o p̄a tv

⁴ Leye n̄ ka w̄e waatv wei ma sukaya
antulinya kite t̄o.

Ye n̄ nyam̄á tam̄pana n̄ c̄o-m.

⁵ Awe puwa antulinya in̄i i t̄enas̄i?
N̄ nyam̄á p̄ontv na?

Yaa awe mayas̄ena-i na ḡm̄anaya?

⁶ Awe caal̄ona kite t̄ee p̄ole ke suw?

Yaa pepe t̄ō ké kite ḡté t̄o s̄ḡḡaa?

⁷ Waatv in̄ayi tan̄aḡ is̄ot̄ul̄ḡḡas̄i yookaya yontu,
na is̄ot̄aa ȳl̄aa náá wilitiyina lan̄h̄l̄om̄le.

⁸ Awe t̄aka ten̄ku l̄om̄ na kamp̄onaa
ke saa wei p̄a lu t̄etv t̄ee na p̄a ḡmaa t̄o?

⁹ Waatv wei ma suu-w̄ayi is̄ḡḡm̄ontv ke toko,
na má tak̄i-w̄ayi ihunte t̄o.

¹⁰ Na má pu-w̄ayi t̄anaya,
na má tv kut̄ak̄oyv na k̄okal̄es̄oyv.

¹¹ Na má h̄l̄i-w̄i si p̄a s̄ḡ t̄ona, p̄a taa tuusi,
t̄anaya p̄a hola kalamp̄aan̄i ká suna.

¹² Too n̄ w̄ev t̄o, n̄ t̄ema tan̄aḡ ke ḡmak̄el̄oyv,
yaa ḡ h̄l̄i tefemle ke t̄o lonte na?

¹³ Yaa tefemle ḡté t̄o k̄pa t̄etv n̄tompee
na t̄o ciyiti asayaa ke teu na?

¹⁴ Ilena t̄etv layas̄i w̄eetv isu
pa ȳus̄oyv c̄oyv t̄ō t̄o,
na p̄a t̄ona p̄a w̄ee kac̄aka isu p̄us̄oyv t̄ō?

¹⁵ Tefemle nyaal̄em̄ k̄ḡ,
ilena asayaa k̄olap̄otv fiyini na p̄a p̄eli pa niḡ.

¹⁶ Too t̄o, n̄ t̄ema ten̄ku taa ké tiuu
hal̄ona ḡ tala i s̄eelaa taa?

Yaa n̄ c̄ōwa i lum̄aḡ s̄ōs̄ōḡ taa?

¹⁷ Pa t̄ema-ḡ s̄am̄ n̄on̄ōsi ke h̄l̄oyv na?

Yaa n̄ nawa at̄et̄ele n̄on̄ōsi?

¹⁸ Yaa n̄ t̄ema mayas̄oyv ke t̄etv wan̄ t̄om̄ na?
Ye n̄ nyam̄á p̄a t̄anaya m̄pu n̄ keesi-m.

¹⁹ N̄ nyam̄á nyaal̄em̄ t̄ēayale m̄paav na?
Na leye s̄akp̄et̄oyv ná w̄ee?

20 N pəsəyi na n̄ pona-wəyi pə lonte taa.
Yaa n̄ tana-wəyi timpi pə wεε tɔ?

21 N nyəmə. Mpi tɔ,
waatu inɪ ɪ taa pa tɛma-ŋ lɔlvɔv.
Pécó nyá pusi tɔwa.

22 N tɛma pote na n ná tɛv tɔmpɛɛ
na a kraakraacav tɛcaɣale na?

23 Lanwakəlle waatu, na yooɔ kuyɛɛŋ tɔɔ
ké ma su-yɛɣɛ mpv.

24 N nyəmə mpaav ŋku nyaaləm tɛŋəyi tɔ?
N nyəmə timpi tɔɔ ilim tɔlule
heelim makəna tɛtv tɔɔ tɔ?

25 N nyəmə wei ɪ hɛɛwa tɛv kɛ kv mpaav tɔ?
Na wei ɪ hɛɛ tɛv ŋmɛlɔsvɔv

na kv calanaa kɛ pa nyəŋkv tɔ?

26 N nyəmə wei ɪ yeki na tɛv nukɪ
wɔlaya tɛtv nti tɔ taa nɔɣɔlv fɛɪ tɔ?

Yaa wei ɪ kəŋna tɛv kɛ wɔlaya tɛtv nti tɔ taa yɔlaa fɛɪ tɔ?

27 Na wei ɪ yeki na lɔm haya wɔlaya tɛtv,
na nyutu na kɔnyɔnyɔm mpi pə wɛ
tɔlɛkɔlɛkv tɔ pɔ nyɔ tɔ tɔ tɔ?

28 Tɛv wɛna caa kɛ?
Yaa awe lɔlɔyəna aŋkpələɛ?

29 Lɔm tɔmpɛɛ*fa* yaa cɔlɔv nyəna wɛna too kɛ? ^a na pɔ niyitaa tɔ tɛtvnaa mpa
pa taa wɛ watv kɛ tɛv tɔ aŋkpələɛ mayamaɣa kiiki mɔpúyú.

30 Mpi pə pəsəyəna pɔɣɔ lɔm ɪsu pələ,
na pɔ kii tɛŋku tɔɔ nyəm təkpaŋasaŋ.

31 N pəsəyi na n̄ həkɔ ɪsɔtvɔŋasɪ*fa*
nsi pa yaa sɪ kantuyv na kv piya tɔ. Yaa n̄ hɛtɪ nsi
pa yaa sɪ haya na kraa na yɔlv tɔ. ^a

32 Nyá ləsəyəna tvɔvmalɔvɔv kɛ kv waatu?
Yaa n̄ tiikiyi ɪsɔtvɔŋasɪ nsi

pa yaa sɪ ɪsɔtv ɪ sɪ na má tɔɣɔ tɔyaya tɔ?

33 N nyəmə kiin wei ɪsɔtvɔvɔv tɛŋəyi tɔ?
Na ɪsəna tɛtv wɛɛ na pɔ tɔŋ tɔ taa tɔ?

34 Yaa n̄ yɔɣɔtəyəna ɪsəŋmuntv
na tɛv nu katatəlaya na?

35 Nyá yaakəna tɛv ŋmɛlɔsvɔv
na pɔ cɔɔki-ŋ sɪ mpəɣəlv,
na n̄ tiliyi-wɪ?

36 Awe tɔna ləmayasɛɛ kɛ hatoo yɔlv lotu taa?

Na awe tɔna layatv kɛ ləmayasɛɛ taa*fa*? ^a nuw wɛ katɛ ké, lɛlaa ná huukɪ sɪ tɔla
naalɛ kɛ pa yɔɣɔtəyi mpv. ɪsu kampaav na ɪcipiti tɛtv taa sumaya ŋka pa
yaa sɪ ɪpii tɔ.

37 Awe kaləyi ɪsəŋmuntv na ɪ ləmayasɛɛ?

^a **38:29 Lɔm tɔmpɛɛ:** Lɔm tɔmpɛɛ yaa cɔlɔv nyəna. ɪsu lɔm kiikuɣv ɪsu pələ ^a **38:31 ɪsɔtvɔŋasɪ:** ɪsɔtvɔŋasɪ wɛna paa ŋka na ka hɛtɛ ké. ^a **38:36 ləmayasɛɛ taa:** Mpi tɔ tɛlɔsaa sɪ lotu taa na ləmayasɛɛ taa tɔ, tɔməŋ ɪnɪ ɪ

Yaa í huti ísòtònyò taa lóm hulun
³⁸ ke waatu wei tetu kiiwa ísu nyə̀ə̀lòyò
 na tampaya nyəkə̀lə̀na tə̀ma tò?

Ísò kə̀lè tə̀yaya wontu na taale nyə̀ntu pə̀ tv

³⁹ Nyá kraakə̀na tə̀xə̀laya alò nyə̀nka ke ka tə̀xə̀naya,
 yaa n calì tə̀xə̀lasì piya, na sí haɣa?

⁴⁰ Waatu wei sì sɔpa sì lona taa,
 yaa sì papa nyutu tɛɛ tò?

⁴¹ Awe calə̀xə̀na katəkətə̀n ke waatu wei ì piin
 lanɣi tə̀xə̀naya na í wiikina-m na í yeləmə̀yì tò?

39

1-2 N nyə̀má taale pə̀n na namə̀n

husi ísòtònaa na?

Nyá feniyina ì tə̀

ké saa wei lùlòyò wɔsasi tɔpa-ì tò?

Yaa n tu nyə̀má ì lùlòyò waatu?

³ Ì sɔpiyi ké na í lùlə̀yì ì piya.

Ilə̀na í hɛɛsə̀yì wɔsasi.

⁴ Na ì piya wə̀na alaafə̀ya na sí pukì nyutu taa.

Kuyaku nakulì, ilə̀na sí tɛɛ.

Su tasə̀yì mə̀lòyò.

⁵ Awe hətə̀na taale kraɣaya

na í yele-ké sì ká tɛɛ?

⁶ Má lapə̀na ka tə̀cayale ke wɔlaya tetu

nti tə̀ wɛ tə̀nyanɣi tə̀ tə̀ tə̀.

⁷ Sì wɔɣiyi icatɛ taa kəkətɛ ké.

Pə̀yele su nukì cɛcɛ hola.

⁸ Pulaya tə̀ ké sì caaki sì sí hiki sì tə̀xə̀naya,

na sí pɛkə̀yì nyutu kuləkəkəkətə̀.

⁹ Taale nav ká kə̀w sì n lana-ì tə̀mlɛ
 yaa í hə̀nti nyá tala tətə̀xə̀lɛ kin ke ahoo na?

¹⁰ N ká tɔ ì luyɔ tɛɛ ké nɣmə̀naya,

yaa í hə̀ akuyɔ na waali tə̀, na í hɛɛ kpɛɛsì na?

¹¹ N ká lapì-ì naani ké ì tominɣ səsə̀nɣ tə̀,

na n yelina-ì nyá tə̀ma sì í paasə̀na?

¹² Yaa nyá kumtu ke n ká yelina-ì sì í kpɛɛna tə̀yaya,

yaa ì kuu pee ke kataya taa?

¹³ Taataanaa hətə̀xə̀na pa kɛn na lanɣulòmɛ ké,

na í nə̀xə̀sə̀na ísu kulaaɔyò nyə̀n.

¹⁴ Waatu wei taataa tɔyì ì yala na í takì-yɛɣɛ

ilim kəkə̀ kanyə̀na sì á tiisi tə̀,

¹⁵ ì səkì ké sì taale wontuyɔ nakulì

ku fɛlì-yɛɣɛ nə̀hə̀lɛ na á yəkì.

¹⁶ Ì təkə̀yì ì piin ké na tɔn, ísu pə̀ taya inì ì tənna.

Ì fɛlì sə̀xə̀ntu sì ì wahala ká la yem.

¹⁷ Mpi tə̀, ma ta tɔ-ì lə̀mɔyəsɛɛ

yaa layatu ke saa wei ma nɣma-ì tə̀.

18 Ama waatu wei i kuləyi sewa tə,
i paa feina kpaɣanv na i caɣalv.

19 Nyá tɔna kpaɣanv ke tomin na?
Yaa nyá tɔna i luyv tɛɛ kpeem?

20 Nyá yekina na í nmaaki isv lakəle
na í wiikina apalvɔv na sɔɣɔntv kpaaki kolontu na?

21 I haləyi acɔwa ke tetekəle taa,
na i lanle heena i toŋ.
Uena í nmaa kolontu nəɣɔ tɔɔ ké yoo taa.

22 I fei sɔɣɔntv,
pəcó u nyaŋna pulv,
u tuliyi tapəŋ ke kolontu layate kin.

23 I tɔɔ caɣalv nmantaaɣa, na i layate pə muɣi kəkə,
na i kəkə náá ceyetəyi i tɔɔ.

24 Tutuyv wiiki na pə nyayalv-i teu
na í kpisi i təyi kpaɣ, uena í tv casəle.

25 Tutuyv wiiki, uena í yaɣa apalokakiisaya təwapaɣa.
Too poolvŋ taa ké i nukv yoo təŋ
na yoolaa səsaa hola na pa kakiisasi.

26 Nyá layatv ke nmakəle kuləyəna
na tɔ heɛtəyi tə keŋ na ilim mpətəŋ tɔɔ?

27 Nyá haana cəlv səsə ke nəɣɔ sv
í kuləyi, yaa í tvyi i tante ke pulaya taa?

28 Kəkpaɣəŋ taa ké i cakv na í svkv
kəkpaɣv kəkvlvɣv nyvɣv taa,
timpv nəɣvlv u takv tɔ.

29 Hatoo nyvɣv taa tənaya i weeki,
na í loosiyi i təɣənaya na í cəŋəyi-ke.

30 I piŋ nyəkvi caləm ké
na timpv wontv kəsəpvtv weɛ təɣɔ i cakv.

40

Soopu ka cəna

1-2 M̀p̀ỳg̀ Tacaá Toma təna tv yəɣətəna Soopu na í pəəsiv-i sv:
N suukaya-m təm tɔ, n ká tasa-m kvtvɣv na?

N yookayana-m tɔ, n wena kvɛcəvɔv tətɔ?

3 M̀p̀v̀ỳv̀le Soopu cəwa Tacaá sv:

4 Ma kəla pəciiu, wentiyi maa cə?
Maa takv ma nəɣɔ tɔɔ ké ma niŋ ké.

5 Ma tɛma yəɣətɣv ke təm kvlvɔm,
maa tasəyi natəli.

Ma cəwa təm naale,
ilɛ maa tasəyi natəli.

Soopu nyənəyi i təyi Isə

6 M̀p̀ỳg̀ Tacaá cəwa Soopu ke kacuculaya taa sv:

7 Təv, təkvi nyá tv isv apalv
na má pəəsiv-ŋ na n cə-m.

8 Kvpam n caa sv n kv ma təm

na ń wεεna tampana na ń hulı sı ma ta siyisi?

⁹ N tala-m toma na?

Yaa nyá yǎǎtaya we ısu tev hola,
yaa ısu ma nyǎhka?

¹⁰ Tǎu, suu nyá tǎyi nyuyu kuluyu na sǎsǎntu
na ń takı nyá tǎyi teu sǎsǎm na teeli.

¹¹ Mu rááná na kalampaanı nyǎma.

Nyǎni-wεye ıse na ń mǎhna-wεye ate.

¹² Nyǎni-wεye tǎm kulum na pǎ lumsi-wε.

Nahti asayaa ke tǎm kulum.

¹³ Nmεsı pa tǎnaya tetu tee.

Tǎki-wεye atetǎle taa.

¹⁴ Pǎleyele maa sa-η.

Mpi tǎ, n hika akaitu ke nyá toη tǎu.

Cutaya tǎm

¹⁵ Nyǎnna Cutaya,

má ηmana-ké tǎtǎ, ısu yulu.

Uena ká tǎki nyutu ısu nav.

¹⁶ Ka tǎnaya taa ké ka toη wεε.

Alaafǎya haya ka lotǎna taa.

¹⁷ Ka suka na toη ké ısu tǎyu sǎsǎu,
na ka tala hola leyeta tǎma taa.

¹⁸ Ka muwa caya ké ısu nyǎǎlyu kuseemuyu foofoo.

Ka kǎnkoolası nǎǎsǎna nyǎǎlyu kpatǎη.

¹⁹ Nkεyele ma kulapǎm taa kǎncalaya nyǎm*fa*.

Ma lapǎna-ke na má tu-keye layate. ^a pa caa yǎǎtuyu tǎ. Mpi pa yaa cǎne sı layate
tǎ, wontuyu kǎne ku kela tǎm ke pa yǎǎtǎyi.

²⁰ Pǎη lǎlǎǎna ka tǎǎnaya.

Tǎnaya taale wontu ηmaalǎyi.

²¹ Kacǎka nyutu isotom tee ké ka hǎntǎyi.

Tǎnaya sǎsǎncası lǎpa lǎcayam nǎǎ.

²² Nyutu ntı tǎ tee ké ka wεε,

lǎu nǎǎ nyutu tu-keye heku.

²³ Paa pǎǎ sǎsaya suwa kaa nǎǎsǎyi.

Yaa Yaatanı pǎǎ lum sǎna ka nǎǎ taa,

ka cayana naanı ké.

²⁴ Nǎǎlyu kaa kǎtǎna-ke na ka ıse sı ı kraa-ke.

Pǎyele pa kaa kra-keye katǎka sı pa tǎlǎyi ka muna.

Nyuu tǎm

²⁵ N pǎsǎyi na ń kra nyuu*fa* na kulaya na?

Yaa ku nsǎmle ke ń pǎsǎyi na ń hǎkǎ ηmǎnaya? ^a tum sǎsǎ wei pa yaa sı coco tǎ,
ısu pa tǎηuyu sı tǎǎlyu tǎ.

²⁶ N ká pǎsı na ń sǎsı sǎsǎncǎηa ke ku muna tee?

Yaa n ká pǎsı na ń tǎlı ku tamaya na kulaya?

²⁷ N mayasǎyi sı ku wiina-η na pǎ leeli

^a **40:19** Looηa kǎne ka nuu we kate na hepǎla taa, tǎ ta nyı mpi kpem ^a **40:25 nyuu:** Wei ını pa yaa sı nyuu tǎ, pǎ pǎsǎyi na pǎ wεε sı

yaa ku yəgətəna-η təpamm ke?
 28 Nyana-ku í ká pɛli nəgə na?
 Yaa n ká kra-kuɣv yomle ke tam təə?
 29 N ká liyilina-ku isu sumaya na?
 Yaa n ká tamsi-kuɣv ηmənaya,
 na nyá pɛlaa liyiliyina?

30 Tiina kpalaa kaa pɛti-ku.
 Pəyele taatəlaa ná kaa tala-ku.
 31 N ká pəsi na í waasi ku
 tənuyv tənaya ηmantaasi na?
 Yaa ku nyuyv ke n ká sə lum taa
 wontu səsəntv kulaya?
 32 Ye n kra ku təə,
 ɪlena í təsı yoo təm,
 n kaa tasa nyuluyv.

41

1 Ḿróyó Tacaasaa si:
 Ye yulv tənə-ku pə tusa-ı kɛ.
 ɪ kəη na í loosi-kuɣv loosuyv mayamaya tə,
 ı pəsəyi kɛntəlası kɛ.
 2 Yulv nəgəlv ı kraηuyv ta tala si
 í kulı nyuv ηku ku təə.
 Mpu tətəgə nəgəlv kaa mayası si
 ı kuləyi maya ləə ma təə.
 3 Awe kəntəna-m na pə wɛɛ si má feli pəntv?
 Ma tənna pə tənə mpi pə wɛ tətə təə tə.
 4 Ma kaa su yəgətuyv ke ku tənuyv təə nyəm təm.
 Isu ku nəəhɛɛ na ku tənə na ku teu pə təm.
 5 Awe kula ku təə pəgələɛ na kú naaki?
 Yaa awe ká svv ku nəgə taa?
 6 Awe haana ku nəəle íté na tənə?
 Ku kela təm wɛ səgəntv kɛ.
 7 Ku siyile taa pəgələɛ wɛ kɛ isu
 pa tamsa kpaləη ke təntəmle,
 na pə nyəə isu pa taala kutaalv.
 8 A matəna təmayə teu kɛ təkram.
 Heelim mayamaya ı pəsəyi na pə svv a hɛku taa.
 9 Pəgələɛ anı a nyəkələna təmayə teu
 kɛ na á kɛntı kulvm, púyú fɛi.
 10 Ye ku cimsaa, kəkə lukı kɛ.
 Ku ıse nəgəsəna isu tənəη ɪlim yaakuyv tə.
 11 Na kəkə mamatəsəη lukəna ku nəgə,
 na mamacəgələsı náá kuləyi.
 12 Kəkə nyəəsı lukəna ku muna tɛɛ kɛ
 isu tiyaya wasuyv məsaya təə na huluyv kraaki tə.
 13 Ku feesıη wɛ kɛ isu ηmala kəkə

na mamatəsuɣu lukəna ku nəɣə.

¹⁴ Ku luɣu taa ké toŋ weɛ.

Uena wei í ná-ku ɪ tɛɛ suuki.

¹⁵ Ku tənɣu təɔ pəɣələe tamsaa ké,
na á krenti kulom, na pə weɛ toma, pu ciɣitiyi.

¹⁶ Ku nyamle we toŋ ké isu pələ.

Tə we toma ké isu nem*fa*. ^a təɔu we teitei ké na a təna təma təɔ, na pá cəɔsəɣi
isətaa nyəntɛ na kprátóyó.

¹⁷ Ye ku kulaa, səɣəntu kraaki
alaafəya taa alaafəya nyəma ké,
na pa apalotɔ yəɔli na pá seeki.

¹⁸ Paa pa səpa-kuɣu laɣate pu suuki.

Mpu tətəɣə, na ŋmantaasi na nyəma.

¹⁹ Nyəɣələɣu we-kuɣu teitei ké isu keemaya.

Na nyəɣələɣu kusɛɛmuɣu náá weɛ-ku isu
taav kɔpukɣu.

²⁰ Paa təɣənəɣi-ku na nyəma.

Pəyele pəntələpɛɛ ná we-kuɣu isu nyutu.

²¹ Akalɣu we-kuɣu isu keemaya,
na kú nukɪ ŋmantaasi wula na kú wonɣi.

²² Ku lotu təɔ we ké isu tataasi kusɛntasi,
na kú tɛɛki na kú yeki afəla təɔ ké ikpate isu akuɣu.

²³ Ku pəsəɣi tenku lum ké isu tiyaya wasuɣu tə,
na kú ciɣitiyi-wi, isu tulaalɔ na kpaləpa.

²⁴ Ku yeki ikpate na waali ké, na tə teeki kəkə.
Uena kuhulaŋ kulɪ tenku təɔ, isu akpatulɔ nyəɔsi.

²⁵ Ku feina tó ke atɛ cəne.

Pəyele pə ŋma-kuɣu si kú taa nu səɣəntu.

²⁶ Taale wontu fei-kuɣu səɣəntu.

Nkuɣule wontu səsəɔntu taa səsəɔntu wulav.

42

Soopu tisa si ɪ ké ɪcam

¹ Mpróyó Soopu cəwa Taca si:

² Ma nyəma si n pəsəɣi pə təna.

Ye n tɔwa mpi pə pələ n laki-wəɣi.

³ Má takayaana nti ma suwa na má laki tə tə təɔ,
na kuyəɣətɔtɔ nti tə taa fei ləmayasɛɛ tə.

Tampana ma yəɣətəa ké, ma taa cəkəna.

Təma səsəɔna wena Isə lapa tə a tɛɛ-m ké.

Ue ma taa nyi-yɛ.

⁴ Isə ke ŋkraŋŋ na má yəɣəti.

Maa pəɔsi-ŋ na ŋ cə-m.

⁵ Paa yəɣəta Isə təm ké

na má nuna ma ŋkraŋɣu.

Ama nənəɔ ké ma na-ɪ na ma isəpələ.

^a **41:16 nem:** Pələ pa tɛ nyəma nama fei isu tá nyəna. Nem na namle pa

⁶ Pə təə ké ma nyəgəsa ma ti.
Ma pasa ma ti na má caya tetv na təluma taa.

ISO MĒLENA SOOPU KE I WULE TAA

⁷ Waatv wei Tacaa tēma Soopu ke yəgətənav ke mpv, ilena í tə Teməŋ tv Ilifasi si: Ma mv nyá na nyá taapalaa naale na pááná ké. Pə taya pulv, í ta təŋ tampana na í yəgəti ma təm, isu ma təmle tv Soopu lapə tə.

⁸ Pə təə tə, í caa latəcenaa naatosompəgəlaya, na iwaan ke mpv tətə. I mayana Soopu na í la mə nyəəŋ təə ké kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na í sələmənə-mə. Ile Soopu təə, ma kaa hə mə ŋkraŋyuv na pə keesəna mə kraŋyuv lakasi. Mpi tə, í tá təŋ tampana na í yəgəti ma təm isu ma təmle tv Soopu lapv tə.

⁹ Mpəyule Ilifasi, na Pilita, na Sofaa pa polaa na pá la isu Tacaa heela-we tə, na íle i mv Soopu sələmvuv.

¹⁰ Soopu tēma m̀p̀yú i taapalaa ke sələmənau, ilena Tacaa mələna Soopu ke i wule taa. M̀p̀yú Iso ha-i i wənav ŋku i ka wəna tə kv təm naale.

¹¹ Ilena Soopu taalvnaa, na i newaa alvnyəma, na apalvnyəma, na mpa paa nyəma-i hatoo ləŋ tə, pá kəə i təyaya taa na í na-we pá təgə. Ilena pá wii i konyəŋ, na pá səs-i apalvtv ke wahalanaa mpa Tacaa ka tv-i tə pa təə. Pə waali ké paa wei i ha-i pa tē liyitee nyəgəlvuv na wola kukuule.

¹² M̀p̀yú Tacaa koola Soopu pusi kantəkaya nyənsi ke kvpantv, na pə kəli kancaalaya nyənsi. I ka wəna heeŋ ke iyisi naanvwa na liyiti (14000), na yooyoonaa ke iyisi naatoso (6000), na naan kvhaləŋ ke iyaya (1000), na kraŋasi alvnyənsi ke iyaya (1000).

¹³ M̀p̀yú Soopu lola apalvpiya ke naatosompəgəlaya, na alvpiya ke tooso.

¹⁴ Ilena í yaa kancaalaya pəelə si Yemima (Alukuku), na naale nyəŋ si Kesiya (Yaaye), na tooso nyəŋ si Kelaa-Hapuki (Cəlavfulaya).

¹⁵ Tetv təna taa, alaa napəli pa taa fei na pá tewa isu Soopu pəelaa mpe. M̀p̀yú pa caa ha-weye pa kpancoou ke teitei isu pa taalvnaa.

¹⁶ Pəle pə waali ké Soopu tasa pusi ninvwa na nule (140) ke təgəv. Haləna í ná i piya piya, na səle si piya piya.

¹⁷ Soopu pusi təwaya, na í kpatəli teu təkunŋku, ilena í sí.

YONTU NTI PA YOONA ISO HETE TO TE TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kane ka ké Yontu na Iso sələmuyvú ké. Na ηmaalaa waani waani ηmaana-təyi pusi payale taa. Uena Iseyeli nyéma koti-ti na pá lakəna-təyi pa Iso təsele.

Iso Təm Yontu nti tə wε mpa mpa ké. Lenti ké Iso samtú yontu ke Iso təsele. Lenti ké Iso sələmuyvú si í səna na í kenti i yəlaa təo na í yá pa nyuyvú. Lenti ke kəpəntəŋ tisuyvú ké si Iso í tayaní pa təwakəlle. Lenti si pá sɛɛna Iso ké í na təmlɛ ke i koola-wεyε kəpəntv tə pə təo. Lenti ulɛ, pa wiikina Iso si í hɔ pa kolontunaa ηkpaŋuyvú.

Yesu mayamaya tɔwa yontunaa lɛmpa ke i sɛyɛsuyvú taa. Uena Nɔyɔ Siu Kɔfalaya ηmaalaa tɔ-təyi pa takelasí taa, haləna saŋa yontunaa mpe pa ké Iso sɛɛlaa pulv kɔpam ké.

Yontu nunɔwa na nule na naanɔwa (150) inɪ isəna pa faya-ti təyɔlɔ.

Kancaalaya nyəntv, titite 1–41

Naale nyəntv, titite 42–72

Tooso nyəntv, titite 73–89

Liyiti nyəntv, titite 90–106

Kakpasí nyəntv, titite 107–150

TAKELAYA KANCAALAYA NYEŋKA

1

(Yontu 1-41)

Leleŋ nuw mayamaya

¹ Leleŋ nulv nté yulv wei u təŋəyi asayaa layatv tasuyv, na u laki mpa pa kisiyi Iso nyəntv tə pa kulapəle tə. Pəyele í na Iso wonɔlaa paa cakí tə.

² Ama Taca kɔsɛyɛsətv huləsəyənə i laŋɛ, na í kaləyi-ti na í mayasəyi tə təm ke i taa ké ilim na ahoo.

³ I wε ké isu tuyv ηku pa səwa kacəka taa na ku lələyi kv waatvnaa tə. Kv hatv u lontiliyi.

⁴ Ama asayaa ná fɛi mpv.

Pa wε ké isu ləətv nti heelim kpakəyi tə.

⁵ Pə təo ké pa kaa tulí-təyi Iso huvle wule. Na wakəllaa ná kaa svv Iso yəlaa kpekəle taa.

⁶ Mpi tə, Taca paasəyənə siyisilaa ké.

Uena wakəllaa mpaav náá wakələyi-wε.

2

Wulav wei Iso ləsaə tə

¹ Pepe təo ké piitimnaa cvka pə taa, na yəlaa náá huvki hɔwɛɛ kpai nyənə ke mpv?

² Na awulumpiya náá səəsəyi atɛ awulaa təo si, pa kuləyi Taca na i kuləsv pa təo na pá yoonə-wε.

³ Na pá təŋ si pá cɛ pa həkutv na pá lu ηmakəlvuyv taa.

⁴ Ama Taca ná wε i kumte təo ké isətəa ké na í wonjiyi-wε.

5 Na í nyaasəxi-we na ɪ pááná, na í kaləxi si:
6 Ma ləsəna ma wulav na má kpa-ɪ Siyəŋ puɣu naŋŋ nyəŋku
taa.

7 Maa yasi nti Tacaɔ suwa tɔ.
ɪ heela-m si: Nyayale ma pəyalɔ,
saŋa ke ma lɔla-ŋ.

8 Si ma sələmi-ɪ piitimnaa na ɪ ha-m, na antulinya təna
pəsi ma nyəm.

9 Maa ŋmakəli-we na nyəɣəlvuɣu kprátuɣu, na má faɣa-weɣe
həɣlasɪ ɪsu heɛv.

10 Awulaa í kpaɣa ləmayasɛɛ, na atɛ səsaa náá nu
kpaalvuɣu.

11-12 Si pá pɛti pa təxi Tacaɔ
na pá nyaŋna-ɪ na pá nyɪ ɪ səsəntu tɔɔ,
na pá wiliti na pá həntɪ-ɪ atɛ.
Pá taa kɔɔ na í mɔna-we na pááná na pá le.
Mpi tɔ, ɪ pááná ɪ laa kpaɔ.
Lelenɪ nɪlaa nté pa təna mpa pa cəsəxi ɪ tɛɛ tɔ.

3

Kolontunaa cəna Tafiti ke kotaya

1 Tafiti yontu.

Pa kɛɛsa tɔ taa ké ɪsəna ɪ seekaɣa ɪ pəyalɔ Apəsəlɔm tɔ.

2 Hai Tacaɔ, ma kolontunaa təwɔɣa.
Mpa pa kələxi ma tɔɔ tɔ, pa hukaa ké.

3 Pa yəɣətəxi ma təm na pá təŋ si:
ɪsɔ kaa səna-ŋ.

4 Ama Tacaɔ, nyayale ma kpante,
nyá tuɣuna-m teeli na ń kusəxi ma nyuɣu.

5 Ye ma yaa-ŋ si ń waasi-m,
n cəsəki nyá puɣu naŋŋ nyəŋku tɔɔ ké.

6 Ma həntəxi na má tooki na má feŋ tɔ,
Tacaɔ paasəɣəna-m.

7 Maa nyaŋna kolontunaa iyisi iyisi wei ɪ tama-m kotaya tɔ.

8 Hai Tacaɔ, kɔɔ.
Ma ɪsɔ, ya-m.

N makɪ ma kolontunaa nəsɪ ké na ń holiyi pa kela.

9 Tacaɔ nyá tike n waasəɣəna.
Kooli nyá yəlaa ke kɔpantu.

4

Tacaɔ kisuyu ke təm tuɣu

1 Tafiti yontu nti pa yoona saŋku na té we Yonyoolaa
nyuɣu tu yontunaa taa təɣələ.

2 Hai, ɪsɔ cə-m waatu wei ma wiikina-ŋ tɔ.
Nyayale ma tampana halɔ.
Nyá waasəna-m maa wev laŋwakəlle taa tɔ.

Nyənı ma pətətəle na ń nu ma kusələmütö.

³ Mpa me mə pɛkəyi si í cayana-m na í tuv-m mʊsɔŋ tə,
pəlee ké mi heesi ma nyuyü kyü na kaloolaya?

⁴ Ɔ nyi si Tacaɔ lapa-m pɛɛɛ səsɔna ké.

Ye ma yaa-i si í waasi-m i nuki.

⁵ Ɔ sele, ɔɛ i taa pənti.

Ɔ pona ləmayasɛ ke mə təhəntələnaa ke ahoɔ na í caya tətiyitiyi.

⁶ Ɔ pɛti mə təyi Tacaɔ na í lapi-i kətasi nsi sə təŋaa tə.

⁷ Pəyalɛ wiikina si:

Awe ka yele na tə nu leleŋ?

Tacaɔ nyənı tá tə na ɔɛ kɔpəna.

⁸ Ama n tɔ ma taa ké laŋhɔlɔmlɛ na pə kəli

mpeye waatɔ wei pa wɛna pa təyənaya

na pa sɔlɔm tuutuuma tə.

⁹ Ma həntəyi ké na má tooki teu.

Mpi tə, Tacaɔ tike kentiŋina ma təcayalɛ.

5

Isə sənaw pɛkvyü

¹ Tafiiti Yontu nti pa yooɔa həsi na tá wɛ
Yonyoolaa nyuyü tɔ yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai Tacaɔ, nu ma kuyəyətütö na ma mɔla.

³ Nyayalɛ ma wulav səsə na ma Isə.

Nu ma yaav na ma wiinav ke

⁴ tanəŋ tɛɛ, hai Tacaɔ.

Pə nyaaləyi təyɔ ma keesəyənə nyá tə na ma tanɔa.

⁵ N ta ke Isə wei i laŋlɛ heekəna ɔsayatɔ tə.

ɔsayav u hikiyi lonte ké nyá tɛ.

⁶ Nyá luɣu fɛi kalampaanı nyəma.

Pəyele nn caaki mpa pa pɛkəyi lelɔ na ɔsayatɔ tə.

⁷ N kpiisiyi kaloolutunaa ké,

na nyá taa kraakəna yɔlɔkulaa na ŋmulaa.

⁸ Ama nyá kɔpantɔ səsəntɔ tə

ma pəsəyi ma sɔv nyá tɛ na səyəntɔ

na ma luŋ nyá təsɛɛɛ ɔsɛntaa.

⁹ Tacaɔ tiiki-m nyá tampana taa ké ma kolontunaa tə,

na ń kpali mpaav na má təŋ.

¹⁰ Pə fɛi si yɔlɔ í la naani na pa kuyəyətütö.

Wakəlvü tike hɔwɛɛ hayana pa taa.

Pa nəyɔ taa wɛ ɔsu pəlaav ŋku kɔ kulaa tə.

Na pá tɔsəyi yəlaa na pa nsəma.

¹¹ Hai Isə kɔ tasəkəle nyəma mpe pa təm

na ń yele na pa mayamaya pa katəsi kra-wɛ.

Mpi tə, pa ɔsayatɔ kəla təv.

Pəyele pa koləyi nyá tə.

12 Ule mpa pa peta-η pa ti tɔ pa laηa ká hee
na pá wee mpyu tam na n̄ kentiyi pa tɔɔ
na nyá sɔlla yɔlɔyɔna-η.

13 Taca, n̄ kooliyi kɔpantu ke nyá nuntaa ké,
na nyá pelee kentiyi-weye kpante.

6

Taca waasvɔv ke wahala waatu

1 Tafiiti yontu nti pa yona ηmusi pɔlefɛi saηku
na tɔ we yonyoola nyuɔv tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

2 Hai, Taca, n mu-m na pááná tɔ
taa hɔ ma ηkraηyɔv.

3 Hai, Taca, ma tɔη tɛma na ma ka tɔtɔyɔtɔyɔ.
Waa-m, mpi tɔ, ma muwa taa salɔyi ké.

4 Pɔlee ké nyá taa ká heesi-m kraav?
Ma laηle wakɔlaa ké tɔtɔyɔtɔyɔ.

5 Hai, Taca mɔli na n̄ ya-m.
Waasi-m nyá kɔpantu tɔɔ.

6 Pɔ taya pulv, sɔv u tɔsɔyi nyá tɔm.
Pɔcɔ nɔyɔlv u saηi-η atɛtɛle taa.

7 Mɔla kɔyɔna-m na má pɔlɔyi isɔlvum ke
ma kɔhɛntɔyɔv tɔɔ ké paa ahoɔ nna.

8 Wula mɔlɔsa ma isɛ ké na aa tasɔyi nav.
Ma kolontunaa laηna-m mpy.

9 Isayalataa mɛ, í tɛɛ í wesi-m.
Mpi tɔ, Taca nu ma wula.

10 Í nu ma wiinav na í mu ma sɔlvumyɔv.

11 Pɔ liyiti ma kolontunaa tɛna na sɔyɔntɔ kraa-we,
na pá pɔsɔyɔna pa waali ke kpakraa na fɛɛɛ na pá seeki.

7

Taca seenav ke nyɔη tɔɔ

1 Tafiiti kawɔyaya ηka i wiikayana Taca ke i kolontu
Pɛncamɛɛ tɔ Kusi tɔm tɔyɔlɔ.

2 Taca, nyayale ma kentulu.
Ya-m, waasi-m ma kɔnyɔntɔlaa niη taa.

3 Pá taa cɔli-m isu tɔyɔlasɔ.
Nɔyɔlv kaa lɛki-m pa niη taa na í ya-m.

4 Hai, ma Iso Taca,
ye ma niη taa we isayav,

5 ye ma lapa ma taapalv nɔyɔlvɔv isayav,
yaa ma lɛta wei i ηmakɔlɔyi-m musɔη tɔ.

6 Ule ma kolontu í tɔyɔni-m na í kra-m
na í fɛli-m atɛ na í kv-m na ma teeli si.

7 Hai Taca, mu ma kolontunaa na pááná.
Kɔli pa tɔɔ na n̄ waasi-m.

Nyá haana tampana, feŋ ma tɔɔ.

⁸ Piitimnaa í caya na pá cɔɔna-ŋ
na nyaa kpa nyá kumte tɔɔ na ń ŋmakəli-we.

⁹ Hai Taca, nyá wei n huukəna piitimnaa tɔ,
keesəna ma siyisuyu na ń ha-m tampana.

¹⁰ Səŋsi asayaa kawalaya na ń sɔɔsi siyisilaa ke ton.
Nyá nyəmna yəlaa lotunaa taa huwɛɛ təna.
Nyayale Isə na ń təŋəyi tampana.

¹¹ Nyayale ma kentulu,
na ń waasəyi tampana təŋlaa.

¹² N təŋəyi tampana ke nyá huule taa ké
na ń mɔyi asayaa na pááná ke tam.

¹³ Ye pa kisa layasuyu,
n saləyi nyá layate ké na
ń pá nyá tɔɔu na ń tɔ-weye nyəmə.

¹⁴ Yoou wontu kukukutu ke n tayanəyi
na ń tantəyi kəkə nyəmə.

¹⁵ Ikaale ke kolontu haɣaa,
na acilayatu wuki-i.
I ka lɔli kaloolaya.

¹⁶ Wei í hula puuyu na í waləsi-kuuyu teu ke lɛlaa tɔɔ,
i maɣamaya i hotiyina ku taa.

¹⁷ I kawalaya na i mɔsɔŋ mələyi i nyuyu taa ké.

¹⁸ Maa sa Taca ke i siyisuyu tɔɔ.
Na má yoo yontu na má tala isətaa Isə Sɔsɔ.

8

Isə sɔsɔəntu na yulu nyuyu kusuyu

¹ Tafiti yontu nti pa yookina Katɪ nyəma sanjku
na tɔ we yonyoolaa nyuyu tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Isə Taca,
nyá hətɛ í yaa tɛtu təna taa.

Na má sanj nyá teu mpi pə kəla isətaa nyəm tɔ.

³ Ahɔlɔmnaa na pəcəncələm maɣamaya ná sanj-i-ŋ.
Na pá we isu kolunja icatɛ ke n ŋmawa na ń cɔɔsi
nyá kolontunaa, na ń təkəyi nyá tɔɔ kullaa nɔɔsi.

⁴ Saa wei ma nyənəyi nyá isətənyuyu ŋku n ŋmawa
na isətu na isətɔlɔŋasi nsi n su si lona taa tɔ.

⁵ Ile ma pɔsəyi ma ti si:
Yulu ké we na ń tɔsəyi i təm?
Yaa yulu pəyaya tu ké we na ń paasəyənə-ke?

⁶ N lapa-i ké na í sɛki-ŋ pəcɔ,
na ń tɔ-i teeli na ń kusɪ i nyuyu.

⁷ Nyá tɔna-i si í ŋmakəli wontu nti n lapəna nyá nin tɔ
na ń tɔ pə tənaya i nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁸ Pə kpaɣau naaŋ na heeŋ na pəŋ
na pə kpeŋna taale wontu.

⁹ Na sumasi na tiina
na tenku taa nyam tana to.

¹⁰ Hai, Iso Tacaa,
nyá hãte yaawa tetv tana taa ké.

9

Iso paasanav ke konyontvnaa na wahala nyéma

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina nõgõ sãkpelaya
na tã we yonyoolaa nyõgv to yontunaa taa tãgãlõ.

² Hai, Tacaa maa sa-ŋ na ma lotu tana,
na má yãgãti nyá tãma kũpãmpana tana tãm.

³ Nyaga maa yãlãna na lanhulõmlẽ na má wiliti,
na má yoo isãtaa Iso Sãso nyaga yontu.

⁴ Ma kolontunaa tula tapãŋ
na pá seliyi nyá isentaa na pá hotiyi.

⁵ N tayana ma tãm na n ha-m tampana.
Siyisuyu ke n tãŋãyi na n huukãna nyá kumte tã.

⁶ N hãŋ piitimnaa ma ta nyi isãnaa mpẽ pa ŋkpaŋŋ ké,
na n wakãlãyi asayaa mpẽ,
na n husãyi pa hãla ke tam tã.

⁷ Pã kpiisa-we na pá lá yem ké tam tã,
na pa acalẽẽ pãsi krentãlası,
nãgãlv u tããsãyi a tã.

⁸ Ama Tacaa ka tãgãna kawulaya ke tam tã.
I suwa i huule kumte.

⁹ Ini i huukãna antulinya yãlaa na siyisuyu,
na i tãŋãyi tampana u fayasãyi piitimnaa.

¹⁰ Tacaa kentiya mpa lãlaa muyluyi tã
na pá cããsãyi i kin ke pa lanwakãlle waatãnaa.

¹¹ Hai Tacaa, mpa pa nyãmá nyá hãte tã,
pa tãgv-ŋ naani ké.
Mpi tã, nn lãkĩ mpa pa pãekãyi-ŋ tã.

¹² I yoo Tacaa wei i kumte we Siyãŋ tãgõ yontu,
i kpaali i kookalãnaa tãm ke piitimnaa taa.

¹³ Mpi tã, i kã lãeti yulukõlaa,
na i tããsi wahala nyéma tã,
u sãkĩ pa wiinav tãm.

¹⁴ Hai Tacaa, nyãni ma pãtãtãlẽ,
na n na wahala wei ma kolontunaa tãgv-m tã.
Lãsi-m sãm nõgõ taa.

¹⁵ Waatv inãyi maa yoo nyá samtv tãnaŋa Siyãŋ nyéma taa.
Na má yãlãna nyá waasvõv tãm.

¹⁶ Piitimnaa hota pũgv ŋku pa hulaa tã kv taa ké.
Pa puluyu ŋku pa maŋamaŋa pa nyãpa tã ŋkv kv kpana-we.

17 Tacaa hula i ti na í tənəyi tampana na í huukəna.
Yulu isayav kpa i təyi i mayamaya i katəka taa.

18 Asayaa na piitimnaa mpa pa təna pa səə Iso təə tə,
paa məli atətəle taa.

19 Ama Iso ná kaa səə wahala nyáma təə.
Konyəntunaa tēeluyv ná kaa saali paa pəlee.

20 Hai, Tacaa kuli,
yulu i taa təyə nyá təə.
Kəna mpa pa ta nyi-η təyə nyá isentaa na í huuna-we.

21 Yele na səyəntv kpa-we,
na í huli-we si pa ké yəlaa ke yem.

10

Sələmuyv si Iso í huli tampana

1 Hai, Tacaa, pepe təə ké n hatəlaa,
na í ηmesəyi nyá təyi lanwakəlle kuyeyη?

2 Isayav muyuliyi konyəntv ké na kalampaani.
Yele na pa mayamaya pa katəsi kpa-we.

3 Isayav həη i ti na i konyuluyv huwee ké.
Na í təkı kasəyaya asilima nyəηka.

Na í woniyi Tacaa na í tuki-i.

4 Isayav lamayasēe nté kalampaani.
I yəyətəyi si: Iso u həη yulu ηkraηuyv,
pəyele Iso tu fei.

5 I kulapəm laki teu ke paa waatv wei ké.
Iso nyá huule kəla-i pooluη i ta cəkəna.

Nəyə taa heelim ke n hosiyi
nyá kolontunaa təna si í kpiisi-we.

6 Isayav makı i lanle taa si: Puluypv kaa ciyiti-m.
Wahala kaa mayana-m paa pəlee.

7 Mpusi tənəyuv na təm looluyv na təyuv
na acilayətv təm na isayətv wenna i nəyə taa.

8 Acalisi kiη ke i ηmeləyi
na í cəηəyi wahala nyáma na í kuyi mvsuη.

9 I we i təηmelle ké isu təyələya ke ka lonte taa.

Na í cəηəyi si í kpa konyəntv na í tv-i i puluyv taa.

10 I papəyi ké na í tən wahala nyáma ke i səkraη taa.

11 I taa kele si Iso səkı
na í keesəyi i ise u nyənəyi paa pəcə.

12 Hai, Tacaa Iso kuli na í waasi
taa səə wahala nyáma təə.

13 Pepe təə ké isayav woniyi-η na í tən si:
Iso kaa hə ma ηkraηuyv se.

14 N nyənəyi na í naaki konyəntv wahala,
na i nəyəsēe si n paasəyənə-i.
Nyaya i pətəyi i ti,

pécə nyá waasəyənə sulav.

¹⁵ Peli isayav nin na n̄ pəəsɪ-ɪ ɪ kawalaya təw
nəyəlɔ ɪ taa təəsɪ ɪ təm.

¹⁶ Tacaa nyagalə wulav ke tam təw.

N ká kpiisi piitimnaa kraɪ nyəm tənaya tetv taa ké.

¹⁷ N nukɪ kɔnyəntɔnaa sələmuyv ké,

na n̄ ken̄ ŋkraŋ na pa təw na n̄ haakɪ-weyɛ apalɔv.

¹⁸ N ha suluwaa na mpa pa muyulaa təyɔ tampana.

Uena n̄ pɛ yəlaa mpa pa ŋmana tetv təyɔ mpaav
sɪ pa ŋmakəlɪ lɛlaa.

11

Tacaa kiŋ təcəsələ

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuyv tɔ yontunaa taa təyɔlɔ.

Tacaa kiŋ ke ma təcəsələ wɛɛ.

Uɛ isənaya mə heeliyi-m sɪ má se
na má ŋmɛli pəŋ taa isu sumaya.

² Pə taya pulv, asayaa pama pa təw
na pá tɔ nyəmle ke hika təw

sɪ pa təkɪ səkrɛtuyv taa ké yəlaa kɔpama təw.

³ Ye kiŋ saala yem,

Isə kɔsəsutv təŋlɔ pəsəyi wɛ?

⁴ Isəttaa ké Tacaa kumte wɛɛ,

na ɪ wɛ ɪ təsɛɛɛ naŋŋ nyəntɛ taa cənɛ.

ɪ naakɪ yəlaa ke timpi pa wɛɛ təyɔ,
na ɪ nyəmá pa kɔlapələ.

⁵ Tacaa nyəma siyisilaa ké.

Ama ɪ taa kraana asayaa na musuntɔnaa.

⁶ ɪ yeki na kəkə pɛɛ na pə heelim tii pa təw.

Pa paa tete nté.

⁷ Mpi tə, Tacaa ké siyisilu ké

na ɪ sɔla kɔsiyisim.

Siyisuyv təŋlaa ká na-ɪ na pa isəpɛɛ.

12

Tacaa təkuyv ke ɪ nəsɪ suw

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina ŋmusɪ pələfɛɪ naanɔwa saŋkɔ
na tə wɛ yonyoolaa nyuyv tɔ yontunaa taa təyɔlɔ:

² Hai, Tacaa waasɪ,

nyá yəlaa tənə saaluyv ké.

Mpa pa muna pá la-weyɛ naani tə pa tənə pasuyv.

³ Yəlaa cayanav tike ke paa wei ɪ lakɪ,

pa lotu wɛ naalɛ naalɛyɛ na pá looliyina pa ntompɛɛ.

⁴ Tacaa kpiisi tɔsələa

na kalampaanɪ nyəma tənə.

⁵ Na mpa pa tən sɪ: Tá nsəmlɛ nté tá tən,

tá tənna tá ntompɛɛ.

Awe ka ηmakəli-tv?

⁶ Μρυγυ Tacaa təma si:
Konyəntv wei pa ləkəγi tə
na wahala tv wei i mələγi tə
pa təə maa kuli na má ya
mpa pa caa tə pa nyəəη.

⁷ Tacaa kyəγətv tv we ké təcəιει isu liyitee nyəγəlvυ
ηku pa tv kəkə taa na pá nyaali təm naatosompəγəlaya tə.

⁸ Tacaa, nyáá təkí nəsí n siwa si
n ká kenti-tvυ tam ké yəlaa mpε tə.

⁹ Asayaa mpε pa cəkí paa timpigi,
na isayav tv təká yəlaa təna.

13

Niη təkvyv ke Tacaa

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyvυ tv yontunaa taa təγəlv.

² Hai, Tacaa, waatv wei ké n ka yele
ma təə səv ke tam ké mpυ?

Na η yele-m nyá ti ηmesvυ?

³ Ləmayasεε na nəγəsεε kyv-m tam ké.

Na ma kolontu náá təkí ma təə.

⁴ Hai, Tacaa ma Isə,
nyəni-m na η cə-m,

na η cε ma isentəə.

Na má taa too səm tom.

⁵ Na ma kolontunaa í taa tə si pa kəlaa,
na ma patanaa náá paana ma cεηlvυ.

⁶ Nyá kəpantv ke ma tεeləγi,
na ma yəəlyəna nyá waasvυ.
Tacaa maa yoo-η yontu ke
kəpantv nti n lapa-m tə tə təə.

14

Yəlaa kəpama na pa Isə ké antulinya isayav taa (Yontu 53)

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyvυ tv yontunaa taa təγəlv.

Kəmeləməη mayasəγəna i taa si Isə fεi.
Yəlaa mpε pa wakəlaa ké na pá lakí acaalətv,
kəpantv latv fεi.

² Hatoo isətəa ké Tacaa nyənəγəna atε yəlaa
si i naaki si ləmayasεε tv nəγəlv i pεekəγi i sεεv na.

³ Pa təna pa yela i mpaav ké na pá wakəli.
Kəpantv latv fεi pa taa, paa kvlm.

⁴ Tacaa si: Kawaləγa lataa təna fεina ləmayasεε.
Pa pəsa ma yəlaa isu təγənaγa na pá təkí paa sεekí-m.

⁵ Tənaɣa paa selina sɔɣəntu ke səsəm.
 Mpi tɔ, Iso ká wɛɛ mpa pa nukəna-ɪ tɔ pa waali.
⁶ Kɔnyəntunaa tɛɛlvɔ ke ɪ caaki wakəlvɔ.
 Uɛ Tacaa kɛɛ pa kpɔlvɔ tətɔɛ.

⁷ Hai, ma kooliyi ké si
 Iɛɣɛli nyáma waasvɔ ɪ luna Iso kin ke Siyən pɔvɔ taa
 ké waatu wei Tacaa ká mənna ɪ yəlaa mpa paa kuuwa tɔ.
 Yakəpɔ lɔlvɔ nyáma Iɛɣɛli nyáma
 ká ŋmaaləna laŋhɔlvmlɛ səsəɛɛ.

15

Isɔsɛtv nti Tacaa caakəna ɪ yəlaa tɔ

¹ Tafiti yontu.

Hai, Tacaa awe mɔnna nyá təsɛɛ taa sɔvɔ?
 Na pɔntu caɣa nyá Siyən pulaya naŋŋ nyəŋka tɔɔ?
² Yɔlv wei ɪ kin pa kaa na ɪsɔyatu na ɪ tənɣɪ kusiɣisim
 na ɪ yəɣətəɣi tampana wena ɪ nyámá ɪ lotu taa tɔɣɔ.
³ Pə té yɔlv u cakəna lɛlaa.
 Pəɔ u laki ɪsɔyatu ke ɪ tɔɣəntəɛ yaa ɪ tu-ɪ fɛɛɛ.
⁴ Yɔlv inɪ ɪ taa kpaakəna mpa Iso u caaki tɔɣɔ.
 Ama ɪ tɔɣona mpa pa nyaŋna Tacaa tɔ.
 Ye yɔlv inɪ ɪ su nəɣɔ u laɣasəɣi-ke, paa pu caali-ɪ ɪsəna.
⁵ Ye nəɣəlv kənta ɪ kin ke liyitee u pɛɛkəɣi kasəyaya.
 Pə tɛ yɔlv kaa mɔ kvhau na ɪ ləsi pəpətv aseeta
 na ɪ kv tampana tv təm.

Pu cɛŋlɔɣi wei ɪ təkə yaasinaa mpe tɔ.

16

Wei pə yapa səm nəɣɔ taa tɔ ɪ laŋhɔlvmlɛ

¹ Tafiti yontu.

Hai, Iso, kenti ma tɔɔ,
 nyá kin ke ma caa ma cəɔsi.
² Ma heela Tacaa si: Nyayale ma caa,
 nyá kin tike ke ma nukɪ leleŋ.
³ Iso yəlaa mpa pa wɛ tɛtv taa tɔɣɔ ma caaki teu.
⁴ Yəlaa lɔləsəɣi tuŋ ké na pá tənɣɪ kpai nyəŋ.
 Ma kaa laa tuŋ yaa má tu yaa ɪ həla na ma nəɣɔ.
⁵ Tacaa, nyayale ma paa tete,
 n haaki-m mpi ma nyuləɣi tɔ.
 N təkə mpi pu maɣana-m cele tɔɣɔ nyá niŋ taa.
⁶ Ma paa tete kɔpampante nte ma hikaa tɔɣɔɛ,
 ma laŋɛ hɛɛna nyá kvhaham mpi.
⁷ Ma sɛɛ ma layatu tasɔlv Tacaa.
 Paa ahoɔ taa pə sɛɣəsəɣi-m ma taa ké.
⁸ Ma naaki Tacaa ke tam ké.
 Maa cɛŋlɔɣi, mpi tɔ, n wɛ ma kəŋkəŋ taa.

⁹ Pə tɔɔ ké ma heesaa maa nyan̄na pɔlɔpɔ,
na ma lan̄le hulɔmaa na má yɔɔlɔyi.

¹⁰ Mpi tɔ, n kaa pɛti-m atɛtɛle taa.

Yaa n̄ yele sɪ nyá kɔsɔɔlɔ má,
má tu sɔŋ pəcɔ mayamaya.

¹¹ Nyá hulɔx̄ana-m weesuɣu mpaav
nyá kin̄ ke lan̄hulɔmlɛ sɔsɔɔle wɛɛ.
Na n̄ haaki lelen̄ tam nyən̄.

17

Wahala tu sələmuyv ke Isɔ

¹ Tafiiti sələmuyv ke Isɔ.

Hai, Taca, ke ŋkraŋ na n̄ nu ma sələmuyv,
na ma wiinau, na n̄ yele na pá tən̄ tampana ke ma tɔm taa.
Kaloɔlaya fɛi ma nɔɔ taa.

² Nyaa teesina ma tɔm.

Mpi tɔ, n tən̄ɔyi tampana ke pə taa ké.

³ Ye n kɔma ma kin̄ ke ahoo
na n̄ wiili too ma lotu taa,
n kaa na isayatu.

Ma taa tɔm na ma kuyɔɔtɔtu ké kulɔm ké.

⁴ Nyá kuyɔɔtɔtu ke ma tɔka ma lakasi taa,
ma ta tən̄ mɔsɔŋtɔnaa mpaav.

⁵ Nyá nyən̄ku ke ma nyɔɔnaa,
maa helɔyi.

⁶ Hai, Isɔ, nyaya ma yaaki.

Mpi tɔ, n nukɪ.

Ke ŋkraŋuyv na ma tɔɔ na n̄ nu ma kuyɔɔtɔtu.

⁷ Wati-m nyá kɔpantu.

Nyá waasəx̄ana mpa pa tɔɔv-ŋ kpuluyv
tɔɔ pa kolontunaa nin̄ taa.

⁸ Kenti ma tɔɔ isu isɛle taa pəyaya.

Na n̄ ŋmɛsi-m nyá ken̄ tɛɛ.

⁹ Ke ma kolontunaa asayaa
ŋmakɛllaa mpa pa tama-m tɔ pa tɔɔ.

¹⁰ Pa fɛina pɛtɔtɛle,
pa yɔɔtɔyi kalampaani tɔm.

¹¹ Pa tama-m ké na pá wɛ ma waali tɔkpam,
na pá fen̄yi sɪ pá pɛti-m atɛ.

¹² Isu tɔɔlasɪ cɛŋuyv sɪ
sɪ cɛlɔyi sɪ tɔɔnaya tɔ.

¹³ Taca kulɪ pa tɔɔ na n̄ pəsi-wɛɛ kɛntɛlasɪ.
Ya-m isayatu nin̄ taa na nyá layatɛ.

¹⁴ Taca kpiisi-wɛ na nyá nin̄.

Na pə ləsi mpi pə ké pa taa nyəm tɔɔ weesuɣu nyəm taa.

Na n̄ nyɔɔsi-wɛɛ nyan̄ lɔm mpi n sɪ-wɛ tɔ.

Pa piya í nyɔɔ na pá ku pɛle na pá kaasi pa saalɛnaa.

¹⁵ Ye ma ɪɛ, maa ná nyá isentaa ké ma tampana tən̄uyv tɔɔ.

Na má fema ma nyəni-ŋ isəna ma caa tə.

18

*Wulav lapa aka na í saŋ Isə ké pə təə
(Samiyeli II 22:1-51)*

¹ Tacaa təmlɛ tɔ Tafiti yontu nti ɪ samna Isə ké saa wei Isə waasa-ɪ Sayuli na ɪ kolontunaa lɛlaa təna niŋ taa tə. Nti tə wenna yonyoolaa nyɔɔɔ tɔ yontunaa taa cəne si:

² Tacaa, ma luyɔ sɔv-ŋ ké, nyayalɛ ma toŋ.

³ Nyayalɛ ma kɔkɔpamɔɔ na ma təcɔsələ toŋ nyəntɛ, nyá waasəyənə-m, nyayalɛ ma Isə na ma cɔsəyənə-ŋ. Nyayalɛ ma kpálɔɔ na toŋ wei ɪ waasəyɪ-m tə.

⁴ Ma sama Tacaa na kawilitayə. Nyá yapənə-m kolontunaa niŋ taa.

⁵ Səm ka tɔ-m alukpala ké, na pé nyaasəyɪ-m isɔ pəɔ isayaa.

⁶ Atətələ ka həkə-m tə ŋmusɪ ké na səm náá tuti-m na pə puluyɔ.

⁷ Ma yáá Tacaa kɛ ma laŋwakəllɛ waatɔ si í waasi-m. Ma kiisaa na í nu ma nəɔ kɛ ɪ təyayə taa.

⁸ Pááná kpa Isə na tetɔ sele, na pəəŋ náá sele too ɪ kila tɛɛ.

⁹ Isə təwa kəkə na ka cəyələsi na ɪ nəɔ na ka nyəsi luna ɪ muɪna tɛɛ.

¹⁰ Isə lumsa isətənyɔ na í tiɪ. Na ɪ nəəhɛɛ tɛɛ ké isətənyɔ kpɪsəŋ nyəŋkɔ.

¹¹ Isə cəyə isətəa tillu təə na í kuləyɪ huntu, kɛ heelim təə.

¹² Isə taka ɪ təyɪ səkɔɔtɔɔ na í we tɛv ŋmɔntɔɔ kɔkɔɔtɔɔ tɛɛ.

¹³ Isə nyaləmələ tɛɛ-ɪ nəɔ na tɛ yasəyɪ isəŋmɔntɔ na tɛ ləkɪ tɛv təmpɛɛ na kəkə cəyələsi.

¹⁴ Isətəa Isə Səsə nəɔ nu isətəa ké isɔ tɛv hola.

¹⁵ Isə təwa ma kolontunaa kɛ nyəmá na í yasɪ-wɛ. Na í tisi pa təə ké calanaa kɛ səsəm na pá se yem yem.

¹⁶ Tacaa mɔ pááná na í woso ɪ muɪna tɛɛ, na tɛŋkɔ tetɔ nyɪ na pé ná antulinya kite.

¹⁷ ɪlɛna í tisi ɪ niŋ na isətəa na í ləsi-m lom səsəəm taa.

¹⁸ Na í ya-m ma kolontunaa toŋ nyəma mpa pa tɛɛ-m tə pa niŋ taa.

¹⁹ Ma wahala wule kɛ pa tuta-m, ɪlɛna Tacaa waasi-m.

²⁰ Isə səələ-m təyɔ ɪ waasa-m si má cayana ma ti.

²¹ Ma təŋa tampana təyɔ n lapa-m mpɔ,

ma kusiyisim lapu kasəyaya nté.

²² Ma tənja Taca a təm ké,

ma ta wakələna-i.

²³ Ma tənja nyá kusəsutu tənə təyə.

Ma ta yəki nyá kiiu nakuli.

²⁴ Ma luyə fəi taali nəyəl,

təyə ma kpa ma təyi isayatu təlate.

²⁵ Ulena Taca a ləeti-m ma tampana tənuyə tə.

Ma kusiyisim lapu kasəyaya nté na n nyəma.

²⁶ Kəpantu ke n fələyi tə latu.

Na n tən tampana na n lana a tənlu.

²⁷ Yulu í wə tənənə mpyə n laki-i.

Ulena n kisi isayə ke i isayatu tə.

²⁸ N waasəyi təpasəlaa.

Ulena n tisiyi kalampaanu nyəma.

²⁹ Ma Isə Taca a yekina na ma nyaaləm naaki.

Na pə kələyi ma səkrətuyə.

³⁰ Nyá ton ke ma nmaakəna kolunə icate,

na má su na má tuti ma kolontunaa.

³¹ Taca a nyá kulaputu wə ké təcənə.

Na nyá kuyəyətutu fəi sika.

N kentiyi mpa pa cəsəyənə-n tə isu kpaluyə

³² Taca a nyá tike təkən nté Isə.

Ta Isə nyá tike təkən nté

kəkpa mpyə nku ku kentiyi-tu tə.

³³ Nyá haakəna-m toma.

Na n tiikiyi-m mpaav kusiyisuyə taa.

³⁴ Na n yeki na má pəsəyi sewa na naani

ke pulasi tə isu nam.

³⁵ N faləsa ma niñ na yoo,

na má nyi təu ton nyənku tə.

³⁶ N yapa ma nyuyə na pə wə isu kəkentuyə.

Nyá ton teesiyi-m na má wəna toma.

³⁷ Nyá hasəyənə ma nəhəe tē,

pulpu u tuuliyi-m.

³⁸ Na má təyənəyi ma kolontunaa na má kpaaki-wə,

má ta wakəli-wə ma mələyi.

³⁹ Na má huyi-wəyē a tē,

na pá wə ma nəhəe tē paa tasəyi kuluyə.

⁴⁰ Nyá haakəna-m yoo ton

na n yeki na ma kolontunaa hənəyi-m a tē.

⁴¹ N yeki na ma kolontunaa seeki-m

na má wakələyi-wə tənənə.

⁴² Pa wiiwa nəyəl ta waasi-wə.

Na pá yaa Isə, Isə tá cə.

⁴³ Ma nuyuta-wəyē na pá pəsi isu

muyə nku heelim kpaəyi tə.

Na má fəli-wə isu hapələ tə afəla.

44 N yapa-m ma yɔlaa nɔhɔntɛ taa
na ń su-m piitimnaa nyɔɔvɔ tɔ,
na yɔlaa mpa ma taa nyi tɔ pɔ laki-m tɔmlɛ.

45 Ye ma nyɔna-wɛyɛ ɪsɔlɛ,
pa nuna-m kɛ.

Kpai nyɔma piya seekina-m.

46 Si naani leki-sɔyɪ na si seliyi
si koloosi acaɛɛ taa na si luki.

47 Tacaɛ nyɔ wɛnna.

Nyagale ma kukpamɔvɔ ŋku kv kentiyi-m tɔ, maa sa-ŋ.

Maa tala ma ɪsɔ ma waasɔlv nyɔ.

48 Nyɔ ɛɛtɔyɔna na ma nɔyɔ,
na ń tisiyi piitimnaa ke ma tɛɛ.

49 Nyɔ yakɔna-m ma kolontunaa nin taa
na ń laki na mɔ kɔlɔyɪ-wɛ.

Na ɪ yakɪ-m mɔsvɔvɔ tɔ nin taa.

50 Pɔ tɔɔ kɛ maa sa-ŋ piitimnaa taa,
na mɔ pɔyɔlv nyɔ hɔtɛ.

51 N tɔyɪ nyɔ wulav ke akaitv sɔsɔɔntv,
na ń la kvpantv ke nyɔ kulɔsv Tafiti,
na ɪlɛ ɪ piitim nyɔma ke tam tɔɔ.

19

Tacaɛ kvŋmarŋmam hvlvɔvɔ ke ɪ teeli

1 Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔvɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlvɔ.

2 ɪsɔtɔvɔvɔ hvlvɔyɔna ɪsɔ nyɔ teeli
na kv kpaalɔyɪ nyɔ kvlapɔlɛ.

3 Wvɛ sɛyɛsɔyɔna ɛntɛ ke tɔ tɔm.

Na ahoo nɔɔ heeliyi ɛnna ke a tɔm.

4 Pv yɔyɔtɔyɪ si yɔlv ɪ nu pɔ nɔyɔ.

5 Paa na mpv, pɔ tɔm cɔɔkɪ antulinya tɔnasɪ tɔnaya.

ɪsɔ sika ilim ke cokɔlɛ ke ɪsɔtaa kɛ.

6 Pɔ wɛ kɛ ɪsu akpayalv lukvɔvɔna ɪ nan taa tɔ,
na ɪ tɔyɪ mpaav na ɛŋhvɔlvmlɛ ɪsu aka.

7 Pɔ lukɔna antulinya tɔnaya kanɛyɛ,
na pɔ tɔlvna ɛŋka.

Pvɔlvvɔ u fitiyi pɔ hanaya.

8 Tacaɛ nyɔ kiin wɛ kɛ tɔcvɔŋŋ,
na ɪ haaki tɔŋ na weesuyv.

Tacaɛ nyɔ kvsvsɔtɔvɔ ta siti tɔ wɛ kɛ tɔcvɔŋŋ.

Tɔ kuliyi mpa pa ta nyi pɔlv tɔ pa ɪɛ.

9 Tacaɛ nyɔ kvɔtɔtɔtɔvɔ siyisaa kɛ na tɔ
hɛsvɔyɪ mpa pa nukɔna-tɪ tɔ pa ɛŋa.

Nyɔ kiin siyisaa kɛ tɔkpataa,
na ɪ kuliyi ɪɛ.

10 Tacaɛ nyamnav tewaya,
yɔlaa ka nuna-ŋ mɔvɔvɔ tam tɔɔ.

Nyá kusəsutv wε tampana ké na tə siyisaa.

¹¹ Tə kəla wolanaa kupampama ke teu.

Na tə kəli tun setaya nim nyəŋka mayamaya ke lelen.

¹² Nti tə seyesəyənə nyá təmle tv má.

Tə təkuyv taa ma waaki ma weesuyv taa ké.

¹³ Nəyolv u cekəyənə i tasəkəle.

Wii maya timpi ma ta cekəna tə.

¹⁴ Kenti-m kalampaanu nyəma,

pa taa ŋmakəli-m.

Waatv inəyi maa te teu na n fiti-m kupəntuyv isayav.

¹⁵ Mv ma kuyəyətvtv na nti ma mayasəyi ma lotu taa tə.

Hai, Taca, nyayale ma waasolv

na ma kokpamuyv ŋku kv kentiyi-m tə.

20

Wulav təə sələmuyv

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tv takəlaya taa təyolv.

² Hai, Taca í mv nyá kusələmvtv ke nyá lanwakəlle wule.

Yakəpv Iso inu i kenti nyá təə.

³ Na í lu i təyaya taa ké Yosalem ke
Siyəŋ puyv taa na í kəə nyá waasuyv.

⁴ I təəsi nyá kətasi tənə təə,
na í mv nsi kəkə lusa si tənə tə.

⁵ I ha-ŋ mpi n səəla teu tə,
na í la mpi n caaki tə.

⁶ Ile tá lanja ká heəna nyá nyuyv yapv təm.
Mpi tə, tá Iso həte taa ké tə pəsəna akanaa.

Taca í la pə tənə mpi n sələməyi tə.

⁷ Pənente ma nyəma si Taca
waasəyi wulav wei n ləsaa təyə,
na n cə-i nyá təyaya taa ké hatoo isətəə.

Nyá toŋ səəəŋ waasəyənə.

⁸ Payale ná teələyi pa yoo krayanəŋ ké,
na lelaa ke pə keəkənaa.

Ama tá ile, tá Iso Taca ke tá nyənəyi.

⁹ Mpe inu pa nukiyi ké na pá hotiyi.
Ileəna taa səŋa iso təca.

¹⁰ Hai, Taca, waasi wulav.

Cə-tuyv waatv wei tə yaaki-ŋ tə.

21

Wulav teəlvuyv ke Taca

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tv yontunaa taa təyolv.

² Taca wulav lanje heəna nyá toma səəəna ké.

Na í ηmaaləyəna nyá waasuyv pə feina.

³ Mpi í luyv səlaa təyɔ n ha-ɪ,
n ta pemi-ɪ ɪ kusələməm.

⁴ N koola-ɪ kɔpantv ke tuutuuma.
N tema-ɪ wula ntenuyu.

⁵ I sələma-η weesuɣu na ń ha-ɪ,
na kv taɣali teu.

⁶ N waasa-ɪ na ɪ teeli təɔ səsəm.
Na ń suu-ɪ teu na səsəntv.

⁷ N kooliyi-ɪ kɔpantv ke tam təɔ ké,
na ń we ɪ kin na ɪ lanle huləməyi.

⁸ Wulav pəta ɪ təyi Taca kə.
Na ɪsəta ɪsə səsə kɔpantv təɔ,
pə kaa ceŋli-ɪ.

⁹ Hai, wulav, nyá niŋ ɪ wee nyá kolontunaa
na mpa paa caa-η tə pa təɔ.

¹⁰ Kuyayku n kəŋ tə,
n ká tv-weye kəkə səsaya taa kə.
Taca n ká kpiisi-weye na pááná,
na kəkə nyaya-we.

¹¹ Na ń kpiisi pa lələŋ tənaya
tetv taa yəlaa taa.

¹² Paa həkə ɪsəyatv sɪ pa laki-η,
ɪe pa kaa pəsi.

¹³ N ká tə-weye nyá nyəmá
na ń təyənɪ-we na pá se.

¹⁴ Taca hulɪ nyá toŋ səsəŋ.
ɪena táa yoo-η yontu na té sa nyá toŋ təm.

22

Wei pa ləwa tə ɪ waasuyv

¹ Tafiti yontu nti pa yookina tefemle nam luyv,
na té we yonyoolaa nyəyɔ tv yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai, ma ɪsə yooɔ,
pepe təɔ ké n lə-m?
N hatələna-m suwe,
na nn nukɪ ma wula sɪ ń waasi-m?

³ Hai, ɪsə, ma wiikina-η ilim ilim nn cəɔki,
na ahoo ahoo maa hikiyi tom.

⁴ Paa na mpv nyayale ɪsə Nanŋtv
wei ɪseyeli nyəma san tə.

⁵ Nyaya tá cəsənaa tvwa naani
ɪena ń ya-we.

⁶ Pa wiina-η na ń ya-we,
pa pəta-η pa ti tə feele ta təyɔ-we.

⁷ Ama ma pəsa kə ɪsu atantaalv pə taya yulv,
na yəlaa təna tvukɪ-m na pa footiyi-m.

⁸ Pa təna mpa pa naaki-m tə pa tuluyv-m ntompee

na pá hooki-m ɪse na pá footiyi-m si:

⁹ Ntəŋ Tacaa ke n pɛta nyá ti yaa,
Tacaa í læsi-ŋ pə taa.

Ntəŋ Tacaa sɔɔla-ŋ yaa,
Tacaa í waasi-ŋ.

¹⁰ Tacaa, nyá læsəna-m ma too taa,
na ń papəsi-m ɪ həla tɔɔ na naani.

¹¹ Hatoo ma həɔv tɛɛ nyá tɔɔ ké ma wɛɛ,
na n ké ma ɪsɔ.

¹² Taa hatələna-m ma wahalanaa waatu,
nyayale ma sənɩv nəɔɔlv fɛi.

¹³ Ma kolontunaa tama-m ké ɪsu latəɛnaa,
pa tu-m həkv ké ɪsu taale naaŋ keesasi.

¹⁴ Pa haaki nəɔsi na ma tɔɔ ké ɪsu tɔɔɔlaya
cəlvɔv ka tɔɔɔnaya na ká nyusəyi tɔ.

¹⁵ Ma toma temaya ɪsu lvm kpenyɔv atɛ tɔ,
na ma tətantɛnaa taa cé.

Uɛna ma apalɩv hoo ma taa ɪsu keetu.

¹⁶ Ma luyv tɛɛ wɔlaa ké tɔpuyupuyv,
na ma nsəmle matəna ma tantahaav.
N su-m mvsɔv taa ké ɪsu ma tema səpɩv.

¹⁷ Asayaa kpekəle tama-m ké.

Hasɩ nsi si tu-m həkv.

Pa tɔla ma niŋ na ma nəntaaləŋ ke pɔɔŋ.

¹⁸ Ma wɔlaa ké na má yele mɔwa tike
na ma kolontunaa nyənəyi-m tɛɔɔɔ.

¹⁹ Pa tala ma wontu.

Uɛna pá tɔ tɛtɛ ké ma kpai tɔɔ.

²⁰ Hai, Tacaa, taa hatələna-m.

Nyayale ma tɔŋ.

Kɔɔ ma waasɔv ke ləŋ.

²¹ Ya-m layate nəɔ taa.

Ləsi-m hasɩ nsi si kela taa.

²² Waasi-m tɔɔlasɩ nsi si nəɔ taa,

na taale naaŋ ɩɩ ɩ həŋ taa.

Hai, nu ma kvsələmətv.

²³ Maa heeli nyá təm ke ma camnanaa,

na má sa-ŋ samaa taa.

²⁴ Tacaa yəlaa mɛ í samɩ-ɩ

Yakəpɩv lɔlvɔv nyəma mɛ í tu-ɩ teeli.

ɪsɛɛli nyəma mɛ í sɛɛ-ɩ.

²⁵ Mpi tɔ, Tacaa nn footiyi wahala tv nəɔɔlv

yaa ń nyənɩ-ɩ səkpelu

pəɔɔ nn haaki-ɩ siyile.

Ama ye wahala tv wiina-ŋ, n nukɩ ké.

²⁶ Tacaa nyá kvlapɩtv tike ke ma saŋ samaa taa.

Uɛna ma la-ŋ kətasi nsi

maa su nəɔ tɔɔ nyá sɛɛlaa ɪsɛntaa.

27 Konyɔntɔnaa ka tɔɔ na pɔ haɔa.
Tɔɔa nyɔ pɛkɔlaa ɛ sa-ŋ.
Na pɔ ɔaɔana-wɛɛ tam.

28 Tɛtu tɔnaɔ tɔna yɔlaa ka huɔ
Tɔɔa nyɔ tɔm na paa kɛsɔna nyɔ tɔɔ.
Na aɛ yɔlaa tɔna luŋ nyɔ tɛɛ.

29 Mpi tɔ, Tɔɔa nyɔɔale wulav sɔsɔ.
Na ɛ tɔki kawulaya kɛ piitimnaa tɔna tɔɔ.

30 Tɛtu taa tɔŋtunaa tɔna kɔ tɔɔ na pɔ hɛnti-ŋ aɛɛ.
Na yɔlaa tɔna mpa paa tɛ na pɔ sɛ tɔ paa luŋi-ŋ akula.

31 Pa lɔlɔŋ nyɔma kɔ la-ŋ tɔmlɛ
na pɔ heeli nyɔ tɔm kɛ pa waali piya.

32 Na pɛɛ pa kɛsɛ pɛɛ pa piya kɛ
ɛsɔna n waasa nyɔ yɔlaa tɔ.

23

Tɔɔa kɛɛ ma tiikilu

1 Tafiiiti yontu.

Isɔ nyɔ tiikiyiina-m,
maa laŋɔɔi pɔlv.

2 Pɔ tɔɔ kɛ n pukina-m nyutu
kɔlɛkɔlɛkɔtu taa na mɔ hɛsɔɔi.
Na ɛ yeki na mɔ hɛsɔɔi lɔm mpi
pɔ wɛ tɔpamm tɔ pɔ ɔɔɔ.

3 N tayanɔɔi ma tɔŋ kraasɔɔu
na ɛ pukina-m mpaasɔ kɔsiyiisuyɔ taa sɛ, nyɔ hɔɛ ɛ yaa.

4 Paa ma tɔŋ sɔkpɛtɔɔu anaam taa,
maa nyaŋ sɛ pɔlvɔv kɔ la-m.

Mpi tɔ, Tɔɔa n wɛ ma waali tɔ se.
N tiikiyi-m na ɛ kentiyi ma tɔɔ na pɔ tɔɔu-m naani.

5 Tɔɔa, paa ma kolontunaa kiŋ,
n muɔv-m kɛ na ɛ pɔlɔɔi ma nyuɔv taa kɛ sɔsɔŋ nim,
na ɛ suki-m tɔɔnaya tɔkpɛtɛkpɛtɛ.

Na ɛ suuliyi ma iyaya konyɔnyɔɔa tɔpam.

6 Tampana tɔɔ, n laki-m kɔpantu kɛ
na ɛ sɔɔlɔɔi-m halɔna ma weesuyɔ kuyɛɛŋ tɛ.
Ma na-ŋ tu kpɛnti teu kɛ, halɔna ma sɔm.

24

Tɔɔa kɛɛ antulinya wulav sɔsɔ

1 Tafiiiti yontu.

Tɔɔa nyɔ tɔna antulinya tɔna na ɛ taa yɔlaa
na pɔ tɔna mpi pɔ wɛ ɛ taa tɔ.

2 Nyɔ suna antulinya kite kɛ tenku na
lɔmnaa tɔɔ na ɛ tɔka-ɛ.

3 Awe taka kɔ kpɔna Tɔɔa nyɔ pulaya
ŋka ka tɔɔ pa sɛɛki-ŋ tɔ?

Na pɔntu suu nyá tɛɔɔɔle nanɔ nyɛntɛ nté tɛ taa?

⁴ Mpa pa kisa isayatu lapu na pa lotu wɛ kulɔmtu na pá tá ha pa tɔyi tun laav na pɔpɔtu nɔɔsi suu tɔɔ.

⁵ Tacaɔ lanle ka heɛna-wɛ na í waasi-wɛ, na í kooli-wɛyɛ kupantu.

⁶ Yɔlaa mpe inɔ pa takanaa seɛkɛna Tacaɔ. Yakɔpu lulɔɔyɔ nyáma siyisiyi mpa pa pɔsɔyi na pá kɔɔ ɔ isɛntaa tɔɔɔle.

⁷ Tam tɔɔ nɔnɔɔsi mɛ í tɔli tɔyelele, na teeli wulav suu.

⁸ Aweyɛle teeli wulav inɔ?

Tacaɔ ton tu wei ɔ kɛ yooɔ taa aka tɔɔ.

⁹ Tam tɔɔ nɔnɔɔsi mɛ í tɔli tɔyelele, na teeli wulav suu.

¹⁰ Aweyɛle teeli wulav inɔ ye?

Ate na isɔtaa Tacaɔ kɛle teeli wulav.

25

Husi ma tɔwakɔlle na n hɔlv-m nyá luyɔ nyɛntɔ

¹ Tafiiti yontu.

Tacaɔ nyá tɔɔ kɛ ma keɛsɔɔɔna.

² Ma Isɔ nyaga ma pɛta ma ti.

Taa yele-m na feɛle tɔɔ-m.

Yaa ma kolontunaa paana-m.

³ Mpa pa tɔɔv-ɔ naani tɔ

pa kaa wɛɛ maa nyáma taa.

Ama nyá waali lulaa ká nyasɛna pa mpee kɛ kela.

⁴ Hɔlv-m nyá mpaav na má nyi-ku,

na n seɛsi-m mpi n caa ma la tɔ.

⁵ Tiiki-m nyá tampana taa,

na n seɛsi-m-yɛ.

Mpi tɔ, Isɔ nyá, nyá yakɛna-m.

Nyaga ma tɛɛɔyi tam.

⁶ Tacaɔ, tɔɔsi si hatoo tɔ n kɛ kupan kɛ,

na n sɔɔɔyi yɔlaa.

⁷ Taa tɔɔsi ma ifɛpile kupantɔɔ na ma isayatu tɔm.

Ama nyɛnɔ ma pɔtɔtɔle na n tɔɔsi ma tɔɔ

kɛ nyá kupantu tɔɔ.

⁸ Tacaɔ n kɛ kupan kɛ na n siyisaa.

Pɔ tɔɔ kɛ n hulɔyi pɔntɔlaa kɛ mpaav.

⁹ N teesiyi mpa pa isɛ pa tɔki tɔ pa tɔm kɛ.

Na n hulɔyi-wɛyɛ nyá luyɔ nyɛntɔ.

¹⁰ Mpa pa tɔkɔyi Tacaɔ nyá nɔɔsi pɛɛɔyɔ na nyá kusɔsutu tɔ pa naaki nyá mpaan tɛna taa kɛ sɔɔɔyɔ na kupantu kɛ.

¹¹ Hai, Tacaɔ husi ma isayatu

sɔsɔntɔ kɛ nyá hɛte tɔɔ.

¹² Ye yɔlv nyanɔna Tacaɔ,

Tacaɔ hulɔyi-ɔ mpaav nku ɔ ká tɔɔ tɔɔ.

- 13 Pə yulw weeki lelen taa ké.
 Ulena i piya náá təyɔ tətɔ.
 14 Tacaɔ heeliyi pɔntɔ ke i lotu ké,
 na í huləyi-i nəyɔ pɛɛluyɔ təma.
 15 Tacaɔ ke ma tekiyi tam.
 Mpi tɔ, ɪni i ka ləsəna-m
 katəka ŋka ka kpa-m tɔ ka taa.
- 16 Hai, hulw-m nyá pɛɛɛ na ń keesəna ma tɔɔ.
 Mpi tɔ, ma ké katayəlaya ké, na konyəntəyɔɔɔ.
 17 Nəyəsɛɛ sɔsəyi ma lotu taa ké.
 Ləsi-m ma lanwakəlle taa.
 18 Nyəni ma konyəŋ na ma wahala
 na ń husi ma kɔpəntəŋ təna.
 19 Nyəni ma kolontunaa pəyalɛ,
 na isəna pa taa hanəyənə-m səsəm tɔ.
 20 Kenti ma weesuɣu tɔɔ na ń ya-m,
 na má taa la maa nyəma,
 ke isəna ma pɛta-ŋ ma ti tɔ pə tɔɔ.
 21 Nyaya ma tɛɛləyi si ń yele na má təŋ siyisuyɔ
 na má taa wakələnə nəyɔɔɔ.
 22 Hai, Isɔ, ya lseyeli nyəma
 ke pa lanwakəlle təna taa.

26

Yulwpaŋ yaav ke Tacaɔ

1 Tafiti yontu.

- Tacaɔ, ha-m tampana.
 Mpi tɔ, ma yaasi tewaya,
 pəyele ma pɛta-ŋ ma təyi təkpaɔa.
 Ma ta heli.
 2 Məyasɪ-m na ń wiili ma lotu taa,
 na ń yasɪ ma ləməyasɛɛ taa na ń ná.
- 3 Ma naaki nyá kɔpantɔ na ma isɛ,
 na má təŋ nyá tampana taa.
 4 Maa təŋəyi pəpəɔtunaa,
 pəyele ma na mənəafikinaa tu təŋ.
 5 Ma taa kraakənə isayalataa kpekəle ké.
 Pəyele maa kɔpətəyənə nyɔəŋ fɛinaa.
- 6 Tacaɔ, maa saŋ ma niŋ na pə hulɪ si ma ké kɔpaŋ,
 na má cəɔ kətaya təlɛtɛ,
 7 na má sɛeki-ŋ na má saŋ nyá kookələnə.
 8 Tacaɔ ma sɔɔla nyá təyaya ké.
 Nyá təcayalɛ tənaya nyá teeli naaki.
- 9 Taa kɔpɛntɪ má na asayaa ke təkule,
 yaa má na yuləkulaa tá weesiŋ ləsuyɔ.
 10 Mpa pa laki kawalaya na
 pá paaləyi kɔhaaŋ isayaŋ tɔ.

11 Ma yaasi tewaya.
 Nyəni ma pətətəle na ń ya-m.
 12 Ma səηaa ké təca,
 maa sɛɛ Tacaa ke samaa taa.

27

Tacaa kiŋ cəsuyu

1 Tafiiti yontu.

Tacaa nyayale ma fətəla na ma nyuyu yátu.
 Ma kaa nyana nəyɔlv.
 Nyá kentiŋina ma weesuɣu tɔɔ,
 pulɔpu kaa sɔsɔ-m watu.
 2 Ye asayaa kəŋ ma cəlvu ɪsu taale wontu,
 mpe paa hotina ate na pə wakəli-wɛ.
 3 Paa yoolaa tama-m kotaya səyəntu fɛi-m.
 Paa pa sɔv-m yoonav ma wɛna ɪsɔ ké naani.
 4 Kɔlvmtu ke ma sələməɣi Tacaa na má səki tɔ tɔɔ.
 Pə wɛɛ sɪ má caya nyá təyaya taa ké haləna ma səm,
 na má sa ka teu na má yɔlvəna ɪsɔ wɛɛv.
 5 Na ń ηmesi-m nyá təyaya taa,
 na ń kenti ma tɔɔ ké wahala waatu.
 Na ń su-m kɔkɔpamuyv tɔɔ sɪ pulv í taa hiki-m.
 6 Waatu inəɣi maa kəli ma kolontunaa mpa pa cəvna-m tɔ,
 na má sa-ŋ nyá təyaya taa na má la-ŋ kətasi,
 na má yoo-ŋ yontu na má tala-ŋ.

7 Tacaa nyəni ma pətətəle,
 na ń nu saa wei ma yaaki-ŋ tɔ.
 8 Ma tɔɔsa nti n sɪwa sɪ má keesəna nyá tɔɔ tɔ.
 Tacaa pə tɔɔ ké ma keesəyəna nyá tɔɔ.
 9 ɪsɔ nyá waasəyəna-m.
 Taa ha nyá sɛelv maya siyile yaa ń lə-m na pááná.
 10 Paa ma too na ma caa pa lə-m,
 Tacaa, nyá mɔyɔna-m.
 11 Tacaa, hɔlv-m mpaav ηku n caa má təŋ tɔ.
 Mpi tɔ, ma kolontunaa yookina-m.
 Tiiki-m kɔsiyisuyu taa.
 12 Taa yele na ma kolontunaa
 lana-m ɪsəna pa caaki tɔ.
 Mpi tɔ, pəpətv aseeta nyáma mpe,
 pa nyaasəɣi-m ké.
 13 Ye ma taa wɛɛna naani ké
 Tacaa kɔpantv tɔɔ ké ate cəne,
 ɪsənyaya maa lapa?

14 Təŋ Tacaa,
 kaasi nyá ti
 na ń təyɔ apalɔtv.
 Təŋ Tacaa.

28

Səm nəγə taa tv sələmuyv

¹ Tafiiti yontu.

Tacaa nyaga ma makı kapusi na má yaaki,
ma kentulu, taa təkı nyá ηkraηη.
Ye n ta cə-m, ma we ké isı wei pa tisiyi pəlaav taa tə.

² Waatv wei ma makı kapusi na má yaaki-η
na má hüləyi niη na nyá təcaγale
naηη nyənte təə tə, nu ma wiinau.

³ Taa kaa má na kawalaya nyéma
na isayalataa ke kkrátuyv kuləmuyv.
Pa kuyəγətutv we leleη ké,
na pa taa na seesi.

⁴ Fəli-weye pa isayatu fəətə
na ń keesəna pa acilayatu təma.
Ləeti-weye pa kulapəle.

⁵ Paa laki laakalı na nyá kulaputv na nyá təma.
Wakəli-we tənəηnaη, pá taa tasa kuləyv.

⁶ Tacaa, ma se-η
isəna n nu ma wula tə.

⁷ Nyagale ma toη na ma kəkentuyv.
Nyaga ma tuyi naani na ń waasəyi-m,
na ma we laηhuləmlə taa na má saηi-η na yontu.

⁸ Nyá kentiγina nyá yəlaa na toη,
na ń waasəyi nyá kuləsı na u nyanηna pəlv.

⁹ Waası nyá yəlaa tá na ń kooli-tuyv kəpantv.
Tiiki-tv na ń paasəγəna-tuyv tam təə.
Mpi tə, nyá tənna-tv.

29

Tacaa nəγə

¹ Tafiiti yontu.

Isətaa nyéma me í sa Tacaa.
İ puyvli Tacaa teeli na i səsəəntv təm.

² İ sa Tacaa həte səsəəle
na i hənti-i ateyə
saa wei i hüləyi i tənəηη weetv tə.

³ Isə teeli tv yekina na tev tiliyi.
İni i holiγina ləmnəa təə.

Isə ηmakəla ləm səsəəm ké.

⁴ Tacaa nəγə nukəna toη ké na səsəəntv.

⁵ Nyá nəγə peləyi tuη səsəəη ké.
Nyá peləγəna Lipaη tuη səsəəη.

⁶ N laki na Lipaη puyv ηmaakı isı latəce kufalv.
Na Həeməη nyəηkv isı taale nav kufalv.

7 Tacaa nyá nǎǎ lakəna na tev ηmeləsəyi.
 8 Na ka ciyitiyi Kateesi wulaya tetu.
 9 Nyá nǎǎ lakəna na naməη luləyi,
 na ká yeki na hətu tuη kpaaləyi təkpalakpala.

Na pa təna pa kpaaləyi Tacaa təyaya taa ké isətaa si
 Isə kele teeli tu təkpara.

10 Nyá kawulaya tətəǎle nté ləm səsəəm təə.
 Tənaya n ká tək-kεye tam təə.

11 Tacaa ha toη ke nyá yəlaa
 na n̄ kooli-wεye kupantu
 na n̄ yele na pá hεesi.

30

Tacaa haaki weesuyu kvfalvyv

1 Tafiiti yontu nti pa yoo
 Isə təsεεε tuloγv waatu təǎlə.

2 Hai, Tacaa, ma sama-η.
 Mpi tə, nyá ləsəna-m lumaη taa.
 N ta səəli si ma kolontunaa í paana-m.

3 Ma Isə Tacaa,
 ma wiina-η, ilena n̄ waa-m.
 4 Ma nəəhəle ka wev pəlaav taa tə,
 nyá ləsəna-m səttaa té na n̄ ha-m weesuyu.

5 Mpa me í səəla Tacaa tə í yoo-i yontu.
 I sεε-i na í sam-i i tənəηη weεtu təə.
 6 I práná we laasaya təə tike ké.
 Ilena i kupantu ke yulv weesuyu təna.
 Taanaya ke yulv wiiki na kv fe tanəη
 ilena í wonη na í kpaləsi.
 7 Waatu wei maa cayana ma ti tə,
 ma huukaya ké si pulovv kaa la-m.
 8 Tacaa nyá kupantu təə ké n ka yelaa
 na má səη teu təca isu puyv.
 N kəma na n̄ ha-m siyile ilena pə liyiti-m.

9 M̄puyv ma mapa kapusi na
 má wiina-η na má pəəsi-η si
 10 ye ma səpa na má tii pəlaav taa weye n waaki?
 Yulv í pəsa tetu i tasəyi-η sam yaa í kpaali
 nyá kupantu tətəǎ?

11 Tacaa, ke ηkpaηη na n̄ waasi-m,
 Tacaa kəə na n̄ ya-m.

12 M̄puyv n layasa ma lanwakəlle ke lanhulumlε,
 na n̄ wəǎsi ma ləyaya wontu na n̄ suu-m acima nyəntu.

13 Waatu inəyi maa yoo-η yontu,
 ma kaa su, Tacaa, ma Isə,
 maa saη-i-η tam ké.

31

Naani tɔyɔ kɛ Tacaa

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Tacaa nyaya ma tɔyɔ kpulɔyɔ,
taa yele-m na fɛɛɛ tɔyɔ-m.
Waasi-m nyá tampana tɔyɔyɔ tɔɔ.

³ Ke nkpanɔyɔ na ń waasi-m lɔyɔ.
Pəsi ma kɔkentuɔyɔ tɔyɔ nyɛnkɔ na má ná nyɔyɔ.

⁴ Mpi tɔ, nyá kentiɔina-m
na ń wɛ ɪsu ma kolɔyɔ ɪcatɛ.
N ká tiiki-m na ń paasana-m nyá hɛtɛ tɔɔ.

⁵ Fiti-m puluɔyɔ nkɔ pa nyɛpa-m tɔ kɔ taa.
Mpi tɔ, nyayaɛ ma kentilu.

⁶ Nyá niyɔ taa kɛ ma pɛtɔyɔ ma tɪ tɔkpataa.
Nyayaɛ ɪsɔ Tacaa tampana tɔ,
n ká waasi-m.

⁷ Ma taa kpaakana mpa pa matana tɔyɔ kpai nyɛyɔ ɪnɪ tɔyɔ.
Ama nyaya ma pɛta ma tɪ.

⁸ Nyá kɔpantu tɔɔ kɛ ma wɛ lanɔhulɔmlɛ na aɔmaala pɛ taa.
Mpi tɔ, n nawa ma wahala na ń nyɪ ma nɔyɔsɛɛ tɔɔ.

⁹ N kaa pɛti-m kolontu niyɔ taa.
N ká cɛ-m kɛ na ń yele na má sɔyɔ ma nɔɔhɛɛ tɔɔ.

¹⁰ Wula nu ma ɪsɛ na má tala ma tɔnaya.
Hai, Tacaa, nyɛnɪ ma pɛtɔɔtɔɛ,
ma wɛ lanɔwakɛllɛ taa kɛ.

¹¹ Nɔyɔsɛɛ tɔka ma weesuyɔ na ma pɔsɪ kɛ.
Ma ɪsayatɔ tɛyɔna ma toma na pɛ caamɔyɔ-m.

¹² Ma kolontunaa na pɛ kɔpɛyɔna
ma asɛmaa pɛsa-m wɔyɔ pulɔpɔyɔ.
Na ma tɔm wɛ ma taapalaa kɛ sɔyɔntɔ.
Na pá na-m awalɪ pa seeki-m.

¹³ Ma pɛsa kɛ ɪsu nyɛnaya kɔyɔkaya.
Na pá sɔɔ ma tɔɔ ɪsu sɛtɔ.

¹⁴ Ma nuwa nti yɔlɔa yɔyɔtɔyɔ ma tɔɔ tɔ.
Sɔyɔntɔ tama-m kotaya kɛ.
Pa cakɪ ma tɔɔ sɪ pá lɛsɪ ma weesuyɔ.

¹⁵ Ama Tacaa, nyaya ma pɛta ma tɪ.
Nyayaɛ ma ɪsɔ.

¹⁶ Nyá niyɔ taa kɛ mpi maa tɛsana tɔ pɛ wɛɛ.
Fiti-m ma kolontunaa na ma kɔnyɔntɔlɔa.

¹⁷ Nyá ɪsentaa ɪ hɛtana nyá tɛmlɛ tɔ mayɔ teu
na ń ya-m nyá kɔpantu tɔɔ.

¹⁸ Tacaa taa tɔ-m fɛɛɛ kɛ waatɔ wei ma yaaki-ɔyɔ tɔ.
Ama ma kolontunaa ka tɔyɔna-tɛ.

Pɛ wɛɛ sɪ pá tɪsɪ-wɛyɛ atɛtɛɛ taa
na pá nyala pa nɔɔsɪ.

¹⁹ Yele na footilaa pɛpɛtɔnɔa

mpε pá pəsi kamumusi.
 Mpi tɔ, tampana tɛŋlaa ke
 pa holiyina na kalampaani.
 20 Pəpətu fɛi leleŋ,
 kɔpantu səsəntu ke n su mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
 Yəlaa təna naaki si,
 mpa pa tɔyɔ-ŋ kpɔlɔyɔ tɔyɔ n haaki-ti.
 21 Pa cəsəyɛ nyá kiŋ ke mpɔ
 ɪlena ń kenti pa tɔɔ si,
 kolontunaa í taa tu-wɛyɛ kɔnyɔŋ.

22 Tacaa ma sɛɛ-ŋ.
 Pɪi tama-m ké ɪsu ɪcatɛ.
 ɪlena ń hɔli-m nyá kɔpantu
 na ń la-m piti tɔmlɛ.
 23 Ma laŋlɛ ka wakəlaa ké,
 halɪ ma mayasaya si pə ləsa-m nyá kiŋ.
 ɪlena ń nu ma wiinaɔ.

24 Tacaa yəlaa mɛ í sɔɔli Tacaa.
 Mpi tɔ, Tacaa feŋiyi mpa pa təkəyi ɪ tɔm ke teu tɔyɔ.
 ɪlena í lɛɛtəyi kalampaani nyəma na pááná.
 25 Mə təna mpa mɛ í tɔyɪ Tacaa ke naani tɔ,
 í tɔyɔ apalɔtu na í nyɔɔ tɔŋ.

32

Wei Iso husa ɪ ɪsayatu tɔ ɪ laŋhɔlvɔmlɛ

¹ Tafiiti yontu.

Leleŋ nuɔv nté wei ɪ ɪsayatu Iso husaa
 na í wii-ɪ ɪ kɔpəntəŋ tɔ.

² Leleŋ nuɔv nté wei Tacaa u yeki si
 ɪ ɪsayatu í məli ɪ nyɔyɔ taa tɔ.
 Pəyele cɛsɔyɔ fɛi ɪ ləmayasɛɛ taa.

³ Ye ma ɲməsa ma ɪsayatu,
 maya tɔ wakələyi.
 Na má mələyi ilim na pə tɛm.

⁴ Mpi tɔ, ilim na ahoɔ ke
 n həŋaya ma ɲkpaŋyɔv na pə nu-m.
 Ma toma tema ɪsu tɔyɔ ke wɔlaya tɛtu taa ké lɔŋlɛ.

⁵ Ma mayasaa si maa hɔli-ŋ ma ɪsayatu,
 ma ta ɲməsi-ŋ ma kɔpəntəŋ.
 ɪlena nyaa husi-m tɔ təna.

⁶ Pə tɔɔ ké nyá yəlaa təna ka sələməyi-ŋ
 na paa waatu wei wahalanaa
 wata-wɛ ɪsu lɔm, pɪi takɪ-wɛ.

⁷ Nyaya ma cəsəyɔna,
 na ń hatələyənə-m laŋwakəlle.
 Na má ɲmaaləyənə ma nyɔyɔ yapu.

⁸ M̄puyv Tacaa cə-m si: Maa seye-si-η
na má holi-η mpaav ηku n ká təη tə.
Na má paasəyəna-η na má tasəyi-η layatv.

⁹ Taa la kumelentv isv krayanv,
yaa kpaηaya ηka pa keekəna kpasv tə.
Ue natəli tə kaa mayana-η.

¹⁰ Isayav we wahalanaa payale taa ké.
Uena Tacaa náá pələyi kupantv ke wei
i tvyi-i naani tə.

¹¹ Siyisilaa me, í yəələna Tacaa na í ηmaali.
Na tampana təηlaa me mə təna
mu wilitina laηholvmlə.

33

Antulinya ηmalv Isə samtv

¹ Siyisilaa me í yəələna Tacaa.
Isə samtv muna tampana təηlaa.

² I samv-i na cəmvuyv,
na í tala-i na ηmusv naanvwa nyəηkv.

³ I yoo-i yontu kvfatv,
na mə cəməη na mə nəəsv kvli isətəa.

⁴ Mpi tə, Tacaa nyá kvəyətutv ké tampana ké,
na nyá kvlapv təna holəyəna mpv.

⁵ N səəla siyisuyv na tampana təηvuyv ké.
Tacaa kupantv suwa tətə taa ké.

⁶ Təmvuyv ke n yəyətəa,
na pé la isətənvuyv
na ilim na isətv na isətvləηasv náá wəe.

⁷ N kpeyela təηkv lvm ke təntəmlə.
Na n̄ tv lvmnaa səəəm ke kotikotvη taa.

⁸ Tətv təna í nyana Tacaa,
na tə taa yəlaa təna sele nyá kvη.

⁹ Mpi tə, n̄ yəyətəa pə lakv ké.
N̄ kula nəyə sv mpi pə wəe,
pələ pə wəe.

¹⁰ Tacaa n wakələyi təma nna
piitimnaa suwa sv pa lakv təyə,
na n̄ hetəyi nti pa həkəyi tə.

¹¹ Ama təma nna Tacaa n suwa na
n̄ təηəyi na n̄ lakv tə a we tam ké.
Na n̄ həkə nti tələ tə wəe m̄puyv pusv pusv.

¹² Leləη nulaa nté piitim mpi
pə nyənəyi Tacaa ke pə Isə tə.
Na yəlaa mpa n ləsaa sv nyá nyəma tə.

¹³ Tuu isətəa ké Tacaa n wəe na
n̄ nyənəyi na n̄ naakv yəlaa təna.

¹⁴ Nyá təcayale taa ké n wəe na
n̄ keηna atə nyəma təna təə.

15 Nyá ηmana pa tana na
 ń tu-weyε cekana ləmayasεε
 na pulu lapu yaa pə kisuyu ləmayasələ.
 Na pá feñiyi pa tama.

16 Pə taya yoolaa tuutuuma ke
 wulav təkana yoo.

Pəcɔ tomin naa waasəyi yoolu.

17 Pə taya yoou kpaγanv toma yaa
 ɪ alaafəya yakana ɪ caγalv.

18 Ama Taca na nyá isələ ná we mpa
 pa nyaηna-η na pá teeləyi
 nyá kɔpantv tɔ pa tɔɔ ké.

19 Na ń ləsəyi-weyε səm taa.

Na ń paasəγana-weyε nyəγɔsɪ
 waatv na pá wena weesuyu.

20 Taca nyaya tá teeləyi.

Nyá waasəγana-tv na
 ń kentiyi tá tɔɔ.

21 Nyá tɔɔ ké tɔ we laηhulɔmlɛ taa.

Na té wena-η naani.

22 Taca, la-tvγv nyá kɔpantv ɪsɪ
 tá teelɔγv-η tɔ.

34

Taca waasa-m ma səγantv tana taa.

1 Tafiiti yontu ke waatv wei ɪ pola Filiisi nyéma
 wulav Apimeleki te na í pəsi ɪsɪ kumelɛη
 na ílé ɪ təγɔni-ɪ tɔ.

2 Maa sa Taca ke paa waatv wei ké.

Ma nəγɔ taa ké nyá samtv ka weε tam.

3 Maa sa-η mpi n lapa-m tɔ pə tɔɔ.

Konyəntəγɔlaa í nu na í γɔɔli.

4 Tə kpentɪ na té tala ɪsɔ na té seε-ɪ.

5 Taca, ma yaa-η ń cɔ-m,

na í waasi-m ma səγantv tana taa.

6 Ye yulv tekiyi Taca pɔntv ɪsentaa hetəyi ké
 na feele ya ɪ tokuyu taa.

7 Ye wahala tv í wiina Taca,
 ɪ nukɪ ké na í γapɪ-ɪ ɪ nəγəsεε tana taa.

8 ɪsɔtaa tillu we yəlaa mpa pa nyaηna
 Taca tɔ pa waali ké.

Na í ləsəyi-weyε asola taa.

9 ɪ maγasɪ na í ná ɪsəna

Taca we leleη tɔ.

Leleη nulv nté yulv wei

ɪ tvγɪ Taca ke kɔpɔγv tɔ.

10 Taca nyéma me, í nyaηna-ɪ.

Pulɔrv u laηəyi mpv ɪnɪ pə lataa.

11 Halí tə̀ɣələsɪ piya mayamaya wiiki nyə̀ɣəsɪ ké.
Ama Tacaɔ pɛkɛlɔɔ náá laŋə̀ɣɪ kɔpantu.

12 Ma pə̀yalaa í nu ma təm na
má huli-mɛɣe mpi pa yaa Tacaɔ sɔ̀ɣəntu tɔ.

13 Mə̀ taa nə̀ɣəlv caa si í waa ɪ weesuɣu taa
na ɪ puɪ tayaɪ na í nu leleŋ na?

14 Pə̀ wɛɛ si í kpa mə̀ nə̀ɔsi
na í yeɛ caɣaŋav na kaloolaya.

15 ɪ se ɪsayatu na í la kɔpantu.
Na í pɛkɪ mə̀ na lɛɛlɔ mə̀ leleŋ

na ɪsələ kɔsɛɛmlɛ.

16 Tacaɔ ɪsələ wɛ siyisilaa tɔɔ ké
na í kema ŋkraŋuɣu na pa tɔɔ.

17 ɪ haaki asayaa ke siyile ké.
Na í kpiisi pa hə̀la mayamaya ke
tɛtu taa na pá sɔ̀ pa tɔɔ.

18 Ye siyisilu í wiiwa Tacaɔ nukɪ ké.
Na í waasi-ɪ ɪ nə̀ɣəsɛɛ tə̀na taa.

19 Ye ɪ laŋle wakɛlɔɔ ɪ wɛ ɪ waalə̀ɣɪ.
Na ye pə̀ nu-ɪ ɪ waasi-ɪ.

20 Wahalanɔɔ paɣale makə̀na siyisilu,
ama Tacaɔ waasə̀ɣɪ-ɪ pa tə̀na pa taa.

21 Na í feŋiyi ɪ tənɣu tə̀na tɔɔ si
ɪ muwa taa natə̀li tɛ taa pɛli.

22 ɪsayatu kɔyuna tɔ tu.
Uɛna mpa pa cakɪ siyisilu acaya tɔ
pɛɛ pá ná pə̀ nav.

23 Tacaɔ yaki ɪ tə̀mlɛ nyə̀ma ké.
Uɛna pa tə̀na mpa pa tuɣɪ-ɪ kpɔlvɣu tɔ
pa fitiyi ŋkraŋuɣu hə̀m.

35

Siyisilu wei pa yaa huvle tɔ ɪ wula

¹ Tafiti yontu.

Hal, Tacaɔ huvna ma nə̀ɣɔ ke ma kolontunaa
na í yoonɔ mpa pa yookina-m tɔ.

² Co nyá kpálɣu na nyá yoou wontu,
na í kɔɔ ma waasɣu.

³ Kpɛɛ nyá ŋmantaaya
na ma kɔnyəntɔlɔɔ tɔɔ.
Heeli-m si n ka ya ma nyuɣu.

⁴ Tu fɛɛɛ ke ma weesuɣu ləsəlɔɔ
na pá liyiti-wɛ.

Mpa pa hə̀kə̀ɣɪ si pá la-m ɪsayatu tɔ,
pá mə̀li waalɪ na pá ká nyə̀ɣɛ.

⁵ Pá yasi-wɛ ɪsu heelim kpaya nyulɣu ke
waatu wei Tacaɔ ɪsɔtaɔ tillu tə̀ɣə̀nə̀ɣɪ-wɛ tɔ.

⁶ Na sə̀kpɛtuɣu na sɔtu wɛɛ pa mpaav taa
ke waatu wei Tacaɔ ɪsɔtaɔ tillu wɛ pa waalɪ tɔ.

7 Mpi tɔ, mʊsʊŋ ke pa nyɛpa-m katɔka,
na pɔ́ huli ma mpaav taa ké pʊʊyʊ si má hoti.
8 Wakɛlyʊ í tuti-wɛ na pa maɣamaɣa pa katɔka kpa-wɛ,
na pɔ́ hoti pa pʊʊyʊ taa na pɔ́ lá asaala.

9 Ama ma lanɛ ká huləməna Taca
na má yɔ́lɛna nyá waasʊyʊ.
10 Uɛna má yɔ́ɔti ma taa si,
Taca fɛina saala.
N waasɛyi kʊnyɔntɔɔlɔ ke tɔŋ tʊ niŋ taa.
Na ń waasi wahala tʊ na kʊnyɔntʊ ke wei ɪ
tɔki pa ɪɛ tɔ ɪ niŋ taa.

11 Pɔpɔtʊ aseeta nyáma pɔɔsɛyi-m
ɪsɔyɔtʊ nti ma ta nyi tɔ.
12 Na pɔ́ lɔ́ki-m.
Ma pɛsa kʊcɔɔv fɛlɛyi nyan ké.
13 Pɔyele saa wei pɔ wɪkaya mpe tɔ
ma suukaya lɛyaya wontu ké na má hɔkɛyi nɔɔ,
na má sɛlɛmɛyi ɪsɔ na nyʊyʊ kama si pɔ́ waa-wɛ.
14 Ma nyənaya-wɛyɛ ma newaa yaa ma taapalaa ké,
na pa tɔm wakɛlɛyi ma lanɛ.
Na má tɔŋ nɔ́hɛlɛ nɔ́hɛlɛ.
Na ɪɛ kama atɛ ɪsɪ
ma too kʊlʊlʊ sɔpəna.

15 Uɛna mpe pɔ́ wonɪyi maɣa saa wei ma cɛŋlɛyi tɔ.
Na pɔ́ pɛɛlɛyi ma tɔ́ ké nɔɔ.
Kpai nyáma mpa ma ta nyi tɔ,
paa hɛɛsɛyi ma tɔm ke kapusi mapʊ.
16 Pɔ́ cɔpa-m na pɔ́ wonɪ na pɔ́ kpaləsɪ.
Na pɔ́ nyɪki-m kela na pɔ́áná.

17 Taca waatʊ wei ké n ká hɛɛsɪ-m nyənʊyʊ na ɪɛ?
Kenti-m tɔɔlasɪ nsi na ń ya-m si sɔkpaŋ taa.
18 Uɛ maa sa-ŋ kotilaa taa.
Na má sɛɛ-ŋ yɔ́lɛaa samaa taa.
19 Taa yele na ma kolontunaa mpe
pɔ́ paana ma wahala.
Mpa ɪni pa taa kpaana-m mʊsʊŋ tɔ,
pa yele tɔmɔɣa ɪɛ cɔpɛlɔyʊ ke ma tɔm.
20 Paa yɔ́ɔtɔyi tɔm kʊpantʊ
pɔyele pa cakəna yɔ́lɛaa mpa
pa wɛ tɔpamm tɔyɔ tam.
21 Pa haaki pa nɔ́sɪ na ma tɔ́
na pɔ́ wonɪyi na pɔ́ kpaləsɛyi si:
Tɔ na-ŋ ké na tá ɪsɔpile tɔkelekele.

22 Taca, n nawa mpi pɔ́ lapa tɔ,
Taa hatɛlɛna-m, pɔyele taa su.
23 Hai Taca, kʊli na ń ha-m tampana,
ma caa ɪsɔ, sɛɛna ma tɔ́.
24 Kɛɛsəna ɪsəna nyá siyisuyʊ wɛɛ tɔ

na ń ha-m tampana.

Na pá yele-m paanau.

²⁵ Taa yele na pá tɔ si:

Tə hika-ɪ na tə tɛ ɪ tɔm.

²⁶ Fɛɛɛ í kpa pa tɛna mpa pa laŋa hɛɛna
ma wahala na pá kuləyi ma tɔɔ tɔ na pá liyiti-wɛ.

²⁷ Mpa pa laŋa hɛɛna ma tampana hav tɔ

pá yɔɔlɛna laŋhulɔmlɛ,

na pá yəyɔtəyi tam si:

Tacaa wei ɪ caana ɪ tɔmlɛ tɔ na

hɛɛsuyɔ tɔyɔ tu taləyi tam.

²⁸ Maa sɛɛ-ŋ nyá siyisuyɔ tɔɔ,

na má saŋɪ-ŋ kuyɛɛŋ tɛna.

36

Isɔ kin nte weesuyɔ talule

¹ Tacaa tɔmlɛ tɔ Tafiti yontu nti
tə wɛ yonyoolaa nyuyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Ma cɛkəna Isɔ tɔɔ kullɔ kuyɔyɔtɔtɔ,

si: Isɔ sɔyɔntɔ ta kɛ maya pulɔpɔ.

³ Pə puɣusiyi-ɪ kɛ si ɪ kɛ kɔpaŋ
ɪɛ u cɛkəyɔna ɪ isayatu si í kisi-ti.

⁴ ɪ kuyɔyɔtɔtɔ tɛna kɛ kaloolaya na kutɔsɔtɔ kɛ.

ɪ fɛi ləmayasɛɛ, pəcɔ ɪ ta nyi kɔpantɔ lapɔ.

⁵ ɪ tɔhəntələ kɛ ɪ mayasəyi

mpi pə ta siyisi tɔ pə tɔm,

na í tɔŋəyi mpaav ŋku kɔ fɛi teu tɔ,

u lɔɔki isayatu.

⁶ Tacaa nyá kɔpantɔ walaa kɛ isɔ isɔtɔnuyɔ

na nyá teu náá kaləsəna isɔŋmɔntɔ.

⁷ Nyá siyisuyɔ kaawaya isɔ pulasi.

Na nyá kumayasɔtɔ náá lumaa isɔ tɛŋku.

Nyá waasəyɔna yɔlaa na tɔla.

⁸ Hai, Isɔ nyá kɔpantɔ tewaya.

Na yɔlaa ŋmeləyi nyá tɛɛ.

⁹ Nyá tɔyaya taa wɛnau kɛ n hayasəyi-wɛ,

na ń yeki na pá nyɔɔki nyá kɔpantɔ isɔ lɔm.

¹⁰ Nyá kin kɛ weesuyɔ sɛɛlɔ wɛɛ.

Na tə naakəna nyá nyaaləm.

¹¹ Tacaa la kɔpantɔ kɛ mpa pa nyəma-ŋ tɔ
na mpa pa tɔŋəyi tampana tɔ.

¹² Kalampaani tɔ í taa fɛli-m nɔɔhələ.

Pəyele isayau í taa tɔyɔni-m.

¹³ ɪ naaki yɔlaa asayaa tɛma

hotuyɔ na pá pəsi kɔpantɔlasi

pa pəsəyi kulɔyɔ.

37

Nyá taa í taa kpana asayaa leesoyu

¹ Tafiiti yontu.

Yulu nyá, nyá taa í taa kpana isayalataa yoo.
Taa tu nyuli pa kawaaya.

² Pa kəŋ lontiluyu ké isu nyutu,
na pá wuli isu nyutu kulekəlekətu wuloyu tɔ.

³ Ha nyá təyi Taca na ń laki kɔpantu,
ile n ká caya mə tetu taa na alaafəya.

⁴ Yele na Taca pəsi nyá leleŋ təlule,
ile i ká ha-ŋ mpi n nyuləyi tɔ.

⁵ Pɛti-i nyá weesuyu na ń nyənəyi i tike
ile i ká la mpi pə wɛ lapu tɔ.

⁶ I ká yele na nyá siyisuyu ná isu nyaaləm
na nyá tampana ná isu ilim ke pə sikuɔu waatu.

⁷ Caya təpamm na ń tɛləyi Taca na suulu.
Taa mu pááná na mpa pa waaki pa isayatu taa tɔ.

⁸ Lɔ-yɛ, na ń yele taa hanaya.
Taa kɔnti, isayatu ke pə lələyi.

⁹ Pu kpiisi isayalataa ké,
ilena Taca tɛllaa náá təyɔ tetu.

¹⁰ Pəcəyɔ pə kaasaa na isayav saali yem.
N kəŋ n nyəni i lonte taa,
n kaa na i ikpatɛ.

¹¹ Ama təpasəlaa ká təyɔna tetu
na pá cayana pa ti təpələkətɛɛ.

¹² Isayav cakɪ siyisilu acaya ké,
na i nyasəyi i təyi kela.

¹³ Ama Taca ná wonjɔyi-i ké.
Mpi tɔ, i nyəmə sɪ hɔvle kuyaku ká kəɔ.

¹⁴ Asayaa ná kɛɛki pa layalɛ ké na pá paŋ pa təŋ
sɪ pa kuyi kɔnyɔntɔnaa na wahala nyéma
mpa pa təŋəyi mpaav kusiyisuyu tɔ.

¹⁵ Ama pa mayamaya ke pa layalɛ ká sɔ
na pa təŋ pɛli.

¹⁶ Siyisilu wɛnau pəciimaya kəla teu
ke asayaa pəyalɛ nyəŋku tuutuuma.

¹⁷ Mpi tɔ, Taca n pələyi pa niŋ ké
ilena ń paasəyəna siyisilaa.

¹⁸ N nyəmə mpa pa təŋ isu Isə səlaa tɔ pa təɔ ké
na mpi n ká ha-wɛ tɔ, pu pəsi pa nyəm ke tam təɔ.

¹⁹ Fɛɛɛ kaa təyɔ-wɛyɛ wahala waatu taa.
N ká ha-wɛyɛ hayanaya ke nyəyəsɪ waatu.

20 Asayaa kəŋ lepu ké.
Taa kolontunaa ká saali ké
isu nyutu hetu yaa kəkə nyəəsi.

21 Isayav kəntəyi ké u fələyi.
Ama siyisilu ná haakəna luyu kulumuyv.

22 Mpa Taa kooliyi kəpantu tə
mpə pa tənna tetv.
Uena pə kpiisiyi mpa i tənşəyi mpusi tə.

23 Ye i lanle hēna yulu təntə,
i hasəyi i nəhēē tēē ké.

24 Paa i tu hotaa u saaləyi atə.
I təkəyi i niŋ taa ké na i kusɪ-i.

25 Too ma kuluyv tə,
haləna ma kpatəlaya,
ma ta nata pə ləwa siyisilu,
yaa pə susa i piya ke təŋənaŋa sələmyv taa.

26 I haakəna luyu kulumuyv ke tam ké
na Isə kooliyi i piya ke kəpantu.

27 Kisi isayav na n lakɪ kəpantu
ile nyá piitim ká wēē tetv taa ké tam.

28 Mpi tə, siyisuyv ke Taa n səlāa.
Pəyele nn ləkɪ nyá yələa.
N kentiyi pa təo ké tam ké.

Ama n ká kpiisi asayaa piitim.

29 Siyisilaa ká təŋəna tetv
na pá caya tə taa ké tam.

30 Ləmagasēē təm ke siyisilaa yəŋətəyi
na pá kpaaləyi tampana tənuyv.

31 Pa Isə kiin wə pa lotu taa ké,
pu cənłəyi-wē.

32 Isayav cənłəyi siyisilu ké
na í pəkəyi i kuyv.

33 Ama Taa u yeki sɪ isayav í kpa siyisilu ke i səkpaŋ taa.
Yaa siyisilu təm í sɪ təhulə taa.

34 Tēēli Taa na n tənəyi i mpaav.
I ka kusɪ nyá nyuyv na n təŋə tetv
na í kpiisi asayaa na n ná.

35 Maa nawa isayav na í ŋmakələyi.
Na í pu səsəm isu tuyv ke Lipaŋ
tetv kəpantu taa.

36 Ama ma mələ tənə ile maa tasəyi-i nav,
na má pəkɪ na má wu paŋa.

37 Nyənna mpa pa tən isɪ Isə səlāa
na pá tənəyi tampana tə.

Wei ɪ caaki í na lɛlaa pa lɛlɛŋ tɔ,
ɪ wɛɛkəna lɔlɔyɔ nyáma ké.

³⁸ Pɪ wakəli ɪsayaɫataa tənaya,
na pə kpiisi pa lɔlɔŋ.

³⁹ Tacaɔ yakəna siyisilaa.

Na í kentiyi pa tɔɔ ké wahalanaa waatu.

⁴⁰ ɪni ɪ waasəyənə-wɛ na í tɛŋ-wɛ.

Na í fitiɪ-wɛyɛ asayaɫa niŋ taa na í yakɪ-wɛ.

Mpi tɔ, ɪnəyi pa tɔ kɔlɔyɔ.

38

Kvɔntɔ wei ɪ nyəma ɪ təwakəlle tɔ ɪ səlɔmvyɔ

¹ Tafiiti yontu nti
pa tɔsəyənə ɪsɔ tɔɔ tɔyɔlɔ.

² Tacaɔ taa hɔ ma ŋkpaŋyɔyɔ
yaa í tɔ-m saləka na pááná.

³ Mpi tɔ, nyá nyámá yaya-m ké,
na nyá niŋ yuŋ tii ma tɔɔ.

⁴ Nyá pááná tɔɔ,
ma tənɔyɔ fɛi tɔcɔŋŋ.

Ma kɔpəntɔyɔ tɔɔ,
alaafəya fɛi ma mɔwa taa.

⁵ Ma ɪsayaɫɔ kəla-m kɔŋkɔlɔmən.
Na tɔ nu-m ɪsu səyɔla səsɔɔna.

⁶ Ma hiŋ taa lapa kɔsəyɔtɔ ké na pá wuki.
Ma kɔmɛlɛntɔ kasəyaya nté.

⁷ Wɔsasi kəkəla-m ké na má kawa katatəlaya.
Laŋwakəlle taa ké ma tɔŋ kuyɛɛŋ tənə.

⁸ Wɔsasi səsɔɔnsɪ saləyənə ma tənaya taa.
Pɔlɔpɔ fɛi tɔcɔŋŋ ké ma tənɔyɔ taa.

⁹ Pə yɔka-m ké tənəŋnəŋ ma fɛi toma.
Na ma laŋwakəlle yeki na má mələyi.

¹⁰ Tacaɔ n nyámá ma kɔnyuləm kɛ teu.
Pəyele n nyámá ma mɔla.

¹¹ Ma laŋlɛ tɔɔki ké na ma toma tɛŋ.
Ma ɪsɛ náá tu tɛŋ naɔ.

¹² Ma taapalaa na ma asəmaa seeki ma wahala.
Na ma cɔlɔ nyáma hatələyənə-m.

¹³ Mpa pa pɛɛkəyi ma səm tɔ pa nyəkɪ-m katɔsɪ
ɪlɛna mpa paɔ caa-m na kɔpantɔ tɔ
pá yəyɔtəyi ɪsayaɫɔ na təm kɔtɔsɔtɔ kɛ tam.

¹⁴ Ama ma pəsə ntam ké maa nukɪ,
yaa kamumuka maa yəyɔtəyi natəli.

¹⁵ Ma wɛ ké ɪsu ntam,
maa cɔɔki natəli.

- 16 Ma Iso Tacaa nyaga ma tekiyi,
na má tan̄aa si ń c̄na ma n̄ȳo.
17 Hal̄i ma s̄el̄ma-ŋ si ń taa yele na pá paana-m.
Yaa pá kees̄ana ma cen̄lȳȳu na pá kul̄i ma t̄o.
- 18 Mpi t̄o, ma cēe fiyinuȳu k̄e,
na ma w̄usāsi t̄ōs̄ayi-m p̄a t̄m.
19 Ma tisa ma k̄up̄ant̄uȳu k̄e
na k̄u t̄m caal̄ayi-m.
- 20 Ma kolontunaa w̄ena alaaf̄aya k̄e na toma.
Mpa pa footiyi-m mus̄uŋ t̄o,
pa paɣale we s̄aȳont̄u.
21 Isayatu ke pa lēet̄ayi-m ma k̄up̄antu lonte.
Ma p̄eek̄ayi k̄up̄antu t̄aȳo paa caaki-m.
- 22 Ma Iso Tacaa, taa l̄-m.
P̄ayele taa hat̄el̄ana-m pool̄uŋ.
23 Ma caa, ma nȳuȳu ȳátu,
k̄ō l̄ŋ ke ma waas̄uȳu.

39

K̄onȳant̄aȳol̄v̄ k̄up̄ant̄əŋ tisuȳu

- 1 Tafiti yontu nti t̄o we yonyoolaa nȳuȳu tu
yontunaa na Yetut̄uŋ nȳant̄u taa t̄aȳol̄o.
- 2 Maa t̄owa ma taa k̄e si maa fen̄ ma t̄ont̄e t̄o,
na má taa p̄ant̄ana ma n̄ȳo.
Maa k̄pa ma n̄ȳo ke waatu wei isayatu k̄a wee ma kin̄ t̄o.
3 P̄a t̄o k̄e ma suma is̄u kamumuka.
Ama ma lan̄le wak̄elaa na ma w̄usāsi s̄ōsi.
4 N̄ȳas̄ee pi-m na á nyaga ma taa
is̄u k̄ok̄o na má m̄al̄ayi.
N̄tena pá caali-m si má s̄el̄ami si:
- 5 Tacaa keesi-m saa wei ma weesuȳu k̄a t̄e t̄o.
K̄ȳeeŋ is̄anaya p̄a kaasa-m.
Yele na má nyi is̄ana ma we t̄atantaa t̄o.
6 Ma weesuȳu taɣal̄əŋ we k̄e is̄u ntantaku wan̄.
P̄ayele k̄u ta ke-ŋ pul̄o.
Ȳalaa t̄ana we k̄e is̄u heelim.
7 Ȳul̄v̄ c̄ōki k̄e is̄u is̄otom,
na í tan̄t̄ayi is̄u heelim,
na í kaaki w̄enav̄ huwa.
Ama i ta nyi k̄u kuulu.
- 8 Tacaa, p̄anente pepeye ma tas̄ayi t̄eel̄uȳu?
Nyaga maa t̄eli t̄əkpataa.
9 Waasi-m ma kawalaya t̄ana taa.
Taa yele na k̄um̄el̄em̄əŋ won̄i-m.
10 P̄anente ma sumaya,
maa kuliyi n̄ȳo.
Mpi t̄o, nȳa yelina na má wee yaasi in̄e i taa.

11 Hai, yele-m mapu ke mpu.
Ma tɔm ká te nyá nin̄ taa.

12 Yulv isayatu ke n hɔɔna i nkpaɔyɔ,
na n̄ wakələyi i weesuyɔ nkɔ
i sɔɔla teu tɔ isɔ sonsompale
wakələyɔ tɔyɔ pile tɔ.

13 Hai, Tacaa ke nkpaɔɔ na n̄ nu,
ma kɔsələmɔtɔ na ma kapusi.
Ma isələm tɔm í taa kisi-ɔ pətətəle lapu.
Mpi tɔ, ma ké mɔulv ke nyá tɔye,
isɔ ma cɔsɔnaa.

14 Kɔsɔ nyá isɔ ke ma tɔɔ
na n̄ yele na má feesi
na pécɔ má tɔe na pé saali.

40

*Paa wei í nyi pə təna mpi n lapa-m tɔ
(Kɔkalətv 14-18: Yontu 70:2-6)*

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔyɔɔ.

2 Tacaa ke ma tɔelaa təkpaɔa.
Na í keesəna ma tɔɔ na í nu ma kapusi.

3 Pɔuyɔ anaam wei i ké
səm katantamaya tɔ i taa ké i kpeɛ-m.
Na í sən̄si-m kɔkpaɔmuyɔ tɔɔ,
na má tɔɔna naani.

4 Ta Isɔ tɔna ma nɔyɔ taa ké
yontu kɔfatɔ sɔ má saɔna-i.
Payaɔle nuwa na pá ná mpu.
Uena pá nyaɔna Tacaa na pá tv-i naani.

5 Lelen̄ nuɔv nté wei i tɔwa
Tacaa ke naani təkpaɔaa tɔ.
I paa feina kalampaan̄ nyəma na pɔpɔtɔnaa.

6 Ma Isɔ Tacaa n lapa tɔma sɔsɔna ke,
tá tɔɔ ké n feina saala.
Ma caakaya a tɔm yɔyɔtuyɔ
ile a kəla payale.

7 Pə taya kətaya isɔ isayatu husuyɔ nyən̄ka
yaa nkɔ kəkɔ lusa ka tɔna tɔ yaa kɔhav ke n sɔɔlaa.
Ama nkpaɔɔ ke n tv-m sɔ má nu nyá tɔm.

8-9 Pə tɔɔ ké ma tɔma sɔ:
Mayalɔ, ma caa má la nyá luyɔ nyəntɔ.
Isɔ pə wev kiiu takələya taa tɔ.
Na má təkəyi nyá kiiu ke hatoo ma lotu taa.

10 Siyisuyɔ tɔm ke ma kpaaləyi
samaa tuutuuma taa sɔ:
Tacaa nyá waasəyən̄a.
Maa sun̄, nyá mayamaya n nyəma mpu.

11 Maa n̄mesəyi isəna n yapa-m tɔ,

na nyá kúpantv nti n lakı tam tɔɔɔ samaa taa.
 Ama ma kpaalɔɔi kɛ si nyayale ma waasvɔ.
 12 Taca a n ta kisi nyá pɔtɔtɔle ke lapv.
 Nyá kúpantv na nyá taa teu kentiya-m tam.

13 Wahalanaa watɔyɔna-m na paa timpiyi.
 Pa fei kalvɔ, ma kawalaya fɔtɔ felɔyɔna-m.
 Pa tike ke ma naaki.
 Pa payale kɛla isu nyɔvɔ taa nyɔɔsi.
 Pɔ tɔ kɛ ma apalvɔ lepa.

14 Hai, Taca,
 la suulu na n kɔɔ lɔɔ na n ya-m.

15 Mpa pa caaki ma wahala na ma sɔm tɔ,
 pá kpisi na feele kra-we na pá tisi-we tɔfe.

16 Mpa pa wonyi-m na pá kpalasɔyi tɔ,
 pa feele i tv-weye sɔyɔntv.

17 Nyá pɛekɔlaa tɔna i
 yɔlɔna-n na lanhɔlvɔmle.
 Mpa pa caaki si n ya-we tɔ,
 pa talɔyi-n tam si:
 Taca kɛle sɔsɔ.

18 Ma kɛ konyɔntv kɛ na wahala tv.
 Ama Taca tɔsɔyi ma tɔm.
 Nyayale ma waasvɔ na ma sɔnlv.
 Ma Isɔ, waasi-m taa taanɔ.

41

Konyɔntɔyɔlv Isɔ sɔlvɔvɔ

1 Tafiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔvɔ tv
 yontunaa taa tɔyɔlv.

2 Lelen nvlv ntɛ wei i paasɔyɔna acamaa tɔ.
 Mpi tɔ, Taca lɔsɔyi-i wahala taa kɛ
 kuyaku isayav wule kɛ.

3 Isɔ kentiya pɔntv weesuyv tɔ kɛ,
 na i cayana lanhɔlvɔmle ke tetv tɔ.
 Isɔ u yeki na yvlv in i hoti i kolontunaa sɔkpan taa.

4 Taca paasɔyɔna-i i wɔsasi waatv kɛ,
 na i feki-i.

5 Ma kyɔyɔtɔtv ntɛ si: Ma pɔntɔna Taca,
 ile nyɔni ma pɔtɔtɔle na n waasi-m.

6 Ma kolontunaa pɔsɔyɔna na mɔsvɔn si:
 Pɔlee kɛ n ká si na pá sɔɔ nyá tɔɔ?

7 Ye pa taa nɔyɔlv kɔma ma wiiluyv
 pɔpɔtv tɔm kɛ i yɔyɔtɔyi si i hiki
 timpi i ka cayana-m tɔ.

8 Mpa paa caa-m tɔ pa kotiya kɛ na
 pá welɔtɔyi ma isayav tɔm si:

9 Kɔtɔn isayav husɔna-i,
 i kaa kvlv.

10 Hai ma taapav kɔpan wei

má na-ι τὸ nukaya tēma tēm
na tē tōki ma mutv tō
ι kula ma tō.

¹¹ Hai, Tācaā nyāni ma pētōtēle,
na n̄ kusi-m na má leeti-wē.

¹² Mpi pu hōli si n sōla-m tōyōle
waatv wei ma kolontunaa ká yeke koou
si mpe pa kēla-m tō.

¹³ N paasāna-m ma tampana tēnyūyū tō,
na n̄ su-m nyá isentaa ke tam tō.

¹⁴ Tācaā Isō wei nyá n kē Isēyeli nyāma
Isō tōyōle teeli tv.
Isō í kōna mpv.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŋKA

42

(Yontu 42-72)

Wei ι hatōlōna Isō tōsēele tō ι wula

¹ Kolee yontu nti tō wē yonyoolaa nyūyū tv
yontunaa taa tōyōlō.

² Isu lūkōtv pukūyū nam na í tēnyūyū lvm akpaa tō,
n̄nyūyū ma pēekāyī Tācaā.

³ Ma nyūlōyī weesūyū tv Isō nyāya.
Pōlee kē maa kōō nyá tē na má na-ŋ?

⁴ Isəlōm ke ma tōki ilim na ahoo.
Mpi tō, pa pōōsāyī-m tam kē si:
Leye nyá Isō inι ι wēē?

⁵ Hai pē lapa na má tōōsāyōna lanwakēlle ke
isēna samaa tukāya-m hekū na lanhūlōmle sōsōole,
na tē pukina Isō tōyāya tō,
na pá wilitiyī na pá saŋi-ι tō.

⁶ Pepe tōō kē ma lanle wakēlōyī ma ti tēm tōtō?
Pē kēla teu si má teeli ma Isō
na má tāsā-ι sam tōtō.
Inōyōle ma waasūlv Isō.

⁷ Hai, Tācaā, ma lanle wakēlaa kē tētōyōtōyō.
Pē tōō kē ma tōōsāyī nyāna Yaatanι tetv mē tēm,
na nyá sēlaa na Hēemōŋ pūyū na Misēyāa pulasi tēm.

⁸ N yēlaa na wahalanaa tēnyūyū
tēmāya ma tōō isu lvm hōla.

Pa waasa ma tōō kē tōwisiwisi.

⁹ Tācaā, la-m kōpantv ke ilim.
Uēna má yōō-ŋ yontu ke ahoo,
na má sēlēm-ŋ.

Mpi tō, nyá haana-m weesūyū.

¹⁰ Ma kentulu Isō,
n sōō ma tōō suwe na pá nukī-m?

Na ń yele ma kolontunaa na pá ηmakələyi-m?

¹¹ Pa kútuyv nu-m ké təkpatu
na pá yəyətəyi ilim na pə tɛm si:
Leye nyá Isə inɪ ɪ wɛɛ?

¹² Pepe tɔɔ ké ma lanje wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má tɛɛli ma waasulv Isə,
na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.

43

¹ Hai, Isə, sɛɛna ma tɔɔ ké
mpa pa ta nyɪ-ŋ tɔ pa tɔm taa,
na ń ha-m tampana.
Ya-m pəpətunaa na asayaa nin taa.

² Nyayale ma kentulu,
n kisiyi-m suwe?
N yelaa na pé nukɪ-m
na ma kolontunaa ηmakələyi-m suwe?

³ Huli-m nyá nyaaləm na nyá tampana
na á pona-m nyá tɛayale
ke nyá puyv nanŋ nyəŋku tɔɔ.

⁴ Ile maa kpətəna nyá kətaya tɛlate təna.
Mpi tɔ, nyayale ma lanhulumle na ma ayɔɔɛɛ.
Hai, ma Isə maa sɛɛ-ŋ na ma sanju.

⁵ Pepe tɔɔ ké ma lanje wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má tɛɛli ma Isə
na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.
Inəyale ma waasulv Isə.

44

Tacaa kentuyu saləmvuyv

¹ Kolee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, Tacaa, tá caanaa keɛsa-tuyv
mpi n lapa-wɛyɛ too ləŋtaa tɔ
na tɛ nuɪna tá ŋkpanŋ.

³ N tɔyɔna piitimnaa yəlaa na ń su-wɛ.
N kɔwa yəlaanaa na pé waləna-wɛ.

⁴ Pə taya pa ton na pa yoou wontu yapəna-wɛ,
na pé lá na pá tɔyɔ tɛtu.
Ama nyá ton na nyá wɛɛv ke pa waali lapəna mpv.
Mpi tɔ, n ka sɔɔla-wɛyɛ.

⁵ Hai, Isə, nyayale ma wulav,
nyá yekina na Yakəpu kələyi.

⁶ Nyá ton ke tɔ pəsəyəna tá kolontunaa ke kpentəlasɪ,
na tɛ fɛləyi-wɛyɛ nɔɔhɛɛ na nyá hətɛ.

⁷ Tɔ ta tu tá tɔɔv ke naani.
Pəyele tɔ ta tan tá layate si tɛ waasi-tuyv pulv.

⁸ Mpi tɔ, nyá yakəna-tuyv tá kolontunaa nin taa
na ń tuyi mpa paa caaki-tv tɔyɔ fɛɛɛ.

⁹ Tacaa tu tɔyɔ-ŋ teeli ke paa kuyaku ŋkuyɔ.
Tu seeki-ŋ tam ké.

¹⁰ Paa na mpɔ n lɔ-tɔ na ń tɔ-tɔyɔ fɛɛɛ,
na ń kisi tá yoolaa waali ke wɛɛɛ.

¹¹ N yelaa na tá se tá kolontunaa,
na peɛ pá kuu tá wontu.

¹² N pɛta-tɔyɔ pa niŋ taa ké isu tɔla ke tɔkɔɛ
na tá yá yem ké lɛlaa té.

¹³ N lɔ nyá piya taɣa alaha ké yem ké
n ta waa tá tɔɔ ké pulɔ.

¹⁴ N yelaa na tá cɔlɔ nyáma tɔvki-tɔ,
na pá paana-tɔ na pá wonɣi-tɔ.

¹⁵ Taɣa piitimnaa yookina yontu,
na yɛlaa náá tuliyi-tɔyɔ ntompee.

¹⁶ Paa kuyaku ŋkuyɔ fɛɛɛ kpaaki-m
na pá laki-m tokuyɔ

¹⁷ ke waatu wei ma nukɔ
kolontu kutɔyɔ na ɪ sayatɔyɔ tɔ.

¹⁸ Wahalanaa pane pa tɛna pa makana-tɔyɔ.
Pɛyele tɔ ta sɔɔ nyá tɔɔ.

Páɔ tɔ ta wakɛli tá na-ŋ tá nɔɔ pɛɛɛɔyɔ.

¹⁹ Anɪ tɔ ta lɔ-ŋ yaa tá hatɛlɛna nyá mpaav.

²⁰ Paa na mpɔ n nanɣta-tɔyɔ
lonte nte pa lɔwa tɔ tɔ taa ké
taale hasɪ tɛɔɔyɛɛ.

Na ń yeɛ na sɛm sɛkrɛtɔyɔ nyala tá tɔɔ.

²¹ Ye tu sɔɔwa tá Iso tɔɔ,
yaa tɔ sɔv tuŋ ke laav,

²² n taa kpisi pɛ nyɛm.

Mpi tɔ, n nyɛma pɛ tɛna mpi
pɛ we yulɔ lotu taa tɔɔ.

²³ Nyá tɔɔ ké pa kuyi-tɔyɔ paa kuyaku ŋku,
na pá lakana-tɔ isu pa pukuyuna heu ke tɔkɔɛ tɔ.

²⁴ Hai, Tacaa n tooki suwe?
Fe na ń kɔli, taa lɔ-tɔyɔ tam tɔɔ.

²⁵ Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá wahala
na tá lanwakɛlle tɔɔ
na nn caaki tá nyɛnɔyɔ?

²⁶ Mpi tɔ tɔ hota tá lotu tɔɔ ké mɔsɔyɔ taa ké.
Hai, kɔli na ń waasi-tɔ.

²⁷ Hɛti-tɔyɔ nyá kɔpantu tɔɔ.

45

Wulav akpayale yontu

¹ Kɔlee yontu nti tɔ ké sɔɔɔyɔ nyɛntɔ
na pá yookina cɛmɛŋ na tá we yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Tɔm kɔpantu haya ma taa ké sɪ má yɔɔɔti.

Wulav ke ma yoo ma yontu.
Maa yoo-təxi na caŋəm isu takəlaya ŋmaabv kupaŋ.

³ N tée apalaa tənaya isentaa luu,
na ŋ yəyətəyənə caŋəm.
Iso koola-ŋ kupantu ke tam təo ké.

⁴ Yoolaa taa yoolu,
ləli nyá layate.
Nteyete nyá teu na nyá teeli.

⁵ Kpa nyá yoo keeke taa na nyá səsəntu,
na ŋ huli tampana tənuyu na ŋ seena acamaa təo.
Nyá toŋ í náná nyá kookalənaa səsaa taa.

⁶ Tə nyá nyəmə kuseŋte
na ŋ yaya nyá kolontunaa nyama
na ŋ məŋna-weyə nyá tee.

⁷ Hai, Iso, nyá kumte we tam təo ké.
Tampana ke n tənəxi na ŋ təkəna nyá kawulaya.

⁸ N səla siyisuyu ké na ŋ kisi isayatu.
Pə təo ké nyá Iso ləsa-ŋ nyá taapalaa taa,
na pá pəli-ŋ kətaya nim.

⁹ Na tulaabnaa waani waani səsəŋ ke nyá wontu təo.
Na laŋhuləmle yonkraama kuləxi,
nyá kutuluŋ wei pa lapa caŋəm na tuuŋ kela təo taa.

¹⁰ Awulaa pɛelaa we kawulaya təyaya taa alaa taa.
Wulav alunyəŋ səŋa nyá ntəyəŋ təo
na í towa wolanaa kupama.

¹¹ Ma pɛelə ke ŋkraŋ ke teu
na ŋ keesi ise na ma təo.
Səo nyá yəlaa na nyá caa təyaya pə təo.

¹² Wulav ləsayə í suu-ŋ nyá teu təo.
Inəyale nyá səsə, luŋi-ɪ ate.

¹³ Tiii icate nyəma mpa pa wena liyitee
na pá kəli ləlaa təo,
paa pɛeki si ŋ huli-weyə pɛelɛɛ,
ɪlena pá ha-ŋ kucəŋ.

¹⁴ Wulav pɛelə tewaya təkpa kə kawulaya təyaya taa.
Wontu nti pa ləbna wula təyəo ɪ suuwa.

¹⁵ Pa səpa-təxi ŋmaləm payale ké.
Ntəxi ɪ suuki na pɛelaa su-ɪ na pá pona wulav kiŋ.

¹⁶ Na pá suukəna-ɪ na kawilitasi ke wulav təyaya.

¹⁷ Hai, wulav, kuyaku nakuli nyá piya
í kpa nyá cəsənaa kawulaya kumte,
na ŋ la-weyə antulinya təna awulumpiya.

¹⁸ Ama máa təsəxi nyá hətə ke paa waatu wei ké.
ɪlena yəlaa təna saŋi-ŋ tam təo.

46

Pə tənə pə tv Iso we tá waali

¹ Klee yontu nti pa yookina nəyə kuyullaaya na tə we

yonyoolaa nyɔɔv tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Iso keɛ tɔ tɔɔsɔlɛ na tɔ nyɔɔv tɔtɔlɛ.
Inɔɔlɛ waasɔv ɲku ku lanɔɔlɛ lanwakalle waatu tɔ.

³⁻⁴ Pɔ tɔ kɛ paa tetu kɔ sele
na pɔɔɲ yɔɔlɔɲ na ɪ tiiki lɔm tɛɛ
yaa lɔm hola kalɔɲ kɔkɔtɛ na ɔ wasɔɲ
na ɔ kulɔɲ na ɔ ciɲitiɲi pɔɔɲ, tu nyan.

⁵ Pɔɔɲ nakali ka wɛnna na ka lɔm hɛɛsɔɲ
Iso ɪcatɛ nyɔma lanɲɛ.

Isɔtaa Iso Sɔsɔ tɔcayalɛ nanɲ nyɔntɛ ntɛ.

⁶ Iso wɛ tɔ taa ɪlɛ pɔlɔpɔ ɪ ciɲitiɲi-tɛ.
ɪ ka waasi-tɛɲɛ na pɔcɔ ilim lu.

⁷ Ye Iso kula ɪ nɔɔɲ tɔɔ piitimnaa tɛɛ suvki kɛ,
na kawulasɪ nɔɔ seliyi,
na sɔɔntɔ nɔɔ pɪ tɛtu na tɔ yɔɔlɔɲ na tɔ tiiki.

⁸ Aɛ na ɪsɔtaa pɔ tu Tacaɔ wɛ tɔ waali kɛ.
Yakɔpɔ Iso keɛ tɔ kukentuyɔ.

⁹ ɪ kɔɔ na ɪ nɔɔ sɔɔntɔ tɔma wɛna
Tacaɔ lapɔ tetu tɔɔ tɔ.

¹⁰ Inɪ ɪ kuvɔna yooɲ nyɔɔv kɛ hatoo antulinya tɔnasɪ tɔɔ,
na ɪ pelɔɲ pɔ tɔɔɲ na pɔ ɲmantasɪ,
na ɪ wɔ kpalɔɲ kɛ kɔkɔ.

¹¹ Iso si: Yɔlɔɔ ɪ hɛɛsɪ yooɔ na pɔ cɛkɔna si ma kɛ Iso.
Mɔ ɲmakɔlɔna tetu na tɔ piitimnaa.

¹² Aɛ na ɪsɔtaa tu wɛ tɔ waali kɛ.
Yakɔpɔ Iso keɛ tɔ kukentuyɔ.

47

ɪ wiliti Tacaɔ wulav sɔsɔ

¹ Kolee yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔɔv tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Yɔlɔɔ mɛ mɔ tɔna ɪ wilitiyi,
na ɪ makɪ niɲ taa kɛ tɔ Iso.

³ Mpi tɔ, pɔ tɔna pɔ tɛɛ suvkanɔ
Tacaɔ Isɔtaa Iso Sɔsɔ kɛ.
Inɔɔlɛ tetu tɔna wulav sɔsɔ.

⁴ Inɪ ɪ tɔvɔna tɔ niɲ taa kɛ yɔlɔɔ,
na ɪ tu tɔ nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ piitimnaa.

⁵ Yakɔpɔ nyɔma taya ɪ sɔɔlɔɔ
na ɪ lɔsɪ tɔ tetu na tɔ lanɲ hɛɛwa.

⁶ Kawilitasɪ na tutuyɔ wula kɛ
Iso Tacaɔ kpana ɪ kumte tɔɔ.

⁷ ɪ yoo Tacaɔ kɛ yontu.
Inɔɔlɛ tɔ wulav, ɪ samɪ-ɪ.

⁸ Iso keɛ tetu tɔna wulav.
ɪ samɪ-ɪ na yontu kupantu taa kupantu.

⁹ Iso caya ɪ kumte nanɲ nyɔntɛ tɔɔ kɛ

na í tǎkí piitimnaa tǎo ké kawulaya.

¹⁰ Piitimnaa awulumpiya sǎosa Apələham Iso yəlaa tǎo.

Mpi tǎ, ɪnɪ ɪ tǎnna atɛ awulaa na pəsəlaa tǎna

na í tǎkí pa tǎna pa tǎo ké kawulaya.

48

Wulav sǎsə ɪcatɛ

¹ Kolee yontu ntǎ.

² Tacaa ké sǎsə ké,

ɪ mɪna samtu tǎna ké ɪ ɪcatɛ taa ké

ɪ pɔyɔ naŋŋ nyəŋku tǎo.

³ Siyəŋ pɔyɔ ŋku ku tewaya

na ku hɛsəyɪ tɛtu tǎna yəlaa laŋa.

Ku wɛnna ilim ntəyəŋ tǎo ké,

ku taa ké wulav sǎsə ɪcatɛ wɛɛ.

⁴ Tacaa wɛ tǎ taa ké na í kentiɣi tǎ tǎo

na pá kəli tǎ kolɔŋa tɔŋ nyəŋka.

⁵ Awulaa kotaa na pá kuli Siyəŋ tǎo.

⁶ Pa nawa ɪcatɛ ɪlɛna səyǎntu

anaam kpa-wɛ na pá tu casələ.

⁷ Mɔpɔyɔ səyǎntu tuta-wɛ na pá niki tǎnɛ ɪnəyɪ

seluyɪ ɪsu lɔlɔyɔ wɔsasi tutuyɪ alɔ tǎ.

⁸ Yaa ɪsu ilim təlɪlɛ heelim

yǎkɔyɔ kpɪlən sǎsəŋ tǎ.

⁹ Nti tu nuwa kɔnu tǎ,

tǎ na-tɪ na tá ɪsəpələ

kɛ Tacaa pə tǎna pə tu Iso ɪcatɛ taa.

¹⁰ Hai, Tacaa tǎ huɔ nyá kɔpantɔ tǎm

kɛ nyá tǎsɛɛɛ taa.

¹¹ Iso nyá samtu nukɪ tɛtu tǎnasɪ taa ké.

Siyisuyɔ kɛ n tǎŋəyɪ na n hɔləyǎna nyá tɔŋ.

¹² Pa yǎlɔyɪ Siyəŋ pulaya taa ké,

na Yuta acalɛɛ náá wɛ aŋmaala taa ké

nyá tampana huɔlɛ tǎo.

¹³ ɪ tǎ na í cǎo Siyəŋ ɪcatɛ taa

na í kala ɪ tətəŋlɛ kutulɔŋ.

¹⁴ ɪ paasəna tǎ koloosi na sɪ tɔŋ

na í ká kɛɛsɪ mə piya sɪ:

¹⁵ Iso kɛɛ tá Iso ké tam tǎo.

ɪnɪ í ká tiikiyina-tuyɔ haləna tá səm.

49

Yɔlv sǎki niŋ kakpasɪ ké

¹ Kolee yontu nti tǎ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tǎyǎlɔ.

² Antulinya taa yəlaa mɛ,

mə tǎna í kɛ ŋkpaŋŋ.

³ Sɔsaa, na sɔkpema,
 na liyitee nyáma,
 na kunyɔntunaa me,
⁴ lɔmayasɛɛ tɔm kɛ ma yɔyɔtɔyi,
 na ma taa kumayasɔtɔ wɛna huwɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ.
⁵ Ma welisiyi teu kɛ ituule taa kɛ,
 na má telɔsɔyi-te na cɛmɔyɔ.

⁶ Pepe tɔɔ kɛ maa tasa nyam kɛ wahala waatu
 kɛ saa wei ma kolontunaa ká ta-m
 na pá tɔyɔ-m wahala tɔ.
⁷ Pa liyitee tuutuuma kɛ pa tɔ naani
 na pá hɔŋ pa ti na pa wɛnau katatɔlaya.

⁸ Ama pa taa nɔyɔlv feina ton si
 í ya Isɔ cɔlvɔ ɪ tɔyɔntɔle weesuyɔ
 yaa ɪ mayamaya ɪ nyɔŋku.
⁹ Yɔlv lɔsaya kɔla liyitee,
 paa pɔ lá isɛna nɔyɔlv kaa pɔsi ka yavɔ.
¹⁰ Pa huuki si paa fiti pɔlaav pa kaa si?
¹¹ Tampana tɔɔ, paa n kɛ nyɔntɔ yaa kumɛlɛŋ,
 n ká si kɛ, na n yelina lelɔ kɛ nyá wɛnau.
¹² Paa pa hawa pa tetɔ kɛ pa hɔla
 pɔlaav tike ká tɛna na ku pɔsi
 pa tɔcayale tam tɔɔ nyɔntɛ.
¹³ Yɔlv sɔsɔntɔ kaa sɔsɔ ɪ weesuyɔ kɛ tayalɔŋ.
 ɪ wɛ tɔnaya kɛ teitei kɛ isɔ kpɔntɛ.
¹⁴ Yɔlaa mpe pa tɔyi pa tɔyi naani
 na pá nyɔnɔyi pa kuyɔyɔtɔtɔ tike kɛ tampana nyɔntɔ.
¹⁵ ɪlɛ mpi pa kɔŋ tɛsɛnau tɔyɔlv.
 Pu keeti-wɛyɛ isɔ heɛŋ
 na pá sɔsi atɛtɔle taa
 na sɔm pɔsi pa tiikilu.
 Na pɔ siyisina-wɛyɛ pɔlaav tɔpɔŋpɔŋ na pa teu si.
 Atɛtɔle taa kele pa tɔcayale.

¹⁶ Ama Isɔ ká ya-m atɛtɔle taa tɔna,
 na í lɔsi-m.

¹⁷ Paa yɔlv wɛnau tɔŋna hukuyɔ na í suuki ton
 nyá lanle ɪ taa pɛli.
¹⁸ ɪ kaa kpɛnna pɔ taa pulɔyɔ ɪ sɔm wule
 na í pɔna atɛtɔle taa.
¹⁹ Pɔyele ɪ yaakaya ɪ tɔyi
 leleŋ nulɔ kɛ na í wɛna ɪ isɛ.
 Na í saŋ ɪ ti si pɔ tɔŋ teu.
²⁰ Paa na mpɔ, pɔ wɛɛ kɛ si,
 í polo timpɪ ɪ caanaa wɛɛ
 na paa naaki nyaalɔm tɔ.
²¹ Yɔlv pɔsɔyi na í wɛɛna sɔsɔntɔ,
 ye ɪ feina lɔmayasɛɛ ɪ wɛɛki tɔnaya kɛ
 teitei kɛ isɔ kpɔntɛ.

50

Isə kəŋ si i hɔvki i hɔvle

¹ Asafi yontu.

Isə Toma təna tu Tacaa yaaki tetu tənaya
pə kpaɣav ilim təlule na pə tətule tə.

² Siyən ɪcatɛ nte tə tewa təkpaataa tə
tə taa ké Isə teeki kəkə.

³ Ta Isə kəŋ ké,
ɪle pə taya təpamm.

Kəkə wɛ i nəɣə təw ké na ká niisiyi pə təna.
Heelim ɪsayaɱ cəɳna-ɪ ké.

⁴ Isə hɔvkəna i yəlaa na
í yaa ɪsətənyu na tetu ke aseeta.

⁵ Isə si: ɪ koti ma nyáma mpa
ma na-wɛ tə pɛɛla nəɣə si
paa nuna-m na pá lá pə kətaya tə.

⁶ ɪsətənyu í yəɣəti si Tacaa má ma siyisaa ké.
Mpi tə, mayale hɔvɪv.

⁷ Isə si: Ma yəlaa ɪsɛyɛli nyáma í ke ŋkpaŋŋ
na ma kaləna-me, ma ké mə Isə ké.

⁸ Maa kaləna-mɛyɛ,
ɪle pə taya ma kətasi təw,
í tá tu hɛɛsi-m sɛɛyɛ lapu,

⁹ ma kaa mɔ, maa caa mə latəɛnaa
yaa mə kpeɛŋ tɛɛ pəŋtulɔŋ krau.

¹⁰ Mpi tə, má tənna hətɔ tɛɛ wontu təna
na pulasi taa nyəntu tənaya iyisi iyisi.

¹¹ Na pə sumasi təna,
atɛ wontunaa təna ké ma nyəm ké.

¹² Paa nyəɣəsi wɛ-m, maa pəɔsəyi.
Mpi tə, antulinya na i nyəm təna má tənna.

¹³ Wulee ma təɣə latəɛnaa nantu
na má nyəw pəŋtulɔŋ caləm na?

¹⁴ Pə taya təɣənaɣa kuhav ke ma caaki.
Ama sɛɛtu ke ma pəɔsəyi.

ɪ tənəyi na í laki ɪsəna
í ka siwa ɪsətaa Isə Səsə maya nəɔsi tə.

¹⁵ Na ye í wɛ laŋwakəlle taa í yaa-m na má waasi-me
na í tu-m teeli.

¹⁶ Maa pəɔsi asayaa si:
ɪ kaləyi ma kiŋ na má na-me tá nəɣə pɛɛɔyɔ təm
wɛ mə nəɔsi taa si pə waasi-mɛyɛ wɛ?

¹⁷ ɪlɛna má sɛyɛsəyi-me na u nukɪ
na ɪ ləkɪ ma təm.

¹⁸ ɪ tənəyi ŋmulaa təw ké,
na í səɔsəyi wasaŋkalənaa təw.

¹⁹ ɪsayatu ke mə nəɔsi yəɣətəyi

na u nyan̄na kaloolaya.

²⁰ Na í caki mə tɔ̀ɔntələnaa acaya,
na í kpen̄ɔ̀yana mə mayamaya mə newaa.

²¹ Mpi í lapa tɔ̀ɔle,
na í huuki si má su na?
Yaa í mayasayi mə taa si,
maa tɔ̀ɔn mə ikpate.
Maa kuli mə tɔ̀ɔ ké
na má kuli mə acaalətu tana tɔ̀ɔ na í ná.

²² Mə tana mpa me í sɔ̀ɔki ma tɔ̀ɔ tɔ̀ɔ í ke nkpan̄n̄.
Pə taa kɔ̀ɔ na má cəli-me na nɔ̀ɔlɔ kaa waasi-me.

²³ Ma seetu nté wei i kusayi
ma nyuyv ke teu tɔ̀.
Na wei i nukəna-m tɔ̀,
puntu ke ma waasayi.

51

Sələmuyv si pá husi isayatu

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa tɔ̀ɔlɔ.

² Tə taa ké Tafiiti keesayi waatu wei i na Ulii alv Pasepa pa lapa
Wasan̄kalətu, na Isə kuyɔ̀ɔtutu teləsulv
Natan̄ polo na í kaləna-i tɔ̀ pə təm.
Yontu ntɔ̀ɔle si:

³ Hai, Isə, nyəni ma pətɔ̀təle ke nyá kɔ̀pantu tɔ̀ɔ.
Husi ma kawalaya ke nyá suulu səsə tɔ̀ɔ.

⁴ Nyaali ma isayatu təkpatakpata,
husi ma tɔ̀pəntəle na má wee tənən̄n̄.

⁵ Mpi tɔ̀, ma nyəma ma kawalaya tɔ̀ɔ,
ma naaki ma tɔ̀pəntəle ke tam.

⁶ Nyá tike ke ma pəntənaa,
mpi tɔ̀, ma lapa mpi pə fei-n̄ teu tɔ̀.
N wena tampana ke timpi n huukəna-m tɔ̀ɔ,
n ta wakəli tiili.

⁷ Ma ké kawalaya tu ke hatoo kuyan̄ku
ma too haya-m tɔ̀ɔ.
Isayatu taa ké i lula-m.

⁸ Ama n caa ké si tampana í wee ma lotu taa.
Tu ləmayasəe ke hatoo ma taa.

⁹ Husi ma isayatu na má wee tənən̄n̄.
Nyaali-m na má kəli kponkpo molum ke huləmuyv.

¹⁰ Keesi-m lan̄huləmlə səsəle təm,
iləna ma wei ma lan̄le ka wakəlaa tətɔ̀ɔtɔ̀ɔ tɔ̀
tə huləmi təlɔ̀iloi.

¹¹ Keesi nyá isə, taa nyəni ma isayatu,
husi ma təwakəllənaa.

¹² Hai, Isə tu ma taa ké ləmayasəle nan̄n̄ nyəntə.

Layası-m kufalv na má nukəna-η na lotu kulvmtv.

¹³ Taa lə-m na má hatələna-η,
yaa n̄ ləsi nyá Feesuyv Nəηtv ke ma taa.

¹⁴ Mələna-m ma nyvvyv yapv lanhvlvmlə,
tv ma taa ké nūnav ləmayasələ.

¹⁵ Ulena má hvli pəntələa ke nyá mpaan
na pá təηəyi na pá tayanı keesvvyv na nyá təə.

¹⁶ Hai, ma nyvvyv yatv Isə, ləsi-m səm*fa* taa,
na má kpaaləna lanhvlvmlə ke nyá waasvvyv təm. ^a

¹⁷ Taca kuli ma nəyv na má sa-η.

¹⁸ Ye nyá luyv ka we kətasi maa lapa-η.
Paa nsi kəkə lusa sı təna tə sı mayamaya,
n ta səli.

¹⁹ Hai, Isə kətaya ηka ka we-η teu na n̄ caaki təyvələ sı
yvlv lanlə na ı laakalı ı wakələna ı isayavv.

²⁰ La nyá kvpantv ke Siyən nyéma
ke nyá pəeləe təə.

Na n̄ ηma Yosalem koloosi.

²¹ Waatv ınəyi n ká səli kətasi nsi
n suwa sı pá la-η tə, na nsi kəkə lusa sı təna tə.
Ulena pá la-η kətasi ke latəcənaa
ke nyá kətaya təlate təə.

52

Yvlv wei ı tv naani ké ı wənav tə

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa nyvvyv tv
yontunaa taa təyvələ.

² Tə taa ké pa keesəyi isəna
Itəm tv Towekı tayasa
Sayuli sı Tafiti pola Apimelekı tə.
Yontu ntəyvələ sı:

³ Təη tv nyá, n yəəlyəna nyá isayavv ke mpv suwe?
N ta nyi taa sı Isə kvpantv we tam təə?

⁴ Nyá nsəmlə na ləη isv hvnvvyv,
na n̄ tvsəyənə lələa.

⁵ N səla isayavv na pá kəli kvpantv,
na n̄ caaki pəpətv na pá kəli tampana.

⁶ Na nyá lanlə heəna təm təna nti tə wakələyi təyvələ.
Tə təna tə ké kvkəkəetv ké.

⁷ Pə təə ké Isə ká wakəli-η tam təə.
I ká ləsi-η nyá tə na ı tēna,
na ı kpesi-η weesuyv nyéma tə na ı təyvəni-η.

⁸ Siyisilaa ká na-ı na səvəntv kpa-we.

Paa wəni-ı na pá təη sı:

⁹ Ye yvlv kisa Isə ke kvvlvvyv tvyv
na ı ha ı təyi liyitee nna ı wakəla lələa na ı hiki tə,

^a **51:16 ləsi-m səm:** Lələa hvvki sı ntanyi yontu tv caa sı Isə ı cepi-ı yvlvkələ nte ını ı lapa tə tə taa.

isəna ɪ tɛŋna tɔɣɔlɛ.

¹⁰ Ama ma wɛ Iso tɔɣaɣa taa kɛ isu
tɔɣu hɛtɔ nyɛŋku.
I kɔpantɔ taa kɛ mǎ ha ma tɔɣi tam tɔɔ.

¹¹ Ma saŋi-ŋ tam tɔɔ kɛ pə tɛna mpi n lapa tɔ pə tɔɔ,
na mǎ kraalɔɣi nyǎ yɛlaa isɛntaa si,
n kɛ kɔpaŋ.

53

*Yɛlaa kɔpama na pa Iso kɛ antulinya isayav taa
(Yontu 14)*

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔɣu tɔ
yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

² Kɔmɛlɛmɛŋ maɣasɔɣɛna ɪ taa si Iso fɛi.
Yɛlaa mpɛ acaalɔtɔ kɛ pa laki,
kɔpantɔ latɔ fɛi.

³ Hatoo isɔtaa kɛ Taaɛa nyɛnɔɣɛna atɛ yɛlaa
si ɪ naaki si lɛmaɣasɛɛ tɔ nɔɣɔlɔ ɪ pɛɛkɔɣi-ɪ?

⁴ Pa tɛna pa yɛla ɪ mpaav kɛ na pǎ wakɛli.
Kɔpantɔ latɔ fɛi pa taa paa kulɔm.

⁵ Isayalataa mpɛ pa kaa nu.
Pa pɛsa ma yɛlaa isu tɔɣɔnɔɣa na pǎ tɔki paa sɛɛki-m.

⁶ Tɛnɔɣa paa selina sɔɣɔntɔ pǎcɔ sɔɣɔntɔ fɛi.
Iso kǎ kɔ mpa pa kulɔɣi ɪ tɔɔ tɔ na ɪ lɔ.
Paa tɔɣɔ fɛɛɛ, mpi tɔ, Iso lɔ-wɛ.

⁷ Hai, ma kooliyi kɛ si Iɛɣɛli nyɛma waasɔɣu
ɪ luna Iso pɔɣu taa kɛ waatɔ wei
Taaɛa kǎ mɛŋna ɪ yɛlaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakɔpɔ lɔlɔɣu nyɛma Iɛɣɛli nyɛma kǎ
ŋmaalɛna laŋhulɔmlɛ sɔsɔɛɛ.

54

Kɔnyɔntɔɣɔlɔ yaaki si pǎ waasi-ɪ

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina saŋku
na tɔ wɛ yonyoolaa nyɔɣu tɔ takɛlaya taa tɔɣɔlɔ.

² Tɔ taa kɛ pa kɛɛsɔɣi isəna Sifi nyɛma pola
Sayuli kin na pǎ taɣasi-ɪ si
Tafiiti ŋmɛla pa tɛtɔ taa tɔ.
Yontu ntɔɣɔlɛ si:

³ Hai, Iso, ya-m nyǎ hɛtɛ tɔɔ,
na ń hɔli ma tampana na nyǎ tɔŋ.

⁴ Hai, Iso nu ma kɔɣɔɣɔtɔtɔ.
Ke ŋkraŋŋ na ń nu ma kusɛlɛmɔtɔ.

⁵ Mpi tɔ, kraɪ nyɛma kɔla ma tɔɔ,

na pá sɔɔli ma weesuɣu ləsɔɣu na mɔsɔŋ
pa paa fɛina-ŋ.

⁶ Ama nyaa waasəna-m,
nyayale Taa, na ń paasəɣəna-m.

⁷ Isayatu í məli ma kolontunaa nyɔɔŋ taa
na ń təkɪ pa nɔɔsi ke nyá tampana tɔɔ.

⁸ Maa la-ŋ kɔtaɣa na lotu kɔlɔmtu
na má sa nyá hətɛ.

Mpi tɔ, Taa n ké kɔpaŋ ké.

⁹ N fita-m nəɣəsɛɛ təna taa ké,
na má nyənəɣi ma kolontunaa kpisuɣu.

55

Wei ɪ waali pa luwa tɔ ɪ sələmɔvɔ

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina saŋku na tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔɣu tu yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Hai, Isɔ ke ŋkpaŋŋ na ń nu ma kɔsəlɔmtu.

Taa kisi ma wiinau ke nuu.

³ Nu ma tɔm na ń cɔ-m,
nəɣəsɛɛ pɔna-m na má cɔɔki yem na má huɣutiɣi lotu.

⁴ Mpi tɔ, ma kolontunaa nyaasəɣi-m ké,
na asayaa náá ŋmakələɣi-m na pá mələɣəna
ma nyɔɣu taa ké wahala na pá wɛ ma waali na pááná.

⁵ Ma laŋlɛ wakəla səsəm ké,
na səm sɔɣəntu pu-m.

⁶ Sɔɣəntu səsəntu kpa-m ké,
na má seliɣi.

⁷ Ma nyulaya isu ye maa wɛna keŋ isu alukuku,
maa kɔla hɔntu na má hɛɛsi.

⁸ Maa sewa na má polo pooluŋ
na má caya timpi nəɣɔlv fɛi tɔ.

⁹ Maa sewa ləŋ ke kacuculaya
na heelim səsəm na má cɔɔsi.

¹⁰ Taa, líɣítí ma kolontunaa, pá taa nuna təma.

Mpi tɔ, mɔsɔŋ na ɪyoosile tike ke ma naaki ɪcatɛ taa.

¹¹ Yoou cɔɔkəna tɔ koloosi ke ilim na ahoo.

Kɔpəntəŋ na acilayatu suna tɔ taa.

¹² Yɔlvkɔlɛ wɛ tɔ taa ké.

Pəyele ŋmuləm na tɔsɔɣu náá laŋəɣi.

¹³ Ye pu ké kolontu tɔkəna-m pə taa la-m pɔlv.

Yaa ye ma pata ka kulayana ma tɔɔ maa ŋmɛla-ɪ.

¹⁴ Ama ma na wei tɔ kaawa na ma tɔɣuna-ɪ tɔɣɔ,
ɪ ké ma taapalv na ma ceu ké.

¹⁵ Ma na-ɪ tu wɛ təma na leleŋ ké,
na tá na samaa tɔ puki Isɔ təsɛɛ taa.

¹⁶ Səm í tuti ma kolontunaa,
na pá tii atətɛ taa na pa ɪɛ.

Mpi tɔ, ɪsɔyɔtɔ suna pɔ taa.

¹⁷ ɪsɔ kɛ maa wiina,
na ɪni ɪ ká waasɛna-m.

¹⁸ Tanan na ilim taa na taanaɔa ke ma wiiki
na ɪ nukɪ ma nɔɔɔ.

¹⁹ ɪni ɪ ká yana-m na ɪ yele na má heesi.

Mpi tɔ, mpa pɔ kulɔɔɔ ma tɔɔ tɔ pɔ we payale kɛ.

²⁰ ɪsɔ wei ɪni ɪ kɛ wulav ke too tam tɔɔ tɔ,
ɪ nu na ɪ pasa-we.

Yɔlaa mpɛ paa layasɔɔɔ,
pɛcɔ paa nyan na ɪsɔ.

²¹ ɪ tɔ ɪ taapalaa mpa ɪ na-we pɔ we lelen tɔɔɔ nin.

Na ɪ wakɛli nɔɔɔ nka ɪ ka pɛelaa tɔ.

²² ɪ nɔɔɔ na lelen kɛ ɪsu tin na ɪ taa na kɔkɔ,
na ɪ faacinaa tewa, ɪlena ɪ taa na sapɛlasi.

²³ Pɛti nyá nɔɔɔsɛɛ tɛnaɔa Taca nin taa, na ɪ paasɛna-n.
ɪi yeki si siyisulu ɪ cɛɛli.

²⁴ Ama ɪsɔ n ká yele na yɔlaa mpɛ

pɔ tii pɛlaav tapɔɔv tɛɛ.

Yulɔkɔlaa na nmulaa ná kaa haya

pɔ pusi heku na pɛcɔ pá si.

Ama nyɔɔa ma pɛta ma ti.

56

Kɔnyɔntɔɔɔlv pɛta ɪ tɔɔɔ ɪsɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyɔɔv tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

Yontu ntɔɔɔ pɔ yookina alukuku wei ɪ we
poolun tin sɔsɔɔɔ tɔɔ tɔ ɪ luyɔ.

Tɔ taa kɛ Tafiiti keesɔɔɔ ɪsɛna Filiisi nyáma
sɛnɔsa-ɪ Katɪ tɔ pɛ tɔm.

Yontu ntɔɔɔɔɔɔ si:

² Hai, ɪsɔ nyɛni ma pɛtɔɔtɔɔɔ, pɔ huluyɔ-m kɛ.

Kɔyɛɛɛ tɛna pɔ yookina-m kɛ, na pá caalɔɔɔ-m.

³ Kɔyɛɛɛ tɛnaɔa ma kolontunaa we ma waali.

Pɔ we payale kɛ, na pá yookina-m.

⁴ Ye kuyakɔ nku sɔɔɔntɔ ɪ kpa-m,

nyɔɔa ma tɔɔɔ naani.

⁵ Ma san ɪsɔ kɛ ɪ tɔm kuyɔɔɔtɔtɔ tɔɔ,

na ma tɔ-ɪ naani na sɔɔɔntɔ fɛi.

Pepeye yulɔ pɛsɔɔɔ na ɪ la-m?

⁶ Paa kuyakɔ nkuyɔ pɔ tɔɔv-m kɔnyɔɔɔ,

na pá hɔvki ma tɔɔ kɛ ɪsɔyɔtɔ.

⁷ Pɔ lapa nɔɔɔ kulɔmɔɔa si pɔ cɛɛɔɔɔ-m na pá naasɔɔɔ-m

na pá huliɔɔɔ ma ɪkpate ke paa timpi ma puki tɔ.

Mpi tɔ, pɔ caa ma weesuyɔ lɔsɔɔv tɔ.

8 Pa kaa pəsi pa fitina isayatu nti pa laki tɔ.
Hai, Iso, peti yɛlaa mpeye ate na pɔ́áná.

9 N tema ma takpaalɛtu mpaav ke cekɛnav
suu ma isɛlvɔm ke nyá tɔnvɔv huluɔv taa.
Nmaa pɔ tɔm ke nyá takɛlaya taa.

10 Ye ma mapa kapuka na nyá tɔɔ,
ma kolontunaa ná mɛlɛyɛna pa waali ké,
ma nyɛma si Iso nyá, n we ma tɔɔ.

11 Ma san Iso ké i tɔm kuyɔyɔtutu tɔɔ.

Ma sama Taa ke i tɔm tɔɔ.

12 Inɛyi ma laki naani, maa nyaɛna pulv.

Pepeye yɛlaa pəsɛyi na pá la-m?

13 Hai, Iso pɔ we si má la isu ma siw nɔyɔ tɔ,
ɛlɛ nyana tɛmlɛ kɔtaya ke maa la-ɛ.

14 Mpi tɔ, n waasa-m sɛm taa ké,
si ma tɔ nyá isentaa ke weesuɔv nyɛma nyaalɛm taa.

57

Tafiiti sɛlɛmɔyi isɔtaa Iso sɔsɔ
(*Kɔkalɛtu 8-12: Yontu 108:2-6*)

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔvɔv tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:

Taa kv tɔyɔlɔ.

Tɔ taa ké Tafiiti keesɛyi isɛna i sewa Sayuli na í
ɛmɛli kɔkpamɔvɔv pɔvɔv taa tɔ pɔ tɔm.

Yontu ntɔyɛle si:

2 Hai, Iso nyɛni ma pɛtɔtɔlɛ yoo,
nyɛni ma pɛtɔtɔlɛ.

Mpi tɔ, nyá kin ke ma pɛɛkɛyi ma tɛɔɔsɛlɛ.

Maa ɛmɛli tɛna, na n kenti ma tɔɔ,
halɛna wahalanaa pane pá tɛ.

3 Isɔtaa Iso sɔsɔ ke ma yaaki.

In i lapɛna-m pɔ tɛna.

4 I ká waasi-m na hatoo isɔtaa,

na í liyiti wei i tv ma waali tɔ,

na í la-m i kvpantu.

5 Mpa pa hekɔv ma we tɔ

pa tɔki yɛlaa ké isu tɔyɔlasɔ.

Pa kela sɛntaa ké isu ɛmantasɔ na nyɛmá,
na pa nsɛmlɛ na lɔɛv isu layate.

6 Hai Iso, nyá sɔsɔɔntu í kɛli isɔtɔnvɔv ke kulvɔv,
na nyá teu na tetu tɛna tɔɔ.

7 Paa hula pɔvɔv ke ma mpaav taa ké,

na kv lumsu-m.

Uena pá nyi-m katɔka.

Ama kulɔmaa mpe pa hotina ka taa.

8 Hai Iso, ma nyɔɔ ton,

maa sa-η na má puyuli-η.

⁹ Ma læsaɣa, fe,
ma cəmuyɔ na ma saŋku í fe,
maa fe na péɔɔ pé nyaali.

¹⁰ Tacaɔ maa sa-η yəlaa taa,
na má puyuli-η piitimnaa taa.

¹¹ Mpi tɔ, nyá kɔpantɔ səsəantɔ tapa ɪsətənyɔ ké,
na nyá teu náá tɛɛ ɪsəŋmuntɔ tɔɔ.

¹² Hai Isɔ, kpaasi nyá tɛɣi ɪsətənyɔ tɔɔ,
na nyá teeli na tetɔ təna taa.

58

Isɔ we tetɔ tɔɔ na í huɔkəna

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kɔ tɔɣɔɔ.

² Yəlaa me sum taa ké í ká huɔləna tampana na?
Mɔyuyɔ í tɛŋɛɣi siyisuyɔ na í huɔkəna?

³ Təfaa ke í lakəna ɪsəɣatɔ ke tetɔ tɔɔ,
na í laki mɔsɔŋ.

⁴ Hatoo asayaa həɔv tɛɛ ké pa wakəlaa,
na pəpətvnaa náá leki na péɔɔ
pa luki pa toonaa lotu taa.

⁵ Pa we sɔtv ké ɪsu tɔmaa,
yaa ɪsu paasəle ntam wei ɪ təkɛɣi ŋkpaŋŋ tɔ.

⁶ ɪsu paasəle nte tu nukɪ tvɔv yontu tɔ,
paa tɔwaa taa aka.

⁷ Hai, Isɔ holi pa kela ke pa nəɔsi taa,
Tacaɔ yəki tɔɣɔlasɪ tamasi.

⁸ Pá mɔki yem ɪsu lɔm kpeŋuyɔ tɔ.
Ye pa tɔ nəɣɔlvuyɔ nyəmá, á pəsɪ kpeɛɛ.

⁹ Pá si na pá yəɔli yem ɪsu atantaalɔ.
Na pá weɛ ɪsu pə hələsvuyɔ pəyayaa,
na ká tá keesi ilim tɔ.

¹⁰ Pa səwá tuŋ kaa la hətv,
na péɔɔ Isɔ kpeɛsi-ɪ ɪsu kacuculayaa,
paa a wɔlaa yaa á na a lɔm, pə ta kɔ pulɔ.

¹¹ Yɔlvpaŋ laŋle ká huɔlvɔmɪ
waatɔ wei Isɔ ká læɛti asayaa tɔ
ɪni ɪ ká tɔ pa caləm taa.

¹² Waatɔ ɪnəɣi yəlaa təna ká tɔ si:
Yəlaa kɔpama wɛna pa kasəyayaa,
Isɔ we atɛ na í huɔkəna.

59

Isɔ waasi-m mpa paa caaki-m tɔ pa niŋ taa

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyɔɔyɔ tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:

Taa kv təyɔlɔ.

Tə taa ké Tafiiti keesəyi isəna Sayuli tilaa si
pá feŋ i təyaga na pá kv-i tɔ.

Yontu ntəyɔle si:

² Ma Isə waasi-m ma kolontunaa niŋ taa,
kenti ma tɔɔ ké mpa paa caa-m tɔ pa tɔɔ.

³ Waasi-m mpa pa pɛɛkəyənə-m isayatu tɔ pa niŋ taa,
ya-m yɔlvkɔlɔ mpe pa nəyɔ taa.

⁴ Asayaa mpeyele na pá ceŋəyi-m,
yɔlvkɔlɔ mpe pa caa pa tii ma tɔɔ ké.
Taca aŋi ma ta la isayatu natəli,
pəyele ma ta seki ma kɔlapəle.

⁵ Paa na ma ta la pɔlv tɔ,
pa kpa-kəyi sewa na pá tayanəyi pa ti.

Hai, Isə fe na ń kɔɔ ma kiŋ na ń ná.

⁶ Taca aŋe na isətaa pə tɔ,
Isɛyeli Isə nyá,
kɔli na ń waasi-m mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa niŋ taa,
kisina waali lulaa mpeye nyá kɔpantu.

⁷ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ
isu hasi tintiyile.
Pa casəyi kapusi na pá cəəkəna icate.

⁸ Isayatu suna pa nəɔsi taa təpam,
na pa kuyɔyɔtɔtɔ wε isu layalɛɛ.
Pa təŋ si awe ká nuna pa təm?

⁹ Ama Taca nyá woniyi-wɛyɛ,
na ń paakəna mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa təna.

¹⁰ Paa pa toŋ ká wεε isu cəne na lé,
Isə nyayale ma kentulu.

¹¹ Ma Isə kɔpaŋ n ká kɔɔ ma cɔlɔ,
na ń hɔli-m ma kolontunaa na pá wakəla-wε.

¹² Taa kv-wɛyɛ ləŋ,
na pá kɔɔ na ma yəlaa sɔɔ nyá toŋ tɔɔ.
Ama ciyiti-wε na toŋ ilena ń peti-wε.
Taca, nyayale tá kvkentuɔu.

¹³ Pá kula pa nəyɔ tɔɔ te, pa wakəla-ŋ ké.
Pa mayamaya pa kalampaani katəka í kpa-wε.
Mpi tɔ, kvɔyɔ na kaloolaya tike ke pa laki.

¹⁴ Kpiisi-wε na pááná na pá taa tasa-wɛyɛ nav.
Ue antulinya təna ká nyi si
Isə Səsə wε Isɛyeli taa.

¹⁵ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ isu hasi tintiyile.
Pa casəyi kapusi na pá cəəkəna icate.

16 Na pá pɛkəɣi paa timpiyi təɣənaɣa.
Pu takɪ-wɛɣe teu ɪɛna pá suu məla.

17 Maa sa nyá tonj ké,
na ma kpaali nyá kɔpantu ke tanan tɛɛ.
Mpi tɔ, n ke-m təcɔsələ tonj nyəntɛ ké
na ma kentulu ke lanwakəlle waatu.

18 Maa sa ma kentulu nyaga.
Hai, Isə nyagalɛ ma təcɔsələ,
ma Isə nyá kɔpantu wɛ səɣəntu.

60

*Isə nukɪ ɪ yəlaa mpa pə kəlaa tə pa wula
(Kɔkələtu 7-14: Yontu 108:7-14)*

1 Tafiiiti yontu nti ɪ yoona
sanɣu si ɪ seɣesəɣəna təɣələ.
2 Tə taa ké Tafiiiti keesəɣi ɪsəna ɪ yoona
Sili nyéma mpa paa wɛ Mesopotami
na Sopa pə tetu taa tɔ.
Pa məlaya kpente ɪɛna Sowapi náá ku Itəm tetu
yoolaa ke iyisi naanɔwa na naaleɣe (12.000) təm tetəkələ taa.
Yontu ntəɣələ si:

3 Hai, Isə, nyá ləna-tu na tɛ yá yem yem.
Heesi nyá pááná na n məɲna-tu.

4 N ciyita tetu na tɛ yá pəɣələɛ,
nyala-yɛ, tɔfɔ tə tənna seluyu ké.

5 N maɣasa nyá yəlaa tá na tonj,
na n caali-tu na tɛ nyə solum kɔkɔkum.

6 N hula nyá kɔpama ke yaasi wei pá nawa,
ɪɛ pa se kolontu nyəmə kɔtətəna tɔ.

7 Hai, cə-tu na n kə tɔ waasuyu,
ɪɛna n yá nyá kɔsəlla tɔ, na nyá tonj.

8 Isə yəɣəta ɪ təsɛɛɛ nənɲ nyəntɛ taa si:

Maa təɣəna akaitu.
Maa tala Sikem ɪcatɛ,
na má faya Sukəti tetəkələ ke həɣələɲ.

9 Má tənna Kalaati na Manasee.
Ifəlayim keɛ ma yoou kahuka.
Yuta keɛ ma kawulaya kɔpətuyu.

10 Mowapu keɛ tiyaya ŋka ka taa ma sə lum tɔ.
Maa ləsi Itəm tɔ ké aseeta
na pé huli si má tənna-ɪ.
Maa yaga yoou kakiisasi ke Filiisi nyéma tɔ.

11 Awe ká pona-m Itəm na ɪ cɛɛ-m
pa kolunɲa ɪcatɛ?

12 Ye pə taya Isə nyá, awe?
Pəyele nyá lə-tu, n fɛi tá yoolaa waali.

13 Kə n sənə-tuyu tá kolontu təm taa.

Mpi tɔ, yɔlaa waasɔyɔ kɛ heelim kɛ yem kɛ.
¹⁴Ye Isɔ n wɛ tɔ waalɪ tɔ lakɪ akanaa kɛ.
 Nyaa nanɔtɔna tɔ kolontunaa.

61

Ma sɔɔla nyá tɔyaya taa cayale ke tam tɔɔ

¹Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa na pá yooki-tɪ na sanɔkɔ tɔyɔɔ.

²Hai, Isɔ nu ma wula,
 na ń kɛ ɲkpaɲɲ na ma kɔsɔlɔmɔtɔ.

³Ye pɔ kɔma na má kpisi,
 paa ma wɛ tɛtɔ tɔnaya,
 isɔ ma yaa-ɲ si ń waasi-m.

Pona-m tɔcɔɔsɔle nte ma kaa pɔsɪ na má tala tɔ.

⁴Mpi tɔ, nyayale ma kentulu,
 na ma kolɔɲa ɪcatɛ kɛ kolontu kin.

⁵Nyá tɛyɛ ma caa cayav kɛ tam tɔɔ,
 na má cɔɔsɪ nyá tɛɛ.

⁶Mpi tɔ, hai, Isɔ nyá nukɔna ma kooleɛ
 na ń haaki-m mpa pa nyɔɲna-ɲ tɔ pa kpancoou.

⁷Kpaasi wulav weesuyɔ na isɔ,
 na í pusɪ tayalɪ na pá polo lɔlɔɲ loosi loosi.

⁸Ɔ wɛɛ kawulaya kumte tɔɔ kɛ tam tɔɔ,
 na nyá kɔpantɔ waasɔyɪ-tɪ.

⁹Ile maa pɔyɔɔli nyá hɔtɛ kɛ tam.

Na má lá isɔ maa suw nɔyɔ tɔyɔ paa kɔyaku ɲku.

62

Maa wɛɛ Isɔ kɔɲkɔɲ taa tɔpamm

¹Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa isɔ Yetutɔɲ kɛɛsɔyɔ tɔyɔɔ.

²Isɔ kɛ ma pɛta ma tɪ.

Ɔni ɪ kin kɛ ma nyɔyɔ yavɔ lukɔna.

³Ɔnɔyɔle ma kɔkpaɔmɔyɔ na má tɔyɔ-tɪ kɔpɔlɔyɔ
 ma nyɔyɔ yavɔ ntɛ, na ma kolɔɲa ɪcatɛ.
 Pɔlɔpɔ u cɛɲlɔyɪ-m ɪ kin.

⁴Pɔlee kɛ mɔ tɔna í ká yele kɔpɛntɔyɔ

na í huliyɪ yɔlɔ si í kɔyɔ-tɪ?

Isɔ kolɔɲa wɛɛlɔyɔ tɔ,
 yaa kalaa wei ɪ seliyɪ tɔ?

⁵Ɔ kɔpɛnta nɔyɔ si í tusɪ-tɪ ɪ tɔcayale sɔsɔle taa.

Pɔpɔtɔ wɛ-mɛyɛ teu kɛ,

mɔ nɔɔsɪ kɛ í kooliyɪna kɔpantɔ

na mɔ lotu taa na mpusi.

⁶Isɔ kin tike kɛ maa pɛɛki hɛɛsɔyɔ.

Mpi tɔ, ɪni ɪ yekina na má tɛɛlɔyɪ.

7 Inəgəle ma kəkpaṃvəyɔ na má tɔyɪ-ɪ kɔvɔyɔ.
 Ma nyvɔyɔ yavɔ nté,
 na ma kolɔŋa ɪcate.
 Pɔlvɔvɔ u cɛŋlɔyɪ-m ɪ kin.
 8 Isə yakəna ma nyvɔyɔ na í tɔyɔ-m teeli.
 Inɪ ɪ kentiɣina ma təə na toŋ,
 Isə kɛle ma kɔvɔyɔ tətɔle.
 9 Hai, yəlaa mɛ, í pɛtɪ-ɪ mə tɔyɪ paa waatu wei,
 na í tɔlɪ-ɪ mə lotu,
 Isə kɛle tá kɔvɔyɔ tətɔle.

10 Tampana təə,
 yəlaa təm cɛkənav wɛ katɛ ké,
 pa wɛ ké ɪsu ɪlɛɛməŋ.
 Pa təna pa fɛɪ yuŋ kɛ sanəya təə.
 11 ɪ taa ha mə tɔyɪ mɔsvɔŋ taa,
 ɪ taa tɛɛlɪ wɛnav mpi pa lɛɛkəna toma tə.
 Paa wɛnav hukɪyɪ, ɪ taa cɛla-wəyɪ mə tɪ.
 12 Isə yəgətəa na í lelɪ na má nu sɪ,
 ɪnəgəle toma tɔ.
 13 Tacaɔ nyá tike nté kɔvɔŋ
 na ń fɛlɔyɪ paa wei ɪsu ɪ lapa tə.

63

Isə kɔvɔntɔ kəla weesuyɔ kɛ teu

1 Tafiiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
 nyvɔyɔ tɔ yontunaa taa tə.
 Tə taa kɛ Tafiiiti kɛɛsa ɪ cayalɛ təm kɛ Yuta wulav tɛtɔ taa.
 2 Hai, Isə, nyagale ma Isə,
 ma pɛɛkəyɪ-ŋ kɛ,
 ma ləsaya nyuləyɪ-ŋ kɛ,
 na má tɛŋ taasɪ kɛ nyá təə kɛ wɔlaya
 tɛtɔ nti tə taa lɔm fɛɪ tə.
 3 Nyá təyaya taa kɛ ma nyəna-ŋ teu
 na má ná nyá toŋ na nyá teeli.
 4 Mpi tə, nyá kɔvɔntɔ kəla weesuyɔ kɛ teu.
 Maa kpaali nyá samtɔ.
 5 Nyaya maa sɛɛ ma weesuyɔ təna,
 na má sələməyənə nyá hətɛ.
 6 Maa haya kɛ ɪsu ma təgɔ nim təgənaya kɔvɔŋka.
 ɪlɛna má yoo-ŋ yontu na laŋhɔlɔmlɛ.
 7 Ye ma həntaa, ma təəsəyɪ nyá təm kɛ,
 na ma mayasəyɪ-təyɪ ma taa kɛ ahoo təna.
 8 Nyagale ma waasɔlvɔ, ma laŋlɛ hɛɛna
 nyá kɛŋ ɪsotom taa cayalɛ.
 9 Ma tamsənə-ŋ kɛ na luyɔ kɔlvɔmɔyɔ,
 nyá toŋ waasəyənə-m.
 10 Mpa pa lɔkɪ ma weesuyɔ ləsɔyɔ tə,

pé wakəli-weyε ləŋ na pé sɔsi-weyε tɛtu lumanj taa.

¹¹ Pé kv-weyε isayakuyɔ na pé waasi taale hasi.

¹² Ulena wulav náá yɔɔləyənə Iso.

Wei i ka tuuna Iso həte tɔ pɔntɔ ká samɪ-i ké.

Mpi tɔ, pu təkɪ pɔpɔtɔnaa nəɔsi.

64

Iso kəla nsəma asayεε

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wε yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Hai, Iso nu ma nəyɔ ke waatɔ wei ma mɔləyɪ tɔ.

Kenti-m kolontu wei i nyaasəyɪ-m tɔ.

³ Fiti-m isayatɔ nti asayaa tayana ma tɔɔ tɔ,
na ń hatələnə-m nti yəlaa wakəllaa mayasəyɪ ma tɔɔ tɔ.

⁴ Pa nəɔsi na ləŋ ké isɪ layatε nte pa salaa tɔ,
na pa təm isayatɔ wukɪ isɪ nyəmá.

⁵ Yəlaa kɔpama ke pa təkɪ pa nyəmá ke mukayaa.

Paa heeliyɪ-wε na pécɔ pá tɔ-wε,
pécɔ sɔyɔntɔ fεi-wε.

⁶ Pa kaasəyɪ pa təyɪ pa isayatɔ təmle taa ké,
na pá mayasəyɪ isənə paa nyɪ pa katəsɪ tɔ,
na pá təŋ sɪ nəyɔlɔ kaa na-sɪ.

⁷ Isayatɔ ke pa mayasəyɪ.

Na pá təŋ sɪ tá sɔɔlɔ puwa.

Tə tɔwa mpi tu la tɔ pə pələ.

Yɔlɔ lotu wε lumanj ké.

⁸ Ulena Iso náá tɔ-weyε nyəmá,

na í yayaa-weyε kɔakɔpaa.

⁹ Pa kuyɔyɔtɔtɔ hunə-wε,

pa tənə mpa pa naaki-wε tɔ

pa kɔɛɛtəyɪ nyɔɔŋ.

¹⁰ Sɔyɔntɔ kpa yəlaa tənə

na pá kɔaaləyɪ mpi Iso lakɪ tɔ,

na pá cəkəyənə i kulapələ huwεε.

¹¹ Siyisilu í yɔɔləna Tacaa na í tɔyɪ-i kɔpɔlɔyɔ.

Pa tənə mpa pa təŋəyɪ tampana tɔ pá sa pa tu.

65

Iso mɔnaa sɪ pá samɪ-i

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wε yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Hai, Iso, tu sa-ŋ Siyən taa ké na naani,

na tɛ lá isɪ tɔ suw tá nəɔsi tɔ.

³ Nyá nukəna sələmən.

Nyá cɔləyɔ yəlaa tənə ká kɔɔ.

⁴ Tá kawalaya tεε-tɔyɔ tɔŋ ké.

Ama nyaa husənə-ke.

⁵ Lelen nuɓu nté wei n lɛsaa na ń yaa
si í caya nyá tɛyaya taa ké nyá isentaa tɔ.
Tu tɔyɔ nyá tɛyaya nanɲ nyɛɲka taa kɔpantu na té haya.

⁶ Tá nyɔyɔ yátu Iso nyá kɔpantu tɔɔ ké
n nukɪ tá kɔsɛlɛmɔtu,
na ń laki-tɔyɔ kɔkɔlɔ nyɛmnaa.
Nyaya tetu na lum pɛ tɛnasɪ yɛlaa tɛɛlɔyɪ.

⁷ Iso nyá suna pɔɔɲ na nyá tonɲ,
na ń suu nyá tɔyɪ toma.

⁸ Na ń hɛɛsɔyɪ tɛɲku na ɪ hola pa kɔkɔtɛ,
na yɛlaa nyɛntɛ tɔtɔ.

⁹ Antulinya tɛnasɪ tɔɔ nyɛma ná
nyá kɔkɔlɔ nyɛm na pá nɛɔsɔyɪ,
na lanɲhɔlɔmlɛ náá kuyɪ ilim
tɔtɔlɛ na pɛ tɛlɪlɛ nyɛma.

¹⁰ N paasɛna tetu na ń yele na tɛv nu-tɔyɪ sɔsɔm,
na ń kaa-tɔyɪ kɔpantu na lum su Iso lɔɔɲ.

Na ń yele na tetu wɛɛ mɔsɔɲ
kɛ tɛv na tɔyɔnaya náá laki.

¹¹ N yɔyɔlɔyɪ lum kɛ awasa na ń yɔkɔyɪ tampaya,
n yeki na tɛv nu na pá huɔ,
na ń kooli kɔpantu kɛ pɛ mɛhoo.

¹² N kɔsɔyɪ pɛnaya nyɔyɔ na nyá kɔpantu,
na kɔpantu kpeɲ nyá mpaav taa.

¹³ Tɛv nuwa wɔlaya tetu,
na pulasɪ lanɲ náá hɔlɔmɪ.

¹⁴ Kalɛkɛɲ waasa tɔtɔyɔlɛ,
na kutɔyɔv náá nyala tɛtɛka taa.
Lanɲhɔlɔmlɛ kakiisasɪ na yontu nukɪ.

66

Waasɔlv Iso samtv

¹ Yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔv tu
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Aɛ yɛlaa mé,
má tɛna í wiliti Iso na lanɲhɔlɔmlɛ.

² ɪ yoo ɪ hɛtɛ samtv yontu,
na í tv-ɪ teeli na mé samtv.

³ ɪ heeli Iso si:
Nyá tɛma kɛ sɔsɔɔna.
Kolontunaa naaki nyá tonɲ sɔsɔɔɲ,
ɪlɛna pá yeki kalampaani.

⁴ Tetu yɛlaa tɛna hɛnta nyá nɔɔhɛɛ tɛɛ ké,
na pá yooki lanɲhɔlɔmlɛ yontu na pá sanɲ nyá hɛtɛ.

⁵ ɪ kɔɔ na í ná Iso tɛma,
ɪ lakasɪ kɛ sɔsɔɔnsɪ ké.
Yɛlaa taya ɪ laki-sɪ.

⁶ Iso yɛlaa na tɛɲku lum nyɔɔ,
na pá yele tetu puɲulaya na yɛlaa tɔ nɔɔhɛɛ.

Tənaɣa tá laŋa heena-ɪ.

⁷ Iso toma ke ɪ ŋmakələna tam təə.

Na í feŋiyi piitimnaa na ɪ ɪse
sɪ təə kullaa í taa tasa ɪ təə ké kɔlvɔ.

⁸ Yəlaa mé í sa tá Iso,
í samɪ-ɪ na má nəəsi nu.

⁹ Iso haana-tuyv weesuɣu,
na í kentiɣi tá təə sɪ pá taa co-tv.

¹⁰ Hai, Iso, nyá mayasəna-tv na ń tayanɪ-tv,
ɪsu pa wəkɔvɔ liɣitee nyəɣəlvɔv sɪ kv té tə.

¹¹ Iso n yelaa na wahala mayana-tv,
na ń yele na laŋwakəlle kəli-tv.

¹² Iso yelaa na yəlaa təɣə tá təə,
tə təma kəkə na lvm pə taa.
Ulena Iso ń ləsi-tv na ń tana-tuyv təpante taa.

¹³ Maa svvna nyá təyaya ke kətasi
nsi kəkə lusa sɪ təna tə,
na má lá nəəsi nsi maa su-ŋ tə.

¹⁴ Nsi maa kula nəɣə ke ma wahala waatu na má su tə.

¹⁵ Maa la-ŋ kətaya ŋka kəkə lusa
ka təna təɣə heeŋ nim nyəŋ,
na ɪwaəŋ,
na latəcənaa na pəŋtvlvŋ.

¹⁶ Mə təna mpa me í nyaŋna Taca tə,
í kəə na má keesi-meɣe mpi Iso lapa-m tə.

¹⁷ Ma mapa kapuka na Iso təə na ma nəɣə,
na má samɪ-ɪ na ma nsəmlə.

¹⁸ Ye ma taa ka we ɪsəɣatv
Iso taa nuɪna-m.

¹⁹ Ama Iso nuwa ma nəɣə
na í ké ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinau.

²⁰ Iso kele səsə,
ɪ ta lə ma sələmvɔv,
pəyele ɪ ta pɛ-m kɔpantv.

67

Yəlaa təna í sa Iso

¹ Yontu nti tə we yonyoolaa nyuvv tv
yontunaa taa na pá yookina saŋkv təɣələ.

² Hai, Iso nyəni tá pətətəle na ń kooli-tuyv kɔpantv,
nyá ɪsentaa teu í ná tá təə.

³ Ulena pá nyɪ nyá mpaəŋ ke tetv taa,
na pá hvli nyá nyuvv yapv təm ke piitimnaa təna.

⁴ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ,
pa təna pá tv-ŋ teeli.

⁵ Piitimnaa laŋa í hvlvmi na pá ŋmaali.
Mpi tə, siɣisuɣu ke n təŋəɣi na ń hvkəna yəlaa,
na ń tiikiɣi piitimnaa ke tetv taa.

6 Hai, Iso, yalaa í sa-η,
pa tana pá tu-η teeli.

7 Tetu lula tə kululom.
Ta Iso kooliyi-tuyv kupantu ké.

8 Iso kooliyi-tuyv kupantu,
na antulinya tənasi tana yalaa nyanηna-η.

68

Iso akaitv yontu

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təyalo.

2 Iso kuli na nyá kolontunaa ya yem.
Mpa paa caaki-η tə, pá se nyá ísentaa.

3 Yele na asayaa mpe pá saali yem ke
Iso ísentaa, isu nyəsı saluyv tə,
yaa isu keetu hookuyv kəkə taa tə.

4 Ilena siyisilaa lanη náá hulumi na pá ηmaali.

5 I yoo Iso ké yontu na í sa i hətə,
í hεε-i mpaav, inı i fayana teteka taa na í kəη.
I hətə nté Tacaa, í yəli i ísentaa.

6 Inəyale suluwaa caa, na leelaa paasənıv.
Mpyuv Iso we i təcayale nanη nyənte taa tana.

7 I haaki katayəlası ke tεεsi,
na í yeki na saləkətonaa hεεsəyi.
Asayaa tike ke i yeki wəlaya taa.

8 Hai, Iso, waatu wei n lu nyá yalaa nəyə tə tə,
waatu wei n tεe pa ləb ke wəlaya tetv taa tə,

9 tetv selaa ké, na isətənyv pəsi lum.
Sinayi pyuv sela İseyeli Iso nyá, nyá ísentaa.

10 Hai, Iso, n yelaa na tev kupaηkv nu,
na n məηna nyá kpancoou ηku ku tema tə.

11 Hai, Iso, nyá yalaa lapa pa təcayale ke tetv taa.
Lonte ntεyε n tayana wahala nyáma ke nyá kupantu tə.

12 Təmyuv ke Tacaa yəyətəa.
Təm kupantu kəntaa ná ké kpekəle səsəle.

13 Kolontunaa awulaa kpekəle tu casəle.
Ilena alaa mpa pa we təyaya tə pá tala wontu kukukuutu.

14 I ká həntı mə cacakəη tεe na í hεεsəyi,
na liyitee waasa alukuku kəη tə,
na wəla kupaη waasa i huntv tə*fa*? ^a

15 Waatu wei Toma tana tv yasa awulaa ke tetv taa tə,
tetv huluma ke isu kponkpontu.

16 Hai, Pasan pyuv ké Iso nyəηkv ké,

^a 68:14 Loonηa kanε ka nuw we katε. Iε lεlāa hυkı sı İseyeli nyáma ıle, alukuku kele İseyeli na wəla na liyitee nna a tee kəkə ke mpv tə, a huləyi pa akaitv. Wenav ηku yoolaa kuuki təyoole taa tə.

na ku hela tòm payale.

17 Pepe tɔɔ ké pɔyɔ kuheluyɔ laki isesemle,
ke ŋku Isɔ lɔsaa si i ka caɣa tam tɔɔ tɔ?
Tɔnaya Tacaa ká caɣa haləna tɔnaya.

18 Isɔ wɛna yooɔ keekenaa ke iyisi iyisi ké,
Tacaa wɛ pa hekɔ, na Sinayi náá wɛ Isɔ tɔsele taa.

19 N kpeɲna yɔlaa mpa pa kpaɔa tɔ na ń kpaana,
yɔlaa ke pa lapa-ŋ kucɔɔv*fa*.
Tɔɔ kullaa maɣamaɣa ká caɣa nyá kin. ^a

20 Tacaa kele sɔsɔ ke paa kuyaku ŋku,
inɪ i paasəɣanana tu na í waasəɣi-tuɣɔ
saa wei pa ŋmakələɣi-tu tɔ.

21 Isɔ ké wei i waasəɣi-tu tɔɣɔ.
Tacaa Isɔ inɪ i wenna toma si í fiti-tuɣɔ sɔm taa.

22 Ama Tacaa ká yɔki i kolontunaa nyɔɔɲ,
i ká yɔki mpa pa wɛ isayatu taa tɔ pa nyɔmpəɣolasɪ.

23 Tacaa yɔɣɔtaa si: Maa ləsi
ma kolontunaa ke Pasaɲ pɔyɔ taa na má kɔna.
Maa ləsi-wɛyɛ tenku lum tɛɛ na má kɔna.

24 Na ń felɪ pa caləm taa ké nɔɔhɛɛ,
na nyá hasɪ tɔɣɔ-wɛ.

25 Hai, ma Isɔ, ma wulav,
pa nawa nyá caɲa ke nyá tɔyaya taa.

26 Yonyoolaa nté nɔɣɔ tɔɔ,
pa waaləɣi wontu mataa,
hekɔ taa ké alɔpiya mpa pa makɪ akilimisi tɔ.

27 I sa Isɔ ké təkotilenaa taa.
Isɛyɛli lɔlɔɲ nyáma mɛ í sa Tacaa.

28 Mə tənuyɔ Pɛncamɛɛ kpekəle nté mə nɔɣɔ tu,
na pá kaasi Yuta na Sapulɔɲ na Nɛfətali pə awulumpiya.

29 Mə Isɔ caa ké si í wɛɛ toɲ.
Hai, Isɔ, sɔsɪ toɲ ke mpi n lapa-tu tɔ.

30 Nyá tɔsele taa ké n wɛɛ,
na ń təkɪ kawulaya ke Yosalem tɔɔ.
Awulaa ká kɔna-ŋ kucɔɔɲ.

31 Nyaasi Icipiti wei i ké səsəncaasi tɛɛ wontuyɔ tɔ.
I wɛ ké isɪ latəcɛnaa kaləku na í ŋmakələɣi yɔlaa.
I pasa i ti na í haaki-ŋ liyitee nyəɣətu.

32 Səsaa ká luna Icipiti na pá kɔɔ.
Itiyopii nyáma ná kɔɲ na pá təkəɣi Isɔ ké niɲ.

33 Ate kawulasɪ mɛ í yoo Isɔ ké yontu.
I sa Tacaa.

34 I yoo yontu ke wei i wɛ isəɲmɔntu
tam tɔɔ nyəntu tɔɔ na í kɔɲ tɔ.

I yəɣətəɣəna nté na toɲ.

35 I nyɪ Tacaa toɲ.
I sɔsɔɔntu wɛ Isɛyɛli tɔɔ ké,

^a 68:19 kucɔɔv: Lɛlaa ná huɔki si pə huwɛɛ nté si pa ha Isɔ ké kucɔɔɲ. Loɔɲa kanɛ ka huwɛɛ wɛ katɛ.

na ι τον we ισῶταα.

³⁶ Hai, Isῶ, pa nyan-na-η nyá tḗyaga taa ké.
Iseyeli nyáma Isῶ haaki ι yḗlaa ke τον na pḗsuyu.
Isῶ keke teeli tu.

69

Sḗluyv ηku ma sḗlana Isῶ tḗsele tḗ

¹ Tafiiti yontu nti tḗ we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa na pa yookina cḗmuyv*fa* tḗyḗlḗ. ^a

² Hai, Isῶ, waasi-m,
lḗm suna ma luyv tee ké.
³ Pḗ tisa-m katantamaya taa ké, pu sḗηḗyi.
Ma hota lḗm lumanḗ taa ké na pḗ hola teekḗna-m.
⁴ Ma kiisaa na ma luyv tee wḗli, na má ká.
Ma teka ma Isῶ na ma ise canḗ a pḗyḗlḗnḗ taa.
⁵ Mpa pa taa kraana-m musḗnḗ tḗ pa kḗla
ma nyuyv taa nyḗḗsi ke payale.
Mpa pa caa si má la yem tḗ pa ké tonḗtonaa ké,
ma kolontunaa mpe pa feina tampana.
Mpi ma ta kraaya tḗ mpḗyi pḗ wee si má mḗnḗna.

⁶ Hai, Isῶ, n nyámá ma kḗmelentv,
na ma kulapḗle isayale fei-η ηmesaya.

⁷ Ma tḗm í taa kra mpa pa tu-η naani tḗyḗ feele.
Hai, Iseyeli nyáma Isῶ Tacaa,
ma tḗm í taa liyiti mpa pa pḗekḗyi-η tḗ.

⁸ Mpi tḗ, nyá tḗḗ ké pa tḗuki-m,
na feele we ma isentaa.

⁹ Ma pḗsa isu mḗsulv ke ma newaa,
yaa kraiv ke ma tḗyaga nyáma.

¹⁰ Mpi tḗ, ma isḗle seena nyá tḗyaga
tḗmlḗ ké isu yem na kḗete.

Na nyá kutuyv pḗsi ma nyḗnku.

¹¹ Ma isḗlḗm lukiyi yem ké na má hḗkḗyi nḗyḗ,
paa na mpv kutuyv ke pḗ kḗnḗna-m.

¹² Paa ma suu lḗyaga wontu,
ma pḗsa wei pa tuliyi ntompee tḗyḗ.

¹³ Ma tḗm ke pa yḗyḗtḗyi kuyeeḗnḗ taa,
na sulḗnyḗlḗlaa náá yooki-tḗyi yontu.

¹⁴ Hai, Tacaa, nyaga ma tekiyi ma sḗlḗmuyv taa,
hḗlv-m suulu na ḗ mv.

Cḗ-m nyá kupantv tḗḗ, na ḗ ya ma nyuyv.

Mpi tḗ, nyá nyuyv yapv we naani ké.

¹⁵ Kḗee-m afḗla taa, á taa tasa-m lipu.

Ya-m lḗm lumanḗ sḗsḗḗnḗ na ma kolontunaa
mpa paa caa-m tḗ pa niḗnḗ taa.

¹⁶ Lḗm hola í taa teena-m,

^a **69:1 cḗmuyv:** Lḗlaa huuki si pa yoonā yontu luyv ηku pa yaa si hetuyv tḗ.

pécə luhəyaya í taa li-m.

Taa yele na pəlaav suli ma təə.

17 Tacaa, cə-m, mpi tə, nyá kəpantv təəwa səsəm ké.

Keesi nyá ise na ma təə ké nyá suulu səsə təə.

18 Taa kisi nyənuyv na nyá təmlə tu má ma təə.

Hai, cə-m ləŋ, ma wə ləŋwakəlle taa ké.

19 Kpətəna-m, waasi-m,

ya-m ma kolontunaa təə.

20 N nyəmə ma fəelə na isəna pə pasa-m tə.

N naaki ma kolontunaa tənaya.

21 Kvtuyv wakəla ma ləŋlə ké na pá tv-m kvtəŋ.

Ma təŋaa si pá nyəni ma pətətələ

yaa pá puɣusi-m ma ta na.

22 Pa sitiɣi sətə ke ma təɣənaya taa.

Na pá haaki-m ləm kɔnyəŋəm si má nyəə na ma lukətə sí.

23 Pa acima na pa kətasi təɣənaya í pəsi-weyə
katəka ŋka kaa kpa-wə tə.

24 Pa isəntəə í nyala təkpaŋ na pá taa tasa nav,
pa saləməɣəna wahala ke tam.

25 Mv-wə na nyá pááná səsəəna na a kəkə tala-wə.

26 Pə kpiisi pa təcəyale.

Nəyɔlv í taa wəe pa téesi taa.

27 Wei ɪ ŋkraŋuyv n həma təɣə mpe pa tv kɔnyəŋ,
na pá yəɣətəɣi mpa Isə nyá n ka təwa kɔnyəŋ tə pa wahala təm.

28 Ləeti-weyə pa isayətv,

taa həli-weyə nyá suulu.

29 Pə hui pa həla ke weesuyv takəlaya taa,

pá taa ŋmaa pa həla ke siyisilaa nyəna taa.

30 Ma ké kɔnyəntv ké na má təkɪ wahala.

Hai, Isə nyá yapv ká kenti ma təə.

31 Hai, Isə, maa sa nyá həte na yontu,
na má puɣuli nyá səsəəntv ke ma samtv taa.

32 Tacaa pələ pə kəla-ŋ teu ke ma ha-ŋ nav,
yaa latəcə alaafəya nyəŋ.

33 Mpa pa pasəɣi pa ti tə,

paa ná ma yapv na pa ləŋa həlvəmi.

Isə waasuyv pəkəlaa mɛ,

mə weesuyv í tayali.

34 Mpi tə, Tacaa nukɪ kɔnyəntvnaa nəəsi ké.

ɪ laki awusa ke ɪ yəlaa kɔpama mpa pa wə saləka taa tə.

35 Isətəa na atə í samɪ-ɪ,

na tənəkunaa na pə taa nyəmnaa puɣuli-ɪ.

36 Tacaa ka waasi Siyəŋ icatə,

na í tayani Yuta acaləe ke ŋmaɪ,

ɪ yəlaa ká mv-yə na á pəsi pa nyəna.

37 A ka pəsi ɪ təmlə nyəma piya kpancoou,

na mpa pa səəla ɪ həte tə pa cəy a taa.

70

Tacaa kəə ləŋ

(Yontu 40:14-18)

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyoɣu tu yontunaa taa na pá təəsəyənə lə tə təyələ.

² Hai, lə, kəə na ń hetɪ-m.

Tacaa kəə ləŋ na ń waasi-m.

³ Mpa pa caa ma səm tə fεεle í pu-wε na pá liyiti-wε.

Mpa inɪ pa laŋle hεɛnə ma konyɔŋ tə
pá ka nyɔɔŋ na pá mənəna waali.

⁴ Mpa pa lakaya-m anyan̄ka tə
fεεle í pu-wε na pá se.

⁵ Mpa pεle pa pεekəyi lə nyá tə,
pə cayana-wε na pa laŋa hɔlɔmɪ.
Na mpa pεle pa səla nyá nyoɣu yaru tə,
pa yəɣətəyi tam si Tacaa kele səsə.

⁶ Ma ké konyɔntu ké na má wε atε.
Hai, ma lə, kəə ma waasɔyɔ ke ləŋ.
Nyayale ma waasɔlv na ma hetɔlv.
Tacaa taa leeli.

71

Tacaa, taa lə-m, nəənəə ma kpatələa ké

¹ Tacaa, nyaya ma tɔyi kpɔlvɔyɔ,
taa yelev na ma laŋle wakəli.

² Waasi-m na ń ya-m nyá siyisuyɔ tə,
ke nyá ŋkraŋyɔyɔ na ma tə na ń sənə-m.

³ Nyayale ma kukpamɔyɔ ŋku ma cəsəyənə
na ma tɔyi kpɔlvɔyɔ ke tam tə.

Nyayale ma kukpamɔyɔ, na ma kolun̄a icatε.

⁴ Ma lə fiti-m isayav niŋ taa,
fiti-m wei u tən̄əyi tampana
na í ké nyəmən̄ tɔ tə i niŋ taa.

⁵ Tacaa lə, nyaya ma tεeləyi,
nyaya ma pεta ma təyi hatoo ma pəcaatu.

⁶ Hatoo ma too lotu taa nyaya ma tekiyi,
nyá ləsənə-m ma too taa,
nyaya ma saŋ tam.

⁷ Ma ké kəkəlɔ nyəm ke yələa payale ké.
Nyayale ma kpɔlvɔyɔ tətɔle tɔŋ nyəntε.

⁸ Nyá samtu yontu tike í wεε ma nəyɔ taa.
Pə wεε si ma yəɣətəyi nyá teeli təm ke paa ifemle nte.

⁹ Taa lə-m, nəənəə ma kpatələa ké.
Waatu wei ma toma pasəyi tə taa lə-m.

¹⁰ Ma kolontunaa yəɣətəyi ma təm ké.
Mpa pa cεŋəyi ma weesuyɔ tə pa laki təmayə saawala si:

¹¹ lə lə-ŋ ké, tə tən̄i-ŋ na tə kra-ŋ.
Ma fεina nəyɔlv si í lεeki-m pa niŋ taa.

¹² Hai, lə, taa hatələnə-m.

Ma Isə kəə ləŋ na ń waasi-m.
¹³ Pa təna mpa pa suuki-m təm tə,
 pə liyiti-we na pá saali yem,
 na fəele təyɔ mpa pa caa ma lepu tə.
¹⁴ Ue maa tɛeləyi tam,
 na má saŋi-ŋ na má leləyi.
¹⁵ Na ma nəyɔ yəyətəyi nyá siyisuɣu
 na nyá nyuyɔ yapu təm ke paa kuyaku ŋku.
 Mpi tə, ma ta nyi pə tənasi.
¹⁶ Maa yəyətɪ nyá təma səsəna təm Taca Isə,
 na má təsɪ nyá siyisuɣu tike təm.

¹⁷ Hai, Isə, hatoo ma pəcaatu ke n seɣesa-m,
 haləna saŋa nyá teu təm ke ma kpaaləyi.
¹⁸ Paa ma kpatəlaa təkunŋku,
 ma Isə taa lə-m.
 Ue maa kpaali kufalaŋ yəlaa ke nyá təm
 na má heeli cele piya ke nyá toŋ təm.
¹⁹ Hai, Isə, nyá siyisuɣu fɛi tənaya.
 Pəcɔ n lapa kəkəlɔ nyəmnaa,
 nəyɔlv ta nəyəsəna-ŋ.
²⁰ N yelaa na té ná wahalanaa na
 laŋwakəlle ke katatəlaya,
 n ká yele na má weena weesuɣu,
 na ń ləsi-m puuyɔ səsəu taa.
²¹ Tayanɪ ma nyuyɔ ke kusuyɔ,
 heesi ma laŋle.
²² Ue Isə maa sa-ŋ na cəmuyɔ
 na má yoo nyá teu təm ke yontu.
 Na má tala lseyeli Naŋŋ tu nyá na saŋku.
²³ Maa tala-ŋ na yontu,
 na má wiliti-ŋ na ma nəyɔ
 si n yapa ma nyuyɔ.
²⁴ Ma nəyɔ ka yəyətəyi paa kuyaku
 ŋkuɣu nyá siyisuɣu təm.
 Mpa pa pəkəyi ma lepu tə fəele
 pu-weye na pə liyiti-we.

72

Wulav təə sələmuyɔ

¹ Saluməŋ kunmanmaatɔ.

Hai, Isə, ha wulav ke nyá huule,
 na ń ha wulav pəyalɔ ke nyá tampana təŋuyɔ ləmayasəle.
² Uena í təŋəyi tampana na kusiyisim
 na í huukəna nyá yəlaa kunyəntənaa.
³ Pəəŋ na pulasi í kəna yəlaa ke heesuɣu
 na tampana təŋuyɔ.
⁴ Wulav í ha tampana ke yəlaa kunyəntənaa
 na í waasi wahala nyéma,
 na í wakəli pa ŋmakəlla.

⁵ Ile paa nyan̄na-η, hal̄na kuyan̄ku
ilim ká yele nyayau na is̄tu náá yele nau t̄o.

⁶ Wulau in̄i i ká wee k̄e is̄u tev̄ ηku ku nukuȳu
taale nte t̄o nyutu pa halaa t̄o.

Yaa is̄u tev̄ s̄os̄ōv̄ nukuȳu hal̄m t̄o.

⁷ Pu cayana siyisilaa ke kuyaku ηku.
Na pá wee hees̄uȳu s̄os̄ōηku taa,
hal̄na kuyan̄ku is̄tu ka su t̄anaya t̄o.

⁸ I ká t̄ȳo kawulaya ke p̄a kpayau
ten̄ku na p̄a suna l̄el̄v̄ t̄o,
na p̄a kpayau p̄ȳo s̄os̄aya hal̄na antulinya t̄anaya t̄o.

⁹ I kolontunaa ká h̄anti-i at̄e
na i patanaa m̄pe pá niisi mus̄uȳu.

¹⁰ Taasisi tet̄u na tet̄u nti lum̄ c̄ōnaa t̄o
p̄a awulaa ka feli lampuunaa.
Sepa na Sapa p̄a nȳ́ma náá lap̄i-i kuv̄ōη.

¹¹ Awulaa t̄ana ká h̄anti-i at̄e,
na piitimnaa t̄ana náá laki-i t̄am̄le.

¹² Uena in̄i i waasi kunȳont̄u wei i wiikina-i t̄o
na wahala t̄ȳōlv̄ wei i feina s̄an̄lv̄ t̄o.

¹³ Wulau ká weena icam na kunȳont̄ȳōlv̄
na m̄pa pa pas̄ayi pa ti t̄o pa p̄at̄ōt̄ale,
na í yá pa weesiη.

¹⁴ Wulau ká ya pa weesiη ke ηmak̄el̄uȳu na mus̄ōη niη taa.
M̄pi t̄o, pa k̄e-i pul̄v̄ s̄os̄ōm̄ k̄e.

¹⁵ Paa weena weesuȳu na pá ha-i Sepa nȳ́ma wola.
Paa s̄al̄m̄ayi Is̄o k̄e i t̄ō k̄e tam̄ k̄e,
na pá kooliyi-i kuv̄ant̄u ke paa kuyaku ηku.

¹⁶ T̄ȳonaya hal̄m̄ ka waasi tet̄u taa
na p̄a k̄pen̄na pulasi nȳ́ōη taa.
Na ka pee ciyitiyi is̄u Lipan̄ t̄uη s̄os̄ōη,
na ȳalaa huki acal̄e taa is̄u nyutu ke tawa taa.

¹⁷ Wulau h̄ate ká wee tam̄ t̄ō k̄e,
hal̄na kuyan̄ku ilim ka su t̄anaya t̄o.
Na pá kooliyi t̄amaya kuv̄ant̄u na pá yaak̄ana i h̄ate,
na piitimnaa yaaki-i leleη nul̄v̄.

¹⁸ Tacaa Is̄o, wei nyá n k̄e Is̄eyeli nȳ́ma Is̄o t̄ȳōle teeli tu,
nyá tike n lak̄ana k̄ak̄ōlv̄ nȳ́m̄naa.

¹⁹ Nyá h̄ate s̄os̄ōle nt̄e teeli nȳ́nt̄e ke tam̄ t̄ō.

Nyá teu í waasi tet̄u t̄ana taa.
Is̄o í k̄ana m̄pu, Is̄o í k̄ana m̄pu.

²⁰ Seseē p̄yal̄v̄ Tafiti s̄al̄m̄uȳu t̄anaya nt̄o.

TAKELAYA TOOSO NYEŊKA

¹ Asafi yontu nti tə wε yonyoolaa
nyɔɔv tɔ yontunaa taa təɔlɔ.

Isɔ tewa lseyeli nyáma mpa pa lotu taa tewa təɔ.

² Paa na mpv pəcəɔ pə kaasaa si pé co-m yaa pé tuu-m.

³ Mpi tɔ, ma naaki asayaa heesəyi, ilena
má laki-weye isesemle.

⁴ Mpi tɔ, paa naaki wahala nɔɔlv haləna pa səm,
na pá nukɪ pa nantv taa alaafəya.

⁵ Paa naaki wahalanaa mpa lelāa naaki tɔ,
pəyele pu makəna-wε isu yəlaa lelāa.

⁶ Kalampaani wenna isu pa lulɔvɔ,
na mʊsɔŋ náá wεε isu pa kacəka wontuyu.

⁷ Pa cayana pa ti na pá toosiyi yəlaa ke isε,
na pa ləmayasεε naaki kpakpaa.

⁸ Isayatu təm ke pa yəɔtəyi,
na pá wɔŋiyi lelāa,
na pá hɔŋ pa ti na pá keeki tampana.

⁹ Pa kooki ké na pə takɪ isɔtənyɔv,
na pá wakələyi tetv na pa nsəmle.

¹⁰ Pə tɔɔ ké pa təna pa keesəna pa tɔɔ,
na pá nyɔɔki pa kuyəɔtɔtɔ ke lɔm tələ.

¹¹ Na pá təŋ si isənaya Isɔ ká cekəna-ti.
Isənaya isɔtaa Isɔ ká cekəna-ti?

¹² Mpvɔv asayaa wεε,
pə cayana-weye tam ké,
na pá kaaki pa wɛnav.

¹³ Mpv tɔ, yem tɔɔ keke ma tayana ma lotu taa,
na má saŋ ma niŋ ke isayatu lapv təm taa.

¹⁴ Paa kuyaku ŋkuyv pa makɪ-m,
na pá tɔv-m wahala ke paa tanan ŋku.

¹⁵ Ye maa təma si ma yəɔtɔ isu mpe,
halɪ maa luwa nyá piya piitim waali.

¹⁶ Ma mayasaa si má huv pə tɔɔ na má cekəna.
Ama pə tənaya mpv pə kəla katε.

¹⁷ Halɪ kuyaku ŋku ma sɔv Isɔ təyaya taa
təɔ ma cekəna mpi pə tanja asayaa tɔ.

¹⁸ Mpaan wei i taa pu tuu-wε təɔ n siki-we
si pá hoti timpɪ pu wakəli-wε tɔ.

¹⁹ Ilena pé wakəli-weye təm kulvm tɔɔ,
na pé kpiisi-wε na pa təm teesəna sɔɔntv.

²⁰ Taca, ye n kula pa tɔɔ ilε pa mɔki
isu yɔlv fenuyv na i toosee saali yem tɔ.

²¹ Waatv wei ma taa ka wε nyan
na ma lanle wakəli səsəm tɔ.

²² Maa ké kumelen ké, ma taa cekəna pulɔpɔ.
Maa wε teitei ké isu kpəntε ke nyá isentaa.

²³ Paa na mpv ma na-ŋ ké tam ké,

n kpa-m nyá nin ntɔ́ɔŋ taa.
 24 Nyá layatɔ tasɔ́ɔ ke n ka tiikina-m.
 Pə waali n ka mu-m nyá teeli taa.
 25 Aweye ma wɛna isɔ́ta, ye pə taya nyá?
 Nyá lakəna na má nukɪ lelen ke atɛ.
 26 Paa ma nantɔ yaa ma nyamle kpisaa.
 Iso kele ma nyəm na ma kpɔ́lɔ́ɔ tətɔle ke tam tɔɔ.
 27 Pa təna mpa pa hatələna-ŋ tɔ pa leki ké,
 na n wakəlɔ́ɔ pa təna mpa paa nukəna-ŋ tɔ.
 28 Ye ma, Iso kpətənav wenna-m teu.
 Taca Iso kin ke ma tɔ́ɔ kpɔ́lɔ́ɔ.
 Ulena má keesi i təma təna.

74

Iso yaav ke isɔ́təsɛle ncaale taa

1 Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
 nyɔ́ɔ tɔ yontunaa taa tɔ́ɔ.

Hai, Iso, pepe tɔ́ ké n ləkɪ-tɔ́ɔ tam tɔ́?
 Na n muɔ́ páná na nyá yəlaa ta?
 2 Tɔ́ɔ si nyá yəlaa mpa n hika too lɔ́ntaa
 na n ya-wɛ si pá pəsi nyá kpəntɛ tɔ pa tɔ́.
 Tɔ́ɔ si Siyɔ́n pɔ́ɔ ŋku ku tɔ́ n lapa nyá tɛ tɔ́ ku təm.

3 Kɔ́ɔ na n ná lona anɪ,
 pə wakəlɔ́ɔ-yɛɛ tam ké.
 Kolontu wakəla nyá tɔ́yaya taa.
 4 Nyá kolontunaa kiisiyina ntɛɛ timpi n sulaya-tɔ́ tɔ́,
 haləna pá tɔ pa kɔ́ɔsɔm.
 5 Pá na pa lawa ké na pa lɔ́ŋ
 isɪ taasɪ sɛtəlaa ke hətɔ́ɔ taa.
 6 Na pá faki leesəŋ na pá yəkə́ɔ lələŋ.
 7 Pa tɔ́ kəkə́ ke nyá təsɛle
 na pá yəkɪ na pá wakəlɪ timpi nyá hətɛ wɛɛ tɔ́.
 8 Nti pa makɪ pa laŋa taa tɔ́ɔle si,
 pá wakəlɪ-tɔ́ɔ təm kɔ́lɔ́m tɔ́.
 Paa wɔ́ kəkə́ ke lona nna a taa
 Iso na yəlaa pa suliyi tɔ́.
 9 Tu tasə́ɔ nav ke mpi pə hɔ́lɔ́ɔ si Iso wɛɛ tɔ́.
 Iso kɔ́yɔ́ɔtɔ́ tɔ́ teləsə́laa ná fɛi tɔ́.
 Ta taa nɔ́ɔlɔ́ ta nyɪ isəna pu taanɪ tɔ́.
 10 Hai, Iso Taca,
 pəlee ké kolontunaa ká heesi nyá hətɛ kɔ́tɔ́ɔ?
 Pəlee ké paa heesi-tɛɛ footuyɔ́?
 11 Pepe tɔ́ ké n suma,
 na n saŋ nyá nin ntɔ́ɔŋ kɔ́sɔ́ɔ si n ma?
 12 Hai, Iso, nyayale ma wulav ke too lɔ́ntaa,
 nyá waasə́yana tɛtɔ́ taa.
 13 Nyá tɔ́ŋ ke n fayana tenku
 na n yəkɪ lɔ́m tɛɛ tɔ́maa səsaa nyə́ŋ.
 14 N yəka tom səsə́ Lefiyatanɪ nyɔ́ɔ na n pətɪ-i
 wulaya tɛtɔ́ taa yəlaa si pá tɔ́ɔ.

15 Nyá hulina lóm seelaa na ń hee lóh
na ń yele na pusi nsi su nyókí tó sí lóm nyóó.

16 Nyagale ilim taa na ahoó pə tó.

Nyá lapəna ilim na ísətu.

17 Nyá suna tetu toosi təna
na ń lá watu waatu na yoluma.

18 Tacaá tóosi sí kolontu kuləyi nyá tóó,
yəlaa kómeləməh iní í wəhəyi-ŋ.

19 Taa peti nyá yəlaa kúpama weesih ké taale wontu.

Taa sáó nyá kunyəntunaa tóó ké tam tóó.

20 Tóosi nyá nəgə pəeluyó tóó.

Mpi tó, mʊsəh nyəmnaa suna ícate səkrətəh taa.

21 Taa yele na mpa pa íse pa tókí tó pá tēna lanwakəlle.

Ama kunyəntunaa na wahala nyéma í saŋi-ŋ.

22 Hai, Isə, tóosi na ń paasəna kutuyó ŋku
kómeləməh iní í tʊki-ŋ paa kuyaku ŋku tó.

23 Taa sáó nyá kolontunaa wula tóó,
na kakiisasí nsi pa kiisiyina-ŋ tam tó sí tóó.

75

Tacaá kələ hʊlv

1 Asafí yontu nti í yoowa sí: Taa kv
na tə wə yonyoolaa nyóyó tó yontunaa taa təgəlo.

2 Hai, Isə tə sama-ŋ.
Tacaá Isə tə sama-ŋ.
Tu yəgətí nyá təm na
tə kpaalı nyá teu səsəəm.

3 Tacaá sí: Maa su waatu nəgəlo,
na má hʊna siyisuyú.

4 Tetu na tə taa nyəm təna ká sele.

Ama má sukəna-təyi tə kila tóó.

5 Na má heeli mpa pa saŋ pa tí tó sí: Í yele mpu,
na asayaa sí: Í taa hə mə tí.

6 Í taa hə mə tí,
í taa yəgətí kalampaanı təm.

7 Səsəəntu u kəhna ilim təlule yaa pə tətule,
yaa wəlaya tetu taa.

8 Ama Isə nyəmna,
í nəkaa í kpaası ləlv na í tisi ləlv.

9 Tacaá təkə kəpʊ na í suna í pááná solum,
í ká cə-wəyi ate asayaa təna,
na paa nyóó pə təna na pá kpehna tayatu.

10 Ma kaa yele Yakəpʊ Isə Təm yəgətuyó,
na pə yontu yoou.

11 Maa yəkí asayaa toh təna.
Ama tampana təhlaa toh ka pukəna.

76

Isɔ wakələyi yooou ke Siyɔŋ taa

¹ Asafi yontu nti pa yookina cəmɔyɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Isɔ hula ɪ tɔyi Yuta,
ɪ hɛtɛ yaa lɛyɛli taa.

³ ɪ cokələ wɛ Salɛm kɛ,
na ɪ tɛcayalɛ ke Siyɔŋ taa.

⁴ Tɛnaya ɪ pɛla yooou wontu:
Isu nyɛmá na kpalɛŋ na layalɛɛ na wontu lɛnti.

⁵ Hai, Isɔ, sɔsɔɔntu ntɛ yaa?
N kɛla tam tɔɔ pɔɔŋ tɛna.

⁶ Yoolaa taa yoolaa mpɛ pɔ caama-wɛyɛ,
pa toowa tom kantəkaya nyɛm,
pa ta pɛsi na pá yoo na pá fiti.

⁷ Yakɔpɔ Isɔ, waatu wei n nyaasa-wɛ tɔ,
pɔ yɛyɛta pa kpaɣanɛŋ na ɪ cayalaa kɛ.

⁸ Hai, n kɛ sɔsɔ kɛ,
n mɔyi pɔáná na awe kpɛtɛna-ŋ?

⁹ Hatoo isɔtaa kɛ n yɔɔta nyá huɛlɛ tɔm,
na sɔyɔntu kpa tɛtɔ na tɛ caya tɛpamm.

¹⁰ Waatu inayi n kulaa si n huɛkɛna
na n waasi atɛ konyɔntɔɔlɛ.

¹¹ Ye nyá taa huɛwa,
yulu tɔyɔ-ŋ teeli kɛ,
paa ɪ wɛ pɔáná sɔsɔɔna taa.

¹² ɪ su mə Isɔ Tacaɛ ke nɔɔsi na í lá-si.
Mpa pa cɔɔna Isɔ Sɔsɔ inɪ tɔ,
pá kɛna-ɪ kɔcɔɔŋ.

¹³ Isɔ lɛsɔyi awulumpiya kalampaani kɛ
ilɛna pá tisi-wɛ tɛfɛ.
Atɛ awulaa seliyina-ɪ kɛ.

77

Ma salɛmayi Isɔ lɛŋtaa kɔpantɔ ke larɔwakɛllɛ kɔyɛɛŋ taa

¹ Yetutum si Asafi yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Maa wiina Isɔ na má heeli-ɪ ma tɔm,
maa wiina-ɪ na í kɛ ŋkraŋyɔyɔ na ma tɔɔ.

³ Ye ma larɛle wakɛlɛ,
ma pɛɛkɛyi Tacaɛ kɛ,
na má tɛkɛyi-ɪ niŋ ke ahoo, hɛɛsɔyɔ fɛi,
ma luyɔ fɛi si pá puɔysi-m.

⁴ Ye ma tɔɔsa Isɔ tɔɔ ma nɔyɔsɔyi kɛ,
ye ma kpaɣa lɛmɔyɔsɛɛ ilɛ ma apalɔtɔ yɔɔli.

⁵ Tacaɛ, nn tisiyi si má kpɛti ɛsɛlɛ,
na pá cɔɔsɔyi-m, ma nɔyɔ taa fɛi kete.

⁶ Ye ma huɔ puɔi kancaalaya nyɛnsi

na kuyeyei wei i teewa to i tom,
 7 ma taasayi ma yontunaa tom ke ahoo ke,
 na ma mayasayi hatoo ma taa
 na ma preekayi ma huwee taa.
 8 Tacaa n ka lo-tuyu tam too?
 Nyaa paa kaa weena-tu?
 9 N yela-tuyu kupantu lapu ke tam too?
 N kaa tasa-tuyu natelayi heeluyu ke paa wulee?
 10 Iso ta saa ta patootale too,
 payele i ta mu paana na i yele i suulu huluyu.
 11 Ma yayota ma taa si mpi pa tuyu-m wahala tayale si,
 Isotaa Iso Saso u taasayi-tuyu paasana.

12 Ma taasaa Tacaa tama too.
 Mpi to, ma ta saa nya lanta kupantu sasontu too.
 13 Maa yayoti nya kulaputu tana tom,
 na ma keesi nya tama sasana tom.
 14 Hai, Iso nya mpaau wee ke tanaeta.
 Tuyu kulalau nku ku hana-eta sasontu?
 15 Nyayale Iso wei i laki piti tama to,
 n hula nya ton ke yalaa taa.
 16 Nyaa ton ke n yapana nya yalaa
 Yakapu na Yosetu pa luyuy nyama.
 17 Hai, Iso, lum na-eta na sayantu kra-wi,
 na pa sele na pa kpeeta hatoo pa tapuyu tee.
 18 Ntana teu kpe isu loeta lum na ku holiyi.
 N toki nya nyama ke paa timpi.
 19 Teu nyayayuy nyalamae naaki antulinya ke hola ani a taa,
 na sayantu pu tetu na ta seliyi.
 20 Tenku lum heku taa ke n hee nya tayi mpaau,
 nayalu u nyeta ku lonte.
 21 Moisi na Aloeta ke n kraawa isu tiikilaa
 na pa paasayana nya yalaa.

78

Isayeli nyama tom fei sasu

1 Asafi yontu nti pa yookaya na ta we
 yonyoolaa nyoyu tu yontunaa taa tayalo.

Ma yalaa i nu ma kuyesatu,
 i tu nkpanta na i nu ma kuyayotutu.
 2 Iso ke maa see-me,
 na ma keesana-meye loeta taa tom.
 3 Nti ta caanaa keesa-tu
 na ta nu na ta nyi-ti to.
 4 Pa fei si ta nmesi-tayi ta piya.
 Tu keesi ta piya piya ke Tacaa samtu tom.
 Na i toma na piti tama wena i lapa to pa tom.

5 Iso tuwa kutututu na i su kiiu
 ke i yalaa ke Isayeli taa.
 Na kiiu ni i holi ta casana si

pɛlɛ pɑ sɛyɛsɪ-təɣɪ pa piya.

⁶ ɛlɛna pɛlɛ pa piya nyɪ-tɪ,

na sɛlɛ sɪ tɔɔwa ɪlɛ sɪ sɛyɛsɪ-təɣɪ sɪ piya.

⁷ ɛlɛna pɑ tʊ ɪsɔ kɛ naani pa taa sɔɔ ɪ tɔma tɔɔ,
na pɑ tɔkɪ ɪ kʊsɛsʊtʊ.

⁸ ɛlɛ pa kaa tɔŋ pa caanaa ɪkpatɛ.

Pɛlɛ paa kɛ kaanutɔnaa na tɔɔ kʊllaa piitim kɛ.

Pa fɛɪ naani, pɛcɔ paa tɔŋɔɣɪ ɪsɔ

kɛ tɛu kɛ pa lɛmayasɛɛ taa.

⁹ ɪfɔlayim lʊlʊyʊ nyɔma mpa pa kɛ tɔtɔlaa tɔ,
pa sewa yooʊ kɛ kʊ wule.

¹⁰ Pa tɑ tɔkɪ pɑ na ɪsɔ pa nɔɣɔ pɛɛlʊyʊ.

Pa kisa ɪ kiinj taa tɔntɛ.

¹¹ Pa sɔɔwa ɪsɔ kookalɛnaa na ɪ tɔma sɔsɔna wɛna
ɪ ka yɛlaa na pɑ nɑ tɔ.

¹² ɪsɔ ka lapa kɔkɔlɔ nyɔmnaa kɛ ɪcipiti

hɔɣɔlʊyʊ ŋku pa yaa sɪ Sowɔŋ tɔ

kʊ taa kɛ pa cɔsɔnaa ɪsɛntaa kɛ.

¹³ ɪsɔ faya lʊm na pɑ yɛlɛ-wɛyɛ mpaav na pɑ tɛɛ
na ɪ kaa-wɔɣɪ huɣule ɪsu kolɔŋa.

¹⁴ ɪsɔŋmɔntʊyʊ hʊlayana-wɛyɛ mpaav kɛ ilim taa,
ɪlɛna kʊ mʊɣɪ kɔkɔ kɛ paa ahoo nna.

¹⁵ ɪsɔ faya kʊkpaʊmʊyʊ kɛ wʊlaya tɛtʊ taa

na ɪ yɛlɛ na pɑ nyɔɔ tɛtʊ tɛɛ lʊm.

¹⁶ ɪsɔ lapa na lʊm sɛɛlaa lʊna kʊkpaʊmʊyʊ taa
na pɑ kpe ɪsu pusi.

¹⁷ Ama tɑ caanaa tɔŋa ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ kɛ pɛntɛnaʊ
na pɑ kʊlɔɣɪ ɪsɔ tɔɔ kɛ wʊlaya tɛtʊ taa tɔna.

¹⁸ Tɑ caanaa mayasa ɪsɔ kɛ pa taa sɪ pa naa ɪ waali,
kɛ timpɪ pa sɛlɛma-ɪ tɔɣɔnaɣa ɪsu pa sɔɔlaa tɔ.

¹⁹ Halɛna pɑ tʊv ɪsɔ sɪ: Nn pɛsɔɣɪ na ɲ cali-tʊyʊ
tɔɣɔnaɣa kɛ wʊlaya tɛtʊ taa.

²⁰ Tampana n mapa kʊkpaʊmʊyʊ na lʊm kpe,
na pɑ hɛɛ lɔɔŋ yaa.

ɛlɛ n pɛsɔɣɪ na ɲ ha nyɑ yɛlaa kɛ tɔɣɔnaɣa na nantʊ na?

²¹ Mʊyʊyʊ Tacaa n nuwa na pɑánɑ kpa-ŋ

na nyɑ taa haŋna ɪsɛyɛlɪ nyɔma ɪsu kɔkɔ,

²² kɛ timpɪ pa ta tɛ-ŋ na pa taa tɔ.

Pa ta la naani kɛ nyɑ waasʊyʊ tɔm.

²³ Mʊyʊyʊ n yɔɣɔtɛna ɪsɔŋmɔntʊ

na ɲ tʊlɪ ɪsɔtɔnʊyʊ taa nɔnɔɔsɪ.

²⁴ Na ɲ yɛlɛ na Manna*fa* hoti pa tɔɔ ɪsu tɛv sɪ pa tɔɣɔ.

ɪsɔtaa tɔɣɔnaɣa kɛ n ha nyɑ yɛlaa kɛ mpʊ. ^a

²⁵ ɪsɔtaa tillaa tɔɣɔnaɣa kɛ n ha-wɛ,

na pɑ tɔɣɔ na pɑ haya.

²⁶ Mʊyʊyʊ ɪsɔ n yɛlaa na ilim tɛlʊlɛ heelim mɑ,

na ɲ kɔna ilim mpɔtɔŋ tɔɔ nyɔm na nyɑ tɔŋ.

²⁷ Na ɲ lá na nantʊ tii pa tɔɔ ɪsu mʊsʊyʊ.

^a **78:24 Manna:** Tɔɣɔnaɣa ŋka ɪsɔ hawa ɪsɛyɛlɪ nyɔma kɛ wʊlaya tɛtʊ taa tɔ. Saa unɔyɪ pa luwa ɪcipiti yomle taa na pa puki Kanaaŋ nyɛntʊ taa.

Sumasi tuutuuma ke n kɔna-we
isu tenkuna nɔɔsi kanyɛŋa.

28 N lapaya na si hoti tá caanaa tɛsikile
na si cɔna pa tɛcaɣale.

29 Taca ha-weɣe mpi pa nyulaya tɔ.
Ilena pá tɔɔ na pá haɣa katatɔlaya.

30 Tá caanaa tɔɔnaya ka we pa nɔɔsi taa ké,
pa lulun ta tu sɛta,

31 mpyu Iɔ táa huuna-we na í ku
Iɛɣeli ifepiya taa ifepiya.

32 Paa na mpv tɔ, pa ta tuna nyá kɔkɔlɔ nyɛmnaa
na pá tɔŋa ɛɣatvnaa ke lapv.

33 Mpyu n kpiisa-we na heelim,
na n tisi wahala ké pa tɔ ke kpaɣaa,
na n su pa weesiŋ tɔnaya.

34 Waatu wei sɛm kɔŋ tá caanaa ilena pá keesɛna Iɔ nyá tɔɔ
na pá pɛkɛɣi si n kenti pa tɔɔ.

35 Na pá tɔɔsi si n ké pa kukpamvɔ.
Iɔta Iɔ Sɔsɔ ké pa waasvɔ.

36 Ama pa ntompee ke pa puyusayana-ŋ
na pá looliyi-ŋ na pa nsɛma.

37 Pa taa teni-ŋ na pa taa ké teu,
pɛyele pa ta tɔki nyá na-we mɔ nɔɔ pɛelvɔ.

38 Paa na mpv, nyá suulu tɔɔ,
n wiiki ɛɣalataa pɛtɔtɛ,
nn wakɛlɔyi-we.

N kpa nyá tɔyi tam ké,
nn haaki nyá tɔyi nyá pááná tɔna taa.

39 Na n tɔɔsi si ta caanaa ké yɛlaa ke yem ké.
Pa ké heelim mpi pɛ tɛki pɛ kaa mɛli tɔɔ.

40 Tá caanaa kula nyá tɔɔ ké wulaya tetv taa
na pá kpaasɛyi nyá pááná tɔ pɛ fei kalvɔ.

41 Pa ta heesi Iɔ nyaya mayasvɔ si pa naaki nyá waali,
na pá kpaasɛyi Iɛɣeli Iɔ Nanŋ tu nyá nyá pááná.

42 Pa ta tɔɔsi Iɔ nyá nyá ton tɔɔ
na ɛsɛna n ka yapa-weɣe kolontu nin taa tɔ.

43 Ta caanaa sɔɔ piti tɛma wena n ka lapa Icipiti tetv taa
na kɔkɔlɔ nyɛmnaa mpa n lapa Sowaŋ hɔɔlvɔ taa tɔ.

44 N pɛsa Icipiti nyɛma pusi lom ke calɛm
na pá wu si lom ke nyɔɔ.

45 Na n kɔna-weɣe kacɔsi sɔtv nyɛnsi
na sí nyɔɔ pa calɛm.

Na saleɛ, na ale a wakɛli-we.

46 Na n tv pa tawa na pa hatɛmvtv ke kɔtolonŋ.

47 Na n yeke na tev ɛɣav na tɛmpɛɛ
wakɛli pa lɛsɛŋ tun na tun kulvɔŋ lelɔŋ.

48 Na tev tɛmpɛɛ ku pa tɔla
na kv nasɛ pa kalɛkɔŋ.

49 Mpyu Iɔ nyá n mv Icipiti nyɛma na pááná sɔsɛna

na nyá taa huuna-we na pa lan̄a wakəli,
na n̄ tilina-weye isətaa tillaa wakəllaa kpekəle.

⁵⁰ N haya-we na nyá pááná ke m̄puyv,
pə taya səm tike ke n̄ tu-we.

Ama n̄ sɔsa-weye wahala taa na pa isɛ.

⁵¹ Na n̄ kv̄ Icipiti nyáma
apalvpiya kancaalaya nyənsi təna.

Kam lɔlvv̄ nyáma iwule
kancaalaya nyəntɛ səpəna mpv̄.

⁵² M̄puyv n̄ tiika nyá yəlaa na n̄ tɛɛna-we isv̄
pa ləsvv̄ heen̄ ke kaləkv̄ taa tə,

na n̄ tiiki-weye wɔlaya tetv̄ taa isv̄ təla.

⁵³ N pona-weye na naani, səyəntv̄ fɛi-we,
na ten̄ku li pa kolontunaa.

⁵⁴ Pə waali ké n̄ pona-weye nyá tetv̄ nan̄n̄ nyəntv̄ taa
ké puyv̄ ŋku n̄ mɔwa tə kv̄ təə.

⁵⁵ Na n̄ təyən̄i Kanaan̄ piitimnaa na n̄ tala
yəlaa ke pa tetv̄ na n̄ sv̄ Iseyeli

kpeka yəlaa ke pa tɛɛsi taa.

⁵⁶ Paa na mpv̄ tə pá mayasa isətaa Isə Səso nyá
na pá kv̄li nyá təə,

pa ta tək̄i nyá kv̄səsv̄tə.

⁵⁷ Pa hatələna Tacaa nyá na
pá pəsi tetelataa isv̄ pa caanaa.

Pa yəlv̄l̄ȳi apalv̄tə ké isv̄
təəv̄ ŋku kv̄ hika fitaa tə.

⁵⁸ Tá caanaa kv̄sa Isə nyá nyá pááná na pa təfɛɛnlenaa
na pá kv̄si nyá isɛsɛɛmlɛ na pa tɔŋ.

⁵⁹ Isə n̄ nu mpv̄ ɔlɛna pá kv̄si nyá pááná
na n̄ kpiisi Iseyeli nyáma na tɔŋ.

⁶⁰ Na n̄ lə nyá təyaya ŋka ka taa
n̄ ka we nyá yəlaa hɛkv̄ ke Silo tə.

⁶¹ Na n̄ yelev̄ na kolontunaa lɛk̄i nyá atakaa
wei i hɔlv̄l̄ȳi nyá tɔŋ na nyá teeli tə.

⁶² ɔlɛna n̄ m̄v̄ pááná na nyá yəlaa,
na n̄ yelev̄ na pá kv̄-we.

⁶³ Yoou kv̄wa ta caanaa ifepiya,
pa pɛlɛaa ta hiki mpa paa saa tə.

⁶⁴ Pa kv̄wa pa kətəlaa ke yoou taa,
pa leelaa ta wii-we.

⁶⁵ M̄puyv̄ Tacaa n̄ kv̄laa isv̄ tomtoolu,
yaa sv̄lv̄m̄ cɛkv̄ȳv̄ yoolaa taa yoolu isəntəə tə.

⁶⁶ Na n̄ kv̄ nyá kolontunaa na pá tən̄a sewa,
na n̄ tu-weye fɛɛlɛ ke tam təə.

⁶⁷ Paa na mpv̄ n̄ ləwa Yosɛfv̄ təyaya,
n̄ ta ləsi Ifəlayim kpekəle nyáma mpɛ.

⁶⁸ Ama Yuta kpekəle na Siyən̄
puyv̄ ke n̄ səɔlaa na n̄ ləsi.

⁶⁹ Na n̄ ŋma nyá təsɛɛlɛ na tə kv̄li səsəm

na t́ wεε ton ɪsu tetv nti n su tam t́ t́.

⁷⁰ Na n ləsi nyá təmle tu Tafiiti.
Ntiyile taa ké n polaa na ń kpaɣa-ɪ.

⁷¹ Kaləku waali ké n kpaɣa-ɪ.
Si í pəsi ɪ yəlaa ɪseɣeli nyéma
mpa n səla teu t́ pa tiikulu.

⁷² Tafiiti ná tiika-wεɣe
na lotu kulvmtv na ləmaɣasεε.

79

Tacaa, t́ hotaa ké, ḱ t́ waasvɣv

¹ Asafi yontu nti t́ wε yonyoolaa
nyvɣv tu yontunaa taa t́ɣəlɔ.

Hai, ɪsɔ, kpai nyéma wata nyá te,
na pá wakələɣi nyá taseele nani nyante.
Pa pəsə Yosalem ke ncaale kaɣmaɣa.

² Pa kv nyá təmle nyéma na pá peti
kpeliɣ na taale wontu.

³ Na nyá yəlaa kupama caləm kpé na pá cəna Yosalem ɪcate,
nəɣəlɔ ta ḱ si í pi-wε.

⁴ T́ pəsə mpusi pulvɣv t́ cəlɔ nyéma ké,
na mpa pa cəna-tv t́ pa woniyi-tv
na pá tuliyi-tvɣv ntompee.

⁵ Hai, Tacaa, pəlee ké nyá t́ ḱ hεεsi-tvɣv kpanav
na nyá pááná yelevɣv nyavav ɪsu kəkɔ?

⁶ Piitimnaa na kawulasɪ nsi si ta nyi-ɣ
na su seeki-ɣ t́, nsəɣi pu wεε si ń mvna pááná.

⁷ Mpi t́, pa kuu ɪseɣeli nyéma wontu,
na pá wakəli pa təcəɣale.

⁸ Taa t́əsɪ t́ ɪsəɣatv kupəntv t́.
Ama nyəni t́ pətətəle na ń ḱ t́ kiɣ ke ləɣ.

Mpi t́, t́ wε wahala taa ké.

⁹ Hai, waasi-tv, t́ nyvɣv Yátv ɪsɔ,
na pá tv nyá hətε ke teeli.
Ya-tv na ń kpiisi t́ ɪsəɣatv ke nyá hətε t́.

¹⁰ Pepe t́ ké piitimnaa ḱ pəsəɣi si:
Leye pa ɪsɔ ɪni ɪ mələnaa?

Pə wεε ké si ń lεeti-wεɣe
nyá təmle nyéma səm ke t́ ɪsentaa na pá ná.

¹¹ Ke ɣkpaɣi na ń nu saləkətvnaa wula,
na ń yá mpa pa kvɣv pəle pa t́wa t́ na nyá ton səsəɣ.

¹² Tacaa, feli t́ cəlɔ nyéma ke kvtyv ɣku
pa tv-ɣ t́ɣ t́m naatosompəɣəɣa.

¹³ Ama t́ ké nyá yəlaa ké.
Təcəle kaləku na nyəcəle tiikilu.
Tu seeki-ɣ tam t́ ḱ na t́ saɣi-ɣ.

80

Iseyeli tiikilu nyá, nu

¹ Asafi yontu kutəəsutu nti pa yookina san̄ku
na tá we yonyoolaa nyəyɔ tu yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai, Iseyeli nyéma tiikilu, ke ŋkpaŋŋ.
Nyá tiikiyina nyá yəlaa isu kaləku.
Isətaa taŋlaa təw kə nyá təcayale wee, huli nyá ti.

³ Huli nyá toŋ na n̄ kəw n̄ waasi-tuyɔ
Ifəlayim na Pəncamee na Manasee pa isəntaa.

⁴ Hai, Isə kusi-tu na n̄ keesi nyá ise
na tá təw na pé ya-tu.

⁵ Hai, Iseyeli Isə Taca,aa,
pəlee kə nyá taa ká yele kpanaw ke nyá yəlaa sələməŋ?

⁶ Nəyəsese ke n caləyi nyá yəlaa
na isəlum kuyi-weyɛ sulum nyəm
na pé teləsəyi mpəle.

⁷ N yelaa na tá pəsi mpi pə yoosiyi
tá na tá cəw nyéma tə.
Na tá kolontunaa náá wonjiyi-tu.

⁸ Isətaa na ate pə tu Isə kusi-tu.
Keesi nyá ise na tá təw na pé ya-tu.

⁹ N kpəsa lesen̄ tuyɔ ke Icipiti
na n̄ təyən̄i yəlaa na n̄ sə-ku.

¹⁰ Na n̄ tayan̄i-ku na ku tee
na ku sú tetu.

¹¹ Ku waasa pəŋ ke ku isotom,
na ku piliŋasi we isu Isə tuŋ səsəŋ.

¹² Ulena ku piliŋasi heli na sí polo ten̄ku
na ku akpaa ke pəyɔ səsaya.

¹³ Pepe təw kə n̄ pəla kalaanaa si
mpatəntaa í wakəli-ku?

¹⁴ Hətuyɔ taa teele ka təyɔ-ku,
na taale wontu náá pəsi-kuyɔ tə təyənaya.

¹⁵ Ate na isətaa pə tu Isə kəw.
Kusi nyá ise ke isətaa təna na n̄ nyən̄i.
Paasəna lesen̄ tuyɔ kune.

¹⁶ Kenti mpi nyá niŋ səwa tə
na apaləpəyaya ŋka n̄ ləsa nyá ti tə.

¹⁷ Mpa pa seta-ku na pa wə-ku tə,
nyaasi-we na pá saali yem.

¹⁸ Təni nyá ŋkpaləŋa ke yulu pəyaya ŋka n̄ ləsa
na ká we nyá ntəyən̄ təw tə ka təw.

¹⁹ Ue tə kaa tasa-ŋ hatələnaw.
Yele na tá weena weesuyɔ na tá yaaki nyá həte.

²⁰ Hai, Taca,aa, ate na isətaa pə tu,
keesi nyá ise na tá təw na pé ya-tu.

81

Ye ma yəlaa ka nuna-m

¹ Asafi yontu nti pa yookina saŋku na tá wε yonyoolaa nyɔɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² ɪ yoo tá kentilu Iso ké yontu na laŋhulɔmlɛ.

ɪ wiliti Yakɔɔvɔ Iso ké laŋhulɔmlɛ kawilitaya.

³ ɪ yoo-ɪ yontu na akilimanaa
na cəmən na saŋkɔnaa.

⁴ ɪ hɔli tutuun ke ɪsɔtɔ kɔfalɔ acima kɔyakɔ wule,
na ɪ huləmən acima nyənku wule.

⁵ Mpi tɔ, pə ké ɪseyeli nyáma ke kiiu ké.

Mpi Yakɔɔvɔ Iso suwa tɔɔlɛ.

⁶ Nti ɪ tɔ Yosɛɛfɔ lɔlɔvɔ nyáma ke
waatɔ wei ɪ tii Icipiti nyáma tɔɔ tɔɔlɛ.

Ma nuwa nɔɔɔ ŋka ma ta nyɪ tɔ si:

⁷ Ma tisa sɔɔlɔ yun nyəna ke nyá nyɔɔvɔ taa na má su,
na nyá nin yele tɔku yun nyənku.

⁸ Laŋwakəlle mayana-ŋ na ní má kapuka na má ya-ŋ,
na má cɔ-ŋ tɔv hola taa.

Na ma mayasi-ŋ si ma naa nyá waaləɣɪ Melipa lɔm cɔlɔ.

⁹ Ma yəlaa í nu ma kukpaalɔtɔ.

Ye ɪseyeli yəlaa ka nukayana-m,

¹⁰ tɔvɔ kulalaav taa wεε mə tɛ.

Pəyele í taa lun tɔvɔ nakɔli.

¹¹ Mayalɛ Tacaa mə Iso wei ɪ ləsa-mεɣɛ

Icipiti tɔtɔ taa tɔ.

ɪ haə mə nɔɔsi na má suuli-si.

¹² Ama ma yəlaa mə í ta nu ma nɔɔɔ.

ɪseyeli nyáma ta nuna-m.

¹³ ɪlɛna máa yele-mεɣɛ mə laŋkɔusən inɪ ɪ taa.

Na í tən mə mayamaya mə layatɔ.

¹⁴ Hai, ye ma yəlaa ɪseyeli nyáma ka nukayana-m

na pá tən ma mpaav taa.

¹⁵ Maa tisa pa kolontunaa təfɛ ke nɔɔnɔɔ

na má kɔli pa tɔɔ.

¹⁶ ɪlɛ Tacaa má, ma kolontunaa ká yele pa tɪ hɔm

na ɪseyeli nyáma mə mi cayana mə tɔɣɪ tam tɔɔ.

¹⁷ Waatɔ inəɣɪ maa caləɣɪ-mεɣɛ tɔɔnaya kɔpaŋka

na má cɛlɛ-mεɣɛ kɔkɔpamɔvɔ taa tɪŋ na í haya.

82

Iso haana yəlaa tənaya tampana tənɔvɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wε yonyoolaa
nyɔɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Iso sənə ɪ kotuɣu taa ké ɪsɔtaa nyáma hɛkɔ

na í huləɣɪ tampana tənɔvɔ.

² Pəlee ké í ká yele yəlaa fayasɔvɔ ke huule taa,

na tasəkəle nyéma ke tampana hau?
 3 Ɔ tən tampana ke ɪcam na sulav pa təm taa.
 Na í ha kunyontəɔlɔ na kunyontɔ ke pa tampana.
 4 Ɔ waasi ɪcam na kunyontəɔlɔ,
 í fiti-wɛɣɛ asaxaa səkpən taa.

5 Ama í ta nyi pɔlɔ,
 pəyele u cekəɣəna pɔlɔ,
 səkpɛtɔvɔ taa ké í tən.
 Ɔna tetɔ kila tənə seliyi.
 6 Maa təmaɣa si í ké Ɔsɔ Sɔsɔ lɔlɔvɔ nyéma.
 Halɪ ɪ tu ké ɪsənnaa.
 7 Paa na mpɔ tɔ,
 í ká si ké ɪsu yəlaa,
 na í hoti ɪsu paa awulumpu wei.

8 Hai, Ɔsɔ kɔlɪ na ń hɔvna antulinya.
 Mpi tɔ, n ké piitimnaa tənə tɔ ké.

83

Ɔsɔ yəlaa mpa piitimnaa ləlaa tɔvɪ kunyən tɔ pa saləmvɔvɔ

1 Asafi yontu nti tə wɛ yonyoolaa
 nyɔvɔ tɔ yontunaa taa təɔlɔ.

2 Hai, Ɔsɔ, taa sú, taa heesi.
 Pəyele taa caya yem.

3 Nyá kolontunaa ta caya təpamm,
 mpa paa caaki-ŋ tɔ pa kusa nyəəŋ.
 4 Pa caaki nyá yəlaa acaxa na acilayatu,
 pa kotiyi na pá yəɣətəyi mpa pa təɔ n kentaa tɔ pa təm.
 5 Na pá yaaki təma si pá kpiisi
 Ɔsɛyɛli nyéma ke piitimnaa heku,
 na nəɣɔlɔ í taa tasa pa hətɛ ke təəsɔvɔ.
 6 Nya kolontunaa kpɛnta kɔlɔm na
 pá pɛɛli nyá təɔ ké nəɣɔ.
 7 Mɛɣɛɛ Ɔtəm nyéma na Ɔsəmayɛli nyéma
 na Mowapɔ nyéma, na Akaa na Kɛpaali pə nyéma.
 8 Na Amoni nyéma na Amaleke nyéma
 na Filiisi nyéma na pé səsəna Tii nyéma tətɔ.
 9 Asilii nyéma mayamaya ná səsə pa təɔ
 na pa kɔlɪ Lɔtɪ lɔlɔvɔ nyéma təɔ.

10 Hai, Ɔsɔ lana-wɛ ɪsu n ka lapɔ Matiyən nyéma
 na Sisela na Yapən ke Kisən ləvɔ nəɣɔ tɔ.
 11 Pa kv-wɛɣɛ Halotɪ na pə la tetɔ ke mɔsvɔŋ.
 12 La pa awulumpiya ɪsu Olɛpɪ na Sɛpɪ,
 na ń lá pa awulaa tənə ɪsu Sɛpa na Saləmunə.
 13 Mpi tɔ, pɛɛ paa yəɣətayana si
 pa lɛɛkəɣɪ Ɔsɔ təcayalɛnaa.
 14 Ma Ɔsɔ, la-wɛ ɪsu kacuculaya
 yaa nyɔtɔ nti heelim kpakəɣɪ tɔ.

- 15 Yaa ɪsu kəkə mukɔyɔ hətɔyɔ tɔ
yaa ka mukɔyɔ pɔyɔ nyutu tɔ.
16 Yele nyá tɛv heelim tɔyɔnɪ-wɛ
na nyá kacuculaya anaam lá na pá sele.
17 Tacaɔ yele na fɛɛɛ kpa-wɛ,
na pá pɛɛki nyá hətɛ.
18 Pá liyiti-wɛ na pá tu-wɛyɛ sɔyɔntɔ taa ké tam tɔɔ.
Pá tu-wɛyɛ fɛɛɛ na pá lé.
19 ɪɛna pa cɛkəna sɪ nyá tike ke pa yaa sɪ Tacaɔ.
Nyayale ɪsɔtaa ɪsɔ Sɔsɔ ke tɛtu təna taa.

84

Mpa pa puki Yosalem ke ɪsɔsɛɛv tɔ pa yontu

1 Kolee nyáma kpekəle yontu nti pa yookina Katɪ tɔ cəmuɔyɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

- 2 Hai, Tacaɔ, pə təna pə tu,
nyá tɛɔyale tewaya halɪ.
3 Pɪ laki-m ləŋ sɪ má sɔv Tacaɔ tɔyaya taya tɔɔ
na má sá ɪsɔ weesuyɔ tɔ na laŋhɔlɔmlɛ kawilitasɪ.
4 Sumpɔwɔw wɛna ɪ tɛɔyale,
na keŋkehilaya ke tante nte
tə taa ka tɔyɪ ka piŋ tɔyɔ
nyá kɔtasɪ tɔlate kiŋ.
Hai, ma wulav na ma ɪsɔ.
Tacaɔ, pə təna pə tu.
5 Lelenɪ nɔlɔa nté mpa pa wɛ nyá tɔyaya taa tɔ,
paa saŋɪ-ŋ tam tɔɔ ké.
6 Mpa pa tekɪyɪ-ŋ tɔyɔlɛ laŋhɔlɔmlɛ nyáma,
nyá hasəyɔna pa nɔɔhɛɛ tɛɛ.
7 Waatɔ wei paa tɛsəyɪ Paka*fa* tɛtɛkəle tɔ,
ɪsɔ ká pəsɪ-tɛyɛ hɪla nyəntɛ,
na salaŋ tɛv kooli-tɛyɛ kɔpantɔ. ^a
8 Pa tɔŋ sɔsəyɪ pa tɔntɛ taa ké,
na pá kɔtəyɔna timpi paa səŋ ɪsɔ
ɪsɛntaa ké Siyəŋ tɔ.

- 9 Hai, Tacaɔ, atɛ na ɪsɔtaa pə tu nu ma kɔsələmɔtɔ.
Yakɔpɔ ɪsɔ ke ŋkpaŋyɔyɔ.
10 Hai, ɪsɔ, nyayale tá kpante,
nyəni wei n ləsaa tɔ ɪ ɪsɛntaa.

11 Kɔyaku kɔlɔmɔyɔ cayaɔ ke nyá tɔyaya taa
lapa sana na kɔyɛɛŋ iyaya (1000) cayaɔ ke kpaɪ taa.
Ma sɔɔlɔa sɪ má səŋ ma ɪsɔ tɔyaya nənəyɔ
na mpi maa caya ɪsəyɔtɔ nyəŋka taa tɔ.

- 12 Tacaɔ nyá həla nté ilim na kpante.
Nyá haana pɛɛɛɛ na teeli.
Nn pɛŋ kɔpantɔ natəlɔyɪ mpa
pa tɔŋ siyɪsuyɔ taa tɔ.

^a 84:7 *Paka*: Wula ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.

¹³ Ate na isɔtaa pə tu Tacaa,
wei ɪ tekiyi-ŋ tɔɔle lanhulɔmlɛ tu.

85

Tacaa yɔɔtɔyi heesuyɔ tɔm

¹ Kolee nyɔma kpekale yontu nti tɔ we
yonyoolaa nyɔɔ tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Isɔ, n hula nyá tetu ke pɛɛɛ kɛ,
na ń mɛɛna Yakɔɔ nyɔma mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ.

³ N kpiisa nyá yɔlaa isayatu
na ń tayani pa tɔwakɛllɛnaa.

⁴ N ku nyá pááná sɔsɔna tɔna
na ń heesi-yeyɛ tá tɔɔ.

⁵ Hai, tá waasulɔ Isɔ mɛɛna-tu isɔ tu weɔ tɔ,
na ń ku nyá pááná ke tá tɔɔ.

⁶ Nyá taa ká kpana-tuyɔ tam tɔɔ
na ń tɔki-tu na nyá taa na pé polo
lɔlɔɔ loosi loosi na?

⁷ N kaa ha-tuyɔ weesuyɔ
na tɔ yɔlɔna-ŋ?

⁸ Tacaa yele na tɔ ná nyá kɔpantu
na ń yá tá nyɔɔ.

⁹ Isɔ Tacaa kuyɔɔtɔtu ke ma nukɪ.
Mpi tɔ, heesuyɔ tɔm ke n yɔɔtɔɔɔna nyá yɔlaa
na mpa pa nukɛna-ŋ tɔ sɪ pa taa mɛli kɔmɛɛntu taa.

¹⁰ Nyá nyɔɔ yaru kɔtɔna mpa pa nyaɛna-ŋ tɔɔ
ɪɛna pə kɔna nyá teeli ke tá tetu taa.

¹¹ Kɔpantu na tampana tɔɔɔ pə sulaa,
na heesuyɔ na siyisuyɔ pé wayali tɔma.

¹² Tampana tɔɔɔ lukɛna tetu tɛ kɛ,
ɪɛna siyisuyɔ náá luna isɔtaa.

¹³ Tacaa mayamaya ká kɔna kɔpantu
na tá tetu náá lɔli tɔ kulɔlɔm.

¹⁴ Tampana tɔɔɔ we nyá nɔɔ tɔɔ kɛ
na á heeki-ŋ ikpate ke mpaav taa.

86

Ma yaaki-ŋ ma lanwakalle taa

¹ Sɔlɔmuyɔ ŋku ku we Tafiti yontu takɔlaya taa tɔ.

Hai, Tacaa ke ŋkpaɔɔɔ na ma tɔɔ na ń cɔ-m.

Mpi tɔ, ma kɛ kɔnyɔntu kɛ na wahala tu.

² Ma kɛ kɔpaɛ kɛ, kenti ma tɔɔ.

Ma Isɔ, ma kɛ nyá tɔmlɛ tu kɛ,
ma pɛta-ŋ ma ti, waasi-m.

³ Tacaa nyɔni ma pɔtɔtɔɛ.

Nyaya ma wiikina paa ifemle nte.

⁴ Nyá tɔɔ kɛ ma keesɛnaa.

Ue heesi nyá tæmle tu ma, ma lanje.

⁵ Tacaa, n ké kupaŋ ké,
na n hóləyi suulu.

Nyá kupaŋtu təwa mpa pa yaaki-ŋ tə pa tə.

⁶ Tacaa ke ŋkpaŋyɔ na ma kusələmtu
nu ma wiinav.

⁷ Ma yaaki-ŋ ma lanwakəlle kuyeyɛ taa ké.
Mpi tə, n nukɪ ma nəɔ.

⁸ Hai, Tacaa, lkəntɛ natəli tə ta nəɔsəna-ŋ,
pəyele nəɔlɔ u pəsəyi na í la nyá tæmle natəli.

⁹ Piitimnaa mpa pa təna n ŋmawa tə,
pa kə na pá hənti-ŋ atɛ,
na pá tu nyá hətɛ ke teeli.

¹⁰ N ké səsə ké, na n lakɪ kəkəlɔ nyəm,
nyá tike nté tampana Isə.

¹¹ Hai, Tacaa huli-m nyá mpaan,
maa tə nyá tampana taa.

Tu ma taa na má weena nyá səɔntu.

¹² Tacaa, ma Isə maa sa-ŋ na lotu kulɔmtu,
na má tɔyi nyá hətɛ ke teeli ke tam tə.

¹³ Nyá kupaŋtu təwa ma tə ké,
na n yakɪ ma ləsaɔa ke atətəle lumaŋ taa.

¹⁴ Hai, Isə, kalampaani nyéma kula ma tə,
mɔsuntunaa kpekəle caaki ma weesuyɔ ləsvyɔ.

¹⁵ Ama Tacaa, nyá ké suulu tu ké,
na n wena pətətəle.

Nn mɔyi pááná ke ləŋ,

nyá kupaŋtu təwa,
na n lakɪ isəna n suwa tə.

¹⁶ Nyəni ma pətətəle na n keesəna ma tə,
ha nyá tæmle tu maɔa tɔŋ.

Ma ké nyá nyəŋ ké waasi-m.

¹⁷ La-m mpi pə hóləyi nyá kupaŋtu tə,
ma kolontunaa í ná na pə tu-weye feele.

Mpi tə, nyá waasəɔna-m na n heesəyi ma lanje.

87

Yəlaa təna ɪcatɛ maɔamaya kɛle Siyəŋ

¹ Kolee nyéma kpekəle yontu nti tə we
yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa təɔlɔ.

Tacaa nyá suna Siyəŋ ɪcatɛ ke puvɛ naŋŋ nyəŋ tə.

² Nteye n kəla səlɔyɔ ke
Yakəpɔ nyéma acalɛ təna taa.

³ Teeli təm ke pa yəɔtəyi

Isə ɪcatɛ nyá, nyá tə.

⁴ Mpa pa nyəma-m tə pa isentaa ké
ma yaaki Icipiti na Papiloni na

Filiisi na Tiii na Itiyopii pə nyóma.
Tetunaa mpe pa taa ké pə lola-we.
5 Ama ye Siyən ɪcate ile tə taa ké
pə lola yəlaa təna.
Isətaa Isə Səso yəgətəna-ti.

6 Tacaa kaləyi yəlaa na ɪ ηmaaki si:
Siyən keke paa wei ɪ ɪcate mayamaya.

7 Hai, Isə ɪcate nyá, yonyoolaa na paalaa
pa krentəna na pa yəgətəyi nyá teu təm.

88

Wei səm kpeyetənaa tə ɪ sələmuyv

1 Kolee nyóma kpekəle yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyv tu yontunaa taa,
na t́ ké laɲwakəlle nyəntu nti
Isəlahi tu Hemaɲ yoowa təyələ.

2 Tacaa Isə, ma nyuyv yátv,
ilim na ahoo ke ma wiikina-η.

3 Mv ma kusələmutv ke nyá kúpantv təə.
Ke ηkpaɲuyv na ń nu ma wiinau.

4 Mpi tə, wahala nu-m ké,
na má kpeyetəna səm tətəyeteye.

5 Ma we mpa pa tiiki pəlaau taa tə pa looɲa taa ké.
Ma we isu yulv wei ɪ feina toɲ tə.

6 Sətaa hekv ke ma həntaa
na má nəyəsəna isu mpa pa kowa na pá husi
pəlaau taa na pé faya nyana-we,
na nn təəsəyi pa təm tə.

7 Puyv lumaɲ nyəɲkv taa ké n pəta-m,
səkpətuyv taa ké puyv anaam taa.

8 Nyá páána tii ma təə ké
na á ta-m isu lom hola.

9 N hatələna-m ma cewaa
na ń pəsi-m isu acaalətv
pυlv ke pa isəntaa.

Pə təkə-m pə fei luw.

10 Wahala nyəɲsa ma isə ké.

Paa ifemle nteye ma yaaki-η Tacaa,
na má tekəyi-η niɲ.

11 Sətaa ke n laki piti təma na?
Paa kvli na pá sa-η?

12 Sətaa yəgətəyi nyá kúpantv təm ke pa təye?
Yaa nyá teu təm ke pa yəgətəyi atətəle taa?

13 Nəyələ ta nyi nyá kəkələ
nyəmnaa təm ke səkpətuyv taa.
Pəyele pa ta nyi nyá siyisuyv təm ke
tetv nti tə taa yəlaa wəna ləsəuv tə.

14 Hai, Tacaa, nyaga ma yaaki si ní waasi-m
na má sələməyi-ŋ paa tanaŋ ŋku.

15 Tacaa, pepe tɔ́ ké n lɔ-m
na nn caaki si ní na-m?

16 Ma ké kunyɔntu ké hatoo ma pəcaatu ké
na má wɛ səm nɔɔ taa,
na má tɔ́ki sɔɔntu nti n tu-m tɔ́ tə wahala.
Pə pəsa ma laŋle ké.

17 Nyá pááná huuna-m ké ɪsu kəkə,
na nyá sɔɔntu sɔsɔntu wakələyi-m.

18 A liki-m paa ifemle nteye ɪsu lɔm
na á watəyi-m na paa timpi.

19 N hatələna-m ma cewaa na ma taapalaa təna,
səkrɛtɔɔ kɛ pə yelina-m.

89

Nɔasi nsi pa su Tafiti tɔ́ si wɛ le?

1 ɪsəlahi tu ɪtaŋ yontu.

2 Tacaa nyá kɔpantu təm kɛ maa yooki yontu kɛ tam,
na ma heeliyi nyá tampana tɔŋɔɔ təm kɛ paa pəlee.

3 Mpi tɔ́, ma yɔɔtɔ́aa si:

Nyá kɔpantu wɛ tam tɔ́ ké na tɔ́ sika ɪsɔ́tɔ́nyu taa.

4 Ma na ma təmle tu Tafiti wei ma ləsaa tɔ́ tə pɛela nɔɔ
haləna má yɔɔtɔ́ na má tuu si:

5 Maa yele na nyá kawulaya wɛɛ tam,
na má lɛɛtəyi ka taa ké nyá lɔlɔɔ nyəma.

6 Hai, Tacaa, ɪsɔ́tɔ́nyu hɔləɔna nyá teu
na nyá kɔpantu kɛ samaa taa.

7 Awe pəsəyi na ɪ kɛəsəna Tacaa nyaga ɪsɔ́taa?
Nyá pəyalaa taa awe nəɔsəna-ŋ?

8 ɪsɔ́ n ké səsɔ́ kɛ ɪsɔ́taa samaa taa ké,
na pa təna mpa pa cəna-ŋ tɔ́ pa nyanŋna-ŋ.

9 Hai, Tacaa, atɛ na ɪsɔ́taa pə tu,
awe wɛ ɪsu nyá?

Toma na teu pə tu-ŋ hɛku.

10 Nyá ŋmakələna tenku na ɪ kalampaani,
n hɛəsəyi ɪ lɔm kɛ waatu wei pə kɔləɔna pááná tɔ́.

11 Nyá nan̄təna ɪcipiti ɪsu sətɔ́,
na ní yasɪ nyá kolontunaa na nyá niŋ ton.

12 Nyá tənna ɪsɔ́tɔ́nyu na tɛtu.
Nyá suna antulinya na ɪ taa nyəm təna.

13 Nyá lapəna ilim ntəɔŋ na pə mpətəŋ
na Tapə na Hɛeməŋ pɔvə saŋ nyá hətɛ.

14 Nyagalɛ ton səsəŋ tu,
nyagalɛ pəsɔɔ səsəŋku tu.

15 Nyá kawulaya kite nté tampana tɔŋɔɔ na siyisuyu
na kɔpantu na teu kɛ nyá nɔɔ tɔ́.

16 Yələa mpa pa nyəma nyá
akantəle wula tɔ́ɔle lelen nulaa,

nyá isentaa ké pa we tam.

17 Pa lanle heena nyá hâte ke kutamsa,
na pá san pa ti na nyá siyisuyu.

18 Pa ton teeli kele nyá,
nyá kupantu kraasəgəna tá ton.

19 Taca kele tá kukentuyu,
Isəyeli nanη tu nté tá wulav.

20 Kuyaku nakuli n yəgətəna
nyá kusəlv ke toosee taka taa si
n ha nyá ton ke aka,

na n təw ifepu ke yəlaa taa.

21 N hika nyá təmlə tu Tafiiti,
na n ləsi-i na n pəli-i kətaya nim.

22 N ká sənə-i na ton,
na n pəsi-i yulv ton tu.

23 Kolontu kaa tuti-i,
yulv isayav ná kaa pəsi-i.

24 Nka nanηti i kolontunaa ke i nəgə təw,
na n má mpa paa caaki-i tə.

25 N ká lap-i nyá kupantu,
na i ton kraakəna nyá hâte.

26 N ká tu i niη taa ké tənku,
na n yeke na í pəsi pusi.

27 Halı n ká yaa-i na í tə si:
Nyayale ma caa Isə na ma nyuyv yapv kukpamuyv.

28 Uena nyaa pəsi-i nyá pəyalv kancaalaya nyəη
wei i ké ate awulaa səsaa tənə taa səsə tə.

29 N ká su-i kupantu ke tam təw,
pəyele nəgə ηka nyá na-i
í pəelaa tə ka kaa layasi.

30 N ká yeke na i luluyv nyéma weε tam təw,
na i kawulaya náá leeli isu isətənyv.

31 Ye i luluyv nyéma ləwa nyá kiη
na pá kisi nyá kusəsutu ke tənuyv,

32 ye pa kisiyi nyá kutututu
na paa təkəyi nyá kusəsutu,

33 Uε n ká caa kkrátuyv na n hənə pa ηkpaηuyv
na n má-weye pa isayatu təw.

34 Ama n kaa pε-weye nyá kupantu,
pəyele n kaa pε-weye nyá teu.

35 N kaa yəki nyá nəgə pəeluyv.
Pəyele n kaa layasi nti n yəgətəna tə.

36 N tema tuunav na nyá tənəηη weεtu,
n kaa pəsi n looli Tafiiti.

37 Tafiiti luluyv ka weε tam təw ké,
na i kawulaya kumte weε nyá isentaa isu ilim.

38 Na í leeli isu isətə,
ini i kənə aseeta tu kupan wei i we isətənyv taa tə.

39 Paa na mpv pááná kpa-η na n lə wulav wei n ka ləsaa

na í pəli nim tə na í yelee-ı na í hoti.
⁴⁰ N yəka nəɣə ŋka nya na nyá təmlə tʊ ı pɛelaa tə
na í wakəli ı ntenuyu na í lə-kuyʊ atɛ.
⁴¹ N yəka ı koloosi tɔŋ nyənsi təna,
na í pəsi ı koloosi acalɛɛ kɛ ncaa.
⁴² Mpatəntaa təna kuuki ı wontu ké,
na ı cələ nyáma paakəna-ı.
⁴³ N kpaasa ı kolontunaa apalʊtʊ,
na í la na mpa paa caaki-ı tə pa lanja hɛɛ.
⁴⁴ N kɔwa ı yoou wontu ləŋ.
Pəyele n ta səna-ı yoou taa.
⁴⁵ N lɛɛka ı kawulaya tɔŋ,
na í pəsi ı kumte kɛ kpɛntəlası kɛ atɛ.
⁴⁶ N pasa ı ifepile pusi,
na í tʊ-ı fɛɛɛ.
⁴⁷ Hai, Taa, pəlee ké n ká hɛɛsi nyá təɣi ŋmɛsuyʊ?
Na nyá pááná kpaasuyʊ ısu kəkə?
⁴⁸ Təəsi ma təm, yʊlʊ weesuyʊ kəla topi ké,
pə nəɣəsəna ké ısu n ŋma yʊlʊ kɛ si n pəsəɣi-ı yem.
⁴⁹ Yʊlʊ nəɣəlʊ ı fɛi si ı kaa si.
Awe pəsəɣəna na í yá ı təɣi atətələ taa?
⁵⁰ Taa, leye nyá ləŋtaa kɔpantʊ
nti n ka si Tafiti kɛ nəɣə tə tə saalaa?
⁵¹ Taa təəsi mpusi wei nyá təmlə nyáma tʊyʊ-m tə,
təəsi si ma nukə yəlaa samaa.
⁵² Hai, Taa təəsi kʊtʊyʊ ŋku nyá kolontunaa
tʊuki nyá ləsəlʊ təntɛ tə tə.
⁵³ Taa hətɛ səsəɔlɛ nté teeli nyəntɛ kɛ tam tə.
Isə í kəna mpʊ, Isə í kəna mpʊ.

TAKƏLAYA LIYITI NYƏŊKA

90

(Yontu 90-106)

Yʊlʊ wɛ tənaya, Isə ná wɛ tam tə

¹ Isə yʊlʊ Moisi kʊsələmʊtʊ.

Hai, Taa, nyá kəna tá kʊlʊyʊ
tətələ kɛ too ləŋtaa.
² Na pəcə pá laki antulinya na pulası tə,
nyá kəna Isə na n ká wɛɛ mʊyʊ tam tə ké.
³ Nyá mələɣənana yəlaa kɛ atɛ mʊsuyʊ taa,
na í təŋ-wɛ si: ı məli timpi í ka lunaa tə.
⁴ Mpi tə, pusi iyaya (1000) wɛ-ŋ ké ısu kʊyakʊ ŋku
kʊ tɛɛwa na kʊ kaa tasa məlʊyʊ tə,
yaa ahoo nna a tɛɛwa tə a həɣəlʊyʊ.
⁵ N kpiisiyi yəlaa ké ısu toosee wena
pə fɛŋuyʊ tanəŋ na á saalı yem ısu nyutʊ tə.
⁶ Nyutʊ tʊyi hətʊ kɛ tanəŋ tɛɛ ké na tɛ pu.
Ilena taanaya tɛ lontili na tɛ wʊli.

- 7 Nyá pááná kpiisiyi-tuyv
na nyá taa kpau nyaasəyi-tv.
8 N ləsəyi tá isayatu ke patəma taa ké,
na n suku nyaalam taa ké tá kuməsətu.
9 Nyá pááná səsəna laki ké na tá kuyeyə saaləyi yem,
na tá pusi nyaa saləyi yem isu yulv nəyo.
10 Tá weesuyv pusi nté nutosonnaanəwa.
Ye mpa pa kəla alaafəya, ile pa nyənsi yoosi nunaasa.
Ama kunyəŋ na wahala tike ke yulv waaki pə taa.
Weesuyv teeki ləb ké na taa kuləyi
huntu na tá kpətəyana səm.
11 Taca, awe nyəmma nyá toŋ na nyá pááná pə təm?
Nəyolv u nyaŋna-ŋ si í nyi nyá pááná təm ke teu.
12 Həli-tuyv tá kuyeyə kaluyv.
Waatu inəyi tu hii layatu.

- 13 Hai, Taca, heesi-tuyv pááná monav ke mpv.
Nyəni nyá təmlə nyəma tá,
tá pətətəle na n kéesəná tá tə.
14 La-tuyv nyá kupantu səsəntv ke tá tanəŋ tee.
Ile tu cayana lanhəlvəmlə ke tá weesuyv təna.
15 Pusi payale taa ké n həma tá ŋkpaŋuyv.
Ile heesi tá lanə ke pusi payale
isu nsi si taa tə na wahalanaa tə.
16 La nyá yomaa taya nyá təmlə,
na tá ləlvə nyəma na nyá səsəntv.
17 Hai, Taca, ta Isə la-tuyv nyá kupantu,
na n yelev na tá niŋ təma leeli.
Ee, yelev na á leeli.

91

Isə kelev tá kpəlvəy tətəle

- 1 Yulv wei i tuyv isətə Isə səsə ke kpəlvəy tə,
Toma təna tv tee ké i heesəyi.
2 Pə wee si pəntv í yəyətə Taca si:
Nyayale ma kpante nte ma cəsəyənə tə.
Nyayale ma Isə na má tuyv-ŋ naani.
3 Taca nyá fitiyina yulv ke puluyv kunyəpuyv taa,
na yulvksəkv na kv wakəlvəy taa.
4 Na n kenti i tə na í tv-ŋ kpəlvəy,
isu kampaya ke ka too keŋ tee.
Nyá kupantu we ké isu kpəlvəy kvəntuyv.
5 Yulv kaa nyana ahoo səyəntv,
yaa nyəmə kətətəna ke ilim taa.
6 Yaa yulvksəkv ŋku kv cəki səkpətyəv tee tə,
yaa isəna kv teekuyv yəlaa ke ilim heka tə.
7 Paa yəlaa iyaya (1000) səpa nyá kəŋkəŋ taa,
yaa paa yəlaa iyisi naanəwa (10000) səpəna
nyá ntəyəŋ tə, puləpv kaa la-ŋ.
8 Kuli nyá isə na n ná isəna

Isə fɛlɛɣi asayaa tə.

⁹ Hai, Tacaa kɛɛ nyá kɔpɔɔyɔ tətɔlɛ,
isətaa Isə Səsə kɛ n cəsəyənə.

¹⁰ Wahala nəyɔɔ kaa mayana-ŋ,
pəcə mpusi nəyɔɔ kaa kɔtənə nyá təyayə.

¹¹ Mpi tə, Tacaa ká tɔ ɪ isətaa tillaa kɛ sɪ
pá fɛŋi-ŋ nyá mpaan tənə taa.

¹² Na páá te-ŋ pa niŋ taa sɪ pələ
natəli tɛ taa cə-ŋ.

¹³ Na paa n fɛla tɔyɔɔyɔ yaa paasələ
yaa wontuyɔ isayav yaa tɔm,
pɔɔpɔ kaa la-ŋ.

¹⁴ Tacaa sɪ: Timpi n sɔɔla-m tə maa waasi-ŋ,
na má kenti nyá tɔ kɛ n nyəmá ma hətɛ tə pə tɔ.

¹⁵ N ka yaa ma hətɛ na má cə-ŋ,
na má wɛɛ nyá waali kɛ lanwakəllɛ waatɔ,
na má waasi-ŋ na má tayanɪ nyá nyɔyɔ kɛ kɔsɔyɔ.

¹⁶ Maa yele na nyá weesuyɔ tayali
na má yá nyá nyɔyɔ.

92

Tacaa, pa san-ŋ tə pa laki teu kɛ

¹ Kuyaku kɔhɛɛsɔyɔ wule yontu.

² Pə wɛ teu kɛ sɪ tɛ sa Tacaa nyá,
na tɛ yoo yontu kɛ isətaa

Isə səsə nyá nyá hətɛ taa.

³ Na tɛ kpaali nyá kɔpantɔ kɛ tanan tɛɛ,
na nyá teu tɔm kɛ ahoo.

⁴ Tɛ sa-ŋ na ŋmusɪ
naanɔwa cəmən na sanɔnna.

⁵ Hai, Tacaa, nyá kɔlapəm hɛɛsɔyɔ ma lanlɛ kɛ,
na má yooki nyá niŋ təma tɔm kɛ yontu na lanhɔɔmlɛ.

⁶ Hai, Tacaa, nyá təma kɛ səsəɔna kɛ,
na nyá ləmayasɛɛ kɛ yuŋ nyənə.

⁷ Kɔmɛɛŋ ɪ cɛkəyənə tələ,
pəyɛlɛ ləmayasɛɛ fɛɪ tɔ naa paasəyənə.

⁸ Asayaa hukiyi kɛ isɪ nyutɔ,
na isayatɔ lataa náá piki.
Ama wakəɔyɔ tam tɔ nyənku tanə-wɛ.

⁹ Hai, Tacaa, nyá kɛ isətaa
Isə səsə kɛ tam tɔ kɛ.

¹⁰ Ye pə kaasa nyá kolontunaa, pɛɛ paa le kɛ.
Pa tənə mpa pa laki isayatɔ tə paa ya yem.

¹¹ Taalɛ nav toma kɛ n ha-m,
na ní pəli ma tɔ kɛ nikayə nim.

¹² Ma naaki ma kolontunaa kpisuyɔ,
na má nukɪ asayaa mpa pa caaki-m
tɔm tə pa kiisuyɔ.

- 13 Tampana tɛŋlaa puki kɛ ɪsu paan,
na pɔ kɔlɔyɪ ɪsu Lipan tɛŋ sɔsɔɔŋ.
14 Pa wɛ kɛ ɪsu tɔyɔ ŋku pa tuu
ɪsɔ tɔsɛɛɛ kataya taa tɔ,
na pɔ puki teu kɛ tɔ ɪsɔ Tacaa tɛ.
15 Paa kpatɔlaya waatu,
pa tɔŋa lɔlɔyɔ kɛ,
na pɔ wɛ tɔɛkɔlɛkɔ kɛ teu na alaafɔya.
16 Mpu pɔ hɔlɔyɔnɔ tɔkelekele sɪ Tacaa siyisaa.
ɪ ta kɛɛ tiili, ɪnɔyɔɛ ma kɔkpaɔmɔyɔ.

93

Tacaa kele wulav

- 1 Tacaa n kɛ wulav kɛ na n suu teu,
na n lɔla toma kɛ nyɔ tɔnaya taa ɪsu tampala.
Mpu tɔtɔyɔ tɛtɔ sɔŋaa tɔca tu seliyi.
2 Hatoo lɔŋtaa kɛ n su nyɔ kumte kɛ teu,
na n wɛ tam tɔɔ.
3 Hai, Tacaa, pusi kusa nɔɔsɪ
sɪ kusa sɪ nɔɔsɪ na sɪ hola wula nu.
4 Na pɔ kɔli lɔm sɔsɔɔm tɔŋ nyɔm nɔyɔ,
na pɔ kɔli tɛŋku hola sɔsɔɔna.
Tacaa kele tɔŋ tɔ kɛ hatoo ɪsɔtaa.
5 Nyɔ kɔsɔsɔtɔ n tɛ tampana tɔsiyisiyi.
Nyɔ tɔsɛɛɛ kɛ nanɛ nyɔntɛ halɔna antulinya tɛm.

94

ɪsɔ kɛ kawalaya nyɔma lɛɛtɔlv

- 1 Hai, ɪsɔ nyayalɛ lɛɛtɔlv.
Lɛɛtɔlv ɪsɔ, hɔli nyɔ ti.
2 Antulinya huɔlv nyɔ, kɔli
na n lɛɛti kalampaani nyɔma kɛ pa kɔlapɔtɔ.
3 Hai, Tacaa, asayaa mpe paa wɛɛ mpuyɔlɛ?
Mpe paa wɛɛkɔna n tɛyɛ akanaa kɛ mpu?
4 Pa yɔyɔtɔyɪ tɔm kɛ na kalampaani
na pɔ pɛɛkɔyɪ lɛlaa wakɔlɔyɔ.
5 Tacaa, pa ŋmakɔlɔyɪ nyɔ yɔlaa kɛ,
na pɔ muyuliyi mpa pa kɛ nyɔ nyɔma tɔ.
6 Pa lɛntɔyɪ mɔsɔŋ kɛ lɛlaa na mɔvlaa
na pɔ kɔyɪ suluwaa.
7 Na pɔ tɔŋ sɪ Tacaa u naaki,
Yakɔpu ɪsɔ u paasɔyɔna.
8 Kɔmɛɛmɔŋ mɛ ɪ la laakali,
lɔmayasɛɛ fɛinaa mɛ,
pɔlɛɛ kɛ ɪ kɔ hii layatɔ?
9 Tacaa wei ɪ tɔ yɔlaa kɛ ŋkraŋŋ tɔ, ɪ nukɪ kɛ.
ɪsɔnaya ɪ kɔ tɔ ɪsɔɛ na u naaki?
10 ɪsɔnaya ɪ naasɔyɪ piitimnaa

na í kaa hɔ asayaa ŋkraŋŋ?
 Inɪ ɪ seɣesəyənə yələa,
 ɪle ɪsənayə ɪ ká laŋ nyəm?
 11 Tacaa nyəmá yulɔ hɔwɛɛ kɛ
 teu sɪ a wɛ kɔrɛɛ.

12 Hai, Tacaa, nyuleleŋ tɔ nté wei n seɣesəyɪ
 nyá kiiu na ń hɔŋ ɪ ŋkraŋyɔ tɔ.
 13 ɪ ká caya tɔpamm kɛ kuyɛɛŋ ɪsayan taa,
 haləna pá huli asayaa pɔɔŋ.
 14 Pə taya pulɔ, Tacaa ɪ lɔkɪ ɪ yələa.
 ɪ kaa yeke mpa pa kɛ ɪ nyáma tɔ.
 15 Mpi tɔ, pa hɔɔna kɛ na pá keesəna tampana tɔŋyɔ.
 Pa tənə mpa pa tɔŋyɪ tampana tɔ pa laŋa ka heena-tɪ.

16 Awe ká seena ma tɔɔ kɛ asayaa mpe pa tɔm taa?
 Awe ká sənə-m mpa pa lakɪ ɪsayatɔ tɔ pa tɔm taa?
 17 Ye Tacaa taa waasɪ-m,
 ɪsəntɔ maa tɛma wɛɛɪ kɛ
 timpɪ pə sumə tətɪyɪtɪyɪ tɔ.
 18 Paa waatɔ wei kɛ ma tɔma sɪ ma caa hotuyɔ,
 Tacaa nyá kɔpantɔ tenjɪ-m kɛ.
 19 Saa wei nəyəsɛɛ pu ma lotu tɔ,
 nyá heesəna ma laŋle na ń huləsɪ-tɛ.
 20 Nyana hɔɔlaa asayaa mpa pa wakələyɪ kiin
 na pá kəŋna wahala tɔ ɪ kaawaya?
 21 Siyisilaa kɛ pa wakələyɪ
 na pá kuyɪ mpa pa ta la pulɔ tɔ pa tɔm.
 22 Ama Tacaa keke kɔkpamuyɔ
 ŋku ma cɔsəyənə tɔ.
 23 Pa mayamaya pa ɪsayatɔ kɛ ɪ ká məŋna pa nyɔɔŋ taa,
 na ɪ wakəlɪ-wɛ na kolumtɔ nti.

95

Isə cələ pote waatɔ

1 ɪ kɔɔ na tɛ yoo Tacaa kɛ laŋhulɔmlɛ yontu,
 tɛ sa tá waasulɔ wei tɔ tuyɪ kɔɔluyɔ tɔ.
 2 Tɛ polo ɪ ɪsəntaa na tɛ seɛ-ɪ,
 na tɛ wilitɪ-ɪ na laŋhulɔmlɛ yontu.
 3 Mpi tɔ, Tacaa nyayale Isə sɔsɔ.
 Nyayale wulav sɔsɔ wei ɪ ŋmakələyɪ tun tənə tɔ.
 4 Nyá niŋ taa kɛ atɛ luman tənə wɛɛ
 na pɔɔŋ sɔsɔŋ tənə kɛ nyá nyəm.
 5 Nyá tənna tenku,
 halɪ nyá tu lapənə-ɪ.
 Kolum nyá n lapənə tetɔ na nyá niŋ.
 6 ɪ kɔɔ na tɛ lun tá ŋmalɔ Tacaa kɛ akula,
 na tɛ hɛntɪ-ɪ atɛ.
 7 Pə taya pulɔ, nyayale tá Isə.
 Tayale nyá yələa, nyayale tiikilu.
 Tə wɛ kɛ ɪsu nyá niŋ kaləku.

Ye í nu Isò má ma kuyəɔtɔtɔ ke saŋa,
 8 í taa la laŋkpɔsəŋ ɪsu mə caanaa ka lapu
 Melipa na Masa ke wɔlaya tɛtɔ taa tɔ.
 9 Tənaɣa mə caanaa maɣasa-m si pa naaki ma waali,
 paa na pa nana pa ɪsəpələ ke mpi ma lapa tɔ.
 10 Pusi nule təcu ké ma luyɔ lu piitim pəne,
 haləna ma tɔ ma taa si yəlaa mpe pa lepaɣa,
 paa nyəŋ ma mpaan.
 11 Mpuɣu páná kpa-m na má tuu si:
 Pa kaa sɔv ma heesɔv taa.

96

Wulav wei ɪ kəŋ tɔ ɪ yontu kɔfatu
(Kɔtəəsɔtɔ I 16:23-33)

1 ɪ yoo Taca ke yontu kɔfatu,
 atə yəlaa mə mə təna í yoo Taca ke yontu.
 2 ɪ yoo Taca ke yontu na í sa ɪ hətə,
 na í kpaaləɣi paa kuyaku ŋkuyɔ ɪ nyɔvɔ yapu təm.
 3 ɪ yəɔtɔ piitimnaa taa ké ɪ teeli təm
 na í yəɔtɔ yəlaa təna taa ké ɪ teu təm.
 4 Taca n ké səsə ké na n muna pá sa-ŋ.
 Nyá təm wə səɣəntɔ ké na pá tɛɛ tuŋ təna.
 5 Mpi tɔ, piitimnaa tuŋ təna wə kpeɛ ké.
 Ama Taca nyá lapəna ɪsətənyɔ.
 6 Teu səsəəm naaki nyá təə ké,
 na teeli səsə náá wə nyá təyaya taa.
 7 Piitimnaa yəlaa mə í tɔ Taca ke teeli,
 í tɔ Taca ke teeli na í kɔsi ɪ nyɔvɔ.
 8 ɪ sa Taca ke ɪ hətə təə.
 ɪ kəna mə kɔhaham na í sɔvna ɪ taasi təə.
 9 ɪ həntɔ Taca ke atɛɣe saa wei
 ɪ hɔləɣi ɪ tənəŋ wɛɛtɔ tɔ.
 Atə yəlaa mə mə təna í sele ɪ ɪsentaa.
 10 ɪ heeli piitimnaa təna si
 Taca kele wulav.
 Mpu tətəɣə tɛtɔ sənəa təca, tu seliyi.
 Taca tənəɣi tampana ké na í hɔvəna yəlaa.
 11 ɪsətənyɔ laŋle í hɔləmɪ na tɛtɔ yəəli,
 tənku na ɪ taa nyəm təna í sɛɛ.
 12 Tawa təna í wɛɛ acima taa,
 na hətɔvɔ taa tuŋ təna kiisina laŋhɔləmlɛ,
 13 ke Taca ɪsentaa.
 Mpi tɔ, ɪ kəŋ si ɪ hɔvna tɛtɔ təna.
 ɪ ká tən tampana na í hɔvna antulinya na ɪ yəlaa.

97

Taca kele wulav, laŋhɔləmlɛ í wɛɛ tɛtɔ təna taa

1 Taca təkɪ kawulaya, tɛtɔ təna í yəəli.
 Tɛtɔnaa mpa lɔm tama kotaya tɔ pa paɣalɛ í yəəli.

² Isəŋmuntuyv na səkrətuyv tama-i kotaya,
na i kumte náá caya siyisuyu na tampana tənuyv təə.

³ Kəkə wε i nəgə təə ké
na ká nyaki i kolontunaa na ká cəəkəna-i.

⁴ I ηmeləsəyi nyaaləm na pá naaki antulinya,
na ate yəlaa naaki na pá seliyi.

⁵ Tətv təna tv í kprətəna pəəŋ,
i hooki ké isu keetu.

⁶ Isətənyv kpaaləyi i tampana
na yəlaa təna naaki i teu.

⁷ Tuŋ luŋlaa na mpa pa hvləsəyi tuŋ
na laŋle tə, pa təkí fεεε ké.

Tuŋ təna həntəyi Isə ké ateyε.

⁸ Siyəŋ icate nyéma nu-ti na pa laŋa hvləmi,
na Yuta acalεε náá wε ayəalεε taa
kε nyá hvlε təə, hai, Taca.

⁹ Mpi tə, Taca nyayalε isətə Isə səsə kε tətə təna taa.
N kəla tuŋ tənaya səsəntv kε təcayacaya.

¹⁰ Mpa mε í səəla Taca tə,
mə taa í kpana isayətv.
Isə kentiyi i kupama təə ké,
na í yakí-wεyε asayaa niŋ taa.

¹¹ Tampana tənlaa tənna nyaaləm,
na mpa pa lotu taa tewa təgə laŋhvləmlε.

¹² Siyisilaa, mə laŋa í hvləməna Taca,
na í sa i tənəŋŋ wεεtv.

98

I wiliti Taca wei i kəŋ tə

¹ I yoo Taca kε yontu kvfatv,
mpi tə, i lapa kəkələ nyəmnaa,
na i nyəm na i Isətv təŋ.

² Taca n hvlə nyá yapv təm
na í kuli nyá tampana tənuyv təə na piitimnaa ná.

³ N təəsa lseyeli nyéma təə na í la-wεyε teu na kəpantv.
Tətv tənasi təna nawa tá Isə nyəyε yapv təm.

⁴ Ate yəlaa mε mə təna í yoo Taca kε laŋhvləmlε yontu.
I sam-i na yontu na í wilitina laŋhvləmlε.

⁵ I yoo Taca samtv
í yoo-i-ti na cəməŋ.

⁶ I tv Taca wulav kε yonkpaama na laŋhvləmlε,
na akantεε na tutuunŋ.

⁷ Təŋku na i taa nyəm təna í cə,
na tətə na tə taa nyəm ηmaaləna laŋhvləmlε.

⁸ Pusi í wiliti
na pəəŋ təna náá kprənti na í yoo yontu kε Taca.

⁹ Mpi tə, Taca kəŋ si í hvləna tətə təna.
I ka təŋ tampana na í hvləna antulinya,
na í hvləna yəlaa kε teitei.

99

Tacaa ke wulav, na í we tanaññ

¹ Tacaa n tǎki kawulaya ké, na yǎlaa seliyi.

N caya isǎtaa tanlaa heku na tetu seliyi.

² Tacaa nyagale sǎsǎ ke Siyǎñ taa,

Nyá teena yǎlaa tǎna.

³ Pa see nyá hǎte sǎsǎle kate nyǎnte,

tǎ ké naññ nyǎnte ké.

⁴ Pa see wulav nyá wei n sǎla siyisuyu tǎ nyá ton,

nyá nyǎsǎyǎna tampana tǎnyu.

N laki kusiyisim na mpi pǎ

we teitei tǎyǎ lseyeli taa.

⁵ I puyuli Tacaa ta Isǎ,

na í lun i nǎhǎe tǎsule,

i ké naññ tu ké.

⁶ Moisi na Alǎñ mpa paa we Isǎ nyá nyá kǎtǎlaa taa tǎ

na Samiyeli wei i ka we mpa

pa sǎlǎmǎya-ñ tǎ pa heku tǎ,

pa sǎlǎma Tacaa nyá na í mu.

⁷ Isǎñmuntuyu taa ké n yǎyǎtayana-we

na mpe pá tǎkǎyi nyá kusǎsuto na kiiu ñku n su-we tǎ.

⁸ Tacaa tá Isǎ, n mu pa kusǎlǎmuto.

Nyagale pa Isǎ, na í wiiki-we.

Ama n tu-weye salǎka ke pa isayatu tǎ.

⁹ I sa Tacaa ta Isǎ na í lun

i pulaya naññ nyǎñka tǎ.

Mpi tǎ, tá Isǎ Tacaa wee ké tanaññ.

100

Tǎ ké i yǎlaa

¹ Samtu yontu.

Tetu tǎna yǎlaa me

í sa Tacaa na lanhulǎmle.

² I la Tacaa ke tǎmle na lanhulǎmle.

I kǎ i isǎntaa na yonkraama.

³ I nyi si Tacaa kele Isǎ.

Ini i ñmana-tu, ini i tǎnna-tu.

Tǎ ké i yǎlaa ké, tayale i kalǎku.

⁴ I sǎna Isǎ tǎseele nǎnǎkeelasu na samtu.

I sǎ i taya tǎ na yontu.

I see-i na í sa i hǎte.

⁵ Tacaa ké kǎpǎñ ké,

na i kǎpantu we tam tǎ.

I teu we mpyu na pǎ puki lulǎñ loosi loosi.

101

Wulav su i nɔyɔ ke Isɔ isentaa si i ká tɔŋ siyisuyu

¹ Tafiiti yontu.

Kɔpantɔ na tampana tɔŋyɔ pɛ yontu ke ma yoo.
Taaɔa nyaya ma yoo-ti.

² Maa kaasi ma ti na mpaav kusiyisuyu.

Pɔlee kɛ n ká kɔɔ ma kin?

Maa tɔna lotu kulɔmtɔ ke ma tɔyaya taa.

³ Ma kaa ha isayam ke mpaav,
ma taa ká kpaakɛna mpa pa kisiyi pa Isɔsɛɛle tɔyɔ.

Pa Isɔsɛɛle n̄tɛ tɔ kaa matɔna-m.

⁴ Nyamle isayale ká hatɔlɔna-m,

maa caaki si ma na isayav tɛ kaa pulɔ.

⁵ Maa wakɛli wei i cakɛna i tɔyɔntɔle ke mukaya tɔ.

Pɔyele maa caaki kalampaani tɔ.

Na wei i lotu taa suwa pɔpɔtɔ tɔ.

⁶ Maa nyɛni tetɔ taa kɔpama tɔɔ kɛ,

na pá caya ma kɔŋkɔŋ taa.

Wei i tɔŋ mpaav kusiyisuyu taa tɔyɔle ma tɔmle tɔ.

⁷ Wei i ha i tɔyi ŋmulɔm taa tɔ u cakɛ ma tɔyaya taa.

Wei i looliyi tɔ i kaa sɔŋ ma isentaa.

⁸ Paa tanɔŋ ŋku maa wakɛli tetɔ taa asayaa tɔnaya.

M̄puyɔ maa kpiisina Taaɔa icate

taa kɛ mpa pa laki isayav tɔ.

102

Lɔŋwakɛlle tɔ tɛɛlvɔv

¹ Kɔnyɔntɔyɔlɔ sɔlɔmuyɔ

ke waatɔ wei pɛ kɔlɔna-i

na í wiikina Taaɔa tɔ.

² Taaɔa nu ma wiinav na

ń mu ma kusɔlɔmtɔ.

³ Taa yelee ma tɔɔ kɛ nyɛnnav ke ma lɔŋwakɛlle waatɔ.

Ke ŋkpaŋyɔv na ma tɔɔ kɛ kuyaku ŋku

ma yaaki-ŋ si n̄ waasi-m tɔ. Cɔ-m lɔŋ.

⁴ Pɛ taya pulɔ, ma kuyɛɛŋ mukayi kɛ isu nyɔɔsi

na ma saali yem isu kɔkɔ nyakuyɔv tuputu tɔ.

⁵ Ma wɔlaa kɛ isu nyutu nti pa setaa tɔ.

Ma tu sɔɔki ma tɔyɔnaya tɔyɔv.

⁶ Mɔla nu-m teu kɛ,

na má tɛ taasi tɔkɔŋkɔŋɔ.

⁷ Ma nɔyɔsɔna kɛ isu wɔlaya tetɔ taa sumaya.

Ma wɛɛ kɛ isu ncaa taa sumaya.

⁸ Ma sɔvki maa tooki.

Ma wɛ kɛ isu sumaya ŋka

ka wɛ ka tike ke lɔpɔtɔ tɔɔ tɔ.

⁹ Paa ifemle nte ma kolontunaa tɔvki-m kɛ,

na pa taa kpaana-m na pá yəgətəyi
na pá tuuki na pá yaaki ma həte.

¹⁰ Tətu ke ma təkí təgənaɣa lonte
na ma ɪsəlbm paləyi ma kɔnyənyəəm taa.

¹¹ Nyá pááná kpaana-m.

Nyá taa huuna-m na ń kɔɛsi-m na ń ləgə pooluŋ.

¹² Ma kuyeyɛŋ təŋa tuusuɣu ké ɪsu ɪsotom tɛkɔyɔ tə,
na má wuləyi ɪsu nyutu.

¹³ Ama Tacaɔ, nyá təkəna kawulaya ke tam təə.

Waalɪ lɔlɔŋ loosi təna ká təəsi nyá təə.

¹⁴ N ká kɔlɪ nyá naasi taa na ń wii Siyɔŋ nyáma kɔnyəŋ.

Pə taya pulɔ, waatu talaa ké.

Kɔyaku ŋku n ka la-weyɛ pɛɛɛɛ tə kɔ kəmaɣale.

¹⁵ Nyá təmlɛ nyáma ta, tə səəla nyá ɪcate ké.

Tə wakəlaa, tə ncaa wɛ-tuyɔ pətətəle.

¹⁶ Piitimnaa ká nyana Tacaɔ həte
na tətɔ taa awulaa təna nyana ɪ teeli.

¹⁷ Tacaɔ tayanɪ Siyɔŋ ɪcate ke ŋmau,

na ń hɔlɪ nyá teeli ke tə taa.

¹⁸ Tacaɔ keŋ ŋkraŋyɔyɔ na kɔnyəntəgəlb kɔsələmətɔ ké.

ɪ kisiyi ɪ sələmuyɔ.

¹⁹ Pá ŋmaa-təyi waalɪ lɔlɔŋ təə.

Yəlaa mpa pu ŋma tə, paa sa Tacaɔ.

²⁰ Tacaɔ wɛ ɪ tənəŋ təcəɣale ké na ɪ nyənəyi.

Hatoo ɪsətəa ké ɪ wɛɛ na ɪ nyənəyi tətɔ təə.

²¹ Si ɪ nukɪ saləkətɔnaa wula.

Si ɪ waasəyi mpa paa kɔ tə.

²² ɪɛna yəlaa kpaalɪ Tacaɔ həte ke Siyɔŋ taa
na pá samɪ-ɪ Yosalem taa.

²³ Yəlaa təna ká kotɪ təntəmlɛ.

Piitimnaa ká kotɪ na pá luŋ Tacaɔ.

²⁴ ɪ yəka ma toŋ ke mpaav taa ké
na ɪ pasa ma kuyeyɛŋ.

²⁵ Ma təma si: Ma ɪsə nyá wei n wɛ tam təə tə,

taa kəəlɪ-m ma kuyeyɛŋ həkɔ taa.

²⁶ Hatoo ləŋtaa ké n su tətɔ kite,
ɪsətənyɔyɔ ké nyá niŋ kulapəm ké.

²⁷ Nyá wɛ tam təə ké.

Ama pələ pu saalɪ yem.

Pə kəŋ tɛm ké ɪsu wontu kɔsusuutu,

na ń layasi-wɪ ɪsu toko, ɪɛna pə layasi-wɪ.

²⁸ Tacaɔ nyá wɛ tam təə ké ńpuyɔ,

nyá pusɪ fɛina tənaya.

²⁹ Nyá təmlɛ nyáma tá,

tá piya ká təgəna tətɔ,

na pa lɔlɔŋ nyáma toŋ səsəyi nyá ɪsəntaa.

103

Ma sɛeki Tacaɔ ke ɪ na təmlɛ

1 Tafiiti yontu.

Ma saŋ Tacaa ké.

Ma saŋ nyá hətɛ nanŋ nyəntɛ ké na ma lotu təna.

2 Ma saŋ Tacaa ké.

Ma kaa sɔɔ nyá kɔpantɔ natəli.

3 Nyá husəyənə ma ɪsəyatɔ tənə,

na ń waakɪ ma kɔtəmənŋ tənə.

4 Nyá yakənə-m pələav taa,

na ń huləyí-m suulu na ń lakɪ-m kɔpantɔ.

5 N kpaasəyɪ ma toŋ ke ma kpatəlaya waatɔ,

na ń mələyənə-m ɪfɛpile taa ɪsu həkələ.

6 Tacaa nyayale tampana halɔ.

Nyá tayanəyənə mpa pa ɪsɛ pa təkɪ tɔ pa təm.

7 Nyá hulənə Moisi ke nyá mpaanŋ,

na ń hulí ɪsɛyɛli nyéma ke nyá kookalənə.

8 Tacaa ke suulu na pətətələ tɔ ké,

nyá kɔpantɔ wɛ səyɔntɔ.

Pəyele nn mɔyɪ pááná ke ləŋ.

9 Nn kaləyɪ kɔtamsa,

pəyele nn təkəyənə yulɔ ke nyá taa ké tam tɔɔ.

10 Nn lakɪ-tɔ na n kéésəyənə tá ɪsəyatɔ.

Pəyele nn fələyɪ-tuyɔ tá kawalaya.

11 ɪsu ɪsətəntuyɔ kɔŋkɔlɔmənŋ wɛw tɔ

ńpuyɔ n lakɪ mpa pa nukənə-ŋ təyɔ kɔpantɔ.

12 ɪsu ɪlim təlule na pə tətule hatələnəw təma tɔ,

ńpuyɔ n hatələyənə-tuyɔ tá kawalasi.

13 ɪsənə cɛcɛ wɛnə ɪ piya pətətələ tɔ,

ńpuyɔ Tacaa n wɛnə mpa pa nyaŋnə-ŋ tɔ pa nyəntɛ.

14 Mpi tɔ, n nyəmá mpi pə ŋmana-tɔ tɔ.

N ta sɔɔ sɪ tɔ ké mɔsuyɔ.

15 Yulɔ kɔyɛɛŋ wɛ ké ɪsu nyuluyɔ.

ɪ tuyɪ hɛtɔ ké ɪsu taalɛ taa nyuluyɔ.

16 Waatɔ wei heelim makɪ-kɔ ulənə kɔ saali yem,

na pá wu kɔ lonte ke nyəm.

17 Ama Tacaa nyá kɔpantɔ leeliyɪ tam tɔɔ ké

mpa pa nyaŋnə-ŋ tɔ pa kiŋ,

na nyá tampana tənuyɔ pəsəyɪ pa piya piya nyəm.

18 Ye pa təkə nyá nəyɔ pɛɛluyɔ na pá tɔəsəyɪ

nyá kusəsutɔ tɔɔ na pá lakɪ-tɪ.

19 ɪsətəntuyɔ taa ké Tacaa n ŋmawa nyá kumte

na ń təkɪ kawulaya ke pə tənə pə tɔɔ.

20 ɪsətəa tillaa mpa mɛ ɪ wɛ toŋ sɔsɔŋ

na ɪ lakɪ ɪsɔ kɔtɔtɔtɔ tɔ, ɪ sa ɪsɔ,

na ɪ nukənə ɪ nəyɔ taa təm.

21 Tacaa samaa mɛ mpa mə tənə ɪ ké ɪ təmɪ nyéma

na ɪ lakɪ ɪ kusɔləm tɔ, ɪ samɪ-ɪ.

22 Tacaa kɔŋmanŋmama mɛ ɪ samɪ-ɪ ɪ kawulaya tənə taa.

Ma saŋ Taɔaa.

104

Nmalɔ Isɔ nyana tɔmlɛ

¹ Ma saŋ Taɔaa kɛ.

Ma Isɔ nyá sɔsɔɔntu fɛi tɔnaya.

N suu teu sɔsɔɔm kɛ.

² N suu nyaalɔm kɛ isɔ kpaɪ,
na ń lɔ isɔtɔnɔyɔ isɔ cokɔlɛ.

³ Hatoo isɔtaa nyɔyɔ taa kɛ n ŋma nyá tɔɔayalɛ.
Isɔŋmɔntu nté nyá yooɔ kɛkɛ na heelim tɛɛkɔna-ŋ.

⁴ Heelim nté nyá tillaa
na nyá tɔmlɛ tu nté kɔkɔ.

⁵ N sí tetu kɛ tɔ kite tɔɔ kɛ teu kɛ.
Pɔlɔpɔ kaa ciyiti-tɔyɪ paa pɔcɔ.

⁶ N waasa tɛŋku kɛ tɔ tɔɔ isɔ kpaɪ
na lɔm náá kpa pulasi.

⁷ Ama n nyaasa-wɪ na pɔ se,
pɔ ní nyá tɛv hola na pɔ tu casalɛ.

⁸ Uena pulasi nyu na tetɛka náá lum
lona wena n ka suwa tɔ a taa.

⁹ N pí lɔm kɛ tɔnaya sɪ pɔ taa ŋmaa ka tɔɔ
na pɔ kɔɔ pɔ tasa tetu waasɔyɔ.

¹⁰ Nyá tɔŋsɔna lɔm sɛɛlaa kɛ lɔŋ
na pɔ kpeŋ pulasi hɛkɔŋ.

¹¹ Tɔnaya taalɛ wontu tɔna nyɔɔki
na taalɛ kpaŋasɪ náá kuyɪ sɪ lɔkɔtu.

¹² Uena sumasi sɔvki lɔŋ inɪ i kutemɪŋ tun tɔɔ
na sɪ wiiki piliŋasɪ tɔɔ.

¹³ Hatoo nyá isɔtaa tɔnaya n yeki na tɛv nukɪ pɔɔŋ tɔɔ,
na tetu náá haki nyá tɔma kɔlɔlɔm.

¹⁴ N yeki na nyutu nyɔɔki sɪ pɔ waasi tɔla
na tun náá nyɔɔki sɪ pɔ waasi yɔlɔ.

N lapa ŋpɔyɔ sɪ tetu í lɔlɪ
mpɪ pɔ haaki yɔlɔ kɛ weesuyɔ tɔ.

¹⁵ N lapa sɔlɔm sɪ pɔ hɛɛsɪ yɔlɔ lanlɛ.
Na ń la nim sɪ pɔ tayanɔyɪ isɛntaa.

Uena mɔtu náá ha yɔlɔ kɛ alaafɔya.

¹⁶ Taɔaa nyá tuuna Lipaŋ tun sɔsɔɔŋ.
I hikiyɪ lɔm mpi i caaki tɔ.

¹⁷ Tun inɪ i tɔɔ kɛ sumasi sɔkpɛsɪ tɔyɪ sɪ tana
na sumasi sɔsɔɔnsɪ náá cakɪ i tɔɔ.

¹⁸ Taalɛ pɔntɔlɔŋ tɔɔayalɛ nté pɔɔŋ sɔsɔɔŋ tɔɔ
na pɔyɔ namisi náá cakɪ kɔkpamɔŋ tɛɛ.

¹⁹ N lapa isɔtu kɛ sɪ í faya kuyɛɛŋ,
ilim nyɔmá pɔ tɔyɔ waatu.

²⁰ N kɔŋna sɔkpɛtɔyɔ uena pɔ yu,

na hətvyv taa wontu svv tə təma taa.

²¹ Təyəlasi kufasi nyusəyi si təyənaya waalı
na si sələməyi İso nyaya si kvətəyov.

²² Waatv wei ilim luki İlena
sı məli na sı hənti si pəəñ taa.

²³ İlena yulv nää lu na í tee i təmlə
na í la-teye mpv haləna taanaya.

²⁴ Hai, Tacaa, nyá kvlapəle təəwa payale ké,
na ləmayasəe ke n lapəna pə təna.
Nyá kvpampam suna tetv taa.

²⁵ Tenku kələ təlelele, i fei tənaya,
na i taa wontu səsəəntv na səkpətu cəəki,
tə fei kalvyv.

²⁶ İ taa tətəyə kvpuləñ səsəəñ ná kpaakı na í tiiki,
na tvm səsə Lefiyatan wei n lapa si n liyiliyina tenku hola taa tə.

²⁷ Nyaya wontu ntı tə təna tə teələyi
si n caləyi-təyi tə təyov waatv.

²⁸ N ha-tı İle tə mv.
N kula nyá niñ İle kvpantv təələna-tı.

²⁹ N ha-təyi siyile İle tə svv seluyv.
Ye n ləsa tə feesin İle tə həe na tá pəsi ate mvsuyv.

³⁰ N mələna tə feesin İle tə tayanı kvlvvyv
na tə təna tá pəsi kvfam ke tetv təə.

³¹ Tacaa nyá teu í wəe tam təə,
na n yəələna nyá kvlapəm.

³² N nyəna tetv tə seliyi ké,
na ye n tokina pəəñ İle nyəsı nyala i təə.

³³ Tacaa nyaya ma yoo yontu haləna ma səm
ma İso ké ma sañ haləna ma tənaya svv.

³⁴ Ma yontu í la-ñ teu Tacaa,
nyaya ma yəələyəna.

³⁵ Pəntələa í saalı yem ke tetv təə,
asayaa í taa tasa wəev.

Tacaa, ma sañi-ñ ké.

İ sa Tacaa.

105

İso kvpantv təm

(Kvkalətv 1-15: Kvətəsutv I 16:8-22)

¹ İ sa Tacaa, í yaa i həte.

İ yəyətı i kookalənaa təm ke yələa taa.

² İ yoo-i yontu na í sēe-i na cəməñ.

İ yəyətı i təma səsəəna təm.

³ İ sa mə təyi i həte naññ nyənte təə.

Tacaa pəkələa mə mə lanja í hvləmənə-i.

⁴ İ kēsəna Tacaa Toma təna tv təə,
í pəkəyi tam si í wəe İso İsentaa.

5-6 Tacaa tæmle tu Apələham lɔlvɔv nyáma me.
 Yakəvɔ piya mpa me Isə ləsaa tə.
 ǀ təəsi ı təma səsəəna təm,
 na ı piti təma na ı huule pə təm.

7 Tacaa nyagalə tá Isə
 na ń huukəna tetv təna.

8 Nn səkı nyá nəvə suv təə ké paa pəcə.
 Nyá təm we mɔvɔv haləna lɔlvɔ loosi iyaya (1000).

9 N ká təkı nəvə ŋka n ka suwa Apələham tə
 na n teləsi ka təm ke Isaaka na tuunav.

10 Nəvə ŋkeve n su Yakəvɔ.
 N cəla-keve lsevəli ke tam təə.

11 N heela-ı si:
 Maa tala Kanaan tetv ke nyana nyá lɔlvɔv nyáma
 na tə pəsi mə paa nyəm.

12 Saa inı tə, lsevəli yəlaa me í fei payalə ke paa pəcə.
 Pəyele í caya tetv taa tə pə ta leeli.

13 Na í puki piitimnaa taa
 na í cəkı kawulası taa.

14 Ama Isə tá tisi si piitim napəli pə təvə mə ise,
 halı í naası awulaa payalə ke mə nyvɔv təə.

15 Na í tə si: ǀ taa tokina ma kuləsaa.
 ǀ taa la isayatu ke
 ma kvəvətutu teləsəlaa.

16 Mɔvɔv Isə yelaa na nyəvəsi lu tetv taa,
 na təvənaya lan.

17 Ulena Isə teləsi yulv ke mə nəvə təə.
 Yulv inəvələ Yosəefv wei ı taalunaa pəetaa tə.

18 Pa tɔwa ı nəvə taa ké ŋkpası
 na nyəvəlvɔv ke ı luyv tē.

19 Haləna pə tala waatu wei Tacaa ka suwa tə.
 Ulena Tacaa təm huli sı ı ka wena tampana.

20 Mɔvɔv wulav hawa nəvə sı pa həti-ı.
 Wei ı təkı kawulaya ke yəlaa təna təə tə sı, pá cəpı-ı.

21 Na wulav kpa Yosəefv ke ı təyaya təə nyənlv
 na Yosəefv paasəvəna wulav nyəm təna,

22 sı í sevəsi ı waalı nyáma isu ı caaki tə
 na í huli ləmayasəe ke ı layatu tasəlaa kvəpəma.

23 Mɔvɔv Yakəvɔ pola Icipiti tetv taa.
 Mɔvɔv lsevəli polaa na í caya Kam*fa* tetv taa. ^a

24 Ulena Tacaa ń yele na nyá yəlaa huki katatəlaya
 na pá kəli pa kolontunaa ke tɔŋ.

25 Na n layası Icipiti nyáma ke
 hɔwəe na pa taa kpəna nyá yəlaa.
 Na pá la-wəve nyəmən na pá muvuli-wə.

26 Mɔvɔv n tila nyá tæmle tu Moisi
 na Aləŋ wei n ka ləsaa tə.

^a 105:23 **Kam:** Kam tetv ke cəne, pə ke Icipiti ke. Pə taya tetv kufatu nataləvı yem.

- 27 Na pá la piti tæma na kækə̀lə̀ nyəm na ton
ke Kam nyéma tetu taa.
- 28 Uena n yele na sə̀kpetuɣu nyala na ahoɔ yu.
Pa taa nə̀ɣə̀lɔ ta kpeesə̀na Tacaa kuyə̀ɣətɔtu.
- 29 Na n pəsi lum ke caləm,
na n kv pə taa tiina.
- 30 Mpuɣu saleɛ luwa Icipiti tetu taa ké katatə̀laya
na á suu pa awulaa nanɲə̀ kuhə̀ntə̀n taa.
- 31 Uena Tacaa n yə̀ɣətɔ na kacəsi kunyasasi
na pətɔ lu pa tetu tæna taa.
- 32 Na n yele na tə̀mpɛɛ nu-wɛɣɛ tɛv lonte
na calanaa tii pa tetu taa na tɛ nyaya kəkə̀.
- 33 Na n wakə̀li pa tuɲ wei pa yaa si fiki
na lesɛɲnaa tɔ.
Na n pɛli pa hə̀ɣə̀lɔɣu taa tuɲ.
- 34 Mpuɣu Isə̀ n tasa yə̀ɣətɔɣu na kutolon
lu kv fɛi kaluɣu.
- 35 Na kv kpiisi pa tawa tuɲ pee
na tetu tæna nyutu.
- 36 Mpuɣu Isə̀ kuwa pa tetu taa kancaalaya piya tæna.
Nsi si kena pa kancaalaya piya nsi pa lula pa ifepile waatu tɔ.
- 37 Uena Isə̀ n ləsi nyá yə̀laa na liyitee na wɔla.
Nə̀ɣə̀lɔ taa seliyi mpaau taa ké ɪ kpeka taa.
- 38 Pa tɛɛwa uena Icipiti nyéma feesi tə̀fɔv.
Mpi tɔ, pa tɛɛ suukayana-wɛɣɛ.
- 39 Isə̀ɲmɔntuɣu ke Tacaa n kentayaa pa tɔə̀ ké ilim taa,
uena nyá kəkə̀ naaki-wɛɣɛ ahoɔ.
- 40 Mpuɣu Tacaa n mu pa kusə̀lɔmutu na n kə̀na-wɛɣɛ leesɪ,
na n haɣasi-wɛɣɛ isətə̀a tə̀ɣə̀naɣa.
- 41 Uena n tɔli kukpamɔɣu na lum kpe
wɔlaya tetu taa isu pə̀ɣə̀.
- 42 N ta sə̀ə̀ nyá təm nanɲə̀ nyə̀ntu nti
n ka heela nyá tə̀mlɛ tu Apə̀laham tɔ.
- 43 Mpuɣu n lə̀sa nyá yə̀laa mpa n yaawa tɔ na pa wenau
na lanɲə̀lɔmlɛ səsə̀ə̀le na pá wilitiyi.
- 44 Uena n cɛle-wɛɣɛ piitimnaa tetɔnaa
na pele pá tə̀ɣə̀ yə̀laanaa tæma kulɔlum.
- 45 N lapa mpuɣu si pá tə̀n nyá kiin
na pá təkɪ nyá kusəsutu.
ɪ sa Tacaa.

106

*Isə̀ tə̀ɲə̀ɣɪ tampana, Isɛɣɛli nyéma kisa-yɛ
(Kvkalə̀tu 1,47-48: Kvtaəsɔtu I 16:34-36)*

¹ ɪ sa Tacaa, ɪ sɛɛ-ɪ.

Mpi tɔ, ɪ ké kɔpanɲ.

ɪ kɔpantu wɛ tam tɔə̀ ké.

² Aweyɛle ɪ tæma səsə̀ə̀na təm yə̀ɣətɔlu?

Na ɪ samtv təna kpaallv?

³ Mpa pa tənəyi tampana na pá lakɪ kusiyisim
ke tam təyɔle lelenɪ nulaa.

⁴ Taaɔa tɔɔsi ma tɔɔ.
Mpi tɔ, n sɔɔla nyá yɔlaa.
Paasəna-m nyá wei n waasəyi tɔ.

⁵ Waasi-m na má ná nyá ləsəlaa təcayanav.
Uena má na nyá yɔlaa tá laŋa hɛɛ.
Na má na-we tɔ yɔɔli.

⁶ Tə pəntaa ké ɪsu tá caanaa.
Tə lapa ɪsəyatv, tə lapa mpi pə ta kɛɛsi tɔ.

⁷ Tá caanaa taa cɛkəna nyá piti təma ke Icipiti.
Pa ta tɔɔsi nyá kɔpantənaa tuutuuma tɔɔ.
Haləna pá kuli nyá tɔɔ ké tənku kɔsɛɛm nəyɔ.

⁸ Paa na mpv n yapa-weye nyá hətɛ tɔɔ
si nyá ton ɪ ná.

⁹ Mpyv n nyaasa tənku kɔsɛɛm na ɪlé ɪ nyɔɔ.
N yelaa na nyá yɔlaa tɔ lumaŋ sɔsɔŋ taa
ɪsu wɔlaya tɛtv taa.

¹⁰ N yapa ta caanaa ke mpa paa caaki-we tɔ pa niŋ taa.
N hɛta-weye pa kolontu səkpaŋ taa.

¹¹ Lum təyɔ pa kolontunaa tənaya,
pə ta sɔɔ paa kulvm.

¹² Tənayale pa tɛma pa taa na nyá təm,
na pá sa-ŋ na yontu.

¹³ Ama pa sɔɔ kpaakraa ke nyá təma,
pa ta taŋ si pá ná a tɛɛsvyɔ.

¹⁴ Mpyv pa nyula teu si pá hiki
mpi pa feina təyɔ wɔlaya tɛtv taa.
Uena pá caa-ŋ təm ke tɛtv pooluŋ nyəntv taa.

¹⁵ N ha-weye pa kɔsələməm
na pá təyɔ na pá haɣa na pá lu-weye sɔŋ.

¹⁶ Mpyv pa lapa Moisi ke ɪsɛɛɛmle ke təsikile,
na Aləŋ wei ɪ ké yulv naŋŋ tv tɔ.

¹⁷ Tənayale tɛtv haa nəyɔ na tɔ li Tataŋ nyéma
na tɔ waasi Apilam nyéma tɔɔ.

¹⁸ Kəkɔ nyaya pa kpekəle,
ka niisa asayaa mpe.

¹⁹ Mpyv pa lupa nyəgəlyɔv ke naule ke Holɛpv pyv tɔɔ,
na pá luŋ na pá sɛɛ-te.

²⁰ Pa kraɣa nav wei ɪ təkɪ nyutv təyɔ,
na pá lɛɛti ɪsɔ teeli tv nyá nyá lonte taa.

²¹ Pa sɔɔwa pa waasulv ɪsɔ nyá nyá tɔɔ,
pəcɔ nyá lapəna-weye təma sɔsɔna,

²² ke Kam nyéma tɛtv taa,
na piti təma ke tənku kɔsɛɛm taa.

23 Μῦρυγυ Tacaa nyá n yəgəta pa kpiisuγu təm, Moisi paasi.
Ama nyá kuləsu Moisi tike səηna na í teγε-η nin
na Iso kv ι pááná ke wakəlyu təm taa.

24 Uena pá lə tetu kopantu nti Iso nyá n ka ha-we tə.
Pa ta tənə Tacaa nyá nyá nəγə siw tətə.

25 Ntəna pá kvnti pa teesi taa,
na pá kisi Tacaa nyá nyá nəγə ke nunav.

26 Tənaγale n kusa nin na iso na n tuu
si n ká yeke na pá sí wəlaya tetu taa.

27 Na n yasi pa ləlyə ke paə timpi,
na n yeke na pá sí ma ta nyi isənaa te.

28 Μῦρυγυ Iseyeli nyəma luηa Peyəə nyəma tɔγu Paali.
Uena pá təγə nantu nti pa laawa sətaa tə.

29 Pa kraasa Tacaa nyá pááná na pa kulaputu nti.
Uena nyaa kəna wahala ke pa təə.

30 Μῦρυγυ Penhasi kulaa na í tayani-ti.
Uena mpusi inι í hee.

31 Μῦρυγυ Tacaa nyá nyəna yaasi inι si
ι we teu ke tam təə.

32 Mpe pa kraasəna Tacaa nyá nyá pááná ke Melipa lom kin.
Uena Moisi təγə pə saləka ke pa nyuγu təə.

33 Pa nyəηsa ι ise na í kpisi kantəlyu,
uena í yəgəti təm ι ta mayasi.

34 Iseyeli nyəma ta kv Kanaaη nyəma isu Tacaa
ka heeluyu-we tə.

35 Ama pa krentəna piitimnaa lelāa ké
na pá kpeləmi pele pa kulapəle.

36 Haləna pá luη pa tuη
na pele pá nyi-weγε katəka na pá hoti ka taa.

37 Na pá laa pa pəyalaa na pa peela ke
pele pa tuη.

38 Pa kuwa pa piya ke mvsəη ke Kanaaη tuη tee
na pa yuləkule nté tə pilisa tetu.

39 Pa təma lapa-weγε asilima nyəma
na pa lakasi pəsi-we isu wasaηkalənaa.

40 Μῦρυγυ Tacaa nyá nyá taa kraana nyá yəlaa mpa pa ké
nyá kraancoou tə na pá lu-η səη.

41 Uena n tu-weγε piitimnaa nin taa
na pele pa taa kraana-we na pá ηmakəli-we.

42 Na pa kolontunaa muyuli-we
na pá tu-weγε wahala.

43 Təm payale ke Tacaa n waasa-we.
Paa na mpv na pá kuləyi nyá təə ké tam.

Uena pá kama nyəəη ke pa isayatu taa.

44 Μῦρυγυ Tacaa n nuwa pa wula
na n ná pa laηpəsəle.

45 Uena n huυ nyá na-we mə nəγə pəeləyυ təm.

Na pa tɔm la-ŋ pətətəle ke nyá kɔpantu səsəntu tɔɔ.

⁴⁶ Na ń yele na mpa paa kpa-weyɛ yomle tɔ
pa tɔm la-weyɛ ɪsəkilim.

⁴⁷ Taa tá lɔ waasi-tu,
na ń ləsi-tuyɔ piitimnaa taa na ń kpeyeli-tu.
Uena tá sa nyá hətɛ nanŋ nyəntɛ
na tá pɛɛki teeli ke nyá samtɔ taa.

⁴⁸ lseyeli lɔ Taa tɔ sɛɛ-ŋ tam tɔɔ.
Yɛlaa tɛna í tisi si lɔ í kɛna mpɔ.
ɪ sa Taa.

TAKELAYA KAKPASI NYƏŋKA

107

(Yontu 107-150)

lɔ waasɔlv nyana kookali

- ¹ ɪ sa Taa.
Mpi tɔ, n ké kɔpan,
na nyá sɔlvɔ wɛ tam tɔɔ.
- ² Mpa Taa n waasaa tɔ pá yəyɔti.
Mpa n yapa kolontu niŋ taa tɔ pá tɔ si: Taa ké kɔpan.
- ³ N lɛsa-weyɛ tɛtɔnaa tɛna taa ké,
pə kpaɣav ilim tɛlule na pə tɛtule,
na pə ntəyɔŋ na pə mpətəŋ tɔ.
- ⁴ Pa taa lelaa tɔŋaya pa tike ké.
Pa tooliyi wɔlaya tɛtɔ taa.
Paa naaki ɪcatɛ nte tɔ taa paa caya tɔ.
- ⁵ Nyəyɔsi na lɔkɔtɔ kɔkaya-wɛ na pa apalɔtɔ yɔlvɔyɔ.
⁶ Mɔyɔyɔ pa wiina Taa nyaya pa lanwakəlle taa,
na ń waasi-weyɛ pa apalɔtɔ yɔlvɔyɔ taa.
- ⁷ Mpaav kɔpanku taa ké n tiika-wɛ.
N tana-weyɛ ɪcatɛ nte tɔ taa paa caya tɔ.
- ⁸ Pá sɛɛ Taa nyaya nyá kɔpantu tɔɔ,
na piti tɛma wena n laki yɛlaa tɔ a tɔɔ.
- ⁹ Mpi tɔ, n kɔwa lɔkɔtɔ nyáma lɔkɔtɔ
na ń hayasi nyəyɔtɔnaa.
- ¹⁰ Mpa paa wɛ səkɔpɛtɔyɔ na sɛm nəyɔ taa tɔ.
Paa wɛ wahala taa ké na alukpala ke pa nəhɛɛ taa.
- ¹¹ Mpi tɔ, paa kisa Taa nyá nyá tɔm ké.
Pa foota ɪsɔtaa lɔ sɔsɔ layatɔ tasɔyɔ.
- ¹² Wahala ke n nyəka-wɛ na pá hotiyi.
Nəyɔlv fɛi si í waasi-wɛ.
- ¹³ Mɔyɔyɔ pa wiina Taa nyaya pa lanwakəlle taa.
Uena ń waasi-weyɛ pa apalɔtɔ yɔlvɔyɔ taa.
- ¹⁴ Na ń ləsi-weyɛ səkɔpɛtɔyɔ na sɛm nəyɔ taa,
na ń cé pa kɔhəkəm.
- ¹⁵ Pá sɛɛ Taa nyaya nyá kɔpantu tɔɔ,
na piti tɛma wena n laki yɛlaa tɔ a tɔɔ.
- ¹⁶ N pɛla nyəyɔlvɔyɔ kɔsɛɛmɔyɔ kɔtəkɔyɔ

na ń wakəli pə kəkələsəŋ.

17 Kómələməŋ yaasi kətakəesuyv təə,
pa kawalaya sɔsa-wɛyɛ wahala taa.

18 Təyənasi tənə lu-wɛyɛ səŋ
haləna pə pona-wɛyɛ səm nəyɔ taa.

19 Mpuɣule pa wiina Tacaa nyaya pa laŋwakəlle taa
na ń waasi-wɛyɛ pa apalɔtv yəɔlɔyɔ taa.

20 ɪləna ń yəyɔti na pə waa-wɛ
na ń fiti-wɛyɛ səm taa.

21 Pá sa Tacaa nyaqa nya kɔpantv təə
na piti təma wena n laki yəlaa tə a təə.

22 Pá la Tacaa nyaya sɛɛtv kətasi
na pá kpaali nyá təma na kawilitasi.

23 Mpa paa wɛ tenku taa kɛ kpuləŋ taa
na pá laki pa taatəle tə.

24 Pɛle pa nawa mpi Tacaa nyá n pəsəyi lapv tə,
na piti təma nna n lapa tenku taa tə.

25 N yəyɔta kuyəyɔtv ké na
kacuculaya kusɪ tenku hola.

26 Na pá ləyɔ pa kpulɔyɔv kɛ ɪsɔtaa
na pá tisi-kuyv lumanj taa,
na pá cəsɪ-wɛyɛ teu.

27 Pa ɪsɛ pilaa ɪləna pá svv seluyv ɪsu svlɔnyɔlaa
na pa nyəm kɛ tenku tənə saali yem.

28 Mpuɣule pa wiina Tacaa nyaya pa laŋwakəlle taa
na ń waasi-wɛyɛ pa səyɔntv taa.

29 ɪləna ń sənɪsɪ kacuculaya
na tenku hola hɛɛ təli.

30 Pa laŋle hɛɛna tenku hɛɛv mpi.
ɪləna Tacaa tɛsənə-wɛ na í pona-wɛyɛ
timpɪ pa pukaya tə.

31 Pá sɛɛ Tacaa nyaya nyá kɔpantv təə,
na piti təma wena n laki yəlaa tə a təə.

32 Pá sa-ŋ timpɪ yəlaa kpɛyɛlaa tə
na pá puɣvli-ŋ səsaa kotuyv taa.

33 Nyá yekina na pusi nyəəki,
na sɛɛlaa náá wuləyi.

34 Na ń pəsəyi mvsəŋ tɛtv kɛ tɛsəpaya
kɛ tə yəlaa kawalaya təə.

35 N laki na wulaya tɛtv pəsɪ lule
na lom sɛɛlaa wɛɛ timpɪ lom nyəyəsɪ wɛɛ tə.

36 Na ń su laŋlaa kɛ tənə
na pɛle pá ŋmá ɪcatɛ nte tə taa paa caya tə.

37 Na pá tuu tawa na pá sɔ tuŋ wei
pa yaa sɪ lɛsɛŋnaa tə na í lɔli pɛɛ kɛ səsəm.

38 Tacaa n kooliyi-wɛyɛ kɔpantv ké na pá hukiyi səsəm,
n ta pasa pa təla.

39 ɪləna laŋuyv na wahala na kunyɔntəyɔle

nyəki lɛlaa na pə pasa-wɛ.

⁴⁰ Tacaa n yeki na pá footiyi kasayampiya.

N yeki na pa cəəki wɔlaya tetu taa, pa fei té.

⁴¹ Ama n waasəyi konyəntɔnaa ke wahala taa,
na pa tɛɛsi huki isu kaləkəŋ.

⁴² Yɛlaa kɔpama naaki Tacaa na pá ŋmaaləyi.

Ama isayatu təkəyi nɔɔsi.

⁴³ Yulu ləmayasɛɛ tu í la laakali na yaasinaa mpe
na í pɛɛki si í cəkəna Tacaa kɔpantɔnaa.

108

Tanaŋ yontu

(Kɔkalətu 2-6: Yontu 57:8-12,7-14; Yontu 60:7-14)

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuɔtu yontunaa taa təɣələ.

² Hai, ma Isə, ma tɛma ma taa si
má yoo-ŋ yontu na ma lotu tənaya.

³ Ma cəməŋ í fe, maa fe na pəcə pə nyaali.

⁴ Tacaa, maa sɛɛ-ŋ yɛlaa taa,
na má yoo-ŋ yontu ke piitimnaa taa.

⁵ Nyá pɛɛɛ kəla isətənyu ke kɔlɔyɔ,
na nyá kɔpantu náá kaləsəna hatoo isətəa.

⁶ Hai, Isə, huli nyá təəməŋ ke isətəa.
Nyá teu í ná tetu təna tə.

⁷ La mpu ilena pə hetu nyá kɔsəllaa.
Waasi-m na nyá niŋ ntəɣəŋ.
Mu tá sələmyu.

⁸ Isə yəɣəta i kutuluyɔ nanŋ nyəŋku taa si:
Máá təɣəna akaitu na má tala Sikem icatɛ.
Maa mayasi Sukəti tɛtəkəle na ŋmənaya.

⁹ Má tənna Kalaati na Manasee.
Ifalayim kele ma nyəɣəlyu kahuka.
Yuta kele ma kawulaya kɔrátɔyɔ.

¹⁰ Mowapu tetu nté ma lɔm kɔsəsəm tətɔle.
Itəm nyəntu ke ma ntəŋkpala təsɔle.
Ilena má kiisiyi yoou kakiisasi ke Filiisi nyéma tə.

¹¹ Awe ká pona-m Itəm?
Awe ká tu-m Itəm kolunɔ icatɛ taa?

¹² Pə taya Isə nyá?
Pəyele nyá ləna-tu,
nn tasəyi tá yoolaa ke təŋyɔ.

¹³ Kəɔ na í ya-tuyɔ kolontu təm taa,
yulu waasuyɔ wɛ kɔpɛtɛ ké.

¹⁴ Isə toŋ taa tu la kookalənaa ké.
Inu i ká nanɔtəna tá kolontunaa.

109

Tafiiti tənşəyi mpusi ké i kolontunaa

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa təɣələ.

Isə nyaga ma saŋ, taa su.

² Pə taya pulu, yəlaa asayaa na tʉsələa haa nəəsi na ma təə ké, na pá yəɣətəɣəna-m pəpətu təm.

³ Páána təm ke pa yəɣətəɣəna-m paa le, na pá yookina-m mʉsuŋ.

⁴ Paa na ma sələ-wε tə, pa nyənəyi-m pa kolontu ké. Ama ma sələməyi Isə ké.

⁵ Ma laki-wεɣε kʉpantʉ na mpe pá laki-m isayatu. Ma sələ-wε na mpe pa taa kpaakəna-m.

⁶ Ləsi təm huulu isayau nəɣələ na í kəə í huuna ma kolontu. I kolontunaa taa nəɣələ í kəə í suu-i təm.

⁷ Pá ku i təm ke təhuule taa, Isə nyəni i sələmʉɣu ke isayatu səsəəntʉ.

⁸ I si ləŋ na nəɣələ mu i təmlε,

⁹ na i piya pəsi suluwaa na i əlv ke leelu.

¹⁰ Uena i piya pəsi təkpaaləŋ na pá sələməyi na pá təkɪ. Pá təɣəni-wεɣε pa ncaa taa.

¹¹ I kəmlε tu í kuu i nyəm təna, na kpaɪ nyéma náá wakəli i təmlε kʉlʉlum.

¹² Nəɣələ luɣu í taa lapɪ-i. Pəcə i suluwaa təm í taa la nəɣələɣu isəkilim.

¹³ Pə kpiisi i lʉlʉɣu nyéma na pa həla saalı yem ké mpa paa kʉli tə pa nəəsi taa.

¹⁴ Taca, taa səə i caanaa isayatu təə. Pəcə taa husɪ i too kawalaya.

¹⁵ Taca, taa səə i caanaa isayatu na i too kawalaya təə. Taca kpiisi yələa mpe pa həte ke tətʉ taa.

¹⁶ Pə taya pulu, yulu inɪ i ta huɪ nəɣələɣu suulu. Pəcə i tu wahala tu na kʉnyəntʉ ke wahala.

Haləna í ku laŋwakəlle tu.

¹⁷ Mpusi ké i ka sələa, mpusi inɪ í kəə i nyuɣu taa.

I taa sələli nəɣə kʉpaŋka, kεε ká hatələna-i.

¹⁸ Mpusi í wεε i təə isu toko.

Mpusi í suu i taa isu lum.

Mpusi í pəsi isu nim ke i mʉwa taa.

¹⁹ Mpusi í takɪ-i isu toko.

Mpusi í cəə-i na í tá tam isu tampala.

²⁰ Mʉɣu Taca ka la ma kolontunaa.

Pa kufeluyv nté.

Na mpa pa yəgətəyi isayatu ke ma təw tə.

²¹ Tacaa Iso la-m mpi pə we teu təgə nyá hətə təw.

Mpi tə, nyá kúpantu təwəya, waasi-m.

²² Ma ké kúnyəntv ké na wahala tv,

ma wakəla hatoo ma taa.

²³ Ma təhna saaluyv ke yem ké isu isotom

na pá təgənəyi-m isu filifili wei i wakələyi tə.

²⁴ Nəhəkətv pu-m maa pəsəyi na má səh.

Ma təma taasi təkəhəkəhə.

²⁵ Ma pəsə-weyə mpi pə fei teu təgə.

Pa nyənəyi-m na pá kpeetəyi nyəhə.

²⁶ Waasi-m, Tacaa ma Iso.

Ya-m nyá kúpantu təw.

²⁷ Yəlaa mpe pá nyi si nyá nin ké.

Tacaa nyá, nyá lapəna mpv.

²⁸ Mpe pa təhəyi mpusi ké.

Ama nyá kooliyi kúpantu.

Ye pa kulaa feele ká kpa-we.

Ama nyá təmle tv má ma lanle ká holumi.

²⁹ Pá liyiti ma kolontunaa mpa pa suu-m təm tə.

Feele í waasi pa təw isu toko.

³⁰ Maa puyuli Tacaa nyaga na kawilitaya.

Maa sa-η samaa heku.

³¹ Mpi tə, n we kúnyəntv kəhəkəhə taa ké.

Si n waasəyi-i mpa pa kuyi i təm tə pa nin taa.

110

Wulav wei i ké kətvlv tə

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tv yontunaa taa təgəw.

Tacaa Iso heela ma səsə si:

Caya ma ntəgəh təw, haləna má yele na nyá

kolontunaa pəsə nyá nəhəe təsule.

² Tacaa ká waləsi nyá kkrátuyv təh ke Siyəh taa.

Nyaa ηmakəli nyá kolontunaa.

³ Kuyaku ηku n ká yoonə nyá kolontunaa tə.

Nyá ifepiya apalutv ká kpa.

Uena pá kəw pa ti.

Paa wee isu tefemle cəwə,

na pá kəw nyá puyv nanη nyəhku təw.

⁴ Tacaa təma tuuu i kaa tasa layasuyv.

I yəgətəa si:

N ké kətvlv səsə ke tam təw ké,

isu Meləciseteeki.

⁵ Tacaa we nyá ntəgəh təw ké.

I ká wakəli awulaa ke i pááná kuyaku wule.

⁶ In i huəkəna na piitimnaa,

na sətəa səgətə paa timpə.

Ɔ wakələyi awulaa ke tetu tana taa ké.

⁷ Ɔ nyɔ̀ɔ̀ki lom ke lɔ̀ɔ̀ taa ké tɔ̀ntɛ waatu ké.
Pə tɔ̀ ké ɪ kusəyi nyɔ̀ɔ̀.

111

Tacaa tɔ̀ma sɔ̀sɔ̀na tɔ̀m tɔ̀svyɔ̀

¹ Ɔ sa Tacaa.

Maa sɛɛ Tacaa na ma lotu tana
ke tampana tɛ̀ɲlaa kpekəle taa ké təkotile.

² Tacaa tɔ̀ma ná ké sɔ̀sɔ̀na ké,
na a sɔ̀llaa pɛɛkəyi-yɛ.

³ Nyá kɔ̀lapəm tana taa wɛ teeli na teu sɔ̀sɔ̀m ké.
Nyá siyisuyu wɛ tam tɔ̀.

⁴ Tacaa n yelaa si tɛ̀ tɔ̀səyi nyá kəkəɔ̀ tɔ̀ma tɔ̀.
N ké pɛɛlɛ tu ké na pətɔ̀təle tu.

⁵ N haaki tɔ̀ɔ̀naya ke mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ̀.
Nn sɔ̀ki nyá nɔ̀ɔ̀ pɛɛlɔ̀ɔ̀ tɔ̀ ké pa pəɔ̀.

⁶ N hɔ̀la nyá yɔ̀laa ke nyá tɔ̀ma tɔ̀ɲ
ke timpi n cɛla-wɛyɛ piitimnaa lɛlaa tetu tɔ̀.

⁷ Nyá kɔ̀lapəm siyisaa na pə tɛ̀ɲaa.
Nyá kusəsutu wɛ naani.

⁸ Iso kusəsutu wɛ tam tɔ̀ ké.
Tə siyisaa ké na tɛ̀ tɛ̀ɲaa.

⁹ N hɛta nyá yɔ̀laa
na nyá na-wɛ ɪ pɛɛli nɔ̀ɔ̀ ke tam tɔ̀.
Nyá hətɛ ke sɔ̀sɔ̀lɛ ké, na katɛ nyɔ̀ntɛ.

¹⁰ Iso nyamnav nté nyəm kite,
mpa pa tɔ̀ka yaasi inɛ tɔ̀
pa wɛna ləmayasɛɛ kɔ̀pana ké.
Tacaa teeli wɛ tam tɔ̀ ké.

112

Tacaa kooliyi kɔ̀pantu ke ɪ yɔ̀laa kɔ̀pama

¹ Ɔ sa Tacaa.

Lɛɛɲ nulu nté wei ɪ nyaɲna Tacaa tɔ̀.

Ɔ laɲlɛ hɛɛna Iso kusəsutu lapu ké.

² Ɔ kɔ̀lɔ̀laa ká la sɔ̀saa ke tetu tɔ̀.
Iso kooliyi kɔ̀pantu ke tampana tɛ̀ɲlaa piitim.

³ Wɛnav na tɔ̀cayanav wɛnna pə tɛ̀ yulu tɔ̀yaya taa.
Iso laɲlɛ hɛɛna-ɪ tam tɔ̀.

⁴ Kəkə naaki səkɛtɔ̀yɔ̀ taa ké tampana tɛ̀ɲlu.
Kəkə naaki wei ɪ wɛna suulu na ɪ wɛna lɛlaa pətɔ̀təle,
na ɪ tɛ̀ɲəyi kusiyisim tɔ̀.

⁵ Pə wɛ teu si yulu ɪ hɔ̀lɔ̀yi suulu na ɪ kəntəyi.
Pə wɛ teu si yulu ɪ tɛ̀ɲ siyisuyu na ɪ lakəna ɪ tɔ̀ma.

⁶ Ye n laki mpv nn cɛɲlɔ̀yi.
Pa tɔ̀səyi siyisilu tɔ̀ ké tam tɔ̀ ké.

⁷ Ɔ laɲlɛ u tɔ̀kəna laɲwakəllɛ laapaali,
ɪ tɔ̀ka ɪ tɔ̀yi, Tacaa ke ɪ laki naani.

8 Siyisilu t̄ka ɪ t̄ɣi, s̄ɔɔntv f̄ei-ɪ.
 ɪ ka nȳnɪ ɪ kolontunaa k̄pisuȳu.
 9 ɪ haaki k̄nȳɔntvnaa k̄é na ɪ yeki niŋ.
 ɪs̄o laŋle h̄eena-ɪ tam t̄ɔ k̄é.
 Siyisilu toŋ s̄ɔs̄ɔɣi na ȳɔlaa t̄vɣvna-ɪ teu.
 10 ɪs̄ayav ná naaki-ɪ ɪlena p̄ááná k̄pa-ɪ.
 ɪ nyas̄ɔɣi ɪ t̄ɣi kela na ɪ l̄ɔki ɪ apalv̄v.
 Asayaa k̄nȳulv̄v saal̄ɣi yem k̄é.

113

Tacaa paas̄ɔɣana m̄pa pa f̄eina p̄vlv̄ t̄o

1 ɪ sa Tacaa.

Tacaa t̄əml̄e lataa m̄e, ɪ samɪ-ɪ.
 ɪ sa Tacaa h̄əte.
 2 Tacaa h̄əte ɪ yaa p̄ə k̄paɣav n̄ɔn̄ɔ t̄o
 na p̄é polo tam t̄ɔ.
 3 P̄á s̄e Tacaa k̄e p̄ə k̄paɣav ilim t̄əlule
 na p̄é suna p̄ə t̄ətule t̄o.
 4 Tacaa ŋmak̄ela piitimnaa t̄ənaɣa.
 ɪ teeli k̄ŋk̄ulv̄m̄əŋ t̄eɪ ɪs̄ɔt̄n̄v̄v.
 5 Ta ɪs̄o Tacaa n̄ f̄eina akpele.
 Nyá t̄əɣal̄e nt̄é hatoo ɪs̄ɔtaa.
 6 N̄ kaŋ nȳv̄v k̄é na ń nȳnɪ
 ɪs̄ɔt̄n̄v̄v na at̄e.
 7 N̄ kus̄ɔɣi k̄nȳɔntv k̄e m̄us̄v̄v taa k̄é,
 na wahala tv̄ k̄e hute taa.
 8 Si ń ɔayasi p̄á na nyá ȳɔlaa k̄v̄paɣalaa.
 9 N̄ haaki alv̄ kaalv̄laya k̄e t̄əyaya.
 Na ń lapɪ-ɪ toto laŋh̄ulv̄m̄le nȳəŋ
 k̄e ɪ piya h̄ekv̄.

ɪ sa Tacaa.

114

Waatv wei ɪs̄eyeli nȳəma luwa ɪcipiti t̄etv̄ taa t̄o

1 Waatv wei ɪs̄eyeli nȳəma luwa ɪcipiti t̄etv̄ taa t̄o,
 waatv wei Yak̄ərv̄ l̄vl̄v̄v nȳəma lu piitim l̄emp̄i t̄əm
 ȳɔɣət̄alaa m̄p̄e pa te t̄o.
 2 M̄p̄v̄v Yuta p̄əsa Tacaa k̄ətaya t̄əlate
 na ɪs̄eyeli náá p̄əsi Tacaa t̄etv̄.
 3 Tenku ná-wé na ɪlé ɪ se.
 Yaatanɪ p̄əɣə ná m̄əla waali waali.
 4 ɪlena p̄əŋ ŋmaa ɪsu ɪwaan̄,
 na pulasi náá ŋmaa ɪsu ɪw̄eɪsi.
 5 Tenku, n̄ seeki suwe?
 Yaatanɪ, ná m̄əɣi waali waali suwe?
 6 P̄əŋ, m̄ə ŋmaaki ɪsu ɪwaan̄ suwe?
 Pulasi, m̄ə ŋmaaki ɪsu ɪw̄eɪsi suwe?

7 Tɛtv nyáá sele Tacaa ɪsɛntaa.
 Sele Yakɔɔv ɪsɔ ɪsɛntaa.
 8 ɪni ɪ pəsəyana kɔkɔamuyɔ kɛ lule,
 na piw kɛ lɔm sɛɛlv.

115

ɪsɔ tike nté teeli tv

1 Tacaa, taa tv-tuyɔ teeli.
 Taa tv-tv yoo.
 Ama tv teeli kɛ nyá hətɛ.
 Mpi tɔ, n kɛ kɔpaŋ na tampana tv.

2 Pepe tɔɔ kɛ piitimnaa pɔɔsəyi si:
 Leyɛ mə ɪsɔ ɪni ɪ wɛɛ?
 3 Ta ɪsɔ wɛ ɪsɔtaa kɛ.
 ɪ lakɪ mpi ɪ sɔlaa tɔ.
 4 Ama mpe pa tuŋ kɛ wɔlanaa na liyitee
 nna yɔlaa niŋ lupa tɔyɔ.
 5 Pa tuŋ ɪni ɪ wɛna nɔɔsi, ɪɛ u yɔyɔtəyi natəli.
 Pɔcɔ ɪ wɛna ɪsɛ, u naaki pɔlv.
 6 ɪ wɛna ŋkpaŋŋ, u nukɪ natəli.
 Pɔcɔ ɪ wɛna muna, u nukɪ sɔŋ.
 7 ɪ wɛna niŋ, u pəsəyi na ɪ tokina pɔlv.
 Pɔcɔ ɪ wɛna nɔɔhɛɛ, u tɔŋ.
 Pəyele u tu mɔtəyi ɪ luyɔ tɛɛ kɛ mɔtuyɔ mayamaya.
 8 Mpa pa luki tuŋ ɪni na pá tuyɔ-ɪ naani tɔ,
 pá wɛɛ ɪsu tuŋ ɪni.
 9 ɪsɛyeli nyáma, ɪ pɛti mə təyi Tacaa,
 ɪni ɪ tɛŋna-mɛ na ɪ kentiyi mə tɔɔ.
 10 Alɔŋ təyaya nyáma mɛ ɪ pɛti mə təyi Tacaa,
 ɪni ɪ tɛŋna-mɛ na ɪ kentiyi mə tɔɔ.
 11 Mpa mɛ ɪ nyaŋna Tacaa tɔ, ɪ pɛti-ɪ mə ti.
 ɪni ɪ tɛŋna-mɛ, na ɪ kentiyi-mɛ.

12 Tacaa u sɔɔki tá tɔm kɛ paa pɔcɔ.
 ɪ ká kooli tá tənaya kɔpantv kɛ.
 ɪ ká kooli ɪsɛyeli nyáma kɛ kɔpantv.
 ɪ ká kooli Alɔŋ nyáma kɛ pa nyəntv.
 13 ɪ ká kooli kɔpantv kɛ mpa pa nukəna-ɪ tɔ,
 paa sɔsaa paa piya.
 14 Tacaa ɪ yelev na mə lɔlvɔŋ huki.
 ɪ la na mə na mə piya ɪ wɛɛ payale.
 15 Tacaa wei ɪ lapa ɪsɔtənyɔ
 na atɛ tɔ ɪ kooli-mɛyɛ kɔpantv.

16 Tacaa tike tənna ɪsɔtənyɔ
 ɪlɛna ɪ ha yɔlaa kɛ tɛtv.
 17 Sɔtaa u pəsəyi na pá sɛɛ Tacaa.
 Mpa pa wɛ atɛtɛle taa timpɪ suma tiyitiyi tɔ
 Paa pəsəyi na pá sɛɛ ɪsɔ.
 18 Ama táá sa Tacaa kɛ pə kɔpav nɔɔnɔ tɔ,
 haləna tam tɔɔ.

‡ sa Tacaa.

116

Yulv wei pə yapa səm taa tə ɪ sələmuyv

- ¹ Ma səla Tacaa ké.
Mpi tə, n nukɪ ma nəɣə na ma wiinav.
² N kema ŋkraŋuyv na ma təə.
Maa sələmɪ-ŋ ké, haləna ma səm.
- ³ Səm ka tama-m kotaya ké.
Atətəle səɣəntv ná pu-m.
Ma we nəɣəsɛɛ na laŋwakəlle taa.
⁴ Mpyv ma yáá Tacaa nyá hətɛ.
Hai, Iso ma wiikina-ŋ si, ń waasi-m.
⁵ Tacaa n wɛna suulu ké na ń siyisaa.
Ta Iso n ké pətətəle tv ké.
⁶ Tacaa n paasəɣəna acamaa ké.
Maa ke wahala tv ké, na n waasi-m.
- ⁷ Ma yəɣəta ma taa si, maa hɛɛsi.
Mpi tə, Tacaa lapa-m kɔpantv.
⁸ Nyá yapəna-m səm nəɣə taa, na ń huɪsi ma ɪsələm.
N hasa ma nəhɛɛ tɛɛ.
⁹ Maa tə Tacaa nyá ɪsentaa
ke weesuyv nyáma tɛtv taa.
- ¹⁰ Paa waatv wei maa təma si ma ké wahala tv tə,
na má wɛna naani ké.
¹¹ Ma ta mayasi teu ɪlɛna má tə si
paa pəsəɣɪ na pá la naani ke nəɣəlv.
¹² ɪsənaɣa maa lɛɛti Tacaa nyaya
kɔpantv nti n lapa-m tə?
¹³ Maa kpaasi waasuyv kəpv na ɪsə
na má yaa Tacaa nyá hətɛ.
¹⁴ Maa yoosi nəɣə ŋka ma si Tacaa nyá təɣə
nyá yəlaa ɪsentaa.
- ¹⁵ Tacaa mpa pa səla-ŋ tə
pa səm wuki-ŋ səsəm ké.
¹⁶ Hai, Tacaa, ma ké nyá təmlɛ tv ké,
nyá pɛɛlɔ pəyalv kɛɛ má,
n ɛɛpa ma kvhəkvm.
¹⁷ Maa lá-ŋ nyana təmlɛ kətaya.
Maa sá-ŋ na má yaa nyá hətɛ.
- ¹⁸ Maa yoosi nəɣə ŋka ma si Tacaa nyá təɣə
nyá yəlaa ɪsentaa.
¹⁹ Maa la ɪsəna maa siwa təɣə
nyá təyaya taya təə ké Yosalem taa.

‡ sa Tacaa.

117

Piitimnaa t̄na saŋ Tacaa

¹ Piitimnaa me, í sa Tacaa.
 Ȳlaanaa t̄na í sam̄-i.
² K̄pantu nti i laki-tu t̄ t̄ t̄waya.
 I tampana we tam t̄o.

I sa Tacaa.

118

Keesi mpi Tacaa lapa t̄

¹ I see Tacaa, mpi t̄, i k̄e k̄pan̄.
² Iseyeli nȳma í t̄ si:
 I k̄pantu we tam t̄o.
³ Al̄ŋ t̄yaya nȳma í t̄ si:
 I k̄pantu we tam t̄o.
⁴ M̄pa pa nuk̄na Tacaa t̄ pá t̄ si:
 I k̄pantu we tam t̄o.

⁵ Ma lan̄wak̄lle taa k̄e ma ȳá Tacaa
 na í c̄-m na í waasi-m.
⁶ Tacaa n we ma t̄o k̄e, maa nyan̄ p̄lu.
 Ȳlu p̄s̄ayi na í la-m we?
⁷ Nȳa teŋna-m
 na má naaki ma kolontunaa k̄pisuyu.
⁸ P̄e k̄ela teu si ȳlu í t̄ Tacaa nyaya k̄p̄lu
 na mpi i k̄a p̄eti nȳa t̄yi ȳlaa t̄.
⁹ P̄e k̄ela teu si ȳlu í t̄ Tacaa nyaya k̄p̄lu
 na mpi i k̄a p̄eti i t̄yi s̄saa t̄.

¹⁰ Piitimnaa t̄na ka tama-m k̄e.
 Ue ma t̄ȳna-weye Tacaa nȳa ton̄ taa.
¹¹ Paa tama-m k̄e na pá wat̄yi-m.
 Ue ma t̄ȳna-weye Tacaa ton̄ taa.
¹² Paa wata-m k̄e isu tun̄ sesēku.
 Ama pa ton̄ tema l̄ŋ isu kiisi k̄k̄o.
 Ue ma t̄ȳna-weye Tacaa ton̄ taa.

¹³ Ma kolontu nȳa, nȳa tusaya-m k̄e si má hoti.
 Ama Tacaa ná k̄ma na í waasi-m.
¹⁴ Tacaa kele ma ton̄ na ma sam̄tu nȳȳu,
 nȳa yap̄na-m.

¹⁵ Siyisilaa wilitiyi.
 Mpi t̄, Īso ha-weye akaitu.
 Tampana t̄ŋlaa lan̄le h̄ewa.
 Mpi t̄, Īso yapa-we.
 Tacaa n yapa-tu na nȳa ton̄.
¹⁶ Tacaa n k̄sa ŋk̄pal̄ŋa na is̄o.
 N lap̄na ton̄ s̄s̄ŋ.

¹⁷ Ma kaa tasa s̄m t̄t̄o,
 maa weena weesuyu k̄e.

Maa keesi Tacaa təma təm.

¹⁸ Tacaa n həma ma ηkpaηyυ yáa.

Ama n ta yele na má si.

¹⁹ ǀ tʉli-m tampana təηlaa nənəəsi,

na má suu na má sa Tacaa.

²⁰ Tacaa nənəyə ntə,

ηkeye siyisilaa suukəna.

²¹ Maa see-η ké, mpi tə, n cə-m

na ń pəsi ma waasʉb.

²² Pələ nte ηmalaa kisaa na pá lə tə,

nté tə pəsəna nteyε pələ səsəle.

²³ Tacaa nyá kiη ke pə lunaa,

pə ké piti təmle ké.

²⁴ Tacaa nyá lapəna kuyaku kune.

Ku ké laηhʉlʉmle na ayəola nyəηku ké.

²⁵ Hai, Tacaa, yele na pá lana-tʉ.

Hai, Tacaa, ya tá nyəəη.

²⁶ ǀsə í kooli kupantu ke wei ı kəηna Tacaa həte taa tə.

Hatoo Tacaa təyaya ke tə kooliyina-meye kupantu.

²⁷ Tacaa kele ǀsə, ıni ı kəkə naakəna-tʉ.

ǀ tamsi acima kpəntε na í pona-teyε

kətaya təlate həlʉyʉ kiη*fa*. ^a

²⁸ Tacaa, n ké ma ǀsə ké maa sa-η.

Ma ǀsə, maa pʉyʉli-η.

²⁹ ǀ see Tacaa.

Mpi tə, n ké kupaη,

na nyá kupantu wε tam təə.

119

Yontu nti pa saηna ǀsə kʉsəsutʉ tə

¹ Lelen nʉlaa nté mpa pa təntε tewa
na pá təη ısu ǀsə kiiu wεε tə.

² Lelen nʉlaa nté ǀsə kʉsəsutʉ təkəlaa,
na mpa pa pεekəyɪ-ı na pa lotu təna tə.

³ Pə yəlaa təη ǀsə mpaəη taa ké.

Paa laki ısayatʉ natəli.

⁴ Tacaa n hʉla nyá kʉtʉtʉtʉ ké si
yəlaa í paasəna-təyɪ teu.

⁵ Hai, ǀsə, yele na ma təntε la teu
ɪlena má pəsi na má təkɪ nyá kiη.

⁶ Ye ma təkə nyá kʉsəsutʉ təna,
ma kaa wεena fεεle.

⁷ Pələyε maa sá-η na lotu kʉlʉmtʉ
na má kpeləməyɪ nyá kiη kupaη.

⁸ Ma caa ma la nyá luyʉ nyəntʉ ké,
taa lə-m təkpataa.

Nya kʉsəsutʉ həsəyɪ ma laηle

^a **118:27** Kəkəlatʉ tənε tə hʉwεε wε təm naaleye. Lelaa ná tɛləsəyɪ tətə si: ǀ kpaya tʉyʉ pilinasi ke mə niη taa na í caali acima paale. Na í tə na ı cəəna kətaya təlate.

- 9 Isənaya ifepu ká kpeləməna tənəŋ təntɛ?
 Nyá təm təkuyv taa ké ifepu ká kpeləməna tənəŋ təntɛ.
 10 Taca, ma pɛkəyi-ŋ ké na lotu kulvmtv.
 Taa yele na má hatələna nyá kvsəsutv.
 11 Ma təkə nyá təm ke teu ke hatoo ma taa ké,
 si pə taa kəə na má pəntəna-ŋ.
 12 Taca, ma sɛɛ-ŋ.
 Sɛyɛsi-m nyá luyv nyəntv.
 13 Maa yəyətɪ kulvm kulvm ké
 kvsəsutv nti n suwa tə.
 14 Nyá təm tənuyv hvləsəyi ma laŋlɛ ké
 isu má tənna wɛnəv tənə.
 15 Ma mayasəyi nyá kutvutv təm ké.
 Na má kpeləməyi nyá kvsɛyəsətv ke teu.
 16 Nyá kvsəsutv ke ma laŋlɛ hɛkəna
 ma kaa səə nyá təm.

Nya kiŋ tasəyi-m layatv

- 17 La nyá təmlɛ tv maya kvpantv
 ilɛna má wɛɛna weesuyv na má təkɪ nyá təm.
 18 Kuli ma isɛ na má ná nyá kiiu teu.
 19 Ma ké ikəm ke tɛtv taa ké.
 Taa ŋmɛsi-m nyá kvsəsutv.
 20 Ma səəla nyá kiŋ ké, na má səki ɪ təə.
 Ma caa ma kpeləmi-ɪ paa kvyakv ŋku.
 21 N nyaasəyi mpusitvnaa isəcəv nyəma
 mpa pa hatələyənə nyá kiŋ təyə.
 22 Kɛɛli ma təə ké fɛɛlɛ na footuyv.
 Mpi tə, ma təkə nyá kiŋ ké.
 23 Paa awulumpiya cayaa na pá yəyətəyi ma təm,
 nyá təm ke nyá təmlɛ tv má, ma mayasəyi.
 24 Nyá kvsəsutv hɛɛsəyi ma laŋlɛ ké.
 Nti tə tasəyənə-m layatv.

Nya kvsəsutv haaki-m weesuyv

- 25 Ma hota atɛyɛ.
 Nyá təm í ha-m weesuyv isu n ka yəyətuyv tə.
 26 Ma kɛɛsəyi-ŋ ma kulapələ təm.
 Sɛyɛsi-m nyá kvsəsutv təm.
 27 Hvlv-m nyá kvsəsutv tənuyv
 na má mayasi nyá teu təm.
 28 Laŋwakəlle nu-m na má pələyi isəlv.
 Kvsɪ-m isu n ka yəyətuyv tə.
 29 Hatələnə-m pəpətv.
 Hvlv-m pɛɛlɛ na má təŋ nyá kiiu.
 30 Tampana mpaav ke ma ləsaa.
 Maa təŋ nyá kvsəsutv.
 31 Nyá kvsəsutv ke maa matəna.
 Taca taa yele na pé liyiti-m.
 32 Nyá kvsəsutv ke ma nukəna teu.
 Mpi tə, n kula ma isɛ.

Maa tɛŋ nya kiiu na ma lotu tɛna

- 33 Taa huli-m nyá kutututu mpaav
na má tɛki-ti na má tala tɛnaya.
34 Taa ha-m nyəm na má tɛki nyá kiiu
na má tɛŋɛgi-ku na ma lotu tɛna.
35 Yele na má nuna nyá kusəsutu.
Mpi tɔ, ma sɔla-tɛgi.
36 Pona ma huwɛɛ ke nyá kusəsutu kiŋ.
Taa pona-yɛɛ liyitee luluɣu cɔlɔ.
37 Ləsi ma ɪsɛ ke kpaɪ nyəm tɔɔ.
Taa yele na má paasəna kpaɪ nyəm.
Yele na má wɛɛ nyá luɣu nyəntu taa.
38 La nyá tɛmlɛ tu maya nti
n ka suwa mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
39 Ma wɛna fɛɛɛ sɔɣəntu ké.
Taa yele na tɛ mayana-m.
40 Nti ma nyulɛgi sɔsəm tɔɣɔɛ nyá kutututu lapu.
N ké siyisilu ké, ha-m weesuyu.

Maa tɛki nya kiiu ke

- 41 Taa nyá kɔpantu í kɔɔ ma tɔɔ
na ń ya ma nyɔɣu ɪsu n suw tɔ.
42 Na má wɛɛna nti maa cɔ ma tɔɔlaa tɔ.
Mpi tɔ, nyá kɔyɔɣɔtutu ke ma lapa naani.
43 Taa ləsi tampana tɛm ke ma nɔɣɔ taa tɛkpataa.
Nti n mayasɛgi nyá taa tɔɣɔ ma taŋaa.
44 Maa tɛki nyá kiiu ke
pa kɔyaku ŋkuyu tam tɔɔ ké.
45 Ma caa má tɛna ma tɛgi.
Mpi tɔ, nyá kusəsutu ke ma pɛɛkɛgi.
46 Maa heeli nyá kusəsutu tɛm ke awulaa,
fɛɛɛ kaa wɛɛ-m.
47 Nyá kusəsutu ke ma laŋlɛ heɛnaa.
Mpi tɔ, ma sɔla-tɛgi.
48 Ma nukəna nyá kusəsutu ké.
Ma sɔla-tɛgi.
Ma caa ma mayasi-tɛgi ma taa ké.

Nyá kusəsutu tɔyɔ-m naani

- 49 Tɔɔsi tɛm nti n ka heela nyá tɛmlɛ tu má tɔ tɔ tɔɔ.
Nti tɔ tɔna-m naani.
50 Nti tɔ heɛsɛɣəna ma laŋlɛ ke ma wahala taa.
Nyá tɛm kɔpantu haakəna-m weesuyu.
51 Paa ɪsɛaɔtɔnaa wɔŋiyi-m
ma ta lu nyá kiiu taa.
52 Taa ma tɔsɛgi nyá laŋtaa huɔlɛ tɛm
na pɛ heɛsɛgi ma laŋlɛ.
53 Má naaki asayaa mpa pa lɔɔki nyá kiŋ tɔ,
páána kpaaki-m ké.
54 Nyá kiŋ tɛm ke ma yooki yontu ke timpi
ma ké ɪkəm tɔ.

55 Ma tǝsǝɣi nyá hǝte ke ahoo
na má tǝkǝɣi nyá kusǝsutu.

56 Mpi pǝ ké ma nyǝm tǝɣǝle,
si má tǝkǝɣi nyá kusǝsutu.

Tacaa hvle we teu

57 Ma lelǝɣi si ma nyǝntu nté si
má tǝɲ nyá kuyǝɣǝtutu.

58 Ma wiikina-ɲ na ma lotu tǝna,
nyǝni ma pǝtǝtǝle isu n ka suw nyá nǝɣǝ tǝ.

59 Ma huv ma mpaav tǝm ke ma taa,
nyá kusǝsutu ke ma caa tǝɲɣu.

60 Ma laki nyá kusǝsutu ke lǝɲ ké tǝcau.
Ma kaa yele na tǝ leeli.

61 Asayaa katǝsi tama-m ké.
Ama maa sǝɔki nyá kiiu tǝɔ.

62 Ma kulǝɣi ahoo hǝka na má sǝ-ɲ.
Mpi tǝ, nya hvle we teu.

63 Ma ké mpa pa nyaɲna-ɲ na pá tǝkǝɣi
nyá kusǝsutu tǝ pa taapalu ké.

64 Hai, Tacaa, nyá kupantu suna tetu.
Seɣesi-m nyá kusǝsutu.

Tacaa mpa-m si pǝ tayan-m

65 Tacaa n lapa kupantu ke nyá tǝmlǝ tu maya,
isu n ka yǝɣǝtuyu tǝ.

66 Seɣesi-m lǝmayasǝe kupana na nyǝm.
Mpi tǝ, ma tǝma ma taa na nyá kusǝsutu ké.

67 Lǝɲ ilǝ ye n ta hǝ ma ɲkpaɲɣu maa tǝkǝɣi nyá tǝm.
Ama nǝɲnǝ ma tǝɲǝɣi nyá kiiɲ.

68 N ké kupaɲ ké na kupantu latu.
Hulǝ-m nyá luyu nyǝntu.

69 Isǝcawtǝnaa pilisiyi-m ké na pa kaloolaya.
Ama ma tǝka nyá kusǝsutu ke na lotu kulǝmtu.

70 Pa lǝmayasǝe taa toowaya isu nim.
Ulena máa hulǝsǝɣi lanle na nyá kiiu.

71 Pǝ we teu si pǝ pasa-m ké.
Ulena má cǝkǝna nyá kusǝsutu.

72 Nyá nǝɣǝ taa kusǝsutu kǝla-m teu ke
wǝla na liyitee wontu tuutuuma.

Tacaa, nyá hvle siyisaa

73 Nyá niɲ ɲmana-m.

Ha-m layatu na má kpǝlǝmǝna nyá kusǝsutu.

74 Mpa pa nyaɲna-ɲ tǝ pa naa-m na pa lanle hulǝmǝɣi.
Mpi tǝ, nyá nǝɔsi suw ke ma tǝelǝɣi.

75 Tacaa, ma nyǝmǝ si nyá hvle siyisaa ké.
Nyá tampana tǝɲɣu tǝɔ ké n pasa-m.

76 Nyá kupantu í hǝesi ma lanle
isu n ka suw nyá tǝmlǝ tu maya nǝɣǝ tǝ.

- 77 Hɔlv-m sɪ n sɔɔla-m na pɛ ha-m weesuɣu.
 Mpi tɔ, nyá kiiu ke ma lanle heekana.
 78 Pɛ liyiti isɛcav nyɛma mpa pa muɣuluyu-m mɔsɔŋ tɔ.
 Mpi tɔ, nyá kusɛsutu tɔm ke ma mayasɛɣi ma taa.
 79 Mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pɛ kɔɔ ma kiŋ
 na pɛ cɛkɛna nyá kusɛsutu.
 80 Maa la nyá luyɔ nyɛntu na lotu kolomtɔ.
 Ue fɛɛɛ kaa tɔɣɔ-m nyá kiŋ.

Tacaa fitiyi-m kolontunaa katɔsi

- 81 Ma taŋa nyá nyɔɣu yapu ke tɛtɛɣɛtɛɣɛ.
 Nyá tɔm ke ma tɛɛlɔɣi.
 82 Ma isɛ tɛŋna nyá nɔɣɔ suw kiŋ kɛ,
 na má pɔɔsɛɣi sɪ pɔlee kɛ n ka heɛsɪ ma lanle?
 83 Ma tɔnɔɣɔ cuka kpasɪ kɛ isu kɔŋle ke nyɔɔsɪ taa.
 Ma kaa sɔɔ nyá kusɛsutu tɔɔ.
 84 Kɔyɛɛŋ isɛnaɣa pɛ kaasa nyá tɛmlɛ tu ma?
 Waatu wei kɛ n ká huɔna mpa pa tɔɣu-m wahala tɔ?
 85 Isɛcavtɔnaa huliɣina ma nɔɣɔ tɔɔ kɛ pɔɔŋ,
 paa tɛŋɔɣi nyá kiiu ke paa pɛcɔ.
 86 Nyá kusɛsutu tɛna kɛ kusiyisitu kɛ.
 Pa tɔɣu-m wahala ke mɔsɔŋ kɛ, waasi-m.
 87 Pa kaya pa hu-m na pɛ ku-m
 ue maa lɔɔki nyá kusɛsutu.
 88 Ha-m weesuɣu ke nyá kɔpantɔ tɔɔ,
 ulɛna ma tɛŋ nyá kusɛsutu.

Tacaa, pɛ tɛna pɛ laki-ŋ tɛmlɛ

- 89 Hai, Tacaa, n we tam tɔɔ kɛ.
 Nyá tɔm caya teu ke isɔtaa kɛ.
 90 Kɔpantɔ nti n laki tɔ tu tɛŋ.
 Nyá suna tɛtu na tɔ nyɔɔwa teu.
 91 Nyá kusɛsutu tɔɔ kɛ pɛ tɛna pɛ caya teu ke sanɔ.
 Mpi tɔ, pɛ tɛna pɛ laki-ŋ tɛmlɛ.
 92 Ye ma lanle taa heɛna nyá kiŋ,
 maa lepa ma wahala taa kɛ.
 93 Ma kaa sɔɔ nyá kusɛsutu.
 Ntɛɣi n haakana-m weesuɣu.
 94 Ma kɛ nyá nyɛŋ kɛ, waasi-m.
 Mpi tɔ, nyá kusɛsutu ke ma pɛɛkɔɣi.
 95 Asayaa cɛŋɔɣi-m kɛ sɪ pa kɔɣu-m.
 Paa na mpɔ nyá kusɛsutu ke ma keŋna ŋkpaŋŋ.
 96 Ma nawa tɛma kɔpana tɛna tɛnasɪ.
 Ama nyá kusɛsutu fɛi tɛnaɣa.

Nyá kiŋ kɛla tɔŋ ke leleŋ

- 97 Ma sɔɔla nyá kiiu ke sɔsɔm kɛ.
 Ku tɔm ke ma mayasɛɣi kɔyɛɛŋ tɛna.
 98 Nyá kusɛsutu haaki-m lɛmayasɛɛ
 na pɛ kɛli ma kolontunaa.

Mpi tɔ, tɔ wɛ ma kin kɛ tam tɔɔ kɛ.

⁹⁹ Ma tɛɛ ma sɛɛsɛlɛɛ tɛnɔɔ nyɛm.

Mpi tɔ, nyá kusɛsutu kɛ ma mayasɛɣi.

¹⁰⁰ Ma tɛɛ kukpatɛlɛɛ kɛ lɛmayasɛɛ.

Mpi tɔ, ma tɔka nyá kutututu.

¹⁰¹ Ma kisa mpaɔɔ isayɔɔ taa tɔntɛ

sɪ má pɛsɪ na má tɔki nyá tɔm.

¹⁰² Maa hatɛlɛɣɛna nyá kusɛsutu.

Mpi tɔ, nyá sɛɛsɛɣɛna-m.

¹⁰³ Nyá tɔm wɛ leleɔ kɛ ma tantahaav taa kɛ.

Tɔ kɛla tuɔ kɛ leleɔ kɛ ma nɔɔ taa.

¹⁰⁴ Nyá kusɛsutu pɛsɛɣɛna-m nyɛntu

na má kisiɣi pɔpɔtu tɛna.

Tacaa tɔm kɛ fɛtɛla

¹⁰⁵ Nyá tɔm wɛnna isu fɛtɛla kɛ ma nɔɔhɛɛ tɛɛ
na pɛ naaki ma mpaav taa.

¹⁰⁶ Ma tuuki sɪ maa tɔki nyá kusɛsutu.

Maa la isu ma tuuwa tɔ.

¹⁰⁷ Tacaa, pɛ pasa-m teu kɛ.

Ye le na má wɛna weesuyu isu n yɔɔtuyɔ tɔ.

¹⁰⁸ Hai, Tacaa, mu ma sɛlɛmuyɔ isu kucɔɔ.

Sɛɛsɛ-m nyá kusɛsutu.

¹⁰⁹ Ma weesuyu wɛ asola taa kɛ tam kɛ.

Ama ma kaa sɔɔ nyá kiiu tɔm.

¹¹⁰ Asayaa nyɛki-m katɔsɪ kɛ.

Ama maa hatɛlɛɣɛna nyá kusɛsutu.

¹¹¹ Nyá kutututu kɛ-m kupantu sɛsɛɔntu kɛ tam tɔɔ kɛ,

tɔ hɛsɛɣi ma laɔlɛ.

¹¹² Ma tu ma taa sɪ má tɔɔ nyá kusɛsutu*fa*

halɛna ma sɛm. ^a

Tacaa kɛ ma tentu

¹¹³ Ma taa kpaana ataa na a waali yɛlɛɛ kɛ.

Ama ma sɔɔla nyá kiiu.

¹¹⁴ Nyayale ma kpɔluyɔ tɛtɛle na ma kentulu.

Nyá kuyɔɔtutu kɛ ma tɛlɛɣi.

¹¹⁵ Asayaa mɛ í hatɛlɛna-m.

Uɛna má tɔki ma lɔɔ kiin.

¹¹⁶ Te-m isu n ka suw nyá nɔɔ tɔ na má hiki weesuyu.

Nyayaa ma tɛlɛɣi, taa tu-m fɛlɛ.

¹¹⁷ Wɛɛ ma tentu na pɛ ya ma nyuyɔ.

Uɛna ma paasɛna nyá kusɛsutu kɛ tam tɔɔ má taa hɛsɪ.

¹¹⁸ N tɔɔnɔɣi mpa paa tɔnɔɣi nyá kusɛsutu tɔɔ.

Mpi tɔ, pa tusuyɔ u waasɛɣi pulɔ.

¹¹⁹ N lɔɔki atɛ asayaa tɛnɔɔ isu hute.

Pɛ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kusɛsutu.

¹²⁰ N tu nyá sɔɔntu kɛ ma taa na ma tɔnuyɔ seliɣi,

na má nyaɔna nyá huɔlɛ.

^a **119:112** Loonɔa kanɛ ka telɛsuyɔ lapa kate. Lɛlɛɛ na telɛsɛɣi sɪ ma kaasɛɣi ma ti sɪ má tɔɔ nyá kusɛsutu.
Mpi tɔ, tɔ kawaɔɔ u tɔɔ.

Tacaa kele ma tentu

- 121 Ma tɔka nyá kiiu na nyá siyisuyu ké.
Taa peti-m ma ηmakəllaa.
122 Su nyá tɔmlɛ tu maya nɔɔ sɪ n ká sɛna-m.
Taa yele na kalampaani nyɛma muyulu-m.
123 Ma taŋa nyá nyɔɔ yapu.
Ma taŋa akaitu nti tɔ tɔm n suwa nɔɔ tɔ
na ma ɪɛ tɛŋ.
124 La nyá tɔmlɛ tu maya kupantu,
na ń seɣɛsɪ-m nyá kusəsutu.
125 Ma ké nyá tɔmlɛ tu ké, ha-m layatu
na má nyí nyá kusəsutu.
126 Tacaa pə talaa sɪ ń la pulu.
Pa yɔkɔɣi nyá kiiu ké.
127 Pə tɔɔ ké ma sɔɔla nyá kusəsutu
na pə kəli wɔla kupampaŋ.
128 Pə tɔɔ ké ma nyənəɣi nyá kutututu tənaya kusiyisitu
na ma taa kraakəna pəpətu.

Ma caa ma tɛŋ nya kiiu

- 129 Nyá kusəsutu kɛ kupampantu ké
pə tɔɔ ké ma tɛŋəɣi-ti.
130 Nyá tɔm cəkənaɔ kəŋna nyaadlɛm ké
tə haaki layatu kɛ mpa pa laŋa-ti tɔ.
131 Ma liki nyá tɔm ké na hiluyu.
Mpi tɔ, ma wɛna nyá kusəsutu nyɔɔsɪ ké.
132 Kɛɛsɪ nyá ɪɛ na ma tɔɔ na ń nyəni ma pətɔtɔlɛ,
ɪɛn n lakɔɔ mpa pa sɔɔla nyá hətɛ tɔ.
133 Nyá tɔm í tu-m naani.
Taa yele na ɪɣayatu natəli tɔ pəsɪ-m.
134 Waasi-m, yɔlaa caaki pa ηmakəlɔɣi-m.
Uɛna ma tɔki nyá kusəsutu.
135 Nyá ɪɛntaa í hətəna nyá tɔmlɛ tu maya teu.
Seɣɛsɪ-m nyá kusəsutu.
136 Waatu wei ma naaki sɪ paa tɔkɔɣi nyá kiiu tɔ
ma lukiɣi ɪsəlɔm ké.

Tacaa kiiu siyisaa

- 137 Hai, Tacaa, n ké siyisilu ké,
na ń tɛŋəɣi tampana kɛ nyá huɔlɛ taa.
138 Nyá kusəsutu siyisaa kɛ na tɔ ké tampana.
139 Waatu wei ma naaki ma kolontunaa sɔɔki nyá tɔm tɔ,
pááná sɔsɔna kraaki-m ké.
140 Nyá tɔm lapa tɔ tɔmlɛ.
Na nyá tɔmlɛ tu má, ma sɔɔla-ti.
141 Maya səkpelu ké,
na nɔɔlɔ u caaki-m.
Ama ma ta sɔɔ nyá kusəsutu tɔɔ.
142 Nyá siyisuyu ké tam nyəŋku ké,
na nyá kiiu kɛ tampana.
143 Laŋwakəllɛ na nɔɔsɛɛ pə hika-m.

Ama ma lanje heekəna nyá kiiŋ.
 144 Nyá kusəsutu siyisina tam təə.
 Ha-m layatu na má wəena weesuyu.

Ma maɣasəyi nyá kusəsutu təm ke ahoə təna

145 Ma yaaki-ŋ na ma lotu tənaya.
 Tacaə cə-m ɪlena má təkɪ nyá kusəsutu.
 146 Ma yaaki-ŋ, waasi-m.
 ɪlena ma təkɪ nyá kusəsutu.
 147 Ma kuləyi na pécə pé nyaali
 na má sələmɪ sɪ ń waasi-m.
 Ma taŋna tɛɛlɔyɔ ke ntɪ n ká yəɣətɪ tə.
 148 Maa kpəkɪ ɪsələ, haləna pé nyaali
 na má maɣasi nyá təm.
 149 Tacaə n ke kupaŋ ké, ɪɛ nu ma nəɣə,
 na ń ha-m weesuyu ɪsu n suwa tə.
 150 Mpa pa huliyi ɪsayatu waali tə pa kpeɣetaə,
 na pá hatələyənə kiiu.
 151 Hai, Tacaə, n kpətəna-m ké
 na nyá kusəsutu tənə ké tampana.
 152 Hatoo ləŋ ke ma nyəmá sɪ
 n su nyá kusəsutu ke tam təə.

Tacaə ya-m nyá kupantu təə

153 Nyənɪ ma wahala na ń waasi-m.
 Mpi tə, maa səkɪ nyá kiiu.
 154 Yoona ma nəɣə na ń ya-m,
 na ń ha-m weesuyu ɪsu n yəɣətɔyɔ tə.
 155 Asayaa kaa na nyɔyɔ yapu.
 Mpi tə, paa pɛɛkəyi nyá kusəsutu.
 156 Hai, Tacaə, nyá səlɔyɔ təwaya.
 Ha-m weesuyu ɪsu n maɣasaa tə.
 157 Ma kolontunaa na ma konyəntɔlaə təwaya.
 Maa hatələyənə nyá kiiŋ.
 158 Ma taa kpaakəna waali lulaa
 mpa paa təkəyi nyá təm təyə.
 159 Tacaə nyənɪ ma sələ nyá kusəsutu ké.
 ɪɛ ha-m weesuyu ke nyá kupantu təə.
 160 Nyá təm kite nté tampana,
 na nyá siyisuyu kiiŋ tənə wɛ tam təə.

Tacaə kiiu səllaa heesaa ké

161 Awulumpiya tɔyɔ-m wahala ke mɔsəŋ.
 Ama nyá kuyəɣətɔtɔ tike ke ma seliyina.
 162 Ma lanje heekəna nyá nəəsɪ suw ké.
 ɪsu wei ɪ hika wɛnəv səsəəm tə.
 163 Ma taa kpaakəna pəpətɔ ké,
 na ma nyənəyi-təyi acaalətu.
 Ama nyá kiiu ke ma sələ.
 164 Paa kuyaku ŋku təm naatosompəɣələyɔ ke ma sɛɛki-ŋ.
 Mpi tə nya kiiŋ siyisaa ké.

165 Mpa pa caaki nyá kiiu tɔ pa heesaa ké.
 Wahala nɔɔɔɔ u makəna-we.
 166 Hai, Tacaa, ma tɛɛɔɔv nte si n ká ya-m,
 na ma tɔka nyá kusəsutu.
 167 Ma tɔɔɔɔɔ nyá kutututu ké,
 na ma sɔɔla-tɔɔɔ teu.
 168 Ma tɔka nyá kutututu ké na nyá kusəsutu.
 Mpi tɔ, n naaki ma mpaan tənaya.

Tacaa nu ma wula

169 Hai, Tacaa, nu ma wula
 na n ha-m layatu isu n suw tɔ.
 170 Nu ma wiinav na n waasi-m
 isu n suw nɔɔɔ tɔ.
 171 Ma nɔɔɔ i kpaali nyá samtu.
 Mpi tɔ, n seɔseɔɔ-m nyá kusəsutu.
 172 Ma nsəmle i yoo nyá nɔɔɔ suw tɔm.
 Mpi tɔ, nyá kusəsutu ke kusiyisitu ké.
 173 Kusɔ nyá niɔ na n waasi-m.
 Mpi tɔ, nyá kutututu ke ma ləsaa.
 174 Hai, Tacaa, nyá yavv tɔ ké ma səki
 nyá kiiu heesəɔna ma lanle.
 175 Yele má weena weesuyv na má sá-ɔ,
 na nyá huule waasi-m.
 176 Ma ké cɔɔɔ ké isu heu kolepu,
 pɛeki nyá tɔmle tɔ má.
 Mpi tɔ, maa səki nyá kusəsutu.

120

Wei pa suu tɔm ke mvsvɔ tɔ i saləmvv

¹ Yosalem kpaav yontu.

Tacaa nyaya ma wiina ma lanwakəlle waatu
 na i nu ma nɔɔɔ.

² Tacaa waasi-m yəlaa pəpətuna
 na tsvola niɔ taa.

³ Kawaya yaa kasəyaya nkaya
 nsəmle kutvsəle ká ha-ɔ yaa tu kəna-ɔ?

⁴ Mpi tɔ haaki-ɔ tɔɔɔle yoolu
 nyəmə kusɛɔtɛ na mamala.

⁵ Ma ké wahala tɔ ké.
 Mpi tɔ, ma na Mesɛki tetv nyəma kpa nyəma tɔ wenna.
 Ketaa tetv nyəma coka tɛ ké ma weɛ.

⁶ Hatoo lɔɔ ke ma we mpa
 pa taa kpaakəna heesvɔv tɔ pa tɛ.

⁷ Heesvɔv ke ma sɔɔlaa.
 Ama ye ma yɔɔtɔɔɔ heesvɔv tɔm,
 yoo ke mpe pa caaki.

121

Awe pəsəɔi na i tem?

¹ Yosalem kpav yontu.

Ma kusa ise na má nyənəyənə pəəŋ təə.
Leye ma waasuyvú ká luna?

² Tacaa nyá lapəna isətaa na ate.
Nyá kin ke waasuyvú ká luna.

³ N kaa tisi si pé tuuli nyá yulv nəəhəle.
N feŋiyi nyá yulv təə ké nn heesəyi.

⁴ Tacaa n feŋiyi lseyeli təə ké,
tom u kaaki-ŋ, pəyele nn tooki.

⁵ Tacaa nyá feŋiyina nyá yulv təə.
Nyá wenna i waali na n kentiyi-i.

⁶ Ilim kaa cəəsi nyá yulv ke ilim taa.
Pəcə isətv ná kaa cəəsi-i aho.

⁷ Tacaa n ká paasəna nyá yulv weesuyvú.
Na n feŋ i təə ké isayatu təna taa.

⁸ Tacaa n ká feŋ nyá yulv kuluyv waatu na i tate waatu
ke pə kpayav nəənəə tə, na pé polo tam təə.

122

Yosalem təə kɔpantv kooluyv

¹ Tafiiti Yosalem kpav yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyv tu yontunaa taa təyələ.

Ye pa təma si tə polo Tacaa təyaya taa,
ma laŋholumle we səyəntv.

² Yosalem, nyá nənəkeelas i ke tə sənəa.

³ Yosalem icate nyá, pə ŋma-ŋ teu ké,
na n tamsa teu təkpeyekpeye.

⁴ Nyá taa ké Tacaa kpeka lseyeli nyəma kpaaki
na pá saŋ Tacaa hətə isu pa kiiu wee tə.

⁵ Tənyaya Tafiiti təyaya nyəma kawulaya kumlee wee
na pá caki a təə na pá huuki təm.

⁶ I sələmi ləə si:
Yosalem heesi.
Mpa pa səəla-ŋ tə,
pa laŋá i heena heesuyvú ŋk.

⁷ Heesuyvú i wee nyá koloosi taa
na təcayanav ke nyá teesi kɔpansi taa.

⁸ Ma səəlaa si heesuyvú i wee nyá taa ké
ma teetənaa na ma taapalaa pa təə.

⁹ Tá ləə Tacaa təyaya təə ké
ma kooliyi si pé cayana-ŋ.

123

Mpa pa pasa pa ti tə pa taŋuyv

¹ Yosalem kpav yontu.

Ma kusa ma ise na má nyənəyi Tacaa nyá wei
nyá təcayale we isətaa tə.

² Teitei isu tamlɛ nyáma
apalɔnyɛma nyɛnuɔ pa caa nin
na alɔnyɛma náá nyɛnɛyi pa too nyɛn tɔ,
mɔpuɔ tá ise keesana tá Iso Tacaa nyá tɔɔ.
Halɛna waatu wei i ká weena tá pɛtɔtɛle tɔ.

³ Tacaa nyɛni tá pɛtɔtɛle.
Hai, nyɛni tá pɛtɔtɛle.
Mpi tɔ, kutuɔ kɛla-tuɔ puu.
⁴ Isɛawɔnaa wɔŋa na
tɛhɛntaa footuɔ nu-tuɔ.

124

Tacaa we ta waali

¹ Tafiti Yosalem kpav yontu.

Isɛyɛli nyáma í tisi si:
Ye Tacaa n taa weɛ tá waali.
² Ye Tacaa n taa weɛ tá waali,
awe ka waasa-tuɔ waatu wei
yɛlaa kota tá tɔɔ tɔ.
³ Paa lipa tá tɛnaya na tá ise ke waatu wei
pa pááná huu tá tɔɔ tɔ.
⁴ Ye Tacaa n taa weɛ tá waali.
Pusi lum ka lipa-tuɔ na pɛ hola tɛɛna-tu.
⁵ Hola toŋ nyɛna anɛ
a ka tɔɔ-tuɔ.

⁶ Tɔ sɛɛ-ŋ Tacaa n ta tu-tuɔ
pa kɛla taa isu tɔɔnaya tɔ.
⁷ Tɔ fitaa kɛ isu sumaya fituɔ
ka kpɛlɔ apai taa tɔ.
Apai pɛlaa na taa fiti.
⁸ Tacaa nyá ŋmawa aɛ na isɔtaa.
Nyá waasana-tu.

125

Mpa pa lapa Tacaa ke naani tɔ

¹ Yosalem kpav yontu.

Mpa pa tuɔ Tacaa ke naani tɔ
pa we kɛ isu Siyɔŋ puɔ,
ku nyɛyɛlɛyi.
Ku nyɛɔ toŋ ke tam tɔɔ kɛ.
² Pɔɔŋ tuwa Yosalem ɛatɛ ke heku kɛ.
Mɔpuɔ Tacaa n tuwa nyá yɛlaa ke heku,
ke pɛ kpavav nɔɔnɔ tɔ, halɛna tam tɔɔ.
³ N kaa tisi si asayaa
í tɔɔ kawulaya ke kɔpama tɔɔ.
Pɛ taa kɔɔ na pɛ hɔ-weyɛ isayatu lapu taa.

⁴ Tacaa yele na pɛ cayana-tu

isu tev lakuyv ilim mpətəŋ təw tətə tə.

⁵ Tacaa kpiisi asayaa
na mpa pa laki mpi pə ta siyisi tə.

Heesuyv í wɛɛ lseyeli nyəma taa.

126

Wula pəsa lan̄hulvmlɛ

¹ Yosalem kpav yontu.

Waatv wei Tacaa məŋna mpa paa kuuwa Siyən tə,
pə lapa-tuyv isu toosee.

² M̄puyv tá láná hulvmaa
na té won̄ na té won̄ na té won̄.

Na té wiliti akaitv kawilitaya.

Uena piitimnaa yəɣətəɣi si:

Tacaa lapa-weyɛ kɔpantv səsəontv.

³ Tacaa lapa-tuyv kɔpantv səsəontv,
tə wɛ lan̄hulvmlɛ taa ké.

⁴ Tacaa, məŋná tá yəlaa mpa paa kuuwa tə
isu ilim mpətəŋ təw ləŋ.

⁵ Mpa pa tuuki pa tawa na isəlv̄m tə,
paa kɔna akaitv kawilitasi ké.

⁶ Wei í kpaakəna mətutuuna kɛ taale na wula tə,
í ká səɣəli í məhəwa na í mələɣi
təyaya na akaitv kawilitasi.

127

Ye Tacaa í ta ŋma təyaya

¹ Salvməŋ Yosalem kpav yontu.

Ye Tacaa í ta ŋma təyaya,
ka ŋmalaa təna ləkəna láná ké.

Ye Tacaa ta feŋ ɪcate təw,
tə feŋlu ləkəna lan̄le ké.

² Í kɔləɣi tefemle na í tooki tapule,
na í laki si í hiki mə təɣənaya tə,
í ləkəna lan̄a ké.

Isə haaki mpv tətəɣə ɪ səllaa ké paa pa təŋna tom.

³ Piya kəna wɛnəv mpi Tacaa haaki si caanaa tə,
pa kasəyaya nté.

⁴ Piya mpa yulv hika ɪ ifepile waatv tə,
pa wɛɛ ké isu yoolu kəəka taa nyəmə.

⁵ Lelen̄ nulv nté yulv wei ɪ suula
pə té nyəmə kɛ ɪ kəəka tə.

Í kaa nyana ɪ kolontunaa kɛ waatv
wei ɪ yəɣətəɣəna-weyɛ ɪcate nənəɣə tɛɛ tə.

128

Tampana tɛŋlaa tɛcaɣaŋav

¹ Yosalem kpav yontu.

Lelenj nulv nté nyá wei n nyanɲna Tacaa
na ń tɛŋ i mpaɲ taa tɔ.

² Nyá lanɲɛ hɛɛkəna nyá ninj tɛmlɛ.

Nyá taa hɛɛwa na ń waaki.

³ Nyá alv we nyá tɛyaya taa ké isu lesɛŋ tɔyɔ kɔlvɔyɔ.
Na nyá piya náá we tɛtɔyɔɛ isu Olifi tunj.

⁴ Mɔyɔ pə kooliyi kɔpantɔ ké
wei i nyanɲna Tacaa tɔ.

⁵ Tacaa koolee ká luna Siyɔŋ taa na á tii nyá tɔɔ.

N ká ná Yosalem tɛcaɣaŋav.

Haləna nyá weesuyɔ tənaya.

⁶ N ká ná nyá piya piya.

Pəyele na lseyeli nyáma hɛɛsi.

129

Pa lapa-m isayatu ke səsəm

¹ Yosalem kpav yontu.

lseyeli í tisi si:

Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcaatu.

² Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcaatu yáá.

Ama i ta pəsi-m ké.

³ I mapa ma siyile taa,

na cacası hənti.

⁴ Tacaa ké siyisulu ké.

I seta asayaa ŋmusi ké setəyi setəyi.

⁵ Pa təna mpa paa caaki Siyɔŋ tɔ
fɛɛɛle í kpa-we na pá pəsəna pa waali.

⁶ Pá weɛ isu kɔtulunj tɔɔ nyutɔ nti tɔ wɔlɔyi
na tɛ ta tu putu tɔ.

⁷ Tu suyi tɔ kpesəlv ŋkute.

Pəyele tu takɪ tɔ həkɔlv ké ŋkɔlvɔyɔ.

⁸ Mpa pa tɛɛkəna Siyɔŋ taa tɔ í taa sɛɛ-we si:

Tacaa í kooli-meyɛ kɔpantɔ.

Tə sɛɛki-me na Tacaa hətɛ taa.

130

Tacaa wiinav ke lanwakəlle səsəɛle taa

¹ Yosalem kpav yontu.

Hai, Tacaa, ma we puyɔ səsəɛŋku taa ké na má yaaki-ŋ.

² Tacaa nu ma nəyɔ.

Ke ŋkpaŋŋ na ń nu ma wiinav.

³ Ye n ka sukaya isayatu ke nyá taa,

Tacaa, awe ka wɛna weesuyɔ?

⁴ Ama nyá tanna isayatu husuyu
si pá nyaḡna-ḡ.

⁵ Tacaa nyaga ma teelayi na
má taḡa nyá kuyayotutu.

⁶ Tacaa nyaga ma teelayi na pá kəli isu
taḡlaa teeluyu tanaḡ tə.
Ee, pá kəla isu taḡlaa teeluyu tanaḡ tə.

⁷ Iseyeli nyáma í teeli Tacaa.
Mpi tə, Tacaa kəna koparḡ.
Páca ı səlv puwa tam si í waasi.

⁸ Tacaa ká hetəna Iseyeli nyáma
ke pa isayatu təna taa.

131

Ma taa fei kalampaani ləmayasəle

¹ Tafiti Yosalem kpaḡ yontu nti tə wə
yonyoolaa nyuyu tu yontunaa taa təyələ.

Tacaa, ma taa fei kalampaani ləmayasəle yaa isəcav hōwəe.
Maa pəkəyi səsəntu yaa mpi pá tee-m tə.

² Iso í pona pooluḡ.

Ma wə təpamm ké isu pəyaga ḡka
ka cəpa hətə təyə ka too niḡ taa.

Ma wə təpamm ké isu pəyaga ḡka ka cəpa hətə tə.

³ Iseyeli nyáma í tu Tacaa ke naani
ke pá kpaḡav nəənə tə, haləna tam təə.

132

Tafiti ıcatə Siyḡḡ taa timpi Tacaa wəe tə

¹ Yosalem kpaḡ yontu.

Tacaa, təəsı Tafiti na ı wahalanaa təna təə.

² Tafiti ıni ı yəyətəna na í tuuna Tacaa,
na í su Yakəpu Iso toḡ tu ınəyi nəyə sı:

³ Ma kaa suv ma te na
má həntı ma kuhəntuyu təə.

⁴ Ma kaa yele na tom kaa-m,
yaa ma isəhutu yoosina təma.

⁵ Haləna má hiki Tacaa ke lonte
na Yakəpu Iso toḡ tu ınəyi təcayale.

⁶ Tə nuwa pa yəyətə Iso atakaa təm ke Ifələta tetu taa.

Tə mayana-ı Yaaa tetu həyəluyu taa.

⁷ Tə polo Tacaa təcayale.

Tə luḡ ı nəhəe təsule.

⁸ Tacaa kulı na ń kəə nyá təhəesəle.

Nyana nyá teeli atakaa.

⁹ Nyá kətəlaa í suu nyuyu yapu isu wontu

na nyá tampana tɛŋlaa wilitina laŋhɔlɔmlɛ.

¹⁰ Nyá tɛmlɛ tɔ Tafiti tɔɔ,

taa lɔ wei n lɛsaa tɔ.

¹¹ Tɔɔa tɛma Tafiti kɛ heeluyɔ na tuunav.

ɪ kaa mɛli waali.

ɪ tɔma si: Nyá tapuyɔ tɛɛ pɛyaya kɛ

maa su nyá kawulaya kumte tɔɔ.

¹² Si ye nyá pɛyalaa tɔka ma nɔɔ pɛeluyɔ

na kusɛsutɔ nti ma sɛyɛsɛyi-we tɔ,

pa pɛyalaa ká lɛɛtɔɔna pa kawulaya

kumte tɔɔ kɛ tam tɔɔ.

¹³ Tɔɔa sɔɔlɔna na í lɛsi Siyɔŋ

si ɪ laki ɪ tɛɔayalɛ.

¹⁴ Na í tɔ si: Ma tɛhɛsɛlɛ ntɛ tam tɔɔ.

Maa ɔaya tɔ taa. Mpi tɔ, ma sɔɔla-tɛyɛ.

¹⁵ Maa la kɔpantɔ kɛ Siyɔŋ na má ɔɛɛ-ɪ

mpi pu ha-ɪ weesuyɔ tɔ.

Na má ha ɪ kɔnyɔntɔnaa kɛ tɔɔnaya ŋka paa nyuli tɔ.

¹⁶ Maa kooli kɔpantɔ kɛ ma kɔtɔlaa.

Na ma tampana tɛŋlaa náá wilitina laŋhɔlɔmlɛ.

¹⁷ Maa la na Tafiti lɔluyɔ taa tɔ la wulav sɔsɔ.

Ma tɛma tayanuyɔ kɛ fɛtɔla kɛ wulav wei ma lɛsaa tɔ.

¹⁸ Maa suu wulav kolontunaa kɛ fɛɛɛ.

Ama wulav ntenuyɔ ká mɔyi kɔkɔ.

133

Taapalaa cakuyɔ tɛntɛmlɛ tɔ pɛ we teu kɛ

¹ Tafiti Yosalem kpav yontu.

Waatu wei taapalaa cakuyɔ tɛntɛmlɛ tɔ,

pɛ we teu kɛ, na pɛ we lelenɔ.

² Pɛ we kɛ ɪsu pa pɔla sɔɔsɔŋ nim kɛ Alɔŋ nyuyɔ taa,

na pɛ kpe ɪ tantuyɔ tɔɔ na pɛ tii ɪ tokonaa luyɔ.

³ Pɛ we kɛ ɪsu ɔɔlɔ lukuyɔna Hɛɛmɔŋ puyɔ tɔɔ

na kɔ kpeŋ Siyɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, tɛnaya Tɔɔa koola kɔpantɔ

na í haaki weesuyɔ kɛ tam tɔɔ.

134

Tɔɔa tɛmlɛ nyáma mɛ mɔ tɛna í samɪ-ɪ

¹ Yosalem kpav yontu.

Tɔɔa tɛmlɛ nyáma mɛ mɔ tɛna í sɛɛ-ɪ.

Mɔ tɛna mpa mɛ ɪ sɔŋa ɪ tɛyaya taa kɛ ahoo tɔ í sɛɛ-ɪ.

² ɪ kraasi mɔ niŋ na Tɔɔa tɛyaya tɔɔ

na í sɛɛ-ɪ.

³ Tɔɔa wei ɪ lapa atɛ na ɪsɔtaa tɔ

í koolu-ŋ kɔpantɔ na Siyɔŋ.

135

Tacaa kele soso

¹ I sa Tacaa.

I sa Tacaa hæte.

Tacaa tæmlɛ nyɔ́ma me í samɪ-ɪ.

² Mpa me ɪ we Tacaa Iso tɔyaya taa
na ɪ taya tɔɔ tɔ,

³ í sa Tacaa.

Mpi tɔ, ɪ ké kɔpaŋ.

I yoona ɪ hæte taa,

pə taya pulu, ɪ ké kɔpaŋ.

⁴ Yakɔpu ke Tacaa læsaa.

Iseyeli ke ɪ pəsa ɪ nyəm.

⁵ Ma nyɔ́má sɪ tá Iso Tacaa n ké soso,
n kɛla tuŋ tɛna.

⁶ Paa mpiyi n caaki, n laki-wɔyi.

Paa isɔtaa na atɛ.

Paa tenkuna taa, paa lumaŋ səsɔɔŋ tɛna taa.

⁷ Nyá kraasəyɔna isɔŋmɔntu ke tetu tɔɔ,
na ń tisiyi calanaa na tɛv,

na ń læsəyi heelim ke pə tɛsule taa.

⁸ Nyá kɔna Icipiti kancaalaya apalɔpiya.

Paa yɛlaa nyɔ́nsɪ, paa tɔla nyɔ́nsɪ.

⁹ Na ń lá kəkɔlɔ nyɔ́mnɔna na piti tɛma ke Icipiti taa,
sɪ pə seɣesɪ Icipiti wulav na ɪ nyɔ́ma.

¹⁰ N yoona piitimnaa payale,
na ń kv awulaa tɔŋtɔnaa.

¹¹ Isu Amolii nyɔ́ma wulav Sihon,

na Pasaŋ nyɔ́ma nyəŋ Hoki,

na Kanaaŋ awulaa tɛna.

¹² Uɛna ń há pa tetɔnaa ke Iseyeli nyɔ́ma
na tɛ pəsi pa nyəntu.

¹³ Tacaa nyá hæte yaaki tam tɔɔ ké.

Lulɔŋ lulɔŋ ka tɔsəyi nyá tɔɔ.

¹⁴ Mpi tɔ, Tacaa n ká huɔna nyá yɛlaa ké.

N ka wɛɛna nyá tæmlɛ nyɔ́ma pətɔtɔlɛ.

¹⁵ Piitimnaa tuŋ nté liyitee na wula.

Yɛlaa lupəna-ɪ na pa niŋ.

¹⁶ Tuŋ inɪ ɪ wɛna nɔɔsɪ, ɪ yɔɣɔtəyi.

I wɛna isɛ ɪ naaki.

¹⁷ I wɛna ŋkpaŋŋ, ɪ nukɪ natəli.

I tu fɛina feesiŋ ke ɪ nɔɔsɪ taa.

¹⁸ Mpa pa luki tuŋ inɪ na

pa tɛna mpa pa tɔyɪ-ɪ naani tɔ,

pá wɛɛ isu tuŋ inɪ.

¹⁹ Iseyeli nyɔ́ma me í sɛɛ Tacaa.

Alɔŋ lulɔyɔ nyɔ́ma me mú sɛɛ-ɪ.

²⁰ Lefii nyɔ́ma me í sɛɛ Tacaa.

Mpa me mə nyarḡna-ı tɔ́ í sɛɛ-ı.
 21 ǀ sa Tacaa ke Siyḡḡ taa.
 ǀ samı-ı Yosalem timpi ı wɛɛ tɔ.
 ǀ sa Tacaa.

136

Iseyeli nyáma waasvɔv kookali

1 ǀ sa Tacaa, mpi tɔ, ı ké kupaḡ ké.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 2 ǀ sɛɛ Isɔ wei ı kəla tuḡ təna tɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 3 ǀ sɛɛ Tacaa wei ı kəla tá caanaa təna tɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.

4 ǀ tike ı lakəna kəkəlɔ nyəmnaa səsəəm.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 5 ǀ ni ı lapəna ı sətənyu na nyəm.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 6 ǀ ni ı pəna tɛtɔ ke lɔm tɔɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 7 ǀ ni ı lapəna ı sətɔlɔḡası səsəənsı.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 8 ǀ lapa ilim sı pə təḡɔ kawulaya ke ilim taa.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 9 ǀ ni ı lapəna ı sətɔ na ı sətɔlɔḡası
 sı sí təḡɔ kawulaya ke ahoɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.

10 ǀ ni ı kɔna Icipiti apalɔpiya kancaalaya kɔlɔlası.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 11 ǀ ni ı ləsəna Iseyeli nyáma ke Icipiti nyáma hɛkɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 12 ǀ toma səsəəna ke ı hɔlaa.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 13 ǀ ni ı fayana tenku kɔsɛɛm ke calı.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 14 ǀ lapa na Iseyeli nyáma tɔ tenku ni ı hɛkɔ taa.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 15 ǀ ni ı təḡsəna Icipiti wulav na ı yoolaa ke lɔm.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 16 ǀ ni ı tiikina ı yəlaa ke wɔlaya tɛtɔ taa.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 17 ǀ ni ı yoonna awulaa səsaa.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 18 ǀ ni ı kɔna awulaa ton nyáma.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 19 Amolii nyáma wulav Sihon ke ı kɔwa.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 20 Na í kɔ tətəḡɔ Pasan wulav Oki.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.
 21 ǀ ləna í cɛla Iseyeli nyáma ke awulaa mpɛ pa tɛtɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaḡ wɛ tam tɔɔ ké.

22 Na tá pəsi ı təmle nyáma kpancoou.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

23 ɪ ta sɔɔ tá tɔɔ ké saa wei
pa felayaa-tuyɔ nɔɔhɛɛ tɔ.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

24 ɪni ı yarəna-tuyɔ tá ηmakəllaa niη taa.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

25 ɪni ı haana kɔηmanmam tənaya tɔyənaya.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

26 ɪ sa ısɔtaa ɪsɔ,
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

137

Isɛyeli nyáma ke Papiloni pɔyɔ nɔyɔ

- 1 Tu we Papiloni pusi nɔyɔ na tá caɣaa.
Saa wei tɔ tɔɔsɛyi Siyɔη tɔɔ, ɪlena tá wiiki.
- 2 Na tá pusi tá cəməη na tənə tuη.
- 3 Tənaya mpa pa kuu-tu tɔ pa tənaya-tu si:
ɪ yoo-tuyɔ yontu.
Tá caallaa caakaya lanhulɔmlɛ yontu na pá tən-tu si:
ɪ yoo-tuyɔ Siyɔη yontu.
- 4 ɪsənaya tu yoo Tacaa yontu ke
tɛtu kpai nyəntu taa?
- 5 Hai, Yosalem, ye ma sɔɔ nyá tɔɔ,
ma niη ntɔyɔη ı sɔɔ ma tɔɔ.
- 6 Ye ma ta tɔɔsi Yosalem nyá, nyá tɔɔ,
yaa nyá təm u huləsɛyi ma lanɩɩ,
ma nsəmlɛ ı matəna ma tantahaav.
- 7 Tacaa, taa sɔɔ mpi ɪtəm nyáma lapa tɔ.
Mpi tɔ, kɔyənku kolontunaa tii Yosalem tɔɔ tɔ.
Pa tənaya ké si kpiisi, kpiisi na ń kpeηna kite.
- 8 Papiloni nyá, pu kpiisi-η nɔɔnɔɔ.
Lelen nulu nté wei ı ká ɩɛɛti-η
ısayatɔ nti n lapa-tu tɔ.
- 9 Lelen nulu nté wei ı ká kpa nyá piya
na ı nanɩti-sɛyi kɔkɔpamuyɔ tɔɔ tɔ.

138

Maa sa-η na ma lotu tənə

- 1 Tafiiti yontu.
- Tacaa, ma sɛɛ-η na ma lotu tənə.
Nu ma kɔyɔyɔtɔtɔ, ma yoo-η yontu ke
ısɔtaa tɔηtɔnəna ısɛntaa.
- 2 Ma lunɩyi nyá təsɛɛle nanη nyəntɛ taa
ké nyá kúpantu na nyá tampana tɔɔ.
Mpi tɔ, n lapa na nyá nɔɔsi suw té
na pé tɛɛ pə tənə.
- 3 Waatu wei ma yaa-η tɔ n cɔ-m,
na ń tu-m apalɔtɔ na tɔη.

⁴ Tacaa, atε awulaa tana ká seε-η.
Waatu wei paa nu nyá nɔɔ taa tɔm tɔ.

⁵ Paa sa nyá tɔma na pá yooki si:
Tacaa teeli tɔwa sɔsɔm.

⁶ Tacaa wε isɔtaa ké,
na í naaki mpa pa pasəyi pa ti tɔ.
Na í loosiyi kalampaanɪ nyɔma ke
pooluŋ na í nyɔma-wε.

⁷ Ye ma wε laŋwakəlle taa,
nyá haakəna-m weesuɔu.
Paa ma kolontunaa pááná ká kpa isəna,
n ka waasi-m ké.

⁸ Tacaa n ká la-m mpv,
nyá kɔpantu fei tənaya.
Taa lɔ mpi n ηmana nyá niŋ tɔ.

139

Tacaa, n nyɔma-m teu

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wε yonyoolaa
nyɔɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa, n nyənəyi too ma taa ké na í nyɔma-m.

² Ye ma caya, n nyɔmá,
yaa ma kulaa, n nyɔmá.

N naaki too pooluŋ ke
ma huwεε ké na í nyɔma-ye.

³ N nyɔmá waatu wei ma tɔŋ yaa ma hanta tɔ,
n nyɔmá ma mpaan tana tətetete.

⁴ Paa ma ta kulita nɔɔ n tɔma nti
ma caa yɔɔtɔv tɔɔ nyɔm təcɛɛɛɛɛ.

⁵ N wε ma waali na ma lɔlɔ ké,
na í tənəyi nyá niŋ ke ma tɔɔ.

⁶ N nyɔma-m na pə tεε caasa.
Ma laŋle huluma katatəlaya.
Maa cəkəyana pə tənaya.

⁷ Leye maa polo na má hatəlana nyá ləmayasεε
yaa leye maa se na má tεε na í kaa na-m?

⁸ Ye ma kpa isɔtaa n wε tana,
ye ma hanta atətəle taa,
nyá taa nyá tike.

⁹ Paa ma kola huŋtu na ma polo ilim təlule,
yaa ma tesa tɔŋku na ma caya tana.

¹⁰ Nyá niŋ ke n ká tiikina-m tana,
na í kpa-m na nyá ntɔɔŋ.

¹¹ Paa ma tɔma si: Səkpetvɔv takɪ-m.
Ahoo ná pəsəyi nyaaləm ké, na pə cəna-m.

¹² Səkpetvɔv mayamaya ta ke-η pɔlv.
Ahoo naaki-η ké isu ilim,
na səkpetvɔv náá wεε-η isu nyaaləm.

13 Nyá lapəna ma yulv pilimile
na ń luv-m ma too lotu taa.

14 Ma see-η, mpi tɔ, ma ké
kɔŋmaŋmam mpi pə tewa tɔɔ.
Nyá kolaputv we teu,
ma nyəmə́ rɔpɔv teu.

15 Waatu wei n ηmaakaya-m ηmelav taa
na ń luvki-m ma too lotu taa tɔ,
ma tənɔv ta ke-η pɔlv kɔŋmesəm.

16 Waatu wei pə taa ηmayata-m tɔ n naakaya-m,
halɪ n ηmaa nyá takəlaya taa ké kɔyεεη wei n ha-m tɔ
na í ta caaləta.

17 Hai, Isɔ, maa cekəyəna nyá ləmayasεε.
A tɔwəyɔ pə tu fεi.

18 Paa ma kaləyi-yε a kəla pəyale ke kanyəŋa pee.
Paa ma kalaa na ma kɔkalətv tε, ma kaa tε-η cekənav.

19 Hai, Isɔ, ma kooliyi sɪ ń kv asayaa.
Hatələna-m yulvkuɫaa mpe.

20 Təm isayav ke nyá kolontunaa yɔɔtəyi nyá tɔɔ,
na pá kɔakəyi nyá hətε na pá looliyina.

21 Taca ma taa kpaana mpa pa taa kpaana-η tɔɔ.
Maa caaki mpa pa kuləyi nyá tɔɔ tɔ.

22 Ma taa kpaana-wεyε na pá tεε mpəle.
Ma nyənəyi-wεyε ma kolontunaa ké.

23 Hai, Isɔ, nyənɪ ma taa na ń cekəna ma lotu.
Mayasi-m na ń cekəna ma huwεε.

24 Nyənɪ, yaa ma we mpaav isayav taa?
Tiiki-m nyá mpaav tam tɔɔ nyəŋkv taa.

140

Yulv wei pa suuki təm tɔ ɪ saləmvɔv

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

2 Taca waasi-m yəlaa asayaa niŋ taa,
na ń kenti-m mɔsɔŋtɔnaa.

3 Isayav ke pa mayasəyi pa taa,
na pá pεekəyi yoo ke paa kɔyakv ηku.

4 Pa niisiyi pa nɔsɪ ɪsu tɔmaa.
Akala sɔtv wenna pa ntompee tɔɔ.

5 Paasəna-m na má taa hoti asayaa niŋ taa.
Taca kenti ma tɔɔ ké mɔsɔŋtɔnaa mpa pa
caa-m pɔtv tɔ pa tɔɔ.

6 Kalampaani nyəma nyəpa-m katəka.
Pa nyəpa-m ηmɪsɪ na puluŋ ke ma mpaav taa sɪ pa kpaaki-m.
Ulena pá su kvhuhum ke mpaav nɔɔ.

7 Taca, nyayale ma Isɔ,
ke ηkpaŋŋ na ń nu ma wiinav.

⁸ Tacaa Isə, nyayale ma nyuyv təyatə toŋ nyəntə.
N kentiŋi ma nyuyv təə kə yoou waatu.

⁹ Taa la asayaa luyv nyəntv,
pəcə taa yele na pa kumayasəm lá
na pá kəə na pá hə pa ti.

¹⁰ Mpa pa tama-m tə,
pa isayavv í hoti pa nyəəŋ taa.

¹¹ Pə pəli-weyə kəkə mamala.

Pə tusi-weyə kəkə taa.

Pə pəti-weyə puyv səsəv taa.

Pá taa tasa kulvuyv.

¹² Nəəleleŋ nyəma í taa caya tetv taa.

Paa təŋəni asayaa na mvsəŋtənaa kə, həsuyv fəi.

¹³ Ma nyəmə teu si Tacaa huəkəna wahala nyəma təm ke teu
na í haaki konyəntənaa ke siŋisuyv.

¹⁴ Tacaa, tampana təŋlaa ká sana nyá hətə
na siŋisilaa caya nyá isəntaa.

141

Tacaa feŋ ma kuyəŋətvtv təə

¹ Tafiiti yontu.

Tacaa ma yaaki-ŋ, kəə ləŋ ke ma sənəv.

Ke ŋkraŋuyv na í nu ma nəŋə ke waatu wei ma yaaki-ŋ tə.

² Ma sələmuyv í kra nyá kiŋ isv tulaalv nyəəsí,
na ma niŋ kraasuyv wəe-ŋ isv taanaya kuhəv.

³ Tacaa feŋ ma nəŋə təə,
taŋ ma ntəmpee.

⁴ Taa yele na má huəkí si má la isayavv.

Yaa ma na isayalataa tə laki tasəkəle təma.

Pəyele ma taa tv niŋ ke pa acima taa.

⁵ Ye siŋisilu mapəna-m,

kupantv ke i caana-m.

Paa i həma ma ŋkraŋuyv,

pə wə kə isv nim ke ma nyuyv taa,

ma kaa kisi.

Asayaa isayavv kaa səŋsi ma sələmuyv.

⁶ Pə pəti pa huəlaa ke kukpaməŋ taa.

Uəna pá nu ma kuyəŋətvtv.

Mpi tə, tə wə teu.

⁷ Teitei isv pa haluyv na pá fakí tetv tə,

íruyvtv ta mowa ka səŋəti atətəle nənəŋə*fa*. ^a

⁸ Tacaa Isə, nyá təə kə ma kəsəŋi ma isə,
nyaya ma tuyi kpuluyv, taa yele na má sí.

⁹ Kenti-m katəsí nsi pa nyəkí-m tə,
na asayaa mpe pa kucopum.

^a **141:7** Kukulətv tənə tə taa, teləsəlaa fəi nəŋə kulvəmaya. Paa wei na i kutələsuto ke.

10 Asayaa í hoti pa mayamaya pa puluŋ taa,
na máá fiti.

142

Tacaa kele wahala tu kpuluyv tətule

1 Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tu takəlaya taa təyələ.
Sələmuyv ŋku i ka sələma kukpamuyv puuyv taa tə.
2 Tacaa ma wiikina-ŋ na nəyɔ səsaya,
na má tekəyi-ŋ niŋ na ma nəyɔ.
3 Nyaya ma huləyi ma kusələmətv,
na má huləyi-ŋ ma lanwakəlle.
4 Paa ma ləwa apalətv,
nyá nyəmna ma təpote.
Pa nyəpa-m katəka ke
mpaav ŋku maa təŋ tə kv taa.
5 Nyəni ntəyən tə na í ná nəyələ ta nyə-m.
Ma kpuluyv tətule lepa-m.
Nəyələ u nəyəsəyi ma təm.

6 Tacaa nyaya ma yaaki.
Ma yəyətəyi si nyayale ma kpuluyv tətule,
nyayale ma paa tete ke weesiŋ nyəma tətə taa.
7 Ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wula.
Mpi tə, ma kəla icantv.
Ya-m ma wahala toləa niŋ taa.
Pə taya pulv, pa kəla-m toŋ.
8 Ləsi-m ma saləka taa, na má sá nyá hətə.
Waatv wei n ká la-m kəpantv tə,
siyisilaa ká tu-m hekə.

143

Tacaa taa yaa-m nənyəy

1 Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təyələ.

Tacaa nu ma sələmuyv,
ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinaav.
Mv ma sələmuyv ke nyá kəpantv na nyá siyisuyv tə.
2 Taa yaa nyá təmle tu maya nənyəy.
Mpi tə, nəyələ ta siyisi nyá isentaa.

3 Ma wəna kolontu na í tuyv-m wahala.
I feləyi-m ateyə.
I caaləyi-m si má wεε səkpetuyv taa,
isu mpa pa təma səpv tə.
4 Ma apalətv hoowa ma taa ké,
na ma laakali pəsi.
5 Ma təsəyi ləŋtaa kuyeyəŋ tə ké,
na má mayasəyi nyá təma təna təm,
na má həkvi nyá niŋ təma tə.
6 Ma kpaasəyi niŋ ke nyá isentaa ké.

Ma we nyá isentaa ké isu tetu nti tɔ kawa tɔ.

⁷ Hai, Taa, cɔ-m lɔŋ.

Ma tala ma tɔnɔɔa ké.

Taa ha-m siyile, tɔfɔ,

ma weeki isu atɛtɛ taa sɔlɔa.

⁸ Heeli-m si n we teu ke hatoo tanaŋ tɛɛ.

Mpi tɔ, ma pɛta-ŋ ma tɔɣi.

Yele na má nyi mpaav ŋku ku taa maa tɔ tɔ.

Pɔ tɔɔa pulu, nyá tɔɔ ké ma sɛlɛmɔŋ kraaki.

⁹ Hai, Taa, waasi-m ma kolontunaa niŋ taa.

Nyá cɔlɔɔ ma pɛkɔɣi kpulɔɣu tɔɣu.

¹⁰ Sɛɣɛsi-m nyá luɣu nyɛntu laru.

Mpi tɔ, n ké ma Isɔ ké.

Nyá Feesuɣu kɔpaŋku í tiiki-m mpaav kɔhulɔmɔɣu taa.

¹¹ Taa ha-m weesuɣu ke nyá hɛtɛ tɔɔ.

Lɛsi-m lanwakɛlle taa ké nyá siyisuyu tɔɔ.

¹² Wakɛli ma kolontunaa ke nyá kɔpantu tɔɔ.

Yele na ma ŋmakɛllaa tɛna le.

Pɔ tɔɔa pulu, ma ké nyá tɛmlɛ tu ké.

144

Wulav sɛlɛmɔɣu

¹ Tafiti yontu.

Ma sɛɛ Taa.

Nyɔɔɔɔ ma kukpamɔɣu.

Nyá falɛsɔɔna ma niŋ na ma mpee ke yoo tɔɔ.

² Ma kɔpantu latu na ma tɛcɔɔsɛ tɔŋ nyɛntɛ nté nyá.

N ké ma waasɔlu na ma hɛtɔlu.

Nyɔɔɔɔ ma kpante na má tɔɣu-ŋ kpulɔɣu.

Na ní tɔɣi yɛlɔa ke ma niŋ taa.

³ Taa, yulu nté we na ní caaki i tɔm?

Yaa yulu pɔɔɔɔ nté awe na ní paasɔɔna-ke?

⁴ Ka ké heelim ké na ka weesuɣu náá we isu isotom tɛkɔɣu tɔ.

⁵ Taa lumsi isɔtɔnɔɣu na ní tii,

na ní tokina pulasi na sí mu kɛkɛ.

⁶ La na teu ŋmelɛsi na ní yasi ma kolontunaa.

Tɔ-weɣe nyá nyɛmá na pá yá yem yem.

⁷ Loosi nyá niŋ na isɔta na ní hɛti-m,

na ní ya-m kraai nyɛma mpa pa we isu lum

sɔsɔm tɔ pa asola taa.

⁸ Kaloolɔɔa ke pa nɔɔsi yɔɔtɔɣi,

na pá kraasɔɣi pa niŋ ntɔɔŋ na pa tuukina pɔpɔtu.

⁹ Hai, Isɔ, maa yoo-ŋ yontu kɔfatu,

na má sa-ŋ ŋmusi naanɔwa cɛmɔɣu tɔɔ.

¹⁰ Nyá waasɔɔna awulaa.

Nyá yɔpɔna nyá tɛmlɛ tu Tafiti ke layate nɔɔɔ taa.

11 Hɛti-m na ń ya-m kpai nyáma ninj taa.
Kaloɔlaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɔyi,
na pá kpaasɛyi pa ninj ntɔɔɔɔ na pá tuukina pɔpɔtu.

12 Ta pɔyalaa í wɛɛ ɪsu tuɔ wei ɪ wɛ tawa taa
na í puki ɪ pɔcaatu tɔ.
Ta pɛɛlaa í wɛɛ ɪsu ɪsɔ tɛsɛɛle akelenaa
mpa pa lapa kacɔka ke teu tɔ.

13 Tá kpeɛɔ ɪ suna tɔɔɔnasi nsi si tɛna,
na tá tɔla náá hukiyi sɔsɔm
na a wɛ tuutuuma ke tawa taa.

14 Tá naaɔ ɪfalɛɛ alɔnyɛna ɪ lulɔyi.
Wahala nɔɔɔɔ, yaa kolontunaa ɪ taa kuu-tu.
Wula ɪ taa wɛɛ tá hapɛɛ tɔɔ.

15 Lelenj nulaa nté yɔlaa mpa pa wɛna pɔ tɛnaya mpɔ tɔ.
Lelenj nulaa nté mpa pa ɪsɔ kɛɛ Tacaa tɔ.

145

Tacaa kawulaya ké tam tɔɔ nyɔɔka

¹ Tafiti samtu Yontu.

Hai, maa sa ma ɪsɔ,
nyayale ma wulav.

Ma yɔɔtɔyi nyá hɛtɛ tɔm ke tam tɔɔ.

² Paa kuyaku ɔkuyu maa saɔɔ-ɔ,
na má puyɔɔɔyi nyá hɛtɛ ke tam tɔɔ.

³ Tacaa Nyayale sɔsɔ na ń mɔna samtu,
nyá sɔsɔɔntu fɛi tɛnaya.

⁴ Paa lɔɔɔɔ looɔa ɔka ká puyɔɔɔyi nyá tɔma
na ká kpaalɔyi nyá kookalɔnaa.

⁵ Maa yɔɔtɔyi nyá sɔsɔɔntu na nyá teu sɔsɔɔm tɔm
na má yooki nyá sɔsɔɔntu yontu.

⁶ Paa yɔɔtɔyi nyá tɔɔ sɔsɔɔɔ tɔm,
na máa kɛɛsi nyá sɔsɔɔntu tɔm.

⁷ Paa tɔɔsi nyá kɔpantu sɔsɔɔntu tɔm,
na pá yɔɔtɔyi nyá siyisuyu tɔm na kawilitaya.

⁸ Tacaa n kɛ pɛɛɛɛ tu kɛ, na pɔtɔtɔɛɛ tu.
Nn mɔyi pááná ke lɔɔ, pɔcɔ nyá kɔpantu tɔɔwa.

⁹ Tacaa n laki kɔpantu ke yɔlaa tɛnaya,
na ń wɛna nyá kɔɔmɔɔmam tɛna pɔtɔtɔɛɛ.

¹⁰ Hai, Tacaa, nyá tɔma tɛna ká sa-ɔ kɛ,
na nyá tampana tɔɔlaa náá sɛɛ-ɔ.

¹¹ Paa yɔɔtɔyi nyá kawulaya teu tɔm,
na pá kpaali nyá tɔɔ tɔm.

¹² Na pá hulɔna yɔɔɔ piya ke nyá tɔɔ
na nyá kawulaya teeli sɔsɔ tɔm.

¹³ N tɔki nyá kawulaya ke tam tɔɔ kɛ,
na nyá ɔmakɔɔɔɔ náá wɛ paa pɔɛɛ.
Tacaa n tɔkɔyi nyá nɔɔsi suw ke teu kɛ.
Nyá kolaputu taa kɛ nyá kɔpantu naakɔna.

- 14 Tacaa n tenj hotilaa ké,
na n siyisiyi mpa pa pama tɔ.
15 Nyaga yɔlaa tɔna tekiyi
na n haaki-weye tɔɔnaya ke pɔ waatu.
16 Nyá kuliyina nyá ninj,
na n celɔyi weesinj nyɔma ke pa kunyulɔm.
17 Tacaa n siyisa nyá kulapɔle tɔna taa ké,
na n ké pɛleɛ tɔ ke nyá tɔma tɔna taa.
18 Tacaa n we mpa pa yaaki-ɲ
na isɔle kɔseemle tɔ pa kinj ké.
19 Na n laki mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ pa kusɔɔlɔm.
N nukɪ pa wula ké, na n yakɪ-we.
20 Tacaa n paasɔyɔna mpa pa sɔɔla-ɲ tɔɔ,
na n wakɔlɔyi asayaa tɔna.
- 21 Ma nɔɔɔ í yoo Tacaa nyá samtɔ tɔm
na paa yulɔ wei í sanj nyá hɔte nanj nyɔnte
ke paa kɔyakɔ ɲkuyɔ tam tɔɔ.

146

Tacaa kele acamaa kentulu

1 I sa Tacaa.

- Maa sa Tacaa.
2 Nyaga maa sa ma weesuyɔ tɔna.
Maa pɔyɔlɔyi-ɲ ma weesuyɔ tɔnaya.
- 3 I taa ha mɔ tɔyi yɔlaa sɔsaa,
pa ké yɔlaa ké. Paa pɔsɔyi yulɔ nyɔyɔ yapɔ.
4 Pa weesinj tenj ké na pá tayanɪ tetɔ ke pɔsɔyɔ,
na pa tɔma wena a pɛɛ paa tɔwa tɔ á saali yem.
- 5 Lelenj nulɔ nté wei ɪ nyɔnɔyi Yakɔpɔ Iso ké ɪ waasulɔ
na í tɛɛlɔyi ɪ Iso Tacaa tɔ.
- 6 Iso nyá lapɔna isɔtaa na ate,
na tenjku na ɪ taa nyɔm tɔna.
Yulɔ pɔsɔyi na í tɔ-ɲ naani ke tam tɔɔ ké.
7 N tayanɔyi mpa pa muyuliyi tɔ pa tɔmnaa.
N haaki nyɔɔtɔnaa ke tɔɔnaya.
N hetɔyi mpa pa hɔkaa tɔ.
8 Tacaa nyá kuliyina yulɔmaa isɛ.
N siyisiyi mpa pa pama tɔ.
N sɔɔla siyisilaa.
9 Tacaa nyá kentiɔina cayalaa tɔɔ,
na n paasɔyɔna suluwaa na leelaa.
Ama n wakɔlɔyi mpi pɔ pɔle asayaa tɔyi tɔ.
- 10 Tacaa tɔki kawulaya ke tam tɔɔ ké.
Hai, Siyɔɲ nyɔma me mɔ Iso we tam tɔɔ ké.
I sa Tacaa.

147

Isə pəsuyv təm

¹ ǀsa Tacaa.

Mpi tə, pə wε teu ké sɪ tá sa tá Isə.

Nyá samtɔ wε lelenj ké na tá laki kɔpantɔ.

² Tacaa tayanəxi Yosalem ke ηmau.

N kpeyeliyi Iseyeli nyáma mpa paa kuuwa tə.

³ Nya heesəyana lanwakəlle nyáma lanja,
na n̄ həkəxi pa hiηnaa.

⁴ Nyá kaləyana isətɔlɔηasi nyuyɔ,
na n̄ ha paa ηkaya ka hətε.

⁵ Ta Isə n̄ ké səsə ké, nyá toma fei tənaya,
pəcə nyá nyəm fei keesuyɔ.

⁶ Tacaa n̄ kusəxi mpa pa pasəxi pa ti təyɔ.
Ama n̄ tisiyi asayaa ke atε.

⁷ ǀsee Tacaa ke nyá na təmle na Yontu.

ǀsa ta Isə na cəmuɔyɔ.

⁸ N waasəxi isəηmuntɔ ke isətənuyɔ təɔ.

N tayanəxi teu sɪ ku nu tɛtɔ təɔ.

Na n̄ laki na nyutɔ nyɔɔki pəɔη təɔ.

⁹ N haaki hɔntɔ wontu ke tə təyənaya,
na n̄ caləxi katəkətəη piya ke saa wei sɪ wiiki tə.

¹⁰ Tacaa nn̄ yəɔləyana krayanəη kpelekpeka nyəη,
pəcə yoolu toma ta ke-η pulɔ.

¹¹ Ama mpa Tacaa caaki təyɔle mpa pa nyaηna-η
na pá tɛeləxi nyá kɔpantɔ tə.

¹² Yosalem nyáma me í sa Tacaa.

Siyəη nyáma í sa mə Isə.

¹³ Mpi tə, Isə nyəsəyana mə kampɔnaa kɔkaləsəη
na í kooliyi-meyε kɔpantɔ ke mə ɪcatε taa.

¹⁴ Isə haana mə tɛtɔ ke heesuyɔ,
na í haaki-meyε təyənaya kɔpaηka.

¹⁵ Isə yəyətəyana nti ɪ caaki təyɔ tɛtɔ təɔ,
na ɪ təm təη ləηləη.

¹⁶ Isə yeki na teu təmpεε kraakpaacav hotiyi, na á
hulɔmaa isɪ heenj hɔntɔ, na teu lum kiiki atε na pə
hulɔmaa isɪ təlɔma.

¹⁷ Na Isə pətəxi teu təmpuη ke atε na a watɔ kpa.

Nəyɔlɔ u pəsəxi na ɪ səη a nikaya taa.

¹⁸ Isə yəyətəxi ɪlena təmpuη ɪni í hoo.

ǀlaki na heelim ma, ɪlena lum kpe.

¹⁹ Isə heela ɪ yələa ke ɪ təm.

ǀsu ɪ kiη na kusəsutɔ ke Iseyeli nyáma.

²⁰ Isə tá la r̄puyɔ piitim napəli.

Pəcə piitim napəli pə ta nyi Isə kutɔtɔtɔ.

ǀsa Tacaa.

148

Tacaa samtv ke isɔtaa na ate

¹ Ɔ sa Tacaa.

Ɔ samɪ-ɪ hatoo isɔtɔnɔyɔ taa,

í samɪ-ɪ hatoo isɔtaa.

² Isɔtaa tillaa me mə tɛna í sa Isɔ,

Isɔ yoolaa me mə tɛna í samɪ-ɪ.

³ Ilim na isɔtv í samɪ-ɪ,

isɔtulɔɲasi me mpa í tee kɔkɔ tɔ í samɪ-ɪ.

⁴ Isɔtaa isɔtɔnɔɲ me í sa Isɔ,

na lɔmnaa mpa me ɪ we isɔtɔnɔyɔ tɔ tɔ mu samɪ-ɪ.

⁵ Pa tɛnaya mpv pá sa Tacaa hɛte.

Mpi tɔ, Isɔ yɔɔtɛna na pá ɲma-me.

⁶ Inɪ ɪ suna-meɣe mə lɔna ke tam tɔ,

ɪ su-meɣe kiin, pə fei si í yɔki-ɪ.

⁷ Tetv tɔ nyɛma me í sa Tacaa,

teɲkuna na pa taa tumaa sɔsaa í samɪ-ɪ.

⁸ Na kɔkɔ na tev tɔmpɛɛ na kv kraakpraacav,

na ihunte na tev heelim sɔsɔm me mpa

í laki isu ɪ yɔɔtɔyɔ tɔ.

Ɔ sa Tacaa.

⁹ Pɔɔɲ na pulasi me mə tɛna,

na tun kulɔlvɲ na sɔsɔɲ tɛna í samɪ-ɪ.

¹⁰ Taale wontu na tɔyaya nyɛntv,

na ate kututuutu na sumasi.

Ɔ sa Tacaa.

¹¹ Ate awulaa na yɛlaa tɛna,

na awulumpiya na ate huvlaa tɛna.

Ɔ sa Tacaa.

¹² Akpatɛlaa na piya

ifepiya na pɛɛlaa ɪ samɪ-ɪ.

¹³ Ɔ sa Tacaa hɛte,

Mpi tɔ, tɔ tike ntɛ sɔsɔɛ.

Isɔ sɔsɔntv waasa isɔtɔnɔyɔ na tetv kɛ.

¹⁴ Tacaa ha ɪ yɛlaa ke tɔɲ kɛ.

Pə tɔ kɛ ɪ yɛlaa kɔpama sanɪ-ɪ.

Isɛyɛli yɛlaa mpa me ɪ kpɛtɛna-ɪ tɔ í sanɪ-ɪ.

Ɔ sa Tacaa.

149

Yɛlaa kɔpama teeli

¹ Ɔ sa Tacaa.

Ɔ yoo Tacaa ke yontu kɔfatv,

í yoo ɪ samtv ke yɛlaa kɔpama kpekɛle taa.

² Isɛyɛli nyɛma í yɔɔlɛna wei ɪ ɲma-me tɔ.

Siyɔɲ nyɛma í weɛ aɲmaala taa ke mə wulav tɔ.

³ Ɔ sa Isɔ hɛte na paale,

í sa-te na akilima na cɛmɔyɔ.

⁴ Mpi tɔ, Tacaa lanɲɛ heɛna ɪ yɛlaa meɣe,

na ɪ yakɪ mpa pa pasəyi pa ti tɔ, na pa nyɔɔɲ kuləyi.

⁵ Yəlaa kɔpama í wɛɛ acima taa na pá tɔ Isə kɛ teeli.
 ɪ wilitina lanhɔlɔmlɛ kɛ mə kɔhəntəŋ tɔ kɛ́ ahoo.
⁶ Isə samtɔ í wɛɛ mə nɔɔsi taa,
 na layatɛ nte tɔ wɛ ləŋ kɛ taa na waali tɔɔ mə niŋ taa.
⁷ Na í læti piitimnaa lɛlaa,
 na í tɔ yəlaa lɛlaa kɛ wahala.
⁸ Na í həkɔ mə awulaa kɛ alukpala,
 na pɛlɛ pa waali nyáma kɛ nyəɣətv.
⁹ Na í huɔna-wɛɣɛ Isə huɔlɛ isu pa ŋmaav tɔ,
 pə kɛ́ yəlaa kɔpama təna teeli kɛ́.

ɪ sa Tɔcaa.

150

ɪ tɔ Tɔcaa kɛ teeli

¹ ɪ sa Tɔcaa.

ɪ sa Isə kɛ́ ɪ tɔsɛɛɛ taa.
 ɪ samɪ-ɪ isɔtaa, timpɪ ɪ toma naaki tɔ.
² ɪ samɪ-ɪ, ɪ kookalənaa tɔɔ,
 í samɪ-ɪ, ɪ tɔŋ kɛ́ sɔsɔŋ tɔ pə tɔɔ.
³ ɪ sa Isə na tutuyu wula,
 í samɪ-ɪ na cəməŋ na saŋkɔnaa.
⁴ ɪ sa Isə na akilima na paale,
 í samɪ-ɪ na ŋmusɪ cəmɔɣv na həlaya.
⁵ ɪ sa Isə na kɔpɛŋkɔpɛŋnaa mpa pa wiiki teu tɔ.
 ɪ samɪ-ɪ na mpa pa wiiki na pá sɛɛkɪ tɔ.
⁶ Weesuyu nyəm təna í sa Tɔcaa.
 ɪ sa Tɔcaa.

ATUWA TAKĒLAYA Kutubtu

Takēlaya kanε ka taa kε pa keesa atuwa na lεmayasεε tōmnaa. Na pa hulayi-tuyu cεcε kupaη na pəyalu kupaη pa tōm. Na apalu na alu pa cayale ke təyaya taa. Pə seyesəyi-tu tətəyō sulonyōle, na acacaale asilima, na kaloolaya, na felentu, na yoou pə tōm. Ilena pə kaasi lona asayεε wena tu se tō. Pə wεε si yulu lεmayasεε tu i se lona anu a tənaya.

Isəna pa faya Atuwa takēlaya tō.

Layatu nti cεcε tasəyi kufalan yəlaa tō, titite 1-9

Atuwa wena a keesəyi yəlaa wεεtu tōm tō, titite 10-29

Akuuli na Lemuweli pa Atuwa, titite 30-31

¹ Tafiiti pəyalu Salbməη wei i kε Iseyeli wulav tō i atuwa ntō.

Mpi mpi takēlaya seyesəyi yəlaa tō.

²⁻³ Atuwa anu a huləyana yulu ke tampana taa tōnte, na layatu na siyisuyu na kupantu na i cekəna tōm səsəntu.

⁴ A kuliyi ifepiya ise na pə wεena nyuyū taa mayasəm. A tasəyi mpa pa ta nyi pulu təyō layatu.

⁵ Nyəntaa mayamaya ná wiiliyi a taa na pə waaki. Na á hulayi layatōnaa ke isəna paa la tō.

⁶ Paa cekəna asəsuna na layatu tōm seyesəlaa atuwa.

⁷ Iso nyamnav nté nyəm kite. Kōmelməη u nyanəna-i na pə kisiyi nyəm kusεyεsətu na pə layatu tasuyū.

Layatu tasuyū ke ifepiya.

⁸ Ma pəyalu taa lō nyá caa na nyá too pa seyesuyū.

⁹ Pu la na nyá weesuyū té kε isu ntenuyu ke nyuyū taa, yaa luluyū ke luyū tεε.

¹⁰ Ye asayaa luki si pə tusiyi-η isayatu taa, taa tisi.

¹¹ Yaa pa yaa-η si i cεη yəlaa na i ku-wεyε mvsuη,

¹² na i li pa təna na pa ise isu atətəle. Yaa isu mpa pa tiiki pəlaav taa tō.

¹³ Ilena i kuu pa wontu kupantu təna na i suuli mə tεεsi,

¹⁴ na paa wei i wεena i paa tete. Si yantəηa kulmaya ke mə təna i ká kprenti.

¹⁵ Ma pəyalu nyana-wε i taa kaa mpaav, hatəlana timpi pa təη tō.

¹⁶ Isayatu mpaav ke pa təη na yulukole tōm caaləna-wε.

¹⁷ Paa nyəki sumaya ke katəka na ká naaki.

¹⁸ Ama mpe pa nyəki pa təyi mpi pu co-wε təyō, na pə nyəki pa weesin ke katəsi.

¹⁹ Yəlaa mpa pa pεkəyi kasəyaya asilima nyəηka tō pa mpaan nté, na pə kuyi weesin nyəma.

Lεmayasεε yaav ke yəlaa

²⁰ Lεmayasεε kiisiyina nteyε mpaan taa na kuyεεη taa.

²¹ A yōyətəyi yəlaa təsullenaa na kpaaməη taa si:

²² Pəlee kε kaanyəmasi lεmayasεε ká pu, na sayatəlaa náá lu pə taa, na kpanənaa taa náá yele kpanav ke lεmayasεε.

²³ I kōo na i nu ma kalənav, maa tisi má tōo kε ma feesuyū na má huli-mεyε ma tōm.

²⁴ Mpi tō, ma yaa-mε na i kisi, na má huli-mεyε nin si i la laakali i tá la.

²⁵ Mə təna i ləki ma layatu tasuyū na i kisiyi ma kalənav.

26-27 Pə təw kə ye səwəntu na wahala lu mə təw isu kacuculaya, maawəwə-mə na má paana-mə.

28 Ule í ká yaa-m ma kaa cə, na í preeki-m na í wu.

29 Pu la mpyúyú timpí í kisa nyəm, na í tá ləsi si í nyaŋna Tacaawəwə təw təw.

30 Mpi tə, í lə ma layatu tasuyu na í kisi ma kalənav.

31 Mə yaasi kululəm ke í ká təwə, na í haya mə mayamaya mə layatu tasuyu.

32 Pə taya pulu, kumelen lepukuyona-ku. Ulena kpaŋtənaa kaanutu náa yeke na pá lé.

33 Paa na mpv wei i nukəna-m təw pə cakəna-i kə, u nəwəsəyi wahala.

2

Ləmayasəe waasuyu

1 Ma pəyalu ye n muŋi ma kuyəwətutu, na í təkəyi ma kusəsutu ke nyá taa.

2 Ye n keŋ ŋkpaŋuyu na ləmayasəe kusəyəsətu, na í pəsəna laakali ke nyá taa.

3 Ye n yaa nyəm si pá səna-ŋ.

Na í kusí nyá nəwə na í yaa nyuyu taa mayasəm.

4 Ye n preekəyi-wi isu liyitee,

na í caaki-wi na isəle kusəemle isu wənav.

5 Ule mpv pə taa kə n ká cekəna Tacaawəwə nyamnav, na isəna n ká nyəmi-i təw.

6 Mpi tə, Tacaawəwə haakəna ləmayasəe,

na i nəwə taa lukí nyəm na nyuyu taa mayasəm təm.

7 I yeki na tampana təŋlaa təhikile u laŋəyi,

na í kentiyi mpa pa laki siyisuyu təw.

8 I waasəyi mpa na ləlaa pa wə lelen təw,

na í hasəyi i yəlaa nəwəwə tē.

9 Waatu inəyi n ká cekəna siyisuyu na mpi pə təŋaa təw,

na mpaan wei i pukina təpante taa təw.

10 Mpi tə, n ká wəena ləmayasəe ke nyá lotu taa,

na nyəm hēesi nyá laŋle.

11 N ká wəena nyəm na nyuyu taa mayasəm,

na pu kenti nyá təw.

12 Na pá ya-ŋ kawalaya mpaaw taa,

na isayatu yəwətəlaa niŋ taa.

13 Na mpa pa yela mpaaw kusiyisuyu

na pá kraŋa səkrətyu nyəŋku,

14 na pa laŋle həkəna isayatu lapu

na pá yəwəwəna isayatu təw pa niŋ taa.

15 Mpe inu pa mpaan kəwəwə

na pa hapəe náa koŋlaa.

16 Ulena pá ya-ŋ alu kra i tu

wei i tswəyi yəlaa na i nəwəwə təw i niŋ taa.

17 Wei i kisa i paalu wei i cəpa i ciyita

na í səw ləwə nəwəwə pəwəwə təw təw.

18 Alu inu i təwəwə wəna səm həwəwəwə kə,

na i mpaaw suki atətəle taa.

19 Mpa pa puki i tē təw pa taa nəwəwə u tasəyi məwəwə.

Pəyele paa tasəyi weesuyu mpaaw ke nav.

20 Mpv tə, təŋ yəlaa kupama ikpate,

na ń tǎki tampana tǎŋlaa mpaav.

²¹ Mpi tǎ, mpe pa cakǎna tetu taa.

Mpa pa feina kawaliya tǎ mpe paa weena tǎna.

²² Ama pu kpiisi asayaa ke tetu taa.

Pu lǎsi lǎo lǎaa ke tǎ taa.

3

Lamayasee na lǎo nunav tǎm

¹ Ma pǎyalu, taa sǎo ma segesuyu. Tǎki ma kusǎsutu ke nyǎ lotu taa.

² Nti tu yelina na ń cayana heesuyu, na nyǎ weesuyu tayali.

³ Laki kupantu na ń tǎŋayi tampana. Tamsi-tǎyi nyǎ luyu tee isu acima wontuyu kupanƙu. Tǎki-tǎyi teu ke nyǎ lotu taa.

⁴ Ile lǎo na yǎlaa paa sǎali-ŋ na nyana-we í wee lelen.

⁵ Pɛti nyǎ tǎyi Taca na lotu kuluntu. Taa tǎna nyǎ mayamaya nyǎ layatu.

⁶ Nyǎŋayi lǎo tike ke nyǎ kulaputu tǎna taa. Ile í kǎ hulí-ŋ mpaav ŋku n kǎ tǎŋ tǎ.

⁷ Taa nyǎni nyǎ tǎyi nyǎntu. Nyǎná Taca, na ń kisi isayatu.

⁸ Pu kǎna alaafaya ke nyǎ tǎnyu taa na pǎ heesi nyǎ wǎsasana.

⁹ See Taca na nyǎ kǎwenam, na nyǎ kuhalem kancaalaya kululum.

¹⁰ Ile nyǎ kpeen ka sǎ tǎyoloyolo, na sulum nǎá sǎ nyǎ ŋkraaŋ.

¹¹ Mpu tǎ, ma pǎyalu taa nyǎni yem kǎ Taca ŋkraŋyuy hǎm. Pǎyele nti í kraalayi-ŋ tǎ tǎ taa la-ŋ sǎŋantu.

¹² Yulu wei Taca luyu wee tǎ, puntu ŋkraŋyuy ke í hǎŋ. Teitei isu cece hǎnyuy í pǎyaya kusǎalaya nyǎŋku tǎ.

Lamayasee na tǎcayana tǎm

¹³ Yulu wei í hika lamayasee, na í hii layatu tǎyǎle isu lelen nulu.

¹⁴ Mpi tǎ, kawaaya ŋka lamayasee haaki tǎ ka kǎla liyitee nyǎŋka, na pǎ kasayaya kǎla wǎla ke teu.

¹⁵ Lamayasee kǎla teu ke liyitee pɛɛ. Wontunaa mpa yulu nyulayi teu tǎ, tǎ ta haŋna lamayasee aní.

¹⁶ Lamayasee laki kǎ na yulu weesuyu tayali, na á ha-í wɛnav na á kusí í nyuyu.

¹⁷ Lamayasee mpaan kǎ kupan kǎ, na timpí a hulayi yǎlaa sí pá tǎ tǎ pǎ kǎŋna heesuyu.

¹⁸ Lamayasee we kǎ isu weesuyu tuyu ke mpa pa wɛna-ye tǎyǎ. Mpa pa lakana-ye tǎ pa nukí lelen kǎ.

¹⁹ Lamayasee ke Taca suna tetu. Ilɛna í la na isǎtǎnyuy weena toma na í layatu.

²⁰ Í nyǎm ke í hulina pǎóŋ sǎsǎŋ, na isǎŋmuntu nǎá kǎŋna cǎlu.

Taca kentuyu ke lamayasee tu

²¹ Ma pǎyalu, tǎki nyǎm na nyuyu taa mayasǎm ke teu. Pǎ taa hatǎlǎna-ŋ.

²² Mpu pu hana-ŋ weesuyu na ń nu lelen.

²³ N kǎ tǎna naani kǎ teu kǎ, pulupu kaa co-ŋ.

²⁴ Na ń too ahoo ke teu na sǎŋantu fei.

²⁵ N kaa nyana wahala kututu nǎyǎlu yaa asayaa.

²⁶ Mpi tǎ, Taca keke nyǎ naani, na í kǎ cǎlo-ŋ na katǎsi tǎna.

Tǎŋantǎle sǎaluyu

²⁷ Paa waatu wei kǎ n wɛna pǎsuyu, taa kisi kupantu lapu ke mpa pa lanǎa tǎ.

²⁸ Ye n wɛna sí n kǎ sǎna nǎyǎluy kpaƙpa, taa tǎŋani-í na í kpe sí cele.

²⁹ Taa mayasi sí n laki isayatu ke wei í caya nyǎ kin na naani tǎ.

³⁰ Ye nǎyǎlu ta la-ŋ pulupu taa yoonu puntu ke musuŋ.

³¹ Taa la musuŋtonaa ke isesɛɛmlɛ. Pǎcǎ taa nyuli pa tǎntɛ.

- ³² Mpi tɔ, Taca a taa kpaakəna asayaa ké. Ama ɪ cewaa nté tampana tənɔlaa.
³³ Taca a tənɔsəyi mpusi ké asayaa tɛɛsi ké. ɪlɛna í kooliyi siyisilaa nyənɔsi ke kupantu.
³⁴ ɪ wonjiyi mpa pa wonjiyi-ɪ tɔ, na í huləyi pɛɛɛɛ ke mpa pa pasəyi pa ti tɔ.
³⁵ Teeli kɛɛ ləmayasɛɛ nyəma paa tete. ɪlɛna nyuyv fɛɪnaa ke fɛɛɛ sɔsɔɔɛ.

4

Ləmayasɛɛ hikuyv na a təkuyv

- ¹ Ma pəyalaa mɛ, í nu cɛɛɛ sɛyɛsuyv na í welisi teu na í nyí ləmayasɛɛ.
² Sɛyɛsuyv kupanɔku ke ma hulaa-mɛ, í taa lɔ ma kusɛyɛsətu.
³ Ma mayamaɔa maa ké ma caa pəyalv kupanɔ ké. Pəyele ma too ka sɔɔla-m ké ɪsu pəyaya ɪkramlɛ.
⁴ Paapa sɛyɛsəyi-m ké, na í heeliyi-m si: Tóki ma təm ke teu ke nyá lotu taa, na n tənɔyi ma kusəsutu n ká hiki weesuyv.
⁵ N ká wɛɛna ləmayasɛɛ na layatu. Taa la ləsɔɔv. Pəcɔ taa lɔ ma nəɔv taa təm natəli.
⁶ Taa lɔ ləmayasɛɛ, sɔɔli-yɛ, a ká paasəna-ɲ.
⁷ Lɔ na n nyí si ləmayasɛɛ nté pulv sɔsɔɔm na n pɛɛki-yɛ na nyá wɛnəv təna.
⁸ Sa-yɛ a ká kusɪ nyá nyuyv, wayali-yɛ, a ká tu-ɲ teeli.
⁹ Pu wɛɛ-ɲ ɪsu ntenuyv kupanɔpanɔku ke nyá nyuyv taa.

Asayaa təntɛ cəlvuyv

- ¹⁰ Ma pəyalv nu ma kuyɔɔtɔtu na n mu-ti. ɪlɛna nyá weesuyv pusi tayali.
¹¹ Ləmayasɛɛ mpaav ke ma hulaa-ɲ, na má tiiki-ɲ tampana tənɔyɔv mpaɪsi taa.
¹² Ye n tənɔ pə kaa pəkəli-ɲ. Pəyele ye n kpaakəyi asewa pə kaa co-ɲ.
¹³ Təki sɛyɛsuyv, taa yele-ku, nyɔɔna-ku, ɲku ku tənna nyá weesuyv.
¹⁴ Taa svv asayaa mpaav taa. Pəyele taa tɔ ku taa.
¹⁵ Taa tɔ ku taa, cəlv-ku na n tənɔ kɔfaluyv.
¹⁶ Ye asayaa ta la ɪsayatv paa tooki. Ye pa ta la na pə co nəɔlv pa tom yaaki ké.
¹⁷ Mpi tɔ, ɪsayatv təɔnəɔa ke pa haɔasəyi pa ti, na pá nyɔɔki mɔsvɔɲ sɔlvɔm.
¹⁸ Siyisilaa mpaav ná wɛ ɪsu ɪlim yaakuyv kite tɛɛ, na pə sɔsɔsəyi, haləna pə sikuyv tɔ.
¹⁹ Ama asayaa mpaav ná wɛ səkɔpɛtuyv ké, paa naaki kucopum.

Təntɛ kupantɛ wɛnəv

- ²⁰ Ma pəyalv, nu ma sɛyɛsuyv na n ke ɲkpanɔyɔv na ma kuyɔɔtɔtu.
²¹ Nyá ɪɛ í taa hatələna-ti, təkɪ-təyi hatoo nyá lotu taa.
²² Mpi tɔ, tə haaki weesuyv na alaafəya ke pa təna mpa pa hika-ti təɔv.
²³ Fɛɲ nyá nyamle tɔɔ na pə kəli pə təna. Mpi tɔ, tə taa ké weesuyv silasi təna wɛɛ.
²⁴ Hatələna nyá nəɔv ke kaloolaya təm, na n kisina nyá ntompee ke təm kəkɛkɛɛtu.
²⁵ Nyá ɪsəpee í nyənəyi nyá nəɔv tɔɔ na nyá ɪsəhutu hɛti teu.
²⁶ Tayanɪ mpaav ɲku n tənɔyi tɔ, na nyá tətəntɛ təna wɛɛ naani.
²⁷ Taa heli ntəɔɔɲ yaa mpətəɲ. Hatələna ɪsayatv.

5

La laakali na alv tətɛlatv

- ¹ Ma pəyalv welisi ma ləmayasɛɛ taa, ke ɲkpanɔyɔv na n nu ma layatv təm.
² Waatv inəyi n ká wɛɛna nyuyv taa mayasəm, na nyá ntompee yɔɔtəyi layatv təm.
³ Alv tətɛlatv nəɔv taa wɛ lelenɔ ké ɪsu tuɲ setaya yaa tuɲ nim.

⁴ Ama pə tənaya təo we nyəŋ ké isu sətʊ. Pə hɛkɪ isu sapələya ŋka ka we ləŋ ke cemace tə.

⁵ Səm taa ké alɔ ɪnɪ ɪ mpaav puki, na ɪ nɔɔhɛɛ siyisina pələav təpəŋpəŋ.

⁶ Alɔ isu mpʊ u təŋəŋi weesuyʊ mpaav, ɪ toolaa ké, ama ɪ ta cəkəna.

⁷ Ma pəyalaa mɛ í nuna-m yoo. ɪ taa hatələna ma nəŋo taa təm.

⁸ Hatələna alɔ ɪnɪ ɪ tɛ mpaav. Taa kpətəna ɪ nənəkeelasɪ.

⁹ Pə taa kəo na alɔ ɪnɪ í tʊ-ŋ nəŋəlʊ nɪŋ taa, na pʊntʊ kó nyá nyʊyʊ na pé wakəli-ŋ.

¹⁰ Pə taa kəo na kpai nyéma təŋo nyá wɛnaw, na pá sʊna nyá təmle kulʊlʊm ke lɛlʊ təyaya taa.

¹¹ Na pé kəo na nyá tənʊyʊ ká waatʊ wei n tala nyá tənaya tə na ń mələŋi.

¹² Na ń tó si: ɪsənaya pə lapa na ma taa kpəna kʊsɛyɛsətʊ, na pá kaləna-m na má kisi?

¹³ ɪsənaya pə lapa na má tá təŋ ma sɛyɛsələa kʊyɔŋtʊtʊ, na má tá ke ŋkpaŋyʊ na pa kʊsɛyɛsətʊ?

¹⁴ Pə kaasa pəcɔ si má ná wahalanaa təna ke yələa na kpeka hɛkʊ taa.

Nyá ifepile alɔ sɔlʊyʊ

¹⁵ Nyá alɔ we ké isu lʊm kʊpam ləkə. Mpʊ tə, nyɔkɪ ləkə ɪnɪ ɪ taa lʊm.

¹⁶ Pə fɛɪ si lʊm mpɪ pé kpɛŋ yem ké awalɪ na hapɛɛ təo.

¹⁷ Pə wɛɛ si pé wɛɛ nyá tike nyá nyəm ké, pé taa sokina kpai tʊ nəŋəlʊ.

¹⁸ ɪsɔ í kooli nyá ləkə lʊm ke kʊpantʊ na ń yɔələna nyá ifepile alɔ.

¹⁹ ɪ tɛwaya isu nasɛm na ɪ ləsaya sʊ-ŋ. Nyá lanjɛ í huləməna ɪ sɔlʊyʊ ke tam təo.

²⁰ Ma pəyalɔ, pepe təo ké n nyuləŋi alɔ kpai nyəŋ? Na ń caa si ń wayalɪ alɔ wei n ta nyí tə ɪ hələ?

²¹ Nyɪ si Taca naaki yələa təna mpaan ké. ɪ fɛŋiyi paa yʊlʊ wei ɪ mpaisi.

²² ɪsayav kʊpəntʊyʊ kpakəna-ɪ isu katəka. ɪ mayamaɣa ɪ ɪsayatʊ kpakəna-ɪ yomle.

²³ ɪ ká si sɛyɛsʊyʊ lanjʊyʊ təo. ɪlɛna í seliyi í kʊmɛlɛntʊ katatələya təo.

6

Lɛlʊ kəma cɔlʊyʊ

¹ Ma pəyalɔ, ye n mɔwa nyá təŋəntələ kəmle, yaa n səŋa nəŋəlʊ waalɪ ké pə təm taa.

² Ye nyá kʊyɔŋtʊtʊ həkə-ŋ pə təm taa, yaa nyá nəŋo taa təm kpə-ŋ isu katəka.

³ Pə təo tə, ma pəyalɔ ləsi nyá təŋi pə taa. Mpɪ tə, n hota nyá təŋəntələ nɪŋ taa ké. Polo na ń həntɪ-ɪ atɛ na ń wiina-ɪ.

⁴ Taa too pə tom, yaa ń tu kpəpʊ ɪsələ.

⁵ Haləna ń fiti isu nam fituyʊu tətəlʊ nɪŋ taa tə. Yaa isu sumaya lukʊyʊ ka kpəlʊ nɪŋ taa tə.

Felentú cɔlʊyʊ

⁶ Felentú nyá, polo na ń nyənɪ təlʊ kʊlapələ na ń wɛɛna ləmayasɛɛ.

⁷ Təlʊ fɛina fɛŋlu yaa nyʊyʊ tʊ yaa caa.

⁸ Paa na mpʊ tə ɪ caləsəŋi təŋənyaya ke kʊmtʊ waatʊ na í nyəkəŋi.

⁹ Felentú nyá, pələe ké n ká nyəŋəsɪ həntʊyʊ na tom?

¹⁰ Nyá si n ká tóli nyá ti, na ń tʊ nyá nɪŋ ke nyá nyʊyʊ na ń too pəcɔ na ń hɛɛsi.

¹¹ Waatʊ ɪnɪ kʊnyəŋ ká ta-ŋ mɛlɛmɛlɛ, na wahala tutu-ŋ isu yoolu na ɪ wontu.

Mənaafiki cɔlʊyʊ

¹² Yʊlʊ tɛtɛlatʊ u təŋəŋi tampana. ɪ təŋ ké na ɪ nəŋo taa na kaloolaya.

¹³ ɪsɛ ke ɪ cəpələŋi yələa, na í yəŋtəŋəna-wɛ na ɪ nɔɔhɛɛ, na í hatəŋi-wɛ na ɪ mpee.

¹⁴ ɪsayatʊ wɛnna ɪ taa, na í mayasəŋi kawalaya təm ke tam, na í tilisiyi yooŋ.

15 Pə təw kə wakəlvəv ká tuti-i, na pá wakəli-i təm kuləm təw i kaa wəe hiiu.

Yəlaa mpa Iso luyə fəi tə

16-19 Yəlaa loosi naatoso ke Tacaə taa kpaakəna. Mpeyele:

Isətoosile nyəma, na puɣusilaa,
na mpa pa kuyi yəlaa ke mʊsvəŋ tə,
na mpa pa maɣasəɣi pa lotu taa kə nti tə fəi teu tə,
na isayətv waali təŋlaa, na pəpətv aseeta nyəma.
Ama pə kaasa naatosompəɣəlaya nyəma.
Pəleyele cewaa yoosilaa.

Wasəŋkalətv cəlvəv

20 Ma pəyalv tóki nyá caa kusəsutv. Taa lə nyá too kuvəyəsətv.

21 Su-təɣi nyá lotu taa kə tam təw. Tv-təɣi nyá luyə tēe isu kacəka wontuyə.

22 Tu tiiki-ŋ nyá təntə taa, na tə kenti-ŋ nyá təhəntələ taa, na tə yəɣətəna-ŋ waətv wei n fəŋ tə.

23 Mpi tə, kusəsutv wə kə isu fətəla. Na səyəsuyəv nāá wəe isu nyaaləm, na kukpaalətv nāá kə weesuyəv mpaav.

24 Tu kisina-ŋ alv isayəv, wei i kə nəələleŋ tv tə.

25 Taa nyuli alv inu i teu ke nyá lotu taa. Pəyele taa yele na i isihutu teu hə-ŋ.

26 Pə taya pulv, ye apalaa təna alv, təɣənaɣa pəcə tike ke yulv ləəki ilé i təw. Ama alv wei i wəna paalv tə, yulv kupaŋ ke i nyəki katəka.

27 Yulv ká tó mamate ke i təw na i wontu yele nyayəv na?

28 Yaa i ká tə mamala təw na pə tá nyayə i nəntaaləŋ?

29 Mpu tətəɣə pə wəe na wei i puki i təɣəntələ alv kin tə. Wei í tokina alv inu, i ká ná pə nav.

30 Paa tuyi tanaav na nyəɣətv wei i ŋmulaa si i təkí tə.

31 Pəna pə mpu tə, ye pa kpa-i i ká fəli pə təm naatosompəɣəlaya. Haləna í cəla i wənav təna.

32 Yulv wei i fəina nyuyəv tə, inu i lakəna wasəŋkalətv, na alv wei i pəkəɣi i ti na asaala tə, inu i lakəna mpu.

33 Kataasi na kutuyəv ke i təŋna, i fəele kaa tē.

34 Mpi tə, isəsəemle ká kusí i paalv pááná. I kaa wəena pətəətələ ke ləetuyəv kuyaku wule.

35 I kaa tēli si pá fəli-i pulv, na paa kuvəəŋ ke paa kaa-i i kaa tisi.

7

Alv wasəŋkali tvsvyəv ke ifepu

1 Ma pəyalv, tóki ma kuvəɣətvətv, na í suna nyá təɣi ma kusəsutv.

2 Tóki ma kusəsutv na í hiki weesuyəv, na í fəŋ ma kuvəyəsətv təw isu nyá isəpələ.

3 Taa yele na tə fiti nyá niŋ taa. Tóki-təɣi hatoo nyá lotu taa.

4 Nyəni ləmayasəe isu nyá newaya na layətv isu nyá ceu.

5 Pu hatələna-ŋ alv kpai tv wei i tvsəɣi yəlaa na i nəələleŋ tə i niŋ taa.

6 Kuyaku nakuli ma səŋa ma kutuluyəv taa, na má nyənəɣəna pətote póŋ na awali təw.

7 Mpuɣó má ná ifepiya mpa pa ta nyənta pulv tə, na pa taa kə ifepu wei i fəina nyuyəv tə.

8 Mpuɣó i təŋa hapələ na í tala tə kpeəŋa təw timpi alv wasəŋkali nəɣəlv i ka səŋaa tə. Ilena í təŋəɣəna alv tē təw təpamm.

9 Pu kə taanaya kə, na pá tēma yulutuyəv na səkpətvuyəv tēma wəeəv.

10 Ue alv nɔɔɔlv ɪ sɛnjɛɣi-ɪ keɛ, na ɪ suuwa ɪsu apalaa tɛna alv, na acilayatu suwa ɪ lotu taa.

11 Pɛ kula ɪ nyɔɔɔ taa na ɪ kpisi ɪ tɛɣe caɣale.

12 Paa hapɛle tɔɔ, yaa nɔnɔɔɔ tɛɛ, yaa paa lɛ tɛ, ɪ taɲaa kɛ.

13 Mɪpɔɔyɔ ɪ kpɛtɛna ɪfɛpu na ɪ kpipi-ɪ na ɪ wayali-ɪ. Uena ɪ nyɛni ɪ ɪsentaa tɛpiɲɲ na fɛɛɛ fɛi, na ɪ heeli-ɪ si:

14 Saɲa ma lapa ɪsɔ kɛ nɔɔɔ kulɔmɔɣa kpɛntɔɔɔ kɔtaya ɲka too maa suwa si maa la tɔ.

15 Pɛ tɔɔ kɛ ma luwa si ma sɛnjɛɣi-ɲ na mɔ pɛɛki-ɲ. Tɔɔ, ma na-ɲ keɛ.

16 Ma pɔwa ma kato tɔɔ kɛ ɪcipiti kponkponu ton nyɛntɔ pɔɔɲ kucɔɔɔɔɔɔɔ kupaɲ.

17 Na mɔ yɔɔɔɔ tulaalɔnaa kupaɲa mpa pa yaaki si Miili na Alɔwɛɛ na Kanɛɛɛɛ tɔ.

18 Kɔɔ na tɛ ɔɛpɛlɛna sɔɔɔɔɔ halɛna pɛ nyaaɔ. Tɛ yɔɔɔɔ na tɛ nu pɛ lɛɛɲ ke teu.

19 Ma paaɔɔ pola mpaɔɔ poolɲ nyɛɲku, ɪ fɛi tɔyaya.

20 ɪ kpaɣa liyitee na hɔlɔyɔ kɛ. Ye ɪsɔtɔ ta mɛɲna kite u kɔɲ.

21 Uena alv ɪni ɪ pɛsi ɪfɛpu ɪnɔɔɔ ɪ yɔɔɔtaya katatɔɔɔ tɔɔ, na ɪ hɔmɪ-ɪ ɪ nɔɔɔɔɔɔɔ tɔɔ.

22 Na ɪfɛpu sɔv-ɪ tɛɲɔɔ ke kpakpaa ɪsu nav wei pa pukina tɛkɔɔ tɔ. Yaa ɪsu pa hɔkɔɔɔ kpaɲtɔ ke ɲmɛnaya si pa hɔɲ ɪ ɲkpaɲɔɔ tɔ.

23 Halɛna nyɛmɛ sɔ ɪ hɔɔɛ, ɪsu sumaya huluyuuna tiuu ke apai taa na kɔ tɔ nyɛ si ka weesuyɔ ke pu tɛna tɔ.

24 Pɛnɛntɛ ma pɔyalaa mɛ, ɪ nuna-m, na ɪ kɛ ɲkpaɲɲ na ma nɔɔɔ taa tɔm.

25 Taa nyɔɔɔ alv ɪsu mpɔ na ɲ tɛɲi-ɪ, na pɛ kɔɔ na ɲ lɛ ɪ mpaɲ taa.

26 Mpi tɔ, alv ɪni ɪ huwa yɔɔɔɔ pɔɣale kɛ. Mpa ɪ ka huwa mpɔ tɔ paa kɛ tɔɲtɔnaa kɛ.

27 ɪ tɔyaya ntɛ atɛtɛɛ mpaɔɔ na kɔ tiiki sɛm tɛ.

8

Lɔmɔɣasɛɛ kawɔyaya.

1 Lɔmɔɣasɛɛ mpaɲa kapuka,
na layatu nɔɔ kɔsi tɛ nɔɔɔ na tɛ yaa.

2 Lɔmɔɣasɛɛ sɛɲa tɔɲtɔɲa tɔɔ
kɛ mpaɔɔ kiɲ, na hapɛle atama taa.

3 Lɔmɔɣasɛɛ sɛɲa ɪcatɛ nɔnɔkeelasɪ na tɛ hapɛɛ tɔɔ
na ɔ kiisiyi si:

4 Yɔɔɔ piya mɛɣe lɔmɔɣasɛɛ mɔ, ma wɛna.

5 Kɔmɛɛmɛɲ ɪ kpɛlɛmɪ nyɔɔɔ taa mɔɣasɛm.

Layatu lanɲaa nɔɔ kpɛlɛmɪ nyɛm.

6 ɪ nu, tɔm sɔsɔɔntɔ ke ma wɛna si ma heeliyi-mɛ,
ma kuliyi ma nɔɔɔ si ma heeliyi-mɛɣe kɔsiyisitu.

7 Pɛ taya pulɔ, tampana ke ma nɔɔɔ yɔɔɔtɔɔɔ
na ɪsɔɔtɔ tɔm wɛ-m kɔsɔɔtɔ kɛ.

8 Ma nɔɔɔ kɔyɔɔtɔtɔ tɛna siyisaa kɛ,
kaloolaya yaa tɔm kɔkɛkɛɛtɔ fɛi pɛ taa.

9 Layatɔnaa nyɛma tɛ tɛnaya teu ke tɛɛɛɛɛɛ,
na tɛ siyisaa teu ke mpa pa wɛna nyɛm tɔ.

10 ɪ pɛɛki ma kɔsɛɣesɔtɔ na pɛ kɛ liyitee,
na ɪ pɛɛki nyɛm na pɛ tɛɛ wɔla kupaɲ.

11 Mpi tɔ, lɔmɔɣasɛɛ kɔla teu ke liyitee pɛɛ.
Liyitee pulɔpu ta tala-yɛ.

Ləmayasεε hvlvɣv kε a ti

- 12 Ləmayasεε má, laakalı lapv taa kέ ma təcəyalε wεε,
ma wεna nyəm na nyvɣv taa mayasəm.
- 13 Tacaa nyamnau nté isayatu kisuyu.
Kalampaanu na isəcav pə kέ isayatu mpaav kέ.
Na nəɣv isayaa kέ mpi ma kisa təɣv.
- 14 Má tənna layatu tasvɣv na təcəyanau,
mayalε layatu, na ma wεna toɲ.
- 15 Ma toɲ taa kέ awulaa tóki kawulaya,
na awulumpiya náa tɣi mpi mpi pə siyisaa tə sɪ yəlaa í la.
- 16 Ma toɲ taa kέ awulaa tóki kawulaya,
na kupaalaa na tetv taa hvulaa təna náa hvəkəna.
- 17 Ma səla mpa pa sələɣi-m təɣv.
Na ma pəkəlaa naaki-m.
- 18 Ma kiɲ kε apititu na teeli wεε,
na wεnav kuleelim na tampana təɲvɣv.
- 19 Ma kvlvlvm kəla wula kupaɲ kε teu.
Na ma nyəm náa tεε liyitee.
- 20 Tampana təɲvɣv mpaav taa kέ ma təɲ
mpaisi kusiyisasi hεkv taa.
- 21 Ma su kupantu kε mpa pa səla-m təɣv.
Na má suuliɣi pa kraɲcooɲ.
- 22 Maya Tacaa caaləna ηmav kε ɪ təmlε taa
na pəcó í lakɪ ɪ təma kupəneε.
- 23 Hatoo tə pa ηma-m kέ,
fau na pəcó pá ηmaaki tetv.
- 24 Waatu inɪ tə tɛɲku nəɣvɪ ɪ taa wεε,
pəcó lvm sεεlv nəɣvɪ ɪ fεi.
- 25 Pa lula-m kέ na pəcó pá la pəɲɲ
na pəcó pulasi wεeki.
- 26 Pəyele Tacaa taa tu lata tetv yaa kateɲasi,
yaa antulinya ciyilisi nsi su naaki tə sɪ kancaalaya nyəɲka.
- 27 Ma wεε na pəcó Tacaa su isətənvɣv,
na í pu kv tənaya kε kəna tɛɲku səsə pa təsulle.
- 28 Na í tv isəɲmɔntv kε isətəa na tɛɲku sεelaa lvm tvli na pé luna toma.
- 29 Waatu inəɣi Tacaa su tɛɲku kε tənasi sɪ lvm í taa ηmaa na í pu tetv kite.
- 30 Ma lakaya ɪ kiɲ kε təmlε kέ, na má hεsəɣi ɪ laɲlε kε paa kuyaku ηku. Na má
liyiliɣi tam na í naaki.
- 31 Na má liyiliɣi ɪ tetv təə na ma laɲlε hεəkəna yəlaa.

Nyvlɛlɛɲ tv nté wei ɪ nukəna ləmayasεε tə

- 32 Ma pəyalaa, pənente í nuna-m.
Mpa pa təɲəɣi ma mpaav tə pa nu leleɲ kέ.
- 33 ɪ nu sεɣεsvɣv í taa lə-kv.
Ulena í pəsi ləmayasεε nyəma.
- 34 Yəlaa mpa pa nukəna-m tə pa nu leleɲ kέ.
Paa ifemle nteye pa feɲiɣi ma təyaya nənəəsi
na pá taɲəɣi ka akelenaa.
- 35 Mpi tə, ye wei í hika-m ɪ hika weesuyu kέ.
Tacaa ká hvli pɔntv kε suulu.
- 36 Ye wei ɪ pəntəɣəna-m ɪ təɣi ɪ tɣi wahala.
Pa təna mpa paa caaki-m tə səm kε pa səlaa.

9

Lamayasee yaatu

- ¹ Lamayasee suna akelenaa naatosompɔɔlaya, na á ŋma a tɔyaya.
- ² A kú wontu na á lá tɔɔnaya na á su na á puu solum.
- ³ A tila a tamlɛ nyéma alɔnyéma ke tontonɔ tɔɔ, na pɛle pá yaaki yɔlaa si:
- ⁴ Kumelɛmɛn mɛ, í kɔnna cɛnɛ. Uɛna pá heeli lamayasee fɛinaa si:
- ⁵ I kɔɔ na í tɔɔ lamayasee tɔɔnaya, na í nyɔɔ a solum.
- ⁶ I lu kumelɛmɛn taa na í hiki mɛ ti. I tɔn mpaav ŋku ku takana layatu cɔlɔ tɔ.

Lamayasee tu na wonɔlu

- ⁷ Ye n kalɔɔna wonɔlu, i footiɔi-ŋ ké. Na ye n seɔseɔɔi ɛsayaɔ i tuɔ-ŋ.
- ⁸ Taa kalɔna wonɔlu na pɔ kɔɔ na i taa kpana-ŋ. Ama kalɔna lamayasee tu ílé i ká sɔɔli-ŋ.
- ⁹ Ha lamayasee tu, na i lamayasee ká sɔɔsi. Seɔseɔi siɔisilu na ílé i sɔɔsi nyɛm.
- ¹⁰ Iso nyamnav nté lamayasee tɔcaalle. Iso yɔlaa nyɛmtu nté layatu.
- ¹¹ Lamayasee ká yeɛle na nyá kuyɛɛn huki, na nyá weesuɔu puɔsi sɔɔsi.
- ¹² Ye n ké lamayasee tu, nyá waakana. Ye n ké wonɔlu ile nyá nyuɔu taa ké pɔ tɛn.

Kumelɛntu yaatu

- ¹³ Kumelɛntu wɛ ké ɛsu alɔ kɔkɔtɛ tu, wei i ké tulaya na í tá nyí pulɔ tɔ.
- ¹⁴ Kpɛtɛ tɔɔ ké alɔ inɔ i caya i nɔnɔkeelasɛ, ke ɛcɛtɛ tontonɔle tɔɔ.
- ¹⁵ Uɛna í kpɛɛsɔɔi tɛɛlaa mpa pa kama nyɔɔn na mpa tɔ si:
- ¹⁶ Ye wei i ké kumelɛn, í kɔnna cɛnɛ. Na í tɔn nyɔɔn fɛinaa si:
- ¹⁷ Lum kɔnɔmulɛm wɛ leɛn ké, na ɛnɛlɛv tɔɔnaya náá wɛ teu.
- ¹⁸ Mpa alɔ inɔ i yaaki mpɔ tɔ, pa ta nyi si pɔ cɔnɔsɔɔi-wɛɔɛ atɛtɛɛ taa.

10

Yɔlaa tɔntɛ atuwa kɔkpɛyɛɛ

- ¹ Salɔmɔn atuwa. Pɔyaya lamayasee tu heɛsɔɔi ka caa lanɔle ké. Uɛna kumelɛn náá wakɛli ku too nyɛntɛ.
- ² Wɛnav mpi yulɔ ta tɔn tampana na í hiki tɔ pɔ taa fɛi kawaaya. Ama siɔisɔu yakana sɛm taa.
- ³ Tacaɔ u yeki si nyɔɔsɔi í sasɛli siɔisilu. Ama i pɛn ɛsayaɔ ke mpi i nyulɔɔi tɔɔ.
- ⁴ Nkpalasɛ kpɛkɔyɔ sɔsɔɔi kɔnyɔn ké. Uɛna tamlɛ lapɔ lanɔn náá sɔsi ton.
- ⁵ Yulɔ wei i nyɔkɔɔi tɔɔnaya ke kumtu waatu tɔ, i ké pɔyaya ŋka ka mayasɔi ka nyuɔu taa tɔɔ. Ama wei i tooki saa inɔ tɔ, i ké fɛɛɛ fɛi tu ké.
- ⁶ Kupantu koolee wɛ siɔisilaa nyɔɔn tɔɔ ké. Ama musɔn tɔm tike ke asayaɔ nɔɔsi yɔɔtɔɔi.
- ⁷ Siɔisilu tɔɔ tɔɔsɔyɔ kɔnna kupantu koolee ké. Ama yulɔ ɛsayaɔ hɛtɛ mayamaya ná wakɛɔɔi ké.
- ⁸ Yulɔ wei i wɛna lamayasee ke i taa tɔ, i muɔi seɔseɛ ké. Wei i yɔɔtɔɔi kumelɛntu tɔm tɔ i tɛɛsɔɔna lepu.
- ⁹ Wei i tɔn teu tɔ i tɔnna naani ké. Ama wei i tɔnɔɔi mpaɔn kukonɔn tɔ pu kuli i waali.
- ¹⁰ Wei i cɔpɔɔɔi ɛsɛ na layatu tɔ i tuɔi i lelɛa ke wahala ké. Ama wei i yɔɔtɔɔi kumelɛntu tɔm tɔ i tɛɛsɔɔna lepu.
- ¹¹ Siɔisilu kuyɔɔtɔtɔ ké weesuɔu sɛɛlɔ ké. Ama musɔn tɔm tike ke asayaɔ nɔɔsi yɔɔtɔɔi.
- ¹² Pááná kusɔɔi yooɔ ké. Uɛna sɔɔlɔyɔ náá husɔɔi kupɔntɔn tana.
- ¹³ Yulɔ layatu yɔɔtɔɔa taa ké pa naana i lamayasee. Uɛna pá natɔɔi lamayasee fɛi tu siɔile taa ké kpatɔn.

14 Nyəm ke ləmayasεε nyəma ná kaaki wɛnav təle. Ama kumeləmɛŋ kuyɔɔtɔtu ná wakələyi ké.

15 Wεεntu liyitee kentiɣina ɪ tɔɔ, ɪsu kolunja ɪcate toŋ nyənte. Acamaa kɔwakələm nté pa kɔnyɔŋ.

16 Yulɔpan tɛmlɛ ke weesuyu pulɔ ké. Ilena ɪsayav kasəyaya náá ké ɪsayatu pulɔ.

17 Wei ɪ tɔɔsəyi sɛyεsuyɔ tɔ tɔ ɪ tɛŋəyi weesuyu mpaav ké. Ilena wei ílé ɪ sɔɔki kalənau tɔ tɔ í le.

18 Ye wei ɪ taka pááná tɔɔ ɪ looliɣina ɪ nɔɔɔ ké. Wei ɪ yɔɔtəyi lɛlaa tɔm tɔ ɪ ké kumelɛŋ ké.

19 Wei ɪ yɔɔtəyi sɔsəm tɔ u taana pəntuyɔ. Ama wei ɪ kraaki ɪ nɔɔɔ tɔ ɪ ké yulɔ layatu.

20 Siyisilu kuyɔɔtɔtu wε teu ké ɪsu liyitee nyəɔəlyɔ. ɪsayav lotu taa huwεε ta ke pulɔ.

21 Siyisilu kuyɔɔtɔtu tiikiyi yəlaa paɣale ké. Kraŋtɔnaa ná səki nyuyɔ taa mayasəm lanuyɔ tɔɔ.

22 Tacaa kɔpantu kooluyu haakəna toŋ. Nyá kɔlɔku u takɪ tiili.

23 ɪsayatu lapu wε ləmayasεε fɛɪ tu ké ɪsu aliyila. Ama layatu tənna ləmayasεε.

24 Mpi asayaa nyanɛna tɔ mpi pə kəŋna pa nyɔɔŋ tɔɔ. Ilena ɪsɔ haaki siyisilaa ke mpi pa sələməyi tɔ.

25 ɪsu kacuculaya tɛekuyɔ tɔ, mɔpɔyɔ asayaa saaləyi. Ama siyisilaa ná sənja teu ke tam tɔɔ.

26 ɪsu nyəmɛŋ nyənuyɔ kela, na nyɔɔsi náá tuyɪ ɪsɛ tɔ, mɔpɔyɔ felentú cɔɔsəyi ɪ caa.

27 Mpa pa nyanɛna Tacaa tɔ pa weesin taɣaləyi ké. Ilena ɪsayalataa náá səkəna pa toŋ.

28 Siyisilaa tɛeluyɔ ke lanhulɔmlɛ ké. Ama asayaa tɛeluyɔ ká wakəli.

29 Tacaa mpaav kentiyi mpa pa fɛina kawaliya tɔɔ. Ilena kú wakələyi mpa pa lakɪ ɪsayatu tɔ.

30 Pulɔpu u selisiyi siyisilu. Ama asayaa ná kaa caya tetu taa.

31 Ləmayasεε tɔm ke siyisilu yɔɔtəyi. Ama paa setɪ ɪsayatu yɔɔtɔtu nsəmlɛ.

32 Siyisilu kuyɔɔtɔtu lakɪ kɔpantu ké. Ama kɔwakələtu ke ɪsayav nɔɔɔ ná nyəmá.

11

1 Tacaa luyɔ fɛɪ pəpətu mayasəlaya. Ama mayasəlasɪ nsi sɪ tənja teu tɔɔ ɪ caaki.

2 Kalampaani tu tɛŋna kutuyɔ ké. Ilena wei ɪ pasəyi ɪ tɪ tɔ í tɛəsəna ləmayasεε.

3 Yulɔpan kɔpantu tiikiyina-ɪ. Ilena ɪsayav acilayatu náá wakəli-ɪ.

4 Wɛnav fɛina toma naaləyi ɪsɔ huɔlɛ wule. Tampɔna tənuyɔ tike ləsəyənə səm taa.

5 Siyisilu kɔpantu yekina na ɪ mpaav tən. Ilena ɪsayav ɪsayatu náá pɛtɪ-ɪ.

6 Siyisilu tampɔna tənuyɔ ləsəyi-ɪ asola tənə nin taa ké. Ilena asayaa kɔnyuləm náá kraaki-wɛyɛ katəka nyəm.

7 Yulɔ ɪsayav ɪ səpa ɪ tɛeluyɔ saalaa ké. Ilena ɪsənə ɪ tɛelayaa ɪ wɛnav tɔ pələ pə saali tətɔ.

8 Pə ləsəyi yulɔpan ke nəyəsεε taa ké. Na pə lɛetɪ ɪsayav ke ɪ lonte.

9 Wei ɪ kpɛəsəyi ɪsɔ tɔ ɪ kuyɪ lɛlaa ké na ɪ nɔɔɔ taa tɔm. Ama nyəm waasəyənə tampɔna tənlaa.

10 ɪcate yəlaa tókɪ acima ke waatu wei siyisilaa waaki tɔɔ. Na pá wilitiyɪ waatu wei asayaa səkɪ tɔ.

11 Siyisilaa ná kəŋna kɔpantu ke pa ɪcate taa na ɪcate teeki. Ama asayaa ná wakələyi-tɛ na pa nɔɔsi.

12 Wei ɪ tuuki ɪ tɔyɔntələ tɔ, ɪ fɛina nyuyɔ taa mayasəm ké. Ilena wei ɪ nukɪ pə taa tɔ í suŋ.

13 Wei ɪ yɔɔɔtɔɔɪ lɛlaa tɔm tɔ, ɪ kuliɪɪ pa waali kɛ́. Ama naani tu ná suku pə tənaya ɪ taa.

14 Yɛlaa í fɛina paasənɩv pa leki yem kɛ́. Uena layatu tasɛlaa payale waasəɪ-wɛɛ sɔsɔm.

15 Wei ɪ muɔɪ lɛlv kəma sɪ ɪ fɛlɔɪ tɔ, ɪ naa pə nau kɛ́. Uena wei í kisiɪɪ pə lapu tɔ í nu lelenɪ.

16 Alɩ telu kɛ pa san, na apalɩ kpelikpeka tu náá suv tonɪ.

17 Yulɩpanɪ waasəɪ ɪ tɔɪ. Uena yulɩ isayav náá tɔɪ ɪ tɔɪ wahala.

18 Kasəyaya ŋka ka fɛi naani tɔɔ isayav hikiɪɪ. Uena kusiɪisim latu náá hikiɪɪ kufɛlɔɩv tampana nyənka.

19 Tampana tənɩyɩv haaki weesuyɩ kɛ́. Uena isayatu tənɩyɩv náá tu sɔm.

20 Tacaɩ nyənəɪ isayatu kɛ mpa pa lotu taa wɛ isayatu tɔɔ. Ama ɪ laki kupantu kɛ mpa pa tɔntɛ wɛ teu tɔ.

21 Pɩ hɔ asayaa ŋkpanɪ kɛ́. Ama pɩ ya siɪisilaa lɩlɩyɩv nyéma.

22 Alɩ telu wei ɪ fɛina ləmayasɛ tɔ, ɪ wɛ kɛ́ isɩ afa wei pa tu wɩla tɔ.

23 Siɪisilaa kɩnyuləm nté kupantu lapu. Uena asayaa koolee náá kusəɪ Isɔ pááná.

24 Lɛlaa haana luyɩ kulɩmɩyɩv kɛ́ na pa wɛnav sɔsəɪ. Na lɛlaa náá laki lɛɩv na pá tɔɪ pa tɔɪ kɩnyɔɪ.

25 Pɩ ha kupantu kɛ sɔsɔm kɛ wei ɪ haana luyɩ kulɩmɩyɩv tɔɔ. Uena lum halɩ lɔkɔtu náá sí.

26 Mpa pa nyəkəɪ tɔɔnaya na pá tanɩ kasəyaya sɔsaya tɔ, yɛlaa tənɩsəɪ-wɛɛ mpuɩ kɛ́. Uena pá kooliɪɪ kupantu kɛ mpa pa pɛɛtəɔnə-wɛ tɔ.

27 Isɔ san wei ɪ lɩki kupantu lapu tɔɔ. Uena wahala makəna isayatu pɛɛkəlaa.

28 Wei ɪ tu naani kɛ́ ɪ liyitee tɔ ɪ lepaya. Ama siɪisilaa ná puki kɛ́ isɩ tɔɩv ŋku kɩ sənɩ lum nɔɔ tɔ kɩ hátu.

29 Wei ɪ ta tɔki ɪ tɔyaya kɛ teu tɔ ɪ kaa na kpancoou. Mpu tətɔɔ kumɛɛɪɪ pəsəɪ ləmayasɛ tu yom.

30 Siɪisilɩ kulapɩv haaki weesuyɩ kɛ́, na yɛlaa tənəɪ ləmayasɛ tu.

31 Pə ta kisi siɪisilaa kɛ lɛɛtɩyɩv kɛ atɛ, kacanɩfana isayav na pəntɩv na?

12

1 Yulɩ wei ɪ tisiɪɪ sɪ pá kaləna-ɪ tɔ ɪ sɔla nyəm kɛ́. Wei u caaki kalənav tɔ ɪ kɛ́ kumɛɛɪɪ.

2 Tacaɩ laki kupantu kɛ yulɩpanɪ kɛ́, na í kú acilayatu tu tɔm.

3 Isayatu u yeki na yulɩ nyɔɔ tonɪ. Pəyɛɛ pɩlɩv naa ciɪitiɪɪ siɪisilaa.

4 Alɩ kupanɪ kusəɪ ɪ paalɩ nyɩyɩv kɛ́. Ama fɛɛɛ fɛi tu ná wɛ kɛ́ isɩ suɩv kɛ ɪ muwa taa.

5 Tampana tənɩyɩv tɔm kɛ siɪisilaa ná mayasəɪ tam. Uena asayaa náá mayasəɪ mpaav ŋmuləm tɔm.

6 Asayaa kuyɔɔtɩv wɛ kɛ́ isɩ sɔm katɩsɩ. Siɪisilaa nyəntu ná fitiɪɪ lɛlaa kɛ sɔm taa.

7 Ye pə kpiisa isayav pɩ kaasəɪ pɩlv, ama siɪisilaa lɩlɩyɩv nyéma ná sənɩ teu.

8 Nyɩyɩv taa mayasəm tu kɛ pa san yontu taa. Uena pá tɩuki wei ɪ lotu taa wɛ isayatu tɔ.

9 Pə kəla teu sɪ yulɩ í pasa ɪ tɩ na í wɛɛna tɔmlɛ tu kulɩv, na mpi ɪ ka hɔ ɪ tɩ na í lanɪ tɔɔnaya tɔ.

10 Siɪisilɩ paasəyənɩ ɪ tɔntɛ kɛ́. Ama pətɔtɔɛ fɛi isayav lotu taa.

11 Tɔɔnaya tɔlənɩ wei ɪ haləɪ tɔɔ. Uena wei ɪ fɛina nyɩyɩv taa mayasəm tɔ í tənəɪ kpaɩ nyəm.

12 Kasəyaya asilima nyənka kɛ asayaa ná nyuləɪ. Ama siɪisilaa ná waaki.

13 Nɔɔ kuyɔɔtɩv taa wɛ katəka isayaa kɛ́. Ama siɪisilɩ ná ləsəɪ ɪ tɔɪ nəɔsɛɛ taa.

14 Yulɔ nɔɔɔ kuyɔɔtɔtu yekina na í wɛɛna kɔpantɔ ke sɔsɔm. Pə fɛlɛɣi paa wei kɛ ɪsu ɪ lapəna ɪ niŋ tɔ.

15 Wei ɪ fɛina nyɔɔ taa maɣasəm tɔ ɪ nyənəɣi ɪ mpaav kɛ na kú siɣisa-ɪ. Ama ləmaɣasɛɛ tɔ ná nukɪ layatɔ tasɔɔv kɛ.

16 Kɔmɛlɛŋ hɔlɛɣi kɔ páná ke kpaakraa kɛ. Ama wei ɪ nukɪ ɪ kɔtɔɔv na í ŋmɛsəɣi tɔ ɪ kɛ nyɔɔ taa maɣasəm tɔ kɛ.

17 Wei ɪ yɔɔtəɣi tampana tɔ siɣisuyɔ ke ɪ kraalɛɣi, na aseeta pəpətu tɔ ke kaloolaya.

18 Təm kraɪ nyəntɔ yɔɔtɔɔv sɔki kɛ ɪsu layatɛ. ɪlɛna ləmaɣasɛɛ nyəma kuyɔɔtɔtu náa waasəɣi.

19 Tampana yɔɔtɔɔv u tɛŋ. Ama kaloolaya naa laaki tɛm.

20 Mpa pa tɔ pa taa kɛ ɪsɔɔtɔv lapɔ tɔ pa lotu taa suwa pəpətu kɛ. Ama mpa pa sɛɣɛsəɣi hɛɛsɔɔv təm tɔ, pa laŋa hɔlɛmɛɣi.

21 Mpusi nɔɔɔv u makəna siɣisilu. Ama wahalanaa ná nukɪ asayaa.

22 Tacaɔ luyɔ fɛi loollaa. Tampana lataa ke ɪ saŋ.

23 Nyɔɔv taa maɣasəm tɔ ná ŋmɛsəɣi ɪ nyəm təm kɛ. Ama kɔmɛlɛŋ ná yasəɣi kɔ kɔmɛlɛntɔ.

24 Təmle latɔ təkəna kawulaya. ɪlɛna ŋkpalasɪ kɔkəɔv náa teki lelɛ.

25 Nəɣəsɛɛ nukɪ yulɔ kɛ. ɪlɛna təm kɔpantɔ hɛɛsɪ ɪ laŋle.

26 Siɣisilu hɔlɛɣi ɪ tɔɔntɛ ke mpaav kɔpankɔv kɛ. ɪlɛna asayaa mpaav náa tolisi-wɛ.

27 Tətɔlv felentú u wɔsəɣi ɪ nantɔ. Ama yulɔ wɛnɔv kɔpam nté təmle lapɔ.

28 Siɣisuyɔ mpaav taa kɛ weesuyɔ wɛɛ, səm fɛi kɔ taa.

13

1 Pəyaya ləmaɣasɛɛ tɔ nukɪ ka caa sɛɣɛsɛɛ kɛ. Kalampaani nyəŋka u nukɪ kalənaɔ.

2 Yulɔ kuyɔɔtɔtu yekina na í tɔɔv mpi pə wɛ teu tɔ. Ama mɔsɔŋ tike ke asayaa ná lakəna.

3 Wei ɪ fenjiɣi ɪ kuyɔɔtɔtu tɔv tɔ ɪ tɔɣi ɪ waasəɣi. Ama wei u nyəŋ ɪ nɔɔv kraɔv tɔ ɪ wɛ lepu taa kɛ.

4 Felentú wɛna kɔnyulɔɔv ŋku kɔ waasəɣi-ɪ tɔɔv. Ama pu tɔlɛna təmle latɔ kɛ.

5 Siɣisilu taa kraana kaloolaya kɛ. ɪlɛna ɪsɔɔv náa footiɣi lelɛ na í tɔɣi-wɛɣɛ fɛɛɛ.

6 Siɣisuyɔ kentiɣina yulɔ wei ɪ tɔntɛ wɛ teu tɔ. ɪlɛna ɪsɔɔtɔv náa kú ɪsɔɔv.

7 Lɛlaa yaaki pa tɔɣi tɔŋtɔnaa, pécó pa fɛi pulɔ. ɪlɛna lelɛ náa yaaki pa tɔɣi kɔnyɔntɔnaa na pá haɣaa.

8 Wɛnɔv ke yulɔ layasəɣəna ɪ weesuyɔ. Ama kɔnyɔntɔ ná tá nyí tɛɛ.

9 Siɣisilu wɛ kɛ ɪsu fətəla wei ɪ naaki teu tɔ. ɪlɛna ɪsɔɔv náa wɛ ɪsu fətəla wei ɪ fiɣinaa tɔ.

10 Kalampaani tike ke pa kɔsəɣəna yoo. Ama mpa pa nukɪ layatɔ tasɔɔv tɔɔv ləmaɣasɛɛ nyəma.

11 Tɔŋ wei yulɔ ta laa hikuyɔ tɔ ɪ pasəɣi kɛ. Ama tɔŋ wei yulɔ hikiɣi pəcɔ pəcɔ tɔ, ɪni ɪ sɔsəɣəna.

12 Yulɔ tɛɛlvɔv pulɔ na pə tá lá ləŋ tɔ, ɪ laŋle wakəɔv kɛ. Ama ye ɪ nyula pulɔ na í la-wɪ ɪlɛ ɪ laŋle hɔlvɔmɪ sɔsɔm.

13 Ye pa kraala wei na í tá nu ɪ leki kɛ. Ama wei ɪ təkəɣi nti pa tɔ-ɪ tɔ ɪ waaki kɛ.

14 Ləmaɣasɛɛ tɔ kɔsɛɣəsətu haaki weesuyɔ kɛ. Nti tɔ cɔlɛɣəna yulɔ ke səm katəsi.

15 Yulɔ layatú ke yəlaa tɔɔvna. Ama ɪsɔɔv weesuyɔ ná wɛ katɛ.

16 Nyɔɔv taa maɣasəm nyəma maɣasəɣi pa taa kɛ na pécó pá la pulɔ. ɪlɛna kɔmɛlɛmɛŋ náa yasəɣi pa kɔmɛlɛntɔ.

17 Təm kpaallu isayau hotiyi wahala taa ké. Uena kupan náá waasi.

18 Wei i kisiyi seyesuyu tɔ, i pəsəyi konyəntu ké na pá tɔv-i. Uena wei pa kaləyana na í suma tɔ i nyuyu kuli.

19 Ye yulb í nyula pulb na í hiki-wi pə wε-i lelenj ké. Ama kumelemənj ná nyənəyi isayatu lɔv ke acaalətu ké.

20 Ye n tənəyi ləmayasεε nyéma n laki ləmayasεε ké. Ama kumelemənj tənɔv ná pəsəyi isayau ké.

21 Isayatu tənəyi tə lataa ké. Uena pá lεetəyi tampana tənɔv ke kupantu.

22 Yulɔpan yekina i luluyɔ nyéma ke i kpancoou ké. Uena siyisilaa náá təyɔ isayau nyəjku.

23 Konyəntɔnaa kuŋ pa tawa taa ké səsəm. Uena muyullaa səki.

24 Wei u maki i pəyaya tɔ i ta səɔli-keye. Ama wei i səɔla i nyəjka tɔ i maki-keye.

25 Siyisilu təkí ké na í haki teu. Uena isayau lotu taa náá səɔləyana nyəyɔsi.

14

1 Alɔ ləmayasεε tɔ suku təyaya ké. Uena alɔ kumelenj náá yəki-ke na i ninj.

2 Tampana taa təntɔ nyaŋna Tacaá ké. Uena wei i tənəyi mpaan isayan tɔ í tɔv-i.

3 Kumelenj kalampaani təm kəŋna-kuɔv tipite. Uena ləmayasεε nyéma kuyəyətɔtu kentiyi-wε.

4 Timpi naan kuhələŋ fei tɔ kprú wε kpete ké. Ama tɔla təmle taa ké təyənaya tɔləyana.

5 Aseeta tɔ kupan u looliyi. Ama pəpətu ke isayau inɔ ílé í peləyi.

6 Kalampaani tɔ kaasəyi i təyi u hikiyi ləmayasεε. Uena yulɔ layatu náá hiiki nyəm pécɔ u wukəna.

7 Hatələna kumelenj, pə taya i nəyɔ taa təm taa ké n ká hikina nyəm.

8 Nyuyɔ taa mayasəm tɔ ləmayasεε nté si í cekəna i mpaav. Uena nyuyɔ feinaa kumelentɔ náá tɔsəyi-wε.

9 Kumelemənj wonjiyi tasəkəle tayanuyɔ kətaya ké. Uena tampana tənɔv náá laki təmayá kupantu.

10 Ye yulɔ lanɔle wakəlaa nəyɔlv u pəsəyi na í cosi-te. Mpu tətəyɔ na i lanɔhulɔmle.

11 Pu yəki asayaa tεεsi ké. Uena siyisilaa coka náá teeki.

12 Mpaav ŋku n nyənəyi kupanɔv tɔ, ku pəsəyi na kú pona-ŋ səm taa.

13 Lanɔwakəlle pəsəyi na tɔ tii wonja waatu. Uena lanɔhulɔmle tεεsəna lanɔwakəlle.

14 Yulɔ tetelatu təkí i kulaputu kasəyaya ké. Uena yulɔpan náá təyɔ i kulaputu kasəyaya.

15 Wei i fei huwεε tɔ i muɔi pə təna mpi pa heeliyi-i təyɔ. Ama laakali tɔ u kpesəyi nəhəle na í ta mayasi i taa.

16 Ləmayasεε tɔ seeki isayatu ké na í kisiyi-ti. Ama kumelenj ná laki ké u mayasəyi. Mpi tɔ, u nyaŋna pulb.

17 Wei u laa pááná muɔv tɔ i laki kumelentɔ ké, na wei i kpekiyi i taa ké isayatu tɔ, i laki na lɔlaa taa kraana-i.

18 Yəlaa mpa pa huwεε ta tayali tɔ, pa kawaaya nté kumelentɔ. Nyuyɔ taa mayasəlaa teeli kele nyəmtɔ.

19 Asayaa ká hantɔ kupama ke atεye, na pá tanj siyisilaa nənəɔsi si pele pá mu-wε.

20 Konyəntɔ taapalu mayamaya ná kisiyi-i ké. Ama tonj tɔ camnaana ná wε payale.

21 Yulɔ wei i footiyi i təyəntəle tɔ i ké isayau ké. Ama wei i wena konyəntɔnaa pətəntəle təyɔle lelenj nulu.

22 Yəlaa mpa pa mayasəyi isayatu ke pa taa tɔ, pa pəntəyi mpaav ké. Uena mpa pele pa mayasəyi kupantu tɔ pá laki-ti na tampana.

23 Təma təna na a kawaaya ké. Ama konyənj ke yəyətaya katatəlaya ná kəŋna.

24 Wena nte lamayasae nyema kasayaga. Ama kumelaməŋ naa luki pa kumelentu taa.

25 Aseeta tu wei i yəŋətəŋi tampana to i yaki weesin ké. Ama kaloolaya ke pəpətu ná yəŋətəŋi.

26 Wei i nyaŋna Tacaa to i səŋaa ké taca. Pə taya pulu, Tacaa ké i piya kəkentuŋu ké.

27 Tacaa nyamnav haakəna weesuŋu, na pé cələŋəna səm katəsi.

28 Ye yəlaa í we samaa, wulaw teeli kéle. Ye yəlaa pasaa ile pé wakəli wulaw.

29 Wei u muŋi pááná ke ləŋ to i wena layatu səsəntu ké. Ama wei u laa pááná muŋu to kumelentu ke i huləŋi.

30 Lamayasəle taa heesuŋu haakəna tənuyu ke weesuŋu. Uena isəsəmlə náá we isu muwa taa suulu.

31 Ye wei i təkí konyəntunaa isə, pa ŋmalu Isə ké i tuuki. Ye wei i wena pa pətətəle i kusəŋi Isə nyuyu ké.

32 Isayatu wakəŋi isayau. Ama siyisilaa ná hikiyi təcəsəle ké, paa səm taa.

33 Lamayasəe we yulu layatu lotu taa ké. Ue n kaa na-yeyə kumeləŋ kiŋ.

34 Kusiyisitu tənuyu kusəŋəna piitim nyuyu. Uena isayatu lapu náá tu yəlaa ke fəle.

35 Wulaw saŋ i waali nyéma lamayasəe ké. Uena í muŋi pááná na tetelataa.

15

1 Təheə kucəcətu heesəŋi pááná ké, na konyasətu náá kusi-yə.

2 Ye lamayasəe tu yəŋətəŋi, yəlaa nyuləŋi nyəm ké. Ama kumelentu təm ke kumeləməŋ ná yəŋətəŋi.

3 Tacaa nyənəŋi paa timpiyi, na í naaki kupama na asayaa.

4 Təm leleŋ nyəntu haaki weesuŋu ké. Uena təm isayatu náá wakəŋi laŋle.

5 Kumeləŋ footiyi ku caa kusəŋəsətu ké. Ama wei i lakəna nyuyu taa mayasəm to i nukí kalənav ké.

6 Pə tələŋəna yulupaŋ ké. Uena kasayaga asilima nyəŋka náá kəna mpusi.

7 Lamayasəe nyéma yəŋətəŋəna nyəmtu ké. Ama kumeləməŋ ná fəi mpu.

8 Tacaa luyi fəi asayaa kətasi. Ama niŋ naaleyə i muŋəna tampana tənlaa kusələmtu.

9 Tacaa luyi fəi asayaa təntə. Ama i səla mpa pa tənəŋi tampana to.

10 Wei i cələŋi mpaav to paa hə i ŋkpaŋuyu na toŋ. Wei u nukí kukpaalətu to i ká si.

11 Tacaa ta kisi nyəm ke púyú səsəu na atətəle. Kacanfana yulupiya lotunaa na?

12 Kalampaani tu u caaki pá kaləna-i. U tu pukina lamayasəe nyéma həŋəluŋu.

13 Laŋhuləmlə hətəŋi isəntaa ké. Ye laŋle wakəlaa lamayasəle hoowaya.

14 Yulu layatú pəkəŋi nyəm ké. Uena kumeləŋ laŋle náá heena kumelentu təm.

15 Yulu laŋle í wakəlaa, kuyeyə təna ké isayəŋ ké. Uena laŋhuləmlə tu náá we acima tam nyəna taa.

16 Pə kəla teu si ŋ wəna pəcə na í nukəna Tacaa. Na mpi n ká wəna toŋ na pə cəsəŋi-ŋ to.

17 Pə kəla teu si pá puŋuli-ŋ hunəm na səluŋu. Na mpi paa toŋi-ŋ nav nantu nim nyəntu na táa haŋaya to.

18 Pááná tu kusəŋi yoou ké, na suulu tu náá heesəŋi yoou.

19 Səwa nyala felentú mpaav taa ké, na yulupaŋ nyəŋku náá huləmaa.

20 Lamayasəe pəyaga heesəŋi ka caa laŋle ké. Ama yulu kumeləŋ ná footiyi i too.

21 Lamayasəe fəi tu laŋle heekəna i kumelentu ké. Uena lamayasəe tu náá kama nyuyu ke təntə kupante taa.

22 Ye n laki nyá layatu ke nyá tike n kpisiyi ké. Ama layatu tasəlaa í tə-ŋ ile n waa.

²³ Ye yulv í cōwa tōm í lanje hulēmāyí kē. Ye í yōgōta-tōyí tō waatu pə lelenj we sōgōntv.

²⁴ Nyūyū taa mayasəm tv tēnjayi weesuyū mpaav ŋku kv pukina isōtaa tōgō. Uena í fiti atetāle ke ate.

²⁵ Tācaa yōkēyí kalampaaní tv tōyaga kē. Ama í tēnjayi alv leelu tetv toosi.

²⁶ Tācaa luyū fei hōwēe asayee. Ama tōm kōpantv tike wēnna-í teu.

²⁷ Liyitee luyū tv kōjina í nyōma tō kē wakəlvūv kē. Ama wei í kisiyí kvōōj isayanj tō í wēna weesuyū.

²⁸ Yulv siyisilu mayasēyí kē na pácó í cō. Ama isayatu tōm ke asayaa yōgōtōyí.

²⁹ Tācaa hatəlāna asayaa kē. Ama í nukí siyisilaa səlēmāj.

³⁰ Isentaa hetānav hēesēyí lanje kē. Uena tōm kōpantv nāá haakí alaafōya ke yulv nantv taa.

³¹ Wei í kenj ŋkraŋyūv na í nukí kalānav mpi pə waasēyí tō, í tēcayale nté ləmayasēe nyōma kinj.

³² Ye ŋ kisiyí segesuyū nyā weesuyū ke n lakí awusa. Ama wei í nukí kalānav tō í wēekāna nyəm kē.

³³ Tācaa nyamnav sōsēyí ləmayasēe kē. Pə wēe sí ŋ pasa nyā tōyí na pácó nyā nyūyū kvli.

16

Tācaa wēev ke yulv kvlapāle tēna taa

¹ Yulv cakāna na í tó í kulapəm pāle. Ama Tācaa lakāna na pə lá yaa pə kpisi.

² Yulv kvlapāle tēna wē-í teu kē. Ama Tācaa nyəmna tampana.

³ Yelina Tācaa ke nyā tēma, iní í ká lana na pə lá.

⁴ Tācaa nyāmá mpi pə tō í lapa pə tēna tōgō. Í nyāmá sí í lapa isayav ke huule tō.

⁵ Í luyū fei kalampaaní nyōma. Paa pə lá isēna í ká hō pa ŋkraŋyūv kē.

⁶ Kōpantv na tampana tējyūv tō tasəkāle tayānēyí kē. Tācaa nyamnav lakāna na yulv cōlv isayatu lapv.

⁷ Iso lanje í hēena yulv tōnte, í ciikiyí í na í kolontunaa mayamāya kē.

⁸ Pə kēla teu sí yulv í wēena pēciūv na tampana, na mpi í ká wēena sōsəm na pə tá siyisi tō.

⁹ Yulv mayasēyāna í tēma kvlapēe tōm. Ue Tācaa yekina na á lá.

Awulaa tōm

¹⁰ Wulav yōgōtōyāna Iso tōj kē. Pə fei sí í pəntí yōgōtyūv ke í huule taa.

¹¹ Tācaa tēna sanōya wei í siyisa teu tō. Mayasēlasí tēna kē í ninj tēmle kē.

¹² Isayatu lapv kē wulav ke acaalətv kē. Mpi tō, siyisuyū nyōsēyāna í kawulāya ke tōj.

¹³ Tōm kvsiyisitu ke wulav caakí, na í sōla mpa pa yōgōtōyí tampana tō.

¹⁴ Wulav pāáná tv pəsēyí na í kó yulv. Ama ləmayasēe tv hēesēyí-yēyē.

¹⁵ Ye wulav isentaa hetaa, pə haakí í yēlaa ke weesuyū kē, na í kōpantv wē isū toomāya teu.

Yulv wēev ke lēlaa kinj na í kvlapāle

¹⁶ Pə kēla teu sí yulv í wēena ləmayasēe, na mpi í ká wēena wōla tō. Yaa í wēena layatu na mpi í ká wēena liyitee tō.

¹⁷ Siyisilaa mpaav nté isayatu cōlvūv. Wei í fenjyí í tōnte tō tō, í weesuyū ke í kentiýí.

¹⁸ Kalampaaní wakəlvūv yulv kē. Uena isēcav nāá hu-í.

¹⁹ Pə kēla teu sí yulv í pasa í ti, na í na konyōntūnaa pá káá, na mpi í na isēcav nyōma paa talēyí kvlēkəm tō.

²⁰ Wei í preekayi si í cekana tòm tò í lanje huləməyi kẹ́, na wei ílé í laki Taca ke naani tò í nuki lelenj.

²¹ Wei í lotu taa we ləməyasəe tò í kẹ́ layatu kẹ́, na isəna tòm we lelenj tò m̀p̀ỳỳ tə pəsəyi yulu.

²² Ləməyasəe haaki a wəentaa ke alaafəya kẹ́. Uena kumeləmən náá təkí pa kumelentu wahala.

²³ Ləməyasəe tu məyasəyi kẹ́ na pácó í yəyətəyi. Tənya í tòm pəsəyana yəlaa.

²⁴ Tòm kúpantu we lelenj kẹ́ isu tunj setaya. Tə we ləsayə ke lelenj, na tə haaki tənuyə ke alaafəya.

²⁵ Mpaav ŋku n nyənəyi kupaŋku tə, ku pəsəyi na kú pona-ŋ səm taa.

²⁶ Nyəyəsí tuyuna yulu ke təmlə. Mpi tə, í hiluyə caaləyənə-í.

²⁷ Tətəlatu tuyi isayatu pələ kẹ́, na í tòm náá nyaki isu kəkə.

²⁸ Isayav kusəyi yoo kẹ́. Uena katayasa tu náá faki cewaa.

²⁹ Mvuntv tvsəyi ləlaa kẹ́, na í pukina-weyə mpaav isayav taa.

³⁰ Wei í wiisiyi isə na í kpa məntəna tə, isayatu ke í caaki. Halí í tu təma tə lapv.

³¹ Nyəəsí kuhulvmasí kẹ́ teeli puluyv. Mpi tə, tampana tənlaa kasəyaya nté weesuyə kutayaluyv.

³² Wei u mvyi pááná ke ləŋ tə, í we sana na aka. Na wei í kpaaki í tì tə í kəla wei í ləkəyi acaləe tə.

³³ Pa məyasəyi pile kẹ́ si pá nyi nti tu kəə tə. Ama Taca nyəmna kvcəcətv.

17

¹ Pə kəla teu si yulu í nyasa mutiya kpete na heesuyv, na mpi paa saaki-ŋ təkpetekpete ke təyaya ŋka ka taa yoo wee tə.

² Təmlə tv wei í wəna ləməyasələ tə, í kpakəyi pəyaya tətəlatv lonte kẹ́ na í hiki í paa nyəm ke kpancoou taa.

³ Kəkə ke pa wiiliyina wola, na liyitee nyəyəluyv si, pa naa kv teu. Ama Taca məyasəyana yəlaa lotunaa.

⁴ Tòm nti tə fəi teu təyə isayav kəŋna ŋkpaŋŋ. Na pəpətv náá nuki tòm nti tə wakələyi yəlaa tə.

⁵ Wei í woniyi konyəntvnaa tə pa ŋmalv lə kẹ́ í tsvki. Na wei í paana ləlv wahala tə, pu hə í ŋkpaŋuyv.

⁶ Saalənaa kusəyana kukpatəlaa nyuyv, na cecənaa náá kusəyi pa piya nyəŋ.

⁷ Tòm kúpantu u makí kumeləmən. Ue isənaya kaloolaya ká maya yulu səsə?

⁸ Ləlaa ná hvvki si pa kvəəv ká tv-weyə nyuləlenj, na pá waa pa təma təna taa.

⁹ Wei í ləki isayatu nti í təyəntələ lapa-í tə, í preekəyi səəlvuyv kẹ́. Ama wei í təəsəyi-təyi í kvəyətvtv taa tə í faki taapalaa.

¹⁰ Kalənav waasəyi yulu layatu kẹ́, na pə kəli tipila naanvwa ke kumeləŋ təə.

¹¹ Isayatu lapv ke isayav preekəyi. Ama tillu isayav ke paa pona-í.

¹² Pə kəla teu si í sulina təyəlaya ŋka ka piya pə kpawa tə, na mpi n ká sulina kumeləŋ ke saa wei í kumelentu kulaa tə.

¹³ Wei í ləetəyi isayatu ke kúpantu lonte tə, wahala kaa tə í təyaya taa.

¹⁴ Yoo caaluyv wee kẹ́ isu akəla tvlvuyv. Kpa nyá tì, taa yele na kv kəə.

¹⁵ Yulv wei í haaki tampana tv ke tasəkələ, na wei ílé í ha tasəkələ tv ke tampana tə. Taca taa kpaakəna pa naaləyə.

¹⁶ Paa kumeləŋ tóka liyitee si kv yakí ləməyasəe pu waasəyi-ku.

¹⁷ Ceu huləyi í səəlvuyv ke tam kẹ́. Lvluyv tv təmlə nté si í səna wahala waatu.

¹⁸ Yulv wei í fəina nyuyv taa məyasəm tə, iní í saləyənə niŋ na í mv í təyəntələ kəmlə.

¹⁹ Wei í səəla yoo tə í səəla isayatu kẹ́, na wei ílé í həŋ í tì tə í polo wakəluyv taa.

²⁰ Yulv isayav kaa na lanhvulvmlə. Uena isayatu yəyətvlv náá hoti wahala taa.

21 Yulv wei i lula kumelen to lanwakalle taa ke i wee. Kpanv caa kaa pasi na i yoli.

22 Lanholomle ke koolo kupante ke. Ama lanwakalle na laki na muwa taa wuli.

23 Isayav muvi toko tee kuvoo wei i ka helasi-i tampana taa toyo.

24 Lamayasae we yulv layatu nayo too ke. Uena kumelen na nyanyi hatoo tetu tana.

25 Payaya kumelen wakelagi ka caa lanle ke, na ka tu ka too kululu ke nayasae.

26 Pa fei si n peli kamle ke wei i tom ta si to. Yaa n ho wei pa tonyona to i nkpanv ke i tampana tonyu too.

27 Wei i nyama i ti kpa ke toyotole to, i ke nyantu ke, na wei i lamayasae we tamam to, i ke yulv layatu.

28 Paa kumelen mayama sumna ku nayasayona lamayasae tu ke. Ye wei i sula i nayo too i ke layatu ke.

18

1 Wei i fakana i mpa to i konyulam tike ke i pekagi. Uena i muvi pana na lamayasae nyam tana.

2 Kumelen lanle u hekana layatu. Ama i mayama i hwee huluvu ke i soola.

3 Ye isayatu i koma, footuyu kana, na tetelatoto na kana feele.

4 Yulv kyotutu lumaa ke isu lum soom. Uena lamayasae na we isu loo seelu lum mpi pa nmaaki to.

5 Pa fei si n nya isayav isale na n pe tampana ke a tu.

6 Kumelen kyotutu taa sita yoo ke, na i nayo taa tom kana nkuma.

7 Kumelen kyotutu wakelagi-kyu, na ta kpa-kyu katka nyam.

8 Katayasatona kyotutu we ke isu konyuluvu tonaya, nka ka tiiki hatoo yulv hiluvu taa to.

9 Felentu na wakallu pa ke yulv na i neu ke.

10 Taca hae nte kuentim ton nyam. Sigisilu toyi kpluvu na i naaki nyuvu.

11 Ton tu na nyanyi i wena ke koluna cate ton nyante ke, na i mayasi si pu kenti i too.

12 Kalampaani pukina yulv ke takpisile ke. Pa wee si n pasa nya toyi na paco nya nyuvu kul.

13 Wei i too tom na i ta nuta-ti to, i hulagi kumelentv ke, na i yeki na pa wonyigi-i.

14 Yulv lamayasae waasagi-i koton taa ke. Ama ye i apalvu hoowa awe kraasiti?

15 Yulv wei i we layatu to i pekagi nyam ke, na lamayasae tu na ken nkpanv ke nyam tom taa.

16 Kuvoo hav hulagi yulv ke mpaan payale ke, na pa yeki na i nyan sooa.

17 Sumaya lenka i fei lenka kelagi wula ke.

18 Pa mayasi pile ke na pa hesi yoo, na pa fagasi tonvnaa.

19 Ye n pantana nya taapu, i kpatanv kala kate ke koluna ton nyanka tusuyu. Na ye i yooa, ma krentuvu kala kate ke kutuluvu nku pa kalasana makuuli ton nyan to ku taa soo.

20 Yulv nayo kululum ke i haki i hiluvu taa.

21 Sam na weesuvu pa we nsamle nin taa ke. Ye wei i soola yoyaya i ka toyo ka kululum.

22 Wei i hika av, pntv lanle hulvma ke. Peele ke Taca lapa-i.

23 Konyantu na yoyayona nin tekuvu ke. Uena ton tu na yoyona toma.

24 Taapala wee na pa pukina talete taa yaa. Ama taapala lelaa wee na pa kala teu ke neu.

19

¹ Konyǎntu wei ɪ tǎŋəyi tampana tǎ, ɪ kǎla teu ke yulɔ wei ɪ yǔgətəyi ɪsəyatɔ na í kǎ kǔmɛlɛŋ tǎ.

² Nyǎm lanɔyɔ fɛi nǔgɔlɔ ke teu. Na wei ɪ kpetiliyi pulɔpɔ taa tǎ ɪ pǎntəyi kǎ.

³ Kǔmɛlɛntu sɔsəyi lɛlaa ke wahala taa. ɪlɛna pá mɔyi Tacaa na pááná.

⁴ Liyitee tɔ taapalaa sǔsəyi kǎ. ɪlɛna konyǎntu nyǎma náá lǔkɪ-ɪ.

⁵ Pǔpǔtɔ aseeta lǎsɔlɔ ŋkpanɔyɔ na kɔ hǎm kǎ. Mɔpɔ tǔtǔgɔ loollu kaa fiti salǎka wei ɪ mɔna-ɪ tǎ.

⁶ Yǎlaa samaa puyusiyi yulɔ wei ɪ haana lotu kǔlɔmtɔ tǔgɔ, pa tǎna pa camna kɛlɛ wei ɪ haaki kɔcɔŋ tǎ.

⁷ Konyǎntu newaa luyɔ ná luki-ɪ kǎ. Mɔpɔ tǔtǔgɔ ɪ taapalaa ná lǔkɪ-ɪ. ɪ caa-wɛ u naa-wɛ.

⁸ Wei ɪ sǔla nyɔyɔ taa mayasǎm tǎ ɪ sǔla ɪ tǔyi, wei ɪ tǎka layatɔ tǎ ɪ lanɔ hɔlǎməyi kǎ.

⁹ Pǔpǔtɔ aseeta lǎsɔlɔ ŋkpanɔyɔ na kɔ hǎm kǎ. ɪlɛna kaloolaya tɔ náá lɛ.

¹⁰ Pǎ ta mɔna sɪ pá caɣana kǔmɛlɛŋ ke teu. Mɔpɔ tǔtǔgɔ pǎ ta tu mɔna sɪ yom í ŋmakǎli awulaa.

¹¹ Yulɔ wei ɪ pɛɛkǎyi sɪ í cɛkǎna tǎ u mɔyi pááná ke lǎŋ. Pǔyɛlɛ ɪ sǔkɪ ɪsəyatɔ nti lɛlaa laki-ɪ tǔgɔ na pá kɔsəyi ɪ nyɔyɔ.

¹² Wulav pááná wɛ kǎ ɪsu tǔgɔlaya nyɔsuyɔ tǎ. ɪlɛna ɪ kɔpantɔ wɛɛ ɪsu aŋkpǎlɛ kpaakuyɔ nyutɔ tǎ.

¹³ Pǔyaya kǔmɛlɛŋ kǎ wahala ke ka caa kǎ. ɪlɛna alɔ tǎm tɔ náá wɛɛ ɪsu teu lɔm tosuyɔ kɔtamsa tǎ.

¹⁴ Nyá caa sǎkǎna na í yelina-ŋ wenav na tǔyaya. Ama ɪsǔ haakǎna alɔ wei ɪ wɛna lǎmayasǎlɛ tǎ.

^{1.}

¹⁵ Felentú tɔyɔna yulɔ ke tapayɔŋ. Pǔyɛlɛ hatǎŋmɔlɔ u naaki tǔgɔnaya.

¹⁶ Wei ɪ tǎkǎyi kɔsəsutɔ tǎ ɪ weesuyɔ ke ɪ kentiyi. ɪlɛna wei u feniyi ɪ tǎntɛ tǔ tǔ ɪlɛ í sí.

¹⁷ Wei ɪ wɛna konyǎntɔ pǎtǔtǎlɛ tǎ, pǎ wɛ ɪsu ɪsǔ kǎ ɪ kǎntaa, ɪ kǎ fɛli-ɪ ɪ kɔpantɔ ntǔyi.

¹⁸ Kpɔli nyá pǔyaya ke saa wei n tɛlǎyi sɪ kaa la teu tǎ. Ama taa tɛlǎsɪ mpǎlɛ na ń kɔ-ke.

¹⁹ Wei ɪ pááná tɛlǎsa mpǎlɛ tǎ, ɪ mɔna pá pɛli-ɪ kǎmlɛ kǎ. Ye n tu yɛla-ɪ ńpúyú lapɔ, n sǔsa-ɪ ton kǎ sɪ í lɛli.

²⁰ Nu layatɔ tasuyɔ na ń mɔ sɛyɛsuyɔ. ɪlɛna ń pǎsɪ lǎmayasɛɛ tɔ.

²¹ Yulɔ tɔyi tǎma pǔyale pɛɛ kǎ. Ama Tacaa luyɔ nyǎntɔ lakǎna.

²² Mpi pa caana yulɔ tǔgɔlɛ ɪ kɔpantɔ lapɔ. Konyǎntɔ kǎla teu ke pǔpǔtɔ.

²³ Tacaa nyamnau haaki weesuyɔ kǎ, na yulɔ hǎntǔyi ahoo na ɪ haɣanaya wahala u kǎŋ.

²⁴ Felentú sɔsəyi ɪ nin ke nyǎnaya taa. Ama u pǎsəyi sɪ í kpaasi-ɪ ɪ nǔgɔ taa.

²⁵ Ye pa mapa wonɔlu, kǔmɛlɛŋ ná mayasəyi kɔ nyɔyɔ taa kǎ. Ye pa kalǎna yulɔ layatɔ ɪ pǎsəyi nyǎntɔ kǎ.

²⁶ Pǔyaya ŋka ka wakǎlǎyi ka caa, na kǎ tǔgɔni ka too tǎ, ka kǎ pǔyaya ŋka ka tɔyi fɛɛlɛ tǔgɔ.

²⁷ Ma pǔyalɔ, yɛlɛ sɛyɛsuyɔ ŋku ku hatǎlǎna-ŋ nyǎm tǎm tǔgɔ nuw.

²⁸ Aseeta tɔ wei ɪ ke kpɛtɛ tǎ, ɪ woniyi tampana tǎŋyɔ kǎ, na asayaa náá nyulǎyi ɪsəyatɔ lapɔ.

²⁹ Wonɔlɛ tǔ kǎ ŋkpanɔyɔ hǎm wɛɛ, na ŋkuma náá wɛɛ kǔmɛlɛŋ siyilɛ tǔ.

20

¹ Solum sɔsɔxi yulu ke kalampaanu kɛ. Ilena solum ton nyam nɔ́a sɔsɔ-ɪ youu taa. Lamayasɛɛ fɛi tu haakana ɪ tɔxi pə taa.

² Wulav páná wɛ kɛ isu tɔɔlaya nyusɔyɔ, wei í kraasa-yɛ ɪ ká sɪ.

³ Youu selu wɛna teeli kɛ, kɔmɛɛn tike kaɲna nyɔyɔ ke pə taa.

⁴ Hátó wei ɪ lapa hatɛnmulɛm ke toomaya taa tɔ, ɪ kɔn pulɔyɔ salan waatu.

⁵ Yulu hɔwɛɛ wɛ poolun kɛ isu lum seelaa ke tetu tɛɛ. Lamayasɛɛ tu tike pəsəyana a ləsuyɔ.

⁶ Yɛlaa tuutuuma sanɲa pa ti sɪ, lelaa í la-wɛyɛ naani. Ama pə wɛ katɛ sɪ n hiki naani tu na tampana.

⁷ Tampana tɛnɪ wei ɪ tɔn teu tɔ, ɪ waali piya nyɔɔn lapa lelen kɛ.

⁸ Wulav í caya tɔm hɔɔɔ, ɪ naaki ɪsayatu ke kprakpa kɛ.

⁹ Nɔɔɔɔ ɪ pəsəxi na í yɔɔɔɔ ɪ taa sɪ ɪ ta panti. Yaa ɪ lu kɔpɔntuyɔ paa taa.

¹⁰ Yun mayasəlaya yaa tayalɛn nyɛnka nka ka ta siyisi tɔ, Tacaɛ nyənxi-keɛɛ acaalɔ kɛ.

¹¹ Apalɔ pəyaya yaasi taa kɛ pə naakana sɪ, ka tɔntɛ ká siyisi na tɔ wɛɛ teu.

¹² Nkpanɔyɔ nku pa nukana, na ɪsɛɛ nte pa naakana tɔ, Tacaɛ lapana pa naalɛ.

¹³ Taa nyuli tom, pə taa kɔɔ na n pəsi kɔnyɔntu. Ye n caa sɪ n tɔɔ na n haya cayaɛ nyá ɪsɛ.

¹⁴ Yampayatu nɔɔ taa na pə tusa-m kɛ. ɪ lukɪ kpeɛnɛɛ ɪlena í kpasəxi amukɛn.

¹⁵ Wula na pɛɛ nna a pɛɛkuyɔ wɛ katɛ tɔ pə tɔɔlaa kɛ tɔhɔ. Ama yɛlaa lamayasɛɛ nyáma hikuyɔ wɛnna katɛ.

¹⁶ Ye nɔɔɔɔ sɛnɛɛ sɪ mɔɔɔɔ í tɔɔ-n kɛmlɛ, mɔ sɛnɪɔ caya ke tɔɔma ke n ta nyɪ mɔɔɔ tɔ pə tɔɔ.

¹⁷ Nmɔlɛm tɔɔnaya wɛ lelen ke teu kɛ. Pə keesəxi ɪlena ká pəsi ɪsu pətuwɛɛ ke nɔɔ taa.

¹⁸ Layatu tasuyɔ tɔ kɛ yulu pəsəxi na í la tɛma. Ye n caa n tɛɛ youu, caya na n mayasi teu.

¹⁹ Katayasətu kuliyi tɔm kɔnɛsətu tɔ kɛ. Cɔɔ yɛlaa mpa pa yɔɔtəxi katatəlaya tɔ.

²⁰ Ye wei ɪ tóɔ ɪ too yaa ɪ caa, ɪ weesuyɔ tɛn kɛ ɪsu səkpeɔyɔ taa kɔkɔ.

²¹ Wei ɪ paala wɛnɔw ke holoholo ke tanan tɛɛ tɔ, pə kaa tɛsəna-wəxi kɔpantu ke kooluyɔ.

²² Taa tɔ sɪ n lɛɛtəxi ɪsayatu. Tú Tacaɛ ke naani ɪ ká waasi-n.

²³ Tacaɛ luyɔ fɛi mayasəlaya ɪsayaa. ɪ caa sanəya wei ɪ ta tɛn tɔ.

²⁴ Yulu ɪ pəsəxi na í nyɪ ɪ mpaɔɔ. Tacaɛ fɛnɪyina ɪ weesuyɔ tɔɔ.

²⁵ ɪsu yulu sukuyɔ nɔɔ ke ɪsɔ sɪ ɪ ká la pulɔ, na í ta mayasəta sɪ ɪ ká pəsi yaa ɪ kaa pəsi tɔ, pə kɛ asola kɛ.

²⁶ Wulav lamayasɛɛ tu cɛkəyana asayaa kɛ, na í ləsəxi-wɛ na í hɔn pa nkpənɛn na pətɔtɛɛ fɛi.

²⁷ Yulu lamayasəɛ nte kɔkɔ nka Tacaɛ tɔwa yulu taa sɪ ká naaki hatoo ɪ lotu taa tɔ.

²⁸ Kɔpantu na tampana kentiɪna wulav. Kɔpantu ke ɪ təkana ɪ kawulaya kumte.

²⁹ Tɔnuyɔ taa alaafəya kusəyana ɪfɛpile nyuyɔ, na nyɔsɪ kɔhɔlɔmasɪ nɔ́a kusɪ kukpatɔɔ nyənku.

³⁰ Yulu wei ɪ laki kawalaya tɔ pə kɔɔɛ ntɛ hin, ɪlena mapu nɔ́a tu yulu ke lamayasɛɛ.

21

¹ Wulav wɛ Tacaɛ nin taa kɛ na Tacaɛ lakana-ɪ ɪsəna ɪ sɔɔlaa tɔ. ɪsu lum kpeɛnyuyɔ pəyɔ taa tɔ.

² Yulu kulapəɛ tɛna siyisa ɪnəxi. Ama Tacaɛ mayasəyana paa wei ɪ lotu.

- 3 Tampana tənuyv na kvsiyisim lapv ke Tacaa caaki, na pə kəli kətasi.
- 4 Kalampaani na təhəm nté asayaa kulapəle, na mpv inı pə kəna ısayatu.
- 5 Pə təələxəna yvlv latv wei ı wəna nyuyv taa mayasəm təxə. Ama petepete tv ná tənna lanuyv ké.
- 6 Wənav mpi yvlv puyusaa na í hiki tə pə wə kpete ké. Pv leeliyi, pécó pə kəhna səm.
- 7 Asayaa mvsvñ pukina-wəyge təlete taa ké. Mpi tə, pa luyv fəi tampana tənuyv.
- 8 Yvlv ısayav mpaav kəhlaa ké. İlena kəpama nyəhkv náa sıyisaa.
- 9 Pə kəla teu sı yvlv í həntı cokiya taa, na mpi í na alv təm tv paa kaa nan taa tə.
- 10 ısayatu lapv ke yvlv ısayav pəkəxi, paa ı taapalv mayamaya u hvləxi ıleye suulu.
- 11 Kalampaani tv hkrənyv həm taa ké kumələh ná hikiyina ləmayasəe, na ləmayasəe tv náa waa səyevuyv hkv ı nukı tə kv taa.
- 12 Tampana tv İso fənıyi pə təna mpi pə lakı asayaa tēsı taa təxə, na í tusiyi-wəyge wakəlvuyv taa.
- 13 Ye konyəntv wiiki na nəxəlv təkəxi ı hkrəh, pəntv ká kəə na í wiiki nəxəlv kaa cə-ı.
- 14 Mukayatee kvəəv ke pa hēsəxəna páná, na ıhmesav kvəəv náa hēsı yovu səsəv.
- 15 Yvlvpan lanle həkəna tampana tənuyv ké. İlena pə wakəli ısayalataa.
- 16 Yvlv wei ı yeki ləmayasəe mpaav tə, sətəa kpekəle taa ké ı ká hēsı.
- 17 Wei ı səla ı mayamaya ı lelen nuv tə ı wə lanuyv taa ké, na wei ı səla svlv na nim təxəv tə ı kaa wəna liyitee ke səsəm.
- 18 Mpa paa tən İso na pa taa tə, na kiin kisilaa pa təkı wahala wei tampana tənlaa na kəpama kaa ná təxə.
- 19 Pə kəla teu sı yvlv í cəya nyutv taa, na mpi í na alv təm tv na páná kvsvlv paa cəya tə.
- 20 Layatu hmesəxi wontv kvəntv ke ı təyge. Ama kumələh ná təkı pə təna.
- 21 Wei ı pəkəxi sıyısuyv na kvəntv lapv tə, ı wəna weesuyv na ı tənəxi tampana na ı nyuyv kvlaa.
- 22 Ləmayasəe tv svkv yoolaa taa yoolaa ıcatə taa ké, na í yəkv mpi pəle paa wəna naani tə.
- 23 Wei ı fənıyi ı kvəxətvtv tə, ı cəlxı ı tv na wəhalanaa ké.
- 24 Kalampaani tv na ıətəosile tv wəhıyi pə tənaya, na ıəcav naaki ı yaasi təna taa.
- 25 Felentú lanəxi ı kvnyvləm ılena í sı. Mpi tə, u caaki təmlə lapv na ı niñ.
- 26 Paa kvəkv hkv ləlaa ná paasəxəna pa təxəntələnaa nyəm nyvlvuyv. Ama sıyısılu ná haakəna luyv kvlvuyv ké.
- 27 Asayaa kvhaan ké acaalətv ké. İlena pə tv kələna saa wei pa haakəna hvwəe asayəe tə.
- 28 Pəpətv aseeta tv ká sı ké. Ama yvlv wei ı nukı tə, ılé ı ká yəxətəxi tam ké.
- 29 Yvlv ısayav ná nyəhşəxi ı ısentaa ké. İlena tampana tənlv náa sēsə ısələ.
- 30 Yvlv nyəm na ı layatu na ı ləmayasəe ta ha-ı mpaav sı í kisi Tacaa luyv nyəntv.
- 31 Pa kpeələxi yoolaa kpağanəh ke yovu wule yaa. Ama Tacaa haakəna akaitv.

22

- 1 Pə kəla teu sı nyá hətə í yaa, na mpi n ká wəna wənav səsəəm tə, pəleə kəla wvla na liyitee nyəxətv ke teu.
- 2 Liyitee tv na konyəntv pa wə kvlvəm ké. Tacaa hmana pa təna.
- 3 Nyuyv taa mayasəm tv loosiyi wahala ke poolun, ılena í hməli. Ama kumələməh ná lakı awusa, ılena pə nukı-wə.
- 4 Ye yvlv pasəxi ı tv na í nyañna Tacaa, pə kasəyaxə nté wənav na teeli na weesuyv.

⁵ Sɔwa na katasi pə we yulv isayav mpaav taa ké. Ye wei í sɔla ɪ tɪ pə wee si í ɔlɔ-kv.

⁶ Hóláyí pəyaya ke mpaav ŋku kaa tən tɔ. Paa ka kɔma na ká kpatəli ka kaa yelev-kv.

⁷ Liyitee tv ŋmakələyi konyəntunaa ké. Ilena kəntəlaa náá pəsi mpa pa kəntəyi-we tɔ pa yomaa.

⁸ Wei í tuuwa mpi pə ta siyisi tɔ, wahala ke ɪ kvŋ. Na ɪ pááná kprátóyú ká saali yem.

⁹ Pu tənsv kɔpantv latv ke nəəsi kɔpəŋsv ké. Mpi tɔ, ɪ haaki konyəntv ke ɪ təɣəŋaya.

¹⁰ Təɣəŋi wəŋlu, ilena yoou te, na həm na kvtoyv sv tənaya.

¹¹ Yulv í sɔla wei ɪ lotu taa we tənəŋ, na í yəɣətəyi pɛɛɛ təm tɔ, wulav nté pɔntv taapalv.

¹² Taca kentiyi nyəm tɔə ké, na í liyitiyi asayaa kvɣəɣətɔtɔ.

¹³ Felentú kvɣəɣətɔtɔ nté sv: Təɣəlaya we awalv. Ká taa kɔə na ká kv-m hapələ tɔə.

¹⁴ Alv tetelav kvɣəɣətɔtɔ ké púyú luman nyəŋkv ké. Taca ləwa wei tɔ pɔntv hotiyina kv taa.

¹⁵ Kpəŋyɣv nyəna pəyaya taa. Ie seɣesɣv tipilaya ká waasəna-ke.

¹⁶ Ye n muɣuliyi konyəntv n waasəyi-ɪ ké, na wei ɪ haaki tɔŋ tv tɔ, ɪ təyi ɪ susəyi konyəŋ.

Laakali təmnaa waanv waanv

¹⁷ Ke ŋkpəŋ na ŋ nu ləmayasɛɛ nyəma təm, na ŋ tókɪ ma nyəm ke nyá taa.

¹⁸ Mpi tɔ, pə we teu sv ŋ tókɪ-təyi nyá taa na tɔ weɛ nyá nəɣə taa.

¹⁹ Na pécó ŋ tó Taca ke naanv, ilɛ maa seɣesv nyá mayamaya ke saŋa.

²⁰ Ma tasa-ŋ layav na ləmayasɛɛ təm isv hiu na naanəwa,

²¹ sv pə seɣesv-ŋ təm naanv nyəntv na tampana nyəntv, na ŋ cə tampana ke wei ɪ tila-ŋ tɔ.

²² Taa lɛɛkɪ konyəntv ke ɪ ɪcəntv tɔə. Pécó taa muɣuli wahala tv ke təhɔlɛ.

²³ Pə taya pulv, Taca ká seɛna pa tɔə na í ləsi mpa pa lɛɛka-we tɔ pa weesvŋ.

²⁴ Taa puki pááná tv te, pécó nyá na mɔsvŋtv í taa tɔ.

²⁵ Pə taa kɔə na ŋ keɛna-we na pá pəsi-ŋ isv katəka.

²⁶ Taa svv mpa pa svkɪ nəəsi ke yem, yaa pa muɣi lɛlaa kəma tɔ pa taa.

²⁷ Ye ŋ fɛina sv ŋ fɛli, paa kvsv-ŋ na pá kpaya nyá kvhəntvɣv mayamaya.

²⁸ Taa tuusi tetv tɔŋa kɔpəŋaya ŋka nyá caanaa svwa tɔ.

²⁹ Awulaa kvŋ ke wei ɪ nyəmá ɪ təmle lapv ke teu tɔ ɪ cakɪ, ɪ cakɪ kvai nyəma kvŋ.

23

¹ Ye n caya yulv səsə mutv nyənaya tɛɛ, paasəna təɣəŋaya ŋke na ŋ lá laakali.

² Ye n kəla hiluyv, ŋmusv-kv.

³ Taa nyəŋv ɪ təɣəŋaya kvpəŋka teu na ŋ kəli ntayama lipv, ntanyv səm ké.

⁴ Taa kvɣi nyá təyi yem na ŋ pɛɛkəyi wɛnav, yelev pə təm hvsv.

⁵ Liyitee məkəyi ké, n ta tu hikita cayale sv, ŋ na-yɛɣɛ nav mayamaya. Pə nəɣəsəna ké isv a wɛna kvŋ isv hɛkəle na á kvləyi na á tɛɛkɪ poolvŋ.

⁶ Nyá na lɛɛtv í taa kaa. Taa tu nyulv ɪ təɣəŋaya kvpəŋka.

⁷ Mpi tɔ, ɪ taa fɛi isv n naakvɣv-ɪ mpv tɔ. I yaa-ŋ ké sv: Kəə na ŋ təɣə yoo. Pécó ye n svvwa ɪ taa, ilɛ seɛsv.

⁸ Ye n kəma ŋ cəkəna mpv n ká tó ɪ təɣəŋaya ŋkɛɣɛ. Ie nyá təm kɔpantv yəɣətɣv məla yem kɛlɛ.

⁹ Taa heeli kvmələŋ ke təm, kv kaa nyv tə ləmayasɛɛ.

¹⁰ Taa tuusi tetv toosi kvpəŋsv. Pəyelev taa svv suluwaa tetv taa.

- 11 Pa wena tɔɔ sɛɛnɔv tonɔv kɛ. Inɔ ɪ ká hɔvnanan-ɲ na pa nɔɔ.
 12 Mu nti pa sɛɛsɛɛɲ tɔ na ń nu nyɛm tɔm.
 13 Taa kisi nyá pɛyaya ke sɛɛsɛɛv, tipilaya u kuyi-ke.
 14 Ye n casa-keɛ tipilaya, ka weesuyɔ ke n yakɪ atɛtɛ taa.

Cɛɛ layatv tasuyv ke ɪ pɛyalv

- 15 Ma pɛyalv, ye n wena lɛmayasɛɛ, ma lanɲɛ ká hɔlvɔm kɛ.
 16 Ye n tɛɲɛɲɔ tampana ke nyá kuyɔɲɔtɔv taa ma taa hɛɛwaya.
 17 Taa nyuli asayaa ke paa pɛɔ. Ama nyanɲna Taca ke tam.
 18 Waatv inɛɲɔ nyá lanɲɛ ká hɔlvɔmɛna mpi pu mayana-ɲ tɔ. Iɛ nyá tɛɛlvɔv kaa saali yem.
 19 Ma pɛyalv, nyáá ke ɲkpanɲ na ń wɛɛna lɛmayasɛɛ na ń tɛɲ mpaav kusiyisuyɔ.
 20 Nyá na sɔlvnyɔɔlaa na lulutunaa í taa kaa.
 21 Pɛ taya pulv, sɔlvnyɔɔlv na lulutv pa tɛɛsɛɛɲna kuyɔɲɔ kɛ. Iɛna felentunaa náá tɛɛsɛna pɛɛka suuu.
 22 Niina nyá caa, inɔ ɪ lɔlvana-ɲ. Taa lɔ nyá too ke waatv wei ɪ kpatɛlaa tɔ.
 23 Tɛɲɛɲɔ tampana, na ń wɛɛna lɛmayasɛɛ, na ń tɔkɛɲɔ sɛɛsɛɛv, na ń wɛɛna layatv. Taa wakɛli pɛ taa pulv.
 24 Tampana tɛɲlv caa yɔɔɛɲɔ kɛ. Wei ɪ lɔlv lɛmayasɛɛ tv tɔ ɪ lanɲɛ ká hɔlvɔm kɛ.
 25 Nyá too na nyá caa pa lanɲa í hɔlvɔm. Alv wei ɪ lɔlv-ɲ tɔ í yɔɔli.
 26 Ma pɛyalv la-m naani na ń tɛɲ ma ɪkpatɛ.
 27 Mpi tɔ, alv yeɛyeɛ tv na lɛlv alv pa wɛ asola kɛ isɔv lumanɲ púyú. Yaa lɔkɔ sɔsɔ wei ɪ nɔɔ ta wali tɔ.
 28 Pa papɛɲɔ apalaa ke isɔv ɲmulaa. Na pá sɔsɛɲɔ yɔlaa ke asayaa tɔɔ.

Sɔlvnyɔɔlv tɔm

- 29 Awe isɛ sɛɛna tɔkai, na í yooki tam na í kalɛɲɔ tɔkɛkɛkɛ, na í wena hiɲnaa na pɛ fɛina hɔwɛɛ, na pá laki-ɪ waiyo?
 30 Wei ɪ nyɔkɪ sɔlvɔm ke kutamsa na í pɛɛkɛɲɔ sɔlvɔm tonɲ nyɛm situyɔ tɔɔ.
 31 Taa nyɛnɔ sɔlvɔm teu ke pɛ sɛɛv atɲkpa taa, na pá wasɛɲɔ na pɛ tɛɛv fɛi katɛ ke luyɔ tɛɛ tɔ.
 32 Ama pu tɛɛsɛna-ɲ nyasuyv kɛ isɔv tɔm, na pá yaya-ɲ isɔv paasɛɛ.
 33 N ká naaki tɔm ke yem yem kɛ isɔv toosee na nyá lɛmayasɛɛ na nyá kuyɔɲɔtɔv hɔlv yem.
 34 Na pá wɛɛ-ɲ isɔv tɛɲku taa kɛ n wɛ kpulvɔv nyɔv taa, na pɛ fiisiyɔ-ɲ.
 35 Halɔ n ká yɔɲɔtɔ si: Pa mapa-m na pɛ kv-m pɛ ta wɔ-m. Páɔ ma ta tu nav. Iɛ pá ɛ ma tɔɔ na má tasa atɲkpa.

24

Lɛmayasɛɛ tv na isayav pa tɔm

- 1 Taa nyuli asayaa. Pɛyele taa sɔɔli si ń wɛɛ pa kinɲ.
 2 Wakɛlvɔv tɔm ke pa mayasɛɲɔ, na pa nɔɔsi yɔɲɔtɛɲɔ isayatv tɔm.
 3 Nyɛm ke pa sukɛna tɛyaya kite, na pá ɲma-ke na lɛmayasɛɛ.
 4 Layatv ke yɔlv suuliyina ɪ kutulɲ ke liyitee wontu na kɔpantv.
 5 Yɔlv lɛmayasɛɛ tv wena tonɲ kɛ, na nyɛntv náá sɔsɛɲɔ kpelikpeka.
 6 Mpi tɔ, nyɔv taa mayasɛm ke n ka yona yoo. Iɛna layatv tasɛlaa payalɛ waasɛɲɔ-wɛɛ sɔsɔm.
 7 Nyɛm tɔm tɛɛwa kɔmɛɛɲ kɛ, kv kaa kuli nɔɔ ke tɛhɔvɛ taa.
 8 Wei ɪ tɔyɔ isayatv pɛɛ tɔ, ɪ pɛsɛɲɔ acilayatv tv kɛ.
 9 Kɔmɛɛtɔm mayasuyv kɛ isayatv kɛ, na yɔlaa u caa wei ɪ paana lɛlaa tɔ.
 10 Ye n lɔ apalɔtv ke lanɲwakɛllɛ kuyakv wule, nyá tonɲ ke lanɲwakɛllɛ kɛ.

- 11 Waasi mpa lelaa hɔŋ na pá pukina təkule tɔ, lɔ na pá taa ku-we.
 12 Ye n tɔma si n ta cekana, Iso ná nyɛmá pə tana. I feŋiŋi ké na í felayi paa wei
 ɪsu i lapa tɔ.
 13 Ma pəyalɔ tɔɔ tun, i we teu ké. Setaya ká weɛ lelen ke nyá nɔɔ taa.
 14 Mpu tɔtɔɔ ləmayasɛ ká waasi-ŋ. Ye n tɔka-ye, nyá lanje ká hulumi. Ie nyá
 teɛlɔɔ kaa saali yem.
 15 Taa leekana acilayatu ke siyisilu tɔyaga. Pácɔ taa yele na í na-ŋ i tɔcayale.
 16 Paa siyisilu ká hoti tɔm naatosompɔɔlaya i kulayi ké. Ama asayaa ná canɔsɔyi
 wahalanaa taa ké.
 17 Nyá kolontu í hotaa taa won. Pəyele ye i cenlayi taa yɔli.
 18 Taca taa ká kpana-ŋ na í yele nyá kolontunaa ŋkpanɔyɔ hɔm.
 19 Nyá taa í taa kpana asayaa. Pəyele taa nyuli-we.
 20 Pa kaa waa pulɔyɔ cele, pa kɔŋ saalɔyɔ ké ɪsu fətala tenyɔ tɔ.
 21 Ma pəyalɔ, nyana Taca, na wulav, taa krentana mpa pa luki pə tanaya
 layasɔyɔ tɔ.
 22 Pa wakalɔyɔ ká kɔɔ ké tɔɛv, nɔɔlɔ kaa nyi wahala wei Iso na wulav paa tu-we
 tɔ.

Ləmayasɛ nyɛma layatu tasɔyɔ lɛmpi

- 23 Nti ləmayasɛ nyɛma tasa yɔɔtɔyɔ tɔɔle si: Pə fei si ma nyɛma-i í weɛ huɛle
 taa.
 24 Ye huɛle hawa tasəkale tɔ ke tampana, yɔlaa tana taa kpaana-i ké na pá tɔŋsi-i
 mpuɪ.
 25 Mpa pa hɔŋ tasəkale tɔ ŋkpanɔyɔ tɔ. Pə cakana-weɔye teu ké na paa wei í
 sɛeki-we.
 26 Yulɔ tɔŋyɔ tampana na í cɔ tɔm tɔ, mpu pə hulɔɔna taapalle kupante.
 27 Taa hulina tɔyaga wenav na í feina tawa, yaa mpi n ká tɔɔna tɔ.
 28 Taa kalana nyá tɔɔntale ke yem, n caa si í loolina nyá nɔɔ na?
 29 Taa tɔ si: Isana i lapa-m tɔɔ maa lapi-i. Maa lɛɛti paa wei ké isana i lapa tɔ.

Yulɔ wei i ké felentú tɔ i tɔm

- 30 Ḿpɔyɔ kuyaku nakuli, ma tɔŋna felentú wei i feina ləmayasɛ tɔ, i tun taale
 kin.
 31 Sɔwa na nyutu ɪsɔyatu pə nyalana. Halɔ i kolunja pɛɛ nyɛŋka ná tima.
 32 Ilena má nyɛni mpi ma ná mpu tɔ, na má mayasi pə tɔm ke ma taa na pə
 sɛɛsi-m.
 33 Nyá si n ká tɔɔli nyá ti, na í tɔ nyá nin ke nyá nyɔyɔ, na í too pɔcɔ na í heɛsi.
 34 Waatu inɔ konyɔŋ ká ta-ŋ melemɛɛ, na wahala tutu-ŋ ɪsu yoolu na i wontu.

25

- 1 Salumɔŋ atuwa lenna nna Yuta wulav Isekiyasi yɔlaa kpeyelaa tɔɔlɔ.

Atuwa lenna

- 2 Mpi pə tɔyi Iso ké teeli tɔɔle timpi i laki ŋmesav tɔ, na mpi pə tɔyi awulaa ke
 teeli tɔɔle timpi pa pɛkɔyi si, pá cekana kɔŋmesam tɔ.
 3 ɪsu ɪsɔtɔnyɔ kulaa na tetu lim tɔ, ḿpɔyɔ awulaa ləmayasɛ weɛ.
 4 Ye pa tayana liyitee nyɔɔlɔyɔ, koolu luki-kuyɔ pulɔ kupam ké.
 5 Mpu tɔtɔɔ ye pa tɔɔna yɔlaa asayaa mpa pa we wulav kin tɔ, i tɔŋyɔ siyisuyɔ
 ké na i kawulaya yɔo tɔŋ.
 6 Taa hɔ nyá tɔyi wulav kin. Pəyele taa caya sɔsɔ nɔɔlɔ i tɔcayale.
 7 Pə kɔla teu si pá kpaasi-ŋ tɔmlɛ sɔsɔle taa, na mpi paa tisi-ŋ na sɔsɔ nɔɔlɔ í
 caya tɔ.
 8 Taa hulina nyá tɔɔntale ke nɔnɔɔ yaav. Pə taa kɔɔ na íle í kulɔ nyá tɔɔ, ile
 ɪsɔnaya n ká la?

⁹ Ye nyá na nǎǎǎw í wena tǎm, í tayani-tǎyi má taa má tike. Taa kuli lelu kuheelitu kumésǎtu tǎǎ.

¹⁰ Ntanyi í ká nu-ti na í kalǎna-ŋ, na pá tu-ŋ féele tam nyǎnte taa, na pá kú nyá nyǎǎ.

¹¹ Tǎm nti pa yǎǎǎtu teu tǎ, tǎ wé kǎ ísu wǎla wontuyu ŋku pa kǎwa liyitee nyǎǎtu tǎ.

¹² Ye lamayasée tu kalǎǎna yǎǎ na í nukí, pá teu wé kǎ ísu wǎla kukuule yaa wǎla lulǎǎ.

¹³ Isǎna lum kuniyitim héesǎyi yǎǎ lanle ke hanǎya waatu tǎ, mpǎ tǎtǎǎ tǎm kǎntu wei pa tu naani tǎ í héesǎyi í sǎsǎ lanle.

¹⁴ Wei í kpaalǎyi kuhav tǎm na í tá ha-ku tǎ, í wé ísu teu piluyu na heelim yasí-ku tǎǎ.

¹⁵ Suulu tu pásǎyi na í layasí wulav huwée. Mpǎ tǎtǎǎ tǎm lelen nyǎntu pásǎyi na tá yǎkí ton.

¹⁶ Ye n hika tui, taa suli tǎǎǎ, nyá taa ká kpa na n tǎ-í.

¹⁷ Taa puki kutamsa kǎ nyá taapalv té, pá taa kǎǎ na í nyǎǎǎ-ŋ na í taa kpana-ŋ.

¹⁸ Wei í lǎsǎyi aseeta páǎǎtu nyǎŋ ke í tǎǎntǎle tǎǎ tǎ, í kuyi yǎǎ tǎtǎǎ ísu akalǎǎ yaa layate yaa nyǎmlé.

¹⁹ Si n la tetelatu ke naani kǎ lanwakǎlle wule tǎ, pá wé asola kǎ ísu n tǎkǎna kete kupelle, yaa n tǎŋ tate.

²⁰ Si n yoo lanwakǎlle tu ke yontu tǎ, pá wé kumelentu kǎ ísu n leekuyi í toko ke watu waatu, yaa n liisuyu laamii ke í hin taa tǎ.

²¹ Ye nyǎǎǎ í kpa nyá kolontu ha-í na í tǎǎ. Yaa lukǎtu wena-í ha-í lum na í nyǎǎ.

²² Pǎ taya pǎǎ, n lakuyi mpǎ tǎ, pá wé kǎ ísu mamala ke n pǎǎǎ í nyǎǎ taa. Pǎcǎ Tacaa ká leeti-ŋ nyá kǎpantu.

²³ Isǎna ilim ntǎǎǎ heelim kǎŋna teu tǎ. Mǎpǎyǎ yǎǎtaya katatǎlaya kusǎyi lelǎa páǎǎ.

²⁴ Pǎ kǎla teu si yǎǎ í hǎnti cokiya taa, na mpi í na alv tǎmtu paa kaa nan tǎ.

²⁵ Isǎna lum kuniyitim kuyi lukǎtu tǎ, mpǎ tǎtǎǎ tǎm kǎpantu nti tǎ luna tetu pooluŋ tǎ tǎ wée.

²⁶ Isǎna hite lum cǎyutǎyi na pá wakǎli seelu tǎ, mǎpǎyǎ ísayav wakǎǎyi siyísilu.

²⁷ Pǎ fǎi teu si n tǎǎ tui ke sǎsǎm, yaa n pǎekí teeli ke katatǎlaya.

²⁸ Icate nte tǎ fǎina kolunǎ tǎ, tǎ wé kǎ ísu yǎǎ wei í ta nyi í ti kpaav tǎ.

26

Kumelǎmǎ tǎm

¹ Isu wǎlaya ta mǎna yoluma, na teu na ku tǎmpǎe ta mǎna lunle kumtu waatu tǎ, mpǎ tǎtǎǎ kumelǎŋ ta mǎna pá tu-kuyi teeli.

² Na ísu sumpiwǎ na kenkehilaya pa cǎakuyi ísǎta tǎ, mǎpǎyǎ mpusi wei í ta ke nǎǎǎw nyǎŋ tǎ í kpaaki-í.

³ Kpǎǎǎ ke pa tui kpasí na pá casa kpanǎya ke tipila. Ilena pá natǎyi kumelǎŋ siyile taa kǎ kpatǎŋ.

⁴ Taa kǎena kumelǎŋ kucǎcǎtu, pá taa kǎǎ na nyá mayamaya n nǎǎǎǎ-ku.

⁵ Ama cǎ-ku ísu ku wǎw tǎ, pá taa kǎǎ na kú nyǎni ku tǎyi lamayasée tu.

⁶ Wei í tiliyina kumelǎŋ ke tǎm tǎ, í mayamaya í nǎǎhée ke í setǎyi na í tui í tǎyi wahalanaa sǎsaa taa.

⁷ Isu pá kuyutuyu kaakalaya ke ísǎna tǎ, mǎpǎyǎ kumelǎŋ ituule wée.

⁸ Wei í san kumelǎŋ tǎ, í wé kǎ ísu wei í tamsǎyi pǎntǎǎyǎ na pǎle tǎ.

⁹ Isu solunǎǎw í nyǎŋ saa wei sǎule sǎpa í nin taa tǎ, mǎpǎyǎ kumelǎŋ ituule cǎkǎnav wé kate.

10 Təmle nyɔɔɔ tu wei ɪ kɔakəyi kumeləmən tɛɛlaa kɛ ɪ təmle taa tɔ, ɪ wakələyi ɪ təmle nyɛma tənaya.

11 Isu haya məɔɔɔ ka tɔtu tɔɔɔ tɔ, mɔpɔyɔ kumelɛn lɛlɛyi ku kumelɛntu.

12 Kumelɛn lapa sana na wei ɪ saŋ ɪ ti na ɪ layatu na ɪ fɛina-ti tɔ.

Yulɔ wei ɪ kɛ felentú tɔ ɪ tɔm

13 Felentú kuyɔɔɔtɔtu ntɛ si: Taale wontuyɔ usayau wɛ mpaav taa. Tɔɔɔɔɔɔ wɛ hapɛɛ tɔɔ.

14 Isu kampɔ cɔɔkuyɔ ɪ nyɔɔɔ taa tɔ, mɔpɔyɔ felentú pəsəyi ɪ kuhəntuyɔ tɔɔ.

15 Ye felentú ɪ sɔsa niŋ kɛ nyənaya taa, pə wɛ-ɪ ɪkaale kɛ si ɪ kpaasi-ɪ ɪ nɔɔ taa.

16 Felentú huɔ kɛ si, ɪ kəla ləmayasɛɛ kɛ yəlaa naatosompɔɔɔɔɔɔ wei ɪ yɔɔɔɔɔɔɔ layatu tɔ.

Atuwa lɛnna

17 Wei ɪ sɔsəyi ɪ nɔɔ kɛ lɛlaa tɔm taa tɔ, ɪ wɛ kɛ isu wei ɪ lɔki si ɪ kpa haya muɔɔɔ nɔkpaŋ taa tɔ.

18 Isu kumelɛn liyiluyuna kəkɔ yaa nyɛmá yaa kɔkɔkum tɔ,

19 mɔpɔyɔ yulɔ wei ɪ tɔsəyi ɪ tɔɔɔntɛ, na ɪ tɔŋ si tanaav kɛ ɪni ɪ laki tɔ ɪ wɛɛ.

20 Taasi tɛŋna na kəkɔ fiyini, mɔpɔyɔ ye katayasaya tɛma yooɔ tɛŋ.

21 Amantiina tɛnna mamala, na taasi tɛnna kəkɔ. Mɔpɔyɔ tɔm tu kɛŋna yooɔ.

22 Katayasəɔnnaa kuyɔɔɔtɔtu wɛɛ kɛ isu kɔnyuluyɔ tɔɔnaya ŋka ka tiiki hatoo yulɔ hiluyɔ taa tɔ.

23 Isu pa taakuyɔ nyɔɔɔlɛm kɛ cɔyɔ wontuyɔ tɔ tɔ, mɔpɔyɔ nɔɔlɛn takəyi yulɔ taa usayatu tɔɔ.

24 Tɔm lɛɛn nyəntu kɛ yulɔ takəɔna ɪ pááná tɔɔ. Ama hatoo ɪ taa kaloolaya kɛ.

25 Paa ɪ yɔɔɔɔɔ nɔɔ kɔpaŋka, taa tɔna. Mpi tɔ, ɪ ləmayasɛɛ taa wɛ acaalətu kɛ naatosompɔɔɔɔɔ kɛ.

26 ɪ acilayatu kɛ ɪ takəɔna ɪ taa hanaya tɔɔ. Ama ɪ usayatu tɛŋ kɛ na tɛ ná.

27 Pɔyɔ hullu hotiyi ku taa kɛ. ɪɛna pɛɛ kutulle náá məli tɔ tullu tɔɔ.

28 Ye n wakələyi yulɔ na nyá kuyɔɔɔtɔtu, nn caa-ɪ kɛ. Na tɔm kɔloolutu kɛŋna wakəɔyɔ.

27

1 Taa hɔ nyá ti na cele tɔm. Mpi tɔ, n ta tu nyɛm saŋa mayamaya nyəntu.

2 Taa sa nyá tɛyi nyá mayamaya. Pə kəla teu si kpaɪ tu ɪ saŋa-ŋ.

3 Pɛɛ na kanyəŋa pa wɛ yuŋ kɛ. Ama kumelɛn pááná tɛɛ mɔpɔyɔ yuŋ.

4 Pááná kuyi kɛ, na a wɛ isu pɔɔ sukuɔyɔ tɔ. Ama nɔɔɔɔ u pəsəyi na ɪ kantəli ɪsɛsɛmle tu cɔɔ.

5 Ye n kaləna yulɔ kɛ ɪ kin, pə kəla teu kɛ mənəafiki tu taapalle.

6 Nyá taapalɔ kalənav huləyi kɛ si, n pəsəyi na n lapɪ-ɪ naani. ɪɛna kolontu wayalɔyɔ náá kɛ puyusuyɔ.

7 Hayaŋaya tu kisiyi kɛ na ɪ kɔɔŋna tuŋ. ɪɛna nyɔɔɔ tɔ náá sa na ɪ kɔɔŋna nyəŋ nyɛm.

8 Wei ɪ puki təkpaalətu kɛ tɛtu pooluŋ taa tɔ, ɪ wɛɛ kɛ isu sumaya yekuyɔ ka tante na ká tɛɛ tɔ.

9 Kacəka wontu na tulaalɔnaa hɛsəɔɔna yulɔ lanlɛ. Mɔpɔyɔ taapalɔ layatu tasuyɔ kəla lɛɛn kɛ nyá mayamaya nyá nyəntu.

10 Taa lɔ nyá taapalaa yaa nyá caa nyɛma. Wahala ɪ mayana-ŋ taa yeɛ nyá cɔɔ tu na n pɛɛki nyá neu. Wulee wulee nyá cɔɔ tu kələyi-ŋ waasuyɔ kɛ nyá neu pooluŋ nyəŋ.

11 Ma pəyalɔ, wɛɛna ləmayasɛɛ. Pu hulɔsi ma lanlɛ, na ye nɔɔɔ tɔ tɔki-m ma kaa wu kucɔɔtɔ.

¹² Nyũyũ taa mayasəm tu loosiyi wahala ke pooluŋ, ilena í ηmeli. Ama kumeləmən̄ ná laki awusa, ilena pé nukı-wε.

¹³ Ye nəyǝlv í sən̄aa sı muulu í tǝyǝ-η kəmle, mu sən̄lv capa ke tǝlvma ke n ta nyı muulu tǝ pǝ tǝ.

¹⁴ Wei í kpéésa ı tǝyǝntǝle na sεεtu ke tanan̄ ahula tεε, tǝ pǝsǝyi mpusi ké.

¹⁵ Alv tǝm tu wε ké ısu tεv lum cakuyv tiili na pé tosiyi kutamsa tǝ.

¹⁶ Sı n̄ sən̄sı alv ısu mpv tǝ, pǝ wε ké ısu yulv caakuyv sı í kpa heelim yaa nim kuhohoom na nin̄ tǝ.

¹⁷ Nyǝyǝlvuyv ke pa salǝyana ku len̄kv. M̄p̄ȳȳ yulv na ı tǝyǝntǝle pa cayale layasǝyi lelv yaasi.

¹⁸ Wei ı paasǝyana tuyv ηku pa yaa sı fiki tǝ, ıni ı tǝkǝna ku pee. M̄p̄ȳȳ tǝmlε tu wei ı paasǝyana ı caa tǝ ı nyũyũ ká kulı.

¹⁹ Isǝna yulv naaki ı ilεemuyv ke lum taa tǝ, mpv tǝtǝyǝ yulv naaki lelv taa ké ıni ı mayamaya ı yaasi.

²⁰ Isǝna atǝtǝle na p̄ȳȳȳ sǝsǝn̄kv u nyǝyǝsǝyi sǝtaa tǝ. Mpv tǝtǝyǝ yulv ıse u nyǝyǝsǝyi kunyuləm.

²¹ Kǝkǝ ke pa mayasǝyana wola na liyitee nyǝyǝlvuyv sı pa naa ku teu. Mpv tǝtǝyǝ pı huuna yulv na pé keesǝna ısǝna pa yǝyǝtǝyi ı tǝm tǝ.

²² Paa n̄ ka sǝ kumelεn̄ ke sǝule taa na kú yǝkı tǝnan̄nan̄, n̄ kaa wǝyǝsı ku kumelεntv ke kv tǝ.

²³ Paasǝna nyá kalǝkv ke teu na n̄ cekǝna paa nyá tǝtε nte.

²⁴ Pǝ tǝya pulv, liyitee u cakı tam tǝ. Pǝyele kawulaya u tǝn̄yǝi luluyv kulvumuyv ke tam.

²⁵ Kv tǝla nyutu ke tetεkǝle taa, na kufatv í nyǝǝkı ilε n̄ kv pǝn̄ taa nyǝntv.

²⁶ Ilε n̄ ká lvv heen̄ hvntv ke wontv kususuutu, na n̄ pεεti p̄ntvl̄n̄ na n̄ yana taale.

²⁷ Waatu ın̄yǝi n̄ ká wεena pǝn̄ hǝləm ke sǝsǝm, na n̄ tǝna nyá tǝyǝyǝ nyǝma na nyá tǝmlε nyǝma alv nyǝma.

28

¹ Isayav seeki yem ké, paa pa ta tǝyǝnı-ı. Ama yulvpan̄ wena naani ké ısu tǝyǝlaya kvfalaya.

² Ye tetv yǝlaa lakası ta keesi, tǝ awulaa wε payale ké. Ama wulav í wena lǝmayasεε na layatv, ilε tetv hεε tǝpamm.

³ Nyũyũ tu nyǝmən̄ tu wei ı tǝkı acamaa ıse tǝ, ı nəyǝsǝna tεv ηku kv wakǝlayı kvmtv tǝyǝ.

⁴ Isǝ kiin̄ lǝlaa san̄na ısayav. Ama Isǝ kiin̄ tǝkǝlaa ná m̄ȳı ısayav na p̄án̄á.

⁵ Yǝlaa asayaa u cekǝyǝna kusiyisim tǝm. Ama mpv pa pεekǝyi Tacaa tǝ pa cekǝyǝna pǝ tǝna.

⁶ Pǝ kǝla teu sı yulv í wεε kunyǝntv na ı tǝntε tewa, na mpi ı ká wεena liyitee na ı tǝntε ta sıyisi tǝ.

⁷ Pǝyǝyǝ layatv tǝn̄yǝi Isǝ kiin̄ ké. Ama wei il̄ε ı wena cewaa asayaa tǝ ı tuyı ı caa ke fεεle ké.

⁸ Wei ı kǝntǝyi na í sǝla kasǝyaya sǝsǝn̄ka tǝ, acamaa pǝtǝtǝle tu ke ı calǝsǝyi.

⁹ Wei ı kisa Isǝ kiiu tǝkuyv tǝ, ı kusulvmtv mayamaya pǝsǝyi Isǝ ké acalǝtv ké.

¹⁰ Wei ı hulǝyi yǝlaa kupama ke ısayatv mpaan̄ tǝ, ı hotiyı p̄ȳȳȳ ηku ı hulaa tǝ kv taa ké. Ama lan̄hulvmlε ke yǝlaa kupama ná waaki.

¹¹ Ton̄ tu san̄ ı tǝyi sı ı wena lǝmayasεε. Ama layatv kunyǝntv kuliyina ı waalı.

¹² Ye sıyisilaa tǝkǝna tetv, yǝlaa tǝna wε teeli taa ké. Ama ye asayaa mvna, paa awe see ké na í ηmeli.

¹³ Isayatv ηmesǝlv pulvpu u laki teu. Ama Isǝ wiiki wei ı kuliyı ı nyǝntv tǝ na í kisi-tı tǝyǝ.

14 Wei ı we sɔɔɔntu ke tam na ısayatu lapu tɔɔɔle nyulelen tu. Ama lanƙpusan tu na naaki wahala ke.

15 Nyɔɔɔ tu nyamɔn tu wei ı ηmakalayi tetu yalaa kunyɔntɔnaa tɔ, ı we ke ısu tɔɔɔlaya nyusɔɔ tɔ. Yaa ısu nyɔɔɔsi puƙuɔɔ sunsumuɔɔ na kɔ caaki ƙpɔnte tɔ ke ηmaav tɔ.

16 Nyɔɔɔ tu kumelen lɔlɔsayi ηmakalayu tama ke. Ama wei ı kisiyi kasayaya kamuɔulaya nyɔnka tɔ ı pusi sɔsɔyi ke.

17 Wei ı nyɔɔɔ taa leɔ sam tɔm we tɔ, ı seeki ı tɔyi na ı hoti pɔlaav taa, nɔɔɔɔ ı taa ƙpa-ı.

18 Pɔ kentiyi wei ı tɔnte tewa tɔ ı tɔ ke. Ama paa lotu naale tu ka la ısana ısu ı lepa.

19 Tɔɔɔnaya tɔlɔna wei ı halayi tɔɔ. ɔlɔna wei ı tɔnɔyi ƙpai nyam tɔ ı we kunyɔn taa.

20 Pɔ kooliyi ƙɔpantu ke wei ı wena yulɔtu tɔɔ. Ama wei ı huliɔina wenav hikuɔ tɔ pa kaa yeɔ ı ηƙpaɔɔɔ hɔm.

21 Pɔ fei si ma nyama-ı ı we huɔle taa. Paa na mpɔ lelaa laki yaasi ınayi muɔ ıcaɔte mayamaya nyɔɔ tɔ.

22 ɔseemle tu huliɔi wenav tɔ ke, ı ta nyi si kunyɔn ka ƙpa-ı.

23 Wei ı kalayana ı tɔɔntale ke ı ısentaa tɔ, pa see-ı na pɔ ƙali wei ı puɔusiɔi tɔ.

24 Wei ı ηmulayi ı caa yaa ı too na ı tɔn si: Pɔ ta ke ısayatu tɔ, ı na ηmulu yulɔkulu pa kulɔm ke.

25 Wei ı hɔn ı ti tɔ ı ƙɔnna yoo ke. Ama wei ı pɔta ı tɔyi Taca tɔɔ pɔ lakana.

26 Wei ı laki ı layatu ke ı tike tɔ ı ke kumelen ke. Ama wei ı lakana lamayasɔe tɔ ı waali ke pɔ takayi.

27 Wei ı haaki kunyɔntɔnaa tɔ u lanɔyi puɔ. Ama wei u nyanayi-we tɔ, mpusi sɔsɔ ka we ı tɔ ke.

28 Ye asayaa ı tɔɔ tetu, paa wei ı ηmelayi ke. Ye pa saalayi ıle siyisilaa naa huki.

29

1 Yulɔ wei ı mɔna pa kalana-ı, na u caaki nuɔ tɔ, pu wakali-ı ƙpaƙpa ke, ı kaa we hiiu.

2 Siyisilaa ı we paɔale, samaa lanɔ heɔwaya. Ama ye nyamɔntɔnaa tɔɔna kawulaya yalaa pilitiyina wahala ke.

3 Wei ı nyulayi si ı tɔna lamayasɔe tɔ, ı heɔsɔyi ı caa lanɔ ke. Ama alaa yeleyeɔ nyama tɔnɔ na lɔɔki ı wenav ke.

4 Wulav wei ı tɔnɔyi tampana tɔ ı pɔekayi ı tetu lɔɔ pote ke. Ama wei ı muɔi mukaya tee ƙuɔɔɔ tɔ ı wakalayi-tayi.

5 Wei ı puɔusiɔi ı tɔɔntale tɔ, ı mayamaya ı mpaav taa ke ı tɔyi katɔka.

6 Asayaa pɔsɔyi pa ısayatu yomaa ke. ɔlɔna lanɔhulɔmle ƙɔyi tampana nyama.

7 Siyisilaa nyama kunyɔntɔnaa tɔm ke. Ama asayaa na feina tale tɔ nyam.

8 Sayatɔlaa ƙuɔɔɔna ıcaɔte. ɔlɔna lamayasɔe nyama naa heɔsi paana.

9 Ye layatu na kumelen pa laki tɔm, paa layatu mu paana yaa ı wonɔa heɔsɔyi kaa kɔɔ.

10 Yulɔkula u caaki ƙɔpama tɔm. Ama mpɔye tampana tɔnɔ na pɔekayi.

11 Kumelen hulayi ƙu paana ke yem yem ke. Ama lamayasɔe tu na nyama ı ti ƙpaɔ.

12 Ye wulav ı tɔnɔyi pɔpɔtɔ tɔm, ı waali nyama pɔsɔyi asayaa ke.

13 Kunyɔntɔ na ηmakallu pa ke kulɔm ke. Ama Taca tɔna-weye ıse si pa naakana.

14 Wulav wei ı tɔnɔyi siyisuyu na ı huɔkana acamaa tɔ, ı kawulaya tɔnɔ sɔsɔyi tam tɔ ke.

15 Kalanav na tipilaya tɔyi pɔyaya taa ke lamayasɔe ke. Ama pɔyaya ηka ka laki ka luyi nyantɔ tɔ, ka too ke ka tɔyi feɔle.

16 Ye asayaa hukiyi isayatu sɔsɔyɛ kɛ. Ama siyisilaa ká ná pa hotuyɛ kɛ kuyaku nakoli.

17 Hɔ nyá pɔyaya ŋkraɲyɛ, kaa ye le na ń heesi, na nyá laɲle heena-ke.

18 Ye Iso u yɔyɔtɔyɛ si, i yɔlaa í telɔsɔyɛ, yɔlaa pɔsɔyɛ tetelataa kɛ. Wei i tɔɲɔyɛ Iso kiiu tɔyɔle leleɲ nulu.

19 Pɔ taya nɔyɔ taa tɔm tike kɛ pa hɔɲna tɔmlɛ tu ŋkraɲyɛ, paa i nuwa u laki.

20 Ye n ná yulu yɔyɔtɔyɛ na u maɲasɔyɛ, nyi si kumelɛɲ lapa-i na sana.

21 Tɔmlɛ tu wei pa ta kpuli teu kɛ i pɔcaatu tɔ, i tɛɲ í ŋmakɛli i caa kɛ.

22 Pááná tu caalɔyɔna yooɔ, na pááná sɔsɔɔna tu náá kaaki isayatu.

23 Kalampaanɛ pasɔyɛ yulu kɛ, wei í pasɔyɛ i ti tɔ i wɛɛkɔna teeli.

24 Nmulu sɔnlu kuyɛ i ti tɔm kɛ, i nyɔmá pɔ mpusi paa na mpɔ u caa tampana yɔyɔtɔyɛ.

25 Ye yulu kɛ n seliyina pɔ kɛ katɔka kɛ. Ama ye wei i pɛta i tɔyɛ Tacaɔ i tula-ti.

26 Yɔlaa pɔyɔle pɛɛkɔyɔna sɔsaa samtu. Ama Tacaɔ hulɔyɔna paa awe tampana.

27 Siyisilaa luyɛ fɛi tetelataa. Ḿpúyú asayaa naa caaki kɔpama.

30

Akuuli kuyɔyɔtɔyɛ

1 Apalu wei pa yaa si Yakee tɔ, i pɔyalu Akuuli heelina tɔm sɔsɔɔntu tɔnɛyɛ Itɔyɛɛli, na Itɔyɛɛli na Wukali si: ^a

2 Ma kɛla kumelɛntu kɛ paa awe, pɔcɔ ma fɛina yulu layatu.

3 Ma fɛina lɔmayasɛɛ, pɔcɔ ma ta nyi nanɲ nyɔma nyɔm.

4 Awe kpa isɔtaa na i tii? Awe tɔka heelim kɛ i niɲ taa? Awe hɔka lum kɛ toko taa? Awe suna tɛtu? Pa yaa-i suwe? Na i pɔyaya hɛtɛ se? Ye n nyɔma-tɛ heeli-m.

5 Nɔɔsi nsi si tana Iso su-tu tɔ si wɛ naani kɛ, ye n sɔlɔma-i i kentiɲi nyá tɔɔ.

6 Taa sɔɔsi natɔlɔyɛ i tɔm tɔɔ, pɔ taa kɔɔ na í kpa-ɲ na í nyɔni-ɲ pɔpɔtu.

7 Tɔm naalɛyɛ ma sɔlɔmɔyɛ-ɲ, la-m-ti na pɔcɔ má sí.

8 Hatɔlɔna-m pɔpɔtu na tɔm kɔpuɲusutu. Pɔcɔ taa ye le na má pɔsi kɔnyɔntu kutukutu, yaa má suv tɔɲ sɔsɔɔɲ. Ha-m isɔna pu maɲana-m tɔ.

9 Ye ma sula wɛnav, ntanyi maa ha-ɲ siyile na má tɔ si: Aweyɛ Tacaɔ. Yaa ye ma sula kɔnyɔɲ, ntanyi ma tɛsɔna ŋmulɔm na pɔ kó nyá nyuyɛ.

10 Taa cayana tɔmlɛ tu kɛ i caa kin, i ká tɔɲsi-ɲ mpusi na ń ná pɔ nav.

11 Yɔlaa wɛɛ na pá tɔvki pa caanaa, na paa san pa toona kɛ paa pɔcɔ.

12 Yɔlaa wɛɛ na pá huuki si pa wɛ tanaɲɲ, pɔcɔ pa ta nyaali pa asilima.

13 Yɔlaa wɛɛ na pá kɛ isɔtoosile nyɔma, na pá nyɔnɔyɛ lelɔ kɛ yem.

14 Yɔlaa wɛɛ na pa kɛla na lɔɲ isu layalɛɛ na sɛɛsi, pa sɔɔlu puwa si pá tɔyɔ wahala nyɔma isɛ na pá kpiisi kɔnyɔntɔnaa kɛ tɛtu tɔɔ.

Atuwa kɔpuleɛ

15-16 Yɔlaa wɛɛ na pá wɛ isu lum tɛɛ sunsulɔɲ, na pá lɛɛkɔyɛ lelɔa nyɔm na pá tɔɲ si: Ha-tu ha-tu. Pɔlɔpɔnaa tooso wɛnna paa nyɔyɔsɔyɛ, pɔcɔ pa ta nyi pɔ maɲanaa. Kancaalaya nyɔɲ ntɛ atɛtɛɛ.

Naalɛ nyɔɲ kɛ kaalɔlaya.

Tooso nyɔɲ kɛ wɔlaya tɛtu.

Liyiti nyɔɲ ná wɛɛ tɔtɔ, ilɛyɛɛ kɔkɔ.

17 Ye nɔyɔlu tɔvki i caa na u san i too kɛ nunav, lɔɔv katɔkatɔɲ ká wɔyɔsi i isɛ na hekɔlɛnaa tɔyɔ i nantɔ.

18-19 Pɔlɔpɔnaa tooso wɛnna na pá tɛɛ-m, maa cɛkɔyɔna-wɛ.

Kancaalaya nyɔɲ ntɛ hekɔlɛ kɔlɔyɛ kɛ isɔtaa.

Naalɛ nyɔɲ kɛ tum lɔɔlɔyɛ kɛ kukpamɔyɛ tɔɔ.

^a 30:1 *Itɔyɛɛli*: Hepɔla taa ilɛ tɔ pɔsɔyɛ na tɔ telɔsi tɔnɛ unɛ si ma kawaya, hai, Iso ma kawaya, na ma toma tɛ.

Tooso nyəŋ ke kpulɔyɔ səsəw hapələ ke tenku taa.

Hali liyiti nyəŋ wɛɛ.

Uɛyɛɛ mpi pə pukina yulɔ ke alɔ kin tɔ.

²⁰ Alɔ yɛyɛyɛ tɔ ten wasanjalətu, ilena í san ɪ tɔyɪ lɔm ke teitei ɪsu yulɔ tenyɔyɔ tɔyɔu na í husɪ ɪ nəɔ tɔ. Na í tɔ si: Ma ta la ɪsayatɔ natəli.

²¹⁻²³ Pɔlɔpɔnaa tooso pəsəyənə antulinya ké kɛntələsi, pácó pə fɛi lapɔ.

Kancaalaya nyəŋ nté yom pəsuyɔ wulav tɔ.

Naale nyəŋ ke kumɛɛɛn sɔkuyɔ ton tɔ.

Tooso nyəŋ ke alɔ wei paa caa tɔ ɪ saav ke apalɔ.

Hali liyiti nyəŋ wɛɛ.

Uɛyɛɛ tɔmlɛ tɔ alɔnyəŋ wei ɪ

lɛɛkɔyɪ ɪ too səsəwntɔ tɔ.

²⁴ Wontu səkpetu natəli tɔ wɛ tɛtu tɔw ké liyiti, na ntɪ tɔ tɛna layatɔ.

²⁵ Kancaalaya wontu nté tɔlaa, pa fɛi ton pəyɛɛ pa kɛyɛliyi pa tɔyɔnaya ke lɔŋlɛ.

²⁶ Wontu naale nyəntɔ ke namisi, si fɛi toma, na si tɔyɪ si lona ke kukɛpaməŋ taa.

²⁷ Wontu tooso nyəntɔ ke kutolon, ku fɛina wulav. Pácó ku tənɔyɪ tɔmaya tintika tintika.

²⁸ Na pə kaasi kanmaya, pa kpaaki-kɛyɛ niŋ taa ké. Pácó ka sɔuki awulaa tɛɛsi taa.

²⁹⁻³¹ Weesuyɔ nyéma tooso wenna na pá tən ɪsu pa caaki tɔ.

Weesuyɔ tɔ kancaalaya nyəŋ nté

taale wontu tənə caa tɔyɔlaya.

Kaa seeki nəyɔlɔ.

Weesuyɔ tɔ naale nyəŋ nté

kampaav fɛlɔyɔna ifɛpile tɔ,

tooso nyəŋ ke pəntulɔyɔ.

Hali liyiti nyəŋ wɛɛ.

Uɛyɛɛ yoolaa wulav wei ɪ tɔ ɪ yoolaa ke nəyɔ tɔ.

³² Ye nyá kumɛɛntɔ ka tɔsənə-ŋ na í hɔ nyá ti, na í kɔw na í pəsənə laakali, ilɛ nyɪ nyá ti kpav.

³³ Pə taya pulɔ, pa ciyitiyi naaləm ké ilena naanim kpa. Ilena pá má muna tɔw na caləm kɛ. Mpɔ tɔtɔyɔ pááná kusəyi yoo.

31

Layatɔ tasuyɔ ke wulav Lemuwɛli

¹ Layatɔ nti Masa wulav Lemuwɛli too tasa-ɪ tɔyɔɛ si:

² Ma pəyalɔ, nyá wei ma səlɔmaa na má lɔli tɔ ke ŋkpaŋŋ.

³ Taa cɛla nyá ton ke alaa. Pəyɛɛ taa hɔli alaa mpa pa wakəlɔyɪ awulaa tɔyɔ nyá mpaŋ.

⁴ Pə taya awulaa tɔmlɛ nté si pá nyɔw solum. Pəyɛɛ pə fɛi si awulumpiya náá pɛɛki solum ton nyəm.

⁵ Pə taa kɔw na pá nyɔwki na pá sɔw kiŋ tɔw. Yaa pá wakəli kɔnyəntɔnaa mpa pa tɔm tɛwa tɔ.

⁶ Mpa solum muna tɔyɔɛ mpa pa caa səm tɔ, na saləmɔlaa. Yaa lanwakəllɛ səsɔɛ nyéma,

⁷ na pá sɔw pa wahala na pa kɔnyəntɔyɔɛ tɔw.

⁸⁻⁹ Ama ye nyá ilɛ tɔyɔ nyá kawulaya na siyisuyɔ, na í sɛɛna kɔnyəntɔnaa, na wahala nyéma, na mpa pa lɔwa tɔ, na mpa paa pəsəyi yɔyɔtaya tɔ, pa tɔw.

Alɔ kupan yaasi

¹⁰ Wei í hika alɔ kupan ɪ kəla kacəka wontu.

- 11 Ɔ paalɔ wɛnɔ-ɪ naani ké na í taɣanəɣɪ ɪ wɛnɔv.
- 12 Kɔpantɔ kɛ ɪ alɔ laki-ɪ, ɪ laki-ɪ kɔwəwɪtɔ haləna ɪ səm.
- 13 Alɔ ɪnɪ ɪ pɛɛkəɣɪ kɔpɔkɔpɔntu tɔŋ nyəntɔ ké, na heeŋ hɔntɔ na í laki təmle na laŋhɔlɔmlɛ.
- 14 Pooluŋ kɛ alɔ ɪnɪ ɪ kəŋna ɪ təɣənɔɣa, ɪsu taatələa kɔpɪləŋ.
- 15 Tɛfemle kɛ í kɔləɣɪ na í caləsi ɪ nyəma na í tala-wɛɣɛ pa təma.
- 16 Ɔ maɣasəɣɪ taalɛ təm ɪlɛna í ya-tɛ. Ɔlɛna í tuu lɛsɛŋnaa tuŋ na liɣitee nna ɪ hikaa tɔ.
- 17 Alɔ ɪnɪ ɪ nikiɣɪ təmle ké na tɔŋ ɪ cakɪ yem.
- 18 Alɔ ɪnɪ ɪ nyəmá sɪ ɪ təmle təŋ teu, na paa ahoɔ ɪ mɔsəɣɪ fətələ na í lakəna.
- 19 Ɔ cakɪ yem na folofolo na akpaa fɛɪ ɪ niŋ taa.
- 20 Alɔ ɪnɪ ɪ waasəɣɪ wahala nyəma na í haaki kɔnyəntɔnaa.
- 21 Paa watɔ talaa ɪ nəɣəsəɣɪ ɪ təɣaɣa nyəma təm. Mpi tɔ, ɪ təɣaɣa nyəma wɛnɔ watɔ wontu kɔpantɔ ké.
- 22 Alɔ ɪnɪ ɪ lɔvki ɪ təɣɪ kutakəŋ ké, na kɔpɔkɔpɔntu tɔŋ nyəntɔ kɔsɛɛmtɔ wontu.
- 23 Ɔ paalɔ ké ɪcatɛ səsaa taa tɔ wei ɪ nyɔɣɔ kɔlɔa təɣɔ. Mpe pa huɔkəna ɪcatɛ təm.
- 24 Ɔ lɔvki tampalanaa na wontu ké, na í pɛɛtəɣəna taatələa.
- 25 Toma na nyɔɣɔ kɔlɔɣɔ kɛ ɪ suuwa ɪ tɔɔ, ɪ nəɣəsəɣɪ cele nyəntɔ.
- 26 Alɔ ɪnɪ ɪ ɣəɣətəɣəna ləmaɣasɛɛ ké, na í tasəɣɪ layatɔ na sɔɔlɔɣɔ.
- 27 Alɔ ɪnɪ ɪ fɛŋiɣɪ mpi pə laki ɪ təɣaɣa taa təɣɔ, ɪ təkɪ fɛlɛntu təɣənɔɣa.
- 28 Alɔ ɪnɪ ɪ piya ná yaaki-ɪ laŋhɔlɔmlɛ tɔ, na ɪ paalɔ náá pɔɣɔlɔɣɪ-ɪ sɪ:
- 29 Alaa wɛɛ na pá təŋ teu. Ama nyá tɛɛ pa təna.
- 30 Təŋɔɣɔ sɔtuɣɔ pɔɣɔsiɣɪ ké, na ɪsɛntaa teu náá saaləɣɪ. Ama alɔ wei ɪ nyaŋna Taɔaa tɔ ɪ tike ɪ mɔnna samtɔ.
- 31 Pə wɛɛ sɪ pá lɛɛtɪ-ɪ ɪ wahala sote kɛ ɪ təmle tɔɔ ké.

LƏMAYASƏE TU TƏM TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanə ka taa ké tə naaki ləmayasəe tu təm. Ama ı ləmayasəe fayana yulu nyəna ké. ı hüləyi ı takəlaya kallaa sı yulu ı cayana ı ti tə pə ké kpete ké. Mpi tə, pə taya təmlə toŋ nyənte taa ké təcayanav mayamaya wəe. Pə taya pulv, pə tənə mpi yulu lakı atə cənə tə pə wə tənaya ké. Tənaya ń nyənəa İso təm cəkənav wə yulu ke katə. İso tike wenna tam na ını ı kusəyənə yulu na ı kulapəm tənə nyuyv.

İsənə pə fayə ləmayasəe tu təm takəlaya tə:

Ləmayasəe tu sı atə nyəmnaa təm cəkənav wə katə, titite 1:1-4:16

Takəlaya tu tasəyi layatv ke atə nyəm tə, titite 4:17-10:20

Kutəkətv, titite 11:1-12:14

Pə tənə pə wə piti ké na pə cəkənav wə katə

¹ Tafiiti pəyalv ləmayasəe tu wei ı ké Yosalem wulav tə ı təm ntə.

² ı təma sı pə tənə pə wə piti ké na pə cəkənav wə katə ısu yulu lükuyv sı ı tiiki heelim tə.

³ Yulu lükuyv ı ti na təma tənaya atə cənə tə, pepeye ı waakı pə taa?

⁴ Luluyv looŋa kanə ka səki ké na looŋa leŋka náa kulı na ká sı tətə, na tetv náa wə mpv tu layasəyi.

⁵ İlim lu ké na pá tú na pá hulişina pə lonte taa ké məlvuyv sı pə tasəyi luu.

⁶ İlena heelim náa makı na pá pukina ilim mpətəŋ tə, na pá mələna pə ntəyən tə. Na pá má na pá cə kilikite, na pá tayanı cuyusuşu.

⁷ Pusi tənə kpeŋ teŋku taa ké. Ama ilé u suyi. Həşəlvuyv ŋku kv tə pusi kpeŋna tə, kulmuyv ŋku kv tə ké su kpeŋ, sı kaa layası.

⁸ Pə tənə pə tənə lapv ké pu yeki. Nəşəlv u pəsəyi na ı tə sı ışəle nyəşəşəyi nyənuyv yaa ŋkraŋuyv nyəşəşəyi nuu.

⁹ Mpi pu wəe tə, mpi pu wəena, na mpi pu lapa tə, mpi pu tasənə lapv. Kvfam napəli pə fəi antulinya taa cənə.

¹⁰ Paa pulvpu lapa na yəlaa tənə sı kvfam, pəle pu təma lapv ke pusi nsi sı tēewa tə, sı taa ké na pécó pə takı tá.

¹¹ Nəşəlv u təşəyi mpi pə tēewa hatoo ləŋtaa tə pə tə. Mpv tətəşə tá waalı nyəma ná kaa yelev pulvpu sı pəle pa waalı nyəma ı ná.

Nyəm mpi ləmayasəe tu hika ı kulapəle taa tə

¹² Mıpúyú ləmayasəe tu təma sı: Ma təşə kawulaya ke İşeyeli nyəma tə ké Yosalem.

¹³ Ma ha ma ti sı má pəeki teu na ləmayasəe, na má cəkəna pə tənə mpi pə lakı antulinya taa tə. Pə ké wahala təmlə nte İso tuyi yəlaa təşə.

¹⁴ Ma nyəmá təma tənə nna yəlaa lakı atə tə. A təm na katə ké ısu yulu lükuyv sı ı tiiki heelim tə.

¹⁵ Mpi tə, yulu kaa sıyisi mpi pə kuntilaa tə. Pəyele nəşəlv kaa pəsi na ı kala mpi pə fəi tə.

¹⁶ Halı ma hūwa ma taa sı ma wəna nyəm na ləmayasəe ke səsəm na pə tē Yosalem awulaa mpa pa laala-m tə. Pəpətv fəi ma nyəm təəwa səsəm ke na má cəkəna weesuşu təm.

¹⁷ Mıpúyú ma suv fayav na luyv kulmuyv ke ləmayasəe na komelentv. İlena má cəkəna sı pəle pə wə katə tətəşə ısu yulu lükuyv sı ı tiiki heelim tə.

18 Ye yulɔ leela pulɔpɔ taa, na í cəkəna-wɪ na í wɛɛna nyəm. Mpu tətəɣɔ ɪ lanje ká wakələnə-wɪ na í təɣɔ pə kunyən.

2

1 Ləmayasəe tɔ sɪ: Ma huɔwa ma taa sɪ maa yəɔləna weesuyɔ na má nu lelen. Ulena má mayana sɪ pələ pə ta waasɪ pulɔ.

2 Wei ɪ nyənəɣɪ weesuyɔ təm ke yem tɔ pə ké kumələtəm ké. Yaasi ɪni u waasəɣɪ pulɔ.

3 Maa mayasa ma taa sɪ má ha ma təɣɪ sɔlɔm. Ulena má tənna ləmayasəe, na má pəsɪ ma təɣɪ kraŋtɔ. Ulena má cəkəna mpi pə ké kraŋɔɣɔ tɔ. Ulena má mayasɪ sɪ má ná mpi pə kəla teu sɪ yəlaa í la pa weesɪŋ waatɔ ke atɛ cənɛ tɔ.

4 Ma lapa təma səsəna ké. Ma ŋmawa ma təɣɪ kutuluŋ na má tuu tuŋ wei pa yaa sɪ lɛsɛŋ tɔ ɪ tawa.

5 Ma tɔwa ma təɣɪ tawa na má sɔ tuŋ kəkələŋ waani waani.

6 Ma hɛɛ pusi na sɪ lɔm niyitiyɪ tuŋ hətɔɣɔ ŋkɔ.

7 Ma yapa yomaa apalaa na alaa na pá lɔli piya ke ma təyaya taa. Ulena má wɛɛna tɔla ke səsəm na pé kəli ɪsu mpa pa laala-m Yosalem taa tɔ.

8 Ḿpóɣú ma kuuwa tətəɣɔ həɣələŋ awulaa kraŋcooŋ, paa pa wulanaa, paa pa liyitee. Ma kpaya yonyoolaa apalɔnyəma na alɔnyəma. Ma kpaya alaa ke tuutuuma na pé kəli ɪsu yulɔ ká nyuli tɔ.

9 Haləna ma nyuyɔ kulɪ na pé kəli mpa pa laala-m Yosalem ke wɛɛu tɔ. Paa na mpu, ma təkə ma ləmayasəe ke ḿpóɣú.

10 Ma ta kisina ma ɪsɛ ke mpi mpi a nyuləɣɪ tɔ. Pəyele ma ta kisina ma təɣɪ lanhulɔmlɛ natəlɪ. Mpi tɔ, ma yəɔlayana ma təma tənaya. Mpi pə ké ma nyəm ke ma təma tənə taa təɣələ.

11 Ḿpóɣú ma nyəna ma təma na wahalanaa mpa ma təɣɔ a lapɔ taa tɔ. Pə tənə pə wɛ katɛ ké ɪsu yulɔ lɔkɔɣɔ sɪ í tiiki heelim tɔ. Kawaaɣa fɛɪ pulɔpɔ taa ké atɛ cənɛ.

12 Ḿpóɣú ma caawa sɪ má cəkəna sɪ, ye yulɔ ke ləmayasəe tɔ kawaaɣa ŋkaya ɪ wɛna na pə kəli kraŋtɔ na kumələŋ? Ulena má pəsɪ ma tɪ sɪ, wei ɪ ká təɣɔ kawulaya ke ma lonte tɔ ɪ ká la na í kəli mpa pa laala-m tɔ?

13 Ma nyəmá sɪ ləmayasəe kəla kraŋɔɣɔ ke teu. ɪsu nyaaləm kələɣɔ səkɔɔtɔɣɔ tɔ.

14 Pə taya pulɔ, ləmayasəe tɔ nyəmá ɪ təpote ké. Ulena kraŋtɔ náá yontiɣɪ yem. Ule ma nyəmá sɪ pə kəŋ pa tənaya kpátóɣú kulɔmɔɣɔ kpɛntɔɣɔ ké.

15 Ulena má tɔ ma taa sɪ, ye pu kpɛntɪ ma na kraŋtɔ ke kpátóɣú kulɔmɔɣɔ. Ule pepe tɔ ké ma tɛɛ-ɪ ləmayasəe. Tələ tə wɛ katɛ tətəɣɔ.

16 Paa ləmayasəe tɔ, paa kraŋtɔ, pa naale pa səkɪ teitei ké. Pácó paa təsəɣɪ nəɣələ tɔ ké tam tɔ na pə kəli lɛlɔ. Ye kuyɛɛŋ í sikaa pa səkɪ pa naale pa tɔ ké.

17 Ma nyəɣasa weesuyɔ ké. Mpi tɔ, ma taa kraana mpi yəlaa lakɪ atɛ təɣɔ. Pə tənə pə wɛ katɛ ké ɪsu yulɔ lɔkɔɣɔ sɪ í tiiki heelim tɔ.

18 Ma taa kraana təma wɛna ma təɣɔ wahala na má la təɣɔ. Mpi tɔ, wei ɪ ká lɛɛtɪ ma lonte taa təɣɔ ma kəŋ yelinav.

19 Pəyele nəɣələ ta nyɪ sɪ ɪ ká la ləmayasəe tɔ yaa kraŋtɔ. Pəyele pɔntɔ ɪni ɪ ká paasənna mpi ma təɣɔ wahala na má lana ləmayasəe ke atɛ tɔ. Tələ tə wɛ katɛ tətəɣɔ.

20 Ulena ma apalɔtɔ yəɔləna təmlɛ nte ma lapa atɛ tɔ.

21 Mpi tɔ, ye yulɔ lapa pulɔ na ləmayasəe na í waa pə taa. Ulena í yelina yulɔ wei ɪ ta wu pə tɔ tɔ. Pə wɛ katɛ tətəɣɔ, pəcɔ pə wukɪ.

22 Ye mpu yəlaa kaasɔɣɔ pa tɪ na pá təkɪ wahala na pá kaakɪ yem tɔ, wɛɣɛ pa waakɪ atɛ cənɛ?

²³ Pa kuyeyə təna ke cəəsəe ké. Pa təmlə ke wahala nyəntə. Paa ahoo paa həəsəyi. Tələ tə wə katə tətəyə.

²⁴ Mpi yulə pəsəyi təyələ təyəu na nyəəu, na ı təmlə kululəm yəələnau. Pələ pə ké İso kucəəu tətəyə.

²⁵ Mpi tə, ye İso tá ha yulə sı í təyə na í nu leləy ı kaa ná.

²⁶ Yulə wei ı wə İso ké teu təyə ı haakı nyəm na ləmayasəe na laηhuləmlə. İlena í tv isayəu sı ilé ı caləsəyi na í kaakı kupəη. Tələ tə wə katə tətəyə isı yulə ləkuyə sı í tiiki heelim tə.

3

Paa mpi na pə waatv ké

¹ Paa mpi na pə waatv ke ateyə.

² Luləyü wəna pə waatv ké, na səm na pə waatv. Tüyü səu na pə waatv, na ku kpesuyü na pə waatv.

³ Kuyü wəna pə waatv ké, na waav na pə waatv. Nməv na pə waatv, na yəkuyü na pə waatv.

⁴ Wula na a waatv ké, na wəηa na a waatv. Laηwakəllə na tə waatv, na paale na tə waatv.

⁵ Pəe ləyü waatv wəe ké, na a təəsuyü na pə waatv. Wayaluyü wəna pə waatv, na pə kaası waatv wei n ká se-wı tə.

⁶ Pəekuyü waatv wəe ké, na lepu na pə waatv. Waatv wei yulə ká sı pulə tə, na waatv wei ı ká lə-wı tə.

⁷ Cəlyü waatv wəe ké, na nyaluyü na pə waatv. Sum wəna pə waatv ké, na yəyətəyā na ka waatv.

⁸ Səəlyü waatv wəe ké, na pə kaası taa kpanav waatv. İlena yooü na ku waatv, na həəsuyü na ku waatv.

⁹ Pepeye təmlə latv waakı?

¹⁰ Ma nawa kulapəle nte İso tūyı yəlaa tə.

¹¹ Pə təna mpi ı lapa tə pə tewa pə waatv ké. Haləna í tv yəlaa taa ké tam təə ləmayasəle. Paa na yulə u pəsəyi na í cəkəna təmlə nte İso lapa hatoo kancaalaya na tə tənaya tə.

¹² İlena má cəkəna sı yəlaa fəina laηhuləmlə natəli. Ye pə taya pá ha pa təyi pa ti leləy nuw taa ké pa weesiyə waatv.

¹³ Yulə təkuyü na í nyəəkı na í yəələyəna ı təmlə kululəm tə pə ké İso kucəəu ké.

¹⁴ İlena má cəkəna sı pə təna mpi İso lakı tə pə wə tam təə ké. Pulə ta səəsı pécó pə ta pasa. ı lakı rıpúyú sı yəlaa í nyı ı səsəəntu.

¹⁵ Mpi pə lakı nəəəə na mpi pu te na pə kəə tə, pu tema lapv ke hatoo ləη ké. İso lakəna na pə lələyi.

Pə təna pə tēsəyāna səm ké

¹⁶ Mıpúyú ma tasa cəkənav tətə sı, isayətu təkəna kawulaya ke timpi pu wəe sı pá təη sıyısuyü na pá ha tampana tə.

¹⁷ İlena má tə sı: İso ká huuna isayəu na sıyısılu ké. Mpi tə, paa mpi pə lakı pə waatv ké.

¹⁸ Ye pə kaasa yəlaa ilə İso mayasəyi-weyə sı pá cəkəna sı pa ta kəli təla ke pulə.

¹⁹ Pə kpənta yulə na tətə ke kpátúyú kuləməyü ké. Feesuyü kuləməyü ke pa wəna, pa naale paa te na pá sı. Yulə ta kəli tətə. Mpi tə, pə təna pə cəkənav wə katə tə se.

²⁰ Pa təna paa tayanı tetv nti paa ηmana-wə təyə pəsuyü ké.

²¹ Nəyələ kaa pəsı na í hulı təfoo sı yəlaa ləsası kpaakı isə na təla nyənsı náa saalı atə.

²² Tənaya ma cəkənaa sı yulə fəina pulə na pá tē sı í yəələna ı təmlə kululəm. Mpi pə ha-ı təyələ. Pə taya pulə, ı kaa pəsı na í yəələna cele nyəm na í ta tata təna.

4

Mpi pə ta təŋ yəlaa weesin taa tə

¹ M'pɔyɔ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Hei ɪ nyənɪ ɪsəna pa ŋmakəla yəlaa na pə wiiki tɔ. Nəyɔlv u puki pa puɣusuɣu. Pa ŋmakəllaa mpeɣele tonɔnɔaa. Nəyɔlv u pəsəɣɪ sɪ ɪ waasi-wɛɣe pa niŋ taa.

² Ma huɔ sɪ mpa pa səpa tɔ pa kəla lelen nuw ke weesin nyəma.

³ Ilena pə tu kələna mpa pa ta tu lələta tɔ. Mpi tɔ, pa ta nyɪ ɪsayatɔ nti yəlaa laki atɛ cənɛ tɔ.

⁴ Ma nawa tətɔ sɪ yəlaa təkɪ wahala ké na təma sɪ pə hiki na pə tɛɛ pa lələa. Pələ pə wɛ kate tətəyɔ ɪsu yɔlv ləkɔyɔ sɪ ɪ tiiki heelim tɔ.

⁵ Felentú susiyi ŋkpalasi ké na ɪ tɔyɪ ɪ təyɪ wakəlvɔyɔ.

⁶ Pə kəla teu sɪ yɔlv ɪ wɛɛna ŋkute kɔlvmtələ na ɪ nukɪ lelen, na mpi ɪ ká wɛɛna ŋkulee naale na pə wɛ kate tɔ.

⁷ Ma nawa tətəyɔ kate lentɛ ke tɛtɔ tɔɔ.

⁸ Yɔlv wɛnna ɪ tike təkɔŋ, ɪ fɛina alɔ yaa neu, yaa pəyaya, pəcɔ ɪ laki təmlɛ u nyəyəsəyɪ. ɪ caa ké sɪ ɪ sɔsəyɪ wɛnɔv ké tam. Paa na mpɔ tɔ, na ɪ pɔsəyɪ ɪ təyɪ tam sɪ: Awe tɔɔ ké ma wukɪ na má kisiyɪ lelen nuw. Yaasi inɪ ɪ ké ɪsayav ké na ɪ cəkənaɔv wɛ kate.

⁹ Pə kəla teu sɪ yəlaa naale ɪ kaa, na mpi yɔlv ka wɛɛ ɪ tike tɔ. Mpi tɔ, pa waaki pa təmlɛ taa ké.

¹⁰ Pəyele pa taa wei ɪ tu hotaa lɛlv kɔsɪ-ɪ. Ama wei ɪ wɛ ɪ tike tɔ ye ɪ hotaa u naaki kɔsɔlv.

¹¹ Ye yəlaa naale ɪ həntaa, pə haŋəyɪ-wɛɣe. Ama pə kaa haŋ wei ɪ wɛ ɪ tike tɔ.

¹² Ye yɔlv wɛ ɪ tike ŋmakəllɔ ŋmakəlvɪ-ɪ ké. Ama ye pa wɛ naale ɪɛ pa pəsɪ-ɪ. ɪfatələ u ceki ləŋ ɪsu ŋmənaya mayamaya.

¹³ Ifepu wei ɪ ta ke kasayampu na ɪ wɛna ləmayasəe tɔ ɪ lapa sana na wulav kɔkpatɔlv kɔmɛlɛŋ ŋku kɔ kisiyɪ layatɔ tasɔyɔ tɔ.

¹⁴ Paa saləka taa ké ifepu inɪ ɪ lunaa sɪ ɪ təkɪ kawulaya, yaa pa tu lɔla-ɪ kɔnyɔntɔ ke kawulaya taa,

¹⁵ ma naaki sɪ ifepu wei inɪ ɪ ka təyɔ kawulaya ke wulav inɪ ɪ lonte taa tɔ yəlaa tənə ká wɛɛ ɪ waali ké.

¹⁶ Yəlaa tuutuuma ka wɛɛ ɪ waali ké, paa na mpɔ pɛɛ pa waali nyəma laŋa kaa hɔlvməna-ɪ. Mpi tɔ, pələ pə wɛ kate tətəyɔ ɪsu yɔlv ləkɔyɔ sɪ ɪ tiiki heelim tɔ.

Nəyɔ suw kpai nyəm

¹⁷ La laakali ke waatɔ wei n puki ɪsɔ təyaya taa tɔ. Polo sɪ ń nu na ń wɛɛna ɪsɔ sɔyɔntɔ. Pə kəla teu ke tɔla kətaya ŋka kɔmɛlɛŋ laki na ɪ ta cəkəna sɪ ɪsayatɔ ke ɪ laki tɔ.

5

¹ Taa hulina yəyətaya ke ɪsɔ ɪsentaa na ń tá huɔ nyá taa. Pə taya pulɔ, ɪsɔ wɛ ɪsɔtaa ké na nyaa wɛ atɛ. Mpɔ tɔ, nyá təm ɪ taa kəli payalɛ.

² Pəpətɔ fɛɪ lelen, nəyəsəe tuutuuma kəŋna toosee ké, na yəyətaya katatələya náa kəŋna kɔmɛlɛtəm.

³ Ye n su ɪsɔ ké nəyɔ, la-ke, taa yeɛ na pə leeli. Mpi tɔ, ɪsɔ laŋɛ u heəkəna kɔmɛlɛməŋ. Pə tɔɔ ké pə wɛɛ sɪ ń təkɪ nti n sukɪ tɔ.

⁴ Pə kəla teu sɪ ń taa su nəyɔ, na mpi n ká su na ń kaa la tɔ.

⁵ Taa yeɛ na nyá kɔyɔyɔtɔtɔ sɔsɔ-ŋ ɪsayatɔ taa. Na pə kɔɔ na, pə caali-ŋ sɪ ń heeli kətɔlv sɪ pə yəkəna-ŋ. Təfɔ ɪsɔ ká mɔna-ŋ páná na ɪ wakəli nyá kulapəm.

⁶ Toosee katatələya ké təm kpai nyəntɔ ke yem ké. Pə tɔɔ ké pə wɛɛ sɪ ń nyana ɪsɔ.

Mpələ tɛləsvyɔv ke səsəntɔ taa

⁷ Ye timpi yalaa muyuliyi kunyontu na pá tugi-i tasakale, pə taa la-ŋ piti. Mpi tɔ, yulɔ sɔsɔ kentiyi sɔsɔ lelu ké, na pɛɛ pa wɛna pa sɔsɔ wei i kɛla-wɛ tɔ.

⁸ Pə kɛla teu si tetu í wɛɛna wulaw wei i sɛŋna tawa haləm tɔm taa tɔ. Mpi tɔ, tɔnaya pa tɛna pa tɔɔnaya lukana. ^a

Isəna liyitee u waasəyi tɔ

⁹ Liyitee sɔllu u nyəɣəsəyi-yɛ, na wɛnaw sɔllu ná fɛina kawaaɣa. Tɛɛ tɔ wɛ piti tɔtɔɣɔ.

¹⁰ Ye wɛnaw í hukiyi, ku tɔɣɔlaa hukiyi tɔtɔɣɔ. Wɛɛntaa kawaaɣa nté pa naakuyɔ pa wɛnaw na pa ɪsɛ tɔ.

¹¹ Təmle latu tooki ké na í nu lelen, paa i tɔɣɔ pəcɔ yaa sɔsɔm. Ama wɛɛntu wɛnaw katatɔlaya u yeki si í too teu.

¹² Yaasi ɪsayaɔ nɔɣɔluyɔ ma nawa tetu tɔɔ, ɪnəɣɛɛ ɪsəna yulɔ sukuyɔ liyitee na á tayanɪ i mayamaya ké wakəlyɔ tɔ.

¹³ Ye i nyuyɔ sɛpa na i liyitee anɪ á saali, ye i lulɔ apalɔpəyaya, niŋ kɛtɛ kɛ kɛɛ ka kəŋ.

¹⁴ ɪsu i too ka luluyɔ-i kɛtɛ tɔ, ɪmpɔyú i ká si kɛtɛ tɔtɔ, i kaa tɔki i təmle puluyɔ i niŋ taa.

¹⁵ Si yulɔ í si kɛtɛ ɪsu i ká kɔm tɔ pə ké lanwakəlle sɔsɔɛ ké. I təmle tɔm lapa katɛ ké, kawaaɣa fɛi tɔ taa.

¹⁶ Səkrɛtuyɔ, na lanwakəlle, na nəɣəsɛɛ tuutuuma, na kutəmən, na pááná taa ké i wɛɛ, haləna i səm.

¹⁷ ɪmpɔyú lamayasee tu tɔma si: Nti ma nawa tɔɣɛɛ si yulɔ lanle í huləmənɪ i kutəɣɔ, na i kunyɔnyɔm, na i tɔma tɛna nna i lakɪ atɛ tɔ, haləna i səm. Mpi tɔ, i paa tete nté tɛna.

¹⁸ Mpa pa tɛna ɪsɔ haaki ton na wɛnaw si pə ké pa nyəm na i yeki-wɛ si pá tɔɣɔ na pá yɔlənɪ pa təmle tɔ. Mpu ɪni pə ké ɪsɔ kucɔɔv ké.

¹⁹ Mpi pə tɔɔ tɔ, saa wei ɪsɔ tugi yulɔ taa ké lanhulɔmle tɔ, u paasəɣəna teu si i weesuyɔ topilaa.

6

¹ ɪmpɔyú lamayasee tu tɔma si: Ma nawa wahala wei i kɛla yulɔ kɛ atɛ cənɛ tɔ.

² Ye ɪsu ɪsɔ ha yulɔ nté ton na wɛnaw na í kusɪ i nyuyɔ i ta lan pulɔ. Ama i ta ha-i mpaav si í tɔɣɔ-wɪ, ɪlɛna í yeɛ na kɛra tu nəɣɔlɔ ɪlé i tɔɣɔ. Tɛɛ tɔ cəkənaw wɛ katɛ ké na lanwakəlle sɔsɔɛ.

³ Yaa ɪsu yulɔ luləna ntɛɣɛ piya nuɪɔwa (100) na í kɛratɛɪ teu, ɪɛ i ta yɔlənɪ i wɛnaw mpi na i lanle hulɔmɪ, ɪlɛna í si na pá pimi-i. Pəyaya ŋka pə huləsaa tɔ ka lapa-i na sana.

⁴ Pə lulɔ pəyaya ŋkɛɣɛ yem ké na ká məli səkrɛtuyɔ taa na ká hətɛ saali tɛna.

⁵ Ka ta tu nav ɪlim pəyeɛ ka ta nyɪ si pə wɛɛ. Ka kɛla hɛɛsuyɔ kɛ yulɔ ɪni.

⁶ Si yulɔ í tɔɣɔ pusɪ ɪyisi naale (2000), na kawaaɣa fɛi pə taa tɔ pɛpɛyeɛ i waawa? Anɪ lonte kulɔmtɛɛ taa ké pa tɛna pa puki.

⁷ Yulɔ ɪwulɛ tɛna, i nəɣɔ pɔyú tɔɔ ké i lukɪ, paa na mpu i kunyuluyɔ u səki.

⁸ Kawaaɣa ŋkaya lamayasee tu wɛna na í tɛɛ kumɛɛŋ? Na ye kunyontu í nyəmá i ti kaasuyɔ kɛ weesuyɔ tɔm taa, ɪɛ i waa weyeɛ?

⁹ Pə kɛla teu si yulɔ í yɔlənɪ mpi i nawa tɔ, na mpi i ká yɔlənɪ i kunyuləm tɔ. Pɛɛ pə wɛ katɛ tɔtɔɣɔ ɪsu yulɔ lukuyɔ si í tiiki heelim tɔ.

Yulɔ lamayasee tu wɛ tɔnaya

¹⁰ Pə tɛna mpi pə wɛɛ tɔ, pa tɛma-wəɣɪ nyəm kɛ hatoo ləŋ, tɔ nyəmá teu kɛ mpi pa yaa si yulɔ tɔ, í na mpi pə kɛla-i ton tɔ paa həŋ.

^a 5:8 Pə wɛɛ si wei i sɛŋna kunyontɔnaa kɛ pa tawa haləm taa tɔ.

11 Ye yəɣətaya í kəla katatəlaya, mpɔ tətəɣə təmnaa paɣale heləɣi. Ue yulɔ kawaaɣa nté we?

12 Awe nyəmə mpi pə maya yulɔ ke ɪ weesuyɔ waatɔ taa tə? Ku kuyeeɲ we kpeɛ kə ɪsu ɪlɛmɔyɔ. Yaa awe ká heelina-ɪ mpi pu la ɪ səm waalɪ kə tɛtɔ tə ke cele tə?

7

1 M'p'óyú ləmayasəe tɔ tasaa si: Yulɔ hətə yaakuyɔ tə, pə kəla teu ke tulaalɔ kɔpaɲ. Pəyele ɪ səm kuyaku kəla teu ke ɪ luluyɔ nyəɲku.

2 Pə kəla teu si yulɔ í suv ləyaya təyaya taa, na mpi í ka suv acima təyaya taa tə. Mpi tə, ləyaya təəsəyənə-tɔ si səm nté paa yulɔ wei ɪ tomle. Ue pə weɛ si yəlaa í mayasi pə təm na pá wɛna pa ɪsɛ.

3 Lanwakəlle kəla teu ke wonɔa. Mpi tə, tə pəsəɣi na tə nyəɲsi ɪ ɪsentaa, ɪlɛna tə tayani ɪ taa.

4 Ləyaya təyaya taa kə ləmayasəe tɔ puki, ɪlɛna ləmayasəe fɛi tɔ náá polo təyaya ŋka ka taa pa ŋmaaləɣi tə.

5 Pə kəla teu si ń nu ɪsəna ləmayasəe tɔ kpuləɣi-ŋ tə na mpi n ká nu ləmayasəe fɛi tɔ yontu tə.

6 Pə taya pulɔ, ləmayasəe fɛi tɔ wonɔa we kə ɪsu səwa yaakuyɔ kəkə taa ke tiipile tɛɛ tə. Tələ tə we katɛ tətəɣə.

7 Nmakələyɔ susəɣi ləmayasəe tɔ ke kpaɲuyɔ kə, na kuhav asilima nyəɲku náá pəsi-ɪ ɪsəyav.

8 Təmlɛ tɛm kəla teu ke tə caaluyɔ. Pəyele suulu kəla teu ke kalampaaɲi.

9 Taa hulina pááná mɔyɔ, pə taya pulɔ ləmayasəe fɛi nyəma taa kə pááná weɛ.

10 Taa yəɣətɪ si: Pepe tə kə ləntaa kəla teu ke nənəw? Pə taya ləmayasəe tɔ kuyəɣətɔtɔ ke təna.

11 Ləmayasəe we teu kə ɪsu kpancoou, yəlaa təna pəsəɣi na pá waa a taa.

12 Pə taya pulɔ, a kentiɣi yulɔ na pá kəli liyitee. Na nyəm kawaaɣa nté si ləmayasəe haaki weesuyɔ ke mpa pa wɛna-yɛ tə.

13 Nyəni ɪsə kulapələ, awe pəsəyənə na í siyisi mpi ɪ kuntilaa tə?

14 Yəələnə lanhuləmle ke tə kuyaku wule. Ye pə tala lanwakəlle kuyaku ɪlɛ n pəsəna laakali. Mpi tə, ɪsə lapəna pə təm naale si yulɔ í taa cəkəna mpi pu mayana-ɪ tə.

15 Ma nawa pə tənaya m'p'óyú ma weesuyɔ kɔtopuluyɔ kɔnɛ ku taa. Tampana təɲɔ pəsəɣi na í si ɪ tampana təɲuyɔ taa, na ɪsəyav náá wɛna weesuyɔ ke ɪ ɪsəyatu taa.

16 Taa nyəni nyá təɣi siyisilu, pəyele taa hulɪ nyá tɪ si n kə ləmayasəe tɔ na ń teləsi mpələ ke pə taa. Pepe tə kə n ka wakəli nyá tɪ?

17 Pəyele taa ha nyá təɣi ɪsəyatu taa yaa ń pəsi ləmayasəe fɛi tɔ. Pepe tə kə n ká si na nyá waatɔ tatata?

18 Pə we teu kə si yulɔ í təɲ layatu tasuyɔ pənɛ pə təm naale. Mpi tə, wei ɪ nyaɲna ɪsə tə, ɪ kaa suv mpələ teləsuyɔ taa.

19 Ləmayasəe haaki a tɔ ke toɲ kə na pá kəli ɪcatɛ nte tə tə kufənɛnənaa naanɔwa kentaa tə.

20 Siyisilu fɛi atɛ cənɛ na í lakɪ kɔpantɔ na ɪ kaa pəntɪ.

21 Taa ke ŋkpaɲ si n nukɪ yəlaa kuyəɣətɔtɔ təna. Ye nyá təmlɛ tɔ tɔv-ŋ taa mu pááná.

22 Mpi tə, nyá mayamaya n nyəmə nyá taa si wulee wulee n tuvki lɛlaa.

23 Ma mayasa pə tənaya mpɔ na ləmayasəe, haləna má tó si: Maa səsɪ ləmayasəe. Ue ma ta pəsi.

24 Pulɔpu cəkənav təm tɛɛ ma tə kə. Pə təm kəla luməɲ təcuyucuyɔ, nəɣəlɔ kaa pəsi na í tala pə tənaya.

²⁵ ʔlena má sɔv pɛɛkɔvɔ na ɪsələ kɔsɛɛmlɛ sɪ má ɕɛkəna, na má hiki ləmayasəe, na má mayasi ma taa na má nyɪ sɪ ɪsayatɔ kɛ ləmayasəe laɲɔvɔ kɛ, na kpaɲɔvɔ náá kɛ kɔmɛlɛntɔ.

²⁶ Ma ɕɛkənaa sɪ alɔ wei ɪ kpaaki ɪsu katəka tɔ ɪ kəla səm kɛ nyanɲ. ɪ sɔɔlɔvɔ wɛ kɛ ɪsu puluɣu na ɪ ɲkpalasi náá wɛɛ ɪsu alukpala. Yɔlv wei ɪ laki ɪsɔ luɣu nyəntɔ tɔ ɪni ɪ fitiyina alɔ ɪni. ʔlena í kpa ɪsayav.

²⁷ ʔpɔ́yú ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Ma nyəna yaasinaa kɛ kɔlvɔm kɔlvɔm sɪ má ɕɛkəna-wɛ.

²⁸ Ma tɔ tɔɲa pa taa kɛ pɛɛkɔvɔ ma ta hikita. Apalaa iyaya (1000) taa ma hika apalɔ kɔlvɔm wei ɪ kɛ apalɔ na tampana tɔ. Ama ma nyəna alaa təna taa, ɪɛ ma ta hiki paa kɔlvɔm.

²⁹ ʔlɛ nti ma nawa tɔyɔɛ sɪ ɪsɔ lapa yɔlv kɛ na í siyisaa, ɪlena yɔlv náá lá na pə təna pə lá katɛ.

8

¹ ʔpɔ́yú ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Awe wɛnna ləmayasəe ɪsu má, na pɔntɔ nyəma tɔmnaa kilisuyɔ? Yɔlv ləmayasəe laki kɛ na ɪ ɪsɛntaa hɛti na pə te.

Wulav tɔnav tɔm

² Tɔna wulav kɔyɔyɔtɔtɔ kɛ nɔyɔ ɲka n ka suwa ɪsɔ tɔ ka tɔɔ.

³ Taa hulina-ɪ hatəlɛnav yaa ɲ ká nyɔvɔ kɛ ɪsayatɔ natəli tə taa. Pə taya pulɔ, mpi wulav sɔɔlaa tɔyɔ ɪ laki.

⁴ Wulav kɔyɔyɔtɔtɔ nte sɔsɔɔntɔ, awe ka pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Pepeye n laki?

⁵ Wei ɪ təkəyi kɔsəsutɔ tɔ ɪ kaa na wahala nɔyɔlv. Ləmayasəe tɔ ká ɕɛkəna waatu kɔmaya na yaasi kɔpaɲ wei ɪ taa ɪ ká la-tɪ tɔ.

⁶ Pə taya pulɔ, paa mpi pə wɛna pə waatu kɔmaya kɛ, na ɪsəna yɔlv ká la-wɪ tɔ. Ama yɔlv wahalanaa tɔm wɛ-ɪ yuɲ kɛ.

⁷ Pə taya pulɔ, ɪ ta nyɪ mpi pu la tɔ. Awe ka kɛɛsəna-ɪ ɪsəna pu wɛɛ tɔ?

⁸ Yɔlv nɔyɔlv ɪ ta tɪ ɪ weesuyɔ sɪ ɪ ká sənɪsɪ-kv. Pəyele nɔyɔlv ta kɛ səm kɔyaku tɔ. Pə fɛi sɪ pá ɕɛ nɔyɔlv kɛ yooɔ ɲkv kv taa, pəyele ɪsayatɔ kaa waasi tə latɔ.

Yɔlvwɛɛtɔ tɔɔ mayasɔyɔ

⁹ Ma nawa pə tənaya mpɔ, na má mayasi pə təna mpi pə laki atɛ tɔ pə tɔm na ma hɔwɛɛ təna. Waatu nɔyɔlv ɪ wɛɛ wei ɪ taa yɔlv lɛlv ɲmakələyi ɪ tɔyɔntəɛ sɪ pə tɔ-ɪ wahala tɔ. ^a

¹⁰ ʔpɔ́yú ma nawa pa pona asayaa kɛ pa pəlaaɲ taa na pá pi-wɛ na pá mələyi ɪlena pá sɔɔ mpi asayaa mpɛ paa lapa ɪcatɛ taa tɔ. Təɛ tɔ ɕɛkənav wɛ katɛ tɔtɔyɔ.

¹¹ Pu fɛləyi asayaa kɛ kpakpaa tɔyɔ ɪsayatɔ lapɔ suwa yɔlvpiya lotunaa taa.

¹² ɪsayav pəsəyi na í la ɪsayatɔ kɛ tɔm nɪnɔwa (100) na í wɛna weesuyɔ yaa, ɪɛ ma nyəma tɔtɔ sɪ mpa pa nyanɲna ɪsɔ tɔ pa naaki kɔpantɔ. Mpi pə tɔɔ tɔ, pa wɛna ɪsɔ sɔyɔntɔ.

¹³ Ama ɪsayav ná kaa na kɔpantɔ, pəyele ɪ kəɲ saalɔvɔ kɛ ɪsu ɪɛɛmɔyɔ, ɪ kɔyɛɛɲ kaa tayali. Mpi tɔ, ɪ nyanɲna ɪsɔ.

¹⁴ Yaasi nɔyɔlv ɪ ɕɛkənav wɛnna katɛ kɛ antulinya taa. Wulee wulee kɔpama təkɪ wahala kɛ ɪsu asayaa, na asayaa náá nukɪ leləɲ ɪsu kɔpama. Ma tɔɲ sɪ: Təɛ tɔ ɕɛkənav wɛ katɛ tɔtɔyɔ.

¹⁵ Lanɲhɔlvɔmlɛ kɛ ma pɔyɔlvəyi. Pə taya pulɔ, yɔlv lanɲhɔlvɔmlɛ təna nte sɪ í tɔyɔ na í nyɔɔ, na leləɲ wei ɪ nukɪ tɔ. Mpi ɪ waaki atɛ ɕənɛyɛ təmlɛ nte ɪsɔ ha-ɪ ɪ weesuyɔ təna waatu taa tɔyɔɛ.

¹⁶ Ma tɛma ma təyi hav sɪ má ɕɛkəna ləmayasəe na má welisi teu kɛ təmlɛ nte tə laki atɛ ɕənɛ tɔ tə taa. Pə taya pulɔ, paa ɪlim paa ahoo, yɔlv kaa na tom.

^a 8:9 Lɛlaa ná hɔvki sɪ yɔlv wei ɪ ɲmakələyi ɪ tɔyɔntəɛ tɔ ɪ təyi ɪ tɔyi wahala.

¹⁷Ma nyəna teu ke ləɔ təmle təna taa, paa yulɔ ká pɛeki i təmle nte i lakɪ atɛ tɔ tɔ taa na í ká, i kaa cəkəna. Paa ləmayasəe tɔ nəɔɔlɔ təmna sɪ i ká cəkəna, i kaa pəsi.

9

¹Ípóyó ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Ma mayasa pə tənaya mpɔ pə tɔm ke ma taa. Nti ma nawa tɔyɔle sɪ tampana tənlaa na ləmayasəe nyəma pa tɔma təna we ləɔ nin taa ké. Yulɔ ta nyɪ sɔɔlɔyɔ yaa taa kpanav tɔm. Pə təna pə we i nəɔɔ tɔɔ ké.

²Mpɔ tɔ, pə kɛnta kɛpátóyó kɔlɔmɔyɔ ke tampana tənɔ na ɪsayaɔlatɔ ké, na kɔpanɔ na ɪsayaɔ, na wei i feina asilima tɔ na wei i wɛna-yɛ tɔ, na ɪsɔsɛv kɔtasi latɔ na wei u lakɪ-sɪ tɔ. Kɔpanɔ wɛɛ ké ɪsu ɪsayaɔlatɔ, na wei i sukɪ nəɔɔ tɔ na wei i wɛna i nəɔɔ sɪw sɔyɔntɔ tɔ.

³ɪsu pə kɛntɔyɔ pa tənaya kɛpátóyó kɔlɔmɔyɔ tɔ pə ké ɪsayaɔtɔ ke pə təna mpi pə lakɪ antulinya taa tɔyɔ. ɪsayaɔtɔ suna yəlaa lotu taa na kɔmɛlentɔ ke pa nyama taa ké pa weesɪn təna taa. Pa tənaya nté atɛtəle taa.

⁴Wei i kɛntəna weesuyɔ nyəma tɔ i tike i tɛɛlɔyənə. Haɔa ɪsɛ nyənka lapa sana na tɔyɔɔaya kɔsəpaya.

⁵Weesuyɔ nyəma ná nyəmá sɪ paa sɪ. Ama sətəa ná tá nyɪ natəlɪ, pa feina kɔfɛlɔyɔ. Mpi tɔ, pa sɔɔwa pa tɔɔ.

⁶Pa sɔɔlɔyɔ na pa taa haɔaya tɛma wakəlɔyɔ. Pa kaa hiki pɔlɔyɔ pə təna mpi pə lakɪ atɛ tɔ pə taa.

⁷Mpɔ tɔ, polo na ń tɔyɔ nyá tɔyɔnaya na lanhɔlɔmle na ń nyɔɔ nyá sɔlɔm na ləmayasəle kɔpantɛ. Mpi tɔ, ləɔ lanle hɛɛna nyá tɔma ké.

⁸Suuki acima wontu kɔhɔlɔmtɔ ke paa waatɔ wei. Pəyele tulaalɔ í taa lan nyá tɔɔ.

⁹Yɔɔlənə nyá alɔ wei nyá luyɔ sɔɔwa tɔyɔ nyá weesuyɔ kɔyɛɛn waatɔ tantaa nyən wei ləɔ ha-ɪ atɛ tɔ i taa. Kawaaɔa ɪka n wɛna wahalanaa mpa n təkɪ nyá təmle taa ké atɛ cənɛ tɔ pa taa tɔyɔle.

¹⁰Paa kɔlapələ nteye n hikaa sɪ n lakəna nyá nin, la-tɛ na nyá tɔn. Mpi tɔ, təmle yaa hɔwɛɛ hɔɔɔ yaa nyəm yaa ləmayasəe tɔm feɪ atɛtəle taa timpi n puki tɔ.

Ləmayasəe tɔwaasəle na a təkɔpɪsɪle

¹¹Ípóyó ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Ma nawa antulinya taa sɪ pə taya mpa pa pəsə sewa tɔ pa tike pa təkəna asewa tɛtɛ. Anɪ yoolaa taa yoolaa tike u lakɪ akanaa. Pəyele pə taya mpa pa kəla ləmayasəe tɔ pa tike pa wɛɛkəna tɔyɔnaya. Pəɔ pə taya layatɔnaa tike wɛɛkəna liyitee. Pəyele pə taya nyəntaa tike wɛnna nyɔlɛɔn. Mpi pə tɔɔ tɔ, nyɔsəpələ yaa nyɔlɛɔn makəna paa wei ké.

¹²Yulɔ ta nyɪ i waatɔ na pə kəlɪ tiina nna puluyɔ ɪsayaɔ puuwa tɔ, yaa sumasɪ nsi pa nyəpa na pə kpa tɔ. Səm həkə yəlaa ké na pə tutɪyɪ-wɛ ɪsu tiina na sumasɪ sənɛ.

¹³Ma nawa antulinya taa ké nyəm nəɔɔsələ na pə la-m piti.

¹⁴ɪcaliya nakəlɪ kaa wɛnna ka taa yəlaa ta tɔɔ. Ípóyó wulav səsə nəɔɔlɔ i yoonakɛ na í ta-kɛyɛ kɔtaya. ɪlɛna í ɪma kolɔɔa səsaya taka sɪ í hikina ka taa yəlaa.

¹⁵Apalɔ ləmayasəe tɔ kɔnyɔntɔ nəɔɔlɔ i ka we ka taa təna, na ye ɪcətɛ nyəma ka pola i kin i ka waasa-wɛ na i ləmayasəe anɪ. Ama i kɔnyɔn tɔɔ, ɪlɛ ɪcətɛ tɔ nəɔɔlɔ i ta toosi sɪ í polo na í na-i. ^a ɪlɛ nəɔɔlɔ ta tɔɔsɪ i tɔɔ.

¹⁶Ípóyó ma tɔma sɪ ləmayasəe kəla teu ke toma. Paa na mpɔ pa nyənəyɪ kɔnyɔntɔ ləmayasəe ke yem ké, nəɔɔlɔ u nukɪ i tɔm.

¹⁷Ləmayasəe nyəma kɔyɔyɔtɔtɔ nti yəlaa nukɪ təpamm tɔ tɔ kəla teu ke hola nna nyɔyɔ tɔ holiyina nyɔɔn feɪnaa tɔ.

¹⁸Ləmayasəe kəla teu ke yooɔ wontu ké. Ama ɪsayaɔ kɔlɔm wakəlɔyənə kɔpantɔ payələ.

^a 9:15 Lɛlaa tɛləsəyɪ sɪ apalɔ kɔnyɔntɔ waasa ɪcətɛ

10

¹ Mɔ́yó ləmayasəe tɔ tasaa sɪ teitei isu kacəsɪ tɔkɔyɔ tulaab taa na pə wakəli-ɪ tɔ, mpɔ tətəyɔ kumelentɔ piciim wakələyɪ ləmayasəe na teu.

² Ləmayasəe tɔ hɔwɛɛ siyisina ɪ ntəyɔŋ tɔ kɛ, ɪlɛna nyɔyɔ fɛi tɔ hɔwɛɛ nά kɛɛna ɪ mpətəŋ tɔ.

³ Ye nyɔyɔfɛi tɔ təŋ mpaav taa, ɪ ləmayasəe laŋyɔv katatələyɔ tɔ, pə lakɪ kɛ na lɛlaa nyəmɪ-ɪ sɪ nyɔyɔfɛi tɔ.

⁴ Ye nyά səsə mu-ŋ na pάánά, taa kisi nyά təmlɛ. Mpi tɔ, təpamm lakasɪ cələyənə yɔlv kɛ kɔpəntɔyɔv səsəɔv kɛ.

⁵ Isayətv natələyɪ ma nawa atɛ na tɛ nəyəsənə isu pə liyituyuu nyɔyɔv tɔ na í pəntɪ pɔlv tɔ.

⁶ Yɔlv kumelɛŋ hikiyɪ təmlɛ səsəɔlɛ, ɪlɛna liyitee tɔ nά wɛ səkpetɛ taa.

⁷ Ma nawa yomaa caya kpaɣanəŋ na awulumpiya nά təŋ nəɔhɛɛ isu yomaa.

⁸ Ye wei ɪ hula púyó ɪ hotiyɪ kɔ taa kɛ, ɪlɛna tɔm nyasa wei ɪ caatəyɪ kolɔŋa tɔ.

⁹ Ye wei ɪ lakɪ təmlɛ kɛ pɛɛ təyəkələ a kuyɪ-ɪ kɛ, ɪlɛna taasɪ fayəlv nά wɛ asola taa.

¹⁰ Ye laalɛ tima na pά ta sala-tɛ, ketulu kɛ pə nukɪ təm naalɛ. Ama ləmayasəe yekina na yɔlv waa.

¹¹ Ye tɔm nyasa ɪ tɔ waatɔ inɪ tɔm tɔ inɪ ɪ tá waa tɔmaa tɔɔv taa kɛlɛ.

Yəyətaya kəkəkɛ cəlvɔv

¹² Yəlaa caakɪ ləmayasəe tɔ kuyəyətɔtɔ kɛ. ɪlɛna nyɔyɔfɛi tɔ kuyəyətɔtɔ nά wakələyɪ-ɪ.

¹³ Kumelətv kɛ ɪ caaləyənə, ɪlɛna í təkəna kpaŋyɔv nyəntɔ.

¹⁴ Nyɔyɔfɛi tɔ lɔləsəyɪ kuyəyətɔtɔ kɛ. Yɔlv ta nyɪ mpi pu kɔɔ tɔ. Awe ká kɛɛsɪ-ɪ mpi pu tɛ na pə la ɪ səm waalɪ tɔ?

¹⁵ Nyɔyɔfɛi tɔ kaakəna ɪ təmlɛ kɛ. ɪ tu nyəŋ na í polo ɪcatɛ taa.

¹⁶ Ye tɛtv wɛna wulav ɪwaasələ na ɪ waalɪ nyəma təmlɛ ntɛ hiluyɔv tike, tɛtv ntɪ tɔ tɔm wɛ waiyɔ kɛ.

¹⁷ Tɛtv ntɪ tɔ nu leleŋ təyɔlɛ ntɪ tɔ wulav kɛ kasayampu na ɪ waalɪ nyəma təkɪ pa təyənaya kɛ ka waatɔ sɪ pά hiki toma, pə taya acɪma tɔ.

¹⁸ Felentú wei ɪ ta paasənə ɪ kutuluyɔv tayanɔyɔv tɔ kɔ hotiyɪ kɛ, na kaakentɔ nyəŋkɔ nά luliyɪ.

¹⁹ Yɔlv lakɪ təyənaya kɛ sɪ í təyɔ na í nu leleŋ, ɪlɛna sɔlvɔm nά hɛɛsɪ laŋlɛ, na liyitee kɛ pa lakəna pə tənə.

²⁰ Taa tɔv wulav kɛ nyά lotu taa, pəyɛlɛ taa tɔv liyitee tɔ kɛ nyά nan kɔhəntɔyɔv taa. Pə taya pɔlv, kacəka heeliyina tɔm.

11

Məsəməsə lapv

¹ Pɛtɪ nyά təyənaya kɛ lɔm tɔ, kuyakɔ nakɔlɪ n ká tɛ na n tayanɪ-kɛyɛ hikuyɔ.

² Ha nyά wɛnav həyɔlvɔv kɛ yəlaa naatosompəyɔlɔyɔ yaa pələfɛi naanɔwa. Mpi tɔ, n ta nyɪ isayətv ntɪ tu mayana-ŋ antulinya taa tɔ.

³ Paa timpɪ tɔ kɛ tɔyɔv hotinaa, kɔ lonte taa tənaya kɔ saaləyɪ. Ye tɛv ɪ pilaa na ŋmɔntɔyɔv susɪ kɔ nukɪ teu kɛ.

⁴ Wei ɪ feniyɪ heelim tɔ u tuukɪ pɔlv, na wei ɪlɛ ɪ paasəyənə isəŋmɔntɔv kɛ nyənɔyɔv tɔ u kɔŋ pɔlv.

⁵ N kaa pəsɪ na n cəkəna heelim mpaav. Pəyɛlɛ n kaa nyɪ isənə pə ŋmaakɪ pəyaya kɛ ka too lotu taa na ka feesiyɪ tɔ. Mpu tətəyɔv nn pəsəyɪ na n cəkəna ɪsɔ wei ɪ lakɪ pə tənə tɔ ɪ təmlɛ.

⁶ Pə təə kə pə wəe sı nı tuu nyá kututuum ke tanəŋ tēe haləna taanaya, taa heesi. Pə taya pulv, n ta nyı sı tanəŋ yaa taanaya kututuum ká kələna lapv, yaa pə təna pu wəe teu.

⁷ Ilim naakuyv tə pə wəe teu kə, na isə lanle heekəna pə nyaaləm.

⁸ Ye yulv weesuyu tayala pusı payale, í sa ləə kə sı təna sı təə. Ama í təəsi kə sı səkrətuyv kuyeeŋ ká wəe payale. Pə təna mpi pə kəŋ tə pə cəkənav wə katə kə.

Kvfaŋ yəlaa layatv tasuyv

⁹ Ifepu nyá, yəələna nyá ifepile ke tə waatv na nı nu tə leleŋ, təŋ isəna pə ha-ŋ nyá lotu taa tə, na isəna nyá isə naaki tə. Ama təəsi kə sı ləə ká tē na í yaa-ŋ huule ke pə təna pə təə.

¹⁰ Hatələna nyá nyamle ke nəğəsəe, na nı cələna nyá tənuyv ke wəsası. Pə taya pulv, ifepile na tə alaafəya wə tēm kə.

12

¹ Ama təəsi nyá ŋmalv təə kə nyá ifepile kuyeeŋ taa, na pəcə wəe asayəe na pusı nsi sı taa n ká tə sı: Weesuyu fəe-m leleŋ tə sı kəə.

² Na pəcə ilim, na nyaaləm, na isətv, na isətvluŋası yu nyá təə, na pə wəe isı tēv fəekuyv na isəŋmuntv tayanı lapv tə.

³ Waatv inəyi nyá ŋkpalası nsi sı kentiyi-ŋ tə sı sɔvki seluyv, na nyá nəəheə ton nyəna nna inı a səğələyi-ŋ tə á nuki, na nyá kela nna a ka wə isı nanlaa tə á pasa holuyv, na á heesi nanuyv, na nyá isə nna a wə isı pətəlee nyənlaa tə á wı nav.

⁴ Saa inəyi nyá ŋkraŋ təkəyi, na nyá nəğə pasa, na kampaa koou feesiyi-ŋ, na yontunaa təna leleŋ sı.

⁵ Na nı wı təkpalənaa, na mpaav wə-ŋ səğəntv, na nyá nyuyv huləmı isı tuyv ŋku kv hetv huləmaa tə. Na nyá nəəheə məli-ŋ yuŋ isı səğəla, na tuusi pee konyuluyv sı nyá nəğə taa. Kuyaku nakulı iləna pá pona-ŋ nyá kantəkaya təyaya taa na wiilaa náa cəəki hapələ təə.

⁶ Təəsi nyá ŋmalv təə na pəcə nyá weesuyu ŋku kv wə isı liyitee nyəğəlyuyv ŋmənaaya tə kv cə, yaa kv yəki isı wıla heev yaa ləm həyaya ke hite nəğə, yaa kv cə isı pəpəte kululule cəkuyv na tə hoti ləkə taa tə.

⁷ Na pəcə nyá tənuyv pəsi tetv nti paa ŋmana-kv tə, na nyá feesuyu náa məli ləə wei i ka tı-kv tə i kiŋ.

⁸ Mpyəvle ləməyasəe tı təma sı pə təna pə wəe piti kə na pə cəkənav wə katə.

Kvtəkətv

⁹ Pə taya ləməyasəe tike ke waasv tı ka wəna. I səğəsa yəlaa ke nyəm təm. Pəyele i nuwa atuwa na í yası a taa na í tayanı a payale.

¹⁰ Ləməyasəe tı kaasa i təyi na í hiki təm leleŋ nyəntv na í teləsi-təyi teitei. Tə kə təm tampana nyəntv kə.

¹¹ Ləməyasəe tı kuyəğətutv wəe kə isı kpátóğú kusəŋtuyv ŋku pa keetiŋina naaŋ tə, na nyəmá wəna kaləkəŋ nyəma kama tə. Tiikilu kuləm inı i kamna-yə. ^a

¹² Pələ pə paası ilə ma pəyalv, paasəna sı takəlası payale ŋmaav fəi tənaya, na nyəm pəekuyv katatəlaya kaaki tənuyv kə.

¹³ Səğəsvuyv kəne kv nyuyv ntə sı nı nyana ləə, na nı təkəyi i kusəsutv. Təmle nte pə tı paa yulv wei sı í la təğələ.

¹⁴ ləə ká huəna yəlaa ke pa kulaputv təna təə kə, paa kvŋməsətv kvpantv yaa isayətv.

^a **12:11 Tiikilu:** Tiikilu inəyē cəne, pə pəsəyi na pə wəe ləə yaa Saləmən, halı ləlaa ná təŋ sı Moisi.

YONTU TAA YONTU

Kutulutu

Yontu Taa Yontu taa cəneɣe pa keesəyi wulav Saləmən na ɪ taŋ pa səlɔyɔ təm. Səlɔyɔ ŋku kv wenna ɪsu ŋku ɪsə sələnə ɪ yələa kpekəle tə na ŋku ɪsə yələa kpekəle sələnə ɪsə tə.

ɪsəna pa faɣa Yontu Taa Yontu takəlaya tə:

Kancaalaya yontu, titite 1:1-2:7

Yontu naale nyəntv, titite 2:8-17

Yontu tooso nyəntv, titite 3:1-5:1

Yontu liyiti nyəntv, titite 5:2-6:3

Yontu kakpasɪ nyəntv, titite 6:4-7:11

Yontu naatoso nyəntv, titite 7:12-8:4

Yontu naatosompəɣələya nyəntv, titite 8:5-14

¹ Saləmən yontu taa yontu ntə.

Səlɔyɔ nyəma faaci

(Peele kyəɣətvtv)

² Wayali-m wayali-m,
nyá səlɔyɔ kəla-m səlɔm.

³ Nyá tulaalɔ səsəŋ ké kvpaŋ ké.
Na nyá hətə náá wɛ ɪsu nim səsəŋ nukuyɔ tə.

Pə təw ké peelee sələyi-ŋ.
⁴ Təki ma niŋ taa, kpaɣana-m asewa.

Wulav sɔsa-m ɪ kutuluŋ taa ké.
Tu wɛna laŋhulɔmle na tɛ ŋmaali nyá təw.

Tu yələna nyá səlɔyɔ na pə kəli səlɔm.
Pa sələyi-ŋ tə pa wɛna tampana ké.

⁵ Yosalem peelee me,
pa ma pilaa tə,

ma tewaya ɪsu Ketaa coka,
yaa ɪsu Saləmən coka pəəŋ.

⁶ ɪ taa nyana-m sɪ ma kəla piliŋ.
ɪlim piisina-m mpv.

Ma taalɔnaa mɔ-m na páána ké,
pa tv-m sɪ ma taŋ leseŋ tuŋ tawa.

ɪle ma ta taŋ ma maɣamaɣa ma nyəntɛ.
⁷ Nyá wei ma ləsaya sɔwə tə.

Heeli-m timpi n tiikiyi nyá kaləku tə.
Keesɪ-m timpi n ka heesɪ ilim sikuyɔ tə.

Ma taa cəw yem ké nyá taapalaa kaləkəŋ cəw.

(Tiikilaa kyəɣətvtv)

⁸ Alaa telaa taa telu nyá.
Ye n ta nyɪ ɪle n təŋ heen kaləku nəəheɛ.

Tiiki nyá pinasɪ kɛ tiikilaa coka kiŋ.

(Ifepu nyəntv)

⁹ Ma kusələya nyá, nyá teu nəɣəsəna ké ɪsu
pa kpeeɔyɔ ɪcipiti wulav kpaɣanɔ alɔnyəŋ keeke na kacəka tə.

¹⁰ Nyá lukpuɣutu tewa nyá ŋkraŋyapələsɪ heku ké.

Na nyá luɣu náá səŋa teu ke lutu heku taa.

(Tiikilaa nyəntv)

11 Tu lu-ŋ wɔla ke kacəka wontu
na pá matɪ tə təw kɛ liyitee nyəɣətu.

(Peele nyəntv)

12 Wulav na ɪ cəlw nyəma pa caɣaa tə
na ma təw tulaalv səsɔvŋ nyalaa kɛ.

13 Ma kusəəlv nyá, n we-m kɛ ɪsu
tulaalv miili ke pa su ma həla heku.

14 N we-m kɛ ɪsu laalinaa kupama tuŋ ke
Aŋ-Ketii leseŋ tawa taa.

(Ifepu nyəntv)

15 Ma kusəəlaya nyá, ama n tewa yoo!
Nyá ɪsəpee tewa ɪsu alukukunaa.

(Peele nyəntv)

16 Ma kusəəlv nyá, teu nté yaa.
Tá kuhəntvɣu nté kateŋa nyutu kuləkəkəkətu.

17 Tuŋ kupəŋ piliŋasɪ nté ta kutuluɣu.

2

1 Ma we kɛ ɪsu Saləŋ tetəkəle yaaye.
Maɣale tetu ihəntav taa hetv.

(Ifepu nyəntv)

2 ɪsu yaaye wev səwa heku tə,
mɪpɔ́ɣú ma kusəəlaya nyá n we peela ləlaa taa.

(Peele nyəntv)

3 ɪsu tvɣu kutətəɣəv wev hətvɣu tuŋ taa tə,
mɪpɔ́ɣú ma kusəəlv nyá n we ifepiya ləlaa taa.

Nyá ɪsotom taa kɛ ma nyula caɣav.

Nyá pee we leleŋ ke ma nəɣə taa kɛ.

4 Acima taa kɛ n pona-m nyá tɛ.

Nyá tuuta wei n kraasa ma nyvɣu taa təɣəle səəlvɣu.

5 N cəla-m tvɣu ŋku pa yaa sɪ leseŋ tə kv pee

kakalasi na má təɣə na pə səna-m.

N ha-m tvɣu pee na má muv na pə ha-m toma.

Mpi tə, səəlvɣu kutəŋ kra-m kɛ.

6 Te ma nyvɣu na nyá niŋ mpətəŋ.

Kpekəna-m na nyá ntəɣəŋ.

(Ifepu nyəntv)

7 Hai, Yosalem peela me,
ma tuukina naməŋ na nasəŋ si:
ɪ taa paati tá səəlvɣu na pə waatu ta tata.

Ifepu kənte

(Peele nyəntv)

8 ɪ nu ma kusəəlv nəɣə.

ɪ ŋmaakəna nteɣe pəəŋ na pulasi təw na í kəŋ.

9 Ma kusəəlv nəɣəsəna kɛ ɪsu nasem

yaa kapələŋa kvfalaya.

Hali inəxəle tá kolunja waali na í nyənəxəna pətote.

¹⁰ Ɔ yaaki-m si: Ma kusəəlaya nyá.

Kuli na ń kəə.

¹¹ Mpi tə, yoluma tema.

Tev tema, ku su tənaya.

¹² Tawa taa kutəyən tu hetu ke tetu taa.

Yonkpaama waatu tapayale.

Ihokaya wiiwa tá tetu taa.

¹³ Tun wei pa yaa si fikinaa kancaalaya nyən tənə ləlyu,

na tɔyɔ ŋku pa yaa si lesen tə ku hetu səsən náá nyalaa.

Kuli na ń kəə, ma kusəəlaya kupaŋka.

¹⁴ Ma kupaŋka nyáá kəkpaaməŋ pəəŋ taa.

Nyá wei n we ipilisav taa timpi we kate tə.

Hulv-m nyá isentaa,

yele na má nu nyá nəxə.

Nyá isentaa tewaya na nyá yəxətaya we lelen.

(Toto nyəntu)

¹⁵ Ɔ kpa taale wontu səkpetu nti tə wakələyɪ ta lesenaa tə.

Pə taya pulv, pa tu hetu.

(Pəelə nyəntu)

¹⁶ Ma tənna ma luyɔ tee kusəəlv.

Na ílé ɪ tənna má.

Yaayenaa taa ké ɪ tiikiyi ɪ kaləkəŋ.

¹⁷ Ma luyɔ tee kusəəlv nyá, tə pulasi təə,

na ń kəə isu nasem yaa kapələŋə kufalaya,

na pécó ahoo yu na nikaya kpa.

3

Pəelə toosiyina ifepu

(Pəelə nyəntu)

¹ Mpyú ma toosa ahoo si
ma kusəəlv nté ma pəeka kato təə.

Na má pəeki, na má pəeki, ma ta na-ɪ.

² Ilena má kuli na má cəə ɪcate.

Na má pəeki-ɪ nənəəsi tee,

na hapəe təə, ma ta na-ɪ.

³ Ilena má sulina tanlaa mpa pa cəəki ɪcate tə

na má pəəsi-we si:

Ɔ nawa ma kusəəlv na?

⁴ Ma polaa si ma teeke pa təə ɪle,

ma ná ma kusəəlv nté.

Na má kpipi-ɪ na má təkɪ-ɪ teu na má pona-ɪ ma too te.

Na má sɔvna-ɪ wei ɪ lɔla-m tə ɪ nan taa.

⁵ Hai, Yosalem pəelaa me,

ma tuukina naməŋ na nasen.

Ɔ taa paati tá səəlvɔ na ku waatu ta tata.

(Pəelə nyəntu)

⁶ Pepe luna wɔlaya tetu taa na pə kəŋ

isu wontu pee tulaalv nyəəsi?

⁷ Wulav Saləməŋ amaka kəŋna.

Na lseyeli yoolaa taa yoolaa nutoso ke ɪ waali.

⁸ Pa tana pa kpelama yoou ké.

Pa paa layalee ke pa kɛnkɛmɛn taa.

Na pá tana asola nna a kɛn ahoo tɔ.

⁹ Lipan taasi kɔpanɛsi ke pa saaka
wulav Salɔmɛn amaka inɪ.

¹⁰ Liyitee nyɔɔtɔ ke pa lupa ɪ kpatɛn,
na tɛtesile ke wɔla.

Tɛcaɔale ke pɔɔyɔ kɔsɛɛmɔyɔ kɔpanku.

Uena Yosalem pɛelaa ná pɔ pɔ taa ké
pɔɔn wei pa sɔpɛna sɔɔlɔyɔ tɔ.

¹¹ Siyɛn pɛelaa mɛ,

í lu na í ná wulav Salɔmɛn ntenuyɔ

ɛku ɪ too tema-ɪ ɪ akpɔɔale wule tɔ.

Kɔ ké ɪ lanhɔlɔmle sɔsɔale kɔyakɔ ké.

4

(Ifepu nyɔntɔ)

¹ Ma kɔsɔɔlaya nyá,

ama n tewa, n tewaɔa tɛkpapa.

Nyá isɔpee we nyá tekente tɛe ké isu alukuku.

Nyá nyɔɔsi hɛnta isu pɛn kalɛku tiiki Kalaati pɔyɔ.

² Nyá kela hulɔmaa ké isu heen kɔhɔlɔmɛn kalɛku
ɛku kɔ hɔntɔ pa kɔwa na kɔ luna lɔm tɛnyɔɔle tɔ.

Paa heu wei na ɪ tompiya, nɔɔlɔ ta lan.

³ Nyá ntompee we isu kɔnɔkɔntuyɔ kɔsɛɛmɔyɔ.

Nyá lukpuyutu naaki nyá tekente tɛe
isu pa faya tɔyɔ nakɔli kɔ pɔle kɔsɛɛmle.

Na nyá yɔɔtɔɔa na lelen.

⁴ Nyá luyɔ we ké isu Tafiiti kutuluyɔ kɔkɔlɔyɔ

ɛku pa ɛmawa si pa siki yoou wontu tɔ.

Kɔ taa ké pa pusa kɔpɔlɛn iyaya (1000).

Yoolaa taa yoolaa kɔpɔlɛn ké.

⁵ Nyá hɛla naale we ké isu nasem tompiya naale
tɔkɔyɔ yaayenaa hɛku tɔ.

⁶ Maa polo tulaalɔ miili pɔyɔ tɔɔ,

na tulaalɔ kɔwɔpɔ pulaya tɔɔ.

Na pɛcɔ pɛ nyaali na sɛkpɛtɔyɔ yá.

⁷ Ma kɔsɔɔlaya nyá, n tewaɔa tɛkpapa.

Nya tiili tá pɛntɔ paa pɛcɔ.

⁸ Ma tanjaya nyá, kɔɔ.

Kɔɔ na tɛ lu Lipan pɔyɔ taa.

Hatoo Amana, na Senii,

na Hɛɛmɛn pɛ pɔɔn nyɔɔn taa ké n ká nyɛni tɛtɛkɛle.

Tɔɔlasi lona we tɛnaɔa.

Na kɔpɔn tɛcaɔale.

⁹ Ma newaya, ma tanjaya nyá, n hɛɛsɔyi ma lanle ké.

Ye n nyɛna-m tɔm kɔlɔm pɛ laki-m teu ké.

Ye ma nawa nyá lulɔyɔ pile kɔlɔmtɛle pɛ laki-m lelen.

¹⁰ Ma newaya, ma tanjaya nyá,

Nyá sɔɔlɔyɔ we teu ké.

Nyá sǝǝlǝyǝ kǝla-m sǝlǝm tǝcayacaya.

Nyá tulaalǝ sǝǝsǝŋ tǝewa lǝmpa tǝna.

¹¹ Ma tǝŋiya nyá, tǝŋ nim kpeŋ nyá ntompee tǝǝ kǝ.

Nyá nsǝmlǝ tǝǝ wǝ ɪsu naalǝm na tǝŋ nim.

Na nyá wontu sǝǝsǝŋ náá wǝ ɪsu Lipaŋ tǝtu hǝtǝyǝ hǝtu.

¹² Ma newaya, ma tǝŋiya nyá.

N wǝ kǝ ɪsu halǝm mpi pa lǝpa kalaa tǝ.

Yaa hite nte tǝ tǝ pa sulaa tǝ,

yaa sǝǝlǝ wei ɪ tǝ pa taalaa tǝ.

¹³ Nyá lǝŋ lǝm niyitiyina tǝŋ taale

nte tǝ pee wǝ leleŋ kǝ teu tǝ.

Tulaalǝnaa kǝpama tǝŋ nyǝkɪ

¹⁴ tǝnaya waanɪ waanɪ kǝ,

na pǝ kpenna kǝsayalaa kǝpama.

¹⁵ N wǝ kǝ ɪsu halǝmnaa sǝǝlǝ

yaa lǝm kǝpam lǝkǝ.

Yaa lǝm mpi pǝ lukǝna Lipaŋ tontǝŋa tǝǝ tǝ.

(Pǝǝlǝ nyǝntǝ)

¹⁶ Ilim ntǝyǝŋ na pǝ mpǝtǝŋ heelim ɪ kulɪ

na pǝ má ma halǝm tǝǝ na pǝ tulaalǝnaa sǝǝsǝŋ nyala.

Ma kǝsǝǝlǝ nyá sǝu nyá halǝm taa,

na n tǝyǝ pǝ pee leleŋ nyǝna.

5

(Ifǝpu nyǝntǝ)

¹ Ma newaya, ma tǝŋiya nyá.

Ma sǝukɪ ma halǝm taa na má cǝa

ma tulaalǝ miili na tulaalǝnaa lǝlǝa.

Maa tǝyǝ ma tǝŋ setaya.

Na má nyǝǝ ma sǝlǝm na ma naalǝm.

(Taapalaa nyǝntǝ)

Ma taapalaa mǝ ɪ tǝyǝ na ɪ nyǝǝ.

Sǝǝlǝyǝ ɪ kǝ-mǝ ɪsu sǝlǝm.

Pǝǝlǝ tǝla nǝnǝyǝ ɪǝ, ifǝpu sɪ n ka su-m le

(Pǝǝlǝ nyǝntǝ)

² Ma tookaya yaa, paa na mpǝ má na ma ɪǝ.

Ǫpǝyǝ ma nuwa ma kǝsǝǝlǝ nǝyǝ na ɪ laki

kaafala na ɪ tǝŋ sɪ:

(Ifǝpu nyǝntǝ)

Tǝlǝ-m, ma newaya, ma kǝsǝǝlaya.

N wǝ-m teu kǝ ɪsu alukuku,

nyayale ma kǝpaŋka.

Mpi tǝ, ahoo cǝlǝw kpa-m kǝ na ma nyǝǝsɪ tǝǝ na lǝm.

(Pǝǝlǝ nyǝntǝ)

³ Ma tǝma ma wontu wǝyǝsǝyǝ.

ɪsǝnayale maa tayanɪ-tǝyɪ suuu?

Pǝcǝ ma kǝwa ma nǝǝhǝǝ.

ɪǝ ɪsǝnaya maa tayanɪ-yǝyǝ pilisuyǝ tǝtǝ?

⁴ Ǫpǝyǝ ma kǝsǝǝlǝ sǝsa ɪ niŋ na pǝyǝtǝ.

Na ma lanje taa la tonyau.

⁵ Uena má kuli si ma tuləyi ma kusəəlv,
na ma ntantaku na ma mpee təə tulaalv
taana kampv tətəkəle.

⁶ Mpróyó ma tula ma kusəəlv, ile i tema tsev.
Ama i kuyəyətutu wakəla ma lanje.
Uena ma pɛɛki-i ma ta na-i.
Na má yaa-i i ta cə.

⁷ Mpróyó ma sula tanlaa mpa pa cəəki icate tə.
Na pá ma-m na pə kv-m, na pá lɛeki ma tɛkɛntɛ.

⁸ Hai, Yosalem pɛelaa mɛ, ma wiina-mɛ.
Ye í sula ma kusəəlv,
í heeli-i si səəlvv kətəŋ kra-m.

(Pɛelaa nyəntv)

⁹ Hai, alaa taa telu nyá,
weye nyá kusəəlv ná tɛɛwa,
na n̄ wiikina-tuyv mpu?

(Pɛelv nyəntv)

¹⁰ Ma kusəəlv nyá n sɛɛwaya təkpaŋkraŋ.
Paa n we yəlaa iyisi naanvwa (10000) taa,
pa nyəŋi-ŋ kraakraa ké.

¹¹ Nyá isentaa tewaya isu wula mayamaya.
Na nyá nyəəsi náa yawa təpolopolo isu pááv hətə,
na si pila kilikili isu katəkatuyv.

¹² Nyá isəpee wɛɛ ké isu alukukunaa ke lvm kəkremim nəyə.
Na pá yaaki naaləm taa na pá hɛɛsəyi timpi pə təələnə-wɛ tə.

¹³ Nyá lukpuɣutu tewaya isu tulaalvnaa tuŋ taale.
Na nyá ntompɛe wɛ isu yaayenaa
mpa pa təə tulaalv miili kpeŋ tə.

¹⁴ Nyá niŋ wɛ ké isu wula kukuwee
nna a təə pa tu liyitee pɛɛ tə.
Na nyá tənuyv təə náa wɛ isu tuu kete kusotile
nte tə təə pa tu liyitee pɛɛ tə.

¹⁵ Nyá nəəhɛ wɛ ké isu liyitee pɛɛ kuhulvɛɛ
akelenaa mpa pa tapəŋ tɛɛ pa tema wula tə.
Na nyá nyənuyv taa wɛ isu Lipaŋ pəóŋ.
Nyá nyuyv kulaa ké isu tuŋ səsəəŋ, n fɛina saala.

¹⁶ Nyá kuyəyətutu tənə na lɛlɛŋ ké.
Na nyá pə tənə pə wɛ teu.
Yosalem pɛelaa mɛ,
ma kusəəlv nté, ma paalv kɛɛ.

6

(Pɛelaa nyəntv)

¹ Alaa taa aɛɛpa nyá,
leye nyá kusəəlv polaa?
Nkuɣu i təŋaa?
Ta na-ŋ tə pɛɛki-i.

(Pɛelv nyəntv)

² Ma kusəəlv n pola nyá taale nte tə taa tulaalv

səəsʊŋ nyalaa təyɔ sɪ n caaki yaayenaa
na ń tiiki nyá kaləku.

³ Má tənna ma kʊsəəlv nyá na nyá tənna má tətə.
Yaayenaa taa ké n tiikiyi nyá kaləku.

Peelə weetu

(Ifepu nyəntv)

⁴ Ma kʊsəəlaya nyá,
n tewaya ɪsu Tiisa ɪcate.

N we lelen ɪsu Yosalem taa cayaɛ.

Ama n we səyɔntv ɪsu yoolaa na pa tuutanaa.

⁵ Keesi nyá ɪse anɪ a cəəsəyi-m ké.

Nyá nyəəsɪ hənta ɪsu pəŋ kaləku tiiki Kalaati puyv.

⁶ Nyá kela hʊlɔmaa ké ɪsu heen kʊhʊlɔməŋ kaləku,

ŋku kʊ luna lɔm tənyəəɛ,

na paa heu wei na ɪ tompiya tə.

Nəyɔlv ta hɛlɔmɪ.

⁷ Nyá lukpuɣutu naaki nyá tekente tee

ké ɪsu pa faya tuyv nakvli kʊ pile.

⁸ Wulav pəsəyi na í weena taya alaa ke nutoso.

Na asaala ke nunaasa, na saala náá fei kalvɔv.

⁹ Ama nyá tike ke nyá too lula alvpəyaya na ɪ kəla-ŋ səəlvɔv.

Nyayaɛ ma kʊpaŋka, n we-m teu ké ɪsu alukuku.

Peelaa naaki-ŋ na pá yaaki-ŋ laŋhʊlɔmɛ tʊ.

Na taya alaa na asaala tətə ná saŋɪ-ŋ.

¹⁰ Alv wei ɪ lukəna mpv na í teeki kəkə ɪsu ilim,

na í tewa ɪsu ɪsətv?

Na í we səyɔntv ɪsu yoolaa na pa tuutanaa?

¹¹ Ma tiiwa tɪŋ pee taale taa

sɪ ma naaki tetekəɛ taa məhoo kvfana.

Na má ná sɪ tɪŋ wei pa yaa sɪ lesɛŋ tə ɪ hɛləyi,

na tɪŋ lɛləŋ tɔyi hetv na.

¹² Ma ta cekəna, ama ma kʊnyulvɔv pəsə-m ké

ɪsu ma yəlaa kasayampiya yoo kɛkɛnaa.

7

(Alaa na peelaa nyəntv)

¹ Sulamii peelə nyá, kəə, kəə,

Kəə, na tə nyəni-ŋ.

Pepe təə ké í nyənəyi Sulamii tʊ?

ɪ we ké ɪsu kpeka naale paale.

(Ifepu nyəntv)

² Awulumpu peelə nyá,

ama nyá nəəheɛ tewa nyá ntəŋkpala taa.

Na nyá tənaya náá we ɪsu lutv nti niŋ təmlɛ tʊ lupa tə.

³ Nyá lotu kulutaa ké.

Tə taa u laŋəyi sʊlɔm səəsʊŋ nyəm.

Pəyele tə caya ké ɪsu təyənaya pee huɣule ke yaayenaa hɛkʊ.

⁴ Nyá həla naale we ké ɪsu nasɛm tompiya.

⁵ Nyá luɣu nəyəsəna ɪsu tuuŋ kela akele.

Nyá ɪsəpee we ɪsu Həsəpəŋ ɪcate nəyɔ luna.

Na nyá mǎnte náá sǎha isu Lipaŋ akele,
wei i tǎo pa feŋiyina Tamasi hǎǎlǎyǎ tǎ.

⁶ Nyá nyǎyǎ sǎhaa ké isu Kameeli puǎyǎ
na nyá nyǎǎsi náá we isu nyaalǎyǎ ŋku
pa lii akpaayala tǎ.

Pǎ tǎka wulav nǎǎǎlǎ ke nyá nyǎǎsi kpaasi taa.

⁷ Ma sǎǎlǎyǎ tu nyá, ama n tewaya.

Nyá nyǎnǎyǎ taa we teu.

⁸ N sǎhaa ké isu pááw.

Na nyá hǎla náá we isu kpaakpatukun.

⁹ Ma tu ma taa si maa kpa pááw ŋku.

Na má seti ku tukun.

Nyá hǎla anǎ a we-m tǎtǎǎ isu lesen tukun.

Nyá feesiŋ we-m sǎǎsǎŋ isu tuǎyǎ pee.

¹⁰ Nyá kǎyǎǎtǎtu we lelen ké isu sulǎm kǎpam.

(Peele nyǎntu)

Pǎ ké ma kusǎǎlǎ sulǎm ké.

Isu pǎ kpaŋyǎyǎ mpa pǎ kǎwa tǎ pa ntompee tǎo tǎ.

¹¹ Ma kusǎǎlǎ tǎnna-m na i kǎnyǎlǎyǎ we ma tǎo.

Ye pa sǎǎla-ŋ pǎ laŋhǎlǎmle

(Peele nyǎntu)

¹² Ma kusǎǎlǎ nyá, kǎo na tǎ lu.

Tu suv acalee taa ké aho.

¹³ Uena tǎ kpa lesen tun taale ke tanaŋ kǎpaŋku

na tǎ ná si pa tu hetu na tǎ yeǎǎǎyǎ?

Na tun lelǎn tuwa yaa i ta tu?

Tǎnaya maa hǎli-ŋ ma sǎǎlǎyǎ tǎna.

¹⁴ Tun wei i kusǎǎyǎ apalaa kǎnyǎlǎŋ tǎ i sǎǎsǎŋ kpaawa.

Tǎ wena tá nǎnǎǎsi tee ké tun pee kǎpana.

Paa kǎpǎnǎe paa kufana.

Ma kusǎǎlǎ nyá, nyaya ma su-ye.

8

¹ Ye ma na-ŋ tu kaawa too kulǎm,
maa wayalaya-ŋ awalǎ kele timpi timpi ma suliyi-ŋ tǎ.
Ue nǎǎǎlǎ taa yi-m.

² Maa pona-ŋ na má sǎsi-ŋ ma too té na nǎ seǎǎsi-m.

Na má yele na nǎ nyǎo ma sulǎm sǎǎsǎŋ nyǎm.

Mpi pǎ ké ma tuǎyǎ pile nyǎm tǎ.

³ Te ma nyǎyǎ na nyá niŋ mpǎtǎŋ,

Kpaekǎna-m na nyá ntǎǎǎŋ.

⁴ Hai, Yosalem peelee me, ma tuukina-me.

I taa paati tá sǎǎlǎyǎ na pǎ waatu ta tata.

(Peelee nyǎntu)

⁵ Peele wei i kǎŋna nté na wǎlaya tǎtu tǎo,
na i nyǎka i kusǎǎlǎ tǎo?

Sǎǎlǎyǎ ton

(Peele nyǎntu)

Tuǎyǎ tee ké ma feesa-ŋ.

Tənaɣa nyá too wei ɪ lɔla-ŋ tɔ ɪ kpaɣa nyá hɔɣɔ.

⁶ Si-m nyá lanɛ na nyá ŋkpaləŋa tɔɔ ɪsu kɔyɔsɔyɔ.

Mpi tɔ, Sɔɔlɔyɔ we ton kɛ ɪsu sɔm.

Na ɪsɔsɛmɛ nɔ́á we toma ɪsu atətəɛ.

Sɔɔlɔyɔ nyə́má kɛ kəkɔ nyəna kɛ.

Kɔ kɛ Taa kəkɔ kɛ.

⁷ Lɔm sɔsɔm ɪ pəsəyɪ na pə teesi kɔ kəkɔ.

Pəyele pusi sɔsɔnsɪ kaa li-kɔ.

Ye yɔlɔ cɛla ɪ təyaya wɛnau tɔna

sɪ ɪ laɣasəɣəna sɔɔlɔyɔ, ɪsu pa tɔv-ɪ.

(Pɛɛlɔ taalɔnaa)

⁸ Tə wɛna newaɣa alɔnyəŋka ŋka ka ta luta hɔla tɔ.

ɪsənaɣa tu la kɔyaku ŋku

paɔ yəɣɔtɪ ká asasaale tɔm tɔ?

⁹ Ye ka tɔka ka tɪ na ká kisi yelɛyɛɛ,

tu yɔlɔna-kɛ na kacɔka wontu.

Ama ye ka pəsɔ ɪsu yɔlaa tɔna nɔnɔɣɔ,

tu təkɪ-kɛ na kɛŋkɛlasɪ ton nyənsɪ.

(Pɛɛlɔ nyəntɔ)

¹⁰ Ma tɔka ma təyɪ, ma fɛɪ yelɛyɛɛ taa.

Ma hɔla səŋaa kɛ ɪsu akelenaa.

Mpu tɔ, ma kɔsɔlɔ nyənəyɪ-m wei ɪ kəŋna hɛsɔyɔ tɔɣɔ.

(ɪfɛpu nyəntɔ)

¹¹ Ḿpɔ́yú Salɔməŋ tɔma sɪ:

Ma wɛna tuŋ wei pa yaa sɪ lɛsɛŋ tɔ ɪ taale

kɛ timpi pa yaa sɪ Paali-Haməŋ tɔɣɔ.

Ma yelina-tɛyɛ tanɔlaa,

paɔ wei ɪ kəŋna-m tɔ kɔlɔlɔm kɛ liyitee nyəɣətu iyaya (1000).

¹² Ma tuŋ taale we ma kɪŋ kɛ.

Salɔməŋ nyaa kpaɣa liyitee nyəɣətu iyaya (1000).

Ləsɪ tɔ taa kɛ nyəɣətu ŋmɔnɔyɔ (200) na ń cɛla tanɔlaa.

¹³ Nyá wei n we haləm taa tɔ,

nyá taapalaa kema ŋkraŋŋ sɪ pa nukɪ nyá nɔɣɔ.

Uɛ yeɛ na má nu-kɛ.

¹⁴ Ma kɔsɔlɔ nyá kpaɣa asewa ɪsu nasɛm yaa

kapələŋa kɛ tulaalɔnaa pɔyɔ taa na ń kɔɔ.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU

ISAYII TOM TAKELAYA

Kutulutu

Iseyeli nyóma kúpəntəŋ na pa wahalanaa tòm ke Isayii yəgətəyi i takəlaya kane ka taa. I yəgətəyi tətəgə isəna Iso ké səsə ke piitimnaa təw tə. Pəyele Iso héesəyi Iseyeli nyóma lanja. Na i nəwasi nsi i suwa si i ka kəna waasulu na í waasi-we tə. Waatu wei Iseyeli nyóma ká te yomle təgəw ke Papiloni taa ilena pa kakaasaya məli Iseyeli taa na pá təgə pa tətə.

Isəna pa faya Isayii takəlaya tə:

Yuta nyóma na piitimnaa pa wəetə, titite 1-39

Iseyeli nyóma lanjheesəle, titite 40-55

Iseyeli nyóma məluyə tòm, titite 56-66

HƏYOLUYU KANCAALAYA NYƏŊKU

¹ Tòm nti pə kulaa na pə huli Aməti pəyalə Isayii təgələ. Yuta tətə na Yosalem icate pa tòm ké. Yuta awulaa Osiyası na Yotam na Ahası na Isekiyası pa pəəle taa ké i ná-ti.

Iseyeli yəlaa ŋkpantəeləŋ

² Isətənyəw, nu. Tətə, ke ŋkpanŋ.

Tacaa yəgətəyi si:

Halı má təw piya na má pusi-si,
ilena sí kuləyi ma təw?

³ Naw nyəmə i tə,

na kpanŋaya náá nyi wei i caləyi-ke tə.

Ama Iseyeli nyóma ná tá nyi pulə.

Ma yəlaa mpe paa nuki.

Puləpw fei təcŋŋ ke Yuta tətə taa

⁴ Yəlaa pəntəlaa, na asayaa me,

mə tòm we waiyo ké.

Piitim nyaŋ nyəmə na kawalaya piya me,

mə tòm we waiyo ké.

Mpi tə, í ləwa Tacaa na í nyəni

Iseyeli Iso Nanŋ tə ke yem, í ha-i siyile.

⁵ Mə leyə í caa si má tasa mapə?

Pepe təw ké í wəe na í kama nyuyəw na ma təw kuləyəw?

Ani mə nyəwŋ ná fetilaa na í təkı wahala ke mə taa.

⁶ Pəcəw pə kpaŋaw mə nyəwŋ na pə suna mə nəntaaləŋ tə,

tiili fei hiiu. Pə fetila-meyə na hiŋnaa,

na təmate lonə naaki.

Nəgələw ta nyaalı-me yaa í tó-meyə nim,

yaa í həkə mə hiŋ.

⁷ Pə kpiisa mə tətə na kəkə nyaya mə acaləe.

Kpai nyóma wakələyi mə tətə na í nyəwəyi.

Pə wakələw ké isu

waatu wei nyutu taa nyóma ka kəma tə.

⁸ Yosalem ke pə kaasaa isu cokəle ke kaama taa. Yaa

caŋuyəw ke tuŋ wei pa yaa si ləseŋ tə i taale taa,

na yoolaa tama-i kotaya.

9 Ye Tacaa Pə təna pə tu í taa kaasi-meɣe yəlaa ke pəcə,
 í ka nəɣəsəna ké ɪsu Sətəm nyəma.
 ɪ ka we ɪsu Kəməə nyəma.

Isə seev mpi Isə taa kraakəna tə

10 Sətəm awulaa me, í nu Tacaa kuyəɣətutu.
 Kəməə yəlaa mé í ke ɲkraɲɲ na Tacaa kʊsəsutu.
 11 Tacaa pəəsəɣi si: Pɛpɛɣe ma lakəna mə kətasi tuutuuma,
 ma haɣa mə ɪwaan na mə nawee kətasi nsi kəkə
 lusaa tə si nim. Ma nyəɣəsa mə latəcənaa
 na mə heen na mə pəɲtʊlɔɲ caləm.
 12 Waatu wei í kəɲ ma kin tə awe heela-me si
 í feli ma taya tə?
 13 ɪ yele kawalaya ke mə ɪsətʊnaa kʊfama acima taa,
 na kuyeeɲ kʊheesəɲ na mə kotuɲ acima taa.
 Maa caaki si má ná ɪsayaɲ,
 na kuyeeɲ səsəɲ pə situɣu.
 14 Ma taa kraakəna mə ɪsətʊnaa kʊfama na mə acima ké.
 A we-m təlasí ké, ma kawa a təm.
 15 Waatu wei í tekəɣi-m niɲ tə ma keesəɣi ma ɪse ké.
 Paa í lʊlsəɣi sələməɲ tə, maa nuki.
 Mpi tə, caləm suwa mə niɲ taa ké.
 16 ɪ sʊ lʊm na í lá nyəɲ tə asilima keelʊɣu kətaya.
 ɪ yele mpi pə fei teu tə, na ɪsayaɲ lapu.
 17 ɪ kpələmi kʊpantu lapu,
 na í pɛeki tampana təɲɔɣu.
 ɪ paasəna mpa pa ɪse pa təkí tə.
 ɪ ha sulav ke ɪ tampana.
 ɪ seena alv leelu tə.

Ye ɪseyeli nyəma kʊləɣi Tacaa tə

18 Mpróɣú Tacaa təma si:
 ɪ kəə na má na-me tə ciiki.
 Ye mə ɪsayaɲ seewa ɪsu təɔlʊm,
 tu hʊlʊmɪ ɪsu kaɣalv.
 Ye tə seewa ɪsu kpancəɲa,
 tu hʊlʊmɪ ɪsu kponkromʊlʊm.
 19 Ye ɪ ka tisaya na í nuna-m,
 í ka təɣa tətʊ kʊlʊlʊm kʊpam.
 20 Ama ye í kisaa na í kʊləɣi ma tə,
 í ká si yoo taa.
 Mpi tə, Tacaa yəɣətəna.

Yosalem ɪcate tayanɣu

21 ɪsənaya pə lapa na Yosalem ɪcate
 kʊpante ɲté tə pəsi wasaɲkali?
 Pəcó yəlaa kʊpama ka suna tə taa na pá təɲəɣi siɣisuyu.
 Ama nəənəə yʊlʊkʊlaa wenna.
 22 Yosalem ɪcate ka we ké ɪsu liyitee.
 Ama nəənəə tə pəsə ɪsu pəɣolasí.
 Pəyele tu nəɣəsəna ké ɪsu sʊlʊm kʊpam,
 ɪle nəənəə pə pala lʊm.
 23 Tə awulaa ké təə kʊllaa ké, na ɲmulaa sənlaa.

Pa tēna pa sōla kŭhaan kē na pá pēkəyɪ kasəyaya.
 Paa paasəyənə alu leelu təm,
 pəcɔ́ paa haaki sulav ke ɪ tampana.
 24 Pə tōw kē Pə tēna pə tɪ Tacaa wei ɪ kē Isəyeli Isə tɔ ɪ tōma sɪ:
 Maa lēeti ma kolontunaa, na má wēena tampana.
 25 Yosalem ɪcate nyá maa tɪ nyá tōw kē niŋ.
 Maa tɪ-ŋ kəkə taa isɪ pa taɣanvɔvɔ liyitee tɔ
 na kəkə nyaya nyá asilima.
 26 Maa mənna nyá huɫaa kŭpama isɪ paa wɛv ləŋtaa tɔ,
 na nyá layatɪ tasəlaa isɪ paa wɛv kancaalaya tɔ.
 Pələ pə waali kē paa yaa-ŋ ɪcate kŭpante na kusiɣisile.
 27 Ye Siyən nyéma layasaa na pá təŋ mpi pə wɛ teu tɔ,
 Isə ká ya-wɛ.
 28 Ama pu wakəli asayaa na pəntəlaa,
 na mpa pa ləkɪ Tacaa tɔ paa le.
 29 Fɛɛlɛ ká kpa-me na tuŋ wei í luŋiyi tɔ.
 Tawa wena í fɛɛnəyɪ tɔ a ká yeɫe na í tɔyɔ fɛɛlɛ.
 30 Mpi tɔ, í ká lontili kē isɪ waatɪ wei
 tuŋ inɪ ɪ hatɪ tɔəkɔvɔ tɔ.
 ɪ ka té taasɪ isɪ waatɪ wei
 tuŋ inɪ ɪ laŋəyɪ lɔm tɔ.
 31 Yulɔ tɔŋ tɪ ká pəsɪ isɪ nyuliya,
 na ɪ tēma wɛɛ isɪ mamacəyələsɪ.
 Kəkə ká nyaya í na ɪ tēma kē,
 nəyɔlv kaa teesi-ke.

2

¹ Tacaa heela təm ntiyɪ Amətɪ pəyalɔ Isayii tɔyɔlv. Toosee taa kē ɪ heela-ɪ Yuta na Yosalem pa təm.

*Yəlaa tēna ká wɛɛ Yosalem taa
 (Kŭkalvɔvɔ 2-4; Miseen 4:1-3)*

2 Tacaa təyaya wɛ pɔyɔ tōw kē.
 Kɔyakɔ nakɔli pɔyɔ ŋkɔ ku kɔli
 na kú caya pəŋ nyəŋ taa na kɔ tɛɛ pulasɪ.
 Piitimnaa tēna ká polo kɔ tōw.
 3 Yəlaa pəyalɛ ká polo na pá tɔ sɪ: ɪ kəw na tɔ kpa Tacaa
 pɔyɔ tōw kē Yakəpɔ Isə təyaya.
 Na í huɫi-tɔyɔ ɪ mpaan na
 tɔ təŋ ɪ ikpate.
 Mpi tɔ, Siyən ɪcate Yosalem taa kē Tacaa kiiu na ɪ
 təm ká luna.
 4 ɪ ka huɫna piitimnaa na í loli yəlaa pəyalɛ. Uena pá
 lu pa layalɛɛ ke akɔŋ, na pa ŋmantaasɪ ke lemsenaa.
 Piitim napəli pə kaa kɔli lempɪ tōw.
 Pəcɔ́ nəyɔlv kaa tasa yoou kpələmɔyɔ.
 5 Yakəpɔ lɔlɔyɔ nyéma me í kəw
 na tɔ tɔ Tacaa nyaaləm taa.

Tacaa kɔyakɔ kŭhɔhɔvɔnav

6 Tacaa ləwa ɪ yəlaa Yakəpɔ lɔlɔyɔ nyéma.
 Mpi tɔ, ilim təlulɛ tōw nyéma kɔlapɔtɪ suna pa hɛkɔ.
 Pa lakɪ topotopo isɪ Filiisi nyéma.

Pəyele pá na krai nyóma pa krentəxi nəsı.

⁷ Wula na liyitee su pa tetu taa, pa wənav fei tənaya.

Krayanəş su pa tetu taa, yooú kəkənəa fei kaləyú.

⁸ Tun kólaləş su pa tetu taa ké,

pá luniyi mpi pa lapəna pa niş tə.

⁹ Pə tisa yulú ké na pé lumsi-ı. Tacaa taa wii-wə.

¹⁰ ı suv kəkraməş tée na í ĩmeli tetu tée.

ı hatələna Tacaa səyəntu səsəntu na ı teu səsəm.

¹¹ Kalampaanı nyóma ká ka nyəş,

na pé tisi isəcəvtnəa.

Tacaa tike nté səsə ké kuyaku ĩku.

¹² Mpi tə, Pə təna pə tu Tacaa su kuyaku nakuli.

Ku taa ké ı ká həvna kalampaanı nyóma,

na isəcəvtnəa, na mpa pa həş pa ti tə na í tisi-wə.

¹³ ı ka wakəli Lipaş na Pasaş pə tun kəköləş təna.

¹⁴ Na pəş kəköləş na pulası kəkolası təna.

¹⁵ Na atə na isə kutuləş səsəş təna,

na koloosi səsəşı acalə təna.

¹⁶ Na kpuləş səsəş wei ı puki Taasisi tə ı təna,

na wontu nti tə təna pa nyuləxi tə.

¹⁷ Pu tisi yəlaa kalampaanı ké na pa isəcəv,

Tacaa tike nté səsə ké kuyaku ĩku.

¹⁸ Tun kólaləş təna ká saalı yem.

¹⁹ Yəlaa ká suv kəkraməş tée, na tetu tée sı,

pá hatələna Tacaa ton səsəş na ı páána,

kə waatu wei ı ká kə sı ı nyaasəxi tetu tə.

²⁰ Kuyaku ĩku ku wule yəlaa ká tú pa tun wei pa lupəna wula na liyitee nyəşətu təyə séməş na yuun sı í wakəli-ı.

²¹ Kəkraməş lona na ı pəşləe taa ké paa suv na pá ĩmeli Tacaa səyəntu səsəntu na ı teu səsəm, ké waatu wei ı ká kə na í nyaası tetu tə.

²² ı taa ha mə təxi yulú.

Heelim tike ké pə tu ı muna tée.

Mpu tə, ı ta ké puləpu.

3

Yuta kawulaya wakəlyú təm

¹ ı naakı mpi Tacaa Pə təna pə tu ká ləsi

Yuta tetu na Yosalem ıcate pə taa təyələ.

ı ká ləsi pə təna mpi pə waasəxi yəlaa ké teu tə.

Pə krayəv təyənaya təna na lum təna tə.

² Akanaa na yoolaa na hūlaa,

na Isə kuyəşəttu teləsəlaa

na nalaa na kəkpatəlaa.

³ Na yoolaa nule na naanəwa nyūyū nyóma na kupaalaa,

na layətu tasəlaa, na mpa pa lakı niş təma na canəm tə,

na topotopo nyóma səsaa.

⁴ Tacaa ká kra-wəyē awaasa ké awulaa,

na piya ĩmakələxi-wə.

⁵ Yəlaa ka muyluyi təma.

Ifepiya ká kulı kəkpatəlaa tə,

na tetələtaa náá kulı kupaalaa tə.

6 Hali luluyu kulumuyu tu ká kra i teetu na í tãmi-i si:
 Nyá wena toko tã, la ta wulav
 na í paasana samaa yeleyele ine.
 7 Ama ílé i ká ma kapuka ke kuyaku ŋku si:
 Ma ta ke kãle latu.
 Pãyele ma feina tãɔnaga, yaa toko ke ma te.
 Mpu tã, í taa kra-m wulav.
 8 Yosalem ceŋlãgi, Yuta hotaa.
 Mpi tã, pa kulãgi Taca teeli tã kã
 pa yãɔtaya na pa kulapãle taa.
 9 Isana pa isentaa wee tã,
 mpu pã kuyuna pa tãm.
 Pa laki pa kawalaya kã tãkeele isu Sãtãm
 nyãma paa ŋmesãgi. Pa tãm we waiyo kã.
 Mpi tã, mpe pa tayanãna pa maɔamaɔa pa wakãluyu.
 10 Í yãɔti si: Pu caɔana siyisilu.
 Mpi tã, i ká tãɔ i tãmlã kululãm.
 11 Ama isayav tãm ná we waiyo kã, pã kaa caɔana-i.
 Mpi tã, i we mpaav isayav taa kã.
 Pu leeti-i i kulapãle.
 12 Mprũyũ Taca tãma si:
 Piya ŋmakãlãɔna ma yãlaa.
 Alaa tãkãna kawalaya ke pa tã.
 Pa nyuyũ nyãma tolisiyi-weye
 na pá wakãlãgi mpaav ŋku pa tãŋãgi tã.

Nyuyũ nyãma huɔnav

13 Taca kulaa si i kalãɔna i yãlaa.
 Í sãŋaa si i huɔkãna-we.
 14 Taca yaawa nãŋãɔ ke yãlaa nyuyũ nyãma na pa awulaa,
 na í tã-we si:
 Mã kuntuna ma tũŋ wei pa yaa si leseŋnaa tã.
 Í leeka konyãntũnaa nyãm na i suuli mã teesi.
 15 Úle pepe tã kã í felãgi
 ma yãlaa ke nãhãe na í
 lakãna mũsũŋ ke konyãntũnaa?
 Taca Pã tãna pã tu yãɔtãna mpu.

Taca kalãɔna Yosalem alaa

16 Mprũyũ Taca tãma si:
 Yosalem alaa me í kã isãcãv nyãma kã.
 Í tãŋ na í hãŋ luuŋ.
 Mã isãpee nyãnyũv kusãgi konyulãŋ.
 Í tãŋ nãhãle nãhãle na mã nããkpalasĩ wiiki.
 17 Taca ka looli lseyeli alaa me mã nyãŋ na pã yelemeyã
 ŋkãŋkolasĩ na pã tu-meyã fele.
 18 Kuyaku ŋkuyũ Taca kã wãɔsĩ mã kacãka wontu tãna. Pã kpayav mã
 nããkpalasĩ na pulũŋ wei í suuki nyãŋ tã, na mã kacãka wontu nti tã kootaa
 isũ isãtu kũfalũ tã.
 19 Na ŋkpanyapãlasĩ, na kpasĩ, na tekentãnaa,
 20 na saalasĩ kãtemasĩ, na nãhãe taa yãm, na tampalanaa, na tulaalũ
 kpalãpanaa, na tãlanaa.
 21 Na mã mpee tã kukuwee, na muna tã nyãna,

22 na acima wontu, na kpainaa, na tokonaa sɔsaa mpa pa kentiɣi watu tɔ, na saalasi na hulun,

23 na tokonaa sɔsaa, na toko nyaanaa na nyuyɔ saalasi, na luyɔ tɛɛ nyɛnsi.

24 Tasətu sɔŋ ká lɛɛti tulaalu lonte,

na ŋmənaya ke tampala lonte.

Nkoŋkolaya ke nyɔɔsi kvhəkasi lonte,

na lɔyáɣa wontu ke acima nyəntu lonte.

Ɔ nan fɛɛɛ na í

taa tokuyu ke kacɔka lonte.

Yosalem alaa leelaa tɔm

25 Layatɛ ká tɔɣɔ Yosalem taa apalaa.

Yosalem yoolaa taa yoolaa ká si tɔyoole.

26 Waatu inəɣi Siyɔŋ ɛcatɛ nənɔɔsi

ká wii na sí caya lɔyáɣa.

Pu kpiisi nənɔɔsi, ɛɛna sí caya atɛ.

4

1 Kuyaku ŋkuyɔ alaa naatosompɔɣɔlaya ká kpi apalu kulɔm na pá tɔm-i si: Yele na tɔ pəsi nyá alaa na pá yaakəna-tuyɔ nyá hətɛ na pə keeli tá nyɔɔŋ tɔɔ mpusi.

Ye pə kaasa tá tɔɣɔnaya

na tá kutɔɣɔlɔtu tu paasəna tá ti.

Yosalem yəlaa kakaasaya

2 Kuyaku ŋku hoole nte Tacaa ká la na tɔ nyɔ tɛtu taa tɔ, n̄tɛ tu lana Iseyeli nyəma kakaasaya na pa teeli. Tɛtu kulɔlɔm ká la Iseyeli nyəma kakaasaya sɔsɔɔntu na pa pəsuyɔ.

3 Yəlaa mpa me í kaasaa na í we Yosalem taa tɔ, na mpa me í we Siyɔŋ taa tɔ, paa yaa-me si Iso nyəma. Mə təna mə həla ke Tacaa ŋmaa i takəlaya taa si í ká caya Yosalem.

4 Tacaa ká nyaali Yosalem pɛɛlaa asilima na i heelim. Tacaa ká nyaali Yosalem taa caləm na i heelim mpi pə we isi kəkɔ tɔ.

5 Tacaa ká tu isəŋmɔntu na nyɔɔsi ke Siyɔŋ puyɔ tənaya ilim taa, na ku tɔɔ kotilaa tənə tɔɔ. Ahoo í yuwa, ɛɛ i tu kəkɔ ŋka ka muyi tɔ. Tacaa teeli ká kentina.

6 Kəkentim ká weɛ na pə kenti hanɣaya ke ilim taa, na pə kenti tɔtɔɣɔ tɛv na ku heelim ke ahoo taa.

5

Tacaa lɛsɛŋ tuyv

1 Ɔ yele na má má, ma taapalu ke kawəyaya. Ma taapalu na lɛsɛŋ tuyv pa kawəyaya ké.

Ma taapalu ka wɛna lɛsɛŋ tuyv ke tɛtu kupantu pulaya nakəli ka tɔɔ.

2 Ɔ luka pulaya ŋkɛɣɛ na í ləsi ka pɛɛ tənə.

Ɔɛna í sɔ lɛsɛŋ tuyv kupan̄ku.

Ɔ ŋmá tətəŋlɛ kutuluyɔ na í huli tənayaasələ.

Ɔ tɛɛlaya si ku lɔli pɛɛ kupana ké.

Ama kule ku ta lɔli kupana.

3 M̄pɔɣú ma taapalu tɔma si:

Tɔv, Yuta na Yosalem pə nyəma

í huɔ má na ma lɛsɛŋ tuyv tá tɔm.

4 Ma tɛma-kuyv pə tənaya lapu, má tasa we tɔtɔ?

Ma tɛelayaa si ku lɔli lɛsɛɲnaa kɔpama.

Uɛ pepe tɔɔ kɛ ku ta lɔli pɔlv kɔpam.

⁵ Nɔɔnɔɔ, maa heeli-mɛyɛ nti maa lana-ku tɔ.

Maa kɔpɛsi ku kalaa na heɛɲ tɔyɔ-ku.

Maa yɔki ku kolɔɲa na mpatɔntaa fɛli-kuɲv nɔɔhɛɛ.

⁶ Maa yeɛ na nyutu isayatu lɛɛki-ku.

Nɔyɔlv kaa hala-ti yaa i tayani-ku.

Sɔwa tɔɲ na nyutu isayatu ká nyala.

Ma kaa yeɛ na tɛv tasa-kuɲv nuu.

⁷ Pɛ tɔna pɛ tv Tacaɔ taale nteyɛɛ Iseyɛli yɔlaa.

Yuta yɔlaa mɛyɛɛ lɛsɛɲ tɔyɔ ɲku i lɔsaa tɔ.

Tampɔna tɔɲyɔv kɛ i tɛelayaa.

Uɛna mu laki isayatu.

Pu wɛɛ si i tɔɲ siyisuyɔ.

Uɛna mu laki kɔtakɛɛsɔm kɛ paa timpi,

na yɔlaa maki kapusi na laɲwakɔlle.

*Mpa pa kɔsɔyɛ Tacaɔ pááná tɔ
(Kɔkalɔyɔv 8-24; 10:1-4)*

⁸ Mpa pa pulɔyɛ tɛɛsi kɛ pa tike tɔ pa tɔm wɛ waiyɔ kɛ.

Mpa pa pulɔyɛ tawa kɛ pa tike tɔ pa tɔm wɛ waiyɔ kɛ.

Pa tɛɲ icatɛ tɔna, na tɛtv pɔsɔyɛ pa nyɔntv.

⁹ Pɛ tɔna pɛ tv Tacaɔ,

yɔyɔtaa na i tuu na má nu si:

Tɛɛsi nsi si tɔna su wakɔli.

Tɛɛsi kɔpɔɲsi sɔsɔɔnsi nsi su wɛɛ kɔpɛtɛ,

nɔyɔlv kaa caya si taa.

¹⁰ Ye wei i hala lɛsɛɲ tɔɲ kanɲanasɛ tooso,

sɔlvɔm liitilinaa nuɛɛ na naanɔwa tike kɛ i ká hiki.

Wei i tuuwa tɔyɔnaya pee kɛ saaki,

kiloona naanɔwa tike kɛ i ká ku.

¹¹ Mpa pa pɛɛkɔyɛ sɔlvɔm tɔɲ nyɔm kɛ tanɔɲ tɔhulu,

na mpa pa nyɔki-wɔyɛ tapɛɛɛ na pɛ kɔyɛ-wɛ tɔ,

pa tɔm wɛ waiyɔ kɛ.

¹² Saɲkɔnaa na cɔmɔɲ na akilimanaa na hɔsi

pɛ haɲna na sɔlvɔm kɔyɔv-wɛ.

Ama paa paasɔyɔna mpi Tacaɔ laki tɔ,

pɛcɔ paa cɛkɔyɔna i niɲ tɔma.

¹³ Pɛ tɔɔ kɛ Tacaɔ yɔyɔtɔyɛ si:

Paa kuu ma yɔlaa.

Mpi tɔ, pa ta cɛkɔna pɔlv.

Pa nyɔyɔv nyɔma ká si nyɔyɔsi,

na samaa náá si lɔkɔtv.

¹⁴ Isayii si: Pɛ tɔɔ kɛ atɛtɔɛ haa nɔyɔ si tɔ liki

icatɛ sɔsaa na sɛkpɛma.

Pa na pa acima aɲmaala, paa tii atɛtɔɛ taa.

¹⁵ Pu tisi sɔsaa na sɛkpɛma tɔna tɔfɛ.

Kalampɔani nyɔma ká ka nyɔɔɲ.

¹⁶ Pɛ tɔna pɛ tv Tacaɔ ká hɔli i sɔsɔɔntv

na i su i luyɔ nyɔntv.

Isɔ Naɲɲ tv inɛ i ká hɔli

i tɔnaɲɲ wɛɛtv na i kɔna siyisuyɔ.

¹⁷ Icatɛ ncaa taa kɛ heɛɲ ka tɔki, isu nyutu taa.

Pinasi nsi pa caləgi teu tə
su pɛeki tənaya si təɣənaya.

18 Ɔ pəsa pəpətu ke ɲmusi
na í hənna kúpəntəɲ ke mə waali.
Ɔ hən mə kawalaya isu naan na keeke tə,
mə təm we waiyo ké.

19 Ɔ tən si:
Taca la mpi n caa lapu təɣə ləɲ na tə ná.
Mɛ si: Tə caa tə ná mpi mpi Ɔseɣeli Ɔsə Nənɲ tu
suwa na í tənɲɲi na í laki tə.

20 Mpa mɛ í yaa kúpəntu ke ɪsəɣatu,
na ɪsəɣatu ke kúpəntu tə.
Ɔ yaaki nyaaləm ke səkrɛtuɣu,
na səkrɛtuɣu ke nyaaləm.
Ɔ laɣasəɣi leleɲ ke nyaɲ,
na nyaɲ ke leleɲ tə, mə təm we waiyo ké.

21 Mpa mɛ í nyənəɣi mə təɣi ləmaɣasɛɛ
nyəma yaa laɣatunaa tə,
mə təm we waiyo ké.

22 Mpa mɛ í ké tanɲaunaa ke solum tənɲəle tə,
mə təm we waiyo ké.
Mpa mɛ mə yaa mə təɣi akanaa ke solum situɣu taa tə,
mə təm we waiyo ké.

23 Ɔ haaki tasəkəle tu ke tampana
ke kɔhəv təə ké huule taa,
na í kɔ tampana tu təm.

24 Pə təə ké í ká nyaya kəkə ke
ləɲ isu kiisi yaa nyutu kɔwɔlɔtu.
Ɔ ká tasa mə kila tɛɛ, na í saali yem.
Mpi tə, í nyəna yem ké Pə tənə pə tu Taca kɔsɛɣəsətu.
Ɔ foota Ɔseɣeli Ɔsə Nənɲ tu kɔɣəɣɔtu.

Taca pááná

25 Pə təə ké Taca pááná kpana ɪ yəlaa.
Ɔ tɛyeta ɲkumle na í má-we.

Ɔlɛna pəɲ sele,
na sətəa səɣɔti hapɛɛ təə, isu nyutu.
Paa na mpv Taca pááná ta hɛɛ.
Taca tənna ɲkumle ke tɛyɛtuɣu ké.

26 Taca sika tuuta ke piitim pooluɲ nyəm.
Ɔ hɔla kacɔɣɔlaya na í yaa-weɣe
antulinya tənaya təə si pá kəə.
Mɛɣɛle na pá tənna kəntɛ ke ləɲləɲ.

27 Yoolaa mɛ pa taa nəɣəlv ta ká yaa ɪ pəntəɣi.
Tom ta kaa nəɣəlv, nəɣəlv tampala ta hɛti,
pə́cɔ ɪ ntanɲkɔla ɲmənaya ta fiti.

28 Yoolaa sala pa nyəmə ké,
na pa təɲ paɲa.
Pa kraɣanəɲ acɔwa we tən ke isu kɔkɔraməɲ,
na pa yoo keekenaa cəəki isu kacuculaya.

29 Yoolaa mɛ pa yoo kakiisasi nəɣəsəna ké
isu təɣəlaya alv nyəɲka wula.

Pa nyusəgi ké isu təɣolası kufası.
 Pa kraaki pa təɣonasi, nəɣolv fei si i leekəgi.
³⁰ Kuyaku ŋku,
 kəkote səsəle ká kuli mə təw isu tenku kəkote.
 I ká nyənna tetu həɣolvu təw,
 na í ná səkrətuɣu na laŋwakəlle.
 Mvusuvu anaam ká wáási nyaaləm təw.

6

Isayii sɔvv ke Iso tamlɛ taa

¹ Osiyasi səm pənaya ke Isayii má, ma ná Tacaa ke toosee taka taa. Ma na-i ké na í caya i kumte səsəle təw, na i kraai suwa i təyaya.

² Na isətaa tanlaa napəli, mpa pa wəna keŋ naatoso naatoso tə, pa səŋaa na pá cəna Iso. Keŋ naale ka takəna pa isentəw, na naaleɣe pa nəohɛɛ təw. Ilena pá kuləɣəna naale.

³ Mɔ́ɔ́yú pa yəɣətaya na pá cəwki təma na nəwsi səsəwsi si:

Pə təna pə tu Tacaa keke Nanŋ tu Nanŋ tu Nanŋ tu.

Nyá teu suwa tetu təna taa ké.

⁴ Isətaa tanlaa nəwsi selaya Iso təyaya kite tɛɛ, na nyəwsi nyala ka taa.

⁵ Mɔ́ɔ́yú Isayii má, ma təma si: Hai, ma təm təma. Mpi tə, ma kuyəɣətutu fei teu. Ma yəlaa mpa pa heku taa ma wɛɛ tə, pele pa kuyəɣətutu fei teu tətə. Pəyele ma nana ma isəpəle ke Pə təna pə tu Tacaa wulav.

⁶ Ama isətaa tanlaa mpe pa taa lelv kula huntu, na í kəw ma kin. I təkə i nin taa ké mamate nte i ləsa kətaya təlɛtə təw tə, na krətəlvu.

⁷ Ilena í nyətə ma nəɣə na í tə si:

Mamate tokina nyá nəɣə, nyá isayatu na nyá kawalaya kpiisaa.

⁸ Ntəna Isayii má, ma nu Tacaa pəwasa si:

Aweye maa tili? Awe ká la tá nəɣə təw tu?

Ilena má cə si: Mayalə tili-m.

⁹ Mɔ́ɔ́yú i təma-m si:

Polo n heeli Isɛɣeli yəlaa si,

paá í nu isəna, í kaa cəkəna.

Pəyele paá í nyəna isəna í kaa ná.

¹⁰ Ma kv mə ləmayasɛɛ taa, si í taa cəkəna.

Ma təkə mə ŋkraŋŋ, si í taa nu natəli.

Ma wiisa mə isɛ, si í taa na pulv.

Pə taa kəw na í keesəna ma təw na má waa-mɛ.

¹¹ Mɔ́ɔ́yú Isayii má, ma pəwasa si:

Tacaa, pəlee ké mpv in pu su tənaya?

Ilena í cə-m si:

Waatu wei pu kpiisi acalɛɛ na pə kú yəlaa,

na tɛɛsi wɛɛ krɛtɛ,

na cacakəŋ wɛɛ krɛtɛ, nəɣolv fei tə.

¹² Tacaa má maa ləsi tetu yəlaa,

na má pona-wɛɣe pooluŋ,

na pə kaasi-təgi krɛtɛ.

¹³ Ye pə kaasa yulv kulvm ke naanəwa taa,

paá kv ílé tətə.

Ama pu kaasi yəlaa mpe isu pa setuɣu tuɣu

na pə yeke kite na tə neɣətəgi tə.

Kite nte tu la akpaale kɔfatɛ nte tə ké Iso nyəntɛ tə.

7

Təm nti Tacaa yəḡəta wulav Ahasi təə tə

¹ Wulav Ahasi waatu ke Asilii wulav Lesen, na lseyeli wulav Peka, Peka inɪ ɪ caa kele Lemaliya. M'p'og'og' pa tii Yosalem ɪcate təə si pa yookina-te, ɪle pa ta pəsi. Wulav Ahasi inɪ ɪ ka kena Yotam pəyalu, na ɪ cəsə Osiyasi ka kena Yuta wulav.

² M'p'og'og' pa heela Tafiiti ləlvu tu wulav Ahasi na ɪ təyaxa si, Silii yoolaa kəma na pá siki Ifəlayim taa. Təyaxa təm nti tə lapa na wulav na ɪ yəlaa pá sele ɪsu heelim ciyituɣu hətɣu tə.

³ M'p'og'og' Tacaa təma Isayii má si: Nyá na nyá pəyalu Seyaa-Yasupi í polo na í ná wulav Ahasi. ɪ we ɪsətəa lule ləəu nəḡə ke cətəlaa taale hapəle təə.

⁴ Heeli-ɪ si caxa təpamm. Səḡəntu í taa kpa-ŋ, yaa nyá apalɔtu yəələna Silii tu Lesen, na Lemaliya pəyalu pa pááná. Pə taya pulu, a wee ké ɪsu tuputusi naale kəkə.

⁵ Ma nyəma si Silii nyəma, na Peka na Ifəlayim yoolaa caaki pa kuli nyá təə. Halɪ pa təma si:

⁶ Tə kpa Yuta nyəma təə, na tə nyaasi-we. Tə caali-we na pá təŋ-tu. Tə kpa Tapeeli pəyalu ké wulav na təŋ.

⁷ ɪle ɪsə Tacaa yəḡəta si:
Təle tə kaa təḡə.

⁸⁻⁹ Mpi pə təə tə, Silii ɪcate səsəle nté Tamasi, na Lesen kele təna wulav.

Ifəlayim nyəma ɪcate səsəle nté Samalii, na Peka kele pəle pa wulav.

Pə kaasa pusi nutoso na kakpasi, na Ifəlayim nyəma saali yem.

Ye mu ta matəna Tacaa, mə saaləɣi yem tətəḡə.

ɪsə we tá kin

¹⁰ M'p'og'og' Tacaa heela Isayii si í teləsi Ahasi si:

¹¹ Sələmi nyá ɪsə Tacaa maya yaasi wei n ká tənə nyá taa si ma we nyá waali tə. Paa atətəle taa ké n caa yaa ɪsətəa ké n caaki.

¹² Təyaxale Ahasi cəwa si: Aai yoo, ma kaa sələmi puluɔɔ. Ma kaa mayasi Tacaa si ma naa ɪ waali.

¹³ Mpuɣule Isayii cə-ɪ si: Tafiiti ləlvu nyəma me, í nu ma təm. ɪsu í lapu yəlaa tə, pə ta maya-meyele na í caa ɪ kpeŋna ma ɪsə?

¹⁴ Təu, Tacaa ká huli-meyele yaasi nəḡəlvu ɪ mayamaya. ɪnəḡəle si: ɪ nyəni, pəelo wei ɪ ta nyənta apalu tə, ɪ ká haxa həḡə, na í luli apalupəyaya. Paa ha-keɣe hətə si ɪmaniyeli. Hətə tənə tə yəḡətəɣi si ɪsə we tá kin.

¹⁵ ɪ təḡənaxa nté naanim na tuŋ. Haləna í nyi ɪsaxatu kisuxu, na í mu kəpantu.

¹⁶ Ama na pəcó apalu pəyaxa ŋke ká nyəŋ ɪsaxatu kisuxu, na kəpantu muɣu tə. Awulaa mpa inɪ pa naale pa səsəɣi-meyele watu ke mpu tə, pa yəlaa ká lə pa tətə.

¹⁷ Ama Tacaa ká kəna nyana nyá yəlaa na nyá ləlvu nyəma mə təə ké mpusi. Təu tə pa ta nata mpusi inəɣi waatu wei Yuta na lseyeli pa faɣaa tə. Asilii wulav ká la mpi təḡəle.

Kolontunaa watvɣv

¹⁸ Koyaku ŋkuyə Tacaa ká yaa kolontunaa na kacuyolaya.

Paa luna ɪcipiti pəḡə Nili na tenku pa atama taa tətə taa, na pá kəə, ɪsu kacəsi.

Paa luna Asilii tətə ɪsu tuŋ səsəkə.

¹⁹ Pa tənə paa kəə na pá caxa ləəŋ wei ɪ lumaa tə ɪ taa.

Na kukpaməŋ pəyələe taa,
na səwa hətu taa, na hila təna taa.
20 Koyaku ŋkoyu Tacaa ká kənti
Ifəlati pəyə waali hūnyu.
Asilii wulav təm ke pa keesəyi mpv.
I ká kəə na í looli mə nyəəŋ,
na mə tənəŋ təə huntu, na mə tantəŋ.

21 Koyaku ŋkoyu paa mə təyaya ŋka
kaa təə nav alunyəŋ,
na pəŋ ke naale.

22 Ilena pá nyaasəyi pə naaləm ke katatəlaya.
Mpa mpə pu kaasi tetv taa tə,
naanim na tuŋ ke paa təkí.

23 Koyaku ŋku tətə,
paa pa səwa lesəŋ tuŋ iyaya (1000) ke taale taa,
na pə liyitee lu nyəyətə iyaya (1000),
paa yelee-te na nyutu isayatu leski.

24 Halí yəlaa ká suv tə taa ké na təəŋ
na nyəmə na pá yeli.

Nyutu isayatu təna ká suna tetv təna taa.

25 Paa pulasi nsi si təə pa halayana akuyu tə,
nyutu isayatu ká nyaləna,
pə kaa wəe suv.

Haləna pá yeki naaŋ na
heəŋ ke pə taa na í təkí.

8

Pa ŋmili kolontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ

1 Ḿpóyó Tacaa təma Isayii ma si: Kpaya kpaata, na ní ŋmaa i təə ké ŋmaatu
kuyasələtu na pə naaki teu si: Pá ŋmili kolontu wontu waali, pá kuu wontu ke
ləŋ.

2 Ilena má huli kpaata inəyi aseeta nyəmə naale mpə ma wəna naani tə.
Mpeyele Kətulv Wuliya na Yepelekiya pəyalv Sakali.

3 Ḿpóyó ma nyəmə ma alv. I ké Isə kuyəyətutv teləsulv ké. I lapa teu ilena í luli
apalv pəyaya, na Tacaa tó si, má yaa-ke si: Masee Sakali-Hasí-Paasi*fa*. ^a kolontu
waali, pá kuu wontu ke ləŋ.

4 Pə taya pulv təə, mpi si pəyaya ká nyəŋ yəyətuyv si, paapa na nnaa tə, pa kuu
Tamasi na Samalii pa wənav na pá pona Asilii wulav.

Asilii yoolaa watuyv

5 Ḿpóyó Tacaa tasa Isayii maya heeluyv tətə si:

6 Mpi pə təə yəlaa panə pa kisa Silowee

ləəv lvm mpi pə kpeŋ təpamm,
na pá lə apalvtv ke awulaa Lesəŋ
na Peka pa təm taa tə.

7 Pə təə ké maa kpaasi Asilii wulav na i yoolaa pa toŋ.

Isu Ifəlati pəyə səsaya lvm na ka hola səsuyv,
na pə watí kutemíŋ tə.

8 Asilii nyəmə ká watí isu lvm na í li Yuta nyəmə,
na pə suna pa luyv tēe.

^a 8:3 *Sakali-Hasí-Paasi*: Loonə kanə Hepəla nyəmə təm ké. Pə nyuyv nté si, pa ŋmili

Paa waləsi pa kütemiñ ke pa tetu ɪwalav tɔɔ.
Isɔ we tá kiñ.

Yɔlaa tɔma kpa nyana

⁹ Piitimnaa me, í kiisi yooú kakiisasi,
sɔɔɔntu sɔsɔɔntu taŋa-meɣe.
Mpa me mə we tetu pooluñ tɔ mu ke ŋkraŋŋ.
ɪ taɣani mə tɔɣi yooú tɔɔ,
sɔɔɔntu taŋa-meɣe.
¹⁰ ɪ hɔkɔ na í su, pu saali yem ké,
pɔcɔ paa ntiɣi í ká yɔɔɔti, tɔ kaa la.
Mpi tɔ, Isɔ we tá kiñ.

Pɔle kvcɔpɔle

¹¹ Mɔpúyú Taca kpa Isayii má, na í kpaali-m sɪ má taa
keena yɔlaa mpe pa yaasi. Nti ɪ yɔɔɔta tɔɔɔle sɪ:
¹² ɪ taa nyani waali luu ke mpi
mpe pa nyənəɣi waali luu tɔ.
ɪ taa nyana mpi pa nyaŋna tɔ,
sɔɔɔntu í taa kpa-me.
¹³ Pə tɔna pə tu Taca tike ke í ká nyani katɔ pulu,
na í nyana-ɪ na í se-ɪ.
¹⁴ ɪ ké Isɔ tɔseɛle ké.
Ama ɪ ká pəsi tɔtɔɔɔ kukpamuyu
ŋku ku cɔ Yuta nyɔma na Isɛɣeli nyɔma tɔ.
Kulɔm ɪni tɔtɔɔɔle puluyu
na katɔka ke Yosalem nyɔma.
¹⁵ Pu cɔ pa payale na pá hoti na pɔ wakəli-we.
Katɔka ká puu-we na pá kpa-we.

Kɔɔnaŋ svsuyv kisinav

¹⁶ Mɔpúyú Isayii tɔma sɪ: Ma tɔɣi tɔm tənɛɣe puluɔpu taa ké. Maa kaləsi ma
kuseɣesətu nti ma caaki seɣesuyv tɔ tɔ tɔɔ. Ma tɔŋlaa tike ke maa heeli-ti.
¹⁷ Taca ha Yakɔpu luluyv nyɔma ke siɣile ke laasaya tɔɔ ké. ɪle Taca ke ma
teeləɣi na ma tɔɣi-ɪ naani.
¹⁸ Ma na piya mpa Taca ha-m tɔɔɔɔ. Tə we ké ɪsu Isɔ kuhulɔm mpi pə hóləɣi
Isɛɣeli taa sɪ Pə tɔna pə tu Taca we Siyɔŋ puɣv taa tɔ.
¹⁹ Ye pa tɔma-me sɪ: ɪ pɔəsi mpa pa svsəɣi na pá yaaki atetɔnaa, na pa heeliɣi
cele tɔm tɔ. Pa welətəɣi pa luuñ tee ké na pá mutəɣi yem. ɪle í cɔ-we sɪ: Pə we teu
sɪ tɔ pɔəsi səttaa ke weesiñ nyɔma tɔm na? Isɔ ké tu pɔəsi yaa səttaa?
²⁰ ɪle í ká cɔ-we sɪ: Taca tɔm na ɪ seɣesuyv taa ké tu məli. Ye wei ɪ kisa mpv
pɔntu kaa fe teu.

Səkpɛtuyv taa tɔntɛ

²¹ Paa cɔɔ tetu taa ké,
na ɪkaale kpa-we na nyɔɔsɪ pu-we,
haləna pá tuv pa wulav na pa Isɔ.
ɪlena pá kpaasi pa ɪse na ɪsɔtaa.
²² ɪlena pá tisi-ye na atɛ,
na pá ná laŋwakəlle na səkpɛtuyv
na nəɣəsɛɛ sɔsɔɔna.
ɪlena pá pona-weɣe səkpɛtuyv anaam taa.
²³ Wei ɪ we səkpɛtuyv kɔnɛ ku taa tɔ,
u pəsəɣi na í fiti.

Pa lula-tuyv pəyaya

Hatoo ləŋ taa ilɛ,
 Sapuləŋ na Nefətali pə həyələŋ nyəma
 ka we fɛɛɛ taa ké.
 Ama paa tɛ na pa kusi nyəəŋ.
 Pə kraɣav tɛŋku wei ɪ we ilim təlulɛ tə,
 haləna Yaatanɪ pəɣə waali.
 Paa na Kalilee timpiwɛ mʊblaa wɛɛ tə,
 paa kusi nyəəŋ kɛ təna.

9

¹ Yəlaa mpa pa təŋ səkrɛtuyv taa tə,
 pa naaki nyaləmələ səsəələ.
 Mpa pa we ahoo səkrɛtuyv səsəəŋku taa tə
 nyaləmələ tula pɛɛ pa təə.
² Tacaa laki na pa laŋa hʊləməyɪ katatələɣa,
 na pa aŋmaala səsəyɪ.
 Pa laŋa hɛɛki nyá isɛntaa ké isɪ kʊmtʊ waatʊ.
 Yaa isɪ pa taluyv mpi mpi pa kuu yooʊ taa tə.
³ N kəələyɪ səɣələ kɛ nyá yəlaa təə.
 N pɛləyɪ kprátuyú ŋku pa makayana pa siyile taa tə.
 N pɛləyɪ ŋmakəllu təpɪtɛ,
 isɪ n ka lapʊ Matiyən nyəma waatʊ tə.
 Mprúyú n fitiyɪ pa ŋmakəllaa kɛ sanɔ.
⁴ Kəkə ka nyaya yoolaa ntəŋkpala wena
 a təŋ í nukɪ kav kav tə,
 na pa tokonaa mpa caləm taanaa tə.
⁵ Mpi tə, pa lula-tuyv pəyaya.
 Pə ha-tuyv apalv pəyaya.
 Iso cɛla-kɛyɛ pəsuyv.
 Ka həla nte: Layatʊ tasʊlv kʊpən,
 Iso Ton tʊ, Caa Tam təə nyəŋ, Hɛɛsuyv Awulumpu.
⁶ Ka kawulaya təŋ ká waləyɪ ké.
 Ka kawulaya ká wɛɛ hɛɛsuyv taa.
 Káá lɛɛtɪ Tafiiti lonte taa.
 Tampana təŋuyv na siyisuyv təə ké ka təŋ ká səŋ.
 Tacaa Pə təna pə tʊ tʊwa ɪ taa ké sɪ
 ɪ laki pə təna isəntə.
 Mpi tə, ɪ səələ ɪ yəlaa ké.
 Pə kraɣav nəəŋə tə, haləna pə polo tam.

*Tacaa páána**(Kvkaluyv 5:25)*

⁷ Mprúyú Tacaa yəɣətə Yakəpʊ yəlaa
 lɛyɛɪ nyəma kɛ təm na tə təŋ-wɛ.
⁸ Yəlaa təna nu mpu.
 Pə kraɣav lɛlayim nyəma təna na Samalii nyəma tə.
 Uɛna pá yəɣətəna kalampaanɪ sɪ:
⁹ Pilikinaa koluyɔ tima.
 Ama tu ŋma-kɛ na pɛɛ kʊsaakɛɛ.
 Tuŋ krai nyəŋ taəŋ pɛlaa.
 Tu lɛɛtɪ ɪ lona taa ké tuŋ təŋ nyəŋ taəŋ.

- 10 Μρύγύ Tacaa kusa mə kolontunaa Lesəη
nyəma pááná sɪ pá yoonə-mɛ.
11 Silii nyəma ntə na ilim təlule təə,
na Filiisi nyəma na ilim tətule təə.
Pa haa nəəsɪ sɪ pa liki Iseyeli nyəma mɛ.
Paa na mpv tə, Tacaa pááná ta hɛɛ,
ɪ təηna ηkumle ke teyetuyu ké.
12 Isəna Isə mɪpa ɪ yəlaa təχələ.
Paa na mpv Iseyeli nyəma mɛ
í ta məli mə Isə kiη.
ɪ ta keesəna pə təna pə tv Tacaa təə.
13 Kuyaku kolumvuyv taa ké Tacaa
ká setɪ nyuyv na suka.
Tacaa ká wakəli səsaa na səkrɛma.
14 Layatv tasəlaa na nyuyv nyəma nté isətəa.
Isə kuyəχətvtv teləsəlaa pəpətunaa nté pə tɛɛ.
15 Mpa pa tiikiyi yəlaa mɛ tə pa tolisiyi-meyɛ,
na mpa mɛ mə yeki na pá tiikiyi-mɛ tə, mə leki.
16 Pə təə ké Tacaa kaa kenti mə ifepiya təə.
Pəyele ɪ kaa wɛɛna mə leelaa na mə suluwaa pətətəle.
Mpi tə, í ké asayaa ke mə tənaya.
ɪ lakɪ kawalaya, na í yəχətəχɪ acaalətv təm.
Paa na mpv tə, Tacaa pááná ta hɛɛ,
ɪ təηna ɪ ηkumle ke teyetuyu ké.
17 Yəlaa isayatv wɛ ké isɪ kəkə ηka ka nyaki tə.
Ka nyaki səwa, ka nyaki hətvuyv.
Ka nyəəsɪ nyaləχɪ na sɪ kpaaki isətəa təliyiliyi.
18 Tacaa pə təna pə tv mɪ pááná,
a nyaki tətə na yəlaa isɪ kəkə.
Nəχəlv u yeki ɪ təχəntəle.
19 Pa nyasəna ntəχəη təə, pa nyəχəsɪ ta sɪ,
pá lina mpətəη təə pa ta haya.
Paa wei ɪ təkɪ ɪ təχəntəle wei ɪ ka sənə-ɪ tə.
20 Manasee na Ifəlayim nyəma pɛle pa kuləχɪ təma təə.
Ulena pa naale pá kɛntɪ na pá kulɪ Yuta nyəma təə.
Paa na mpv Tacaa pááná ta hɛɛ.
ɪ təηna ɪ ηkumle teyetuyu ké.

10

Tacaa pááná kpaasəlaa (Kvkalvyv 1-4; 5:8-24)

- 1 Yəlaa mpa mɛ í sukɪ nti tə ta siyisi,
na í tvχɪ kiin na pə wakələχɪ ləlaa tə,
mə təm wɛ waiyo ké.
2 ɪ pɛη ma yəlaa kunyəntunaa na acamaa ke tampana.
ɪ lɛkəχɪ alaa leelaa na suluwaa ke pa nyəm.
3 Isənaya í ká la kuyaku kɪnaasuyv wule?
Waatv wei wakəlvuyv ka kəə-mɛ na pooluη tə,
Leyɛ í ká se na í ηmɛli?
Leyɛ í ká su mə wɛnəv?
4 Pə ta kaasɪ kulapuyv, pə wɛɛ sɪ təlasɪ təma

í kələsi-meɣe saləkətɔnaa taa ké.
 Yaa í hoti na í sí.
 Paa na mpɔ tɔ, Tacaá pááná ta hee.
 I tɔɲna i ŋkumle teɣetuɣu ké.

Asilii nyéma telasa mpɔle

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaá yəɣɔtaa si: Kai, Asilii, nyá kɛna
 ma pááná tɔpɪte. Nyagale ma pááná akalɔɣu.
 N ké ma pááná sɔsɔɔna wontuɣu ké.

⁶ Nyaga ma kɔsaa na ń hɔ ma yɔlaa ŋkraɲɔɣu
 ke timpi pa kraasa ma pááná tɔ.

Má yelina na ń kuu pa wontu na ń ŋmulɪ-tɪ,
 na ń feli-wɛɣe nɔhɛɛ isɪ afɔla.

⁷ Ama Asilii nyéma naa huɔki mpɔ.
 Piitimnaa paɣale wakɔɔɣu, na pa kɔɣu tike
 lɔmɔɣasɛɛ wɛnna pa taa.

⁸ Na pá tɔɲ si: Tá yooɲ nyɔɔɲ nyéma ké awulaa ké.

⁹ Mpɔ tɔtɔɣɔ pə lapa Kaləne na Kaakemisi na Hamatɪ na
 Aləpatɪ na Samalii, na Tamasi pa acalɛɛ.

¹⁰ Ma tɔɲ ke ma tɔna niɲ ke kawulasɪ nsi si tuɲ
 kəla Yosalem na Samalii pə nyəɲ ke paɣale tɔ.

¹¹ Isəna ma kpiisa Samalii na i tuɲ tɔ,
 mpɔ tɔtɔɣɔ ma pəsəɣi má kpiisi Yosalem na i tuɲ.
 Ma wɛna pə tɔɲ.

¹² Waatɔ wei Tacaá ká te Siyɔɲ pɔɣu na Yosalem pa ŋkraɲɔɣu ke hɔm tɔ, i ká
 paasəna Asilii wulav kalampaaɲi tɔ inɪ. Na isəna i nyənəɣi lɛlaa ke yem tɔ.

¹³ Haləna í tɔɲ si:

Ma maɣamaya ma tɔɲ na ma layatɔ
 ke ma tuusina piitimnaa tetɔ toosi na má kuu pa wɛnɔv.
 Na má tɔɣɔɲi awulaa ke pa kumlee tɔɔ isɪ aka.

¹⁴ Isɪ sumaya seekuɣu na ká yeɛ tantɛ na yala na pá kuu tɔ,
 m̀p̀r̀ỳg̀ ma kuu piitimnaa wɛnɔv na pa tetɔ.

Nəɣɔɔɔ ta ciɣiti keluɣu,
 yaa í kuli nəɣɔ na í wii piw maɣamaya.

¹⁵ Laale ká pəsi na tɔ sa tɔ tɔɣi tɔ tɔkɔɔɔ niɲ taa?
 Yaa kaafənta səyaya ka lana kalampaaɲi ke kaafənta niɲ taa?

Pə wɛ isɪ kpátúg̀ỳ teɣetiɣina nteɣe kɔ tɔkɔɔɔ,
 na akalɔɣu náá fiɣitiɣi kɔ lɔɣɔɔɔ.

¹⁶ Pə tɔɔ ké Isɔ Pə təna pə tɔ ka yeɛ,
 na Asilii yoolaa kuyasəlaa te taasi.
 Uɛna kəkɔ kɔɔi pa teeli inɪ i taa na ká mɔ.

¹⁷ Mpi tɔ, Isɛɣɛli nyéma nyaaləm
 ká wɛɛ isɪ kəkɔ.
 Isɛɣɛli nyéma Naɲɲ tɔ
 ká wɛɛ isɪ kəkɔ kɔmɔmɔka.
 Kaa nyaga sɔwa ke kɔyakɔ kɔɔɔmɔɣu.

¹⁸ Na pə wakəli hətɔ sɔsɔɔntɔ
 na tuɲ tawa təkpaataa.
 Uɛna Silii nyéma pəsi isɪ mpa kɔtəɲ pɛɛnaa tɔ.

¹⁹ Tuɣu kɔɔmɔɣu kɔɔmɔɣu
 ká kaasəna Asilii hətɔɣu taa.
 Paa pəyaya səkpɛlaya ka pəsəɣi na ká kala-i.

Iseyeli nyóma kakaasaya

²⁰ Kuyaku wee ηku ku taa Iseyeli yélaa kakaasaya, mpa me í ké Yakópu lúlyu nyóma tó. I kaa tasa Asilii nyóma mpa pa ηmakélaya-me tóyo naani tyyu. Ama má Iso Tacaá wei í ké Iseyeli Nanyη tu tóyo í ká tu naani.

²¹ Má yélaa kakaasaya ká mēli. Yakópu nyóma me má kakaasaya ká mēli má Iso toη tu tóo.

²² Iseyeli nyóma me, paa má yélaa samaa we isu tenku nōyo kanyōha tó, má taa kakaasaya tike ká mēlōna Tacaá tóo. Pa tema má wakélyu tōm ke suw, na pē tu mōna-meye.

²³ Tacaá Pē tēna pē tu Iso ka wakēli tetu tēnaya isu í suw tó.

I taa nyana Asilii nyóma

²⁴ Mpróyó Pē tēna pē tu Tacaá Iso tōma í yélaa mpa pa we Siyōη poyu taa tó si: I taa nyana Asilii nyóma mpa pa maki-meye kpatēη tó. Pa teyetiηi akāη ke má tóo isu Icipiti nyóma lakāya-meye hatoo lōη taa tó.

²⁵ Mpi tó, pēciuu tike ke pē kaasaa, na ma pááná hēe tēkpataa. Uēna á huuna Asilii nyóma na á wakēli-we.

²⁶ Pē tēna pē tu Tacaá ká kraasi í hika na isōtaa, na I casa-keye Asilii nyóma isu í ka lapu Matiyāη nyóma ke Oleri kōkramōyū tóo tó. I ká kraasi í kpatóyó na iso ké tenku tóo. Isu í ka lapu Icipiti nyóma tó.

²⁷ Kuyaku ηkyu
 í ka kōoli má nyūyū taa ké sōyēla wēna
 Asilii nyóma ka sukā-me na á nu-me tó.
 Na í fiti ηmakélyu mpi pa ηmakélaya-me tó.

Kolontu kpatēna Yosalem

²⁸ Mpróyó Asilii nyóma lēeka
 Ayati icate na pá fayana
 Mikélēη nyēnte taa na pá yeke pa wontu ke Mikimasí.

²⁹ Uēna pá fayana kōkramēη naale hēku na pá tó si:
 Tē siki Kipeya. Sōyōntu pu Lama icate nyóma
 na pá seliyi na Sayuli icate Kipeya nyóma seeki.

³⁰ Kalim nyóma me,
 í ma kapusi na Layisa nyóma náá tu ηkraηη.
 Uēna Anatōti nyóma náá cō,
 pa tōm we kunyōη.

³¹ Matōmena nyóma seeki.
 Kepim nyóma pēekōyi tēcōsōle.

³² Kolontunaa ká tasa Nopi icate ke
 sōnyū ke kuyaku ηku,
 na pá teyeti Yosalem pulaya Siyōη ke ηkumle.

³³ Tacaá pē tēna pē tu ka caati pilijasi na toma.
 I ka seti tūη wei í kēla kulūyū tó
 na í pēti atē,
 na í tisi wei í tēē lēlēη tó.

³⁴ Paa seti hōtu sōsōntu na laale.
 Lipāη hōtyū taa tūη sōsōη ka hoti atē.

¹ Pəle pə waali ɔle pəliŋa ká hɛli Sese*fa* kite kɔpəntɛ tɔɔ. Akpaale ká lu ɪ lɔlɔyɔ lila tɔɔ. ^a tɔyɔ kite.

² Taca Feesuɔu ká wɛɛ ɪ tɔɔ ké.
Ku ha-ɪ ləmaɔasɛɛ na í tiikina ɪ yəlaa.

Na isəna yɔlɔ ka pɔli təma kulapɛɛ
na nyəm tɔ na a lapɔ.

Nkɔ ku yekina na yɔlɔ nyɪ Isə na í wɛɛna ɪ sɔyɔntɔ.

³ Taca nyamnav nté ɪ laŋhulɔmlɛ.

ɪ kaa lana təm nti ɪ nu kɔnu tɔyɔ təmlɛ.

⁴ ɪ ká tɛŋ siyisuyɔ na í huɔna kɔnyɔntɔnaa,

na í tɛŋ tampana na í yɔyɔtəna

tɛtɔ taa wahala nyəma.

ɪ kɔyɔyɔtɔtɔ kɛ ɪ

ká mana tɛtɔ yəlaa ɪsu kɔrátɔyɔ.

ɪ ká ku asayaa na ɪ nɔyɔ taa kɔyɔyɔtɔtɔ.

⁵ Tampana tɛŋyɔ na kɔpantɔ lapɔ ká pəsɪ

ɪsu tampala na í tɔyɔli.

⁶ Taale haya na ɪwəyaya paa caya təntəmlɛ.

Kpɔu na pinaya pɛlɛyɛ təhəntəle kulɔmtəle.

Pəyaya səkɛpɛlaya ká tiikiyina-wɛ.

⁷ Nav na taale wontuyɔ ŋku pa yaa sɪ wusi tɔ paa kaa

nyutɔ tətɔyɔle, na pa piya náá həntɪ təntəmlɛ.

Nyutɔ kɛ tɔyɔlaya na nav paa tɔyɔ.

⁸ Pəyaya ahulɔm ka liyili tɔm púyɔ tɔɔ.

Pəyaya səkɛpɛlaya náá sɔsɪ ka niŋ kɛ akala púyɔ taa.

⁹ Taca pɔyɔ naŋŋ nyəŋku tɔɔ tɔ

nɔyɔlɔ kaa la ɪ tɔyɔntəle kɛ ɪsayaɔtɔ.

Pə taya pɔlɔ, yəlaa ká nyɪ Isə ké na pə su

tɛtɔ ɪsu lɔm waasɔyɔ tɛŋku lumaŋ tɔɔ tɔ.

¹⁰ Kɔyaku ŋku Sese lɔlɔyɔ tɔ ka səŋna ɪsu

antulinya yəlaa tuuta.

Piitimnaa ka kɔɔ sɪ í tasa-wɛyɛ layatɔ,

na Isə teeli na timpi taa ɪ wɛɛ tɔ.

Mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ pa məlɔyɔ

¹¹ Kɔyaku ŋku tətɔyɔ Taca n ká hɔli nyá tɔŋ.

N ká ləsɪ nyá yəlaa, na ń kəna nyá nyəma kakaasaya.

Mpa paa wɛ Asilii tɛtɔ, na Icipiti ntɔyɔŋ tɛtɔ,

na Icipiti mpɔtəŋ tɛtɔ, na Itiyopii tɛtɔ, na Ilam tɛtɔ,

na Papiloni tɛtɔ, na Silii tɛtɔ ɪcatɛ Hamati,

na tɛtɔ nti lɔm cəɔnaa tɔ.

¹² N ká kpaasɪ piitimnaa kɛ tuuta.

N ká kpɛyeli Yuta nyəma na ɪsɛyɛli nyəma mpa

pə kuuwa na pə yasɪ tɛtɔ təna taa tɔ.

¹³ Waatɔ ɪni ɪfəlayim nyəma ɪsɛsɛɛmlɛ ká saali.

Pu kpiisi Yuta nyəma kolontunaa.

Yuta nyəma kaa lu ɪfəlayim nyəma kɛ patulɛ.

¹⁴ Paa kpɛntɪ na pá kpa Filiisi nyəma tɔɔ

ké ilim tətɔlɛ

pəŋ taa. Paa məŋna ilim təlulɛ tɔɔ,

na pá kuu wɔlaya tɛtɔ taa nyəma wontu.

^a **11:1 Sese:** Sese kɛ wulav Tafiti caa ké, ɪ lɔlɔyɔ kɛ pa yaaki ɪsu

Paa tɔɔ Itɔm na Mowapu pə tetu na
pá ηmakəli Amoni nyéma nyəntu.

¹⁵ Tacaa n ká yele na Icipiti
ilim təlule tɔɔ tenku ηkpalaya lɔm nyɔɔ.
N ka teyeti kataŋa ke Ifəlati pɔɔ,
na ń faɣa-keɣe lɔisi naatosompɔɔlaya,
na nyá nɔɔ heelim kəkɔ nyəm.
Haləna yəlaa tɔŋ na pá tesəyi nɔɔhɛɛ.

¹⁶ Ulena pə kaasi harəle ke yəlaa
kakaasaya ηka ka wɛ Asilii tɔ.
Isu pu kaasuyu Iseyeli
nyéma ke pa nyənte ke hatoo lɔŋ taa tɔ.
Waatu inəyi pa lukaya Icipiti.

12

Isə samtu yontu

¹ Kuyaku ηkuyu í ká sa Tacaa na yontu si:
Hai, Tacaa tə sama-η.
Nyá pááná mɔnaa ké. Ama n ku-yɛɣe tá tɔɔ.
Hɛɛsi tá laŋa.

² Isə nyayale tá nyuyu yátó.
Tu tu-η naani ké.
Sɔɔntu kaa kra-tu.
Mpi tɔ, Tacaa nyayale tá tɔŋ, na tɔ saŋi-η.
Nyayale tá waasɔɔ.

³ Tu lu lɔm na laŋhɔlɔmlɛ ke
nyuyu yapu seelu taa.
⁴ Kuyaku ηku ku wule í ká yɔɔtɔ si:
I sa Tacaa, ɪ yaa ɪ hətɛ.
I kraali yəlaa taa ké ɪ tɔma tɔm.
I tɔɔsi pa tɔna si Isə hətɛ nté sɔsɔɔɔ.

⁵ I sa Tacaa na mə yontu.
Mpi tɔ, Tacaa lapa tɔma sɔsɔɔna ké.
Pə wɛɛ si pá la na antulinya tɔna nyi mpɔ.
⁶ Siyɔŋ nyéma mə í wilitina laŋhɔlɔmlɛ.
Mpi tɔ, Iseyeli Isə Naŋŋ tu wei í wɛna tɔ,
ɪ ké sɔsɔ ké.

13

Papiloni tomle

¹ Papiloni tɔm nti Tacaa hɔla Amətɔ pɔyalɔ Isayii ke toosee taka taa tɔɔɔɔ.

² M̀p̀ɔ̀ỳ Tacaa yɔɔtɔaa si:
I kraasi tuuta ke puɣu ηku
ku tɔɔ fɛi pɔɔ tɔ ku tɔɔ.
I tɔ yoolaa ke úúú.
I hatɔ-wɛɣe niŋ si pá sɔna ηmakəllaa nənɔɔ.

³ Ma mayamaya ma kəmtəɣəna yəlaa mpa
pə tu ma niŋ taa tɔ.
Ma yaawa ma yoolaa taa yoolaa mpa pa yɔɔɔɔɔna
ma sɔsɔɔntu na pá huləyi ma pááná tɔ.

⁴ Yəlaa kəkɔte nuki pɔɔŋ taa,

isu samaa tuutuuma.

Piitimnaa kawulası kotaa na pa kəkəte nukı.

Pə təna pə tu Tacaa má ma kaləyi
ma yoolaa mpa maa yoonə tə.

⁵ Tacaa na mpa ı hüləyəna ı pááná tə
antulinya tənasi ke pa luna hatoo poolun taa,
na pá kəə sı pa kpiisiyi tetu təna.

⁶ Mə lanja í wakəli na í wii.

Mpi tə, Tacaa kuyaku kreyetaa ké.

Ku kəη ké isu Isə Toma təna tu wakəlyu.

⁷ Pə təə ké yəlaa apalutu
hoowa na pá pəsi acamaa.

⁸ Səxəntu səsəntu pu-we,
na pá mələntəyi pa ti, isu
luləyu wəsası takuyu alu tə.

Na pá nyənəyi təma na səxəntu.

⁹ Tacaa hule kuyaku kəηna nté.

Ku wule ke ı ká huli ı pááná səsəna,
ı kaa wəena pətətəle.

Kuyaku ηkuyu ı ka kpiisi asayaa,
na í pəsi tetu ke wulaya nyəntu.

¹⁰ Isətulənası na sı loosi təna kaa tasa luw.

Ilim í lu kprakaa pəle pə sı.

Pəyele isətu ná kaa huləmı.

¹¹ Maa hə antulinya ηkraηuyu ke ı kawalaya təə,
na má hə asayaa ηkraηη ke pəle pa kərəntəη təə.

Maa tisi mpa pa həη pa ti tə,
na má yəki ηmakəllaa kalampaanı.

¹² Maa yeke na yəlaa lan tetu taa
na pá kəli isu wula kupaη.

Paa lan tetu taa na pá kəli isu Ofii tetu wula.

¹³ Pə təə ké Pə təna pə tu
Tacaa pááná səsəna kuyaku
wule ı ka ciyiti isətənyu,

na tetu náá sele tə kite təə.

¹⁴ Isu səxəntu kraakuyu nam
na í seeki tə,

ńpúyú paa wei ı ká se na í mələyəna
ı tetu taa.

Isu heeη lanuyu tiikilu na ı ya tə,

ńpúyú Papiloni nyəma í ká ya yem yem

na í mələyəna mə yəlaa kiη.

¹⁵ Ye pa hika mə taa wei pa cətəti-ı nyəma,
na pá kra mə taa wei pa ku íle na layate.

¹⁶ Paa tətəli mə piya na pá kuu mə təsi taa wontu
na pá kpi mə alaa na í nyənəyi.

¹⁷ Mńpúyú Tacaa yəxətaa sı:

Maa yeke na Meti nyəma mu-me na pááná.

Paa í ha-weye liyitee, yaa wula, pəle pa kaa nyəna təna.

¹⁸ Paa yaya mə ifepiya ke nyəma, pa kaa cəlb əhuləmnaa.

Pəyele pa kaa wəena piya pətətəle.

¹⁹ Papiloni ka we ké isu Kalətee

nyéma kawulasi kacaka pólóvó.
Isò ká wakəli-me, isu i ka lapu Sətam
na Kəməə pə nyəma tə.

²⁰ Pɛ kpiisi Papiloni tetv ke tam təə ké,
nəgəlv kaa wee tə taa.

Paa mpatəntaa mayamaya, pəle pa kaa heli,
pəyele tiikilaa na pa kaləkəŋ pa kaa səŋ təna.

²¹ Ama taale wontu ká læetəna,
na kpiisij naa sɔvki mə teesi taa,
na taataanaa náá pəsi tənaya pa te.
Uena pəŋtulvŋ náá ŋmaaləyi ncaa taa.

²² Sɔnsɔməŋ ká sɔvna mə icate kutulvŋ kɔpəŋ taa,
na taale hasi ke mə kutulvŋ wei i taa
í təkaya na í nyəkí tə.

Pə tɛma Papiloni icate kɔyakv suw ké na kv kpegetaa.

14

Kolontunaa ka kuuwa mpa tə pa məlvv

¹ Taca ka wii Yakərv ləlvv nyéma me mə pətətəle na í tasa Iseyeli nyéma
mege ləsvv na í su-mege mə mayamaya mə tetv taa. Mvula ka səsə mə təə na
mə na we í caya.

² Piitimnaa lelaa ká kpayana Iseyeli nyéma me na pá məŋna-mege mə te. Na
Taca tetv təə tənaya mvulaa mpe pa apalaa na pa alaa, paa pəsi Iseyeli nyéma me
mə yomaa. I ka kuu mpa paa kuu me tə, na í kra saləka ke mpa paa kra-mege
saləka tə, na í ŋmakələyi-we.

Papiloni wulav tənaya

³ Iseyeli nyéma me, Taca ka yele na í heesi mə wahalanaa na mə nəgəsəe nna
yomle tɔŋ nyəntə tənə tə tv-me tə. Ye pə tala waatv inɪ ilɛ,

⁴ i tv Papiloni wulav ke yontu si: A a, ŋmakəllv məla isəna, nyá tənaya nté yaa?

⁵ Taca n yəka ŋmakəllv tɔŋ na ŋ pəli i kpatúyú.

⁶ Inɪ i makayana yəlaa ke kvtamsa na pááná səsəna.

I ŋmakələyi piitimnaa.

Pa tv ŋmakəllv inɪ i waali.

⁷ Tetv təna caya təpamm na heesvɔv.

Yəlaa yooki laŋhulvmlɛ yontu.

⁸ Lipəŋ tɔŋ səsəŋ laŋle heewa na í tɔŋ si:

Tɔv ŋmakəllv hotvɔv tə, nəgəlv ta kənta si i setəyi-tv.

⁹ Atətəle taa nyéma nu ŋmakəllv nyá

nyá kəntə təm na pə nyəmtəyi-we.

Atətənaa səlv pɛwa si pá mv-ŋ.

Nyá kəntə yelaa na mpa paa ké awulaa ke tetv taa tə

pá kvləyi pa kumlee təə ké nyá təə.

¹⁰ Na pa təna pá yəgətəyi si:

Nyá mayamaya n pəsa icam ke teitei ké isu tá,

na ŋ nəgəsəna-tv.

¹¹ Nyá cəməŋ ke pa makaya na pá pɔvuləgəna-ŋ.

Nəənəə n məla atətəle taa.

Nyá kvhəntvɔv nté tasətv.

Nyá kvtakvɔv ke sonsompee.

¹² Tvlvmalvɔv, nyá wei n tee kəkə ke tanəŋ tə,

isənaya pə lapa na ŋ hoti atə pécó nyá kələna piitimnaa.

13 Isu n mayasaya nyá taa si:

Maa kpa isótaa, maa tee isótulohasi tɔɔ.

Maa su ma kpelaya ke pɔyɔ tɔɔ.

Pɔyɔ ŋku ku tɔɔ ké tɔɔ laki

ɪ kotuyɔ ke ilim ntɔyɔŋ tɔɔ.

14 Halɪ n tɔɔyaga si:

Maa kpa hatoo comcom nɔyɔ taa,

maa tee isɔŋmɔntɔ tɔɔ,

maa wee isu isótaa Isɔ sɔsɔ.

15 Ama pa tusa-ŋ atetɔle taa.

N hota púyú sɔsɔɔ taa.

16 Na pé tɔmsɔyɪ mpa pa naaki-ŋ tɔ,

na pá nyɛnɔyɪ-ŋ tɔpɪŋ na pá pɔɔsɔyɪ pa ti si:

Yulɔ wei ɪni ɪ ciyitaya tetɔ na í cɔɔsɔyɪ

kawulasɪ tɔyɔle?

17 ɪni ɪ pɔsayaŋa antulinya ke wɔlaya tetɔ,

na í kpiisiyɪ acalɛɛ,

na í kisiyɪ salɔkatɔnaa cɛpɔ na?

18 Paa piitim mpi pɔ wulav tooki.

Paa wei ɪ hɛnta ɪ tɔyaga taa ké na teeli.

19 Ama nyá ɪɛ, pa lɔ-ŋ ké na ń hatɔlɔna nyá pɔlaav.

Pa lɔ-ŋ awalɪ ké.

N we ké isu wei pa kɔwa yoo taa tɔ.

N we isu sɔtaa mpa pa pɛta

púyú ŋku ku taa we pɛɛ tɔ.

N we isu sɔtɔ wei pa felɔyɪ nɔɔhɛɛ tɔ.

20 Ama nyá kaa polo awulaa lelɔa kiŋ ke pɔlaav taa.

Mpi tɔ, n wakɔla nyá tetɔ, na ń ku nyá yɔlaa.

Pa kaa tasa nyá piitim isayam hɔte yaav ke paa wulee.

21 ɪ tayanɪ mɔ ti,

í kó wulav ɪni ɪ piya ke pa caanaa isayatu tɔɔ.

Pá taa tasa kulɔyɔ na pá tɔyɔ tetɔ,

na pá waasi tɔ tɔɔ ké acalɛɛ.

22 M'púyú pɔ tɔna pɔ tɔ Tacaa yɔyɔtaa si: Maa kulɪ Papiloni nyɔma tɔɔ. Maa kpiisi pa tetɔ hɔte, na pa lulɔŋ tɔna na pa piitim.

23 Maa la tɔ taa ké lɔcayam, na má pɔsi-tɔyɪ kulɔalɔŋ tetɔ. Na má hasa-tɪ tɔkɔlɔkɔlɔ na saŋ. Pɔ tɔna pɔ tɔ Tacaa má ma yɔyɔtɔna mpu.

Nmakɔlɔyɔ tɔna su tɔnaya

24 M'púyú Pɔ tɔna pɔ tɔ Tacaa yɔyɔtaa na í tuu si:

Ye ma tɔma si mpi pé la pɔle pɔ lakɔna.

Má su mpi, pɔle pu tɔyɔna.

25 Maa yɔki Asilii nyɔma tɔŋ ke ma tetɔ taa,

na má felɪ-weyɛ nɔɔhɛɛ ke ma pɔɔŋ taa.

Maa fiti ma yɔlaa ke pa ŋmakɔlɔyɔ taa.

Maa kóólí sɔyɔla wɛna pa sukɔ-we tɔyɔ pa nyɔɔŋ taa.

26 Mpi ma suwa si maa la tetɔ tɔna tɔyɔle.

Isɔna ma suwa si maa tɔ piitimnaa tɔnaya niŋ tɔyɔle.

27 Ye Pɔ tɔna pɔ tɔ Tacaa í su nti

awe ká yele na tɔ lá yem?

Yaa ye ɪ kusa ŋkumle awe ká kpana ɪ niŋ?

Tacaa kpaalɔyɪ Filiisi nyɔma

28 Wulaw Ahasi sɛm pɛnaya ke Isɔ kuyɔɔɔtutu telɛsulɔ kalɛna Filiisi nyɛma si:
 29 Filiisi nyɛma, mɛ lanɔa i taa hulɔmɛna kprɛtɔyɔ ŋku ku
 makaya-me tɔ ku pɛlɔyɔ tɔm. Mpi tɔ, tɔm kosɛpɔ
 taa kɛ akala ká lu. Uena tɔm sɛsɛ wei i kulɔyɔ hɔntu
 tɔ i lu akala taa.
 30 Ama Isɛyeli kunyɛntɔnaa sɛsaa ká
 tɔyɔ na pɛ tala-we,
 na wahala nyɛma náá hɛɛsi na paa nyaŋna pulɔ.
 Ama maa ku pá na pa lɔlɔyɔ hoolaya nyɛma.
 Uena nyɔɔsi na kolontu náá
 tɛɛsi kuyɔ ke mpa pu kaasɔ tɔ.
 31 Koloosi acalɛɛ mɛ mɛ lanɔa i wakɛli na i má kapusi.
 Filiisi nyɛma kukpɛntɔyɔ tɛna apalɔtu lepa.
 Mpi tɔ, nyɔɔsi kulɛna ilim ntɔyɔŋ tɔɔ.
 Sɔyɔntu paa kulɔm fɛi yoolaa mpe pa taa.
 32 Wentiyi paa cɔ Filiisi nyɛma tillaa?
 Paa cɔ-weyɛ si: Tacaɛa mayamaya suna Siyɔŋ.
 Tɛnaya i yɛlaa kunyɛntɔnaa ka
 hiki tɛcɔsɛle naani nyɛntɛ.

15

Mowapu nyɛma tɔɔ wula

1 Mowapu nyɛma tɔɔ kuyɔɔɔtutu ntɔ:
 Pa yɔka Aaa-Mowapu ɛcatɛ
 na pá kpiisi-tɛyɛ ahoɔ kulɔmɛɛ.
 Pa yɔka Kii-Mowapu ɛcatɛ
 na pá kpiisi-tɛ tɔtɔyɔ ahoɔ kulɔmɛɛ.
 2 Tipɔŋ nyɛma kpa tɛfɛɛnle si pa wiiki.
 Mowapu nyɛma tula nɔɔsi ke Nepo puyɔ taa,
 na Matepa ɛcatɛ taa. Pa loola pa nyɔɔŋ na pa tantɔŋ.
 3 Yɛlaa suu lɔyaya wontu,
 ɛsu fɔlɔtɔnaa taka ke hapɛɛ tɔɔ.
 Pa lukiyi ɛsɔlɔm ke kutulɔŋ patanaa tɔɔ
 na nɔnɔɔsi tɛɛ.
 4 Hɛsɛpɔŋ nyɛma na Uale nyɛma pa makɔ kapusi
 na Yahasi nyɛma náá nukɔ.
 Pɛ kpɛnna Mowapu yoolaa
 na pa apalɔtu le, na pa huɔutyi lotu.
 5 Ma yaawa si pá waasi Mowapu nyɛma.
 Pa sewa halɛna pá tala Suwaa na Ikɛla-Selisiya.
 Pa kpaaki Luhiti tontonle na wula.
 Pa casɔyɔ lanwakɛlle kapusi ke Holonayim mpaaw taa.
 6 Nimlim hite lɔm nyɔɔwa.
 Nyutu lɔm nyɛntu wula tɔ tɛna.
 Pulɔpɔ u tasɔyɔ nyɔɔ.
 7 Pɛ tɔɔ kɛ pa kuuki pa nyɛm mpi pɛ kaasa-we tɔ,
 na pá pukina hatoo tɔŋ kacɛka waali.
 8 Mowapu nyɛma kapusi nukɔ
 paa timpiyi pa tɛtu taa kɛ.
 Halɛna pɛ tala Ikɛlayim ɛcatɛ
 na Uliim tɛtu taa lɔkɔ.
 9 Timɔŋ ɛcatɛ pusi lɔm we kɛ ɛsu calɔm.

Pécó í ká tasa-wεγε wahala tuyo tótó.
 Í ká yele na tǵǵǵǵǵ kuli
 Mowapu yǵlaa kakaasaya tǵǵ.

16

Mowapu nyǵma sǵlǵmǵyi Yosalem nyǵma sí pá sǵna-we

1 Í ha tetu nyuyu tu ke iwaaav na í tilina-í.
 Pǵ luna Sela ícate na pǵ tǵhna wulaya tetu taa,
 na pǵ polo Siyǵh puɣu taa.
 2 Mowapu alaa kpaaki Alǵnǵh lǵǵu kutenɣ tǵǵ na pá tiiki,
 ísu pa tǵǵǵǵǵ sumaya ke ka tante taa tǵǵ.
 3 Mǵpǵǵ Mowapu nyǵma sǵlǵma Yosalem nyǵma sí:
 Í tasa-tuyu layatu na í hǵli-tuyu tá kulapǵle.
 Í kenti tá tǵǵ kǵ ilim heka taa,
 ísu ahoo sǵkretuyu.
 Í hmesí ta yǵlaa mpa pa tu kpuluyu tǵǵ,
 í taa kuli tá selaa waali.
 4 Í mu Mowapu yǵlaa ke mǵ te.
 Í ha-wεγε timpi paa cǵǵsí
 na wakǵllv í taa hiki-we tǵǵ.
 Nmǵkǵluyu na wakǵluyu
 na tetu yǵlaa nǵǵheε feluyu
 ká su tǵnaya ke kuyaku nakuli.
 5 Waatu inǵyi pa lǵluyu tu
 Tafiiti ká weεna kawulaya kumte.
 Tu weε sǵsǵǵle tam tǵǵ nyǵnte ke
 Isǵ pǵεεε tǵǵ.
 Í ká tǵhǵyi tampana na siyisuyu na í huukǵna.

Yosalem nyǵma kaa pási na pá waasi Mowapu nyǵma

6 Mǵpǵǵ Yuta nyǵma tǵma sí: Tǵ nuwa
 pa yǵǵtǵyi Mowapu nyǵma kalampaani tǵm.
 Pa yǵǵtǵyi tǵtǵǵ pa ti hǵm
 sǵsǵǵm tǵm na pá ísǵcav tǵm.
 Na ísǵna paa sukí pa tǵyi pǵ cǵǵ tǵǵ.
 Pǵcǵ pa yǵǵtǵyi na pǵ feina huweε.
 7 Pǵ tǵǵ kǵ Mowapu nyǵma huɣutiɣi
 lotu ke pa ti tǵm na pá
 wiiki lesǵh kakalası nsi pa lakaya Kii-Helesí tǵǵ.
 Pǵ pu-wεγε katatǵlaya,
 ílena pá mǵlǵyi.
 8 Hesǵpǵh nyǵma tawa wakǵlaa.
 Sipǵma lesǵhnaa wulǵyi.
 Mpe pa lǵlayana sulǵm kupam,
 na pǵ kuyi piitimnaa awulaa.
 Lesǵh tawa aní a tǵǵwaya halǵna Yasεε tetu.
 Lesǵhnaa piliɣası ka helaa kǵ
 na sí tee tenku kusǵpu waali.
 9 Pǵ tǵǵ kǵ ma na Yasεε nyǵma
 tǵ wiiki Sipǵma lesǵhnaa tǵǵ.
 Na ma lukiyi ísǵlǵm ke Hesǵpǵh
 na ilale pa tǵǵ.

Pa yaɣa yooɔu kakiisaɣa ke mə kɔmtɔnaa tɔɔ.

¹⁰ Lan̄hɔlɔmlɛ na ayɔla tɛma mə tawa taa.

Pəyele nɔɣɔlv u tasəɣi yontu

yaa aŋmaala ke lɛsɛŋ tuŋ tawa taa.

Lɛsɛŋ koollaa u tasəɣi pə lɔm

nyaasɔyɔv ke tiin̄ taa.

Ma yelaa na lan̄hɔlɔmlɛ kakiisasi sɔ tənaya.

¹¹ Pə tɔɔ kɛ ma lan̄le wakəla hatoo ma taa kɛ Mowarɔv, na má seliyi isɔ cəmvɔyɔ wula.

Na má huɣutiɣi lotu ke

Kii-Helesi pa tɔɔ.

¹² Mowarɔv nyóma ká kana pa təfɛɛnle ke pote,

paa wiikina pa tuŋ. Ama pa kaa waa pɔlv.

¹³ Nti Tacaa ka yɔɣɔta hatoo ləŋ ke Mowarɔv tɔɔ tɔɣɔle.

¹⁴ Tacaa yɔɣɔtəɣi təfoo kɛ pənɛntɛ sɔ: Pə kaasa pusɔ tooso kɛ teitei. Ulena Mowarɔv nyóma teeli sɔ. Paa na pa paɣale nté tɔ, yəlaa pəciimaya tike ke pu kaasi-wɛ, pa kaa nii isəle.

17

Tamasɔ icatɛ nyóma na Iseyeli nyóma pa kawulasɔ pasɔyɔv

¹ M̄p̄óyó Tacaa yɔɣɔta Tamasɔ icatɛ tɔm sɔ:

Pu kɔɔ tɔ, pa kaa tasa Tamasɔ ke yaav sɔ icatɛ.

Tu pəsi ncaale huɣule kɛ.

² Pa lɔwa Alowɛɛ acalɛɛ.

Kaləkəŋ hɛntəɣi a taa tɔpamm,

nɔɣɔlv u nyaasəɣi-i.

³ Pu kɔɔli Ifəlayim nyóma kprantɛ.

Pu lɛɛki Tamasɔ nyóma kawulaya.

Na mpi pu kaasi Silii nyóma tɔ

pə kaa tɛɛ Iseyeli nyóma nyəm.

Nti Pə tənə pə tu Tacaa yɔɣɔtaa tɔɣɔle.

⁴ Kuyaku ŋku Iseyeli nyóma kaa wɛɛ yuŋ.

Pəyele paa tɛ taasi.

⁵ Iseyeli ká wɛɛ kɛ isɔ taale wente pa kɔma tɔ.

Yaa Lefayim tetəkəle taa taale nte tɔ wɛ kpetɛ tɔ.

⁶ Pu kaasi Iseyeli yəlaa ke acaləsa kɛ.

Isu pa kooluyɔv tɔyɔv ŋku

pa yaa sɔ Olifi tɔ kv pee na pukaya,

na pá kaasi pee naale na tooso kɛ

cɔmcom nɔɣɔ taa, na pee liyiti

na kakpasɔ ke piliŋasɔ tɔɔ tɔ.

Iseyeli Iso Tacaa má ma yɔɣɔtəna mpv.

⁷ Kuyaku ŋkuyɔv yəlaa ka keesi isɛ na Iseyeli Iso Nan̄ŋ tu wei i kɛ mə ŋmalv tɔ i tɔɔ.

⁸ I kaa tasa tekuyɔv ke mə nin̄ kulapəm. Paa tɔlaalenaa, paa pa tɔyɔv Asətati na ilim pə lɛɛsɔyɔv.

⁹ Kuyaku ŋkuyɔv Iseyeli nyóma mɛ í ká lɔ mə koloosi acalɛɛ. Isu Hifi nyóma na Amolii nyóma ka lɔv pa nyəna ke too ləŋ taa kɛ saa wei Iseyeli nyóma mɛ í lɛɛkaye tɔ. Ulena pə kaasi wɔlaya tetv tike.

¹⁰ Mpi tɔ, Iseyeli nyóma mɛ í sɔɔ mə Iso

wei i yapa-mɛ na í kentiɣi mə tɔɔ tɔ.

Haləna í hala tuŋ kulalaan̄ taale

na í sɔ lesɛɛɛ tɔɛ kpaɪ nyəɛ.
 11 Kɔyaku ŋku í sɔ tɔɛ inɪ tɔ,
 í sika kalaa na í cɔɔna-i.
 Tananɛ ŋku ku maɣamaɣa kɛ tɔɛ
 inɪ ɪ tɛɛwa na í tɔ hɛtɔ.
 Ama pə tala tɔɣɔv ɪɛ pɔlvɔv fɛɪ.
 Wahala inɪ ɪ taka fɛɪna kɔɔɛ.

Piitimnaa cɔka pə taa

12 Pepe tɔɔ kɛ piitimnaa miitiyi,
 na pə mɔtəɣɪ ɪsu tɛɛku.
 Piitimnaa cɔka pə taa kɛ mpɔv suwe.
 Pa kaləɣɪ kəkɔtɛ ɪsu lɔm tɔɛ nyəm.
 13 Piitimnaa kaləɣɪ kəkɔtɛ kɛ ɪsu lɔm sɔsɔɔm.
 ɪsɔ nyaasəɣɪ-wɛɣɛ na pá hatələɣɪ pooluɛ.
 ɪsu pɔɣv heelim kpaɔvɔv nyutu tɔ.
 Yaa ɪsu kacuculaɣa kpaɔvɔv mɔsvɔv tɔ.
 14 Pɪ kɔɔ taanaɣa ɪɛ, sɔɣɔntɔ anaam.
 ɪɛna pá saalɪ yem na pə ta nyaalɛta.
 Mpa pa ŋmuləɣɪ tá nyəm na pá kuuki-wɪ tɔ,
 mpi paa tɛɛsəna tɔɣɔɛ.

18

Itiyopii nyéma wakəlvɔv təm

1 Hai, Itiyopii tɛtɔ nyá.
 Nyá taa wɛ kpuləɛ kɛɛ nyəɛ
 na í pula pusi sɔsɔɔnsɪ taa.
 2 Nyá tiliyina tillaa kɛ tɛɛku tɔɔ,
 na pá cakɪ səsəncaasɪ kpuləɛ taa,
 na pá tɔɛ lɔm tɔɔ.
 Tillaa ləɛlɔɛ nyéma mɛ,
 í polo tookonaa piitim kɛɛ.
 Mpe inɪ pa tənəɛ tɔɔ fɛɪ hɔntɔ.
 Yəlaanaa pooluɛ nyéma nyaɛna-wɛɣɛ.
 Pa kɛ yoolaa piitim kɛ.
 Nəɣɔlv u nukɪ pa nsəmɛ.
 Pusi faya pa tɛtɔ taa kɛ.
 3 Antulinya yəlaa, mə tənəɛ mpa mɛ í wɛ tɛtɔ taa tɔ,
 í paasəna waatv wei pa sikiyi tuuta kɛ pɔɔɛ taa tɔ.
 ɪ nu waatv wei pa hɔlvəɣɪ tutuɣu tɔ.
 4 Pə taya pɔlv, Tacaɔ yɔɣɔtaɔ sɪ:
 Ma tɛcaɣalɛ kɛ ma wɛɛ na má nyənəɣɪ tɔpamm.
 ɪsu ilim nyakvɔv sɔsɔm tɔ pə hanɣaɣa,
 yaa ɪsu aɛkpələɛ hanɣaɣa kɛ kɔmtv waatv.
 5 Na pəcɔ pə tala kɔmtv kɛ
 waatv wei lesɛɛ pɪwa tɔ.
 Waatv inəɣɪ lesɛɛ hɛtɔ pəsa pee.
 Pa setəɣɪ pilinasi na asantɪ kɛ.
 Pa setəɣɪ akpaa na hatv nti tu waasəɣɪ tɔ.
 6 Mɔpúɣú paa lɔ Itiyopii nyéma
 na pə waasɪ pɔɔɛ
 taa yepelekunaa na taalɛ wontu.

Yepelekunaa ká tɔɔɔ-wɛɛɛ yoluma,
na taale wontu ke lɔɔɔ.

⁷ Waatu ɛnɛɛɛ piitimnaa ton nyɛm mpi pɛ kɛ tookonaa, na pɛ tɔnɔɔ tɔɔ fɛi
hɔntu tɔ pu kɔna Tacaa pɛ tɔna pɛ tu maɔa kɔhaan ke ma tɛcaɔale kɛ Siyɔɔn puɔu
taa. Yɛlaa tɔna nyanɔna piitimnaa mɛɛɛ, halɔna poolun nyɔma. Pusi faɔa pa
tɛtu kɛ.

19

Icipiti nyɔma lanwakɛlle sɔsɔɔle

¹ Tacaa yɔɔɔta ntiyi Icipiti nyɔma tɔɔ tɔ.
Tacaa caɔana nteɛɛ ɛsɔnmuntɔ nti tɔ tɔɔ lɔɔɔn tɔɔ kɛɛɛnɔ, na ɛ polo Icipiti.
Icipiti tun kɔlalaan seliyi na yɛlaa apalɔtu naa le-wɛ.

² Mɔɔɔyɔ Tacaa tɔma si:
Maa yele na Icipiti nyɔma kɔli tɔma tɔɔ.

Yɔlu ká kɔli ɛ lɔluɔu tu tɔɔ,
na lelu kɔli ɛ taapalu tɔɔ.

Acalee ká kɔli tɔma tɔɔ,
na kawulasɛ ke tɔma tɔɔ.

³ Maa yele na Icipiti nyɔma mɛ mɔ lɔmɔɔasɛ le-mɛ,
na má liyiti mɔ laɔatɔ. ɛlena ɛ pɛsɔna mɔ tun tɔɔ na
ɛ polo mɔ tuwaa tɛ.

ɛ ká sɔsi kɔɔɔnɔɔ na ɛ pɔɔsi pee.

⁴ Maa tu Icipiti nyɔma ke nɔmakɛllɔ nin taa.
Nɔmakɛllɔ ká tɔɔ mɔ tɔɔ kɛ kawulaya na ton.
Pɛ tɔna pɛ tu Tacaa má ma yɔɔtɔna mɔ.

⁵ Nili pɔɔɔ lum ká nyɔɔ,
na ká wɔli tɔkɔpansɔɔ.

⁶ Nili pɔɔɔ sɔsɔɔa pusi kɔhelasɛ lum ká sɔɔɔ
na lɔɔɔ kɔheheɛɛ lum náá nyɔɔ.

Mɔluɔu na sɔsɔncaasɛ ká lontili,

⁷ na pɔɔɔ atama lum nyutu tɔna.

Na pɛ kɛɛna pɔɔɔ nɔɔɔ halɔm tɔna,
na heelim ma-wɛ

na pɛ wɔli na pɛ yele kɛɛɛ.

⁸ Tiina kɔpala tɔna, paa kulasɛ nyɔtaɔ,
paa pulun tɔlaa, pa lanɔ ká wakɛli tɔtɔɔtɔɔ,
na pá te nyɔɔɔ na pá wii tɔkɔpoo.

⁹ Mɔ pa maki kɔɔɔkɔntu ton nyɛntɔ
na mɔ pa lɔkɛ tɔ pɔɔɔ tɔ,
pa lanɔ ká wakɛli.

¹⁰ Pɛ nu pɔɔɔ lɔlɔlaa.

Pa tɔna mɔ pa tɔkɔɔana tɔmlɛ ntɛ tɔ,
pa apalɔtu lepa.

¹¹ Sowɔɔ ɛcɛɛ awulumpiya ke
lɔmɔɔasɛ fɛinaa kɛ.

Icipiti wulav laɔatɔ tasɔlaa

tasɔɔ kɔmɛlɔlayatɔ ke.

ɛsɔnɔɔa mɔ taa yulu pɛsɔɔɔ

na ɛ tɔ Icipiti wulav si:

Maɔa nyɛntɔ. Pɛyele maɔa lɔntaa awulaa lɔluɔu tu?

¹² Icipiti wulav, nyá nyɛntaa mɛ pa wɛ le?

Pá kuli nti Pɛ tɔna pɛ tu Tacaa maɔasaa na

í su Icipiti tɔɔ tɔ na pá huli-ŋ de.

¹³ Sowah awulumpiya mə ké kumelēməŋ,
na Mamfi nyóma mə tɔsəyi mə ti.

Ɔ ké kpeka nyɔɔŋ nyóma mpa
pa tolisiyi Icipiti tɔɔ.

¹⁴ Tacaa tisa acufu ke mə taa,
na í tolisiyi Icipiti ke ɪ kulapətu tɔna taa.

Ɔ lakɪ teitei ké ɪsu sɔlvnyɔɔlv
tutuɣu ɪ tɔtu taa tɔ.

¹⁵ Icipiti tu nɔɣɔlv ɪ kaa pəsɪ
na í la pulv kɔpam.

Paa toŋ tu, yaa kɔnyəntu,
yaa sɔsɔ, yaa səkpele.

Icipiti nyóma ká teesəna mpi tɔ

¹⁶ Kɔyakv nakvli, Pə tɔna pə tu Tacaa ká nyaasi Icipiti nyóma me na nin tuɣu.
Sɔɣəntu ká kra-me na í sele ɪsu alaa.

¹⁷ Yuta tetv ká wee-meɣe sɔɣəntu pulvɣu. Paa waatu wei ké pa yɔɣɔta tɔ tɔm, í
tɔsəyi nti Pə tɔna pə tu Tacaa ka suwa si ɪ ka la-me tɔɔ. Ɔlena í seliyi.

¹⁸ Kɔyakv nakvli Icipiti acalɛɛ kakpasɪ ká yɔɣɔtəyi Hɛpəla tɔm. Paa yɔɣɔti na
pá su si: Tə ké Pə tɔna pə tu Tacaa nyóma. Acalɛɛ anɪ a taa lentɛ hətɛ nté ilim
ɪcətɛ.

¹⁹ Kɔyakv nakvli í ká ŋma Tacaa ke kɔtəɣa tɔlatɛ ke Icipiti tetv taa. Ɔ ká siki-ɪ
pəle ke tetv toŋa tɔɔ.

²⁰ Ntɛ tu tɔsəɣəna Icipiti nyóma me si: Pə tɔna pə tu Tacaa we mə tɛ. Na waatu
wei Icipiti nyóma ka yaa Tacaa si: Ya-tuɣu ta ŋmakəllu nin taa tɔ. Ɔsɔ ká tilina-
meɣe waasvlv na ílé í hetɪ-me.

²¹ Waatu inəyi Tacaa ká huli ɪ təyi Icipiti nyóma me, na mu nyɪ Ɔsɔ weɛtu na í
sɛɛ-ɪ. Ɔ ká lapɪ-ɪ kɔtasɪ na í ha-ɪ kɔcɔɔŋ, na í su-ɪ nɔɔsɪ na í təkɪ-sɪ.

²² Tacaa ká hɔ Icipiti nyóma me mə ŋkraŋŋ. Ɔ ká waa-me na mu mələna ɪ tɔɔ.
Ɔsɔ ká muɣi mə kɔsələmɔtu na í waa-me.

²³ Kɔyakv nakvli hapəle ká lu Icipiti, na tɔ puki Asilii. Icipiti nyóma na Asilii
nyóma í ká polo tɔmatɛ, na í kɔpɛntɪ na í sɛɛki Tacaa.

²⁴ Kɔyakv ŋku Ɔsɛɣɛli nyaa sɔsɪ Asilii na Icipiti pa tɔɔ na í la tooso. Tacaa ká
kooli tetv tənaya kɔpantv ke Ɔsɛɣɛli tɔɔ.

²⁵ Pə tɔna pə tu Tacaa ká kooli tetvnaa me mə tooso ké kɔpantv si: Ma kooliyi
ma yələa Icipiti nyóma ke kɔpantv. Maa kooli Asilii nyóma mpa ma lapəna ma
nin tɔɔ kɔpantv. Maa kooli Ɔsɛɣɛli nyóma mpa ma ləsaa tɔɔ kɔpantv.

20

Isayii təŋ kɔpɛtɛ, ntaŋkpala yaa wontu fɛi ɪ tɔɔ

¹ Pənaya ŋkɛɣɛ Asilii wulav Saləkəŋ kusa ɪ yoolaa wulav sɔsɔ, na í tii Filiisi ɪcətɛ
Asətɔti tɔɔ na í lɛɛki-tɛ.

² Waatu inɪ Tacaa ka tɛma Amətɪ pəɣalv Isayii ke tɔm heeluyu. Ɔ heela-ɪ ké si:
Wəɣəsɪ ləyaya wontu, na nyá ntaŋkpala. Ɔlena í la mpv na pə yelev kɔpɛtɛ.

Asətɔti ɪcətɛ lɛɛkɔɣu waatu ke Tacaa yɔɣɔtaa si:

³ Pə kɔpɛnta pusɪ tooso kəlv ma tɔmlɛ tu Isayii təŋ kɔpɛtɛ. Wontu yaa ntaŋkpala
fɛi ɪ tɔɔ. Mpv pə hɔləɣəna Icipiti na Itiyopii pə nyóma ke mpi pu tɛ na pə mayana-
we tɔ.

⁴ Pə taya pulv, Asilii wulav ká kuu Icipiti na Itiyopii pə ifepiya na pə kɔkɔpatələa
ké. Wontu yaa ntaŋkpala kaa weɛ pa tɔɔ. Pu yelev-weɣɛ kɔpɛtɛ ké tɔyələyəlɪ. Tənaya
Icipiti nyóma ká tɔɔ fɛɛɛ.

⁵ Waatu inəyi mpa pa teelaya Itiyopii nyéma, yaa pa hənaya pa təyi Icipiti nyéma sənau təə tə, pa apalotu ká yəəli.

⁶ Kuyaku ηkuyu həyəluyu ηku ku taa tə we isəntə tə, ku nyéma ká yəyətə si: Ta teeluyu teesəna mpi təyələ. Mreye tu huukaya si tu tu kpuluyu na pá ya-tuyu Asilii nyéma nin taa. Leyele tu hikina nyuyu tutule ke nəənə?

21

Papiloni hotuyu

¹ Tacaa yəyətə ntiyi wulaya tetu nti tə we tenku nəyətə tə tə təə tə. Kolontu luna wulaya tetu səyəntu nyəntu taa.

Isu kacuculaya fakuyuna Nekefi tetu taa tə.

² Pə kula təm səyəntu nyəntu təə na pá hulí-m.

Nmakəllu, ηmakəli.

Wakəllu, náá wakəli.

Ulam nyéma, í tii pa təə.

Meti nyéma, mi ta icate.

Tacaa ká su tənaya ke kunyəməη wei

Papiloni tawa piitimnaa tə.

³ Pə təə ké ma lanje wakələyi.

Pə wuki-m ké isu luluyu

wusasi takuyu aləllu tə.

Wusasi toη nyənsi laki na má nyan,

pu san si má nu.

Ma seliyi, pu san si má ná.

⁴ Ma lanje pəsaa, na səyəntu səsəəntu kra-m.

Ahoo nna maa nyulaa tə a pəsa səyəntu nyəna.

⁵ Pa pəwa ate pəəη na pá su təyənaya,

na pá təkí na pá nyəəki.

Tənayale pa yaya kapuka ke kprakpa si:

Yoolaa səsaa me, í tayaní mə kukentiyi.

⁶ Ntəna Tacaa heeli-m si: Polo í su tanlu,

ye í na mpi í yəyətə.

⁷ Ye í loosa yoou keekənaa na krayanəη həη,

yaa kranasi yaa yooyoonaa cana.

Ue í paasəna na í yəyətə na pá nyi.

⁸ Tənayale tanlu yaya kapuka isu təyələya si:

Tacaa ma səηa ma tətəηle ke ilim na ahoo ké,

na má feηiyi.

⁹ Pa kəηna nté na təna təə,

na pá caya yoou keekənaa

na krayanəη həη.

Ntəna nəyələ ma kapuka si:

Papiloni ilé í hotaa, í hotaa.

I tuη kulalaan leesəη yəka

ateye í təna təputuyutu.

¹⁰ Ma yəlaa mpa me pa mapa isu məla ke kataya taa tə.

Nti lseyeli Iso Tacaa,

Pə təna pə tu heela-m təyələ,

na máá teləsəyi-me.

Itəm nyéma we təm

¹¹ Tacaa yəyətə ntiyi Tuma təə tə.

Nəyɔlv yəyɔtəna-m na nəyɔ səsaya na Seyii tetv taa si:
Tənlv, waatɔnaa isənaya pə kaasa ahoo,
pəlee ké a tɛɛ?

¹² ɛlena tənlv cɔ si:

Pu nyaali yáá.

Ama pə ta nyaaləta.

Ye mə luɣu wɛ kvcɔcɔtu,

ɛle í tasa məlvv ke wulee.

Tetaɛ na Ketaa nyəma selaa

¹³ Tacaɔ yəyɔta ntiyi Alapv tɔɔ tɔ.

Ketaa nyəma mə, mə na mə yooyoonaa caasi.

ɛ polo na í sɔv nyutu taa ké ahoo,

na í ɛmɛli tiikasɔ taa.

¹⁴ Tema nyəma mə,

í səɛna lvm ke selaa mpa lvkɔtv kvɛi tɔ.

ɛ pona-wɛyɛ tɔyɔnaya.

¹⁵ Pə taya pulv, yoou tɔɛ na layaleɛ tvlvvɣv,

na tóɔɛ pam tɔyɔnəna-wɛ.

¹⁶ Pə taya pulv, pə kaasa pənaya ke teitei, ɛlena Ketaa nyəma teeli su tənaya.

¹⁷ Yəlaa pəciuu tike ke pu kaasi ɛ yoolaa taa yoolaa tətɔlaa taa. Nti Tacaɔ Isɛyɛli
Isɔ yəyɔta tɔyɔle.

22

Yosalem nyəma kpaalvɣv

¹ Tacaɔ yəyɔta ntiyi toosee tetɛkəle tɔɔ tɔ.

Yosalem, pepe lapa na nyá yəlaa kpaaki ləputv tɔɔ?

² ɛcate kvɔkəle, na kəkɔte nyənte,

na laɛhvlvmle nyənte nyá,

nyá sətaa ta səna layate,

pa kaa si təyoole.

³ Nyá yoolaa nyɔɔɛ nyəma təna sewa,

tətɔlaa kpa-wɛyɛ saləka.

Pa kuu nyá yəlaa təna na pá kpenna

mpa paa sewa na pá hatəli tɔ.

⁴ Pə tɔɔ ké ma si í yelev-m na má wii wahala

wei ɛ mayana ma yəlaa tɔ ɛ tɔɔ.

ɛ taa mayasi si í puyusiyi-m.

⁵ Mpi tɔ, saɛa ke Isɔ pə təna pə tv Tacaɔ

tisa ta taa ké acufu na tɛ kpisi na pə liyiti-tv.

Laɛwakəlle wula səsəna nuki

toosee tetɛkəle taa.

Kakiisasi kpaaki tontɔɛna tɔɔ.

⁶ ɛlam yoolaa təkə tɔɔɛ na nyəmə.

Apalaa caya yoou keekɛnaa taa, kpaɛanəɛ wɛɛ.

Kii nyəma yoolaa leeki pa kpaləɛ.

⁷ Yosalem, nyá tetɛka kɔpampana taa

suwa yoou keekɛnaa na pə kpaɛanəɛ.

Pa puləyi nyá nənəsi si pa yooki.

⁸ Yuta fɛi kvkɛntim tɔtɔ.

Kvɔyaku ɛkv í keesi mə ɛɛ

na í nyənəyi yoou wontu.
 Nti pa pɔla kutuluɣu ŋku
 pa yaa sɪ Lipaŋ hətɔyɔ tɔ kv taa tɔ.
⁹ Ƴ nawa Tafiiti ɪcatɛ kolɔŋa pəyɔlɛ tɛna.
 Ƴ hɔma lɔm kɛ pə tɛɛ lulɛ taa.
¹⁰ Ƴ kala Yosalem tɛɛsɪ.
 Ƴ yɔka sɪ taa lɛŋsɛnaa sɪ
 pə sɔsɔ kolɔŋa kɛ toŋ.
¹¹ Ƴ hula lulɛ kɛ koloosi naale hekɔ.
 Ƴ hɔma lulɛ kɔpəntɛ taa lɔm.
 Ama í tá kɛɛsɪ mə ɪsɛ
 na Ƴsɔ wei ɪ taɣana wahalanaa mɔpɛɣɛ too lɔŋ,
 na í kɔna-mɛ tɔ ɪ tɔɔ.
¹² Kɔyakɔ ŋkɔyɔ Ƴsɔ Tacaɔ,
 Pə tɛna pə tɔ yaa-mɛ sɪ
 í wii na í huɣuti lotu na í looli mə nyɔɔŋ,
 na í suu ləyaya wontu.
¹³ Ama mɛ ɪɛ, pə pəsa-mɛɣɛ
 laŋhɔlɔmlɛ sɔsɔlɛ kɛ.
 Ƴ kɔyi naaŋ na heeŋ na í liki nantɔ
 na sɔlɔm na í haki teu.
 Haləna í tɔ sɪ: Tɔ tɔyɔ na tɔ nyɔɔ ta kɔakɔaa.
 Mpi tɔ, cele tu sɪ.
¹⁴ Mɔpɔyɔ Pə tɛna pə tɔ
 Tacaɔ yɔyɔtaɔ na má nu sɪ:
 Ma yɔyɔtɔyɔna tuunav sɪ
 pə kaa husɪ mə ɪsɔyɔtɔ tɛnɛ,
 ɪsu í sɔpa.
 Nti Pə tɛna pə tɔ Ƴsɔ yɔyɔtaɔ tɔyɔlɛ.

Sepəna tɔm

¹⁵ Mɔpɔyɔ Pə tɛna pə tɔ Tacaɔ Ƴsɔ heela Ƴsayii má sɪ má polo na má ná kawulaya
 tɔyaya nyɔyɔ tɔ Sepəna. Má heeli-ɪ sɪ:
¹⁶ N feina pulɔyɔ cənɛ,
 n nyənəyi nyá tɔyi we na halɪ
 n huli nyá tɔyi pəlaav kɛ
 ɪsɔtaɔ kɔkɔpamɔyɔ taa?
¹⁷ N nyənəyi nyá tɔyi pulɔ sɔsɔm kɛ.
 Ama Tacaɔ ká kɔpɔyɔ-ŋ na í lɔyɔ-ŋ poolɔŋ.
¹⁸ Ƴ ká pilimi-ŋ ɪsu pulɔ kɔkulutum kɛ
 tɛtɔ kɔwalətɔ natəli tɔ taa.
 Tɔnaya n ká sɪ na nyá yoou kɛkɛnaa kɔpama saali.
 Nyá kɛna nyá caa tɔyaya fɛɛɛ.
¹⁹ Maa ləsə-ŋ nyá tɔmlɛ taa.
 Maa tɔyɔnɪ-ŋ nyá tɔcayalɛ.
²⁰ Kɔyakɔ ŋkɔyɔ maa yaa ma tɔmlɛ tɔ
 Hilikiya pəyalɔ Iliyakim.
²¹ Maa suu-ɪ nyá cara, maa ləlɪ-ɪ nyá tampala,
 na má tɔ nyá pəsɔyɔ kɛ ɪ niŋ taa,
 na í pəsɪ Yuta na Yosalem nyəma pa caa.
²² Na má celɛ-ɪ wulav Tafiiti lɔlɔyɔ nyəma
 kawulaya tɔyaya nənɔyɔ nyəmlɛ.
 Ƴ tulaa, nɔyɔlɔ u təkəyi.

Ρόσ ό τήκαα νήγλν υ τνλγν.

²³ Ισά κά yelina na ί νyά τση ισυ νyάmλε κε lonle naani nyάnte taa, na ί pάσι ι caa tήyaya nyάma teeli tήhikile.

²⁴ Ι tήyaya nyάma κά νyάkάλhνα-ι κέ na pa yun tήna. Tiisi sάsάnsι na tiipee ka nyάkάλhνα-ι κέ ισυ kewee na kάpυnaa.

²⁵ Μήρύγύ Ρθ tήna pθ tv Tacaa tήma si kyvaku ηkyvy kankanaya ηka paa kama lonle naani nyάnte taa tθ ka kpeσι. Paa ma-ke na κά kpee. Uena sήgela wena a tήna a ka we ka tθ tθ ά wakeli. Mpi tθ, Tacaa má ma yήgātēna.

23

Fenisii tetv wakályv tām

¹ Tacaa yήgata ntiyi Tiii tetv tθ tθ.

Taasisi icate kpulēh sάsάh me ί wii.

Mpi tθ, icate wakάlaa,

tήyaya fei, tēsυle fei.

Hatoo Kitim tetv taa κέ tām nti tθ lunaa.

² Sitēh payatάlaa mpa me ί we tenku nήgθ tθ.

Sήgontv ί kpa-me na pά la-meγε ha.

Mθ tillaa tesēgona tenku.

³ Mpi pa tuukaya na pά tēhēyi lvm sάsάm tθ,

Sitēh nyάma kyhaya-na-wi.

Mpe pa tākayana piitimnaa kasēyaya.

⁴ Feele ί kpa Sitēh icate.

Mpi tθ, tenku na ι hola sάsάna si:

Lvlvyv wvasι ta kpata-m.

Pόsό ma ta tu lvlata.

Pāyele ma ta tōta ifepiya,

ma ta pusata pεlaa.

⁵ Waatv wei Icipiti nyάma κά nu tām nti tθ,

paa selina mpi pu mayana Tiii nyάma tθ.

⁶ Tenku nήgθ nyάma me ί wii.

Ι tesι tenku na ί polo Taasisi.

⁷ Waiyo! Tiii kάb?

Icate hte tθ leelaa κέ.

Yάlaa ka suwa tθ taa κέ hatoo lōh κέ.

Nte tθ ηmakάlayana tetv pooluh nyāntv.

⁸ Tiii talaya awulaa ntenih κέ.

Tθ taatάlaa ka we κέ ισυ awulumpiya.

Pa nyānēyi-weγε yάlaa mpa pa nyάh

kάla kulvyv ke antulinya taa tθ.

Awe wakάla icate nteγε mpv?

⁹ Ρθ tήna pθ tv Tacaa tήna mήρύγύ ι taa si

ι wakάleyι isάcavtyna mpa pa sάla teeli tθ.

Na ί tisi mpa yάlaa tvyvna tθ.

¹⁰ Tiii nyάma me ί hala mθ tetv.

Mpi tθ, kpulēh sάsάh wei ι tēh

tenku sάsά taa tθ ι fei tōtθ.

¹¹ Tacaa nyaasa tenku.

Ι selisa kawulasι na ί tθ si:

Pά wakάli Kanaah koloosi acalεε.

¹² Ι tήma si: Sitēh wee κέ ισυ pεelθ

wei pa kripa na pá wakəli tə. Nyá acima tema.
Polo Sipili tetu nti lom cəɔnaa tə.

Ama n kaa heesi tənaya.

¹³ Nyəɔna Papiloni tetu nyəma, pa fei tətə.
Asilii nyəma ŋma tə taa ké yoolaa kutuluŋ səsəŋ.
Pa yooɔa-ti, na pá yəki tə kawulaya teesi
na tə pəsi ncaale.

Taale wontu təɔ pa tetu.

¹⁴ Kpələŋ səsəŋ í wii.

Mpi tə, pa wakəla mə təcəsəle.

¹⁵ Uena pá sə Tiii tə ké pusi nutoso na naanwa, isu wulav kawulaya pusi.
Pəle pə waali ké paa lapɪ-ɪ isu pa keesuyv yontu taa ké wasaŋkali təm tə si:

¹⁶ Wasaŋkali, nyá wei pa sə nyá tə tə.

Kpaya nyá cəmvv.

Maki-ku na í cəki ɪcate.

Yooki yontu na í leləɣi-ti.

Yəlaa í təsı nyá təm.

¹⁷ Pusi nutoso na naanwa teeki, uena Taca yele na Tiii nyəma la wasaŋkalətu
na antulinya awulaa təna, na pá hikiɣi pə liyitee.

¹⁸ Ama pa kəhikim na pa kasəɣaya təna, ká pəsi Taca nyəm ké. Pa kaa kaa-yeyɛ
huɣule, yaa pá su-yɛ na a mpa. Ama Isə təɣaya nyəma ká təɣɔna-yɛ na pá haɣa.
Paa suuna-yeyɛ wontu kəpampantv.

24

Tetv təna wakəlaa

¹ ɪ nyəni, Taca ká wakəli tetu.

ɪ ká pəsi-təɣi wulaya nyəntv.

ɪ ká pəsi-təɣi krentəlası na í wakəli tə yəlaa.

² Wahala kuləm ká mayanna kətulv na yəlaa.

Na caa na ɪ yom, na toto na ɪ yom.

Na pɛtəlv na wei ɪ yaki tə.

Na kəntəlv na wei pa kəntəɣi tə.

Na kəmlɛ tv na wei pa feləɣi tə.

³ Pɪ kpiisi tetu ké təkpaɔa,
na pə kuu tə wontu təna təkpaɔkpaɔli.

Mpi Taca suwa təɣɔle.

⁴ Tetv we ləɣaya taa, na tə pəsi ncaale.

Antulinya ná hotaa, na í pəsi ncaale.

Isətənv na tetv pə wakəlaa.

⁵ Yəlaa mpa pa we tetv taa tə pa wakəla-ti.

Mpi tə, pa yəka kiŋ, pa wakəla kvsəsutv.

Pa yəka tam tə nəɔ pɛlv.

⁶ Pə tə ké Isə təŋsa tetv ke mpusi
na pə təɣ-ti.

Tə yəlaa ɪsəɣatv mələɣi pa nyəŋ taa.

Pə kpiisa-we na pə kaasi-weɣe pəcə tike.

⁷ Solum kəpam ká cəɣa ləɣaya.

Lesəŋ təɣv ká lontili.

Ləŋhuləmle nyəma təna suv nəɣəsɛ taa.

⁸ Akilimanaa wula kəpəna suma.

Acima taa wəŋa na kpaɔsvv saɔlaa.

Cəməŋ wula ləŋhuləmle nyəna səpa.

9 Paa tasəyi sɔlɔnyɔɔlɛ na yontu.
Pəyele sɔlɔm toŋ nyəm ná kpa nyəŋ ke pə nyɔɔlaa.

10 Ɔcate kpete nyənte n̄tɛ tə yɔkaa.

Tɛɛsi təna təkaa nɔɔɔɔɔ u sɔvki.

11 Pə makɪ kapusi ke haɔɔɔ tɔɔ.

Mpi tɔ, sɔlɔm fɛi.

Lan̄hɔlɔmlɛ fɛi təkpatakpata.

Aŋmaala fɛi tɛtɔ təna taa.

12 Wakəɔɔɔ tike wɛnna ɪcate taa.

Ɔcate nənəɔ kəmpɔ pɛla yem yem.

Pə yela-keɔɔ ncaalɛ.

13 Pə kaa kaasi yɔlaa ke səsəm ke tɛtɔ taa.

Isu pa kooluɔ olifinaa pee

na pukaya yaa pa sɛtɔɔɔ

lɛsɛŋnaa tukun̄ na pə kaasi acaləsa tɔ.

Lan̄hɔlɔmlɛ kɔtatəpuw

14 Yəlaa kakaasaya ká kuli pa nɔɔsi.

Paa wiliti na pá sa Tacaɔ səsəntɔ.

Paa yoo yontu na lan̄hɔlɔmlɛ ke ilim tətɔlɛ.

15 Paa sa Tacaɔ teeli ke ilim təlɔlɛ.

Tacaɔ lɛyɛli Isə hətɛ ká yaa haləna pə

tala lɔm taa tɛtɔ na tɛŋku nəɔ həɔɔlɔŋ taa.

16 Tə nukɪ pə yooki yontu ke hatoo antulinya tənaya tɔɔ si:

Tampana tɛŋlɔ Isə kɛlɛ teeli tɔ.

Ɔlɛna maa tɔŋ si: Ma tala ma tənaya,

ma tala ma tənaya. Ma lepaya.

Waalɪ lulaa lukɪ waalɪ,

waalɪ lulaa lukɪ waalɪ.

17 Səɔɔntɔ səsəntɔ na púɔɔɔ

na puluɔ pə taŋa atɛ yəlaa mɛ.

18 Ye wei í nuwa səɔɔntɔ

səsəntɔ kakiisaya na í seeki

ɪlɛ ɪ hoti púɔɔɔ taa.

Ye wei ɪ pəsaa na í lɔ na ɪ lu,

ɪlɛ puluɔ náá puu-ɪ.

Tɛv anaam tɔlaa. Antulinya sela ɪ kite tɛɛ.

19 Tɛtɔ cələɔ, tə ya pəɔlɛɛ.

Tɛtɔ lɛŋliyi.

20 Tɛtɔ taŋtəɔ, ɪsu sɔlɔnyɔɔlɔ.

Tə seliyi ɪsu cəkəle.

Tə ɪsəɔtɔ pɛta-tɪ, tə kaa tasa kulɔɔ.

Kawulasɪ səsənsɪ tomle, Isə kawulaya caalɔɔ

21 Kɔyakɔ ŋkɔɔ Tacaɔ ká kuli ɪsətaɔ toŋtunaa tɔɔ. Ɔ ká kuli atɛ awulaa səsaa tɔɔ, na í naasi-wɛ.

22 Paa kpɛyeli-wɛɔɔ tɛntəmle ke púɔɔɔ nakuli taa. Paa təkɪ pa tɔɔ kɛ saləka nɔɔɔlɔ taa. Kɔyɛŋ paɔalɛ sikiyi, ɪlɛna pá naasi-wɛ.

23 Pu liyiti ɪsətɔ.

Fɛɛlɛ ka pu ilim.

Mpi tɔ, Pə təna pə tɔ Tacaɔ ká təɔ kawulaya ke Siyən

pɔɔ tɔɔ na Yosalem.

Ɔ teeli ká naakɪ ɪ yəlaa nyɔɔ nyəma ɪsɛntaa.

25

Tacaa kele tampana tɛŋlaa tɛcɔsɔle

- ¹ Hai Tacaa, nyagale ma Isɔ.
 Maa sa-ŋ na má pɔyɔli nyá hɛte.
 Pə taya pɔlv, nyá lapəna mpi mpi pə wɛ teu ke sɔsɔm tɔ.
 Mpi n suwa hatoo lɔŋ tɔ,
 pə caya teu ké na pə nyɔɔwa.
² Pə taya pɔlv, n pəsa ɪcate ke pɛɛ kanmaaya.
 Tu ké kolɔŋa ɪcate ké.
 Kpai nyɔma ɪcate sɔsɔle ta ke ɪcate tɔtɔ.
 Nɔyɔlv kaa tasa-tɛye ŋman.
³ Pə tɔɔ ké yɔlaa tɔŋtunaa ká tɔ-ŋ teeli.
 Nmakəllaa piitim ɪcate ká nyana-ŋ.
⁴ Nyagale ɪcam tɛcɔsɔle.
 Nyagale kɔnyɔntɔ kpɔlvɔv
 tɔtɔle ke laŋwakəlle waatɔ.
 Nyá kɛna tɛcɔsɔle naani nyɔntɛ
 ke tɛv sɔsɔv waatɔ.
 Nyagale ta ɪsotom ke hanaya waatɔ.
 Nmakəllaa páná sɔsɔna wɛ
 ké ɪsu tɛv sɔsɔv nukɔyɔ kolɔŋa tɔ.
⁵ Yaa ɪsu hanaya ke wɔlaya tetɔ taa.
 Ama nyá sumsiyi kpai nyɔma kəkɔte,
 ɪsu hanaya tɛŋyɔv saa wei ɪsɔŋmɔntɔ tɛɛki tɔ.
 Ḿpɔyɔ n su tənaya ke ŋmakəllaa yontu.

Piitimnaa tɛna acima

- ⁶ Pə tɛna pə tɔ Tacaa n ká la piitimnaa tənaya acima
 ke pɔyɔ kɔnɛ kv taa.
 N ká saa tɔyɔnaya kɔpampanka,
 na nantɔ kɔpantɔ, na sɔlvɔm kɔpam
 mpi pə wɛ tɛcɔlɛcɔli tɔ.
⁷ Pɔyɔ ŋkv kv tɔ tənaya
 n ká cɔli laŋwakəlle saalaya
 ŋka ka kenta yɔlaa tɛna tɔ.
 Nke ka takəna piitimnaa tɛna.
⁸ Tacaa n ká kpiisi sɔm ke tam tɔɔ.
 Isɔ n ká husi yɔlaa tɛna ɪsɔlvɔm.
 N ká kɛeli tetɔ tɛna taa ké
 fɛɛle nte nyá yɔlaa ka tɔyaa tɔ.
 Tacaa má ma yɔyɔtɛna.

Isɛyeli nyɔma laŋhɔlvmlɛ, Mowapɔ nyɔma wakəlvɔv

- ⁹ Kɔyaku ŋkvɔv yɔlaa ká yɔyɔti si:
 Nyagale ta Isɔ wei tɔ lapa naani tɔ.
 Nyá waasəna-tɔ.
 Tacaa ke tɔ tɔwa naani.
 Ta laŋa í hɔlvɔmi na tɔ yɔɔli.
 N yapa-tɔyɔv.
¹⁰ Tacaa n ká tɛni niŋ ke pɔyɔ ŋkv kv tɔɔ ɪsu kɔkɛntim.
 Ama ɪ ká fɛli Mowapɔ ke nɔɔhɛɛ ke tɛna ɪni.
 ɪsu pa fɛlvɔv nyutɔ ke hute pɔyɔv taa tɔ.
¹¹ Tənaya Mowapɔ ká hólí niŋ na ɪsɔ ɪsu lvɔm yalɔ.

Paa na mpv, Tacaa ká tisi kalampaani nyéma mpeye tafe.

Paa paa kaasi pa tɔyi isəna.

¹² Mowapu ye pə kaasa nyá koloosi səsənsi na ton nyənsi.

Isə ká pəsi-səyi krentəlası.

I ká peti-səyi ate mvsuyv taa.

26

Koluŋa ɪcatɛ tɔm

¹ Kuyaku ŋkuyv paa yoo yontu ke Yuta tetv taa si:

Tə wena koluŋa ɪcatɛ.

Nyuyv yavv ke Isə lapa isv koluŋa na ka pile.

² I tɔli nənəsı, í yele na piitimnaa mpa

pa tɔhəyi tampana tɔ pá svv.

Piitimnaa mpa pa lapa naani tɔ pá svv.

³ Wei ı səŋa təca ke ı taɣanuyv taa tɔ.

N haaki-ı həsvuyv mayamaɣa ké.

Mpi tɔ, nyaya ı tv naani.

⁴ I tv Tacaa ke naani ke tam tɔɔ.

Inı ı kentiɣina isv kəkpaŋuyv ke paa waatu wei.

⁵ I tisa mpa paa wɛ kumlee tɔɔ ké hatoo isəttaa tɔ.

I pəsə krentəlası ke ɪcatɛ nte pa taa kɔtəyənə tɔ.

I tisa-tɛyɛ hatoo atɛyɛ na tɔ tɔyɔ tetv.

⁶ Wahala nyéma fela-tɛyɛ nɔhɛɛ.

Konyəntvnaa paa-tɛyɛ nɔhɛɛ.

Kantəkaya kuyɛɛŋ taa sələmuyv

⁷ Siyisilu mpaav ké tampana mpaav ké.

N ké tampana ké.

Nyá həkəna mpaav ŋku siyisilu tɔhəyi tɔ.

⁸ Tacaa, nyaya tɔ tekiyi mpaav ŋku

n hula-tv sı tɔ tɔŋ tɔ kv taa.

Tə yaa-ŋ, tɔ sələməyi-ŋ.

Mpi tɔ nyuləyi tɔyɔle.

⁹ Ma nyuləyi-ŋ ahoó ké,

na má pɛkəyi-ŋ hatoo ma lotu taa.

Waatu wei n huəkəna tetv tɔɔ tɔ.

Antulinya yəlaa kɔləməyi siyisuyv tɔhuyv.

¹⁰ Ye pá hɔləyi isayav ke suulu,

ı cəkəyənə tampana tɔhuyv tɔm.

I haaki ı tɔyi isayav taa ké

siyisuyv tetv taa ké.

I naaki Tacaa səsəntv tɔm.

¹¹ Tacaa n teyeyi niŋ ké, ıle mpe paa naa mpv.

Ama paa ná isəna n paasəyənə nyá yəlaa tɔm tɔ.

Ulena fɛɛle pu-wɛ.

Kəkə ŋka n ka taɣana nyá kolontvnaa tɔɔ tɔ ká nyaya-wɛ.

¹² Tacaa nyá haəkəna-tuyv həsvuyv.

Mpi tɔ, nyá lakəna tá kɔlapəm təna na pɔ laki.

¹³ Tacaa tá Isə,

səsaa lɛlaa ka tɔyɔ tá tɔɔ ké kawulaya isv nyá.

Ama nyá tike nyá pɛɛɛ tɔɔ ké tɔ yaaki nyá hətɛ.

¹⁴ Mpa pa səpa tɔ pa kaa fe.

Sətaa kaa küli.
 Mpi tə, n tɔ nin na n̄ kɔ-wɛ.
 N kpiisa-wɛ nɔyɔlv kaa tɔɔsi pa tɔɔ.
 15 Tacaa n lapa na piitim huki.
 Tacaa n waləsa piitim.
 N hɔla nyá teeli.
 N waləsa tɛtv tənasi ke toosi təna taa.

16 Tacaa tə pɛɛka-ŋ ta lanwakəlle waatu.
 N hɔma ta ŋkraŋɔv, ɪɛna tɔ wiina-ŋ si n̄ waasi-tv.

17 Tacaa tə lapa nyá ɪɛntaa ké,
 ɪsu lɔlvɔv takvɔv ahonto tɔ.
 ɪ caaki lɔlvɔv na ɪ wiikina wɔsasi.

18 Mpv tətɔv na tá,
 pu wɛɛ si tə lɔli pɔlvɔv.
 Lɔlvɔv wɔsasi kpa-tv.
 Ama heelim ke tə lɔlaa.
 Tə ta pəsi na tɔ kəna nyɔvɔv yavv ke atɛ.
 Pəyele tə ta lɔli yəlaa kufama ke antulinya taa.

Sətaa feesuyv na ɪsayatv kvfelvɔv

19 Ma yəlaa mɛ mə sətaa ka fe.
 Mə sətaa mpa paa ké ma nyóma tɔ paa wɛɛna weesuyv.
 Mpa mɛ í hənta mɔsvɔv taa tɔ í küli.
 ɪ yava lanhɔlvɔmle kakiisasi.
 Mpi tɔ, mə cəlv ke tanan nyəŋkɔ ké.
 Tɛtv ká məŋna mpa pa səpa tɔ.

20 Ma yəlaa í svv mə kutulv taa,
 í təkí mə tɔɔ.
 ɪ ŋmɛli tənaya laasaya tɔɔ.
 Haləna Tacaa pááná hɛɛ.

21 Pə tava pɔlv, Tacaa lukɪ ɪ tɔcayale si,
 ɪ feləyi atɛ yəlaa ke pa ɪsayatv.
 Kɔyakv ŋkɔ tɛtv ká kɛɛli yəlaa
 mpa tu kɔwa tɔ pa tɔɔ.
 Tɛtv kaa tasa takvɔv ke mpa tə kɔwa tɔ.

27

Tɛŋkuna taa tvm səsə kpisuyv

1 Kɔyakv ŋkɔv Tacaa ɪsə ká kpaɣa ɪ layatɛ kpusəŋ nyəntɛ. Tə ké səsəle ké na tɔ wɛna tɔŋ, na í yona tvm səsə wei ɪ koota kootiyi kootiyi na í fɛi kpaɣ tɔ. ɪ ká yona Lefiyatəŋ. Tv m selu Lefiyatəŋ wei ɪ koota kootiyi kootiyi tɔ. ɪ ká kɔ tɔyɔlvɔv ŋkɔ kɔ cakɪ tɛŋku taa tɔ.

Tacaa na ɪ lɛsɛŋ tvɔv pa tɔm

2 Kɔyakv ŋkɔv paa tɔ si:
 ɪ yoo yontu ke lɛsɛŋ tɔŋ wei ɪ wɛna pee kɔpana tɔ.
 3 Tacaa ɪsə mayale tɔŋ ɪnɪ ɪ tanlv.
 Ma pələyi-ɪ lvm ke paa waatu wei.
 Ahoo na ɪlim ke ma tanəyi-ɪ.
 Pə taa kə na nɔyɔlv svv.
 4 Ma pááná hɛɛwa.

Ama ye ma mayana pə taa ké sɔwa na kɔlɔŋ,
maa yooŋa-yege na má nyagasi a tənaya kəkɔ.

⁵ Ama ye pa nyəna-m kpɔlvɔv tətɔle,
na pá yele na má na-we tɔ ciiki na tɔ wee lelen pə paasi.

Isɔ ka wii lseyeli nyəma na pa ɪcate kvlɔlɔle

⁶ Kuyeeŋ wei ɪ kɔŋ tɔ ɪ taa,

lseyeli nyəma ká ka lila.

Yakɔvɔ nyəma me í ká neyɛtɪ

na í tɔ hetɔ.

ɪ ká suuli antulinya tənaya mə kvlɔlvɔm.

⁷ Tacaa n mapa lseyeli nyəma ɪsu

n mapɔ mpa pa makaya mpe tɔ?

N kɔ-we ɪsu n kɔkaya mpa pa kɔ mpe tɔ?

⁸ Aai yoo, ama n kɛesa teu ké na n tayanɪ pa hɔvnaɔ,

na n yele na kolontunaa kuu-we.

Nyá heelim tɛena-we ɪsu ilim tɔlɔle heelim kɔyakɔ.

⁹ Saləka inɪ ɪ ká hɪsəna Yakɔvɔ nyəma ɪsagatɔ.

Mpi pa suulu hɔlvɔv ká lɔlɪ tɔyɔle.

Tacaa ká yɔki tɔlaalenaa pɛɛ, na a pəsi musɔvɔ.

ɪsu pá yɔkɔvɔ tɛtɔ kɔhɔlvɔmtɔ pɛɛ tɔ.

Tɔyɔ Asela tesikasɪ na pɛɛ kɔsikee kaa tasa sɔŋvɔvɔ.

¹⁰ Kolɔŋa ɪcate we kpeɛɛ.

Pa lɔwa lonte nteyɛ.

Pa yela-te ɪsu wɔlaya tɛtɔ.

Nawee ká tɔki nyutɔ ke tɔna na á heesəyɪ.

A ka kuyɔli tiikasɪ piliŋasɪ.

¹¹ Waatɔ wei piliŋasɪ wɔləyɪ ɪlena pa pɛli-sɪ,

na alaa náá kpaɔa na pá tɔ kəkɔ.

Mpi tɔ, pa ke yɔlaa mpa pa feina layatɔ tɔyɔ.

Wei ɪ lapa-we tɔ ɪ kaa hɔli-weyɛ suulu.

Kolontunaa ka kuuwa mpa tɔ pa məlvɔv sɔsɔəm

¹² Kɔyakɔ ŋkɔvɔ Tacaa ka nyamsɪ tuŋ,

ke pə kpaɔaɔ ɪfəlatɪ pɔyɔ,

na pɔ polo ɪcipiti lɔɔv tɔ.

ɪ ká nyamsɪ tuŋ ɪlena

pá tɔɔsɪ lseyeli nyəma-meɣɛ

kɔlvɔm kɔlvɔm.

¹³ Kɔyakɔ ŋkɔvɔ paa hɔli akantəle sɔsɔəle.

Yɔlaa mpa paa lepa Asilii tɛtɔ taa tɔ paa kɔɔ.

Na mpa paa yawa ɪcipiti tɛtɔ taa tɔ paa kɔɔ.

Paa hɛntɪ Tacaa ke atɛ ke pulaya

naŋŋ nyəŋka tɔɔ ké Yosalem.

28

Tɛv heelim mpi pə wakəlayɪ Samalii tɔ

¹ Samalii ɪcate tɔm we waiyɔ ké.

Tɔ we ké ɪsu ntenuyɔ,

ŋku kɔ we tɛtɛkəle mɔsvɔŋ nyəntɛ ɪsɔtaa tɔ.

Nkɔvɔ ɪfəlayim sɔlvnyɔəlaa hɔŋna pa tɪ.

Tɔ kacəka wontu wee ké ɪsu hetɔyɔ kɔlvɔntuluyɔ ke

tɛtɛkəle mɔsvɔŋ nyəntɛ ɪsɔtaa.

Mpa sulum kowa tɔ pa ɪcate n̄tɛ tɔ tɔm wɛ waiyo kɛ.

² Tacaa kusəna nteyɛle yulu toŋ tu apalutu ɪsu tɔmpɛɛ tɛv sɔsɔv.

ɪsu kacuculaya ŋka ka wakəlɔyɪ tɔ.

ɪsu tɛv ŋku ku suuliyɪ lɔŋ kɛ lɔm tɔ.

ɪ ká lana ɪ toŋ na í pɛtɪ ɪcate kɛ atɛ.

³ Paa feli nɔhɛɛ kɛ ɪfəlayim

sulɔnyɔlaa ntenuyɪ ɪsəcav nyəŋku.

⁴ Na hɛtɔyɔ kulontuluyɪ ŋku ɪ lapəna kacɔka na ku wɛ tɛtɛkələ musɔŋ nyəntɛ ɪsɔtaa tɔ.

Samalii ka wɛɛ kɛ ɪsu yulu

naakɔyɔ Fiki tɔyɔ pile kalaalaya,

na í kooli na í li kprakpaa tɔso tɔ.

⁵ Kɔyaku ŋku tɔ, Pə təna pə tu Tacaa ká wɛɛna ɪsu ɪ yəlaa kakaasaya ntenuyɪ kacɔka nyəŋku.

⁶ ɪni ɪ ká tɔna siyisuyɪ ləmayasələ kɛ mpa pa caya huɔlɛ tɔ. ɪ ká tu toma kɛ mpa pa tɔyənɔyɪ kolontu na pá tana-ɪ ɪcate nənɔyɔ tɔ.

Sulɔnyɔlaa mpa pa woniyɪ ɪsɔ kɔyɔyɔtɔtu tɛləsəlaa tɔ

⁷ Pə kɛŋna kətəlaa na ɪsɔ kɔyɔyɔtɔtu tɛləsəlaa tɔtɔ,

sulum lapa na pá cɛŋlɔyɪ.

Sulum toŋ nyəm tolisiyɪ-wɛ.

Pa cɛŋlɔyənɔ sulum toŋ nyəm.

Sulum lipa-wɛ, sulum toŋ nyəm tolisa-wɛ.

Pa tɛləsəyɪ ɪsɔ kɔyɔyɔtɔtu na pá cɛŋlɔyɪ.

Pa yɔyɔtɔyɪ tɔm na pá sukɪ na pá lɛŋliyɪ.

⁸ Tɔtu waasəna pa taapələnɔa təna tɔɔ.

Kɔsɔyɔtɔ kɛ paa timpɪ, təpante fɛɪ.

⁹ Na pá yɔyɔtɔyɪ si:

Aweyɛ ɪsayii sɛyɛsəyɪ nyəmtɔ?

Aweyɛ ɪni ɪ huɔlɔyɪ tɔm si í nyɪ?

Piya mpa pa cɛpa həla kɛ nɔnɔɔ tɔ

yaa pəkɔlasɪ?

¹⁰ Mpi tɔ, kusəsutɔ ntəyɔlɛ kusəsutɔ*fa*.

Kɔtɔtɔtu ntəyɔlɛ kɔtɔtɔtu.

Saŋa si tənɛ, cele si tənɛ. ^a

¹¹ Tɔv, yəlaa mpa pa kɔyɔyɔtɔtu u nukɪ tɔ,

na mpa pa yɔyɔtɔyɪ nsəma kɛrai nyəna tɔ,

pa tɔm kɛ Tacaa ká yɔyɔtəna yəlaa pane.

¹² ɪ ka tɔmɔyɔ si:

Təhɛsələ n̄tɔ,

í yeɛle mpa pa kawa tɔ na pá hɛɛsi.

Lonte nte tɔ wɛ tɔpamm tɔyɔlɔ.

Ama pa kisa nuɔ.

¹³ Na pá tɔ si:

Kusəsutɔ ntəyɔlɛ kusəsutɔ.

Kɔtɔtɔtu ntəyɔlɛ kɔtɔtɔtu.

Saŋa si tənɛ na cele si tənɛ.

Pə wɛ m̄pɔyɔ si ye pa tɔŋ ɪɛ,

pə co-wɛ na pá hoti alele na pá pɛli-wɛ,

na katɔka kpa-wɛ na pá tɛɛna-wɛ.

^a **28:10** ɪsɛyɛli nyəma mayasaya ɪsayii yɔyɔtɔyɔ kɛ na pa woniyɪ-ɪ.

Kite tɛɛ pələ

14 Pə tɔɔ tɔ, wɔŋlaa mɛ,

í nu Tacaa kuyɔɔtɔtɔ.

Yəlaa nyɔɔy nyəma mpa mɛ í tɔki kawulaya kɛ Yosalem taa tɔ.

15 Í nu, nti mə maɣamaɣa í yɔɔtɔyɔ tɔɔlɛ sɪ:

Tá na sɛm tɔ pɛɛla nɔɔ.

Tá na atɛtɛlɛ tɔ yɔɔtɔa na tɔ su.

Paa wahala sɔsɔ kɔmna ɪ kaa tala-tu.

Mpi tɔ, kaloolaya nté tá tɛɔɔsɛlɛ.

Pɔpɔtɔ kɛ tá tɔŋmɛllɛ.

16 Pə tɔɔ ké Tacaa Iso yɔɔtɔyɔ sɪ:

ɪ naaki, ma sukɪ kite tɛɛ pələ kɛ Siyɔŋ taa.

Nkulɔŋa taa pələ*fa* nte pa tayanaa tɔɔ.

Tə ké liyitee pələ nte tɔ caya teu tɔ.

Ye wei í tisa tɔ tɔɔ ké yuŋ

ɪ wɛɛkəna toma kɛ isɪ nte. ^a sɪ kv la tɔŋ.

17 Tampana tɔŋyɔ kɛ ma lakəna na pɔ siyisi tɔca.

Maa lana siyisuyɔ na pɔ wɛɛ teitei.

Ama tɔmpɛɛ tɔv ká kuu mə kaloolaya tɛɔɔsɛlɛ.

Lɔm ká su na pɔ tɔɔ mə pɔpɔtɔ tɔŋmɛllɛ.

18 Mə na sɛm mə nɔɔ pɛɛlɔyɔv ká wakəli.

Mə na atɛtɛlɛ mə kuyɔɔtɔtɔ

na mə kɔsɛsɪtɔv kaa taanɪ.

Koyaku ŋku wahala sɔsɔ ká kɔɔ tɔ,

ɪ ká paa-mɛyɛ nɔɔhɛɛ.

19 Paa waatɔv wei ké wahala ɪnɪ ɪ ka kɔɔ ɪ kpaaki-mɛyɛ. Mpi tɔ, tananɪ na ilim taa na taanaya kɛ wahala ká kɔŋ. Wahala kəkɔtɛ tike ká tɔ-mɛyɛ sɔɔŋntɔv sɔsɔntɔv.

20 Wahala ká wɛɛ ké isɪ yɔlɔ

kɔhəntɔyɔv wɛɛkɔyɔv tɔtɔpɪ pu takɪ-ɪ,

yaa ɪ kɔtakɔyɔv wɛɛkɔyɔv tɔpɛɛ pu takɔyɔ tɔ.

21 Tacaa ká sɔŋ ɪ naasi taa ké isɪ

ɪ ka lapɔv Pelasim puyɔv taa tɔ.

Í nantɔv ká sele

ké isɪ Kapawɔŋ tɛtɛkələ taa.

Í ká la tɔmlɛ nte pa ta nyɪ tɔ.

Í ká yoosi ɪ kolapələ nte tɔ ké sɔsɔlɛ tɔ.

22 Pənɛntaa í taa sɔv lɛlaa wɔŋa taa. Pɔ taa kɔɔ na mə kɔhəkɔm tayanɪ nyɔɔsɔyɔv.

Mpi tɔ, pa tɛma suw sɪ paa wakəli tɛtɔ tɔna. Pə tɔna pə tɔ Tacaa Iso kinɪ kɛ ma nuna-tɪ.

Iso ləmayasɛɛ na hátú nyəna

23 Í ke ŋkpanɪ,

Í nu ma nɔɔ.

Í caya tɔtɪyɪtɪyɪ,

Í nu ma tɔm.

24 Hátú wei ɪ lukiyina ɪ taalɛ kɛ kɔtamsa sɪ ɪ tuuki?

Í kaa kpaɣa ɪ waatɔnaa

na ɪ paasəna kpɛɛsɪ hɛɛv na awasa.

25 Í tɛŋ haləm tayanɔyɔv tɔ tuusi pee kɛ ɪ ŋmusəyɪ.

Ulena í tuu tɔɔŋnaya pee kɛ ipɔɔŋ tɔɔ.

Í tuuki tɔɔŋnaya pee kɛ lona kɔpana na toosi tɔɔ.

^a 28:16 *Nkulɔŋa taa pələ*: Pɛlɛ pa tɛ pa tɔyɔ pɛɛ naaləyɔv kutuluyɔv ŋkulɔŋasɪ taa ké

26 Hátó Isə seyesəna-i
 kusəsutu nti si í təŋ.
 Isə huləna-i ti.
 27 Paa makɪ tuusi nsi pa yaa si
 Nikɛɛli tɔ si pee na naaŋ.
 Pécó pə fɛi si keɛke pəpɔtɛ
 í tɔ tuusi nsi pa yaa si
 Kumɛŋ tɔ si pee tɔɔ.
 Ama krátúyú ke pa makəna-yɛ.
 Kratiya ke pa makəna tuusi pee.
 28 Pa naŋəyi tɔŋənaɣa pee nyəŋka
 na pá la kutəŋəv yaa,
 ɪɛ pə taɣa tam tɔɔ ké pa naŋəyi.
 Pa tusiyi keɛke pəpɔlɛɛ ké na pə kraɣanəŋ.
 ɪɛ kraɣanəŋ ɪ yəkəyi tɔŋənaɣa pee na ɪ aɔwɔa.
 29 Pə təna pə tu Tacaɔ kin ke yaasi ɪnɛ ɪ lunaa tətɔ.
 Isə layatu tasəyɔ ke kɔpantu ké, na tɔ tɔwɔa.

29

Yosalem caakaya lepu na Isə waasi-i

1 Hai, Aləyɛɛli, Aləyɛɛli.
 ɪcate nyá nyá təm wɛ waiyo ké.
 Nyá taa ké Tafiiti sikaa.
 N tɔka teu ke paa pənaya ŋka ka acima.
 2 Maa pasa Aləyɛɛli ɪcate.
 Wula na mɔla ká wɛɛ nyá taa.
 ɪcate ka pəsi ɪsu Aləyɛɛli*fa* ɪcate. ^a wəki kətaya nyəm tɔ. Pécó pə ké Yosalem
 hətɛ lɛntɛ.
 3 Maa siki na má cəɔna-ŋ na má ta.
 Maa yele na yoolaa kpekɔ tu-ŋ hekɔ.
 Maa lo harɛɛ taka na má cəɔna-ŋ.
 4 Pɪ tisi-ŋ ké təfɛ,
 na nyá nəyɔ nukəna tɛtu tɛɛ.
 Tɛtu tɛɛ ké nyá kuyəyɔtɔtu ká lukəna təkemm.
 Nyá nəyɔ ka lukəna tɛtu tɛɛ ké ɪsu asənaalu.
 ɪɛna nyá kuyəyɔtɔtu
 naa lukəna musuyɔ taa ké ɪwelətaɔ.
 5 Nyá kolontunaa paɣav ká wɛɛ ké ɪsu musuyɔ.
 Pa kɔpɪŋ ŋkɔ kɔ nəyəsəna ké
 ɪsu lɔɔtu nti heelim kraɣəyi tɔ.
 ɪɛ təm kɔlɔm tɔɔ ké pɪ la mpɔ,
 pə kaa leeli.
 6 Pə təna pə tu Tacaɔ ká kɔɔ nyá waasuyɔ
 na tɛv hola, na tɛtu seluyɔ,
 na pə kəkɔtɛ səsɔɔɛ, na kacuculaya,
 na heelim səsɔɔm, na kəkɔ kɔmɔmɔka.
 7 ɪsu yɔlv toosuyɔ na pə saali yem tɔ,
 yaa ɪ naakuyɔ pɔlvɔyɔ tom taa na pə saali tɔ.
 Ḿpɔyú pɪ la piitimnaa tuutuuma təna
 mpa pa yookayana Aləyɛɛli ɪcate tɔ.

^a 29:2 **Aləyɛɛli:** Aləyɛɛli hɔwɛɛ wɛɛ si Isə kətaya tɔlatɛ tɔɔ timpi pa

Pa yookayana-teye na pá yókəxi tə koloosi
 toŋ nyənsi na pá sikiyi na pá cəkəna-teye,
 8 teitei isu nyəgəsi pukəy yulə
 na í toosi si i təŋa təyov tə.
 I feŋ ilena í mayana i lotu taa koosaa.
 Yaa isu lokətə puwa yulə
 na í toosi si i təŋa nyəəv.
 I feŋ ilena í mayana i luɣu tee
 wulaa na i toma tema.
 M̀p̀ỳỳ pu la piitimnaa təna tuutuuma wei i ká
 kəə Siyəŋ icate ke yoonav tə.

Yuləmtə na sɔləkələ

9 M̀p̀ỳỳ Taca a tasaa si:
 Pə la-meɣe piti na səyəntə pu-me.
 I wiisi mə ise na í pəsi yuləmaa.
 I cəŋləxi, ile pə taya sɔləm kuyuna-me.
 I taŋtəxi ile pə taya sɔləm toŋ nyəm lakəna-me.
 10 Pə taya pulə, Taca a tu-meɣe tom ləmayasəle ké.
 I yuləsa mə ise.
 Iso kuyəyətəv teləsəlaa ke pa wəna cəne.
 I taka mə isəntəə.
 Nalaa təm ke pa wəna cəne.

11 Təm kukulutu təna pəsə-meɣe isu pa ŋmaakuyə takəlaya na pá kpili na pá
 taali tə. Pa celəxi nyəntə si: Kala. İlena í cə si: Maa pəsəxi, pa taala ka təə.

12 Yaa pá cela wei i ta nyi tə si: Kala, na í cə si: Ma ta nyi kaluyə.

Kətutum ta te

13 M̀p̀ỳỳ Taca a yəyətəa si:
 Waatə wei yəlaa pəne pa yəyətəyənə-m tə
 pa nəəsi na pa ntəmpee ke pa saŋna-m.
 Ama pa lotu wə-m na pooluŋ.
 Nyamnav mpi pa nyaŋna-m tə,
 pə ké yəlaa kuseyəsətə ké.
 14 Pə təə ké maa la-wə tətəyə piti təma,
 na kəkələ nyəmnaa na pá la-wəyɛ ha.
 Ləmayasəe nyəma ləmayasəe ka wakəli.
 Layatuna layatə ká saali.

Kəŋmaŋmam u tɔvki pə ŋmalə

15 Yəlaa mpa pa ŋmeləxi Taca a,
 na pá ŋməsəxi pa kulapəle tə,
 pa təm wə waiyo ké.
 Səkpətuyə tee ké pa lakı pa təma na pá təŋ si:
 Awe naaki-tə?
 Nəyələ ta nyi tá təə.
 16 Ama mə liyituyə təəwa yoo.
 Cuyə na ku ŋmalə paa keesəxi pulə.
 Kəŋmaŋmam ka yəyətə ŋmalə si:
 Pə taya nyá ŋmana-m?
 Həev ka yəyətə ŋmalə si:
 N ta nyi pulə?

Layaşuyə səsəəm

17 ǀ ta nyi taa?
 Pə kaasa pəcə mayamaya ké.
 Lipaŋ hətuɣu ká pəsi tuŋ taale.
 Tuŋ taale ká pəsi hətuɣu.
 18 Kuyaku ŋkuɣu ntamaa mayamaya
 ká nu takəlaya taa təm.
 Yuluma ɪse ká kuli
 na pá lu səkrɛtuɣu səsəu taa.
 19 Taca pɛɛɛ tə təpasəlaa
 laŋa ká huləməyənə na pə səsəyi.
 Uena kunyəntonaa náá
 yələyənə ɪseyeli nyəma ɪsə naŋŋ tu.
 20 Nmakəllaa kaa tasa wɛɛɛ,
 wonlaa ká tɛ.
 Uena pá kpiisi mpa pa taŋaa si pa laki ɪsayatu tə.
 21 Mpa pa kuɣi lɛlaa təm ke huɫɛ taa tə.
 Pa nyəki huɫlaa ke katəsi ke təhuɫɛ.
 Pa təyənəyi siyisilaa na
 kawaanaya təm nti tə fɛina kite tə.
 Pɛɛ tətə paa saali yem.
 22 Pə təw kə Taca wei ɪ yapa Apələham tə ɪ yəyətəyi
 Yakəpu na ɪ lɫɫɫɫ nyəma si:
 Yakəpu kaa tasa fɛɛɛ təyəu.
 Pəyɛɛ ɪ kaa ka nyuɣu.
 23 Waatu wei paa ná pə tənə mpi ma lapa pa həku tə.
 Paa nyi si ma kə ɪsə na pá sɛɛ-m.
 Paa nyənɪ ma hətɛ kə səsəɛɛ.
 Paa nyana-m si ma kə Yakəpu ɪsə naŋŋ tu.
 Mayalɛ ɪseyeli ɪsə.
 24 Mpa feesuyu tolisaa tə paa pɛɛki ləmayasɛɛ.
 Mpa pa laŋa ta həɛ tə pu sɛyɛsi-wɛ.

30

Ləmayasɛɛ nna Taca laŋle ta həɛna tə

1 Mpuɣyó Taca yəyətəa si:
 Mpa mɛ í kə waiyo nyəma təyələ
 yəlaa mpa pa kuɫəyi lɛlaa
 təw tə.
 ǀ tuɣi mə kuɫapələ pələ na pə tá luna ma kin.
 ǀ pɛɛləyi nəəsi na pə ta kə ma luɣu nyəntu,
 na pə səsəyi ɪsayatu ke ɪsayatu təw.
 2 ǀ tu mpaav si í puki Icipiti,
 ǀ ta pəsɪ-m natəli.
 ǀ puki si í tu Icipiti wulav ke kpulɫɫɫɫ.
 ǀ polaa si í pɛɛkəyi təcəsəɛɛ ke Icipiti.
 3 Ama Icipiti wulav kpulɫɫɫɫ tuɣu
 ká tu-mɛyɛ fɛɛɛ.
 ǀ tɛtu taa cəsuyu ká liyiti-mɛyɛ səsəm.
 4 Mə akewenaa səsaa tɛma tate ke Sowaŋ ɪcate.
 Mə səpaapənəa tala Hanəsi ɪcate.
 5 Mə tənə í kə təyə fɛɛɛ kə na tənə nyəma mpe.
 Pɛɛ pa kaa waasi-mɛ, yaa pá sənə-mɛ.

Ama fεελε κε ί ka tαγo na pά kv mα nyυyυ.

Icipiti waasυyυ nyullaa

⁶ Tacaa kalαγoηna Nekεfi wontunaa mpa pa we
lanwakalle na nαγoσee tetυ taa tα.
Tαnaya tαγoλaya alυnyαηka na apalυnyαηka lunaa.
Paasale na tυm wei ι kvλayι hυntυ tα pa tetυ ntέ.
Kpaηasi κε pa sαγoλoηna pa wenav.
Na yooyooηaa κε pa kpancooη,
na pά tαηγoηna tetυ nti tα taa
na pά pukina si pa haaki piitimnaa mpa pa kaa waasi-we tα.

⁷ Icipiti waasυyυ kέ kpete kέ.
Pα tα kέ ma yaaki-ι si tα tiilu kaawaasaya.

Mpi pu kαo tα pα tαm kpaalvyυ

⁸ Μρύγύ Tacaa tαma Isayii si:
Pαnente ηmaa tαmnaa mpeγε kpaata tαo,
kέ Yosalem nyόma isentaa.
Nmaa-tαγι takoλaya taa na tα wee tam tαo.
Halona kuyaku kantokaya nyαηkv.
⁹ Mpi tα, Yosalem nyόma kέ tαo kullaa kέ,
pa kέ tusoλaa.
Paa caaki Tacaa kiin κε nuυ.

¹⁰ Uena pά tαη Iso kvγoγotυtu telosolaa si:
I taa telasi Iso kvγoγotυtu.
Na pά tαη mpa pa naaki Iso Tαm tα si:
I yele tampana κε nav na ί heeliyi-tυ.
I looliyi na ί heeliyi-tυ,
ί naaki tαm kvtyotyυ.
¹¹ I yele mpaav kvpaηkv, ί hatolona mpaia.
I lasi Iseyeli nyόma Iso naηη tυ κε tά hekυ taa.

Wakolvyυ ηku kv fei hiiu tα

¹² Pα tαo κε Iseyeli Iso naηη tυ γoγotαγι si:
Timpi ί kisiyi tαm tαne na ί haaki mα tαγι
mυsyη na isayaty taa na ί tisi mα yuy tα.

¹³ Pα tαo kέ isayaty tαne tu pαsi-me,
isu pa huluyυ kolυηa kvkolaya taa kέ
lonte na kά peli na kά hoti tαm kvlym tα.

¹⁴ Ka γokayι kέ tαmυly,
isu hαyaya ηka pa γokaa tαnaηnaη tα.
Pα kaa sαo tataya si pά heena kαkα,
yaa pά cosina lυm κε hite taa.

I caya tαpamm na ί tυ Iso kέ naani

¹⁵ Μρύγύ Iseyeli Iso Naηη tυ Tacaa γoγotaa si:
Ye ί mela ma kin na ί caya tαpamm.
Pu ya mα nyoαη.
Ye ί caya tαpamm na ί tυ-m naani ί kά hiki toma.
Ama mα tά sαli mpy.

¹⁶ I tαma si: Aai, tu caya kpaγanαη na tα se.
Tampana ί kά caya kpaγanαη na ί se yaa.
I kά kpaγa asewa na ί γoγoti si:
Pαwe, tά kpaγanαη seeki yoo.

Ama mə təχɔnlaa ká tɛɛ-mɛyɛ sɛwɑ.

¹⁷ Kolontu kulɔm ká nyaasi mə taa yɛlaa iyaya (1000) na pá sele.

Kolontunaa kakpası ká nyaasi-mɛ na í se.

Pu kaasi mə taa weesiŋ nyóma ké

ısu tesika ke pɔyɔ nyɔyɔ taa.

Yaa kɔyɔsum ke pulaya taa.

Nyɔyɔ yapɔ waatu

¹⁸ Pə tɔɔ ké Tacaa taŋaa sı ı laki-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

Ɔ ká kuli na í nyəni mə pətətəle.

Pə taya pɔlɔ, Tacaa ɪsɔ ké siyisilu ké.

Pa təna mpa pa tɛɛlɔyɪ-təyɔle nyɔleleŋ nyóma.

¹⁹ Siyɔŋ nyóma mpa me í wɛ Yosalem taa tɔ,

í kaa tasa wula.

Mpi tɔ, ye ı mpa kapuka Tacaa ká la-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

Ye ı tu nu mə nɔχɔ ı ká waasi-mɛyɛ.

²⁰ Tacaa ká ha-mɛyɛ təχɔnaya ke mə nəχəsɛɛ taa.

Ɔ ká ha-mɛyɛ lɔm ke wahala waatu.

Mə seχesəlaa kaa tasa ŋmɛlɔyɔ.

Ɔ ká nana mə ısəpəle ke mpa pa seχesəyɪ-mɛ tɔ.

²¹ Ye í təŋa ntəχɔŋ yaa mpətəŋ,

pu yəχətəna-mɛ na waali sı:

Mpaav ntɔ, ı təŋ-kɔ.

Ɔ təŋ mpətəŋ.

²² Ɔ ká nyəni asilima ke liyitee

nyəχətɔ nti tə waasa mə tuŋ kulalaan tɔɔ tɔ,

na wula wei ı waasa mə lɛɛsəŋ tɔɔ tɔ.

Ɔ ká lɔ-ti ısu acaalətu pɔlɔpɔ,

na í tɔ sı: Ɔ lu cəne.

²³ ɪsɔ ká yele na tɛv nu kɔtutum

mpi ı tɔwa tɛtu taa tɔ pə tɔɔ,

Təχɔnaya ŋka tɛtu ká lɔli tɔ,

kaa wɛɛ teu na ká haaki alaafəya.

Uena mə tɔla cəɔki nyutu

kɔpantɔ taa ké waatu ıni.

²⁴ Naan na kraŋasi nsi sı haləyɪ tɔ,

su təχɔ nyutu nti tə taa pa sita təm

na pá fala-ti tɔ.

²⁵ Lɔəŋ ká tɔli pɔóŋ kɔkɔlɔŋ tɔɔ.

Lɔm ká kpe pulasi kɔkɔlasi tɔɔ

ké asalav kɔyakɔ wule.

Tətəŋle kutuluŋ ká ti.

Sətəa tuutumə ka lu pə taa.

²⁶ Waatu wei Tacaa ká həkɔ ı yəlaa hiŋ na í waa-wɛ tɔ,

ısɔtu ká naaki ké ısu ilim.

Uena ilim toŋ náá sɔəsı təm naatosompəχɔlaya,

ısu kɔyɛɛŋ naatosompəχɔlaya nyaaləm wɛɛ tɔ.

Tacaa kəŋ Asilii nyóma ŋkraŋyɔyɔ həm

²⁷ Hatoo pooluŋ ke Tacaa nyá maχamaχa n ká luna.

Nyá pááná ké sɔsəəna ké.

A wɛɛ ké ısu ısəŋmɔntɔyɔ yuŋ nyəŋkɔ.

Ye n yəgətəgi nyá ntompee təw we pááná səsəəna ké.

Nyá nsəmlə we isu kəkə ŋka ka nyaki tə.

²⁸ Nyá feesiŋ we ké isu ləw sukuyu na kú kra kutemiŋ,
na ku ləm kra luyu tee tə.

N caa n ciyiti piitimnaa na kuciyituɣu kwakəluɣu,
na n tu yəlaa nəsi taa ké kraɣanukpaasi nsi n ká tolisina-we tə.

²⁹ Ama Yosalem nyéma me í ká yoo yontu isu pa təkuyu acima ke ahoo tə.
Í ká wee laŋhulumle taa, isu pa huluyu həsi na pá kraaki Tacaa puɣu ke Iseyeli
kukramuyu təw tə.

³⁰ Tacaa n ká yeke na nyá nəgə səsaya nu.

N ka hulɪ isəna n kraasa niŋ si
n makəna toŋ na nyá pááná
səsəəna nna a we isu kəkə səsaya,
na teɔ heelim, na ku təmpree tə.

³¹ Asilii nyéma ká nu Tacaa nəgə, ilena pá seliyi.

N ká ma-we na nyá kkrátúyú səsəw.

³² Tacaa paa waatu wei ke n mapa-we pu seɣesi-weɣe. Ilena pá nu akilimanaa
na cəməŋ taŋ ke kraakraa. Tacaa n ká yoonə-weɣe na í yeke niŋ.

³³ Hatoo ləŋ ke pa tayana tənaasəle.

Pa tayana-teɣe wulau təw.

Tə limaa ké na tə walaa.

Tənaasəle nteɣele kəkə na taasi tuutuuma.

Tacaa feesiŋ ká nyaga-i ké isu kəkə lule.

31

Mpa pa preekəgi waasuyv ke Icipiti tə

¹ Mprúyú Tacaa tasaa si:

Mpa pa tiiki Icipiti si pá səna-we tə,

pa təm we waiyo ké.

Kraɣanəŋ ke pa teeləgi,

pa laki yoo keekenaa ke naani ke pele pa paɣale təw.

Pa teeləgi kraɣanəŋ caɣalaa ke pa toŋ təw.

Paa saŋ tekuyu ke Iseyeli Isə naŋŋ tu má.

Pəyele paa preekəgi Tacaa má.

² Pəyele má tətə ma ké ləmayasəe tu,

ma kəŋna mpusi.

Má yəgəta nti maa layasəgi.

Ma kuləgi isayalataa teesi təw.

Ma wakəluɣi mpa paa təŋəgi siyisuyu tə pa sənau.

³ Icipiti nyéma ke yəlaa ké,

pa ta ke Isə.

Pa kraɣanəŋ ké nantu ké,

í feina toma lenna tətə.

Ye Tacaa má ma kusa niŋ,

kentilu seliyi ké.

Wei pa kentaa tə,

íle í hotiyi ké,

na pa təna pá si.

Tacaa tike waasəyəna Yosalem

⁴ Mprúyú Tacaa heela Isayii má si:

Isu təgəlaya yaa ka

pəyaya kpaakuyɔ ka təɣɔnaɣa na ká nyusəyi tɔ.

Paa tiikilaa kotaa na pá kuli ka tɔɔ.

Pa nɔɔsi u nyaasəyi-ke.

Pəyele pa payale u tɔɔki ka lanle.

Mrúyú Ate na isɔtaa tu ma,

maa tii Siyɔn puyɔ tɔɔ,

maa tii Siyɔn pulaya tɔɔ na má yoo.

⁵ Isu sumasi hetuyɔ si ken

na sí takəyi si təpapəle tɔ.

Mrúyú Ate na isɔtaa tu má,

maa kenti Yosalem tɔɔ

na má waasi-i na má yari-i.

⁶ Isɛyeli piya me í kɔɔ na tó məli, Taa wei tə kisa tɔ i tɛɛ.

⁷ Kuyaku ŋku paa wei i ká lɔ i tuŋ kulalaan wula nyəŋ na liyitee nyəɣətu nyəŋ wei i lupina i niŋ tɔ.

⁸ Layate nte tɔ ta ke yulu nyənte tɔ

ńté tu təɣɔna Asilii nyəma.

Layate nte yulu niŋ ta la tɔ ńté tu wakələna-we.

Asilii nyəma ká se layate.

Isɛyeli nyəma ka tu Asilii yoolaa ke tɔlasɔ təma.

⁹ Mpa paa kentayaa-we isu kukraməŋ tɔ paa sena lanwakəlle.

Səɣəntu ka pu pa nyuyɔ nyəma ke tuuta tɛɛ.

Taa má ma yəɣətəna mpu.

Ma wena kəkə ke Siyɔn taa.

Ma wena mamalukile ke Yosalem taa.

32

Wulav wei i ká laki kɔpantv tɔ

¹ Wulav nəɣəlv ká təŋəyi

siyisuyi ke i kawulaya təɣɔv taa,

na awulumpiya náá təŋəyi tampana ke pa tetv təkuyɔv taa.

² Paa wei i ka wee ké isu təcɔsəle ke heelim na

kpuɔyɔv tətule ke tɛv heelim səsəɔm waatv.

Yaa isu lom kpenuyi təɣɔ wulaya tetv taa.

Yaa isu kukramuyɔv səsəɔv isotom ke ilim tetv taa.

³ Ile nalaa kaa tasa yulumuyɔv.

Pəyele nulaa ká ke ŋkraŋŋ.

⁴ Yəlaa nyəŋ feinaa, ká weena nyəŋ

na pá sɔv kpələmuyɔv.

Ilena matəlaa nsəma heti,

na pa nsəma leesɔ na pá weena nɔɔlelen.

⁵ Pa kaa tasa kraŋtv ke yaav si kasayampu.

Yaa acilayatv tu si səsɔ.

⁶ Pə taya pulv, kraŋuyɔv təm ke

kraŋtv yəɣətəyi.

Kraŋtv tuyi i lotu taa ké isayatv lapv təm.

I laki asilima na í yəɣətəyi kaloolaya təm ke Taa tɔɔ.

I yeki nyəɣətv na i nyəɣəsɔ.

I pəŋ kunyənɔɔm ke wei i səki lukətv tɔ.

⁷ Acilayatv tu kuyəɣətvv kuyi ké.

Ɔ maɣasəɣi ɪ taa ké tasəkəle təm,
na í tʊsəɣi wahala tu na kaloolaya.
Paa waatu wei konyəntu wena ɪ tampana tɔ.
8 Ama kasayampu ná laki mpi pə tewa təɣɔ,
na í seesəɣi isəle ke pə taa.

Yosalem alaa kpaalvɔvɔ

9 Alaa mpa me í kəla pamm tɔ,
í kuli na í nu ma nəɣɔ.
Peeɔlaa mpa me mu nəɣəsəɣi pulv tɔ,
í ke ŋkraŋvɔvɔ na í nu ma təm.
10 Pə kaasa pənaya na kuyeeŋ ke pəcɔ.
Alaa mpa me mə paa fei tɔ, í ka sele.
Mpi tɔ, leseŋ kooluɣu kaa la, pəyele kumtu kaa wee.
11 Mpa me mə kəla pamm tɔ, səɣəntu í kra-me.
Mpa me mu nəɣəsəɣi pulv tɔ í sele.
Ɔ wəɣəsɪ mə wontu na pə yeɔle-meɣe kpete.
Ɔ suu ləɣaya wontu.
12 Ɔ kra mə laŋa na ɪ wii mə tawa,
nna a ka we teu tɔ a tɔɔ.
Ɔ wii mə leseŋnaa mpa pa lulaya tɔ pa tɔɔ.
13 Ama pənente sɔwa na kələŋ
pə nyɔɔki ma yəɔlaa tetu taa ké.
Na pə kpeŋna mə ɪcate nte tə sɔɔla aliyila tɔ
tə laŋhulɔmle teesi taa.
14 Ɔ lɔwa kawulaya təɣaya.
Ɔ yela laŋhulɔmle ɪcate.
Pulaya na tətəŋle kutuluɣu ká pəsɪ taale kraŋasɪ
na kaləkəŋ tətəɣɔle.

Layaɣvɔvɔ səsəəm

15 Kuyaku nakuli Feesuɣu ká luna isɔtaa
na ku tii tá tɔɔ.
Wulaya tetu ká pəsɪ tuŋ taale,
na tuŋ taale náá pəsɪ hətɔvɔ.
16 Ɔlena tampana təŋvɔvɔ wee wulaya tetu taa,
na siɣisuyu təŋvɔvɔ ke tuŋ taale taa.
17 Siɣisuyu təmle nté heesvɔvɔ.
Heesvɔvɔ kulɔlɔm nté yulv ɪ nyanŋa pulv,
na naani ke tam tɔɔ.
18 Ma yəɔlaa ka caya heesvɔvɔ lonte taa.
Ɔ ká caya təcayale naani nyəntɔ taa ké teesi
nsi sɪ we təpamm tɔ sɪ taa.
19 Ama tev təmpɛe ká peti hətɔvɔ.
Pu tisi ɪcate təfe.
20 Nyɔleleŋ nyɔma nté me.
Ɔ ká tuuki paa timpi na ɪ təŋəɣi lum səsəəm.
Ɔ ká yeɔle mə naaŋ na mə kraŋasɪ
na sí yeləɣəna sɪ ti.

33

Isəna pu feɔli wakəllaa tɔ

1 Μρύγύ Ταcαα τασαα σɪ:

Nyá wei n wakələyi lɛlaa
 na pa ta wakəli-ŋ tɔ,
 nyá tɔm we waiyo ké.
 N luki lɛlaa waali,
 na pá ta luta nyá waali.
 N tɛŋ lɛlaa kɛ wakəlyu ɛna pə wakəli nyá.
 N tɛŋ lɛlaa waali luw,
 ɛna pá lu nyá waali.
 2 Tacaa nyəni tá pətətəle.
 Nyaga tə tɛləyi.
 Wɛɛ tá toŋ kɛ paa tanəŋ ŋku.
 Wɛɛ tá nyuyɔ yátó kɛ laŋwakəlle waatu.
 3 Ye yəlaa nuwa nyá taŋ pa seeki ké.
 N kulaa ɛle piitimnaa ya.
 4 Pa kuuki mə wontu ké isu kɔtolon na kɔtəyɔ.
 Pa huliyi-təyi isu kɔtolon sɛsɛku.
 5 Tacaa ké səsə ké.
 Mpi tɔ, ɛsətəa ké ɪ tɔcayalɛ wɛɛ.
 ɪ suula Siyən kɛ kɔsiyisim na tampana tɛŋyɔ.
 6 ɪ yəlaa ká cayana naani ké pa kuyɛɛŋ tənaya.
 Ləmayasɛɛ na layatu kɛna wɛnaw mpi pə yaki nyuyɔ tɔ.
 Tacaa nyamnav nté Siyən kpancoou.

Tacaa waasvyɔ

7 Akanaa makəna nteyɛ kapusi kɛ awalɪ.
 Hɛɛsuyɔ tɔm kəntaa ná wiiki isu pa səki pa səki.
 8 Harɛɛ wɛ kɛtɛ, nəyɔlv u tɛŋəyi.
 Nmakəllv yəka nəyɔ pɛɛlyɔ.
 ɪ ləwa acalɛɛ.
 ɪ tɔyɔna nəyɔlv.
 9 Tɛtv wɛ ləyaya taa,
 tə wakələyi.
 Pə liyita Lipəŋ tɛtv,
 tə nyəma nəyəsəyi.
 Saləŋ tɛtəkəle nəyəsəna wulaya tɛtv.
 Pasəŋ na Kamɛɛli pə pɔ́ŋ tuŋ ná təkɪ.
 10 Ḿpɔ́yú Tacaa təma si:
 Nəənəə maa kɔli ma naasi taa.
 Nəənəə maa kɔli.
 Nəənəə maa hulɪ ma səsəəntv.
 11 Kiisi kɛ ɪ haɣaa, ɛle ɪ ká lulɪ nyutv.
 Mə feesiŋ nté kəkə, ŋkɛ kaa nyayana-mɛ.
 12 Kəkə ká nyayana piitimnaa na pə yelev tɔlvma.
 Isu ka nyakuyɔ səwa nna pa setaa tɔ.
 13 Pooluŋ nyəma mɛ, ɪ nu mpi ma lapa tɔ pə tɔm,
 na pɛcəlv nyəma mɛ, mú nyɪ ma toŋ tɔm.
 14 Səyɔntv kɛpawa Siyən taa kawalaya nyəma.
 Mpa paa tɔyɔna Isə tɔ pa seliyi.
 Pa makɪ kapusi si:
 Ta taa awe ká cayana kəkə kɔniisaya kanɛ ka kiŋ?
 Awe pəsəyi na ɪ cayə mamala tam təə nyəna anɛ a kiŋ?
 15 Wei ɪ tɛŋ kɔsiyisim taa,
 na ɪ yəyətəyi tampana tɛŋyɔ tɔm tɔ.

Wei ɪ kisiyi kasəyaya ŋka pa hikiyina mʊsɔŋ tɔ,
na ɪ kisiyi asilima kʊcɔɔ tɔ.

Wei ɪ kisiyi ɪsayatv tɔm nuw tɔ,
na ɪ wiisiyi ɪse si ɪ taa na kawalaya tɔ.

¹⁶ Yʊlv ɪnɪ ɪ tɔcayale nté tontɔŋle tɔɔ.

ɪ tɔcɔɔsɔle nté kʊkraməŋ sɔsɔŋ tɛɛ.

ɪ ká wɛɛna tɔɔŋaya ke tam ké.

Pəyele ɪ kaa laŋ lʊm.

Yosalem waasvɔv

¹⁷ Yosalem nyá ɪse ká ná wulav ke ɪ teeli tɔna taa.

N ká na tɛtv na tɔ tɔməŋ tɔna.

¹⁸ N ká tɔɔsi nyá sɔɔŋtv tɔɔ.

Haləna n pɔɔsi nyá ti si:

Takəlasɪ ŋmaavl na liyitee mʊlv

na tɔtɔŋle kutuluyv feŋlu pa wɛ le?

¹⁹ N kaa tasa kalampaani yəlaa mpeɣe nav.

Nəɣəlv u nukɪ pa tɔm, tɔ wɛ səkrɛtvɔv.

Pa ké krai nyəma ké nəɣəlv u nukɪ pa tɔm.

²⁰ Ama n ká nyəni Siyɔŋ,

ta acima ɪcate sɔsɔle.

Nyá ɪse ká ná Yosalem lonte nte tɔ wɛ tɔpamm tɔ.

Cokəle nte pə kaa tasa lonte layasvɔv tɔ.

Pa kaa kpesi tɔ kankanasi ke paa pəlee.

Pəcɔ tɔ ŋmusi taa nakəli kaa heti.

²¹ Tənya Tacaɔ ka hʊli-tv si ɪ ké kɔpaŋ.

Pu wɛɛ pusi sɔsɔnsi həɣəlvɔv taa ké.

Timpi lɔŋ sɔsɔŋ wɛɛ tɔ.

Ama yoov kɔvɔlv sɔsɔv nakvli kʊ kaa tɔŋna tɔna.

Kɔvɔlv kɔpaŋkʊ kaa tɔŋna tɔna.

²² Tacaɔ nyayale tá hʊnɪlv,

nyá tvɔna-tvɔv kiŋ.

Nyayale tá wulav nyá yakəna-tv.

²³ Nyá ŋmusi cɛpa,

si təkəyi kɔvɔlv tesika si kʊ pɔŋ ɪ heti.

Waavtv ɪnəyi paa kuu wontu na pə kɔpəŋna mpa pa tɔŋ tala tɔ.

Paa tala wontu kʊkukuutu ntɪ na paa wei ɪ hiki ɪ paa tete.

²⁴ Yosalem ɪcate tv nəɣəlv kaa tɔ si:

Pə wukɪ-m.

Yəlaa mpa pa wɛ Yosalem taa tɔ paa cɛ-wɛɣe pa ɪsayatv.

34

Tacaɔ ká hʊnna ɪtɔm nyəma

¹ Piitimnaa mɛ, ɪ kɔpətəna na ɪ nu.

Yəlaa mɛ, ɪ ke ŋkpaŋŋ.

Tɛtv na tɔ taa nyəm ɪ nu.

Antulinya na ɪ kʊlvʊm tɔna ɪ la aseeta nyəma.

² Mpi tɔ, Tacaɔ ká mʊ pááná sɔsɔna

na piitimnaa tɔna.

ɪ taa kɔpəna pa yoovlaa tɔna.

Tacaɔ tv ɪ taa si ɪ ká kpiisi-wɛ.

ɪ caa ɪ wakəli-wɛ.

3 Pa lɔwa pa taa mpa pə kɔwa tɔ.
 Pa səttaa sɔŋaa.
 Pa caləm kpeŋ pɔɔŋ tɔɔ.
 4 Isɔtulɔŋasi tɔna kresəyi.
 Isɔtɔnɔyɔ ká kpili isɔ nyaalɔyɔ.
 Isɔtulɔŋasi tɔna hotiyi isɔ lesɛŋ hatɔ kɔwɔlɔtɔ.
 Yaa fiki hatɔ kɔwɔlɔtɔ.
 5 Ma layate mu pááná ke isɔtaa.
 Tu tii Itəm nyéma tɔɔ.
 Itəm nyéma meye ma suwa si maa kpiisi.
 6 Caləm waasa Taca layate tɔ kɛ.
 Nim matəna-te.
 Pə caya isɔ iwɛɛsi na pəŋtulɔŋ pə caləm.
 Na iwaan timpee na pə nim.
 Mpi tɔ, pa lapa Taca ke kətaya ke Posəla icate taa.
 Pa kɔwa tuutuuma ke Itəm tetɔ taa.
 7 Pa na taale naan pa hotina.
 Təyaya nyəŋ na latəcɛnaa pa hotaa.
 Itəm tetɔ nyɔɔwa caləm.
 Nim haya mə katenja.
 8 Taca leetɔyɔ kuyaku kɛ.
 Pənyaya ŋka i leetəŋəna Siyən
 nyéma nɔyɔ tɔyɔle.
 9 Itəm lɔɔŋ lɔm ká pəsi kaaloo.
 Itəm tetɔ mɔsɔyɔ ká pəsi kəkɔ mamacəŋəlasɔ.
 Mə tetɔ ká pəsi isɔ kəkɔ mɔkɔyɔ kaaloo tɔ.
 10 Ka kaa te paa ahoo paa ilim.
 Ká nyɔɔsi ká kɔlɔyɔ m̀p̀ỳỳ tam tɔɔ kɛ.
 Tetɔ ká wakəli m̀p̀ỳỳ pusɔ tənaya.
 Nɔyɔlɔ kaa tənna tənaya paa wulee.
 11 Kpiisuyɔ na iluyucante paa cayana.
 Kpiisiwulaya na katəkətuɔyɔ paa caya tɔna.
 Taca ká yəkɔ tɔ tɔna na tɛ saali yem.
 12 Səsɔ nɔyɔlɔ i kaa wɛɛ si pá kra-i wulav.
 Pɔ kpiisi tɔ awulumpiya tɔna.
 13 Səsɔnnaa ka nyɔ pa kawulaya tɛɛsi taa.
 Kɔlɔŋ na sɔwa ke pa koloosi acalɛɛ taa.
 Pa acalɛɛ ká pəsi taale hasɔ tɔsɔlɛ,
 na taataanaa lonte.
 14 Wulaya tetɔ taa nyéma ká suliyi taale wontu.
 Pəŋtulɔŋ ká yaaku tɔma.
 Ahoo nyaasəlaa ká pəsi pa lonte ke tɔna.
 Tənaya paa la pa lonte kɔhɛɛsəle.
 15 Tənaya tɔm ká hɛɛ lonte, na í tɔ i yala.
 Tɔm ká papɔ-yɛyɛ tɔna,
 na í kpeyeli i piya ke i kəŋkəŋ taa.
 Tənaya yepɛlekunaa tɔna ka koti naale naale.
 16 I wiili Taca takəlaya taa na í kala.
 Wontu ntɔ tɔ taa nakɔli kaa lan.
 Paa tɔ taa ŋku kɔ kaa lan.
 Mpi tɔ, Taca má ma yəŋətəna na ma nɔyɔ.
 Ma Feesuyɔ ká kpeyelina wontu ntɔ.

17 Tete ke ma tɔwa na má faya pa tetu na ma niŋ.
 Na má tala-weye-ti na ɲmənaya.
 Tu pəsi pa nyəntu ke paa pəlee na pá caya tə taa ké
 tam tɔ.

35

Tacaa nyóma ká mǎli i kiŋ

1 Wɔlaya tetu lanje í hulɔmi.
 Kpaŋkpaŋte tetu í yɔli.
 Tetu nti lɔm ta tala tɔ tə ɲmaali.
 2 Tə tu hetu.
 Yaayenaa í tɔli tetu taa.
 Tə wiliti lanjhulɔmle kawilitasi.
 Pu mǎləna Lipaŋ tetu ke tə teeli.
 Kamɛeli puɣu na Saləŋ tetekəle
 ká tayani səsəntu ke hikuyu.
 Paa na Tacaa Isə teeli na i səsəntu.
 3 ɪ la na mə niŋ kuseliŋ kii.
 ɪ la na mə nɔhɛɛ acamaa nyɔɔ toŋ.
 4 Mpa sɔyɔntu kpawa tɔ,
 í heeli-we si:
 ɪ kaasi mə ti.
 ɪ taa nyá.
 Mə Isə kəŋ mə kolontunaa
 fɛlɔyɔ na mə nɔyɔ.
 ɪ maɣamaɣa i ká kəŋna na í waasi-me.
 5 Waatv inəyi yulɔmaa isɛ ká kuli.
 Ntamaa ɲkpaŋŋ ká tɔli.
 6 Kaakalaya ká ɲmaa isu nam.
 Kamumuka nsəmle ká hetəna lanjhulɔmle.
 Mpi tɔ, lɔm ká kpe wɔlaya tetu taa,
 Pu hɛɛ lɔŋ ke tetu nti lɔm ta tala tɔ tə taa.
 7 Timpi yəlaa loosaya
 na pə nɔyəsəna isu lɔm tɔ pu pəsi luna.
 Lɔm seela ká tɔli lɔkətu tetu taa.
 Səsəncaasi na mɔlɔyɔ ka
 nyala timpi taale hasi cakaya tɔ.
 8 Tənaya paa hɛɛ mpaav.
 Mpaav ɲku pa yaaki naŋŋ nyəŋku tɔ.
 Kɔpama tike ká təŋna-ku, asilima tu nɔyɔlv kaa siti.
 Ləmaɣasɛɛ fɛi nyóma ká təŋ-ku pa kaa le.
 9 Tɔyɔlaya kaa wɛɛ mpaav ɲku ku taa.
 Taale wontuyɔ isayav nakɔli ku kaa təŋ-ku.
 Pa kaa sulina taale wontuyɔ isayav
 nakɔləyi mpaav ɲku ku taa.
 Mpa pa nyɔŋ Tacaa yapa yomle taa tɔ,
 mpe paa təŋna ku taa.
 10 Mpa Tacaa hetaa tɔ mpe paa mǎləna.
 Paa tala Siyəŋ na akaitv yontu.
 Pa lanja ká hulɔmi tam tɔ.
 Ayɔla na lanjhulɔmle ká kɔɔ.
 Wusasi na wula ká polo pooluŋ.

36

*Asilii nyóma nyaasəyi Yosalem nyóma
(Awulaa II 18:13,17-37)*

¹ Yuta wulav Isekiyası kawulaya pənaya naanowa na liyiti nyəŋka taa, Asilii wulav Senakelipi kula Yuta koloosi acaləe təə na í ləeki-yə.

² Ḿpúyú Asilii wulav kusa Lakisi icate taa ké ı yoolaa nyuyv tu, na yoolaa taa yoolaa, na í tili-weyə Yosalem ké Yuta wulav Isekiyası kin. Pa talaa ılena pá ηmeli lule isətaa nyənte ləəv kin ke cətəlaa mpaav taa.

³ ılena Hilikiya pəyalv Iliyakim, wei ı paasəyənə kawulaya təyaya tə. Na takəlası ηmaalv Sepəna, na Asafi pəyalv Yowa, wei ı paasəyənə takəlası tə, pá polo pa kin.

⁴ Ḿpuyule yoolaa nyuyv tu təma-we si: ı polo í heeli Yuta wulav Isekiyası si, Asilii wulav səsə pəəsəyi-ı si pepeye n lakı na í taaki?

⁵ N mayasəyi nyá taa si nəyɔ taa təm taɣanəyənə yoou na kú tó yulv ke təyoole apalvtv na? Ḿpv tə, aweye n lakı na í taaki, na í kuləyi ma tə?

⁶ Icipiti ke n tēeləyi, ílé ı we ké ısu səsəncəŋa kúpəlaya ηka ka kuyi tə. Wei í lapa-keye naani ka hee-ı. Ḿpúyú Icipiti wulav lakı pa təna mpa pa tisiyi ı təə ké yun tə.

⁷ Ntanyi n təŋ kele si mə ıso Tacaa ke n towa naani. Pəyele ıso ıni ı təfəenlənəa na ı kətaya tələtənəa ke Isekiyası kpiisaa. ılena í húlí Yosalem icate yəlaa na Yuta tetv nyóma si pá sēe ıso ké kətaya təlātə tənə tə təə cənə.

⁸ Təv, pənente nyana ma caa Asilii wulav í pēeli nəyɔ. Maa ha-η kpaɣanəŋ iyisi naale (2000). Ye n ka pəsi na í hiki mpa paa caɣa-ı tə.

⁹ N ka pəsi na n təyənı Asilii wulav təmle nyóma taa səkpəlu na? Icipiti nyóma ke n towa naani. Mpi tə, pēle pa wəna yoou kēekənəa na pa kpaɣanəŋ caɣalaa tə pə tə.

¹⁰ N hıv si pə taya ıso luyv nyəntv ke ma tənəa na má kəə tetv tənə tə wakəlvıv na? Tacaa heelina-m si má kpa tetv tənə tə təə na má wakəli-tı.

¹¹ Ḿpuyule Iliyakim, na Sepəna, na Yowa, pa təma Asilii yoolaa nyuyv tu si: Yəyətəna-tuyv Alaamee təm taa. Mpi tə, tə nukı. Taa yəyətəna-tuyv Yuta nsəmle na yəlaa mpa pa we icate kolunə təə tə pá nu.

¹² Ama yoolaa nyuyv tu cəwa si: Pə taya mə na mə caa mə tike ke Asilii wulav tilaa si, pá heeli təm tənə. Ama pə kpənna pa təna mpa pa caɣa kolunə təə, na paa te na pá təyɔ pa pıntv na pá nyəə pa həm təyɔ.

¹³ Ḿpuyule yoolaa nyuyv tu sənəa na í yəyətəna nəyɔ səsaya ke Hepəla təm taa si: ı nu Asilii wulav səsə təm.

¹⁴ Asilii wulav yəyətəa si: ı taa yele na Isekiyası tısvı-mē. Mpi tə, ı kaa pəsi na í waası-mē.

¹⁵ Isekiyası tısvəyi-meyə si, í la Tacaa ke naani. Si ıso ká waası-mē, si Asilii wulav kaa ləeki mə icate.

¹⁶ ı taa nuna Isekiyası. Mpi tə, Asilii wulav ná caa ké si, mə na-ı í ciiki na í ha-ı mə ti. Waatv ınəyi paa wei ı ka təyɔ tun wei pa yaa si, ləseŋ na fiki tə pə pee. Paa wei ı ká nyəə ı ləkə taa lvm.

¹⁷ Haləna má kəə na má pona-meyə tetv nti tə we ısu mə nyəntv tə tə taa. Tetv nti tə taa we təyənaya pee ké na sulvm. Tə taa we kutəyɔv ké na ləseŋ tun.

¹⁸ Ḿpv tə, Isekiyası ı taa tısvı-meyə yem na í tən si: Tacaa ka waası-mē. Piitimnaa tun ta pəsi na í waası ı yəlaa ke Asilii wulav niŋ taa.

¹⁹ Hamatı na Aləpatı na Sefafayim, pə acaləe nyóma tun məla ısəna? ı ta pəsi na í tən Asilii wulav si í taa ləeki Samalii icate.

²⁰ Tetvnaa mpe pa təna, pa taa nti tə tun yapa-təyi ma niŋ taa. Na Tacaa náá yaki Yosalem ke ma niŋ taa?

²¹ Ama yəlaa mpe pa suma pa ta cə-ı paa təmuyv kolumuyv. Mpi tə, wulav Isekiyası ka heelina-wε sı pá taa cə-ı.

²² İlena Hilikiya pəyalv İliyakim, wei ı kέ wulav təyaya nyuyv tu tə, na takəlası ηmaalv Sepəna na sı sulv Asafı pəyalv Yowa pa polo wulav Isekiyası kiη. Paa cəla pa wontu kέ, na laηwakəlle. Mpruyó pa keesa wulav ke yoolaa nyuyv tu kuyəəəəttv.

37

Isekiyası yəəəəəəəna İso kuyəəəəəttv teləsvlv Isayii (Awulaa II 19:1-7)

¹ Waatv wei wulav Isekiyası nuwa pa təm nti İlena í cəli ı wontu na laηwakəlle, na í suu ləyaya wontu İsu fələtənaa taka na í polo Tacaa təyaya taa.

² Təyaya ı tila kawulaya təyaya nyuyv tu İliyakim, na takəlası ηmaalv Sepəna, na kətəlaa taa səsə. Paa suuwa ləyaya wontu kέ İsu fələtənaa taka. İlena pá polo Aməti pəyalv Isayii, İso kuyəəəəəttv teləsvlv kiη,

³ na pá heeli-ı sı: Laηwakəlle na ηkraηuyv həm na fεεε kuyakv ke saηa kέ. Tə wεε kέ İsu alaa mpa pa caaki ləlvuyv, İle toma fεi sı pá ləli tə.

⁴ İsəntə ntanyi nyá İso Tacaa ta laη nuw ke kutuyv ηku, Asilii wulav tilina ı pəyalv Lapəsakee na í tvv İso weesuyv tu tə. Ntanyi Tacaa nyá İso ká hə ı ηkraηuyv ke ı kuyəəəəəttv təə. Mpv tə, sələməna yəlaa mpa pa kaasaa tə pa təə.

⁵ Mpruyó wulav Isekiyası tillaa mpe pa pola Isayii kiη.

⁶ Ntəna Isayii cə-wε sı:

İ polo í heeli mə caa wulav sı, Tacaa təma sı taa nyana kutuyv ηku Asilii wulav tila ı yoolaa nyuyv nyəma na pá kəə pá tvv-m tə.

⁷ Tacaa sı: Maa yele na Asilii wulav nu təm natəli. Pv tu ı taa na í məli ı tetv taa, İlena pá kv-ı təna.

Asilii wulav nyaasvyv kvfam (Awulaa II 19:8-13)

⁸ Mpruyó Asilii yoolaa nyuyv tu Lapəsakee nuwa sı, wulav kula Lakisi na í tii Lipina təə. İlena í polo təna na í mayana-ı.

⁹ Mpruyó pa heela Asilii wulav ke təm sı: İtiyopii wulav Tilaka polaa sı ı yookina-ı. Asilii wulav nu mpv, İlena í tili sı pá heeli Yuta wulav Isekiyası sı:

¹⁰ İsu n tvyv İso kέ naani sı, ma kaa lεεki Yosalem ıcatε tə, n tvsa nyá təyi.

¹¹ Nyá mayamaya n nuwa İsəna Asilii awulaa lapəna tetvnaa təna na pá wakəli-ti təkpataa tə. İlena nyaa tεeləyi sı nyá tike n ka fitina na?

¹² Ma cəsənaa wakəla Kosəη na Haləη na Lesəfi pə acalεε na İteni nyəma ıcate nte tə wε Telasaa tetv taa tə. Piitimnaa mpe pa tvη ta pəsi na í kenti pa acalεε təə se.

¹³ Hamatı, na Aləpatı, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa pə acalεε awulaa wε le?

Isekiyası sələməyi İso (Awulaa II 19:14-19)

¹⁴ Mpruyó Isekiyası mv takəlaya ηka Asilii tillaa kənaa tə na í kala. İlena í kpa Tacaa təyaya taa, na í hvli-təyi Tacaa.

¹⁵ Pə waalı kέ ı sələmaa sı:

¹⁶ Hai Pə təna pə tv Tacaa, İseyeli İso, nyá wei n caya İsətaa taηlaa təə tə, nyá tike n kəna tetv kawulası təna İso. Nyá lapəna İsətvnyuyv na tetv.

¹⁷ Hai, Tacaa ke ηkraηη na n nu. Tacaa kuli nyá İse na n na. Nu kutuyv ηku Senakelipi tillaa tvvki İso weesuyv tu nyá tə.

¹⁸ Tacaa, tampana yaa, Asilii awulaa kpiisa piitimnaa ləlaa, na pá wakəli pa tetv.

¹⁹ Haləna pá wə pele pa tuŋ kulalaan ke kəkə, na pá wakəl-i. Mpi tə, i ké taasi na pɛɛ nna yəlaa niŋ saakaa təyɔ.

²⁰ Hai, Tacaa Iso, ya-tuyɔ Senakelipi niŋ taa. Tɛtu təna kawulası í nyı sı nyá tike nté Tacaa.

*Isayii tɛləsəyi Tacaa kvcəcətv ke Isekiyası
(Awulaa II 19:20-34)*

²¹ Mpuɔule Aməti pəyalɔ Isayii tilaa, na pá heeli wulav Isekiyası sı, Iseyeli Iso Tacaa yəyətəa sı: Ma nuwa sələmvuyɔ ŋku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi təm tə.

²² Halı Tacaa yəyətə Senakelipi sı:
Yosalem ıcatɛ kɔpantɛ nté tə footiyi-ŋ ké na tɛ woniyi-ŋ
na tɛ sələyi-ŋ kasəlası.

²³ Halı Iseyeli nanŋ tɔ ke n kulina nəyɔ
na í tuv na í sayati?

Na í nyənəyi-m na kalampaanı?

²⁴ Nyá təmle nyəma nəyɔ ke n tuvna-m.
Haləna í tə sı yoo keekenaa katatəlaya tə ké
n pəsaa na í kra pəəŋ nyəəŋ taa.

Na í tala Lipan ıcatɛ heele taa.

Na í setı i tuŋ kɔpampən səsəəŋ,
na í kra na í tala comcom nəyɔ taa,

ke hətv səsəəntv tɛɛ.

²⁵ Sı nyá hula ləkənaa na í nyəə pa ləm.

Pəyele n ká feli nəəhəle ke
Icipiti pusi təna təə na sí nyəə.

²⁶ Senakelipi n ta nu taa sı má tayanəna
na má su mpuɔy hatoo ləŋtaa?

Nəəntə kele ma yelaa sı pə yoosi

Uena Senakelipi ná pəsəyi koloosi acalɛ ke ncaa.

²⁷ A taa yəlaa ké acamaa ké,
səyəntv kra-wɛ na pə liyiti-wɛ.

Pa wɛ ké isu taale nyutu kuləkəkəkətv.

Yaa nti pa tuuwa kutulun təə na wulaya kv-tı,
na tə ta pıta tə.

²⁸ Ma nyəma-ŋ ké,

pa n caɣaa, yaa n svuki yaa n luki.

Pəyele ma nyəma saa wei nyá taa kraakəna-m tə.

²⁹ Nyá taa kraakəna-m,

ma nuwa nyá kalampaanı təm.

Pə təə ké maa tv-ŋ muna kukuule.

Maa tv-ŋ ma kraɣanvkrası ke nyá nəyɔ taa.

Uena má mələna-ŋ na mpaav ŋku n kəmnaa tə.

³⁰ Ye pə kaasa Isekiyası nyá, tənɛ inı tɛ la-ŋ isu kvhulvm. Pəntə na pəntɛ alɛla ke í ká təyɔ. Uena pənaya tooso nyəŋka í hala na í kv na í sə tuŋ wei pa yaa sı lɛsɛŋnaa tə na í təyɔ pə kvlvvm.

³¹ Mpa pu kaası Yuta kpekəle taa tə, pa wɛɛ ké isu tuyɔ kanuyɔ lila ke teu na kó lɔlı pɛɛ tə.

³² Mpi tə, yəlaa kakaasaya ká luna Yosalem. Mpa pə səəwa tə pa luna Siyən puɣv taa.

Isəna Pə təna pə tv Tacaa ká la i səlvyv səsəəŋkv taa təyɛle.

³³ Pə təw kə Tacaa yəwətəyɪ Asilii wulaw si: N kaa pəsɪ na ɪ sɔw ɪcatɛ nte tə taa. Nyá tətəlaa taa nəwəlv kaa tə nyəmle ke tə taa. Yaa ɪ kenti ɪ təw kə kpələyɔ na ɪ kpətəna-tɛ. Pəyele ɪ kaa lo hapələ taka kə ɪcatɛ nte tə kiŋ.

³⁴ ɪ mpraaw kəkəmuyv ke ɪ ká təŋ na ɪ mələna ɪ waali. ɪ kaa tasa ɪcatɛ taa kə sɔw. Tacaa má ma yəwətəna mpv.

³⁵ Tacaa si: Maa kenti ɪcatɛ tənɛ tə təw kə. Maa waasi-tɛyɛ ma na ma təmlɛ tu Tafiiti pa təw.

*Asilii nyəma tɛɛv na Senakelipi səm
(Awulaa II 19:35-37)*

³⁶ Mprəyɔ Tacaa ɪsətəa tillu tiiwa Asilii yoolaa təsikile ke ahoo anɪ. ɪlɛna ɪ kv yoolaa iyisi nɪnɔwa na nɪnaasa na kakpasɪ (185000). Tɛv fema na mpa pə kaasaa tə pá kɔli, ɪlɛna pá maɣana si sətəa suwa təsikile.

³⁷ Tənaɣalɛ Asilii wulaw Senakelipi kpəsɪ ɪ təsikile na ɪ məli Ninifi ɪcatɛ taa na ɪ caya tənɛ.

³⁸ Mprəyɔ kuyakv nakɔli ɪ sɔw ɪ tɔyɔ Nisələki kutuluyv taa na ɪ tənɛ-kuyv lunuyv. ɪlɛna ɪ pəyalaa Atələmeki na Salɛsɛ pa kv-ɪ na layatɛ na pá se na pá polo Alalaa tɛtv taa. Ntɛna ɪ pəyalv lɛlv Asahatəŋ ná lɛtɪ ɪ lonte taa.

38

*Isekiyasɪ kvətəŋ na ɪ waav
(Awulaa II 20:1-11)*

¹ Mprəyɔ wɔsasi kpa wulaw Isekiyasɪ ke waatv ɪnɪ ɪ taa si ɪ səki. ɪlɛna ɪsɔ kuyəwətɔtv teləsɔlv Isayii polo ɪ kiŋ na ɪ heeli-ɪ si: Tacaa təma si, ye nyá taa we nti n heeli nyá təyaya nyəma. Mpi tə, n ká si kə n kaa kɔli.

² Ntɛna wulaw kɛsɪ ɪsɛ na kolɔŋa təw na ɪ sələmɪ Tacaa ke sələmuyv kɔnɛ si:

³ Hai, Tacaa, ma kpa nyá yule. Təw si ma təma teu na lotu kɔlvmtɔ na má lá mpi pə wɛ-ŋ teu tə. ɪ tɛma mpv ɪlɛna ɪ wii təkpoɔ na ɪ pəli ɪsələm.

⁴ Pə waali kə Tacaa heela Isayii

⁵ si ɪ teləsɪ wulaw Isekiyasɪ si: Maɣa nyá cəsɔ Tafiiti ɪsɔ Tacaa. Ma nɪwa nyá kɔsələmɔtv na má ná nyá ɪsələm. ɪlɛ maa səsɪ-ŋ weesuyv pɪsɪ ke naanɔwa na kakpasɪ.

⁶ Maa ya nyá na ɪcatɛ tənɛyɛ Asilii wulaw niŋ taa. Maa kenti tə təw*fa*. ^a kɔkalɔtv 21-22 ke kɔkalɔtv 6 waali si, pə wɛɛ ɪsɪ pa kɛsɔyɔ Awulaa II 20:1-11 taa tə.

⁷ Yaasi wei Tacaa ka hɔləna-ŋ si ɪ ká la ɪsɪ ɪ sɔw təyɔle si,

⁸ ɪ ká yele na ɪsotom waaci məli waali waaləyɪ cacaasi naanɔwa. ɪlɛna tampana, ɪsotom məli waali waaləyɪ timpi təw pu lunaa təyɔ cacaasi naanɔwa.

Isekiyasɪ kawəyaya ke ɪ kvətəŋ waali

⁹ Waatv wei pə wɪwa wulaw Isekiyasɪ na pə tɛmɪ-ɪ na ɪ má kawəyaya ŋka təyɔlv:

¹⁰ Ma hɔvkaya si pu kəɔli-m kə na tɔŋ.

Ma hɔvkaya si maa si na hələm na nəwə.

Pə wɛɛ si má tɛɛ.

Maa tənɛna səm nənəsɪ.

Pə pɛma-m ma pɪsɪ kɔkaasasi.

¹¹ Ma hɔvkaya si ma kaa tasa Tacaa ke nav ke weesuyv nyəma tɛtv taa.

Ma kaa tasa yɔlv nəwəlvuyv nav ke antulinya yələa taa.

¹² Pə ləsa ma weesuyv na pə pona poolŋ

^a **38:6** Piipili wei pa yaakəna nasaala taa si fəlanɛɛ kuulan tɔ ɪ tɔwa

ɪsu tiikilu cokäle.
 Pə tama ma weesuɣu tomle.
 Pə kpila ma weesuɣu ké ɪsu pəlvɔlv setvɔv
 sayata kponkrontu na í kpili-ɪ tɔ.
 Pɪ taanəɣi tɔ, n tema ma tɔm.
 13 Pɪ nyaaləɣi tɔ sɛm kpiisa-m.
 Taca n yɔka ma mɔwa ké ɪsu tɔɣɔlaya.
 Pɪ taanəɣi tɔ, Taca n tema ma tɔm.
 14 Ma wiikaya ké ɪsu kacayalɔfəyaya
 lakvɔv na ká cɔɔki ɪsɔta tɔ.
 Ma mələɣi ɪsu alukuku,
 na má tekiyi ɪsɔta ké pətɔtələ.
 Hai, Taca, pə nu-m ké, waasi-m.
 15 Suweye ma tasəɣi yəɣɔtvɔv tɔtɔ?
 Taca yəɣɔtəna-m.
 Nyá maɣamaya n lakəna.
 Maa təna təpasvɔv ke ma weesuɣu təna
 taa ké ma wahala tɔ.
 16 Taca, nyá kɔpantəna tɔ ké
 yɔlv wəna weesuɣu.
 Tə tɔ ké ma feesiyi tɔtɔ.
 N ká mələna-m ɪsu ma wule taa,
 n ká yele na má wɛɛna weesuɣu.
 17 Ma lanwakəlle pəsəna nteɣe hɛɛsvɔv.
 Nyá sɔələna na n ləs-m sɛm púɣú taa.
 Uəna n lə ma ɪsayatv təna na waali.
 18 Mpi tɔ, pə taya atətələ taa nyəma saŋna-ŋ.
 Pəyele pə taya sɛm ká taləna-ŋ.
 Mpa pa tiiwa pəlaav taa tɔ paa tɛɛləɣi nyá kɔpantv.
 19 Weesuɣu nyəma tike pəsəɣəna na pá sa-ŋ,
 ɪsu maɣa saŋa ɪsəntɔ.
 Cɛcɛ huləɣəna ɪ piya ke kɔpantv.
 20 Taca yapa-m ké.
 Tu ma tá cəməŋ ke nyá təyaya taa na í wii teu.
 Haləna tá weesiŋ tənaya.
 21 M'púɣú Isayii təma sɪ:
 ɪ nan tvɔv ŋku pa yaa sɪ fiki tɔ kv pee
 na í taa Isekiyasɪ hiŋ taa na pə waa-ɪ.
 22 Ntəna Isekiyasɪ sɪ:
 Yaasi wei ké Taca n ká huləna-m sɪ,
 maa kpa nyá təyaya taa?

39

Papiloni wulav kəntɛ ke Isekiyasɪ tɛ (Awulaa II 20:12-19)

1 Waatv kɔlv m inɪ ɪ taa ké Papiloni wulav wei pa yaa sɪ, Melotakɪ-Palataŋ, na ɪ
 caa sɪ Palataŋ tɔ, ɪ tilina Isekiyasɪ ke kɔcɔɔv na takələya. Mpi tɔ, ɪ ka nuwa ɪ wɔsasi
 na ɪ alaafəya hikuyv tɔm ké.

2 M'púɣú Isekiyasɪ lanle hulvma səsəm. Uəna í hólí Papiloni tillaa mpeɣe ɪ wɛnav
 tete. Paa liyitee, paa wɔla, na tulaalvnaa na nim səsəŋ nyəm. ɪ hulə-wɛ tətəɣɔ ɪ
 yoou wontu təna. Na pə təna mpi pɪ wɛ ɪ wɛnav tɛsɔle tɔ. Isekiyasɪ tá ŋmɛsɪ-wɛɣe
 pɔlvɔvɔv ɪ kawulaya təyaya taa.

³ Mpuɔɔle Isə kuyəɔtɔtu teləsuɔ Isayii pola wulav Isekiyasɪ kin ke pə waali. Ulena í pəəsi-ɪ sɪ: Suweye yəlaa mpe pa heela-ŋ? Leye pa tu lunaa? Ntəna Isekiyasɪ sɪ: Hatoo Papiloni tetv ke pa lunaa.

⁴ Ulena Isayii tasa-ɪ pəəsuyv sɪ: Pepeye pa nawa nyá kawulaya təyaya taa? Isekiyasɪ sɪ: Ma kawulaya təyaya taa nyəm tənaya pa nawa. Ma ta ŋmesi-weye ma kpancoou nakvli.

⁵ Ntəna Isayii tə Isekiyasɪ sɪ: Nu Pə təna pə tv Tacaa kuyəɔtɔtu.

⁶ Nyəni kuyeyŋ kəŋ wei ɪ taa Papiloni nyəma ká kuu pə təna mpi nyá caanaa kaawa na pə we nyá kawulaya təyaya taa isəntə tə na pá kpeena. Pə kaa kaasi pulv. Tacaa yəɔtəna mpv.

⁷ Paa kpaya nyá pəyalaa kvlvɔlaa. Paa pəsi-weye kataasi. Paa su-weye Papiloni kawulaya taa.

⁸ Mpuɔɔle Isekiyasɪ cəwa Isayii sɪ: Tacaa təm nti tə we teu ké. Mpi tə, ɪ mayasaya ɪ taa ke sɪ: Ma na ma yəlaa tu cayana heesuyv ke ma pəəle taa.

HŊYUUYU NAALE NYENKU ISEYELI NYEMA LANHESELE

40

Isayeli nyəma waasuyv təm kpaaluyv

¹ M'p'ógó Tacaa yəɔta ɪ yəlaa sɪ:
ɪ puɔusi ma yəlaa í puɔusi ma yəlaa.

² ɪ yəɔtəna Yosalem.
ɪ makɪ kapusi sɪ nyá wahala təma təma.
Pəcə pa hɪsa nyá isayatu.
Tacaa fela-ŋ nyá isayatu fəətə ke təm naale.

³ Nəɔɔlv kiisiyina sɪ:
ɪ tayanɪ Tacaa ke mpaav.
ɪ teti tá Isə ké mpaav ke wulaya tetv taa.
ɪ tú tá Isə ké hapəle.
⁴ ɪ yəki pəəŋ na pulasi təna.
ɪ suuli teteka təna.
Tontona na kutaalomɪŋ í pəsi tetv kvhəntətv.
Timpi pə kulaa tə pə pəsi teteka səsəəna.
⁵ ɪle pu keeli Tacaa teeli təə.
Yəlaa təna ká na-ɪ.
Mpi tə, Tacaa nəɔɔ yəɔtəna.

⁶ M'p'ógó nəɔɔ kali ka yəɔtaa sɪ:
Kiisi.
Ntəna nəɔɔ ləŋka cə sɪ:
Ma kiisi suwe?
Kiisi sɪ:
Yəlaa təna wee ké isu nyutu.
Na pa teu isu taale taa hetv.
⁷ Tacaa heelim í mapa,
nyutu wuləyi ké, na hetv tó.
Tampana təə, yəlaa wee ké isu nyutu.
⁸ Nyuluyv wuləyi, hetuyv lontilyi.
Ama ta Isə kuyəɔtɔtu ná we tam təə ké.

Təm kvpantu

9 Yosalem yəlaa mpa me
 í kpaaləyi təm kɔpantu tɔ.
 Ƴ kra pɔyɔ kɔkɔlɔyɔ tɔɔ.
 Siyɔŋ nyóma í kiisina toma.
 Təm kɔpantu kpaallaa me,
 Ƴ kiisi ɪ taa nyá.
 Ƴ kraali Yuta acalɛɛ si:
 Ƴ nyəni, mə Isə kəŋna nté.
 10 Ƴ nyəni Tacaɔ Isə kəŋna nté na toma,
 Tacaɔ toŋ tu-ɪ sɔsɔɔntɔ.
 Tacaɔ na ɪ kasɛɛsi ké.
 Na ɪ təmle kɔlɔlɔm wɛ ɪ nəyɔ tɔɔ.
 11 Tacaɔ wɛɛ ké isu tiikilu,
 ɪ ká tiiki ɪ kaləkəŋ.
 Ƴ ká kpɛyeli ɪ wɛɛsi kɛ ɪ niŋ taa,
 na í kpɛki-səyi ɪ tɔɔ.
 Tacaɔ ká tiiki heeŋ totonaa
 mpa pa wɛna piya tɔ tɔpamm.

Pə təna pə tu sɔsɔɔntɔ na ɪ ləmayasɛɛ

12 Awe mayasəna tɛŋku lɔm kɛ ɪ ntantaku taa?
 Awe mayasa isətənuɔyɔ wəŋ na ɪ ntantaku?
 Awe mayasa atɛ tɛtu kɛ ɪ ŋmɛsəw na í ŋmaya?
 Awe mayasa pɔɔŋ na pulasi kɛ sanəya tɔɔ?

13 Awe mayasa Tacaɔ Feesuyɔ?
 Awe tasəna-ɪ layatu?
 Yaa awe sɛyɛsəna-ɪ?
 14 Tacaɔ na awe pa cayana na pɔntɔ sɛyɛsi-ɪ?
 Yaa awe hɔlənə-ɪ tampana mpaav?
 Awe tu Isə kɛ ləmayasɛɛ,
 na í hɔli-ɪ nyəm mpaav?
 15 Nyəni, piitimnaa wɛ Tacaɔ ké isu lɔm lukuyɔ
 kpɛkiti taa na pə tosi tɔ.
 Yaa isu kanyəŋa pile kɛ sanəya tɔɔ.
 Tɛtɔnaa mpa lɔm cɔɔnaa tɔ,
 pɛle pa wɛ ké isu mɔsuyɔ kɔlɔyɔ tɔ.
 16 Lipaŋ hətuyɔ taa taasɪ u takɪ
 kətaya tɔlate tɔɔ kəkɔ tayanuyɔ.
 Kɔ taa taale wontu payale ta tala si
 pa lana-təyi kətaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔ.
 17 Piitimnaa təna ké kpɛtɛ kɛ Tacaɔ isɛntaa ké.
 Pə ta kɛ-ɪ pulɔpɔ nəyɔlɔ.

Isə fɛina saala

18 Aweyɛ í caa í kɛɛsəna Isə?
 Yaa pepɛ lɛɛsuyɔ kɛ í ká lu ɪ lonte?
 19 Koolu lukina tɔyɔ,
 ɪlɛna wɔlanaa latɔ náá waasi-kuyɔ wɔla.
 Ƴlɛna ɪ tu-kuyɔ liyitee nyəyətɔ alukpalisi si pə la kacəka.
 20 Konyəntɔ wei ɪ kaa pəsɪ na í hiki mpɔ tɔ,
 taakukulaya ŋka pukasi u pəsəyi tɔyɔ ɪ caaki.
 Ƴlɛna í ná saakɔlɔ kupaŋ na í saaki-ɪ

leeɓɔɔ ɲku ku ciyitiyi tɔ.

21 Mɛ í taa nyi-ti taa, yaa í taa nu-ti?
Pa taa huli-meyɛ-təyi hatoo kancaalaya?
Í taa cəkəna tetu kite tɔm?

22 Iso caya hatoo tetu nyɔɔ taa,
na tɔ taa yəlaa náá wɛ isu cələŋ.
Í pɔwa isətɔnyɔu ké isu pɔnyɔu felefele.
Í hɛta-kuɔu isu ɪ cokəle si ɪ laki ɪ tɔcayale.

23 Inɪ ɪ pəsəyənə atɛ awulumpiya kɛ yem.
Iso pəsəyi antulinya huɓlaa kɛ kɛtɛ.
24 Mpi si paa sɔɔki-wɛ na pá tuu-wɛ tɔ.
Mpi si paa nyɔɔki na pá kaŋ lila kɛ tetu taa tɔ
Tacaɔ tɛma pa tɔɔ ké heelim wosuyu na pá wɓli.
Na pə kuu-wɛ isu kacuculaya kɔakɔyɔu nyuliya tɔ.

25 Mɔ́yú Iso Naŋŋtu yəyɔtaɔ si:

Aweyɛ í keesəyənə-m,
na má na-ɪ tɔ nəyəsɪ?

26 Í kraasi isɛ na í nyəm isətɔlɔŋasi.
Awe lapənə-sɪ?
Wei ɪ laki na si kɛkəle tənə təŋ teitei təyɔ.
Í yaaki paa ŋkaya ka hətɛ,
na ɪ tɔŋ sɔsɔŋ na ɪ toma sɔsɔnə,
nakəli kaa laŋəyi.

Toma kɔfana hav kɛ acamaa

27 Ee, Yakɔpu, pepe tɔɔ ké n yəyɔtəyi mpu?

Isɛyeli pepe tɔɔ ké n təŋ si:
Tacaɔ ta nyi mpi pu maɔana-m tɔ?
Aayee si:

Ma Iso u laki pɔlɔ si í sɛɛna ma tɔɔ.

28 N ta cəkəna taa?
N ta nu-ti si Tacaɔ Iso keɛ tam tɔɔ tu?
Iso lapənə tetu tənasi tənə.

Pu caaməyi Iso, pəcɔ u kaaki.
Pəyele Iso nyəm fɛi cəkənəu.

29 Iso haaki tɔŋ kɛ mpa pa kawa tɔ.
Tacaɔ sɔsəyi apalɔtu kɛ mpa pə nuwa tɔ.

30 Ifepiya kaaki na pa toma tɛŋ.
Mpa pa kiiwa teu tɔ pa hotiyi.

31 Ama mpa pa ha pa təyi Tacaɔ tɔ,
pa toma sɔsəyi ké.

Pa kɔləyi ké isu həkələnaa.

Pa kɔkəyi asewa paa kaaki.

Pa təŋ ké pu nukɪ-wɛ.

41

Pə wɛɛ si Isɛyeli nyəma í tv Tacaɔ kɛ naani

1 Mɔ́yú Tacaɔ yəyɔtaɔ si:
Tɛtu nti lɔm cɔnnaa tɔ,
na lɔm nəyɔ həyɔlɔŋ nyəma.
Í su na í ke ŋkpaŋŋ na í nu ma tɔm.
Yəlaa pooluŋ nyəma mɛ, í təyɔ apalɔtu.

1 Kpætəna na í yəgəti.
 Tə krenti na té polo huule.
 2 Má ləsəna ilim təlule təw ké wei
 ɪ təkɪ akaitv ke paa timpi í puki tə.
 Má tɔna ɪ niŋ taa ké piitimnaa,
 má tisina awulaa təfə.
 Ma layate pəsa yəlaa ke musuyv,
 na ma nyəmə náá yasi-we ɪsu
 heelim kprakuyv nyutv tə.
 3 Ma tv pa waali,
 ma fayə pa hekv taa, pulv ta tokina-m.
 Mpaav ŋku ma ta təŋta təgə ma krayaa.
 4 Awe lapəna mpv inɪ?
 Awe yelina na pə kəw?
 Awe yaana lɔlvŋ yəlaa ke hatoo
 kancalaya si pá hiki weesuyv?
 Tacaá má wei ma ké kancalaya tv təgə.
 Pécó maa wee waali nyəma waali tətə.
 5 Tətv nti lvm cənaa tə pə nyəma na
 lvm nəgə həgələŋ nyəma nawa mpi ma lapa
 tə na səgəntv kra-we.
 Antulinya tənasi nyəma seliyi.
 Pa kpətəgəna na pá kəŋ.
 6 Pa səŋna təma,
 paa wei ɪ heeliyi ɪ təgəntəle si: Kaasi nyá ti.
 7 Tuv lutu ná tasəgi apalvtv ke wolanaa paasənlv.
 Sotulu ná səŋna sətə təw matv.
 ɪ yəgətəgi nyəgətv tamsuyv təm
 si pə ké təmlə kɔpantə ke,
 na ɪ kaŋ ləesuyv na nyəmə si kv taa ciyiti.

Nəŋnəw taa la səgəntv

8 Mpyú Tacaá yəgətəa si:
 Ye nyá ɪle ma təmlə tv lseyeli.
 Yakəpv nyá wei ma ləsa
 ma taapalv Apəlaham lɔlvŋv taa tə.
 9 Nyá wei ma pola tətə tənaya təw na má pəkɪ tə.
 Ma yaa-ŋ hatoo katəŋa tənasi təw.
 Nyaya maa heela si n ké ma təmlə tv.
 Má ləsəna-ŋ, ma kaa ləŋ.
 10 Səgəntv í taa kra-ŋ, ma we nyá waaləgi.
 Taa nəgəsi, mayalə nyá ləw.
 Maa ha-ŋ apalvtv.
 Maa kəw na ma waasi-ŋ.
 Maa te-ŋ na ma toŋ səsəŋ.
 11 Mpa pa mv-ŋ na pááná tə,
 pu liyiti-we na fəele təgə-we.
 Pu pasa nyá kolontunaa na pá pəsi kpete.
 12 Mpa pa kulaya nyá təw na pá pəkəgi-ŋ na yoo tə.
 Pu kpiisi pa təna na pá pəsi kpete.
 N ka pəkɪ-we n kaa na-we.
 13 Mpi tə, mayalə nyá ləw Tacaá.

Ma haakəna-η τον. Ma heeliyi-η si:
Taa nyá. Maa kəə má waasi-η.

Ma kəη nyá waasvɔv

14 Yakəpυ atantaaliya nyá,
Iseyeliya nyá, taa nyá.
Maya Tacaα Iσə ma yəχətəχəna.
Ma ké Iseyeli nyəma Nəηη tu.
Mayale wei ι waasəyi-η tə.
15 Maa pəsi-η kpeηkpeɫuyu kɔfaluyu ηku pa
makəna təχənaɣa na ku təə na nyəmə tə.
N ká yəki pəəη, na η nəηι-ι.
N ká pəsi pulasi ιsu ləətυ.
16 N ká fala-we na heelim kraɣa,
kacuculaya ká yasi-we.
Uena nyáá yəələna Tacaα,
na nyáá hiki nyá teeli ke Iseyeli Nəηη tu təə.

Wɔlaya tətυ pəsəyi kacəka tətυ

17 Ḿpúyú Tacaα tasaa si:
Wahala nyəma, na kənyəntunaα,
ι pɛkəχι lɔm ι naaki,
uena mə luuη tee wɔli.
Ue maya Tacaα maa cə-me.
Maya Iseyeli Iσə,
ma kaa lə-me.
18 Maa yeɫe na pusi səsənsi kpe pulasi təə.
Maa tɔli lɔm seelaα ke tətəka taa.
Maa pəsi wɔlaya tətυ ke lule,
na lɔm kpeη tətυ kɔwɔlɔtυ taa.
19 Maa tuu wɔlaya tətυ taa ké,
tuη τον nyəη wei pa yaa si:
Seətəli na akasiya na miili na olifi tə.
Maa yeɫe na tuη τον nyəη wei pa yaa si:
Sipələsi na pɛη na puwi tə ι nyə timpi tɛv fɛi tə.
20 Uena yəlaα təna ná na pá cəkəna.
Paa welisi na pá nu pə taa si,
Tacaα niη lapəna yaasinaα mpe.
Iseyeli Iσə Nəηη tu má má ηmana-we.

Iσə kɔla tuη təə

21 Ḿpúyú Iseyeli nyəma wulav Tacaα yəχətəα si:
Piitimnaα tuη me ι yaa-m nənəχə.
I yəχətι mə təm.
22 I kəna-ti, ι heeli-tuyυ mpi pu tɛ na pə kəə tə.
Hatoo tə, pepe təm ke tuη me ι tɛma yəχətuyυ si pu kəə?
I heeli-tu na tɛ fɛη pə taa na tə ná pə yoosuɣu.
Yaa ι heeli-tuyυ mpi pu tɛ na pə kəə tə.
23 I yəχətι mpi pu təkəna lapυ tə pə təm.
Uena tə nyi si ι ké tuη.
I la kɔpantυ yaa ιsəɣatυ natəli.
Uena tɛ kuli ιse na tɛ kpeηti na tɛ na-ti.
24 Mə we kpeɫe ké, na mə kulapəle ke kpeɫe.

Ye yulɔ í læsa-me pə ké acaalətu ké.

²⁵ Ma læsa yulɔ na ilim ntəyən, ɪ kəŋna nte.

Pa yaa ɪ həte na ilim təlule tə.

ɪ yaana nteye ma həte.

ɪ fələyi nyuyɔ nyəma ké ɪsu afəla.

Yaa ɪsu tiisi ŋmalɔ fəlyɔ cɔyɔ tə.

²⁶ Awe yəyətəna-təyi hatoo kancaalaya na tə nyi-ti,
na tə tisi sɪ tampana?

Aai nəyɔlɔ ta kraali-ti,

nəyɔlɔ ta yele na tə nu.

Nəyɔlɔ ta nu təm nti tə luna mə kiŋ tə.

²⁷ Má caaləna Siyən ke təm heeluyɔ.

ɪ naa-ti, u naa-ti.

Ma tila Yosalem ke tillu.

Wei ɪ kəna Laapaali kɔpən tə.

²⁸ Ma nyəna tuŋ ɪni.

Ma ta na ɪ taa ŋku ku kraali təm tə.

Yaa ŋku ku cə ma kɔpəsutɔ tə.

²⁹ Pa təna pa we yem ké,

na pa təma ke kpete.

Pa tuŋ ké heelim na í we kpete.

42

Taaca təmle tu

¹ M̀p̀ỳỳ Taaca tasaa sɪ:

Ma təmle tu ntə, ma paasəna-ŋ ké.

Nyaya ma læsaa na ma læsaya suwa.

Ma feesuyɔ we nyá tə ké.

Nyaa kraaləna piitimnaa ke siyisuyɔ təm.

² Nyá nəyɔ kaa kulɪ, yaa ń má kapuka.

N kaa yəyətɪ natələyi patəma taa.

³ N kaa teesi puyɔtuyɔ ke səsəncəŋa kɔpələya.

Pəyele n kaa teesi kəkə ŋka ka fiyinaa tə.

N ká təŋ tampana ké na ń yəyətɪ siyisuyɔ təm.

⁴ Ye n ta te siyisuyɔ suw

ke tetɔ tə n kaa yele.

N ká la m̀p̀ỳỳ haləna

tetɔ nti ləm cənaa tə,

na tenkuna nɔɔsɪ acalɛɛ nyuləyi nyá kiŋ.

Piitimnaa kəkə ŋka pa naana tə

⁵ M̀p̀ỳỳ ɪsə Taaca wei ɪ lapa ɪsətənyɔ na í pə,

na í la tetɔ na tə taa kulɔlɔm təna,

na í ha tə taa nyəm tənaya weesɪŋ na pə feesiyɪ tə,

ɪ heela yulɔ wei ɪ læsaa tə sɪ:

⁶ Taaca má má læsəna-ŋ sɪ ń təŋ siyisuyɔ.

Ma təkəyi nyá niŋ taa na ma paasəna-ŋ,

na ma na-ŋ na yələa tə pɛɛli nəyɔ.

Na ń pəsɪ piitimnaa fətəla.

⁷ N ká kuli piitimnaa ɪsɛ, na ń tulɪ saləka nyəma.

Na ń læsɪ səkpetuyɔ tɛɛ nyəma ke təŋmelle taa.

⁸ Ma ké Taaca ké, halɪ ma həte nté.

Ma kaa cela nɔɔlɔvɔ ma teeli.
 Ma kaa cela ma nyɔvɔ kulɔvɔ ke tuɲ kulɔlaaɲ.
 9 Kancadaya nyəntɔ tɛma yoosuyɔ.
 Ma kraaləyi-meyɛ kɔfatɔ tɔm na pɔcɔ tɔ kɔɔ.

Tacaa waasvɔv

10 ɪ yoo Tacaa ke yontu kɔfatɔ.
 ɪ yoo ɪ samtɔ yontu ke tetɔ tɛnasɪ tɔɔ.
 Tenku tɔɔ cɔɔlaa, na ɪ taa nyəm tɛna.
 Tetɔnaa mpa lɔm cɔɔnaa tɔ tɔ yɔlaa
 na lɔm nɔɔsɪ acalɛɛ nyɔma.
 11 Wɔlɔɔa tetɔ na tɔ acalɛɛ sɔsɔɔna yɔlaa,
 Ketaa acalisi nyɔma ɪ kɔsɪ mɔ nɔɔsɪ.
 Mpa mɛ ɪ wɛ pɔɔɲ nyɔɔɲ taa tɔ,
 ɪ wilitina laɲhɔlɔmlɛ.
 12 ɪ tɔ Tacaa ke teeli.
 ɪ kraalɪ ɪ samtɔ ke tetɔ nti lɔm cɔɔnaa tɔ tɔ taa.
 13 Tacaa n luwɔɔa ɪsu aka.
 N taɲanəɲi nyá tɪ ɪsu yoolu.
 Tacaa yaɔa apalɔkakiisaya tɔwɔpɔpɔ.
 N hɔlɔɔɲi nyá kolontunaa ke nyá tɔɲ.

Mpi pə lapv pəle Tacaa tɔwa tɔ

14 Mɔpɔɔyɔ Tacaa yɔɔɔta sɪ:
 Hatoo tɔ, ma tɔka ma tɔɲi na má suma.
 Ama pənente maa ma kapuka ké,
 ɪsu ahonto wei ɪ lɔlɔɲi tɔ.
 Ma mɔlɔɲi ké, na ma tisiyi feesiɲ.
 15 Maa kpiisi pɔɔɲ na pulasi.
 Maa yele na pə tuɲ tɛna wɔli.
 Maa layasi pusi sɔsɔɔnsɪ.
 Maa la na pusi sɔsɔɔnsɪ pəsi tetɔ nti lɔm cɔɔnaa tɔ.
 Maa la na luna nyɔɔ.
 16 ɪlɛna má yele na yɔlɔmmaa tɔ mpaav ɲku pa taa nyɪ tɔ.
 Na má tɔɲna-weɲɛ mpaɪsi nsi pa taa cɛkəna tɔ.
 Maa pəsi sɛkɔpɔvɔvɔ ke nyaaləm,
 na timpi tɔntɛ wɛ katɛ tɔ pɔ hɛntɪ.
 Mpi maa la tɔɲɔlɛ, ma kaa lɔ-wɛ.
 17 Ama mpa pa ha pa tɔɲi tuɲ
 na pá heeliyi lɛɛsɔɲ kɔsaakəɲ na kulupɔɲ sɪ:
 Meyɛlɛ tá ɪsɔnaa tɔ.
 Paa tuli tapɔɲ na fɛɛɛɛ.

Yɔlaa yɔlɔmmaa na ntamaa

18 Mɔpɔɔyɔ Tacaa tɔma sɪ:
 Ntamaa ɪ nu.
 Yɔlɔmmaa mɛ, ɪ nyənɪ na ɪ ná.
 19 Aweyɛɛ yɔlɔm?
 Ye pə taɲa ma tɔmlɛ tɔ.
 Aweyɛɛ ntam?
 Ye pə taɲa ma tillu wei ma tilaa tɔ.
 Aweyɛɛ yɔlɔm ɪsu wei ɪ hika hɛɛsɔvɔvɔ tɔ?
 Aweyɛɛ ntam ɪsu ma tɔmlɛ tɔ?

20 N nawa yaasinaa paɣale.

Ama n ta la laakali.

Pəyele n kema ηkpaηη ke teu.

Ama n ta nu.

21 Tacaa nyá siɣisuɣu tɔɔ ké n caawa si,
n laki kusəsutu ke səsəntu na kupampantu.

22 Paa na mpv, pə kpiisa yəlaa mpe,
pə kuu pa wontu.

Pə kra-weyε isu katəka ke kukpaməη pəəη taa.

Pa kra-weyε saləka ke pa təηmellenaa.

Pa kuuki pa wontu nəɣəlv ta waasi-wε.

Pa lεεka-weyε pa nyəm.

Pəcɔ nəɣəlv fεi si í tɔ si pá fεli-wε.

23 Mə taa awe ká kena ηkpaηuɣu na təmnaa mpe?
Awe ká səη təkpi si í ká tasa-təɣi nuu?

24 Awe tu Yakərv kpiisilaa,
na lseyeli ke wontu kuulaa?

Pə taya Tacaa wei tə pəntənaa tɔ?

Pa ta sɔəli si pá təη í mpaəη taa.

Pəyele pa ta nu í kusəsutu.

25 Pə tɔɔ ké í taa huuna lseyeli ke katatəlaya.

Uena yoou tii í tɔɔ na tɔη ke paa pənəɣə ηka.

lseyeli ta pεeki si í cεkəna pulv.

l ta yaa təm ntəɣi pulvɣu í taa.

Uena yoou náá kv-i.

43

1 Pənente Tacaa yəɣətəɣi si:

Yakərv yəlaa mε awe ηmaya-mε?

lseyeli nyəma mε awe ηma-mε?

l taa nyana pulv.

Mpi tɔ, ma yapa-meyε.

Mə həla ke ma yaana-mε.

l ké ma nyəma ké.

2 Ye í tesəɣi lvm ma wε mə waaləɣi.

Pusi kaa təɣə-mε.

Pəyele ye í təη kəkə taa ka kaa nyaya-mε.

Kəkə kaa kv-mε.

3 Mpi tɔ, mayale Tacaa mə lso.

Má kena lseyeli nyəma Naηη tu.

Wei í waasəɣi-mε tɔ.

Icipiti nyəma ke maa fεli mə lonte.

Maa layasəɣəna-meyε ltiyopii na Sepa nyəma.

4 Mpi tɔ, í ke-m pulv səsəəm ké.

Mə nyuɣu kulaa, na má sɔəla-mε.

Ma cεləɣi apalaa ke mə lonte.

Ma layasəɣəna yəlaa ke nyá weesuɣu.

5 Ma wε mə waali ké, í taa nyá.

Maa kəna mə lulvɣu nyəma na tev kite.

Maa kəna-mε na ilim tətvlε.

6 Maa heeli ilim ntəɣəη si: Kəna-wε.

Maa heeli ilim mpətəη si: Taa su-wε.

Kəna ma piya na pooluŋ.
 Ləsi ma pɛɛlaa na tetv tənasi na ń kəna.
 7 Pa təna mpa pa yaakəna ma həte,
 na ma ŋma-weye ma teeli təo tə.
 Má lapəna-we.

Meyele Tacaa aseeta nyəma

8 ɪ yeɛ na ma yəlaa lu.
 Pa ké yuluma kɛ, pəyele pa wɛna ɪsɛ.
 Pa ké ntamaa kɛ pəyele pa wɛna ŋkraŋŋ.
 9 Piitimnaa təna í kpeyeli, yəlaa í koti.
 Mə taa awe kraala təmnaa mpe?
 Mpa pa heelina-tvɣv kancaalaya nyəntv nti?
 Pɔntɔnaa í hólí pa aseeta nyəma,
 pa hólí pa tampana,
 na tɛ nu na tɛ tisi sɪ m̀p̀ỳỳ.
 10 Meyele ma aseeta nyəma.
 Tacaa má ma yəɣətəna mpu.
 Mə na ma təmle tv wei ma ləsaa tə.
 Uena pɛ lá na í nyi-ti na í tɛ-m na mə taa.
 Na í cəkəna sɪ maya.
 Iso nəɣəlv ɪ taa wɛɛ na pɛ́cɔ́ pɛ́ takɪ-m.
 Pəyele Iso nəɣəlv ɪ kaa lu ma waalı tətə.
 11 Mayale Tacaa, ma paasi,
 waasulv nəɣəlv ɪ fɛi tətə.
 12 Má kraaləna, má waasəna.
 Ma heela nti tu kəo tə.
 Pə taya mə hekv taa tvɣv kraɪ nyəŋkv nakuli.
 Meyele ma aseeta nyəma. Má kɛna Iso.
 Tacaa má ma yəɣətəna mpu.
 13 Mayale Iso ké hatoo tam təo.
 Nəɣəlv u fitiyi pɔlvɣv ma niŋ taa.
 Awe ka wakəli mpi ma laki tə?

Tacaa tiluyv ke nəɣəlv

14 Tacaa Iseyeli Iso Nanŋ tv wei ɪ waasəɣi tə.
 ɪ yəɣətəɣi sɪ:
 Mə təo ké ma tiliyi nəɣəlv sɪ í yoonə Papiloni.
 Maa yeɛ na lvm təɣə Kalətɛɛ selaa kpuləŋ,
 wei ɪ taa pa nukɪ leleŋ tə.
 15 Mayale mə Nanŋ tv Tacaa.
 Mə wulav wei ɪ ŋmawa Iseyeli tə.

Wɔlaya tetv taa mpaav kɔfalvɣv

16 Mayale Tacaa wei ɪ heɛ hapəɛ ke tenku taa
 na mpaav ke lvm ton nyəm taa tə ma yəɣətəa sɪ:
 17 ɪ ləsa yoou keekənaa na pə kraɣanəŋ.
 Pa hənta pa təna, pa temaya.
 Pa nyayaa ké ɪsu fətəla kpronkrontuyv.
 18 ɪ taa təosi kancaalaya nyəntv təo.
 Pəyele í taa paasəna kɔpəm təm.
 19 Yaasi kɔfalv ke ma caaki lapv,
 halɪ yaasi ɪni ɪ caaki lapv.

I ta nyəmi-i?

Maa hee mpaav ke wɔlaya tetu taa,
na má yele na pusi səsəənsi kpe.

²⁰ Taale wontu ká sa-m.

Pə kpaɣav taale hasi na taataanaa tɔ.

Mpi tɔ, maa tú pusi səsəənsi ke wɔlaya tetu taa
si ma yɛlaa kvləsaa í nyɔɔ.

²¹ Yɛlaa mpa ma ηmawa ma ti tɔ,
pa sa-m ké.

Isə na Isɛyeli nyəma pa hovle

²² M'pɔgú Taca yəgɔtaa si:

Yakəpu pə taya maya n yaawa.

Isɛyeli kawa ma tɔm.

²³ Pə taya maya n lapa kɔtaya ηka kəkɔ

lusa ka tɛna tɔgɔ nyá iwɛɛsi.

Pə taya ma hɛtɛ taa ke n lapa nyá kɔtasi.

Ma ta wiina-η si n la-m kɔtasi.

Pəyɛle ma ta caali-η tulaalɔnaa tɔɔ.

²⁴ N ta ya-m tulaalɔ na liyitee.

Pəcó n ta haɣasi-m nyá kɔtasi nim.

Ama nyá isayatu ke n caalɔna-m.

N tu-m wahala na nyá kɔpəntəη.

²⁵ Ama ma ma tike ma husəgəna mə isayatu

ke ma sɔla-mɛ tɔ pə tɔɔ.

Ma kaa tasa mə kawalaya tɔɔ ké tɔɔsɔgɔ.

²⁶ Mpu tɔ, keɛsi nyá tɔm.

Tɔ sɔv hovle taa.

Keɛsi mpi pə hovlɔgi si n wɛna tampana tɔ.

²⁷ Nyá cəsə pəntaa.

Nyá tɔm tɛləsɛlaa kɔla ma tɔɔ.

²⁸ Pə tɔɔ ké ma nyəna Isə təsɛɛle

nyɔgɔ nyəma ke tetelataa.

Ma yela Yakəpu na pə wakəli-i.

Ma yɛlaa na pá tɔv Isɛyeli.

44

¹ M'pɔgú Taca yəgɔtaa si:

Ma tɔmlɛ tu Yakəpu,

Isɛyeli nyá wei ma ləsaa tɔ nu pənɛntaa.

² Taca wei i ηmaya-η nyá həv tɛɛ,

na í la-η na í paasəgəna-η tɔ i tɔma si:

Ma tɔmlɛ tu Yakəpu, taa nyá,

Yesulun*fa* nyá má ləsəna-η. ^a Lɛlɔgɔ 32:15 taa n ká na mpu.

³ Pə taya pɔlv, maa pəli lvm ke wɔlaya tetu tɔɔ.

Maa la na pusi kpe tɔ taa.

Maa tisi ma Feesuɣu ke nyá lɔlvɔgɔ nyəma tɔɔ.

Maa tɛηsi nyá piya piya ke nəəsi kɔpaηsi.

⁴ Paa pu nyutu həkv taa isu

tɔη wei i səηa lvm nəgɔ tɔ.

⁵ Pa taa nəgɔlv ka yəgɔti si:

^a **44:2 Yesulun:** Yesulun ke Isɛyeli hətɛ lɛntɛ ké. Yɛ n kala Kusəsutu

Ma ké Tacaa nyəh ké.
 Lelb ká ha i təyi Yəkərv hətə.
 Uəna lelv náá ŋmaa i niŋ təw si:
 Ma ké Tacaa nyəh.
 Paa yaaki-ŋ Iseɣeli hətə.

Tuŋ kvlalaan kvtyv

⁶ M'p'ógó Tacaa Iseɣeli wulav wei i yak-i-ŋ
 na í ké Pə təna pə tv tə i yəgətəa si:
 Mayale kancadaya tv na kantəkaya tv.
 Ma waali, Isə nəɣəlv i fei tətə.
⁷ Awe we isu ma?
 Pəntv í yəgətə na í keesi-m
 hatoo kuyankv ma suwa yəlaa ke tam təw tə.
 Pəntv í yəgətə na í keesi nti tu kəw tə.
⁸ Taa nyá, p'écó taa sele.
 Isu ma tēma-ŋ-təyi heeluyv ke hatoo ləŋ na?
 N ké ma aseeta tv ké.
 Ma paasi Isə nəɣəlv i wəe?
 P'écó kvkramuyv nakvli kv fei.
 Ma ta na pə tv.

Tuŋ kvlalaan lutaa

⁹ Tuŋ kvlalaan lutaa təna ké kpete ké.
 Mə kvlupum kvpam u waasəyi pvlv.
 Tuŋ ni i mayamaya i ləsəɣəna i təyi aseeta.
 Mpi tə, u naaki.
 P'écó i ta nyi pvlv.
 Fəele ká təɣə-i ké.
¹⁰ Yvlv ká lu yaa í saaki tvɣv,
 na kv kaa waasi-i pvlv?
¹¹ Fəele ká kra mə təna mpa me í təŋəyi-i təɣə.
 Tuŋ lutaa mayamaya ná ké yəlaa ké.
 Mə təna í kotí na í kəw.
 Səɣəntv ka kra mə təna na fəele pu-me.

¹² Koolu setəɣəna nyəɣəlvɣv,
 na í wə-kvɣv kəkə na í tayani-kv.
 Na í ma-kvɣv maalətəo na i toma,
 na í la-kvɣv isəna i caa tə.
 Ye nyəɣəsí kra-i, i feina toma.
 Ye i səwə lum nyəwv i pəsəyi icam ké.

¹³ Saakvlv ná tvyi ŋmənaya ke təpəyaya təw.
 Na í pu loŋa na ŋmaalaya,
 na í mayasi-ke na mayasəlaya.
 Uəna í saaki ləesvɣv isu yvlv na saakəlaya,
 na í su-kvɣv kutuluyv taa.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU
SELEMII
TƏM TAKƏLAYA
Kutubtu

Selemii k e Iso kuyoyotutu tel sulb k e na Yuta t tu taa k e i lapa i t ml  ke awulaa Sosiyasi na Yoyakim na Setesiyasi pa p le taa. I tasa y laa ke apalbtu si p  m li Iso t e. Ama pele pa kisa-i nunav na p  tu-i wahala na halı p  t ki-i sal ka. Pa c la t nyu  ku ku t  pa  maawa Iso T m t . P  waalı k  Papiloni ny ma tama Yosalem ıcate ilena Yuta ny ma lelaa se na p  polo Icipiti na p  c si t na.

Is na pa fa a Selemii tak laya t :

- Is  yaav ke Selemii, titite 1
- T m nti Iso yoyota Yuta na Yosalem pa t  t , titite 2-25
- Selemii t ml  na Yuta na Iseyeli pa waasuyu, titite 26-45
- Is  kuyoyotutu nti Selemii tel sa piitimnaa t , titite 46-51
- Yosalem hotuyu, titite 52

¹ Tak laya kan  ka taa k  pa kees yi Pencame  kpek le tu k tulb Hilikiya p yalb Selemii t m. I ka we Anatoti ıcate taa k .

² M r y  Tacaa yoyot na-i Amon p yalb Sosiyasi wei i ka ke Yuta wulav t , i kawulaya p naya naanowa na tooso ny ka taa.

³ Tacaa yoyot na-i t t y  Sosiyasi p yalb Sowakim p le taa. Sowakim ka kena Yuta wulav. Hal na Sosiyasi p yalb lelb Setesiyasi, wei i k  Yuta wulav t t  t  i kawulaya t naya k  ka p naya naanowa na kulbm ny ka ke ıst  kakpası ny  taa. Waatu ın yi kolontunaa kuuwaYosalem ny ma.

Is  yaav ke Selemii

- ⁴ M r y  Selemii t ma si Tacaa heela-m si:
- ⁵ Ma ny ma-  na p c  p   ma a-  ny  too lotu taa, na m  l si-  na m  kra-  ma kuyoyotutu tel sulb ke piitimnaa taa, na p c  p  l l yi- .
- ⁶ Nt na m  c  si: Hai, Tacaa Iso, ma k  p yaya k , ma ta nyı yoyotaya.
- ⁷ Ilena Tacaa c -m si: Taa yoyoti si n k  p yaya. Mpi t , p  we  si   polo mpa pa ki  ma tiliyi-  t y , na   heeli-weye nti ma tu-  t .
- ⁸ Taa nyana-we. Ma we ny  waalı k  si maa waasi- . Tacaa m  ma yoyot na mpu.
- ⁹ M r y  Tacaa kusa i ni  na ı tokina ma n y  na ı heeli-m si: Ma t wa ma t m ke ny  n y  taa.
- ¹⁰ Na ı tasa si: Ma t y -  t ml  ke piitimnaa na kawulası taa k  san . Kpesı, na   p si krent lası. Y ki na p  p si ncaale. Tayanı  mav na   tuu.

Tvyu pili a na tiuu k wasoyu t m

¹¹ Μρύγύ Tacaa pəssa-m si: Pepeye n naaki? Ntena má cə si: Ma naaki tuyu piliŋa.

¹² Ulena í tə-m si: Ama n nawa teu. Ma feŋiyi ma kuyəyətutu təw kə si má yoositi.

¹³ Μρύγύ Tacaa tasa-m pəssuyu ke təm naale nyəm si: Pepeye n naaki? Ma si: Ma naaki tiyu na ilim ntəyən təw. Na kú wasəyi, na kú kpilisina Tacaa təw.

¹⁴ Ntena Tacaa heeli-m si: Həyəluyu ŋkuyu wahala ká luna na í watı Yuta tetu yəlaa təna təw.

¹⁵ Maa yaa həyəluyu ŋku ku kawulası yəlaa, na paa wei í kəw,

na í la ı təcayalə ke Yosalem nənəəsi.

Na pá cəna ıcate koluyə

na pá tii Yuta acaləe təna təw.

¹⁶ Maa huuna-meye mə kawalaya təw.

Mpi tə, í lə-m,

na í wəki tui kulalaŋ ke tulaalunaa,

na í luŋiyi mə niŋ kulupum.

¹⁷ Selemii tayanı nyá ti.

Kuli na n teləsi-weye nti maa heeli-ŋ tə.

Pa təm í taa la-ŋ səyənı.

Təfə maa yeke na n sele pa ısentaa.

¹⁸ Ma sukı-ŋ ısu koluyə ıcate.

Yaa nyəyəluyu mayamaya akele.

Yaa kusəemuyu nyəŋ,

ke Yuta awulaa na pa waali nyəma

na kətəlaa na ıcate yəlaa pa təw.

¹⁹ Paa yoonə-ŋ.

Ama pa kaa pəsi-ŋ kə.

Mpi tə, ma we nyá waaləyi si ma waasəyi-ŋ.

Tacaa má ma yəyətəna mpı.

2

Lum seelv ləv, na pəyələe hila huluyu

¹ Μρύγύ Selemii təma si Tacaa heela-m si:

² Polo, kraali Yosalem nyəma ŋkraŋŋ taa si:

Ma təəsəyi mə ifepile waatu taa,

ısəna í ka səla-m,

na mə ləsaya suu-m ısu tən tə.

Waatu inəyi ı təŋaya-m wulaya tetu*fa* taa,

timpi haləm fei tə. ^a pa yaa mpı. Nəyəl u haləyi puluyu təna. Yəlaa u tu cakı.

³ İseyeli nyəma me ı

ka kə ma tike ma nyəma kə,

na í we ısu ma haləm kancaalaya kululəm.

Mpa pa tokayana-me tə,

pa suukaya təm kə na asalav tiiki pa təw.

Tacaa má ma yəyətəna mpı.

⁴ Yakəpu luluyu nyəma,

İseyeli kpeka nyəma me,

í nu Tacaa kuyəyətutu.

⁵ İsayatu ntiyi mə caanaa nawa ma kiŋ

^a 2:2 wulaya tetu: Tetu nti tə taa teu u nuki, pulupu u nyəki təyə

na pá hatə̀lə̀yənə-m,
 na pá tə̀hə̀yɪ kɾete nyəm,
 na mə mayamaya í pəsə̀yɪ kɾete?
 6 ǀ tá pə̀sɪ sɪ: Tacaa wɛ le?
 Má ləsə̀nə-meyɛ Icipiti tətʋ taa,
 na má tiiki-meyɛ wɔlɔyɔ tətʋ taa
 timpɪ tɛv fɛi tɔ.
 Kɔtaalomɪŋ na sə̀m pə̀ wɛnna,
 yə̀laa fɛi tənə.
 Pə̀yele nə̀yɔlv u tə̀hə̀yɪ mpv.
 7 Anɪ má kə̀nna-meyɛ tətʋ nti
 tə̀ wɛ ɪsu tuŋ taale
 tɔ tə̀ taa sɪ í tə̀yɔ tə̀ pee
 na tə̀ kɔlvɔm kɪpam.
 Ama í kə̀ma ɪlɛnə í pɪlisi
 ma tətʋ na í pəsɪ ma nyəm kɛ acaalə̀tʋ pɔlvɔ.
 8 Kətə̀laa ná tá pə̀sɪ sɪ: Tacaa wɛ le?
 Kiiu sulaa mpɛ pa ta nyɪ-m.
 Awulaa ná lukɪ ma waali.
 Tɔyɔ kɔlalaav Paali təm kɛ
 ɪsɔ kuyə̀yɔtʋ tɔ tɛləsə̀laa
 ná heelaya na pá tə̀hə̀yɪ.
 Pə̀yele kɔlɛ ku waasə̀yɪ pɔlv.
 9 Pə̀ tɔw kɛ́ ma hɔvna mə na mə piya tɔtɔ.
 Tacaa má ma yə̀yɔtə̀nə mpv.
 10 ǀ polo lɔm taa tətʋ nti pa yaa sɪ
 Kitim tɔ, na í ná.
 ǀ tili Ketaa tətʋ taa na í fɛŋ teu
 na í ná sɪ ɪsə̀nə pə̀ wɛ cənɛ tɔ,
 na tənə, pə̀ wɛ kɔlvɔm yee?
 11 ǀ ká ná sɪ tɔw tɔ,
 piitim napə̀li pə̀ ta layasə̀ta pə̀ tuŋ kɔlalaan,
 paa na ɪ ta kɛ ɪsə̀nə tɔ.
 Ama ma yə̀laa layasa má na tuŋ kɔlalaan.
 Pə̀cɔ tuŋ ɪnɪ u waasə̀yɪ pɔlv.
 12 ǀsətə̀nɔyɔ lanjɛ í cənə təm nti
 na kú selina sə̀yɔntʋ.
 Tacaa má ma yə̀yɔtə̀nə mpv.
 13 Pə̀ taya pɔlv,
 ma yə̀laa mɛ í wakə̀la təm naaleye.
 ǀ lɔwa ma wei ma kɛ-meyɛ
 weesuyɔ lɔm sɛɛlv tɔ.
 ɪlɛnə í huli mə tə̀yɪ hila wɛnə a yawa pə̀yɔlɛɛ
 na lɔm u cakɪ a taa tɔ.

ǀseyɛli nyə̀ma lɔv kɛ ɪsɔ

14 Mɪpɔyú Tacaa tə̀ma sɪ:
 ǀseyɛli nyə̀ma mɛ í kɛ yomaa yaa kasayampiya.
 Na piitimnaa lɛlaa təkɪ mə tɔw?
 15 Na pá kiisiyɪ na pá nyusə̀yɪ
 mə tɔw ɪsu tə̀yɔlasɪ piya.
 Na pá kpiisiyɪ mə tətʋ.

Pa nyagasa mə acalɛ ke kəkə, nəyɔlv fɛi.

16 Na pə kpeɲna Mamfi na Tapanɛɛsi
pə acalɛ nyóma na pá yəkəyi mə nyɔɔɲ.

17 Ƴlɔwa má wei ma tiikaya-meɣe
mpaav kupaɲku taa tɔ.

Pə tɔɔ ké mpv inɪ pə maɣana-me.

18 Ƴlɛ pənente í puki Icipiti si í laki we?

Nili pəɣə səsaya lum nyɔɔv na?

Yaa í puki Asilii si í laki we?

Ifəlaati pəɣə səsaya lum nyɔɔv na?

19 Mə maɣamaɣa mə isayatu
na mə waali luw ká hɔna mə ɲkraɲɔyɔ.

Ƴlena í ná na í cekəna si

isəna í lɔwa mə Iso Tacaa má

na í fɛina ma sɔɣontv tɔ pə ké isayatu ké.

Ate na isɔtaa pə tv Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

Iseyeli nyóma luw ke Tacaa waali

20 Ḿpúyú Tacaa tɔma si:

Hatoo lɔɲ ke Iseyeli nyóma me

í fayana-m si í caki mə ti tɔɔ.

Ƴlena í kraaki pulasi tɔɔ,

na tuɲ kuləpəɲ tee,

na í luɲiyi tuɲ na í laki pə wasaɲkalətv.

**YOSALEM TƏƏ
WULA
TAKƏLAYA
Kutulu**

Selemii wiiki, mpi tə, kolontunaa yəka Yosalem ɪcate ke Yuta nyəma ɪsayatu tə. I hula-weye mpi pə tə ɪcate wakəlaa tə. Uena í huli Yuta nyəma si ye pá layasaa na pá məli ɪsə tɛe ílé ɪ ká waasi-we. Pə taya pulu, ɪ kɔpantu we tam tə kə tu tɛɛ.

ɪsəna pa faya Wula takəlaya tə:

Yosalem nyəma laɲwakəlle, titite 1

Tacaa pəsa ɪsu Yosalem kolontu, titite 2

Wahalanaa na tɛɛlɔyɔ, titite 3

Yosalem wakəlɔyɔ wula, titite 4

Tacaa məɲna-tɔyɔ nyá kiɲ, titite 5

Yosalem ɪcate pəsa ɪsu leelu wei pa ləwa tə

¹ Hai, Yosalem ɪcate nyá wei yəlaa wutaya tɔyɔle.

Nyá hətɛ ka yaawa piitimnaa taa kə.

Nyá ɲmakəlayana tɛtu hɔyɔlɔɲ.

Waiyo, nyəni n we nyá tike.

N pəsa ɪsu leelu.

Pa tu-ɲ yomle təma.

² Wula nté nyá tom ke ahoo,

na ɪsəlm lukiyi yem.

Mpa paa səla-ɲ tə,

pa taa nəyɔlv fɛi si ɪ puɣusiɣi-ɲ.

Nyá taapalaa təna lə-ɲ

Pa pəsa nyá kolontunaa.

³ Yomle na wahala taa kə pa tɛɛna Yuta.

Ma ta nyi ɪsənaa tɛyɛ n we.

N fɛina nyɔyɔ tətɔle.

Nyá kɔnyəntɔlaa təna tama-ɲ kə.

⁴ Siyɔɲ mpaɔɲ we ləyaya taa kə.

Nəyɔlv u təɲɔyɪ-ɪ si ɪ puki acima.

Nəɲɔsi pəsa ncaa.

Kətəlaa apalɔtu ná lepa na pá laki wahala.

ɪcate pɛɛlaa ná we laɲwakəlle taa.

ɪsənyəɲle suna ɪcate nyá nyá taa.

⁵ Nyá kolontunaa ɲmakəla-ɲ ke.

Nyá patanaa laɲa hɛɛwaya.

Mpi tə, Tacaa həma nyá ɲkraɲyɔyɔ.

Nyá kɔpəntəɲ paɣale tə,

kolontunaa kuuwa nyá piya na pá tuliɣi na pá tɛɛkəna.

⁶ Siyɔɲ kpekəle nyəma mə teeli səpa.

Mə nyɔyɔ nyəma ná we ɪsu

naməɲ wei ɪ laɲa tətɔyɔle tə.

I kaasəyɪ ɪ ti na í seeki lakatika nyəma.

⁷ Yosalem, n hota kolontunaa niɲ taa.

N laɲa waasəlaa.

Kolontunaa ná mpv ilena pá wonj.
 Mpi tɔ, pə kpiisa Yosalem.
 M̄p̄yú Yosalem n nawa sɪ n ké cɔɔlv,
 n we fɛɛɛ taa.
 Uena n̄ tɔsɪ kɔpam mpi pə təna
 n ka wena lɔj taa tɔ pə tɔɔ.
⁸ Isayatu nti n ka luləsaa tɔ,
 nti tɔ tɔɔ ké n pəsa asilima.
 Mpa paa sanaya-ŋ tɔ, pa mɛla-ŋ footuyu.
 Pɛɛ pa nawa sɪ n we kɔpɛtɛ ke nɔnɔɔ.
 Pə weɛ sɪ Yosalem n̄ tisi feesɪj ké na n̄ mənna waali.
⁹ Yosalem nyá asilima taana nyá capanaa ké.
 N ta tɛɛli nti tɔ mayana-ŋ isəntɔ tɔ.
 Kpisuyu tuta-ŋ ké,
 nɔɔlv fɛɪ sɪ ɪ tasəyi-ŋ apalutv.
 N wiiki sɪ: Hai, Taca, nyənɪ isəna
 kolontunaa ŋmakəla-m na má tɔki wahala tɔ.
¹⁰ Kolontunaa tv niŋ ke ma kpancooŋ təna tɔɔ.
 Halɪ ma nawa piitimnaa sɔv Isə tɛsɛɛ taa na toŋ.
 Pəyele Taca ka kisina-weye sɪ:
 Pə fɛɪ sɪ pá sɔv ma yɛlaa hɛkv.
¹¹ Yosalem pə nu-ŋ ilena n̄ wiiki
 na n̄ pɛɛkəyi tɔɔnaya.
 Haləna n̄ cɛla nyá kɔpampam sɪ n̄ hiki tɔɔnaya.
 Kelena n̄ wiina Isə sɪ:
 Hai Taca, nyənɪ isəna pa nyənəyi-m yem tɔ.

¹² M̄p̄yú Siyɔŋ tɔma sɪ: Tɛɛlaa mɛ,
 ɪ nyənɪ na ɪ ná wahala wei ma tɔki tɔ.
 Wahala nɔɔlv ta nɔɔsəna ɪ taka.
 Taca n tɔmɪ-ɪ nyá pááná sɔsɔna wule ké.
¹³ Hatoo isətaa ké n tisina kəkɔ
 na ká sɔv-m na ká tala mɔwa.
 N nyəpa-m puluyu ke ma nɔɔhɛɛ tɛɛ.
 N lapa na má tuli tapəŋ.
 N yela-m ma nyɔv tike.
 Ma tɔki wahala ke paa kuyaku ŋku.
¹⁴ N kpeyela ma isayatu ke nyá niŋ taa.
 N lapa-təyi kpalahuu na n̄ paa
 ma luyu tɛɛ na tɔ nu-m.
 Ma isayatu yəka ma toŋ na tɔ tv-m ma kolontunaa
 mpa pa kəla-m tɔ pa niŋ taa.
¹⁵ Taca lɔwa ma yoolaa taa yoolaa mpa maa wena tɔ.
 N kəna kolontu ke ma tɔɔ sɪ ɪ wakəli ma ifepiya.
 Taca nanja Yuta yəlaa ké isu lesɛŋ ke tənyaasəɛ.
¹⁶ Mpusi inɛ ɪ tɔɔ ké ma wiiki.
 Ma pələyi isəlvɔm na pə leeliyi.
 Mpi tɔ, puɔusulu hatəlvəna-m ké.
 Inɪ ɪ haakayana-m weesuyu.
 Pə yela ma piya ke sɪ tike.
 Mpi tɔ, kolontu kəla-tvɔv toŋ.

17 Μρύγύ Siyṓḡ teka nin.
 Ama nṓgṓlv fei si í puγusi-ḡ.
 Tacaa ha nṓgṓ ke Yakṓrv nyá patanaa si pá ta-ḡ kotaya.
 Yosalem n pṓsa isu hute ke pa isenta.

18 Ama Tacaa n wena tampana ké.
 Mpi tṓ, ma kisa nyá kusṓsutv.
 Yṓlaa me mṓ tṓna í nu.
 Í na ma kuyṓntṓgṓle.
 Pa kuuwa ma pṓelaa na ma ifepiya na pá tṓena.

19 Ma yaawa ma taḡnaa.
 Ama pṓle pa lu ma waali.
 Ma kṓtṓlaa na ma nyṓvṓ nyṓma sṓpa icate taa.
 Pa pṓekaya tṓgṓnaya si pá wṓena weesuyv.

20 Hai, Tacaa nyṓni ma laḡwakṓlle.

Ma taa pṓsaa ké.
 Ma laḡle wakṓlaa ké.
 Mpi tṓ, ma kṓla nyá tṓṓ ké kulṓvṓ.
 Ama layate pṓma-m piya ke awalv.
 Ma tṓyaya pṓsa sṓm nyṓḡka.

21 Pa nu ma wula, ama nṓgṓlv fei si í puγusi-m.
 Ma kolontunaa tṓna nawa ma wahala wei n tv-m tṓ,
 na pá paakṓna-m.

Yele na kuyaku ḡku n ka suwa tṓ kv kṓṓ
 na pṓ lṓeti-wṓye ma lonte.

22 Nyṓni pa isayatu, na ḡ hṓ pa ḡkraḡḡ
 isu n lapa-m ma kaanutu tṓna tṓṓ tṓ.
 Mṓla tike ke ma laki, ma laḡle pṓsaa ké.

2

Tacaa pṓsa isu Yosalem kolontu

1 Hai, waiyo, Tacaa nyá páána taa,
 n waasa Siyṓḡ yṓlaa tṓṓ ké sṓkpetvṓv sṓsṓv.
 Hatoo isṓtaa ké n pṓtṓna lseyeli teeli ke ate.
 Waatu wei Tacaa nyá páána kpawa tṓ,
 n ta tasa tṓṓsvṓv si Siyṓḡ ké nyá nṓṓheṓ tṓsule.

2 Tacaa n lipa Yakṓrv tṓesi tṓna, pṓtṓtṓle fei.
 N yṓka Yuta koloosi acalṓe na páána.
 N pṓta-yṓye ate.

N wakṓla Yuta awulumpiya kawulaya.
 3 Tacaa n mv páána sṓsṓna ilena ḡ yṓki lseyeli ton.
 N kisa-wṓye waasvṓv ke kolontu nin taa.
 N lupa kṓkṓ ke nyá yṓlaa te na ká nyaya hṓgṓlṓḡ tṓna.

4 N pama nyá tṓṓ ké isu kolontu.
 N hulṓyi nyá ton na nyá yṓlaa tṓṓ isu pa pata.
 N wakṓla pṓ tṓna mpi tu nyṓnaya
 na pṓ wṓ-tvṓv teu tṓ.

Tacaa nyá páána nyaya lṓṓ
 tṓsele ke Yosalem isu kṓkṓ.

5 Tacaa n pṓsa lseyeli kolontu ké.
 N lipa lseyeli na ḡ kpenna i tṓesi kupaḡsi.
 N yṓka i koloosi acalṓe.

Tacaa luləsa lanwakəlle
 na isənyəŋle ke Yuta yəlaa taa.
 6 N yəka Yosalem kolunja isu taale kalaa.
 N wakəla ta na-i tá təsulle.
 Tacaa n lapa na yəlaa səə acima
 na kuyeeŋ kvheesəŋ təə.
 N mu pááná na n̄ tu wulav
 na kətəlaa ke feele.
 7 Tacaa n kisa nyá kətaya təlate.
 N ləwa nyá təseele.
 N tu nyá təseele na Siyən
 tēesi kupaŋsi ke kolontu niŋ taa.
 Pēle pa kiisiyina nteye akaitu
 kakiisaya ke Isə təseele taa
 isu acima kuyaku.
 8 Tacaa n tu nyá taa ké si n yəkəyi Siyən kolunja.
 N yəka-keye təkpaataa, n ta nyá.
 Nn kusəyi nyá niŋ na n̄ ta yəkəta-ké.
 N tu kolunja səsaya na səkpelaya ke ləyaya taa.
 Si naale si yəkāa təmuyumuyu.
 9 Icate nənəəsi suu tetu.
 N pēla kukaləsəŋ, n wakəla-i.
 Wulav na i waali nyéma pa we piitimnaa niŋ taa.
 Kiin fei tətə.
 Tacaa nn tasəyi Isə kuyəyətutu
 teləsəlaa mayamaɣa ke nyá təm heeluyu.
 10 Siyən layatu tasəlaa í caya ate na í suma.
 I pələyi tetu ke mə nyuyu taa.
 Mə lanja wakəlaa na í suu ləyaya
 wontu isu fələtənaa taka.
 Yosalem pēlaa, mə kama nyəəŋ na ate.
 11 Ma isə kana isələm lukuyu.
 Isəkilim pu-m ké.
 Ma apalutu hoowa ma yəlaa wahala təə ké.
 Ahələmnaa səki ləkətu ke icate hapēe təə.
 12 Piya wiina si toona si:
 Leye təyənaya wee?
 Leye sələm wee?
 Si hotiyi mpaan taa, isu mpa pə kv youu taa tə.
 Si tisiyi feesiŋ na sí heeki si toona niŋ taa.
 13 Yosalem, suweye maa heeli-ŋ tətə?
 Nyá na nəyəlɔ í ta maya.
 Siyən pēlə, wentiyi maa heesəna nyá lanle?
 Nyá wahala təəwaya isu tenku.
 Nəyəlɔ kaa pəsi na í waasi-ŋ.
 14 Kaloolaya na kpai təm ke
 Isə kuyəyətutu teləsəlaa mpa
 pa we nyá taa tə pa kpaaləyi.
 Pa ta kuli nyá isayatu təə,
 si pə taa kəə na kolontunaa kuu-ŋ na pá tēena.

Isɔ kuyɔɔtɔtu telɔsɔlaa
kukpaalɔtu kɛ kutɔsɔtu kɛ.

¹⁵ Tɛɛlaa tɛna naaki-ŋ
na pɔ kpasɔɣi amɔkuŋ ke
nyɔ wakɔlɔɣɔ kɛ.

Pa hulɔɣi kacɔɣulasɔ na pɔ paakɛna-ŋ.
Pa yɔɔtɔɣi si:

Icate tɛnɛɣe pa yaakaya lɔŋ ke kupante
na kutetele na laŋhulɔmlɛ nyɔntɛ ke tetɔ tɛna taa?

¹⁶ Nyɔ kolontunaa tɛna haaki nɔɔsi na nyɔ tɔɔ.

Pa ketɔɣi kakɛtasi, pa kra ntompee.

Pa tɔŋ si: Tɔ tɛma i tɔm.

Kuyaku ŋku tu taŋaa tɔɣɔɛ.

Tɔ hika-i kɛ, tɔ tɔŋna-i nau.

¹⁷ Tacaa n lapa isɛna n ka siwa tɔ.

N lapa isɔ n ka yɔɔtɔɣɔ hatoo lɔŋtaa tɔ.

N yɔka nyɔ yɔlaa kɛ, pɔtɔtɔɛ fɛi.

Kolontunaa naaki Yosalem na pa laŋa hulɔmɔɣi.

Isɔ kraasa nyɔ kolontunaa tɔŋ.

¹⁸ Yɔlaa wiikina Tacaa ke hatoo pa lotu taa.

Siyɔŋ kolonɔ nyɔ, luki isɔlɔm ke ilim

na ahoɔ isɔ pɔɣɔ.

Taa yele wula, pɔcɔ nyɔ isɔlɔm i taa heesi kpente.

¹⁹ Kɔli, nyɔ wula i kra ahoɔ taa.

Pɔ kraɣau tanaŋ tɔhulu tɔ.

Hɔli Tacaa ke nyɔ lotu.

Tɛɣɛ-i niŋ ke nyɔ piya tɔm.

Pa tɔŋna sɔpɔ ke nyɔɣɔsi ke hapɛɛ kpeesi.

²⁰ Hai, Tacaa, nyɔntɛ na ŋ nɔ, taya n laki mpɔ.

Pɔ mɔnaa si alaa i tɔɣɔ pa maɣamaɣa pa lotu kɔlɔlɔm na?

Pa piya nsɔɣi pa sɔla teu.

Pɔ mɔnaa si pɔ tɔɣɔ pa piya mpa pa lɔlaa,

na pɔ paasɛna teu tɔ?

Pɔ mɔnaa si pɔ kɔ kɔtɔlaa na Isɔ kuyɔɔtɔtu

telɔsɔlaa ke Tacaa tɔsɛɛle taa?

²¹ Akpatɔlaa na ifepiya pa hɛnta atɛɣe

taɔŋ na tulɔŋasi ke hapɛɛ nɔɔsi.

Pa kuwa ma pɛɛlaa na ma ifepiya.

Nyɔ pɔɔnɔ kuyaku wule ke n ku-wɛ.

N lenta-wɛɣe pɔtɔtɔɛ fɛi.

²² N yaawa yɔlaa sɔsaa na paa le isɔ acima wule.

Kuyanku nyɔ pɔɔnɔ kpawa tɔ, pɔ ta sɔɔ nɔɣɔlɔ.

Mpa maa tɔɔwa na mɔ paasɛna teu tɔ ma kolontu ku-wɛ.

3

Wahalanaa na laŋheesɔle

¹ Ma kɛ yulɔ wei i nawa wahala ke teu tɔɣɔ.

Tacaa n mapa-m nyɔ kpɔtɔɣɔ na pɔɔnɔ.

² Sɔkpetɔɣɔ anaam taa kɛ n pona-m na ŋ susi-m.

N ta susi-m nyaalɔm taa.

- 3 Ma tike ke n makı na ń leləyi,
 paa kuyaku ŋku.
 4 Ma tema taasi ké təkəŋəkəŋə.
 N yəka ma mɔwa.
 5 N tɔ-m lanwakəlle na wahala pə taa ké
 na pə cəna-m isu kolunə.
 6 N yela-m səkrɛtɔyɔ taa ké isu
 wei ɪ səpa na pə leeli tə.
 7 N tama-m kolunə.
 N tɔ-m alukpala yun nyəna.
 8 Ma kiisa teu na má wiina-ŋ.
 Nn nukı ma kɔsələmɔtɔ.
 9 N təkə ma mpaan təna na pɛɛ kuyasələɛ.
 N yelaa na ma hapələ tənte we kate.
 10 N feŋiyi-m ké isu wusi cɛŋyɔyɔ
 yaa təyələya papɔyɔ tə.
 11 N ləsa-m mpaan taa.
 N cəla-m həyələsi.
 N pəsa-m isu tɛtɔ nti pə wakələa tə.
 12 N pama nyá təw na ń siyisina-m.
 13 N tula ma timpee ke pəŋ na nyá kəkə taa nyəmə.
 14 Yələa təna woniyi-m ké.
 Pa yookina-m yontu ke ilim na pə tɛm.
 15 N haɣasa-m nyutɔ nyan nyəntɔ.
 N yelaa na má nyəw konyənyəw nyan nyəm.
 16 N lapa na má salı pətuwee na ma kela pɛli.
 N waasa ma təw ké tɔlɔma.
 17 N hatələna-m həɛsɔyɔ na ń lə-m.
 Ma ta nyi lanhulɔmlɛ lelen.
 18 Ulena má tə si:
 Mpi maa tɛsəna tə pə tɛma.
 Maa tɛləyi Taca kın ke pɔlɔ.
 19 Hai, təwsi ma konyəntəyələ na ma wahala təm.
 Na sətɔ na nyan ləm mpi ma nyəwə tə.
 20 Tam ké ma təwəyi pə təw.
 Ulena ma apalɔtɔ yələyi.
 21 Hɔwɛɛ nna ma təwəyi ma taa
 na a təw má tɛləyi təyələ si:
 22 Isə nyá kɔpantɔ ta su tənaya.
 Pəyele nyá səlɔyɔ ta tɛ.
 23 Nyá kɔpantɔ we paa tanaŋ ŋkuyɔ.
 Taca, nyá teu təwəya.
 24 Ma təŋ si: Taca keɛ ma kpancoou.
 Pə təw ké ma tɛləyi-ŋ.
 25 Taca n we teu ke mpa pa tɛləyi-ŋ təyə.
 Na mpa pa keɛsəyənə nyá təw tə.
 26 Pə we teu si yɔlɔ ı su
 na ı tan Taca nyá waasɔyɔ.
 27 Pə we teu si yɔlɔ ı mɔ Isə tələsi ke ı pəcaatɔ.
 Paa pə we kate.
 28 Ye Taca n kəna wei ké wahala,

puntv í su tɔpamm na í cayana i mpaá.

²⁹ ʔ hɛnti atɛ na í suli i nɔɔ tɔɔ,
na í tɛɛlɔɣi si ntanyi Tacaa ká waasi-i.

³⁰ ʔ keesi lɔkpaɣasaya ke wei i caa-i mapv tɔ.
ʔ muɣi kutvɔv.

³¹ Tacaa nn lɔkɪ yvɔv ke tam tɔɔ.

³² Ama waatu wei n hɔɣ yvɔv ɣkpaɣvɔv
tɔ n wɛna i pɔtɔtɔɛ kɛ.

Mpi tɔ, nyá kɔpantv tɔɔwaya.

³³ Pə taya ayɛɛɛɛ ke n hɔɣna yvɔv ɣkpaɣvɔv
na ń tɔɣi-i wahala.

³⁴ Waatu wei í fɛlɔɣi nɔɔhɛɛ ke
tɛtv piya salɔkatvnaa tɛna tɔ.

³⁵ Waatu wei í pɛɣ tampana tv ke i tampana tɔ,
isɔtaa Isɔ sɔsɔ naaki kɛ.

³⁶ Waatu wei í tɔkɪ yvɔv isɛ ke hvɛ taa tɔ,
Tacaa u naaki?

³⁷ Awe yɔɣɔtɔɣɔna na pɔ lá?
Awe ɣmakɔlɔɣɔna, pə taya Tacaa?

³⁸ Isɔtaa Isɔ sɔsɔ nɔɔɔ ke
kɔpantv yaa isayavɔv lukɔna.

³⁹ ʔɛ pepɛ tɔɔ kɛ yvɔv weesvɔv tv kɔntɔɣi?
Paa wei í kɔntɔna i mavamaya i kɔpɔntɔɣ.

⁴⁰ Tɔ nyɔni ta tɔntɛ ke teu na tɔ mavasi tɔ tɔm.
Tɔ mɔlɔna Tacaa tɔɔ.

⁴¹ Tɔ sɔlɔmɔna lotu kɔlvmtv na tɔ tɛɣɛ niɣ
ke Isɔ wei i wɛ isɔtaa tɔ.

⁴² Tu kisa Isɔ kɛ nunav kɛ na tɔ kɔli i tɔɔ.
Ama ʔlɛ i ta wii-tv.

⁴³ N haya-tv na páána kɛ.
N tɔɣɔna-tv na ń kv-tv,

n ta la pɔtɔtɔɛ.

⁴⁴ N kenta nyá tɔɔ kɛ isɔɣmɔntvɔv
si ń taa nu tá kusɔlɔmɔtv.

⁴⁵ N pɔsa-tvɔv isv nyvɔtv nti pa hasaa tɔ.
Tɔ pɔsa isv hute ke piitimnaa lelɔa taa.

⁴⁶ Ta kolontunaa tɛna kuliɣi nɔɔsi,
na pá caaki-tvɔv tɔm.

⁴⁷ Tá nyɔntv ntɛ sɔɣɔntv, na isɔpille,
na wakɔlvɔv, na mpusi.

⁴⁸ Ma pɔlɔɣi isɔlvɔm ke sɔsɔm ke
wahala wei i mavana ma yɔlaa tɔ i tɔɔ.

⁴⁹ Tam kɛ ma wiiki, hɛsvɔv fɛi.

⁵⁰ Ma taɣaa kɛ si Tacaa
í nyɔnna isɔtaa na í ná.

⁵¹ Mpi pə mavana ma icatɛ alaa tɔ,
pə tvɔv-m wahala kɛ.

⁵² Mpa pa taa kpaana-m mvsvɣ tɔ,
pa tv ma waali kɛ isv sumaya.

⁵³ Pa tɔsa-m lɔkɔ taa kɛ na ma isɛ
si pa lɔsɔɣi ma weesvɔv.

Pa yaɣa-m pɛɛ.

⁵⁴ Lom waasa ma nyɔɔyɔ.

Hali ma huɔwa si ma lepaɣa.

⁵⁵ M'pɔyɔ ma yaa Tacaɔ
ke hatoo pɔyɔyɔ ŋku ku taa.

⁵⁶ N nuwa ma nɔɔɔ,
taa tɛki nyá ŋkraŋŋ ke ma feesiŋ tisuyɔ,
na ma laŋwakɛlle kapusi.

⁵⁷ Kuyaku ŋku ma yaa-ŋ tɔ, n kpɛtɛna-m.
N heela-m si: Taa nyá.

⁵⁸ Tacaɔ, n seena ma tɔɔ, n yapa ma weesuyɔ.

⁵⁹ N nawa isɛna pa ku ma tɔm tɔ.

Ue ha-m ma tampana.

⁶⁰ N nawa isɛna pa leetɛyi-m tɔ.

Pa kulɛyi ma tɔɔ kɛ.

⁶¹ Tacaɔ n nuwa pa kutuyɔ ŋku pa tuuku-m tɔ.

Na isɛna pa caɣa ma acaɣa tɔ.

⁶² N nuwa mpa paa caaki-m tɔ pa kuyɔɔtutu.

Pa huuki tam si paa la-m isayatu.

⁶³ Paa pa caɣaa yaa pa sɛŋaa, n nyɛmá.

Maɣa pa tɔyɔna yontu.

⁶⁴ Tacaɔ, n ká leeti-weye
isɛna pa lapa-m na pa niŋ tɔɔɔ.

⁶⁵ N ká la pa laŋa ke kpusɛŋ kɛ.

Nyá mpusi í tɔŋ-we.

⁶⁶ N ká tu pa waali kɛ na pááná
na n kpiisi-weye tetu tɔɔ.

4

Yosalem wakɛlɔyɔ wula

¹ A a, Iso tɛsele wula teu sɛpa.

Wula kupaŋ inɔ i cɔɔlaa.

Iso tɛsele pɛɛ yawa yem yem kɛ hapɛɛ nɔɔsi.

² Waiyo Siyɔŋ piya mpa paa tewa isɔ wula kupaŋ tɔ,
pa pɛsa isɔ cɔyɔ wontu nti cɔyɔ ŋmalaa lapa tɔ?

³ I nyɛni, taale hasi,
na celɛyi si piya ke hɛlɛm.

Ama ma yɛlaa ná kɛ asayaa kɛ,
pa feina pɛtɔtɛle isɔ
taataa ke wulaya tetu taa.

⁴ Lɔkɔtu pu ahɔlɔmnaa,
pa nsɛma matɛna pa tantahaan.
Piya ná wiiki tɔɔŋaɣa tɔɔ.

Ue nɔyɔlɔ u haaki-si.

⁵ Mpa pa tɔkaya teu ke lɔŋ tɔ pa laŋaa.

Pa fiyiniyi na pá sɛki hapɛɛ tɔɔ.

Mpa paa we tɔŋtɔnaa tɛɛsi taa tɔ,
pa calɛsɛyi tɔɔŋaɣa ke hula taa.

⁶ Ma yɛlaa kpekɛle nyɛma pɛnta kupɛntuyɔ.
Ku kɛla tɔɔ ke Sɔtɔm nyɛma mpa
pɛ wakɛla tɔm kulɔm isɔ isɛ cɛpɛlɔyɔ tɔ.

Yulv niŋ fei pə taa.

⁷ Ta awulumpiya ka teekaya kəkə ké,
isu tev tɔmpɛɛ.

Hali pa hulvɔmɔŋ ka tɛɛwa naalɔm.

Pa tɔnɔŋ ka wɛ ɪsɛɛv ké
isu kɔŋkɔlɔmɔla pɔɔɔlɔŋ.

Na pa ɪsɛntaa luwa ɪsu
liyitee pələ pooku nyɔntɛ.

⁸ Pa mɔla kukpɛɛtaa tɛkilikili
na pə kɔli nyɔɔm kɛ pɔnɛntɛ.

Nɔɔɔlv u tasəɣi-wɛɣɛ
nyɔm kɛ haɛɛ tɔɔ.

Pa tema taasɪ ké təkɔŋkɔŋɔ.

Yulv pəsəɣi í kala pa mɔwa.

Pa tɔnɔŋ wɔlaa ké ɪsu taasɪ.

⁹ Mpa layate kɔwa tɔ pa kɔla nyɔlɛlɛŋ
kɛ mpa nyɔɔsɪ kɔwa tɔ.

Nyɔɔsɪ nuɣutuɣu-ŋ ké na sɪ caamɪ-ŋ.

Mpi tɔ, tawa kɔlvɔm laŋaa.

¹⁰ Nyɔɔsɪ pu ma yɔlaa.

Hali totonaa tɔsɪ pa piya kɔlvɔlasɪ,
nsi pa sɔɔla teu tɔ, na pá tɔɔɔ.

¹¹ Taaɔa n mɔwa nyá pááná sɔsɔɔna
na ń tala a tɔnaya.

N pɔla nyá pááná sɔsɔɔna.

N mɔsa kəkə kɛ Siyɔŋ taa.

A nyaya Siyɔŋ ɪcate na á kpɛnna tɔ kite.

¹² Antulinya awulaa, na aɛ yɔlaa taa tɔ pa taa sɪ
kolontu aka inɛ ɪ ká sɔvna Yosalem nɔnɔɔsɪ.

¹³ ɪsɔ kɔyɔɔtɔtɔ teləsɔlaa

mə kɔpɔntɔŋ tɔɔ ké.

ɪsayatɔ nti kɔtɔlaa mɛ í lapa tɔ tɔ tɔɔ ké.

Mə kɔna tampana tɔŋlaa kɛ ɪcate taa.

¹⁴ ɪ tutaya ɪcate taa ké ɪsu yulvɔmaa.

Mə tɔna na calɔm.

Nɔɔɔlv u pəsəɣi

na í tokina mə wontu mayamaya.

¹⁵ Ye í kɔŋ, yɔlaa kiisiyi kɛ sɪ:

ɪ heli, asilima nyɔma.

ɪ heli, í taa kpɔtɔna.

Pa seeki mpɔ na pá cɔɔki yem

ɪlɛna piitimnaa yɔɔtɔ sɪ:

Pə fei sɪ í caya ta tɛ.

¹⁶ Taaɔa nyá mayamaya n yasɔna-wɛ.

Nn caa ń tasa-wɛɣɛ nav.

Paa tɔyɔna kɔtɔlaa.

Paa nyaŋna akpɔtɔlaa.

¹⁷ Tá ɪsɛ kana nyɔnɔyɔ sɪ yaa nɔɔɔlv

ká kɔɔ tá waasɔyɔ ké, kpɛtɛ.

Tə taŋaa ɪsu tə taŋaa sɪ

piitimnaa napəli pá waasi-tu.

Pa ta kəə.

¹⁸ Kolontunaa feŋiyi-tuyv,

paə caa tə məli tá tɛ.

Tu pəsəyi na tə tɔ ta haɾeɛ təə.

Tá waatv tɛma, tá tənaya wɔsaa.

Tá kuyɛɛŋ tɛma.

Tá tənaya kəŋ.

¹⁹ Tá waali selaa pəsa ləŋləŋ lapv ké

ɪsu həkələnaa.

Pa təɟəŋəyi-tuyv pəóŋ taa.

Pa nyəki-tuyv katəsi kɛ wɔlaya tɛtv taa.

²⁰ Tá wulav wei Tacaə ləsaa

na í pəli-ɪ nɪm tə.

Wei ɪ haakaya-tuyv weesuyv tə,

pa kra-ɪ pa katəsi taa.

Pəyele tá yəɟətaya si:

ɪni ɪ ká kentina ta təə ké piitimnaa taa.

²¹ ɪtəm nyéma me,

í nəkaa mə laŋa í hɔlɔmɪ na í paə.

Usi nyéma me, Tacaə ká mu-me na pááná.

Mə ɪsɛ ká pili na í lu kɾɛtɛ təyələyəli.

²² Siyəŋ nyéma me,

mə ŋkraŋuyv həm tənaya ntə.

Pa kaa tasa-meɣe kuuu na pá tɛena.

Ama ɪtəm nyéma mə ŋkraŋuyv kɛ

paə hə mə ɪsəyatv təə.

ɪsə ká kuli mə kawalaya təə ké.

5

Tacaə məŋna-tuyv nyá kiŋ

¹ Tacaə, taa səə mpi pə mayana-tv tə.

Nyəni, na hí paasəna ɪsəna pa tuuki-tv tə.

² Krai nyéma lɛɛka tá tɛtv.

Mpa tə ta nyi tə pa caɣa tá tɛsɪ taa.

³ Tá caanaa fɛi, na pə yeke tá toonaa

kɛ leelaa, na taya suluwaa.

⁴ Tə yakɪ tá mayamaɣa tá lɔm.

Tə fɛləyi tá taasi.

⁵ Ta kɔnyəntɔlaa wɛ tá waaləyi tam ké.

Tə kawa tətəɟətəɟə,

paə yeki-tv si tə hɛsɪ.

⁶ Tə tiyisiyi Icipiti

na Asilii pə nyéma kɛ niŋ ké,

na pəcə tə təɟə na tə haɣa.

⁷ Tá caanaa lapəna ɪsəyatv.

Ama pɛlɛ pa səpa.

ɪlɛna taa təkɪ tə nyaŋ.

⁸ Yomaa pəsəna nteɣe tá caanaa.

Pəcə nəɟəlv kaa ya-tuyv pa niŋ taa.

⁹ Tə lakɪ tá weesiŋ kɛ awusa kɛ

wulaya tetu taa ηmulaa nin taa ké,
na pécó té hiki na té tɔyɔ.

¹⁰ Nyɔɔsi hanɔ tá tɔnɛn ké isu
tə wε mɛsasi taa.

¹¹ Pa kpipa Siyɔn na Yuta acalɛ taa alaa,
na pɛɛlaa, na pá wakɛlɛyi-wɛ.

¹² Pa pusa wulav waali nyɔma na tuɛ.
Pa ta tɔna akpatɛlaa kɛ paa pɛcɔ.

¹³ Namle nanɔyɔ nu ifepiya.

Piya ná sɛɣɛla taasi na sí seliyi.

¹⁴ Icate sɔsaa naa tasɛyi huɛle taa ké caɣale.

Pɛyele ifepiya ná hɛɛsa sanɔnaa.

¹⁵ Tá lanɔlɔmlɛ yawa.

Lɔyaya lɛɛta tá paale lonte.

¹⁶ Tá teeli sɛpa.

Tə pɛsa mpusi nyɔma ké.

Mpi tɔ, tə lapa isayatu.

¹⁷ Tá lanɔ wakɛla sɔsɔm.

Isɛlɔm yulɛsɛyi tá isɛ.

¹⁸ Mpi tɔ, Siyɔn pɔyɔ pɛsa wulaya tetu
na taale hasi cɔɔki.

¹⁹ Ama Tacaɔ nyayale wulav kɛ tam tɔɔ.

Nyá kawulaya fɛi tɔnaya.

²⁰ Pepe tɔɔ ké n lɔ-tuyɔ tam tɔɔ?

Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá tɔɔ ké tá weesuyɔ tɔna?

²¹ Mɛlɔna-tuyɔ nyá kin na té pɛsi

nyá nyɔma tɛkpataa.

Layasi tá weesin isu hatoo ɔɛ.

²² Nyá taa wɛɛ si n ká lɔ-tu tɛkpataa na?

N ká mu-tu na pááná na pɔ tɛɛ mpɛle na?

ISO KUYOYOTUTU TELESULU

ISEKIYEELI

TOM TAKELAYA

Kutulutu

Isekiyeeli takelaya taa i caaləyəna kalənav ke Iseyeli nyóma ke mpi pə təw pa pəntəna Iso tə. Pə waali ké i yəyətə piitimnaa mpa pa tūwa Iseyeli nyóma ke konyəŋ tə pa huɓnav təm. Ilena í yəyətə Yosalem hotuyu təm tətə. Na isəna Iso ka mələna Iseyeli nyóma ke pa wule taa tə. Ilena í keesi isəna Iso təsəele kufate ka wəe tə.

Isəna pa faya Isekiyeeli takelaya tə:

Iso kalənav ke Iseyeli nyóma, titite 1-24

Iso huɓnav ke piitimnaa lempi, titite 25-32

Iseyeli nyóma laŋheesəle təm, titite 33-39

Cele Iso təsəele nte pə hula Isekiyeeli tə, titite 40-48

Tacaa luw ke Isekiyeeli təw

¹⁻³ Pənaɣa hiu na naanvwa*fa* nyəŋka isətu liyiti nyəŋ kuyaku kakpası nyəŋku. Pusi pəyalu Isekiyeeli má, maa wə Yuta nyóma mpa pa kuuwa tə, pa taa ké Kerpa pəyə nəyə. Mpyúy pə lapa-m isu toosee taka, na má ná isətənyu tulaa. Iseyeli wulaw Sowakeŋ kuuu pənaɣa kakpası nyəŋka nté. Iso yəyətəna-m Papiloni nyóma tetu taa ké pəyə Kerpa nəyə na í toŋ, tii ma təw. ^a kətyu təmle tə.

⁴ Ma nyənaɣa mpu ile ma ná heelim səsəm napəli pə luna ilim ntəyəŋ təw kele. Mpyúy pə kəna isəŋmuntuyu kpusəŋ nyəŋku nakuli. Na kəkə ŋmeləsəyi na pə cəki-kv. Kv hekv taa wə ké isu nyəyəluyu kusəemuyu ŋku pa sotaa na pá wə kəkə taa tə.

⁵ Ilena wontu natəlyi liyiti luna ŋmuntuyu ŋku kv taa təna, tə nəyəsəna isu yəlaa.

⁶ Paa ŋku kv isəntaa wə təm liyiti na keŋ ke liyiti.

⁷ Tə nəhəe ka siyisaa ké, na tə nəntaaləŋ nəyəsəna isu naule. Na á teeki kəkə isu nyəyəluyu kusəemuyu kusotuyu.

⁸ Tə keŋ liyiti inı, paa ŋku kv tēe na yulu niŋ. Ile tə niŋ inı i nyənəyi həyələŋ liyiti, isu tə isəntaa na tə keŋ.

⁹ Tə kenəsı ka yoosina təmaɣa. Ye tə təŋ tə siyisaa ké təca, nakuli ku keesəyi.

¹⁰ Paa tə taa ŋku ku wəna isəntaa ke təm liyiti ké. Yulu isəntaa ka wəe, na təyəlaga isəntaa na ntəyəŋ təw, na nav isəntaa na mputu təw, na pécó pə kaasi hekəle isəntaa.

¹¹ Isətaa təw ké tə isəntaanaa na tə keŋ ka fayaa. Ilena keŋ naale náá tokiyina təma, na naale náá taka-tı.

¹² Paa ŋku kv təŋ ké na kv siyisaa. Na kv puki timpi feesuyu tusiyi-kv tə, ku heləyi.

¹³ Wontu nti tə wəetu ka nəyəsəna ké isu kəkə mamala. Na tə wəe isu kahulası, na kəkə ŋke ka cəki tə hekv taa. Tə nyaaləm təwəa səsəm ké na tēu ŋmeləsuyu luki pə taa.

¹⁴ Ilena wontu nti tə kprakəyi asewa na tə teeki na tə kəŋ, isu calanaa tiikuyu tə.

¹⁵ Ma təŋa nyənuyu ke wontu ntəyi mpu, ile ma nawa paa wontuyu ŋku kv cəlyəle pəpəte kuləmtəle na a tokina atē.

^a **1:1-3 Pənaɣa hiu na naanvwa:** Pə pəsəyi na pə wəe pənaɣa ŋka Isekiyeeli caala i

16 Pɔpɔlee anɪ a ŋmatu na a wɛɛtu teekaya kɔkɔ kɛ, ɪsu liyitee pɔle atɔntɔte nyɛntɛ. A ka wɛna wɛɛtu kulɔmtu kɛ a liyiti kɛ. ɪlena a ŋmatu na a wɛɛtu caya ɪsu a suu tɛma taa.

17 Ye a kɔla tɔntɛ, a kɔŋkɔmɔŋ liyiti kɛ a siyisinaa, aa keeki.

18 A kɔŋkɔlɔmɔŋ ka wɛ sɔŋɔntu, na tulɔŋasi waasa a tɛna na pɔ cɔɔ na pɔ ta na si teeki kɔkɔ.

19 Ye wontu nti tɔ tɔŋ, ɪle pɔpɔlee nɔɔ tɔŋɔŋi tɔ kɔŋkɔŋ taa. Ye tɔ kulɔŋi atɛ ɪle pɔpɔlee nɔɔ kɔli tɔtɔ.

20 Timpi feesuɣu tusayaa-ti tɔŋɔ tɔ pukaya, na pɔpɔlee kulɔŋi na a tɔŋɔŋi. Mpi tɔ, wontu lɔmayasɔle ka wɛ a taa kɛ.

21 Ye wontu i tɔŋ, ɪle pɔpɔlee tɔŋ. Ye tɔ sɔŋaa, ɪle a sɔŋ. Ye tɔ kulɔŋi atɛ, ɪle a kɔli. Mpi tɔ, wontu lɔmayasɔle ka wɛ pɔpɔlee taa kɛ.

22 Wontu nti tɔ nyɔɔŋ tɔɔ ka lɔmayɔ ɪsu tiŋ taka kɛ ɪsɔtaa, na pɔ tee kɔkɔ.

23 Na wontu nti tɔ keŋ naale naale loosa tɛma tɔɔ kɛ ɪsɔtɔnɔɣu ŋku ku tɛe tɛna. ɪlena tɔ keŋ naale naale ɪlɔv nɔɔ taka tɔ mayamaya tɔ tɔɔ.

24 Ye wontu nti tɔ kɔla tɔntɛ, ma nukɪ tɔ keŋ kɔkɔtɛ kɛ, ɪsu lɔm sɔsɔɔm. Yaa ɪsu Toma tɛna tu nɔŋɔ. Pɔ kɛ kɔkɔtɛ sɔsɔɔle kɛ ɪsu yoolaa nyɛntɛ. Waatu wei tɔ caaki sɔŋɔŋu, ɪle tɔ kpili tɔ keŋ.

25 ɪlena kɔkɔtɛ lukɔna tɔ nyɔɔŋ tɔɔ ɪsɔtɔnɔɣu ŋku ku tɛe.

26 ɪsɔtɔnɔɣu ŋku ku wɛ wontu nti tɔ nyɔɔŋ tɔɔ kɛ mpɔ tɔ, ku tɔɔ ka wɛ pulɔpu ɪsu liyitee pɔle nte tɔ wɛ pooku tɔle tɔ tɔ kumte. ɪlena pulɔpu lukɔna kumte nte tɔ tɔɔ na pɔ nɔŋɔsɔna ɪsu yulɔ ɪsentaa.

27 M'pɔŋɔ ma nawa si yulɔ nɔŋɔsɔle n'ɛ tɔ teekaya kɔkɔ ɪsu nyɔŋɔlɔɣu kusɛɛmɔɣu ŋku pa sɔtaa tɔ. Pɔ caya kɛ ɪsu kɔkɔ cɔɔna-ku. Pɔ kpayav ɪsu yulɔ nɔŋɔsɔle n'ɛ tɔ tɔnaya cɔɔ, na pɔ kra na pɔ tii tɔ. Ma nawa ɪsu kɔkɔ nyalɔmɔle sɔsɔɔle na pɔ cɔɔna-tɛ.

28 Nyaaɔlɔm sɔsɔɔm mpi pu wɛ teitei kɛ ɪsu tɔv nukɔɣu na kayalɔ kaya tɔ. Pɔ kɛ Tacaa teu nɔŋɔsɔle kɛ. Ma nɔ mpɔ ɪlena mɔ hoti ma ɪsentɔɔ na mɔ nu nɔŋɔlɔ yɔŋɔtɔŋɔna-m.

2

ɪsɔ tiliyi Isekiyeeli kɛ ɪseɣeli nyɔma kin

1 M'pɔŋɔ yulɔ nɔŋɔsɔle n'ɛ tɔ tɔma-m si: Yulɔ nyɔ, sɔŋ nyɔ nɔɔhɛɛ tɔɔ na mɔ yɔŋɔtɔna-ŋ.

2 Pɔ yɔŋɔtɔna-m tɔmnaa mpɛ tɔŋɔ Feesuɣu suv ma taa, na kɔ yele na mɔ sɔŋ ma nɔɔhɛɛ tɔɔ. ɪlena mɔ nu wei i yɔŋɔtɔyana-m tɔ i tɔm.

3 Wenti i yɔŋɔtɔyana-m tɔŋɔle si: Yulɔ nyɔ ma tiliyi-ŋ ɪseɣeli asayaa mpa pa kulɔŋi ma tɔ tɔ pa kin. Pana pa caanaa pa wakɔlɔna-m kɛ. Paa halɔna saŋa ɪsɔntɔ.

4 Yɔlaa mpɛ pa kɛ kraŋkraŋtɔnaa kɛ na pa nyama na kpɔsɔŋ. Polo pa kin na n' heeli-wɛ si, Tacaa ɪsɔ yɔŋɔtɔŋi si

5 pa kɛ asayaa kɛ. ɪle paa pa nukɪ yaa paa nukɪ, pa kɛ tɔɔ kɔllaa kɛ. Paa cɛkɔna si asayaa wɛ pa heku.

6 Taa nyana yɔlaa mpɛ, yaa pa kɔyɔŋɔtɔtu. Paa pa wɛ-m ɪsu sɔwa yaa pɔcɛsi, pɔ fei si n' nyana asayaa mpɛ pa kɔyɔŋɔtɔtu yaa pa yaasi.

7 Pɔ wɛɛ kɛ si n' heeli-wɛɣɛ ma tɔm tɛ, ye pa nuwa yaa pa ta nu, pa kɛ asayaa kɛ.

8 Nu nti ma heeliyi-ŋ tɔ. Taa la ɪsayav ɪsu asayaa mpɛ. Haa nyɔ nɔŋɔ na n' tɔŋɔ mpi maa cɛle-ŋ tɔ.

9 Ma nyɔnaya mpɔ, ɪle ma nawa niŋ n'ɛ na i siyisina-m, na i taa na takɔlaya hɔle.

10 Ntɛna pɔ heɪ-ti-keɣɛ ma ɪsentaa tɔnɛ ɪni, na pɔ ŋmaa ka taa na ka waali kɛ laŋwakɔlle tɔm. Na kɔnyɔwiina na mɔla tɔm kɛ pɔ taa tɔtɔ.

3

¹ Mpuoye yulu naxasale nte ta tama-m si: Yulu nya taga takalaya nke, na n polo n yagotana Iseyeli nyoma.

² Uena ma haa naxa, na yulu naxasale nte ta yele na ma taga takalaya nke.

³ Uena i to-m si: Yulu nya taga takalaya nka ini ma ceta-n mpu taga nya hiluyu taa.

Ma taga-ke, uena ka la ma naxa taa ke lelen, isu tun.

⁴ Mpyu i tama-m si: Polo Iseyeli nyoma kin, na n heeli-weye ma tam.

⁵ Mpi ta, pa taga yalaa mpa pa kyagotutu we sakretuyu. Yaa pa yagotaya na kate ta, pa kin ke ma tila-n. Ama Iseyeli nyoma kin ke.

⁶ Pa taga yalaa payale mpa pa kyagotutu we sakretuyu, yaa pa yagotaya we kate na nn nuki pa tam ta. Ye isu yalaa isu mpu kin ke maa tila-n, paa nuna-m.

⁷ Ama Iseyeli nyoma luyu fei ma nunav. Mpi ta, pa kisa-m nunav. Iseyeli nyoma tana nyon taa wulaa ke, na pa nyama na kpusah.

⁸ Maa yele na nya isentaa nyon na n weena lahkpusah isu mpe, na n yona-we.

⁹ Maa yele na nya nyony taa wuli isu liyitee pale tin ton nyon nyente. Halana ta keli kukramony ke ton. Paa pa ke ta kollaa piitim ta, sayantu i taa kra-n, paco taa nyana-we.

¹⁰ Mpyu Iso tasa-m si: Isekiyeeli nu tamnaa mpa pa tana maa heeli-n ta. Taki-tayi nya lotu taa.

¹¹ Polo ma yalaa piya mpa pa ke yomaa ta pa kin. Ye paa nuna-n, yaa pa kaa nuna-n. Heeli-we si Taca Iso yagotana.

¹² Uena Feesuyu kraa-m, na ma nu ma waalayi kakate sasale si: I sa Taca ke hatoo i tacyale taa.

¹³ Uena ma nu isana wontu ken makana tama ta. Pa na papale pa krenta kakate sasale.

¹⁴ Mpyu Feesuyu kraa-m na ku tenna-m. Ma lahle ka wakalaa ke na ma krahalayi. Uena Taca ton tii ma ta.

¹⁵ Waatu unayi ma tala timpi pa yaa si, Tel-Apiti ta. Iseyeli nyoma mpa pa kuuwa na pa we Keraa paxa naxa ta pa teyle. Uena ma caya pa kin na sayantu ke kyeyen naatosompaxaya.

Isekiyeeli feyuyu ke Iseyeli nyoma kin

¹⁶ Kyaku naatosompaxaya nyonku ke Taca yagotana Isekiyeeli ma si:

¹⁷ Yulu nya maa su-n Iseyeli nyoma tanlu. N ka nu ma tam na n polo n kraali-we na ma naxa.

¹⁸ Ye isu ma hula isayav si i ka si, na n ta kraali puntu ini si i layasi mpaav na pa ya i nyony, puntu ka si. Ue nyaya maa paxa i sam tam.

¹⁹ Ama ye n kraala isayav na i kisi layasony, na i si i isayav taa. Ue n yapa nya ti nyony.

²⁰ Ye siyisilu yela siyisuyu, na i la isayav. Maa nyari-i katoka na i si. Pa taga pulu, n ta kraali-i. Ue naxalu kaa tasa i siyisuyu tam yagotony. Ama nyaya maa paxa i sam tam.

²¹ Ye ma kraala siyisilu si i taa panti, na i yele pantony, ule i kaa si. Mpi ta, i nu kraalony. Uena pa ya ma nyony.

Taca tuwa Isekiyeeli ke sum

²² Tanaya Taca tu nin ke Isekiyeeli ma ma ta ta, na i to-m si: Kuli na n polo tetekale taa, na ma yagotana-n.

²³ Mpyu ma kulaa na ma polo tetekale taa. Uena Taca huli i teu isu maa nav Keraa paxa naxa ta. Uena ma hoti ma isentaa.

²⁴ Tanaya Taca Feesuyu suv ma taa, na ku la na ma sen ma nohe ta. Ntana Taca heeli-m si: Polo na n taki nya tayi nya te.

²⁵ Paa həkə-η ημυσι si η taa tasa pa heku ke luw.

²⁶ Maa yelee na nyá nsəmle matəna nyá tantahaav. N ká pəsi kamumuka, η kaa pəsi na η kaləna-wε. Mpi tə, pa ké tə kullaa ké.

²⁷ Ama waatu wei maa yəgətəna-η, iləna η kuli nyá nəgə na η heeli-wε. Tacaa Isə yəgətəyi si, ye wei i caa i nu. Wei u caa, i taa nu. Mpi tə, pa ké tə kullaa ké.

4

Yosalem wakəlyv təm

¹ Μρύγύ Tacaa tasaa si: Yulu nyá kpaɣa tetu piliki*fa*. Si-i nyá isentaa na η pu Yosalem icate. ^a fotoonaa. Pə tə ke Isə si Isekiyeeli i ləsi Yosalem icate fotoo ke piliki tə.

² Hóli si, pa tama-te na pá ημά kolonja taka si, pa leekəgəna-te. Pa loma hapəle ke icate kolonja kite. Pa sikaa na pá cəna-te. Iləna yoolaa nyuɣu nyəma ta-teye kotaya.

³ Kpaɣa nyəgəlyv kutəsvu ηku ku we tətəŋlɔŋ tə. Kaɣa-ku, isu icate kolonja ke nyá na-te mə heku. Keesi ise na tə tə na pə leeki-te. Ilə nyaa leekəna-te. Mpi pə ké Iseyeli nyəma ke kuhulum təgəle.

⁴ Hənti nyá mpvut tə, na η təna Iseyeli nyəma isayatu ke nyá tə. N ka səgəli pa isayatu ke kuyeeη wei n ka hənti mpvut i taa.

⁵ Maa yelee na η wee tənaya kuyeeη naanowa fei nasəle (390). Kuyeeη inu i wenna isu pusi nsi Iseyeli nyəma lapa isayatu tə. Isəna η ká səgəli Iseyeli nyəma isayatu təgəle.

⁶ Ye n təma mpv, ilə n keesi kəŋkəŋ ntəgəŋ nyəŋku tə. N ka səgəli Yuta nyəma isayatu ke kuyeeη nule. Kuyeeη inu i kəna pusi nule wei Yuta nyəma lapa isayatu tə.

⁷ Pə waali iləna η keesi ise na Yosalem wei pa leeka mpvut i tə. N ka huli-teye niŋ kpete, na η heeli-teye nti tu kə tə, na η kaləna-te na Tacaa nəgə.

⁸ Iləna má həkə-η ημυσι, η taa pəsi na η keesi kəŋkəŋ ke waatu wei η ka caya təna tə.

⁹ Caa təgənaya pee nyəŋka piitim liyiti na soona piitim naale. Iləna η siti pə təna na η laki təgənaya. Nyá təgənaya nté kuyeeη naanowa fei nasəle (390) wei η ka hənti kəŋkəŋ kuhulumvut tə tə.

¹⁰ Cacaasi ηmənsvu na hiu (220) ke n ka maɣasəyi paa ifemle nte, na η tək. Mpi η ká tək waatu inu i taa təgəle.

¹¹ Paa maɣasi lom mpi n ká nyə paa ifemle nte təgə. Pu wee paa ifemle nte liitili kuhum.

¹² N ká la nyá təgənaya ké isu tinte taka. Yəlaa puntu huwa ke n ka tayanəna kəkə na η təsi nyá təgənaya ke yəlaa təna isentaa.

¹³ Μρύγύ Tacaa tasaa si, teitei ké μρύγύ Iseyeli nyəma ká təgə təgənaya asilima nyəŋka. Piitimnaa mpa pa taa maa yelee na pá polo tə tənaya paa təgə-ke.

¹⁴ Iləna máa yəgəti si: Hai, Tacaa Isə, hatoo ma pəcaatu haləna saŋa ma ta pilisi ma ti. Ma ta təgə pulvpu kusəpəm yaa mpi pə kpawa na pə cəli tə. Pəyele asilima kpənte natəli tə nantvut ta svuta ma nəgə taa.

¹⁵ Iləna Isə cə-m si: Maa laɣasi-η naarpuntu na η tayanəna-təyi kəkə na η la tə tə ké təgənaya, pə kaa wee yəlaa puntu.

¹⁶ Μρύγύ i tasa-m heeluyi si: Yulu nyá maa yəki təgənasi təsule ke Yosalem taa. Paa maɣasəyi təgənaya na pá təkəna nəgəsee, na pá maɣasəyi lom na pá nyəəkəna laŋwakəlle.

¹⁷ Paa laŋ təgənaya na lom. Pu nu-wee na pa tasəna pa ise ke pa isayatu tə.

^a 4:1 tetu **piliki**: Ləŋtaa nyəma ηmaakaya pilikinaa tə ke ηmaatv na pa ləsəyi

5

Tacaa ka hɔ Iseyeli nyɔ̄ma ŋkraŋyɔ̄

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iɔ̄ tɔ̄ma Isekiyeeli m̀a sɪ: Yulɔ nýa kraɣa hɔnɔyɔ̄ na ń looli nýa nyɔ̄yɔ̄ na nýa tantɔyɔ̄. Ilena ń caa sanɔya na ń maɣasi nyɔ̄ɔsi na ń tala-sɔyɪ hɔɣɔlɔɣɪ paɣale.

² Waatu wei nýa hɔntɔyɔ̄ kuyeyɪ í tɛma, ɪɛ ń kuu hɔɣɔlɔyɔ̄ kancaalaya nyɔ̄ŋku na ń wɔ kɔkɔ ke ɪcate heku taa. Ilena ń kuu hɔɣɔlɔyɔ̄ naale nyɔ̄ŋku na ń lo-sɔyɪ nýa layate na ń cɔ̄na ɪcate. Ilena ń tasa hɔɣɔlɔyɔ̄ tooso nyɔ̄ŋku ke kuuu tɔ̄tɔ, na ń ŋmusɪ na heelim kraɣa. Ilena m̀a kpeɛ ma layate na m̀a tu sɪ waali.

³ Ilena ń cosi sɪ taa kɛ pɛcɔ, na ń hɔkɔ nýa tokonaa ntompee.

⁴ Pɛyele ɪlena ń cosi sɪ taa kɛ pɛcɔ, na ń wɔ kɔkɔ taa, na sí nyaya. Tɛnaya kɔkɔ ká luna na ká nyaya Iseyeli nyɔ̄ma.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa Iɔ̄ m̀a ma yɔ̄ɔ̄taa sɪ: Yosalem wei, maa suwa piitimnaa na pa tetu heku taa tɔ, mpi ɪ ka teesɔna tɔɣɔɛ.

⁶ Mpi tɔ, Yosalem nyɔ̄ma wakɔla ma kiin na ma kutɔtɔtɔ. Pa ku pa ti tɔm na pɔ kɔli ɪsu mpa pa cɔ̄na-we tɔ. Mpi tɔ, pa kisa ma kiin. Pa ta tɔɣɔ ma kutɔtɔtɔ.

⁷ Pɔ tɔ̄ kɛ Tacaa Iɔ̄ yɔ̄ɔ̄taa sɪ: Timpi pa lapa ɪɣayatu na pɔ kɔli piitimnaa mpa pa cɔ̄na-we tɔ, pɛcɔ pa kisa ma kutɔtɔtɔ na ma kiin tɔkɔyɔ̄ na pa tɔɣɔ piitim lɛmpi nyɔ̄ntu tɔ,

⁸ ma lanɪ ta heena-we. Maa hɔuna-weɣe piitimnaa mpe pa ɪɛntaa.

⁹ Yosalem nyɔ̄ma lakasi kɔla acaalɔtu. Pɔ tɔ̄ kɛ maa hɔ pa ŋkraŋyɔ̄ ke ɪsɔna tɔ, tɔo tɔ, ma ta hɔnta mpu. Pɛyele ma kaa tu tasu m̀p̀r̀ỳg̀ỳ hɔm.

¹⁰ Pɔ tɔ̄ kɛ cɛcɛnaa ka tɔɣɔ pa piya, na piya náa tɔɣɔ sɪ caanaa ke Yosalem taa. Ye pɔ kaasa pa pulɔ, ma yele na heelim yasi-wɔyɪ paa timpi. ɪsɔna maa hɔuna-we tɔɣɔɛ.

¹¹ Tacaa sɪ: Maya Tacaa Iɔ̄ weesuɣu tu kɛ. Timpi pa pilisa kɔtaya tɔlate na pa tun na pa acaalɔtu tɛna tɔ, ma kaa tasa-weɣe nyulɔyɔ̄, yaa m̀a weena pa pɔtɔtɔɛ, yaa ma huli-weɣe suulu.

¹² Yosalem yɔ̄laa hɔɣɔlɔɣɪ tooso taa kulɔmɔyɔ̄ ká sɔna yulɔkɔsɔku na nyɔ̄ɔsi. Paa ku hɔɣɔlɔyɔ̄ lɛŋku ke yoo taa kɛ pɔ cɔ̄naɔ ɪcate tɔ. Ilena pɔ kaasi hɔɣɔlɔyɔ̄ lɛŋku, ɪlena ma yele na heelim yasi-ku, na pɔ pona paa timpi. Ilena m̀a tu pa waali na layate.

¹³ Maa mu-we na ṕááná. Maa yele na a kpana a ti na m̀a lɛɛti-we. Waatu inɔyɪ paa cɛkɔna sɪ maya Tacaa m̀a yɔ̄ɔ̄tɔna-we na ṕááná.

¹⁴ Maa yele na ɪcate pɔsi kpeɛ. Tu pɔsi mpuɪ pulɔyɔ̄ piitimnaa mpa pa cɔ̄na-we tɔ, na teɛlaa pa ɪɛntaa.

¹⁵ Waatu inɔyɪ maa hɔuna-we na ṕááná sɔsɔna. Maa hɔ pa ŋkraŋyɔ̄ na tɔɣɔ. Pɛyele paa pɔsi mpuɪ na feɛɛ pulɔpu, mpi lɛlaa ka nyɔ̄nɔyɔ̄na tɔ. Pu sɔsi piitimnaa mpa pa cɔ̄na-we tɔɣɔ watu. Maya Tacaa m̀a yɔ̄ɔ̄tɔyɔ̄na mpu.

¹⁶ Maa tɔ̄-weɣe nyɔ̄má sɔtu nyɔ̄na wena a kɛ nyɔ̄ɔsi tɔ, na ṕa sí. Ilena m̀a yele na pɔ kpiisi-we. Mpi tɔ, maa sɔsi nyɔ̄ɔsi ke pa wahalanaa tɔ̄. Maa yɔ̄ki pa tɔɣɔnaya tɔsule.

¹⁷ Maa yele na nyɔ̄ɔsi na taale wontu ɪɣayatu lu-we. Paa lan piya. Yulɔkɔsɔku na yoo ka wakɔli-we. Maya Tacaa, m̀a yɔ̄ɔ̄tɔyɔ̄na.

6

Iɔ̄ kɔla laalaa tɔ̄

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa heela-m sɪ:

² Yulɔ nýa keesi nýa ɪɛ na Iseyeli nyɔ̄ma ṕóŋ tɔ̄ na ń yɔ̄ɔ̄ti ma tɔm.

³ Iseyeli ṕóŋ na pulasi na teteka na kacɔsi nyɔ̄ma í nu Tacaa Iɔ̄ tɔm. Maa yele na layate kɔ̄ mɔ̄ tɔ̄, na m̀a kpiisi mɔ̄ tɔ̄fɛɛnɛnaa.

⁴ Maa yōki mə təkətələnaa, na mə ilim léesəŋ wei í laaki tō. Mə taa lələa ka si pa tuŋ kulalaan kila.

⁵ Maa si mə sətāa ke mə tuŋ kulalaan kila, na má ŋmusi mə muwa na má cōna-

⁶ Mə acalee tēna ká pəsi ncaa ké. Pui kpiisi mə təfēnlenaa. Pui yele mə təkətələnaa na pə lə-wē. Pui yōki mə tuŋ na í saali yem. Mə ilim léesəŋ ká yōki na mə niŋ kulapəm wakəli.

⁷ Mə taa payale ká si, ilena pécó í cekəna si mayale Tacaa.

⁸ Paa na mpv maa yele mə taa kakaasaya. Pēle paa fiti layate, paa wēē piitimnaa taa. Waatu inəŋi maa yası-wēye piitimnaa taa.

⁹ Mə taa kakaasaya ka tōsi ma tō ké piitimnaa taa, timpi pa kra-wēye yomle tō. Mpi tō, maa wakəli pa nyama wena a ta layana ma tike tō. Na pa ise wena pa nyuləna tuŋ təm tō. Pa mayamaya paa nyəŋəsəna pa təŋi acaalətu nti pa lapa tō tō.

¹⁰ Waatu inəŋi paa nyi si ma ké Tacaa. Ie pə taya yem tō ké ma yelaa, na wahalanaa panē pá mayana-wē na pə ciyiti-wēye mpv.

¹¹ Mpróŋú Tacaa Isə yəŋətāa si: I kpası mpee na nōhēē na lanwakəlle. Mpi tō, Iseyeli nyəma lapa isayatu na acaalətu. Yoou na nyəŋəsi na kutəŋ ká kv-wē.

¹² Kutəŋ ka kəna pooluŋ tu, na yoou náá kv pəcəlō tu. Ilena wei ile i wēē tō, kolontunaa ta ile, na nyəŋəsi kv-i. Maa yele na ma pááná kra pa tō ké na pécó a hēē.

¹³ I ka te na í nyi si mayale Tacaa. Mpi tō, mə sətāa ká səŋətəna mə tuŋ kulalaan na mə təkətələnaa. Paa pulası kəkulası tō, na pōŋ tō, na tuŋ kuləpəŋ hətə tē. Təna-wēye í wəkaya mə tulaalənaa ke mə tuŋ na səsəŋ nyalaa.

¹⁴ Maa kusi niŋ na má kpiisi tetu tənaya. Paa leye í wēē, pə krayau wulaya tetu na ilim mpətəŋ tō tō. Na pə polo Lipəla icate ke ilim ntəŋəŋ tō tō. Waatu inəŋi yəlaa ká cekəna si mayale Tacaa.

7

Tacaa kpaaləŋi mpusi kantəkaya nyəŋ təm

¹ Mpróŋú Tacaa heela Isekiyeeli má si:

² Yulu nyá, heeli Iseyeli tetu yəlaa si, mə tetu tēna tənaya kəŋ kele.

³ Mə tomle talaa kele nōnō. Maa mu-me na pááná. Maa keesəna mə mpaan na má huuna-me. Maa sukı-meŋe mə acaalətu tēna.

⁴ Ma kaa wēena mə pətətəle. Yaa ma huli-meŋe suulu ke paa pécó. Ama mə təntē na mə acaalətu tēma wena í lakaya təŋə pui feli-me. Ilena í cekəna si mayale Tacaa.

⁵ Tacaa Isə má ma yəŋətəŋi si, wahala ikpamle kəŋ í ta nata i taka.

⁶ Pə temayale mpusi kantəkaya nyəŋ kəŋna nté. I ka tii mə tō. Halı i tapəna nté.

⁷ Tetu yəlaa waatu tapa. Lanwakəlle kuyaku kreyetaa. Lanhuləmle kakiisasi tēma pōŋ taa.

⁸ Nōnō ké maa mu-me na pááná. Ma kaa yele na pə leeli. Maa huuna-meŋe mə təntē na mə acaalətu tō na ma leeti-me.

⁹ Ma kaa wēena mə pətətəle. Yaa má huli-meŋe suulu ke paa pécó. Maa huuna-meŋe mə təntē na mə acaalətu tō na má leeti-me. Waatu inəŋi í ká cekəna si mayale Tacaa. Má makəna-me.

¹⁰ Hule kuyaku tayanəŋəna nteŋe kv ti. Kv ké wakəlvu nyəŋku ké. Musuŋ təŋa tōu, na kalampaanı náá huləŋi i ti.

¹¹ Musuŋ wē ke isu kprátúŋú ŋku pa həŋna mə ŋkraŋvu ke mə isayatu tō tō. Pulv ta kaasi-me. Kəkəte tēma, í fei payale tətō. Nəŋəlv u tasəŋi-meŋe wiuu.

12 Waatu tɔŋna kɔnte. Wei ɪ yakɪ tɔ ɪ taa yɔli. Pɔyele pɛetɔlv lanje nɔ́a taa wakɛli. Mpi tɔ, Tacaɔ mu pɔ́áná na pa tɛnaya.

13 Paa pɛetɔlv wɛna ɪ weesuyɪ ɪ kaa na ɪ kɔpɛetɔm. Mpi tɔ, nti pa nawa toosee taka taa na pɔ́ kɛɛsi yɔlaa mɛ mɔ wakɛlvɔv tɔ tɔ, tɔ laki kɛ́ tu saalɔyi. Mɔ ɪsayatu nti ɪ laki tɔ tɔ tɔ, mɔ taa nɔyɔlv kaa wɛɛna weesuyɪ.

14 Paa hɔli akantɔle na sɔɔlv pu. Ama nɔyɔlv kaa polo yoo. Mpi tɔ, yɔlaa tɛnaya ma muɔna pɔ́áná.

Nɔyɔlv u fitiyi ŋkpaŋvɔv hɔm

15 Yoo we awali kɛ́, na nyɔyɔsi na kutɔŋ ke tɔyaya taa. Ye wei ɪ kpawa taale, pa kɔ-ɪ yoo taa. Wei ɪ saala ɪcate taa, kutɔŋ na nyɔyɔsi kɔ-ɪ.

16 ɪlena mɔ taa mpa pɔ́ sɔɔwa tɔ ɪ seeki na ɪ kpaaki pɔɔŋ na sɔyɔntɔ ɪsu teteka taa alukukunaa. ɪ ka mɔlɔyi mɔ kawalaya tɔ kɛ́.

17 Mɔ ŋkpalasi ka susi yem kɛ́ toma fei, na mɔ tɔna makɪ tɔma.

18 ɪ ka suu lɔyaya wontu kɛ́ ɪsu fɔlɔtɔnaa taka, na sɔyɔntɔ aɔnaɔm pu-mɛ.

ɪ ka looli mɔ nyɔɔŋ na feele tɔvki.

19 ɪ ka lɔ mɔ liyitee ke hapɛɛ tɔ. Mɔ wɔla ka pɔsi-mɛyɛ mpusi pulɔ. Mɔ liyitee na mɔ wɔla kaa ya-mɛyɛ Tacaɔ pɔ́áná kuyaku wule.

ɪ kaa wɛɛna mpi ɪ ka tɔyɔ na ɪ haya, yaa ɪ kɔna mɔ konyulɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, mpɔ pɔ́ pɛtɔna-mɛyɛ ɪsayatu taa.

20 Mɔ kacɔka wontu ke mɔ lanja kɔ́ hɛɛnaa.

Mɔ wontu ntɔyi ɪ lupɔna mɔ acaalɔtv tɔŋ.

Pɔ́ tɔ kɛ́ maa ye le na ɪ lu-tɔyi luyɪ.

Tacaɔ má ma yɔyɔtɔna mpɔ.

21 Maa pɛti-tɔyi cayalaa niŋ taa.

Ate yɔlaa asayaa ka kuu-ti na pɔ́ pilisi-ti.

22 Maa ha-mɛyɛ siyile, na pɔ́ pilisi ma tɔyaya.

Nmulaa ka suu ka taa na pɔ́ kuu ma wɛnaɔ.

23 ɪ lu alukpala. Mpi tɔ, yɔlvkɔle suwa tetɔ.

Mɔsvɔŋ ná su ɪcate taa.

24 Maa kɔna yɔlaa mpa pa kɔla ɪsayatu tɔ.

Paa lɛɛki mɔ tɛɛsi,

na má su tɛnaya ke kalampaaɔni nyɔ́ma tɔŋ.

Paa pilisi mɔ lona kate nyɔna.

25 Wakɛlvɔv kɔŋ na ɪ pɛɛkɔyi nyɔyɔ yapɔ u naaki.

26 Wahalanaa tɛnɔyi tɔma tɔ kɛ́.

Laapaalɔnaa asayaa tɔm ke ɪ nukɪ paa kuyaku ŋku.

Na ɪ pɔɔsɔyi ɪsɔ kuyɔyɔtɔtv telɔsɔlaa si,

pɛle pɔ́ yɔyɔti nti pɔ́ hɔla-we tɔ.

Kɔtɔlaa ná tá nyi kiiu.

Sɔsaa ná feina layatu tasɔyɔ napɔli.

27 Wulav na we lɔyaya taa kɛ́, na sɔyɔntɔ náá pu awulumpiya.

ɪlena tetɔ yɔlaa náá seliyi.

Tacaɔ si: Maa la-mɛyɛ ɪsu mɔ tɔntɛ weɛ tɔ,

na má huɔna-mɛ ɪsu ɪ muɔna tɔ.

ɪlena ɪ nyi si mayale Tacaɔ.

8

¹ M'p'ógó Iseyeli nyóma kuuu p'anaa naatoso ny'ehka. Isotu naatoso ny'ehka kuyaku kakpasí ny'ehku. Ma na Yuta s'asaa t'e we ma t'e na t'e ca'aa. Uena Tacaa Isó to'ng tii ma t'oo.

² Ma ny'anaa ile, ma ná puluyule, na p'e isentaa isu yulu. P'e k'rayav i t'anaa na p'e tii t'o, p'e k'e k'ak'e k'e. P'e m'ala k'pav t'o, p'e tee k'ak'e k'e isu pa s'ota ny'eh'eluyv k'useemuyv.

³ Uena yulu unu i kusí nin' taka, na i k'pa ma ny'uyv ny'así. M'puyule Feesuyv k'raya-m toosee taka taa. Ku t'ena-m Yosalem ke n'ona'ng ehka ka we ilim nt'og'ng t'o ka kin'. T'anaa paa suwa t'uyv ehku ku kus'ehi Tacaa isesee'mle t'o.

⁴ Uena má ná Iseyeli Isó teeli. Isu maa t'ema-i nav ke t'et'ek'ale taa t'o.

⁵ M'p'ógó Isó t'oma-m sí: Yulu ny'á kusí ise na ilim nt'og'ng t'oo.

Ma k'usa ise na má ny'ani t'ona t'oo, ile ma ná isesee'mle t'uyv kulalaav ehkuyule, t'anaa k'ataya t'elate n'ona'ng.

⁶ Uena i t'o-m sí: N nawa acaal'etu nti Iseyeli ny'oma lakí sí ma hat'el'ona ma t'ayaya t'o? Ama n ka na acaal'etu s'as'antv lentí t'ot'o.

⁷ M'p'ógó i p'ona-m Isó t'eseele t'aya is'otaa ny'ehka n'ona'ng kin'. Ma ny'anaa uena má ná p'ógó ke kolun'a t'oo.

⁸ Kelena i t'o-m sí: Yulu ny'á t'uli kolun'a ke p'ógó.

Uena ma t'uli-ku.

⁹ Nt'ena i t'o-m sí: Suv na n' na acaal'etu nti pa lakí c'ane t'o.

¹⁰ Ma suwa uena má mayana pa l'asa kolun'a t'oo k'e wontu nti t'o tuuki t'o lotu t'oo t'o. Na wontu lentí nti t'o k'e acaal'etu t'o. Iseyeli ny'oma tun' t'ona ka we p'e taa.

¹¹ Uena Iseyeli ny'oma s'asaa nutoso na naan'owa s'eha fotoonaa m'pe pa isentaa. Na pa taa k'e Safan' p'ayalv Yasaniya. Na paa wei i t'aka tulaalv cofolo ke i nin' taa, na ny'así kul'ehi is'otaa.

¹² M'p'ógó Tacaa t'oma-m sí: Yulu ny'á n' nawa mpi mpi Iseyeli s'asaa m'pe paa wei i lakí i kutuluyv taa na i n'eh'as'ona fotoonaa pane t'o? Pa kuy'og'otv n'te sí: Tacaa l'owa tetv, ile u naaki-tv.

¹³ Nt'ena i tasa sí: N k'á ná acaal'et'ona s'as'antv lentí nti pa lakí t'o.

¹⁴ M'p'ógó i p'ona-m Tacaa t'ayaya n'ona'ng, ke ilim nt'og'ng eh'eluyv t'oo. Uena má mayana alaa ca'aa na pá wiiki t'uyv ehku pa yaakaya sí, Tamusi*fa* t'o ku s'am. ^a pa p'ona pa te. Y'elaa t'eh sí t'uyv ehku ku k'ees'ehi na ku s'eki saa wei pá t'eh komtv t'o. Uena pa t'ayaní-kuyv luluyv ke toomaya waatu. Alaa t'ehna-kuyv wiiu n'te c'ane sí ku s'epa.

¹⁵ Uena Isó t'o-m sí: N k'á ná acaal'etu s'as'antv lentí nti t'o k'ela t'ene t'o.

¹⁶ M'p'ógó i suvna-m Tacaa t'ayaya t'aya p'e taa ny'ehka t'oo k'e n'ona'ng na k'ataya t'elate pa hek'v taa. T'anaa ma mayana apalaa nap'el'ehi hiu na kakpasí. Apalaa m'pe pa hawa Tacaa t'eseele ke si'yile, na pá ny'eh'eh'ona tev kite t'oo, na pá seeki ilim.

¹⁷ Nt'ena i t'o-m sí: Acaal'etu nti Yuta ny'oma lakí c'ane is'ent'o t'o p'ec'og'ole? P'e wee sí pá suuli m'uv'eh ke tetv na pá k'p'as'ehi ma pá'áná na? Ny'ani is'ona pa k'p'as'uyv t'uyv p'el'inasí ke pa muna kin' t'o?

¹⁸ Ma mayamaya maa lana-we na pá'áná k'e. Ma kaa huli-weye suulu. Waatu wei paa kiisina n'así s'as'ansí ke ma ehk'p'eh'ng taa t'o, ma kaa nu.

9

Yosalem ny'oma ehk'p'eh'uyv h'am

¹ M'puyule ma nuwa Tacaa mapa kapuka s'asaya sí: Icate ehk'p'eh'uyv h'antaa t'ona i k'oo. Paa wei i t'aki i youu wontu nti i ka wak'el'ona-we t'o na i k'oo.

^a **8:14 Tamusi:** Mesopotami ny'oma t'uyv kulalaav ke Iseyeli ny'oma ceelaa na

² Uena má ná apalaa naatoso luna isɔtaa nɔnɔɔ. Ilim ntɔɔɔn hɔɔɔɔɔ ke pa luna na pá tala. Na paa wei í tɔka í wontuɔ nku í ká wakəlɔna tɔ. Pa taa ka we apalɔ nɔɔɔ, na í suuwa kponkpontu ton nyɛntu wontu, na í lɛɛwa nmaalaya ke í tampala tɔɔ. Uena apalɔ iní í kɔɔ na í sɔn nyɔɔɔɔɔ kɔsɛɛmɔɔ kɔtaya tɔlatɛ cɔɔ.

³ Ḿpɔ́yó Iseyeli Isɔ teeli kula isɔtaa tanɔn nɔɔɔ wei í tɔɔ í ka wɛɛ tɔ. Uena í polo kutuluɔ nɔnɔkpɛte. Ḿpɔ́yó Tacaɔ yaa apalɔ wei í ka suu kponkpontu ton nyɛntu wontu na í lɛɛ nmaalaya ke í tampala tɔɔ tɔ.

⁴ Uena í tɔmí-í sí: Polo Yosalem ɔcatɛ hekɔ taa. Yɔsɔ yɔlaa mpa pa tɔkí wahala na pá mɔlɔɔi acaalɔtu tɔna nti lelɔa laki tɔ tɔ tɔ tɔ, pa tokun taa.

⁵ Ḿpɔ́yó í heela lelɔa na má nukí sí: Í tɔn kancaalaya nyɔn waali, na í kú yɔlaa. Í taa wɛɛna pa pɔtɔtɔɔ. Pɔyele í taa hɔlɔ-wɛɛɛ suulu.

⁶ Í kú na í kpiisi kɔkpatɔlaa, na ifepiya, na pɛɛlaa, na piya, na alaa. Ama í taa kpatɔna mpa pa tokun taa wɛ kɔyɔsɔm tɔ. Ilɛ í caalɔna ma tɔyaya taa.

Ḿpɔ́yó pa caalɔna apalaa sɔsaa mpa pa caɔa Isɔ tɔyaya nɔnɔɔ tɔ.

⁷ Í suuli ma tɔyaya ke sɔtaa na pɔ kɛnna taasi tɔɔ. Ma tɔyaya í pilisi, í lu. Ḿpɔ́yó pa luwa na pá sɔv ɔcatɛ na pá kɔyi tɔ taa yɔlaa na pá puki.

⁸ Pa tɔnɔ kɔyɔ na ma sɔnɔ mpu. Uena má hoti ma isɛntɔɔ, na má má kapuka sí: Hai, Tacaɔ Isɔ, n mɔyɔ pɔáná ke ḿpɔ́yó katatɔlaya na Yosalem tɔ, n caa n kpiisi Iseyeli nyɔma mpa pa kɔasaa tɔ pa tɔna na?

⁹ Ntɛna í cɔ-m sí: Iseyeli nyɔma na Yuta nyɔma pa isayatu kɔla tɔɔ. Tɔ yagataa ké. Yulɔkule suna tetu taa, kɔsiyisim lapu fɛi ɔcatɛ taa. Mpi tɔ, pa kɔyɔɔtɔtu nté sí Tacaɔ má, ma lɔ tetu, maa naaki pulɔ.

¹⁰ Pɔ tɔɔ ké ma kaa wɛɛna pa pɔtɔtɔɔ. Yaa má hólɔ-wɛɛɛ suulu. Maa mɔnna pa nyɔn taa ké pa tɔma.

¹¹ Mpuɔye apalɔ wei í suu kponkpontu ton nyɛntu wontu na í lɛɛ nmaalaya ke í tampala tɔɔ tɔ. Ilɛ í cɔwa sí ma lapa nti n ka tu-m tɔ.

10

Isɔ hɔlɔyɔ ke í tɔyi Isekiyeeli (Isekiyeeli 1:1-28)

¹ Ḿpɔ́yó ma nyɔnaya mpu, Uena má ná isɔtɔnɔyɔ ke isɔtaa tanɔn*fa* nyɔyɔ taa. Na pulɔpu isu kumte, na tɔ nyɔnɔyɔ taa wɛ isu liyitee pɔle pooku nyɔntɛ. ^a pɛle pa wɛ lɔna payalɛ taa. Uena pɔ kɔasi Selafɛnnaa. Isayii 6:2-3 taa tike ke pa yɔɔta pa tɔm.

² Uena Tacaɔ heeli apalɔ wei í suu kponkpontu ton nyɛntu wontu tɔ sí: Polo pɔpɔlɛ nna a wɛ isɔtaa tanɔn tɛ tɔ. Cosi kɔkɔ mamala wɛna a wɛ tɔna tɔ na a su nyá nin, na n nmusi-yɛɛɛ ɔcatɛ taa.

Ntɛna apalɔ iní í tɛɛ ma isɛntaa tɔnɛ iní.

³ Waatu wei apalɔ iní í pola mpu tɔ isɔtaa tanɔn wɛ Isɔ tɔsɛɛɛ ntɔɔn hɔɔɔɔɔ tɔɔ. Ḿpɔ́yó isɔnɔmɔntu su Isɔ tɔsɛɛɛ taya isɔtaa nyɔnka tɔɔ.

⁴ Ḿpɔ́yó Tacaɔ teeli kula isɔtaa tanɔn mpe pa tɔɔ na í polo Isɔ tɔsɛɛɛ nɔnɔɔ, na í su taya. Ḿpɔ́yó isɔnɔmɔntu su Isɔ tɔsɛɛɛ taa.

⁵ Ntɛna isɔtaa tanɔn kɔkɔtɛ nu mpu, isu Isɔ toma tɔna tu yɔɔtaya. Halɔna taya awalɔ tɔ nyɔnka.

⁶ Ḿpɔ́yó Tacaɔ tɔma apalɔ wei í suu kponkpontu ton nyɛntu wontu tɔ sí: Polo n hee kɔkɔ ke isɔtaa tanɔn kin ke pɔpɔlɛ tɛɛ. Uena apalɔ polo na í sɔn pɔpɔlɛ kin.

^a **10:1 isɔtaa tanɔn**: Isɔtaa tanɔn mpe pa wɛ loosi naaleɛ. Selupɛnnaa wɛɛ, na

7 Tənaya isətaa tanlaa mpe pa taa lelu kusa nin, na í hee kəkə na í tu apalu unu i nin taa. I mowa lena i lu.

8 Polupona ka we ké isu yulu nkpalasi taka ké isətaa tanlaa mpe pa ken tē.

9 Ma nyənaya mpu, lena má ná pəpələe liyiti ké isətaa tanlaa kin. Paa wei i kin na i pəpəte, na a nyənəyū taa nəḡəsəna isu liyitee pələ nte tə we atəntəte tə.

10 A liyitiyi mpu a ka wena weetu kulomtu ké. Paa pəpəte nte tə nəḡəsəna ké isu tə we lentē taa.

11 A kuləyi təntē tə, á caaki si á mənna həḡələḡ liyiti unu i taa nkū ku tə a tūyutəyi ké aa keesəyi. Na á mələḡəna həḡələyū nkū isətaa tanlaa nyəḡ siyisinaa na pá həḡ-yē tə, aa keeki.

12 Tuluḡasi waasa isətaa tanlaa mpe pa tənaya təwisiwisi na si muḡi kəkə. Pə krayav pa sika na pa nkpalasi na pa ken tə. Na pə waasi pəpələe anu a liyiti na pə cə na pə ta tə.

13 Mpuḡy ma nuwa pa ha pəpələe anəyi həte si kacuculaya.

14 Paa wei i isəntaa ka wena pə mpa ké. Kancalaya nyəḡ isəntaa ka we ké isu isətaa tanlu. Naale nyəḡ nəḡəsəna isu yulu. Tooso nyəḡ isəntaa ná we isu təḡalaya. Ilena liyiti nyəḡ isəntaa ná nəḡəsəna hekəle.

15 Mpuḡy isətaa tanlaa mpe pa kulaa na pá tē isətaa. Paa we teitei ké na wontu nti maa nawa Kepaa pəḡə nəḡə tə.

16 Waatu wei pa teeki tə, pa pəpələe anu a təḡəyi-weḡe. Paa pa heta pa ken si pa kuləyi, pa pəpələe təḡəyi-weḡe mpuḡy.

17 Ye pa səḡəyi a səḡ, na pá kuləyi, i pa kpenna-yē. Mpi tə, wontu ləmayasēe ka we pəpələe anu a taa tətəḡə.

Tacaa teeli kuləyū ke Iso təsēle taa

18 Mpuḡy Tacaa teeli kula nənəkpete, na pə məli isətaa tanlaa tə.

19 Isətaa tanlaa heta pa ken ké na pá kul tetu tə ké ma isəntaa na pana pa pəpələe pa tē. Ilena pá polo pá səḡ Tacaa təyaya nənəḡə na ilim təlule tə. Ilena Iseyeli Iso teeli we pa tə ké isətaa.

20 Pa ké wontu nti maa nawa Iseyeli Iso tē ké Kepaa pəḡə nəḡə təḡə. Ilena má cəkəna si pa ké isətaa tanlaa.

21 Paa wei i ka wena isəntaa ke təm liyiti ké, na ken liyiti. Na paa wei ké yulu nkpalasi.

22 Pa isəntaa ka nəḡəsəna ké isu mpa ma nawa Kepaa pəḡə nəḡə tə, pa mayamaya. Paa wei i siḡisa isəna tə mpuḡy i siḡisaa.

11

Yosalem huvnav ke i kawalaya tə

1 Mpuḡy Tacaa Feesuyu pona Isekiyeeli maya ilim təlule nənəḡə. Ilena má mayana apalaa hiu na kakpasu ke təna. Ma nawa pa taa ké Asuu pəyalu Yasaniya na Penaya pəyalu Pelatiya.

2 Mpuḡy Tacaa heela-m si: Yulu nyá, yəlaa mpe pa mayasəḡəna kawalaya təm na pa tasəyi layatu isayatu ke Yosalem icate tənē tə taa.

3 Pa kuyəḡətutu ntē si pa kaa tasa kutulun ḡmav hal pə polo laasaya tə. Icate pəsəna isu tiipile, na tayale nantu.

4 Pə tə ké pə we si yulu pəyaya má, ma yəḡəti nti ma nawa pa tə tə.

5 Mpuḡy Tacaa Feesuyu tii ma tə na ku tə-m si yəḡəti si Tacaa yəḡəta si: Iseyeli nyəma me, ma nyəma mə taa huwee.

6 I luləsa yulukule ke icate tənē tə taa. I suula sətāa ke hapēe tə.

7 Pə tə ké Tacaa Iso yəḡətəyi si mə sətāa mpa í suula tə taa təḡəle nantu, na tə mayamaya ke tiipile. Ilena pá ləsi-me na pá tēna.

⁸ Maa yele na layate nte tə təm we-meyə səyǝntu tə t́ kǝ mə tǝ. Tacaa Iso yǝyǝtǝyǝna mpv.

⁹ Maa lǝsi-meyə ɪcate taa, na má tv-meyə kpai nyǝma nin taa. Maa huɔna-meyə.

¹⁰ Iseyeli tetu toosi tǝ ḱ maa huɔna-me, na má yele na pá kv-me na layate. Waatu inǝyi í ká nyi si mayale Tacaa.

¹¹ ɪcate tǝne tǝ kaa pǝsi me ɪsu tiipile. Me mə kaa pǝsi ɪsu tǝ taa nantv. Ama Iseyeli tetu tǝna tǝ ḱ maa huɔna-me.

¹² Waatu inǝyi ɪ ka nyi si mayale Tacaa. ɪ tá tǝy ma kvttvtv. Pǝcǝ ɪ tá tǝki ma kiin. Ama piitimnaa mpa pa cǝna-me tǝ, pa nyǝntv ke ɪ tǝyǝyi.

¹³ Waatu wei ma tǝna Iso kvyǝyǝttv telǝsvyv ke mpv tǝyǝ Penaya pǝyǝlv Pelatiya sǝpa. Ḿpǝyǝ ma hota ma ɪsentǝ na má má kapuka si: Hai, Tacaa, Iso. N ka kv Iseyeli nyǝma tǝna mpa pǝ kaasaa tǝ?

Tacaa kpeyeluyv ke yǝlaa mpa pǝ yasaa tǝ

¹⁴ Ḿpǝyǝ Tacaa heela-m si:

¹⁵ Yvɔv nyá, nyá yǝlaa mpa pa ḱ Iseyeli nyǝma tǝ na nyá tǝttvnaa Yosalem nyǝma tasǝyi layatv ke mpa kolontunaa kuuwa tǝ si pá saali tǝna. Mpi tǝ, taya Tacaa hawa tetv tǝne si t́ pǝsi tá nyǝntv.

¹⁶ Pǝ tǝ tǝ, telǝsi-we si, Tacaa Iso má, ma yǝyǝtaa si: Paa ma yasa-weyǝ tetv payale taa, na pa we poolv ke piitimnaa hekv tǝ, ma we pa kiin ke tǝnaya, ɪsu ma tǝyǝya taa.

¹⁷ Pǝ tǝ ḱ n ká heeli-we si: Tacaa Iso má, ma yǝyǝtaa si maa kpeyeli-meyə piitimnaa taa. Maa mǝyǝna-meyə timpi pu yasa-me tǝ, na má ha-meyə Iseyeli tetv.

¹⁸ Tǝnaya í ká polo na í ḱ tǝy kvlalaan na acaalǝtv tǝna.

¹⁹ Maa tv-meyə lǝmayasǝle kvlǝmtǝle na hǝwee kvfana. Maa lǝsi mə nyama wena a we ɪsu pǝe tǝ, na má tv-meyə nyama kopana.

²⁰ ɪlena í tǝy ma kvttvtv, na í tǝki ma kiin. ɪ ká pǝsi ma yǝlaa, na máá pǝsi mə Iso.

²¹ Ama mpa pa sǝla tǝy na pa acaalǝtv tǝ, maa mǝyǝna pa tǝma ke pa nyǝy taa. Tacaa Iso má ma yǝyǝtǝna mpv.

Tacaa teeli kvlvv ke Yosalem

²² Ḿpǝyǝ ɪsǝtaa tanlaa hǝta ken, na pǝpǝlee tv pa waali. Na Iseyeli Iso Tacaa teeli we pa tǝ ḱ ɪsǝtaa.

²³ Iso teeli kvla ɪcate taa na í polo pvyv ŋku kv we ɪcate ilim tǝlule tǝ kv tǝ.

²⁴ Ḿpǝyǝ Iso Feesuyv kpaya-m ma lǝmayasǝe taa. ɪlena kv pona-m Iseyeli nyǝma mpa pa kpawa tǝ pa cǝlǝyǝ Papiloni. ɪlena ma toosee taka su tǝnaya.

²⁵ Ḿpǝyǝ ma keesa mpa kolontunaa kuu mpv tǝyǝ tǝ tǝna nti Tacaa hvla-m tǝ.

12

Iseyeli nyvvyv nyǝma kuuu tǝm kpaalvyv

¹ Ḿpǝyǝ Tacaa heela-m si:

² Yvɔv nyá, tǝ kvllaa hekv taa ḱ n wee. Pa wena ɪse paa naaki pvɔv. Pǝyele pa wena ŋkpanŋ, paa nukv natǝli. Mpi tǝ, pa ḱ ŋkpanteelǝy nyǝma ḱ.

³ Yvɔv nyá, tǝyanv nyá wontu. Tǝ mpaav ke ilim na pǝ ɪsǝle ke pa ɪsentaa. Lu timpi n we mpv tǝ na ń layasi tǝfate. Ntanyv paa ná si pa ḱ tǝ kvllaa.

⁴ Lǝsi nyá wontu ke ilim taa, ɪsu mpaa tǝntv na pá naaki. ɪlena ń tee tǝnte ke taanaya, ɪsu pa kuukuyv yǝlaa ke yovv taa tǝ.

⁵ Tǝli ɪcate kolvŋa ke pa ɪsentaa, na ń lǝsi nyá wontu na tǝna.

⁶ ɪlena ń sǝyǝli-ti na ń lu ahoov. Takv nyá ɪsentǝ, taa nyǝni ate. Ma caa ḱ si ń wee Iseyeli nyǝma ke kvhvɔlvv mpi pu kpaali-we tǝ.

⁷ M'p'ógú ma lapa isu Tacaa heela-m tó. Ma lu ilim taa ké, na ma wontu isu m'p'aa tóntu. Uena taanaya má tóli kolunja ke p'óógú na nin. Na má læsi-təxi ahoó taa na má həgəli na pá naaki-m.

⁸ Tev fema uena Tacaa tó-m si:

⁹ Yulv nyá, tóó kullaa Iseyeli nyéma mpe, isəntə pa kaa lanj-i-ŋ pəəsuyv si pepeye n laki m'p'v?

¹⁰ Ue cə-wə si: Tacaa kpaaləgəna Yosalem wulav na Iseyeli nyéma m'p'aa pa wə təna tó.

¹¹ Heeli-wə si n ka pəsi kuhulum mpi pə hüləgi-wə si paa kuu-wə tó. Nti n lapa tó, nti tu mayanna-wə. Kolontunaa ka kuu-wə na pá tēna yomle.

¹² Paa tóli icate kolunja ke p'óógú. Pa wulav ká lu ahoó, na í həgəla i wontu na í taka i isəntəə si i taa na tetv.

¹³ Tacaa si maa nyəri-i puluyv na má kpa-i kv taa. Maa pona-i Papiloni nyéma tetv taa, i kaa na. Pəyele tənaya i ká si.

¹⁴ Uena má yasí pa təna m'p'aa pa cəəna-i na pá səhna-i tó. Maa yasí pa tanjaa na pa yoolaa ke paa le.

¹⁵ Maa yasí-wəye piitimnaa taa ké tetv payale taa. Waatu inəgi paa nyi si mayale Tacaa.

¹⁶ Ama maa yele na pa taa apalaa napəli pá fiti yoou, na nyəgəsi na kutəŋ. Pəle paa teləsəna piitimnaa m'p'aa pa taa paa polo təgə pa acaalətv təm. Uena pá cəkəna si mayale Tacaa.

¹⁷ M'p'ógú Tacaa təma-m si:

¹⁸ Yulv nyá, təgə nyá təgənaŋa na seluyv, na í nyəə nyá lum na səgəntv na seluyv.

¹⁹ Teləsi tetv yəlaa si Tacaa Isə má ma yəgəta Iseyeli taa Yosalem nyéma təm si, paa təgə pa təgənaŋa na səgəntv na pá nyəə pa lum na seluyv. Mpi tó, paa kpiisi pa tetv təna, na tə taa nyəm təna ke tə taa yəlaa musv tó.

²⁰ Paa yəki acaləe səsəəna nna a taa yəlaa suwa tó na pá kpiisi tetv. Waatu inəgəle paa nyi si mayale Tacaa.

Tacaa kuyəgətvv ləp'v

²¹ M'p'ógú Tacaa pəəsa-m si:

²² Yulv nyá, pepe tóó ké pə pəsa yəlaa ke ituule si: Kuyəeŋ təkki yem na Isə kuyəgətvv teləsəlaa nawa ntiŋi toosee taka taa tó tu laki?

²³ M'p'v tó, heeli-wə si maya Tacaa Isə ma yəgətəgi si maa su tənaya ke ituule nté tó təm ke Iseyeli taa. Kuyəeŋ təŋa kəntə, toosee taka təna ká la ké isu pa naakuyv-yə tó.

²⁴ Mpi tó, pa kaa tasa pəpətvv toosee taka ke toosuyv. Yaa pá naaki təm kutusv ke Iseyeli taa.

²⁵ Pə taya pulv, Tacaa má, ma kaa su. Ye ma yəgəta nti tu la ké, tə kaa leeli. Tóó kullaa mē, maa yəgəti təm na tó la. Tacaa Isə má ma yəgətəna m'p'v.

²⁶ M'p'ógú Tacaa təma-m si:

²⁷ Yulv nyá, Iseyeli nyéma si nyá toosee u laki isu n toosuyv tó. Pəyele ma təmnaa m'p'aa n kpaaləgi tó, tə ta ke nəəntə nyəntv.

²⁸ Pə tó tó, teləsi-wə si, Tacaa Isə má, ma yəgətaa si, ma kuyəgətvv yoosuyv kaa wəəna waatu. Tu yoosi ké isu ma yəgətvv tó. Tacaa Isə má ma yəgətəna m'p'v.

13

Isə kuyəgətvv teləsəlaa pəpətvvnaa tóó kulvyv

¹ M'p'ógú Tacaa heela-m si:

² Yulv nyá, heeli Iseyeli nyéma m'p'aa pa nyənəgi pa təgi Isə kuyəgətvv teləsəlaa təgə ma təm. Pa mayamaya pa nyəntv ke pa kpaaləgi.

³ Iso kuyogotutu teləsəlaa kumələməh wei i təhəyi i ləmayasəe na u naaki pulu tə, i təm we waiyo ké.

⁴ Hai, Iseyeli nyəma Iso kuyogotutu teləsəlaa we teitei ké isu taale hasi ke ncaa taa.

⁵ Pa ta polo na pá tayani icate kolunə pəyəle. Pəyele pa ta ηma kolunə na pá cəna Iseyeli nyəma icate si, pu kenti-weyə Tacaa páána yoo kuyaku wule.

⁶ Pa toosee we kpete ké, na pa nalaa kuyogotutu ke kaloolaya. Pa yəgətəyi si Tacaa yəgətəna. Pəyele ílé i ta tili-we. Uena pá tugi pa taa si, ílé i ka la isu pa yəgətəyu tə pəcə kpete.

⁷ Pa toosee we kpete ké, na pa nalaa kuyogotutu ke kaloolaya. Pa yəgətəyi si, Tacaa yəgətəna. Pəcə ma ta yəgətə.

⁸ Pə təw ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: I yasa təm kpai nyəntu, í kpaala kuloolutu. Maa mu-me na páána.

⁹ Maa tó niη ke Iso kuyogotutu teləsəlaa mpa me í wena toosee kpai nyəna na í naaki kaloolaya təm tə. I kaa wee ma yəlaa kpekəle təw. Pa kaa ηmaa mə həla ke Iseyeli nyəma nyəna təw. Pəyele í kaa suu Iseyeli tetu taa. Tənaηa í ká nyəna si mayale Tacaa Iso.

¹⁰ I tolisiyi ma yəlaa ké. Uena í heeliyi yəlaa si pa heesaa si pə cəyana-we. Pəyele pəle pə fei. Ma yəlaa ηmaakəna kolunə na mu huləsəyi-ke.

¹¹ Heeli kolunə huləsəlaa mpe si, heelim tɛv anaam nəgəlu i ká nu. Kolunə ka hoti na tɛv təmpɛɛ nyəkɪ-me.

¹² Waatu wei kolunə ká ti, uena pá pəəsi-me si, huləsuγu mpi í ka huləsa-ke tə pə waasa we?

¹³ Pə təw ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: Maa kəna tɛv heelim na páána. Tɛv anaam ka nu, na təmpɛɛ hoti na a wakəli pə təna.

¹⁴ Maa yəki kolunə ηka í huləsa mpu tə. Kaa ti ate, na pá yeke kite. Uena mə təm tɛ ka ncaa taa.

¹⁵ Maa mu páána na kolunə na ka huləsəlaa ké. Haləna má tala ma tənaηa. Hali maa heeli-me si, kolunə na ka huləsəlaa pa fei tətə.

¹⁶ Iseyeli Iso kuyogotutu teləsəlaa fei tətə. Mə kpaalayana nti í naaki Yosalem təw tə, na í təη si heesuγu wee. Pəyele kulə ku fei. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpu.

Topotopo nyəma təw kuləyu

¹⁷ Mpyəy Tacaa heela-m si: Keesəna Iseyeli alaa təw. Pa kpaaləyi pa luyə nyəntu ké. Kpaali-we si mpusi kəη.

¹⁸ Yulu nyá, heeli-we si Tacaa Iso yəgətəyi si mpusi we alaa mpa me í nyaləyi saalasɪ na í tugi yəlaa təna niη taa tə mə təw ké. Na í nyaləyi tekentənaa ke yəlaa təna təgə. I huɪ si í kpiliki ma yəlaa ke mə niη taa, na me mu lu təcəηη.

¹⁹ I kuyi ma nyuγu ke ma yəlaa cələgə. Təgənaηa pee ηkute na muɪtu həgəlaya nyuγu təw ké í laki mpu. Tənaηa í kuyəna yəlaa mpa pə ta muɪna pá si tə. Uena í yeki mpa pə ta muɪna pá weena weesuγu tə. I tɪsəyi ma yəlaa na pɛle pá nukɪ kaloolaya təm.

²⁰ Pə təw ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: Maa tu mə saalasɪ nsi i həkəyəna lɛlaa təgə niη. Maa lɛɛkɪ-səyi mə kin na má cəli. Maa waasi mpa í kpawa tə.

²¹ Maa lɛɛkɪ mə tekentənaa na má waasi ma yəlaa ke mə niη taa. I taa tasa weeu isu katəsi. Uena í nyi si mayale Tacaa.

²² Mpi tə, í wakələyi siyisilaa laηa na mə kaloolasɪ, pəcə pə taya ma. Pəyele í səəsəyi asayaa ke təη. I saη si pɛle pá layasɪ na pá weena weesuγu.

²³ I kaa tasa mə toosee kpai nyəna ke toosuγu. Mpu tə, í kaa tasa natələyi nau. Maa ya ma yəlaa ke mə niη taa. Waatu ɪnəyi í ká cəkəna si mayale Tacaa.

14

Tacaa u caaki tuŋ laav

¹ M'p'ógú Isekiyeeli tasaa si: Koyaku nakvli Iseyeli sāsaa napəli pa kōma ma kin na pá caya.

² Uena Tacaa tō-m si:

³ Yulv nyá, yəlaa panə pa tōka pa tuŋ tōm ke pa lotu taa ké. Pa su mpi pə sūsa-weye kawalaya taa tōgə pa kin. Ma kaa yeke na pá pəəsi-m natəli.

⁴ Maa teləsi-we si, ye Iseyeli tu wei i tōka i tuŋ tōm ke i lotu taa. Ye i su i kin ke mpi pu sūsi-i kawalaya taa tō. Uena pūntu kō si i yəgətəgəna Iso kuyəgətutu teləsəlv. Maya Tacaa, maa cōna pūntu ke i lotu taa tuŋ tuutuuma tōm tō.

⁵ Uena ma kuvəcətə nti tə pəsi Iseyeli nyəma lanə. Mpi tō, pa səla asilima tuŋ ké na pá lō-m.

⁶ Pə tō ké pə wee si, ma heeli Iseyeli nyəma si, Tacaa Iso yəgətə si, pá lō tuŋ na pá məli. Pa há pá acaalətu tənaya siyile.

⁷ Pə taya pulv, Iseyeli nyəma tēna na pé kpeŋna cayalaa. Ye wei í hatələna-m na í tōka tuŋ tōm ke i lotu taa. Ye i su mpi pu tūsi-i kawalaya taa tōgə i kin. Uena pūntu kō Iso kuyəgətutu teləsəlv kin si i pəəsəyi-m tōm natəli. Ue maya Tacaa, ma mayamaya maa cōna-i.

⁸ Maa kvli pūntu tō. I tōm ka pəsi yəlaa ke ituule, na ma kpiisi-i ma yəlaa taa. Uena pá nyi si mayale Tacaa.

⁹ Ye Iso kuyəgətutu teləsəlv nəgəlv i tusa i ti, na í yəgətə tōm natəli. Maya Tacaa má tūsəna pūntu. Maa tu-i niŋ na má kpiisi-i ma yəlaa Iseyeli nyəma taa.

¹⁰ Iso kuyəgətutu teləsəlv in, na wei i kōma-i pəəsuyv tə pa tēna pa wakələna, na pa naale pa nyəŋ taa ké pu tē.

¹¹ Ue Iseyeli nyəma kaa tasa tooluyv na pá hatələna-m. Pécó pa kaa pilisi pa ti, na pa kawalaya tēna. Paa pəsi ma yəlaa na maa pəsi pa Iso. Tacaa Iso má ma yəgətəgəna mpv.

Pvlvpu kaa səŋsi Iso hvvlə

¹² M'p'ógú Isekiyeeli tasaa si Tacaa heela-m si:

¹³ Yulv nyá, ye isu tetv natəli tə yəlaa ta tōki ma tōm ke teu uena pá pəntəna-m. Maa tu pa tō ké niŋ na ma wakəli pa tōgənaya təsule. Maa kōna-weye nyəgəsi, na má kpiisi tetv yəlaa na tōla.

¹⁴ Paa Nowee na Taniyeeli na Soopu pa tooso paa wenna yəlaa mpe pa hekv. Pa mayamaya pa weesiŋ ke pa tampana təŋuyv ká waasi. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

¹⁵ Ye ma yelaa na taale wontu isayatu lu, tu kpiisi yəlaa na pá yeke tetv ke kpele. Yəlaa ka wu tə taa ké təŋnav ke taale wontu nti tə tō.

¹⁶ Uena yəlaa tooso in í wee tetv taa. Maya weesuyv tu Tacaa, ma tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apalvəyaya yaa alvəyaya. Pa nyəŋ tike ke paa ya. Tetv ká pəsi wəlaya tetv nti tə taa nəgəlv fei tō.

¹⁷ Yaa ma yelaa na yoou tii tetv nti tə taa. Paa kpiisi yəlaa na tōla.

¹⁸ Uena yəlaa tooso in í wee tə taa. Maya weesuyv tu Tacaa, ma tuukina ma ti si, pa kaa pəsi na pá ya apalvəyaya yaa alvəyaya. Pa nyəŋ tike ke paa ya.

¹⁹ Yaa maa kōna kvətəŋ ke tetv nti tə taa ma pááná ká huu pa tō na má tu-weye səm na má kpiisi yəlaa na tōla.

²⁰ Uena Nowee na Taniyeeli na Soopu pá wee pa hekv taa. Maya weesuyv tu Tacaa má tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apalvəyaya yaa alvəyaya. Ama pa mayamaya pa weesiŋ ke paa ya pa tampana təŋuyv tō.

²¹ M'p'ógú Tacaa Iso yəgətə si, paa ma kōna Yosalem yəlaa tō ké wahalanaa sāsaa mpe pa liyiti isu: Yoou, na nyəgəsi, na taale wontu isayatu, na kuvəku si, pá kpiisi yəlaa na tōla.

²² Paa na mpv, pu kaasi yelaa mpa paa fiti tɔ. Apalɔpiya na alɔpiya ka lu pa taa. Paa tala mɛ kin, i ká ná pa tɔntɛ na pa kulapɛle. Uena pɔ heesi mɛ lanɔ ke wahalanaa mpa ma yelaa na pá mayana Yosalem tɔ pa tɔɔ. Na pɔ tɔna mpi i ká kɔna tɔ taa tɔ pɔ tɔɔ.

²³ Pu heesi mɛ lanɔ ke waatu wei i ká ná pa tɔntɛ na pa kulapɛle tɔ. Ue i ká nyi si pɔ taya yem tɔɔ kɛ ma lapa pɔ tɔna mpi ma lapa tɔ taa tɔ. Tacaá Isɔ má ma yɔɔtɔna mpv.

15

Lesen tuyv ŋku pa tv kɔkɔ tɔ

¹ Ḿpɔ́yú Tacaá pɔasa-m si:

² Yulv nyá, tuyv ŋku pa yaa si lesen tɔ, pepeye ku taasi teeɔa tun leleŋ nyɛnsi?

³ Pa kaa kpaɔa pɔ tɔpɔyaya na pá saaki pulv. Yaa pá lɛsi ku tɔputiya na pá pusi ka tɔɔ kɛ wontu.

⁴ Ama kɔkɔ ke pa wɔki si tɔna. Pɔ kpaɔav si kila na pɔ suna si nɔasi tɔ. Pepeye si tasayi waasuyv?

⁵ Anɔ waatu wei su we tɔcɔŋ tɔ, pa ta lana-sayi pulv. Na saa wei kɔkɔ ka nyaya-si ue, isɔnayale. Tɔmle nteye paa lana-si tɔtɔ?

⁶ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaá Isɔ má ma yɔɔtɔyi si, isu pa wɔkuyv lesen taasi ke kɔkɔ na pá yeki hɔtuyv taa tun leleŋ nyɛnsi tɔ, mpv tɔtɔɔ maa hɔ Yosalem nyɛma me mɔ tike mɛ ŋkraŋŋ.

⁷ Maa kuli isɛle na má nyɛni-me. I huɔ si i fita kɔkɔ kɛ. Ue ŋke kaa nyayana-me. Waatu inayi i ká nyi si, mayale Tacaá ke saa wei maa kulɔ mɔ tɔɔ tɔ.

⁸ Maa yele na tetv pɔsi wɔlaya nyɛntv nti tɔ taa nɔɔlv fei tɔ. Mpi tɔ, i kisa ma tɔm tɔnyv. Tacaá Isɔ má ma yɔɔtɔna mpv.

16

Yosalem nyɛma nɔɔsɔna pɔyaya ŋka pa lɔwa tɔ

¹ Ḿpɔ́yú Isekiyeeli tasaa si, Tacaá heela-m si:

² Yulv nyá, hólí Yosalem ke i acaalɔtv tɔm.

³ Telɛsi Yosalem si, maya Tacaá Isɔ ma tɔma si nyá tɔlule ntɛ Kanaan tetv taa. Tɔnaya pa lula-ŋ. Nyá caa ke Amolii tv kɛ, na nyá too ke Hiti tv.

⁴ Pa ta seti nyá cuyute ke nyá lɔlvuyv kuyaku wule. Anɔ pa ta sɔ-ŋ lɔm si pá tiiki-ŋ na tɔm na n̄ lu. Pɔyele pa ta taki-ŋ pɔɔŋ.

⁵ Nyá tɔm ta la nɔɔlvuyv pɔtɔtɔle. Nɔɔlv ta wii-ŋ na i la-ŋ yaasinaa pane pa taa kulɔm. Ama pa lɔ-ŋ tawa taa kɛ nyá kuyaku kulɔlvuyv wule kɛ. Mpi tɔ, pa taa kpaakayana-ŋ kɛ.

⁶ Ma teekayana nyá kin kɛ na má keesi n lɔki nyá calɔm taa. Uena ma seesi isɛle si n̄ weena weesuyv ke n̄ weena weesuyv. Paa calɔm waasa nyá tɔɔ tɔ.

⁷ Uena má yele na n̄ lɔli na n̄ huki sɔsɔm tɔyomyom. N puwaya na n̄ yasɛli na n̄ te teu. Nyá hɛla payalaa kɛ na nyá nyɔasi su. Uena n̄ we kpete tɔyɔlɔyɔli.

⁸ Ma tasa nyá kin ke teenav, uena má ná si, n̄ tapa acacaale. Uena má hɔ ma capa ntompɛle na má kenti nyá tapakpete tɔɔ. Ḿpɔ́yú má suwa nɔɔ si maa layana nyá tike. Uena má na-ŋ tɔ pɛli nɔɔ na n̄ pɔsi ma nyɛŋ. Tacaá Isɔ má ma yɔɔtɔna mpv.

⁹ Ḿpɔ́yú ma sɔ-ŋ lɔm, na má nyaali calɔm mpi pu waasa nyá tɔɔ tɔ. Uena má sayali-ŋ sɔsɔŋ nim.

¹⁰ Uena má cele-ŋ wontu nti pa sɔpa tɔ, na tɔnyv nɔɔhulun kupaŋ, na kpronkrontu tɔŋ nyɛntv tampala, na puuyv kupaŋku toko sɔsɔ.

¹¹ Ḿpɔ́yú ma tv nyá tɔɔ kɛ kacɔka wontu. Isu kpaasi ke nin taa, na luluyv ke nyá luyv tee.

12 Na nyá muna tɔɔ kacɔka kukuule, na nkpannyapɔlasɩ. Na ntenuyu kɔpanku ke nyá nyɔyɔ taa.

13 Nyá kacɔka wontu nté wɔla, na liyitee nyɔyɔlɔyɔ. Kususuuu nté kpronkpontu ton nyɛntɔ wontu, na pɔɔn kɔpan, na nti pa sɔpa tɔ. Nyá tɔyɔnaya nté mɔlɔm kɔpam na tun nim. Mpu pɔ yelina na n te sɔsɔm na n muna kawulaya.

14 Ilena nyá hɛte yaa piitimnaa taa ké nyá teu mpi pɔ tɔɔ. Mpi tɔ, n ka tu tewaya tɔkpapa ke kacɔka nka má lapa-n tɔ ka tɔɔ. Maya Taca Isɔ má yɔyɔtɔna mpu.

Yosalem we isu apalaa tɔna alɔ

15 Ḿpɔyɔ Taca tasaa si: Ama Yosalem n hɔma nyá ti na nyá teu, na nyá hɛte yaav. N pɔsa apalaa tɔna alɔ. N ha nyá tɔyi tɛlɛla tɔna.

16 N lɛsa nyá wontu nti tɔ cɔlɛta teu tɔ. Ntɔyi n lapɔna kacɔka ke nyá tɔfɛenlɛnaa, na n la wasanjalɛtɔ ke pɔ tɔɔ. Yaasi inɩ i taka ta lata. Pɔyele i kaa tu tasɩ lapɔ.

17 N kɔaya wɔla na liyitee nyɔyɔlɔyɔ kacɔka wontu nti ma ha-n tɔ, na n lu tun apalɔnyɔn, na n lana wasanjalɛtɔ.

18 N kɔaya nyá wontu kɔsɔpɔtɔ nti ma ha-n tɔ, na n takɩ tun inɩ. N fɛena-i ma nim na ma tulaalɔ.

19 Tɔyɔnaya na mɔlɔm kɔpam na nim na tun nim ke ma tɔɔkayana-n. Mpɔyi n fɛena isu tulaalɔ kɔpan. Taca Isɔ má ma yɔyɔtɔna mpu.

20 N kɔaya nyá pɔyalaa na nyá pɛlɛla mpa n ka lɔla-m tɔ. N ha-weye tun si ilé i tɔyɔ. Nyá wasanjalɛtɔ nti tɔ ta tɔɔ kɛlɛ?

21 N laawa nyá pɔyalaa, na n la-weye kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ na tun hɛte taa.

22 Nyá acaalɛtɔ na nyá wasanjalɛtɔ nti tɔ taa, n ta tɔɔsi nyá pɔcaatɔ waatɔ. Saa wei n ka we kɔpɛte tɔyɔlɔyɔli na n lɔki nyá calɛm taa tɔ.

23 Ḿpɔyɔ Taca Isɔ yɔyɔtɔa si: Yosalem, nyá tɔma asayɛ tɔna waali, nyá tɔm we waiyo ké tɔkpataa.

24 N nɔmawa wasanjalɛtɔ kutulun na tɔfɛenlɛnaa ke patɔmana tɔna taa.

25 Paa mpaav nku kv nɔyɔ ke n nɔmawa nyá tɔfɛenlɛnaa. N ha nyá tɔyi tɛlɛla tɔna. N lɔlɛsa nyá wasanjalɛtɔ, n wakɛla nyá teu.

26 N lapa wasanjalɛtɔ na Icipiti nyɔma mpa pa ké nyá cɔlɔ nyɔma alaafɔya nyɔma tɔ. N kpaasa ma pááná na nyá nyɔsɔm tɔma pɔyale.

27 Pɔ tɔɔ ké ma kɔla nyá tɔɔ na toma. Ma pɛma-n tɔyɔnaya. Ma pɛta-n kolontunaa Filiisi nyɔma acalee nna nyá wasanjalɛtɔ tɔm we fɛele tɔ, pa nin taa.

28 N ta nyɔyɔsi, Ilena nyá na Asilii nyɔma í la wasanjalɛtɔ tɔtɔ. Paa na mpu nyá kɔnyulɔyɔ ta si.

29 N walɛsa nyá wasanjalɛtɔ ke Papiloni nyɔma taatɛlaa tɛtɔ taa. Paa na mpu n ta nyɔyɔsi-ti.

30 Ḿpɔyɔ Taca Isɔ má ma yɔyɔtɔa si: Ama Yosalem nyá n wɛna icantɔ. N tɔmaya isu wasanjalɛtɔ sɔsɔ.

31 N nɔmaakaya wasanjalɛtɔ kutuluyɔ ke paa mpaav nku kv nɔyɔ ké. N nɔmaakaya pɔ tɔfɛenle ke lona tɔna taa ké. Pa taa felɔyi-n isu wasanjalɛnaa lelɛla.

32 N wɛe ké isu alɔ wasanjalɛtɔ wei i kisiyi i paalɔ na í tɔnɔyi apalaa kpai nyɔma tɔ.

33 Wasanjalɛnaa tɔna wɛna pa kvhav ké. Ama nyá mɛlaa ké na n haaki nyá tɔnnaa ke kɔcɔn. Ilena pá lukɛna paa timpɩ na pá kɔn nyá kin.

34 Nyá na wasanjalɛnaa lelɛla í tá kaa. Mpi tɔ, nɔyɔlɔ u pɛekɔyi-n. Pɔyele nɔyɔlɔ u felɔyi-n pɔ liyitee. Nyá mɛlɔna na n felɔyi apalaa ke tulunɔ.

35 Pɔ tɔɔ tɔ, wasanjalɛtɔ, nu Taca kuyɔyɔtɔtɔ.

36 Tacaa Iso yəḡətəxi si: N wakəla nyá wənau na í huli nyá tapakpete ke nyá taŋnaa. Haləna pə kpeŋna nyá acaalətu tuŋ təna ke wasaŋkalətu taa, na í ha-nyá piya caləm.

37 Pə təw tə, maa koti nyá taŋnaa mpa nyá na-we i nukaya lelen təḡo. Pə kpaɣau pa təna mpa n səlaa tə, na mpa nyá taa kraana tə. Maa kpeyeli-we na paa timpí. Paa kuli nyá təw, na má yele na pá ná nyá tapakpete təna.

38 Maa huuna-ŋ isu pa huukuyona alaa wasaŋkalənaa, na mpa pa kuyi yəlaa tə. Isesemle ká kra-m na má mú pááná na má ləsi nyá weesuɣu.

39 Maa tu-ŋ pa niŋ taa, na pá yəki nyá wasaŋkalətu kutuluɣu. Paa wakəli nyá təfeenlənna, na pá kuu nyá wontu na pá kraɣa nyá kacəka nyəntu. Ilena pə ye-ŋ kpete təyələyəl.

40 Paa yele na samaa kuli nyá təw. Paa yaɣa-ŋ pɛɛ, na pá sə-ŋ ŋmantaasi.

41 Paa nyayasi nyá tɛɛsi ke kəkə, na pá huuna-ŋ alaa tuutuuma isentaa. Maa si nyá wasaŋkalətu ke tənaya. Ie n kaa tasa nəɣəluyu fəlyu.

42 Maa lana-ŋ na pááná ké, haləna á hee. Ilena má ləsi nyá isesemle ke nyá təw. Na nyá pááná tɛ, a kaa tasa huuu.

43 Mpi tə, í ta təəsi nyá pəcaatu waatu təm. N kraasa ma pááná na yaasinaa mpe pa təna. Maa məŋna nyá tənte isayale tənaya nyá nyuyu taa. Ie n kaa tasa nyá kawalaya na nyá acaalətu ntəxi lapu. Tacaa Iso má ma yəḡətəna mpu.

Yosalem wakəlyv kəla acalɛ lenna

44 Mpyúy Tacaa tasaa si: Atuwa tukilaa ká tukina Yosalem ke ituule si, toto we isəna tə, mpyúy pɛelə kpaɣxi.

45 Yosalem n ké nyá too pɛelə ké təkpeɛ. Nyá too inɪ i kisina i paalu na i piya. I we teitei tətəḡo isu nyá kəḡənaa mpa pa kisa pa paalaa na pa piya tə. Pa too ka ké Hiti tu ké, pa caa ke Amolii tu.

46 Nyá kəḡo wei i we ilim ntəḡəŋ təw təḡəle Samalii na i pɛelaa. Nyá neu wei i we ilim mpətəŋ təw təḡəle Sətəm na i pɛelaa.

47 Pə taya pəcə tike ke n keena pɛle pa tənte na pa acaalətu təma. Halɪ í wakəla nyá tənte taa na pə kəli-we.

48 Tacaa Iso má maɣa weesuɣu tu ké. Yosalem nyá neu Sətəm na i pɛelaa pa ta la mpi Yosalem nyana nyá nyəma í lapa tə.

49 Nyá neu Sətəm kawalaya nté si, i ka we kalampaani ké, na i wənau təwə. I na i pɛelaa paa nəḡəsəxi pulu. Ama i taa waasəxi wahala tu yaa konyəntu.

50 Pa həma pa ti na pá lá acaalətu na má ná, ilena má kpiisi-we.

51 Yosalem, Samalii ta la nyá isayatu həḡəluyu. Nyá acaalətu kəla paɣale ke i nyəntu. Acaalətu təna nti n lapa tə, tə təw ké Sətəm na Samalii pa pəsa kupaama.

52 Nyá wei nyá n kukaya nyá kəḡo na nyá neu pa təm tə, isayatu ntəxi nyá pəsəna nyá təxi acaaluyu na pə kəli pɛle. Isayatu nti tə fɛele kəmna nteɣe nyá təw. Mpu pə yekina na pɛle pá kəli-ŋ siyisuɣu. Pə wee ké si pə liyiti-ŋ na í təḡo fɛele. Mpi tə, má huləna si pɛle pa tewa.

53 Maa tayanɪ pa acalɛ. Paa Sətəm na i cələ acalisi. Paa Samalii na i cələ nyəŋsi. Halɪ maa tayanɪ-ŋ tətə isu pɛle.

54 Pu tu-ŋ fɛele ilena pə kraasi nyá kəḡo na i neu pa apalutu.

55 Nyá kəḡo Sətəm na i pɛelaa paa məli isu pa wule taa. Nyá neu Samalii na ilé i pɛelaa paa məli isu pa wule taa. Nyaya Yosalem nyana nyá piya í ká məli isu mə wule taa.

56 Nyá neu Sətəm təm ka wenna nyá nəḡo taa ké tam ke nyá kalampaani waatu.

57 Ilena pəcə pə kuliɣi nyá isayatu təw. Nyaya pə talaa si Itəm acalɛ na pə cələ nyəna pá wonɪ-ŋ. Filiisi nyəna náá tuv-ŋ na pá footiyi-ŋ paa həḡəluyu ŋku.

58 Nyá kawalaya na nyá acaalətu məla nyá nyuyu taa kele. Tacaa má ma yəḡətəna mpu.

⁵⁹ M'p'ógú Tacaa Iso yáǵǵataa si: Maa lá-ŋ ké isu n nyənyə yem ke tuunav, na ń yáki nǵǵo p'eeɔyɔ tǔ.

⁶⁰ Ama maa tǔɔsi nǵǵo ŋka má na-ŋ tǔ p'eeɔa nyá p'eeɔtɔ waatu tǔ. Ma na-ŋ tu p'eeɔi tam tǔ nyəŋka.

⁶¹ N ká tǔɔsi nyá tǔntɛ tǔm na f'eeɔe kpa-ŋ, saa wei nyá kǵǵɔnaa na nyá newaa paa kǵǵo nyá kin tǔ. Maa ha-ŋ-we na pá p'əsi nyá p'eeɔaa. Iɛ pǔ taǵa nǵǵo p'eeɔyɔ tǔ.

⁶² Ma na-ŋ tu p'eeɔi nǵǵo. Waatu inǵi n ká nyi si mayale Tacaa.

⁶³ N ká tǔɔsi tete, na ń ká nyɔyɔ na f'eeɔe. Pɔ liyiti-ŋ ké, n kaa kuli nǵǵo ke saa wei maa husi nyá isayatu tǔna tǔ. Tacaa Iso má ma yáǵǵatǔna mpɔ.

17

Heekǵe na lesɛŋ tɔyɔ pa tǔm

¹ M'p'ógú Tacaa tasa Isekiyeeli maya heeluɔyɔ si:

² Yɔɔ nyá, sɛɛ Iseyeli nyǵma ke iso.

³ Heeli-we si maya Tacaa Iso ma yáǵǵataa si, heekǵe sǔsǔ nǵǵɔɔ ɔ wenna nté. I keŋ tǔɔwa na ɔ huntɔ suwa na tǔ tayalaa, na tǔ cǔlǔtaa. M'p'ógú ɔ kulaa na ɔ polo Lipaŋ tetɔ taa. Iɛna ɔ kǔ tɔyɔ sǔsǔɔɔ nakɔli kɔ nyɔyɔ taa.

⁴ Akpaale nte tǔ kǵla kulɔyɔ tǵǵo ɔ setaa. M'p'ógú ɔ pona taatǔle tetɔ natǔli tǔ taa. Iɛna ɔ su yampayatǔlaa ɔcate taa.

⁵ Pǔ waali ké ɔ caa Iseyeli tetɔ taa tɔyɔ nakɔli kɔ piliŋa. Iɛna ɔ pona na ɔ sǔ taale nte pa lukaa tǔ tǔ taa ké lɔm nǵǵo. Isu tɔyɔ ŋku kɔ sǔla lɔm tǔ.

⁶ M'p'ógú piliŋa ŋke ka tǔewa na ká p'əsi tɔyɔ ŋku pa yaa si lesɛŋ tǔ. Iɛna kɔ mǔeli, ɔ kɔ ta kɔli. Na kɔ wena hetɔ. Ntǔna kɔ piliŋasi ha si ɔɛ na heekǵe tǔ, na kɔ lila ke ɔ tǔɛ. Na kɔ helǔsǔyɔ piliŋasi kɔfasi ke tam.

⁷ Heekǵe sǔsǔ nǵǵɔɔ ɔ ɔ ka wǔe tǔtǔ, ɔ keŋ tayalaa ké na ɔ huntɔ suwa teu. Iɛna tɔyɔ ŋku kɔ lila na kɔ piliŋasi keesǔna heekǵe inɔ ɔ tǔɔ si ɔ pǔli-kɔyɔ lɔm.

⁸ Tetɔ kɔpantɔ taa ké pa tuu-kɔyɔ lɔm sǔsǔɔm kin. Pa tuu-kɔyɔ si kɔ piliŋasi ɔ su teu, na kú lɔli na kú p'əsi tɔyɔ ŋku pa yaa si, lesɛŋ tǔ kɔ kɔpaŋkɔ.

⁹ M'p'ógú Tacaa Iso si: Pǔɔsi-we si, tɔyɔ ŋku ku la nté? Kancalaya heekǵe kaa k'p'esi-kɔ na kɔ lila na ɔ kooli kɔ pee, na kɔna kɔ hatɔ tǔna pǔ wɔli. Pǔ kaa wǔe si pá lana toma ke sǔsǔm. Yaa yǔlaa tuutuuma ɔ wǔe na pǔcǔ pá k'p'esi-kɔ na kɔ lila.

¹⁰ Pa sǔ-kɔ yaa, ɔ kɔ la nté? Ye ilim tǔlɔle heelim*fa* mǔpa-kɔ, kɔ kaa wɔli timpi taa kɔ nyǔ mpɔ tǔ? ^a haŋaya tǵǵo. Pǔ laki na tɔŋ na nyutɔ wɔlǔyɔ.

Tǔm nti tǔ hɔwǔe kilisuɔyɔ

¹¹ M'p'ógú Tacaa tǔma-m si:

¹² Pǔɔsi tǔ kɔllaa tǔyaya nyǵma mpɛ si: I ta cekǔna tǔm nti? Heeli-wǔyɔ ɔsǔna Papiloni wulav kǔma Yosalem, na ɔ kuu pa wulav na ɔ waali nyǵma, na ɔ pona ɔ tǔ tǔ.

¹³ Iɛna ɔ kpa kawulaya tǔyaya tɔ nǵǵɔɔ na ɔ na-ɔ pá p'eeɔi nǵǵo, na ɔ yele na ɔlé ɔ su nǵǵo na tuunav. M'p'ógú ɔ tǔɛna tetɔ kɔpayaalaa tǔna.

¹⁴ Mpɔ pǔ tisina Yuta kawulaya tǔfɛ, na ká wu kulɔyɔ. Paa na mpɔ na pa tǔka pa na-ɔ pa nǵǵo p'eeɔyɔ ke teu.

¹⁵ Mpɔyɔle wulav kɔfalɔ inɔ, ɔ kula wei ɔ kuu tetɔ yǔlaa ke mpɔ tǔ ɔ tǔɔ. Iɛna ɔ tili Icipiti wulav cǔɔ si, ɔlé ɔ ha-ɔ yoou k'p'ayanǔŋ na pǔ yoolaa ke tuutuuma. Yɔɔ wei ɔ lapa yaasi inɔ tǔ, ɔ ka waa na ɔ fiti keɔ? Timpi ɔ laalaa na ɔ wakǔli pa nǵǵo p'eeɔyɔ mpɔ tǔ, ɔ kaa tǔli-ti.

^a **17:10 ilim tǔlɔle heelim:** Ilim tǔlɔle heelim. Pǔ ké heelim tǔŋ nyǔm mpi pǔ taa na

¹⁶ Ntɛna Tɔɔaa Isɔ sɪ: Maya Isɔ weesuɣu tɔ kɛ. Isu pɔntɔ ɪnɪ ɪ sɛpa wulav wei ɪnɪ ɪ tɔ-ɪ kawulaya ke mpɔ tɔ ɪ tɛ Papiloni. Mpi tɔ, ɪ yɔka ɪ na wulav ɪnɪ pa tuunav na pa nɔɔɔ pɛɛɔɔ.

¹⁷ Icipiti wulav kaa pona yoolaa tuutuuma na sɔɔɛnaa payale. ɪ kaa waasi-ɪ yoo taa kɛ waatu wei Papiloni nyɔma ká lo hapɛɛ taka tɔ. ɪcatɛ kite ke paa lo na pa huli pɔɔɔ sɪ pa kɔɣi yɔlaa tuutuuma.

¹⁸ Mpi tɔ, ɪ ta nyɛnɪ ɪ tuunav ke pɔɔɔ. ɪ yɔka ɪ nɔɔɔ pɛɛɔɔ. Pɛyele ɪnɪ ɪ ka yɔɔɔtɛna na ɪ su, na ɪ la pɔ tɛna. ɪ kaa tasa fituɣu.

¹⁹ Pɔ tɔɔ kɛ Tɔɔaa Isɔ má ma suwa sɪ, maya weesuɣu tɔ kɛ. Tuunav na nɔɔɔ pɛɛɔɔ mpi ɪ nyɛna yem ɪsɛntɔ tɔ, ma hɛtɛ ke ɪ ka lapɛnaa. Maa mɛɛna pɔ tɛnaya ɪ nyɔɔ taa.

²⁰ Maa nyɛɔɔ-ɪ puluɣu na má kra-ɪ ma katɔka taa. Maa pona-ɪ Papiloni na má huɔna-ɪ tɔm ke timpi ɪ ta nuna-m tɔ.

²¹ Paa kv ɪ yoolaa taa selaa tɛna na layate kɛ. Pɔ kaasɛɣi mpa ɪɛna pá yasɪ pɛɛɔɔ tɛtɔ tɛna taa. Waatu ɪnɔɣi paa nyɪ sɪ maya Tɔɔaa má yɔɔɔtɛna.

Nɔɔsɪ nsi Tɔɔaa suwa tɔ

²² Ḿpɔ́yɔ́ Tɔɔaa Isɔ yɔɔɔtaa sɪ: Maa caa tɔɣu sɔsɔɔ nyɔɔ taa piliɛna kvfalaya. Maa pɛli hatoo comcom nɔɔɔ taa nyɛɛka. Maa pona-keɣɛ puɣu kvkɔɔɔɔ nakɔli kv tɔɔ na má sɔ-ke.

²³ ɪsɛɣɛli puɣu kvkɔɔɔɔ nakɔli kv tɔɔ kɛ maa sɔ-ke. Kaa pu teu na ká hɛli piliɛnasɪ na tɔɣu la sɔsɔɔ kvpaɛkv na kv lɔli pɛɛ. ɪɛna sumasɪ piitimnaa tɛna kɔɔ, na sí cakɪ kv ɪsɔtɔm taa na sí hɛɛsɛɣi.

²⁴ ɪɛna taale tun tɛna nyɪ sɪ maya Tɔɔaa. Má pɛsɛɣɛna tɔɣu sɔsɔɔ ke tiika, na má pɛsɪ tiika ke tɔɣu sɔsɔɔ. Má yekina na tɔɣu lom nyɛɛkv wɔli. Maa yeɛle na kvwɔɔɔ nɔ́a wɛɛna lom. Maya Tɔɔaa, má yɔɔɔtɛna. Maa la kɛ ɪsu ma yɔɔɔtaa tɔ.

18

Isɔ huvkɛna paa wei ɪsu ɪ tɔntɛ wɛɛ tɔ

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Tɔɔaa pɔɔsa Isekiyeeli ma sɪ:

² Pepe tɔɔ kɛ ɪsɛɣɛli nyɔma tukiɣi ituule sɪ, cɛɛɛnaa sala ɪsɛɛn akaa.

ɪɛna pa piya kɛla nyɛɛ?

³ Tɔɔaa Isɔ má ma yɔɔɔtɛna tuunav sɪ, pɔ fɛɪ sɪ pá tasa ituule nteɣɛ tukuyɔ ke ɪsɛɣɛli taa.

⁴ Ma tɛna yɔlaa tɛna weesɛɛ. Paa cɛɛnaa nyɛɛ, paa piya nyɛɛ. Wei ɪ lapa ɪsɛɛtɔ tɔ, ɪnɪ ɪ ká sɛna pɔ sɛm.

⁵ Ye ɪsu yɔɔ tɛɛɣi tampana, na ɪ laki kvpaɛntɔ na ɪ siɣisaa.

⁶ ɪ tɔki laatu tɔɔɔnaya ke pulasɪ tɔɔ. ɪ lunɣi ɪsɛɣɛli nyɔma tun. ɪ wakɔɔɔ ɪ tɔɔntɔɛ alɔ. ɪ kvɔtɔɔɔna alɔ ke ɪ asilima kvɛɛɛn taa.

⁷ ɪ muɣuliɣi, ɪ ɛmulɔɔ. ɪ fɛɛɔɔ ɪ kɛma. ɪ haaki nyɔɔɔtɔnaa ke tɔɔɔnaya, na mpa pa wɛ kvɛla tɔɔ kvtakɛm.

⁸ ɪ kɛntɔɔ ɪ liɣitee sɪ ɪ hiki kasɛɣaya yaa kawaaya. ɪ laki mpi pɔ ta siɣisi tɔ. Ama yɔlaa naale ɪ lapa tɔm, ɪ tɛɛɣi tampana ke tɔ taa kɛ.

⁹ ɪɛna ɪ tɛɛɣi ma kiin, na ɪ laki ma kvɔtɔtɔ na kvpaɛntɔ. ɪɛ ɪnɪ ɪ siɣisina ntɛ. Yɔɔ ɪsu mpɔ wɛɛkɛna weesuɣu kɛ. Tɔɔaa Isɔ má ma yɔɔɔtɛna mpɔ.

¹⁰ Ye ɪsu pɔ tɛ yɔɔ pɛɣaya kɛ ɛmulɔ na ká kvɛli yɔlaa. Yaa ka lapa yaasinaa pane pa taa nɔɔɔɔ.

¹¹ Ka kisa ka caa kvpaɛtɛ ke tɛɛɣu, na ka tɔki laatu tɔɔɔnaya ke pɔɔɔ taa. Ka wakɔla ka tɔɔntɔɛ alɔ.

¹² Ka muɣuliɣi wahala nyɔma na kvɔɔntɔnaa, na ká ɛmulɔɔ. Pɔ́cɔ́ kaa fɛɛɔɔ ka kɛma. Ka lunɣi tun wei ɪ kɛ acaalɔtɔ ke mpɔ tɔ.

¹³ Ye yulv isu mpv kəntəxi i liyitee na í pəekəxi kawaaya, yaa kasəyaya. I huvki si i ká weena weesuɣu na? Aai, yoo. Ye i lapa acaalətv nti tə təna. Pə wee si i isayatu í məli i nyuvu taa ké na í si.

¹⁴ Ye isu yulv wena pəyalv kəle, na í naaki isayatvnaa mpa i caa laki tə pa təna. Ie i ta təŋ i ikpate.

¹⁵ I kisa laatu təŋənaɣa təŋəv kə pəəŋ təə. Ii lunjiyi Iseyeli nyəma acaalətv tuŋ. Pəyele u wakələxi i təŋəntəle alv.

¹⁶ Ii muɣuliyi nəŋəlv, u ŋmuləxi. Ii muɣi kəmlə tv pulvɣv təluma. I haaki təŋənaɣa kə nyəŋətvnaa, na í haaki wontu kə mpa pa wə kpeɛ tə.

¹⁷ Ii laki isayatu. Ii pəekəxi kawaaya yaa kasəyaya. I təkəxi ma kvtvtv na í təŋəxi ma kiŋ. Pəntv wəekəna weesuɣu ké, u səki i caa isayatv səm.

¹⁸ I caa muɣulina na í ŋmul, na í la isayatu kə i yəlaa hək. Ii i ka səna i isayatu səm.

¹⁹ I pəəsəxi si, pepe təə ké pəyalv u səki cəcə isayatv səm? Mpi tə, Ie i təŋa tampana ké. I lapa kvsiyisim na í tək i ma kiŋ təna na í laki. Pə wee si í weena weesuɣu ké.

²⁰ Yulv wei i lapa isayatu tə in i ka səna. Pəyalv kaa si cəcə isayatv səm. Pəcə cəcə ná kaa si pəyalv nyəntv səm. Siyisilu tək i siyisuyv fətv ké. Ilena isayav ná təŋə i isayatu nyəŋ.

Kvpantv lapv təm seyesvɣv

²¹ Ye isayav ləwa i isayatu nti i lapa tə. Ilena í təkəxi ma kvsəsutv na í təŋəxi tampana na í laki kvsiyisim. I ká weena weesuɣu ké, i kaa si.

²² Paa səə i kawalaya təna təə ké. I ka weena weesuɣu kə isəna i təŋa tampana tə pə təə.

²³ Mpyəy Tacaa Isə si, pə taya isayav səm kə ma səəlaa. Ama si í layasi təntə ké na í weena weesuɣu.

²⁴ Ye siyisilu ləwa i siyisuyv na í la kawalaya. Ilena í kəena isayav acaalətv, i kaa weena weesuɣu tətə. Isə ká səə i siyisuyv təə ké. Mpi tə, i ha i təxi kawalaya na kvəntvɣv taa ké. Pə təə ké i ka si.

²⁵ Iseyeli nyəma yəŋətəxi si Tacaa mpaav ta siyisi. Ie ma pəəsəxi Iseyeli nyəma si, pə taya mpe pa mpaav ta siyisina ma nyəŋk kə?

²⁶ Ye siyisilu ləwa i siyisuyv na í la kawalaya na í si ka səm. Isayatu nti i lapa mpv tə tə səm kə i səpa.

²⁷ Ye isayav yela i isayatu nti i lapa tə, na í təŋ tampana na siyisuyv. I ka weena weesuɣu.

²⁸ Ye i nawa si i wakəlaa, Ilena í layasi, i ká weena weesuɣu ké, i kaa sí.

²⁹ Iseyeli nyəma təŋ si Tacaa mpaav ta siyisi. Ie pə taya mpe pa mpaav ta siyisina ma nyəŋk kə?

³⁰ Pə təə ké Tacaa Isə má ma yəŋəta si maa huvna paa Iseyeli tv wei isu i təntə wee tə. Mpv tə, paa wei í yele i kawalaya ŋka i laki tə, na í layasi. Pə taa kəə na mə isayatu yele na í le.

³¹ I lə mə kawalaya tənaya pooluŋ. I layasi ləmayasəle kvfate na huvwe kvfana. Pepe təə ké í ka səəli səm?

³² Isə Tacaa si, ma ta səəli asayaa səm. Pə təə tə, í lə mə isayatu na í layasi na í weena weesuɣu.

19

Iseyeli awulumpiya təə wula

¹ Mpyəy Tacaa heela Isekiyeeli má si má ma kawəyaya kə Iseyeli nyəma awulumpiya təə si:

² Mə too ka ké təŋəlaya ŋka ka

wena ka mpa ke tɔɔlasɩ taa tɔɔ.

Tɔɔlasɩ kufasi heku ke
ka hɛntaa na ká tɔkɩ ka piya.

³ Uena ká falasi ka piya taa lenka
na kele ká pɛsi tɔɔlaya
ifate nte tɔ kpelɔma tɔ tɔɔnaya cɔlɔɔ,
na tɔ liki yɔlaa tɔ.

⁴ Mɔ́yú piitimnaa nu pa yɔɔtɔyɩ ka tɔm,
uena pá kra-keye katɔka taa,
na pá tu ka muna taa ké kulaya taka,
na pá pona-keye Icipiti tetu taa.

⁵ Tɔɔlaya alɔnyɛnka nke ka
cekɔnaa si ka teela kpete.
Uena ká lɛsi ka piya taa lenka
na ká la-keye tɔɔlaya ifate, kpelikpeka nyɛnka.

⁶ Uena ká na lensi pá tɔn.
Ka kpelɔma ka tɔɔnaya cɔlɔɔ,
na ka liki yɔlaa.

⁷ Mɔ́yú ka yɔka pa acalɛɛ,
na pa kawulaya teesi.
Tetu taa yɔlaa í nuwa ka
nyusɔɔɔ ule pa suu seluyu.

⁸ Uena piitimnaa mpa pa cɔɔna-we tɔ,
pá luna pa tetu hɔɔlɔn taa
na pá pɛli nɔɔ ke ka tɔɔ.
Pa nyɛra-keye puluyu
na pá kra-keye pa katɔka taa.

⁹ Mɔ́yú pa tu kulaya taka ke ka muna taa.
Uena pá susi-keye tɔɔlɔɔɔ
sɔsɔɔ nakɔli ku taa.
Pɛ waali ké pa pona-keye Papiloni wulav.
Uena pá tɔki-keye salɔka ke kolunɔ icate taa.
Si pa taa tasa ka nɔɔ nuu ke
Iseyeli pulasi taa.

Tuyv nku pa yaa si lesɛn tuyv tɔ ku tɔɔ wula

¹⁰ Nyá too ka we ké isi lesɛn tuyv.

Pa sɔ-kuɔɔ lɔm nɔɔ na kú lɔ
na kú lɔli sɔsɔm ke lɔm katatɔlaya tɔɔ.

¹¹ Ku pilinasi ka wena alaafɔya ké
na sí pɛsi kawulaya kpatɔn.
Uena sí pu na sí tee tun tɔɔ.

Mɔ́yú pa sama-kuɔɔ ku pilinasi payale
na ku kuɔkɔlɔmɔn tɔɔ.

¹² Tɔnaya pɛ kpesa-ku na pááná
na pɔ pɛti ate.
Ilim tɔlule heelim mapa ku pee na á wɔli.
Uena ku pilinasi kpelikpeka nyɛnsɩ
nsɩ sí pɛli na sí wɔli
na kɔkɔ nyaya-sɩ.

¹³ Nɔɔnɔ wulaya tetu taa
timpi lɔm fei na lɔkɔtu weɛ tɔɔ pa sɔ-ku.

14 M'p'og'og' k'ok'o luna ku taa
na k'a nyaga ku piliyasi na ku pee.
Ku feina piliyasi alaafaya nyansu
nsi si ke kawulaya k'rat'og'og' to.
Kawayaga kane ka we ke isu wula.

20

Tacaa paasana Iseyeli nyoma

1 Iseyeli nyoma kuuu p'ona naatosomp'og'og'og'og' nyenka isoto kakpasi nyen
kuyaku naanwa nyenku wule, Iseyeli sosaa taa napele koma. Pa mayana-m si
pa caaki pa nyi Iso luyu nyentu.

2 Nt'ena Tacaa Iso heeli-m si:

3 Isekiyeeli p'osi Iseyeli sosaa si, maya i koma nau na? Ma tuuki si ma ke
weesu to ke. Ma kaa yeke na i na-m. Tacaa Iso ma ya'og'og'og' mpu.

4 M'p'og'og' Tacaa Iso tasa-m heeluyu si: Ye n caa n huona-weye, n huona-we, ile
heeli-weye pa caana acaalatu t'ema.

5 Heeli-we si, maya Tacaa Iso ma ya'og'og'og'og'og' si, kuyaku ma l'asa Iseyeli nyoma me
to ma kraasa nin na ma si Yak'opu tayaga l'ol'og'og' nyoma ke n'og'og' na ma tuu. Ma
hula-meye ma t'egi Icipiti tetu taa. Ma heela-me na isale kuseeme si, mayale ma
caa Iso.

6 Kuyaku n'kuyu ma kraasa nin na ma heeli-me na tuunav si, maa l'asi-meye
Icipiti tetu taa. Maa pona-meye tetu nti maa c'awa na te k'ala teu to te taa. Te taa
ke t'og'og'og'og'og' na kupantu t'ona t'ala yem t'oh.

7 Hal'ona ma heeli-me si, i l' acaalatu nti i nyen'og'og'og' na te h'og'og'og' me to. I taa pilisi
me ti na Icipiti tu. Mayale ma caa Iso.

8 M'p'og'og'og' i kisa-m nunav na i kul' ma to. Ma taa n'og'og'og' ta l' acaalatu nti te h'og'og'og'og'
me to. P'oc' i ta l' Icipiti tu. I'ena maa hiki huwee si, maa lana-me na p'ana ke
Icipiti tetu taa t'ona, hal'ona a hee.

9 Paa na mpu ma h'ete to ke ma lapa mpu si, pe taa k'og'og' na pe wak'ali-teye
p'itimnaa mpa pa heku i wee to. P'oc' mpe un' pa heku ke ma hula-meye ma ti.
I'ena ma l'asi-meye Icipiti tetu taa.

10 M'p'og'og'og' ma l'asa-meye Icipiti tetu taa. Ma tiika-meye w'olaya tetu nti te taa fei
cayav to.

11 Ma seyesa-meye ma kiin. Ma hula-meye ma kututu nti pe wee si, yulu i t'aki
na i we'ena weesu to.

12 Ma ha-meye kuyee' kuh'es'og'og'og'og' si, pe h'oli si, maya Tacaa ma suna-me na ma
mpaa.

13 M'p'og'og'og' Iseyeli nyoma me i kula ma to ke w'olaya tetu taa. I kisa ma kiin ke
t'og'og'og'og'. I l' ma kututu nti yulu ka t'og'og'og' na i we'ena weesu to. I wak'ala ma
kuyaku kuh'es'og'og'og'og'og'og'og'. Pe to ke ma huwa ma taa si, maa mu-me na p'ana
t'og'og'og'og'og'og'og'og'og' ke w'olaya tetu taa t'ona, na ma k'pisi-me.

14 Paa na mpu ma h'ete to ke ma lapa mpu. Pe taa k'og'og' na pe wak'ali-teye
p'itimnaa mpa pa taa ma l'asa-meye Icipiti tetu taa to.

15 W'olaya tetu taa t'ona ma kraasa nin na ma tuu si, ma kaa pona-meye tetu
kupantu nti maa ha-me to te taa. Tetu nti te taa ke t'og'og'og'og'og'og'og'og'og'og' na kupantu
t'ona t'olaa t'oh.

16 Mpi to, i l'awa ma kututu na i kisi ma kiin ke t'og'og'og'og'. I wak'ala ma kuyee'og'
kuh'es'og'og'og'og'. Pe t'aya pulu, i nyok'el'ona ma tu' kulalaa ke.

17 Ama ma lapa ma p'et'et'ale si, ma taa k'pisi-me. I' ma ta wak'ali-meye w'olaya
tetu taa.

Iseyeli nyoma ta yeke Tacaa ke kisuyu

18 M'p'ógú ma heela Iseyeli nyóma piya ke wulaya tetu taa si, í taa t'eh ma caanaa kiin. I taa t'eh pa kutututu, na í pilisi mə ti na pa tun.

19 Maɣale mə Išo Tacaa, í t'eh ma kiin. I paasəna ma kutututu, na í laki-ti.

20 I nyəni ma kuyeeɲ kuhéesəɲ ke ma nyəɲ. Kuyeeɲ inɪ i huləɣəna má na-me ta heku si, yəlaa í nyi si, maɣale mə Išo Tacaa.

21 Ulena mu kuli ma t'ə, í ta t'eh ma kiin. P'əc' í ta paasəna yaa í t'eh ma kutututu nti yulu ka t'eh na í hiki weesuyu t'ə. I wakəla ma kuyeeɲ kuhéesəɲ. Ntəna má hu ma taa si, maa lana-me na p'ááná ke wulaya tetu taa ké, haləna á hee.

22 Paa na mpv ma hətə t'ə, ma kra ma ti si, p'ə taa k'ə na p'ə wakəli, ma hətə. Pə taa wakəli-t'eyə piitimnaa mpa pa taa maa ləsa-meyə Icipiti tetu taa t'ə.

23 M'p'ógú ma tasa niɲ kraasuyv na má tuu wulaya tetu taa si, maa yasi-meyə tetuna krai nyəntu yəlaanaa taa.

24 Mpi t'ə, í taa laki ma kutututu. Pəyele í ləki ma kiin. I wakələyi ma kuyeeɲ kuhéesəɲ. I keesa mə ise na mə caanaa tun kulalaan t'ə.

25 Ma t'ona-meyə kutututu nti t'ə fei teu t'ə. Kiin inɪ u haaki-meyə weesin.

26 Ulena ma yeke na í haaki mə kancaalaya piya ke mə tun na p'ə pilisiyi-me. Maa tu-meyə s'əɣəntu s'əsəntu ké si, í cekəna si maɣale Tacaa.

Tacaa su tənaya ke Iseyeli nyóma laatu

27 M'p'ógú Tacaa t'əma Isekiyeeli má si: Yulu nyá, heeli Iseyeli nyóma si mə caanaa wakəla-m ké. Mpi t'ə, pa kisa ma nyəntu ke t'əkyv.

28 Ma tiika-we na má pona-weyə tetu nti maa y'əɣətəna tuunav si, maa ha-we t'ə t'ə taa. Pa tala t'əna, ulena p'á ná pulasi k'ukulası t'əna, na hət'ə t'əna. Ulena p'á feenəyi na p'á laki k'ətasi nsi si kusəyi ma p'ááná t'ə. Pa w'əpa pa tulaal'əna, na p'á liisiyi pa s'əlvəm.

29 Ntəna má p'əsi-we si: T'əfeenəle nte t'ə taa ké í puki mpv? Pə kraɣav waatu inɪ t'əɣə pa ha lona anı si, t'əfeenələnaa na p'á yaaki-yeyə m'p'ógú haləna saɲa.

30 Teləsi Iseyeli nyóma si, Tacaa Išo má ma y'əɣətəyi si: Pə fei si í pilisi mə ti, isu mə caanaa. Yaa í t'əɲəyi mə acaalətu tun na í layasəyi.

31 Timpi í pilisiyina mə t'əyi mə tunnaa ke haləna saɲa t'əɣəle, mə k'uc'əɲ hav taa, na isəna í laki mə piya ke k'ətasi nsi k'ə k'ə lusa si t'əna t'ə. Ulena Iseyeli nyóma huuki si, maa yeke na í y'əɣətəna-m? Tacaa Išo tuuki si: Ma kaa yeke na í y'əɣətəna-m.

32 I kaa na mpi í t'əeləyi t'ə. Mpi t'ə í y'əɣətəyi si, í caa si, í wee isu piitim, yaa tetu lenti yəlaa kpeka. I caa í lun t'əɣv na p'əle.

33 Tacaa Išo má ma y'əɣətəyi si, ma tuuki si maa t'əɣə mə t'ə ké kawulaya na ton s'əsəɲ. Maa mu-me na p'ááná.

34 Maa ləsi-meyə piitimnaa taa. Maa ləsi-meyə tetuna mpa pa taa í ká yawa t'ə. Maa kpeyeli-me na ma ton s'əsəɲ, na má mu-me na p'ááná.

35 Ulena ma pona-meyə wulaya tetu taa, na í hatəla piitimnaa, na má hu'əna-me na t'ə nyənəyi t'əma.

36 Teitei isu ma hu'əna mə caanaa ke Icipiti wulaya tetu taa t'ə. M'p'ógú maa hu'əna-me. Tacaa Išo má ma y'əɣətəna mpv.

37 Maa caali-me na í wee ma kaləku. I ká t'əki ma na-me tá n'əɣə p'əelvyv.

38 Maa ləsi mə taa ké mpa pa kula ma t'ə na p'á tá nuna-m t'ə. Na má ləsi-meyə tetuna mpa pa taa í caɣaa t'ə. Ama í kaa məli Iseyeli tetu taa. Waatu inəyi í ká cekəna si maɣale Tacaa.

39 M'p'ógú Tacaa Išo y'əɣətəa si paa Iseyeli tu wei í polo na í lun i tun. Ama p'əle p'ə waali ké í ká nuna-m. I kaa tasa ma hətə wakulvyv na mə k'uc'əɲ na mə tun.

40 Ma puyv nanɲ nyəɲku s'əsəɲku t'ə ké Iseyeli nyóma mpa me mə t'əna i we tetu taa t'ə, í ká la-m t'əmlə. Tənaya maa mu-meyə teu. Maa p'əeki mə kuhəan na mə kuhələm kancaalaya kululvəm, na p'ə t'əna mpi í ká ha-m t'ə.

41 Maa mu-mege teu, isu kotaya nka ka sɔsɔwe we teu tɔ. Waatu inɔgi maa lɛsi-mege tetɔnaa mpa pa taa maa yasa-mege piitimnaa heku tɔ, na mǎ kpeyeli-me. Uena piitimnaa ná si maya Isɔ nanjtu.

42 Waatu wei inɔ maa kɔna-mege Iseyeli tetu nti maa kraasa nin na mǎ tuu si, maa ha-tɔgi mɔ caanaa tɔ, tɔ taa tɔɔ í kǎ nyi si, maya Taca.

43 Tɔnaya í kǎ tɔɔsi mɔ tɔnte na mɔ lakasi tɔna nsi í pilisina mɔ ti tɔ si tɔm. Uena í nyɔɔsi mɔ tɔgi acaalɔtu tɔna nti í lapa tɔ tɔ tɔ.

44 Mɔrɔyú Taca yɔɔta si: Ma hɔte tɔ kɛ maa la. Ma kaa keesana mɔ tɔnte isayale na mɔ lakasi nsi si fei teu tɔ. Waatu inɔgi Iseyeli nyɔma kǎ nyi si, mayale Taca.

21

Taca mu pǎána na Iseyeli nyɔma

1 Mɔrɔyú Isɔ tɔma Isekiyeeli mǎ si:

2 Yulu nyá, keesi nyá ise na ilim mpɔtɔn hɔɔlɔyɔ tɔ, na n yɔɔtɔna-ku. Telɔsi ku tawa hɔtɔn ke Isɔ kuyɔɔtɔtu.

3 Heeli ilim mpɔtɔn hɔtɔy ke Taca mǎ ma kuyɔɔtɔtu. Ma yɔɔtɔgi si maa tɔ-kuɔ kɔkɔ. Kaa nyaya tun lum nyɔn tɔna na kuwɔlɔn. Pɔlɔpu kaa teesi-ke. Kaa nyaya pɔ tɔnaya hatoo ilim mpɔtɔn kɛ, halɔna pɔ ntɔɔn.

4 Yɔlaa tɔna kǎ nyi si maya Taca. Ma tɔna kɔkɔ nke, na pɔlɔpu kaa teesi-ke.

5 Ntɔna Isekiyeeli mǎ, ma yɔɔti si: Hai, Taca, pa tɔn maya si atuwa ke ma tukiyi.

6 Mɔrɔyú Taca tɔma-m si:

7 Yulu nyá, keesi nyá ise na Yosalem ɔate tɔ. Yɔɔti tɔ kotaya tɔlatɔnaa tɔ kɛ isayatu. Yɔɔti mpi pu mayana Iseyeli tetu tɔ.

8 Heeli Iseyeli nyɔma si, maa kuɔ pa tɔ. Maa kpee ma layate ke tɔ suyute taa na mǎ kú pa tɔna. Paa asayaa paa kupama.

9 Kupama na asayaa pa kpiisuyɔ tɔ kɛ maa kpee ma layate ke tɔ suyute taa. Maa kú yɔlaa tɔnaya pɔ kraɔan ilim mpɔtɔn na pɔ ntɔɔn tɔ tɔ.

10 Yɔlaa tɔna kǎ nyi si, maya Taca, ma kpee ma layate ke tɔ suyute taa. Tɔ kaa tasa mɔlɔyɔ.

11 Yulu nyá, nyá lanje í wakɔli sɔsɔm. Wii pa tɔna pa isɛntaa.

12 Ye pa pɔɔsa-n si: Pepe tɔ kɛ n mɔlɔyi? Ue n cɔ si, ma nuwa tɔm isayatu kɛ. Tu la na yɔlaa lanja wakɔli. Paa susi nkpalasi ke yem, na pa apalɔtu hoo. Pa tɔna kǎ maki tɔma. Nti tɔ talɔna ntɔ. Taca Isɔ mǎ ma yɔɔtɔna mpu.

Layate ka tɔɔ Iseyeli nyɔma

13 Mɔrɔyú Isɔ tɔma Isekiyeeli mǎ si:

14 Yulu nyá, yɔɔti si, Isɔ mǎ ma yɔɔta si, layate layate.

Pa sala-teye na pá sotiti-te.

15 Yɔlaa kuɔ tɔ kɛ pa sala-te.

Pa sotita-teye si tɔ teeki kɔkɔ.

Tu pɔsi na tɔ yɔli?

Ma pɔyalɔ kawulaya kɔrɔyú footiyi tun tɔnaya.

16 Pa sotita-teye si pá tɔki-teye nin taa.

Pa sala-te na pá sotiti-te si

kuɔ í tɔki i nin taa.

17 Yulu nyá, ma kapuka na n wii.

Mpi tɔ, ma yɔlaa tɔ kɛ pa kpee layate.

Iseyeli awulumpiya tɔna tɔ kɛ pa kpee-te.

Paa ku pa tənaya.

Pə tɔɔ tɔ, kra nyá lanje.

¹⁸ Pə ké mayasuyu ton nyəŋku ké.

Tacaa má ma yəɣətəna mpu.

¹⁹ Yulu nyá, teləsi Iso kuyəɣətutu
na ní ma niŋ taa.

Layate í ma təm naale, na təm tooso.

Layate nte tə kuyi katatəlaya tɔ

nté tə təŋəɣəna-we.

²⁰ Tə yəkəɣi yəlaa apalutu ké.

Tə yeki na pá seliyi.

Tacaa má, ma su layate kukukule ke
paa nənəɣə ŋkaya.

Tə ŋmeləsəɣi na tə səlv puwa si té kú.

²¹ Layate ləŋ nyənte i lo nwaan na mpələ.

Tə keesi tə nəɣə na həɣələŋ tənə taa.

²² Tacaa má, maa ma niŋ taa tətɔ. Maa yele na ma pááná huu. Maya Tacaa, ma
yəɣətəna mpu.

Kolontunaa tiu ke Yosalem tɔɔ

²³ Ḿpúyú Iso tɔma Isekiyeeli má si:

²⁴ Yulu nyá, hee mpraan naale wei Papiloni wulav ká təŋ na í kəŋna i layate tɔ.
Mpraan ŋi i naale i luna tetu kulɔmtu taa ké. Tu kuyəsum na pə hólí-i timpi paa
mpaav ŋku ku puki tɔ.

²⁵ Hee mpaav ŋku Papiloni yoolaa ká təŋ na pá tala Amoni nyéma icate Lapaa
tɔ. Na ŋku paa təŋ na pá tala Yuta kolunja icate Yosalem taa tɔ.

²⁶ Papiloni wulav takɔ mpatɛe taa, ilena í sən na í mayasi pile. I ká ciyiti nyéma
kutətəna. I ká pəsɔi tun kulalaan, na í wiili pulɔpu həle taa.

²⁷ I mayasaa ilena nyəmle kra Yosalem. Ḿpúyú tə hota i niŋ ntəɣəŋ taa. I ha
nəɣə si, pá suv icate taa na yoo kakisasi. Pa su yoo wontu ke nənəsɔi, na pá lo
həpɛe taka ke koloosi kila na pá hee ləŋ.

²⁸ Yosalem nyéma me í huuki si, pile mayasuyu mpi pə kaa kra-me. Mpi tɔ, paa
tema-meɣe nəsɔi suv. Ie Papiloni wulav ná huləɣi-meɣe mə təpəntəle. I huləɣi-
me si i ká kuu-me na í tɛena.

²⁹ Pə tɔɔ ké Tacaa Iso yəɣətəɣi si, í təsəɣi-m mə kawalaya tɔɔ. Pəcɔ́ í kuliyi mə
isayatu tɔɔ, na í huləɣi mə kypəntəŋ ke mə lakasi tənə taa tɔ. I ta yele si í sə mə
isayatu tɔɔ tɔ, kolontunaa ká kuu-me.

³⁰ Ama pə kaasuyu Iseyeli wulav nyá tɔ, nyá ké waali lulu səsə ké. Waatu kəŋ
wei i taa nyá tənte isayale ká su tənaya tɔ.

³¹ Nti maya Tacaa Iso ma huləɣi təɣəle si, pu pɛ-ŋ mpi pə huləɣi si, n ké
awulumpu tɔ. Paa kəli nyá ntenuyu. Paa kusɔi mpa pa pasa pa ti tɔ pa nyəŋ.
Ilena pá tisi mpa pa həŋ pa ti tɔ.

³² Maa pəsɔi Yosalem icate ke ncaale taa ncaale. Paa yəki icate tənə təmuyumuyu.
Ama pə kaa la mpu na wei i niŋ taa pa tu-te tɔ, i ta kənta ké.

Amoni nyéma yoonav

³³ Ḿpúyú Tacaa tɔma Isekiyeeli má si: Teləsi Amoni nyéma ke təm isayatu nti
Iso Tacaa, má, ma yəɣəta pa yaasi wei i tɔvki Iseyeli nyéma tɔ i tɔɔ tɔ. Heeli-we
si: Layate wee, na tə səlv puwa si té ku-me. Pa sotita-te si, té teeki kəkə na té kú
katatəlaya.

³⁴ Waatu wei mə taŋa toosee kəkpeye, na kvteləsətu pəpətu nyəntu tə. Layate səəlu puwa si, t́e seti waali lulaa na isayalataa pa nyəəŋ. Pəpətu fei lelen, mə tənte isayale tənaya waatu tapəna ntə.

³⁵ Ɔ mələna mə layalee ke a suyula taa. Maa huuna-mege tetu nti tə taa pə ŋma-me tə.

³⁶ Maa mu-me na pááná səsəəna. Maa woso-yege mə təə isu kəkə. Maa tu-mege asayaa mpa pa nyəma wakəlvu təm tə pa niŋ taa.

³⁷ Mə caləm ká kpe tetu taa. Kəkə ka nyaga-me na pá səə mə təə. Mpi tə, maya Tacaə Isə, má yəətəna.

22

Yosalem nyəma acaalətu təma

¹ Ḿpóyó Tacaə təma-m si:

² Yulu nyá, taŋani nyá ti na ŋ huuna Yosalem icate nte tə taa yulvulaə suwa tə. Taa nyá, la na pá nyi pa acaalətu lakasi.

³ Teləsi-we si, mə kuyuna icate yəlaa. Mə taŋanəyəna yəlaa wakəlvu waatu. Ɔ luki tuŋ kulalaəŋ na í pilisiyi mə ti.

⁴ Ɔ kv yəlaa na í pilisi mə ti na tuŋ. Ɔle mə təm ka si. Mpu pə yelina na mə kuyeeŋ pasa na mə pusi te. Pə təə ké ma yelaa na piitimnaa tuku-me. Tetu təna wəŋiyi-mege.

⁵ Mə cəlu nyəma na hatəlaya nyəma ka wəŋ-mege. Mpi pə təə í pilisa mə ti na mə tetelatətu səsəyi tə.

⁶ Iseyeli awulumpiya lakəna pa toŋ na pá kuyi yəlaa ke icate taa.

⁷ Yəlaa footiyi pa caanaa na pa toona ke tetu taa. Pa muyuliyi muulaa na pá təkí suluwaa na leelaə isə.

⁸ Pa nyənəyi yem ké ma kətaya təlataəna. Pa wakəlvu ma kuyeeŋ kvheesəŋ.

⁹ Icate taa yəlaa me í ha mə təyi caŋanav taa. Ɔ kuyi təma na í təkí kulalaam təyənasi ke pulasi taa. Ɔ ha mə təyi asilima təma taa.

¹⁰ Ləlaa suvəna pa caanaa alaa. Pa kpiki alaa lempra ke pa isətu nav waatu.

¹¹ Ləlaa ná laki wasəŋkalətu na pa təyəntələnaa alaa. Ɔlena ləlaa náá kekitiyi pa saalənaa, yaa pa na mpa pa kaa caanaa tike yaa toona tike tə.

¹² Tetu taa yəlaa tisiyi na pa fəlvu-we na pa kuyi ləlaa. Ɔ kəntəyi mə liyitee na í taŋaa si pá fəli-me na pá təni kasəyaya səsəəŋka. Ɔ ləkəyi mə təyəntələnaa na muvəŋ na í səkí mə caə Isə təə.

¹³ Maa kusi kataŋa na Yosalem nyəma me mə təə. Mpi tə, í pəkəyi kasəyaya asilima nyəŋka na í laki yulvule.

¹⁴ Kuyaku ŋku maa kvli mə təə tə, í ka wəena apalutu na toma na í səŋ? Maa la nti ma yəətəna tə.

¹⁵ Maa yasi-mege tətənaa mpa í ta nyi tə pa piitimnaa taa. Mə asilima təma ka su tənaya.

¹⁶ Ɔ ka wakəli mə ti na Mə isayatu ke piitimnaa ləlaa isəntaa. Ɔlena í cəkəna si maya Tacaə.

¹⁷ Ḿpóyó Tacaə təma-m si:

¹⁸ Yulu nyá, Iseyeli nyəma pəsa ké isu nyəyətə nti pa ta taŋani tə. Isu liyitee nyəyətə, na kvseəmtu, na kvhulvmtu, na nyəyəlvu mayamaya, na sələpa nyəŋku ŋku pa su kuluku taa si, pa taŋanəyi tə.

¹⁹ Pə təə ké Tacaə má ma Isə yəətəyi si: Mə təna í wə ké isu nyəyəlvu ŋku pa ta taŋani tə. Ma kpeyeliyi-mege Yosalem taa.

²⁰ Teitei isu pa kpeyeluvu nyəyətə waani waani ke təntəmle ke kuluku taa, na pá huɣuti kəkə na t́e hoo tə. Ḿpóyó maa kpeyeli-mege ma pááná səsəəna taa na í hoo.

21 Maa kpɛyeli-meɣe tɛntɛmle ke. Maa woso mɛ tɔ kɛ ma pɔ́áná sɔ́sɔ́na kɔ́kɔ́, na í hoo Yosalem taa.

22 Isu liyitee nyɛ̀ɣɛtu hookuyu kuluku kɔ́kɔ́ taa tɔ. Ḿpɔ́yó í ka hoo ɛcate taa. Waatu inɛ̀ɣi í ka nyi si, maya Tacaá má muna pɔ́áná.

23 Ḿpɔ́yó ma tasaa si Tacaá tɔ́ma-m si:

24 Yulu nyá, heeli Yosalem nyɛ́ma si, mɛ ɛcate we kɛ isu tetu nti tɛu ta nu tɔ. Ile maa mu-ti na pɔ́áná, na tɛ wuli tɛkraɲalaɲ isu tetu nti tɛ laɲa lom tɔ.

25 Teitei isu tɔ̀ɣɔ́lasi nyusɔ̀ɣu si tɔ̀ɣɔ́nasi waali tɔ. Ḿpɔ́yó mɛ nyɔ̀ɣu nyɛ́ma kyɛi lelaa, na pá pɛsɛ̀ɣi alaa paɣale ke lelaa, na pá kuuki liyitee na wɛnav.

26 Mɛ kɔ́tɔ́laa ná yɔ́ka ma kiiɲ. Pa wakɛ́lɛɣi ma kɔ́taɣa tɛlatɛnaa. Paa faɣasɛ̀ɣi mpi pɛ we tɛnaɲɲ na mpi pɛ kɛ krai nyɛ́m tɔ. Pɛyele pa ta nyi asilima nyɛ́m na mpi pɛ ta ke asilima pulu tɔ. Paa paasɛ̀ɣɛna ma kyɛɛɛɲ kɛɛsɛ̀ɣi. Ilena pɔ́ kyɛi ma nyɔ̀ɣu ke mɛ heku.

27 Mɛ nyɔ̀ɣu nyɛ́ma ná wee kɛ isu taale hasi nsi si cɛ́lɛɣi si tɔ̀ɣɔ́naɣa tɔ. Pa nyusɛ̀ɣi calɛ́m, pa tɛɲ yɔ́laa, pa nyulɛɣi pa wɛnav.

28 Mɛ Isɔ́ kyɛ́ɣɛtutu telɛ́sɛ́laa ná wee kɛ isu lom mpi pa taaki kutuluyu tɔ tɔ. Krai toosee ke pa naaki, na pá yɔ́ɣɛ́tɛɣi kaloolaya tɔ́m. Pa tɛɲ si: Tacaá Isɔ́ yɔ́ɣɛ́taa. Pɛyele ma ta yɔ́ɣɛ́ti natɛli.

29 Mɛsɔ́ɲ na nyulɛ́m ke yɔ́laa laki tetu tɛna taa. Pa cɔ́sɛ̀ɣi kɔ́nyɛ́ntɔ́naa na pá muɣuliɣi muɔ́laa.

30 Ma pɛekɛ́ɣi mɛ taa kɛ yulu wei i sɔ́ɔ́lu puwa si í nyama kolɔ́ɲa tɔ. I ká sɛ̀ɲ nɔ́nɔ́ɣo na í paasɛ́na tetu tɛna. I ká sɛ́lɛ́mɛ-m si ma taa yɔ́ki ɛcate. Ma ta na nɔ́ɣɔ́lu.

31 Maa mu-me na pɔ́áná sɔ́sɔ́na na má yele na mɛ lakasi mɛli mɛ nyɔ́ɔ́ɲ taa. Ma pɔ́áná ká nyɔ́ɣa-me isu kɔ́kɔ́. Tacaá Isɔ́ má ma yɔ́ɣɛ́tɛna mpɛ.

23

Samalii tetu yɔ́laa wasaɲkalɛtu

1 Ḿpɔ́yó Tacaá tɔ́ma-m si:

2 Yulu nyá, alaa napɛ́li paa wɛ́nna naale, pa too ke kulɔ́m.

3 Ilena pá lá wasaɲkalɛtu ke Icipiti taa timpi paa wee tɔ̀ɣo pa pɛɛlɔtu waatu. Tɛnaɣa pa caala pa pɛɛlɔtu hɛ́la ke wayalɔ́ɣu, na pá nyamakɛ́li-ye.

4 Pa yaakaya kɔ́ɣo si, Ohola, ɛɣɛ́le Samalii tetu. Neu si Oholipa, ɛɣɛ́le Yosalem. Má tɛ́nna-we, na pá lɔ́li-m apalɔ́piya na alɔ́piya.

5 Ama Ohola ná lapa wasaɲkalɛtu. Pɛyele má tɛ́nna-i. Mpa n nyulaa tɔ̀ɣɔ́le nyá cɔ́lɔ́ nyɛ́ma Asilii nyɛ́ma. Ḿpɔ́yó ń lɛ́sa pa taa kɛ taɲnaa.

6 Paa kɛ nyɔ̀ɣu nyɛ́ma kɛ, na tɔ́m huɔ́laa sɔ́saa. Pa suukaya wontu kɔ́pampantu kɛ. Paa kɛ ifɛ́piya na pá tewa na pá cakɛ́ kɛraɲanɛɲ.

7 Ḿpɔ́yó Ohola nyá luyɛ́ lapa Asilii nyɛ́ma akewɛ́naa sɔ́saa mpɛ. N sɔ́la-we, na ń pilisi nyá ti na pa tuɲ.

8 Wasaɲkalɛtu nti ń lakaya Icipiti tɔ̀ɣo n tɔ̀ɣɛ́taa. Tɛnaɣa pa caala nyá pɛɛlɔtu hɛ́la wayalɔ́ɣu. Ilena pá hɛ́ntɛ́na-ɲ nyá pɛɛlɔtu taa, na pá pɛ́si-ɲ wasaɲkali.

9 Pɛ tɔ́ kɛ ma tu-ɲ nyá taɲnaa Asilii nyɛ́ma mpa nyá luyɛ́ sɔ́u mpɛ tɔ pa niɲ taa.

10 Pɛle pa kuu nyá pɛ́yala na nyá pɛ́laa. Ilena pá wɔ́ɣɔ́si nyá wontu na pá ku-ɲ na layate. Isɛ́na pɛ́ hɔ́ma nyá nykraɲɔ́ɣu si alaa lelaa í ná tɔ̀ɣɔ́le.

Yosalem ɛcate yɔ́laa wasaɲkalɛtu

11 Ohola neu Oholipa ná pɛ́ tɛnaɣa mpɛ. Ama i kɔ́nyulɛ́ɲ telɛ́sa mpɛle. Oholipa nyá nyɛ́ntu tɛɛ nyá kɔ́ɣo nyɛ́ntu.

12 Nyá cɔ́lɔ́ Asilii nyɛ́ma tɔ́m huɔ́laa, na akewɛ́naa sɔ́saa. Pa suuwa wontu kɔ́pantu kɛ na pá kɛ́ ifɛ́piya. Pa tewaɣa na pá cakɛ́ kɛraɲanɛɲ, mpɛɣe n tɛnaɣa.

¹³ M'p'ógó ma cekēnaa si, nyá pilisa nyá ti tótó. Mə naale mə tǝntɛ lapa kulɔmtǝlɛ.

¹⁴ Oholipa ná sǝsɔa lentɪ kɛ nyá wasaŋkalətu tǝǝ. Kuyaku nakuli n nawa pa ləsa Papiloni nyéma fotoo na lɔm kɔsɛɛməm kɛ kolunɔa tǝǝ.

¹⁵ Pa ləla tampalanaa kɛ pa tusɪ taa. Pa tema nyǝǝŋ saalasɪ kɔwalasɪ, pa nəǝǝsəna isɪ awulaa. Isɪ Papiloni nyéma wɛw pa tɛ tǝ.

¹⁶ Waatu wei Oholipa n ná-wɛyɛ kɔakɔraa tǝǝŋ n nyula-wɛ. Uena n tili nyá tillaa kɛ pa tɛ.

¹⁷ M'p'ógó Papiloni nyéma pola nyá kiŋ na nyá na-wɛ í kaa nyaalɔyɔ. Na pá pilisi-ŋ na pa wasaŋkalətu. N pilisa nyá tǝǝŋ mɔv, uena nyá taa kɔana-wɛ.

¹⁸ N ka pəsa nyá tǝǝŋ wasaŋkalɪ kɛ tǝkɛɛlee. N huɫa nyá tapakɔrɛtɛ kɛ yəlaa. Haləna ma nyǝǝsɪ-ŋ isɪ ma nyǝǝsɔyɔ nyá kǝǝŋ tǝ.

¹⁹ N lələsa nyá wasaŋkalətu kɛ, na n tǝsǝŋɪ isəna n lakaya nyá tǝǝŋ nyá pɛɛlətu waatu kɛ Icipiti tǝ.

²⁰ M'p'ógó nyá luyɔ sɔvwa nyá taŋnaa mɔa pa wɛna wasaŋkalətu luluɔyɔ tǝ. Isɪ kɔaŋasɪ na kɔaŋanəŋ pə wɛw tǝ.

Yosalem nyéma ŋkɔaŋyɔyɔ həm

²¹ Oholipa, n tǝsɔa isayatu nti n lapa nyá pɛɛlətu tǝ. Waatu ɪnǝŋɪ Icipiti nyéma wəyalaya nyá həla na pá ŋmakələŋɪ-yɛ.

²² Pə tǝǝ kɛ Tacaa Isə yǝǝtǝŋɪ si: Maa yele na nyá taŋnaa təna mɔa nyá taa kɔanaa tǝ, pá luna paa le na pá kuli nyá tǝǝ.

²³ Pə kɔaŋav Papiloni ɪcatɛ, na Kalətɛɛ nyéma təna tǝ. Na Pekotɪ na Sowa na Kowa pə tɛtɔnaa nyéma. Asilii nyéma təna ká sǝsɪ pa tǝǝ. Maa kɔpɛyeli ifepiya telaa, na kufənɛɛnaa, na tǝm huɫaa sǝsaa, na yoolaa, na akewena sǝsaa. Pa təna paa kɛ kɔaŋanəŋ cayalaa kɛ.

²⁴ Paa luna ilim ntǝǝŋ tǝǝ kɛ, na yoolaa tuutuuma na pa yoo kɛkɛnaa na pə wontu. Paa kenti pa tǝǝ kɛ kɔaləŋ, na yoo kahusi na pá ta-mɛyɛ kɔtaɔa. Maa pɛtɪ Papiloni nyéma kɛ mə tǝm. Pɛɛ paa kɛsəna pa kiŋ na pa huɫna-mɛ.

²⁵ Maa mɔ-mɛ na pááná, na má yele na mə kolontuna la-mɛ na mɔsɔŋ. Paa sɛtɪ mə muna, na mə ŋkɔaŋɪ. Paa kv mə lɔlɔyɔ nyéma na layatɛ. Uena pa kuu mə pəyalaa na mə pɛɛlaa. Ye pə kaasa mɔa, ɪɛ pa nyayasi-wɛyɛ kǝkǝ na pa ɪsɛ.

²⁶ Paa kuu mə wontu kɔsusuutu, na mə kacɔka nyəntɔ təna.

²⁷ Maa su tənaya kɛ mə tǝntɛ isayalɛ. Na mə wasaŋkalətu nti ɪ caala Icipiti taa tǝ. ɪ kaa tasa Icipiti nyéma kɛ nyulɔyɔ, yaa ɪ huɫ pa tǝm.

²⁸ Pə taya pɔlv, maya Tacaa, ma yǝǝtǝŋəna si maa tɔ-mɛyɛ mɔa u caaki na mə taa kɔana tǝ pa niŋ taa.

²⁹ Taa haŋaya kɛ paa lana-mɛ, na pá kuu mə wɛnav mpi í kontina haŋaya tǝ, na pə yele-mɛyɛ kɔrɛtɛ tǝyələyəlɪ. Pɪ kuli mə tɛtɛlatətu na mə wasaŋkalətu isayatu na pə fɛɛɛ tǝ tǝyɛɛɛɛ.

³⁰ M'p'ógó paa la-mɛ. Mpi tǝ, í lapa wasaŋkalətu na piitimnaa. ɪ pilisa mə ti na pa tuŋ.

³¹ Mə kǝǝŋ ɪkɔatɛ kɛ í təŋaa. Pə tǝǝ kɛ maa tɔ-mɛyɛ wahala sǝsɔ na pááná*fa*. ^a tɔwa pə huwɛɛ isɪ Matiyee 20:22. Fəlanɛɛ taa wɛɛ si kǝpɔ kɛ.

³² Tacaa Isə má ma yǝǝtǝa si: ɪ ká tǝǝŋ wahala sǝsɔ kɛ. Wahala ɪnɪ ɪ walaa kɛ na ɪ limaa. Wahala ɪnɪ ɪ ka yelina na pá tɔuki-mɛ na pá wonjiyi-mɛ. Wahala ɪnɪ ɪ tǝwaa sǝsɔm kɛ.

³³ Nyá kǝǝŋ Samalii wahala ɪnɪ, ɪ ká wu-ŋ na í kv-ŋ. Na í wakəlɪ-ŋ na í tɔ-ŋ sǝǝntɔ.

³⁴ N ká tǝǝŋ-ɪ kɛ na n tɛmɪ-ɪ. N ká yǝki-ɪ hǝǝlasɪ na sí hɛɛ nyá laŋlɛ taa. Mpi tǝ, maya Tacaa Isə má yǝǝtəna.

^a **23:31 pááná:** Pááná, pə nuw lapa Ləkpa nyéma kɛ katɛ, pə tǝǝ kɛ tǝ

³⁵ Pə təw kə Tacaa Iso má ma yəgətəa si: N səw ma təw. N lə-m na waali tə, nyá wasaŋkalətu na nyá isayatu ká məli nyá nyuyə taa.

Iso kuyi Samalii na Yosalem pa təm

³⁶ Mprúgú Tacaa təma Isekiyeeli má si: Yulu nyá, tayanı nyá ti na ń huona Ohola na Oholipa. Pə wee si ń kuli pa acaalətu təw kə.

³⁷ Pa kə alaa yuləkulaa kə, na wasaŋkalənaa. Tuŋ asilima nyəŋ tələale ke pa lapa wasaŋkalətu. Pa laa-i pa pəyalaa mpa paa lula-m tə.

³⁸ Mpi pa tasa-m lapu təgəle pa pilisa ma kətəga təlate ke kuyaku kulumuyə ŋku. Pa wakəla ma kuyeyə kuhēsəŋ.

³⁹ Waatu wei pa laakəga pa piya ke tuŋ təgə, pa pola kuyaku kulumuyə ŋkuyə ma kətəga təlate na pá pilisi-te.

⁴⁰ Haləna pá tili tillaa ke apalaa pooluŋ nyəma waali. Pəle pa təw kə pa səwa lum, na pá tó cəlavnaa na kacəka wontu.

⁴¹ Uena pá cəga pa katonaa kupampama təw, na pa taapələnaa ke pa nəgə təw. Na pá su ma tulaalu na nim ke pə təw.

⁴² Samaa wei u huoki natəli tə, i kəma i kin na í laki kəkəte. Sapaa wulaya tetu taa kə pa lunaa. Pa tuwa Ohola na i neu pa niŋ taa kə kpaŋi, na pa tema-weye ntenin kupampaŋ.

⁴³ Mpuuyəle ma pəsa pa taa alu wei i kpatəla wasaŋkalətu taa tə si: Nəwəw n ká laki-təgəle? Na paa kəw nyá kin na?

⁴⁴ Uena yəlaa kəw pa kin isu pa kənyuyə apalaa təna alaa kin tə. Mprúgú apalaa pukəga alaa sakala nyəma Ohola na Oholipa pa kin.

⁴⁵ Ama apalaa siyisilaa ká huona-we, isu pa huokuyəna wasaŋkalənaa, yaa mpa pa kuyi yəlaa tə. Mpi tə, pa kə wasaŋkalənaa kə, na yəlaa caləm we pa niŋ təw.

⁴⁶ Tacaa Iso yəgətəyi si: Maa yele na samaa kulı pa təw. Paa kuu pa wontu na səgəntu pu-we.

⁴⁷ Samaa inı i ká yəga-weye pəe, na pá ku pa na pa pəyalaa na pa pəelaa na layaləe, na pa nyagasi pa téesi ke kəkə.

⁴⁸ Isəna maa su isayatu tənəga ke tetu taa təgəle. Uena pə huli alaa ləlaa ke layatu na pá taa təŋ pane pa ikpate.

⁴⁹ Pa isayatu ká məli pa nyəwəŋ taa. Paa səgəli pa tuŋ laaw kupuntuyə. Waatu inəyi paa nyi si mayalə Tacaa Iso.

24

Yosalem nəgəsəna taanuse wei kəkətəga kpawa tə

¹ Mprúgú Iseyeli nyəma kuuu pənəga pəgəlayafəi naanəwa nyəŋka. Isətu naanəwa nyəŋ, kuyaku naanəwa nyəŋku wule. Tacaa təma-m si:

² Yulu nyá tu kuyaku ŋkuyə takəlaya taa. Mpi tə, ku wule ke Papiloni wulaw ká suu Yosalem taa na í ləeki-te.

³ Yəgəti yəlaa təw kullaa mpeye təm. Maya Tacaa Iso má yəgətəna-ti si:

Təsi tiyaga,

təsi-ke na ń pəli ka taa kə lum.

⁴ Tu nantu cəgələŋ kupəŋ təna.

Paa yule paa hamuyə,

na ń suuli mowa kupana.

⁵ Kpəga kaləku taa heu kupampaŋ nantu.

Tu taasi ke səsəm ke tiyaga tē,

na pə wasa teu.

Mpi tə, pə wee si mowa

mayamaya í pu tətəgə.

6 Pə tɔɔ ké Tacaa Iso,
 má ma yɔɔtəyi si,
 yulɔkule icate tɔm we waiyo ké.
 Tə nəɣəsəna ké isu taanuse wei
 kəkətaya kpawa, na ɪ nyaaluyɔ na kate tɔ.
 Ləsi tiipile nantu ke cəɣəluyɔ cəɣəluyɔ.
 Pə taa sɔɔ paa kulɔmuyɔ.

7 Mpi pə tɔɔ tɔ, yɔlaa mpa Yosalem kɔwa tɔ,
 pa caləm we icate heku taa kukpamuyɔ tɔɔ ké yem.
 Nəɣɔlv ta pəli-wəyi ate si
 pá takɪ-wəyi tetu.

8 Ma caawa si ma hólí ma pááná səsəna na má leeti.
 Ulena má ηmusi ɪ caləm ke kukpamuyɔ tɔɔ,
 na má yele-wəyi mpv si nəɣɔlv í taa takɪ-wi.

9 Pə tɔɔ ke Tacaa Iso má,
 ma yɔɔtəyi təfoo si:
 Yulɔkulaa icate nté tɔ tɔm we waiyo ké.
 Mpi tɔ, maa tú tɔ taa ké kəkə səsaya.

10 Tú taasi ke səsəm na ń tú kəkə,
 təsi nantu ke teu na ń tv tuusi pee. Mɔwa í nyaya.

11 Təm tiipile kpete ke mamala tɔɔ na tɔ haɲ.
 Tə nyəɣəluyɔ kuseemuyɔ í see,
 na tə asilima hoo tə taa,
 na tə kəkətaya nyaya.

12 Təkaasuyɔ təna we kpete ké. Kəkətaya kaa lu yem na pə ta kena kəkə.

13 Yosalem nyéma kawalaya we pa asilima taa ké. Mpi tɔ, ma caakaya si má
 husi pa asilima. Ama pa fei tənəɲ, a kaa tasa husuyɔ. Maa lana-we na pááná
 ké haləna á hee.

14 Maya Tacaa má yɔɔtəna mpv. Maa la pə tənaya, ma kaa nyá. Pəyele ma kaa
 weena pətətəle, yaa má tuli tapəɲ. Pui huɔna-meɣe na pə keesəna mə tənte na
 mə təma. Tacaa Iso má ma yɔɔtəna mpv.

Isekiyeeli cayale ke ləyaya

15 Ḿpúyú Tacaa təma-m si:

16 Yulv nyá, maa yele na səm keli wei ɪ heesəyi nyá lanle tɔ. Ue pə fei si ń caya
 ləyaya yaa ń wii, yaa nyá isəlvɔm í tu lu.

17 Nməsi nyá lanwakəlle, taa caya ləyaya. Ama te nyá nyuyv saalaya, na ń lee
 nyá ntaɲkpala. Taa takɪ nyá isentəɔ, pəyele taa tɔɣo ləyaya tɔɣonaya.

18 Isekiyeeli má, tənəɲ tee ké ma yɔɔtəyana yɔlaa. Ulena taanaya ηke ka
 mayamaya ma alv si. Pə fema ulena má lá isəna Iso hulə-m tɔ.

19 Ntəna yɔlaa pəəsi-m si, má keesi-weɣe mpi ma laki mpv tɔ pə kutoluyɔ.

20 Mpuɣule ma cə-we si, Tacaa heela-m tɔm

21 si má teləsi Iseyeli nyéma. Iso si: Maa wakəli ma təsəele. Nteɣe pa həɲna pa ti
 na pá huləsəyəna lanə na pá səla-te. Paa kú pa pəelaa na pa pəyalaa mpa pə yela
 Yosalem tɔ.

22 Pa kaa takɪ pa isentəɔ yaa pá tɔɣo ləyaya tɔɣonaya.

23 Pa kaa heti pa nyəɲ saalasi, yaa pá wəɣəsi pa ntaɲkpala. Pa lanə kaa wakəli,
 yaa pá wii. Ama pa isayatu tɔɔ ké paa nəɣəsi na pá wiiki təma tɔɔ.

24 Isekiyeeli maya paa keesəna na pá lá teitei isu ma lapv tɔ. Waatu wei yaasinaa
 mpe paa la tɔ, paa nyi si Iso mayale Tacaa.

²⁵ M'p'og'oo Tacaa t'oma-m si: Kuyaku nakuli maa l'esi Iso t'esele nte t'o k'e m'o k'p'oluy'u t'etule na i' hul'es'agi-te na lan'a t'o. Lonte nteye i' ka t'ee'lagi na i' h'ona m'o ti. Maa ye'le na i' lan' m'o p'ayalaa na m'o p'ee'laa t'oto.

²⁶ Ue kuyaku n'kuy'u wei p'o s'owa t'o, i' ka se na i' k'o na i' k'eesi-me'ye-ti.

²⁷ Wu'le n'te t'o mayama'a ke m'o n'og'o ka kuli na i' y'og'ot'ona wei p'o s'owa t'o. I' kaa t'asa sum isu kamumuka. Isekiyeeli nyaa we'ena isu kuhulum. U'ena i' cek'ona si may'a Tacaa.

25

Tacaa kal'ag'ana Amoni ny'oma

¹ M'p'og'oo Tacaa t'oma Isekiyeeli ma' si:

² Yulu ny'a, k'eesi ise na Amoni ny'oma tetu t'oo. Y'og'oti isay'ot'ona m'pa paa mayana-we t'o, pa t'om.

³ Tel'esi-we si, may'a Tacaa Iso ma y'og'ot'aa si i' won'aa na i' k'pal'esi kuyanku ma kat'aga t'elate wak'elaa t'o. I' k'piisa Iseyeli tetu. Kolontunaa kuu Yuta ny'oma na pa t'ena.

⁴ Maa ye'le na ilim t'elule ny'oma t'og'o m'o tetu. Paa siki pa t'es'ul'ena na pa ka' ka kal'ek'eh. Paa t'og'o m'o tetu kuhulum, na pa ny'oo m'o naal'om.

⁵ Maa p'esi m'o icate s'os'ole Lapaa ke yoo'oonaa t'et'og'ole. M'o tetu t'ona ka p'esi he'eh t'eh'es'ole. U'ena i' nyi si may'ale Tacaa.

⁶ Tacaa Iso y'og'ot'aa si, m'o lan'le h'ena Iseyeli tetu wahalanaa. I' won'aa na i' n'maali na i' footi-we'ye katat'el'aga.

⁷ Maa tu-me'ye nin' na ma' ye'le na piitim'naa lel'aa lek'i m'o ny'am t'ona. Maa k'piisi-me t'ek'pataa k'e tet'una lel'aa taa. U'ena i' nyi si may'ale Tacaa.

Tacaa kal'ag'ana Mowapu ny'oma

⁸ M'p'og'oo Tacaa Iso t'oma si: Mowapu na Seyii p'o ny'oma y'og'ot'aa si, Yuta y'el'aa we teitei k'e isu piitim lemp'i ny'oma. Pa ta pagati.

⁹ P'o t'oo k'e maa ye'le na kolontunaa tii acal'ee nna a we Mowapu tetu ton'a t'oo t'o a t'oo. An'i a kentina pa t'oo. Paa y'oki-y'eye kuhulum kuhulum. Paa a taa wena a k'ela teu t'o, isu P'eti-Yesim'oti, na Paali-Mey'oh, na Kiliyatayim.

¹⁰ Maa ye'le na ilim t'elule t'oo t'ont'aa t'og'o Mowapu*fa* ny'oma tetu. Isu pa t'og'oo Am'oh ny'oma ny'ent'u t'o. Hal'i n'og'olu kaa k'o i' t'osi Mowapu ny'oma me m'o t'oo. ^a

¹¹ Maa t'oh siyisuyu k'e na ma' lana-me. U'ena i' cek'ona si may'ale Tacaa.

Tacaa kal'ag'ana It'om ny'oma

¹² M'p'og'oo Tacaa Iso t'oma si: It'om ny'oma me m'o tas'ek'ale n'te, leetuy'u m'pi i' leeta Yuta ny'oma t'o.

¹³ Maa tu-me'ye nin'. Maa ko y'el'aa na wontu. Pu k'piisi-me'ye p'o kra'g'au Tem'oh icate, hal'ona Tet'oh ny'ente t'o.

¹⁴ Maa ye'le na Iseyeli ny'oma leeti It'om ny'oma me na ma pa'ana. U'ena i' cek'ona ma leetuy'u. Tacaa Iso ma' ma y'og'ot'ona m'pu.

Tacaa kal'ag'ana Filiisi ny'oma

¹⁵ M'p'og'oo Tacaa Iso t'oma si: M'pi p'o t'oo t'o. Filiisi ny'oma me i' tayana m'o leetuy'u. I' leeta Yuta ny'oma, i' ny'ona-we'ye yem. I' p'ek'aa si i' k'piisi-we na taa han'aga tam ny'oh'ka.

¹⁶ Tacaa Iso si, maa to Filiisi ny'oma me'ye nin'. Maa k'piisi m'o t'ona m'pa i' luna Kaf'at'oo tetu na i' ca'a ten'ku n'og'o t'o.

¹⁷ Maa leeti-me'ye s'os'om, na ma' h'o m'o n'kra'nh na pa'ana. Waatu wei maa la-me'ye m'pu t'og'o i' ka nyi si may'ale Tacaa.

^a 25:10 *Mowapu*: Mowapu lonte taa, tel'es'el'aa lel'aa na' tuwa si Amoni ny'oma.

26

Tacaa kaləḡana Tiii nyəma

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Iseyeeli nyəma kuuu waali, pənaya naanowa na kulomaya nyəjka. Isətu kuyaku kancaalaya nyəjku wule. Tacaa heela Isekiyeeli má si:

² Yulu nyá, timpi Tiii nyəma wonja Yosalem icate na pá kpaləsi si, yee, pə tu wakəla icate nte tə taa yəlaa tənayana tə. Paa kraya tə kulapəle, paa tasa ton sɔɔ. Mpi tə, Yosalem pəsa ncaale ke nənəɔ.

³ Ma səna Tiii nyəma me mə təo ké. Maa yelee na piitimnaa tuutuuma kulɪ mə təo, isu tenku lom huukuɣu tə.

⁴ Paa yəki Tiii icate koloosi, na pá hu mə ate na isə kutulun. Ilena má paali icate tetu na pá yelee ate kukpamuyɔ.

⁵ Tu pəsi lonte nte tə taa tiina kpalaa len pa pulun ke tenku taa tə. Piitimnaa ká təḡana-te. Mpi tə, maya Tacaa má yəḡətəna.

⁶ Ilena pá kú tə cəɔ acalɛɛ na layate. Waatu inəyi í ka nyi si mayale Tacaa.

⁷ Mpi tə, Tacaa Isə yəḡətəa ké si: Maa yelee na ilim ntəḡəḡ təo Papiloni wulav Nepukanəsaa, wei ɪ ké awulaa wulav tə, í na ɪ krayanəḡ na ɪ cəɣalaa, na ɪ yoou keekənəa pá kreɣeli na pá wee yəlaa tuutuuma, na pá tii Tiii nyəma təo.

⁸ Paa kú acalɛɛ nna a cəɔna Tiii icate ke tenku koten təo tə na layate. Kolontunaa ká hee ləḡ na pá lo hapɛɛ taka, na pá wee isu kolunja kukentaya.

⁹ Paa ma pa yoou ituule ke mə icate kolunja. Paa tusi mə ate na isə kutulun na pa yoou wontu.

¹⁰ Pa krayanəḡ tuutuuma mɔsuyɔ ká waasi mə təo. ɪ cəɣalaa na pa yoou keekənəa kəkəte ká ciyiti mə koloosi. Waatu inəyi paa sɔɔna mə icate nənəɔsi, isu pa sɔkuyɔ icate nte pa lɛkkaa tə tə taa tə.

¹¹ Paa felɪ mə hapɛɛ tənə təo na pa krayanəḡ acowa. Paa kú mə icate yəlaa na layate. Paa peti mə təlaale akelenaa mpa pa huləyi si í wena ton təḡo ate.

¹² Ilena pá ḡmulɪ mə wənəv na pá kuu mə kataataya wontu. Paa yəki mə icate kolunja, na pá tusi mə tɛɛsi kacəka nyənsi. Paa peti tenku taa ké pɛɛ na pə taasi na pə tetu.

¹³ Maa su tənaya ke mə yontu kəkəte. Pa kaa tasa mə cəməḡ tan ke nuu.

¹⁴ Maa pəsi mə icate ke kukpamuyɔ kpete nyəjku ḡku ku təo pa len tiina pulun tə. Nəḡəlv kaa tasa-meɣe ḡmau. Maya Tacaa Isə, má yəḡətəna.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa Isə təma si: Tiii icate nyá, paa wakəli-ḡ na pá kú nyá taa yəlaa na pá mələyi acufu inɪ ɪ taa. Ilena tenku nəḡo acalɛɛ nyəma sɔv seluyɔ.

¹⁶ Tenku nəḡo awulaa tənə ká kulɪ pa kumlee təo. Paa wəḡəsi pa kawulaya tokonaa mpa pa səpa tə. Ilena səḡəntu səsəntu kpa-we na pá cəɣa ate, na pá seliyi kutamsa. Mpi tə, pa lanja wakələnə icate nté.

¹⁷ Paa ma kawəyaya ke icate nté tə təm si:

Pəwe, icate səsəle təle.

Pə wakəla-te, na pá kpiisi-teɣe tenkunaa taa.

Tə yəlaa ka ḡmakəla antulinya taa ké.

Mpa pa cəɔna-te tə pa

nukaya tə səḡəntu ké.

¹⁸ Nəɔnəɔ tenkunaa nəɔsi yəlaa

seliyi tə wakəlvuyɔ təo ké.

Ilena kutemḡ poolun nyəḡ

nyəma tɛɛ sɔvki tə saalvuyɔ təo.

¹⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa Isə yəḡətəa si: Maa pəsi-teɣe ncaale, isu acalɛɛ lenna, nəḡəlv kaa cəɣa. Maa yelee na tenku lumanḡ səsəḡḡ lom lu na pá li-te.

²⁰ Maa tisi-teɣe hatoo atətəle taa na tə mayana pusɪ tənə sətəa. Tu cəɣa tetu tɛɛ timpi nəḡəsənə isu ləḡtaa ncaa təḡo, atətənaa mpa pa laala-teɣe səm tə, pa kiḡ. Tə

kaa pəsi na tɔ tayanɪ mɛlvɔv. Pəyele nɔɔlv kaa tasa tɔ taa kɛ caɣale, pɔcɔ tɔ kaa tu wɛɛna lonte kɛ weesuɣu nyɔma taa.

²¹ Sɔɣɔntɔ ká pɪ yɔlaa na mpi pɪ maɣana-te tɔ. Maa kpiisi-te tɔkpataa. Tɔ kaa tasa wɛɛv, paa pɛɛki-te pa kaa keesi-te. Tacaɔ Iɔ má ma yɔɣɔtɔna mpv.

27

Tiii icate ncaale tɔ wula

¹ Mɔ́yó Tacaɔ tɔma Isekiyeeli má sɪ:

² Yɔlv nyá, wii Tiii icate tɔ sɪ:

³ Hei, Tiii, nyá wei n wɛ tenku nɔɔ, na nyá na tenku taa tetvnaa payale í laki taatɔle tɔ. Tacaɔ Iɔ má ma yɔɣɔtɔɣi sɪ:

N tɔɣaɣa sɪ n tewa tɔmammam ilɛ?

⁴ Nyá toosi nté hatoo tenku hɛkv taa.

Nyá saakɔlaa saaka-ɲ teu kɛ.

⁵ Senii pɔɣv tɪɲ kɔpaɲ kɛ í saakɔna kpulvɔv.

ɪ caa Lipaɲ tɪɲ kɔpaɲ

na í lá tesika sɔsaya.

⁶ Pasaɲ tetv tɪɲ kɔpaɲ kɛ

í saaka kpulɔɲ lɔɣlasɪ nsi

pa hatɔɣɔna lvm tɔ.

ɪ saaka kvacayaɲ na Kɛɛkɪ tetv

tɪɲ na í tv pɔ tɔ kɛ tuu kela*fa*. ^a sɔsɔm kɛ.

⁷ Icipiti kɔpɔkɔpɔntu tɔɲ nyɔntv kɛ

í lɔvna mɔ kpulɔɲ pɔɔɲ na í sɔ.

Mɔ pɔɔɲ inɔɣi pa nyɔɲna-mɛɣɛ poolɲ.

Sipili tetv pɔɔɲ wei pa sɛsaa

na pá lii akpaɣala tɔɣ í taka mɔ kataataya wontu tɔ.

⁸ Sitɔɲ na Alɔfatɪ pɔ acalɛɛ yɔlaa

nté mɔ kpulɔɲ saalaa.

Tiii nyɔntaa sɔsaa nté kpulvɔv paasɛnlaa.

⁹ Pipɔlɔsɪ icate yɔlaa mpa pa

nyɔma niɲ tɔma lapv na pá wɛ caɲɔm kɛ teu tɔ.

Mpɛ pa paasayana kpulvɔv pɔɣɔlvɔv kɛ tayanvɔv.

Tɛɲku kpulɔɲ sɔsɔɲ kɔɲaya mɔ tɛɣɛ.

ɪ taa yɔlaa yakɪ mɔ kataataya wontu.

¹⁰ Pɛɛsɪ na Lutɪ na Putɪ pɔ yoolaa

lakaya nyá yoolaa kɛ tɔmlɛ.

Mpɛ pa pusayana kpalɔɲ na yoo kahuɪ kɛ tɔsikilɛnaa taa.

Mpv pɔ kvɔsayaɲa nyá nyvɔv.

¹¹ Mɔ maɣamaya mɔ yoolaa na Alɔfatɪ icate yɔlaa pa fɛɲayaɲa mɔ koloosi. Na Kammatɪ yɔlaa náá fɛɲiyɪ atɛ na ɪsɔ kutulɲ. ɪ pusaya mɔ kpalɔɲ kɛ kolɲɲa ɲka kaa cɔɔna-mɛ tɔ ka tɔ kɛ. Pɛɛ pa lakayaɲa na mɔ teu sɔsɔɣi.

Taatɔlaa icate sɔsɔle Tiii tɔm

¹² Tiii, nyá na Taasisɪ tetv nyɔma í lakayaɲa taatɔle. Mpi tɔ, n ka wɛna kɔpɛɛtɔm kɛ tuutuuma. ɪɛna pɛɛ pá pɛɛtɔɣɔna-ɲ liɣitee nyɔɣɔtv, na nyɔɣɔlvɔv na kvɛɛmɔvɔv na kvɔhɔlvɔmɔvɔv sɔlɔpa nyɔɲkv.

¹³ Halɪ Tiii nyá na Kɛɛɛsɪ na Tupaalɪ na Mɛɛkɪ pɔ tetv yɔlaa maɣamaya í lakaya taatɔle. Pɛɛ pa layasayaɲa-mɛɣɛ yomaa na nyɔɣɔlvɔv kvɛɛmɔvɔv wontu.

^a 27:6 tuu kela: Pa tɔwa kvacayaɲ tɔ kɛ tuu kela, pɔ hóláɣi wɛnav

14 Tokaama nyóma ná kəŋaɣana keekena kpaɣanəŋ na asewa nyəŋ. Na kraŋasi camnanaa*fa* na pá pɛɛtəɣəna-me. ^a pá lɔli mpi tɔ.

15 Mə na Tetəŋ tetu nyóma í lakayana taatəle. Na tetuna mpa lom cəɣnaa tɔ pa paɣale nyóma tɔtɔ. Pɛle pa feləɣi-meɣe tuuŋ kela na taasi kukpɛetasɪ nasəli.

16 Itəm nyóma yakaya mə wontu paɣale ké, na pá feləɣi-meɣe liyitee pɛe tiŋ atəntɔtɔe na kuvɛɛmlɛ, na pɔəŋ wei pa lii akpaayala tɔ. Na wei pa sɔpa tɔ, na kponkponu toŋ nyəntu pɔəŋ, na pəɣlasɪ.

17 Yuta na Iseyeli pə yəlaa pɛɛtaɣana-meɣe təɣnaya pɛe ké, na tuŋ na nim, na kəle.

18 Tamasi icate nyóma yakaya mə wontu paɣale na mə kuvɛnam paɣale. Uena pá feləɣi-meɣe Hɛləpəŋ nyóma sɔlom, na Saha nyóma heeŋ huŋtu.

19 Hatoo Usali icate taa ké taŋ na Yafaŋ pa piitimnaa pa yakaya mə kiŋ na pa pɛɛtəɣəna-meɣe nyəɣəlvɔvɔ ŋku pa lupa tɔ. Na tulaalɔ na nyutu sɔsɔŋ nyəntu.

20 Kpaɣanəŋ pɔəŋ ke Tetəŋ nyóma pɛɛtaɣana-me.

21 Mə na Laalupunaa na Ketaa tetu nyɔvɔ nyóma í lakayana taatəle, pɛle pa yakaya mə wontu na pá feləɣi-meɣe iwɛɛsi, na heeŋ na pəŋtuləŋ.

22 Mə na Sapa taatəlaa, na Lakəma nyóma í taatayaana. Uena pá layasəɣi-me na tulaalɔnaa kuvampama, na liyitee pɛe waani waani, na wɔla.

23 Mə na Halaŋ na Kanne na Iteni pa acalɛe yəlaa í lakayana taatəle. Haləna Sapa na Asuu na Kilimati pa acalɛe nyóma tɔtɔ.

24 I pɛɛtaɣana-weɣe kacəka wontu. Na wontu nti pa lii akpaayala tɔ. Na nti pa sɔpa tɔ. Na pɔəŋ wei pa pɔəki ate tɔ i kuvɔlɔcələŋ, na ŋmusɪ nsi pa lɔvɔ teu tɔ.

Tiii icate tɔə wula tɔtɔ

25 Tiii kataataya wontu ke

Taasisi kpuləŋ səɣələya.

Wontu ka su mə tɛɣe isu kpulvɔvɔ ke teŋku taa.

26 Mə kpuləŋ saalaa pona-meɣe teŋku lumaŋ taa ké.

Uena ilim təlulɛ heelim wakəli-meɣe təna.

27 Mə kuvɛnam, na mə kataataya,

na mə kuvɛetəm, na mə kpuləŋ saalaa,

na i təma lataa, na mpa pa paasəɣəna-i

na pa taɣanəɣi-i tɔ.

Mə taatəlaa na mə yoolaa mpa pa wɛ mə tɛ

na mə samaa təna.

Paa hoti teŋku lumaŋ taa ké

kɔyakv ŋku í ka hoti tɔ.

28 Kpuləŋ saalaa ká wii

na teŋku nəɣɔ cayaalaa náá seliyi.

29 I saalaa təna ká lu pa kpuləŋ taa,

na i taa təma lataa təna tii atɛ.

30 I ká wii Tiii icate təm

na laŋwakəlle sɔsɔle.

I ká pəli mə nyɔəŋ taa ké tetu,

na í pilimi təluma taa.

31 I ká looli mə nyɔəŋ,

na í suu mə ləyaya wontu nti

tə wɛ isu fələtənaa taka tɔ.

I ká wii mə icate tɔə,

na laŋwakəlle sɔsɔle.

32 I ká wii ləyaya wula

^a 27:14 *kraŋasi camnanaa*: Kraŋasi camnanaa isu kraŋaya na kpaɣanvɔ pa kpaakvɔvɔ təma na

na lahpəsəle səsəəle.
 Ʃ ka ma lahwakəlle kawəyaya si:
 Tiii ɪcate nyá n taa feina saala.
 Ama nəənəə pə wakəla-ŋ tenku həkʉ taa.
³³ Waatu wei nyá təʒənasi lukayana tenku taa tə,
 piitimnaa payale ke pə caləsaya.
 Nyá kəwenam na nyá
 taatəle katatəlaya təə,
 ate awulaa suv toŋ.
³⁴ Nəənəə tenku təʒə Tiii ɪcate
 na tə kataataya wontu.
 Pə kpeŋna pa təna mpa pa kotiyi tə taa tə.
³⁵ Tenku nəʒə yəlaa təna we
 səʒəntu səsəəntu taa.
 Pa awulaa seliyi na pa ɪsentaa wakəlaa.
³⁶ Piitimnaa taatəlaa ká kpeetəyi nyəəŋ
 na səʒəntu ke Tiii təm.
 Mpi tə, mpi pə mayana-te tə pə təm we səʒəntu.
 Pə wakəla-teye tam təə ké.

28

Tacaa kaləyana Tiii wulav

- ¹ Ḿpúyú Tacaa təma-m si:
² Yulv nyá, heeli Tiii wulav si, maya Tacaa Iso, ma yəʒətəyi si, Tiii wulav, n həŋ
 nyá ti si, nyayale Iso. N caya Iso təcayale ke tenkuna həkʉ. Pəyele nyaya yulv ké n
 ta ke Iso. Uena n nyəŋəyi Iso luyv nyəntu ke nyá nyəntu.
³ Tiii wulav, n huuki si, n kəla Taniyeehi ké.
⁴ Nyá ləmayasəe na nyá layatu təə, n kaawa wənav. N nyəka wola na liyitee ke
 nyá kpancooŋ taa.
⁵ Nyá ləmayasəe səsəəna na nyá taatəle təə, n kaa wənav. Uena pə susi-ŋ
 kalampaanu taa.
⁶ Pə təə ké Tacaa Iso yəʒətəyi si, n nyəŋəyi nyá ti ɪsu Iso ké.
⁷ Pə təə ké maa yeke na yəlaa mpa pa kəla musuŋ tə. Pá kəə nyá təə na pá seti
 mpi n lapəna nyá ləmayasəe kupaŋa anu tə. Uena pá wakəli nyá teu.
⁸ Musuŋ səm ke n ká si tenku həkʉ taa. Paa tisi-ŋ pəlaav taa.
⁹ Ye nyá kulaa kiŋ, n ka yəʒəti si n ké Iso. Pəyele n ke yulv na? N ké yulv ké nyá
 kulaa niŋ taa ké, n ta ke Iso.
¹⁰ N ká si ma ta nyi ɪsəna səm ke kpai nyəma niŋ taa. Pə taya pulv, Tacaa Iso
 má ma yəʒətəna mpv.
¹¹ Ḿpúyú Tacaa təma Isekiyeehi má si:
¹² Yulv nyá, ma kawəyaya ke Tiii wulav təm. Tv-i yontu si, Iso ləmayasəe
 səsəəna ka yelaa ké na n wee wei yəlaa keekəna i təma teu səsəəm taa na i kacəka
 taa tə.
¹³ Iso taale Iteni taa ké Tiii wulav nyá n ka wee. N ka suuwa liyitee pəe anu a
 təna ké. ɪsu kuseemle cuntu nyənte na kasasaŋa tiŋ toŋ nyəŋ nyənte na atəntəte
 nyənte na kukpeetəle na pooku nyənte na nte tə we pooku təle tə na pooku
 kaaluula nyənte, na tiŋ atəntəte nyənte. N tukaya kacəka wontu nti pa lapəna
 wola tə. Kuyaku ŋku pə ŋma-ŋ tə kv təə ké pa tayaŋa-ti.
¹⁴ Iso si: Maa su-ŋ ké ɪsu ɪsəta tənɔ wei i tee kəkə na í ké kentulu tə. Ma puɔ
 nanŋ nyəŋku təə ké n ka wee. Na n tən pəe wena a muvi kəkə tə a təə.

¹⁵ Hatoo waatu wei pa lɔla-ŋ tɔɔ nyá tɔnte we teu. Haləna kuyaku ŋku pə kula nyá isayatu tɔ tɔ.

¹⁶ Nyá taatəle tɔmɔŋ tɔ kɛ musɔŋ na isayatu haya-ŋ*fa*. Pə tɔ kɛ maa pəsi-ŋ yem tu, na má tɔɔŋi-ŋ Iso puɔ tɔ. N kɛ isɔtaa tanɔ kɛntulu kɛ. Maa tɔɔŋi-ŋ pɛe wena a teeki kəkɔ tɔ a tɔ. ^a haya-ŋ na ŋ pənti. Maa tɔɔŋi-ŋ ma puɔ tɔ. Maa yelee na isɔtaa tanɔ kɛntulu nyá ŋ saali yem kɛ pɛe wena á tee kəkɔ tɔ a taa.

¹⁷ N lapa kalampaanu kɛ nyá teu tɔ. Nyá hikuɔ teeli wakəla nyá ləmayasɛ. Maa pɛti-ŋ atɛ. Maa yelee na awulaa lɛlaa nyəni-ŋ.

¹⁸ Nyá kawalaya payale na nyá taatəle nte tɔ ta siyisi tɔ pə lapa na ŋ pilisi nyá na Iso mə təsulle. Maa ləsi nyá taa kɛ kəkɔ ŋka ka nyaki tɔ. Kaa nyaya-ŋ, na pə yelee tɔluma kɛ atɛɛ nyá nalaa təna isəpəle taa.

¹⁹ Sɔɔntu ka pu pa təna mpa pa nyəma-ŋ piitimnaa taa tɔɔ nyá nyuɔ tɔ. Pə taya pulu, pu wakəli-ŋ tam tɔ kɛ, na ŋ pəsi sɔɔntu pulu.

Tacaa kaləɔna Sitəŋ nyəma

²⁰ Ḿpúyú Tacaa tɔma-m si:

²¹ Yulu nyá, keesi isɛ na Sitəŋ ɛate tɔ. Heeli-tɛɛ Iso má ma kuyɔɔtutu.

²² Tacaa Iso má ma yɔɔtaa si: Maa kuli Sitəŋ nyəma tɔ. Maa hólí ma teeli kɛ mə heku. Maa huuna-me na má hólí ma tənəŋ wɛɛtu kɛ mə heku. Waatu inəɔle í ká cəkəna si mayale Tacaa.

²³ Maa tu-meɛ kutəŋ na caləm kpe mə hapɛɛ tɔ. Layalɛ ká luna ɛate hɔɔləŋ təna, na sətta hoti tɔ taa. Ilena í cəkəna si mayale Tacaa.

Iseyeli nyəma cayana heesuyv

²⁴ Ḿpúyú Tacaa tɔma si: Piitimnaa mpa pa cəna Iseyeli nyəma me tɔ, pa kaa tasa-meɛ footuyu. Pécɔ pa kaa tasa-meɛ sɔpu na pá kaali-me isu sɔwa. Waatu inəɔle í ká cəkəna si, maya Tacaa.

²⁵ Ḿpúyú Tacaa Iso si: Maa ləsi Iseyeli nyəma meɛ timpi timpi í yawa tɔ. Maa kpeyeli-me, ilena má hólí ma tənəŋ wɛɛtu kɛ mə heku na piitimnaa ná. I ká cayana tetu nti ma hawa ma tɔmlɛ tu Yakəpu tɔ tɔ taa.

²⁶ I ká cayana heesuyv kɛ təna, na í ŋmá tɛɛsi na i tuu lesɛŋna. Waatu wei maa huuna pa təna mpa pa cəna-me na pá footiyi-me tɔ ilena í cayana heesuyv. Pəɛɛle í ká cəkəna si mayale mə Iso Tacaa.

29

Tacaa kaləɔna Icipiti nyəma

¹ Ḿpúyú Tacaa yɔɔtəna Isekiyeeli máɔ Iseyeli nyəma kuuu pənaya naanɔwa nyəŋka isətu naanɔwa nyəŋ, kuyaku naanɔwa na naale nyəŋku wule, na i tɔ-m si:

² Yulu nyá, keesi nyá isɛ na Icipiti wulav tɔ. Yɔɔti nti tu mayana í na i tetu təna tɔ.

³ Tacaa Iso má maa kuli Icipiti wulav nyá nyá tɔ. N wɛɛ kɛ isu nyuu səsəɔv ŋku ku hənta ku pusi taa tɔ. N huuki nyá taa si, nyá mayamaya n lapəna Nili pəɔ.

⁴ Maa tu nyá tamasu taa kɛ kulaya, na má matu Nili pəɔ tiina na nyá setu. Ilena má hɔ nyá na tiina təna kɛ pəɔ ŋkɛ ka taa.

⁵ Maa ləɔ nyá na nyá pusi səsənsu tiina kɛ wulaya tetu taa. N kaa pəsi kuluyv, pécɔ nəɔlv kaa kusu-ŋ. Maa ha-ŋ atɛ wontu na sumasi na ŋ pəsi si tɔɔnaya.

⁶ Ilena Icipiti nyəma me mə təna í cəkəna si maya Tacaa.

Mpi tɔ, mə waasuyv kɛ Iseyeli nyəma, wɛɛ kɛ təwau, isu səsəncanə.

⁷ Iseyeli nyəma təkə-ŋ pa niŋ taa, ilena ŋ pɛli na ŋ cəli pa asəŋkpeku təna, na ŋ yəli pa apalɔtu.

^a 28:16 isayatu haya-ŋ: Lɛlaa teləsəyi si: Nyá taatəle tɔmɔŋ tɔ kɛ musɔŋ

8 Pə təw kə Tacaa Iso má ma yəwətəyi si: Maa kəna mə təw kə layate na má kpiisi yəlaa na tala.

9 Pu kpiisi Icipiti tetu yəlaa, na pə yeletəyi kpete.

Mpi tə, í tōma si mə tənna Nili pəwə, si mə lapəna-ké.

10 Pə təw kə maa kuli mə na mə pusi mə təw. Maa kpiisi mə tetu, na té pəsi ncaale, nəwəlv kaa wəe. Pə krayaw Mikitəwli icate ke ilim ntəwəŋ təw tə. Haləna Asuwan nyənte ke ilim mpətəŋ təw, na pə polo Itiyopii tetu toŋa.

11 Yulv yaa tətə natəli tə kaa feli nəwəhəle ke tetu nti tə taa. Tu wəe mprəyó kpete ke pusi nule təcu. Pa kaa keesi yulv yaa tətə.

12 Maa la na Icipiti tetu pəsi wulaya tetu. Pu tē wulaya tetonaa tēna. Tə acalēe ká pəsi ncaa na pə kəli acalēe lenna ke pusi nule təcu. Pusi nsi si taa kə maa cáálí Icipiti nyéma na pá yá piitimnaa kra nyéma taa.

13 Mprəyó Tacaa Iso yəwətəyi si: Pusi nule tēŋ, ilena má ləsi Icipiti nyéma ke timpi timpi pa yawa tə, na má kpeyeli-wē.

14 Maa layasi pa wētəv. Maa yeletə na pá məli pa mayamaya pa tetu nti pa yaaki si Patələsi tə tə taa. Ilena pa caali kawulaya səkpelaya.

15 Pa kawulaya ká la səkpelaya ke lēŋsi taa. Pa kaa tasa piitimnaa ke ŋmakəlvu. Maa pasa-wēye na pá taa təwə piitimnaa.

16 Iseyeli nyéma kaa tasa-wēye naani ke lapv, na pá tekiyi-wē, na pá pəntəyi. Mprəyó paa cəkəna si maya Tacaa.

Wulav Nepukanesaa təwə Icipiti tetu

17 Mprəyó pənaŋa hiu na naatosompəwəlaya nyəŋka, isətu kancaalaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku. Tacaa tōma-m si:

18 Yulv nyá, Papiloni wulav Nepukanesaa tōwa i yoolaa ke təmle səsəle ke Tiii nyéma təm taa kə. Haləna i yoolaa tēna nyəwəŋ taa kpesi na pa asəŋkpekiŋ liti. Ilē paa wulav yaa i yəlaa, pa taa nəwəlv ta waa kookali wei pa lapa tə i taa.

19 Pə təw kə maya Tacaa Iso ma yəwətəyi si maa ha Papiloni wulav Nepukanesaa ke Icipiti tetu. Ilē i ká kuu tə wontu na tə wənav na pə yeletəyi kpete təkpataa. Icipiti tetu ká pəsəna Nepukanesaa yoolaa kufəlvu.

20 Tacaa Iso si, maya pa lapa təmle ke Tiii tetu taa. Pə təw kə ma haaki-wēye Icipiti tetu.

21 Waatu wei mpv inu pu tala tə, maa səsəsi Iseyeli nyéma ke apalvto. Ye pə kaasa Isekiyeeli nyá, ilē maa ha-ŋ toma na ŋ pəsi na ŋ yəwətəna Iseyeli nyéma. Ilena pá wēena naani si, maya Tacaa.

30

Tacaa kaləwəna Icipiti nyéma

1 Mprəyó Tacaa tōma-m si:

2 Yulv nyá, teləsi Iso kuyəwətəvto si: Mə laŋa í wakəli kuyēŋ wei i kəŋ tə i təw.

3 Mpi tə, Tacaa pááná kuyaku kpeyetaa kə. Ku kə səkpətvu anaam kuyaku kə. Piitimnaa tomle waatu kēle.

4 Yoou ká tii Icipiti nyéma təw. Yəlaa ká si na kolontunaa kuu pa wənav, na pa tetu pəsi ncaa. Halí pə səwəntv ká pu Itiyopii nyéma na pele pá seliyi.

5 Pə krayaw Itiyopii nyéma, na Puti*fa* nyéma, na Lutí nyéma, na tetu həwəlvəŋ pəwəle nyéma, na Lipii nyéma tə. Halí pu kpenna nəwə pēlvu piya na pə kú.^a

6 Mprəyó Tacaa tōma si: Pu kpenna Icipiti sənlaa Mikitəwli nyéma. Na ilim ntəwəŋ, na pə mpətəŋ təw ke Asuwan nyéma na pə kú yoou taa. Ilena Icipiti nyéma tēma kalampaani tii tēfe. Tacaa Iso má ma yəwətəna mpv.

7 Pu kpiisi mə tetu na pə kəli tetonaa tēna. Mə acalēe ká pəsi ncaa.

^a **30:5 Puti:** Puti pəsəyi na í wēe si Lipii tetu yaa Somali nyəntv.

⁸ Waatu wei maa tó Icipiti tetu ke kəkə, na pé wakəli mə sənlaa təna təyole í ká nyi si mayale Tacaá.

⁹ Ma tillaá ká sɔv kpuləŋ ke kuyaku ŋkuyv. Paa polo na pá liyiti Itiyopii nyéma ke pa tərəmm taa təna. Ilena pele pá sɔv seluyv, pə təŋna kəntə ké.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaá Išo yəgətəa si: Maa yelee na Papiloni wulav Nepukanəsaa kpiisi Icipiti nyéma tuutuuma.

¹¹ I na i yəlaa mpa pa kəla isayatu tə paa pona. Paa kv Icipiti nyéma na pá suuli sətəa ke tetu na pá wakəli-ti.

¹² Maa yelee na Icipiti pəgə pusi səkpesi nyəə. Maa tó pa tetu ke asayaa niŋ taa. Maa yelee na tə wakəli na pé kpeenna tə taa nyəm təna. Maya Tacaá má yəgətəna mpu.

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaá Išo tasaa si: Maa kpiisi tuŋ na kolalaam tənaya Mamfi icatə taa. Pa kaa tasa tetu təkulv nəgəlvuyv nav ke tə taa. Ilena má tó tə yəlaa taa ké səgəntv səsəəntv.

¹⁴ Maa kpiisi Patəlsi icatə. Maa sə kəkə ke Sowəŋ nyəntə na má huuna No nyéma.

¹⁵ Maa mó pááná səsəəna na Siŋ icatə nyéma. Koluŋa icatə nte tə taŋa Icipiti nyéma təyole. Ilena má kpiisi No icatə yəlaa tuutuuma.

¹⁶ Maa sə Icipiti nyéma ke kəkə. Ilena səgəntv kpa Siŋ nyéma. Paa tvli No icatə kolunə ke p̀ỳg̀ỳ na lvm watı-tə.

¹⁷ Paa kú On na Pi-peseti pə acaləe ifepiya na layatə. Ilena pá kuu yəlaa təna na pá tənəa.

¹⁸ Kuyaku ŋkuyv maa peli Icipiti nyéma kawulaya kpatəŋ. Maa su pa kalampaani ké tənaya. Səkpetuyv ká nyala Tapanəsəsi icatə taa. Paa kuu həgəlvuyv ŋkv kv yəlaa təna na pá tənəa.

¹⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ maa huuna Icipiti nyéma. Ilena pá cekəna si mayale Tacaá.

Išo lakəna Papiloni wulav ke təmlə

²⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaá yəgətəna-m Iseyeli nyéma kuuu waali pənaya naanvwa na kulvm nyəŋka isətv kancaalaya nyəŋ kuyaku naatosompəgəlaya nyəŋkv wule ke i yəgətəna-m si:

²¹ Yvlv nyá, ma pela Icipiti wulav ŋkpaləŋa. Nəgəlv ta tv-i kəəle, yaa í həkə-i si, pé waa na ká məli isəna kaa wəe tə. Na ká lá ton si í pəsi na í yoo.

²² Pə təə ké Tacaá Išo má, ma yəgətəyi si, maa yoona Icipiti wulav. Maa seti i ŋkpalası naale, kupaŋka na kəpəlaya ŋke. Layatə ka lu i niŋ taa na tə hoti.

²³ Maa yası Icipiti nyéma ke piitimnaa taa. Paa sɔv tetvnaa payale taa.

²⁴ Maa yelee na Papiloni wulav nyəə ton na má cəle-i ma layatə. Ama maa peli Icipiti wulav ŋkpalası na í mələyi na í səki i kolontu kiŋ.

²⁵ Maa ha Papiloni wulav ke ton na í pəsi Icipiti wulav ke icam. Waatu wei ilé i ká kvli Icipiti təə təyole paa nyi si mayale Tacaá.

²⁶ Maa yası Icipiti nyéma ke piitimnaa taa, na pá sɔv tetvnaa payale taa. Waatu inəyi paa nyi si mayale Tacaá.

31

Icipiti wulav nəgəsəna tvyv səsəəv

¹ Iseyeli nyéma kuuu pənaya naanvwa na kulvm nyəŋka. Isətv tooso nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋkv wule. Tacaá təma Isekiyeeli má si:

² Yvlv nyá, pəəsi Icipiti wulav na i samaa mpa pa təə i təkı kawulaya tə si, aweye má kəesəna-wəye pa ton səsəəŋ təm taa?

³ Pa nəgəsəna ké isu Silii nyéma.

Pele pa wə ké isu Lipaŋ

tuyu səsəəu ŋku ku kɔla səsəm tɔ.

Ku piliŋasi tewaɣa

na sí tokiyina isəŋmuntɔ

na sí wɛna isotom kɔpam.

⁴ Lɔmnaa ka pɔsəna tuyu ŋku.

Púyú səsəəu seela lɔm yekina na ku pɔ.

Seela mpe pa pusi lɔm kpeŋaɣana

timpi tuyu ŋku ku wɛɛ tɔ.

⁵ Pə tɔɔ ké ku kəla tuŋ

lɛlɛŋ tənaya kɔŋkɔlɔmɛŋ.

Ku piliŋasi hela teu na sí lɔ təkɔpimm,

ke lɔm səsəəm mpi pɔ

yɛlaa na kó pɔ tɔ pə tɔɔ.

⁶ Ku piliŋasi tɔɔ ké sumasi təna tɔkaya sɔ tana.

Taale wontu təna na lɔlɔɣi ku tɛɛ.

Na piitimnaa tuutuuma náá wé ku isotom taa.

⁷ Ku kɔla tuyu ké na kó tewa,

na ku piliŋasi hela teu.

Mpi tɔ, lɔm səsəəm taa ké ku lila kama.

⁸ Paa Iso taale maɣamaya taa

tuyu nakɔli ku ta tɛɛ-ku.

Nakɔli ku piliŋasi u keesəɣəna

ku nyəŋsi ke paa teu təm taa, yaa pɔlɔpɔ taa.

⁹ Ma tu-kuyu piliŋasi kɔpampansi ké.

Haləna ma taale Iteni taa tuŋ

təna lakaya-kuyu isesemle.

Paa wakəli Icipiti wulav isu tuyu səsəəu

¹⁰ Mpuɣule Taca Iso si: Pə tɔɔ ké má yəɣətəɣi pənenta sɔ, tuyu ŋku ku puwa, haləna kó kaləsəna isəŋmuntɔ. Uena ku kalampaani puki na í puki.

¹¹ Pə tɔɔ ké ma lɔ-ku. Ma tú-kuyu wulav wei i kəla toŋ ke tetu taa tɔ i niŋ taa. Ué i lana-kuyu isəna ku isayatu wɛɛ tɔ.

¹² Múyú mɔlɔla mɔsɔŋtonaa səsaa seta-ku na pá lɔ. Ku piliŋasi na ku akpaa pɛlaa na sí hoti tetu təna teteka na pulasi taa. Uena yəlaa təna mpa pa caya ku isotom taa tɔ, pɛle pá lu na pá sé.

¹³ Múyú sumasi waani waani piitimnaa caya ku taav tɔɔ. Taale wontu ná tawa tɔ lona ke ku piliŋasi tɛɛ.

¹⁴ Pə lapa múyú sɔ, tuŋ wei teu nukɔi teu, na lɔm takɔi na í puki na í kaləsəɣəna isəŋmuntɔ tɔ, í taa sa i təɣi i kɔŋkɔlɔmɛŋ tɔɔ. Pə taya pɔlɔ, tuŋ na yəlaa pə tú-wɛɣe səm kɔlɔmɛm ké. Paa tɛ na pá saali yem na pá sɔv atətəle taa, na pá maɣana mpa pa hənta təna tɔ.

¹⁵ Múyú Taca Iso yəɣətə sɔ, kuyanku tuyu səsəəu sɔv atətəle taa tɔ, ma tú kɔŋmaŋmam tənaya ləyaya taa ké. Na má səŋsi tetu tɛ seela tənaya ku tɔɔ, paa tasəɣi kpem. Maa ye le na səkpetuyu nyala Lipaŋ pəŋ tɔɔ, na tuŋ təna lontili.

¹⁶ Waatu wei ma yɛlaa sɔ tuyu kɔnɛ kó hoti na kó tii atətəle taa ké lɛlaa kiŋ tɔ. Piitimnaa nuwa ku hotuyu mpi, uena sɔɣəntu kpa-wɛ na pá seliɣi. Múyú Iteni taale tuŋ kɔpampaŋ, na Lipaŋ nyəŋ wei lɔm takaya teu na í wɛ atətəle taa təna tɔ, i laŋa hɛɛwa.

¹⁷ Pa təna pa wɛnna atətəle taa tənaya mpa pa səpəna layate tɔ pa kiŋ. Mpe un pa waasayana-ku na pá wɛ ku isotom taa ké piitimnaa taa.

¹⁸ Iso taale Iteni taa tɔyɔ nakɔli ku keesəyənə tɔyɔ ŋkɔyɔ səsəɔntɔ na teu. Paa na mpɔ, maa tusi-ku na kú suɔ tetɔ tee. Na ku na ma ta nyi isənəa, na yooú kú mpa tɔ pá caya. Isəna Icipiti wulav na ɪ waali samaa paa teesəna tɔyɔle. Maya Tacaa Iso má yəyɔtəna mpɔ.

32

Icipiti wulav na ɪ tetɔ tɔɔ wula

¹ Ḿpɔyú Iseyeli nyéma kuuu pənaya naanɔwa na naale nyəŋka isətu naanɔwa na naale nyəŋ kɔyakɔ kancaalaya nyəŋku wule. Tacaa tɔma Isekiyeeli má si:

² Yɔlv nyá, ma kawəyaya ke Icipiti wulav.

Icipiti wulav, n ka wee ké

isu tɔyɔlaya kɔfalaya ke piitimnaa taa.

Yaa isu nyiw ke tenkuna taa.

N ŋmaaki pusi taa ké na ŋ cɔyɔtəyi

si lɔm na nyá nɔɔheɛ,

na ŋ pɔyɔtəyi-wi.

³ Tacaa Iso má ma yəyɔtəyi si: Waatu wei piitimnaa kotiyi, ilena má hetɪ ma puluyɔ ke nyá tɔɔ na kú kra-ŋ na pá hə-ŋ na pá pona-ŋ kɔten tɔɔ.

⁴ Na má ləyɔ-ŋ ate. Ilena tetɔ tənə taale wontu kɔɔ na tɔ tɔyɔ nyá nantu.

⁵ Maa ŋmusi nyá nantu kukaasətu ke pəŋ tɔɔ na teteka taa.

⁶ Na má ŋmusi nyá caləm ke tetɔ tɔɔ. Pɪ su teteka na pá waasi pəŋ tɔɔ.

⁷ Waatu wei pɪ su nyá tənaya ilena má teesi isətulɔŋasi na isətu. Maa takɪ ilim tɔɔ ké isəŋmɔntɔ na isətənyɔ yu.

⁸ Maa teesi isətaa kəkəsɪ ke nyá tɔɔ. Səkrɛtɔyɔ ká nyala tetɔ taa. Maya Tacaa Iso má yəyɔtəna mpɔ.

⁹ Piitimnaa payale laŋa ká wakəli. Waatu wei paa nu nyá tənaya təm tɔ. Halɪ pə kpenna tetɔnaa mpa n taa nyi tɔ.

¹⁰ Paa haa nɔɔsi na mpi pɪ mayana-ŋ tɔ pə təm. Pa awulaa səsaa ká sele. Waatu wei paa ná ma kusa ma layate ke pa nyəŋ taa tɔ. Kɔyanɔku n ká hotɪ tɔ, paa wei ɪ ká seliyi tam ké, ɪ mayamaya ɪ weesuyɔ tɔɔ ké.

¹¹ Ḿpɔyú Tacaa Iso yəyɔtaa si: Papiloni wulav yoolaa tii nyá tɔɔ ké.

¹² Maa kəna yoolaa taa yoolaa. Mpa pa kəla yəlaa tənaya yooú tɔyɔ. Paa kú nyá yəlaa tuutuuma. Paa wakəli Icipiti nyéma kalampaani.

¹³ Maa ku təla wena a tənə í wena tɔyɔ mə pəyɔ səsaya nəyɔ. Yəlaa nɔɔheɛ yaa təla acɔwa kaa tasa lɔm ke cɔyɔtəyɔ.

¹⁴ Maa yelee na mə lɔmnaa caya tətəyitiyi. Mó pusi ká kpen təpamm isu nim. Tacaa Iso má ma yəyɔtəna mpɔ.

¹⁵ Maa kpiisi Icipiti tetɔ yəlaa, na tə nyəm tənə. Icipiti tetɔ ká pəsi wulaya tetɔ. Ue í ká nyi si maya Tacaa.

¹⁶ Wula nna piitimnaa alaa ka wii Icipiti tetɔ na tə samaa tɔɔ tɔyɔle. Tacaa má ma yəyɔtəna mpɔ.

Piitimnaa mpa pa kəlaa tɔ pa tɔɔ wula

¹⁷ Iseyeli nyéma kuuu pənaya naanɔwa na naale nyəŋka isətu naanɔwa na naale nyəŋ kɔyakɔ naanɔwa na kakpasɪ nyəŋku wule, Tacaa tɔma-m si:

¹⁸ Yɔlv nyá, wii Icipiti nyéma tɔɔ. Pə tisi pá na piitimnaa səsaa leləa ke atətəle taa. Timpɪ sətəa tiiki tɔ.

¹⁹ Pəɔsi-we si: ɪ hɔv si, í tee leləa ke teu ke? ɪ tii, na mə na cefelinaa mpa pa səpa yooú taa tɔ í həntɪ.

²⁰ Paa kú Icipiti nyéma ke yooú taa. Pa tɔma layalɛ ke kpɛɛv. A ká kú Icipiti wulav yoolaa tənə.

21 Yooola taa akanaa mpa pa səḡayana-me tɔ. Paa yɔḡɔti-meyɛ atetɔle taa si: Halɪ cefelinaa mpa pa səpa yoou taa tɔ, pa tiiki cɛne si pa hɛnti tɔ hɛku.

22 Tɛnaya pa pima Asilii wulav. I samaa pɛlaaŋ cɔɔna i nyɛŋku. Yoou taa kɛ pa tɛnaya mpv pa səpa.

23 Atetɔle hɔḡɔlvɔv ŋku ku kɛla lumaŋ tɔ ku taa kɛ pa pɛlaaŋ weɛ. Mpe pa pɛlaaŋ i tɔ pa wulav nyɛŋku ke hɛku. Mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inɛɣi pa wɛna pa isɛ. Yoou taa kɛ pa səpa pa tɛna.

24 Tɛnaya lam hɛntaa, na i yooola cɔɔna i pɛlaav. Pa tɛnaya mpv layate kɔna-we, na pɔ hoti na pɔ si. Yɛlaa ma ta nyi isɔnaa mpe, pa tiina nteyɛ atetɔle lumaŋ taa. Pɛyɛle mpe pa nyaasayana antulinya taa kɛ saa wei pa wɛna pa weesiŋ tɔ. Pa fɛɛle fɛi mɛla pa tɔɔ. Pɔ na mpa pa tiiwa pɛlaav taa tɔ.

25 Pa suwa i tɛhɛntɔle ke mpa pa kɔwa tɔ pa hɛku. Pɔ cɔɔnav i pɛlaav tɔ, i yooola tuutuuma pɛlaaŋ wɛnna. Layate kɔna ma ta nyi isɔnaa mpe inɪ pa tɛna. Pɛyɛle mpe pa nyaasayana antulinya taa kɛ saa wei pa wɛna pa weesiŋ tɔ. Pa fɛɛlefɛi mɛla pa tɔɔ. Pɔ na mpa pa tiiwa pɛlaav taa tɔ. Pa tɛcaɣale ntɛ sɛtaa mpa pa səpa yoou taa tɔ pa hɛku.

26 Tɛnaya Mesɛki na Tupaali pɛ tetɔnaa awulaa, na pa yooola nɔ weɛ tɔtɔ. Pa yooola pɛlaaŋ tv-weyɛ hɛku. Yoou taa kɛ ma ta nyi isɔnaa mpe pa tɛna pa səpa. Pɛyɛle mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inɛɣi paa wɛna pa isɛ.

27 Ma ta nyi isɔnaa mpa inɪ pa səpa yoou taa kɛ mpv tɔ, pa ta pi-weyɛ yooola kɔŋkɔŋ taa. Mpe inɪ pa tiina atetɔle taa, na pɔ suuwa pa yoou wontu. Ilena pɔ tɔ pa nyɔɔŋ ke pa layalɛɛ. Pa kawalaya kɔ mɛli pa mɔwa tɔɔ kɛ. Mpi tɔ, mpe pa nyaasayana antulinya taa kɛ saa wei pa wɛna pa weesiŋ tɔ.

28 Icipiti nyɛma kɔ si mɔpɔɣɔ. Paa pi-weyɛ ma ta nyi isɔnaa mpa pa səpa yoou taa tɔ pa kɔŋkɔŋ taa.

29 Tɛnaya Itɔm nyɛma na pa awulaa na pa awulumpiya weɛ tɔtɔ. Paa na pa akaitv nti tɔ tɛna tɔ, pa lapɛna-weyɛ teitei ke isu mpa pa səpa yoou taa tɔ. Pa na ma ta nyi isɔnaa ke pa kpɛnta pim ke tetv tɛɛ.

30 Ilim ntɔɣɔŋ tɔɔ piitimnaa nyɔɔŋ nyɛma we tɛna tɔtɔɣɔ, na pɔ kpɛŋna Sitɔŋ nyɛma. Ma ta nyi isɔnaa mpe paa kɛ akanaa kɛ, na pɔ nyaasayɛ antulinya. Ama nɔɔnɔ fɛɛle piwa pa na lelɛa mpa pa səpa yoou taa tɔ.

31 Waatu wei Icipiti wulav kɔ nɔ mpe inɪ pa tɛna tɔ. I lanɣe kɔ pasa hɛɛv ke i na i yooola, na i samaa mpa pa səpa yoou taa tɔ pa tɔɔ. Tacaɔ Isɔ mɔ ma yɔḡɔtɛna mpv.

32 Tacaɔ si: Maa yɛlaa kɛ na Icipiti wulav nyaasi antulinya taa. Ama nɔɔnɔ paa pi i maɣamaya na i yooola ke ma ta nyi isɔnaa mpa yoou kɔwa tɔ pa hɛku. Tacaɔ Isɔ mɔ ma yɔḡɔtɛna mpv.

33

Isɔ kpa Isekiyeeli ke fenlu (Isekiyeeli 3:16-21)

1 Mɔpɔɣɔ Tacaɔ heela-m si:

2 Yɔlv nyɔ, pɔɔsi Iseyɛli nyɛma si: Waatu wei ma tisiyi yoou ke tetv natɔli tɔ taa tɔ. Tɔ yɛlaa kpaaki pa taa ke fenlu kɛ.

3 Saa wei ilɛ i nuki yoou tan, ilɛna i hɔli tutuyv na i heeli yɛlaa.

4 Yɔlv i nuwa tutuyv na i ta paasɛna na kolontu tuti-i na i ku-i. I sɛm tɔm mɛlɔyi i maɣamaya i nyɔvɔv taa kɛ.

5 I liyituyv kɔna-i. Mpi tɔ, i nuwa kpaalvɔv. Iɛ i ta kena-wi. Ye i ka paasɛnaa, halɪ i ka yapa i weesuyv.

6 Ama ye fenlu nawa yoou na i tɔ hɔli tutuyv na yɛlaa nu, ilɛna yoou ku nɔḡɔlv. Iɛ pɔ kɛ fenlu isayav kɛ. I nyɔvɔv taa kɛ sɛtv sɛm mɛlɔyi.

7 M'p'ógú Tacaa t'oma-m si: Nyaga ma kpa fenlu si n' tel'asayi Iseyeli ny'oma ke asolanaa. P'e wee si, n' nu ma t'om nti t'e luk'ena ma n'ag'o taa t'o. Tel'asi-weye-ti.

8 Ye isu ma y'ag'otaa si, isayav ka si. Ilena nyaa kisi-i tel'asuyv si, i layasi t'ante. Isayav ini i ka si yaa. Ie ny'a nyuyv taa k'e i sam m'elayi.

9 Ama ye ma kpaala isayav ini na i kisi layasuyv. Isu i s'epa, i isayatu nti t'e t'oo. Ama p'e kaa wee ny'a t'om.

Isayav wei i layasaa t'o i yapv

10 M'p'ógú Tacaa t'oma-m si: Yulv ny'a, p'as'i Iseyeli ny'oma si isu i yooki yontu si, m'e isayatu nu-me na t'e yeki na i t'ej taasi na? Hal'ena i p'as'ayi m'e ti si is'anya i ka hikina weesuyu?

11 Heeli-we si, maga Tacaa Is'o weesuyu t'o k'e. Ma ta s'oli si isayav i s'ona i isayatu. Ama ma caa k'e si i layasi t'ante na i hiki weesuyu. Iseyeli ny'oma me i yele m'e m'p'aa'v isayav na i m'eli. Pepe t'oo k'e i s'ola sam?

12 M'p'ógú Tacaa t'oma-m si: Yulv ny'a, heeli ma y'elaa Iseyeli ny'oma si, ye siyisilu svv isayatu lapv. I k'upantu k'upantu kaa waasi-i i isayatu kuyaku wule. P'eyele isayav isayatu na kaa wak'eli-i kuyanku i yeki-ti t'o. Na ye tampana t'ehlv svvwa isayatu lapv. P'e kaa kenti i weesuyu t'oo si, i ka nuna Is'o k'e l'eh.

13 Ye ma heela siyisilu si, i ka we'ena weesuyu. Ilena i svv isayatu lapv ke i siyisuyu t'oo. Maa s'oo i siyisuyu mpi p'e t'oo. Ilena i si isayatu nti i lapa mpv t'o t'e t'oo.

14 Ye ma heela isayav si i ka si. Ilena il'e i lo i isayatu na i t'ehayi tampana. Ye i laki kusiyisim, i kaa si.

15 Ye i m'el'ena mpi i ka kpa'aga t'oloma t'o, na mpi i n'mulaa t'o. Ye i kisa isayatu, il'ena i t'aki kiin wei i haaki weesuyu t'o, i kaa si. Ama i ka we'ena weesuyu k'e.

16 Pa kaa t'as'i i k'upant'eh wei i ka lapa t'o i taa kul'umuyv t'oo. Mpi t'o, i t'ehayi tampana na i laki kusiyisim k'e. I ka we'ena weesuyu.

17 M'p'ógú Tacaa t'oma-m si: Ma y'elaa y'ag'otayi si, ma m'p'aa'eh ta siyisi. Ie pa ny'eh ta siyisina.

18 Ye siyisilu yela i siyisuyu na i laki isayatu, i ka si p'e sam.

19 Ye isayav l'owa i isayatu na i t'ehayi tampana. Ye i laki kusiyisim i ka we'ena weesuyu ke p'e t'oo.

20 Iseyeli ny'oma me i t'eh si, Tacaa ma ma m'p'aa'v ta siyisi. Ie maa hv'ona paa m'e taa wei k'e isu p'ontv t'oma t'o.

Iseyeli tetv kpiisuyu

21 M'p'ógú Iseyeli ny'oma kuuu p'ana'ya, naan'vwa na naale ny'ehka, is'atv naan'vwa ny'eh kuyaku kakpas'i ny'ehku wule. Yosalem t'o n'ag'olv i fitaa, na i k'oo Isekiyeeli ma ma kin. Ilena i heeli-m si: Pa l'eka Yosalem icate.

22 Ama Tacaa ka t'ema-m hav ke toma ke taanaya. I t'o ma n'ag'o taa k'e i t'om, na p'ec'o k'vfen tanan na selu ini i k'eh. Saa wei i k'ama t'o ma ta ke kamumuka t'at'o. Ma p'as'ayi na ma y'ag'oti.

23 M'p'ógú Tacaa heela-m si:

24 Y'elaa mpa pa we Yosalem ncaa taa t'o pa y'ag'otayi si Ap'alaham naa we i tike k'e. Paa na mpv Tacaa ta kisi-i tetv t'ane'ye hav. Kacan'fana ta mpa ta k'ela payale t'o?

25 P'e t'oo t'o, heeli-we si, Tacaa Is'o ma ma t'oma si: I t'aki nantv nti pa ta lentv t'o. I laaki t'eh na i kuyv y'elaa. Ilena i t'el'ayi si m'e t'enna tetv na?

26 Anv m'e youv wontu ke i t'el'ayi. I laki acaal'atv na wasan'kal'atv na m'e t'ag'ant'el'ena'aa alaa. Ilena i hv'uki si m'e t'enna tetv na?

²⁷ Heeli-we si: Maya Tacaa Iso ma tōma si ma kē weesuyu to kē. Youu ka ku mpa pa we ncaa taa tō. Mpa pele pa we tawa taa tō paa pəsi taale wontu tōyonaya. Mpa pa we hōtu taa na kōkramōh pōh taa tō, pele paa sēna kusaku.

²⁸ Maa kpiisi tetu, na tē pəsi wulaya nyentu. Tō toh wei tō yōlaa lakayana kalampaani tō, i ka saali yem. Iseyeli pōh ká wee isu pa lō-i. Nōhōlv kaa tasa i taa kē kpa.

²⁹ Maa kpiisi Iseyeli nyōma tetu, na tē pəsi wulaya nyentu. Pu hō mō hkrāhōyō ke acaalētō nti í lapa tō tō tō. Waatu inōhí í ka cekēna si maya Tacaa.

³⁰ M'pōyō Tacaa tōma-m si: Yōlv nyá, yōlaa yōhōtōyōna nteye ma tōm. Pa tōhōyō koloosi, na kutuluh nōnōosi. Paa wei na i taapalv kē, na pá heeliyi tōma si: Tē polo tē nu Tacaa tōm.

³¹ Uena pá kotiyi nyá kin si pa nukí ma Tōm. Ama paa laki nti n yōhōtōyō tō. Mpi pē we-weye teu na pá caaki tōhō pa laki.

³² Iso we-weye isu yonyoolu kōpāh wei i yontu we lelen, na pá makí wontu ke teu tō. Pa nukí i tōm yaa, paa laki-ti.

³³ Waatu wei salākanaa panē paa kōō tō. Pōyele pa tu kpeyeta kōntē kē. Waatu inōhí í ká cekēna si Iso kuyōhōtōtu telōsulv ka we mō hekū.

34

Iseyeli tiikilaa kalānav

¹ M'pōyō Tacaa heela-m si:

² Yōlv nyá, Telōsi Iseyeli tiikilaa ke kraalvōv mpi ma kraalōyō-we tō pē tōm. Iseyeli tiikilaa tōm we waiyō kē. Pu wee kē si kalākōh ke tiikilaa í paasēna. Uena mu mēh na í paasōyōna mō ti.

³ I nyōōwa naalēm na í lvv hōntu ke wontu. I lapa kōtāyā ke tōla nim nyōna. Ama u tiikiyi kalākōh.

⁴ I ta kraasi heen acamaa apalvō. I ta la kōōle ke wei i feina alaafōyā tō. I ta hōkō wei i wēna hīh tō. Pōyele í ta keeti wei i helayāa tō. Pōcō í ta pēeki kulēpīh. Ama í hmakēla-i kē na mōsōh na toh.

⁵ Tōla aní ale a lahā tiikilu uena á ya, na a pəsi taale wontu isayātō tēna tōyonaya.

⁶ Ma kalēkv ya yem kē tetu tēna taa. Kv cōōki pōh na pulasi taa. Nōhōlv u nōhōsōyō kv tōm, yaa í pēeki-kv.

⁷ Pē tōō kē Iseyeli tiikilaa mē, i ke hkrāhōh na í nu Tacaa kuyōhōtōtu.

⁸ Maya Tacaa Iso weesuyu to kē. Ma heen lahā tiikilu, na í we lēekēlaa nih taa. I pēsa taale wontu tōyonaya. Mpi pē tōō tō, ma tiikilaa yela heen paasēnav kē. Uena pá paasōyōna pa ti.

⁹ Pē tōō tō, Iseyeli tiikilaa i nu ma tōm.

¹⁰ Maya Tacaa Iso, ma heeliyi-mē si maa kulí mō tōō. Maa lēeki ma heen ke mō nih taa. Ma kaa yelina-mēye-i, ule í kaa tasa mō tōyō tiikuōyō. Maa hetí ma heen ke mō nih taa, i kaa wee mō tōyonaya.

¹¹ M'pōyō Tacaa Iso yōhōtā si: Maa tiiki ma kalēkv ke ma mayāmayā na má paasēna-kv.

¹² Maa kpeyeli-kv, isu tiikilu lakōyōv i kalēkv ke waatu wei kv ya yem yem tō. Maa polo na má pēeki ma tōla ke timpi a yawa tō. Kuyaku hkv kv kē sākpetōyōv kuyaku sōsōōv kē.

¹³ Maa lēsi-mēye tetōnaa kpai nyōma na yōlaanaa taa. Maa kpeyeli-mēye mō tetu taa. Uena má tiiki-mēye Iseyeli pulasi taa. Maa tōh lōōh na timpi timpi pē we cayāv tō.

¹⁴ Maa pōna-mēye nyutu kupantō taa. I ká tōyō Iseyeli pulasi taa. Tōnāyā í ká cayā na í tōki nyutu kulēkēkēkētō.

15 Mǎá tiikina ma kaləku na má pona-kuyv təheesəle. Maya Tacaá Isə, ma yəyətəna.

16 Maa pəeki wei i lepa tə. Maa keeti kvheləy na má həkə wei pə kəwa tə. Maa ha alaafəya ke wei pə wuki tə. Siyisuyu ke maa təy na má tiikina-i. Ama maa kpiisi i taa alaafəya nyəy na nim nyəy.

Isə kəy i yəlaa waasuyv

17 Mǎpúyú Tacaá tasaá si: Maya Tacaá Isə. Maa faya kaləku təla taa. Maa faya iwaay na pəntuləy.

18 Mə laŋa ta hulum i si i tiiki nyutu kəpantv taa. Uena i feləyi nəəhəe ke mə nyutu kukaasətv. Mə laŋa ta huluməna lum cəli cəli nyəm nyəəv, uena i cuyətəyi kukaasəm na mə nəəhəe.

19 Uena ma heey lələy tək i nyutu nti pa felaa tə. Na i nyəəki lum mpi pa cuyətəy tə.

20 Pə təə ké maya Tacaá Isə ma təy si, maa hūna heey kuyasələy na wei i tēma taas i tə.

21 Mpi tə, mə asəykpək iŋ na mə həy ke i tusina heey acamaa. I yəka-i həy na i təyən i kaləku taa.

22 Pə təə ké maa waas i ma heey na pá taa tasa-i kuuu. Uena má hūna pá na ma heey.

23 Maa ləsi ma kaləku ke tiikilu kolum, na i tiiki-kv. Pəntv inəyələ ma təmle tv Tafiti. In i ka pəsəna kv tiikilu na i tiiki-kv.

24 Maya Tacaá, mayalə mə Isə, na ma təmle tv Tafiti ke awulumpu. Tacaá má ma yəyətəna mpv.

25 Tacaá si má na ma kaləku tv pēli hēsuyv nəyə. Maa kpiisi taalə wontu ke tetv taa. Təla ká cayana a təyi wulaya tetv taa. A ka tooki hət v tē.

26 Maa yelev na i caya na i cəə ma pulaya nanəy nyəyka. Maa yelev na tēv nukimēy kv waatv. P i wēe koolee kəpāna tēv ké.

27 Tun ká ləli pēe, na tetv nǎá ləli. P i cayana paa wei, na má cē-mēy mə ŋmakəllaa nin taa. Waatv inəyi i ká cəkəna si mayalə Tacaá.

28 Piitimnaa kaa tasa-mēy kuuu. Pəyēle atē taalə wontu isayətv kaa tasa-mēy təyəv. I ka cayana mə təyi, nəyəl v kaa cəəs i-mē.

29 Maa tv-mēy tun taalə nte tə hətē yaawa tēv təyə. Nyəyəs i kaa tasa-mēy kuyv ke tetv taa. Pəcó i kaa təyə fēelē ke piitimnaa taa.

30 Waatv inəyi i ká ny i si maya Tacaá Isə. Ma wē ma yəlaa waali, na pa ké ma nyəma lseyeli nyəma. Tacaá Isə má ma yəyətəna mpv.

31 I ké ma yəlaa kaləku ké, na má tiikiyi-mē. Mayalə mə Isə Tacaá, má yəyətəna mpv.

35

Tacaá kaləyana Itəm nyəma

1 Mǎpúyú Tacaá təma-m si:

2 Yulv nyá, kēes i se na Seyii puyv təə. Yəyət i nti tv mayana-kv tə.

3 Heeli-kv si, Tacaá Isə má ma yəyətəy si, maa kvli nyá təə. Maa tv-ŋ nin, na má pəs i-ŋ wulaya tetv nti tə taa nəyəl v fēi tə.

4 Maa pəs i nyá acalēē ke ncaa. Nəyəl v kaa wēē. Uena pəcó n ny i si ma ké Tacaá.

5 Mpi tə, Seyii nyəma ka hayana lseyeli nyəma ke pááná ke tam təə ké. Haləna pá kv-wēyē yoou taa ké kuyakv ŋku pēlē pa təntē isayalē puwa tēv tə.

6 Pə təə ké maya Tacaá Isə weesuyv tv. Maa tv-wēyē səm na pə lēeti-wē. Timpi pa ta kisi lələa kuyv tə, pə təə ké mpē paa si.

7 Maa kpiisi Seyii puyv nyá. N ká pəs i wulaya tetv nti tə taa nəyəl v fēi tə. Maa kv potaa na kəntaa.

⁸ Maa sɔyɔti yooɔu taa sɛtaa ke pɔɔŋ na pulasi tɔɔ. Paa wee teteka na lumpɔŋ tɔna taa.

⁹ Maa kpiisi ma yɛlaa tɔna. Pu yele mɛ acalee ke kɛte ke tam tɔɔ. Waatu inɛyi i ká nyi si maya Taca.

¹⁰ Mpi pɛ tɔɔ maa la mpɔ tɔyɔle si, i mapa lanje na i yɔyɔti si, ma kaa leeki Yuta na Iseyeli pa tetu, na tɔ pɛsi ma nyɛntu. Pɛyele Taca má ma wenna tetunaa mpe pa taa.

¹¹ Maya Taca Isɔ weesuyɔ tu kɛ. Páána sɔsɔna wena i lapɔna-we tɔ, anɛyi maa lana-me na má hɔna-me. Ilena má hólí ma tɔyi pa heku taa.

¹² Waatu inɛyi i ká nyi si maya Taca, ma nuwa kutuyɔ ŋku i tuwa Iseyeli pɔɔŋ tɔ. Si pɛ kpiisa pɔɔŋ na i pɛsi mɛ tɔyɔnaya.

¹³ I kraasa mɛ tɔyi ma tɔɔ na mɛ kuyɔyɔtutu. I yɔyɔta-m kalampaani tɔmnaa mpa tɔ, ma nuwa.

¹⁴ Ḿpɔyú Taca Isɔ yɔyɔtaa si, maa kpiisi-me. Tetunaa mpa pa cɔna-me tɔ, pa lanja ká hulumi.

¹⁵ Seyii na Itɔm pulasi me, pu kpiisi mɛ tetu tɔna. Mpi tɔ, waatu wei pɛ kpiisa Iseyeli tetu na tɔ pɛsi ncaale tɔ, mɛ lanja hulumaa. Waatu inɛyi antulinya ka cekana si maya Taca.

36

Iseyeli nyɔma ká mu pa tetu

¹ Ḿpɔyú Taca tɔma-m si: Yulu nyá, yɔyɔti nti tu mayana Iseyeli pɔɔŋ tɔ. Heeli-i si i nu Taca kuyɔyɔtutu.

² Pɛ taya pulɔ, kolontunaa wona-me na pá kpaləsi. I tɔma si Iseyeli lanjata pɔɔŋ pɛsa mɛ nyɛŋ.

³ Pɛ tɔɔ kɛ ma caaki si, ma heeli Iseyeli nyɔma. Ma nawa si paa timpiyi yɛlaa nyulɔna Iseyeli pɔɔŋ. Halɔna piitimnaa kpai nyɔma leeki-i. Pa tɔkɔna-me na pá wonjiina-me pɛ tɔm.

⁴ Teləsi Iseyeli pɔɔŋ ke ma tɔm. Pɔɔŋ i nu Taca Isɔ má ma nɔɔsi suw tɔm. Ma suwa ma nɔɔsi nsɛyi pulasi, na lɔŋ, na teteka. Paa ncaa na acalee, nna yɛlaa luwa na pá lɔ tɔ. Pɛ waasa piitimnaa mpa pa cɔna-me na pá won-me tɔyɔ.

⁵ Taca Isɔ má ma yɔyɔtɔyi si, ma wena ma yɛlaa isesemle kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ ma yɔyɔtɔyɔna piitimnaa na Itɔm nyɔma tɔna. Mɛ hana mɛ tɔyi ma tetu na i kuu tɔ kulɔlum na lanjulɔmlɛ. I nyɛnɛyi-m yem kɛ.

⁶ Pɛ tɔɔ kɛ pɛ wee si má yɔyɔti Iseyeli tetu tɔm. Má heeli pɔɔŋ na pulasi na lɔŋ na teteka ke ma tɔm. Maya Taca, Isɔ, ma yɔyɔtaa si, isesemle na páána sɔsɔna ke ma yɔyɔtɔyɔna. Mpi tɔ, piitimnaa kutuyɔ we mɛ tɔɔ.

⁷ Pɛ tɔɔ kɛ maya Taca Isɔ, ma yɔyɔtɔyɔna tuunav, si piitimnaa mpa pa cɔna Iseyeli nyɔma tɔ, pɛle paa tɔyɔ fɛle ke mpɔ tɔɔ.

⁸ Waatu inɛyi Iseyeli nyɔma me mɛ pɔɔŋ taa tun ká nɛyɛti na i lɔli-weye pee. Mpi tɔ, yaasinaa mpe pa kɛyɛtaa kɛ.

⁹ Maa paasana-me na má fen mɛ tɔɔ. Maa hala mɛ tetu na má tuu.

¹⁰ Maa yele na Iseyeli nyɔma me mɛ tetu tɔna taa yɛlaa huki sɔsɔm, na i mɛli acalee taa. Mpi tɔ, maa yele na i tayanɛ ŋmav ke mpi pu yɔkaa tɔ.

¹¹ Yɛlaa na tɔla ká huki paa timpiyi. Paa wee payale na pá weena lulɔyɔ nyɔma. Paa huki tetu taa kɛ isɔ pu wev tɔ. Maa sɔɔsi-me ye tetunaa na pɛ kɛli isɔ lanjata. Waatu inɛyi i ka nyi si maya Taca.

¹² Maa yele na ma yɛlaa me i tɔ tetu taa kɛ paa timpi. Tetu ká pɛsi mɛ nyɛntu. Mɛ piya kaa tasa sɔm ke tɔ taa.

¹³ Ḿpɔyú Taca Isɔ yɔyɔtaa si: Piitimnaa lelɔa tɔŋ me si i kɛ yulɔtɔyɔlaa. I pɛma mɛ mayamaya mɛ piitim ke piya.

14 Pə təw tə, í kaa tasa yəlaa ke təyov. Pə́có í kaa tasa mə maɣamaya mə piitim ke piya pem. Taca a Isə má ma yəyətəna mpv.

15 Ma kaa ye le na í tasa nuw ke piitimnaa kutovv. Pəyele pa kaa tu-meɣe fəele. Pə́có pa kaa tasa mə piitim ke kovv. Taca a Isə má ma yəyətəna mpv.

Taca a ká kpeɣeli Iseɣeli nyóma

16 Ḿpúyú Taca a təma-m si:

17 Yulv nyá, Iseɣeli nyóma me mə tənte na mə lakasi pilisa mə tetv nti tə taa í ká wəe təyov. Isu alv asilima ke í isətv nav waatu.

18 Tənaɣa ma mu-me na páána. Mpi tə, í kovva yəlaa ke tetv taa. Ulena í pilisi-ti na tuɲ.

19 Ḿpúyú ma huɓna-me isu mə tənte na mə təma wəe tə. Ulena má yasi-meɣe piitimnaa taa ké tetvnaa taa.

20 Í tala piitimnaa mpe pa té, ulena í wakəli ma həte naɲɲ wəetv. Haləna yəlaa yəyətəyi si: Taca a yəlaa ké. Í tetv taa ké pa lunaa.

21 Ulena má maɣasi si, má tayani timpi Iseɣeli nyóma tvv ma həte ke piitimnaa ləlaa té tə.

22 Pə təw ké pə wəe si, má heeli Iseɣeli nyóma. Taca a, Isə, yəyətəyi si: Pə taya mə təw ké ma laki mpi ma caa lapv tə. Ama ma həte tənəɲɲ wəetv, nti í wakəla waatu wei í ka wəe piitimnaa ləlaa té tə, tə təw ké.

23 Í wakəla ma həte səsəle ke piitimnaa taa. Ue maa tayani-te. Waatu wei maa tayani-te na mə nəyov na í naaki, ulena í cekəna si maɣale Taca a Isə má ma yəyətəna mpv.

24 Maa ləsi-meɣe piitimnaa taa, na tetvnaa taa na má məɲna-meɣe mə te.

25 Maa yəyəli mə təw ké lvm naɲɲ nyəm, na í wəe tənəɲɲ. Maa nyaali mə isayatu təna na tə husi. Maa ləsi tuɲ kulalaɲ tənaya mə həkv taa.

26 Maa tu-meɣe nyama kufana. Maa tó mə taa ké ləmaɣasəle kufate. Maa ləsi mə nyama wena a wəe isu pəe tə, na má tó-meɣe nyama kovvna.

27 Maa tvv ma ləmaɣasəle ke mə taa. Maa ye le na í təkí ma kutvutv na ma kiɲɲ.

28 Í ka caya tetv nti ma hawa mə caanaa tə tə taa. Í ka wəe ma yəlaa na maa wəe mə Isə.

29 Ulena má kpiisi mə asilima təna. Maa ye le na mə təyənaya luli teu. Nyəyəsí kaa tasa-meɣe luv.

30 Maa ye le na tuɲ kulvlvm huki. Tetv ká luli təyənaya. Ue í kaa tasa nyəyəsí fəele ke təyov ke piitimnaa taa.

31 Waatu inəyi Í ka təwsi mə tənte isayale təw. Í ka təwsi mə lakasi nsi si fəi teu tə si təw. Ulena mə maɣamaya í nyəyəsí mə ti. Mpi tə, í lapa isayatu na acaalətv.

32 Í nyi si pə taya mə təw ké ma laki mpv. Iseɣeli nyóma mə tənte fəele í kra-me na í ká nyəɲɲ.

33 Ḿpúyú Taca a Isə yəyətəa si: Kovvaku ŋku maa kpiisi mə isayatu tə. Maa kusí mə ncaa na mə acaləe huki.

34 Tetvnaa mpa pu wakəlaa na tēlaa naaki tə. Paa tayani-wəyɣe haləm.

35 Halí yəlaa ká tə si, tetv nti pu wakəlaa tə, tə pəsa isu Isə taale Iteni. Na acaləe nna paa yəkāa na á pəsi ncaa tə, pa tayana-ye na á pəsi koloosi acaləe na yəlaa caya.

36 Na piitimnaa mpa pa cəna-me tə, paa ná si, maɣa Taca a ma tayana ŋmav ke mpi pu yəkāa tə. Ma tuu mpi pu wakəlaa tə. Maɣa Taca a, má yəyətəna, maa la isu ma yəyətəa tə.

37 Ḿpúyú Taca a Isə yəyətəa si: Maa ye le tətə na Iseɣeli nyóma me í yaa-m si má waasi-me. Maa cə-me na má ye le na í huki isu təla ke kaləkv taa.

38 Yəlaa ká su acaləe ncaa taa ke teitei, isu kaləkəɲ wei pa ha Isə tə. Ulena pá pukina-í Yosalem ke acima səsəna waatu. Ue í ka nyi si maɣale Taca a.

37

Muwa kuvulee tam

¹ Mprógú Tacaa tonj tii ma tóo. Uena i Feesuyu teena-m ma lamayasae taa telenj. Mprógú ku pona-m tetekale sósóole nte muwa waasaa tó tó heku taa.

² Uena pó cóna-m-ye na pó tá. A pagale ka we sáwontu ké na á wulaa.

³ Mprógúle Tacaa pósa-m si: Yulu nyá, muwa aní á pásəyi na á kuli na á feesiyi? Ntəna má cə si: Tacaa Isə, nyá tike n nyəmna.

⁴ Uena í tə-m si: Yəwəti a təm. Si muwa kuvulee me, í nu Tacaa Isə təm.

⁵ Heeli-ye si, maa tu mə taa ké feesuyu na í feesiyi.

⁶ Maa tu-mege hola na nantu na tonyu. Maa tu-mege weesuyu na í feesiyi. Waatu inəyi í ká nyi si mayale Tacaa.

⁷ Mprógú ma yəwətəna muwa isu Tacaa heela-m tó. Ue ma nu kəkəte natələyəle. Uena á seliyi na á suv təmayə kprətənav.

⁸ Ma nyənəyā mpu, ue pə tu-yege hola nté na nantu náá suv matonyu. Uena tonyu takí tó tóo. Ue pə taa feesiyi ké.

⁹ Mprógú Tacaa təma si: Yəwətəna feesuyu. Heeli-ku si, luna antulinya həyələj təna. Kəə na n woso heelim ke yəlaa mpe pa tó na pá suv feesuyu.

¹⁰ Ma yəwəta teitei isu Tacaa heela-m tó. Uena pá fé na pá kuli na pá səj pa nəhəe tóo. Paa ké yoolaa samaa tuutuuma ké.

¹¹ Mprógú Tacaa heela-m si: Muwa ane a təm nəyəsəna Iseyeli nyəma nyəntu ké. Pa heela-m si mpe pa lepəyā. Pa muwa wulaa, paa tasəyi pulonyu teelonyu.

¹² Heeli-we si, Tacaa yəwəta si: Maa kuli ma yəlaa pəlaan na pá lu. Maa məhna-mege Iseyeli tetu taa.

¹³ Maa kuli ma yəlaa Iseyeli nyəma pəlaan. Saa wei maa ləsi-me təyó í ka nyi si mayale Tacaa.

¹⁴ Maa tó mə taa ké ma feesuyu. I ká weena weesuyu, na má məhna-mege mə tetu taa. Waatu inəyi í ká nyi si, mayā Tacaa Isə, ma yəwəta na má lá. Tacaa má ma yəwətəna mpu.

Tacaa ká krenti Yuta na Iseyeli pə nyəma

¹⁵ Mprógú Tacaa təma Isekiyeeli má si:

¹⁶ Yulu nyá, kpaɣa təhəyəlaya. Nmaa ka tó si: Yuta na Iseyeli nyəma mpa pa we kawuləyā kanə ka taa tó. Kpaɣa təhəyəlaya lenka. Nmaa keke ka tó si: Ifəlayim na Iseyeli nyəma mpa pa we kawuləyā kanə ka taa tó.

¹⁷ Uena n krenti-si, na si wee isu kuloməyā. Pə wee si, si pəsi kuloməyā ke ma niŋ taa.

¹⁸ Waatu wei nyá nyəma ká pəəsi-ŋ si, n segesi-wege pə huwee,

¹⁹ Uena n cə-we si, Tacaa Isə si: Ma kpaɣəyi təhəyəlaya ŋka ka ké Yosəefu, na ka we Ifəlayim niŋ taa na Iseyeli nyəma mpa pa we kawuləyā kanə ka taa tó, pa nyəŋka tó. Uena má krenti-kege təhəyəlaya ŋka ka ke Yuta nyəŋka tó ka tóo. Uena si pəsi kuloməyā ke ma niŋ taa.

²⁰ Təki təhəyəlasí nsi si tóo n ŋmaawa mpu təyó nyá niŋ taa, na pa təna pá naaki.

²¹ Uena n teləsi-we si, Tacaa, Isə má ma yəwəta si: Maa ləsi Iseyeli nyəma mege piitimnaa mpa pa taa í wee tó. Maa kpəyeli-me na má məhna-mege mə tetu taa.

²² Maa krenti-mege piitim kuloməm ke tetu taa. I ká weena mə tənəyā wulaw kulom ke Iseyeli pəŋ taa. I kaa tasa piitimnaa naale yaa kawulasí naaleye weew.

²³ I kaa tasa mə təyi pilisuyu na piitimnaa tuŋ, yaa pa acaalətu, yaa pa kawulasí təna. Maa ləsi-mege lona təna nna a taa í ka wee na í pəntəna-m təyó. Maa tayəni-me na í pəsi ma yəlaa, na má wee mə Isə.

²⁴ Ma təmle tu Tafiiti ká lana mə wulaw. I ká weena mə tənəyā tiikilu kulom. I ka təŋ ma kətətətə, na í təkəyi ma kiŋ na í lakí-i.

²⁵ Ɔ ká wɛɛ tɛtu nti ma hawa ma tɛmlɛ tu Yakɔpu tɔ tɔ taa. Tɛnaya mɔ caanaa ka caɔaa. Ɔ ka caɔa tɔ taa na mɔ piya náa caɔa tɔtɔ. Pɛlɛ pa piya piya ká caɔa tɔtɔɔ tam tɔɔ. Ma tɛmlɛ tu Tafiti ká tɔɔna mɔ tɔɔ kɛ kawulaya ke tam tɔɔ.

²⁶ Ma na-mɛ tu pɛɛli hɛɛsɔyɔ nɔɔɔ na ká wɛɛ tam tɔɔ. Ɔlɛna má mɔɔna-mɛyɛ mɔ tɛtu taa, na má yɛlɛ na í huki. Na má ɔmá ma tɔyaya ke mɔ hɛku taa, na ká wɛɛ tam tɔɔ.

²⁷ Ma tɔɔayalɛ ká wɛɛ mɔ hɛku taa kɛ. Maa wɛɛ mɔ Ɔsɔ, na mi wɛɛ ma yɔlaa.

²⁸ Waatu inɔɔi piitimnaa ká nyi si, maɔalɛ Taca. Má lapɔna Ɔsɛyɛli nyɔma na pa mpa. Waatu inɔɔi ma tɔɔayalɛ ká wɛɛ mɔ hɛku ke tam tɔɔ.

38

Taca kalɔɔana wulav Kɔki tɔtɔ

¹ Mɔpɔyɔ Taca tɔma-m si:

² Yɔlu nyá, kɛɛsi nyá ɛsɛ na wulav Kɔki wei ɪ tɔki Makɔki tɛtu tɔɔ kɛ kawulaya tɔ ɪ tɔɔ. Tɛlɛsi-ɪ ma kalɛnav. Ɔni ɪ kɛna Mɛsɛki na Tupaali pa acalɛ nyɔyɔ tu.

³ Taca Ɔsɔ yɔɔtɔyɔ si: Maa kɔli Kɔki tɔɔ. Ɔni ɪ kɛna Mɛsɛki na Tupaali pa nyɔyɔ tu.

⁴ Maa tu ɪ nɔɔɔ taa kɛ kulaya. Maa hɔ í na ɪ kpaɔanɔɔ caɔalaa, na má lɛsɔna toma ke tɛtu taa. Pa kɛ yoolaa tuutuuma kɛ. Pa suuwa wontu kɔpantu, na pá tɔka kpalɔɔ na layalɛ.

⁵ Pɛɛsi na Ɔtiyopii na Puti pa tɛtu yoolaa tɔna. Paa tɔki kpalɔɔ na pá pá yoo kahusi na pá tɔɔ Kɔki.

⁶ Komɛɛ tɛtu yoolaa, na Pɛti-Tokaama tɛtu nyɔma ke ilim ntɔɔɔ tɔɔ. Paa tɔɔ nyá waali, na piitimnaa lɛlaa yɔlaa paɔalɛ tɔtɔ.

⁷ Tayanɪ nyá ti na nyá sɔɔlu pu. Nyá na nyá samaa tuutuuma wei ɪ wɛ nyá waali tɔ, wɛɛ pa nyɔyɔ tu.

⁸ Pɔ wɛɛ pu kɔɔ, Ɔlɛna kɔyaku nakɔli má tu-ɔ kɔtɔtɔtu. N ká polo na ɔ wati tɛtu nti tɔ yɔlaa fita yoo, na pá lu piitimnaa paɔalɛ taa, na pá koti Ɔsɛyɛli pɔɔɔ wei pu kpiisa hatoo lɔɔ, na pá yɛlɛ-ɪ kɛtɛ tɔ ɪ tɔɔ. Yɔlaa mpa inɪ paa lɛsi mɔpɔyɔ piitimnaa lɛlaa taa tɔ, paa caɔana pa tɔyɔ tɔkpaata.

⁹ Nyana nyá yoolaa na nyá waali nyɔma tuutuuma í ká tii pa tɔɔ kɛ ɛsu tɛu heelim, na í takɪ pa tɛtu ɛsu ɛsɔɔmɔntu.

¹⁰ Mɔpɔyɔ Taca Ɔsɔ yɔɔtɔta si, kɔyaku ɔkɔyɔ huwɛɛ paɔalɛ ká kɔɔ nyá lɛmɔɔasɛ taa. Ɔlɛna ɔ mɔɔasi nyá taa kɛ ɛsɔɔyɔtu.

¹¹ N ká mɔɔasi nyá taa si n kpaaki yɔlaa mpa pa caɔana hɛɛsɔyɔ tɔ. Pa acalɛ fɛi koloosi. Pɔcɔ pa ta tɔki-yɛ na mankuulinaa.

¹² Nyá si n ká tii yɔlaa mpa pa tayanɪ pa ncaa ke ɔmav tɔ pa tɔɔ na ɔ kuu pa nyɔm. Anɪ pa caɔa pa tɛɛsi taa kɛ na pá huki. Pa hika kalɔkɔɔ na wɛnav. Pa lu piitimnaa taa na pá caɔa antulinya hɛku taa.

¹³ Sapa na Tetan pɔ tɛtu yɔlaanaa, na Taasisi taatɔlaa na pa awulumpiya tɔna ká pɔɔsi-ɔ tɔm. Paa pɔɔsi-ɔ si wontu kuuu tɔɔ kɛ n tayanɪ nyá yoolaa na? N kɔma si ɔ kuuki wɔla na liyitee na kalɔkɔɔ na wɛnav si, nyá wontu kukukuutu ɪ tɔɔ sɔsɔm na?

¹⁴ Mɔpɔyɔ Taca tɔma-m si: Heeli Kɔki si, maɔa Taca Ɔsɔ, ma yɔɔtɔta si, kɔyaku ɔku ma yɔlaa ká caɔana pa ti tɔ n ka nyi.

¹⁵ Maa lu ma tɛtu taa kɛ ilim ntɔɔɔ tɔɔ tɔna. Na ma waali kɛ piitimnaa tɔna yoolaa. Pa caɔa pa tɔnaya kpaɔanɔɔ, na pá lá yoolaa sɔsaa.

¹⁶ Kɔki ká kɔɔ na í tii ma yɔlaa Ɔsɛyɛli nyɔma tɔɔ na í takɪ pa tɛtu ɛsu ɛsɔɔmɔntu. Mpu inɪ pu tɛ na pá lá tɔnaya waatu. Kɔki ke maa tili na í wati ma tɛtu. Ɔlɛna piitimnaa nyi si maɔa Ɔsɔ nanɔɔtu. Nti ma caa si má hɔli-wɛ na Kɔki nɔɔɔ tɔyɔlɛ.

¹⁷ M'p'og'og'oo Tacaa Iso yag'otaa si: Kaki tom ke ma yag'otaya hatoo l'ontaa. Ma tamle nyoma Iseyeli Iso kuyag'otutu teloselaa n'ososi ke ma yag'otanaa. Pa kraala pusi payale taa si, maa tili n'og'olu na i yoonaa pa yelaa.

¹⁸ Ama kuyaku nku Kaki ka kra Iseyeli tetu too to. Ma paana sasana ka huuna-i. Maya Tacaa Iso, ma yag'otana.

¹⁹ Ma paana sasana ke ma tuukina. Tetu ka sele katatelaya ke kuyaku nku ku taa.

²⁰ Tenku tiina na sumasi na taale wontu na ate kututuutu. Pa kpenaa yelaa tana mpa pa we tetu too to. Paa sele ma isentaa. P'oon na kukramen kukulun ka yaki na koluna tana hoti ate.

²¹ Maa nyaasi-me na yaasinaa payale. Ma yoolaa ka ku tema. Maya Tacaa, ma yag'otana.

²² Maa tu-mege kutomen sasana na ma yelaa si. Maa yele na teu sasana na t'empere na kaka pe nu ma yoolaa, na lelaa tuutuuma too.

²³ Maa yele na piitimnaa tuutuuma na ma sasantutu na ma t'enanen weetu. Uena pa cekana si maya Tacaa.

39

¹ M'p'og'og'oo Tacaa t'oma-m si: Yulu nya, telasi Meseki na Tupaali pa yelaa nyugu tu saso Kaki si, maa kuli nya too.

² Maa caali-n na i lu ma tetu taa ke ilim n'og'oen too tana. N ka polo na i yoonaa Iseyeli nyoma p'oon.

³ Maa yoonan na nya too peli nya nin m'p'et'en taa. Nya nyama ka lu nya n'og'oen taa na a hoti.

⁴ Uena pa ku nya na nya yoolaa na nya taapalaa samaa ke Iseyeli p'oon taa. Maa yele na sumasi na taale wontu t'og'-me.

⁵ Taale ke i ka si, isu Tacaa Iso yag'otutu too.

⁶ Tacaa si, maa so kaka ke Makaki tetu taa. T'anya yelaa caya t'epamm ke tenku n'og'. Pulupu u pek'el'agi-we. T'anya yelaa tana ka nyana si, mayale Tacaa Iso.

⁷ Maa h'oli ma h'ete nanen weetu ke ma yelaa Iseyeli nyoma. Ma kaa yele na pa tasa-mege pilisuyu. Uena piitimnaa nyi si mayale Tacaa Iso, Iseyeli nyoma nanen.

⁸ Yaasinaa mpe paa kaka ke. Hali pa tu tema caaluyu. Kuyaku nku ku tom ke maa yag'otaa. Tacaa Iso yag'otana mpu.

⁹ Iseyeli nyoma ka lu pa acalae taa. Paa lu kaka na pa nyagasi pa kolontunaa yoo wontu. Paa kralen sasana na sakpen, na t'oen na nyama. Nmantaasi sasansu na sakpesi, ka kraasana kaka nke ka ton ke pusi naatosomp'og'olaya.

¹⁰ I kaa tasa t'ep'ayaga caav ke taale. Yaa i seti-kege h'otuyu taa. Mpi to, yoo wontu ke i ka t'ayan'og'ona kaka. I ka kuu kolontunaa wontu t'anya. Isu pele paa kuu ma nyantu to. Tacaa Iso ma ma yag'otana mpu.

¹¹ Mpuyule Tacaa si: Kuyaku nku maa ha Kaki ke tetu ke Iseyeli taa na pa pimi-i. Tetu nti tu wee t'ontaa t'etekale taa ke tenku kusapu ilim talule too. Hali palaav nku ku taki m'p'at'ontaa mpaav. T'anya paa pi Kaki na i yoolaa samaa. Uena pa ha lonte ntege h'ete si, Kaki na i samaa pa t'etekale.

¹² Isotonaa naatosomp'og'olaya t'ecu ke Iseyeli nyoma ka pi Kaki-we. Uena pa nyaali tetu asilima.

¹³ H'og'oluyu nku ku yelaa tana ka lana pa tamle nte. Kuyaku nku maa h'oli ma t'agi ma heku na teeli, na ma nyugu kuli. Tacaa Iso ma ma yag'otana mpu.

¹⁴ Paa l'asi yelaa na pa cao tetu ke isotonaa naatosomp'og'olaya t'ecu, heesuyu fei. Paa pek'ki setaa tana, na pa pi-we na pa nyaali tetu asilima.

15 Paa cɔɔ tetu tənaya tɔpapai. Ye pa nawa yulɔ ke timpi, ile pa kaa kaŋmaaya ke i tɔɔ. Pintaa ká tɔŋyɛi na pá kuuki. Ilena pá pukina Kɔki na i samaa pa tetekɔle taa, na pá piŋ.

16 Hali paa yaa icate natəli si Hamona. Samaa ke pa yaa mpɔ na pa té taa. Pəle pə waali ké pu nyaali tetu asilima.

17 M'pɔyó Tacaa Isɔ tɔma-m si: Yulɔ nyá, yaa sumasi na taale wontu na ń teləsi-ti. Tó lu paa timpi, na tó kɔɔ acima wena ma laki-ti tɔ. Pə ké kɔtaya sɔsɔŋka ke pɔ́ŋ taa ké. Tu tɔyɔ nantu na tó nyɔɔ caləm.

18 Tu tɔyɔ akanaa nantu. Tu nyɔɔ ate nyuyɔ nyóma caləm. Nyuyɔ nyóma mpeye pa lapəna kɔtaya ke iwaaŋ, na iwɛɛsi, na pəŋtulɔŋ, na Pasaŋ tetu naaŋ kufan nim nyəŋ lonte taa.

19 Wontu ka tɔyɔ nantu nim na tó haya. Tu nyɔɔ caləm na pə ku-təyi sulɔm nyəm. Kɔtaya ŋka ma laki-me tɔ ka wule ke pu la mpɔ.

20 Wontu nti tu tɔyɔ kpaŋanəŋ na i cayalaa, na akanaa na yoolaa nantu na tó haya. Tacaa Isɔ má ma yɔyɔtəna mpɔ.

21 Maa hólí ma toŋ ke piitimnaa taa. Paa ná isəna ma huuki ma huule, na isəna ma həŋ pa ŋkpaŋ tɔ.

22 Pə kpaŋan nɔɔnɔ tɔ, Iseyeli nyóma ká cekəna si, mayale mə Isɔ Tacaa, haləna tam tɔɔ.

Isekiyeeli waasu kpeyeluyi

23 Piitimnaa ká cekəna si, Iseyeli nyóma me mə isayatu tɔɔ ké pə kuu-me. I ta tɔki Isɔ Təm ke teu, ilena í ha-meye siyile. I tu-me ye mə kolontunaa niŋ taa, na pəle pá ku-me.

24 Ma ha-me ye siyile ké. Ma lapa-me isɔ mə asilima na mə kawalaya wɛɛ tɔ.

25 M'pɔyó Tacaa Isɔ yɔyɔtaa si: Ma wena ma hətɛ isesemle ké. Maa wɛɛna Iseyeli nyóma təna pətətəle. Maa kəna Yakəpu yəlaa mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ.

26 Waatu wei í ká caya mə tetu taa, na u nyanna pulɔ tɔ. Pəyele nɔyɔlv kaa wakəli mə laŋa. Ilena í sɔɔ mə fɛɛle tɔɔ. Na isəna í taa tɔki ma təm ke teu tɔ pə tɔɔ.

27 Maa ləsi-me ye piitimnaa taa. Maa cɔɔ mə kolontunaa acalɛɛ, na má kpeyeli-me. Waatu inəyi í ká nyəni-m Isɔ naŋtu ke piitimnaa paɣale isentaa.

28 Ile í ká nyi si mayale mə Isɔ Tacaa. Má lapəna na pá kuu-me na pá tɛna. Maa kpeyelina-me ye mə tetu taa. Ma kaa ye le mə taa nɔyɔlv təna.

29 Ma kaa tasa-me ye siyile hav. Ama maa tó Iseyeli nyóma taa ké ma feesuyi ké. Tacaa Isɔ má ma yɔyɔtəna mpɔ.

ISEKIYEELI NAWA ISO TƏYAYƏ KE TOOSEE TAKA TAA

40

Isɔ tɔyaya kvfalaya təm

1 M'pɔyó Iseyeli nyóma kuuu pənaya hiu na kakpasɔ nyəŋka, isətu kancaalaya nyəŋ kuyaku naanɔwa nyəŋku*fa*. Yosalem icate lɛɛkuyɔ pənaya naanɔwa na liyiti nyəŋka. Tacaa Isɔ toŋ tii ma tɔɔ na í pona-m təna. ^a

2 Isɔ lapa na pə la-m toosee taka, na í tɛna-m Iseyeli tetu taa. M'pɔyó pə su-m puyɔ kukulɔyɔ nakulɔ ku tɔɔ. Na má ná kutulɔŋ na ilim mpətəŋ tɔɔ, isɔ icate.

3 Isɔ pona-m təna, ilena má ná apalɔ nɔyɔlv. I nɔyɔsəna ké isɔ nyəyɔlv kuseemuyɔ. Na í tɔka i niŋ taa ké kponkponu toŋ nyəntu natəli tə ŋmənaya. Na k'pátɔyó kumayasuyɔ, na í səŋa nənəyɔ.

4 Ntəna apalɔ inɔ i yaa-m si: Yulɔ nyá, nyəni teu na ń ké ŋkpaŋuyɔ na ń nu nti ma caa-ŋ heeluyi tɔ. Mpi tɔ, pə kəna-ŋ cənɛye si n ná. Pə waali ilena ń heeli Iseyeli nyóma ke mpi n nawa tɔ.

^a 40:1 Pusi na kuyɛɛŋ wei pa tɔwa cənɛ tɔ i wɛ mpa mpa ké.

Taya na awali tɔɔ nɔnɔɔsi

⁵ Mpi ma naakaya tɔɔɔɔ: Koluŋa cɔɔna tɔɔɔɔ kɛ, na ká tá. Uena apalu nɔɔɔɔ náá tɔka kprátóyó kumayasuyɔ kɛ i niŋ taa. Ku tayalɔŋ kɛ mɛɛtɔlɔnaa tooso*fa*. Mpróyó i mayasa koluŋa wan na ka kuŋkɔlɔmɔŋ. Uena pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa tooso tooso. ^a kɛ pa mayasɔyi. Ama Lɛkra taa pa mayasɔyi mpu.

⁶ Uena í polo ilim tɔlule tɔɔ nɔnɔɔɔ. Mpróyó i kra kumlee, na í mayasɔ nɔnɔkpete lumaŋ, na pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa tooso.

⁷ Tanlaa kutuluŋ mala tɛtɛɛɛ heku taa nyɛntɛ nɔnɔɔɔ kɛ. Kutuluŋ tayalɔŋ na i wan ka wɛ mɛɛtɔlɔnaa tooso tooso kɛ. Koloosi nsi si faya kutuluŋ inɔ tɔ, si yasɔlaya ná wɛ mɛɛtɔlɔnaa tooso na hɔɔɔɔɔ hɔɔɔɔɔ. Nɔnɔɔɔ nakɛli kɛɛ ka tayalɔŋ wɛ mɛɛtɔlɔnaa tooso. Kɛɛɛ n tɛɛki na pɔcɔ́ ñ tala kutuluŋu ŋku ku sɔŋa Iɔ tɔɔɔɔ iɛntaa tɔ.

⁸⁻⁹ Mpróyó apalu inɔ i mayasa pɔ taa kutuluŋu ŋku. Ku lumaŋ ka wɛ mɛɛtɔlɔnaa liyiti, na ku koloosi yasɔlaya kɛ mɛɛtɔli kɔlɔm. Nɔnɔɔɔ na pɔ taa tɔɔ kutuluŋu ntɛ ŋku ku kɛla Iɔ tɔɔɔɔ kɛ kprɛtɔnav tɔ.

¹⁰ Ilim tɔlule nɔnɔɔɔ tanlaa kutuluŋ naatoso ka wɛ teitei kɛ. Uena í tɔ mpraau kɛ heku, tooso na cɛnɛ tooso na cɛnɛ. Koloosi nsi si faya heku taa tɔ, sɛɛ si yasɔlaya náá wɛ teitei kɛ.

¹¹ Mpróyó apalu inɔ i mayasa patɔma wei i tɔɔ nɔnɔɔɔ tɔlɔyi tɔ. Uena pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa kakpasɔ. Tɛtɛɛɛ heku taa nyɛntɛ wan tɔna kprɛnta mɛɛtɔlɔnaa naatoso na hɔɔɔɔɔ.

¹² Tanlaa kutuluŋ wan na i tayalɔŋ ka wɛ teitei kɛ. Mɛɛtɔlɔnaa tooso tooso. Na koluŋa kaya tɛtɛɛɛ kɔŋkɔmɔŋ naale tɔɔ na ka kuŋkɔlɔmɔŋ wɛ mɛɛtɔli hɔɔɔɔɔ.

¹³ Uena apalu inɔ í mayasɔ pɔ krayau tanlaa kutuluŋ inɔ i taa lɛŋku koluŋa, na pɔ suna lɛŋku nyɛŋka, na tɛtɛɛɛ na cɛnɛ tɔɔ. Uena pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na naale na hɔɔɔɔɔ.

¹⁴ Mpróyó i mayasa tɔtɔɔ kutuluŋu ŋku ku wɛ mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa tɔ ku wan. Iɔ tɔɔɔɔ taya ka tɔ kutuluŋu ŋkɔyɔ heku kɛ.

¹⁵ Pɔ krayau kancaalaya nɔnɔɔɔ kɛ awali tɔɔ koluŋa halɔna kutuluŋu awali tɔɔ koluŋa, na pɔ polo tɔnaya kanɛ tɔ. Uena pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa hiu na kakpasɔ.

¹⁶ Paa kama puluŋ kɛ tanlaa kutuluŋ inɔ i pɔtolee tɔɔ na awali tɔɔ kɛ. Na koloosi kukayasɔ na kutuluŋu nyɛŋsi taa. Pa tɔla-yɛɛɛ na á cɔɔ nɔnɔɔɔ na á ta. Uena pɔ lɛsi paaŋ fotoonaa kɛ pɔ taa tɔɔ koluŋa tɔɔ.

¹⁷ Mpróyó apalu inɔ i pɔna-m Iɔ kutuluŋu taya awali nyɛŋka tɔɔ. Paa hɔla-kɛɛɛ teu kɛ na naŋŋ hiu na naanɔwa tɔ-kɛɛɛ heku.

¹⁸ Pa hɔla hɔlɔtu ntɔyi na tɔ cɔɔ nɔnɔɔɔ tɔna. Uɛ awali tɔɔ nyɛntɔ kɛla kɔlɔyɔ.

¹⁹ Mpróyó apalu inɔ i mayasa taya wan. Pɔ krayau kancaalaya nɔnɔɔɔ tɔ halɔna pɔ suna pɔ taa tɔɔ taya koluŋa. Uena pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa nule na naanɔwa. Ilim tɔlule tɔɔ kɔŋkɔŋ kɛ i caalɔnaa. Uena í tɔkɔna pɔ ntɔɔŋ tɔɔ nyɛŋku.

²⁰ Uena í mayasɔ ilim ntɔɔŋ tɔɔ nɔnɔɔɔ. Kɛɛ ka nyɛnɔyɔna awali tɔɔ taya tɔɔ kɛ. Ka wan na ka tayalɔŋ kɛ i mayasaa.

²¹ Nɔnɔɔɔ ŋkɛ kaa wɛna tanlaa kutuluŋ naatoso kɛ. Tooso na kɔŋkɔŋ kɔnɛ, na tooso na kɔnɛ. Koloosi yasɔlaya na kutuluŋu wan, pu wɛ teitei kɛ, isu ilim tɔlule tɔɔ nɔnɔɔɔ nyɛnsɔ. Nɔnɔɔɔ tayalɔŋ tɔna kprɛnta mɛɛtɔlɔnaa hiu na kakpasɔ. Ka wan kɛ mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na naale na hɔɔɔɔɔ.

²² Kutuluŋu na pɔtolee na pɔ pɔáŋ fotoonaa wɛ teitei kɛ, isu nɔnɔɔɔ lɛŋka nyɛma. Yɔlɔ tɔŋ kumlee naatosompɔɔɔɔɔ kɛ, uena í kra ilim ntɔɔŋ tɔɔ nɔnɔɔɔ.

^a 40:5 *mɛɛtɔlɔnaa tooso*: Piipilinaa lelaa taa, uɛ ŋkuluŋa na pɔ suna mpee

²³ Nke iní ka isentaa, lejka wee njka yulu svokí na í tala pə taa taya tɔ tɔ. Isu pu weu na ilim tɔlule tɔ tɔ. Ḿrúyú apalv iní í mayasa nɔnɔasi nsí sí hekv taa wan. Uena pə lu meətəlɔnaa nule na naanɔwa.

²⁴ Uena í pona-m ilim mpətəj tɔ hɔɔlɔyɔ, na má ná nɔnɔɔ kɔfalaya. Ḿrúyú í mayasa tanlaa kutuluj, na koloosi na nan. Uena pə lu teitei isu í ka mayasoyɔ kancaalaya nyənsi tɔ.

²⁵ Təna tɔtɔ, pətɔlee ka wee ké. A cɔna kutuluyɔ nɔnɔɔ. A we teitei na ilim ntɔɔj na pə mpətəj nyəna. Nɔnɔɔ tayaləj təna krenta meətəlɔnaa hiu na kakpasí. Ka wan ke meətəlɔnaa naanɔwa na naale na hɔɔlɔyɔ.

²⁶ Kumlee naatosompɔɔlaya ke yulu təj na í kpa nɔnɔɔ njke. Ka wenna kutuluyɔ səsəu isentaa ké. Paa ləsa pááj fotoonaa ke tətɛele hekv taa nyənte kəjkəməj tɔ ké.

²⁷ Nɔnɔɔ lejka ka we kanɛ iní ka isentaa, njka yulu svokí na í tala pə taa taya tɔ tɔ. Apalv iní í mayasa ilim mpətəj tɔ nɔnɔasi nsí sí hekv taa. Uena pə lu meətəlɔnaa nule na naanɔwa.

Pə taa tɔ taya na pə nɔnɔasi

²⁸ Ḿrúyú apalv iní í təjna-m ilim mpətəj nɔnɔɔ. Uena í svona-m pə taa taya tɔ. Í mayasa nɔnɔɔ njke, uena ka tayaləj na ka wan wee teitei na awalí tɔ kolujə nɔnɔɔ.

²⁹ Tanlaa kutuluj na hekv taa kolujə, na nan pə tayaləj na pə wan ka we teitei ké, isu nɔnɔasi lejisi. Uena pətɔlee cɔna nan na á tá. Nɔnɔɔ tayaləj təna ka we meətəlɔnaa hiu na kakpasí. Ka wan ke meətəlɔnaa naanɔwa na naale na hɔɔlɔyɔ.

³⁰⁻³¹ Nan taa ké n təjəjəna na í tala awalí taya tɔ. Paa ləsa pááj fotoonaa ke pə taa kolujə tɔ ké. Kumlee pələfei ke yulu kpaaki na í tala kutuluyɔ taa.

³² Ḿrúyú apalv iní í təjna-m ilim tɔlule nɔnɔɔ. Uena tɔ svu pə taa taya tɔ. Í mayasa nɔnɔɔ, uena í mayana sí kana kancaalaya nyənsi wan na sí tayaləj pə we teitei.

³³ Tanlaa kutuluj na hekəj taa koloosi, na nan tayaləj na pə wan ka we teitei ké, isu nɔnɔasi lejisi. Na pətɔlee cɔna nan njkv kɔ nɔnɔɔ. Nɔnɔɔ njke ka tayaləj təna krenta meətəlɔnaa hiu na kakpasí. Ka wan ke meətəlɔnaa naanɔwa na naale na hɔɔlɔyɔ.

³⁴ Nan taa ké yulu təjəjəna na í tala awalí taya tɔ. Paa ləsa pááj fotoonaa ke pə taa kolujə tɔ ké. Uena pə təj hekv taa tətɛele kəjkəməj tɔ. Kumlee pələfei ke yulu kpa na í svu.

³⁵ Apalv iní í pona-m ilim ntɔɔj tɔ nɔnɔɔ, uena í mayasi keke. Ka wan na ka tayaləj ka we teitei ké isu lejisi.

³⁶ Nɔnɔɔ njke keke ka wena tanlaa kutuluj tɔtɔ. Hekv taa kolujə na nan na pətɔlee cɔ-kv na pə tá. Ka tayaləj təna we meətəlɔnaa hiu na kakpasí. Ka wan ke meətəlɔnaa naanɔwa na naale na hɔɔlɔyɔ.

³⁷ Nan taa ké n təjəjəna na í lu awalí taya tɔ. Uena pá ləsi pááj fotoonaa ke pə taa kolujə tɔ. Na tətɛele ke hekv taa. Kumlee pələfei ke yulu kpa na pəć í svu.

³⁸ Kutuluyɔ nakvli kv we ilim ntɔɔj tɔ nɔnɔɔ isentaa. Tənya pa nyaalaya tala wena pa kvkaya na pá laki kətaya njka kəkə lusa ka təna tɔ.

³⁹ Taapələnaa naale ka we nan njkv kɔ kəjkəməj naale tɔ ké kolujə kite ké təkram. Taapələnaa mpe pa tɔ ké pa kvkaya kətaya tala. Isu kətaya njka kəkə lusa ka təna tɔ, na isayatu husoyɔ nyənsi.

⁴⁰ Taapələnaa liyiti ka we nan waali tɔ tɔtɔ. Ye n pukina ilim ntɔɔj nɔnɔɔ təsule, n naaki-weye. Naale na kəjkəj kvne, naale na kvne.

⁴¹ Τααρῶλῆναα πῶλεφει τῶ κέ πα κῶκαγα κῶταγα τῶλα. Liyiti na nῶnῶγῶ κῶηκῶη κῶνε, na liyiti na κῶνε.

⁴² Πῶσῶ πῶ kaasi κῶταγα η̄κα κῶκῶ lusa ka tῶna τῶ. Kελε ka τααρῶλῆναα πῶε nyῶma κε liyiti τῶτῶ. Paa wei ι ταγῶλῆη σεκα μεετῶλι κῶλῶm κε πῶσῶ. Na ι wan κε mpυ τῶτῶ. Pa κῶηκῶλῶmῆη κε μεετῶλι na η̄γῶλῶγῶ η̄γῶλῶγῶ. Τααρῶλῆναα mpε pa τῶ κέ pa sukaya wontu nti pa lakῶna κῶταγα η̄κα κῶκῶ lusa ka tῶna τῶ. Na κῶtasi λῆησι.

⁴³ Pa lapa caṇῶm κε τααρῶλῆναα mpε pa ntompee τῶ κέ, na pá cῶ na pá tá. Pa τῶ κέ pa sukaya κῶταγα nantu.

⁴⁴ Μῶπῶγῶ apalu ini ι pona-m πῶ taa taya τῶ. Nῶηη naale ka we tῶnaya. Λῆηku ka we ilim ntῶγῶη nῶnῶγῶ κῶη. Uena kῶ ha ilim mpῶtῶη κε siyile. Λῆηku κε ilim mpῶtῶη nῶnῶγῶ κῶη. Uena kῶ ha siyile κε ilim ntῶγῶη.

⁴⁵ Uena ί heeli-m si: Nῶη η̄ku ku κῶεsῶna ilim mpῶtῶη τῶ τῶ. Ku κέ κῶtῶlaa mpα pa laki Iῶ tῶyaya taa κέ tῶmle τῶ pa nyῶηku κέ.

⁴⁶ Ama η̄ku κῶλε ku κῶεsῶna ilim ntῶγῶη τῶ τῶ. Kῶλεγελε κῶtῶlaa mpα pa paasῶγῶna κῶταγα tῶlate τῶ pa nyῶηku. Uena ί tasa si, Lefii nyῶma taa ιε, Satῶki tῶyaya nyῶma tike ka wenna mpαav si, pá svv Iῶ tῶyaya taa na pá la ι tῶmle.

Iῶ tῶyaya maγamaγa

⁴⁷ Μῶπῶγῶ apalu ini ι maγasa πῶ taa taya. Ka wan na ka ταγῶλῆη ka we teitei κέ. Paa κῶηκῶη η̄kuyῶ μεετῶλῆναα nule na naanῶwa. Uena κῶταγα tῶlate κε Iῶ tῶyaya ιsentaa.

⁴⁸ Μῶπῶγῶ apalu ini ι svvna-m Iῶ tῶyaya nῶnῶγῶ sakaya tee. I maγasa sakaya akelenaa τῶ, paa wei ι yasῶlaya we μεετῶλῆναα naale na η̄γῶλῶγῶ κέ. Nῶnῶγῶ wan κε μεετῶλι κῶλῶm na η̄γῶλῶγῶ.

⁴⁹ Nῶnῶγῶ sakaya ταγῶλῆη we μεετῶλῆναα naanῶwa na wan κε μεετῶλῆναα naatoso. Kumlee naanῶwa κε yῶlv kraaki na ί svv. Uena akelenaa naale tῶwa nῶnῶγῶ κε heku.

41

¹ Μῶπῶγῶ apalu ini ι pona-m Iῶ tῶyaya kutuluyῶ sῶsῶv taa. Uena ί maγasi-kῶ. Koloosi tῶwa tῶteele κε heku κέ. Sῶle si wan we μεετῶλῆναα tooso.

² Nῶnῶγῶ wan ka we μεετῶλῆναα kakpasι κέ. Η̄γῶλῶγῶ κῶνεγε μεετῶλῆναα naale na κῶνεγε mpυ τῶτῶ. Iῶ tῶyaya maγamaγa ταγῶλῆη ka we μεετῶλῆναα hiu κέ. Ka wan κε μεετῶλῆναα naanῶwa.

³ Πῶ waali, ιlena ί svv lῶlῶ nῶη taa na ί maγasi nῶnῶγῶ. Ka nῶnῶkpete lumanη we μεετῶλι κῶλῶm na wan κε μεετῶλῆναα tooso. Ka κῶηκῶmῆη τῶ kpυsῶη κε μεετῶλῆναα tooso na η̄γῶλῶγῶ.

⁴ Uena ί maγasi kutuluyῶ maγamaγa na ku wan na ku ταγῶλῆη we teitei κέ μεετῶλῆναα naanῶwa naanῶwa. Μῶπῶγῶ ι heela-m si tῶnayale kate taa kate tῶcayale.

Iῶ tῶyaya kutulunη lῶlῶη

⁵ Μῶπῶγῶ apalu ini ι maγasa Iῶ tῶyaya πῶ taa kolunη. Ka kpυsῶη we μεετῶλῆναα tooso. Uena pá η̄má kutulunη na πῶ cῶ na πῶ tá. I wan we μεετῶλῆναα naale.

⁶ Kutulunη kῶsῶγῶη ini ι ka κέ ate na ιῶ kutulunη κε tῶma τῶ κέ. Paa η̄ku ku wῶna nῶηη hiu na naanῶwa. Paa nῶη η̄ku ku we awalι τῶ kolunη taa κέ. Ue πῶ taya Iῶ tῶyaya kolunη taa.

⁷ Koluṇa walῶγῶna ιῶtaa κέ. Uena πῶ sῶsῶγῶi paa ate na ιῶ kutuluyῶ η̄kuyῶ wan na πῶ puki. Μῶπῶγῶ πῶ wee na πῶ cῶ Iῶ tῶyaya na πῶ tá. Πῶ τῶ κέ ye n kraaki, nῶηη sῶsῶγῶi wan na ί kraaki. Πῶ kpayaṇ kaṇcaalaya ate na ιῶ kutuluyῶ τῶ. Yῶlv pῶsῶγῶi na ί polo heku taa nyῶηku. Uena ί tee η̄ku ku we ιῶtaa τῶ.

⁸ Μρύγύ μα σεκάννα σι, Ισο τήγαρα kutulunj wei ι εώννα-κεγε μρυ τώ, ι κέλα κολύβυ, ισυ μεετλήναα τοοσο.

⁹ Κήκρη τaa kutulunj ινι, ι waali τώ kolunja yasəlaya we μεετλήναα naale na həyəlbyv. Lonte nte pə yela kpete τώ,

¹⁰ na kutulunj leləh pə hekv taa, μεετλήναα naanəwa ka wenna na pə cəw Ισο τήγαρα.

¹¹ Kutulunj ινι ι nənəsi naale tɔlayaana kolunja taa τώ κέ. Nənəyɔ leŋka na ilim ntəyɔh τώ. Leŋka na pə mpətəh τώ. Kolunja ηke ka yasəlaya ka we μεετλήναα naale na həyəlbyv κέ na pə cəw na pə tá.

¹² Kutuluyu nakvli ku səŋa Ισο τήγαρα ilim tətɔle τώ κέ kolunja kite. Kv tayaləh we μεετλήναα nule na kakpasɪ. Kv wəh ke hiu na naanəwa. Kv koloosi yasəlaya ke μεετλήναα naale na həyəlbyv.

¹³ Apalv ινι ι mayasa Ισο τήγαρα. Ilena ka tayaləh lu μεετλήναα nule na naanəwa. Kolunja na kutuluyu ηku ku səŋa ilim tətɔle τώ τώ, kv koloosi tayaləh ka we μεετλήναα nule na naanəwa tətəyɔ.

¹⁴ Ισο τήγαρα həyəlbyv ηku kv keesəna ilim təlule τώ τώ, na kəŋkəməh τώ patəmanaa wəh ka we μεετλήναα nule na naanəwa.

¹⁵ Apalv ινι ι mayasa tətəyɔ Ισο τήγαρα waali kutuluyu tayaləh. Pə na patəmanaa mpa pa we kəŋkəməh ινι ι naale ι τώ τώ. Pə kpentaa μεετλήναα nule na naanəwa.

Ισο τήγαρα pətəa τώ

¹⁶ Paa saaka kponkpolonaa κέ. Ilena pá matɪ Ισο τήγαρα kraaŋ na pə naŋ səsəw na ləw nyəŋkv taa. Na pətəlee nna pa tv pulunj τώ na sakasɪ. Na pə cəw atɛ na iso kutulunj ινι ι tooso na pə tá. Pə tənə pu κέ kponkpolonaa κέ. Pə kraɣav atɛ na pə sɪna pətəlee τώ. Ilena pá tənɪ pətəlee anɪ a mayamaya ke kponkpolonaa.

¹⁷ Ισο τήγαρα waali, na ka taa τώ nənəyɔ kusvsvyɔ, haləna ləw naŋ τώ, paa ləsa koloosi τώ κέ,

¹⁸ isətəa taŋlaa na paaŋ pə fotoonaa. Fotoonaa ka sita təma taa κέ. Paaɪv fotoo, na isətəa taŋlaa naale fotoo, na pə polo mpy. Isətəa taŋlaa mpe pa isentaa we təm naale naale.

¹⁹ Yvɔv isentaa nyənəyɪ paaɪv kvne na cənɛyɛ. Na təyɔlaya isentaa náá nyənəyɪ kvne na cənɛ. Μρύγύ pə weɛ na pə cəw Ισο τήγαρα na pə tá.

²⁰ Paa ləsa isətəa taŋlaa na paaŋ fotoonaa κέ. Pə kraɣav kolunja kite tɛɛ təyɔ, haləna nənəsi nyvɣv taa.

²¹ Naŋ səsəw akelenaa tayaləh na pə wəh ka we teitei κέ.

Ilena kate taa kate náá nəyəsəna

²² kətəyɔ təlɛtɛ. Tələyɛ pa saaka kponkpolonaa. Tə kvŋkvlməh we μεετλή κvlm na həyəlbyv. Tə wəh ke mpy. Tə wɛna ηkulunjasɪ na nəhɛɛ. Tə kəŋkəməh τώ κέ kponkpolonaa. Mpyvle apalv ινι ι heela-m sɪ: Taapəli wenna Tacaɪv isentaa.

²³ Ισο τήγαρα nənəyɔ ka wɛna kvtəkvɣv κέ. Ilena kate taa kate təcayalɛ na tə nyəŋkv.

²⁴ Paa nənəyɔ ηka kaa wɛna kampɔnaa naale κέ. Ilena pá tɔləyɪ na pá təkəyɪ.

²⁵ Ilena pá ləsi kutuluyu səsəw kampv τώ κέ fotoonaa. Isətəa taŋlaa na pə paaŋ kvlvməh ινι ι fotoonaa ke paa ləsaɪv iso koloosi τώ. Ilena pá ká pə taa τώ kraaŋ nənəyɔ nyvɣv taa κέ sakaya taka κέ kponkpolonaa.

²⁶ Kraaŋ ηkv kv koloosi naale τώ ka we pətəlee. A τώ na pulunj, na pá ləsi pááŋ fotoonaa tətə.

¹ M'p'óg'ú apalv iní i luna-m awali t'ó taya t'ó. Uena í pona-m kutulun wei i we ilim nt'óy'óh t'ó t'ó. Kolunja na Is'ó t'óy'áya waali kutuluy'u p'á kin nt'é.

² Ilim nt'óy'óh t'ó kutulun iní, i tayal'óh ka we m'ee't'óh'naa nule na naan'owa k'é. I wanj ke m'ee't'óh'naa hiu na kakpasi.

³ Kutuluy'u nk'v kv h'óy'ólv'v l'ek'v ny'ón'aya, ikpate nte t'ó wanj we m'ee't'óh'naa naan'owa t'óy'ó. T'ó t'ó c'ó Is'ó t'óy'áya k'é. Uena kv h'óy'ólv'v l'ek'v náá ny'ón'ayi awali t'ó t'ó taya kumte. Kv ate na is'ó kutulun iní i tooso, i wena sakasi ke t'óma t'ó k'é.

⁴ P'á taa t'ó taya h'óy'ólv'v t'ó ke mp'oh is'entaa, ikpate nat'eli t'ó w'ee na t'ó wanj ke m'ee't'óh'naa kakpasi. T'ó tayal'óh ke m'ee't'óh'naa nule na naan'owa. Ilim nt'óy'óh t'ó k'é kutulun iní i n'ón'ósi ka wenna.

⁵ Is'ótaa kutulun seka wanj ke p'átee ny'óh. Mpi t'ó, sakasi nmusa-i k'é, na p'á k'ehi h'ek'v taa ny'óh, na p'átee ny'óh.

⁶ Kutuluy'u nk'v kv ate na is'ó kutulun tooso, ka wena sakasi ke t'óma t'ó k'é. Ue pa ta tv-i akelenaa is'v kutulun l'el'óh. P'á t'ó k'é kutulun nmuna m'p'óg'ú ate t'ó na p'á kpaaki.

⁷ Mp'oh iní i koloosi nsi si wenna awali t'ó taya t'ó h'óy'ólv'v t'ó, si tayal'óh ka we m'ee't'óh'naa hiu na kakpasi k'é.

⁸ Mpi t'ó, kutulun iní i mayamaya i tayal'óh ka we m'ee't'óh'naa hiu na kakpasi k'é. Uena kutulun wei i wenna Is'ó t'óy'áya h'óy'ólv'v t'ó i tayal'óh ke m'ee't'óh'naa nule na naan'owa.

⁹ Kutulun iní i p'átee ka we n'ón'óy'ó na ilim t'él'ule t'ó. Ye n luna awali t'ó taya t'ó ny'óhka, nk'ey'e n suv'kana.

¹⁰ Taya kolunja t'ócaalle ke n'ón'óy'ó nk'e ka w'ee.

Kutulun ka we ilim mp'at'óh t'ó, na í ny'ón'ayi kolunja. Na kutuluy'u nk'v kv we Is'ó t'óy'áya waali t'ó.

¹¹ Ikpate nat'eli tu we kutulun iní i kin. Kutulun iní í s'óh'v'v na i wanj na i tayal'óh na i n'ón'ósi, ka n'óy'ós'ona ilim nt'óy'óh t'ó ny'óh k'é.

¹² Mp'v t'ó t'óy'ó p'v w'ee, na ilim mp'at'óh t'ó kutuluy'u n'ón'ósi. Timpi ikpate nte t'ó caalaa t'óy'ó n'ón'óy'ó ka w'ee. Na k'á ny'ón'ayi Is'ó na y'elaa pa t'ésulle kolunja. Ilim t'él'ule t'ó k'é pa suv'kayana.

¹³ M'p'óg'ú apalv iní i heela-m si, ilim nt'óy'óh na p'á mp'at'óh t'ó kutulun wei i ny'ón'ayi taya t'ó i k'é Is'ó ny'óh k'é. K'at'elaa mpa pa suv'ki Is'ó kutulun taa t'ó, i taa k'é p'á w'ee si p'á t'óy'ó Is'ó t'óy'ón'aya. I taa t'ó t'óy'ó p'á w'ee si, p'á su Is'ó ny'am. Is'v k'ohav na k'at'aya nk'a pa lapa is'ayatu t'ó t'ó. Na tayan'v'v ny'óhka. Mpi t'ó, p'á k'é Is'ó lonte k'é.

¹⁴ Ye k'at'elaa mpa pa laalaa na p'á suv' Is'ó lonte taa t'óna. P'á f'ei si p'á luna taya t'ó n'ón'óy'ó. P'á w'ee si, p'á yele t'ón'aya wontu nti pa suuwa na p'á lana T'acaa t'émle t'óy'ó. Uena p'á suu lenti na p'á polo timpi samaa kotaa t'ó.

Awali t'ó kolunja mayasv'v

¹⁵ M'p'óg'ú apalv iní i tema Is'ó t'óy'áya taa t'ó k'é mayasv'v. Uena í yaa-m na t'ó luna ilim t'él'ule n'ón'óy'ó. Uena í naali mayasv'v ke ikpate nte t'ó c'óna Is'ó t'óy'áya t'ó.

¹⁶ Camlv'v ke i mayasayana. Nkv'v i ny'amna ilim t'él'ule t'ó h'óy'ólv'v tayal'óh. H'óy'ólv'v nk'v kv we m'ee't'óh'naa nm'ón'v'v na nule na naan'owa (250).

¹⁷⁻¹⁹ M'p'óg'ú i mayasa ilim nt'óy'óh t'ó h'óy'ólv'v. Na p'á mp'at'óh t'ó ny'óhkv, na p'á t'ót'ule ny'óhkv. Uena p'á tayal'óh lu kolum. Paa h'óy'ólv'v nkuy'u m'ee't'óh'naa nm'ón'v'v na nule na naan'owa (250).

²⁰ Is'óna i mayasa kolunja nk'a ka c'óna Is'ó t'óy'áya t'ó, ka k'nh'k'óm'eh liyiti t'óy'óle. Kolunja nk'e ka tayal'óh na ka wanj ka we teitei k'é. Paa k'nh'k'eh nkuy'u m'ee't'óh'naa nm'ón'v'v na nule na naan'owa (250). Kolunja nk'e kaa fayana y'elaa t'óna t'óy'óle na Is'ó ny'óh'nt'e.

43

Isə məlvvυ ke ι təyaya taa

¹ M̄p̄ȳȳ apalv ιnι ι pona-m ilim təlulə t̄ə n̄n̄əȳə.

² Ulena má ná Iseyeli Isə teeli luna ilim təlulə t̄ə na í k̄əŋ. Pə kəkəte ka we ké isu tenku nyəntə, na p̄ə naaki tetv̄ t̄ə.

³ Toosee taka wei ma na isənt̄ə t̄ə a wee ké isu wena maa t̄ema nav̄ t̄ə. Maa naw̄a ale a taa sι Isə k̄əma sι ι wakələyι Yosalem. Yaa nna maa toosaa sι, ma we Kepaa p̄əȳə s̄əsaȳa kv̄ten̄ t̄ə t̄ə. M̄p̄ȳȳ ma hota ma nəȳə t̄ə.

⁴ Ulena Tacaa teeli s̄v̄na n̄n̄əȳə na í caya Isə t̄əyaya taa.

⁵ Nt̄ena Isə Feesuȳu k̄raȳa-m ma ləmayas̄e taa na k̄ú s̄v̄na-m p̄ə taa taya t̄ə. Ulena má ná sι Tacaa teeli s̄əšə t̄əŋa suȳu ke Isə t̄əyaya.

⁶ M̄p̄ȳȳ ma nuwa nəȳəlv̄ ȳəȳət̄əȳəna-m hatoo Isə t̄əyaya taa. Ȳvl̄v̄ wei ι ka s̄v̄na-m p̄ə taa t̄ə, ι we ma k̄əŋk̄əŋ taa ké tam ké.

⁷ Ulena Tacaa t̄ə-m sι: Ȳvl̄v̄ nyá, nyəni, ma kumte lonte nt̄ə. Timpi maa sι ma n̄nt̄aalv̄ȳv̄ t̄əȳəle. Maa caya Iseyeli nȳəma h̄ekv̄ ke tam t̄ə ké. Pana pa awulaa pa kaa tasa ma h̄əte s̄əšəle pilisuȳu na pa wasaŋkal̄ətv̄. Yaa pa pi pa awulaa m̄pa pa s̄əki t̄əȳə t̄əna.

⁸ Ma n̄n̄ək̄pelee c̄əlȳə awulaa m̄pe pa ŋmaaki pa nyəna. Koluŋa k̄vl̄m̄yaya wenna má na-we tá h̄ekv̄ taa. M̄p̄ȳȳ pa pilisina ma h̄əte s̄əšəle na pa acaal̄ətv̄ t̄əma. Pə t̄ə ké ma k̄piisa-we na p̄áaná.

⁹ P̄ənent̄aa Iseyeli nȳəma k̄á hat̄əl̄əna-m pa wasaŋkal̄ətv̄. Na pa awulaa s̄əšaa m̄pa pa s̄əki t̄ə. Ulena má wee pa h̄ekv̄ ke tam t̄ə.

¹⁰ M̄p̄ȳȳule Tacaa t̄əma Isekiyeeli má sι: K̄éésí Isə t̄əyaya t̄əm ke Iseyeli nȳəma. P̄á mayasi is̄əna ka wee t̄ə, na pa isaȳatv̄ t̄əm k̄pa-weȳe f̄eēle.

¹¹ Ye pa k̄vl̄ap̄vt̄v̄ lapa-weȳe f̄eēle, il̄e h̄ólí-weȳe is̄əna pa pu Isə t̄əyaya na p̄əc̄ó p̄á ŋma-ke t̄ə. Na is̄əna pa faya kutuluv̄ t̄ə. Na n̄n̄əš̄s̄i k̄us̄əš̄s̄s̄i na k̄vl̄əlus̄i. Na is̄əna Isə t̄əyaya t̄əna wee t̄ə t̄əšokoloko. Nmaa na ŋ h̄ólí-we na p̄á n̄áná pa is̄e ke kīŋ na k̄us̄əš̄utv̄ nti p̄ə wee sι p̄á t̄əki t̄ə. Ulena p̄á t̄əŋ-ti na p̄á laki-ti.

¹² Isə t̄əyaya k̄us̄əš̄utv̄ s̄əš̄ənt̄v̄ nt̄é. Ikr̄ate nte t̄ə c̄əna Isə t̄əyaya ŋk̄eȳe p̄ȳȳv̄ nȳȳv̄ taa t̄ə, p̄ə wee sι p̄á nyəni-t̄eȳe Isə nyənt̄ə ké.

K̄ətaya t̄əlate na p̄ə k̄atas̄i t̄əm

¹³ Is̄əna pa mayasa k̄ətaya t̄əlate t̄əȳəlv̄. Mayas̄əlaȳa ŋka ka we m̄eet̄əli h̄əȳəlv̄ȳv̄ t̄əȳə pa mayas̄ənaa. L̄əš̄v̄ ŋku paa h̄eēwa na p̄ə c̄ə k̄ətaya t̄əlate na p̄ə ta-te t̄ə, kv̄ lumaŋ ka we m̄eet̄əli h̄əȳəlv̄ȳv̄, na kv̄ waŋ ke m̄p̄v̄ t̄ətv̄. Ulena p̄á ŋmá p̄vl̄v̄ is̄u kumte, na p̄ə k̄vl̄ is̄u m̄piiu na p̄ə c̄ə l̄əš̄v̄ ŋku na p̄ə tá. Ye p̄ə kaasa k̄ətaya t̄əlate kv̄ŋk̄vl̄m̄əŋ il̄e,

¹⁴ p̄ə k̄raȳav̄ k̄ətaya t̄əlate at̄e t̄ə, na p̄ə suna t̄ə nȳȳv̄ taa t̄ə t̄ə kv̄ŋk̄vl̄m̄əŋ we m̄eet̄əli k̄vl̄m̄, na t̄ə waŋ ke m̄eet̄əli h̄əȳəlv̄ȳv̄. Pə k̄raȳav̄ n̄əh̄eē s̄əkp̄ena na p̄ə polo s̄əš̄əna t̄ə. Pə taȳal̄əŋ we m̄eet̄əli k̄vl̄m̄ na p̄ə waŋ ke m̄eet̄əli h̄əȳəlv̄ȳv̄.

¹⁵ K̄ətaya t̄əlate t̄ə m̄əsaȳa na at̄e, p̄ə kv̄ŋk̄vl̄m̄əŋ ka we m̄eet̄əl̄ənaa naal̄eȳe. Na h̄əl̄əŋasi ke p̄ə ŋk̄uluv̄ŋasi liȳiti taa.

¹⁶ M̄əsaȳa waŋ na ka taȳal̄əŋ ka we teitei ké. Paa k̄əŋk̄əŋ ŋk̄uȳu m̄eet̄əl̄ənaa naat̄əš̄ə.

¹⁷ N̄əh̄eē waŋ na a taȳal̄əŋ ka we teitei ké. M̄eet̄əl̄ənaa naat̄əš̄əmp̄əȳəlaȳa m̄p̄əȳəlaȳa. K̄ətaya t̄əlate nt̄omp̄ee wena a c̄əwa na á tá t̄ə a waŋ we m̄piiu k̄vl̄m̄ȳȳv̄. L̄əš̄v̄ n̄áá c̄ə na k̄ú tá, k̄ule kv̄ waŋ t̄ətv̄ȳə m̄piiu. K̄ətaya t̄əlate ŋt̄é t̄ə t̄əkp̄ale k̄eēs̄əna ilim t̄əlulə t̄ə ké.

¹⁸ M̄p̄ȳȳ Tacaa Isə t̄əma Isekiyeeli má sι: Ȳvl̄v̄ nyá, nu. Ma suk̄i-ŋ k̄us̄əš̄utv̄. Paa t̄əŋ-t̄əȳi saa wei k̄ətaya t̄əlate k̄á t̄e ŋmau t̄ə. Waatv̄ ιn̄əȳi paa la t̄ə t̄ə ké k̄ətaya ŋka k̄əkv̄ lusa ka t̄əna t̄ə. Na p̄á ŋmus̄əȳi t̄ə t̄ə ké t̄əla cal̄əm.

¹⁹ N ká cela latéce ke Lefii kətəlaa mpa pa ké Satəki ləlyy nyóma tə. Pa tike ke ma ha mpaav si pá la Tacaa Iso maya təmlé. Paa la latéce ke kətaya na má husi pa isayatu.

²⁰ Kpaɣa latéce inu i caləm na ń taa-wəɣi kətaya təlate hələɣasi liyiti. Na tə ntompee nkuluɣasi taa, na pə cəə-ye na pə tá. Ue pə husa kətaya təlate asilima nté. Uena tə pəsi Iso nyənté.

²¹ Uena ń pona isayatu husuyə kətaya latéce inəyi Iso lonte nte pa ləsa tə tə taa, na ń wəp-i kəkə. Ue pə taya Iso təyaya taa.

²² Kuyaku naale nyəɳku wule uena ń la pəntulyy nkū ku tiili tá caami təɣo isayatu husuyə kətaya. Na pə husi kətaya təlate asilima. Isu paa tem-təye husuyə na latéce tə.

²³ N tən asilima husuyə, uena ń la kətaya ke latéce kufəlv, na iwaa nkū ku tiili tá caami tə.

²⁴ Uena ń huli tala anəyi Tacaa. Kətəlaa ká tú a təw ké təm. Paa la-yeɣe kətaya ɳka kəkə lusa ka təna tə.

²⁵ Paa kuyaku nkuyə paa la isayatu husuyə kətaya. Pə waali ké latéce na iwaa nkū ku tiili ta caami tə. Haləna kuyeyn naatosompəɣəlaya.

²⁶ Kuyeyn naatosompəɣəlaya təcu ké paa husi kətaya təlate asilima, na pá pəsi-təye Iso nyənté. Uena pəcə pá tuli-te.

²⁷ Kuyeyn inu i təkki, na pə kpaɣa kuyaku pələfei nyəɳku na pə puki, uena kətəlaa la mə nyuyə təw ké kətaya ɳka kəkə lusa ka təna tə. Na nəɣo kuləmayə kpentuyə nyəɳka. Uena Iso laɳle heəna-me. Tacaa má ma yəɣətəna mpu.

44

Awulaa nənəɣo ke ilim təlule təw

¹ Ḿpóɣú apəlv inu i pona-m Iso təyaya awalı təw nənəɣo. Nka ka wenna ilim təlule təw tə, ue ka təkaa.

² Ḿpóɣú Tacaa heela-m si: Nənəɣo ɳke kaa təkı ḿpóɣú. Nəɣəlv kaa təɳna təna, yaa í tu tuli-ke. Mpi tə, tənaya Iseyeli nyóma Iso Tacaa sɣnaa. Ue kaa təkı ḿpóɣú.

³ Ama ye pə kaasa awulumpu, ílé i pəsəyi na í caya Tacaa kɳn təna, na í təɣo təɣənaya. Ue kpaan nənəɣo mpaav ke i ka sɣna, na i luna təna tətə.

Mpa pa pəsəyi na pá svv Iso təyaya taa tə

⁴ Ḿpóɣú apəlv inu i sɣna-m na ilim ntəɣən nənəɣo, ke Iso təyaya kəɳkəɳ taa. Ma nyənaya mpu, ue Tacaa teeli suwa i təyaya nté. Ntəna má hoti ma isəntəw.

⁵ Uena Tacaa tə-m si: Yvəlv nyá, la laakali. Nyənna nyá ise, na ń nuna nyá ɳkraɳɳ ke pə təna mpi maa keesi-ɳ Tacaa təyaya kusəsutu təna, na pə kətaya təw tə. Na ń la laakali na Iso təyaya nənəsi kusəsvvsi na kuləlvsi təm.

⁶ Teləsi təw kullaa Iseyeli nyóma mpe si, maya Tacaa Iso, má nyəɣəsa mə acaalətu təma wena í lapa tə.

⁷ I sɣsa kpai nyóma mpa pa ta nyi-m təɣo ma təyaya taa. Uena í pilisiyi ma təyaya ke waatu wei í laki-m kətaya ke təɣənaya, na nantu nim nyəntu, na caləm tə. Ḿpóɣú í pilisina ma təyaya. Mə acaalətu kulaputu ke í yəkəna má na me tá nəɣo pəelvy.

⁸ I tá paasəna ma təmlé ke ma təyaya taa ké mə mayamaya. Ama kpai nyóma ke í yelinaa, na pəle pá laki-təye mə lonte.

⁹ Tacaa Iso má si, kpai tu kvtapelvy nkū ku ta nyi-m təw ku kaa svv ma təyaya taa. Paa pəntu we Iseyeli nyóma həku taa.

Nti pə svv Lefii nyóma təw

10 Tacaa si: Pə kaasuyu Lefii nyéma mpa me mə kisa-m tɔ, saa wei Iseyeli nyéma me í toolaa na í ha-m siyile tɔ, mə tɔɔna mə tuɔ kɛ. Mə nyɔɔɔ taa kɛ mə isayatu saləka ká mayana.

11 Təmlɛ nte í ká pəsi na í lá-m tɔyɔle ma tɔyaya nɔnɔɔsi tanuyu, na ka taa tɔma lapu. Isu samaa kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na kɔtasi lɛɛsi tɔla lentuyu. Uena í laki samaa inəɣi tɔma.

12 Mə tɛɛ Iseyeli samaa ke nɔyɔ ke tuɔ tɔm taa. Halí í tusi-wɛyɛ isayatu taa. Maa yele-me, na í sɔyɔli mə isayatu saləka.

13 Í kaa kpətəna-m si í laki kətəlaa təmlɛ natəli. Yaa í tokina ma wontu kate nyəntu, yaa kate taa kate nyəntu. Mu sɔyɔləna mə fɛɛɛ fɛi. Na acaalətu tɔma wena í lapa tɔ a saləka.

14 Tɔma lenna wena a wɛ lapu ke Isɔ tɔyaya tayanuyu tɔm taa tɔ, a tike ke í ká la.

Nti pə su kətəlaa tɔ

15 Ḿpúyú Tacaa má ma yɔyɔta si: Pə kaasa Satəki pəyalaa kətəlaa Lefii nyéma tɔ. Mə tɔka təsulle kɔsəsutu kɛ. Paa saa wei Iseyeli nyéma toolaa na pa hatələna-m tɔ. Mə tike í ká kpətəna-m, na í la-m təmlɛ. Í ká cɛɛ-m nantu nim na pə caləm. Tacaa Isɔ má ma yɔyɔtəna mpv.

16 Mu sɔvna təsulle na í kpətəna ma taapəli. Í ká wɛɛ ma təmlɛ taa, na í paasəna ma təmlɛ.

17 Kpɔɔkpɔntu tɔɔ nyəntu wontu ke í ká suu. Uena pɛ́cɔ́ í sɔvna pə taa taya nɔnɔyɔ. Í taa suu heɛɛ huntu pɔlv ke waatu wei í laki pə taa taya tɔma tɔ. Paa Isɔ tɔyaya taa nyəna.

18 Í ká te mə nyɔɔɔ ke kpɔɔkpɔntu tɔɔ nyəntu saalasi, na í tɔyɔli pə takasi. Ama í kaa ləli tampalanaa, pə taa kɔɔ na í tii haɔaya.

19 Ye í lukɔ si í puki yəlaa kin ke awalɔ tɔɔ taya tɔɔ ɔɛ í wɔyɔsi mə wontu nti í lapəna kɔtaya ke mpv tɔ. Na í su-təyɔ təsulle kutuluɔ taa, na í kpaya wontu lenti. Pə taa kɔɔ na samaa pilisi kɔtaya wontu nti.

20 Kətəlaa í kaa looli mə nyɔɔɔ, yaa í yele na nyɔɔsi su. Ama í ká kɔ-səyɔ tətətete.

21 Kətulv nɔyɔlv í kaa nyɔɔ sɔlvɔm na pɛ́cɔ́́ í sɔv pə taa taya tɔɔ.

22 Pəyɛle kətulv kaa kpaya alv leelu ke yem, yaa alv wei pa tɔyɔnaa tɔ. Iseyeli nyéma piitim taa pɛɛlv wei í ta nyənta apalv tɔyɔ pə wɛɛ si kətulv í kpaya. Yaa ye kətulv ləlv səpa na í yele leelu, ɔɛ inɔ í kpaya.

23 Pə wɛɛ si kətəlaa me í sɛyɛsi ma yəlaa. Í faya Isɔ nyəm na kpai nyəm. Í h́lí-wɛ na pá nyɔ nɔɔ nyəm, na asilima nyəm pə fayav.

24 Mpi pə kɛ huɔle tɔm ɔɛ, mu tɔɔna siyisuyu. Í ká huɔkəna na pə kɛesəna ma kɔsəsutu. Í tɔki ma kiin na ma kɔtɔtɔtɔ ke ma acimanaa taa. Í nyəni kɔyɛɛɛ kɔhɛesəɔ ke ma nyəɔ.

25 Pə fɛi si kətulv í kpətəna sətɔ na í pilisi í ti. Ye pə taya í caa, yaa í too, yaa í pəyaya. Yaa í taalv, yaa í neu, yaa í kɔyɔ. Yaa í neu alv nyəɔ wei í ta saata tɔ.

26 Ye pə mayana kətulv ke mpv, í la nyuyv tɔɔ asilima kɛɛlvuyv kɔtaya. Í tan na kɔyɛɛɛ naatosompɔyɔlaya tɛɛ na pɛ́cɔ́́́ í sɔv í təmlɛ taa.

27 Kɔyɔɔku í mələyɔ təsulle taya pə taa nyəɔka tɔɔ tɔ, í ka la kɔtaya na pə husɔ í isayatu. Tacaa Isɔ má ma yɔyɔtəna mpv.

28 Kətəlaa kpancoou nté má. Í kaa wɛɛna mə paa nyəm napələyɔ Iseyeli taa. Mayale mə paa nyəm.

29 Mə tɔyɔnaya nté kɔhaaɔ, na tɔla nna pa laki kɔtaya si pə husɔ isayatu tɔ. Pə tɔna mpi pa suwa si, ma nyəm ke Iseyeli taa tɔ, mu tɔyɔna.

30 Kətəlaa tənna kɔmto kancalaya nyəntu hɔyɔləɔ, na mpi Iseyeli nyéma ləsa-m pa wɛnav taa tɔ. Yəlaa ká cɛla kətəlaa ke pa mɔlvɔm kɔpampam. Uena má kooli pa tɛɛsi ke kɔpantu.

³¹ Ama kətəlaa kaa təyɔ wontu kəsəpɔtu yaa nti pɔlɔpɔ kɔwa tɔ. Paa sumaya paa wontuyɔ ηku.

45

Tetvnaa mpa pa wena pa mpaa tɔ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa yəyəttaa si: Ye í taləyɔ Iseyeli kpeka ke tetv ɔlɛ í ləsi həyɔlɔyɔ nakuli na í ha-m. Həyɔlɔyɔ ηku ku tayaləŋ ká wɛɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. Ku wan̄ ke kilomɛɛtələnnaa kakpasɔ. ɔlɛna tetv nti tɔ pəsɔ Iɔ nyəntu təkpataa.

² ɔlɛna í cosi ɔsɔ təsɛɛɛ tetv ke tɔ taa. Tə tayaləŋ na tə wan̄ ká wɛɛ teitei. Paa kəŋkəŋ ηkuyɔ mɛɛtələnnaa ηmɔnɔyɔ na nɔlɛ na naanɔwa (250). Na pɔ yele ɔkrate na pɔ ɔɔ na pɔ tá tetv nti. Tɔlɛ tə wan̄ ká wɛɛ mɛɛtələnnaa hiu na kakpasɔ.

³ Tetv nti tə taa kɛ́ í ká mayasɔ na í ləsi kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. Tə wan̄ ke kilomɛɛtələnnaa kakpasɔ. Tənaya í ká ηmá Iɔ təyaya. Lonte nté tɔ kɛna lonte kate nyəntɛ.

⁴ Həyɔlɔyɔ ηku ku kɛ́ Iɔ lonte kate nyəntɛ kɛ́. Pə su-ku na ku mpaa ke kətəlaa mpa pa lakɔ Tacaa tɔmlɛ ke Iɔ təyaya taa təyɔ. Lonte nté tɔ taa tənaya í ká ləsi lona nna a taa í ká ηmá mə tɛɛsɔ na Iɔ təyaya tɔ.

⁵ Tetv nti tə tayaləŋ wɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ, na tə wan̄ ke kilomɛɛtələnnaa kakpasɔ tɔ tə kɛ́ Lefii kətəlaa nyəntu kɛ́. Mpe pa paasəyənana Iɔ təyaya taa tɔmlɛ kɔpantɛ. Paa wɛɛna tə taa kɛ́ acalɛ wena a taa paa ɔaya təyɔ.

⁶ ɔlɛna pá mayasɔ tetv nti tə taa tətəyɔ ɔtayalav tɔ kɛ́ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ na wan̄ tɔ kɛ́ kilomɛɛtələnnaa naale na həyɔlɔyɔ. ɔlɛna í ηmá ɔcate nte tə taa Iseyeli nyəma ká wɛɛna mpaa si pá ɔaya tɔ.

⁷ Paa kaasɔ awulumpu ke lonte ke Tacaa tetv na ɔcate nyəntu kəŋkəməŋ naale tɔ. Tetv nti tu kraya hatoo Metitelanee tenku kɛ́. Pə krayav ilim tətɔlɛ tɔ, haləna Iseyeli tetv ilim təlɔlɛ tɔ ton̄a. Tə tayaləŋ ká wɛɛ teitei na paa kpekələ nte tə nyəntu.

⁸ ɔlɛ awulumpiya ká wɛɛna pa mayamaya pa tetv ke Iseyeli taa. Pa kaa tasa Tacaa yəlaa ke muyluyɔ. Paa yelina tetv kakaasaya ke Iseyeli nyəma.

Nti pə su awulumpiya tɔ

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa Iɔ má ma yəyəttaa si: Iseyeli awulumpiya mɛ́ í teləsa mpələ. Pə wɛɛ si í kisi mɔsɔŋ na ηmakəlɔyɔ. ɔ təŋ tampana na kusiyisim. ɔlɛna í yele ma yəlaa wɛnav ke lɛkɔyɔ. Tacaa má ma yəyətəna mpɔ.

¹⁰ Pə wɛɛ si í wɛɛna sanəyanaa mpa pa siyisaa tɔ. ɔ wɛɛna pee nyəm mayasələya kusiyisaya ηka pa yaa si ifaa tɔ, na lɔm nyəm nyəŋka kusiyisaya ηka pa yaa si paati tɔ.

¹¹ Mayasələsɔ ifaa na paati pa tɔɔ ka wɛɛ teitei kɛ́. Paa ηka kaa təyɔ ɔsu mayasələya ηka pa yaa si homɛɛ tɔ ka həyɔləŋ naanɔwa taa kɔlɔmɔyɔ. Mayasələya homɛɛ ke paa kɛɛsəna ɔsəna mayasələsɔ nsi si təkɔ tɔ.

¹² Pa liyitee nyəyəlɔyɔ ηku pa yaa si kɛɛlaa tɔ, kɔlɛ ku təm hiu mayana ηku pa yaa si sikəlɔ tɔ ku təm kɔlɔm. ɔlɛna sikələnnaa nutoso náá mayana ηku pa yaa si miini tɔ ku təm kɔlɔm.

¹³ ɔsəna paa ləsəyɔ pa kɔhaan̄ təyɔlɔ. Həyɔləŋ nutoso taa kɔlɔmɔyɔ ke paa wei ɔ ká ha ɔ təyənaya pee nyəŋka.

¹⁴ Ye í mayasəyɔ mə nim, mayasələya ηka pa yaa si paati təyɔ í ká mayasəna. Paati təm naanɔwa lakəna homɛɛ kɔlɔm. Mayasələya ηka pa yaa koo tɔ, na ηka pa yaa si homɛɛ tɔ si teitei kɛ́. Paati həyɔləŋ naanɔwa taa kɔlɔmɔyɔ ke í ká ləsi.

¹⁵ Iseyeli nyəma kaləkəŋ taa ɔlɛ, heen̄ yaa pəŋ ηmɔnɔyɔ (200) taa kɛ́ pə wɛɛ si pá ləsi Iɔ kɔhav ke kɔlɔm. Mpi pa ləsəyɔ mpɔ təyɔ paa la təyənaya kɔhav kətaya.

Yaa ŋka kəkə lusa tə, yaa nəɣə kulɔmɔya kɛntɔyɔ nyəŋka sɪ pə husɪ pa ɪsɔyɔtɔ. Tacaɔ má ma yəɣətəna mpɔ.

¹⁶ Iseyeli tetɔ yəlaa təna ká kəɔna kɔhɔv ŋku. Ilena pá cɛla pa tetɔ awulumpiya.

¹⁷ Awulumpiya ká caana kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tɔ sɪ wontu na sɔlɔm kɔliisim kɛ acimanaa waatu. Isu ɪsɔtɔ kɔfalɔ na kɔyakɔ kɔhɛsɔyɔ. Na lenna nna a kɔtiyɪ Iseyeli nyəma tɔ. Mpe paa caana kɔpəntəŋ tɔyɔnɔyɔ kətasi na kɔhaan. Na kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tɔ. Na nəɣə kulɔmɔya kɛntɔyɔ nyənsɪ. Ilena Iɔ nyəni Iseyeli nyəma pətətəle na í husɪ pa ɪsɔyɔtɔ.

¹⁸ Ḿpɔyú Tacaɔ yəɣətɔa sɪ: ɪsɔtɔ kancaalaya nyəŋ kɔyakɔ kancaalaya nyəŋku wule, paa la kətaya kɛ latəce wei ɪ tiili tá caamɪ tɔ. Ilena pə nyaali Iɔ tɔyaya asilima.

¹⁹ Kətɔlɔ ká kɔpaya kətaya kɛntɛ nté tɔ caləm. Na í taa-wəyɪ Iɔ tɔyaya nənɔyɔ tɔ. Na kətaya tɔlatɛ ŋkulɔŋasɪ taa. Na pə taa tɔ taya nənɔyɔ tɔ.

²⁰ Pə takɪ ɪsɔtɔ kɔyakɔ naatosompɔɣɔlaya nyəŋku ɪlena pá lá mpɔ tətəyɔ mpa pa pəntaa na pa ta nyɪ yaa pə yɔkəna-we tɔ. Iɛ pə kɛɛla Iɔ tɔyaya asilima nté.

²¹ ɪsɔtɔ kancaalaya nyəŋ kɔyɛɛŋ naanɔwa na liyiti wule kɛ paa təyɔ Tɛɛɛ acima. Kɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya kɛ paa təyɔ acima anɪ na potopotona mpa pa taa kɔkɔsɔm fɛɪ tɔ.

²² Awulumpu ká la latəce kɛ kətaya kɛ acima kɔyakɔ kancaalaya nyəŋku wule. I na ɪcatɛ təna yəlaa pa ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ tɔ kɛ ɪ ká la-ké.

²³ Pə kaasɪ ɪɛ, acima kɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya ɪnɪ ɪ taa tətəyɔ ɪ ka la kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təyɔ latəcɛnaa naatosompɔɣɔlaya, na ɪwaan naatosompɔɣɔlaya. Ilena í la paa kɔyakɔ ŋkuyɔ pəŋtɔlɔyɔ kɛ ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ kətaya.

²⁴ Na í ha təyɔnaya pee nyəŋka ɪsu kiloona hɪu na naanɔwa. Ilena í sɔɔsɪ nim liitilinaa naatoso kɛ paa kətaya latəce na ɪwaav ŋku kɔ tɔ.

²⁵ Pə takɪ ɪsɔtɔ naatosompɔɣɔlaya nyəŋ kɔyakɔ naanɔwa na kakpasɪ acima wule, ɪlena awulumpu la kətaya na kɔhɔv kɛ teitei. Isu ɪ ka lapɔ Tɛɛɛ acima waatu tɔ. Acima kɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya ɪnɪ ɪ taa kɛ ɪ ká la paa kɔyakɔ ŋkuyɔ ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ kətasi kulɔmasɪ nsi. Na nsi kəkə lusa sɪ təna tɔ. Na təyɔnaya pee na nim pə kɔhɔv tətɔ.

46

Nti pə su awulumpu tɔ

¹ Ḿpɔyú Tacaɔ Iɔ yəɣətɔa sɪ: Pə taa tɔ taya nənɔyɔ ŋka ka wenna ilim tɔlɔlɛ tɔ tɔ, kaa təkɪ ḿpɔyú tɔmlɛ kɔyɛɛŋ naatoso taa kɛ. Ama paa tɔlɪ-kɛyɛ kɔyakɔ kɔhɛsɔyɔ na ɪsɔtɔ kɔfalɔ kɔyakɔ wule.

² Awulumpu sɔvkəna awalɪ tɔ taya tɔ ɪlena í fayana kutuluɔyɔ ŋku kɔ kɔpətəna nənɔyɔ tɔ kɔ taa. Na í səŋ nənəkɛelasɪ tənaya, saa wei kətəlaa lakɪ awulumpu ɪnɪ ɪ kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tɔ. Na nəɣə kulɔmɔya kɛntɔyɔ nyənsɪ. Ilena í hɛntɪ atɛyɛ nənəkɔpɛtɛ na pəcɔ́ í tɛɛ. Pə fɛɪ sɪ pá təkɪ nənɔyɔ na pəcɔ́ pə taanɪ.

³ Ye pə tala kɔyakɔ kɔhɛsɔyɔ na ɪsɔtɔ kɔfalɔ acima. Tetɔ yəlaa ká kɔ nənəkɔpɛtɛ cənɛ, na pá sɛɛ-m. Maya Tacaɔ.

⁴ ɪwaav kulɔmɔyɔ na ɪwɛɛsɪ naatoso, wei ɪ tiili tá caamɪ təyɔ, awulumpu ká la kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. Tacaɔ kɛ ɪ ka la kətaya ŋkɛyɛ kɔyakɔ kɔhɛsɔyɔ wule.

⁵ Ilena í kəna təyɔnaya pee kɔhɔv. Isu kiloona hɪu na naanɔwa kɛ ɪwaav tɔ. Ye pə kaasa ɪwɛɛsɪ tɔ ɪɛ ɪ kəna təyɔnaya pee kɔhɔv kɛ ɪsəna ɪ hɔv sɪ pə mɔnaa tɔ. Ilena í sɔɔsɪ nim liitilinaa naatoso kɛ təyɔnaya pee kiloona hɪu na naanɔwa tɔ.

⁶ ɪsɔtɔ kɔfalɔ acima wule ɪ ka la kətaya kɛ latəce. Na ɪwɛɛsɪ naatoso, na ɪwaav kulɔmɔyɔ. Pə tənaya mpɔ pu wɛɛ tɔla nna a tiili tá caamɪ tɔ.

⁷ Ilena í tēni tōyonaya pee kuhav isu kiloonaa hiu na naanowa. Paa latāce wei na paa iwaav ŋku ku tōo ke i tēnōyi mpu. Ye pē kaasa iwēesi, ile i ha tōyonaya pee ke isēna i huv si pē we teu tō. Ilena í tēni nim liitilinaa naatoso ke tōyonaya pee kiloonaa hiu na naanowa tōo.

⁸ Mpaav kulomuyu ke awulumpu ká tēŋ na í suv na í lu. Kutuluŋu ŋku ku kpatēna nōnōyo tō, ku taa ké i ká fayana.

⁹ Waatu wei Iseyeli yēlaa ká suv Išo sēev ke acima kuyēēŋ taa tō. Mpa paa suvna ilim ntōyōŋ tōo nōnōyo na pá sēē-i tō, ilim mpātēŋ tōo nyēŋka ke paa luna. Mpa pēle pá suvna pē mpātēŋ tōo nyēŋka, ile pa luna pē ntōyōŋ tōo nyēŋka. Yulu kaa luna nōnōyo ŋka i suvnaa tō, kufalaya ke i ká tēŋ.

¹⁰ Awulumpu na tetu yēlaa paa kpatēna suv na pá kpatēni luu.

Nti pē su kuhaaŋ waanu waanu tōo tō

¹¹ Ye pē tala acima yaa waatvnaa sōsaa, tōyonaya kuhav ká wēē isu kiloonaa hiu na naanowa ké, paa kōtaya latāce na pē iwaav ŋku ku tōo ké. Ye pē kaasa iwēesi ile, paa wei i ká suna i kuhav tōomōŋ. Ilena pá tēni nim liitilinaa naatoso, ke tōyonaya pee kiloonaa hiu na naanowa tōo.

¹² Ye isu awulumpu caaki luŋu kulomuyu kōtaya lapu ke Tacaa, paa ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Yaa nōyo kulomaya kpatēvuy nyēŋka. Pē wēē si pá tūli-i ilim tēlule tōo nōnōyo ké. Ilena í ha i kuhaaŋ inu, isu pa lakuyu kuyaku kuhēesuyu wule tō. Ye i tēma tēev, ile pa tēki nōnōyo.

¹³ Paa ifemle nte, paa la Tacaa ke pēnaya kulomaya iwōyaya ŋka ka tiili ta caamu tōyo kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Tananŋ tananŋ ke paa laki-si.

¹⁴ Paa ha Tacaa ke tōyonaya kuhav tōtōyo mōlōm mayasēlasī naale ke mōpōyō paa tananŋ ŋku. Ilena pá siti mōlōm mpu na nim liitilinaa naale. Paa ifemle nte tō tōyonaya kuhav kōnē, ku wēē mōpōyō tam tōo ké, ku kaa si.

¹⁵ Paa tananŋ ŋkuyu paa la iwōyaya, na mōlōm, na nim ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō.

Awulumpu pēyala kpancoou

¹⁶ Mōpōyō Tacaa yōyōtaa si: Ye awulumpu ha i nyēm napōlēyi i pēyala taa nōyōlv, pē pēsa pēyālv inu na i piya piya pa nyēm ke tam tōo ké.

¹⁷ Ama ye awulumpu cosa i nyēm, na í ha i tēmlē nyēma taa nōyōlv i tēki-wōyi mpu, halēna i cēvu pēnaya. Ilena pē tayanu mōlvuy ke awulumpu nyēm. Mpi awulumpu hawa i mayamaya i piya tō pē tike pē kēna pēle pa nyēm.

¹⁸ Pē fēi si, awulumpu í lēeki yēlaa taa nōyōlvuy pōntv nyēm. I mayamaya i nyēm ke i ká cēla i pēyala. Ile Išo yēlaa taa nōyōlv kaa hatēlēna i nyēm.

Išo tōyaya tētēsēlēnaa

¹⁹ Mōpōyō apālv inu i tēŋna-m tēsuvlē nte tē wē nōnōyo kin tōo tō. Ilena tē suv kōtēlaa kutulūŋ taa. Ilena tē kēēna ilim ntōyōŋ tōo ké kōtēlaa lonte. Patēma nōyōlv i ka wē lōlō ké ilim tētōlē tōo.

²⁰ Ilena í hōli-m si: Cēnēyē kōtēlaa ká tēsī tōla nna pa lapa kōtaya si pē tayanu pa isayatu tō a nantu. Tēna tōtōyo paa tēsī kuhaaŋ. Pa taa lēsī kōtaya nyēm mpōyi awalī taya tōo. Pē taa kōo na samaa pilisi Išo nyēm.

²¹ Mōpōyō i luna-m awalī tōo taya tōo. Ilena í cōōna-m taya ŋkulūŋasī liyiti taa. Paa ŋkulūŋa ŋka kaa wēna taya ké.

²² Nkulūŋasī taa taasi nsi si wē pēcō pēcōyo. Si wanŋ na si tayalēŋ ke teitei. Tayalēŋ wē mēētēlēnaa hiu. Wanŋ ke mēētēlēnaa naanowa na kakpasī.

²³ Pēē kolūŋa cōōna paa taya ŋkaya. Ilena mēsasī cōōna kolūŋa ŋke na pē tá.

²⁴ Mōpōyō apālv inu i heela-m si, mēsasī nsi si tōo Išo tōyaya tēmlē nyēma tēsōyi tōla nna yēlaa lapa kōtasī tō, a nantu tōyōlē.

47

Isə təyaya ləm səlv

¹ M'p'og'ó apalv iní i mələna-m Isə təyaya nənəyo, ilena má ná ləm lukəna nənəyo tēē, na ilim təlulə təə. Isə təyaya na ilim ntəyoŋ təə ké ləm kpenjəyana. Ulena pə mələyəna kətəya təlātē, na ilim mpətəŋ təə.

² M'p'og'ó i luna-m na ilim ntəyoŋ nənəyo. Tə keena awalí təə nənəyo ŋka ka siyisina ilim təlulə təə tə, na ləm təŋa krente na kəŋkəŋ ntəyoŋ nyəŋku təə.

³ Ulena í məŋna ilim təlulə təə, na í təkə ŋmənəya. Ulena í mayasəna-keye meətələnəa nasələ na nunuwa (500) ke həyołuyv ŋku ku təə. Pə waalı ké i tesəna-m na ləm. Pələ pə suna ma nəəsē.

⁴ M'p'og'ó i tasa mayasuyv ke meətələnəa nasələ na nunuwa (500). Ulena í tesəna-m ləm, na pələ pə suna ma tūna. I tasa mayasuyv ke meətələnəa nasələ na nunuwa (500) tətə. I tasa-m ləm tesənav, ilena pə kpa ma tənəya.

⁵ M'p'og'ó i tasa mayasuyv ke meətələnəa nasələ na nunuwa (500). Ule ləm mpi pələ pə kəla luman, ma ta pəsi tesuyv. Pə ké ləəv ké, na ye pə taya yav nəyołv kaa pəsi tesuyv.

⁶ M'p'og'ó i pəəsə-m si: Yulv nyá, n nawa teu na? Ulena í pona-m kreenja na í tayaní-m mənnav ke ləəv nəyo.

⁷ Ulena má paasəna si, tuŋ nyala səsəm ke ləəv ŋku ku kətemiŋ naale təə.

⁸ M'p'og'ó apalv iní i heela-m si: Ləəv kəne ku ləm kpenj ilim təlulə həyołuyv təə ké. Yaataní tətəkəle ke pə təŋəyi, na pə tiiki tenku kusərv taa, na pə tayanəyi-wi.

⁹ Ulena ləm taa weesuyv nyəm təna wəena weesuyv, ke paa timpi ləəv ŋku ku ləm ka tala tə. Waatu inəyi tiina ka huki. Pə taya pulv, tenku ləm ka tayaní. Ye ləəv ŋku ku ləm í tala timpi, weesuyv laki ké.

¹⁰ Pə kpaayav hatoo Aŋ-Ketii, na pə polo Aŋ-Aŋkəlayim tə. Tiina kpalaa ká tvyi pa puluŋ ké, na pá lenj tenku kətenj təə. Paa kpa tiina waanı waanı ké isu tenku səsə taa.

¹¹ Ama lvcayam na luna ná kaa tayaní. Pui pəsi təm lona ké.

¹² Tuŋ kululəŋ waanı waanı ká nyo ləəv kətemiŋ təə. I hatv kaa lontili paa pələe, na í luləyi pee ke tam təə. Paa isətv wei ke paa kooliyi i kululəm. Mpi tə, təsulle tēē ké ləm lukəna na pə kpenj i tēē. Paa təkí i pee ké, na pá waasəyəna pa təyi i hatv.

Tacaa suki Iseyeli tetv toosi

¹³ M'p'og'ó Tacaa Isə yəyoŋta si: Tetv nti paa tala Iseyeli kpeka naanvwa na naale tə tə toosi ntə. Təm naaleye paa cela Yosəefv kpekəle nyəma.

¹⁴ Teitei ké paa tala-ti. Mpi tə, má yəyoŋta ké na tuunav na má su si, ma haaki-təyi pa cəsənaa. Ule tə pəsa pa kpancoou ké.

¹⁵ Tetv ilim ntəyoŋ təə təŋa, kpa kəyi Metitelanee tenku. Ulena ká təŋ hapələ nte tə təŋəyəna Hetələŋ na Lepo-Hamatí na Setatí pə acalēē taa tə.

¹⁶ Pə waalı ilena ká lu Pelota na Sipəlayim pə acalēē. Aní a wenna Tamasi na Hamatí tetv pə həkv taa. Na Hasēē-Tikoŋ icatē nte tə kəpətəna Havlanj tetv təŋa tə.

¹⁷ Təŋa ŋke kaa polo tenku Metitelanee. Haləna Hasaa-Inəŋ tetv ke ilim təlulə təə. Ulena ká məli Tamasi na Hanatí pa tetv. Isəna təŋa ka wēē ilim ntəyoŋ təə təyołē.

¹⁸ Ilim təlulə təə təŋa ká lu lonte nte tə wēē Tamasi na Havlanj pa həkv tə. Ulena ká təŋ Yaataní tətəkəle ke Kalaatí na Iseyeli tetv pə həkv taa. Kaa polo timpi pa yaa si Tamaa təyo tenku kusərv. Isəna təŋa ká wēē ilim təlulə təə təyołē.

¹⁹ Ilim mpətəŋ təə təŋa ilē kaa lu timpi pa yaa si Tamaa təyo Melipa ləm na Katēēsi pə tetv cəlv. Ulena ká məli Icipiti tetv ləəv. Haləna Metitelanee tenku. Isəna təŋa ká wēē ilim mpətəŋ təə təyołē.

20 Ilim tətule tō nyəŋka ɔɛ, tenku Metitelanee kele toŋa. Pə kraɣav ilim mpətəŋ tō tō, haləna Lepo-Hamati ke ilim ntəɣəŋ tō. Isəna ilim tətule tō nyəŋka ka wɛɛ tɔɣəɛ.

21 Iseyeli kpeka nyóma ke í ká tala tetu nti.

22 Tete ké í ká tó na í taləna-ti. Ue í taa sɔɔ mɔvɔlaa mpa pa we mə hekv taa na pa lola piya ke mə tetu taa tō. Pə wɛɛ ké si í la-wɛɣe teitei isɔ Iseyeli nyóma. Uena pɛɛ pá hiki pa paa tete ke Iseyeli kpeka taa.

23 Paa wei í ká hiki í paa tete ke Iseyeli kpekəle nte tə taa í ká caya tō. Tacaɔ Iso má ma suna mpv.

48

Ilim ntəɣəŋ tō kpeka tetu

1 Iseyeli kpeka nyóma həla ntō, na pa tetvnaa. Tan kpekəle nyóma tetu we ilim ntəɣəŋ tō ké. Tə mala hapəɛ nte tə təŋəɣəna Hetələŋ na Lepo-Hamati na Hasaa-lnaŋ pə tetvnaa taa tō. Uena pə polo Tamasi, na Hamati pə tetvnaa cəɔ. Uena ká polo ká lu ilim təlule toŋa. Hali Metitelanee tenku na ilim tətule tō.

2 Tan tetu ná təŋa ilim ke itayalav tō ké, haləna Asee kpekəle nyəntv.

3 Asee tetu itayalav tō ké Nefətali nyəntv wɛɛ.

4 Uena Manasee tetu náá wɛɛ Nefətali nyəntv itayalav tō.

5 Ifəlayim tetu we Manasee nyəntv itayalav tō ké.

6 Uena Lupəŋ tetu náá wɛɛ Ifəlayim nyəntv itayalav tō.

7 Uena Yuta tetu ke Lupəŋ nyəntv itayalav tō.

Tacaɔ nyəntv

8 Pə kraɣav Yuta tetu itayalav tō ké ilim təlule na pə tətule tō, í ká kaasi tetu na tə tayaləŋ wɛɛ teitei isɔ paa kpekəle nte tə nyəntv. Tə tayaləŋ ká wɛɛ kilomɛɛtələnnaa naanvwa na naale na həɣəlvɔv. Uena í ŋmá tə hekv taa ké Iso na yəlaa pa təsulle.

9 Tacaɔ tetu tayaləŋ ká wɛɛ kilomɛɛtələnnaa naanvwa na naale na həɣəlvɔv. Tə wəŋ ke kilomɛɛtələnnaa naanvwa.

10 Tetu həɣəlvɔv ŋku pa cəla kətəlaa tō, ku tayali kilomɛɛtələnnaa naanvwa na naale na həɣəlvɔv ké. Pə kraɣav ilim təlule na pə polo pə tətule tō. Uena í mayasi kilomɛɛtələnnaa kakpasí ke pə kraɣav ilim ntəɣəŋ na pə mpətəŋ tō. Na í səŋsi Iso na yəlaa pa təsulle ke hekv taa.

11 Tetu həɣəlvɔv ŋku, ku pəsi Satəki ləlvɔv nyóma kətəlaa mpa pa kra kətɔv tō pa nyəntv ké. Pa lapa Tacaɔ təmle ke teu ké. Pa ta la isɔ Lefii nyóma mpa pa ləwa Iso ké waatu wei Iseyeli nyóma toolaa tō.

12 Pə tō ké paa ha-wɛɣe kelika nanŋ nyəŋka. Nka pa cosa Iseyeli nyóma tetu tō ké Lefii nyóma toŋa kin tō.

13 Lefii nyóma nyəntv ká wɛɛ teitei ké isɔ kətəlaa nyəntv. Tə təna tə tayaləŋ ká wɛɛ kilomɛɛtələnnaa naanvwa na naale na həɣəlvɔv. Tə wəŋ ke kilomɛɛtələnnaa kakpasí.

14 Pə fei si yulv í layasi tetu nti na pulv. Yaa í pɛɛti-ti, yaa í keɛ-təɣi nəɣəlv. Pə taya pulv, tə kəla tetu tənaya səsəntv ke Iseyeli taa. Mpi tō, tə ké Tacaɔ nyəntv tō se.

Acaɛ na tetv həɣəlvəŋ pə paa tete

15 Tetu ká kaasi Iso nyəntv cəɔ təna. Tə wəŋ we kilomɛɛtələnnaa naale na həɣəlvɔv. Təle tə ta ke Iso nyəntv. Icaɛ nyəntv ké si yəlaa í caya. Uena pá ŋmá icaɛ ke hekv taa.

16 Tə tayaləŋ na tə wəŋ ká wɛɛ teitei ké. Mɛɛtələnnaa iyisi naale na ŋmɔnvɔv na nule na naanvwa (2250) ké paa kəŋkəŋ ŋku.

17 Paa yele ikpate na té cōna icate na té tá. Tə wan ká wee meētələnnaa nuunwa na hiu na kakpası (125).

18 Pu kaası Tacaa tetu tōó ké hōyōlyu. Ku tayaləh ke kilomēetələnnaa kakpası, na icate ilim təlule tōó. Na kilomēetələnnaa kakpası tōtōyō ilim tətule tōó. Tetu nti tə taa ké paa hiki tōyōnaya na pa cela icate yōlaa.

19 Paa Iseyeli kpekəle tu wei i we icate taa te. I pəsəyi na í hala-ti.

20 Tacaa tetu na icate nyəntu, pə kukpəntuyō tēna tayaləh na pə wan we teitei ké. Paa kəhəhəhə ŋkuyō kilomēetələnnaa naanwa na naale na hōyōlyu.

21 Pu kaası ntiyi Isō tetu na icate nyəntu hēku taa tō, awulumpu nyəntu nté. Tu pə mpyōyō na té təh lentənnaa. Tə tayaləh ká wee kilomēetələnnaa naanwa na naale na hōyōlyu. Tu yoosina ilim təlule tōó tōhə. Uena té polo Metitelanee tenku ke ilim tətule tōó. Tacaa tetu na təsulle ká wee tetu nti tə wena tə paa ke mpyō tō, tə hēku taa ké.

22 Lefii nyōma tetu na icate pu faya awulumpu tetu ke hōyōləh naaleye. Tu təh Yuta tetu na ilim ntōyōh tōó, na Pəncamēe nyəntu na pə mpətəh tōó.

Ilim mpətəh tōó kpeka tetu

23 Kpeka lenna na a tetūnaa ntō cəne. Pəncamēe tetu tənaya nté pə krayaw ilim təlule tōó tōhə tō. Na pə polo Metitelanee tenku na ilim tətule tōó tō.

24 Pəncamēe nyəntu təhə ilim ke itayalaw tōó ké. Tə kəhəhəhə taa ké Simiyōh tetu wee.

25 Isakaa nyəntu ke Simiyōh nyəntu kəhəhəhə taa.

26 Na Sapuləh tetu ke Isakaa nyəntu kəhəhəhə taa.

27 Na Katı nyəntu ke Isakaa tetu kəhəhəhə taa.

28 Katı nyōma tōhə ŋka ka we ilim mpətəh tōó tōyōle tetu tōhə. Nke ka krayana Tamaa ke ilim təlule tōó. Uena ká polo Melipa na Kateesi tetu lvm cəlo. Pə waali uena ká təh Icipiti ləw haləna Metitelanee tenku.

29 Mpyōyō paa tala Iseyeli kpeka ke tetu na tete tōó. Paa kpekəle nte tu weena tə lonte ke tetu taa. Tacaa Isō suna mpyō.

Yosalem nənōsi naanwa na naale

30-31 Isəna Yosalem icate nənōsi naanwa na naale ká wee tōyōlo. Iseyeli nyōma kpeka həla ke paa ha paa nənōyō ŋka. Kolūhə tayaləh ká wenna ilim ntōyōh tōó ké meētələnnaa iyisi naale na ŋmōnuyō na nule na naanwa (2250). Kolūhə ŋke ka tōó ka wee nənōsi tooso. Luyeh nənōyō na Yuta nyəhka na Lefii nyəhka.

32 Ilim təlule tōó hōyōlyu kolūhə tayaləh ká wee meētələnnaa iyisi naale na ŋmōnuyō na nule na naanwa (2250). Kolūhə ŋke ka tōó ka wee nənōsi tooso tōtō. Yosēefu nənōyō na Pəncamēe nyəhka na Tan nyəhka.

33 Ilim mpətəh tōó kolūhə tayaləh ká wee teitei ké isu ləhsi. Kolūhə ŋke ka nənōsi ka wee tooso. Simiyōh nənōyō, na Isakaa nyəhka na Sapuləh nyəhka.

34 Ilim tətule tōó hōyōlyu tayaləh ká wee teitei ké na leləh. Kolūhə ŋke ka nənōsi ká wee tooso tōtō. Katı nənōyō, na Asee nyəhka, na Nefətali nyəhka.

35 Icate kolūhə tēna tayaləh kpenta meētələnnaa iyisi pōyōlayafei naanwa (9000).

Pə krayaw waatu unı tōyō paa ha icate ke hətə si: Tacaa we cəne.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU TANIYEELI TOM TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kanɛ ka taa ile, Yuta ifepiya liyiti sɛhna tɔca ke Iso sɛɛu taa. Paa na paa we Papiloni tetu taa kɛ ma ta nyi isɛnaa tɛ tɔ, pa kisa pa Iso kɛ pɛntɛnan. Tɛ naaki tɔtɔɔ Iso tɔŋ ke wulaw kalampaani tu tɔɔ na isɛna Iso kɛla piitimnaa tɔ.

Isɛna pa faɣa Taniyeeɓi takelaya tɔ:

Iseyeli ifepiya liyiti taa tɛm na Iso, titite 1-6

Yaasinaa liyiti wei pɛ kulaa na pɛ hɔlɪ Taniyeeɓi tɔ, titite 7-12

Taniyeeɓi na i taapalaa ke Papiloni

¹ Yuta wulaw Sowakim kawulaya pusi tooso nyɛhka taa, Papiloni wulaw Nepukanɛsaa na i yoolaa pa pola Yosalem icate ke yoonaw. Uɛna pɛ ta-tɛ.

² Mɔrɔgɔ Tacaa tɔwa Yuta wulaw Sowakim ke pa niŋ taa. Pa kra salɛkatɔnaa, na pɛ kra Iso tɛsɛɛɛ taa wontu lentɛnaa, na pɛ kpeena na pɛ si pa tuŋ kutuluɣu kraŋcoou taa.

³ Mɔrɔgɔ wulaw Nepukanɛsaa tɔma i kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɣu tu Asepenasi si: Lɛsi Iseyeli awulumpiya. Yaa mpa pa nyɔɔŋ kulaa tɔ, pa ifepiya napɛli.

⁴ Mpa pa sɛha teu na pa isɛntaa luwa, na pɛ lapa ceu tɔ. Pɛ tɛ yɛlaa kɛ weɛna nyɛm na layatu kɛ. Na pa pɛsɛɣi na pɛ lɛ wulaw tɔyaya taa kɛ tɛmlɛ. Uɛna pɛ hɔlɪ-weɣɛ Papiloni tɔm na pɛ ŋmaatu

⁵ ke pusi tooso. Wulaw tɔɣɔnaya ke paa tɔki na pɛ nyɔɔki i sulɔm. Pɛɛ pɛ waali uɛna pɛ suu i tɛmlɛ taa.

⁶ Yuta kpekɛɛ nyɛma ka sita ifepiya mpe pa taa kɛ. Mpeɣɛɛ Taniyeeɓi, na Hananiya, na Mikayeeɓi, na Asaliya.

⁷ Mɔrɔgɔ kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɣu tu layasa-weɣɛ hɛla. Taniyeeɓi keɛ Pɛlɛtasaa, na Hananiya si Satɛlakɪ, na Mikayeeɓi si Mesakɪ, na Asaliya si Apɛti-Neko.

⁸ Ama Taniyeeɓi nɛ kisa tɛsayasaya si inɪ i kaa pilisi i ti na wulaw kutɔɣɔu na sulɔm mpa. Uɛna i sɛlɛmi kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɣu tu si, i taa caali-i na wulaw tɔɣɔnaya na i sulɔm mpa.

⁹ Mɔrɔgɔ Iso lapa na apalɔ inɪ i huɓi Taniyeeɓi ke pɛɛɛɛ, na i nu i tɔm.

¹⁰ Paa na mpu, ilɛ i cɔ-i si: Ta caa wulaw mayamaya suna mɛ tɔɣɔnaya na mɛ kunyɔnyɔɔm. Uɛ ma nyah kɛ si pɛ taa kɔɔ na mɛ saalanaa tɛɛ-mɛɣɛ alaafɔya. Uɛ pu la na wulaw lɛsi ma weesuɣu.

¹¹ Mɔrɔgɔ Taniyeeɓi pola wei Asepenasi ka kpawa si i fenɪ i na i taapalaa pa tɔ tɔ i kiŋ, na i tɔm-i si:

¹² Mayasi-tuɣu celɔɣu ke tuusi hatu na lom ke kuyɛɛŋ naanɔwa.

¹³ Pɛɛ pɛ waali, uɛna ŋ nyɛmi tɛ na tɛ saalanaa. Mpa pa tɔki wulaw tɔɣɔnaya tɔ, ta alaafɔyanaa. Uɛ n kɛ nyi isɛna n kɛ la tɔ.

¹⁴ Mɔrɔgɔ i tisa nti pa sɛlɛma-i tɔ. Uɛna i mayasi-weɣɛ mɔrɔgɔ kuyɛɛŋ naanɔwa.

¹⁵ Kuyɛɛŋ kɔma na i tala naanɔwa, uɛ fenɪlu nawayale si Taniyeeɓi pa kɛla pa taapalaa ke alaafɔya na yasɛlaya. Pɛɛɛ pɛɛ pa tɔkayana wulaw tɔɣɔnaya.

¹⁶ Pɛ tɔɔ kɛ fenɪlu yɛla-weɣɛ wulaw tɔɣɔnaya ke celɔɣu na i tuɣi-weɣɛ tuusi hatu tike.

¹⁷ Ḿpóyó Iso ha ifepiya mpe pa liyiti ké tɔm katε nyəntu cekənaυ, na layatu, na takəlaya nyəm. Taniyeeɩ ná seyeɣaya toosee waanɩ waanɩ hɔwεε.

¹⁸ Koyaku ŋku wulav ka siwa tɔ ku tapa. Ilena Asepenasi pona ifepiya mpe pa tənaya wulav si í mayasi-wε.

¹⁹ Ḿpóyó ílé ɩ yəɣətəna ifepiya mpe pa təna. Ama ɩ ta na pa taa napəli, ɩsu Taniyeeɩ na ɩ taapalaa. Ḿpóyó ɩ tu-wεye ɩ təmle taa.

²⁰ Paa tɔm katε nyəntu ntiyi ɩ pona-wε pa nyəŋ-təyi. Ilena í ná si Taniyeeɩ pa kəla tɔwaa, na cele tɔm nalaa, mpa pa təna pa wε ɩ kawulaya taa təyɔ tɔm naanɔwa.

²¹ Taniyeeɩ ka wε wulav təmle taa ké ḿpóyó. Haləna pənaya ŋka Pεεsi wulav Silusi lεeka Papiloni ɩcatε tɔ.

2

Nepukanεsaa toosee

¹ Ḿpóyó Nepukanεsaa toosa toosee ke ɩ kawulaya pənaya naale nyəŋka taa. Toosee anɩ a pekəla-ɩ na í mayasi tom na í wu.

² Ilena í yele na pá koti tɔwaa, na cele tɔm nalaa na pee pɔsəlaa na ɩsɔtɔlvŋasɩ tɔm nyəntaa si, pá heeli-ɩ ɩ toosee.

³ Pa kotaa ilena í tɔ-wε si: Ma toosaa ké na pé pekəli-m səsəm. Ie ma caa si í keesi-m ma toosee anɩ.

⁴ Ḿpóyó pa cɔ-ɩ na Alaamee tɔm taa si: Hai, ta caa wulav, mə na tetɔ*fa*. Heeli-tuyɔ nyá toosee anɩ, ilena taa keesi-ŋ a hɔwεε. ^a wεε si wulav ɩ wεε tam.

⁵ Ntəna wulav si: Ye í tá heeli-m ma toosee, na a hɔwεε paa tɔsɩ mə nantɔ na kpatasi. Ilena mə teesi pəsi ncaa.

⁶ Ama ye í heela-m-yε na a hɔwεε, maa la-mεye kuvɔɔŋ səsɔɔŋ. Maa kusɩ mə nyɔɔŋ. Mpu tɔ, í yəɣɔti.

⁷ Ḿpóyó pa lɛla cɔv si: Hai, ta caa wulav. Heeli-tuyɔ nyá toosee anɩ. Ilena taa seyeɣsi-ŋ a hɔwεε.

⁸⁻⁹ Ntəna wulav cɔ si: Ma nawa təkpataa si, í caa ké si í kee tɔm na í hiki waatu. Ilena í tayanɩ mə ti na í heeli-m pɔpɔtɔ, na pé layasi ma kusəsutɔ. Mpu tɔ, pə wεε ké si í heeli-m ma toosee anɩ. Ie tənaya maa nyəna si í pəsəyi na í seyeɣsi-m a hɔwεε tɔtɔ. Ye pə taya mpu, maa krentɩ mə tənaya kkrátúyó kulɔmuyɔ.

¹⁰ Ḿpóyó pa cɔ wulav si: Nəɣɔlv fei atε cəne wei ɩ pəsəyi na í heeli-ŋ nti n pɔsəyi tɔ. Pəyele too tɔ, wulav səsɔ yaa tonɩ tu nəɣɔlv ɩ ta pɔsəta tɔm tənε tə taka ké tɔv, yaa pee nalɔ, yaa nyəntu nəɣɔlv.

¹¹ Nti n pɔsəyi tɔ, tə wε katε. Ye pə taya tunɩ wei ɩ fei yəlaa heku tɔ, ɩ paasi nəɣɔlv fei wei ɩ pəsəyi na í cɔ-ŋ-ti tɔ.

¹² Tənaya pə hanɩ wulav na í mv páná ke səsəm. Ilena í tɔ si, pá ku Papiloni nyəntaa təná.

¹³ Ḿpóyó pa kpaalaa si, pá kú nyəntaa təna. Na pá peki Taniyeeɩ na ɩ taapalaa tɔtɔ si pa kuvɔ-wε.

Iso hvla Taniyeeɩ ke wulav toosee

¹⁴ Wulav tanɩlaa nyuyɔ tu Aliyɔki tu mpaav si, ɩ puki Papiloni nyəma kuvɔ. Ilena Taniyeeɩ yəɣətəna-ɩ təpamm na ləmayasεε.

¹⁵ ɩ pɔsə-ɩ ké si: Pepe tɔw ké wulav saləka wε tonɩ ke mpu? Ḿpóyó Aliyɔki keesi-ɩ-ti.

¹⁶ Ilena Taniyeeɩ polo wulav kinɩ na í sələmɩ-ɩ si: Ha-m waatu na má heeli-ŋ nyá toosee, na a hɔwεε.

^a **2:4 mə na tetv:** Pele pa te seeto fayana Ləkpa nyəma. Pa seetu taa koolee

17 Ḿpúgú Taniyeeɩ pola tɔyaya ke kpakpaa, na í heeli tɔm ntɔyɩ ɩ taapalaa Hananiya na Mikayeeɩ na Asaliya

18 na í tɔ-we si: ɩ wiina ɩsɔtaa ɩsɔ, na í la na tɔ cekana toosee anɩ. Pɔ taa kɔɔ na pá kv ta na Papiloni nyɔntaa.

19 Ḿpúgú pɔ hɔla Taniyeeɩ ke kɔɔmesɔtu tɔne ɩnɔyɩ toosee taa ké ahoo. ɩlena í sa ɩsɔtaa ɩsɔ si:

20 Tɔ sa ɩsɔ ké tam tɔɔ.

ɩnɔyɩ lɔmayasɛɛ tu na tɔɔ tu.

21 ɩnɩ ɩ layasɔyɔna yɔlaa waatɔnaa.

ɩcayasɔyɩ awulaa na í kɔsɔyɩ-we.

Na í haaki lɔmayasɛɛ nyɔma ke

lɔmayasɛɛ na pá cekɔyɔna.

22 ɩnɩ ɩ kuliyaɩna kɔɔmesɔm sɔsɔm tɔɔ.

ɩnaaki sɔkpetɔyɩ taa, ɩ we nyaalɔm taa.

23 Ma caanaa ɩsɔ ma sama-ɩ.

Nyá hana-m lɔmayasɛɛ na tɔɔ.

Mv ta kɔsɔlɔmɔtu na tɔ nyɩ wulav toosee.

24 Pɔle pɔ waali ké Taniyeeɩ pola Aliyɔki kin. ɩnɔyɩ wulav ka tɔwa si í kv Papiloni nyɔntaa. ɩ pola ɩ kin na í tɔmɩ-ɩ si: Yele nyɔntaa mpe. Ama pona-m wulav kin na má heeli-ɩ ɩ toosee kɔsɔyɩsɔtu.

25 Ḿpúgú Aliyɔki pona Taniyeeɩ ke wulav tɔyɩ kpakpaa. ɩlena Aliyɔki tɔ wulav si: Ta caa, ma hika Yuta nyɔma taa ké nɔyɔlv. ɩnɩ ɩ ka heelina-ɩ nyá toosee hɔweɛ.

ɩeesɔyɩ ɩkv wulav nawa ɩ toosee taa tɔ kv tɔm

26 Ḿpúgú wulav pɔsa Taniyeeɩ wei pa cɔyusaa si Pelɔtasaa tɔ si: Tampana n pɔsɔyɩ na ɩ keesi-m ma toosee na a hɔweɛ na?

27 Ntɛna Taniyeeɩ si: Ta caa, nyɔntɔ, yaa pee nalɔ, yaa tɔv, yaa ɩsɔtɔlvɩnasɩ tɔm nyɔntaa kaa pɔsi na pá nyɩ-tɩ na pá heeli-ɩ.

28-29 Ama ɩsɔ we ɩsɔtaa na í kuliyaɩ kɔɔmelɔm tɔɔ. ɩnɩ ɩ hɔlɔna-ɩ mpi pu te na pá lá tɔ. Ta caa, n hɔntaa, ɩlena ɩ kraɔa hɔweɛ na ɩ kalɔyɩ nyá kawulaya loosi. ɩlena ɩsɔ wei ɩnɩ ɩ kuliyaɩ kɔɔmelɔm tɔɔ tɔ, í hɔlɩ-ɩ mpi pu la tɔ.

30 ɩnɩ ɩ kulina-m pɔ tɔɔ si má heeli-ɩ nyá toosee. ɩlena ɩ cekɛna mpi pɔ cɔsɔyɩ-ɩ nyá hɔweɛ taa tɔ. Tɔfɔ pɔ taya ɩsu ma tee lelɔa ke nyɔm se.

31 N toosaa ké si, n na yɔlv ɩeesɔyɩ anaam nɔyɔlv na kv nyɔntɔyɩ na sɔyɔntɔ. Pɔcɔ kv tee kɔkɔ ke sɔsɔm.

32 Kv nyɔyɩ ke wɔla mayamaya ké. Kv lanje na kv ɩkpalasi ke liyitee nyɔyɔlvɔyɩ. Kv lotu na kv tala ke nyɔyɔlvɔyɩ kɔsɛmɔyɩ.

33 Na kv nɔɔheɛ ke nyɔyɔlvɔyɩ mayamaya. Kv nɔntaalɔɩ sita tiili-weyɩ nyɔyɔlvɔyɩ, tiili-weyɩ cɔyɩ.

34 N nyɔnaya, ɩlena pɔ lɔsi pɔle natɔli na pulaya tɔɔ na tɔ polo tɔ yaya kv nɔɔheɛ timpɩ sita nyɔyɔlvɔyɩ na cɔyɩ tɔ, na tɔ putiti-yɩ.

35 Ḿpúgú ɩeesɔyɩ ɩkv kv hota kpakpaa. Na cɔyɩ na nyɔyɔlvɔyɩ mayamaya na nyɔyɔlvɔyɩ kɔsɛmɔyɩ, na liyitee nyɔyɔlvɔyɩ na wɔla pɔ yɔki tɔnanɩnɩ. ɩlena heelim kraɔa pɔ tɔna ɩsu lɔɔtu. Ḿpúgú pɔle nte tɔ yaya ɩeesɔyɩ ɩkv tɔ tɔ lapa pɔyɩ sɔsɔv na tɔ su antulinya tɔna.

36 Ta caa, nn naaki toosee anɔyɩlee? Maa heeli-ɩ pɔ hɔweɛ.

37-38 Nyayale ɩeesɔyɩ nyɔyɩ wɔla nyɔɩkv ɩkv. Nyá kɔlɔna awulaa tɔna. ɩsɔtaa ɩsɔ hana-ɩ kawulaya na tɔɔ na teeli. ɩ tɔ nyá niɩ taa ké ate nyɔm, paa yɔlaa, paa wontu.

39 Nyá waali kawulaya kaa tala nyá nyɔɩka. Pɔle pɔ waali tooso nyɔɩka wɛnna ɩsu nyɔyɔlvɔyɩ kɔsɛmɔyɩ, kaa tɔyɔ antulinya tɔna.

⁴⁰ Liyiti nyəŋka ká wée toŋ isu nyəǵəlvu maɣamaɣa, ŋku ku yəkəxi pə təna tə. Kaa yəki kawulası təna na ká faɣa-səxi həǵəlası.

⁴¹⁻⁴² Nəntaaləŋ na nəmpee na sita tiiliyi nyəǵəlvu, na tiiliyi cuɣu tə, mǵyú kawulaya ŋke kaa wée təm naale. Kaa wəena toŋ isu nyəǵəlvu, na ıcantu isu cuɣu.

⁴³ Na isu n nav nyəǵəlvu sitina cuɣu tə mǵyú yəlaa ka maɣası sı pá krentı piitim kulbməm na akpaɣale taa. Ama pə kaa la, teitei isu nyəǵəlvu na cuɣu pə ɤa tamsı tə.

⁴⁴ Kawulası nsi sı waatu taa ké Iso ká kusı tam təo nyəŋka nakəli. Kaa yəki sı təna na sí saali yem. Nakəli ka kaa kpa ka təo.

⁴⁵ Nkəyele pəle nte n nawa pə ləsa pulaya təo tə. Nte tə yəkəna ləesuyv ŋku ku nyəǵətu, na cuɣu, na wola. Iso Səso lapəna na n nyı mpi pu la tə. Toosee anı a wə tampana. A kuşeyəətu kaa saali.

⁴⁶ Mǵyú wulav Nepukanəsaa hənta Taniyeehi ke atə. İlena í tə sı: İ fəeni Taniyeehi na í wəri-ı tulaalvnaa.

⁴⁷ Na í tasa sı: Tampana mə Iso kele tuŋ na awulaa təna Iso. İ kuliyi kuŋmələm təo, isu n pəsuyv na n heeli-m tə.

⁴⁸ Pəle pə waali ké wulav kusa Taniyeehi nyuyv. İ lapa-ı kuçəŋ kuɾaŋ paɣale. İ cəla-ı Papiloni tetv təna həǵəlvu taɣanuyv na í su-ı nyəntaa təna səsə.

⁴⁹ Mǵyú Taniyeehi sələma wulav ke nəɣə na í cəla Satəlaki, na Mesaki, na Apəti-Neko ke Papiloni taɣanuyv. İlena Taniyeehi náa saali wulav təyaya taa.

3

Wulav wola ləesuyv təm

¹ Mǵyú wulav Nepukanəsaa lupa wola ke yulv ləesuyv. Ku taɣaləŋ wə məetələnnaa hiu na naanwa, na ku waŋ ke məetələnnaa tooso. İlena í səŋsi-kuɣu Papiloni tetv həǵəlvu taa ké Tula tetekəle taa.

² İlena í yaa ı tetv təna həǵələŋ nyəŋ nyəma. Pə kpaɣav awulumpiya, na kuɾataŋnaa səsaa, na kuɤənənnaa. Na laɣatv tasəlaa, na liyitee paasənlaa, na hūlaa, na kiŋ nyəntaa, na tetv həǵələŋ nyəŋ nyəma təna tə. İ yaa-wəye sı pá polo ləesuyv ŋku ku seev tuluyv.

³ Mǵyú pa təna pa kota ləesuyv ŋku ku kiŋ.

⁴ İlena kpaallv kiisina nəɣə səsaya sı: Piitimnaa yəlaa na nsəma təna, í ke ŋkpaŋŋ na í nu yoo.

⁵ Ye waatu wei í nuwa tutuyv, na həlaya, na saŋku, na cəmuyv, na kitiko, na wontu ntı tə təna. Pə wée sı í həntı atəye, na í seə wulav wola ləesuyv ŋku.

⁶ Ye wei í kisa, paa pəti pəntv ke kpaɾpaa ke kəkə səsəŋka taa.

⁷ Pə təo ké waatu wei yəlaa nuwa tutuyv, na həlaya, na saŋku, na cəmuyv, na kitiko, na wontu ntı tə təna tə taŋ tə, mǵyú pa təna pa luŋaa na pá seə wulav wola ləesuyv ŋku.

Taniyeehi taapalaa kisuyv ke ləesuyv seev

⁸ Mǵyú Papiloni nyəma napəli pa pola wulav kiŋ. İlena pá kuli Yuta nyəma waali.

⁹ Pa svv wulav kiŋ, ılena pá seə-ı sı: Ta cəa, wulav, məna tetv.

¹⁰ İsu n suwa sı, ye tə nu tutuyv, na həlaya, na saŋku, na cəmuyv, na kitiko, na wontu ntı tə təna. Pə wée sı yəlaa təna í həntı atəye na pá seə nya wola ləesuyv na?

¹¹ Ye wei í kisa paa pəti pəntv ke kpaɾpaa ke kəkə səsəŋka taa?

¹² Pəyele Yuta nyəma Satəlaki, na Mesaki, na Apəti-Neko mpa n tu Papiloni tetv həǵəlvu taɣanuyv tə, pa ta təkı nyá kuşəsutv. Pa kisa nyá tuŋ na nyá wola ləesuyv təmlə.

13 Μρύγύ pááná kpa wulav ke səsəm na í tə si, pá kəna-we. Uena pá pona-weye-i.

14 Na í pəəsi-we si: Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko. I kisa ma tuŋ na ma wula leesuɣu pə təmlə lapu yaa?

15 Pəente í tayani mə ti. Ye waatu wei í nu tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmɣu, na kitiko, na wontu nti tə təna. Ue í hənti ate na í see leesuɣu ŋku ma səŋsaa tə. Ye pə taɣa mpv, paa peti-meɣe kpakpaa ke kəkə səsəŋka taa. Uena má ná si tuɣu ŋku ku ləsi-me?

16 Μρύγύ Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko, pa cə wulav si: Hai, ta caa, tu nəkəyi na té tayani ta ti təm.

17 Paa na mpv, ta Iso wei i təmlə tə laki tə, i pəsəyi na í ləsi-tuɣu kəkə səsəŋka taa. I ká waasi-tuɣu nyá niŋ taa.

18 Pəyele, paa ílé i ta tu la mpv, tə kaa la nyá tuŋ təmlə. Tə kaa see nyá wula leesuɣu ŋku n səŋsaa tə.

19 Tənaɣa pááná kpa wulav ke səsəm, na í kpəe-weye ise. Uena í tə si: I haŋsi kəkə səsəŋka ke təm naatosompəɣəlaya.

20 Μρύγύ i təma i yoolaa alaafəya nyəma napəli si: I həkə-we, na í peti ka taa.

21 Tənaɣa pa həka-weye kpakpaa, na pa tələsənaa na pa capanaa na pa kraŋnaa. Uena pá peti-weye kəkə taa.

22 Paa haŋsa-keɣe teu ké isu wulav ka siw tə. Haləna ká ku mpa pa peti mpe inu pa toosoɣo ka taa tə.

23 Μρύγύ Satəlaki na Mesaki na Apeti-Neko pa hota kəkə səsəŋka taa na pa kuhəkum.

Satəlaki-we pa tooso ke kəkə səsəŋka taa

24 Μρύγύ səɣəntu kpa wulav. Uena í kuli təkpaka na í pəəsi i waali nyəma si: Isu yəlaa kuhəkəaa toosoɣo tə peti kəkə taa? Uena pá cə-i si: Μρύγύ, ta caa.

25 Ntəna í má kapuka si: Ma naaki yəlaa liyiti ké ka taa. Pa ta həkə-we, pəcó pa təŋ kaa nyaki-we. Na liyiti nyəŋ nəɣəsəna isu isətəa tillu.

26 Pəle pə waali, uena wulav kpətəna kəkə ŋke ka nəɣə. Μρύγύ i yaawa si: Iso səsə təmlə nyəma, Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko yoou. I lu na í kəə.

Uena pá lu kəkə taa ké kpakpaa.

27 Μρύγύ wulav akewənaa təna kotaa na pá wiili-we. Uena pá ná si kəkə ta nyaya pa tiili. Paa pa nyəəsi yaa pa wontu. Pəyele pa təə mayamaɣa fei kəkə səŋ.

28 Μρύγύ wulav təma si: Ma sama Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko pa Iso. Inu i tilina i isətəa tillu na í ya i yəlaa. Mpi tə, pa tisa pa yuŋ ke i təə ké. Pa mu səm na pá kisi ma kuyəɣətutu. Si pa kaa see tuɣu na pá yele pa Iso.

29 Pə təə ké ma kpaaləyi ma kawulaya təna taa piitimnaa. Ye wei í tuuwa pane inu pa Iso, paa təəsi pəntu nantu na kpatasi. Pəcó i təyaya ká məli ncaale. Mpi tə, Iso nəɣəlu i fei, na í yaki yəlaa isu inə.

30 Μρύγύ wulav səsə pa nyəəŋ kusuɣu ke Papiloni tetu taa.

Wulav toosee naale nyəna

31 Μρύγύ Nepukanəsaa ŋmaa takəlaya ke piitim na nsəma təna yəlaa mpa pa we antulinya təna taa tə na í see-we si: Alaafəya wee?

32 Ma caa ma keesi-meɣe piti təma səsəna wəna Iso Səsə lapa-m tə.

33 I piti təma təwəya.

A we təŋ.

I kawulaya we tam təə.

4

¹ Nepukanesaa má, ma caɗa ma kawulaya tɔyaya taa. Ma tɔkaya ké na má nyɔki na má suma.

² M̀p̀r̀ỳg̀ ma hanta ahoo naali na má toosi. Sɔɗontu kra-m, na pá pəsi ma lanje.

³ M̀p̀r̀ỳg̀ ma yaa Papiloni nyəntaa tɔna si pá heeli-m ma toosee anɪ a hɔwɛɛ.

⁴ Kelena tɔwaa na isɔtulɔɗasi tɔm nyəntaa na pee nalaa na topotopo nyéma pa kɔɔ na má heeli-wɛɛɛ toosee anɪ. Ama pa ta pəsi na pá seɗesi-m a hɔwɛɛ.

⁵ Waali waali ké Taniyeeɓi wei ɪ wɛna Iso Nanɗtu ləmayasəle na pa cuɗusa-ɪ ma tɔɗu hɛte si Pelətasaa tɔ ɪ kɔma.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ma heela-ɪ ma toosee. Ma si: Tɔwaa wulav Pelətasaa, ma nyəmə si, n wɛna Iso Nanɗtu ləmayasəle. Tɔm kuɗmelətu natəli tu cɔsɔɗi-ɗ. ɪle seɗesi-m ma toosee anɪ a hɔwɛɛ.

⁷ Ma hantaa ké, ɪlena má toosi si:

Tɔɗu sɔsɔɗɗku nakɔli ku sɔɗa antulinya heku taa.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ku lapa toɗ na ku kra isɔtaa tɔliɗiliɗi.

Pa naaki-kuɗu antulinya tɔnasɪ tɔna taa ké.

⁹ Ku hatu ka suwaya na ku lula pee ke sɔsɔm.

Taale wontu cɔsɔɗa ku isotom taa ké.

Sumasi na tɔkaya si tana ke ku piliɗasi tɔɔ.

Weesuyu nyəm tɔna hikaya pə tɔɗɔnaya na ku kiɗ.

¹⁰ Pə tasaa ɪle, ma ná isɔtaa tillu nɔɗɔɔ ɪ tiina isɔtaa keke.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ kiisina nɔɗɔ sɔsɔɗa si:

ɪ hu tɔɗu ɗku, na í seti ku piliɗasi.

ɪ kpiisi ku hatu, na í ɗmusi ku pee.

Wontu na sumasi í se ku tee.

¹² Ama í yele ku kite na tɔ lila ke tɔtu taa.

ɪ hɔkɔ ku kite nte na nyɔɗɔɗɔɗu mayamaya,

na kusɛɛmɔɗu pə alukpala,

ke taale nyutu heku taa na aɗkpələe sɔ-te.

Kite nte tɔ tɔɗɔ nyutu isu hontu wontu.

¹³ Pá ləsi tɔ yulɔtu ləmayasəle

na pá tu-teɛ wontuyu nyənte.

Tɔ wɛe ɗp̀r̀ỳg̀ pusi naatosompɔɗɔlaya.

¹⁴ Isɔtaa tillaa konna tɔm tɔne ɪni. Antulinya yɔlaa tɔna ɪ nyi si, isɔtaa Iso tɔnna yɔlaa kawulasɪ tɔna. ɪ nɔka paa yulɔ sɔkpɛlu ɪ tu-ɪ.

¹⁵ Ma toosee anɔɗɔle. Ma kawulaya taa nyəntaa tɔna ta pəsi na pá heeli-m a hɔwɛɛ. ɪle ma nyəmə si Pelətasaa, n wɛna Iso Nanɗtu ləmayasəle. N ká pəsi na ɗ heeli-m-ɛ.

Taniyeeɓi seɗesɔɗi wulav ke ɪ toosee hɔwɛɛ

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyeeɓi wei pa cuɗusaa si, Pelətasaa tɔ, ɪ laakali pəsaa. Pə pekəla-ɪ ɪ hɔwɛɛ taa ké laasaya tɔɔ. Ntɛna wulav ma má tɔm-ɪ si: Ma toosee anɪ a tɔm í taa pekəli-ɗ. ɪlena í cɔ-m si: Hai, ta caa, toosee anɪ á pəsi nyá kolontunaa nyəntu.

¹⁷ Tɔɗu sɔsɔɗɗku toɗ nyɔɗku ɗku n na ku kra mpu tɔliɗiliɗi tɔ, pa naakaya-kuɗu antulinya tɔnasɪ tɔna taa ké.

¹⁸ Ku hatu ka suwaya na kú lula pee ke sɔsɔm. Taale wontu cɔsɔɗa ku isotom taa ké. Sumasi ná tɔkaya si tana ke ku piliɗasi tɔɔ. Weesuyu nyəm tɔna hikiɗi pə tɔɗɔnaya na ku kiɗ.

¹⁹ Ta caa, nyayale tɔɗu ɗku. Nyá lapəna sɔsɔ na ɗ la toɗ na ɗ pu na ɗ kaləsəna isɔtaa. N ɗmakəla antulinya tɔnasɪ tɔnaya.

²⁰ Pəle pə waali n nawa isətaa tillu tiina isətaa na í tə si, pá hu-ku na pá wakəli-ku. Ama pá yeke kite na tə lila ke tetv taa. Ue pá həkə-te na nyəgəlvu mayamaya, na kuseemvu alukpala ke taale nyutu heku taa. Añkpəlee í sə-te, na tə na wontu pá kaa taale nyutu ke pusi naatosompəgəlaya.

²¹ Wulav, nyá toosee aní a hōwēe nté si, isətaa Iso ká paasəna-η.

²² Paa təgəni-η yəlaa heku. Nyana taale wontu í ka kaa təcayalə na ḥ təkí nyutu isu naaη. Añkpəlee ká sə-η na ḥ wēe m̄p̄yú pusi naatosompəgəlaya. Uena p̄c̄ó ḥ nyi si isətaa Iso tənna yəlaa kawulasí təna. Ye í n̄ka wei í tv-í.

²³ Təm nti pa yəgətəa si pá yeke kite tə. Təlye ye si, ye n kəma na ḥ cəkəna si Iso keke pə təna pə tv. Ue n məli nyá kawulaya taa.

²⁴ Ta caa wulav, pə tə tə, təkí layatv nti ma tasəyi-η tə. Lə isayatv, na ḥ təg kusiyisim. Wēena acamaa pətətəle na nyá lan̄hvlómle ká leeli.

Wulav toosee lapa isu í toosuyu tə

²⁵ M̄p̄yú pə lapa teitei isu Taniyeeli ka keesaa tə.

²⁶ Pənaya sikaa uena kuyaku nakvli wulav cəki í kawulaya kutulu yu nyovu taa ké Papiloni.

²⁷ Uena í má, í lan̄le taa na í tə si: Má ḥmana ma kawulaya icate səsəle Papiloni ue. Ma lapa m̄p̄yú si ma toη na ma səsəntv, na ma teeli í ná.

²⁸ I nəgə ta tiita ate, ue í nu pə yəgətəna isətaa keke si: Wulav Nepukanəsaa, nu teu yoo. Paa te na pá lēki-η nyá kawulaya ḥke.

²⁹ Paa təgəni-η yəlaa heku. Nyana taale wontu í ká kaa təcayalə. N ká təkí nyutu isu naaη. Haləna pusi naatosompəgəlaya. Uena p̄c̄ó ḥ nyi si isətaa Iso tənna yəlaa kawulasí təna. Ye í n̄ka wei í tv-í.

³⁰ M̄p̄yú pə lapa m̄p̄yú kprakaa. Uena pá təgəni Nepukanəsaa ke yəlaa heku, na í təgə nyutu isu naaη. Añkpəlee sə-í, haləna í nyəsí pu isu hekələnaa hvntv, na í səkpaη isu sumasi.

Nepukanəsaa alaafəya hiku yu

³¹ Pusi naatosompəgəlaya tēwa uena Nepukanəsaa má ma kusí use na isətaa. M̄p̄yú ma ləmayasēe məlaa, na má sēe Iso si: Hai, isətaa Iso, ma sama-η. Ma sēe Iso Tacaa nyá. Nyá kawulaya wē tam tə ké. Nyá səsəntv kaa su tənaya.

³² Antulinya yəlaa təna ta haηna-η. N lakəna pa na isətaa tillaa ke isəna n caa təgə. Nəgəlv u p̄c̄səyi-η natəlv pə taa.

³³ M̄p̄yú ma ləmayasēe məla-m. Uena pá mələna-m ma kawulaya, na ka teeli, na ma teu na ma səsəntv. Ntəna ma waali nyéma na ma akewenaa səsaa koti ma kin. Uena pá tayani-m ma kawulaya taa ké suw na ká kəli isu kaa wēv tə.

³⁴ Pə tə ké Nepukanəsaa má ma saη, na má p̄yuləyi na má t̄yi teeli ke isətaa Wulav. Iní í təḡəgəna tampana ke pə təna pə taa na í lakí kusiyisim. I tisiyi wei í həη í ti təgə.

5

Wulav Peləsasaa acima

¹ M̄p̄yú kuyaku nakvli wulav Peləsasaa lapa acima səsəna. I akewenaa səsaa iyaga (1000) ke í lapa-ye na í na-wē pá nyəə svlóm.

²⁻³ Pə keesaa uena svlóm cəə wulav isəntaa. Tənaya í tilaa na pá kəna wula na liyitee nyəgəlvu poosiyanaa. Wontu ntəyi í caa Nepukanəsaa ka lēka Yosalem isə tēsēe taa. M̄p̄yú í na í akewenaa səsaa na í alaa, na í saalaa, pa nyəəna wontu ntəyi svlóm.

⁴ Uena pá taləyi pa tuη kulalaan. Wula na nyəgəlvu mayamaya, na pə kuseemvu ke paa lupa tuη iní. Pa saaka lələη ke taasi na pēe.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ ntantaku luwa kpaakraa. ɓena ku ɓmaaki fətəla kin ke kawulaya kutuluɓu kolunja kuhulumaya tɔɔ.

⁶ Wulav ná mpv, ɓena sɔɔntu kra-i na í seliyi. Haləna i tona makəna təmaya kpaakraa.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ i mapa kapuka si pá kəna Papiloni isətulɓasi nyəntaa, na nyəntaa na pee nalaa. Pɛle pa kəma ɓena í tɔ-we si: Ye wei í kala ɓmaatu tənɛ na í heeli-m tə hɔwɛɛ. Paa suu pɔntu ke tonj toko, na pa tu-i wula lulɔɓu. ɓena pá su-i kawulaya təcaɓale tooso nyente taa.

⁸ ɓena pa tənə pá mayasi. Ama pa ta pəsi na pá kala ɓmaatu nti na pá heeli wulav ke tə hɔwɛɛ.

⁹ Tənaɓa wulav laɓle sɔsaa wakəɓu na i akewenaa sɔsaa laɓa náá cɛ.

Taniyeeɓi seɓeɓɓi wulav ke ɓmaatu hɔwɛɛ

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ wulav too nuwa í na i akewenaa pa makı kapusi ke ɓmaatu nti tə təm. ɓena í suu pa kin na í seɛ i pəyalb si: Mə na tetv. Sɔɔntu í taa kra-ɓ na pə wakəli nyá laɓle.

¹¹ Apalv nəɔɓv i we nyá kawulaya taa, i wɛna Iso Naɓɓtu ləmayasəle. Hali nyá caa Nepukanɛsaa waatu taa ké pa ná yulv inı. I ké cekənlv, na layatu, pəyele pə ha-i nyəm. M̀p̀r̀ỳg̀ nyá caa kra-i tɔwaa, na isətulɓasi təm nyəntaa, na nyəntaa, na pee nalaa pa nyuɓu tv.

¹² I həte nté Taniyeeɓi, ɓena nyá caa cuɓusi-i si Pɛlətasaa. I wɛna ləmayasəle ké, na pə kəli lɛlaa. I nyəmaya na í seɓeɓɓi toosee hɔwɛɛ. I kpekixi asəsuna, na í kuliyi kuɓmeləm tɔɔ na í heeliyi. Yaa-i, i ká kala-ɓ ɓmaatu nti.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ pa kəna Taniyeeɓi ke kpaakraa, na wulav pəsi-i si: Nyayale Taniyeeɓi wei ma caa kənna Yuta tɔ?

¹⁴ Pa yɔɔta nyá təm na má nu si, n wɛna Iso ləmayasəle na nyəm na n cekəɔna na pə kəli lɛlaa.

¹⁵ Pa kəna-m nyəntaa na isətulɓasi nyəntaa si pá kala ɓmaatu tənɛ na pá heeli-m tə hɔwɛɛ pa ta pəsi.

¹⁶ Ma nuwa si n pəsəɓi na n cɔ təm tənə. N kuliyi kuɓmeləm tɔɔ, na n heeliyi. Mpv tɔ, ye n kala ɓmaatu tənɛ na n seɓeɓi-m tə hɔwɛɛ. Paa suu-ɓ tonj toko, na pá tu-ɓ wula lulɔɓu. Paa su-ɓ kawulaya təcaɓale tooso nyente taa.

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyeeɓi cɔ wulav si: Ma sama, ta caa. ɓe su nyá kuɔɔɓ, yaa n ha wei n nəkaa tɔ. Paa na mpv maa kala-ɓ ɓmaatu nti na má heeli-ɓ tə hɔwɛɛ.

¹⁸ Isəttaa Iso sɔsɔ ka kraana nyá caa Nepukanɛsaa ke wulav sɔsɔ na í tu-i teeli.

¹⁹ Na pə la na piitimnaa na nsəma tənə yəlaa nyaɓna-i na pá seliyi. Ye i nəkəna wei i ku ilé, na í sɔla wei i yele ilé. I kuɓaya mpa i caa tɔ pa nyɔɓ, na í tisiyi mpa i luɓu fei tɔ.

²⁰⁻²¹ Ama i həma i ti na í la kalampaani. ɓena pə tu-i wontuɓu ləmayasəle. Pa kuɓa-i i kumte tɔɔ na i teeli sí təkpaata. Pa tɔɔna-i yəlaa həku na í na taale kraɓasi pá kaa təcaɓale. I tɔɔ nyutu isu naaɓ, na aɓkɔlɛɛ sɔ-i. Haləna waatu wei i nyəmá si, isəttaa Iso sɔsɔ tənna yəlaa kawulası tənə, í nəka wei i tu-i.

²² Ama i pəyalb nyá, nyá nyəmá m̀p̀r̀ỳg̀ teu. Paa na mpv n ta pasa nyá ti na n tv Iso ké teeli.

²³ N kraasa nyá təɓi isəttaa Iso tɔɔ ké. Mpi tɔ, n yɛlaa na pá ləsi Iso təsele nyənasi. Haləna nyana nyá akewenaa sɔsaa, na nyá alaa na nyá saalaa, í nyɔɓna sulvm. ɓena í tala mə tuɓ wei pa lupəna liyitee nyəɔɓuɓu na wula, na nyəɔɓuɓu mayamaya, na pə kuɓeɓmɓu tɔ. Paa mə tuɓ wei pa saaka taasi, na pɛɛ, na u naaki, na u nukı, pəyele i ta nyı pulv tɔ. N pɛma Iso wei i təkə nyá weesuɓu ke i niɓ taa tɔɔ teeli.

²⁴ Pə tɔɔ ké i yɛlaa na ntantaku ɓmaa mpv

²⁵ Si: Mene mene tekɛl u paasən.

26 Təm pee anı a hūwēe ntō. Mene hūwēe wēe si, Iso kala nyá kawulaya kuyeeη, na í su ka tənaya.

27 Tekel, hūwēe wēe si, i mayasa-η sanəya tō na í ná si, n fei yuη.

28 Paasən hūwēe wēe si, i tala nyá kawulaya na í cēla Mete nyéma na Peesi nyéma.

29 Tənayale wulav si, pá suu Taniyeele ke toη toko na pá tu-i wola luluyv. Uēna pá kraali si paa su-i kawulaya tēcayale tooso nyənte taa.

30 Ḿpúgú pa kv Papiloni wulav Pelətasaa ke ahoo anı.

6

1 Uēna Mete wulav Taliyusi mv kawulaya ke i luluyv pənaya nutoso na naale nyəηka taa.

Taniyeele kolontunaa nyəki-i katəka

2 Ḿpúgú Taliyusi faya i tetv ke həgəlēη nunəwa na hiu (120). Uēna í kra pə nyəēη nyéma.

3 Ntēna í kra səsaa napələy i naale na pə tələna Taniyeele si pá feηiyi səsaa mpe pa tō, na wulav pulv í taa wakəli.

4 Ama Taniyeele ná tēe mpe inı na nyəēη nyéma ke ləmayasəle tēcayacaya. Uēna wulav hūv si i ká kra-i i kawulaya tēna paasənıv.

5 Ḿpúgú pa na nyəēη nyéma mpe pa pēka isəna paa la na pá hiki Taniyeele tō. Paa kawulaya təm natəli tē taa, uēna pá wu. Mpi tō, Taniyeele lakaya i təmle ke teu ké i ta cələsi natəli.

6 Mpyvle yəlaa mpe si, ye pə taya Taniyeele isə seev kiin taa tē kaa hiki tēwaanle.

7 Uēna pá polo wulav kin na pá se-e si: Wulav, nyana tetv.

8 Nyá kawulaya tēna taa akewēnaa səsaa tēna caa si, n kraaləna toη si, ye wei i luηa tūyv, yaa yulv nəgəlv ke kuyeeη hiu na naanəwa taa, ye pə taya wulav nyá, pá peti pūntv ke təgəlası púgú taa.

9 Mpv tō, mv kusəsutv ntı. Nmaa-tı na n tū niη. Nəgəlv í taa kpēesi-tı. Mpi tō, Mete nyéma na Peesi nyéma pa kiiu u layasəyi.

10 Ḿpúgú wulav Taliyusi mv təm ntı na í tū niη.

Taniyeele petvyn ke təgəlası púgú taa

11 Taniyeele kutuluγu ka ke ate na isətaa nyəηkv ké na kv pətote tələna Yosalem ıcate tō. Tənaya i kraakaya na í luηiyi akula na í san i Iso. I sələmayə-i paa kuyaku ηkuyv təm tooso ké. I nuwa wulav təm ntı, uēna í polo Iso sələmvv isı í tu laki tō.

12 Ḿpúgú i kolontunaa mpe pa pola kprakaa, na pá mayana i tēηna sələmvv na í yaaki Iso.

13 Uēna pá polo wulav kin na pá tō si: Isı n ηmaawa na n su si, ye wei i sələma Iso nəgəlv, yaa yulv nəgəlv, ke kuyeeη hiu na naanəwa taa, na pə tá ké nyá, paa peti pūntv ke təgəlası púgú taa? Wulav si: Eenna. Mete nyéma na Peesi nyéma kiiu u layasəyi mēe.

14 Ntēna pá heeli-i si: Mpa pa kəmna Yuta tō pa taa wei pa yaa si Taniyeele tō u nyənəyi nyana nyá kiiu ke pulv se. Halı təm toosoγo íle i sələməyi i Iso ké paa kuyaku ηkv.

15 Wulav nuwa si Taniyeele, uēna i lanje wakəli. Ḿpúgú i mayasaa si í waasi-i. Haləna ilim tūyv.

16 Ḿpúgú yəlaa mpe pá mēla i kin na pa pəəsi-i na isəle kuvēemle si: Ntəη n nyəmá teu si Mete nyéma na Peesi nyéma pa kiiu u layasəyi?

17 M̀p̀r̀ỳg̀ wulaw yelaa na p̀a k̀na Taniyeeɓi na p̀a peti-i t̀ỳlasi p̀r̀ỳg̀ taa. Uena i t̀mi-i si: Nýa Iṣo wei i t̀mle n seesəna isəle t̀, i tike i p̀əsəyənə na í ya-ŋ.

18 Uena pa t̀ki p̀ele ke t̀ỳlasi p̀r̀ỳg̀ ŋku ku nəyɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ wulaw na akewenaa səsaa pa yusa p̀ele t̀o si nəyɔlv í taa t̀li.

19 M̀p̀r̀ỳg̀ wulaw m̀la i t̀yaya na í suv mpu. I ta k̀rətəna i alaa taa nəyɔlv. Pəyele i keela tom.

Taniyeeɓi luw na alaafəya ke t̀ỳlasi p̀r̀ỳg̀ taa

20 Pə k̀ma isu pə nyaaləyi, uena wulaw k̀li ləŋ na í polo t̀ỳlasi puuyv nəyɔ.

21 I k̀rətəna-ku, uena í yaa Taniyeeɓi na laŋwakəlle na í p̀əsə si: O oo Taniyeeɓi. Iṣo Weesuyv tu wei i t̀mle n lakəna isəle k̀səemle t̀. I p̀əsaa na í waasi-ŋ t̀ỳlasi səkpaŋ taa?

22 Uena Taniyeeɓi cə, na í sɛe wulaw si: Ta caa, nyana tetv.

23 Ma Iṣo tila isəttaa tillu na í t̀ki t̀ỳlasi nəsə, si ta la-m pulv. Mpi t̀, ma ta wakəlna-i. P̀c̀o ma ta p̀əntəna nýa t̀t̀.

24 Tənaɣa wulaw laŋle hulvma katatəlaya, na í t̀ si, p̀a ləsi Taniyeeɓi. M̀p̀r̀ỳg̀ pa ləsa-i. Paa hiŋaya, ka fei i t̀o. Mpi t̀, Taniyeeɓi tema Iṣo na i taa k̀.

25 Uena wulaw yele na p̀a k̀pa yəlaa mpa pa kuu Taniyeeɓi nəsəhe tɛe t̀. Uena p̀a peti p̀a na pa alaa na pa piya ke t̀ỳlasi puuyv taa. Na t̀ỳlasi te-we na sí salɩ pa m̀wa, na pa ta tu tiita atɛ.

26 Pəle pə waali k̀ wulaw Taliyusi ŋmaa takəlaya ke piitim na nsəma təna yəlaa, mpa pa we antulinya təna taa t̀ si: Ma sɛe-mɛ.

27 Ma sukɩ ma kawulaya təna taa k̀ k̀səsutv. Paa wei í nyana Taniyeeɓi Iṣo na í se-i.

Mpi t̀, inəyɔle Iṣo Weesuyv tu na i we tam t̀o.

I kawulaya kaa tɛ na i səsəontv k̀a wee m̀p̀r̀ỳg̀ tam t̀o.

28 Inɩ i hetəyənə na í waasəyi.

I laki piti təma ke isəttaa na atɛ.

Inɩ i waasəna Taniyeeɓi ke t̀ỳlasi nəyɔ taa.

29 M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyeeɓi nyuyv kula Taliyusi kawulaya waatv taa, na Pɛəsi wulaw Silusi waatv t̀t̀.

7

Taniyeeɓi toosee kancaalaya nyəna

1 M̀p̀r̀ỳg̀ Papiloni wulaw Pɛlətasaaw kawulaya pənaya, kancaalaya nyəŋka taa, Taniyeeɓi həntaa na í toosi toosee.

2 Uena í ŋmaa-yɛ.

Taniyeeɓi toosaa k̀ si: Heelim luna antulinya təna taa, na p̀a laŋtəyi tenku səsə.

3 M̀p̀r̀ỳg̀ taale wontu səsəontv liyiti luna tenku taa. Tu faɣana təmaya.

4 Kancaalaya nyəŋku nəyəsəna t̀ỳlaya. Uena ku wena hekəle keŋ. M̀p̀r̀ỳg̀ pa k̀pəsa ku keŋ inɩ. Uena p̀a k̀si-ku, na p̀a səŋsa-kuɣv ku nəsəhe naale t̀o isu yulv. M̀p̀r̀ỳg̀ pa tu-kuɣv yulv ləmayasɛɛ.

5 Naale nyəŋku ná nəyəsəna taale wontuyv isayav nakulɩ. Na ku səŋa ku nəsəhe tooso t̀o k̀kəŋ. Uena ku t̀ka səntaasi tooso na ku kela. Na p̀a yəyətəyi-ku si, k̀ kulɩ na k̀ li nantv.

6 Pəle pə waali k̀ ma ná ləŋku, na k̀ nəyəsəna isu kprou. Ku siyile waali k̀ keŋ liyiti isu sumaya, na ku nyəŋ ke liyiti. Uena p̀a tu-kuɣv toŋ.

7 M̀p̀r̀ỳg̀ ma na wontuyv liyiti nyəŋku. Ku we səyəntv ke səsəm, na ku toma feina taka. Ku wena nyəyəluyv kela səsəna k̀. Ku t̀ki na k̀ feləyi nəsəhe ke mpi pə kaasaa t̀. Ku ta nəyəsəna wontu nti t̀ t̀m t̀ tema k̀esuyv t̀. Ku həŋ we naanvwa.

⁸ Μρύγύ μα να həluyv səkpəluɣu luwa həkv taa, na kú kpesi i taa tooso. Ku wena ise ké isu yulu, na ku nəɣɔ yəɣətəɣi kalampaanu təm.

Isə huv təm

⁹ Μρύγύ μα να pa suwa kumlee. Uena Tam təɔ tu nəɣəlv i caya. I wontu həlvmaa ké təlaɪaɪ. I nyɔɔsi wɛ isu kponkpomvlvm mayamaya. I kumte məkaya kəkə ké, na tə pəpələe wɛ isu mamala.

¹⁰ Kəkə lukaya tə tɛɛ na ká kpenɪ isu pəɣɔ kɛ i isentaa. Yəlaa kɛ iyisi iyisi səɲa i kiŋ na pa taa lɛlaa lakɪ-i təmlɛ. Μρύγύ huvlaa caya na pá həti takəlasɪ.

¹¹ Ma nyənaya wontuɣu ŋku ku həluyv yəɣətaya kalampaanu təm kɛ mpv tɔ, uena má na pa kv-kv, na pá pɛti kəkə taa si kú nyaya.

¹² Μρύγύ pa lɛɛka wontu lentɪ toma. Ama pa sɔɔsa-təɣi weesuyv kɛ pəcəɣɔ waatu nəɣəlv i tɔɔ.

¹³ Pə waali ké ma nawa nəɣəlv na isəɲmuntv kəɲna-i. I nəɣəsəna yulu pəyaya. Μρύγύ ŋmuntv ntɪ tə pona-i na tɔ kɛtəna-i Tam tɔɔ tu ɪnɪ.

¹⁴ Μρύγύ pa ha-i toŋ na teeli na kawulaya. Si piitimnaa təna, na nsəma yəlaa, í lapɪ-i təmlɛ. I toŋ ká wɛɛ tam ké, na i kawulaya kaa tɛ.

Taniyeeli toosee kancaalaya nyəna huvwɛɛ kilisuyv

¹⁵ Μρύγύ Taniyeeli tɔma si: Ma toosee kra-m səɣəntv, na pə pɛkəli-m ma taa.

¹⁶ Uena ma kɛtəna mpa paa wɛ təna tɔ, pa taa nəɣəlv. Uena má pəɔsi-i pə təna pə tampana, na ílɛ i keesi-m pə huvwɛɛ.

¹⁷ Si taale wontu səsəəntv liyiti ɪnəɣəle, antulinya kawulasɪ nsi su kɔɔ tɔ.

¹⁸ Pələ pa waali ké isətaa Isə səsə yəlaa ká təɣɔ kawulaya kɛ tam tɔɔ.

¹⁹ Pə waali ké ma luyv lapa si, má nyɪ wontuɣu liyiti nyəŋku tampana. Ku wɛ səɣəntv kɛ səsəm ké. Ku ta nəɣəsəna lentɪ. Ku kela kɛ nyəɣəlvɔv ké. Ku səkraŋ kɛ nyəɣəlvɔv kuvɛɛmuyv. Ku təkɪ ké na ku fɛləɣi nəɔhɛɛ kɛ mpi pə kaasaa tɔ.

²⁰ Ma nyəna tətəɣɔ kv həŋ naanɔwa. Na i taa lɛŋku ŋku kv nyəwa na kv kpesi tooso tɔ. Ku wena ise ké na nəɣɔ. Ku yəɣətaya kalampaanu təm na kv kəla lɛləɲ.

²¹ Tənaya kv yoonə Isə yəlaa, kv caakaya-wɛɣɛ kəlvɔv.

²² Μρύγύ Tam tɔɔ tu kəma na í ha isətaa Isə səsə yəlaa kɛ tampana. Pa kawulaya təɣəlv waatu talaa kɛlɛ.

²³ Uena í kilisi-m wontuɣu liyiti nyəŋku ŋku kv huvwɛɛ si, ŋkuyvle atɛ kawulaya liyiti nyəŋka ŋka ka ta nəɣəsəna lɛŋsi tɔ. Kaa təɣɔ atɛ yəlaa təna, na ká fɛli-wɛ na ká yəkɪ-wɛ.

²⁴ Həŋ naanɔwa kɛlɛ, ka taa awulaa mpa paa təkɪ na pá kaasəɣi tɔma tɔ. Naanɔwa na kulvm nyəŋ wei i ta nəɣəsəna kancaalaya nyəma tɔ, i ká təɣɔ i nyəŋka kɛ pɛlɛ pa waali, na í təɣəni pa taa tooso.

²⁵ I ka tvv isətaa Isə səsə na í ŋmakəli i yəlaa. I ká mayasɪ i taa si í layasɪ Isə kiin na i acimanaa. I ká ŋmakəli Isə yəlaa kɛ pusɪ tooso na həɣəlvɔv.

²⁶ Pələ pə waali paa huvna-i na pá lɛɛkɪ i toŋ. Paa wakəli-i tam tɔɔ.

²⁷ Paa lɛɛkɪ atɛ awulaa səsəəntv na pa toŋ. Paa cɛla isətaa Isə səsə yəlaa. Yəlaa mpɛ pa kawulaya ká wɛɛna tam tɔɔ, na ŋmakəllaa təna ká nuna-wɛ na pá lakɪ-wɛɣɛ təmlɛ.

²⁸ Təm ntɪ tə tənaya ntɔ. Μρύγύ pə pɛkəla-m ma huvwɛɛ taa ké səsəm. Uena má mayasəɣi-təɣi ma taa.

8

Taniyeeli toosee naale nyəna

¹ Μρύγύ Taniyeeli má, ma tasa toosuɣu kɛ wulav Pɛlɛtasaa kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa.

² Ma toosaa ké si, ma we ilam tetu hōyōluyū taa. Koluŋa ɪcate səsəole Susi taa kele ma səŋa Wulayi pəyō nəyō.

³ Ilena má ná iwaav səŋa pəyō ŋke ka nəyō, na ku wena həŋ kutayaləŋ. Ama ɪ taa ləŋku ta nyō ləŋ pəyele ku kəla ləŋku.

⁴ Ḿpóyó ku suv yókuyū ke ilim tətule na pə ntəyōŋ na pə mpətəŋ hōyōləŋ. Wontuyū nakuli ku ta pəsi na kú taŋ-ku. Pécó nəyōlv ta pəsi na í ya mpa ku yókəyi mpv tō. Ku lakaya isəna ku luyū wee təyō, na ku toŋ səsəyi.

⁵ Ma təŋna mpi ma nawa mpv tō pə təm mayasuyū ke mpv. Ie ma tuta pəŋtuluyū luna ilim tətule tō kele. Ku təŋaya heelim tō ké ləŋləŋ ké na kú cəəki tetv. Ku wena həluyū toŋ nyəŋku nakuləyi ku ise heku taa.

⁶ Ḿpóyó ku kpətəna həŋ naale iwaav ŋku ma na ku səŋa pəyō nəyō tō. Ilena ku pukina ku tō na sewa na ku toŋ təna.

⁷ Ku tala-ku ilena ku niki-kuyū yókuyū haləna ku peli ku həŋ naale. Iwaav ta pəsi-ku pécó nəyōlv ta waasi-ku. Ilena pəŋtuluyū hu-kuyū ate na kú feli-kuyū nəsəhe.

⁸ Ḿpóyó ku lapa toŋ ke səsəm. Ku toma pu teu ilena ku həluyū səsəv ŋku ku peli kprakpa. Ilena həŋ toŋ nyəŋ liyiti nyō ku lonte taa. Na í nyənəyənə antulinya hōyōləŋ təna taa.

⁹ Ḿpóyó həluyū səkpeluyū nakuli ku nyō həŋ ɪ taa ləŋku tō. Ilena kú pu səsəm na kú tala ilim tətule na pə ntəyōŋ tō na tetv kəpantv tō.

¹⁰ Ḿpóyó ku kra isətulŋasi kin na kú pəti ləŋsi ke ate na ku feli-səyi nəsəhe.

¹¹ Ilena kú kra isətulŋasi caa tō. Ku kuwa ɪ tanəŋ na taanaya kətasi na kú yōki ɪ Isə təsəele.

¹² Ḿpóyó pa tv isətaa yəlaa na kətaya tam nyəŋka ke ku niŋ taa ké ku isayatu tō. Ilena kú feli tampana Isə sēv ke nəsəhe, na kú waa ku təma taa.

¹³ Ḿpóyó ma nu isətaa tillu nəyōlv ɪ yōyōtaya. Ilena lelv pəəsi-ɪ si: Pəlee ké paa tasa kətaya ke lapv? Na pá tayanɪ Isə təsəele na pá feli isətulŋasi ke nəsəhe?

¹⁴ Ḿpóyó ɪ cə-ɪ si: Tanəŋ na taanasɪ iyisi naale, na ŋmɔnuyū nunɔwa (2300) waali. Pəle pə waali ké paa tayanɪ Isə təsəele.

Taniyeehi toosee naale nyəna hvwee kilisuyū

¹⁵ Waatu wei Taniyeehi má, ma toosa mpv, na má pəkəyi ma toosee anɪ a hvwee ɪe, ma tuta nəyōlvuyūle ma isəntaa na í nəyəsəna yulv.

¹⁶ Na má nu nəyōlv kpəesa-ɪ na pəyō wulayi waali si: Kapəyee, seyeɪ-ɪ toosee anɪ a hvwee.

¹⁷ Ḿpóyó isətaa tillu ɪ kpətəna-m na səyəntv kra-m. Ilena má hoti ma nəyō tō. Ntəna í tō-m si: Yulv pəyaya, nu teu yoo. Toosee anɪ a ké antulinya təm təm ké.

¹⁸ ɪ yōyōtayanə-m mpv, ilena ma ise pili na má ká nyuyū. Ilena í kusɪ-m na í səŋsi-m.

¹⁹ Ḿpóyó ɪ təma-m si: Maa heeli-ŋ mpi pu kəə Isə pááná waatu tō. Mpi tō, pa təma a waatu suw ké.

²⁰ Iwaav ŋku n nawa na ku wena həŋ naale tō, ku ké Mete nyəma na Pəesi nyəma pa awulaa ké.

²¹ Pəŋtuluyū ná ké Kələeki kawulaya. Ku ise heku taa həluyū səsəŋku ŋkuyūle kancaalaya wulav.

²² Ku həluyū səsəŋku ŋku ku pelaa, na həŋ liyiti wei ɪ nyō ku lonte taa təyōle, kawulasɪ nsi su te na si kulɪ piitim mpi pə taa tō. Ama si kaa hiki toma ke mpv.

²³ Ye pə tala pa kawulasɪ təm waatu na pa isayatu puwa teu wulav acilayatu tv na kalampaanɪ tv nəyōlv ɪ ká kulɪ.

²⁴ I toma ká sɔsɔsi, ile pə kaa luna i mayamaya i kiŋ. I ká wakəli sɔsəm kə pə kaa wɛɛ nyənuɣu, na í waaki i kulapəm təna taa. Haləna í kpenna tonɣtɔnaa na Iso yəlaa na í kó.

²⁵ I acilayatu katatəlaya kə i ka tɔsəna yəlaa. I kalampaani kə i ká kɔna yəlaa payale mpa pa huɔ si pa caɣana pa ti tɔ. Haləna í kuli Awulaa Wulav tɔɔ. Waatu inəɣi pu wakəli-i, pə kaa luna yulu kiŋ.

²⁶ Tanaŋ na taanası nsı si təm wɛ tampana kə. Ile si-təɣi nyá taa. Mpi tɔ, tə waaty tatata.

²⁷ Mpróɣú pə yəla-m na pé pəsi-m kɔtəntu kə wɛɛ payale. Pə cɛpa ma tɔɔ, ilena má məli wulav təmlɛ taa. Toosee anı a wakəla ma lanɛ kə mpróɣú ma ta cəkəna-yɛ.

9

Taniyeeli sələmvɣu

¹ Mete tu Aselusi pəyalu Taliyusi, wei i təɣɔ Papiloni tetu tɔ, i kawulaya

² pənaya kancaalaya nyəŋka taa kə Taniyeeli má, ma kala Iso Təm takəlası taa. Ma cəkənaa si pusi nutoso na naanɔwa kə Yosalem icate ká wɛɛ ncaale. Mpróɣú Taca a ka heela Iso kuyəɣətutu teləsulu Selemii.

³ Mpróɣú ma lanɛ wakəlaa, na má suu ləyaya wontu fələtənaa taka. Na má pəli ma nyuɣu taa kə təluma na má həkə nəɣɔ. Ilena má keesi ise na Taca Iso tɔɔ, na má sələməyi-i na má wiikina-i.

⁴ Mpróɣú ma hula ma Iso Taca kə ma yəlaa isayatu. Na má sələmi-i si, Taca Iso Sɔsɔ wei nyá tə seeki na í təkəɣi nyá nəɣɔ suw tɔ. N hüləɣi suulu kə mpa pa sələyi-ŋ na pá təkəɣi nyá kiŋ təɣɔ.

⁵ Tə wakəlaa kə na tə pəsi asayaa. Tə kula nyá tɔɔ na tə kisi nyá kiŋ.

⁶ Tə ta nuna nyá kuyəɣətutu teləsəlaa mpa pa kpaaləna nyá hətɛ kə tá awulaa, na tá səsaa, na tá caanaa, na tá piitim təna yəlaa tɔ.

⁷ Taca, nyayale tampana tu, tayale tasəkəle nyəma. Pə kraɣav Yuta yəlaa, na Yosalem nyəma, na lseyeli nyəma, na pəcəlo nyəma, na pooluŋ nyəma mpa pa wɛ acalɛ wena a taa n ka təɣəna-wɛɛ isayatu nti pa lapa-ŋ tɔ tɔ tɔ tɔ.

⁸ Taca, tana ta awulaa na tá səsaa, na tá caanaa nté tasəkəle nyəma.

⁹ Taca Iso, n wena yulu pətətəle. N ka wii-tuɣu timpi tə kula nyá tɔɔ tɔ.

¹⁰ Tə ta nu nyá kiŋ wei nyá təmlɛ nyəma, nyá kuyəɣətutu teləsəlaa teləsa-tu tɔ.

¹¹ lseyeli nyəma təna yəka nyá kiŋ, pa kisa nyá nəɣɔ nuw. Ilena mpusinaa na wahalanaa mpa pa təm nyá təmlɛ tu Moisi ŋmaawa i kiŋ takəlaya taa tɔ, pá watitɣu timpi tə pəntəna-ŋ tɔ.

¹² N kəna Yosalem tɔ kə wakəluɣu səsəŋku ŋku ku taka pa ta nata antulinya təna taa tɔ. Isu n ka kpaaluɣu tá na tá awulaa na tá səsaa tɔ.

¹³ Wahala inı i mayana-tuɣu isu Moisi ŋmaawa i kiŋ takəlaya taa tɔ. Paa na mpu tɔ, tə ta nuta ta isayatu səŋ kə haləna saŋa si tə paasəna nyá tampana.

¹⁴ Pə tɔ kə n yelaa na wahala inı í kə-tu. Mpi tɔ, n təŋəyi tampana kə nyá kulapəm təna taa kə. Ama tá ta nuna nyá nəɣɔ.

¹⁵ Taca Iso, nyá ləsəna-tuɣu Icipiti tetu taa. Ilena nyá toma səsəna na nyá hətɛ yaaki haləna saŋa. Ama tá tá nuna-ŋ ilena tá təm si.

¹⁶ Tana tá caanaa tá isayatu tɔ kə Yosalem na nyá yəlaa wɛ fɛɛle taa kə mpa pa cəna-tu tɔ pa hekɔ taa. Ile heesi nyá pááná kə nyá pulaya nanŋ nyəŋka icate Yosalem tɔ kə nyá suulu səsə tɔɔ.

¹⁷ Hai, ta Iso, nu ma sələmvɣu na ma wiinav. Nyəna suulu kə nyá təsɛɛle nte tə yəkəa təɣɔ nyá səlɔɣu tɔɔ.

¹⁸ Ma Iso kə ŋkraŋuɣu na í na isəna tá na nyá icate tə wakəlaa tɔ. Pə taya ta teu tɔ kə tə wiikina-ŋ. Ama nyá səlɔɣu səsəŋku tɔ kə.

¹⁹ Hai, Tacaa, ke ηkpaηyυy na η nu tά sālēmuyυ na η wii-tυ. Ma Iso paasana nyά icate na nyά yēlaa ke ləη ke nyά suulu tōō.

Isōtaa tillu kilisuyυ ke pusι nutoso na naanwa təm

²⁰ Ma tēηna sālēmuyυ na mά tisiyi mά na Iseyeli yēlaa tά isayatu. Na mά wiikina-ι Iso tēsēele təm ke mpυ

²¹ tōyō isōtaa tillu Kapaēye wei maa nawa toosee taa tō ι kula huntυ ke ləη na ι kpaētana-m taanaya kōtaya lapυ waatu.

²² Uena ι seyēsi-m Iso kuyōyōtutu teləsulυ təm nti maa kalaa tō. Uena ι tō-m si: Ma kōmāya si ma kilisiyi-η tē hūwēē.

²³ N caala sālēmuyυ tō, Tacaa heela-m təm si mά heeli-η. Mpi tō, ι sōla-η ké. Ke ηkpaηyυy ke teu na η nu toosee anι a hūwēē.

²⁴ Nyά icate na nyά yēlaa pa tōō ké pa si pusι nutoso na naanwa ke təm naatosompōyōlaya. Pa lapa mpyōy si pá hēēsi kiiu yōkuyυ na isayatu lapυ. Pa wii-we na pá tēη siyisuyυ tam nyēηku, na toosee. Uena Iso kuyōyōtutu teləsulυ təm yoosi, na pá tayani isō tēsēele.

²⁵ Pē wēē si η nyι na η cekēna si, pē kraγau waatu wei pa kraalaa si, paa tayani Yosalem ke ηmav tō, na pé polo nyuyυ tu wei pa pēla nim na pá kra tō ι kante tō. Pē wēē pusι naatosompōyōlaya ke təm naatosompōyōlaya ké. Pēle pē paasi, pusι naatosompōyōlaya təm nutoso na naale taa ké paa tayani icate ηmav na tē kolūja. Ama pē waatūnaa ka wēē kate ké.

²⁶ Waatūnaa mpe pa waali ké paa kv apalu nōyōluyυ mūsuy. Apalu inι paa pēla-ι nim ké na pá kra-ι nyuyυ tu. Wulav nōyōlυ na ι yoolaa paa watēna icate, isu lυm na pá wakēli-te na isō tēsēele. Mpyōy ι na ι yoolaa pa wakēlayι isu pē suwa tō.

²⁷ I ká caali yēlaa payale ke pusι naatosompōyōlaya taa. I ká la na pá yele kōtasi lapυ ke isō tēsēele taa ké pusι nsι si heku taa. I ká la acaalətu tēma ke ləηləη. Halēna pé tala inι ι wakēluyυ isu Iso ka suw tō.

10

Taniyeeli toosee tooso nyāna

¹ Pēēsi nyēma wulav Silusi kawulaya pēnaya tooso nyēηka taa. Taniyeeli wei pa cuyusaa si Pelētasa a tō, ι toosa toosee naali. A ké tampana ké. Ama wahalanaa sōsaa təm ke a keēsāyi. Mpyōy ι maγasa a təm ke ι taa na ι cekēna-yē na ι keēsi.

² Mpyōy lanwakēlle sōsōle kra Taniyeeli mά. Uena mά wii ma yēlaa tōō ké cimaasēnaa tooso.

³ Maa tākι tōyōnaya kupaηka nakēli yaa nantu. Pōcō sulυm υ sūki ma nōyō taa. Pēyele maa sayaləyi nim, halēna cimaasēnaa tooso inι ι tē.

⁴ Mpyōy ma sēηa pōyō sōsaγa Tikili nōyō ke isōtu kancaalaya nyēη, kuyēēη hiu na liyiti wule.

⁵ Ma kusa ma isē uena mά ná yulυ nōyōlυ na ι suu kponkpontu tōη nyēntυ natēli tē wontu na ι lēla wula kupaη tampala.

⁶ Na ι tōnyuy muyi kōkō isu pēle nte tē pēkuyυ wē kate tō. I isēntaa nyēyēsāyi ké isu teu, na ι isēpee wē isu kōkō mukuyυ tō. I ηkpalasi nēyēsēna isu pa sotuyυ nyēyōluyυ kuvēemuyυ tō. Na ι nōyō yuy wē isu kuyaku kōkōtē.

⁷ Ma tike ma nana mpυ. Ma na mpa tō, pēle pa ta na pulυ. Ama sōyōntυ kpana-wēyē sōsōm, na pá se na pá ηmeli.

⁸ Pē yēla-m na mά tēηna yaasi sōsō inēyi nyēnyuyυ. Uena pé yōki ma muwa taa, na ma isēntaa hulυmι tēfatata.

⁹ Mpyōy yulυ inι ι kula ι nōyō tōō si ι yōyōtēyi. Uena ma isē pili na mά hoti ma nōyō tōō.

¹⁰ Mpyōy nin nuli ι kusa-m, na mά lun ma tōna na ma nin tōō na mά seliyi.

¹¹ Uena yulu inu i heeli-m si: Taniyeehi, Iso luyu we-η ké. Kuli na n ke ηkraηη na má heeli-η. Iso tila-m nyá cəɔɔ. Uena má kuli na má təηna seluyu.

¹² M̄p̄óyú i heela-m si: Taniyeehi, taa nyá. Pə kraγau hatoo kuyan̄ku n pasa nyá ti tə, nyá luyu lapa si n cəkəna kəηmelətu təγo Iso mu nyá sələmuγu. Uena i kus-m si má kəɔ má heeli-η.

¹³ Ama Peesi kawulaya isətaa tillu kaγata-m kuyeeη hiu na kolumuyu. Haləna isətaa tillaa nyuyu nyəma taa ləlv, Mikayeehi kəɔ ma kiη ke Peesi timpi maa saalaa tə, na i waasi-m.

¹⁴ Nəɔnəɔ ma kəmaγa si ma heeliγi-η mpi pu maγana nyá yəlaa ke cele tə. Mpi tə, ntəγi n nawa mpv.

¹⁵ Waatu wei isətaa tillu inu i heelaya-m təm təne tə. Ma sumaya tətiyitiyi, na nyuyu kamna atə.

¹⁶ M̄p̄óyú yulu wei maa nawa tə, i tokina ma ntompee. Uena má pəsi na má kuli nəγo na má heeli-i si: Taca, nyá təm kra-m səγəntu ke səsəm na ma muwa taa γəki.

¹⁷ Ma ta tala má yəγətəna-η. Mpi tə, ma fei toma, pəcó ma feesij lipa.

¹⁸ M̄p̄uyule i tasa-m tokinau na i ha-m toma.

¹⁹ Uena i heeli-m si: Alaafəya təm ké. Iso luyu we-η ké. Taa nyana pulu. Təki nyá ti. I təηna-m m̄p̄óyú yəγətənau, uena má yoo ton na má tə si: Taca, yəγəti. Mpi tə, n ha-m toma.

²⁰⁻²¹ Uena i heeli-m si: Ma kəma nyá kiη ké si ma keesəγi-η nti pa ηmaa tampana takəlaya taa tə. Pəcó pə wee si má polo má yoonaa Peesi kawulaya isətaa tillu. Ye ma kəla ílė Kələeki nyəη ká kəɔ. Ye pə taya isətaa tillu Mikayeehi wei i təηγi nyá yəlaa tə i paasi, nəγəlv u səηna-m.

11

¹ Ma maγamaya maa səna iləγe, Mete tu Taliyusi kawulaya pənaγa kancaalaya nyəηka taa ké.

² M̄p̄óyú isətaa tillu təma si: Maa heeli-η tampana təm.

Ilim mpətəη na pə ntəγəη awulaa yoo

Peesi awulaa səsaa tooso ká təki kawulaya ké na pá kaasəγi təma. Kantəkaya nyəma ká kəli kancaalaya nyəma ke wənav. Uena liyiti nyəη kuu pə təna na i kuli Kələeki kawulaya təɔ.

³ Ama yoolu nəγəlv i ká təγəna Kələeki kawulaya səsaya, na i laki isəna i səlaa tə.

⁴ I kawulaya puki teu, uena ká faya təm liyiti. Uena yəlaa ləlaa tala-ke. Ue pa kaa wəena toma isu kancaalaya nyəη.

⁵ Ilim mpətəη wulav ká la toma ke səsəm yaa. Ama i kupaγalaa taa nəγəlv ká kəli-i na i lėki kawulaya.

⁶ Pusi ká cəɔ pəcə, uena Icipiti wulav na Silii nyəη pá pəeli nəγə. Icipiti nyəη ká ha Silii nyəη ke i pəelə. Ama pə kaa taan̄i. Alv inu na i paalv, na i pəyaya, na i caa paa si.

⁷ Uena alv inu i calaya tu nəγəlv, i kraγa i caa lonte. Uena i polo pa koloosi acaləe taa, na i yoonaa-we na i kəli-we.

⁸ Halu i ká kuu pa tuη na pa wontu nti pa lupa wola na liyitee nyəγətu tə, na i pona Icipiti. Uena yoo hee pusi paγalə.

⁹ Uena Silii wulav yoonaa Icipiti nyəη, na i kpisi-i na i məli i tetv taa.

¹⁰ Ama i pəyalaa ká koti yoolaa ke tintika tintika ke səsəm. Pa taa ləlv na i yoolaa paa wat̄i kolontunaa isu lvm. Uena i məli, na pá tayan̄i pa təɔ ké kuluyu. Haləna pá tana-wəγe wulav kolun̄a icate.

11 Pááná ká kpa Icipiti wulav. Uena í kpaɣa ɪ yoolaa na í kpa Sili nyéma tɔɔ. Paa kɛli-wɛ, na pá kpa pa yoolaa tuutuuma.

12 Paa na Icipiti wulav ka kɔwa pa taa ké yoolaa iyisi iyisi, na í hɔ ɪ ti tɔ, ɪ kaa la aka.

13 Pusi cɔɔ pɛcɔ uena Sili wulav kpaɣa yoolaa kɔfama. Pɛle pa kɛla kɔpɛma ke paɣale, na pa yoou wontu tɛna. Na pá polo Icipiti nyéma waali.

14 Waatu ɪni ɪ taa ké paɣale ká kɔli Icipiti nyéma tɔɔ. Halɪ nyá yɛlaa taa mɔsɔntɔnaa ká kɔli ɪ tɔɔ si, pa yoosiɣi isɛna n nawa toosee taa tɔ. Ama paa kpisi.

15 Uena Sili wulav tuusi na í tá kolɔŋa ɪcatɛ, na pá lo harɛle na pá lɛɛki-tɛ. Icipiti yoolaa ká kpisi, paa pa taa akanaa maɣamaɣa, pɛle pa taa fɛina tonɔ.

16 Sili nyéma ká la isɛna pa nɔkaa tɔɣɔ. Nɔɣɔlv kaa tan-wɛ, halɪ paa kpenna lɛɣɛli nyéma. Paa ŋmakɛli-wɛ na pá wakɛlɔɣi-wɛ.

17 Paa maɣasi pa taa si pá na Icipiti wulav pá pɛɛli nɔɣɔ na pá hikina-ɪ na tɛna. Halɪ paa ha-ɪ pa pɛɛlv. Ama pɛ kaa la.

18 Pɛle pɛ paasi í ká kɛsɛna Kɛlɛki tɛtɔnaa mpa pa wɛ tenku nɔɣɔ tɔ pa tɔɔ. Ama wulav nɔɣɔlv ɪ ká sɛŋsi-ɪ. Uɛ ɪ ká lɛsi ɪ nyɛm na í tu ɪ niŋ taa.

19 Uena í mɛlɛna ɪ koloosi acalɛɛ tɔɔ na í kɛli-ɪ na í si na pɛ saali.

20 Wulav wei ɪ ká lɛɛti ɪ lonte taa tɔ ílé ɪ ká su lampuu mɔlv ke lɛɣɛli taa. Ama pu la wɛɛ naale uena pɛ kv-ɪ. Ama pɛ kaa wɛɛ yoou taa yaa pa muɣula-ɪ.

21 Yɔlv wei paa tɔɣɔna na ɪ ta nɔɣɛsɛna kawulaya tɔɣɔlv tɔ. ɪni ɪ ká caɣana ɪ lonte. Hɛsɔyɔ waatu ke ɪ ká kɔɔ na í lɛɛki kawulaya na acilayatu.

22 ɪ ká kv yoolaa tɛnaya na pɛ kpɛŋna lɔɔ yɛlaa nyɔyɔ tv. Nɔɣɔlv kaa kpa ɪ tɔɔ.

23 Yɛlaa ká polo ɪ kin si í na-wɛ pá pɛɛli nɔɣɔ. Ama ɪni ɪ ká muɣuli-wɛ. Paa na ɪ yɛlaa fɛi paɣale tɔ, ɪ tonɔ ká sɔɔsɔɣi tam ké.

24 Hɛsɔyɔ waatu ke ɪ ká cɔɔ tɛtv taa. ɪ ká la mpi ɪ caanaa taa la tɔ, isɪ wontu kuuu na tɔ talɔyɔ. Halɪ ɪ ká maɣasi isɪ ɪ tii koloosi acalɛɛ tɔɔ. Ama pɛ kaa taanɔ kɛ.

25 ɪ tonɔ na ɪ apalɔtv tɔɔ ɪ na ɪ yoolaa tuutuuma paa polo Icipiti wulav waali. Ama ílé ɪ yoolaa kɛla ɪni ɪ nyéma ke tonɔ na paɣale. Paa yooa-ɪ na pá kpisi-ɪ. Mpi tɔ, acilayatu ke paa lana-wɛ.

26 ɪ na mpa pa kaa nyɛnaya tɔ, mpe paa luna ɪ waali. Uena ɪ yoolaa ya na pa taa paɣale si.

27 Pɛle pɛ waali ké awulaa naale mpe paa ciiki acɛsaacɛsaa ciikuɣu. Ama pɛ kaa la. Mpi tɔ, pɛ ta tata tɛnaya waatu na pɛcɔ.

28 Sili wulav ka mɛlɔɣi ɪ tɛtv taa na tonɔ sɔsɔŋ. Uena í tu ɪ taa si ɪ ká wakɛli yɛlaa mpa na lɔ pa pɛɛla nɔɣɔ tɔ pa isɔ sɛɛv.

29 Pɛ waali ké ɪ ká watɪ Icipiti tɔtɔ. Ama pɛ kaa lana-ɪ isɪ pu lapv tɔ.

30 Lom nyéma ká kɔnna pa kpulɔŋ na pá yooa-ɪ. ɪ ká lv ɪ apalɔtv na í se na í mɛli. Uena í mɔ pááná na í kpɛntɛna mpa pa lv lɔ tɔ. Uena í wakɛli yɛlaa mpa na lɔ pa pɛɛla nɔɣɔ tɔ pa isɔ sɛɛv.

31 ɪ ká tili ɪ yoolaa na pá polo pá pilisi lɔ tɛsɛɛɛ. Paa sɛŋsi tananɔ na taanaya kɔtasɪ na pá siki pa acaalɔtv tɔyɔ.

32 ɪ ká tolisi isɔ sɛɛv taa acamaa na ɪ acilayatu. Uɛ ɪ kaa pɛsi isɔle sɛɛsɔlaa.

33 Ama mpa pa kɛla layatu ke pa taa tɔ, paa sɛɣɛsi lɛlaa paɣale. Pu la wɛɛ naale, uena pá kú pa taa lɛlaa, na pá wɔ lɛlaa ke kɔkɔ. Paa tv lɛlaa ke salɔka, na pá lɛɛki lɛlaa wontu.

34 Pɛcɔ tike ke paa sɛna-wɛɣɛ pa wahalanaa taa. Mpi tɔ, mɛnaafikitv ke paɣale sɔsɔyana pa tɔɔ.

35 Layatɔnaa mpe pa taa lɛlaa ká si. Pa sɛm mpi pu tayanna yɛlaa na pá wɛɛ teu tananɔ. Halɛna tɛnaya waatu. Mpi tɔ, waatu wei pa suwa tɔ ɪ ká kɔɔ.

³⁶ Ama Sili wulau ka la isəna pə maɣa-i tɔɔ. I ká maɣasi i taa si i kəla tunj təna. Haləna í kpa Isə maɣamaya tɔɔ. Ḿpúyú i ka la, haləna waatu wei Isə ká hɔ i nkpaɲyɔ tɔ. Isəna Isə sukɪ tɔ mpv pə lakəna.

³⁷ I ká nyəni yem ké i caanaa tunj na alaa tɔyɔ Talamusi. I ká hɔ i tɔyɪ na í footi tunj təna.

³⁸ Paa na mpv i ká laa koloosi acalɛ tɔyɔ ŋku i caanaa taa nyɪ tɔ. Haləna í ha-kuyɔ wola na nyəɣəluɔyɔ kuseemuyɔ na liyitee pɛɛ na wontu kɔpantu.

³⁹ Tɔyɔ ŋku ku toŋ ke i ká yoonaa koloosi acalɛ na í kusi ku tɔŋlaa nyɔɔŋ. I ká kpa pa taa paɣale ke nyuyɔ nyəma, na í ha-weyɛ tetɔnaa.

⁴⁰ Icipiti wulau ká kuli Sili nyəŋ tɔɔ ké tənaya waatu. Ama Sili nyəŋ ká sɛŋi-na i yoo kɛkɛnaa, na kpaɲanəŋ na pə kɔpələŋ ke paɣale. I ká watɪ tetɔnaa isɪ pəɣɔ lum.

⁴¹ I ká tii Isɛyeli tetɔ tɔɔ na í ku yəlaa iyisi naanɔwa. Ama Itəm na Mowapu pə yəlaa na Amoni yoolaa səsaa ká fiti.

⁴² I ká tɔ niŋ ke acalɛ paɣale tɔɔ. Icipiti tetɔ kaa fiti paa pəɔ.

⁴³ I ká kuu Icipiti wola na liyitee nyəɣəluɔyɔ na kacəka wontu. I ká ŋmakəli Lipii na Itiyopii nyəma.

⁴⁴ I ká nu si ilim təlule na pə ntɔɔŋ nyəma kəma-i yoonav. Ilena í məli pa waali na pááná na í ku paɣale.

⁴⁵ I ká siki i kawulaya cəkəle ke tenku na puyɔ Siyɔŋ pa həkɔ taa. Timpi tetɔ kəla teu tɔ. Pəle pə waali ké pu tala i tənaya. Pəyele nɔɣəlv kaa waasi-i.

12

Tənaya waatu

¹ Ḿpúyú isətaa tillu heela-m tətɔ si: Waatu inəɣəle isətaa tillu səsə Mikayeehi wei i tanɔyɪ ma yəlaa tɔ i ká kuli. Wahala wei too yəlaa kulaa pa ta nata tɔ, i ká kəɔ waatu inɪ. Ilena pə ya ma yəlaa mpa pa həla we weesuyɔ takəlaya taa tɔ pa nyɔɔŋ.

² Mpa pa tooki tɔ, pa taa paɣale ká fe. Lɛlaa ká hiki weesuyɔ ŋku ku tenj tɔ. Ilena lɛlaa ke fɛɛɛ səsəɔle tam nyəntɛ.

³ Layatɔnaa mpa paa seɣesa yəlaa samaa ke tampana tɔŋyɔyɔ təm tɔ paa te kəkə isɪ isətɔlvŋasi ke tam tɔɔ.

⁴ Tɔv, Taniyeehi, si təm tənɛyɛ nyá taa. Nmaa-tɔyɪ takəlaya taa na í taali ka tɔɔ. Yusi-ke haləna tənaya waatu. Paɣale ka kala-ke na pá səsɪ nyəm.

Tənaya waatu ke kɔŋmesəm ké

⁵ Ḿpúyú Taniyeehi má, ma nawa ma toosee anɪ a taa ké apalaa lɛlaa ke naale. Lɛlv səŋa pəɣɔ kɔtenj na cəne na lɛlv na cəne.

⁶ Ḿpúyú pa taa lɛlv pəssa isətaa tillu wei i suu kpronkrontu toŋ nyəntɔ wontu na í səŋa pəɣɔ nɔɣɔ tɔ si: Pəlee ké piti təma anɛ a ka tɛ?

⁷ Ḿpúyú isətaa tillu kpaasa i niŋ na isə na í tɔ si: Ma tuuna Tam tɔɔ Isə hətɛ taa. A ká taanɪ pusi tooso na həɣəluɔyɔ. Waatu wei paa hɛɛsi Isə yəlaa ke ŋmakəluɔyɔ tɔɔ mpv inɪ pu tɛ.

⁸ Ma nu təm tənɛ, ilɛ ma ta cəkəna-ti. Pə tɔɔ ké ma pəssa ma səsə si isənaya pu tɛna?

⁹ Ḿpúyú i cə-m si: Taniyeehi, taa nəɣəsi. Mpi tɔ, pə weɛ si pá ŋmɛsi təm ntɔyɪ, na pá yusi haləna tənaya waatu.

¹⁰ Maɣasəŋ ká taɲanɪ yəlaa paɣale na pá te. Ama asayaa na kaa cəkəna. Ilena pá ká nyuyɔ ke tɔ taa. Ilena layatɔnaa náá cəkəna.

¹¹ Pə kpaɲav waatu wei pa sɛŋsa tananɪ na taanaya kətasi na pá siki tɔyɔ tɔ. Pə kuyɛɛŋ we iyaya na ŋmɔnuyɔ na nunaasa na naanɔwa (1290).

¹² Lelen nulu nté wei ɪ ka kaasi ɪ ti na í tan na í tala kuyeeɪ iyaga na ηmɔnɔyɔ nunɔwa na hiu na naanɔwa na kakpasɪ (1335) tɔ.

¹³ Ye nyá ilɛ, kaasi nyá ti na ń sɔv púúyú na ń heesi. Pɔle pə waali n ká fe na Iso ká ha-η nyá kasəyaga.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU
OSEE
TOM TAKĀLAYA
Kutulutu

Iseyeli tetu ilim ntəgəŋ təw, timpi pa yaa si Samalii təgə Osee teləsaya Iso kuyəyotutu ke yəlaa. Waatu inu i taa tə, tetu ta caya teitei. Yəlaa muɣuliɣi təma, na lelāa nāa kuləɣi tetu təkəlaa təw. Iso seew maɣamaya nā heewa na Iseyeli nyəma məli laatu taa. Kypəntəŋ wei i wahala Osee təkaya i waatu taa təgələ.

Isəna pa faya Osee takəlaya tə:

Osee akpayaɛ na i təyaga pə təm, titite 1-3

Tacaa kaləgəna Iseyeli nyəma, titite 4-13

Isə səwluɣu na i nəəsi suw, titite 14

¹ Takəlaya kanε ka taa ké pa keesa təm. Tacaa ka heelina-təɣi Peeli pəyalu Osee. Sowasi pəyalu Solopəwam wei i ka ke Iseyeli wulaw tə i pəwle taa ké Tacaa keesa Osee ke təm nti. Waatu kulum inu i taa tətəgə, Osiyasi na Yotam na Ahasi na Isekiyasi, pəle pa təkaya kawulaya ke Yuta taa, na pā kaasəɣi təma.

Isə kuyəyotutu teləswlu Osee alu na i piya pa təm

² Təm kancaalaya nyəntu nti Tacaa heela Osee təgələ si: Polo na n̄ kpaɣa apalaa təna alu nəgəlu.

I piya i təŋ si too ikpate.

Mpi tə, Iseyeli nyəma təna kisa Tacaa maya, na pā ha pa təɣi tuŋ laaw taa.

³ M̄pəgə Osee polaa na i kpaɣa Tipilayim pəelə Komεε. Ilena alu inu i luli-ɪ apaluɣəyaga.

⁴ M̄pəgə Tacaa təma Osee si:

Ha-ke si, Sisilee.

Mpi tə, pə kaasa pəcə maa lεεti Yehu luluɣu nyəma ke yuləkule nte pa lapa Sisilee tə tə təw.

Ilena má su Iseyeli kawulaya tənaya.

⁵ Maa wakəli pa yoolaa toŋ ke Sisilee tetəkəle taa ké kuyaku ŋku.

⁶ Komεε tasa həgə haɣaw, ilena i luli apaluɣəyaga, na Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pətətəle fei.

Pə huwεε nte si Tacaa má ma kaa nyəni pa pətətəle na má huli-wεɣε suulu.

⁷ Ama ma kaa la m̄pəgə Yuta nyəma. Halɪ pa Iso Tacaa má, maa waasi-wεɣε. Ma paa feina yoo yaa təw, yaa layate, yaa yoo kpaɣanəŋ, yaa i cayaɫaa.

⁸ Komεε tisa Pətətəle fei, ilena i kpaɣa həgə na i luli apaluɣəyaga.

⁹ Ilena Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pa ta ke ma nyəma.

Mpi tə, Iseyeli nyəma ta ke ma yəlaa, na má tá ké pa Iso.

2

Sisilee cele kuyaku səwəŋku

¹ Ama kuyaku nakoli Iseyeli nyəma ká la paɣaw ke səwəm. Paa wεε isu lum nəgə kanyəŋa.

Hali pa kaa pəsi pa kaluyu.
 Waatu inı İso weesuɣu tu
 má ma kaa tasa yəɣətuyu si,
 pa ta ke ma yəlaa.

Maa yaa-weyε ma pəyalaa ké.

² İlena Yuta na İseyeli pá krenti na pá kpa wulau kuləm,
 na pá pəsi tetu nyəma.

Sisilee cele kuyaku səsəəŋku nté.

³ Tacaası í ha mə tetənaa apalɔnyəma si:

Pa ke ma nyəma, na alɔnyəma si: Pətətəle wεε.

İseyeli wε ke İsu alɔ tetelatv

⁴ Mpróyó Tacaası yəɣətəa si:

İ kaləna mə too İseyeli,

í taa yelee-ı.

Mpi tə, ı ta ke ma alɔ tətə,

pəcó ma ta ke ı paalɔ.

İ husı tetelatətu cacaaası ke ı İsentaa,
 na í ləsi wasaŋkalətu ke ı taa.

⁵ Ye pə taya mpu,

maa yelee-ı kpetε təyələyəli,

İsu kuyəŋku pa lula-ı tə.

Maa yelee na ı tetu pəsi wulaya
 nyəntu na tə wuli na í səna lukətu.

⁶ Ma feina ı piya pətətəle.

Mpi tə, si təŋa ı ikpate ké.

⁷ Pəyele si too kuyi ı ti nyuyuy ké na tetelatətu.

Hali ı kpaaləyi tam si,

inı ı ka təŋ ı təŋnaa mpa pa haaki-ı

təɣənaɣa na ləm tə.

Pa na ı kutakəm na ı kutəɣələm na nim na solum.

⁸ Ama Tacaası má,

maa təkı-ı mpaav na səwa kalaa.

Maa ŋma koluyə na má cəəna-ı na í taa tasa luu.

⁹ İ ká mayası İsu í pəeki ı təŋnaa

na ı təŋ pa waali, kpetε.

Waatu inəɣəle ı ká tə si:

Pə wεε si má məli ma paalɔ kancaalaya nyəŋ.

Mpi tə, ma nukaya tənaya leleŋ na pə kəli nəəno.

¹⁰ N taa cəkəna si,

İso má, ma celayana-ŋ kutəɣəu,

na solum, na nim, na má səsı-ŋ toŋ,

na má ha-ŋ liyitee na wola.

İlena ń kpaɣa na ń lakəna tuyuy Paali ke təmlε.

¹¹ Pə təw ké maa ləeki ma təɣənaɣa,

na ma solum ke kumtu waatu.

İlena ma ləeki kponkrontu toŋ nyəntu na heeŋ huntu,

na ń laŋ nyá kutakəm na nyá kutəɣələm na ń lu kpetε.

¹² Nyá təŋnaa İsentaa ké maa wəɣəsi nyá wontu,

pa taa nəɣəlɔ kaa kpesi.

¹³ Maa yelee na nyá laŋholumle,

na nyá İsətu kofalɔ acimanaa,

na nyá kuyeeη kuhēesəη,
na nyá kətasi lensənaa pé si tənaya.

¹⁴ Ulena nyuto leeki nyá tuj tawa
nna n tənaya si nyá tənnaa kufeluyə tə,
na taale wontu náá təyə.

¹⁵ Maa hə nyá ηkraηuyə ke timpi n səə ma təə tə pə təə.
Pəyele n laaki Paalənaa,
na n laki kacəka na n tənəyɪ nyá tənnaa.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa yəyətəa si:
Maa tayani ma alə ke muyə
na má pona-ɪ wulaya tetə taa,
na má na-ɪ t́ la acacaale faaci.

¹⁷ Ulena í tənɪ-m na luyə kuləmuyə ɪsu ɪ pɛelətu waatu.
Yaa ɪsu ɪ Icipiti luv saa.
Waatu inəyɪ maa cele-ɪ ɪ lesəη tuj.
Ulena lanpəsəle tetekəle pəsi ɪsu tɛeluyə nənəyə.

Ciikuyə kuyakv

¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa yəyətəa si:
Kuyəηkuyə lseyeli n ka yaa-m nyá paalə,
n kaa tasa-m yaav ke nyá Səsə Paali.

¹⁹ Maa ləsi nyá nəyə taa ké Paali na tuj leləη hələ,
n kaa tasa-yeyə yaav.

²⁰ Ulena má na taale wontu, na sumasi,
na ate nyamanyamanaa t́ pɛeli nəyə si wontu ntɪ
tə taa la ma yəlaa ke pəlv.
Ulena ma kpiisi tetə təə ké yoou wontu tənə,
na pé yele na ma yəlaa hēesɪ təpamm.

²¹ lseyeli ma na-η ta akpəyalə ka wɛɛ tam ke m̀p̀r̀ỳg̀ỳ.
Maa səli-η na má tənəyɪ tampana,
na má paasəyənə-η teu.

²² Ma kaa layasi.
Ulena pécó n nyɪ si ma ké Tacaa.

²³ Kuyəηkuyə maa mu mə kusələmutə,
na ɪsətənyuyə kusələmutə.

Ulena ɪsətənyuyə náá mu tetə kusələmutə,
²⁴ na tetə náá mu təyənaya na tuj pə kusələmutə.
Kəhaləm mɪ pəle pu mu Sisilee kusələmutə.

Isə tuuki ke pa yaa Sisilee na pa tɛ taa.

²⁵ Maa məηna Pətətəle fɛi nyaya tetə taa,
na má wɛɛna nyá pətətəle.
Maa heeli Pa ta ke ma nyəma nyá si n ké ma nyəη,
na n yaa-m si nyá Isə.

3

Mayasuyə

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa heela-m si: Tasa nyá alə ke kpəyav. Paa ɪ məla apalaa tənə alvto
taa tə. Ma sələ m̀p̀r̀ỳg̀ỳ lseyeli nyəma ké na pə tənəyɪ tuj na pá sələ pə lesəη
kakalasi.

² Ma mɔwa ma alə na liyitee nyəyətə naanowa na kakpasi, na təyənaya pɛe
saakənəa naatoso.

³ Ma heela-η si: Caya na pə taanɪ, taŋɪ-m na ń yele wasaŋkalətu. Ma mayamaya maa taŋɪ-η mpv tətə.

⁴ Mpv inəxi lseyeli nyəma me í ká caya, í kaa wɛɛna wulav na paasənɩv. Yaa kətasi na kətəlaa toko wei pa pəəsəyəna Tacaa ke təm tə, yaa tələalɛ.

⁵ Ɔ ká tɛ na í məli mə tetv taa, na í mələna mə lso na mə wulav Tafiti lɔlɔyɔv tɔ. Ɔ ká nyana Tacaa má na máá kooli-meyɛ kɔpantv.

4

Ɔso huvnav ke ɪyəlaa

¹ lseyeli nyəma me,
í nu Tacaa təm,
ɪ huukəna-me si,
yɔlv kɔpaŋ yaa kɔpantv latv nəyɔlv ɪ fɛɪ.

Nəyɔlv u tasəxi inəxi nyənuyv ke lso.
² Yəlaa təŋsəxi təmayə mpusinaa ké,
na pá muyuliyi təma.

Pa kuyi təma,
na pá ŋmuləxi,
na pá lakɪ wasaŋkalətu,
na yulokvle ke kətamsa.

³ Pə təw ké wulaya ká la tetv taa na yəlaa
təna na wahala na pá kpenna taale wontu na sumasi.
Halɪ tɛŋku taa tiina mayamaya ká saali yem.

Ɔso kalənav ke kətəlaa

⁴ Mpóyú Tacaa təma si:
Pə taya yəlaa tənaya yem ké
maa pəəsɪ yaa maa kaləna.

Ama kətəlaa ke ma huukəna.
⁵ Ɔlim na pə ɪsələ ke pu tuuli kətəlaa me.
Ɔlena pə tuuli mə na mə taapalaa lso
kuyəyətutv teləsəlaa ke ahoɔ,
na má kv mə piitim təna.

Mpɪ pə wɛnna ɪsu toto.
⁶ Ma yəlaa ta nyɪ-m,
ɪlena pá səki.
Paa na mpv kətəlaa mə tá səli si í nyɪ-m.

Haləna í sɔɔ ma kusəsɪtv.
Pə təw ké í kaa tasa ma kətəlaa ke lapv,
maa sɔɔ mə piya təw.

⁷ Ɔsəna kətəlaa me í hukaa tə mpv inəxi í wakələna-m.
Ɔle maa kəli mə teeli na má taa-meyɛ fɛɛɛɛ.

⁸ Ma yəlaa ɪsəyatv kuhaaŋ ke í suukəna cəncəməŋ.
Mpɪ í nyuləxi təyɔle si pɛɛɛ pá lakɪ ɪsəyatv.

⁹ Mpɪ pə mayana ma yəlaa tə pu mayana-me tətə.
Maa hɔ mə ŋkpaŋuyv ke mə təntɛ ɪsəyalɛ təw.
Maa fɛli-meyɛ ɪsəyatv nti í lapa tə.

¹⁰ Ɔ ká li, ama í kaa haya.
Ɔ ká ha mə təxi wasaŋkalətu taa.
Ama í kaa na piya.
Mpɪ tə, í lə Tacaa maya na
ma kiinɪ na í paasəna tuŋ.

11 Wasaḅkalətu na sulum kufam
pəsa ma yəlaa nyəəḅ kə.

12 Tuḅu kusaakuyu ke ma yəlaa me í sələməḅi.

Taakukulaya heeliyina-meḅe kəḅmesətu.

Laatu heelim mərə-me na pə yasi-me,

na í fayana mə Iso má.

13 Í laaki pulasi nyəəḅ taa,

na í wəki tulaalunaa ke hətu tēe isotom kəram taa.

Pə təə kə mə pēelaa ká la apalaa tēna alaa,

na mə poolaa náa la wasaḅkalətu.

14 Ue pə taḅa pēle pa ḅkraḅuyu ke maa hə.

Ama cecənaa me mə maḅamaḅa mə nyəḅku ke maa hə.

Mpi tə, í pona wasaḅkalənaa ke kpeḅḅa

na í təḅə kətaya təḅənaḅa.

Pa tuka ituule si:

Yəlaa mpa paa cəkəḅəna tə pa lepaya.

15 Ye Iseyeli nyəma laaki tuḅ,

ue Yuta nyəma náa taa kēena-we.

Í taa polo Kilikaa, yaa Petēeli.

Tənaḅa yəlaa pəsəna təlaalənaa,

na pá tuukina Taca.

16 Iseyeli nyəma kəla nyalam nyalam, isu nav alənyəḅ wei í kisa akuyu kprátuyó
tə. Ue pepe təə kə Taca ká paasəna-me isu iwēesi nsi pa pukina tətiiikile kəpante
taa tə?

17 Ífəlayim nyəma təḅəḅi tuḅ kə, ye-le-we.

18 Pa ta tu yelita sulum nyəəḅ, uləna pá suw wasaḅkalətu taa kə yav. Pa nyuyu
nyəma luyu suwəa fēle fēi kə.

19 Kacuculaya ká paaləna-we, na pa kətasi təm la-weḅe fēle.

5

Iseyeli paasənləa asayaa təm

1 Mpróyó Taca təma si:

Kətəlaa na Iseyeli paasənləa

na wulav təyaya nyəma me, í nu teu.

Pu wēe kə si í fēḅ na pə tə teu.

Paa na mpu, uləna mu pəsi ma yəlaa isu katəka,

yaa puluyu ke Misipa,

ke Tapəə puḅu təə,

2 na isu púuyó anaam ke Sitim.

Ama maa seḅesi mə tēna na í ná na í tisi.

3 Ma nyəma Iseyeli təm kə,

tə fēi-m səkrətuḅu.

Mə tusina Ífəlayim nyəma ke laatu na pə wasaḅkalətu taa.

Ulena pə tēe mə tēna.

4 Iseyeli nyəma mə kulapəle ta ha-meḅe mpaav si

í məli mə Iso má ma kiḅ.

Laatu ləmaḅasəle wenna mə taa na í yəḅi-m.

5 Mpi Iseyeli nyəma me í huləsəna laḅle tə

mpi pə huləḅəna mə wēetv.

Mə isayatu copina-me na pə kpenna Yuta nyóma.

⁶ ǀpona mə tala si í laki kətaya,
 ɪlena í kəə-m yəgətənav.

Ama í ta mayana-m.

Mpi tə, ma yela-me.

⁷ ǀyela-m na í lɔli krai piya.

Mə ɪcate ka pəsi ncaale pə kaa tala ɪsətu.

Yuta na Iseyeli nyóma pa yoo

⁸ Mǀpúyó Tacaɔ tasaa si:

ǀhɔli apalɔtutuyu ke Kipeya,

na akantəle ke Lama.

ǀyaya apalɔkakiisasi ke Peteele.

Pencamee, la laakali ke nyá waali.

⁹ Iseyeli nyóma ká wakəli yem ke ɲkraɲuyɔ həm wule.

Nti ma kraaləyi-mege ɪsəntə tə,

tə we tampana ké.

¹⁰ Yuta nyuyɔ nyóma ná layasəyi tetu toosi ké.

Ama ma rááná ká huu mə təə ɪsu pəgə lɔm.

¹¹ ǀmuyula Iseyeli nyóma,

í ta ha-wege pa tampana.

Mpi tə, í caakaya si í təɲ mə kusəsutu.

¹² Maa kra-mege ɪsu caləmvla,

na Yuta nyóma ɪsu səmola.

¹³ Mə naale í cekənaa si í feina alaafəya.

Ntəna Iseyeli nyóma tili Asilii wulav

səso kiɲ na pá yəgətəna-i.

Ama ílé ɪ kaa pəsi mə sənav.

Hali mǀpúyó ɪ ká waa-me.

¹⁴ Pə taya pulɔ, Tacaɔ ma,

ma kraana Yuta na Iseyeli ɪsu təgɔlaya.

Ye ma kra ma təgənaya ma tɛɛna ké,

nəgɔlv feina toma si í lɛeki-m.

Yəlaa məlvɔv ke ɪsə tɛ

¹⁵ Mpu tə, maa məli ma tɛ,

haləna yəlaa cekəna pa isayatu

na pá keesəna ma təə.

Ye pa suv wahala taa, paa pɛeki-m ké.

Tacaɔ má ma yəgətəna mpu.

6

¹ Waatu inəgəle Iseyeli nyóma ká tə si:

Tə mələyi Tacaɔ nyá nyá təə.

Nyá kəna-tv.

Ule n ká həkə ta hiɲ na ń waa-tv,

² na ń ha-tuyv weesuɲu.

Pə kaasa kuyeeɲ naale,

ɪlena ń kusɪ-tuyv tooso nyəɲku taa.

³ Mpu tə, tə seesi ɪsəle ke teu na tɛ nyɪ Tacaɔ.

ɪsu ilim lukuyv tanaɲ na tɛv náá nu toomaya tə.

Mpu tətəgə Tacaɔ sənav təm we naani.

4 Waatu inəyi Tacaa ká pəəsi ı tı sı:
Isənaya maa tənə Yuta na İseyeli pa təm?
Anı pa luɣu u laa-m luw ké ısu tanan ihunte,
yaa cəlv saalvɣu tə.

5 Pə təə ké ma yookina-we na
İsə kuyəɣətutv teləsəlaa waasv.
Ma kpaaləyi-we sı paa kv mə tənə.
Ma kusəələm naa teu ké təcıııı ısu ilim.
6 Ma caa ké sı yəlaa í nyı-m na pá lakı kupaıtu.
Pələ pə kəla kotası nsi kəkə lusa sı tənə tə.

İseyeli taa acaalətv

7 Teitei ısu yəlaa tənə lapv tə,
mıpyú mə ta təkı isəna
í ká sı mə nəəsi tə.
8 Kalaatı ná ké asayaa ıcate ke,
na pá kvı yəlaa.
9 Kətəlaa kpekəle ná pəsa yulukulaa ké.
Pa cənəyi yəlaa ke Sikem mpaav taa.
Mpi tə, pa ha pa təyi kawalaya taa ké.
10 Ma nawa acaalətv ke İseyeli piitim taa.
Tıı ke pa laakı na pá pilisiyi təma.

11 Pə kaasa Yuta nyəma tə,
ma tv mə hvle pələ ké.

7

İseyeli taa kwakələm

Mıpyú Tacaa təma sı:
Waatu wei maa tayanı məınav ke ma yəlaa
mpa paa kuuwa na pa tənə tə.
1 Saa wei ma tıyi ma taa sı maa tayanı İseyeli nyəma tə,
pə kulıyi mə ısayatv na mə mvsıı təə ké.
Mpi tə, í lakı puɣusuɣu təma ké,
na í ımuləyi téesı taa, na mpatəntaa.
2 ı hvkı sı ma nyəma mə ısayatv təə.
Nəənəə tə saləka keıe í təkı na má naakı.
3 Kawalaya ke yəlaa cətəyənə wulav na ı waalı nyəma,
na pá we lanhvııııı taa.
4 ı ke wasan kalənəa ke mə tənaya.
ı weı ké ısu potopotonaa tıyuluɣu,
ıku pa hanısa na pá yeıe kəkə tikıııı
na pá nuıııııııı somtu tə,
haləna tə kra.
5 Ye pa təkı wulav acıma
ı waalı nyəma nyəkı ké na pá haya.
Sulvm kvı-we,
ılena pá sv yem yem yəɣətaya.
6 Pa cakı wulav acıya ké na pá hanı ısu kəkə.
Ahoo yıııı, ılena pá heı.
Kofen ılena pá kvı ı təə.
7 Pa tənə pa hakı páanı kə.

Uena pá kygi pa awulaa ke kulɔm kulɔm.
Pécó pa taa nɔ́ɔlɔ ta yaa-m si má sɛna-i.

⁸ Iseyeli nyóma í matəna piitimnaa lɛmpənaa ké.
I lapaya isu pɛtɛpɛtaya ŋka pa ta pəsi na ká nyaya tɔ.

⁹ Kpai nyóma nyóokəna mə toŋ,
na í kpatələyi, na mə nyóɔŋ hɔləməyi, í ta cəkəna.

¹⁰ Mpi Iseyeli nyóma me í hɔləsəna laŋa tɔ,
mpɪ pə hɔləyəna mə wɛɛtɔ.

Ma yəlaa mə kalampaanɪ kuyɔna mə tɔm.
Paa na mpɪ u pɛɛkəyi si í məli ma kiŋ.

¹¹ Ifəlayim nyóma í pəsə isu alukuku kumɛlɛŋ ké.
Halɪ í yaa Icipiti nyóma na Asilii nyóma si pá waasi-mɛ.

¹² Ye í puki mpɪ,
maa kra-mɛyɛ ma puluyɪ
taa ké teitei isu sumasi,
na má hɔ mə ŋkraŋŋ,
isu maa kraalɔyɔ-mɛ tɔ.

¹³ Isu í seekuyɪ-m mpɪ tɔ, í lepaya.
Maa wakəli-mɛyɛ í kulɔyɪ ma tɔɔ ke mpɪ tɔ pə tɔɔ ké.

Ma caakaya mə waasuyɪ ké.
Ama mə isɔsɛɛ ke kaloolaya ké.

¹⁴ I wiiki yem ké na í pilimiyi na í heetəyi mə ti.
Ama u tɛŋ mə taa,
na í sələməyi-m tɔyənaya pécó í kuləyi ma tɔɔ.

¹⁵ Anɪ ma susəna-mɛyɛ toŋ.
Uena ma kɔcɔɔ pəsi ikpatəle.

¹⁶ I kisa ma tɔɔ ké mələnav,
na í yóoləyi apalɔtɔ isu tɔɔ kpai nyəŋku.
Mə kolontunaa ká ku mə səsaa ke pa kalampaanɪ tɔɔ.
Uena pé waasi Icipiti nyóma na pɛlɛ pa paana-mɛ.

8

Ye Yɔlv tuu heelim, kacuculaya ke i kyŋ

¹ Ḿpóyó Tacaɔ tɔma si:

I hɔli apalɔtutuyɪ.
Kolontu tii ma tɛtɔ tɔɔ ké isu yepɛleku.
Mpi tɔ, Iseyeli nyóma í yəka ma kiiu,
na í wakəli má na-mɛ tá nɔ́ɔ pɛɛlɔyɔ.

² Uena í wiina-m si,
mɛyɛ Iseyeli nyóma,
í nyəma-m si maya mə Isɔ.

³ I ləwa tampana tɔyɔ
kolontu ka tɔyənɪ-mɛ.

⁴ I kraaki awulaa,
na pa waali nyóma,
u pɔɔsəyi-m natəli.
Mə liyitee na mə wɔlanaa ke
í kpakəyi na í lɔɔki yem si,
í luki tuŋ.
Pə tɔɔ ké paa wakəli-mɛ.

5 Samalii nyóma me,
 í lə mə wula navle.
 Ɔ kraasəyi ma pááná ké.
 Waatv wei ké í ká yele isayatu
 na má yele-meɣe kalənav?
 6 Iseyeli koolu lapəna mə navle níté.
 Tə feina Iso pɔlvɔv.
 Pə təw ké tu yəki.
 7 Timpi í tuukuɣu heelim tə,
 isu í koma kacuculaya.
 Teitei isu pa tukuɣu ituule tə si:
 Ye təɣənaɣa ta tu nyəwɛ mɔlvɔm fei.
 Paa mɔlvɔm tu wee, caɣalaa ká təɣəna-wi.

8 Iseyeli nyóma me,
 mə təm tɛma.
 Ɔ we piitimnaa taa ké isu
 tiyaya ŋka paa lakəna tə.
 9 Pepe təw ké í pola Asilii,
 isu taale kraŋaya ŋka ka yeləyi ka ti təw tə,
 si pá waasi-me?
 Haləna í ha kəhaan si í hiki cewaa?
 Ɔ tá kisi ŋmakəlvɔv,
 isu taale kraŋasi suwe?
 10 Paa í haaki lelaa ke kəhaan tə,
 mə kreɣeluyu waatv kəmna ntə.
 Pə kaasa pəcə, í ká təɣə wahala,
 na səɣəla nna wulav səsə ká sɔki-me tə.
 11 Ɔ ŋmawa kətaya təlataɛnaa ke səsəm si í pəntəyi.
 Mə kətasi təlataɛnaa yelina na í pəntəyi.
 12 Paa maa ŋmaa-meɣe layatu
 tasvɔvnaa ke təm isəna,
 í kaa paasəna.
 13 Luluɣu təw ké í lakɪ mə kətasi.
 Ama maa mɔvi.
 Mpi tə, maa səkɪ mə isayatu təw.
 Isu ma pona-meɣe Icipiti na pə hə mə ŋkraŋvɔv.

14 Iseyeli nyóma me,
 í səwə mə ŋmalv təw,
 na í ŋma mə təyi kutulvŋ kɔraŋ.
 Yuta nyóma ná ŋma koloosi na pá cəwəna acalɛ tuutuuma.
 Ama isu ma wəpa mə acalɛ na mə kutulvŋ kɔraŋ ke kəkə.

9

Iseyeli nyóma ká laŋ pə təna

1 Iseyeli nyóma í taa yəwəwəna
 kɔmtv isu piitimnaa lelaa.
 Mpi tə, í ləwə mə Iso na í təŋəyi tuŋ.
 Pəcə í səwə kɔfəlvɔv asilima
 nyəŋkə ke təfallənaa taa.
 2 Ama mə təɣənaɣa pee na mə nim,

na mə sʊlʊm kʊfam mɾi í tɔŋaa tɔ,
pə ta kɛ mə nyəm.

³ ʔ kaa pəsɪ na í ɔaɣa Taaɔa tetʊ taa.
Pə wɛɛ sɪ í məli ʔcipiti,
ɣaa Asilii na í tɔɣɔ asilima tɔɣɔnaɣa.

⁴ ʔ kaa pəsɪ na í la Taaɔa kɛ kətasi,
ɣaa í liisi-ɪ sʊlʊm na ɪ laŋle hɛɛ.
Mə tɔɣɔnaɣa ká pəsɪ-mɛɣe ləɣaɣa nyəŋka ké.
Wei í tɔɣaa ɪ pəsɪ asilima pʊlʊ.
Mə nyəɣɔsɪ tike kɛ mə tɔɣɔnaɣa ká kʊ.
ʔ kaa sʊʊna-kɛɣe ʔsɔ təsɛɛɛ taa.

⁵ ʔsənaɣa í ká la Taaɔa
acima kʊɣakʊ sɔsɔʊ wule?

⁶ Ye pə wakəla mə ɪcatɛ na í ɔɔsɪ ʔcipiti taa,
pɛɛ paa pi-mɛɣe Mamfi ɪcatɛ taa.
ʔlɛna mə liyitee nyəɣəʊ wɔntu wakəli,
na nyutʊ na sɔwa pə nyala tə taa.

⁷ Taaɔa huɛle waatʊ tapəna ntɔ,
ɪ ká feli-mɛ.
Mɛ sɪ ʔsɔ kʊɣəɣətʊ teləsʊlʊ ná sʊ kɾaŋɣʊ,
na yʊlʊ wei ʔsɔ yəɣətənaa tɔ ɪ laki yelɛyɛɛ.
ʔlɛ mə ɪsəɣatʊ na mə kʊwakələm kələna tɔʊ na pə wɛ mɾʊ.

⁸ ʔsɔ kʊɣəɣətʊ teləsʊlʊ wei í yaaki kɾaŋtʊ tɔ
í na ʔsɔ pa fenɣina ʔsɛɣɛli tɔ.
ʔsu ɪ nyəkʊɣʊ sumasɪ kɛ katəŋmusɪ tɔ,
mɾɔɣú ɪ laki ʔsɔ kʊɣəɣətʊ teləsʊlʊ maɣa paa timpi.
Paa ʔsɔ təsɛɛɛ taa yəlaa,
pa nyənəɣɪ-m pa kolontu ké.

⁹ Mə ɪsəɣatʊ nti í ka lapa Kipeya tɔɣɔ í təkaa.
ʔlɛ Taaɔa kaa sɔʊ tə tɔ.
ʔ ka yeɛ na í ná pə nav.

Taaɔa laŋwakəlle kɛ ʔsɛɣɛli tɔ

¹⁰ Mɾɔɣú Taaɔa yəɣətɔa sɪ:
ʔsɛɣɛli nyəma ka wɛ-m ləŋ ké ʔsu
yʊlʊ hikʊɣuu ʔsɛŋ pəle kʊpampantɛ kɛ wʊɔaɣa tetʊ taa tɔ.
Pəyeɛ na ma nyənəɣɪ mə ɔaanaa ʔsu fiki kalaalaya.
Ama í təŋa tʊɣʊ ɪsəɣav Paali-Peyɔɔ*fa*.
ʔlɛna í pəsɪ acaaləʊ nyəma kɛ teitei ʔsu kʊ wɛɛ tɔ. ^a Tʊɣʊ kʊlalaav hətɛ kɛ.

¹¹ Mə yəlaa teeli ká kʊli hʊntʊ ʔsu sumaya.
ʔ kaa tasa husi haɣav,
mɾɔɣú pu laki lʊlʊɣʊ.

¹² Paa í pəsaa na í hiki piya napəli,
ʔsu ma kpiisa sɪ təna na sɪ ta lata yəlaa.
Ye ma ha-mɛɣe siyile mə təm tɛma.

¹³ Ma nawa ʔsɛɣɛli nyəma,
na pá səŋa lonte kʊpantɛ taa ʔsu Tiii nyəma.
Ama paa pona pa piya kɛ kʊlaa ɪsɛntaa ké.

¹⁴ Mɾɔɣú Osee tɔma sɪ:

^a **9:10 Paali-Peyɔɔ:** Paali-Peyɔɔ kʊlʊm unəɣɪ pa yaaki tɔtɔ sɪ Pɛti-Peyɔɔ.

Tacaa, pepeye n ká hōna yēlaa pane pa ηkpannyu?
La na pa alaa husi luki,
na hēlēm nyōō pa hēla taa.

15 Μρύγύ Tacaa tōma si:
Kilikaa ke ma nawa mē isayatu tēna.
Uena ma mōna-meγε pāáná.
Maa tōyōni-meγε ma tēye mē tōma asayee tōō.
Mē nyūyū nyōma tēna kulōyi ma tōō kē.
Ma kaa tasa-meγε sōōlyū.

16 Pē hika-me na mē lila tēna wōli.
I kaa tasa pōle ke lōlyū.
Paa na mē alaa tasa piya lōlyū,
ma kyū si tēnaya.

17 Μρύγύ Osee tōma si:
Ma Isō luyū fēi-me tōtōyō timpī í kisa-i nūnav tō.
I ká la cōōlaa ke piitimnaa lēlaa taa kē.

10

Iseyeli nyōma kawulaya na pa laatu tēnaya suw

1 Iseyeli nyōma mē í ka wē kē isu tuη
wei pa yaa si lēseη tō i taale kypante,
nte tō lōlōyi teu tō.

Isēna í lōlaya tōyō
í lōlōsaya tēlaalēnaa na tuη.
Uena í tayanōyi-i teitei,
isu pa tayanūyū icate tō.

2 Yēlaa mē í kē pōpōtōnaa ke hatoo mē taa kē.
Pē tōō kē Tacaa ká yōki mē tēlaalēnaa,
na mē isayatu mēli mē nyōōη taa.

3 I ká yōyōti kē si:
Ye tō fēina wulav,
tō ta sēe Tacaa tōyō.
Ye ílé i fēi pepeye pō ku-tu?

4 Mē yōyōtaya na mē tuunav katatōlaya taka.
Pēyele kutamsa kē í pēela pōpōtu nōōsi.
Siγisuyū wakōlaa kē,
isu kpankalayalaya nyōōkyū kutōyōu taa tō.

5 Samalii nyōma ná luηiyi wōla navle nte tō wē Petēeli tō.
Uena kōtōlaa na yēlaa pá seliyi na pá caya tō lōyaya.
Mpi tō, tō yuη caa kulōyū ke mē hēku kē.

6 Paa pōna wōla navle nte tō mayamaya ke Asilii kē,
na pá ha wulav sōō.
Pu pasa Iseyeli nyōma meγε sōōm kē,
na í tōyō fēele ke yaasi inu i tōō.

7 Samalii nyá tōm tēma.
Pē tala nyá wulav tēnaya kē isu lōm kpayā taav.

8 Pē kpiisa Petēeli tēlaalēnaa mpa
pa tōsa Iseyeli nyōma tō pa tēna, na sōwa nyō.
Waatu inōyi í ká wiikina pōōη si

í takí-mε na pulasí sí sí nyǎkí-mε.

Iseyeli nyǎma kóm ke pa kututuuum

⁹ Hatoo Iseyeli nyǎma me í lapu
má kaanutu ntiyi Kipeya tǎ, í ta layasi.
Ue pǎ weε ké sí kolontu í nan-mεye tǎna.

¹⁰ Maa yele na piitimnaa hǎ má ηkpannyu,
ke má isayatu kulelǎtu nti tǎ tǎ.

¹¹ Í ka we ké isu nav alonyǎη kufalv
wei pa falǎsaa na í makí kutǎyǎu tǎ.
Tǎcaa nawa sí i luyú kii teu.
Uena í nyuli sí i tǎyí-i akuyú kprátǎyǎ.
Yuta ka lukiyi, na Iseyeli náá tǎyanǎyí.

¹² Í tuu kusiyisim na í kv sǎǎlyu.

Í toosi taale kufate.
Pǎ talaa sí í keesǎna Tǎcaa má ma tǎ
na má kǎ na má kooli-mεye kǎrantu.

¹³ Ama isayatu ke má halaa na í kvη-ti,
na í tǎyǎ kaloolaya pǎle.

Yooú keεkenaa na yoolaa
tuutuuma ke í lakaya na í taaki.

¹⁴ Pǎ tǎ ké pu wiisina-mεye yooú taa,
na pǎ kpiisi má koloosi acalεe tǎna.
Teitei isu Mowapu wulav Salǎmanη ka yooú
Peti-Apεeli nyǎma na í nanηti totonaa na pa piya tǎ,

¹⁵ mǎpǎyǎ má lana-mεye
má isayatu katatǎlaya tǎ.
Má wulav tomle nté tananη tεε.

11

Iseyeli nyǎma kaanutu na Isǎ sǎǎlyu

¹ Mǎpǎyǎ Tǎcaa tǎma sí:
Waatu wei Iseyeli n ka ké ifepu tǎ,
maa sǎǎla-η ké.

Halǎna má yaa-η ma pǎyaya,
na má lǎsi-η Icipiti taa.

² Ma tǎηna-η yaav,
ilena nyaa seeki-m na í laaki Paali na tuη lelǎη.
Uena n wǎki-i kǎtaya tulaalv.

³ Pǎyele má tǎkǎna nyá niη na má hǎ-η taataa.
Ama n ta nyǎnna tǎna.

⁴ Ma sǎǎla-η ké,
na má paasǎna-η tǎpamm,
na má wayalǎyí-η,
isu cεcε lakuyú i pǎyaya tǎ.
Ma sǎpa nyá tεε,
na má haaki-η tǎyǎnaya.

⁵ Icipiti nyǎma kaa tasa-mεye yomle kǎav yaa.
Ama Asilii nyǎma ká ηmakǎlǎna-mεye

timpi í kisa ma kin ke kante tó.

⁶ Pə tóo ké youu ka wee mə acalee taa,
na ku wakəli a kəkentim.
Iseyeli nyóma kumayasəm kasəyaya nté.

⁷ Ma yəlaa caaki-m kisuyu
na pá yaaki-we na Iso tóo, paa nukí.

⁸ Isənaɣa maa pəsi na má lo Iseyeli na pə saali?

Na má wakəli-ŋ isu ma lapu Atəma,
na Sepoyim pə acalee tó?

Təfə pu wakəli ma lanle na má nyasa ma təyi kela.

⁹ Ma kaa tasa Ifəlayim nyóma ke wakəlyu.

Mpi tó, ma ké Iso Nanŋ tu ké,
ma ta ke yulu.

¹⁰ Iso ká yaa i yəlaa mpa pa kuuwa
na pá tenna hatoo tenku waali tó na pá kəo.

Teitei isu təyolaya wiikuyu na ká kotiyi ka piya tó.

¹¹ I ka lu Icipiti na Asilii ke ləŋ,
isu sumruwu, yaa alukuku kuluyu tó.

Uena má məŋna-meɣe mə te.

Tacaa má, ma yəɣətəna mpu.

12

Krou u ləlyi pite

¹ Mpyóo Tacaa təma si:

Kaloolaya tike ke Iseyeli nyóma me í
laki-m na í puɣusuɣu-m tam.

Ama Yuta ná tamsəna Nanŋ tu má.

² Iseyeli nyóma haaki Icipiti nyóma ke nim si pá hii camte.

Mə na Asilii nyóma í pəeləyi nəəsi.

I lələsəyi mə kaloolaya,

na mə mʊsʊŋ təma ke paa kuyaku ŋku.

Ama mə camte kaa kəli heelim ké leeluyu.

³ Tacaa má maa hʊʊna Yuta nyóma meɣe.

Maa paasəna Yakəpu ləlyu nyóma meɣe mə tənte isayale tóo.

Maa yele na í təyə mə isayatu saləka.

⁴ Hatoo toto lotu taa ké Yakəpu nyá n caala nyá tətə tóo ké kuluyu.

Pə kəo na nyá na Iso í lu waatu wei nyá ise nyaalaa tó.

⁵ Nyá na isətəa tillu í ləpa na n kəli ílé.

Uena n wii na n sələm-i si í kooli-ŋ kʊpantu.

N pola Petəli, uena Tacaa lu nyá tóo na í heeli-ŋ si:

⁶ Mayale Toma təna tu Tacaa.

⁷ Maa yele na n məli cəne.

Ama pə wee si n təŋ tampana na n laki kʊpantu ké.

Tu nyá Iso má, ma tike ke naani.

⁸ Iseyeli nyóma í təkə mə niŋ taa ké

mə sanəya isayau ké,

isu taatəlaa.

I səla kamuɣulaya.

⁹ I təŋ si mə hikuyu ke mə təmlə sote ké,

pə taya kawalaya təm.

Ue isayatu fei ton sɔv taa se.

Pə taya kupantu ke təna.

¹⁰ Ntəna Tacaa si:

Hatoo í wɛv Icipiti taa tɔɔ ma ké mə Iso.

Ue maa yeke na í məli coka taa cayale,

isu mə acima waatɔnaa.

¹¹ Iso kuyɔɔtɔtu teləsəlaa ke ma heeliyi ma təm.

Ma hɔlɔɣi-mɛɣe ma luyɔ nyəntɔ,

na má sɛɛ-mɛɣe isənaa ke toosee taka taa si,

pá teləsi-mɛ.

¹² Kalaati nyəma mə pəsa asayaa kpitikpitinaa ké.

Səm ke pə kaasəna-mɛ.

Naan kataasi ke í haakaya kɔhaan ke Kilikaa.

Ama mə katasɔ tɔlate pəsa haləm taa kanmaasi huwa.

¹³ Yakəpɔ ka cəsa Mesopotami tetɔ taa,

na í pəsi lelv ntiyilu ke alv tɔɔ.

¹⁴ Ama Iso kuyɔɔtɔtu teləsɔlv ke Iso tilaa si

í ləsi Iseyeli nyəma mɛɣe Icipiti taa.

Kɔlvɔm inəɣi ɪ tɔwa si í tiiki ɪ yəlaa.

¹⁵ Iseyeli yəlaa mɛ í yəla Tacaa apalɔtv,

na í wakəli ɪ lanje tənənan.

Ama ílé ɪ ká lɛɛti-mɛɣe mə fele.

ɪ ká mələna mə yɔlvkɔle ke mə nyəɔn taa ké.

13

Isə tɔɔ kɔllaa səm

¹ Ifəlayim kpekəle nyəma mɛ

í ka nmakəlayana Iseyeli taa,

na í yɔɔtəyi na yəlaa təna tɛɛ sɔvkəna-mɛ.

Ama í kv mə ti təm na tɔn laav, iləna í si.

² Paa na mpɔ, í kama nyɔɔv ke mə isayatu taa ké.

ɪ luki mə liyitee nyəɔtɔ ke tɔɔv lɛɛsɔvɔ.

Pəyele koolu lupina nawee lɛɛsəɣ inɪ.

Uəna mɛ si í wayaləyi-ɪ na í laaki-ɪ.

³ Pə tɔɔ ké ɪ ka saali yem, isu tanan ihunte.

Yaa ankpəleɛ, yaa ləɔtv kɔlvɔv təɔnaya təmate tɔ.

Yaa isu nyəasi lukɔvɔna kutuluɣu ləpɔtv taa tɔ.

⁴ Mɔpɔyó Tacaa yɔɔtəsi:

Má kəna mə Iso ke hatoo í luw Icipiti taa tɔ.

ɪ ta nata nəɣəlv na í nəɣəsəna-m.

Pəyele nəɣəlv fei na í waasəyi isu má.

⁵ Má feɣna mə tɔɔ ké wɔlaya tetɔ

taa ké timpɪ nikaya fei mpɔ tɔ.

⁶ ɪ hikaa na í haya.

Uəna í sɔv kalampaanɪ taa,

na í sɔɔ ma tɔɔ.

⁷ Pə tɔɔ ké ma pəsa mə təna,

isu təɣəlaya yaa kprou wei ɪ papa mpaav taa tɔ.

⁸ Ma kɔla mə tɔɔ ké,

isu pa kpakɔvɔ taale wontuɣu isayav pəyaya tɔ.

Μαα cəli-mε na má li-mε, ɪsu təɣɔlaya.
Taaɛ wontu ká cəli-mε təɣɔtəɣɔtɔ.

⁹ ɪ lɔ ma wei pi wεε si má waasi-mε tɔ,
pə tɔɔ ké pə wakəla-mεɣe mpv.

¹⁰ Mə sələməna-m si má kra-mεɣe wulav na paasənlaa.
Pεɛ pa temna we? Pá ya-mε ɪɛ.

¹¹ Páána ke ma kraana-mεɣe wulav,
na kulvmeε anəɣi ma təɣənəna-ɪ.

¹² Pa ηmaa ɪseɣeli nyəma me mə tasəkəle tənaya,
na pá ηmesi teu.

¹³ ɪ nəɣəsəna ké ɪsu aɪvulv m kumɛɛɣ
lɔlɔɣv takvɣv na í kisi luv tɔ.

¹⁴ Ama ma kaa ɛεki-mεɣe səm nəɣɔ taa,
na má ya-mεɣe atətəle taa.

Pə tɔɔ tɔ, səm nyá kv-wε.

Atətəle, nyaa li-wε.

Ma feina mə pətətəle.

¹⁵ Paa ɪseɣeli nyəma í ká ɛεsi mə tɛtɔnaa hεkv.

Μαα yeɛ na kolontunaa lu mə tɔɔ ké.

Hilimate nyɔɔkvɣv hila na ləkənaa ke ɪsəna tɔ,

mpúɣú pεɛ pa kuu mə kraŋcoou təna.

14

¹ Pə wεε si Samalii nyəma me

í təɣɔ mə ɪsəɣatv saləka ké.

Mpi tɔ, í kula ma tɔɔ.

Paa kv mə na mə piya ke yoo taa,

na pá tvli mə ahontonaa lotu.

ɪsɔ waasvɣv ke ɪyəlaa

² Mpúɣú Tacaɔ yəɣɔtaa si:

ɪseɣeli nyəma í məli mə ɪsɔ Tacaɔ ma ma kiŋ.

Mpi tɔ, mə ɪsəɣatv pɛta-mεɣe.

³ ɪɛ í layasi na í məli ma kiŋ na í wiina-m si:

Tayani-tvɣv ta ɪsəɣatv,

na ń mv ta sɛɛtv ɪsu kvhaaŋ.

⁴ Pə taya Asilii ká waasəna-tv.

Pəcɔ tɔ kaa tasa yoo kraɣanəŋ ke naani tvɣv.

Tə kaa tasa tvŋ ɪnəɣi lvŋvɣv ɪsu ta ɪsɔ nyá.

Mpi tɔ, nyá tike n wenna katayəlaya pətətəle.

⁵ ɪɛna Tacaɔ si:

Ye í mələna ma tɔɔ,

maa tayani mə ɪsəɣatv.

Μαα kv ma páána ke mə tɔɔ na má səli-mεɣe teu.

⁶ Μαα wεε ɪseɣeli nyəma ɪsu cəɔv kvpaŋkv kraakvɣv tɔ.

Nyutv ká tv hɛtv, na Lipaŋ tvɣv səsəv ka lila.

⁷ ɪ ká hɛli piliŋasi ke teu ɪsu tvɣv ŋku pa yaa si olifi tɔ.

Mə səsvŋ ká nyala ɪsu Lipaŋ hətɣv.

⁸ ɪ ká kəv na má kenti mə tɔɔ

na í hala təɣənaya na pə lá teu.

Í ka tv hεtv isu lεsεη taale,
na mε hεte yaa isu Lipaη sulum.
9 Mε na tuη kulalaah í kaa we?
Má moyona mε sεlεmεη na má feηiyi mε tεε.
Ma we-meγε isu tεyv ηku kv hatv u tεεki tε.
Má haakεna-meγε mε tawa kululum.

10 Yulv wei ι kέ layatv
na nyεntv tε í cekεna tεm tεne.
Tacaα mpaaυ hυlεγεna weesuyu na alaafεya.
Tampana tεηlaa pεsεγι na pά tεη-kυ.
Ama tεε kullaα nά hotiyi.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU
SOWEELI
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Koyaku nakoli ku wee, na pa yaaki-ku si Iso koyaku səsəw. Ku wule ke i ká huuna Iseyeli nyéma na i toma səsəw. I ká keesəna pa yaasi isayaw ké. I ká huuna piitimnaa lempənaa, na í keesəna yaasi wei pele pa lakayana Iseyeli nyéma tɔ. Mpi mpi pə hɔlayaa si koyaku səsəw ŋku ku koo tɔyɔɔ. Kutolonɔ luu, na wɔlaya, na kəkəsi nyayaw, na kolontunaa yoolaa tutuyu.

Isəna pa faɣa Soweeɓi takəlaya tɔ:

Kutolonɔ luu na Iseyeli nyéma nyulelen si pá keesəna Iso tɔɔ, titite 1:1-2:17

Isə su i yəlaa ke nɔyɔ si i ká mələna-weyɛ pa wule taa, titite 2:18-3:5

Isə ká huuna piitimnaa kpai nyéma na í wakəli-we, titite 4:1-21

¹ Tom nti Taca heela Petuyeli
pəyalɔ Soweeɓi tɔyɔɔ.

Wɔlaya na kutəyɔw tɔyɔlaa pə tom

² Yuta nyéma na pə səsaa me,

í tu ŋkpaŋŋ na í nu.

Too tɔ, yaasi ine i tema kante ke
mə caanaa waatu yaa mə waatu taa?

³ I keesəyi-təyi mə piya

na pele pa keesi-təyi pa nyəŋsi.

Uena pele pá keesi pa waali nyéma.

⁴ Tɔyɔlaa tom liyiti ka tɔyɔna mə hatəmutu.

Sonsompee í kpisa mpi ile kutolonɔ náá tɔyɔ.

Kutolonɔ í kpisa mpi ile kahusi náá tɔyɔ.

Kahusi í kpisa mpi ile cələŋ náá tɔyɔ.

⁵ Solnyɔɔlaa me, í fe,

na mə lanɔ wakəli na í wii.

Mpi tɔ, pə ləsa-wəyi mə nɔyɔ taa ile í lanɔ solom.

⁶ Piitim tuutuuma lu ma tetu taa,

na pə ton we səyɔntu.

Pə taması na pə kela we isu tɔyɔlaya.

⁷ Pə kraala ta lesen na ta fikinaa tunɔ.

Pə kɔɔla tona na pə yele tɔyɔ na ku hɔlɔmaa.

⁸ I wii isu asaalu kufalu

cakuɣu i paalu ləyaya tɔ.

⁹⁻¹⁰ Pə tɔyɔ tawa tona na pə wakəli tetu lanɔ.

Pə tɔɔ ké paa tasəyi kətaya tɔyɔnaya pee

na solom na nim ponaw ke Iso təsele taa.

Kətəlaa ná caya ləyaya.

¹¹ Hataa na lesen tawa nyéma wiiki.

Mpi tɔ, tɔyɔnası pee nyəŋsi saala yem.

¹² Lesen tun wɔlaa.

Fikinaa tun na kulɔlɔŋ leləŋ tona lontilaa.

Yəlaa lanɔhɔlɔmle tona saala yem.

Nəhəkutv na Iso wiinaw

¹³ Kətaya təlate kətəlaa,

me mpa i ké Iso tæmle lataa tɔ.
 ʔ suu mæ læyaya wontu ʔsu fɔlɔtɔnaa taka na í wii,
 í hɛntɔna laɲwakølle.
 Mpi tɔ, paa tasəyi ponav ke Tacaa tæsɛele
 taa ké kɔtaya tɔyɔnaya pee na sɔlɔm.
 14 ʔ la kotuyu səsəɔv.
 ʔ kpeyeli səsaa na yɔlaa tɔna ke tá
 Iso Tacaa tæsɛele taa.
 ʔ həkɔ nɔəsɪ na í wiina-i.

Tacaa pááná kuyaku

15 Hai, waiyo!
 Tacaa huule kuyaku kpeyetaa.
 Wule nteye Iso Toma tɔna tɔ ká wakøli.
 16 Ta ʔsentaa tɔnaya ta tɔyɔnaya
 ká saali yem tɔ kaa pəsi pɔlv.
 Laɲhɔlɔmle na aɲmaala ká lu ta Iso tɔyaya taa.
 17 Mətutuuna mɔɔna tɛtɔ tɛɛ.
 Tɔyɔnaya pee nyəɲka fei tɔtɔ.
 Pə yela kpeɛɲ ke kpeɛɛ na í yɔki.
 18 Tɔla feina nyutu,
 na á wiiki, na á cəəki yem.
 Heɛɲ maɲamaɲa ná tɛma taasi.

Iso kuyəyətɔtɔ teləsvlɔ sələməyi Iso

19 Tacaa, nyaya ma wiikina.
 Mpi tɔ, wɔlaya tɛtɔ taa nyutu
 na tuɲ tɔna nyayaa ké ʔsu kəkɔ.
 20 Taale wontu maɲamaɲa ná
 keɛsa ʔse na nyá tɔɔ ké.
 Mpi tɔ, pusi tɔna nyəəwa na nyutu wɔli.
 Kəkɔ nyaya wɔlaya tɛtɔ nyutu.

2

Tacaa kuyaku kpeyɛtɔyɔ

1 ʔ hɔli tutuyu ke Iso puyɔ
 naɲɲ nyəɲku Siyɔɲ taa.
 Tɛtɔ nyəma me, í sele.
 Mpi tɔ, Tacaa huule kuyaku kpeyetaa ké.
 2 Ku ké ʔsəɲmɔntɔ kuyaku ɲku ku yuwa tɔyɔ.
 Ku ké səkpeɛtɔyɔ kuyaku ké.
 Piitim səsəəm tɔɲ nyəm kraaki ké
 ʔsu tefemle nyaaləm nyaalɔyɔ pɔ́ɔɲ tɔɔ tɔ.
 Too tɔ, pa ta nata pə taka ké
 waatɔnaa mpa pa tɛɛwa tɔ.
 Pəyele pa kaa na pə taka ké
 waatɔnaa mpa paa kɔɔ tɔ pa taa.
 3 Piitim mpi pə nɔyɔ tɔɔ wɛ ke ʔsu kəkɔ kumumuka.
 Na pə waali náá wɛ ʔsu kəkɔ ɲka ka nyaki tɔ.
 Ye pə ta tata timpi,
 pə wɛ tɔləkɔləkɔ ké ʔsu Iteni taale.
 Ye pə tɛɛwa ʔle pə yeke kpeɛɛ,
 piitim mpi pu səəki pɔlv.

4 Pə we ké isu kpaɣanəh,
 na pə seeki isu kpaɣanəh ɔaɣalaa.
 5 Pə kuləɣi puɣu tɔɔ ké na pə teləsi lɛŋku tɔɔ.
 Pə wiiki ké isu yooou keekɛnaa,
 yaa nyuu sɔsɔɔv mɔkɔvɔ tɔ.
 Pə we ké isu yoolaa sɔsaa tɛkɔvɔ yooou tɔ.
 6 Ye pə kpeɣetaa sɔɣɔntu pu
 yɔlaa tənaya na pá seliyi.
 7 Pə tɔŋ ké isu akanaa na
 pə kraaki koloosi isu yoolaa.
 Pɔlvɔv u kee-wi.
 8 Paa wei na i mpaav ké,
 nɔɣɔlv u kaɣatəɣi lɛlv.
 Paa nyəmə ke pa tɔ-we pa tɛe ké.
 Pɔlvɔv u yasəɣi pa ɔaŋa.
 9 Pə tiiki ɪcate tɔɔ ké na pə seeki koloosi tɔɔ.
 Pə kraaki kutulun tɔɔ na pə svkəna pətɔlee isu ŋmulaa.
 10 Tɛtu na ɪsɔtɔnvɔv pə seliyi pə nɔɣɔ tɔɔ ké.
 Ulena ilim na ɪsɔtu na ɪsɔtulɔŋasi pə si təkpitii.
 11 Tacaa nɔɣɔ nukɪ ké isu
 tɛv hɔla ke i yoolaa nɔɣɔ tɔɔ
 na pá we tuutuuma na pa tɔŋ we sɔɣɔntu.
 Pa laki nti i tɔɣv-we tɔ.
 Mpi tɔ, Tacaa huule kuyaku we sɔɣɔntu ké.
 Nɔɣɔlv kaa fiti ku wule.

Tacaa yaav ke i yɔlaa si pá layasi

12 Mɔpɔɣú Tacaa yɔɣɔtaa si:
 Pə na pə mpv tɔ,
 pənente i pəsəɣi tɔtɔ na í mɛli ma kin na lotu kulɔmtu.
 ɪ həkɔ nɔɔsi, í pɛli ɪsɔlvɔm na í wiina-m.
 13 Pə taya mə wontu ke pə wee si í ɔɛli.
 Ama mə laŋa ke pu wee si á wakəli.
 Pə wee ké si í mɛli mə ɪsɔ Tacaa má ma kin.
 Mpi tɔ, ma sɔɔləɣi yɔlaa ké na má wɛna pa pətɔtɔle.
 Maa mɔɣi pááná ke lɔŋ,
 ma kɔpantv fɛi tənaya.
 Maa lɔɔki ɪsəna ma tɔ ma taa si maa nyəŋsi mə ɪse tɔ.
 14 Ntanyɪ maa layasi huwee na má katɪ-meɣe kɔpantv.
 Ulena mu la-m kɔtasi ke mə tɔɣɔnaya pee na sɔlvɔm.

Nəhəkvɔ na ɪsɔ wiinav

15-16 ɪ hɔli tutuɣu ke Siyɔŋ taa.
 ɪ koti yɔlaa tənaya kotuɣu sɔsɔɔv.
 Pə kpaɣav kɔkpatɔlaa na ifepiya, na ahɔlvɔmnaa.
 Halɪ akpaɣalaa mayamaya ká lu pa nanŋ taa.
 Pa təna pá həkɔ nɔɔsi.
 17 Tacaa tɛmlɛ lataa kɔtɔlaa í wii ɪsɔ tɛsɛɛɛ
 nɔnɔɣɔ na kɔtaya tɔlate pə hekvɔ taa.
 ɪ tekɪ ɪsɔ ké niŋ, na í nyəni ta pətɔtɔle.
 ɪ taa tɔ-tɔɣv fɛɛɛ.
 Pə taa kɔɔ na kraɪ nyəma woniyi-tu si:
 Pa ɪsɔ inɪ i we le si í səna-we?

Tacaa nuwa i yalaa wiinav

18 Μρύγύ Tacaa nyá luyú tayana lapu ke nyá tetu.

N wena tə yalaa pətətəle.

19 N nu ta wiinav na n̄ tə si,

n ká ha-tuyú təyənaya pee na sulum,

na nim, na pə tələnə-tu

Si n kaa tasa yeluyú na krai nyóma won-tu.

20 N ká təyənı ta kolontunaa

mpa pa kəmna ilim ntəyən tə tə.

N ká pona-weye pooluη ke wulaya tetu taa.

N ká tən̄si pa nəy tə nyóma ke təm ten̄ku lum.

Uena pa waali nyóma ke ten̄ku Metitelanee lum.

Pa sətəa sən̄ ká nyala paa timpi.

Mpi tə, n lapa təma səsəna ké.

21 Tetu, taa nyá,

nyá lan̄le í hulumi.

Mpi tə, Tacaa lakəna təma səsəna.

22 Taale wontu í taa nyá.

Nyutu ká nyala wulaya tetu teteka taa,

na tun̄ náá l̄h̄ i pee.

Tun̄ wei pa yaa si fikinaa na lesən̄naa tə pu susi təyuuu.

23 Siyən̄ nyóma í ηmaali mə Isə Tacaa tə.

Mpi tə, i ká yele na tən̄ nu-meye ku waatu.

Kancaalaya tən̄ na kantəkaya nyəηku

ká nu-meye teitei, isu hatoo ləη taa.

24 Təyənaya pee təmatən̄naa suwa.

Sulum na nim pəle pə su hēesi.

25 Μρύγύ Tacaa təma si:

Maa lēeti-meye mə təyənasi.

Paa nsi sonsompee na kutolon̄

na kah̄si na cələη ka təya pusi liyiti tə.

**ISO KUYOYOTUTU TELEISULU
AMOSI
TOM TAKELAYA
Kutulutu**

Pu wee si Iseyeli nyéma í caya tēma kin ké na heesuyu. Uena tonṭonaa náá tǎki acamaa ise na pá muyuliyi tēma. Ntēna Iso si isēna pǎ wee si paa wei í ká tēṅ tǎ, na Amōssi telēsi yēlaa. Iso pǎssayi Iseyeli nyéma ke mpi pa laki na pǎ fēi teu tǎ pǎ tǎm.

Isēna pa faya Amōssi takēlaya tǎ:

Iso kalēḡana Iseyeli kawulaya na pa cǎlǎ nyéma, titite 1-2

Mpi pǎ yoosiyi Iso na í yēlaa tǎ, titite 3-6

Tǎmnaa mpa pǎ kulaa na pǎ hǎli Amōssi tǎ, titite 7-9

¹ Tācaa Iso kula tǎm tǎo na í heeli Yuta ícate Tekowa tiikulu Amōssi. Tǎm nti tǎ ké Iseyeli kawulaya tǎm ké. Iso yǎḡata-tǎyi na pusi naale siki na pǎcǎ tǎtu seliyi. Yuta wulav Osiyasi na Iseyeli nyǎḡ Solopuwam, wei í ké Sowasi pǎyalu tǎ pa pǎale taa ke Iso yǎḡata tǎm nti si:

² Tācaa mu pǎáná,
na í nǎḡo nu Siyǎḡ puyu taa ké Yosalem,
isu tǎḡolaya wula.
Tǎla tǎtǎḡalenaa nyutu wulaa,
na Kamēeli puyu nyutu lontili.

Tācaa kalǎnav ke Iseyeli na í cǎlǎ piitimnaa

(Sili nyéma nyǎntu)

³ Mǎpǎḡú Tācaa yǎḡataa si:
Pǎ taya isayatu kulǎmtu ke ma kalēḡana
Silií ícate sǎsǎle nyéma me.
Uena pǎ tu kǎlǎna isēna í kǎwa
Kalaati nyéma ke musuḡ na naaḡ akun tǎ.
Pǎ tǎo ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mǎ tǎo tǎ.
⁴ Maa nyayasi kǎkǎ ke mǎ awulaa,
Hasayeli na Pēni-Hatati pa tēesi.
⁵ Maa pēli Silií ícate Tamasi kampǎnaa kukalēsēḡ.
Uena kolontu suu na í ku mǎ wulav na í yēlaa.
Mpi tǎ, isayatu heele taa ké í yǎḡlǎyi.
Ye pǎ kaasa mǎ tǎtu tǎna íle paa kuu-me na pá tēena Kiii.

(Filiisi nyéma nyǎntu)

⁶ Mǎpǎḡú Tācaa tasaa si:
Pǎ taya isayatu kulǎmtu ke
ma kalēḡana Kasa Filiisi nyéma me.
Uena pǎ tu kǎlǎna isēna í kuu acalēe tǎcu yēlaa,
na í pǎētǎna-yēḡe Itǎm nyéma tǎ.
Pǎ tǎo ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mǎ tǎo tǎ.
⁷ Maa nyayasi kǎkǎ ke Kasa ícate,
na tǎ kutulunḡ kǎpǎḡ.
⁸ Maa kpiisi Asǎtati nyéma na Asǎkalǎḡ nyéma wulav.
Uena má niki Ikolǎḡ nyéma tǎo.

Pə kaa kaasi Filiisi nyóma taa ké nəyɔlv.
Tacaɔ Iso má, ma yəyɔtəna mpv.

(Fenisii nyóma nyəntv)

⁹ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa tətə si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Tiii Fenisii nyóma me.
Uena pə tu kələna isəna í ta təkɪ
nəyɔ ŋka mə na Iseyeli nyóma í ká pɛɛlaa tɔ.
Haləna í kuu acalɛɛ təcu yəlaa na
í pɛɛtəna Itəm nyóma tɔ.
Pə tɔɔ ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
¹⁰ Maa nyayasi mə ɪcate Tiii
na tə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi ke kəkɔ.

(Itəm nyóma nyəntv)

¹¹ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Itəm nyóma.
Uena pə tu kələna isəna í təyəna
mə tɛɛtɔnaa Iseyeli nyóma na layate tɔ.
Halɪ í kisi pa pətətəɛ
nyənyɔv si í kú mə rááná.
Uena í təkɪ-wɛ na mə taa ké tam.
Pə tɔɔ ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
¹² Maa nyayasi mə ɪcate Temaŋ na pa kawulaya
tɛɛsi kupaŋsi nsi si wɛ Posəla ɪcate taa təyɔ kəkɔ.
Mpi tɔ, tənaya mə awulaa səsaa ka wɛɛ.

(Amoni nyóma nyəntv)

¹³ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Amoni nyóma.
Uena pə tu kələna isu í yasuyv
Kalaati ahontonaa lotu tɔ.
Í lapa ḿpúyú si í waləsəyɪ mə tɛtv.
Pə tɔɔ ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
¹⁴ Maa nyayasi kəkɔ ke mə ɪcate səsəɛɛ Lapa,
na pə nyaya mə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi.
Yoo wula na kv kakiisasi na kv
kacuculaya taa ke maa la mpv.
¹⁵ Paa kpa mə wulav ke yomle
na pə kɛnna ɪ waali nyóma.
Tacaɔ Iso yəyɔtəna mpv.

2

(Mowapv nyóma nyəntv)

¹ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Mowapv nyóma me,
Uena pə tu kələna isəna í wəpa

Itōm wulav mōwa na í la kayalv tō.
 Pə tōō ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tōō tō.
² Maa nyayasi Mowarv tetv ke kəkō,
 na mə kawulaya tēsi kupaḥsi nsi si
 wē Keliyo ɪcatē taa tō.
 Paa yaɣa yōou kakiisası na pə tutuun
 na Mowarv nyóma si.
³ Maa kv mə wulav na ɪ waali nyóma təna.
 Tacaɪ Isə má ma yəɣətəna mpv.

(Yuta nyóma nyəntv)

⁴ Ḿróyó Tacaɪ tasaa si:
 Pə taɣa ɪsayatv kulvmtv ke
 ma kaləɣəna Yuta nyóma mē.
 Uena pə tu kələna ɪsəna í kisa ma kuvēsətə,
 na í yele ma kuvəsutv təkuyv tō.
 ɪ təɣa tuɣ na pə tolisi-mē,
 ɪsu pu lapv mə cəsənaa tō.
 Pə tōō ké ma kaa layasi nti maa
 suwa mə tōō tō.
⁵ Maa nyayasi mə tetv na mə kawulaya tēsi
 kupaḥsi nsi si wē Yosalem ɪcatē taa tō.

(Iseyeli nyóma nyəntv)

⁶ Ḿróyó Tacaɪ tasaa si:
 Pə taɣa ɪsayatv kulvmtv ke ma
 kaləɣəna Iseyeli yəlaa mē.
 Pə tōō ké ma kaa yele nti ma suwa mə tōō tō.
 Uena pə tu kələna ɪsəna í pēetəɣi yəlaa kuvama si,
 pa ta pəsi pa kəma fēlvɣv tō.
 ɪ pēetəɣi kunyəntvnaa ke ntəḅkpala
 māɣamaya nyuvv tō.
⁷ ɪ fēləɣi acamaa ke nəəhēē,
 na í pēɣ kunyəntvnaa ke pa tampana ke hvle taa.
 Pəyele cēcē na pəyaɣa pa kaaki alv kulvm,
 na pə kuyi ma nyuvv.
⁸ Wontunaa mpa í lēka kunyəntvnaa kin ke təloma tō,
 pa tōō ké í həntəɣi mə tuɣ kutuluv taa na,
 í nyəki solum mpi ɪ lēka-wē tō.
⁹ Pəyele mə tōō ké ma kōwa
 Amolii nyóma tənəḅnaḅ.
 Paa tayalaa ké ɪsu koomasi,
 na pá wē alaafəya ɪsu heleməḅ.
¹⁰ Pəle pə paasi,
 ma ləsəna-mēye Icipiti tetv taa.
 Pusi nule təcu ke maa wē mə
 waali ke wulaya tetv taa.
 Haləna í lēki Amolii nyóma tetv.
¹¹ Pə waali ké ma kpa mə pəyalaa taa ké
 Isə kuvəɣətutv teləsəlaa.
 Ma ləsa pa taa lēlaa na pá ha-m pa ti

na pá su nɔɔsi si pa kaa nyɔɔ sɔlɔm.
Yaa ma cɛsɔɣi, Iseɣeli nyɔ́ma me?

¹² Ama í hayasa-weɣe-wi.

Uena í kaɣati ma kuyɔɣɔtutu
teləsɔlaa si pá taa yɔɣɔti ma tɔm.

¹³ Maa tɛləki-me isu keeke sɔɣəlɔɣu
tɔɣɔnaɣa pee ke sɔsɔm na í nanɛti yulɔ tɔ.

¹⁴ Halɔ pu la ti faləsulɔ kupaɲ ke kate si í tulɔ-ti.
Aka kaa weena tɔɲ.

Yoolaa taa yoolu kaa hiki weesuɣu.

¹⁵ Tɔtɔlɔ kupaɲ kaa sɔɲ,
na kpaɣanɔ ɔaɣalɔ na selu kupaɲ kaa lu-ti.

¹⁶ Yoolaa nɔɣɔ tu maɣamaɣa ká lɔ
i wontu na í kuu-teɣe niɲ kpeɛɛ.
Taaɔa má, ma yɔɣɔtɔna mpɔ.

3

Iso ká pɔɔsi i yɔlaa ke pa kɔlapɔle

¹ Ḿpɔ́ɣú Taaɔa tasaa si: Iseɣeli nyɔ́ma mpa me ma læsa Icipiti tɔ, meɣe ma
yɔɣɔtɔɣi tɔm tɔne.

² Mə tike ke ma sɔɔla aɛe yɔlaa tɔna taa na má læsi.
Pə tɔɔ ké maa pɔɔsi-meɣe isayatu tɔna nti í laki tɔ.

Pə wee si Iso kuyɔɣɔtutu teləsulɔ i teləsi Iso Tɔm

³ Yɔlaa naale ká kaa mpaɔɔ
na pa ta maɣasi ku tɔm?

⁴ Tɔɣɔlaɣa ka nyusi yem ké hɔtɔɣu
taa na ká tá hiki tɔɣɔnaɣa?

Ye tɔɣɔlaɣa pəɣaɣa ta kra pulɔ,
kaa kiisi yem ké ka tante taa?

⁵ Sumaya ka tii yem ké apai taa na ká tá na toolee?
Yaa puluɣu ká kpəti yem na ku ta puu pulɔ?

⁶ Paa hulɔ apalɔtutuɣu ke yem na yɔlaa kaa nya?
Yaa wahala ká tii icate taa ké yem na Taaɔa má ma ta kɔna-i?

⁷⁻⁸ Mpɔ tɔ, ye tɔɣɔlaɣa í nyusaa aweɣe sɔɣɔntu kaa kra?
Yaa ye Taaɔa má ma yɔɣɔtɔna ile pa kisi ma tɔm teləsɔɣu?
Pəpətu fei leleɲ, Iso Taaɔa má ma kaa la pulɔ na má ɲmesi
Iso kuyɔɣɔtutu teləsɔlaa.

Iseɣeli icate sɔsɔɔle Samalii nyɔ́ma huɔnɔv

⁹ Taaɔa si: I kraali Asətəti na Icipiti
pə kawulasɔ kutuluɲ nyɔɔɲ taa.

Yɔlaa í kpɛyeli Samalii pulasɔ taa,
na í ná isayatu sɔsɔɔntu na mɔsɔɲ
wei pa laki tɔ.

¹⁰ Pa ta nyi mpi pa yaa yaasi kupaɲ tɔ.
Mpi pa lækəɣi mɔsɔɲ na pá ɲmuləɣi tɔɣɔ
pa nyəka pa kawulasɔ tɛɛsi taa.

¹¹ Pə tɔɔ ké kolontu ka nyala mə tɛtu.
I ká yəki mə koloosi na í kuu mə wontu.

Waasɔɣu laɲwakəlle nyəm

¹² Ḿpɔ́ɣú Taaɔa yɔɣɔtaa si:

Teitei isu tɔɔɔɔɔɔa kpaakuɔu heu
na tiikulu hiki nɔɔkpaasi yaa ɔkpaɔɔɔɔ
titite ke aseeta tɔ,
m̄pɔɔyɔ pu la Samalii nyɔma na pa kpelasi kupaɔsi.

Isɔ kpaalɔɔi i yɔlaa

¹³ M̄pɔɔyɔ Tacaɔ Isɔ Toma tɔna tu kpaalaa si:

Ɔ telɔsi Yakɔpu lɔlɔɔɔ nyɔma si

¹⁴ kuyaku nakuli maa kɔɔ Isɔyeli nyɔma

meyɛ lɛɛtuɔu ke mɔ isayatu.

Maa wakɔli Petɛeli tɔlaalɛnaa,

na m̄a kpesi kɔtaɔa tɔlate hɔlɔɔasi.

¹⁵ Maa yɔki tɔɔtɔnaa lɔɔɔ kutuluɔ,

na yoluma nyɔɔ.

Pa kutuluɔ wei pa lapa kacɔka na tuuɔ kela tɔ,

na pa atɛ na isɔ kutuluɔ na i pɔsi ncaa.

Tacaɔ m̄a, ma yɔɔtɔna mpu.

4

¹ M̄pɔɔyɔ Tacaɔ yɔɔtɔaa si:

Samalii alaa mpa mɛ i yasɔlaa tɔlɔpɔlɔpɔ

isu Pasɔɔ nyɔma naaɔ tɔ,

i ke ɔkpaɔɔ na i nu.

Ɔ lɛɛkɔɔi acamaa,

na i muɔɔɔɔi kɔnyɔntɔnaa.

Ɔna i tɔɔ mɔ paalaa si p̄a cɛ sɔlɔm na i nyɔɔ.

² Tacaɔ Isɔ m̄a,

ma tuuna ma hɔtɛ naɔɔ nyɔntɛ si,

kuyaku ɔku paa lɔsi mɔ nɔɔɔ na mɔ suka

isu kulɔɔa na tinte tɔ, ku tɔɔa kɔntɛ.

³ Paa lɔsi-mɛ na icatɛ koluuɔa kafɛɛɔ.

Paa pɔna-meyɛ ilim ntɔɔɔ tɔɔ.

Tacaɔ m̄a, ma yɔɔtɔna mpu.

Acɛsaaɛsaa isɔ sɛɛlaa

⁴ M̄pɔɔyɔ Tacaɔ tɔma si:

Isɔyeli nyɔma mɛ,

i cɛsi na i puki Petɛeli yaa Kilikaa

si i laki Isɔ kɛ tɔmlɛ,

na i tɔɔna-m pɔntɔnaɔ ke mpu.

Ɔ ha mɔ kɔhaaɔ ke paa tanaɔ ɔku,

ɔna i kɔna mɔ kɔhaham ke tooso nyɔɔku wule,

pɔyɛɛ i wakɔlɔna-m.

⁵ Ɔ ha mɔ sɛɛtu kɔhaɔ na mɔ kɔkɔsɔm potopotɔnaa.

Ɔ kpaalɔna nɔɔɔ sɔsɔɔa si i haaki-m luɔu kɔlɔmɔɔu

kɔcɔɔ na paa wei i nu.

Isayatu ntɔɔi i sɔɔlaa.

Isɔ Tacaɔ m̄a, ma yɔɔtɔna mpu.

Isɔyeli nyɔma laɔkpaɔsɔɔ

⁶ M̄pɔɔyɔ Tacaɔ yɔɔtɔaa si:

Ma yɛlaa na nyɔɔɔsi lu mɔ acalɛɛ taa,

na i laɔ si i suu mɔ nɔɔɔ puɔɔu.

Paa na mpu i t̄a mɔlɔna ma tɔɔ.

Taaca má ma yəχətəχəna mpu.

⁷ Ma pema-meγe teυ ke waatu wei mə kuhələm nyula-ku tə.

Ma ha icate lente ke teυ na má pe lente.

Ma yelaa na taale lente loli teu
na lente náá woli ləm laηuyυ tə.

⁸ Acalee naale yaa tooso pukaya
kubmtəle kin si á hiki ləm na á nyə.

Paa na mpu pu takı-ye.

Pəyele í tá mələna ma tə.

Taaca má ma yəχətəna mpu.

⁹ Ma yelaa na kulaya na kpeeləm

pə ku mə kutəχəη,

na kutolon təχə mə tuη tawa payale.

Paa na mpu í tá mələna ma tə.

Taaca má ma yəχətəna mpu.

¹⁰ Ma yelaa na kusəku ku mə tala

ısu maa lapu Icipiti ke Moisi waatu taa tə.

Na má yele na kolontu la sakasaka

ke mə ifepiya ke yoou taa,

na í kuu mə kraχanəη.

Na sətəa səη nyala mə təsikile taa na pə nu-me.

Paa na mpu í tá mələna ma tə.

Taaca má ma yəχətəna mpu.

¹¹ Ma wakəla pə tənaya mə te ısu

maa lapu Sətəm na Kəmə tə.

Uena mə taa ləlaa fiti ısu pa

ləuyυ təputuyυ ke kəkə taa tə.

Paa na mpu í tá mələna ma tə.

Taaca má ma yəχətəna mpu.

¹² Pə tə kə lseyeli nyəma me

ı ká na ıəna maa lana-me tə.

Ue í tayanı mə ti na í sulu-m.

¹³ Ma lapəna pəóη, na heelim,

na má holi yəlaa ke mpi mpi ma luyυ we lapu tə.

Ma pəsəyi ilim ke ahoo,

na má təη tetυ comcom nəəsi taa.

Maya Pə təna pə tυ Taaca ləə má,

ma yəχətəna mpu.

5

Iseyeli təə wula

¹ Iseyeli nyəma í nu mə səm wula:

² Iseyeli we kə ısu pəelə wei ı səpa tə.

U tasəyi kuluyυ.

Pəcə nəχəlv kaa kusı-ı.

³ Mpi tə, Taaca ləə yəχətə Iseyeli təm sı:

Ye yəlaa iyaya (1000) pola yoou,

nunəwa (100) tike ka mələna.

Ye nuunowa (100) polona,
naanowa ke pu sō.

Isō yaa-we pə taa kō na pá si

⁴ Tacaa yəgətāa si:

Ɔ kō ma kin na má ha-mege weesuyu.

⁵ Ama í taa polo Petēli, na Kilikaa,
na Pēsepa acalē təkətēnaa.

Pə taya pulu,
paa kuu Kilikaa nyóma,
na pá kpiisi Petēli nyóma.

⁶ Yosēfu luluɣu nyóma me,
ye í caa weesuyu,

pə wee si Tacaa ke í pēki.

Təfō tō, ílé ɪ ká pəsi ké ɪsu kəkō
na í nyaga pə tənaga Petēli.

Nəɣɔlu kaa pəsi ka teesuyu.

⁷ Waiyo, í layasəyi tampana na ɪsəyatv,
na í muɣuliyi tampana nyóma.

⁸ Tacaa lapəna ɪsətulɔŋasi ke waani waani.

Ɔni ɪ layasəyana səkrɛtɣu ke nyaaləm,
na nyaaləm ke səkrɛtɣu.

Na í həŋ tenku lum na í pələyi tetv tō.

Ɔ hətē nté Tacaa.

⁹ Ɔni ɪ kuyona tɔŋtɔnaa

na í laki pa koloosi acalē ke ncaa.

¹⁰ Mə taa kpaakəna tampana yəgətulu ke huule taa ké,
na wei ɪ huləyi-mege mə təwakəlle tō.

¹¹ Ɔ muɣuliyi acamaa na í ŋmuləyi pa kɔhaləm.

Pə tō ké í kaa nu mə kutuluŋ kɔpaŋ leleŋ.

Pəcō í kaa təŋ mə leseŋnaa kɔpama solum.

¹² Maa səkki mə ɪsəyatv tuutuuma taa natəli.

Ɔ muɣuliyi yuluɔpaŋ na í muɣi kɔcəŋ.

Ɔlena í kuyi acamaa təm ke huule taa.

¹³ Tasəkəle tɣu waatv kələ ɪne.

Pə tō ké layatvnaa suma si pə taa kō pə na-we.

¹⁴ Ɔ yele ɪsəyatv na í la kɔpantv.

Ɔlena Pə təna pə tv Isō wee mə waali ké tampana,
ɪsu ɪ yəgətɣu tō.

¹⁵ Ɔ kisi ɪsəyatv na í səlɪ kɔpantv,

na í təŋəyi tampana ke huule taa.

Ntanyi Pə təna pə tv Isō ká wii Yosēfu

luluɣu kakaasaya pətətəle.

¹⁶ Mpyú Pə təna pə tv Isō Tacaa yəgətāa si:

Paa nu ləyaga wula ke nənəsi tē.

Yəlaa ká makɪ kapusi ke hapee təna tō si:

Mpusi wei kele, mpusi wei kele?

Paa yaa hataa na wiila ke wiiu.

¹⁷ Waatv wei maa kō yəlaa ke feɣu tō,

ləyaga wula ká nu leseŋ tawa təna taa.

Tacaa waasvɣv kuyaku

¹⁸ Tacaa kuyaku səsəv tanlaa me,

pə taya nyaaləm ke í ká ná ku wule yoo.
Ama səkpetoyu ké.

¹⁹ Teitei isu yulu seekuyu təɣɔlaya,
na í sulina ka camna,
ilena í sɔv təyaya na í teesina kolunja.
Ilena tum nyasa-i tɔ.

²⁰ Taca kuyaku səsəv ká wee m̀p̀yú.
Ku ta ke nyaaləm nyəhku.
Ama səkpetoyu ké.

Isəsele nte Iso u caaki tɔ

²¹ M̀p̀yú Taca tɔma si:
Ma taa kraana mə kətasi na mə kotuɲ ké.

²² Mə kətasi nsi kəkə nyaya si təna tɔ
na mə təɣɔnaya nyəɲsi lu-m sɔɲ.
Maa tu caa mə nawee nim nyəna.

²³ ɪ yele kokoole ke ma ɲkraɲ taa si
í yooki-m yontu.

Maa caa má nu mə cəməɲ taɲ.

²⁴ Pə kəla teu si í yele na tampana wee mə heku,
isu pəɣə səsaya ɲka kaa nyɔki tɔ.

²⁵ Iseyeli nyəma me, pusi nule wei í tɔma wɔlaya tetv taa tɔ í lapa-m kətasi na?

²⁶ Ntəɲ mə tuɲ Sakuti na Kewaj wei í saaka mə tu təɣə í ka təkaa na í laaki?

²⁷ Pə tɔɔ ké maa yele
na pá pona-meyə Tamasi
icəte waali ke Asilii tetv taa.
Pə təna pə tv Iso má,
ma yəɣətəna mpv.

6

AcəsaaCəsaa naani

¹ Felentunaa mpa me i təkí Siyɔɲ pɔɣu
na Samalii pulaya tɔɔ ké kawulaya na naani tɔ,
mə tɔm we waiyo ké.

Meyele piitim səsəv taa acəpa
na meyele Iseyeli nyəma
təna layatv tasəlaa.

² ɪ polo Kaləne na Hamati icəte səsəvle,
na Filiisi nyəma tɔyɛ Kati,
na í na Asilii nyəma təɣə pa tetv.

ɪ ta tɛɛ mpe inəɣi pulv,
paa na pa tetv ta haɲna mə nyəntv tɔ.

³ Mə lukí kele si mpusi kuyaku í polo pooluɲ.
Sese ile mə musuɲ təɲna-kuɣv yaav.

⁴ ɪ caya mə kpelasí kupaɲsi nsi pa tayanna
tuuɲ kela tɔ si tɔɔ,
na í nyasəɣi heɲ na nawee nim nyəna nantu.

⁵ ɪ kiisiɣina mə cəməɲ si í yooki yontu.
Pəyele í keəkəna Tafiiti na í luki yontu.

⁶ ɪ tɛɲ solum na ɲkraɲ,
na í tɔɣi tulaalvnaa kupaɲpama.
Ama mə paa feina isəna Iseyeli kawulaya wakəlaa tɔ.

7 Pə tɔɔ ké ma kpaaləyɪ nɔɔnɔɔ sɪ í ká wɛɛ
mpa pa kpa yomle tɔ pa kancaalaya nyéma.
Fɛlɛntunaa acima sɪ tɔnaya.

Samalii ɪcate wakəlvɔ

8 Ḿpúyú Pə tɔna pə tɔ Isə Tacaa tɔma sɪ:
Ma tuuna ma tɪ sɪ ma nyəgəsa
Isɛyɛli nyéma kalampaanɪ ké.
Maa caaki mə kutuluŋ kɔpampaŋ.
Maa tɔ mə kolontunaa niŋ taa ké
mpɪ pə wɛ Samalii taa tɔ.

9 Ye pə kaasa yəlaa naanɔwa kɛ tɔyaya taa, pɛlɛ paa sɪ.

10 Paa wei í pola ɪ sətɔ kpaɣav sɪ ɪ pɪŋ, na í mayana pə kaasa nɔyɔlv kɛ naŋ lɛŋku
taa. ɪ ka pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Nyana nɔyɔlvɔ? ɪlɛna pɔntɔ sɪ: Aai. ɪlɛ sətɔ kpaɣav ká təkɪ-ɪ
sɪ, sɪ. Taa yaa Tacaa hətɛ na í nyɪ sɪ yɔlv wɛ cənɛ.

11 Pə taya pɔlv,
ye Tacaa í yəgɔtaa,
kutuluŋ səsɔŋ na səkpeŋ ká yəki ɪ tɔnaya.

Akaitv wɛ tɔm naalɛ ama pə ké kpɛtɛ

12 Wulee kpaɣanəŋ kpaɣa asewa kɛ kɔkpaɔmɔyɔ tɔɔ?
Yaa í na pa hala kɔ tɔɔ na naaŋ?
ɪlɛ pepe tɔɔ ké mə layasəyɪ tampana na ɪsayatɔ,
na a kɔlvɔlm pəsəyɪ nyan pɔlv?

13 Na mə laŋa hɛɛwa sɪ í lɛɛka ɪcate kpai nyəntɛ, na ɪ hɔŋ mə tɪ sɪ mə toma tɔɔ
ké í lɛɛka tɔŋ ɪcate.

14 Ḿpúyú Pə tɔna pə tɔ Isə Tacaa tɔma sɪ: Maa yele na piitim napəli pə kɔli na
pə hɔli-mɛyɛ pə tɔŋ. Pə kpaɣav Lepo-Hamatɪ kɛ Isɛyɛli tɛtɔ ilim ntəyɔŋ tɔ, haləna
Alapa lɔɔv kɛ ilim mpətəŋ tɔɔ.

7

Amɔɔsi toosee kancaalaya nyəna

1 Ḿpúyú Tacaa Isə lapa na má toosi sɪ pa tɛma wulav kɔmtɔ kancaalaya nyəntɔ,
na pə kaasi kɔfatɔ. ɪlɛna Isə tɪsɪ kutolon ɪsɪ ɪsɔŋmɔntɔ.

2 Waatɔ wei kutolon tɛma tɛtɔ tɔna taa nyutɔ kɛ niisuyɔ, ɪlɛna má wiina-ɪ sɪ:
Hai, Tacaa Isə, wii nyá yəlaa. Pa kəla pəciuu, paa sɪ.

3 ɪlɛna í layasɪ hɔwɛɛ na í tɔ sɪ: Tələ tə kaa la.

Toosee naalɛ nyəna

4 Ḿpúyú Isə Tacaa lapa na má tasa toosuyɔ sɪ, kəkə nté ɪ hɔvkayana yəlaa, na
ká nyaki tenku lɔm na tɛtɔ.

5 Ntɛna má wiina-ɪ sɪ Hai, Tacaa, yele mpɔ. Təfɔ Isɛyɛli nyéma kəla pəciuu, paa
sɪ.

6 Kɛlɛna í layasɪ na í tɔ sɪ: Tələ tə kaa la.

Toosee tooso nyəna

7 Ḿpúyú Tacaa lapa na má tasa toosuyɔ sɪ, ɪ səŋa kolunja tɔɔ kɛlɛ na í tɔka
kɔmayasuyɔ kɛ ɪ niŋ taa.

8 ɪlɛna í pɔɔsɪ-m sɪ: Amɔɔsi, wɛyɛ n naaki ma niŋ taa? Ma sɪ: Kɔmayasuyɔ.
Mpɔyɔlɛ sɪ: Ma caa ma mayasɪ ma yəlaa ké na má ná sɪ pa siyisaa yaa pa ta siyisi.
Mpɪ tɔ, ma kaa husɪ pa kawalaya.

9 Maa wakəli Isɛyɛli nyéma təkətɛlɛnaa,
na má kɔ wulav Solopɔwam lɔlvɔyɔ nyéma na layatɛ.

Amoosi tɔɔnnyu ke Peteele

¹⁰ M'p'ɔy'ɔ Peteele k'ɔtɔlv Amasiya heela Iseyeli wulav Solopɔwam si: Amoosi na i y'ɔlaa pa p'eele n'ɔɔɔ ke ny'á t'ɔɔ ke Iseyeli taa c'aneɛ, na i kuy'ɔɔt'ɔt'ɔ mayamaya wak'ɔl'ɔɔyi Iseyeli tetv.

¹¹ Halɪ i y'ɔɔt'aa si:
Paa kv-ɲ, ilena p'á kuu Iseyeli ny'ɔma
na p'á pona-w'eyɛ pooluɲ.

¹² M'p'ɔy'ɔ Amasiya t'ɔma Amoosi si: Toosee t'v ny'á, lu c'ane na ń kpe Yuta na ń tel'ɔs'ɔyi ny'á I'ɔ kuy'ɔɔt'ɔt'ɔ ke t'ena, na ń t'ɔk'ana.

¹³ Ama yele-t'ɔyi Peteele c'ane. Mpi t'ɔ, p'ə k'ɛ kawulaya I'ɔ t'aseele s'ɔs'ɔɔle k'ɛ.

¹⁴ M'p'ɔy'ɔle Amoosi c'ɔ-i si: Paa fel'ɔyi-m ma I'ɔ kuy'ɔɔt'ɔt'ɔ tel'ɔs'ɔy'v t'ɔɔ. Ama t'ɔla ke ma t'ɔk'i na m'á hal'ɔyi tuɲ.

¹⁵ Ma kal'ɔkv waali k'ɛ T'acaa yaa-m. N'tena í t'ɔ-m si m'á polo m'á k'p'aaɪ i t'ɔm ke i y'ɔlaa Iseyeli kawulaya ny'ɔma ke ilim nt'ɔɔɲ t'ɔɔ.

¹⁶ M'p'ɔy'ɔ ny'á kisina-m si ma taa k'p'aaɪ-ti. P'ə t'ɔɔ k'ɛ T'acaa si m'á tel'ɔs'i-ɲ si

¹⁷ ny'á alv k'á p'əsi apalaa t'ena alv ke ɪc'atɛ taa, na p'á kv ny'á piya ke y'ɔɔu taa. Ilena nyaa si ma ta nyi is'ɔnaa tetv taa, na p'á pona Iseyeli ny'ɔma ke tetv pooluɲ ny'ɔntv taa k'ɛ t'ɔlasɪ.

8*Toosee liyiti ny'ana*

¹ M'p'ɔy'ɔ T'acaa lapa na ma tasa toosuy'v. Tuɲ pee k'ɔp'əp'una na t'ɔkv nt'ɛ ma n'awa.

² Ilena í p'ɔɔs'i-m si: P'ep'eyɛ n naakɪ, Amoosi? Ma si Tuɲv pee wena a puwa t'ɔ a t'ɔkv. M'p'ɔy'ɔle si: Ma y'ɔlaa Iseyeli ny'ɔma puwaya, pa t'ala pa t'ɔnaya. Ma kaa tasa-w'eyɛ wiiu.

³ Ma heela-w'ɛ si:
I'ɔ T'acaa ma, ma hu'vle kuy'ɔkv wule,
kawulaya t'ɔyaya taa yontu k'á p'əsi wula.
Ilena s'ɔtaa s'ɔɔt'i, na p'ə suma tiyitiyi.

Taat'ɔlaa isayatu

⁴ M'p'ɔy'ɔ T'acaa t'ɔma si:
M'p'a m'ɛ m'ə fel'ɔyi k'ɔny'ɔnt'vnaa ke n'ɔɔh'ɛɛ,
na í kuyi tetv taa wahala ny'ɔma,

⁵ ilena í t'ɔɲ si is'ɔt'v kvfalv acima
u t'ɛɲ l'ɔɲ si t'ɔ taati.

Aaiyee si, kuy'ɔkv k'vheesuy'v
naa t'ɛɲ l'ɔɲ si t'ɔ l'ɔs'i t'ɔɔnaya pee
na t'ɔ pasa mayas'ɔlaya.

Ilena t'ɔ k'p'aaɪ ka liyitee.
Na t'ɔ lu san'ɔyanaa k'vmut'vnullaa,

⁶ na t'ɔ k'p'ɛɲ'ɔɔɔna toolee na t'ɔ p'ɛɛt'ɔyi.

Ye k'ɔny'ɔntv ta p'əsi
na í fel'i-m'eyɛ nt'ɔɲk'p'ala liyitee,
ilɛ í k'p'a-i yomle.

⁷ M'p'ɔy'ɔ T'acaa tuuwa si:
Na tetv nti í h'ɔɲna m'ə ti is'ɔnt'ɔ t'ɔ,
ma kaa s'ɔɔ m'ə lakasɪ s'ane.

⁸ P'ə t'ɔɔ k'ɛ tetv k'á sele,
na t'ɔ taa y'ɔlaa t'ena caya l'ɔyaya.
Tu k'p'aaɪ na t'ɔ tiiki is'v Nili p'ɔɔɔ l'vm.

- ⁹ M̄p̄óyó Tacaa Isó tasaa sí:
 K̄oyaṅkuyú maa yele na ilim t̄u p̄e sikuyú waatu.
 Uena s̄əkp̄et̄uȳu nyala t̄et̄u t̄əna t̄əə.
¹⁰ Maa p̄əs̄əna m̄ə acima k̄e l̄əyaya,
 na m̄ə laṅh̄ul̄um̄le yontu p̄əs̄i wula.
 Na ȳəlaa t̄əna looli pa nȳəəṅ is̄u l̄əyaya
 na pá suu l̄əyaya wontu is̄u f̄əl̄ət̄ənaa taka,
 is̄u p̄əyaya ikp̄am̄le s̄əp̄əna.
 Uena p̄e t̄ənaya mp̄u p̄ə p̄əs̄i laṅwak̄əll̄e k̄uyaku.
¹¹ M̄p̄óyó Tacaa t̄əma sí:
 Maa k̄əna wahala k̄e k̄uyaku nakuli.
 Wahala in̄əȳəle sí ma k̄uȳəṅt̄ətu nuu
 k̄onyul̄uȳu ká k̄pa ȳəlaa,
 na p̄e k̄əli is̄u nȳəṅs̄i yaa l̄uk̄ət̄u k̄uk̄uȳu-w̄e t̄ə.
¹² Paa c̄əə yem k̄é t̄et̄u t̄əna,
 na pá p̄e k̄əȳi sí pá nu ma t̄əm,
 ama pa kaa na.
¹³ K̄oyaṅkuyú l̄uk̄ət̄u ká k̄u if̄ep̄iya akpala nȳəma,
 na p̄e laa k̄upama, na pá pi-w̄e.
¹⁴ Na mp̄a pa tuukina Samalii t̄uȳu,
 yaa Taṅ nȳəṅk̄u yaa P̄e s̄ep̄a nȳəṅk̄u t̄ə.
 Pa t̄əna paa hoti, pa kaa t̄asa kul̄uȳu.

9

Toosee kakpas̄i nȳəna

- ¹ M̄p̄óyó ma na Tacaa na í s̄əṅa k̄ət̄aya t̄əlat̄e t̄əə na í t̄əṅ sí: Ƴ̄ók̄i Isó t̄əs̄e l̄e akele
 nȳuȳu na p̄e ciyiti kutuluȳu t̄əna kite.
 Maa ȳók̄i akelenaa,
 na pá hoti ȳəlaa t̄əə na p̄ə k̄u-w̄e.
 Uena yoou náá k̄u mp̄a pu kaas̄i t̄ə,
 n̄əṅl̄u kaa fiti.
² Paa pa t̄ii at̄et̄əle taa,
 maa l̄əs̄i-w̄eȳe t̄əna.
 Paa pa k̄pa is̄ət̄aa is̄u ma t̄isa-w̄e.
³ Paa Kam̄eeli p̄uȳu taa k̄é pa ṅm̄ela-m,
 is̄u ma kula pa t̄əə na má k̄pa-w̄e.
 Paa pa sewa na pá suu lum̄ t̄eə maṅam̄aya,
 maa yele na lum̄ t̄eə tum̄ nyasa-w̄eȳe t̄əna.
⁴ Ye kolontunaa pona-w̄e,
 maa yele na pá k̄u-w̄eȳe t̄əna.
 Ma kaa t̄asa-w̄eȳe waas̄uȳu,
 is̄u ma k̄piisa-w̄e.
⁵ Ye Toma t̄əna t̄u Isó Tacaa t̄áka mp̄əle k̄e t̄et̄u t̄əə,
 t̄ə k̄paa k̄é na t̄é tiiki, is̄u Nili p̄əṅṅ lum̄.
 Uena t̄ə ȳəlaa t̄əna c̄aya l̄əyaya.
⁶ Isó pama is̄ət̄ənȳuȳu k̄e t̄et̄u t̄əə k̄é.
 Ƴ̄l̄apa ı t̄əc̄aȳale k̄e is̄ət̄ənȳuȳu nȳuȳu taa.
 Ƴ̄h̄əṅ t̄əṅku lum̄ na í p̄əl̄əȳi-w̄əȳi t̄et̄u t̄əə.
 Ƴ̄h̄ət̄e nt̄é Tacaa.

Tasək̄əle nȳəma hv̄vn̄av

7 Μῦρόγύ Tacaa tōma si:
 Iseveli nyóma me,
 í tá tee Itiyopii nyóma se.
 Isəna ma ləsa-meɣe Icipiti tō,
 ῆμῦρόγύ ma ləsa Filiisi nyóma ke Kələeti,
 na má ləsi Sili nyóma ke Kiii.
 8 Ma nawa mə kawulaya tasəkəle,
 ɪlena má tɔ ma taa si maa kpiisi-meɣe tetɔ tō.
 Paa na mpɔ ma kaa kpiisi Yəkəpɔ lulɔyɔ nyóma
 təna təkpaata.
 9-10 Maa yasi-meɣe piitimnaa ləmpənaa həkɔ.
 Pɔ kpiisi mə taa asayaa mpə paa tisiyi si
 mpusinaa ká maɣana-me təɣə yooɔ taa.
 Iɔ pa lintuyuu təɣənaɣa pee na pə yeki pee tō.

Nəəsi suw na laɣhele

11 Μῦρόγύ Tacaa tōma si:
 Kuyaku nakɔli maa kɔsi Tafiiti ɪcate
 ncaale na má tō pəɣələe.
 Maa ŋma ɪcate nte ɪsu tu weɔ ləɣ tō.
 12 ɪle Iseveli nyóma ká tayani mɔyɔ ke Itəm tetɔ
 na tə cələ tetɔ nti tə ké Tacaa nyəntɔ tō.
 Tacaa má, ma yəɣətəna.
 Maa la ῆμῦρόγύ teitei.
 13 Μῦρόγύ Tacaa tasaa si:
 Pɔ kəə na hataa haləyi,
 pə kaa leeli, ɪlena pá kɔ.
 Paa tuu, pə kaa leeli,
 na ləseɣ kooluyɔ tala.
 ɪlena sɔlɔm kɔfam kpe póóɣ tō
 na pə feɣeni pulasi təna.
 14 Waatɔ inəɣi maa ce Iseveli nyóma meɣe mə yomle taa.
 ɪ ka tayani mə acaləe nna pɔ kpiisaa təɣə ŋmaɔ
 na í caya.
 ɪlena í hala na í təɣə,
 na í sə tuɣ wei pa yaa si ləseɣnaa tō
 na í nyəə pə sɔlɔm.
 15 Maa su ma yəlaa meɣe tetɔ nti ma ha-me tō tə taa.
 Nəɣələ kaa tasa-meɣe təɣənyɔ tətə.
 Tacaa mə Iɔ má, ma yəɣətəna mpɔ.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU
APITIYAASI
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Takelaya kanε ka ηmaalu keesa Isav lυloyυ nyθma Itom nyθma tθm. Paa caaki Yakεrv lυloyυ nyθma Iseyeli nyθma, pa luki-weyε koloηa kε. Ama Iso kα huuna ι yθlaa Iseyeli nyθma nθyθ, na ι heesi pa laηa.

Isθna pa faya Apitiyaasi takelaya tθ:

Tacaa huukθna Itom nyθma, kukalutu 1-14

Tacaa kuyaku sθsθy, kukalutu 15-21

¹ Tom nti Tacaa Iso kulaa na ι huηi Apitiyaasi si, ι yoyoti Itom tetu nyθma tθ tθyθlθ.

Tacaa kpaaluyυ ke Itom ncaale tθm

Pa tila tillu ke piitimnaa heku.

Tθ nu ι yoyota Tacaa tθm si:

ι kuηi, na tθ yooηa Itom nyθma.

² Mpyyθ Tacaa yoyota Itom si:

Maa la-η waali tu ke piitimnaa lelaa taa.

Paa nyθni-η yem.

³ N caya hatoo kukpamθη heku,

timpi nθyθlθ u taki tθ.

Kalampraani kuyυ-η si,

nθyθlθ kaa lθsi-η tθna.

⁴ Paa n kα kpa isθtaa isu hekθle,

na η tu nyα tante ke isθtulθηasi taa,

isu ma tisa-η tθna.

Tacaa mα, ma yoyotθna mpυ.

⁵ Ye ηmulaa suv nyα teye ahoο,

paa kuu pθ tθna mpi pa pθsθyι tθyθ,

na pθ yele-η kpete.

Ye kνntaa suv nyα taale taa,

kumkum tike ke pu kaasi-η.

⁶ Isav nyθma me,

mθ kolontunaa yasa mθ wenav taa na pα kuu-wι.

⁷ Mθna mpa ι ka pεela nθasi tθ,

pa tθyθnθyι-meye mθ tetθnaa taa kε.

Mθ cewaa luki mθ waali.

Mθ taapalaa na ηmakθlyι-me.

Mθna mpa ι ka kaawa nyθnaya tθ,

pa suv-meye katθsi nyθrv.

Pa tυki-me si ι fei lθmayasee.

⁸ Tacaa mα, ma tu ma taa si,

maa kpiisi Itom layatθnaa tθnaya kuyaku ηku.

Maa kpiisi mθ layatu tθna.

⁹ Sθyθntυ kα kpa Temaη ιcate yoolaa.

Paa kv Itom yoolaa tθna.

Itom nyθma waawa Iseyeli nyθma wahala taa

¹⁰ Μρύγύ Τασαα γάγεται σι:
Pii kpiisi Itəm nyóma me.

Feele ka pii-mege teu.

Mpii tɔ, í kú mə tɛtɔnaa

Yakɔpu lɔlɔɣu nyóma,

na í kuu pa wontu.

¹¹ Waatu wei kolontunaa kəla-me,

na pá sɔv mə ɪcate taa tɔ, ɪ ka we təna.

Halɪ pa tɔ tɛtɛ ké Yosalem wɛnav tɔ tɔ,

mə na-wege.

¹²⁻¹³ Pə taa muɔna si,

í sɔv pa ɪcate taa,

na mə ɪsentaa hetəna pa wahala.

ɪkpasa amɔkɔɣu na pa hotuɣu,

na í tuv-wege pa kɔnyɔntɔɣɔle waatu.

Haləna í kuu pa wɛnav ɪsu pa kolontunaa.

¹⁴ ɪ səŋa mpahele na í kɔɣi selaa.

Yaa í tuɣi-wege pa kolontunaa niŋ taa

ké pa wahala wule.

¹⁵ Kɔyaku ŋku Τασαα κά huɔna yəlaa tɔ kɔ kpegetaa ké.

ɪsɔyatu nti í lapa tɔ, tu məli mə nyɔɔŋ taa.

Paa lana-me ɪsu mə lapənav-we tɔ.

ɪseɣeli nyóma leetəɣi Itəm nyóma

¹⁶ Μρύγύ Τασαα τασαα σι:

ɪseɣeli nyóma me,

í tɛma ma páána kɔpu nyɔɔv ké

ma puɣu naŋŋ nyəŋku tɔ.

Yəlaa lelaa ná kaa tɛ a nyɔɔv.

Paa nyɔɔ-yege mpyú,

ɪlena pá kpiisi-we na pá saali yem.

¹⁷ Ama mpa pii kaasi tɔ paa cɔɔsi Siyɔŋ puɣu taa.

Ku pəsi ɪsɔ puɣu.

Yakɔpu lɔlɔɣu nyóma κά leeki tetu ke tə muɔlaa niŋ taa.

¹⁸ ɪlena Yakɔpu na Yosɛɛfu pa lɔlɔɣu

nyóma pəsi ɪsu kəkɔ,

na κά nyaga ɪsav lɔlɔɣu

nyóma ɪsu nyutu.

Pii wakəli-we tənəŋŋəŋ,

pə kaa sɔɔ paa kɔlvɔm.

Taasa má, ma yáɣətəna mpu.

Paa leeki pəcəɔ tɛtɔnaa

¹⁹ Yuta nyóma κά tɔɣəna Itəm tetu na ilim mpətəŋ tɔ. Paa tɔɣɔ Filiisi nyóma tetu hɔɣɔlɔɣu tɛtɛkəle, na ɪfəlayim nyóma tetu ke Samalii. ɪlena Pɛncamee nyóma náá tɔɣɔ Kalaati.

²⁰ ɪseɣeli nyóma mpa pa kuuwa na pá tɛna tɔ, pa taa yoolaa kɔpama κά leeki Fenisii tetu. Haləna pə polo Salepəta ɪcate. Yosalem nyóma mpa pa kuuwa na pá we Sefalati tɔ, pɛle paa tɔɣɔ ilim mpətəŋ tɔ acalɛɛ.

²¹ Pa ké akanaa ké. Paa nyəkəli Siyɔŋ puɣu na pá caya təna. Paa tɔɣɔ Itəm nyóma tɔ.

Taasa κά tɔɣəna ɪ yəlaa tɔ ké kawulaya.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU YONAASI TOM TAKELAYA Kutulutu

Apalw wei pa yaaki Yonaasi tɔ ɪ kɛ lseyeli tɔ kɛ na Iso tili-ɪ piitim lɛmpɪ nyɔma tɛyɛ Asilii tetɔ taa kɛ Ninifi ɪcate taa si ɪ polo na ɪ kuli pa ɪsayatɔ tɔɔ. Ama mpe inɪ paa kɛ lseyeli nyɔma kolontunaa kɛ. Pɔ tɔɔ kɛ Yonaasi kisaya pote. Paa na mpɔ Iso pona-ɪ na toŋ na Yonaasi kpaali-we na pɔ mu ɪ tɔm na pɔ layasi tɔnte na Iso wii-we.

Isɔna pɔ faya Yonaasi takɛlaya tɔ:

Isɔ tɔwa Yonaasi kɛ tɔmlɛ na ɪ kisi, titite 1

Yonaasi layasaa na pɔ ya ɪ nyɔyɔ, titite 2

Yonaasi kpaalɔyɔ kɛ Ninifi nyɔma, titite 3

Tacaa waasa Ninifi nyɔma, titite 4

Yonaasi mayasaya si ɪ kisiyi Tacaa tiluyɔ

¹ Mɔrɔgɔ kuyaku nakuli Tacaa heela Amitayi pɔyalɔ Yonaasi si:

² Kuli na ɪ polo Ninifi ɪcate sɔsɔɔɛ na ɪ kpaali-te. Ma nyɔyɔsa tɔ ɪsayatɔ.

³ Ilena Yonaasi kuli si ɪ seeki Tacaa. Pɔ tɔɔ kɛ ɪ tiiwa kpuɔɔɔn teesaŋ kɛ Yopee. I mayana kpuɔɔɔn sɔsɔɔɔ nku ku puki Taasisi tɔ. Ilena ɪ feli ku liyitee na ɪ sɔw si ɪ puki tɔna.

⁴ Mɔrɔgɔ Tacaa lapa na heelim sɔsɔɔm ma tenku tɔɔ. Kacuculaya sɔsaya kulɔna na kɔ caa kpuɔɔɔn yɔkɔyɔ si lɔm ɪ tɔyɔ-we.

⁵ Ntena sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kpa kpuɔɔɔn saalaa. Ilena pɔ yaaki pa tɔn hɔla. Na pɔ lɔsɔyɔ wontu na pɔ pɛtɔyɔ lɔm taa si pɔ la kpuɔɔɔn tɔfɔnɔfɔnɔ. Ama Yonaasi nɔ tiiwa kpuɔɔɔn naŋ lɛŋku taa na ɪ tooki sɔsɔm.

⁶ Mɔrɔgɔ kpuɔɔɔn saalaa nyɔyɔ tɔ pola Yonaasi kin na ɪ pɔɔsi-ɪ si: Nyɔ tooki yaa? Kuli na ɪ yaa nyɔ tɔyɔ. Ntanyi ku waasi-tɔ, na tɔ taa sɪ.

⁷ Mɔrɔgɔ kpuɔɔɔn saalaa yaa tɔma si: I kɔɔ na tɔ tɔ tɛtɛ na tɔ nyɪ wei ɪ kɔna-tɔyɔ mpusi inɛ tɔ. Mɔrɔgɔ pa tɔ tɛtɛ ilena pɔ kpa Yonaasi.

⁸ Ntena pɔ tɔmɪ-ɪ si: Heeli-tɔyɔ mpi pɔ kɔna mpusi inɛ tɔ. Nyɔ tɛyɛ le. Nyɔ piitim kɛ mpi. Nyɔ kulapɔɔ kɛ nte?

⁹ Mɔrɔgɔ ɪ cɔ-we si: Ma kɛ Hepɔla tɔ kɛ. Isɔtaa Iso Tacaa wei ɪ lapa tetɔ na tenku tɔyɔ ma sɛɛki.

¹⁰ Ilena ɪ kɛɛsi-we si inɪ ɪ seeki Tacaa. Ntena sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kpa mpe inɪ. Kena pɔ pɔɔsi-ɪ si: Pepe tɔɔ kɛ n lapa mpɔ?

¹¹ Na ɪsɔnaya tu la-ŋ na pɔcɔ tenku hɛɛ?

Mpi tɔ, lɔm pɔɔnɔ tɔnna sɔsɔyɔ kɛ.

¹² Ilena ɪ cɔ-we si: I pɛti-m tenku taa, ilena lɔm hɛɛ. Mpi tɔ, ma nyɔmɔ si mɔ kɔnna kacuculaya sɔsaya kanɛyɛ mɔ tɔɔ.

¹³ Mpɔyɔɔɔ kpuɔɔɔn saalaa mayasa saav ɪsu paa tala kɔten, pa ta pɔsi. Mpi tɔ, tenku pɔɔnɔ tɔnna sɔsɔyɔ kɛ.

¹⁴ Ilena pɔ sɔlɔmɪ Tacaa si: Hai, taa ku-tɔyɔ yulɔ inɛ ɪ weesuyɔ tɔɔ. Pɔyɛle taa yeɛ na ɪ calɔm tɔm mɔli tɔ nyɔɔn taa. Mpi tɔ, Tacaa nyɔ, n laki mpi n sɔɔlaa tɔyɔ.

¹⁵ Ntena pɔ kpaɔa Yonaasi na pɔ pɛti tenku taa na lɔm hɛɛ kpaɔpaa.

¹⁶ Mɔrɔgɔ Tacaa tɔm kpa yɔlaa mpeyɛ sɔyɔntɔ kɛ sɔsɔm. Ilena pɔ lapi-ɪ kɔtasɪ na pɔ su pa nɔɔsi si paa sɛɛ-ɪ.

2

Yonaasi sələmvvyn ke tinte lotu taa

¹ M'p'ógú Tacaá lapa na tinte səsəəle natəli kəə na tē li Yonaasi. M'p'ógú i caya tē lotu taa ké kuyeyē tooso na ahoo tooso.

² Ulena í sələmi i Isə Tacaá ke tinte lotu taa si:

³ Tacaá, ma yaa-ŋ ma wahala taa na ŋ nu.
Ma kiisa atətəle taa na ŋ nu ma nəgə.

⁴ N pəta-m ləhəyaya taa ké tənku həkʊ taa.
Ləm kʊlaa isu koloosi na pə ta-m,
ləm koloosi təkki ma təə ké kʊləm kʊləm.

⁵ Maa huɔwa si n təgəna-m ké,
ma kaa tasa nyá təsəele ke nav.

⁶ Ləm lipa-m na pə tən-i-m təgə.
Pə lipa-m na səsəncaasi həkə ma nyuɔɔ.

⁷ Ma tiɔwa haləna má tala pəəŋ kila.
Atətəle nənəəsi təkaya ma təə ké tam təə.
Ama ma Isə Tacaá nyá, n ləsa-m na weesuyu.

⁸ Waatu wei ma ləsaɔa caakaya liw ke ma tənuyu taa tə.
Ma tisaya feesuyu ulena má təəsi nyá təə.

Ulena ŋ mʊ ma sələmvvyn ke nyá təsəele taa.

⁹ Mpa pa laaki tɔŋ tə pa laŋəɔi nyuɔɔ yaru ké.

¹⁰ Ama maa sɛɛ-ŋ ké.

Maa la-ŋ nyana təmle sɛɛtu kətasi,
Maa yoosi isu maa siw nəgə tə.

Mpi tə, Tacaá nyayale nyuɔɔ yatu.

¹¹ M'p'ógú Tacaá təma tinte si tē polo tē tə Yonaasi ke kuten təə.

3

Yonaasi kpaalvyn ke Ninifi wakəlvyn təm

¹ M'p'ógú Tacaá tasa Yonaasi ke heeluyu ke təm naale nyəm si:

² Kʊli na ŋ polo Ninifi icate səsəəle níté. Kpaalɔ-tɛyɛ təm nti maa heela-ŋ tə.

³ M'p'ógú i kʊlaa na í polo Ninifi, isu Tacaá yəgətəa tə. Icate níté tu wala katatəlaya ké. Pu wee si kuyeyē tooso ke yʊlɔ í tə na pə́cɔ́ í tɛsi-tɛ.

⁴ Ama Yonaasi ná təma tə taa ké kuyaku kʊləmuyu. I təŋaya tə na í kiisiɔi ké si:
Pə kaasa kuyeyē ke nule, na pá wakəli Ninifi icate.

⁵ M'p'ógú icate nyəma təna, pə kpaɔav səsaa na pə səkɛma tə. Pa laŋa wakəlaa, na pá mʊ Isə təm nti na pá həkə nəəsi. Ulena pá takɔ ləyaya wontu isu fələtənaa taka si pə hʊli si pa layasaa.

⁶ M'p'ógú təm nti tə tala Ninifi wulav. Ulena í kʊli i kʊmte təə. M'p'ógú í wəgəsa kawulaya kpaɔ na laŋwakəlle na í takɔ ləyaya wontu isu fələtə taka. Ulena í caya təlɔma taa.

⁷ M'p'ógú í na i waali nyəma pa kpaalaa si, yəlaa na təla pá taa təŋ ləm yaa təgənaɔa.

⁸ Pa laŋa í wakəli na pá takɔ ləyaya wontu isu fələtənaa taka na pá wiina Isə na isəle kʊsɛɛmlɛ. Pá lu pa mpaav isayav taa, pá yele pa isayatu kʊlapʊtu.

⁹ Ntanyɔ Isə ká heesi i pááná səsəəna, ulɛ pa kaa sí.

¹⁰ M'p'ógú Isə nawa pa kʊlapʊtu nti. Na isəna pa yela pa isayatu tə. Ulena í yele isəna i ka huɔwa si i ká la-wɛ tə.

4

Yonaasi mu pááná sí Isá hula Ninifi nyáma ke suulu

¹ M'pógó Yonaasi lanle ta heena iséna Tacaa hula Ninifi nyáma ke suulu ke mpu tó. Ntèna í mu pááná ke sásám.

² Halèna í yáwáti Tacaa sí: Anhaa, pè taya ntéyi maa huwa ma taa ké maa weu ma te tó? Pè mayamaya pè tó ké ma seekaya sí ma tee Taasisi. Mpi tó, ma nyámá sí n wena yélaa pètótéle. N huléyi suulu, na í lakí kópantó ke sásám. Nyá sáolu puwa sí í taa léeti.

³ Pè tó tó, Tacaa kraya-m. Sám kèla-m weesuyu ke teu.

⁴ Ntèna Tacaa pèssi Yonaasi sí nyá pááná muyu mayaa?

⁵ M'pógó Yonaasi lu ícate taa. Uèna í tuusina ilim tólule tó ké pècò. Ntèna í siki cokèle na í caya tó isotom taa. Uèna í tanjaa sí í naakí iséna ícate ká tèna tó.

⁶ M'pógó Tacaa lapa na aloolaya nakèli ká nyó. Ka pu tuyu uèna ká lapí-í isotom, na ká heesi í pááná. Uèna í lanle heena-keye sásám.

⁷ Ama tèv fema, uèna Tacaa kèna sonsompèle. M'pógó tó tóyó aloolaya ñkeye tefemle na ká wóli.

⁸ Uèna Tacaa kèna tèv kite heelim kùhanám ke ilim krau. Pè nyaya Yonaasi nyuyu uèna í tónuyu hoo na í cee fiyinuyu. Tènyale Yonaasi koolaa sí: Sám kèla-m weesuyu ke teu.

⁹ M'pógó Tacaa pèssa Yonaasi sí: Nyá pááná muyu maya aloolaya ñke ka tòm taa?

Uèna Yonaasi cò sí: Ma pááná muyu mayaa ké halèna sám.

¹⁰ Ntèna Tacaa sí: Nyá tá tóyó aloolaya ñke ka wahala nýólu. Ahoo ke ká nyówa, na ká sí ahoo lenna. Paa na mpu n wena ka pètótéle.

¹¹ Pè tó ké maa wèna Ninifi ícate sásáale ñté tó pètótéle. Tó taa yólu nyóyó kèla iyisi nunúwa na hiu (120000). Pa ta nyí pa ntéyóyó na pa mpètéyó pè fayau. Pèyele tó taa tóla wè payale.

ISŌ KYŪŌYŌTUTU TELĒSULU MISEE TŌM TAKĒLAYA Kutubutu

Isŏ kyūōyōtutu telēsulu Misee na Isŏ yulu Isayii pa waatu kulom kē. Waatunaa mpe pa taa kē Yuta awulaa Akarī na Isekiyasī pā tōyō pa kawulasi. Uena Asilii yoolaa nāá cōōsāyī Yuta nyōma. M̄pōyō Misee kraalaa sī kolontunaa ká tōyō Yuta icate sōsōle Yosalem ke pa isayatu tō. Ama waatu ka kōō wei ī taa Isŏ ka lēsi waasulu wei ī ká tōyō kawulaya ke Iseyeli tō tō (titite 5).

Isŏna pa faya Misee takēlaya tō:

Isŏ kraalēyī sī ī ká hūuna ī yēlaa na ī hō pa ŋkraŋŋ, titite 1-3 na 6:1-7:7

Isŏ sī inī ī ká ya ī yēlaa, titite 4-5 na 7:8-20

Isŏ sī inī ī ká kra-weyē wulav ke Tafiiti lōlyōy taa, titite 5:1-4

¹ M̄pōyō Tacaa tu Mōlesi tu Misee taa kē ī tōm. Yuta awulaa Yotam na Ahasī na Isekiyasī pa waatunaa taa kē Isŏ tōwa ī tōm ntāyī Misee taa. M̄pōyō Misee yōyōta Yosalem na Samalii pa acalēe tōm.

Tacaa kalānav ke ī yēlaa

²⁻³ Tetu yēlaa mē mā tēna ī ke ŋkraŋŋ.

Tacaa ká lu ī tēcayale

na ī tii pōōŋ comcom nōyō taa.

ī ká kōō na ī keesi mā isayatu tēna.

⁴ Na pōōŋ hooki na ī suuliyī teteka,
isū kākō nyakōyō keetu na tō hooki tō,
yaa lōm kpeŋyū tontōŋa tō tō.

⁵ Iseyeli nyōma wakēlaa na pá pētēna
Isŏ tōyō pē laki mpu.

Samalii icate sōsōna Iseyeli
nyānte sī tō kulī Isŏ tō.

Na Yosalem nāá sōsī Yuta ke laatu taa.

⁶ M̄pōyō Tacaa tōma sī:

Pē tō kē maa yele na

Samalii pēsi ncaale huγule.

Nyā pēē ká pilimi na a tii tetekāle taa,
na pō yele kpete na tōmōŋ nyō.

⁷ Paa yōki nyā tuŋ kulalaŋ tēnaya hōyōlasī.
Paa wō kākō ke kucōōŋ wei paa lapa tuŋ
wasanjalēnaa tō.

Pē yeki nyōyōtu uena kolontunaa
krapa na pá feli wasanjalēnaa lēlaa.

Tacaa naasuyō ke Yosalem

⁸ M̄pōyō Misee tōma sī:

Ye ma tōōsa naasuyō mpi pē tōm,
ma lanle wakēlōyī kē.

Uena má casāyī kapusi isū sunsumyōy,
na má salēmōyī na ma luyū tēē lēli isū taataanaa,
na má wōyōsī ma wontu na má tōŋ nōōhēē kpete.

⁹ Samalii kaa fiti sēm, halī pu tatī

Yuta tetv ıcate Yosalem timpi ma
yɛlaa wɛɛ tɔ, pə nɔnɔsı.

10 Ɔ tɔkɪ mə ısələm kɛ Ako.
Ɔ taa heeli səm təm ntəyi
ta kolontunaa Katı ıcate nyéma.
Ɔ caya ləyaya kɛ Pɛti-Ləyafəla:
Mısvyɔ təyaya kɛ pa yaa mpv.

11 Safii ıcate nyéma: ıcate kɔpante kɛ pa yaa mpv,
mı wəɣsı mə wontu na í tɛɛ yomle na fɛɛɛ.
Saanaa ıcate nyéma: ıcate lıw kɛ pa yaa mpv,
pɛɛ pa ta tala pá lı.
Pɛti-Sɛɛli: Kolıŋa ıcate kɛ pa yaa mpv,
ıcate u kentiyi tə yɛlaa tɔ,
na pá wiiki ləyaya wula.

12 Malo ıcate nyéma: Lanwakəlle ıcate kɛ pa yaa mpv,
pɛɛ pa nyaŋ sı pa nyvɔ yavv təm ká saalı.
Wahala wei Tacaa kənaa tɔ ı tala Yosalem ıcate kın,
kɛ tə nɔnɔɣɔ.

13 Lakisi ıcate nyéma: Paa kələyi kɛ pa yaa mpv,
í kɛɛli mə kɛɣanəŋ na í se.
Ɔ kɛɛna ıseyeli nyéma kaanıtı.
Ɔ svı Yosalem nyéma kɛ ısɔ tɔɔ kvlvɔ taa.

14 Pə tɔɔ kɛ Yuta nyéma mɛ,
í kaa tasa na í tı Mləsı-Katı ıcate:
Katı tənna kɛ pa yaa mpv.
Akasıpı ıcate nyéma: Puvısvıvı kɛ pa yaa mpv,
pɛɛ pa kaa səna ıseyeli awulaa.

15 Malesa ıcate nyéma:
Kəllv ıcate kɛ pa yaa mpv.
Tacaa ká tasa-mɛɣe kəllv nın taa kɛ tɔv.
Na ıseyeli wulav ká ɣmɛli Atulam kɔkɛɛmpvıv púvıv taa:
Wulav kɔkɛɛmpvıv kɛ pa yaa mpv

16 Yosalem nyéma í looli mə nyɔəŋ ısvı yepɛɛlekunaa,
í wii mə piya tɔɔ.
Mpi tɔ, paa kɛɣa-wɛ na pá tɛɛna yomle kɛ poolvŋ.

2

Mpi konyəntvnaa mıyullaa ka tɛsəna tɔ

1 Yɛlaa həntəyi na pá maɣasəyi ısayatv,
pə nyaaləyi ıɛna pá lakı-təyi waatv wei
pa wɛna pə mpaav tɔ.
Pə yɛlaa təm wɛ waiyo kɛ.

2 Ye tawa yaa tɛsı kɛ pa nyulaa pa lɛɛkı.
Pa lakəna mısvıŋ kɛ yɛlaa na pa wɛnav.

3 Pə tɔɔ kɛ Tacaa yəɣəttaa sı:
Ma tayanəyi ısayatv kɛ mə nyvɔv tɔɔ.

Ɔ kaa fitı-tı,
pə́cɔ́ í ká təŋ kɛ na í kama nyɔəŋ.

Mpi tɔ, wahala kuyɛɛŋ kəŋna.

4 Waatv ınəyi í ká wiiki na lɛlaa maɣasəyi-mɛ sı:

Isò kpiisa-me tənəŋnəŋ,
 na í cəla mə tetv ke mə kolontunaa.
 Pə ta kaasi-meɣe pɔlv.
⁵ Mə taa nəɣɔlv kaa hiki ɪ paa nyəm
 ke tetv nti Tacaa yəlaa ká tayanɪ
 talɔyv tɔ tə taa.

Tacaa təm kisilaa

⁶ Ləlaa ná sɔɔ pa nyəntv tɔɔ,
 na pá təŋ má sɪ má su,
 sɪ ma kələɣɪ kakalaya.
 Sɪ fɛɛɛ kaa təɣɔ mɾe.
⁷ Haləna pá təŋ sɪ Isò kaa mɔ pááná
 ke ləŋ na í la mɾeɣe mɾv.
 Mɾa pa təŋ kusiɣisim taa tɔ,
 pa tike ke ma heeliɣɪ təm kɔpantv.
⁸ Ama Tacaa yəɣɔtəɣɪ mə təm sɪ:
 Hatoo ləŋ ke í pəsəɣɪ ma yəlaa kolontunaa.
 ɪ lɛɛkəɣɪ yulɔpama mɾa pa luna yooɔ na alaafəya tɔ,
 pa sayatanaa ke mɔsɔŋ.
⁹ ɪ təɣɔnəɣɪ pa alaa ke pa tɛ.
 ɪ təŋ sɪ í lɛɛkəɣɪ pa piya ke kɔpantv nti Isò ha-wɛ tɔ.
¹⁰ ɪ polo í tɛɛ yoo,
 mə heesɔyv tɛmaya.
 Wahalanaa tənə-meɣe mə ɪsayatv tɔɔ ké.

¹¹ Isò kuyəɣɔtɔtɔ teləsəlaa
 tetelataa mɾa pa cəɔkɪ yem,
 na pá looliɣɪ-me sɪ í ká yá
 sɔlvɔmnaa taa təɣɔ í caaki.

Isò kɾeɣeliɣɪ Iseyeli kakaasaya

¹² Mɾóɣú Tacaa təma sɪ:
 Maa kɾeɣeli Iseyeli kakaasaya mə
 ɪsu heen ke tətəkəɛ,
 yaa tətəɣəɛ taa na í cayana mə tɪ.
¹³ Máá heena-meɣe yomle nənəɣɔ,
 na í pəsɪ na í fiti.
 Mayale mə wulav,
 máá tiikina-me.

3

Nyuyv nyáma kɔkpaalətv

¹ Mɾóɣú Misee pɔɔsa Iseyeli nyuyv nyáma sɪ:
 Pə taya mə nyənte nté sɪ í təŋ tampana?
²⁻³ Ama í kisa kɔpantv,
 na í sɔɔɪ ɪsayatv.
 ɪ tɔɔkəna mə təɣɪ ma yəlaa na í litiɣɪ pa tənəŋ.
 ɪ kɔɔləɣɪ pa nantv na pə yeki mɔwa.
 ɪ cətəɣɪ-wɛ na í hiisiɣɪ ɪsu nantv nti
 paa tv tiipile taa tɔ.
⁴ Pə tɔɔ ké paa í wiina Tacaa sɪ
 í waasi-me, ílé ɪ kaa cɔ.

Ƨ ká ha-meɣe siyile ke mə ɪsayaɗu tɔɔ ké.

Ƨo kaləɣəna ɪ kuyəɣətutu teləsəlaa tɔsəlaa

⁵ Tacaɗa yəɣətəɣi Ƨo kuyəɣətutu teləsəlaa
mpa pa tɔsəɣi ɪ yəlaa tɔ si:

Ye ɪ hikiyi na ɪ mɔləyi,
ɪle waatɔ ɪnəɣələ ɪ heeliyi alaafəya təm.
Ye ɪ laŋaa, ɪle ɪ kraaləɣi yooŋ kəntɛ təm.

⁶ Mpu tɔ, mə toosee tɛma.

Ahoo ká yu mə tɔɔ.

Cele təm naɔ su tənaya.

Səkrɛtɔyɔ ká nyaləna mə tɔɔ ɪsu ilim tɔwa,
ɪ kaa na pɔlɔ.

⁷ Cele təm nalaa tənə ká ka nyɔŋ na fɛɛɛ.

Mpi tɔ, Ƨo u cəɣki-mɛ.

⁸ Misee si: Ama má ɪle

Tacaɗa ha maya ɪ Feesuyɔ.

Ma wɛna tɔŋ na má təŋəɣi siyisuyɔ

na má wɛna apalɔtɔ,

na má kuliyi ɪsɛɣɛli nyəma kawalaya tɔɔ.

Yosalem wakəlvɔv təm kraalvɔv

⁹ Ƨsɛɣɛli nyɔyɔ nyəma meɣe ma wɛna.

Ƨ kisiyi siyisuyɔ təŋyɔv,

na ɪ pɛŋ tampana ke a nyəma.

¹⁰ Ƨ ŋmaaki Yosalem na muɣuluyɔ na yɔlɔkɔɛ.

¹¹ Kɔhəɔv tɔɔ ké hɔvɔlaa ná paasəɣəna təm.

Kətəlaa ná mɔyɔv kɔfɛlvɔv na pəcɔ pá sɛɣesəɣi.

Ƨo kuyəɣətutu teləsəlaa ná kraaləɣi liyitee tɔɔ.

Ƨena paa na mpɔ pá yaaki pa təɣi Tacaɗa nyəma.

Hali pa təŋ si: Ƨo wɛ ta waali ké,

mpusi nəɣɔlɔ ɪ kaa mayana tɔ.

¹² Mu yelina na Siyɔŋ ɪcətɛ pəsi haləm.

Na Yosalem náá pəsi pɛɛ kaŋmaaya.

Tuŋ ká waasi Ƨo təsɛɛɛ pulaya.

4

Hɛɛsvɔv ɪcətɛ Yosalem təm

¹ Kuyaku nakɔli Ƨo təsɛɛɛ pulaya

ká tɛɛ lensi tənaya kɔŋkɔlvɔməŋ.

Waatɔ ɪnəɣi piitimnaa ká kra ka tɔɔ ké tuutuuma.

² Paa heeli təma si:

Tə kra Ƨsɛɣɛli Ƨo Tacaɗa təyaya ke pulaya tɔɔ,

na ɪ hɔli-tɔyɔv ɪ mpaas na tə təŋ-kɔ.

Mpi tɔ, Siyɔŋ ke Tacaɗa təm lukəna.

³ Ƨ ká hɔvna yəlaa paɣalɛ

na ɪ fayasi piitimnaa təŋ nyəm,

paa mpi pə wɛ pooluŋ tɔ.

Na pá məŋna pa layalɛɛ na pa

ŋmantasɪ na pá lu akuŋ na asantənaa.

Piitim napəli pə kaa yooŋa lɛmpɪ,

pəcɔ yooŋ faləsuyɔv kaa tu wɛɛ tətɔ.

⁴ Paa wei ɪ ká haləna hɛɛsvɔv ke ɪ tuŋ tawa,

nəɣəlv kaa nyaasi-i.
Toma təna tv Tacaa yəɣətəna mpu.

⁵ Tuŋ ke piitimnaa lɛlaa ná laaki.
Ama Tacaa tá Isə ké lseyeli nyóma tá,
tá sɛeki na té təŋəyi tam təə.

Tacaa kawulaya təɣəv ke Yosalem təə tətə

⁶⁻⁷ Mpuɣú Tacaa yəɣətəa si:
Kuyaku nakvli maa mv mpa pa ŋkraŋvɣv
ma hɔma na má yele na pé kv-we tə.
Maa mələna mpa pa kuuwa tə,
na má pəsi-weɣe piitim toŋ nyəm.
Maa təɣə pa təə ké kawulaya ke Siyən
puɣv taa ké waatv ɪni,
haləna pé polo tam təə.

⁸ Yosalem, nyá wei nyá pəsa ɪsu
tiikilaa kaləkəŋ təfəŋle tə,
pu tv-ŋ nyá toŋ kawulaya nyəŋ.
N ká məli ɪcate səsəle,
ɪsu n ka wɛv tə.

Yosalem mayasvɣv na ɪ waasvɣv

⁹ Yosalem yəlaa mə í fɛina wulav,
mə təm tasəlaa səpa.
Pə təə kele í makɪ kapusi na í
saləməyi ɪsu wɔsasi tala ahonto?
¹⁰ Siyən nyóma mə í Saləmɪ na í wii ɪsu alvllv.
Mpi tə, pu ləsi-mɛɣe ɪcate taa ké,
na í polo taale, haləna Papiloni.
Tənaya Tacaa ká waasi-mɛ,
na í lɛki-mɛɣe mə kolontunaa niŋ taa.

¹¹ Piitimnaa paɣale tɛma kotuɣv ke mə təə.
Ulena pá təŋ si,
Yosalem í pilisi na pá paana ɪ ncaa.

¹² Yəlaa mpe pa ta nyɪ nti Tacaa ləsaa na í su tə.
I caa ké si í kpeyeli-we ɪsu məhəwa ke timpɪ í ká ma-we tə.

¹³ Yosalem yəlaa mə í kvli na í hə pa ŋkraŋŋ.
Maa ha-mɛɣe toŋ,
ɪsu nav wei ɪ wɛna nyəɣəlvɣv həŋ tə.
Yaa nyəɣəlvɣv kɔsɛɛmɣv aɔwa tə.
I ká kv piitimnaa paɣale.

Ulena í su Tɛtv təna tv Tacaa maya
wɛnav səsəəm mpi í ká kuu tə.

¹⁴ Pənente Yosalem yəlaa mə í kpeyeli
na í hɛeti mə ti na laŋwakəlle.
Pa təŋa-mɛɣe kotaya tam ké.
Pa makɪ lseyeli wulav ɪsentaa ke kprátúyú.

5

Waasvɣv ɪcate Pɛtələhem təm

¹ Mpuɣú Tacaa təma si:
Pɛtələhem ɪcate nyaya Ifələta taa,

n ké Yuta acalɛɛ taa səkpete ké.
 Ama nyá taa ké maa ləsi wei i ká
 tiiki Iseyeli nyéma na ma həte tɔ.
 Pɔntɔ inɪ i lɔlɔyɔ hoolaya lu səsaa taa ké.
² Tacaa ká lɔ i yəlaa,
 haləna pə tala waatɔ wei
 alɔ nɔyɔlɔ i ká lɔlɔ pəyaya tɔ.
 Mpa pu sɔɔ mpa pa kuuwa tɔ pa taa tɔ,
 pɛɛ paa kɔɔ na pá sɔɔsi Iseyeli nyéma lelɔ tɔɔ.
³ Pəyaya ŋkɛ, ka Iso Tacaa tonj kɛ kaa
 tiikina Iseyeli nyéma na pá cayana pa ti.
 Mpi tɔ, antulinya yəlaa təna ká
 yəyətəyi ka pəsuyɔ təm ké.
⁴ Nkɛ kaa yelina na tɔ hɛɛsi.
 Paa Asilii nyéma kɔma na pá watɪ tá tɛtɔ
 na pá sɔv tá tɛɛsi taa.
 Tu kɔsi tá nyuyɔ nyéma tuutuuma,
 na pá polo pa tɔɔ.

⁵ Paa lɛɛki Nimloti Asilii nyéma na tonj.
 Paa waasi-tuyɔ pa niŋ taa ké waatɔ wei pɛɛ
 paa tɛsi tá kaŋmaaya na pá watɪ-tɔ tɔ.

Iseyeli nyéma mpa pə sɔɔwa lelɔ taa tɔ

⁶ Iseyeli nyéma kakaasaya ka wɛɛ
 piitimnaa lelɔ taa isɪ cəlɔv.
 Yaa tɛv ŋku Tacaa yeki na kɔ nukɪ
 na pə tá luna yɔlɔ tonj taa tɔ.

⁷ Paa wɛɛ tonj ké,
 isɪ tɔyɔlaya kɛ taale wontu hɛkɔ,
 yaa heenj kaləku taa.
 Paa timpiyi pa tɔŋ pa kpiki pa tɔyənaya ké,
 na pá cəlɪ, nɔyɔlɔ u lɛɛkəyi-wɛ.

⁸ Iseyeli kpa nyá kolontunaa
 təna na n cəlɪ-wɛ.

Iso ká wakəli yoou wontu nti yəlaa wɛna naani tɔ

⁹ Mpyúyú Tacaa yəyətɔaa si:
 Koyaku nakɔli ku kɔɔ,
 ŋku kɔ taa maa ku mə kpaɣanəŋ
 na má wakəli mə yoou kɛɛkɛnaa tɔ.

¹⁰ Maa yəki mə acalɛɛ
 na mə koloosi nyəna.

¹¹ Maa wakəli nyá topotopo təma,
 halɪ pa kaa na nyá tɛyɛ túb.

¹² Maa yəki mə tɔŋ na pɛɛ kulalaana.
 I kaa tasa luŋuyɔ kɛ wontunaa
 mpa í lupa mə mayamaya tɔ.

¹³ Maa kpɛsi mə tuyɔ alɔnyəŋku
 Asətati tesika kulalaaya,
 na má yəki mə acalɛɛ.

14 Maa mu pááná səsəəna,
na má ləeti piitimnaa mpa pa tɔvna-m tə.

6

Tacaa kalənav ke ɪ yəlaa

1 M̀p̀ỳỳ Misee təma si:
 ɪ ke ŋkpaŋŋ na í nu Tacaa təm.
 ɪ kɔli na í wiina ṕóŋ
 na pulasi na sí nu mə nəyɔ.
 2 Ṕóŋ, na tətɔ kite nyá wei nn ciyitiyi tə.
 ɪ nu si Tacaa kaləyəna ɪ yəlaa
 na í p̀ə̀sə̀yɪ-weyɛ pa kɔlapɔtɔ si:
 3 Ma yəlaa me,
 ɪsəyətɔ ntiyi ma lapa me?
 Wenteyɛ ma tɔ-me na t́ tɛɛ-me?
 ɪ cə-m.
 4 Anɪ ma cɛpa-meɛ mə yomle taa ké Icipiti.
 Ma ləsa-me na má kpa Moisi na Aləŋ na Maləyam,
 na pá paasəna-me.
 5 ɪ t́ə̀sɪ ɪsəyətɔ nti Mowapɔ wulav
 Palakɪ caakaya-meɛ lapɔ tə,
 na nti Peyɔə pəyalɔ Palaam cə-ɪ tə.
 ɪ t́ə̀sɪ ɪsəna ma tɛsəna-meɛ Yaatanɪ pəyɔ tə.
 Sitim na Kilikaa pa hekv ke ma lapa-meɛ kɔpantɔ.

Mpi Tacaa caana yəlaa tə

6 ɪ p̀ə̀sə̀yɪ mə ti si
 ye í kəŋ Tacaa Toma təna tɔ sɛɛv,
 pənaya kɔlvɔmɔya kɔlvɔmɔya naaŋ ke
 í ká lapɪ-ɪ kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə,
 7 yaa ɪwaəŋ tuutuuma, na nim ke səsəm,
 yaa mə kancaalaya piya ke ma taŋaa si
 í la-m kətaya na ṕə̀ćó má tayani mə ɪsəyətɔ na?

8 Pa sɛyɛsa-meɛ ɪsəna ma caaki si
 í təŋ tampana tə.
 ɪlɛna í lakɪ təmɔya kɔpantɔ na í pasa
 mə ti na mana-me t́ təŋ.

Isə ká hvvna ŋmulaa na m̀s̀v̀ŋ̀t̀v̀naa

9 Yuta yəlaa me mpa mə təna
 í kɔta ɪcatɛ taa tə í nu.
 Mɛyɛ ma yəyɔtəyəna
 na ma waasəyɪ mpa pa wɛna ma səyɔntɔ tə.
 10 Pə fɛɪ-m teu si
 asayaa í kaa pa tɛsɪ taa ké
 pa ŋmuləm wɛnav, na pá lakəna.
 Maa caaki mə mpusi mayasəlaya kɔtvɔsaya.
 11 Ma kaa hvli suulu ke yəlaa mpa
 pa lakəna sanəyanaa mpa pa ta təŋ tə.
 12 M̀s̀v̀ŋ̀ akpaa ke ɪcatɛ tənɛ tə tɔŋtɔnaa təŋəyɪ.
 Mə təna í ké tvsvlaa.
 13 Təv, ma naala-meɛ lapɔ nté mpi

pu wakəli-me təɣo mə ɪsəyatv təɔ.
 14 ɪ ká təɣo í kaa haɣa,
 paɔ wiliyi nyəɣɔsi kɛ mə tɛɣɛ tam.
 Paɔ mpiyi í ká ɲɛsi ɪsu ma kəna
 yooɔ na kv wakəli-wi.
 15 ɪ ká tuu í kaa kv,
 ɪ ká mʊli nim, í kaa lana-wi.
 ɪ ká puu sʊlʊm í kaa nyəɔ-wi.
 16 Wulav Omili na ɪ pəɣalv Akari,
 na ɪ piitim pa ɪkrate ɪsəɣalɛ kɛ
 í təkaa təkem na í təɲəɣi.
 Pə təɔ kɛ maɔ yele na mə ɪcate
 pəsi ncaale na pá wɔɲiyi-me.
 ɪ ká təɣo ma yəlaa təna fɛɛɛ.

7

Isə kuyəɣətvtv teləsvlv laɲwakəlle

1 Ḿpúyú Isə kuyəɣətvtv teləsvlv yəɣəttaa si:
 Waiyo, ma wɛ kɛ ɪsu pa tɛɲvɣv tɣv kooluɣv
 na yvlv polo kv tɛɛ na í laɲ tɔ.
 2 Pə ta kaasi yvlv kupaɲ kɛ tetv taa.
 Yvlvkule təm na təma cɛɲvɣv tike kɛ pa laki.
 3 Pa kɛ cɛcɛnaa kɛ ɪsəyatv lapv taa kɛ.
 Akewenaa ná pɛɛkəɣəna pa sipanaa.
 Hʊvlaa ná laki kvɔɔɲ təɔ.
 Tɔɲtɔnaa ná yəɣətəɣi nti tə maɣa-wɛ tɔ
 na pá kɛntəɣi nɔɔsi.
 4 Pa taa kupaɲ wɛɛ kɛ ɪsu səwa tɣv.
 ɪlɛna tampana tɛɲlv náá wɛɛ ɪsu səwa tiikiya.
 Mə wahala kuyaku ɲku Isə kuyəɣətvtv teləsəlaa
 kraalaa təɣəɔ. ɪ ká təɲ ɲku?
 5 ɪ taa tɛ mə taa na mə asəmaa na mə cewaa.
 ɪ taa tu kuli nəɣo kɛ mə alaa kiɲ.
 6 Halɪ pəɣalv tʊki cɛcɛ kɛ,
 na pɛɛɔ náá kvləɣi toto təɔ,
 na poolu u caaki paɲ.
 Paɔ wei ɪ kolontunaa nté
 ɪ maɣamaɣa ɪ lʊlʊɣv nyəma.

7 Ama má ɪɛ Tacaɔ təɔ kɛ ma kɛɛsəɣəna
 na má nyənəɣi Isə wei ɪ waasəɣi-m tɔ,
 ɪ ká nu ma yaav kɛ.

Tacaɔ kəna nyvɣv ɣapv

8 Halɪ, ta kolontunaa mɛ í taa paana-tv.
 Paɔ tə hotaa tɔ, tu tɛ na tɔ kvli.
 Paɔ tə wɛ səkɛtɣv taa tɔ,
 Tacaɔ kɛɛ tá nyaaləm.
 9 Pə wɛɛ kɛ si
 Tacaɔ í kaləna-tɣv mpv na tɔ suma.
 Mpi tɔ, tə wakələna-ɪ kɛ.
 Ama waatv ká kəɔ,
 wei ɪ taa ɪ ká tayanɪ tá təm tɔ.

Tu wεεna tá lona,
na í mēhna-tuyv nyaaləm taa,
na í haγasi-tuyv kɔpantu.

¹⁰ Ye ta kolontunaa í na mpv fεεle ka pu-wε.
Mpi tɔ, mpe pa pɔɔsayana si tá Isɔ Tacaa mēla isəna?
Pu felɪ-wεγe nɔɔhεε isu hapəle tetv,
na táa nyənəγɪ.

¹¹ Kuyaku ka kɔɔ, ŋku kv taa pu tayanı
mə ɪcate sɔsɔɔle koloosi ke ŋmau tɔ.
Paa tuusi mə tetv toosi ke pooluŋ.
¹² Uε mə nyəma ká luna paa timpi.
Pə kraγau Asilii, na Icipiti, na Ifəlatɪ pəγɔ tɔ.
Haləna həγələŋ tenkuna nɔɔsi,
na pə suna pɔɔŋ.
¹³ Ama pu kpiisi tetv yəlaa na pə yele-təγɪ
kpeɛ ke tə yəlaa isayatu tɔɔ.

¹⁴ Tacaa, paasəna nyá yəlaa tá
isu tiikulu na ɪ kaləkv.
Tə wε tesəpaya taa ké kpeenɔ tɔɔ ké.
Pona-tuyv tetv kɔpantu nti
tə cəɔna-tv tɔ tə taa ké Pasaŋ,
na Kalaatɪ, isu tu wεv ləŋtaa tɔ.
¹⁵ La-tuyv piti təma isu waatu wei
n ləsa-tuyv Icipiti tetv taa tɔ.
¹⁶ Piitimnaa ká ná ta toŋ sɔsɔɔŋ təna.
Waatu wei paa ná mpv tɔ,
pu liyiti-wε na pá kra nɔɔsi na pə taamɪ-wε.
¹⁷ Paa tuu mɔsvuyv taa ké isu tɔmmaa,
na pá lu pa koloosi acalεε taa,
na pá kɔɔ Tacaa tá Isɔ nyá nyá kiŋ,
na sɔγəntv na watv.
¹⁸ Tuyv nakulɪ ta nəγəsəna Tacaa nyá.
N tayanəγɪ nyá yəlaa kukaasaa isayatu ké.
Nn təkəγɪ nyá pááná ke tam tɔɔ.
Na nyá luyv wε-tv na ŋ laki-tuyv kɔpantu.
¹⁹ N ká nyənɪ tá pətɔɔtəle,
na ŋ felɪ tá isayatu ke nɔɔhεε.
N ká lɔ-təγɪ hatoo tenku tapuyv tεε.
²⁰ N ká hulɪ nyá sɔɔlvuyv kɔpənkv ke
Apələham na Yakəpv pa lɔlvuyv.
Isu n ka suw hatoo ləŋtaa ké tá cəɔnaa tɔ.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU
NAHUM
TƏM TAKƏLAYA
Kutubtu

Pa keesa Nahum təm takəlaya taa ké Yuta nyəma kolontunaa Asilii nyəma təm. Pa keesa isəna Asilii nyəma kolontunaa Papiloni nyəma ləeka pa icate səsəle Ninifi tə. Nahum si mpv inı pə ké Iso hυvle ké. Pə taya pulv, icate nte tu ké kalampaanı nyənte ké. Tə lakı isayatu na wasanjalətv. Ninifi icate we ke isu toη wei antulinya yəlaa lakəna na Iso u caaki-ı tə. Nahum si mpv inı pə təna pu saalı.

Isəna pa faγa Nahum takəlaya tə:

Isə toη tee kəηmanmam təna na í hυvkəna antulinya, titite 1:2-8

Ninifi icate yəkəyv na Yuta nyəma waasəyv, titite 1:9-2:3

Ninifi ncaale na tə toη təm, titite 2:4-3:19

¹ İləkəsı icate tv Nahum wei ı ké Iso kuyoyotutu teləsulu tə, ı təm takəlaya ntə. Ka taa ké pa keesa Ninifi təm nti tə təə Iso kulaa na í hulı-ı tə.

Isə ke kupaη pəcə paa liyiliyina-ı

² Iso Tacaa caa ké si yəlaa í nuna-ı təlaı.

İ həη mpa pa kpeesəγəna-ı tə pa ηkpaηη.

İ leetəyi ı kolontunaa na páána səsəna.

İ huləyi-weγe suulu.

³ Tacaa ké suulu tv ké,

İ wəna toma.

İ yeke tasəkəle tv ηkpaηyv ke həm.

Ye ı təη, kacuculaya anaam kuləγəna,

ı nəhəe mvsəyv nté isəηmuntv.

⁴ İ holina tenku, ílé ı lvm nyəə ké,

na í lakı na pusi lvm nyəəki.

Pasaη na Kaməeli pə nyutu caa wəlvəyv.

Lipaη yaayenaa lontilaa.

⁵ Póəη seliyi ı isentaa ké,

na pulası náá yəkəyi.

Tətv na tə taa yəlaa seliyi.

⁶ Ye Iso mv páána səsəna anı,

awe ká səηna?

A mvyı ké isu kəkə.

Kəkpaηəη maγamaγa yəkəyi ı isentaa tətəγə.

⁷ Ama ı ké kupaη ké.

İnı ı waasəγəna laηwakəlle waatv.

İ paasəγəna mpa pa cəəsəyi ı tee tə.

⁸ Ye wahala í wataa,

ı yəkəyi icate ké.

İ wakələyi ı kolontunaa təna,

na í ləγə-weγe səm səkrətyyv taa.

Təmmaa mpa pə yəγətəna Yuta na Ninifi nyəma tə

⁹ Pepe təə ké í təkəna Tacaa ke mə taa ye?

İ ká la na mə kolontunaa saalı yem,

pa kaa tasa-meγe ηmakəlvəyv.

10 Pa we teitei ké isu sowa meeluyv tōma taa tō.
Yaa isu pa nyōwa na pá ku-we.
Pa mugi kōkō ké isu nyutu kōwolutv.

11 Ninifi icate nyá,
nyá taa ké yulv isayav wei
í kuləyi Tacaa tō tō i luwa.

12 Mprúyú Tacaa heela Yuta nyóma si:
Paa kolontunaa we payale na pá we toma,
paa saah yem ké.

Ma yelaa na í təgə kunyōməh payale.
Ama ma kaa tasa-mege mpv.

13 Maa ce mə aləkpala na ma heti-mege
kolontunaa ηmakəlvuyv taa.

14 Mprúyú Tacaa yəgətə Ninifi nyóma tōm si:
I kaa wēena lūlvuyv nyóma mpa paa yaakəna mə həla tō.
Maa yəki mə tuij lēsəh ke i kutuluyv taa.
I təhə mə pəlaah huluyv ké.
Mpi tō, í tá tala puluyv ma isentaa.

2

1 Mprúyú Tacaa yəgətə si:
Ii naaki tōm kōpantv kpaallv
kəhna ntege pōōh nyōh taa.
Heesuyv tōm ke í kpaaləyi.
Yuta nyóma me,
í təgə Isə acima.
I pona-i mpi í ka suwa si í haa-i tō.
Kolontu wei i tukaya-mege wahala tō,
pə pəla i niη, i kaa tasa mpv.

2 Hei Ninifi, kolontu kpaaki nyá tō.
I kpaγa yooou wontu,
paa wei í səh i tēsəhle na í feη hapee.
I təgə apalutv.

3 Tacaa ká məhna Yakərv lūlvuyv nyóma
ke teeli wei paa wēna ləh tō i taa.
Mpi tō, í pəsa ké isu
lēsəh tuyv ηku ηmulaa koolaa,
iləna pá wakəh tō.

Ninifi icate wakəlvuyv

4 Kolontunaa kəh ké na pá seesa
pa kpaləh na pa wontu kususuuu təcəhəh.
Pa yooou keekənaa mugi kōkō na pá teyētiyi
pa ηmantaasi ke yooou wule.

5 Keekənaa ηmaaki hapee tō ké,
pa təh nənəsi tee,
isu pa ləgə kahulasi,
yaa tev nyəgəsvuyv.

6 Ninifi wulav yaawa i yoolaa nyuyv nyóma
na pá puki na pá coki-we.

Kolontu sewa na í kprətəna kolunja na í cəəsəna-ke.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ pa canja pusi həyəluyv tə ɪcate
nənəsɪ na pá lɛɛki kawulaya təyaya.

⁸ Pa tɛma ɪcate təm,

Pa kuu tə yəlaa,

Tə alaa kra pa lanja

na pá casəyi kapusi ke səsəm.

⁹ Isu lvm caatuyv akəla na pə kpen tə.

M̀p̀r̀ỳg̀ Ninifi nyəma lu ɪcate taa na pá seeki

na pá kprɛsəyi-we si pá səj.

Ama nəyəlɔ ta pəsɪ.

¹⁰ Kolontu kuu wula na liyitee nyəyətɔ.

Pəna wontu kɔrpampanɔ pə kaawa ɪcate taa ké,

pə fɛi tɛm.

¹¹ Pa ηmuləyi na pá kuuki pə təna

təkratakpata na pá wakələyi.

Uena ɪcate yəlaa təna ləkɪ apalɔtɔ

na pa ɪsentaa layasəyi.

Pa nəhɛɛ nukiyi na pa tənəj seliyi.

Ninifi we isu təyələya ηka pə kəlaa tə

¹²⁻¹³ Ninifi we ké isu təyələya p̀r̀ỳg̀ ηku

ku taa ka lukɪ na ká yɛli na ká kra wontu

na ká cəli na ká kəna ka alɔ na ka piya ke

nantɔ na ká səyətəna-ku tə.

ɪcate ńtɛ tə tɛmna weye nənənə?

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Toma təna tɔ Tacaa təma si:

Maa paasəna Ninifi,

na má yele na kəkə nyaya ɪ yooɔ keekɛnaa,

na pá ku ɪ yoolaa na má su ɪ lɛɛkuyv ke tənaya.

Nəyəlɔ kaa tasa ɪ tillaa ηmakələyɔ təm nuw.

3

Ninifi ɪcate mpusi təhsuyv

¹ Ninifi ɪcate təm tɛsəna mpusi keɛɛ.

Yulɔkule na kaloolaya na mʊsɔj su tə taa

ké na tə yəlaa ke lɛɛkəlaa.

² ɪ nu tə taa akpatɛɛ wula,

na yooɔ keekɛnaa tanj,

na kraɣanəj acɔwa.

³ Kraɣanəj cayalaa nikaa,

na layalɛɛ mʊyi kəkə,

na ηmantaasi ηmɛləsəyi.

Səttaa na mpa pə kɔwa tə,

pa səyətə paa timpi.

Pa kaa huwa huwa,

pa coki yəlaa, pa fɛi kaluyv.

Fɛɛɛ puwa Ninifi nyəma

⁴ Ninifi ké apalaa təna alɔ ké,

ɪ teu na ɪ topotopo təma ke ɪ hənayana piitimnaa,

na í ηmakələyi yəlaa na ɪ tutɔ.

⁵ Μρύγύ Toma tēna tu Tacaα tōma si:
Pə tōw kē maa paasəna-me na mā cē
mə wontu na mā suna mə luuη tēē.
Piitimnaα í ná isəna pə pasa-me tō.

⁶ Maa tuu-meγε afəla taa
na yəlaα paakəna-me.

⁷ Pa tēna mpa paa na-me tō,
paa seeki na pá tōη si:
Ninifi pəsa ncaale.

Awe ná wena tō pətətəle si í ká puγusi-te?

Mpi pu maγana Tεεpi icate tō pu maγana Ninifi nyante

⁸ Ninifi icate nyá,
n huυ si n tēē Tεεpi icate nte tō wε Nili pəγə taa,
na lōm tama-teγε kotaya na pə kenta-te tō?

⁹ Yoou í tiiwa, Itiyopii, na Puti,
na Lipii pa kəηna na pá səna-te.

¹⁰ Paa na mpu,
pa kuu pεle pa acalεe yəlaα na pá tēena.
Pa tu pa nyuγu nyəma ke alukpala.
Uena pá tō tete na pá taləna-wε.
Pa naηa pa piya ke hapεe kəηkəməη tōw.

¹¹ Ninifi pə tala nyayale si,
wusasi í kv-η sulōm təle na pá kəli-η.
N ká pεeki təcəsəle si,
ń fiti nyá kolontunaa, n kaa ná.

Ninifi u pəsəyi si í kisi

¹² Nyá koloosi acalεe wε kē
isu fiki tōγu pee pukuyu,
na pá nyamsi-kv, na pee hotiyi təγəlaα nəsı taa tō.

¹³ Acamisi tike ke pə kaa-η.
Icate nənəsı tōη nyənsı,
tvləyi si təyi yem.
Mpi tō, kəkə nyaya kvkaləsəη.

¹⁴ Ninifi nyəma me,
í lú lōm.
I puu tetv, na í loo pilikinaα,
na í tayanı mə koluηa.

¹⁵ Ama mə icate kəkə ká nyayana-me,
yaa pá kv-meγε yoou taa.
Paa wakəli-meγε isu
kahvsi təkuyv hatv tō.

Icate yəlaα saaləyi yem

Mə icate yəlaα ká nyəpələyi kē isu kvtolōη sεsεkv.

¹⁶ Mə taatəlaα payale ka tēewa isətulōηasi.
Pa nəγəsəna isu kvtolōη kvlvγv tō.
Ama pə saala yem kē nənəw.

¹⁷ Mə tōw fenlāα, na mə akewenaa wε kē isu
kvtolōη cakuyv koluηa pəγələe
taa kē watv waatv tō.
Ilim hanəyi uena kú ya,

n ta nyi timpi ku teɛnaa tɔ.

Asalan wei i fei tayanvɔv tɔ

¹⁸ Asilii wulav,
nyá waali nyéma toowa tam tɔɔ tom.
Nya yoolaa sɔsaa ná hɛntaa na pə suma.
Nyá yɛlaa ya pɔ́ɔŋ taa,
nɔɔɔlv kaa tasa-wɛyɛ kpeyeluyɛ.

¹⁹ Pə ku-ŋ isayakuyv ké.
Pɔ́cɔ nyá wakɔlvɔv kaa tayanɛ.
Pa tɛna mpa paa nu nyá tɔm tɔ,
paa kpasɛ amukəŋ ké.
Mpi tɔ, yɛlaa tɛna tɔɔna nyá yɔlvkɔlɛ
tam nyɛntɛ nté tɔ kɔnyɔŋ.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU HAPAKUKU TƏM TAKƏLAYA Kutubtu

Hapakuku naaki isəna yəlaa u təhəyi tampana na pá pəntəyi na Iso suma tə. Uəna í təkí wahala ke pə təə. Pə təə ké í pəəsəyi Iso si: Isəna ya Iso ké siyisulu na yəlaa lakí mpi pə ta siyisi tə na í suma? Ama Iso ná cəəki si, waatu wəe wei í taa iní í ká huuna asayaa na pəntəlaa tə. Pə təə tə, pə wəe si Iso kuyoyotutu teləsulu í cayana tənau na í tənə waatu wei Iso huunau ká tala tə.

Isəna pa faya Hapakuku takəlaya tə:

Misee wiinav ke Iso, na ílé í cəv, titite 1:1-2:6

Mpusinaa kakpasí, titite 2:7-20

Yulu í tənə Iso waasəyuv na naani, titite 3

1 Təmnəa mpa Tacaə kulaa na í huvi Iso kuyoyotutu teləsulu Hapakuku tə.

Hapakuku yaaki Iso si í waasí

2 Mpróyú Iso kuyoyotutu

teləsulu Hapakuku wiina Tacaə si:

Hatoo, ma yaa-ŋ si í waasí-tu

si pa lakí-təyuv mvsəŋ tə, pəlee ké n ká cə-m?

3 Isəna ya n ká tisi na má nyənəyi yəlaa isayətənaa?

Na nyaa nyənəyi mpi pə ta siyisi tə?

Mpi tə, ŋmakələyuv na mvsəŋ,

na yoosə na huule tike ke yəlaa lakí.

4 Nəyəl u tasəyi kiin ke təhəyuv.

Pəcə paa hułəyi tampana ke a lonte taa.

Asayaa nté tampana nyóma,

na huule wakələyi.

Papiloni nyóma wataa

5 Mpróyú Tacaə cəwa si:

Í nyəni piitimnaa na səyəntu kra-mə.

Mpi tə, təmlə natəli tu la na í nana mə isə.

Halı ye paa heela-məy pə təm,

mə taa nəyəl taa tisi.

6 Maa kəna Papiloni kraŋtənaa mpe.

Pa fəi nəyəl pətətəle.

Pa cəəki antulinya tənaya na pá ləkəyi ləlaa tətə.

7 Pa təm wə səyəntu ké.

Kalampaani ké pa təyona mpi pa caaki lapu tə.

8 Pa krayanəŋ ləŋləŋ lapu tē kroosə.

Pa kəla tən ke sunsuməyuv ŋku nyəyəsí puwa tə.

Ye pa luna pooləŋ pa krayanəŋ ŋmaaki ké.

Í kuləyi huuntu ké isu həkəle tiliyi kampaya waalı.

9 Wontu kuuu ke pa kəŋ paa nyəyəsəyi.

Pa kuuki saləkətənaa ke tuutuuma isu kanyəŋa pee.

10 Pa footiyi awulaa na pá woniyi tətə təkəlaa.

Koloosi acaləe u kaŋatəyi-wə.

Pa ləŋ hapee ke koloosi acaləe kila ké,

na pá leekəyi-ye.

11 Pa hōka tam ké isu kacuculaya.

Akpala ke pa teeləyi.

Isə kuyəyətutu teləsulv yaaki Isə ké tam naale nyəm

12 Hatoo kancalaya taa,

Tacaa nyá kena ma Nəηηtu.

Ue tə kaa si.

Hai, nyayale ma kentulu.

Nyá kənnə tá kolontunaa pane si,

n həηna tá ηkpaηyυ.

13 Ama nyá ise u nyənəyi isayatu yaa mʊsʊη.

Ue pepe təə ké n sumna asayaa mpa

pa wakələyi kʊpama tə?

Pəyele pəle pa lapəna sana.

14 Pepe təə ké n nyənəyi yəlaa isu tiina.

Yaa isu filifilinaa mpa pa feina paasənlv tə?

15 Pəpiloni nyəma kpa yəlaa ké isu kulaya.

Yaa isu puluyu puukuyu tinte tə.

Pa laηa hʊlʊmaa ké pə tu fei.

16 Pa laawa pa puluη na pá wə pə tulaalvnaa.

Mpi tə, inəyi pa waakəna,

na pa təyənaya ke kʊpaηka.

17 Pa kaa heesi piitimnaa lempa

kuyu na pa layalee ke mpv?

2

1 M'p'ógú Isə kuyəyətutu teləsulv tasaa si:

Maa caya ma tətəηle na má feηiyi.

Uena má nu nti Isə ká cə-m ma kusələmʊtu təə tə.

Siyisilu na ηmakəllv pa təm

2 Ntəna Tacaa cə-m si:

Nmaa nti ma kulaa na ma hʊli-η tə.

Tv-təyi kpaatanaa təə ké teu,

na paa wei í pəsi na í kala-ti.

3 Təm nti tə waatu ta tata ké si tə la.

Ama pa su tə waatu ké.

Ue taη-ti na naani.

Tu leeli ké tə kaa saali.

4 Nmaa si isayav saaləyi yem ké.

Ama tampana təηlv ná wəna weesuyu ke i taa təm təə.

5 Wənav ké asola ké.

Mpi tə, kalampaani yəlaa u heesəyi.

Pa we hiliη ké isu atətəle.

Pəyele paa haki, isu səm.

Pa leekəyi piitimnaa na pá puki,

na pá ηmakələyi-wə.

6 Piitimnaa mpa paa kəlaa tə

pəle paa kʊli pa ηmakəllaa təə.

Mpusinaa kakpası

Paa tvv-wə si mpusi wə pa təə ké.

Isu pa leekuyv ləlaa nyəm na pá kaaki

na pá pɔɔsəyɪ-wɛyɛ kəmle tɔ,
pələe ké paa yele mpv unɪ pə lapv?

⁷ Mə kəma nyəma ká məli
mə tɔɔ na pá lɛɛti-mɛ.

⁸ Isəna í ká lɛɛka lɛlaa tɔyɔ,
payaɛ ka lɛɛki-mɛ mpi pə tɔɔ tɔ,
í lapa tetvnaa na acalɛɛ kɛ musvɪ na í kv-wɛ.

⁹ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.
Mpi tɔ í pɛɛkəyɪ kasəyaya asilima nyəŋka sɪ
yɔlaa í nyənəyɪ-mɛyɛ sɔsaa.
Paa na mpv na í hvvki sɪ
mə tɔŋ ká ləsi-mɛyɛ wakəlvɔv taa.

¹⁰ Mə mayamaɣa í
ləsəna fɛɛle na í tv mə ti.
Í kv yɔlaa tuutuuma,
na í wakəli mə ti.

¹¹ Paa koloosi taa pɛɛ,
isu a mapa kapusi na á pɔɔsi-mɛ
na lɔtasɪ náá tisi.

¹² Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.
Mpi tɔ, yulvkvle na ŋmakəlvɔv kɛ í sukəna acalɛɛ.

¹³ Pə tɔɔ ké piitimnaa təmle nyaya kəkə.
Pa wahala saala yem.

Pə tənaya mpv Ate na isətaa tv Tacaá təmle ké.

¹⁴ Yəlaa təna ká tɛ na pá nyɪ Tacaá teeli tv ké.
Paa nyəmi-ɪ tetv təna taa kɛ isu tenku lvm waasvɔv
kanyəŋa tɔɔ tɔ.

¹⁵ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.
Mpi tɔ, í tvyɪ mə tɔyɔntələnaa kɛ svlvɪ kɛ sɔsəm.
Pə kvyɪ-wɛ na pa kvətəyɔləm cɛ,
na pə yele-wɛyɛ kpɛla,
ɪlɛna í nyənəyɪ.

¹⁶ Fɛɛle kɛ í nanəyɪ na í taaki mə tokvŋ.

Pə taya teeli,
mɪ nyɔ-wɪ na í səŋ kpɛla.

Tacaá ká mv pááná,
na í tv-mɛyɛ wahala na tɔŋ.

Í ká pəsi tetelataa.

¹⁷ Isu pa setvɔv Lipaŋ hətvɔv kɛ musvɪ tɔ,
pv məli mə nyɔəŋ taa.

Mpi tɔ, í kpiisa taale wontu.

Í kv yɔlaa.

Í lapəna tɔŋ kɛ tetv taa acalɛɛ yəlaa.

Pv nyaasi mə pvntv.

¹⁸ Pepe tɔɔ ké í luki tvŋ kɛ nyəyətɔv?

Í saakəyɪ-ɪ taasi,
na í pvɣusiyina mə ti.

Í tvyɪ mə niŋ kulapəm kɛ naani,
anı pələ pv yəyətəyɪ?

¹⁹ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ í yaaki taakukulaya sɪ ká fe,
na í tɔŋ pələ sɪ tɔ kvli.

Póćó pə taa pʊlɔpɔ kaa pəsi na pə heeli-meɣe natəli.
 Paa na í waasa tɪŋ ɪni ɪ tɔɔ ké wɔla na liyitee nyəɣətu tɔ.
 ɪ feina weesuɣu nakoli.
 20 Ama Tacaa ná we ɪ tɔsele taa ké.
 Antulinya yəlaa me í su.

3

Hapakuku sələmvɔv na Isə waasvɔv

1 Wiinau mpi Isə kuyəɣətutu teləsɔlɔ Hapakuku wiina Tacaa tɔɣələ si:
 2 Hai Isə, Tacaa,
 pa yəɣəta nyá təma səsəna təm na má nu.
 ɪlena má nyaŋna-ŋ.
 La tá waatu taa ké təma aŋi a takanaa na yəlaa ná.
 Paa pu wee si, ń mu pááná, huli-tuɣu suulu.
 3 Isə luna Temaŋ,
 Isə Naŋŋtu luna Palaŋ puɣu tɔɔ.
 ɪ teu naaki isətənuɣu tɔɔ ké,
 na ate nyəm saŋi-ɪ.
 4 ɪ kəŋ na í muɣi kəkə na ɪ niŋ taa
 timpɪ ɪ toma lukəna tɔ pə ŋmeləsəɣi.
 5 Kətəŋ we ɪ nəɣə tɔɔ ké na ɪ waali.
 6 Ye ɪ səŋaa, tetu seliyi ké.
 Ye ɪ nyənəɣi,
 kolontunaa huɣutiɣi pa lotu ke na sɔɣəntu.
 Tam tɔɔ póŋ ná seliyi.
 Ləŋtaa pulasi nsi si tɔɔ ɪ təŋaɣa tɔ si yəkəɣi.
 7 Ma nawa Kusaŋ nyəma laŋwakəlle
 na Matiyaŋ nyəma sɔɣəntu.
 8 Tacaa, pusi təm kraŋa-ŋ pááná na?
 Yaa tenku yelina na nyá pááná huu?
 N caɣa isəŋmuntɔ ké isu yooɔ kekeke,
 na ɪ kraɣanəŋ pukina-ŋ akaitɔ taa.
 9 N kraasa nyá tɔɔ.
 Nyá nyəma we isu mpusi təŋsuɣu.
 Tetu haa nəɣə na pusi lu.
 10 Ye póŋ í na-ŋ ɪ seliyi ké,
 na teu hukɪ tetu tɔɔ.
 Tenku səsə suwɔla,
 na ɪ ləm səŋəɣi isu koloosi.
 11 Nyá nyəma kətətəna nyaaləm,
 na nyá ŋmantaɣa ŋmeləsəɣu,
 səŋsəɣi ilim na isətu pa təntɛ ké.
 12 Ye pááná ɪ kra-ŋ,
 n cəɔki tetu ké na ń naŋti piitimnaa.
 13 N puki nyá yəlaa na pa wulav
 wei n krawa tɔ pa waasvɔv.
 ɪlena ń kv asɣaa nyuɣu tɔ na ɪ waali nyəma.
 14 Kolontunaa nyəma ke n tuləɣəna pa nyəŋ.
 Pa nəɣəsəna ké isu kacuculaya.
 Pa huliɣi si pá yasɪ-tu.
 Pa kiisiɣi laŋhuləmlɛ kakiisasi.
 Pa səlɔ puwa si pá kv-tu.

15 N cəəkəna nyá kpaɣanəŋ ke
teŋku lum koloosi səsənsi taa ké.

16 Ma nu kəkəte n̄tə tə tənə na ma laŋle pəsi.
Səɣəntu kra-m na ma ntompee seliyi.

Ma tənuyə kawa,

ma tənə hoowa na má wu səŋuyə.

Uena má su na má taŋa ta təə kʷllaa

ŋkraŋuyə həm kuyaku.

17 Fikinaa na ləseŋnaa na Olifinaa pə tuŋ ná kisa lɔlɔyɔ.

Tawa kʷhaləm naa laki.

Heeŋ na naaŋ pə tɛma.

18 Ama Tacaɔ haana maya laŋhulɔmlɛ.

Ma nu leleŋ ke Iɔ waasɔlɔ təə.

19 Tacaɔ Iɔ kɛle ma toŋ.

Ini i hana-m təntɛ nyəm ɪsu nam,

na má təŋ pulasi taa.

Yontu tənɛɣɛ pa yoona saŋku na tə wɛ yonyoolaa nyuyə tu yontunaa taa.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU
SOFONI
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Yuta tetu taa ké Sofoni teləsaya Iso kuyoyotutu ke wulav Sosiyasi pəəle taa. Wulav in ı kpiisina tun na təlaalenaa tənə na í tayanı isəsəev, na í tulı Iso təsele nte paa təkəə tə na í tayanı. Sofoni heela piitimnaa ləlaa sı Iso hυvle kəη. Ama waatv kəη wei ı taa Tacaa ká kəə na í waasi Yosalem tə. Piitimnaa mpa paa pasa pa ti tə paa sēe Iso ké nəγə kulvmaγa.

Isəna pa faya Sofoni takəlaya tə:

Iso ka hυvna Yuta tetu na Yosalem ıcate nyəma, titite 1:1-2:3

I ka wakəli piitimnaa mpa pa cəəna Yuta tə, titite 2:4-15

Iso ká məηna Yosalem nyəma ke pa wule taa, titite 3

¹ Yuta wulav Sosiyasi wei ı ké Aməη pəyalv tə. I pəəle taa ké Tacaa yəγətəna Sofoni. Isekiyasi lələna Amaliya na Amaliya nά ləli Ketaliya, na Ketaliya nά ləli Kusi, na Kusi nά ləli Sofoni. Təm nti Iso heela-ı təγəle sı:

Tacaa hυvle kuyaku təm

² Maa kv tetv təə weesuγu nyəm tənə.

³ Pə krayav yəlaa, na sumasi,
na tiina, na wontu tənə tə.

Maa wakəli asayaa na pa krai təma.
Pə kaa kaasi nəγəlv.

Isə ka hə Yuta na Yosalem nyəma ηkpaηη

⁴ Maa hə Yuta na Yosalem pə yəlaa ηkpaηη.

Maa kpiisi tγv Paalı na kv kətəlaa tənə.

⁵ Maa kv mpa pa kraaki kutuluη təə ké ahoο tə.

Pə te yəlaa laaki isətvluηasi ké pəcə pa sēeki-m.
Anı pa tuukina ma hətə na tγv Milikom nyəntə.

⁶ Maa wakəli mpa pa haaki-m siyile tə.

Mpi tə, paa pēekəyi-m pəcə paa caaki ma luyv nyəntv.

⁷ I su, ma hυvle kuyaku kreyetaa.

Ma tēma kətasi təγənaγa saav.

Ma tayana mpa ma yaawa tə.

⁸ Wvle nteγe maa hə nyvγv nyəma na wulav piya pa ηkpaηη.

Paa mpa pa keekəna krai nyəma tə pa ηkpaηη tətə.

⁹ Mpa pa ηmaaki nənəkpete isv ma ta nyı isənaa tə.

Pəyele pa suuliγi pa tγv kutuluη,
ke wēnav mpi pa ηmuləna yvlkvle tə.

Maa hə pa ηkpaηη.

¹⁰ Kuyankuyv paa nu yooü kakiisasi

səsəənsı ke Yosalem ıcate taa,

ke nənəγə ηka pa yaa sı tiina nənəγə tə ka kiη.

Paa nu lanwakəlle wula ke ıcate həγəlvγv kvfalvγv taa.

Paa nu tətəγə acufv səsə ke pulasi təə.

¹¹ ıcate pətēe nyəma mē í wii teu.

Mpi tə, maa kpiisi taatəlaa tənə.

¹² Waatv inəγi maa kraya fətəla

na má pɛɛki Yosalem ɪcate taa.
 Maa yoonaa yɛlaa mpa pa caɣana pa ti
 ɪsu sulɔm taɣatu ke atɪŋkpa taa tɔ.
 Pə te yɛlaa tɔŋna si maa waasəyi pɔlv.
 Paa kɔpantu paa ɪsaɣatu.
 13 Paa lɛɛki pa wɛnau na pá yɔki pa tɛɛsi.
 Paa ŋma kufasi yaa.
 Ama pa kaa suu si taa.
 Paa sɔ lɛɛŋ tuŋ.
 Ama pa kaa tɔŋ pə sulɔmɔɣa.

Tacaa kuyaku

14 M̀p̀r̀ỳỳ Sofoni tasaa si:
 Tacaa huule kuyaku sɔsɔɔv kpeɣetaa keɛ.
 Ku tɔŋa kɔnte ke lɔŋlɔŋ kɛ.
 Ye ku talaa,
 yɛlaa ká wii na pə kɛnna yoolaa taa yoolaa.
 15 Mpi tɔ, ku kɛ pááná sɔsɔɔna kuyaku kɛ.
 Yɛlaa laŋa ká wakəli tətɔɣətɔɣɔ kɛ pə wule n̄tɛ.
 Pu yɔki na pə yeɛ ncaa.
 Ihunte ká kpa na səkɛtɔyɔ anaam nyala.
 16 Yoolaa ká huɪ akantɛɛ.
 Paa yaya yoou kakiisasi.
 Paa yoonaa koloosi acalɛɛ na a təfɛŋle.
 17 M̀p̀r̀ỳỳ Tacaa tɔma si:
 Maa pɛti yɛlaa ke laŋwakəlle taa.
 ɪ ká tutiyi kɛ ɪsu yulɔmaa.
 Mpi tɔ, í wakəlɔna-m tɔ pə tɔɔ.
 Mə caləm ká ya ɪsu mɔsɔyɔ,
 na mə nantu tasa ɪsu hute.
 18 Mə liyitee yaa mə wɔla kaa pəsi
 na í waasi-meɣe kuyaku ŋku ku wule.
 Ma pááná kəkɔ ka nyaya tetu tɔna.
 Maa kpiisi tɔ taa yɛlaa tɔna.

2

Təpasəlaa yaav

1 M̀p̀r̀ỳỳ Sofoni tɔma si:
 Fɛɛɛfɛi nyəma me.
 ɪ kpa mə ti na í maɣasi mə taa.
 2 Pə taa yasi-me ɪsu nyutu ke kuyaku kulɔmɔyɔ taa,
 na pəcɔ pu taki kuyaku ŋku Tacaa ká mu-me na pááná
 sɔsɔɔna tɔ.
 3 Tetu taa təpasəlaa me mpa í təkəyi ɪsɔ kiin ke teu tɔ.
 ɪ keesəna Tacaa tɔɔ.
 ɪ tɔki mə təpasɔyɔ na í tɔŋəyi tampana.
 Ntanyi pu kenti mə tɔɔ kɛ ɪsɔ pááná kuyaku wule.

Ilim tətɔle tɔɔ nyəma ŋkpaŋyɔv hɔm

4 Kasa ɪcate ká pəsi wɔlaya tetu.
 Asəkəlɔŋ nyənte ká yɔki.
 Paa tɔɣəni Asətɔti yɛlaa ke ilim taa.
 Paa ləsi ɪkolɔŋ nyəma.

⁵ Kələti nyéma me mpa í kəma tenku nəɣə tə,
mpusi wε mə təə ké.

Tacaa si: Maa kpiisi Filiisi nyéma na pa tetv təna.

⁶ Mə tetv ke tenku nəɣə təna ká pəsi təla tətəɣəle.

Tiikilaa ká təη tə taa, na pá la pa heeη tətəkəle.

⁷ Yuta yəlaa kukaasaa ká təɣəna həɣəlyv ηkv.

Tənaya í ká tiikiyi mə kaləkəη,

ilena í puki Asəkaləη na í svuki taanası.

Mə Isə Tacaa ká yoonə mə nəɣə.

Í ká məηna mə yəlaa mpa kolontunaa ka kpawa yomle tə.

Ilim təlule nyéma ηkraηyvu həm

⁸ Mpyúyú Tacaa təma si:

Ma niwa isəna Mowapu nyéma

na Amonη nyéma pa wonη ma yəlaa me,

na pá footi-me tə.

Pa tuv-me,

pa cusa mə tetv na kalampaani

na pá səsı pa nyəntv təə.

⁹ Pə təna pə tv Isə Tacaa má,

ma tuuki sı isı ma kpiisa Mowapu

na Amonη pə nyéma isı Sətəm na Kəməə.

Pa tetv ká pəsi təm təhulle na wɔlaya tetv

na səwa tike nyala.

Ma yəlaa kakaasaya ká kənna na pá kuu pa wənau,

na pá təɣə pa tetv.

¹⁰ Isəna maa hə pa ηkraηyvu təɣəle.

Mpi tə, pa kəla kalampaani ké

na pá tuv Pə təna pə tv má,

ma yəlaa.

¹¹ Tacaa má, maa nyəηsi pa isε ke teu ke tənaya.

Maa wakəli antulinya təna taa tuη.

Uε piitimnaa təna ká sεε-m pa tetv taa.

Haləna pə kpenna hatəlaya nyéma təna.

Ilim ntəɣəη na pə mpətəη nyéma ηkraηyvu həm

¹² Mpyúyú Tacaa təma si:

Maa kv Itiyopii nyéma me mə tənaya yoou taa.

¹³ Maa tv ilim ntəɣəη təə həɣəlyv Asilii nyéma ke niη.

Maa wakəli-kv na Ninifi icate səsəəle pəsi ncaale

na wɔlaya tetv.

¹⁴ Kaləkəη ká həntəɣəna icate lonte taa,

na taale wontu ke waani waani.

Kpiisij na aluyucana ká caya akelenaa ncaa taa.

Paa pəli kutulun taa kpəηkpelası kupaηsi,

na sı səɣəti nənəɣə.

Katəkətəη ká wiiki ncaa pətəlee təə.

¹⁵ Isəna icate ńté tu təna təɣəle.

Paa na tə yəlaa nyənaya-tεye səsəəle,

nte tə feina saala tə.

Tu pəsi ncaale na pé yelina taale wontu.

Ulena tēlaa təna kpεεtəyi nyəəη na pá sóləyí-te.

3

Yosalem nyáma ta nu Iso yaav

¹ Μπόγύ Sofoni tǝma si:
 Yosalem icate yǝlaa mpa me
 í laki isayatv tǝ.
 I ηmakǝlǝgi lǝlaa,
 pǝyele í kulǝgi Tacaa tǝ tǝ.
 Mpusi we mǝ tǝ kǝ.
² Mpi tǝ, í ta nu Tacaa tǝm.
 I kisa i kraalvǝv mpi i kraala-me tǝ.
 Pǝyele í tá tv-i naani,
 í tá pǝeki si Iso í sǝna-me.
³ Mǝ nyvǝv nyáma we kǝ isu
 tǝǝlasí nsi sí mu páána tǝ.
 Mǝ hvulaa ná we isu sonsumǝη
 likuyu na u tǝsǝgi cele tǝ tǝ.
⁴ Mǝ Iso kvǝǝǝtǝtv telǝsǝlaa u paasǝǝna pa tǝmle.
 Pa kooki yem na pá kisiyi pa tilitu.
 Mǝ kǝtǝlaa ná nyǝnǝgi Iso nyǝm ke yem kǝ
 na pá yǝkǝgi i kiiu.
⁵ Tacaa we icate taa kǝ,
 na í tǝki kawulaya na siyisuyu.
 Ii laki isayatv.
 I tǝηǝgi tampana kǝ,
 na í hvukǝna paa tanaη ηku.
 Paa na mpv tǝ, asayaa fei fǝele.
⁶ Μπόγύ Tacaa yǝǝtǝa si:
 Ma tǝma piitimnaa tǝcu kǝ mǝpǝyǝ kpiisuyu.
 Ma yǝka pa koloosi acalǝe.
 Ma wakǝla pa hapǝe.
 Tǝntaa mayamaya fei tǝtǝ.
 Pv kpiisi pa acalǝe,
 nǝǝlv kaa wee.
⁷ Ma tǝηaya sí,
 Yosalem nyáma me í kǝ nyana-m,
 í kǝ nu ma kraalvǝv.
 Uǝ ma kaa yǝki mǝ tǝcayale isu maa kalǝna-me tǝ.
 Ama mǝ mǝlaa kǝ na í telǝsǝgi mpǝle.
⁸ I tǝη kvǝyaku ηku maa kǝ mǝ waali isu tǝǝlǝya tǝ.
 Ma tv ma taa sí,
 ma kotiyi piitimnaa na kawulasí.
 Maa yele na ma páána nyaya pa na
 antulinya tǝna isu kǝkǝ.

Tacaa layasvǝv ke yǝlaa yaasi

⁹ Μπόγύ Tacaa yǝǝtǝa si:
 Maa layasí yǝlaa,
 maa nyaali mǝ isayatv.
 Uǝna í sǝe-m na lotu kulǝmtv.
¹⁰ Paa ma yǝlaa mpa me í yawa na
 í tee Itiyopii tǝ tǝcayacaya tǝ.
 I kǝ kǝ na í la-m kǝtasi.

Iseyeli yəlaa kakaasaya

- 11 Kəyan̄ku tə ma yəlaa kaa wəena
 ɪsəna paa pəntəna-m tə pə fəele.
 Maa ləsi mpi pə laki-meyə kalampaan̄i nyəma tə.
 ʌna í yele mə təyi həm ke ma puyə nan̄ə nyənk̄u təə.
 12 Maa kenti mə taa mpa pa pasəyi pa ti tə
 na konyəntunaa mpa pa teeləyi-m tə pa təə.
 13 Iseyeli nyəma me mə kakaasaya
 kaa tasa mpi pə ta siyisi təyə lap̄u.
 Pəyele í kaa looli,
 yaa í t̄s̄i nəȳəlv.
 ʌ ka tək̄i ké na í heesi,
 nəȳəlv kaa nyaasi-me.

Yosalem lan̄heesəle

- 14 Yosalem ɪcate yəlaa,
 na Iseyeli nyəma me,
 mə təna mə lan̄ə í hul̄əmi,
 ʌ yəələna mə lotu təna.
 15 Taca a yela mə nkraṅuȳu ke həm.
 ʌ təȳəna mə kolontunaa.
 Iseyeli nyəma wulav Taca a wə mə waali ké.
 Pə fəi si í nyana wahala nəȳəlv.
 16 Kuyak̄u nkuȳu yəlaa ká tə si:
 Yosalem nyəma me,
 í taa nyá,
 mə apalot̄u í taa le.
 17 Taca a mə ʌsə wə mə waali,
 na ɪ ton̄.
 ʌ ká yele na í la akanaa.
 Mə təə ké ɪ lan̄le hul̄əmaa.
 ʌ səəla-meyə na í haaki-meyə weesuȳu k̄ufaluȳu.
 18 M̄p̄ȳú Taca a yəȳət̄aa si:
 Yosalem yəlaa mpa me í hatələna acima,
 na mə lan̄le wakəlaa tə.
 Maa kpeyeli-me na má keeli mə fəele.
 19 Waat̄u inəyi maa hə mə muȳullaa nkraṅə.
 Maa la kəəle ke mpa pə k̄əwa tə.
 Maa məṅna mə yəlaa mpa pa krawa yomle tə.
 Maa yele na mə kut̄uȳu pəsi ɪsant̄e.
 20 ʌna má kpeyeli-me na má kəna.
 Maa t̄u-meyə teeli na má k̄s̄i mə nyuȳu
 ke at̄e yəlaa təna taa.
 Taca a má ma yəȳət̄əna mp̄u.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU

ASEE

TƏM TAKƏLAYA

Kutubtu

Isə kuyoyotutu teləsulu Asee lıpa sı, pá tayanı Yosalem Isə təsele ηmav. İle pu wεε sı Yuta nyəma mpa pa laala kəntə na Papiloni tə mpe pá ηmana Isə təsele ηnté. Ama pele pa apalutu ta laa yəəlvu. Ntəna Asee tasa nyuvu nyəma ke apalutu sı, pá suv təmlə taa.

Isəna pa faya Asee takəlaya tə:

Pa tayanəyi Isə təsele ηmav tətə, titite 1

Isə təsele kufate teu, titite 2:1-9

Yəlaa asilima, titite 2:10-19

Tacaa nəəsı kuparı sı, titite 2:20-23

Pa tayanəyi Isə təsele ηmav tətə

¹ Mpuvu Peesı wulav səsə Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka isətu naatoso nyəη kuyaku kancaalaya nyəηku wule. Tacaa heela Isə kuyoyotutu teləsulu Asee ke təm sı í teləsi-təyi Yuta nyuvu tu Salatıyeli pəyalu Solopapeeli, na kətulu səsə Yosataki pəyalu Yesuwa.

²⁻³ Ntəna Asee yəyətı təm nti sı: Pə təna pə tu Tacaa má ma yəyətə sı, İseyeli yəyətəyi sı, pə ta tata Isə təsele ηmav.

⁴ İle pə wε teu sı mu həntəyi kutuluy wei pa lapa kacəka ke teu tə ı taa. İlena Isə təsele nəá ké ncaale na?

⁵ Pə təna pə tu Tacaa má ma təma İseyeli nyəma sı í hıv mə təntə təm ke mə taa.

⁶ İ tuuwa səsəm ama mə kumtu ta kpa. Mə təyənaya ta tə sı, í təyə na í haya. Pəcó mə sulum ta tə sı, í nyəə na pə ku mə ləkətu. İ feina wontu sı í suu na pə haη-me. Pəyele təmlataa kufeluy kuləyi huntu ke yem.

⁷ Pə təna pə tu Tacaa təma sı í hıv mə təntə təm ke mə taa.

⁸ İlena í kpa pulaya təə na í setı taası, na í ηma-m Isə təsele. Waatv inəyi pu kusı ma nyuvu ke isəna pə mənəə tə, na ma laηle hεε.

⁹ İ ka tarjaa sı í ku təyənaya ke səsəm. Ama í ta hiki mpv. Isə wosa heelim ke mpi í kpeena mə téesı taa tə ilena pə saalı yem. Pə təna pə tu Tacaa má ma pəəsəyi-me sı pepe təə ké mpv? İ yela Isə təsele ke ncaale, na paa wei í paasəna ı mayamaya ı təyaya.

¹⁰ Mpv pə təə ké paa tev kulumuyv ta nu. Pəcó puləvu ta nyə.

¹¹ Isə kəna wulaya ke tetv taa na pulası təə. Mə təyənaya pee tawa, na mə lεεη na olifinaa pə tuη na mə haləmnəə lemptı wulaa. Yəlaa na təla pa lakı wahala. Mə wahala saala yem.

¹² Mpuvu Salatıyeli pəyalu Solopapeeli, na Yosataki pəyalu kətulu səsə Yesuwa, na İseyeli nyəma kakaasaya təna, pa mıwa Tacaa təm nti Isə kuyoyotutu teləsulu heela-wεye mpv təyə niη naale. İlena Asee nəá pəsı na í la ı təmlə ke teu. Kuyaku ηku yəlaa ka wəna Isə səyəntv ké.

¹³ Mpuvu ı tasa-mεye Isə Təm ləntı ke heeluyv sı Tacaa yəyətə sı: Ma su nəyə sı, maa wεε mə waalı.

¹⁴ Mpuvu Tacaa hawa Yuta nyuvu tu ke apalutu, na Yesuwa, na kətulu səsə, na pa təna mpa pa luna yomle tə. İlena pá suv pa Isə Pə təna pə tu Tacaa təsele ke ηmav.

¹⁵ Wulav Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka, isətu naatoso nyəη kuyaku hiu na liyiti nyəηku ke pa caala təmlə.

2

Isə təsele kofate teu

¹ Mpyu wulav Taliyusi pənaɣa naale nyəŋka, isətu naatosompəɣəlaya nyəŋ, kuyaku hiu na kulbmuyu wule. Tacaa tasa Isə kuyəɣətutu teləsulə Asee ke təm heeluyu.

² İ təma-ı kə si: Heeli Solopapeeli na kətulə səsə Yesuwa na pa təna mpa pa luna yomle tə si

³ mə taa nəɣəlv təəsəɣi isəna Isə təsele nté tu tewa ləŋtaa tə? Ama nəənəw tə teu mpi pə səpa.

⁴ Pə təw kə Tacaa má ma təma si, Solopapeeli na Yesuwa na tetu yəlaa təna í kaasi mə ti na í svu pə təmlə taa. Mpi tə, ma wə mə waalı kə.

⁵ Waatu wei í luna Icipiti təɣə maa su mpu. İlena ma feesuyu wə mə waalı, ilə í taa nyá.

⁶ Pə təna pə tu Tacaa si, pə kaasa pəw. Maa ciyiti isətənuɣu na tetu na tenkuna təna.

⁷ Maa liyiti piitimnaa ke yem yem. Maa kəna mə wənəw ke cənə. Maa yeke na Isə təsele la teu ke səsəm.

⁸ Pə taya pulə, ma tənna antulinya wula na pə liyitee təna.

⁹ İle Isə təsele naale nyəntə kə tē kancaalaya nyəntə ke teu təkpaata. Lonte tənə tə taa kə maa yeke na í heesi. Pə təna pə tu Tacaa má ma yəɣətəna mpu.

Yəlaa asilima

¹⁰ Mpyu Taliyusi kawulaya pənaɣa naale nyəŋka, isətu pəɣəlayafei nyəŋ, kuyaku hiu na liyiti nyəŋku wule. Pə təna pə tu Tacaa tasa Asee ke təm heeluyu

¹¹ Si: Pəəsi kətəlaa si

¹² ntanyi mə taa nəɣəlv tu kətaya nantuyu nté ı toko taa. İlena toko inı í tokina potopoto yaa tuusi hatu, yaa suləm yaa nim yaa təɣənaya nakəli. Pə muna si í tasa-keɣe Isə kə hav na? Ntəna kətəlaa si: Aaı.

¹³ İlena Asee tasa si: Ye nəɣəlv tokina sətu iləna pəntu tokina təɣənaya. Kaa pəsi asilima nyəŋka na? Ntəna kətəlaa si: Ee.

¹⁴ Mpyule Asee təma si: Tacaa si, rıpyu ma nyənəɣi tetu tənə tə yəlaa, na mə kulapəm təna. Pə təna mpi í lakı-m kətaya tə pə kə asilima kə.

İ paasəna teu ke pə kpaɣav saŋa tə

¹⁵ Mpu tə, í paasəna teu. İ ná mpi too pə kpaɣa lapu na pə suna saŋa, na pəcó í kpeyli pəe na İ ŋmaaki Isə təsele tə.

¹⁶ Waatu inı tə, ye nəɣəlv pola kprú ləw ke təkəŋ hiu. Naanəwa tike ke ı kə mayana. Yaa wei í pola suləm liitilinaa nule na naanəwa kə cosuyu hiu tike ke ı kə mayana.

¹⁷ Ma yelina na mə təɣənaya pəe nyəŋka wulı na təmpəe wakəli mə kutəɣu. Paa na mpu mə taa nəɣəlv ta pəsəna ma təw.

¹⁸ Pə kpaɣav saŋa tə í paasəna teu ke mpi pu la tə. Mpi tə, isətu pəɣəlayafei nyəŋ kuyaku hiu na liyiti nyəŋku kənəɣe í su Isə təsele kite. İ paasəna-təɣi teu.

¹⁹ Ntəŋ pulə ta kaasi kpeen taa? Paa mə tuŋ kutətəɣəŋ, ı ta lulı. Ama pə kpaɣa saŋa waalı tə, maa kooli-məɣe kupantu.

Tacaa nəəsi kupaŋsi

²⁰ Mpyu Tacaa tasa Asee ke heeluyu ke təm naale nyəm ke kuyaku kulbmuyu ŋku si:

²¹ Heeli Yuta wulav Solopapeeli si, maa ciyiti isətənuɣu na tetu.

²² Maa kəsi atə awulaa, na ma yeke na atə kawulası su tənaya. Mə keekenaa na pa cayalaa kə pəsi nyayainaa, na kpaɣanəŋ nää si. Kpaɣanəŋ cayalaa kə ku təma.

²³ Ama kuyaku ηku ma tamle tu Solopapeeli nyaga maa kra wulav na η wee isi ma kuyosoyu. Mpi to, nyaga ma krawa si η toyo kawulaya na ma hete. Pa tana pa tu Taca ma, ma yagotana mu.

ISƆ KYƆƆƆTUTU TELƆSULU SAKALI TƆM TAKƆLAYA KutuluƆtu

Pa lola IsƆ kyƆƆƆtutu telƆsulƆ Sakali ke Papiloni tetu taa timpi Yuta nyƆma ka we isu yomaa tƆ. PƆ waali ke pana Solopareeli na kutulu sƆsƆ Yosuwaa pa kƆma Yuta tetu taa. Waatu kulƆm ke Sakali na Asee pa lapa pa tƆma. Sakali taa yƆlaa ke layatu si pƆ mƆli IsƆ kin na pƆ nma IsƆ tƆseele. Sakali tƆm takƆlaya faya tƆm naaleye. IsƆ tƆseele nman na Yosalem mƆluyƆ ke i wule taa. IsƆ kƆ tayanu i yƆlaa.

IsƆ ka tilina wulav nƆƆlu, na i pasayɪ i ti, pƆcƆ i kƆ tiikilu. YƆlaa ka te na pƆ kv-i. LƆlaa nƆ naaki si Yesu tƆm ke pa keesayɪ mpv.

Isana pa faya Sakali takƆlaya tƆ:

Mpi mpi IsƆ hula Sakali ke toosee taka taa tƆ, titite 1-8

Iseyeli nyƆma na piitimnaa lƆlaa pa tƆm, titite 9-14

TƆMNAA MPA PƆ HULA SAKALI TƆ

Tacaa mƆlayana Iseyeli nyƆma

¹ PƆesi wulav sƆsƆ Taliyusi kawulaya pƆnaya naale nyƆnka, isƆtu pƆlefɪ nyƆn, ke Tacaa yƆƆtƆna Pelekiya pƆyalu Sakali. Itoo saali kele.

²⁻³ Si i heeli Iseyeli nyƆma si: PƆ tƆna pƆ tu Tacaa mƆ, ma muna mƆ cƆsƆnaa ke pƆnana kƆ tƆsƆyƆsƆyɪ. I mƆli ma kin, uena mƆa keesana mƆ tƆ. Ma su mƆpuyɪ ma nƆƆ kƆ.

⁴ I taa keena mƆ caanaa. Maa tema ma kyƆƆƆtutu telƆsƆlaa heeluyɪ ke lƆntaa si pƆ telƆsi-me si, i lo mƆ tƆnte na mƆ lakasi isayasi. Ama i ta tisi na i mu ma tƆm na i nuna-m.

⁵ I nyƆma teu si mƆ cƆsƆnaa na ma kyƆƆƆtutu telƆsƆlaa mpe pa sƆpa.

⁶ PƆyele ma kvkpaalƆtu na ma kvsƆsƆtu nti tƆ tƆm maa heela ma kyƆƆƆtutu telƆsƆlaa si, pƆ telƆsi-me tƆ, tƆ mayana-meyɪ teitei kƆ. Uena i cekana si mƆ lakasi isayasi tƆ kƆ Tacaa mƆ, ma lapa-meyɪ mpv. Uena i layasi.

Sakali toosee taka kancaalaya nyana

⁷ MƆpuyɪ Tacaa yƆƆtƆna Pelekiya pƆyalu IsƆ kyƆƆƆtutu telƆsulƆ Sakali. Wulav sƆsƆ Taliyusi kawulaya waatu taa kƆ i yƆƆtƆna-i, pƆnaya naale nyƆnka isƆtu naanwa na kulƆm nyƆn kyakv hiu na liyiti wule.

⁸ Uena pƆ lƆ Sakali isu toosee taka na i nƆ nƆƆlu caya kƆpayanvseemaya. Uena i sƆnƆ tiikasɪ naseli si hekv ke tetekele nateli tƆ taa. I waali kƆ kƆpayanvseemasɪ na kƆpayanvhulomasɪ na huluhuluɪ.

⁹ Ntena mƆ pƆsɪ isƆtaa tillu wei i ka yƆƆtƆna-m tƆ si: Tacaa, kƆpayanƆnɪ, i kutoluyɪ suwe? MƆpuyɪ si: Maa keesi-ɪ.

¹⁰ MƆpuyɪ apalu wei i sƆnƆ tiikasɪ hekv taa tƆ i tƆma si: Tacaa tilina-we si, pƆ cƆ tetu.

¹¹ Ntena kƆpayanƆnɪ cayalaa mpe pa keesayɪ isƆtaa tillu si: TƆ cƆwa tetu tƆna. Ama heesuyɪ wenna paa timpi, yoou fei tiili.

¹² Ntena isƆtaa tillu nƆƆ tƆkpav si: Tacaa PƆ tƆna pƆ tu, pusi hiu na naanwa kƆlo n mu Yosalem na Yuta acalɛ lenna na pƆnana. PƆlee kƆ n kƆ huli-yeyɪ suulu?

¹³ MƆpuyɪ Tacaa heela-i tƆm naani nyƆntu nti tƆ kƆpasayɪ apalutu tƆ.

Tacaa paasayana Yosalem tƆtƆ

¹⁴ MƆpuyɪ isƆtaa tillu wei i yƆƆtayanana-m tƆ i tƆma-m si: Kpaali PƆ tƆna pƆ tu Tacaa mƆ ma tƆm.

Ma sɔla Yosalem na Siyɔŋ pulaya
kɛ isu yem na kɛtɛ.

¹⁵ Ama ma taa kpaana piitimnaa mpa mɛ í hɔŋ mə ti tɔɔ.

Mpi tɔ, pɛciiu kɛ ma muna lseyeli na pááná.

Uena mi pəsəyi-i ncaale.

¹⁶ Pə tɔ kɛ ma kpaaləyi

si maya Pə tɔna pə tu Tacaá,

maa məli Yosalem.

Maa la kɔpantv na í tayanı lɔ təsɛɛɛ kɛ ŋmau,

na í kɔsi ɪcate tɔtɔ.

¹⁷ Mɔɔyɔ ɪsɔta tillu tasa-m heeluyɔ si:

Kpaali tɔtɔ si,

maa tasa Yosalem kɛ ləɔyɔ.

Maa waasi Siyɔŋ na pə cayaná mə acalɛɛ tɔpɔkɛɛ.

2

Sakalı toosee taka naale nyana

¹ Mɔɔyɔ pə tasa-m ɪsu toosee taka tɔtɔ na ma ná hɔŋ liyiti.

² Uena má pɔɔsi ɪsɔta tillu wei ɪ yɔɔtəyəná-m tɔ si: Hɔŋ ɪni ɪ kɔtoluyɔ suwe? Mɔɔyɔɛ si: ɪni ɪ huləyəná piitimnaa tɔŋ nyəm. Mpi pə yasəna Yuta na lseyeli na Yosalem pə yəlaa.

³ Uena Tacaá hulv-m koolaa liyiti.

⁴ Mɔɔyɔ ma pɔɔsa-i si: Pepeye pa kɔma lapv kɛ cənɛ? Uena í cə-m si: Pa kɔmaya si, pa nyaasəyi piitimnaa. Mpe pa yonna Yuta nyáma na pá yasi pa yəlaa. Uena pá yəki pa tɔŋ.

Sakalı toosee taka tooso nyana

⁵ Mɔɔyɔ pə lapa-m ɪsu toosee taka na ma ná yulv na í tɔka ŋmənaɔa kɔmaysaya.

⁶ Uena má pɔɔsi-i si: Leyɛ n puki? Mɔɔyɔ si: Ma puki si ma mayasəyi Yosalem ɪcate wan na tɔ tayaləŋ.

⁷ Ntɛna ɪsɔta tillu wei ɪ yɔɔtəna-m tɔ í kɔtəna ɪsɔta tillu lɛlv wei ɪ sɔŋa-i tɔ.

⁸ Mɔɔyɔ ɪ tɔma-i si: Polo ŋ heeli ifepu wei ɪ tɔka ŋmənaɔa tɔ si, pa kaa ŋma kolunja na pá cəna Yosalem. Mpi tɔ, ɪ taa yəlaa na tɔla pa kəla payalɛ.

⁹ Ama Tacaá yɔɔta si: Máá wɛɛna ɪsu ɪcate kolunja kəkɔ nyəŋka na ma teu naaki tɔ taa.

Tacaá yaaki yomle nyáma

¹⁰ Mɔɔyɔ Tacaá tɔma si:

Mpa mɛ ma yasa tɛtv tɔna taa tɔ,

í lu ilim ntəyɔŋ tɔ tɛtv taa na í se.

¹¹ Yosalem nyáma mpa mɛ

í wɛ yomle taa kɛ Papiloni tɔ,

í tayanı mə ti na í se.

¹² Mɔɔyɔ Sakalı tɔma si: Pə tɔna pə tu Tacaá tilinana-m tɔm səsəntv tənɛ. ɪ yɔɔtəyəná piitimnaa mpa pa yonna ɪ yəlaa mɛ tɔ si:

Ye wei í tokina-mɛ pə wɛ ɪsu maya pɔntv tokinaa.

¹³ Maa kɔli piitimnaa

mpa pa ŋmakəla-mɛ tɔ pa tɔ.

Maa yelev na mə yomaa ŋmakəli-mɛ.

Pu kɔ na pə la mpv ɪlɛ pələyɛɛ í ká nyi si Pə tɔna pə tu Tacaá tilina-m.

¹⁴ Tacaá si:

Yosalem nyéma í ηmaaləna lanhuləmlə.

Maa kəə na má caya mə cələ.

¹⁵ Waatu inəyi piitimnaa payale ka kpentəna-m.

Í ká pəsi ma yəlaa.

Ulena má wεε mə hekə.

Waatu wei mpv iní pu la təyə í ká nyí sí, mayale Pə təna pə tv Tacaa wei í tila-m mə kiŋ tə.

¹⁶ Yuta ká tayanı pəsoyυ ke ma kpentε ke ma tetυ taa.

Ulena Yosalem náá pəsi ma icate kuləsəle.

¹⁷ Yəlaa təna í su.

Tacaa luna í təyaya taa.

3

Sakali toosee taka liyiti nyəna

¹ Mpuvu Tacaa hula-m kətulυ səsə Yesuwa. Í səŋa isətəa tillu isentaa. Sataní ná we ntəyəŋ təə sí, í caa-í təm suu.

² Ntəna isətəa tillu təkí Sataní sí: Su, Tacaa ləsəna Yosalem. Yesuwa ná we isu tuputuyυ ŋku pa ləsa kəkə taa tə.

³ Yesuwa ka səŋa təna tə na í suu asilima wontu ke.

⁴ Mpuvu isətəa tillu təma í na mpa tə sí: Í wəyəsí-ti. Ma husa í isayatu. Í ká suu-í acima wontu.

⁵ Na í tasa sí: Í temi-í saalaya kupaŋka. Ulena pá la mpv. Pa suu-í wontu kupantu tətəyə na isətəa tillu wε təna.

⁶ Tənyaya isətəa tillu təma sí:

⁷ Pə təna pə tv Tacaa má ma su ma nəyə sí:

Ye Isəyeli nyéma təkə ma kiŋ

na pá təŋəyi ma kətətətə

maa kpa-mεyε Isə təsεεle

səsaa səsaa na ma taya paasənlaa.

Maa tv-mεyε isətəa tillaa mpa

pa wε ma təmlε taa isəntə tə pa taa.

Isə kənav ke í təmlε tv

⁸ Mpuvu Tacaa yəyətəa sí:

Kətulυ səsə Yesuwa na í taapalaa mə.

Mə huləyəna nyuyυ yapυ mpi pu kəə tə pə təm.

Í ke ŋkpaŋŋ na í nu.

Maa yele na ma təmlε tv Tafiiti Hoole lu.

⁹ Ma sukí pələ nte tə wəna isε

naatosompəyələya təyə Yesuwa isentaa.

Ulena má ηmaa tə təə ké ma təm.

Maa kəəli isayatu nti tə pilisiyi

icate təna təyə kuyaku kuləməyυ.

Pə təna pə tv Tacaa má,

ma yəyətəna mpv.

¹⁰ Kuyaku ŋku kv kəma,

ile í ká yaa ləlaa na mə na-wε í yəəli

mə tuŋ kuləluŋ na mə fikinaa tεε na heesoyυ.

4

Sakali toosee taka kakpasí nyəna

¹ M̀puyɔ ɛsɔtaa tillu wei ɪ yɔɔɔtɔyɔnɔ-m tɔ, ɪ kɔma na ɪ ciyiti-m ɛsu pa feesuyɔ yulɔ wei ɪ tooki tɔ.

² ɛlena ɪ pɔɔsi-m si: Pepeye n naaki? Ma cɔ-ɪ si: Ma naaki wɔla fɛtɛla. Na nim tɔtɔle ke ɪ nyɔyɔ taa. Na fɛtɛlanɔa ke naatosompɔyɔlaya, na pa kponkpontu na tɔ kɔkɔ.

³ Pɛ kaasi na Olifi tun naale sɛnɔ tɛnɔyɔ nwaan na mpɛle tɔɔ.

⁴ Ntɛna mɔ pɔɔsi ɛsɔtaa tillu wei ɪnɪ ɪ yɔɔtɔnɔ-m tɔ si: Ma caa, pepeye pɛ tɛna ɛsɛntɔ pɛ hulɔyɪ?

⁵ ɛlena ɪ pɔɔsi-m si: Ye mpɔ n ta nyi? Ma si: Aai, ma caa.

⁶ M̀puyɔle si, Tɔcaa heela-m tɔm si mɔ telɛsi Solopɔpɛli si:

Pɛ tɔyɔ tɔn yaa nantɔ taa alaafɔyɔ tɔm.

Ama ma feesuyɔ tɔn kɛ.

Pɛ tɛna pɛ tɔ mɔ ma yɔɔtɔnɔ mpɔ.

Nɔɔsi nsi pa su Solopɔpɛli tɔ

⁷ Paa wahalanɔa kaawa ɛsu puyɔ,

Tɔcaa kɔ yɔki-wɛyɛ.

Solopɔpɛli kɔ lɛsi kantɔkɔyɔ pɛle nte

pa kɔna ɛsɔ tɛsɛle nyɔyɔ tɔ.

ɛlena yɛlaa wiliti teu.

⁸ M̀puyɔ Tɔcaa heela-m si:

⁹ Solopɔpɛli kɔ nmanɔ ɛsɔ tɛsɛle tɛnɛ

na ɪ nin na ɪ tɛ-tɛ.

Waatu ɪnɔyɪ ɪ kɔ nyi si Pɛ tɛna pɛ tɔ Tɔcaa tilina-m mɔ kin.

¹⁰ M̀pɔ pa nyɛnɔyɪ yem kɛ tɛmisi sɛnɛ tɔ,

pa lanɔ kɔ hulɔmɪ waatu wei paa nɔ

kumayɔsuyɔ ke Solopɔpɛli nin taa tɔ.

Fɛtɛlanɔa naatosompɔyɔlaya ɪnɔyɛle

Tɔcaa ɛse nna ɪ naakɔna tetɔ tɛna tɔ.

¹¹ M̀puyɔ mɔ pɔɔsi-ɪ si: Olifinaa tun wei ɪ sɛnɔ nɔpuyɔ fɛtɛla nwaan na ɪ mpɛle tɔɔ?

¹² ɛlena mɔ tasa pɔɔsuyɔ si: Olifinaa tun wei kele wɔla fusi nsi si taa nim luki tɔ?

¹³ Ntɛna ɛle ɪ pɔɔsi-m si: N ta nyi? Ma si: Aai.

¹⁴ M̀puyɔ ɪ cɔ-m si: Olifinaa tun ɪnɔyɛle apalaa naale wei pa pɛla nim na pɔ kra-wɛyɛ Pɛ tɛna pɛ tɔ Tɔcaa tɛmlɛ nyɔma tɔ.

5

Sakali toosee taka naatoso nyɛna

¹ M̀puyɔ pɛ lapa-m ɛsu toosee taka. ɛle ma nawa takɔlaya na kɔ kulɔyɪ huntɔ nte.

² ɛlena ɛsɔtaa tillu pɔɔsi-m si: Pepeye n naaki? Ma si: Takɔlaya hetɛna na kɔ kulɔyɪ huntɔ. Ka tɔyalɔn wɛ mɛɛtɛlanɔa naanɔwa. Ka wan ke mɛɛtɛlanɔa kakpasɪ.

³ M̀puyɔ ɪ tɔma-m si: Mpusi kɔ mayana tetɔ taa nmulaa, na m̀pɔ pa tuukina yem yem tɔ, paa lɛsi-wɛyɛ tetɔ. M̀pɛyɛ pa nmaa ka taa na ka waali.

⁴ Pɛ tɛna pɛ tɔ Tɔcaa si: Ma mayamaya maa kɔnna mpusi ɪnɪ. Mpusi ɪnɪ ɪ kɔ suu paa nmulɔ wei, na m̀pɔ pa tuukina ma hɛtɛ ke yem yem tɔ, pa tɛɛsi taa. ɪ kɔ caya tɛna na ɪ wakɔli kutuluyɔ na ku pɛɛ na ku kpatɔn.

Sakali toosee taka naatosompɔyɔlaya nyɛna

⁵ M̀puyɔ ɛsɔtaa tillu wei ɪ yɔɔtɔnɔ-m tɔ ɪ kɔma na ɪ tɔ-m si: Kɔsi ɛɛ. Pepe na pepeye n naaki tɛna?

⁶ Ulena má pəəsi-ı sı: Pepeyele? Mpuvule sı: Təku ŋku ku taa we ısayatv təna təyələ.

⁷ Waatv inəyi təku ŋku ku päle nyəyələyvu nyənte kulaa na má ná alv nəyölv na í caya ku taa.

⁸ Ntəna ıətəaa tillu sı: Alv inə ı kəna ısayatv. Ulena í tusi-ı na í mənna ku taa təna na í pá päle.

⁹ Ma kusa ıse, ıle heelim kpaɣa alaa napələyəle naale na pá kəna. Pa ken nəyəsəna ké ısu kulaałəŋ. Mpuvυ pa kpaɣa təku ŋku na pá təena.

¹⁰ Mpuvυ ma pəəsə ıətəaa tillu sı: Leye pa pukina-ku?

¹¹ Ntəna í cə-m sı: Papiloni kə pa puki sı pa ŋma kutuluyv na pá sı-ı na pá laaki.

6

Sakali toosee taka pälefı nyəna

¹ Mpuvυ pə lapa-m ısu toosee taka, ılena má ná yovu keekənaa liyiti. Na pá lukəna nyəyələyvu kuɣeməyvu pəóŋ naale heku taa.

² Kpaɣanəŋ kuɣeməŋ hənna kancaalaya keeke. Kpaɣanəŋ kukpəetəŋ kə keeke naale nyəŋ.

³ Kpaɣanəhulması kə keeke tooso nyəŋ. Ulena kpaɣanəŋ wei ı wəna cəntv təlŋası təyə keeke liyiti nyəŋ. Kpaɣanəŋ inı ı təna ı ka wəna tən kə.

⁴ Mpuvυ ma pəəsə ıətəaa tillu wei ı yəyətəna-m tə sı: Kpaɣanəŋ na ı keekənaa mpe pa kutuluyv suwe?

⁵ Ulena pəle pá cə-m sı: Tətv təna tv Tacaa kiŋ kə feesiŋ liyiti inı ı lunaa. Ulena í puki antulinya həyələŋ təna taa.

⁶ Mpuvυ kpaɣanəhulması keeke ná mənna ilim ntəyən təə, ké Papiloni tətv taa. Ulena kpaɣanəhulması náá mənna ilim tətəle təə. Na cəntv təlŋası nyəŋ kə ilim mətəŋ təə.

⁷ Mpuvυ cəntv təlŋası nyəŋ inı ı sələmaa sı ı ká cəə tətv. Ulena Tacaa sı pá cəə-tı.

⁸ Mpuvυ Tacaa yaa-m na í heeli-m sı: Kpaɣanəŋ wei ı pola Papiloni tətv taa tə. Inı ı ká yelina na ma Feesuyv tii həyələyvu ŋku ku taa.

Yesuwa kawulaya təyöv

⁹ Mpuvυ Tacaa heela-m sı:

¹⁰ Mv kucəəv kə mpa Papiloni nyəma kuuwa tə pa kiŋ. Mpeyele Helətayi, na Topiya, na Yetaya. Polo saŋa mayamaɣa kə Sefaniya pəyalv Yosiya təyaya taa. Təyaya yəlaa mpe pa wəe.

¹¹ Caa wəla na liyitee nyəyətəv. Ulena í lu ntenuyvu ŋku n ká te Yosataki pəyalv kətəlv səəə Yesuwa nyuvv tə.

¹² Heeli-ı sı, Pə təna pə tv Tacaa yəyətəaa sı: Yəlv nəyölv we cənə na pá yaa-ı sı Hoole.

ı ká lu ı tətv taa.

Inı ı ká ŋmana ıə təsele.

¹³ Inı ı ká tayanəna-teye ŋmau.

ı ká wəena kawulaya kuysəm,

ı ká caya ka kumte təə na í təyə-kə.

Kətəlv ká wəe ı kəŋkəŋ taa,

na pá nukəna təmaya teu.

¹⁴ Ntenuyvu ká caya ıə təsele taa. Pu təəsəyi-wəye Helətayi, na Topiya, na Yetaya, na Sefaniya pəyalv pa kəpantv təə.

¹⁵ Yəlaa ká luna pooluŋ na pá kəə na pá səna ıə təsele ŋmau. Ue í ká nyı sı Pə təna pə tv Tacaa tilina-m mə kiŋ.

Ye í nukəna mə Iso Tacaa ke teu pu la mpv.

7

Nəhəkvu ke Yosalem ncaale tə

¹ Mpuvu Tacaa heela-m təm. Taliyusi kawulaya pənaya liyiti nyəŋka isətu pəɣələyafəi nyəŋ wei pa yaa si kisile tə i kuyaku liyiti nyəŋku wule ke i heela-m ti.

² Peteehi nyəma ka tilina Salesee na Lekem-Meleki si pá kəw Tacaa wiinav ke isə təseele taa.

³ Mpuvu pa pəssa kətəlaa na Iso kuyəɣətutu teləsəlaa si: Pə wee si, tə wiiki na tə həkəyi nəssi, ke paa pənaya ŋka ka isətu kakpası nyəŋ, isı too tə lakaya pusi pəɣale taa tə?

⁴ Mpuvu Pə təna pə tu Tacaa təma-m si,

⁵ teləsi kətəlaa na tetu taa yəlaa təna təm si:

Too pusi nutoso na naanowa

kələ í həkəyi nəssi,

na í wiiki paa isətu kakpası nyəŋ

na isətu naatosompəɣələya nyəŋ wei.

Ue pə taya ma laŋhəlvəmle ke í caaki na í laki mpv.

⁶ Halı waatu wei í təkı na í nyəkı tə,

mə ti leleŋ ke í pəkəyi.

⁷ Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ká tema Tacaa kukpaalətvnaa panə pa nəɣəsəle nav ke hatoo ləŋtaa. Waatu inı i taa Yosalem na i cəlv acaləe we heesuyv taa. Pəcə yəlaa ká we ilim ntəɣəŋ na pə mpətəŋ tetu taa.

⁸⁻⁹ Mpuvu Pə təna pə tu Tacaa təssa-m nti i ka yəɣətvuyv tə si:

İ təŋ tampana na í hvəkəna.

İ laki kupaŋtu, í hvələyi təmaya suulu.

¹⁰ İ taa muyuli suluwaa, yaa leelaa,

yaa mɔvlaa, yaa konyəntvnaa.

İ taa mayası isayatu ke mə təma təw.

¹¹ Ama yəlaa me í kisa-ti. İ təkə mə ŋkpaŋ si í taa nu.

¹² İ lapa mə nyama ke kpusəŋ isı pəe. İ kisa Pə təna pə tu Tacaa má ma kuseɣəsətu. Ntəyi ma Feesuyv heela Iso kuyəɣətutu teləsəlaa, na pá teləsi-meɣe too ləŋtaa iləna í kisi nuw. Mpuvu ma páána huuna-me.

¹³ İlena ma tə si:

Timpi ma yaa-me na í kisi tə.

Pə təw ké mə yaa-m si má waası-me na maa kisi cəv.

¹⁴ Maa yası-meɣe yəlaa mpa í ta nyı tə pa həkv.

İ ka yele mə tetu ke kpete.

Mə taa nəɣəlv u puki,

pəcə nəɣəlv u kəŋ.

İ kv mə tetu na mə niŋ na tə pəsi tesəpaya.

8

Tacaa su i yəlaa ke nəɣə kupaŋka

¹ Mpuvu Pə təna pə tu Tacaa heela-m si:

² Maya Tacaa ma luyv svv Yosalem

nyəma ke teu na má səki pa səm.

Na ma taa kpaakəna pa kolontvnaa.

³ Pə təw ké ma yəɣəta si maa məli Yosalem.

Maa tasa Siyəŋ icate taa ké cayav tətə.

Hali maa yaa Siyən si tampana ɪcate.
 Maa layasi Siyən ɪcate pulaya si nanɛ nyənka.
 4 Kɔkpatɛlaa ká nyəki pa kpatən tɔɔ
 na pá kɔɔ pá caya Yosalem taa.
 5 Yɛlaa ká tasa Yosalem taa ke mɛlvɔ.
 Piya ká tasa lɔw ke tuutuuma na pá liyiliyi
 ɪcate hapɛɛ tɔɔ.
 6 Isɛyɛli yɛlaa kakaasaya u huuki si mpɔ unɪ pə wɛ lapɔ.
 Ama Pə tənə pə tɔ Tacaa ná pəsəyənə na í la piti tɛmlɛ n̄tɛ.
 7 Maa waasi ma yɛlaa mpa mɛ pa kpawə yomle tɔ.
 Ilim tɛlulɛ na pə tɛtɔlɛ acalɛɛ taa ke pa pona-mɛ.
 8 Maa kɔna-mɛyɛ Yosalem na í wɛɛ ma yɛlaa.
 Maa wɛɛ mə Isɔ,
 na má tɔki mə tɔɔ ké kawulaya na siyisuyu.
 9 M̄pɔyɔ Pə tənə pə tɔ Tacaa yɔyɔta si:
 ɪ kaasi mə ti.
 Mpi tɔ, nɔɔnɔɔ í nukɪ ma nɔɔsi nsi maa suwa tɔ.
 Nsəyi Isɔ kɔyɔyɔtɔtɔ tɛlɛsɛlaa ka kpaala waatɔ wei
 pa tayana Isɔ tɛsɛɛ kite siw si pa ŋmaaki-tɛ tɔ.
 10 Na pácó pá takɪ waatɔ unɪ tɔ,
 yɛlaa yaa tɔla taa hikiyi kɔfɛlvɔ.
 Pácó pa suuki paa lukɪ.
 Ma yela yɛlaa ké si pá lakɪ tɛmɔyɔ ɪsəna pa sɔɔlaa tɔ.
 11 Ama pənɛntɛ ma heeliyi-mɛ si,
 ma kaa tasa mɛ mpa pə kaasaa
 tɔyɔ lapɔ ɪsu lɔŋta nyáma.
 12 Maa la-mɛyɛ kɔpantɔ nti tɔ tənə.
 Tɛu kɔpɔŋkɔ ká nu.
 Lɛsɛŋnaa na kɔtutuuma ká la teu na í hɛɛsi.
 13 Yuta na Isɛyɛli pa kawulasɪ mɛ.
 ɪ ka wɛ piitimnaa lɛmpa hɛkɔ ké ɪsu mpusinaa.
 Ama pənɛntɛ maa waasi-mɛ.
 ɪ ká pəsi piitimnaa mpi pa tənɛsa nɔɔsi kɔpɔŋsi tɔ.
 ɪlɛ í kaasi mə ti, í taa nyá.
 14 Maa tɔ ma taa ké si ma lɔki-mɛyɛ wahala taa.
 Mpi tɔ, mə caanaa ka kpaasa ma pááná ké,
 na má tɔka-yɛ.
 15 Ama nɔɔnɔɔ ma tɔ ma taa si maa katɪ
 Yosalem na Yuta nyáma mɛyɛ kɔpantɔ.
 ɪlɛ í taa nyá.
 16 ɪsəna í ká la tɔyɔlɛ si
 paa wei í heeli ɪ tɔyɔntɛ ke tampana.
 ɪ tənɔyi siyisuyu ke mə huulɛnaa taa,
 na í pɛɛkɔyi hɛɛsvɔ.
 17 ɪ taa la tɛmɔyɔ ɪsayatɔ yaa í tuuna yem.
 Mpi tɔ, Tacaa má, maa caaki yaasinaa mpe pa taka.

Nəhəkɔtɔ kɔyɛɛŋ pəsə acima nyən

18 M̄pɔyɔ Pə tənə pə tɔ Tacaa heela-m si,

19 má tɛlɛsi-mɛ si: Nəhəkɔtɔ nti í həkɔyi ɪsɔtɔ liyiti nyən na kakpasɪ nyən na naatosompɔyɔlaya nyən na naanɔwa nyən ke pənaya taa tɔ. Tu tɛ na tɛ pəsi acima sɔsɔna ke Yuta nyáma. Ama í sɔɔli siyisuyu na hɛɛsvɔ ké.

20 Pə təna pə tu Tacaa yəgətəa si:
Piitimnaa kpai nyéma na acalée payalé
yəlaa ká tayanı Yosalem ke kənte.
21 Haləna icatē lentē yəlaa heeli lentē nyéma si:
Tə polo na t́ sɛɛ Pə təna pə tu Tacaa na t́ wiina-i.
Ulena pələ pá tisi.
22 Piitimnaa toŋ nyəm
na yəlaa payalé ká kəw
Yosalem na pá sɛɛ-m na pá wiina-m.
23 Ma heeliyi-me si,
waatu inəyi piitimnaa waanı waanı naanɔwa
yəlaa ká kpa Yuta tu nəgəlb i toko taa si:
Tə caa t́ tən-mege isəsɛɛle.
Mpi tɔ, tə nuwa si Isə wɛ mə waalı.

ISEYELI NYEMA NA PIITIM LƏMPI NYEMA

9

Isə hvvnav ke piitimnaa ləlaa

1 Tacaa yəgətə i təm
na t́ tala Hatəlaku tətə taa.
Tə nu Tamasi icatē taa.
Ule pə taya Iseyeli nyéma tike ke i paasəyənə.
Ama yəlaa tənaya.
2 Tamasi icatē cəlb Hamati icatē,
na Tiii na Sitəŋ acalée nna a wɛna
kpelikpeka səsaya təgə Tacaa yəgətəyənə.
3 Tiii nyéma í ŋmawa mə icatē ke kolunja ké.
I kaa liyitee isu kanyənə na wɔla isu afəla.
4 Ama Tacaa ká lɛɛki-tɛ.
I ká tusi tə kolunja ke tənku taa
na í nyayası-tɛyɛ kəkə.
5 Filiisi acalée Asəkaləŋ, na Kasa,
na Ikoləŋ nyéma ká ná mpɔ.
Səgəntɔ ká kpa-wɛ na pá kpisi kantəlbɔyɔ.
Wulav kaa kaası Kasa.
Pəyele Asəkaləŋ icatē ná kaa na tə yəlaa.
6 Yəlaa sitaa ké na pá kəw pá caya Asətəti.
Maa ləsi mpi pə tɔyɔ Filiisi nyéma ke kalampaanı tɔ.
7 Maa ləsi mə nəwsi taa ké
nantɔ nti pa ta lentı tɔ,
yaa kvlalaatɔ.
Mə taa mpa pə kaasaa tɔ,
na Yuta nyéma í ká yaana-m mə Isə.
Ikoləŋ nyéma ká suv mə yəlaa taa isu
Yepusi nyéma lapa tɔ.
8 Maa tan Iseyeli tətə ké.
Yoolaa napəli kaa pəsi-ti,
paa tɛɛlaa yaa kəntaa.
Pəcó ŋmakəllɔ kaa tasa mə tɔw ké tənnav.
Mpi tɔ, ma paasəyənə-mege.

Yosalem waasvɔv

9 M̄puyv Tacaa tasaa si:
 Yosalem icate nyá,
 nyá lanle í hulómí səsəm.
 Siyən nyáma me,
 mə wulav kəŋna nteye mə cəɓ.
 I siyisaa na i ké aka.
 I pasa i ti na í caya kpaŋaya tə.
 10 Maa ləsi Ifəlayim taa ké yooú kəkənnaa
 na Yosalem taa ké pə kpaŋanəŋ na pə təŋ.
 Wulav iní i ká tɔ piitimnaa ke hɛɛsuyv.
 I ká təɔ kawulaya ke antulinya təna təpai.

Saləkatvnaa hetvɔv

11 M̄puyv Tacaa yəɔtəaa si:
 Maa ce mə nyáma mpa pa təkə saləka
 ke ləkə wei i taa lóm fɛi tə.
 Má na me tá nəɔ pɛeluyv kətaya
 caləm tə ké maa la mpu.
 12 Saləkatvnaa me,
 í məli kolunja icate taa na tɛeluyv.
 Saŋa ma tasəyi yəɔtəyɔv si
 maa lɛɛti-meyɛ kɔpantv ke təm naale.
 13 Maa pəsi Yuta ke təv,
 na Ifəlayim ke nyámá.
 Maa kusi Siyən nyáma
 na pá yooŋa Kələeki nyáma
 na má lá na pá pəsi isu aka layate.
 14 Tacaa má maa səsəsi ma yəlaa tə.
 Maa yaya apalvtutuyv isu tɛv hola.
 Maa tə nyámá isu tɛv ŋmɛləsuyv.
 Maa həkə mə waali isu ilim mpətəŋ tə kacuculaya.
 15 Pə təna pə tɔ Tacaa má maa kenti ma yəlaa tə.
 Maa tə mə kolontunaa ke pəntəlvpeɛ na má wakəli-wɛ.
 Iseyeli nyáma í ká kɔ mə kolontunaa.
 Caləm ká kpe isu sɔlóm.
 Yaa isu kətaya tɛlate caləm sukuɔyɔ poosiisi,
 na pá ŋmusi tə ŋkulunasi tə tə.
 16 Waatv iní i taa ké
 Iso Tacaa ká waasi i yəlaa.
 Isu tiikilu waasuyv i kaləku tə.
 I ká teeki kəkə isu liyitee pɛɛ.
 17 Mə tɛtv taa,
 lanhulómle na kacəka ká wɛɛ.
 Təɔv na nyəv ká ha ifepiya ke kpelikpeka.

10

I sələmi Tacaa ke tɛv

1 I sələmi Tacaa si í ha-meyɛ tɛv ke toomaya.
 I ká yelee na kɔ nu-meyɛ səsəm
 na təɔnaya nyala tawa taa.
 2 I kuyi mə təyi yem ké na tuŋ,
 i wɛ kpeɛ ké.

Páccó tɔwaa naa naaki mə pee.
 Pa puɣusiɣi-me na pəpətu toosee si,
 pa heesəɣi mə laŋa.
 M̄puɣu mə caanaa laɾa na pə yasi-we
 ɪsu heen wei ɪ feina tiikilu tɔ.

Waasvɣv təm yəɣətɣv

³ Pə tənə pə tu Tacaa má,
 ma mu pááná na krai nyáma.
 Mpe pa tiikiɣina lseyeli nyáma na m̄sɔŋ.
 Maa səŋ pa tɔɔ.
 Maa paasəna ma Yuta yəlaa
 na má tu-meɣe toŋ ɪsu ma yooɔ kraɣanəŋ.
⁴ Mə taa ké awulaa ká lu waani waani.
 Mə toŋ ká wee ɪsu kutuluɣu kite tɛɛ pələ.
 ɪ sən̄aa ké təca ɪsu laŋaɣa tesika,
 na í wena pəsɣu ɪsu yooɔ tɔɔ.
⁵ ɪ ká wee ɪsu yooɔ akanaa,
 na í feləɣi mə kolontunaa ke atɛ.
 M̄puɣu í ká yoo.
 Mpi tɔ, Tacaa má,
 maa wee mə waali ké.
 Feele ká kra mə kolontunaa kraɣanəŋ caɣalaa.
⁶ Maa yele na Yuta nyáma nyɔɔ toŋ.
 Maa waasi Yosɛɛfu təyaya nyáma.
 Maa mən̄na-meɣe mə tɛtu taa ɪsu ma taa lə-me.
 Mpi tɔ, maɣale mə lso,
 ma wena mə pətətələ ké, maa cə-me.
⁷ ɪseyeli nyáma ká pəsi akanaa ké.
 Mə laŋa ká hɔlɔmɪ ɪsu í nyɔɔ sɔlɔm.
 Mə piya ká na mə akaitv nti.
 ɪlena pele pa taa heena Tacaa.
⁸ Maa yaa ma yəlaa me na má hetɪ-me na má kpɛyeli-me.
 ɪ ká huki ɪsu pa hukaya ləŋ tɔ.
⁹ Mpi tɔ, maa ŋmusɪ-meɣe piitimnaa taa.
 Ama í ká tɔsɪ ma tɔɔ ké pooluŋ taa tənə.
 Məna mə pəyala í ká caɣa tənə.
 ɪlena í tayani məlɔɣv.
¹⁰ Maa ləsi-meɣe ɪcipiti na Asilii pa tɛtɔnaa taa.
 Maa mən̄na-meɣe mə tɛ na má sɔsɪ-meɣe Kalaati
 na Lipaŋ tɛtu.
 Paa na mpv tɔ, təcayale kaa tala-me.
¹¹ Paa laŋwakəlle mayana-me ɪsu tenku.
 Maa ce mə hola na halɪ Nili pəɣə pələ mayamaya wɔlɪ.
 Kalampaanɪ tu Asilii ká hoti ɪsu taav.
 ɪcipiti ɪlé ɪ toŋ ká yəki.
¹² Maa yele na ɪseyeli nyáma nyɔɔ toŋ.
 ɪ ká nuna-m na í təkɪ ma kiin̄.
 Tacaa má, ma yəɣətəɣəna mpv.

11

Piitimnaa toŋ nyəm yoonav

1 Lipaŋ tetv tɔli nyá nɔnɔasi
na kəkə nyaga nyá tuŋ səsəŋ.
2 Tuŋ me, í wii, pa heela mə tuŋ kupaŋ lələŋ.
Paŋ tuŋ səsəŋ me, mu wii,
pa heela mə hətuɣu anaam.
3 Tiikilaa nyuɣu kulɔɣu waatu tɛɛwa,
ɪlena pá wiiki.
Pa heela tɔɣɔlasɪ hətu kupaŋtu
ɪlena sɔle sɪ wiliyi na sí maləyi Yaatanɪ pəɣɔ.

Tiikilaa naale tɔm

4 Mpuɣu kuyaku nakuli ma Iso Taca tɔma-m sɪ: Pəsi heeŋ wei pa puki kuɣu tɔ
ɪ tiikilu.

5 ɪ yataa ná lentəyi-ɪ ké paa naaki pa tasəkəle. Pə kaasi na ɪ pɛɛtəlaa náá wonjiyi
na pá saŋ Iso sɪ pa suv ton. Heeŋ mayamaɣa tiikilaa ná fei ɪ pətətəle.

6 Taca yəɣətəna sɪ: Ma kaa wɛɛna atɛ yəlaa pətətəle. Maa tu paa wei ké ɪ wulaw
yaa ɪ cɔlɔ tu niŋ taa. Awulaa ká kpiisi tetv, ma kaa fiti nəɣɔɣu pa niŋ taa.

7 Mpuɣu Sakali tɔma sɪ: Má pəsəna nteɣe tiikilu wei ɪ heeŋ yampayaɔtəlaa yaki
na pá kuɣi tɔ. Maa caa kpatəŋ ke naale na má ha ləŋku sɪ: Sɔɔɣu. ɪlena ləŋku sɪ:
Nəɣɔ kulɔmaya. Maa paasəna ma heeŋ.

8 Isətu kulɔm taa ké ma yasa tiikilaa tooso. Ma suulu tɛma ma heeŋ tɔɔ, na ɪlé
ɪ nyəɣəsi-m.

9 ɪlena ma tɔmɪ-ɪ sɪ: Ma kaa tasa-mɛɣe paasənav na pá taŋi. ɪle mpa pɛle pa
caaki sɛm tɔ pá sɪ. Pá ku mpa pə wɛɛ sɪ pá ku tɔ. Ye pə kaasa mpa ɪle pɛle pa li
tɔma.

10 ɪlena má kpaɣa kpatɔɣu ŋku pa yaa sɪ Sɔɔɣu tɔ na má pɛli-ku. ɪlena má yəki
nəɣɔ ŋka má na piitimnaa tu pɛɛlaa tɔ.

11 Ma na-mɛ tá nəɣɔ pɛɛɣu yəkaa. ɪlena heeŋ payaɔtəlaa mpa pa keŋna-m tɔ
pá cəkəna sɪ Taca nəɣɔ wɛ pə taa.

12 ɪlena má heeli-wɛ sɪ: Ye pə maya-mɛ í fei-m liyitee, ye pə taya mpu awusa.
Ntɛna pá mayasi-yɛɣe nyəɣətu hiu na naanɔwa.

13 Mpuɣu Taca tɔma-m sɪ: Pɛti liyitee səsəna nna pa mayasəna-m mpu təɣɔ
koolu. ɪlena má pɛti-yɛɣe koolu ke Iso təsɛɛle taa.

14 Pəle pə waali, ɪlena má pɛli ma kpatɔɣu ŋku pa yaa sɪ Nəɣɔ kulɔmaya tɔ. ɪlena
pə yasi Iseyeli na Yuta.

15 Mpuɣu Taca tasa-m heeluɣu sɪ: Pəsi tiikilu kumeləŋ.

16 Pəle pə paasi maa pona-mɛɣe tiikilu kufalɔ. ɪlé ɪ kaa paasəna heeŋ, halɪ ɪ ká
pɛki ɪ kuɣu ké. ɪ kaa pɛki kulepiŋ, yaa í fe wei pə wuki tɔ. Yaa í paasəna alaafəya
nyəŋ. Halɪ ɪ ká təɣɔ ɪ taa kuyasələŋ. ɪ ká seti lələŋ acɔwa sɪ í taa tɔ.

17 Tiikilu kumeləŋ nyá wei nn paasəɣəna heeŋ tɔ,
nyá tɔm wɛ wayo ké.

Yoou í pɛli nyá niŋ
na ku yəki nyá isəle ntəɣəŋ nyəntɛ.

Pə la-ŋ isəkpɔɣu,
nyá ŋkpaŋa í kɛki.

12

Yosalem waasuyv

1 Iseyeli tɔm nti Taca yəɣətə təɣəle sɪ: Má suna atɛ na isətaa. Má tɔna yulɔ ke
weesuyv.

2 Maa pəsi Yosalem isu sulɔm atinɣpa. Pəcɔlɔ piitimnaa mɛ í ká nyəɔ na pə cɔɔ
mə isəntaa. Kolontunaa ká ta Yosalem na Yuta tetv təna.

³ Waatu inu i taa ké maa pəsi Yosalem isu puu, na mpa paa kuli-ku tō pu ku-we. Antulinya piitimnaa tēna ká pēeki si pá seki-ku. Paa kpeyeli na pá kōo ɪcātē ke yoonav.

⁴ Pələyēle maa yelee na səɣəntu kpa pa kraɣanəŋ. I ká seliyi isu sulbm kuɣu-i, na i caɣalaa náá suu kraŋuɣu. Maa feŋ Yuta nyéma me mə tōo. Pulu í taa tokina-me. Uena ma yulusi piitimnaa tēna kraɣanəŋ ise, na í tutiyi yem.

⁵ Halu Yuta nyuɣu nyéma ká tō si: Pə tēna pə tu Tacaa kin ke Yosalem yəlaa hikiyina toŋ.

⁶ Uena maa yelee na í yoonaa piitimnaa mpa pa cəɣna-me təɣo cemace. Na í kəli-we isu kəkə mukuyu hətuyu tō, yaa isu kəkə mukuyu camhuɣule tō. Ama pulu kaa tokina Yosalem yəlaa.

⁷ Tacaa ká kōo na í waasi Yuta nyéma. Ue Tafiti luluɣu nyéma na Yosalem nyéma í kaa huɣu si í tēe Yuta nyéma lēlaa.

⁸ Waatu inu i taa ké Tacaa ká kenti Yosalem nyéma tōo. Uena mə taa acamaa pəsi toŋtunaa isu Tafiti. Uena Tafiti luluɣu nyéma náá pəsi-me isu Iso. Yaa Tacaa isətaa tillu wei i toŋ mə nəɣo tōo tō.

Pa caɣa ləyaya ke tetu tēna taa

⁹ Mpuɣu Tacaa yəɣətaa si: Waatu inu i taa ké maa ku piitimnaa tēna mpa pa kəŋ Yosalem ke yoonav tō.

¹⁰ Maa tu Tafiti luluɣu nyéma na Yosalem nyéma meɣe luɣu kulomuyu na sələmuɣu ləmayasələ. Uena í keesəna ma wei paa tula pōŋ ke musuŋ tō ma tōo. I ká caɣa ləyaya isu pa cakuyu pəyaya ikpamle ləyaya tō. I ká wii-m isu í səki í səki, isu kancaalaya pəyaya.

¹¹ Waatu inu i taa, Yosalem taa ləyaya ká tōo ké. Kaa wee isu Mekito tətəkəle taa Hatati-Liməŋ nyəŋka.

¹²⁻¹⁴ Paa luluɣu ŋku ku tike ku caɣana ku ləyaya. Paa Tafiti luluɣu, paa Natan nyəŋku, paa Lefii nyəŋku, paa Simeyi nyəŋku, na pə polo luləŋ lələŋ ke mpv. Paa luluɣu ŋku ku apalaa na alaa paa caɣa mpa mpa ké.

13

¹ Mpuɣu Tacaa yəɣətaa si: Waatu inu i taa ké seelu nəɣəlu i ká tulu. I ká nyaali Tafiti luluɣu nyéma na Yosalem nyéma me mə isayatu.

Iso ká kpiisi tuŋ na Iso kuyəɣətu teləsəlaa kvcəsaa

² Uena Pə tēna pə tu tasa yəɣətuɣu si: Waatu inu i taa ké maa kpiisi tetu tēna taa tuŋ tēna, na i kətəlaa. Nəɣəlu kaa tasa i hətē yaav. Maa ləsi laatu kunyuluɣu ke mə taa.

³ Haləna ye pə cəpa mə taa wei na í yəɣəti pəpətu təm natəli, i caa na i too paa təm-i si: Timpi n looliyina Iso Təm tō, isu ŋ səpa. Pa mayamaya paa tu kəna-ŋ pə təlātē.

⁴ Waatu inu i taa Iso kuyəɣətu teləsəlaa ká weena pa təm kpaaluɣu, na pa toosee heeluɣu fēele. Halu pa kaa tu suu pa təmle tokonaa mpa pa puɣusiɣina yəlaa tō.

⁵ Paa wei i ká tō si: Ma ké hátu ké, ma ta ke Iso kuyəɣətu teləsəlu. Hatoo ma pəcaatu ke ma wena tawa na má haləyi.

⁶ Ye pa pəsa-i si: Pepe kəna-ŋ nyá lanle taa ké isəntə? Ue i cə si: Ma na ma camnanaa ké, na pə ku-m mpv.

Tacaa seev

⁷ Mpuɣu Pə tēna pə tu Tacaa təma si: Layatē nyá, ku ma sənlu wei i ké tiikilu tō, na heeŋ ya yem yem.

Uena má kulɪ iwēesi tōo.

⁸ Tetu heeŋ həɣələŋ naale ká si na pə kaasi kulomuyu tike.

⁹ Maa tayanı kukaasaa me isu pa wəkuyu wola na liyitee nyəgətu ke kəkə na pə nyaali-ti tō. Uena í sələm-m na má mu, na má yaa-mege ma yəlaa. Uena mu yəgətəyi si: Taca kəle Iso.

14

Taca kuyaku

¹ Taca páaná kuyaku kreyetəna ntō. Yosalem nyéma me, paa tala mə kəpam na í nyənəyi.

² Tampana tō,

Taca ká kreyeli piitimnaa.

Paa kuli Yosalem tō na pá ləkı-te.

Paa kuu tēsi taa wontu, na pá kpi alaa.

Paa kuu yəlaa həgəlyu na pá tēna.

Ama pu yeke kukaasaa ke ıcate taa.

³ Pə waali kə Taca ká yona piitimnaa me,

isu too ı tu lakuy yoo waatu taa tō.

⁴ Waatu inəyi ı ká tənı ı nəhəle ke

Olifinaa pulaya tō kə Yosalem kin ke ilim təlule tō.

Pulaya ká faya na ká tən ilim.

Uena həgəlyu lənku náá mənna

ilim mpətən na lənku na pə ntəgən.

⁵ Pulaya tetekəle nté tu wēe mpyu haləna Asaali ıcate.

Ntege í ká tən na í se,

isu mə ləncənaa ka lapu pənaya nka

tətu sela Yuta wulav Osiyasi pəle taa tō.

Waatu inəyi Taca Iso na ıətəa tillaa paa tala. ^a pə nəgəsəna kə isu ıcate hətə. Ue tá tv Ləkpa taa si ıcate.

⁶⁻⁷ Pə krayav waatu inı tō,

pə fei si ilim ntō aho ntō.

Səkrətyu ká mukı kə na nyaaləm wēe tam tō.

Taca tike nyəmna kuyaku nku.

⁸ Waatu inı ı taa seelv ká lu Yosalem

na ı ləm ləmri kpen Tenku Kusəpu taa,

na ləmri ke Metitelanee Tenku taa.

Pu kpe mpyu tam kə,

paa lənlə paa yoluma.

⁹ Taca tike ká təgəna kawulaya ke tətu təna taa.

Nyá tike təkən kə yəlaa təna ká nyı na pá seeki-n.

¹⁰ Pə cənan Yosalem tō pu pəsi isu tetekəle.

Pə krayav Kəpa ıcate ke ilim ntəgən tō tō,

na pá polo pə mpətən tō ke Limən ıcate tō.

Yosalem ká kəli ı cəlv acaləe ke kənkułəmən.

ıcate wan ká kraya Pəncaməe nəngə,

haləna nəngə kəpənaya ke nkulənna taa.

Uena pá polo Hananeyeli kutuluğu səsəv.

Haləna wulav lesej tənayaasəle.

Uena tetekəle náá kraya Kipeya na té polo Limən.

¹¹ ı ká caya tə taa təpamm,

nəgəlv kaa nyaasi-te na yəkuy.

¹² Ye pə kaasa piitimnaa mpa me

^a 14:5 Asaali ıcate: Lonte tənə inı tə ta nyı si ıcate yaa pəgə yaa pepe hətə. Ama

ı pola Yosalem ke yoonav tɔ.
 Mpi mpi Tacaa ká la-me tɔɔlɔ.
 Mə nantv ká tasəna mə ıse.
 Mə ısapɛe ká tasa a pɔɔlɔŋ taa.
 Mə nsəma ká tasa mə nəsi taa.
 13 Waatv ıni ı taa ké Tacaa
 ká yelev na sɔɔntv anaam kra-me,
 na í kuli təma tɔɔ.
 14 Yuta nyəma ká yoonə Yosalem nəɔɔ,
 paa lɛeki piitimnaa lɛmpa wɛnav.
 Pə kraɣav wula, na liyitee nyəɔɔtɔ tɔ,
 na wontu ke tuutuuma.
 15 Kɔtəŋ ŋku kv kraa kolontunaa tɔ,
 ku kra pa tɔla ke teitei ké mɔɔɔɔ.
 16 Waatv ıni ı taa ké Yosalem
 kolontunaa kakaasaya ká puki Yosalem taa ké
 paa pənaya ŋkaya Pə təna pə tv Tacaa wulav ke sɛɛv.
 ı ká tɔki coka acima.
 17 Ye tetv yəlaa mpa pa ta polo
 Yosalem ke Tacaa sɛɛv,
 tev kaa nu pɛle pa tɛ.
 18 Ye Icipiti nyəma me í kisa Yosalem
 ke pɔte sı í tɔɔ coka acima,
 wahalanaa ká maɣana-me ısu piitimnaa
 lɛmpa mpa paa puki acima anı tɔ.
 19 Mɔɔɔɔ pu həna mə na piitimnaa mpa
 paa kisi acima anı a tɔɔtɔ tɔ mə ŋkraŋŋ.
 20 Waatv ıni ı taa, paa ŋmaa na pá kraŋna
 kraɣanəŋ luuŋ tɛɛ kaŋkoŋlee tɔɔ sı:
 Tacaa tənna.
 Halı ıso təsɛɛle taa tiipee kraı nyəna ká pəsi ısu
 caləm poosiyanaa mpa pa sı kətaya tɔlatɛ tɔ.
 21 Yosalem na Yuta taa tiipee təna ká pəsi Tacaa nyəna.
 A taa ké kətəlaa təna ká təsi pa nantv.
 Paɣatəlaa kaa tasa wɛɛv ke Pə təna pə tv Tacaa
 ıso təsɛɛle taa ké waatv ıni ı taa.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU MALASI TOM TAKELAYA Kutulutu

Na pácó pə takı Malasi waatu tə Iseyeli nyóma ka təŋa Asee na Sakalı pa seyesəŋ ké. Haləna pá tayani Iso təsele ke ŋmau. Ama pə kəma na pá keesi, ilena pá tayani Iso seevu ke yepu. Uena pá puɣusiyi Iso ké pa kuhaan təm taa. Kətəlaa ná yela pa təmle na kiin wei Iso cəla-we si pá hulı yəlaa tə.

Isəna pa faɣa Malasi takəlaya tə:

Iso ləsa Iseyeli nyóma si pá pəsi i yəlaa, titite 1

Iso kpaaləyi kətəlaa, titite 2:1-16

Tacaa tillu na Iso huule, titite 2:17-3:23

¹ Tacaa heela Malasi ke təm si í teləsi Iseyeli nyóma.

Iseyeli nyóma ke Tacaa ləsa

² Təm ntəyəle si inı í səəla-we. Uena pele pa pəəsi Iso si: Pepe huləxəna mpv? Ntəna Iso si: Isav na Yakərvu paa we tətəle ké. Paa na mpv ma səəla Yakərvu.

³ Uena má kisi Isav. Ma kpiisa Isav luluyv Itəm nyóma tetv, na pá waasi taale hası.

⁴ Itəm nyóma me í təma si: Pə kpiisa-tv yaa. Ama tu tayani ta ncaa kusuyv. Ue maya Pə təna pə tv Tacaa maa heeli-me si: Paa í ŋmawa, isu ma yəkaa. Uena má ha-meyə hətə si isayatu te. Yaa yəlaa mpa Tacaa u heesəyi pááná mɔnav tə.

⁵ Iseyeli nyóma me, í ká ná mpv na mə isəle. Haləna í yəyətı si: Paa Iseyeli nyóma tetv toosi na waalı tə, Tacaa huləyi í tən ké.

Kətəlaa səsaa kalənav

⁶ Mpvv Pə təna pə tv Tacaa pəəsi kətəlaa si: Pəyaya seeki ka caa ké, na təmle tv náá seeki i səsə. Anı mayale mə Caa na mə Səsə. Ue pepe təo ké u seeki-m, na u nuna-m? I nyənəyi-m yem, na í tayənəyi-m pəəsuyv si: Pepe taa ké tə nyənəyi-ŋ yem?

⁷ I kəŋna ma kətaya təlate təo ké asilima təyənaya. Uena í tayənəyi-m pəəsuyv si: Tá pepe kəna asilima? Timpi í nyənəyi ma kətaya təmle ke yem təyə.

⁸ Tacaa Pə təna pə tv má, ma pəəsəyi-me si: Waatu wei í lakı-m kətaya ke isəkpələyv kprənte, yaa kusekəlle, yaa kətəntv tə, pə we teu na? Ye kprənte isu mrvv n ha nyá tetv nyuyv tv i ká mɔna laŋhuləmlə na?

⁹ Təv, í mayasi-m wiinav si, má nyənı mə pətətəle na í ná. Isu ma kisa.

¹⁰ Pə kəla teu si mə taa nəyəlv í polo í təkı Iso təsele nənəəsi. I taa la-m krai kətaya ŋka maa caaki tə. Ma luyv fei si má na mə kətasi. Tacaa Pə təna pə tv má, ma yəyətəna mpv.

¹¹ Ma hətə yaawa ilim təlule na pə polo pə tətule ke piitimnaa taa ké. Paa timpiyi pa lakı-m tulaalv kətaya na ma hətə taa. Pa haaki-m kuvəəŋ wei i mɔna-m tə.

¹² Ama mə nyənəyi-m yem ké timpi í tən si ma kətaya təlate ta ke pulv tə. Halı í kəŋna ma kətaya təlate təo ké mpi pə fei teu tə.

¹³ I kəntəyi si pə we-meyə təlası. Ntompee ke í tuluyv-m. Na í lakı-m kətaya ke təla kuvəmləe, na kətəntvnaa. Pə təna pə tv Tacaa má, ma kaa mv mpv.

¹⁴ Ye yəlv ká su i nəyə si i ká ha-m i kaləkv tətə kupante. Uena í kəə na í cəle-m krai nyənte. Mpusi we i təo ké. Mpi tə, ma ke Wulav Səsə ké, na piitimnaa nyaŋna ma tən.

2

Tacaa kpaalvɔv ke kɔtɔlaa

¹ M̀pɔvɔ Pə tənə pə tɔ Tacaa kpaala kɔtɔlaa sɪ:

² Ye í tá nuna-m na í tɔkɪ ma tɔm na í tɔvɪ ma hətɛ ke teeli. Maa yele na mə koolee kɔpana pəsɪ mpusinaa. M̀pɔvɔ maa la-mɛ. Mpi tɔ, ɪ seesəvɪ ɪsələ.

³ Maa wakəli mə lɔlvɔv nyəma. Ye pə kaasa-mɛ, ɪlɛ ma ŋmusɪ mə ɪsentaa ké tɔla wena í laki kɔtəvɔ ke mə acima waatu tɔ a pɔntɔ. ɪlɛna pá kɔpenti mə tənə na pá lɔ.

⁴ Ntɛna Tacaa sɪ: Waatu ɪnəvɪ í ká cekəna sɪ ɪsɔ Tacaa má, ma kpaala-mɛ sɪ í tɔkɪ nəvɔ ŋka má na Lefii na ɪ lɔlvɔv nyəma tɔ pɛlɛlaa tɔ.

⁵ Pəyele má na-ɪ tá nəvɔ pɛlvɔv mpi pə haakayana-mɛvɛ weesuvɔ na alaafəvɔ. Ma lakayana-mɛvɛ m̀pɔvɔ sɪ í nuna-m na í nyaŋna-m, ɪlɛna í la mpɔ.

⁶ Tɔm tampana nyəntɔ tike ke Lefii nyəma mə í yəvɔtəvɔ, í ta looli. Má na-mɛ tɔ kɔpenta teu, na í laki-m yəllɛ. ɪ hɔla yəlaa pəvɔlɛ sɪ pɛlɛ pa lɔ ɪsəvɔtɔ.

⁷ Kɔtɔlvɔ təmlɛ nté sɪ í sevesɪ yəlaa na pá nyɪ ɪsɔ. ɪlɛvɛ pa pəəsəvɪ sɪ í hɔli-wɛvɛvɛ kiɪŋ wei wei paa tɔkɪ tɔ. Mpi tɔ, ɪnəvɔlɛ Pə tənə pə tɔ má ma tɔm teləsɔlvɔ.

⁸ Ama kɔtɔlaa mɛ, mə yela mpaav kɔsɪvɪsuvɔ. Mə sevesəŋ pilisa yəlaa pəvɔlɛ. ɪ wakəla nəvɔ ŋka ma na-mɛ tɔ pɛlɛlaa tɔ.

⁹ Maa yele na yəlaa tənə kɔli mə tɔvɔ, na pá tisi-mɛ. Mpi tɔ, í kisa ma luvɔ nyəntɔ. ɪ fayəsəvɪ yəlaa ke mə sevesuvɔ taa.

ɪsevɛli nyəma lapa mpi ɪsɔ kisina-wɛ tɔ

¹⁰ Anɪ Tacaa ke kɔlvɔm ké. Ta nəvɔ na ta suka ɪsɔ kɔlvɔm ŋmana-tɔ. ɪlɛ pepe tɔvɔ ké tɔ lukɪ təma waali. Na tɔ wakəlvɔv ɪsɔ na tá caanaa pa nəvɔ pɛlvɔv?

¹¹ Yuta nyəma mə í wakəla mə nəvɔ suv. ɪ lapa acaaləv ke Yosalem na ɪsevɛli tɛtɔ tənə taa. Mpi tɔ, í wakəla Tacaa ɪsɔ təsɛlɛ. ɪlɛna í kpaava alaa mpa pa laaki tɔvɔ. Pəyele ɪsɔ ka sɔvɔlɔ ɪ təsɛlɛ ké.

¹² Tacaa Pə tənə pə tɔvɔ í kpiisi-mɛvɛ Yakəvɔ lɔlvɔv taa. ɪ taa tasa-ɪ mə kɔtəvɔ ləpɔ.

¹³ Mə kɔləpɔtɔ naale nyəntɔ nté sɪ í pəlvɔv ɪsɔlvɔm ke Tacaa má ma kɔtəvɔ tɔlɛ tɔvɔ. Mpi tɔ, ma kisiyɪ mə kɔhaham. Pə́sɔ maa caaki mə kɔtəvɔ ke pənɛntɛ.

¹⁴ Anɪ paa mə taa wei ɪ ka suna ɪ nəvɔ sɪ ɪ ká tɔkɪ ɪ kancaaləvɔ alv. Mə ləsəna-wɛ, na pa ké mə alaa, paa na mpɔvɔ í kisa-wɛ.

¹⁵ Pəyele Tacaa kɔpenta-mɛvɛ tənəvɔv kɔlvɔmɔvɔv na ləmayəsələ kɔlvɔmtələ ké. ɪlɛ pepe tɔvɔ ké ɪ kɔpenta-mɛvɛ mpɔvɔ? Piyə ke ɪ caakəvɔ sɪ í ha-mɛ. Mpɔvɔ tɔ, í la laakali na nəvɔlvɔv í taa kisi ɪ kancaaləvɔ alv.

¹⁶ ɪsevɛli ɪsɔ Tacaa Pə tənə pə tɔvɔ yəvɔtəvɔ sɪ: Ma taa kpaakəna apəlvɔv na alv pa yəvɔ tɔm. Mpi tɔ, pə taa wɛ səm ké. Paa wei í la laakali na ɪ tɪ. ɪ taa wakəli ɪ nəvɔv suv.

Tacaa tillu tiluvɔ

¹⁷ ɪ tɔvɔ ɪsɔ mava wahala na mə tɔmnaa. ɪlɛna í tayəvɔv yəvɔtəvɔv sɪ: Pepe taa ké tɔ tɔvɔ-ŋ wahala? Timpi í təŋ sɪ ɪsɔ má ma caaki ɪsəvɔlɛtəvɔ. Ma ləŋlɛ hɛkəna-wɛvɛvɛ teu. Aayee sɪ: ɪsɔ wei ɪ həŋ ta ŋkpaŋ tɔ ɪ wɛ lɛ? Tənəvɔv í tɔvɔna-m wahala.

3

¹ M̀pɔvɔ Pə tənə pə tɔ Tacaa cəwa sɪ: Ma tiliyɪ ma tillu na í kpaali-m mpaav. Səsɔ wei í pɛkəvɔv tɔ, ɪ ká suv ɪsɔ təsɛlɛ taa tɔlvɔ. Pəyele nəvɔ pɛlvɔv tillu wei í nyɔlvɔv tɔ, ɪ kəŋna nté.

² Awe ká wɛna ɪ tɪ na í pəsɪ na í səŋ ɪ kɔvəv kɔkəmvɔv wule? Mpi tɔ, ɪ ká wɛvɛ ké ɪsɔ kuluku kəkə, yaa kpaaləkpam mpi pə wɛ ləŋ ke teu tɔ.

³ ɪ ká cəvɔ ké na í tayəvɔv Lefii nyəma kɔtɔlaa asilima təkpaataa. ɪsɔ pa nyaalvɔv wɔla na liyitee nəvɔlvɔv tɔ. Waatu ɪnəvɔv í ká la Tacaa ke kɔtəvɔv ɪsɔvɔv í suv tɔ.

⁴ Ulena Tacaa mu Yuta na Yosalem nyáma me mā kuvóŋ təkpa, isu hatoo kancalaya taa.

⁵ Pə təna pə tu Tacaa má ma yəŋətəa si: Maa kəŋ na má huona mpa paa nyaŋna-m tə. Isu topotopo nyáma, na wasaŋkalənaa, na mpa pa suku pa nəsi ke yem tə. Na mpa paa saŋ təmlə nyáma ke febyu tə. Na mpa pa muŋuliŋi leelaa, na suluwaa tə. Na mpa pa tugi tasəkəle ke muvlaa tə.

Tacaa kiŋ məlvu

⁶ Mpuŋv Isə təma si: Maya Tacaa ké, maa layasəyi. Pécó mə ké Yakəpu luluŋv nyáma ke tam ké.

⁷ Hatoo mə caanaa waatu ke í caala ma kiŋ ke kisuyu na í lə-i. Mpu tə, Pə təna pə tu má, ma caa si í məli ma kiŋ na maa məli mə kiŋ. Ulena mu təŋ si: Isənaŋa tu la na té məli nyá kiŋ?

⁸ Ha, yulu ŋmuləŋi Isə ye? Pəyele mə ŋmula-m na í taŋaŋəŋi-m pəŋsuyv si: Leye tə ŋmula-ŋ? Mə wənaŋ həŋələŋ naanəwa taa kuləm tələsəle, na mə kuvóŋnaa hav taa ké í ŋmuləŋi-m.

⁹ Yəlaa me, mə təna í wə mpuŋsi taa ké mpu un pə taa ké.

¹⁰ Mpu tə, í kəna mə kuvənam həŋələŋ naanəwa taa kuləmtəle təna ke ma təsəle taa. Ule kətəlaa kaa laŋ təŋənaŋa. I taa nəŋəsi si ye í ləsa mpu í ká laŋ təŋənaŋa. I mayasi-m na í ná si ma kaa tulu isətənuŋv ke pəŋ na má pəli-meye kupantu ke səsəm?

¹¹ Na má təŋ təŋəlaa ke mə kuhələm təə.

¹² Tacaa Pə təna pə tu má, ma heeliŋi-me təfoo si piitimnaa təna ká yaa-meye leleŋ nulaa. Mpi tə, mə tetv ká wəena kupantu ké.

Isə siŋisuyu hvlv

¹³ I yəŋətəŋi ma təə ké təm isayatu. Ulena í təŋ si: Le na leye tə pəntəna-ŋ?

¹⁴ Pécó í kəntəŋi si í təkə ma təm. Si í lapa laŋwakəlle kətasi. Si Pə təna pə tu ma, má ná mə pətətəle. Ama mə ta waa pulv. Pə təə mə huuki si paa í lapa-m təmlə yem ké.

¹⁵ Haləna í təŋ si: Kalampaani nyáma na asayaa ke pə caŋanaa. Paa pa wakələna Isə ilé i suma tam ké.

¹⁶ Mpa pa nyaŋna Isə tə, pa yəŋətəŋa təma, ulena Tacaa ke ŋkraŋv na í nu pa kuvəŋətətu. Pécó pa ŋmaa pa təna mpa pa nyáma i toŋ təə, na pá nyaŋna-i tə, pa həla ke takəlaya taa.

¹⁷ Ntəna Pə təna pə tu Tacaa yəŋətə si: Kuyəŋku maa huŋi ma toŋ tə. Maa nyəni yəlaa meye ma nyáma. I ká pəsi ma nyáma təkpaataa na má laki-meye kupantu, isu cəcə na i pəyəŋa ŋka ka paasəŋəna-i tə.

¹⁸ Kuyəŋkuyv í ká na siŋisilaa na asayaa. Na mpa pa laki ma təmlə na mpa paa laki-te tə pa fayav.

¹⁹ Tacaa Pə təna pə tu má, ma pááná kuyaku təŋna kəntə ké isu kəkə səsəŋka. Kuyəŋkuyv paa nyayasi kalampaani nyáma na asayaa ke kəkə isu nyutu. Pə kaa kaasi-wəye pulv cəcəka.

²⁰ Ama ma suku mpa pa seeki-m təŋə nəsi si, ma toŋ ká waasi-wəye isu ilim lukuyv na pé waasəŋi tetv tə.

²¹ Kuyəŋkuyv í ká paa asayaa ke nəhəe isu tetv. Pə təna pə tu Tacaa má, ma yəŋətəna mpu.

Ili məlvu

²² I təsi ma təmlə tu Moisi kuvəŋəsətu təə. Na kiŋ na kuvəsətu nti ma cəla-i Hələp puŋv təə si í tələsi Isəŋeli nyáma təna tə.

²³ Maa tili Isə kuvəŋətətu tələsulv Ili. Maa tili-i na pécó pé tala ma kuyaku səsəŋku səŋəntv nyaŋku ŋku.

²⁴ ʔni ʔká ciikina cecena na piya. ʔe ma ka wakəli mə ʔate.

LAAPAAI KUPAN WEI MATIYEE NMAAWA TŌ Kutulu

Matiyee takəlaya nté Laapaalənaa taa kancaalaya takəlaya. Ka taa ké tə naaki si Yesu ké Mesii pəcə inəgəle wulav səsə tətə. Isə ləsəna-ı hatuu kancaalaya taa. Yuta nyəma ka tanjaa ké si Isə ká kpa pa taa ké wulav səsə nəgəlv na í fiti-weyə Lom nyəma ηmakəlvəv taa. Ama Matiyee hóləyí si kawulaya ηka ka təm Isə ka yəgətəa tə ka ta ke antulinya inə ı nyəηka. Matiyee keesəyi Yesu ləlvəv təm na ı Isə ləm səv na ı təmlə na ı konyəntəgəle na ı səm na ı fem na ı kpaυ ke isətəa.

Isəna pa faya Matiyee takəlaya tə:

Ləlvəv loosi na Yesu ləlvəv, titite 1:1-2:23

Ləm səlv Yohaani təmlə na Yesu mayasəvəv, titite 3:1-4:11

Yesu təmlə ke Kalilee tətə taa, titite 4:12-18:35

Yesu pote ke Yosalem, titite 19-27

Yesu səm na ı fem, titite 28

*Yesu caanaa caanaa
(Luku 3:23-38)*

¹ Apələham ləlvəv tə nté Tafiiti, Tafiiti ləlvəv tə Yesu Kilisiti ləlvəv loonə nté cəne.

² Apələham ləlvə Isaaka, na Isaaka náá ləlvə Yakərv, na Yakərv náá ləlvə Yuta na ı newaa.

³ Yuta ná ləlvə Falesi na Sela. Pəle pa too keke Tamaa. Falesi ná ləlvə Həsəlvə, na Həsəlvə náá ləlvə Alam,

⁴ na Alam náá ləlvə Aminatari, na Aminatari náá ləlvə Naasəv, na Naasəv náá ləlvə Saləma.

⁵ Saləma ná ləlvə Poosi, Poosi too keke Lahari. Poosi ná ləlvə Opeti, Opeti too keke Luuti. Opeti ná ləlvə Sese,

⁶ na Sese ná ləlvəna wulav səsə Tafiiti.

Tafiiti ná ləlvə Salvməv, Salvməv too keke Yulii alv.

⁷ Salvməv ná ləlvə Lərvəwam, na Lərvəwam náá ləlvə Apiya, na Apiya náá ləlvə Asafi,

⁸ na Asafi náá ləlvə Yosafati, na Yosafati náá ləlvə Yolam, na Yolam náá ləlvə Osiyasi.

⁹ Osiyasi ná ləlvə Yowatam, na Yowatam náá ləlvə Akasi, na Akasi náá ləlvə Isekiyasi,

¹⁰ na Isekiyasi náá ləlvə Manasee, na Manasee náá ləlvə Amon, na Amon náá ləlvə Yosiyasi.

¹¹ Yosiyasi ná ləlvəna Cekoniyasi na ı newaa ke waatə wei pa kuu Iseveli nyəma na pá pona Papiloni tə.

¹² Pa pona Iseveli nyəma ke Papiloni təna, ılena Cekoniyasi náá ləlvə Selatəveli, na Selatəveli náá ləlvə Solopapeeli,

¹³ na Solopapeeli náá ləlvə Apiyuti, na Apiyuti náá ləlvə Iliyakim, na Iliyakim náá ləlvə Asə.

¹⁴ Asə ná ləlvə Satəki, na Satəki náá ləlvə Akim, na Akim náá ləlvə Iliyuti,

¹⁵ na Iliyuti náá ləlvə Ilasaa, na Ilasaa náá ləlvə Matəv, na Matəv náá ləlvə Yakərv.

¹⁶ Yakərv ná ləlvə Yosəfv wei ı ké Mali paaləv tə, na Mali ıni ı ləlvəna Yesu wei pa yaa si Mesii tə.

¹⁷ Ye mpv, ısu pa keesəvəv si inə ı ləlvə inə na inə ílé ı ləlvə inə tə, pə kpaγav hatoo Apələham haləna pé tala Tafiiti tə, ləlvəv loosi krenta naanəwa na liyiti. Na

pə kpaɣav Tafiiti haləna pə tala waatu wei pa kuu Iseɣeli nyəma na pa pona Papiloni tə, lɔlvɔv loosi we naanwa na liyiti tətə. Na lɔlvɔv loosi naanwa na liyiti tətəɣə pə kpaɣav hatoo pa ponav Iseɣeli nyəma ke Papiloni tə, haləna pə suna Mesii lɔlvɔv.

*Yesu Kilisiti lɔlvɔv təm
(Luku 2:1-7)*

¹⁸ Isəna pa lɔla Yesu Kilisiti təɣə. I too Mali wei i ké Yosεεfu amvsaya tə, i haya həɣə na Feesuyu Nanjtu toma na pəcə́ í saa.

¹⁹ I paalv Yosεεfu ka ké yɔlv kupaŋ ké, de i taa tisiyi si í kuli Mali waali ké yəlaa samaa taa. Uena í huv si i ká kisi-i mukaya tee.

²⁰ I huvkaya i taa ké mpv, uena Taca a isətaa tillu kəɔ i kinj ke toosee taa, na í heeli-i si: Tafiiti lɔlvɔv tv Yosεεfu, taa nyana nyá amvsaya Mali kpaɣav. Pə taya pulv, həɣə ŋka i haya tə, Feesuyu Nanjtu kinj ke ka luna.

²¹ I ká lɔli apalv pəyaya, na ŋ yaa-ke si Yesu. Pə taya pulv, pəyaya ŋke kaa waasəna ka yəlaa ke pa isayatu taa.

²² Pə tənaya mpv pə lapa na pəcə́ təm nti Taca ka yəɣətəna Isə kuyəɣətutu teləsulv nəɣə tə tə́ lá tampana si:

²³ I nyəni, pəelə wei i ta nyənta apalv tə

i ká haya həɣə, na í lɔli apalv pəyaya,

na paa yaa-ke si Imaniyeli.

(Həte tənə tə yəɣətəyi si Isə we tá kinj.)

²⁴ Yosεεfu fema, uena í lá nti Taca a isətaa tillu ka heela-i tə. I kpaɣa i amvsaya Mali.

²⁵ Ama i ta nyəni-i haləna í te pəyaya lɔlvɔv. Na Yosεεfu yaa-ke si Yesu.

2

Ilim təlule nyəntaa kəma Yesu nav

¹ Pa lɔla Yesu ké Yuta Petəlehəm taa ké wulav səsə Heləti pəəle taa. Ḿpúyú isətulnəsi təm nyəntaa napəli pa luna ilim təlule na pá tala Yosalem.

² Na pá pəəsi si: Leyə pəyaya ŋka pa lɔla nənəɔ na káa la Yuta nyəma wulav səsə tə ka wee? Tə na ka isətulnə lu ilim təlule ké na tə́ kəɔ si tə sεε-ke.

³ Wulav Heləti nu mpv, uena pə pəkəli-i səsəm. Pə pəkəla Yosalem nyəma tənaya mpv tətə.

⁴ Uena í koti kətəlaa səsaa tənə, na Isə Təm sɛyəsəlaa na í pəəsi-weyε timpi pə wee si paa lɔli Mesii tə.

⁵ Ḿpúyú pa cə-i si, Yuta Petəlehəm ké. Mpi tə, Isə kuyəɣətutu teləsəlaa ŋmaawa si:

⁶ Yuta taa Petəlehəm nyá,

tampana n ta ke Yuta acalε səsəna taa səkpete paa pəcə.

Mpi tə, nyá taa ké wulav ká luna,

wei i ká təkí ma Iseɣeli nyəma ke teu tə.

⁷ Tənaya Heləti yaa nyəntaa mpeyε kreenja na í pəəsi-weyε pə tənə si i nyəŋ waatu wei mayamaya isətulnə luwa tə.

⁸ Ḿpúyú i hulə-weyε Petəlehəm mpaav na í heeli-we si: I polo na í pəkki pəyaya ŋkeyε teu. Waatu wei í na-ke í heeli-m na ma mayamaya má polo na má sεε-ke.

⁹ Nyəntaa tɛma wulav təm ntəyi nuw uena pá tee. Na isətulnə ŋka kaa luwa ilim təlule na pá na-keye mpv tə ka tənaya pa nəɣə tə, haləna ká tala timpi pəyaya ŋke ka wee tə, uena ká səŋ.

¹⁰ Nyəntaa loosa isətulnə ŋke, uena pa laŋa huləmi pə tu fei.

¹¹ Μρύγύ πα συv təyaya taa na pá ná pəyaya na ka too Mali. Uena pá hənti ate na pá sɛɛ-ke. Na pá heti pa wontu na pá ha-keɣe wula na tulaalu kufəyətu na tulaalu miili.

¹² Pə waali ké Iso heela nyəntaa mpeɣe toosee taa si pá taa məli Heləti cəɓ. Uena pá cəɓ mpaav na pá kpe.

Yesu seenav

¹³ Nyəntaa tɛɛwa uena Tacaa isətaa tillu nəyɔlv í kəɔ Yosɛɛfv kin ke toosee taa na í heeli-ɪ si: Kuli na ń kpaɣa pəyaya na ka too, na ń se na ń polo Icipiti, na ń caɣa təna. Haləna waatu wei maa heeli-ŋ si ń məli tə. Pə taɣa pɔlv, Heləti ká pɛɛki pəyaya ŋke si ɪ kuyv-ke.

¹⁴ Tənaɣa Yosɛɛfv kulaa na í kpaɣa pəyaya na ka too, na pá tɛɛ Icipiti ke ahoon.

¹⁵ Μρύγύ ɪ caɣa təna haləna Heləti si. Uena pá la nti Tacaa ka yəɣətəna Iso kuyəɣətu teləsulv nəɣə tə si: Ma ləsa ma pəyaya ke Icipiti.

Piya sakasaka lapv

¹⁶ Heləti nawa si nyəntaa puɣusa-ɪ, uena pá salɪ-ɪ səsəm. Μρύγύ ɪ tilaa si pá kv Petəlehɛm ɪcate na acalɛ nna a cəɔna-tɛ tə pə apalvpiya təna. Haləna nsi si pusɪ tala naalɛ naalɛ tə, na í kɛsəna saa wei nyəntaa heela-ɪ si isətvɔlvŋa luwa tə.

¹⁷ Μρύγύ pə lapa isu Iso kuyəɣətu teləsulv Selemii ka kpaalaa tə si:

¹⁸ Pa nuwa kapuka ke Lama.

Wula na laŋwakəlle səsəɓle məla.

Lasɛɛli wiina mρύγύ ɪ piya.

ɪ ta tisi si pá puɣusi-ɪ ké si fɛɪ tə pə təɔ.

Yosɛɛfv pa luw ke Icipiti

¹⁹ Heləti səm waali Tacaa isətaa tillu nəyɔlv kəma Yosɛɛfv kin ke toosee taa ke Icipiti,

²⁰ na í heeli-ɪ si: Kuli na ń kpaɣa pəyaya ŋke na ka too na í məli lseyɛli tɛtu taa. Mpa pa pɛɛkaya si pá kv pəyaya ŋke tə pa səpa.

²¹ Tənaɣa Yosɛɛfv kulaa na í kpaɣa pəyaya na ka too na pá məli lseyɛli tɛtu taa.

²² Ama Yosɛɛfv nuwa si Aaselayusi təɣə kawulaya ke Yuta ke ɪ caa Heləti lonte. Uena səɣəntv kpa-ɪ na tɛtv nti tə taa pote. Iso tasa-ɪ mρύγύ hulvɣv ke ɪ toosee taa, uena í ləɣə ɪ təyi Kalilee tɛtu taa,

²³ na í caɣa ɪcate nte pa yaa si Nasalɛti tə tə taa. Μρύγύ pə lapa isu Iso kuyəɣətu teləsəlaa ka yəɣətaa tə si: Paa yaa-ɪ si Nasalɛti tv.

3

Iso lvm səlv Yohaani waasv

(Maləki 1:1-8; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Pə kəma na pá kɛɛsi ɪɛ, Iso lvm səlv Yohaani kəma Yuta wulaya tɛtu taa keɛ na í niki waasv lapv.

² Na í təŋ si: ɪ laɣasi tənte, isətaa Kawulaya wusa kənte ké.

³ Yohaani təm ke Iso kuyəɣətu teləsulv Isayii ka yəɣətaɣa saa wei ɪ yəɣətaa si: Nəyɔlv yəɣətəɣəna nəɣə səsəɣa ke wulaya tɛtu taa si:

ɪ taɣani Tacaa mpaav.

ɪ hɛɛ-ɪ-ku na kv siɣisi.

⁴ Yohaani taka yooyoona huntu kunti, na í ləla tənɣv tampala ke ɪ tənaɣa taa. ɪ təɣənaɣa nté cələŋ na taalɛ tuŋ nim.

⁵ Μρύγύ Yosalem nyəma na Yuta tɛtu təna nyəma na Yaatanɪ nəɣə tɛtu təna nyəma svv pote ke ɪ kin.

⁶ Na pá kuliyi pa isayatu tɔ́ kɛ́ yɔ́laa taa, na Yohaani sɔ́ki-weyɛ Isɔ́ lɔ́m kɛ́ Yaatanɔ́ pɔ́yɔ́ taa.

⁷ Yohaani nawa Falisanaa payale na Satusee nyɔ́ma payale na pá puki ɪ cɔ́lɔ́ sɪ́ í sɔ́-weyɛ Isɔ́ lɔ́m. Uena í tɔ́-we sɪ́: Akala piya me, awe kpaala-me na í seeki Isɔ́ pááná nna a kɔ́ŋ tɔ́?

⁸ ɪ la mpa pa yela isayatu tɔ́ pa kɔ́lapɔ́le.

⁹ ɪ taa teləsɔ́yi lɔ́lɔ́ sɪ́ mɔ́ caa kɛ́le Apɔ́laham. Ma heeliyi-me sɪ́ ye pɔ́le pɔ́ tɔ́ ɪ le, Isɔ́ pəsɔ́yi na í lá na pɛɛ anɛ á pəsɪ Apɔ́laham piya.

¹⁰ Pa tɛma laale tɔ́yɔ́ kɛ́ tɪŋ sɪ́ pa huɣu-ɪ na ɪ tɛɛ kɛ́ te. Tɔ́yɔ́ ŋku ku lɔ́lɔ́yi pɛɛ kɔ́pana tɔ́, paa hu-ku na pá tɔ́ kɔ́kɔ́.

¹¹ Ma ɪ le, lɔ́m kɛ́ ma sɔ́na-meɣɛ Isɔ́ lɔ́m sɪ́ pɔ́ hólí sɪ́ í layasa tɔ́ntɛ. Ama ma waali wei ɪ kɔ́ŋ tɔ́, pɔ́ntɔ́ kɔ́la-m tɔ́ŋ tɛɔ́yɔ́cayɔ́. Ma ta tala má husɪ ɪ nɔ́ɔ́hɛɛ taa ntaŋkpala mɔ́sɔ́yɔ́ mayamaya. ɪ lé ɪ ká sɔ́-me na Feesuyɔ́ Naŋŋtɔ́ na kɔ́kɔ́.

¹² ɪ tɔ́ka ɪ kɔ́falɔ́yɔ́ kɛ́ ɪ niŋ taa. ɪ ká fala pɔ́ tɔ́na tɛɔ́yɔ́cayɔ́, na í suu pɛɛ kɛ́ ɪ kprou taa. Ama ɪ ká tɔ́ lɔ́ɔ́tɔ́ kɛ́ kɔ́kɔ́ ŋka kaa tɛŋ tɔ́ ka taa.

Yesu Isɔ́ lɔ́m sɔ́w
(*Malɔ́ki 1:9-11; Luku 3:21-22*)

¹³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu luna Kalilee na í kɔ́ Yaatanɔ́ kɛ́ Yohaani cɔ́lɔ́ sɪ́ Yohaani í sɔ́-ɪ Isɔ́ lɔ́m.

¹⁴ Ama Yohaani ta tisi. Halɔ́na í tɔ́ sɪ́: Pɔ́ nɔ́yɔ́sɔ́na isɔ́ náá sɔ́na ma, na ń mɔ́li na ń kɔ́ŋ ma kin na?

¹⁵ Tɔ́naya Yesu cɔ́ Yohaani sɪ́: Yele na pɔ́ lá mpɔ́. Pɔ́ wɛɛ sɪ́ tɔ́ yoosi pɔ́ tɔ́na mpi Isɔ́ yɔ́yɔ́ta sɪ́ tɔ́ la tɔ́yɔ́.

Ḿpɔ́yɔ́ Yohaani tisaa.

¹⁶ Pa tɛma Yesu kɛ́ Isɔ́ lɔ́m sɔ́w ɪ lena í lu lɔ́m taa. Tɔ́naya isɔ́tɔ́nɔ́yɔ́ hɛta kpaakraa, na Yesu ná Isɔ́ Feesuyɔ́ isɔ́ alukuku na ku tiiki ɪ tɔ́.

¹⁷ ɪ lena pá nu pɔ́ yɔ́yɔ́tɔ́na isɔ́ta sɪ́: ɪ neɣɛle ma luɣu tɛɛ Pɔ́yayɔ́, ma lanɣle hɛɛna-ɪ sɔ́sɔ́m.

4

Satanɔ́ mayasɔ́yɔ́ kɛ́ Yesu
(*Malɔ́ki 1:12-13; Luku 4:1-13*)

¹ Pɔ́ waali kɛ́ Feesuyɔ́ pona Yesu kɛ́ wɔ́layɔ́ tetɔ́ taa sɪ́ ɪ lɔ́yɔ́ ɪ mayasɪ-ɪ.

² Yesu tɛma nɔ́yɔ́ hɔ́kɔ́yɔ́ kɛ́ ilim na ahoɔ́ kɛ́ kɔ́yɛɛŋ nɔ́le. ɪ lena nyɔ́yɔ́sɪ kpa-ɪ.

³ Ḿpɔ́yɔ́ ɪ lɔ́yɔ́ kpɛntɔ́na-ɪ na í tɔ́mɪ-ɪ sɪ́: Ye n kɛ́ Isɔ́ Pɔ́yayɔ́ yɔ́yɔ́tɔ́ na pɛɛ anɛ á pəsɪ tɔ́yɔ́naya.

⁴ Yesu cɔ́-ɪ sɪ́: Pa ŋmaawa Isɔ́ Tɔ́m taa sɪ́ pɔ́ taya tɔ́yɔ́naya tike kɛ́ yɔ́lɔ́ ká hikina weesuyɔ́. Ama tɔ́m tɔ́na nti tɔ́ lukɔ́na Isɔ́ nɔ́yɔ́ taa tɔ́ tɔ́ kin tɔ́tɔ́yɔ́.

⁵ Pɔ́le pɔ́ waali, ɪ lɔ́yɔ́ pona Yesu kɛ́ ɪ cate naŋŋ nyɔ́ntɛ taa na í kpaasɪ-ɪ Isɔ́ tɔ́sɛɛle comcom nɔ́yɔ́ taa,

⁶ na í tɔ́mɪ-ɪ sɪ́:

Ye n kɛ́ Isɔ́ Pɔ́yayɔ́,

lu cɔ́ne na ń ŋmaa atɛ.

Pɔ́ taya polo, pa ŋmaawa Isɔ́ Tɔ́m taa sɪ́:

Isɔ́ ká heeli ɪ isɔ́ta tillaa kɛ́ nyá tɔ́m sɪ́ pá paasɔ́na-ŋ teu.

Na paa teeli-ŋ pa niŋ taa sɪ́ pɔ́ taa kɔ́ na pɔ́le natɔ́li tɔ́ cɔ́-ŋ.

⁷ Ama Yesu cɔ́-ɪ sɪ́: Pa ŋmaawa Isɔ́ Tɔ́m taa tɔ́tɔ́ sɪ́, n kaa mayasɪ nyá Caa Isɔ́ sɪ́ n naa ɪ waali.

⁸ ɪ lena ɪ lɔ́yɔ́ tasa Yesu kɛ́ ponaw kɛ́ pɔ́yɔ́ ŋku ku kɔ́la sɔ́sɔ́m tɔ́ ku tɔ́ na í hulɪ-ɪ antulinya kawulasɪ tɔ́na na sɪ́ teeli,

⁹ na í tɔ́mɪ-ɪ sɪ́: Ye n ka hɛntɪ-m atɛ na ń sɛɛ-m, maa ha-ŋ mpɔ́ ɪ ni pɔ́ tɔ́na.

¹⁰ Μπόγύ Yesu cɔ-ɪ sɪ: Satani, tɛɛ. Pa ημαawa Isɔ Tɔm taa sɪ, n ká sɛɛ nyá Caa Isɔ, na ɪ tɪkɛ ɪ tɔmlɛ kɛ n ká la.

¹¹ Tənaɣa ɪlɔɣɔv yela Yesu. ɪlena ɪsɔtaa tillaa kɔɔ na pá paasəna-ɪ.

Yesu caaləɣɪ ɪ tɔmlɛ kɛ Kalilee

(Maləki 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Yesu nuwa sɪ pa tɔ Yohaani kɛ saləka, ɪlena ɪ tɛɛna Kalilee.

¹³ ɪ yela Nasalɛtɪ, ɪlena ɪ polo na ɪ caya Kapənahum. ɪcatɛ nte tɔ wɛ Kalilee lɔm nɔɣɔ kɛ Sapuləŋ na Nɛfətali pa tetɔ taa tɔ.

¹⁴ Μπόγύ pə lapa ɪsu Isɔ kɔvɔɣɔtɔtɔ tɛlɔsɔlv ɪsayii ka yɔɣɔtaa tɔ sɪ:

¹⁵ Sapuləŋ tetɔ na Nɛfətali tetɔ, na tɛŋku tɔɔ tɔɔ, na Yaatanɪ waali, na mpa pa ta kɛ Yuta nyəma tɔ pa Kalilee.

¹⁶ Pə yəlaa mpa pa caya səkɛtɔvɔ taa tɔ, pu na-wɛ tənyau ɪsu kəkɔ.

Na mpa pa caya səm səkɛtɔvɔ ɪcatɛ taa tɔ, pu ná pa tɔɔ tənyau.

¹⁷ Pə kɛɣav waatɔ ɪnɪ tɔ Yesu sɔv waasɔ lapɔ na ɪ tɔŋ sɪ: ɪ layasɪ tɔntɛ, ɪsɔtaa Kawulaya wɔsa kɔntɛ.

Yesu yaav kɛ tiina kpala liyiti

(Maləki 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Yesu tɔŋaya Kalilee tɛŋku nɔɣɔ nɔɣɔ, ɪlena ɪ ná tiina kpala kɛ naale. Siməŋ wei pa yaa sɪ Piyɛɛ tɔ na ɪ neu Antəli, na pá tɔvɪ puluɣu kɛ tɛŋku taa.

¹⁹ Tənaɣa Yesu tɔma-wɛ sɪ: ɪ kɔɔ na má la-mɛ na ɪ puuki yəlaa ɪsu ɪ puukuɣu tiina tɔ.

²⁰ Μπόγύ pɛlɛ pa yela pa puluŋ na pá tɔŋɪ-ɪ kɛkɛɛ.

²¹ ɪ tasa pote kɛ pəcɔ, ɪlena ɪ ná Sepetee pəyalɔ Saaki na ɪ neu Yohaani na pa caa Sepetee pa wɛ kpulɔvɔ taa na pá tayanəɣɪ pa puluŋ. Tənaɣa Yesu yaa-wɛ,

²² na pá yelɛ pa caa na kpulɔvɔ na pá tɔŋɪ-ɪ kɛkɛɛ.

²³ Yesu cɔɔwa Kalilee tetɔ təna na ɪ sɛɣɛsɪ Yuta nyəma təkotilɛnaa taa, na ɪ kɛɛɪ Isɔ Kawulaya Laapaali Kɔpaŋ. Na ɪ waasəɣɪ yəlaa taa kɔtɔntɔnaa na acamaa təna.

²⁴ Μπόγύ yəlaa nu Yesu tɔŋ kɛ Silii tetɔ təna taa. Na pá kəna-ɪ yəlaa təna mpa kɔtɔməŋ na wɔsasɪ pəɣalɛ tɔŋna kɔnyəŋ tɔvɔ tɔ. Aləɣəhilaa na timlɛ nyəma na kɔtəŋ kɔtɔvɔvɔ nyəma, na ɪ waasɪ-wɛ.

²⁵ Samaa sɔsɔ tɔŋaya-ɪ kɛ. Pa luna Kalilee na Acalɛɛ Naanɔwa tetɔ, na Yosalem na Yuta na acalɛɛ nna a wɛ Yaatanɪ waali tɔ.

5

Yesu waasɔ kɛ pɔvɔv tɔɔ (titite 5 na 6 na 7)

¹ Yesu nawa samaa, ɪlena ɪ kpa pɔvɔv tɔɔ na ɪ caya. Tənaɣa ɪ ɪfalaa kɛɛtəna-ɪ.

² Μπόγύ ɪ sɔv-wɛɣɛ sɛɣɛsɔvɔv sɪ:

Lelɛŋ nulaa tɔm

(Luku 6:20-23)

³ Mpa pa fɛɪna kalampaani tɔ pa nu lelen kɛ.

Mpi tɔ, mpe pa tənna ɪsɔtaa Kawulaya.

⁴ Mpa pa wɛ laŋwakəllɛ taa tɔ pa nu lelen kɛ.

Mpi tɔ, Isɔ ká hɛɛsɪ pa laŋa.

⁵ Mpa pa wɛna yɔlvɔv tɔ pa nu lelen kɛ.

Mpi tɔ, mpe paa tɔɣɔna tetɔ təna, ɪsu Isɔ ka heeluyɔ-wɛ tɔ.

⁶ Mpa pa nyuləɣɪ sɔsɔm sɪ

πά τῆν ἰσὺ Ἰσὸ καα τὸ πα νὺ λελεῆν κέ.

Μπι τὸ, Ἰσὸ κά σῆνα-ῶεγε τευ na πά τὸ μῖυ.

⁷ Μπα πα ῶενα λελαα πῆτῶτῶλε τὸ πα νὺ λελεῆν κέ.

Μπι τὸ, Ἰσὸ κά νυῶνι μῖε πα πῆτῶτῶλε.

⁸ Μπα πα lotu taa hῶῶεε tewa τὸ πα νὺ λελεῆν κέ.

Μπι τὸ, παα na Ἰσὸ.

⁹ Μπα πα τῶγῶνῶγι yoou κε λελαα ηέκν τὸ πα νὺ λελεῆν κέ.

Μπι τὸ, Ἰσὸ κά γαα-ῶεγε ι piya.

¹⁰ Μπα πα lakı Ἰσὸ κῶκακααμ na πά naasῶγι-ῶεγε πῆ τῶ τὸ πα νὺ λελεῆν κέ.

Μπι τὸ, μῖε πα τῆνna ἰσῶτα Kawulaya.

¹¹ Παα γῶλαα ka τῶκi-μῖε, γαα πα naasῶγι-μῖε, γαα παα looli ἰsayatu na πά suu-μῖε, σi ί κέ ma ifalaa τὸ πῆ τῶ. Ἰ νὺ λελεῆν κέ.

¹² Waatu ἰνi mῶ lanja ί ηεε sῶsῶm, ί νὺ λελεῆν κέ. Πῆ ταγα pulv τῶ, mῶ kasῶγαγα κά τῶ sῶsῶm κε ἰσῶτα κέ. Μῖυ ἰνi πῆ mayamaya κε παα naasa Ἰσὸ κῶγῶγῶτῶτῶ telῶsῶlaa κῶpῶma.

*Antulinya tῶm na ι kῶkῶ kῶpanka tῶm
(Malῶki 9:50; Luku 14:34-35)*

¹³ Μεγῶλε antulinya tῶm. Ama ye tῶm μῖπi πῆ λῶη kῶma na ί σi, pepeye παα la na πῆcῶ πῆ tasa λῶη lapv? Πῆ καα waasi pulv τῶtῶ ye πῆ ταγα λῶv na γῶλαα φῶli nῶῶηεε.

¹⁴ Μεγῶλε antulinya kῶkῶ. Icate nte πα ηῖmawa πῶγῶ τῶ τὸ τῆ φῶli ηῖmesῶγῶ.

¹⁵ Παα mῶsῶγι fῶtῶla na πά pamı-ι tῶkῶ tee. Ama πα pusiyi-ι timpı taa ί ῶεε πῖ naa γῶλαα tῶnaya tῶyaya taa tῶγῶ.

¹⁶ Μῖυ ἰnῶγι mῶ kῶkῶ κά naaki teu κε γῶλαα na πῆcῶ πά nά mῶ tῶma kῶpana, na πά sά mῶ Caa wei ι ῶε ἰσῶτα τὸ.

Ἰσὸ kῶsῶsutv φῶli kῶγῶ

¹⁷ Ἰ taa hῶv σi ma kῶma σi ma κῶγι Moisi kῶsῶsutv na Ἰσὸ κῶγῶγῶτῶτῶ telῶsῶlaa takῶlasi. Ma ta kῶῶ kῶγῶ. Ama ma kῶma πῆ tampana hῶlvῶγῶ κέ.

¹⁸ Tampana κε ma heeliyi-μῖε γῶo maa cesῶγι, ye ἰσῶτα na ate πῆ ῶεε, kῶsῶsutv taa πῆle κῶlvmtῶle titiliya γαα τῆ suka ῶε ῖpῶγῶγῶ πῆ καα saali. Halῶna πῆ tῶna πῆ kῶῶ na πῆ γῶosi na πῆcῶ.

¹⁹ Πῆ τῶ κέ wei ί ta tῶki kῶsῶsutv taa sῶkpetu na ί seyesı lelaa σi πῆle πά taa tῶki-tı tῶ, παα γαα-ι ἰσῶτα kawulaya taa sῶkpelu. Ama ye wei ί tῶka tῆ tῶna na ί heeliyi lelaa σi πά la μῖυ, πῶntv ntῆ sῶsῶ κε ἰσῶτα Kawulaya taa.

²⁰ Ma heeliyi-μῖε σi ye ι ta tῆ ἰsῶna Ἰσὸ καα τὸ na πῆ kῶli ἰsῶ Ἰσὸ Tῶm seyesῶlaa na Falisanaa πα tῆγῶγῶ τῶ, ί καα svῶ ἰσῶτα Kawulaya taa.

Πάána mῶγῶ tῶm

²¹ Ἰ nuwa nti πα heela mῶ λῶηtaa nyῶma τὸ σi: N καa kv yῶlv. Ye wei ί kῶwa, παa pona-ι hῶlvε.

²² Ama ma, ma heeliyi-μῖε σi, wei ί tῶka ι tῶγῶntῶle na ι taa, παa pona-ι hῶlvε. Na ye wei ί tuῶwa ι tῶγῶntῶle σi: Kῶmelen, παa pona-ι Kotuyῶ sῶsῶv taa. Na ye wei ί tῶma ι tῶγῶntῶle σi: Πῆ lakı-η κέ. Ἰ nῶγῶsῶna kῶkῶ ηka ka ῶε tῶnaasῶle sῶsῶle taa τῶ ka taa svῶv.

²³ Ye n pona nyά kῶhaham κε kῶtaya tῶlate, na ῖ tῶsı σi nyά tῶγῶntῶle ῶενα-η natῶli,

²⁴ su nyά kῶhaham κε tῶkῶtῶle tῶne, na ῖ polo na nyά na nyά tῶγῶntῶle ί tayani-ti. Ἰlena ῖ mῶli na ῖ ha nyά kῶhaham μῖπi.

²⁵ Ye n wakəla nəyɔlv na í yaa-ŋ nənəyɔ, la kookali na nyá na-í í tayani mə təm ke mpaav taa na í ta tata huɔlv kin. Pə taa kəɔ na huɔlv náá tu-ŋ tonɔvnaa niŋ taa na pələ pá təkí-ŋ.

²⁶ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, n ka tɛm pə təna mpi pa pələ-ŋ təyɔ fɛlvɔv paasi n ka luɔ təna.

Wasanjalətv təm

²⁷ I nuwa isəna pa yəyɔtaa si: N kaa la wasanjalətv tɔ.

²⁸ Ama má heeliyi-me ye wei í nyəna ləlv alv na í nyuli-i, i tɛma wasanjalətv lapv ke i nyamle taa ké.

²⁹ Ye nyá ntəyɔŋ isələ ká hu-ŋ, ləsi-te na n lə-teye pooluŋ. Sana n laŋ nyá tənuyv tɔ kə pulv kuləməm na mpi paa pɛti nyá tənuyv tənaya tənəsəle səsəle taa tɔ.

³⁰ Ye nyá niŋ ntəyɔŋ ká hu-ŋ, seti-i na n lə pooluŋ. Sana n laŋ nyá tənuyv tɔ kə pulv kuləməm na mpi paa pɛti nyá tənuyv tənaya tənəsəle səsəle taa tɔ.

Alv na apəlv pa yav təm

(Matiyee 19:9; Maləki 10:11-12; Luku 16:18)

³¹ Pa tu yəyɔta mpv tətɔ si: Ye yvlv təyɔnəyi i alv, í ŋmaa-i kisuyv takəlaya.

³² Ama má kpaaləyi-me si, ye yvlv təyɔna i alv na pə ta kə wasanjalətv tɔɔ, i pona alv inəyi wasanjalətv taa ké. Ye isu ílé i tasa saav. Na ye pa kisa alv na nəyɔlv náá təŋ na í kpaɣa-i, pɔntv lapa wasanjalətv kə.

Tuunav təm

³³ I nu isəna pa yəyɔta ta caanaa caanaa tɔ si: N tuuwa si n ká la mpi, n kaa ye-le-wi. Ama n ka la pə təna mpi n yəyɔtəna tuunav ke Taca isentaa təyɔ.

³⁴ Ama má heeliyi-me si, i taa tu tuuna pulvɔv paa pəcɔ. Paa isɔtaa. Pə taya pulv, Isə kumte nté.

³⁵ Paa atɛ. Pə taya pulv, i nəhɛɛ təsule nté. Paa Yosalem, pə taya pulv, Wulav səsɔ icate ké.

³⁶ Taa tu tuuna nyá nyuyv tətɔ. Mpi tɔ, n kaa pəsi na n la na nyá nyuyv taa nyɔlaya kuləmaya huɔlvmi yaa ká pili.

³⁷ Ye n ká tisi si nn, n tisi nn. Ye aai kə, n tisi si aai. Nti yvlv səsəyi tə tɔ tɔ tə lukəna ləyɔv kin kə.

Lɛtvɔv təm

(Luku 6:29-30)

³⁸ I nuwa isəna paa yəyɔtaa si: Ye wei í yəka ləlv isələ, paa yəki i nyəntɛ, na wei í hola ləlv kete, paa holi i nyəntɛ tɔ.

³⁹ Ama ma heeliyi-me si, í taa feli isayətv ke isayətv. Ye nəyɔlv mapa nyá ntəyɔŋ ləkrayasaɣa, kɛɛsi-i ləŋka.

⁴⁰ Ye nəyɔlv pona-ŋ təm huɔv si i lɛkəyi nyá capa, tɛɛsi-i nyá kpaɛ ke cəlvɔv.

⁴¹ Ye tɔŋ tu svka-ŋ səyɔla na təlasi si n tɔ isu kilomɛɛtəli kuləm, ilɛ n tɔ kilomɛɛtələnnaa naale.

⁴² Ha wei i sələməyi-ŋ tɔ. Taa pɛ wei i caa n kənti-i tɔ.

Kolontu səlvɔv təm

(Luku 6:27-28,32-36)

⁴³ I nuwa isəna paa yəyɔtaa si: N ká səlvi nyá taapəlv na nyá taa kpaɛ nyá kolontu tɔ.

⁴⁴ Ama ma heeliyi-me si í səlvi mə kolontunaa na í səlvmi Isə kə mpa pa tɔyi-me ye konyɔŋ tɔ pa tɔɔ.

⁴⁵ Ilɛ í kpaɣa mə Caa wei i wɛ isɔtaa tɔ i wɛɛtv nté. Pə taya pulv, ílé i lakəna na ilim lukí asayaa na kɔpama pa təna pa tɔɔ, na í kɔpəntəyi mpa pa kɛsaa na mpa pa ta kɛsi tɔ na í haaki tɛv.

⁴⁶ Ye í sòla mpa pa sòla-me tò pa tike, pepeyele mə teewa ile? Lampuu mɔlaa maɣamaɣa u laki mpv?

⁴⁷ Ye í seeki mə taapalaa tike, ile í tee lelaa ke we? Ma ta nyi isɔnaa maɣamaɣa u laki mpv?

⁴⁸ I té təkpaataa ile, isu mə isɔtaa Caa teu təkpaataa tò.

6

Nyá ti hvlɔyɔ si pa na-ŋ tɔm

¹ I la laakali, í taa laki yɔlaa isentaa ké mə Isɔsele kɔlapɔtu si pá na na pá sa-me. Ye í laki mpv si yɔlaa í na, mə Caa wei i we isɔtaa tò i kaa tasa-meɣe hav.

² Pə tɔɔ ké waatu wei n haaki liyitee ke kɔnyɔntɔnaa tò n kaa kpaali si yɔlaa í kɛna-ŋ. Pə maɣamaɣa ke cesɔlaa laki Yuta nyɔma təkotilenaa taa na harɛe tɔɔ si pá sa-we. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi. Pa kasəyaya ke pa hikiyi m̀p̀ỳỳ kpaakraa.

³ Ama nyá, ye n haaki kɔnyɔntɔnaa ke liyitee, taa yele na nyá taapalu wei i we nyá kəŋkəŋ taa maɣamaɣa tò í ná.

⁴ Saa inɪ nyá kucɔɔ kaa wee mpi yɔlaa tɔna nawa tɔ, na nyá Caa wei i naaki mukaya tee tò i ká feli-ŋ.

Isɔ səlɔmɔyɔ hvlɔyɔ

(Luku 11:2-4)

⁵ Waatu wei í səlɔmɔyi Isɔ tɔ, í taa la isu cesɔlaa mpa pa sòla isɔ səŋyɔ ke Yuta nyɔma təkotilenaa taa na harɛe nɔɔsi na pá səlɔmɔyi si yɔlaa tɔna í na-we tɔ. Ma heeliyi-meɣe tampana si pa kasəyaya ke pa hikiyi m̀p̀ỳỳ kpaakraa.

⁶ Ama nyá, ye n caa Isɔ səlɔmɔyɔ, suu nyá nan taa na n təkɪ nyá tɔɔ, na n səlɔmɪ nyá Caa wei i we tənaya ŋmelav tɔ. Na nyá Caa wei inɪ i naaki mpi n laki ŋmelav tò i ká ha-ŋ nyá kasəyaya.

⁷ Ye í səlɔmɔyi, í taa lɔlɔsəyi tɔm paɣale ke yem isu ma ta nyi isɔnaa lakuyɔ tɔ. Pa huɔ si pa tɔm tayaləŋ tɔɔ ké paa hiki.

⁸ I taa kɛɛna-we. Pə taya pulɔ tɔɔ, mə Caa tɛma nyəm ke mpi pə tɔm caala-me tɔ na pɔ́cɔ́ í səlɔmɔyi.

⁹ Isəna í ká səlɔmɪ tɔɣɔle si:

Ta Caa wei nyá n we isɔtaa tɔ,
nyá hətɛ í wee katɛ.

¹⁰ Tɔɣɔ nyá Kawulaya.

Yele na nyá luyɔ nyəntu la
atɛ cəne isu tə lapv isɔtaa tɔ.

¹¹ Haa-tuyɔ saŋa tɔɣɔnaya.

¹² Hólí-tuyɔ suulu ke timpi tə pəntəna-ŋ tɔ.

Isu ta hólýí mpa pa pəntəyəna-tu tɔɣɔ suulu tɔ.

¹³ Taa yele na té suu maɣasuyɔ isayav taa.

Ama ləsi-tuyɔ Isayav niŋ taa.

[Mpi tɔ, nyayale kawulaya tɔɣɔlɔ,
na pəsulɔ na teeli tu ke tam tɔɔ. Ami.]

¹⁴ M̀p̀ỳỳ pə wee, ye mə tɔɣɔntələnaa wakələna-me na í hólí-weɣe suulu, mə Caa wei i we isɔtaa tò i ká hólí-meɣe suulu tɔtɔ.

¹⁵ Ama ye u hvlɔyi mə tɔɣɔntələnaa ke suulu ke timpi timpi pa wakələyəna-me tɔ, mə Caa kaa hólí-meɣe suulu tɔtɔ.

Nəhəkvɔ kvpantv tɔm

16 Ye í hōka nōosi, í taa wakēli mē isentaa isu cesəlaa lakuyv tō. Pa səhəyi pa isentaa si yəlaa tēna í ná si pa hōka nōosi. Tampana ke ma heeliyi-me maa cesəyi. Pa kasəyaya ke pa hikiyi mpyóy kpakpa.

17 Ama nyá, ye n hōka nōyō, saŋ nyá ise təcɛɛɛi, na n sɛyeli nyá nyōosi.

18 Yəlaa í taa nyi si n hōka nōyō. Ama nyá Caa wei i we ŋmelaŋ tō i tike i ka nyəna. Nyá Caa wei i naa mpi n laki ŋmelaŋ tō i ká ha-ŋ nyá kasəyaya.

Kpaŋtv ləmayasɛɛ we timpi tō tənaya i akaluyv wɛɛ

(Luku 12:33-34)

19 I taa kaaki mē wɛnaŋ ke atɛ cəne timpi pukasi na kəkətaya wakələyi na ŋmulaa ká wakēli nōnōosi na pá ŋmulu tō.

20 Ama í kaaki mē wɛnaŋ ke isəttaa timpi pukasi na kəkətaya fei si pə wakēli pulv, na ŋmulaa kaa tuli na pá ŋmulu tō.

21 Pə taya pulv tō, kpaŋtv ləmayasɛɛ í we timpi, tənaya i akaluyv wɛɛ.

Tənyv kɔnananam təm

(Luku 11:34-36)

22 Yulv tənyv pilimile fətəla kɛɛ ise. Ye nyá ise í naaki teu, pə waasəyi nyá tənyv tənaya.

23 Ama ye nyá ise í yulmāa, nyá tənyv pilimile tēna we səkɛɛtuyv tɛɛ ké. Ye isəna n naaki mpv tō pə pəsa səkɛɛtuyv ilɛ, puvɛ, nyá səkɛɛtuyv təm fei yəyətuyv tətəyɛ.

Isə na liyitee pə təm

(Luku 16:13)

24 Yulv kulm kaa pəsi na í kpi yəlaa naale na í laki pa təma. Ye i kpəpa mpv, i ləmayasɛɛ kəŋ a wɛɛ lɛlv tō na í yele lɛlv. Yaa ntanyi, i paasəna lɛlv na í kisi lɛlv. Mɛ i kaa pəsi na í kpi Isə na liyitee na í təŋ mpv.

Naani tuyv kɛ Isə

(Luku 12:22-31)

25 I tá ná mpi pə tō ma heela-me si í taa nəyəsəyi mē təyənaya na mē konyənyōm mpi pə wɛɛ si í ká təkɛ na í nyōaki na í hiki weesiŋ na mē tənəŋ tō kutakəm tō. Pə taya pulv tō, í ta na taa si weesuyv kəla təyənaya na yulvtənyv kəla wontu kususutu.

26 I nyəna sumasi na í na. Su haləyi, pəyele su kəŋ. Su nyəkəyi təyənaya ke kpɛŋ taa. Paa na mpv mē Caa wei i we isəttaa tō inu i caləyənə-si. Na mē tá kəli sumasi ke təm napələ?

27 Paa mē taa yulv ká kv i təyi isəna puntu pəsəyi na í tuusi i təyi wulɛ kulomtələ mayamaya?

28 Na pepe tō ké í nəyəsəyi mē tō kutakəm? I nyəna tawa nyutu tukuyv hɛtu nti tō na í ná. Nyutu nti tu laki təmle təli. Pəcɔ tu luvki pəŋ.

29 Paa na mpv ma heeliyi-me si wulaŋ Salvməŋ na i ton tēna i ta suu wontu na í tala paa tē taa kulmuyv ke kacəka.

30 Ye Isə laki kacəka ke tawa taa nyutu nti tē we saŋa na cele isəntə pa tika-ti tō, i kaa la-meyɛ kacəka na pə kəli mpv? I polo í tɛɛ, u tɛŋ Isə na mē taa təcayacaya tō sɛ.

31 Ilɛ í taa pəkəli mē ti si: Tu təyō-we? Yaa, tu nyōō-we? Yaa, tu takɛ-we?

32 Ma ta nyi isənāa pɛɛkəyənə tələyɛ tam. Mē Caa wei i we isəttaa tō i nyəmá mpi í nyuləyi tō.

33 I sə nyuyv na Isə Kawulaya na təntɛ nte Isə caa tō tə pɛɛkuyv, na Isə ká ha-me tətəyō pə tēna mpi pə kaasaa tō.

34 Ilɛ í taa nəyəsəyi cele nyəntv. Cele nyəntv tələyɛ cele ké. Nti tə mayana-ŋ saŋa tō, paasəna tələ tē tike.

7

*Təma footuyu təm**(Luku 6:37-38,41-42)*

¹ Ɔ taa footi lɛlaa, pə taa kəə na Ɔə huuna-me.

² Pə taya pulu təə, Ɔəna Ɔ footiyi mə təyɔntələnaa təyɔ Ɔə ká huuna-me. Na Ɔəna Ɔ mayasəyi mə təyɔntələnaa təyɔ Ɔə ká mayasi-me.

³ Ɔənaɣa pə lapa na Ɔ naaki nyuliim wei Ɔ we nyá təyɔntələ Ɔəpələ taa tə, na Ɔ kaa na kprátóyó ŋku ku we nyá nyənte taa tə?

⁴ Na Ɔənaɣa nyá pəsəyi na Ɔ tə nyá təyɔntələ si: Səŋ təkpi na má ləsi nyá Ɔəle taa nyuliim, na pəyele kprátóyó kaya nyá nyənte taa?

⁵ Cəsulu nyá, ləsi kprátóyó ŋku ku we nyá mayamaɣa nyá Ɔəpələ taa tə, Ɔəna pəcɔ Ɔ na teu təcɛɛi na Ɔ ləsi nyá təyɔntələ Ɔəle taa nyuliim inɪ.

⁶ Ɔ taa kpaɣa mpi pə kə Ɔə nyəm tə na Ɔ pɛti hasi, si taa kəə na si kuli mə təə na si cəli-me. Ɔ taa pɛti mpi pə tewa təyɔ afanaa kiŋ, paa feli.

*Pəəsvy na pɛkəyɔ na nənəyɔ mapu təm**(Luku 11:9-13)*

⁷ Ɔ sələməyi, paa ha-meɣe. Ɔ pɛkəyi, Ɔ hikiyi kə. Ɔ maki, pa tuləyi-meɣe.

⁸ Sələmulu kə pa haaki. Pɛkəlu hikiyina. Matu kə pa tuləyi.

⁹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-Ɔ kakalaya na Ɔ kpaɣa pələ na Ɔ cələ-kə?

¹⁰ Yaa wulee mə taa awe pəyaya sələma-Ɔ tinte na puntu cələ-kɛɣe cimte ye?

¹¹ Ye asayaa me mu pəsa mə piya kə kɔpantu lapu, mə Caa wei Ɔ we Ɔətaa tə Ɔ kaa la kɔpantu kə mpa pa sələməyi-Ɔ tə?

¹² Ɔəna mə caaki si lɛlaa Ɔ la-me tə, mu la-weɣe mpu tətə. Ye Ɔ lapa mpu, Ɔ təŋa kusəsutu təna na Ɔə kuyəyətutu teləsəlaa təm təna nté.

*Nənəyɔ kɔkpulaya təm**(Luku 13:24)*

¹³ Ɔ sɔuna nənəyɔ ŋka ka we təfəku tə. Asaala tete nənəyɔ walaa kə, na pə mpaav kə pəyale təŋəyi.

¹⁴ Ama nənəyɔ ŋka ka we təfəku tə ka we wahala kə, pəcɔ weesuɣu nyəŋka nté. Yəlaa pəcɔ tike təŋəyəna pə mpaav.

*Tuyu nyəm na kɔ pələ kiŋ**(Luku 6:43-44)*

¹⁵ Ɔ la laakali na Ɔə kuyəyətutu teləsəlaa pəpətuna. Pa kəŋ mə kiŋ na pá cəsəyi Ɔu pa kə heen, sɛsɛ Ɔə sɔnsɔməŋ kpitikpitinaa nté.

¹⁶ Pa kulapətuna kiŋ kə Ɔ ká nyəna-we. Yulu kaa kooli tuyu ŋku pa yaa si lɛsəŋ tə ku pee kə səsəu təə se. Pəcɔ paa kooliyi tuyu ŋku pa yaa si fiki tə ku pee kə kələŋ təə.

¹⁷ Tuyu kupaŋku luləyi pee kupaŋa kə, na tuyu Ɔəyav náá luli pee asayee.

¹⁸ Tuyu kupaŋku u luləyi kpaɪ pələ se. Pəcɔ kpaɪ tuyu naa luləyi pələ kupaŋte tətə.

¹⁹ Tuyu ŋku ku luləyi pee kupaŋa tə, pa sɛtəyi-kuyu na pá tu kəkə.

²⁰ Pə təə kə Ɔ ká nyi Ɔə kuyəyətutu teləsəlaa kusɛsaa mpe na pa kulapətuna kiŋ.

*Yesu nyəm kə mpa pa nyəma-Ɔ tə**(Luku 13:25-27)*

²¹ Pə taya pa təna mpa pa yaa-m Taca Taca tə pa təna paa sɔuna Ɔətaa Kawulaya taa. Ama mpa pa laki ma Caa wei Ɔ we Ɔətaa tə Ɔ luyu nyəntu tə pa tike paa sɔuna.

²² Kuyaku ŋku ku wule pəyale ká tə-m si: Taca Taca, nyá tɔŋ taa kə tə kpaələna Ɔə kəhelitu. Nyá tɔŋ taa kə tə təyɔnna aləyaa. Na nyá tɔŋ kə tə lapəna piti təma pəyale.

²³ Tənaɣa ma a cə-wɛ təfoo si: Ma ta nyi-meɣe pa a pəcə. I tɛɛ í fɛɛ-m, ɪsaɣalataa mɛ.

Layatu na kumelen pa kutuluyun ɣamav
(Luku 6:47-49)

²⁴ Wei i nukɪ təm nti ma yəɣəta ɪsəntə na í təkəɣi-ti tə, pɔntu nəɣəsəna layatu wei i ɣma i kutuluyu ke pətolaɣa taa tə.

²⁵ Mɔpɔɣó tɛv nuna heelim səsəəm na pə casəɣi kutuluyu ɣku, na pusi su na si lu. Kutuluyu ta hoti. Mpi tə, pa su ku kite ke pətolaɣa taa ké.

²⁶ Ama wei i nukɪ təm nti ma yəɣəta ɪsəntə na u təkəɣi-ti tə, pɔntu nəɣəsəna ɪsu kumelen ɣku ku ɣma kutuluyu ke kanyəɣa taa təɣə.

²⁷ Mɔpɔɣó tɛv nuna heelim səsəəm na pə casəɣi kutuluyu, na pusi su na si lu. Tənaɣa kutuluyu hotaa na pə təna pə pəsi ncaale təkpataa.

Yesu ton təm

²⁸ Yesu tɛma sɛɣəsɔɣu, ɪlɛna pə cɛ samaa laɣa ke teu.

²⁹ Mpi tə, i sɛɣəsaya-wɛɣe na ton i ta nyá. I fɛi ɪsu pa ɪsə Təm sɛɣəsəlaa lɛlaa.

8

Yesu waasvɣu ke asilima kətəɣ tu
(Maləki 1:40-45; Luku 5:12-16)

¹ Yesu luna pɔɣv təə na í tii, ɪlɛna samaa səsə tu i waali.

² Tənaɣa tənɣv təə asilima kətəɣ tu nəɣəlv i kɔpətəna-i na í sopi i tɛɛ na í təm-i si: Taca a, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

³ Mɔpɔɣó Yesu kusa niɣ na í tokina asilima kətəɣ tu ɪni na í cə-i si: Teu ma tisaa, alaafəya í la.

Təne ɪnəɣi pə waa apalv ɪnəɣi kɔkɔpaa.

⁴ ɪlɛna Yesu kɔpali-i teu si: Taa heeli nəɣəlv. Ama tɛɛ kɔkɔpaa na kətəlv na-ɣ. ɪlɛna n yiyisi ɪsu Moisi ka keesvɣv tə na pá ná si pə waa-ɣ.

Yesu waasvɣu ke Lom yoolaa nyvɣv tu yom
(Luku 7:1-10; Yohaani 4:43-54)

⁵ Yesu svəkaya Kəpənahum, ɪlɛna Lom yoolaa nyvɣv tu nəɣəlv kɔpətəna-i na í wiina-i

⁶ si: Taca a, ma yom nəɣəlv hənta təyaya. Kətəɣ kətəlvɣv təkəna-i na í saləməɣi teu.

⁷ Yesu cə-i si: Ma a polo na má waasi-i.

⁸ Tənaɣa yoolaa nyvɣv tu ɪni i pəsənaa si: Taca a, ma ta tala si n svv ma təyaya. Ama yəɣəti kvyəɣətu ke təm kulvm na ma yom hiki alaafəya.

⁹ Má ɪsəntə ma see ma səsaa ké. Pəcə ma wɛna ma səkɔpema na pɛɛ pá lakɪ ma luyv nyəntv. Má heela pa taa wei si í polo cənɛ, ɪlé i puki ké. Má heela wei si í kəə, ɪlé i kəə tətə. Pəcə ye ma heela ma yom si í la pənɛ, i lakɪ ké.

¹⁰ Yesu nu təm tənɛ, ɪlɛna í pəsəna mpa pa təɣaya-i tə pa təə na í tə si: Tampana ke ma heeliɣi-mɛ yoo, ma a cəsəɣi. Ma ta nata yulv ke ɪsɛɣɛli nyəma taa na í tɛma i taa na ɪsə ké ɪsəntə.

¹¹ Ma heeliɣi-mɛ tətə si, paɣale ká luna ilim təlule na ilim tətule, na pá na Apəlaham na ɪsaaka na Yakəpə pa a caya təɣəv ke ɪsətaa Kawulaya taa.

¹² Ama mpa pa a ké Kawulaya nyəma tə pa a lə-wɛɣe awalɪ ké səkɔpɛtɣv taa, timpɪ pa a casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa təɣi kela tə.

¹³ Mɔpɔɣó Yesu heela yoolaa nyvɣv tu si: Kɔpɛ, ɪsəna mpi n tɛma nyá taa na ɪsə tə pu la mɔpɔɣó teitei.

Waatu ɪni i maɣamaya ke pə waa yoolaa nyvɣv tu yom.

*Yesu waasvɔv ke kv̄t̄nt̄vnaa payale
(Malaki 1:29-34; Luku 4:38-41)*

¹⁴ M̄p̄v̄ḡ Yesu pola Piyee t̄yaya, na í mayana watv wena Piyee ȳs̄o na í h̄ntaa.

¹⁵ M̄p̄v̄ḡ Yesu tokina kv̄t̄nt̄v nin̄ na í watv ya k̄pak̄paa. Ilena í kv̄l̄v̄ na í cal̄s̄i-w̄e.

¹⁶ Taanaya taanaa ilena pá k̄na Yesu ke al̄ȳh̄ilaa payale. Na í ȳḡȳt̄i kv̄ȳḡȳt̄v na al̄ȳaa se, na í waa kv̄t̄nt̄vnaa t̄na t̄t̄o.

¹⁷ I lapa mp̄v̄ s̄i p̄́ la nti Is̄o kv̄ȳḡȳt̄v̄t̄v̄ tel̄s̄v̄lv̄ Isayii ka ȳḡȳt̄aa t̄o s̄i: I l̄sa tá ıcantv na í l̄o, na í mv̄ ta kv̄t̄m̄ə̄j.

*Yesu t̄ə̄v̄v̄v̄ nyullaa
(Luku 9:57-62)*

¹⁸ Yesu ná samaa kotina-ı, ilena í t̄o-w̄e s̄i pá t̄es̄i t̄ə̄jku na waalı.

¹⁹ M̄p̄v̄ḡ Is̄o T̄əm̄ s̄ēȳes̄əlv̄ n̄ə̄ḡəlv̄ ı k̄p̄ət̄əna Yesu na í t̄o s̄i: T̄acaa, maa t̄ə̄j̄ə̄ȳı-ı nyá t̄ə̄pote t̄əna taa.

²⁰ Yesu c̄o Is̄o T̄əm̄ s̄ēȳes̄əlv̄ ıv̄ı s̄i: S̄ə̄j̄ w̄ena ı lona na sumas̄ı w̄ena s̄i tana. Ama Ȳv̄lv̄ P̄ə̄ȳaya má, ma feina nyv̄v̄v̄ t̄ə̄t̄v̄le mayamaya.

²¹ T̄ə̄naya Yesu ifalaa taa n̄ə̄ḡəlv̄ ná t̄ə̄ma-ı s̄i: T̄acaa yele na má polo na má pi ma caa na p̄́c̄ó.

²² Ilena Yesu c̄o-ı s̄i: T̄ə̄j̄ı-m na ń yele na s̄ə̄t̄aa pi pa s̄ə̄t̄aa.

*Yesu h̄es̄v̄v̄v̄ ke kacuculaya
(Malaki 4:35-41; Luku 8:22-25)*

²³ M̄p̄v̄ḡ Yesu na ı ifalaa pa sv̄v̄ kv̄p̄v̄lv̄v̄v̄ taa.

²⁴ T̄ə̄naya heelim s̄ə̄s̄ə̄m̄ kv̄la t̄ə̄jku t̄ə̄o na l̄vm̄ hola waas̄ə̄ȳı kv̄p̄v̄lv̄v̄v̄. Ama p̄́ə̄ pamna Yesu tooki.

²⁵ M̄p̄v̄ḡ ı ifalaa polaa na pá feesi-ı na pá t̄ə̄m̄ı-ı s̄i: T̄acaa, ya-tv, t̄ə̄ l̄ep̄aya.

²⁶ Ilena Yesu c̄o ı ifalaa s̄i: Pepe t̄ə̄o k̄é s̄ə̄ḡə̄nt̄v̄ k̄p̄aa-m̄e? I tá t̄e Is̄o na m̄ə̄ taa na p̄́ə̄ t̄ə̄o suwe? M̄p̄v̄ḡ ı kv̄l̄aa na í kal̄əna heelim na l̄vm̄, na p̄́ə̄ t̄ə̄na p̄́ə̄ h̄ēe t̄ə̄li.

²⁷ Ilena piti k̄pa pa t̄ə̄na na pá p̄́ə̄s̄ə̄ȳı s̄i: Awēye ıv̄e ıv̄ı na p̄́ə̄ k̄p̄ēj̄na heelim na t̄ə̄jku l̄vm̄ na p̄́ə̄ n̄ı̄k̄ə̄na-ı?

*Al̄ȳh̄ilaa naale na afanaa pa t̄əm̄
(Malaki 5:1-20; Luku 8:26-39)*

²⁸ Yesu t̄es̄a t̄ə̄jku kv̄t̄ēj̄ l̄ə̄jku t̄ə̄o k̄é Katalee nȳə̄ma t̄ə̄t̄v̄ taa. Ilena apalaa naale l̄una p̄́ə̄laāj̄ taa na pá s̄ə̄j̄ə̄ȳı-ı. Apalaa mp̄́ē paa hii al̄ȳaa k̄é, na pa nyaāj̄ w̄e s̄ə̄ḡə̄nt̄v̄. Ȳə̄l̄aa c̄ə̄laya pa mp̄́aas̄v̄ j̄kv̄ȳv̄.

²⁹ T̄ə̄naya pa sv̄v̄ kiisuv̄ȳı s̄i: Is̄o P̄ə̄yalv̄, ta na-ı suwe? N k̄ə̄ma s̄i n̄ t̄v̄ȳı-t̄v̄ȳv̄ wahala na p̄́ə̄ waatv̄ mayamaya ta tata?

³⁰ P̄́ə̄ pamna afanaa kal̄əkv̄ s̄ə̄s̄ə̄v̄ nakv̄l̄ı kv̄ı w̄e p̄́ə̄ c̄ə̄l̄ə̄ t̄ə̄na na kv̄ t̄uliyi.

³¹ M̄p̄v̄ḡ al̄ȳaa wiina Yesu s̄i: Ye n̄ k̄á t̄ə̄ḡə̄nı-tv, yele na t̄ə̄ sv̄v̄ afanaa kal̄əkv̄ kv̄n̄e kv̄ taa.

³² Yesu c̄o-w̄e s̄i: I polo. Ilena pá se apalaa naale ıv̄ı ı waalı na pá t̄ēena afanaa taa. Ilena afanaa tv̄ cas̄ə̄le ke yem ke k̄pak̄paa, na pá t̄ii kalakala na pá tv̄ l̄vm̄ na pá s̄i.

³³ M̄p̄v̄ḡ afanaa tiikilaa ná loma k̄pak̄paa na pá polo ıcate taa, na pá kees̄ı p̄́ə̄ t̄ə̄na mpi p̄́ə̄ lapa t̄ə̄, na ıs̄ə̄na al̄ȳaa mp̄́ē pa t̄əm̄ lapa t̄ə̄.

³⁴ T̄ə̄naya ıcate nȳə̄ma t̄ə̄na l̄ıwa s̄i pa s̄ə̄j̄ə̄ȳı Yesu. Pa na-ı, ilena pá t̄ēeki-ı s̄i ı l̄ı pa t̄ə̄t̄v̄ taa.

9

Yesu waasvɔv ke kvɔtɔŋ kvɔvɔlvɔv tv
(*Maləki 2:1-12; Luku 5:17-26*)

- ¹ Yesu suv kpulvɔv na í tesɪ tenku na í polo ɪ maɣamaɣa ɪ ɪcate taa.
² Ḿpɔ́gú pa kɔna-ɪ kvɔtɔŋ kvɔvɔlvɔv tv na í hɛnta ɪ kpatəle tɔɔ. Yesu nawa apalaa mpe pa naani, ɪlena í heeli kvɔtɔntv sɪ: Ma pəyalv, tɔki nyá ti, nyá ɪsayatv husaa.
³ Tənaɣa ɪsɔ Təm seɣesəlaa napəli pa huv pa taa sɪ: Apalv ɪne ɪ kpakəɣɪ ɪ ti na í keesəɣəna ɪsɔ.
⁴ Yesu nyəmə nti pa huvki tɔ, ɪlena í pɔɔsɪ-wɛ sɪ: Pepe tɔɔ ké í huvki huvwɛɛ asayɛɛ ke mpv?
⁵ Na nti tɔ yɔɣɔtvɔv kəla təlev: Nyá ɪsayatv husaa, yaa Kuli na ń tɔ?
⁶ Tɔɔ, maa h́lí-mɛ sɪ Yvɔv Pəɣaɣa má, ma pəsəɣɪ na má husɪ ɪsayatv ke atɛ cənɛ. Tənaɣa Yesu tɔma kvɔtɔntv sɪ: Kuli na ń kraɣa nyá kpatəle na ń kpe.
⁷ Ḿpɔ́gú apalv ɪni ɪ kulaa na í kpe.
⁸ Samaa ná mpv, ɪlena sɔɣɔntv kra-wɛ. Na pá san ɪsɔ ké mpi pə tɔɔ ɪ ha yəlaa ke pəsuvv ŋkv kv taka ke mpv tɔ.

Yesu yaav ke Matiyee
(*Maləki 2:13-17; Luku 5:27-32*)

- ⁹ Yesu lu təna na í tɛeki, ɪlena í na apalv wei pa yaa sɪ Matiyee tɔ, na í caya lampuu təmule. ɪlena í yaa-ɪ sɪ: Kuli na ń təŋɪ-m.
 Tənaɣa Matiyee kulaa na í hu Yesu waali.
¹⁰ Yesu na ɪ falaa na lampuu mɔlaa na asayaa paɣale pa krenta Matiyee tɛ na pá tɔki.
¹¹ Falisanaa na mpv, ɪlena pá pɔɔsɪ ɪ ifalaa sɪ: Pepe tɔɔ ké mə caa na lampuu mɔlaa na yəlaa asayaa pa krentəɣɪ na pá tɔki?
¹² Yesu nu pa kɔpɔɔsvɔv, ɪlena í cɔ sɪ: Pə taya alaafəya nyəma nyuləɣəna fetaa. Ama kvɔtɔntvnaa ké.
¹³ Pa ŋmaawa sɪ: Kɔpantv ke ma sɔlaa, pə taya kətasi. ɪ polo na í pɛeki ŋmaatv təm tənɛ tɔ huvwɛɛ. Mpi tɔ, ma kɔmaɣa sɪ ma yaaki asayaa, pə taya kɔpama.

Yesu keesvɔv ke nəhəkvɔv təm
(*Maləki 2:18-22; Luku 5:33-39*)

- ¹⁴ Ḿpɔ́gú ɪsɔ Lvm Səlv Yohaani ifalaa kɔtəna Yesu na pá pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ ké ta na Falisanaa tɔ həkəɣɪ nɔɔsɪ na nyá ifalaa u laki mpv?
¹⁵ ɪlena Yesu cɔ-wɛ sɪ: ɪ ká pəsɪ na í la na akpaxalv taapalaa wɛɛ lanwakəlle taa na í na-wɛ pá wɛɛ? Aai, pəle pə fɛi lapv ke paa pəcɔ. Pɪ kɔɔ na pə keesɪ kuyaku nakuli, ɪlena pá ləsi-ɪ pa hɛkv. Pəleɣɛ paa həkə nɔɔsɪ.
¹⁶ Nəɣəlv fɛi wei ɪ ka tɔ ɪ wontuvv kɔpənɔv na saaliya kvfalaya tɔ, pə taya pulv tɔɔ, saaliya ŋke kaa hɔ-kv na púɣú kəli ɪsu ku wɛɛ tɔ.
¹⁷ Pəcɔ nəɣəlv kaa suu svlɔm kvfam ke svlɔm hulvŋ kɔpəŋ taa, tɔfɔ hulvŋ ká ya na svlɔm ti na hulvŋ náá wakəli yem. Ama hulvŋ kɔfan taa ké pa suuki svlɔm kvfam, ɪlena pə təna pə caya teu.

Yailu pɛelɔ na alv təɣəllv pa təm
(*Maləki 5:21-43; Luku 8:40-56*)

- ¹⁸ Yesu təŋna-wɛɣɛ təm tənɛɣɛ heeluvv, ɪlɛ Yuta nyəma sɔsɔ nəɣəlv ɪ kɔmayale, na í hoti Yesu nəhɛɛ tɛɛ na ɪ tɔ sɪ: Ma pɛelɔ hɛɛ nɔɔnɔɔ, kɔɔ na ń tənɪ nyá niŋ ke ɪ tɔɔ, ɪ ká hiki weesuvv.
¹⁹ Ḿpɔ́gú Yesu na ɪ ifalaa pa kulaa na pá təŋɪ-ɪ.
²⁰ Ḿpɔ́gú alv nəɣəlv, wei hatoo pusi naanvwa na naale taa ɪ təŋna təɣəlvɔv na pá wɛ-ɪ tɔŋ tɔ, ɪ kɔtəna Yesu na ɪ waali tɔɔ, na í tokina ɪ capa ntompəle.

²¹ Mpi tɔ, alɔ inɪ ɪ ka tɔ ɪ taa kɛ sɪ: Ye ma pəsaa na má tokina paa Yesu capa mayamaya pu waa-m.

²² Tənaya Yesu pəsə ɪ waali na í na-ɪ na í tɔm-ɪ sɪ: Taa nyá, n tɛma Isə na nyá taa tɔɔ pə waasa-ɪ ma pu.

Tənaya pə waa-ɪ kpakpaa ke tənɛ inɪ.

²³ Yesu tala Isə təsɛɛɛ səsə inɪ ɪ tɔyaya taa na í mayana həsi hullaa na samaa kəkətɛ.

²⁴ Mpróyú ɪ tɔma sɪ: ɪ lu cənɛ, pɛɛliya ta sɪ. Ama ka too kutoo kɛ.

Mpróyú pa wona-ɪ.

²⁵ Pa tɛma samaa ke ləsuyɔ, ɪɛna Yesu sɔv nan taa, na í təkɪ pɛɛliya nin taa na ká kuli.

²⁶ Mpróyú pə tɔm yawa pa tetɔ tənə taa.

Yesu waasuyɔ ke yulɔmaa naale

²⁷ Yesu lu tənə na í tɛɛkɪ na í tala tiili, ɪɛna yulɔmaa napələyɪ naale tɔ ɪ waali na pá kiisiyɪ sɪ: Tafiti Pəyaya nyənɪ tá pətətəɛ.

²⁸ Yesu tala tɔyaya taa, ɪɛna yulɔmaa mpe pá kpətəna-ɪ. Tənaya ɪ pəsə-wɛ sɪ: ɪ tɛma-m na mə taa sɪ ma pəsəyɪ na má la mpu?

ɪɛna pá cə-ɪ sɪ: ɛɛ, Taɔaa.

²⁹ Mpróyú Yesu tokina pa ɪsɛ na í tɔ sɪ: Pə la ɪsɪ í tɛma mə taa tɔ.

³⁰ ɪɛna pa ɪsɛ kuli. Mpróyú Yesu kpaala-wɛ na tɔɪ sɪ: Təv, í taa yeɛ na nəyɔlv nu yoo.

³¹ Ama pa luwa na pá yasɪ Yesu tɔm ke tetɔ tənə taa.

Yesu loou ke ɪɔyɔv kamumuka

³² Pɛɛ pa lu mpróyú kpakpaa, ɪɛna pá kənə Yesu ke ɪɔyɔhilu kamumuka.

³³ Tənaya ɪ tɔyənə ɪɔyɔv, na kamumuka sɔv yɔyɔtuyɔv ke kpakpaa. Piti kpa samaa na pá tɔɪ sɪ: Tə ta keesita ɪsəntɔyɔ ɪsɛyɛɪ tetɔ taa.

³⁴ Ama Falisanaa ná tɔma sɪ: Alɔyaa wulav tɔɪ ke ɪ tɔyənəyənə alɔyaa lɛɛaa.

Samaa pətətəɛ kpa Yesu

³⁵ Yesu cəkaya acalɛɛ na acalisi tənə na í sɛyɛsəyɪ Yuta nyéma təkotilenaa taa. Na í lakɪ waasv ke Isə Kawulaya Laapaali Kupaɪ tɔm. ɪ waakaya kɔtəməɪ tənə na acamaa tənə.

³⁶ Yesu nyənaya samaa na pətətəɛ kpa-ɪ. Mpi tɔ, yɛɛaa panɛ pa kawaya, pa fɛɪna apalɔtv. Pa nəyəsənə heen wei ɪ fɛɪna tiikilu tɔ.

³⁷ Tənaya ɪ heela ɪ ifalaa sɪ: Kɔmɔv tɔwə səsəm. Ama kɔntaa fɛɪ payalɛ.

³⁸ ɪɛ í wiina kɔmɔv tɔ sɪ í səsɪ kɔntaa ke ɪ kɔmɔv taa.

10

Yesu ifalaa həla

(Maləki 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ Mpróyú Yesu yaa ɪ ifalaa naanɔwa na naale ke í kin, na í ha-wɛyɛ pəsuyɔv sɪ pá tɔyənɪ alɔyaa na pá waa kɔtəməɪ tənə na acamaa tənə.

² Tillaa mpe pa naanɔwa na naale həla ntə. Kancalaya nyəɪ nté Siməɪ wei pa yaa sɪ Piyɛɛ tɔ, na ɪ neu Antəli, na Sepetee pəyalv Saakɪ na ɪ neu Yohaani,

³ na Filipu na Paatelemii, na Tomaa na lampuu mɔlv Matiyee, na Aləfɛ pəyalv Saakɪ na Tatee,

⁴ na Selotɪ tv Siməɪ, na Yutaasɪ Isəkaleeu wei ɪ tv Yesu ke ɪ kolontunaa nin taa tɔ.

Yesu tillaa naanɔwa na naale tiluyɔ

(Maləki 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Yesu tila yɛlaa naanɔwa na naale inɪ na í seɣesi-we si: Ƴ taa polo tetu nti tɛ taa ke Yuta nyɛma nyɛntu tɔ tɛ taa, í taa suv Samalii acalɛɛ taa.

⁶ Ama í polo lɛɣeli nyɛma mpa pa lepa isu heen tɔ pa cɔlɔ.

⁷ Ƴ ká laki waasu na í heeliyi mɛ mpaav taa si: Isɔtaa Kawulaya wusa kɔnte.

⁸ Ƴ waa kutɔntɔnaa, na í feesi sɛtaa, na í waasi asilima kutɔn nyɛma, na í tɔɣɔni alɔɣaa. Mɛ hika faalaa kɛ, ɪ ha tɔtɔɣo faalaa.

⁹ Ƴ taa tu mɛ sipanaa taa kɛ liyitee, paa nna.

¹⁰ Ƴ ye le mɛ mpaav hulun. Ƴ taa tɛni tokonaa, í taa lɛɛ ntaɲkpala, í taa tɔki kpatɔɣɔ. Mpi tɔ, tɛmlɛ latu na ɪ calɛsuɣu kɛ.

¹¹ Ye í suv ɪcate yaa ɪcaliya nakɛli ka taa, í pɛɛki wei ɪ luyɔ wɛɛ si ɪ ká mu-me tɔ, na í caya tɛna halɛna mɛ tɛɛv.

¹² Ye í suv tɔyaya nakɛli ka taa ɪɛ í tɔ si: Isɔ í ha-mɛɣɛ alaafɛya.

¹³ Ye tɔyaya ɲkɛ ka nyɛma í mu-me, pu la-we isu í kooluyɔ tɔ. Ama ye pa kisa-me, mɛ koolee í mɛli mɛ tɔɔ.

¹⁴ Ye pa kisa-mɛɣɛ muɣv yaa mɛ tɔm nuw ke tɔyaya nakɛli yaa ɪcate natɛli tɛ taa, í lu na í kpiisi-weɣɛ mɛ nɔɔhɛɛ muɣv na í tɛɛ.

¹⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsɛɣi, Sɔtɔm na Kɛmɔɔ tetu kaa na wahala ke Huvle wule na pɛ kɛli ɪcate ɲtɛ.

Wahalanaa mpa paa kɔɔ tɔ

(Malɛki 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ Ƴ nyɛni, ma tiliyi-me isu heen ke sunsumɔnɛ hɛkɔ. Ƴ la layatu isu tomaa, na tɔpamm isu alukukunaa.

¹⁷ Ƴ la laakali, yɛlaa ká yaa-mɛɣɛ puloonaa taa. Paa ma-mɛɣɛ akpatɛɛ ke Yuta nyɛma tɛkotilɛnaa taa.

¹⁸ Paa yaa-mɛɣɛ nɔnɔɔsi ke tetu tɛkɛlaa na awulaa sɔsaa pa kinnaa ke ma tɔɔ. Ƴɛna pɛcɔ́ í hólí ma tɔm tampana ke pa na mpa pa ta ke Yuta nyɛma tɔ pa ɪsentaa.

¹⁹ Waatu wei paa pona-mɛɣɛ puloonaa taa kɛ mpu tɔ, í taa nɔɣɔsi nti í ká yɔɣɔti na ɪsɛna í ká yɔɣɔti-ti tɔ. Pɛ waatu í talaa, pu tu mɛ luun tɛɛ kɛ kpaɲpaa ke nti í ká yɔtɔti tɔ.

²⁰ Mpi tɔ, pɛ taya mɛ kin ke mɛ kuyɔɣɔtɔtu ka luna. Ama mɛ Caa Feesuyɔ ká yɔɣɔtɛna na mɛ nɔɔsi.

²¹ Yɛlaa ká kuli na pá hólí pa taalɔnaa yaa pa newaa si pá ku-we. Cɛɛɛnaa ká la pa piya ke mpu tɔtɔ. Piya sɛle su kuli si nyɛma tɔɔ si pá ku-we.

²² Yɛlaa tɛna taa ká kpana-mɛɣɛ ma tɔɔ. Ama wei í nyaya apalɔtu na í tala tɛnaya, pɔntu nyuɣv ke pu ya.

²³ Ye pɛ kɔma na pá tu-mɛɣɛ kɔnyɔn ke ɪcate natɛli tɛ taa, í se na í polo lente taa. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsɛɣi, í kaa tɛ lɛɣeli acalɛɛ ke cɔɔv na pɛcɔ́ Yulɔ Pɛyaya má ma kɔɔ.

²⁴ Tɛmlɛ kɛlɛmɛlɔ ta kɛli ɪ hullu. Pɛcɔ́ ifalɔ nɔɣɔlɔ ɪ fɛi wei ɪ kɛla ɪ caa tɔ.

²⁵ Ye pɛ lapa tɛmlɛ kɛlɛmɛlɔ isu wei ɪ hólíyí tɔ, pɛ mayanaa kɛ. Na ye pɛ lapa ifalɔ isu ɪ caa pɛ mayanaa tɔtɔɣo. Pa ta kisi tɔyaya Caa ke tuuv si Pesepule, kacaɲfana tɔyaya nyɛma na?

Isɔ seu tɔm

(Luku 12:2-7)

²⁶ Ye mpu ɪɛ, í taa nyana yɛlaa. Pɛ tɛna mpi pɛ ɲmɛlaa tɔ, isu pɛ tɛma na pɛ kuli pɛ tɔɔ. Pɛ tɛna mpi pɛ lapa mukaya tɛ tɔ, isu pa tɛma na pá nyi-wi.

²⁷ Pɛ tɔɔ kɛ tɔm nti ma ɲmɛsɛɣi na má heeliyi-mɛɣɛ ahoo tɔ, í kpaali-tɔyɪ ilim taa. Na nti pa wɛlɛta mɛ ɲkpaɲnɛ taa tɔ, í kpaali-ti na nɔɣo sɔsɔya.

²⁸ Ƴ taa nyana mpa pa pɛsɛɣi na pá lɛsi yulɔ weesuyɔ tike, na pɛ waali paa pɛsɛɣi pulɔ tɔ. Ama í se Isɔ, inɪ ɪ pɛsɛɣɛna na í ku yulɔ. Pɛyele ɪ pɛsɛɣi na í tu-ɪ tɛnaasɛle sɔsɔɛle taa.

29 Pə taya sumpwɔwɔnaa naaleɣe pa pɛtəɣi santii kolum taa? Pəyele kolum nyɔɣu u leki na pə tá luna mə Caa kin.

30 Mpu inɩ tətəɣə na mə nyɔɣu taa nyɔɔsi, Iso nyəmə si təna si nyɔɣu ké.

31 Ye mpɔ í taa nəɣəsi. I kəla sumpwɔwɔnaa təcayacaya.

Yesu Kilisiti mɔɣv yaa i kisuyu

(Luku 12:8-9)

32 Ye yulɔ ta ηmesi si i ké ma nyəɣ, ma mayamaya maa tisi ma Caa wei i we isɔtaa tɔ i isentaa si pɔntu ké ma nyəɣ tətɔ.

33 Ama wei í kɔɛesa yəlaa isentaa si i ta nyi-m, ma mayamaya maa tɔ ma Caa wei i we isɔtaa tɔ i isentaa si ma ta nyəmi-i tətɔ.

Yəlaa fayav ke Yesu tɔɔ

(Luku 12:51-53; 14:26-27)

34 I hɔv si heesuyɔ ke ma kəna antulinya taa? Aai, yoo ke ma kənaa.

35 Ma kəmayə si ma yoosiɣi cecə na i pəyaya, na pɛelɔ na i too, na poolu na paɣ alɔ nyəɣ.

36 Yulɔ təyaya nyəma mayamaya ká pəsəna i kolontunaa.

37 Ye wei i sɔɔləɣi i caa yaa i too na pə kəli ma, i ta tala í la ma ifalɔ. Na ye wei i sɔɔləɣi i pəyalɔ yaa i pɛelɔ na pə kəli ma, i ta tala í la ma ifalɔ.

38 Ye wei i ta səɣəli i səm tesika na í təɣi-m, pɔntu kaa pəsi na í la ma ifalɔ.

39 Wei í nyəna i weesuyɔ təcɔtutu, i tɛɣna səpɔ. Ama wei í lapa i təɣi awusa ke ma tɔɔ, pɔntu ká hikina weesuyɔ.

Cele kasəsi

(Maləki 9:41)

40 Ye wei í mɔ-mɛ, maya i mɔwa. Na ye wei i mɔ-ma, pɔntu mɔ wei i tila-m təɣə.

41 Ye wei i mɔ Iso kuyəɣətutu teləsulɔ nəɣɔlɔ si i ké Iso nyəɣ tɔ pə tɔɔ, pɔntu ká hiki kasəyaya ηka Iso kuyəɣətutu teləsulɔ ká mɔ tɔ. Na ye wei í mɔ yulɔ wei Iso nyənəɣi kupaɣ tɔ si i ké kupaɣ tɔ pə tɔɔ, pɔntu ká hiki kasəyaya ηka paa ha yulɔ kupaɣ tɔ.

42 Tampana ke má, ma heeliɣi-mɛ, wei í ha lum sasala ane a mayamaya ke piya sənɛ si taa nakəli ke ka ké ma ifalɔ tɔ pə tɔɔ, pɔntu kaa laɣ pə kasəyaya.

11

Iso Lum Səlv Yohaani tiluyɔ ke Yesu kin

(Luku 7:18-35)

1 Yesu tɛma i ifalaa naanɔwa na naale ke pə tənaya keesoyɔ ke mpɔ, ilena í kuli tənə na í tɛɛ si i sɛɣesəɣi na í laki waasɔ ke acalɛɛ taa.

2 Lum Səlv Yohaani we saləka taa na í nu pa yəɣətəɣi nti nti Kilisiti laki tɔ pə təm. Ilena í tili i mayamaya i ifalaa taa napəli,

3 si pá pəsɩ-i si: Nyayale wei i təm paa təma si i ká kəɔ tɔ, yaa nəɣəlv weɛ i kəɣ tɔ taɣ ilɛ?

4 Mɔpɔɣú Yesu cə-we si: I polo na í keesi Yohaani ke nti í nukɩ na nti í naaki tɔ si,

5 yulɔmmaa naaki, kaakalasi təɣ, na tənuyɔ tɔɔ asilima kɔtəɣ nyəma naaki nyɔɣu, ntamaa nukɩ, sətəa ná feɣ. Pəcɔ konyəntɔnaa ná təɣna Laapaali Kupaɣ ke nuw.

6 Wei i naani kaa lu ma tɔɔ tɔ pɔntu nu leleɣ ké.

7 Yohaani ifalaa mpe pa kəma na pá kpe, ilena Yesu sɔv samaa ke Yohaani təm pəsuyɔ si: Pepeye í ka pola wɔlaya tɛtu taa ké nav ye? Heelim makɩ na pə ciɣitiɣi səsəncəɣa ηka tɔ? Anɩ pə taya təle.

8 Ilɛ pepe nav ke í polaa? Yaa yulɔ wei i suu kacəka wontu tɔ? Təv mpa pa suuki kacəka wontu tɔ awulaa tɛɛsi taa ké pɛle pa weɛ.

⁹ Ile pepe mayamaya ke í ka tu pola nav? Yaa Iso kuyəgətətə teləsulə nəgəlv? Tampam, Iso kuyəgətətə teləsulə ké. Halı ma heeliyi-me sı ı tu kəla mpv.

¹⁰ İ təm ke pa tu ηmaawa Iso Təm taa sı: Nyəni, ma tillu ntə ma teləsəyi nyá nəgə təə, sı í tayanı nyá mpaav na í kəη.

¹¹ Ma heeliyi-meγe tampana sı, yuləpiya təna taa nəgəlv fei wei ı kəla Iso Lum Səlv Yohaani tə. Ile paa na mpv isətaa Kawulaya taa səkpəlu mayamaya tēē-ı.

¹² Hatoo pə krayav waatu wei Iso Lum Səlv Yohaani lakaya waasu na pə tana saηa tə, isətaa Kawulaya hikuyu ké isəle kuseemle təm ké. Na mpa pa seesa ise tə mpe pa hikiyina-ke.

¹³ Iso kuyəgətətə teləsəlaa təna na Moisi kəsəsutə kpaala Kawulaya ηke ka təm, haləna pə tala Yohaani kəntə.

¹⁴ İ caa ma təm mnyv təgə, təfə ma heeliyi-me sı Yohaani inəgəle İlii wei paa təma sı ı ká məli tə.

¹⁵ Ye í ké nulaa í nu.

¹⁶ Pepeye maa keesəna kufalan yəlaa panə? Pa nəgəsəna ké isu piya cakuyv kataası taa na sı təη təma sı:

¹⁷ Anı tə mara-meγe soo sı í paa, na í kisi. Pəcə tə wii səm wula, pə ta ce mə lanə na í wii.

¹⁸ Təv, Yohaani ná kəma, u təkı, u nyəəki suləm, na pá yəgətəyi íle sı ı ké iləgəhilu.

¹⁹ Yulə Pəyaya má, ma kəma na má təkı na má nyəəki, iləna pá tayanəyi maya təm tətə sı ma ké hilitu na səlonyəəlv. Aayee sı lampuu mələa na asayaa pa ceu ké. Ama Iso layatv hula pə teu.

*Yesu kalənav ke acaləe
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Mpyəy Yesu svv acaləe nna a taa ı wiisa piti təma paγale lapv tə a nyəma ke kalənav na tonη. Mpi tə, pa ta layası təntə. İ təma-weye sı:

²¹ Hai, Colasəη nyəma me, mə təm we waiyo. Hai Petesaita nyəma me, mə təm we waiyo ké. Piti təma nna pa lapa-yeγe mə hekv taa tə, ye isu isəntə Tiii na Sitəη pa acaləe taa ke paa lapa-ye, isəntə paa tema suuu ke ləyaya wontu isu fələtənaa taka na pá pəli pa təə ké təluma sı pə hólı sı pa caa pa layası təntə.

²² Pə təə ké ma heeliyi-me sı paa hólı suulu ke Tiii na Sitəη acaləe nyəma ke Hvule kuyaku wule na pə kəli-me.

²³ Pə kaasuyv Kapənahum nyá tə, n hvv sı n ká pu na í kaləsəna hatoo isətənyv na? Ama paa tisi-η ké təfe ke tuu tənəsəle səsəəle taa. Pə taya pulv piti təma nna pa lapa nyá taa tə. Ye Sətəm ke paa lapa-ye, isəntə ı ka tapəna saηa.

²⁴ Pə təə ké ma heeliyi-me sı paa hólı Sətəm ke suulu ke Hvule wule na pə kəli-me.

*Yesu kiη heesvyv təm
(Luku 10:21-22)*

²⁵ Waatu inəyi Yesu yəgətəa sı: Hai, ma Caa, isətaa na ate pə tv, ma seē-η. N ηmesa təm tənəye layatənaa, iləna í kuli-təyi piya.

²⁶ Ma Caa, pəpətv fei ma seē-η. Nyá inı nyá luyv tu lapəna mpv.

²⁷ Ama ma Caa cəla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike nəgəlv ta nyı Pəyalv. Na pə taya Pəyalv tike, nəgəlv ta nyı Cēē tətə. Aηha, ye Pəyalv nəkəna sı ı hóləyi wei pə paasi.

²⁸ Mē mpa ı kawa na mə səgəla nu-me tə, mə təna í kəə ma cəlv na má yele na í heesi.

²⁹ İ yele na má təkı-meγe teu na má seγesi-meγe ma layatv. Pə taya pulv təə, ma wena suulu na má we təpamm, na mə mayamaya í ká heesi.

³⁰ Mpi pə təw tə, ye ma təkə-mε í nukí lelenj ké, na səyəla nna maa sukí-mε tə a fεi yuŋ.

12

*Yesu kεle kuyaku kuhεεsuyv tu
(Maləki 2:23-28; Luku 6:1-5)*

¹ Pə waali ké Yesu tεekayana təyənaya pee taale natəli tə kinj ke kuyaku kuhεεsuyv nakuli kv wule. Mpyəy nuyəwsi kra í ifalaa, ɔlena pá svv təyənaya pee pεlvv na pá təkí.

² Falisanaa ná mpv, ɔlena pá yəwətí-sí: Nyəni, nyá ifalaa lakuyv mpi pə fεi lapv ke kuyaku kuhεεsuyv wule tə yee?

³ Tənyaya Yesu cə-wε sí: Ye mpv í tá kala mpi Tafiti lapa waatv wei nyəwəsí pu í na mpa paa wε í cəlw tə?

⁴ Í svv Isə təyaya taa na í kraya potopotonaa mpa paa svv Isə tə na í na í yəlaa pá təyə. Pəyele potopotonaa svv mpv tá ké mpa yəlaa tənə ka təyə tə. Ama kətəlaa tike ka wenna mpa sí pá təyə-wε.

⁵ Yaa í ta kala Moisi Kusəsutv taa sí kətəlaa ta nyí kuyaku kuhεεsuyv ke waatv wei pa tənə təmle lapv ke Isə təsεεε taa tə. Pəyele nəyəlv u nyənəyí-wε svv pa wakəlayí-kv.

⁶ Ma heeliyí-mε sí pulv wε cəne na pá kəla Isə təsεεε.

⁷ Pa yəwətə Isə Təm taa sí: Kvpantv ke ma səlaa, pə taya kətasi. Ye í ka cəkəna təm tənε tə hvwεε í taa tv yəlaa panεye kvpəntvυv ke yem ké mpv.

⁸ Yvlv Pəyaya maɣale kuyaku kuhεεsuyv Səsə.

*Nkpaləkpəkaya tv
(Maləki 3:1-6; Luku 6:6-11)*

⁹ Yesu lu tənə, ɔlena í svv Yuta nyəma təkotile natəli tə taa.

¹⁰ Pə pamna nkpaləkpəkaya tv nəyəlv í ka wε tənə. Mpyəy mpa paa wε tənə tə pa caakaya pa hiki timpí paa waana Yesu tə. ɔlena pá pəwəsí-sí: Ta mpaav taa, paa waasí yvlv ke kuyaku kuhεεsuyv wule yaa isəna?

¹¹ Tənyaya Yesu pəwəsə-wε sí: Mə taa awe wəna heu kulvm təkəŋ na heu iní í hoti ppyəy səwəw nakuli kv taa ké kuyaku kuhεεsuyv wule, na í yelev í ləsvyv sí pə ké kuyaku kuhεεsuyv?

¹² Na yvlv na heu ke wε? Təv, ye mpv pa pəsəyí na pá waasí yvlv ke kuyaku kuhεεsuyv wule mεε.

¹³ ɔlena Yesu tə nkpaləkpəkaya tv iní sí: Təv, loosí nyá niŋ.

Nkpaləkpəkaya tv loosə í niŋ, ɔlena í niŋ məli teu təmammam svv leləŋ.

¹⁴ Tənyaya Falisanaa polaa na pá caya na pá maɣasí isəna paa la na pá kv Yesu tə.

Isə təmle tv ləsvyv təm

¹⁵ Yesu nu mpv, ɔlena í se tənə na yəlaa paɣale təní-í. Ntəna í la na pa tənə mpa paa ké kətəntvnaa tə pá hiki alaafəya.

¹⁶ Ama í kraala-wεyε teu sí: Í taa yelev na pá nyí ma təw.

¹⁷ Pə lapa mpv sí pə la nti Isə kuyəwətvtv teləsvlv Isayii ka yəwətvyv tə sí:

¹⁸ Isə yəwətəa sí,
ma təmle tv wei ma ləsa təyəlv.

Wei ma səlaa na ma lanjle hεεna səwəm tə.

Maa tv ma Feesuyv ke í taa.

Í ka heeli hvvnav təm ke piitimnaa.

¹⁹ Í na nəyəlv pa kaa yoo.

Pəyele pa kaa nu í tanj.

Pa kaa na-ı na ı lakı faaci ke
samaa taa ke ıcate patəma taa.

²⁰ ı kaa teesi ısakpυluyυ tu ısalə ke nanıuyυ.

ı kaa teesi teesuyυ ke fətəla
wei ı kəkə tənna fiyinuyυ tə.

Haləna ı te siyisuyυ təm nyuyυ ke kusuyυ.

²¹ Kateņa təna yəlaa ká tekiyi-ı.

*Yesu cəv ke ı təm tvlaa
(Maləki 3:22-30; Luku 11:14-23)*

²² Mıpύγύ pa kəna Yesu ke ıləğəhilu wei u naaki pəyele u yəğətəyi tə. İlena Yesu
la na ı svυ yəğətuyυ na nav.

²³ Mıpύγύ piti kra yəlaa təna na pá tə sı: Yaa Tafiiti Pəyalv inəğələ?

²⁴ Ama Falisanaa ná kəma na pá nu mpυ, ılena pá tə sı: Aləğaa səsə wei pa yaa
sı Pesepule toņ ke apalv inə ı təğənəğəna aləğaa lempra.

²⁵ Yesu ná cəkəna pa taa huwəe, ılena ı tə-we sı: Ye kawulaya ı wəe na ka taa
yəlaa fei nəğə kulbmaya, nəənəə ka yawaya. Na ıcate ı wəe na tə taa yəlaa yaa ye
təyaya wenna na ka taa nyəma fei nəğə kulbmaya, nəənəə ka yawa.

²⁶ Ye Satanı təğənəyi ı ti, ıle pə we ısu ı kawulaya nyəma yooki pa taa pa tike
nté. Na saa inı ı kawulaya nyuyυ nté ka ıəna?

²⁷ Ye ıləğəv Pesepule toņ ke ma lookina aləğaa ısu mə huukuyυ tə, ıle awe toņ
ke mə pəyalaa ná lookina pa nyəma? Tənağa mə pəyalaa mpə pa mayamaya paa
kəna mə təm.

²⁸ Ama ye ıə toņ taa ké ma lookina aləğaa, ıle ıə Kawulaya wə mə tē mə tē
ké.

²⁹ Nəğəlv kaa pəsi na ı svυ yυlv toņtu təyaya sı ı kuuki ı wontu na ı ta tēmı-ı
ηmusı ke həkuyυ. Ama ı kraa-ı ké na ı həkə təkəñkeñ na pəcó ı svυ wontu kuuu
ke təyaya taa.

³⁰ Wei ı fei ma təə tə, pəntv ké ma kolontu ké. Na wei u səñna-m təəsvuyυ tə ı
yaasəyi ké.

³¹ Pə təə ké ma heeliyi-me təfoo sı paa yəlaa kəwakələm ka təə ıəna, yaa paa
yəğəti ısayatv ısu wə, ıə pəsəyi na ı hólı-wəçə suulu. Ama wei ı ka yəğəti ısayatv
ke Feesuyυ Nanıtu təə tə, pa kaa hólı pəntv ke suulu.

³² Ye wei ı yəğəta Yυlv Pəyaya má, ma təə ké ısayatv, paa hólı pəntv ke suulu.
Ama wei ı yəğəta Feesuyυ Nanıtu təə ké ısayatv, pəntv kaa na suulu, paa saņa,
paa cele.

*Tuyυ nyəm na kv pəle kiñ
(Luku 6:43-45)*

³³ Tuyυ ı lələyi pəe kəpəna ke pa tən sı kv ké tuyυ kəpəñkv. Na tuyυ ı lələyi pəe
asayəe ke pa tən sı kv ke tuyυ ısayav. Pə taya pυlv təə, tuyυ ləlvuyυ kiñ ke pa nyəñna-
kv.

³⁴ Akala piya me, ıənağa me mpə ı ké asayaa tə ı ká pəsi na ı yəğəti təm kəpəntv?
Pə taya pυlv, ıəna yυlv lotu taa təəwa tə mıpύγύ ı yəğətaya hólıyı.

³⁵ Yυlvpañ kəpəntv lukəna tuu ı lotu taa kəpəntv kiñ ké. İlena ısayav inı ılé ı
ısayatv luna tuu ı lotu taa ısayatv kiñ.

³⁶ Ma heeliyi-me sı Hυle wule paa pəəsi yəlaa na paa heelina pa mayamaya
pa nəəsi ke paa təmayə kraı nyəñka ñka pa yəğəta yem tə.

³⁷ Pə taya pυlv, nyá yəğətaya taa ké paa nyəna sı nyá təm tewa yaa tə səpa.

*Piti təmle nyuluyυ
(Maləki 8:11-12; Luku 11:29-32)*

³⁸ Mıpύγύ ıə Təm səçəsəlaa napəlı na Falisanaa napəlı pa təma Yesu sı: Tacaə,
tə caə sı ı la-tuyυ piti təmle natəlı na tə ná.

³⁹ Tənaɣa Yesu təma-we si: Kufalan yəlaa asayaa mpa paa teŋ lso na pa taa tɔ pa caa pʌ nʌ piti təmlɛ natəli. Ilɛ pa kaa na natəli, ye pə taya lso kuyəɣətɔtɔ tɛləsulɔ Yonaasi nyəntɛ.

⁴⁰ Pə taya pulɔ, isɩ Yonaasi cayaɔ tinte səsəɛ lotu taa kɛ kuyɛɛŋ tooso kɛ ilim na ahoɔ tɔ, mpɩ tətəɣɔ Yulɔ Pəyaya mʌ maa caya tɛtɔ tɛɛ kɛ kuyɛɛŋ tooso kɛ ilim na ahoɔ.

⁴¹ Ye pə tala Hɔlɛ wulɛ Ninifi nyəma kʌ ku kufalan yəlaa panɛ pa tɔm. Pə taya pulɔ, kuyanɣu pɛɛ pa nu Yonaasi waasɔ tɔ pa yela pa isayatu kɛ kpaɣraa kɛ. Pəyɛɛɛ pulɔpɩ wɛ cənɛ na pʌ tɛɛ Yonaasi inɩ.

⁴² Na ye pə tala Hɔlɛ wulɛ tətɔ, ilim mpɛtəŋ tɔɔ wulau alɔ nyəŋ kʌ ku kufalan yəlaa panɛ pa tɔm kɛ mpi pə tɔɔ ilɛ ɩ ka luna tuu tɛtɔ poolunɣ taa na ɩ kɔɔ si ɩ nukɩ isəna Saloməŋ yəɣətayana nyəm tɔ. Pʌcɔ pulɔpɩ wɛ cənɛ na pʌ tɛɛ Saloməŋ tɛcayacaya.

*Iləɣɔ wei pa loowa tɔ ɩ məlvɔv
(Luku 11:24-26)*

⁴³ Waatɔ wei pʌ loowa iləɣɔ, wɔlaya taa kɛ ɩ cɔɔki si ɩ hɛɛsi. ɩ lanɣɩ

⁴⁴ ilɛna ɩ tayanɩ ɩ taa si: Maa məli təyaya ŋka ka taa ma luwa təɣɔ. ɩ takɩ kɛɛ ka taa, ilɛ ɩ kʌ mayana pa hasa-kɛ na pʌ tayanɩ pə tənaya teu, na nəɣəlɔ fɛi ka taa.

⁴⁵ Pəɛ tɔ ɩ puki kɛ na ɩ caa aləɣaa lɛlaa mpa pa kəla inəɣɩ isayatu təɣɔ tɔm naatosompəɣələya, na pʌ kɔɔ na pʌ caya təyaya ŋkɛ ka taa. Ilɛna ləŋ nyəntɔ nʌa məli na tɛ lʌ sana na nəɔnɔ nyəntɔ. Mʌpʌɣɔ pə wɛɛ na kufalan yəlaa asayaa panɛ.

*Yesu too na ɩ newaa pa tɔm
(Maləki 3:31-35; Luku 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu təŋna samaa kɛ yəɣətənav kɛ mpɩ, ilɛ ɩ too na ɩ newaa apalaa nyəma pa talaa kɛɛ, na pʌ səŋa awalɩ na pʌ caa pa yəɣətəna-ɩ.

⁴⁷ Mʌpʌɣɔ nəɣəlɔ tɛləsa Yesu si: Nyʌ too na nyʌ newaa pa səŋna nteɣɛ awalɩ na pʌ caa pa yəɣətəna-ŋ.

⁴⁸ Tənaɣa Yesu nəɣɔ təkpaɔ si: Aweyɛ ma too, na mpaɣa ma newaa ye?

⁴⁹ Ilɛna Yesu hʌli ɩ ifalaa kɛ niŋ na ɩ tɔ si: ɩ naa ma too na ma newaa ntɔ.

⁵⁰ Pə taya pulɔ tɔɔ, mpa pa lakɩ mpi ma Caa wei ɩ wɛ isətɔa tɔ ɩ caaki tɔ, mpɛyɛɛ ma newaa na ma tɔɔnaa.

13

*Mətutuuna tɔm
(Maləki 4:1-9; Luku 8:4-8)*

¹ Mʌpʌɣɔ kuyaku ŋku Yesu kula təyaya na ɩ polo lum nəɣɔ na ɩ caya na ɩ seɣesəɣɩ.

² Tənaɣa yəlaa kota ɩ kiŋ kɛ səsəm pə fɛi kɛɛsɔɣɔ. Haləna ɩ kulɩ na ɩ kpa kpulɔɣɔ taa na ɩ caya. Na yəlaa nʌa səŋa lum nəɣɔ.

³ Ilɛna ɩ la-wɛyɛ faaci kɛ teu na ɩ sɛɛki-wɛyɛ isənaa si pʌ cəkəna. Ilɛna ɩ tɔ si: Tuulu poləna tuutu.

⁴ ɩ tuukaya ɩ mətuutuuna ilɛna, lenna hoti mpaasɔ nəɣɔ nəɣɔ na sumasi tii na si tɔɔsi-yɛ.

⁵ Mʌpʌɣɔ lenna hota kɔwau tɔɔ timpi tɛtɔ ta lim tɔ. Ilɛna a təŋna nyɔ kɛ tɛtɔ wɛ tətayasam tɔ pə tɔɔ.

⁶ Ilim kəma na pʌ hanɣ na pʌ nyaya məhoo, ilɛna a wɔli, kɛ a ta hiki tɛtɔ si a ka hoosi kɔpaŋsi tɔ pə tɔɔ.

⁷ Pee lenna nʌa hoti sɔwa taa na alɛ a nyɔ isɩ a ka kulɩ teu, ilɛna sɔwa fetɛ-yɛ na a kpisi lɔlvɔv.

⁸ Ama pee lenna nʌa hota tɛtɔ mɔsɔŋ nyəntɔ taa na alɛ á lʌ teu, lenna nʌa lɔli səsəm səsəm, lenna kɛ mayana, lenna kɛ pəcɔ.

⁹ Yesu tɛma mʌpʌɣɔ yəɣətɔɣɩ ilɛna ɩ cuyusi si: Ye ɩ kɛ tɔm nulaa ɩ nu.

Yesu seyesuyv na atuwa nyovyv
(*Malaki 4:10-12; Luku 8:9-10*)

¹⁰ Tənaɣa Yesu ifalaa pola i kin na pá pəəsi-i si: Pepe təw kə n tukiyi-weye atuwa ke kutuku?

¹¹ M'p'og'og' i cə-we si: Me pə ha-meɣe si i nyi isətaa Kawulaya təm kɔnmesətu. Ama pə kaasa ləlaa tə, pələ pa ta hiki tə nyəm.

¹² Pə taya pulv təw, wei i wena tə paa səsə-i na pə tələnə-i təhə. Ama wei i feina tə paa ləkki pəciimaya wei i wena tə.

¹³ Pə təw kə ma tukiyi-weye atuwa ke kutuku. Mpi tə, pa nyənəyi paa naa, pa keŋ ŋkraŋ pəyele paa nuki, paa cəkəɣəna.

¹⁴ Tə mayamaya ke Isayii ka ná ləŋ na i yəɣəti si:

Ɔ ka nu teu yaa, ama i kaa cəkəna.

Ɔ ká nyəni teu yaa, ama i kaa na.

¹⁵ Pə taya pulv təw,
yələa pəne pa ləmayasəe səpa.

Pa təkə pa ŋkraŋ,

pa wiisa pa isə si pa isə i taa na,

pa ŋkraŋ i taa nu.

Si pá taa cəkəna pə yaasi.

Pə taa kəw pá pəsəna ma təw.

Na má lá na pə waa-we.

Isə yəɣətəna mpv yoo.

¹⁶ Ye me ilə, mə nu leleŋ kə. Pə taya pulv təw, mə isə naaki na mə ŋkraŋ nuki.

¹⁷ Ma heeliyi-meɣe tampana təfoo si Isə kuyəɣətutu teləsəlaa payale na Isə yələa taa payale nyula teu si pá ná mpi i naaki isəntə tə, pa ta na. Pa nyulaa si pá nu nti i nuki isəntə tə, pa ta nu.

Yesu kilisuyu ke mətutuuna hɔwɛɛ
(*Malaki 4:13-20; Luku 8:11-15*)

¹⁸ Təw, pənente i yele na má kilisi-meɣe isə wei ma sɛɛ-meɣe mpv tə i hɔwɛɛ ilə.

¹⁹ Mpa pa nuki Isə Təm na pá ta cəkəna-ti tə pa we kə isu mpaav kreena tetu nti tə təw mətutuuna hotaa tə. Isayatu tv təŋəyi kprakpa kə na i ləsi təm nti pa nu mpv təɣə pa taa.

²⁰ Lələa ná we isu kɔwaw təw timpi pee ləna hutaa tə. Pələyele mpa pa nuki Isə Təm na pá mv-təyi kprakpa na laŋhulvmlə.

²¹ Paa yeki si tə sɔvna-weye teu. Pa təkəyi-təyi tətanta. Saa wei wahala nəɣəlv i ká tala, yaa Isə Təm təw konyəŋ tɔɣv ka kəw, iləna pá lu Isə sɛɛv taa kə kprakpa.

²² Lələa ná nəɣəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə, pa təŋ Isə Təm nuw iləna atə cənə kulaputu nəɣəsəe na wənav konyulvɣv puyusi-we na pə kv təm ntəyi pa taa, na tə can tə kpisi lɔlvɣv.

²³ Pə kaasa pee ləna ná hota tetu mɔsəŋ nyəntv taa. Aŋhaa, alə a wəna nté isu yələa mpa pa nuki Isə Təm na pá cəkəna-təyi teu na pá lɔlvəyi pee tə. Lələa ke səsəm səsəm, lələa ke mayana, na lələa ke pəcə.

Nyutu isayatu

²⁴ M'p'og'og' Yesu tasa-weye isə sɛɛv tətə si: Isətaa Kawulaya nəɣəsəna isəna təɣəlv. Apəlv nəɣəlv i tuuna i haləm na i tɛɛ.

²⁵ M'p'og'og' i kolontu keesa ahoov həkə ke waatu wei yələa təna tookaya tə, iləna i tuu nyutu isayatu ke kutəɣəv həkə na i tɛɛ.

²⁶ Pə kəma na kutəɣəv kulv na kv pu, iləna pá tuti nyutu isayatu tələ tətə.

²⁷ Tənaɣa taale nté tə tv pəyalaa pəsa-i si: Taca pə taya kutəɣəv ke n ka tuu nyá taale taa? Pə lapa isəna na nyutu isayatu siti pə həkə taa?

²⁸ Tənaɣa pa caa cə-we si: Ma kolontu nəɣəlv ɪ lapəna mpv. M̄p̄oḡȳ apalv ɪ ɪ pəyalaa mpe pa pəssa-ɪ si: Tə polo na tə kpesi nyutu isayatu nti?

²⁹ Uena apalv ɪ ɪ cə-we si: Aai, ɪ taa kpesi. Ye ɪ təma si ɪ kpesəyi-ti, ntanyi pu kpeɲna kutəɣəv na pə kpesi.

³⁰ ɪ yelev na pə təna pə kpeɲti puw ke mpv, haləna pə tala kum. Pə tala kum ɪ le maa heeli kɔntaa si pə caaləna nyutu isayatu ke setvɣv na pə həkə-ti təcari təcari, na pə tɔ kəkə. Uena pəcə paa kraɣa kutəɣəv na pə tɔ ma kprou taa.

Səɣa pile təm

(Maləki 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ M̄p̄oḡȳ Yesu tasa-weɣe keesvɣv si: Isə Kawulaya wee kə ɪsu yvlv tuukuɣu səɣa pile ke ɪ haləm taa tə.

³² Wontu pee təna taa ntə tə kələna weev təminimini. Ama tə tɛɲ nyəv tə tə puki tvɣv kə na tə kəli tuusi lensi. Haləna sumasi kəɲ na sɪ tvɣi tana ke kv pilɲasi tə.

Potopoto taa kəkəsvm təm

(Luku 13:20-21)

³³ M̄p̄oḡȳ Yesu tasa-weɣe heeluyv si: Isətaa Kawulaya nəɣəsəna kə ɪsu alv maɣasvɣv mvlvm ke cəmsə təpam, na ɪ kraɣa kəkəsvm ke pəcə na ɪ tɔ na ɪ huɣuti, na pə təna pə kra təfvv təɣə.

Yesu tukuɣu ke atuwa

(Maləki 4:33-34)

³⁴ Təmnaa panə, Yesu yəɣətaya-weɣe samaa taa tə na atuwa kə. ɪ ta seɣesɪ-weɣe natələɣi yem na ɪ ta keesəna pulv.

³⁵ ɪ lakaya m̄p̄oḡȳ si pə la nti Isə kvɣəɣətətv teləsvlv ka yəɣətəa tə si: Atuwa ke maa yəɣətəna-we.

Maa heeli-weɣe təmnaa mpa paa we

ɪɲmesav ke hatoo antulinya lapv waatv tə.

Yesu kilisuyv ke nyutu isayatu təm hvwee

³⁶ M̄p̄oḡȳ Yesu yela samaa na ɪ ɪ polo təyaya. Uena ɪ ifalaa polo ɪ kin na pə təmɪ-ɪ si: Kilisi-tvɣv haləm taa nyutu isayatu nti tə təm na tə nu.

³⁷ Tənaɣa Yesu cə-we si: Kutəɣəv tuulu ntə Yvlv Pəyaya ma.

³⁸ Na antulinya ɪnɣele taale ntə. Na mpi pa tuuwa təɣəle mpa pa kə Isə Kawulaya nyəma tə. Nyutu isayatu ntə mpa pa kə Isayatu tv nyəma tə.

³⁹ Kolontu wei ɪ tuu nyutu nti təɣəle ɪləɣəv. Na kumtv waatv kele antulinya təm. Isətaa tillaa ntə kɔntaa.

⁴⁰ ɪsu pa təsvvɣv nyutu na pə tɔ kəkə tə, m̄p̄oḡȳ pu la antulinya təm waatv.

⁴¹ Yvlv Pəyaya má maa tili ma isətaa tillaa, na paa ləsi ma Kawulaya taa kə mpa pa tusiyi lelaa ke isayatu lapv taa na mpe pa maɣamaya pa laki mpi pə fei teu tə.

⁴² Na pə tɔ-weɣe kəkə səsvəɲka taa timpɪ paa casəɣi kapusi na pə nyasəɣi pa təɣi kela tə.

⁴³ Na saa ɪni mpa pa nukəna Isə tə, pəle paa tee kəkə ke pa Caa Kawulaya taa ɪsu ilim. Ye ɪ kə nulaa ɪ nu.

Kvpam mpi pə ηmelaa tə

⁴⁴ Isətaa Kawulaya wee kə ɪsu pa ηmesvɣvɣv liyitihutaya pulvɣv tetv tee, na nəɣəlv kə na ɪ hii-wi, na ɪ tayani-wəɣi ηmesvɣv ke teu. Uena ɪ teena lanɲholvmle na ɪ polo ɪ pɛeti pə təna mpi ɪ wəna tə na ɪ kə ɪ yana tetv nti tə.

Lulvɣv kvpaɲkv təm

⁴⁵ Isətaa Kawulaya wee kə ɪsu payatvlv wei ɪ pɛəkəɣi lutv kvpantv tə.

⁴⁶ Waatv wei ɪ suliyina nakvlv ɪlena ɪ pɛeti pə təna mpi ɪ wəna tə na ɪ yana-kv.

Kupama na asayaa pa fayav

⁴⁷ Isotaa Kawulaya wee ké isu pa petuyu tiina puluyu ke lule taa na pá kpa tiina ke yem yem tó.

⁴⁸ Puluyu suyi ilena tiina kpalaa hɔ-ku na pá luna kpeenɔ, na pá caya na pá tɔɔsi mpi mpi pə we teu tɔ na pá tu tɔku taa. Pə kaasəyi mpi pə fei teu tɔ, ilena pá mələna na pá peti lum taa.

⁴⁹ Mpu tətəyɔ pu la antulinya tem wule. Isotaa tillaa ka kɔɔ na pá tɔɔsi kupama.

⁵⁰ Pə kaasəyi asayaa ilena pá tu kəkɔ səsɔɔŋka taa. Tənaya paa casəyi kapusi na pá nyasəyi pa təyi kela.

Kupantu kupantu na kofatu

⁵¹ Ḿpóyú Yesu pɔɔsa-we si: I cekəna tɔm nti tə təna na? Ilena pɛle pa cɔ si: Ee, tə cekənaa.

⁵² Tənaya i tɔma-we si: Ye Isɔ Tɔm seyesəlv nɔyɔlv i pəsa isotaa Kawulaya taa ifalv, i wee ké isu təyaya tu kupan wei i ləsəyi i wontu təsule ke kofatu na nti tə taanɔaa təyɔ waatv waatv təyɔ.

Nasaleti nyəma kisuyu ke Yesu

(Maləki 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Yesu tɔma-weye isənaa paneyɛ seev, ilena í kulɪ təna

⁵⁴ na í polo icate nte tə taa i ka puwa tɔ, na í suv təna Yuta nyəma təkotile taa na í seyesəyi. Tənaya i nyəm lapa mpa paa we təna təyɔ piti, na pá tɔŋ si: Leye inɛ i hika nyəm pənɛ inɪ pə taka? Leye i hikina piti tɔma lapv toma?

⁵⁵ Pə taya kaafənta pəyalv ilé taa? Pə taya Malɪ lɔlənə-i? Pə taya i newaa nté Saakɪ na Yoseefv na Simɔŋ na Yuti?

⁵⁶ Pəyele ta na i newaa alaa nyəma tə wenna. Leye i hikina toma anɛ inɪ?

⁵⁷ Pə tənaya mpu pə lapa pa lanɔ ke kpusəŋ, na pá kpisi Yesu tɔm muɔv. Tənaya Yesu tɔma-we si: Isɔ kuyɔyɔtɔtu teləsulv ta lan sam ke tiili ye pə taya i mayamaya i icate taa, na i təyaya nyəma hekv.

⁵⁸ Yesu tá pəsi na í lá piti tɔma ke mawaa nɔyɔlvuyv tənaya pa ta tu Isɔ ké naani tɔ pə tɔɔ.

14*Lum Səlv Yohaani kuyv*

(Maləki 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Waatv inɪ i taa ké Kalilee kufənɛ Helɔti nu Yesu tan.

² Ilena í yɔyɔti i tɔmlɛ nyəma kin si: Lum Səlv Yohaani ilé i tayanna fem. Pə tɔɔ ké i pəsəyi na í lakɪ piti tɔma.

³ Kupam Helɔti inɪ i ka tɔmna si pá kpa Yohaani na pá həkɔ-i na pá tu-i saləka taa. Pə taya pulv tɔɔ ké Helɔti lapa mpu, i ka kpaya i taalv Filipv alv Helɔtiyatɪ ké,

⁴ na Yohaani yɔyɔti-i si: Pə ta muna si n la Helɔtiyatɪ ke alv.

⁵ Tənaya Helɔti nyulaa si i kuyv Yohaani. Ama i nyanɔyana Yuta nyəma. Mpi tɔ, pɛle pa mayamaya pa nyənaya-i Isɔ kuyɔyɔtɔtu teləsulv ké.

⁶ Ḿpóyú Helɔti lɔlvuyv acima wule Helɔtiyatɪ pɛelɔ polaa na í paakɪ mpa pa yaa təyɔv tɔ pa isentaa. Tənaya pə lapa Helɔti ke lelen.

⁷ Haləna í yɔtɔti na í tuu si: Paa mpiyi n səlɔma-m maa ha-ŋ-wi.

⁸ Ilena i too seyesɛ-i si: Polo si í ha-ŋ Lum Səlv Yohaani nyuyv ke nyənaya taa.

⁹ Ḿpóyú wulav lanɔ wakəlaa. Ama isu i ka tɔma tuunav ke i muɔlaa isentaa ilɛ, pə fei si i ká kisi.

¹⁰ Tənaya i kusa yulv na í polo í setɪ Lum Səlv Yohaani nyuyv ke saləka taa.

¹¹ Na pá tu-kuyv nyənaya taa na pá cɛla pɛliya ŋke, na ká polo ká cɛla ka too.

12 Μρύγύ Yohaani ifalaa kōma na pá kraγa-i na pá polo pa pi. Uena pá polo pá keesi Yesu ké isēna pə lapa tō.

Yəlaa iyisi kakpası caləsvyv

(Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)

13 Yesu nu tōm tənē, uena í sūv kpulvγv na í tēe i tike ke kpeenja. Samaa nu mpv, uena pá luna acalēe taa na pá maləγi lvm na pá təhəγi Yesu waali.

14 Yesu luna kpulvγv taa na í ná yəlaa ke səsəm ke mpv, uena pa tōm lapı-i pətəətəle na í waa pa kutəntvnaa.

15 Pə kōma taanaγa, uena Yesu ifalaa polo na pá tōmı-i sı: Cənē ké nyutu taa ké na ilim tēma. Təγəni yəlaa pane na pá polo acalēe taa na pá ya kutəγəv na pá təγə.

16 Tənaya Yesu cōwa i ifalaa sı: Yəlaa í taa nəki tēev, mi hana-wēγe təγənaγa ke mə maγamāγa.

17 Tənaya Yesu ifalaa cōwa sı: Ntəη potopotonaa kakpası na tiina naaleγe tə wēna yaa.

18 Μρύγύ Yesu tōma ifalaa sı: I kōna potopotonaa kakpası na tiina naale inı.

19 Uena Yesu heeli yəlaa sı: I caγa atēγe nyutu tō. Tənaya i kraγa potopotonaa kakpası na tiina naale inı, na í teki isē na í sēe Isə ké í na tēmlē. Uena í faγa-wē na í cēla i ifalaa sı pá tala samaa inı.

20 Μρύγύ pa tēna pa təγaa na pá haγa na pə kpisi həγəlası, haləna i ifalaa koti-sı na sı su təkəη naanōwa na naale.

21 Pəyele mpa pa təγə mpv tə pa nyəη tala isu iyisi kakpası. Alaa na piya pa paasi.

Yesu təntē ke lvm tō

(Maləki 6:45-52; Yohaani 6:15-21)

22 Μρύγύ Yesu tōma i ifalaa ke pə waali ké kpa kraa sı: I sūv kpulvγv na í tēe-m nəγə na í tēsi kutēη lēηkv. Uena inı í saali tēna na í paasəna samaa yasvγv.

23 Yesu tēma samaa ke yasvγv, uena í kpa pγv nakvli kv tō ké i tike sı i sələməγi, haləna ahoο caη na a yu-i tənaya i tike.

24 Saa inəγi mpv tə na kpulvγv náa tēma pote ke pooluη ke lvm hēkv taa na lvm hola taη-kv. Mpi tə, heelim makı tuluηa ké na pə mələγəna-wē na waali waali.

25 Μρύγύ Yesu tōma lvm tō na í puki i ifalaa kiη. Waatv inı tə pə wəsəna kampaaη koou ke mpv.

26 Pa ná i təη lvm tō, uena səγəntv kpa-wēγe səsəm sı asənaalu ké, na pá sūv kapusi mapv.

27 Ama i tōma-wēγe kpa kraa sı: I təkı tənəη, maγa, í taa nyá.

28 Tənaya Piyēe tōma Yesu sı: Taca, ye nyaya tampana, tə sı má tə lvm tō na má kəə nyá kiη.

29 Μρύγύ Yesu tōma-i sı: Ee, kəə.

Tənaya Piyēe lu kpulvγv taa na í sūv lvm tō ké təntē na í puki Yesu kiη.

30 Ama Piyēe kōma na i ləmaγasēe polo heelim kiη, uena səγəntv kpa-i. Tənaya pə sūv-i tisvγv ke lvm tēe na í kiisi sı: Hai, Taca, ya-m.

31 Uena Yesu siisi kpa kraa na í kpa i niη taa na í pəəsı-i sı: Pepe tō ké n lapa sika. Ama n ta tē nyá taa na Isə na pə tō yoo.

32 Μρύγύ pa naale pa kpa kpulvγv taa, uena heelim hēe tēli.

33 Tənaya Yesu ifalaa mpa paa wē kpulvγv taa tə pa luηa akula ke i tēe na pá tōmı-i sı: Tampana n ké Isə Pəγaya.

Yesu waasvγv ke kutəntvnaa ke Kenesaleti

(Maləki 6:53-56)

34 Yesu na i ifalaa pa tēesa tēsvγv ke lvm, uena pá tala Kenesaleti tētv taa.

³⁵ Təna nyəma nyəma si Yesu, ɪlena pá heeli na pə teləsi təmaya pa tetu tənataa si Yesu kəma. ɪlena pá kəna-ɪ kvtəntənəa mpe pa tənə.

³⁶ Na pa wiikayana-ɪ si í yele na pá tokina ɪ kpaɪ ntəmpee mayamaya. Na pa tənə mpa pa tokina ɪ kpaɪ ɪnɪ tə pə waa-wɛ.

15

Falisanaa kuseyesətu ke kətasi təə
(Maləki 7:1-13)

¹ Mpyó Falisanaa na Iso Təm seyesəlaa luna Yosalem na pá kəə pá mayana Yesu, na pá pəəsi-ɪ si:

² Pepe təə ké nyá ifalaa naa təhəyi ɪsəna ta caanaa suwa si pá laki tə? Pə taya pulu, paa saŋəyi ɪsu Iso seetu taa pə wɛɛ si yulu ká la na pəcɔ́ í təhə tə.

³ Mpyó Yesu ná pəəsa-wɛ tətə si: Pepe təə ké me mə yeki Iso kuyəyətutu ke təhəyɪ na í təhəyi mə mayamaya mə kuseyesətu?

⁴ Iso ka yəyətəa si: Se nyá caa na nyá too, na tətə si: Ye wei ɪ tuv ɪ caa yaa ɪ too, ɪsu pa kv-ɪ.

⁵ Ama me mə seyesəyi si yulu pəsəyi na í heeli ɪ caa yaa ɪ too si: Mpi ma ləsa ma wɛnəv taa na má tena-me tə pə pəsa kvhaham mpi pə ké Iso nyəm tə.

⁶ Saa ɪnɪ pə fɛɪ si ɪ tɛŋ ɪ caa tətə. ɪ tá ná timpɪ í wakələyi Iso Təm na í təhəyi mə mayamaya mə kuseyesətu tə.

⁷ Cəsəlaa me, Iso kuyəyətutu teləsulu Isayii ka nawa mə təm ké təkəlekele na pəcɔ́ í ŋmaa-təyi ɪ takəlaya taa si:

⁸ Nəhə taa ké yəlaa pəne pa saŋɪ-m yem.

Paa caa-m paa pəcəyə hatoo pa taa.

Iso yəyətəna mpu.

⁹ Pa seeki-m yem ké.

Pa kpaɪa yəlaa kuyəyətutu na

pá seyesəyi ɪsu Iso nyəntv.

Mpi pə laki yulu ke ɪsayav tə
(Maləki 7:14-23)

¹⁰ Pəle pə waali Yesu yaa samaa na í tə-wɛ si: ɪ nu təm tənə na í nyɪ si

¹¹ mpi pə suvki yulu nəhə taa tə pu laki-ɪ ɪsayav. Ama mpi pə lukəna yulu nəhə tə mpi pə lakəna-ɪ ɪsayav.

¹² Mpyó Yesu ifalaa pola ɪ kin na pá təmɪ-ɪ si: Ntəŋ n yəyətə mpu tə n nawa si pə ta la teu ke Falisanaa?

¹³ Mpyó Yesu cə-wɛ si: Ma Caa wei ɪ wɛ ɪsətəa tə ye ɪ ta sə tɪyɪ ŋku, paa kpesi-kuyɪ na pá pɛti.

¹⁴ ɪ yele pəle, pa ké mpa pa hóləyi ləlaa ke mpaav na pəcɔ́ mpe pa mayamaya pa ɪse u naa təhə. Ye yuləm həŋ yuləm ləlv, pa tənə paa krentɪ na pá hoti púyó taa ké.

¹⁵ Tənya Piyɛɛ təma Yesu si: Kilisi-tuyɪ ituule tənə tə hɔwɛɛ.

¹⁶ Tənya Yesu təma si: Pə kpeŋna-me mə ta cəkəna-təyələ?

¹⁷ ɪ ta nyɪ si pə tənə mpi pə suvki yulu nəhə taa tə, pə tiiki ɪ hiluyɪ taa na pə tɛ tə pə lukəna ɪ tapuyɪ?

¹⁸ Ama mpi yulu nəhə ná yəyətəyi tə hatoo ɪ lotu taa ké pə lukəna, na mpu pə lakəna yulu ke ɪsayav.

¹⁹ Pə taya pulu təə, yulu lotu taa ké ɪsayatv hɔwɛɛ caaləyi na a pukina-ɪ yulokule na wasaŋkalətv na asilima lapv taa, na ŋmuləm na kaloolaya na yəlaa cayanav taa.

²⁰ Mpi pə laki yulu ke ɪsayav təyələ. Ama si í təhə na í tá saŋ nyá niŋ ɪsu yulu ká la Iso seev taa na pəcɔ́ í təhə tə, pəle pu laki yulu ke ɪsayav.

Kanaan alv təm
(*Maləki 7:24-30*)

²¹ Yesu lu təna, iləna í polo tetv nti tə wε Tii na Sitəη pə cəlb tə tə taa.

²² Pə pamna Kanaan alv nəγəlv i ka wε tetv nti tə taa. Mpróγú alv inu i kəma Yesu kin na í wiina-i na nəγə səsəya si: Tafiiti Pəyalv Tacaa, nyəni ma pətətəle. Ma pəelə hiina aləyaa na pə təkə-i teu.

²³ Ama Yesu ta cə alv inu si pəlv. Tənaya Yesu ifalaa polaa na pá tə Yesu si: Təγəni-i, i kələyi ta ηkraηη təkəyv na í təηəyi-tv.

²⁴ Tənaya Yesu heela-i si: Iseyeli yəlaa mpa pa lepa isu heeη tə pa waali ké ma kəma.

²⁵ Ama alv inu i kulaa na í kəw í sopi Yesu tεε na í tə si: Hai, Tacaa, waasi-m.

²⁶ Iləna Yesu náa cə alv inu si: Pə ta mənə si pá kraγa piya təγənaya na pá tv hasi.

²⁷ Mpróγú alv inu i təma si: Hai, ma cε, paa na mpv hasi təηəyi na si təsəyi mpi si nyəma təkí na pé pətətəyi atε tə mεε.

²⁸ Mpróγú Yesu təma-i si: Pəwε, alv nyá, nyá naani təwa yoo. Mpi n caa tə n ka na-wi. Tənaya i pəyaya hika alaafəya ke krakraa.

Yesu waasəyv ke kvətətvnaa paγalε

²⁹ Mpróγú Yesu kulə təna na í polo Kalilee tēηku nəγə, na í kra pəyv nakvli kv təw na í cəya.

³⁰ Na yəlaa samaa samaa kəw i kin na pá kraηna kvətətvnaa ke paγalε mpa pa tēη tala tə na yəlvmaa na acamaa na kamumusi na kvətəməη lələη nyəma tətə. Pa pona kvətətvnaa mpe na pá su-wεyε Yesu kin, iləna Yesu la na pá hiki alaafəya.

³¹ Mpróγú pə lapa yəlaa ke piti ké isəna kamumusi svv yəγətvyv na acamaa hiki toma na tala təntaa náá tēη teu na yəlvmaa náá svv nav tə. Tənaya pa svv Iseyeli Iśə ké sam.

Yəlaa iyisi liyiti caləsvyv
(*Maləki 8:1-10*)

³² Mpróγú Yesu yaa i ifalaa na í tə si: Yəlaa pane pa təm wε-m pətətəle. I nyəni, kvyeηη tooso kəlb pa wε ma kin cəne na pa kvətəγəv tēma. Pəyele ma luyv fεi si má yele na pá kpəna nyəγəsi, pá taa kəw na pá kpisi tənəη ke mpaav taa.

³³ Tənaya i ifalaa pəəsə-i si: Nyutv taa cəne, leye tv hiki təγənaya na té cəla samaa inε i taka?

³⁴ Iləna Yesu pəəsə-wε si: Potopotonaa isənaya í wēna? Iləna pεle si: Potopotonaa naatosompəγəlaya na tiinisi ke pəcə.

³⁵ Mpróγú Yesu heela samaa si: I cəya atε.

³⁶ Tənaya Yesu kraγa potopotonaa naatosompəγəlaya inu na tiina anu, na í sεε Iśə ké í na təmle na í cəli, na í cəla i ifalaa na pεle pá tala samaa.

³⁷ Mpróγú pa təna pa təyaa na pá haya. Iləna i ifalaa koti həγəlasu nsi si kpisaa tə na pə su təkəη naatosompəγəlaya.

³⁸ Pəyele mpa pa təyaa tə pa wε yəlaa iyisi liyiti ké, alaa na piya pa paasi.

³⁹ Yesu tēma samaa inəyi yasəyv iləna í kra kpuləyv taa na í tεε Makatəη tetv taa.

16

Waətvnaa cεkənav
(*Maləki 8:11-13; Luku 12:54-56*)

¹ Mpróγú Falisanaa na Satusee nyəma pa kəma Yesu kin na pá təm-i si: La piti təmle natəli na pé húlí si nyá tēη luna Iśə kin. Pa kuukaya Yesu nəγə ke kvkuu ké.

² Tənaɣa Yesu cə-wɛ si: Ilim í kəma tɔɣu na isətɔlɔŋasɪ sɛɛwa, í tɔŋ si: Cele isətaa ká cɛ tənəŋ.

³ Na ye tanaŋ təhulu ké pə sɛɛwa na pə wɛ təsutii, ɪ tɔŋ si: Tɛv ká kəɔ saŋa. Mpi tɔ, isətɔnɔɣu sɛɛwa na pə wɛ səkɛtɔɣu. Pə lapa isəna na í nyəŋ mpi mpi pə lakɪ isətɔnɔɣu taa tɔ, na ɪ nyəŋ mpi pə lakɪ kuyɛɛŋ ɪnɛ ɪ taa tɔ.

⁴ Kɔfalan yəlaa asayaa mpa paa tɛŋ Isə na pa taa tɔ pa pɛkəɣɪ si pá la-wɛɣɛ piti təmle. Ama pa kaa na piti təmle natəlɪ se. Ye pə taya Yonaasi nyəntɛ.

ɪ yəɣata mpv, ɪlɛna í yele-wɛ na í tɛɛ.

Falisanaa na Satusee nyəma pa kəkɔsɔm
(Maləki 8:14-21)

⁵ Yesu ifalaa kəma na pá tɛsɪ lɔm kɔtɛŋ lɛŋku tɔɔ, ɪlɛna pá səɔ potopotonaa kpaɣav.

⁶ Mprɔɣú Yesu təma-wɛ si: ɪ la laakalɪ na Falisanaa na Satusee nyəma pa kəkɔsɔm.

⁷ ɪlɛna Yesu ifalaa sɔv təmaɣa təm si: Tə ta kpaɣa potopotonaa təɣɔ ɪ yəɣətəɣɪ mpv.

⁸ Yesu nu nti pa tɔŋna yəɣətɔɣu kɛ mpv tɔ, ɪlɛna í pəɔsɪ-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í tɔŋ si í fɛina potopotonaa tɔ pə tɔɔ? Ama í ta tɛ Isə na mə taa na pə tɔɔ yoo.

⁹ Haləna saŋa í tá cəkəna kɛlɛ? ɪ tá tɔɔsɪ potopotonaa kakpasɪ wei ma fayaa na apalɔnyəɔŋ iyisi kakpasɪ təɣɔ tɔ ɪ tɔɔ? Na təkɔŋ isəna pə kprisaa na í kpaɣa tɔ, í sɔɔ ɪlé ɪ nyɔɣu na?

¹⁰ Na í ta tɔɔsɪ tətəɣɔ potopotonaa naatosompəɣələɣa wei ma fayaa na apalɔnyəɔŋ iyisi liyiti təɣɔ tɔ ɪlé ɪ tɔɔ? Na təkɔŋ isəna pə kprisaa na í kpaɣa tɔ, í sɔɔ ɪlé ɪ nyɔɣu na?

¹¹ Isənaya pə lapa na í ta cəkəna si pə taya potopotonaa təm kɛ ma yəɣətəɣɪ? ɪ taa yele na Falisanaa na Satusee nyəma kəkɔsɔm sɔv-mɛ.

¹² Waatv ɪnəɣɪ Yesu ifalaa cəkənaa si pə taya kəkɔsɔm mayamaɣa təm kɛ Yesu yəɣətaya. Ama Falisanaa na Satusee nyəma pa kɔsɛɣɛsətɔ kɛ ɪ tɔŋ.

Piyɛɛ hɔlvɔɣv si Yesu ké Mesii
(Maləki 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Mprɔɣú Yesu pola Sesalee Filipv tetv taa ké tiili. ɪlɛna í pəɔsɪ ɪ ifalaa si: Yəlaa tɔŋ si Yɔlv Pəyaya má ma ké awe?

¹⁴ Mprɔɣú pɛlɛ si: Pa tɔŋ si n ké Lɔm Sɔlv Yohaani. Lɛlaa si Ilii ké, na lɛlaa si n ké Selemii yaa Isə kuyəɣətɔtɔ teləsəlaa taa nəɣəlv.

¹⁵ Tənaɣa Yesu pəɔsa-wɛ si: Na mɛ se, mə hɔvki si ma ké awe?

¹⁶ Mprɔɣú Siməŋ nəɣɔ təkpaɔv si: N ké Isə weesuyv tɔ Pəyalv Mesii.

¹⁷ Tənaɣa Yesu təma-ɪ si: Yohaani pəyaya Siməŋ, n nu lɛlɛŋ ké. Mpi tɔ, pə taya yɔlv cəpəna-ŋ tampana anɛ. Ama ma Caa wei ɪ wɛ isətaa təɣɔ.

¹⁸ Na má, má heeliɣi-ŋ təfoo si nyá hətɛ yəɣətəɣɪ si, Pələ, na pələ nyá nyá tɔɔ ké maa su ma yəlaa kpekəle. Na səm kaa pəsɪ na pə la-wɛɣɛ pulv cəcəka.

¹⁹ Maa cɛlɛ-ŋ isətaa Kawulaya saafɔnaa. Na mpi n kaa ha mpaav kɛ atɛ cənɛ tɔ, pə kaa na mpaav kɛ isətaa. Na mpi n ká ha mpaav kɛ atɛ cənɛ tɔ, pu hiki mpaav kɛ isətaa.

²⁰ ɪlɛna Yesu kpaalɪ ɪ ifalaa si: ɪ taa heeli nəɣəlv si ma ké Mesii.

Yesu səm na ɪ fem pə təm
(Maləki 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Pə kpaɣav waatv ɪnɪ təɣɔ Yesu sɔv ɪ ifalaa kɛ heeluyv təfoo si: Pə wɛɛ si má polo Yosalem na nyɔɣv nyəma na kətəlaa səsaa na Isə Təm sɛɣɛsəlaa pá tɔ-m konyəŋ kɛ tənaya səsəm. Paa kv-m, na maa fe pə kuyɛɛŋ tooso wule.

²² Μρύγύ Piyee yaa Yesu na í luna kpeen̄a na í təkı-tı, sı: Aaı Tacaa, Iso í taa yelee na tæle tæ kəə.

²³ Tənaɣa Yesu pəsaa təkpeu na í tə Piyee sı: Satanı tēe ma təə. Isayatu taa ké n caa n tusi-m. Nyá hɔwεε ta ke Iso nyəna, yəlaa nyəna ké.

²⁴ Pəle pə waali, ilena Yesu pəsəna ı ifalaa təə sı: Ye wei ı caa sı í təŋı-m pɔntu í la ı təɣı awusa na í səɣəli ı səm tesika na í təŋəɣəna-m.

²⁵ Pə taya pɔlv, ye wei í pəkəɣı ı weesuɣu təcutu ı tēŋna səpɔ. Ama wei í lapa ı təɣı awusa ke ma təə, pɔntu ká hikina weesuɣu.

²⁶ Ye yɔlv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna ilena ını ı sı, ı kawaaya nté we? Pɔlvɔv wεε mpi yɔlv ká kpaɣa na í layasəna ı weesuɣu tə?

²⁷ Mpi tə Yɔlv Pəyaya má, maa kpaɣa ma Caa teeli na má na ma ıətəa tillaa tə kəə na má feli paa wei ké ıəna ı kulapɔtv wεε tə.

²⁸ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cəsəɣı, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká ná Yɔlv Pəyaya má na má kəŋ ısu wulav səsə na pəcə pá sı.

17

Yesu ısentaa layasvɔv

(Maləki 9:2-13; Luku 9:28-36)

¹ Kuyeeŋ naatoso tēewa, ilena Yesu kpaɣa Piyee na Saakı na ílé ı neu Yohaani na pá polo pɔvɔv kəkɔlvɔv nakɔli kv təə ké pa tike.

² Tənaɣa ı layasa pa ısentaa ké kpaɣaa, na ı ısentaa tee kəkə.

³ Μρύγύ ı ifalaa tooso ını ı na Moisi na Ilii, na pá na Yesu pá yəɣətəɣı.

⁴ Tənaɣa Piyee təma Yesu sı: Tacaa, ısu tə wεv cəne ıəntə tə pə we teu napələɣı te. İe ye n caakı maa siki coka tooso. Nyaya lentε, Moisi ke lentε, na Ilii ke lentε.

⁵ Piyee təŋna ımrúɣú yəɣətɔvɔv ıle ıəŋmɔntɔvɔv kəhɔlvɔmɔvɔv laılaı nəɣəlv ı kəmaɣale na í takı-wε. Na pá nu pə yəɣətəɣı ŋmɔntɔvɔv ŋkv kv tēe sı: Ma luɣu tēe Pəyaya ŋka ma lanle hɔlvɔməna səsəm təɣəlv. ı nuna-ke.

⁶ Yesu ifalaa nu təm təne, ilena səɣəntv kpa-wεɣe səsəm na pá hoti pa nəsı təə.

⁷ Μρύγύ Yesu polaa na í tokina-wε na í tə sı: ı kulı, í taa nyá.

⁸ Tənaɣa pa kusa ıse na pá nyəni, ilena pá maɣana Yesu tike təkəŋ.

⁹ Yesu na ı ifalaa pa tiikayana pɔvɔv təə ilena Yesu kpaalı-wε sı: ı taa heeli nəɣəlvɔv mpi í nawa mpv tə. Haləna kuyarŋku Yɔlv Pəyaya má maa sı na má fe tə.

¹⁰ Μρύγύ Yesu ifalaa pəəsə-ı sı: Pepe təə ké Iso Təm səɣesəlaa ná təŋ sı Ilii ká caaləna kəntε?

¹¹ Tənaɣa ı cə-wε sı: Tampana pə wεε sı Ilii ká kəə na í tayanı pə tənaɣa teitei na pəcə.

¹² Ama ma heeliɣi-me sı Ilii təma kəntε. Ama yəlaa ta nyəmı-ı, ilena pá lana-ı ısu pa səlaa tə. Na mpv tətəɣə paa la Yɔlv Pəyaya má ma maɣamaɣa ke nyarŋ.

¹³ Tənaɣa ı ifalaa nyəmá kpaɣaa sı Iso Lvm Səlv Yohaani təm ke ı yəɣətəɣı.

Pu nəɣəlv ı alɔyaa loou

(Maləki 9:14-29; Luku 9:37-43)

¹⁴ Yesu na ı ifalaa pa tala timpi samaa ka kotaa tə, ilena apalv nəɣəlv í polo ı lun Yesu tēe,

¹⁵ na í təmı-ı sı: Hai, Tacaa, nyəni ma pəyaya pətəətəle. Timle wenna-ke. Təm paɣale pə pətəɣı-keɣe kəkəsı taa na lvm taa.

¹⁶ Ma kəna-keɣe nyá ifalaa ntə, na pá kpisi ka waasvɔv.

¹⁷ Μρύγύ Yesu təma ı ifalaa sı: ı tēŋ Iso na mə taa, pəcə í ké kvtakeesəŋ ké. Wεε ıənaɣa má na-me tu caya na má təkı mə kənyəŋ? ı kəna-m pəyaya ŋkeɣe cəne.

¹⁸ İlena Yesu kaləna dləɣəv wei ı ka wε pəyaya ŋke ka waalı tə na təŋ na í təɣəni-ı. İlena pəyaya hiki alaafəya ke kpaɣaa ke təne ını.

¹⁹ Μπρόγύ Yesu ifalaa pɔɔsa-i pa tike si: Pepe tɔɔ ké tɔ ta pəsi na tɔ loo ɔlɔɔv unɪ?

²⁰ Μπρόγύ Yesu cɔwa i ifalaa si: I ta té Isɔ na mə taa na pə tɔɔ tɔɔ. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi. Ye mə taa tɛmnav ke Isɔ ka tu tala isu sɔɔya pile ke yasələya, í pəsəyi na í tɔ pulaya kanɛ si ká kɛsi na ká layasi, kaa kɛsi ké. Pɔlv kaa wɛɛ mpi í ká kɛsi tɔ. [

²¹ ɔlɔɔv isu mpv, ye pə taya Isɔ səlɔmvɔv na Isɔ səlɔmvɔv, na nɔhɔkɔtv na nɔhɔkɔtv, pɔlv u tɔɔvɔvɔv-i.]

Yesu səm na i fem pə tɔm tɔtɔ
(Maləki 9:30-32; Luku 9:43-45)

²² Μπρόγύ kuyakv nakvli pə pamna Yesu ifalaa kota tɔntəmle ke Kalilee tɛtv taa. Tənaya Yesu heela-wɛ si: Paa tv Yɔlv Pəyaya maya yələa ninj taa,

²³ na pɛle pá kv-m. Ama wɛɛ tooso wule maa fe.

Μπρόγύ tɔm tənɛ tɔ wakəla i ifalaa lanja ke səsəm.

Isɔ təsɛɛle lampuu fɛlvɔv

²⁴ Yesu na i ifalaa pa tala Kapənəhum, ɔlena Isɔ təsɛɛle səsɔɔle lampuu mɔlaa polo pa pɔɔsi Piyɛɛ si: Mə Caa naa fɛlɔyi Isɔ təsɛɛle səsɔɔle lampuu yɛɛ?

²⁵ ɔlena Piyɛɛ si: I fɛlɔyi.

Saa wei Piyɛɛ svokaya təyaya ɔlena Yesu caali-i pɔɔsvɔv si: Siməη, n huv suwe? Le nyəma fɛlɔvəna antulinya inɛ i awulaa ke lampuunaa na patantənaa ye? Tɛtv piya yaa mɔlaa?

²⁶ Μπρόγύ Piyɛɛ cɔwa si: Mɔlaa fɛlɔvəna. Μπρόγύ Yesu tɔma si: Tampana ke te, pə fɛi si tɛtv piya í fɛli lampuu se.

²⁷ Paa na mpv tu caa si pə la yələa panɛ pa taa ké pɔlv, ɔle polo pəyɔ taa na n̄ tu kulaya. Kancalaya tinte nte n ká kpa tɔ, wiili tɔ nɔvɔ taa, n ká mayana liyitee nyəvəlvɔv. Ləsi-kv na n̄ kɔɔ na n̄ fɛli ma na-η tá lampuu.

18

Səsəntv tɔɔ həm
(Maləki 9:33-37; Luku 9:46-48)

¹ Waatv inəyi Yesu ifalaa pola i kinj na pá pɔɔsi-i si: Aweyɛle səsɔ ke isɔtaa Kawulaya taa?

² Tənaya Yesu yaa peiya na í su-keye pa isentaa,

³ na í tɔ-wɛ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye í tá layasi na í pəsi isu peisi, í kaa svv isɔtaa Kawulaya.

⁴ Wei i pasəyi i ti na í pəsi isu peiya kanɛ tɔ, inəvəle isɔtaa Kawulaya taa səsɔ.

⁵ Na wei i ká mv peiya isu kaneyɛ ma nyvɔv tɔ tɔ, maya pɔntv mɔwa.

Lɛlaa tusuyv ke isayatv taa
(Maləki 9:42-48; Luku 17:1-2)

⁶ Ye wei í lapa na piya nsi si mv ma tɔm ke isəntɔ tɔ si taa nakəli pənti, pə nəvəsəna pá tv pɔntv luyv tɛɛ ké namle səsɔɔle na pá tɔsi-i tenku taa.

⁷ Ama antulinya inɛ i tɔm wɛ waiyo ké. Mpi tɔ, mpi pu la na yələa hoti isayatu taa tɔ pə wɛɛ ké. Mpi pu tɔsi yələa ke isayatu taa tɔ pə kaa lanj. Ama wei í lapa na i tɔvɔntəle la isayatu, pɔntv ká ná.

⁸ Ye nyá ninj yaa nyá nəvəle tɔsiyina-η isayatu lapv taa, seti-te na n̄ lɔ poolv. Sana kɛle si n̄ svv weesuyv kupəŋkv taa na ninj kulvməη yaa nəvəle kulvmtəle, na mpi n ká wɛɛna nyá ninj naale yaa nəvəle naale na pá pɛti-η kəkɔ tam nyəŋka taa tɔ.

⁹ Ye nyá isəle tɔsiyina-η isayatu lapv taa, həvɔsi-te na n̄ lɔ poolv. Sana n̄ hiki weesuyv kupəŋkv na isəle kulvmtəle, na mpi n ká wɛɛna isɛ naale na pá pɛti-η kəkɔ ŋka ka wɛ tənəasəle səsɔɔle taa tɔ.

*Heu kolepu tɔm
(Luku 15:3-7)*

¹⁰ Ɔ la laakali na piya sɔnɛ si taa nakɛlɛɣi nyɛnuɣu ke yem. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, ma heeliyi-me si tampana tɔɔ si isɔtaa tillaa sɛɣa tam kɛ ma Caa wei i we isɔtaa tɔ i isɛntaa kɛ. [

¹¹ Mpi pɛ lepa tɔ pɛ mayamaya pɛ nyɣu yaru tɔɔ kɛ Yulu Pɛyaya mɔ ma kɔma.]

¹² Awe wɛna heɛɛ nunɔwa (100) na i taa kulum le, na i kaa ye le pɔɣɔlayafɛi nunɔwa inɛɣe pulaya tɔɔ na i tɛɛ na i sɔv kolepu inɛɣe pɛɛkɔɣu?

¹³ Ye i kɔma na i hii-i, pɔpɔtu fɛi, i lanɛ hulumɛɣɛna-i kɛ na pɛ kɛli pɔɣɔlayafɛi nunɔwa wei i ta le tɔ.

¹⁴ Mpu tɔtɔɣɔ mɛ Caa wei i we isɔtaa tɔ u caa si piya sɔnɛ si taa nakɛli i le.

Tɔɣɔntɛle pɛntɛnav tɔm

¹⁵ Ye nyɔ tɔɣɔntɛle pɛntɛna-ɛ, polo na n yaa-i mɛ naale na n huli-i timpi i pɛntɛna-ɛ tɔ. Ye i nuna-ɛ, pɛ lapa n waasa-i kɛle.

¹⁶ Ama ye i kisa, n yaa nɔɣɔlv yaa napɛlɛɣi naale na i na-i na pɛcɔ pɛ lɔ isu pa nmaav Isɔ Tɔm taa tɔ si: Paa tɔm nti tu wɛna seliya nyɛma ke naale yaa tooso.

¹⁷ Ye saa inu i tasa kisuyu, ile n heeli Yesu sɛɛlaa kɛkɛle. Na i kisa Yesu sɛɛlaa kɛkɛle ke nunav tɔtɔ, ile n nyɛni-i isu ma ta nyi Isɔ yaa isu lampuu mɔlv.

Yɛlaa i we timpiyi naale maa wɛɛ pa hekɔ

¹⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsɛɣi, pɛ tɛna mpi i kaa ha mɛpaa ke atɛ cɛnɛ tɔ, pɛ kaa na mɛpaa ke isɔtaa. Na pɛ tɛna mpi i kɔ ha mɛpaa ke atɛ cɛnɛ tɔ, pu nɔ mɛpaa ke isɔtaa.

¹⁹ Ma tasɛɣi-mɛɣɛ heeluɣu si: Ye mɛ taa naale lapa nɔɣɔ kulumaya na pɔ sɛlɛmi pulɔ, ma Caa wei i we isɔtaa tɔ i kɔ ha-wɛɣɛ-wi.

²⁰ Pɛ taya pulɔ tɔɔ, yɛlaa naale yaa tooso i kɔta timpiyi ma pulɔ lapu tɔɔ, ma we pa hekɔ kɛ.

Tɛmlɛ tu wei i fɛi i tɔɣɔntɛle pɛtɔtɛle tɔ

²¹ Mɔpɔɣɔ Piyɛɛ pola Yesu kin na i pɔɔsi-i si: Taca, ye ma tɔɣɔntɛle pɛntɛɣɛna-m tam na mɔ suma, tɔm isɛnaya pɛ talaa ma kaa su? Tɔm naatosompɔɣɔlaya na?

²² Tɛnaya Yesu cɔ-i si: Ma heeliyi-ɛ si pɛ taya tɔm naatosompɔɣɔlaya se. Ama tɔm nutoso na naanɔwa naanɔwa ke tɔm naatosompɔɣɔlaya kɛ.

²³ Pɛ tɔɔ kɛ isɔtaa Kawulaya nɔɣɛsɛna isu wulav sɔsɔ nɔɣɔlv wei i caakaya si i mɔ i kɔma ke i tɛmlɛ nyɛma kin tɔ.

²⁴ Ɔ caɣaa na i tɛɛna i kɔma ke mapu, ilɛna pɔ kɛna-i apalɔ nɔɣɔlv. Apalɔ inu ile i wɛna-i kɛmlɛ ke liɣitee nyɛɣɛtu iyisi iyisi.

²⁵ Ɔ ta nyi isɛna i kɔ la na i hiki liɣitee anu na i fɛli tɔ. Ilɛna wulav tɔ si: Ɔ kpa kɛmlɛ tu inu na i alb na i piya na i wontu tɛna na i pɛɛti, na mɔ hiki ma liɣitee.

²⁶ Tɛnaya apalɔ inu i hota wulav tɛɛ na i wiina-i si: Hai, taca, la-m suulu, ye ma hikaa maa fɛli-ɛ pɛ tɛna tɛɛɛɛ.

²⁷ Mɔpɔɣɔ wulav inu i nyɛna tɛmlɛ tu pɛtɔtɛle na i cɛpi-i, na i ye-le-i na i tɛɛ.

²⁸ Tɛmlɛ tu inu i tɛɛ mpu, ilɛna i sulina i tɛmlɛ taa taapalɔ nɔɣɔlv, ilɛ i ka wɛna inɛɣi kɛmlɛ ke liɣitee nyɛɣɛtu nɛmunɔɣu. Tɛnaya tɛmlɛ tu inu i lɛla i taapalɔ luɣu tɛɛ tɛkem, si i fɛli-i i kɛmlɛ ke i fɛli-i.

²⁹ Mɔpɔɣɔ i taapalɔ inu i hota inu i tɛɛ na i wiina-i si: Hai, la-m suulu, ye ma hikaa maa fɛli-ɛ.

³⁰ Ama tɛmlɛ tu inu i kisa na i kpa i taapalɔ inu na i pona na i tɛki salɛka taa, si i fɛli inɛɣi i kɛmlɛ.

³¹ Wulav sɔsɔ inu i tɛmlɛ nyɛma lɛlaa nɔ mpu, ilɛna pa lanɛ wakɛli sɔsɛm, halɛna pɔ polo pɔ heeli-tɛɣi pa caa.

³² Tənaɣa pa caa ɪnɪ ɪ yaa təmlɛ tʊ ɪnɪ na í təmɪ-ɪ sɪ: Təmlɛ tʊ ɪsaxav nyá, nyá wiina-m na má cɛ-ɪ təkpatakpata.

³³ Pə nəɣəsəna ɪsu nyá tətə nyaa nyəni nyá taapalɔ pətətəle ɪsu má nyənɔyɔ nyá nyəntɛ tə.

³⁴ Tənaɣa pááná kpa pa caa ɪnəɣɪ səsəm na í kpa təmlɛ tʊ ɪnɪ na í tʊ-ɪ naasələa niɲ taa sɪ í fɛli ɪ kəmlɛ təna təcɔcɔ na pəcó í li.

³⁵ Tənaɣa Yesu təma-wɛ sɪ: Ḿpógú ma Caa wei ɪ wɛ ɪsətəa tə ɪ ká la-mɛ. Ye ɪ hɔləɣɪ mə təɣəntələnaa kɛ suulu na lotu kɔləmtʊ.

19

Apalɔ na alɔ pa yav təm (*Maləki 10:1-12*)

¹ Waatʊ wei Yesu tɛma ḿpógú sɛɣɛsɔyɔ, ɪlɛna í kɔli Kalilee tɛtʊ na í tɛɛ Yuta tɛtʊ nti tə wɛ Yaatanɪ waali tə tə taa.

² Tənaɣa samaa kɛ səsəm təɲa-ɪ na í waa pa kɔtəməɲ.

³ Ḿpógú Falisanaa napəli pa polaa sɪ pa kuuki Yesu nəɣə, ɪlɛna pá pəəsɪ-ɪ sɪ: Tá mpaav taa yulɔ pəsəɣɪ na í təɣəni ɪ alɔ kɛ natəli tə tə?

⁴ Tənaɣa Yesu pəəsə-wɛ sɪ: ɪ ta kala nti pa ɲmaa ɪsə Təm taa tə? Pa ɲmaawaya sɪ: Hatoo kancaalaya, antulinya ɪnɛ ɪ latʊ lapə-wɛɣɛ apalɔ na alɔ kɛ.

⁵ ɪlɛna í tə sɪ: Mpu pə tə kɛ apalɔ ká yele ɪ caa na ɪ too na í na ɪ alɔ pá caya na pa naale pá pəsi yulɔ kɔləm.

⁶ Saa ɪnɪ apalɔ na alɔ pa ta kɛ yələa naale tətə. Ama pa pəsa yulɔ kɔləm kɛ təkəɲ. Ye mpu ɪɛ, yulɔ í taa yasɪ mpi ɪsə kɛntəa tə.

⁷ Ḿpógú Falisanaa pəəsə-ɪ sɪ: Pepe tə kɛ Moisi naa ha mpaav sɪ apalɔ pəsəɣɪ na í la ɪ alɔ kɛ kisuyɔ takələa na í təɣəni-ɪ?

⁸ Tənaɣa Yesu cə-wɛ sɪ: Mə lanɲkɔpəsəɲ tə kɛ Moisi ka ha-mɛɣɛ mpaav sɪ í təɣəni mə alaa. Ama hatoo kancaalaya pə taa wɛɛ mpu.

⁹ Ma heeliɣi-mɛ təfoo sɪ, ye yulɔ təɣəna ɪ alɔ na pə tá kɛ sɪ alɔ ɪnɪ í lapə wasanɲkalətʊ tə pə tə, ɪlɛna apalɔ tɛɛ na í kpaɣa alɔ lɛlɔ, pɔntʊ lapə wasanɲkalətʊ kɛ.

¹⁰ Tənaɣa Yesu ɪfalaa təma sɪ: Ye ḿpógú pə wɛ apalɔ na alɔ pa hɛkʊ, ɪɛ pə kələ teu sɪ yulɔ í caya ɪtantɛ ɪɛ.

¹¹ Ḿpógú Yesu cə-wɛ sɪ: Yələa təna ɪ pəsəɣɪ na pá mu sɛɣɛsɔyɔ kɔnɛ. Ama mpa ɪsə ná ha pə toma tə pɛɛ pa pəsəɣɪ.

¹² Mpi pə kayatəɣɪ yələa kɛ alaa kpaɣav tə pə wɛ ɲkanɲka kɛ. Lɛlaa kiɲ ɪɛ, pa lɔləɣɪ-wɛɣɛ mpu na pá fɛina pa ti. Lɛlaa ɪɛ, yələa lapəna-wɛɣɛ kataasɪ. Pə kaasɪ lɛlaa ná kisa alaa kpaɣav kɛ kɔkisu kɛ ɪsətəa Kawulaya tə. Ye wei ɪ ká pəsi na í mu sɛɣɛsɔyɔ kɔnɛ, í mu-kʊ.

Piya səkpesi kɔpantʊ kooluyɔ təm (*Maləki 10:13-16; Luku 18:15-17*)

¹³ Yələa pukayana piya kɛ sɪ Yesu í tənɪ sɪ tə kɛ niɲ na í sələməna-səɣɪ ɪsə. Tənaɣa ɪ ɪfalaa kaləna sɪ kəntaa.

¹⁴ ɪlɛna Yesu tə ɪ falaa sɪ: ɪ yele na piya kəə ma kiɲ, í taa kayatɪ-sɪ. Pə taya pulɔ tə, mpa pa wɛ ɪsu piya tə mpe pa tənna ɪsətəa Kawulaya.

¹⁵ Ḿpógú ɪ təna niɲ kɛ sɪ tə. ɪlɛna í kɔli təna na í tɛɛ.

Yulɔ tɔɲ tʊ təm (*Maləki 10:17-31; Luku 18:18-30*)

¹⁶ Ḿpógú apalɔ nəɣəlɔ pola Yesu kiɲ na í pəəsɪ-ɪ sɪ: Taca, kɔpantʊ ntiɣɪ pə wɛɛ sɪ maa la na má hiki weesuyɔ ɲku ku tɛɲ tə?

17 Μπόγύ Yesu cə-ı sı: Pepe təə kə n pəəsəyi-m kupaŋtu təə? Yulu kulum təkəŋ kəna kupaŋ. Ye n caa sı n hiki weesuyu, təŋ mpi pa kəesa kusəsutu taa tə.

18 Tənaɣale apalu ɪnɪ ı pəəsə Yesu sı: Kası ntiyi pa kəesaa ye?

Ulena Yesu cə apalu ɪnɪ sı: Taa kə yulu, taa la wasaŋkalətu, taa ŋmulı, taa suu ləlu kə təm.

19 Se nyá caa na nyá too. Səəli nyá təyontəle ısu nyá tı.

20 Tənaɣa ıfepu ɪnɪ ı təma sı: Ma təkə kusəsutu ntı tə tənaɣa. Ule pepeye pə kaasa má la tətə?

21 Tənaɣa Yesu təma-ı sı: Ye n caa n te təkpaŋtaa, polo na n pəeti pə təna mpi n wəna tə na n tala konyəntənaa kə pə liyitee, na cele n sɔv təŋ kə ısətaa. N təma mpv pə lapv ıle n kəə na n təŋı-m.

22 Ama ıfepu ɪnɪ ı nu mpv, ılena ı lanɣe wakəli tətəyətəyə. Pə taɣa pulv təə, ı ka wəna kə pə tu fəi.

23 Tənaɣa Yesu təma ı ıfalaa sı: Tampana kə ma heeliyi-me yoo maa cəsıyi, liyitee tv ısətaa Kawulaya sɔv və katə kə pə tu fəi.

24 Ma tasəyi-meɣe heeluyı sı: ısəna mpi pə wə yooyoo kə katə sı ı sɔvna pənyalaya púyú na ı lu tə, mpv tətəyə pə wə liyitee tv kə katə sı ı sɔv ıso Kawulaya taa, halı pə tu təe mpv.

25 ı ıfalaa nu təm ntı ılena pə la-wəɣe piti na pá tə sı: Ule awe ka tələna nteɣe-tı ıle?

26 Tənaɣa Yesu nyəna-wə, ılena ı tə sı: Yəlaa kın kə pə fəi pəsuyv. Ama ıso ıle, pə təna tələv kə.

27 Μπόγύ Piyee nəyə təkpaŋ sı: Pepeye taa hiki ıle?

28 Μπόγύ Yesu cə-wə sı: Tampana kə ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, waatu wei Yulu Pəyaya ma maa caya ma teeli kumte təə kə aləsanna taa tə, me mpa ı təŋa-m mə naanɔwa na naale tə, ı kə caya mə kumlee təə tətə, na ı huɔna ıseɣeli kpeka naanɔwa na naaleɣe təm.

29 Na pa təna mpa paa yele pa tɔesi, yaa pa taalənaa, na pa kəyənnaa, na pa newaa, yaa pa caanaa, yaa pa toonaa, yaa pa piya, yaa pa tawa kə ma təə tə, paa hiki mpi mpi pa yela mpv tə pə təm nunɔwa (100). Pəyele paa hiki pa paa nyəm kə weesuyu ŋku ku təŋ tə ku taa.

30 Mpa pa wə lələ kə kaɣana tə pa taa paɣale kə məli waalı. Na waalı nyəma taa paɣale nää məli lələ.

20

Apa nyəma təm

1 ı naa ısəna ısətaa Kawulaya nəyəsənaa təyələ. Səə nəyəlɔ ı kuləna tanəŋ əhula təe təpam sı ı caa apaa nyəma na ı tv ı ləseŋ taale taa.

2 Μπόγύ ı tisaa sı: ılim ı təma maa fəli-meɣe liyitee nyəyəluyv kuləmyyɔ kuləmyyɔ. Ulena ı heeli-wə sı: ı tɔe na ı luŋ ma taale taa.

3 ılim kəma na pə kpa pəcə ılena ı tasa luw na ı maɣana napəli, pəle pa caya yem kə nənəyə tɔe.

4 Tənaɣa ı heela pəle sı: ı tɔe ma ləseŋ taa, maa fəli-meɣe ısəna pə nəyəsənaa tə.

5 Ulena pəle pá tɔe. Μπόγύ səə ɪnɪ ı kəma na ı tasa luw kə ılim sikuyı na ı hiki napələyi mpv tətə. Pə kəma na pə tala ılim huɔv ılena ı tasa lələ kə hikuyı na ı pona ı taale taa tətə.

6 Pə kəma taanaya ılim ılena ı lu na ı maɣana napəli, pəle pa caya nənəyə tɔe. Ulena ı pəəsı-wə sı: Pepe təə kə ı caya yem kə mpv?

7 Μπόγύ pəle pa cə-ı sı: Tə ta hiki wei ı kə kpaɣa-tuyv təmle təyə. Tənaɣa ı təma sı: Ye mpv, ı polo ma ləseŋ taale taa yaa.

⁸ Ilim kɔma na pɛ tɛ ɔlɛna sɔsɔ ɔni ɪ yaa ɪ tɔmlɛ tɔɔ nyɛnllɔ na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Tɔɔ, yaa apaa nyɛma mpɛ na ɪ fɛlɪ-wɛyɛ pa liyitee. Caalɛna mpɛ pa tɛkɛna kpaɣav tɔ na ɪ tɛsɛna mpɛ pa caala kpaɣav tɔ.

⁹ M'pɔyɔ mpɛ ɪ ka hika taanaya ilim tɔ pɛlɛ pa kɔma na pɛ hiki liyitee nyɛɣɛlɔyɔ nyɛɣɛlɔyɔ.

¹⁰ M'pɔyɔ mpɛ pa caala tɔmlɛ taa kɛ sɔsɔ tɔ pa huɔwa sɪ mpɛ pa nyɛna kɛ kɛlɪ panɛ pa nyɛna. Ama liyitee nyɛɣɛlɔyɔ nyɛɣɛlɔyɔ kɛ pa cɛla-wɛ.

¹¹ Sɔsɔ ɔni ɪ fɛlɔyɔ-wɛyɛ mpɛ tɔ pɛ ta maɣa-wɛ.

¹² ɔlɛna pɛ tɔ sɪ: Mpɛ pa kɔma nɔɔnɔ tɔ kalifu kɔlɔm kɛ pɛlɛ pa lapa tɔmlɛ, ɔlɛna ɪ mɛlɪ na ɪ kɛntɪ-tɔyɔ kɔfɛlɔyɔ kɔlɔmɔyɔ na? Pɛyɛlɛ tɛ kana na ilim nyɛɣa-tɔyɔ hatoo tanaɲ tɛɛ.

¹³ Tɛnaya sɔsɔ ɔni ɪ cɔ pa taa lɛlɔ sɪ: Ma taapalɔ, ma ta muɣuli-ɲ se. Ma na-ɲ tu su m'pɔyɔ sɪ ɪ lapa ilim na pɛ tɛm maa fɛlɪ-ɲ liyitee nyɛɣɛlɔyɔ, yaa pɛ taya mpɛ?

¹⁴ Mu nyɛ liyitee na ɪ tɛ ɪ fɛɛ-m. Mɛ nɛkɛna sɪ mɛ cɛla wei pɛ tɛkɛnaa tɔtɔyɔ tɛitɛi ɪsu ma cɛla nyɛ tɔ.

¹⁵ Ma fɛina mpɛaav sɪ mɛ lana ma liyitee kɛ ɪsɛna ma sɔɔlɛa tɔ? Ma lapa kɔpantɔ tɔyɔ pɛ wuki-ɲ yaa?

¹⁶ Tɛnaya Yesu tasaa sɪ: Waalɪ nyɛma kɛ mɛlɪ lɔlɔ, na lɔlɔ nyɛma nɛɛ mɛlɪ waalɪ.

Yesu sɛm na ɪ fem pɛ tɔm tɔtɔ

(Malɛki 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷ M'pɔyɔ Yesu pukaya Yosalem, ɔlɛna ɪ yaa ɪ ifalaa kɛ kɛpɛnɲa kɛ waatɔ wei pa wɛ mpɛaav taa tɔ na ɪ tɔ-wɛ sɪ:

¹⁸ Tɔɔ, tɔ kɛpɛa Yosalem ɪsɛntɔ tɔ, paa kɛpɛa Yulɔ Pɛyaya mɛ na pɛ tɔ kɛtɛlɛa sɔsɛa na ɪsɔ Tɔm sɛyɛsɛlɛa pa niɲ taa. Paa tɔ sɪ pɛ kɔ-m.

¹⁹ Paa tɔ-m ma ta nyɛ ɪsɛnaa niɲ taa, na pɛlɛ pɛ paana-m na pɛ casa-m akpatɛɛ na pɛ ka-m sɛm tesika tɔɔ. Na kɔyɛɛɲ tooso wule maa fɛ.

Saaki na Yohaani pa sɛlɛma mpi tɔ

(Malɛki 10:35-45)

²⁰ Tɛnaya Sepetee pɛyalɛa na pa too pa pola Yesu kiɲ, ɔlɛna pa too lunɲ Yesu tɛɛ na ɪ wiina-ɪ sɪ: La-m kɔpantɔ natɛlɪ.

²¹ Tɛnaya Yesu pɔɔsa-ɪ sɪ: Pɛpɛyɛ n caa mɛ la-ɲ?

ɔlɛna alɔ cɔ-ɪ sɪ: Ma caa sɪ ɪ tɔ sɪ ma pɛyalɛa panɛ pa naalɛ paa caya nyɛ kiɲ kɛ waatɔ wei n kɛ tɔyɔ nyɛ Kawulaya tɔ. Lɛlɔ kɛ nyɛ ntɔyɔɲ tɔɔ, lɛlɔ kɛ nyɛ mpɛtɛɲ tɔɔ.

²² M'pɔyɔ Yesu cɔ-wɛ sɪ: ɪ tɛ nyɛ mpi ɪ sɛlɛmɛyɪ tɔ yɛɛ? ɪ pɛsɛyɪ na ɪ tɔyɔ wahala sɔsɔ wei maa tɔyɔ tɔ? Tɛnaya pa tɔma sɪ: Tu pɛsɪ.

²³ ɔlɛna Yesu cɔ-wɛ sɪ: Tampana ɪ kɛ tɔyɔ wahala sɔsɔ wei maa tɔyɔ tɔ. Ama pɛ taya mɛ lɛsɛyɛna mpɛ paa caya ma ntɔyɔɲ tɔɔ, na mpɛ paa caya ma mpɛtɛɲ tɔ tɔ. Mpɛ pa tɔɔ ma Caa tayana lɔna anɪ tɔ pɛlɛ pa kɛna a nyɛma.

²⁴ Yesu ifalaa naanɔwa wei pɛ kaasaa tɔ pɛlɛ pa nɛ mpɛ, ɔlɛna pa taa wuna Sepetee pɛyalɛa mpɛ pa naalɛ.

²⁵ Tɛnaya Yesu yaa pa tɛna na ɪ tɔ-wɛ sɪ: ɪ nyɛmɛ sɪ mpɛ pa kɛ yɛlɛa awulɛa tɔ, pɛlɛ pa tɛki kawulaya kɛ lɛlɛa tɔɔ. Na mpɛ pɛlɛ pa kɛ kɔfɛlɛa tɔ, pɛlɛ pa ɲmakɛlɔyɪ sɛkpɛma.

²⁶ Ama pɛ fɛi sɪ pu wɛɛ m'pɔyɔ mɛ kiɲ. Nti tɔyɔlɛ sɪ, ye mɛ taa wei ɪ caa ɪ la sɔsɔ kɛ mɛ hɛkɔ, pɔntɔ ɪ pɛsɪ mɛ pɛyalɔ.

²⁷ Na ye mɛ taa nɔyɔlɔ ɪ caa ɪ la mɛ nɔyɔ tɔ, pɔntɔ ɪ pɛsɪ mɛ yom.

²⁸ Mpu tətəγə Yulv Pəyaya má, ma ta kəw si má təγə cəcəele. Ama ma kəmayə si má pəsi yəlaa tənə təmle tv, na má ha ma weesuγu na pə cə yəlaa payale ke pa yomle taa.

*Yesu kuluyu ke yulvmaa naale ise
(Maləki 10:46-52; Luku 18:35-43)*

²⁹ Waatv wei Yesu luna Yeliko icate taa tə samaa tuutuuma təηa i waali.

³⁰ Pə pamna yulvmaa naale ka caya mpaav nəγə. Pa nuwa si Yesu tənə nte, lēna pá svv koou si: Tafiiti Pəyalv, Tacaa, nyəni tá pətətəle.

³¹ Tənaya samaa kaləna-we na pá heeli-we si pa su. Ama pəle pa səsə koou ke səsəm si: Tafiiti Pəyalv, Tacaa, nyəni tá pətətəle.

³² Mpuγə Yesu səηa na í yaa-we na í pəsə-we si: I caa ma la-meyə-we?

³³ lēna pəle pa cə-i si: Tacaa, tə caa ké si n kuli tá ise.

³⁴ Mpuγə pa təm lapa Yesu ké pətətəle na í takı pa ise na pá svv nav ke tənə inəγi kpaakpa na pá təη i waali.

21

*Yesu caya kraηaya
(Maləki 11:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)*

¹ Mpuγə pa tala Petafasi ke Olifinaa puγv təw. Waatv inı tə pa fei pooluη na Yosalem. Tənaya Yesu tila i ifalaa naale si:

² I polo icate nte tə we mə nəγə təw tə tə taa. Ye í tala tə taa ké kpaakpa í ká ná pa tv kraηaya toto nəγəlv na i pile ke i kiη, í heeti-si na í kəna-m.

³ Ye nəγəlv í pəsə-me si pulv, í cə pəntv si Tacaa caakəna. Ye í cə mpu paa yelemə na í tənə.

⁴ Pə lapa mpuγə si pə la nti Iso kuyəγətətv teləsvlv ka yəγətə tə si:

⁵ I heeli Siyəη icate nyəma si,
í nyəni, mə wulav kəη mə kiη,
na í caya kraηaya toto təw, na í we təpamm.

Nn na í caya kraηaya pəyaya təw.

⁶ Mpuγə Yesu ifalaa mpa i tilaa tə pa tēwa na pá lá isv í keesa-we tə.

⁷ Mpuγə pa kəna kraηaya toto inı na i pile, na pá kraηa pa wontu na pá pə si təw, na Yesu kra na í caya pə təw.

⁸ Na yəlaa payale ke səsəm náá pə pa wontu ke mpaav taa. Lēlaa náá cə akəw na pá pə mpaav taa.

⁹ Samaa wei i ka we Yesu nəγə təw na wei i ka we Yesu waali tə pəle pa təηna yəγətəγv na nəəsı səsəənsı si: Paa wei í tv Tafiiti Pəyalv ke teeli. Iso í wee wei i kəηna Tacaa təη tə i waali. Paa wei í tv Iso ké teeli ke isətəa.

¹⁰ Yesu kəma na í svv Yosalem taa, lēna icate la yuη təkemm, na yəlaa pəsəγi si: Aweγe ye?

¹¹ lēna samaa cə si: Kalilee Nasaleti Iso kuyəγətətv teləsvlv Yesu ké.

*Yesu ke Iso təsēle taa
(Maləki 11:15-19; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)*

¹² Mpuγə Yesu svv Iso təsēle taa na í təγəni pa tənə mpa pa pēetayaa na mpa pa yakaya tə. Na í pəsi liγitee yəkəlaa taapələnaa ke alele na alukukunaa pēetəlaa kpelası tətə.

¹³ lēna í tə-we si: Pa ηmaawa Iso Təm taa ké si: Paa yaa ma təyaya si Iso təsələməle. Ama mə pəsəna-keγe ηmulaa təyaya.

¹⁴ Mpuγə yulvmaa na sekəllaa pa pola Yesu kiη ke Iso təsēle taa na í lá na pá hiki alaafəya.

¹⁵ Isu Yesu lapa piti tōma ke mpv, na pə kaasi na piya náá yəgətəgəna nəsisi səsənsi ke Isə təsele taa si: Paa wei í tu Tafiiti Pəyalv ké teeli tə, pə ta maya kətəlaa səsaa na Isə Təm seyesəlaa nté.

¹⁶ Tənaɣa pa pəssa Yesu si: N nuki nti pa yəgətəgi tə? Uena Yesu náá cə-we si: Ee, ma nuki. Ḿpógó í pəssa-we si: I ta kaləta Isə Təm taa ké timpí pa ŋmaawa si: Piya səkpesi na ahulvmmnaa nəsisi taa ké n yelaa na nyá sam luna tə yee?

¹⁷ Pə waali ké í yela-we na í lu na í se pa ícate, na í polo í ssv kuyəŋkuyə Petanii.

Fiki tvgv mpusi təsvvgv

(Maləki 11:12-14,20-24)

¹⁸ Kv fema uena Yesu kuli na í mələgi ícate taa, uena nyəgəsi kra-i mpaav.

¹⁹ Ḿpógó í loosa fiki tvgv ke mpaav nəgə. Uena í polo na í mayana hatv tike. Tənaɣa í tōma fiki tvgv si: N kaa tasa pile ləlvvgv ke paa pəcə.

Uena tvgv ŋkv kv wuli tənaɣa kprakpaa təwəŋwəŋ.

²⁰ Yesu ifalaa ná mpv, uena pə la-wege səgəntv ke səsəm. Uena pá pəssi Yesu si: Isənaɣa pə lapa na fiki tvgv ŋkv kv wuli kprakpaa ke mpv?

²¹ Tənaɣa Yesu cəwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəgi, ye í tu Isə ké naani na í tá lá sika, pə taya mpi ma lapa fiki tvgv kune tə pə tike ké í ká la. I pəsəgi na paa pulaya kané í tə-ke si ká kpesi na ká hoti tənku taa, pə laki ké.

²² Ye í wena naani pə təna mpi í sələməgi si Isə í la-me tə, í laki-meye-wəgi.

Yesu pəsvvgv təm

(Maləki 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ Ḿpógó Yesu ssv Isə təsele taa na í niki seyesvgv. Uena kətəlaa səsaa na Yuta nyəma taa səsaa polo na pá pəssi-i si: Kanjante ntege n makí nyá taa na n laki isəntə? Yaa awe tu ha-ŋ pə mpaav?

²⁴ Tənaɣa Yesu cəwa Yuta səsaa mpe si: Təv, ma mayamaya maa pəssi-meye təm kulvmtv təkəŋ. Ye í cə-m uə, maa heeli-meye kanjante nte ma makí ma taa na má laki isəntə tə.

²⁵ Isə yaa yəlaa tilina Yohaani si í səkki yəlaa ke Isə lvm? Ḿpógó pa mayasa-təgi pa taa pa tike.

Uena Yuta səsaa mpe pá tə si: Ye tə tōma si Isə tilina-i, í ká pəssi-tv si na pepe təv ké tə ta mv í təm uə?

²⁶ Pəyele ye tə tōma si yvlv tilina-i kəlv, tə wena samaa səgəntv. Pə taya pulv təv, pa təna pa nyəma si Yohaani ké Isə kuyəgəttv teləsvlv ké.

²⁷ Ḿpógó Yuta səsaa mpe pa pəsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənaɣa Yesu ná cə-we si: Anjhaa, má kaa heeli-meye kanjante nte ma makí na má laki isəntə tə.

Apalv na í pəyalaa naale pa təm

²⁸ Ḿpógó Yesu tasa Yuta səsaa mpe si: I na-wege tənə tə taa? Apalv nəgəlv ka wenna pəyalaa ke naale. Uena í heeli ləlv si: Akele polo na n hala ma ləseŋ taale taa ké saŋa.

²⁹ Tənaɣa pəyalv cə-i si: Ma kaa polo. Pəle pə waali uena pəyalv kəv í layasi həwəe na í polo.

³⁰ Ḿpógó pa caa íni í polaa na í heeli ləlv ke mpv tətə. Ué si: Təv yaa, paapa. Ama í ta polo.

³¹ Pa naale pa taa awe lapəna ntege í caa luyv tee nyəntv? Ḿpógó Yuta səsaa cə-i si: Kancaalaya nyəŋ. Tənaɣa Yesu tōma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəgi, lampuu mvlv na wasəŋkalənaa ká tee-meye nəgə ke Isə Kawulaya taa.

³² Pə taya pulv təv, Yohaani ná kəma si í húləgi-meye mpaav kupaŋkv na í kisi í təm mvvgv. Ama lampuu mvlv na wasəŋkalənaa ná mv í təm. Paa na mə kəma na í ná ḿpógó waali waali tə, í tá tə si í layasəgi mə taa həwəe na í mv í təm.

Təmlə nyəma asayaa təm
(*Maləki 12:1-12; Luku 20:9-19*)

³³ M'p'og' Yesu tasa Yuta səsaa mpeye yəgətuyu si: I nu, ma sɛɛki-mɛye iso lɛlv. Səsə nəgəlv i ka sənə lɛsɛŋ kɛ taale təcu na í ŋma kolunja na í cəəna. Na í lá timp'i i ká nyaasəxi pə ləm tə. Na í ŋma akele tan̄kau wei i təə pa sən̄əxi na pá fɛŋiyi tə. I tɛma mpv ilɛna í caa yələa na í su tə taa, ilɛna í tɛɛ yɛla.

³⁴ Pə kəma na pə tala tɛŋ in̄i i kooluyu waatu, ilɛna í kusɪ i tillaa napəli si: I polo ma təmlə nyəma kin̄ na pá cɛle-m ma tete.

³⁵ Tənaya təmlə nyəma mpe pa kra i tillaa mpe na pá má lɛlv kɛ teu, na pá kv lɛlv, na pá yoo lɛlv kɛ pɛɛ.

³⁶ M'p'og' səsə in̄i i tayana tillaa lɛlaa kɛ kusuyv kɛ payalɛ na pə kəli kancalaya nyəma. Ilɛna təmlə nyəma tasa pɛlɛyɛ lapv kɛ teitei isu paa lapv kancalaya nyəma tə.

³⁷ Tənaya i tɛɛsa i pəyalv kɛ tiluyv, na í hovki si paa nyá i pəyalv isələ.

³⁸ Ama təmlə nyəma ná kəma na pá loosi i pəyalv, ilɛna pá heeli təma si: I loosiyi kpancoou tv kəŋna nte? I kəə na tə kv-i na i taale pəsi tá nyəntɛ.

³⁹ Tənaya pá kra-i, na pá ləsi-i taale na waalı na pá kv-i.

⁴⁰ Tənaya Yesu pəəsa Yuta səsaa mpe si: Taale tv í kəma na í kəə, isənaya i ká la təmlə nyəma panɛ?

⁴¹ M'p'og' Yuta səsaa cə Yesu si: I kaa nyəni yələa asayaa panɛ pa pətətələ. Ama i kovv-wɛyɛ, na í kraya taale na í cɛla lɛlaa mpa pə tala pə waatu paa cɛle-i i tete tə.

⁴² Tənaya Yesu pəəsa Yuta səsaa si: I tá kaləta nti pa ŋmaa Iso Təm taa tə yɛɛ? Pa ŋmaawaya si:

Pələ nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lə tə,

ńtɛ tə tə kəlv ŋmatv təna mələa na tə sən̄.

Mpi Tacaalapa na tə nyənəxi na pə wɛ-tuyv piti təgələ.

⁴³ M'p'og' Yesu tasa-wɛ si: Pə təə kə ma heeliyi-mɛ si paa lɛɛki-mɛye Iso Kawulaya na pá cɛla-kɛyɛ yələa mpa pa muna ka təmlə tə. [

⁴⁴ Ye pə cəpa wei na í hoti pələ ntɛ tə təə, tə pətətəxi-i kə, i kaa wɛɛ hiiu. Yaa pə cəpa yulv nəgəlv na pələ ńtɛ tə nyək-i, tə taaləxi-i na atɛyɛ.]

⁴⁵ Kətələa səsaa na Falisanaa pa nu mpv, ilɛna pá nyi si mpeye Yesu sɛɛna iso in̄i.

⁴⁶ Tənaya pa svv mpaav pɛɛkvuyv si pá kra-i. Ama pa nyamna samaa. Pə tayə pulv təə, pɛlɛ pá nyənaya Yesu kə Iso kvəgətvtv teləsvlv kə.

22

Mpa pa yaa təgəv na pá kisi tə
(*Luku 14:15-24*)

¹ M'p'og' Yesu tasa isənnaa sɛɛv kɛ mpa pa nukaya i təm tə si:

² I naa isəna isətta Kawulaya nəgəsənnaa təgəlv. Wulav nəgəlv i lapəna təgənaya kɛ i pəyalv alv krayav təə.

³ M'p'og' i tila i təmlə nyəma si: I polo í yaa mpa ma lapa təgənaya tə. Tənaya pɛlɛ pa kisa kəntɛ.

⁴ Ilɛna í tayani kvfama kɛ tiluyv si pá heeli mpa i yaa təgəv tə si: Ma kv naan̄ kataasi na wontu nim nyəntv, na pə təna pə tɛma piv na pə caya. Pá kəə na pá təgə ma akpayalɛ təgənaya.

⁵ Ama mpa pa yaa mpv tə pa taa nəgəlv ta kɛ. Paa wei i tɛɛ i nyəŋkv kə. Inɛyɛ ilɛ i taale, inɛyɛ ilɛ i kvaykv.

⁶ Pə kaasi lɛlaa na pɛlɛ pá kra tillaa mpe na pá hólí-wɛyɛ kan̄kan̄si na pá kv-wɛ.

7 Tənaɣa pə lapa wulav ke páná na í tili ı yoolaa sı pá kv yulvkuɫaa mpe, na í sə pa ıcafe.

8 ı tema mpv ılena, í heeli ı təmle nyéma sı: Təv, akpaɣale təɣənaɣa puwa. Pəyele mpa ma yaawa tə pa laŋaa.

9 Mpv tə í polo nənəssi səsənsı tee na pa təna mpa ı ká ná tə í yaa-we sı pá kəw na pá təɣə.

10 Ḿpúgú pəle pa teeɣa nənəssi tee na pá koti pa təna mpa pa nawa tə, asaɣaa na pə kvpaama ke mpv, na yəlaa su acima kutuluɣu.

11 Ḿpúgú wulav sɔwɣa sı ı naa mpa pa pola təɣəv tə. ılena í mayana nəɣəlv, ı ta suu akpaɣale wontu.

12 ılena í pəssi-ı sı: Ma taapəlv, ısənaɣa ń sɔv cəne na ń tá suu akpaɣale wontu? Apəlv ıni ı ta cə sı pəlv.

13 Tənaɣa wulav heela ı təmle nyéma sı: ı həkə ı niŋ na ı nəɣeɣe na í polo í pəti-ı səkpetvɣv taa. Tənaɣa ı ká casa kapusi na í nyasəɣı ı təɣı kela.

14 ılena Yesu tə sı: Pa yaa paɣale, ama pəcəɣə pa ləsaa.

Lom wulav səsə lampuu təm

(Maləki 12:13-17; Luku 20:20-26)

15 Ḿpúgú Falisanaa caɣaa na pá seɣesi ısəna paa nyı Yesu ké katəka na təm kvpəssvɔv na pá hiki-ı tə.

16 Ḿpúgú pa tila pa ıfala taa napəli na Heləti kpekəle nyéma napəli tətə sı pá polo na pá tə Yesu sı: Taca, tə nawa sı tampana ke n yəɣətəɣı na ń seɣesəɣı teu, na ısəna mpi pə mayamaya ısə caa sı yəlaa í la tə pə tampana ke n heeliɣı. Nn nyaŋna nti yəlaa hvv tə, na nn paasəɣəna təw, pəcó nn fayasəɣı yəlaa.

17 Pə we mpv tə, ta mpaav taa pə mɔna pá felı lampuu ke Lom wulav səsə na? Heeli-təɣv nti n hvvki tə.

18 Ama Yesu ná tema nyəm ke pa hvweɣe asaɣeɣe. ılena í pəssi-we sı: Cəsəlaa me, pepe təw ké í nyəkı-m katəka.

19 ı hvli-m liɣıtee wena í feləɣı lampuu tə na má ná.

Ḿpúgú pa ləsa liɣıtee nyəɣəlvɣv na pá cəle-ı.

20 ılena í pəssi-we sı: Awe nyvɣv fotoo na ı hətə ke pa ŋmaa pə təw cəne?

21 Ḿpúgú pa cə-ı sı: Lom wulav səsə ké.

Ḿpúgú Yesu ná cə-we sı: Ye mpv í cəla Lom wulav səsə ke mpi ı ti tə, na í cəla ısə ıleɣe mpi ılé ı ti tə.

22 Pa nu təm təne ılena pə la-weɣe piti ke səsəm. Na pá yeɣe-ı na pá tee.

Tu sı na tə fe na tə weɣe ısəna tə

(Maləki 12:18-27; Luku 20:27-40)

23 Ḿpúgú kvyakv ŋkv kv mayamaya Satusee nyéma napəli pa kəma Yesu kiŋ. Satusee nyéma mpe pa tənaɣana sı paa pə la ısəna sətəa kaa te na pá fe. Ḿpúgú pa pəssa Yesu

24 sı: Taca, Moisi ka təma sı ye yulv í səpa na í feina pəyaya, ı neu həŋ ı alv ke leelu na í hikina ı taalv səlv ke piya.

25 Təv, yəlaa naatosompəɣəlaya ka we tá həkə, yulv na ı newaa. Ḿpúgú taalv kpaɣa alv ılena í sı, ı feina pəyaya. ılena ılé ı neu hə leelu.

26 Ḿpúgú naale nyəŋ səpa, pəyaya feı, na tooso nyəŋ tətəɣə mpv. Haləna pə polo pə sıɣıli pa naatosompəɣəlaya ŋke ka tənaɣa mpv təpai, nəɣəlv ta hikina-ı pəyaya.

27 Pə waalı ké alv ıni ılé ı teesa səpv.

28 Təv, sətəa fem wule pa taa aweɣeɣe alv tv? Mpi tə, pa naatosompəɣəlaya ıni pa təna pa kpaɣana-ı alv.

²⁹ Μρύγύ Yesu cə Satusee nyéma mpe si: I ta nyi Isə Təm na i tonj təγə pə liyitiyi-me.

³⁰ Mpi tə, waatu wei sətəa ká fe tə, akpayale təm kaa weε. Ama apalaa na alaa paa weε ké isu isətəa tillaa wεv tə.

³¹ Ye sətəa fem təm ilε, í ta kala nti Isə heela-me tə yeε? I təmaγa si:

³² Ma ké Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə ké. Isə ké weesuγu nyéma nyəγ ké, i ta ke sətəa Isə.

³³ Yəlaa samaa wei i nu Yesu seγesuyv ηku tə, pə lapa-weγe piti.

*Isə kusəsutv taa səsəəntv
(Maləki 12:28-34; Luku 10:25-28)*

³⁴ Waatu wei Falisanaa nuwa si Yesu lapa na Satusee nyéma ta hiki kuvəcətv ilena pá koti.

³⁵ Ilena pa taa Isə Təm seγesəlv nəγəlv í kəə si í kuuki Yesu nəγə. Ilena í pəəsi Yesu si:

³⁶ Tacaa, Isə kusəsutv taa təm ntiγile səsəəntv?

³⁷ Tənaγa Yesu cə-i si: N ká səəli Tacaa nyá Isə na luγu kulomuyv na nyá ləsaγa svv-i təmamam.

³⁸ Kusəsutv taa səsəəntv nté, na nti tə kələna tə təna.

³⁹ Na kukələtv lentv tətəγəle, si n ká səəli nyá təγəntəle ke isu nyá ti.

⁴⁰ Təm naale inε i təə ké Moisi kusəsutv təna na Isə kuvəγətv teləsəlaa təm təna səηaa.

*Tafiiti pəγaγa nté Mesii
(Maləki 12:35-37; Luku 20:41-44)*

⁴¹ Falisanaa kota mpv, ilena Yesu pəəsi-we si:

⁴² I hvv suweγe Mesii təə? Awe ləlvəγv tv ke-i? Μρύγύ pəle pa cə-i si: Tafiiti ləlvəγv tv ké.

⁴³ Tənaγa Yesu pəəsa-we si: Ye pə we mpv, ilε isənaya pə lapa na Feesuyv Nəηηtv náá lá na Tafiiti yaa-i si Tacaa? Pə taya pulv təə, Tafiiti yəγətaa si:

⁴⁴ Tacaa Isə heela ma Səəə si,

cayə ma kəηkəη taa,

haləna má kəna nyá kolontunaa ke nyá nəəhεε tεε.

⁴⁵ Ye Tafiiti ná yaa-i i Səəə, ilε isənaya Mesii ná məlaa na í ké Tafiiti ləlvəγv tv tətə?

⁴⁶ Pa taa nəγəlv ta pəsi na í cə. Pə kpayav kuvaku ηku tə nəγəlv u nyuləγi si i pəəsiγi-i təm.

23

*Falisanaa na Isə Təm seγesəlaa tooluyv
(Maləki 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46)*

¹ Μρύγύ Yesu heela samaa na i ifalaa si:

² Isə Təm seγesəlaa na Falisanaa təmle nté si pá kéésí yəlaa ke Moisi kusəsutv.

³ I ká nuna-weγe teu na í la pə təna mpi pa heeliyi-me si í la tə. Ama í taa la isu mpe pa maγamaya pa laki tə. Pə taya pulv təə, nti pa seγesəγi tə, pə taya ntəγi pa laki.

⁴ Pa kprakəγi səγəla yvη nyəna na pá svkəγi ləlaa. Pəyele mpe paa caa si pá tu taa-weγe taav maγamaya.

⁵ Pa laki pə tənaya si yəlaa í na-we. Pə təə ké pa ηmaaki Isə Təm loosi na pá tvγi, na pá kəəki pa kpaivnaa təcηcηη.

⁶ Acima taa səsaa səsaa təcayale ke pa preekəγi na pá cakv. Na Yuta nyéma təkotilenaa taa teeli teeli təcayale ke pa preekəγi.

⁷ Pa səəla pá sēeki-weγe samaa taa ké na pá lunjiv na pá yaaki-we si ta caa ta caa.

⁸ Ama me, í taa yelee na pá yaa-me si ta caa ta caa. Pə taya pulv təə, mə təna ı we teitei ké, na mə Səso nté kulvm.

⁹ ı taa yaa ate cəneye nəyolv si mə caa. Pə taya pulv təə, mə Caa we kulvm ké təkəŋ, na inəyəle wei ı we isətaa tə.

¹⁰ ı taa yelee si pá yaa-me ye səso səso. Pə taya pulv təə, mə Səso we kulvm ké təkəŋ, inəyəle Mesii.

¹¹ Mə taa səso í pəsi mə təmlə tı.

¹² Wei í kpaasa ı ti paa tisi-ı, na wei ı tisiyi ı ti paa kusi ı nyuyv.

Falisanaa waalı kuluyu

(*Maləki 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47*)

¹³ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we waiyo. ı təkəyi yəlaa ké isətaa Kawulaya. Mə mayamaya ı suuki, pəyele ı yeki si mpa pəle pa luyv wee tə pá suv.

[
¹⁴ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we waiyo. ı ləkəyi leelaa ké pə təna mpi pa wəna tə, na í sələməyi Iso na pá tayaləyi si pá hólí si meye kupama. Pə təə ké í ká te na í ná katatəlaya nav napələyi teu.]

¹⁵ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we waiyo. ı cəki katenə təna, na pá kpeŋna tenku təə si í hiki Iso seelv kulvm mayamaya təkəŋ. Na í tu hika-ı kəlv, í lapi-ı isayav. Haləna ílé í nəyəsəna tənəsəle səsole taa suv na pə kəli ısu meye təm naale.

¹⁶ Mpa me í həŋ lelaa pəyele mə ıse naa naa tə, mə təm we waiyo. ı təŋ si ye yolv tuuna Iso təsele səsole pə we ısu ı ta tuu kele. Ama ye ı tuuna Iso təsele səsole taa wola ıle ı tuuwayale.

¹⁷ Ama mə kumeləntv na mə yulvmle təwa yoo. Pepe kəlaa? Wola yaa Iso təsele səsole nte tə lapa wola inəyi kate pulv tə?

¹⁸ ı yəyətəyi tətə si ye yolv í tuuna kətaya təlate pə we ısu ı ta tuuna kele. Ama ye ı tuuna mpi pə mayamaya pa lapa kətaya na pə we kətaya təlate ıle ı tuuna kele.

¹⁹ Yulvmaa me, pepe kəlaa? Kətaya təlate yaa kətaya nyəm mpi kətaya təlate laki na pá pəsi kate pulv tə?

²⁰ Ye yolv tuuna kətaya təlate, ı kpeŋna pə təna mpi pə we kətaya təlate taa təyə na í tuuna.

²¹ Yolv í tuuna Iso təsele səsole, ı kpeŋna Iso wei ı cakı Iso təsele nte tə taa təyə na í tuuna.

²² Yolv í tuuna isətənyv, ı kpeŋna Iso kumte na Iso wei ı caya tə təə təyə na í tuuna.

²³ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we waiyo. Ye ı hika nyutu nti pa yaa səmanti na fenuwili na kuməŋ, í ləsəyi pə həyələŋ naanvwa taa kulvm na í celəyi Iso. Pə kaasi na í ləkəna mə lumasi waalı ké kusəsutv taa səsoəntv. Tələyele siyisuyv na kupantv na tampana tənyv. Pécó təleye pə muna í seesəna ısele. ıle í taa səə həyələŋ naanvwa taa kulvm ınu ı təə.

²⁴ Mpa me í həŋ lelaa, pəyele mə ıse naa naa tə, ye ı na mə lum taa ké kacəka í ləsəyi ké. Ama ye yooyoo ıle, í kpeŋtəna na í li.

²⁵ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we waiyo. Iyisi na nyənası waalı ké í nyaaləyi təlalai, na si taa suna mə kəŋmuləm na mə isayətu hūwee.

²⁶ Falisanaa yulvmaa me, pə wee si iyaya taa ké í ká nyaalı na í kpenna waalı, na pə təna pá la tənəŋ.

²⁷ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we waiyo. ı wee ké ısu pəlaəŋ wei pa hóləsaa na ı nyənyv we teu, na ı taa suna mūwa na kusəyətə nti tə təna tə.

²⁸ Mpu tətəyɔ́ í wɛɛ, yulɔ́ í nyəna-meyɛ isentəɔ́, ɪ təŋ ké sɪ í ké kɔpama. Ama mə taa ɪɛ, ɛɛsuyɔ́ na ɪsəyatu pə maɣaləna.

*Yesu kpaalɔyɔ́ kɛ Falisanaa na Iso Təm seɣesəlaa
(Luku 11:47-51)*

²⁹ Iso Təm seɣesəlaa na Falisanaa, ɛɛsəlaa mɛ, mə təm wɛ waiyo. ɪ taɣanəyi Iso kuyəyətutu teləsəlaa pələaŋ kɛ teu təmammam, na í lakɪ kacəka kɛ mpa pa təŋa tampana tɔ pa pələaŋ.

³⁰ Na í təŋ sɪ: Ye tu wɛ waatu wei ta caanaa kukaya Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpe tɔ, tə taa təŋ-wɛ na tɔ́ kɔ-wɛ.

³¹ Na nɪpɔ́yú í hɔləyənə sɪ í ké mpa paa kɔwa Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpe tɔ pa piya.

³² Mpu tɔ, pa akpaa kɛ í təŋəyi, na mpi pɛɛ paa caalaa na pá su tɔ mpəyi í tɛɛsəyi.

³³ Tɔmaa piya mɛ, akalanaa mɛ. ɪ təŋ tɔ, í tá ké tənəsəɛ səsəɛ taa sɔɔlaa nte?

³⁴ Pə tɔ́ ké ma heeliyi-mɛ sɪ í nu yoo. Maa tili Iso kuyəyətutu teləsəlaa na layatɔnaa na ɪɛkullaa kɛ mə kin. ɪ ká kɔ lɛlaa kɛ kɔkuyɔ́, na í ká lɛlaa kɛ səm tesikasɪ tɔ́. ɪ ká ma lɛlaa kɛ akpatɛɛ kɛ mə təkotilɛnaa taa na í təŋ na í pɛɛki-wɛyɛ acaɛ taa.

³⁵ Mpa paa kɔwa yem kɛ tulum tɔ, mə nyəŋ taa ké pa kɔlaa ɪsəyatu ká məli. Pə kpaɣau yulɔpan Arɛɛli kuyɔ́ na pə polo Palasii pəyalɔ́ Sakali wei í kɔ katɛ taa katɛ na kətaya tɛlatɛ pə heku tɔ ɪ nyəm tɔ.

³⁶ Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo maa ɛɛsəyi, kaɣana nyəma nyəŋ taa ké pu tɛna.

*Yosalem yəkuyɔ́ təm
(Luku 13:34-35)*

³⁷ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyɪ Iso kuyəyətutu teləsəlaa, na nyá taa tətəyɔ́ pa yooki Iso tillaa kɛ pɛɛ na pá kuyɪ. Təm paɣalɛ kɛ ma sɔɔlaa sɪ ma kpɛyeliyi nyá taa yəlaa tənə təkotokoto ɪsu kantuyɔ́ papuyɔ́ kɔ piya tɔ́ tɔ. Ama pa kisaa.

³⁸ Tɔ́, mə təyaya ká təkɪ kaav təkpataa, nəyɔ́ɔ́ kaa paasənə-kɛ.

³⁹ Pə tɔ́ ké ma heeliyi-mɛ təfoo sɪ, pə kpaɣau saŋa tɔ́ í kaa tasa-m keesuyɔ́. Haləna pə tala wɔɛ nte í ká tɔ́ sɪ: Iso í sənə Taca tillu tɔ́.

24

*Iso təsɛɛɛ wakəɔyɔ́ təm
(Maləki 13:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Yesu luna Iso təsɛɛɛ taa na í təŋna tɛɛv, ɪɛna ɪ ifalaa kpətənə-ɪ na pá hɔli-ɪ Iso təsɛɛɛ nmatv.

² Tənaya Yesu təma-wɛ sɪ: Ntəŋ í nawə pə tənə ɪsəntə? Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo maa ɛɛsuyɔ́, pə kaa kaasɪ pələ lɛntɛ na tɔ́ tənə lɛntɛ tɔ́, paa tusi pə tənə.

*Mpi pə lapv ká hɔli antulinya tɛm tɔ
(Maləki 13:3-13; Luku 21:7-19)*

³ Yesu kəma na í caya Olifinaa puyɔ́ tɔ́, ɪɛna ɪ ifalaa fayasɪ na pá pəɔsɪ-ɪ sɪ: Heeli-tuyɔ́ kuyənku mpu ɪnɪ pu la tɔ́. Nmaatəɛ nteyɛ pu hólɪ na tə nyənə nyá kəntɛ na antulinya tɛm.

⁴ Mɔ́pɔ́yú Yesu ɛɔ́ ɪ ifalaa sɪ: ɪ la laakali, í taa yeɛ na nəyɔ́ɔ́ kəɔ́ na í tolisi-mɛ.

⁵ Mpi tɔ́, paɣalɛ ká kəɔ́ na pá ha pa təyɪ ma hətɛ sɪ mpɛyɛɛ Mesii. Halɪ paa tolisi paɣalɛ.

⁶ ɪ ká nu yooŋ təŋ kɛ mə ɛəɔ́ mə ɛəɔ́. Paa heeliyi-meyɛ pooluŋ yooŋ təmnaa. Ama í taa yeɛ na mpu ɪnɪ pə ɛɛ mə laŋa. Pə wɛɛ sɪ mpu ɪnɪ pələ pu la ké. Ama waali waali ké antulinya náá kəɔ́ na í təŋ.

⁷ Tetu katenja lenka ká yoonaa lenka nyóma, kawulaya lenka ká kuli lenka tóo. Nyóyósi ká la tiiliwe tiiliwe, tetu ka sele tiiliwe tiiliwe tóto.

⁸ Póne iní pə təna pə wəna isu alv lólvu na pə caali-í wuu ke sənyənyə tó.

⁹ Yəlaa ká kuli na pá hólí sí pá tv-meyə konyənyə, na paa kv-me. Katenja təna yəlaa taa ká kpaa-meyə ma tóo.

¹⁰ Yəlaa payale ká ló Isə seev təm ke waatu iní, na paa lu təma waali, na pa taa kpaa təma.

¹¹ Isə kuyəyətutu teləsəlaa pəpətonaa ká lu payale na pá tolisi yəlaa ke səsəm.

¹² Isayatu ká tóo səsəm səsəm, haləna yəlaa payale səlvyu ká pasa.

¹³ Ama ye wei í nyaya apalutu na í tala tənaya, pəntu nyuvu ke pu ya.

¹⁴ Pə wəe sí paa kpaali Isə Kawulaya Laapaali Kupañ ke antulinya təna taa ké na paa piitim mpi pə nu. Ye pə təma mpyóyó lapu ke antulinya ka tē.

Acaalətv təm

(Maləki 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Mpyóyó Yesu təma sí í ká kəo na í ná acaalətv taa acaalətv nti tə təm Isə kuyəyətutu teləsəlv Taniyeli ka yóyótaa təyó kate taa. Wei í kaləyi tó í cəkəna-təyi teu.

¹⁶ Mpu iní tó, mpa paa wə Yuta tó pá se na pá kpa póyó.

¹⁷ Ye pə mayana wei na í wə kutuluvu tóo na í tiíwa, í taa tó sí í svuki təyaya na í kpaya í pulv.

¹⁸ Na wei pu mayana í wə taale tó í taa tó sí í kpen í tē na í kelí í kpaí.

¹⁹ Ahusitonaa na asəny təm ká la waiyo ké waatu iní.

²⁰ Í sələmi Isə na mə kvseu kvne kv taa pamsəna watu waatu yaa kvyakv kvhəsvyvu wule.

²¹ Pə taya pulv, waatu iní wahala ká la səyəntu ke səsəm pə tu fei. Pa ta nata wahala iní í taka ke hatoo antulinya kancaalaya na pə kəo saña, na pa kaa tasa í taka ké nav.

²² Na ye pə taya isu Isə hvvwa sí í ká pasa kvyeeny iní tóo, nəyólv kaa tuli-ti. Ama í pasa pə kvyeeny inəyi yəlaa mpa í ləsa tó pa tóo.

²³ Na ye yulv təma-me sí: Í nyəni, Mesii wə cəne yaa cəne, í taa nu.

²⁴ Pə taya pulv tóo, Mesiiinaa na Isə kuyəyətutu teləsəlaa pəpətonaa ká lu na pá lá kəkəlv nyəmnaa na piti təma. Halí ye paa pəsaya pa puyusiyi mpa pa mayamaya Isə ləsa təyó.

²⁵ Tóo, ma laalaa na má kpaali-meyele.

²⁶ Mpu tó ye pa kəma na pá heeli-me sí: Í nyəni, í wənnə nteye wulaya tetu taa, í taa polo. Yaa sí, iní í nmeləna nteye cəne, í taa nu.

²⁷ Yulv Pəyaya ma ma kənte ká la ké isu tev nyəyəsuyv hatoo tev kite tē na pə kaləsəna kv nəyó tó.

²⁸ Timpi pulv səpa na pə həntaa tó tənaya yepeləkunaa kotiyi.

Yulv Pəyaya kənte

(Maləki 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Wahala kvyeeny iní í teeki kpakpaa tó, ilim ká sí təkpitii, isətv kaa tasa hvlvmyvu. Isətvlvnyasi ká luna isətaa na sí hoti. Pu ciyiti isətaa kəkəlvnaa.

³⁰ Waatu inəyi paa nu Yulv Pəyaya má ma tan ke isətvntuyv taa. Katenja təna taa yəlaa ká kpa pa lanja na pá wii səsəm. Paa na Yulv Pəyaya má ma səny isənyəntuyv tóo na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli.

³¹ Akantəle səsəle ká wii, iləna má tili ma isətaa tillaa ke antulinya hvyləlv təna taa. Pə kpayav ilim təlule na pə tətule tó, na pə polo pə ntəyən na pə mpətəny tóo, sí pá cəo pá koti mpa ma ləsa təyó antulinya təna taa.

*Fiki tuyv təm**(Maləki 13:28-31; Luku 21:29-33)*

³² Ɔ nyəmna fiki tuyv na í cekəna. Saa wei ku neɣetəyi na ku hatv yeɣeləyi tə, í nyəmá kprakpa sɪ heesuyv talaa kɛle.

³³ Mpu tətəɣə waatu wei í ká ná pə tənaya mpu pə lakɪ tə, í nyɪ sɪ pə wusaa kɛle, pə caa lapv nté.

³⁴ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, yəlaa mpa pa we isəntə tə pa kaa sɪ pa tənə na pəcɔ pə tənaya mpu pə la.

³⁵ Isətənyv na atɛ ká mukɪ yem. Ama ma kuyəɣətutv kaa saali paa pəcɔ.

*Isə tike nyəmna antulinya təm**(Maləki 13:32-37; Luku 17:26-30,34-36)*

³⁶ Nəɣəlv feɪ wei ɪ nyəmá pə waatu yaa pə wule tə, paa isətəa tillaa na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca tike təkənyəmna.

³⁷ Isəna pu lapa Nowee pəle taa tə, mpu ɪni pə mayamaya pu lana kuyanɣku Yulv Pəyaya má maa kəə tə.

³⁸ Kɔpam, kuyeyi wei ɪ taa lvm taa waasəta tetv tə tə, pə təkaya ké na pə nyɔki, na pə haa təmaya alaa, na pə kprakəyi mpu yoo, haləna kuyanɣku Nowee svv kpuluyv taa tə.

³⁹ Pa caɣa mɔpúyú yem ké mɔpúyú, pa ta hvv pulv təə. Haləna lvm səsəəm kəə na pə təɣə pa tənə təpai. Mɔpúyú pu la kuyanɣku Yulv Pəyaya má maa kəə tə.

⁴⁰ Pu pana apalaa naale ká weɛ taale. Pu kraya lelv na pə yelev lelv.

⁴¹ Pu pana alaa naale we nama təə na pá nanəyi. Pu kraya lelv na pə yelev lelv.

⁴² Ɔ feɪ, pə taya pulv təə, í ta nyɪ kuyanɣku mə səsə ka kəə tə.

⁴³ Ɔ nyɪ teu sɪ ye nyəm ka nyənaya na təyaya caa nyɪ waatu wei ɪmvlv ká kəə ahoo tə, ɪ ka caɣana ɪ isɛ ké. Ɔ kaa yelev-ɪ na í svv ɪ təyaya.

⁴⁴ Pə təə ké me tətə mu tayanɪ mə təyi mpu. Yulv Pəyaya má ma kəny kəntɛ ke waatu wei í kaa hvv təɣə.

*Təmle tv isayav na kɔpan pa təm**(Luku 12:41-48)*

⁴⁵ Aweye təmle tv kɔpan na layatv? Ye pə taya wei ɪ caa yelina-ɪ təmle nyəma lelaa sɪ í nyənəyi-we, na pə talaa ɪ cɛle-weɣe pa kutəɣəv tə?

⁴⁶ Cɛɛ ɪni í kəma na í məli na í mayana təmle tv ɪni ɪ isəle seena təmle nté tə lapv, ɪ nyuyv lapa leleɪ ké.

⁴⁷ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, təyaya caa ka tv təmle tv ɪnəyi ɪ kɔpam tənə təə feɪuyv ké.

⁴⁸ Ama pə cəpa təmle tv ɪni na í tv ɪ taa sɪ: Ma caa kaa kəə ləɪ se.

⁴⁹ Ɔlena í svv ɪ taapalaa ke mapv, na í təkɪ, na í na sulvnyɔlaa lelaa pá svv sulvm nyɔsv na pə kuyi-we.

⁵⁰ Pu kəə na kuyakv ɪku na isəma waatu ɪ taa tv ɪ taa sɪ təyaya tv ka tala tə, ílé ɪ ká svv təkpuv.

⁵¹ Na í la təmle tv ɪni təkənyə, na í mələna-ɪ na í pɛti-ɪ cesəlaa təə. Tənaya ɪ ka casəyi kapusi na í nyasəyi ɪ təyi kela.

25*Pɛlaa naanvwa təm*

¹ Mɔpúyú Yesu təma sɪ: Mɔpúyú pə weɛ, isətəa Kawulaya ká nəɣəsəna ké isv pɛlaa naanvwa wei ɪ kraya fətəlanaa na í tɛ akpaxalv səɲuyv tə.

² Pa taa kakpasɪ ke kumɛlɛməɲ na kakpasɪ ke layatvnaa.

³ Kumɛlɛməɲ ná kraya fətəlanaa, ɪlena pá yelev nim cosuyv sɪ pa təkəyi pa təə.

⁴ Ama layatɔnaa ná kpaɣa pa fətəlanaa, ɔlena pá cosi nim ke kpaləpanaa taa na pá təkɪ pa tɔtɔ.

⁵ Akpaɣalɔ fei í kɔɔ lɔŋ, ɔlena tom caŋ na pá keli-we na pá too pa naanɔwa ɔni.

⁶ Ḿpóyó pə keesa ahoɔ heka, ɔlena pá nu pə kiisaa si: Akpaɣalɔ nté, í kuli na í sɔŋi-i.

⁷ Tənaɣa pɛelaa mpe pa fema na pá nyɔsɔyɪ pa fətəlanaa.

⁸ Ḿpóyó kumeləməŋ tɔma layatɔnaa si: I pasa-tuyɔ mə nim, ta fətəlanaa caa tem.

⁹ ɔlena layatɔnaa náá cɔ-we si: Ye tə pasa-me pə kaa tala tá. I polo pɛɛtəlaa cɔlɔ na í ya.

¹⁰ Waatu wei kumeləməŋ tɛɛ ḿpóyó nim ɣapɔ tɔ, ɔlena akpaɣalɔ tala. Na í na mpa pa sɔɔlɔ ka puwa mpɔ tɔ pá sɔɔ akpaɣalɛ kɔtɔyɔ tɔtɔyɔ taa, na pá təkɪ nɔnɔyɔ na pá kaləsi təkem.

¹¹ Pə lapa laasaya ɔle kumeləməŋ ɔni í məlaa keɛ, na í tɔŋ si: Tacaɔ Tacaɔ, tɔli-tɔ.

¹² Ḿpóyó akpaɣalɔ ná cɔ-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsɔyɪ, ma ta nyi-me.

¹³ Tənaɣa Yesu tasa-weyɛ kraalɔyɔ si ye mpɔ í feŋiyɪ. Mpi tɔ, í ta nyi kuyanɔku na ɔsəna waatu pu la tɔ.

*Timpi pə weɛ tɔ tənaya pə sɔsɔyɪ
(Luku 19:11-27)*

¹⁴ Pu nəyəsəna ké ɔsu yulɔ kulɔyɔ si i tɛɛ yɛla, na í yaa i tɔmlɛ nyɔma na í tu pa niŋ taa ké i wɛnaw tɔ.

¹⁵ I yaa kancaalaya nyəŋ na í cɛɛ ɔlɛyɛ wɔla nyəyətɔ nasələ na nunɔwa (500). Na í yaa lɛlɔ ɔlena í cɛɛ ɔlɛyɛ wɔla nyəyətɔ ŋmɔnɔyɔ (200). Pə tala tooso nyəŋ, ɔlena í cɛɛ ɔlɛyɛ wɔla nyəyətɔ nunɔwa (100). I keesəna paa wei i pəsuyɔ ké na í cɛɛ-i. ɔlena í kuli na í tɛɛ.

¹⁶ Tənaɣa wei i ka cɛɛ nyəyətɔ nasələ na nunɔwa (500) tɔ i tɛɛ kraakraa na í sɔɔ taatɔyɔ, na pá sɛɛ-i nyəyətɔ nasələ na nunɔwa (500) tɔtɔ.

¹⁷ Wei paa cɛɛ nyəyətɔ ŋmɔnɔyɔ (200) tɔ, ɔlé i taata mpɔ tɔtɔ, na pá sɛɛ-i nyəyətɔ ŋmɔnɔyɔ (200) tɔtɔ.

¹⁸ Ama wei paa cɛɛ nyəyətɔ nunɔwa tɔ, ɔlé i polaa ké na í huli ṕóyó ke atɛ na í ŋmɛsi pa caa liyitee aɔni.

¹⁹ Pə leelaa, ɔlena pa caa ɔni í kɔɔ. I tala mpɔ, ɔlena í yaa-we si pá huli-i ɔsəna pa lapa pa liyitee na pə lu mpi tɔ.

²⁰ Ḿpóyó wei cɛɛ ka cɛɛ nyəyətɔ nasələ na nunɔwa (500) tɔ ɔlé i kɔma na í huli-i nyəyətɔ nasələ na nunɔwa (500) wei pə sɛɛ-i tɔ. Na í tɔ si: Tacaɔ, n ka cɛɛ-m nyəyətɔ nasələ na nunɔwa (500), na pá sɛɛ-m nyəyətɔ nasələ na nunɔwa tɔtɔ.

²¹ Ḿpóyó i tɔma-i si: Pə weɛ teu, n ké tɔmlɛ tu kupampan. ɔsəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke ɔsəntɔ tɔ, maa cɛɛ-ŋ sɔsɔm. Kɔɔ na má na-ŋ tɔ yɔli.

²² Pəɛ pə waali ké tɔmlɛ tu wei pa cɛɛ nyəyətɔ ŋmɔnɔyɔ (200) tɔ, ɔlé i kɔma na í tɔ si: Tacaɔ, n ka cɛɛ-m nyəyətɔ ŋmɔnɔyɔ (200), na pə sɛɛ-m ŋmɔnɔyɔ (200) tɔtɔ.

²³ Ḿpóyó pa caa ɔni i tɔma ɔlé tɔtɔ si: Pə weɛ teu, n ké tɔmlɛ tu kupampan. ɔsəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke ɔsəntɔ tɔ, maa cɛɛ-ŋ sɔsɔm. Kɔɔ na ma na-ŋ tɔ yɔli.

²⁴ Pə tala wei paa cɛɛ nyəyətɔ nunɔwa (100) tɔ, ɔlena í tɔ si: Tacaɔ, ma nyəmá nyá tɔɔ si n ké yulɔ katɛ tu. Pə taya pulɔ tɔɔ, timpi n ta tuu tɔyɔ n kɔŋ, na timpi n ta ŋmusi tɔyɔ n cɛki.

²⁵ Sɔyɔntɔ lapa-m, ɔlena má polo na má pi nyá liyitee ke atɛ ke teu təkulakula. Mv nyá cɛɛ.

²⁶ Tənaɣa i caa tɔma-i si: Ama n ké tɔmlɛ tu ɔsəyav na felentu ké. N ka nyəmá mpɔ si timpi ma ta tuu tɔyɔ ma kɔŋ, na timpi ma ta ŋmusi tɔyɔ ma cɛki ɔle,

27 pepe tɔɔ kɛ n taa tu ma liyitee anɔxi pansi taa? Ma kɔma isɛntɔ tɔ maa maɣana pɛ sɛɛ a tɔɔ na mɔ kɛnti na mɔ mu.

28 Tɔɔ, i lɛɛki nyɔɣɔtu nunuwa (100) inɔxi i nin taa, na i sɔɔsi nyɔɣɔtu nasɛle na nunuwa (500) tu.

29 Pɛ taya pulu, timpi pɛ weɛ tɔɣɔ pɛ sɔɔsɔxi teu si pɔ tɔɔlɔna pɛle. Ama wei i feina pulu tɔ, paa pɛciiu maɣamaɣa kɛ i wɛna, paa lɛɛki kɛ.

30 I kɛɣa tɛmlɛ tu yem inɔ na i pɛti-i awalɔ kɛ sɛkɛtuɣu taa. Tɛnaɣa i kɔ casɔxi kapusi na i nyasɔxi i tɔxi kɛla.

Tɛnaɣa hvɛle wule tɔm

31 Mɔpɔɣɔ Yesu yɔɣɔtaa si: Waatu wei Yulu Pɛɣaɣa mɔ, maa kɔɔ isɛ wulav sɔsɔ na isɔtaa tillaa tɛna tɔ, maa caya ma teeli kumte tɔɔ.

32 Na atɛ putimnaa tɛna kɔti ma isɛntaa. Maa faɣasɔ yɛlaa isɛ tiikilu faɣasɔɣu heɛn na pɔn tɔ.

33 Maa su heɛn kɛ ma ntɔɣɔn tɔɔ na pɔn kɛ ma mpɛtɛn tɔɔ.

34 Wulav Sɔsɔ mɔ, maa heeli mpa pa wɛ ma ntɔɣɔn tɔɔ tɔ si: Mɛ mpa ma Caa yɛlaa na i nu lɛɛn tɔ, i kɔɔ na i tɔɣɔ Kawulaya nka paa su-mɛɣɛ hatoo antulinya lapu waatu tɔ.

35 Pɛ taya pulu, nyɔɣɔsi ka kpa-m tɔ mɛ hana-m tɔɣɔnaɣa. Luɔɔtu kpa-m tɔ mɛ hana-m lum na mɔ nyɔɔ. Maa kɛ muɔlu tɔ mɛ kɛɣana-m na i pona mɛ tɛ.

36 Maa wɛ kɛtɛ tɔ mɛ hana-m wontu. Pɛ wukaya-m tɔ mɛ fɛpɛna-m. Paa tɛka-m salɛka taa tɔ mɛ kɛnɔɣana na i naa-m.

37 Kɔpama kɔ cɔ-m si: Tacaɔ, lɛɣɛ tɛ na-nɛ na nyɔɣɔsi wu-nɛ na tɛ ha-nɛ tɔɣɔnaɣa, na luɔɔtu wɛna-nɛ na tɛ ha-nɛ lum?

38 Lɛɣɛ tɛ na-nɛ na n kɛ muɔlu na tɛ kɛɣa-nɛ na tɛ pona ta tɛ? Yaa n wɛ kɛtɛ na tɛ suu-nɛ wontu?

39 Lɛɣɛ tɛ na-nɛ na pɔ wuki-nɛ, yaa pa tɛka-nɛ salɛka taa na tɛ polo nyɔ wiiluɣu?

40 Wulav ma maa cɔ-wɛ si: Tampana kɛ ma heeliɣi-mɛ yoo maa cɛsɔxi, timpi i lapa ma taapalaa pane pa sɛkɛma taa nɔɣɔluɣu kɔpantu tɔ, maɣa i lapa.

41 Pɛle pɛ waali kɛ Wulav mɔ, maa heeli mpa pa wɛna ma mpɛtɛn tɔɔ tɔ si: Mpusi nyɔma mɛ i tɛɛ na i fɛɛ-m. I polo kɔkɔ nka pa tayaɣa luɔɣɔɔ na i isɔtaa tillaa pa tɔɔ na kaa tɛn tɔ ka taa.

42 Pɛ taya pulu tɔɔ, nyɔɣɔsi ka kpa-m tɔ i ta ha-m na mɔ tɔɣɔ. Luɔɔtu kpa-m tɔ i ta ha-m lum si mɔ nyɔɔ.

43 Maa kɛ muɔlu, i ta kɛɣa-m na i pona mɛ tɛ. Maa wɛ kɛtɛ tɔ i ta ha-m wontu si ma suu. Pu wukaya-m tɔ i ta fɛ-m. Waatu wei ma wɛ salɛka taa tɔ i ta wiili-m.

44 Na pɛle paa cɔ-m si: Tacaɔ, lɛɣɛ tɛ na-nɛ na nyɔɣɔsi yaa luɔɔtu pɛ wɛna-nɛ, yaa n kɛ muɔlu, yaa n wɛ kɛtɛ, yaa pɛ wuki-nɛ, yaa n wɛ salɛka taa, na tɛ ta paasɛna-nɛ?

45 Iɛ maa cɔ-wɛ si: Tampana kɛ ma heeliɣi-mɛ yoo maa cɛsɔxi, timpi i ta la sɛkɛma pane pa taa nɔɣɔluɣu kɔpantu tɔ, maɣa i ta la.

46 Pane inɔ paa polo salɛka tam nyɔn taa, na kɔpama naa polo weesɔɣu nku ku tɛn tɔ kv taa.

26

Sɔsaa sɔsaa cayav kɛ Yesu acaya

(Malaki 14:1-2; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

1 Yesu tɛma tɔm tɛnɛ tɛ tɛnaɣa yɔɣɔtuɣu, iɛna i heeli i ifalaa si:

2 Ntɛn i nyɛmɔ teu si pɛ kaasa kuyɛɛn naale na pa tɔɣɔ Tɛɛu acima na? Tɛɛu acima anɔ a tɔɔ kɛ paa tu Yulu Pɛɣaɣa maɣa yɛlaa nin taa na pa ka-m sɛm tesika tɔɔ.

3 Mɔpɔɣɔ kɔtɛlaa sɔsaa na Yuta nyɔɣu nyɔma nyɔɣu nyɔma pa kota kɔtɛlaa wulav wei pa yaa si Kayifi tɔ i tɔɣaɣa.

⁴ Na pá caya na pá mayasi na pá su isəna paa kpa Yesu təheə na nəyɔlv ta na tɔ, na pá kv-i.

⁵ Pa yɔyɔtaya pa taa si: Tə taa kpa-i acima waatv, tɔfɔ pu la yoou ke yɔlaa taa.

Alv tulaalv pəlvɔv ke Yesu tɔɔ
(*Maləki 14:3-9; Yohaani 12:1-8*)

⁶ Yesu ka we Petanii ke tənɔyɔ tɔɔ asilima kvətɔŋ tv Simɔŋ təyaya taa.

⁷ Tənaya alv nəyɔlv i kəma i kin na í tɔka tulaalv kvəpampan na pá lapa i akpələpiya ke liyitee pələ kvhulvməle taa tɔ. Yesu caya na í tɔŋna təyɔv, ɔlena alv inɔ í pəli tulaalv inəyi Yesu nyɔyɔ taa.

⁸ Yesu ifalaa ná mpv tɔ pə ta maya-we, na pá tɔ si: Pa wakəlvɔv tulaalv ineyə isəntɔ tɔ suweyele?

⁹ Ye paa pɛeta-i pə taa la liyitee ke səsəm na pá ha kvnyəntvnaa?

¹⁰ Yesu cəkənaa si pa yɔyɔtəyi mpv, ɔlena í pəəsi-we si: Pepe tɔɔ ké í pəsəyi alv inə i lanje ke mpv? Mpi i lapa-m mpv tɔ pə tewaya halɔ.

¹¹ Mə na kvnyəntvnaa í wenna tam. Ama má na-me tɔ kaa weə təma kin ke tam.

¹² Ma pim tɔɔ ké i pəla tulaalv ke ma tənɔyɔ tɔɔ ké mpv.

¹³ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, paa timpriyi paa heeli Laapaali Kupaŋ ineyə antulinya təna taa, paa keesi alv inə i lapa mpi tɔ pə təm na pá təəsəyi i tɔɔ.

Yutaasi kəlmətɔ təm
(*Maləki 14:10-11; Luku 22:3-6*)

¹⁴ Mprɔyú Yesu ifalaa naanvwa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi Isəkaleeu tɔ, i kulaa na í polo na í mayana kvətəlaa səsaa,

¹⁵ na í pəəsi-we si: Ye ma tv Yesu ké mə niŋ taa pepeye í ka ha-m?

Mprɔyú pəle pa kala liyitee nyəyətɔ ke hiu na naanvwa na pá cəle-i.

¹⁶ Pə kpaɔa kvyaŋku təyɔ Yutaasi svv kvyaaku kvpaŋku ke pəkəyɔv si í tv Yesu ké pa niŋ taa.

Tɛev acima kvətəyɔv tayavɔyɔ
(*Maləki 14:12-21; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30*)

¹⁷ Pə tala potopotonaa mpa pa taa kvkvsɔm fei tɔ pə acima kvyaaku kancaalaya nyəŋku wule. ɔlena Yesu ifalaa polo na pá pəəsi-i si: Leye n caa si tɔ polo na tɔ la-ŋ Tɛev acima kvətəyɔv?

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: I polo ɔcate taa ké akele te na í heeli-i si: Ma wule talaa, nyá tɛye má na ma ifalaa tu təyɔ Tɛev acima.

¹⁹ Mprɔyú Yesu ifalaa lapa nti i keesa-we tɔ. Pa polaa na pá lá Tɛev acima kvətəyɔv.

²⁰ Pə kəma isv taanaya ɔle, í na pa naanvwa na naale pa caya təyɔv nté.

²¹ Pa tɔŋna təyɔv ke mpv, ɔlena Yesu yɔyɔtɔ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, mə taa nəyɔlv ká la-m kəlmətɔ.

²² Tənaya i ifalaa isəntaa nyəŋa səsəm na təm tənə. ɔlena pá svv-i pəəsɔyɔv ke kvlvɔm kvlvɔm. Inə si: Matəŋ pə taya má, Tacaá? Inə si: Matəŋ pə taya má, Tacaá?

²³ Mprɔyú Yesu cə-we si: Ma na wei ta niŋ kvpenta svsvɔyɔv ke nyənaya taa tɔ pvntu ká lana-m kəlmətɔ.

²⁴ Yvlv Pəyaya má, ma səki teitei ké isv pa keesa ma təm ke Isə Təm taa tɔ. Ama wei i ká la Yvlv Pəyaya maya kəlmətɔ ke mpv tɔ i təm ká la waiyo ké səsəm. Pvntu inɔ, ye pa taa lvl-i, pəle pu lapa sana.

²⁵ Pə kvpəŋna Yutaasi wei i lakɔ-i kəlmətɔ tɔ na í pəəsi Yesu si: Matəŋ pə taya má, Tacaá?

ɔlena Yesu cə-i si: Ntəyəle mpv.

*Taɔaa sɔm tɔɔsɔyɔ**(Malaki 14:22-26; Luku 22:14-20; Kɔlentɪ I 11:23-25)*

²⁶ M̄p̄r̄ȳḡ waatu wei pa tɔkaya tɔ Yesu kraɔa potopoto na í sɛɛ Isɔ kɛ́ í na tɔmlɛ, na í faya-ɪ na í cɛla ɪ ifalaa, na í heeli-we si: I mu na í tɔɔ, ma tɔnɔyɔ nté.

²⁷ Pɔlɛ pɔ waali kɛ́ Yesu kraɔa kɔpu na í sɛɛ Isɔ kɛ́ ɪ na tɔmlɛ. Iɛna í cɛle-we na í tɔ si: I nyɔ-wɔyɪ mɔ tɔna.

²⁸ Ma calɔm nté mpi pɔ hólóyí Isɔ nɔɔ pɛɛlɔyɔ tampana tɔ. Mpi pɔ kremna yɔlaa payale tɔ si pɔ́ husɪ isayatonaa.

²⁹ Tampana kɛ ma heeliyɪ-me yoo, saɲa waali ma kaa tasa solum pɔneyɛ nyɔɔ. Halɛna kuyanku má na-me tu nyɔ solum kofam kɛ ma Caa Kawulaya taa tɔ.

³⁰ Pa tɛma mpɔ ɪɛna pá yoo acima yontu, ɪɛna pá tɛɛ Olifinaa puɔ tɔɔ.

*Piyɛɛ kɛɛsɔyɔ tɔm kpaalɔyɔ**(Malaki 14:27-31; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)*

³¹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu tɔma ɪ ifalaa si: Saɲa ahoɔ anɛ a maɔamaya í ká yele-m mɔ tɔna na í se. Pa ŋmaa m̄p̄r̄ȳḡ Isɔ Tɔm taa si: Maa ku tiikilu na heeɲ ká ya yem yem.

³² Ama waatu wei maa fe ɪɛna, má tɛɛ-meɔɛ nɔɔ kɛ Kalilee.

³³ Tɔnaya Piyɛɛ nɔɔ tɔkpaɔ si: Paa pa tɔna paa yele-ŋ na pá se, má, ma kaa la mpɔ.

³⁴ Ama Yesu tɔma-ɪ si: Tampana kɛ ma heeliyɪ-ŋ yoo maa cɛsɔyɪ, n ka kɛɛsɪ tɔm tooso kɛ́ ahoɔ anɛ si n ta nyɪ-m kɛ́ n ta nyɪ-m na pɔ́cɔ́ kampaaɔ koo.

³⁵ Tɔnaya Piyɛɛ tɔma-ɪ si: Paa ma na-ŋ tu si tu si kɛ́, ma kaa kɛɛsɪ si ma ta nyɪ-ŋ.

M̄p̄r̄ȳḡ pa tɔna pa yɔɔta mpɔ.

*Yesu sɔlɔmɔyɔ kɛ Ketɔsemanee**(Malaki 14:32-42; Luku 22:39-46)*

³⁶ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu na ɪ ifalaa pa tala timpi pa yaa si Ketɔsemanee tɔ. Iɛna í tɔ-we si: I caya cɔnɛ na má polo Isɔ sɔlɔmɔyɔ kɛ hatoo cɔnɛ.

³⁷ Iɛna í kraɔa Piyɛɛ na Sepetee pɔyalaa naale. Tɔnaya ɪsɔnyɔŋlɛ na laɲwakɔlle sɔsɔɔlɛ sɔv-ɪ kraɔ.

³⁸ Iɛna í tɔ-we si: Ma laɲlɛ wakɔlaa kɛ́ tɔtɔɔtɔɔ pɔ fɛɪ kɛɛsɔyɔ. I caya cɔnɛ na má na-me tɔ́ fɛɲiyɪ.

³⁹ I tuusa ɪ nɔɔ tɔ kɛ́ pɔ́cɔ, ɪɛna í luɲ na í sɔlɔmɪ si: Ma Caa, ye pɔ we pɔsɔyɔ kɛɛli wahala sɔsɔ ɪneyɛ ma nyɔyɔ tɔɔ. Paa na mpɔ mpi n nɔ́kaa tɔ pɔlɛ pɔ la, pɔ́ taa la ma luɔ nyɔntɔ.

⁴⁰ I tɛma mpɔ, ɪɛna í mɔli ɪ ifalaa tooso ɪni ɪ kin na í maɔana pa tɔŋna tom. Iɛna í tɔ Piyɛɛ si: I kpisa cayaɔ nté si má na-me tɔ́ fɛɲ paa pɔ́cɔ maɔamaya.

⁴¹ I fɛɲ na í sɔlɔmɪ, tɔ́fɔ́ í ká hoti waatu wei maɔasɔyɔ kɔŋ-me tɔ. Pááná weɛ, ama tɔnɔyɔ ɪ pɔ́sɔyɔna.

⁴² I tasa tuusɔyɔ, ɪɛna í tasa Isɔ kɛ́ sɔlɔmɔyɔ si: Ma Caa, ye pɔ fɛɪ pɔsɔyɔ si wahala sɔsɔ ɪnɛ í hatɔlɔna-m, nyá luɔ nyɔntɔ í la.

⁴³ I tasa ɪ ifalaa kin kɛ mɔlɔyɔ, ɪɛna í maɔana pa tɔŋna tom tɔtɔ, pa kpisa pá cayaɲa pa ɪsɛ.

⁴⁴ M̄p̄r̄ȳḡ ɪ tasa-weɔyɛ yelɔyɔ na í tuusi na í tasa Isɔ sɔlɔmɔyɔ kɛ tɔm tooso nyɔm kɛ tɔm kolumtu nti.

⁴⁵ Tɔnaya ɪ mɔla ɪ ifalaa kin na í pɔ́sɔ-ɪ-we si: I tɔŋna tom na í hɛɛsɔyɪ yaa? I naa, pɔ́ tala kɛɛ. Paa tu Yulɔ Pɔyaya maɔa asayaɲa niɲ taa.

⁴⁶ I kɔli na tɔ́ tɛɛ. I nyɔni kɔlɔmɔtɔ tu tala cɔnɛ.

*Yesu Kraɔ**(Malaki 14:43-50; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)*

47 Yesu tǝŋna yǝǝtaya ke mpv ile, i ifalaa naanvwa na naale taa lelv Yutaasi talaa kele. Na i waali ké yǝlaa samaa tuutuuma, na pá tǝka layalee na kpatǝŋ. Kǝtǝlaa sǝsaa na Yuta nyvǝ nyǝma nyvǝ nyǝma pa tilina yǝlaa mre.

48 Yutaasi wei inu i laki Yesu ké kǝlmǝtǝ ke mpv tǝ i ka keesa samaa inǝyi isǝna i ka la tǝ. I heela-weye si: Ye ma polaa na má wayala wei ile, inǝǝle, í kra-i.

49 Tǝnaya Yutaasi kǝtǝna Yesu ke kǝkǝraa na í sǝe-i si: Fǝ Tǝcaa.

Uena í wayali-i.

50 Mǝpǝǝ Yesu tǝma-i si: Ma taaralv, la nti n kǝma lapv tǝ.

Tǝnaya í na mǝpa tǝ, pǝle pa tv niŋ ke Yesu tǝ na pá kra-i.

51 Uena Yesu na mǝpa paa wee tv pa taa nǝǝlv kǝe i layate na í lo kǝtvlv sǝsǝ tǝmle tv ŋkǝŋvǝ na í kǝǝli tǝfǝŋ.

52 Mǝpǝǝ Yesu tǝma-i si: Suu nyǝ layate ke tǝ suyte taa. Pǝ taya pulv tǝ, ye wei í kǝpaya layate, pǝntv kǝ sǝna layate.

53 N ta nyi si, má sǝlaa, maa yaa ma Caa na í ha-m isǝtaa tillaa ke iyisi naatoso (6000) ke loosi naanvwa na naaleye cǝneye kǝkǝraa yee?

54 Ama ye ma lapa mpv nti paa keesa Isǝ Tǝm taa si tv la tǝ, isǝnaya pu la na tǝle tǝ lá ile?

55 Tǝnaya Yesu pǝssa samaa inu si: I kǝŋi-m kǝrav na í nǝki na í kǝkǝǝyi layalee na kpatǝŋ tǝ, maya ŋmulv isayav ke? Kǝyeŋ tǝna Isǝ tǝsǝele taa ké ma caya na má sǝesǝyi, í tá kra-m.

56 Ama pǝ tǝna isǝntǝ pǝ lapaya si pǝ la nti Isǝ kǝyǝǝtv tv telǝsǝlaa ka yǝǝtaa na tǝ we Isǝ Tǝm taa tǝ.

Tǝnaya i ifalaa tǝna yela-i na pá se na pá tee.

Yesu ponav ke Kotuyv sǝsǝv taa

(Malǝki 14:53-65; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

57 Mǝpa pa kra Yesu tǝ pa pona-i kǝtǝlaa wulav Kayifi te na pá mayana Isǝ Tǝm sǝesǝlaa na nyvǝ nyǝma nyvǝ nyǝma pa kotaa.

58 Piyee tǝnaya Yesu ké táalǝm tǝ, halǝna í tala kǝtǝlaa wulav taya tǝ. Uena í svv na í caya tǝmle nyǝma kin si i naa si pu tǝna-we.

59 Mǝpǝǝ kǝtǝlaa sǝsaa na Kotuyv sǝsǝŋkv nyǝma pa pǝekaa si paa tǝm suuu pa suu Yesu na pá hiki mǝraav na pá kv-i.

60 Paa na yǝlaa pǝǝle kulaa na pá suuki-i pǝpǝtv tǝmnaa tǝ, pa ta hiki nti paa waana-i tǝ. Waali waali ké yǝlaa napǝli pa kula naale

61 na pá tǝ si: Apalv inǝ i ka tǝma si inu i pǝsǝyi na í yǝki Isǝ tǝsǝele sǝsǝle na i tayanu-teye ŋmav ke kǝyeŋ tooso taa.

62 Mǝpǝǝ kǝtǝlaa wulav kulaa na í tǝ Yesu si: N kaa yǝǝti? Suweye yǝlaa pǝne pa yǝǝtǝǝna-ŋ ye?

63 Ama Yesu suma. Tǝnaya kǝtǝlaa wulav tǝma-i si: Na Isǝ wei i wena weesuyv tǝ, ye n ké Isǝ Pǝyalv Mesii heeli-tv tǝfoo.

64 Mǝpǝǝ Yesu cǝ-i si: Ntǝǝ n yǝǝtaa. Ma heeliyi-me tǝfoo si pǝ kǝpav pǝnǝte tǝ í kǝ ná Yulv Pǝyaya má na má caya Isǝ Ton tǝna tv kǝŋkǝŋ taa. Na í kǝ na-m isǝtaa ŋmǝntvǝ tǝ na má tiiki.

65 Tǝnaya kǝtǝlaa wulav cǝla i wontu na í tǝ si: I kra Isǝ tǝ. Tǝ tasǝyi aseeta nyǝma ke pǝekvǝ si tǝ lepe? Mǝ mayamaya í ná isǝna i kra Isǝ tǝ tǝǝle.

66 Tǝ, í na-we?

Mǝpǝǝ pa tǝma si i tǝm sǝpa, paa kv-i ké.

67 Tǝnaya pa svv ntayama tǝv ke i isǝntaa, na pá mak-i-i ŋkuma, na lelaa náa mǝp-i kataasi.

68 Na pá tǝŋ si: Mesii kǝpǝye, heeli-tvǝ wei i mǝpa-ŋ tǝ.

Piyee kpeesuvv

(Malaki 14:66-72; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyee ka caya awali ké taya tɔɔ. Tɔnaya kɔtɔlaa wulav tɔmlɛ tu alɔ nyɛɛ nɔɔɔlɔ kɔɔtɔna-i na í tɔm-i si: Nyá tɔtɔ n ka wɛ Kalilee tu Yesu inɔ i kin.

⁷⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Piyee kpeesaa yɔlaa tɔna isentaa si: Ma ta nyi nti n yɔɔɔtɔɔɔi mpv tɔ.

⁷¹ Pɔlɛ pɔ waali ké Piyee kulaa na í polo nɔnɔkeelasɔ. Ilena tɔmlɛ tu alɔ nyɛɛ lɛlɔ náa na-i na í heeli mpa paa wɛ tɔna tɔ si: Inɛ inɔ i ka wɛ Nasalɛti Yesu inɔ i kin ké.

⁷² M̀p̀r̀ỳg̀ Piyee tayana kpeesuvv si: Na Isɔ, ma ta nyi apalɔ inɔ.

⁷³ Pɔ lapa laasaya ilena mpa paa wɛ tɔna tɔ pá kɔɔtɔna Piyee na pá tɔm-i si: Nyá n ta lan yɔlaa mpe pa taa nɔɔɔlɔ. Nyá yɔɔɔtɔɔɔa hulɔɔɔna timpi n lunaa tɔ.

⁷⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Piyee kpeesaa tɔlalala na í tuu na í tɔ si: Na Isɔ, ma ta nyi apalɔ inɔ.

Tɔnaya kampaaɔ koo kɔakɔaa.

⁷⁵ Ilena Piyee tɔɔsi nti Yesu ka yɔɔɔtɔ-i tɔ tɔ tɔ si: Mpi pu takɔ kampaaɔ koo tɔ n tɛma tɔm toosoɔɔo kpeesuvv si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. M̀p̀r̀ỳg̀ i tukaa na í lu, ilena í wii isu i sɔki i sɔki.

27

Yesu ponav ke Pilati

(Malaki 15:1; Luku 23:1-2; Yohaani 18:28-32)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ tanan kɔɔɔɔkɔ tɛɛ kɔtɔlaa sɔsaa tɔna na Yuta nyɔɔɔ nyɔ́ma nyɔɔɔ nyɔ́ma caya na pá mayasi na pá su si pá kɔ Yesu.

² Tɔnaya pa hɔka-i na pá kɔɔɔa-i na pá polo na pá cɛla Kɔfɔnɛɛ Pilati.

Yutaasi kv i ti

(Tillaa Tɔmlɛ 1:18-19)

³ Yutaasi wei i lapa-i kɔlɔmɔtɔ tɔ, i nawa si pa suwa si paa kɔ Yesu ké tampana ilena i lanɛ pɔsi sɔsɔm. Tɔnaya i kɔɔɔa liyitee nyɔɔɔtu hiu na naanɔwa inɔ na í polo í cɛla kɔtɔlaa sɔsɔ na nyɔɔɔ nyɔ́ma.

⁴ Na í heeli-wɛ si: Ma lapa isayatu, ma cɛla-mɛɛɛ yulɔ si í kv-i tulum ke yem.

M̀p̀r̀ỳg̀ nyɔɔɔ nyɔ́ma cɔ Yutaasi si: Tá paaye, pɔ ké nyá tɔm ké.

⁵ Tɔnaya Yutaasi mɔɔna liyitee anɔ na í pɛti Isɔ tɔsɛɛɛ sɔsɔɔɛ taa, na í tɛɛ na í polo na í tu nɔmɔnaya ke i luyɔ tɛɛ na í si.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ kɔtɔlaa sɔsaa ná tɔsɔa-yɛ na pá tɔ si: Ta mpaɔ taa pɔ fɛi pɔsuvv si tɔ kɔɔɔa liyitee anɛ na tɔ tasa tɔɔɔ ke Isɔ tɔsɛɛɛ sɔsɔɔɛ atakaa taa. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, yulɔkɔlɛ liyitee ké.

⁷ Tɔnaya pa caya na pá mayasi, ilena pá kɔɔɔa liyitee anɔ na pá yana tetu natɔli nti pa yaa si cɔɔɔ tɔhulle tɔ, si pa pin mɔvɔlaa ke tɔna.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ halɔna saɔa pa mɔɔna tetu nɔɔɔi hɔtɛ si: Calɔm tetu.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ pɔ lapa nti Isɔ kɔyɔɔɔtɔtɔ telɔsulɔ Selemii ka kpaalaa tɔ si: Pa kɔɔɔa liyitee nyɔɔɔtu hiu na naanɔwa. Liyitee anɔɔi Iseyeli yɔlaa tisaa si pá fɛli i tɔɔ.

¹⁰ Pa kɔɔɔa-yɛ na pá yana tetu nti pa yaa si cɔɔɔ tɔhulle tɔ, na pɔ mayamaya ke Taca ka heela-m.

Pilati pɔsɔɔɔ Yesu ke tɔm

(Malaki 15:2-5; Luku 23:3-5; Yohaani 18:33-38)

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ pa pona Yesu ke Kɔfɔnɛɛ isentaa, na ilɛ i pɔsɔ-i si: Nyayale Yuta nyɔ́ma wulav sɔsɔ inɔɔɔi? Ilena Yesu cɔ-i si: Ntɔɔɔɛ n yɔɔɔtɔ mpv.

¹² Pɔlɛ pɔ waali waatu wei kɔtɔlaa sɔsaa na nyɔɔɔ nyɔ́ma tɔnaya si i lapa pɔnɛ na pɔnɛ tɔ, i ta cɔ si pulɔ.

¹³ Tɔnaya Pilati tɔma-i si: Nn nukɔ isɔna pa tɔnɔɔɔ si n lapa pɔnɛ na pɔnɛ tɔ?

¹⁴ Ama tɔ tɔnaya mpv Yesu tá cɔ-i tɔ tɔ si pulɔ. Ilena pɔ lá Kɔfɔnɛɛ ke piti ké sɔsɔm pɔ tu fɛi.

Sɪ pá kv Yesu ké pá kv-ɪ

(Maláki 15:6-15; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

¹⁵ Paa Teev acima wena Kufənee tuləyi saləka tu nəyəlv wei samaa caa sɪ pá tɔli təyɔ.

¹⁶ Pə pamna saləka tu kpitikpiti nəyəlv wei pa yaa sɪ Palapaasi*fa* tɔ ɪ we saləka taa. ^a

¹⁷ Samaa kota m̄p̄yú təna, ɪlena Pilatɪ pɔɔsi-we sɪ: Aweye í caa má tɔli-me, Yesu wei pa yaa sɪ Kilisiti tɔ?

¹⁸ Pə taya pulv tɔɔ ké ɪ pɔɔsa-weye mpv, ɪ nyəmə təkəlekele sɪ ɪsɛsɛmle tɔɔ ké pa pona-ɪ Yesu.

¹⁹ Waatv wei Pilatɪ caya təhɔve tɔ ɪ alv tilaa sɪ pá heeli-ɪ sɪ: Taa svsi nyá nəyɔ ké tampana təyɔlv ɪnɪ ɪ təm taa. Pə hula-m ɪ təm ké tom taa ké ahoov ane, na pə pəkəli-m sɔsəm.

²⁰ M̄p̄yú kətəlaa sɔsaa na nyɔyɔ nyəma pa puɔusa samaa sɪ pá sələmi-ɪ na í tɔli-weye Palapaasi, na pə kaasi na í kv Yesu.

²¹ Tənya Kufənee tayana-weye pɔɔsvyɔv sɪ: Pa naale pa taa aweye í caa sɪ má tɔli-me yee? M̄p̄yú pa cɔ-ɪ sɪ: Palapaasi ké tə caa sɪ n̄ tɔli.

²² ɪlena Pilatɪ pɔɔsi-we sɪ: Na ɪsənya má la Yesu wei pa yaa sɪ Kilisiti tɔ? Tənyaale pa təna sɪ: Kamɪ-ɪ səm tesika tɔɔ.

²³ M̄p̄yú Pilatɪ pɔɔsa-we sɪ: ɪle ɪsəyatv ntiyi ɪ lapa?

Tənya pa tasa kapusi mapv na toŋ sɪ: Kamɪ-ɪ səm tesika tɔɔ.

²⁴ Pilatɪ kəma na í ná sɪ ɪ kaa pəsi-tɪ, pəyele yoov caa tiluyv. ɪlena í caa lvm na í saŋ ɪ niŋ ké samaa ɪsentaa na í tɔ sɪ: Apalv ɪne, pə taa wee sɪ má kvɔvna-ɪ yoov. Pə ké mə təm ké.

²⁵ M̄p̄yú samaa təna cɔ-ɪ sɪ: Nnn, ɪ səm təm í məli tá na tá piya tá nyɔv taa.

²⁶ Tənya Pilatɪ tula-weye Palapaasi. Pə kaasa Yesu ɪlena, í yelev na pá casa-ɪ akpatee, na í kpaɔa-ɪ na í cəle-we sɪ pá polo na pá kamɪ-ɪ səm tesika tɔɔ.

Yoolaa paanav ké Yesu

(Maláki 15:16-20; Yohaani 19:2-3)

²⁷ Pilatɪ yoolaa pona Yesu ké Kufənee təyaya taa, ɪlena pa samaa təna kotina-ɪ.

²⁸ M̄p̄yú pa wəɔsa ɪ wontu, ɪlena pá suu-ɪ capa kvɛem təkpaɪ.

²⁹ Na pá luv səwa ké ntenuyv na pá te ɪ nyɔyɔ, na pá tv ɪ niŋ ntəyɔŋ taa ké kpatyú, na pá paakəna-ɪ na pá luŋiyi ɪ tee ké akula, na pá sɛe-ɪ sɪ: Yuta nyəma wulav sɔsə fɔɔ.

³⁰ Na pá tɔɔki ɪ tɔɔ ké ntayama, na pá mvyi kpatyú na pá tayanəyi ɪ nyɔyɔ taa ké mapv.

³¹ Pa tɛma-ɪ paanav ké mpv, ɪlena pá wəɔsɪ capa ɪnɪ na pá məyɔna-ɪ ɪ wontu na pá tɛna-ɪ kam ké səm tesika tɔɔ.

Yesu kam

(Maláki 15:21-32; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)

³² Pa lukaya ɪcate ɪlena, pá tə sulina Silɛni tv nəyəlv, pa yaa-ɪ sɪ Siməŋ. Tənya yoolaa kpipa ɪlé na toŋ sɪ í səyəli Yesu tesika ŋkɛ.

³³ M̄p̄yú pa tala timpi pa yaa sɪ Kələkəta tɔ, nti tə yəɔtəyi sɪ nyvmpəyɔlaya te tɔ.

³⁴ Tənya pa cəla-ɪ svlv m̄pi pə taa pa sita tvyɔv nakvli kv cələm*fa* tɔ. Ama ɪ təŋaa ɪlena í kisi-wəyi nyɔv. ^a

³⁵ M̄p̄yú pa kama-ɪ səm tesika tɔɔ, na pá tɔ tɛtɛ ké ɪ wontu tɔɔ na pá tala-tɪ.

³⁶ Pa tɛma m̄p̄yú ɪlena pá caya təna na pá taŋɪ-ɪ.

^a **27:16 Palapaasi:** Piipilinaa lelaa na sɔsəyi sɪ Yesu Palapaasi. ^a **27:34 tvyɔv nakvli kv cələm:** Pə ké kəle nte tə laki na yvlv too na pə kv ɪ wɔsasi təyɔ. Ama Yesu na sɔləa sɪ í weena ɪ ɪsɛ ké mpv haləna ɪ səm.

37 Pa ημααwa na pá pusi ι nyuyv tɔɔ si: Yuta nyéma wulav sɔsɔ Yesu kɔlɔ. Pa ηmaa m̀p̀ỳg̀ỳ si p̀h̀l̀i m̀p̀i p̀ə tɔɔ pa kv-ι tɔ.

38 Pa kpeηna í na ηmulaa ke naale na pá ka-weye sɔm tesikasí tɔɔ, lelv ke ι ntɔyɔη tɔɔ, lelv ke ι mpətəη tɔɔ.

39 Yɔlaa mpa pa tɛkayana tɔna tɔ pele pa kpeetəyi nyɔɔη na pá tɔvki-ι si:

40 Matəη nyá tɔmna si n yɔkəyi Isɔ tɔsɛɛɛ sɔsɔɛɛ na η tayani kufate ηmav ke kuyɛɛη tooso taa. Waasi nyá ti ilɛ. Ye n ké Isɔ Pəyaya lu tesika tɔɔ na η tii.

41 M̀p̀ỳg̀ỳ na kɔtɔlaa sɔsaa na Isɔ Tɔm sɛyɛsɔlaa na nyuyv nyéma tɔtɔ. Pɛɛ pa təηna-ι paanav na pá yɔyɔtəyi si:

42 I yapa lelai nyɔɔη isənaya na í kaa pəsɪ na í ya ι mayamaya ι nyəηkv. Isu si inəyɔɛ Isɛyɛli wulav sɔsɔ na? Pənente í lu tesika tɔɔ na í tii. Ilena tɔ na na tɔ tisi.

43 I tɔ Isɔ ké naani na í tɔ si inəyɔɛ Isɔ Pəyaya. Tɔv, tɔ ná si Isɔ ká sɔɔli si í waasi-ι yaa isəna.

44 Na pə kpeηna ηmulaa mpa paa kama m̀p̀ỳg̀ỳ ι cɔlɔ tɔ na pele pá tɔv-ι mpv tɔtɔ.

Yesu hɛɛv

(Maləki 15:33-41; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

45 Pə kɔma na pá tala ilim sikuyu, ilena səkpeɔyɔv nyala icate tɔɔ haləna ilim kpili.

46 Ilim kpila mpv, ilena Yesu kiisina nəyɔ sɔsɔya si: Eli Eli, lema sapatani? Na tɔɛ tɔ yɔyɔtəyi si: Ma Isɔ ma Isɔ, pepe tɔɔ ké n lɔ-m?

47 Mpa paa səηa tɔna tɔ pa taa lelai nu mpv, ilena pá tɔ si: I yaana nteye Ilii.

48 Ilena pa taa nəyɔlv kpayə asewa na í polo na í lii kpaləkpam saη ke lvm kunyəηəm napəli pə taa, na í tɔv kprátɔyɔv nəyɔ taa na í hvli Yesu si í nyɔɔ.

49 Ama lelai ná tɔma si: I yeɛ na tɔ ná Ilii ká kɔɔ na í waasi-ι yaa isəna.

50 Tənaya Yesu tasa kiisuyu ke sɔsɔm, ilena í hɛɛ.

51 M̀p̀ỳg̀ỳ waatu inəyi kprakpa, puyv sɔsɔv ηku ku kaya Isɔ tɔsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa tɔ, kv faya yem ké hatoo isɔtaa na pá kaləsəna kv atɛ. Na tetv sele na kɔkpaməη ya pəyɔɛɛ,

52 na pəlaaη tɔli na Isɔ yɔlaa mpa pa səpa tɔ pa taa payalɛ fe.

53 M̀p̀ỳg̀ỳ pa lu pəlaaη taa, na waatu wei Yesu kɔma na í fe tɔ pá svv Isɔ icate naηη nyənte taa, na yɔlaa payalɛ na-we.

54 M̀p̀ỳg̀ỳ Lom yoolaa sɔsɔ na yoolaa mpa ι na-we paa taηa Yesu tɔ, pa nawa tetv seluyu na pə tɔna mpi pə lapa tɔ, ilena pá nyá sɔsɔm na pá tɔ si: Tampana, yulv inɛ ι ké Isɔ Pəyalv ké.

55 Alaa payalɛ ka we tɔna na pá səηa pooluη na pá nyənəyi. Mpe inɪ pa təηayana Yesu ké hatoo Kalilee na pá caləsəyi-ι.

56 Makətala Malɪ na Saaki na Yosɛɛfv pa too Malɪ na Sepetee pəyalaa too, paa we alaa mpe pa taa.

Yesu pim

(Maləki 15:42-47; Luku 23:50-56; Yohaani 19:38-42)

57 Waatu wei taanaya taanaa tɔ, Alimatee apalv tɔη tɔ nəyɔlv wei pa yaa si Yosɛɛfv tɔ ι kɔma. I mayamaya ι ka təηaya Yesu ké.

58 M̀p̀ỳg̀ỳ ι pola Pilatɪ kin na í sələm-ι si ι kprakəyi sətɔ Yesu. Tənaya Pilatɪ tɔma si pá cɛɛ-ι.

59 Ilena í kpayə sətɔ na í takɪ-ι kpronkrontu tɔη nyəntv nti pa yaa si lɛη tɔ tɔ pɔηkahvluηa kvfalaya.

60 Na í polo na í pimi-ι ι mayamaya ι pəlaav ηku pa hula kɔkpamuyv taa tɔ kv taa. Na í pilimi puv sɔsɔv nakvli na í suli pəlaav nəyɔ. Ilena í tɛɛ í kpe.

61 Na Makətala Malɪ na Malɪ lelv pá caya tənaya pəlaav isɛntaa.

Pəlaav taηvyv

62 Kuyaku kuhesuyu tɔɔ sɔɔlv lapu tema na tev fe, ɔlena kɔtɔlaa sɔsaa na Falisanaa krenti na pɔ polo Pilati kin,

63 na pa heeli-i si: Taca, tɔ tɔsaa si pɔpɔtu inɪ i ka yɔɔtɔaa si ye pɔ lapa wee tooso inɪ i ká fe.

64 Tɔv, mpv tɔ, ye le na pɔ tan pɔlaav halɔna pɔ tala kuyeeɲ tooso wule. I ifalaa í taa kɔɔ na pɔ ɲmuli-i na pɔ looli samaa si í fema sɔtaa taa. Ye pɔ lapa mpv, tɔle tɔ pɔpɔtu ká kɔli kancaalaya nyɛntu.

65 Ḿpɔ́yú Pilati tɔma-we si: Yoolaa mpa paa tan tɔɔlv, í polo í tan-kuyv teu teu.

66 Tɔnaya kɔtɔlaa polaa na pɔ tayanɪ pɔlaav tɔɔ puw ɲkuyv teu, na pɔ tv pa kuyvsum si nɔɔlv í taa tokina. ɔlena pɔ su yoolaa si pɔ tan.

28

Yesu fem

(*Malaki 16:1-10; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10*)

1 Kuyaku kuhesuyu tee wa na pɔ fe cimaa si, ɔlena Makɔtala Mali na Mali lɛlv pɔ kuli tanan tɔpam si pa puki pɔlaav tɔɔ.

2 Ḿpɔ́yú tetv sela sɔsɔm ke kpakpaa. Mpi tɔ, Taca ɪsɔtaa tillu lunna ɪsɔ na í tii, na í polo í kuli puw ɲkuyv pɔlaav nɔɔlv na í su kpeenɲa, na í kpa tɔ tɔɔ na í caya.

3 I teu nɔɔsɔna ɪsu tev nyɔɔsuyv tɔ, na i wontu hulɔmaa ɪsu kponkpomulɔm.

4 Ḿpɔ́yú pɔ lapa tanlaa ke sɔɔntv ke sɔsɔm na pɔ seliyi, na pɔ sɔpa pa tin tɔ kɛ yem tɔkpɔtu.

5 Tɔnaya ɪsɔtaa tillu tɔma alaa si: Mu taa nyá, ma nyɔmá si Yesu wei pa kama sɔm tesika tɔɔ tɔɔlv í kɔma pɛekuyv.

6 I fei cɔne, i fema ɪsu i ka yɔɔtɔaa tɔ. I kɔɔ na í ná timpɪ paa husa-i tɔ.

7 I polo lɔɲ na í heeli i ifalaa si, i fema na í tee-meɲe nɔɔlv ke Kalilee. Tɔnaya í ká na-i. Nti ma wɛna si ma heeliyi-me tɔɔlv.

8 Tɔnaya alaa mpe pa kula pɔlaav tɔɔ kɛ kpakpaa na pɔ tee, na sɔɔntv na lanhulɔmle pɔ kuyv-we. ɔlena pɔ polo na pɔ kaasi Yesu ifalaa ke laapaali inɪ.

9 Pa tan na tee ke mpv, ɔlena Yesu suli-weɲe kpakpaa na í tɔ-we si: Ma see-me.

Ḿpɔ́yú pa kpɔtɔna-i na pɔ tɔki i nɔɔheɛ, na pɔ hɛnti-i atɛ na pɔ see-i.

10 ɔlena Yesu heeli-we si: I taa nyá. I polo í heeli ma taapalaa si pɔ polo Kalilee, tɔnaya paa na-m.

Nti tanlaa keesaa tɔ

11 Alaa mpe pa we mpaav taa na pɔ kpen mpv, ɔle sese yoolaa mpa paa tan pɔlaav tɔ, pa taa lɛlaa ná tema mɔlvuyv ke ɪcatɛ taa kele na pɔ keesi kɔtɔlaa sɔsaa ke pɔ tɔna mpi pɔ lapa tɔ.

12 Ḿpɔ́yú kɔtɔlaa sɔsaa na nyɔv nyɔma pa kotaa na pɔ lá nɔɔlv kulɔmɔɲa na pɔ ha yoolaa ke liyitee tuutuuma,

13 na pɔ heeli-we si: I tɔ si tom kraɲa-meɲe ahoo na i ifalaa kɔɔ na pɔ ɲmuli-i.

14 Na ye Kufɔneɛ í nu mpv, taa heesi i lanɲe, i kaa la-meɲe pulv.

15 Tɔnaya tanlaa mv liyitee anɪ na pɔ lá ɪsu pa heela-we tɔ. Na tɔm tɔne tɔ ye ki Yuta nyɔma hekv, halɔna sanɲa.

Yesu ifalaa tɔ luv

(*Malaki 16:14-18; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Tɔmle 1:6-8*)

16 Ḿpɔ́yú Yesu ifalaa naanvwa na kulɔm inɪ pɔ kulaa na pɔ polo Kalilee pulaya ɲka Yesu ka keesa-we tɔ ka tɔɔ.

17 Pa na Yesu ɔlena, pɔ hɛnti-i atɛ na pɔ see-i. Ama pa taa lɛlaa ka wɛna sika.

18 Tɔnaya Yesu kpɔtɔna-we na í heeli-we si: Ma nin taa kɛ pa tv ɪsɔtaa na atɛ.

19 Mpv tɔ, í polo na í la na katerɲasi tɔna taa yɔlaa pɔsi ma ifalaa. I sɔɔki-weɲe ɪsɔ lɔm na í yaakɔna Caa na Pɔyaya na Feesuyv Nanɲtv pa hɔte.

²⁰ ǀseγesi-we si pá tǀki pǀ tǀna mpi ma seγesa-me tǀ. ǀnyi teu si má, ma wεe mǀ waali ké pa kuyajkuyu, halǀna antulinya polo na í kǀli.

LAAPAALI KUPAN WEI MALƏKI NMAAWA TƏ Kutubtu

Maləki wei i ηmaa takəlaya kanε tə i ta ke Yuta tu. I yəγəta i takəlaya taa si Yesu kέ təmle tu kέ (10:45). I seγesəγi na i waaki na i looki aləγaa. Ama Maləki ta yəγəti Yesu ləlvəγu təm, i hulaa kέ si Yesu kέ Iə Pəyaya na Yəlv Pəyaya.

Iəna pa faγa Maləki takəlaya tə:

Yesu təmle tayanuyə, titite 1:1-13

Yesu təmle ke Kalilee, titite 1:14-8:26

Yesu na i ifalaa, titite 8:27-9:50

Yesu təmle ke Yuta na Yosalem, titite 10-13

Yesu səm na i fem, titite 14-16

Iə Lvm Səlv Yohaani waasv

(Matiyee 3:1-12; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Iə pəyalv Yesu Kilisiti Laapaali Kupaŋ təcəalle ntə.

² Pa ηmaawa Iə kuyəγəttv teləsvlv Iəyii takəlaya taa si:

Nyəni, ma tillu ntə,

ma teləsəγi nyá nəγə təə si

i tayani nyá mpaav na n kəŋ.

³ Nəγəlv yəγətəγəna nəγə səsəγa ke wəlaya tetv taa si:

I tayani Taca mpaav,

i siyisi i mpaasi.

⁴ Mprəγú pə lapa na Iə lvm səlv Yohaani kəə wəlaya tetv taa na i səəki yəlaa ke Iə lvm. Na i kpaaləγi si: I layasi tənte na pá sə-meγe lvm na Iə husi mə isayatu.

⁵ Ilena Yuta tetv yəlaa təna, na Yosalem nyéma təna puki i kiŋ, na pa wei i kuliγi i isayatu təə kέ yəlaa taa, na Yohaani səəki-wəγe Iə lvm ke Yaatanı pəγə taa.

⁶ Yooyoo hntv kunti ke Yohaani takaa, na i ləla tənuyv tampala ke i tənaya taa. I təγənaγa nté cələŋ na taale tuŋ nim.

⁷ Na i kpaaləγi samaa taa si: Ma waali wei i kəŋ tə pntv kəla-m toŋ. Halı ma ta tu tala si má sopi na má wəγəsı i nəəhεε taa ntəŋkpala mayamaya.

⁸ Ma ilε, lvm ke ma sə-me. Ama Feesuyv Nanŋtv ke ilé i ká sə-me.

Yesu Iə lvm səv na i mayasvγv

(Matiyee 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Saa inı i taa Yesu luna Nasaletı ke Kalilee tetv taa, na i polo na Yohaani sə-i Iə lvm ke Yaatanı pəγə taa.

¹⁰ Yesu lukayana lvm taa, ilena i ná isətənvuyv tulaa na Feesuyv Nanŋtv tii i təə isv alukuku.

¹¹ Ilena pá nu pə yəγətəγəna isətəa si: Nyayale ma luyv tεε Pəyaya, ma luyv svv-ŋ səsəm.

¹² Pə tema mprəγú kpaakraa, ilena Iə Feesuyv pona Yesu kέ wəlaya tetv taa.

¹³ Na i caya tənaya wεε nule, na Satanı kəə na i mayasəγi-i. Na i wε taale wontu hεku na isətəa tillaa paasəna-i.

Yesu yaav ke tiina kpalaa liyiti

(Matiyee 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Mprəγú pa tv Iə lvm səlv Yohaani ke saləka, ilena Yesu náá polo Kalilee na i svv Iə Laapaali Kupaŋ ke kpaalvγv.

15 Na í təŋ si: Pəneŋte pə tala mpɔ, Iso Kawulaya kpegetaa. I layasi na í mu Laapaali Kupaŋ.

16 Yesu malaya Kalilee tenku koten, ilena í ná tiina kpala ke naale. Siməŋ na í neu Antəli, na pá tɔyi puluyu ke lɔm taa.

17 M'p'ógó í təma-we si: I kəə na í tən-i-m na má la-me na í puuki yəlaa isu í puukuɔu tiina tɔ.

18 Tənya pɛle pa yela pa puluŋ na pá tən-i kpaakraa.

19 I tasa pote ke pəcɔ, ilena í ná Sepetee pəyalɔ Saaki na ílé í neu Yohaani, na pá caɔa kpulɔyɔ taa na pá taɔanəyi pa puluŋ.

20 Tənya í yaa pɛleɣe kpaakraa, ilena pá yele pa caa Sepetee na í pa nyəma ke kpulɔyɔ taa na pá tən-i.

*Iləghilu nəyɔlv í təm
(Luku 4:31-37)*

21 M'p'ógó Yesu pa pola Kapənahum icate taa na í suv Yuta nyəma təkotile taa ké kuyaku kuhɛsuyɔ wule na í niki seɣesuyɔ.

22 M'p'ógó í seɣesuyɔ cɛpa yəlaa laŋa. Pə taɔa pulɔ, í seɣesaya-weɣe na tən í ta nyá. I fɛi isu pa Iso Təm seɣesəlaa.

23 M'p'ógó pa tuta Yuta nyəma təkotile taa ké apalɔ nəyɔlv na í hii iləɣu nəyɔlv. Tənya apalɔ iní í koowa si:

24 Nasaletí Yesu, n caa-weɣe tá kin? N kəma-tuyɔ wakəlvuyɔ ke? Ma nyəma-ŋ teu, n ké Iso Yulɔ Naŋtu wei í tilaa tɔ.

25 Tənya Yesu holina-i si: Hei, nyá, su na í se apalɔ inɛ í waali.

26 M'p'ógó iləɣu iní í selisa apalɔ inəyi teu. Ilena í má kapuka na í se í waali.

27 M'p'ógó pə cɛpa yəlaa tənə laŋa ke səsəm, na pá tən təma si: Maamaaci wei kele mpɔ? Tən seɣesuyɔ kufaluyɔ nté yaa. Pəwɛ. Pə kpeŋna aləɣaa, í yəɣətəyi pɛleɣe na apalɔtɔ na pá nukəna-i.

28 M'p'ógó Yesu hətɛ yaa kpaakraa inəyi Kalilee tetv tənə taa.

*Yesu waasuyɔ ke kutəntvnaa paɣalɛ
(Matiyee 8:14-17; Luku 4:38-41)*

29 Pa lu Yuta nyəma təkotile taa, ilena pa na Saaki na Yohaani pá polo Siməŋ na Antəli pa təyaya ke kpaakraa.

30 Na pá mayana watv wɛna Siməŋ yəsɔ na í həntaa. Yesu talaa, ilena pá heeli-i alɔ iní í wɔsasi təm.

31 Tənya Yesu pola í kin na í təkí í nin taa na í kusí, na í watv ya na í kulí na í caləsi-we.

32 M'p'ógó pa kəna-i kutəntvnaa tənə na aləɣhilaa tənaya taanaya təw ké waatu wei ilim tɔwa tɔ.

33 Na icate tənə koti təcəɣəcəyi ke təyaya ŋke ka nənəɣ tɛɛ.

34 Ilena Yesu la na mpa kutəməŋ cəsaya tɔ pá hiki alaafəya. Na í təɣoní aləɣaa paɣalɛ. I ta tisi sí aləɣaa í yəɣətí. Pə taɔa pulɔ, pɛle pa nyəma í ké mpi tɔ.

*Yesu waasv ke Kalilee tetv taa
(Luku 4:42-44)*

35 M'p'ógó waatu wei pə wɔsa fem na səkrɛtuyɔ wɛɛ tɔ, Yesu luwa na í polo timpi yəlaa fɛi tɔ na í sələmí Iso.

36 Ilena Siməŋ pá suv-i pɛɛkuyɔ.

37 Pa kəma na pá na-i, ilena pá heeli-i si: Yəlaa tənə caaki-ŋ.

38 Tənya Yesu cə-we si: Tə polo pəcəlv pəcəlv acalɛ lenna taa na má lá pɛleɣe waasv tətɔ. Pə mayamaya pə təw ké ma kəma.

³⁹ Μρύγύ ι σου Kalilee tetu təna taa ké cəw, na í lakı waasvnaa ke Yuta nyəma təkotilenaa mpa pa wəna təna təw tə pa taa, na í təγəwəγi aləγaa.

Yesu waasvuv ke təwvuv təw asilima kvətəη tu nəγəlv
(Matiyee 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Təwaya təwvuv təw asilima kvətəη tu nəγəlv ι kəma Yesu kiη, na í sopi ι tεε na í tεγε-ι niη na í tə si: Ye n ka tisaya n taa waası-m?

⁴¹ Μρύγύ təwvuv təw kvətəη tu wı ι təm lapa Yesu ke pətəwətəε ke səsəm, na í kusı ι niη na í tokina-ι na í cə-ι si: Teu, ma tisaa, alaafəya í la.

⁴² Μρύγύ apalv wı ι kvətəη tεma təne wəγi kpaakraa na í məli təmmamm.

⁴³ Uəna Yesu təγəwı-ι kpaakraa, na í kraalı-ι na təη si:

⁴⁴ Taa heeli nəγəlv. Ama tεε kpaakraa na kətəlv na-η. Uəna η yiyisi ısu Moisi ka keesvuv tə, na pá ná si pə waa-η.

⁴⁵ Ama apalv wı ι tεewa, uəna í σου pə təm kraalvuv ke paa timpi. Haləna ι kraalvuv mpi pə təw Yesu tá pəsi na í σου ıcate natəli tə taa təkaa. Ama kreenə təw ké ι cakaya kraı taa, na yəlaa lukəna paa timpi na pá makəna-ι.

2

Yesu waasvuv ke kvətəη kvətəlvuv tu
(Matiyee 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Wεε lapa naale, uəna Yesu məli Kapənahum na yəlaa nu sı ι wε təyaya taa.

² Mpuγəle pa kota səsəm pə tu feı. Pə nyəkaa ké təkəηη na pə kpeηna nəwəγə na pə təkı, na Yesu təηna-wεγε seγesvuv.

³ Μρύγύ yəlaa napəli pa kəma ι kiη na pa taa liyiti səγəla kvətəη kvətəlvuv tu nəγəlv.

⁴ Ama yəlaa samaa təw pa kpısa ıəna paa la na pá tana-ι Yesu kiη tə. Uəna pá kra na pá wεsı kutuluγu ηku kv taa Yesu ka wεε tə kv ləpətv, na pá tısi kpatəle nte tə taa kvətəntv wı ι ka wεε tə na púγú ηku.

⁵ Yesu nawa yəlaa mpe pa naani, uəna í tə kvətəη kvətəlvuv tu wı si: Ma pəyalv, nyá ısayatv husaa.

⁶ Pə pamna Isə Təm seγesəlaa napəli paa caya təna na pá huuki pa taa si:

⁷ Pepe təw ké apalv wıε ι makı kanante na í kraγəγı ι tı na í keesəγəna Isə? Awe pəsəγı na í husı ısayatv ye pə taya Isə paasi?

⁸ Ama Yesu ná cəkəna nti pa huukaya pa taa təγə kpaakraa. Uəna í pəsı-wε si: Pepe təw ké í huuki rıpúγú mə taa?

⁹ Nti tə yəγətvuv kələna təlv. Má heeli kvətəntv sı Nyá ısayatv husaa, yaa Kuli na η keli nyá kpatəle na η tə?

¹⁰ Təw, maa huli-me sı Yəlv Pəyaya má, ma pəsəγı na má husı ısayatv ke ate cəne. Təwaya Yesu təma kvətəntv sı:

¹¹ Ma heeliγı-η sı η kuli na η kraγa nyá kpatəle na η kpe.

¹² Təwaya kvətəntv kula kpaakraa na í kraγa ι kpatəle na yəlaa nyəwəγı-ι mpu, na í tεε. Μρύγύ pə lapa pa təwaya piti ke səsəm, na pá saη Isə na pá təη si: Tuu tə, tə ta nata ıəntə wı ι nəγəsəle.

Yesu yaav ke Lefi
(Matiyee 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Μρύγύ Yesu tasa Kalilee tenku nəγə ke pote na yəlaa puki ι kiη ke səsəm na í seγesəγı-wε.

¹⁴ Yesu tεekaya, uəna í ná Aləfe pəyalv Lefi na í caya lampuu təmυle. Uəna Yesu təmı-ι si: Kuli na η təηı-m.

Μρύγύ Lefi kolaa na í təηı-ι.

15 Pəle pə waali Yesu caɣaa na í təkí kútəyɔw kɛ Lefii tɛ. I na lampuu mɔlaa paɣale, na asayaa paɣale, na i ifalaa pa təkayana. Yɔlaa asayaa isu mpv ka tɛɣaya-i paɣale tətəyɔ.

16 Ḿpɔyú Isə Təm seɣesəlaa mpa pa kɛ Falisanaa kpekəle nyəma tɔ, pa nawa Yesu na asayaa, na lampuu mɔlaa pa caɣaa na pá təkí mpv. Ilena pá pɔɔsi i ifalaa si: Pepe tɔw kɛ Yesu na lampuu mɔlaa na yɔlaa asayaa pa kɛntəyɔ na pá təkí?

17 Yesu nu mpv, ilena í tɔ-we si: Pə taɣa alaafəya nyəma nyuləyənə fetaa. Ama kútəntvnaa kɛ. Ma kəmaya si ma yaaki asayaa, pə taɣa kɔpama.

Yesu keesvɔv kɛ nəhəkvtv təm
(Matiyee 9:14-17; Luku 5:33-39)

18 Kuyaku nakvli Lvm Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa pa həkə nɔɔsi. Tənaya yɔlaa kɔma na pá pɔɔsi Yesu si: Pə lapa isəna na Lvm Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa nyəma ná həkəyɔ nɔɔsi na nyá ifalaa naa toosiɣi pə təm.

19 Ḿpɔyú Yesu cɔ-we si: I hvv si akpaɣalv taapalaa ká həkə nəyɔ na í na-we pá weɛ? Aai, pəle pə fɛi lapv kɛ paa pəcɔ. Ye i we pa hɛkv, paa təkí tam kɛ.

20 Ama pv kɔw na pə keesi kuyaku nakvli, ilena pá ləsi-i pa hɛkv. Ie pələyɛle paa həkə nɔɔsi.

21 Nəyɔlv kaa kpaɣa saaliya kɔfalaya na í tɔ wontuyv kɔpənuyv. Təfɔ, saaliya ŋkɛ kaa hɔ wontuyv ŋkv na pɔyú tɛɛsi waluyv.

22 Nəyɔlv kaa suu sɔlv kɔfam kɛ sɔlv hulv kɔpəŋ taa. Təfɔ sɔlv kɔfam yasəyɔ hulv kɔpəŋ inəyɔ, na sɔlv mpv na hulv pə wakəli yem. Ama hulv kɔfaŋ taa kɛ pa suuki sɔlv kɔfam.

Yesu kɛle kuyaku kvheesvɔv tv
(Matiyee 12:1-8; Luku 6:1-5)

23 Ḿpɔyú Yesu na i ifalaa pa fayana təyənaya pɛe taale natəli tɔ taa kɛ kuyaku kvheesvɔv kvli kv wule. Ilena i ifalaa svv təyənaya pɛe pɛlvv na mpaav.

24 Tənaya Falisanaa tɔma Yesu si: Nyəni nyá ifalaa lakuyv mpv pə fɛi lapv kɛ kuyaku kvheesvɔv wule tɔ yee.

25 Ilena Yesu cɔ-we si: Ye mpv í ta kaləta paa pəcəyɔ mpv Tafiiti lapa waatv wei pə caala-i na nyəyɔsi pv í na mpa pa we i cɔlv tɔ?

26 Isəna i svv Isə təyaya taa na í təyɔ potopotonaa mpa paa sv Isə tɔ. Apiyataa ka kəna kətvlv sɔsɔ kɛ saa in. Pəyɛle pə fɛi si nəyɔlv í təyɔ potopotonaa mpeɣe yem na pə tá kɛ kətəlaa. Ama Tafiiti ná təyɔ-we. Haləna í ha i taapalaa.

27 Ḿpɔyú Yesu tasa-we tətɔ si: Yvlv tɔw kɛ pa sv kuyaku kvheesvɔv. Ama pa ta la yvlv kɛ kuyaku kvheesvɔv tɔw.

28 Pə tɔw kɛ Yvlv Pəyaya má, ma kɛ kuyaku kvheesvɔv sɔsɔ təsiyisiyɔ.

3

Nkpaləkpəkaya tv təm
(Matiyee 12:9-14; Luku 6:6-11)

1 Pəle pə waali Yesu taɣana Yuta nyəma təkotile taa kɛ məlvv. Pə pamna ŋkpaləkpəkaya tv nəyɔlv i ka we tənə.

2 Na yɔlaa mpa paa we tənə tɔ pá caɣaa na pá kɛŋna Yesu kɛ teu sv pa naa sv i ká waasi apalv inəyɔ kuyaku kvheesvɔv wule yaa isəna? Pa lakaya ḿpɔyú sv pá hiki nti paa waana-i tɔ.

3 Ḿpɔyú Yesu tɔma ŋkpaləkpəkaya tv si: Kvli na n səŋ hɛkv taa.

4 Ilena Yesu pɔɔsi mpa pa caɣa mpv tɔ si: Ta mpaav taa, kɔpantv kɛ pə mɔna pá la kuyaku kvheesvɔv wule yaa isayav? Paa waasi yaa paa kv?

Ama pa ta cɔ sv pulv.

⁵ Tənaɣa ɪ nyəna pa təna pa ɪsentaa na pa təm lapɪ-ɪ pʰáná, na pa taa huwɛɛ asayɛɛ wakəlɪ ɪ lanjɛ kɛ səsəm tətə. ɪlena í tə ɲkpaləkpekaya tu ɪni si: Təv, loosi nyá niɲ.

Ḳpɔ́yú ɲkpaləkpekaya tu loosa ɪ niɲ, ɪlena ɪ niɲ hɛti.

⁶ Tənaɣa Falisanaa luna Yuta nyəma təkotile taa kɛ kpaɣaa, ɪlena pa na Heləti nyəma pá caya na pá maɣasi ɪsəna paa la na pá kɔ Yesu tə.

Samaa kəntɛ kɛ Yesu kiɲ

⁷ Ḳpɔ́yú Yesu lu təna təfau, na í na ɪ ifalaa pá polo Kalilee tɛɲku nəɣə, na samaa tuutuuma hu ɪ waali. Samaa ɪni ɪ ka luna Kalilee, na Yuta,

⁸ na Yosalem, na ɪtumeɛ tɛtu taa, na Yaatanɪ pəɣə waali, na Tiiɪ na Sitəɲ pə acalee cələ həɣəlvɔv. Yəlaa panɛ pa nu mpi mpi Yesu təɲna lapv təɣə pa kotaya ɪ kiɲ kɛ səsəm kɛ mpv.

⁹ Ḳpɔ́yú Yesu təma ɪ ifalaa si pá tɛɲɪ-ɪ na kpulvɔv, təfə samaa yuɲ ka nyəkɪ-ɪ.

¹⁰ Pə taya pulv təə, yəlaa nawa si Yesu təɲna lapv na kɔtəntunaa hikiyi alaafəya. ɪlena pa təna mpa pə wukaya tə, pá huliyi si pá hiki-ɪ na pá tokina-ɪ.

¹¹ Ye aləɣaa loosa Yesu, pa svvki kiisuyv kɛ na pá luɲi-ɪ na pá təɲ si ɪ kɛ ɪsə Pəyalv kɛ.

¹² Ama Yesu ná kaləna-wɛ si pá taa yəɣətəyi mpv.

Tillaa naanvwa na naale kpaɣ

(Matiyee 10:1-4; Luku 6:12-16)

¹³ Ḳpɔ́yú Yesu kpa pɔv təə na í yaa mpa ɪ caa təɣə ɪ kiɲ, na pɛle pá polo.

¹⁴ Tənaɣa ɪ ləsa pa taa yəlaa naanvwa na naale na í ha-wɛyɛ hətɛ si tillaa. ɪ ləsa pɛlɛyɛ si pá wɛɛ ɪ kiɲ kɛ tam na í tiliyi-wɛyɛ waasv lapv.

¹⁵ Na í ha-wɛyɛ aləɣaa təɣəlvɔv pəsuvv.

¹⁶ Yəlaa naanvwa na naale wei ɪ ləsa tə pa həla ntə. Siməɲ wei Yesu ha hətɛ si Piyɛɛ tə,

¹⁷ na Sepetee pəyalv Saaki na ɪ neu Yohaani. Pɛle pa naalɛyɛ Yesu ka ha hətɛ si Puvwanɛɛsi, na tələ tə huwɛɛ ntɛ si tɛv holuyv piya.

¹⁸ Na pá kaasi Antəlu, na Filipv, na Paatelemii, na Matiyee, na Tomaa, na Aləfɛ pəyalv Saaki, na Tatee, na Siməɲ wei ɪ ka lukaya tɛtu təkuvv təm taa tə,

¹⁹ na Yutaasi ɪsəkaleu wei ɪ hulaa si Yesu kolontunaa í kpa-ɪ tə.

Yesu nyəma kəntɛ kɛ ɪ kpaɣav

²⁰ Pəle pə waali Yesu məla təyaya, na yəlaa tuutuuma tasa kotuyv pə tu fɛi. Haləna Yesu na ɪ ifalaa pa ta hiki tapacayale si pá təɣə təɣəv maɣamaɣa.

²¹ ɪ nyəma nu mpv, ɪlena pá kulɪ si pá pukɪ na pá kpa-ɪ. Pə taya pulv təə, pa təɲaya kɛ si pə lakɪ-ɪ kɛ.

Yesu cəv kɛ ɪ təm tvlaa

(Matiyee 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)

²² ɪsə Təm sɛyɛsəlaa mpa pa luna Yosalem na pá kəə tə pɛle pa təɲaya si: Yesu nyəna Pesepule^a kɛ.

ɪlena lɛlaa náá təɲ si: Aləɣaa wulav ton kɛ Yesu təɣənvəɣəna aləɣaa lɛmpa.

²³ Ḳpɔ́yú Yesu yaa-wɛ na í sɛɛ-wɛyɛ ɪsənaa si: ɪsənaɣa Satanɪ ká təɣəni ɪ ti?

²⁴ Ye kawulaya wɛɛ na ká fɛi nəɣə kulvmaɣa, nəənvə ka saaləyi yem kɛ.

²⁵ Na yəlaa í wɛ təyaya taa na pá fɛi nəɣə kulvmaɣa, nəənvə təyaya ɲkɛ ka saaləyi yem kɛ.

²⁶ Mpv tətəɣə ye Satanɪ wakələyi ɪ ti na ɪ kawulaya nyəma yooki pa taa pa tike, ɪ kawulaya yaa kɛ na ɪ ton saali yem təkpaɣaa.

^a **3:22 Pesepule:** Aləɣaa wulav kɛ Yuta nyəma yaaki si Pesepule.

²⁷ Nəyǝlv kaa pəsı na í svv yǝlv tonj tv təyaya sı ı kuuki ı wontu na í tá te tonj tv ı nəyǝ həkuyv ke ηmusı. Ama ı kpa-a-ké na í hək-a-təkenken na pəcǝ í svv ı wontu kuuu ke təyaya taa.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyǝ, paa yəlaa kəwakələm ká tǝ ı sənə, yaa paa pa yǝyǝta ısayatv ısu we, ı sǝ pəsəyǝ na í hǝlı-weyə suulu.

²⁹ Ama wei ı ká yǝyǝta ısayatv ke Feesuyv Nəηηtv tǝ tǝ pa kaa husı pǝntv ısayatv ke paa pəcǝ. Pə taya pulv tǝ, pǝntv səyǝla ısayatv tam nyəntv ké.

³⁰ Mpi pə tǝ Yesu yǝyǝta mpv tǝ, pa təyaya-ı ké sı ı nyənə ı lǝyǝv.

*Yesu too na ı newaa
(Matiyee 12:46-50; Luku 8:19-21)*

³¹ Mǝpǝyǝ Yesu too na ı newaa apalaa nyəma pa kəma na pá səη awalı na pá tılı sı pá yaa-ı.

³² Pə pamna yəlaa samaa caya na pá cənə Yesu. Təyaya pa heela Yesu sı: Tə taa cə nyá nəyǝ tǝ, nyá too na nyá newaa pa wenna nteyǝ awalı na pá caa-η.

³³ Mǝpǝyǝ Yesu nəyǝ təkpa sı: Aweyǝ ma too na mpa ma newaa ye?

³⁴ Yesu nyənə mpa pa tənə pa caya na pá cənə-ı kotaya tǝ, ı lənə í tǝ sı: ı lı naa ma toonaa na ma newaa ntǝ.

³⁵ Pə taya pulv tǝ, mpa pa lakı mpi ı sǝ caakı tǝ pǝntvnaa nté ma newaa na ma toonaa.

4

*Mətutuuna təm
(Matiyee 13:1-9; Luku 8:4-8)*

¹ Mǝpǝyǝ Yesu tasa sɛyɛsvyv ke Kalilee tɛkju nəyǝ. Təyaya yəlaa kota ı kin ke səsəm pə fei keesyv. Haləna í kulı na í kpa kulvyv taa na í caya. Na yəlaa náá caya ateyǝ lvm nəyǝ na ı nı ı we kulvyv taa ké lvm taa.

² Mǝpǝyǝ Yesu sɛyɛsa-weyǝ təmnaa payalə na ı sənə sɛv taa. Haləna í keesi-we sı:

³ ı nu teu, tuulu poləna tuutu.

⁴ ı tuukaya ı mətutuuna, ı lənə lənə hoti mpaav nəyǝ nəyǝ na suması tii na sı tǝyǝ-yə.

⁵ Mǝpǝyǝ lənə hota kəwəv tǝ timpı tetv ta lim tǝ, na alə á təηna nyǝv ke tetv we tətayasəm tǝ pə tǝ.

⁶ ı lim kəma na pá haη na pá nyaya məhoo, ı lənə a wǝlı. Mpi tǝ, a ta hiki tetv sı á ka hoosi kupaηsı.

⁷ Pee lənə náá hoti səwa taa na alə a nyǝ ısu a ká kulı teu, ı lənə səwa feteyǝ na á kpisi lǝlyv.

⁸ Ama pee lənə ná hota tetv mvsəη nyəntv taa. Mǝpǝyǝ alə a nyəwa na á kulı na á pu tıη na á lǝlı pee. Lənə ke pəcǝ, lənə ke mayana, lənə ke səsəm səsəm.

⁹ Mǝpǝyǝ Yesu təma sı: Ye wei ı ké təm nulv pǝntv í nu.

*Yesu sɛyɛsvyv na ı sənə sɛv nyvyv
(Matiyee 13:10-17; Luku 8:9-10)*

¹⁰ Pa kəma na pá luna kpeηa, ı lənə mpa paa we Yesu cǝlv tǝ na ı ifalaa naanəwa na naale pá pǝsı-ı sı: Keesi-tvyv ı sənə mpa n sɛv-tvyv mpv tǝ pa hǝwɛɛ.

¹¹ Mǝpǝyǝ Yesu cə-we sı: Mə, pə ha-meyǝ sı í nyı ı sǝ Kawulaya təm kəηmesətv. Ama ı sənə sɛv taa ké kpai nyəma ná nyəηna pə tampana.

¹² Pəcǝ pə tisi na paa pa nyənə teu, pá taa ná.

Na paa pa nu teu, pá taa cəkəna.

Təfǝ tǝ paa kə na pá pəsənə ı sǝ tǝ

na í husı-weyǝ pa ısayatv.

Yesu kilisuyu ke mətutuuna təm
(*Matiyee 13:18-23; Luku 8:11-15*)

¹³ Mpróyú Yesu pəssa-we si: I tá cekəna iso wei ma see-mege mpv tə yaa? Na isənaɣale í ká cekəna isənaa ləlaa mpa paa see-me tə?

¹⁴ Pə we isu Iso Təm ke tuulu inu i tuuki.

¹⁵ Yəlaa wee, na ye pa nu Iso Təm Satan təŋ na í həyəsɪ-təyi pa taa ké kprakpaa. Pəle pa wenna nté isu pee nna a hota mpaav nəyɔ nəyɔ tə.

¹⁶ Pee wena ale a hota kuwaw təw tə, aleyele mpa pa nu Iso Təm na pá mv-təyi kprakpaa na laŋhulɔmlɛ tə.

¹⁷ Ama paa yeki si tə sɔvna-weye teu. Pa təkəyi-təyi tətantaa. Saa wei wahala nəyɔlv i ká tala, yaa Iso Təm təw konyəŋ tɔyɔ ká kəw, ilena pá lu Iso seev taa ké kprakpaa.

¹⁸ Ləlaa ná nəyəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə pa təŋ Iso Təm nuw,

¹⁹ ilena ate cəne kulapɔtv nəyəsəe na wənav kətəi puɣusi-we. Na konyuləŋ lələŋ kv təm ntəyi pa taa, na halɪ tə caŋ na tə kpisi lɔlvɔv.

²⁰ Pə kaasa pee lenna ná hota tɛtv musəŋ nyəntv taa. Aŋhaa, ale a wenna nté isu yəlaa mpa pa nukɪ Iso Təm na pá mv-təyi teu na pá lələyi pee tə. Ləlaa ke pəcə, ləlaa ke maɣana, na ləlaa ke səsəm səsəm.

Fətəla mvsuyv təm
(*Luku 8:16-18*)

²¹ Mpróyú Yesu pəssa-we tətə si: Yulv ká kraya fətəla na í pamɪ-i nyənaya tɛe yaa í svsi-i kato tɛe? Pə taya ye i we timpi taa, pu na yəlaa təna təyɔ paa sv-i?

²² Kəŋmeləm napəli pə fei si pə kaa kuli pə təw, pəcə mukaya tɛe pulv fei mpi pa kaa ləsi na paa wei í ná tə.

²³ Ye wei i ké təm nulv pɔntv í nu.

²⁴ Mpróyú Yesu tasa-weye heeluyv si: I la laakalɪ na nti nti í nukɪ tə. Maɣasəlaya ŋka mə maɣamaya í maɣasəyəna tə, ŋkeye Iso ká maɣasəna i kuvəŋ na í ha-me.

²⁵ Wei i wena təyɔ paa ha. Paa ləkɪ wei i feina təyɔ pəciimaya wei i wena tə.

Kututum nyəv təm

²⁶ Mpróyú Yesu tasaa tətə si: Iso Kawulaya wee ké isu yulv tuukuyv pee ke i taale taa tə.

²⁷ Paa i tooki yaa i wena i ise, paa ilim paa ahoov, i kaa nyɪ isəna pee anɪ a nyəkv na á lakɪ məhoov tə.

²⁸ Tɛtv maɣamaya lakəna na pə pukɪ. Pə caaləyəna məhoov ké, waalɪ ké pə tɔyɪ nyəŋ. Pəle pə waalɪ ké pee ná pukɪ təcəsəlaa.

²⁹ Pə pukɪ mpv, ilena pá ce na pá husɪ na pá niki kum.

Səyga pəle təm
(*Matiyee 13:31-32,34; Luku 13:18-19*)

³⁰ Yesu tasa yəyɔtv tətə si: Pepeye tu keesəna Iso Kawulaya ile yee? Na iso wei ké tu see na pə keesɪ ka təm ile yee?

³¹ Ka nəyəsəna ké isu səyga pile. Pee nna pa tuuki tə a təna a taa nté tə kələna weev təminimini.

³² Ama ye pa tuu-te, tə pukɪ ké na tə kpa səsəm na tə kəlɪ tuusi ləŋsi. Na tə helɪ pilɪŋasɪ ke səsəm, haləna sumasɪ kəŋ na sv tɔyɪ tana ke sv hətv taa.

³³ Yaasinəa payale isu mpv pə taka ké Yesu krayaa na í seyesəna-we. I maɣasa isəna yəlaa mpa pa kotina-i mpv tə paa pəsi na pá cekəna tə.

³⁴ I ta seyesɪ-weye natələyi yem na í ta keesəna pulv. I na i ifalaa pa kəma na pá caɣa pa tike, ilena í kilisi-weye pə təna.

Kacuculaya heevuyv təm
(*Matiyee 8:23-27; Luku 8:22-25*)

³⁵ Kuyakv kune inı kv taanaya taw Yesu tama ı ifalaa sı: Tə tesı na tə polo kuten lenkv taw.

³⁶ Pa tama yalaa ke yasuyv, ılena Yesu ifalaa keli-ı kpuluyv ηku kv taa ı ka cayaa taw, na kpuləη lələη ka we ı kin təna.

³⁷ Tənaηa heelimuyv ssv mapv na lvm huuki na pə watəyi pa kpuluyv taa, haləna kvle kv caa suyu.

³⁸ Pə pamna Yesu ná tv ı nyuyv ke lefeli na í təηna tom na waalı taw. Mpyóy ı ifalaa feesa-ı sı: Tacaa, n suma yaa? Tə lepaya.

³⁹ ı fema ılena í kaləna heelim. Na í heeli lvm sı: Su, hee təna.

Tənaηa heelim suma, na pə təna pə hee təli.

⁴⁰ ılena í pəssi-we sı: Pepe taw ké í wena səyəntv ke mpv? ı ta te mə taa na ıso kele?

⁴¹ Səyəntv pu-weye səsəm na pá təη təma sı: Aweyele ine inı na pə kpeηna heelim na tenkv lvm na pə nukəna-ı?

5

Iləyħilu na afanaa pa təm

(Matiyee 8:28-34; Luku 8:26-39)

¹ Mpyóy pa tala Kalilee tenkv kuten lenkv ke Selasini nyəma tetv taa.

² Yesu lına kpuluyv taa ké kpakpaa, ılena yulv nəyəl v í lına pəlaaη taa na í səηı-ı.

³ Apalv inı ı ka hii ıləyov ké, na í we pəlaaη taa. Paa alukpala mayamaya ke paa həkə-ı pu cakı.

⁴ Təm payale ke pa kama-ı ηkpaı na í pelı, na pá həkə ı niη ke alukpala na í putətı pə təna. Nəyəl v feı wei ı pəsəyi na í ηmakəlı-ı taw.

⁵ Pulasi taa na pəlaaη taa ké ı we ilim na ahoov ke tam, na í makı kapusi na í heetəyi ı təyi pəe.

⁶ Apalv inı ı loosa Yesu ké pooluη, ılena í kpaηa asewa na í polo í luη ı tee

⁷ na í kookı sı: ısəttaa ıso səsə Pəyalv Yesu, ma na-η suwe? Ma wiina-η, hai, nyəni ıso, taa tv-m wahala.

⁸ Pə taya pulv taw ké apalv inı í yəyətə mpv, Yesu ka təma ı ıləyov ké sı í se apalv inı ı waalı.

⁹ Mpyóy Yesu pəssa apalv inı sı: Pa yaa-η suwe?

ılena ılé ı cə-ı sı: Pa yaa-m sı Kvpıη ke tə we payale tə pə taw.

¹⁰ ılena apalv inı í wiina Yesu ké teu sı í taa təyənı-weye tetv ntı tə taa.

¹¹ Afanaa kaləkv səsəov nakvlı kv we tənaηa puyv cəlv na kv tulıyi.

¹² Mpyóy aləyaa mpe pa wiina Yesu sı í yelev na pá ssv afanaa mpe pa taa.

¹³ Mpyóy Yesu tisaa. Tənaηa aləyaa mpe pa yela apalv inı na pá ssv afanaa mpe pa taa. ılena pəle pá tv casəle ke yem na pá tii kalakala na pá tv lvm na pá sı. Afanaa mpe pa nyuyv tala ısu iyisi naaleye (2000) mpv.

¹⁴ Mpyóy afanaa mpe pá tiikilaa ná loma kpakpaa na pá polo na pá tayası təm ntı, na tə yeı kv kpakpaa ke acaləe taa na cacakəη tee, na yalaa lu sı pa naakı mpi pə lapa taw.

¹⁵ Yalaa kəma Yesu kin, ılena pá mayana apalv wei ı kin aləyaa kvpıη ηkv kv wee tə na í cayaa na í suu wontu na pə cəpa ı taw. ılena səyəntv kpa-we.

¹⁶ Mpa pa na təm ntı na pa ısəpəle tə pá keesa-weye ısəna pə lapa na ıləyħilu aləyaa se taw. Na mpi pə lapa afanaa taw.

¹⁷ ılena yalaa ssv Yesu ké teekuyv sı í lu pa tetv taa.

¹⁸ Yesu kəma sı ı kpaη kpuluyv taa, ılena ıləyħilu inı sı: Ma təηəyi-η.

¹⁹ Ama Yesu kisaa na í təmı-ı sı: Məlı nyá təyaya taa ké nyá nyəma kin, na í keesi-weye ısəna Tacaa nyəna nyá pətətəle na í la-η taw.

20 Ḿpóyú apalıw inı ı tɛɛwa na í niki mpi Yesu lapa-ı tɔyɔ heeluɣu ke timpi pa yaa sı acalɛɛ naanɔwa tɔ pə tetu taa, na pa təna mpa pa nuwa tɔ pa laŋa cɛpa.

Yailu pɛɛlɔ na alv tɔyɔllv pa təm
(Matiyee 9:18-26; Luku 8:40-56)

21 Yesu tayana tɛsɔyɔ ke kotenɟ ŋku kv tɔɔ ı ka wɛɛ tɔ na kpulɔyɔ. Uɛna yɛlaa koti sɔsɔm, na inı ı wɛ lɔm nɔyɔ.

22 Ḿpóyú Yuta nyɛma təkotile sɔsɔ nɔyɔlv ı kɔma ı kinɟ, pa yaa-ı sı Yailu. ı ná Yesu, ıɛna í hoti ı nɔɔhɛɛ tɛɛ,

23 na í wiina-ı təkɛɛ sı: Ma pɛɛliya caana nteyɛ sɔm. La suulu na ń polo ń tənı nyá nin ke ka tɔɔ, na pə waa-ke na ká hiki weesuɣu.

24 Ḿpóyú Yesu tɔŋa-ı na pá tɛɛ, na samaa sɔsɔ tɔŋaya-ı na pə nyəka teu.

25 Pə pamna alv nɔyɔlv ı ka wɛ təna, hatoo pusı naanɔwa na naale taa ké ı tɔŋna tɔyɔlvɔyɔ na pə wɛ-ı tɔŋ.

26 ı ná wahalanaa ke fɛtaa tɛ, na halı í canɟ na í tɔyɔ ı liyitee təna, pə ta tu lapu sooci mayamaya. Pə mɛlaa ké na pə sɔsɔyɔ kɔsɔsɔ.

27 Alv inı ı nu Yesu taŋ, ıɛna í tɔ na í svv yɛlaa samaa taa, na í polo na í tokina Yesu capa na ılé ı waalı tɔɔ.

28 Pə taya pulv tɔɔ, ı huɔwa ı taa ké teu ké sı: Ye ma pəsaa na má tu hiki ı tɔɔ wontu na má tokina te, pu waa-m.

29 Tənya pə tɛma-ı kpakpaa inı, na í nu ı tɔnɔyɔ taa sı ı hika alaafəya.

30 Ḿpóyú Yesu nu ı taa sı toma lenna luwa. Uɛna í pəsəna ı waalı ké samaa taa təna na í pɔsı sı: Awe tokina ma wontu?

31 Uɛna Yesu ifalaa cɔ-ı sı: A a, n naa yɛlaa paɣale nyəkəyɔ-ŋ ı sɛntɔ na ń tayanəyɔ pɔsɔyɔ sı awe tokina-ŋ?

32 Ḿpóyú Yesu nyəna ı taa na ı waalı sı ı naa wei ı tokina-ı mpv tɔ.

33 Alv inı ı nyəma mpi pə lapa-ı tɔ, ıɛna í svv seluɣu na í polo ı hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na í heeli-ı ı tampana.

34 Tənya Yesu tɔma-ı sı: Ma pu n tɛma Iso na nyá taa tɔyɔ pə waasa-ŋ. Tɛɛna laŋhulɔmlɛ, nyá kvɛŋ í tɛŋ təkɛpataa.

35 Yesu tɔŋna yɔyɔtɔyɔ ke mpv, ıɛ tillaa luna Yuta nyɛma təkotile sɔsɔ Yailu inı ı tɔyaya nté na pá heeli-ı sı: Nyá pɛɛlɔ fɛi. Taa tv Taca ke kɔnyɔŋ ke yem.

36 Ama Yesu ta nyəni pa kuyɔyɔtɔv sı tɛ ke pulv. Uɛna í tɔ Yailu sı: Taa nyá. Ama nyaa tɛ Iso na nyá taa te.

37 Ḿpóyú Yesu tɔyɔna pa təna na pə kaası Piyɛɛ na Saaki, na ılé ı neu Yohaani pa tike.

38 Pa tala Yuta nyɛma təkotile sɔsɔ inı ı tɛ, ıɛna Yesu ná yɛlaa wiliyɔ na pá makı kapusi ke sɔsɔm na pə haŋa yem.

39 Ḿpóyú ı svv tɔyaya taa na í pɔsı-wɛ sı: Pepe tɔɔ ké í wiiki na pə haŋa mpv? Pəyaya kanɛ ka too kvtoo ké, ka ta sı se.

40 Tənya tɔyaya nyɛma wona-ı. Ḿpóyú ı tɔyɔna pa təna na pá luna awalı. Uɛna í kpaya pəyaya caa na ka too na ı ifalaa tooso inı na pá svv timpi paa husa pəyaya ŋke tɔ.

41 Tənya Yesu tɔka ka nin taa na í tɔ sı: Talita kum. Təm tənɛ tə huwɛɛ nté sı: Ma heeliyɔ-ŋ sı ń kvli pɛɛliya nyá.

42 Tənya pɛɛliya kvla kpakpaa na ká svv təntɛ. Ka pusı ka wɛ naanɔwa na naale. Pa ná mpv, ıɛna pə la-wɛyɛ piti ke sɔsɔm.

43 Ama Yesu kpaala-wɛ sı pá taa yeɛ na nɔyɔlv nu-tı. Uɛna í tɔ sı: ı cɛla-keɣɛ kvɛtɔyɔv na ká tɔyɔ.

6

*Nasaleti nyəma kisuyu ke Yesu
(Matiyee 13:53-58; Luku 4:16-30)*

- ¹ M'p'og' Yesu lu t'ena na i polo icate nte t'ə taa i puwa t'ə, na i ifalaa ke i waali.
² Kuyaku kuh'esuyu talaa, ilena i niki seyesuyu ke Yuta nyəma təkotile taa. Yəlaa payale nu i t'əm, ilena p'ə la-weye piti k'ə s'əsam, na p'ə t'ə si: Leye i hika p'əne inu p'ə t'əna isənt'ə? Na nyəm mpiyile p'ə ha-i mpv? Na isənaya i laki piti t'əma ane a taka k'ə mpv?
³ Pə taya Mali pəyalv kaafənta? Pə taya Saaki na Yosee na Yuti na Siməŋ pa taalv? Pə taya t'ə na i newaa alaa nyəma nt'ə cən'ə?
 Pə tənaya mpv pə lapa pa laŋa ke kpusəŋ na p'ə k'pisi i t'əm m'uyv.
⁴ M'p'og' Yesu t'əma-we si: Isə kuyəgətutu teləsulv ta laŋ sam ke tiili, ye pə taya i mayamaya i icate taa, na i luluyv nyəma na i t'əyaya nyəma hekv.
⁵ I ta p'əsi na i la piti t'əml'ə natəl'əyi t'əna. Ye pə taya kutənt'vnaa p'əc'ə wei i t'ə i t'əna niŋ na p'ə waa t'ə.
⁶ M'p'og' i laŋle c'ep'əna isəna pa f'ina Isə k'ə naani t'ə.

*Yesu ifalaa naale naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Luku 9:1-6)*

- Pəle pə waali Yesu c'ə acal'ee nna a we p'əc'əlv t'əna t'ə a t'ə na i seyesi.
⁷ Ilena i yaa i ifalaa naan'vwa na naale na i tili-weye naale naale. Na i tv-weye t'ə si p'ə t'əg'ni al'əyaa.
⁸ Na i heeli-we si: Kp'at'og' paasi, i taa t'əki pulv t'ət'ə. I taa kp'aya t'əg'naŋa, i taa t'əki huluyu, na i taa t'əki liyitee ke mə sipanaa taa.
⁹ I lee ntaŋkpala. I taa suu wontu na i t'əni.
¹⁰ M'p'og' i t'asa-we t'ət'ə si: Ye i tala icate taa na i svv t'əyaya ŋka ka taa, i c'aya t'əna hal'əna mə kuluyv.
¹¹ Na ye pa ta mv-meye tiili yaa pa ta nuna-me, i lu t'əna na i k'pisi-weye mə n'əh'ee m'vsuyv, na p'ə h'vli-we si i k'paala-we.
¹² M'p'og' Yesu ifalaa t'eeva na p'ə laki y'əlaa ke waasv si p'ə layasi t'ənt'ə.
¹³ Na p'ə t'əg'ni al'əyaa payale, na p'ə taa kutənt'vnaa payale ke nim na p'ə waa-we.

*Lvm Səlv Yohaani kuyv
(Matiyee 14:1-12; Luku 9:7-9)*

- ¹⁴ Yesu h'əte t'əŋna yaav ke paa timpi. M'p'og' wulav Hel'əti nu Yesu t'əŋ. Na y'əlaa l'elaa n'aa t'əŋ si: Isə Lvm Səlv Yohaani il'ə i femna. Pə t'ə k'ə i w'ena piti t'əma lapv p'əsvyv.
¹⁵ Il'ena l'elaa si Ilii luna.
 Pə kaasi l'elaa n'aa t'əŋ si l'əŋtaa Isə kuyəgətutu teləs'əlaa taka n'əg'əlvuyv.
¹⁶ Hel'əti nu mpv, il'ena i t'ə si: Lvm Səlv Yohaani wei i ny'uyv ma y'elaa na p'ə seti t'ə inu i femna.
¹⁷ Nn k'əpam, wulav Hel'əti inu i ka t'əmma si p'ə k'pa Yohaani na p'ə h'ək'ə-i na p'ə tv-i sal'əka taa. Pə taya pulv t'ə k'ə Hel'əti lapa mpv. I ka kp'aya i taalv Filipv alv Hel'ətiyati k'ə.
¹⁸ Il'ena Yohaani y'əg'əti-i si: Pə ta m'vna si ŋ l'ee ki ny'aa taalv alv na ŋ suna ny'aa ti.
¹⁹ M'p'og' Hel'ətiyati taa wuna Yohaani ke s'əsam, na i p'ek'əyi si i kv-i. Ama Hel'əti t'ə i ta p'əsi na i la pulv.
²⁰ Pə taya pulv t'ə, wulav Hel'əti nyəma si Yohaani k'ə yulv k'əpəŋ, i k'ə Isə yulv. Pəyele i nyan'ayana-i k'ə, na i k'entiyi i t'ə. Ye i nu Yohaani t'əm p'ə p'ek'əlv'v-i i taa k'ə. Paa na mpv i nyulaya si i nuk'i-ti.

21 M'p'og'og' wulaw Heləti l'ub'ug'ug' kuyaku acima talaa. Na i la acima na i yaa i kawulaya taa s'as'aa s'as'aa na yoolaa s'as'aa, na Kalilee tetu taa nyu'ug'ug' ny'ema nyu'ug'ug' ny'ema. Sese pə wee si kuyaku ŋkuyug' Helətiyat' ká hiki mpi i p'ek'aya tə.

22 M'p'og'og' Helətiyat' in' i p'el'ə s'ub' timpi y'əlaa s'ee mp'v tə na i p'aa. N'tena p'ə la Heləti na i m'ub'laa mp'ey'e l'el'əŋ. Təna'ya Heləti t'əma p'el'ə in' si: S'ələm'i-m mpi n' caa tə, maa ha-ŋ.

23 Haləna Heləti tuu si p'aa mpi'gi i s'ələm'a-i, in' i ká ha-i. Paa in' i kawulaya mayamaya h'əy'ə'ub'ug'ug'.

24 P'el'ə in' i lu'wa, il'ena i polo i p'ə'əsi i too si: P'ep'ey'e ma s'ələm'i-i?

Il'ena toto c'ə-i si: Tə si i ha-ŋ I's'ə Lum S'əlv Yohaani nyu'ug'ug'.

25 Təna'ya i m'əla wulaw kin' k'ə k'p'ak'p'aa na i t'ə si: Ma caa si n' ha-m I's'ə Lum S'əlv Yohaani nyu'ug'ug' k'ə ny'əna'ya taa k'ə c'ə'ney'e n'ə'n'ə'.

26 M'p'og'og' wulaw Heləti lan'le wak'əla s'ə's'əm. Ama i t'ema tuuu k'ə i m'ub'laa mp'e pa t'əna pa i's'entaa, il'e p'ə f'ei si i ká kisi.

27 Təna'ya i tila tan'laa taa n'əy'ə'ub'ug'ug' k'p'ak'p'aa si i polo i k'əna I's'ə Lum S'əlv Yohaani nyu'ug'ug'. Il'ena tan'lv n'áá t'ee sal'əka nan' taa na i s'eti Yohaani nyu'ug'ug'.

28 Na i tu-kuyug' ny'əna'ya taa na i k'ə'ə i c'ela p'el'ə in', na il'é i polo i c'ela i too.

29 Yohaani ifalaa nu mp'v, il'ena pá polo pá k'p'aya Yohaani na pá pi.

Y'əlaa iyisi kak'pas'i cal'ə's'ug'ug'

(Matiyee 14:13-21; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)

30 M'p'og'og' Yesu tillaa m'əlaa, il'ena pá k'ees'i-i p'ə t'əna mpi pa lapa na pa s'ey'e's'aa tə.

31 M'p'a pa puk'aya Yesu kin', na m'p'a pa kulayaa si pa k'p'ən' tə pa p'ayal'e f'ei k'ees'ug'ug'. Haləna Yesu na i ifalaa pa ta na i's'e si pá t'əy'ə t'əy'ə'ub'ug'ug' mayamaya. Il'ena Yesu t'ə i ifalaa si: I k'ə'ə na t'ə luna k'p'ee'ŋa k'ə timpi n'əy'ə'ub'ug'ug' f'ei t'ə na i h'ees'i p'ə'c'ə mayamaya.

32 M'p'og'og' Yesu na i ifalaa pa s'ub' k'p'ul'ug'ug' k'ə pa tike na pá t'ee'na k'p'ee'ŋa t'ə'.

33 Ama y'əlaa p'ayal'e loosa-we na pá nyi-we'y'e k'p'ak'p'aa. Il'ena y'əlaa lu acal'ee acal'ee na pá k'p'aya asewa na pá laali-we'y'e t'əna'ya tate.

34 Yesu luna k'p'ul'ug'ug' taa na i na y'əlaa samaa, il'ena pa t'əm lap'i-i p'ət'ə't'əle k'ə s'ə's'əm. Pə t'aya pul'v t'ə'ə, pa n'əy'ə's'əna k'ə isu hee'ŋ wei i f'ei'na tiikilu tə. M'p'og'og' i s'ey'e's'a-we'y'e s'ə's'əm.

35 Pə k'əma taanaya il'ena i ifalaa polo na pá t'əm'i-i si: C'əne k'ə nyut'v taa k'ə, na il'im t'ema.

36 T'əy'ə'n'i-we na pá y'el'i kut'əy'ə'ub'ug'ug' y'ap'v k'ə p'ə'c'ə'lv p'ə'c'ə'lv cacak'əŋ t'ee na p'ə acal'ee taa.

37 Təna'ya Yesu t'əma-we si: Mu hana-we'y'e t'əy'ə'n'aya k'ə m'ə mayamaya.

M'p'og'og' Yesu ifalaa p'ə'ə's'a-i si: Paa tu polo na t'ə ya kut'əy'ə'ub'ug'ug' k'ə Liyitee ny'əy'ə't'v ŋm'ub'ug'ug' (200), pu tala y'əlaa pan'ey'e we?

38 Təna'ya Yesu t'əma-we si: I polo na i wiili na má ná, potopotonaa i's'əna'ya i w'ena?

Yesu ifalaa wiilaa, il'ena pá heeli-i si: Potopotonaa kak'pas'i na p'ə kaasi tiina k'ə naale,

39 M'p'og'og' Yesu t'əma i ifalaa si: I c'ay'as'i samaa t'əna'ya tintika tintika k'ə ny'ə'l'əwee t'ə'.

40 Təna'ya pa c'aya loosi, l'el'aa k'ə nun'ə'wa (100) nun'ə'wa (100), l'el'aa k'ə nule na naan'ə'wa naan'ə'wa.

41 Təna'ya Yesu k'p'aya potopotonaa kak'pas'i na tiina naale in', na i teki i's'e na i s'ee I's'ə k'ə i na t'əm'le, na i f'aya-we na i c'ela i ifalaa si pá tala y'əlaa. Na i t'ees'i tiina naale k'ə mp'v t'ə't'ə, na pá tala pa t'əna t'əpai.

42 M'p'og'og' pa t'əna pa t'əy'aa na pá haya.

43 Na i ifalaa koti h'əy'ə'las'i nsi si k'p'is'aa tə, na p'ə su t'ək'əŋ naan'ə'wa na naale.

44 Mpa pa təγə mpv tə pa taa apalaa nyəəη tala isu iyisi kakpası (5000).

Yesu təntε ke lvm təə
(*Matiyee 14:22-33; Yohaani 6:15-21*)

45 Mprəγú Yesu təma i ifalaa ke pə waali ké kprakpaası: I ssv kpułvγv na í tεε-m nəγə na í tεsəna Petesaita icate təə. Ilena Yesu náá saali təna na í paasəna samaa yašvγv.

46 Pa ya təma, ilena Yesu polo í kpa puyv nakvli kv təə ké Iso sələmγv.

47 Pə kəma yuyv, ilε kpułvγv tala tenku hεkv taa kεε, na Yesu wε i tike ke tetv təə.

48 Mprəγú i loosa-wε na pá saaki kpułvγv pə fεi pə polo. Heelim makı tulunə ké na pə mələγəna-wε na waali waali. Mprəγú Yesu təma lvm təə na í puki pa kin. Saa inı pə wusəna kampaaη koou ke mpv.

49 Pa na-i na í təη lvm təə, ilena pá hvv sı asənaalı, na pá ssv kapusi mapv.

50 Pə taya pulv təə, pa təna pa naakaya-i mpv tə pə lapa-wεγε səγəntv ke səsəm ké. Ama i təma-wε sı: I təkı tənəη, maya, í taa nyá.

51 I yəγətə mpv, ilena í kpa pa kin ke kpułvγv taa na í caya na heelim hεε, na piti kpa i ifalaa ke səsəm.

52 Pə taya pulv təə, pa ta cəkəna potopotonaa mpe pa piti təmle ke pa lanjkpusəη təə.

Kvətəntvnaa waasvγv ke Kenesaletı
(*Matiyee 14:34-36*)

53 Yesu na i ifalaa pa tεesa tεsvγv ke lvm na pá tala Kenesaletı tetv taa, ilena pá tv pa kpułvγv na kvten.

54 Yesu luna kpułvγv taa ké kprakpaası, ilena yəlaa nyəmi-i.

55 Tənaγa yəlaa ssv cəəv ke tetv təna taa, na pá kelı kvətəntvnaa na pa kvhəntəη na pá pukina-wεγε timpı timpı pa nukı sı i wεε tə.

56 Paa timpıγı Yesu polaa te, paa isu acalısı taa, paa acalεε səsəəna taa, paa cacakəη tεε, yəlaa kəηayana pa kvətəntvnaa ké na pá husəγı-wεγε icate patəma taa, na pá wiikina-i sı í yele na pá tokina i kpai ntəmpee mayamaγa. Na pa təna mpa pa tokina i kpai inı tə pə waa-wε.

7

Falisanaa kvseyesətv ke kətasi təə
(*Matiyee 15:1-9*)

1 Mprəγú Falisanaa na Iso Təm seγesəlaa napəlı pa luna Yosalem na pá kəə na pá kotina Yesu.

2 Pa nawa sı i ifalaa ləlaa təkəna niη asilima, paa sanəγı isu Iso sεεtv taa yulv ká la na pəcə í təγə tə.

3 Tampana mprəγú pə wεε, Falisanaa na Yuta nyéma ləlaa təna təkə pa caanaa kulapvtv ke teu ké. Ye pa ta san pa niη təcεıεı paa təkı.

4 Ye pa kəmna kvyakv na pá ta sə lvm, paa təkı kvətəγəv. Na pə kaası pa təηəγı ləηtaa kulapvtv lentənaa isu kəpənaa nyaalvγv, na nyənasi, na taanusənaa, na kvhəntəη pə nyaalvγv, na yaasinaa payalε ke mpv.

5 Pə təə ké Falisanaa na Iso Təm seγesəlaa pa pəəsa Yesu sı: Pepe təə ké nyá ifalaa ləwa ta caanaa kulapvtv na pá təkəna niη asilima ke mpv?

6 Mprəγú Yesu cə-wε sı: Pə wε isu Isayii ka nawa cεsəlaa mεγε təkεlekele na pəcə í ηmaa mə təm ke i takəlaya taa sı:

Nəγə taa ké yəlaa panε pa sanı-m yem.

Paa caa-m paa pəcəγə hatoo pa taa.

Iso yəγətəna mpv.

7 Pa sεεkı-m yem ké.

Pa kpaɣa yəlaa kuyəɣətutu
na pá seɣesəɣi ɪsu ɪsə nyəntu.

⁸ Ḿpóyú Yesu təma-wɛ si: ɪ yeki ɪsə kʊheelitu ké na í paasəɣəna yəlaa kʊseɣesətu.

⁹ Ḿpóyú Yesu tasa-wɛɣe yəɣətuyu si: ɪ kpaɣa ɪsə kʊheelitu na í fiɣitina waali, na í paasəna mə maɣamaya mə kʊseɣesətu.

¹⁰ Moisi ka yəɣətəa si: Se nyá caa na nyá too. Na tətə si: Ye wei ɪ tʊv ɪ caa yaa ɪ too, ɪsu pa kʊ-ɪ.

¹¹ Ama mə mə seɣesəɣi si yulv pəsəɣi na í heeli ɪ caa yaa ɪ too si: Mpi ma ləsa ma wɛnəv taa si maa tena-ŋ tə pə pəsa kəɔpaŋ. (ɪsə kʊhaham ké pa yaa mpv).

¹² Mu tasəɣi yeluyu si yulv í səna ɪ caa yaa ɪ too tətə.

¹³ Təne ɪni maɣamaya ké í wakələɣəna ɪsə Təm na mə kʊseɣesətu nti í teləsəɣi təma na í wɛɛ tə. Na í laki lentənaa ké paɣale ké mpv tətə.

*Mpi pə laki yulv ké isayav tə
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴ Pəle pə waali Yesu tasa samaa ké yaav ké ɪ kin na í tə si: Mə təna təpai í nu ma təm na í nyi si

¹⁵ pulv fɛi mpi pə sʊuki yulv nəɣə taa na pə tii ɪ hiluyu taa na pə lapɪ-ɪ isayav tə. Ama mpi pə lukəna hatoo yulv lotu taa tə mpi pə lakəna-ɪ isayav. [

¹⁶ Ye wei ɪ ké təm nulv pʊntv í nu.]

¹⁷ Yesu kəma na í yeke samaa na í sʊv təyaya, ɪlena ɪ ifalaa pəɔsi-ɪ ituule nte tə yaasi.

¹⁸ Ḿpóyú ɪ pəɔsa-wɛ si: Pə kpeŋna-mɛ mə ta cəkəna-təɣələ? ɪ ta nyi si pulv fɛi mpi pə sʊuki yulv nəɣə taa na pə tii ɪ hiluyu taa na pə lapɪ-ɪ isayav tə?

¹⁹ Pə taya pulv təɔ, mpi pə sʊuki yulv nəɣə tə ɪ hiluyu taa ké pə tiiki. ɪlena pə polo pə luna ɪ tapuyv tɛɛ, pu cakɪ ɪ ləmaɣasɛɛ kin.

(Yesu yəɣətə ḿpóyú si pə hólí si yulv pəsəɣi na í təɣə pə təna).

²⁰ ɪlena Yesu tasa-wɛɣe heeluyu si: Mpi pə lukəna yulv taa tə mpi pə lakəna-ɪ isayav.

²¹ Pə taya pulv təɔ, hatoo yulv taa ké ɪ lotu taa maɣamaya ké ɪ caaləɣəna isayav tə ké hʊvʊ na pə́cɔ́ í la-ti. Paa asilima kulaputv, paa ŋmuləm, paa yulvkuɛ,

²² paa wasaŋkalətv, paa lɛlaa nyəm nyulvɣv, na nyəməŋ na puyusuyv na yem yem lapv, na ɪsɛsɛmlɛ na yəlaa caɣanaɪv, na təhəm na kʊmɛlɛntv.

²³ Pə tənaya mpv yulv taa ké pə lukəna na pə laki-ɪ isayav.

*Kanaaŋ alv təm
(Matiyee 15:21-28)*

²⁴ Yesu lu təna, ɪlena í polo tɛtv nti tə wɛ Tiii cəɔ tə tə taa, na í caɣa təyaya nakəli ka taa. ɪ ta səɔli si yəlaa í nyi ɪ təɔ. Paa na mpv tete ɪsu saŋa tə pa tɛma ɪ təɔ ké kulusuyv.

²⁵ Alv nəɣəlv ɪ pɛliya ka hiina ɪləɣəv. Ḿpóyú pa heela alv ɪnəɣi Yesu təm, ɪlena í polo kpakpaa ké Yesu kin na í hoti ɪ tɛɛ.

²⁶ Alv ɪni ɪ ké piitim lɛmpɪ tv ké. Pa lula-ɪ Fenisii ké Sili ɪ tɛtv taa. Ḿpóyú alv ɪni ɪ təma Yesu si í təɣəni ɪ pɛliya ŋkɛ ka ɪləɣəv.

²⁷ ɪlena Yesu náá cə-ɪ si: Yeke na piya haɣa na pə́cɔ́. Pə ta mʊna si pá kpaɣa piya təɣənaɣa na pá tv hasi.

²⁸ Tənaya alv ɪni ɪ cə-ɪ si: Hai, ma cɛ, ye piya təkɪ na pə putvta atɛ, hasi təŋəɣi na si təɔsəɣi mɛɛ.

²⁹ Mpuyule Yesu si: Nyá kʊcəcətv tənɛ tə təɔ kpe. Nyá pɛɛlv ɪləɣəv sewa.

³⁰ Tənaya alv ɪni ɪ ha lumaya na í kpe ɪ tɛ. ɪ talaa ɪlena í maɣana ɪ pəyaya hənta kato təɔ, na ɪləɣəv tɛma seu.

Ntam kaayəətaya waav

³¹ Pəle pə waali Yesu lu Tiii tetu na í təhna Sitəh na í fayana timpi pa yaa si Acaləe Naanəwa tə, na í məli Kalilee tenku kin.

³² M'p'ógó pa kəna-ı ntam nəğəlv, ı matəyi kumatv ké, ı pəsəyi yəğətaya. Na pá wiina Yesu si í təni nin ké ı təə.

³³ Yesu ləsa-ı kpeenə, ılena í svsi ı mpee ké ı nkpaññ taa na í la ntayama ké ı mpəle təə na í taa ı nsəmlə.

³⁴ Na í teki ı ıse na í tisi feesuyv na í tə si: Ifəfata. (Təm nti tə həwəe nté si: Tvli na pa te taa).

³⁵ Tənağa ntam nkpaññ tula kpaakraa, na ı nsəmlə hətı na í svv yəğətaya ké teu.

³⁶ ılena Yesu kpaali pa təna si pá taa heeli-təyi nəğəlv. Ama waatv ınəyi pələ pa svv-təyi kpaaləyv.

³⁷ M'p'ógó pə lapa yəlaa ké piti ké səsəm pə tu fei, na pá təh si: Waasuyv nté ı waasəyi yaa. ı laki na ntamaa mayamaya náá nukı na kamumusi náá yəğətəyi.

8*Yəlaa iyisi liyiti (4000) caləsvyv
(Matiyee 15:32-39)*

¹ Kuyəeñ ını ı taa, samaa tasa kotuyv ké səsəm, pa feina kutəğəv. Tənağa Yesu yaa ı ifalaa na í tə-we si:

² Yəlaa pane pa təm we-m pətəətəle. ı nyəni kuyəeñ tooso kələ pa we ma kin cəne na pa kutəğəv təma.

³ Ye ma yəlaa si pá kpena nyəğəsv, ləlaa ká kpisi tənəh ké mpaav taa. Pə taya pulv, pa pağale lu pooluñ ké.

⁴ Tənağale ı ifalaa si: Leye yulv ná hikiyi təğənaya ké nyutv taa cəne na í cəla kupiñ kune kv təna?

⁵ ılena Yesu pəsvi-we si: Potopotonaa ıənəyağə í wəna? ılena pá cə-ı si: Naatosompəğəlaya ké.

⁶ M'p'ógó Yesu heela samaa si: ı cəya atə. Tənağa ı kpağa potopotonaa mpe pa naatosompəğəlaya na í sēe ıso ké í na təmlə, na í fayə-we na í cəla ı ifalaa si: ı cəə na í tala-we. Na pələ pá la mpv.

⁷ Paa wəna tiina səkpena ké pəcə tətə. M'p'ógó Yesu sēe ıso ké í na təmlə ké pə təə, ılena í tə ı ifalaa si pá tala-weyē-yē tətə.

⁸ M'p'ógó pa təna pa təğaa na pá hağa. ılena ı ifalaa koti həğəlası nsi si kpisaa tə na pə su təkəñ naatosompəğəlaya.

⁹ Pəyele yəlaa mpa pa təğaa tə pa nyəñ ka tala ısv ıyisi liyiti (4000). Pə təma mpv, ılena Yesu tə-we si pá kpe.

¹⁰ ılena ını na ı ifalaa pá kpa kpuləyv taa ké kpaakraa na pá polo timpi pa yaa si Taləmanuta tə.

*Falisanaa sələmvyv ké Yesu piti təma
(Matiyee 16:1-4)*

¹¹ M'p'ógó Falisanaa kəma na pá svv Yesu ké kpeəsənav. Na pá kuuki ı nəğə sv ı la piti təmlə natəli na pə hólı sv ı təh luna ıso kin.

¹² Tənağa Yesu məla ı taa ké teu na í tə si: Kufalan yəlaa mə, í pəkəyi piti təmlə suwe? Tampana ké ma heeliyi-mə, í kaa na piti təmlə natəli se.

¹³ M'p'ógó ı yəla-we na í tayanı kpuləyv taa ké kraav na í tēsəna kvteñ ləñkv təə.

*Falisanaa na Heləti pa kəksəvm
(Matiyee 16:5-12)*

14 Yesu ifalaa ka sɔɔ kʉtɔɔyɔu kpaɔaɔ. Potopoto kʉlɔm ka wɛnna pa kin ke kpuɔɔyɔu taa.

15 Ulena Yesu kraali-wɛ si: I la laakali na Falisanaa na Heloti pa kʉkʉsɔm.

16 Ulena i ifalaa sɔɔ tɔmɔɔa tɔm si: Tɔ fɛina potopotonaa tɔɔ i yɔɔtɔɔɔi mpɔ.

17 Yesu nu nti pa tɔɔna yɔɔtɔɔyɔu ke mpɔ tɔ, ulena i pɔɔsi-wɛ si: Pepe tɔɔ kɛ i tɔɔ si i fɛina potopotonaa tɔ pɔ tɔɔ? Halɔna sanɔa i ta cekɔna keɛ? I ta nyɔnta keɛ? Pɔ kʉ mɔ layatɔ ke?

18 I wɛna isɛ pɔyele u naaki? I wɛna ŋkraŋɔ pɔyele u nuki? I sɔɔwɔɔa?

19 Saa wei ma faɔa potopotonaa kakpasɔ na yɔlaa iyisi kakpasɔ (5000) tɔɔ tɔ, tɔkɔɔ isɔnɔɔa kʉkpisɔsi suwa na i kraɔa? Mɔpɔɔyɔ pa cɔwa si: Naanɔwa na naale.

20 Pɔle pɔ paasi waatɔ wei ma faɔa potopotonaa naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ na yɔlaa iyisi liyiti (4000) tɔɔ tɔ, tɔkɔɔ isɔnɔɔa i tɔ hɔɔɔɔɔɔɔɔ kʉkpisɔsi? Ulena pɔ tɔ si: Tɔkɔɔ naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ.

21 Ulena Yesu pɔɔsi-wɛ si: Pɔ na pɔ mpɔ na i ta cekɔnta?

Yulɔm isɛ kuluyɔu ke Petesaita

22 Pa tala Petesaita, ulena pɔ kɔna-i yulɔm nɔɔɔɔɔ, na pɔ wiina-i si i tokina-i.

23 Mɔpɔɔyɔ Yesu hɔma i nin taa na i luna i catɛ waali, na i la ntaɔama na i taa yulɔm inɔ i isɛ, na i tɔni i nin ke i tɔɔ. Ulena i pɔɔsi-i si: N naaki pulɔ?

24 Mɔpɔɔyɔ yulɔm kɔsa isɛ na i tɔ si: Ma loosiɔi yɔlaa tɔcantɔlaa na pɔ wɛ isɔ tɔɔ na pɔ tɔɔ.

25 Ulena Yesu tasa i nin tɔnɔyɔu ke yulɔm isɛ tɔɔ na pɔ waa-i. Ulena i nyɔni poolɔɔ na i na pɔ tɔna tɔcɛɛɛɛɛ.

26 Ulena Yesu heeli-i si i kpe. I taa mɔli i catɛ taa.

Piyɛɛ hɔɔɔyɔu si Yesu kɛ Mesii

(Matiyee 16:13-20; Luku 9:18-21)

27 Yesu na i ifalaa pa kula tɔna ulena pɔ tɛɛ Sesalee Filipɔ acalɛɛ taa. Pa wɛ mpaɔɔ taa ulena i pɔɔsi i ifalaa si: Yɔlaa tɔɔ si ma kɛ awe?

28 Mɔpɔɔyɔ pɛɛ si: Pa tɔɔ si n kɛ Lɔm Sɔɔɔ Yohaani. Lɛɛɛ si Ilii, na lɛɛɛ si n kɛ Iɔ kɔyɔɔtɔtɔ tɛɛɛɛɛɛɛ taa nɔɔɔɔɔyɔu.

29 Tɔnɔɔa i pɔɔsa-wɛ si: Na mɛ se, mɔ hɔɔki si ma kɛ awe?

Mɔpɔɔyɔ Piyɛɛ nɔɔɔ tɔkpaɔ si: N kɛ Mesii.

30 Ulena i kraali-wɛ si pɔ taa heeli-tɔɔɔ nɔɔɔɔɔ.

Yesu sɔm na i fem pɔ tɔm

(Matiyee 16:21-28; Luku 9:22-27)

31 Pɔle pɔ waali kɛ i sɔɔ i ifalaa ke heeluyɔu si: Pɔ wɛɛ si Yulɔ Pɔɔɔɔa mɔ maa tɔɔ kɔnyɔɔɔ ke sɔsɔm. Na nyɔyɔ nyɔma na kɔtɔlaa sɔsaa na Iɔ Tɔm sɛɔsɔlaa kɛ lɔ-m, halɔ pɔ kʉ-m. Uɛ maa fe pɔ kɔyɛɛɔ tooso wule.

32 I heela-wɛɔɔ-tɔɔɔ tɔfɔo kɛ yɔlaa taa. Mɔpɔɔyɔ Piyɛɛ yaa-i kpeɛɔ na i tɔki-i-ti.

33 Tɔnɔɔa Yesu pɔsɔna i ifalaa tɔɔ na i kalɔna Piyɛɛ ke teu si: Satanɔ tɛɛ ma tɔɔ, nyɔ hɔwɛɛ ta ke Iɔ nyɔna, yɔlaa nyɔna kɛ.

34 Pɔle pɔ waali i yaa samaa na i ifalaa, ulena i tɔ-wɛ si: Ye wei i caa si i tɔni-m, pɔntɔ i la i tɔɔ awusa, na i sɔɔɔɔɔɔɔ i sɔm tesika na i tɔɔɔɔna-m.

35 Pɔ tɔɔa pulɔ, ye wei i pɛɛkɔɔɔ i weesuyɔ tɔcututu i tɔɔna sɔpɔ. Ama wei i lapa i tɔɔɔ awusa ke ma tɔɔ, na ma Laapaali Kɔpaɔ tɔɔ, pɔntɔ ka hikina weesuyɔ.

36 Ye yulɔ pɔsaa na i hiki antulinya nyɔm tɔna na inɔ i mayamɔɔa i si i kawaɔɔa ntɛ we?

37 Pulɔpɔ wɛɛ mpi yulɔ kɛ kraɔa na i layasɔna i weesuyɔ tɔ?

38 Ye wei i sɔpa ma fɛɛɛ yaa ma kɔsɛɔsɔtɔ fɛɛɛ ke kɔfalɔɔ yɔlaa panɛ mpa pa kisa Iɔ kɛ tɔnɔyɔu na pɔ laki isayatɔ tɔ pa heko, Yulɔ Pɔɔɔɔa mɔ maa si pɔntɔ

fεελε tətəγə ma məlvəy wule ke waatv wei maa kəə na ma Caa teeli na isətaa tillaa nanη nyəma tə.

9

¹ Yesu tasa-wεγε heeluyu si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cεsəγi, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká na Isə Kawulaya kəmna toma na pəcə pá si.

*Yesu isəntaa layasvγv
(Matiyee 17:1-13; Luku 9:28-36)*

² Kuyeeη naatoso tεewa, ilena Yesu kpaγa Piyee na Saaki na Yohaani na pá polo puyv kəkvləy nakvli kv təə ké pa tike. Tənaγa i layasa pa isəntaa ke kpaκpaα.

³ Na i wontu paasi na tə hvlvmi təlalai isu kponkromvlvm na tə teeki kəkə. Nəγəlv fei ate cəne si i ká la na pulvrv hvlvmi mpv pə taka.

⁴ Mpvγy i ifalaa tooso in, pa nawa Ilii na Moisi na pá na Yesu pá yəγətəγi.

⁵ Tənaγa Piyee təma Yesu si: Tacaα, isu tə wεv cəne isəntə in tə pə we teu napələγi te. Iε pə muna isu tə siki coka toosoγo. Nyaya lentε, Moisi ke lentε, na Ilii ke lentε.

⁶ Səγəntv kpa Piyee na i taapalaa ləlaa na í lan kuyəγətvtv təγə i yəγətə mpv.

⁷ Ilena isəηmvtvγv nakvli kv kəə na kv takv-wε na pá nu pə yəγətə ηmvtvγv ηkv kv tεε si: Ma luyv tεε Pəyaya ntə, í nuna-ke.

⁸ Tənaγa Yesu ifalaa caa pa taa na pa waalv pa ta na nəγəlv. Ye pə taγa Yesu tike ke pa ná pa kin.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana puyv təə, ilena Yesu kpaalv-wε si: I taa heeli nəγəlv ke nti í nawa tə. Haləna kuyəηku Yvlv Pəyaya má maa si na má fe tə.

¹⁰ Mpvγy Yesu ifalaa təkα təm ntəγi pa taa na pá pəəsəγi təma si: Pepeγe səm na fem iε?

¹¹ Pəε pə waalv Yesu ifalaa pəəsα-i si: Pepe təə ké Isə Təm seγesəlaa ná təη si Ilii ká caaləna kəntε?

¹² Tənaγa Yesu cə-wε si: Tampana, pə wεε si Ilii ká kəna kancaalaya na í tayani pə tənaya teitei na pəcə. Ye mpv ntiγi pa ηmaawa Yvlv Pəyaya təə si kaa na konyəη ke səsəm na pá la-keγe nyəη?

¹³ Ama ma heeliyi-me si Ilii tεma kəntε na pá lana-i isu pa səəlaa təγə teitei isu paa ηmaav i təm tə.

*Pu nəγəlv i aləγaa loou
(Matiyee 17:14-21; Luku 9:37-43)*

¹⁴ Yesu na Piyee wε pa tala ifalaa ləlaa kin, ilena pá maγana samaa kotina-wε, na pá na Isə Təm seγesəlaa pá həη təm.

¹⁵ Tuu isu yəlaa nav Yesu tə pə yeyeta-wεγε səsəm nte, na pá seeki na pá puki i sεεv.

¹⁶ Ilena í pəəsī i ifalaa si: Nti tə təə ké mə na-wε í həη?

¹⁷ Mpvγy samaa taa nəγəlv i cə Yesu si: Tacaα, ma kəna ma pəyaya ké. Ka hii iləγəv ké na í la-keγe kamumuka.

¹⁸ Paa timpiγi pə kuləna iləγəv in i pεtəγi-keγe atεγε. Na ka nəγə taa lu kuhulan, na ká saləγi ka kela na ka tənvyv kii təkεkilee. Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-i, pa ta pəsi.

¹⁹ Tənaγa Yesu təma si: Yəlaa lanηpusəη nyəma mε, wεε isənaya má na-me tii caya na má təkī mə konyəη? I kəna-m pəyaya ηkeγe cəne.

²⁰ Mpvγy pəyaya nyəma pona-keγe Yesu. Tuu isu iləγəv tu keesuyv Yesu tə, i svv pəyaya ηkeγele selisuyv ke teu. Haləna ká hoti ate na ká pilimi na kuhulan lukəna ka nəγə taa.

²¹ Ilena Yesu pəəsī ka caa si: Waatv wei ké pə caala-keγe lapv ke mpv?

Mpvγy pəyaya caa cə-i si: Hatoo ka pəcaatv pεtεpεtε taa ké.

22 Təm paɣale ke ɔlɔɔw pɛta-keɣe kəkə taa na lɔm taa si ká si. Mpu tɔ, hai, ye n ka pəsi nyəni ta pətətəle na n waasi-tu.

23 Tənaya Yesu tɔma-i si: Pepe tɔw kɛ n tɔŋ si ye ma pəsəyi? Ye yulɔ tɛma i taa na Iso, pulɔ fɛi mpi i kpisiyi tɔ.

24 Ḿpúyú pəyaya ŋke ka caa mapa kapuka si: Ma tɛma Iso na ma taa. Ile sɛna-m na pɛ sɔɔsi.

25 Yesu nawa samaa kotiyina-we, ɔlena í kaləna ɔlɔɔw inɪ, na í tɔm-i si: ɔlɔɔw nyá wei n pəsəyi yɔlaa ke kamumusi na ntamaa tɔ, ma heeliyi-ŋ kulɔmɔɔa si n se pəyaya kanɛ ka waali. Taa tasa-keɣe tɛŋyɔ.

26 Tənaya ɔlɔɔw inɪ i kiisaa na í paasi na í selisi-keɣe teu, ɔlena í se ka waali. Ḿpúyú pəyaya fiɣinaa. Haləna yɔlaa tɔ si ka sɛpaya təkpeɔ.

27 Ḿpúyú Yesu kra ka niŋ taa na í kusɪ-ke na ká sɛŋ iso.

28 Yesu kɔma na í sɔw təyaya na í na i ifalaa pá caɣa, nəɣɔlɔ ta siti pa taa. ɔlena i ifalaa pɔɔsi-i si: Pepe tɔw kɛ tɔ ta pəsi na tɛ loo ɔlɔɔw inɪ?

29 Ḿpúyú Yesu cɔ-we si: ɔlɔɔw isɪ mpɔ, ye pə taya Iso səlɔmɔyɔ na səlɔmɔyɔ, pulɔ u tɔɣɔnəyi-i.

*Yesu sɛm na i fem pə tɔm tɔtɔ
(Matiyee 17:22-23; Luku 9:43-45)*

30 Yesu na i ifalaa pa lu tɛna, ɔlena pá tɛsi Kalilee tɛŋku. Yesu luyɔ fɛi si pá nu i taŋ.

31 Pə taya pulɔ, i sɛɣesaya na í heeliyi i ifalaa si: Paa tu Yulɔ Pəyaya mɔɔa yɔlaa niŋ taa na pɛle pá ku-m. Ama maa fe pə kuyɛɛŋ tooso wule.

32 Ile i ifalaa ta cɛkəna tɔm tɛnɛ. Pəyele pa nyamna tɔ pɔɔsɔyɔ.

*Səsəntɔ tɔw hɔm
(Matiyee 18:1-5; Luku 9:46-48)*

33 Yesu na i ifalaa pa tala Kapənahum, na Yesu sɔw təyaya taa, ɔlena í pɔɔsi i ifalaa si: Ntiyi í kpɛɛsayaana tɔmɔɔa mpaasɔ taa?

34 Ḿpúyú i ifalaa suma. Pə taya pulɔ tɔw, pa hɔŋaya səsəntɔ tɔw kɛ mpaasɔ taa kɛ.

35 Tənaya Yesu caɣaa na í yaa pa naanɔwa na naale ke i kin na í heeli-we si: Ye wei i caa i la mə nəɣɔ tɔw tu, pɔntɔ ká pəsi i tɔyi mə taa səkpele kɛ, na mə tɛna mə tɔmle tu.

36 Ḿpúyú i kpaya peiya na í su-keɣe pa isɛntaa na í wayali-ke. ɔlena í tɔ-we si:

37 Ye wei i mɔwa peiya kanɛ ka taka kɛ ma nyɔyɔ tɔw, mɔɔa pɔntɔ mɔwa. Na wei i tu mɔ-m pə taya ma tike ke i mɔwa. Ama pɔntɔ kpɛŋna wei i tila-m tɔɣɔ na í mɔ.

*Wei i fɛi ta tɔw kɛ ta kolontu
(Luku 9:49-50)*

38 Ḿpúyú Yohaani heela Yesu si: Taca tɔ nawa nəɣɔlɔ na í looki ɔlɔɔa na nyá hətɛ. Pɛcɔ u tɛŋəyi-tu. ɔlena taa kisina-i.

39 Ama Yesu cɔwa Yohaani si: I taa taŋi-i si i taa la. Pə taya pulɔ tɔw, nəɣɔlɔ fɛi wei i pəsəyi na í la piti tɔmle na ma hətɛ tɔŋ na í tɛ na í yɔɣɔti isayatu ke ma tɔw kɛ kpakpa tɔ.

40 Ye yulɔ ta ke ta kolontu, ta nyəŋ kɛ te.

41 Na ye wei i ha-mɛɣe lɔm sasala anɛ si í kɛ Kilisiti nyɔma, pɔntɔ kaa lan pə kasəyaya.

*Lɛlɔ tusuyɔ sɔɣəntɔ
(Matiyee 18:6-9; Luku 17:1-2)*

⁴² M̄p̄óyó Yesu t̄oma s̄i: Ye wei ı lapa na piya nsi s̄i mu ma t̄om ke is̄ant̄o t̄o s̄i taa nakəli p̄ənti, p̄ə nəyəsəna pá paa p̄untv̄ luyv̄ t̄e ke piyv̄ na pá t̄usi-ı ten̄ku taa.

⁴³ Ye nyá nin̄ t̄usiya-na-η isaȳatv̄ lapv̄ taa, seti-ı. Sana ń s̄ov weesuyv̄ kupaŋkv̄ taa na nin̄ kul̄vm̄əŋ, na mpi n̄ ka w̄eena nyá nin̄ t̄əna na pá p̄eti-η t̄ənaas̄əle s̄əs̄əle taa k̄e k̄ək̄o ŋka kaa ten̄ t̄o ka taa t̄o. [

⁴⁴ T̄əna sonsompee nna a t̄əki ȳəlaa nantv̄ t̄o aa s̄əki. P̄əyele k̄ək̄o ı ten̄ paa p̄əc̄o.]

⁴⁵ Ye nyá nə̄h̄əle t̄usiya-na-η isaȳatv̄ lapv̄ taa, seti-t̄e. Sana ń s̄ov weesuyv̄ kupaŋkv̄ taa na nə̄h̄əle kul̄vm̄t̄əle, na mpi n̄ k̄a w̄eena nə̄h̄eē naale na pá p̄eti-η t̄ənaas̄əle s̄əs̄əle taa t̄o. [

⁴⁶ T̄əna somsompee nna a t̄əki ȳəlaa nantv̄ t̄o aa s̄əki. P̄əyele k̄ək̄o ı ten̄ paa p̄əc̄o.]

⁴⁷ Ye nyá is̄əle t̄usiya-na-η isaȳatv̄ lapv̄ taa, h̄əȳəs̄i-t̄e. Sana ń s̄ov Is̄ə Kawulaya taa na is̄əle kul̄vm̄t̄əle na mpi n̄ k̄a w̄eena is̄e naale na pá p̄eti-η t̄ənaas̄əle s̄əs̄əle taa t̄o.

⁴⁸ T̄əna sonsompee nna a t̄əki ȳəlaa nantv̄ t̄o aa s̄əki. P̄əyele k̄ək̄o ı ten̄.

⁴⁹ P̄ə t̄aya pulv̄ t̄ə, paa p̄iti ȳəlaa t̄əna t̄ə k̄e k̄ək̄o is̄u pa t̄uk̄uyv̄ t̄om ke t̄əȳənaŋa t̄ə t̄o.

⁵⁰ T̄om k̄e pul̄p̄v̄ mpi p̄ə waas̄əȳi t̄əȳə. Ama ye t̄om l̄əŋ s̄əpa, p̄ep̄eȳe paa la na p̄ə l̄əŋ ıni í t̄asa m̄əlv̄ȳv̄? ı w̄eena t̄om ke m̄ə taa na í w̄eena t̄əma na leleŋ.

10

Alv na apalv pa yav t̄om

(Matiyee 19:1-12; Luku 16:18)

¹ Yesu lu t̄əna, ılena í polo Yuta tetv̄ taa na Yaatanı p̄əȳə waalı. ılena samaa t̄asa kotuyv̄ ke ı kin̄ ke s̄əs̄əm, na í niki-w̄eȳe s̄eȳesuyv̄ is̄u ı tu lakı t̄o.

² M̄p̄óyó Falisanaa nap̄əli pa polaa s̄i pa kuuki ı nəȳə. ılena pá p̄ə̄s̄i-ı s̄i: Ta m̄paav̄ taa yulv̄ p̄əs̄əȳi na í t̄əȳəni ı alv̄ na?

³ T̄ənaŋa ı p̄ə̄sa-w̄e s̄i: Ntiȳi Moisi ka heela-m̄e s̄i í la?

⁴ ılena p̄ele pá c̄o-ı s̄i: Moisi ná ha m̄paav̄ s̄i yulv̄ p̄əs̄əȳi na í ŋmaa ı alv̄ ke kisuyv̄ tak̄əlaya na í t̄əȳəni-ı.

⁵ M̄p̄óyó Yesu c̄o-w̄e s̄i: M̄ə lan̄kp̄us̄əŋ t̄ə k̄e Moisi ŋmaa-m̄eȳe k̄us̄əs̄itv̄ nti.

⁶ Ama hatoo antulinya ŋm̄av̄ k̄ancaalaya taa Is̄ə ŋma apalv̄ na alv̄ k̄e.

⁷ P̄ə t̄ə k̄e apalv̄ k̄a yele ı caa na ı too, na í na ı alv̄ pá c̄aya.

⁸ Na pa naale pá p̄əs̄i yulv̄ kul̄vm̄. Saa ıni pa ta ke ȳəlaa naale t̄ət̄o. Ama pa p̄əsa yulv̄ kul̄vm̄ k̄e t̄əkoŋ.

⁹ Ye mp̄v̄ ıle, yulv̄ í taa yası mpi Is̄ə kp̄əntaa t̄o.

¹⁰ Pa k̄əma na pá s̄ov t̄əȳaya, ılena ı ifalaa t̄ayanı-ı t̄om p̄ə̄s̄uyv̄ ke nti ıni t̄ə taa.

¹¹ ılena í c̄o-w̄e s̄i: Ye yulv̄ t̄əȳəna ı alv̄ na í kp̄aya l̄əlv̄, ı wak̄ələna k̄ancaalaya nȳəŋ, p̄əc̄ó ı lapa was̄əŋkal̄ətv̄.

¹² Na mp̄v̄ t̄ət̄əȳə na alv̄, ye í kisa ı paalv̄ na í saa k̄ufalv̄, ı lapa was̄əŋkal̄ətv̄.

Piya s̄əkp̄esi k̄upantv̄ kooluyv̄

(Matiyee 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ Ȳəlaa puk̄ayana piya ke Yesu s̄i í t̄əni s̄i t̄ə k̄e nin̄. Ama ı ifalaa kal̄əna s̄i k̄əntaa.

¹⁴ Yesu ná mp̄v̄, ıle p̄ə ta maȳa-ı. ılena í t̄o ı ifalaa s̄i: ı yele na piya k̄ə ma kin̄, í taa kaȳatı-s̄i. P̄ə t̄aya pulv̄ t̄ə, m̄pa pa w̄e is̄u piya t̄o, m̄p̄e pa t̄əna Is̄ə Kawulaya.

¹⁵ Ma heeliȳi-m̄eȳe tampana s̄i ye wei ı ta p̄əs̄i is̄u p̄əȳaya na Is̄ə t̄əȳə ı t̄ə k̄e kawulaya, p̄untv̄ kaa la ka tv̄ ke paa p̄əc̄o.

¹⁶ ılena Yesu kp̄aya-s̄əȳi ı nin̄ taa na í t̄əni nin̄ ke s̄i t̄ə, na í kooli-s̄əȳi k̄upantv̄.

*Yulv toŋ tv təm**(Matiyee 19:16-30; Luku 18:18-30)*

¹⁷ Yesu tukaya mpaav, ilena apalv nəɣəlv í kpaɣa asewa na í kəə í lunj í tɛɛ na í pəəsi-ı sı: Tacaə kupaŋ, pepeɣe pə wɛɛ sı maa la na má hiki weesuɣu ŋku ku tɛŋ tə?

¹⁸ Tənaɣa Yesu pəəsa-ı sı: Pə lapa ı səna na n̄ yaa-m sı kupaŋ? Nəɣəlv ta ke kupaŋ ye pə taɣa Iso tike.

¹⁹ Ntəŋ n nyəmə nti pa suwa sı: Taa kv yulv, taa la wasaŋkalətv, taa ŋmulı, taa suu ləlv ke təm, taa puɣusi ləlaa. Se nyá caa na nyá too tə?

²⁰ M̄póɣú apalv ını ı cə-ı sı: Tacaə, ma təka kusəsutv nti tə tənaɣa hatoo ma pəcaatv ké.

²¹ M̄póɣú Yesu nyəna-ı təpiŋŋ, ilena ı luɣu lapı-ı, na í təmı-ı sı: Kolumtv tike təkəŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo na n̄ pɛɛti pə təna mpi n wəna tə, na n̄ tala konyəntənaa ke pə liyitee, na cele n̄ svv toŋ ke ıətəa. Ye n tɛma m̄póɣú lapv, ıle n kəə na n̄ təŋı-m.

²² Ama apalv ını ı nu mpv, ilena ı ısentaa nyəŋ na ı lanje wakəli tətəɣətəɣə na ı tɛɛ. Pə taɣa pulv təə, ı ka wəna ké pə tu fɛı.

²³ Yesu caa ı ifalaa ısentaa, ilena í heeli-wɛ sı: Ama liyitee nyəma Iso Kawulaya svvv wɛ katɛ ké pə tu fɛı.

²⁴ Təm nti ı yəɣəta mpv tə tə lapa ı ifalaa ke piti. İlena Yesu tasa-wɛɣɛ heeluyv sı: Nnn, ma piya, sı yulv í svv Iso Kawulaya taa tə pə wɛ katɛ ké fa.

²⁵ İ səna mpi pə wɛ yooyoo ké katɛ sı í svvna pənyalaya puvvuv na í lu tə, mpv tətəɣə pə wɛ liyitee tv ke katɛ sı í svv Iso Kawulaya taa. Halı pə tu tɛɛ mpv.

²⁶ Tənaɣa pə tasa-wɛɣɛ piti lapv ke səsəm, na pá təŋ təma sı: İle awe ka tvləna nteɣɛ-tı ıle?

²⁷ M̄póɣú Yesu nyəna-wɛ, ilena í tə-wɛ sı: Yələa kiŋ ke pə fɛı pəsuvv. Ama Iso kiŋ pə fɛı mpv. Pə taɣa pulv təə, Iso u kpisiyi pulv.

²⁸ Tənaɣa Piyɛɛ təma-ı sı: Təv, ta yela pə təna təkpaataa ké na taa hu nyá waalı.

²⁹ İlena Yesu cə-ı sı: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəɣı, ye nəɣəlv yela ı təyaya, yaa ı taalvnaa na ı kəɣənaa, yaa ı newaa, yaa ı too, yaa ı caa, yaa ı piya, yaa ı haləmnaa ke ma təə, na Laapaalı Kupaŋ təə,

³⁰ pu ha pəntv ke pə təm nuŋvwa (100) ké atɛ cəne na pəcə. Paa tɛɛsi, paa taalvnaa, paa kəɣənaa, paa newaa, paa toona, paa piya, paa haləmnaa, na pə tənaɣa m̄póɣú wahalanaa taa. Pəyele ı səm waalı ı ká wɛəna weesuɣu ŋku ku tɛŋ tə.

³¹ Mpa pa wɛ ləlv ké kaɣana tə, pa taa paɣale ká məli waalı. Na waalı nyəma paɣale náá məli ləlv.

*Yesu səm na ı fem təm tətə**(Matiyee 20:17-19; Luku 18:31-34)*

³² Pa wɛ mpaav taa na pá puki Yosalem, ilena Yesu tɛɛ ı ifalaa ke nəɣə, na pele pá təŋna piti. Na mpa pele pa təŋaya-wɛ tə pele pa caɣana səɣəntv. M̄póɣú Yesu taɣana yaav ke pa naanvwa na naaleɣɛ ı kiŋ, na í heeli-wɛɣɛ mpi pu maɣana-ı nəəŋəə tə.

³³ Nti ı heela-wɛ təɣəle sı: Təv, tə puki Yosalem ısentə tə, paa kpaɣa Yulv Pəyaya má na pá tv-m kətəlaa səsaa na Iso Təm sɛɣəsəlaa pa niŋ taa. Paa tə sı pá kv-m. Paa kpaɣa-m na pá tv-m mpa pa ta nyı Iso tə pa niŋ taa.

³⁴ Pɛle paa paana-m na pa tə-m ntayama, na pa casa-m akpatɛɛ. Pəle pə waalı ilena pá kv-m. Ama maa fe pə kuyɛɛŋ tooso wule.

*Mpi Saaki na Yoħaanı pa sələmaa tə**(Matiyee 20:20-28)*

³⁵ Pələ pə waali, Sepetee pəyalaa Saaki, na Yohaani, pa pola Yesu kin na pá tami-i si: Tacaa, tə caa si n̄ la-tuyv mpi tu səlami-ŋ tə.

³⁶ Tənaɣa Yesu pəssa-we si: Pepeye í caa si má la-me?

³⁷ M̄púyú pa cəwa si: Saa wei n ka wee nyá teeli kawulaya taa tə tə caa si n̄ yele na té caya nyá cəb. Ləlv ke nyá ntəɣəŋ tə, na ləlv ke nyá mpətəŋ tə.

³⁸ Tənaɣa Yesu pəssa-we si: I ta nyi mpi í sələməyi tə yee? I pəsəyi na í təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə? Paa sə-m Isə lvm mpi tə, í pəsəyi na í sə-wi?

³⁹ M̄púyú pa cəwa si: Tu pəsi.

Uena Yesu cə-we si: Tampana, í ká təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə, na í sə Isə lvm mpi paa sə-m tə yaa.

⁴⁰ Ama pə taya ma ləsəɣəna mpa paa caya ma ntəɣəŋ tə yaa mpa paa caya ma mpətəŋ tə tə. Mpa pa tə Isə tayaana lona ane tə pele pa kena a nyéma.

⁴¹ Yesu ifalaa naanwa wei i kaasaa tə ílé i na mpv, uena i taa wuna Saaki na Yohaani.

⁴² Tənaɣa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa nyənəyi isu yəlaa awulaa tə pele pa təkí kawulaya ke ləlaa tə. Na mpa pele pa ké kufeelaa tə pele pa ŋmakələyi səkpema.

⁴³ Pə fei m̄púyú mə kin se. Nti təɣəle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə hekv, puntu í pəsi mə təmle tu.

⁴⁴ Na ye mə taa nəɣəlv í caa i la mə nəɣə tu, puntu í pəsi mə təna mə yom.

⁴⁵ Pə taya pulv tə, Yulv Pəyaya ma tətə ma ta kəə si má təɣə cecəele. Ama ma kəmaɣa si ma pəsəyi yəlaa təna təmle tu, na má ha ma weesuyv na pə cə yəlaa pəɣale ke pa yomle taa.

Yulvm Paatimee təm (Matiyee 20:29-34; Luku 18:35-43)

⁴⁶ M̄púyú pa tala Yeliko. Yesu na i ifalaa, na yəlaa samaa pa kəma si pa lukí icate n̄té tə nəɣə uena pá mayana yulvm nəɣəlv, Timee pəyalv Paatimee, na í caya mpaav nəɣə tə na í laki pala.

⁴⁷ M̄púyú pa heela-i si: Nasaleti Yesu təkəna. Tənaɣa i koo səsəm si: Tafiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

⁴⁸ Tənaɣa pəɣale kaləna-i na pá heeli-i si í su. Ama i səsə koou ke səsəm si: Tafiti Pəyalv, nyəni ma pətətəle.

⁴⁹ M̄púyú Yesu səŋaa, na í tə si pá yaa-i.

Tənaɣa pa heela yulvm si: Nyaya apalvtv na n̄ kvl, i yaa-ŋ.

⁵⁰ Uena í lə i krai na í kvl təwaka na í polo Yesu kin.

⁵¹ M̄púyú Yesu pəssa-i si: N caa ma la-ŋ we?

Uena yulvm cə-i si: Tacaa, ma caa ké si n̄ la na má naaki.

⁵² Tənaɣa Yesu təma-i si: Polo, nyá taa təmnav ke Isə waasa-ŋ ké.

M̄púyú i svv nav ke təna inəyi kpakpaa na í təŋəyi Yesu ke mpaav taa.

11

Yesu cayav ke kraŋaya (Matiyee 21:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)

¹ M̄púyú na i ifalaa pa tala Olifinaa puyv. Waatv in̄ tə pa kpeɣətəna Yosalem. Pa fei poolv na Petafasi na Petanii. Tənaɣa Yesu tila i ifalaa taa naale

² si: I polo icate nte tə we mə nəɣə tə tə taa. I takí kpakpaa tə í ká mayana pa tv kraŋaya pile natələyi ŋmənaɣa. Nəɣəlv ta cəɣata tə tə. I het̄i-te na í kəna.

³ Ye nəɣəlv pəssa-me si: Pepe tə ké í laki mpv? Ue í cə puntu si: Ta səsə caakəna, ye i təma i ká mələna-keɣe nəənəw ké cəne.

⁴ I ifalaa tɛɛwa, ɪlena pá maɣana kpaŋaya pile nteɣe mpaav taa, na pá tu-keɣe ŋmənaya ke tɔyaya nakəli ka nəɣə, ɪlena pá hetɪ-tɛ.

⁵ Ḿpóyú mpa paa we təna tɔ pa taa napəli pa pəsa-we si: Pepeɣe í laki təna? I hetəɣi kpaŋaya pile nté suwe?

⁶ Ḿpóyú Yesu ifalaa cɔwa ɪsu Yesu ka heela-we tɔ, ɪlena pá yele-we na pá tɛɛna.

⁷ Na pá pona-teɣe Yesu, na pá pə tɔ tɔ ké pa wontu, na Yesu caya pə tɔ.

⁸ Ḿpóyú yəlaa paɣale pə pa wontu ke mpaav taa, na lɛlaa náá ce hatu na pá pə.

⁹ ɪlena mpa paa we Yesu nəɣə tɔ na mpa paa we ɪ waali tɔ pá kooki si: Paa wei í tu ɪsɔ ké teeli. ɪsɔ í weɛ wei ɪ kəŋna Tacaa tɔŋ tɔ ɪ waali.

¹⁰ ɪsɔ í hetɪ kawulaya ŋka ka təŋna kənte tɔ, ŋka ka ké Tacaa Tafiiti nyəŋka tɔ. Paa wei í tu ɪsɔ ké teeli ke hatoo ɪsɔtaa.

¹¹ Yesu tala Yosalem, ɪlena í suv ɪsɔ tɛsɛɛɛ taa. I nyəna ɪ taa na ɪ waali ké teu, ɪlena í na ɪ ifalaa naanɔwa na naale pá tɛ Petanii ke ɪlim tɛma tɛm tɔ pə tɔ.

*Yesu təŋsa fiki tɔyɔ ke mpusi
(Matiyee 21:18-19)*

¹² Kɔ fema na pá luki Petanii, ɪɛ nyəɣəsi kpa Yesu keɛɛ.

¹³ Ḿpóyú ɪ loosa fiki tɔyɔ ke pooluŋ na kú ləpa təkɔpimm. ɪlena í polo si ntanyɪ ɪsəntɔ kɔ lula pee. I kəma na í tala kɔ tɛɛ, ɪlena í maɣana hatu tike. Mpi tɔ, pə ta ke fiki tuŋ lɔlɔyɔ waatu.

¹⁴ Tənaɣa Yesu tɔma fiki tɔyɔ ŋkɔ si: Nəɣəlv kaa tasa nyá pile ke təŋyɔv.

Na ɪ ifalaa nu mpv.

*Pɛɛtəlaa tɔyɔnyɔv ke ɪsɔ tɛsɛɛɛ taa
(Matiyee 21:12-17; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)*

¹⁵ Ḿpóyú Yesu na ɪ ifalaa pa tala Yosalem. ɪlena Yesu suv ɪsɔ tɛsɛɛɛ taa na í niki tɔyɔnyɔv ke mpa pa pɛɛtaya na mpa pa yakaya tɔ. Na í pəsi liyitee yəkəlaa taapələnaa ke alele, na alukukunaa pɛɛtəlaa kpelasɪ tɔtɔ.

¹⁶ I ta tisi si nəɣəlv í səɣəli pulv na í təŋna ɪsɔ tɛsɛɛɛ taa.

¹⁷ Pəle pə waali ɪ seɣesa-we si: Pa ŋmaawa ɪsɔ Təm taa si, paa yaa ma tɔyaya si yəlaa təna ɪsɔ tɛsələmlɛ. Ama mə pəsa-keɣe ŋmulaa tɔyaya.

¹⁸ Kətəlaa səsaa na ɪsɔ Təm seɣesəlaa nu mpv, ɪlena pá pɛɛkəɣi ɪsəna paa la na pá kɔ Yesu tɔ. Ama paa wena ɪ səɣəntv. Pə taya pulv tɔ, ɪ kɔseɣesətv suv yəlaa samaa ke teu ké pə tu fɛi.

¹⁹ ɪlim kəma na pə tɛ ɪlena Yesu na ɪ ifalaa pá kɔli ɪcatɛ taa na pá lu.

*Fiki tɔyɔ ŋku kɔ wɔlaa tɔ kɔ təm
(Matiyee 21:20-22)*

²⁰ Tɛv fema na pá kɔli tanaŋ ke ləŋ na pá tɛɛki, ɪlena ɪ ifalaa na fiki tɔyɔ ŋku na kɔ wɔlaa təwəŋwəŋ na pə kɔpəŋna kɔ kite.

²¹ Piyɛɛ təsa nti tu lapa tɔ ɪlena í tɔ si: Nyəni Tacaa, fiki tɔyɔ ŋku n ka təŋsa mpusi tɔ kɔ wɔlaa təwəŋwəŋ.

²² Ḿpóyú Yesu təma ɪ ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəɣi, ye í tu ɪsɔ ké naani,

²³ í pəsəɣi na í tɔ pulaya kanɛ si ká kɔpəsi na ká hoti tɛŋku taa. Ye í tɛma mə taa təkɔpataa si pu la na sika fɛi, pə laki ké.

²⁴ Pə tɔ ké ma heeliyi-me si pə təna mpi í sələməɣi ɪsɔ tɔ í huɔ si í tɛma-wəɣi hikuyɔ, ɪɛ paa ha-mɛɣe-wi.

²⁵ Saa wei í kɔləɣi sələmɔyɔv tɔ, ye í nawa si mə na nəɣəlv í wena natəli, ɪɛ í kɔ-təɣi mə taa. Waatu ɪnəɣi mə Caa wei ɪ we ɪsɔtaa tɔ, ɪ ká huɔsi-mɛɣe mə ɪsəɣatv tɔtɔ. [

²⁶ Ye mə təxəntələnaa wakələyəna-me na u hüləyi-weye suulu na í tayanı, mə Caa wei i we isətaa tə, i kaa husi-meye mə isayatu tətə.]

Yesu pəsvyv təm

(Matiyee 21:23-27; Luku 20:1-8)

²⁷ Mpróyú Yesu na i ifalaa pa tasa Yosalem ke pote, na Yesu polo na í cəəki Iso təsele taa. Tənağa kətəlaa səsaa, na Iso Təm seyesəlaa, na səsaa pa kəma i kin,

²⁸ na pá pəəsi-i si: Kanjante nteye n maki nyá taa na í laki isəntə? Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

²⁹ Tənağa Yesu cə-we si: Maa pəəsi-meye təm kələmtu. Ye í cə-m-ti, ile maa heeli-meye kanjante nte ma maki ma taa na má laki isəntə tə.

³⁰ Iso yaa yəlaa tilina Yoħaanu si í səəki yəlaa ke Iso lum? I cə-m.

³¹ Mpróyú pa mayasa-təyi pa taa pa tike. Uəna pá tə si: Ye tə təma si Iso tilina-i, i ká pəəsi-tu si: Na pepe təə ké í tá mu i təm?

³² Pəyele ye tə təma si yəlaa tilina-i...

(Pa nyaŋayana samaa. Pə tayə pulv təə, yəlaa nyənağa Yoħaanu ke Iso kuyəətutu teləsulv kupaŋ ké).

³³ Mpróyú kətəlaa səsaa pəsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənağa Yesu ná cə-we si: Aŋhaa, ma kaa heeli-meye kanjante nte ma maki na má laki isəntə tə.

12

Təmle nyəma asayaa təm

(Matiyee 21:33-46; Luku 20:9-19)

¹ Mpróyú Yesu suv kətəlaa səsaa ké isə seev si: Yulv nəyəlv i ka səna leseŋ tuŋ ke taale təcu. Na í ŋma kolunə na í cəəna, na í la timpi i ká nyaasəyi pə lum tə. Na í ŋma akele tanjav nəyəlv, wei i təə pa səŋəyi na pá feŋiyi tə. I təma mpv, uəna í caa yəlaa na í su tə taa, uəna í tee yela.

² Pə kəma na pá tala tuŋ unu i kooluyv waatu, uəna í kusv i tillu nəyəlv si í polo təmle nyəma kin na pá cele-i unu i tete.

³ Tənağa təmle nyəma mpe pa kpa tillu unu na pá má. Uəna pá təxəni-i i nin naanvwa təyələyəli.

⁴ Mpróyú taale tv unu i tasa tillu lelv ke kusvuv na í tili. Uəna pá kpa ílé na pá má i nyuvv ke teu na pá tvv-i.

⁵ Mpróyú taale tv tasa lelv ke tiluyv, uəna pá kpa ílé na pá kv. Pa lapa mpróyú təm payale tətə. Pa mapə ləlaa na pá kv ləlaa.

⁶ Yulv wei pu kaasa taale tv unu i kin təyəle i mayamaya i kuləlv wei i luyv suv teu tə. Ueyə i teesa tiluyv ke pa kin, na í hvvki si paa nya i pəyaya isəle.

⁷ Ama təmle nyəma mpe pa heela təma si: I loosiyi kpancoou tv kəŋna nté. I kəə na tə kv-i na taale pəsi tá nyəntə.

⁸ Tənağa pa kpa taale tv pəyalv unu na pá kv-i, na pá lə taale na waali.

⁹ Mpróyú Yesu pəəsa-we si: Isənağa taale tv unu i ka la? I ká kəə ké na í kv təmle nyəma mpe, uəna í caa yəlaa kofama na í su taale taa.

¹⁰ Matəŋ í təma kalvuv ke Iso təm taa si:

Pəle nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lə tə, nté tə təə kəlv ŋmatv təna məlaa na tə səŋ.

¹¹ Mpi Taca lapa na tə nyəŋəyi

na pá we-tvuv piti təyəle.

¹² Tənağa Yuta nyəma taa səsaa pəeka isəna paa la na pá kpa Yesu tə. Pə tayə pulv təə, pa nyəmə təu si mpeye i seəna isə unu. Ama pa nyamna samaa. Uəna pá yelev na í tee.

Lom wulav səsə lampuu təm
(*Matiyee 22:15-22; Luku 20:20-26*)

¹³ Mpróyú Yuta nyéma taa səsaa tila Falisanaa napəli na Heləti kpekəle taa nyéma napəli tətə si pá polo na pá má Yesu nəyətə tətə na pá ná.

¹⁴ Pələ pa talaa, ilena pá tə Yesu si: Taca, tə nyemá si tampana ke n yəyətəyi. Nn səyəməyənə mpi yəlaa huuki pa taa tə. Pə taya pulv tətə, nn paasəyənə tətə, nn fayəsəyi yəlaa. Ama isəna mpi mayamaya Isə caa si yəlaa í la tə pə tampana ke n heeliyi. Təv, pə wə mpv tə, tá mpaav taa pə wəe si ye lampuu tətə feli Lom wulav səsə na? Tətə feli yaa tətə taa feli? Tə caa si í heeli-tv.

¹⁵ Ama Yesu ná nyemá pa taa layatv, ilena í pəəsı-wə si: Pepe tətə ké í nyəki-m katəka ke kunyərpu? Í kəna-m liyitee nyəyəluyv na má na.

¹⁶ Tənaya yəlaa kəna-ı-ku, ilena í pəəsı Yuta nyéma taa səsaa si: Awe nyuyv fotoo na ı hətə ke pa ηmaa liyitee nyəyəluyv tətə cənə? Mpróyú pa cə-ı si: Lom wulav səsə ké.

¹⁷ Tənaya Yesu təma-wə si: Aηhaa, í cəla Lom wulav səsə ke mpi ı ti tə, na í cəla Isə iləyε mpi ı ti tə.

Mpróyú Yesu kucəcətv nti tə məla-wəyε təmsuyv ke səsəm.

Isəna tu wəe ta fem waalı tə
(*Matiyee 22:23-33; Luku 20:27-40*)

¹⁸ Mpróyú Satusee nyéma napəli pa kəma Yesu kin. Satusee nyéma mpe pa tənayana si paa pə la isəna sətəa kaa tε na pá fe. Mpróyú pa pəəsı Yesu si:

¹⁹ Taca, Moisi su-tuyv kusəsutv ke takəlası taa si: Yulv í wəna neu, na yulv ını í si na í yele ı alv, na alv ını í feina-ı na pəyaya, neu ká hə leelu ını na í hiki-ı piya. Ilena pa yaaki-sı na ı taalv səl v hətə.

²⁰ Təv, yulv nəyəl v na ı newaa paa kəna yulvnyəyənə naatosompəyələya. Mpróyú taalv kraya alv, ilena í si, ı fei pəyaya.

²¹ Tənaya ı waalı nyəyənə həma leelu, na ilé ı caη ı si tətə, ı fei pəyaya. Mpróyú ilé ı waalı nyəyənə ná kraya alv ını na ilé ı si mpv tətə.

²² Haləna pə polo pə siyili pa naatosompəyələya ηke ka tənaya mpv təpai na pá səki mpv, nəyəl v ta hiki pəyaya. Pələ pə waalı ké alv ını ı tēesa səpv.

²³ Təv, pa təna pa kraya-ı mpv tə, sətəa fem wule pa naatosompəyələya ını ı taa əweyε alv tv?

²⁴ Mpróyú Yesu cə-wə si: Í nyemá mpi pə tətə pə liyitiyi-mε tətə? Í ta nyi Isə Təm na Isə təma tətə pə tətə ké.

²⁵ Waatv wəi sətəa ká fe tə akpayalε təm kaa wəe. Ama apalaa na alaa paa wəe ké ısu isətəa tillaa wəv tə.

²⁶ Ye sətəa fem təm ilε, ı ta kaləta Moisi takələya taa ké timpı pa yəyətə səwa hotiya təm tə yεε? Pa ηmaa təna si Isə təma Moisi si: Ma ké Apələham na Isaaka na Yakəpv pa Isə ké.

²⁷ Isə ké weesuyv nyéma nyəyənə ké, ı ta ke sətəa Isə. Pə liyita-mεyε yem ké.

Isə kusəsutv taa səsəəntv
(*Matiyee 22:34-40; Luku 10:25-28*)

²⁸ Isə Təm seyəsəl v nəyəl v ı ka wə təna na í naaki isəna pá na Yesu pa lakı tə. Í nawa si Yesu cəwa Satusee nyéma ke teu. Ilena í polo na í pəəsı-ı si: Isə kusəsutv təna taa ntiyile səsəəntv təkpev?

²⁹ Tənaya Yesu cə-ı si: Kusəsutv taa səsəəntv nté si, Iseyeli nyéma í nu, Taca Isə tike kəna səsə təkəy.

³⁰ N ka səl v Taca nyá Isə na luyv kulumuyv, na nyá ləsaγa svv-ı təmammam ke paa mpi pə taa.

³¹ Təle tə waalı nti tə wee təyǝlb. N ká sǝli nyá təyǝntǝle isı nyá ti. Kusǝsuto natǝli tə fei tǝtǝ na tǝ kǝla tǝne tə naale inǝ.

³² Mǝpǝyǝ İso Tǝm seyeǝlb tǝma Yesu sı: Taca n cǝ teu pǝ tu fei. Timpi n yǝyǝta sı Taca tike kena İso na ı paası İso nǝyǝlb ı fei tǝ tampana ke n yǝyǝta.

³³ Mǝpǝ tǝ yǝlb ká sǝli İso na luyǝ kulǝmǝyǝ na ı lǝsaǝ sǝv-ı pa mǝpi pǝ taa. Na pǝle pǝ waalı ı sǝli ı təyǝntǝle isı ı ti. Mǝpǝ inı pǝ kǝla isı pa lakǝyǝ İso kǝ kǝtaǝ ı ka kǝkǝ nyǝǝ ka tǝna tǝ, na kǝtası nı sı tǝna tǝpai tǝtǝ.

³⁴ Yesu nawa sı ı cǝna lǝmaǝǝe ılena ı tǝm-ı sı: Nyá na İso Kawulǝǝ sǝv ı fei poolǝ.

Pǝle pǝ waalı nǝyǝlb ı nyulǝǝı sı ı tǝsa-ı tǝm pǝǝyǝ.

Tafiiti pǝyǝǝ ntǝ Kilisiti

(Matiyee 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Yesu tǝǝna seyeǝyǝ ke İso tǝseǝle taa, ılena ı pǝǝ sı: İǝnaǝ İso Tǝm seyeǝlǝa tǝǝ mǝpǝ sı Mesii ke Tafiiti pǝyǝǝ ye?

³⁶ Pǝyele Feesuyǝ Nanǝtǝ nǝ tǝna Tafiiti taa kǝ tǝm na ıle ı maǝamaǝ ı yǝyǝtı sı:

Taca heela ma Sǝsǝ sı,

cǝǝ ma kǝǝkǝ taa,

halǝna má kǝ na má sı nyá

kolontunaa ke nyá nǝǝǝ tǝe.

³⁷ Tafiiti maǝamaǝ nǝ yǝa-ı sı Sǝsǝ ntǝ, ıle ıǝnaǝ Mesii nǝ mǝlǝa na ı kǝ Tafiiti inı ı pǝyǝǝ tǝtǝ ıle?

İso Tǝm seyeǝlǝa waalı kuluyǝ

(Matiyee 23:1-36; Luku 20:45-47)

Mǝpǝyǝ samaa tuutuuma nu Yesu tǝm na lanǝhǝlǝmlǝ.

³⁸ İ kǝpaalǝ yǝlǝa mǝpǝ ı seyeǝsa tǝ sı: İ lana İso Tǝm seyeǝlǝa mǝpǝ na laakalı. Pa sǝla tokonaa sǝsaa suuu kǝ na pá cǝǝkǝ, na pá caakǝ pa seǝkǝ-weye samaa taa na pá lunǝǝı.

³⁹ Na Yuta nyǝma tǝkotilenaa taa teeli teeli tǝcǝyǝlǝna ke pa pǝǝkǝǝı, na acimanaa taa sǝsaa sǝsaa tǝcǝyǝle ke pa pǝǝkǝǝı na pá cakǝ.

⁴⁰ Mǝpǝ pa lǝǝkǝǝna leelaa ke pǝ tǝna mǝpi pǝle pa wǝna tǝ. İlena pá sǝv İso sǝlǝmǝyǝ na pǝ taǝalı sı pǝ hǝlı sı mǝpǝ kǝpama. Pǝ tǝ kǝ pa te na pá nǝ katatǝlǝǝa nav napǝlǝǝı teu.

Alǝ wei ı tv santiinaa naale tǝ

(Luku 21:1-4)

⁴¹ Mǝpǝyǝ Yesu cǝǝ İso tǝseǝle sǝsǝle taa kǝ kǝhaanǝ atakaanaa ıǝntaa, na yǝlǝa samaa kǝǝ na pá tǝyǝ liyitee na ı nyǝnǝǝı. Mǝpǝyǝ tonǝtnaa paǝle kǝna liyitee ke sǝsǝm na pá tv.

⁴² Tǝnaǝ leelu kǝnyǝntǝ nǝyǝlb ı kǝna santiinaa ke naale na ı pǝtı.

⁴³ Mǝpǝyǝ Yesu yǝa ı ıfalaa na ı heeli-we sı: Tampana ke ma heeliyǝ-me yoo maa cǝsǝǝı, leelu kǝnyǝntǝ inǝ ı tv mǝpiyǝ kǝhaanǝ atakaa taa tǝ pǝ kǝla pa tǝna pa nyǝm.

⁴⁴ Pǝ taǝa pǝlb, yǝlǝa lǝlǝa nǝ kǝpa pa liyitee nna a kǝpisa yem tǝyǝ na pá tv. Ama alǝ inǝ ıle pa na ı kǝ kǝnyǝntǝ tǝ pǝ tǝna mǝpi ı ka wǝna tǝyǝ ı kǝpa na ı tv. Pǝ ta kaası-ı pǝlb sı ı yana tǝyǝna maǝamaǝ.

13

İso tǝseǝle wakǝlǝyǝ tǝm

(Matiyee 24:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu kǝma sı ı lukǝna İso tǝseǝle taa, ılena ı ıfalaa taa nǝyǝlb tǝm-ı sı: Taca, nyǝnı ıǝmatǝ tǝne tǝ tǝv, na tǝ pǝ kǝpana teu yee?

² Tənağa Yesu cə-i si: Matəh n na ηmatu səsəntu tənə? Pə kaa kaasi pələ lente na tə tənə lente tə, paa tusi pə tənə.

*Mpi mpi pu hvli si antulinya caa tem to
(Matiyee 24:3-14; Luku 21:7-19)*

³ Mpyóyú Yesu caya Olifinaa puγu təo ké Isə təsəele isentaa. Pə pamna Piyee na Saaki na Yohaani na Antəlu pa liyiti pa wenna i kiη. Tənağa pa pəssa Yesu si:

⁴ Pəlee ké mpv inu pu la? Na ηmaatəle nteye pu hólí na té nyəna si pə wəsa?

⁵ Tənağa Yesu sū-wəye kpaalvγu si: I la laakali, í taa yelee na nəγəlv kəo na í tolisi-mə.

⁶ Mpi tə payale ká kəo na pá ha pa təγi ma hətə si mpeyele Mesii, na paa tolisi payale.

⁷ Ye í kəma na í nu yooη təη ke mə cəlv mə cəlv, na pá heeliyi-məye pooluη nyəη təmnaa, səγəntu í taa la-mə. Pə wəe si mpv inu pələ pu la ké. Ama waali waali ké antulinya náá kəη na í təη.

⁸ Tətv kateηa ləηka ká yoona ləηka nyəma. Kawulaya ləηka ká kvli ləηka təo, na tətv ká sele tiiliwə tiiliwə, na nyəγəsənaa ká la. Na mpv inu pələ pu wəe isu alv kulvγuv lvlvγu na pə caali-i wuv ke səηηsəηη təγəle.

⁹ Mə mayamaya í la laakali. Pə təγa pulv təo, paa yaa-məye puloona taa. Paa ma-məye kpatəη ke Yuta nyəma təkotilenaa taa. Paa yaa-məye nənəəsi ke tətv təkəlaa na awulaa səsaa pa kiηnaa ke ma təo, na í ká hólí ma təm tampana.

¹⁰ Ama pə wəe si paa heeli Laapaali Kupaη ke kateηasi tənə taa yəlaa ké na pəcə.

¹¹ Saa wei paa kpa-mə na pá pona-məye puloona taa ke mpv tə, í taa nəγəsi nti í ká yəγəti tə na pə ta tata. Ama ye pə talaa, í yəγəti nti tu kəo mə luuη tē tə. Pə təγa pulv təo, Isə Feesuyu Nəηηtv ka təna-təγi mə luuη tē, pə təγa mə cəlvγu tu lūna.

¹² Halı yəlaa ká kvli na pá hólí pa taalvnaa yaa pa newaa mayamaya si pá kv-wə. Na cəcənaa ká la pa piya ke mpv tətə. Piya səle su kvli si nyəma təo na si la na pá kv-wə.

¹³ Yəlaa tənə taa ká kpa-na-məye ma təo. Ama ye wei í nyəγa apalvtu na í tala tənəγa, pəntu nyvγu ke pu ya.

*Acaalətv təm
(Matiyee 24:15-28; Luku 21:20-24)*

¹⁴ Mpyóyú Yesu təma si: I ká kəo na í na acaalətv taa acaalətv ke timpi pə ta nəγəsəna tə wəe tə. Wei i kaləγi tə í cəkəna-təγi teu. Mpv inu tə, mpa paa wəe Yuta tə pá se na pá kpa pəóη.

¹⁵ Ye pə mayana wei na í wə kutuluyu təo na í tiiwa, í taa tə si i sūvki təγaya na í kpaγa pulv.

¹⁶ Na wei pu mayana i wə taale tə, í taa tə si i kpeη i tē na í keli i kpa.

¹⁷ Ahusitonaa na asəη təm ká la waiyo ke waatv inu.

¹⁸ I sələmi Isə na kuyeeη inu í taa pamsəna watv waatv.

¹⁹ Pə təγa pulv təo, wahala ká la kuyeeη inu i taa ké səsəm ké pə tu fei. Wahala wei i taka hatoo Isə lapv antulinya tə pa ta nata, pəyele pa kaa tasa i taka ké nav tə.

²⁰ Na ye pə təγa isu Taca hūwa si i ká pasa kuyeeη inu i təo nəγəlv kaa tvli-ti. Ama i pasa pə kuyeeη inəγi yəlaa mpa i ləsa si pá pəsi i nyəma tə pa təo.

²¹ Na ye yulv təma-mə si: I nyəni, Mesii wə cənə yaa cənə, í taa nu.

²² Pə təγa pulv təo, Mesiinaa na Isə kuyəγətv tē tələsəlaa pəpətvnaa ká lu na pá la kəkəlv nyəm na piti təma. Halı paa pəsaya pa puγusiγi mpa pa mayamaya Isə ləsa təγə.

²³ Mpv tə í la laakali, ma tēma-məye kpaalvγu.

*Yul Pəyaya kəntə**(Matiyee 24:29-31; Luku 21:25-28)*

²⁴ Wahala inı ı waalı ké kuyeyə inı ı taa, ilim ká sı təkpitii, isətv kaa tasa holumuyv.

²⁵ Isətulnəası ká luna isətaa na sı hoti, pu ciyiti isətaa kəkələnnaa.

²⁶ Waatv inəyi paa na Yul Pəyaya má ma səña isənməntv təv na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli.

²⁷ Maa tili ma isətaa tillaa sı pá koti ma ləsəlaa ke antulinya həyələy təna taa. Pə krayav ilim təlule na pə tətule na pə polo pə ntəyəy na pə mpətəy təv tə.

*Fiki tıyiv təm**(Matiyee 24:32-35; Luku 21:29-33)*

²⁸ İ nyəmna fiki tıyiv na í cekəna, saa wei kv neyətəyi na hatv yeyələyi tə í nyəmá kprakpaa sı həesuyv talaa keke.

²⁹ Mpv tətəyə waatv wei í ká ná təmnaa panə pa lakı tə í nyı sı pə wusaa keke, pə caa lapv nté.

³⁰ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, yəlaa mpa pa we isəntə tə pa kaa sı pa təna na pécə pə tənaya mpv pə la.

³¹ Isətənyv na atə ká muki yem. Ama ma kuyəyətətv kaa saalı paa pəcə.

*İso tike nyəmna kuyayku antulinya ká tə tə**(Matiyee 24:36-44)*

³² Nəyəlv fəi wei ı nyəmá pə waatv yaa pə wəle tə, paa isətaa tillaa, na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca tike koñ nyəmna.

³³ Mpv tə, í la laakalı na í feñ. Pə taya pulv təv, í ta nyı wəle nte mpv inı pu tii təkpiili tə.

³⁴ Pu wəe isv yulv səsə kuluyv ı təyaya sı ı puki mpaa na í yaa ı pəyalaa mpa pa lakı ı kiñ ke təmle tə, na í tv pə tənaya pa niñ taa, na í hólí paa wei ké nte ı ká la tə, na í heeli təyaya təv nyənlv sı í feñ teu.

³⁵ Ye ı ta nyı waatv wei təyaya caa ká kəv tə ıle í feñ teu. Taanaya ke ı ká kəv, ahoo həka ke, kampaay koou na, yaa tanañ ké, nəyəlv ta nyı.

³⁶ Ye ı ká kəv təm kuləm təv tənəyəsə, ıle í taa yele na í mayana í təyana tom.

³⁷ Nti ma heeliyi-me isəntə tə ntəyi ma heeliyi paa wei sı í feñ yoo.

14*Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya**(Matiyee 26:1-5; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)*

¹ Pə kaasa kuyeyə naale sı pá təyə Təev acima na potopotona mpa pa taa fəi kəkusəm tə. Mpv yəv kətəlaa səsaa na İso Təm seyesəlaa pa pəeka isəna paa la na pá kra Yesu təhəe na nəyəlv ta na tə na pá kv-ı.

² Pa yəyətaya pa taa sı: Ye tə təma sı tə kra-ı acima waatv taa, pu la yoo ke yəlaa taa.

*Yesu təv tulaalv pəlvv**(Matiyee 26:6-13; Yohaani 12:1-8)*

³ Kuyaku nakvli Yesu wə Petanii ke tənuyv təv asilima kvətəy tv Siməy təyaya taa, na í cayaa na í təyana təyəv. Tənaya alv nəyəlv ı svvwa na í təka tulaalv kvpañ wei pa yaa sı naatı na pá lapa ı akpaləpiya ke liyitee pəle kuhulməle taa tə na tulaalv inı ı wə liyitee ke səsəm tə. Mpv yəv alv inı ı pəla akpaləpiya nke na í pəli tulaalv inəyi Yesu nyuyv taa.

⁴ Tənaya mpv inı pə ta maya mpa pa caya təna tə pa taa ləlaa na pá tə sı: İ ləv tulaalv inı isəntə tə pə teu nte wə?

⁵ Ye paa pəeta-ı ı liyitee taa kəli liyitee nyəğətu ηmənuyu na nınəwa (300) na pá ha konyəntənaa? Ḿpúyú pa kala alv ını ı təm ke səsəm.

⁶ Ama Yesu təma-wε sı: ı yelee alv ını təkpi yoo. Pepe təə ké í pəsəyi ı lanje ke mpv? Mpi ı lapa-m mpv tə pə tewaya halı.

⁷ Mə na konyəntənaa í wenna tam. Paa waatu wei ké í nəkaa í ká la-wεye kupaantu. Ama má na-me tə kaa wεe təma kinj ke tam.

⁸ Mpi ı pəsaa təğə ı lapa. ı laalaa na í sayalı-m tulaalv ke kpaakraa sı pá pina-m.

⁹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, paa timpiyi paa heeli Laapaalı Kupaη ke antulinya ını ı təna ı taa, paa keesi alv ıne ı lapa mpi tə pə təm na pá təsəyi ı təə.

Yutaası kəlmətə

(Matiyee 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Ḿpúyú Yesu ifalaa naanəwa na naale taa nəğəlv wei pa yaa sı Yutaası Isəkaleeu tə ı kulaa, na í polo í mayana kətəlaa səsaa, sı ını ı ka tu Yesu ké pa niη taa.

¹¹ Pəle pa nu mpv ılena pa lanja hεe səsəm na pá tə sı paa ha-ı liyitee. ılena Yutaası suv kuyaku kupaηku ke pεekuyv sı í tu Yesu ké pa niη taa.

Tεεv acima kutəğəv təğəv

(Matiyee 26:17-25; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹² Pə tala potopotonaa mpa pa taa kəkəsum fei tə pə acima kuyaku kancaalaya nyəηku wule, ılena Yesu ifalaa pəsı-ı sı: Leye n caa sı tə polo na tə la-η Tεεv acima kutəğəv? Pə wule ntεye pa kuyi ıwεesi nsi pa lakəna Tεεv acima kutəğəv tə.

¹³ Ḿpúyú Yesu tila ı ifalaa taa naale sı: ı polo ıcate taa, í ka sulina apalv nəğəlv na í səğəla lum na həyaya, í təηı-ı.

¹⁴ Pəntv ını í suv timpi, ıle mu pəsı təyaya tv sı: Tacaası kutuluyv ηku kv taa í na ı ifalaa paa caya na pá təğə Tεεv acima kutəğəv tə kv wε le?

¹⁵ Apalv ını ı ká hólı-mεye ate na ıətəa kutuluyv taa ké nanj səsəηku nakuləyi ıətəa, na pá təma-kuyv tayanuyv na kv taa wε wontu ntı í ká lana tə. Kv taa tənaya í ká təsi-tuyv pə təna.

¹⁶ Tənaya Yesu ifalaa kulaa na pá tεe ıcate taa na pá mayana teitei ısu Yesu ka heela-wε tə. ılena pá təsi Tεεv acima kutəğəv ke təna.

¹⁷ Pə kəma ısu taanaya ıle Yesu na ı ifalaa naanəwa na naale pa talaa kele.

¹⁸ Pa caya na pa təηna təğəv, ılena Yesu yəğəti sı: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, má na mpa mε tə caya na tə təkı ıəntə tə mə taa nəğəlv ká la-m kəlmətə.

¹⁹ Tənaya Yesu ifalaa ıəntəa nyəηa səsəm, na pá suv-ı pəsuyv ke kulvm kulvm. ıne sı: Matəη pə taya ma? ıne sı: Matəη pə taya ma?

²⁰ Tənaya Yesu cə-wε sı: Mə naanəwa na naale taa nəğəlvuyv. Má na wei tá niη ká kpeñti susuyv ke nyənaya taa tə.

²¹ Yəlv Pəyaya má, ma səki teitei ké ısu paa keesa ma təm ke ıə Təm taa tə. Ama wei ı ká la Yəlv Pəyaya maya kəlmətə ke mpv tə ı təm ká la waiyo ké səsəm. Pəntv ını ye pa taa ləli-ı pəle pu lapa sana.

Tacaası səm təsuyv

(Matiyee 26:26-30; Luku 22:14-20; Kələntı I 11:23-25)

²² Ḿpúyú waatu wei Yesu na ı ifalaa pa təkaya tə, Yesu kpağa potopoto na í sεe ıə ké í na təmle, na í faya-ı na í cεla ı ifalaa, na í heeli-wε sı: ı mv, ma tənuyv nté.

²³ Pəle pə waalı ké ı kpağa kəpv na í sεe ıə ké í na təmle na í cεle-wε, na pəle pá nyəə pa təna.

²⁴ ılena í heeli-wε sı: Ma caləm nté mpi pə hóləyi ıə nəğə pεeluyv tampana tə. Mpi pə kpemna yəlaa payale təə.

25 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəxi, ma kaa tasa solum pəneye nyəəu haləna kuyayku maa tasa pə nyəəu ke Iso Kawulaya taa tə.

26 Yesu na i ifalaa pa tema mpv, ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tee Olifinaa pyv tə.

Piyee kreesvuv təm yəyətaya

(Matiyee 26:31-35; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

27 Mpyúy Yesu təma i ifalaa si: Mə təna í ká ye-le-m na í se. Pa ηmaa mpyúy Iso Təm taa si: Maa kv tiikilu na heej ká ya yem yem.

28 Ama waatu wei maa fe, ilena má tee-mege nəyə ke Kalilee.

29 Tənya Piyee təma-i si: Paa pa təna paa ye-le-η na pá se, má ma kaa la mpv.

30 Ama Yesu təma Piyee si: Tampana ke ma heeliyi-η yoo maa cesəxi, n ká kreesi təm tooso ké saηa ahoο ane a maγamaya si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcə kampaav koo təm naale nyəm.

31 Ama Piyee tasa kreesvuv na toη si: Paa má na-η tu si tu si ké. Ma kaa kreesi si ma ta nyi-η.

Mpyúy pa təna pa yəyətə mpv.

Yesu sələmvuv ke Ketəsemanee

(Matiyee 26:36-46; Luku 22:39-46)

32 Pəle pə waali pa tala timpī pa yaa si Ketəsemanee tə, ilena Yesu tə i ifalaa si: I caya cəne na má polo Iso sələmvuv ke hatoo cəne.

33 Mpyúy i kraya Piyee na Saaki na Yohaani. Tənya səyəntu na laηwakəlle səsəle svv-i kpaυ,

34 ilena í tə-we si: Ma laηle wakəlaa ké tətəyətəyə pə fei kreesvuv. I caya cəne na í feηiyi.

35 I tuusa i nəyə tə ké pəcə, ilena í luη na í sələmi si ye pə we pəsuvv wahala waatu ine í taa kəə inu i tə.

36 I sələmaa ké si: Hai, ma Caa, n pəsəyi pə təna, kəəli wahala səsə ineyə ma nyuvv tə. Paa na mpv mpi n nəkaa tə pəle pə la, pə taa wee ma luyv nyəntv.

37 Yesu tema mpv, ilena í məli i ifalaa tooso inu i kiη na í maγana pa təηna tom. Tənya i pəəsa Piyee si: Siməη, n too ke? N kpisa feηuyv ke pəcə maγamaya?

38 I feη na í sələmi, təfə í ká hoti waatu wei maγasvuv kəη-me tə. Pááná wee, ama tənvuv u pəsəyəna.

39 Mpyúy Yesu tasa tuusuyv, ilena í tasa kuləmtv ntəyi sələmvuv.

40 I tasa i ifalaa cəlyə məlvuv, ilena í maγana pa təηna tom tətə. Pa kpisa pá cayaηa pa ise. Ue pa ta nyi nti pá cə-i tə.

41 Yesu məla tooso nyəm ilena í pəəsi-we si: I təηna tom na í heesəyi yaa? Təv, í ye-le mpv, pə talaa kele. I nyəni, paa tv Yvlu Pəyaya maya asayaη niη taa.

42 I kul na tə tee. I nyəni, ma kəlmətə tv tala cəne.

Yesu kpaυ

(Matiyee 26:47-56; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

43 Yesu təηna yəyətaya ke mpv, ile i ifalaa naanəwa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi tə i talaa kele. Na i waali ké yəlaa tuutuuma na pá təkə layalee na kratəη. Kətəlaa səsaa na Iso Təm seγesəlaa na nyvuv nyəma pa tilina yəlaa mpe.

44 Yutaasi wei inu i laki Yesu ké kəlmətə ke mpv tə i ka keesa samaa inəyi isəna i ká la təyə. I heela-weyē si: Ye ma polaa na má wayala wei ile inəyəle. I kra-i na í tək-i teu na í tēna.

45 Yutaasi talaa ilena í krətəna Yesu na í tə si: Taca.

Ilena í wayali-i.

46 Mpyúy samaa inu i tv niη ke Yesu tə na pá kra-i.

47 Tənağa mpa na Yesu paa we təna tə pa taa nəğəlv ı kpee ı layate na í lo kətəlv səsə təmlə tu ηkpaηəyυv na í kəəli təfəη.

48 Ulena Yesu pəəsı samaa sı: ı kəηı-m kpaυ na í nəki na í kpaκəyi layaləe na kpaτəη tə, maya ηmulv ısayav kə?

49 Ma na-məγε İso təsele səsəəle taa kə kuyeeη tənaya na má seγesəyi. Pəyele í ta kpa-m. Ama pə lapa ıəntəyə sı pə la ıəna paa ηmaa İso Təm taa tə.

50 Tənaya Yesu ıfala təna yela-ı na pá se na pá tē.

51 Pə pamna ıfepu nəğəlv ı ka taka kunti tike na í təη Yesu waalı. Pa siisaa sı pa kpaı ıfepu ıni,

52 ulena kunti fiti na í yele na í tē tapakpəte təyələyəli.

Yesu ponav ke Kotuyu səsəəηkv taa

(Matiyee 26:57-68; Luku 22:54-55,63-71; Yohaanı 18:13-14,19-24)

53 Mıpúyú Yesu kpalaa pona Yesu kə kətəlaa wulav tē, na pá mayana kətəlaa səsaa na nyəyυv nyəma na İso Təm seγesəlaa pa kəta təna.

54 Piyee tənaya Yesu kə táálám təə, haləna í tala kətəlaa wulav taya təə. Ulena í caya təna na í na təmlə nyəma pá holiyi kəkə.

55 Mıpúyú kətəlaa səsaa na Kotuyu səsəəηkv nyəma pəeka taalı wei paa tu Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-ı tə, na pá kpisi.

56 Ulena yəlaa pəyalə náa kulı na pá təη sı: Taalı ıneye ı lapa, ıneye ı lapa. Ləlaa sı ıneye, na pá tayəəyi pa taa pa tike kə kpeesυyυ.

57 Na ləlaa náa lu yem na pá looli təm na pá suu-ı sı:

58 Tə nu Yesu yəyətəa sı ıni ı ká yəki İso təsele səsəəle tənə, nte yəlaa niη ηmawa tə. ıni ı ká ləeti kəfate nte yυlv niη kaa ηma təyə kuyeeη tooso wule.

59 Paa na mpυ pa təm ta kaa.

60 Mıpúyú kətəlaa wulav kula pa təna pa ısentaa na í pəəsı Yesu sı: N kaa yəyətı? Suweye yəlaa pane pa yəyətəyənə-η ye?

61 Ama Yesu suma, ı ta cə sı pυlv. Ulena kətəlaa wulav tasa-ı pəəsυyυ sı: Nyayalə İso wei pa puyələyi tə ı pəyalv Mesii?

62 Tənaya Yesu cə-ı sı: Nn, ma mayamaya kəle. Na mə təna təpai í ká na Yυlv Pəyaya má na má caya İso təη təna tu kəηkəη taa. Na í ká na-m ıətəa ηməntv taa na má tiiki.

63 Tənaya kətəlaa wulav cəla ı wontu na í tə sı: Seliya nyəma mpaγa tə tasəyi pəekυyυ tətə.

64 Mə mayamaya í ná ıəna ı kpa İso təə təyələ. Təv, í na-we? Mıpúyú pa təna pa təma sı ı təm səpaya, paa kv-ı kə.

65 Tənaya yəlaa mpe pa ləlaa sυv-ı ntaγama təv, na pá takı ı ısentəə na pá mapı-ı ηkuma, na pá pəəsı-ı sı: Kpeye wei ı mapə-η tə.

Pələ pə waalı yoolaa kpaγa Yesu na pá mapı-ı kataası.

Piyee kpeesυyυ

(Matiyee 26:69-75; Luku 22:56-62; Yohaanı 18:15-18,25-27)

66 Piyee ka we taya təə kə ateyə mpυ təyə kətəlaa wulav təmlə tu əlv nyəη nəğəlv ı kəma

67 na í mayana-ı na í holiyi kəkə, na í nyəni-ı təpiηη na í tə sı: Nyá tətə, n ka we Nasaləti tu Yesu ıni ı kiη.

68 Mıpúyú Piyee kpeesaa na í tə sı: Ma ta nyı nti n yəyətəyi mpυ tə. Ma ta cəkəna-tı.

Pələ pə waalı kə Piyee luwa na í polo kpaanη taa. [Ulena kampaav koo.]

69 Tənaya təmlə tu əlv nyəη ıni ı tayəna-ı nav, na í tasa í na mpa paa we təna təyə heeluyυ sı: Pa taa mpeyele na apəlv ıne tətə.

⁷⁰ Μρύγύ Piyee tayana kpeesuyv. Pə lapa laasaya ulena mpa paa we təna tə pá tə Piyee si: Nyá, n ta lan yəlaa mpe pa taa nəyolv. Pə tayə pulv tə, n ké Kalilee tv tə se.

⁷¹ Μρύγύ Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na Isə, ma ta nyi apalv wei i təm í yəyətəyi tə.

⁷² Tənya kampaav lela koou ke təm naale nyəm, ulena Piyee təəsi nti Yesu ka yəyətə-i tə tə tə si: Mpi pu takı kampaav koou naale nyəm tə n tēma təm toosoγo kpeesuyv si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. Ulena Piyee wii isəlv.

15

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Luku 23:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Kətəlaa səsaa, na nyuyv nyəma, na Isə Təm seγesəlaa, na Kotuyv səsəuv nyəma pa kota təmayə tanaη kupaηkv tē si pa paasəyəna Yesu təm. Μρύγύ pa həkə-i na pá kpaγə-i na pá polo pá cəla Pilati.

² Tənya Pilati pəəsə-i si: Nyayale Yuta nyəma wulav səsə inəyi?

Ulena Yesu cə-i si: Ntəyəle n yəyətə mpu.

³ Na kətəlaa səsaa náá təη si i lapa taalənaa ke səsəm ké.

⁴ Tənya Pilati tasa-i pəəsuyv si: N sumayə? Nyəni pa təηuyv si n lapa pəne na pəne tə.

⁵ Ama Yesu tá cə si pulv. Ulena pə la Pilati ke piti ké səsəm.

Isəle seesuyv ke Yesu kvyv tə

(Matiyee 27:15-26; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

⁶ Paa Tēev acima wena Pilati tūləyi saləka tv nəyolv wei samaa caa si pá tvi təyə.

⁷ Pə pamna apalv nəyolv wei pa yaa si Palapaasi tə, í na ləlaa paa kuwa yulv ke tētv təm yoou ηku ku kulaa tə kv taa na pá təkə-weγe saləka.

⁸ Μρύγύ samaa kulaa na pá kpa na pá mayana Pilati si í la-we isu i tu lakı-we tə.

⁹ Tənya Pilati pəəsə-we si: I caa má tvi-mēγe Yuta nyəma wulav səsə na?

¹⁰ Pə tayə pulv tə ké i pəəsə-weγe mpu, i ka nyəmayə təkēlekele si isəsēemle tə ké kətəlaa səsaa ka pona-i Yesu.

¹¹ Ama kətəlaa səsaa mpe pa seγesəna yəlaa si pá tə si Palapaasi ke pá tvi-we.

¹² Μρύγύ Pilati tayana samaa ke pəəsuyv si: Təv, isənya í caa má lana mə Yuta nyəma wulav səsə inı?

¹³ Tənya pa mapa kapusi si: Kamı-i səm tesika tə.

¹⁴ Ulena Pilati pəəsı-we si: Ue isayətv ntiyi i lapa?

Μρύγύ pa tasa kapusi mapv na təη si: Kamı-i səm tesika tə, kamı-i səm tesika tə.

¹⁵ Pilati səlaa si samaa inı i lanle í hēena-i, ulena í tvi Palapaasi, na í yele na pá casa Yesu ke akpatēe. Ulena í kpaγə-i na í cēle-we si pá polo pá kamı-i səm tesika tə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Matiyee 27:27-31; Yohaani 19:2-3)

¹⁶ Μρύγύ yoolaa pona Yesu ké kofəneē təyayə tayə tə, ulena pa yaa pa looηa təna.

¹⁷ Μρύγύ pa suu Yesu ké capa kvseem təkpaui, na pá luv səwa ke ntenuyvu na pá te i nyuyv.

¹⁸ Ulena pá seē-i si: Yuta nyəma wulav səsə, fə.

¹⁹ Na pá makı i nyuyv taa ké kpatyγú, na pá tə i tə ké ntaγama, na pá lunyi i tēe ké akula ke teu təkulakula.

²⁰ Pa tēma-i paanav ke mpu, ulena pá wəγəsı capa kvseem inı, na pá mələna-i i wontu. Ulena pá luna-i si pa kaηı-i səm tesika tə.

*Yesu kam**(Matiyee 27:32-44; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)*

21 Pə pamna Siləeni tu nəğəlv ná luna taale, pa yaa-i si Siməŋ. I ké Alekəsantəli na Lufusi pa caa. Tənağa pa kpipa ile na toŋ si í səğəli Yesu tesika ŋke.

22 Mpróyó pa pona Yesu ké timpi pa yaa si Kələkəta tə. (Pə huwəe nté si nyumprəğəlaya tē).

23 Mpróyó pa nyəmə si pa cələyi-i solum mpi pə taa pa sita kəəle nte pa yaa si miili tə si í nyəə. Ama Yesu kisa nyəəə.

24 Pə waali ké pa kama-i səm tesika təə, na pá tə tete ké i wontu təə si pa nyəğ isəna paa wei i ká hiki tə na pəcə pá tala-ti.

25 Waatu wei pa kaŋağa-i mpv tə pə we tanəŋ ilim kaləfu pəğəlayafei naanwa təə.

26 Mpróyó pa lapa lampa na pá ŋmaa i təə si: Yuta nyəma wulav səsə. Pa lapa mpróyó si pə huli mpi pə təə pa lapa-i mpv tə.

27 Pa kpeŋna í na ŋmulaa ke naale na pá ká səm tesikasi təə, lelv ke i ntəğəŋ təə, na lelv ke i mpətəŋ təə, [

28 si pə la isu paa ŋmaawa Isə Təm taa tə si: Asağa taa ké pa tu-i.]

29 Yəlaa mpa paa təkayana təna tə pele pa kpeetəyi nyəəŋ na pá tuki-i si: Anyaŋka, matəŋ nyá təmna si n yəkəyi Isə təsəele səsəəle na ŋ tayani kufate ke ŋmau ke kuyeeŋ tooso taa.

30 Waasi nyá ti ile. Lu tesika təə na ŋ tii ile.

31 Mpróyó na kətəlaa səsaa na Isə Təm seyesəlaa tətə. Pele pa təŋna-i paanav na pá yəğətəyi pa təma si, i yapa ləlaa nyəəŋ isənağa na í kaa pəsi na í ya i mayamaya i nyəŋku.

32 Pənentaa lseyeli wulav səsə Mesii í lu tesika təə na í tii na tə ná na tə tisi.

Pə kpeŋna í na mpa paa kama tə na pele pá tuki-i tətə.

*Yesu heev**(Matiyee 27:45-56; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)*

33 Pə kəma na pə tala ilim sikuyu, ilena səkretyu nyala icate təə haləna ilim kpili.

34 Ilim kpila mpv, ilena Yesu kiisina nəğə səsəğa si: Eloi, Eloi, Lema sapatani. (Na təle tə huwəe nté si: Ma Isə ma Isə, pepe təə ke n lə-m?)

35 Mpa paa we təna tə pa taa ləlaa nu mpv, ilena pá tə si: I nu, i yaana nteye Ilii.

36 Ilena pa taa nəğəlv kpağa asewa na í polo í lii kpaləkram saŋ ke lum kunyəŋəm napəli pə taa na í tuv kprátóyó nəğə taa na í huli Yesu si í nyəə. Na i tə si: I yele na tə ná Ilii ká kəə na í tisi-i yaa isəna?

37 Tənağa Yesu kiisa səsəm ilena í hee.

38 Mpróyó puğv səsəəv ŋku ku kağa Isə təsəele taa tə ku fağa ku heku taa ké huŋ naale ke yem ke hatoo isətaa na pə kaləsəna ate.

39 Lom yoolaa səsə wei i ka səŋa Yesu isentaa tə i na isəna Yesu təma kiisuyu na í si tə. Ilena í tə si: Tampana, yulv ine i ké Isə Pəyaya.

40 Alaa napəli paa səŋa pooluŋ na pá nyənəyi. Makətala Malí ka we pa heku. Ilena pə kaasi Saaki səkpəlu na Yosee pa too Malí na Salomee tətə.

41 Alaa mpe pa tənağa Yesu ké saa wei i ka we Kalilee tə na pá caləsəyi-i. Na pə kaasa alaa ləlaa payale mpa í na-we paa kpawa Yosalem tə.

*Yesu pim**(Matiyee 27:57-61; Luku 23:50-55; Yohaani 19:38-42)*

42 Pə pamna kuyaku ŋkuyv pa laki acima səəlv. Mpi tə pə feŋ kuyaku kuhəesuyv ké. Mpróyó pə kəma na pə keesi taanaya,

⁴³ ɪlena Alimatee Yoseefu kəɔ. Mpe pa kotayana kotuyu səsəɔv ŋku, na yəlaa təkayana-ɪ ké. ɪ mayamaya ɪ ka kenɔyana Iso Kawulaya təɔ. Yoseefu ɪni ɪ nyaya apalɔtu ke teu na ɪ polo ɪ mayana Pilati na ɪ səlami-ɪ si ɪ kprakəyi sətu.

⁴⁴ Ama pə lapa Pilati ke piti ke ɪsəna ɪ səpa ləŋ ke mpv tə. ɪlena ɪ yaa yoolu na ɪ pəɔsi-ɪ si: Yesu səpa tə pə leelaa.

⁴⁵ Yoolu heela-ɪ pə tampana, ɪlena ɪ ha Yoseefu ke mpaav si ɪ polo na ɪ kraya sətu.

⁴⁶ M'pɔyɔ Yoseefu yapa kponkponu ton nyəntv nti pa yaa si ləŋ tə təpɔŋkahulɔŋa, na ɪ tisi sətu ke tesika təɔ na ɪ takɪ-ɪ pɔŋkahulɔŋa ŋke. ɪlena ɪ polo ɪ pimi-ɪ pəlaav ŋku pa hula kəkramɔyɔ taa tə kv taa. ɪlena ɪ pilimi puv səsəɔv nakoli na ɪ suli pəlaav nəyɔ.

⁴⁷ Makətala Malɪ na Yosee too Malɪ paa wɛɛ na pə naaki timpi pa pima-ɪ tə.

16

Yesu fem

(Matiyee 28:1-8; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ M'pɔyɔ kuyaku kuhɛsuyv tɛɛwa, ɪlena Makətala Malɪ na Saaki too Malɪ na Salomee pə ya nim səsəɔv nyəm si pa puki na pə sayali Yesu ké pəlaav taa.

² M'pɔyɔ cimaasi wule pa kola tanan təpam na pə polo pəlaav kin ke ilim luv waatv.

³ Pa pəɔsaya təma si: Awe ká tɔli-tuyv puv ŋkuyv pəlaav nəyɔ ɪɛ?

⁴ Pa kusa pa ɪɛ ɪlena pə na si pa tema puv səsəɔv ŋkuyv pilimuyv na pə si kpeenɔ. Ku təɔ teu ké.

⁵ ɪlena pə svv pəlaav taa na pə mayana ɪfepu nəyɔlv na ɪ suu cara kuhulvm na ɪ caya ntəyɔŋ təɔ. M'pɔyɔ səyɔntv lapa-wɛ.

⁶ ɪlena ɪfepu ɪni ɪ heeli-wɛ si: Səyɔntv ɪ taa la-mɛ. Nasaletɪ Yesu wei pa kama səm tesika təɔ təyɔ ɪ pɛɛkəyi. ɪ fema, ɪ fei cənɛ. ɪ nyənɪ, ɪ naa timpi paa husa-ɪ tə.

⁷ Təv, ɪ polo ɪ heeli ɪ ɪfalaa lɛlaa na Piyɛɛ si ɪ tɛɛ-mɛyɛ nəyɔ ke Kalilee, tənaya ɪ ká mayana-ɪ ɪsu ɪ ka heela-mɛ tə.

⁸ Pa lu pəlaav taa na səyɔntv pu-wɛ təkənkan na pə seliyi. M'pɔyɔ pa sewa na pa səyɔntv katatəlaya təɔ pa ta pəsi na pə heeli nəyɔlv si pulv.

Makətala Malɪ na Yesu

(Matiyee 28:9-10; Yohaani 20:11-18)

[
⁹ Yesu fem m'pɔyɔ cimaasi tanan kɔpənkv tɛɛ tə, Makətala Malɪ təɔ ké ɪ caala luv. Alv ɪni ɪ waali ké Yesu ka təyɔna aləyaa naatosompəyɔlaya.

¹⁰ Tənaya Malɪ ɪni ɪ kulaa na ɪ pona laapaali ke ɪ na mpa paa wɛɛ na pə caya ləyaya na pə wiiki tə.

¹¹ Alv ɪni ɪ heela-wɛyɛ mpv si Yesu wɛna ɪ weesuyv na ɪni ɪ mayamaya ɪ na-ɪ tə. Pa ta mv ɪ təm.

Yesu na tillaa naale pa təm

(Luku 24:13-35)

¹² Pəle pə waali Yesu lu pa taa naale təɔ na wɛɛtv lentɪ ke waatv wei pɛɛ pa wɛ mpaav taa na pə puki tawa taa tə.

¹³ M'pɔyɔ pɛɛ pa məlaa na pə heeli lɛlaa, na pɛɛ tətə pa ta mv-tɪ.

Yesu ɪfalaa təɔ luv

(Matiyee 28:16-20; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlɛ 1:6-8)

¹⁴ Pə waali ké Yesu lu ɪ ɪfalaa naanɔwa na kulvm təɔ ké waatv wei pa caya təyɔv tə, na ɪ kaləna-wɛ si: Pepe təɔ ké ɪ lapa katɛ na mə lanɔ la kpusəŋ na pə heeli-mɛ si ma fema na ɪ ta tisi.

¹⁵ Pəle pə waali i təma-we si: I ya antulinya təna taa na í heeli paa wei ké ma Laapaali Kəpaŋ.

¹⁶ Ye wei i mowa na pá sə-i Isə lum, pu ya pəntu nyəy. Ama ye wei i kisa tə muy, paa ku pəntu təm.

¹⁷ Ye mpa pa mowa, piti təma nna paa la təgə. Paa təgəni aləyaa na ma toŋ, na pá yəyoti nsəma lenna.

¹⁸ Paa kpa tuma na pa niŋ, yaa pá nyəə kəə wena a kuŋi yəlaa tə, pə kaa la-weyε pulu. Paa təni kətəntona təə ké niŋ na pə waa-we.

Yesu kpaŋ ke isə

(Luku 24:50-53; Tilla Təmlε 1:9-11)

¹⁹ Taca Yesu tēma i ifalaa ke yəyətənaŋ ke mpu, ilena pə kraasi-i isəta na í caya Isə kəŋkəŋ taa.

²⁰ M'puyú i ifalaa ná tēwa na pá heeliyi Laapaali Kəpaŋ ke paa timpi. Taca ka we pa waali ké pa kulaputu taa na í kusəyi pa waasənaa nyəəŋ na piti təma wena a təŋna lapu tə.]

LAAPAALI KUPANJ WEI LUKU NMAAWA TƏ Kutulu

Takəlaya kanə ka tɔ Luku ta ke Yuta tɔ, Kələeki tɔ ké, ɪ təmle nté lokotulo təmle. Luku caakaya sɪ ɪ hóló sɪ Yesu ké yəlaa təna waasulu ɪlena ɪ keesi Yesu lɔlɔŋ nyəma ke pə kpaɣav Yosəefv tə haləna Atam. Mpi tə, yəlaa təna cəsə kele.

Yesu ta ké Yuta nyəma tike nyəŋ, ɪ səla yəlaa tənaya, kasayampiya na konyəntɔnaa. ɪ kəmaɣa sɪ ɪ pəkəɣi mpa pa lepa tə na ɪ waasi-we (19:10).

Isəna pa faɣa Luku takəlaya tə:

Yesu lɔlɔɣv na ɪ pəcaatu, titite 1-2

Yesu təmle tayanuyv, titite 3-4

Yesu təmle ke Kalilee, titite 5-9

Yesu pote ke Yosalem, titite 10:1-19:27

Yesu təmle ke Yosalem, titite 19:28-21:1-38

Yesu səm na ɪ fem, titite 22-24

Mpi pə təə Luku nmaa takəlaya kanə tə

¹ Ma yulv Teufiili, yəlaa paɣale mayasaa sɪ pá keesi mpi pə lapa tá hekv taa təɣə takəlaya taa.

² Isu mpa pa nana pa ɪse ke pə kancaalaya na pá pəsi Isə Təm təmle nyəma tə.

³ Ma mayamaya ma tɛma yasuyv ke pə kpaɣav təm nti tə kancaalaya tə, na ma nawa pə tampana təna. Pə təə ké pə lapa-m teu sɪ má keesi-ŋ təm nti tə təna təcɔŋŋ ma yulv kɔpan.

⁴ Sɪ ɪ cəkəna pə təna mpi pa seɣesa-ŋ tə pə tampana ke teu.

Isətaa tillu sɪ paa lɔlɪ Isə lvm səlv Yohaani

⁵ Yuta wulav səsə Heləti waatu taa, kətulv nəɣəlv ɪ ka we Apiya kətəlaa looŋa taa, pá yaa-ɪ sɪ Sakali. ɪ alv ka ké kətulv Aləŋ lɔlɔɣv tɔ, pa yaa ɪlé sɪ ɪlisapeti.

⁶ Pa naale ɪnɪ pa təntɛ ka keesa Isə ké. Pəcə pa tənaya Tacaa kvsəsutv na ɪ kɔheelitu tənaya teitei.

⁷ ɪlisapeti ka ké kaalɔlaya, ɪle pa feina pəyaya. Pəyele pa naale ɪnɪ pa puwa.

⁸ Mpyəy kuyakv nakulɪ pə tala Sakali looŋa təmle waatu, ɪlena ɪ polo na ɪ tənna kətuyv təmle lapv ke Isə təsəele taa.

⁹ Mpyəy pa tə tete isu kətəlaa laki tə, ɪlena pə kpa Sakali sɪ ɪ sɔv na ɪ wə tulaalɔnaa ke hatoo kətaya təlata təə.

¹⁰ Na yəlaa samaa təna we awalɪ na pá tənna Isə sələmuyv ke tulaalv wəpv waatu.

¹¹ Tənaya Tacaa isətaa tillu nəɣəlv ɪ lu Sakali təə na ɪ səŋ tulaalv kətaya təwəte ntəɣəŋ təə.

¹² Waatu wei Sakali nawa isətaa tillu ɪlena səɣəntv kpa-ɪ na ɪ lanɣe ce.

¹³ Ama isətaa tillu heela-ɪ sɪ: Sakali taa nyá, Isə mv nyá sələmuyv. Nyá alv ɪlisapeti ká lɔlɪ-ŋ apalvpəyaya, na n ká ha-keɣe hətɛ sɪ Yohaani.

¹⁴ Nyá lanɣe ká heena-ke pə tu fei, na paɣale lanɣa ká huləməna ka lɔlɔɣv.

¹⁵ Pə taya pulv, kaa la səsə ke Tacaa isəntaa. Ka kaa təŋ suləmaya yaa konyənyəəm kəkəkvm napəli. Feesuyv Nanɣtɔ ton ká wee ka taa ké səsəm ke hatoo ka too lotu taa.

¹⁶ Kaa məŋna ɪseɣeli nyəma paɣale ke pa Caa Isə kiŋ.

¹⁷ Kaa yoosi ka təmle ke Isə isəntaa na Feesuyv Nanɣtɔ ton. Ka ləmayasəle na ka ton ká wee isu Ilii. Kaa kpenti caanaa na pa piya. Kaa la na kaanutɔnaa təŋ

tampana. Kaa la m̄p̄ȳḡ s̄i ká tayan̄i Tacaa ke yəlaa k̄up̄ampama m̄pa pa m̄una i t̄əml̄e lapu t̄ə.

¹⁸ Tənaɣa Sakali c̄ə is̄ətaa tillu s̄i: Nyá t̄əm t̄əne t̄ə we m̄uȳv̄ nte? Pə taya pulv̄, ma wev̄ is̄ənt̄ə t̄ə, ma puwaya. P̄é̄c̄ó ma alv̄ maɣamaya ná puwa.

¹⁹ M̄p̄ȳḡ is̄ətaa tillu c̄ə-i s̄i: Maya Kariyee ké, Is̄ə c̄əlȳḡə ma wee. Inu i tilina-m s̄i má ȳḡȳt̄əna-ŋ na má heeli-ŋ t̄əm k̄up̄antv̄ t̄əne.

²⁰ M̄pi p̄ə t̄əə n ta t̄əna ma t̄əm nti tu te na t̄é la tampana ke t̄ə waatv̄ t̄ə p̄ə t̄əə n ká la kamumuka. Nyá n̄əḡə kaa kuli, hal̄əna wule nte ma t̄əm t̄əne tu la is̄u ma ȳḡȳt̄əv̄v̄ t̄ə.

²¹ Waatv̄ inu t̄ə na yəlaa we awali ké na pá taŋa Sakali na piti ké m̄pi p̄ə t̄əə i taŋa s̄ə̄s̄əm ke hatoo p̄ə taa t̄əna t̄ə.

²² Waatv̄ wei i luwa t̄ə i ta p̄əsi na í ȳḡȳt̄əna-we. Ilena p̄ele pá c̄ek̄əna s̄i i ná pulv̄ȳv̄ p̄ə taa t̄əna. M̄p̄ȳḡ i ȳḡȳt̄əna-we na niŋ, na i n̄əḡə sula m̄p̄v̄.

²³ Sakali t̄əml̄e k̄uyeeŋ t̄əma Is̄ə t̄əsele s̄ə̄s̄əle taa, ilena í k̄pe.

²⁴ Pə lapa wee naale, ilena i alv̄ ilisapeti la teu. M̄p̄ȳḡ i ŋmela is̄ətv̄naa kakpas̄i na í t̄ə s̄i:

²⁵ Tacaa l̄əsv̄ȳv̄ ma f̄eele t̄əneɣe p̄ə̄n̄ent̄eɣe yəlaa taa t̄ə, k̄up̄antv̄ ke i lapa-m s̄ə̄s̄əm.

Is̄ə tillu s̄i paa l̄v̄i Yesu

²⁶ Pə k̄əma na ilisapeti is̄ətv̄naa la naatoso, ilena Is̄ə tili is̄ətaa tillu Kariyee ke Kalilee icate nte pa yaa s̄i Nasaleti t̄ə t̄ə taa ké p̄eel̄ə n̄əḡəlv̄ i kin̄.

²⁷ P̄eel̄ə in̄əḡi Tafiiti l̄əlv̄ȳv̄ taa tv̄ Yos̄eefv̄ ka m̄v̄s̄aa, na pá yaa-i s̄i Mal̄i.

²⁸ Is̄ətaa tillu pola i kin̄ na í t̄əmi-i s̄i: Ma s̄ee-ŋ. Tacaa we nyá waali ké, i hula-ŋ p̄eel̄ee p̄ə tu f̄ei.

²⁹ M̄p̄ȳḡ Mal̄i lan̄le c̄ep̄əna is̄ətaa tillu t̄əm n̄əḡi s̄ə̄s̄əm, na í maɣas̄i s̄eetv̄ nti t̄ə h̄w̄wee ke i taa i ta c̄ek̄əna.

³⁰ M̄p̄ȳḡ is̄ətaa tillu t̄əma-i s̄i: Mal̄i taa nyá, k̄up̄antv̄ ke Is̄ə caana-ŋ.

³¹ Nyəni, n ká la teu, n ká l̄v̄i apal̄v̄pu na n̄ yaa-i s̄i Yesu.

³² I ká la s̄ə̄s̄ə na paa yaa-i s̄i is̄ətaa Is̄ə S̄ə̄s̄ə P̄əyalv̄. Tacaa Is̄ə ká c̄ele-i i l̄əŋc̄e Tafiiti kawulaya.

³³ I ká la Yak̄ərv̄ piitim nyé̄ma wulav̄ s̄ə̄s̄ə ke tam t̄əə, i kawulaya kaa s̄i t̄ənaya.

³⁴ M̄p̄ȳḡ Mal̄i p̄ə̄sa is̄ətaa tillu s̄i: Is̄ənaɣale pu la m̄p̄v̄ na má ta nȳənt̄ə apalv̄?

³⁵ Ilena is̄ətaa tillu c̄ə Mal̄i s̄i: Feesuȳv̄ Nan̄ŋtv̄ ká tiina nyá t̄əə, na is̄ətaa Is̄ə S̄ə̄s̄ə ká lana i toma ke nyá kin̄. Pə t̄əə ké p̄əyaya ŋka n ká l̄v̄i t̄ə paa yaa-ke s̄i yulv̄ nan̄ŋtv̄ na Is̄ə P̄əyalv̄.

³⁶ Nyəni, nyá l̄əlv̄ȳv̄ tv̄ ilisapeti wei pa yaakaya kaalulaya t̄ə, i haɣa apal̄v̄p̄əyaya h̄əḡə na i k̄pat̄əlaya, hal̄i i is̄ətv̄naa naatoso k̄ə̄l̄ə.

³⁷ Pə taya pulv̄, Is̄ə tá k̄pisi pul̄v̄v̄ se.

³⁸ M̄p̄ȳḡ Mal̄i t̄əma s̄i: Ma tu ké Tacaa t̄əml̄e tv̄ ké. Is̄ə í m̄v̄ nyá n̄əḡə. Ilena is̄ətaa tillu yele-i na í t̄ee.

Mal̄i puki ilisapeti ke wiiluȳv̄

³⁹ Wee an̄i a taa ké Mal̄i kulaa na í l̄əḡə i t̄əḡi Yuta icate nat̄əli t̄ə taa ké p̄óŋ taa.

⁴⁰ I talaa ilena í sv̄v̄ Sakali t̄əyaya na í s̄ee ilisapeti.

⁴¹ Waatv̄ wei ilisapeti nu Mal̄i s̄eetv̄ ke k̄pak̄paa t̄ə, m̄p̄ȳḡ i taa p̄əyaya ȳk̄aa na Feesuȳv̄ Nan̄ŋtv̄ tv̄ŋ t̄ii i t̄əə.

⁴² Na í ȳḡȳt̄əna n̄əḡə s̄ə̄s̄aya s̄i: Is̄ə koola-ŋ k̄up̄antv̄ ke alaa taa, na i koola p̄əyaya ŋka n ka l̄v̄i t̄əḡə k̄up̄antv̄ t̄ə̄t̄ə.

⁴³ Hal̄i ma taka ma t̄əə kele wei i ka l̄v̄i ma Caa t̄ə i k̄əma c̄ə̄v̄v̄ na?

⁴⁴ Ma nu nyá s̄eetv̄ na ma taa p̄əyaya ȳk̄əna lan̄h̄lv̄m̄le ke k̄pak̄paa.

⁴⁵ Ama n nu lelen yoo. Pə taɣa pulɔ, n tɛma nyá taa na tɔm nti Tacaa heela-ŋ si i ká la-ŋ tɔ.

Mali yoo yontu

⁴⁶ Ḿpúyú Mali tɔma si:
Ma sama Isə ké hatoo ma lotu taa ké i kəlvɔv tɔɔ.
⁴⁷ Ma laŋɛ huluməna ma waasulɔ Isə pə tu fɛi.
⁴⁸ Pə taɣa pulɔ,
i nawa i tɛmlɛ tu kɔnyɔntu má.
Sanja waali yəlaa təna ká yaa-m si lelen nulu.
⁴⁹ Pə taɣa pulɔ, Toma təna tu lapa-m
kɔpantɔ səsəntɔ kɛ səsəm.
Ama i hətɛ ké səsəɛ ké.
⁵⁰ I wiiki mpa pa nyaŋna-i
na pá see-i tɔ pa pətətɛ kɛ paa pepe wule.
⁵¹ I hula i toma kɛ səsəm.
I yasa mpa pa lotu taa wɛ isəcav hɔwɛɛ tɔ.
⁵² I kusa awulaa səsaa kɛ pa kumlee tɔɔ,
na í tɔɣɔni-wɛ.
I kusa kɔnyəntɔnaa nyəŋ.
⁵³ I hayasa nyəɣɔtɔnaa kɛ tɔɣɔnaya kɔpaŋka.
I tɔɣɔna tɔŋtɔnaa kɛ niŋ naanɔwa.
⁵⁴ I seena i ifalaa Iseyɛli nyəma tɔɔ.
I lapa nti i ka su ta ləŋcɛnaa si i ká la tɔ.
⁵⁵ Isu i ka heeluyɔ ta caanaa Apələham
na i piitim nyəma kɛ tam tɔɔ tɔ.
⁵⁶ Mali caya Iisapɛti kinɪ isu isətɔnaa tooso, ilena í kpe.

Isə lɔm sɔlv Yohaani lɔlvɔv

⁵⁷ Pə kəma na pə tala Iisapɛti lɔlvɔv, ilena í lɔli apalɔpəyaya.
⁵⁸ Ḿpúyú i cəɔɔ nyəma na i lɔlvɔv nyəma nuwa si Tacaa lapa-i kɔpantɔ kɛ səsəm.
Ilɛna pa na-i pá kɛntɔ na pa laŋa hɛɛ səsəm.
⁵⁹ Pəyaya kuyɛɛŋ lapa pələfɛi naanɔwa ilena pá kɔɔ-kɛɣɛ pɛlvɔv, na pá təŋ si pa
haa-kɛɣɛ ka caa hətɛ si Sakali.
⁶⁰ Tənaɣa ka too yəɣətɔa si: Aai, Yohaani kɛ paa yaa-kɛ.
⁶¹ Ḿpúyú pɛɛ pa tɔma si: Nyá lɔlvɔv taa aweɣɛ paa yaawa hətɛ n̄tɛ?
⁶² Tənaɣa pa yəɣətəna ka caa na niŋ si pa naa nte i luyɔ wɛɛ si pá yaa-kɛ tɔ.
⁶³ Ḿpúyú i hulaa si pá kəna-i kpaata. Pa kənaa, ilena í ŋmaa si ka hətɛ ntɛ
Yohaani. Ilɛna pə la pa tənaya piti.
⁶⁴ Tənaɣa Sakali nsəmɛ hɛta kɔakpaa na í suv yəɣətaya, na í san Isə na nəɣo
səsəɣa.
⁶⁵ Ḿpúyú səɣəntɔ kpa pa cəɔɔ nyəma təna, na Yuta pəŋŋ taa nyəma təna lakaya
tə faaci.
⁶⁶ Pa təna mpa pa nuwa tɔm tənɛ tɔ pa mayasa-təɣi pa taa na pá təŋ si: Pepeɣɛ
pəyaya kanɛ kaa tɛ na ká la?
Pə taɣa pulɔ, Tacaa ka wɛ ka waali ké teu ké.

Sakali ná cele nyəntɔ na í kɛsəɣi-təɣi yontu taa

⁶⁷ Ḿpúyú Feesuyɔ Naŋŋtɔ tɔŋ kuləna Sakali kɛ səsəm, na í ná təmnaa na í suv
tə yəɣətɔvɔv si:
⁶⁸ Tə sa Tacaa Iseyɛli Isə.
I paasəna i yəlaa kɛ nəŋnə.
I hɛta-tɔɣv tá yomɛ.

69 Ǫ læsa-tʉyʉ waasʉlv wei Ǫ wena toma tʉyʉ
Ǫ tʉmlɛ tu Tafiti lʉlvʉv taa.

70 Mpu inəyi Ǫ ka lapa na Ǫ kʉyʉyʉtʉv
tɛləsɛlaa kʉpama kpaali.

71 HalǪ Ǫ su Ǫ nəyʉ sǪ Ǫ ká ya-tʉyʉ
ta kolontunaa na mpa pa luyʉ fɛi-tʉ tʉ pa nin taa.

72 Na í wii ta caanaa caanaa pətətɛle,
na í tʉsǪ nʉsǪ pɛɛlvʉv kʉpam mpi
í na-we paa pɛɛlaa na tampana tʉ.

73 Ǫ ka tu yʉyʉtəna tuunav ke r̄p̄ȳȳ
tá caanaa caanaa caa səsə Apələham kin kɛ,

74 sǪ Ǫ ká ya-tʉyʉ ta kolontunaa nin taa,
na tʉ paasəna Ǫ luyʉ nyəntʉ na sʉyʉntʉ fɛi.

75 Na tʉ wɛɛ tənəŋŋ kɛ Ǫ ɪsɛntaa.

Ǫsəyʉv kaa wɛɛ haləna ta səm.

76 Pəyaya nyá, paa yaa nyá sǪ ɪsətaa
Ǫsə səsə kʉyʉyʉtʉv tɛləsʉlv.

Pə taya pulv, n ká tɛɛ ta Səsə ke nəyʉ
na n tayanǪ Ǫ mpaan.

77 N ká heeli Ǫ yəlaa ke ɪsəna paa la
na pa ɪsəyʉv tayanǪ na pə ya pa nyəŋ tʉ.

78 Ta Ǫsə kɛ yʉlv pətətɛle tu,
na Ǫ hólóyí suulu.

Ǫlim lukǪ tanan Ǫ pə tewa səsəm ke ɪsəna tʉ,
r̄p̄ȳȳ Ǫ ka kəna tá nyʉyʉ yaru.

79 Pu luna ɪsətaa na pə waasi mpa pa wɛ
səkpɛtʉyʉv tɛɛ na pá nukǪ səm səŋ tʉ.

Pu la na tə nyǪ alaafəya mpaav.

80 Pəyaya tənna puw na ká nyəŋ layʉv na ká caya nyuto taa. Haləna kʉyanǪku
ka lu ɪsɛyɛli nyóma taa kɛ patəma tʉ.

2

Yesu Kilisiti lʉlvʉv (Matiyee 1:18-25)

1 Waatʉv inǪ Ǫ taa kɛ Wulav səsə Akusi kpaalaa sǪ paa kala Ǫ tɛtʉ təna taa yəlaa.

2 Kʉkalʉyʉ kancaalaya ŋyənkv kʉnɛ kv lapa Silií kʉfənɛɛ Kiliniyusi pəɛle taa.

3 M̄p̄ȳȳ paa wei Ǫ pola Ǫ ɪcatɛ taa sǪ pá kala-Ǫ.

4 Pə tʉ kɛ Yosɛɛfv luna NasaletǪ ɪcatɛ ke Kalilee na í polo Yuta ke wulav Tafiti
ɪcatɛ Pɛtələhem taa,

5 sǪ pá kala í na Ǫ amʉsaya ahonto Mali. Pə taya pulv, Ǫ kɛ Tafiti lʉlvʉv taa tu.

6 M̄p̄ȳȳ waatʉ wei pa wɛ təna tʉ, Mali lʉlvʉv talaa.

7 Ǫlena í lʉlv Ǫ kancaalaya pəyaya ke apalʉpəyaya. Na í husǪ-keɣɛ wontu kʉtʉyʉv
tətʉle taa na í takǪ-keɣɛ saalasi. Pə taya pulv, təcayalɛ taa tala-wɛɣɛ muɛlaa təsʉlvɛ.

Ǫsətaa tillu pola tiikilaa kin

8 Tiikilaa napəli paa wɛ ɪcatɛ n̄tɛ tə tawa taa na pá fɛŋiyǪ pa kaləkəŋ ke ahoo
ahoo.

9 Tənaya Tacaɛ ɪsətaa tillu kəma pa kin na Tacaɛ teeli na pa tʉ ɪsu kəkə
səsəŋka nyaləmɛle. M̄p̄ȳȳ sʉyʉntʉ kpa-wɛɣɛ səsəm.

10 Ama ɪsətaa tillu təma-wɛ sǪ: Sʉyʉntʉ í taa kpa-mɛ. Pə taya pulv, ma kəmayǪ
sǪ ma heeliyǪ-mɛyɛ təm kʉpantʉ nti yəlaa təna lanǪ ká hɛɛna teu tʉ.

11 Təm ntəyəle si, pa lula-meɣe waasulu ke saŋa ahoo aneɣe Tafiiti icate taa wei i ké Tacaa Kilisiti tɔ.

12 Ii naa isəna í ká nyəna-i tɔ. I ká mayana pa husa ahulum nəɣəlu ke wontu kutəɣəv tətule taa na pá taka-i saalasi.

13 Ḿpóyó isətaa tillaa samaa tuutuuma sɔɔsa isətaa tillu inu i tɔɔ ké kpakpaa na pá saŋ Isə na yontu si:

14 Isə keele teeli tɔ təkpara ke hatoo isətaa te.

Ate yəlaa mpa i sɔɔlaa tɔ pa laŋa í hulumi.

Tiikilaa puki Petəlehəm

15 Waatu wei isətaa tillaa yela tiikilaa na pá məli isətaa tɔ tiikilaa mpe pa təma pa təma si: Tə kuli na tɔ polo Petəlehəm təna, na tɔ ná mpi pə lapa na Tacaa heeliyi-tuyv pə təm tɔ.

16 Ḿpóyó tiikilaa ləɣə pa ti na pá mayana Mali na Yosəefu na pá husa ahulum inəɣi wontu kutəɣəv tətule taa.

17 Tiikilaa təma-keɣe nav, ilena pá keesi nti isətaa tillu ka təma-weɣe heeluyi ke ahulum inu i təm tɔ.

18 Ḿpóyó piti kpa pa təna mpa pa nu tiikilaa təm nti tɔ.

19 Ḿpóyó Mali tɔka təm nti tɔ tənaya i taa na í mayasəyi tɔ huwəe.

20 Tiikilaa mpe pa məlaya kpente ilena, pá puɣuləyi Isə sɔsɔəntv na pá saŋi-i pə təna mpi pa nuwa na mpi pa nawa tɔ pə tɔɔ. Pə taya pulv, pə təna pə lapa teitei ké isu isətaa tillu ka keesuyv-we tɔ.

Yesu həte hav

21 Pəyaya ŋke ka kuyeeŋ kəma na pə tala pələfei naanwa si pa pələyi-ke tɔ, pa ha-keɣe həte nte isətaa tillu ka heela-we na pəcɔ ka too kpaɣa ka həɣə tɔ si Yesu.

Pa kpaana Yesu ké Isə təsəele sɔsəle

22 Ḿpóyó waatu wei pə tapa si Yosəefu na Mali pá kəti pa ti tayanuyv tɔɔ isu paa keesuyv Moisi kusəsutv taa tɔ, pa pona pəyaya ke Yosalem si pa hólí-keɣe Tacaa.

23 Pə taya pulv, paa ŋmaa ḿpóyó Tacaa kusəsutv taa ké si: Paa apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka ŋka Tacaa tənna-ke.

24 Na pa polaa si pa laki kətaya na ihokasi naale yaa alukukunaa naale isu paa keesuyv Tacaa kusəsutv taa tɔ.

25 Apalv nəɣəlv i ka we Yosalem na pá yaa-i si Simiyəŋ. Apalv inu i təŋaya tampana, na i isəle sɛena Isə təmle, na i taŋaa si í na wei i ká kəɔ na í waasi lseyeli nyəma tɔ. Na Feesuyv Naŋŋtv we i waali.

26 Feesuyv Naŋŋtv inu i ka huləna-i si i ká ná Tacaa tillu Mesii na pəcɔ í si.

27 Ḿpóyó Feesuyv Naŋŋtv lapa na í polo Isə təsəele taa ké waatu wei ahulum caa na i too pa pona-i si pa laki i tɔɔ ké mpi paa suwa tɔ.

28 Ḿpóyó i mu-i i niŋ taa na í sɛe Isə si:

29 Pənente Tacaa, nti n ka yəɣətaa tɔ n lapa-ti.

Ile yeke nyá təmle tɔ má na má tɛena laŋhuləmle.

30 Ma nana ma isəpəle ke waasulu

31 wei n tayana yəlaa təna isəntaa tɔ.

32 Fətəla wei piitimnaa ká nana tɔ.

Inəɣəle lseyeli nyəma teeli.

Simiyəŋ nawa cele nyəntv na í kpaali-ti

33 Ḿpóyó piti kpa ka caa na ka too na nti inu i yəɣəta ka tɔɔ ké mpv tɔ.

34 Ḿpóyó Simiyəŋ koola-weɣe kɔpantv na í tɔ ka too Mali si: Pəyaya kanə ka nyəntə nté si ká hu paɣale na ká kusɔ paɣale ke lseyeli taa. Yəlaa paɣale ká kpəsəna mpi i ká hólí-we tɔ.

³⁵ Pɔ kuli pa paɣale taa tɔmnaa tɔ tɔkeele. Lanwakɛlle sɔsɔle ká tɔli toto nyaga púúyú isu layate ke pa sɔpa-ŋ.

Isɔ kuyɔɔtɔtu telɔsɔlv alɔnyɔŋ Ana

³⁶ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɔsɔlv alɔnyɔŋ nɔɔlv ɪ ka we tɔna tɔtɔ. Asee lɔlvɔ taa tu Fanɔweli pɛlɔ Ana. ɪ kpatɔla teu tɔkɔŋkɔŋku. ɪ saav ɪ paalɔ tɔ, pusi naatosompɔɔlaya ke pa caɣaa ilɛna ilɛ ɪ sɪ.

³⁷ Na inɪ ɪ caɣa mpɔ halɔna pusi nunaasa na liyiti. Ile Isɔ tɔseele taa kɛ ɪ ka we tam na í laki Isɔ tɔmlɛ ke ilim na ahoo. Paa Isɔ sɔlɔmɔɔv ɪ sɔlɔmɔɔɣi, paa nɔhɔkɔtu ɪ hɔkɔɣi.

³⁸ Simiyɔŋ pa tɔŋna rɔpúyú lapɔ tɔɔ inɪ ɪ kɔma na í sɔv Isɔ kɛ sam, na í yɔɔtɔɔɔna pa tɔna mpa pa tɔŋaa sɪ Isɔ í waasi Yosalem tɔɔ Yesu tɔm.

Pa mɔlɔɣi kpente ke Nasaleti

³⁹ Waatu wei pa tɔma pɔ tɔna mpi pa keesa Tacaɔ kusɔsɔtu taa tɔɔ lapɔ tɔ, Yosɛfv na Mali pa mɔla pa te Nasaleti ke Kalilee.

⁴⁰ Mpɔ tɔ na pɔɣaya tɔŋna piw na ka tɔnɔv tɔkɔɣi na ká tɔŋna layatu nyɔm ke teu na Isɔ we ka waali.

Yesu kɛ Isɔ tɔseele taa

⁴¹ Paa pɔnaya ŋka Yesu nyɔma pukaya Yosalem ke Teɔv acima tɔɔv kɛ.

⁴² Yesu lɔlvɔ pɔnaya naanɔwa na naale nyɔŋka taa pa pola acima tɔtɔ isu pa tu pukuyɔ tɔ.

⁴³ Acima weɛ kɔma na a te ilɛna ɪ nyɔma tu mpaav na pá kpen. Ama Yesu ná saala Yosalem, na ɪ nyɔma ta nyi mpɔ.

⁴⁴ Pɛle paa huɔwa sɪ ntanyi ɪ we tɔntaa lelɔ taa, halɔna pá tɔ ilim na pɔ tem ilɛna pá sɔv-ɪ pɛkɔvɔ ke pa lɔlvɔ nyɔma na pa asɔmaa kin.

⁴⁵ Pa ta na-ɪ, ilɛna pá tayanɪ Yosalem ke mɔlvɔ sɪ pa pɛkɔɣi-ɪ.

⁴⁶ Pɔ lapa kuyɛɛŋ tooso ilɛna pá na-ɪ Isɔ tɔseele taa na í caɣa Yuta nyɔma seɣesɔlaa sɔsaa kin na í nukɪ pa seɣesɔvɔ na í pɔɔsɔɣi-weɣe tɔmnaa.

⁴⁷ Na ɪ nyɔm na nti ɪ cɔkɔɣa-we tɔ tɔ lapa pa tɔna mpa pa nukaya tɔɔ piti kɛ sɔsɔm.

⁴⁸ Waatu wei ɪ nyɔma na-ɪ tɔ sɔɔntɔ kra-we. Ile na ɪ too tɔmɪ-ɪ sɪ: Ma pɔɣaya, n lapa-tɔvɔ mpɔ suwe? Nyɔni, má na nyá caa tɔ pɛka-ŋ na lanwakɛlle sɔsɔle kɛ.

⁴⁹ Mɔpúyú Yesu cɔwa sɪ: Pepe tɔ kɛ mɔ pɛkaya-m? ɪ ta nyi taa sɪ pɔ weɛ kɛ sɪ má weɛ ma Caa tɔɣaya taa?

⁵⁰ Ama pɛle pa ta cekɔna nti ɪ yɔɔta mpɔ tɔ.

⁵¹ Tɔnaya ɪ tɔŋa-we na pá mɔli Nasaleti, na í nukɔna-weɣe pɔ tɔna pɔ taa. Ama ɪ too tɔka tɔm tɔne inɪ tɔ tɔnaya ɪ taa.

⁵² Yesu tɔŋna piw na ɪ layatu nyɔm tɔŋna sɔsɔvɔ, na Isɔ na yɔlaa pa lanɔ tɔŋna-ɪ heɛnav ke tam.

3

Isɔ lɔm sɔlv Yohaani waasv

(Matiyee 3:1-12; Malaki 1:1-8; Yohaani 1:19-28)

¹ Waatu wei wulav sɔsɔ Tipɛɛ kawulaya pusi lapa naanɔwa na kakpasɪ tɔ, Pɔŋsɪ Pilatɪ ná kɛ Yuta kvɔnɛɛ, na Helɔti ná kɛ Kalilee wulav, na ilɛ ɪ neu Filipɔ ná kɛ tɔki kawulaya ke Itulee na Tɔlakoniti pɔ tetɔ taa, na Lisaniya ná kɛ Apilɛni wulav.

² Ile na Ana na Kayifi pɛle pa kɛ kɔtɔlaa sɔsaa tɔɔ Isɔ tɔm kɔma Sakali pɔyalɔ Yohaani taa kɛ wɔlaya tetɔ taa.

³ Na í cɔ Yaatani tetekɔle tɔna na í heeliɣi yɔlaa sɪ pá layasɪ tɔnte, na pá sɔ-weɣe Isɔ lɔm na Isɔ husɪ pa isayatu.

⁴ Ile na pá lá isu paa ŋmaav Isɔ kuyɔɔtɔtu telɔsɔlv Isayii takɔlaya taa tɔ sɪ:

Nəyǝlv yəyətəyəna nəyǝ səşəya ke
wulaya tetu taa si, í tayanı Tacaa mpaav,
í hee-i mpaasi na si siyisi.

⁵ Paa suuli kutaalomij təna.

Paa yəsi pǝşə na pulasi təna.

Paa siyisi təkēelēnaa. Paa kuli pēe təna.

⁶ Na yulupiya təna ká ná isəna Iso waasəyi-tu tǝ.

⁷ Yohaani yəyətəya samaa wei i kəŋaya i kin si í sə-weyē Iso lum tǝ si: Akala piya
me, awe kpaala-me na í seeki Iso pááná nna a kəŋ tǝ?

⁸ Í la mpa pa yela isayatu tǝ pa kulapəle. Ile í taa teləsəyi ləlv si mə caa kele
Apələham. Ma heeliyi-me si ye təle tǝ tǝ ulē, Iso pəsəyi na í la na pēe ane á pəsi
Apələham piya.

⁹ Pa tema laale tɔyɔ ke tuŋ si pa huɣu-i na i tēē ké te. Tɔyɔ ŋku ku lələyi pēe
kɔpana tǝ, paa hu-ku na pá tu kəkǝ.

¹⁰ Tənaɣa samaa pǝşə Yohaani si: Ye mpv nti na ntiyi tu la?

¹¹ Yohaani cǝ-we si: Ye wei i wena tokonaa ke naale í pasa wei i feina tǝ. Na ye
wei i wena kotəyǝ ulé í la mpv tǝtǝ.

¹² Mǝpǝyǝ pǝ kpeŋna lampuu mǝlaa na pá kǝ i kin si í sə-weyē Iso lum, na pá
pǝşə-i si: Tacaa, nti na ntiyi tu la?

¹³ Yohaani cǝ-we si: Í taa mv na pǝ tēē isəna paa suwa tǝ.

¹⁴ Yooola ná pǝşə-i tǝtǝ si: Na tá se, nti na ntiyi táá la? Mǝpǝyǝ Yohaani cǝ pēle
si: Í taa muɣuli nəyǝlv. Pǝcǝ í taa tu nəyǝlvɣu tǝm. Mǝ laŋa í heena mə kufəlvɣu.

¹⁵ Yəlaa tēlayaa teu si pulv ká la, haləna pá kǝ pá suv mayasɔyɔ ke pa taa si,
yaa Yohaani kele Mesii in.

¹⁶ İlena Yohaani heeli pa təna si: Ma ulē, lum ke ma səş-me. Ama nəyǝlv wēē
i kəŋ, ilé i kəla-m. Halı ma ta tala má wəyǝsi i nəşheē taa ntaŋkpala mayamaɣa.
Feesuɣu Naŋŋtu na kəkǝ ke ilé i ká sə-me.

¹⁷ Í tǝka i kufəlvɣu ke i nin taa. Í ká fala pǝ təna təcayacaya na í suu pēe ke kǝpǝ
taa. Ama i ká tu lǝştu ke kəkǝ ŋka kaa teŋ tǝ ka taa.

¹⁸ Səyəsəŋ waani waani ke mǝpǝyǝ i kaakayana samaa na í heeliyina-weyē
Laapaali Kupaŋ.

¹⁹ Yohaani ka kaləna wulav Heləti ke timpi i kpaɣa i taalv alv Helətiyatı tǝ, na
isayatu təna nti i ka lapa tǝ tǝ tǝ.

²⁰ Mǝpǝyǝ i ləla isayatu lentı tǝtǝ, i kpa Yohaani na í tǝki-i saləka.

Yesu Iso lum səş

(Matiyee 3:13-17; Maləki 1:9-11)

²¹ Yohaani təŋna yəlaa tənaɣa Iso lum səş, İlena Yesu náá polo tǝtǝ na pá sə-i.

²² Waatu wei Yesu təŋna sələmɣu tǝ, isətənyɣu tvlaa na Feesuɣu Naŋŋtu tii i
tǝş, na pá naaki-i isu alukuku. Na pá nu nəyǝlv nəyǝ ke isətəa si: Nyayale ma luɣu
tēē Pəyaya, ma laŋle heena-ŋ səşəm.

Yesu ləlvɣv loŋŋa nyəma

(Matiyee 1:1-17)

²³ Yesu caalɣv i tǝmlē ke waatu wei ké mpv tǝ, i pusı wē isu hiu na naanəwa,
na yəlaa nyənaya-i isu Yosēfuv pəyaya. Yosēfuv ná ké Heli pəyaya,

²⁴ na Heli ké Matatı pəyaya, na Matatı ké Lefii pəyaya, na Lefii ké Meleci
pəyaya, na Meleci ké Yannayi pəyaya, na Yannayi ké Yosēfuv pəyaya,

²⁵ na Yosēfuv ké Matatıyası pəyaya, na Matatıyası ké Aməşsi pəyaya, na Aməşsi
ké Nahum pəyaya, na Nahum ké Isali pəyaya, na Isali ké Nakayi pəyaya,

²⁶ na Nakayi ké Maatı pəyaya, na Maatı ké Matatıyası pəyaya, na Matatıyası ké
Semeyiŋ pəyaya, na Semeyiŋ ké Yosēci pəyaya, na Yosēci ké Yota pəyaya,

²⁷ na Yota ké Yowanah pəyaga, na Yowanah ké Lesa pəyaga, na Lesa ké Solopapeeli pəyaga, na Solopapeeli ké Salatiyee pəyaga, na Salatiyee ké Neli pəyaga,

²⁸ na Neli ké Meleci pəyaga, na Meleci ké Atii pəyaga, na Atii ké Kosam pəyaga, na Kosam ké Ilimatam pəyaga, na Ilimatam ké Eeli pəyaga,

²⁹ na Eeli ké Yosuwee pəyaga, na Yosuwee ké Iliyesee pəyaga, na Iliyesee ké Yolim pəyaga, na Yolim ké Matati pəyaga, na Matati ké Lefii pəyaga,

³⁰ na Lefii ké Simiyon pəyaga, na Simiyon ké Yuta pəyaga, na Yuta ké Yosεεfu pəyaga, na Yosεεfu ké Yonam pəyaga, na Yonam ké Iiyakim pəyaga,

³¹ na Iiyakim ké Meleya pəyaga, na Meleya ké Menna pəyaga, na Menna ké Matata pəyaga, na Matata ké Natan pəyaga, na Natan ké Tafiiti pəyaga,

³² na Tafiiti ké Sese pəyaga, na Sese ké Opeti pəyaga, na Opeti ké Powaasi pəyaga, na Powaasi ké Sala pəyaga, na Sala ké Naason pəyaga,

³³ na Naason ké Aminataru pəyaga, na Aminataru ké Atamin pəyaga, na Atamin ké Alini pəyaga, na Alini ké Isəlom pəyaga, na Isəlom ké Falesi pəyaga, na Falesi ké Yuta pəyaga,

³⁴ na Yuta ké Yakəru pəyaga, na Yakəru ké Isaaka pəyaga, na Isaaka ké Apəlaham pəyaga, na Apəlaham ké Tala pəyaga, na Tala ké Nasoo pəyaga,

³⁵ na Nasoo ké Seluci pəyaga, na Seluci ké Lakao pəyaga, na Lakao ké Faləki pəyaga, na Faləki ké Ipe pəyaga, na Ipe ké Sala pəyaga,

³⁶ na Sala ké Kayinam pəyaga, na Kayinam ké Alafasati pəyaga, na Alafasati ké Sem pəyaga, na Sem ké Nowee pəyaga, na Nowee ké Laməki pəyaga,

³⁷ na Laməki ké Matusala pəyaga, na Matusala ké Henəki pəyaga, na Henəki ké Yaleti pəyaga, na Yaleti ké Maleleyee pəyaga, na Maleleyee ké Kayinan pəyaga,

³⁸ na Kayinan ké Inəsi pəyaga, na Inəsi ké Seti pəyaga, na Seti ké Atam pəyaga, na Atam ké Iso pəyaga.

4

Satanu mayasəyi Yesu (Matiyee 4:1-11; Maləki 1:12-13)

¹ Yesu luna Yaatanu na Iso Feesuyu Nanjtu ton təo i kin ke səsəm. M'p'og'og' Feesuyu Nanjtu tənə-i wəlaya tetu taa.

² Ilena Iləgəw mayasi-i wεε nule. I ta təgə puləgə wuyeeη inu i taa. Pə yoosa wεε nule ilena nyəgəsi kpa-i.

³ Tənaya Iləgəw təma-i si: Ye n ké Iso Pəyaga, yəgətə na pələ tənə tə pəsi təgənaya.

⁴ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, pə taya təgənaya tike ke yulə ka hikina weesuyu.

⁵ M'p'og'og' Iləgəw pona-i timpi pə kulaa tə, na í krenti antulinya kawulasi tənaya təm kuləm na í hul-i.

⁶ Ilena í təmi-i si: Maa ha-η pə ton na pə teeli tənə. Pə taya pulə, ma niη taa ké pa tu pə tənə, na má nəkaa ma ha wei ma səlaa tə.

⁷ Ile ye n ka hənta-m atε, n ká kpaηa pə tənə.

⁸ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n ká sεε nyá Caa Iso, na i tike i təmle ke n ká la.

⁹ M'p'og'og' Iləgəw pona-i Yosalem na í kraasi-i Iso təsεεle comcom nəgə taa, na í təmi-i si: Ye n ké Iso Pəyaga ηmaa atε.

¹⁰ Pə taya pulə, pa ηmaawa Iso Təm taa si, i ká heeli i isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu.

¹¹ P'əc'ə lentu wεε tətə si: Paa teeli-η pa niη taa ké teu təkpa si p'ə taa kəw na pələ natəli t'ə co-η.

12 Ama Yesu cɔ-i si: Pa ηmaawa Iso Tɔm taa si, n kaa mayasi nyá Caa Iso si n ná i waali.

13 Waatu wei lləyɔu tɛma-i mayasuyɔ ke pə tənaya mpu, ilena í tɛɛ na í tanə wule kufate.

*Yesu caaləyi i təmlɛ kɛ Kalilee
(Matiyee 4:12-17; Maləki 1:14-15)*

14 Pələ pə waali ilɛ Yesu mələ Kalilee na Feesuyɔ Nəhɛtu tonj haya-i, na i tɔm yekəyi həyɔluyɔ ηku ku tənə ku taa.

15 I seɣesaya Yuta nyəma təkotilɛnaa taa na yəlaa tənə puɣɔlaya-i.

*Nasaletɔ nyəma kisa Yesu
(Matiyee 13:53-58; Maləki 6:1-6)*

16 Mpuɣy Yesu pola Nasaletɔ timpi i puwa tɔ, na í sɔv Yuta nyəma təkotile taa ké kuyaku kuhɛesuyɔ wule, isu i tu laki tam tɔ. Mpuɣy i kulaa si i kaləyi Iso Tɔm.

17 Ilɛna pá cɛɛ-i Iso kuyəɣətutu teləsulɔ Isayii takəlaya. Mpuɣy i hɛta timpi pa ηmaawa si:

18 Tacaa Feesuyɔ wɛ ma kin, na i ləsa-m si má heeli

Laapaali Kupaŋ kɛ kunyɔntɔnaa.

Na i tila-m si má heeli saləkatɔnaa kɛ pa hɛtuyɔ tɔm.

Na yulɔmaa kɛ pa isɛ kuluyɔ tɔm.

Si má waasi mpa pa muyuliɣi tɔ.

19 Si má heeli-wɛɣɛ pənaya ηka

Tacaa ká waasi i yəlaa tɔ ka kəntɛ tɔm.

20 Yesu tɛma ilɛna í kpili-kɛ na í cɛla paasənɔ na í caya. Mpuɣy Yuta nyəma təkotile taa nyəma tənə pama isɛ kɛ i tɔɔ.

21 Tənaya i sɔv-wɛɣɛ yəɣətuyɔ si: Tɔm nti paa ηmaawa na í tu nu-təyi nəɔnɔ tɔ, saŋa nté tɔ lapa.

22 Mpuɣy pa tənə pa tisa teu na pá sam-i. Na i kuyəɣətutu tənə lapa-wɛɣɛ lelen, halɔ pə la-wɛɣɛ piti na pá tɔ si: Isu Yosɛɛfɔ pəyalɔ?

23 Tənaya Yesu tɔma-wɛ si: Tampana tɔɔ, í ká tɛ na í tuku-m ituule si: Fɛtu, fɛ nyá ti. Halɔ í ká yəɣəti-m si má la ma icatɛ taa cənɛɣɛ mpi pə lapa Kapənahum na í nu tɔ.

24 Mpuɣy Yesu tasa-wɛ si: Tampana kɛ ma heeliɣi-mɛ yoo, paa nyənəɣi Iso kuyəɣətutu teləsulɔ nəɣəluyɔ puluyɔ i mayamaɣa i icatɛ taa.

25 Ntəŋ i nyəma si alaa leelaa ka wɛ paɣalɛ kɛ Isɛɣɛli taa ké waatu wei wulaya lapa pusi tooso na isɔtɔnaa naatoso kɛ Ilii waatu taa tɔ. Halɔ nyəɣəsɔ səsəŋsi lu tɛtu tənə.

26 Paa na mpu Iso tá tili Ilii kɛ pa taa nəɣəlɔ kin. Ama alɔ leelu nəɣəlɔ wei i ka wɛ Sitəŋ tɛtu taa ké Salɛpəta tɔ, i kin kɛ i tila-i.

27 Na Iso kuyəɣətutu teləsulɔ Ilisee waatu taa tənuyɔ tɔɔ asilima kutəŋ nyəma ka wɛ səsəm tətəɣɔ Isɛɣɛli. Paa na mpu pa ta waasi pa taa nəɣəluyɔ i kutəŋ. Ama Silii tu Naamanj tike kɛ pa waasaa.

28 Waatu wei Yuta təkotile taa nyəma nu i tɔm nti tɔ, pə hanjə-wɛɣɛ səsəm.

29 Mpuɣy pa kulaa na pá həmi-i na pá luna icatɛ waali, na pa kpaana-i hatoo puɣy ηku ku tɔɔ pa icatɛ wɛɛ tɔ ku nyuyɔ taa, timpi pə lapa tokuyɔ tɔ, si pa tusiyi-l.

30 Ilɛna Yesu fayana pa hɛku taa na í tɛɛ i nyəŋku.

*lləyɔhilu nəɣəlɔ i tɔm
(Maləki 1:21-28)*

31 Mpuɣy Yesu pola Kapənahum, Kalilee tɛtu taa icatɛ natəli, na í seɣɛsi-wɛɣɛ kuyaku kuhɛesuyɔ wule.

³² Ǻpúgú í segesuyú ceɓa pa laŋa ke teu. Pə taɣa pulu, í segesa-weɣe na toŋ, í ta nyá.

³³ Pə pamna apalu nəɣəlu ka we Yuta nyéma təkotile taa na í hii iləɣəu ɪsaɣaw nəɣəlu. Ǻpúgú apalu iní í koo səsəm sí:

³⁴ Ee Nasaleti Yesu, n caa-weɣe tá kin? Ta wakəluɣu ke n kəma? Ma nyəma-ŋ teu, n ké Iso yulu nanŋtu wei í tilaa tə.

³⁵ Tənaɣa Yesu kaləna-í sí: Hei nyá, su na n se apalu iní í waali.

Ǻpúgú iləɣəu pəta-í samaa heku taa na í yeke-í na í se. Ama í ta lapí-í pulu.

³⁶ Ǻpúgú pə lapa yəlaa ke səɣəntu na pá təŋ təma sí: Hm, təm tənə. Í yəɣətəɣəna aləɣaa na apalutu na toma, na í təɣəŋəɣi-we.

³⁷ Ǻpúgú í hətə yaa tetu təna taa.

*Yesu waasa kutəntu naa paɣale
(Matiyee 8:14-17; Maləki 1:29-34)*

³⁸ Yesu lu na Yuta nyéma təkotile taa iləna í polo Siməŋ təyaya. Watu suukaya Siməŋ yəsə ke səsəm, iləna pá wiina Yesu sí í waasi-í.

³⁹ Ǻpúgú Yesu luŋa í təə na í kaləna watu, na tə ya í təə. Tənaɣa alu kula kɓakɓaa na í caləsi-we.

⁴⁰ Ilim tu kɓakɓaa, iləna pa təna mpa paa wəna kutəntu naa ke waani waani tə pá kəna-we. Ǻpúgú í təna í nin ke paa wei í təə na pá hiki alaafəya.

⁴¹ Aləɣaa maɣamaɣa ná se yəlaa paɣale waali na pá kooki sí: N ké Iso Pəyalu ké. Ama í kaləna-we, í ta tisi sí pá yəɣəti: Pə taɣa pulu, pa nyəma sí í ké Mesii.

*Yesu laki waasu ke Yuta tetu taa
(Maləki 1:35-39)*

⁴² Waatu wei tɔv fema tə, Yesu luwa na í polo timpi yəlaa fei tə. Ǻpúgú yəlaa samaa pəka-í, haləna pá tala í cəlu. Pa luɣu lapa sí pá təkí-í, pá taa yeke na í tɔv.

⁴³ Ama Yesu cə-we sí: Aai, pə wɛe ké sí má heeli acalɛɛ ləna ke Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ. Pə taɣa pulu, pə maɣamaɣa pə təə ké Iso tila-m.

⁴⁴ Tənaɣa Yesu tɛɛwa na í laki waasu ke Yuta tetu taa pa təkotilənaa taa.

5

*Yesu kpa í kancaalaya ifalaa
(Matiyee 4:18-22; Maləki 1:16-20)*

¹ Kuyaku nakuli yəlaa nyəkayaa Yesu ké Iso Təm nuw təə, na í səŋa Kenasaleti lum nəɣə.

² Ǻpúgú í nawa kɓuləŋ naale səŋa kɔtəŋ təə, na tiina kɓalaa lu í taa na pá polo pa puluŋ cətuɣu.

³ Iləna í kpa í taa ləŋku taa, na kɓuluɣu ŋku ku ké Siməŋ nyəŋku. Ǻpúgú í sələma-í sí í hatələna-í-kuyu kɔtəŋ ke pəcə. Iləna í caya ku taa na í suu í segesuyú taa.

⁴ Waatu wei í təma-weɣe segesuyú tə í heela Siməŋ sí: Tuusi na n polo lumaŋ taa na í tu mə puluŋ na í puu tiina.

⁵ Siməŋ cə-í sí: Taca, tə təma wuw ke yem ké tɔv na ku fem, tə ta puu pulu. Paa na mpu n təma sí má tu tə, maa tu.

⁶ Pa tu mpu iləna pá puu tiina ke səsəm pə tu fei, halí pa puluŋ caakaya cəluɣu.

⁷ Ǻpúgú pa hata pa taapalaa mpa paa we kɓuluɣu ləŋku taa təɣə nin sí pá kəə pá səna-we. Pɛle pa kəma iləna pá ləsi tiina na pá suuli kɓuləŋ iní í naale, haləna pə ŋmilisiɣi-we.

⁸ Siməŋ Piyee nawa mpu, iləna í luŋ Yesu ke akula ke kɓakɓaa na í tə sí: Taca, taa kɓətəna-m, ma ké ɪsaɣaw maɣamaɣa ké.

⁹ Pə taya pulv təə, tiina nna pa kpa mpv tə, a təəv ka lapa í na mpa paa wεε təyə səyəntv ke səsəm.

¹⁰ Haləna pə la mpv tətəyə í taapalaa Sepetee pəyalaa Saaki na Yohaani. Tənaaya Yesu heela Siməŋ si: Taa nyá pənente yəlaa ke n ká puu.

¹¹ Pa ləsa kpułəŋ ke lvm taa, ilena pá yele pə təna təpai na pá hu í waalı.

*Yesu waasa tənuyv təə asilima kutəŋ tv
(Matiyee 8:1-4; Maləki 1:40-45)*

¹² Yesu ka wε ıcatε natəlı tə taa, na yulv wei tənuyv təə asilima kutəŋ waasa í təna tə í ka wε təna. Í na Yesu ilena í polo na í hənti-ı atε na í wiina-ı təkpreε si: Taca, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

¹³ Ḿpúyú Yesu kusa í nin na í tokəna-ı na í təmı-ı si: Teu ma tisaa, alaafəya í la. Ḿpúyú í kutəŋ tema kprakpa.

¹⁴ Ilena Yesu kpaalı-ı si: Taa heeli nəyəl. Ama tεε kprakpa na kətulv na-ŋ, ilena n̄ yiysi isu Moisi ka keesuyv tə, na pə la yəlaa ke aseeta.

¹⁵ Paa na mpv tə, í hətε təŋna yaav na pə puki, na samaa kotiyi í kin ke səsəm səsəm si pa nukı í seyesuyv, na í waasəyi-wεyε pa kutəməŋ.

¹⁶ Ama ını í pukaya waatv waatv ke timpı timpı yəlaa fεi tə, na í sələməyi Isə.

*Yesu waasa kutəŋ kutvuluyv tv
(Matiyee 9:1-8; Maləki 2:1-12)*

¹⁷ Kuyaku nakvli Yesu seyesaya. Pə pamna Falisanaa na Isə Təm seyesəlaa mpa pa luna Kalilee na Yuta pa acalεε təna taa na Yosalem tə paa wε təna na pa caya. Na Taca toma ka wε Yesu kin na í lakı na kutəntvnaa hikiyi alaafəya.

¹⁸ Ḿpúyú yəlaa səyəla kutəŋ kutvuluyv tv nəyəl na kpatəle, na pá preekəyi si pá tana-ı Yesu kin ke kutuluyv taa na pá si-ı í isentaa.

¹⁹ Ama yəlaa samaa təə pa ta na timpı təə paa svsəna-ı tə. Ilena pá kraana-ı ləpvtv təə na pá wesi-ti, na pá tisi í na í kpatəle ke samaa hekv ke Yesu isentaa.

²⁰ Waatv wei Yesu ná pa naani tə í təma si: Ma taapalv, nyá isayatu husaa.

²¹ Tənaaya Isə Təm seyesəlaa na Falisanaa pa svv miituyv si: Aweyεle ıne ını na í kprakəyi í ti na í keesəyəna Isə? Awe pəsəyi na í husı isayatu, ye pə taya Isə paasi?

²² Ama Yesu ná cekəna pa hwwεε, ilena í pəsı-wε si: Pepe təə ké í hvvki ḿpúyú mə taa?

²³ Nti tə yəyətuyv kələna təlv? Nyá isayatu husaa, yaa kvli na n̄ tə?

²⁴ Təv, maa hvli-me si Yulv Pəyaya má, ma pəsəyi na má husı isayatu ke atε cəne. Tənaaya í təma kutəntv si: Kvli na n̄ kraya nyá kpatəle na n̄ kpe.

²⁵ Tənaaya í kvla kprakpa ke pa təna pa isentaa, na í kraya kpatəle nte tə təə paa husa-ı tə na í san Isə na í kpeŋ.

²⁶ Ḿpúyú pə lapa pa tənaaya piti ké səsəm na pá san Isə. Halı pə la-wεyε səyəntv na pá caŋ pá yəyətı si: Ama puvε, sanja ke tá na kəkələ təm.

*Yesu yaaki Lefii
(Matiyee 9:9-13; Maləki 2:13-17)*

²⁷ Ḿpúyú Yesu luwa na í mayana lampuu mvlv nəyəl wei pa yaa si Lefii tə, na í caya í lampuu təmvlε. Ilena í təmı-ı si: Kvli na n̄ təŋı-m.

²⁸ Ḿpúyú Lefii kvlaa na í yele pə təna na í hu í waalı.

²⁹ Ḿpúyú Lefii lapa-ı mvlle ke teu ke í təyaya taa, na pá na lampuu mvlaa payale na yəlaa ləlaa pá caya təyəv.

³⁰ Ḿpúyú Falisanaa na pεle pa Isə Təm seyesəlaa pa kəma na pá pəsı í ifalaa ke ımiitav si: Pepe təə ké mə na lampuu mvlaa na asayaa í krenta tətəyəle na tənəvle?

³¹ Ama Yesu cə-we si: Pə taɣa alaafəya nyóma nyuləɣəna fetaa, ama kvtəntunaa ké.

³² Ma kəmaɣa si ma heeliyi asayaa si pá layasi, pə taɣa kɔpama.

Yesu keesəyi nəhəktv təm
(*Matiyee 9:14-17; Maləki 2:18-22*)

³³ Ḿpóyú yəlaa napəli pa təma Yesu si: Yohaani ifalaa na Falisanaa nyóma pa həkəyi nəəsi ke tam na pa sələməyi pə waatunaa, na nyá nyóma náá təkí na pá nyəəki yem.

³⁴ Ulena í cə-we si: Ƴ ká pəsi na í la na akpaxalu taapalaa həkə nəɣə na í na-we pá wɛɛ? Aai.

³⁵ Ama pu kəə pə keesi kuyaku nakvli, ulena pá ləsi-i pa heku, ulə waatu inəyi paa həkə nəɣə.

³⁶ Ḿpóyú i tasa-weɣe ituule ke tukuyu tətə si: Paa cələyi puyv kufalvɣv təə na pá tə kɔpənvɣv. Pá lapa mpv, pa wakəla kufalvɣv. Pəyele saaliya kaa mɔna kɔpənvɣv.

³⁷ Nəɣəlv kaa suu solum kufam ke solum hulvɣv kɔpəɣv taa, təfə solum kufam yasəyi hulvɣv kɔpəɣv inəyi na pə ti na hulvɣv wakəli yem.

³⁸ Ama hulvɣv kufan taa ké pa suuki solum kufam.

³⁹ Yvlv wei i tɛma solum kɔpəpvm ke nyəəv tə, i luyv u laki apila. Pə taɣa pvlv, kɔpəpvm ke yəlaa san.

6

Yesu kele kuyaku kvheesvɣv tv
(*Matiyee 12:1-8; Maləki 2:23-28*)

¹ Ḿpóyú Yesu na i ifalaa pa fayana təɣənaɣa pee taale natəli tə taa ké kuyaku kvheesvɣv kvli kv wule. Tənaɣa i ifalaa svv təɣənaɣa pee nyəɣka ke pɛlvɣv, na pá nuyutiyi pa niɣv taa na pá saləyi.

² Ḿpóyú Falisanaa napəli pa pəəsə-we si: Pepe təə ké í laki mpi pə fei lapv ke kuyaku kvheesvɣv wule tə?

³ Tənaɣa Yesu cə-we si: Ye mpv í ta kala mpi Tafiti lapa waatu wei nyəɣəsi pu í na mpa paa we i cəlv tə?

⁴ Isəna i svv Isə təyaya taa na í kpaxa potopotonaa mpa paa su Isə tə na í təɣə na í ha i taapalaa tə. Pəyele pə fei si nəɣəlv í təɣə-weɣe yem na pə ta ké kətəlaa.

⁵ Ḿpóyú Yesu tasa-weɣe heeluyv tətə si: Yvlv Pəyaya maɣale kuyaku kvheesvɣv səsə tətə.

Nkpaləkpəkaxa tv
(*Matiyee 12:9-14; Maləki 3:1-6*)

⁶ Ḿpóyú Yesu svv Yuta nyóma təkotile taa ké kuyaku kvheesvɣv kvli kv wule na í sɛɣəsəyi. Pə pamna apalv nəɣəlv i we təna na i nkpalaxa ntəɣəɣv nyəɣka kpekaxa.

⁷ Na Isə Təm sɛɣəsəlaa na Falisanaa caxaa na pá keɣna-i teu, si pa naa si i ká waasi yvlv ke kuyaku kvheesvɣv wule yaa isəna. Pa laki mpvɣvle si pá hiki nti paa waanna-i tə.

⁸ Ama i cekəna pa hvwɛɛ, ulena í tə nkpaləkpəkaxa tv inɣv si: Kvli na n səɣv heku taa cəne.

Ulena nkpaləkpəkaxa tv inɣv i kvli na í polo í səɣv təna.

⁹ Na Yesu tə-we si: Ma pəəsəyi-me si tá mpaav taa, kɔpantv ke pə mɔna pá la kuyaku kvheesvɣv wule yaa isayatu? Paa waasi yaa paa kv?

¹⁰ Tənaɣa Yesu nyəna pa təna pa isəntaa, na í tə apalv inɣv si: Təv, loosi nyá niɣv.

Ḿpóyú nkpaləkpəkaxa tv inɣv i lapa mpv, ulena i niɣv hetv.

¹¹ Ḿpóyú páána kpa-weɣe səsəm, na pá maɣasəyi isəna pá la Yesu tə.

Tillaa s̄s̄saa naanowa na naale kpav
(Matiyee 10:1-4; Malaki 3:13-19)

¹² Waatu inɪ ɪ taa ké Yesu kpa pɔyɔ taa ké Is̄o s̄ələmɔyɔ, na í s̄ələmɪ m̄p̄úyú teu na kɔ fem.

¹³ Pə k̄oma pə fe ɪlena, í yaa ɪ ɪfalaa na í ləsi pa taa ké ȳəlaa naanowa na naale, na í ha-weȳe h̄əte sɪ tillaa.

¹⁴ Mpe inɪ pa h̄əla nt̄o. Sim̄əŋ wei ɪ cuyusaa sɪ Piyee t̄o, na ɪlé ɪ neu Ant̄əli, na Saaki na Yohaani, na Filipu, na Paatelemii,

¹⁵ na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe p̄əyalɔ Saaki, na Sim̄əŋ wei pa cuyusaa sɪ Selotɪ t̄o,

¹⁶ na Saaki p̄əyalɔ Yutaasi, na Yutaasi Is̄əkaleeu wei ɪ lapa Yesu ke k̄ələm̄ət̄o t̄o.

Yesu seyes̄əyi samaa na í waaki kvt̄ənt̄vnaa
(Matiyee 4:23-25)

¹⁷ Yesu na ɪ ɪfalaa pa tiikayana pɔyɔ t̄ə, ɪlena í s̄əŋ timpɪ taa pɔyɔ feɪ ɪpilisav na p̄ə walaa t̄o. T̄əna in̄əŋɪ ɪ ɪfalaa paɣale na Yuta t̄əna samaa na Yosalēm nȳəma na Tiiɪ na Sit̄əŋ l̄vm n̄əŋə nȳəma pa t̄əna paa timsaa.

¹⁸ Paa k̄omaya sɪ pa nukɪ ɪ seyes̄uɔyɔ, na í waasi-weȳe pa kvt̄əməŋ t̄ət̄o. Na ɪ waasa mpa p̄ele al̄əyaa tukaya wahala t̄o t̄ət̄o.

¹⁹ Samaa inɪ ɪ t̄əna ɪ l̄kaya ké sɪ í tokiyina-ɪ. Pə taya p̄ulɔ, toma naali a ka we ɪ kiŋ na pá nukɪ a taŋ, na a waas̄əŋɪ pa t̄ənaya pa kvt̄əməŋ.

Kvpantv na isayav
(Matiyee 5:1-12)

²⁰ M̄p̄úyú Yesu k̄usa ɪse na í nȳəni ɪ ɪfalaa na í t̄o sɪ:
Mpa me í ké konyənt̄vnaa t̄o,
í nu leleŋ ké.

Mə t̄əna Is̄o Kawulaya.

²¹ Me mpa nȳəŋsɪ w̄əna kayana t̄o,
í nu leleŋ ké.

Mu t̄əna na í haŋa teu.

Me mpa í wiiki kayana t̄o,
í nu leleŋ ké.

ɪ ká te na í wonŋ teu.

²² Paa ȳəlaa taa huuna-me, yaa pa t̄əŋəna-me, yaa pa tuv-me, yaa pa kɔ mə nȳəŋ ke Yulɔ P̄əyaya má ma t̄ə, í nu leleŋ ké.

²³ Waatu inɪ mə laŋa í h̄e s̄əs̄əm na í paa teu. Pə taya p̄ulɔ, mə kas̄əyaya ká t̄ə s̄əs̄əm ke ɪs̄ət̄aa ké. Mpu inɪ p̄ə mayamaya ke pa caanaa ka lapa Is̄o kuȳəŋt̄utv tel̄əs̄əlaa.

²⁴ Ton̄t̄vnaa mə mə t̄əm we waiyo ké,
í t̄əma mə leleŋ t̄əŋə t̄ə se.

²⁵ Haŋalaa mə mə t̄əm ná we waiyo ké mpu in̄əŋɪ.
ɪ ká ná nȳəŋsɪ ke teu t̄ə se.

Mpa mə mə won̄iyi kayana t̄o,
mə t̄əm we waiyo ké m̄p̄úyú.

ɪ teŋ í caya l̄əyaya na ɪs̄əlv̄m p̄ə taa ké.

²⁶ Ȳəlaa t̄əna í k̄oma na pá saŋ-me, mə t̄əm ká la waiyo ké. Mpu inɪ p̄ə mayamaya ke mpe pa caanaa ka lapa Is̄o kuȳəŋt̄utv tel̄əs̄əlaa p̄əp̄ətvnaa.

S̄əli nȳá kolontv
(Matiyee 5:38-48; 7:12)

²⁷ M̄p̄úyú Yesu t̄əma sɪ: Ma heeliyi mpa me í nukɪ ma t̄əm t̄ə sɪ: ɪ s̄əli mə kolontvnaa, na í lá mpa paa caa-me t̄əŋə kvpantv.

28 Ƴ kooli kɔpantɔ kɛ mpa pa kooliyi-meyɛ mpusi tɔ. Ƴ sɛlɛmɛna mɛ ɪsayaɔlataa kɛ Ƴsɔ.

29 Wei ɪ mpa nyá lɛkpaɔasaya, kɛɛsi-ɪ lɛŋka. Nɔɔɔɔ ɪ lɛɛka nyá kpai, ɛɛɛ-ɪ nyá ɛpa tɔtɔ.

30 Wei ɪ sɛlɛma-ŋ, taa pɛmɪ-ɪ, wei ɪ lɛɛka nyá kɔwɛnam, taa pɔɔsi-ɪ pɛ tɔm.

31 Mpi mɛ caa si yɛlaa ɪ la-mɛ tɔ, mu la pɛɛɛɛ-wɪ tɔtɔ.

32 Ye mpa pa sɔɔlɔɔɔ-mɛ tɔ pa tike kɛ mɛ sɔɔlɔɔɔ, ɪɛ pɛpɛɛɛ ɪ tɛɛwa tɔtɔ? Asayaɔa maɔamaɔa ná sɔɔlɔɔɔ mpa pa sɔɔla-wɛ tɔ pa tike tɔtɔɔ.

33 Ye mpa pa laki-meyɛ kɔpantɔ tɔ pa tike kɛ ɪ ká tɛŋɛɔɔ na ɪ laki, ɪɛ pɛpɛɛɛɛ ɪ tɛɛwa? Ḿpɔ́yɔ asayaɔa maɔamaɔa ná laki tɔtɔ mɛɛ.

34 Ye mpa ɪ tɛɛɔɔɔ si paa tɛ na pá fɛli-mɛ tɔɔɔ ɪ tɛŋɛɔɔ na ɪ kɛntɔɔɔ, ɪɛ pɛpɛɛɛɛ mɛ tɛɛwa? Asayaɔa maɔamaɔa ná tɛɛɔɔɔ si paa tɛ na pá fɛli pɛɛ tɔɔɔ pa kɛntɔɔɔ pa tɛma mɛɛ.

35 Aai, ɪ sɔɔlɔɔɔ mɛ kolontunaa na ɪ laki-wɛɛɛ kɔpantɔ. Ƴ kɛntɔɔɔ, ɪ taa tɛlɔsi fɛlɔɔɔ tɔm kɛ lɔɔ. Pɪ yɛɛ na mɛ kasɔɔɔ tɔɔ sɔsɔm, na ɪ ká pɛsi ɪsɔtaa Ƴsɔ Sɔsɔ pɔɔɔɔ. Paa fɔɔfɛɛnaa na asayaɔa, ɪɛ ɪ laki kɔpantɔ kɛ.

36 Ƴ laki tɛmaɔa kɔpantɔ kɛ tɛu ɪsu mɛ Caa laki-meyɛ kɔpantɔ tɔ.

Tɛma footuɔɔ fɛi tɛu (Matiyee 7:1-5)

37 Ƴ taa footi lɛlaa, pɛ taa kɔɔ na Ƴsɔ footi-mɛ. Ƴ taa tɔ lɛlaa kɛ tasɛkɛɛ, pɛ taa kɔɔ na Ƴsɔ tɔ-meyɛ tasɛkɛɛ. Ƴ hólí tɛmaɔa suulu kɛ timpɪ ɪ pɛntɔɔɔna tɛma tɔ, na Ƴsɔ ká hólí-meyɛ suulu.

38 Ƴ haaki na Ƴsɔ ká haaki-mɛ. Pɛ taya pɔɔɔ, Ƴsɔ ká maɔasi kɛ na pɛ su na pɛ watɪ na ɪ ɛiyiti na ɪ nyɛki na ɪ pɛli-mɛ. Maɔasɔɔɔa ŋka mɛ maɔasɔɔɔna lɛlaa tɔ, ŋkɛɛɛ Ƴsɔ ná kɔŋ na ɪ maɔasɔna-mɛ tɔtɔ.

39 Ḿpɔ́yɔ Yesu tasa-wɛɛɛ lɛntɪ si: Ntɔŋ ɪ nyɛmá tɛu si yɔɔɔm kaa pɛsi na ɪ hɔ ɪ lɛɔ, tɔfɔ pa naale paa hotɪ pɔ́yɔ taa kɛ.

40 Tɛmlɛ kpɛɛmɛɔɔ tɛ kɛli ɪ hólɔɔ. Ama kpɛɛmɛɔɔ ɪ kɔma na ɪ nyɪ tɛkpɛsɛkpɛsi, ɪ na ɪ hólɔɔ pa pɛsa kɔɔɔm kɛ.

41 Ƴsɔnaɔa pɛ lapa na ɪ naaki nyuliim wei ɪ wɛ nyá tɔɔntɔɛ ɪsɔpɛɛ taa tɔ, na ɪ kaa na kpátɔyɔ ŋku kɔ wɛ nyá maɔamaɔa nyá nyɛntɛ taa tɔ?

42 Ƴsɔnaɔaɛ nyá pɛsɔɔɔ na ɪ tɔ si: Apaŋ nyá sɔŋ tɛkpɪ na má lɛsi nyá ɪsɛɛ taa nyuliim, na kpátɔyɔ wɛ nyá nyɛntɛ taa? ɛɛsɔɔ nyá, lɛsi kpátɔyɔ ŋku kɔ wɛ nyá maɔamaɔa nyá ɪsɔpɛɛ taa tɔ, ɪɛna pɛ́ɔ́ ɪ ná tɛu tɛɛɛɛɛ na ɪ lɛsi nyá tɔɔntɔɛ ɪsɛɛ taa nyuliim ɪni.

Pa nyɛŋ tɔyɔ na kɔ pile kɛ (Matiyee 7:16-20; 12:33-35)

43 Tɔyɔ kɔpantɔ u lɔlɔɔɔ kpai pile se, pɛ́ɔ́ kpai tɔyɔ naa lɔlɔɔɔ pile kɔpantɛ tɔtɔ.

44 Pa nyɛŋna paa tɔyɔ ŋku na kɔ pile ɛɔɔɔɔ. Yɔɔ kaa kooli tɔyɔ ŋku pa yaa si fiki tɔ kɔ pɛɛ kɛ sɔsɔ tɔ se, pɛ́ɔ́ paa kooliyi tɔyɔ ŋku pa yaa si lɛɛŋ tɔ kɔ pɛɛ kɛ kɔɔŋ tɔ tɔtɔ.

45 Yɔɔpantɔ kɔpantɔ lukɛna tuu ɪ lotu taa kɔpantɔ kin kɛ. Ƴɛna ɪsayaɔ ɪni ɪ ɪsayaɔ luna tuu ɪ lotu taa ɪsayaɔ kin. Pɛ taya pɔɔɔ, ɪsɔna yɔɔ lotu taa tɔɔwa tɔ ḿpɔ́yɔ ɪ yɔɔtaya hólɔyɪ.

Layaɔ na kɔmɛɛŋ pa kutuluŋ ŋmav (Matiyee 7:24-27)

46 Ḿpɔ́yɔ Yesu tɛma si: Ƴ yaa-m Taa Taa suwe na u tɛŋɛɔɔ ma kɔyɔɔtɔtɔ?

47 Maa hólí-meyɛ yɔɔ ɪ kɔma ma kin na ɪ nu ma tɔm na ɪ tɛŋ-tɪ pɔntɔ wɛ ɪsɔna tɔ.

⁴⁸ I nəḡəsəna ké isu yulv caakuyv kutuluḡu ḡmav na í huli na í tala ate kukpamuyv na pécó í su kite təḡə. Pəḡə kəma na ká su ulena lvm watı, haləna pə hola ma-ku. Paa na mpv pə ta ciḡiti-kuḡv ku ḡmatv teu təə.

⁴⁹ Ama wei ı nukı ma təm na u təḡəḡı-tı tə, ílé ı we ké isu wei ı ḡma kutuluḡu ke ateḡe yem tə, kite kvpante feı. Lvm hola mapə-ku, ulena ku ti kprakpa na ku la asaala səsə ke yem.

7

Yesu waasa Lom yoolu yom (Matiye 8:5-13)

¹ Yesu kəma na í te yəlaa ke faaci lapv, ulena í məli Kapənahum.

² Lom yoolu səsə nəḡəlv ka wena yom na ı luḡu svv-ı səsəm. Yom ınəḡı pə wukaya na í caaki səm.

³ I nu Yesu taḡ, ulena í tili Yuta nyuyv nyəma napəli sı pá wiina-ı na í kəə í waası ı yom ını.

⁴ Pəle pa tala Yesu kiḡ, ulena pá wiina-ı təkpeε sı: Apalv ını ı nəḡəsəna ḡ waası-ı.

⁵ Pə taya pulv, ı səəla ta piitim ke səsəm, halı ı ḡma-tuyv təkotile.

⁶ Tənaḡa Yesu təḡa-we. I kəma í kpətəna təyaya, ulə yoolu ını ı tila ı taapalaa nté sı: Taca, taa ku nyá təḡı yem, ma ta tala sı ḡ svv ma təyaya.

⁷ Halı mpv ınəḡı maa huwa sı ma ta tala má kəə ma maḡamaḡa ke nyá kiḡ. Pə təə ulə, yəḡəti kuyəḡətv ke təm kulvm na ma yom hiki alaafəya.

⁸ Pə taya pulv, ma isəntə ma see ma səsaa ké. Pécó ma wena ma səkpema na pəle pa lakı ma luḡu nyəntv. Na má heela pa taa wei sı í polo cəne, ı puki ké. Na má heela wei sı í kəə, ílé ı kəə tətə. Pécó ye ma heela ma yom sı í la pəne, ı lakı ké.

⁹ Yesu nu mpv, ulena í sa yoolu səsə ını, na í pəsəna samaa wei ı təḡaya-ı tə ı təə na í tə sı: Pəpətv feı leleḡ, paa lseyeli taa maḡamaḡa ma ta nata yulv na í təma ı taa na ləə ké isəntə.

¹⁰ Yoolu ını ı tillaa kəma na pá məli təyaya, ulə pa maḡana yom ınəḡəle na ı alaafəya təmamam.

Yesu feesa alv leelu pəyalv

¹¹ Pəle pə waalı Yesu pola ıcate nte pa yaa sı Nayıḡ tə tə taa ké kprakpa, na ı ifalaa na samaa pəyalə ke ı waalı.

¹² Yesu kəma isu ı svvki ıcate, ulə alv leelu nəḡəlv ı pəyaya səpəyalə na pá pukina-keḡe pim, na ıcate nyəma samaa təḡ leelu ını ı waalı. Nke ını ka tike ke leelu ını ı ka lolaa.

¹³ Taca na-ı, ulena ı təm lapı-ı pətəətəle, na í təmı-ı sı: Taa wii.

¹⁴ Mıpúḡ Yesu polaa na í təkı sətə kpatəle, ulena səḡəllaa náá səḡ, na Yesu tə sı: Ifepu nyá ma caa sı ḡ kulı.

¹⁵ Tənaḡa sətə ını ı kulaa na í svv yəḡətaya, na Yesu cəle-ı ı too.

¹⁶ Mıpúḡ səḡəntv kpa pa təna na pá saḡ ləə na pá təḡ sı: ləə kuyəḡətvte teləsulv səsə lu ta hekv taa. Na pá tasa tətə sı: Pəwe, ləə kəma sı ı təḡ ı yəlaa.

¹⁷ Mıpúḡ mpi Yesu lapa mpv tə pə təm ya Yuta tetv təna, na pə cəlv tetvnaa təna taa.

Lvm səlv Yohaani tila Yesu kiḡ sı ı naa (Matiye 11:2-19)

¹⁸ Mıpúḡ Yohaani ifalaa heela-ı təm ntı tə təna. Uləna í yaa pa taa naale,

¹⁹ na í tili-weḡe Yesu kiḡ sı pá pəəsi-ı ı ınəḡəle wei ı təm paa təma sı ı ká kəə tə, yaa nəḡəlv weε ı kəḡ, tə taḡ ulə?

²⁰ Pəle pa tala Yesu cəlv, uləna pá tə sı: ləə Lvm səlv Yohaani kəsəna-tv sı tə pəəsi-ḡ sı: Nyəyalə wei ı təm paa təma sı ı ká kəə tə, yaa nəḡəlv weε ı kəḡ, tə taḡ ulə?

21 Pə pamna waatv inɪ ɪ taa Yesu waasaya yəlaa payale ke pa kvətəməŋ, na í laki na acamaa hikiyi alaafəya, na í looki aləyaa, na í kuliyi yolumaa payale ise.

22 ɪlena í tə-wɛ si: ɪ polo na í heeli Yohaani ke mpi í nawa na nti í nuwa tə si: Yolumaa naaki, kaakalasi təŋ, tənuyv təo asilima kvətəŋ nyəma naaki nyuyv, na ntamaa ná nukɪ, na sətəa ná feŋ. Pə́cɔ́ konyəntvnaa ná təŋa Laapaali Kupaŋ ke nuu.

23 Wei ɪ naani kaa lu ma təo tə, pəntv nu lelen ké.

24 Yohaani tillaa mpe pele pa kəma na pá kpe, ɪlena Yesu svv samaa ke Yohaani inɪ ɪ təm ke pəosuyv si: Pepeye í ka pola wɔlaya tetv taa ké nav ye? Heelim makɪ na pə́ ciyitiyi səsəncəŋa ŋka tə?

25 ɪle pepe nav ke ɪ polaa? Yaa yulv wei ɪ suu kacəka wontu tə? Təv, mpa pele pa suuki kacəka wontu na pá wɛ lelen taa tə, awulaa tɛɛsi taa ké pele pa wɛɛ.

26 ɪle pepe mayamaya ke ɪ ka tu pola nav? Yaa ɪsə kvəyətətv teləsvlv nəyəlv? Tampam, ɪsə kvəyətətv teləsvlv ké, halɪ ma heeliyi-me si ɪ tu kəla mpu.

27 ɪ təm ke pa tu ŋmaawa ɪsə Təm taa si:

Nyənɪ ma tillu ntə,

ma teləsəyi nyá nəyə təo si

í tayani nyá mpaav na í kəŋ.

28 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, tuu tə pa ta lələta nəyəlv na pəntv tɛɛ Yohaani fa. ɪle paa na mpv tə, ye mpa pa tisaa na ɪsə təyə pa təo ké kawulaya, pa taa səkpele mayamaya tɛɛ-ɪ.

29 Pa təna mpa pa nu təm nti tə pa ha ɪsə ké tampana, halɪ pə kpeŋna lampuu mɔlaa mayamaya. Pə taya pulv, paa tɛma tisuyv si Yohaani í sə-wɛyɛ ɪsə lum.

30 Ama Falisanaa na ɪsə Təm sɛyəsəlaa ná kisa təmlɛ nte ɪsə ka huɔwa si ɪ ká la-wɛ tə, pa ta tisi si Yohaani í sə-wɛyɛ ɪsə lum.

31 Ḿpúyú Yesu tasaa si: Pepeyele má kɛɛsəna kvfalan yəlaa panɛ? ɪsu pepe cav kele pa nəyəsənaa tə?

32 Pa nəyəsəna ké ɪsu piya cakuyv kataya taa na si təŋ təma si: Anɪ tə hɔla həsi í ta paa. Pə́cɔ́ tə wii ləyaya wula, í tá wii.

33 Pə taya pulv, lum svlv Yohaani kəma tə, u təkɪ təyənaya, pə́cɔ́ u nyəəki svlv. ɪlena mu təŋ si ɪləyəhilu ke-ɪ ké.

34 Yulv Pəyaya má, ma məlaa na má kəo na má təkɪ na má nyəəki, ɪlena í tayənəyi maya yəyətuyv tətə si ma ké hilitu na svlvnyəəlv. Aayee si lampuu mɔlaa na asayaa pa ceu ké.

35 Ama ɪsə ləmayasɛɛ tewaya, halɪ pə naaki ḿpúyú mpa pa təŋəyi-ye tə pa kin.

Yesu svv Siməŋ təyaya taa

36 Kuyaku nakvli Falisa nəyəlv ɪ yaa Yesu ké təyəv. ɪlena Yesu svv ɪ tɛ na í caya na í təŋna təyəv.

37 Apalaa təna alv nəyəlv ɪ ka wɛ ɪcate nítə tə taa. Ḿpúyú alv inɪ ɪ nuwa si Yesu caya təyəv ke Falisa təyaya taa, ɪlena í kəna tulaalv kvpaŋ nəyəlv na akpaləpiya.

38 Na í luŋ Yesu nəəhɛɛ tɛɛ na ɪ waali təo na í wiiki. Ḿpúyú ɪ taana Yesu nəəhɛɛ ke ɪsəlv, ɪlena í husɪ-yɛ na í nyəəsi, na í wəyalɪ-yɛ na í sayalɪ-yɛyɛ tulaalv.

39 Falisa wei inɪ ɪ yaa-ɪ təyəv ke mpv tə ɪ na mpv. ɪlena í məli ɪ taa si: Ye apalv inɛ ɪ ka ké ɪsə kvəyətətv teləsvlv ɪ ka nyəmə alv wei inɪ ɪ tokiyina-ɪ ɪsəntə tə ɪ cakəle na ɪ yaasi wɛ ɪsəna tə. ɪ ka nyəma-ɪ si ɪ feɪ teu.

40 Mpuuyɛ Yesu təma-ɪ si: Siməŋ maa heeli-ŋ təm natəli. Tənayale Siməŋ cəwa si: Tacaayəyətɪ.

41 ɪlena í tə si: Liyitee kəntvsvlv nəyəlv ɪ ka wenna kəma nyəma ke naale, ləlv fələyi-ɪ liyitee nyəyətəv nasəle nuɔwa (500), na ləlv ke nyəyətəv nule na naaɔwa.

42 Pa ta hiki si pá feli-ɪ, ɪlena í cɛ pa naale inɪ. Təv, pa taa awe lanlɛ ká kələna-ɪ həɛnav?

⁴³ Tənaɣa Siməŋ cəwa si: Ma huɔ si, wei i nyəntɛ kəla təw tɔ. Yesu si: Ama n huɔ teu.

⁴⁴ ɪlena í pəsəna alɔ tɔw na í tɔ Siməŋ si: Siməŋ n ná alɔ ɪnɛ? Ma suɔ nyá təyaya taa tɔ, n ta ha-m lum si má kə ma nəhɛɛ. Ama ɪlé i taana-yeyɛ ɪsəlm, na í husi-yɛ na i nyəsi.

⁴⁵ Ma tala nyá tɛ tɔ, n ta wayalı-m. Ama tuu ɪsu ma suɔw tɔ, ɪlé i ta hɛɛsi ma nəhɛɛ wayalɔyɔ.

⁴⁶ N ta pəli ma nyuyɔ taa ké nim. Ama tulaalɔ kɔpampaŋ kɛ ɪlé i pəla, halɪ ma nəhɛɛ tɔw.

⁴⁷ Pə tɔw ké ma heeliyi-ŋ si, i sɔwɔyɔ mɔpɔyɔ səsəm tɔ pə húləyí ké si paa i ɪsayatu na tɔ tɔw kɛ mpɔ tɔ pa husa-ti. Pə tɔw ɪnəyɪ wei i wɛna ɪsayatu kɛ pəcɔ na pá husa-ti tɔ, pɔntɔ sɔwɔyɪ mayana ké.

⁴⁸ Tənaɣa i heela alɔ ɪni si: Nyá ɪsayatu husaa.

⁴⁹ Mɔpɔyɔ í na mpa pa caya təyɔw tɔ pɛlɛ pa suɔ pa taa ké yəyɔyɔyɔ si: Aweyɛlɛ ɪnɛ ɪni na halɪ ɪni i taka i husəyɪ ɪsayatu?

⁵⁰ Ama Yesu ná heela alɔ ɪni si: N tɛma nyá taa na ɪsɔ təyɔ i yapa nyá nyuyɔ. Tɛna laŋhɔlɔmlɛ.

8

Alaa mpa pa səŋayana Yesu tɔ

¹ Pə waali ké Yesu suɔ cəw kɛ acalɛɛ səsəna na səkpena na í laki waasu, na í kpaaləyɪ ɪsɔ Kawulaya Laapaali Kupaŋ. Na i ifalaa naaŋwəna na naalɛ,

² na alaa mpa pa aləyaa i loowa, na i waasa mpa pɛlɛyɛ pa kɔtəməŋ tɔ. ɪsu Mali wei pa yaakaya Makətala tɔ na paa loo-i aləyaa naatosompəyɔlaya tɔ,

³ na Heləti pəyalɔ Cusa alɔ Saani, na Susaani, na lelɛa kɛ payalɛ mpa pa səŋayana Yesu na i ifalaa na pa wɛnaw tɔ.

Mətutuuna təm

(Matiyee 13:1-9; Maləki 4:1-9)

⁴ Yəlaa samaa lukayana acalɛɛ acalɛɛ na pá kəŋ i kin, ɪlena í sɛɛ-wɛyɛ ɪsɔ si:

⁵ Tuulu poləna tuutu. I tuukaya i mətutuuna, ɪlena lenna hoti mpaas nəyɔ nəyɔ. Na pá feləyɪ-yeyɛ nəhɛɛ, na sumasi tii na si təwsi-yɛ.

⁶ Mɔpɔyɔ lenna hota kɔwaw tɔw, ɪlena a nyɔ na a tayani wɔlɔyɔ kɛ nikaya fɛi tɔ pə tɔw.

⁷ Lenna náa hoti səwa taa na a na səwa pá kɔpɛntɪ nyɔw, ɪlena səwa náa kɔ-yɛ.

⁸ Lenna náa hoti tɛtɔ mɔsɔŋ nyəntɔ taa, na a nyɔ na a lɔli teu pə tu fɛi. I tɛma mɔpɔyɔ yəyɔyɔyɔ, ɪlena í cuyusina nəyɔ səsaya si: Ye wei i ké təm nilɔ pɔntɔ í nu.

Mpi pə tɔw Yesu sɛyɛsəna atuwa tɔ

(Matiyee 13:10-17; Maləki 4:10-12)

⁹ Mɔpɔyɔ i ifalaa pəsa-i ɪsɔ sɛɛv mpi pə hɔwɛɛ.

¹⁰ ɪlena Yesu cə si: Pə ha-mɛyɛ si í nyɪ ɪsɔ Kawulaya təm kɔŋmɛsətu. Ama pə kaasa lelɛa tɔ, ɪsənaa kɛ paa sɛɛ-wɛ si:

Paa pa nyənəyɪ ɪsəntɔ, pá taa ná.

Paa pa nuki, pá taa cəkəna pə hɔwɛɛ.

Yesu kilisiyi mətutuuna təm hɔwɛɛ

(Matiyee 13:18-23; Maləki 4:13-20)

¹¹ Maa kilisi-mɛyɛ ɪsɔ sɛɛv mpi pə hɔwɛɛ. ɪsɔ Təm nté mətutuuna anɪ.

¹² Wɛna wɛna a hota mpaas nəyɔ nəyɔ tɔ, alɛ a wɛnna ɪsu mpa pa nuki ɪsɔ Təm na ɪləyɔw təŋ na í ləsi-təyɪ kpaakpaa kɛ pa lotu taa, si pá taa kəw na pá mɔ-ti na ɪsɔ ya pa nyəŋ.

13 Nna ale a hota kwaw tɔ tɔ, ale a wenna isu mpa pa nukɩ-ti na pɔ mu-ti na lanhulɔmle, ile tɔ ta caya pa taa. Pa muɣi kɛ na pɔ la wee naale, mayasuyɔ kɛn ku kɔɔ, ilena pɔ lu Isɔ seɛu kɛ kpakpaa.

14 Wena a hota sɔwa taa tɔ, ale a wenna isu mpa pa tɛn tɔ nuw, ilena atɛ cɛne nɔyɔseɛ na pɔ wenav na pɔ kɔnyulɛn pɔ tɔm kɔɔ na pɔ ku-tɛɣi pa taa, na pɔ kpisi pee kɔpana lɔlɔyɔ tɔ.

15 Wena ale a hota tɛtu musɔn nyɛntɔ taa tɔ, ale a wenna isu mpa pa nu Isɔ Tɔm na pɔ mu-ti na lotu kulɔmtɔ na huwee nna a tewa tɔ, na pɔ tɔka-ti tɛkpankpankpa, na pɔ lɔlɔɣi pee kɔpana kɛ teu tɔ.

Fɛtɛla musuyɔ

(Malɔki 4:21-25)

16 Awe musɛɣi fɛtɛla na i pamɩ-i pulɔpu tɛɛ, yaa i susɩ-i kato tɛɛ ye? Tesika tɔ kɛ paa pusi-i si pɔ nɔ mpa pa suki tɔyaya taa tɔ.

17 Kɔnɛmɛlɛm narɛli pɔ fɛi si pɔ kaa kuli pɔ tɔɔ. Pɔcɔ mukaya tɛɛ pulɔpu fɛi mpi pa kaa lɛsi na paa awe na tɔ.

18 I la laakali na isɛna i nukɩ tɔ. Pɔ taya pulɔ, wei i wena tɔyɔ paa ha, na pɔ lɛɛki wei i fɛina tɔyɔ pɛciimaya wei i huɔ si i ti tɔ.

Yesu too na i newaa

(Matiyee 12:46-50; Malɔki 3:31-35)

19 Mɔpɔyɔ Yesu too na i newaa pa kɔma i kin. Ama samaa tɔɔ pa ta pɛsi pɔ tala i kin.

20 Mɔpɔyɔ nɔyɔlɔ heela-i si: Nyɔ too na nyɔ newaa pa we awali na pɔ caa pa na-ɛn.

21 Mɔpɔyɔ Yesu cɔ-we si: Ma too na ma newaa ntɛ mpa pa nukɩ Isɔ Tɔm na pɔ tɛnɔyɩ-ti tɔ.

Yesu lapa na kacuculaya hɛɛ

(Matiyee 8:23-27; Malɔki 4:35-41)

22 Mɔpɔyɔ kɔyakɔ nakɔli Yesu na i ifalaa pa kpa kpulɔyɔ taa, ilena i tɔ-we si i na-we pɔ tɛsi lɔm.

Mɔpɔyɔ Yesu na i ifalaa pa tɛɛwa.

23 Pa tɔnna pote kɛ lɔm tɔɔ kɛ mpɔ, ilena Yesu too. Tɛnaya heelimuyɔ hɔka lɔm tɔɔ tɛna, na lɔm falɔyɩ kpulɔyɔ taa halɛna ku caa suyɔ, na lɔm caa pɔ tɔyɔ-we.

24 Tɛnaya pa pola Yesu kin na pɔ feesi-i si: Taca, Taca, tɔ lepaya.

Yesu fema, ilena i kalɛna heelim na lɔm hola na pɔ tɛna pɔ hɛɛ tɛli.

25 Mɔpɔyɔ i pɔɔsa-we si: Mɔ taa tɛmnav kɛ Isɔ kɛle le ile?

Tɛnaya sɔyɔntɔ na piti kpa Yesu ifalaa, na pɔ tɔn tɛma si: Aweyɛle inɛ inɛ na halɩ i yɔyɔtɔyɔna heelim na lɔm na pɔ nukɛna-i?

Ilɔyɔhilu na afanaa pa tɔm

(Matiyee 8:28-34; Malɔki 5:1-20)

26 Mɔpɔyɔ pa tapɛna pa kpulɔyɔ kɛ Selasini nyɛma tɛtu nti tɔ we kɔtesuyɔ tɔɔ na tɔ nyɛnɔyɩ Kalilee tɔ.

27 Yesu tii tɛtu tɔɔ, ilena icate ntɛ tɔ yulɔ nɔyɔlɔ wei i hii alɔyaa tɔ i kɔɔ i kin. Hatoo tɔ yulɔ inɩ i ta nyɩ wontuyɔ kɛ i tɔɔ. Pɔcɔ i tɛcayale ntɛ pɔlaan taa, i ta nyɩ tɔyaya.

28 I na Yesu, ilena i ma kapuka na i hoti i nɔɔhɛɛ tɛɛ na i kooki si: Isɔtaa Isɔ Sɔsɔ Pɔyɔlɔ Yesu, ma na-ɛn suwe? Hai, la suulu taa tu-m wahala.

29 Pɔ taya pulɔ, Yesu ka heela ilɔyɔlɔ si i se i waali tɔyɔ i yɔyɔta mpɔ. Pɔ kɛɛsɔyɩ na pɔ kulɔyɔna-i tɔ, pa hɔkɛyɩ-i alukpala na i cɛki, na ilɔyɔlɔ susuyɩ-i nyutu.

30 Μρύγύ Yesu πῶσα ἀλόγηλου σι: Πα γαα-η suwe? Uena í cə si: Πα γαα-m σι Kəpiŋ.

Pə taya pulv, ἀλόγα παγале ka wena í waali.

31 Na ἀλόγα μπε πα wiikayana Yesu σι í taa tə-we σι pá məli pa həəv tɛɛ.

32 Afanaa kaləkv səsəəv nakvli ku we tənaya pṑŋ taa na kv tuliŋi. Μρύγύ ἀλόγα μπε πα wiina Yesu σι í yelev na μπε pá svv afanaa μπε πα taa, uena Yesu tisi.

33 Tənaya ἀλόγα μπε πα yela apalv iní na pá svv afanaa taa. Uena afanaa tv casəle ke yem na pá tii kalakala na pá tv lvm na pá σι.

34 Afanaa tiikilaa ná mpv, uena pɛle pá lo kpakpa na pá polo pá heeli təm ntí, na təm yeki kpakpa ke acalɛɛ taa na cacakəŋ tɛɛ.

35 Μρύγύ yəlaa kvlaa σι μπε πα puki na pá ná mpi pə lapa tə. Pa pola Yesu kiŋ, uena pá maŋana apalv wei iní í ἀλόγα pa loowa tə, na pə cɛpa í təə, na í caya Yesu nəəhɛɛ tɛɛ na í suu wontu. Uena səŋəntv kpa-we.

36 Mpa pa ná təm ntí na pa isəpəle tə, pa kɛsa-weŋɛ isəna pə lapa na apalv iní í hiki alaafəya tə.

37 Μρύγύ pə lapa Selasini tetv nyəma ke səŋəntv ke səsəm, uena pá tə Yesu σι í la suulu na í tɛɛ. Uena Yesu kpa kvlvv svv í tɛɛki.

38 Μρύγύ apalv wei iní í ἀλόγα pa loo mpv tə, í sələma Yesu σι í yelev na iní í təŋi-í. Uena Yesu náá kisi na í təmí-í σι:

39 Məli nyá təyaya taa na í heeli pə təna mpi Iso lapa-η tə.

Μρύγύ apalv iní í tɛwa na í heeli icatɛ təna taa ké pə təna mpi Yesu lapa-í tə.

Yailu pɛlə na alv təŋəllv

(Matiyee 9:18-26; Maləki 5:21-43)

40 Yesu məla Kalilee taa, uena samaa laŋa hɛɛ teu. Pə taya pulv, pa təna paa taŋa-í teu ké.

41 Μρύγύ apalv nəŋəlv wei pa yaa σι Yailu na í ké pa təkotile nyvəv tv tə í kəma na í hoti Yesu nəəhɛɛ tɛɛ, na í wiina-í σι í polo iní í tɛ.

42 Pə taya pulv, í ka wena pɛlə na í caaki səpv. Pəcə í tike ke í ka wena, na í pusí we naanvwa na naale.

Yesu kvlaa σι í puki tə na samaa nyəkaa ké teu.

43 Alv nəŋəlv náá we təna wei hatoo pusí naanvwa na naale taa í təŋna təŋəlvv na pə we-í təŋ tə. Alv iní í liyitee təna temna fetaa. Pəcə nəŋəlv ta pəsi na í waasi-í.

44 Μρύγύ í kvətəna Yesu na í waali təə, na í tokina í capa ntəmpile. Uena pə təmí-í kpakpa iní.

45 Ntəna Yesu πῶσι σι: Awe tokina-m ye? Mpυvυle yəlaa təna kvɛɛsaa. Uena Piyɛɛ nəŋə təkpaυ σι: Taca, ke yəlaa timsina-η na pá nyəkəŋi-η?

46 Ama Yesu cəwa σι: Aai, nəŋəlv tokina-m ké. Ma nu ma toma lenna luwa.

47 Alv kəma na í nyí σι pə nyəma í təə, uena í kvli na í polo í hoti Yesu nəəhɛɛ tɛɛ na í seliŋi. Na í yəŋəti samaa təna isəntaa ké mpi pə təə í tokina-í, na isəna pə tv waasa-í kpakpa tə.

48 Mpυvυle Yesu təma-í σι: N tɛma Iso na nyá taa təŋə pə waasa-η ma pu, tɛna laŋhəlvmlɛ.

49 Yesu təŋa yəŋətvv ke mpv, uena Yuta nyəma təkotile nyvəv tv iní í təyaya tv nəŋəlv kəə na í heeli-í σι: Taa tv Taca ke konyəŋ ke yem, nyá pɛlə fɛi.

50 Tənayale Yesu nəŋə təkpaυ σι: Taa nyá, nyaa tɛ Iso na nyá taa tɛ, í ká hiki alaafəya.

51 Yesu we pa kəma pá tala təyaya tə Yesu ta tisi σι samaa í təŋi-í na pá svv. Ama Piyɛɛ na Yoħaaní na Saaki na pəyaya caa na ka too pa tike pa svvna.

52 Pa təna paa kpa pa laŋa ké na pá wiiki səsəm. Ama Yesu heela-we σι: Í taa wii, ka too kotoo ké, ka ta σι se.

- ⁵³ Yəlaa nyəmə sɪ yʊlv tɛma tɛɛv təkpaɔa, ɪlɛna pɑ wɔŋi-ɪ.
⁵⁴ Ama Yesu tɑka pəyayɑ niŋ taa na ɪ yəɣətəna nəɣɔ sɔsaya sɪ: Pəyayɑ nyɑ, kʊli.
⁵⁵ Tənaya ka mələa na kɑ kʊli kpaɔpa. ɪlɛna Yesu sɪ pɑ ha-kɛyɛ tɔɣɔnaya.
⁵⁶ ɪlɛna piti kpa pɛɛlɔ ɪni ɪ nyəma. Mɔpɔɣɔ Yesu heela-wɛ sɪ pɑ taa yele na nəɣɔlv nu nti ɪni tɔ lapa mpv tɔ.

9

*Yesu ifalaa naanɔwa na naale tiluyɔ
 (Matiyee 10:5-15; Maləki 6:7-13)*

- ¹ Mɔpɔɣɔ Yesu kota pa naanɔwa na naale na ɪ tv alɔyaa kɛ pa niŋ taa, na ɪ ha-wɛyɛ toma sɪ pɑ looki-wɛ paa mpa, na pɑ waaki kʊtəmɔŋ.
² Na ɪ tili-wɛ sɪ pɑ polo pɑ kpaali ɪsɔ Kawulaya tɔm, na pɑ waasəyɪ kʊtəntɔnaa kɛ pa kʊtəmɔŋ.
³ ɪlɛna ɪ tɔ-wɛ sɪ: Ye ɪ tɛki ɪ taa kpaɣa pʊlv, paa kpaɔtɔɣɔ, paa huluyɔ, paa tɔɣɔnaya, paa liyitee, pəcɔ ɪ taa kpaɣa caɔnaa kɛ naale naale.
⁴ Ye ɪ tala timpi na ɪ laali na ɪ svv tɔyayɑ ŋka ka taa, ɪ saali tɛna halɪ mɔ tɛɛv.
⁵ Na ye ɪ tala timpi na yələa ɪ ta mɔ-mɛ, ɪ lu na ɪ kpiisi-wɛyɛ mɔ nəɔhɛɛ musuyɔ, na pɔ hʊli sɪ ɪ lapa-wɛyɛ tɔv, ɪ yele.
⁶ Mɔpɔɣɔ pa tɛwa na pɑ cɔɔki ɪcatɛ ɪcatɛ na pɑ heeliyɪ Laapaali Kupaŋ, na pɑ waasəyɪ kʊtəntɔnaa kɛ pa kʊtəmɔŋ.

*Helɔti piti kɛ Yesu tɔɔ
 (Matiyee 14:1-12; Maləki 6:14-29)*

- ⁷ Wulav Helɔti nu pə tɛna mpi pə tɔŋa lapv kɛ mpv tɔ, ɪlɛna pə liyiti-ɪ sɔsɔm, ɪ ta nyɪ ɪsəna ɪ la tɔ. Pə taya pʊlv, lɛlaa nɑ tɔŋaya kɛ sɪ Yohaani wei paa kʊwa tɔ ɪni ɪ femna.
⁸ Lɛlaa sɪ Ilii luna.
 Haləna lɛlaa sɪ ɪsɔ kuyɔɣɔtvv teləsəlaa kʊpəma taa nəɣɔlv luna.
⁹ ɪlɛna Helɔti sɪ: Ma yɛlaa na pɑ sɛti Yohaani nyɔyɔ ɪlɛ, awɛyɛlɛ pʊntv wei ɪni ɪ tɔm ma nu pa yəɣətəyɪ ɪsəntɔ tɔ?
 Haləna ɪ pɛɛkəyɪ sɪ ɪ na-ɪ.

*Yələa iyisi kakpasɪ (5000) caləsvyɔ
 (Matiyee 14:13-21; Maləki 6:30-44; Yohaani 6:1-14)*

- ¹⁰ Yesu Tillaa kəma pɑ məli Yesu kiŋ, ɪlɛna pɑ kɛɛsɪ-ɪ pə tɛna mpi pa lapa tɔ. Mɔpɔɣɔ ɪ kpaɣa-wɛ na ɪ pona-wɛyɛ kpeŋa kɛ ɪcatɛ nte pa yaa sɪ Pɛtɛsaita tɔ tɔ kiŋ.
¹¹ Paa na mpv tɔ, samaa nuwa na pɑ hu ɪ waali, na ɪ laŋlɛ hʊlvməna pa kəntɛ. Na ɪ heela-wɛyɛ ɪsɔ Kawulaya tɔm, na ɪ waasi pa tɛna mpa pa fɛina alaafəya tɔ.
¹² Pə kəma na ilim caa tɛm, ɪlɛ ɪ ifalaa naanɔwa na naale kəma ɪ kiŋ ntɛ, na pɑ tɔmɪ-ɪ sɪ: Tɔɣɔni samaa ɪnɛ ɪni na ɪ polo acalɛɛ taa na pə cɔlɔ cacakəŋ tɛɛ na pɑ hiki tɛsvlɛnaa na tɔɣɔnasɪ. Pə taya pʊlv, cənɛ kɛ nyutv taa kɛ.
¹³ Mɔpɔɣɔ Yesu cɔwa sɪ: Mu hana samaa ɪnəyɪ tɔɣɔnaya kɛ mɔ mayamaya.
 Tənayalɛ pa cɔ-ɪ sɪ: Ntəŋ potopotonaa kakpasɪ na tiina naalɛyɛ tɔ wɛna yaa? Yaa n caa sɪ tɑɑ yana tɔɣɔnaya na tɔ cɛla samaa tuutuuma ɪnɛ ɪ tɛna?
¹⁴ Apalaa ka wɛ ɪsu yʊlvɛpɛɛ iyisi kakpasɪ (5000) kɛ mpv. Mɔpɔɣɔ Yesu heela ɪ ifalaa sɪ: ɪ caɣasɪ-wɛyɛ tintika tintika ɪsu yʊlvɛpɛɛ nɪlɛ na naanɔwa naanɔwa.
¹⁵ ɪlɛna Yesu ifalaa nu nti na pɑ caɣasɪ pa tɛna tɔmam.
¹⁶ Tənaya Yesu kpaɣa potopotonaa kakpasɪ na tiina naale ɪni, na ɪ teki ɪ ɪsɛ na ɪ sɛɛ ɪsɔ kɛ ɪ na tɔmlɛ. ɪlɛna ɪ fayə-wɛ na ɪ cɛla ɪ ifalaa sɪ pɑ tala samaa ɪni.
¹⁷ Mɔpɔɣɔ pa tɛna pa tɔyaa na pɑ haya. Haləna pɑ tɔɔsɪ hɔɣɔlasɪ kʊkpisasɪ kɛ tɔkəŋ naanɔwa na naale.

Piyee hvlvyn si Yesu ké Mesii
(*Matiyee 16:13-19; Malaki 8:27-29*)

¹⁸ Kuyaku nakvli Yesu sələmaɣa Iso ké i tike ke kpeenɣa. Ilena i ifalaa polo i kinj. M'p'ógó i p'óssa-we si: Yəlaa tən si ma ké awe?

¹⁹ M'p'ógó Yesu ifalaa cəwa si: Pa tən si Iso ləm səlɔ Yohaani, na lelɔa si Ilii, na lelɔa si Iso kuyəɣətutu teləsəlaa kɔpəma taa nəɣəlɔ luna.

²⁰ Tənaya Yesu p'óssa i ifalaa si: Na me se, mə hɔvki si ma ké awe?

M'p'ógó Piyee nəɣə təkpaɔ si: N ké Iso Mesii.

Yesu səm na i fem pə təm
(*Matiyee 16:20-28; Malaki 8:30-9:1*)

²¹ Tənaya Yesu kpaala-weɣe teu si pá taa heeli-təɣi nəɣəlɔ.

²² M'p'ógó i heela-we tətə si: Yulɔ Pəɣaya má maa təɣə konyəɣ ke səsəm. Nyuyɔ nyəma na kətəlaa səsaa na Iso Təm seɣesəlaa ká lə-m, halɔ pá kɔ-m. Ama maa fe kuyeeɣ tooso wule.

²³ M'p'ógó Yesu tasa pa tənaya heeluɣu si: Wei i caa si í tənɔ-m pɔntu í la i təɣi awusa, na í səɣələɣi i səm tesika ke paa ifemle nte, na í tənəɣəna-m.

²⁴ Pə taya pɔlɔ, ye wei i pɛəkəɣi i weesuyɔ təcɔtutu, i tənna səpɔ. Ama wei í lapa i təɣi awusa ke ma tə, pɔntu ká hikina weesuyɔ.

²⁵ Ye yulɔ pəsaa na í hiki antulinya nyəm tənna, na i mayamaɣa í wakəlaa, yaa i lapa yem, leyele pɔntu kasəɣaya ilɛ?

²⁶ Ye wei i səpa ma fɛele yaa ma kuseɣesətu fɛele, Yulɔ Pəɣaya má maa si pɔntu fɛele tətəɣə waatu wei maa kənna ma teeli na ma Caa nyəɣ na ma isətəa tillaa nanɣ nyəma nyəɣ tə.

²⁷ Tampana ke ma heeliɣi-me, mpa pa we cəne tə pa taa napəli ká ná Iso Kawulaya na p'écó pá si.

Yesu isentaa layasvyn
(*Matiyee 17:1-8; Malaki 9:2-8*)

²⁸ I tɛma təm ntəɣi yəɣətuyɔ na kuyaku siki ké ilena í kpaɣa Piyee na Yohaani na Saaki na pá kpa puyɔ tə ké Iso sələmuyɔ.

²⁹ I tənna sələmuyɔ, ilena i isentaa layasi, na i wontu hvlvɔmɔ, haləna tə tee kəkə ke səsəm.

³⁰ Tənaya pa tuta apalaa napələɣi i kinj ke naale na pá na-i pá yəɣətəɣi. Apalaa mpe sese Moisi na Ilii kele.

³¹ Mpe pa kəmna na isətəa teu səsəm, na pá yəɣətəɣəna-i i kpente nte tə caa Yosalem ke lapɔ isɔ Iso ka suwa tə tə təm.

³² Mpu tə na Piyee na i taapalaa pa tənna tom ke pə fɛina. Paa na mpu pa fema, na pá ná Yesu teu səsəm na apalaa mpa pa naale pa sənna i kinj tə.

³³ Pə kəma isɔ apalaa mpe pa yeki Yesu, ilena Piyee tə si: Taca, isɔ tə weɔ cəne unɔ isəntə tə, pə we teu napələɣi te. Ile pə mɔna isɔ tɛ siki coka toosoɣo. Nyaya lente, Moisi ke lente, na Ilii ke lente. Nti unɔ i yəɣətuyɔ mpu tə tə lu yem ké, i ta na-ti.

³⁴ I tənna m'p'ógó yəɣətaya, ilena isə ηmuntuyɔ nakvli kɔ kə na kɔ takɔ pa tə. Kɔ tənna pa tə ké tiu, ilena səɣəntu kpa Piyee-weɣe səsəm.

³⁵ M'p'ógó pa nu pə yəɣəta isə ηmuntuyɔ tɛe si: Inəɣəle ma Pəɣaya kuləsaya, í nuna-ke.

³⁶ Pə yəɣətuyɔ mpu na pə tɛ tə, Yesu tike nté pa naaki. M'p'ógó i ifalaa təkə pə tənna mpi pa nu mpu təɣə pa taa, pa ta yele na nəɣəlɔ nu-ti.

Pu nəɣəlɔ i abɣaa loou
(*Matiyee 17:14-18; Malaki 9:14-27*)

³⁷ Pə kəma pə fe na pá tiikina puyɔ tə, ilena samaa anaam nəɣəlɔ í katɔ Yesu.

³⁸ Μπόγύ yulv nəγəlv ι yəγətəna nəγə səsaya ke samaa inι ι taa si: Taca, ma wiina-η nyənι ma pəyalv yee. Anι ι tike ke ma lolaa.

³⁹ Ye iləγəv kula ι təə ι makι kapusi ké, na pə peti-ι atε na kuhulanη lukəna ι nəγə. Ye pə lapa-ι mpυ, pə wεε ké na pə təγv-ι wahala, pu cεki ι təə ké ləη.

⁴⁰ Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-ι, pa ta pəsi.

⁴¹ Μπόγύ Yesu təma-wε si: Lanηkpusəη nyəma na kutakesəη με, wεε isənaya má na-me tu caya na má təkι mə kunyəη? Kəna nyá pəyalv inəγι cəne.

⁴² Pəyaya kpeγetəna-ι, ilena iləγəv selisi-keγe teu, na í peti-keγe atε. Ama Yesu ná kaləna iləγəv na təη, na í la na pəyaya hiki alaafəya, na í cεla-keγe ka caa.

⁴³ Ilena Isə toma səsəna anε a təm kpa pa tənaya səγəntv.

Yesu səm na ι fem pə təm tətə

(Matiyee 17:22-23; Maləki 9:30-32)

Pa təna pa təηna ι kulaputv tənaya sam, ilena Yesu heeli ι ifalaa si:

⁴⁴ Paa tv Yulv Pəyaya maya yəlaa niη taa, í nu mπόγύ teu yoo.

⁴⁵ Ama Yesu ifalaa ná tá cəkəna təm tənε inι. Tə hūwεε ka wε-wεγe inηmesav ké, si pá taa cəkəna tə tapvγv. Paa na mpυ pa nyámna tə pəəsvγv.

Səsəntv təə həm

(Matiyee 18:1-5; Maləki 9:33-37)

⁴⁶ Μπόγύ Yesu ifalaa həma səsəntv təə si pa naa si pa taa aweyele səsə.

⁴⁷ Yesu ná cəkəna pa lotu taa hūwεε, ilena í kpaγa peiya na í səηsi-keγe ι cəlv,

⁴⁸ na ι tə si: Ye wei ι mv peiya kanεγe ma nyvγv təə, maya pəntv mūwa. Na wei í tu mv-m, ι mv wei ι tila-m təγə. Pə taya pulv, wei í pəsa isu mə taa səkpelu, pəntv nté səsə.

Wei í fεi ta təə ι ké ta kolontu

(Maləki 9:38-40)

⁴⁹ Tənayale Yohaani nəγə təkpaυ si: Taca, tə na nəγəlv na í looki aləγaa na nyá hətε, pécə u təηəγι-tv. Ilena taa kisina-ι.

⁵⁰ Μπόγύ Yesu cəwa si: I taa tanι-ι si í taa la. Pə taya pulv, yulv í ta ke mə kolontu, mə nyəη ké te.

Samalii icatε natəhι tə kisa Yesu

⁵¹ Pə kəma pə kpeγetəna Yesu kulvγv ke antulinya taa, ilena í su si ι ká polo Yosalem.

⁵² Μπόγύ ι kusa yəlaa na í teləsi nəγə si pá polo Samalii icaliya kalι ka taa, na pá caa-ι təsvule.

⁵³ Ama pεε pa kisa-ι mūγv, si ι pukina Yosalem təə tə pə təə.

⁵⁴ I ifalaa Saaki na Yohaani pa ná mpυ, ilena pá tə si: Taca, yaa tə yelev na isətta kəkə tii na ká nyaya-wε?

⁵⁵ Ama Yesu pəsa pa təə na í kaləna-wε.

⁵⁶ Ilena pá tεε icatε lentε taa.

Yesu təηvγv nyullaa

(Matiyee 8:19-22)

⁵⁷ Yesu na ι ifalaa pa wε mpaav taa na pá təηa pote tə nəγəlv təma Yesu si: Maa təηəγι-η nyá təpote təna taa.

⁵⁸ Mpυγvle Yesu cə-ι si: Taale hasι wεna si lona na sumasi ná wεna si tana. Ama Yulv Pəyaya má, ma feina nyvγv tətule mayamaγa.

⁵⁹ Ilena Yesu tə lelv si: Nyaa kəə na h təηι-m.

Μπόγύ apalv inι í tə si: Taca, yelev má polo má pi ma caa na pécə.

⁶⁰ Tənayale Yesu təma-ι si: Yelev na sətta pi pa sətta. Ama nyaa polo na h kpaali Isə Kawulaya təm.

⁶¹ Ulena lelv náá tó si: Tacaá maá təŋi-ŋ, de yelee na má polo má la ma nyóma ke pə lapa wulee na pécó.

⁶² Ama Yesu cə ílé si: Ye yulv kpaɣa akuɣu si i haləɣi na í nyənəɣəna kpaɣi taa, pɔntv ta mɔna Iso Kawulaya.

10

Tillaa nutoso na naanvwa na naale tiluyu

¹ Pəle pə waali Tacaá tasa apalaa nutoso na naanvwa na naaleɣe ləsvyɣv, na í tili-weɣe naale naaleɣe acaləe na timpiviwe i wee si i puki tó.

² Na í heeli-we si: Kɔmtv təwɣaya, ama kɔntaa feina. I sələmi hatuce na í səsəsi kɔntaa kənav ke ləŋ ke i kɔmtv taa.

³ Təv, í polo, isu ma tiluyu-me isəntə tó, í pəsaa ké isu heeŋ ke taale hasi hekv.

⁴ I taa kpaɣa liyitee yaa huluyv, í taa kpi ntaŋkpala, pécó í taa paasəna yəlaa sɛɛv ke mpaav taa.

⁵ Ye í svv təyaya ŋka ka taa í kooliyi si: Alaafəya í təv təyaya kanə ka təv, na pécó.

⁶ Ie ye pə ké si təyaya tv səla alaafəya, mə koolee anɪ a ka təŋi-i. Təfə ye pə taya mpv, kolvmaa me mə təv ké mə koolee anɪ a tayanəɣi məlvɣv.

⁷ I caya təyaya ŋka ka taa na pá cəla-meɣe mpi, í təɣə na í nyəə. Pə taya pvlv, təmlə tv mɔna pá felɪ-i ké. I taa layasəɣi tɛɛsi ke yem yem.

⁸ Paa icate nte tə taa ké i svvwa na pá mv-me na pá cəla-meɣe pvlv, í təɣə.

⁹ I waasi pa kvtəntənaa, na í heeli-we si: Iso Kawulaya svv mə tɛɛ ké.

¹⁰ Ye í svv icate nte tə taa na tə yəlaa í ta mv-me, í li na í tó si:

¹¹ Tə kpiisiyi mə təv ké mə maɣamaya mə icate msvvɣv ŋku kv taana ta nəəheə tó. Ie paa na mpv, í nyi teu ké si Iso Kawulaya svv mə tɛɛ mə tɛɛ na ká li.

¹² Ma heeliyi-me si Sətam ká la sana na icate nteɣe tənaya hvvlə wule ke suulu hvlvɣv təm taa.

Acələ lenna kisuyv ke Yesu

(Matiyee 11:20-24)

¹³ Hai, Colaseŋ nyóma me, mə təm we waiyo. Hai, Petesaita nyóma me, mə təm we waiyo ké. Piti təma nna pa lapa-yɛɣe mə hekv taa tó, ye isu isəntə Tiii na Sitəŋ ke paa lapa-yɛ, paa təma pa isayətv ləv ke ləŋ, halɪ pá svv fələtənaa na pá caya hula taa.

¹⁴ Pə təv ké paa hvli suulu ke Tiii na Sitəŋ pə nyóma ke hvvlə kvyakv wule na pə kəli-me.

¹⁵ Pə kaasvɣv Kapənahum nyá tó, n hvv si n ká pui na í kaləsəna hatoo isətənvɣv na? Ama paa tisi-ŋ ké təfe ke tuu tənəsəle səsəle taa.

¹⁶ Ḿpúɣú i tasa i ifalaa ke heeluyv si: Yulv í nukəna-me, maɣa pɔntv nukəna. Wei í kisa-me, ma inɪ tətəɣə pɔntv kisa. Na wei í kisa-m, í kisa wei i tila-m təɣə.

Tillaa nutoso na naanvwa na naale inɪ i məlvɣv

¹⁷ Ḿpúɣú pa nutoso na naanvwa na naale məla i kin na laŋhvləmlə səsəle, na pá təŋ si: Tacaá nyá təv aləɣaa maɣamaya nuna-tv.

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: Ma nawa Satanɪ na í hotiyina isətaa isu tev nyəɣəsvv tó.

¹⁹ Ie ma ha-meɣe toma si í tó tvmaa təv, na pəcesɪ təv, na kolontu toma təna təv, pvlv kaa la-me.

²⁰ Ie paa na mpv mə laŋa í taa hvləmi si aləɣaa se-me. Ama a hvləmi ké si pa ŋmaa mə həla ke isətaa tó pə təv.

Yesu laŋhvləmlə

(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)

21 Tənaya Feesuyu Nanjtu lapa na Yesu lanje huləmi səsəm. İlena í tə si: Ma Caa, isətaa na ate pə tv, ma sɛɛ-ŋ. N ŋməsa təm tənɛye ləmayasɛɛ nyəma na nyəntaa, ilena n̄ kuli-təyi piya. Ma Caa, pəpətv fɛi, ma sɛɛ-ŋ, nyá in̄i nyá luytu tu lapəna mpv.

22 Ama ma Caa cɛla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike, nəɣəlv ta nyi si aweɣele Pəyalv. Na ye pə taya Pəyalv tike, nəɣəlv ta nyi si aweɣele Cɛɛɛ. Aŋha, ye Pəyalv nəkənaa si i huləyi wei pə paasi.

23 M̄p̄yú i pəsəna i ifalaa tike təə na í tə-wɛ si: Mpi mpi mə isəpee naaki isəntə tə, lɛlɛŋ kɛ í nuwa.

24 Ma heeliyi-mɛ si, İso kuyəɣətv tɛləsəlaa paɣale na awulaa səsaa paɣale nyulaa si pá ná mpi mə naaki isəntə tə, na pá lan̄. Pəyele pa nyulaa tətə si pá nu nti mə nukı tə, na pá kpisi.

Samalii tv yəlle

25 M̄p̄yú İso Təm sɛɣesəlv nəɣəlv i kulaa si i mayasəyi Yesu. İlena í tə si: Tacaa, ntiyi má la na má hiki weesuyu ŋku ku tɛŋ tə?

26 Yesu cə-i si: Susuweye pa ŋmaa İso Təm taa? Na n kaləyi tə, hɔwɛɛ nnaɣa n nukı pə taa?

27 İlena í cə-i si: Ma nukı si n ká səli Tacaa nyá İso na luytu kuləmvuytu na nyá ləsaɣa svv-i təmamam kɛ paa mpi pə taa, na n səli nyá təɣəntəle İsu nyá ti.

28 M̄p̄yú Yesu təma-i si: Ama n cə teu. Aŋha, laki mpv, n ka hiki weesuyu.

29 İni i caakaya si paa na mpv i təm i te, m̄p̄yúle i tasa Yesu kɛ pəsvuytu si: Na aweɣele İsu ma təɣəntəle in̄i ɛɛ?

30 M̄p̄yú Yesu cə-i si: Təv, yvlv nəɣəlv i lunna Yosalem na í pukina Yeliko, na í lu ŋmulaa təə na pá kra-i na pá wəɣəsi i wontu na pá marı-i İsu isəna mpi pə wɛɛ tə. İlena pá tɛɛ pa yele-i na í kaasa weesuyu kuləmvuytu.

31 Pə pamna kətvlv nəɣəlv ná təŋaya mpaav ŋkv. İlé i na-i, ilena i cəlv na í tɛɛ.

32 M̄p̄yú Lefii tv nəɣəlv ná talaa na í mayana-i mpv. İlena ilé i cəlv tətə na í tɛɛ.

33 Ama Samalii tv təntv nəɣəlv ná tala təna na í na apalv in̄i, ilena i təm lapı-i pətəntəle kɛ səsəm.

34 M̄p̄yú i hela i kin̄, na í taa nim na kəle kɛ i hin̄ taa. İlena í kpɛɛli-i saalasi, na í caɣasi-i i kpaŋaya təə, na í pona-i mvvllaa təsvvle na í paasəna-i teu.

35 Kv fema ilena í ləsi liyitee nyəɣətv naale na í cɛla mvvllaa təsvvle tv, na í heeli-i si: Paasəna-i teu, na n̄ tu təɣa i nyvuytu təə na pə tɛɛ mpv, ma kəma, maa feli-ŋ yoo.

36 Təv, pa tooso in̄i pa taa, aweɣe n hvv si ŋmulaa mapa wei in̄i tə i təɣəntəle ɛɛ?

37 İlena İso Təm sɛɣesvvlv in̄i i cə-i si: Wei in̄i i lapa-i kvpantv tə.

Mpvuyte Yesu si: Təv, polo na nyá mayamaya n̄ laki mpv.

Yesu pote kɛ Maləta na Mali pa tɛ

38 Yesu na i ifalaa pa təŋna pote, ilena pá tala ıcatɛ natəli na alv nəɣəlv í lapı-i mvvllɛ. Pa yaa alv in̄i si Maləta.

39 I wəna neu, pa yaa-i si Mali. İlé i ka caɣa Tacaa nəɣɛɛ tɛɛ kɛ na í nukı i sɛɣesvuytu.

40 Taya təə təma kpəpa Maləta, ilena pə pɛkəli-i i taa. M̄p̄yú i kəma Tacaa kin̄ na í tə si: İsu ma neu yeluytu-m ma tike na má cəkəna taya kɛ isəntə in̄i tə pə wɛ-ŋ teu nté ma cɛ? Pəle pə təə tə, heeli-i si í səna-m.

41 Mpvuyte Tacaa ná cə-i si: Hai, Maləta, n kuyi nyá təyi yem kɛ na n̄ kpetiliyina təma paɣale.

42 Pəyele mpi pə waasəyi tə pə kɛ kuləmvəm tike kɛ. Mali ləsəna təpantɛ, í na nəɣəlv pa kaa hə.

11

Sələmuyv hvluyv
(*Matiyee 6:9-13; 7:7-11*)

¹ Mprógú kuyaku nakuli Yesu caya tiili na í sələməyi Isə. I kəma na í tē, iləna i ifalv nəğəlv i təm-i si: Tacaa, hólí-tuyv Isə sələmuyv isu Yohaani ná hólógú i ifalaa tə.

² Mpruyule Yesu heela-we si: Ye i caa sələmuyv í sələm-i si: Tacaa, nyá hətē í wēē katē. Təğə nyá kawulaya.

³ Haaki-tuyv paa ifemle nteye təğənağa.

⁴ Hólógú-tuyv suulu ke timpri tə pəntəğəna-η tə, isu tá tətə tá hvluyv suulu ke mpa pa pəntəğəna ta tə. Taa yelev na tē suv mayasuyv isayav taa.

⁵ Mprógú Yesu tasa-wēye heeluyv tətə si: Ye isu mə taa nəğəlv wēna taapalv nté, na pəntv polo ahoō hēka na í mayana-i si: Hai, ma taapalv, kənti-m potopotona tooso.

⁶ Ma taapalv nəğəlv i lunna nteye mpa na í tala-m nəəñə, pécó ma feina mpi maa cēle-i tə.

⁷ Iləna i təğəntəle náá cə-i hatoo pə taa si: Taa caali-m mpv. Má na ma piya tə tēma suuv na tē tēki na tē kaləsi. Maa pəsəyi má tasa kuluyv ke nyá təğənağa cēlvv tə.

⁸ Ma heeliyi-me si, paa i kəma í kulv na í cēle-i i kuləñəm tēna, pə taya taapalle tə kē i lapa mpv, ama caaluyv ke i kisaa.

⁹ Ilə ma heeliyi-me ye si í sələməyi, paa ha-me ye, í pəkəyi, í hikiyi kē, í maki, pa tvləyi-me ye.

¹⁰ Sələməlv ke pa haaki, na pəkəlv hikiyina, na matv ke pa tvləyi.

¹¹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-i potopoto na pəntv cēle-ke ye pəle ye? Yaa ye ka sələma-i tinte pəntv cēle-ke ye tvm.

¹² Yaa mə taa awe pəyaya sələməna-i yatē, na pəntv cēle-ke ye pəkəka?

¹³ Ye asayaa mē mu pəsa mə piya ke kəpantv lapv, Tacaa wei i wē isətəa tə i kaa cēla i Feesuyv Nanətv ke mpa pa sələməyi-i tə?

Yesu cəəki i təm tvlaa
(*Matiyee 12:22-30; Maləki 3:22-27*)

¹⁴ Yesu loo iləğəhilu kaayəğətaya, iləna iləğəv se. I se mprógú iləna kamumuka suv yəğətvv na pə la samaa ke piti kē səsəm.

¹⁵ Mpruyule pa taa lēlaa pəsənaa si: Pesepule tōη ke inu i təğəñəğəna aləğa lēmpa.

¹⁶ Iləna Yesu təm tvlaa taa lēlaa náá təm-i si: La piti tēmlē na pē hólí si Isə tōη ke n lakəna. Pa yəğəta mprógú si pa naa i waali.

¹⁷ Yesu ná cəkəna pa taa hūwēē, iləna í tə-we si: Ye kawulaya wēē na ká fei nəğə kulvmağa, nəəñə ka yawaya. Təyaya í wē mpv, kēle ka yəkəyi kē.

¹⁸ Ye Satanı kawulaya nyéma yooki pa taa pa tike, i kawulaya nyuyv nté ka isəna? Mpi tə, mə təη si Pesepule tōη ke ma lookina aləğa.

¹⁹ Ye Pesepule tōη ke ma lookina aləğa isu mə hūkuyv tə, ilə awe tōη ke mə pəyalaa ná lookina pa nyéma? Təyaya pa mayamaya paa kəna mə təm.

²⁰ Ama ye Isə tōη taa kē ma lookina aləğa, ilə Isə Kawulaya wē mə tēē mə tēē kēle.

²¹ Yulv tōη tv í təηa i təyaya ke teu na yoou wontu, pvləpv u tokiyina i wēnav.

²² Ama wei i kəla-i tōη tə í kəma na í kulv i təə na í pəsi-i, ilə i ləkəyi i yoou wontu nti inu i taakaya təğə, na í məñna i wēnav mpi, na í tala lēlaa.

²³ Wei ɪ fei ma tɔɔ, pɔntu kɛ ma kolontu kɛ. Wei u sɛhna-m tɔɔsɔyɔ tɔ, ɪ yaasɛyɪ kɛ.

*Ilɔyɔ wei pa loowa tɔ ɪ mɔlɔyɔ
(Matiyee 12:43-45)*

²⁴ M'pɔyɔ Yesu tɔma si: Ye pa loowa ilɔyɔ, wɔlaya taa kɛ ɪ cɔɔki si ɪ heesi. ɪ lanɛyɪ, ilena ɪ tayani ɪ taa si: Maa mɔli tɔyaya ŋka ka taa maa luwa tɔyɔ.

²⁵ ɪ takɪ keke ka taa, ilɛ ɪ ká mayana pa hasa-ke na pá tayani pɛ tɔnaya teu.

²⁶ Pɛle tɔ, ɪ puki kɛ na ɪ caa alɔyaa lɛlaa mpa pa kɛla inɛyɪ isayatu tɔyɔ naatosompɔyɔlaya, na pá kɔɔ na pá caya tɔyaya ŋke ka taa. Ilena lɔŋ nyɛntu náa mɔli na tɛ la sana na nɔɔnɔ nyɛntu.

Kɔpantu mayamaya siyisiyi

²⁷ Yesu tɔhna m'pɔyɔ yɔyɔtɔyɔ, ilena alɔ nɔyɔlɔ ɪ yɔyɔtɔna nɔyɔ sɔsaya ke samaa taa si: Pɔwe nyá too wei ɪ lɔla-ŋ na ń musɪ-ɪ tɔ, ɪ nyɔlɛlɛŋ we sɔyɔntu.

²⁸ M'pɔyɔ Yesu cɔ alɔ inɪ si: Mpa pa nu Isɔ Tɔm na pá tɔki-tɪ, pɔntɔnaa ntɛ nyɔlɛlɛŋ nyɔma te.

*Piti tɔmlɛ nyɔlɔyɔ
(Matiyee 12:38-42)*

²⁹ Samaa tɔhna-ɪ nyɔkɔyɔ ke sɔsɔm, ilena ɪ sɔv ɪ faaci taa si: Kɔfalanɔ yɔlaa pane asayaa kɛ. Piti tɔmlɛ nte tɔ hólɔyɪ si Isɔ lakɔna tɔyɔ mpe pa caaki. Ilɛ pa kaa na natɔli, ye pɛ taya Yonaasi nyɛntɛ.

³⁰ Isɔna mpi pɛ lapa Yonaasi kinɔ tɔ pɛ hula Ninifi nyɔma kɛ si Isɔ lakɔna. Na mpɔ inɪ tɔtɔyɔ Yɔlɔ Pɔyaya má ma nyɛntu ká hólɪ kɔfalanɔ yɔlaa tɔtɔ si Isɔ lakɔna.

³¹ Ye pɛ tala huɔle wule, ilim mpɔtɔŋ tɔɔ wulav alɔ nyɔŋ ká ku kɔfalanɔ yɔlaa pane pa tɔm ke mpi pɛ tɔɔ ilɛ ɪ ka lu hatoo tetɔ poolunɔ taa na ɪ kɔɔ, si ɪ nuki isɔna Salɔmɔŋ yɔyɔtɔna lɔmayasɛɛ tɔ. Pɔcɔ pulɔpɔ we cɔne na pɛ tɛɛ Salɔmɔŋ tɔcayacaya.

³² Ye pɛ tala huɔle wule Ninifi nyɔma ká ku kɔfalanɔ yɔlaa pane pa tɔm. Pɛ taya pulɔ, kɔyanku pɛle pa nu Yonaasi waasɔ tɔ, pa yela pa isayatu ke kpakpaa kɛ. Pɔcɔ pulɔpɔ we cɔne na pɛ tɛɛ Yonaasi inɪ.

*Mpi tɔnyɔv naana tɔ
(Matiyee 5:15; 6:22-23)*

³³ Nɔyɔlɔ u musɛyɪ fɛtɔla na ɪ ŋmɛsɪ-ɪ, yaa ɪ pamɪ-ɪ nyanaya tɛɛ. Ama ɪ su-ɪ timpi taa ɪ weɛ pu naa yɔlaa tɔna tɔyɔ. Ilena mpa pa kɔŋ tɔ, fɛtɔla kɔkɔ na-we.

³⁴ M'pɔyɔ pɛ weɛ na nyá isɛ. Anɪ a kɛna nyá tɔnyɔv pɔlimile fɛtɔla. Ye nyá isɛ ɪ naaki teu, pɛ waasɛyɪ nyá tɔnyɔv tɔnaya. Ama ye nyá isɛ ɪ yulɔmaa, nyá tɔnyɔv tɔna pɔlimile we sɔkpetɔyɔ tɛɛ kɛ.

³⁵ La laakali, pɛ taa kɔɔ na isɔna n naaki tɔ pɛ mɔli sɔkpetɔyɔ.

³⁶ Pɛ we mpɔ tɔ, ye n naa tɔcɛɪcɛɪ, na pɛ fei-ŋ tɔyuyulee, n naa teu kɛ, isɪ fɛtɔla kɔkɔ naakɔyɔ yulɔ tɔ sɔkpetɔyɔ fei.

*Falisanaa na Isɔ Tɔm sɛyɛsɔlaa tooluyɔ
(Matiyee 23:1-36; Malɔki 12:38-40)*

³⁷ Yesu tɔma yɔyɔtɔyɔ ke mpɔ, ilena Falisa nɔyɔlɔ ɪ yaa-ɪ si ɪ sɔv ɪ tɛ na ɪ nyɔɔ lɔm. M'pɔyɔ Yesu sɔɔwa Falisa tɛ na ɪ niki tɔyɔv.

³⁸ Falisa nawa ɪ tɔki na ɪ nyɔɔkɔna asilima, ilena pɛ lapi-ɪ ha.

³⁹ Tɔnaya Tacaɔ tɔma-ɪ si: Anɪ Falisanaa mɔ nyɛntu ntɛ mpɔ. Iyisi na nyɛnasɪ waalɔnaa ke ɪ nyaalɔyɪ tɔlɔlɔ. Ama pɛ kpayav mɔ taanaa tɔ, ŋmulɔm na isayatu pɛ huweɛ mayalɔna.

⁴⁰ Lɔmayasɛɛ feinaa mɛ, Isɔ wei ɪ ŋma yulɔ tɔɔ tɔ, ilɛ ɪ wɛna ɪ ti na wei ɪ ŋma yulɔ lotu taa tɔ yeɛ?

⁴¹ Pə kəla teu si í ha mpi i wena mə iyisi na mə nyənası taa təγə konyəntənaa, ɩe pə təna pu wεε-mεye teu.

⁴² Pəpətu fei, Falisanaa me, mə təm we waiyo ké. ɩ kpesəyi nyutu nti pa yaaki si manti na luu tə na tuusi hatu təna na í hiliyi na í ləsəyi ɩsə ké pə həγələη naanəwa taa kolum. Pəyele mə paa feina tampana təηyγu na ɩsə səəlyγu təm. Ama tampana təηyγu na ɩsə səəlyγu təm ke pu muna í seesəna ɩsəle, ɩe í taa səə həγələη naanəwa taa kolum inu i təə.

⁴³ Falisanaa me, mə təm we waiyo ké. Yuta nyəma təkotilenaa taa, teeli teeli təcəyalənaa ke í preekəyi. Na í səəla pa seeki-mεye samaa taa ké na pá luηiyi.

⁴⁴ Falisanaa me, mə təm we waiyo ké. ɩ we ké ɩsu pəlaaη wei i salətaa na pá təη i təə ké yem, na pá ta nyi si pəlaaη tə.

⁴⁵ Tənaya ɩsə Təm seγesəlu səsə nəγəlu i pəsəna-i si: Taca, n yəγətyγu mpv tə n krentəna tá tətəγə na ń tvu.

⁴⁶ Ḿpúγú Yesu cəwa si: ɩsə Təm seγesəlaa səsaa me, mə təm ná we waiyo tətəγə. ɩ sukəyi yəlaa ke səγəla yuη nyəna. Pəyele mu tu taa-wεye taav mayamaya.

⁴⁷ Waiyo na mə təm ké, mə caanaa ná kəna ɩsə kuyəγətytu teləsəlaa, na mu hələyi pa pəlaaη na í taγanəyi tətetete.

⁴⁸ ɩsu í lakuyu mpv tə, pə húləyi ké si mə laηa hεena mə caanaa lapa mpi tə. Pəle pa kəna ɩsə kuyəγətytu teləsəlaa, na mə hələyəna pa pəlaaη.

⁴⁹ Pə mayamaya pə təə ké ɩsə ləmayasεε ka hula mpv si: ɩsə má, maa tili ɩsə kuyəγətytu teləsəlaa na tillaa ke pa kiη. Ama paa kv ləlaa, na paa tv ləlaa ke konyəη ke kvtyγv.

⁵⁰ Tuu pə ηmav antulinya na ɩsə kuyəγətytu teləsəlaa mpa pá kv tə, kayana nyəma nyəəη taa ké pa səm təm ká tēna.

⁵¹ Kpaya Apεeli kuyv, haləna Sakali wei pa kv kətaya təlate na ɩsə təsεεle səsəəle pə hεkv taa tə pa səm, ma heeliyi-me təfoo ké si, ɩsu pə tēma pa nyəəη taa.

⁵² ɩsə Təm seγesəlaa səsaa me, mə təm we waiyo ké. ɩ təkə saafv wei pa tələyəna ɩsə Təm nyəm təə tə, na mə luγv fei svvv. Pəyele u tisiyi si mpa pəle pa caa tə pá svv.

⁵³ Yesu kəla təna, ɩlena ɩsə Təm seγesəlaa na Falisanaa pá səη i təə ké nəəhεe naale na pááná, na pá makı i nəγə təə na kypəəsəty ke yem yem.

⁵⁴ Na pá kuuki i nəγə si í cotaa ɩe pa kpə-i na təna.

12

Laakali na cεsvyγv təm (Matiyee 10:26-27)

¹ Ḿpúγú samaa kota səsəm ke waatv inu, haləna pá tusiyi tēma. Tənaya Yesu caaləna i ifalaa ke kpaalətyv si: ɩ la laakali na Falisanaa kəkəsvm, pa mənəafikito ke ma yaa mpv.

² Pə təna mpi pə ηmelaa tə, ɩsu pə tēma na pé kuli pə təə. Na pə təna mpi pə lapa mukaya tεε tə, ɩsu pa tēma na pá nyi-wi.

³ Pə təə ké paa í ka ηmεsi təm na í yəγəty-təyi ahoo, ɩsu tə yawa ilim taa. Na paa naη taa ké í wεləta ηkpaηyγv taa, ɩsu pa kpaala-ti na nəγə səsəγa.

Yulv konyamnam (Matiyee 10:28-31)

⁴ Mpa me í ké ma taapalaa tə, ma heeliyi-me si í taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsi yulv weesuyv tike, na pə waali paa pəsəyi pulv tə.

⁵ Maa hólí-mεye wei pə muna si í se tə. ɩ se ɩsə, inu i pəsəyəna na í kv yulv. Pəyele i pəsəyi na í tv-i tənəəsəle taa. Tampana təə ɩsəntə, inəyi pə muna í se.

⁶ Pə taγa santiinaa naale ke pa pεetəyi sumpwəpwnaa kakpası taa? Paa na mpv pa wεv mpv tə, ɩsə tá səə pa taa kolum təə.

⁷ Mpu iní tətəgə na mə nyuɣu taa nyɔɔsi, Iso nyəmə́ si təna si nyuɣu ké. Ye mpv í taa nəgəsi, í kəla sumpwɔwɔnaa təcayacaya.

*Yesu Kilisiti mɔyɔ yaa í kisuyu
(Matiyee 10:19-20; 10:32-33; 12:32)*

⁸ Ma heeliyi-me si, ye yulv ta ηmesi si í ké Yulv Pəyaya má ma nyəη, ma mayamaya maa tisi Iso isətaa tillaa isentaa si pɔntv ké ma nyəη.

⁹ Ama wei í kpɛɛsa yəlaa isentaa si í ta nyi-m, ma mayamaya maa tə Iso isətaa tillaa isentaa si ma ta nyəmi-í tətə.

¹⁰ Ye wei í yəgəta Yulv Pəyaya má ma təo ké isayatu, paa hólí pɔntv ke suulu. Ama ye Feesuyu Nanηtu ke í yəgəta isayatu, pa kaa hólí-í suulu.

¹¹ Ye pə kəma na pá yaa-meyɛ nənɔɔsi ke Yuta nyóma təkotilenaa taa, yaa awulaa kpaaməη taa, yaa tonηtnaa kin, í taa nəgəsi nti í ká hɔv na í lu na nti í ká yəgəti tə tə təo.

¹² Feesuyu Nanηtu ka sɛyɛsi-meyɛ kpaakraa ke nti í ká yəgəti tə.

Toη tv kɔmɛɛη təm

¹³ Ḿpúgú nəgəlv lu samaa taa na í tə Yesu si: Taca, heeli ma taalv si má na-í tə tala tá caa yelina-tuyv mpi tə.

¹⁴ Tənaɣa Yesu pəsəna-í si: Apaη nyá, awe kpa-m mə təm tayanlv na mə wontu tallv?

¹⁵ Ilena Yesu heeli pa təna si: I la laakali na wɛnav luluyv. Pə taya pulv təo, wɛnav hikuyv u holəyi si yulv tula-ti se. Paa pɔntv ká wɛna isu cəne na le.

¹⁶ Ḿpúgú Yesu sɛɛ-weyɛ isə si: Apalv tonη tv nəgəlv ka wɛnna haləmnaa, na í kv kutəgəv ke pə taa pə tu fɛi.

¹⁷ Ilena í caya na í mayasi í taa si: Isənaɣale maa la ilɛ? Kpɛɛη u takí-m si má nyəki ma təgənaɣa.

¹⁸ I taa í taa ilɛna í tə si: Ma nyəmə́ isəna maa la təgəle. Ma yəkəyi ma kpɛɛη ineyɛ na má su səsəəη. Ilena má suu kutəgəv na ma kɔpam lɛmpənaa tənaya í taa.

¹⁹ Ile maa ma ma lanle taa na má tə si, yulv wɛna pusɪ payale taa kutəgəv ilɛ pə kaasa we, ye pə taya caya na təgəv na nyəɔv na yəlvuyv pə paasi?

²⁰ Tənaɣa Iso təma-í si: Kɔmɛɛη nyá, n ká si aho aηɛ a mayamaya. Ilena má ná wei í ká kpaɣa pə təna mpi n tayana nyá ti təo ké mpv tə.

²¹ Ilena Yesu tasa si: Ḿpúgú pə wɛɛ na mpa pa kaa wɛnav ke pa mayamaya pa tike təo, na Iso isentaa pa ke kɔnyəntənaa tə.

*Naani tuyv ke Iso
(Matiyee 6:25-34)*

²² Pə waali ké Yesu təma í ifalaa si: I tá ná mpi pə təo ma heela-me si í taa nəgəsəyi mə təgənaɣa ηka pə wɛɛ si í ká təgə na í hiki weesin, na mə tənəη təo kutakəm pə təm tə.

²³ Pə taya pulv təo, weesuyv kəla təgənaɣa, na yulv tənuyv kəla wontu kɔsusuutu.

²⁴ I nyənna katəkətəη na í na. I tuuki, u kvη. Pəyele í fɛi kutəgəv təsule, í fɛina kprou, Iso caləgəna-í. Na mə tá kəli sumasi ke təm napələ?

²⁵ Paa mə taa yulv ká kv í təyi isəna, pɔntv pəsəyi na í tuusi í təyi wule kɔlvmtələ mayamaya?

²⁶ Ye u pəsəyi səkpetu səkpetu, pepe təo ké í kvyi mə ti na səsəəntv nti tə kaasaa tə?

²⁷ I nyənna tawa nyutv tukuyv hɛtv nti tə na í na. Nyutv nti, tu laki təmle təl, tu lvki pəəη. Paa na mpv ma heeliyi-me si wulav Salvməη na í ton təna í ta suu wontu na í tala paa tə taa kɔlvmyuv ke kacəka.

²⁸ Ye Iso laki kacaka ke tawa taa nyutu nti tə we sanja na cele isəntə pa tika-ti tə, i kaa la-meyə kacaka na pə kəli mpu? I polo í tee, u ten Iso na mə taa təcayacaya tə se.

²⁹ I taa pekəli mə ti na í nəyəsəyi tam ké mə kutəyom na mə konyonyom pə təm.

³⁰ Antulinya taa cəne ma ta nyi isənaa preekəyənə təleye tam. Ama me mə wena Caa, na mə Caa iní i nyəmá mpi í nyuləyi tə.

³¹ I sə nyuyə na Iso Kawulaya preekuyə, na Iso ká ha-me tətəyə mpi pə kaasaa tə.

*Kpaŋtu ləmayasəe í we timpi tənaya i akaluyə wee
(Matiyee 6:19-21)*

³² Ma kalakiya nyá, taa nyá, mə Caa sələnə si i ha-meyə i kawulaya.

³³ I pəeti mə kəpamnaa na í mənəna pə liyitee na í ha konyontənaa. I preeki fatakanaa mpa paa səki tə, na í kaaki mə wənəw ke isətəa timpi pulə u leki tə. Nmulo kaa tala tənaya ηmuluyə, pécó puka kaa təyə.

³⁴ Pə taya pulə tə, kpaŋtu ləmayasəe í we timpi, tənaya i akaluyə wee.

Təmlə lataa mpa pa feŋiyi tə

³⁵ I tantí na í tənəa, í ləli mə həw taa, í muvi mə fətəlanaa.

³⁶ I la isu təmlə nyéma mpa pa tənəa si pa caa í luna akpəyale taa na í tə si: Ma talaa, pa təl-i tə.

³⁷ Cəce iní í talaa na í mayana i təmlə nyéma mpe na pa tənəa, pa nyuyə lapa lelen ké. Ma heeliyi-meyə tampana si i kootiyi i wontu ké na í həkəna i ti, na í hólí-weyə təcayale si pá cəya na í tu-weyə təyənaya.

³⁸ Paa tapule yaa tefemle ke i kəma na í kəw na í mayana-weyə mpu na pá tənəa, pa lapa nyulelen ké.

³⁹ I nyi teu si, ye nyəm ka nyənaya kəw na təyaya caa nyi ηmulə kəntə waatu, i kaa yele-i na í suv təyaya taa se.

⁴⁰ Me tətə, pə təw ké mu tayaní mə təyi mpu. Yulə Pəyaya ma, ma kəŋ kəntə ke waatu wei í kaa huw təyə.

*Təmlə tu isayəw na kəpaŋ pa təm
(Matiyee 24:45-51)*

⁴¹ Tənaya Piyee pəsa Yesu si: Tacaa, ta tike ke n səkəna isə iní, yaa yəlaa tənaya n səkəna-i?

⁴² Mpyúyule Tacaa cəwa si: Aweyele təmlə tu kəpaŋ na layatu? Ye pə taya wei i caa ká yelina təyaya feŋuyə, si nyəwəsi í kpa təmlə nyéma leləa, ilə iní í cəla-weyə təyənaya tə.

⁴³ Cəce iní í kəma na í məli na í mayana təmlə tu iní i isəle sənə təmlə nté tə lapu, i nyuyə lapa lelen ké.

⁴⁴ Ma heeliyi-meyə tampana təw si, təyaya caa ká tu təmlə tu inəyi i kəpam tənə təw feŋuyə ké.

⁴⁵ Ama ye pə cəpa təmlə tu iní, na í tu i taa si: Ma caa kaa kəw ləŋ se, iləna í suv təmlə nyéma apalənyəma na ələnyəma ke məpu. Na í təkí, na í nyəwəki na pá kuyi-i.

⁴⁶ Pu kəw na kuyaku ηku na isəna taa i taa tu i taa si təyaya tu ka tala tə, ilé i ka suv təkpuv. Na i ká la təmlə tu inəyi təkəŋkəŋ, na í mənəna-i na í pəti-i ma ta nyi isənaa təw.

⁴⁷ Təmlə tu wei i nyəmá i caa luyə tee nyəm na í tá tayaní i ti, pəyele i ta la mpi i caa sələa tə, paa həli-i teu.

⁴⁸ Ama təmlə tu wei ilé i ta nyi i caa luyə tee nyəm, na í laki mpi pə mənə pá mapi-i pə təw tə, pəciiu tike ke paa ma ilé. Wei pa ha səsəm tə, səsəm ke pa kəŋi-i pəwəyə. Na wei pa paasaa na pá kaa səsəm tə, səsəm taa səsəm ke pa kəŋi-i pəwəyə.

*Yɔlaa fayav ke Yesu tɔɔ
(Matiyee 10:34-36)*

⁴⁹ Kɔkɔ ke ma kɔma tetu tɔɔ kɛ musuyɔ, na pɛ caya-m ɛsu ɛsɛntɔ tɔ kaa tema muɔyɔ ɛle mhm̄m̄ teu ntɛ.

⁵⁰ Pɛ wɛɛ si pɔ sɔ-m ɛsɔ lum narɛli, ɛle ye pa ta sɔ-m lum mpi ma nɔyɔsɛɛ kaa te.

⁵¹ Mɔ huɔ si hɛɛsuyɔ ke ma kɔna antulinya taa? Aai, ma heeliyi-me si kolonja ke ma kɔnaa.

⁵² Pɛ kpaya pɛnentɛ tɔ, yɔlaa ɛ wɛ kakpasɛ ke pa tɔyaya taa, paa faya. Tooso kɔ lu naale inɛyɛ kolonja, na naale nɔɔ lu tooso kɛ kolonja.

⁵³ Cɛɛ kɔ kulɛ ɛ pɔyalɔ tɔɔ, na pɔyalɔ kulɛ cɛɛ tɔɔ. Toto kɔ kulɛ ɛ pɛɛlɔ tɔɔ na pɛɛlɔ nɔɔ kulɛ toto tɔɔ. Pan alɔ nyɛn kɔ kulɛ poolu tɔɔ, na poolu kɛ pan tɔɔ.

*Waaynaa cɛkɔnav
(Matiyee 16:2-3)*

⁵⁴ M̄pɔyɔ Yesu tɔma samaa tɔtɔ si: Ye ɛ nɔ teu pu n̄maalaya na ilim tɔtulɛ, ɛ tɔn̄ kpakpaa si saɲa inɛ teu wɛɛ. ɛlena tampana tɔɔ kɔle ku nu.

⁵⁵ Na ɛ kɔma na ɛ nɔ ilim nyaki sɔsɔm, ɛ tɔn̄ si tahaɲɛ wɔsaa. ɛlena tahaɲɛ nɔɔ haɲ.

⁵⁶ Mɔnaafikinaa mɛ, ɛ lapa ɛsɔna na ɛ nyɛn ate na ɛsɔ pɛ kɔkɔlonaa fayasuyɔ, na u cɛkɔyɔna nti tɔle tɔ lakɛ ɛsɛntɔ tɔ tɔ huwɛɛ.

*Kolontu na kolontu pa ciikuɔyɔ
(Matiyee 5:25-26)*

⁵⁷ ɛsɔnaya pɛ wɛɛ na mɔ mayamaɔa u tu mayasɔyi si ɛ nyi tampana na ɛ tɔn̄-ye ye?

⁵⁸ Ye n wakɔla nɔyɔlɔ na ɛ yaa-n̄ nɔnɔyɔ, la kookali na nyɔ na-ɛ ɛ tayanɛ mɔ tɔm ke mpaav taa na ɛ ta tata huɔlɔ kin̄. Pɛ taa kɔɔ na huɔlɔ nɔɔ tu-n̄ ton̄tonaa nin̄ taa, na pɛɛ pɔ tɔki-n̄.

⁵⁹ Ma heeliyi-n̄ tampana si ye n ta te pɛ tɔna mpi pa pɛla-n̄ tɔyɔ fɛluyɔ n kaa lu tɔna.

13

Ye ɛ ta layasɛ tɔntɛ ɛ kɔ si

¹ M̄pɔyɔ yɔlaa narɛli pa kɔma tɔnɛ inɔyi kpakpaa na pɔ heeli Yesu si: Kalilee nyɔma narɛli pa lakaya kɔtaya ke ɛsɔ, ɛlena Pilati yeɛ na pɔ ku-wɛ.

² Tɔnayaɛ Yesu cɔ-wɛ si: ɛ huɔ si Kalilee nyɔma mpa pa ku mpɔ tɔ, pa tɛɛ Kalilee nyɔma lelɔ tɔnaya kawalasɛ tɔyɔ pa ku-wɛ?

³ Aai, ma heeliyi-me si, pɛ taya mpɔ se. Ama mu ta layasɛ tɔntɛ, ɛ kɔ si mɔ tɔnaya ɛsu pɛɛ pa sɔpɔ tɔ.

⁴ Na yɔlaa pɛɛfɛi hiu wei Silowee kutuluyɔ kpɛsaa na ku takɛ na ku nan̄ti tɔ, ɛ huɔ si ɛsɔalem nyɔma tɔna taa pɛɛ pa kɔlɔna ɛsɔyatu na?

⁵ Aai, ma heeliyi-me si, pɛ taya mpɔ se. Ama mu ta layasɛ, ɛ kɔ si mɔ tɔnaya ɛsu pɛɛ pa sɔpɔ tɔ.

Fiki tɔyɔ n̄ku ku lulɔyi tɔ ku tɔm

⁶ M̄pɔyɔ Yesu sɛɛ-wɛyɛ ɛsɔ si: Apalɔ nɔyɔlɔ ɛ ka sɔna ɛ lɛsɛn̄ tun̄ taale taa kɛ fiki. M̄pɔyɔ ɛ pola pɛɛ kooluyɔ. Ama ɛ ta mayana ku tɔɔ kɛ paa pulɔpɔ cɛcɛka.

⁷ Tɔnaya ɛ tɔma taale tɔkɔlɔ si: Nyɛni, pusɛ tooso kɔlɔ ma tu kɔntɛ si ma kooliyɛ pɛɛ. Ama maa makɔna pulɔ cɛcɛka ke ku tɔɔ. Setɛ-ku. Pepe tɔɔ kɛ ku sɔn̄ yem na ku lulɔyi?

⁸ ɛlena taale tɔkɔlɔ cɔ-ɛ si: Tɔcaa, tasa-kuɔyɔ yeluyɔ ke pɔntɔ, na maa huli na mɔ cɔɔna ku kite na ma tu hute na mɔ nɔ.

⁹ Ntanyɛ pɔ talɔna pɔntɛ ku lulɔ pɛɛ. Ku ta lulɔ ɛ n̄ setɛ-ku.

Alv icam waasuyv ke kvheesuyv wule

¹⁰ M'p'og'v kuyaku kvheesuyv nakuli kv wule Yesu seyesaya Yuta nyoma takotile natoli to taa.

¹¹ Pa pamna alv kutontv naxolv i ka we tana. I hii ilogov na pa kokali-i pusi palefei hii tecu, u pasayi na i siyisi i tayi paa pacv mayamaya.

¹² Yesu na-i, ilena i yaa-i na i tam-i si: Alv nya, saha waali n hika alaafoya ke.

¹³ Ilena Yesu tani i too ke i nin, na alv siyile siyisi tane inayi krapaa, na i niki Iso ke sam.

¹⁴ I su Yesu lapv na yolv hiki alaafoya ke kuyaku kvheesuyv wule ke mpv to pa ta maya Yuta nyoma takotile nyuvv tu nte. Tana i pasana samaa si: Kuyeyi naatoso ke pa laki tamle. Ye i caa i hiki alaafoya, i keesana kuyeyi inu i taa na i kav. I taa kav kvheesuyv wule si pa ha-meye alaafoya.

¹⁵ Tana Tacaa na cv Yuta nyoma takotile nyuvv tu inu si: Menaafikinaa me, ye pa tala kuyaku kvheesuyv wule ma taa awe yeki i nav yaa i krapaya ke tologv si ka nyoo lum ye?

¹⁶ Yaa i nyoma si Apalaham lolvv taa alv ineye pa kaa waasi kuyaku kvheesuyv wule? Pacv Satanv taka-i na i casayi-i to pusi palefei hii ntov.

¹⁷ Yesu cv Yuta nyoma takotile nyuvv tu inayi mpv, ilena fele kra mpa paa caa-i to. Ama samaa wei pa kaasaa to ile i tana i lanle na heena tama kupampana nna Yesu lakaya to.

Saxa pale tam

(Matiye 13:31-32; Malaki 4:30-32)

¹⁸ M'p'og'v Yesu tasa yoxotuyv si: I su pepeyele Iso Kawulaya naxasanaa, na pepeye maa keesana-ke ile yee?

¹⁹ Ka naxasana ke isu yolv tuukuyv saxa pile ke i taale taa na to nyoo, na to pu tuyv sasov na sumasi kav na si tuyv tana ke kv palinasv too togo.

Potopoto kvkusvm tam

(Matiye 13:33)

²⁰ M'p'og'v Yesu tasaa si: Pepe cav ke maa keesana Iso Kawulaya ile yee?

²¹ Ka naxasana ke isu alv mayasuyv mulvm ke cemse tepam na i kraya kvkusvm ke pacv na i tv, na i huvti na pa tana pa kra tfov to.

Nanayo kvkpulaya

(Matiye 7:13-14,21-23)

²² Yesu kolaa si i puki Yosalem, ilena i seyesayana mpa ke acale sasana na sapena nna a taa i tanyana to na i puki.

²³ M'p'og'v naxolv pasai si: Tacaa, nton yalaa paciimaya tike nyoon ke pu ya na?

Ilena Yesu cv-we si:

²⁴ I la kookali na i ssvna nanayo nka ka we tafeku to. Tam faawv too, yalaa payale ka lona teu si pa tana tana na pa svv. Ama pa kaa hiki mpa.

²⁵ M'p'og'v Yesu tama si: Pu kav na tayaya caa taki na i kalasi, na mu wena awalv too, ile i svv mapv nte nanayo si: Tacaa, tvli-tv. Ile i ka cv-me si: Ma ta nyi timpi i lunaa to.

²⁶ Paleyele i ka svv yoxotuyv si: Ta na-n to takayana na to nyooki. Ta icate haree too ke n tu seyesayi.

²⁷ Ile i ka lili-meye yoxotuyv si: Ma ta nyi timpi i lunaa to yoo. Ma tana i tee i fee-m, isyalataa me.

²⁸ I ka kav na i na Apalaham na Isaaka na Saaki na Iso kuyoxotv teloselaa tana Iso Kawulaya taa, na pa fiyita-me na awalv togole isu i ka tu casv kapusi na i nyasayi ma tayi kela te.

²⁹ Yəlaa ká luna ilim təlule təə, na pə tətule təə, na ləlaa luna pə ntəyən na pə mpətəy təə na pá suli Iso Kawulaya taa ké təyəu.

³⁰ Waatu inɪ mpa pa we lələ ké kayana tə pa taa ləmpa ká məli waali, na waali nyəma náa məli lələ.

*Yesu laɲwakəlle ke Yosalem təə
(Matiyee 23:37-39)*

³¹ Waatu inɪ ɪ maɣamaya ke Falisanaa napəli pa kəma Yesu kin na pá heeli-ɪ si: Wulav səsə Heləti pəkəyi-ŋ kuyv. Pəle pə təə lu cəne na ń layasi ɪcate.

³² Ḿpóyú Yesu cə-we si: ɪ polo í heeli mə taale haya ŋke si, saŋa na cele pə taa ma təyənəyi aləyaa, na má waasəyi kətəntənaa, na pə kəfemuyv ke maa tɛ ma təmlɛ.

³³ Ama pə wee ké si má tə ma mpaav ke saŋa na cele na pə kəfemuyv. Pə taya pulv, paa kuyv Iso kuyəyətutv teləsulv ke tiiliyi yem na pə ta kəna Yosalem taa.

³⁴ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyv Iso kuyəyətutv teləsəlaa, na nyá taa tətəyə pa yooki Iso tillaa ke pɛɛ na pá kuyv. Təm payale ke ma səlaa si ma kpeyeliyi nyá taa yəlaa təna təkotokoto isu kantuyv papuyv ku piya təə tə. Ama pa kisaa.

³⁵ Təu, mə təyaya ka təkɪ kaav təkpataa, nəyəlɔ kaa paasəna-ke. Ma heeliyi-me təfoo si, í kaa tasa-m keesuyv, haləna pé tala wule nte í ka yəyətɪ si, Iso í səna Taca tillu tə.

14

Kətəntv nəyəlɔ ɪ waasuyv

¹ Ḿpóyú kuyaku kuhɛɛsuyv nakuli Yesu sɔv Falisanaa səsə nəyəlɔ ɪ tɛyɛ təyəu. Mpa paa we təna tə pa cayaa na pá kəŋna-ɪ teu.

² Yulv nəyəlɔ ɪ ka səŋa ɪ ɪsəntaa, na tənuyv təə asilima kətəy wɛna-ɪ.

³ Ḿpóyú Yesu pəsa Iso Təm sɛyɛsəlaa na Falisanaa si: Ta mpaav taa, pə muna pá waasi kətəntv ke kuyaku kuhɛɛsuyv wule yaa pá taa waasi-ɪ?

⁴ Ama Falisanaa mpe pa ta tisi cəv. Tənaɣa Yesu həma kətəntv na í waasi-ɪ, na í heeli-ɪ si í tɛɛ.

⁵ Ḿpóyú Yesu pəsa Falisanaa si: Kuyaku kuhɛɛsuyv wule, mə taa awe nawa ɪ pəyaya yaa ɪ nav hota ləkə taa, na í yelee ləsuyv ke kpakpaa si kuyaku kuhɛɛsuyv wule?

⁶ ɪlɛna pá maɣasi-təyi cəv na pá kpisi.

Təyən yaav na təcayale kəpante təm

⁷ Yesu nawa si mpa pa yaa təyən ke mpv tə, pa huliyina təmayə kpelee kəpana təə cayav. ɪlɛna í sɛyɛsi-we si:

⁸ Ye nəyəlɔ kpaya alv na í yaa-ŋ təyən, ń talaa, taa hulina təcayale kəpante na pəcɔ. Ntanyɪ ɪsəntə pa yaa nəyəlɔ ɪlé na í kəla-ŋ.

⁹ Pé taa kəə na wei ɪ yaa-mɛyɛ təyən tə í heeli-ŋ si: Kulɪ na ń kaasi ɪnɛyɛ təcayale. ɪlɛ n kuləna fɛɛle ntɛ tənɔwəmu, na ń cayana waali təə.

¹⁰ Ama ye pa yaa-ŋ təyən, ń talaa, cayana waali təə. ɪlɛ wei ɪ yaa-mɛyɛ təyən tə ye ɪ kəma ɪlé ɪ ká təna-ŋ si: Apaŋ nyá, tuusina cəne təə na ń caya təcayale kəpante. Saa inɪ pa tv-ŋ teeli ke nyá na pa təna mpa í caya ḿpóyú təyən tə pa ɪsəntaa ké.

¹¹ Pə taya pulv təə, wei í həŋ ɪ ti paa tisi-ɪ, na wei í pasəyi ɪ ti, paa kusɪ ɪ nyuyv.

¹² Ḿpóyú Yesu heela wei ɪ yaa-ɪ təyən tə si: Ye n lapa təyənaya yaa acima, taa yaa nyá cewaa, yaa nyá tɛtənaa, yaa nyá luluyv nyəma, yaa nyá tɔŋtənaa ləlaa. Pə taya pulv təə, pɛle pa pəsəyi tətə na pá yaa-ŋ təyən, na pá lɛɛti-ŋ nyá kucəəv ke kpakpaa.

13 Ama ye n lapa acima, koti konyöntönaa, na acamaa, na kaakalasi, na yulömaa, na pá tögö.

14 Waatu inögöle n hika kópantv. Pə taya pa taa nögölv ká pəsəna na í læeti-ŋ-ti. Ama Iso ká feləna-ŋ kuyanŋku i ká feesi sətəa mpa paa lapa kópantv tə.

Mpa pa yaa tögöv na pá kisi tə
(Matiyee 22:1-10)

15 Pa nu təm tənə iní iləna Yesu na mpa pa caya tögöv tə pa taa ləlv yögöti-i si: Wei i ká caya tögöv ke Iso Kawulaya taa tögöle isu leleŋ nulv te.

16 Tənaŋa Yesu cə pöntv iní si: Apalv nögölv i lapəna tögönaŋa təkpetəkpete. Iləna í yaa yəlaa samaa si pá kəə pá tögö.

17 Pə kəma na pə pu, iləna í tili i pəyalv si í polo na í heeli mpa i yaa tögöv tə si pá kəə mpv, pə talaa.

18 Ama pa təna pa sūv-i wiinav si pa kaa pəsi. Kancaaləŋa nyəŋ heela tillu si: Ma yapa taale, ye ma ta polo ma na-te pə kaa la-m teu. Mpv tə, ma sələməŋi-ŋ mpa, ma kaa pəsi na má kəə.

19 Ləlv náá tə si: Ma yapa naaŋ kəhaləŋ ke naanəwa, ma caa ma tamsi-i naale naale na ma faləsi-i. Mpv tə, ma sələməŋi-ŋ mpa, ma kaa pəsi na má kəə.

20 Na ləlv tə tətə si: Nəənəə kə ma kpaŋa alv, ma kaa pəsi na má kəə.

21 M'pögö tillu məla i caa kiŋ na í keesi-i isəna pə luwa tə. Tənaŋa təyaya caa iní pááná lapa-i, na í tayaní tillu ke tiluyv si: Polo ləŋ ke kuyeeŋ taa na hapəe nəəsi na n kuu konyöntönaa, na acamaa, na yulömaa, na kaakalasi, na n kəna.

22 Pə tasa pəcə iləna tillu tayaní mələvə na í heeli-i si: Taca, ma lapa nti n keesaa tə, paa na mpv təcayale kpisa yem kə.

23 Tənaŋa təyaya caa tasa-i təm si: Cə mpaanŋ taa na n cəə kutuluŋ kila kila, ye n hika mpa n kpa-wəŋe yem yem na n sūna na ma təyaya su.

24 Ma heeliŋi-mə si yəlaa mpa pa hətə pa yaanaa tə, pa taa nögölv kaa tögö ma tögönaŋa.

Mpi yulv ka la na pəcə i pəsi Yesu ifalv tə
(Matiyee 10:37-38)

25 M'pögö samaa tuutuuma hu Yesu waali. Tənaŋa Yesu pəsaa na í tə-wə si:

26 Ye yulv í caa i təŋi-m na í ta lu luŋv ke i caa na i too, na i alv na i piya, na i taalənaa na i kəŋənaa na i newaa, haləna í kpəntəna i mayamaya i ti, paa i təŋa-m, i kaa pəsi na í la ma ifalv.

27 Ye wei i ta səŋəli i səm tesika na í təŋi-m, pöntv kaa pəsi na í la ma ifalv.

28 Ye mə taa nögölv caa kutuluŋv səsəŋkə ŋma, i cakí kə na í mayasi pə təna pə liŋitee nyəv, si i naa si i liŋitee ká tala-i yaa a kaa tala-i.

29 Təfə i kəŋ í tə kite suw, iləna í kpisi kv kuyv, na tēlaa kəə na pá wəŋi-i,

30 si halí yulv í su kutuluŋv na í kpisi kv kuyv na?

31 Mpv tətəŋə pə wəe, ye wulav nögölv i caa i yoonə wulav ləlv, i cakí kə na í mayasi teu na í ná si yoolaa iyisi naanəwa (10000) wei i wəna tə, i pəsəŋi na í yoonə i kolontu wei ílé i wəna yoolaa iyisi hiu (20000) tə, yaa i kaa pəsi.

32 Ye i nawa si i kaa pəsi, i kəsəŋi yəlaa ke kvtatəv kə na í tili si pá heeli i kolontu ke ləŋ si í yele təm nti, na pá sulí tiili na pá tayaní.

33 Tənaŋa Yesu tasa-wəŋe yögötvəv si: Mpv tətəŋə mə taa nögölv kaa pəsi na í la ma ifalv, ye pöntv í ta ləsi i konyuləv ke i nyəm təna təə.

Təm mpi pu waasəŋi pulv tə
(Matiyee 5:13; Maləki 9:50)

34 Təm ke puləv mpi pə waasəŋi tögö. Ama ye təm mpi pə ləŋ kəma na í si, pəpəŋe paa la na pə ləŋ iní í məli?

³⁵ Pələ tə pu waasəyi pulv. Paa n ηmusa haləm taa, paa n pəta hute taa, isu pa lə-wi paasi. Mpa pa wəna ləmayasəe tə pá ke ηkpaηη na təm tənə.

15

Heu kolepu təm (Matiyee 18:12-14)

- ¹ Lampuu mɔlaa na tətəlataa ləlaa pa pola Yesu kiη ke pa tənə si pa nu i təm.
² Tənaya pə ta maya Falisanaa na Iso Təm seyesəlaa na pa tə si, Yulv inə inu na tətəlataa pa cakəna, na i na-we pa təkəna.
³ Tənaya Yesu pəssa-we si:
⁴ Ye isu mə taa nəgəlv wəna heeη nté nunuwa (100), ilena i taa kuləm tə le, i kaa ye le pəgəlayafəi nunuwa ineyə nyutu tətəgəle na í tēe na í ssv kolepu inəyi pəekuyv haləna i na-i?
⁵ I naa-i mpv, ilena i laηle hulvmi teu, na í kpaγa-i na í həgəli.
⁶ I taku təyaya, ilena í yaa i cewaa na i cəlv i cəlv nyóma si: I kəə na má na-me tə yəli. Pə taya pulv, ma ná ma heu wei i ka lepa tə.
⁷ Ma heeliyi-me si m̄púgú pə wēe, ye isayav kulvm yelina i isayatu, laηhulvmle təkki Iso təyaya taa ké i tək ké, na pə kəli kvpama pəgəlayafəi nunuwa mpa pa feina taali nəgəlv tə.

Liyitee nyəgətv naanvwa taa leηkv lepu

- ⁸ Na í tasa lenti tətə si: Ye isu alv nəgəlv i ka wəna liyitee nyəgətv naanvwa, ilena kulvmnyv le, i mvsəyi fətəla ké, na í hasa i təyaya tənə na í taasi tətətete, haləna í kəə na í na-kv.
⁹ I naa-kuyv mpv, ilena í yaa i cewaa na i cəlv i cəlv nyóma na í tə si: I kəə na má na me tə yəli. Pə taya pulv, ma ná ma liyitee nyəgəlvnyv ηku ku lepa tə.
¹⁰ Ma heeliyi-me si m̄púgú pə wēe, ye isayav kulvm yelina i isayatu, Iso isətaa tillaa laηa hulvma teu ké.

Pəyaya ηka ka wakəla ka caa wənav tə

- ¹¹ M̄púgú Yesu tasa-weyē isə seev si: Apalv nəgəlv i ka wəna pəyalaa naale.
¹² M̄púgú səkpəlu nyəη təma i caa si í cəle-i pa wontu həgəlvnyv ηku inu i kaya i hiki pa caa inu i səm waali təgə kpaκpa. M̄púgú pa caa tala-weyē i wənav.
¹³ Pə lapa wēe naale, ilena səkpəlu nyəη pəeti i nyəm tənə, na í koti liyitee na í ssv nyutu təyutulu. I tala tənə ilena í ssv təkpaalətv lapv, na í təgə i liyitee tənə təpaipai.
¹⁴ I tēma a tənaya təgəv ke mpv, ilena nyəgəsv anaam nəgəlv í lu icate nté tə taa. M̄púgú i ssv wahala taa.
¹⁵ Tənaya i pola icate tv nəgəlv i kiη na í sələmi təmle. Ilena ílé i pona-i taale si í nyənəyi afanaa.
¹⁶ I nyula teu isu paa afanaa təgənaya mayamaya í təgə, ama i ta hiki.
¹⁷ Tənaya i caya na í kpaγa hūwēe na í mayasi i ti təm, na í tə si: Halu pá tə si ma caa təyaya taa kele təmle nyóma tək səsəm, na pá təkki na pá kpisiyi, na nyəgəsv náá kuyi maya cənə.
¹⁸ Maa kulí ké na má məli ma caa tē. Ma talaa ma heeli-i si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá tətə.
¹⁹ Pənente ma ta nəgəsəna si n̄ yaa-m nyá pəyalv. Ama nyənəyi-m teitei isu n nyənnyv nyá təmle nyóma tə.
²⁰ Tənaya i kulaa na í kpaγa mpaav si i kpeη i caa tē.
 I kəma í wəsəna təyaya, ilē i caa loosa-i kele, na i təm lapv-i pətətəle ke səsəm. Tənaya ílé i se ləη na í səηi-i, na í kpipi-i na í wayali-i.

²¹ Μρύγύ ι πῶγλυ ινι ι τῶμα-ι σι: Πααπα, μα πᾶντῆνα ἰσῶ, να μα πᾶντῆνα νυά τῶτῶ. Μα τα νᾶγῶσῆνα ἡ γαα-μ νυά πῶγᾶγᾶ τῶτῶ.

²² Τῆναγᾶ ι καα τῶμα ι πῶγᾶλαα σι: Ἰ κῶνα τοκο κυρᾶμπαη κε λῶη να ἰ σου-ι. Ἰ λεε-ι κukuule κε ι μπῶλε τῶῶ, να ντανῆκπαλα κε ι νῶῆεε τᾶα.

²³ Ἰ κῶνα τα ναυ wei ινι ι wῆνα nim κε teu τῶ να ἰ kv, να τῶ λα τῶγῶναγᾶ κυρᾶηκα.

²⁴ Μα πῶγᾶλυ ινε πῶ we ἰσυ ι σῆραγᾶ να ἰ fe. Ἰ ka lepaya na má hii-ι. Τῆναγᾶ pa nika acima τῶγῶυ κε κρακπαα.

²⁵ Πῶ lakaya μπυ τῶ, πῶ pamna πῶγᾶλυ σῶσῶ νᾶά wῆνα τααε. Ἰέ ι κῶμα ἰ luna τααε να ἰ wῶsῆνα τῶγᾶγᾶ, ἰlena ἰ nu soo na paale πῶ haηa kauu.

²⁶ Τῆναγᾶ ι γαα ι τᾶμλε νυῶμα τᾶα νᾶγῶλυ, να ἰ πῶῶσι-ι σι: Pepe lapa na πῶ haηa μπυ?

²⁷ Ἰlena ἰέ ι cῶ-ι σι: Νυά neu ἰέ ι mῶλῆνα, να mῶ καα kv τα ναυ wei ινι ι we nim κε teu τῶ. Μπι τῶ ι tasa-ι ναυ να ι alaaῶγᾶ τῶ πῶ τῶῶ.

²⁸ Μρύγύ ι πῶγᾶλυ σῶσῶ ινι ι mv πᾶάνᾶ να ἰ kisi τῶγᾶγᾶ σουυ. Ἰlena ι καα lu na ἰ πῶῶι-ι σι ἰ σου.

²⁹ Τῆναγᾶ ι τῶμα ι καα σι: Νυῶni, πusi παγᾶλε ntῶ ma halῶγῶι νυά τααε, να n γῶγῶτα nti maα κρεεσῶγῶι. Να παα κυγᾶkv κῶλυμῶγῶυ n ta tῶnta σι, ooo ma πῶγᾶλυ, κπαγᾶ pinaya κανε, να νυά na νυά τααπαλαα ἰ levelina.

³⁰ Νυά πῶγᾶλυ κῶμα τῶ, n ka yeλε τα ναυ wei ινι ι we nim κε teu τῶγῶ κυγῶυ na? Πῶyeλε ινι ι κπαγᾶna νυά wῆनाव τῆνα τῆραι, να ἰ polo na ἰ wakῶλῆνα acacaale.

³¹ Τῆναγᾶ cece cῶ-ι σι: Μα pu, νυά we ma kin κῆ tam κῆ, να πῶ τῆνα mpi ma ti τῶ νυά τῆνα τῶτῶ.

³² Πῶ mvna τῶ λα acima κῆ na τῶ γῶῶι. Νυά neu ινε, πῶ we ἰσυ ι σῆραγᾶ να ἰ fe. Ἰ κά lepaya na ma hu-ι.

16

Tῶmle tv layatv tῶm

¹ Μρύγύ Yesu σεε ι ifalaa κε ἰσῶ σι: Apaly tonη tv νᾶγῶλυ ka wῆnna tῶmle tv νᾶγῶλυ wei ι niη taa tonη tv ινι ι mῶλῆνα ι wῆनाव τῆνα na ἰ tv τῶ. Τῆναγᾶ γῶλαα polaa na pá mayana tonη tv ινι na pá heeli-ι σι: Νυά tῶmle tv ινι ι wakῶλῶγῶι νυά wῆनाव κῆ.

² Τῆναγᾶ tonη tv γαα ι tῶmle tv na ἰ πῶῶσι-ι σι: Nti nti ma nukῶι σι n lakῶι τῶ, τῶ we tampana γαα πῶπῶtv? Ama maα lῆσι-η ma tῶmle taa. Μπυ τῶ, κεεσι-μ ἰsῆna νυά tῶmle yaasi lapa τῶ na πῶcῶ ἡ tee νυά νυῶηkv.

³ Μρύγύ tῶmle tv ινι ι cayaa na ἰ huv ι taa σι: Tacaα lῆsῶγῶι-μ tῶmle taa τῶ, nteyeλε maα la ἰλε? Anῶ ma kaa πῶσι halῶm. Πῶyeλε pala lapv ná we fεεε.

⁴ Εεηεε, ma νυῶμά nti maα la, na pá κῶμα na pá τῶγῶni-μ, má taa lan γῶλαα mpa paα τῶκῶι-μ τῶ.

⁵ Τῆναγᾶ ι γαα mpa mpa paα wῆνα ι καα κε κᾶmle τῶγῶ κῶλυμ κῶλυμ, να ἰ πῶῶσι kancaalaya νυῶη σι: Ἰsῆnaya n wῆνα ta caα κε κᾶmle?

⁶ Ἰέ σι, Olifinaα nim tonoonaa nunῶwa (100) κε ma wῆνα-ι κᾶmle. Τῆναγᾶ tῶmle tv ινι ι heela-ι σι: Nn naα πῶ takῶlaya ntῶ, caya λῶη na ἡ ηmaa σι nim tonoonaa nule na naaῶwa.

⁷ Ἰ yela ἰέ na ἰ ηmaa lῆlv τῶ σι: Na νυά se, ἰsῆnaya νυά νυῶnte weε? Μρύγύ ἰέ ι cῶ-ι σι: Τῶγῶναγᾶ pee saakῆnaα nunῶwa (100). Ἰlena ἰ heeli ἰέ σι: Nn naα πῶ takῶlaya ntῶ, ηmaa σι τῶγῶναγᾶ pee saakῆnaα nunaasa.

⁸ Μρύγύ tonη tv ινι ι sama ι tῶmle tv ἰsayav ιnῶγῶι ι layatv τῶῶ. Πῶ taya pulv, antulinya ινε ι γῶλαα wῆνα νυῶm κε ἰsῆna pa lakῶna tῶma τῶγῶ, na πῶ κῶλι mpa pa ta κε antulinya ινε ι νυῶma τῶ.

⁹ Μρύγύ Yesu tasa-weγε heeluyu σι: Má, ma heeliyi-me σι ἰ κπαγᾶ wῆनाव ηku ἰ wῆνα ate cῶne τῶ na ἰ lana na ἰ hiki τααπαλαα, na πῶ κῶμα na ἰ lan-wi pa mv-meγε icate nte τῶ we tam τῶ τῶ τῶ taa.

10 Wei í te sækpetu taa, mpv uní tətəyɔ ı te səsəəntv taa. Na wei ı ta te sækpetu taa, mpv uní tətəyɔ ı kaa te səsəəntv taa.

11 Ye í lapa cakəli cakəli na atə cəne wənav, pa kaa nəki-meyə isətaa nyəm ke cəlvv.

12 Ye í ta pəsı ləlv nyəm təkvyv ke teu na tampana, leyə í ká hiki mə mayamaya mə niŋ nyəm.

13 Təmle tv kaa pəsı na í kpi yəlaa naale na í laki pa təma. Ye ı kpəpa mpv, ı ləmayasəe kəŋ a wəe ləlv təə kə, na í yele ləlv. Yaa ntanyı, ı paasəna ləlv na í kisi ləlv. Mə ı kaa pəsı na í kpi Isə na liyitee na í təŋ mpv.

*Yesu kvheelitu ke Falisanaa
(Matiyee 5:31-32; 11:12-13; Maləki 10:11-12)*

14 Falisanaa nu təm ntı tə təna, ılena pá wonŋ Yesu. Pə taya pulv, mpe paa wəna liyitee kətəi kə.

15 Tənya Yesu təma-wə sı: ı laki sı yəlaa í nyəni-meyə tampana nyəma. Ama Isə nyəma mə lotu taa hūwəe. Pə taya pulv, mpi yəlaa ná nyənəyi səsəəm tə, Isə isəntaa pəle pə ta ke pulv.

16 Moisi kusəsutu na Isə kuyəyətutu teləsəlaa kəŋmanmaatv lapa tə waatv haləna Isə lvm səlv Yohaani náá kəə. Pə kraɣav waatv unı təyɔ pa svv Isə Kawulaya Laapaalı Kəpaŋ təm kpaalvyv, na paa wei ı lukəna isəle kusəemle sı í svv Kawulaya ŋke ka taa.

17 Isətənyv na atə pə tsev ta tala katə ke Isə təm taa təmiya kulumaya saalvyv.

18 Ye yulv təyənə ı alv na í kraɣa kəfalv, ı lapa wasəŋkalətə kə. Ye pa kisa alv na nəyəl v náá təŋ na í kraɣa-ı, pvntv lapa wasəŋkalətə kə.

Apalv toŋ tv na Lasaa pa təm

19 Apalv toŋ tv nəyəl v ı ka wəna, na í suuki liyitee wontu tənyənənyəni ke teu. Paa ifemle nte leleŋ taa kə ı wəe, na í təkı təyənaya kəpaŋka.

20 Pə kaası kuyəntv nəyəl v ı ka wəe tətə, na pá yaa-ı sı Lasaa. ı təna isəntə tə hiŋ kə, na ı həntaya toŋ tv unı ı təyaya nəyɔ.

21 Na í taŋaa sı, ye toŋ tv unı ı kəma na ı təkı ı təyənaya na cəyələsi hotı atə, ıle ı təəsı na í təyɔ. Haləna hası mayamaya kəŋaya na sı niisiyi kənyəntv unı ı hiŋ taa.

22 Tənya kənyəntv unı ı kəma na í sı, na isətaa tillaa kraɣa-ı na pá pona-ı Apələham cəlyə aləsanna taa. Məpəyət toŋ tv unı ı kəma na í sı tətə, na pá pimi-ı.

23 Na í svv wahala taa kə atətəle taa təna. Tənya toŋ tv teka ı ıse na í loosi Apələham, na Lasaa caya ı kəŋkəŋ taa.

24 ılena í wuli na í yaa sı: Hai ta caa Apələham, nyəni ma pətətəle na ń tili Lasaa na í lii ı mpəle nəyɔ taa kə lvm, na í tosi ma nsəmlə təə na pə tu niyiti-m niyituyv mayamaya. Pə taya pulv təə, pə haŋa-m kəkə kanə ka taa kə pə tu fei.

25 Tənya Apələham cə-ı sı: Ma pəyalv, təəsı sı, n ka wəv atə tə, n təyɔ nyá leleŋ ke teu, na Lasaa ıle ı təyɔ nyan kə pə tu fei. Nəəwə kele pə tala ıle ı leleŋ sı ı lanle í həe, na pə tala nyá wahala.

26 Pəle pə paası tá na-mə tá hək v wə pəyət ke yem təlemm, ŋku kv luman na kv walası fei tənya tə. Mp v tə, yulv kaa pəsı na í lu cəne na í polo mə kiŋ, na mə cəlv tv kaa pəsı na í lu na í kəə tá kiŋ cəne.

27 Məpəyət toŋ tv unı ı tasa-ı yəyətvyv sı: Taca la suulu na ń tili Lasaa ke ma caa təyaya taa.

28 Ma wəna newaa ke kakpası ke təna. ı polo na í kpaalı-weyə teu, na pəle pá taa kəə pá tasa wahala ıne ı taa kə svv tətə.

29 Məpəyət Apələham cə-ı sı: Ye kpaalvyv ke pa caa, Moisi na Isə kuyəyətutu teləsəlaa pa wəe ıle, pá nuna pəle.

³⁰ Tənaɣa toŋ tɔ tɔma sɪ: Aaɪ hai, ta caa Apələham. Ye isu atetvnaa taa nəɣəlv ka mələna na í mayana-we, paa layasa təntɛ.

³¹ Apələham tasa-i heeluyɔ sɪ: Ye pa kpeesa Moisi na Isə kuyəɣətvɔ teləsəlaa pa tɔm, paa atetvnaa taa nəɣəlv ka pona, pa kaa tɔna.

17

Lɛlv tusuyɔ sɔɣəntɔ

(Matiyee 18:6-7,21-22; Maləki 9:42)

¹ Ḿpóyó Yesu tɔma ɪ ifalaa sɪ: Mpi pu tusi yəlaa ke isayətv taa tɔ pə kaa laŋ. Ama ye pə cəpa wei na í la na ɪ tɔɣəntəle la isayətv, pɔntɔ ká na.

² Ye yɔlv inɪ ɪ ká la na piya sənɛ sɪ taa nakəli pəntɪ, pə nəɣəsəna pá tɔ pɔntɔ luyɔ tɛɛ ké namle na pá tɔsɪ-i tɛŋku taa.

³ ɪ la laakali.

Ye nyá tɔɣəntəle lapa-ŋ isayətv, yaa-i na ń hɔli-i sɪ ɪ lapa mpi tɔ pə fɛɪ teu. Ye ɪ tisaa na í layasɪ ɪ kulapɔtv, n kv-təɣɪ nyá taa təkpataa.

⁴ Ye wɔle kulɔmtəle taa ɪ pəntəna-ŋ tɔm naatosompəɣəlaya, na í kəŋ tam na í wiiki sɪ ma pəntaa ké, n ká hɔli-i suulu ké.

Taa tɛmnav ke Isə

⁵ Ḿpóyó tillaa tɔma Tacaɔ sɪ: La na ta taa tɛmnav ke Isə səsɪ.

⁶ Tənaɣa Tacaɔ cəwa sɪ: Isəna í tɛmna Isə ké mə taa tɔ ye pu tu tala isu səsəɣa pile ke yasəlaya, paa tɔyɔ ŋku kv səŋa isəntə tɔɣə í tɔma sɪ: Kpɛsɪ təna na ń polo ń səŋ tɛŋku taa, pə laki ḿpóyó.

Təmlɛ tɔ kvlapəle

⁷ Mə taa awe wɛna yom na í haləɣɪ ɪ tawa na í tiikiyi ɪ kalakəŋ, na í luna taale ke kprakpaa, na pɔntɔ paatəna-i heeluyɔ sɪ: Kəɔ ləŋ na ń caya na ń niki tɔɣəv?

⁸ Aaɪ, ɪ təŋɪ-i ké sɪ: Saa-m, ilɛna ń layasɪ nyá wontu na ń kəŋna-m tɔɣənaɣa, na má tɔɣə na má nyəɔ. Maa haɣaa ilɛ, nyaa caya na ń tɔɣə na ń nyəɔ.

⁹ ɪ ká nəki-i sɛɛv sɪ ɪ lapa mpi ɪ tɔma-i sɪ í la na í la tɔ?

¹⁰ Mpu inɪ tətɔɣə na mɛ, ye í kəma na í tɛ mpi Isə ka tv-mɛ tɔ pə lapv, í tɔ sɪ: Tə ké təmlɛ nyəma ke yem ké, nti pu wɛɛ sɪ tɔ la tɔ, tɔ tike ke tɔ lapa.

Tənyɔv təɔ asilima kvətəŋ nyəma waasvɔv

¹¹ Yesu kulaa na í puki Yosalem, ilɛna í təŋna Samalii na Kalilee pə hɛkv taa.

¹² ɪ sɔvkaya ɪcatɛ natəli tɔ taa, ilɛna tənyɔv təɔ asilima kvətəŋ nyəma napəli pá tɔ na pá suli-i. Pa wɛ yəlaa naanvwa. Ḿpóyó pa səŋa pooluŋ,

¹³ na pá kpɛɛsɪ-i sɪ: Tacaɔ Yesu, wii tá pətəɔtəle.

¹⁴ Tənaɣa Yesu na-we ilɛna í tɔ-we sɪ: ɪ polo na kətəlaa wiili-mɛ.

Asilima kvətəŋ nyəma təŋna pote, ilɛna pə waa-we.

¹⁵ Pa taa lɛlv nawa sɪ pə waa-i mpu, ilɛna í mələna ɪ waali ke kprakpaa, na í saŋ Isə na nəɣə səsəɣa.

¹⁶ Ḿpóyó ɪ hota Yesu tɛɛ na í sɛɛ-i sɪ í na təmlɛ. Apalv wei ɪ mələ mpu na í sɛɛ Yesu tɔ, ɪ ké Samalii tv.

¹⁷ Tənaɣa Yesu tɔma sɪ: Pə taya asilima kvətəŋ nyəma mpe pa naanvwa hikina alaafəya? Na pəɣəlayafɛɪ naanvwa inɛ ɪ wɛ le?

¹⁸ Isu pa taa nəɣəlv ta tu toosi kɛle sɪ ɪ mələɣɪ na í sɛɛ Isə ké í na təmlɛ, ye pə taya kpai tv inɛ ɪ paasi?

¹⁹ Ilɛna Yesu heeli asilima kvətəŋ tv sɪ: Kuli, n tɛma Isə na nyá taa tɔ ɪ yɛlaa na ń hiki alaafəya.

Isə Kawulaya kəntɛ tɔm

(Matiyee 24:23-28,37-41)

20 Μπόγύ Falisanaa pɔɔsa Yesu si: Pɔlee kɛle pu tala Iso Kawulaya tɔɔɔɔ ɔle? Tɔnaya Yesu cɔ-wɛ si: Pɔ taya si Iso tɔki i Kawulaya na yɔlaa naa tɔkeele se.

21 Pɔ taya ɔsu paa yɔɔɔti si ka wɛ cɔnɛ yaa hatoo tɔna. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, i nyi teu si Iso tɔɔna i Kawulaya tɔɔɔɔ kɛ mɔ hɛku taa.

22 Yesu tɛma mɔpɔgɔ yɔɔɔtɔgɔ, ɔlena i heeli i ɔfalaa si: Pu kɔɔ na mɛ i nyuli si Yulɔ Pɔyaya mɔ ma kɔyakɔ i kɔɔ na i na-kɔ. Ama i kaa na.

23 Paa heeli-mɛ si i paasɔna hatoo tɔna, yaa i paasɔna cɔnɛ. Ama mu taa polo si i pɛɛkɔgi.

24 Yulɔ Pɔyaya mɔ ma kɔyakɔ wule pu la kɛ ɔsu teu nyɔɔɔsɔgɔ tɔɔmɛɛɛ na pɔ nɔ na pɔ cɔɔ antulinya tɔna tɔpɔi tɔgɔ.

25 Ama maa tɔgɔ kɔnyɔɔn kɛ sɔsɔm, na tɔ kɔfalanɔ yɔlaa panɛ paa lɔ-m tɔkɔpataa.

26 ɔsɔna pu lapa Nowee pɔɔle taa tɔ, mpɔ unɔ pɔ mayamaya pu lana Yulɔ Pɔyaya mɔ ma kɔyɛɛn taa.

27 Pɔ kɛɛsa Nowee wɛɛ anɔ a taa tɔ, pɔ tɔkaya kɛ na pɔ nyɔɔki, na pɔ haaki tɔmaya alaa na pɔ kɔkɔkɔgi mpɔ yooɔ, halɔna kɔyanɔku Nowee sɔɔ atakaa pɔɔɔɔɔgɔ sɔsɔɔɔ taa na pɔ yeɛ-wɛ, na lum kɔɔ na pɔ tɔgɔ pa tɔna tɔpɔi tɔ.

28 Pu la teitei kɛ ɔsu pu lapɔ Lɔɔti pɔɔle taa tɔ. Pɔ tɔkaya mɔpɔgɔ na pɔ nyɔɔki, na pɔ pɛɛtɔgi na pɔ yakɔ, na pɔ halɔgi tawa na pɔ ɔmaaki kutulɔnɔ.

29 Ama kɔyanɔku Lɔɔti lu Sɔtɔm tɔkɛɛ tɔ, asimti na kɔkɔ pɔ luna ɔsɔta tɔyooɔ ɔsu teu, na kɔ nyaya pa tɔna tɔpɔi tɔ.

30 Kɔyanɔku Yulɔ pɔyaya mɔ maa kɔɔ tɔ, mpɔ pɔ mayamaya pu lana.

31 Pɔ wule ntɛ ye pɔ mayana yulɔ wɛ kutulɔgɔ pata tɔɔ na i wontu wɛ tɔyaya taa, pɔntɔ i taa tɔ si i tiiki na i sɔɔ tɔyaya na i kɔpaya i wontu nti tɔ wɛɛ tɔ. Na ye pɔ pamma taale kɛ i wɛɛ, i taa tɔ si i mɔlɔgi tɔyaya.

32 I tɔɔsi Lɔɔti alɔ tɔm.

33 Wei i pɛɛkɔgi i weesɔgɔ tɔcututu i tɔɔna sɔpɔ kɛ. Na wei i lapa i tɔgi awusa, unɔ i kɔ hikina weesɔgɔ.

34 Pɔ wule ntɛ pɔ ahoo, pu pana yɔlaa naale hɔnta nyɔalɔgɔ kɔlɔmɔgɔ tɔɔ, na pɔ kɔpaya lɛɔ, na pɔ yeɛ lɛɔ.

35 Pu pana alaa naale wɛ nama tɔɔ, na pɔ kɔpaya lɛɔ na pɔ yeɛ lɛɔ. [

36 Pu pana apalaa naale wɛ taale taa, na pɔ kɔpaya lɛɔ na pɔ yeɛ lɛɔ.]

37 Μπόγύ i ɔfalaa pɔɔsa-i si: Tacaɔ, leyɛɛ mpɔ unɔ pu la ɔle?

Tɔnaya Yesu cɔ-wɛ si: Timpi pulɔ sɔpa na pɔ hɔntaa tɔ, tɔnaya yɛpɛlekunaa kɔtiyi.

18

Alɔ leelu na wulav pa tɔm

1 Yesu caa i hɔli-wɛ si pɔ sɔlɔmɔgi Iso kɛ tam, pɔ taa tɔ si pɔ nu-wɛ, ɔlena i sɛɛ-wɛyɛ ɔsɔ inɛ si:

2 Wulav nɔɔɔɔɔ i ka wɛnna ɔcatɛ natɔli tɔ taa, i paa fɛina Iso. Pɔyɛɛ u nyɔnɔgi yulɔ si i kɛ pulɔ.

3 Pɔ pamma alɔ leelu nɔɔɔɔɔ naa wɛ ɔcatɛ ntɛ tɔ taa, tam kɛ i pukaya i kin na i sɔlɔmɔgi-i si i waasi-i. Si nɔɔɔɔɔ tɔkɔna i ɔsɛ, na i caa si i waasi-i.

4 Paa alɔ unɔ i puki tam kɛ mpɔ tɔ, wulav unɔ i kisa-i nunav. Pɔ waali kɛ i mayasa i taa si: Anɔ ma paa fɛina Iso, pɔyɛɛ maa nyɔnɔgi yulɔ si i kɛ pulɔ.

5 Ama ɔsu leelu inɛ i kɔɔɔgɔ tam na i pɛkɔlɔgi-m tɔ pɔ tɔɔ, maa paasɔna i tɔm na mɔ waasi-i. Tɛfɛ i ka kɔɔ ɔsɔnɔgɔ tam kɛ na i cɔɔsɔgi-m.

6 Μπόγύ Tacaɔ tasaa si: I ta nu nti wulav ɔsɔgɔ inɛ i yɔɔɔta tɔ taa?

7 ɔle Iso kɔ yelina nteyɛ waasɔgɔ kɛ mpɔ i lɔsaa na pɔ wiikina-i ilim na ahoo tɔ? I kɔ la kaninika na pa sɔnav na?

⁸ Ma heeliyi-me si: Iso ká tayanı pa tım ke lın tılev. İle waatu wei Yılv Pıyaya ma maa koo tı, maa mayana ate cıneye yelaa mpa pa tımna Iso ke pa taa tıyale yee?

Falisa na lampuu mılv pa Iso sılımvıy

⁹ Yelaa lelaa ka tema pa taa tıkpataa sı mpe pa kena kıpama ke Iso isentaa, halına pá nyanıyıl lelaa ke yem. Mıpyıy Yesu see-weye iso sı:

¹⁰ Yelaa naale kpana Iso tıseele taa ke Iso sılımvıy. Lılv ke Falisa na lılv ke lampuu mılv.

¹¹ Mıpyıy Falisa sına ı mpa na ı sılımvı Iso sı: Iso nyana tımlı. Pı taya pulv tı, ma feı ısu yelaa lelaa wev tı. Pele pa ke ımulaa na asayaa na wasıkalına ke. Pıccı ma feı ısu lampuu mılv ıne ı wev tı.

¹² Cımaası na cımaası, kuyeyı naale naaleye ma hıkeı nıyı. Na pı tına mpi ma hıkyıl tı, ma lıseyıl pı hıyılın naanıwa taa kılımvıy ke na má ha-ı.

¹³ Mıpyıy lampuu mılv ná cısa kpeını na ı kama nyıy na kusıy feı, na ı tıkeı nın sı: Hai Iso, ma ke ısayı ke, wıı ma pıttıle.

¹⁴ Ma heeliyi-me sı Iso na apılv ıne pa tıyanaa, na ı kılı na ı kpe. Ama ı na Falisa pa ta tayanı. Pı taya pulv tı, wei ı hın ı tı, pa tııı-ı. Na wei ı pasıyıl ı tı, pa kusı ı nyıy.

Pıya sıkpıı kıpantı koolıy

(Mıtyee 19:13-15; Malıki 10:13-16)

¹⁵ Yelaa pıyana pıya sıkpıı tıtyı Yesu sı ı tını sı tı ke nın. Ama Yesu ıfalaa na yelaa mpe ılena pá kalına-we.

¹⁶ Tınaya Yesu yelaa na pá kptına pıya ke ı kın, na ı tı-we sı: ı yele na pıya koo ma kın, ı taa kayatı-sı. Pı taya pulv tı, mpa pa we ısu pıya tı, mpe pa tına Iso Kawulaya.

¹⁷ Ma heeliyi-meyı tampana sı, ye wei ı ta pıı ısu pıyaya na Iso tıyı ı tı ke kawulaya, pıntı kaa la kawulaya ıke ka tı ke pa pıccı.

Yılv tın tı tım

(Mıtyee 19:16-30; Malıki 10:17-31)

¹⁸ Tınaya Yıta nyıma nyıy tı nıyıl ı pısa Yesu sı: Tıcaa kıpın, pepeye pı we sı maa la ılena má hıı weesıy ıku ku tın tı?

¹⁹ Mıpyıy Yesu cı-ı sı: Pı lapa ıına na ı yaa-m kıpın? Nıyıl ta ke kıpın ye pı taya Iso tıke tıkon.

²⁰ Ntın n nyıma ntı pa sıwa sı: Taa la wasıkalıtı, taa ku yılv, taa ımulı, taa suu lılv ke tım. Se nyı caa na nyı too.

²¹ Tınaya apılv tın tı ı cıwa Yesu sı: Ma tıka kusıtıv ntı tı tınaya hatoo ma pıcaatı ke.

²² Yesu nu mpıv ılena ı tımvı-ı sı: Ama kılımtı tıke tıkon kaasına-ı lıpv. Polo ı pıı pı tına mpi n wına tı na ı tala kınıntına ke pı lıyıtıe, na cele ı sıv tın ke ıttı. ı tema mpıv pı lıpv ıle n koo na ı tıı-m.

²³ Apılv ıne ı nu tım tıne, ılena ı lınle wakılı tıtyıtıy. Pı taya pulv tı, ı ka wına ke pı tı feı.

²⁴ Yesu nawa sı apılv ıne ı lınle wakılaa, ılena ı tı sı: Ama lıyıtıe nyıma Iso Kawulaya sıvı we katı pı tı feı.

²⁵ ıına mpi pı we yoooyoo ke katı sı ı sıvna pınyılaya pıyıy na ı lu tı, mpıv tıtyı pı we lıyıtıe tı ke katı sı ı sıv Iso Kawulaya taa, halı pı tı tıe mpıv.

²⁶ Tınaya mpa pa cıyaa na pá nukı ı tım tı, pa tıma sı: İle awe ká tılına nıeyı-tı?

²⁷ Mıpyıy Yesu cıwa sı: Mpi yelaa tın sı pı feı pııyıtı tı, Iso kın tılev ke.

28 Μπόγύ Piyee nəɣə təkpaɔ si: Təu, ta yela pə təna təkpaɔa ké na taa hu nyá waali.

29 Μπόγύ Yesu cə-wε si: Ma heeliyi-meɣe tampana təu si, ye nəɣəlv yela i təyaya yaa i alv, yaa i taalvnaa yaa i kəɣənaa yaa i newaa, yaa i nyəma yaa i piya ke Iso Kawulaya nyuvu təu,

30 pu ha pɔntv na pə kəli m̀póγú pə kraɣav nəɣnəu tə. Pəyele i səm waali i ká wεna weesuɣu ŋku ku tɛɲ tə.

Yesu səm na i fem pə təm tətə
(*Matiyee 20:17-19; Maləki 10:32-34*)

31 Μπόγύ Yesu yaa i ifalaa naanvwa na naaleɣe i kin, na í heeli-wε si: Təu, tə kraa Yosalem keɣe. Pə təna mpi Iso kuyəɣətvv teləsəlaa ka ŋmaawa si pu maɣana Yvlv Pəyaya má tə, tənaya pu la.

32 Paa tv-m ma ta nyi isənaa ninj taa. Pəle paa paana-m, paa tvv-m, paa tə-m ntayama.

33 Paa casa-m hikasi, paa kv-m. Ama kuyeeɲ tooso wule, maa fe.

34 Ama Yesu ifalaa ta cekəna təm nti. Təm nti tə huwεε tεε pa təu ké, ile pa ta tu nyəm mpi pə təm Yesu yəɣətaa tə.

Yesu kuliyi yvlvm nəɣəlv i use
(*Matiyee 20:29-34; Maləki 10:46-52*)

35 Yesu kəma na í kreɣetəna Yeliko ile, sese yvlvm nəɣəlv i ka caya mpaav nəɣə nté na í laki pala.

36 I nu yəlaa samaa tan na pá tεeki, ilena í pəəsi si: Pepe lapa ye?

37 Μπόγύ pa heela-i si: Nasaleti Yesu tεekəna.

38 Tənaya i koo səsəm si: Tafiiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

39 Mpa paa tεe nəɣə tə, pəle pa kaləna yvlvm na pá heeli-i si: Su. Ama ílé i səsə kouu ke səsəm si: Tafiiti Pəyaya, nyəni ma pətətəle.

40 Μπόγύ Yesu səɲaa, na í tə si: I kəna-i ma kin. Yvlvm tala Yesu kin, ilena Yesu pəəsi-i si:

41 N caa má la-ŋ we? Yvlvm cəwa si: Taca, ma caa ké si ní la na má naaki isu maa wεv ma wule taa tə.

42 Tənaya Yesu təma-i si: Təu, naa ile, nyá taa temnav ke Iso waasa-ŋ ke.

43 I svv nav nté tənε inəɣi kraakraa, na í təɲəɣi Yesu na í saɲ Iso. Samaa təna ná mpv, ilena pá svv Iso ké sam tətə.

19

Yesu na Sakee pa təm

1 Μπόγύ Yesu svv Yeliko, ilena í fayana icate taa na í tεeki.

2 Apalv nəɣəlv i ka wε tə təna, na pá yaa-i si Sakee. Apalv unv i kəna lampuu mvlaa səsə, na i ka pilaa ké.

3 I caakaya si í nyi wei pa yaa si Yesu Yesu tə. Ama i topulvɲ təu i taa pəsi na í na-i. Mpi tə, samaa nyəkəa ké.

4 Μπόγύ Sakee tεe nəɣə na í kraɣa asewa, na í polo na í kra tvɣv nakvli kv təu, si Yesu í tεekəna kv tεe ile i na-i.

5 Yesu kəma na í tala təna, ilena í teki i use na í təm-i si: Sakee tii təcav, saɲa nyá təyaya ke maa caya.

6 Μπόγύ Sakee tii kraakraa, na í mv Yesu na lanholvmlε.

7 Pa təna mpa pa ná mpv tə pə ta maɣa-wε, ilena pá tan si: Halv yvlv isayav tεyεle i kolaa í polo.

⁸ Pa tala tɔyaya taa, ɔlena Sakee kuli na í heeli Tacaá si: Tacaá, ma seee, maa fayá ma kɔpam ke cali na má ha kɔnyɔntɔnaa. Ye maa muɔula nɔɔlɔ na má tɔɔ ɔ liyitee, maa fehi pɔntu ke pə tɔm liyiti.

⁹ Tənaɔa Yesu tɔma si: Saŋa tɔyaya kanɛ kele ka nyɔma ná nyɔɔ nte. Pə taya pɔlɔ, Sakee maɔamaɔ ná ké Apələham pɔyaya tɔtɔɔ mee.

¹⁰ Yulɔ Pɔyaya má ma kɔmaɔa si ma pɛekɔɔ mpi pə lɛpa tɔ na má ya pə nyɔɔ.

*Timpi pə wee tɔ tənaya pə sɔsɔɔɔ
(Matiyee 25:14-30)*

¹¹ Mɔpɔɔ Yesu tasa mpa pa nu tɔm nti ɔ yɔɔtɔa tɔɔ ɔsɔ seeɔ. Pə taya pɔlɔ, pa kɔpɛtəna Yosalem tɔ, yələa huɔkaya si ntanyi ɔsɔ ká suɔ Kawulaya tɔɔ ke tənɛ inɔɔi kɔakɔaa na pá ná.

¹² ɔsɔ wei ɔ see-wee tɔɔle si: Kawulaya tɔyaya taa awulumpu nɔɔlɔ ɔ kuləna na í polo tetu pooluɔ nyəntu si pá tu-ɔ kawulaya, na pə tɛma ɔle ɔ mɔli.

¹³ ɔ caakaya tɛɛ, ɔlena í yaa ɔ tɔmlɛ nyɔma naanɔwa, na ɔ tala-weɔɔ liyitee nyɔɔlɔɔ nyɔɔlɔɔ ke pa nyɔɔ tɔ. Na í heeli-wee si: ɔ taatəna liyitee anɛ, hali má polo má kɔ.

¹⁴ Ama ɔ ɔcatɛ nyɔma luyɔ ná fei-ɔ, ɔlena pá kɔsi tillaa si pá polo pá heeli-wee si: Tu caa si apalɔ inɔ í la ta wulav.

¹⁵ Pa tu apalɔ inɔɔi kawulaya ŋke, ɔlena í kuli na í mɔli ɔ ɔcatɛ taa. Mɔpɔɔ ɔ kɔta ɔ tɔmlɛ nyɔma mpa ɔ ka cɛla liyitee tɔ, si ɔ naa ɔsəna ɔsəna pə see-wɛnaa tɔ.

¹⁶ Mɔpɔɔ kancaalaya nyəŋ kulaa na í tɔ si: Tacaá, pə see-m liyitee nyɔɔtɔ naanɔwa ké nyɔɔlɔɔ ŋku n ka cɛla-m tɔ kɔ tɔ.

¹⁷ Tənaɔa wulav tɔma-ɔ si: Pə wee teu, n ké tɔmlɛ tu kɔpaŋ ké. Timpi ɔsu n lapa teu ke pəcɔ nyəm taa ɔsəntɔ tɔ, n ká tɔɔ acalɛ naanɔwa tɔ ké kawulaya.

¹⁸ ɔlena naalɛ nyəŋ náá kuli na í tɔ si: Tacaá, pə see-m liyitee nyɔɔtɔ kakpasɔ ke nyɔɔlɔɔ ŋku n ka cɛla-m tɔ kɔ tɔ.

¹⁹ Tənaɔa wulav tɔma ílé si: Nyaa tɔɔ acalɛ kakpasɔ tɔ ké kawulaya.

²⁰ Tɔmlɛ tu lɛlɔ ná kulaa, ɔlena í tɔ si: Tacaá, nyá nyɔɔlɔɔ ŋku n ka cɛla-m tɔɔlɔ. Ma hɔka-kɔɔ saalaya taa ké na má su.

²¹ N wee-m sɔɔntu ké. Pə taya pɔlɔ, n ké yulɔ katɛ tu ké. N ta su mpi tɔ mɔpɔɔ n kɔakɔɔ, na timpi n ta tuu tɔ tənaya n kɔŋ.

²² Tənaɔa wulav tɔma-ɔ si: N ké tɔmlɛ tu ɔsəɔv ké, nyá maɔamaɔ nyá kɔyɔtɔtu ke ma kɔɔna nyá tɔm. N ka nyəma teu si ma ké yulɔ katɛ tu, na mpi ma ta su tɔɔ ma kɔakɔɔ, pəcɔ timpi ma ta tuu tɔɔ ma kɔŋ.

²³ ɔle pepe tɔ ké n taa tu ma liyitee ke panci taa? Ma kɔma ɔsəntɔ tɔ, maa maɔana pə see a tɔ na má kɔntɔ na má mu.

²⁴ Mɔpɔɔ ɔ heela ɔ cɔlɔ nyɔma si: ɔ lɛkɔ liyitee nyɔɔlɔɔ ŋkɔɔ ɔ nin taa, na í sɔsɔ nyɔɔtɔ naanɔwa tu.

²⁵ Tənaɔa pɛle pa cɔ-ɔ si: Tacaá, ke ílé ɔ wɛna naanɔwa?

²⁶ Mɔpɔɔ wulav cɔ-wee si: Ma heeliyi-me si timpi pə wee tɔ tənaya pə sɔsɔɔɔ. Ama wei ɔ feina pɔlɔ tɔ, paa pəciimaɔa ké ɔ wɛna, paa lɛkɔ ké.

²⁷ Tɔv, í kəna ma kolontuna mpa pa kisaa si má taa tɔɔ pa tɔ ké kawulaya tɔɔ cənɛ, na í kɔ-wee ma ɔsəntaa.

*Yesu cayav ke kɔpaɔa
(Matiyee 21:1-11; Maləki 11:1-11; Yohaani 12:12-19)*

²⁸ Yesu tɛma mɔpɔɔ yɔɔtɔɔ, ɔlena í tɛɛ nɔɔ na í pukina Yosalem.

²⁹ Pa kɔma pa kɔpɛtəna Petafasɔ na Petanii na Olifinaa pɔɔ, ɔlena í tili ɔ ifalaa taa naalɛ si:

³⁰ ɔ polo ɔcatɛ nte tɔ wee nɔɔ tɔ cənɛ tɔ. ɔ talaa, í ká maɔana pa tu kɔpaɔa pile natələyi ŋmənaɔa. Nɔɔlɔ ta cayata tɔ tɔ. ɔ heeti-te na í kəna.

³¹ Nəyǝlv í pəǝsa-me si: I hetəyi-te suwe? I cə pəntu si: Tacaa caakəna.

³² M'p'óg'ó mpa i tilaa tə pa tɛɛwa, na pá mayana pə tənaya teitei ɪsu Yesu ka tɛm-wɛyɛ heeluɣu tə.

³³ Pa kəma pa hetəyi kpaŋaya pile n̄té ɪlena tə nyəma si: I hetəyi kpaŋaya pile n̄té suwe?

³⁴ Ntəna Yesu tillaa cə si: Tacaa caakəna.

³⁵ ɪlena tillaa pona-tɛyɛ Yesu. M'p'óg'ó pa pə pa wontu ke kpaŋaya pile tə na pá kpaɣa Yesu na pá caɣasi.

³⁶ Yesu təŋa tɛɛv, ɪlena yəlaa pəǝki-i pa wontu na í təŋ pə tə.

³⁷ I kəma í tiikina Olifinaa puyv na í kpeɣetəna Yosalem, ɪlena i təŋlaa samaa ɪni i təna i laŋa huləmi teu, na pá saŋ ɪsə ké səsəm ke piti təma nna pa nawa tə a tə si:

³⁸ ɪsə í wɛɛ wulav səsə wei i kəŋna Tacaa təŋ tə i waali. Laŋhuləmlɛ í wɛɛ hatoo ɪsətəa. Paa wei í tv ɪsə ké teeli.

³⁹ Falisanaa napəli paa wɛ samaa ɪni i hekɪv. M'p'óg'ó pɛle pa təma Yesu si: Tacaa, sumsi nyá ɪfalaa mpe.

⁴⁰ Kɛle na Yesu si: Ma heeliyi-me təfoo si, paa pɛle pa suma, atɛ pɛɛ mayamaya ká kulɪ na á yəɣəti.

Yosalem tə wula

⁴¹ Yesu kəma na í kpətəna ɪcatɛ ke teu, ɪlena í nyəni-te, na í wii-te si:

⁴² Aaa, kasa, Yosalem, nyá mayamaya, saŋa kuyaku kune, ye n ka tu cəkəna cəkənav mayamaya ke mpi pə pəsəyi na pə ha-ŋ laŋhuləmlɛ tə. Ama pənente pə ŋmɛsa-ŋ-wi, n kaa ná.

⁴³ Wɛɛ kəŋ nna a taa nyá kolontunaa ká cəna-ŋ na yoou wontu təŋ nyəntu, na paa ta-ŋ kotaya na pá nyala-ŋ təkpałəkpəli.

⁴⁴ Paa nan̄ti nyá na nyá taa yəlaa təna tənəŋnaŋ, halɪ pa kaa tu sə pəle lentɛ ke lentɛ tə. Pə taya pulv, n taa cəkəna waatu wei ɪsə kəma si i waasəyi-ŋ tə.

Pɛətəlaa təɣənyv ke ɪsə təsɛɛle taa

(Matiyee 21:12-17; Maləki 11:15-19; Yohaani 2:13-22)

⁴⁵ M'p'óg'ó Yesu suv ɪsə təsɛɛle taa na í niki pɛətəlaa ke təɣənyv.

⁴⁶ Na í tə-wɛ si: Pa ŋmaawa ɪsə Təm taa ké si, ma təyaya ká la ɪsə təsələmlɛ ké. Ama mə pəsəna-keɣɛ ŋmulaa təyaya.

⁴⁷ Yesu sɛyɛsaya ɪsə təsɛɛle taa ké paa ɪfemle nte. M'p'óg'ó kətəlaa taa səsaa səsaa na ɪsə təm sɛyɛsəlaa na samaa taa nyuyv nyəma pa pɛɛkaya si pa kuyv-i.

⁴⁸ Ama pa ta nyi nti pá pusina tə. Pə taya pulv tə, samaa təna tv ŋkpaŋuyv ke teu ké na pá nukɪ i təm.

20

Yesu pəsvyv təm

(Matiyee 21:23-27; Maləki 11:27-33)

¹ M'p'óg'ó kuyaku nakulɪ Yesu sɛyɛsaya samaa ke ɪsə təsɛɛle taa na í heeliyi Laapaali Kupaŋ. ɪlena kətəlaa taa səsaa səsaa, na ɪsə Təm sɛyɛsəlaa, na səsaa pa polo

² pá pəǝsi-i si: Heeli-tuyv kan̄kante nte n makɪ nyá taa na n̄ laki ɪsəntə tə. Yaa awɛ tu hana-ŋ pə mpaav?

³ Tənaya Yesu cəwa si: Təv, ma mayamaya maa pəǝsi-mɛyɛ təm.

⁴ ɪsə yaa yəlaa tilina Yohaani si í səki yəlaa ke ɪsə lvm? I cə-m ma nu.

⁵ M'p'óg'ó ɪsə Təm sɛyɛsəlaa mayasa-təyi pa taa pa tike, ɪlena pá tə si: Ye tə təma si ɪsə tilina-i i ká pəǝsi-tv si: Na pepe tə ké í ta mv i təm?

⁶ Pəyele tē tōma si: Yulv tilina-i kōlō, samaa tēna ká kv-tv na pē. Pə taɣa pulv tō, pēle pa tema pa taa tēkpataa ké si Yohaani ké Iso kvɣɔɣɔtvtv teləsulv.

⁷ M̄p̄óyú Iso Tōm seɣesəlaa pəsənaa si: Tə ta nyi wei i tila-i Iso lum sōv tō se.

⁸ Tənaɣa Yesu ná cō-we si: Añha, ma kaa heeli-meyē kan̄kante nte ma makı na má lakı isəntō tō.

Təmlē nyəma asayaa təm

(Matiyee 21:33-46; Maləki 12:1-12)

⁹ Pə waali ké Yesu seə samaa ke isō si: Yulv nəɣəlv ka sōna leseñ tuñ ke taale tōcu. M̄p̄óyú i caa yəlaa na í su tē taa, ilena í kulı na í tē yela na pē taanı.

¹⁰ Pə kōma na pē tala tuñ inı i kooluyv waatv, ilena í kusı i tillu nəɣəlv, si í polo təmlē nyəma kin na pá cēle-i inı i tete. Tənaɣa təmlē nyəma mpe pa kpa tillu inı na pá má, ilena pá təɣəni-i niñ naanōwa təyələyəl.

¹¹ M̄p̄óyú taale tv inı i tasa i tillu nəɣəlvv kusuyv na í tili. Ilena təmlē nyəma mpe pá má ílé, na pá tv-i, na pá təɣəni-i niñ naanōwa təyələyəl.

¹² I tasa tooso nyəñ ke tiluyv, ilena təmlē nyəma ma ílé, na pá kv i tēna, ilena pá pēti-i haləm na waali.

¹³ Tənaɣa haləm tv tōma si: Tōv, isənaɣale maa la ilē? Ma mayamaɣa ma kuləlv wei ma luyv sōv teu təɣə maa tili. Ntanyı paa nya i isələ.

¹⁴ Ama təmlē nyəma ná kōma na pá loosi i pəyalv na í puki, ilena pá heeli tēma si: I loosiɣi kpancoou tv kəñna nté. I kō tē kv-i, na taale pəsi ta nyəntē.

¹⁵ M̄p̄óyú pa kpa-i, na pá ləsi-i taale na waali na pá kv-i.

Tənaɣa Yesu pəəsaa si: Taale tv inı, isənaɣa i ká la təmlē nyəma mpe?

¹⁶ I kōma na í kō, i ká kv təmlē nyəma mpeɣe, ilena í caa yəlaa kofama na í su taale taa.

Samaa nu təm tēne ilena pá tō si: Iso í pona tələɣe pooluñ.

¹⁷ Tənaɣa Yesu caa pa isəntaa, ilena í tō si: Iso Tōm taa pa ñmaawa si:

Pəle nte tētv ñmalaa ñmaakaya na pá lō tō,

ñté tō tō kōlv ñmatv tēna mələa na tē səñ.

Suweyele mpv?

¹⁸ Ye pə cəpa wei na í hoti pəle ñté tō tō, pə pvtvəyı-i ké, i kaa wēe hiiu. Ye pə cəpa yulv nəɣəlv na pəle ñté tō hoti i tō, tē taaləyı-i na tētv ké.

Lom wulav səsə lampuu təm

(Matiyee 22:15-22; Maləki 12:13-17)

¹⁹ Tēne inəyı kprakpa tō Iso Tōm seɣesəlaa na kətəlaa taa səsaa səsaa caakaya Yesu ké kpa nté. Pə taɣa pulv tō, pa nyəmə teu si mpeɣe i kprəpənaa na í seəna isō inı. Ama pa nyámna samaa.

²⁰ M̄p̄óyú pa sōv Yesu ke cəñuyv, haləna pá cañ pá tili feñlaa si pá feñiyı-i. Ilena feñlaa mpe pēle pá cəsi isı pa ké kvpama napəli pəyele yem. Pa makaya Yesu nəɣə tō na pa təm kvpəəsvtv si pá ná. Pa caakaya ké si pá hiki mpi pə tō paa kpa-i tō, na pá tv-i kvfəne niñ taa.

²¹ Tənaɣa pa tōma-i si: Taca, tē nyəmə teu si nyá kvɣɔɣɔtvtv na nyá kuɣesətv pə tēna kvpantv ké. Nñ paasəyəna tō, nñ fayasəyı yəlaa. Ama isəna mpi mayamaɣa Iso caa si yəlaa í la tō, pə tampana ke n heeliyı.

²² Pə wē mpv tō, ta mpaav taa pə mōna tē felı lampuu ke Lom wulav səsə na?

²³ Yesu tema Iso Tōm seɣesəlaa acilayətv tənaɣa nyəm, ilena í tō-we si:

²⁴ I hvlı-m liyitee nyəyələyı na má ná. Awe nyvɣv fotoo na i hətē ke pa ñmaa pə tō?

²⁵ M̄p̄óyú Iso Tōm seɣesəlaa cōwa si: Lom wulav səsə. Tənaɣa Yesu cō-we si: Añha, í cəla Lom wulav səsə ke mpi i ti tō, na í cəla Iso iləyē mpi i ti tō.

²⁶ Tə təna nti Yesu yəgətə samaa taa tə, feŋlaa ta na isayatu natələyi tə taa. Ama Yesu kuvəətə mələna-weyə təmsuyə na pá su təkulum.

*Səm waali tə fema isəna tu wɛɛ tə
(Matiyee 22:23-33; Maləki 12:18-27)*

²⁷ Mpróyó Satusee nyéma napəli pa kəma Yesu kin. Satusee nyéma mpe pa təŋayana si, sətəa kaa te na pá fe. Mpróyó pa pəsa Yesu si:

²⁸ Tacaa, Moisi suna-tuyə kuvəsutə ke takəlası taa si, yulə í wena neu, na yulə inı í si na í yelee alə, na alə inı í feina-ı na pəyaya, neu ká hə leelu inı na í hikina ı taalə sələ ke piya.

²⁹ Təv, Yulə nəgəlv na ı newaa, paa kəna yulə nyəəŋ naatosompəgəlaya. Mpróyó taalə kpaɣa alə, ılena í si, ı fei pəyaya.

³⁰ Tənaya naale nyəŋ həma leelu, haləna tooso nyəŋ náá hə tətə.

³¹ Pa naatosompəgəlaya ŋke ka təna ka səpaya, alə inı ı ta hiki pa taa nəgəlv na pəyaya.

³² Pə waali ké alə inı ı tɛɛsa səpə.

³³ Təv, pa təna pa kpaɣav-ı mpv tə, sətəa fem wule pa taa aweyele alə tv?

³⁴ Mpróyó Yesu cə-wɛ si: Antulinya inɛ ı taa cəneye apalaa kpaɣəyi alaa, na alaa náá saaki apalaa.

³⁵ Ama apalaa na alaa mpa pa ké si paa te na pá fe na pá caya cele antulinya wei ı kəŋ tə ı taa tə, akpaɣale kaa wɛɛ təna.

³⁶ Mpe inı paa tasəyi səpə tətə, paa wɛɛ ké ısu ısətəa tillaa wɛv tə. Pa fem mpv tə pa pəsa ıso piya ké.

³⁷ Moisi hulaa təkəlekele ké si sətəa ká te na pá fe. Pə təv ké ı yaa Tacaa si: Apələham na ısaaka na Yakəpə pa ıso, ké timpi pə yəgətə hotiya təm tə.

³⁸ ıso ké weesuyə nyéma nyəŋ ké, ı ta ke sətəa ıso. ıso inı ı təv ké pa təna pa wena weesıŋ si pá lakı ı təmlɛ.

³⁹ Tənaya ıso təm seyesəlaa taa napəli pa təma si: Tacaa, n tu yəgətə teu ké.

⁴⁰ Pə taya pəlv, pa taa nyı nti pá pəsa-ı tə.

*Isəna Mesii na Tafiti pa wɛɛ tə
(Matiyee 22:41-46; Maləki 12:35-37)*

⁴¹ Mpróyó Yesu pəsa ıso təm seyesəlaa si: ısənaya pa təŋ mpv si Mesii ke Tafiti pəyaya ye?

⁴² Pəyele Tafiti mayamaya ná ŋmaa ı yontu takəlaya taa ké si:

Tacaa ıso heela ma səsə si,

caya ma kəŋkəŋ taa.

⁴³ Haləna má kəna nyá kolontunaa

na ń loosi nyá nəhɛɛ ke pa təv.

⁴⁴ Təv, Tafiti ná yaawa si Tacaa kɛɛ, ısənaya Mesii náá məli na í ké Tafiti pəyaya?

*ıso təm seyesəlaa laakalı lapənav
(Matiyee 23:1-36; Maləki 12:38-40)*

⁴⁵ Samaa təna təŋna Yesu təm nuv, ılena Yesu tə ı ifalaa si:

⁴⁶ ılanə ıso təm seyesəlaa mpe na laakalı. Pa səla tokonaa səsaa suuu ké na pá cəki. Pa caaki si pá seeki-weyə kuvɛɛŋ taa ké. Yuta nyéma təkotilənaa taa, teeli teeli təcayale ke pa pɛɛkəyi. Acima taa, səsaa təcayale ke pa pɛɛkəyi na pá cakı.

⁴⁷ Mpe pa lɛɛkəgəna leelaa ke pə təna mpi pɛɛ pa wena tə. ılena pá sv ıso sələmsuyə na pə tayalı, si pə hólı si mpeye kupama. Pə təv ké paa te na pá ná katatəlaya.

21

*Alv wei i tv santiinaa naale to
(Malaki 12:41-44)*

¹ Yesu kusa ise, ilena í na tonṭunaa tuyi pa kuhav ke Iso taseele sasöale kuhaañ atakaanaa taa.

² Na í ná tətəyo alv leelu konyəntu nəyölv, na í petəyi santiinaa naaleye pə taa təna.

³ Tənaɣa Yesu təma si: Təm tampana təw kə ma heeliyi-me. Mpi leelu konyəntu ine i tuwa tə, pə kəla pane pa təna pa kututəm.

⁴ Pə taya pulv, yəlaa ləlaa təna ná kpaɣa pa liyitee nna a kpisa yem təyo na pá haaki. Ama alv ine, paa na i kə konyəntiya tə i kpaɣa i liyitee təna na í tv. Pə ta kaasi-i pulv si í yana paa təyənaya mayamaya.

*Iso taseele wakəlvəv təm
(Matiyee 24:1-2; Malaki 13:1-2)*

⁵ Mpyóy napəli pa caɣaa na pá yəyətəyi Iso taseele təm si: Pəe kupaana wena pa lapəna Iso taseele ke cañəm tə na mpi mpi pa haaki Iso kə tə taa tə, pə lapa na tə te teu kə. Tənaɣa Yesu heela pəntunaa si:

⁶ Pə təna mpi í naa isəntə tə, kuyeyəñ ká kəw wei i taa pə kaa kaasi pəle lənte na tə təna lənte təw tə, paa tusi pə təna.

*Mpi mpi pə lapv ká hólí si antulinya caa tem to
(Matiyee 24:3-14; Malaki 13:3-13)*

⁷ Mpyóy mpe iní pa pəssa Yesu si: Pəlee kə mpu iní pu la? Na ŋmaatəle nteye pu hólí na tə nyəna si pə wusaa?

⁸ Tənaɣa Yesu si: I la laakali, í taa yele na nəyölv kəw na í tolisi-me. Mpi tə, paɣale ká kəw na pá haa pa təyi ma hətə, si mpeɣele Mesii, na pá təñ si, pə wusaa kə. Ama í taa nuna-we.

⁹ I kəma na í nu yoŋ na pə təna pə pəsvy yem kə krentəlasí tə pə təñ, í taa nyá. Təle tə tənaɣa mpu, pə wee si tə la na pəcəyo. Ama waali kə antulinya náá kəw na í təñ.

¹⁰ Mpyóy Yesu tasa-weye heeluyə si: Tətv kəteña ləñka ká yoona ləñka nyóma, na kawulaya ləñka ká kuli ləñka təw.

¹¹ Tətv ká sele pə kaa la nyənyəv, nyəyəsí na yulvksəkv ká lu tiiliwe tiiliwe. Kəkəlv təma səyəntu nyəna na atəma sasəna ká luna isətəa na pə tii.

¹² Ama na pəcə təne iní tə təna tə laki ile, paa kra-me, na pá tu-meɣe wahala səsə. Paa cəle-meɣe Yuta nyóma təkotilənəa taa nyóma, na pəle pá huuna-me. Paa tu-meɣe saləkənaa, paa yaa-meɣe nəñəsí ke awulaa səsaa na tətv təkəlaa pa kin ke ma təw.

¹³ Ama təna weye pu topili-meɣe mpaan si í hólí ma təm tampana.

¹⁴ I tayaní mə ti si, paa pu la isəna, í taa nəyəsí nti í ka huu na í lu tə na pə ta tata.

¹⁵ Pə taya pulv, ma mayamaya maa tasəna-meɣe layatv ke təm nti í ká yəyətí na mə kolontunaa taa nəyölv kaa na kvcəcətv, pəyele pa kaa kee pa nyəntu tə.

¹⁶ Mə caanaa na mə toonaa na mə taalvnaa na mə newaa na mə nyóma na mə cewaa ka tu tvna-meɣe mə kolontunaa ninj taa, halí paa kv mə taa paɣale.

¹⁷ Yəlaa təna taa ká kpana-meɣe ma təw.

¹⁸ Paa na mpu mə taa nəyölv nyvyv kaa holi-i holuyə mayamaya.

¹⁹ Ile mu nyaya apalvtv, pu ya mə nyəñ.

*Yosalem yəkvəv təm
(Matiyee 24:15-21; Malaki 13:14-19)*

²⁰ Ye í kəma na í ná yoolla kupinj tama Yosalem ke kotaya, í nyi si i yəkvəv wusaa kele waatv iní.

²¹ Mpu inɪ tɔ, mpa pɑ wɛ Yuta, pa se na pɑ kpa pɔɔŋ. Na mpa pele pɑ wɛ Yosalem taa, pɑ lu na pɑ hatɛli. Na mpa pele pɑ wɛ tawa taa, pɑ taa kpe.

²² Pɛ taya pulv, kuyeeŋ inɪ ɪ taa kɛ pu naasi Yosalem nyɛma ɪlena pɛcɔ pɛ tɛna pɛ lɑ ɪsu paa ŋmaav Iso Tɔm taa tɔ.

²³ Ahusitonaa na asɔŋ pa tɔm kɑ la waiyo kɛ waatu inɪ. Wahala kɑ tɔɔ ɪcate ŋtɛ tɔ taa, yɛlaa pane paa nɑ Iso pɑnɑ.

²⁴ Paa ku-wɛ na layate, paa kpa-wɛyɛ yomle ke piitimnaa tɛna taa. Ma ta nyɪ ɪsɔnaa ke pu yelina Yosalem na pɑ pɑlɔlɔgɪ ɪ taa, halɛna pele pa waatu kɔɔ na ɪ su tɛnaya.

Yulv Pɛyaya kɔntɛ

(Matiyee 24:29-31; Malɛki 13:24-27)

²⁵ Pu hɔlɪ ŋmaatɛ ke ilim na ɪsɔtɔ na ɪsɔtɔlvŋasɪ pɛ tɔɔ. Lanwakɛlle sɔsɔɔle kɑ kpa katenɔ tɛna, na nɛyɛsɛ kɑ ku-wɛyɛ tenku na ɪ hola sɔsɔna pɛ kɔkɔtɛ sɔsɔle tɔɔ.

²⁶ Yɛlaa kɑ huɔ mpi pu kɔɔ antulinya tɛna taa tɔ pɛ tɔm, ɪlena sɔyɔntɔ sɔsɔntɔ kpa-wɛ na pɑ sɪ pa tɪŋ tɔɔ kɛ yem tɛkrɛtɪ. Pɛ taya pulv tɔɔ, pu ciyiti ɪsɔtɔlvɔyɔ taa kɔkɔlvnaa.

²⁷ Waatu inɛyɪ paa na Yulv Pɛyaya mɑ ma sɔŋa ɪsɔŋmuntɔyɔ tɔɔ, na mɑ tiiki na ma toma ke sɔsɔm na ma teeli.

²⁸ ɪ kɔma na ɪ na mpv inɪ pɛ suɔ lapv ɪɛ, ɪ kusɪ mɛ nyɔɔŋ na ɪsɔ na ɪ feesi tɛfɔvɔ. Pɛ taya pulv, mɛ waasɔyɔ caana kɔntɛ.

Fiki tɔyɔ tɔm

(Matiyee 24:32-35; Malɛki 13:28-31)

²⁹ Mɔpɔyɔ Yesu tɔma-wɛ sɪ: ɪ nyɛnna tɔyɔ ŋku pa yaa sɪ fiki tɔ na tɪŋ lɛlɔŋ na ɪ na.

³⁰ Ye ɪ kɔma na ɪ suɔ nɛyɛtɔyɔ ɪ nyɛmɑ kpakpaa sɪ heesɔyɔ talaa kɛ.

³¹ Mpu tɔtɔyɔ pɛ wɛɛ, ɪ kɔma na ɪ na mpv inɪ pɛ laki, ɪ nyɪ kpakpaa sɪ Iso Kawulaya wɔsaa.

³² Tampana ke ma heeliyi-me, yɛlaa mpa pa wɛv ɪsɔntɔ tɔ pa kaa sɪ pa tɛna na pɛcɔ pɛ tɛnaya mpv pɛ la.

³³ ɪsɔtɔlvɔyɔ na atɛ kɑ mukɪ yem. Ama ma kuyɔyɔtɔtɔ kaa saali paa pɛcɔ.

ɪ fey teu

³⁴ ɪ la laakali, ɪ taa yeɛ na tɔtɔyɔle na sɔlvnyɔle pɛ pɛsɪ-me, na kayana antulinya inɛ ɪ nyɛntɔ nɛyɛsɛ ku-me. Ye ɪ paasɔna mpv kuyaku ŋku ku tuti-meɛyɛ.

³⁵ Pɛ kɔŋ kuuu ke antulinya tɛna taa yɛlaa tɛna tɔmaa kɛ ɪsu pa pɛtɔyɔ puluɔyɔ tɔ.

³⁶ Pɛ tɔɔ tɔ ɪ fey na ɪ sɛlɛmɛyɪ Iso kɛ tam, na ɪ hiki toma na ɪ lu mpi pu kɔɔ tɔ pɛ taa, na ɪ kɔɔ ɪ sɔŋ Yulv Pɛyaya mɑ ma ɪsɛntaa.

³⁷ Yesu seɛsaya Iso tɛsɛle taa kɛ ilim ilim na ɪ mɛlɔyɪ Olifinaa pɔyɔ tɔɔ kɛ taanaya taanaya na ɪ suki.

³⁸ Yɛlaa tɛna pukaya Iso tɛsɛle taa kɛ tanan tanan tɛhuluhulu na pɑ nukɪ ɪ waasv.

22

Yutaasi kɛlɛmɔtɔ tɔm

(Matiyee 26:1-5; Malɛki 14:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Potopotona mpa pa taa kukusɔm feɪ tɔ pa acima wena pa yaa sɪ Tɛɛv acima tɔ a wɔsaa.

² Mɔpɔyɔ kɔtɛlaa sɔsaa na Iso Tɔm seɛsɛlaa pa tɔŋna maɔasɔyɔ ke ɪsɔna paa la na pɑ ku Yesu tɔ. Ama pa sɔyɔmɔyaaana samaa kɛ.

Yutaasi sɔlv puwa sɪ ɪ tɔyɪ Yesu kɛ nyɔyɔ nyɛma niŋ taa

(Matiyee 26:14-16; Malɛki 14:10-11)

³ Μρύγύ Satanι σου Yutaasi Isakaleeu pa naanowa na naale taa lelv taa.

⁴ Ilena í polo na í na kətəlaa səsaa, na Isə təsəele səsəəle tanlaa taa səsaa pá seyeσι isəna ι κά la na í tu Yesu ké pa ninj taa tə na pá si.

⁵ Tənaγa pəle pa lanja hēewa səsəm. Ilena pá tə si paa ha-ι liyitee.

⁶ Ilena Yutaasi tisi, na í σου πρεκυγυ κε kuyaku kupaηku ηku ku taa ι κά tu Yesu ké pa ninj taa na samaa ta nyi tə.

Tεευ acima kutəγυv tayənyvγv

(Matiyee 26:17-25; Maləki 14:12-21; Yohaani 13:21-30)

⁷ Potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tə pa acima kuyaku ηku ku wule pa kuyi Tεευ acima iwēesi tə ku talaa.

⁸ Μρύγύ Yesu kusa Piyee na Yohaani si: I polo í təsəγi-tyγv Tεευ acima təγənaγa.

⁹ Tənaγa Piyee pa pəsə-ι si: Leye n caa si tə təsi-ke?

¹⁰ Ilena Yesu cə-we si: Ii naa, í κά kəə isu í σου icate tə, í κά sulina apəlv nəγəlv na í səγəla lvm na həyaya. I təηi-ι na í σου təyaya ηka ka taa ι κά σου tə.

¹¹ Ilena í pəsəi təyaya tu si: Tacaa si, kutuluyu ηku ku taa ké í na ι ifalaa paa caya na pá təγə Tεευ acima kutəγυv?

¹² Apəlv inι ι κά hólí-meyə ate na isə kutuluyu taa ké nanj səsəəv nakuləγi isətaa, ηku ku taa we wontu nti í κά lana tə. Ku taa tənaya í κά təsi pə təna.

¹³ Μρύγύ Piyee pa polaa na pá mayana teitei isu Yesu ka heela-we tə. Na pá təsi Tεευ acima kutəγυv κε təna.

Tacaa səm təsəvγv

(Matiyee 26:26-30; Maləki 14:22-26; Kələnti I 11:23-25)

¹⁴ Tεευ acima waatv talaa, ilena Yesu na ι tillaa pá caya təγυv.

¹⁵ Ilena í heeli-we si: Isəna ma nyula teu si má na-me tə təγə Tεευ acima təγənaγa na pəcó má σου ma konyəntəγəle taa tə pə we səγəntv.

¹⁶ Pə taya pulv təə, tampana ke ma heeliγi-me si ma kaa tasa-yeγe təγυv haləna pə kəə pə hólí ι təγυv tampana ke Isə Kawulaya taa na pəcó.

¹⁷ Μρύγύ Yesu kpaγa sulvm na kəpv, na í see Isə ké í na təmlə na í tə si: I mv-wι na í nyəə mə təna.

¹⁸ Pə taya pulv, ma heeliγi-me si pə kpaγav pəneute tə ma kaa tasa sulvm nyəəv haləna Isə kəə na í təγə ι Kawulaya na pəcó.

¹⁹ Pə waah ké Yesu kpaγa potopoto na í see Isə ké í na təmlə, ilena í faya-ι na í cəle-we na í tə si: Potopoto inε ι kəna ma tənuyv ηku pə ha mə təə tə. Μρύγύ í κά laki na í təsəγi ma təə.

²⁰ Pa tēma təγυv ilena Yesu kpaγa kəpv κε mpv tətə na í tə si: Kəpv inε ι kəna Isə nəγə pəelvyv kvfam yoo, na ma caləm mpi pə kpema mə təə tə mpi pə hvləna pə tampana.

²¹ I nyi teu si wei ι tyγv-m kolontunaa ninj taa tə ι we cəne, na ma na-ι tə təkəna.

²² Tampana təə Yvlə Pəyaya má maa tee ké isu Isə κά siuv tə. Ama wei ι tyγv-m kolontunaa ninj taa tə ι təm we waiyo.

²³ Tənaya Yesu ifalaa σου təmayə pəsəvγv si: Ile tá taa awe κά lana nteγe mpv?

Səsəəntv təə həm

²⁴ Μρύγύ Yesu ifalaa σου həm κε pa taa pa tike si pa naa wei paa nyənəγi səsə tə.

²⁵ Tənayaγe Yesu si: Piitimnaa awulaa səsaa ηmakəlvγi pa yəlaa ké. Na mpa pa ké tonjtonaa tə, pəle pa caa pá cuyusiγi-weγe ta caa ta caa ké.

²⁶ Ama me ile pə taa weε rhpύγύ mə kinj. Mə taa səsə í pəsi ι təγi mə səkpeli, na wei ι ké wulav tə, í pəsi ι təγi təmlə latv.

²⁷ Kutəγυv latv na wei pa laki-ku tə, awe kələna? Pə taya wei pa laki-ku tə. Anja, mpv inəγi na má, ma we mə hekv ké isu kutəγυv latv.

28 Mε mə təkə mə təγi teu na í ta kisi-m ma wahalanaa taa.

29 Pə təw kέ ma tuyi-meyε kawulaya isu ma Caa ná tuyo ma tə.

30 Mά na-me tu təkəna na tέ nyəwki ma kawulaya taa, na í ká caya kumlee təw na í huwkəna Iseyeli kpeka naanəwa na naale.

Siməη kpeesuyv təm kpaalvuv

(Matiyee 26:31-35; Maləki 14:27-31; Yohaani 13:36-38)

31 Ḿpúγú Yesu təma si: Siməη Siməη Siməη, ke ηkpaηη. Satanı sələma nəγə na pə ha-i si i paγaləγi mə təna isu pa paγalvuv təγənaγa pee na pá ləşəγi ləwəv tə.

32 Ama ma sələma Isə kέ nyá təw si pə taa kəw na η yele Isə kέ nyá taa temmau. Nyaa kəma na η layasi ile nyaa səwsi nyá taapalaa ke apalvuv.

33 Tənaγa Piyee təma Yesu si: Taca, ma təma ma təγi təkuyv kέ, paa saləka pá təkı ma na-η, na paa səm ma na-η tu səna.

34 Ḿpúγú Yesu cə Piyee si: Piyee, ma heeliyi-η təfoo si mpi pu takı kampaav koou ke saηa tə, n təma təm toosoγo kpeesuyv si n ta nyi-m kέ n ta nyi-m.

Liyitee na layate pə təkuyv təm

35 Pəle pə waali kέ Yesu pəwsa i ifalaa si: Maa tiluyv-me na í tεε mpv təγələγəli, liyitee fei, huluyv fei, ηtankpate fei tə, í laηa pəlvuv cəcəka na? Pa cə-i si: Aai tə ta la-η pəlv.

36 Ḿpúγú Yesu təma i ifalaa si: Təw, pəneηte wei í wəna liyitee, pəntv í təkı i təw, na wei í wəna huluyv í təkı-ku, na wei í feina layate, pəntv í pεeti i toko na í yana.

37 Ma heeliyi-me təfoo si, nti pa ηmaa Isə Təm taa si: Asayaa taa kέ pa tu-i tə, pə wεe kέ si pə la ḿpúγú ma nyuyv taa. Na nti ηmaatv taa yəγəta ḿpúγú ma təw tə tu la teitei kέ.

38 Tənaγa Yesu ifalaa təma si: Taca, layalee ntə cəneγe naale. Ilena Yesu cə-we si: Aai, í yele təle.

Yesu sələmvuv ke Olifinaa puyv təw

(Matiyee 26:36-46; Maləki 14:32-42)

39 Ḿpúγú Yesu kəlaa na í lu, na í polo Olifinaa puyv təw, isu i tu lakuyv tə, ilena i ifalaa təη i waali.

40 Pa tala ilena Yesu tə-we si: I sələməγi Isə na pə taa kəw na í hoti maγasuyv taa.

41 Tənaγa Yesu yela-we na í hatəli pəcə isu yəlv í ləγə pəle tu tala timpi tə, ilena i luη akula, na í sələmi Isə si:

42 Hai, ma Caa, ye n nəkaa, kəwli wahala səwə ineyε ma nyuyv taa. Ie paa na mpv la mpi n nəkaa tə, yele ma kəwəkəm.

[

43 Tənaγa isətaa tillu nəγəlv i lu Yesu təw, na í səwsi-i apalvuv.

44 Ḿpúγú laηwakəlle səwəle kra Yesu, ilena í sεεsi isəle təkəηkaη na Isə sələmvuv. Na haηaya lukaγa isu caləm na ká tosiyi ate.]

45 Yesu təma Isə sələmvuv, ilena í kəli na í məli i ifalaa cəlv na í maγana isənyəηle kra pəle na halı pá caη pa too.

46 Ḿpúγú i pəwsa-we si: Suweyele í tookuyv mpv tə? I kəli, í sələməγi Isə, pə taa kəw na í hoti maγasuyv taa.

Yesu kpaav

(Matiyee 26:47-56; Maləki 14:43-50; Yohaani 18:3-11)

47 Yesu təηna ḿpúγú yəγətvuv, ile yəlaa samaa tapayale, na ifalaa naanəwa na naale taa lelv Yutaasi tεena-wεyε nəγə na í kəna-we. Ḿpúγú i kəwətəna Yesu si i kpekəγəna-i.

48 Tənaya Yesu pəəsai si: Yutaasi, kpekənaυ ke n hυləyəna kolontunaa si pə kra Yυlυ Pəyaya mā na?

49 Mpa pa we Yesu təə tə, pa nά mpi pə caa lapυ tə, ilena pά pəəsai si: Tacaə tə yona ta layalee ke?

50 Tənaya Yesu təə nyəma mpe pa taa lelu loma kətulu səsə təmlə tu ntəyən ηkraηyυ na ί kəəli təfen.

51 Ilena Yesu tə-we si: I yele mpυ pə mayanaa.

Μρύγυ Yesu tokina yυlυ inι ι ηkraηyυ, ilena ku məli isυ ku weυ tə.

52 Pə waali kέ Yesu pəəsai kətəlaa səsaa na Isə təsele tanlaa taa səsaa na Yuta nyəma taa nyυyυ nyəma nyυyυ nyəma mpa pa kəma-i kraυ tə si: I kəη na ί nəkι na ί kraγa layalee na kratəη tə, maγa ηmulυ isayau ke?

53 Mά na-me tu wenna Isə təsele taa kέ kyeyen təna na ί tā preekι si ί kra-m. Ama mə na ahoο səkrətyυ tē asayaa səsaa mə waatυ tapəna saηa.

Piyee kpeesυyυ

(Matiyee 26:57-58,69-75; Maləki 14:53-54,66-72; Yohaani 18:12-18,25-27)

54 Μρύγυ pa kra Yesu na pά pona kətulu səsə təyaya, na Piyee təyaya ι waali kέ tāálərn təə.

55 Paa tayana kəkə ke taya heku taa. Tənaya Piyee polaa na ί sətι mpa pa pamna kəkə ηke tə pa heku taa.

56 Təmlə tu alnyəη nəyulu ι na-i kəkə kreena na ί caγaa, ilena ί nyəni-i tərəηη na ί tə si: I na apalu ineyē.

57 Tənaya Piyee kpeesaa si: Alυ nyά, aai, ma ta nyəni-i yoo.

58 Pə lapa layasaya ke pəcə, ilena nəyulu tətə nά na Piyee, na ί tə si: Pa taa weyēle na nyά tətə. Ama Piyee cə apalu inι si: Pə taya ma.

59 Pə tasa layasaya ke lapυ, ilena nəyulu tətə nά sēsai isələ si: Tampana təə, apalu inē na Yesu kέ. Pə taya pulυ təə, ι kέ Kalilee tu kέ.

60 Tənaya Piyee cəwa si: Nti apalu nyά n yəyətəyι tə ma ta nyι-tι.

I nəyə ta tu tiita atē ilē kampaau koο krakraa inəyələ.

61 Tənaya Tacaə pəsaa na ί yaγa Piyee ke isələ. Ilena Piyee təəsai nti Tacaə ka yəyətə-i tə tə tə si: Mpi pu takι kampaau koou ke saηa tə n tēma təm toosoγo kpeesυyυ si n ta nyι-m kέ n ta nyι-m.

62 Μρύγυ ι tukaa na ί lu, ilena ί wii isυ ι səki ι səki.

Yesu tυυυ na ι mapυ

(Matiyee 26:67-68; Maləki 14:65)

63 Yəlaa mpa pa tanə Yesu tə, pa paakayana-i, na pά makι-i.

64 Pa taka ι isentəə kέ na pά tənι-i si: Kreye, awe mapəna-η?

65 Pa yəyətə-i təmnaa təmnaa kwəwutυ ke paγale tətə.

Yesu ponav ke kotuyυ səsəəυ

(Matiyee 26:59-66; Maləki 14:55-64; Yohaani 18:19-24)

66 Ku fema, ilena Yuta nyυyυ nyəma nyυyυ nyəma na kətəlaa səsaa na Isə Təm seγesəlaa pά koti pa tēma. Μρύγυ pa pona Yesu kέ pa kotuyυ səsəəυ taa.

67 Na pά pəəsai si: N kέ Mesii? Cə-tυ na tə nu.

Μρύγυ Yesu cə Yuta nyυyυ nyəma si: Ma heeliyi-meyē na u tisiyina-m.

68 Ye ma pəəsai-meyē kwəəsutυ nti, u cəə-m natəli.

69 Ama pə kraγau pənente tə, Yυlυ Pəyaya mā maa caγa Isə ton təna tu kəηkəη taa.

70 Tənaya Yuta nyυyυ nyəma təna pəsənaa si: Ye mpυ n kέ Isə Pəyaya ntə?

Μρύγυ Yesu cə-we si: Tə mayamaya tə lunna mə nəəsai taa, ma kέ Isə Pəyaya kέ.

⁷¹ Tənaɣa Yuta nyɔɔɔ nyəma təma si: Tə luna i nɔɔ na tá maɣamaɣa tə nu ile, tə tasəɣi aseeta nyəma ke pɛkɔɔ si tə lepe?

23

Yesu pona ke Pilati

(*Matiyee 27:1-2,11-14; Maləki 15:1-5; Yohaani 18:28-38*)

- ¹ Tənaɣa kotilaa təna kulaa na pá pona-i Pilati isentaa.
² M̀p̀r̀ỳg̀ pa suu-i təm tɔɔ ke təna si: Tə maɣana apalɔ inɛ i tɔsəɣi tá yəlaa si pá taa feli Lom wulav səsə ke lampuunaa. Haləna í tɔɔ si inəɣəle wulav səsə Kilisiti.
³ M̀p̀r̀ỳg̀ Pilati pɔsa Yesu si: Nyagale Yuta nyəma wulav səsə inəɣi? Ilena Yesu cə Pilati si: Ntəɣəle n yəɣota mpu.
⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Pilati heela kətəlaa səsaa na samaa si: Maa naa apalɔ inɛ i kowakələtu se.
⁵ Ama kətəlaa səsaa na seesa isəle si: I seɣesəɣi yəlaa ké si pá kisi tetu səsaa. Hatoo Kalilee ke i caala-ti, na í cə Yuta tetu təna, halɔ nənəw kele i tala cəne.

Yesu pona ke Heləti

- ⁶ Pilati nu kətəlaa səsaa təm nti, ilena í pɔsa si: Apalɔ inɔ Kalilee tɔ ke?
⁷ Pilati kəma na í cəkəna si Yesu ké Heləti ifalɔ ilena í tɔ si: I pona-i Heləti. Pə pamna ílé i ka wɛ Yosalem ke kuyɛɛɛ inɔ i taa tətə.
⁸ Heləti ná Yesu ilena i lanle hulɔmi səsəm. Pə taɣa pulɔ, i ka nu i təm, ilena í nyuli hatoo ləɔ si í na-i. Na i tɛlayaa si i ká lapɔ-i piti təmle natəli na í ná.
⁹ Na í pɔsa-i təmnaa payale. Ama Yesu ta cə-i paa kulɔmɔɔ.
¹⁰ Kətəlaa səsaa na Iso Təm seɣesəlaa naa wɛ təna na pɛle pá suuki-i isayatu na isəle kuvɛɛmlɛ.
¹¹ Heləti na i yoolaa pa wonaɣa Yesu ké na pá laki-i nyaɔ ke səsəm. M̀p̀r̀ỳg̀ pa suu Yesu ke kacəka toko səsə nəɣəɔ, ilena pá mənna-i Pilati kiɔ.
¹² Koyaku ŋku kv maɣamaɣa ke Heləti na Pilati pa ciikaa. Pəyele paa wɛna təma na koloɔa ké.

Si pá kv Yesu ké pá kv-i

(*Matiyee 27:15-26; Maləki 15:6-15; Yohaani 18:39-19:16*)

- ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Pilati kota kətəlaa səsaa na icate nyɔɔɔ nyəma na samaa,
¹⁴ na í tɔ-wɛ si: I kəna-m apalɔ inɛ si i tolisiɣi yəlaa. Təw, ile ma pɔsa-i təmnaa ke mə isentaa. Ama ma ta na kawalasi nsi í tu-i tɔ si taa nakələɣi i kiɔ.
¹⁵ Heləti maɣamaɣa ná tá na isayatu ke Yesu kiɔ tətə, pə təw ké i taɣana-tɔɔ-i mənnav. Apalɔ inɛ i ta wakəli pulɔ mpi pə nəɣəsəna pá kv-i pə təw tɔ.
¹⁶ Ile maa yeke na pá mapɔ-i akpatɛɛ ilena í tɛɛ.
 [¹⁷ Paa Tɛɛv acima wɛna a təw pə wɛɛ si Pilati í tɔli-wɛɣe saləka tu nəɣəɔɔɔ.]
¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ pa təna pa kpentaa na pá koo si: Yeke pá kv inɛ inɔ, na í tɔli-tɔɔ Palapaasi.
¹⁹ Yulɔkule təm na yoou nakəli ku lapəna icate taa na pá təkɔ Palapaasi.
²⁰ Pilati səla teu si i yeki Yesu, ilena í tasəna- wɛɣe yəɣətənav.
²¹ Ama pɛle pa mapa kapusi si: Kamɔ-i səm tesika təw, kamɔ-i səm tesika təw.
²² M̀p̀r̀ỳg̀ Pilati tasa-wɛɣe yəɣətənav ke təm tooso nyəm si: Ile isayatu ntiɣi i lapa? Ma ta na nti təw paa kv-i tɔ. Ile maa yeke na pá mapɔ-i akpatɛɛ ilena í tɛɛ.
²³ Ama pa tasa kiisuyɔ na tɔɔ na isəle kuvɛɛmlɛ si paa kamɔ-i tesika təw. Haləna pa kakiisasi nsi si nu Pilati.
²⁴ Tənaɣa Pilati təma si: I la isəna í caa tə.
²⁵ Ilena í tɔli-wɛɣe wei paa təkə yulɔkule na yoou təw na pa tənaya si pá yeke-i tɔ, na í cɛle-wɛɣe Yesu si pá lana-i nti pa səlaa tɔ.

*Yesu kam**(Matiyee 27:32-44; Malaki 15:21-32; Yohaani 19:17-27)*

²⁶ Pə teekayana Yesu ile pə pamna Siləeni tu wei pa yaa si Siməŋ tō i luna taale nté na pá sulí-i, na pá kpa-i na pá sukí-i Yesu tesika si í təŋna i waali.

²⁷ Yəlaa samaa tuutuuma təŋaya i waali na alaa tətə, na pele pá kpa pa laŋa na pá wiiki i təə.

²⁸ Ḿpóyó Yesu pəsəna alaa mpe pa təə na í tə-we si: Hai Yosalem alaa me, í taa wii-m. Ama í wii mə na mə piya.

²⁹ Pə taya pulu, kuyeyə wee i ká kəə wei i taa paa tə si: Nyoleleŋ nyóma nté kaalvlasti, mpa pa ta tu məli mələyɔ mayamaya yaa, mpa pa həla pə ta mvsɪ tə.

³⁰ Waatu inəyi paa wiikina póŋ si: I nyəki-tu. Na paa tə pulasi si: I takí-tu.

³¹ Pa ta kpisi talee, kacəŋfana tawvsi na?

³² Ḿpóyó pa kpeŋna yəlaa asayaa ke naale tətə si pa kuyi pá na Yesu.

³³ Pa kəma pa tala timpí pa yaa si Nyompəyolaya tə, ilena pá ká Yesu ké səm tesika təə ké təna, na pá ká asayaa mpe tətəyɔ tesikasɪ təə, ləlv ke i ntəyɔŋ təə, ləlv ke i mpətəŋ təə.

³⁴ Ḿpóyó Yesu si: Taca, taa nyəni pa isayatu, pa ta nyi nti pa laki tə.

Ilena pá tə tete ké i wontu təə na pá tala-ti.

³⁵ Yəlaa samaa səŋa təna na pá nyənəyi. Yuta nyuyv nyóma wonyaya-i na pá təŋ si: Ye tampana i ké Mesii wei Iso ləsaa tə í ya i ti nyuyv, isu i ka yapv ləlaa tə ile.

³⁶ Yooola ná wonyaya-i tətə na pá pona-i lom konyəŋəm napəli,

³⁷ na pá təŋi-i si: Ye n ké Yuta nyóma Wulav səsə, waasi nyá təyi nyá mayamaya.

³⁸ Paa ŋmaawa na pá pusi i nyuyv təə si: Yuta nyóma Wulav səsə ntə.

³⁹ Asayaa mpa pa kama tesika təə tə pa taa ləlv ná tuv-i si: Isu si Mesii kele nyá yaa? Ya nyá ti nyuyv na n kpentəna tá na n ya tətə.

⁴⁰ Ama ləlv ná kaləna ílé si: Saləka kvləm inəyi pa tu nyá, ile pepe təə ké nn see Iso?

⁴¹ Pa tuyv taya saləka inə tə pə keesaa ké. Ta kulaputv feləyəna-tv. Ama inə ílé, i ta la kawalaya nakəli.

⁴² Ilena í tə Yesu si: Yesu n kəŋ n kəə nyá kawulaya təyɔv tə təəsi ma təə.

⁴³ Ḿpóyó Yesu cə-i si: Təm tampana ke ma heeliyi-ŋ, səŋa wule təne tə mayamaya má na-ŋ tu svv aləsanna.

*Yesu heev**(Matiyee 27:45-56; Malaki 15:33-41; Yohaani 19:28-30)*

⁴⁴ Təŋaya pə məla yuyv isu ahoə, pəyele pu wee isu ilim sikuyv taka ké. Ḿpóyó səkpetuyv nyala icate təə, haləna pə tala ilim hvsvv waatu.

⁴⁵ Puvuyv ŋku ku kaya Iso təsəele səsəəle taa tə kule ku keesəna ku hekv taa na ku faya huŋ naale ke yem.

⁴⁶ Ilena Yesu kiisina nəyɔ səsəyɔ si: Ma Caa, kpayə-m. I təma ḿpóyó yəyətuyv ilena í hee.

⁴⁷ Lom yooola nyuyv tu ná pə təna mpi pə lapa mpv tə, ilena í sa Iso na í tə si: Tampana təə, yulv inə i ka ké yulvpaŋ ké.

⁴⁸ Samaa wei i təna i kəma nyənuyv tə i ná pə təna mpi pə lapa mpv tə, ilena pá kpa pa laŋa na pá məli kpenle.

⁴⁹ Yesu cewaa təna, na alaa mpa pa təŋaya-i hatoo Kalilee tə pa səŋa tááləŋ təə na pá nyənəyi mpi pə laki tə.

*Yesu pim**(Matiyee 27:57-61; Malaki 15:42-47; Yohaani 19:38-42)*

50-51 Yuta ɪcate Alimatee apalu nɔɔɔɔɔɔ pa yaakaya Yosεεfu. Apalu ɪne ɪ kε yulɔpan na ɪ tɔhɔɔɔ tampana na ɪ kenɔɔɔɔ ɪsɔ Kawulaya tɔɔ. Mpe pa kotayana kotuyu sɔsɔɔ ɪku. Ama ɪ taapalaa kotuyu nyɔma lɛlaa tu nti tɔ pɛle na pɔ la tɔ tɔ ta maya-ɪ.

52 Mɔpɔyɔ ɪ kulaa na ɪ polo Pilati kin na ɪ sɔlɔmɪ-ɪ sɪ ɪ kɔakɔyɪ sɔtu.

53 ɪlena ɪ polo na ɪ tisi sɔtu ke tesika tɔɔ na ɪ caa kɔɔɔkɔɔntu tɔɔ nyɔntu pɔɔkɔhɔɔɔna na ɪ takɪ-ɪ, na ɪ pimi-ɪ pɛlaav ɪku paa hula kɔkɔpamɔyɔ taa na pa ta pinta nɔɔɔɔ tɔ ku taa.

54 Alɛsima wule ntε pɔ tɔna pɔ hɔla mpɔ, na kuyaku kuhεεsuyɔ caaki caaluyɔ.

55 Alaa mpa pa tɔhɔɔɔ Yesu kε hatoo Kalilee tɔ pɔ na Yosεεfu pa polɔna. Pa wiila pɛlaav taa na pɔ nɔ ɪsɔna pa husa sɔtu tɔ.

56 ɪlena pɔ kpe na pɔ tayani nimnaa na tulaalɔnaa mpa paa sayali sɔtu tɔ.

Ama pa hεesa kuyaku kuhεεsuyɔ wule ɪsu kusɔsɔtu taa wεu tɔ.

24

Yesu fem

(Matiyee 28:1-10; Malaki 16:1-8; Yohaani 20:1-10)

1 Mɔpɔyɔ alaa taa tɔu ke cimaasi tanaɔ tεe na pɔ kulɪ na pɔ polo pɛlaav tɔɔ, na pɔ tɔka pa nim sɔsɔɔ nyɔm mpi paa tayanaa tɔ.

2 Mɔpɔyɔ pa mayana pɔ kula pɛlaav pɛle ke pɛlaav nɔɔɔ na pɔ pilimi-tε na pɔ pona pooluɔ.

3 Tɔnaya pa suu pɛlaav taa, ama pa ta mayana Taca Yesu.

4 Pa wεε na pa tɔhɔɔ pɔ tɔm mayasuyɔ, ɪle apalaa napɔlɔyɪ naale lu pa tɔ keke na pɔ suu wontu na tɔ tee kɔkɔ tɔnyɔnɔnyɔni.

5 Sɔɔɔntu kpa alaa na pɔ kɔ pa nyɔɔɔ na ate. ɪlena yɔlaa mpe pɔ tɔ-wε sɪ: Weesuyɔ tu ke mɔ pɛekɔyɪ sɔtaa hekɔ na?

6 ɪ fei cɔne, ɪ fema. ɪ tɔ tɔsɔ nti ɪ ka heela-mεyε ɪ ka wεu Kalilee tɔ sɪ:

7 Pɔ wεε kε sɪ pɔ tu Yulɔ Pɔyaya ke asaya nin taa, na pɔ ka-kεyε tesika tɔɔ, ɪle kaa fe pɔ wεε tooso wule.

8 Tɔnaya pa tɔsa Yesu kuyɔɔtɔtu nti.

9 Alaa luna pɛlaav tɔɔ, ɪlena pɔ kɔaya pɔ tɔnaya mpɔ na pɔ keesi Yesu ɪfalaa naanɔwa na kulɔm na lɛlaa tɔna.

10 Alaa mpeyεle Makɔtala Mali na Saani na Saaki too Mali. Pa na lɛlaa kε, na tɔm kulɔmtu ntɔyɪ pɛle pa tasa tillaa ke heeluyɔ.

11 Ama tillaa nɔ hɔukaya sɪ tɔm nti alaa heela-wε tɔ tɔ luna-wεyε yem kε, pa ta mu-wε na-ti.

12 Paa na mpɔ Piyεε kulaa na ɪ kɔaya asewa na ɪ polo pɛlaav tɔɔ. ɪ talaa ɪlena ɪ luɔ na ɪ wiili na ɪ mayana kɔɔkɔɔntu tɔɔ nyɔntu pɔɔkɔhɔɔɔna saalasɪ tike. Pɔ waali kε ɪ kulaa na ɪ mɔli ɪ tε na piti kɔa-ɪ sɔsɔm ke nti tɔ lapa mpɔ tɔ tɔ tɔɔ.

Yesu na tillaa naale pa tɔm

(Malaki 16:12-13)

13 Wɔle ntε tɔ mayamaya ke Yesu na tillaa taa naale napɔli nɔ kulaa na pɔ puki ɪcate nte pa yaa sɪ ɪmayusi tɔ. ɪcate ntε na Yosalem pɔ pooluɔ nɔɔɔsɔna kilomεεtɔlɔnaa naanɔwa na kulɔm.

14 Mpi pɔ tɔna pɔ hɔlaa tɔ pɔ faaci ke pa lakaya.

15 Pa tɔhɔɔ yɔɔɔtɔyɔ na pɔ mayasɔyɪ-ti ɪle Yesu mayamaya hika-wεyεle, na ɪ na-wε pɔ tɔhɔɔ.

16 Pa na-ɪ, ɪle pɔ ta ce pa ɪsɔntɔ kε sɪ pɔ nyɔmɪ-ɪ.

17 Tɔnaya Yesu pɔsa-wε sɪ: ɪ tɔhɔɔ ɪle tɔm ntiyɪ ɪ mayasɔyɪ mpɔ?

Mɔpɔyɔ pa sɔhɔa na pa lanɔ wakɔla tɔnɔhɔnɔhɔ.

18 Tənaɣa pa taa lelv wei pa yaa si Kəleupaasi tə i təma-i si: Pə pəw Yosalem ine i təna tə, nyá tike nyá ta nuna nteye kəkələnnaa mpa pa həla kuyeyə ine i taa tə?

19 M̄p̄óyó i pəssa-we si: Kəkələnnaa mpa ye?

Ulena təhlaa naale cə Yesu si: Mpi pə mayana Nasaleti Yesu wei i ké Iso kuyəyətəv teləsəlv səsə tə. Pəcə i ka pəsa təma səsəna lapv na seyeşuyv ke pə tu fei, haləna Iso mayamaya nyəna-i səsə na yəlaa təna tətə.

20 Ta kətəlaa səsaa, na tá nyuyv nyəma pa kpana-i na pá kv-i, na səm tesika təv ké pa kama-i.

21 Tá tēlayaa si in i ká yana nteye Iseyeli nyuyv. Təv saŋa taa wee tooso kəlv, pə tənaɣa mpv pə həlvəv tə.

22 Pəle pə paasi tá taa alaa napəli pa tv-tuyv piti taa. Pa taa tev na pá polo pəlaav təv.

23 Ama pa ta mayana sətv. Pa məlaa ulena pá heeli-tv si: Isətaa tillu lu tá təv, na i heela-tv si i fema.

24 Tá taa lelāa ná pola pəlaav təv na isəna mpi alaa keesaa tə, m̄p̄óyó pa mayanaa tətəhelen. Ama i mayamaya ke pa ta ná.

25 Tənaɣa Yesu təma-we si: I ké layatv feinaa ké. Pepe təv ké u muvi ləŋ ke nti Iso kuyəyətəv teləsəlaa ka kpaalaa tə ye?

26 Pu wee si Mesii ká təyə kunyətə ke m̄p̄óyó na pəcə pá tv-i teeli mee.

27 M̄p̄óyó i kpaɣa Iso Təm takəlaya taa təm na i seyeş-i-weye timpi pa yəyətə i təm tə. Moisi takəlas i ke í caalənaa na í krenti na í tuyətəna Iso kuyəyətəv teləsəlaa təna nyəş i taa.

28 Pa kəma na pá tala icate nte pa pukaya tə, ulena Yesu la isu i tēeki təna təv.

29 Ama pa kpa-i si: Tá na-ŋ tē svv, nn naa taanaya taanaa, na pə caa yuyv.

M̄p̄óyó Yesu cayaa na í na-we pá taŋ taanaya.

30 I na-we pa cayaa na pá tək i, ulena í kpaɣa potopoto na í see Iso ké í na təmle, ulena í faya-i na í cēle-we.

31 Tənaɣa pə cəpa pa isəntəv na pá nyəmi-i. M̄p̄óyó i moka yem ké pa həkv taa təna.

32 Tənaɣa pa təma təma si: Aŋhaa, pətəoli, tə yəyətəya na í seyeşəyi-tuyv Iso Təm ke mpaav taa tə pə svv-tuyv teu təkəŋkaŋ na?

33 Tənaɣa təhlaa naale in i kula kpaɣaa na pá məli Yosalem. Ulena pá mayana pa naanəwa na kuləv in i na pa taapalaa pa kotaa,

34 na pá təŋ si: Tampana təv Tacaa fema. Siməŋ na-i.

35 M̄p̄óyó mpə pa mayamaya pa keesə-weye mpi pə lapa-weye mpaav taa tə, na isəna pa nyəmma Yesu ké potopoto təfayale tə.

Yesu ifalaa təv luv

(Matiye 28:16-20; Maləki 16:14-18; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmle 1:6-8)

36 Pa təŋna m̄p̄óyó yəyətəy, ulena Yesu mayamaya lu pa həkv taa na í tə-we si: Iso í heeş i laŋa.

37 Tənaɣa səyəntv kpa-we na pá tənəŋ paaki. Pə taya pulv, paa nyəmaya si asənaalu ké.

38 Tənaɣa Yesu təma-we si: Pepe təv ké mə pəntv kpeetəyi mpv? Na pepe təv ké í laki sika ke m̄p̄óyó mə taa?

39 I nyəni ma niŋ na ma nəhəe na í ná, maya te. I tak-i-m na í ná. Ma wəna tənuyv na məwa, ma fei isu mpi pə naa yem tə.

40 Yesu yəyətə mpv, ulena í húl-i-weye i niŋ na i nəhəe.

41 Lanəhəlvəmlə na piti wei i kpa-we tə pə katatəlaya təv pa ta pəsi na pá mv-ti. Tənaɣa i pəssa-we si: I wəna təyənaya nakələyi cəne?

42 M̄p̄óyó pa kəna-i tinte kəwəpəle tilimle,

43 na í mv na í təyə pa isəntaa.

⁴⁴ Pə waali ké ɪ tɔma si: Ntəyɪ maa heela-meɣe waatu wei ma na-me tu wee tɔ si, ma tɔm nti nti paa ŋmaa Moisi takəlasɪ taa na Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa nyəŋsi taa nɔ Yontu taa tɔ tu la.

⁴⁵ Mɔpɔyɔ ɪ kula pa ise si pə cekəna Iso Tɔm takəlasɪ.

⁴⁶ Na ɪ heela-we si: Pa ŋmaawaya si pə wee si Mesii ká si ké na ɪ ká fe pə kuyeeŋ tooso nyəŋku wule.

⁴⁷ Pə wee si pə tɔki ɪ hətɛ na pá lakəna waasu ke piitimnaa təna, na pə hɔ yəlaa na pá layasɪ tɔntɛ na pə husɪ pa isayətɔnaa. Ue Yosalem ke paa caaləna na pəcɔ.

⁴⁸ Mɛyɛle mpa pa nawa na paa hɔlɪ pə tampana tɔ pə seeta nyəma.

⁴⁹ Ma Caa tɔma si ɪ ká la-meɣe kucɔɔv ŋku tɔ ma mayamaya maa yelina na ku kɔɔ-me. Ama í ká caya Yosalem taa ké haləna Iso toma kɔɔ na a tii mə tɔɔ na pəcɔ.

Yesu kɔav ke isɔtaa

(Maləki 16:19-20; Tillaa Təmlɛ 1:9-11)

⁵⁰ Pə waali ké Yesu kɔaya-we na pá lu icate waali na pá wusəna Petanii. Tənyaɣa ɪ kusa ɪ nin na iso na í kooliyi-weɣe Iso kɔpantu.

⁵¹ ɪ təŋna-weɣe koolee ke kooluyɔ, ilena í yele-we na pə kraasi-ɪ isɔtaa.

⁵² Pɛle pa tema-ɪ seev ilena pá məli Yosalem na laŋhɔlɔmlɛ kuyi-we.

⁵³ Pa saasaya Iso təseɛle ke tam ké na pá saŋ Iso.

LAAPAALI KUPAN WEI YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutulutu

Laapaali ine i nmaalv Yohaani sɔsa i takɔlaya taa kɛ tɔmnaa paɣale mpa Laapaalɔnaa lelaa ta yɔɣɔti tɔ, isu akpaɣale ke Kana, na Nikotɛm pote ke Yesu kin, na Samalii alv na Yesu kɛ lɔkɔ nɔɣɔ, na apalv wei i hɛnta wɔsasi ke pusi pɔlefei nule tɔ, na apalv wei pa lɔlɔna yulɔmtv tɔ. Yohaani yaaki Yesu si: Iso Tɔm nti tɔ pɔsa yulv na tɔ kɔɔ na tɔ caya yɔlaa hekɔ tɔ. Yesu kɛ Iso Pɔɣaya kɛ, na i we Iso kin ke hatuu kancaalaya taa. Yohaani si Yesu kee weesuɣu na ye wei i tɛma-i na i taa pɔntv ka hiki weesuɣu tam tɔɔ nyɛŋkɔ. Yohaani sɛɛwa isɔnaa paɣale kɛ i sɛɣesɔɣu taa ke. I tɔma si Yesu weɛ isu lum, inɔɣɔle tɔɣɔnaya, inɔɣɔle tiikulu kupan, inɔɣɔle nyaalɛm, i kɛ mpaav, inɔɣɔle nɔnɔɣɔ.

Isɔna pa faya Yohaani takɔlaya tɔ:

Tɔm pɔsa yulv, titite 1:1-18

Iso Lum solv Yohaani aseeta, titite 1:19-51

Yesu tɛmlɛ ke patɛma, titite 2:1-12:50

Yesu kusɔsutv kantɔkaya nyɛntv, titite 13-17

Yesu kunyɛntɔɣɔle na i sɛm na i fem, titite 18-21

Kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ na pa weesuɣu halv

¹ Hatoo kancaalaya Tɔm ka wɛnna. Na Iso cɔlɔɣɔ Tɔm ka weɛ, na Tɔm inɔ i ka tu kɛ Iso kɛ.

² Iso cɔlɔɣɔ i ka we hatoo kancaalaya.

³ I nin ke Iso lapɔna pɔ tɛna. Pulv cɛcɛka fei mpi pɔ lapa na i nin fei pɔ taa tɔ.

⁴ Inɔ i kin ke weesuɣu ka weɛ, na weesuɣu ŋkɔ kv yelina na kɔkɔ kɔɔ yɔlaa kin na pɔ naa-weɛ.

⁵ Kɔkɔ naaki sɛkpetɔɣu na sɛkpetɔɣu, ta teesi-keɣe paa pɛcɔ maɣamaya.

⁶ Mɔpɔɣɔ Iso tila i tillu nɔɣɔlv, pa yaa-i si Yohaani.

⁷ Ilɛ i kɔma si i hɔlɔɣɔ kɔkɔ ŋka ka naa mpv tɔ ka yaasi. Na i kɔntɛ nyɔɣu ntɛ si i yɔɣɔti na yɔlaa tɛna mv, na pɔ tɛŋ-ti.

⁸ Pɔ taya inɔ i maɣamaya i kenɔ kɔkɔ ŋke. Ama i kɔmaya si i keesɔɣi kɔkɔ ŋke ka yaasi.

⁹ Kɔkɔ ŋke ka tike ka kenɔ tampana nyɛŋka, na kɔ kɔɔ antulinya taa na kɔ yele na yɔlaa tɛna naaki.

¹⁰ Tɔm inɔ i ka kɔma antulinya taa, paa na mpv antulinya tɔ nyɛm-i. Pɔyele i nin ke Iso ka lapɔna antulinya.

¹¹ I maɣamaya i tɛɣe i kɔma. Ama i tɛ nyɛma ta mv-i.

¹² Paa na mpv lelɔ mv-i na pɔ tisi i tɔm, ilɛna i ha-weɣe tɔŋ si pɔ pɛsi Iso piya.

¹³ Pɔ taya isu pa lɔla-weɣe kulɔlv ke Iso piya, yaa pɔ kɛ yulv sɔlɔɣu tɔm, yaa yulv nɔkɔɣu tɔm. Ama Iso lapɔna i maɣamaya si pɔ pɛsi i piya.

¹⁴ Tɔm inɔ i pɔsa yulv tɔkpataa na i kɔɔ na i caya tɔ hekɔ, na i pɛelɛ na i tampana feina taka. Tɔ nawa i teeli ke teu, teeli inɔɣi Taca ha Pɔɣaya ikpamle.

¹⁵ Yohaani ka yɔɣɔta i tɔm na i kpaali si: I tɔm ke maa yɔɣɔtaa, si ma waali nɔɣɔlv kɔ tɛ na i kɔɔ, ilɛ i kɔla-m. Pɔ taya pulv, pa lɔla-m tɔ, ma maɣana-i kɛ.

¹⁶ I kupantv sɔsɔantv tɔɔ, tɔ tɛna tɔ nu i lelen pɔ tu fei. I lapa-tɔɣu kupantv ke tɛma tɔɔ, tɛnɛ tɔ tɛŋ na tɛnɛ tɔ lɛɛtɔɣi.

¹⁷ Moisi kin ke tɔ hika kiinj. Ilɛna Yesu Kilisiti nɔɔ kɔna pɛelɛ na tampana pɔ tɔm.

18 Tsoo tɔ, nɔɔɔɔɔɔ ta nata Iso. Ama Iso Pɔyaya ikramle nka ka kɛ Iso na kɛ we ka Caa Iso kin tɔ, nke ka lapɛna na yɛlaa nyi Iso.

*Lɔm sɔɔɔ Yohaani waasu
(Matiyee 3:1-12; Malaki 1:1-8; Luku 3:1-18)*

19 Waatu wei Yuta nyuɔ nyɛma kusa kɔtɔlaa na Lefi nyɛma ke Yosalem na pɔ tili-we si pɔ polo pɔ pɔɔsi Yohaani si i kɛ awe tɔ, nti Yohaani inɔ i yɔɔɔta tɔɔɔɔ:

20 Yohaani ta kisi cɔɔ, i tisa tampana kɛ si: Ma ta ke Mesii.

21 Iɛna tillaa mpe pɔ pɔɔsi Yohaani si: Iɛ n kɛ awe? Ilii? Na i cɔ si: Ma ta ke Ilii. Pa tasa-i si: Nyayale Iso kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔɔɔ wei tɔ? Na i cɔ si: Aa.

22 Tɛnaya pa tayana-i tɔm si: Iɛ n ke awe? Heeli-tɔ na tɔ polo tɔ heeli mpa pa tila-tɔ tɔ. Nyɔ mayamaya n yaa nyɔ ti suwe?

23 Mɔɔɔ Yohaani tɔma si:

Mɔ, ma kɛ nɔɔɔɔ wei i yɔɔɔtɔɔɔna nɔɔɔ
sɔsɔɔa ke wɔɔɔa tɔtɔ taa si pɔ tayani
Taa ke mpaav na kɔ siyisi teu.
Iso kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔɔɔ Isayii ka yɔɔtɔna-ti.

24 Tillaa mpe paa kɛ Falisanaa.

25 Na pɛɛ pa pɔɔsɛna-i tɔcululu si: Ye n ta ke Mesii, n ta ke Ilii, pɔyɛɛ n ta ke Iso kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔɔɔ wei tɔ iɛ, pɛɛ tɔ kɛ n sɔɔ yɛlaa ke Iso lɔm?

26 Mɔɔɔ Yohaani cɔ-we si: Ma iɛ lɔm ke ma sɔɔ-mɛ. Ama nɔɔɔɔ we mɔ heku taa wei i ta nyi tɔ.

27 Ma waali iɛ i kɔɔ, ma ta tala mɔ wɔɔɔsi i nɔɔheɛ taa ntɔɔkpaɔa mayamaya.

28 Pɔ tɛnaya mpu pɔ lapa Petanii ke Yaatanɔ pɔɔɔ waali kɛ timpɔ Yohaani sɔɔkaya yɛlaa ke Iso lɔm tɔ.

Iso Iwɔyaya Yesu

29 Tɛv fema na Yohaani na Yesu na i kɔɔ i kin, iɛna i tɔ si: Iɔ naa Iso Iwɔyaya nka ka husɔɔɔ antulinya isayatu tɔɔɔɔ?

30 I tɔm ke maa heela-mɛ si: Ma waali nɔɔɔɔ kɛ te na i kɔɔ, iɛ i kɔɔ-m. Pɔ tayɔ pɔɔ, pa lɔla mɔ tɔ, ma mayana-i kɛ.

31 Ma taa nyi si aweyɛɛ pɔntɔ inɔ. Ama ma kɔmaya si ma sɔɔ yɛlaa ke Iso lɔm na lɔm si pɔ la na Iɛyɛɛɛ nyɛma nyɛmɔ-i.

32 Yohaani tasa yɔɔtɔɔ tɔtɔ si: Ma nana ma isɔpɔɛ ke Iso Feesuɔ, na ku we isɔ alukuku na ku tiina isɔ na ku caya Yesu tɔɔ.

33 Ma taa nyɛnta Yesu. Ama Iso wei i tila-m si mɔ sɔ yɛlaa ke Iso lɔm tɔ inɔ i heelina-m si: N kɔma n nɔ Feesuɔ tiiwa na kɔ caya yɔɔɔ wei i tɔɔ, pɔntɔ inɔ i kɔ sɔna yɛlaa ke Iso lɔm na Feesuɔ Nɔɔɔ.

34 Tɔɔ, ma nɔ mpu tɔɔ ma yɔɔtɔɔ tɛɛɛɛ si inɔ i kɛna Iso Pɔyɔɔ.

Yesu ifalaa kancaalaya nyɛma

35 Tɛv fema iɛna Yohaani we tɛna tɔtɔ, i na i ifalaa taa naale.

36 I kɔma na i nɔ Yesu tɛɛ, iɛna i tɔ si: Iɔ naa Iso Iwɔyaya ntɛ.

37 Yohaani ifalaa naale inɔ i nu mpu, iɛna pɔ tɔɔ Yesu waali.

38 Yesu pɔsɛna i waali tɔkɔɔ na i nɔ si pa tɔɔɔɔ-i, iɛna i pɔɔsi-we si: Pɛɛɛ i pɛkɔɔ?

Iɛna ifalaa naale inɔ i pɔɔsi-i si: Lapi, (Taa ke pa yaa mpu na pa tɛ taa.) Lɛyɛ nyɔ tɔyaya?

39 Yesu cɔ-we si: I kɔɔ na i nɔ.

Mɔɔɔ Yohaani ifalaa pɔlaa na pɔ nyi Yesu tɛ, na i na-we pɔ la taanaya ke tɛna. (Waatu inɔ tɔ ilim huɔɔɔɔ.)

40 Mpa pa naale pa nu Yohaani tɔm na pɔ tɔɔ Yesu tɔ pa taa lɛɔ ntɛ Simɔɔ Piyɛɛ neu Antɔɔ.

41 Na Antəlu inɪ ɪ sulina ɪ taalv Siməŋ ke kancaalaya na í heeli Siməŋ sɪ: Tə hika Mesii. (Kilisiti ke pa yaa mpv na pa te taa.)

42 Uena Antəlu kpaɣa Siməŋ na í pona Yesu kin. Ḿpógú Yesu nyəna-ɪ təpiŋ na í təmi-ɪ sɪ: N ké Yohaani pəyalv Siməŋ ké, ile kaɣana paa cuɣusi-ŋ sɪ Sefasi. (Piyee ke pa yaa mpv na pa te taa.)

Filipv na Natanayee pa yaav

43 Təv fema, uena Yesu luɣu la sɪ ɪ ləki ɪ təɣi Kalilee. Ḿpógú ɪ sula Filipv, na í təmi-ɪ sɪ: Kəw n̄ təŋi-m.

44 Filipv ka ké Antəlu na Piyee pa ɪcate Petesaita tv ké.

45 Pə waali ké Filipv nawa Natanayee na í heeli-ɪ sɪ: Wei ɪ təm Moisi ka ŋmaa kusəsutv takəlaya taa na Iso kuyəɣətvtv teləsəlaa ná yəɣəti tətə tə, tə hika-ɪ pəne. Inəɣəle Nasaleti tv Yosəefv pəyalv Yesu.

46 Tənaɣa Natanayee nəɣə təkpaɪv sɪ: Kvpantv natəli tə wəe sɪ tv luna Nasaleti? Uena Filipv cə-ɪ sɪ: Kəw na n̄ nana nyá isəle.

47 Yesu nawa Natanayee na í kəŋna ɪ təw, uena í yəɣəti sɪ: Iseyeli tv mayamaya ntə cəne. Pəpətiya tv fei ɪ kin ke paa pəcə.

48 Ḿpógú Natanayee pəsa-ɪ sɪ: Leye n nyəmna-m?

Ḿpógú Yesu cə-ɪ sɪ: Ma na-ŋ fiki tvɣv tēe na pəcə Filipv yaa-ŋ.

49 Tənaɣa Natanayee təma sɪ: Ama Taca, n ké Iso Pəyalv, Iseyeli nyəma wulav səsə ké.

50 Ḿpógú Yesu cə-ɪ sɪ: Isu ma heeluyuu-ŋ sɪ ma na-ŋ fiki tvɣv tēe təɣəle n mv-ti yaa? N ká te na n̄ na mpi pə kəla təne inɪ təkpaata tə.

51 Ḿpógú Yesu təma sɪ: Tamapana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəɣi. I ká te na í ná isətənyv tvlaa na Iso isətəa tillaa təŋəɣi Yulv Pəyaya má na pá kraa na pá tiiki.

2

Kana akpaɣale

1 Kuyaku tooso nyəŋkv wule pa kra pəelə ke Kalilee Kana taa, na Yesu too polo.

2 Na pá yaa Yesu na ɪ ifalaa tətəɣə akpaɣale n̄tə tə taa.

3 Tənaɣa sɪlvəm tēma, uena Yesu too heeli Yesu sɪ: Pa sɪlvəm tēma.

4 Ḿpógú Yesu cə ɪ too sɪ: Alv nyá, nyaa heelina-m na pəcə má lá na? Ma waatu ta tata.

5 Tənaɣa Yesu too heela təmle nyəma sɪ: Ye í heela-meɣe nti í la nti.

6 Pəe ŋkraaŋ naatoso wei ɪ taa Yuta nyəma albwala lvm ka wəe tə ɪ ka wə təna, na paa ɪ taa ŋkv kv təkɪ isv liitilinaa nunvwa (100) ké mpv.

7 Ḿpógú Yesu təma təmle nyəma sɪ: I suuli ŋkraaŋ inəɣi lvm. Tənaɣa pa suulina ɪ nəəsi təke təke.

8 Uena í tə-wə sɪ: Təv, pənente í cosi lvm mpi na í pona kvətəɣəv tallv ile.

Ḿpógú təmle nyəma cosa na pá pona kvətəɣəv tallv.

9 Uena tallv təŋ lvm mpi pə pəsa sɪlvəm ke mpv tə. Ama ɪ ta nyi timpi sɪlvəm mpi pə lunaa tə. Ue təmle nyəma mpa paa cosa lvm tə pəle pa nyəma. Ḿpógú tallv yaa akpaɣalv,

10 na í təmi-ɪ sɪ: Sɪlvəm kvpam ke yəlaa təna caaləɣəna ləsvy, na pə kəma na pa təna pá haya ile, pa təkəna mpi pə ta tvli tə. Ama nyá, nyá sɪlvəm kvpam ná wə haləna nəənə.

11 Piti təmle kancaalaya nyənte nte Yesu lapa Kalilee Kana taa təɣəle. Na piti təmle ntəɣe ɪ hvləna ɪ teeli, na ɪ ifalaa tēna-ɪ na pa taa.

12 Pəle pə waali ile, Yesu na ɪ too na ɪ newaa na ɪ ifalaa pa pola Kapənahum na pá caɣa tənaɣa wəe naale, ile pa ta taanɪ.

*Payatɔlaa tɔɔɔnɔvɔv kɛ Iso tɔsɛɛlɛ sɔsɔɔlɛ taa
(Matiyee 21:12-13; Malaki 11:15-17; Luku 19:45-46)*

¹³ Yuta nyɔma Tɛɛv acima wɔsaa, ilɛna Yesu polo Yosalem.

¹⁴ Mprɔgɔ i mayana naan na heen na alukukunaa pɛɛtɔlaa caya Iso tɔsɛɛlɛ taa, na liyitee yɔkɔlaa nɔɔ caya pɛlɛ pa taapɔlɔnaa tɛɛ.

¹⁵ Tɔnaya Yesu kɔɔɔɔ na i kuntili-si na i tɔɔɔnna pa tɔnaya Iso tɔsɛɛlɛ taa, pa na pa heen na pa naan tɔtɔ. Na i nɔmɔsi liyitee yɔkɔlaa liyitee kɛ atɛ, na i pɔsi pa taapɔlɔnaa kɛ alele.

¹⁶ Ilɛna i holina alukukunaa pɛɛtɔlaa si: I lɔsi-wɛɛɛ cɛnɛ. I taa pɔsi ma Caa tɔɔɔɔ kɛ kɔyaku kɛ mpɔ.

¹⁷ Mprɔgɔ i ifalaa tɔɔsaa si pa nɔmɔsɔ Iso Tɔm taa si: Hai Iso, ma luyɔ sɔv nyɔ tɔɔɔɔ tɔmlɛ kɛ isu yem na kɔɔɔɔ.

¹⁸ Tɔnaya Yuta nyɔma tɔnɔ-i tɔkɔɔ si: Piti tɔmlɛ nteyɛ n ka la-tɔ na pɔcɔ tɔ nyɔ si pɔ ha-nɔ mɔpɔv si n la isɔntɔ unɔ?

¹⁹ Mprɔgɔ Yesu cɔ-wɛ si: I yɔki Iso tɔsɛɛlɛ tɔnɛ, na maa tayanɔ-tɛɛɛ nɔmɔv kɛ kɔyɛɛɛn tooso taa.

²⁰ Mprɔgɔ Yuta nyɔma tɔmɔ-i si: Pɔsi nɔlɛ na naatoso kɛ pa nɔmɔ Iso tɔsɛɛlɛ tɔnɛ, na nyaa nɔmɔ-tɛɛɛ kɔyɛɛɛn tooso taa?

²¹ Ama Yesu mayamaya i tɔɔɔ i yaakaya mpɔv si Iso tɔsɛɛlɛ.

²² Pɔ tɔɔ kɛ waatɔ wei Yesu kɔmɔ na i si na i fe tɔ, i ifalaa tɔɔsaa si i ka yɔɔɔtɔ-tɔ. Halɛna pɔ tɛ pa taa na Iso Tɔm na Yesu kɔyɔɔtɔtɔ tɔtɔ.

Yesu nyɔmɔ yɔlaa lotu taa hwɛɛ

²³ Yesu wɛv Yosalem kɛ Tɛɛv acima tɔɔ kɛ mpɔv tɔ, yɔlaa payalɛ nawa piti tɔmɔ nna i lakaya tɔ na pɔ mɔv-i kɔakɔpɔ tɔkɔɔ si unɔɔɔ.

²⁴ Ama Yesu nɔ tɔ tɛ-wɛ na i taa. Pɔ taya pɔlv, i nyɔmɔ pa tɔnaya teu kɛ.

²⁵ Pɔ fɛi si nɔɔɔlv i sɛɛɛsɔ-i pa tɔm na pɔcɔ. I mayamaya i nyɔmɔ mpi pɔ wɛ yɔlv taa tɔ.

3

Yesu na Nikotɛm pa faaci

¹ Apɔlv nɔɔɔlv i ka wɛnna Falisanɔa taa na pɔ yaa-i si Nikotɛm. I kɛ Yuta nyɔvɔv nyɔmɔ taa lɛlv.

² Mprɔgɔ i pola Yesu kin kɛ ahoɔ naali na i yɔɔɔtɔ-i si: Tacaɔ, tɔ nyɔmɔ si Iso kɔnna-nɔ si n sɛɛɛsɔ-tɔ. Pɔ taya pɔlv, nɔɔɔlv fɛi wei i pɔsɔɔɔ na i la piti tɔmɔ isu n lakɔvɔv tɔ na pɔ tɔ kɛna Iso tɔnɔ.

³ Yesu cɔ-i si: Tampana kɛ ma heeliyi-nɔ yoo, maa cɛsɔɔɔ, ye pɔ ta lɛli yɔlv kɛ lɔlvɔv, i kaa na Iso Kawulaya.

⁴ Tɔnaya Nikotɛm pɔɔsɔ-i si: Isɔnayaɔlɛ pu tayanɔ yɔlv kɛ lɔlvɔv na i tɔmɔ sɔsɔ kɛ lapɔv? Ama i kaa pɔsi na i lɛli i too lotu taa kɛ sɔv na pɔ tayanɔ-i lɔlvɔv?

⁵ Yesu cɔ-i si: Tampana kɛ ma heeliyi-nɔ yoo, maa cɛsɔɔɔ, ye pɔ ta lɔli-nɔ na lɔm na Feesuyɔ, n kaa sɔv Iso Kawulaya.

⁶ Yɔlv kɛ yɔlv lɔlɔɔɔ. Ama Iso Feesuyɔ lɔlvɔv wɛna pɔ mɔpɔa, na pɔlɛ pɔ wɛ yɔlv taa tɔm kɛ.

⁷ Taa la piti na nti ma heela-nɔ si pɔ wɛɛ si mɔ tɔna pu lɛli-mɛɛɛ lɔlvɔv tɔ tɔ tɔ.

⁸ Nyɔnɔ, heelim makɔ timpi pɔ luyɔ wɛɛ tɔɔɔ, na n nuki pɔ tɔnɔ. Pɔyɛle n ta nyɔ pɔ tɔlɔlɛ yaa pɔ tɔpote. Wei Iso Feesuyɔ lɔlaa tɔ i wɛ mpɔv tɔtɔ.

⁹ Mprɔgɔ Nikotɛm tɔmɔ si: Isɔnayaɔlɛ mpɔv?

¹⁰ Ilɛna Yesu cɔ-i si: Halɔ mɛɛɛlɛ Isɛɛɛlɛ sɛɛɛsɔlaa sɔsaa na n ta cɛkɔna tɔm tɔnɛ?

¹¹ Tampana kɛ ma heeliyi-nɔ yoo, maa cɛsɔɔɔ, tɔ nyɔmɔ nti tɔ yɔɔɔtɔɔɔ tɔ na nti tɔ nawa tɔ nteyi tɔ kɛsɔɔɔ-mɛ. Pɔ na pɔ mpɔv tɔ mu caa tɔ tɔm mɔvɔv.

12 Isəna pə tənə lapu ke ate cəne təyəle ma heeliyi-me na u san møyu. İle ye ma keesa-meğe isəna pə we isətaa tə, mə taa aweyele mulo?

13 Nəyəlv ta kpata isətaa ye pə taya Yulv Pəyaya má wei ma luna isətaa na má tii tə ma paasi.

14 İsu Moisi ka tuyv nyəyəlvuyv kuvsemoyv tum ke tesika nyuyv taa na í siki wulaya tetv taa tə, mpv inı tətəyə pə wee sı paa kraasi Yulv Pəyaya má.

15 İlena yəlaa mpa pa tənə paa mv ma təm tə pá hiki weesuyv ŋku ku tən tə.

16 Pə taya pulv, İso səla yəlaa tənaya səsəm, haləna í can í ha í Pəyaya ikramle, sı pa tənə mpa paa tən ka təm tə, pá taa sı, ama pá hiki weesuyv ŋku ku tən tə.

17 Pə taya İsu yəlaa təm kuvv təw kə İso tila í Pəyaya. Ama pa nyuyv yapv təw kə.

18 Paa kuvvı wei í tənə ka təm tə pəntv təm. Ama wei u tənəyi ka təm tə, pəntv təm tema sərv, í ta tən İso Pəyaya ikramle təm tə pə təw.

19 Pa təm səpa timpı təyəle sı fətəla wei í naaki tə í kəma antulinya taa, na yəlaa səli səkpətvuyv na pá kisi-ı pa lakası isayası təw.

20 Ye wei í laki isayavv í taa kraakəna fətəla inəyi. İ kprətəyəna-ı sı pə taa kəw na í la na pə ná í isayavv təw.

21 Ama wei í tənəyi tampana tə í kprətəyəna fətəla inəyi sı í la na pə ná təcııı sı İso nınav təw kə í laki mpv.

Yesu na Yohaani pa təm

22 Pəle pə waalı kə Yesu na í ifalaa pa kula tənə na pá polo Yuta tetv taa, na í na-we pá caya tənaya wee naale, na í səki yəlaa ke İso lvm.

23 Yohaani ná səkaya yəlaa ke İso lvm tətəyə Ayınvŋ ke Salim kin. Lvm ka we tənaya səsəm kə. Yəlaa kəyaya Yohaani kin na í səki-weğe İso lvm.

24 Waavv inı tə pa ta təkəta Yohaani ke saləka.

25 Mıpúyú Yohaani ifalaa taa ləlaa na Yuta tv nəyəlv pa svv həm ke İso seev kətasi nsi yulv tayənəyəna í ti tə sı təw.

26 Mıpúyú pa pola Yohaani kin na pá pəəsi-ı sı: Taca, n təwsa yulv wei í təm n ka heela-tv na nyá na-ı í ka we Yaatanı waalı tə í təw? Nyəni pənente inı í səkəna ntəyē yəlaa ke İso lvm, na pa tənə pá puki í kin.

27 İlena Yohaani cə-we sı: Yulv u hikiyi puluyv yem na İso tá ha-ı-wı.

28 Mə mayamaya í pəsəyi na í ləsi ma aseeta sı ma yəyətəa sı ma ta ke Mesii. Ama ma tēe í nəyō ke kvte.

29 Akpayalv tənna asasaalv. Ama akpayalv taapalv səŋa tənə na í kema ŋkpaŋŋ. Pə kəma na í nu akpayalv nəyō, ilē í laŋle hulvmı səsəm. Mpv inı tətəyə ma laŋle hulvmaa, na pənente pə maya-m teu.

30 Pə wee sı Yesu í pukəna na maa səki.

Wei í kəmna isətaa tə í təm

31 Wei í luna isətaa tə inı í kələna pə tənə. Na wei ílé í we ate cəne tə, í kə ate nyəŋ kə, na ate nyəntv ke í yəyətəyi. Ama wei í luna isətaa tə inı í kələna pə tənə.

32 Na í yəyətəyi mpi í nawa na í nu tə pə təm, ama nəyəlv u møyv í təm.

33 İle wei í tu mv í təm, pəntv tisina nté sı İso yəyətəyi tampana.

34 Wei İso tilaa tə pəntv yəyətəyi İso təm kə. Pə taya pulv, İso cələyi-ı í Feesuyv tənaya.

35 Taca səla í Pəyaya na í tv pə tənaya ka niŋ taa.

36 Ye wei í nuna Pəyaya í tema weesuyv ŋku ku tən təyə hikuyv. Ama wei í kisa İso Pəyaya ke nınav tə í laŋaa kə, na İso mənə-ı na páána ke tam kə mıpúyú.

4

Yesu na Samalii alv pa faaci

1 Falisanaa nuwa si Yesu hikiyi tɛɲlaa na í sɔɔki-wɛɣɛ Iɔɔ lɔm na pɔ kɛlɔɣi Yohaani.

2 Pɔ́cɔ́ pɔ taya Yesu mayamaɣa sɔɔkayana-wɛɣɛ Iɔɔ lɔm, ama ɪ ifalaa kɛ.

3 Yesu kɔma na í nu si Falisanaa nu mpɔ, ɪɛna í kɔli Yuta tɛtɔ taa na í mɛnna Kalilee tɛtɔ taa.

4 Na pɔ wɛɛ si Samalii nyɛɲku kɛ í tɛɲ.

5 Ḿpɔ́ɣú Yesu wɔsɛna Samalii ɪcate natɛli nte pa yaa si Sikaa tɔ, na tɔ kpɛtɛna tɛtɔ nti Yakɔpɔ ka ha ɪ pɔyaya Yosɛɛfɔ tɔ.

6 Na Yakɔpɔ lɔkɔ ka wɛ tɛna. Tɛntɛ nu Yesu ɪɛna í caya lɔkɔ nɔɣɔ, na waatɔ ɪni ilim sikaa.

7 Ḿpɔ́ɣú Samalii alɔ nɔɣɔlɔ kɔma lɔm luɣu, na Yesu sɛlɛmɪ-si: Ha-m lɔm na má nyɔɔ.

8 Waatɔ ɪni Yesu ifalaa ka tɛma tɛɛv kɛ ɪcate taa kɛ kɔtɔɣɔv yarpɔ.

9 Samalii alɔ cɔ-si: Pepe tɔɔ kɛ nyaya Yuta tɔ na ń sɛlɛmɛɣi-m lɔm si n nyɔɔ. Pɔ́cɔ́ maɣa Samalii tɔ? (Pɔ taya pɔlɔ tɔɔ, Yuta nyɛma na Samalii nyɛma paa suliyi.)

10 Ḿpɔ́ɣú Yesu cɔ-si: Ye n ka cɛkɛna mpi Iɔɔ haaki tɔ, na ń ka nyɛmá wei má ma sɛlɛmɛɣi-ɲ lɔm kɔnyɔnyɔɔm kɛ ɪsɛntɔ tɔ, nyá mayamaɣa n ka laalɛna-m sɛlɛmɔɣɔ na maa ha-ɲ weesuyɔ lɔm.

11 Ḿpɔ́ɣú alɔ cɔ Yesu si: Ma cɛ, n fɛina kɔlulunav ɲku n ká luna tɔ. Pɔ́cɔ́ lɔkɔ ná tu lumaa. ɪɛ leyɛ n ká hiki weesuyɔ lɔm mpi?

12 Tá lɔɲɛ Yakɔpɔ hulina lɔkɔ ɪnɛ na t́áa maɣana-ɪ. Halɪ Yakɔpɔ na ɪ piya na ɪ kalɔkɔɲ pa nyɔɔ lɔkɔ ɪni ɪ lɔm. ɪɛ n huɔ si n kɔla ɪɛ?

13 Ḿpɔ́ɣú Yesu cɔ alɔ si: Wei í nyɔɔ lɔkɔ ɪnɛ ɪ lɔm lɔkɔtɔ tasɛɣi-ɪ kpaɔv kɛ.

14 Ama wei í nyɔɔ lɔm mpi maa ha-ɪ tɔ, lɔkɔtɔ u lɛlɔɣi-ɪ kpaɔv paa pɔlee. Pɔ taya pɔlɔ, lɔm mpi maa ha-ɪ tɔ pu la ɪ taa kɛ lɔm sɛɛlɔ wei ɪ cɛtɔɣi tɔ. Halɛna í hiki weesuyɔ ɲku ku tɛɲ tɔ na ɪ kiɲ.

15 Ḿpɔ́ɣú alɔ cɔ Yesu si: Ma cɛ ha-m lɔm mpi, ɪɛ lɔkɔtɔ kaa tasa-m kpaɔv, na má taa tasa cɛnɛɣɛ mɔlɔɣɔ kɛ lɔm luɣu.

16 Ḿpɔ́ɣú Yesu tɔma alɔ si: Polo ń yaa nyá paalɔ na nyá na-ɪ í kɔɔ cɛnɛ.

17 Ḿpɔ́ɣú alɔ cɔwa si: Ma fɛina apalɔ.

ɪɛna Yesu cɔ alɔ si: Tampana kɛ n yɔɣɔtaa si n fɛina apalɔ.

18 Pɔ taya pɔlɔ, n tɛma apalaa kakpasɪ kɛ saav, na wei ɪ tɛ n tu wɛ kayana ɪsɛntɔ tɔ n wɛ yem, pɔ taya nyá paalɔ. Pɔ tɔɔ kɛ nyá tɔm wɛna tampana.

19 Ḿpɔ́ɣú alɔ cɔ Yesu si: Tacaɔ, ma naa si n kɛ Iɔɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ tɛlɛsɔlɔ.

20 Ta lɔɲɛnaa sɛɛkaya Iɔɔ kɛ pɔɣɔv kɔnɛ ku tɔɔ. Ama Yuta nyɛma mɛ mɔ tɔɲ si ye paa sɛɛ Iɔɔ Yosalem kɛ.

21 Ḿpɔ́ɣú Yesu cɔ alɔ si: Alɔ nyá nu ma tɔm, pu kɔɔ tɔ, Tacaɔ Iɔɔ sɛɛv kaa wɛɛ tɛntɛmlɛ tɔm, si pɔɣɔv kɔnɛ ku tɔɔ yaa Yosalem.

22 Samalii nyɛma mɛ í ta nyɪ wei í sɛɛki tɔ. Ama Yuta nyɛma ta t́a nyɛmá wei t́a sɛɛki tɔ. Pɔ taya pɔlɔ, Yuta nyɛma kiɲ kɛ Iɔɔ sɛɛv mpi pɔ waasɛɣi tɔ pɔ wɛɛ.

23 Ama pɔ wɛɛ pu kɔɔ, halɪ pɔ tu tɛma kɔntɛ tɛ, na mpa pa sɛɛki Iɔɔ na tampana tɔ paa sɛɛ-ɪ hatoo pa taa kɛ na cɛsɔɣɔv fɛɪ. Iɔɔ sɛɛlaɔ ɪsu mpɔ wɛɣɛ Caa Iɔɔ sɔɔlaɔ.

24 Iɔɔ u naa ɪsɛntɔɔ, pɔ tɔɔ kɛ mpa pa sɛɛ-ɪ tɔ, pɔ taya ɪsɛntɔɔ kɛ paa sɛɛ. Ama pa taanaa kɛ na cɛsɔɣɔv fɛɪ.

25 Ḿpɔ́ɣú alɔ cɔ Yesu si: Ma nyɛmá si Mesii wei pa yaa si Kilisiti tɔ ɪ ká kɔɔ tɛ, ye ɪɛ ɪ kɔma, ɪ ká kilisi-tɔɣɔv pɔ tɛna.

26 Ḿpɔ́ɣú Yesu cɔ alɔ si: Ma wei ma yɔɣɔtɔɣɔna-ɲ ɪsɛntɔ tɔ, maɣalɛ Mesii ɪni.

27 Yesu na alv pa tɔŋna yɔɔtaya ke m̄p̄ȳḡȳ ɔlena ɪ ɪfalaa tala, na p̄ə la-weɣe piti k̄e mpi p̄ə tɔɔ ɪ na alv taka pa yɔɔtɔȳi tɔ. Paa na mp̄u pa taa nɔɔɔlv ta p̄ɔɔsi si: Pepeye n caa ɪ kinj? Yaa ntiȳi nyá yɔɔtɔȳəna-i?

28 Tɔnaya alv m̄əŋna ɪ h̄əyaga na í su. ɔlena í m̄əli ɪcate taa na í yaa ȳəlaa si:

29 ɪ k̄ɔɔ na í ná apalv nɔɔɔlv wei ɪ kpaɣa p̄ə t̄əna mpi tuu ma lapa tɔ na í keesi. ɪ ta ke Mesii yee?

30 M̄p̄ȳḡȳ ȳəlaa lu ɪcate taa na pá puki Yesu kinj.

31 Alv ɪni ɪ tee mp̄u tɔ, na ɪ ɪfalaa náá tɔŋna-i teekoȳv k̄e si: Taca n kaa tɔȳə mp̄u?

32 Ama Yesu cɔ-we si: Tɔȳənaɣa ŋka ma t̄əki tɔ ɪ ta nyi-ke.

33 M̄p̄ȳḡȳ Yesu ɪfalaa p̄ɔɔsa t̄əma si: Nɔɔɔlv k̄əna-i tɔȳənaɣa ke yee?

34 Tɔnaya Yesu cɔ-we si: Ma tɔȳənaɣa nté wei ɪ tila-m tɔ ɪ luɣu nyəntv lapv, na ɪ t̄əml̄e nte ɪ hula-m si má la tɔ t̄ə yoosuȳu.

35 M̄e m̄ə t̄əŋ si: P̄ə kaasa ɪs̄ət̄ənaa liȳiti na k̄v̄mtv tala. Ama má, ma heeliȳi-me si, í k̄v̄si m̄ə ɪse na í na ɪs̄əna k̄v̄t̄əȳəv seena tawa na k̄v̄ t̄əŋa k̄v̄ntaa tɔ.

36 K̄v̄ntv wei ɪ k̄v̄ŋ tɔ, ɪ t̄əŋa ɪ k̄v̄f̄el̄ȳv hikuȳu k̄e, na í nȳək̄əȳi pee t̄ət̄əȳə ɪ weesuȳu ŋku ku t̄əŋ tɔ k̄v̄ tɔɔ. Mp̄u p̄ə lak̄əna na tuulu na k̄v̄ntv pá k̄p̄ent̄əȳi ȳəlv̄ȳv.

37 P̄ə tɔɔ k̄e t̄əm nti pa yɔɔtɔȳi tɔ t̄ə wena tampana si: L̄əlv tuuki k̄e na l̄əlv náá k̄v̄.

38 Mp̄u t̄ət̄əȳə, ma tila-me si í k̄v̄ hal̄əm mpi í taa hala tɔ. L̄əlaa ná halaa na kaɣana p̄ə waas̄əȳi-me.

39 ɪcate nté t̄ə taa Samalii nȳəma paɣale mv̄ Yesu t̄əm ke t̄əm nti alv ka yɔɔt̄əta t̄əfoo si: ɪ kpaɣa p̄ə t̄əna mpi tuu ma lapa tɔ na í keesi t̄ə t̄ə tɔɔ.

40 Waatv wei Samalii nȳəma tala Yesu kinj na pá na-i tɔ, pa wiina-i si í la wee naaleɣe pa kinj. ɔlena í caɣa t̄ənaya k̄v̄ȳeŋ naale.

41 P̄ə k̄əma na pá nu ɪ mayamaya ɪ k̄v̄ȳəȳət̄əv, ɔlena ȳəlaa samaa ke s̄əs̄əm tasa ɪ t̄əm ke m̄oȳv.

42 Na pá t̄əŋ alv si: P̄ənente p̄ə taya nti n heela-tv t̄ə t̄ə tɔɔ tike ke t̄ə mv̄ ɪ t̄əm. Ama tá mayamaya t̄ə nuna tá ŋkpaŋŋ na t̄ə t̄əma tá taa si, tampana ɪ k̄e antulinya Waaslv.

Yesu waav ke akewe s̄əso p̄əyaya

43 Yesu lapa k̄v̄ȳeŋ naaleɣe t̄əna, ɔlena í k̄v̄li na í t̄əena Kalilee.

44 Yesu mayamaya ka t̄əma yɔɔt̄əȳv si: Nɔɔɔlv u t̄əȳəna ɪs̄ə k̄v̄ȳəȳət̄əv tel̄əsv̄lv ke ɪ mayamaya ɪ ɪcate taa.

45 Waatv wei Yesu tala Kalilee tɔ, t̄əna nȳəma mv̄-i teu ke niŋ naale. Mpi tɔ pa mayamaya paa pola Teev acima t̄əȳəv ke Yosalem, na pa nawa p̄ə t̄əna mpi ɪ lapa Teev acima an̄i a t̄ə tɔ.

46 M̄p̄ȳḡȳ Yesu m̄əla Kalilee Kana timpi ɪ ka p̄əsa l̄vm ke sv̄lv̄m tɔ. Akewe s̄əso nɔɔɔlv ɪ ka we t̄əna, na ɪ p̄əyaya we Kap̄ənahum na p̄ə wuki-ke.

47 Akewe nuwa si Yesu luna Yuta na í k̄ɔɔ Kalilee, ɔlena í polo na í s̄əl̄əm-i si: Ma p̄əyaya we Kap̄ənahum na k̄a caa s̄əpv̄, polo ŋ waasi-ke.

48 Yesu cɔ-i si: An̄i tamm mu ta na piti t̄əma na k̄ək̄əlv nȳəm, u tisiȳi.

49 M̄p̄ȳḡȳ akewe ɪni ɪ cɔ-i si: Hai ma ce, t̄ə tee p̄əc̄ə ma p̄əyaya í taa k̄ɔɔ na k̄a si.

50 M̄p̄ȳḡȳ Yesu cɔ akewe si: Kpe, nyá p̄əyaya kaa si.

M̄p̄ȳḡȳ apalv ɪni ɪ mv̄ Yesu k̄v̄ȳəȳət̄əv na í tv̄ mpaav.

51 Akewe k̄p̄əŋaya, ɔlena ɪ t̄əml̄e nȳəma s̄əŋ-i na pá heeli-i si: Nyá p̄əyaya hika alaaf̄əya.

52 M̄p̄ȳḡȳ akewe p̄ɔɔsa-weɣe ɪs̄əna waatv p̄ə ceɣa p̄əyaya t̄ə tɔ. ɔlena t̄əml̄e nȳəma cɔ-i si: Tete ilim kpila p̄əc̄ə t̄əȳə watv ceɣa ka t̄ə.

⁵³ Μπόγύ πəyaya caa təssa kpakpaa si, tete mpv inɪ pə taka teitei ké Yesu ka heela-i si: Nyá pəyaya kaa si. Ilena í na ɪ təyaya təna pá te Yesu na pa taa.

⁵⁴ Yesu piti təma kpenta naaleyele ɪ luw Yuta na í kəw Kalilee tə.

5

Ktəntv waav ke lule nəyɔ

¹ Pəle pə waali Yuta nyəma Iso seev acima naali a talaa, na Yesu polo Yosalem.

² Lule natəli tə we heen nənəyɔ cəlyə Yosalem, na akelena sakasi taka kakpasi səna təna. Təne inəyi pa yaa si Petasata ke Alaamee nyəma təm taa.

³ Na ktəntvnaa seləta lanjasi nsi si tee ké səsəm. Yuluma na kaakalasi, na mpa ktəməŋ tvula tə. [Pa tanja lvm lanjəyɔ.

⁴ Pə taya pulv, isətaa tillu tiikaya waatu waatu ke lule taa, na í laki na lvm lanjəyɔ. Na wei í laala tiuu ke waatu wei lvm lanjəyɔ kpakpaa tə pə waa-i, paa ɪ ktəŋ ke ŋku.]

⁵ Apalv nəyɔlv ɪ ka we təna na ɪ hənta ktəŋ tə pusi pəlefei nule kəlv.

⁶ Yesu na-i na í hənta mpv, na ɪ nyəmá si ɪ taanə tənaya səsəm, ilena í pəssi-i si: N caa pə waa-ŋ ke?

⁷ Μπόγύ ktəntv cə Yesu si: Ma ce, ma feina nəyɔlv si í tisi-m lvm taa ké waatu wei pə lanjəyɔ tə. Na má polaa si ma tiiki, nəyɔlv náa laali-m.

⁸ Μπόγύ Yesu heela-i si: Kuli na í kraɣa nyá kvhəntvɔv na í tə.

⁹ Tənaya pə waa ktəntv ke kpakpaa, na í keli ɪ kvhəntvɔv na í təŋ. Pə pamna kvyakv kvheesvɔv wule.

¹⁰ Μπόγύ Yuta nyəma təma wei pə waa mpv tə si: Saŋa kvyakv kvheesvɔv ké, pə fei si í səyali nyá kvhəntvɔv ke mpv.

¹¹ Ama ktəntv na cə-we si: Wei ɪ waasa-m tə inɪ ɪ heelina-m si má keli ma kvhəntvɔv na má tə.

¹² Μπόγύ Yuta nyəma cə ktəntv si: Aweye pəntv na í heela-ŋ si í keli nyá kvhəntvɔv na í tə?

¹³ Ama wei pə waawa tə ɪ ta nyi Yesu. Pə taya pulv, íle ɪ ka saala samaa wei ɪ suwa təna tə ɪ taa.

¹⁴ Pəle pə waali Yesu ná apalv inəyi Iso təsəele taa na í heeli-i si: Nyəni, pənente pə waa-ŋ isəntə tə, taa tasa isayətv lapv tətə. Pəcə pə taa kəw na ŋku kule kv kəla mpv tə kv mayana-ŋ.

¹⁵ Tənaya apalv inɪ ɪ polaa na í heeli Yuta nyəma si: Yesu waasəna-m.

¹⁶ Pə təw ké Yuta nyəma svv Yesu ké kvnyəŋ tvɔv ke ɪ lapv m̀pəyɔ kvyakv kvheesvɔv wule tə pə təw.

¹⁷ Mpv pə yelina na Yesu yəyətɪ si: Ma Caa ná tənə təmlə lapv ke tam ké. Pə təw ké ma tətə ma tənə lapv.

¹⁸ Təm təne tə mayamaya tə təw Yuta nyəma mv səyona ke teu si pa ləsəyi Yesu weesvɔv. Si pə taya kvyakv kvheesvɔv tike ke ɪ wakəlaa, pə kpenna isəna ɪ keesa ɪ ti na Iso na í yaa-i ɪ mayamaya ɪ Caa tə pə təw tətə.

Iso Pəyaya pəsvv ke yəlaa təw

¹⁹ Μπόγύ Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəyi. Pəyaya ma ma kaa lu natəli na má la. Ama nti ma Caa tanja lapv na má naaki tə ntəyi ma tənəyi. Ma Caa laki pə təna mpi tə, Pəyaya ma ma laki-wi tətəyɔ.

²⁰ Pə taya pulv, ma Caa səla-m ké, na í hólí-m pə təna mpi ɪ laki tə. I ká hólí-m təma səsəna nna a kəla ane tə si má la, na pu la-meyə ha.

²¹ Isu ma Caa feesiyi sətəa na í mənna-weyε weesvɔv nyəma hekv tə, mpv inɪ tətəyɔ Pəyaya má ma tvyi weesvɔv ke mpa ma nəkaa tə.

22 Təle tə paasi ma Caa u huukəna nəχəlv. Ama i tu huule tənaya Pəyaya ma ma niŋ taa.

23 Uena pa təna pa se-m isu pa seekuyu ma Caa tə. Yulv í ta se Pəyaya ma, i kaa pəsi na í se ma Caa wei i tila-m tə.

24 Tampāna ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəyi, ye wei i nu ma təm na í te i taa na wei i tila-m tə, i tēma weesuyu ŋku ku teŋ təχə hikuyu, pa kaa huuna-i. Ama i tēma weesuyu tu ke pəsuyv kē.

25 Tampāna ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, pə wee pu kəə, halv pə tu tēma kənte te. Sətaa ká nu Isə Pəyaya má ma nəχə, mpa paa nu-ke tə, paa fe na pá kuləna pa ise.

26 Isu Tacaā Isə wēna weesuyu ke i taa tə, mpv tətəχə i yelaa si Pəyaya ma má wēna weesuyu ke ma taa.

27 Ma kē Yulv Pəyaya təχə i ha-m mpaav si má huuna yəlaa ke təm.

28 Ue pə taa la-meγe ha. Mpi tə pu kəə na pa təna mpa pa we pəlaaŋ taa tə pá nu ma nəχə,

29 na pá lu i taa. Mpa pa lapa kuvantv tə paa fe si pá wee tam təə. Mpa pəle pa lapa isayatu tə, paa fe si pá huuna-we na pá tu-weγe saləka.

Mpi pə húləyi Yesu tampāna tə

30 Maa pəsəyi na má lu tələyi ma mayamaya. Ama isu Isə keesəyi-m tə, hípúyú ma huukəna, na ma huule tewa. Mpi tə, pə taya ma mayamaya ma luyv nyəntv ke ma preekəyi lapv. Ama wei i tila-m tə i luyv nyəntv kē.

31 Ye ma yəχətəyi ma ti təm, nəχəlv kaa sa tampāna wēna maa húlí tə.

32 Ama nəχəlv wēna na ílé i húləyi si ma kē tampāna tv. Na ma nyəmə si nti i yəχətəyi ma təə tə tə wee tampāna.

33 Halv mə mayamaya í tila mə tillaa ke Yohaani kiŋ na ílé i hulə-meγe tampāna.

34 Ye ma, pə taya isu ma nyulaa si yulv nəχəlv í húlí ma tampāna. Ama si pə səna-me na pə ya mə nyuyv təə kē ma yəχətəyi mpv.

35 Yohaani naa we kē isu fətəla wei i muγi na pə naaki tə. I tisaa na í yəələna fətəla inu i nav ke pəcə.

36 Ama ma wēna mpi pə húləyi ma tampāna na pə kəli tə təna nti Yohaani yəχəta ma təə tə. Tēma nna inu ma Caa hulə-m si má la na ma təŋna a lapv ke isəntə tə, anu a huləχəna ma tampāna si ma Caa tilina-m.

37 Ma Caa wei i tila-m tə i húləyi ma tampāna tətə. Me í ta nu i nəχə ke paa təm kulvm. Pəcə í ta loosi i isəntaa kē paa təm kulvm tətə.

38 Pəyele u saŋ i təm muγv si tə caya mə taa kē paa pəcə. Ue u teŋ mə taa na wei Isə tilaa tə, pə təə kē pə we mpv.

39 I preekəyi Isə Təm takəlasv taa təcūtutu, na í teeləyi si pə taa kē í ká hikina weesuyu ŋku ku teŋ tə. Anu tá takəlasv kulomasv nsv si yəχətəyēna ma təm.

40 Pə na pə mpv tə, u saŋ si í kəə ma kiŋ na í hiki weesuyu kuvəŋku.

41 Pə taya yəlaa isante ke ma preekəyi.

42 Ama ma nyəma-me, ma nyəmə si u caa Isə.

43 Ma Caa kənte ke ma kəma na mu saŋ ma muγv. Ama ye nəχəlv ná lu yem na í kəə, í mu ílé təkpa.

44 Me mə səəla mə tēma isante kē, u preekəyi Isə wei i tike nté Isə tə i nyənte. Ue isənya í ká la na í mu ma təm.

45 I taa huv si maa polo má kuli mə waalı kē Isə isəntaa. Ama Moisi wei í teeləyi tə inu i ká kulina mə waalı.

46 Ye í ka muwa Moisi təm na tampam, isəntə tə í ka mu ma nyəntv tətə. Pə taya pulv, ma təm ke ílé i ŋmaawa.

47 I ta tisi na í mu nti Moisi ŋmaawa tə, u isənya í ká tisi na í tūna ma təm nti ma heeliyi-me tə.

6

*Samaa iyisi kakpası (5000) caləsvyv
(Matiyee 14:13-21; Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17)*

¹ Pəle pə waalı ké Yesu tayana Kalilee tenku waalı ké tesuyv. (Lelaa yaa sı Tipeliyatı tenku).

² Na yəlaa samaa hu ı waalı. Pə taya pulv təə, pa ná piti təma nna ı waakayana kutəntvnaa tə.

³ Mpróyú Yesu na ı ifalaa pa kra puyv təə na pá caya təna.

⁴ Na Yuta nyəma acima wena pa yaa sı Teyv acima tə a wəsa.

⁵ Mpróyú Yesu nyəna ı taa na ı waalı na í ná sı samaa səsə təhna ı kin ke kəntə. Tənya ı pəəsa Filipv sı: Leye tu ya kutəyov na tə cela samaa inə inı na ı təna í təyə?

⁶ Yesu yəyətə mpv sı í nu nti Filipv ká cə tə. Təfə ı mayamaya ı tēma ı səna ı ká la təyə nyəm.

⁷ Mpróyú Filipv cəwa Yesu sı: Paa liyitee nyəyətə ηmənuyv (200) mayamaya ke tə yapa kutəyov, ku haηna yəlaa pane pa tiili?

⁸ İlena Yesu ifalaa taa nəyələ wei pa yaa sı Antəlu na í ké Siməη Piyee neu tə í cə-ı sı:

⁹ İwaasəle natəli tə wə cəne na tə təkə potopotona ke kakpası na tiina ke naale. Ama pəle pu la-weyə samaa tuutuuma inə?

¹⁰ Tənya Yesu təma sı: İ heeli pa təna sı pá caya atə. (Pə pamna nyutu ka pə ateyə tənya səsəm, İlena pá caya.) Pa taa apalaa nyəəη tala ısu iyisi kakpası (5000).

¹¹ Tənya Yesu kraya potopotona mpe na í sēe İə ké í na təmlə ke pa təə, İlena í tala mpa pa caya tə. Na í tala-weyə tiina ke mpv tətə, na paa wei í haya.

¹² Waatv wei pa haya tə, ı təma ı ifalaa sı: İ təəsı potopotona həyələη wei ı kaasaa tə, na pulvpu í taa le.

¹³ İlena ı ifalaa təəsı həyələη inı, na pə su təkəη naanəwa na naale. Potopotona kakpası inı ı kpisina mpróyú waatv wei pa tēma təyov tə.

¹⁴ Waatv wei yəlaa ná Yesu piti təmlə nítə tə, pa təma sı: Tampana Yulv inə inəyələ İə kuyəyətətə teləsulv wei ı təm paa yəyətəa sı ı ká kəə antulinya taa tə.

¹⁵ Yesu nyəmə sı pa səəlv puwa sı paa kra-ı wulav na təη ke tənə inəy krapaa. İlena í ηməli təkəv na í kra pəəη təə ké ı tike.

*Yesu təntə ke lvm təə
(Matiyee 14:22-33; Maləki 6:45-52)*

¹⁶ Pə kəma na pə taanı, İlena ı ifalaa tii lvm nəyə,

¹⁷ na pá kra kpuluyv taa sı pa tesəyı Kapənahum. Halı pə can pə yu Yesu ta kəntə pa kin.

¹⁸ Mpróyú heelim səsəəm mapa na pə lanəyı tenku lvm ke səsəm.

¹⁹ Yesu ifalaa təma lvm taa ısu kilomeətələnəa kakpası yaa naatoso, İle pa na Yesu kele na í təη lvm təə na í kəηna pa təə təə. Tənya səyəntv kra-wə.

²⁰ Ama Yesu heela-wə sı: Səyəntv í taa la-mə, maya.

²¹ Yesu ifalaa luyv lapa na pá kraya Yesu ke kpuluyv taa. Tete ısu saηa tə, pa tēma tate ke timpi pa pukaya tə.

Samaa pəkəyı Yesu

²² Kv fema İlena samaa wei pə yela tenku waalı tə, í ná sı kpuluyv kuləmvuyv ka kaasəna təna. Pəcə pa nyəmə sı Yesu na ı ifalaa pa ta kaa kpuluyv. Ama pəle pa tike pa tēna.

²³ Paa na mpv kpuləη lələη wei ı luna Tipeliyatı tə ı kəma, na ı ta hatələnə timpi Tacaa ka sēe İə ké ı na təmlə na pəcə pá təyə potopotona tə.

²⁴ Samaa ini i nawa si Yesu na i falaa pa taa nɔɔlɔ fei tɔna, ilena pɔ kpa kpulɔɔ ini i taa na pɔ tee Kapɔnahum ke Yesu pɛekɔyɔ.

Kɔtɔyɔn ŋku kv haaki weesuɔu tɔ

²⁵ Samaa kɔma na pɔ na-i tenku waali ilena pɔ pɔɔsi-i si: Taca, pɔlee kɛ n kɔma cɔne?

²⁶ Tɔnaya Yesu cɔwa samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesɔyi, pɔ taya isu i nɔ ma piti tɔma tɔɔ i pɛekɔyi-m. Ama i tɔɔ potopotona na i haɔa tɔɔ.

²⁷ I taa nɔki na i kana kɔtɔyɔn ŋku kv ten tɔɔ pɛekɔyɔ. Ama i lv ŋku kv we tam na kv kɔɔna weesuɔu ŋku kv ten tɔ kv tɔ. Yulu Pɔyaya mɔ maa hana-meɔe kɔtɔyɔn ŋku. Pɔ taya pulɔ, Taca Isɔ tɔma-m i ten cacalaya tɔyɔ.

²⁸ Mɔpɔyɔ samaa pɔɔsa Yesu si: Pɛpɛye tu la na pɔcɔ tɔ la tɔma nna Isɔ caaki tɔ?

²⁹ Ilena Yesu cɔ samaa si: Tɔmle nte Isɔ caa si i lapɔ-i tɔɔle si i mu i tillu tɔm.

³⁰ Mɔpɔyɔ samaa pɔɔsa Yesu tɔtɔ si: Ile n kaa la piti tɔmle natɔli na tɔ nɔ na pɔcɔ tɔ mu nyɔ tɔm? Tɔ, tɔmle nteɔe n ka la?

³¹ Ta caana caana tɔɔna manna ke wolaya tetu taa, isu pa ŋmaau Isɔ Tɔm taa tɔ si: I tisa isɔtaa kɔtɔyɔn na i cɛla-we na pɔ tɔɔ.

³² Mɔpɔyɔ Yesu cɔ samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesɔyi, mpi Moisi cɛla-me tɔ pɔ ta ke isɔtaa kɔtɔyɔn ke tɔna. Ama pɔnente isɔtaa kɔtɔyɔn maɔamaɔa ke ma Caa cɛlɔyi-me.

³³ Na kɔtɔyɔn ŋku Isɔ cɛlɔyi-me tɔɔle ŋku kv luna isɔtaa na kv tii na kv haaki yɔlaa tɔnaya weesuɔu tɔ.

³⁴ Tɔnaya samaa cɔ Yesu si: Taca, haaki-tɔyɔ kɔtɔyɔn ŋkɔyɔ tam.

³⁵ Ilena Yesu cɔ samaa ini si: Ma maɔamaɔa kele kɔtɔyɔn ŋku kv haaki weesuɔu tɔ. Ye wei i kɔma ma kin nyɔɔsi kaa kpa pɔntu paa pɔcɔ. Pɔyele wei i mu ma tɔm tɔ, lukɔtu kaa kpa pɔntu tɔtɔ.

³⁶ Ama ma tɔma-meɔe-tɔyi heeluyɔ si i na-m, pɔcɔ i tɔ mu ma tɔm.

³⁷ Pa tɔna mpa ma Caa haa-m tɔ, pa kɔɔ ma kin kɛ. Ma kaa tɔɔni wei i kɔɔ ma kin tɔ.

³⁸ Pɔ taya pulɔ, ma tiina isɔ kɛ si ma laki wei i tila-m tɔ i luyɔ nyɔntu, pɔ taya ma maɔamaɔa ma nyɔntu.

³⁹ Wei i tila-m tɔ i luyɔ nyɔntu nte si mɔ taa yele na mpa i cɛla-m tɔ pa taa nɔɔlɔ le. Ama si mɔ kɔsi pa tɔnaya sɔtaa taa kɛ kuyaku kantɔkaya nyɔŋku wule kɛ.

⁴⁰ Ma Caa luyɔ nyɔntu nte si mpa mpa pa nɔ Pɔyaya mɔ na pɔ mu ma tɔm tɔ, pɔntuna i hiki weesuɔu ŋku kv ten tɔ, na maa feesi-weɔe kantɔkaya kuyaku wule.

⁴¹ Isu Yesu yɔɔtɔyɔn mpɔ si inɔɔle kɔtɔyɔn ŋku kv tiina isɔtaa tɔ, sese pɔ ta maɔa Yuta nyɔma nte.

⁴² Tɔnaya pa tɔma si: Isu Yosɛɛfu pɔyalɔ Yesu kele? Tɔ nyɔmɔ i caa na i too meɛ. Ile ntiyi i yɔɔtɔyɔn si ini i tiina isɔtaa?

⁴³ Mɔpɔyɔ Yesu cɔ Yuta nyɔma si: I taa miitina-m mpɔ.

⁴⁴ Taca wei i tila-m tɔ i yaa wei, pɔntu tike kɔɔna ma kin, na maa feesi-i kantɔkaya kuyaku wule.

⁴⁵ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɔsɔlaa ŋmaa tɔm tɔne si: Yɔlaa tɔna kɔ weɛ Isɔ kɔsɛɛsaa. Pɔ tɔ kɛ yɔlaa tɔna mpa pa nukɔna Taca Isɔ na pɔ mu i kɔsɛɛsɔtu tɔ, pa kɔɔ ma kin.

⁴⁶ Ile pɔ taya isu nɔɔlɔ tɔma Taca Isɔ kɛ nav se. Ye pɔ taya wei i luna Isɔ kin tɔ ini i nana-i.

⁴⁷ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesɔyi, wei i mu ma tɔm, pɔntu tɔma weesuɔu ŋku kv ten tɔɔ hikuɔu kɛ.

⁴⁸ Maɔale kɔtɔyɔn ŋku kv haaki weesuɔu tɔ.

⁴⁹ Mɔ caana caana tɔɔna manna ke wolaya tetu taa, pɔyele pa sɔpa.

⁵⁰ Ama kutəγəu ηku ku luna isətaa tə, ηkuγu yulv í təγaa ι kaa si.

⁵¹ Maγale kutəγəu ηku ku tiina isətaa na ku haa weesuγu tə. Ye wei ι təγə kutəγəu ηku, pəntu ká wee tam ké, u tasəγi səpu. Kutəγəu ηku maa ha təγəle ma maγamaya ma tənuyv nantu. Ma haaki-təγi si yəlaa təna í hiki weesuγu.

⁵² Tənaya Yuta nyəma suv tə təw ké həm na isəle kuvεεmle ke pa taa pa tike si: Isənaya unι ι ká kraγa ι maγamaya ι tənuyv nantu na í ha-tu si tə təγə?

⁵³ Mprúγú Yesu cəwa si: Tampana ke ma heeliγi-me yoo, maa cesəγi, ye ι ta təγə Yulv Pəγaya má ma tənuyv nantu, na í ta nyəw ma caləm, í kaa hiki weesuγu ke mə maγamaya.

⁵⁴ Ye wei ι təkí ma tənuyv nantu na í nyəwki ma caləm, pəntu tema weesuγu ηku ku təη təγə hikuyu ké, na maa feesi-ι səttaa taa ké kantəkaya kuvaku wule.

⁵⁵ Pə taya pulv, ma tənuyv nantu ke kutəγəu kupəηku ké, na ma caləm ke kunyənəwəm kupam tətə.

⁵⁶ Ye wei í təγə ma tənuyv nantu, na í nyəw ma caləm, ma na pəntu tu wee təma taa ké.

⁵⁷ Tacaα Isə wei ι tila-m tə, ι wena ι weesuγu, na ι təw ké ma wena ma weesuγu tətə. Pə təw ké wei í təγə-m, pəntu weena weesuγu ke ma təw tətə.

⁵⁸ Təw, kutəγəu ηku ku luna isə təγəle. Ku ta ke ηku mə caanaα caanaα ka təγaa na kaγana pa fei tə. Ama ye wei ι təkí kutəγəu kuvε, pəntu ká weena ι weesuγu ke tam.

⁵⁹ Kapənahum ke Yesu seγesa təm tənəγe Yuta nyəma təkotile taa.

Təm nti tə haaki weesuγu tə

⁶⁰ Waatu wei Yesu ifalaa nu təm tənε tə, pa taa paγale təma si: Təm tənε tə kəla katε. Awe ná pəsəγi tə nuw?

⁶¹ Yesu nawa si təm tənε tə ta maya ι ifalaa, ilena í tə-we si: Isu təm tənε tə kəla-meγeγe yaa?

⁶² Na í ká kəw na í na Yulv Pəγaya má na má kraα timpri maa wee tə, ilε isənayaγale í ká la?

⁶³ Isə Feesuγu haakəna weesuγu, yulv tənuyv kuvε kuvε ku waasəγi pulv. Təm nti ma heela-me isəntə təγəle Feesuγu nyəntv, na nti unι tə haakəna weesuγu.

⁶⁴ Paa na mpv, mə taa ləlaα u tuyvna-ti. (Pə taya pulv, hatoo kancaalaya Yesu ka nyəmə mpa pa kaa təkí ι təm tə. Halι ι nyəmə wei ι ká lapι-ι kələmətə tə.)

⁶⁵ Yesu səwsa lentι si: Pə maγamaya pə təw ké maa heela-me si: Nəγəlv kaa pəsi na í kəw ma cəlv, na pə tá kəna si Isə hana-ι pə mpaav.

⁶⁶ Pə kraγav kuvəηku təγə Yesu ifalaa taa ləlaα yela-ι, pa ta tasa-ι təηuyv.

⁶⁷ Mprúγú Yesu pəwsa pa naanəwa na naale wei ι kaasaa tə si: Na me se, mu tee mə nyəηku?

⁶⁸ Tənaya Siməη Piyεε cəwa Yesu si: Tacaα, awe kiη ke tu polo? Nyá təm pee haakəna weesuγu ηku ku təη tə ilε.

⁶⁹ Na pənente tə məwa na tə te tá taa si n ké Yulv Nanηtu unι, na n luna Isə kiη.

⁷⁰ Ilena Yesu naa tə ι ifalaa si: Mə naanəwa na naale unε pə taya má ləsəna-me? Pécó mə taa ləlv ná ké iləγəu.

⁷¹ Siməη Isəkaleeu pəyalv Yutaasi təm ke Yesu yəγətaya mpv. Paa na ι ké pa naanəwa na naale taa ləlv tə, kulvm unι ι kəmna na í lapι-ι kələmətə.

7

Yesu na ι newaa pa təm

¹ Pəle pə waalι Yesu cəkaya Kalilee tetv taa. I luyv fei Yuta tetv taa ké cəw. Pə taya pulv təw, Yuta nyəma pəkaya ι kuvu.

² Yuta nyəma acima wena pa yaa si coka acima tə a wəsaα.

³ Ilena i newaa tōmi-i si: Kōli cāne na í polo Yuta na nyá ifalaa na tōma nna n laki tō tōtō.

⁴ Ye yulv caa si pá nyāmi-i u ηmesāgi i tōma. Ye n laki tōma anāgi mpv ilē, yele na yōlaa tōna nyi-η mee.

(

⁵ Pə taγa pulv, Yesu newaa maγamaγa ná tá mv i tōm tōtō.)

⁶ Mprōγú Yesu cō-we si: Pə ta maγata-m na pécó. Ama ye me, paa pālee pə maγa-meγe.

⁷ Pə taγa pulv, antulinya nyōma taa kaa kpana-me. Ama pa taa kraana má. Mpi tō, ma hólógi si pa kōlapvto fei teu.

⁸ Mu kra tēnaya acima. Ye ma, ma kaa polo. Pə taγa pulv, pə ta maγata má.

⁹ Yesu tēma-weγe heeluyv ke mpv ilēna ini í saali Kalilee.

Yesu ke coka acima taa

¹⁰ Yesu newaa kōma na pá kra acima tōγv, ilēna Yesu maγamaγa polo. Ama i ta yele si nōγv í nyi, i pola ηmelav ké.

¹¹ Yuta nyōma preekāγa-i acima wee taa, na pá tōηna tōmaγa pōsuyv si: Iē leγe i wee?

¹² Halī samaa welētaya Yesu tōm ke pa taa pa tike ke sōsōm. Lēlaa si: Yulv kupaη ké. Lēlaa si: Aai, i ké yulvtsulv ké.

¹³ Paa na mpv Yuta nyōma sōγvntv tō nōγv taa yōγtōgi tōfoo.

¹⁴ Pə kōma na acima haγa hekv, ilēna Yesu polo na í svv Iō tōseēle taa na í seγesāgi.

¹⁵ Mprōγú pə lapa Yuta nyōma ke piti, na pá tōη si: Isēnaya pə lapa na í nyi pə tēnaya mpv pécó i ta la ceu?

¹⁶ Tēnaya Yesu cō-we si: Nti ma seγesāgi isēntō tō, ma ta lu-tāgi kōlupu. Ama wei i tila-m tō ini i hulōna-m-ti.

¹⁷ Ye wei i sōla Iō luyv nyōntv tēηyv, pōntv tike ka nyōna si ma kōseγesōtv luna Iō kiη yaa ma maγamaγa ma kaηkante ke ma lakōna.

¹⁸ Wei i lakōna i kaηkante tō, i maγamaγa i sam ke i preekāgi. Ama wei i preekāgi i tillu sam, pōntv ntē tampana tv, pōpōtv fei i kiη.

¹⁹ Ntōη Moisi hula-meγe Iō seev kōsōsūtō tōna na? Pécó paa mā taa kōlv m u tēηgi-ti. Aηha, na í caa í kv-m suwe?

²⁰ Mprōγú samaa cōwa Yesu si: N nyōna alōγaa ke? Awe caa i kv-η?

²¹ Tēnaya Yesu cōwa si: Pə taγa pulv, wule tēli ma lapa tōmle sōsōle natēli na piti kra mā tōna.

²² Moisi ná tv-meγe pelvγv, (pāyele pə ta tu kev Moisi kiη ke pə lunaa. Ama hatōo mā caanaa caanaa kiη ké,) na paa kōyaku kōheesuyv wule í pelāgi pāyāγa ké.

²³ Ye í pelāgi pāyāγa ke kōheesuyv wule si pə taa kōv na í yōki Moisi kōsōsūtō. Pepe tōv ké má waa yulv pilimile tōcu ke kōheesuyv wule na mu mv-m na pááná?

²⁴ I taa nyēnāgi tōv tike. Ama í tēηgi tampana na pécó í yōγtōgi.

Yōlaa laki Yesu na piti

²⁵ Yōsalem nyōma napēli pa yōγtaya si: Pə taγa wei pa preekāγa si pa kōyi tōγvle?

²⁶ I nyēni ilē i mālaa na í yōγtōγōna-we na u nyāηna pulv, na pá suma. Isu tá sōsaa mpe pa tēη pa taa si i ké Mesii kele yaa?

²⁷ Tē nyōmá si waatv wei Mesii ká kōv tō, nōγv u nyēη i te. Tōfō ye pə kaasa iē ilē, tē nyōmá ilē i tōlule mee.

²⁸ Yesu tōηna seγesuyv ke rōpōγú Iō tōseēle taa, ilēna í pōsi-we na nōγv sōsaya si: Me si í nyōma-m, na í nyōmá ma tōlule yaa? Aai, ma ta kōv ma maγamaγa ma kōntē se. Ama wei i tila-m tō i wee na i ké tampana tv. Iē mā ta nyōmi-i.

29 Ama ma, ma nyɔma-i, pɛ taɣa pɔlv tɔɔ, i kin ke ma luna, na inɪ i tilina-m.

30 Yɛlaa luyɔ lapa sɪ pɔ kpa-i, ile nɔɣɔlv ta tu nin ke i tɔɔ, i wɔle ta tata tɔ pɛ tɔɔ.

31 Paa na mpɔ samaa inɪ i taa paɣale mu Yesu tɔm na pɔ tɛ pa taa. Halɛna pɔ tɔn sɪ: Mesii i kɔma i kɔ la piti tɔma na a kɛli inɛ i nyɛna na?

Pa tila filisinaa sɪ pɔ kpa Yesu

32 Pɛ kɔma na Falisanaa nu nti samaa miitiyi Yesu tɔɔ tɔ, ilena pɔ na kɔtɛlaa sɔsaa pɔ tili filisinaa sɪ pɔ polo pɔ kpa-i.

33 Tɛnaya Yesu tɔma sɪ: Pɛ kaasa-m wɛɛ naaleɣe mɛ heku kɛ, ilena mɔ mɛli wei i ka tila-m tɔ i kin.

34 I kɔ pɛɛki-m i kaa na-m. Pɛ taɣa pɔlv, i kaa pɛsɪ na i kɔɔ timpi maa wɛɛ tɔ.

35 Tɛnaya Yuta nyɔma pɔɔsa tɔma sɪ: Leye Yesu kɔ polo na tɛ kaa na-i? I kɔ polo Yuta nyɔma mpa pa yawa na pɔ polo tuu Kɛlɛki acalɛ taa tɔ pa kin na i paasɛna Kɛlɛki nyɔma yaa isɛna?

36 Ye pɛ taɣa mpɔ, ntiyile i yɔɣɔtɔyi mpɔ sɪ: Tu pɛɛki-i tɛ kaa na-i? Tɛ kaa pɛsɪ na tɛ polo timpi i ka wɛɛ tɔ?

Weesuyɔ lum pusi tɔm

37 Acima kuyaku kantɛkaya nyɛnku ŋku ku ke kuyaku sɔsɔɔ tɔ ku wule, Yesu sɛna isɔ na i kpaali sɪ: Ye lukɔtv i wɛna wei, pɔntv i kɔɔ ma kin na i nyɔɔ.

38 Wei i mu ma tɔm weesuyɔ lum pusi kɔ lukɛna i taa na pɔ kpen, isɔ pa yɔɣɔtɔyv Isɔ Tɔm taa tɔ.

39 (Mpa pa mu Yesu paa kɔɔ pɔ hiki Isɔ Feesuyɔ ŋku tɔ, ku tɔm ke i yɔɣɔtaya. Mpi tɔ, waatv inɪ Isɔ Feesuyɔ taa kɔnta. Pɛ taɣa pɔlv, Yesu taa svta i teeli taa tɔ pɛ tɔɔ).

Samaa fayav ke pa taa pa tike ke Yesu tɔɔ

40 Samaa inɪ i taa yɛlaa nu mpɔ, ilena pɔ tɔ sɪ: Inɔɣɔle Isɔ kuyɔɣɔtɔtv telɛsɔlv wei tɔ.

41 M'pɔyɔ lɛlaa sɪ: Mesii kɛ. Na lɛlaa nɔɔ tɔn sɪ: Kalilee ke Mesii kɔ luna?

42 Isɔ Tɔm takɛlasɪ taa wɛɛ sɪ: Mesii ka wɛɛ Tafiti lɔlvɔv taa tu kɛ. Pɛtɛlɛhem timpi Tafiti ka wɛɛ tɔɣɔ i kɔ luna.

43 M'pɔyɔ samaa faya Yesu tɔɔ.

44 Pa taa lɛlaa luyɔ lapa sɪ pɔ kpa Yesu. Ama nɔɣɔlv ta tu nin ke i tɔɔ.

Falisanaa sɔsaa lanɣpusɛn

45 M'pɔyɔ filisinaa mɛla kɔtɛlaa sɔsaa na Falisanaa pa kin na pɛle pɔ pɔɔsɪ-wɛ sɪ: Pepe tɔɔ kɛ i tɔ kɔna-i?

46 Tɛnaya filisinaa cɔwa sɪ: Tuu tɔ yɔlv nɔɣɔlv i ta yɔɣɔtɔta isɔ inɪ.

47 M'pɔyɔ Falisanaa pɔɔsa-wɛ sɪ: I kpɛnna-mɛ na i puyusi tɔtɔɣɔ?

48 Wulee i keesa tɔ sɔsaa yaa Falisanaa taa nɔɣɔlv na pɔntv tɛnɔyɔ-i?

49 Samaa wei i ta nyɪ Moisi kɔsɛsɔtv ke mpɔ tɔ, sɔntɔ nyɔma kɛ.

50 Falisanaa taa lɛlv wei pa yaa sɪ Nikotɛm na i ka pola Yesu kin ke ahoo tɔ, ilɛ i tɔma-wɛ sɪ:

51 Anɪ i nyɛmɔ sɪ, ta kolapɔtv taa pɛ fɛi sɪ tɛ ku yɔlv tɔm ke mpɔ, na tɛ tɔ caya na tɛ nu pɛ tɛna na tɛ cɛkɛna mpi i wakɛlaa tɔ.

52 M'pɔyɔ Falisanaa cɔwa Nikotɛm sɪ: Sɛsɛ Kalilee nyɔma mɛɣɛle na nyaya? Wiili Isɔ Tɔm taa na nɔ nɔ, tuu tɔ Isɔ kuyɔɣɔtɔtv telɛsɔlv nɔɣɔlv ta tɛnta luw na Kalilee se.

[
53 Pɛle pɛ waali kɛ pa yawa na paa wei i mɛli i tɔyaya.

8

Alv wasaŋkali tɔm

¹ M'pɔ́yú Yesu ná kpa Olifinaa puyɔ.

² Tɛv fema ɔlena í kɔli lɔŋ ke tanan tɛɛ na í mɔli Isɔ tɔsɛɛɛ taa na samaa tɔna kɔɔ í kin. ɔlena í caɣa na í seɣesɔɣi-wɛ.

³ Tɔnaya Isɔ Tɔm seɣesɔlaa na Falisanaa pa kɔna-ɪ alv nɔɣɔlv wei pa kpɔlaa na í lakɪ wasaŋkalɔtv tɔ. M'pɔ́yú pa sɔŋsa-ɪ samaa hɛkɔ taa.

⁴ ɔlena pá tɔ Yesu sɪ: Taca, tɔ kpɔla alv ɪnɛ ɪnɪ na í lakɪ wasaŋkalɔtv.

⁵ Moisi yɔɣɔta ɪ kɔsɔsɔtv taa sɪ, alv í lapa mpɔv pɔ taka, tɔ yaɣa-ɪ pɛɛ na tɔ kv-ɪ. Nyá ná we?

⁶ Pa nyɔpa Yesu ke tɔm ke kɔnyɔpɔv ke m'pɔ́yú sɪ pá hiki timpɪ paa tɔna-ɪ taali tɔ. Ama Yesu lunɣaa na í ŋmaana mpɔle ke atɛ.

⁷ Pa tɔŋna-ɪ pɔɔsɔyɔ ɔlena í kɔli na í tɔ-wɛ sɪ: Mɔ taa wei ɪ nyɔmá sɪ tuu tɔ ɪ ta lata ɪsɔyɔtv, pɔntɔ í caali-ɪ pɔle lɔɣɔv.

⁸ ɔlena Yesu tasa lunɣyɔ na í ŋmaa atɛ.

⁹ Waatv wei pa nɪ tɔm tɔnɛ ɔlena, pá sɔv lɔɔlvɔv ke kɔlvɔm kɔlvɔm. Pɔ kpaɣav sɔsaa na pɔ polo piya tɔ. Halɪ pɔ kɔv pɔ yele Yesu tike na alv ɪnɪ, na í sɔŋa tɔnaya tam.

¹⁰ Yesu kɔma na í kɔli ɔlena í tɔmɪ-ɪ sɪ: Alv nyá, nyá yɔlaa mpɛ pa wele? Ntɔŋ nɔɣɔlv ta la-ŋ pɔlv?

¹¹ ɔlena alv cɔ sɪ: Nn Taca. Yesu cɔ-ɪ sɪ: Tɛɛ, ma tɔtɔ ma kaa yɔɣɔti sɪ pá la-ŋ pɔlv. Ama taa tasa ɪsɔyɔtv kɛ.]

Yesu kɛ antulinya kɔkɔ

¹² M'pɔ́yú Yesu mɔla ɪ seɣesɔyɔv taa sɪ: Ma wɛɛ kɛ ɪsu kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ. Ye wei ɪ tɔŋɔɣi-m, kɔkɔ ŋka ka kɔŋna weesuyɔv tɔ kaa naa-ɪ na í tɔŋ. ɪ kaa fɛli sɔkretɔyɔv taa kɛ nɔɔhɔle ke paa pɔcɔ tɔta.

¹³ Tɔnaya Falisanaa tɔma-ɪ sɪ: ɪsu n kɛɛsɔyɔv nyá tɪ tɔm ke mpɔv tɔ, pɔ fɛina nyɔyɔv se.

¹⁴ M'pɔ́yú Yesu cɔ-wɛ sɪ: Paa ma kɛɛsɔyɔv ma tɪ tɔm, tɔ wɛ tampana tɔɣɔ. Pɔ taya pɔlv, ma nyɔmá timpɪ ma lunaa tɔ, pɔcɔ ma nyɔmá timpɪ ma puki tɔ. Ama mɔ ta nyɪ ma tɔlɔle, pɔyele í ta nyɪ ma tɔpote.

¹⁵ Mɔ huɔki yɔlvhuɔle ke yem kɛ. Ama ma ɔle maa huɔki nɔɣɔlv tɔm ke ma taa.

¹⁶ ɔle paa ma tu huɔwa, tampana tɔv kɛ. Pɔ taya pɔlv, ma fɛi ma tike tɔ se: Ama má na ma Caa wei ɪ tila-m tɔɣɔ.

¹⁷ Pa ŋmaawa mɔ kɔsɔsɔtv takɔlasɪ taa sɪ: Ye yɔlaa naale lɔsa aseeta kɔlvɔm, pa aseeta ɪnɪ ɪ wɛ tampana.

¹⁸ Ma, ma yɔɣɔtɔyɔv ma tɪ tɔm na ma Caa wei ɪ tila-m tɔ, ɔlé ɪ yɔɣɔtɔyɔv ma tɔm ke mpɔv tɔtɔ.

¹⁹ M'pɔ́yú Falisanaa pɔɔsa Yesu sɪ: Leyɛ nyá Caa ɪnɪ ɪ wɛɛ?

Tɔnaya Yesu cɔ Falisanaa sɪ: ɪ ta nyɪ má, pɔyele ɪ ta nyɪ ma Caa. Ye í ka nyɔma-m, í ka nyɔmá ma Caa tɔtɔ.

²⁰ Yesu yɔɣɔta tɔm tɔnɛyɛ ɪ seɣesɔyɔv taa kɛ Isɔ tɔsɛɛɛ taa kɛ kɔcɔŋ tɔtvle cɔlv. Na nɔɣɔlv ta kpa-ɪ, ɪ wɔle ta tata tɔ pɔ tɔv.

Yesu tɔpote

²¹ M'pɔ́yú Yesu tasa-wɛyɛ heeluyɔv sɪ: Ma tɛɛki na í ká pɛɛki-m. Ama í ká sɪ mɔ ɪsɔyɔtv taa. Mpi tɔ, í kaa pɔsɪ na í polo timpɪ ma puki tɔ.

²² Tɔnaya Yuta nyɔma tɔma sɪ: ɪ ká kv ɪ ti, yaa ɪsɔnayaɛ ɪ tɔŋ sɪ tá kaa pɔsɪ na tɔ polo timpɪ ɪ puki tɔ?

²³ M'pɔ́yú Yesu tɔma Yuta nyɔma sɪ: Mɔ kɛ atɛ nyɔma kɛ. Ama má, ma kɛ ɪsɔtaa tv. Mɔ kɛ antulinya ɪnɛ ɪ nyɔma. Ama má tá kɛ antulinya ɪnɛ ɪ nyɔŋ.

24 Pə tɔɔ inəxi ma heeliyi-me si, í ka si mə isayatu taa. Ye ɪ ta tisi si tampam ma wee, í ká si mə isayatu taa.

25 Ulena pá pɔɔsi-ɪ si: Ule n tu ké aweye təkpeɪ ye?

Tənaɣa Yesu cɔ Yuta nyəma si: Ma ké wei ɪ tɔm maa heela-meɣe hatoo kancaalaya tɔ.

26 Ma wena tɔm paɣale nti maa yɔɣɔti mə tɔɔ na nti maa huɔna-me tɔ. Ule wei ɪ tila-m tɔ ɪ ké tampana tu, na nti ma nu ɪ kin tɔ, tə tike ke ma heeliyi antulinya taa.

27 Pa ta cekəna si Tacaa Iso tɔm ke ɪ heeliyi-we.

28 Tənaɣa Yesu tɔma-we si: Waatu wei í ká kraasi Yulu Pəyaya má ile, waatu inəxi í ká nyi si, maɣale wei inɪ tɔ. Na í ká nyi tɔtɔ si, maa laki pulu na ma maɣamaya ma kanɣante. Ama nti Tacaa Iso seɣesa-m tɔɣɔ ma laki.

29 Wei ɪ tila-m tɔ ɪ we ma waali, ɪ ta yelem ma tike. Mpi tɔ, ɪ luyɔ tee nyəntu ke ma laki.

30 Yesu yɔɣɔta mpɔ ulena paɣale mu-ɪ.

Yomaa na kasayampiya tɔm

31 Ḿpɔ́yú Yesu heela Yuta nyəma mpa pa mu-ɪ tɔ si: Ye í tənəxi ma tɔm ke teu, í ká pəsi ma ifalaa na tampana.

32 Na í ká nyi tampana, na tampana anɪ a ká cɛna-meɣe mə yomle taa.

33 Ḿpɔ́yú pɛle pa cɔ-ɪ si: Tə ké Apələham lɔlɔɣu ké, nəɣɔlu taa kra-tuyɔ yomle ke paa pəcɔ. Ule pepe cɛpu ke n tɔɪ si pu cɛ-tu?

34 Tənaɣa Yesu cɔ-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cɛsəxi, wei ɪ laki isayatu tɔ, pɔntu pəsa tə yom ké.

35 Na yom ná we saɲa ké, ɪ fei cele. Ama təyaya pəyaya ná we tam.

36 Ule ye Pəyaya má ma heeta-me, mə yomle tema tampana tem ké.

37 Ma nyəma si í ké Apələham lɔlɔɣu nyəma te. Paa na mpɔ, í pɛekəxi ma kuyɔ. Pə taya pulu, í kisiyi ma kuɣesətu.

38 Nti ma Caa ná hula-m tɔɣɔ ma yɔɣɔtəxi, na mu laki nti mə caa ná heela-me tɔ.

39 Ḿpɔ́yú Yuta nyəma cɔ-ɪ si: Aai tá caa keke Apələham. Tənaɣa Yesu cɔ-we si: Ye tampana í ka ké Apələham piya, isəntɔ í ka lakaya Apələham kulaputu mee.

40 Anɪ tampana nna ma nu Iso kin tɔ, a tike ke ma heela-me, pəcɔ paa na mpɔ í caa í ku-m təkpeɪ. Ule Apələham ná taa la mpɔ.

41 Mə caa kulaputu ke í laki.

Tənaɣa Falisanaa cɔ Yesu si: Tə ta ke apalaa naale piya se. Ama ta Caa ke kulɔm ké, inəɣəle Iso.

42 Ulena Yesu tɔ Falisanaa si: Ye tampana, Iso ka ké mə Caa, í ka sɔɔla-m. Mpi tɔ, ɪ kin ke ma lunaa, na ɪ kəntɛ ke ma kəma. Ma ta kɔɔ ma maɣamaya ma kəntɛ. Ama inɪ ɪ tilina-m.

43 Pə taya pulu tɔɔ ké u cekəɣəna ma kuɣɔɣɔtu, u caa tə nuw ke paa pəcɔ tɔɣɔ.

44 Mə Caa keke lɔlɔɣu, na ɪ luyɔ nyəntu ke mə sɔɔla lapu. Hatoo kancaalaya ílé ɪ ké yulokulu ké, u caa tampana tənuyɔ ke paa pəcɔ. Pə taya pulu, ɪ maɣamaya ɪ ta ke tampana tu tɔ pə tɔɔ. Waatu wei ɪ yɔɣɔtəxi pəpətu tɔ, ɪ tənayale təna. Mpi tɔ, ɪ maɣamaya ɪ ké pəpətu, na pəpətu təna caa ké.

45 Ye ma, tampana ke ma yɔɣɔtəxi. Pə maɣamaya pə tɔɔ ké u muɣi ma tɔm.

46 Mə taa awe pəsəxi na í hólí ma təpəntəle? Tɔu, na ma tu yɔɣɔtəxi tampana tɔ, pepe tɔɔ ké u saɲ muɣu?

47 Wei ɪ ké Iso nyəɪ tɔ, pɔntu nukɪ Iso Tɔm ké. Ama mə tá ké Iso yəlaa napəli, na pə tɔɔ inəxi u tu nukɪ.

Yesu Yɔɣɔta Apələham tɔm

48 Tənaɣa Yuta nyəma cə-i si: Pə taɣa isəntə təw kə tu təma si n kə Samalii tu, pəcə n hii aləɣaa?

49 M̄p̄r̄ȳ Yesu cə-we si: Ma ta hii aləɣaa ke paa pəcə. Ama ma Caa ke ma seeki. Na me, mi nyənəɣi-m yem təkpaataa.

50 Pə taɣa isu má pəkəɣəna ma maɣamaɣa ma teeli ke ma ti. Nəɣəlv tɣvna-m teeli na í haaki-m tampana.

51 Tampana ke ma heeliɣi-me yoo, maa cəsəɣi, ye wei i təkəɣi ma təm, pəntu kaa si.

52 Tənaɣa Yuta nyəma təma Yesu si: Pənəɣele tə nyəmə təkpaataa si n kə iləɣəhilu. Apələham səpa, na Isə kuyəɣətvu teləsəlaa náá si tətə, ilena náá təɣ si, wei í təkə nyá təm pəntu kaa si?

53 Ta caa Apələham ná səpa, ye mpv nyá huɣ si n kəla iləɣele? Isə kuyəɣətvu teləsəlaa maɣamaɣa ná səpa tətə. Ilə n nyənəɣi nyá təɣi we?

54 M̄p̄r̄ȳ Yesu cəwa si: Ye maa tukayana ma təɣi teeli, ilə ma teeli inu i taa kə pulv se. Ama ma teeli tvlv nté ma Caa, wei mə təɣ si i kə mə Isə tə.

55 Pəyele inəɣi í tá nyi. Ama má nyəma-i. Haləna ye ma kpeesaa si ma ta nyəmi-i, ma pəsə pəpətv ke teitei isu meɣe. Ama ma nyəma-i, na ma təɣəɣi i kvheelitu na má laki.

56 Mə caa Apələham lanle naa hvluma teu. Pə taɣa pulv təw, i teelayaa si i ká ná ma kənte. Na i tu na-te, na pə heesi i lanle ke teu.

57 Tənaɣa Yuta nyəma cə-i si: Nyá puɣi ná ta tu tata nule na naanvwa na n təɣ si n təma Apələham ke nav na?

58 M̄p̄r̄ȳ Yesu cə Yuta nyəma si: Tampana ke ma heeliɣi-me yoo, maa cəsəɣi tuu na pəcə pá ləli Apələham tə, ma wee kə.

59 Tənaɣa pa kpaɣa pəe si pa yaki-i. Ama Yesu n̄melaa na í lu Isə təsəele taa.

9

Yvlv wei pa lvləna yvlvmtv tə

1 Yesu teekaya ilena í ná yvlv wei pa lvləna yvlvmtv tə.

2 M̄p̄r̄ȳ Yesu ifalaa pəssa Yesu si: Taca, apalv inə inu i lapəna isayatu yaa i caanaa na pá ləli-i mpv?

3 Tənaɣa Yesu cə-we si: Pə ta ke isu inu i lapəna isayatu yaa i caanaa. Ama pə lapa m̄p̄r̄ȳ pəcə Isə toma nana nti i ka lap-i tə tə kin.

4 Pə nəɣəsəna tə laki wei i tila-m tə i təma ke ilim taa. Pə taɣa pulv, ahoo caa yuyv, ilə təmle kaa wee pəsuyv tətə.

5 Kuyeeɣ wei i taa ma we antulinya taa cəne tə, maɣale kəkə nka ka naa yəlaa təna tə.

6 Yesu təma m̄p̄r̄ȳ yəɣətvuyv, ilena í tə ntaɣama ke ate, na í lá teeliya, na í taa yvlvm inu i ise.

7 Na í təmi-i si: Polo na n̄ saɣ nyá ise ke Silowee lule taa. (Həte tənə tə huwee wee si: Pa tilaa.)

Yvlvm polaa na í saɣ i ise, ilena í məli na í naaki təcɛɛɛi.

8 M̄p̄r̄ȳ yvlvm cəlv nyəma mpa paa nyəma-i ləɣ si i kə pala latv tə, pa təma si: Pə taɣa inə inu i ka cakayana na í laki pala?

9 Lələa si inəɣi.

Lələa si: Aa pə taɣa inu, i nəɣəsəle kə.

Ama apalv inu i cəwa si: Ma maɣamaɣa kə.

10 Tənaɣa pa pəssa-i si: Isənaɣa n lapa na nyá ise anu a kuli?

11 M̄p̄r̄ȳ i cə-we si: Apalv wei pa yaa si Yesu tə, inu i lapəna teeliya na í taa ma ise, na í tə-m si má polo Silowee lule taa na má saɣ ma ise. Ma polaa na ma saɣ, ilena má svv nav.

12 Tənaɣa pa pəɔsa-ı sı: Leye apalı ını ı wee? İlena í cə sı: Ma ta nyı.

Falisanaa pəɔsuyv ke yvlvm waav təm

13 Mıpúgú pa kpaɣa wei ını ı ka ké yvlvm tə na pá pona-ı Falisanaa kiɲ.

14 Pə taya pulv, kuyaku kuhεεsuyv wule ke Yesu lapa teeliya na í kulina apalı ını ı ise.

15 Pə təɔ ını ı maɣamaɣa ke Falisanaa ná ləla-ı pəɔsuyv ke isəna pə lapa na ı ise kuli tə. İlena yvlvm cə-we sı: Teeliya ke ı taa ma ise, ilena má saɲ na pəne má naaki.

16 Tənaɣa Falisanaa taa ləlaa ná təma sı: Pə taya İso kiɲ ke apalı wei ını ı lakı mpv tə ı lınaa. Mpi tə, u təɲəɣı kuyaku kuhεεsuyv kiɲ.

Ləlaa sı: Ye ı ka ké isayav isənaɣa ı ka pəsa na í lá piti təma ane a takanaa ke mpv?

Halı pá caɲ pa faɣa pa taa pa tike.

17 Mıpúgú Falisanaa tasa yvlv wei ı ise pə kula mpv təɣə pəɔsuyv sı: Na nyá huuki suweye apalı wei ını n təɲ sı ı kula nyá ise tə ı təɔ? İlé ı cə-we sı: İ ké İso kuyəɣətvtu teləsulv ké.

18 Ama Yuta nyəma mpe pa ta mv-tı sı apalı ını ı ka ké yvlvm ké na ı ise kuli, haləna pá kəna ı caa na ı too.

19 Na pá pəɔsı-we sı: Ntəɲ mə pəɣaɣa ke inε inəɣı təkrem na? Pəcə í təɲ sı í lula-ı na yvlvmtv ye? Təv, ile isənaɣa pə lapa na í naaki pəne?

20 Mıpúgú ı nyəma ná cəwa sı: Tə nyəma-ı sı tá pəɣaɣa ke-ı. Pəcə tə lula-ı na yvlvmtv.

21 Ama tə ta nyı isəna pə lapa na kaɣana í naaki tə. Pəyele tə ta nyı wei ı kula ı ise tə. İ maɣamaɣa ı ta ke pəɣaɣa, í pəɔsı-ı ı ká heeli-mεye isəna pə lapa tə.

22 Yvlvm nyəma ná yəɣəta mpv, mpi tə, pa see Yuta nyəma. Pə taya pulv, Yuta nyəma ka pεela nəɣə sı, ye wei ı tɛma ı taa na í tisi sı Yesu ké Mesii, paa ləsi pntu ke pa təkotile taa.

23 Pə təɔ ké ı nyəma ná təma sı: İ maɣamaɣa ı ta ke pəɣaɣa, í pəɔsı-ı.

24 Mıpúgú Falisanaa tasa apalı wei ı ka ke yvlvm təɣə yaav na pá təmı-ı sı: Ama na İso təɔ yəɣətı tampana. Tə nyəmə apalı inε ı təɔ sı ı ké isayav ké.

25 Tənaɣa apalı ını ı cə Falisanaa sı: Ma ta nyı sı ı ké isayav yaa ı ké kupaɲ tə. Ama kulvmtv tike ke ma nyəmə sı, ma kə yvlvm na pəne pə taa ma naaki.

26 İlena pá pəɔsı-ı sı: Pepeye ı lapa-ɲ? Isənaɣa ı lapa na pəcə nyá ise kuli?

27 Mıpúgú ı cə-we sı: Ma tɛma-mεye heeluyv na í tá mv. İle pepe təɔ ké í caa í tasa-təɣı nuw? Yaa mə caa í səɔsı ı ifalaa tə tətə?

28 Tənaɣa Falisanaa tvv-ı na pá tə sı: Nyá kəna yvlv ını ı ifalv. Ama ta ké Moisi ifalaa ké.

29 Tə nyəmə sı, İso yəɣətəna Moisi. Ama pə kaasuyv yvlv ını tə, tə ta tu nyəm ı təlule.

30 Mıpúgú apalı ını ı cə-we sı: Ama nti tə we piti təɣəle sı, mə tá nyı ı təlule, pəyele ı kula maya ma ise.

31 Tə nyəmə sı İso u mvɣı asayaa nəɔsı. Ama wei ı tvɣı-ı teeli na í lakı ı luɣv nyəntv tə, pntu nəɣə ke ı mvɣı.

32 Tuu tə, tə ta nıta sı nəɣəlv kula yvlv wei pa lələna yvlvmtv tə ı ise.

33 Pə təɔ ké ye apalı inε ı taa ké İso nyəɲ ı taa pəsi na í la pulv.

34 Mıpúgú Falisanaa cə yvlvm sı: Hatoo pa ləlvɣv nyá tə, isayav tike ke nyá nyəmə, na nyaa caa n seye sı ta na?

İlena Falisanaa təɣəni-ı pa İso təsεεle taa.

Ise nyəma səkrɛtvv

³⁵ Μρύγύ Yesu nuwa si pa təxəna yuləm inɪ, ɪlena í kəɔ́ í sulɪ-ɪ na í pəɔ́sɪ-ɪ si: N mu Yulə Pəyaya təm na?

³⁶ Tənyaya yuləm cə-ɪ si: Tacaɔ, huli-m wei pa yaa mpv tə na má mu.

³⁷ Μρύγύ Yesu təma si: N na-ɪ mee, ɪ mayamaya keɛ ma wei ma yəxətəxəna-ŋ ɪsəntə tə.

³⁸ ɪlena yuləm tə si: Tacaɔ, ma muwa. Na í luŋi-ɪ atɛ.

³⁹ Μρύγύ Yesu təma si: Ma kəma antulɪnya taa cəneye si ma fakɪ tampana nyəma na tasəkəle nyəma, na mpa paa naaki tə pá ná, na mpa pa naakaya tə pá yuləm.

⁴⁰ Falisanaa napəli paa we təna na pá nukɪ təm ntɪ, ɪlena pá pəɔ́sɪ Yesu si: Pə kpeŋna tá, tá ké yuləmaa tətə?

⁴¹ Μρύγύ Yesu cə Falisanaa si: Ye tampana í ka ké yuləmaa, í taa wəna ɪsayatv. Ama ɪsu ɪ təŋvɥv si í naaki tə, pə təɔ́ ké mə ɪsayatv we tam.

10

Heeŋ kaləkv təm

¹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, wei í yela heeŋ kaləkv nənxə ke sʊnəv na í ŋmaana tiili təɔ́ na í sʊv tə, pʊntv ké ŋmulv na wakəllv ké.

² Ama wei ɪ təŋəxəna nənxə na í sʊv tə, pʊntv nté tiikulu.

³ Nənxəv təŋlv tʊləyi-ɪ na í sʊv. Heeŋ nyəmá ɪ nəxə. ɪ kaləyi ɪ heeŋ həla ke kuləm kuləm na í lukəna-ɪ awali.

⁴ Waatv wei ɪ tɛŋ ɪ heeŋ inɪ ɪ tənaya lunav tə, ɪlena í tɛɛ-ɪ nəxə na heeŋ naa tv ɪ waali. Pə taya pulv, ɪ nyəmá ɪ nəxə tə pə təɔ́.

⁵ Ama ye kpai tv, ɪ kaa təŋ ílé, halɪ ɪ ká se-ɪ səsəm ké. Mpi tə, ɪ ta nyɪ kpai nyəmá nəɔ́sɪ tə se.

⁶ Yesu keesa-weyɛ tənɛ inɪ. Ama pa ta cəkəna tə hʊwɛɛ.

Yesu kəna tiikulu kʊpan

⁷ Μρύγύ Yesu tasa yəxətaya si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi. Mayale heeŋ kaləkv ŋkv kv nənxəv.

⁸ Pa təna mpa pa laala-m kəntɛ tə, paa ké ŋmulaa na wakəllaa ké, heeŋ ta tu nuna-wɛ.

⁹ Mayale nənxəv, wei í təŋna ma təɔ́ na í sʊv, pu ya ɪ nyvɥv. ɪ ká sʊkɪ na í lukɪ, na í hikiyi nyutv kʊpantv.

¹⁰ Nmulvɥv na lentvɥv na wakəlvɥv təɔ́ tike ke ŋmulv ná kəŋ. Ama ma kəmayə si ma heeŋ í wɛɛ alaafəya taa ké tam təpəkɛɛɛ.

TILLAA TƏMLƏ Kütölvü

Tillaa Təmlə takəlaya wəna isü salav wei i kəya Laapaalənaa na Pəli-wə pa kəyənmaasi həkv taa tə. Ka taa kə pa kəesəyi-tuyv isəna Yesu Kilisiti İso səelaa caala Yuta nyəma taa na piitimnaa taa tə.

Yuta nyəyü nyəma na Lom nyəma pa tu kancaalaya İso səelaa kə wahala kə səsəm. Pəli ka kə wahala tulaa mpe pa taa lelv wei İso layasa tampana layasuyv tə si i kpaali Laapaali Kupaŋ kə piitimnaa ləlaa. Takəlaya ŋkə ka kəesa-tv tətəyə Pəli cənanv kə Laapaali Kupaŋ kə tətü taa.

İsəna pa fağa Tillaa Təmlə takəlaya tə:

Feesuyv Nəŋŋtv taŋuyv, titite 1

Aseeta nyəma kə Yosalem taa, titite 2-7

Aseeta nyəma kə Yuta na Samalii taa, titite 8-12

Pəli təmlə, titite 13-28

Feesuyv Nəŋŋtv ka tii tillaa səsaa tə

¹ Ma yəlv Teufiili, ma takəlaya kancaalaya nyəŋka taa ma kəesa mpi mpi Yesu caala lapv tə, na nti nti i səyəsə pə kpaayav kancaalaya,

² na pə suna kupaŋku i kpa isə tə. Na pəcə Yesu kpa isə tə, i ka heelina Feesuyv Nəŋŋtv toŋ kə mpi i caa si yəlaa mpa i ləsa si i tillaa tə pə la tə.

³ Yesu səm waali i lukaya i tillaa tə, na i hüləyənə-weyə yaasinaa pağalə taa si i fema. Halı kuyeyŋ nule taa təcu kə Yesu lukaya i tillaa tə na i lakı-weyə İso Kawulaya waasv.

⁴ Məpəyü kuyakv nakəli Yesu na i tillaa pa cağaa na pə təŋna təyəv. Tənağa i heela-wə si: I taa hatələnə Yosalem. Ama i kəŋna mpi Taca ka təma si i kə ha tə, kucəəv ŋku kv təm maa heela-mə tə.

⁵ Mpi pə tə tə, lvm mayamaya kə Yohaani naa sənə yəlaa kə İso lvm. Ama ye mə lə, pu la wəe naalə tə Feesuyv Nəŋŋtv mayamaya kə paa kəli na pə sə-mə.

Yesu kpa isə

⁶ Məpəyü Yesu na mpa paa kota mpv tə pa pəəsə-i si: Taca, ye mpv pəneyelə n kə tayanı lseyeli kawulaya ŋkəyə kusuyv na?

⁷ Tənağa Yesu cə i na mpa paa kota mpv tə si: Pə taya si mu nyənə kuyeyŋ yaa waatənə mpa Taca mayamaya suna i toŋ tə se.

⁸ Ama kupaŋku İso Feesuyv Nəŋŋtv ka tii mə tə tə, i kə hiki toma na i hólí pə tənə mpi i nana mə isəpəe tə pə tampana kə Yosalem, na Yuta, na Samalii pə tətənə tənə taa. Halənə pə polo pə tala antulinya tənəsi tənə təpai.

⁹ Yesu təma məpəyü yəyətuyv, ləna pə kpaasi-i isə na pə nyənəyi-i mpv. Halənə puləv isü ŋmuntuyv kə pə takı i tə, pa ta tasa-i nav.

¹⁰ Yesu kpa isə na i tillaa wəe na pə təŋna nyənuyv təpiniŋ kə mpv, lə pa tuta apalaa naaləyə pa cələyələ na pə suu wontu kəhəlvmtv.

¹¹ Na apalaa mpe pə pəəsı tillaa si: Kalilee nyəma mə, pepe tə kə i sənə na i nyənəyi isə kə mpv? Yesu wei pə ləsa mə həkv na pə kpaasi-i isə kə isəntə tə, i kə tə na i məli məpəyü teitei isü i na-i na i kpaaki isəntə tə.

Matiyası məla Yutaasi lonte

¹² Məpəyü tillaa kəla tuŋ wei pa yaa si Olifinaa tə i puyv ŋku kv kiŋ paa wəe tə na pə məli Yosalem. Puyv ŋku na Yosalem pə fəi pooluŋ. Pə ta kəli kiloməetəli kəlvmtv.

¹³ Pa talaa, ilena pá kpa pa isətaa kutuluɣu ŋku kv taa paa suukaya tɔ. Mpa pa suukaya tɔna tɔɣɔle Piyee, na Yohaani, na Saaki, na Antəli, na Filipu, na Tomaa, na Paatelemii, na Matiyee, na Aləfe pəyalu Saaki, na Siməŋ wei i ké mpa pa lɔkaya si pa muɣi pa tetu tɔ pa taa ləlv tɔ, na Saaki pəyalu Yuti.

¹⁴ Pa tɔna pa kotaya təntəmle ke tam na pá sələməɣi Iso. Pa taa ka we alaa napəli, na Yesu too, na Yesu newaa.

¹⁵ Kuyeeŋ inu i taa, kuyaku nakuli yəlaa kotaa, halu pa tala isu yulonyɔɔŋ nunuwa na hiu (120). Ilena Piyee kuli na í səŋ i taapalaa mpe pa hekv na í tɔ si:

¹⁶ Ma taapalaa me, tɔm nti Iso Feesuyu Nanŋtu ka tu Tafiiti nəɣɔ taa na í yɔtɔti, na tɔ we Iso Təm takəlaya taa ké Yutaasi wei i tɛe Yesu kpalaa ke nəɣɔ tɔ i tɔm tɔ, pə wee ké si tu la.

¹⁷ Yutaasi inu i ka ké ta taa ləlv, na tá na-i tu kpenta təmle təne tɔ taa.

¹⁸ Apalu inu, waatu wei i tema tetu yapu na i tulum liyitee anu tɔ, i polaa na í hoti tɔ taa ké i nəɣɔ tɔɔ, na i lotu tɔli, na i taa lotu ya na tɔ ŋmaa.

¹⁹ Təm təne tɔ yeka Yosalem nyəma tɔna kin, haləna pá ha tetu ntəɣi hətɛ na pa te taa si: Akeletama. Caləm tetu ke pa yaa mpu na pa te taa.

²⁰ Pa ŋmaa Yontu takəlaya taa si:

I tɔyaya í təkɪ kaav.

Nəɣɔlv í taa kusi-ke.

Na lenti tɔtɔ si:

Nəɣɔlv í lɛeti i lonte.

²¹⁻²² Ye mpu pə wee si mpa pa tɔŋaya-tuɣu waatu wei tá na Tacaa Yesu tɔ cɔɔkaya tetuɔna tɔ, pa taa nəɣɔlv í sɔɔsi tá tɔɔ, na tá na-i tɔ hólí Tacaa Yesu səpu na í fe tɔ pə tampana. Puntv inu i ká wee wei kuyeeŋ tɔna i ka we tá waali ké pə krayav Yohaani sɔv Yesu ke Iso lvm tɔ, haləna kuyarŋku pə ləsa-i tá hekv na pə kraasi-i isə tɔ.

²³ Ḿpúɣú pa ləsa yəlaa naale, Yoseefv wei pa yaa si Paasapasu na pá cuɣusi-i si Yutusi tɔ, na Matiyasi.

²⁴ Ilena pá sələmi si: Tacaa, nyá nyəmna yəlaa lotunaa, hólí-tuɣu yəlaa pane pa naale pa taa wei n ləsa si í la tillu,

²⁵ na í paasəna təmle nte Yutaasi yelaa na í tɛe i nyəŋku tɔ.

²⁶ Tənya pa tɔ tete na pá kpa Matiyasi, na í sɔɔsi tillaa naanuwa na kulvm inu i tɔɔ.

2

Feesuyu Nanŋtu tiu

¹ Ḿpúɣú pə tala Pentakənta acima wule, ilena Iso seela kotu pa tənaya təntəmle.

² Pə tasaa ilɛ, kəkɔte natəli, isu heelim sɔsɔm makuyv tɔ, luna isətaa keke, na tɔ nyaləna tɔyaya ŋka ka taa paa we mpu tɔ.

³ Ḿpúɣú pulvpuɔna lu pa tɔɔ na pá nəɣəsəna isu kəkɔ nsəma. Ilena pulvpuɔna mpe pá ya na pá caya paa wei i tɔɔ ké kulvm kulvm.

⁴ Tənaya Feesuyu Nanŋtu haya pa tɔna pa taa təmammam, na pá suv piitim lempi tɔm yɔɣɔtuɣu, na nti Feesuyu tu pa taa tɔ ntəɣi pa yɔɣɔtaya.

⁵ Pə pamna mpa pa tɔŋəɣi Iso mpaav ke teu tɔ pa luna antulinya tɔna taa na pá we Yosalem ke waatu inu.

⁶ Yəlaa mpe pa nu kəkɔte nítɛ tɔ tan, ilena pá kotu sɔsɔm. Ḿpúɣú pə lapa-weɣe ha, pə taya pulv, paa wei i nukaya Iso seela yɔɣɔtəɣəna i te taa.

⁷ Tənaya pa kpa nɔɔsi na pá la-weɣe piti, na pá tɔ si: Isu Kalilee nyəma tike yɔɣɔtəɣəna isəntɔ.

⁸ Ile pə lapa isəna na paa tá taa wei í nuku pa yɔɣɔtəɣəna i te taa?

⁹ Anı tá taa cəne mpa pa luna Paati tetu tə pa wee, Metii na Ulam pə nyóma ná wee, Mesopotami nyóma ná wee, na Yuta na Karatəəsi pə nyóma, na Pəh nyóma na Asii tetu nyóma,

¹⁰ Filicii na Pamfili pə nyóma, na Icipiti nyóma na Siləeni cəlo Lipii tetu həyəluyv ləhku nyóma, na pə kaasa ləlaa mpa pa luna Lom tə.

¹¹ Yuta nyóma siyisiyi wee, na pə kaasi mpa pa suv Yuta nyóma Isəsele ke kusuv tə, na Kələeti nyóma na Alapv nyóma. Paa na mpv pa tu keesəyi Isə təma səsəəna təm na tá təmnaa waanı waanı taa, na tə nukı tá təna.

¹² Pə təmsa pa təna, pa ta nyi nti paa yəyətı tə. İlena pá pəəsəyi təma si, təm təne ntiyile mpv?

¹³ Ama ləlaa ná wəhə-we, na pá tə si səlvm pına-we.

Piyee waasv

¹⁴ Tənağa Piyee na tillaa ləlaa naanəwa na kvlm inı pa kvlaa na pá səh isə. İlena Piyee yəyətəna samaa na nəyə səsaya si: Ma Yuta nyóma me, na mpa me mə kəma Yosalem ke kəkəm tə, í tv hkrəh na í cəkəna teu ke nti ma heeliyi-me tə.

¹⁵ Pə tağa səlvm kuyəna yəlaa pane inı isu í həkı tə. Pə tağa pulv təə, pə kəla tanağ.

¹⁶ Ama nti Isə kuyəyətətv teləsvl Səweeli ka yəyətəa tə, nti tə mağamağa tə lakəna sağ.

¹⁷ Isə yəyətəa si:

Nti maa la kuyeeğ kantəkaya nyəğ taa təyələ.

Maa tisi ma Feesuyv ke yəlaa təna təə.

Mə pəyalaa na mə pəelaa ká na nti

tu la cele tə na pá yəyətı.

Pı hólı mə ifepiya ke təmnaa na pá nana pa isəpee.

Na mə kəkpatəlaa ká toosi toosee.

¹⁸ Tampana təə, maa tisi ma Feesuyv ke ma təmle nyóma,

apalaa na alaa nyóma, pa təə ké kuyeeğ inı ı taa.

Paa ná nti tu la cele tə na pá yəyətı-tı.

¹⁹ Maa la kəkəlv nyəmnaa ke hatoo isətənyv taa,

na piti təma ke atə.

Caləm na kəkə na nyəəsi səsəənsı ká nyala.

²⁰ İlim ká si təkpitii.

Isətv ká sēe isu caləm.

Pə təna pı la mpv na pəcó pə tala

Tacaa kuyaku səsəəhku teeli nyəhku hku.

²¹ Pə na pə mpv tə yəlaa təna mpa

paa yaa Tacaa hətə tə paa tvlı-tı.

²² İseyeli nyóma me, í nu nti ma heeliyi-me tə. Nasaleti Yesu ké yvlv wei ı səsəəntv Isə hólá-me təyə. Pə tağa pulv, Yesu niğ ke Isə lapəna piti təma na səyəntv təma na Isə kəkəlv nyəmnaa mpa ı hólá mə həkı taa tə. İsu mə mağamağa í nyəm pə təna tə.

²³ Na yvlv inəyi Isə kpağaa na í cele-me isu ı ka hvv ı taa na í tv pə pələ si ı ká la tə. Ama mə kv-ı, mə yelina na yəlaa asaya kamı-ı səm tesika təə.

²⁴ Ama Isə yəka səm toma na í feesi-ı. Pə tağa pulv, pə fei si səm í lapı-ı pulv cəcəka.

²⁵ Tampana, Tafiiti yəyətə Yesu inı ı təm ke mpv si:

Ma naakaya Tacaa ke tam ké ma cəlyə.

İ ka səğə ma waalı ké si má taa selina pulv.

²⁶ Pə təə ké ma laakalı caya təntəmle ke teu,

na lanheele kuyv-m ma yəyətaya taa.

Paa ma ké yulv na maa si tə,
ma cayana tēlvu.

²⁷ Pə taya pulv təə,

Isə nyá n kaa lə-m yem ké atətəle taa.

N kaa yele si nyá yulv má má tu səŋ
paa pəcə maɣamaɣa.

²⁸ N hula-m weesuɣu mpaan.

N ká wεε ma kin na n hulasəɣi ma lanle ke teu.

²⁹ Apalaa mε, í yele má tuləsi-mεɣe tá ləŋce Tafiiti təm təcεiɣe si, í səpa na pá pimi-i, na í pəlaav wε tá hekv ke haləna saŋa.

³⁰ Tafiiti iní í ka ké Isə kuyəɣətutv teləsulv ké na í nyəma teu si, Isə ka təma nti na tuunav si í ká lapı-i tə pu la. Səsi Tafiiti ləlvu taa tv nəɣlv ká təɣna kawulaya ŋka Tafiiti iní í ka təɣaa tə.

³¹ Hatoo ləŋ Tafiiti nawa mpi pu te na pə la tə. Pə təə ké í yəɣta Mesii səpv na í fe tə pə təm si:

Pa ta lə-i yem ké atətəle taa.

I ta tu səŋ paa pəcə maɣamaɣa.

³² Yesu wei iní í təm ma yəɣtəɣi isəntə tə, Isə feesa-i, na tá təna tə nana tá isəpee təkelekele.

³³ Isə kusa í nyuvu na í cayası-i í kəŋkəŋ taa. İlena í kpaɣa Feesuɣu Nanɣtu, wei í ka təma si í ká ha tə, na í cεε-i. Na Feesuɣu Nanɣtu inəɣi Yesu tisa tá təna tá təə, na í təŋna nav na nuw ke isəntə.

³⁴ Pə taya isu Tafiiti maɣamaɣa ná kpa isə se. Ama paa na mpv í yəɣtaa si:

Tacaa Isə heela ma Səsə si:

Caya ma kəŋkəŋ taa.

³⁵ Haləna má kəna nyá kolontunaa,

na n loosi nyá nəhεε ke pa təə.

³⁶ Pə wεε si İseɣeli yəlaa təna ká nyi teu təkpaataa si, Yesu wei í kama səm tesika təə tə, inəɣi Isə lapa Səsə na Mesii.

³⁷ İseɣeli nyəma nu təm tənε İlena pa lanja pəsi səsəm, na pá pəəsi Piyεε na tillaa İlɣaa si: Ta taapalaa mε, isənaya pə wεε si tə la İlε?

³⁸ Tənaɣa Piyεε cə-wε si: İl mə isayətv na í layası hıwεε, na pá yaa Yesu Kilisiti hətε na pá səna paa mə taa wei ké Isə ləm, na pə husı mə isayətv. İlena í hiki Isə kucəəv səsəəv ŋku kv ké Feesuɣu Nanɣtu tə.

³⁹ Pə taya pulv təə, mə na mə piya na hatəlaya nyəma ke Isə təma si í ká ha, í tu laalaa na í yaa wei te, İlε í hikaa ké.

⁴⁰ Mıpıɣı Piyεε tasa İseɣeli nyəma ke təm paɣale ke heeluyv tətə, nti tu səna-wε na tə səsı-wεɣe apalətv tə. Səsi, í ləsi mə təɣi yəlaa letaa pane pa taa na í tvlı-tı.

⁴¹ Mıpıɣı İseɣeli nyəma taa yəlaa tuutuuma mv Piyεε təm na pá sə-wεɣe Isə ləm. Kuyanku, mpa pa svv Isə sεεv tə, pa nyəŋ tala isu iyisi tooso (3000).

⁴² Pa isəle ka sεεna tillaa kuseɣesətv ke nuw, na pa təŋaya təma na lanhləvmle ke səsəm. Pa təkaya təntəmlε ke tam, na pá puki Isə sələmvu pu səə nəɣlv.

Isə sεεlaa cakəle

⁴³ Tillaa lakaya piti təma na Isə kəkəlv nyəmmaa, na pə kpa paa wei ké səɣəntv.

⁴⁴ Isə sεεlaa təna ka wεna nəɣə kvlmaya, na pa krentaya mpi mpi pa wεna tə.

⁴⁵ Pa pεɣtaɣa pa tətənaa na pa wontunaa na pá kotiyi pə liyitee ke təntəmlε, na pə caala pa taa wei pa waasəna-i.

⁴⁶ Pa təna paa kotaya paa ifemle nteɣe Isə təsεεle ke Isə sələmvu pu səə yulv. Ye pa saa-wεɣe pa tεəsi taa, təntəmlε ke pa kotiyi na pá təkı. Lanhləvmle ke pa təkayana pa təɣnası, na pa taa hətəna təma.

⁴⁷ Na pá saŋ Isə, na yəlaa təna laŋa hɛɛna-wɛ. Paa kuyanku Tacaa səsaya pa kpekəle təw kɛ mpa mpa pa nyəwəŋ pə yapa tə.

3

Kaakalaya hika nəhɛɛ

¹ Ḿróyó kuyaku nakuli Piyee na Yohaani pa pukaya Isə təsɛɛle ke ilim kpiluyu sələmuyu.

² Apalu nəyɔluyu pa lələna kaakalətu, na pá pukina-i na pá suku Isə təsɛɛle səsəle nənyəwə ŋka pa yaa si Caŋəm Nənyəwə təyɔ paa kuyaku ŋku si í sələmuyi Isə təsɛɛle taa suulaa ke liyitee.

³ I nawa Piyee na Yohaani pa suuki Isə təsɛɛle taa, ilena í sələmi-wɛ si pá ha-i pulu.

⁴ Ḿróyó Piyee na Yohaani pa nyəna-i təpɪŋŋ. Ilena Piyee təmi-i si: Paasəna cəne.

⁵ Tənaɣa kaakalaya paasəna-wɛyɛ teu, na ka tɛɛlayaa si paa ha-keɣɛ pulu.

⁶ Ḿróyó Piyee təma-ke si: Ma fɛina liyitee si maa ha-ŋ. Ama maa ha-ŋ mpi ma wɛna tə. Na Nasaleti Yesu Kilisiti toŋ taa kulɪ na í tə.

⁷ Ilena Piyee siisi na í təkɪ kaakalaya na niŋ ntəyəŋ, na í kusɪ. Tənaɣa kaakalaya nəhɛɛ na ka nəwɔwasɪ kra toŋ ke kprakpa.

⁸ Ḿróyó ka kulaa təhapa na ká tii ka nəhɛɛ təw, na ká səŋ təye na ká niki təntɛ, na ká na tillaa səsaa pá krentɪ na pá suu Isə təsɛɛle taa. Na ká təŋ na ká ŋmaaləyɪ na ká saŋ Isə.

⁹ Samaa təna ná ka təntɛ na ka Isə sam.

¹⁰ Pa kəma na pá cəkəna si ŋke ka cakayana Isə təsɛɛle Caŋəm Nənyəwə kiŋ na ká sələmuyi liyitee, ilena səyɔntu na piti la-wɛ na isəna ka hika nəhɛɛ tə.

Piyee waasu ke Isə təsɛɛle taa

¹¹ Ḿróyó kaakalaya ŋke ka nyəna Piyee na Yohaani ke tam. Ḿróyó piti kra samaa ke səsəm, ilena pá watɪ Piyeeɛwe pa təw kɛ sakaya səsəyɔ ŋka pa yaakaya si Saluməŋ sakaya tə ka tɛɛ.

¹² Piyee ná mpɔ, ilena í tə samaa si: Iseyeli yəlaa mɛ, pepe təw kɛ apalu inɛ i kuluyu tə pə cɛki mə laŋa? Na pepe təw kɛ í nyənəyɪ-tu isu tá mayamaya tá toŋ yaa tá Isəɛɛle teu napəli pə yelina na apalu inɛ í təŋ?

¹³ Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə, wei i kɛ ta caanaa caanaa Isə tə, i kusɪ i təmle tu Yesu nyəyɔ. Ama mɛ mə tu-i toŋtɔnaa niŋ taa. Pələ pə waali Pilati luyɪ lapa si i yeki-i tə, mə tayanna kisuyɪ.

¹⁴ I kisa yulu kupaŋ tampana təŋlɔ inɪ, na isayav kpitikipiti kɛ í səwlaa na í sələmi Pilatɪ si í tɔli-mɛyɛ ílé.

¹⁵ Ḿróyó pə lapa na í yele na pá ku weesuyɪ halu. Ama Isə ná feesa-i na tə nana tá isəpee.

¹⁶ Yesu inɪ i mayamaya i toŋ taa na t́á tɛmnav ke-i yelina apalu inɛ i kulaa. I nyəma-i na inɪ i səŋna mə isɛntaa isəntə. T́á tɛmnav ke Yesu yelina apalu inɛ i wɛna i ti təmammam na mə təna í naaki mpɔ.

¹⁷ Təw, ma nyəma mɛ, ma nyəmə tɛu si mə na mə səsaa í taa cəkəna təyɔ í lapa Yesu inəyɪ mpɔ.

¹⁸ Ilɛ təm nti Isə yelaa na Isə kuyəyətɔtu tɛləsəlaa təna kpaali hatoo ləŋ taa, si i Mesii ká təyɔ konyəŋ tə, nti inɪ tə mayamaya ke i yelaa na t́é lá.

¹⁹ Pə təw tə, í lə mə isayatu na í layasɪ hɔwɛɛ, na í pəsəna Isə təw. Ilena ílé í tayani mə təwakəllɛnaa.

²⁰ Ilɛ Tacaa ká ha-mɛyɛ kuyɛɛŋ wei i taa pu waasi-mɛ tə, na í kəna Mesii wei i ka ləsa hatoo ləŋ na í su-mɛ tə. Mesii inəyɛ Yesu.

21 Ama pə wεε kέ sι Yesu Kilisiti í caya isətaa, haləna pə tala waatu wei paa tayanı pə tənaya kufam pəsuyu, isu Isə ka təm yeluyu ke hatoo ləη na ι kuyəγətutu teləsəlaa kupama yəγəti tə.

22 Halı Moisi mayamaya ná yəγəta ι təm ke mpυ sι: Tacaa mə Isə ká kəna-meyε Isə kuyəγətutu teləsulυ nəγəlv wei ι wε isu má, na ι ká wεε mə mayamaya mə piitim tυ, na í ká təη tə təna nti ι ká heeli-mε tə.

23 Ye wei ι ta nuna Isə kuyəγətutu teləsulυ inι, paa ləsi pəntυ ke Isə yəlaa taa na pá kv-ι.

24 Isə kuyəγətutu teləsəlaa mpa pa təna pa yəγəta pə kpayav Samiyεli na ι waalı nyəma pa looηa ηke ka tənaya mpυ tə, pa yəγəta kuyεεη inε inι ι təm.

25 Mpi Isə ka təma sι ι ká ha na Isə kuyəγətutu teləsəlaa ηmaa pə təm tə, meye ι təma sι ι ká la. Halı mə təm ke Isə ka yəγəta saa wei í na mə caanaa caanaa paa su təmaya nəəsι tə. Waatu inəγι Isə təma Apələham sι: Nyá piya təə kέ ma la ate yəlaa tənaya kupantu.

26 Pə təə kέ Isə ləsa ι təmlε tυ tə, mə cəlvəγə ι laaləna-ι kənav. I kəna-meyε-ι mpyúγú sι í la-meyε kupantu, sι í laγasι-mε na paa wei í yele ι yaasi isayav.

4

Pa yaa Piyεε na Yohaani ke nəηəγə

1 Piyεε na Yohaani pa təηna samaa ke yəγətənav ke mpυ, ilena kətəlaa na Isə təsεεle tanlaa nyuyυ tυ na Satusee nyəma pa tala.

2 Mpyúγú pə sala-wε. Pə taya pulυ tillaa səsaa naale ná seγesaya samaa sι Yesu fema. Mpυ tə sətəa ka tε na pá fe.

3 Tənaya Yuta nyəma kpa-wε na pá təkι-weyε saləka, sι pə fema ilε paa cəkəna. Pə taya pulυ, saa inι tə pu tēma taanuyυ.

4 Paa na mpυ mpa pa nuwa Piyεε faaci tə, pa payale mowa. Haləna mələa mpe pa taa apalaa tapa isu iyisi kakpasι (5000) ke mpυ.

5 Tευ fema, ilena Yuta nyəma səsaa na nyuyυ nyəma na Isə Təm seγesəlaa səsaa, pa koti Yosalem.

6 Pə kpayav isu kətulυ səsə Ana, na Kayifi, na Yohaani, na Alekəsantəli-weyε mpυ na kətulυ səsə lυlvəγυ nyəma təna.

7 Ilena pá ləsi tillaa səsaa na pá kəna-weyε pa hεkv taa, na pá pəəsι-wε sι: Mpi inι í lapa isəntə tə, awe heela-mε sι í la mpυ? Na awe toη taa kέ ι tu lapəna mpυ?

8 Tənaya Feesuyυ Nanηηtυ toη kuləna Piyεε na í tə-wε sι: Təυ, tetυ səsaa na nyuyυ nyəma mε,

9 saηa pa pəəsəγι-tuyυ kupantu nti tə lapa kaakalaya tə tə təm, na isəna tə lapa na ká kulι tə.

10 Ilε pə wεε sι í nyι təm ntəγι mə təna. Isεγeli yəlaa təna í nyι-tι tətə sι, Nasalεti Yesu Kilisiti wei í kama səm tesika təə na Isə feesi-ι tə, ι toη taa kέ yulυ inε ι hika ι tι na í naa-ι mə hεkv taa kέ isəntə.

11 Na Yesu inι ι təm ke pa ηmaawa Isə Təm taa sι:

Nmalaa mε, í ka ləwa pəle nte tə,

ńté tə pəsəna ntεγε kite tεε pəle səsəəle.

12 I tike təkəη ι yakəna yəlaa nyəəη. Pə taya pulυ, hətε tənε tə paasi, lentε fei antulinya təna taa nte Isə hula yəlaa sι tə yaa-tε na pə ya tá nyəəη tə.

13 Mpyúγú kotuyυ səsaa mpe pa nawa isəna Piyεε na Yohaani pa yəγətəna apalutυ tə, ilena piti kpa-weyε səsəm. Pə taya pulυ, pa mayamaya pa nyəmá sι Piyεε na Yohaani pa kέ yəlaa ke yem kέ, pa ta la ceu nəγəlv. Ilena pá təəsι sι paa kέ Yesu təηlaa.

14 Pəcə yulυ wei ι ka hika ι tι tə, ι səηa pa isəntəa təna. Ilε pa ta nyι nti paa yəγəti tə.

¹⁵ Ilena kotuyu səsaa tō Piyee na Yohaani si pá lu təhvule taa. Pə kaasa mpe ilena pa niki tə saawala.

¹⁶ Si: Isənaya tii lana yəlaa pane inı? Pə taya pulv, Yosalem yəlaa təna tēma nyəm si mpe pa lapəna piti təmle səsəole tənē, pəcō pə fēi tu kpeesi.

¹⁷ Ile tii kisina-weyē təpυlυpυlv si ye pa tasa nəyolυyυ Yesu hətē tənē tē təm heeluyυ paa na. Pə taa kəə na tē təm səsı yav ke yəlaa taa.

¹⁸ Mprūyū kotuyu səsaa yaa Piyee-we, na pá kisina-we təpυlυpυlv si pá taa tasa Yesu hətē nté tē təm yəyotuyυ yaa seyeşuyυ ke paa fəη mayamaya.

¹⁹ Mprūyū Piyee na Yohaani pa cō kotuyu səsaa mpe si: Mə mayamaya í mayası-təyi mə taa na í na. Pepe kəla teu ke Iso isentaa? Meye tə se yaa Iso?

²⁰ Ama nti nti tá nuwa na tə nana ta ise tō, ta kaa pəsi na tē su tē yəyotuyυ.

²¹ Mprūyū Kotuyu səsaa mpe pa ta nyi isəna mpi paa la Piyee-we tō. Ilena pá tasa-weyē kpaaluyυ ke teu na pá yele-we. Pa ta hiki mpi pə tō paa hō pa ηkraηuyυ tō. Mpi pə tō tō, yəlaa təna saηaya Iso ké pə təna mpi pə lapa mpυ tō pə tō ké.

²² Apalv wei inı piti təmle lapa na í hiki alaafəya ke mpυ tō, i lυluyυ pusi ka kəla nule.

Iso seelaa sələmvuyυ

²³ Kotuyu səsaa yela Piyee na Yohaani ilena pá tee kpakpaa ke pa taapalaa kiη, na pá keesi-weyē tē təna nti kətəlaa səsaa na nyuyυ nyəma pa yəyotaa tō.

²⁴ Pēle pa nu-təyi mpυ, ilena pa təna pá sələmi Iso si: Hai, Tacaa, nyá lapəna isotaa na ate na tenku na pə təna mpi pə we pə taa tō.

²⁵ Nyá yelina na Feesuyυ Nanηtv tu nyá təmle tu ta ləηce Tafiiti nəyō taa ké təm na í yəyoti si:

Pepe tō ké piitimnaa cvka pə taa na kalampaani ké mpυ?

Pepe tō ké yəlaa ná paasəna nəəheε tee

kuuu ke yem ké mpυ?

²⁶ Ate awulaa səsaa kəla tōη.

Tetv təkəlaa ná pēla nəyō

na pá kvli Tacaa na i Mesii pa tō.

²⁷ Tampana tō, Heləti, na Pəηsi Pilati, na muvlaa, na Iseyeli piitim nyəma pa pēla nəyō ke nyá təmle tu nanη tv, wei n ləsaa si í la Mesii tō, i tō ké icate tənē tē taa.

²⁸ Mpi tuu ləη nyá toma taa n nəkaa na í mayası na í su tō, pə mayamaya ke pa lapa təkəle.

²⁹ Tacaa, pənente nyəni kpaaluyυ mpi pa kpaala-tv na isəle kuşεemle tō, na í yele na nyá təmle nyəma tá tē heeli nyá təm na tu nyaηna puluyυ paa pəcō.

³⁰ Tv nyá niη na kutəntvnaa hikiyi alaafəya, na í yele na yəlaa naaki nyá kəkəlo nyəm na nyá piti tēma ke nyá təmle tv nanηtv Yesu toη taa.

³¹ Tillaa tēma sələmvuyυ, ilena lonte nte tē taa paa kotaa tō tē sele. Mprūyū Feesuyυ Nanηtv toη kvləna pa təna. Ilena pá svv Iso Təm heeluyυ na paa nyaηna pulv.

Iso seelaa taləyi pa tənaya pa wēnav

³² Iso seelaa kpekəle təna ka kaa lotu na ləmayasəle kvlvmtəle ké təkpataa. Pa taa nəyolυ taa fayasəyi na í nyənəyi i kvwenam isu i tike i nyəm. Ama pa nyənaya pə təna mpi paa wēna təyō isu pa təna pa nyəm.

³³ Tillaa keesayaa Tacaa Yesu fem təm na apalvtv ké, na Iso ká we pa təna pa waali ké teu.

³⁴ Pa taa nəyolυ taa laη pulv. Pə taya pulv tō, mpa paa wēna tetvnaa yaa teesi tō pa pētayaa ké na pá kəηna pə liyitee,

³⁵ na pá celəyi tillaa. Ye pə caala wei pa waasəna-i.

36-37 Mpυ ιηι pə yelina Lefii tυ nəγəlv, wei pa yaakaya si Yosεεfv na pά ləla-ι Sipili tə, ί pεeta ι tetυ natəli na ί məηna pə liyitee na ί cəla tillaa. Inəγi tillaa ka cuyusaa si Paanapasι. (Apalutυ halυ ke pa yaa mpυ na pa tε taa.)

5

Ananiyasi na ι alv Safila pa təm

¹ Μpύγυ apalυ nəγəlv ίλέ, pa yaa-ι si Ananiyasi, na ι alv si Safila. Ι pεeta pa tetυ natəli na ι alv wena pə nyəm.

² Ι tεma pεetυγυ, ilena ί faya liyitee taa na ί si. Ilena ί pona wena a kaasaa tə, na ί cəla tillaa na ι alv wena pə tənaya mpυ pə nyəm.

³ Tənaya Piyεε pəssa-ι si: Ananiyasi pepe təə kέ Satanι hika-η mpygy katatəlaya, na η kaasι nyά təγi tetυ nti n pεetaa tə tə liyitee, na η puyusi Feesuyυ Nəηηtυ?

⁴ N taa pεetəta-tι tə, nyά tetυ kέ mεε. Na n tu tεma-təγi pεetυγυ tə, awe tι liyitee, pə taya nyά? Ilε isənaya pə lapa na η paasi na η maγasi nyά taa na η la yaasi isayay inε ι taka? Isə ke η puyusaa pə taya yəlaa se.

⁵ Ananiyasi nu təm tənε ιηι, ilena ί hoti na ί si. Μpύγυ pə lapa pa tənə mpa pa nu təm tənε ιηι təγə keniηa nakəli pə tu fεi.

⁶ Ilena ifepiya kulι na pά takι-ι puyυ na pά pona-ι pim.

⁷ Pə lapa laasaya isυ kaləfunaa tooso, ilε Ananiyasi ιηι ι alv suwəyalε. Ama ι ta nuta nti tə tεma lapυ tə.

⁸ Μpύγυ Piyεε pəssa-ι si: Ι pεeta mə tetυ nti tə tə liyitee tənayalə? Heeli-m.

Ilena Ananiyasi alv cə si: Anəγəle mpυ.

⁹ Tənaya Piyεε yəγəta-ι si: Isənaya mə lapa na ί krentι na ί paasi na ί hυv si ί maγasəγi Tacaa Feesuyυ Nəηηtυ si ί naa ι waalι? Nyəni, mpa pa pima nyά paalυ tə pa tεma kənte, mpeγele nənəγə tεε. Paa tεεsi nyaya tεnau.

¹⁰ Tənaya Ananiyasi alv ιηι ι hota Piyεε nəəhεε tεε kέ kpakpaa na ί si. Ifepiya suwə, ilena pά maγana ι səpa. Ilena pεle pά kpaγa-ι na pά polo pά pimi-ι ι paalυ kəηkəη taa.

¹¹ Μpύγυ təm nti tə lapa Yesu sεelaa kpekəle tənə na mpa pa nu-tι tə pa tənaya keniηa nakəli pə fεina.

Piti təma payalε təηna lapυ

¹² Tillaa lapa Isə kəkəlv nyəm, na piti təma payalε ke yəlaa hεkυ taa. Isə sεelaa tənə kotaya Saluməη sakaya səsaya tεε.

¹³ Samaa puyulaya-wεγε pə tu fεi, paa na mpυ yυlv kpai tυ ke yem nyanayana pa taa suvυ.

¹⁴ Ama apalaa na alaa samaa mpa pa mυkaya Tacaa təm na pά səsəγi isə sεelaa kpekəle tə tə, pa nyəη təηna hukuyυ ke səsəm.

¹⁵ Ilena yəlaa nάa svυ kutəntənaa ke lunav, na pά husι-wεγε katonaa na nyaaləη təə kέ hapεε nəsι, si ye Piyεε tεekəna tənə, ι ilεmuyυ maγamaya tu tokina kutukinav ke pa taa ləlaa.

¹⁶ Yəlaa samaa lukayana Yosalem cəlv acalεε taa na pά kəηna kutəntənaa na mpa aləγaa cəsaya tə, na pa tənə pa hikiyi alaafəya.

Tillaa təγə konyəη

¹⁷ Tənaya isəsεemle kpa kətvlv səsə ke səsəm ke tillaa təə, na ι kiη cayalaa tənə mpa pa kέ Satusee kpekəle nyəma tə. Haləna pά hυv si paa kulι pa təə.

¹⁸ Μpύγυ pa kpa tillaa na pά təkι-wεγε timpi pa təkəγi samaa tənə tə.

¹⁹ Ama Tacaa isətaa tillu nəγəlv kəma ahoο taa na ί tvli saləka nənəsι, na ί ləsι tillaa. Ilena ί heeli-wε si:

²⁰ Ι polo Isə təsεεle taa təkaa na ί kεεsi samaa ke layasuyυ mpaav kune kv təm.

21 M̄p̄ȳḡ tillaa lapa nti isətaa tillu heela-wə t̄ə. Pa kula tanan ahula t̄ee na pá polo Isə təsele taa na pá niki waasu lapu.

Tənaɣa kətulv səsə na ı kin çayalaa t̄əna pa kota Yuta Kotuyu səsəuv nyəma. Ulena pá tili sı pá ləsi tillaa ke saləka taa na pá kəna.

22 Waatv wei filisinaa ná tala saləka taa t̄ə, pa ta mayana-wə. Ulena pele pa məli kprakpa na pá heeli huule səsaa mpe sı:

23 Tə talaa na t̄ə mayana saləka nənəəsi kaləsa mpv təkənkeɲ, na tanlaa náa səɲa pa təsəɲlenaa ke nənəəsi t̄əna. Ama tə tula nənəəsi, ıle nəçəlv fei p̄ə taa.

24 Isə təsele tanlaa nyuyv tu na kətəlaa səsaa pa nu mpv, ılena tillaa məkuyv mpi p̄ə tu-wəye piti ke teu. Haləna pa ta nyi mpi t̄əm t̄əne tii t̄əna t̄ə.

25 Tənaɣa nəçəlv ná lu yem na í heeli-wə sı: ı nawaa, mpa ını í ka tu saləka t̄ə, pa wenna nteye Isə təsele səsəəle taa na pá lakı yəlaa ke waasu.

26 M̄p̄ȳḡ tanlaa nyuyv tu ını na ı yəlaa pa polaa na pá kəna tillaa təheə. Pə taya pulv t̄əə, paa wena yəlaa səçəntv sı pá taa k̄əə pá yoo mpeye p̄ee.

27 Tanlaa nyuyv tu tana tillaa, ılena pá səɲsi-wəye təhuule taa, na kətulv səsə svv-wəye t̄əm p̄əsvuyv.

28 Tənaɣa ı t̄əma-wə sı: Isu tə kisina-me təsayasaya sı í taa tasa apəlv ını ı t̄əm ke yəçətvuyv ya? Na pepeyele í lapa isəntə? ı yasa mə seyeəsvuyv nté Yosaləm ıcate t̄əna t̄əmam, na í caa í məɲna ı s̄əm t̄əm nté ta nyəəɲ taa.

29 Ntəna Piyee na tillaa ləlaa pa c̄ə kətulv səsə sı: Pə wəe sı Isə ké tə se, pə taya yəlaa.

30 Ta caanaa caanaa Isə feesa Yesu wei ını mə kama tesika t̄əə na í sí t̄ə.

31 Isə kusa ı nyuyv na í çayası-ı ı kəɲkəɲ taa, na í lapı-ı wuləv na waasulv səsə, sı p̄ə la na İseyeli nyəma layası t̄ənte na Isə husı pa isayətv.

32 Tə ké p̄ə t̄əna mpi p̄ə lapa mpv t̄ə p̄ə aseeta nyəma. Pə taya tá tike. Ama tá na Feesuyu Nanɲtv wei Isə ha mpa mpa pa nukəna-ı t̄əçə.

33 Kotuyu səsəuv kotilaa mpe pa nu mpv, ılena pa pááná huu səsəm, haləna pa caakaya pa kv tillaa səsaa.

34 Ama pa taa ka wə Falisa nəçəlv wei pa yaa sı Kamaliyee t̄ə, ı ké pa Isə T̄əm seyeəəlv səsə, na yəlaa seekaya-ı. M̄p̄ȳḡ ı kulaa na í səɲ huule taa, na í t̄ə sı pá ləsi tillaa na awalı t̄əə na p̄əc̄ə.

35 Ulena í heeli kotilaa sı: İseyeli nyəma mə, í la laakalı na mpi í caa í la yəlaa p̄əne t̄ə.

36 Matəɲ wulənaa taa ké Teutası kulaa na í nyəni ı ti ısu yulv nəçəlv, na yəlaa ısu nasəle (400) t̄əɲ ı waalı. M̄p̄ȳḡ pa kv-ı, na mpa pele pa təɲaya ı waalı t̄ə pá ya ɲkanja, na p̄ə t̄əna p̄ə saalı yem.

37 ıle ı waalı ké Kalilee tv Yutaası ná kula kəkəlvuyv waatv, na í təɲsi yəlaa k̄əp̄in ke ı waalı. Ama pa kv ıle t̄əə, na p̄ə yası pa t̄əna mpa pa təɲaya-ı t̄ə.

38 Pə t̄əə ké p̄ənentə mə heeliyi-me sı, í taa paasəna yəlaa p̄əne ını pa t̄əm t̄əə. ı yele-wə na pá t̄ee. Pə taya pulv t̄əə, ye yəlaa kin ke pa kookalı na pa t̄əma lunaa, pu saalı ké.

39 Ama ye tampana Isə kin ke p̄ə lunaa, í kaa p̄əsi na í la-wəye pulv. ı la laakalı, p̄ə taa k̄əə na í yoonə Isə.

M̄p̄ȳḡ kotilaa mv Kamaliyee t̄əm.

40 Ulena pá yaa tillaa na pá h̄əəki-wə, na pá heeli-wə sı: Yesu t̄əm í taa tasa mə nəəsi taa ké hu. Ulena pá yele-wə sı pá t̄ee.

41 M̄p̄ȳḡ tillaa lu kotuyu taa na lanhəlvmlə kuyv-wə ısu Isə t̄əna-wə na í yele na pá ná k̄ənyəɲ ke Yesu t̄əə t̄ə.

42 Paa ifemle nte, pa ta həesi Yesu wei ı ké Mesii t̄ə ı Laapaalı Kəpəɲ heeluyv, na waasu lapv ke t̄eesı taa na Isə təsele taa.

6

Yəlaa naatosompəyəlaya ləsvyv

¹ Waatu inı ı taa Tacaa təhlaa təhna səsvyv. Məpəyü pə lapa təmağa ke Yuta nyəma mpa pa yəgətəya Kələeki təm tə na tətə Yuta nyəma pa həkv, sı tətə Yuta nyəma ı paasəyəna mpe pa leelaa ke teu ke paa ifemle nte tə təgənəya talvyv taa.

² Tənəya tillaa naanvwa na naale inı ı kəta Tacaa təhlaa kpekəle tənə na pə tə-wε sı: Pə ta mənə sı tə yeke İso Təm paasənəv na tə lakı kətəgəh təm.

³ Pə tə tə, apalaa mε, ı nyənı na ı ləsi mə taa kə yəlaa naatosompəyəlaya, mpa yəlaa sama na Feesuyv Nəhətv təh tə pa kın na pə wənə ləmayasεε ke səsəm tə, na tə tv-wεyε təmle tənε.

⁴ İle saa inı taa hiki cəyalε na tə paasəyəna İso sələmvyv na waasv lapv ke tam.

⁵ Məpəyü pa kpekəle tənə lanle həənə təm ntı, ılenə pə ləsi İtiyεnı. Yvıv inı ı tisa ı yvı ke İso tə kə teu, na Feesuyv Nəhətv təh tə ı kın. Pa ləsa tətəgə Filipv, na Pvlkvıv, na Nıkanə, na Tıməh, na Paləmenası, na Antıyəkə Nıkolaa, wei ı ka svv Yuta nyəma mpaasv taa kə kvsıv ke hatoo ləh tə.

⁶ İlenə pə pənə-wεyε tillaa kın, na pεle pə sələməna-wεyε İso na pə tənı pa tə kə nıh.

⁷ Məpəyü İso Təm təhna yekvıv na tə puki, na Tacaa təhlaa nyəh təhna səsvyv ke səsəm ke Yosalem taa. Halənə kətəlaa pəgəv tısı na pə mv Yesu təm ke teu.

İtiyεnı kpa

⁸ İso wε İtiyεnı waalı na ı hikiyi toma ke səsəm, na ı lakı piti təma na İso kəkəlv nyəm ke yəlaa həkv taa.

⁹ Məpəyü Yuta nyəma təkotile nte pa yaa sı Yomaa Kvhətə təkotile tə, tə taa yəlaa nəpəli mpa pa kə Silεnı na Aləkəsantılı nyəma tə, pə na Silisii na Asii tətə pə Yuta nyəma nəpəli pa kula İtiyεnı tə, na pə na-ı pə svv təm həm taa.

¹⁰ Ama İtiyεnı kəla-wε na təm. Pə təya pvlv, Feesuyv Nəhətv hana-ı ləmayasεε na ı yəgətəyəna.

¹¹ Məpəyü yəlaa mpe pa ha yəlaa ke liyitee sı pə yəgətı sı: Tə nvwa ı sayata Moisi na İso.

¹² Na pa səsə yəlaa na nyvıv nyəma na İso təm səyəsəlaa səsaa, na pεle pə kulı İtiyεnı tə, na pə kpa-ı na pə pənə-ı təhvle səsəle taa.

¹³ Məpəyü pa caa yəlaa nəpəli sı pεle pə suu İtiyεnı ke təm sı: Apalv ıne ı sayatəyi tə İso təsεle səsəle kvpante tənε na İso Təm ke tam kə.

¹⁴ Halı tə nv ı yəgətəa sı: Nasaletı Yesu inı ı kə yəki tə İso təsεle səsəle tənε, na ı layası kətəsi nsi Moisi naa hula-tv tə.

¹⁵ Məpəyü təhvle taa cəyalaa tənə pama İtiyεnı tə kə ıse, na pə nā sı ı ısentaa mv ıətəa tillu wεtv.

7

İtiyεnı waasv

¹ Tənəya kətvlv səsə pəsə İtiyεnı sı: Tampana pə lapa mpu?

² Məpəyü İtiyεnı cəwa sı: Ma tətvnəa na ma caanaa mε, ı tv hkpəh na ı nv. Teeli İso hı ta caanaa caanaa caa səsə Apələham tə kə ı ka wεv Mesopotami na pəc ı kuləyi na ı puki Haləh ke cəgəv tə.

³ Na ı təmı-ı sı: Kulı na hı yeke nyə tətə na nyə nyəma. Maa hvlı-ıh tətə ntı tə taa n kə polo hı cəgə tə.

⁴ Məpəyü Apələham kula Kalətεe tətə taa na ı polo ı cəgə Haləh. Apələham caa səpa, ılenə İso ləsi-ı Haləh tənə na ı kənə-ı timpı mə wε kəyana ıəntə tə.

⁵ Iso tá ha-ı tetu nti tə taa ké pulu mayamaya. Paa teeliya sı í sopi sopuyu mayamaya. Ama Iso təma-ı kutəm ké sı ı ká ha-ı tetu nti. I mayamaya ı piya ká tēna na pá ti-ti tətəyá ı səm waalı. Pécó waatu inı Apələham feina pəyaya.

⁶ İle nti Iso heela-ı təyále sı: Nyá piya ká caya cayalətu ke lelaa tetu taa, na pele paa la-weye yomaa. Paa tu-weye wahala ke pusi nasəle (400) təcu ké tēna.

⁷ Ama Iso təma sı ı ká pəsı piitim mpi pu tu-weye yomle ke mpv tə. Pəle pə waalı ile paa lu tēna na pá kəə tetu tēne inı tə taa na pá paasəna Iso sɛɛv.

⁸ Ḿpúyú Iso lapa na pəlvu pəsi Apələham ke kətaya ŋka kaa təəsəyi-ı nti í na Iso paa yəyətəa na pá sı tə. Pə təə ké Apələham kəma í ləli İsaaka tə, ı pela-ı ı kuyeyey pələfei naanəwa wule. İlena İsaaka náá pəli ḿpúyú Yakərv, na Yakərv náá pəla ḿpúyú ı piya naanəwa na naale mpa pa ke ta kpeka caanaa caanaa səsaa tə.

⁹ Ta caanaa caanaa mpe pa lapa Yosəefv ke ısəsəemle na pá pəeti-ı, na pá pona-ı İcipiti ke yomle. Ama Iso ka we Yosəefv waalı,

¹⁰ na í yapa-ı ı wahalanaa tēna taa. Pə kəma na Yosəefv tala İcipiti wulav səsə kin tə, Iso lapa na wulav lanle heena ı yaasi na ı layatu. Haləna İcipiti wulav nana-ı kufənɛ kpaɔ, sı í nyənəyi İcipiti tetu tēna na ı mayamaya ı təyaya pə təə.

¹¹ Ḿpúyú nyəyəsı anaam lu İcipiti na Kanaan pə tetu tēna taa. Pu hanja teu ké təkəŋkəŋ haləna ta caanaa caanaa mpe pá pəkki mpi paa təyá tə na pá kpisi.

¹² Pə kəma na Yakərv nu sı təyənaya pəe we İcipiti, ılena í kvsı tá caanaa caanaa mpeye təm kancaalaya nyəm na í tili.

¹³ Pa kəma na pá məli təm naale nyəm, ılena Yosəefv lá na ı taalənaa nyəmı-ı. Na pə lapa tətə na İcipiti wulav səsə mayamaya náá cəkəna ı piitim.

¹⁴ Ḿpúyú Yosəefv tila ı caa Yakərv na ı nyəma tēna waalı na pá kəə. Pa we yulənyəy nutoso na naanəwa na kakpası.

¹⁵ Mpv pə lapəna Yakərv nana İcipiti pote, na í can í sı tēna. Ta caanaa caanaa ná səpa tēna tətə.

¹⁶ Pa kpakayaa-weye na pá mələyəna Sikem, na pá piŋ-weye pəlaav ŋku Apələham ka yapa Heməə nyəma kin na liyitee tə kv taa.

¹⁷ Pə kəma na pé tala nti Iso ka təma sı ı ká la Apələham tə tə lapv tə, tá piitim nyəma hukə səsəm, pa payav ke İcipiti we səyəntv.

¹⁸ Ḿpúyú wulav səsə kufalv nəyəl v ná caya, ılé ı taa nyı Yosəefv.

¹⁹ Wulav inı ı lapa tá piitim ke acilayatu. I tv ta caanaa caanaa ke wahala ke teu na kvcəaləy, sı pá lə pa əhuləmnəa na pá sı.

²⁰ Waatu inı ı taa ké pa ləla Moisi. I ka ké pəyaya kupaŋka ŋka ka te Iso ké teu tə. Ḿpúyú Moisi nyəma təə-ı ısatənaa tooso ké pa tɛ.

²¹ Pə kəma na pá lə-ı tə, İcipiti wulav səsə pəelə hiina-ı na í təkı-ı ısu ı mayamaya ı kəlvlv.

²² Mpv pə lapəna Moisi nyəma İcipiti nyəma nyəm tēna. Haləna í lá yulv wei í yəyətə nti tu hotiyi atə tə, na í pəsə təma.

²³ Pə kəma na Moisi pusi tala nule, ılena í huv sı ı ká polo na í wiili ı İseyeli nyəma lelaa.

²⁴ Moisi polaa ılena í mayana İcipiti tv nəyəl v í lakı pa taa nəyələy mvsəŋ. İlena í mv wei pa lakı ḿpúyú mvsəŋ tə ı təm na í suna ı ti, na í ləeti İcipiti tv, na í can í kv-ı.

²⁵ Moisi ka nyəmaya sı ı İseyeli nyəma ká nyı sı ınəyi Iso ləsaa sı í waası-we. Ama pele pa ta nyı mpv.

²⁶ Kv fema ılena í mayana İseyeli nyəma naale na pá makı, ılena í polo pa loluyv. Na í tə-we sı: Apalaa mə, mə kuləv ké, ıle pepe təə ké í lakı təmaya mvsəŋ?

²⁷ Ama mvsəŋtv wei ı lakaya ı təyəntəle ke mvsəŋ tə ı nyasa-ı təm sı: Ma na-ŋ, tá wulav na tá təm hvlv.

²⁸ Tete n tɛma İcipiti tv ke kuyv təyále saŋa n nyəma sı n ká tɛsı ma na?

29 Moisi nu mpv, ulena i se kpakpaa na i polo i caya Matiyan tetv taa. Matiyan tənaya i lula apalv piya naale.

30 Pə kəma na pusi nule cəə, ilə kuyaku nakuli i we wulaya tetv taa ké puyv Sinayi kin. Mprúyú hotiya nakəli ka sɔv kəkə muɣv, ulena isətəa tillu lu i təə ké hotiya ŋkə ka kəkə taa.

31 Moisi nawa mpv, ulena pə lapv-i piti. Tənaya i tuusaa sv i wiiliyi teu, ulena i nu Tacaa nəɣv sv:

32 Mayale nyá caanaa caanaa Isə, Apələham na Isaaka na Yakərv pa Isə. Tənaya səɣəntv kra Moisi ke səsəm na i seliyi, haləna i kpisi nyənuyv.

33 Ulena Tacaa tə Moisi sv: Wəɣəsv nyá ntəŋkpala, timpv taa n səŋa mpv tə pə ké tetv kate nyəntv ké.

34 Ma nawa ma yəlaa mpa pa we Icipiti tə pa wahala, ma nu pa wula. Ulena má tii sv ma yakv-we. Təv, kuli, ma tiliyi-ŋ Icipiti.

35 Moisi wei inu i təm lseyeli nyəma ka kisa təkpatakpata na pá təm-i sv: Tə na-ŋ, tá wulav na tá təm huulv tə, kuləm inəyi Isə tayana kusuyv na i tili pa kin, sv i la pa wulav na i waasv-we na isətəa tillu wei i ka lu i təə ké hotiya kin tə i toŋ taa.

36 Inu i lapəna piti təma na Isə kəkəlv nyəm na i ləsv-weye Icipiti tetv taa. I lapa mpv tətəɣv səsəncaasv tenku taa na wulaya tetv taa, halv pusi nule.

37 Moisi inu i heelina lseyeli nyəma sv: Isə ká kəna-meyə Isə kuyəɣətv teləsvlv nəɣəlv wei i we isv má, na i ká weə mə mayamaya mə piitim tv tə.

38 Kuləm inu i ka wenna lseyeli nyəma mpa paa kota wulaya tetv taa tə pa kin. I na isətəa tillu wei i ka yəɣətəna-i puyv Sinayi təə tə pa wenna tá caanaa caanaa kin ke tənə inu. Moisi inu i muna Isə Təm nti tə lakv təmlə ke səsəm tə sv i teləsəyi-tv.

39 Ama tá caanaa caanaa ta nuna-i. Pa kisa-i na pá kraɣa pa laakələnaa na pá məŋna Icipiti.

40 Haləna pá yəɣəti Aləŋ sv: Lu-tuyv tuyv na tə nyənəyi-kv. Pə taya pulv, tə ta nyv mpi tá Icipiti taa ləsəlv Moisi temnaa tə.

41 Mprúyú pa lupa naule na pá pəsv-teye pa tuyv na pá laa-te. Haləna pá yəələna pa niŋ kulupum mpəyi teu.

42 Mprúyú Isə lapa-weye awusa na i yelev-we sv pá nyənəyi isətvlvŋasv ke pa tuŋ, isv paa ŋmaav Isə kuyəɣətv teləsəlaa takələsv taa tə sv:

lseyeli nyəma me,

maya i lapa kətəsv na i fəenv

wulaya tetv taa ké pusi nule taa?

43 Aai, tuyv Moləki cokəle na mə tuyv

Lefəŋ isətvlvŋa ləesuyv ke

i kraɣaa na i paasəɣəna.

I tənaya mpv, pə taya wei i lupa sv

i təŋəyi təɣəle?

Pə təə ké maa yelev na pá pona-meyə Papiloni,

haləna i tēv pə waali.

44 Wulaya tetv taa tənə inu tá caanaa caanaa ka wəna cokəle, na tə taa na seliya kraatanaa. Paa sika-teye teitei ké isv Isə ka heeluyv Moisi tə. Teitei isv nte tə taka Moisi ka nawa tə.

45 Tá caanaa caanaa cela-teye pəle pa waali nyəma. Ulena pəle pá kpenna-teye timpv Yosuwee tēv-weye nəɣv na Isə yasv piitimnaa ke pa isəntaa na pá təɣv tetv tə. Na tə weə tənaya mpv, haləna Tafiiti waatv.

46 Isə laŋle heəna-i teu, ulena Tafiiti náá sələm-i nəɣv, sv i lakv inu wei i ké Yakərv Isə təɣv təcayale.

47 Pə na pə mpv tə, Salvməŋ ŋmana-i kutuluyv ŋkv.

⁴⁸ Ama pə taya isətaa Isə Səso inı ı cakı kutulunı wei yəlaa niŋ ηmawa tə ı taa se. Halı Isə kuyəyətutu teləsulı maɣamaɣa yəyətə mpv sı:

⁴⁹ Taca yəyətə sı:

Isətənyəv nte ma kumte.

Atəyele ma nəhəe təsulə.

Ule kutuluɣu ηku kv taka ké í pəsəyi na í ηma-m?

Na leyele ma təhəsəle?

⁵⁰ Pə taya má lapəna pə tənaya mpv na ma niŋ?

⁵¹ Təv, yəlaa mpa me í təma keeluyu tə, mə lanə lapa kpusəŋ na mə ηkraŋη tēli na í kisi Isə Təm. ı kpeesəyənə Feesuyu Nəŋηtu ke tam, mə caanaa katē ke í kpaɣaa.

⁵² Mə caanaa naasa Isə kuyəyətutu teləsəlaa mpe pa tənə na pá səə kulum ke? Pa kv mpa pa heeləɣa sı tampana tənəv inı ı ká kəə tə. Kulum inəyələ mə lapa kələmətə ke nəənəə na í kv.

⁵³ Halı meye isətaa tillaa teləsə Isə kvsəsutv. Pəyele u caakı tə təkuyv.

Itiyeni səm

⁵⁴ Yuta nyəma nu mpv, ılena pááná huu pa taa, na pá sala pa niŋ ke Itiyeni təə na pá tanəa.

⁵⁵ Məpəyú Feesuyu Nəŋηtu toma kuləna Itiyeni ke teu. ılena í teki ı ıse na ıso na í na Isə teu səsəəm na Yesu səŋa ı ntəyən təə.

⁵⁶ Tənaya ı təma sı: ı naa, isətənyəv tulaa, na má naa Yulv Pəyayə na ká səŋa Isə ntəyən təə.

⁵⁷ Məpəyú Yuta nyəma mpa kapusi ke teu, na pá təkı pa ηkraŋη na pá huli Itiyeni.

⁵⁸ Na pá tuli-ı na pá luna ıcate waalı, na pá svv-ı ppe yəyav sı pá kv-ı. Mpa paa ké pə aseeta nyəma tə, ppe pa suna ifepu wei pa yaa sı Səəli təyə pa wontu.

⁵⁹ Pa tənə Itiyeni ke ppe yəyav, ılena í sələmi sı: Taca Yesu kelı-m.

⁶⁰ ılena í lunη akula na í yəyətəna nəyə səsəəŋka sı: Taca, taa nyəni pa ısayatv tənə. Itiyeni yəyətə mpv, ılena í hēe.

8

¹ Səəli lanle ka hēena Itiyeni kuyv.

Wahala yasa Yesu seela kpekəle

Kuyaku ηkv kv maɣamaɣa ke pa svv Yosalem Yesu seela kpekəle ke kuyənəv tuyv ke teu. ılena pa tənə pá ya Yuta na Samalii taa, na pə yele tillaa tike.

² Məpəyú yəlaa mpa pa tənəyi Isə mpaav ke teu tə pa pıma Itiyeni, na pá wii-ı səsəm.

³ Ama pə yela Səəli ılé tə, Yesu seela ke ı tənə ləpv sı ı lakı sakasaka. Tēsi taa ké ı svvkaɣa na í kpaakı apalaa na alaa na í təkəyi.

Filipv kpaaləyi Laapaalı Kupaŋ ke Samalii

⁴ Mpa mpa pa ya mpv tə pa cəkəyə paa le na pá heeliyi Isə Təm Laapaalı Kupaŋ.

⁵ Samalii ıcate ke Filipv ná polaa na í heeliyi tənə nyəma ke Mesii təm.

⁶ Piti təma nna Filipv lakəyə tə samaa nu a təm na pá nana pa ıse. Pə təə ké waatv wei í yəyətəyi, pa tənə təpai pa tuyi ηkraŋuyv ke teu.

⁷ Pə taya pulv, aləyaa kiisəyə na pá seeki aləyəhilaa pəyale kiŋ na acamaa na kaakalası pəyale hika alaafəyə.

⁸ Məpəyú yəlaa lanə hulvma katatəlayə, haləna pé la ıcate nteye yuŋ.

⁹ Apalv nəğəlv naa we ıcate ńté tə taa ké hatoo ləŋ, pa yaaki-ı sı Siməŋ. Apalv ını ı lakaya topotopo təma ké, na pə laki Samalii nyəma tənaya piti. ı nyənaya ı təyi səsə ké pə tii fei.

¹⁰ Pə krayav piya na pə polo səsaa tə pa təna pa wutaya-ı ké. Haləna yəlaa tənaya sı: İso toma nna pa yaa toma səsəna tə a tv ntə.

¹¹ İlena pá wutiyi Siməŋ ını ı waalı. Pə taya pulv, ı topotopo təma ka temna-weye piti lapv ke hatoo ləŋ.

¹² Ama Filipv kəma na í heeliyi-weye İso Kawulaya na Yesu Kilisiti pə Laapaalı Kupaŋ tə pa mv Laapaalı Kupaŋ ınəyi teu, haləna pá sə apalaa na alaa ke İso lvm.

¹³ Siməŋ ílé ı mayamaya ı mowa na pá sə-ı İso lvm. İlena í svv Filipv ke təhyv na ı nyənaya İso kəkələnəa səsaa na piti təma nna a lakaya tə na pə we-ı piti.

¹⁴ Tillaa mpa paa we Yosalem tə pa nuwa sı Samalii nyəma mv İso Təm, ılena pá kvsı Piyee na Yohaanı na pá tili sı pá polo na pá ná.

¹⁵ Piyee pa tala təna, ılena pá sələməna Samalii nyəma mpeye İso sı pá hiki Feesuyv Naŋŋtv.

¹⁶ Pə taya pulv, Taca İsu hətə tike ke paa yaawa na pá sənə-weye İso lvm. İle Feesuyv Naŋŋtv ta tiita pa taa nəğəlv ı tə.

¹⁷ Tənaya Piyee na Yohaanı pa təna niŋ ke pa tə. İlena pá hiki İso Feesuyv Naŋŋtv.

¹⁸ Waatu wei Siməŋ nawa sı tillaa tənə-weye niŋ na pá hiki Feesuyv Naŋŋtv tə, ı cəla-weye liyitee,

¹⁹ na í tə sı: ı cəle maya mpv ını pə lapv tətə, na má tənə wei ké niŋ, pntv hiki Feesuyv Naŋŋtv ke mpv.

²⁰ Tənaya Piyee təma sı: İsəna mpi n hvv sı pa pəsəyi pá ya İso hate na liyitee tə, nyá na nyá liyitee í la yem.

²¹ N kaa na pulv cəcəka. Pəyele nyá paa mayamaya tu fei tənə ını tə taa. Pə taya pulv, İso ısentaa nyá lotu ta te.

²² İle lə nyá hvwee asayee anı, na ń wiina Taca na í hvli-ŋ suulu na í tayanı-ŋ nyá hvwee asayee anı.

²³ Pə taya mpv, ma naakvŋ-ŋ tə, nyá na nyan ké ısu kakaya. İsayatv lapv təkəna-ŋ təkem.

²⁴ Mıpúyú Siməŋ cə-we sı: Mu wiina-m na Taca, na nti í yəğətə mpv tə tə taa natəli í taa la-m.

²⁵ Tillaa mpe pa naale pa tema nti nti pa nawa təğə keesvŋv na waasv lapv. İlena pá kvli na pá məli Yosalem. Pa məlaya mpv tə, pa heelaya Laapaalı Kupaŋ ke Samalii acaləe payalə taa ké na pá tənəna pote.

Filipv na İtiyopii tv pa təm

²⁶ Taca ıətəa tillu nəğəlv heela Filipv sı: Kvli na ń təŋ ilim mpətəŋ tə, na ń katı hapələ nte tə lukı Yosalem na tə puki Kasa tə. Wvlaya tetv taa ké hapələ ńté tə fayənaa.

²⁷ Mıpúyú Filipv kvlaa na í tv mpaav. ı tənəna pote, ıle ı nawa yvlv nəğəlvvle. Sese İtiyopii yvlv katanə nté. ını ı ka kəna İtiyopii wulav səsə alv nyəŋ wei pa yaa sı Kantası tə ı akewe səsə, wei ı nyənaya ı kpancoou tənə tə tə. Apalv ını ı ka luna Yosalem kele İso seev.

²⁸ ı caya ı keke taa, na í kaləyi İso kvyəğətətv teləsvl İsayii takələya taa na í tənəna kpente.

²⁹ Tənaya Feesuyv Naŋŋtv heela Filipv sı: Tə na ń kpətəna keke ını.

³⁰ Mıpúyú Filipv kraya asewa na í tala ı kiŋ, na í nu ı tənəna İso kvyəğətətv teləsvl İsayii takələya taa ké kalvŋv. İlena í pəəsı-ı sı: N cəkəna nti n kaləyi təğələ?

³¹ Mıpúyú yvlv katanə cə Filipv sı: Ye nəğəlv ta seye-sı-m, ıənaya maa la na má cəkəna?

Ulena yulv katanja tō Filipu si: Kpa na n caya ma kinj.

³² Təm nti i kalaya takəlaya ŋke ka taa təyole si:

Pa teena-i isu pa teekoyona

heu ke nampayətəle tō.

I lapaya isu iwəyaya ŋka

ka hontu pa kəkki na ká suma tō.

I suma m̀p̀yó i ta cə natəli.

³³ Pa tu-i taaləm na pá kv i təm ke pətəətəle ke yem.

Awe ká pəsi na í keesi i piitim təm?

Pa tama i weesuyu tomle ke ate cəne.

³⁴ Tənyaya akewe in i tōma Filipu si: La suulu na n heeli-m, awe təm ke Isə kuyəyətətu teləsulv keesəyi mpu? I mayamaya i təm yaa nəyəlv nyəntu?

³⁵ Ulena Filipu suv yəyətəy, na í kpaaya təm nti in apalv in i kalaya mpu tō, na i seyesəna-i Yesu Laapaali Kupaŋ.

³⁶ Pa təŋna tənte ke mpu, ulena pá tala tiili isəntə, lvm ka we tənaya. M̀p̀yó akewe in i tōma si: Nyəni lvm yee, n kaa sə-m Isə lvm ke cəneye kpaakraa? Yaa pə kaasa-m pulv?

[

³⁷ Ulena Filipu cə yulv katanja si: Ye n tema nyá taa təkpaataa te, má sə-ŋ ké.

M̀p̀yó yulv katanja cəwa si: Ma tema ma taa si Yesu Kilisiti ké Isə Pəyaya ké.]

³⁸ Tənyaya yulv katanja səŋsa keeke na Filipu na akewe in pá tii pa naaleye lvm taa, na Filipu sə-i Isə lvm.

³⁹ Pa luna lvm taa, ulena Taca Feesuyu keli Filipu, akewe in i ta tasa-i keesuyu. M̀p̀yó i tu i mpaav na lanhulvmle kuyi-i.

⁴⁰ Ama Filipu ná tuta i təyi Asoto, na í laki waasv ke acalee nna nna a taa i təŋnaa tō, haləna í tala Sesalee.

9

Səli Layaşy

(Tillaa Təmle 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ama Səli ná təŋna Taca təŋlaa kuyv kpeesuyv na isəle kuvεεmlε. M̀p̀yó i kulaa na í polo kətvlv səso kinj,

² na í sələm-i si: La-m takəlaya, na má pola Tamasi, na má mayana Yuta nyəma təkotilenaa taa ké mpa pa təŋyay Taca mpaav tō, paa apalaa paa alaa, ma kra-we na má həkə na má pona Yosalem.

³ Waatv wei Səli we mpaav taa na í kpətəna Tamasi, ulε pə luna isə keke na pá la i isəntə tənyalulu isu kəkə ke təm kulvm tō na pə ná na pá cəəna-i.

⁴ M̀p̀yó i hota ate na í nu pə pəəsəyi-i si: Səli Səli pepe tō ké n tuyv-m kunyəŋ ke mpu?

⁵ Tənyaya Səli pəəsaa si: Taca nyaya aweye ye?

Ulena pé cə Səli si: Maya Yesu wei n tuyv kunyəŋ tō.

⁶ Kuli na n polo icate taa, paa heeli-ŋ nti n ka la tō.

⁷ M̀p̀yó pə tənmsa mpa pa tənyaya Səli tō na pá səŋa yem. Pa nukaya pə yəyətəyi, ama paa naaki nəyəlv.

⁸ Tənyaya səli kulv ate na í nyənəyi yem u naaki. Ulena pá tək i ninj taa na pá həm-i na pá pona Tamasi.

⁹ Na í caya kuyεεŋ toosoŋo yulvmle tεε, i ta təy, i ta nyə.

¹⁰ Taca təŋlv nəyəlv i ka we Tamasi na pá yaa-i si Ananiyasi. M̀p̀yó pə lapa-i isu toosee taka, na í ná Taca, na ílé i yaa-i si: Ananiyasi.

Na í tisi si: Taca mayəlv.

11 İlena Tacaa təmi-ı sı: Kəli təwaka na ń təŋ hapəle nte pa yaa sı Kəsiyisile tə, na ń suv Yutaası təyaya, na ń pəəsi Taası ıcatə apalı wei pa yaa sı Səəli tə ı təə. İ we təna na í təŋna İso sələmuyv.

12 Pə lapa-ı ısu toosee taka, na í ná nyá wei pa yaa sı Ananiyası tə, na ń suv sı n tənəyi-ı niŋ na ı ıse kuli.

13 Mıpúyú Ananiyası təma sı: Tacaa, ma nu təŋlaa paɣale kiŋ ke apalı inə ı təm, na ı ısaɣatv nti tə təna ı lapa nyá yəlaa ke Yosalem tə pə təm tətə.

14 Kətəlaa səsaa ha-ı nəyɔ sı í kəə cəne tətə na í həkə mpa pa təkə nyá təm tə.

15 Tənaya Tacaa cə Ananiyası sı: Polo, ma ləsa apalı inəyi sı ma lakı-ı na í heeliyi ma təm ke piitimnaa na awulaa səsaa na İseyeli nyəma.

16 Ma maɣamaya maa huləna-ı kənyəməŋ wei ı ká təyɔ ma nyuyv təə tə.

17 Mıpúyú Ananiyası tēewa. İ kəma ı tala təyaya ŋke ka taa, ilena í tənı ı niŋ ke Səəli təə na í təmi-ı sı: Ma taapalı Səəli, Tacaa Yesu wei n kəŋaya na ń ná mpaav taa tə, inı ı tilina-m sı nyá ıse í kuli na Feesuyv Nəŋŋtv toma haya nyá taa ké səsəŋ.

18 Mıpúyú pələpənaa ısu hutu taka kəəla Səəli ısentəə ké kpaakraa na pə hoti ate na í suv nav. İlena í kəli na pá sə-ı İso ləm.

19 Na í təyɔ kutəyɔv na í hiki toma.

Səəli lakı waasv ke Taması

Səəli caya Tacaa təŋlaa mpa pa we Taması tə pa cələyɔ weə naale.

20 Mıpúyú Səəli suv waasv lapv taa ké kpaakraa ke Yuta nyəma təkotilena taa. İ heelaya təfoo ké sı Yesu kəle İso Pəyalv.

21 Na pa təna mpa pa nu ı waasv inı tə, piti kpa-we na pá təŋ sı: Pə taya inı ı ka səsəna ısele na mpa pa təkə Yesu təm tənəye Yosalem təyɔ kənyəŋ tuyv? İsu ı ka kəma cəne sı ı kraa-we na í həkə na í pona kətəlaa səsaa ya?

22 Paa na mpv Səəli ná təŋna waasv lapv na ı təŋ səsəyi tam na pá puki. İ hulayaa Taması Yuta nyəma sı Yesu kəle Mesii. İlena pá məli peleye liyituyv, paa nyəŋ nti pá cə-ı tə.

23 Weə lapa naale, ilena Yuta nyəma caya na pá tayanı sı pá kv-ı.

24 Ama Səəli nu nti pa həkəa na pá su tə. Na ıcatə kolunə nənəəsi təŋa ilim na ahoo sı pá hiki-ı na pá kv-ı.

25 Mıpúyú ahoo naalı Səəli ıfalaa tv-ı sətəkəv səsəəv taa na pá tisi-ı na ıcatə kolunə na í tēe.

TAKĒLAYA NJKA PŌŌLI NJMAAWA LOM NYĒMA TŌ Kutubutu

Kōlentī ɪcātē taa ké PŌŌli ka wē waatu wei ɪ yelaa na pá ŋmaa takēlaya kaneyē Kilisiti nyŋma mpa pa wē Lom tō. ɪ hŏlŏyí ka taa sɪ yŏlaa tēna lapŏna ɪsayatv, paa Yuta nyŋma na mpa pa ta ke Yuta nyŋma tō. ɪ hulaa tōtō sɪ Laapaali Kupaŋ ké toma sŏsŏna ké, ɪ yakɪ mpa pa tēna pa mu-ɪ na pá tēmi-ɪ na pa taa tō. PŌŌli hŏlŏyí tōtō sɪ ɪseyeli nyŋma lelāa lŏwa ɪsŏ, ama ɪsŏ ná tá lŏ ɪ yŏlaa. Kantākaya nyŋntv ké layatv nti PŌŌli tasa ɪsŏ sēelaa ké ɪsŏna paa caya pa taa pa tike tō, na ɪsŏna pa na mpa pa ta ke ɪsŏ sēelaa tō paa caya tō.

ɪsŏna pa faya Lom takēlaya tō:

Yŏlaa tēna pŏntēna, na pá nyulŏyɪ nyuuyv yapv, titite 1-8

ɪsŏna ɪsŏ caana ɪseyeli nyŋma tō, titite 9-11

ɪsŏ sēelaa tŏntē kupaŋtē, titite 12:1-15:13

Sēetv, titite 15:14-16:1-27

Sēetv

¹ Maya PŌŌli, Yesu Kilisiti yom. Maya ɪsŏ kra tillu na í lŏsɪ-m na ma mpa ke Laapaali Kupaŋ kraaluyv tō. Má ŋmaana-meyē takēlaya kanē.

² Hatuu lŏŋ ké ɪsŏ ka tōma sɪ ɪ ká kŏna Laapaali Kupaŋ ɪni. Halɪ ɪsŏ yelaa na ɪ ɪsŏ kuyŏyŏtvtv telŏsŏlaa ŋmaa ŋpŏyŏ ɪ takŏlasɪ taa.

³ Laapaali Kupaŋ ɪnŏyŏle ɪ Pŏyaya Taca Yesu Kilisiti tŏm. Ye Yesu yulŏwēetv tŏm ɪle, wulav Tafiiti lŏluyv taa tv ké.

⁴ Ama Feesuyv Naŋŋtv kin ɪle, ɪsŏ hulŏna toma sɪ Yesu ké ɪ Pŏyaya ke waatu wei Yesu sŏpa na í feesi-ɪ tō.

⁵ Kilisiti ɪni ɪ tō ké ɪsŏ hula-m pēelē na má la tillu sŏsŏ ke kulŏm ɪni ɪ tō, sɪ má la na katenasɪ tēna yŏlaa mu ɪ tŏm na pá nuna-ɪ.

⁶ Mē tōtō í wē pa taa, mē mpa ɪsŏ lŏsa Lom sɪ í pŏsɪ Yesu Kilisiti nyŋma tō.

⁷ Mŏ tēna mpa mē í wē Lom na ɪsŏ sŏlaa na í yaa sɪ í pŏsɪ ɪ nyŋma tō, mŏ takēlaya ntō. Taca ɪsŏ, na Taca Yesu Kilisiti pá hŏlí-meyē pēelē na pá la na mŏ laŋa hulŏmɪ.

Pŏli nyulŏyɪ sɪ í polo í ná Lom ɪsŏ sēelaa

⁸ Kancalaya ɪle, Yesu Kilisiti tō ma sēe ma ɪsŏ ké mŏ tēna mŏ tō. Mpi pŏ tō tō, pa puyŏlŏyɪ antulɪnya tēna taa ké ɪsŏna í nukŏna ɪsŏ ké teu tō.

⁹ ɪsŏ wei ɪ Pŏyaya Laapaali Kupaŋ kraaluyv tŏmle ma lakŏna luyv kulŏmuyv tō, ɪ nyŋmá sɪ maa looliyɪ. ɪsŏ nyŋmá mpv sɪ tam ma tŏsŏyɪ mŏ tŏm

¹⁰ ké paa waatu wei ma sŏlŏmŏyɪ tō. Ma wiikina-ɪ sɪ í la luyv na má hiki mpa ke pŏnentē na má polo mŏ kin.

¹¹ Ma nyulŏyɪ teu sɪ má ná-mē. ɪlŏna í hiki kucŏv ke Feesuyv Naŋŋtv kin, na í la toma.

¹² Nti ma tv kŏlŏyɪ nyuluyv tŏyŏle sɪ má wēe mŏ hēkɪ, na tŏ nyŋŏyŏna tŏma naani tŏyv ké ɪsŏ tō, na pŏ sŏsŏyɪ-tuyv apalvtv.

¹³ Ma taapalaa mē, í nyɪ teu sɪ tam ma huŏkaya sɪ ma puki mŏ kin, ɪle pŏ tuu-m, halŏna saŋa. Ma nyulŏyɪ sɪ ma tŏmle í lŏl pulŏpuyv mŏ tē, ɪsu tŏ lŏla piitim lŏmpɪ nyŋma kin tō.

¹⁴ Pŏ taya pulv, pŏ caala-m ké sɪ má polo yŏlaa tēna kin. Paa acalēe sŏsŏna taa, paa cacakŏŋ tē, paa ɪsŏkullaa cŏlv, paa ɪsŏkpeetē nyŋma cŏlv.

15 Pə tɔɔ ké ma nyuləyi teu si má pona me mpa í we Lom təyɔ Laapaali Kupaŋ tɔtɔ.

Laapaali Kupaŋ toma

16 Laapaali Kupaŋ kpaalɔyɔ tɔm fɛi-m fɛɛɛ. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, Iɔ toma nté tɛna. I waasəyi pa tɛna mpa pa tɛŋi-ɪ na pa taa tɔ. Yuta nyɔma ke kancaalaya, pa waali ké mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔ.

17 Kupaŋ Laapaali Kupaŋ tɔɔ ké tɔ nyəŋ ɪsəna Iɔ laki na yɔlaa pəsəyi kupaŋa ke ɪ isentaa tɔ. Pə kpaɣaŋ hatuu kancaalaya haləna pə tɛm tɔ, yulɔ tɛŋ ɪ taa na Iɔ ké ɪlɛna Iɔ la, pə ta kaasi pulɔ tɔtɔ. Iɔ Tɔm taa maɣamaɣa kilisa mpɔ təcəiɛi si: Ye Iɔ nyəna wei ké yulɔpaŋ si ɪ tɛma ɪ taa tɔ pə tɔɔ, pɔntɔ tike tuləyɔna-ti.

Yɔlaa tɔm sɔpa

18 Iɔ mɔyɪ pááná ke hatuu ɪsɔtaa ké yɔlaa kupaŋtəŋ na pa ɪsəyɔtɔnaa tɛna tɔɔ na pɔ naa mpɔ. Pə taɣa pulɔ, yɔlaa tetelakasi nyəkəyi tampana na a mələyi yem.

19 Mpɔ pə yelina na Iɔ tɔyɪ-weyɛ naya. Mpi tɔ pa nyəma timpriwe pə weɛ si pá nyanɛna Iɔ tɔ, ɪ tɛma-weyɛ-wəyi húlɔyú ke teu tɔ pə tɔɔ.

20 Kupaŋ hatuu Iɔ lapa antulinya tɔ, ɪ mukayá tɛɛ wɛɛtɔ, ɪsu ɪ toma tamm nyəna na ɪsəna ɪ maɣamaɣa ɪ weɛ tɔ, pə naaki ɪ kulapəm mpi pə kin ké. Tənaɣa pə weɛ si yɔlaa í nyəna ɪ toma na ɪ wɛɛtɔ, pə tɔɔ ké pa fɛina tampana.

21 Pa nyəma Iɔ, ama paa see-ɪ, pəyele paa sɛɛ-ɪ í na tɔmlɛ ɪsu pə nəyəsəna yɔlaa í la Iɔ tɔ. Pa hɔwɛɛ liyita yem, paa layatiya ka fɛi.

22 Pa tɔŋ si pa nyəm tɔɔwa, ama ɪwɛɛŋ ké.

23 Iɔ paa tɔ Iɔ wei u səkɪ təyɔ teeli tɔ, yulɔ wei ɪ səkɪ tɔ ɪ lɛsəŋ na sumasi na nɔhɛɛ liyiti wontu na nti tɔ tuuki atɛ təyɔ pa seeki.

24 Pə tɔɔ ké Iɔ yela-weyɛ pa tetelakasi ɪsəyɔsi nsi pa luuŋ suɔwa tɔ si taa, na pá laki tɔmɔyɔ mpi pə we fɛɛɛ tɔ.

25 Mpe pa mɔlaa ké na pá kpaɣa Iɔ tɔɔ tampana na pá pəsəna pəpətɔ. Pa sɛɛki na pá tɔŋəyi mpi mpi Iɔ lapa tɔ, na pá yele Iɔ wei ɪ lapa-wɪ tɔ ɪ maɣamaɣa. Pəyele pu mɔna ɪsu ɪnəyi pá saŋ tam.

26 Pə tɔɔ ké Iɔ ná yela-weyɛ pa taaləntɔtɔ taa. Na pa alaa maɣamaɣa náá yeki apalaa na pá suɔkəna tɔma.

27 Mpɔ tɔtəyɔ na pa apalaa, pɛɛ pa yeki alaa tɔm, na pa konyuləŋ í kpa pa nyɔŋ taa pa ketitiyi tɔma. Apalaa lakəna tɔmɔyɔ fɛɛɛ fɛi nyəntɔ. Na pa taaləntɔtɔ nti tɔ naasɔyɔ makəna pa nyɔŋ taa.

28 Iɔ pa kisa Iɔ ké nyəm təkɛɛɛ tɔ, pə tɔɔ ké Iɔ ná yela-weyɛ pa kumeləlayatɔ taa na pá laki acaalətɔ.

29 Pa kəla kawalasi, na ɪsəyɔtɔ, na konyuləŋ, na nyanɛ, na ɪsɛsɛɛmlɛ, na yulokɔlɛ, na yooɔ, na puɣusuɣu, na muɣuluɣu tike ke pa nyəma. Pa ké yəyətəlaa.

30 Pa cakəna tɔma. Pa ké Iɔ kolontunaa, na kalampaani nyɔma na ɪsəcav nyɔma na tɔhɔntaa. Pa lɔləsəyi ɪsəyɔtɔ kufatɔ, paa see pa caanaa.

31 Pa fɛina laakali, paa təkəyi nti pa tɔŋ si paa la tɔ. Pa laki təkati, pa fɛina lɛlaa pətɔtɔlɛ.

32 Pa nyəma Iɔ tɔɔ si mpa pa laki mpɔ tɔ pa ké sɔlɔnaa. Paa na mpɔ pa tɔŋna lapu, haləna pá saŋ pə lataa tɔtɔ.

2

Iɔ hvvlɛ

1 Iɛ nyá wei n footiyi nyá lɛlɔ tɔ, paa n ké we te, n fɛina tampana. Pə taɣa pulɔ, nyá footiyi lɛlɔ pəyele ɪmpúyú nyá maɣamaɣa nyá laki tɔ, n kuyi nyá ti tɔm ké.

2 Tə nyəma si tampana ke Iɔ tɔŋəyi na í hvɔkəna pa tɛna mpa pa laki mpɔ ɪni pə taka tɔ te.

³ Ile apannya, isu nyá footuyuu mpa pa laki mpv, pəcə nyá mayamaya nyá laki teitei isu pele tə, n hvv si Isə kaa pəəsi-ŋ?

⁴ Isə kuvəv nté n məla n kpaləxi na n kisiyi i suulu si í taa wii nyá pətətəle? N ta nyi si Isə laki-ŋ kupantu ke mpyóyó si isəwəe n ká layasi təntə?

⁵ Nyá lanjkpusəŋ iné. Ama nn caa layasuyv se. N lakuyv mpv tə, saləka kuvəlv ke n caaki na n kəŋna nyá nyuyv taa ké kuyaniku Isə ká caya na í hólí i rááná na isəna i təŋəxi siyisuyv na í huukəna tə.

⁶ Kuyaku ŋkuyv Isə ká felí paa wei ké i kulaputu.

⁷ Mpa pa səla kupantu lapv ke tam, na pá pəkəxi Isə kin teeli, na sam na tam wəetv tə, mpeye Isə ká ha weesuyv ŋku ku təŋ tə.

⁸ Ama mpa pa səpa nyuyv na pa nyəntv teləsuyv ke ləlv, na paa təŋəxi tampana, na pá laki pə təna mpi pə fei teu tə, Isə ká hólí pəleye isəna i taa kraana-we na pa təm ta maya-i tə.

⁹ Wahala na lanwakəlle səsəle ká kpa pa təna mpa pa laki isayav tə. Yuta nyəma ke kancaalaya, pə waali ké mpa pa ta ke Yuta nyəma tə.

¹⁰ Ama mpa pa laki kupantu tə, Isə ká kusí pele pa nyuyv na í sa-we na í hóləsi pa laŋa. Yuta nyəma ke kancaalaya, pa waali ké mpa pa ta ke Yuta nyəma tə.

¹¹ Mpi tə Isə u fayasəxi yəlaa tə se.

¹² Mpa pa ta nyi Moisi kusəsutv na pá pəntəxi tə, paa le na kusəsutv ntí tə təm ta na-we. Ama mpa pele pa nyəma Moisi kusəsutv na pá təŋna pəntuyv tə, kusəsutv ntəxi paa kəsəna na pá huuna-wəye təm.

¹³ Mpi tə pə taya yəlaa mpa pa nukí kusəsutv təm ke kuvu tə mpeye Isə nyənəxi kupama se. Ama mpa pa təkə-ti təyə.

¹⁴ Ye piitim lempi nyəma nəkaa na pá təŋəxi mpi Yuta nyəma kusəsutv kəsəxi tə, pəyele nəyəlv ta hólí-we, ile pa kusəsutv we pa mayamaya pa taa kele, paa na pa taa feina-ti tə.

¹⁵ Pa lakuyv mpv tə, pa hóləyí kele si, paa pa taa feina kusəsutv, pə tv Moisi nyəntv nté pa lotunaa taa. Na pə naaki mpyóyó pa laakalənaa taa. Pə taya pulv təə, wutee wutee pa pətəxi pa kulaputv taa ké, na wutee wutee pa wəna naani.

¹⁶ Mpyóyó pu lu teitei ké kuyaniku Isə ká yelev si Yesu Kilisiti í huuna yəlaa ke pa mukaya tē kulaputv təə tə. Na pə mayamaya ke Laapaali Kupaŋ wei ma kraaləxi tə i hóləyí.

Yuta nyəma na Isə kusəsutv pə təm

¹⁷ Ama nyá, n yaa nyá təxi Yuta tv Yuta tv, na Moisi kusəsutv ntəyəle Moisi kusəsutv, na n muyləyəna nyá Isə.

¹⁸ Pécó n nyəma mpi Isə caa si n la tə, na kusəsutv ntí tə kula nyá ise ke teu si n cəkəna kupantu.

¹⁹ N nyənəxi nyá təxi yulvmaa həntv na səkrətyv tē nyəma isəntə cətv,

²⁰ na isəkrəteē nyəma isəkullu, na piya səyəsəlv. Mpi pə təə n nyənəxi nyá təxi mpv tə, n tēləxi ké si nyá nana pə tənaya kusəsutv ntí tə taa, paa nyəm, paa tampana.

²¹ Aŋha, nyá wei n səyəsəxi ləlaa tə, nn səyəsəxi nyá ti suwe? Nyá wei n laki waasv si pá taa ŋmulí tə, pepe təə ké nyá ŋmuləxi?

²² Nyá wei n təŋ si pá taa la wasəŋkalətv tə, pepe təə ké nyá laki? Nyá wei nn caa tui təm ke paa pəcə tə, pepe təə ké n nayaləxi i tē kupampam?

²³ Pə taya nyá muyləyəna si n wəna Isə kusəsutv? Ile pepe təə ké n pəntəxi-ti na pə kuví Isə nyuyv?

²⁴ Isə Təm taa pa ŋmaawa təkəlekele si: Yuta nyəma me mə yelina na piitim lempi nyəma tuuki Isə.

²⁵ Ye n təkəxi Moisi kusəsutv ke pəlvv waasəxi-ŋ. Ama ye nn təkəxi-ti, pə we isu pa ta pəli-ŋ kele, paa n pəlaa.

²⁶Ye yulv í ta peli, pəyele í təhəyi teu ke Moisi kusəsutu keesa nti tə, Isə kaa nyəni pəntv isu pəllu?

²⁷Wei í ta peli pəyele í təkə kusəsutu nti tə, í ká kv Yuta tv nyá nyá təm. Pə taya pulv təə, nyá wəna kusəsutu nti tə takəlasí, na n pəlaa pəyele nn təhəyi-ti.

²⁸Təv, isənaya Yuta tv siyisiyi ná wəe? Pə taya isəntəə na í pəlvəv kin ke pa nyəhna-í sɪ Yuta tv.

²⁹Amə Yuta tv siyisiyi ɪe, pa nyəhna-í na í taa ké, na hatuu í lotu taa ké pa pəla-í. Isə Feesuyv pələna-í, pə taya Isə kusəsutu nti pa ηmaa kvhmaa tə tə təm təkuyv təə. Yuta tv siyisiyi ke mpv, Isə saηna-í, pə taya yəlaa.

3

¹Kawaaya wə Yutaitv taa ké? Pəlvəv ná wəna kasəyaya na?

²Kawaaya wə pə tənaya mpv pə taa ké səsəm mēe. Pə taya pulv, kancaalaya ɪe, Yuta nyəma mpeye Isə yelina í təm nti í kava í heeli yəlaa tə.

³ɪe ye pa taa ləlaa kisa tə muyv, pu la na Isə náá kee nti í ka yəətəə tə?

⁴Aai, pə kaa la mpv se, paa pəcə. Paa yəlaa təna ká la kaloolutvnaa, isu Isə lapa tampana tv ke tam. Pa ηmaawa h́púyú Isə Təm taa sɪ:

Isu yəlaa təna nyəma sɪ

tampana ke n yəətəyi.

Na ye pa tu yaa-η hvle,

nyá təm teena.

⁵Amə ye isayatu nti tə laki tə tə kusa Isə nyvəv, haləna pá sa í tampana təhəyv, ɪe tu tasa suweye yəətəyv tətə? Yaa tu tə sɪ timpí í təkuyv-tuyv cegeceye ké tá isayatu təə tə í yvwayale? Aai. (Amə nti yəlaa yəətəyi təyə ma yəətəyi cəne.)

⁶Təfə ye pu wə mpv, ɪe isənaya Isə ká te na í la na í hvvna yəlaa təna təpai ké təm?

⁷Ye ma pəpətv lakəna na pə h́lúyí Isə tampana təkəlekele na í hikiyi teeli, ɪe pepe təə ké pa nyənəyi-m isayav tətə?

⁸Yaa pepe təə ké tə kaa tə sɪ tə la isayatu na pə kəna kvpantv ɪe? Haləna lempa caakaya ma nyvəv kvv, ɪlena pá waana sɪ h́púyú ma təhna seyeeyv. Paa kv yəlaa mpa pa waana-m mpv tə pa təm, na pa təm kvv mayaa.

Yulv kvpaη fei

⁹ɪe isəna təə ké pə wəe? Yuta nyəma tá tə tēe piitim lempí nyəma yaa isəna? Aai, pə taya mpv. Ma tēma h́lúyú sɪ isayatu təkə yəlaa tənaya təkem, paa Yuta nyəma, paa yəlaa mpa te.

¹⁰Isə Təm taa pa ηmaawa mpv sɪ:

Yulv fei wei í siyisaa tə,

paa kvlv kvh.

¹¹Nəyəlv ta cekəna pulvəyv paa pəcə.

Pəyele nəyəlv ɪ pəkəyi Isə.

¹²Pa təna pa toolaa na pá hatələna Isə,

pa kvpənta pa təna na pá la yem.

Pa taa kvlv mayamaya ɪ laki kvpantv.

¹³Pa nəyə taa wə isu pəlaav ηkv kv kulaa tə.

Pa puyusiyi ləlaa na pa nələlen.

Pa ntompee í nyəpətaa,

pə wə ké isu akala sətv.

¹⁴Mpusi koolee na təm isayatu wəna pa nəəsɪ taa.

¹⁵Pa nɪη wə ləη ke yəlaa təkule.

¹⁶Pá kula timpí,

wakəlvəv na isayatu ke n makəna.

17 Pá ta nyi isəna paa la na pá lu
pə taa na pá heesi tə.

18 Pá feina Isə səyəntu ke pulu taa.

19 Təu, tə nyəmə si Isə kusəsutu yəyətəyi pə təna mpi tə, pa təna mpa pa təyətə-ti
təyətə pə nawa. Uena pə təkɪ samaa təna nəəsi, na pá taa hiki təwaanle ke tiili, yaa
nəyətəv fiti Isə huɔnav taa.

20 Pə taya kusəsutu lakəna na Isə nyənəyi yulu ke yulupaŋ, paa puntu ké awe.
Ama kusəsutu təmlə nté si pə huli-ŋ nyá təpəntəle, pə təna nté.

Isəna Isə yaki yəlaa tə

21 Ama pənente Isə hula-tuyv isəna i laki na tə pəsəyi yulupama ke i isentaa na
pə tá lu kusəsutu təyətəv təm tə. Halɪ kusəsutu takəlasɪ na Isə kuyəyətəv teləsəlaa
nyənsɪ taa ké pa yəyətə pə təm ke mpv si:

22 Isu yulu təyətəv i taa na Yesu Kilisiti tə, mpv pə yekina na í pəsi kupaŋ. Wei í
tu laalaa na í temɪ-i na i taa te, i laki na ílé í pəsi kupaŋ ke mpyəy. Isə naa fayəsəyi
yəlaa.

23 Pə taya pulu, yəlaa təna lapəna isayatu, uena pə pə-weyə Isə teeli.

24 Ama Isə kupaŋtəv təu i yelaa na Yesu Kilisiti wei i waasəyi-we tə í la na pá pəsi
yulupama ke Isə isentaa ke faalaa.

25 Səm mpi i səpa tə, Isə lapəna-i kətaya si í pəsi wei i kin yəlaa mpa pa nukəna-i
tə paa hikina suulu ke pa isayatu təm taa na pə husɪ-weyə-ti tə. Isə lapa mpyəy si
pə hólɪ si i siyisaa. Hatuu ləŋ Isə hula suulu na í yele yəlaa ke pa isayatu pəsəyətəv.

26 Ama kayana ule i paasəna isayatu nti inɪ, na í hóləyɪ isəna i laki na yəlaa pəsəyi
kupaŋ ke i isentaa tə. Mpv inɪ pə taa ké i hóləyɪ si i mayamaya i ké kupaŋ, pəyele
i lapa na mpa pəle pa nukəna Yesu tə pá pəsi kupaŋ tətə.

27 Ye mpv pulu kaasaa mpi yulu ká həŋna i ti tə? Paa pəcə pulu fei. Ule pepe təu?
Pə təyətəv kusəsutu tə pə təu yaa? Aai, taa temnav təu ké.

28 Pə taya pulu, tə nawa si taa tem təu ké Isə laki na yulu pəsəyi yulupaŋ ke i
isentaa, pə taya kusəsutu təyətəv təu.

29 Yaa Isə inɪ i ké Yuta nyəma tike nyəŋ, na piitim ləmɪ nyəma nyəŋ na ule?
Aai pə taya mpv. Kuləm inɪ i kəna pa təna pa Isə.

30 Pə taya pulu təu, Isə kuləm inɪ i wenna na í laki, na Yuta nyəma pəsəyi kupaŋ
ke i isentaa ké pa temna-i na pa taa tə pə təu. Taa temnav kuləməm mpi pə təu ké
i ká la na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pəle pá pəsi kupaŋ ke mpv tətə.

31 Ye mpv pə mələa kele si tə lə kusəsutu na tə paasəna Isə taa temnav təm yaa
isəna? Paa pəcə. Halɪ tə tu kusəyi kusəsutu nti tə nyəyətəv ke kəkusu ké.

4

Mpi Apəlaham təm hóləyɪ tə

1 Təu, tə nyəna tá caanaa caa səsə Apəlaham kin na tə ná. Pepeye i hikaa?

2 Ye təma kulapəe təu ké Isə ka nyəna-i yulupaŋ ule i taa ləŋ mpi i ká sana i ti tə.
Ama i kaa tu pəsi na í sa i təyi Isə isentaa mɛɛ.

3 Pə taya pulu, pa yəyətə Isə Təm taa ké si, Apəlaham təma Isə na i taa, na i taa
tem mpəyi Isə ná nawa na í yaa-i yulupaŋ na í mu-i.

4 Yulu í laki təmlə, pa feleŋ-i ké mɛɛ. Ule pa kaa yaa i kufeluyv ŋku si kəhav, i
uɪule lonte ke pa fela-i.

5 Ule paa yulu ta la təmlə na í te Isə wei i wiiki asayaa konyəŋ tə na i taa ké kətem,
Isə nyənəyi puntu taa tem tətəyətə, na í mu-i si i ké kupaŋ.

6 Pə təu mayamaya ke Tafiti yəyətəyi wei Isə muwa si i ké yulupaŋ na í tá
kəesəna i təma tə i ləŋhuləmle təm si:

7 Leləŋ nulaa nté mpa pa pəntaa na

Isə hólí-weyε suulu tə.
Pəyele ɪ husa pa ɪsəyatv.

⁸ Lelen nulu nté wei ɪ ɪsəyatv Isə ləwa tə.

⁹ Pellaa tike nukəna lelen ɪne? Kutapeləŋ naa nukɪ-ɪ? Tə tema yəɣətuyv ke nəənəə sɪ Apələham tema Isə na ɪ taa, na ɪ taa tem mpəɣɪ Isə ná nawa na í yaa-ɪ yulvpaŋ na í mv-ɪ.

¹⁰ Ue waatv wei ké pə lapa mpv? Waatv wei ɪ pelaa tə, yaa na pə́có í peləɣɪ? Aai na pə́có í peləɣɪ ké.

¹¹ Waali waali ké pa pela-ɪ, na ɪ pelvɣv mpɪ pə hvlaa ké sɪ ɪ laalaa na í te Isə na ɪ taa təɣə ílé ɪ mv-ɪ sɪ yulvpaŋ. Pə́có waatv ɪnɪ ɪ taa peləta. Ḿpúyú pə lapa na Apələham pəsi pa təna mpa pa tɛŋna Isə ké pa taa ké mpv na í mvɣɪ-we sɪ kupaama tə pa caa, paa pa ta pelɪ.

¹² ɪ pəsa pellaa caa tətə. Ue pə taya mpa pa mvɣvləɣəna pelvɣv təm tike təɣə ma təŋ. Ama mpa pa təŋa tá caa Apələham ɪkpate na pá te Isə na pa taa ɪsu ílé ɪ ka temnav Isə na ɪ taa na pə́có pá peləɣɪ-ɪ təɣə.

Ń tema nyá taa na Isə n hikiyi ɪ kupantv təna

¹³ Isə ka heela Apələham na ɪ piya sɪ katenɔ kanε ka təna kaa te na ká pəsi pa nyəm təkpaata. Ue pə taya kusəsutv təŋvɣv təə ké pa heela Apələham ke mpv. Ama ɪ temna Isə ké ɪ taa na ílé ɪ mv-ɪ sɪ yulvpaŋ təɣə.

¹⁴ Ye katenɔ ŋke kaa te na ká pəsi kusəsutv təŋlaa tike nyəŋka, ɪ taa temnav ke Isə ɪ waasəɣɪ pulvɣule, na mpɪ Isə təŋ sɪ ɪ ká la tə pəle pə məla yem.

¹⁵ Kusəsutv yekina na Isə pááná kəŋ, na kusəsutv wenna na tə pəntvɣv weε tətə.

¹⁶ Mpɪ Isə ka suwa sɪ ɪ ká la tə, taa temnav təə ké, ɪlena pə pəsi pulv mpɪ Isə haa faalaa tə, pə taa weε kusəsutv təŋlaa tike nyəm. Ama na pa təna mpa pa tɛŋ pa taa na Isə ké teitei ɪsu Apələham lapv tə pa nyəm tətəɣə. Apələham ké tá təna tá caa ké.

¹⁷ Halɪ pa ŋmaawa ḿpúyú Isə Təm taa sɪ: Ma lapa na ŋ pəsi piitimnaa paɣale caa. Isə wei Apələham temna ɪ taa ké mpv tə, ílé ɪ ɪsentaa Apələham ɪnəɣəle tá caa. Isə ɪnɪ ɪ feesiɣina sətəa na í laki na mpɪ pə taa weε tə pə weε.

¹⁸ Na paa na pu tεε pə təə tə, Apələham tema-tɪ na ɪ taa na í tεeləɣɪ. Pə təə ké ɪ pəsa piitim paɣale caa, ɪsu Isə ka yəɣətuyv tə sɪ: Nyá piya nyvɣv ká weε mpv.

¹⁹ Paa na ɪ pusi ka wusəna ɪsu nuŋwə (100) na í kpatəla təkunɣunɣu, na Saala ná taa fei lulvɣv təm taa tə, ɪ ta nyəŋna təna. Ama ɪ tisa ɪ yuŋ ke Isə təə ké tam.

²⁰ ɪ taa tem mpɪ pə ta pasa. Pəyele ɪ ta la sika na mpɪ Isə təma sɪ ɪ ká la tə. Halɪ ɪ naani səəsa kusəəsv ké, na í nyəə təŋ, na í təŋna Isə ké sam.

²¹ ɪ ka tema ɪ taa təkpaata sɪ Isə pəsəɣɪ na í la pə təna mpɪ ɪ ka təma sɪ ɪ ká la tə.

²² Mpɪ pə təə Isə mv-ɪ sɪ ɪ ké yulv kupaŋ ke ɪ taa tem təə təɣəle.

²³ Ue pə taya ɪ nyvɣv təə tike ke pa ŋmaa mpv sɪ: Pa mv-ɪ sɪ ɪ ké yulv kupaŋ.

²⁴ Ama na tá mpa tá taa temna wei ɪ kusa Tacaə Yesu ke sətəa taa na paa mv-tv sɪ kupaama ke mpv tətə tə, tá təə ké pa ŋmaawa tətə.

²⁵ Tá ɪsəyatv təə ké pa kv-ɪ, na pa feesa-ɪ sətəa taa ké sɪ í la na tə pəsi kupaama ke Isə ɪsentaa.

5

Tá na Isə tá lelen

¹ Təv, ɪsu kaɣana pa tem lapv na tə pəsi yulvpaama ke Isə ɪsentaa ké tá taa temnav təə tə, tá na-ɪ tə wena təma na lelen ke Tacaə Yesu Kilisiti təə.

² Tə temna Isə ké tá taa təɣə tə kpətəna Isə kupantv təhikile ke Yesu Kilisiti təə ké timpi tə we kaɣana ke ɪsəntə tə. Na tə yəələɣɪ ké. Mpɪ tə, tə nyəmá sɪ tu pəsi Isə teeli nyéma.

³ Hali tá mēlaa ké na té yōlāygi, paa tē wēv wahala taa tō. Pē taya pulv, wahala kōhna na suulu.

⁴ Na suulu yekina na yulv kantōlāygi wahala taa, na kantōlvuyv yekina na tēlvuyv kōō.

⁵ Tē tēlvuyv mpv tō pē ta puγusi-tv se. Pē taya pulv, Feesuyv Nāhētō wei Iso ha-tv tō inī i lapōna na tá tēna té nyi teu sī Iso sōōla-tv.

⁶ Tē taa pēsāygi pulv tō Kilisiti sēpōna asayaa tá, tá tōō ké saa wei pē maya Iso tō.

⁷ Ama sī yulv í tisi na í sī siγisulu tōō tō, tēcatētēyav ké. Ní ta tu nyēm nōyōlv ná wēē wei i pēsāygi na í sī yulv kupāh tōō tō.

⁸ Paa na mpv Iso ná hōla-tuyv isēna tēnaya i sōōla-tv tō. Kilisiti sēpa tá tōō paa na tē ké asayaa tō.

⁹ I sēm tōō ké tē pēsa yulv pama ke kayanaya Iso isentaa, ile isēnaya pu kpisi-tuyv yavv ke Iso pááná niñ taa?

¹⁰ Tá na Iso tu wē kolōhā ké. Ama i Pēyaya sēm taa ké i lapa na tá na-i té ciiki. Tōv, kayana tá na Iso tē wē lelē. Pēcó i Pēyaya ná wēna weesuyv tōtō, ile kaa waasi-tv na pé kēli mpv.

¹¹ Na pē ta tu kev pē tēnayaē, tē tōhna Iso ileyē yōlōnav ke Tacaā Yesu Kilisiti wei i lapa na kayana tá na Iso té ciiki tō i tōō.

Atam na Kilisiti pa tēm

¹² Yulv kulōm tēna isayatu sov yōlaa tēna. Iēna isayatu náá kōna sēm. Na sēm náá ya yōlaa tēna tōō. Pē taya pulv, pa tēna pa lapōna isayatu tō pē tōō.

¹³ Isayatu ka tema antulinya taa ké wēēv na pēcó Iso tv Moisi ke kusēsutv. Ama isu kusēsutv taa fēi ile, Iso taa nyēni-ti isu pulv.

¹⁴ Paa na mpv sēm naa tōyō kawulaya ke pē kpayav Atam na pé polo Moisi, halēna pé canj pé kpehna mpa pa taa la isayatu nti Atam lapa tō. Iso kōheelitu ke Atam ná kpeesēnaa na í pēsi isayav.

Atam inē inī i nōyōsēna wei i kaa i kōō tōyō.

¹⁵ Ama pa ta lu kulōm. Pē taya pulv tōō, mpi Iso hawa faalaa tō pē fayana isayatu nti Atam lapa tōyō. Mpi tō, yulv kulōm inē i isayatu tōō yōlaa payalē sēpa. Ama Iso pēēlē ná tema payalē na pé tēē mpyōyō sōsōm, na pē kaasi kuvōōv ŋku i lapa faalaa na yulv kulōm Yesu Kilisiti kinj tō kulē kv tōōwa sōsōm tōtō.

¹⁶ Ama yulv kaa kpayā mpi Iso kuvōōv lakī tō na í mayasēna mpi yulv kulōm isayatu lakī tō. Pē taya pulv tōō, isayatu kulōmtv lapōna na pá hōhna yōlaa na pa tēm sī. Ama Iso faalaa kuvōōv ná tayana isayatu payalē na pé la teu.

¹⁷ Kulōm isayatu tōō ké sēm tōyō kawulaya mēē, nn kulōm inī i tike i tōō ké. Ama nti Yesu Kilisiti tike kōna-tv tō tēlē tē kēla mpyōyō tōō tēcayacaya. Pē wēē sī pa tēna mpa pa hika Iso pēēlē ke sōsōm sōsōm na í la na pá pēsi kupama ke faalaa tō, Kilisiti tōō paa hiki weesuyv na pá tōyō kawulaya.

¹⁸ Isu yulv kulōm isayatu sōsa yōlaa tēnaya tasākēle taa tō, mpv tōtōyō yulv kulōm tēmle kōpante ká fiti yōlaa tēnaya hōlē pōlē taa na pá tvli-ti.

¹⁹ Isu yōlaa tēna lapv asayaa ke yulv kulōm kpeesuyv tōō tō, mpv tōtōyō yōlaa payalē ká la kupama ke Iso isentaa ké yulv kulōm nunav tōō.

²⁰ Kusēsutv kōmaya sī isayatu í huki. Ama timpī isayatu hukaa tō, Iso pēēlē ná tēē-tēygi tōō ke sōsōm.

²¹ Na isu isayatu lēē sēm ke yōlaa tēna tō, mpv tōtōyō Iso pēēlē ná lēē-tuyv siγisuyv sī pé pōna-tuyv weesuyv ŋku kv tēh tō kv taa ké Tacaā Yesu Kilisiti tōō.

6

Pa cēpa-tv na isayatu sī tē wēē Kilisiti tōō

¹ Ile isēnaya pē wēē ile? Tu lakī isayatu ke mpyōyō tam sī Iso í sōōsi-tuyv i pēēlē yaa isēna?

² Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Tá mpa səm cəpa-tv na isayatu tə, isənaya tu wee na tə tənna isayatu lapv tətə?

³ Í tá nyi si tá tənna mpa pa sə Iso lom si tá na Yesu Kilisiti tə kpentaa tə, i təsəte ke pa kpenta-tv na pá sə-tv?

⁴ Ye mpv ile Iso lom səv taa ké pa pima tá na-i si tá na-i tə səpəna. Na isu Kilisiti səpa na Tacaá toma səsəna feesi-i tə, tá tətə tə layasa tənte təkpataa ké.

⁵ Ye tá na-i tə kpentaa na tə si isu i səpv tə, paa kpenti tá na-i na pá feesi-tv səm taa isu pa feesa iní tə.

⁶ Tə nyəmá teu si kuyan̄ku Kilisiti səpa tesika tə tə, pə kpenna tá yaasi kupəŋ na pə kv tətətətə. Ilena timpí tu ke asayaa na tá tɛyɛɛ mpv tə, pə la yem na í hɛti-tv, na tə taa tasa isayatu yomle taa ké weev.

⁷ Yulv wei i tɛma səpv tə pə ləsa ɪɛɛ isayatu yomle taa ké.

⁸ Ye tá na Kilisiti tə səpa, tə nyəmá si tá na-i tu weena weesin̄ tətə.

⁹ Tə nyəmá teu si isu Kilisiti fem tə səm u tasəyi-i nyaasv̄v. Pəyɛɛ i kaa tu səpv tətə.

¹⁰ Təm kulom ke i səpa na pə cə í na isayatu. I wev kayana na i weesv̄v tə Iso tə ké.

¹¹ M̄p̄ȳḡ mé tətə í ká nyəni mə ti isu mpa pa səpa na pə cə pá na isayatu tə, na isu mpa pa fema sətəa taa na kayana pa we Iso tə ké pá na Yesu Kilisiti pa kpentv̄v tə tə.

¹² Ye mpv ile, isayatu í taa tasa mə tənəŋ kusəpəŋ ɪɛɛ ɲmakəl̄v̄v na í nuna mə tənəŋ k̄nyuləŋ.

¹³ Í taa yeɛ na isayatu tasa mpaav̄v hikv̄v ke mə tənəŋ taa ké tiili na í la isayatu. Ama í ha mə təyi Iso isu mpa pa fema sətəa taa tə, ɪlena í kpaɣa mə ti na í pɛti Iso təmle taa na í lana-mɛɛ kupam.

¹⁴ Pə taya pulv tə, pə fei isu isayatu í ɲmakəli-mɛ. Mpi tə, pə taya kusəsutu tə ké í wee. Ama Iso pɛɛɛ tə ké.

Siyisv̄v yomle

¹⁵ Mpv tə, tu tənna isayatu lapv si Iso pɛɛɛ tə ké tə wee pə taya kusəsutu tə? Aai pə taya mpv se, paa pəcə.

¹⁶ Í nyəmá teu si, ye í ha mə təyi wei na í nukəna-i, í pəsa wei í nukəna mpv tə i yom ké. M̄p̄ȳḡ pə wee na isayatu, ye n nukəna-təyi tam n tɛŋna səm ké. Na mpv iní tətəɣə pə wee na Iso, ye n nukəna ɪɛɛ tam, pə layasəyi-ŋ tənte nte tə kɛsəna-i təɣə.

¹⁷ Aaa, Iso fə, me mpa tuu isayatu ka kpa yomle tə pənente í nuna nti pa seɣesa-me si í kɛsəna tə təkpataa.

¹⁸ Pə ləsa-mɛɛ isayatu yomle taa, na nənəw̄v siyisv̄v yomaa ke í pəsa.

¹⁹ Mə ɪcantv̄v tə ké ma huv̄v təɛɛ kuv̄v si í cəkəna. Pɪ wev tə, tɛtɛlakasi na isayatu taa ké í pɛta mə ti, na pəɛ pə kpa-mɛɛ yomle na pə laki-mɛɛ yeɛɛɛ nyəma. Mpv tətəɣə pənente, í pɛti mə təyi siyisv̄v təma lapv taa na pəɛ pə kpa-mɛɛ yomle na mə tənte kɛsi teu.

²⁰ Waatv̄v wei isayatu ka kpa-mɛɛ yomle tə, kupantv̄v lapv təm ta na-mɛ.

²¹ Na í lakaya lakasi nsi si we-mɛɛ feɛ ke kayana tə, pɛpɛɛ í waa si taa? Si tɛsayaana-mɛɛ kuv̄v ké.

²² Ama kayana pə ləsa-mɛɛ isayatu yomle taa na í laki Iso təmle. Na mpi í waaki təɣəɛ pa tənna-mɛɛ kɛsv̄v si mə tənte í te na cele í ká hiki weesv̄v ɲku ku tɛŋ tə.

²³ Isayatu fə tə kɛɛ səm. Ama weesv̄v ɲku ku tɛŋ təɣə Iso ná haa faalaa ke mpa na Tacaá Yesu Kilisiti pa kpentaa tə.

7

Mpi alv na i paalv pa tɔm hóláyí tɔ

¹ Ma taapalaa, ntɔŋ í nyɛmá Moisi kɔsɛsutɔ kɛ teu yaa. Tɔv, tɔ mayamaya tɔ tɔm kɛ maa kɛɛsi-meɣe pɛnɛ. Yulɔ weesuɣu tɔ tike niŋ kɛ kɔsɛsutɔ nti tɔ pɛlɔɣi.

² Í nyɛnna alv, i paalv í wɛna i weesuɣu, kɔsɛsutɔ nti tu haa-i mpaasí sɪ í kɔli. Ama i paalv inɪ i sɛpa, tɔ ha-i mpaasí kɛ́, í saaki i saa.

³ Í kɔla kɔkɔlv na í saa, paa yaa-i wasaŋkali. Ama sɛm í kɛla i paalv, kɔsɛsutɔ ta tasa i niŋ pɛlɔɣv tɔtɔ, tɔ ha-i mpaasí kɛ́. Pɛlɛ tɔ, ye i saa kɔfalv i ta kɛ wasaŋkali.

⁴ Ma taapalaa mɛ, m̀p̀ỳỳ ná-mɛ tɔtɔ. Ye kɔsɛsutɔ tɔm taa, í pɛsa sɛtaa kɛ́. Pɛ taya pulv tɔɔ, mɛ na Kilisiti í kpɛnta tɔnɔɣv, na pɛnɛntɛ í pɛsa kɔfalv wei i fema sɛtaa taa tɔ i nyɛma, na pɛ wɛɛ sɪ tɔ́ la Isɔ́ kɛ́ tɛma nna a nɔɣɛsɛnaa tɔ.

⁵ Pɛ taya pulv tɔɔ, waatv wei tu wɛ tɔ́ kɔpɛntv taa tɔ, kɔsɛsutɔ kpaasaya tɔ́ nantv tɛna taa kɔnyulɔŋ isayaŋ apalɔtv, na pɛ́ sɔsɛyi-tɔɣv sɛm tɛma lapv taa.

⁶ Ama pɛnɛntɛ tɔ lu kɔsɛsutɔ yomle taa na sɛm lapɛna na tɔ́ lu mpi pu kpa-tɔɣv yomle kɛ mpv tɔ́ pɛ taa tɛkpataa. Pɛ tɔɔ kɛ́ tu tɔŋ isɛna kayana pɛ layasaa tɔ, na tɔ́ lá Isɔ́ tɛmlɛ kɛ Isɔ́ Feesuɣu tɔŋ taa. Pɛ́ taa wɛɛ isɪ tɔ́ tɔŋaya takɛlasɪ taa kɔsɛsutɔ na tɔ́ laki tɔ.

Isɔ́ kɔsɛsutɔ na isayatv pɛ́ tɔm

⁷ Ilɛ isɛnaya pɛ́ wɛɛ ilɛ? Kɔsɛsutɔ kɛ́ isayam yaa? Aai pɛ́ taya mpv se, paa pɛɔɔ. Kɔsɛsutɔ yelina na má nyɪ isayatv tɔm. Kɔpam ye kɔsɛsutɔ í taa tɔ́ sɪ n kaa nyulɪ, ma taa nyɪ kɔnyulɔɣv tɔm.

⁸ Kɔheelitu nti tɔ́ yelina na isayatv hiki mpaasv na tɔ́ kɔ kɔnyulɔŋ inɪ i tɛnaya ma taa. Pɛ́ taya pulv, ye pɛ́ taa kɛ́ kɔsɛsutɔ tɔɔ, isayatv taa hiki tɔ́ ti.

⁹ Ma kiŋ ilɛ, kɔsɛsutɔ taa kɔnta tɔ, ma wɛna ma ti. Ama kɔheelitu nti tɔ́ kɛma, ilɛna isayatv nti tɔ́ nyɛki na tɔ́ kɔli.

¹⁰ Ilɛna má mɛli sɛtv. Pu wɛɛ sɪ kɔheelitu nti tɔ́ waasɪ. Ama ma kiŋ ilɛ tɔ́ mɛla maya kɔɣv kɛ́.

¹¹ Pɛ́ taya pulv tɔɔ, isayatv hika mpaasv na tɔ́ puɣusi-m na kɔheelitu nti, na tɔ́ kɔ-m na kɔheelitu nti.

¹² Isɔ́ kɔsɛsutɔ wɛ́ tɛnaŋŋ, na kɔheelitu ná wɛ́ tɛnaŋŋ tɔtɔ na tɔ́ siyisaa na tɔ́ tewa.

¹³ Teu nyɛm mpi pɛ́ mɛlɛna ntɛ́ na pɛ́ kɔna maya sɛm na? Aai, pɛ́ taya mpv se, paa pɛɔɔ. Isayatv lapɛna kɛ́kɛ́lv inɪ. Tɛnaya tɔ́ kulina tɔ́ ti waali sɪ ntɔɣɛlɛ nti. Tɔ́ kpaya mpi pɛ́ wɛ́ teu tɔɣɔ na tɔ́ kɔna-m. Tɛnaya kɔsɛsutɔ yelaa na isayatv tɔm la sɔɣɔntv na pɛ́ tɛɛ caasa.

Yɛlaa pu isayatv taa

¹⁴ Tɔ́ nyɛmá mpv sɪ Isɔ́ kɔsɛsutɔ tɔ́kɔɣv wɛ́ lotu taa tɔm kɛ́. Ama maya yulv kɛ́ yulv kɛ́ na icantv tɛlɔ, na pɛ́ pɛɛta-m na isayatv na má pɛsɪ tɔ́ yom.

¹⁵ Ma ta cɛkɛna mpi ma laki tɔ. Pɛ́ taya pulv tɔɔ, maa laki mpi ma sɔ́la lapv tɔ. Ama mpi ma kisaa tɔ́ mpɛɣi ma laki.

¹⁶ Ma ta sɔ́li mpi na má laki-wi tɔɣɔ ma nyɛmnaa sɪ Isɔ́ kɔsɛsutɔ wɛ́ teu.

¹⁷ Ye mpv pɛ́ taya má lakɛna mpv. Ama isayatv nti tɔ́ wɛ́ ma taa tɔ́ tɛlɛ tɛ lakɛna.

¹⁸ Ma nyɛmá teu sɪ kɔpantv natɛli tɔ́ fɛi ma kiŋ, ma pilimile tɛnɛ tɔ́ tɔm kɛ́ ma tɔŋ. Kɔpam paa ma luɣv wɛ́ teu sɪ má la kɔpantv, maa pɛsɛyi tɔ́ lapv.

¹⁹ Maa laki kɔpantv nti ma sɔ́laa tɔ. Ama isayatv nti ma kisaa tɔ́ ntɔyi ma mɛlaa na má laki.

²⁰ Ma laki nti maa caa tɔ, pɛ́ taya má nɔ́kɛna. Ama isayatv nti tɔ́ kanta ma taa tɔ́ nti tɔ́ tɛnna mpv.

²¹ Ma cɛkɛna yaasi inɛ sɪ ye ma caaki kɔpantv lapv isayatv tɛɛna nɔɣɔ.

²² Hatuu ma lotu taa ma sɔ́la Isɔ́ kɔsɛsutɔ mɛɛ.

²³ Ama ma mayana yaasi nəḡəlvəv ma tənəv taa, na tam i pəkələḡi na í yoonaa yaasi wei i təə ma layatv nyəmə́ tə, na í la-m isayatv tiipile nte tə kanta ma taa tə tə saləka tv.

²⁴ Ama ma təm we konyəḡ yoo, tənəv kune kv tənna-m kəv kə. A yakı-m?

²⁵ Ama Taca Yesu Kilisiti təə Iso fəə.

Mpv tə, hatuu ma hūwəe taa Iso kəsəsutv ke ma tənəḡi. Pə kaasa ma yulətv pilimile tənə tə, isayatv yaasi ke təle tə tənəḡi.

8

Mpa pa tənəḡi Iso Feesuyv Naḡḡtv tə pa təntə

¹ Ye mpv mpa na Yesu Kilisiti pa krentaa tə pa kaa tasa pa təm ke kəv.

² Pə taya pulv təə, Iso Feesuyv laki isəna na í haa weesuyv ke mpa na Yesu Kilisiti pa krentaa tə, mḡyḡ pə lapa na pə ləsi-m isayatv na səm pə yaasi inı i taa.

³ Iso lapa mpi Moisi kəsəsutv taa pəsi na tə la yulwəetv təə tə. I hula yəlaa tasəkəle ke timpi pa laki isayatv ke tam tə, mpi tə i tila i mayamaya i pu. Na wəetv nti tə nəḡəsəna yəlaa asayaa nyəntv təḡə i kəmnaa si í huı isayatv.

⁴ Iso lapa mḡyḡ si nti kəsəsutv caalayaa-tv si tə la tə, tə la pə tənaya teitei. Pə taya pulv, kayana tə yela tá wəetv kəpəntv tənəḡv na tə tənəḡi Iso Feesuyv.

⁵ Mpa pa tənna təntə ke yulv wəetv kəpəntv taa tə tə tike tə təm ke pa nyəmə́. Na mpa pa tənəḡi Iso Feesuyv tə kule kv nyəntv tike ke pa laki.

⁶ Ye n tənəḡi yulwəetv kəpəntv ke tam, n tēsəḡəna səm kə. Ama ye Iso Feesuyv nyəntv ke n laki tam, n hikiḡi weesuyv na laḡhele kə.

⁷ Mpa pa seesa isəle na yulwəetv kəpəntv tənəḡv tə, pa kə Iso kolontunaa kə. Paa tənəḡi Iso kəsəsutv, paa tu pəsəḡi-ti tə se.

⁸ Mpa pa tənna pa yulwəetv kəpəntv tənəḡv tə, paa pu la isəna, pa kaa te Iso.

⁹ Ama me ile mə fei yulwəetv kəpəntv taa tətə. Iso Feesuyv nyəntv taa kə í wəe. Pə taya pulv təə, Iso Feesuyv caya mə taa tə se. Wei i taa Kilisiti Feesuyv fei tə i ta ke i nyəḡ.

¹⁰ Ye Kilisiti we mə kin paa na mə isayatv ka kv mə tənəḡ tə, Iso Feesuyv we mə taa na toma. Mpi tə pə pəsə-məḡe kəpama ke Iso isəntaa kə.

¹¹ Ye Iso Feesuyv ḡku kv feesa Yesu kə səttaa taa tə kv caya mə taa, wei inı i ka feesa Kilisiti ke səttaa hekv tə, kuləm inı i ká ha mə tənəḡ kəsəpəḡ inəḡe toma na i Feesuyv ḡku kv caya mə taa tə kv tən taa.

¹² Ma taapalaa, pə təə kə pə nyəka-tv, na pə taya si tə tən tá yulwəetv kəpəntv na tə laki nti tə nyuləḡi tə.

¹³ Pə taya pulv, ye í tənəḡi mə yulwəetv kəpəntv, í ká si. Ama ye í kisa mə yulwəetv kəpəntv yaasi si tə saalı na Iso Feesuyv Naḡḡtv tən, ile í tula-ti.

¹⁴ Pa tənna mpa Iso Feesuyv tiikiḡi tə pa kə Iso piya kə.

¹⁵ Pə taya pulv təə, Iso Feesuyv ḡku pa ha-me tə kv ta ke Feesuyv ḡku kv laki-məḡe yomaa na kú tasəḡi-məḡe səḡəntv tḡḡv tə. Ama kv kə Iso Feesuyv ḡku kv laki-məḡe Iso pəyalaa na kv laki na í yaaki Iso si ma Caa, Paapa tə.

¹⁶ Tə kə Iso piya, na Iso Feesuyv mayamaya hóləḡi mḡyḡ hatuu tá taa.

¹⁷ Tə kə i piya, na kəpəntv nti Iso təma si i ká ha i yəlaa isı kpancoou tə, tu hiki-ti tətə. Tá na Kilisiti tu krentəna-təḡi hikuyv. Ye tá na-i tə krenta wahala hikuyv tá na-i tu krentı i teeli taa tətəḡə.

Cele teeli

¹⁸ Ye ma kin pə fei isı paa kraya tá kayana konyəntəḡəle na pá keesəna teeli wei cele Iso ká tv-tv tə.

¹⁹ Kəḡmanḡmam tənna tanḡaa tətəḡetəḡe si Iso í ləsi i pəyalaa na pə ná.

20 Pə taya pulv təə, taaləm nyəm taa ké pə susa kəŋmaŋmam mpi, na pə taya si pə nəkaa. Iso tɔna-wəxi mpv. Paa na mpv tə na tɛlvɔv wɛɛ ké.

21 Pə taya pulv təə, kuyaku nakvli pu tɛ na Iso kəŋmaŋmam tɛna hɛɛsi wakəlvɔv yomle na pə tɛ təkpaataa ké teitei isu Iso piya ka tɛ waatv wei paa tɛ kasayampiya pəsvɔv tə.

22 Tə nyəmə si haləna saŋa kəŋmaŋmam tɛna tɔŋna mɔla na pə saləməxi isu alvllv saləmvɔv tə.

23 Pə taya kəŋmaŋmam tike mələxəna. Ama na tá mpa tə wɛna Iso Feesuyv isu kancaalaya kvcəəv ŋku Iso lapa-tv tə, tá mələxi tá taa tətə, na tɛ taŋa kuyəŋku Iso ká pəsi-tvɔv i piya na í tɛɛsi tá tɔŋŋ inɛyɛ yərv təkpaataa tə.

24 Tə nawa si tə hika tá yərv yaa, ilɛ pə wɛ tɛlvɔv taa təm na pécó. Ye mpi yvlv naa tə pə təə ké i tɛlvɔv, ilɛ pə taya tɛlvɔv nté tɛna. Awe ká tasa tɛlvɔv kɛ mpi i tɛma nav tə?

25 Ye mpi tə ta nata tə pə təə ké tə tɛlvɔv ilɛ tə cayana suulu ké na tɛ taŋa-wi.

26 Pə kaasa Iso Feesuyv ná kəŋ tətə na kú səŋna tá mpa tə ké acamaa tə. Pə taya pulv, tə ta nyi isəna tu sələmi na pə tɛ tə. Ama Feesuyv ŋku ku sələməxəna-tvɔv Iso, na miituyv mpi yvlv kaa pəsi na í kɛɛsi nəxə taa tə.

27 Iso wei i naa lotu taa tə i nyəmə kpakpaa kɛ mpi Feesuyv Naŋŋtu caa i sələmi tə. Pə taya pulv, mpa pa ké Iso nyəma tə mɛyɛ Iso Feesuyv Naŋŋtu sələməxəna teitei isu Iso caaki tə.

28 Tə nyəmə si kupantv kɛ Iso laki pə tɛna pə taa ké mpa pa sɔla-i na pá ké mpa i yaawa isu i nəkvɔv wɛɛ tə.

29 Mpa Iso ka ləsa hatuu ləŋ tə, i laalaa ké na í fayasi-wɛ na pa mpa si pá nəxəsəna i Pəyaya, na kɛɛ ká hiki newaa payalɛ.

30 Mpa Iso ka laalaa na í fayasi mpv tə i ləsa-wɛyɛ, na mpa inu i ləsa mpv təxə i lapa na pá pəsi yvlvpama kɛ i isentaa. Mpa i lapa na pá pəsi yvlvpama kɛ mpv inu təxə i yelaa na pá hiki pa paa nyəm kɛ i teeli taa tətə.

Isəna Iso luyv svv-tv pə tu fɛi tə

31 Ye mpv suwɛyɛ tu tasa yəxətvɔv tətə? Ye pə wɛɛ si Iso wɛ tá təə, ilɛ awe ká lu-tvɔv koləŋa?

32 I ta kisina i mayamaya i Pəyaya təə. Ama i ha-kɛ təkɛm ké tá tɛna tá təə. Təv, i ta kisi i Pəyaya hav, kacəŋfana pə tɛna mpi pə kaasaa tə?

33 Ye mpv awe ká tv taali ké mpa Iso ləsaa tə? Pə tv fɛi, pə taya pulv təə, Iso mayamaya hvləna si pa təm ta si tiili.

34 Na awe ká mayasi pa təm kvɔv tətə? Pə tv fɛi, pə taya pulv təə, Yesu Kilisiti tu səpəna, na í tu fem na í wɛ Iso kəŋkəŋ taa na í sələməxəna-tv.

35 Ilɛ pepe ká ləsi Kilisiti sɔlvɔv kɛ tá təə? Wahala ká pəsi? Lanpəsələ səsəələ na? Yaa kunyəŋ ŋku paa tv-tv tə? Nyəxəsi na? Yaa hvlvməŋ? Asola taa wɛɛv na? Yaa səm?

36 Iso Təm taa pa ŋmaawa mpv si:

Nyá təə ké tə wɛ səm nəxə taa ké ilim na pə tɛm.

Na pá laki-tv isu heeŋ wei pa tɛna alvkisam tə.

37 Ama pə tɛna pə taa ké mpv ilɛ, tá wəpəna təcayacaya kɛ wei i sɔla-tv tə i tɔŋ təə.

38 Ma tɛma ma taa təkpaataa si pulvɔv fɛi mpi pu ləsi Iso sɔlvɔv kɛ tá təə tə, paa səm paa weesuyv, paa isətəa tillaa, paa isətəa aləxəa nyvɔv nyəma yaa pa toma səsəəna. Paa saŋa nyəm, paa mpi pu kəə cele tə.

39 Paa tɛtv təə cənɛ kəkələnəa, paa tɛtv tɛɛ nyəma. Paa kəŋmaŋmam mpi pə kaasaa tə pə taa pulv kai fɛi mpi pu kayatv sɔlvɔv ŋku Iso sɔləna-tvɔv Yesu Kilisiti təə tə na kú sekv tá kin kɛ tatɛ kɛ paa waatv wei.

9

Isə na iyəlaa kvləsa pa təm

¹ Tampana ke ma yəgətəxi, maa looliyi, ma ké Kilisiti yulv tə pə tə. Ma lanje u tə paa pəcə mayamaya si yaa ma looliyi. Mpi tə Isə Feesuyə Nəŋŋtu hólóyí-m mpiyi ma taa təgə ma təŋəxi.

² Pə taya pulv tə, ma lanje wakəla səsəm na pə cəsəxi-m tam.

³ Halı pə caya-m isu pu kisaya, Isə ka kisa-m na pə yasi má na Kilisiti, na pə kpaya ma tətənaa na pə məŋna ma lonte. Ma piitim mayamaya nyéma təm ke ma təŋ.

⁴ Pa ké Isəyeli nyéma, na Isə lapa-weyə i pəyalaa, na i yelaa na pá naaki i teeli. I na-we pa pəela nəgə, na í cele-weyə kusəsutu. Na í hólí-weyə Isə sēetu, na í heeli-weyə mpi mpi i ká la-we tə.

⁵ Pa ké tá kite caanaa kvləlaa. Ye yulwēetu təm taa ile, Kilisiti ké pa piitim tu. Inı i ŋmakələna pə təna, inı i kəna Isə wei paa saŋ tam tə. Isə í yele na pə la mpv.

⁶ Pə taya isu ma yəgətəxi si mpi Isə təma si i ká la tə pə cotaa. Pə taya Isəyeli nyéma təna kəna Isəyeli nyéma.

⁷ Pəyele Apələham kvləlaa ta ke Apələham piya mayamaya. Pə taya pulv tə, Isə ka heela-i ké si: Mpa paa luna Isaaka tapuyv tē tə mpe pa tike təkəŋ kəna nyá piya təsiyisiyi.

⁸ Pə nyuyv nté si, pə taya mpa pa mələa na pá lulı təfolo ke yem tə mpe pa kəna Isə piya. Ama mpa Isə ka təma si i ka ha-i na pá lulı-we tə mpeye pa nyənəxi i kvləlaa təsiyisiyi.

⁹ Waatu wei i heelaya-i mpi i ka lapı-i tə i təmaya si: Ye pə kəma na pə talaa, maa məli na Saala ká hiki apalı pəyaya.

¹⁰ Pə taya pə tənayale. Ləpəka piya nsı si naale si kaa caa ké. Inəgəle tá piitim caa səsə Isaaka.

¹¹ Isə ləsyuyv yəlaa tə, pə taya si i nyənəgəna mpi pa lakı tə, ama i mayamaya i nəkuyv kiŋ ke pə wēe.

¹² Isə heela Ləpəka na í ta tu luləta i piya si: Waalı nyəŋka ká təgəna səsəntv. Piya nsı si ta nyənta kupantv na isayətv. Isə lapa mpv si í hólı si mpi i suwa tə, mpəxi i təŋəxi.

¹³ Halı pa ŋmaawa rıpúyú Isə Təm taa si: Ma luyv lapa Yakərv na má kisi Isav.

¹⁴ Suweyele tu yəgəti ile, Isə u təŋəxi tampana yaa isəna? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə.

¹⁵ Isə ka heela Moisi si: Má nəka wei i pətətəle wiiu ma wii, má nəka wei ké suulu hólóyú ma hólı-i.

¹⁶ Ye mpv ile pə taya yulv nəkuyv yaa i luyv tə. Ama Isə wei i wiiki pətətəle tə i kiŋ tike ké təkəŋ.

¹⁷ Pa təma Isə Təm taa si Isə təma Icipiti wulav səsə təfoo si: Mpi pə mayamaya pə nyuyv tə ma tv-ŋ kawulaya təgəle si yəlaa í nana ma toma ke nyá kiŋ, na ma hətə yaa antulinya təna taa.

¹⁸ Mpv tə, wei Isə nəkaa tə pəntv pətətəle ke i wiiki. Ye i nəka wei ké kanjante tuyv i tv ílé.

Isə pááná na i pətətəle pə təm

¹⁹ Ntanyi mə taa nəgəlv ná təŋ si: Ye pə we mpv ile, pepe tə ké Isə tasəxi si yəlaa lapa taalı? Awe pəsəxi na í kayəti-i si í taa la i luyv nyəntv?

²⁰ Yulv nyá, awe ke-ŋ na í kpəesəna Isə? Cuyv nyənaya pəsəxi na ká pəsı ka ŋmalv si pepe tə ké n ŋma-m na má we isəntv?

²¹ Tiisi ŋmalv í sələna cuyv ke isəna rıpúyú i lakı-ku. I pəsəxi na í cosi cuyv ŋku, na í sələa i ŋmana puluku, na pə kaasi na í ŋmana ntoole.

**TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA ŇKA PƏDLI
NMAAWA
KƏLƏNTI
NYƏMA TƏ
Kutubtu**

Pədlı nuwa Kələntı İso təsele taa isayatu təm isu yooŇ, na fayau, na wasaŇkalətu, na akpayaɛ, na nantu kələlaatu təyɔu, na nsəma lenna yəyətuyɔ, na sətəa fem təm.

İsəna pa faya Kələntı I takəlaya tə:

Kələntı İso təsele wəetu, titite 1-6

Pədlı cəki İso yəlaa kpekəle kəpəəsətu, titite 7-15

Kantəkaya kutututu na səetu, titite 16

Səetu

¹ Maya Pədlı, İso luyɔ lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalu Səsətəeni tə Ňmaakəna takəlaya kanə.

² İso səlaa kpekəle nyəma mpa me í we Kələntı taa təyɔ tə Ňmaa-kə. Me mpa İso yaawa sı í la í nyəma, na mə na Yesu Kilisiti mə krentuyɔ tə í ti-me tə. Mə na pa təna mpa pa we paa timpi na pá yaaki Tacaa Yesu Kilisiti wei í ké tá na-we tá Səsə tə í hətə tə.

³ Tacaa İso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá la-meyə pəlele na pá ha-meyə alaafəya.

İso kəpantvnaa

⁴ Ma sɛɛ ma İso ké tam sı í na təmle kə mə təo ké pəlele nna í lapa-meyə Yesu Kilisiti kiŇ tə a təo.

⁵ Kəpam mə na Kilisiti mə krentuyɔ təo pə saa-meyə təcam. İlena pə tu kələna yəyətaya na nyəm pə saav.

⁶ Tampana nna pa yəyətə Kilisiti təo tə a səŇa mə hekv kə teu təca.

⁷ Na pə we mpu təyɔ İso yelaa na pə təna pə saa-me. Me mpa í taŇa wəle nte Tacaa Yesu Kilisiti ká hólí í ti tə.

⁸ Tacaa Yesu Kilisiti inı í ka təkəna-meyə teu haləna tənaya. İlena kuyəŇku í kuyaku ká tala tə pá taa na kawalaya nakələyɔ mə kiŇ.

⁹ İso wei í yaa-me sı mə na í Pəyaya Tacaa Yesu Kilisiti í krentı tə, mpi mpi í təma sı í ká la tə, í təkə-wəyɔ, u yeki.

Kələntı İso səlaa fəi nəyɔ kəlvməya

¹⁰ Təu, ma taapalaa ma wiikəna-me sı í nyəna Tacaa Yesu Kilisiti na í lá nəyɔ kəlvməya, na fayasuyɔ í taa wəe mə hekv. İ krentı teu, í mayasəyɔ ləmayasəe kəlvməe, í huvkı huwəe kəlvməe.

¹¹ Ma taapalaa, pə taya pulv təo, Kolowee təyaya nyəma heela-m sı í yooki ké.

¹² Nti ma caa yəyətuyɔ təyɔle sı mə taa paa wei na í nyəntu ké na tə mpa. Ləlv təŇ sı: Pədlı təo ké ma wəe. Na inə ílé sı Apələəsı təo ké ma wəe. Inə ílé sı Piyəe təo ké ma wəe. Na inə ílé sı Kilisiti təo ké ma wəe.

¹³ İ huvkı sı Kilisiti faya í taa təyəpələe ké? Pədlı səpəna səm tesika təo ké mə təo? Pədlı hətə ke pa yaanaa na pá sə-meyə İso ləm na?

¹⁴ Ma sama İso ké timpi ma ta sə mə taa nəyɔlvuyɔ İso ləm tə, ye pə taya Kəlisipusi na Kayusi pa paasi.

¹⁵ Pə təo ké nəyɔlv kaa yəyətı təfoo sı Pədlı hətə ke pa yaanaa na pá səna-meyə İso ləm.

¹⁶ Eɛhəe ma səwa, ma sə Sətəfanası təyaya nyəma tətəyɔ İso ləm. Ye pə kaasa ləlaa ma ta təəsı pa təo.

¹⁷ Pə taya İso ləm səv təə kə Kilisiti tila-m. Ama i tila-m kə si má kpaalı Laapaalı Kupaŋ. Na ye ma kpaaləyi-i, má taa kpaaləna yulv ləmayasəe nəələleŋ. Pəćó pə taa kəə na Kilisiti tesika təə səm təm məli yem.

Yesu Kilisiti kena İso toma na i ləmayasəe

¹⁸ Letaa isentaa, Yesu tesika təə səm təm kə kumələntv təm kə. Ama tá mpa pə təŋna tá nyəəŋ yapv tə İso toma nté taya təna.

¹⁹ Pa ŋmaawa İso Təm taa si:

Maa wakəli ləmayasəe nyəma ləmayasəe,
maa lə nyəntaa nyəm.

²⁰ Ləmayasəe tv tasəyi ntiyi yəğətuyv tətə? Na ntiyi akewe ká tasa yəğətuyv? Yaa ntiyi antulinya inə i taa ləmayasəe tv ká mayasi tətə? İso hulaa si antulinya inə i taa, mpi pa yaa ləmayasəe tə, pə kə kumələntv kə.

²¹ Pə taya pulv, antulinya taa yəlaa na pa ləmayasəe pa kpisa İso kə nyəm ke timpri İso ná lapəna i ləmayasəe si pá nyəna-i tə. Pə təə kə İso huv teu si, i ká ya mpa pa təŋna-i pa taa tə, na Laapaalı Kupaŋ wei tə kpaaləyi tə. Laapaalı kupaŋ inəyi wei i ta na tə i yaa si kumələntv.

²² Yuta nyəma ná caa pá ná piti təma na pəćó. Ama ləmayasəe ke Kələeki nyəma ná pəkəyi.

²³ Ama tá ilə, Kilisiti wei pa kama səm tesika təə tə i təm ke tə kpaaləyi. Təm təne tə huŋi Yuta nyəma, na mpa pələ pa ta ke Yuta nyəma tə pa nyənəyi-təyi kumələntv kə.

²⁴ Ama mpa İso yaawa tə, paa Yuta nyəma taa, paa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa taa tə, Kilisiti kena-wəye İso toma na İso ləmayasəe.

²⁵ Pə taya pulv təə, yulv pəyaya ləmayasəe təna ta tala İso kumələntv, na pa toma təna ta tala İso icantv tete.

²⁶ Kupaŋ, ma taapalaa, í nyəni na í ná si İso yaav-me na í la kpekəle tə, antulinya taa cəne mpa pa yaa ləmayasəe nyəma tə pa fei paŋale ke mə hekv, na toŋtənaa fei paŋale, na awulumpiya fei paŋale.

²⁷ İso ləsəna mpi antulinya yəlaa yaa si kumələnyəm tə si pə tv ləmayasəe nyəma ke fəle. Na i ləsa mpi antulinya yəlaa yaa si icantv tə si pə tv akpala nyəma ke fəle.

²⁸ Na i ləsa mpi antulinya yəlaa nyənəyi taaləm na pá footiŋi na paa nyənəyi-wəyi pulv mayamaŋa tə, si pə wakəli mpi pa tuyəna nyuyv tə.

²⁹ İlə yulv pəyaya nakəli ka kaa sa ka təyi İso isentaa.

³⁰ Ama İso kpənta mə na Yesu Kilisiti kə, na i lapa na Kilisiti pəsi tá ləmayasəe. Kilisiti təə kə İso nyənəyi-tuyv yuləpama. İn i lapəna na tə pəsi İso nyəma, na kuləv in i yapəna tá nyəəŋ.

³¹ Pə təə kə pa ŋmaawa İso Təm taa si: Ye wei í caa i sa, í sa nti Taca lapa tə, í taa sa i ti.

2

Kilisiti səm təm heeluyv

¹ Ma taapalaa, waatv wei ma kəma mə te si ma heeliyi-məye İso tampana nna a ŋməlaa tə a təm tə, pə taya nəələleŋ wawawa nuli, yaa nyəmtv natələyi ma lapənaa.

² Ma cayale tənaya mə kiŋ ma ta caa si má la natələyi mə hekv ke yem na pə tá kə Yesu Kilisiti təm. İsu pa kama-i səm tesika təə tə pə təm mayamaŋa ke ma siyisinaa.

³ Pə təə kə ma poluyv mə te tə icantv taa kə, na ma selayana səyəntv kə.

⁴ Pə taya yulv ləmayasəe yekuɣu na pá yəɣətəɣi təmnaa na caŋəm ke ɪsəna mpi təɣə ma seɣesəna ma seɣesəŋ na má lana ma waasv. Ama Iso Feesuɣu toma ke ma lapənaa, na a naa mpv təkeelee.

⁵ Ilena mə Iso seev səŋ Iso toma təɣə, pə taa səŋ yəlaa ləmayasəe təɣə.

Mpi Iso yaa ləmayasəe təsiyisiyi tə

⁶ Paa na mpv tə, mpa pa pu Iso nyəm taa tə ləmayasəe mpaav ke ma hvləɣi-wɛ. Ama pə taya ləmayasəe nna antulinya inɛ na mpa pa ké ɪ toŋtɔnaa na paa tɛ na pá kpiisi-wɛ tə pa yaa ləmayasəe tə.

⁷ Ama Iso ləmayasəe mukaya tɛ nyəna nna a ŋmela yəlaa tə a təm ke ma kraaləɣi. Iso ka ləsəna-yɛ na í su tá teeli təɣə na pəcə pá la antulinya.

⁸ Antulinya taa cəne toŋtɔnaa taa nəɣəlv ta cekəna Iso ləmayasəe anɛ. Pə taya pulv, ye paa cekənaa pa taa ká Taca teeli tɔ ke səm tesika təɣə.

⁹ Pə lapaya ɪsu pa ŋmaav Iso Təm taa tə si:

Mpi yulv ta tu nav na ɪ ta nu pə təm tə.

Mpi pə təɣə yulv ta tu hvv tə,

Iso tayana-wəɣi mpa pa səla-ɪ tə pa təɣə.

¹⁰ Tá təɣə ké Iso kula kŋmɛlətv tənɛ na Feesuɣu Naŋŋtv kin. Mmm Feesuɣu Naŋŋtv wiiliyi pə təna pə taa ké si ku naa. Paa nti tə pələ Iso tɔɣi na tə ŋmela təkulukulu tə mayamaya.

¹¹ Pə wɛv yəlaa taa tə awe nyəŋ lelv taa təm? Ye pə taya yulv ləmayasələ nte tə wɛ ɪ taa tə nte tu nyəna ɪ təm. Mpv tətəɣə na Iso Feesuɣu, ŋku ku nyəmna Iso nyəntv təna.

¹² Pə taya antulinya inɛ ɪ ləmayasələ ke pə tv-tv. Ama Feesuɣu ŋku ku luna Iso kin təɣə, si tə cekəna pə təna mpi Iso ha-tv tə pə təm.

¹³ Pə taya yulv ləmayasəe seɣesəɣv nəleleŋ wei təɣə tə yəɣətəɣəna pə təm. Ama nti Iso Feesuɣu seɣesəɣi təɣə. Pə təɣə ké mpa pa wɛna Iso Feesuɣu tə tə keesəɣi-wɛɣɛ Iso nyəm tampana.

¹⁴ Wei ɪ feina Iso Feesuɣu tə u pəsəɣi na í mv Feesuɣu kɔne ku tampana. I yaa-təɣi kɔmɛlətəm ké, na u tu pəsəɣi tə cekənav mayamaya. Mpi pə təɣə tə, wei ɪ wɛna Feesuɣu tə inɪ ɪ paasi ɪ cekəɣəna-ti.

¹⁵ Yulv wei ɪ wɛna Iso Feesuɣu tə inɪ ɪ cekəɣəna tə təna. Nəɣəlv fei wei ɪ pəsəɣi na í cekəna Feesuɣu ŋku ku təm tə.

¹⁶ Pa ŋmaa Iso Təm taa si:

Awe nyəmna Taca hɔwɛɛ?

Awe pəsəɣəna na í tasa-ɪ təm?

Ama tá ɪɛ, Kilisiti hɔwɛɛ ke tá wɛna.

3

Iso təmlɛ nyəma

¹ Ma taapalaa, tampana təɣə ɪsəntə, ma ɪɛ ma ta pəsi na má yəɣətəna-mɛ ɪsu pa yəɣətəɣəna mpa pa wɛna Iso Feesuɣu tə. Ama ma yəɣətəna-mɛɣɛ ɪsu pa yəɣətəɣəna mpa pa təŋəɣi antulinya inɛ ɪ hɔwɛɛ tə, ɪsu piya kəsəkəsənaa ke Iso seev taa.

² Pə wɛ ɪsu kafa ke ma suukaya-mɛ, pə taya mɔtv. I taa nyənta təɣəv tə pə təɣə, na haləna saŋa í ta nyənta təɣəv.

³ Mpi tə, í təŋna antulinya inɛ ɪ hɔwɛɛ ke təŋəɣv ké. Isəsɛɛmlɛ na yoou pə wɛv nɔpɔɣə mə hɛkv tə, mpv inɪ pu hvləɣi si antulinya hɔwɛɛ ke í təŋəɣi? Pu hvləɣi tətə si í lakɪ ké ɪsu yəlaa ke yem, pə taya Iso seela?

⁴ Pə taya pulv, lelv təŋəɣv si Pəɔli təɣə ké ma wɛɛ, na inɛ ɪlé si Apələəsi təɣə ké ma wɛɛ tə, pə taya ma ta nyɪ ɪsənaa kɔlapətv ke í lakɪ mpv?

⁵ Aweye pa yaa Apələəsi? Na aweye Pəəli ye? Ta naale tə ké Iso təmlə nyəma mpa pa lapa-me na í te Iso na mə taa təyə. Paa tá taa wei i lapa na í yoosi nti Tacaa tu-i si í la təyə.

⁶ Mayalə tyyu səlv na Apələəsi pələna lvm ke kv təə. Ama Iso lapəna na kv tēē.

⁷ Pə təə ké tyyu səlv na lvm pəllv pa ta ke pulv. Ama Iso kele təm tv, inu i lapəna na tyyu tēē.

⁸ Tyyu səlv na kv təə lvm pəllv pa teitei ké. Iso ká keesəna paa wei i təmlə na í feli-i.

⁹ Pə taya pulv təə, tá təmlə taa tə ké təma taapalaa ké, na Iso ké tə lakı təmlə, na mə kena Iso təmlə.

İ wēē tətəyə isu kutuluğu ηku Iso ηmaaki tə.

¹⁰ Iso yelina na pə saa-m, na ma tu paasaa ké na má su kite isu ηmalv kupaη sukuyv tə. Ama pənentə ləlv tənəyəna pə təə. Paa wei í la laakalı na í kena isəna i tənəyi tə yoo.

¹¹ Pə taya pulv təə, Yesu Kilisiti mayamaya kena kite, na pə fei isu yulv nəyəlv pəsəyi na í tasa kufatə natələyi suw.

¹² Lelaa wēē na wulanaa na nyəyəlvv kvhulvmuyv na liyitee pēē ke pa tənəyi pə təə. Ama lelaa de taasi na nyutu na kiisi ke pēē pa tənəyi.

¹³ Ama huule wule pu kuli paa wei i təmlə təə na pá ná tə cakələ. Kuyaku kvhuvnav ηkv kv wule tə kəkə ké. Kəkə ká mayasəna paa wei i təmlə si ka naa mpi tə kena tə.

¹⁴ Ye wei i tēna kite təə ké təmlə nte kəkə kaa nyaya tə, i ká hiki i kvfeluyv.

¹⁵ Ama wei i nyəntə í mowa, ilé i kvfeluyv lepa-i ké. Ama paa ya i mayamaya na pə mayana isu kəkə mpee pəəη ke i lunaa.

¹⁶ İ nyi teu si í ké Iso təcayalə, na Iso Feesuyu cakəna mə taa.

¹⁷ Ye pə cəpa wei na í wakəli Iso təcayalə, Iso ká wakəli pəntv. Pə taya pulv, Iso təcayalə wē ké tənəηη na mə kiη ke i cakı.

¹⁸ Mə taa nəyəlv í taa puγusi i ti. Ye mə taa nəyəlv huv si antulinya inē i taa pəntv nté ləmayasēē tv í pəsi kvmeləη, uləna í wēēna ləmayasēē ke tampana.

¹⁹ Pə taya pulv, Iso ná nyənəyi antulinya inē i taa ləmayasēē ke kvmeləntv ké. Pa ηmaawa Iso Təm taa ké mpv si: Ləmayasēē nyəma ləmayasēē ke Iso nyəkəna-weyē katəsi na í kpaawē.

²⁰ Pa tasa ηmaav tətə si: Tacaa nyəma si ləmayasēē nyəma huwēē ta ke pulv.

²¹ Pə təə ké yulv kaa yəələna yələa lelaa. Pə taya pulv təə, mə tənna pə tēna.

²² Paa Pəəli, paa Apələəsi, paa Piyēē, paa antulinya, paa weesuyu, paa səm paa saηa nyəm, paa cele nyəm, mə tənna pə tēna.

²³ Ama Kilisiti tənna-me, na Iso tənna Kilisiti ilé.

4

Kilisiti tillaa

¹ Pə təə de, í nyənəyi-tuyv Kilisiti təmlə lataa mpa pa niη taa pə tv Iso tampana nna a ηməlaa tə.

² Ye pa tv pulv lapv ke yulv niη taa, tampana ke i ká təη na í lakəna-wı.

³ Ye ma kiη de, paa me yaa yələa ka cayana si pa pēēkəyi ma təm taa na pá na, pələ pə ta na má. Ma mayamaya maa pēēkəyi ma kiη si má ná si ma tewa yaa ma ta te tə.

⁴ Tampana təə isəntə, ma mayamaya ma kiη ma ta na taalı nəyəlv se. Paa na mpv təle tu húləyi si ma tewa təkpataa se. Ama Tacaa ká pēēkəna na í ná si ma tewa yaa ma ta te tə.

⁵ Pə təə de, í taa hulina nəyəlv təm tampana pēēkuyv na pə waatv ta tata. İ yele na halı Tacaa kəə. Inu i ka kulina mpi pə ηməla səkrətoyv tē tə pə təə tēyelele. Na i ká kuli yələa lotu taa huwēē. Pələyē Iso ká sa paa wei isu pə muna í samı-i tə.

⁶ Ma taapalaa, ma kpaɣa má na Apólóosí tǎ tǎm na má keesǎna mpɔ sɪ í cekǎna ɪtuule nte pa tukaa sɪ: Nti pa ɲmaaɔa tǎ, taa sǎosɪ tǎ tǎ. Pǎ tǎ kǎ mǎ taa nǎɣǎlv ɪ taa yǎalǎna lǎlv na ɪ footiɣi lǎlv.

⁷ Awe yelaa na ɲ hiki na ɲ kǎli lǎlaa? Pǎ tǎna mpi n wena tǎ pǎ taya Isǎ hana-ɲ? Ye pa ha-ɲ kuhav ɪle pepe tǎ kǎ n hǎɲ nyǎ tɪ ɪsu nyǎ lɔv tǎ kǎ n hikaa?

⁸ Pǔwe, ɪ tema hikuyɔ ke pǎ tǎna mpi ɪ nyulǎɣi tǎ, ɪ tema piluyɔ. ɪ tema awulaa ke pǎsɔv kǎ, na taa we tǎ konyǎntɔv taa. Ye pu kǎ ɪsu ɪ kǎ awulaa tǎsiɣisiɣi kǎlv pu lapa-m lǎlv. Pǎ taya pulv tǎ, saa ɪnɪ tǎ na-me tu krenta kawulaya tǎɣǎ.

⁹ Pǎ caya ɪsu tillaa taya Isǎ pǎsǎna waali. Pǎ taya pulv, tǎ we kǎ ɪsu yǎlaa mpa pa suwa sɪ paa kv patǎma taa tǎ. Tǎ kǎ mpa pa tǎna pa nyǎnǎɣi tǎcooo tǎ, paa ɪsǎtaa tillaa paa yǎlaa.

¹⁰ Tǎ pǎsa kǔmǎlemǎɲ, na mu kǎ lǎmayasɛɛ nyǎma ke Kilisiti kǔlv ɪnɪ ɪ tǎ. Tǎ kǎ acamaa, na meɣe tǎɲtǎnaa. Pa tǎɣǎna-me, ama yem kǎ pa nyǎnǎɣi tǎ.

¹¹ Halǎna saɲa wǎle tǎne, nyǎɣosɪ na lǔkǎtv kǔɣǎna-tv, na tǎ feina pǎcekǎle. Pa makɪ-tɣv na tǎ cǎkɪ yem, tǎ feina tapasopile.

¹² Tǎ mayamaya tǎ kookali kǎ tǎ laki na tǎ tǎkǎna. Pa tǔkɪ-tv, na taa sɛɛkɪ-we. Pa tǔɣi-tɣv kǔnyǎɲ, tǎ sumaya sɪ pǎ tv-tv.

¹³ Pǎ kǔɣi ta nyǎɲ, tu lǎetǎɣi-weɣe pa ɪsayatv. Halǎna saɲa paa nyǎnǎɣi-tv sɪ tǎ kǎ pulvɔv antulinya ɪne ɪ taa. Pa nyǎnǎɣi-tɣv ɪsu hute yaa pǔntv mayamaya.

¹⁴ Pǎ taya ma caa sɪ má tv-meɣe feele tǎɣǎ ma ɲmaaɔa na má keesi-meɣe mpɔ. Ama ma luyɔ we kǎ sɪ má seɣesi-me ɪsu ma piya nsi ma luyɔ we tǎ.

¹⁵ Paa ɪ kǎ hiki seɣesǎlaa ke iyisi naanɔwa (10000) kǎ Kilisiti mpaav tǎm taa mǎ caa kele kǔlv. Mayale mǎ caa ke Kilisiti tǎɲv tǎm taa. Pǎ taya pulv, má kǎnna-meɣe Laapaali Kɔpaɲ.

¹⁶ Pǎ tǎ kǎ ma heeliɣi-me sɪ ɪ tǎɲ ma yaasi.

¹⁷ Na pǎ mayamaya pǎ nyǔv tǎ kǎ ma kǔsa Timotee sɪ ɪ polo mǎ te. ɪnɪ ɪ kenaa ma pǎyalv wei ma sǎlaa tǎ. Taca tǎm taa ɪ kǎ yǔlv wei paa lana naani tǎɣǎ. ɪ kǎ keesi-meɣe yaasi wei ma tǎkaa na má tǎɲna Kilisiti tǎm taa na má hǎlǎɣi paa leyɛ Yesu sɛɛlaa kpeka taa sɪ pǎ tǎɲ tǎ.

¹⁸ Mǎ taa lǎlaa huɔwa sɪ ma kaa kǎ, ɪlena pǎ svv kalampaani lǎlv.

¹⁹ Ye Taca tisaa maa kǎ mǎ teɣe nǎnǎ. Waatv ɪnǎɣi maa ná sɪ kalampaani nyǎma mpe, nǎɣǎ taa tike ke pa laki, yaa pa waasǎɣi kǔli.

²⁰ Pǎ taya pulv tǎ, Isǎ Kawulaya tǎm ta ke nǎɣǎ taa tǎm tike. Ama sɪ ɲ pǎsɪ na ɲ laki kǎ.

²¹ ɪ lǎsɪ mpi ɪ caa tǎ ɪle. ɪ caa sɪ má kǎnna kǎtǎɣǎ, yaa ma kǎ tǎpamm na sǎlvɔv?

5

Yesu sɛɛlaa kpeka taa asilima

¹ Pa tǎɲna mǎ tǎm ke yǎɣǎtv ke teu kǎ sɪ mǎ kǔlapɔtv we asilima ke sǎsǎm. Paa ma ta nyɪ ɪsǎnaa mayamaya kiɲ pa kaa na asilima anɪ a taka. Pa yǎɣǎta sɪ mǎ taa nǎɣǎlv ná kpaɣa ɪ caa alv.

² Paa na mpɔ mu tǎɲna mǎ tǎɣi sam pǎ tu fei. Pu nǎɣǎsǎna kǎ ɪsu kǔlapɔtv nti tǎ wakǎli mǎ laɲa ke sǎsǎm, na ɪ lǎsɪ mǎ hekv ke wei ɪnɪ ɪ lapa mpɔ tǎ.

³⁻⁴ Paa ma na-me tǎ we tǎma na poolɲ tǎ, ma lǎsaya we mǎ kiɲ ke tam kǎ. Ye ma, na Taca Yesu toma taa ma tema apalv ɪnɪ ɪ tǎm kǔv kǎ ɪsu ye maa we mǎ kiɲ maa lapa tǎ. Waatv wei ɪ kǎ koti na ma lǎsaya kǎ we mǎ hekv tǎ, Taca toma kǎ we tǎ tǎna tǎ hekv taa tǎna.

⁵ ɪ kpaɣa apalv ɪnɪ na ɪ pǎti Satanɪ niɲ taa na pǎ naasi-ɪ na ɪ ɪse, ɪlena pǎ waasi-ɪ kǔyaɲku Taca Yesu Kilisiti kǎ kǎ tǎ.

⁶ Kǔkǔsvv pǎciimaya kpaasǎɣǎna somtu tǎna tǎfv.

⁷ ʔləsi mə həkv taa ké mpi pə lapa-meyə asayaa tə, ʔlena í pəsi kúpama təkpataa. Waatu ʔni í ká nəyəsəna somtu kufatu nti tə taa kəkəsəm fəi tə. Mpu pə mayamaya ké í tu wəe. Pə taya pulv tə, tə nika tá Teev acima təyov ké. Mpi tə pa tema tá Teev acima ʔwəyaya kuyv tə se, ηkeyele Kilisiti.

⁸ Ye mpv ʔle tə təyov ta acima. Ye tə təkí-yə, tə taa təyov-yə na potopoto wei ʔ taa kəkəsəm kúpəm wəe tə. ʔsayatv na asilima pə lite nté. Ama tə təyov tá acima na potopoto wei ʔ taa kəkəsəm fəi tə. ʔni ʔ kəna potopoto kúpəη na tampana nyəη.

⁹ Takəlaya ηka maa ηmaa-mə tə ka taa ma heela-mə si mə na yəlaa mpa pa lakı asilima tə í taa krenti.

¹⁰ Pə taya yəlaa tənaya yem ké ma yəyətəyi. Mpi tə, antulinya taa cəne mə na asilima nyəma na nyullaa na ηmulaa na tuη laalaa í sitina. Ye í təma si í cələyi-wə, pə wəe si í ká lu antulinya ʔne ʔ taa kəle.

¹¹ Nti təyole si ye yulv nyənəyi ʔ təyi ʔso səelv pəyele ʔ lakı asilima, na í ta yele nyuləyv na tuη laav na yəlaa təvv na sulum nyəəv na ηmuləm, í taa kpretəna pəntv. Mə na yulv ʔsu mpv í taa təyov təyov mayamaya.

¹²⁻¹³ Ye pə kaasa mpa pa ta kə ʔso səelaa tə, pə taya maa lana pəle pa təm. Ama ʔso ká hūnana pəle. Mə na mpa í kaa kpekəle tə pə taya pa təm ké í ka la? Pa ηmaawa ʔso Təm taa si: Yulv í lakı ʔsayatv í ləsi-ʔ mə həkv.

6

Təma təmnaa tayanvyv

¹ Ye mə taa nəyölv na ʔ taapəlv pa wəna təm, pə muna pá yaa təmaya nənəyov ké ma ta nyi ʔsənaa kīη na ʔso yəlaa wəe?

² ʔ tá nyi si ʔso yəlaa ká hūnana yəlaa tənaya təm ké cele? Ye mu hūnana yəlaa ké təm ké cele, ʔle pepe təv ké í kaa pəsi na í hūv wenti tə wə pəciuu tə?

³ ʔ tá nyi si taa hūnana ʔsətaa tillaa ké təm? Tə kaa kpisi ʔsətaa tillaa ké təm hūnav, kacanfana antulinya taa cəne nyəntv na?

⁴ Təmnaa ʔsu mpv pə taka mayana-mə, ʔlena í məli na í kraya-ti na í pukina mpa pa ta kə Yesu səelaa kpekəle pulv tə?

⁵ Ma yəyətəyi ηpəyöv si fəele í kra-mə. ʔsu í wəv mpv tə ləmayasəe tv nəyölv ʔ fəi mə taa kəle si yəlaa ʔ yoowa ʔ tayanı-wə?

⁶ Pə nəyəsəna mə taa nəyölv í wəna ʔ təyəntəle na təm, pá yaa təmaya nənəəsi ké ma ta nyi ʔsənaa kīη na?

⁷ ʔsu í yaakuyv təmaya nənəəsi ké mpv tə pə hóləyi kprakpa ké si ʔ kpisaa təkpataa. Pepe təv ké yulv í lapa-meyə nti u haakı mə təyi suulu? Paa pu nəyəsəna í yaa-ʔ nənəyov? Pepe təv ké u yeki si ye pa ηmuləyi-mə pa ηmulı?

⁸ Pəyele mə təηna ʔsayatv lapv na ηmuləm ké mə taa mə tike.

⁹ Anı mə mayamaya í nyəma teu si ʔsayalataa kaa na ʔso Kawulaya. ʔ taa puyusi mə ti, asilima lataa, na tuη laalaa, na wasanjalənaa, na apalaa mpa pa suvəna təma tə,

¹⁰ na ηmulaa, na nyullaa, na sulumnyəəlaa, na tūvlaa, na ηmulaa kpitikpitinaa, pa tənaya mpv pa taa nəyölv kaa keesi ʔso Kawulaya.

¹¹ Anı mə taa ləlaa ka wə ηpəyöv. Ama pa ləsa-meyə ʔsayatv taa na í pəsi kúpama. Na pə fayasa-mə na mə mpa si í pəsi ʔso nyəma. Taca Yesu Kilisiti toη taa, tá ʔso Feesuyv yəlaa na í pəsi kúpama ké ʔso ʔsəntaa.

Mpi í lakəna mə tənəη tə í yele na pə hólí ʔso teeli

¹² Mə taa ləlaa təη si ye pa nəka mpi pa la. Tampana mpaav wəe yaa, ʔle pə taya pə tənə pə taa ké í ká waa. Ma pəsəyi má yəyətı si ma wəna mpa si má la pə tənə yaa. Ama ma kaa yele ké si puləyv í pəsi-m pə yom.

¹³ Mə i tən si hiluyu təə kə pə ləsa kətəyən na kətəyən təə kə pə tu hiluyu. Mm, pə wə mpv məe. Paa na mpv İso ká wakəli pə təm naale inı. Pə ta la yulu tənuyv kə asilima lapv təə, ama Tacaa təə kə. Na tənuyv ŋkv kv təə kə Tacaa wəe.

¹⁴ Na İsu İso feesuyu Tacaa tə, i ká te na i feesi taya mpv tətə na i toma taa.

¹⁵ Anı i nyəmə si mə tənəy kə Kilisiti tənuyv həyələy kə. Ma wəv İsəntə tə pə nəyəsəna má kpaɣa Kilisiti tənuyv təə pulv na má kpətəna apalaa təna alv na? Pələ pə kaa la paa pəcə.

¹⁶ Yaa i tá nyı si yulv i sūna apalaa təna alv, i na-i pa kpənta tənuyv kulvınyv? Pa ŋmaawa İso Təm taa sı: Pa naale pa pəsa tənuyv kulvınyv kə.

¹⁷ Ama wei na Tacaa pa kpəntaa tə pa pəsa kulvı ke pa ləmayasəe taa kə.

¹⁸ İ taa kpətəna asilima. İsayətənaa mpa pə kaasaa na yulv lakı tə tu tokiyina i tənuyv. Ama yulv wei i ha i təyi asilima lapv taa tə i mayamaya i tənuyv ke i lakı İsayətə.

¹⁹ İ ta nyı si mə tənəy wə İsu Feesuyu Nəŋŋtv təcəyale yəe? Feesuyu Nəŋŋtv wei İso ha-mə na i wə mə taa təyə ma tən. İ tá ti mə ti se.

²⁰ İso yapa-məyē haləna i feli. Mpv tə, i lana mə tənəy ke mpi pə húləyí İso teeli tə.

7

Akpaɣale təə kupaəsvtv

¹ Pəntə tə paasəna təm nti i ka pəəsa-m mə takəlaya taa tə İe. Pə kəla teu si yulv i taa kpaɣa alv yaa.

² Ama asilima wena a təə səsəm ke katatəlaya tə a təə, pə nəyəsəna sı paa apalv wei i wəena i alv, na paa alv wei i wəena i paalv kə mpv tətə.

³ Apalv i la i alv ke İsəna pə nəyəsəna apalv ká la i alv tə, na alv náa la i paalv kə İsəna pə nəyəsəna alv ká la i paalv tə.

⁴ Pə fei İsu alv ká lana i təyi İsəna i səəlaa tə. İ paalv tənna-i, i niŋ na i nəəhəe. Na mpv tətəyə na apalv, pə fei sı i ká lana i təyi İsəna i səəlaa tə, i alv tənna-i, i niŋ na i nəəhəe.

⁵ İ taa pə təma, ye pə taya İsu mə təna i lapa nəyə kulvımayə na i tisi təma sı: Tə yele mpyóy wəe naale na tə paasəna İso sələmuyv. Ama pələ pə waalı, i məli na i kpəntı naŋ. Ye i ta kpəntı naŋ ke ləy ke mpv i ká kəə na i kpisi tənəy na i hoti Satanı mayasəy taa.

⁶ Nti ma yəyətə İsəntə tə pə taya kvcaalvıy təm, ama ayəeəe kə.

⁷ Tampana təə, ma nyulaa İsu paa yulv wei i wəe İsu ma wəv İsəntə tə. Ama paa wei na i İso hate kə. Pə haə İneye pəneye, na pə ha İneye pəne.

⁸ Təm nti tə wəe sı má heeli ataməe na alaa leelaa təyələ sı, ye pa təka pa itantv İsu ma təkuyv ma nyəntv tə pu kəli-wəyē sēv.

⁹ Ama ye i kaa pəsi tənəy təkuyv, İe apalaa náa kpaɣa alaa, na leelaa náa saa apalaa. Pə kəla teu sı apalv i kpaɣa alv, na alv náa saa, na mpi yulv ká caya na kətəi kvıı-tə tə.

¹⁰ Nti ma heeliyi mpa pa təma təmayə kpaɣav təyələ sı: Alv i təma saav pə fei sı i kisi i paalv. Tacaa tu yəyətəna-tı.

¹¹ Na i kisa-i kəlb, i caya mpv, i taa saa kvfalv. Ye i ká məli kvpəy i məli-i. Apalv ná feina mpaav sı i təyənı i alv.

¹² Mpa pə kaasaa tə, ma heeliyi pələ sı, ye apalv i kə İso səelv na i alv kə ma ta nyı İso, pəyele alv inı i luyv wəe sı i na-i pá caya, apalv i taa tə sı i kisiyi-i.

¹³ Mpv tətəyə alv i kə İso səelv na i paalv náa kə ma ta nyı İso, pəyele apalv inı i luyv wəe sı i na-i pá caya, alv i taa tə sı i kisiyi-i. Ma mayamaya ma yəyətəna tələ, tə ta luna Tacaa kiŋ.

14 İso tá kisi apalı wei ı ta ke İso seelü təğə í na ı alü İso seelü pa cayale təə, pəćó ı ta kisi alü wei ı ta ke İso seelü təğə í na ı paalı İso seelü pa cayale təə. Ye pə taya mpü pə təə pa piya ká wee İsu ma ta nyi İsonaa, pəyele si kə İso nyənsi kə.

15 Ama ye wei ı ta ke İso seelü tə ílé ı caana fayau, waatu inı pa taa wei ı kə İso seelü tə ı wəna mpaav si í yele na pá faya. Pə taya pulü təə, İso yaa-meçe si í caya təma kinə na lelen.

16 Alü İso seelü nyá n nana-we si nyaa tēna na nı ya nyá paalı nyuyü? Na apalı İso seelü nyá n nana-we si nyaa tēna na nı ya nyá alü nyuyü?

İso í yaa-ŋ na nı we İsona caya mpü

17 Ama nti təğəle si Tacaa í ha-ŋ mpi náá təŋ pəle. Na ye İso yaa-ŋ ı mpaav taa na nı we İsona náá caya mpü. Seçeşuyü ŋku ma seçeşəyi Yesu seelaa kpeka tēna si á təŋ təğəle.

18 Ye İso yaa wei kə ı mpaav taa na í tēma pelüyü, püntü í caya mpü, í taa huü si ı mələyi İsu ı taa peli. Na İso í yaa wei kə ı mpaav taa na í tá peli, püntü í taa pəeki si ı peləyi.

19 Paa n pelaa, paa n ta peli, təle tə we yem kə. Ama İso küheelitu təkuyü nté səsəntü.

20 Paa wei í wee İsona ı ka wee na pəćó İso yaaki-ı ı mpaav taa tə.

21 Ye n ka kə yom kə na İso yaa-ŋ ı mpaav taa, taa nəğəsi si n pəsəyi kasayampu. Ama ye pə kəma si n lu nyá yomle taa, İle taa kisi.

22 Pə taya pulü təə, ye Tacaa yaa yom ke ı mpaav taa, püntü pəsa Tacaa kasayampu kə. Mıpyú pə wee tətə, ye Kilisiti í yaa kasayampu, püntü pəsa ı yom kə.

23 İso yapa-meçe haləna í fei, İle í taa pəsi mə təyi yəlaa yomaa.

24 Ma taapalaa, paa wei í caya İso seeu taa İsu İsona ı ka wee na pəćó İso yaa-ı ı mpaav taa tə.

Ataməe na leelaa pa təm

25 Ye apalaa mpa pa ta kpayata alaa, na alaa mpa pa ta saata tə. Tacaa ta heeli-m pa təm si pulü. Ama Tacaa pəlele təə ma nəğəsəna yulü wei í yəğəta nti pá mu-ti təğə. Pə təə kə ma heeliyi-meçe nti ma mayamağa ma huuki tə.

26 Kayana wahalanaa pane pa təə İle, ma huuki si pə kəla teu si yulü í caya mpü.

27 Ye n wəna alü, taa lü si n kisiyi-ı, na nı tu feina taa pəeki si nı kpayə.

28 Paa na mpü, ye n tu kpayə alü, na ye pəelə saana, ı ta la İsayatu tətə. Ama apalaa mpa pa kprakəyi alaa na alaa mpa pa saaki tə, paa ifemle nte pa naaki wahala kə. Wahala İnəyi ma caa ma keeli mə nyəŋ təə.

29 Ma taapalaa, nti ma yəğətəyi təğəle si wule puwəya. Pə təə tə, pə kpayəu sanə waali tə, mpa pa wəna alaa tə pá la İsu pa feina,

30 na mpa pəle pa wiliyi tə pá la İsu pa feina lanwakəlle. Mpa pa yakı tə pə la-we İsu pə taya mpe pa tənna pa kuyapəm mpi.

31 Mpa pa təkəna antulinya İne tə pá la İsu mpa paa təkəna-ı tə. Pə taya pulü təə, weetu nti tə taa antulinya İne ı wee tə ı kaa tasa taŋuyü se.

32 Mpi ma nyuləyi təğəle si í lu nəğəsəe təm taa təkpataa. Apalı wei ı ta kpayə alü tə Tacaa təmle ke ı səkəna nyuyü, na í luki si Tacaa luyü í lapi-ı.

33 Ama wei ı kpayə alü tə ate cəne nyəm ke ı səkəna nyuyü, na í luki si ı alü luyü í lapi-ı.

34 Mpü inı pə tu-ı hekü kə. Mpü tətəğə na alü yaa pəelə wei ı ta saa tə. Tacaa təmle ke pa səpəna nyuyü. Pə taya pulü, pa caa kə si Tacaa í ti pa tənəŋ na pa ləsasi. Ama alü wei ı laalaa na í saa tə ate cəne nyəm ke ı səkəna nyuyü, na í pəekəyi si ı paalı luyü í lapi-ı.

³⁵ Ma yògòtəgi n̄p̄óyú si p̄ə s̄əna-me, p̄ə taya isu kat̄əka ke ma t̄əgi-me. Ama ma caa ké si má t̄usi-meɣe mpi p̄ə we teu t̄ə p̄ə taa na í k̄p̄ent̄əna Tacaa ke teu na í t̄ə isu p̄ə m̄vnaa t̄ə.

³⁶ T̄əv, p̄ənent̄e t̄ə paas̄əna yulv wei í luyú f̄ei si í p̄eɛl̄ó í saa t̄ə p̄ə t̄əm il̄e. Ye í k̄əma na í ná si p̄ə f̄ei teu si í yeɛl̄e í p̄eɛl̄ó na í t̄eɛ p̄ə taa, í la isu í luyú weɛ t̄ə. Í yeɛl̄e-í na í saa, í ta la isaȳat̄v.

³⁷ Ama ye in̄i í n̄ək̄əna na í t̄ema í taa t̄əkp̄ataa si í p̄eɛl̄ó í caɣa mp̄v, na p̄ə t̄á ké n̄əɣ̄əlv k̄isinana-í k̄uk̄isu, in̄i í t̄ək̄əna t̄ənv̄ȳv na í k̄isina í luyú ke mp̄v, í p̄eɛl̄ó in̄i í ta saa p̄ə we teu.

³⁸ Mp̄v t̄ə, wei í yelaa na í p̄eɛl̄ó saa í ta la taali. Ama wei í ta yeɛl̄e na í saa p̄əle p̄ə k̄əla teu.

³⁹ Alv paalv í w̄ena í weesuyú, í alv in̄i í f̄eina mp̄aav si í k̄vli-í. Ama ye í paalv s̄əpa, p̄ə ha-í mp̄aav ké, í luyú í we wei, í saa. Il̄e k̄v̄l̄vmt̄v ké, pu weɛ Is̄ə s̄eɛlv ké.

⁴⁰ Paa na mp̄v ma hv̄v si ye í caɣaa isu í weɛ t̄ə í k̄á k̄əli leɛl̄ə n̄uv. Ma nȳəmə́ si ma hv̄weɛ an̄e a luna Feesuyú Naŋŋt̄v k̄iŋ.

8

Nantv k̄vlalaatv t̄əm

¹ P̄ənent̄e t̄ə paas̄əna nantv k̄vlalaatv t̄əm il̄e.

T̄ə nȳəmə́ si t̄á t̄əna t̄ə w̄ena p̄ə nȳəm m̄eɛ. Na t̄ə nȳəmə́ t̄ə nȳəmə́ in̄i í yekina na yulv h̄əŋ í ti. Ama s̄əlv̄ȳv ná lak̄i na t̄ə nȳə t̄əŋ.

² Ye n̄əɣ̄əlv hv̄v si í nȳəmə́ pul̄v̄v, í ta c̄ək̄ənt̄a-w̄i isu p̄ə we t̄əkp̄ataa si í c̄ək̄ənt̄a-w̄i t̄ə.

³ Wei il̄e í s̄əlv̄ȳv Is̄ə, Is̄ə ná nȳəmə́ p̄untv t̄əv ké.

⁴ Nti í ka p̄əas̄aa t̄əɣ̄əle si, ye pa laawa, yulv k̄á t̄əɣ̄ə yaa í kaa t̄əɣ̄ə? T̄ə nȳəmə́ teu si t̄uŋ ná naa is̄ent̄əv ké yem ké. Ama Is̄ə t̄ike k̄əŋ w̄enna.

⁵ Is̄ətaa nȳəm paɣal̄e na at̄e nȳəm paɣal̄e ke ȳəlaa yaa pa is̄ənaa. Paa yaa mp̄v si is̄ənaa na mp̄a pa nȳən̄əɣ̄i si pa ti-we t̄ə pa we paɣal̄e.

⁶ Ama t̄á k̄iŋ il̄e, Is̄ə we k̄v̄l̄vmt̄v t̄ək̄əŋ ké. In̄əɣ̄əle Tacaa wei í lapa p̄ə t̄əna t̄ə, na í t̄əv ké t̄ə w̄ena wees̄iŋ. Na Tacaa keɛ k̄v̄l̄vmt̄v, in̄əɣ̄əle Yesu Kilisiti wei í yelaa na p̄ə t̄əna p̄ə weɛ, na wei í t̄əv t̄ə w̄ena wees̄iŋ t̄ə.

⁷ Ama ȳəlaa t̄əna ta nyi mp̄v. Lelaa weɛ na p̄ə t̄eɛna-weɣe t̄uŋ t̄əm taa, na ye hal̄əna saŋa pa t̄əŋna nantv k̄vlalaatv t̄əɣ̄əv, p̄ə we isu t̄uŋ ke pa t̄əŋəɣ̄i. Pa nȳəm we t̄ətant̄əlaa, il̄ena pá m̄əɣ̄əi nav si k̄v̄t̄əɣ̄əv ŋk̄v k̄v wak̄əɣ̄əi-weɣe.

⁸ P̄ə taya k̄v̄t̄əɣ̄əv yekina na t̄ə k̄p̄ət̄əna Is̄ə k̄iŋ. Paa t̄ə ta t̄əɣ̄ə p̄ə taya p̄ə pas̄əɣ̄i-t̄ȳv pul̄v, paa t̄ə t̄əɣ̄aa p̄ə taya p̄ə s̄əvs̄əɣ̄i-t̄ȳv pul̄v.

⁹ Paa na mp̄v m̄e mp̄a mp̄aav weɛ faa si í lak̄i mpi í lá t̄ə, í la laakali, p̄ə taa k̄əv na í hu Is̄ə s̄eɛv taa acamaa.

¹⁰ Ye n̄əɣ̄əlv̄ȳv yem nawa nyá wei si n nȳəmə́ t̄ə na n̄i caɣa t̄əɣ̄əv t̄eɛ na n̄i t̄əŋna t̄əɣ̄əv, icam in̄i í laakali kaa polo isu í t̄əɣ̄ə nantv k̄vlalaatv n̄ti?

¹¹ Waatv in̄i nyá nȳəm mpi p̄ə lapa na nyá t̄əɣ̄ənt̄əle icam wei í t̄əv Kilisiti s̄əpa t̄ə í la yem keɛ.

¹² Ye í p̄ənt̄əɣ̄əna m̄ə t̄əɣ̄ənt̄əlenaa na í k̄p̄es̄əɣ̄i pa laakal̄ənaa mp̄a pa we t̄ətant̄əlaa ké mp̄v t̄ə, Kilisiti ke í p̄ənt̄əɣ̄əna.

¹³ P̄ə t̄əv ké ye ma t̄əki mpi na pu hu ma t̄əɣ̄ənt̄əle, ma kaa t̄əɣ̄ə. Paa p̄əc̄ə mayamaya ma kaa tu t̄əɣ̄ə nantv. P̄ə taa k̄əv na má hu ma t̄əɣ̄ənt̄əle.

9

Tillu t̄əma t̄əm

¹ Ma f̄eina mp̄aav si ye ma lak̄i mpi ma la? Ma ta ke tillu? Ma ta na Tacaa Yesu? P̄ə taya m̄ə k̄əna ma lapa Tacaa t̄əml̄e na p̄ə lu mpi t̄ə?

² Ye lelaa u nyənəyi-m tillu pə kpenna-me? Mpi tə, isu mə na Tacaa í kpentuyə tə pə húləyi təkəlekele ké si ma ké tillu.

³ Ḿpúyú ma cəəki mpa pa kotiyina-m paa timpi na pá təñ si ma ta ke pulə tə.

⁴ Ye pa feləyi-m kətəyəu na konyənyəəm ke ma təmlə təə ma yəwa?

⁵ Ye ma tən̄sa əlv İso sēəlv nəyələyə ma waalı na tə cəəki isu tillaa lelaa na Tacaa newaa na Piyyə pa lakuyə tə ma yəwa?

⁶ Yaa ma na Paanarası tá tike ke pə wēē si tə lana tá niñ na tə təyənə tá nəyə?

⁷ Yóólú wei i puki yoou na í təəki i ti? Na awe səəki ləseñ tuyə na í kaa təyə ku pee? Na awe tiikiyi kaləku na í kaa nyaası naaləm?

⁸ Nti ma təñ tə, yəlaa yəyətəyənə-təyi kuyəyətə, kusəsutə taa pə fei mpə?

⁹ Moisi kusəsutə taa pa ηmaawa si: N kaa həkə nau wei n makəna nyá məla tə i nəyə. Naan̄ təə tike ke İso səyəməyənə?

¹⁰ Pə taya tá mayamaya tá nyuyə təə ké i yəyətə mpə? Tá mayamaya tá nyuyə təə təkrem ké pa ηmaawa si: Wei í haləyi í haləna tēəlvəyə, na wei í kuñ í kəna tēəlvəyə, si i ká hiki i paa nyəm.

¹¹ Ye tə tuuwa İso nyəm ke mə həkə na kayana tə hiki mpi pu waası tá tənəñ təyə mə kiñ tə yəwa?

¹² Ləlaa ta kisi mpaav ke hikuyə si pá hikiyi-wi, kacən̄fana tá na?

Paa na mpə tá tá nyənna tənə. Ama tə taya pə tənə pə konyəñ si tə taa kəə tə wakəli Kilisiti təə Laapaalı kupañ təmlə.

¹³ Anı í nyəmá teu si mpa pa lakı təma ke İso təsele taa tə İso təsele caləsəyənə-wē. Na mpa pa lakı kətasi ke kətaya təlate təə tə pa hikiyi pa paa nyəm ke kətasi nsı si taa ké.

¹⁴ Ḿpúyú pə wēē. Mpa pa kraaləyi Laapaalı Kupañ tə Tacaa ha-wēyē nəyə si pá təyənə kətasi nsəyi.

¹⁵ Ama má, ma ta la tənə inı tə taa natəli, na ma ηmaav isəntə tə, pə taya si ma pəəsəyi si má hiki se. Sana səm na mpə inı pə lapə. Nəyələv kaa wakəli mpi ma yəələyənə mpə tə.

¹⁶ Pə taya ma ti sam təə ké ma kraaləyi Laapaalı Kupañ se. Ama caaluyə na caaluyə ké. Na ye pə cəpa-m na má tá kraalı Laapaalı Kupañ, mayalə.

¹⁷ Ye ma mayamaya maa tənə ma ti si má la təmlə tənə, má nəkaa ma haaki nəyə ké na má tənə kufeluyə. İsu pa tə-m-təyē kutuyə tə, pə wēē si má la-təyē na má lu təsoo.

¹⁸ Ma kufeluyə nté ηku ilə? Nkuyələ si má hüləsi lan̄lə na Laapaalı Kupañ kraaluyə. Má kraaləyi faalaa, má taa haa nəyə na má tənəə isu Laapaalı Kupañ kraalləv lakı tə.

¹⁹ Ma ti ma təyi, ma ta ke yom. Paa na mpə ma lapa ma təyi yəlaa tənə yom si má hiki yəlaa payalə ke səsəm ke isənə pə wēē tə.

²⁰ Yuta nyéma taa, ma lakı ké isu Yuta tə, iləna má hiki-wē. Paa na maa tənəyi Moisi kusəsutə tə, ye ma wē mpa pa tənəyi Moisi kusəsutə tə pa həkə, ma lakı ké isu ma tənəyi-ti iləna má hiki-wē.

²¹ Na mpə tətəyə ye ma wē mpa pa ta nyi Moisi kusəsutə təm tə pa həkə, ma wē ké isu pa wēv tə, maa paasəyənə kusəsutə, iləna má hiki-wē. Pə taya isu ma tənə si ma lə İso kusəsutə se, Kilisiti kusəsutə tənə ma tənəyi ké.

²² Mpa pa wē icantə ke İso sēəv taa tə, ma lapa pa həkə ké isu icam na pécó má hiki acamaa mpə. Ḿpúyú ma lakı paa mpa pa həkə, iləna paa pə kəli wē má ya pa taa lelaa.

²³ Ma lakı pə tənəya ḿpúyú Laapaalı Kupañ təə ké, iləna ma mayamaya maa waa pə taa.

²⁴ Ntən̄ í nyəmá si pa təkuyə asewa tətə tə payalə seenə, ama kuləm təkəñ təkənə. Mē tətə í kaası mə təyi mpə na sewa, na í laalı na í təyə nəyə.

²⁵ Lutaa na selaa pa t̄na pa lakuyu mpv t̄, pa wena pa kukukiimnaa ké na is̄le kus̄emle. Pa laki m̄p̄ȳó s̄i pá hiki sam ntenuyu ŋku ku taan̄ȳi t̄. Ama tá ile, tá laki ké s̄i t̄é hiki sam ntenuyu ŋku ku we tam t̄ó t̄.

²⁶ P̄ə t̄ó ké má t̄ŋna sewa na má yaya is̄le ke timp̄i in̄i t̄. Ma we ké isu ŋkuma matv wei u hayal̄ȳi yem t̄.

²⁷ Ama ma w̄s̄ȳi ma t̄n̄ȳv ké na má t̄k̄ȳi ma t̄ȳi teu s̄i p̄ə taa k̄ó na ma wei ma lapa lel̄aa ke waasu t̄ó má kp̄isi na pá l̄-m.

10

Tuŋ t̄əm laakali lap̄nav

¹ Ma taapalaa ma luyv wee s̄i í t̄ósi mpi p̄ə mayana tá caanaa caanaa mpa na Moisi pa t̄oma t̄o pa t̄əm. Pa t̄na t̄pai is̄ŋm̄nt̄ȳv kentina pa t̄ó, na pa t̄na t̄pai pa tes̄na s̄əs̄encaasi tenku.

² Na is̄ŋm̄nt̄ȳv ŋku ku tee ké tenku taa ké p̄ə s̄ə pa t̄na t̄pai ké Is̄o l̄vm ke pa m̄ȳv Moisi na pá t̄ŋȳi-t̄o p̄ə t̄ó.

³ Pa t̄na t̄pai pa t̄ȳna p̄iti t̄ȳn̄aya kul̄m̄aya ŋke.

⁴ Na pa t̄na t̄pai pa nȳna p̄iti k̄onȳnȳəm kul̄m̄əm mpi p̄ə luna piw taa t̄. Na piw ŋku ku h̄l̄ȳí ké s̄i pá na Kilisiti pa t̄ŋna.

⁵ Paa na mpv t̄ó Is̄o lan̄le ta h̄ena pa taa payale, mpv p̄ə yelina na pá s̄i w̄laya tetv taa.

⁶ P̄əne in̄i p̄ə lapaya s̄i p̄ə h̄l̄i-t̄ȳv l̄ŋ na p̄ə taa k̄ó na t̄é nyul̄i is̄ayak̄onyul̄ŋ isu m̄pe in̄i paa nyul̄ȳv t̄ó.

⁷ Na p̄ə taa k̄ó na í keesi na í sv̄v tuŋ laav taa isu pa taa lel̄aa ka lapv t̄. Is̄o t̄əm taa pa ŋmaawa mpv s̄i: Ȳl̄aa cayaa na pá t̄ȳŋ na pá nȳə, il̄ena pá nȳəki na pá kul̄i s̄i pa paaki.

⁸ Na t̄é taa la wasan̄kal̄etv isu pa taa lel̄aa ka paas̄nav-t̄i na kuyaku kul̄m̄ȳv tike yul̄nȳəŋ iyisi hiu na tooso (23000) lu na pá s̄i t̄ó.

⁹ T̄ə taa mayasi Tacaa s̄i t̄ə naa i waali. M̄p̄ȳó pa taa lel̄aa ka lapa na pá s̄əna tumaa.

¹⁰ T̄ə taa miiti, mpi t̄ó, pa taa lel̄aa ka miitaya m̄p̄ȳó na wak̄ellv ku-we t̄ó.

¹¹ P̄ə t̄na mpi p̄ə mayana-we t̄ó p̄ə h̄l̄ȳí lel̄aa ke l̄ŋ ké. Pa ŋmaa-t̄ȳi s̄i pa kraal̄ȳi-tv yoo. P̄ə taya pulv, waatu wei i taa t̄ə we is̄ənt̄o t̄ə t̄n̄aya waatu ké.

¹² P̄ə t̄ó ile ye wei i h̄sv s̄i i s̄ŋaa p̄nt̄v í la laakaali, í taa k̄ó na í hoti.

¹³ Mayas̄ȳv nakul̄i ku ta mayana-me na p̄ə k̄eli isu mayas̄ȳv mak̄ȳvna yulv t̄. Is̄o t̄oma s̄i i laki mpi t̄ó u yeki-wi. P̄ə t̄ó ké i kaa yele na mayas̄ȳv mayana-me na p̄ə k̄eli-me. Ama mayas̄ŋ in̄i í k̄oma i k̄á h̄l̄i-meŋe is̄əna í k̄á la na í t̄li na í p̄əsi-t̄ó.

¹⁴ P̄ə t̄ó ile ma taapalaa kupama me, í la laakali na tuŋ t̄əm.

¹⁵ Ma ȳȳət̄ȳəna-me isu ȳl̄aa layat̄naa, ile n̄ti ma ȳȳət̄ȳi t̄ó í h̄sv m̄ə mayamaya na í ná.

¹⁶ I nȳanna t̄ə t̄k̄ȳv k̄ərv na í suna Is̄o k̄ərv̄nt̄v na t̄ə s̄e-i í na t̄əmle ke p̄ə t̄ó t̄o na í ná. T̄ə nȳək̄ȳv t̄ó, pu kp̄ent̄ȳi-t̄ȳv m̄p̄ȳó Kilisiti cal̄əm t̄ó? Na potopoto wei t̄ə fak̄i t̄ó, t̄ə t̄k̄ȳv t̄ó, pu kp̄ent̄ȳi-t̄ȳv m̄p̄ȳó Kilisiti t̄n̄ȳv t̄ó?

¹⁷ Isu potopoto wev kul̄m̄ na taa we kup̄iŋ na t̄é tal̄ȳi-t̄o t̄ə kp̄enta kul̄m̄ ké. Mpi t̄ó potopoto kul̄m̄ ke t̄ə t̄ki t̄ó se.

¹⁸ I nȳanna Is̄eyeli ȳl̄aa na í na. Mpa pa t̄ki mpi pa lapa k̄ataya t̄ó pá na Is̄o wei i tike i t̄ə k̄ataya t̄əlate t̄ó pa kp̄entaa ké.

¹⁹ Ile is̄ənȳa p̄ə wee ile? T̄ȳv kul̄alaam k̄ena pulv? Yaa t̄ȳv mayamaya k̄ena pulv? Pulv f̄ei paa p̄əc̄ə.

²⁰ Ama pa laakuyv t̄ó al̄ȳaa t̄ó ké pa laaki, p̄ə taya Is̄o. Na ma k̄isaa s̄i m̄ə na al̄ȳaa í taa wee t̄əma t̄əm taa ile.

²¹ Ɔ kaa pəsı na í nyəə Tacaa kəpυ na í tasa aləyaa nyəη ke nyəəυ. Na í kaa pəsı na í caya Tacaa nyənaɣa tee na í tasa aləyaa nyəηka tee ké cayaυ tətə.

²² Yaa tə caa tə sυsı Tacaa ke ı səseemle taa? Tá kələna-ı toma yaa ı səna?

Ɔso teeli tıyυ ke paa mpi pə taa

²³ Mə taa ləlaa təη sı mpaav wεε sı tə nəka mpi tə lá. Tampana, mpaav wεε yaa. Ama pə təna pə feina kawaaya ké. Mpaav wεε sı tə nəka mpi tə la. Ama pə taya pə təna pə lapυ səəsəyəna pυlupuyυ Ɔso sεευ taa.

²⁴ Nəyəlυ í taa pεekı ı maɣamaɣa ı nyuyυ nyəntυ tike. Ama paa wei í pεekəyi ı təyəntələnaa nyəntυ tətə.

²⁵ Nantυ təna nti pa pεetəyi kuyaku taa tə í təyə, í taa kpeye mpi mə taa í wena sika tə.

²⁶ Pə taya pυlυ, pa ηmaawa Ɔso Təm taa sı: Tacaa tənna tətυ na pə təna mpi pə wε tə taa tə.

²⁷ Ye ma ta nyı Ɔso yaa-η təyəυ na nyá luyυ wεε sı n puki, η polaa, təyə pə təna mpi ı ká saa-η tə, taa kpeye mpi nyá laakalı taa n wena sika tə.

²⁸ Ama ye nəyəlυ heela-η sı tənε ıni pa laawaya, ıle taa təyə, ke wei ı cəpa-η mpyəy səkpaluyυ tə ıle ı təə, na nyá laakalı ta caya ı təcayale tə pə təə.

²⁹ Pə taya nyá laakalı ke ma yəyətəyi cənε. Ama wei ıni ı heela-η tə ı nyəη təə ké.

Ɔle pepe nyuyυ təə ké lelυ laakalı təm ká pεlı ma niη ke mpy?

³⁰ Ye ma sεekı Ɔso ké í na təmle na pəcó má təkı, pepe təə ké paa tυυ-m timpi ma təkəna sεεtυ tə?

³¹ Pə wεε sı paa í təkı, paa í nyəəkı, paa í lakı mpi, í la na Ɔso hiki teeli ke pə təna pə taa.

³² Ɔ taa hu nəyəlυ, paa Yuta nyəma, paa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə, paa Yesu sεela.

³³ Ɔ la ısu ma lakuyυ tə. Ma lυkı ké sı pə təna mpi ma lakı tə pə la yəlaa tənaya lelen. Pə taya ma maɣamaɣa ma nyuyυ nyəntυ ke ma pεekəyi. Ama yəlaa təna nyəntυ ké sı pə ya pa nyəəη.

11

¹ Ɔ keesəyənə-m ısu má keesəna Kilisiti tə.

Alv ka te saalaya ke Ɔso təsεele

² Ɔ təsa ma təm ke pə təna pə taa na í təkə kulaputvnaa ke teitei ısu ma keesuyυ-me tə ma sama-me.

³ Ama ma caa ké sı í nyı sı Kilisiti keke paa apalυ wei ı səsə, na apalυ nté alυ səsə, na Ɔso keke Kilisiti ıle ı səsə.

⁴ Ye apalυ í sələməyi yaa ı kpaaləyi Ɔso kəheelitu ke Ɔso təsεele na í tá kuli ı nyuyυ təə, Kilisiti ke ı kpeena.

⁵ Na ye alυ í sələməyi yaa ı kpaaləyi Ɔso kəheelitu na í tá te saalaya, ı paalυ ké ı kpeena, na pə pəsa ısu pa loola-ı ké.

⁶ Na ye alυ kaa te saalaya ıle pá kó ı nyəəsı. Ama ye pə wε-ı feele sı pá kə-ı yaa pá looli-ı, ıle í te saalaya.

⁷ Apalυ kaa pa ı nyuyυ təə ké pυlυ, mpi tə, ı ké Ɔso leesuyυ na ı kiη ke Ɔso teu naaki. Ama alυ kiη ke apalυ teu ná naaki.

⁸ Pə taya alυ ke pa cosaa na pá ηmana apalυ. Ama apalυ ke pa cosaa na pá ηmana alυ.

⁹ Na pə taya alυ təə ké pa ηma apalυ. Ama apalυ təə ké pa ηma alυ.

¹⁰ Pə təə ké ıətəa tillaa təə, alυ ká wεena ı nyuyυ təə ké mpi pə húləyi sı ı ta ti ı ti, ama apalυ tənna-ı tə.

¹¹ Paa na mpy tə, Tacaa təm taa alυ feı ı ti təə tike, na apalυ ke ıle ı ti təə tike, pa təna pa ti pa təmaya.

12 Pə taya pulv təə, apalv ke pa cosaa na pá ηmana alv, na mpv tətəəə alv na lula apalv, na pə tənaya mpv ləə kiη ke pə lunaa.

13 Mə mayamaya í mayasi-təyi mə taa na í ná, sı waatv wei alv puki ləə sɛɛv na í sələməyi tə, ı caəa nyuvv kpete na?

14 Antulinya taa cəne mayamaya se, ye apalv yeləəəna nyəəsi kutayalası, fɛɛle səsəəle ké.

15 Ama ye alv nyəəsi tayaləna mpv, ısanɛ səsəəle nté. Tampana yaa pə ha paa alv wei ké nyəəsi kutayalası ké sı sı takəyi-ı ısu tɛkɛntɛ.

16 Ama ye nəəəlv tasəyi tənɛ ınəyi kpeəsənau pıntv í nyı sı, paa ta, paa ləə sɛɛlaa kpeka, tə fɛina lakası nasəli tətəəə tá ləə sɛɛv wule na pé tá kəna sənɛ.

Ta Caa səm təəsvyv

(Matiyee 26:26-29; Maləki 14:22-25; Luku 22:15-20)

17 Təv, nti ma nawa na ma caa ma yəəəti-tı tə, pə ta mvna má sa-mɛyɛ paa pəəə se. Pə taya pulv, mə kotıj wei í kotiyi tə, ye pə taya ısayatv, ı səsəəyi-mɛyɛ kıpantv natəli.

18 Kancaalaya nyəntv ıɛ, pa heela-m ké sı í kotiyi tə, mə kotuyv faya kpeka kpeka ké, na ı caa təma. ıɛ ma tisa-təyi ısu ma ta tisi.

19 Ye fayasıyv í wɛ mə hɛkv taa kəə, kú wɛɛ na pəćó pá nyı mə taa mpa pa ké kıpama na tampana tə.

20 ı kotuyv tə, pə taya Tacaa təəənaəa ke í təkı.

21 Pə wɛ mıpúyú kıpam mɛɛ, í cakıyv nyanaya tɛɛ təkpeɛm tə paa wei ı huliyina ı mayamaya ı təəənaəa ké. Nyəəəsi ná təηna lɛlaa ke kıyv na sılvım náá kıyi lɛlaa.

22 ı ká təkı na í nyəəki mə tɛɛsı nsi sı taa təəə í fɛina yaa wɛ? Yaa ləə sɛɛlaa kpekəle ke í nyənəyi yem? Na mpa pɛɛ pa fɛina pulv təəəle í caa fɛɛle tıyv na? Yaa í caa má heeli-mɛ suwe? Pə nəəəsəna ma sa-mɛ? Paa pəəə ma kaa sa-mɛ se.

23 Pə taya pulv təə, təmnaa mpa Tacaa tasa-m na má caa ma heeli-mɛ təəəle sı, ahoo nna a taa pa yɛlaa na pá kpa Tacaa Yesu ını təəə ı kpaəa potopoto.

24 ı sɛɛ ləə ké í na təmlɛ na í tɛ ıɛna í faya-ı na í tə sı: ıne ı kəna ma tənıyv ηku pə ha mə təə tə, mıpúyú í ká lakı na í təəəəyi ma təə.

25 Pa təma təəəv ke mpv ıɛna í kpaəa kərv na í tə sı: Kərv ıne ı kəna ləə nəəə pɛɛlvıv kufam yoo, na ma caləm hıɛəna pə tampana. Paa waatv wei ké í nyəəki ı nyəəki mpv na í təəəəəna ma təə yoo.

26 Kıpam ye í wɛɛ na í təkı potopoto ıne na í nyəəki kərv ıneyɛ mpv, í heeliyi Tacaa səm təm, haləna ıɛé ı kəə í məli.

27 Pə təə ké ye nəəəlv wɛɛ na í təkı Tacaa potopoto na í nyəəki ı kərv pəyɛle ı ta nəəəsəna sı í təəə na í nyəə pıntv í nyı sı Tacaa tənıyv na ı caləm pə təm wɛ ı nyuvv taa ké.

28 Pə wɛɛ sı paa wei í pəəsi ı təyi ı mayamaya na í ná na pəćó í təəə potopoto ıne na ı nyəə kərv ıne.

29 Pə taya pulv təə, ye wei ı təkı potopoto na í nyəəki kərv ke yem təə na í tá cɛkəna sı pə ké Tacaa tənıyv, ı kəηna ı mayamaya ı nyuvv taa ké təm ke ı təəəv na ı nyəəv mpi pə taa ké.

30 ısəntə ını ı mayamaya ı lapv təə ké mə taa paəale ké kutəntıvnaa na acamaa na yəlaa kıpıη səpa.

31 Ye ta mayamaya tə pəəsəəəna tá təyi təmnaa na pəćó ıɛ, tə kpeɛ tá təyi təm nti ləə ká hıvna-tv tə tə taa ké.

32 Ama Tacaa ıɛ ı hıvkəna-tıyv na í həη tá ηkpaηη ke sı pé taa kəə na pé kaa tá na antulinya ke kpatəte kulımtəɛ.

33 Pə təə ıɛ ma taapalaa waatv wei í kotiyi sı í təkı Tacaa təəənaəa tə í taη təma.

³⁴Ye nyɔ̀ɔ̀ɔ̀si í pu wei pɔ̀ntu í tɔ̀ɔ̀ ɪ tɔ̀ɔ̀ɔ̀ɔ̀, na pɔ̀ taa kɔ̀ɔ̀ na mɔ̀ kotun tɔ̀ɔ̀ Isɔ̀ kɔ̀ɔ̀ í nana-meyɛ natɔ̀lɔ̀ɔ̀ɔ̀ lapu. Nti nti pɔ̀ kaasaa tɔ̀ má kɔ̀ma na má kɔ̀ɔ̀ ile ma tɛɛsi tɔ̀lɛɛ tɔ̀ɔ̀nɔ̀ɔ̀ɔ̀.

12

Mpi mpi pɔ̀ lapu saaki yɔ̀laa tɔ̀

¹Pɛnente tɔ̀ paasɛna mpi mpi Isɔ̀ Feesuɔ̀ Nɔ̀nɔ̀tu yeki na pɔ̀ saa yɔ̀laa tɔ̀ pɔ̀ tɔ̀m ile.

Ma taapalaa ma caa kɛ si mpi mpi pɔ̀ saakuɔ̀ yɔ̀laa tɔ̀ í nyi tampana nna a tɔ̀ pɔ̀ saa mpɔ̀ tɔ̀.

²ɪ nyɔ̀má teu si í ka keu ma ta nyi isɛnaa tɔ̀ tun wei u yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ɔ̀ natɔ̀li tɔ̀ ɪ tɔ̀m taa kɛ pɔ̀ hana mɔ̀ ise na cuɔ̀luɔ̀ɔ̀ fɛi.

³Pɔ̀ tɔ̀ɔ̀ maɔ̀amaɔ̀ kɛ ma caa si í nyi na í tɛ mɔ̀ taa si yulu nɔ̀ɔ̀lu ɪ fɛi wei Isɔ̀ Feesuɔ̀ tiikiɔ̀ na pɔ̀ntu luna pɔ̀ waali na í tɔ̀ si Yesu kɛ mpusi tɔ̀. Na ye Feesuɔ̀ Nɔ̀nɔ̀tu u tiikiɔ̀ wei pɔ̀ntu kaa pɛsi na í tulɔ̀ɔ̀ɔ̀ na í yeki si Yesu kɛ Tacaa.

⁴Mpi mpi pɔ̀ saaki yɔ̀laa kɛ Isɔ̀ mpaav taa tɔ̀ pɔ̀ wɛ nka nka kɛ. Ama Isɔ̀ Feesuɔ̀ kulɔ̀mɔ̀ɔ̀ nku ku yekina na pɔ̀ saaki yɔ̀laa.

⁵Tɔ̀ma lapu wɛ fakasi fakasi. Ama Tacaa kulɔ̀m ɪ tɔ̀ma kɛ pa laki.

⁶Kulapɛm wɛ nka nka, ile Isɔ̀ kulɔ̀m ɪ tɔ̀ɔ̀na pa tɔ̀naya kulapɛmnaa mpɛ pa tɔ̀na.

⁷Isɔ̀ Feesuɔ̀ hólóɔ̀ɔ̀ paa wei ɪ kin kɛ si ku wɛɛ na ku yeki na pulu lapu saa pɔ̀ntu ile na pa tɔ̀na pá hiki kɔ̀pantu kɛ pɔ̀ taa.

⁸Isɔ̀ Feesuɔ̀ haa nɔ̀ɔ̀lu ileɛ lɛmaɔ̀asɛ tɔ̀m yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ɔ̀. Na Feesuɔ̀ kulɔ̀mɔ̀ɔ̀ nku ku ha nɔ̀ɔ̀lu ile tɔ̀tɔ̀ si í yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ɔ̀na nyɔ̀m.

⁹Isɔ̀ Feesuɔ̀ kulɔ̀mɔ̀ɔ̀ kɔ̀nɛ ku yekina na nɔ̀ɔ̀lu náá tisiɔ̀ɔ̀ Isɔ̀ tɔ̀ kɛ yun kɛ teu. Na kú haa nɔ̀ɔ̀lu ileɛ kutɔ̀ntɔ̀naa waasɔ̀ɔ̀ pɔ̀sɔ̀ɔ̀.

¹⁰Isɔ̀ Feesuɔ̀ yeki na nɔ̀ɔ̀lu náá laki piti tɔ̀ma, na ku tɔ̀ɔ̀ nɔ̀ɔ̀lu ile si í kraalɔ̀ɔ̀ Isɔ̀ kuheelitu, na ku yeki na nɔ̀ɔ̀lu náá nyɔ̀n na í fayasɔ̀ɔ̀ alɔ̀ɔ̀aa nyɔ̀ntu na Isɔ̀ Feesuɔ̀ nyɔ̀ntu. Ku yeki na nɔ̀ɔ̀lu ílé í yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ɔ̀na tɔ̀mnaa mpa nɔ̀ɔ̀lu u nuku tɔ̀, na ku yeki na nɔ̀ɔ̀lu náá cekɔ̀ɔ̀na-ti na í telɛsɔ̀ɔ̀ɔ̀.

¹¹Isɔ̀ Feesuɔ̀ kulɔ̀mɔ̀ɔ̀ kɔ̀nɛ ku taa ku tike ku lakɔ̀na pɔ̀ tɔ̀naya mpɔ̀. Ku yeki na paa mpi mpi pɔ̀ lapu saa paa wei kɛ nka nka isɔ̀ ku nɔ̀kaa tɔ̀ɔ̀.

Tɔ̀nɔ̀ɔ̀ pilimile kulɔ̀mtɔ̀lɛ

¹²Tampana tɔ̀ Kilisiti wɛɛ kɛ isɔ̀ yulu tɔ̀nɔ̀ɔ̀ pilimile wɛɛ na kú wɛna nɔ̀ɔ̀hɛ na nin na nkaɔ̀nɔ̀ na ise na pɔ̀ tɔ̀naya mpɔ̀ tɔ̀. Tɔ̀nɔ̀ɔ̀ wɛɛ tɔ̀ paa ku tɔ̀ ku wɛna nɔ̀púɔ̀ waani waani tɔ̀ pɔ̀ tɔ̀na pɔ̀ kɔ̀nta kulɔ̀m kɛ si tɔ̀nɔ̀ɔ̀.

¹³Mpɔ̀ tɔ̀tɔ̀ɔ̀ na ta tɔ̀na, paa tɔ̀ kɛ Yuta nyɔ̀ma yaa tɔ̀ ta kɛ Yuta nyɔ̀ma, paa tɔ̀ kɛ yomaa yaa kasayampiya, Isɔ̀ Feesuɔ̀ kulɔ̀mɔ̀ɔ̀ nkuɔ̀ pa sɔ̀na-tɔ̀ɔ̀ Isɔ̀ lum si tɔ̀ kɔ̀nti isɔ̀ yulu tɔ̀nɔ̀ɔ̀ pilimile wɛɛ tɔ̀, na Isɔ̀ Feesuɔ̀ kulɔ̀mɔ̀ɔ̀ nku ku lum kɛ tɔ̀ nyɔ̀ki teu kɛ tá tɔ̀na.

¹⁴Yulu tɔ̀ntɔ̀ɔ̀ pilimile wɛɛ tɔ̀ pɔ̀ taya nɔ̀ɔ̀hɛ tike yaa nin yaa nkaɔ̀nɔ̀ yaa ise tike wɛna. Ama pɔ̀ tɔ̀naya mpɔ̀ pɔ̀ wɛna ku tɔ̀.

¹⁵Nɔ̀ɔ̀hɛ ka pɛsi na tɔ̀ tɔ̀ si: Ma ta kɛ nin tɔ̀, ma ta kɛ tɔ̀nɔ̀ɔ̀? Paa tu yɔ̀ɔ̀ta mpɔ̀ pu lɛsi-tɛɛ tɔ̀nɔ̀ɔ̀ tɔ̀?

¹⁶Nkaɔ̀nɔ̀ ká pɛsi na kú tɔ̀ si: Ma ta kɛ isɔ̀lɛ tɔ̀ ma ta kɛ tɔ̀nɔ̀ɔ̀? Paa ku tu yɔ̀ɔ̀ta mpɔ̀ pu lɛsi-kɔ̀ɔ̀ tɔ̀nɔ̀ɔ̀ tɔ̀?

¹⁷Na pɔ̀ wɛɛ mpɔ̀ tɔ̀, ye isɔ̀lɛ tike tɔ̀kɔ̀n wɛna yulu tɔ̀nɔ̀ɔ̀ tɔ̀na tɔ̀, pepeɛ yulu ká nuna tɔ̀m? Na ye nkaɔ̀nɔ̀ tike wɛna, pepeɛ yulu ká nuna sɔ̀n?

¹⁸Tampana tɔ̀ Isɔ̀ nɔ̀ka isɛna tɔ̀ nɔ̀púɔ̀ ɪ lapa, ɪ tu yulu tɔ̀nɔ̀ɔ̀ tɔ̀ kɛ paa mpiɔ̀ waani waani.

¹⁹Ye kulɔ̀mɔ̀m ka wɛna yulu tɔ̀nɔ̀ɔ̀ tɔ̀na ile pɔ̀ taa kɛ yulɔ̀tɔ̀nɔ̀ɔ̀ ntɛ.

20 Ama yulvətənyu na wev tə kv wena nəəhəe na niŋ na ŋkraŋŋ na ise na pə tənaya m̄p̄ȳȳ.

21 Pə təw k̄e ise n̄a kaa p̄asi na á tə niŋ si ye ílé i fei pə lá isəna? Na nyuyv n̄a kaa p̄asi na kv tə nəəhəe si ye ale a fei pə lá isəna?

22 Pə fei m̄p̄ȳȳ paa p̄əcə, mpi mpi pə k̄e taaləm nyəm ke yulv tənuyv taa tə mp̄əx̄əle weesuŋu.

23 Mpi tə nyənəyi m̄p̄ȳȳ taaləm tə mp̄əyi tə məla na t̄e seena na p̄ə k̄əli ləmp̄ənaa. Na pə kaasa ləmpi, p̄əle pə yaav we f̄eəle, p̄əleŋe pa k̄ələyi ŋməsuŋv təkulakula,

24 na pə k̄əli t̄a tənuyv t̄ə ləmp̄ənaa mpi pu m̄vnaa si t̄ə la mp̄v t̄ə. Isə lapa yulv tənuyv ke m̄p̄ȳȳ si ləmpi í tak̄əyi ləmpi waali.

25 Pə t̄əw k̄e faŋasuyv fei yulv tənuyv t̄əw. Ama pə t̄əna mpi pə we tənuyv t̄əw t̄ə pu nəx̄əsəyi t̄əma t̄əw k̄e tam k̄e.

26 Ye yulv tənuyv t̄əw ləmpi saləməyi, pə t̄əna pə saləməx̄əna, na ye pa sama yulv tənuyv t̄əw ləmpi, pə t̄əna pə samtv k̄e.

27 Mə t̄əna í k̄e Kilisiti tənuyv k̄e, na paa mə taa wei i k̄e Kilisiti tənuyv kvne kv t̄əw pulvpu k̄e.

28 Pə t̄əw k̄e Isə kpa tillaa ke Yesu seəlaa kpekəle taa k̄e kancaalaya, pə waali k̄e Isə kv̄ȳx̄ət̄ut̄v teləsəlaa, p̄ele pa waali k̄e seŋesəlaa, pə waali k̄e i kpa piti t̄əma lataa, na kv̄t̄ənt̄vnaa waasəlaa, na l̄ela tentaa, na nyuyv nyəma, na mpa t̄əmn̄aa mpa nəx̄əlv u nuk̄i t̄ə pa ȳx̄ət̄uyv saawa t̄ə.

29 Pa t̄əna pa ta ke tillaa se, p̄əyele pa t̄əna pa ta ke Isə kv̄ȳx̄ət̄ut̄v teləsəlaa yaa seŋesəlaa. Pa t̄əna paa p̄əsəyi piti t̄əma lapv.

30 Pə taya pa t̄əna pa waasəx̄əna kv̄t̄ənt̄vnaa, p̄əyele pə taya pa t̄əna pa ȳx̄ət̄əx̄əna na t̄əmn̄aa mpa nəx̄əlv u nuk̄i t̄ə, yaa t̄əmn̄aa mp̄e pa teləsuyv.

31 Ye i nyuləyi si pulv lapv í saa-m̄e, í nyuli mpi pə k̄əla nyuyv t̄ə.

Maa h̄ólí-m̄eŋe p̄ənent̄eŋe mp̄aav ŋku kv k̄əla i t̄əna t̄ə.

13

Təma s̄əlv̄ȳv t̄əm

1 Paa ma ȳx̄ət̄əyi ȳləa nsəma na is̄əta tillaa nsəma t̄əw, ye maa s̄ələyi ȳləa ma ȳx̄ət̄əya t̄əna we yem k̄e is̄u suule wiikuŋu t̄ə yaa kan̄konte wiikuŋu t̄ə.

2 Paa pə wee si Isə kv̄heelitu kpaalvyv saana-m, yaa paa maa nyi pə t̄əna na má cəkəna kv̄ŋməsəm t̄əna, yaa paa maa tisa Isə t̄əw k̄e ma yuŋ ke teu na má ȳx̄ət̄əx̄əna p̄əŋ si í k̄p̄esi na í laŋasi, na í k̄p̄əsəyi na í laŋasəyi, na maa s̄ələyi ȳləa, ma we yem k̄e.

3 Paa ma apit̄itu t̄ənaya maa k̄p̄aya na má tala kv̄nyənt̄vnaa, yaa paa ma tənuyv maŋamaŋa ke ma lapa awusa si ye pa w̄əki k̄əkw̄ə pa w̄ə, ye maa s̄ələyi ȳləa pə t̄ənaya mp̄v yem k̄e.

4 S̄əlv̄ȳv í wee is̄ayak̄onyulvyv fei, ti h̄əm fei, is̄əcav fei.

5 Ye s̄əlv̄ȳv í wee f̄eəle fei nyənt̄v nat̄əli tu k̄əŋ, ye s̄əlv̄ȳv í wee yulv u p̄eək̄əyi i nyuyv nyənt̄v tike. S̄əlv̄ȳv í wee p̄áaná m̄uyv fei, s̄əlv̄ȳv í wee t̄e kv̄ tisiyi si maa ná maa ná p̄ə wee.

6 S̄əlv̄ȳv í wee kv̄ caa kv̄ nu kawalaya t̄əŋ. Ama tampana t̄əŋ ke kv̄ caaki.

7 Ye s̄əlv̄ȳv wee c̄ətȳv fei paa mpi pə taa. Ye s̄əlv̄ȳv we paa mpi pə taa naani na t̄eəlv̄ȳv na suulu p̄ə wee k̄e.

8 S̄əlv̄ȳv t̄əm ka weena tam t̄əw, Isə kv̄heelitu kpaalvyv k̄a su t̄ənaya. Wei pə saawa na í ȳx̄ət̄əx̄əna t̄əmn̄aa mpa nəx̄əlv u nuk̄i t̄ə pu t̄e na p̄ə t̄e. Nyəm k̄a t̄e na p̄ə saali yem.

9 Pə taya pulv t̄əw, mpi mpi t̄ə nyəma t̄ə titite k̄e, na Isə kv̄heelitu nti t̄ə kpaaləyi t̄ə t̄əle t̄ə s̄ək̄əyi k̄e.

¹⁰ Ama pə kəma na mpi pə tewa təkpaataa tə pə kəə, mpi mpi pə sekaa tə pə saaləyi yem ké.

¹¹ Maa ké pəyaya tə ma yəgətaya na ma huwεε na ma kumayasəm pəcenyəm ké. Ama ma ise kəma na á nyaali tə ma lə pəcenyəm təna.

¹² Kayana tə naa ké isu pa naakuyu pulu ilemuyu təcantəlaa ke tinj taa tə. Ama tu te na tə ná təkēlekele. Kayana mpi mpi ma nyəmə́ tə titite ké. Ama maa te na má nyi pə təna təpaipai isu Iso nyəma-m tə.

¹³ Pənente pə yelina yaasinaa pane pa tooso ile, naani na tēeluyu na səluyu. Ama səluyu nté pa tooso taa acəpa.

14

Mpi mpi pə lapu saaki yəlaa tə pə təm tətə

¹ Ye mpv ile í niina ise ke səluyu təm. I nyuli teu si pulu lapu í saa-meyε Iso mpaav taa tətə, ile pə kələna Iso kəheelitu kpaaluyu.

² Wei i yəgətəyi təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə pə taya yəlaa ke i yəgətəyəna, ama Iso ké. Pə taya pulu, í na i yəgətuyu na i tēm nəgəlv u nu i təm tə se. Tampana nna a ka pama tə anəyi i kuliyina Iso Feesuyu tonj.

³ Ama wei i kpaaləyi Iso kəheelitu tə i laki ké na yəlaa nyəki tonj ke Isəsele mpaav taa. I kpaasəyi pa apalutə na í heesəyi pa lanja ké.

⁴ Ama wei ílé i yəgətəyi təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə i təyi i səsəyi tonj, na wei ílé i kpaaləyi Iso kəheelitu tə Yesu seela kpekəle tənaya i səsəyi tonj.

⁵ Ma səla teu si mə təna í yəgətəyi təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə. Ama ma kəla nyuluyu ke teu si Iso kəheelitu kpaaluyu í saa-mε. Pəpətu fei, wei i kpaaləyi Iso kəheelitu tə i waasəyi na pə kəli wei i yəgətəyi təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə. Ama ye nəgəlv wεε na í ká pəsi na í teləsi na Yesu seela səsı tonj pə paasi.

⁶ Ma taapalaa ma pəsəyi-mε si ye ma kəma mə te na má yəgətəyəna-meyε təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə nti tə taa kēle ma waasa-mε ile? Ma ta waasi-meyε natəli tə taa ké paa pəcə pəcə. Ama ye ma kəma na má heela-meyε təm kəhmesətu natəli, yaa nyəm təm natəli, yaa Iso kəheelitu natəli, yaa seyesuyu, ile teu nté.

⁷ Tə keesəna paale wontu na tə ná. Ye pa huləyi həlaya yaa pa makı sanjv, na pə huluyu na pə mapv ta təj, isənaya paa cəkəna si təneyε həlaya hullu huləyi na sanjv matu makı?

⁸ Tutuyu hullu í ta yaya apalv tutuyu, isənaya yulv ká nyəna si i tayanəyi i təyi yoo təə?

⁹ Mpv tətəgə pə wεε, isənaya yulv ká pəsi na í cəkəna təm nti lelv yəgətəyi tə, ye təm nti nəgəlv u nukı təgə i yəgətəyəna i təm nti? Ye mpv yəgətəlv ləə i təm ke yem ké.

¹⁰ Antulinya taa cəne nsəma təwəya, na a taa kulvmtəle fei nte tə ta ke təm tə.

¹¹ Paa na mpv ye wei i yəgətəyəna-m na maa nukı i təm, tə nyənəyi təma na ise ké.

¹² Mpv tə isu í səpv nyuyv si Iso Feesuyu í yele na pulu lapu saa-mε tə, í pəkəyi si pə saa-meyε teu. Ama pə kələna mpi pu səsı Yesu seela ke tonj tə.

¹³ Pə təə ké wei i yəgətəyi təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə, pəntv í sələmi Iso na í hiki təm nti tə teləuyv nyəm tətə.

¹⁴ Pə taya pulu, ye ma sələməyəna təmnaa mpa nəgəlv u nukı tə, ma taa ké pə sələməyi yem na ma ləmayasəle náa cəya kpetε.

¹⁵ Ye mpv isənaya maa la? Maa sələmi hatuu ma taa ké, na má sələməna ma ləmayasəle tətə. Ye yontu ma yoo ma taa, na má yoonə ma ləmayasəle tətə.

¹⁶ Ḿpúyú pə wεε mεε, ye hatuu nyá taa tike ke n seε Iso ké í na təmle, isənaya wei i wε samaa taa ké yem na í tá cəkəna tə i ká nyəna timpı ílé i ká tə si: Ami, təgə nyá seεtu tənε tə taa? I kaa pəsi na í nyi nti n yəgətəyi tə.

17 Paa na nyá Isə sɛɛv sɪ í na təmle tewa teu tə, lɛlv ná ta waa pulvɔv pə taa.

18 Ma sama Isə, mpi tə ma yəɣətəɣi təmnaa mpa nəɣəlv u nukɪ tə na pə kəli mə təna təpai.

19 Ama isu Yesu sɛɛlaa sɛɛkɔv təcəɣəcəɣi tə pə kəla-m teu sɪ má yəɣətɪ təm pee kakpasɪ tike nti paa nu teu na pə kuliɣi lɛlaa isɛ tə, na mpi maa hutɪɣi təməɣ təməɣ na təmnaa mpa nəɣəlv u nukɪ tə pa taa tə.

20 Ma taapalaa, ye í hɔvki hɔwɛɛ, í yele pəcə nyəna. Ama ye isayətv təm taa ilɛ, í laki isu piya nsi sɪ ta nyɪ isayətv lapv tə. Ama í wɛɛna səsəhɔwɛɛ kɛ mə hɔwɛɛ taa.

21 Isə Təm taa pa ηmaawa sɪ:

Tacaa təma sɪ maa yəɣətəna piitim pənɛɣɛ.

Maa yele na yəlaa kpai nyəma

yəɣətəna-wɛ na pɛɛ pa tɛ taa.

Kpai nyəma ká yəɣətəna-wɛ.

Paa na mpv tə ma yəlaa kaa nuna-m.

22 Pə təw kɛ təmnaa mpa nəɣəlv u nukɪ tə pa yəɣətvɔv saakvɔv yulv na í yəɣətəɣi tə, ɪ yəɣətəɣi kɛ sɪ pə húlɪ mpa pa ta kɛ Isə sɛɛlaa təɣə pulvɔv. Ama mpa pa kɛ Isə sɛɛlaa tə pu húləɣi pɛɛɣɛ mpv. Na Isə kəheelitu kpaalvɔv saav ná húləɣi Isə sɛɛlaa kɪɣ kɛ pulvɔv. Ama mpa pa ta kɛ Isə sɛɛlaa tə pu húləɣi pɛɛɣɛ mpv.

23 Ye Yesu sɛɛlaa kpekəle təna í kotaa na pá təna pá svv təmnaa mpa nəɣəlv u nukɪ təɣə yəɣətvɔv, na mpa pa ta cəkəna yaa mpa pa ta kɛ Isə sɛɛlaa tə pá mayana-mɛ, pa kaa yaa-mɛɣɛ kpanɣtɔnaa?

24 Ama ye Isə kəheelitu kɛ mə təna í kpaaləɣi, na wei ɪ taa kɛ Isə sɛɛlv yaa yulv wei ɪ ta cəkəna pulv tə í svv, tə təna nti ɪ nukɪ mpv tə tu yele na pə kuli ɪ waali na í ná sɪ isayətv kɛ ɪ laki.

25 Na pu kuli ɪ taa hɔwɛɛ təw təkɛɛɛɛ na í həntɪ Isə tɛɛ na í sɛɛ-ɪ na í təɣ sɪ tampana Isə wɛ panɛ pa hɛkɔ.

Liyituyu kaa wɛɛ Yesu sɛɛlaa kpekəle taa

26 Pənɛntɛ ma taapalaa suwɛɣɛ tu yətətɪ na tɛ svv yee? ɪ kotɪɣi Isə sɛɛv tə, nəɣəlv ná wɛna yontu, nəɣəlv ilɛɣɛ sɛɣɛsvɔv, nəɣəlv ilɛɣɛ təm kɪɣmɛsətɔ natəli nəɣəlv ilɛɣɛ təmnaa mpa nəɣəlv u nukɪ tə tə yəɣətvɔv, na nəɣəlv ilɛɣɛ tə teləsɔvɔv nyəm. Təv pə tənaya mpv pə wɛɛ kɛ sɪ pə səna Yesu sɛɛlaa kpekəle na tɛ polo ləlv.

27 Ye pa yəɣətəɣəna təmnaa mpa nəɣəlv u nukɪ təɣəlv, yəlaa naalɛ yaa tooso í yəɣətəɣi na pá kaasəɣi təma, pa taa tɛɛ mpv. Na nəɣəlv náá teləsəɣi-tɪ.

28 Ye nəɣəlv fɛɪ sɪ ɪ ká pəsɪ na í teləsɪ pə hɔwɛɛ ilɛ yəɣətəlaa mpe pa taa nəɣəlv í taa yəɣətəna nəɣə səsəɣa kɛ samaa taa. Ama í yəɣətəɣi ɪ taa na pə wɛɛ í na Isə pa naalɛ pa təm.

29 Ye Isə kɔvəɣətɔtv teləsəlaa ilɛ, yəlaa naalɛ yaa tooso í yəɣətəɣi na pə kaasa mpa, pɛɛ pa mayasəɣi teu kɛ nti yəɣətəlaa yəɣətəɣi tə na pá ná.

30 Ama ye yulv nəɣəlv wɛ samaa taa təna na Isə hula-ɪ təm kɪɣmɛsətɔ natəli, wei ɪ ka yəɣətaya tə ilɛ í svv na pəcɔ.

31 ɪ pəsəɣi na í kpaali Isə kəheelitu kɛ mə tənaya kulɔm kulɔm, ilɛna pə kuliɣi yəlaa isɛ na pə ha-wɛɣɛ apalɔtv.

32 Isə kɔvəɣətɔtv teləsəlaa mpe, pá nyɪ pa tɪ kpav kɛ pə taa.

33 Mpi tə, hɛsvɔv kɛ Isə kəɣna pə taya liyituyu.

Yesu sɛɛlaa kpeka təna taa mɔpɔɣɔ pə wɛɛ.

34 Ye Yesu sɛɛlaa í kotaa, alaa nəəsɪ taa í taa lu fɛɣ. Pa fɛina mpa sɪ pá yəɣətəɣi. Kɔsəsvtɔv yəɣətə mpv sɪ alaa ká pasa pa təɣi.

35 Ama ye pa caa natəɣi pəsəsvɔv, pá kpema təyaya ilɛ paa pəsɪ pa paalaa. Yesu sɛɛlaa í kotaa, pə ta mɔna alaa í yəɣətɪ.

36 Pə lapa mpv tə mə kɪɣ kɛ Isə Təm ka lunaa kɛ yee? Yaa mə tike í nuna-tɪ?

³⁷ Ye nàgòlò hùu sɪ ɪ kɛ ɪsɔ kuyəgətɔtɔ teləsɔlɔ, yaa ɪnəgɪ ɪsɔ mpaasɔ taa pulɔ lapɔ saawa, pɔntɔ ɪ nyɪ teu sɪ, nti ma ŋmaa-me tɔ Taca kɔsəsutɔ kɛ.

³⁸ Ama wei ɪ ta nyɪ mpɔ, pà taa nyənɪ-ɪ sɪ pulɔ.

³⁹ Pə tɔɔ ɪlɛ ma taapalaa ɪ ká nyɪləgɪ ɪsɔ kɔheelitu kraalɔgɔ kɛ, ɪlɛ ɪ taa kisi tɔmnaa mpa nàgòlɔ ɪ nukɪ tɔ pa yəgətɔgɔ tɔtɔ.

⁴⁰ Pə tənə mpi ɪ lakɪ tɔ ɪ la ɪsu pə nəgəsənə tɔ, ɪ taa la yem yem.

15

Kilisiti səm na ɪ fem pə təm

¹ Ma taapalaa, ma sɔla teu sɪ pənente má tɔɔsɪ-mege Laapaali Kɔpan wei maa kraala-me tɔ, wei ɪ nuwa na ɪ tɔmna-ɪ mə taa kɛ teu təkpaata tɔ.

² Laapaali Kɔpan ɪnɪ ɪ tɔɔ kɛ pə yapa mə nyɔgɔ, ye ɪ tɔka-ɪ teu ɪsu maa segesyɔ-mege-ɪ tɔ. Ye pə taya mpɔ ɪ tɔm mə taa tɔ yem tɔɔ kɛ.

³ Segesyɔ səsɔɔ ŋku pa segesa má na maa segesi-mege-kɔ tɔgɔlɛ sɪ: Kilisiti səpa tá ɪsəgətɔ tɔɔ ɪsu ɪsɔ Təm taa yəgətɔ tɔ.

⁴ Pa pima-ɪ ɪlɛna kuyeeŋ tooso wule ɪ fe, na ɪsɔ Təm taa ka yəgətɔ m̀p̀ɔg̀ɔ.

⁵ M̀p̀ɔg̀ɔ ɪ lu Piyee tɔɔ, pə waali kɛ ɪ lu tillaa naanɔwa na naale tɔɔ.

⁶ Pə waali waali kɛ ɪ lu ɪ ifalaa mpa pa nyɔgɔ kəla nasələ na nuɔwa (500) tɔ pa tɔɔ kɛ nəgɔ kulɔmaga. Pa taa lelɔ wɛna pa ɪsɛ, ama lelɔ ná sɛpa.

⁷ Pə waali kɛ ɪ lu Saaki tɔɔ, Saaki tɔɔ luw waali kɛ ɪ lu tillaa tənə tɔɔ.

⁸ ɪ lu m̀p̀ɔg̀ɔ pa tənə pa tɔɔ na pə tɛ, ɪlɛna ɪ lu ma wei ma wɛ ɪsu yulɔ wei pə hɔlɔsa kɔhɔlɔsɔ tɔ ma tɔɔ tɔtɔ.

⁹ Tillaa taa səkpele nté má, na ma ta tu nəgəsənə pà yaa-m tillu. Mpi tɔ, má naasayana ɪsɔ sɛlɔ kpeka.

¹⁰ Ama ɪsɔ pɛlɛ tɔɔ ɪlɛ, ma kɛ mpi ma kɛ ɪsəntɔ tɔ. Na pɛlɛ nna ɪsɔ lapa-m mpɔ tɔ, a ta saali yem. Ama a tɔɔ ma lapa tɔmlɛ na pə kəli tillaa lempa tənə. Tampana pə taya ma tɔŋ taa kɛ ma lapənə. Ama ɪsɔ pɛlɛ nna ɪ hula-m tɔ a tɔɔ kɛ.

¹¹ Pə tɔɔ kɛ paa ma cɔlɔgɔ pu lunaa yaa pɛlɛ pa cɔlɔ, tá waasu ɪnəgɔlɛ, na nti ɪ muwa tɔgɔlɛ.

Tá səm na tá fem pə təm

¹² ɪsənaya pə wɛɛ na mə taa lelɔ tɔŋ sɪ sətəa kaa tɛ na pá fe? Pəyele Kilisiti fem na səm taa tɔ pə waasu kɛ tɔ wɛɛ na tɔ lakɪ.

¹³ Ye tampana sətəa kaa tɛ na pá fe ɪlɛ pə wɛɛ sɪ Kilisiti ná tá fe nté.

¹⁴ Na ye tampana Kilisiti taa fe ntɔ, tá waasu t́́́a fɛina nyɔgɔ tətɔlɛ, na ɪ taa nyɪ nti ɪ ká lana naani tɔ.

¹⁵ Ye tampana sɪ sətəa kaa tɛ na pá fe, pu kula tá waali kɛ. Mpi tɔ, pə wɛ ɪsu tɔ tu ɪsɔ kɛ təm nté. Pə taya pulɔ tɔɔ, tá yəgətənə na tá nɔsɪ sɪ ɪsɔ feesa Kilisiti pəyele yem.

¹⁶ Mpi tɔ, ye sətəa ɪ taa tɛŋ sɪ pa fe, Kilisiti ná taa fe mpɔ.

¹⁷ Na ye Kilisiti ɪ taa fe ntɔ, ɪ tɔm m̀p̀ɔg̀ɔ mə taa tɔ pə puɔyusa-mege, na ɪ lepa mə ɪsəgətɔ taa tɔtɔgɔ.

¹⁸ Na pə wɛɛ tɔtɔ sɪ mpa pa tɛma pa taa na Kilisiti haləna pa səm tɔ pa lepa.

¹⁹ Ye tɔ wɛw na tá ɪsɛ kɛ ɪsəntɔ tɔ pə tɔɔ tike kɛ tɔ tɛlɔgɪ Kilisiti kiŋ ɪlɛ yələa tənə taa tɔgɔlɛ asalav nyɔma mayamaga.

²⁰ Ama tampana tɔɔ Kilisiti femaga sɪ pə h́́́lɪ təkpaata sɪ mpa pa sɛpa tɔ paa tɛ na pá fe mpɔ tɔtɔ.

²¹ Pə taya pulɔ tɔɔ, yulɔ lelɔ kənna səm, na lelɔ náá kənna tɔtɔgɔ sətəa feesyɔ təm.

²² Yələa tənə na Atam pa kpɛntaa kɛ, pə tɔɔ kɛ pa səkɪ. Ama pá na Kilisiti pa kpɛntaa tɔgɔ pa tənə paa tɛ na pá kulɪ.

²³ Ama paa wei na ɪ looŋa ké. Kilisiti ke pa taaləna feesuɣu ke pa təna pa taa, na kuyan̄ku ɪ ká kəɔ təɣə pa təna mpa ɪ ti tə pele paa fe.

²⁴ Pə waali ile pə kəŋ tem nté. Pə taɣa pulv, Kilisiti ká wakəli kawulasɪ təna, ɪ ká ləsi pəsuyv təna na í yəki toma səsəəna təna na í məŋna kawulaya na í cəla Taɣaa Iso.

²⁵ Pə taɣa pulv, pə wɛɛ sɪ Kilisiti ká təkɪ kawulaya ke m̀p̀ɔ́yú haləna Iso te kolontunaa tənaya kəlvɔv na í məŋna-wɛyɛ Kilisiti tɛɛ.

²⁶ Kantəkaya kolontu wei paa wakəli təɣəle səm.

²⁷ M̀p̀ɔ́yú mee, Iso Tom taa yəɣəttaa si: Iso məŋna pə tənaya Kilisiti tɛɛ. Na pa yəɣətuyv mpv sɪ pə təna tə, pə h́l̀ýí təkəlekele sɪ pa ta kpeŋna Iso wei ɪ tv pə tənaya Kilisiti tɛɛ tə.

²⁸ Pə təna pə kəŋ pə məli Kilisiti tɛɛ ilena Kilisiti maɣamaɣa wei ɪ ké pəyalv tə í məli Iso wei ɪ məŋna pə tənaya ɪ tɛɛ tə ílé ɪ tɛɛ. Ilena Iso təɣə kawulaya təkpataa ke pə təna pə tə.

²⁹ ɪ maɣasɪ mpa pa yeki sɪ pá səə-wɛyɛ Iso lvm ke səttaa lona tə na í na. Pa tɛɛlɔɣɪ sɪ paa hiki wɛyɛle ile yee? Na ye tampana tə sɪ səttaa kaa fe, pepe tə ké pa yeki na pá səə-wɛyɛ Iso lvm ke pa lona?

³⁰ Na tá, pepe maɣamaɣa nyuvv tə ké tə wu tá ti na tə wɛ səm nəɣə taa ké paa kuyan̄ku?

³¹ Ma taapalaa, paa kuyan̄ku meumɛv taa ké ma wɛɛ. Pə taɣa pulv tə ké ma heeliyi-mɛyɛ mpv, ma m̀v̀l̀ỳəna mə Yesu Kilisiti təŋvɔv ke teu ké.

³² Ye atɛ cəne kawaaɣa nakəli ka tə ké ma na taale wontu tə suu haŋ ke lfeesu cəne ile pepeyele pə waasa-m? Ye səttaa kaa tɛ na pá fe t́ la isv yəlaa yəɣətuyv tə si: T́ təɣə na t́ nyəə kprakpaa, cele tu sɪ tə pə tə.

³³ ɪ taa puɣusi mə ti, taapalaa asaɣaa kin ke yaasi isayav tɛkəna.

³⁴ ɪ cvki mə taa ké teu ke isəna mpi pə wɛɛ tə na í yele isayav. Mə taa lɛlaa ta nyi Iso, í tɛɛ í fei fɛɛle.

Mpa paa fe tə pa wɛɛtv

³⁵ Ntanyi nəɣəlv ná wɛɛ na í maɣasəɣɪ sɪ isənaya səttaa ká tɛ na pá fe ile yee? Na pa tənəŋ ká wɛɛ isənayale?

³⁶ Kvmɛlɛŋ nyá, n tuukuɣu pulv pəle ke atɛ tə, pəle nté tə saaləɣɪ tɛtv tɛɛ ké ilena hoole náá nyə.

³⁷ Pə taɣa pəle ke yem ké n tuuki? Pə pəsəɣɪ pə wɛɛ sɪ təɣənaɣa pəle yaa pulv kvtutum paa mpi. N ka tuukaya tə, pə fei isv kaɣana pə nyəv isəntə na pə wɛ hatv tə.

³⁸ Mpi Iso nəkaa tə mpəɣɪ ɪ lakɪ na pəle nté t́ nyə, na í yeki na paa pəle nte tə nyə isv tə wɛv tə.

³⁹ Weesɪŋ nyəm təna tənəŋ fei kvlvməŋ, yəlaa tənəŋ wɛna ɪ mpa na wontu nyəŋ ná wɛna ílé ɪ mpa tətə. Sumasɪ tənəŋ wɛna ɪ mpa ké na tiina tənəŋ náá wɛna ílé ɪ mpa tətə.

⁴⁰ Isətənvɔv taa nyəm wɛɛtv wɛɛ ké na atɛ nyəm wɛɛtv náá wɛɛ, na isətənvɔv taa nyəm wɛɛtv teu fayana atɛ nyəm wɛɛtv teu.

⁴¹ Ilim wɛna pə maɣamaɣa pə teu ké, na isətəv náá wɛna ílé ɪ nyəm, na isətəlvŋasɪ náá wɛna səle sɪ nyəm na sɪ mpa, na isətəlvŋasɪ maɣamaɣa teu tɛ təma.

⁴² Səttaa ká tɛ na pá fe tə m̀p̀ɔ́yú paa wɛɛ. Pa piŋuyv yulv tə, ɪ səpaya. Ama pu kəə na yulv fe səm taa tə u tasəɣɪ səpv.

⁴³ Pa piŋuyv yulv tə ɪ fei teu se. Pəyele ɪ ké ɪcam ké, ama pu kəə na í fe səm taa tə ɪ teu na ɪ toma pə taka.

⁴⁴ Pa piɲuɲu yulɔ tɔ, tɔnɔyɔ kɔnɛyɛ pa piɲ. Ama pu kɔɔ na yulɔ fe sɛm taa tɔ tɔnɔyɔ ŋku i ká luna tɔ ku kɛ ŋku Feesuyɔ ti tɔyɔ. Pɛ taya pulɔ, tɔnɔyɔ kɔnɛ ku wɛɛtɔ wɛɛ kɛ na tɔnɔyɔ ŋku Feesuyɔ ti tɔ kɔlɛ ku wɛɛtɔ náá wɛɛ.

⁴⁵ Kɔpam kɛ, Isɔ Tɔm taa yɔyɔtɔyɔ si: Kancaalaya yulɔ ntɛ Atam na pɛ ŋma-i tɔ pɛ tɔ-i weesuyɔ kɛ. Ama waali waali Atam ná kɛ Isɔ Feesuyɔ ŋku ku haa weesuyɔ tɔyɔ.

⁴⁶ Pɛ taya wei Feesuyɔ ti tɔ inɪ i caalɛna luw. Ama tɔnɔyɔ kɔnɛyɛ, pɛ waali kɛ wei Feesuyɔ ti tɔ i luwa.

⁴⁷ Ate tetu kɛ pa ŋmana kancaalaya Atam. Ama waali waali Atam ná luna isɔtaa kɛ.

⁴⁸ Mpa pa kɛ tetu tɔɔ nyɛma tɔ pa nɔyɛsɛna wei pa ŋmana tetu tɔyɔ, na mpa pa kɛ isɔtaa nyɛma tɔ pa nɔyɛsɛna wei i luna isɔtaa tɔyɔ.

⁴⁹ Isu tɔ nɔyɛsɛnaw yulɔ wei pa ŋmana tetu tɔ, mɔpɔyɔ tu tɛ na tɔ nɔyɛsɛna wei i luna isɔtaa tɔ.

⁵⁰ Ma taapalaa nti ma yɔyɔtɔyɔ tɔyɔlɛ si, yulɔ tɔnɔyɔ ŋku pɛ ŋmawa na ku taa na calɛm tɔ ku pɛsɔyɔ na ku tɔyɔ Isɔ Kawulaya kɛ paa pɛcɔ. Pɛyɛlɛ kusɛpɛm ná kaa pɛsi na pɛ caya tam na pɛ kaa si.

⁵¹ Natɛli tɔ wɛnna na tɔ ŋmelaa, maa kuli-ti na í ná. Ntɔyɔlɛ si tɔ tɔna tɔ kaa si. Ama tɔ tɔna pu tɛ na pɛ layasi-tuyɔ wɛɛtɔ kɛ

⁵² tɔm kulum tɔɔ kɛ kpakpaa isɔ isɛ cɛpɛlɔyɔ kɛ waatu wei paa hulɪ akantɛlɛ si pɛ tɔna pɛ si tɔnaya tɔ. Pɛ taya pulɔ, pɔ kɔma na pɔ hulɪ-tɛ, sɛtaa fɛŋ kɛ, pa kaa tasa sɛpɔ, na pu layasi taya wɛɛtɔ kɛ kulayasu.

⁵³ Tampana tɔɔ mɔpɔyɔ mɛɛ, isɔ mpi pu cakɪ tam tɔ pɛ kpaɲa mpi pɛ cakɪ tam tɔ na pɛ tɔ pɛ tɔɔ, na mpi pɛ sɛkɪ tɔ isɔ pɛ kpaɲa mpi pu sɛkɪ tɔ na pɛ tɔ pɛ tɔɔ.

⁵⁴ Pɛ kɔma na mpi pu cakɪ tam tɔ pɛ kpaɲa mpi pɛ cakɪ tam tɔ na pɛ tɔ pɛ tɔɔ, na mpi pɛ sɛkɪ tɔ pɛ kpaɲa mpi pu sɛkɪ tɔ, ilɛ nti pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa si pa nanɲta sɛm tɔnanɲanɲ tɔ tɔ lapa tampana ntɛ.

⁵⁵ Sɛm leyɛ nyá akaitɔ wɛɛ?

Sɛm leyɛ nyá toma wɛɛ si n kó?

⁵⁶ Isayatu haana sɛm kɛ toma si pɛ ku, na kusɛsutɔ sɔsɔyɛna isayatu.

⁵⁷ Ama Isɔ fɔɔ. Inɪ i yelina na Tacaa Yesu Kilisiti lakɪ na tɔ kɔlɔyɔ.

⁵⁸ Pɛ tɔɔ ilɛ ma taapalaa kɔpama, í tɔkɪ mɔ tɔyɔ teu na pulɔ í taa ciyiti-mɛ. Paa kɔyɔŋku í sɛɛsi isɛlɛ na Tacaa tɛmlɛ lapɔ. Pɛ taya pulɔ, í nyɛmá si mɔ na Tacaa í kpɛntaa na í lakɪ tɛmlɛ nte tɔ pɛ kaa saali yem.

16

Lɛlaa sɛnan tɔm

¹ Ma tasɔyɔ-mɛyɛ lentɪ, ntɔyɔlɛ Isɔ yɛlaa mpa pa wɛ Yosalem tɔ pa sɛnan tɔm. I la teitei isɔ maa kɛɛsuyɔ Kalatɪ Yesu sɛɛlaa kpeka tɔ.

² Paa mɔ taa wei í lɛsɔyɔ liyitee kɛ cimaasi cimaasi na pɛ kɛɛsɛna isɛna mpi i hikaa tɔ na í sukɛna a mpa. Ye ma kɔma má tala, pɛ taa wɛɛ si í kɛna mɔ kuhav mɔ kuhav.

³ Má kɔma ma kɔɔ maa tili yɛlaa mpa í ká lɛsi tɔ na má la-wɛyɛ takɔlaya na pɔ kpɛntɛna mɔ kɔcɔɔ na pɔ pona Yosalem.

⁴ Na ye pɛ tu wɛɛ si máá pona, paa su-m na má na-wɛ tɔ polo.

Nti nti Pɔɔli ká la tɔ

⁵ Maa kɔɔ mɔ tɛ tɛ, ama Masetoni tetu taa kɛ maa tɔŋna na pɛcɔ má kɔɔ. Isu ma tɔŋna Masetoni na pɛcɔ.

⁶ Ntanyɪ maa caya wɛɛ naalɛyɛ mɔ tɛ. Pɛ ta tu sɔŋ tɔca, hilimate waatu tɔna maa wɛɛ, na má tu kɔma si ma puki paa timpi, í ká sɛna-m kɛ na má polo.

⁷ Pɛ taya pulɔ, maa caa si pɛ wɛɛ si tɛɛɛ taa kɛ ma tɔŋna na má na-mɛyɛ kɔnaw. Ma taa wɛɛ si ye Tacaa luyɔ í lapa, má talaa maa caya mɔ tɛyɛ wɛɛ naalɛ.

⁸ Paa na mpv ma huv si lfeesu taa cəneye Pentakonta ká mayana-m.

⁹ Pə taya pulv təə, paa na kolontunaa təə cəne tə, pə ha-m mpaav ke teu ké si má la təmle səsəle.

¹⁰ Timotee í kəma i tala, í mv-i teu na i lanje hee. Pə taya pulv, i laki Taca təmle ke teu ké isu ma lakuyv tə.

¹¹ Nəyəlv í taa kpeena-i. I səna-i na pə səna-i i mpaav taa na lanjəlvmlə na í məli ma cəlv, má na tá taapalaa tə tanə-i ké.

¹² Ye tá taapalv Apələəsi təm ilə, tam ké ma kaana-i si í na tá taapalaa ləlaa pa kəə mə te. Ama i luyv fei paa pəcə si í kəə nəənəə. Ama í hika pə kuyaku i tən í kəə.

Kantakaya kvvtvvtv na seetv

¹³ I fev na í təkí Isə seev mpaav ke teu. I nyaya apalvtv, í nyəə tən.

¹⁴ Paa mpiyi í laki í la təma səlvuyv təə.

¹⁵ Ntən í nyəmə Sətefanasi na i nyəma na? I nyəmə si Akayi tetv taa mpe pa caaləna Isə seev mvyv, na pa lapa Isə yəlaa payale ke kookali. Ma taapalaa ma heeliyi-me si,

¹⁶ yəlaa isu mpe na pa təna mpa pá na-we pa isəle seena təmle lapv tə, í tənəyi nti pa heeliyi-me tə.

¹⁷ Ma lanje heena Sətefanasi na Fəətunatusi na Akaikusi pa kəntə ké. Ye mu wenna ma kin timpi í kaa í səna-m tə mpe pa kəma ilə pa səna-m yoo.

¹⁸ Pa kpaasa ma apalvtv isu pa kpaasuyv mə nyəntv tə. Yəlaa isu mpv pə taka ké pə mvna í san teu.

¹⁹ Asii tetv taa Yesu seelaa kpeka seə-me. Akilaasi na Pilisila na Isə seelaa mpa pa kotiyi pa təyaya tə pa ha-meyə Isə seelaa seetv kvpantv.

²⁰ Ta taapalaa təna mpa pa we cəne tə pa seə-me.

I seə təmayə teu na í ləli.

²¹ Pəəli má ma mayamaya ma niñ ke ma nmaana təm tənə si ma seə-me.

²² Ye wei u caa Taca, mpusi í tən-i.

Malanata, Taca kəə mpv.

²³ Taca Yesu í la-meyə pəleə.

²⁴ Yesu Kilisiti təm taa ma səla mə tənaya.

TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA ŇKA PƏƏLI NMAAWA
KƏLƏNTI
NYƏMA TƏ
Kutulu

Takəlaya kanε ka taa tε caaləyənə nav sɪ Pəəli na lso təsεεε nyəma paa nukəna tēma. Pa tasa kεεsuyu tətəyɔ kucəŋ wei lso sεεlaa mpa pa ta kε Yuta nyəma tε pa haaki sɪ pə waasi Yosalem lso yəlaa kpekəle tɔ.

Pəəli tasəyi lso sεεlaa kε apalutu sɪ pə haaki. Mpi tɔ, Yesu nάά kέ toŋ tu kέ na í pəsi ɪ təyi kunyəntu sɪ tάά suv toŋ. Ulena ɪ təkəna ɪ təyi hólóyɔ sɪ ɪ kε Tillu, na ɪ yəyɔta isəna ɪ təmle ka tεsəna tɔ.

Isəna pa faya Kələnti II takəlaya tɔ:

Pəəli na Kələnti lso yəlaa kpekəle pa fεi lelen, titite 1-7

Luyu kolumuyɔ hanav, titite 8-9

Pəəli hólóyɔ sɪ ɪ kέ Tillu, titite 10-13

Sεεtv

¹ Maya Pəəli, lso luyu lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalo Timotee tε ŋmaakəna takəlaya kanε.

lso sεεlaa kpekəle nte tε wε Kələnti tɔ tε nyəma mεyε tε ŋmaa-kε. Na lso yəlaa təna mpa pa wε Akayi tetu təna taa tɔ sɪ tε sεeki-mε.

² Taca lso na tá Səsə Yesu Kilisiti pə la-mεyε pεεεε na pə ha-mεyε alaafəya.

Pəəli sεeki lso kέ í na təmle

³ Tə sa lso tá Səsə Yesu Kilisiti Caa. Inɪ ɪ kəna Caa wei ɪ kupantu təwa pə tu fεi tɔ. I kέ lso wei ɪ səsəyi-tuyɔ apalutu kε pə təna pə taa təyɔ.

⁴ Inɪ ɪ səsəyənə-tuyɔ apalutu kε tá wahalanaa təna taa sɪ tá mayamaya tə səna mpa wahalanaa ləlaa kayatəyi mpv tɔ, na tə pona-wεyε sənəv ŋku tə hika lso kin tɔ.

⁵ Pə taya pulv, tə təkuyɔ Kilisiti kunyəntəyεle kε isəna mpiyi səsəm tɔ, mpv tətəyɔ Kilisiti səsəyi-tuyɔ apalutu kε səsəm tətɔ.

⁶ Tə təkɪ kunyən kέ sɪ pə səsɪ-mεyε apalutu na pə ya mə nyuyɔ tətɔ. Pə səsəyi-tuyɔ apalutu kέ sɪ taa səsɪ-mε na í nyə toŋ na í pəsi na í təyənə suulu kε kunyəntəyələnaa mpa pa mayamaya tá təŋna təyɔv tɔ.

⁷ Tə wəna naani kέ teu kε mə tə kέ. Pə taya pulv tə, tə nyəmá sɪ isu tá na-mε tə krenta kunyən təyɔv tɔ, pu krentɪ-tuyɔ apalutu səsuyɔv tətɔ.

⁸ Ta taapalaa, tə caa sɪ í nyɪ sɪ isəna mpi tə təyɔ kunyən kε Asii tetu taa tɔ pu nu-tuyɔ səsəm na pə kəli-tu pə tu fεi, haləna tə tēma tá taa sɪ tá təm tēmaya.

⁹ Pu caya-tuyɔ isu nəyəlɔ təmna sɪ pə kv-tuyɔ kvkuyɔ. Ama pə lapa rúpúyɔ sɪ pə hólí-tu sɪ lso wei ɪ feesiyi sətəa tɔ ɪ paasi tə taa tu tá təyi naani.

¹⁰ Waatu wei tu wε səm nəyɔ tə təcomlā kε mpv tɔ inɪ ɪ yarəna-tv, na inɪ ɪ ká yana-tv tətɔ. Tampana tə tεləyi rúpúyɔ teu sɪ í ká tasa-tuyɔ yaru tətɔ.

¹¹ Pə taya pulv tə, mə mayamaya í ká te-tv na mə sələməŋ. Na sələməŋ wei yəlaa samaa mε í sələməyi ta tə tɔ, lso ká mv-ɪ na í la-tuyɔ kupantu tənε inɪ, na yəlaa payalε sεε-ɪ í na təmle kε tá tə.

Pəəli layasa mpi pə pəle ɪ ka towa tɔ

¹² Mpi pə tə tə pəsəyi na tə sa tá tɪ təyεle sɪ tə nyəmá teu kε hatuu tá taanaa sɪ lso yaasi kupan na tampana nyəŋ kε tə təkāa na tə lana yəlaa taa, ulena pə tu kələna mə kin. lso pεεεε tiikayana-tv, pə taya yulɔlayatu natəli.

¹³ Nti í kaləyi tá takəlasɪ taa na í nukɪ tɔ ntəyεle, pə taya natəli tə kaasaa tətɔ se. Na ma huvkɪ teu sɪ í ká te na í cəkəna təm tənε sɪ,

¹⁴ İ ká yəələyəna-tuyv Tacaa Yesu kuyaku wule ké na taa yəələyəna-me. Kayana İ tá cekənta m̄púyú teu se.

¹⁵ Maa wəna naani ke tənəni tə təə təyə maa huwa si maa caaləna mə teye pote na İ hiki kəpantv ke təm naale.

¹⁶ Pu wəe si ye ma puki Masetoni ke maa heləna mə te, na ye ma kəma məluvu ma təhna mə te tətə. Na İ ká sənə-m na ye ma puki Yuta pə taa la-m katə.

¹⁷ Waatv wei maa huwa mpaav ŋkv kv təm tə faawu ke ma lapa kulapv na? Saa wei ma cakı na ma su mpi ma təhəyi na má lakı tə yəlaa huwəe ke ma təhəyi? Ye maa təhəya yəlaa huwəe nn na aai pu wəna təntəmlə.

¹⁸ İso tampana təə isəntə, nti ma heela-me tə pə taya nn na aai pə tisuyv ke təntəmlə.

¹⁹ İso Pəyalv Yesu Kilisiti wei İ təm má na Silaasi na Timotee tə heela-me tə İ ta ke nn na aai təm. Ama İ ké İso tisuyv nn wei təyə.

²⁰ Nn İni İ ké İso kvtisitu ké. İni İ huləyəna si İso lakı kəpantv təna nti İ ka təma si İ ká la tə. Pə təə ké tə tisiyi si: Ami, ke Yesu Kilisiti təə si pə kusı İso teeli.

²¹ İso mayamaya yekina na tá na-me tə nyəəki təh ke Kilisiti mpaav taa, na İni İ fayana-tv na tá mpaav.

²² İni İ yəsəna-tv na İ kuyvsum si pə hólı si tə ké İ nyəma. Na İ su tá taanaa ke Feesuyv Nanətv ke təlvma si pə hólı-tv si İ su-tuyv kəpantvnaa.

²³ Na İso, mə waalı takuyv təə ké ma kisa Kələnti ke məluvu. Na ye ma tu looliyi ké, İso İ kv-m.

²⁴ Tu pəkəyi si tə caalı-me si İ təh pəne na İ yele pəne. Pə taya pulv təə, tə nawa si İ təkə İsoeəle mpaav ke teu. Ama tá luyv wəe ké si tə tu-meyə nin ke mə təmlə taa na pə waası-me.

2

¹ Pə təə ké ma twa ma taa si ma kaa kəə mə te, pəcə má taa kəə má tasa mə lanə wakəlvv.

² Pə taya pulv təə, ye ma wakəla mə lanə, awe ká heesəna ma nyəntə tətə? Ye pə taya mpa pa nyəna ma wakəlyi tə pa tike?

³ Pə təə ké maa ŋmaa-meyə mpv. Ma taa caa si ye ma kəma na má tala mə te, mpa pə muna pá ha-m lanəhəlvmlə tə pá məli-m lanəwakəlle hav. Ma nyəmə teu si ye ma wəna lanəhəlvmlə, mə təna təpai mə nyəna ná həlvma tətəyə.

⁴ Pəpətv fei, piti səsə na lanəwakəlle səsəle na isəlv pə taa ké ma ŋmaana-meyə takəlaya ŋke, na pə taya si má tayanı mə lanə wakəlvv. Ama si İ nyi ké si ma səəla-me pə tu fei.

Wei İ wakəlaa tə İ suulu hvləyv

⁵ Wei İ yelaa na piti kəə mə hekv tə pə taya ma lanə ke İ wakəlaa, ama mə təna mə lanə ke İ wakəlaa. Na paa pə ta tu kev mə təna, mə taa payale lanə ke İ wakəlaa.

⁶ Mə taa payale tisaa si pá hə yulv İne İ ŋkpanuyv tə, pə mayaa ké.

⁷ Ama pənente İ cəpı-ı mpv, na İ səsı-ı apalvtv, pəcə pə taa kəə na İ lanə wakəli səsəm na İ lə tóh.

⁸ Pə təə ké ma seyesəyi-me si İ lana yaasinaa mpa paa hólı-ı si İ səəla-ı tə.

⁹ Ma caakaya ké si má mayası-me na má na mə waalı, si mə luyv wə tam ké ma kuseyesətv tənyv yaa mə luyv fei. Pə mayamaya pə nyvuyv təə ké maa ŋmaa-me.

¹⁰ Ye nəyəlv İ pənta natəli na mu cəpı-ı ma mayamaya ma cekı-ı tətəyə. Pə taya pulv, ye yulv pənta natəli na má cəpı-ı İsu ma cəpı isəntə tə, mə təə ké ma lakı m̄púyú Kilisiti isəntaa,

¹¹ pəcə Satanı İ taa kəə na İ kəli-tv. Anı tə nyəmə isəna İ kulapvtv wəe tə.

Mpi pə pəkəla Pəəli ke Tvlvvası tə

12 Waatv wei ma tala Tvlwvası sı ma kpaaləyi Kilisiti təə Laapaalı Kupaŋ tə, Tacaə təə ma mayanaə sı mpaav weə faa sı má la təmlə kə teu.

13 Paa na mpv tə, ısu ma ta mayana tá taapalv Titv tə ma laakalı kula səsəm ké. Pə təə ké ma yela Tvlwvası nyəma na má tēē Masetoni.

Kəlvv ɲku Yesu Kilisiti yeki na tə hikiyi tə

14 İso fəə, pə taɣa pulv təə, tá na Kilisiti tá krentvuyv təə ı tv-tuyv ı akaitv looŋa taa ké na í tēēna-tuyv tam. Kulvm ını ı mayamaya ı yekina sı tə la na pá nyı Kilisiti kə paa timpı ısu tulaalv səsəŋ nukuyv paa le tə.

15 Mpa pa we mpaav kvwaasuyv taa na mpa pele pa təŋna lepu tə, tə we pa təna pa kiŋ ké ısu tulaalv kvpaŋ wei Kilisiti hawa İso tə ı səsəŋ.

16 Mpa pa təŋna lepu tə tə we pele pa kiŋ ké ısu səm səŋ wei ı kəŋna səm tə. Ama mpa pa we mpaav kvwaasuyv taa tə tə we pele pa kiŋ ké ısu weesuyv səsəŋ, wei ı haaki weesuyv tə. Awe pəsəyi na í la təmlə tənə tə taka?

17 Tá feı ısu lelaa paɣalə kpaakuyv İso Təm na pá kēeki sı pə lana-we tə. Ama tampana kə tá yəɣətəyi na İso naə mpv. Pə taɣa pulv təə, ını ı tilina-tv, na Kilisiti təmlə kə tə laki.

3

Nəɣə pēlvv kvfam təmlə lataa

1 Təmnəə panə pa húləyi sı tə caə tə svv tá ti sam taa? Yaa tu húlı-meɣə takələsı nsi sı húləyi sı tá kulaputv tewa tə? Yaa tu sələmı-me sı í ha-tuyv-səyi mə mayamaya ısu lelaa lakuyv tə?

2 Mə mayamaya mə pilima kəna tá takələya, na tá lotu taa ké pa ɲmaa-kə, na yəlaə təna pəsəyi na pá ná na pá kala.

3 Nn, pə we ɲpəyú təkpaata sı í ké Kilisiti takələya ɲka í ɲmaawa təɣə, na taɣa í ɲmaana takələya kanə. Pa ta ɲmaa takələya kanə na ɲmaalaya. Ama weesuyv tv İso Feesuyv kə pa ɲmaana-kə, na pə taɣa pēē kpaatanaə təə ké pa ɲmaawa, ama yəlaə lotu taa mayamaya kə pa ɲmaawa.

4 Naani wei tə wəna İso kiŋ kə Kilisiti təə tə ı təə ké tə yəɣətəyi mpv.

5 Pəpətv feı, tə kaa pəsi na tə tə paa pəcə sı tá mayamaya tá toma kə tə lapəna təmlə tənə. İso yelina na tə pəsəyi na tə laki mpi tə laki tə.

6 Pə taɣa pulv təə, İso ını ı yelina na tə pəsi nəɣə pēlvv kvfam təmlə lataa. Na ka ta kə kvəsutv nti pa ɲmaawa tə tə nyəŋka, ama İso Feesuyv nyəŋka ké. Kvəsutv nti tə we takələya taa tə tə kvıı ké. Ama İso Feesuyv ná haa weesuyv ké.

7 Nmaatv pēē kə pa ɲmaana kvəsutv kə pēē kpaatanaə təə. Paa na mpv pə hula İso teeli kə tə təcelle, na Moisi ısentaa teekaya kəkə nakəlı te, nn. Haləna İseyeli nyəma ta pəsi na pá nyəni ı ısentaa ké təm naale, pəyele ı ısentaa teu mpi pu ké mpi pu te na pə saalı yem təɣə. Ye kvəsutv nti tələ tə kvıı tə tə ta kisi teeli kə hikuyv,

8 kacaŋfana təmlə nte İso Feesuyv ná laki tə?

9 Ye təmlə nte tə lapa na yəlaə pəsi tasəkələ nyəma tə tələ tə ta kisi teeli kə hikuyv, ıle kacaŋfana nte tələ tə laki na yəlaə pəsəyi yulvpama kə İso ısentaa tə?

10 Tə tu pəsəyi na tə yəɣətı sı tuu ləŋ teeli ná məla yem ké kaɣana nyəŋ təəv təə. Kaɣana nyəŋ tēē-ı ké təpvlvpvlv.

11 Mpi pə taəŋa pəcə tə pələ pə ta kisi teeli kə hikuyv, kacaŋfana mpi pə cakı tam təə tə?

12 Tə tēeləyi mpv təɣə tá naani təə səsəm.

13 Tá feı ısu Moisi wei ı ka taka ı ısentəə ké saalaya sı İseyeli nyəma í taa kəə na pá ná ı teu mpi pu te na pə sı tə pə saaluyv.

¹⁴ Ama pele pa ta pəsi na pá cəkəna, na haləna saŋa mǝpǝyǝ pə tu wee. Ye pa suv nǝyǝ peelvǝv kǝpəm takəlaya ke kalvǝv ke isəntǝ, pa layatv tǝv taka saalaya ŋkeɣe. Yulv wei na Kilisiti pa kǝpenta kulǝm tǝ pǝntv tike tǝv kə saalaya kanə ka ta kenti.

¹⁵ Na haləna saŋa isəntǝ, ye pa kula Moisi takəlası kalvǝv, saalaya ŋke ka təkə pa layatv tǝv kə.

¹⁶ Pa ŋmaawa Isǝ Tǝm taa kə mpv sı: Yulv keesəyǝna Tacaa tǝv kə ılena saalaya ŋke ká kǝalı ı tǝv.

¹⁷ Tacaa wei ı tǝm pa yǝyǝtǝyǝ Isǝ Tǝm taa cəne ını tǝ Isǝ Feesuyǝ kə. Ye Tacaa Feesuyǝ ı we timpı, heesvǝv wenna.

¹⁸ Tá təna mpa tá saalaya keela tá isəntǝv tǝ, Tacaa teu naaki tá tǝv kə tǝnyənənyəni. Na pə layasa-tvǝv mǝpǝyǝ sı tǝ nǝyǝsəna Tacaa. Tə lu teu taa kə na tǝ svv teu kǝkələm lempı taa tǝtǝ. Tacaa Feesuyǝ lapəna tǝmlə təne tǝ taka.

4

Tá tǝ we kə ısu cvǝv wontu

¹ Isǝ kǝpantv tǝv kə ı tv-tvǝv tǝmlə təne tǝ lapv, na pə tǝv kə tu lǝkǝ tá apalvtv.

² Tá lǝwa mukaya kulapvtv feele fei nyəntv. Tu hǝlǝyǝ tǝkpaalətv. Tu kee Isǝ Tǝm, ama tampana ke tǝ hǝlǝyǝ tǝceiceı, na tǝ lakı mǝpǝyǝ Isǝ isəntaa kə sı yəlaa ı tv pa laakalı ke tá tǝv na pá ná.

³ Pə tǝv kə Laapaalı Kǝpəŋ wei tǝ kpaaləyǝ tǝ ı ta ke muku tǝm. Ama mpa pa lepa tǝyǝ ı kə muku tǝm.

⁴ Antulinya ıne ı taa ılvǝv mələməna-we na paa tǝŋ pa taa na Isǝ. Antulinya taa ılvǝv ını ı kentına-we sı pá taa na Kilisiti teeli Laapaalı Kǝpəŋ yelaa na pǝ ná tǝnyau ke isəna mpı tǝ. Kilisiti ını ı keləna Isǝ tǝtǝŋeləŋ.

⁵ Pə taya tá maɣamaɣa tá tǝm ke tǝ lakı waasv. Ama Yesu Kilisiti tǝv nyəntv ke tǝ kpaaləyǝ sı Tacaa keele. Na Yesu tǝv kə tǝ yaakı tá tǝyǝ mǝ tǝmlə nyəma.

⁶ Isǝ wei ı yǝyǝtaa sı pǝ ná na sǝkǝpǝtv cə tǝ, kulǝm ını ı lapəna na pə ná tá lotu taa sı tǝ nyı tǝceiceı kə Isǝ teeli wei ı ná Kilisiti isəntaa tǝnyənənyəni tǝ.

⁷ Ama tá mpa tǝ təkə Isǝ kǝpəmpam pəne tǝ tǝ we kə ısu cvǝv wontu. Pə lapa mǝpǝyǝ sı pá ná teu sı Isǝ hana-tvǝv toma sǝsəna aneɣe kvhav, pə taya tá maɣamaɣa tá nyəna.

⁸ Kǝnyəntǝyǝlənaa ke waanı waanı pına-tv, ama tǝ ta kpısi. Nǝyǝsəe ná kvɣı-tv, paa na mpv tu yeke teelvǝv.

⁹ Pa tvɣı-tvǝv kǝnyəŋ, ama Isǝ ılé ı ta lǝ-tv. Pa huɣı-tvǝv atə, ama paa na mpv pa ta kv-tv.

¹⁰ Tam tǝ sǝkǝ Kilisiti sǝm ke tá tǝnəŋ taa kə sı pǝ hǝlı tá tǝnəŋ kulǝməŋ ını ı taa kə ı weesuyǝ.

¹¹ Tə wev na tá ıse ke isəntǝv tǝ, tam kə tǝ we sǝm nǝsı taa kə Yesu tǝv, sı pǝ hǝlı sı ı weesuyǝ wenna tá tǝnəŋ kǝsǝpǝŋ ıne ı taa.

¹² Mǝpǝyǝ pə wee, sǝm wenna tá taa na pǝ lakı na weesuyǝ náa wee mǝ taa na kǝ lakı.

¹³ Pa ŋmaawa Isǝ Tǝm taa sı: Ma tǝma ma taa na Isǝ tǝyǝ ma yǝyǝtaa. Tá tǝtǝ tá hǝwee we taa tǝmnav mpı pə tǝm taa tǝyǝ tǝ tǝma ta taa na Isǝ na pə tǝv kə tá nǝsı tǝv ı suŋ.

¹⁴ Pə taya pǝlv, tǝ nyəma sı Yesu sǝpa na Isǝ feesi-ı tǝ ı ká tǝ na ı feesi-tv na Yesu, na ı lá na tá na-me tǝ sǝŋ ı isəntaa.

¹⁵ Mǝ tǝv kə pə tǝnaya mpv pə lakı, Isǝ tǝŋna ı peele hǝlǝyǝ ke yəlaa payalə ke tam kə sı ı la na yəlaa mpə pa samaa payalə se-e sı ı na tǝmlə, na pǝ kvı ı teeli.

Taa tǝmnav ke Isǝ waasəyǝna

¹⁶ Pə tǝv kə tu lǝ tá apalvtv ke paa pǝcǝ. Paa pə wee sı tá tǝnvǝv tǝv tǝŋna caamvǝv ke pǝcǝ tǝ, tá taa ná tǝŋna tǝŋ sǝsǝvǝv ke paa kvyaŋkvuyǝ.

17 Konyəmisi nsi si makuyuna-tuyv waatu waatu tə si tayənəyi-tuyv teeli taa teeli wei i kaa te təyɔ, na teeli inı i kəla konyəməy inı təcayacaya.

18 Pə taya mpi pə nyənəyi təkēlee tə pə tə kə tə tu tá laakalı, ama mpi pu naaki tə pə tə kə. Mpi pə naa təkēlee tə pələ pu leeliyi. Ama mpi pu naa tə pələ pə we tam tə.

5

1 Tá tənuyv kune, kv we kə isu cokəle nte tə taa tə svuki tə. Na tə nyəmə si saɲa ye pa yəka cokəle nte, tə wena təsvule ke isətaa nte Iso tənna-tv tə. Na lonte nte Iso mayamaya tayanna-te, na tu we tam tə.

2 Ama pənente tə tənna məla kə na tə tənna tətəyete ye si pə tu-tuyv tá isətaa weetu.

3 Pə taya pulv tə, ye pə tu-tuyv tá isətaa weetu tə fei yem se, pələ pə tənəy we tətəy.

4 Kəpam ye tə we tam kə tá ate coka ane a taa tə mələyi kə isu səyəla nu-tv. Pə taya isu tə caa si tə lu tá ate tənəy ine i təm taa təkpataa se. Ama tə kooliyi kə si pə tu-tuyv isətaa nyəy tətə, ɫena weesuyv nyəm li mpi pə səki tə.

5 Iso mayamaya tayanna-tv na í yele si pə layasi-tuyv mpv na í su-tuyv i Feesuyv ke təlvma si tə nyəna si i su-tuyv kəpam.

6 Pə tə kə tə nyaki apalvtv ke tam. Na tə nyəmə si ye tə wena tənəy ineyə nıpyúy tam, tə hatəlna timpı Tacaa we təy.

7 Tə tema Iso na tá taa təy tə tən, ama tə ta nata na tá ise se.

8 Tə nyaki apalvtv ke teu kə na tə səla teu si tə lu tənuyv kune kv taa na tə polo tə caya Tacaa cəlv.

9 Mpi tə nyuləyi səsəm təyɔle si paa tə wena tá ise paa tə fei, í la-tuyv luyv.

10 Pə taya pulv tə, paa pə kpa na pə tii pə we si tá tənə təpai tu səy Kilisiti isəntaa kə na í hūvna-tv, na pəcə pə leeti paa wei ke mpi i ka wena i ise na í la tə, ye kəpantv ke i ka lapa, pə leeti-i kəpantv, ye isayətv pə leeti-i tələ.

Kilisiti ciika tá na Iso

11 Tə nyəmə mpi pa yaa Tacaa səyəntv tə mee, na tə caa tə hólí yəlaa kə na pá cəkəna na pá tisi. Iso nyəma-tuyv teu, na ma hūv si mə nyəma-m mpv tətəy hatuu mə taa.

12 Pə taya tə tasəyi-meyə tá mayamaya ke hólúyú si í ná tá teu. Ama tə pəkəyi kə si tə hólí-meyə tampana nna a tə í ká yəlvəna-tv, na pəcə í pəsi na í cə mpa pa yəlvəyənə tənəy tə kulapəm na pa paa feina taa nyəm tə.

13 Ye tampana si tə kə kpaɲtvnaa ɫe Iso tə kə tə kə kpaɲtvnaa. Ama ye tə wena tá ise, mə tə kə tə wena tá ise.

14 Pə taya pulv tə, Kilisiti səlvəy caaləyənə tá mpa tə tema tá taa si yulv kuləm səpa yəlaa tənə tə tə, na mpv inı pə hólúyú kə si í na paa wei pa kpaɲtvnaa səm.

15 Yəlaa tənə tə kə i səpa si pə hólí si mpa pa wena pa ise tə pá nyi si pə taya pa mayamaya pa tə kə pa we. Ama wei i səpa na í fe pa tə tə i tə kə.

16 Pə tə kə tu tasəyi yulv hūwee təyuyv ke yem na pəcə tə nyi yulv weetu, paa isu tuu nıpyúy tu lakaya na tə hūvki hūwee ke Kilisiti tə tə, kayana tu laki mpv tətə.

17 Ye yulv na Kilisiti pá kpaɲtvnaa te, pə layasa-i weetu kəfatv kə. Weetu kəpəntv mka yem, weetu kəfatv layasəna.

18 Pə tənaya mpv Iso kin ke pə lunaa, na Kilisiti tə kə i ciika tá na-i na í tu-tuyv təmlə si tə la na í na yəlaa ləlaa pá ciiki.

19 Pə taya pulv tə, Kilisiti kin ke Iso lapənaa na í na i yəlaa tənə pá ciiki, i ta hūv pa isayətv təm tə. Na taya i tvwa si tə kpaaləyi ciiku yu təm tənə.

20 Tə kə Kilisiti təmlə nyəma səsaa kə, na pə caya kə isu Iso yaa-me na tá nəsı. Hai tə wiikəna-me, Kilisiti tə í yele na mə na Iso í ciiki.

²¹ Isayatu taa wεε Kilisiti kin se, ama Iso pəsəna-ı isayav ke tá təə. Mpu pə yelina tá na Kilisiti tá krentuyv təə, Iso lapa na té pəsi yulvrama.

6

¹ Pə təə ké tá mpa na Iso tə laki təmlə tə, tə wiina-me sı í taa yele na Iso hula-meγe pεεε nna tə á pəsi yem.

² Iso yəγəta ı təm taa sı:

Waatv wei ma lakaya ma kəpantv tə ma nuna-η.

Yərv kuyakv wule ma səna-η.

Təv, pənentεε pə muna Iso kəpantv hikuyv. Saηa ke pə pəsəγı na pə ya yulv nyvγv.

³ Tu caa sı nəγəlv í footi tá təmlə, pə təə ké tu caa té tusi nəγəlvγv paa mpi pə taa.

⁴ Ama tə hóləγı pə təna pə taa ké sı tə ké Iso təmlə nyəma. Pə təə ké tə cayana suulu ke səsəm na té təkı konyəməη na té wε isənyəηle na laηwakəlle səsəle taa.

⁵ Pa mapa-tv, pa tv-tvγv saləka, pa lapa na yəlaa təna yoona-tvγv yem yem. Tə lapa kaηkaηsi təma, tə keela tá tom, tə səpa nyəγəsi.

⁶ Tə hóləγı ké sı tə ké Iso təmlə nyəma, na tá yaasi kəpaη taa na tá nyəm taa na tá suulu taa na tá kəpantv lapv taa. Na tə lapa mpv tə na Iso Feesuyv Naηηtv toη ké na tá tampana səəlvγv.

⁷ Na tá waasv tampana taa ké na Iso toma taa. Tampana təηvγv kəna-tvγv yoou wontu nti tə yoona na té kentiγina tá təə tə.

⁸ Pa tvγvna-tvγv pəyele pa tvγı-tvγv fεεε tətə. Pa tvvki-tvγv, pəyele pa saη-tv tətə. Pa nyənəγı-tvγv pəpətvnaa ké, pəyele tayale tampana yəγətəlaa.

⁹ Pa nyənəγı-tv isv mpa pa ta nyı tə pəyele tayə pa təna pa nyəmá. Pa nyənəγı-tvγv sətəa, pəyele tá na tá isε, na í pəsəγı na í ná mpv. Pa tvγı-tvγv saləka, paa na mpv paa kvγı-tv.

¹⁰ Pa nyəηsəγı tá isε, paa na mpv laηhulvmlə taa ké tə wε tam. Tə wεε ké isv konyəntvnaa, ama tə səsəγı yəlaa pəγale ke apıtitv. Tə wε isv mpa pa fεına pulv tə, pəyele tampana təə tá wenna pə təna.

¹¹ Tá taapalaa kəpama ke Kələntı, tampana ke tə heeliγı-me, ye pa fayə tá taa meγe pa makəna.

¹² Tə səəla-meγe, ama mə tá səələna tá.

¹³ Pə təə ké ma yəγətəna-me isv piya. Nti tá hvv mə təə tə mıı hvv mpyúγú tá təə, í səəli-tvγv mpv tətə.

Ma ta nyı isənaa cəlvγv

¹⁴ İ taa yele na mə na mpa paa teη pa taa na Iso tə í krentı. Pə tayə mpa pə muna pə krentı mə na-wε təγəle. Pə tayə pulv təə, isənəγale kəpam na isayam pu siti? Na isənəγa ilim na ahoο ká siti?

¹⁵ Isənəγa Kilisiti na İləγəv paa nuna təma? Wei ı teη ı taa na Iso na wei u teη ı taa na Iso tə pa kaa we?

¹⁶ Yaa isənəγa Iso təcayale na ma ta nyı isənaa tuη pu kaa? Pə tayə pulv, tá kəna Iso weesuyv tv təcayale. Iso mayamaya yəγətəna mpv sı:

Maa caya pa kin na maa wεε pa hεkv.

Maa pəsi pa Iso na paa pəsi ma yəlaa.

¹⁷ Pə təə ké Tacaə yəγətəa sı:

Pə wεε sı í ká lu pa hεkv

na pə yası mə na-wε.

İ taa yele na asilima nyəm napəli tokina-me.

İle má, maa mv-me.

¹⁸ Maa pəsi mə Caa,

na mıı pəsi ma pəyalaa na ma pεelaa.

Tacaa toma təna tu yəğətəna mpv.

7

¹ Ma taapalaa, taya pa yəğətəna pə təna mpi pa yəğətəna isəntə tə. Pə təw kə tu ləsi tətəygi mpi pu pilisi tənuyə yaa ləsaya tə pə taa. Tə cəalı tətə tu na tətə pəsi Iso nyəma təkpataa, na tətə wəe i nyamnav taa kə tam.

Pəli lanhulvmlə

² Mə ləsasi i wəe tətə təw. Tə ta la nəğəlyu kawalaya nakəli, tə ta hulvsi nəğəlv, tə ta təğə nəğəlv təw.

³ Pə taya isu ma caa mə kə mə təm təğə ma yəğətəygi mpv. Ama pə wəe kə isu ma təm yəğətəygi tə si tə səla-məyge səsəm təğə pə krenta-tuyv tam, paa weesuyv taa paa səm taa.

⁴ Ma wəna naani kə mə təw kə səsəm kə, ma yəğəyəna-məyge. Tətə kunyəntəyəle təna taa ma wəna apalvtv kə səsəm, na ma lanhulvmlə təw taka.

⁵ Tə taluyv mpyəy Masetoni tə tapasopile fəi paa pəcə. Tə mayana kukayətəm kə pə təna pə taa kə, tətə na ləlaa tə svv ləpvv taa kə, na nyamnav wə tətə taa.

⁶ Ama Iso wei i haa apalvtv kə mpa pa apalvtv ləpa tə, i ha-tuyv apalvtv na Titu kəntə.

⁷ Na pə taya i kəntə tike səəsəna-tuyv apalvtv. Ama na isəna i kəesa-tv si mə səəsə ni i mayamaya kə apalvtv tə pə təw tətə. I kəesa-tuyv isəna i nyuləygi si i na-m tə, na isəna mə isə nyəhaa tə, na isəna i tanjaa tətəygeyge si ye sənəna i sənəna ma təw tə. Pə təw tətəyge pənəntə ma lanle hulvma səsəm tətə.

⁸ Paa maa nmaav-məyge takəlaya na kətə pəsi mə lanja tə, maa tən nəənəw si ye maa nyəmə. Mpi tə ma nawa si takəlaya nke ka pəsa mə lanja kə pəcə.

⁹ Ama pənəntə ma lanle hēwa, pə taya isu ma pəsa mə lanja tə pə təw. Ama mə lanpəsəle yeluyv na i layasi yaasi tə pə təw kə. Pə ha Iso kə mpaav kə lanpəsəle nte tətə taa kə na i la i nyəntv, haləna mpi tu lapa-mə tə pə ta kə isayətu tətə.

¹⁰ Pə taya pulv təw, lanpəsəle nte tə haa Iso kə mpaav na i lakv i nyəntv tə, tə kəna layasuyv kə. Na layasuyv kəna nyuyv yapv pə fəi si yulv kətə si ye maa nyəmə. Ama səm kə antulinya nyəma lanpəsəle nətə kəna.

¹¹ Lanpəsəle nte tə mayana-mə tətə nte tə hana Iso kə mpaav na i la i nyəntv, na pənəntə i tətə na mpi pə tənnaa tətə taa? I tətə nətə isəna mpi lanpəsəle yelaa na i paasəna mpi pə taa i wəe tə pə təm kə teu, na i pəsi na i lə apalaa na i kəeli təm kə mə nyəntv təw. Pəwə, paa yaa mpv si təm tənə tətə ta maya-mə. Paa yaa mpyəy nyamnav. Paa yaa mpv si i nyuləygi si i na-m. Paa yaa mpv si i səsə isəle. Paa yaa mpv si i səpa nyuyv si i hən isayətu latv nkpənyuyv. Pə təna pə taa i hulaa kə si i tətə nətə tənə tətə taa.

¹² Maa nmaav-məyge takəlaya tə, pə taya wei i lapa isayətu ntə yaa wei pa lapa-tv tətə pə təw. Ama si pətə hūli Iso isəntaa təkəlekele kə ləpvv mpi i ləpa tətə təw tətə.

¹³ Pə təw kə mpi i lapa tətə pə səəsə-taya apalvtv tətə.

Pə taya apalvtv tike kə pə səəsə-tv, ama waatv wei tətə nawa isəna mə təna i səəsə Titv kə apalvtv na i lanle hulvmv tətə, tətə lanhulvmlə tətə səsəm.

¹⁴ Ma sam-məyge isəna mpiygi i kin tətə pə ta la-m fəele. Isəna tətə heeliygi-məyge tampana kə tam tətə, mpv tətəyge tətə puyvəla-məyge Titv kin, na ilə i mayamaya i mayanaa si tampana kə.

¹⁵ Pə təw kə i səəlyu kə-mə tətə səsəm kə waatv wei i tətəygi isəna mə təna i see yəlaa, na isəna i mv-i na i seliyina səyəntv tətə.

¹⁶ Ma lanle hulvma səsəm, pə taya pulv, ma tēləygi mə tətə kə paa mpi pə taa kə.

8

Luyv kolvmyv hanav

¹ Təv, pənentə tá taapalaa tə caakı kə sı í nyı isəna İso pəlele təm lapa Masetoni Yesu sēelaa kpeka taa tə.

² Konyəntəyələnaa mpa pa mayana Masetoni isə sēelaa mpe tə pa mayasa-weyə teu kə. Paa na mpv pa lañhəlvmlə təv səsəm, haləna pa kəpantv lapv fei taka, pəyele pa tu kə konyəntvnaa kutukutunaa kə.

³ Maa looliyi, isəna mpi pa pəsaa təyə pa hawa. Haləna pa tu hawa na pə tē isu pa pəsuyv wēe tə mēe. Pa mayamaya pa nəkəna

⁴ na pá kaana-tuyv teu sı tē la suulu na tē yelev na mpe pá səna tətəyə İso yələa mpa pa wē Yuta tə.

⁵ Na tə taa hvv sı pu tala isəna mpi tə pə tē mpv. Kancaalaya ile Tacaa ke pa ha pa ti. Pə waalı kə İso luyv lapa na pá ha pa təyi tá tətə.

⁶ Pə təv kə tə wiina Titv sı í polo mə tē, na í laki təmlə nte i ka caalaa tə. İlena í la na mu tēsi təmlə kəpante tənə.

⁷ İ tu wē toma ke pə tənə pə taa kə, paa taa tēmnəv ke İso, paa yəyətəya, paa nyəm taa. Mə isəle sēsuyv təm fei kēsuyv. Na í tu sələ-tuyv, pə təv kə tə sələa sı í hólí mə təy ke təmlə kəpante tənə tə taa tətə.

⁸ Nti ma yəyətəyi isəntə tə pə taya kəcaaluyv nyəntv, ama isəna mpi lələa ná sēesa isəle təyə ma heeliyi-mē, sı ma naa mə sələuyv tampana.

⁹ Pə taya pulv təv, í nyəmá Tacaa Yesu Kilisiti pəlele təm mēe. İ ka kə təy kə. Ama mə təv i pəsa i təyi konyəntv, sı í svsi-meyə təy na i konyəy ħkv.

¹⁰ Pə təv ile maa kēsi-meyə ma hvwēe ke təm tənə tə taa na í ná. Pə wē teu sı mpi í ka caala lapv ke tuu pəntə tə í laki mpv. Meyele kancaalaya nyəma mpa pa lapa tə. Na mə tu sələna hatuu ləy sı í laki.

¹¹ Pənentə í laki mpv haləna í tēsi təmlə tənə. İ tēsi-tē na luyv kəlvmyyv, isu í ka tə pə pəle na luyv kəlvmyyv tə. İ lana mpi i wēna tə.

¹² Pə taya pulv təv, ye yulv í hana luyv kəlvmyyv, İso kēsəyənə mpi pəntv wēna na í la təyə na í mv i kəcəv, İso kaa kēsəyənə mpi pəntv feina tə.

¹³ Pə taya isu pə kpiisi-meyə ilena pə kvsı lələa. Ama pə wēe kə sı paa mpa pá wēna pəcə pəcə.

¹⁴ Pə tələnəv-meyə waatv inē tə, í pəsəyi na í səna mpa pēle pa lañaa tə. Na ye kəyənku mu lañaa na pə tələna pēle ile, pa pəsi na pá səna-mē. Mpyəy í ká laki na mə tənə í wēna teitei.

¹⁵ Pa ħmaa İso Təm taa kə mpyəy sı:

Wei i ka təvsa səsəm tə pə ta kələna-i.

Na wei i ka təvsa pəcə tə pə ta lañna-i.

Titv na i taapalaa

¹⁶ İso fəv, inı i yelina na Titv lvki mpyəy mə təv isu tá lvkuyv tə.

¹⁷ İ lapa nti tə sələma-i tə na pə tu kəla mpv te. İ sēesa isəle ke səsəm, haləna i mayamaya í tv mə tē pote pəle.

¹⁸ Tə təñsa i waalı kə tá taapalv wei Yesu sēelaa kpeka tənə puyələyi i təmlə ke Laapaalı Kəpən təm taa tə.

¹⁹ Pəle pə paasi Yesu sēelaa ka ləsəna-i sı í suki-tuyv tá yela taa kə timpi timpi tə laki təmlə kəpante tənəyē Tacaa teeli təv tə. Na pə hóləyi tətəyə isəna mpi tá luuy ná wēe sı tə səñna lələa tə.

²⁰ Tə pəkəyi na tē cələyi sı tə paasoyvna liyitee səsəna ane a təm tə, nəyələv í taa kəv na í cayana-tv.

²¹ Paa Tacaa isəntaa paa yələa kiñ tə pəkəyi sı tá kəpantv í lu təcēci.

²² Tə tiliyi pá na tá taapalv ləlv. Tə mayasa ilēyē təm payələ sı tə naa i waalı, na tam tə nawa sı i sēesa isəle kə. Ama pənentə i tv-meyə naani ke teu, ile i sēesa isəle na pə kəli mpv.

²³ Ye Titu ile ma waalı tu nté ile, má na-ı tə lakəna təmlə ke mə tə. Tá taapalaa ləlaa mpa pa su-ı tə, Yesu səelaa kpeka tilina pələ, na pələ pa lakı kə sı pá ha Kilisiti ke teeli.

²⁴ İ la na pə hólí sı í səəla-we na tampam, iləna Yesu səelaa kpeka te a taa na á nyı sı tə samə-me tə, pə taya yem tə sə.

9

Yuta isə səelaa tem

¹ Pə taya isu maa nəki na ma ηmaa-meyə takəlaya na má heeli-meyə Isə yəlaa mpa pa we Yuta tə pa sənau təm ntəyi kəheelu.

² Ma nyəmə isəna í lakəna luɣu kolumbuɣu tə mɛɛ, haləna ma samə-meyə Masetoni nyəma kin, sı tá taapalaa ke Akayi tetu taa nyəssa pa təyi sənau təm taa kə tuu pənte. İ səesuyu mpyú isələ tə pə nyəmtəyi pa taa payale kə.

³ Paa na mpu ma tiliyi tá taapalaa paneyə mə te, pəcə puyulbuɣu mpi tə puyula-meyə təm tənə tə taa tə, pá nana pa isə. Ma caa kə sı tampana pá mayana í nyəssa mə təyi teu na pə la teitei na nti maa heelaya-we tə.

⁴ Ye pə taya mpu, ma na Masetoni nyəma tə kəma na tə mayana í ta nyəssi mə ti, taya pə tu fəelə. Mpi tə í yelaa na tə te-me na tá taa kə teu. Na ye mə nyəntə təm ile paa yəyətəyi tələ.

⁵ Ma mayasaa na ma ná sı pə kəla teu sı má wiina tá taapalaa pane na pá tē nəyə na pá polo mə te, na pá tayanəyi kucəəv kupaŋku ŋku í təma sı í ká la tə. Maa kə na má kəŋ tə, pə təna pə nyəssaa təkəŋkəŋ na pə hólí sı luɣu kolumbuɣu ke í lapənaa, pə taya kucəəlvuɣu nakulı.

⁶ İ təssi teu sı ye wei ı tuu pəcə, pəcəyə ı ká ku, na wei í tuu səsəm, səsəm ke ı kəŋ kəm.

⁷ Ye mpu paa wei í ha isəna pə ha-ı tə, í taa hana wula yaa kucəəlvuɣu. Pə taya pulv tə, wei ı haana laŋhəlvəmlə təyə Isə səəlaa.

⁸ Na Isə wəna pəsuyv sı í ha-meyə kupaŋtu ke səsəm, pəcə í taa laŋ mpi mpi í nyuləyi tə. Ama í hiki, na haləna pə kaası na í lana təma kupaŋa.

⁹ Pa ηmaa Isə Təm taa sı:

İ haa konyəntənaa na luɣu kolumbuɣu.

İ kupaŋtu u təŋ.

¹⁰ Isə wei ı ha tuulu ke kututuuum na í haa-ı təyənaya sı í təna ı ti tə, Isə inı ı ká ha-meyə kututuuum təna mpi í nyuləyi tə. Isə inı, ı ká la na pə pu, na mə kupaŋtu huki səsəm.

¹¹ Isə ká tu mə niŋ taa kə isəna mpi pə wəe təyə tam na pəcə mu pəsi na í lakı kupaŋtu ke tam. İle payale ká sē Isə kə í na təmlə ke kucəəŋ wei í lakı na tə pukina tə ı tə.

¹² Pə taya pulv tə, kookalı wei í lakı isəntə tə pə taya Isə yəlaa sənau tə tike. Ama pə yeki tətəyə na yəlaa sē Isə kə í na təmlə.

¹³ Kookalı inə ı lapv taa kə pu hólí mpi í kəwa tə, na yəlaa payale ká sana Isə kə isəna mpi í nuna na í lakı sı pə hólí sı í təma mə taa na Kilisiti Laapaalı Kupaŋ tə. Na paa sa Isə tətəyə isəna mpi mə na-we na ləlaa í talvuyv mə kupaŋ na luɣu kolumbuɣu tə.

¹⁴ Na paa sələməyənə-me na Isə, na paa səəli-meyə səsəm ke pəeləe taa pəeləe nna Isə lapa-me tə a tə.

¹⁵ Isə fə, nyá kucəəv fəi kəesuyv.

10

Pəəli təmlə tampana hvluyv

¹ Pəəli má, ma mayamaya təkpeṃ ma wiikəṃna-mə. Ma wei yəlaa yəğətəyi si ye ma we mə kin̄ ile ma we təhəe. Ama ye ma fei mə kin̄ ile ma apalutv kpaɣayale. Ma təkəyi-meyə Kilisiti kupantv na i lelen̄ təə si,

² İ taa yeḷe na waatv wei ma kəṃ mə te tə má hólí ma apalutv. Pə taya pulv təə, ma hɔv teu si maa hólí ma apalutv ke mpa pa hɔv si tə təṃəyi yulvhwəe ke yem tə.

³ Kəpam tə we tá yulətənyv taa yaa, ile pə taya yulvhwəe ke yem ké tə təṃəyi na tə yookina.

⁴ Ama yoou wontu nti tá yoona tə tə ta ke nti antulinya inə i yəlaa yoona tə. İə yoou wontu nti tə pəsəyi na tə wakəli təcəsəle ton̄ nyəntə təğə tə yoona. Tə wakəlyi pəpətv ləmayasəe.

⁵ Tə kpeəsəyəna pa təna mpa pa lakı kalampaani na pá kağətəyi si pá taa nyi İə tə pa hwəe. Tə kəe yəlaa hwəe təna na ton̄ na tə tıyi Kilisiti təə si pá nuna-i.

⁶ Ye mu kəma na í la na pə ná si í nuna təkpaata, ile pə kaasa mpa pa təna na paa caaki nunav tə tá səlv puwa si tə hə pa ḡkpaṃṃ.

⁷ Paa mpi, pə tənyv təə ké mə nyənəyəna. Ye yulv nəğəlv i təṃ i taa si Kilisiti tənna-i, pəntv í mayası teu na í ná si Kilisiti ti tá tətəğə, isu i ti inı tə.

⁸ Pə taya pulv təə, paa ma sama ma ti na səsəəntv nti Tacaa ha-tv tə, fəeḷe u kpaam se. Pə ha-tıyv səsəəntv ntəyi si pə la na í te mə taa na İə ké səsəm. Ama pə taya si pə wakəli-mə.

⁹ Ma ḡmaaknyv ma takəlası tə, maa pəkəyi si má kpeeti mə pəntv se.

¹⁰ Nti yəlaa yəğətəyi təğəle si: Pəəli takəlası taa təm we ton̄ na apalutv ké. Ama waatv wei i mayamaya i we tá hekv tə i wee ké təhəe na i yəğətaya we konyəṃ.

¹¹ Ye wei i yəğətəyi mpv pəntv í nyi teu si nti tə ḡmaa tá takəlası taa ké waatv wei tə fei mə kin̄ na nti tu la waatv wei tu wee mə kin̄ tə, pə kaa wee ḡkaṃka se.

¹² Tə kaa nəki na tə kəena yaa tə mayası tá ti na lelaa mpa pa makı pa lan̄a taa si pa ké pulv tə. Pa ké iwəeṃ ké, na pa mayamaya pa caana pa kumayasyv ḡku paa mayasəna pa ti tə, na pa taa pa tike ke pa kpeəsəyəna təma.

¹³ Ye tá, tá kaa pəsi na tə sa tá ti na pə tē caasa. Ama tə saṃ tá ti na pə kəesəna təmle nte İə tv-tv tə tə tənaya. İə hana-tıyv mpaav si tə tala mə te.

¹⁴ İəna pa suna-tv tə tu ḡmaana pə təə, ye tə taa kəə mə te ile mpyəle. Ama tə tala mə təye teu na tə heeli-meyə Kilisiti təm Laapaalı Kupaṃ.

¹⁵ Pə təə ké tu ḡmaana isəna pa suna-tv tə pə təə. Tu saṃ tá ti na lelaa lapa təma nna tə. Ama tə caa ké si mə taa tēmnav ke İə í səsi, ilena tə pəsi na tə la təmle nte tə kəla ləṃ nyəntə təcayacaya təğə mə hekv, na tə taa ḡmaana isəna İə su-tv tə pə təə.

¹⁶ Pə waalı ile tə pəsəyi tə yeləna Laapaalı Kupaṃ ke tətənaa mpa pa we mə te ləlv tə pa taa, na tə taa sa tá ti na nti lelaa təma lapv ke pa təma taa tə.

¹⁷ Pa ḡmaa İə Təm taa si: Ye wei í caa i sa i ti, pəntv í sa i ti na nti Tacaa lapa tə.

¹⁸ Kəpam, pə taya yulv wei i nyənəyi i ti isu i ké pulv tə inı i sam yana. Ama wei i təə Tacaa yəğətəyi kupantv təğə.

11

Mpa pa yaa pa təyi tillaa ke yem tə

¹ Ma kooliyi ké si isəwəe í tu nyəni-m pəcəğə kpaṃtv. Pə we mpv məe, í nyənəyi-m mpv.

² Ma wəna isəsəemle ke mə təm taa ké, ile İə tūna-m isəsəemle n̄té. Pə taya pulv təə, í wee ké isu pəeḷə wei i ta nyəntə apalv ke paa pəcə na má tə si apalv kuləm kəṃ ke maa ha-i tə, apalv inəğəle Kilisiti.

³ Ama ma nyan̄ ké si pə taa kəə na mə layatv saalı na í lə mə na Kilisiti í kpəntıyv tam na pə we teu ke isəna mpi tə. Na pə kəə pə lá isu İfa ka yeluyv na təm mapı-i pəpətv təm ke i nəğə taa na í tolisi-i tə.

⁴ Pə taya pɔlv, í tema mə taa sɪ nɔɣɔlv í kɔɔ í kpaali-meyɛ nyente Yesu nɔɣɔlv ɪ tɔm na pə tá kɛna Yesu wei ɪ tɔm tá kpaala-mɛ tɔ. Na í tanɔa tətɛyɛtɛyɛ sɪ í muɣɪ nyente feesuyɪ nakvli kv tɔm na pə tá kɛna Iso Feesuyɪ ŋku kv tɔm tə heela-mɛ tɔ, na nyente Laapaali nɔɣɔlv na pə tá kɛna Laapaali Kupaŋ wei tə heela-mɛ tɔ.

⁵ Ma ta hvɔ sɪ mə nyente tillaa taa sɔsaa mpɛ pa tɛɛ-m pɔlv taa se.

⁶ Ama pə pəsəɣɪ pə wɛɛ yɔɣɔtaya wawawa wei ma ta nyɪ tɔ. Tɔfɔ pa ta kəli-m nyəm. Tə hula-meyɛ mɪpɔyɔ tɔcɛɪcɛi kɛ paa mpi pə taa kɛ na paa timpɪ.

⁷ Waatu wei ma kpaalaya-meyɛ Iso Laapaali Kupaŋ tɔ, faalaa kɛ ma kpaalaya. Ma pasa ma tɔɣɪ mɪpɔyɔ sɪ pə kɔsɪ-mɛ. Yaa ma lapa mpv tɔ kawalaya nté?

⁸ Ma tisaa sɪ Yesu sɛɛlaa kpeka lenna í feləɣɪ-m, ɪɛ pə wɛ ɪsu ma hvɔsa aɛyɛɛ na má sɛna-mɛ.

⁹ Waatu wei maa wɛ mə tɛ na kunyɔŋ wɛna-m tɔ ma ta svki mə taa nɔɣɔlvɔv sɔɣɔla. Pə taya pɔlv, tá taapalaa mpa pa luna Masetoni tɔ pa kɔna-m pə tɛna mpi pə lanɔa-m tɔ. Ma tɔka ma tɔɣɪ sɪ pə taa kɔɔ na má svki mə taa nɔɣɔlvɔv sɔɣɔla. Na mpv ɪnəɣɪ maa tɔkəɣɪ ma tɔɣɪ tam.

¹⁰ Na Kilisiti tampana nna ma tɔka ɪsəntɔ tɔ ma kaa yeɛ mpi ma yɔɔlɔɣəna ɪsəntɔ tɔɣɔ yɔɔlənəv kɛ Akayɪ tɛtɔ tɛna taa.

¹¹ Pepe yelina na ma yɔɣɔtəɣɪ mpv? Ma ta sɔɔli-mɛ tɔ pə tɔɔ yaa? Iso nyəma teu sɪ ma sɔɔla-mɛ.

¹² ɪsu ma lakvɔv pənente tɔ mɪpɔyɔ maa laki, ɪɛna má ləsɪ mpa pa həŋ pa tɪ na pá tɔŋ sɪ tá na-wɛ tə kaa tɔmlɛ tɔɣɔ pə taa.

¹³ Yəlaa mpɛ pá kɛ tillaa pəpətɔnaa kɛ. Pa looliyɪ nti pa laki tɔ tə taa na pá cɛsəɣəna pa tɪ ɪsu Kilisiti tillaa.

¹⁴ Na tɛɛ tɔ fɛɪ piti mɛɛ, mɪpɔyɔ Satanɪ mayamaya ná cɛsəɣəna ɪ tɪ ɪsu ɪsɔtaa tillu kupaŋ nɔɣɔlv.

¹⁵ Ye mpv pə fɛɪ piti sɪ ɪ tɔmlɛ nyəma í cɛsəna pa tɪ ɪsu siyisuyɪ lataa. Ama te, pu tɛ na pə fɛli-wɛyɛ mpi pa laki tɔ.

Pɔɔli kunyɔntɔɣɔɛ kɛ Iso tɔmlɛ tɔɔ

¹⁶ Ma tasəɣɪ-təɣɪ yɔɣɔtvɔv kɛ, nɔɣɔlv í taa nyəni-m ɪsu ma kɛ kpaŋtv. Yaa ye í tu nyənəɣɪ-m kpaŋtv ntɔ, í yaa-m kpaŋtv, ɪɛna pɔcɔ má pəsɪ na má sa ma tɔɣɪ pəcɔ tɔtɔ.

¹⁷ Nti ma yɔɣɔtəɣɪ ɪsəntɔ tɔ pə taya ntəɣɪ Tacaɔ luyɔ wɛɛ sɪ má sa ma tɪ ɪni. Ma yɔɣɔtəɣɪ kɛ ɪsu kpaŋtv.

¹⁸ Pə taya pɔlv tɔɔ, timpɪ yəlaa lɛlaa saŋ pa tɪ na yvɔlvhvɔwɛɛ kɛ yem tɔ, ɪsu ma sama ma tɪ tɔtɔ mɛɛ.

¹⁹ Mɛ mpa mɛ mə na mə ɪsɛ tɔ, paa pa ta tu sələmi-mɛ sɪ í mv kpaŋtvnaa, í muɣɪ-wɛyɛ.

²⁰ ɪ yɛlaa kɛ sɪ pá pəsɪ-meyɛ yomaa, sɪ pá tɔkəna-mɛ, sɪ pá puɣusiyɪ-mɛ, sɪ pá kpaaki mə tɔɔ na pá feləɣɪ, sɪ pá makɪ mə nɔɔsɪ.

²¹ Tá ɪcəntv tɔɔ kɛ tá taa la mpv. Pə wɛ fɛɛɛ sɪ má yɔɣɔtəɣɪ mpv.

Paa na mpv tɔ, ye nɔɣɔlv makɪ kaŋkante sɪ ɪ wɛna mpi ɪ ká saŋna ɪ tɪ tɔ, ma pəsəɣɪ na maa má kaŋkante tɔtɔ mɛɛ. Ma yɔɣɔtəɣɪ kɛ ɪsu ma svv kpaŋtvɔv.

²² Ntəŋ pa kɛ Hɛpəla nyəma yaa? Na má tɔtɔɣɔ te. Ntəŋ pa kɛ ɪsɛyɛli nyəma yaa? Na má tɔtɔɣɔ te. Ntəŋ pa kɛ Apələham piya yaa? Na má tɔtɔɣɔ.

²³ Ntəŋ pa kɛ Kilisiti tɔmlɛ nyəma yaa? Má kɛ Kilisiti tɔmlɛ tv na pə kəli-wɛ. Ma lapa tɔmlɛ na pə kəli-wɛ. Pa tɔka-m tɔm paɣalɛ na pə kəli-wɛ. Pa mapa-m na pə kəli-wɛ, sɔm nɔɣɔ taa kɛ ma wɛ tam.

²⁴ Tɔm kakpasɪ kɛ Yuta nyəma mapa-m akpatɛɛ pɔɣɔlayafɛɪ nule nule.

²⁵ Lom nyəma ná mapa-m tɔm tooso, pa yaya-m pɛɛ kɛ tɔm kvlvm sɪ pa kvɣv-m. Tɔm tooso kɛ lum lipa kpuləŋ wei ɪ taa ma wɛɛ tɔ, ma caya ilim kvlvməv na ahoo kvlvmɛɛ kɛ tɛŋku taa.

²⁶Ma cɔwɔ katatɔlaya taa, pusi na nɛmulaa ninɔ taa kɛ ma wɛɛ. Sɛm nɔwɔ taa kɛ ma wɛ ma Yuta nyɔma maɣamaɣa hekɔ taa, na sɛm nɔwɔ taa kɛ ma wɛ kpai nyɔma tɛ. Na sɛm nɔwɔ taa kɛ ma wɛ acalee taa, na sɛm nɔwɔ taa kɛ ma wɛ wɔlaya tetu taa. Na sɛm nɔwɔ taa kɛ ma wɛ tenku taa. Na sɛm nɔwɔ taa kɛ ma wɛ tɔ taapalaa kɔcesaa kinɔ.

²⁷Pa yaa si kanɔansi tɔma na wahalanaa sɔsaa tɔ, mɔ nana. Tɔm paɣale ke maa kpɔtɔyi isɔle. Nyɔwɔsi na lukɔtu tɔ, paa pɔɔsɔyi. Ma kpisa kutɔwɔ tɔwɔ ke wulee wulee. Ma tɔwɔ wahala na watu, paa wontuyɔ kutakuyɔ ma feina.

²⁸Na pɔ tu kaasa mpi tɔ, maa yɔwɔtɔyi pɔ tɔm. Yesu sɛɛlaa kpeka tɔna tɔm nɔwɔsɛɛ nɔ kɔwɔ-m paa kɔyanɔkuyɔ.

²⁹Ye yɔwɔ nɔwɔwɔ lapa ɔcam, mɔ laki ɔcam tɔtɔwɔ. Ye pɔ tu nɔwɔwɔ ke ɔɔɔɔɔ lapa, pɔ wuki-m kɛ tɔsɔɔɔɔ.

³⁰Ye pɔ wɛɛ si mɔ sa ma tɔwɔlɔ, ma ɔcantɔ ma ɔcantɔ cɔlɔwɔ maa saɔna ma ti.

³¹Tacaa Yesu Caa Isɔ nyɔmɔ si maa looliyi. Inɔyi paa saɔ tam.

³²Maa wɛ Tamasi tɔ, wulaw sɔsɔ Aletasi su kɔfɔnɛɛ wei ke tɔna tɔ ɔ su tanɔlaa ke kolunɔ nka ka cɔna ɔcate tɔ ka nɔwɔ si pɔ kpa-m.

³³Ama pa tu-m sɔtɔku sɔsɔwɔ taa na pɔ tisi-m na ɔcate kolunɔ nka ka pɔtote. Mpɔ pɔ yelina na mɔ fiti ɔ ninɔ taa.

12

Mpi mpi pɔ hvla Pɔwɔ na ɔ nɔ tɔ

¹Paa ti sam fei teu tɔ, ɔsu ma sama ma ti. Pɔ lapa-m ɔsu toosee taka na mɔ nɔ mpi mpi na mpi Tacaa kulaa na ɔ hɔli-m tɔ, maa yɔwɔtɔyi pɔ tɔm ke pɔnɛntɛ.

²Ma nyɔmɔ ɔsɔ sɛɛlɔ nɔwɔwɔ, pusi lapa naanɔwa na liyiti kɔlɔ pɔ kraasɔwɔ-ɔ hatuu ɔsɔta tɔ. Ma ta nyi si pɔ kraasa-ɔ tampana yaa pɔ lapa-ɔ ɔsu toosee taka kɛ kolapɔ tɔ. Ama Isɔ tike nyɔmna.

³Ma nyɔmɔ si kɔpam pɔ kraasa yɔwɔ inɔyi hatuu alɔsanna taa. Ma tasɔyi yɔwɔtɔwɔ si ma ta nyi si tampana pɔ kraasa-ɔ yaa pɔ lapa-ɔ toosee taka kɛ kolapɔ tɔ. Ama Isɔ tike nyɔmna.

⁴Na ɔ nu pa yɔwɔtɔya tɔnaya tɔmnaa mpa yɔwɔ kaa pɔsi na ɔ yɔwɔtɔyi tɔ, na pɔ ta tu hav yɔwɔ pɔyaya si kɔ yɔwɔtɔyi tɔ.

⁵Yɔwɔ inɛ maa sam-ɔ, ɔle ma maɣamaɣa ma kaa sa ma ti se. Ye pɔ wɛ sam, ma ɔcantɔ kinɔ ke maa sana ma ti.

⁶Ye ma ti sam ke maa pɛkaya ma taa la kpaɔtu se. Pɔ taya pulɔ tɔwɔ, tampana ke maa heelaya tɔ se. Ama ma kpa ma tɔyi na ma ti sam, maa caa si nɔwɔwɔ ɔ nyɔm-ɔ si ma kɛ pulɔ na pɔ kɔli ɔsɔna mpi ɔ naaki na ɔ nukɔ si ma laki tɔ.

⁷Pɔ tu-m ma tɔnɔyɔ taa kɛ kutɔnɔ kɔwɔwɔwɔ si ma taa saɔ ma ti si mɔya pɔ kula sɔsɔwɔntu na pɔ hɔli. ɔle kutɔnɔ nku ku wɛ kɛ ɔsu Satani tillu wei ɔ tilaa tɔ si ɔ kayati-m na mɔ taa sa ma ti tɔ.

⁸Tɔm tooso kɛ ma sɔlɔma Tacaa ke kutɔnɔ kɔnɛ ku tɔwɔ si ɔ waasi-m-ku.

⁹Ama ɔ cɔ-m si ɔ pɛɛɛ paasi, pulɔ ta kaasi si ɔ tasa-m lapa, si pɔ taya pulɔ tɔwɔ, ma ɔcantɔ taa kɛ inɔ ɔ toma nɔ naa teu. Ye mpɔ ma ɔcantɔ ke maa sana ma ti na Kilisiti toma kenti ma tɔwɔ.

¹⁰Pɔ tɔwɔ kɛ ɔcantɔ na kutɔnɔ na ɔsɔnyɔnɔle na wahalanaa na lanɔwakɔlle sɔsɔle, pɔ tɔna mpi ma naa ɔsɔntɔwɔ Kilisiti tɔwɔ tɔ ma mɔyɔlɔwɔna-wɔyi. Pɔ taya pulɔ tɔwɔ, ma kɛ ɔcam ɔle ma tɔnɔ taa tɔnɔ nte tɔna.

Kɔlɛnti nyɔma tɔm caalɔyɔ ke Pɔwɔ

¹¹Ma yɔwɔtɔyi kɛ ɔsu ma sɔv kpaɔyɔyɔ, ɔle mɔ yelina na mɔ yɔwɔtɔyi mpɔ. Pu mɔna ɔsu mɔ sɛɛna ma tɔwɔ. Mpi tɔ, paa ma ta ke pulɔ tɔ mɔ nyɛntɛ tillaa sɔsaa mpe pa ta tɛɛ-m pulɔ.

¹² Pə lapa təma wena a hólóyí sɪ ma ké tillu təyɔ mə həkv taa na suulu səsə mɛɛ. Səyǝntv təma na lso kəkələ nyəm na piti təma ke a lapənaa.

¹³ Nti tə taa ké pa ta la-mɛ ɪsu pa lakoyv Yesu sɛɛlaa kpeka lɛnna tɔ ye pə taya təkuyv mpi mə ta təkɪ-m tɔ pə paasi? Ma tɔm səpəna-mɛyɛ tənɛ ɪni tə taa.

¹⁴ Ma nyəsəyɪ ma ti sɪ ma kəŋ mə tɛyɛ tɔm tooso nyəm, ɪɛ maa caa sɪ í təkɪ-m se. Mə mayamaɣa ke ma caa pə taya mə liyitee. Pə taya piya caləsəyənə liyitee sɪ sɪ tɔɔ sɪ caanaa. Ama caanaa caləsəyənə liyitee sɪ pa tənə pa piya.

¹⁵ Ye ma ma lanhulvmlɛ nté sɪ má təyɔ mə tɔɔ ké pə tənə mpi ma wena tɔ, paa ma ti má kv na pə sənə-mɛ. Ye máá sɔla-mɛyɛ m̄p̄yú teu ɪɛ, mu məŋna maɣa sɔləyɔv ke pəcɔ?

¹⁶ ɪ nyəmá teu sɪ ma ta musəna-mɛ. Ama lɛlaa ná tɛnə-tɪ sɪ acilayətv ke ma lapənaa na má nyɪ-mɛyɛ katəsɪ na pəpətvnəa na má kra-mɛ.

¹⁷ Mpa ma tila mə kiŋ tɔ pa taa nəyɔlv lapa na má təyɔ mə tɔɔ?

¹⁸ Ma wiina Titv sɪ í polo mə tɛ na ma tən̄sa ɪ waalı ké tá taapəlv ɪɛ. Yaa í caa í tɔ sɪ Titv təyənə mə tɔɔ ké? Pə taya ma yaasi na ma ɪkpatɛ ke Titv tən̄aa?

¹⁹ Ntanyɪ pə kpaɣəv waətv nəyɔlv tɔ ɪ hvv keɛ sɪ tə pɛkəyɪ sɪ tɔ keɛɪ tá nyóŋ tɔɔ. Aai pə taya mpv. ɪsənə Kilisiti caaki tɔ m̄p̄yú tə yəyətəyɪ lso ɪsɛntaa. Tá taapalaa kupa ma tə heeliyɪ-mɛyɛ pə tənəyɔ m̄p̄yú sɪ í pulv lələ.

²⁰ Ma nyaŋ sɪ ye ma kəma na má tala mə tɛ má taa mayana-mɛyɛ nti maa caa tɔ tə taa, na mu taa na nti mu caa təyɔ mə kiŋ. Ma nyaŋ ké sɪ pə taa kəɔ na yooɪ, na ɪsəsɛmlɛ, na rááná, na kəlyɔv pɛkuyv, na kvtvv, na yəyətəyɔ kraɪ nyəŋka, na ɪsəcaɪ, na liyituyv pə wɛɛ.

²¹ Ma nyaŋ ké sɪ má tala mə kiŋ ma lso í taa pasa-m mə ɪsɛntaa na má kəɔ na má wii yəlaa payalɛ mpa pa lapa ɪsayətvnaa ke tuu ləŋ, na pá tá yeɛ tetelakasi, na asilima, na yaasi ɪsayəv wei paa təkəa tɔ pa tɔɔ.

13

Kantəkaya kvkpaalətv na sɛɛtv

¹ Tɔm tooso nyəm nté ma caa kəntɛ ke mə tɛ tɔ. Aseeta nyəma naalɛ yaa tooso ká huləna təmnaa tənə mpa pa wɛɛ tɔ pa tampana na pəcɔ. Pa ŋmaa m̄p̄yú lso Tɔm taa ké.

² Ma kpaaləyɪ tuu mpa paa lapa ɪsayətv tɔ na lɛlaa sɪ ye ma kəma na má kəɔ sɪ ma naa-mɛ, ma kaa wii nəyɔlv pətətəɛ. Maa kəma tɔm naalɛ nyəm tɔ ma tɛma-mɛyɛ kpaaləyɪv ke mpv. Pənɛntɛ ma fɛɪ mə kiŋ ɪɛ ma tasəyɪ-mɛyɛ kpaaləyɪv.

³ Ntəŋ í caa í ná sɪ Kilisiti tɔŋ ke ma yəyətəyənə yaa pə taya Kilisiti tɔŋ yaa? ɪ ká ná mɛɛ. Kilisiti ɪ hólóyí ɪcantv natələyɪ mə tɔm taa se. Ama toma ke ɪ hólóyí mə həkv.

⁴ Paa na mpv ɪ ɪcantv tɔɔ ké pa kama-ɪ səm tesika tɔɔ. Ama ɪ wena ɪ weesuyv ke lso toma taa. Tá na-ɪ tə kpɛntaa ké, na tə ké acamaa tətəyɔ. Ama yaasi wei tə lakəna mə kiŋ tɔ pə hólóyí ké sɪ tá na-ɪ tə wena weesuyv ke lso toma tɔɔ.

⁵ ɪ mayasi mə mayamaɣa mə ti na í feŋ mə ti na í ná sɪ í təkə ɪsəsɛɛɛ mpaasv yaa í tá təkɪ. Ntəŋ í nyəmá teu sɪ Kilisiti wɛ mə kiŋ na? Təv, í tɛmna lso na mə taa tɔ, ye í pəsaa na í hólí tampana ke mpv ɪɛ, mpvylɛ.

⁶ Ma hvv sɪ í nyəmá teu sɪ tá kiŋ, tə pəsəyɪ na tɔ hólí mpv mɛɛ.

⁷ ɪsə ké tə sələməyɪ sɪ í yeɛ na í taa la kawaləyɔ nakəli. Tu caa sɪ tɔ hólí tənɛ tə taa ké mpi tə pəsəyɪ tɔ, paa pu lu sɪ pəsuyv ke tu pəsəyɪ, kvpantv ke tə caa mu laki.

⁸ Pə taya pulv tɔɔ, tə kaa pəsɪ na tɔ lu lso tampana waalı. ɪsə tampana anəyɪ tu lana.

⁹ Tá kev acamaa na mu ké tɔŋtvnaa tɔ, tá lan̄a hulvma kə. Pə tɔɔ tətəyɔ tə sələməyɪ sɪ í la kvpantv ke teu.

¹⁰ Mpi pə təə ma wε-me na pooluŋ na ma ηmaa-meγe takəlaya təγəle si waatu wei maa kəə mə kiŋ tə ma taa lana-me na toŋ ke toma nna Tacaa ha-m tə. Pə ha-m toma anəyi si pə la na í polo lələ, pə ta ha-m-ye si pə wakəli-me.

¹¹ Pənente ma taapalaa pə lapa wulee. ƭ lu si í té teu. ƭ səsəyi təmaya apalətu. ƭ wεε nəγə kuləmaya, na í wεε təma na leleŋ. Isə wei ı sələyi na í haə alaafəya tə í wεε mə kiŋ.

¹² ƭ sεε təmaya teu na í ləli.

Isə yəlaa təna sεε-me.

¹³ Tacaa Yesu Kilisiti pεεεε na Isə səluyə na krentuyə ηku Feesuyu Naŋŋtu kəŋna tə pə wεε mə təna mə kiŋ.

TAKĒLAYA NJKA PƆƆLI NMAAWA KALATI NYĒMA TƆ Kutubutu

PƆƆli ŋmaa takĕlaya kanɛye Kalati Iso seɛlaa mpa i mayamaya i pona Laapaali kupaŋ na pa mu tɔ. I ka nuwaya si yɔlaa kɔma na pa seyesɛyi-weye Yuta nyɛma kulaputu. Ie i lanle ta heena pa kuvɛyesɛtu nti. Pɛ tɔ kɛ i tɔma si: Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tɔ i ta ke wei yulu lupa kulupu tɔ (1:11). I yɔɔta tɔtɔ si Iso pɛɛɛ yakɛna yulu, pɛ taya kulaputu tɛɛyɔ tɔ. Pɛ tɔ kɛ pɛ weɛ si tɛ tɛɛ Feesuyu Nanɛtu nyɛntu pɛ taya yɔlaa nyɛntu.

Isɔna pa faya Kalati takĕlaya tɔ:

Laapaali Kupaŋ we kulɔm kɛ, titite 1-2

Iso pɛɛɛ yakɛna yulu nyɛyɔ, titite 3

Iso seɛlu wei i fita yomle tɔ na i kulapɛ, titite 4-5

Kutɛkɛtu, titite 6

Seɛtu

¹ Maya tillu Pɔɔli, ile pɛ taya isu yɔlaa tɔna-m tiluyu. Pɛyele pɛ taya isu yulu nɔɔlu i telɛsɛna-m tiluyu mpi. Ama Yesu Kilisiti na Caa Iso wei i ka feesa-i waatu wei i sɛpa tɔ mpe pa mayamaya pa tɔna-m-wi.

² Mɔ na ma taapalaa mpa pa tɛna pa we cɛne tɔ tɛ tamsɛna na tɛ ŋmaa takĕlaya kanɛye Kalati Yesu seɛlaa kpeka me si tɛ seeki-me.

³ Taca Iso na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɔ hɔli-meye pɛɛɛ na pɔ ha-meye alaafɔya.

⁴ Kilisiti inɛ i hana i ti si i ya-tuyɔ tɔ isayatu taa na i lɛsi-tuyɔ kuvɛɛɛ kutakɛsɛŋ inɛ i taa, na mpɔ inɛ pɛ kɛ Taca luyu nyɛntu kɛ.

⁵ Tɔ tɔ Iso kɛ teeli ke tam tɔ. Ami.

Laapaali kulɔm inɔɔɔle kulɔm tɛkɔŋ

⁶ Ma ta huɔ si i kɔ ha siyile ke mɔyɔ lɔŋ ke wei i yaa-meye Kilisiti pɛɛɛ tɔ tɔ na i tɛŋ Laapaali Kupaŋ lɛlu, ma tutaa kɛ.

⁷ Ma yɔɔtuyɔ mpɔ tɔ pɛ taya isu Laapaalɛna Kupaŋ we naale se. Ama ma nawaya si yɔlaa weɛ na pɔ laki-meye yɛyɛle na pɔ caa pa keɛ Kilisiti Laapaali Kupaŋ inɛ.

⁸ Ye nɔɔlu kɔma na i heeli-meye Laapaali kufalu nɔɔlu na pɔ tɔ kɛ wei tɛ tɛma-meye heeluyu tɔ, Iso kɔ nana pɔntu paa i kɛ awe. Paa tɔ taa yulu mayamaya, paa isɔta tillu nɔɔlu mayamaya.

⁹ Tu tɛma-meye heeluyu na ma tasɛyi-meye heeluyu ke mpɔ, si ye nɔɔlu kɔma na i heeli-meye Laapaali kufalu nɔɔlu na pɔ tɔ kɛ wei i tɛma mɔyɔ tɔ, Iso kɔ nɔna pɔntu.

¹⁰ Ile pɛ luwa si yɔlaa isante ntɛ ma caa yaa we? Aai, ama Iso isante ke ma pɛɛkɛyi. Ma caa si yɔlaa lanɔ i heena-m? Ye maa caakaya si yɔlaa lanɔ i heena-m ma taa la Kilisiti tɛmlɛ tɔ.

Isɔna pɛ lapa na Pɔɔli pɛsi tillu tɔ

¹¹ Ma taapalaa ma heeliyi-me tɛfoo si Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tɔ i ta ke wei yulu lupa kulupu tɔ.

¹² Ma ta nu-tɛyi yulu nɔɔlu i kin. Pɛ taya yulu nɔɔlu seyesɛna-m, ama Yesu Kilisiti mayamaya kulina tɔ tɔ na mɔ nyi-ti.

¹³ I nu isɛna ma yaasi ka we waatu wei maa seɛsa isɛle na Yuta nyɛma Iso seɛlu tɔ. Na i nyɛmɔ isɛna maa naasaya Iso seɛlaa kpeka tɛkanɛŋ na mɔ seɛsa isɛle si ma wakɛlɛyi-we tɛkpataa tɔ.

¹⁴ Mpa paa ké ma piitim nyéma na pá ké ma saalanaa tɔ pa taa nɔɔlɔ ta haɲna-m puluyɔ tá Yuta Isɔ seɛv taa. Isəna maa tɔɲaya tá caanaa kɔtasi tɔ pə fɛi keɛsɔyɔ.

¹⁵ Ama Isɔ suulu tɔɔ ɪ ləsa-m na ma mpaa ke waatu wei pa ta tu luləta-m tɔ, na ɪ yaa-m si má la ɪ tɔmlɛ.

¹⁶ Pə kɔma na pə maya Isɔ na ɪ kuli ɪ Pəyalɔ tɔɔ si má nyəmi-ɪ tɔceicɛi, na má seɣɛsi mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔɔ ɪ tɔm Laapaali Kupaɲ tɔ ma ta polo nɔɔlɔ cɔlɔɔ saawala lapɔ.

¹⁷ Pəyele ma ta polo Yosalem si ma naa mpa pa lapa tillaa na ma tɔɔ tɔ. Ama ma tɛɛ Alapɔ ke kpaakraa, pəle pə waali ɪ lena má məli Tamasi.

¹⁸ Pəle pə waali pə lapa pusi tooso tɔɔ ma pola Yosalem si ma nyəɲ Piyɛɛ. ɪ lena má na ɪ lé tɔ caya weɛ naanɔwa na kakpasɪ.

¹⁹ Ma na tillaa taa nɔɔlɔ tɔ ta na ye pə taya Tacaɔ neu Saaki.

²⁰ Tampana tɔm ke ma keɛsəɣi-mɛɣɛ takəlaya taa cəne, na Isɔ maa looliɣi.

²¹ Pəle pə waali ma cɔɔ Silii na Silisii pa tetɔnaa taa.

²² Pə na pə mpɔ tɔ Yuta tetɔ taa Yesu seɛlaa kpeka ta keesita-m.

²³ Ama pa yɔɔtɔ ma tɔm ké na mpe pá nu kɔnu, si wei ɪni ɪ ka naasaya-tɔ tɔ kaɣana ɪ tɔɲna Isɔ seɛv mpi ɪ ka seɛsa ɪsələ si ɪ wakəli tɔkpataa tɔ pə waasu lapɔ.

²⁴ Na pá san Isɔ ké ma tɔɔ.

2

Pəli na tillaa lɛlaa

¹ Pə lapa pusi naanɔwa na liyiti ɪ lena má məli Yosalem, na Panapaasi su-m, na má kpɛnna Titɔ tɔtɔ.

² Pə taya pulɔ tɔɔ ké ma pola Yosalem, Isɔ huləna-m si pə weɛ si tɔlasɪ má polo ké. Ma na tɔna nyuyɔ nyéma tɔ kota tá tike, ɪ lena má kpaɣa Laapaali Kupaɲ wei ma laki mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ ɪ tɔm na má keɛsi-we tɔceicɛi. Ma luyɔ taa fɛi si mpi ma tɛma lapɔ na mpi ma tɔɲna lapɔ tɔ pə pəsi yem.

³ Na Titɔ wei ɪ tɔɲa-m mpɔ na ɪ ké Kələɛki tɔ tɔ pa ta caali-ɪ si ɪ pɛli.

⁴ Ama acesaacesaa nyéma mpa pa sita tá hekv tɔ pɛle pa lɔpəna si ɪ pɛli. Acesaacesaa nyéma mpe, pa lələaa ké təkɛv na pá suv tá hekv, si pa feɲiɣi na pá ná tá na Yesu Kilisiti tɔ kpɛntaa na tɔ we kasayampiitu nti tɔ taa tɔ. Pa caakaya ké si pá pəsi-tuyɔ yomaa.

⁵ Ama tá tá ha-weɣɛ pə mpaav ke paa pəcɔ mayamaya. Tá sələaa ké si mə tɔɔ ɪ lɛ tɔ tɔki Laapaali Kupaɲ tampana tɔkpɔɲkpaɲkpa.

⁶ Mpa ma tɔɲ si nyuyɔ nyéma ke mpɔ tɔ, tɔv, ma ta nyi si tampana mpeɣɛle nyuyɔ nyéma yaa we tɔ. ɪ lɛ paa pa tu ké mpa te, pə kulɔm. Isɔ ɪ lɛ u nyənəɣi tɔɔ tɔ se. Mpe ɪni pa taa nɔɔlɔ ta tasa-m tɔm kɔfatɔ natələɣi sɔsɔyɔ si má la.

⁷ Ama pa nawaya təkɛlekele si Isɔ tɔ-m tɔmlɛ si má heeli Laapaali Kupaɲ ke mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔɔ teitei ɪsu ɪ tɔ Piyɛɛ ɪ lɛ si ɪ heeli Laapaali Kupaɲ ke Yuta nyéma tɔ.

⁸ ɪsu Isɔ kpav Piyɛɛ ke tillu si ɪ paasəna Yuta nyéma tɔ mpɔ tɔtɔɔ ɪ kpa maya tillu si má paasəna mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ.

⁹ Saaki na Piyɛɛ na Yohaani, mpa mpe pa nyənəɣi mpɔ si pa nyuyɔ nyéma tɔ, pɛle pa nawa si Isɔ paasaa ké na ɪ tɔ tɔmlɛ nteɣɛ ma niɲ taa na tɔ mpa. ɪ lena pá kpa má na Panapaasi tá niɲ taa na pá ciɣiti. Tə lapa nɔɔlɔ kulɔmaya ke mpɔ, ɪ lena tá tɔna tɔ yɔɔtɔ na tɔ tisi tɔma si táá mələna mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ pa kiɲ na mpe pá polo Yuta nyéma kiɲ.

¹⁰ Ama nti pa wiina-tɔ tɔɔlɛ si, tɔ tɔsɪ pa kɔnyəntɔnaa mpe pa tɔɔ, na ma lapa teu ke nti pa yɔɔtɔ mpɔ si tɔ la tɔ.

Pəli kalənav ke Piyɛɛ ke Antiyəka

¹¹ Waatu wei Piyee koma Antiyaka to ma yoonaa-ı yalaa taa ke ı toola mpaav to pə tə.

¹² Nti tə taa ı toolaa təgəle si, Saaki ka tila napəli, na waatu wei pele pa ta tata to, Piyee na tá taapalaa mpa pa ta ke Yuta nyéma to pa təkayana. Ama pele pa koma na pá tala, ılena í se mpa pa ta ke Yuta nyéma to pa cəlgə təgəv. Pə taya pulv, ı nyanayana mpa pa səola peləgəv təm to.

¹³ Tá taapalaa Yuta nyéma mpa pə kaasaa to pele pa təja Piyee ikpate tətə, haləna pə kpeɲna Panapaasi na pá teləsi ıleɲe pa ıcantv nti.

¹⁴ Saa wei ma nawa si pa təntə ta maya na pa ta təj Laapaali Kupaɲ tampana ke teitei to, ma təma Piyee ke yalaa təna ısentaa si: N ke Yuta tv pəyele n lapa cəneɲe ısu wei ı ta ke Yuta tv to, n ta la ısu Yuta tv ka la to. ıle ısanaya n nyəma si nənəw na ká la na n caali mpa pa ta ke Yuta nyéma to si pá la ısu Yuta nyéma?

Táa tem na Iso yakəna paa wei ı nyuyv

¹⁵ Tá mayamaya tə ke Yuta nyéma ke təsiyisiyi, tə ta ke asayaa ısu piitim lempe nyéma.

¹⁶ Paa na mpv tə nyəma si pə taya ısu yulv təjuyv kusəsutv təgə Iso nyənəyi-ı yulvpaɲ. Ama ı təjuyv ı taa na Yesu Kilisiti təgə. Tá mayamaya ısəntə, tá temna Yesu Kilisiti inəyi tá taa kəna Iso nyənəyi-tuyv yulvpama. Tə tema tá taa na Yesu Kilisiti təgə yoo, pə taya kusəsutv təjuyv tə. Pə taya pulv, Iso kaa nyəni nəgəlvuyv yulvpaɲ ke ı kusəsutv təjuyv tə.

¹⁷ Ye tə luki si Kilisiti tə pa nyənəyi-tuyv yulvpama təgə pə naa si tə ke asayaa ısu mpa pa ta ke Yuta nyéma to, ıle pə wee si Kilisiti kele ısayatv caa yaa ısəna? Aai, pə taya mpyəy paa pəcə.

¹⁸ Ye ma kulaa na má tayanəyi ɲmav ke mpi ma tema yəkvuyv to, pəle pə hóləyí ke si ma ta ke kusəsutv təjlv nəgəlv.

¹⁹ Ye kusəsutv təm taa, ma səpaya tənəɲnaɲ, na kusəsutv nti tə mayamaya tə kuna-m mpv. Na pə lapa-m mpyəy si má wee Iso tike tə. Pa kv má na Kilisiti ke səm tesika tə.

²⁰ Na ma wev ısəntəgə kayana to pə taya ma mayamaya ma wenna. Ama Kilisiti wenna ma taa. Weesuyv ɲku ma wəna saɲa taa ısəntə to ma təj ma taa na Iso Pəyalv təgə ma wəna-kv. Iso Pəyalv inı ı sələna-m na í si ma səm.

²¹ Maa kpaləyi Iso kvəw se. Ye kusəsutv ka yekayana na yulv pəsəyi kupaɲ ke Iso ısentaa, ıle pə we ısu Kilisiti səpa yem kele.

3

Kusəsutv na táa tem na Iso pə təm

¹ Aaa, Kalati kumələməɲ me, ıle nəgəlv nyala-məɲe kvnyalv yaa ısəna? Anı meɲe pa tema keesuyv ke Kilisiti tesika tə səm təm təkəlekele ke teu.

² ıle təm kuləmtv təkəɲ ke ma pəsəyi-me, si í təjuyv Iso kusəsutv təgə í hika Iso Feesuyv yaa í nuw Laapaali Kupaɲ na í mv-ı təgə í hikaa? ı cə-m na má nu.

³ Mə kumələntv tə mpyəy? Iso Feesuyv təj ke í hikina mə təyi kancaalaya, ılena nənəw í caa í teesəna mə mayamaya mə təj na?

⁴ Pə lapa pə lapa mə həkv na í hii layatvnaa mpa to pele pa pəsa yem kele yaa? Aai, pə kaa pəsi yem ke mpv me.

⁵ ısu Iso celvuyv-məɲe ı Feesuyv na í laki piti təma ke mə həkv ke mpv to, mə kusəsutv təjuyv tə, yaa mə Laapaali Kupaɲ nuw na ı mvyv tə ke pə laki mpv?

⁶ Mpv inı pə yelina na pá ɲmaa Apələham təm ke Iso Təm taa si: ı tema Iso na ı taa, na ı taa tem mpəyi Iso ná nawa na ıle í yaa-ı yulvpaɲ na í mv-ı.

⁷ Pə tə ke í ká nyı teu si, mpa pa tema pa taa na Iso təgəle Apələham piya təsiyisiyi.

⁸ Pə maɣamaɣa pə tu we Iso Təm taa ké mpv si: Mpa pa ta ke Yuta nyéma tə paa kəə na pá te pa taa na Iso, ɔlena pá pəsi yulɔpama. Na pə təə inəɣi hatuu ləŋ Iso heela Apələham ke təm kɔpantu tənə na tə we ŋmaatu taa si: Nyá təə ké Iso ká la ate yəlaa tənaya kɔpantu.

⁹ Apələham tɛma Iso na i taa na Iso lapɪ-i kɔpantu. Na mpv tətəɣə pa tənə mpa pa tɛŋ pa taa na Iso tə, ɪlé i laki-weɣe kɔpantu ke mpv tətəɣə.

¹⁰ Mpa pa wee na pá tɛeləɣi si pa kusəsutu tənɣy təə ké pa hikiɣi kɔpantu tə pá na mpusi kele. Tə maɣamaɣa ke pa yəɣəta Iso Təm taa si: Mpusi tu nte wei u tənəɣi pə tənə mpi pa ŋmaawa kusəsutu takələya taa təɣə tam tə.

¹¹ Pə tu naaki mpv təkəlekele si nəɣəlv kaa pəsi yulɔpaŋ ke Iso isentaa ké kusəsutu tənɣy təə. Ama pa ŋmaa Iso Təm taa təkpataa si: Wei i ké yulɔpaŋ ke Iso isentaa si i tɛma i taa tə pə təə tə, puntu tike tuləɣəna-ti.

¹² Pə taya pulv təə, kusəsutu tənɣy na taa tɛmnaw ke Iso tá kaa pulv. Ama pə wee ké isu pa yəɣətyy Iso Təm taa tə si: Wei i təkə kusəsutu təmnaa tənə tə, puntu ká tɔli-təɣi tə təə.

¹³ Isəna Kilisiti lapa na í səɣəli tá mpusi ke i maɣamaɣa i nyuyv taa tə pə təə ké i pəsaa na í ləsi kusəsutu mpusi inəɣi tá təə. Tə maɣamaɣa ke pa yəɣəta Iso Təm taa si: Ye pa laalaa na pá pusi wei na tyv, mpusi tu ké.

¹⁴ Pə lapa ŋpúɣú si kɔpantu nti Iso ka təma si i laki Apələham tə, í la-təɣi mpa pa ta ke Yuta nyéma təɣə Yesu Kilisiti təə. Na tá taa tɛmnaw ke Iso yelina na tə hiki Feesuyv Nanɣtu wei Iso ka təma si i ká ha-tv tə.

Kusəsutu na Iso kɔpantvnaa pə təm

¹⁵ Ma taapalaa ma keesəɣi-mɛɣe yəlaa tá ta kulapɔtv na í cəkəna. Ye yulv caya na í tayanɪ pə tənə tɛmamam ké isəna i caa pá lana i wenaw ke i səm waali, na í tv takələya taa na í su, nəɣəlv u pəsəɣi na í kv-ti yaa í səsəsi i nyəntv ke tə təə.

¹⁶ Anha, ŋpúɣú pə wee na nti Iso ka təma si i ká la Apələham na i pəyaya tə. Pa ta ŋmaa Iso Təm taa si i piya, si pə taa kəə na pá lá isu yəlaa paɣalɛ. Ama pa təmaya si: Nyá pəyaya, si pá húlɪ si yulv kulɔm ke pa paasənaa, na yulv inəɣəle Kilisiti.

¹⁷ Nti ma caa ma húlɪ təɣəle si: Iso ka tayanɪ nti i caa í na i yəlaa pá la tə, haləna í tə si i ká təkɪ i nəɣə suw. Pə kəma na pusi la nasəle na hiu na naanɔwa (430) ké, ɔlena kusəsutu təm lu. Kusəsutu təm luw mpv tə, pə fɛi si tələ tə kv nti Iso tɛma tayanɔy tə, na mpi mpi i təma si i ká la yəlaa tə tələ tə saali yem.

¹⁸ Pə taya pulv, ye isu kusəsutu təkələa ke Iso tənəɣi na í haa i kuvəəŋ wei i ka suwa i yəlaa təə tə, ɪle pə taya nəɣə suw nté. Ama cənɛ ɪle Iso ka təma si i ká la Apələham ke kɔpantu təɣə i lapa-i-təɣi faalaa.

¹⁹ Pepe nyuyv təə ké pa su kiin ɪle? Pa səsəsa ɪlɛɣe suw ké si pá húlɪ yəlaa ke pa kulapɔtv nti Iso u caa tə. Pə wee si kusəsutu nti tə caya mpv, haləna Apələham pəyaya ŋka ka təə Iso ka təma si i ká la kɔpantu nti tə ká kəə. Na isətəa tillaa ke Iso tilina kusəsutu nti, na yulv ke pele pa celaa si í teləsi i lelɛaa.

²⁰ Ama ye timpi pə ké si yulv kulɔm təm ke pə paasənaa, ɪle teləsəlv nəɣəlv i kaa wee pə taa tətə. Na mpv inəɣi pə tu wee, Iso we kulɔm ké.

Kusəsutu nyuyv

²¹ ɪle pə luwa si kusəsutu na mpi mpi Iso təma si i ká la tə pu kpentəɣi kele? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Ye paa tv kusəsutu natəli nti tə pəsəɣi na tə lá na yəlaa hiki weesuyv, anhaa, ɪle kusəsutu tənɣy ka yekayana nté na yulv pəsəɣi kupaŋ ke Iso isentaa.

²² Ama pa ŋmaawa Iso Təm taa si isayətv ŋmakəla yəlaa tənə təpai. Na pə we mpv, si mpa pa tɛma pa taa na Yesu Kilisiti tə, pá hiki kuvəəŋ wei Iso ka təma si i ká ha təɣə pa taa tɛmnaw təə.

²³ Táá temnav ke Iso taa kanta ile, kusasutu ka takana-tu isu salakatunaa, na pé tanaa si pé koo pé kuli-tuyv Iso táá temnav tam nti tó tó.

²⁴ M'pógú pé lapa na kusasutu wee isu tá tó nyenlv halena Kilisiti koo, si tó té tá táá na Iso na pé lá na tó pési kupama ke Iso isentaa.

²⁵ P'enente Iso táá temnav tam nti tóle tó koma ile kusasutu ná fei isu tá tó nyenlv tó tó.

²⁶ Tóv, me má tema má taa na Iso tóyó í pésa í piya ke má na Yesu Kilisiti má krentuyv tó.

²⁷ Pé taya pulv, má tona tópai pa sò-mege Iso lvm si má na Kilisiti í krenti na í kraya Kilisiti kin ke yaasi kufalv na í tóki.

²⁸ Waatu ini, pé fei si Yuta tv ntó, ine ilé í ta ke Yuta tv. Yaa yom ntó, kasayampu ntó. Yaa apalv ntó, alv ntó. Ama má na Yesu Kilisiti í krenta má tónaya kulvm ké, fayav fei.

²⁹ Ye Kilisiti tónna-me ile í ké Apalaham piya ké, na í ká hiki kupantunaa mpa Iso tóma si í ká ha-me na pé pési má nyám takpataa tó.

4

¹ Nti ma wena na má caa ma tasana-mege kilisinau tóyole si, péyaya nka ka wee na káá te na ká tóyó ka caa wena tona tó, ka pécaatu ka wee ké isu yom wév tó. Péyele nke kaa tena na ká ti pé tona.

² Ka pécaatu tona taa ka we paasnlaa nin taa, na péle pa lakana-kege pé tona halena ká koo ká tala pusí isena ka caa ka suwa tó.

³ Tá tó tó waatu wei tu we isu piya tó, tu we antulinya ine í pé tona pé kancaalaya nyám taa ké na pé kra-tuyv yomaa.

⁴ Ama pé koma pé tala saa wei Iso ka suwa tó, lena í tili í péyaya, na alv luléna-ke, na ká tóy Yuta nyéma kulaputv.

⁵ Ka koma mpv si ka cekí mpa kusasutu ka takaa tó na tó hiki mpaav na tó pési Iso piya.

⁶ Iso tv í Péyaya Feesuyv ke tá taa si pé hólí teu si tó ké í piya mayamaya, na Feesuyv nkv kv yelina na tó yaa Iso si ma Caa Paapa.

⁷ Ye mpv ile n ta ke yom tó tó, ama n pésa péyalv ke. Na isu n kev í péyalv ke mpv tó, Iso ká ha-n kupantunaa mpa í su í piya tó tó.

Kalati nyéma tam caalayi Póoli

⁸ Tuu lóh í taa nyí Iso, na í tónaya mpi pé ta ke Iso mayamaya tó na í pési péle pé yomaa.

⁹ Ama p'enente isu í nyémá Iso, yaa isu Iso ilé í nyéma-me tó, pepe tó ké í caa í málí pé tona pé kancaalaya nyám mpi pé taa fei waav na pé we yem ké mpv tó pé taa? Na pé koma suwe tó tó na í caa í tasa pé yomaa lapv?

¹⁰ Má ise seena má kuyeyen kupampay fayasuyv na má isótunaa kupama na má waatunaa kupama na má pusí kupansí fayasuyv ke teitei.

¹¹ Má tam cèpa ma lanje ke teu ké. Isu ma iwule nté tó tónaya má tó kola hvntv nté yaa?

¹² Ma taapalaa, ma wiikina-me si í tóy ma ikpate isu ma mayamaya ma tóna má ikpate tó. Í ta la-m isayatu natólóyí tiili se.

¹³ Na í nyémá teu si ma kvótóy tó ké ma heela-mege Laapaalí Kupay ke tam kancaalaya nyám.

¹⁴ Na í ná cósese ke sósóm ke ma wúsasi nsí si taa, paa na mpv í tá cutí si má tam nti tó nu-me. Péyele í ta ló-m, ama í tóka-m teu ké isu isótáa tillu nóyólv, yaa isu Yesu Kilisiti mayamaya.

15 Waatu inu ma lanhulubmle to paa pɔɔsɔyɪ. Ue kayana i na-we tɔtɔ? Hali ma pɔsɔyɪ mǎ lɔsɪ mɔ nyuluyɔ sɪ waatu inu i taa, pu lakaya mpɔ, paa mɔ ise mayamaya i ka lɔsaa na i tu-m.

16 Isu ma heeluyɔ-meyɛ tampana tɔyɔle ma pɔsa mɔ kolontu yaa?

17 Yɔlaa pane pa laki kɛ na n nawa n to sɪ pa sɔɔla-meyɛ teu. Aai, pɔ taya mpɔ se, paa pɔcɔ. Pa caaki kɛ sɪ mǎ na-me tɔ wakɛli, na i mɔlɔna mpɛ pa tɔɔ na i nyɛnɛyɪ pa tike.

18 Pɔ we teu sɪ yɔlv i sɔɔlɔyɪ i lelv kɛ mpɔ yaa. Ama kupantu lapɔ taa kɛ i kǎ sɔɔlɔyɪ mǔpɔyɔ tam, pɔ taa weɛ waatu wei ma we mɔ kin to tike.

19 Ma piya kupama, ma tayana wɔsasi taa kɛ sɔvv kɛ mɔ tɔɔ. Na wɔsasi nsi sɪ nɔyɛsɛna isu lɔlvuyɔ wɔsasi takuyɔ alv to, sɪ pɔ la na i kraɣa Kilisiti yaasi na mɔ na-i i nɔyɛsɛna tɔmayɔ teu.

20 Pepe pukina-m mɔ hekɔ kɛ nɔɔnɔɔ isɛntɔ na mǎ heeli-meyɛ kufatɔnaa. Pɔ taya pulv tɔɔ, mɔ tɔm caala-m sɔsɔm kɛ cɛneyɛ.

Akaa na Saala pa tɔm

21 Mɛ mpɔ i caa kusɛsuto i tɔki-me to, ma pɔɔsɔyɪ-me sɪ i nuwa nti pa nmaawa kusɛsuto nti to takɔlasɪ taa to, yaa i tǎ nu?

22 Pa nmaawa sɪ Apɔlaham ka wɛna piya naalɛyɛ, kasayampu nǎ lɔla-i lenka na yom nǎǎ lɔli-i lenka.

23 Isɔ ka tɔmna sɪ kasayampu kǎ lɔli. Mǔpɔyɔ kasayampu kɔma na i lɔli na pɔ mv Isɔ nɔyɔ taa tɔm tɔkelɛ. Ama yom nǎ lɔla i nyɛnka kɛ yem kɛ pulv fei.

24 Tɔm tɔnɛ to hɔlɔyɪ-tuyɔ yaasi nɔyɔlvuyɔ. Alaa mpɛ pa we kɛ isu Isɔ nɔɔsɪ nsi i na i yɔlaa pa kpɛntaa na pǎ pɛeli tɔm naale to. Kancaalaya nɔyɔ ntɛ Akaa, na nke ka kɛna Sinayi puɣv nyɛnka, na kǎ lɔlvɔyɪ yomaa.

25 Akaa inu i kɛna isu Alapu Sinayi puɣv, na i nɔyɛsɛna Yosalem icatɛ nte to we saɲa isɛntɔ to, na to na to yɔlaa tɔna mpɔ pa kɛ yomaa to.

26 Yosalem wei ilɛ i we isɔtaa na i kɛ tǎ tɔna tǎ too to ilɛ i kɛ kasayampu kɛ.

27 Tɔ mayamaya kɛ pa nmaawa Isɔ Tɔm taa sɪ:

Alv kaalɔlayɔ nyǎ nyǎ lanɲɛ i hulɔmɪ.

Nyǎ wei n ta tu mɔli paa tɔm kulɔm to, wiliti teu.

Alv wei pa lɔ yem to i kǎ kɛli piya kɛ

alv wei i wɛna paalv to.

28 Ma taapalaa, ye mɛ ilɛ Isɔ ka tɔma sɪ paa lɔli-me tɔyɔ pa lɔla-me. Na pɔ lapa teitei isu i ka tɔma sɪ paa lɔli Isaaka na tampana pǎ lɔli-i to.

29 Pɔyaya nka paa lɔla yem kɛ mpɔ to ka tukaya nka pa lɔlɔna Isɔ Feesuyɔ toɲ tɔyɔ kunyɔɲ. Na mpɔ inɔyɪ pɔ we saɲa wɔle tɔnɛ tɔtɔ.

30 Na ntiyɪ pa nmaawa Isɔ Tɔm taa yee? Pa nmaawaya sɪ: Tɔyɔnɪ alv yom inu na i pɔyaya na pǎ tɛɛ. Pɔ taya pulv tɔɔ, yom pɔyaya na kasayampu pɔyaya pa kaa kpɛntɪ na pǎ tala pa caa wontu.

31 Pɔ tɔɔ ilɛ ma taapalaa, to ta kɛ yom piya se, ama to kɛ kasayampu piya kɛ.

5

I taa yelev na i pɔsɪ yomaa tɔtɔ

1 Kilisiti cɛpa-tuyɔ tǎ yomle taa kɛ sɪ tɔ pɔsɪ kasayampiya tɔkɛm. Pɔ tɔɔ ilɛ i sɔɲ tɔca, na i taa yelev na cɛpɔ pɔnɛ pɔ tɔm liyiti-me na i tayani yomaa kɛ pɔsuyɔ tɔtɔ.

2 I to nkrɔnɲ kɛ teu, Pɔɔli mǎ ma tulɔyɪ-meyɛ tɔfoo sɪ, ye i tɛma mɔ taa na i pɛli, pɔ we isu Kilisiti kɔntɛ lapa mɔ kin ntɛ yem.

3 Ma tasɔyɪ yɔlaa tɔnaya kpaaluyɔ sɪ, wei i pelaa, tɔlasɪ isu i tɔka kusɛsuto tɔna tɔpai, i kaa sɛki pulv.

⁴ Me mpa í caa si Iso í nyəni-meɣe kupama ke mə kusəsutu tənyu təo tə, mə na Kilisiti í yaa ké na í pen mə təyi Iso pɛɛɛɛ.

⁵ Ye ta ile tə nyəmə si Iso ká pəsi-tuyu yulupama na tə tənə rúpóyó na Iso Feesuyu toŋ wei í laki tá kin ke tá tem Iso na tá táá tə pə təo tə.

⁶ Pə taya pulu təo, ye tá na Yesu Kilisiti tə laalaa na tə krenti, paa tə pelaa paa tə ta peli pə lu kuləm ké. Ama mpi pa caa təyole si tə te Iso na tá táá na táá tem mpi pə taa ké səluyu ná wɛɛ na kule ku tənə.

⁷ Í ka lakaya teu ile nənəo awe lapa na í məli hɛɛɛ ke tampana tənyu taa?

⁸ Nti pa heela-me na í te mə taa na í tisi tə tə ta luna Iso wei í yaa-me tə í kin.

⁹ Pa tuka ituule si: Kəkusum ke pəciimaya kraasəyənə somtu təfuu.

¹⁰ Paa na mpv Tacaa yelaa na má wɛɛna naani ke mə təo təkpaata si í kaa kpaya hɔwɛɛ nna a fayana ma nyəna tə. Ama wei í laki-meɣe yeleyele tə paa í ké wei te Iso ká nana puntu.

¹¹ Ma taapalaa ye peluyu təm waasu ke ma tənə lapu tətə, paa tukaya-m kunyən suwe tətə? Ye pu wɛ rúpóyó tampana, Kilisiti wei pa kama tesika təo na ma kraaləyi í təm tə í təm nti tə taa wu nəyol.

¹² Ama ma kooliyi ké si mpa pa laki-meɣe yeleyele ké mpv tə pele pá laki mpv na pá puki te, haləna pá pəsi kataasi ke pa mayamaya.

¹³ Ma taapalaa ye me ile pa ləsa-meɣe si í pəsi kasayampiya. Ama kulumtu ké si í taa huɔ si ye í pəsa kasayampiya ke mpv í hika mə təyole si í tənəyi mə yulwɛɛtu kunyuləŋ. Aai pə fei mpv se. Ama nti təyole si í sələyi təma, na í ten təma, na mpv iní pə lapu sɔna-meɣe teu.

¹⁴ Kusəsutu tənə nyuyu nté si: Səli nyá təyontəle isu n ká səli nyá ti tə.

¹⁵ Ama ye í laki isu taale wontu na í cələyi təmaya səkraŋ na kela na í wakələyi təmaya mpv, í la laakali, təfə í ká kəo na í ku təma təkpaata ké atɛ cənɛ.

Í tən Iso Feesuyu nyəm

¹⁶ Nti ma wɛna si ma heeliyi-me təyole si í tənəyi nti Feesuyu Nanətu hóləyi-me təyə tam, í taa nuna mə yulwɛɛtu kunyuləŋ.

¹⁷ Pə taya pulu, yulwɛɛtu kunyuləm na Feesuyu kunyuləm pə ta kaa pulu, haləna pu tu caa pə nu təma sən. Pə təo ké u pəsəyi na í lá isu mə mayamaya í caa tə.

¹⁸ Ye nti Feesuyu Nanətu hóləyi-me təyə í tənəyi ile í ta ké kusəsutu yomaa tətə.

¹⁹ Paa wei í nyəmə teu ke isəna yəlaa mpa pa tənəyi pa yulwɛɛtu tə pa kulaputu wɛɛ tə. Asilima na tetelakasi isayasi na yaasi isayav.

²⁰ Pa paasəyənə tun laav na topotopo təmanaa. Pa luki təmaya kolonə na pá yookina təmaya tam na isesemɛɛ haŋa pa heku, pa kəla pááná na ikəlle pɛɛkuyu, n ká ná pa fayaa na pá tala kpeka kpeka na pá suv təmaya yoonav.

²¹ Ye í nawa í təyontəle pulu í taa haŋ, pa ké səlonyəlaa, pa fei pa ti krau ke lelen nuli í taa, na pá laki isayatv lentənaa ke mpv tətə. Ma tasəyi-meɣe heeluyu isu ma tem-meɣe heeluyu tə, pa tənə mpa pa laki mpv tə pa kaa felí nəhəle ke Iso Kawulaya taa.

²² Ama Iso Feesuyu ná laki na yəlaa sələyi təma na pá hikiyi lanəhuləmɛ, na pulu u pəkələyi-wɛ, na pá wɛna təma na suulu, na pa wɛna pɛɛɛɛ na pa laki təmaya kupantu na pá tənəyi tampana.

²³ Na pa wɛ təpamm na pá təkəyi pa təyi teu. Kiiu fei ŋku ku kuyi tənɛ iní tə taa natəli tə.

²⁴ Mpa pa pəsa Yesu Kilisiti nyəma tə puntənaa kpeŋna pa yulwɛɛtu na tə kunyuləŋ na tə kətənaa ké na pá kó tənəŋnaŋ.

²⁵ Feesuyu lapənə na tə hiki weesuyu pə təo ké tu yele na tə tənə mpi ku hóləyi-tv tə.

²⁶ Tə taa hən tá ti na tə kraasəyi, tə taa kusəyi tá təma pááná na tə laki təmaya isesemɛɛɛ.

6

I tej tãma

¹ Ma taapalaa, ye nãɣɔlv í pãnta natãli, me mpa í tãhãɣi Isã Feesuɣu ke teu tã í mãhna pũntv ke mpaav kũpankv taa na í lapɪ-ɪ tãpamm. Ma tasãɣi-meɣe sãɣesũɣu sɪ paa mã taa wei í feŋ ɪ ti na ílé í taa kã na í tasa mayasũɣu taa ké hotuɣu tãtã.

² I sãhna tãmaya mã kũpɛkãlãmnaa taa. Ye í lapa mpv ɪ yoosa Kilisiti kũsãsutv tãna ntã.

³ Ye yvlv hãŋ ɪ ti, pãyele ɪ ta tala pulv, pũntv puɣusiɣi ɪ tãɣi.

⁴ Ye wei ɪ caa í yãlãna ɪ yaasi teu nyãh pũntv í taa tvv lãlaa na í sa ɪ tãɣi yem. Ama í wiili ɪ mayamaya ɪ yaasi taa na ye pã nãɣãsa yãlvũɣv ðe ɪ yãli.

⁵ Pã taya pulv tãã, paa wei ɪ kulaputv mãlãɣi ɪ nyũɣv taa ké.

⁶ Ye nãɣɔlv sãɣesãɣi wei ké Isã Tãm pũntv í cosɪɣi ɪ wẽnãv tãna taa na í haaki ɪ sãɣesãlv ñi.

⁷ Hei ɪ taa puɣusi mã ti yoo, paa nyãnãɣi Isã ké yem fa. Yvlv í tuu mpi mpãɣi ɪ kvh.

⁸ Ye yvlwãetv kũnyulãm ke ɪ tãhãa na í tuu, yvlwãetv nti tu yelina na í kãã í kv sãm. Ama ye mpi Isã Feesuɣu caaki tãɣã ɪ tãhãa na í tuu, kvle kv yelina na í kãã í kv weesuɣu ŋku kv tej tã.

⁹ Tã taa la felentu na kũpãntv lapv. Pã taya pulv tãã, ye tã ta lã tá apãlvtv halãna pã tala pã waatv mpi tu kv tã pu tãã sãããm.

¹⁰ Pã tãã ké ye tã hika mpaa ke timpɪ tã la yãlaa tãnaya kũpãntv. ðe pã kãlãna tã na mpa tã kaa Isã sãããv tã.

Pãli tasãɣi-wẽɣe kpaalvũv na ɪ sãetv

¹¹ Tãã, í ná isãna ma ŋmaaki-me na ma mayamaya ma niŋ ke cãne na ŋmaatv pãe kũyasãlããv tã.

¹² Mpa pa yãlãɣãna tãã nyãm na pá caa yãlaa í sa-wẽ tã mpã pa caana sɪ pá caali-me na í pãli. ðe paa caa sɪ pá tv-wẽɣe kũnyãmãh ke Kilisiti sãm tesika tãm tãã tãɣã.

¹³ Yãlaa mpa ñi pa pãlãɣi mpv tãã pãã tãhãɣi kũsãsutv se. Ama pa caa ké sɪ ye mu nuna-wẽ na í pãli ðe pa sa pa ti sɪ mpã pa yelina í kãta mã tãnvũɣv tãã ké kũkãtãm pãne.

¹⁴ Ma ðe ye pã taya Yesu Kilisiti sãm tesika ma kaa yãlãna pulv. Tesika ŋke ka tãã ké mã na antulinya tã fayana tãma tãkpatãkpatã na lãlv ta nyɪ sɪ lãlv wãã.

¹⁵ Paa n pãlaa paa n ta pãli pã lu kũlvãm ké. Ama nti tã wãã tãɣãle sɪ ñ layãsi na ñ pãsi yvlv kvfalv.

¹⁶ Mpa paa telããɣi pãlvũɣv tãm ke lãlv ke pa weesuɣu taa tã ma kooliɣi ké sɪ Isã í ha pa tãnaya alaafãya na í la-wẽɣe kũpãntv na í kpãna ɪ yãlaa samaa tãna tãpã na í la mpv.

¹⁷ Pã kaasũɣv tã, nãɣɔlv í taa tasa-m wahala tvũɣv tãtã. Pã taya pulv tãã, tãntããlãh wei ɪ wẽ ma tãã isãntã tã ɪ hũlãɣi kpãkpãã ké sɪ ma ké Yesu yom.

¹⁸ Ma taapalaa me Tããã Yesu Kilisiti í hũlí mã tãnaya pãããã. Ami.

TAKƏLAYA NJKA PƏOLI NMAAWA IFEESU NYƏMA TƏ Kutuluɓtu

Lom ɪcate taa ké Pəoli ka we waatu wei ɪ ηmaa takəlaya kanε tə. Payale huuki si Ifeesu həyɔɓyɔ taa Yesu seelaa kpeka payale ke ɪ ηmaa-ke. Pəoli hólóyí isəna Iso tayana yəlaa nyuyɔ yaru təm tə, na Yesu Kilisiti haakəna nyuyɔ yaru mpəyi saa wei yulu tɛɲi-ɪ na ɪ taa tə. Pə ké Iso kucɔɔv ké. ɪ hulaa si Yesu seelaa weε ké isu yulu tənuyɔ pilimile, na tə təw niɲ na nɔɔheε, na paa wei na ɪ kulapəle, ɪlena pa wɛna nəyɔ kulɔmɔya. Pəoli caaki si yəlaa í nu teu ɪlena í kpəna ɪ seɣesuyɔ na kutuluyɔ si Iso seelaa weε isu kutuluyɔ na Yesu keke kite tεε pəle. ɪ kpəpəna tətəyɔ apalu na alɔ ke təyaya taa si Yesu wɛnna isu paalu na Iso seelaa náá weε isu alɔ.

Isəna pa faya Ifeesu takəlaya tə:

Yesu Kilisiti nyuyɔ yaru, titite 1-3

Təntε kɔfate, titite 4-6

Sεεtv

¹ Maya Pəoli, Iso luyɔ lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu, má ηmaakəna takəlaya kanεye Iso yəlaa mpa pa we Ifeesu na pá na Yesu Kilisiti pa kpentaa na pá nukəna-ɪ tə.

² Taca Iso na tá səsə Yesu Kilisiti pá hólí-mεye pεεleε na pá ha-mεye alaafəya.

Isə lapa-tuyv kupantvnaa mpaya Kilisiti təw tə

³ Tə sa Iso Taca Yesu Kilisiti Caa ke teu. Tá na Kilisiti tá kpentuyɔ təw Iso ɪnɪ ɪ kpayana Iso seεv kupantvnaa na í la-tuyv səsəm ke hatuu isətaa.

⁴ Pə taya pulɔ, fau na pəcɔ Iso laki antulinya təyɔ ɪ ka tema ləsuyɔ na í su si tá na Kilisiti tə kpenti na tə pəsi ɪ nyəma na tá təntε keεsi teu ke ɪ isentaa na kɔwakələm napəli pə fei tá kiɲ.

⁵ ɪ ka tema suw ke hatuu ləɲ ke ɪ səɔɓuyɔ təw si ɪ ká pəsi-tuyv ɪ piya mayamaya ke Yesu Kilisiti təw, ɪle ɪ mayamaya ɪ luyɔ lapəna mpv pəcɔ pə lapv tu wε-ɪ leleɲ ké.

⁶ Ye mpv tu sa Iso ké teu ke ɪ huluyɔ-tuyv ɪ pεεleε taa pεεleε kupana na luyɔ kulɔmuyɔ na ɪ luyɔ tεε Pəyaya kiɲ tə.

⁷ Pə taya pulɔ təw, Kilisiti weesuyɔ lu tá təw təyɔ pə yapa-tv na pə husi tá isayətənaa. Tənaya Iso lapa na tə ná ɪ pεεleε səsəɔna

⁸ nna ɪ hula-tv tə a təw katatəlaya, ke waatu wei ɪ ha-tuyv ləmayasεε səsəɔna na nyəm səsəɔm tə.

⁹ Na ɪ lapa na tə nyi mpi ɪ suwa na í təɲəyi na í laki na pə we ɪηmelav tə. Na hatuu ləɲ ke ɪ mayamaya ɪ ka hɔv ɪ taa na í su si ɪ ká yoosi-wi na Kilisiti kiɲ.

¹⁰ Pə kəɲ na pə tala kuyεεɲ kɔtεεsəɲ taa na Iso koti isətaa nyəm na ate nyəm na í mələna-wəyi Kilisiti tike tεε na ɪlé ɪ təyɔ pa təw ké kawulaya, ɪle Iso tv mpi ɪ suwa na í təɲəyi na í laki təw pə nyuyv nté.

¹¹ Iso təɲa isəna ɪ suwa na í laki təyɔ ɪ ləsa-tuyv hatuu ləɲ si tá na Kilisiti tá kpentuyɔ təw tə hiki tá paa tete ke nyuyv yaru təm taa. Iso u laki pulɔ na pə coti nti ɪ suwa na ɪ mayamaya ɪ luyɔ la si í la tə.

¹² Ye mpv tá mpa tə laala Kilisiti təw ké tεεɓuyv tə, tə sa Iso ké ɪ səsəɔntv təw.

¹³ Mə mayamaya waatu wei í nu tampana təm, Laapaali Kupaɲ wei ɪ yapa mə nyəɔɲ tə, í tema Kilisiti na mə taa ké ɪlena Iso náá yɔsi-me si pə hólí si í ké ɪ nyəma na ɪ kuyɔsum mpəyəle Feesuyɔ Naɲɲtv wei ɪ ka təma si ɪ ká ha-mε tə.

14 Feesuyu Nanntu inəxi Iso su-tuyv toluma si pə hólí si nyuyv yapv mpi pə təm i ka heela i yəlaa si i ká kəna na pə wəe-wə isu pa pulv tə pə kəma na pə ya-tv təkpataa ilə tu ti tá pulv iní. Ye mpv tə sa Iso ké i səsəntv təə.

Pəəli Iso sələmvv ke Ifeesu nyəma

15 Pə təna isəntə pə təə na ma tu nuw pənente tətə si í tēma Tacaa Yesu na mə taa na í səəla Iso yəlaa təna tə,

16 maa heesəxi Iso ké seetv si í na təmlə ke mə təə se. Na ma təsəxi mə təə ké ma Iso sələməh taa ké na má sələməxi mə təə.

17 Nti ma sələməxi tá Səsə Yesu Kilisiti Iso, Tacaa teeli təna tv təyələ si í ha-meyə i Feesuyu, kvle ku yelina na í cəkəna, na ku hólí-meyə Iso na í nyəmi-i teu.

18 Ma sələməxi Iso ké si pə tv-meyə layatv ke hatuu mə taa na í nyi mpi pə təə Iso yaa-me na í tēləxi tə, na í nyi kəpantv səsəntv teu teu nyəntv nti i su mpa i ti tə pa təə tə.

19 Na í nyi i toma səsəna taa səsəna nna i wəna na í lakəna Iso seelaa tá tá kin tə. Toma səsəna anəyələ mpv na nna i huləna toh na toh

20 ke waatv wei i feesa Kilisiti na í kpaasi-i isətaa na í cayasi-i i kəhəhə taa tə.

21 Kilisiti wəv təna tə i kəla pə təna təpai ké, paa tohətnaa, paa pəsvyv ŋku, paa toma nna, paa kawulasí nsi, na həla təna nna pa yaa tə, na pə taya antulinya inə i taa tike, ama pə krentəna wei i ka kəə tə i kəla mpyúyú ilé i taa tətəyə.

22 Iso mələna pə təna təpai ké Kilisiti nəəhəe tēe na inəxi i hulaa si Yesu seelaa kpeka í nyənəxi a wulav səsə.

23 Yesu seelaa kpeka wəv mpv tə a ké Kilisiti tənuyv ké, na a kin ke i wəe təkpataa, iní wei i mayala paa timpí tə.

2

Ifta səm na í hiki weesuyu

1 Tuu ləh mə kəpəntəh na mə isayatv ka yelaa ké na í wə isu səttaa ke Iso nyəntv taa.

2 Pə taya pulv, antulinya inə i mpaav isayav ke í ka təhaya na í nukayana aləyaa toh nyəma mpa pa wə isətaa tə pa səsə. Aləyaa səsə iní i wəna na í laki i nyəntv ke yəlaa mpa pa kisa Iso ké nunav tə pa taa.

3 Tá təna isəntə mpyúyú tu wəe, tə təhaya tá yulwəetv kəpəntv konyuləh ke yem ké. Na mpi tá tənəh na tá həwəe caakaya tə mpv teitei ké tə lakaya. Pə lula-tv na tə wə isəna tə pə wəe si Iso pááná ká huu tá təə ké isu a ka huu ləlaa təə tə.

4 Ama Iso hula-tuyv suulu ke səsəm, na isəna i səəla-tv tə pə fei nyənuyv.

5 Pə təə ké tu wəv isu səttaa ke Iso nyəntv taa ké tá kəpəntəh təə tə, i krenta tá na Kilisiti ke weesuyu hav. Iso suulu təə ké pə yapa mə nyəəh.

6 Tá na Yesu Kilisiti tá krentuyv təə ké Iso feesa tá na-i si tə təyə kawulaya ke hatuu isətaa.

7 I lapa mpyúyú si pə hóləyí tam təə ké isəna i suulu təə katatəlaya na í hólí-tuyv suulu na Yesu Kilisiti kin tə.

8 Pə taya pulv Iso pəelee təə ké pə yapa mə nyəəh na í tēma-i na mə taa təyə pə lapa mpv. Na mpv iní pə lapa tə pə ta luna mə mayamaya mə kin, ama Iso hate ké.

9 Pə taya mə iwule təə, pə təə ilə nəyələ í taa kəə na í sa ti.

10 Pə taya pulv təə Iso ŋmana-tv, na tá na Yesu Kilisiti tə krentaa təyə i ŋma-tuyv mpv si tə laki təma kəpana nna i ka tayanaa na í su təyə səsəm.

Mə na Yesu Kilisiti mə kolvm pəsvyv

11 Mə mpa í ká ké Yuta nyəma təsiyisiyi na Yuta nyəma yaakaya-meyə kutapeləh na mpe pa yaaki pa təxi pəllaa tə, pəyele yulv niñ peləna-weyə kupeləv si pə hólí si kətaya ké. I təsə isəna í ka wəe tə na í ná.

¹² Pɔ wɛɛ tɔ́ í ka hatələna Kilisiti ké, í ká ké kpai nyóma ké, í fɛi mpa lɔsaa sɪ ɪ yɔlaa tɔ́ pa taa. Na pə təna mpi lɔs ka təma ɪ yɔlaa sɪ ɪ ká la-wɛ, haləna í na-wɛ pá can pá su təmaɣa nɔɔsɪ kɛ pə təm taa tɔ́, mə taa fɛi pa taa se. ɪ ka wɛ yem ké atɛ cənɛyɛ, ɪ fɛina mpi pə tɔ́ í tɛɛlɔyɪ tɔ́ pə́cɔ́ í taa nyɪ lɔs.

¹³ Ama pənente mə na Yesu Kilisiti mə kpentɔyɔ tɔ́ ɪ weesuyɔ luw yɔlaa ké na í ka hatələnav pə təna tɔ́ í tayani-wəyɪ kpətənav.

¹⁴ Pə taya pulɔ, Kilisiti maɣamaɣa kpaɣana Yuta nyóma na mpa pa ta kɛ Yuta nyóma tɔ́ na í lá na tɔ́ pəsɪ piitim kɔlɔməm na heesuyɔ kɔɔ. ɪ tɔ́nuyɔ kɛ ɪ kpaɣaa na í yasəna kolɔŋa ŋka kaa kaya pa hekɔ taa ɪsu kolɔŋa tɔ́.

¹⁵ Na ɪ kɔwa Yuta nyóma kɔsəsutɔ na tɔ́ kɔheelitu na tɔ́ kɔkɔkiim sɪ ɪ kpaɣayɪ Yuta nyóma na mpa pa ta kɛ Yuta nyóma tɔ́, piitim mpi pə naale na í kpentəna ɪ tɪ na pá pəsɪ piitim kɔlɔməm kɛ kɔfam na heesuyɔ kɔɔ.

¹⁶ Kilisiti səm kɛ tesika tɔ́ lapəna na taa kpanav kɛ təma saali, na tesika tɔ́ tənɛyɛ ɪ kpenta piitim mpi pə təm naale na pə́ pəsɪ piitim kɔlɔməm na í ciiki pə na lɔs.

¹⁷ Kilisiti kəmna na í kpaali Laapaali Kupaŋ wei ɪ heesəyɪ yɔlaa laŋa tɔ́ paa mpa mɛ í tá ké Yuta nyóma na í ka hatələna lɔs tɔ́, paa Yuta nyóma mpa paa kpətəna-ɪ tɔ́.

¹⁸ Kilisiti ɪni ɪ tɔ́ ké tá təna tɔ́ pəsəyɪ na tɔ́ səŋ lɔs ɪsɛntaa na Feesuyɔ Nanŋtu kɔlɔm ɪni ɪ tɔŋ taa.

¹⁹ Ye mpɔ mɛ mpa í tá ké Yuta nyóma tɔ́ í tá ké kpai nyóma yaa caɣalaa. Ama pənente mə na lɔs yɔlaa í kaa ɪcatɛ, na í pəsaa lɔs təyaya nyóma maɣamaɣa təkɛm.

²⁰ ɪ pəsaa ɪsu pa ŋmaakɔyɔ kutuluyɔ təyɔ. Yesu kɛɛ kancaalaya cɛɛyɔ, na ílé ɪ tɔ́ ké tillaa na lɔs kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa, na pə́ kaasi-mɛyɛ ɪsɔtaa.

²¹ ɪ tɔ́ ké kutuluyɔ ŋmatɔ təna səŋa teu, na tɔ́ təŋna piw sɪ timpi tá na Tacaɔ tɔ́ kpenta mpɔ tɔ́ tɔ́ pəsɪ lɔs tɔ́caɣale nanŋ nyəntɛ.

²² ɪ kpentɔyɔna-ɪ tɔ́ pa təna-mɛ tətəyɔ kutuluyɔ tɔ́ ké sɪ mə na lɛlaa í kpenti na í pəsɪ kutuluyɔ ŋku kɔ taa lɔs Feesuyɔ ká caɣa na pə́ hólí sɪ lɔs wɛnna kɔ taa tɔ́.

3

Təmlɛ nte pa tɔ́ Pɔɔli tɔ́

¹ Pə tɔ́ ké Pɔɔli má wei ma ké saləka tɔ́ kɛ Yesu Kilisiti tɔ́ sɪ pə́ waasɪ mpa mɛ í tá ké Yuta nyóma tɔ́, ma sələməyɪ lɔs.

² Ma huɔ teu sɪ ɪsəntɔ́ í niwa ɪsəna lɔs lapaa-m suulu na í tɔ́-m sɪ má la təmlɛ kɛ mə kin tɔ́.

³ lɔs sɪ ɪsəna mpi na í təŋəyɪ na í laki na pə́ ŋmelaa təyɔ ɪ kulaa na í hólí-m na má nyɪ. Halɪ ma tɛma-mɛyɛ pə́ təm kɛesuyɔ kɛ cənɛ ɪnəyɪ pə́cɔ́.

⁴ Na ye í kalaa í ká ná ɪsəna mpi ma nyəmá Kilisiti təm nti ɪni nɔyɔlɔ taa cəkəna mpɔ tɔ́.

⁵ lɔs táá hólí-təyɪ səsaa taa yɔlaa ɪsu kayana ɪ lapaa na ɪ Feesuyɔ kuli-tɪ na kú hólí tillaa na lɔs kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa mpa pa ké ɪ yɔlaa kɔpama tɔ́.

⁶ Na təm kɔŋmɛlɔtɔ ntəyɔɛ sɪ: Laapaali Kupaŋ lapaa na mpa pa ta kɛ Yuta nyóma tɔ́ na Yuta nyóma pa təna pá hiki pa paa tete kɛ kɔpantɔ nti lɔs sɪ ɪ yɔlaa tɔ́ tɔ́ taa, na pá pəsɪ kɔlɔm təkɛpataa, na lɔs təma sɪ ɪ laki mpi na Yesu Kilisiti kin tɔ́ piitim lɛmpɪ nyóma ná wɛ pə́ taa tətəyɔ.

⁷ Suulu kɛ lɔs huɔlaa na í tɔ́na-m na í paasɪ na í ha-m toma sɪ má la Laapaali Kupaŋ ɪnɛ ɪ təmlɛ.

⁸ Maɣale lɔs yɔlaa səkɛpema taa səkɛpelu, paa na mpɔ ma ɪnəyɪ lɔs tɔ́naa na í hólí suulu ɪnɛ sɪ má cɔɔ na má heeli mpa pa ta kɛ Yuta nyóma təyɔ Kilisiti teu səsəɔm mpi pə́ fɛina akpele tɔ́ pə́ Laapaali Kupaŋ.

⁹ Na má la na yɛlaa tɛna cɛkɛna Iso su isɛna mpi na í tɛhɛyi na í laki na pɛ ɛmelaa tɔ, isɛna pɛ wɛɛ si pɛ la tɔ. Iso wei í lapa pɛ tɛna na pɛ wɛɛ tɔ í ɛmesa hatuu lɔntaa kɛ isɛna mpi í suwa na í tɛhɛyi na í laki mpɔ tɔyɔ.

¹⁰ Si pɛ kɔma na pɛ tala waatu ɛɛ ɛle í yele na isɛtaa kawulaya nyɔyɔ nyɛma na ka tɔntɔnaa nana Yesu sɛɛlaa kpeka kin ke Iso nyɛm yaasi tɛna.

¹¹ I ka huɔkaya ntiyi tam tɔ Tacaa Yesu Kilisiti kin ke í lapa-ti. Na pɛ nɔyɔ taa tɛkɔlɔɛkɔlɔ kɛ í lapa.

¹² Na tá na-tɛ tɛ kɛntaa na tɛ tɛm-tɛ na tá taa tɔyɔ tɛ hika mpaav na tɛ sɛh Iso isɛntaa na naani ke teu.

¹³ Ye mpɔ ɛɛ ma wiikɛna-me si í taa lɔ tɔɔɛ ke kɔnyɔɛɛ ɛku ma tɛki mɛ tɔɔ tɔ kɔ tɔɔ. Pɛ taya pɔlv pu tɛ na pɛ kɔsi mɛ nyɔyɔ.

Kilisiti sɔɔlvɔv kɛ yɛlaa

¹⁴ Pɛ tɔɔ kɛ ma lunɔ akula ke Tacaa

¹⁵ wei í haaki aɛ na isɛtaa piitimnaa tɛnaya pɛ hɛla tɔ,

¹⁶ si í teeli sɔsɔ tɔɔ í yele na í Feesuɔ la na mu hiki pɛsɔyɔ na í nyɔɔ tɔɛ ke hatuu mɛ lɛmayasɛɛ taa,

¹⁷ na í tɛ Iso na mɛ taa kɛ teu, na Kilisiti wɛɛ mɛ waali kɛ tam. Na ma sɛlɛmɛyi Iso kɛ si í sɔɔlɔyi tɛma na í sɛh pɛ taa kɛ teu tɛkɛkɛɛ.

¹⁸ Na mɛ na Iso yɛlaa tɛna í kɛntɛ na í hiki pɛsɔyɔ na í cɛkɛna isɛna Kilisiti sɔɔlvɔv tɔɔwa tɔ halɛna kɔ fɛi tɛnaya. Nwaɛɛ na mpɛɛ, isɛtaa na aɛ.

¹⁹ Na paa Kilisiti sɔɔlvɔv fɛi si nɔyɔlv pɛsɔyi na í cɛkɛna kɔ tɛna tɔ, mu cɛkɛna-kɔ, na í hiki Iso nyɛm tɛna na pɛ mayali mɛ taanaa tɛpampam.

²⁰ Tɔv, toma nna a wɛ tá taa na á waasɛyi-tɔyɔ tam tɔ anɔyi Iso pɛsɔyi na í lana-tɔyɔ kɔpantɔ na pɛ tɛɛ tá sɛlɛmɛyɔ tɔɔ tɛɛɛɛɛɛɛɛ, halɛna pɛ tu tɛɛ mpi mpi tɛ pɛsɔyi na tɛ huɔ tá taa tɔ.

²¹ Iso ɛni í sɛɛlaa tɛna tɛpai, na Yesu Kilisiti pá tɔyɔ-tɛ teeli na pɛ polo ɛpɔyɔ tam halɛna tam. Ami.

4

Yesu sɛɛlaa wɛ kɛ isɛ Kilisiti tɔnɔyɔ

¹ Ye mpɔ ma wei ma kɛ salɛka tɔ ke Tacaa tɛmlɛ lapɔ tɔɔ tɔ, ma tɛɛkɛyi-me na wiinav si í yele na mɛ tɔntɛ tɛ teu, na pɛ kɛsɛna tɔntɛ nte Iso caa na í yaa-me si í tɔ tɔ.

² I pasɛyi mɛ ti, í laki tɛhɛɛ, í hɔlɔyɛ tɛmayɔ suulu, í sɛhna tɛma na sɔɔlvɔv.

³ Isɛna Iso Feesuɔ yɛlaa na í kɛntɛ tɔ í sɛɛsi isɛle na mɛ kɛntɔyɔ ɛkɔyɔ tɔkɔyɔ, na nɔyɔ kɔlvɔmayɔ ɛka í wɛna tɔ ká yele na í lá mpɔ.

⁴ Tɔnɔyɔ kɔlvɔmɔyɔ tike tɛkɔɛ wɛnna, na Feesuɔ Naɛɛtɔ kɔlvɔm tike tɛkɔɛ wɛnna, na tɛtɛɛɛ nte tɛ tɔɔ Iso lɛsa-me tɔ tɛɛ tɛ wɛ kɔlvɔm tɔtɔyɔ.

⁵ Tacaa wɛ kɔlvɔm kɛ tɛkɔɛ, na í mpaav wɛ kɔlvɔmɔyɔ kɛ tɛkɔɛ, na Iso lɔm sɔv wɛ kɔlvɔmɛm kɛ tɛkɔɛ.

⁶ Kɔlvɔm tike tɛkɔɛ kɛna yɛlaa tɛna Iso na pa Caa. Inɔyɔɛ pa tɛna tɛpai pa wulav, na kɔlvɔm ɛni í lakɛna pɛ tɛnaya isɛna í nɔkaa tɔ, na kɔlvɔm ɛni í wɛna pa tɛna pa waali.

⁷ Iso yɛlaa kɛ na pɔlv lapɔ saa paa tá taa wei kɛ ɛkanɛka na pɛ kɛsɛna isɛna mpi Kilisiti yɛlaa si pɛ lapɔ í saa yɔlv tɔ.

⁸ Halɛna Iso Tɔm taa pa ɛmaa ɛpɔyɔ si:

Waatu wei í kpawa hatuu isɛtaa tɔ,

í kɛnna í kɔkpakpama payale na í kpaana,

na í lapa yɛlaa kɛ kɔcɔɛɛɛ.

⁹ Tɔv, pa yɔyɔtɔyɔ mpɔ si í kpawa tɔ wentiyɛɛ mpɔ? Ntɔyɔɛ si í tiwa katatɛlayɔ, halɛna í tala tɛtɔ tɛɛ mayamaya kɛ na pɛcɔ í kpaaki.

10 Wei inu i tii mpv to kulbm inu i kpana halena i tee isataa toyamyam si i wee na i mayali paa timpi.

11 Na kulbm inu i yelina na kulapalena saa yelaa ke nka nka. I tu lelaa si pa la tillaa sasa, lelaa ke Iso kuyotutu telasala, na lelaa si pele pa cagna Laapali Kupa, na lelaa si pele pa la paasnlaa na Iso Tam seyesala.

12 I lapa mpyo si pa holi Iso yelaa ke isena paa la i tamle na kilisiti tonuoyu tuusi lol ke Iso sevu taa to.

13 Ye pa taya mpv ta tona tapai ta taa temnav ke Iso ka la kulbmam, na ta nyam ke Iso Poyaga ka la kulbmam toto. Na tu la sasa ke i tam taa halena ta teu tala Kilisiti teu sasoam.

14 Ta kaa tasa paatv taa ke wevu na paa puyusulu wei i lanthayi-tu na i kuvseyesav, ta merna cene ta merna cene, isu heelim lakuyv to. Puyusulaa mpe pa lukana-ti na pa acilayav, na pa tusayana lelaa.

15 Ama ye ta heeliyi tamaya tampana na saolvu ile tu sasayi puw ke pa tona pa taa na ta tala Kilisiti wei i ke ta tonuoyu nyuvv to.

16 I too ke nin na nohe na pa tona pa wev mpyo waani waani ke tonuoyv too to pa tokana tamaya teu, na tonuoyv atama atama tamsena tamaya teu toyv pa kpenta pilimile. Pa too ke pa tona mpi pa we tonuoyv too to pa laki pa tamle ke teu, tonuoyv tona puki ke, na kuv saolvu tagna sasuvv.

Tante kofate ke Kilisiti mpaav taa

17 Ye pa we mpv, na Taca ma heeliyi-me tfoo si i taa tasa tante isu cefelinaa. Pele pa tanyai pa krai huwee ke yem ke.

18 Pa layav ta toli. Pa isakreete na pa lanthayv katatlaya too pa paa fei weesuyv nku Iso haa to kuv taa.

19 Pa ke fele fei nyoma ke, yaasi sayav taa ke pa ha pa ti takpataa, na pa hulyi asilima telatena.

20 Ama Kilisiti tam nti me i nyoma to pa taya mpyo ta wee.

21 Ntany i tema i tam nuw na? Halena i kev Kilisiti nyoma to pa seyesa-meyv i tam tona tampana mee.

22 Ye mpv pa wee ke si i woyasi ma yaasi kupav wei i taka hatuu lon to. Yaasi kupav inu i kunyulav kupuyusin pukina telete taa ke.

23 Pa wee ke si i layasi ma lotunaa taa na ma lamayasv taa takpataa.

24 Na i keli yaasi kofalv wei Iso lasaa na i ke i mayamaya i nyav to. Ma tante i keesaa na ta teu isu tampana hulyi to ile pu holi si i kraya yaasi inu.

25 Pa too ile i yele tamaya papav peluvv takpataa, na paa ma taa wei i yoyotayi tampana ke i lelaa kin. Pa taya pulv, ta tona ta we ke isu nin na nohe wev tonuoyv too to.

26 Na ye paana kpa-me i taa yele na a pona-meyv wakolvv taa. Na paana i taa leeli na a we ma taa.

27 I taa ha ma tayv iloyv ke paa paco mayamaya.

28 Ye wei i ka nmulaya pvntv i taa tasa nmuluvv. Ama i seesi isale na tamle lavv na i hiki i mayamaya i nin nyam mpi pa too i wu teu to, na i pavi na i sava mpa pa feina pulv to.

29 Kawalaya tam nateli ta taa lukana ma noosi. Ama i yoyotayi tamnaa kupama mpa pa waasayi yelaa na pa yeki na ta tuusiyi lol ke Iso sevu taa to, ile tu waasi ta nulaa tona.

30 I taa wakolvv Iso Feesuyv Nanyv lanle. Pa taya pulv, inayale Iso kuvvsum mpi i yvsa-mv to. Na inayv Iso su-meyv taluma si pa holi si kuvaku wee kuv kav, nku kuv wule Iso ka ya-mv takpataa to.

31 I yele huwee nyav nyava tona na tema toknav ke ta na paana moyv. I yele hola na kuvuv. I yele sayavv tanyav lavv, paa ta ke nti.

32 Ɔ lakɩ tɔmɔɔa yɔlle na ɩ wii tɔma pɔtɔtɔe. Ye ɩ pɔntɔna tɔma ɩ hɔlɩ tɔmɔɔa suulu ɩsu ɩsɔ nɔ hɔlɔɔv-meyɔ suulu ke Kilisiti tɔɔ tɔ.

5

Mɔ lakasi ɩ te teu

1 Ɔsu ɩ keɔ ɩsɔntɔɔɔ ɩsɔ piya nsi ɩ sɔɔlaa tɔ ɩ seesi ɩsɔle na ɩ kpɔɔa ɩ yaasi tɔna ɩle.

2 Ɔ hɔlɔɔɩ tɔmɔɔa sɔɔlɔɔv ke mɔ lakasi tɔna taa ɩsu Kilisiti nɔ sɔɔlɔɔv-tɔ halɔna ɩ pɔsi ɩ tɔɔi kɔhaham kɔpam, na ɩ kpɔɔa ɩ ti na ɩ la kɔtɔɔa ke tɔ tɔɔ si pɔ la ɩsɔ kɔ teu na sɔɔsɔɔɔ kɔpam tɔ.

3 Asilima na tetelakasi ɩsɔɔɔsi na kɔnyulɔɔv, pɔ tɔnɔɔa mpɔ pɔ tɔm mɔɔamɔɔa ɩ taa lu mɔ nɔɔsi taa, pɔ tɔɔa pɔlv, lakasi nsi si taka tɔ mɔna ɩsɔ yɔlaa.

4 Na pɔ ta mɔna tɔtɔ si ɩ yɔɔtɔɔɩ fɛle fɛi tɔm, yaa tɔm kpai nyɔntɔ, yaa keesɔlaya tɔm natɔli. Ama ɩ paasɔna ɩsɔ kɔ seɔv si ɩ na tɔmlɔ.

5 Ɔ nyɩ teu si asilima latɔ, na tetelakasi ɩsɔɔɔsi latɔ, yaa liyitee kɔtɔi tɔ, pa taa nɔɔlv kaa fɛli nɔɔhɔle ke Kilisiti na ɩsɔ pa kawulɔɔa taa. Halɩ liyitee kɔtɔi tɔ na tɔɔ laalɔ pa ɩsɔɔɔtɔ lu kɔlv m kɔ.

6 Ɔ paasɔna teu na nɔɔlv ɩ taa tolisi-mɔ na ɩ kɔmelɔtɔm, halɩ ntɩ ɩnɩ tɔ tɔɔ kɔ ɩsɔ kɔ laɔna mpɔ paa caa ɩ luyɩ nyɔntɔ lapɔ tɔ na pɔɔnɔ.

7 Mɔ na pɔ yɔlaa ɩ taa kaa pɔlv paa hoolɔɔa.

8 Lɔɔ ɩ ka wɛ kɔ ɩsu yɔlv tɔɔɔɔ ahoɔ ke sɔkpɔtɔv taa tɔ. Ama kayana mɔ na Tacaa ɩ kpɔntaa, ɩle pɔ wɛ ɩsu ɩlim lu mɔ tɔɔ kɔ. Pɔ tɔɔ ɩle mɔ lakasi ɩ te ɩsu kɔpama mpɔ pa wɛ ɩlim taa tɔ pa nyɔnsɩ.

9 Pɔ tɔɔa pɔlv timpɩ pɔ nyaalaa tɔ kɔpantɔnaa lapɔ na siyisiɔ tɔɔvɔv na tɔm tampana yɔɔtɔv ke pɔ kɔɔna.

10 Ɔ seesi ɩsɔle na ɩ cekɔna mpi pɔ wɛ Tacaa ke teu tɔ.

11 Mɔ na mpɔ pa lakɩ sɔkpɔtɔv tɛ tɔma kpai nyɔna tɔ ɩ taa kaa pɔlv paa hoolɔɔa. Ama ɩ la na pɔ kuli a tɔɔ na paa wei ɩ nɔ.

12 Yɔlaa mpɛ, mpi pa ɔmelɔɔɩ na pɔ lakɩ tɔ si pɔ tɔm ɩ tu lu yɔlv nɔɔv taa tɔ pɔ wɛ fɛle kɔ.

13 Ye pa lakasi nsi si tɔɔ ɩ kulaa na pɔ nɔ, ɩle paa wei ɩ kɔ nɔ pa wɛtɔ cakɔle tɔkelekele.

14 Mpɔɔv pɔ tu wɛɛ, ye pɔ kula pɔlv tɔɔ na pɔ naaki tɔceɩceɩ, pɔle pɔ pɔsɔɩ fɔtɔla kɔ. Pɔ tɔɔ kɔ pa yɔɔtɔɔɩ si:

Nyɔ wei n tooki tɔ fe mpɔ.

Kɔli na ɩ lu sɔtaa taa,

Kilisiti kɔ ce nyɔ sɔkpɔtɔv.

15 Ye mpɔ ɩle ɩ la laakali na mɔ tɔntɔ ke teu, ɩ taa tɔ ɩsu kɔmelɔmɔɔ, ama ɩ tɔ ɩsu lɔmɔɔasɛ nyɔma.

16 Ɔ taa yele na alɔsɛke kɔyɛɛɔ fiti-meyɔ yem. Pɔ tɔɔa pɔlv ɩsɔɔtɔv hukina tɔ kayana kɔyɛɛɔ ɩnɩ ɩ taa.

17 Ɔ taa la ɩsu kɔmelɔmɔɔ lakɔv tɔ. Ama ɩ seesi ɩsɔle na ɩ nyɩ mpi Tacaa luyɩ wɛɛ si mɔ ɩ la tɔ.

18 Ɔ taa yele na sɔlv m kɔ-mɛ. Sɔlv m kɔv kɔ tɔ-meyɔ yem yem lakasi. Ama ɩ yele na Feesuyɩ Nanɔɔtɔ hɔɔa mɔ taa tɔmamam.

19 Ye ɩ caɔa tɔma kin mɔ nɔɔsi taa ɩ wɛɛ ɩsɔ Tɔm yontu na apalɔtɔ nyɔntɔ na ɩsɔ samtɔ nyɔntɔ. Ɔ sa Tacaa na samtɔ yontu na ɩsɔ Tɔm nyɔntɔ na luyɩ kɔlv mɔvɔv.

20 Ɔ seeki Tacaa ɩsɔ kɔ ɩ na tɔmlɔ ke paa waatɔ wei kɔ paa mpi pɔ tɔɔ kɔ Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ.

Apalaa na pa alaa pa tɔm

21 Ɔ nukɔna tɔmɔɔa teu ke Kilisiti sɔɔntɔ tɔɔ.

22 Alaa-mɛ ɩ seeki mɔ paalaa ɩsu ɩ seekuyɩ Tacaa tɔ.

²³ Pə taya pulv, isəna mpi Kilisiti ná kəla Yesu seelaa kpekəle tə mpv tətəyɔ apalv ná kəla alv. Yesu seelaa kpekəle kəna Kilisiti tənuyv pilimile, na Kilisiti mayamaya kəna pa nyuyv yatv.

²⁴ Na isv Yesu seelaa kpeka seekuyv Kilisiti tɔ, mpv tətəyɔ alaa ká seeki pa paalaa kə pə təna pə taa.

²⁵ Apalaa mu sɔɔli mə alaa isv Kilisiti sɔɔlvuyv Yesu seelaa kpeka na í sv a səm tɔ.

²⁶ I lapa m̀p̀yɔ sv í nyaali-we na lom na í tayan-we na i təm na pá te teu na pá mvna Iso yəlaa.

²⁷ Pə taya pulv i caakaya kə sv í kraya Yesu seelaa kpeka na a teu təkpataa na í suna i ti, na á wee tənəŋŋ, a tiili tá wakəli, na paa asilima a feina, na á tá caami. Pəyele kwakələm napəli fei a kin.

²⁸ Ye mpv pə wee sv apalaa í sɔɔləyi pa alaa kə teitei kə isv pa sɔɔlvuyv pa ti tɔ. Ye yulv sɔɔləyi i alv pə wee isv i mayamaya kə i sɔɔləyi.

²⁹ Ama tampana tɔɔ nəyɔlv fei wei i taa kpana i mayamaya tɔ, halv paa wei i paasəyənə i tənuyv tɔɔ kə teu kə na í tayanəyi i ti tətetete isv Kilisiti paasuyvna Yesu seelaa kpeka tɔ.

³⁰ Pə taya pulv, tá kəna i tənuyv pilimile tɔɔ niŋ na nəhəe na pə tənaya mpv.

³¹ Halv pa ŋmaa m̀p̀yɔ Iso Təm taa sv: Pə tɔɔ kə yulv ká ce i caa na i too sv í na i alv pá caya. Na pa naale pá krenti na pá pəsɔ yulv kəlv.

³² Ama tampana səsəna kə pə kula loŋa kanə ka tɔɔ cənə. Kilisiti na Yesu seelaa pa təm lapa isəna təyɔ ma naa ka taa.

³³ Paa na mpv meye pə heeliyi sv paa wei í sɔɔləyi i alv isv i sɔɔlvuyv i ti tɔ. Na paa alv wei ílé í seeki i paalv tɔtɔ.

6

Piya na sv caanaa pa təm

¹ Piya me, Tacaa isəntaa mə nyəntv nté sv í nuna mə nyəma. Mpi tɔ, nti unv tə wəna teu.

² Kəsəsutv nti pə suwa təyɔle sv: Seeki nyá caa na nyá too. Tə tɔɔ kə pə caala kəpantv təna kasəyaya kə seev sv:

³ N ká nu lelen na nyá weesuyv ká tayali atə cənə.

⁴ Cəcənaa me, mu taa la na pááná kpa mə piya. Ama í təkɔ-sv na í seyeşəyi-səyi kəpantv, na í hóləyi-səyi ləŋ isv Tacaa luyv wee tɔ.

Yomaa na pa caanaa pa təm

⁵ Yomaa mu nukəna mə caanaa mpa pa təkə-meye antulinya taa cənə tɔ na luyv kəlvuyv. I wəna pa səyəntv na í nyana-weye teitei isv ye pu kə Kilisiti i ka lapa tɔ.

⁶ I taa seeki-weye waatv wei pa wəkɔ tɔ tike sv pá la-weye lelen. Ama í la Iso luyv nyəntv na luyv kəlvuyv isv Kilisiti yomaa.

⁷ Yomle təmlə nte pa tɔyi-me tɔ í la-te na luyv kəlvuyv na pá wee isv Tacaa təmlə kə í laki, pə taya yəlaa tike nyəntə.

⁸ I nyi teu sv paa yom paa kasayampu Tacaa ká te na í felv paa wei kə kəpantv nti i lapa tɔ.

⁹ Na mpa me í kə yomaa caanaa tɔ mu la-weye mpv tɔtɔ, í kpa mə ti na pa nyaasuyv. Na í təsv sv mə na we í kaa caa kəlv kə isətaa na ílé u fayəsəyi nəyɔlv se.

¹⁰ Nti tə kaasaa təyɔle sv mu pəkəyi sv í nyə tɔŋ kə mə na Tacaa mə krentuyv taa na i tɔŋ səsəŋ taa.

¹¹ I tv mə tɔɔ kə yoo wəntv təna nti Iso haaki-me tɔ, na í səŋ təca na í təŋ lloyv na i acilayətv təna.

¹² Pə taya yəlaa kə tə yona, ama mpa tə yona təyɔle aləyaa tɔŋtənaa asayaa mpa pa we isətaa tɔ, na səkətvuyv taa cənə awulaa na tɔŋtənaa na səsaa.

¹³ Pə tɔɔ tɔ́ í co Iso yoou wontu nti tə tənaya kpakpaa, na pə kəma na pə́ tala kuyeeŋ isayan taa na mə kolontu kuləyi mə tɔɔ, í pəsi na í tanɪ-ɪ teu. Na ye í təkə mə təyi teu na í yoo haləna í tu yoou ŋku ku nyuɔ, ɪɛ í ká nyɔɔ toŋ ke ńpóyú tam.

¹⁴ Ye mpv í tanti na í tanaa, na í təŋ tampana ke teu na pə́ wɛɛ isu pa ləlyu tampala ke tənaya taa tɔ. Na í təŋ siyisuyu ke pə́ təna pə́ taa na pə́ wɛɛ isu nyəɔtu toko ke í suuwa.

¹⁵ Ɔ seesi isəle na Laapaali Kupaŋ wei ɪ kəŋna heesuɔ tɔɔ kpaalɔyɔ na pə́ wɛɛ isu ntaŋkpala kupaŋa ke í lɛɛwa.

¹⁶ Ɔ tɛ mə taa na Iso ké tam na pə́ wɛɛ isu kpálóyú ŋku í ká kentiɔina isayatu tu nyə́má sɔtu nyəna tɔ.

¹⁷ Ɔ nyəni yaru mpi Iso yaki-me tɔ́ isu yoou kahuka, na í təkí Iso Təm isu layate nte ɪ Feesuyu cɛla-me tɔ.

¹⁸ Ɔ lakɪ pə́ tənaya mpv na Iso sələmɔyɔ, na í wiikina-ɪ sɪ í səna-me. Ɔ sələməyi paa mpi pə́ taa, na Feesuyu Nanɪtu í hólí-meɔe isəna í ká sələmɪ tɔ. Ɔ la kpelikpeka nyə́ma na í seesi isəle ke ńpóyú tam. Ɔ sələməɔəna Iso yəlaa təna.

¹⁹ Na í sələməna ma tɔtɔ, na waatu wei má caaki ma nɔɔ tɔ́ ké kuluyɔ, Iso í tu ma taa ké təm nti tə təŋa teu tɔ, na má hólí Laapaali Kupaŋ təm nti tu ŋmɛlaa tɔ na apalɔtu.

²⁰ Paa na pa təkə-m saləka taa tɔ́ má kəna Laapaali Kupaŋ ɪne ɪ təmle tu sɔsɔ. Pə́ tɔɔ tɔ́ í sələməna-m na má yɔɔtɪ ɪ təm na apalɔtu ke isəna mpi pə́ nɔɔsənaa tɔ.

²¹ Ta taapalɔ Tisiki wei ɪ lakɪ Tacaa təmle na luyɔ kulɔmɔyɔ tɔ́ ɪ ká keesi-meɔe ma təm na í nyɪ isəna taa ma wɛɛ tɔ.

²² Pə́ tɔɔ mayamaya ke ma tiliyi-ɪ mə kiŋ, sɪ me í nyɪ isəna taa tə́ wɛ cəne tɔ, na pə́ sɔsɪ-meɔe apalɔtu.

²³ Tacaa Iso na tá Sɔsɔ Yesu Kilisiti pá ha tá taapalaa tənaya alaafəya na pa təma səlɔyɔ na t́́́ təmnav ke Iso.

²⁴ Iso í hólí pɛɛɛ ke pa təna mpa pa sɔla Tacaa Yesu Kilisiti ke tam tɔ.

TAKĒLA YA NJKA PŌŌLI NMAAWA FILIPU NYĒMA TŌ Kutuluṭu

Pə nəyəsəna isu saa wei PŌŌli ηmaakaya takəlaya kanε tŌ saləka taa ké ı wεε. Mpa ı ηmaa-ke tŌ pa taa payale ta ke Yuta nyéma. PŌŌli lapəna IsŌ təsεεle yəlaa mpeye waasu na pá mu IsŌ Təm. Halı pa tilina PŌŌli ke kucəəη ke təm payale. Pə tŌ ké PŌŌli ηmaa-wε na í sεε-wε na í tasa-wεye layatu sı pá wεε nəyŋ kulɔmaya na pá pasa pa ti isu Tacaα Yesu. ı seyesəyi-wε sı pá la laakalı na seyesəlaa pəpətonaa. PŌŌli seyesəyɔ looηa səsaya nté sı yulɔ í wεεna laηhulɔmlε paa wahala taa.

Isəna pa faya Filipu takəlaya tŌ:

PŌŌli təmle, titite 1

IsŌ sεεlaa nəyŋ kulɔmaya na pa ti pasuyɔ, titite 2:1-18

Timotee na İrafəlotiti, titite 2:19-30

Laakalı na seyesəlaa pəpətonaa, titite 3:1-4:9

Sεεtu, titite 4:10-23

Sεεtu

¹ Taya Yesu Kilisiti təmle nyéma PŌŌli na Timotee.

Tá ηmaakəna takəlaya kanεye IsŌ yəlaa mpa pa wε Filipu na pá tεma Yesu Kilisiti na pa taa tŌ, na IsŌ təsεεle səsaa na tŌ taa tεma lataa.

² Tá Caa IsŌ na tá SəsŌ Yesu Kilisiti pá húlı-mεye pεεεε na pá lá na mə laηa hulɔmı.

Filipu nyéma tŌ səlɔmvyɔ

³ Paa waatu wei ké ma tŌssa mə tŌ ké isəntŌ, ma sεεkı ma IsŌ ké í na təmle ke mə təna təpai mə tŌ ké.

⁴ Na paa waatu wei ké ma səlɔməyəna-mεye IsŌ, laηhulɔmlε ke ma səlɔməyəna.

⁵ Mpi tŌ, í səna-m kuyaku kancaalaya nyəηku wule na haləna saηa na má yasəyi Laapaalı Kupaη tŌ.

⁶ Ma nyəmə teu təkpaata sı IsŌ wei ı caala təmle kupante tənεye mə kiη tŌ, ı ká la-tεye mɔpúyú haləna tŌ kŌŋ na tŌ yoosi Yesu Kilisiti kuyaku wule.

⁷ Pə muna teu ké sı má huɔ mɔpúyú mə təna təpai mə tŌ. Ma luyɔ suɔ-mεye səsəm səsəm ké. Pə taya pulɔ tŌ, mə təna təpai í hıka mə paa nyəm ke pεεεε nna IsŌ lapa ma tŌ a taa ké. İε paa pənente ma wεɔ saləka taa isəntŌ yaa tuu ma tu wεɔ na ma ti, sı má taa yelee na Laapaalı kupaη pəsi tetepulɔ, ama sı má su-ı teu ké təka.

⁸ Ma yəyŋtuyɔ sı ma sŌla mə təna təpai ké isu isəna mpi Yesu Kilisiti sŌluyɔ-tuyɔ səsəm tŌ, IsŌ mayamaya nyəmə sı tampana mɔpúyú.

⁹ Nti ma səlɔməyi IsŌ ké mə tŌ tŷɔle sı mə sŌluyɔ í sŌsəyi tam, na nyəm kupampam səsəm na pə təna pə cəkənav í wεε mə sŌluyɔ taa.

¹⁰ İlena í pəsi na í ləsi mpi pə wε teu tŌ. Ye pə lapa mpu í ká la kupama na pa kaa na mə kiη ke taalı nəyŋluyɔ Kilisiti kuyaku wule.

¹¹ Na í ka la tεma kupaηa nna Yesu Kilisiti kəηna tŷŋ səsəm, na pə tú IsŌ ké teeli na samtɔ.

Isəna Kilisiti ké tá weesuyɔ tŌ

¹² Ma taapalaa ma caa sı í nyı sı tampana tŌ isəntŌ, mpi pə mayana-m tŌ pə waasaa ké, pə yelaa ké na Laapaalı Kupaη sŌsəyi yav.

¹³ Pə yelaa na wulav tŷaya taηlaa təna na yəlaa ləlaa təna nyı sı Kilisiti təmle lapu tŌ ké pa tu-m saləka.

14 Tà taapalaa taa payale nawa ma we salòka taa, ìena pá tóki tónəŋ na Tacaa tòm, haləna pá nyaga apalotu na pá heeliyi Iso Tòm na səŋəntu fei-we.

15 Paa na ma isəseemle tóó ké lelaa laki Kilisiti waasu na səsəəntu hòm huwəe tó, lelaa ná laki-i na huwəe kupaana ké.

16 Pəne iní pəle pa lakuyu na səluyu we pə taa tó, pa nyəmə sí Iso tu-m sí má taa yeke na Laapaali Kupaŋ pəsi tetepulu tóŋ.

17 Ama lelaa ìe kəlyu pəkuyu tóó ké, paa paasəyi na pá heeli Kilisiti tòm ke isəna mpi pə muna tó se, pa huwəe ké sí ma we salòka taa tó paa səsə-m kunyəŋ na má ná.

18 Kpai ké. Ye kupantu yaa isayatu kuluku ke pa luki, ma lanle tu heewa. Mpi tó pa tu heela Kilisiti tòm. Na ma lanle ká hee mpyóŋ na pə puki.

19 Pə taya pulu tóó, ma nyəmə sí mə sələməŋ na Yesu Kilisiti Feesuyu sənau tóó pə tənaya mpv pu məli ma nyuyu yaru.

20 Ma tənau na má teeləyi mpyóŋ teu ké sí ma kaa tóŋ feele natəli. Ama pəente naani ké maa la teu isu ma lakuyu tam tó, ìena má hólí Kilisiti səsəəntu ke ma tənuyu tənau taa, paa ma na ma isə, paa ma səki.

21 Pə taya pulu, paa maa wee, Kilisiti keke ma pə tənau. Na má tu səpa, ìe pə kəlaa keke.

22 Ntanyí ye ma wəna ma isə, maa tasa waasaya nakələyi lapu. Tóu, maa nyəŋ nti má ləsi tó se.

23 Pə kpəpa-m ké, ma nyuləyi ké sí má kpe na má wee Kilisiti kin. Nti tó kəla-m teu tóŋle.

24 Ama mə tóó ìe, pə wee ké sí má weena ma isə.

25 Ma təma ma taa ké teu na təle, pə tóó ké ma nyəmə sí ma kaa kpe. Na ma nyəmə sí má na mə tənau təpai tu wee, na maa sənau-me na í polo lələ ké mə Iso seeu mpaau taa, na í hiki lanholumle ke pə taa.

26 Pə tóó ké ye ma kəma na má məli mə te í ká hiki ma kin ke mpi í ká yələna mə Yesu Kilisiti mpaau taa tó.

27 Kulumtu ké sí í tóki yaasi wei i keesəna Kilisiti Laapaali Kupaŋ tó. Ìe paa maa kə mə nau yaa ma ta tu kəm, má nu sí í nyəə ton te, na í krenta huwəe, na í yoo taa təm mpi Laapaali Kupaŋ tóŋ-me tó pə yoo na lotu kulumtu ke mə tənau.

28 Ì taa yeke na mə kolontunaa nyaasəyi-meŋe pulu taa. Mpi pə hóləyi pəle sí pa tòm ká te tənəŋəŋ tóŋle. Na pə hóləyi-me sí pu te na pə ya mə nyəəŋ, na Iso lakəna mpv.

29 Pə taya pulu, Iso hana-meŋe mpaau sí í la Kilisiti təmle. Ìe pə taya i tóó yun tisuyu tike tòm, ama na i tóó kunyəntəŋle tətəŋ.

30 Mə seewa ma tóó ké pəenteŋe na tó yoo yoo. Yoo ŋku í ná ma yoo hatuu ləŋ na í tu nyəmə tətə sí ma tu tənau-kuyu yoo tó, ŋkuyule mpv na ŋku í yookuyu tó.

2

Kilisiti ti pasuyu na i Iso nunav

1 Mə na Kilisiti í krentuyu mpv tó pə səsəyi-meŋe ton nte? Ì səluyu səsəyi-meŋe apalotu nte? Mə na Feesuyu Nanətu í krenta kulum na? Ì laki təmayu yəlle na kupantu na?

2 Tóu, ye pə we mpv ìe, ma wiina-me sí í krenti teu, na í sələyi mə təma, na í wəna lotu kulumtu na huwəe kulumee, na pə hóləsi ma lanle ke səsəm.

3 Ì taa la puluyu təma kəlyu tóó, yaa teeli yem tóó. Ama í pasa mə ti, na paa wei í nyəni i ləlu isu wei i kəla-i tó.

4 Nəŋəlu í taa pəkə i mayamaya i nyuyu nyəntu tike, ama í təsəyi i təŋəntələnaa tóó.

5 Ì weena huwəe nna Yesu Kilisiti ka huwkaya tóŋ mə taa.

6 Hatuu tɔ ɪ ka tu wɛna Iso wɛɛtu kɛ.
Pə na pə mpv tɔ, pə ta tv-ɪ sɪ ɪ pɛɛkəɣɪ
na í lana toŋ na í kpa Iso tɔɔ sɪ ɪ saala.

7 Ama ɪ mayamaya ɪ yelina pə təna mpi ɪ ka wɛna tɔ
na í kpaɣa yom wɛɛtu.

ɪ kpaɣa yəlaa wɛɛtu kɛ tətɛŋɛlɛŋ,
na ɪ kəmaɣa ɪsu yvɔv wɛv tɔ.

8 ɪ tisaa na í pasa ɪ ti na í nuna Iso kɛ m̀p̀ỳg̀,
haləna ɪ səm, səm mpi ɪ səpa tesika tɔɔ tɔ.

9 Pə tɔɔ kɛ Iso kusa ɪ nyvɣv kɛ teu kɛ səsəm,
na í ha-ɪ hətɛ nte tə kəla həla təna təpaɪpaɪ tɔ.

10 Pə təna mpi pə wɛna weesuɣu
na pə wɛ ɪsɔtaa na tetv tɔɔ
na tetv tɛɛ tɔ pə həntɪ-ɪ atɛ.

11 Na pə təna pə tisi sɪ Yesu kɛɛ Səsɔ,
na pə ha Tacaa Iso kɛ teeli.

Isəna tu tee ɪsu kəkəsɪ kɛ antulinya taa tɔ

12 Ye mpv ɪɛ ma taapalaa, waatu wei maa wɛ mə cɔɔ tɔ í nuna-m pə təna pə
taa kɛ. Na paa pənɛntɛ ma fɛɪ mə cɔɔ, pə kəla teu sɪ í nuna-m mpv tɔtɔ. ɪ pɛɛkəɣɪ
mə nyɔɔŋ yavv təm na sɔɣəntv na seluɣu.

13 Pə taya pulv, Iso wɛɛ kɛ na í lakɪ mə taa kɛ tam, sɪ mə mu pəsɪ na í sɔɔɪ na í lá
mpi ɪ ka suwa na í təŋəɣɪ na í lakɪ tɔ.

14 Kontvɣv na ntəŋkpɛɛsaya í taa wɛɛ pə təna mpi í lakɪ tɔ pə taa.

15 ɪɛ í ká pəsɪ yəlaa mpa pa fɛɪna taali na pá wɛ tənəŋŋ tɔ, na í pəsɪ Iso piya nsi
sɪ fɛɪna kawalaya nakələɣɪ antulinya yəlaa kutakɛɛsəŋ na asayaa pa həkv taa tɔ.
Pəcɔ pə wɛɛ kɛ sɪ mu mɣvna kəkɔ kɛ pa həkv taa kɛ nyənənyəni ɪsu ɪsɔtɔlvŋasɪ
kɛ ɪsɔtaa

16 na í heeliɣina-wɛɣɛ weesuɣu təm. Ye í lakɪ mpv, maa pəsɪ na má yəɔləna-
mɛɣɛ Kilisiti kvɣaku wule kɛ teu. Tampana tɔɔ ɪsəntɔ, mpv pu hvləna sɪ ma təma
təna na ma lvv təna ta məɪ yem.

17 Ntanyɪ ma caləm ká lu, ma səm təm kɛ ma wɛna mpv. Na ye pu tu lapa mpv,
pə wɛ ɪsu kətaya ŋka mə Iso sɛɛtv tasa Iso kɛ lapv tɔɣələ. Ye pu la mpv, ma laŋlɛ
hɛɛwaya. Na má na mə təna tá laŋa hɛɛna.

18 Na mpv tɔtɔɣɔ na mə, pə wɛɛ kɛ sɪ mə laŋa í hɛɛ, pə wɛɛ sɪ má na mə tá laŋa
í hɛɛna.

Timotee na ɪpafəlotiti

19 Ma hvv sɪ, na Iso toŋ taa ye pə wɛ ɪsəna, maa tili Timotee kɛ mə tɛɣɛ nɔɔnɔɔ
na má nu mə cakələ təm, na pə sɔsɪ ma mayamaya kɛ apalvɔ.

20 ɪ tike ɪ wɛnna, na ɪ səna-m mpi ma sɔpəna nyvɣv tɔ pə taa, na ɪ paasəɣəna
mə təm kɛ na tampana.

21 Lɛlaa ɪɛ, pɛɛ pa mayamaya pa niŋ nyəm tike tɔɔ kɛ pa nəɣəsəɣɪ, pə taya Yesu
Kilisiti nyəm tɔɔ.

22 Mə mayamaya í nyəmá ɪsəna Timotee ɪni ɪ hulaa sɪ ɪ kɛ yvɔvpaŋ tɔ, na ɪsəna
má na-ɪ tə lapa təmɛ ɪsu yvɔv na ɪ pəyaya kɛ Laapaali Kvpaŋ təm taa tɔ.

23 Ma hvv sɪ ye ma kəma na má cəkəna teu kɛ nti tə taa ma wɛɛ tɔ, ɪɛ maa tili-ɪ
mə cɔɔ.

24 Na ma wɛna naani kɛ teu kɛ Tacaa toŋ tɔɔ sɪ ma mayamaya maa polo mə
tɛɣɛ nɔɔnɔɔ na má ná-mɛ.

25 Ma mayasaa na má ná sɪ pə kəla teu sɪ tá taapalv ɪpafəlotiti, wei mə í ka ha-m
mpi maa laŋaa na í tilina-m sɪ í kəna-m, na má na-ɪ tə lakəna təmɛ na tɛ yooki
yooɔ tɔ, ɪnəɣɪ maa yeɛ na í məɪ mə kiŋ.

²⁶ I nyuləyi ké si í ná mə təna, haləna pə pəkəla-i. Mpi tə, me í ka nuu i wusasi tə pə tə.

²⁷ Tampāna tə isəntə, pə wii-i teu ké, haləna i caakaya səm. Ama Iso wii i pətətəle. Na pə taya i tike i nyəntə, na ma nyəntə tətəyə, si pə taa kə pə səs-i-m laŋwakəlle ké lentə tə.

²⁸ Pə tə ké ma huu si maa kus-i ləŋ təcau na í məli mə tē, na mu na-i na mə laŋa tasa hulumyū, na ma mayamaya ma laŋwakəlle tē mpv.

²⁹ Pə tə de í mu-i niŋ naale na laŋhulumle səsəle, isu pa mukyū taapalu ké Taca təm taa tə. Yəlaa isu pane inu wəyē pə wēē si í seeki.

³⁰ Pə taya pulv tə, Kilisiti təmle nyūyū tə ké səm cēē-i. I lapa i weesyū ké awusa ké na í kəna-m kusənam mpi mə mayamaya í taa pəsəyi si í kəna-m tə.

3

Npela yaa n ta pəli pə kolum

¹ Ma taapalaa, pənəntaa í yələyi Taca təm taa de. Kolumtu tənə tə ŋmaau ké tam u kyū ma, na nti inu tə tu kələyənə-meyē tampāna hulumyū.

² I la laakali na isayalataa, hasi nsi, yəlaa mpa pa kama nyūyū si pelvyu ké pelvyu tə.

³ Mpe pa pelvyu ké mpi? Tayale pella na tampāna. Pə taya pulv tə, Iso Feesuyū wenna tá kiŋ na táa laki Iso təmle. Na Yesu Kilisiti ké ta laki na taa taaki, na pə taya yulv kulapəle haana taya naani.

⁴ Ye maa nəkāa kələ, ma pəsəyi na má tu kulapələnaa paneyē naani. Na ye nəyəl wēē na í huuki si yulv kulapəle ká yelina na í tui-ti de, ma tē pūntu ké kulapələnaa ké təpai.

⁵ Nyəni, ma lulumyū kyeyēŋ pələfei wule ké pa pəla-m, na ma ké lseyeli tu ké təsiyisiyi. Na ma kpekəle nté Pensamē nyəntə, na ma ké Hepəla tu ké təsiyisiyi. Na tayale Falisanaa ké Yuta nyéma Isəsēle təŋyū taa.

⁶ Na maa sēsā isələ ké pə taa ké pə feina, haləna má tukayana Yesu sēlaa kpekā ké kunyōŋ. Na ye pa tōma si kusəsutu taa təm təŋyū si yulv í təŋ na pə lapi-i kupāŋ tə tá təŋayana, taali nəyəl i taa wēē ma kiŋ.

⁷ Pənəntə Kilisiti tə de, ma nyənəyi kupantūnaa mpa ma mūyulayana təyō mpi pu waasəyi pulv təyō.

⁸ Na pə taya kupantūnaa pane pa tike ké ma nyənəyi mpv, na kawāasi nsi si tənaya ma nyənəyi mpi pu waasəyi pulv təyō ma nyəm ma Səsō Yesu Kilisiti tə pə tə. Təpante taa təpante nté tənə inu. I tə ké ma kēla pə tənə mpi pə kusəyi ma nyūyū tə na má suna kpeēŋ, na ma nyənəyi pə tənə isu hute si pə yele na má hiki Yesu Kilisiti,

⁹ na má na-i tē krenti teu ké kolum. Maa yələyi si ma kusəsutu təkuyū tə ké pá yaa-m kupāŋ. Ama ma tēma ma taa na Kilisiti təyō ma lapa kupāŋ. Tənaya Iso hana pəsuyū si yəlaa í la kupama, na ye wei í muwa tá Səsō təm, pūntu ké Iso haa pə pəsuyū.

¹⁰ Mpi ma nyuləyi teu təyələ si má nyi Kilisiti na i səm taa fem toma, si maa hiki i wahalanaa taa ké ma nyéma na máa təyō, na má si isu i səpυ tə.

¹¹ Na má tēləyi si paa feesi maya mpv tətə.

Tə kaasvyū

¹² Maa yələyi si ma tēma hikuyū ké mpi ma pəkaya tə se, yaa ma tēma teu təkpataa. Ama ma tənna lūpυ ké na má kaasəyi ma ti si má hiki ma asewa fəətə. Mpi pə tə tə, Yesu Kilisiti tēma-m hikuyū na í kpa-m i kpa-m ké.

¹³ Ma taapalaa, maa huuki si ma tēma pə fəətə hikuyū se. Ama kolumtu nti ma nyəmá təyələ si, ma yela ma waali nyəntu ké, na má kaasəyi ma ti si má hiki mpi pə wē ma nəyō tə tə.

¹⁴ Pə təw kə ma see na má pukina mpi pə suwa tə pə təw, si má hiki pə fəətə wei Iso yaa-tu si tə hiki isətaa kə Yesu Kilisiti kin tə.

¹⁵ Tá təna mpa tá tə kə yulokpasaa kə Iso nyəntu taa tə, tə huw huwεε kolumεε anε. Na ye mə taa ləlaa u huw n̄p̄oḡy huwεε anε a təw, ile Iso ká kilisi-mεγε-ti.

¹⁶ Mpaav ηku tə təηəyi haləna saηa tə, paa pə la isəna tə təηəyi-kuγu mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, í keesəna-m mə təna. Tə tema hólóḡy kə isəna í ká la tə, ile í nyənəγəna mpa pa laki isu tə huləyu si pá laki tə.

¹⁸ Tam kə ma heeliyi-mεγε-ti, na pənentaa isəlum kə ma tasəγəna-mεγε-təyi heeluγu kə isəntə. Paγale wenna na pá wakələyi mpi Kilisiti lapa i səm tesika təw tə na pa yaasinaa asayaa.

¹⁹ Pa təm ka tε tənəηnaη, pə taya pulv təw, pa hiliη kə pa təηəyi, pə taya Iso. Na mpi pə nəγəsəna pə la-wεγε fεele təγə pa yəwələγəna. Na ate cəne nyəm tike təw kə pa laakalənaa wεε.

²⁰ Pə kaasa tá tə tá tεγele isətaa, na tə taηa teu tətεγeteγe si tá Yatv tá Səwə Yesu Kilisiti í luna isətaa na í tii.

²¹ I toma nna i hulaa na í məηna pə tənaya i tεe tə, anəyi i ká hólí na í layasi tá ate tənəη pətəwətəle nyəη ine, na tə nəγəsəna tənuyə teeli nyəηku.

4

Pəwli caaki si pá laki nti tə

¹ Pə təw ile ma taapalaa mpa me ma nyuləyi teu si má tasa nau tə, mə heesəγəna ma laηle kə səsəm, na mεγε ma yəwələγəna. Ma yəlaa me, isəna pə wεε si í tə teu kə Iso mpaav taa təγəle.

² Hai, ma wiikina Ifoti na Sentisi, ma hənta-wεγε atεγε cəne, si pá ciiki isu Tacaa təm taa tεetənaa lakuyv tə.

³ Na ma təmle taa akpele kupaη nyá, ma wiikina-η si n̄ səna alaa mpe tətə. Ma na-wε tə yona yooa na tə yasí Laapaalı Kupaη kə paa timpi, na tá na Kəlemanη na tá təmle taa taapalaa ləlaa təna mpa pa həla pa ηmaa weesuyv takələya taa tə.

⁴ I yəwələyi Tacaa mpaav taa kə tam. Ma tasəyi-təyi yəγətuyv si í yəwələyi.

⁵ I wεε təpamm kə yəlaa təna kin. Tacaa kəη nəwəw kə.

⁶ I taa nəγəsəyi natəli, paa nti tə maγana-me í heeli Iso kə sələmuγv taa kə mpi í nyuləyi tə, na í sεε-i nyana təmle.

⁷ Ye pə lapa mpv ile laηhuləvmle nte Iso haa na yulv u pəsəyi na í cəkəna tə tənaya tə tu wεε mə lotunaa taa na mə ləmaγasεε taa kə Yesu Kilisiti təm taa, na pulv kaa pəkəli-me.

⁸ Təw, ma taapalaa, mpi pə kə kupam na pə nəγəsəna samtv tə pə təw kə í ká pona laakali. Mpəγəle mpi pə kə tampana nyəm, na mpi pə nəγəsəna pa tənaw-i, na mpi pə keesaa tə, na mpi pə fεi asilima, na mpi pə wε teu, na mpi pə kusəyi nyuyv tə.

⁹ Ma hulə-mεγε na má keesi-me, í laki nti í nu ma yəγətəa na í nawə ma lapa tə. Iso wei i haa-tuyv alaafəya tə i ká wεε mə waali.

Pəwli sεεtv kə Filipov nyəma

¹⁰ Ma laηle huləvma Tacaa təm taa kə isəna mpi í hika pəsuyv na í tasa-m hólóḡy si í təwəsəyi ma təm tə. Ile pə taya isu ma yəγətəyi si í ka yela ma təm kə huw. Ama pə mpaav kə í taa hikita si í hólí-m si í huokí ma təm.

¹¹ Na pə taya pə caala-m təγə ma yəγətə isəntə. Ye ma wε isəna, ma tema pəle pə taa caγale layatv hiiu kə.

¹² Ye ma wε konyəη taa, ma nyəmá ma konyəntəle təntε. Na ye ma wε hayanaya taa, ma nyəmá pəle pə taa təntε. Paa le na pə təna pə taa, ma tema isəna maa caγa na pə keesəna-m tə pə layatv hiiu kə. Ye ma wəna təγənaγa kə

sɔsɔm, ma nyɛ́má tɛ́. Na ye ma wɛ nyɔ́ɔsi taa, ma nyɛ́má tɛ́. Ye pɛ tɔ́lɛ́na-m ma nyɛ́má. Ye pɛ́cɔ́ɔ ma wɛna, ma nyɛ́má.

¹³ Ma pɛ́sɛ́ɣi pɛ́ tɛ́naya ípúyú Kilisiti wei í haa-m toma tɔ́ í tɔ́ kɛ́.

¹⁴ Paa na mpɔ́, í tɔ́ɔɔ ma kɔ́nyɔ́ tɔ́ í lapa teu kɛ́.

¹⁵ Filipov nyɛ́ma me, mɛ́ mayamaya í nyɛ́má si ma lunav Masetoni ke waatu wei na Laapaali Kupaɲ heeluyɔ́ tɔ́m caalaya kɔ́ntɛ́ tɔ́, mɛ́ Yesu sɛ́lɛ́a kpekɛ́le tike sɛ́nna-m. Mɛ́ tike í tɔ́na-m niɲ ke ma kawaaya na ma asalaɔnaa pɛ́ taa.

¹⁶ Í ka tɛ́ma-m mɛ́ kɔ́sɛ́namnaa tilinau ke maa wɛv Tesaloniki tɔ́ na pɛ́ tɛ́ma-m teu.

¹⁷ Pɛ́ taya isu kɔ́cɔ́ɔɲ ísɛ́le taa mayamaya ke ma nyɛ́nɔ́ɣi se, ama ma caa kɛ́ si pɛ́ mɛ́ɲna-mɛ́ɣe mɛ́ tɛ́lɛ́sɛ́lɛ́naa.

¹⁸ Ma nawa pɛ́ tɛ́na mpi í tilinaa tɔ́, na pɛ́ tɔ́ɔv fɛ́ina taka. Ípafɛ́lotiti kɔ́na-m mɛ́ kɔ́cɔ́ɔɲ tɔ́, pɛ́nɛ́ntaa pɛ́ tɛ́na pɛ́ tɔ́lɛ́na-m yem kɛ́. Mɛ́ kɔ́cɔ́ɔɲ wɛ́ kɛ́ isu kɔ́taya wɛv sɔ́sɔɲ ke teu, na Ísɔ́ mɔ́ɣi-ke na ká wɛ́-í teu pɛ́ tu fɛ́i tɔ́.

¹⁹ Ma Ísɔ́ ká kpaɣa í apítitu kɔ́pantɔ́ nti tɔ́ wɛ́ Yesu Kilisiti kin tɔ́ tɔ́ taa na í ha-mɛ́ɣe mpi mpi í laɲaa tɔ́.

²⁰ Tá Caa Ísɔ́ inɔ́ɣɛ́le teeli tɔ́ ke tam tɔ́. Ami.

Kantakaya sɛ́ɛv

²¹ Í sɛ́ɛ́ Ísɔ́ yɛ́lɛ́a tɛ́na mpa pa wɛ́ Yesu Kilisiti mpaav taa tɔ́. Tá taapalaa mpa pa wɛ́ ma kin cɛ́nɛ́ tɔ́ pa sɛ́ɛ́-mɛ́.

²² Ísɔ́ yɛ́lɛ́a tɛ́na mpa pa wɛ́ cɛ́nɛ́ tɔ́ pa sɛ́ɛ́-mɛ́, ilɛ́na pɛ́ tu kɛ́lɛ́na Ísɔ́ yɛ́lɛ́a mpa pa wɛ́ Lom wulav tɔ́ɣaya taa tɔ́.

²³ Tá Sɔ́sɔ́ Yesu Kilisiti í hólí mɛ́ tɛ́naya í pɛ́ɛ́ɛ́.

TAKĒLA YA NJKA PŌŌLI NMAAWA KOLOSI NYĒMA TŌ Kutubutu

Kolosi icate we Asii tetu taa ké isu acalée lenna. Pə caya isu PŌŌli taapalu wei pa yaa si Irafəlası tŏ inı ı ponna Iso Təm ke Kolosi nyéma. Irafəlası mayamaya ta lan Kolosi tu (1:7 na 4:12). Pə caya isu Irafəlası keesa PŌŌli si Iso seev kraı nyəm napəli pə nyéma luwa. Na pə nyéma seyesəyi si, ye yulu caa si í nyı Iso na pə ya ı nyoyu. Pə wee si í təy kətasi na í luŋ isətaa nyəm mpi pu naaki tŏ. Pəcŏ pə wee si í pelı na í kii təyonasi na kunyonyoəm na pə polo. Pə tŏ ké PŌŌli ŋmaa-we na í heeli-we si nyoyu yapu mpi Yesu hawa tŏ pə mayanaa.

Isəna pa faya Kolosi takəlaya tŏ:

Isə samtu na Kolosi nyéma seetu, titite 1:1-14

Yesu mayanaa, titite 1:15-2:19

Kilisiti haaki weesuyu kufaloyu, titite 2:20-4:18

Seetu

¹ Maya PŌŌli, Iso luyu lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalu Timotee tŏ ŋmaakəna takəlaya kaneyə.

² Iso yəlaa mpa me í we kolosi na í ké tá taapalaa kupaama ke Kilisiti tənyoyu taa tŏ. Tacaa Iso í hólı-meये pəlee na í ha-meये alaafəya.

PŌŌli see Iso ké í na təmlə

³ Ye tŏ kula mə tŏ ké solumoyu, seetu ke tŏ seeki tam ké tá Səso Yesu Kilisiti Caa Iso.

⁴ Pa heela-tuyu isəna í təma mə taa na Yesu Kilisiti, na isəna í sŏla Iso yəlaa təna tŏ.

⁵ Waatu wei tampana təm Laapaalı Kupaŋ caala mə təye tate tŏ pa hula-meये teeloyu ŋku ku we tampana təm nti tŏ taa tŏ. Pə tŏ ké mə taa təmnav ke Iso na mə sŏloyu teesina mpi pa su-meये hatuu isətaa na í teeləyi-wı tŏ.

⁶ Laapaalı Kupaŋ yekəyi ké, na paa ı tala timpiyi antulinya təna taa ı laki kupantu ké. Mpyó ı lapa mə heku ke kupaŋku í taala Iso pəlee təm ke nuw tŏ, í hii ləŋ na í nyı pəlee anı a tampana.

⁷ Ta təmlə taa taapalu kupaŋ Irafəlası seyesəna-meये mpv. Tá nəyŏ ke ı lakəna təmlə isu Kilisiti təmlə tu kupaŋ.

⁸ I heela-tuyu təma sŏloyu ŋku Iso Feesuyu tu-me tŏ ku təm.

⁹ Pə tŏ ké tu heesəyi Iso sələmyu ke mə tŏ ké tuu kupaŋku pa heela-tuyu mə təm tŏ. Tə sələməyi Iso ké si í ha-meये ı Feesuyu haaki nyəm na layatu nti tŏ tŏ təna na pə yele na í nyı ı luyu nyəntu ke teu.

¹⁰ Mpv pu yelina na mə tənte maya Tacaa na mə kulaputu lapı-ı teu ke tam. Na pu yele na í laki təma kupaŋa anı a təna, a nəyŏ na a suka, na í ká sŏsəyi Iso ké nyəm.

¹¹ Tə sələməyi Iso ké si í la-me na í nyŏ ton ke teu na ı pəsoy teeli nyəŋku ton taa, na í pəsi na í kantəli pə təna mpi pu mayana-me tŏ pə taa na suulu.

¹² I see Tacaa ke í na təmlə na lanhuləmlə, inı ı yelina na me í muna si í hiki mə paa nyəm ke kupantuna mpa Iso su ı yəlaa ke tənəŋ taa tŏ pa taa.

¹³ Inı ı leekəna-tuyu aho səkpetuyu tee asayaa səsaa niŋ taa na í susı-tuyu ı luyu tee Pəyaya kawulaya taa.

¹⁴ Na ı pəyaya ŋke ka tŏ ké pə yapa-tu na pə husı tá isayatu.

Kilisiti weetu na ı təmlə

15 Kilisiti keləna Iso wei paa naaki tō tətəjelen. Inəyəle Iso kancaalaya kululu wei i kəla pə təna mpi Iso lapa tō.

16 Inəyi Iso lapəna pə təna, paa isətaa na ate pə nyəm mpi pa naa na mpi paa naa tō. Pə kpayav pəsəlaa na səsaa na awulaa na tonṭonaa pə loosi təna tō i niŋ ke Iso lapəna pə təna, na i tōo ké Iso lapa-wi.

17 Pə təna pə luwaya na pə mayana-i, na pə təna mpi pə lapa tō pə tamsəna-i təyō pə we pə lona taa.

18 Yesu seelaa kpeka kəna tənuyv na inəyəle nyuyv. Inu i yelina na a təna a wee. Inu i kəna Iso kancaalaya kululu wei i səpa na pə taaləna-i feesuyv si i la pə təna təpaiṗai pə nəyō tū tō.

19 Pə taya pulv tōo, Iso luyv lapəna si i weetv təna í mayali i Pəyaya taa.

20 Na i luyv lapa tətō si i Pəyaya ká yelina na i na kəŋmaŋmam təna pə ciiki. Na Iso Pəyaya caləm líi səm tesika tōo təyō Iso yelaa na pá lá heesuyv təm. Mpu pə yelina na Iso na pə təna təpaiṗai pa ciiki, paa isətaa nyəm paa ate nyəm.

21 Mē tətō tuu ləŋ mu hatələna Iso ké, na mə hūwee asayee na mə isayakulaputv ka lapəna-meyē i kolontunaa.

22 Ama i Pəyaya səpv ka tənuyv kəne kv səm tō pənente Iso ciika mə na-i ké, si pə yele na í ləsi-meyē i isentaa na í we tənəŋ na í ké kvpama na paa kawaliya ka fei mə kiŋ.

23 Ama kulvmtv ké si mu tōki Iso seev ke rúpuyó tam, na í səŋ təca ke teu ke rúpuyó tam, pulvpu í taa ciyiti-mē, na í taa yele na pə kú mə teeluyv ŋku í teeluyv tuu kvyaŋku í nu Laapaalı Kvpaŋ tō. Laapaalı Kvpaŋ inəyi pa heela antulinya taa yəlaa təna, na Pəoli má ma pəsəna i heellu.

Təmlē nte pə tū Pəoli si i la Yesu seelaa kpeka taa tō

24 Kayana konyəntəyələnaa mpa ma tōki mə tōo tō pa huləsəyi ma lanle ké. Pə taya pulv tōo, Yesu seelaa kpekəle kəna Kilisiti tənuyv, na i təyā konyəŋ ke pa tōo na mpi pə kaasi tō pə tōo ké ma saləməyəna konyəŋ ke ma tənuyv taa, si má səna na pə yoosi-wi.

25 Iso tū-m təmlē nte si má yoosi-teyē mə cəlo tō, mpv tətəyō pə tū-m si má la Iso yəlaa kpekəle təmlē tū, na i tū-m ké si má heeli i təm təfoo, má taa ŋmesī.

26 I ŋmesa i təm kvŋmesətv təneyē yəlaa tənaya təkulakula ke hatuu ləŋ, na pənenteyē i kula tō tōo na í húlí mpi i ti tō.

27 Mpi pə tōo tō, Iso səolaa ké si í la na pá nyi isəna i suwa na í təŋəyi na í lakı na pə we ŋmelav tō pə tōov na pə teu səsəom. I su mpi inəyi si i ká la yəlaa təna. Kvŋmesətv ntəyəle si Kilisiti we mə waalı na inu i yekina na mu taaki si í ká hiki Iso teeli taa ké mə paa tete.

28 Pə tōo ké tō heeliyi yəlaa tənaya Kilisiti təm. Na tē lakəna tá layatv təna, na tē kpaaləyi paa wei ké pə təm taa, na tē seyesəyi si pə táná paa wei ké Iso isentaa na í tema puw ke í na Kilisiti pa kvəntuyv təm taa.

29 Təmlē tənē tō yoosuyv tōo ké ma lakı na má ləkəna toma taa toma nna Kilisiti haaki tō, toma ane a wenna ma taa.

2

1 Ma caa í nyi si, mə na Layotisee nyəma na pa təna mpa pa nu ma hətē ke kvnu na pá tá nyi ma mayamaya tō, mə kulokv ke ma wee na má loki pə tu fei.

2 Ma loki ké si pə kpaasi pa apalvtv si pá la nəyō kulvmaya ke səlvuyv təm taa, na pá hiki naani wei yolv í nyəmá teu i hikiyi təyō teu təmmam. Ye pə lapa mpv paa nyi Iso kvŋmesəm. Mpəyəle Kilisiti mayamaya.

3 Kilisiti inu i kiŋ ke Iso haa nyəm na layatv nti tō pə kiŋkinte wee na pə ŋmelaa.

4 Ma yəyətāa tō í nuwayale, í taa yele na nəyōlv tolisi-mē na layatv təmnaa.

⁵ Paa ma na-me tə wew təma na pooluŋ tɔ, ma ləsaŋa we mə kiŋ ké, na ma laŋle holumaa isu ma nav mə təna í tɛma mə taa na Kilisiti, na í kpentaa na í sɛŋa tɛca ké pə taa tɔ.

Kilisiti tɔ tɔ hika tá ti

⁶ Tɔw, í tisuyu si Yesu Kilisiti í la mə Səsɔ tɔ, í yele na mə na-í í kpentí mə tɔntɛ taa.

⁷ Í nyɔɔna-í teu isu tɔŋ nyɔɔkuyuna tetu tɔ. Kilisiti í wee mə kulaputu təna kite. Paa kuyanku í nyɔɔki tɔŋ ke lɔ sɛɛw taa. M̀p̀ỳỳ p̀a sɛŋsa-me si í laki. Í sɛɛki lɔ ké í na tɛmlɛ ke teu.

⁸ Í feŋ teu, í taa yele na nɔŋɔb kɔɔ na í hii-me na í yulɔlayatu nyəm tɔm kɔpuyusutu kpa nyəntu nti yɔlaa sɛŋsaa na pá teləsi tɛma tɔ. Təmnaa mpe pa ké pə təna pə kancaalaya nyəm ke antulinya taa, pa ta ke Kilisiti nyəntu.

⁹ Pə taya pulu, lɔ wɛɛtu tənaya Kilisiti kraya í tɔnuyu taa na pə mayali í taa.

¹⁰ Na mə na-í í kpentuyu kulɔm tɔ í hika pə tənaya, iní í kəlɔna kawulasí təna na tɔŋtɔnaa təna.

¹¹ Mə na-í í kpentu kulɔm ke mpv tɔ pə pɛla-mɛŋɛ, na pɛluyu mpi pə fɛi isu yulu pɛluyuu tɔ. Ama pə ké Kilisiti pɛluyu ké. Mpəŋɛ pə ləsuyuu yulɔtɔnuyu isayatu toma ke yulu taa tɔ.

¹² Pa sɔ-mɛŋɛ lɔ lɔm tɔ pə hulaa ké si pa pima mə na Kilisiti na mə na-í í tayani fem. Na í tisaa si lɔ wei í feesa Yesu ké səttaa taa tɔ í wɛna toma tɔ pə tɔw ké pə lapa mpv.

¹³ Tuu lɔŋ isu í taa nyi lɔ tɔ mə isayatu ka yɛlaa ké na í wee isu səttaa ke lɔ nyəntu taa. Ama pənɛntɛ lɔ kpɛnta mə na Kilisiti ke weesuyu hav. Na lɔ husa mə isayatu təna.

¹⁴ Tá kəma nna a fɛi nyuyu na pə pɛlɔŋi tá niŋ tɔ lɔ yɛla a nyuyu mapu na pə saali yem. Kəma anɛ a nyuyu mapu ka wew tɔlasí tɔ pə caala-tuyv. Kəma anɛŋɛ í kama sɛm tesika tɔw na í lɔ a tɔm.

¹⁵ Kilisiti tesika ke lɔ kpɛna awulaa na tɔŋtɔnaa pa nyəm. lɔ tu-wɛŋɛ Pəyaya akaitu looŋa taa ké isu saləkətɔnaa na í tɛkəna na pá nyənəŋi-we tɛcoo.

¹⁶ Pə tɔw ilɛ í taa yele na nɔŋɔb footi-mɛŋɛ mə tɔŋnaya na mə kɔnyɔnyɔm na acima kuyɛɛŋ na isətu kufalu na kuyɛɛŋ kɔhɛsɛŋ pə tɔw.

¹⁷ Kɔpantv nti tu kɔw tɔ tɔ nyaləmɛlɛ nté pə tənaya isəntɔ, na Kilisiti kɛna pə kiŋkintɛ.

¹⁸ Í taa tisi na nɔŋɔluyv yem wei í sɔlaa í pasa í tɔŋi yɔlaa isəntaa na í sɛɛki isəntaa tillaa tɔ pɔntv kv mə tɔm. Yulu í laki mpv, í toosee nna í toosaa tɔŋɔ í tɔŋəŋi na í laki. Na wei í we mpv tɔ yulɔhɔwɛɛ kalampaaní kuyɔna-í na í fɛina tampana.

¹⁹ Í caa í matəna Kilisiti wei í ké nyuyv tɔ, pəyɛle Kilisiti iní í yelina na tɔnuyv hikiyi kv tɔŋnaya na kv atama na kv nantv pə kpɛntaa na pə tɔka teu na kv pukí isu lɔ caa tɔ.

Tá na Kilisiti tɔ sɛpa tá na-í tu wɛɛna weesuyu

²⁰ Mə na Kilisiti í sɛpv tɔ pə ləsa-mɛŋɛ antulinya inɛ í pə təna pə kancaalaya nyəm taa ké. Ilɛ pepe tɔw ké í tasəŋi tɔntɛ isu antulinya tənna-me? Ilɛ pepe tɔw ké í tisiyi na pá tɔŋv-mɛŋɛ kiŋ

²¹ si: Taa kraya pənɛ, taa tɔŋ pənɛ, taa tokina pənɛ?

²² Mpi pə ləsaa si yulu í lana-wi na pə té tɔ pə tɔw ké pa su kiŋ inɛ. Yɔlaa tɛkelekele suna kɔsɛŋsətu na kiŋ inɛ.

²³ Kiŋ inɛ í nɔŋəsəna ləmayasɛ kvpana ké, mpi tɔ, í yɛlaa na yulu cɛsəŋəna lɔ sɛɛw, na í yɛlaa na yulu pasəŋi í ti, na í caala yulu si í tu í tɔnuyv ke wahala. Ama pəsuyv ke kiŋ inɛ í fɛina si í kpa yulu tɔnuyv ke kv kɔnyuləŋ tɔlate.

3

¹ Mə na kilisiti ke pa feesaa. Pə təə ɔle timpi Kilisiti caya ɔsətaa ké ɔsə kəŋkəŋ taa tə tənə nyəm ɔkpatə ke í ká huli.

² ɔ seesi ɔsəle na ɔsətaa nyəm təm, í taa seesi ɔsəle na atə nyəm pɛekuyu.

³ Pə taya pulu təə, ɔ səpu tə pə ɔmɛsa mə weesiŋ ke Kilisiti kiŋ ke ɔsə cələyɔ.

⁴ Mə weesiŋ maɣamaɣa nté Kilisiti, ɔ kəŋ í luki tə mə na-ɔ í lukəna, na í ka hiki ɔ teeli taa ké mə paa nyəm.

Təntə kɔpəntə na kɔfatə pə təm

⁵ Ye mpv atə cəne nyəntv tənə nti í ka təkəa tə í kɔ-təyi mə kiŋ. Ntəyələ asilima, tetelakasi, wasaŋkalətv, na kɔnyuləŋ ɔsayaŋ, na liyitee kətəi, halɔ liyitee kətəi tv na tuŋ laalv pa ɔsayatv lu kolum ké.

⁶ ɔsayatv tənəwe tə təə ké ɔsə ká mv pááná na í má mpa paa nukəna-ɔ tə.

⁷ ɔsayatv tənə tu ɔmakələyuv-meyə ləŋ tə, mpyóyó í təŋaya teitei.

⁸ Ama pənente í lə pə tənə mpi pə we mpv tə, pááná mvyu na kakalaya kekeke na nyan. Kutvyu yaa keesəlaya təm natəli tə taa luna mə nəsi taa.

⁹ ɔ taa pələyi təmaɣa pəpətv, pə taya pulu, í həyəsə mə yulwəetv kɔpəntv na tə yaasinaa tənaya na í lə.

¹⁰ Na yulwəetv kɔfatv ke í kpaɣaa na í suu. Yulv kɔfalv mu ɔ təŋna ɔ ɔmalv ɔsə ké kelvyu tətəŋeləŋ ké si pə yele na í nyi ɔsə ké teu təkɔsəkɔsi.

¹¹ Pə lapa mpv tə, pə fei si pə tasəyi tətə si pane pa ta ke Yuta nyəma, Yuta nyəma ntə, na pella ntə kɔtapələŋ ntə, ɔsəkɔeete nyəma ntə səsaa taa nyəma ntə, yomaa yaa kasayampiya ntə. Aai, Kilisiti kəna pə tənə, na í we pa tənə pa waali.

¹² ɔ ké ɔsə yəlaa ké. ɔsə sələnə-mɛ na í ləsi-mɛ si í la ɔ nyəma. Pə təə ɔle í təkɔ kɔpəntv taa kɔpəntv na í laki. ɔ hólóyí yulv tv, na í pasəyi mə tv, na í we təpamm, na í təkɔ suulu.

¹³ ɔ təkɔ təma, mə taa lelɔ í pənta lelɔ na nti í hólí təmaɣa suulu. ɔ hólóyí təmaɣa suulu, Taca na ná hula-meyə mpyóyó.

¹⁴ Pə tənaya mpv təpai ɔle təma səlvyu ke í ká təkɔ teu. Təma səlvyu mpi pu yelina na í kɔpəntv yulv kolum.

¹⁵ ɔ yele na Kilisiti səlvyu hólóyí mə lotu taa ké mpi í ká laki tə. Hɛesvyu kɔne kɔ maɣamaɣa kɔ təə ké ɔsə kɔpəntə-mɛ na í yaa, na í we ké ɔsu yulv tənvyu təə niŋ na nəhɛɛ na pə tənaya mpv pə wev na pə kɔpəntə tə. ɔ seeki ɔsə si í na təmle.

¹⁶ Kilisiti təm na tə təəv tənə í weɛ mə kiŋ ke teu. ɔ seyesəyi təma, í kpaaləyi təma na layatv səsəəntv. ɔ yoonə luyv kolumvyu ke ɔsə ké yontu na ɔsə Təm yontu na ɔsə sam nyəntv na yontu nti tə səsəyi apalv tv tə, na í seɛna-ɔ í na təmle.

¹⁷ Paa mpiyi í laki, yaa paa ntiyi í yəyətəyi, í yaana tá Səsə Yesu hətə, na í seeki Taca ɔsə ké í na təmle ke ɔ təə.

ɔsəna təntə kɔfatə cakələ weɛ tə

¹⁸ Alaa mé í seeki mə paalaa, Taca ɔsentaa, nti pə mvna í la təyələ.

¹⁹ Apalaa mu səlɔ mə alaa na í taa la-weyɛ nyan ke paa pəcə.

²⁰ Piya mɛ Taca ɔsentaa mə nyəntv nté si í nuna mə nyəma ke pə tənə pə taa. Ye í nukəna mə nyəma pə laki ɔsə ké teu ké pə tu fei.

²¹ Cɛcɛnaa mɛ í taa la na pááná kpa mə piya na si kəə si lə apalv tv.

²² Yomaa, mu nukəna mə caanaa mpa pa təkə-meyə antulinya taa cəne təyɔ pə tənə pə taa. ɔ taa seeki-weyɛ waatv wei pa weeki tə tike si pə la-weyɛ leləŋ. Ama í nuna-we na luyv kolumvyu ke seu mpi í seeki Taca tə pə təə.

²³ Paa təmle nteyɛ pa tv-mɛ te, í la-te na luyv kolumvyu, na pə weɛ ɔsu Taca təmle ke í laki, pə taya yəlaa nyəntə.

²⁴ Ƴ nyi teu si í lakuyv tɔ Tacaa ká tɛna na í feli-meyɛ mə kɔfeluyv. Ƴ ká hiki kɔpantv nti ɪ su ɪ nyɔ́ma tɔɔ tɔ. Pə taya pɔlv, Kilisiti kɛna mə Caa mayamaya wei ɪ tɔmlɛ í laki tɔ.

²⁵ Pə tɔɔ kɛ́ ye wei ɪ laki isayatu, pu tɛ na pɔ́ feli-ɪ isayatu nti ɪ lapa tɔ. Isɔ u fayasəyi nɔyɔlv se.

4

¹ Yomaa caanaa mɛ, í tɔki mə yomaa kɛ isəna mpi pə keesaa na pə siyisa teu tɔ. Ƴ nyi teu si mé tɔtɔ mə wɛna Caa kɛ isɔtaa.

Nti Pɔɔli si pá laki tɔ

² Ƴ səlɔmyi Isɔ, í taa ye. Ƴ fenjiyi na í sɛɛki-ɪ í na tɔmlɛ kɛ mə Isɔ səlɔmuyv taa.

³ Ƴ kɔpɛntəna tá na í səlɔmɔyənə Isɔ na í ha-tuyv ikpate na tɔ́ la ɪ waasv na tɔ́ kpaaɪ Kilisiti tɔm kɔɲmesətv. Tɔm kɔɲmesətv tənɛ tɔ tɔɔ kɛ́ ma wɛ saləka taa kɛ́ isəntɔ.

⁴ Ƴ səlɔmi Isɔ na má, ɪlɛna má yasɪ ɪ tɔm tɛɛɛɛɛɛɛɛ na pá nyəmɪ-ɪ teu, mpi pə tɔ má si má la tɔyɔɛ.

⁵ Ƴ nyi mə tɔntɛ kɛ mpa pa ta kɛ Isɔ sɛɛlaa tɔ pa kin, na í taa ye na aləsɛkɛ kuyɛɛɲ fiti-meyɛ yem.

⁶ Paa kuyanjku í yɔyɔtəyi kɔpantv, na kawaaya nyəntv í lukəna mə nɔɔsi taa. Ƴ nyi isəna pə mɔna í cɔ tɔm tɔ na í cɔɔki paa wei.

Kantəkaya sɛɛtv

⁷ Tá taapalv kɔpən Tisiki ká heelina-meyɛ ma tɔm tənə tɔpəɪpəɪ. Ma na-ɪ tɔ lakəna Tacaa tɔmlɛ na ɪ kɛ tɔmlɛ latv kɔpən kɛ́.

⁸ Pə mayamaya pə nyuyv tɔɔ kɛ́ ma kɔsa-ɪ si í polo í na-mɛ na í heeli-meyɛ tá alaafəya tɔm na pɔ́ hɛɛsi mə laɲa.

⁹ Tá taapalv kɔpampən Honesim wei ɪ kɛ́ mə taa lɛlv tɔ ɪ́lɛ ɪ suna-ɪ. Ƴ ká keesɪ-meyɛ tɔ tənə nti tɔ laki cənɛ tɔ.

¹⁰ Ma saləka taa akpele Alisitaaki na Paanapasɪ kɔyɔ pəyaya Maləki si pá sɛɛ-mɛ yoo. Pa tɛma-meyɛ Maləki ɪnɪ ɪ tɔm heeluyv, ɪlɛ ye ɪ tala mə tɛ í tɔki-ɪ teu.

¹¹ Yesu wei pa yaa si Yutusi tɔ ɪ sɛɛ-mɛ tɔtɔ. Yəlaa tooso ɪnɛ ɪ tike ɪ lɪna Yuta nyɔ́ma mpa pa layasaa tɔ pa taa, na má na-wɛ tɔ lakəna Isɔ kawulaya tɔmlɛ, na pa paasaa kɛ́ na pá sɔɔsi-m apalvɔ.

¹² Ƴrafəlasɪ wei ɪ kɛ́ mə taa lɛlv tɔ ɪ sɛɛ-mɛ. Ƴ kɛ́ Yesu Kilisiti tɔmlɛ tv kɛ́ na ɪ sɛɛsa isəɛ na Isɔ səlɔmuyv kɛ́ mə tɔɔ kɛ́ teu si í səɲ tɛca na pɔlv í taa ciyiti-mɛ, na í pu Isɔ nyəntv taa, na í tanaa tətɛyɛtɛyɛ si í la pə tənə mpi Isɔ caa tɔ.

¹³ Ma ləsəyi ɪ nyuluyv, ye n na isəna ɪ kuyɪ ɪ təyi mə na Layotisee na Hiyelapolisi nyɔ́ma mə tɔɔ tɔ pə fɛi keesuyv.

¹⁴ Tá lokotulo kɔpən Luku na Temasɪ si pá sɛɛ-mɛ.

¹⁵ Ƴ sɛɛ tá taapalaa mpa pa wɛ Layotisee tɔ, na í sɛɛ Nɛmfə na Yesu sɛɛlaa kɔpəkəle nte tɔ kotiyi ɪ təyaya kɛ́ Isɔ sɛɛv tɔ.

¹⁶ Ye mu tɛma takəlaya kanɛyɛ kaluyv ɪlɛ í teləsɪ Layotisee Yesu sɛɛlaa na pɛɛ pá kala-kɛ tɔtɔ. Mɛ tɔtɔ mu mu Layotisee nyɔ́ma nyəɲka na í kala.

¹⁷ Ƴ heeli Aasipi si í paasəna Tacaa tɔmlɛ nte pa tv-ɪ si í la tɔyɔ teu.

¹⁸ Ma mayamaya ma niɲ ɲmaatv ntɛ́ cənɛ. Pɔɔli má ma sɛɛ-mɛ. Ƴ taa sɔɔ si ma wɛ saləka taa yoo.

Isɔ í hólí-meyɛ pɛɛɛɛ.

**TAKĒLA YA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI
NMAAWA
TESALONIKI
NYĒMA TŌ
Kutubutu**

PŌŌli waasu yelənav waatu ke Iso seelaa luwa Tesaloniki icate taa. Ama i mayamaya i ta caya təna na pə taŋi ké. Yuta Iso seelaa kpekəle natəli tə yelaa na í kuli na í tēna Kələnti icate taa. Tənaɣa i taapalu Timotee polaa na í keesi-i Tesaloniki nyəma təm. I nuwa mpv dēna i apalutu kpa. Haləna í sa Iso ké pə tə. PŌŌli mayamaya nyula teu isu í ná Tesaloniki nyəma. I tasa-weye apalutu si pá kantəli na pa puki Iso seev taa. PŌŌli cəwa təm nti Tesaloniki nyəma ka pəsa-i səttaa fem tə na Kilisiti məlvu təm tə tətə tə. I təma si paa nəɣəlv ta nyi Yesu məlvu kuyaku na pə waatu tə, pə wee ké si ta səlv í pu na tə taŋaa.

Isəna pa faɣa Tesaloniki I takəlaya tə:

Iso samtu na seetu, titite 1:1-3:13

I tasəyi-weye layatu si pá puki Iso seev taa, titite 4:1-12

Kilisiti məlvu tə layatu tasuvu, titite 4:13-5:11

Kantəkaya kutututu na seetu, titite 5:12-28

Seetu

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tá ŋmaakəna takəlaya kaneye Tesaloniki Yesu seelaa kpekəle nyəma me mpa í ké Tacaa Iso na tá Səso Yesu Kilisiti pa nyəma tə. Iso na Yesu Kilisiti pá hólí-meye pəlee na pá ha-meye alaafəya.

Tesaloniki nyəma Isosele teu

² Tam tə seeki Iso si í na təmlə ke mə təna mə tə, na tə sələməɣəna-meye tam tətə.

³ Na tam ye tə səŋa Tacaa Iso isentaa tə təsəyi isəna í lapa təma ke mə Iso mpaasu taa tə, na isəna mə təma səlvu susa-meye ləvu səsəəm taa tə, na isəna mə tēlvu ke Tacaa Yesu Kilisiti kiŋ ta pasa paa pəcə tə.

⁴ Tá taapalaa me, tə nyəma si Iso səla-me na í ləsi-me si í pəsi i nyəma.

⁵ Pə taya pulv tə, tə ta heeli-meye Laapaali Kupaŋ na nəɣə taa təm tike. Ama na toma na Feesuyu Naŋŋtu toŋ taa ké tə heelina-meye-i. Na tə təma tá taa ké teu si təm təne tə ké tampana nyəntv. Mə mayamaya í nyəma isəna tə təma mə hekv si pə səna-me tə.

⁶ I təŋa tá na Tacaa tá ikpate, na í ná konyəntəɣəle səsəle, paa na mpv í mv Iso Təm na laŋhəlvmlə səsəle nte Feesuyu Naŋŋtu kəŋna tə.

⁷ Haləna mə yaasi hula Masetoni na Akayi Iso seelaa tənaya isəna paa la na pá te tə.

⁸ Na pə taya Masetoni na Akayi pa tətənaa taa tike ke Tacaa təm nu mə tə. Ama paa timpv pə nuwa isəna í mv Iso Təm tə na pá yəɣətəyi pə təm. Halv pə fei si tu nəki na tə tasa nəɣəlvu mə təm heeluvu.

⁹ Paa wei i keesəyi isəna tu pola mə te na í mv-tv tə, na isəna í lə tuŋ təm na í mələna Iso tə si í lakv tampana Iso weesuyu tv təmlə,

¹⁰ na í taŋ si i Pəyaya Yesu wei i ka feesa səttaa taa tə í luna isəttaa na í kə. I Pəyaya ŋke kaa yana-tvɣv cele ke Iso páná taa.

2

Təmlə nte PŌŌli lapa Tesaloniki tə

¹ Tá taapalaa me, mə maɣamaɣa í nyəamá si waatu wei tə kəma mə kin tə tə ta lu yem.

² Isu í tema nyəm tə pa tema-tuyu nyan lapu na kutuyu ke Filipu ké na pécó té takí mə te Tesaloniki. Ama Isə ha-tuyu apalutu si té heeli-meɣe i Laapaali Kupaŋ, paa kaɣatuyu təə isəna.

³ Pə tənə mpi tə seɣesəɣi yəlaa si pá la tə pəntuyu fei pə taa yaa huwəe asayee naali, na tu pəekəɣi si té puɣusi nəɣəlv.

⁴ Ama tə yəɣətəɣi pə tənaya teitei ké isu Isə caaki tə, pə taya pulu təə, Isə inɪ i sama-tu na í cəla-tuyu i Laapaali Kupaŋ si té heeli. Ue pə taya yəlaa lanheele ke té pəekəɣi na té laki mpv. Ama Isə wei i wiiliɣi tá lotunaa taa na í naa tá taa huwəe tə i lanheele ke tə pəekəɣi.

⁵ Mə maɣamaɣa í nyəamá teu si tə ta ma-meɣe nəɣə taa ké tiiliɣi paa pəcə maɣamaɣa, na tə ta la liyitee kətəi ke tiili na té puɣusi-me. Na Isə maɣamaɣa ná ná pə tənaya mpv.

⁶ Tə ta pəeki yəlaa isante, paa mə maɣamaɣa mə kin yaa nəɣəlv i kin.

⁷ Pəcə tə kevu Kilisiti tillaa isəntə tə, ye tu nəkaa tu ŋmakəla-me na í lá isəna tə caa tə. Ama tə caya mə hekv na suulu na té laki-me təpamm isu asənyu lakuyu kv pəyaya tə.

⁸ Tə səəla-meɣe katatəlaya ké, haləna tə təm-meɣe Laapaali Kupaŋ ke heeluyu tə, ye paa təma si té ləsi tá weesiŋ maɣamaɣa na té tu-me, tu ləsaa. Pəpətu fei, tá luuŋ suv-meɣe teu ké.

⁹ Tá taapalaa, ntəŋ í təsa isəna tə lapa təma na té konti hanaya tə? Isəna tə lapa təmle na isəle kvseemle ke teu si té taa svki mə taa nəɣəlvuy səɣəla ke saa wei tu we mə hekv na tə heeliɣi-meɣe Isə Laapaali Kupaŋ tə.

¹⁰ I pəsəɣi na í ləsi tá nyuluyu ke isəna tá tənte tewa Isə seela me mə kin, na té keesaa na té tá liyiti tiili tə, Isə maɣamaɣa ná ná mpv tətə.

¹¹ Pécó i nyəamá tətəɣə isəna tə lapa paa mə taa wei isu cəce lakuyu i pəyaya tə.

¹² Tə lapa na í takí tənəŋ ke teu na tə səsə-meɣe apalutu, na té seesi-me na isəle si í tə na pə keesəna teitei isu Isə caaki tə. Isə inɪ i yaana-me si í hiki mə paa tete ke i kawulaya na i teeli taa.

¹³ Tə seeki Isə si í na təmle ke tam tətə. Pə taya pulu təə, waatu wei tə heela-meɣe Isə Təm tə í tá mv-ti isu yəlaa nyəntv. Ama í nuwa tə í mɔwaya si tə ké Isə Təm, na tampana tə maɣamaɣa ké. Nti inɪ tə lakəna təmle ke Isə seela me mə taanaa.

¹⁴ Tá taapalaa-me, mpi pə lapa Kilisiti nyəma hekv ke Isə seela kpeka wena a we Yuta tə a taa tə, pə akpele lapəna nteɣe mə kin tətə. Naasuyu mpi Yuta nyəma naasa pəleɣe tənə tə pə taka ké mə icate nyəma ná naasa-me tətə.

¹⁵ Yuta nyəma mpə pa kvna Taca Yesu, na mpə inɪ pa kvna Isə kvɣəɣətv teləsəlaa. Kuluma mpə inɪ pa naasəna-tv tətə. Pa fei Isə ké teu, na pa ké yəlaa tənə kolontunaa.

¹⁶ Paa yeki si tə seɣesi mpə pa ta ke Yuta nyəma tə na pə ya pəle pa nyəəŋ. Isayətonaa mpə tuu ləŋ paa lapa tə mpə pa təə ké pa tənə lentənə ke kaav na pə kpa huɣule. Ama pənenteɣele Isə tema pa təm.

Pəəli nyuləɣi si í ná Tesaloniki nyəma

¹⁷ Tá taapalaa-me, tuu isu tə yeluyu təmayə wee naaleɣe mpv tə, tə nyula səsəm si té na-me, haləna pu tu laki-tuyu ləŋ. Ama paa tu naa təmayə mpv tə tá laakalənaa we təma kin ké.

¹⁸ Tə nyula teu si té məli mə kin, haləna Pəəli má, təm paɣale ke ma tv mə te pote pəle na Satanı tá tisi si té hiki mpəav.

¹⁹ Mə tike təkəŋ ké tə teeləɣi na té huləsəɣəna lanə, na meɣe tu muɣuləna Taca Yesu kəntə wule ke i isəntaa si tə yoowa yoou na té lá akanaa.

²⁰ Nn, meɣe tu yəələna, na meɣe tu huləsəna lanə mee.

3

¹ Tə tu mə te pote pələ ke rúpúyú tam na pə kəə pə nu-tu ilena té hiki huwəe si taa caya Ateeni ke tá tike,

² na pə kaasí na té tili tá taapalu Timotee wei tá na-i tə laki Iso təmlə ke Kilisiti Laapaali kupaŋ heeluyu taa tə. Tə kusa-i na té tili-i rúpúyú si í səsí-meyə toma na apalutu ke mə Iso mpaav taa,

³ na pə taa kəə na konyəntəyələ nte tə taa tə we isəntə tə té kəə té kəli mə taa nəyələ na í lə təəŋ. Mə mayamaya í nyəmə mpu, si konyəntəyələnaa mpe pa ké mpi mpi Iso ka təma si pu mayana-tu tə pə taa lempənaa ké.

⁴ Haləna pə mayamaya ke tə heela-meyə waatu wei tá na-me tə wəe tə, si paa tu-tuyv konyəŋ. Mpu iní pə mayamaya ke í naa pə kəma isəntə.

⁵ Pə təə ké tə tuyv mə te pote pələ ke rúpúyú tam na pə nu-tu tə, ma kusa Timotee si í polo na í na isəna mə Iso mpaav təyuyv yaasi wəe tə. Ma nyaŋ si pə taa kəə si ləyəv mayasa-me na tá təmlə saali yem ké mə kin.

⁶ Ama Timotee kəmma mə te isəntə tə i kəesa-tuyv isəna í səŋa Iso mpaav taa ké teu na í təkə təma səluyv təm tə. Na i heela-tu si í təsəyí tá təm ke tam na laŋhəlmə. Haləna í nyuləyí si í na-tuyv teitei isu tá nyuləyí si té na-me tə.

⁷ Tá taapalaa me, waatu wei tə nu mə təm tə pə heesa tá laŋa ke teu ke səsəm ké tá wahalanaa na ta konyəntəyələnaa pane pa təna pa taa ké. Iso mpaav ŋku í təkə teu tə ŋku kv heesəna tá laŋa ke mpu.

⁸ Na í səyuyv təca ke Tacaa təm taa tə tə feesaa ké təfuv.

⁹ Səetv ntiyí tu sēe Iso na pə tala isu laŋhəlmə nte tə hika mə kin ke i isəntaa tə?

¹⁰ Ta isələ sēena Iso sələmyuyv ke tam si í yele na tá na-me té ná təma na tá isəpee na té tēsi-meyə Iso mpaav təm ke hólóyú.

¹¹ Tacaa Iso mayamaya na tá Səsə Yesu pá la na té hiki mpaav na té polo na té na-me.

¹² Tá Səsə í la na mə səluyv səsəyí tam ké təma kin na yəlaa təna kin, haləna kv tala isu tá mayamaya tə səluyv-me tə.

¹³ Ye tá Səsə iní i lapa mpu, me í ká hiki toma ke hatuu mə huwəe taa na í pəsi Iso nyəma, na í te təkpaataa ké Tacaa Iso isəntaa ké kuyəŋku tá Səsə Yesu na i nyəma paa kəə tə.

4

Təntə nte tə maya Iso tə

¹ Pə tənaya mpu ile tá taapalaa me í ná tá kin ke isəna pə wəe si í ká tə na pə maya Iso tə, halí í təŋna rúpúyú lapv mēe. Ama nti nəəəə ma wiikina-me təyələ si, hai, Tacaa Yesu təə í səsí luvv ke pə taa.

² Aní í nyəmə Tacaa Yesu kuseyəsətv nti tə seyəsə-me si í təŋ tə.

³ Mpi Iso caaki təyələ si í pəsi i nyəma na í yele asilima kulaputv təkpaataa.

⁴ Paa mə taa wei í nyí isəna i ká kpaaya alv na pə we tənəŋŋ na pə wəna nyuyv tə.

⁵ Pə taa wəe kətənaa tike təm isu yəlaa mpa pa ta nyí Iso tə pele pa lakuyv tə.

⁶ Nəyələ í taa pəntəna i təyəntələ ke təm tənə tə taa na í taa wakəli-i pulv. Tə tēma-meyə təm tənəyē heeluyu na tə kpaala-meyə teu si Tacaa ká tv saləka ke mpa pa laki isayatv ntənaa tə.

⁷ Iso tá yaa-tuyv i mpaav taa si té laki asilima kulaputv, ama si té la tá ti tənəŋŋ ké.

⁸ Pə təə ké ye wei i kpaaya təm tənə na í ləyəna lumaya waali, pə taya yulv kvheelitu ke pūntv ləwa. Ama Iso wei i ha-tuyv i Feesuyv Naŋŋtv tə i nyəntv ke i ləwa.

⁹Ye mə taa mə tike təma sɔɔlɔyɔ tɔm ɔle, paa ŋmaa-me na pɑ sɔɔsi-meɣe nti tɔtɔ? Isɔ maɣamaya tɔŋna-meɣe pə tənaya ŋpɔyɔ seɣesɔyɔ ɔle.

¹⁰Hali nti inɪ tə maɣamaya ke ɪ tɔŋna mə taapalaa mpa pa tənə pa we Masetoni tənə taa tɔyɔ lapu. Ama tɑ taapalaa me, tə tasəyi-meɣe wiinav si ɪ sɔɔsi lɔpu ke pə taa.

¹¹Paa mə taa wei ɪ lɔ si ɪ na ɪ tɔyɔntɔle pɑ weena təma na lelen, na paa wei ɪ paasəna ɪ nyənte na ɪ hiki ɪ maɣamaya ke mpi ɪ kɑ suu ɪ nɔyɔ tɔ. Nti inəyi tu tɔma-meɣe heeluyɔ.

¹²Mpu inɪ pu yelina na ma ta nyɪ isənaa tɔna-me, na ɪ kaa caya na ɪ tɛli nɔyɔlɔyɔ puɔ taa.

Tacaa kɔnte

¹³Ta taapalaa tə caa si ɪ cekəna mpa pa səpa tɔ pa tɔm na ɪ taa wee piti taa isɪ mpa pa feina tɛlɔyɔ ke Isɔ kin tɔ.

¹⁴Isu tə tɔma tɑ taa si Yesu səpa na ɪ tayanɪ fem tɔ, mpu tɔtɔyɔ tə tɔma tɑ taa tɔtɔ si Isɔ kɑ kpenna Yesu na mpa pa səpa Yesu mpaav taa tɔ na ɪ mɔŋna.

¹⁵Tacaa kɔheelitu maɣamaya ke tə caa-meɣe sɔɔsɔyɔ ke cənɛ, si tɑ mpa tu weena tɑ isɛ ke Tacaa kuyaku kɔkɔmɔyɔ wule tɔ tə kaa tɛ nɔyɔ ke mpa pa tɔma səpu tɔ.

¹⁶Pə kəŋ pə keesi na pə holi na pɑ nu isɔtaa tillu sɔsɔ tan na Isɔ akantɔle, ɔlena Tacaa maɣamaya luna isɔtaa na ɪ tiiki. Mpa pa səpa Kilisiti mpaav taa tɔ pɛle paa fe kancaalaya.

¹⁷Pə waali kə pu keli isɛ nyəma tɑ, na tɑ na-we tɔ kpenti na tɔ suv ŋmɔntu tɛe na tɔ suli Tacaa ke isɔtaa. Na tɑ na-ɪ tu caya tam.

¹⁸ɪ heesəyi tɔma lanja na tɔm tənɛ.

5

¹Tɑ taapalaa, pə feɪ isɪ paa nɔki-meɣe takɔlaya ŋmaav na pa keesi-meɣe waatu yaa wee nna a taa mpu inɪ pu la tɔ pə tɔm.

²Isu mə maɣamaya ɪ tɔma nyəm ke teu tɔ, Tacaa kuyaku kɑ la kə isɪ ŋmulɔ keesɔyɔv na ɪ kɔɔ ahoo tɔ.

³Waatu wei yɔlaa kɑ kɔɔ na pɑ tɔŋ si: Nhnn, pənentɛyɛle antulinya caya ɪ tete, na pənentɛyɛle tə heesaa tɔ. Waatu inəyi pu tii pa tɔɔ tɔkpili ke tɔm kɔlɔm tɔɔ, na pə la-weɣe sakasaka pa kaa fiti. Pu la kə isɪ lɔlɔyɔ wɔsasɪ takuyɔ ahonto tɔ.

⁴Ama tɑ taapalaa, kayana ɪ tɑ kə sɔkpetɔyɔ tɛe nyəma, na pə feɪ si kuyaku kɔnɛ ku tuti-meɣe kɔtutu isɪ ŋmulɔ tutuyuu tɔ.

⁵Nɔɔnɔ taa isəntɔ pə nyaala mə tɔɔ kə na ɪ pəsa ilim taa nyəma kə. Tə ta ke mpa pa we ahoo taa na sɔkpetɔyɔ tɛe tɔ.

⁶Mpu tɔ tɔ taa paasəna tɔm isɪ lɛlaa lakuyɔ tɔ. Ama tɔ cayana tɑ isɛ na tɔ feŋ na tɔ laki pə tənə na laakali.

⁷Ahoo ke toolaa tooki, na ahoo ke sulɔm kuyɪ pə nyɔlaa.

⁸Ama tɑ mpa pə nyaala tɑ tɔɔ na tɔ pəsi ilim taa nyəma tɔ tu laki pə tənə na laakali kə. Tɔ yeɛ na tɑ Isɔ taa tɛmnav na tɑ tɔma sɔɔlɔyɔ pəsi-tu isɪ nyəyɔlɔyɔ toko. Tɔ cayana naani si pu ya-tu, na pəle pu wee isɪ tə paŋyɔv yooou kahuka tɔ.

⁹Tə ta ke mpa Isɔ suwa si cele pu feɪ nyan tɔ se. Ama si pə ya tɑ nyɔɔŋ ke Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ kə.

¹⁰Kilisiti inɪ ɪ səpa tɑ tɔɔ kə si ye pə tala ɪ kɔnte wule na ɪ maɣana tɑ na tɑ isɛ, yaa paa tə tɔma səpu, tɑ na-ɪ tɔ kpenti na tə kaa tɔcayale ke tam tɔɔ.

¹¹Pə tɔɔ ɔle ɪ sɔɔsəyi tɔmaya apalɔv, na ɪ tuliɣi tɔmaya teitei isɪ ɪ tɔŋna lapu tɔ.

Pɔɔli caa pa laki mpi tɔ

¹²Tɑ taapalaa, tə heeliyi-me si ɪ tɔna mpa pa laki tɔmlɛ ke mə heku tɔ, mpa Tacaa kpawa si pɑ tiikiyi-me na pɑ seɣesi-me tɔ.

13 Mə luuŋ í la-wɛ, na í sɔɔli-wɛyɛ teu ke tɔmlɛ nte pa tɔŋna lapu tɔ tɔ tɔɔ. Ɔ wɛɛna tɔma na leleŋ.

14 Tá taapalaa, hai, í kalɔna mpa paa caa puɔɔ lapu tɔ. Ɔ la na mpa pa kɔla fɛɛɛ tɔ pa fɛɛɛ ya, í teŋ acamaa, í húláyi yɔlaa tɔnaya suulu.

15 Ɔ la laakali na mə taa nɔɔɔɔɔ í taa lɛɛti lɛɔ ke ɔsayatu. Ama í lu sɔ í laki tɔmaya kupaɔtu ke tam, paa mə mayamaya mə tɔma, paa kpaɔ nyɔma.

16 Mə laŋa í hulɔmi tam.

17 Ɔ sɔlɔmɔyi Ɔsɔ ké tam, í taa yele.

18 Ɔ sɛɛ Ɔsɔ sɔ í na tɔmlɛ ke paa mpi pɔ taa. Ɔsɔna Ɔsɔ caa sɔ ye í tɔŋɔyi Yesu Kilisiti í laki tɔyɔɛ.

19 Ɔ taa kayati Feesuyu Nanɔtu, í yele-ɔ na í la ɔ tɔmlɛ.

20 Ɔ taa nyɔni Ɔsɔ kuheelitu kpaalɔyɔ ke yem.

21 Ɔ wɛsɔ paa mpi pɔ taa ké teu na í ná nti nti tɔ wɛ teu tɔ na í tɔki tɔɛ.

22 Na í lɔ nti tɔ fɛi teu tɔ paa tɔ ké nti.

23 Ɔsɔ wei ɔ laki na tɔ nukɔ leleŋ tɔ í yele na í pɔsɔ ɔ nyɔma tɔkpataa. Ɔsɔ ɔni í paasɔna mə lɔmayasɛɛ na mə tɔnɔŋ, na mə wɛɛtu nti tɔ tɔna tɔ wɛɛ tɔnɔŋ kɛ Tɔcaa Yesu Kilisiti kɔntɛ wule.

24 Wei ɔ yaa-mɛ tɔ ɔ ké kupaŋ. Pɔ tɔɔ ké ɔ kaa yele-mɛyɛ tayanɔyɔ ke mpɔ.

25 Tá taapalaa í sɔlɔmɔna-tɔyɔ Ɔsɔ tɔtɔ.

26 Ɔ sɛɛ tá taapalaa tɔnaya teu na í lɛli.

27 Hai, ma wiikina-mɛyɛ, Tɔcaa tɔɔ sɔ í kala takɔlaya kanɛ na yɔlaa tɔna nu.

28 Tɔcaa Yesu Kilisiti í la-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

TAKĒLA YA NAALE NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA
TĒSALONIKI
NYĒMA TŌ
Kutubutu

PŌŌli tasŋyi Tesaloniki nyŋma ke sam ke takŋlaya kanε ka taa kε pa taa tem na pa taelvuy tŋ. I caa si i tayanu Yesu mŋlvuy tŋm nti yŋlaa pŋnta nuw tŋ. Lelaa huvki si wahalanaa mpa Isŋ seelaa tŋki tŋ pa tŋ Yesu ka kŋw lŋŋ, halŋna pŋ yele tŋma lapu. Ama PŌŌli heela-we si pŋ weε si isayatu tu i kŋw kε na pŋcŋ Yesu ka kŋŋ. Pŋ tŋw kε i tasa-weye apalvuy si pŋ hatŋlŋna felentunaa na pŋ sŋlŋmŋyi, na pŋ laki tŋmle.

Isŋna pa faya Tεsaloniki II takŋlaya tŋ:

Seεtu na apalvuy sŋwsvuy, titite 1

Kilisiti mŋlvuy tŋm, titite 2

I tasŋyi layatu si pa sŋlŋmi na pŋ la tŋmle, titite 3

Seεtu

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tŋ ŋmaakŋna takŋlaya kanεye Tesaloniki Yesu seelaa kpekŋle nyŋma me mpa i kε Tacaa Isŋ na tŋ Sŋsŋ Yesu Kilisiti pa nyŋma tŋ.

² Tacaa Isŋ na tŋ Sŋsŋ Yesu Kilisiti pŋ hŋlŋ-mεye pεεεε na pŋ ha-mεye alaafŋya.

Kilisiti kŋnte wule huvle

³ Tŋ taapalaa, pŋ weε si tam tŋ seeki Isŋ kε i na tŋmle ke mŋ tŋw, na pŋ tu muna mpu. Pŋ taya pulv tŋw, i tŋŋna tŋŋ nyŋw ke mŋ Isŋ mpaav tŋŋvuy taa kε tam kε, na mŋ tŋma sŋwlvuy nŋ tŋŋna sŋwsvuy ke teu tŋtŋ.

⁴ Pŋ tŋw kε tŋ yŋwŋŋna-mεye Isŋ seelaa lelaa taa kε isŋna mpi i pŋsaa na i kantŋli na i tŋki Isŋ mpaav ke kŋnyŋntŋŋle na wahalanaa mpa pa tvyi-me tŋ pa taa tŋ.

⁵ Na pŋ tŋnaya mpu pŋ hŋlŋgi isŋna Isŋ tŋŋŋyi siŋisuyu ke i huvle taa tŋŋ. Pŋ taya pulv tŋw, mpu inu pu yele na i muna Isŋ kawulaya ŋka ka tŋw i naa wahalanaa mpe tŋ ka hikuyu.

⁶ Isŋ kŋ tŋ tampana na i leeti mpa pa tvyi-mεye wahala tŋŋ wahala.

⁷ Na i ha tŋ na mpa me i tŋki kŋnyŋŋ tŋŋ hεεsvuy. I kŋ la ŋpŋgyŋ wule nte Tacaa Yesu kŋ luna isŋtaa na isŋtaa tillaa tŋŋ nyŋma

⁸ na kŋkŋ ŋka ka mvyi kemkem tŋ, si i tvyi salŋka ke mpa pa ta nyi Isŋ na mpa pa kisa Tacaa Yesu Laapaali Kupŋŋ ke mvyi tŋ.

⁹ Salŋka wei i kŋ tu-we tŋŋle wakŋlvuy mpi i ka wakŋli-we tŋnŋŋnŋŋ ke tam tŋw, na paa hatŋlŋna Tacaa na i toma nna a tewa sŋsŋm tŋ.

¹⁰ Pu la ŋpŋgyŋ wule nte inu i ka kŋw si i nyŋma i tu-i teeli na mpa pεε paa mu i tŋm tŋ pŋ samu-i tŋ. Na mŋ mayamaya i kŋ weε pŋ taa. Mpi tŋ, i mu tŋm nti tŋ heela-mε tŋ se.

¹¹ Pŋ tŋw kε tŋ sŋlŋmŋŋna-mεye tam si tŋ Isŋ i la na i muna weesuyu ŋku kv tŋw i yaa-mε tŋ kv hikuyu. Tŋ kooliyi kε si i hŋlŋ i toma na i la na kupantv nti u huvki mŋ taanaa tŋ i pŋsi na i la-ti, na mŋ Isŋ seεv tŋma te teu.

¹² Waatu inŋyi i kŋ la na Tacaa Yesu hŋte hiki teeli, ilena i la na mu hiki teeli tŋtŋŋ tŋ Isŋ na Tacaa Yesu Kilisiti pa pεεεε tŋw.

2

Isayatu tv tŋm

¹ Tŋ taapalaa, ye Tacaa Yesu Kilisiti kŋnte na tŋ kotuyu ke i kiŋ tŋm ilε,

² í taa yelee na pə liyiti-meɣe mpv təheɛ na pə ce mə laŋa si Tacaa kuyaku tema tate. Ntanyɪ cele nyəntv nalv nəɣəlv ɪ yəɣətəna mpv, yaa nəɣəlv lapəna waasv ke kulapv ke mpv, yaa ntanyɪ nəɣəlv ná loolina si tá takəlaya nakəli ka taa ké pa ŋmaa mpv.

³ Na paa pa tu heela-me si nti te, í taa nu. Pə taya pulv, yəlaa ká kulɪ na pá tɛɛsi Iso ké kisuyu təsayasaya. Na Isayatu Yulv wei inɪ paa wakəli tənəŋnəŋ tɔ ɪ ká lu na pəcɔ wule nté tɔ kɔɔ.

⁴ Pə tənə mpi yəlaa sɛɛki na pá nyənəɣi si Iso nyəm tɔ ɪ ká kisi-wɪ təkpatakpata. ɪ ká kulɪ pə tənaya mpv pə tɔɔ, halɪ ɪ ká svv na í caya Iso tɛsɛɛle səsəɛle taa mayamaya na í tɔ si inəɣəle Iso.

⁵ ɪ tá tɔɔsi si maa tema-meɣe pə təm ke heeluyv ke waatv wei maa we mə kin tɔ?

⁶ ɪ nyəmá mpi pə tɔɔ mpv inɪ pu hikiyi mpa si pə la nəɔnɔ tɔ. Pə weɛ ké si pu tala pə waatv ké na pəcɔ Isayatu Yulv inɪ í lu.

⁷ Isayatu nti tə toma təŋna kookali ké lapv ke mukaya tɛɛ. Ama wei inɪ ɪ səŋsəɣi-ti tɔ, í kɔma na í tɛɛ ke tu la.

⁸ Saa inəɣi Isayatu Yulv inɪ ílé ɪ ka lu. Tacaa Yesu ká woso-i heelim ke kɔwosu ké na í si, na Yesu inɪ ɪ kəntɛ teeli ká lana na í saali yem təkpataa.

⁹ Satanɪ ton ke isayatu Yulv inɪ ɪ ká kəna na í lá piti təma na kəkəlv nyəmnaa na səɣəntv təmana, kɔpuyusumnaa mpi pə tənə.

¹⁰ ɪ ká la isayatu ke mpa mpa na í puyusina mpa pa ké kulɛpaa tɔ. Mpe inɪ paa le. Mpi tɔ pa kisaa pa ta səəli tampana nna a ká waasɪ-we təɣə təŋvɣv tɔ pə tɔɔ.

¹¹ Pə tɔɔ ké Iso lakɪ si tolusuyv təma səsəəna naali á tɛna-weɣe kpakpaa na pá təŋəɣi pəpətv.

¹² Ḿpóɣó pu la na pá tv pa tənə mpa isayatu lapa leleŋ na pá kisi tampana təŋvɣv təɣə saləka.

Pə ləsa-meɣe si pə ya mə nyəəŋ

¹³ Pə weɛ ké si tɔ sɛɛki Iso ké í na təmle ke tá taapalaa me mə tɔɔ ké tam, me mpa Tacaa səəlaa tɔ. Pə taya pulv tɔɔ, Iso ləsa-meɣe si Feesuyv Nəŋtə wei ɪ yeki na í pəsəɣi Iso yəlaa tɔ ɪ tɔɔ na mə tampana mɣv tɔɔ pə caaləna-me mə nyəəŋ ke yapv.

¹⁴ Laapaali Kupaŋ wei tə heela-me tɔ ɪ nuw taa ké Iso yaa-me si í hiki mə paa tete ke Tacaa Yesu Kilisiti teeli taa.

¹⁵ Ye mpv ile tá taapalaa, í səŋ təca na í təkɪ sɛɣesəŋ wei tə sɛɣesa-me tɔ, paa wei tə yəɣətəna tá nəəsi tɔ, paa takəlasɪ taa nyəŋ.

¹⁶ Təv, tá Səsə Yesu Kilisiti mayamaya, na Tacaa Iso wei ɪ səəla-tv na í huləɣi-tvɣv pɛɛɛe na í heɛsi tá laŋa ke tam tɔɔ na í tv-tvɣv tɛɛlvɣv kupaŋkv tɔ,

¹⁷ pa naaleɣe mpv pá səsɪ-meɣe ton na pá sənə-me na í pəsi na í lakɪ na í yəɣətəɣi kɔpantv tike.

3

ɪ sələmənə-tvɣv Iso

¹ Tá taapalaa, nti tə kaasaa təɣəle si, í sələmənə-tvɣv Iso na Tacaa Təm ya ləŋ na tɔ hiki teeli ɪsu pə lapv mə kin tɔ.

² ɪ sələmənə-tv tətə na pə ləsi-tvɣv yəlaa asayaa mpa pa ta kɛɛsi tɔ pa niŋ taa. Pə taya pulv, yəlaa weɛ mpa paa caa pá mv Iso mpaav təm tɔ.

³ Paa na mpv tɔ Tacaa ké yuləpaŋ. ɪ ká yelee na í nyəə ton na í kenti mə tɔɔ na Isayav kaa hiki-me.

⁴ Tacaa lapa na tɔ wɛna naani ké mə tɔɔ təkpataa si í ká təŋəɣi tam ɪ kaa yelee təmnaa mpa tə sɛɣesa-me tɔ.

⁵ Tacaa í kpaya mə ləsası na í tó Iso təə na í səəl-i, na í yele na Kilisiti tu-meyə suulu ke teu tətə.

Pə wee si paa wei í la təmle ke

⁶ Tá taapalaa, Tacaa Yesu Kilisiti təə tə heeliyi-me si í hatələna mə taa mpa paa caa pulv lapv na paa təhəyi seyesuyv ηku tá teləsa-me tə.

⁷ Mə mayamaya í nyəmə isəna í ká la na í təh tá ikrate tə, pə taya pulv, waatu wei tu we mə hekv tə tə ta ke yəlaa mpa paa caa pulv lapv tə.

⁸ Tə ta caya si nəyolv í calı-tuyv faalaa. Ama tə lapa təma ké na tə konti hanaya. Tə lapa təma na isəle kuseemle ke teu si tə taa svki mə taa nəyolvuyv səyəla.

⁹ Tu wena mpaav si tə təyə mə kvətəyov ke faalaa. Ama tə kisa mpyóyó si í nana-tu na í təh tá ikrate.

¹⁰ Haləna waatu wei tu we mə hekv tə tə heela-me təkəlekele si: Ye wei u caa pulvuyv lapv puvntv í taa təyə.

¹¹ Pə taya pulv təə, tə nuwa si ləlaa we mə hekv taa mpa paa caa pulv lapv tə, ye pə taya təm fav tike.

¹² Tacaa Yesu Kilisiti təə tə heeliyi yəlaa isu mpv si paa wei í isəle í seena təmle lapv, na í hiki í mayamaya ke mpi í ka suu í nəyov tə.

¹³ Tá taapalaa, ye me ile kvpantv lapv í taa la-meyə felentu.

¹⁴ Ye nəyolv wee na u san nti tə ηmaa takəlaya kanə ka taa cəne təyov təhuyv, í nyi puvntv təə na í fayana-i təkpataa, na fəele kpa-i.

¹⁵ Ule í taa nyəni-i isu kolontu. Ama í lana-i isu yolv í caa í tayanı í taapalv í lakı tə.

Koolee kvpana na seetv

¹⁶ Tacaa wei í ké alaafəya halv tə í ha-meyə alaafəya ke tam ké pə təna pə taa. Tacaa í wee mə təna mə waalı.

¹⁷ Pəəlı má, ma seə-me na ma mayamaya ma niη ηmaatv ke cəne. Isəna ma tuyv ma hətə ke ma takəlası təna taa təyəle. Mpyóyó ma ηmaaki.

¹⁸ Tacaa Yesu Kilisiti í hólı mə tənaya pəeleə.

TAKƏLAƳA KANCAALAYA NYƏŊKA ŊKA PƏDLI NMAAWA TIMOTEE TƏ Kutubtu

Timotee caa ke Kələeki tu ké na ı too ké Yuta tu. Timotee pəsa Pədlı waalı tu na í təŋəyi-ı Laapaalı Kupaŋ cənaav taa. Pədlı ŋmaawa Timotee ke takəlaya sı í caya lfeesu na í seyesəyi lso seelaa na í tasəyi-weyə apalutu. Takəlaya kanə ka taa we layatu tasuyv na Yesu seelaa kpeka paasənav təm. Pədlı tuwa Timotee sı í nyəna lso Təm na í paasəna lso Təm seyesuyv.

Isəna pa faya Timotee I takəlaya tə:

Isəna paa paasəna lso yəlaa kpekəle tə, titite 1-3

Isəna Timotee ka la ı təma tə, titite 4-6

Seetv

¹ Maya Pədlı, Yesu Kilisiti tillu. Tá Yatv lso na Yesu Kilisiti wei tə tēeləyi tə mpe pa kpana-m sı má la tillu.

² Má ŋmaakəna takəlaya kaneyə Timotee. Nyá kəna ma pəyaya təsiyisiyi ké lso seev taa. Tacaa lso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá huli-ŋ pəeləe na suulu na pá ha-ŋ alaafəya.

Pəpətv seyesəŋ

³ Ma tēekaya Masetoni na má heeli-ŋ sı í saalı lfeesu tə, saalı mpyóy təna, na í heeli pa taa mpa inı tə sı pá taa seyesı pa pəpətv seyesəŋ.

⁴ Heeli-we sı pá yele ləŋ taa təmnaa mpa pa təkaa tə, na hatuu ləŋ taa ləlyəv loosi nsi pa tamsəyi tə. Tələ təkəŋna ntəŋkpeesaya ke yem ké, tu kusəyi yaru təm nti lso suwa na í laki tə. Yulv tēŋ ı taa na lso ké na pəcó í nyi pələ pə təm.

⁵ Ma tu-weyə mpyóy sı pá wəena lotu kulvmtv, na pá təŋəyi siyisuyv, na pá tē lso na pa taa ké teu, na pá lá na pá wəena səllyəv.

⁶ Lelaa yela yaasi kupaŋ ineyə təkuyv, na pá tooli na pá svv kumeləntəŋkpeesaya taa ké yem.

⁷ Pa luki yem sı mpeyle lso kusəsutv seyesələa, pəyle paa cəkəyəna pa mayamaya pa kuyəyətvtv. Pa ta cəkəna mpi mpi pə təm pa tu yəyətəyi mpu na apalutu tə.

⁸ Tə nyəma sı ye n təŋa lso kusəsutv ke teitei ısu tə wəv tə, tə we teu ké.

⁹ Na pu təəsi-ŋ sı kusəsutv fei nti pə paasaa na pə svv kupantv lataa tə tə. Ama ısayalataa, na kaanutənaa, na nyan nyəma, na kawalaya nyəma, na mpa paa seeki lso na paa seeki ı nyəm tə, na mpa pa kuyi pa caanaa yaa pa toona tə, na yulvklaa,

¹⁰ na apalaa mpa pa svvkəna apalaa lelaa tə, na yulvpeetələa, na pəpətvnaa, na mpa pa sukı pa nəəsi ke yem tə, yaa mpa pa takəyi ntiwe tə ta təŋ seyesuyv kupaŋkv ŋku kv waasəyi yəlaa tə, pa tənaa ke pa svv kusəsutv.

¹¹ Laapaalı Kupaŋ wei pə yelina-m tə inı ı seyesəyəna seyesuyv kənə. Teeli lso na kupantv tu tə Laapaalı Kupaŋ nté.

lso kupantv

¹² Tacaa Yesu Kilisiti wei ı ha-m toma ke səsəm na má lakəna ma təmle təyə ma seé í na təmle. I tənəv má sı ma nəyəsəna pá tē-m na taa, na í kpa-m sı má la təmle tə, ma seé-ı í na təmle.

¹³ Tuu lɔŋ má yɔɔtayaana isayatu ke ɪ tɔɔ, na má tɔna-ɪ kɔnyɔŋ, na má tɔv-ɪ. Ama Isɔ wii ma pɛtɔɔtɔle. Pɛ taya pulv, ma taa tɛ ma taa na Isɔ tɔɔ ma ta nyi ma kulaputu nti.

¹⁴ Taa hula-m ɪ pɛlɛɛ ke sɔsɔm, na ɪ lapa na má tɛŋ ma taa na Isɔ na má sɔɔlɔɔ yɔlaa isɔ tɛ kɛntɛnav Yesu Kilisiti na tɛ wɛna tɔ.

¹⁵ Tɔm nti tɛ kɛ tampana nyɛntɔ tɛkelekele na tɛ mɔna pɛ mu-ti tɛkpem na pɛ tɛ-ti na taa tɔɔle si: Yesu Kilisiti kɔma antulinya taa si ɪ yakɪ isayalataa nyɔɔŋ, na maɔle pa taa aɛpa.

¹⁶ Pɛ tɔɔ kɛ Isɔ wii ma pɛtɔɔtɔle, ɪni ɪ sɔɔlɔna si Yesu Kilisiti ɪ hɔlɪ isayalataa taa aɛpa maya ɪ suulu tɛna, na pu hɔlɪ waali nyɔma mpa paa tɛ na pɛ mu ɪ tɔm na pɛ hiki weesuyu ke tam tɔɔ tɔ si pɛ nyɔɔna-m na pɛ ná.

¹⁷ Aaa, Kawulaya tɔ, ɪni ɪ wɛna tam tɔɔ, ɪ sɛki, paa naa-ɪ, ɪ tike tɔkɔŋ ntɛ Isɔ. Yɔlaa tɛna ɪ sami-ɪ na pɛ tɔɔ-ɪ teeli ke tam tɔɔ. Ami.

¹⁸ Tɔv, ma pu Timotee, Isɔ ka lapa hatuu lɔŋ na pɛ ná nyá tɔm nti na pɛ yɔɔtɔ tɔɔ ma tɔkaa na má kpaalɔɔ-ŋ isɛntɔ, si ɪ tɔki tɔmnaa mɛɛɛ teu, na ɪ paasi na ɪ yoo yoo ke teu.

¹⁹ N tɛma Isɔ na nyá taa tɛ tɔki mpu na ɪ wɛna lotu kulɔmtɔ. Lɛlaa tá tɔki lotu kulɔmtɔ ɪna pa Isɔ sɛɛ pɛsi yem.

²⁰ Pa taa mɛɛɛ na Himenee na Alekasantɛli. Satanɪ ke ma yilina-wɛ si ɪ la-wɛ na pɛcɔ pɛ nyi si pa yɔɔtɔɔ isayatu ke Isɔ tɔɔ tɛ pɛ fɛi teu.

2

Isɔ sɔlɔmɔɔ

¹ Tɔv, kancalaya ɪɛ, nti ma tɔɔi-mɛ si ɪ la tɔɔle si ɪ tɛkɔɔ Isɔ kɛ nin ke yɔlaa tɛna tɔɔ, na ɪ sɔlɔmɔɔ-ɪ pa tɔɔ, na ɪ wiikina-ɪ pa tɔɔ, na ɪ sɛki-ɪ ɪ na tɛmle ke pa tɔɔ.

² ɪ sɔlɔmi Isɔ kɛ awulaa sɔsaa na tɔŋtɔnaa tɛna tɔɔ, ɪna tɛ pɛsi na tɛ caya tɛpamm na alaafɔya na tɛ paasɛna Isɔ nyɛntɔ ke teu, na tɛ tɔka tá yaasi kɔpaŋ.

³ Nti tɛ maɔmɔɔ tɛ kɛ tá Yatv Isɔ luyɔ tɛɛ nyɛntɔ na tɛ wɛ-ɪ teu tɔɔle.

⁴ ɪni ɪ caana si pɛ ya yɔlaa tɛna nyɔɔŋ, na pɛ lá na pɛ nyi tampana.

⁵ Pɛ taya pulv, Isɔ kulɔm tike tɔkɔŋ wɛna, na Isɔ na yɔlaa pa hɛkɔ taa sɛnɔ ke kulɔm kɛ, ɪnɔɔle yulv wei pa yaa si Yesu Kilisiti tɔ.

⁶ ɪlɛ ɪ hana ɪ ti na ɪ fɛli na pɛ cɛ yɔlaa ke pa yomle. Waatv wei paa tɔwa tɔɔ ɪ kɔma, na ɪ hɔlɪ si tampana Isɔ caa kɛ si pɛ ya yɔlaa tɛna nyɔɔŋ.

⁷ Pɛ maɔmɔɔ pɛ tɔɔ kɛ pɛ kpa-m pɛ tɔm heellu na tillu, na pɛ tɔ-m si má sɛɛsɔɔ mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔɔ Isɔ sɛɛ mpaav na tampana pɛ tɔm. Tampana ke ma yɔɔtɔɔ, ma looliyi.

⁸ Pɛ tɔɔ kɛ ma caa si paa timpiyi apalaa sɔlɔmɔɔ Isɔ, pɛ tiyisi Isɔ kɛ nin, na pɛ sɔlɔmɔna lotu kulɔmtɔ, na pɛáná yaa yoo ɪ taa wɛɛ.

⁹ Ma caa tɔtɔ si alaa ɪ tɔɔlɔɔ pa wontu ke isɛna pɛ mɔna pɛ tɔɔlɔɔ tɔ, pɛ taa la isɛcav na pɛ suli mpɔle tɛlɔsɔɔ. Pɛ taa tiyiliyina nyɔsɔ tayanɔɔ katatɔlaya, yaa wɔlanaa na lutv pɛ tɔɔ, yaa liyitee pɔɔŋ tɔɔlɔɔ si pɛ te.

¹⁰ Ama lakasi kɔpaŋsi ke paa tiyilina isɔ lakasi nsiwɛ si mɔŋna alaa mpa pa tɔŋ si pa seeki Isɔ tɔ.

¹¹ Ye pa sɛɛsɔɔ, pɛ wɛɛ kɛ si alv ɪ su na ɪ pasa ɪ tɔɔi teu na ɪ nukɪ sɛɛsɔɔ.

¹² Ma ta ha alv ke nɔɔ si ɪ sɛɛsɔ yaa ɪ kpiliki apalv ke pulvɔ taa. Ama pɛ wɛɛ kɛ si ɪ su.

¹³ Pɛ taya pulv, Atam ke pɛ caalɔna ŋmav, pɛ waali kɛ pɛ ŋma Ifa.

¹⁴ Pɛ taya Atam ke pɛ puɔusaa. Ama alv ke pɛ puɔusaa na ɪ kisi Isɔ nɔɔ taa nyɛntɔ ke nunav.

¹⁵ Ye pa tɛŋ pa taa na Isɔ na pɛ sɔɔlɔɔ yɔlaa na pa yaasi máyá Isɔ, na paa laki isɛcav na pɛ tɔka ɪpɔyɔ tam, ɪɛ pu ya pa nyɔɔŋ na pa piya lɔlɔɔ taa.

3

Isə yəlaa kpekəle səsaa kpav

¹ Təm nti tə ké tampana nyəntu təkəlekele təyole si, ye yulv caa í la Isə yəlaa kpekəle səsə pə ké təmlə kúpante ké.

² Wei í kinj pa kaa na kawaliya nakəli tə iní í ká təyona Isə təsəele səsəontu. Na alv kolum ke pəntu iní í ká wəena. Í ká kraaki í təyi paa mpi pə taa, na í wəe ləmayasəe tə na wei í nyəmə pə təna pə tayanuyv ke teu tə. Í ká wəe wei í nyəmə muulle lapv tə, na í pəsəyi səyəsuyv.

³ Í kaa wəe səlunyəəlv yaa musəy tə. Ama í ká wəe təpamm ké, na í wəna yəlle. Í kaa wəe pəyolaya nyənlv.

⁴ Í ká wəe wei í paasaa na í pəsə í təyaya ke teu teu, na í məyona í piya ke í nəəhəe tēe na si nukəna-í na si nyaŋna-í teu tə.

⁵ Mpi tə, ye yulv ta pəsí í mayamaya í təyaya, isənyaya í ká pəsí na í paasəna Isə səlāa kpekəle?

⁶ Ye pəntu ké Isə səlūv kufalv pə kaa la. Pə taya pulv, í ká kəə ké na í saŋ í tī na í təm nana səpυ isυ lləyυ nyəntu ka lapv tə.

⁷ Í ká wəe wei í kúpantυ ma ta nyí isənaa mayamaya sama tə, pécó pə taa kəə na pá footiyi-í, na í kəə í nana lləyυ nyəpətu taa ké tiíu.

Yesu səlāa kpekəle taa təma lataa

⁸ Mpa mpa pa laki təma ke Yesu səlāa kpeka taa tə paa wəena yaasi kupaŋ ke mpυ tətəyə. Pa kaa wəe ataa na a waalı nyəma, pa kaa wəe səlunyəəlaa, yaa mpa pa muyuliyi sí pá hiki liyitee tə.

⁹ Paa wəe mpa pa təyəyəna laakalı kupaŋ ke Isəsele mpaav tampana nna a təə Isə kulaa tə.

¹⁰ Pá mayasi-wə na pécó, ye pa ta na isayatiya nakələyi pa kinj ilə pa svv Yesu səlāa kpekəle təmlə lapv taa.

¹¹ Pa alaa tətə ká wəena yaasi kupaŋ, pa kaa cakəna yəlaa. Paa kraaki pa tī na pá wəe kupaŋa ke pə təna pə taa.

¹² Wei í laki Yesu səlāa kpekəle təmlə tə í ká wəena alv kolum ké, na í ká wəe wei í paasaa na í pəsə í piya na í təyaya ke teu teu tə.

¹³ Yesu səlāa kpekəle təmlə lataa mpa pa lapa pa təma ke teu tə, pa nyəəy kuləyi ké. Na pa pəsəyi na pá yəyətí tá na Yesu Kílisiti tá kpəntuyv lapa na tə wə Isə sēev mpi pə taa tə pə təm na paa nyaŋna pulv.

Səsəontu nti pə ηmesaa tə

¹⁴ Ma ηmaaki-η takəlaya kanə na má tēeləyi ké sí maa kəə nəəntə na má na-η.

¹⁵ Ama ye pə kəma na n ta nu ma taŋ, ilə takəlaya kanə kaa kəsəna-η yaasinaa mpa n ka təkí Isə səlāa kpeka taa tə. Weesuyv Isə səlāa mpa pa ké kite nte tə təə tampana səŋaa na pə təkə-yəyē teu təkpa təyə ma təy.

¹⁶ Ama tampana təə isəntə tá Isəsele mpaav təm kəyimesətu wə piti ké teu ké, yulv u pəsəyi na í kpəsí tələ.

Í kəma tə yulwəetv ke í wəna.

Feesuyv ná huləna sí í ké tampana təyly.

Isətaa tillaa mayamaya ná na-í.

Í waasv ke pa lapa kateŋasi təna taa.

Pa mv í təm ke antulinya təna taa.

Pə kraasa-í na í svv í teeli taa.

4

Səyəsəlaa pəpətvnaa

¹ Iso Feesuyu yəgətəgi m̄p̄ȳḡ təc̄eic̄ei si, pu kəə na p̄ə tala kantəkaya kuyeȳi taa t̄ə, yəlaa ləlaa ká lu Iso s̄ēu na p̄ə paasəna uləḡh̄ilu t̄əma k̄upuyusee, na aləḡaa kus̄eȳes̄ətu ke paa mu.

² Na paa yele na yəlaa c̄es̄əlaa na p̄əp̄ət̄unaa m̄pa pa ləmayas̄e taa s̄əpa isu pa tula-yeȳe k̄ək̄ə na paa tas̄əgi k̄upantu nat̄ələgi c̄ek̄ənav t̄ə p̄ele pa tolisi-w̄e.

³ Yəlaa pan̄ew̄e, pa s̄eȳes̄əḡəna si alu k̄p̄aȳav f̄ei teu, na t̄əḡənas̄i l̄ens̄ənaa t̄əḡəv f̄ei teu. An̄i Iso ná lapa k̄ut̄əḡəh̄ in̄əgi si Iso s̄ēelaa nȳəmə tampana t̄ə p̄ə s̄ēe Iso na p̄ə t̄əḡə.

⁴ P̄ə t̄əna mpi Iso lapa t̄ə p̄ə tewaya, p̄ə taa pulv f̄ei l̄əv. Ama p̄ə w̄ēe si p̄ə t̄əḡə p̄ə t̄əna k̄é na p̄ə s̄ēe Iso k̄é í na t̄əml̄e ke p̄ə t̄ə.

⁵ P̄ə taya pulv t̄ə, Iso T̄əm na í s̄ələm̄ȳv tayan̄əgi p̄ə t̄ənaya na p̄ə w̄ēe-i teu.

Kilisiti t̄əml̄e tv k̄up̄əh̄

⁶ Ye n w̄ēe na h̄ s̄eȳes̄əgi t̄ə taapalaa ke t̄əmn̄aa pan̄e, n t̄əh̄ na h̄ lá Yesu Kilisiti t̄əml̄e tv k̄up̄əh̄ k̄é. Na pu h̄lí si Is̄əs̄ēle m̄paav t̄əmn̄aa na tampana s̄eȳes̄əh̄ wei n t̄əh̄aa t̄əḡə n pus̄əḡəna nȳá l̄əs̄aya.

⁷ Kisi s̄əs̄aa taa k̄pai k̄pai t̄əmn̄aa m̄p̄e, tu laki na yulv t̄e í taa na Iso se. Fal̄əs̄əgi nȳá ti si h̄ s̄ə̄s̄i Iso k̄é nȳə̄nav ke teu.

⁸ Yulv fal̄əs̄əv̄v í t̄ənv̄v t̄ə p̄ə waas̄əgi te, il̄e p̄ə waas̄əv̄v ta t̄ə k̄é. Ama ye yulv fal̄əs̄a í ti si í nȳə̄na Iso k̄é teu, il̄e p̄əle p̄ə k̄əl̄əna waas̄əv̄v ke paa mpi p̄ə taa. P̄ə taya pulv t̄ə, in̄i í t̄əmn̄a si í k̄á ha-t̄ȳv̄v w̄ēes̄in̄ ke san̄a na cele t̄ə.

⁹ T̄əm nt̄i t̄ə k̄é tampana nȳənt̄v̄ k̄é t̄əkelekele, na t̄ə m̄ona p̄ə m̄v-ti t̄əkp̄em na p̄ə t̄e-ti na taa.

¹⁰ Mpi p̄ə t̄ə t̄ə w̄ēe na t̄ə t̄əh̄na t̄əml̄e lapv na t̄ə luk̄i t̄əḡəle. P̄ə taya pulv t̄ə, w̄ēes̄uȳv̄v tv Iso wei í yak̄i yəlaa t̄əna nȳə̄h̄ il̄ena p̄ə tu k̄əl̄əna m̄pa pa t̄əh̄i-i na pa taa t̄əḡə t̄ə t̄ēl̄əgi.

¹¹ H̄lí-w̄e si p̄ə laki p̄ə t̄əna is̄ənt̄ə na h̄ s̄eȳes̄əgi-w̄e.

¹² Taa yele na n̄əḡəlv̄v k̄p̄ēna-h̄ si n k̄é p̄əȳaya. Ama w̄ēe wei Iso s̄ēelaa l̄əlaa k̄á k̄ēs̄əḡəna na p̄ə laki t̄əḡə nȳá ȳəḡətaya taa, na nȳá t̄ənt̄e na nȳá s̄ə̄lv̄v̄v ke l̄əlaa taa, na is̄əna n t̄əmn̄a Iso k̄é nȳá taa na nȳá t̄ənāh̄h̄ w̄ēetv̄v p̄ə taa.

¹³ Kal̄əgi Iso T̄əm tak̄əlas̄i ke yəlaa taa na h̄ laki waas̄v̄v na h̄ s̄eȳes̄əgi p̄ə h̄w̄ēe na má k̄əh̄.

¹⁴ Taa liȳilina mpi Iso Feesuyu yelaa na p̄ə lapv saa-h̄ t̄ə, mpi paa naw̄a na p̄ə ȳəḡəti na Iso t̄əs̄ēle s̄əs̄aa t̄əni nȳá t̄ə k̄é nīh̄ t̄ə.

¹⁵ Paas̄əna teu na h̄ la t̄əml̄e t̄əne na h̄ yoosi-t̄e. Há nȳá t̄əgi t̄ə taa t̄əkp̄ataa na pa t̄əna p̄ə na is̄əna n t̄əh̄na t̄əh̄ nȳə̄v̄v t̄ə.

¹⁶ F̄ēh̄iȳi nȳá ti na nȳá kus̄eȳes̄ətu t̄ə t̄ə. T̄əki p̄ə t̄ənaya m̄p̄ȳḡ teu. T̄əm tampana t̄ə, ye n laki m̄p̄v̄, n k̄á ya nȳá ti nȳə̄v̄v̄v na nȳá nunt̄aa nȳəh̄ t̄ə.

5

Is̄əna Timotee k̄á laki Iso s̄ēelaa t̄ə

¹ Taa kal̄əḡəna k̄up̄at̄əlaa, ama ȳəḡət̄əna-w̄e isu n ka ȳəḡət̄əna nȳá caa t̄ə. Ye if̄ep̄iya il̄e t̄ēeki p̄ele isu nȳá t̄ēt̄v̄naa.

² La alaa s̄əs̄aa isu nȳá toonaa. Na h̄ la alaa s̄əkp̄ema isu nȳá t̄ēt̄v̄naa t̄ə, na h̄ lá laakali na t̄ēt̄lakasi.

³ Paas̄əna leelaa s̄əs̄aa ke teu.

⁴ Ama leelu wei í w̄ena piya yaa saal̄ənaa t̄ə, p̄ə w̄ēe si s̄əle si k̄p̄el̄əm̄əna si nȳəma ke t̄əkv̄v̄v na p̄ə h̄lí si m̄p̄ȳḡ p̄ə w̄e pa Is̄əs̄ēle m̄paav taa. Na pu h̄lí t̄ə t̄ə si pa caanaa na pa c̄əs̄ənaa ka w̄uwa m̄p̄e pa t̄ə il̄e k̄upantu nt̄əgi m̄p̄e pa l̄ēt̄əgi pa nȳəma. P̄ə taya pulv, m̄p̄v̄ in̄i p̄ə lapv w̄e Iso k̄é teu k̄é.

⁵ Ama leelu wei í k̄pat̄əlaa na í f̄ēina paas̄ənl̄v̄v t̄ə Iso k̄é il̄e í t̄ēl̄əgi. Na í s̄ələm̄əgi-i tam, na í wiikina-i na is̄əle kus̄ēem̄le si í temi-i.

⁶ Ama leelu wei ɪ wɛna təkpaalətu tɔ, paa ɪ wɛna ɪ ɪsɛ tɔ ɪ səpaya na í cayaa.

⁷ Nti tɔ wɛɛ sɪ n ká tɔɔsɪ-wɛ tɔɔlɛ yoo, ɪlɛ pa kaa na ɪsayatu natələɣɪ pa kin.

⁸ Yulu wei ɪ paasəɣəna ɪ lɔlɔɣu nyóma na pɔ tu kələna ɪ mayamaɣa ɪ tɔyaya tɔ pɔntu kisa ɪsɔ sɛɛv kɛ, na ma ta nyɪ ɪsɔ lapa-ɪ na sana.

⁹ Leelu wei ɪ lɔlɔɣu pɔsɪ tɛɛ nutoso tɔ ɪ tike ɪ hətɛ kɛ n ká tu leelaa hɔla taa. Ama ɪ ká wɛɛ wei ɪ layana apalɔ kɔlɔm kɛ hatuu ɪ kɔlɔɣu tɔɔ.

¹⁰ Na pá nyəma-ɪ na tɔma kɔpɔna ɪsu ɪ piya tɔkɔɣu na muɔlaa tɔkɔɣu na ɪsɔ yɔlaa nɔhɛɛ kɔv na kɔnyɔntɔɔlɛ sənɔv na tɔma kɔpɔna tɔna lapu.

¹¹ Pə kɔpɔv leelaa səkɔpɛma tɔ, taa ŋmaa pa hɔla kɛ takələɣa taa. Pə taya pulɔ tɔɔ, pa kɔnyuləŋ kəŋ í kɔpa pa nyɔɔŋ taa tɔ pə tɔɣɪ-wɛɣɛ saav kɛ. Na mpɔ tɔ, pa haɔ Kilisiti kɛlɛ siɣilɛ,

¹² ɪlɛna pɔ pəsəɣɪ-wɛɣɛ tasəkələ nyóma. Mpi tɔ, pa ta tɔki nɔɔŋ ŋka paa suwa kancalaya tɔ.

¹³ Na tɔlɛ tɔ paasi paa cɔɔki tɛɛsɪ taa kɛ na felentu caŋ na tɔ tɛɛlɔna-wɛ tɔkɔpɔtu. Na kɔkələtu ntɛ sɪ pa lakɪ yɔɔtɔlɛ kɛ na katayasətuɔnaɔ, na pá faaki tɔmnaɔ kɛ yem.

¹⁴ Pə tɔɔ kɛ ma caa sɪ leelaa səkɔpɛma í saa, na pá lɔlɔ piya na pá paasəna pa tɛɛsɪ. Pəlɛ ɪlɛ tá kolontunaɔ kaa hikina timpɪ paa footiɣɪ-tu tɔ.

¹⁵ Pə taya pulɔ tɔɔ, leelaa lɛlaa tɛma mɔpaav kɔpɔŋkɔ kɛ siɣilɛ hav, na pá sɔv Satanɪ kɛ tɔŋɔɣu.

¹⁶ Ama ye ɪsɔ sɛɛlv wei ɪ lɔlɔɣu taa wɛ leelaa, pɔntu ká mu Yesu sɛɛlaa kɔpɛkələ kɛ sɔɣɔla kɛ na í sɔŋna ɪ leelaa, ɪlɛna pɔ hɛti Yesu sɛɛlaa kɔpɛkələ na pɛlɛ pá sɔŋna mɔpa pa kɛ leelaa təkɔpɛm tɔ.

TAKĒLA YA NAALE NYĒŊKA ŊKA PŊŊLI NMAAWA TIMOTEE TŊ Kutubutu

PŊŊli we salaka taa kē Lom na i taapalaa payale la-i. I nawa si i sēm kpeyetaa ilena i tugi i pəyalu Timotee ke mpi mpi pə we lapu tə. I hula-i si i yoo isəsele yoo kupaŋku isu Kilisiti səce kupaŋ. Si i təŋ inu i ikpate na i kisi təm kpa nyəntu tə ke həm. Na i kisi yooŋ wei i hatələyana yulu ke taa tēm tə. Si i təkɪ Isə Təm nanŋ nyəntu nti i mowa hatuu i pəcaatu tə. PŊŊli tala takəlaya təkule tə, i tasa Timotee ke apalutu si i kantəli wahala taa na i yoo isəsele taa yoo. Pə tə kē i tasəyi takəlaya kallaa tənaya apalutu si pə nyə tŋ na pə yoo isəsele yoo ŋku.

Isəna pa faya Timotee II takəlaya tə:

Isə samtu na apalutu tasuyv, titite 1:1-2:13

Layatu tasuyv na kutubutu, titite 2:14-4:5

PŊŊli yoo kupaŋku, titite 4:6-22

Səetv

¹ Məya PŊŊli, Isə luyv lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu si ma kpaaləyi weesuyv ŋku Isə ka təma si i ká ha mpa na Yesu Kilisiti pa krentaa tə ku təm.

² Má ŋmaakəna takəlaya kaneyə ma pu kupaŋ Timotee. Taca Isə na tá Səso Yesu Kilisiti pə hólí-ŋ pəele na suulu na pə ha-ŋ alaafəya.

Apalutu səsuyv

³ Isə wei i təmlə ma lakəna lotu kolumtu isu ma caanaa lakaya təyə ma seeki. Maa həsəyi nyá tə kē təsuyv ke ma sələməŋ təna taa kē ilim na aho, na má seeki Isə kē i na təmlə.

⁴ Ma təsə nyá wula, na má nyuləyi səsəm si má na-ŋ tə ná na ma lanle hulumu teu.

⁵ Ma təsəyi isəna n təma nyá taa na Isə na tampana tə. Nyá neese Loisi na nyá too Iniisi pəle paa təma pa taa na Isə kē m̀póyó na pəcɔ́ pə takɪ nyá. Ma nyəma teu təkpaata si nyá mayamaya n təma nyá taa na Isə kē m̀póyó.

⁶ Pə tə kē ma təsəyi-ŋ si maa təna ma niŋ ke nyá tə na Isə yele na mpi pə lapu saa-ŋ tə taa yele na pə si paa pəcə.

⁷ Pə taya pulv, Isə tá ha-tuyv i Feesuyv si kú la-tuyv səyontuna. Ama si kú la-tuyv kpelikpeka nyəma na təma səllaa na ləmayasəe nyəma kē.

⁸ Pə tə ilə taa si fəele na Taca təm heeluyv. Taa si fəele na má wei ma kē salaka tu ke Yesu Kilisiti tə tə ma təm. Ama nyaa təyə Laapaali Kupaŋ konyəŋ ke isəna Isə ha-ŋ pə toma tə.

⁹ Inu i yarəna tá nyəŋ na i yaa-tv si tə la i yəlaa. Pə taya tá lakasi kupaŋsi nasəli si tə. Ama isəna mpi i suwa na i təŋəyi na i laki tə, na i pəele pə tə kē i lapa mpv. Hatuu yem taa kē i tayana i pəele anu si i hóləyí-tuyv-yə na Yesu Kilisiti kiŋ.

¹⁰ Ama kayana Taca Yesu Kilisiti kəma təyə i hula-tuyv-yə na tə ná. Pə taya pulv, Yesu Kilisiti kəna səm apalutu, na i kuli weesuyv ŋku ku təŋ tə ku tə na Laapaali Kupaŋ.

¹¹ Isə lapa na má pəsi Laapaali Kupaŋ inə i kpaallv na i tillu na i seyesəlv.

¹² Pə tə kē ma təkɪ konyəŋ ke isəntə. Paa na mpv ma ta lə təŋ. Pə taya pulv, ma nyəma wei ma laki na má tēləyi tə, na ma nyəma teu təkpaata si i pəsəyi na i təkɪ mpi ma yelina-i tə haləna kuyaku ŋku inu ku wule.

¹³ Keesəyəna seyesəŋ kupaŋ wei ma keesa-ŋ na i waasəyi yəlaa tə, na í təkɪ teu ke Isə seev na təma səluyv mpi tə hika tá na Yesu Kilisiti tá krentuyv taa tə.

¹⁴ Feesuyu Nanntu wei í cakí tá taa tó í sána-η na í tákí teu ke seysesuyu kupaηku ηku pa seyesa-η tó.

¹⁵ Asii tetu nyóma tóna ló-m tó n nyómá mpv. Mpa pa ha-m siyile ke mpv tó pa taa mpeyele Fiseeli na Heemoseeniwe.

¹⁶ Honesifóo temna-m tóm payale. Iso í felí í na í nyóma ke kupaηtu. Ma salóka tókuyv ta lapí-i feele,

¹⁷ í tala Lom tó, í peeka-m ké na isále kuseemle na halóna í na-m.

¹⁸ Tacaá í yele na í hiki kupaηtu ke kuyaku ηku iní kv wule. Nyá mayamaya n nana nyá isále ke kookalónaa mpa í lapa-m lfeesu tó.

2

Kilisiti yoolu kupaη yaasi

¹ Ma pu, ye nyá de tákí peele nna pə hula-tuyv tá na Yesu Kilisiti tá kpaηtuyv tó tó na í nyóo tóη.

² Tuu n we ma kíη na má seysesayi nti nti tó n nu-ti, na yólaa payale ná mpv. Ue keli tó tóna na í hólí apalaa mpa n wena naani na paa pəsi na pá teləsi-təyi pa lelāa tó.

³ Nyaa təyo nyá konyəη isu Yesu Kilisiti yoolu kupaη.

⁴ Yulv wei í we yooou taa tó, kv tóm ke í paasəyóna sí í səsə wei í kpaηa-i tó í lanje í heena-i, í kaa caηa na í paasəyóna kpaí nyəntv ke yem.

⁵ Na yulv lotv í suuwa na í lóki na í ta təη isóna mpi pə wee sí pá lv tó, paa í huwa, nəyólv ná kaa samí-i.

⁶ Na wei í kónta hanasi ke təhate na í ló tó, iní í laaləyóna í hatəmótv təηyuv.

⁷ Mayasəyi tóm nti ma yəyətəyi təyo nyá taa, Tacaá ká ha-η tə nyəm na í cekóna.

⁸ Təsəyi Tafiiti lólvuyv taa tv Yesu Kilisiti wei í fema sətāa taa tó í tóm. Ntəyi Laapaali Kupaη wei ma kpaaləyi tó í hóləyí.

⁹ Na Laapaali Kupaη iní í kpaaluyv tó ké ma tákí konyəη, halóna pá caη na pá həkó-m isu isayalatv səsə nəyólv. Paa na mpv tó pə taya Iso Tóm ke pa həkāa.

¹⁰ Pə tóo ké pa tuyv-m konyəməη na má suma, sí pə waasi mpa Iso ləsaa tó na pə ya pa nyuyv, na pá hiki teeli wei u təη təyo Yesu Kilisiti kíη.

¹¹ Tóm nti tó ké tampana təyóle sí:

Ye tá na-i tó kaa səm,
tá na-i tu kaa weesuyu tótó.

¹² Ye tə nyaya apalótv,
tá na-i tu təyo kawulaya.

Ye tə kisa-i,
iní í ká kisi-tv tótó.

¹³ Ye tə lu í waali,
ílé í ta ke pə tv.

Pə taya pulv,
í kaa pəsi na í kpaesəyóna í ti.

Təmlə latv kupaη

¹⁴ N ta na nti n ká təsəyi-we təyóle. Heeli-we na isále kuseemle ke Iso isentaa sí pá yele tómnāa tóo yooou ke pa hekú. Mpi tó yooη iní u waasəyi nəyólv. Ama wakəlvuyv tike ke í kəηna mpa pa caηaa na pá nukí tó.

¹⁵ Kaasi nyá tí sí í la na Iso tike sa-η. La isu təmlə latv wei í fei feele na í təmlə, na í heeliyi Iso tampana tóm ke teitei ké tó lona taa tó.

¹⁶ Kisiyi kpaí faacinaa mpa paa lakí na yulv te í taa na Iso tó. Pə taya pulv, mpa pa səpa nyuyv na faacinaa mpe tó pa na Iso pa təηna hatəlvuyv ké na pá puki.

¹⁷ Nti nti pa seysesayi tó tə wakəlvuyv yólaa ke teitei ké isu suulv suukuyv səmote taa tó. Faacinaa mpe pa lataa taa weyele na Himenee na Filəeti.

18 Yəlaa pane pa ləyɔ tampana təm na lumaya waali ké, haləna pá seyeşəyi si tá sətəa fem təm tēma tēev. Na pa seyeşəy inə i tusa ləlaa na pá yelee İso seev.

19 Paa na mpv İso su kite nte tə tə səha mǝpǝyú tam ké teu ké təca. Na pə ŋmaa tə təə si: Taca nyəmə mpa pa ké i yəlaa tə. Na tətə si: Pa təna mpa pa yaa pa təyi Taca yəlaa tə pə wee si paa kisi isayatu lapv ké.

20 Tonv təyaya wev mpv tə, pə taya wontu nti pa lupəna wola yaa liyitee nyəyətə tə tə tike ke pa lakəna ka taa. Ama tɔyɔ nyəntv na cɔyɔ nyəntv wee tətəyɔ na pá lakəna pə təna. Pa suki lentı ké na pá lakəna feele kuyaku kuyaku, İlena pá kaasi na pá lakəna lentı ke paa ifemle nte.

21 Mǝpǝyú pə wee na yolv, ye n kisa isayatu nti tə təm ma yəyətəa təyɔ lapv, n we teitei İsu wontu nti pa suwa na pá ləşəyi feele kuyaku təyɔ. Mpi tə nyá caa tənna-ŋ, na n waasəyi-i ké. Na n mvna pa lanə-ŋ paa təmle kɔpante nte.

22 Se ifeputu konyuləŋ isayaŋ. Lɔki tam si ŋ təŋ siyisuyɔ, na ŋ te İso na nyá taa, na ŋ sələyi nyá yəlaa ləlaa, na nyá na mpa pa təŋəyi Taca na luɔ kulmɔyɔ tə í maya teu, pulv í taa yası-me.

23 Yelee həm ke kumelətəmnaa na kpa nyəntv pə təə. Nyá mayamaya n nyəmə si yoo ke təm İsu mpv tēesəyənə.

24 Pəyelee Taca təmle tv ná wee tə pə fei si i ká wee yoolu. Ama i ká wee wei i təm yəlaa təna caaki təyɔ, na i ká wee wei i pəsa ləlaa ke seyeşuyɔ na suulu húlóyú tə.

25 Na i ká seyeşəyi mpa paa nukəna-i tə təpamm təpamm. Ntanyı İso ká yelee na pá layası na pá tisi tampana.

26 Pələye paa məli yaasi kɔpaŋ taa, na pá kpee pa təyi İləyɔ nyəpa nyəpətv nti na í kpa-we na í ŋmakələyi-we na pá laki i luɔ nyəntv tə tə taa.

3

Kantəkaya kuyeyɔ

1 Təəsi teu si pə təna pu la kate ke səsəm ke kuyeyɔ kantəkaya nyəŋ taa.

2 Pə taya pulv, yəlaa ka wee mpa paa ka nyəŋ na pa mayamaya pa lelen pəkuyɔ tə, liyitee isəle taa ké paa nyəŋəyi. Paa hə pa ti, na paa la isəcav. Paa yəyətı İso təə ké isayatu, pa kaa seeki pa caanaa. Paa la fəfeynaa, pa kaa seeki İso.

3 Paa la təkati, pa kaa weena ləlaa pətətəle. Paa la nəhəe tēe kuulaa na mpəle teləsəlaa na nyəŋ nyəma. Pa kaa səlɔ kɔpantu.

4 Paa la kələmətə nyəma na páána nyəma. Paa saŋ pa ti, na paa yelee İso na pá paasəna mpi pə heesəyi pa lanə tə tike.

5 Paa cesi mǝpǝyú isə isə ké si pa təŋəyi İsosele mpaav pəyelee pa kv pə toma ke pa taa. Yelee yəlaa İsu mpv pə takanaa.

6 Pa taa ləlaa cəŋəyənə tēesi taa na pá puɔyisiyi alaa mpa pu kantələyi na pá teela isayatu na konyuləŋ inı i təna i kuyi-we tə.

7 Pə alaa pəkəyi tam ké si pá seyeşəyi-we, pəcə paa pa seyeşə-we, paa pəsəyi na pá cəkəna tampana naalı.

8 İsu Yanēesi na Yampələe paa kpeesəna Moisi tə, mpv tətəyɔ yəlaa pane pa kpeesəyənə tampana. Pa ləmayasēe səpaɔ pa İsosele ta təŋ.

9 Pa nyoyv kaa tasa kuloyv, mpi tə pu kuli pa waali ké na yəlaa təna cəkəna si pa ké kumeləməŋ. Yanēesi na Yampələe pa nyəntv ka lapa mǝpǝyú teitei ké.

Nti Timotee ká laki tə

10 Ye nyá İle n təŋə ma seyeşuyɔ təna, na ma yaasinaa, na mpi pə lapv maa tv ma lotu taa tə, na isəna ma tēma ma taa na İso tə, na ma suulu, na isəna ma sələyi ləlaa tə, na ma isəle seesuyɔ

¹¹ ke ma konyontɔɣɛnɛnaa na ma wahalanaa taa. Pɔpɔtu fei lelen, ma paasaa ké na má tɔɣɔ konyomɛn ke Antiyɔka na lkɔniyɔm na Lisitɛla, na nyá maɣamaya n nyámá mpv. Ama Tacaa yapa-m pə tɛna pə taa.

¹² Aai m̀p̀ỳg̀ỳ pə tu wɛɛ, mpa pa sɔlaa si pá na Yesu Kilisiti pá kɛnti na pá nuna Isɔ ké pa tɛntɛ tɛna taa tɔ m̀p̀ỳg̀ỳ paa tɔyɔ-wɛyɛ konyɔn.

¹³ Ama pə kaasa asayaa na puɣusilaa tɔ pɛɛ pa isayatu kaa wɛɛ tɛnaya. Paa puɣusiɣi lɛlaa ke m̀p̀ỳg̀ỳ na pá kɛɛna pa maɣamaya tɔtɔ na pá puɣusiɣi.

¹⁴ Ama nyá ilɛ, nyaa tɔki teu ke sɛyɛsɔyɔ ŋku pa sɛyɛsa-ŋ na n mu-kv na n tɛma-kv na nyá taa tɔ. Tɔɔsi mpa paa sɛyɛsa-ŋ sɛyɛsɛn inɛ tɔ pa tɔɔ.

¹⁵ Na n tɔɔsi tɔtɔ si hatuu nyá pɛcaatu ke n nyámá Isɔ Tɔm nanɛn nyɛntu, na nti tɔ pɛsɛyɛna na tɔ ha-ŋ layatu nti n ká lana na n tɛ nyá taa na Yesu Kilisiti na pə ya nyá nyɔyɔ tɔ.

¹⁶ Isɔ yelina na pá ŋmaa i tɔm ke takɛlasɛ taa. Na tɔ waasɛyɛ yɛlaa, pə taya pulv, tɔ sɛyɛsɛyɛ-wɛ na tɔ kisiɣina-wɛyɛ pɔpɔtu, na tɔ tayanɛyɛ-wɛyɛ timpɛ timpɛ pa pɛntɛyɛ tɔ, na tɔ h́lɔ́lɔ́g̀i-wɛyɛ isɛna paa tɛn tampana mammam ke pa kvlapɔtu taa tɔ.

¹⁷ Tɔ laki m̀p̀ỳg̀ỳ si tɔ tayanɛyɛ Isɔ yɛlaa na pá te teu, na pá taa lan mpi paa lana pa tɛma kvpana tɔ.

4

¹ Ma heeliɣi-ŋ na isɛɛ kɛsɛmɛ ke Isɔ na Yesu Kilisiti wei i ká hvɔna weesuyɔ nyɛma na sɛtaa ke tɔm tɔ pa isɛntaa, na Yesu Kilisiti inɛ i kɛntɛ na i kawulaya pə tɔɔ si,

² n laki Isɔ waasɔ, nyaa sɛɛsi isɛɛ te, paa pə maɣa-ŋ paa pə ta maɣa-ŋ. Kaana-wɛ na n la na pá mu-ti. Kalɔyɛna-wɛyɛ timpɛ timpɛ pa pɛntɛyɛ tɔ. Sɛyɛsɛyɛ-wɛ na suulu sɔsɔ na pə sɔɔsi-wɛyɛ apalɔtu.

³ Pə taya pulv tɔɔ, pu kɔɔ na pə kɛɛsi waatu nɔyɔlv tɔ, yɛlaa kaa caa si pá tasa sɛyɛsɛn kvpan wei i waasɛyɛ yɛlaa tɔyɔ muɣv tɔtɔ. Ama pa maɣamaya pa konyulɔn ke paa tɛnɛyɛ, na pá koti sɛyɛsɛlaa payale na pɛɛ pá sɛyɛsi-wɛyɛ ntiwɛ ntiwɛ pa caa pá nukɛ tɔ.

⁴ Paa kisi tɔm tampana nyɛntu, na pá paasɛna sɔsaa taa kvpai tɔmnaa.

⁵ Ama nyá ilɛ, kvpa nyá tɛyɛ pə tɛna pə taa. Kantɔlɔyɛ konyontɔɣɛnɛnaa taa. La Laapaali Kvpan kvpaallv tɔmɛ. Paasɛna nyá tɔmɛ tɛnaya teu tɔtɛtɛte isɛ Isɔ tɔmɛ tv laki tɔ.

⁶ Tɔv, ye ma ilɛ wule nte paa lana-m kvtaya tɔ tɔ talaa ké, ma kvyakv kvkpemuyɔ talaa.

⁷ Ma yoowa tɛcam. Ma sewa na má tala ma tɛnaya. Isɔ ké ma tɛmna ma taa ké tam.

⁸ Na pɛnɛntɛ tampana tɛnɛlaa teeli ntenuyɔ tanɛna-m, ŋkvɔyɔ Tacaa wei i tɛnɛyɛ tampana na i hvɔkɛna tɔ i ká ha-m kvyakv ŋkv kv wule. Na pə taya ma tike ke i ká ha, ama na pa tɛna mpa pa caɣaa na pá nyulɔyɛ i kɛntɛ wule tɔ.

Pɔɔli lɔlaa na i tɔkɛlaa

⁹ La kookali na n kɔɔ ma kin ke lɔn.

¹⁰ Mpi tɔ Temasi sɔla kayana antulinya inɛ i nyɛntu ké na i lɔ-m na i tɛna Tesaloniki. Kɛɛsɛn ná tɛna Kalati na Titv ilɛyɛ Talamatii.

¹¹ Luku tike ke pə yelina-m. Ye n kvn kɛɛna Malɔki na nyá na-i i kɔɔ, i kv sɛnna-m ma tɔmɛ.

¹² Ma tila Tisiki ilɛyɛ Ifeesu.

¹³ Ma yela ma kvpai ke Kalɔpusi tɛyɛ Tvɔlvvasi, ye n kvn ilɛ n kɛɛna na n kvna. Kɛɛna tɔtɔyɔ ma takɛlasɛ, na nsi ma tu kvla nyulɔyɔ tɔyɛ tɛnɛn nyɛnsi.

TAKĒLA YA NJKA PŌŌLI NMAAWA TITU TŌ Kutulutu

Titu ta ke Yuta tu, i ké piitim lempi tu ké. Ama í pəsa Yesu tənɔ. Haləna PŌŌli ŋmaa-i na í tu-i si, í paasəna tetu nti lom cəɔnaa na pá yaaki-ti si Kələti tə, tə Iso sɛɛlaa.

PŌŌli kpeyela i kuseyesətu ke takəlaya kutulutu taa. Pə waali ké í hula yaasinaa mpa Iso təseele nyəɔŋ nyəma ká weena tə. PŌŌli hula Titu tətəyɔ yəlaa mpa Iso yulu ká paasəna Iso təseele taa tə. Kukpatəlaa, alaa səsaa, na ifepiya na pɛɛlaa na yomaa. I hula təma nna nna pə wee si Iso sɛɛlu í la tə, na isəna pə wee si yulu í cayana hɛsuyɔ tə, na í hatələna fayau. Pə waali ilena í tu Titu ke nti nti i ká la tə, na sɛɛtu.

Isəna pa faya Titu takəlaya tə:

Isəna Iso təseele nyəɔŋ nyəma ka tə tə, titite 1

Isəna leelaa na suluwaa na yomaa paa wee tə, titite 2

Isəna Iso sɛɛlaa ka tə tə, titite 3

Sɛɛtu

¹ Maya Iso təmlɛ tu PŌŌli, Yesu Kilisiti tillu.

Pa tu-m ké si má la na mpa Iso ləsaa tə pá mu Iso, na má húlí-weyɛ tampana nna tá Isosele mpaav sɛyəsəyi tə,

² na pá te pa taa si paa hiki weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tə. Iso ka təmna hatuu ləŋ ke yem taa si i ká ha-tuyɔ weesuyɔ ŋku, Iso tá ké kaloolaya tu.

³ Pə təɔ ké pə kəma na pə tala waatu wei i ka suwa tə ilena í yele na í təm kuli weesuyɔ ŋku ku təɔ na pə húlí. Tá Yatv Tacaa Iso inu i tu-m si má kpaali i təm na má təŋna-təyi kpaaluyɔ tə, nti tə kuliɣina mpu na tə húlíyí.

⁴ Titu, má ŋmaakəna-ŋ takəlaya kanɛ. Nyá kəna ma pəyalv na tampana ke Isosele mpaav ŋku tá təna tə təŋəyi tə ku taa. Tacaa Iso na tá Yatv Yesu Kilisiti pá huli-ŋ pɛɛɛɛ na pá ha-ŋ alaafəya.

Təmlɛ nte pa tv Titu si í la Kələti tə

⁵ Maa yela-ŋ Kələti ké si í tayanu mpi pə kaasa tayanuyɔ tə tətetete, na í kpa paa icate nte tə Iso təsele səsaa. Təɔsi nti ma kɛesa-ŋ tə si:

⁶ Wei i kin pa kaa na kawaliya nakəli tə inu i ká təyɔna Iso təsele səsəntu. Alv kulɔm ke pɔntu inu i ká weena. Na i piya ká la Iso sɛɛlaa, si taa wee piya nsi yəlaa təŋ si si ke yem yem lataa su nukəna yəlaa tə.

⁷ Iso təsele səsə weekuyɔ Iso təsele taa tə Iso təma ke pə tu-i si í paasəyəna. Pə təɔ ké pə fɛi si pá ná kawaliya nakələyi i kin. I kaa wee kalampaani tu yaa wei u laa páána muyɔ tə, yaa sulɔnyəɔlv yaa musuŋ tu, yaa wei i muyuliɣi si í hiki liɣitee tə.

⁸ I ká wee wei yəlaa í kəma i tɛ i nyəma mɔulle lapv, na í səɔla mpi pə we teu, na í wəna ləmayasɛɛ tə. I ká wee wei i təŋəyi tampana, na í ké Iso yulu, na í nyəma i ti təkuyɔ tə.

⁹ I ká wee wei i nyəna Iso Təm mayamaya təkpaŋkpaŋkpa ke teitei isu paa sɛyəsə-i tə, ilena í pəsi na í sɛyəsɛ lɛlaa ke sɛyəsəŋ kupaŋ wei i waasəyi yəlaa tə na í tasa-weyɛ təm. Pə kaasa kɛəsəlaa pəpətɔnaa mpa pɛɛ tə, í húlí-weyɛ isəna mpi pa toolaa tə.

¹⁰ Pə taɣa pulv təɔ, yəlaa we pəyalɛ na pə tu kələna Yuta nyəma mpa pa mu Yesu na pá ké kaanutɔnaa tə. Kpai təmnaa ke pa sɛyəsəyi na pá puɣusiyina lɛlaa.

¹¹ Təki-wε si pá su mpv. Pə taɣa pulv, pa ké tεεsi yəkəlaa ké, na nti tə fεi seɣesvɣv tə ntəɣi pa seɣesəɣi na pá mɔvi liɣitee ke tulum.

¹² Kəleeti nyəma Iso kuyəɣətvtv teləsəlaa taa nəɣəlv wei i maɣamaɣa i ké Kəleeti tv tə i ka yəɣəta n̄póɣo si: Kəleeti nyəma nyəntv nté cεsvɣv. Pa ké nyəməntvnaa ké isv taale wontu. Hilikpaakvnaa ké, pəcə paa caa lapv.

¹³ Nti i yəɣəta mpv tə i na-təɣi. Pə təv ile kpuvi-wεɣe teu na pə la na pá te Iso na pa taa ké teu.

¹⁴ Na pá yele Yuta nyəma səsaa taa təmnaa kpai nyəntv na kvsəsvtv nti yəlaa mpa pa kisa tampana tənyvɣv na pá lu tə tə tənyvɣv.

¹⁵ Mpa pa taa tewa tə pə təna pə te pələɣe. Ama mpa pa taa tá te pəyele paa tɛɣ Iso na pa taa tə pə təna pə ké isayam ke pəle pa kin ké. Pə taɣa pulv, isayav təv ké pa layav na pa laakalənaa layalaa.

¹⁶ Pá caɣaa ile si pa nyəmá Iso. Ama n̄ nyəna pa lakasi pu hóləɣi si pa nyəmá Iso se. Pa lu yəlaa ke sɔɣ ké, na pa ké kaanvtvnaa, paa pəsəɣi təmle kvpante natələɣi lapv na n̄ ná.

2

Seɣesvɣv kvpankv

¹ Ye nyá ile seɣesi-wεɣe seɣesəɣ kvpan wei i waasəɣi yəlaa tə.

² Heeli apalaa kvkratəlaa si pá kpa pa ti, na pá wεena yaasi kvpan, na pá kpa kəɣi ləmaɣasεε. Pá təki Isəsεεε mpaav na lelāa səlvɣv na suulu hóləɣv ke teu.

³ Heeli alaa kvkratəlaa si pəle pá təki yaasi kvpan isv Iso yəlaa wεekvɣv tə. Pá taa cakəna yəlaa, na pá taa yele na sulum həkə-wε. Ama pá wεε mpa pa tasəɣi alaa səkpeɣa ke təm

⁴ ke isəna pəle paa səlv pa paalaa na pa piya tə,

⁵ na isəna paa kraɣa ləmaɣasεε na pá hatəlna wasan̄kalətv tə, na isəna paa laki pa taasi təma ke teu tə, na isəna mpi paa laki kvpantv na pá seeki pa paalaa tə. Iε nəɣəlv kaa kv Iso Təm nyvɣv ke pa təv.

⁶ Seɣesi ifepiya ke teu tətə si pá kraɣa ləmaɣasεε ke teu.

⁷ Nyá maɣamaɣa laki təma kvpana na pá nyənəɣəna-ɣ na pá laki. Paasi na n̄ seɣesəna tampana na isəle kvseɣmle.

⁸ Taɣanəɣi nyá təm, taa yele na n̄ kəv na n̄ pəntəɣi nyá yəɣətaɣa taa na pá footvɣv-ɣ na-ke. Ye n̄ taɣana-keɣe teu ile pu tv tá kolontvnaa ke fεεε. Mpi tə pa kaa na isayav nti paa yəɣəti tá təv tə.

⁹ Yomaa ká nuna pa caanaa na pá lá na pəle pa lan̄a hεena-wεɣe pa kulapəle təna taa, na pá taa kεesəɣi-wεɣe natəli.

¹⁰ Pá taa n̄muli paa pulv cəcəka. Ama pá laki tam na pa caanaa naaki si pa yomaa ke kvpama na pá nukəna-wε, na pu la na tá Yatv Iso təv təm nti tə seɣesəɣi tə tə nyvɣv kuli pə təna pə taa.

¹¹ Pə taɣa pulv, Iso kulina i pεεεε təv na í hólí si pə ya paa wei i nyvɣv.

¹² Pεεεε an̄i a seɣesəna-tv si tə yele isayav taa ké tənte na atε cəne kvnyuləɣ ke mpv, na tə kraɣa ləmaɣasεε na tə təɣ siɣisvɣv, na tə nukəna Iso ké tam ké tá tənte taa ké antulinya taa cəne.

¹³ Pεεεε seɣesəɣi-tvɣv si tə caɣa mpv na tə tan̄a lelen̄ nuv kvyakv n̄ku tə wεε na tə tεləɣi tə. Kv wule ke tá Yatv Yesu Kilisiti Iso Səsə teeli ká kəv.

¹⁴ Yesu Kilisiti in̄i i hana i təɣi tá təv na í ya-tvɣv isayav təna taa, na í taɣani-tvɣv teu na tə pəsi yəlaa mpa i tike i ti tə, na tá isəle sεena təma kvpana lapv.

¹⁵ Təne inəɣi n̄ ka heeliɣi-wε. Lakəna səsəntv nti pa tv-ɣ tə tə toma təna, na n̄ səsəɣi nyá yəlaa ke apalvtv, yaa ye kalənav kaləna-wε. Taa yele na nəɣəlv kvεena-ɣ.

3

Isò seelv yaasi

¹ Tòosi pa tēna si pə wεε si pá seeki tətə təkəlaa. Pə wεε si pá nukəna-wεyε. Na pa səəlv í pu tēma kupaana lapu təə.

² Pá taa tʉvki nəyəlv, ama pá wεε təpamm, na pá wəna yəlle, na pa na yəlaa tēna pa wəna tēma na lelenj.

³ Tá mayamaya isəntə tu ké tuutuu lataa tətəyɔ hatuu ləŋ ké, na kaanutvnaa, na tu toolaa ké. Na konyuləŋ na mpi pə heesəyi tá lanja tə pə tənaya mpv pə nəyɔ na pə suka ka kpana-tuyv yomle, na isayatu na konyuləŋ pə taa ké tu wεε. Tə taa caaki tá tēmaya paa pəcɔ mayamaya.

⁴ Ama pə kəma na Isò tá Yatv hólí yəlaa ke ɪ kupaantv na ɪ pεεleε,

⁵ ɪlena í ya-tv. ɪle pə taya tá tēma kusiyisee təə. Ama tá pətəətəle ke ɪ wiiwa na í la mpv. Isò lvm mpi pa sə-tv na Feesuyv Nanjtv náá wε pə taa na í layasəyi-tv na tə pəsəyi kufama na tə təŋ təntε kvfate tə mpəyi ɪ yapəna-tv.

⁶ Pə taya pulv, Isò yelina tá Yatv Yesu Kilisiti ké na í tisi Feesuyv Nanjtv ke tá təə pə tu fei,

⁷ si í hólíyí-tuyv ɪ pεεleε na tə pəsi kupaana ke Isò isəntaa, na tə hiki weesuyv ŋku ku tɛŋ na tə wεε na tə tεeləyi-ku tə.

⁸ Təm tənε tampana təm tike təkεlekele ké.

Ma caa ké si í seesi isəle na təm tənε tə seyεsuyv, na mpa pa tēma Isò na pa taa tə pá ha pa təyi tēma kupaana lapu taa ké tam. Mpi pə tewa na pə waasəyi təyəle.

⁹ Ama cələyi kumelətmnaa təə həm na lələŋ loosi tənuyv. Cələyi yooŋ na ntəŋkpeesasí ke Moisi kusəsutv təə. Nti ɪni tə kuyi tēma ke teu ké, pəcɔ tu waasəyi pulv.

¹⁰ Mpa pa yeki na fayav kəŋ yəlaa taa tə, ye n kpaala-wεyε təm naale na pá tá nu n təyənɪ-wε.

¹¹ Pə taya pulv, n nyəmá teu si yulv í wε mpv pə hólíyí ké si ɪ yela mpaav kusiyisuyv tənuyv ké. Na isayatvnaa mpa ɪ laki tə pə hólíyí ké si ɪ toolaa.

Kantakaya kvkpaalətv

¹² Ye ma kəma na má tili Aatema yaa Tisiki ke nyá kin, ɪle n nyəki ləŋ na í kəə na í mayana-m Nikopoli. Mpi tə ma tʉwa si tənaya maa caya hilimate waatv.

¹³ Paasəna təm hʉlv Senasi na Apələəsí ke teu na pá taa lan puluyv waatv wei paa tʉyi pa mpaav tə.

¹⁴ Pə wεε si tá yəlaa tətə ká nyi isəna paa paasəna tēma kupaana lapu ke tam tə, na ye pə caala wei ké teu, pa waasəna-ɪ, na pá taa caya yem təkpaasa.

¹⁵ Pa tēna mpa pa wε ma kin cənε tə pa seeki-ŋ. Sεε tá Isəsεεle taa taapalaa kupaana.

Isò í hólí mə tənaya ɪ pεεleε.

TAKĒLAȲA NKA PŌŌLI NMAAWA FILEMŌḡ TŌ Kŭtŭlŭtŭ

Pə nəḡəsəna ké isu Filemōḡ ké Kolosi Iso təsele tu. Pəcŏ í pəsa Kilisiti təḡlv. I ké PŌŌli ceu ké. Filemōḡ un i ka wena i yom na pá yaaki-i si Onesim. Tə ta nyi mpi Onesim wakələna Filemōḡ na í se na í polo PŌŌli kin na í cŏsi təna tŏ. Ama sŏsŏntŭ nté si yom nawa i tasəkəle na í pəsi Iso seelv. Uena PŌŌli mələḡəna-i i caa Filemōḡ. PŌŌli caaki nti təḡle si Filemōḡ í muv Onesim isu Iso seelv. Mpi tŏ, pa naale pa nyəmə Iso.

Isəna pa faȲa Filemōḡ takələȲa tŏ:

PŌŌli see Filemōḡ na i cŏlv nyəma, 1-3

PŌŌli see Iso ké Filemōḡ taa tēm tŏ, 4-7

PŌŌli yəḡətəna Filemōḡ ke Onesim tŏm, 8-22

Seetŭ kantəkəȲa nyəntŭ, 23-25

Seetŭ

¹ Maya PŌŌli wei má ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti tŏ tŏ, má na tá taapalu Timotee.

Tá ḡmaana takələȲa kaneyə tá taapalu kŭpaḡ Filemōḡ, nyá wei tá na-ḡ tŏ kaa təmle tŏ,

² na tá kəḡo Apiya na ta na Aasipi wei tŏ yooki yoou tŏ, na mpa pa kotiyi Yesu seev ke nyá təȲaȲa taa tŏ, pa tənaya ḡpŏȲŏ tŏ ḡmaa-ke.

³ Taca Iso na tá Sŏsŏ Yesu Kilisiti pá ḡlŏlŏ-meyə pēelē na pá ha-meyə alaafəȲa.

Filemōḡ sŏlvŭv na i taa tēmnav ke Iso

⁴ Tam ma səlēməḡ taa ma tŏsŏȲi nyá tŏ na má seeki ma Iso ké í na təmle.

⁵ Pə taya pulv tŏ, ma nu isəna n sŏla Iso yəlaa təna, na isəna n tŏka Taca Yesu mpaav tŏm tŏ.

⁶ Na ma səlēməȲi Iso si isəna tá na-ḡ tŏ krenta isəntəḡo Iso mpaav tŏ tŏ pŏ yele na ḡ cəkəna teu təkpataa ké kŭpantŭnaa mpa pa təna tŏ hikiyi tá na Kilisiti tá krentŭȲv tŏ tŏ.

⁷ Ma taapalu, pŏpŏtŭ fei, isəna n sŏlvŭv yulv tŏ pə lapa-m lelen, na pə tasa-m apalŭtŭ ke teu. Pə taya pulv tŏ, nyá yaasi un i ḡesa Iso yəlaa paȲale lanȲa.

PŌŌli wiinav ke Filemōḡ ke Onesim tŏ

⁸ Tŏv, tŏm natələȲi ma caa-ḡ nav, na paa ma wena mpa ke Kilisiti tŏ si má caali-ḡ pə taa,

⁹ ma luyŭ lapa si má na-ḡ-ti na té wii kŭnyŏḡ ke kŭwii. Nyəni, saḡa isəntŏ PŌŌli má ma kpatəlaa kele, pəcŏ ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti tŏ.

¹⁰ Ma pəȲaȲa Onesim tŏm ke ma caa ma na-ḡ, ma pəsa i Iso Tŏm taa caa ke saləka taa cəne.

¹¹ I ka ké kaawaasəȲa ke waatŭ wei i we nyá kin tŏ. Ama kaȲana i waasəȲi má na-ḡ.

¹² Tŏv, nŏnŏ ma mələḡənaḡ-i na ma ləsaȲa ké.

¹³ Ma nyula teu si í saali ma kin cəne na í səna-m na nyá nəḡo ke saləka wei ma tŏki Laapaali Kŭpaḡ tŏ tŏ i taa.

¹⁴ Ama ma ta sŏli si má lá pulŭpŭ na nyá waali ké mpŭ. Pə taya pulv tŏ, ma luyŭ fei si ḡ la-m kŭpantŭ natəli na tŏlasi. Ama ma caa ké si ḡ la isəna n nəkāa tŏ.

¹⁵ Ntanyi pə yasa nyá na-i ké wee naaleȲe si pŏ tayanŭ-meyə krentŭȲv ke tam tŏ.

¹⁶ Pənentaa pə kaa wεε isu yulv na ι yom ke yem, ι tεε mpv. I pəsa tá taapalv kupaṃpaṃ ke Kilisiti mpaav taa. I tēma ma nyəj ke pəsvyυ təkpaṭaa, ιε nyaya pə kaasənaa si í pəsi nyá nyəj na pə kəli mpv, paa isu nyá yom, paa isu nyá taapalv ke Tacaa təjvyυ taa.

¹⁷ Mpυ tə ye n nyənəyi-m isu nyá taapalv, mυ-ι isu ye má n ka mυ-m tə.

¹⁸ Ye ι ka wakəla-η pulv, yaa ι wεna-η kəmlε natəli, pəəsi má.

¹⁹ Maa feli-η pə təna. Pəəli má ma maɣamaɣa ma ηmaana na ma niη ke mpv. Uε maa nəkəyi na má heeli-η si nyá maɣamaɣa n wεna-m kəmlε, haləna nyá niη na nyá nəəhεε, ma tənna.

²⁰ Hai hεεsi ma laηlε ke tə ké Kilisiti nyóma tə pə təə.

²¹ Ma təjna takəlaya kanεye ηmaav ke isəntə tə na má tv-η naani ké si n ká la pə təna, haləna pə teləsi mpv.

²² Na pə kaasa-m lenti si í caa-m kutuluɣu, pə taya pulv təə, ma tv tεelvyυ si mə Isə sələmvyυ ká yele na pá tvli-m na má kəə mə ε.

Kantakaya Sεεtv

²³ Ma taapalv Ipaṭelası wei pa təka ma na-ι ké saləka taa cənεye Yesu Kilisiti təə tə ι sεεki-η.

²⁴ Maləki na Alisitaaki na Teması na Luku mpa ma na-wε tə lakı təmlε ke cəne tə pεε pa sεε-η tətə.

²⁵ Tacaa Yesu Kilisiti í hólí-mεye pεελεε.

TAKƏLAƳA NJKA PA NMAAWA HEPƏLA NYƏMA TƏ Kutubtu

Takəlaya kanε ka ηmaalv ta tu ι hətε sι tə nyəmι-ι. Uε ηmaalv inι ι ta lan Yuta tu wei ι pəsa Yesu tənlv wei ι nyəmá nəγə suw kəpənaya taa təm tə. Yuta nyəma mpa pa pəsa Yesu tənlaa mpa pa tənna məlvγv kε pa ləη isəseεε taa tə mpeγε ι ηmaa-kε. Ama takəlaya ηmaalv tasəγι-wεγε apalvtv sι pá təkι tənəη sι Yesu kəla isətaa tillaa na Apəlaham na Moisi na Aləη mpa pa kε pa ləη caanaa tə. Yesu kəla kətasi na nəsι pεelγv tətə. Mpi tə, Yesu kpeγela pə təna na í la təm kvlvm kε tam tə.

Isəna pa faya Hepəla takəlaya tə:

Isə Pəγalv Yesu, titite 1-4

Yesu kətaya kε səsəηka, titite 5:1-10:18

Taa tēm na kantəlvγv, titite 10:19-13:25

Isəna Isə hvla ι hvwεε tə

¹ Ləη Isə ka wε Isə kuyəγətv teləsəlaa kin kέ na í yəγətəna tá caanaa caanaa kε təm pəγalε taa na yaasinaa pəγalε taa.

² Ama pə tala kaγana kuyεεη kutεεsəη inε ι taa tə ι maγamaya ι Pəγaya kin kε ι wεε na í yəγətəna-tv. Na ι Pəγaya ηkε ka nin kε ι lapəna isətaa na atε, na ηkεγε ι ləsa sι ká tι pə təna təpai.

³ Nkε ka kin kε Isə teeli naaki na pə tee isu kəkə. Na ka kin tətəγə pə húləγι teitei kέ isəna Isə wεεtv maγamaya wεε tə. I nəγə taa təm toma kε ι təkəna isətaa na atε na pə səηaa. I tema yəlaa isayətv kpiisuyv təkpatəkpata ilena í kpa na í cayə Isə kawulaya tv kəηkəη taa.

Isə Pəγaya kəla isətaa tillaa təcayacaya

⁴ Isι Isə Pəγaya ηkε ka kəla isətaa tillaa təcayacaya tə, mpyγy Isə ha-kεγε hətε nte tə kəla isətaa tillaa nyəna tə.

⁵ Pə taya pvlv tə, Isə ta yəγətəta isətaa tillu nəγəlv sι:

Nyayalε ma Pəγaya,

səηa kε ma pəsa nyá Caa.

I ta yəγətəta isətaa tillu nəγəlv ι təm tətə sι:

Maa la nyá Caa na nyaa pəsi ma Pəγaya.

⁶ Ama waətv wei Isə kəηayana ι Pəγaya kancaalaya nyəηka kε antulinya taa tə ι təma sι:

Isə isətaa tillaa təna ká sεε-ι kέ.

⁷ Mpi Isə yəγəta isətaa tillaa tə təγəlv sι:

Isə kpaya isətaa tillaa na í lana-wε na pá pəsi heelim.

I lapa na ι təmle nyəma náá pəsi kəkəsι nsi sι mvyι kemkem tə.

⁸ Ama pə tala ι Pəγaya ilena í yəγəti təfoo sι:

Isə, aa, nyá kumte wε tam kέ.

Tampəna taa kέ n təkι nyá kawulaya.

⁹ N səla kupəntv na n kisi isayətv təcayacaya.

Isə, pə tə kέ nyá Isə ləsa-η na nyá mpa.

I su-η teeli təcayalε taa sι

nyá lanle í hvlvmι səsəm.

Təcayalε nte tə taa ι su-η mpv tə,

tə kəla nte tə taa ι su nyá taapalaa ləlaa tə təcayacaya.

¹⁰ I yəγətaa tətə sι:

Tacaa, nyá lapøna tetv tønaya kancadaya.

Nyá mayamaya nya niñ lapøna isøtaa.

¹¹ Pø tønaya mpv pu saali yem.

Ama nyaa caya tam.

Pø tønaya mpv pu cegeti isu

wontu kususuutu cegetyvu tø.

¹² N ká kpili-wi isu pa kpiluyu kpai tø.

Paa layasi-wi isu yulv layasuyv

i tøw wontu kususuutu tø.

Ama nyá, nyaa wee tam ké mpøgø,

n kaa kpateli.

¹³ Tuu tø Isø ta yøgøtøta i isøtaa tillaa taa nøgølv si:

Caya ma køñkøñ taa haløna má køna nyá kolontunaa

na ñ loosi nyá nøhøe ke pa tøw.

¹⁴ Mpv tø, isøtaa tillaa ná ké weyelø? Pa tønna pa ké Isø tømle nyøma ké, na paa naa isentøw. Mpege Isø tiliyi si pá tenj mpa pø ké si pu ya pa nyøñ tø.

2

Nyuyv yapv səsəəm

¹ Pø tøw ké tu tøkí teu ke tampana tømnaa mpa pa heela-tv tø na pøcø pø taa køw na pø pona-tuyv tølete taa ké yem.

² Isøtaa tillaa kpaala tøm nti tø tøle tø hika nyuyv ké, haløna ye wei i pønta-ti yaa i kisa-ti pa tuyi pøntu ke saløka wei pø nøgøšønaa si pá tv-i tøgø.

³ Tøw, pa ta kisi saløka tuyv ke mpa pa kisa isøtaa tillaa nyøntv tø, kacañfana ta mpa tu la awusa ke nyuyv yapv səsəəm pøne pø taka tø? Tacaa ka caaløna nyuyv yapv pøne pø tøm heeluyv ke i mayamaya. Uøna mpa pøle pa nu-ti tø pøle pá teløsi taya pø tampana.

⁴ Na Isø kusø pa tøm nyuyv na i køkølø nyøm na søgøntv tøma na piti tøma tønna lapv taa. I yølaa na i Feesuyv Nanñtv lá na pulv lapv saa yølaa isu i nøkaa tø.

Wei i tøw pø yakí yølaa nyøñ tø

⁵ Mpøgø pø wee, mpi tø pø taya isøtaa tillaa nøhøe tee ké Isø møñna antulinya wei i køñ na tø yøgøtøyi i tøm tø.

⁶ Ama nøgølv yøgøta Isø Tøm taa ké tiili si:

Hai Isø, yulv ké we na ñ tøšøyi i tøm?

Yulv wev mpv tøkpem tø i ké we na ñ paasøgøna-i?

⁷ N yølaa si í sekí isøtaa tillaa ke pøcø.

N tv-i teeli na ñ kusí i nyuyv isu wulav.

⁸ N møñna pø tønna tøpai ké i nøhøe tee.

Pa yøgøtuyv mpv si Isø møñna pø tønaya i nøhøe tee tø, pø nyuyv nté si i kpaya pø tønna tøpai ké na í tó yulv niñ taa, pø ta kaasí pulv cøcøka. Paa na mpv tø naa kayana si pø tønna pø ta møli yulv nøhøe tee.

⁹ Ama mpi tø naa tøgøle si pø lapa Yesu na í sekí isøtaa tillaa ke pøcø si í si yølaa tønna søm ke Isø pøleee tøw. Wahala wei i tøgøa na í cañ í si tø i tøw, nøñnøw tø naa pa tv-i teeli na pá kusí i nyuyv isu wulav.

¹⁰ Køpam pu mønna mpv si Isø wei i lapa pø tønna na i tøw ké paa mpi pø wee tø í la na Yesu te tøkpataa ké i konyøntøgølenaa taa, na pøcø í pona pøyalaa payale ke i teeli taa. Pø taya pulv tøw, Yesu yekina na pá yakí pa nyøñ.

¹¹ Yesu kpiisiyina yølaa isayatv. Pa tønna mpa pa isayatv kpiisa mpv tø, í na-we pa kpenta Caa kulvm ké. Pø tøw ké pø fei Yesu ké feele si í yaa-we si i newaa

¹² ke waatv wei i tøn si:

Hai Isø, maa heeli ma newaa ke nyá tøm.

Maa yoo yontu na má tala-ŋ samaa təna taa.

¹³ I təma tətə si:

Maa tu Isə ké naani.

I tasa yəgətaya tətə si:

Má na piya mpa Isə ha-m təgəlo.

¹⁴ Isu mpa i yaa mpv si piya tə pa ké tənuyv na caləm kulvməm tə, Yesu mayamaya pəsa teitei isu mpe, na í na-we pá krenti kulvm. I lapa mpyóv si í yəki uləgəv wei i kinj səm tonj wee tə i ílé i toma í yəki təkpataa təw ké inu i lapa mpv na í si ilena

¹⁵ í waasi mpa səm səgəntv təw pa pəsa isu yomaa ke pa weesiŋ təna taa tə.

¹⁶ Mpi tə pə taya isotaa tillaa ke i waasəyi. Ama Apələham piya ke i waasəyi isu pa ŋmaav Isə Təm taa tə.

¹⁷ Pə təw ké pə wee si í nəgəsəna i newaa təkpataa, na í pəsi pa kətulv səsə kupaŋ wei i huləyi yəlaa ke suulu ke səsəm ke i təmlə taa ké Isə isentaa tə, pəcə pə husi samaa isayətv.

¹⁸ Na isu pə mayasuyv inu na í ná konyəŋ tə, pənente i pəsəyi na í waasi mpa pa we mayasuyv taa tə.

3

Yesu kəlvv ke Moisi

¹ Ma taapalaa Isə seelaa me mpa Isə yaawa tə, í paasəna Yesu wei Isə tilaa na í ké ta Isə seev mpi pə təm tə húləyi isəntə tə pə kətulv səsə na í ná.

² Isə ka ləsəna-i si í la təmlə tənə, na í nuna Isə ké teu isu Moisi ka nuna Isə na í la i təmlə ke Isə təyaya təna taa tə.

³ Kutuluyv ŋmalv wenna sam na pə kəli kutuluyv mayamaya. Mpv tətəgə Yesu mva sam na pə kəli Moisi təcayacaya.

⁴ N kaa na kutuluyv ke yem na kv feina kv ŋmalv, na Isə ílé i kəna wei i lapa pə təna tə.

⁵ Ye Moisi ilə, ílé i nuna Isə ké teu ke Isə təyaya təna taa. Inəyi pa tu təmlə si ye Isə í yəgəta nti ilə inu i heeli.

⁶ Ama Kilisiti wei ílé i ké Pəyalv mayamaya na pa su-i Isə təyaya səsə tə ílé i nuna Isə ké teu tətə. Ye tə təkə tá teelvuv na naani na pə tá ciyiti-tv ilə tə ké i təyaya nyəma nté.

Heesuyv ŋku pa ha Isə yəlaa tə kv təm

⁷ Pə təw ké Feesuyv Naŋŋtv mayamaya ka yəgəta mpv si:

Ye í nu Isə nəgə ke saŋa,

⁸ í taa tasa ŋkpanteeləŋ lapv,

isu í ka lapv waatv wei í kpeesəna

Isə ké kuyaŋku í mayasa-i si í naa

i waali ké wulaya tetv taa tə.

Isə yəgətaa si:

⁹ Mə caanaa caanaa mayasa-m təna,

na pá lá si pa naa ma waali.

Pəyele pa ná pə təna mpi mpi ma lapa pusv nule taa tə.

¹⁰ Pə təw ké yəlaa panə pa təm kpa-m pááná na má tə si:

Təm mpyóv pa liyitiyi pa hūwee taa.

Pa ta tu cekəna ma yaasi ké paa pəcə.

¹¹ Pááná kpa-m mpv ilena má tuu si:

Pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pəcə.

¹² Ma taapalaa í la laakali na mə taa nəgəlv í taa kəw na í lá isayətv ke i lotu taa na í la laŋkpusəŋ na í ha weesuyv Isə ké siyile.

¹³ Ama í tasəyi təmaɣa apalutv ke paa ífemle nte, haləna mpi pa yaa si saɲa ke Iso Təm taa tə pə su tənaya. Nəɣəlv í taa yelev na isayatu puɣusi-ɪ na í lá lanɣpusəɲ.

¹⁴ Pə we mpv si ye tə təkə ta kancaalaaya naani wei tu wena təɣə teu haləna pə tənaya, tá na Kilisiti tu pəsi taapalle.

¹⁵ Nti pa ηmaa Iso Təm taa təɣəle si:

Ye í nu Iso nəɣə ke saɲa,

í taa tasa ηkpantəeləɲ lapv,

isu í ka lapv waatu wei í kreesəna Iso tə.

¹⁶ Mpa pa taa nuna Iso nəɣə na pá kúli na pá kreesəna-ɪ? Mpa pa təna Moisi ləsa Icipiti taa təɣə mee.

¹⁷ Na mpa pa təm kpana Iso ké páána ke pusi nule taa? Mpa pa lapa isayatu na pá sí wɔlaya tətə taa təɣə.

¹⁸ Mpaɣa Iso ka tuunaa si pa kaa suv ɪ heesuyv tete ke paa pəcə? Mpa paa kreesəna-ɪ təɣə.

¹⁹ Tə nawa mpv si pa ta te Iso na pa taa təɣə pa ta suv.

4

¹ Iso tema-tuyv heeluyv təkpataa si tə pəsəyi na tə suv timpi tá na-ɪ tu caya na tə heesi tə. Mpv tə tə la laakali na pə taa kəə na mə taa nəɣəlv í wuna heesuyv ηkv kv taa ké suv.

² Pə taya pulv tə, tə nu Laapaali Kupaɲ inəyi teitei ké isu wɔlaya tətə taa nyəma mpe. Pa nu təm nti tə tə ta waasi-weye pulv. Mpi tə, pa nuw-ti tə pa ta mu-ti na pá tə Iso na pa taa.

³ Ta mpa tə temna Iso ké tá taa tə tu suv heesuyv ηkv kv taa. Heesuyv ηkv kv təm ke Iso yəɣətəa si:

Páána kpa-m na má tuu si,

pa kaa suv ma heesuyv tete ke paa pəcə.

ɪ yəɣətə mpv, pəyele ɪ təmle tema təm ke hatuu waatu wei ɪ lapa antulinya tə.

⁴ Pa yəɣətə kuyaku naatosompəɣəlaya nyəηkv təm ke Iso Təm taa ké tiili si: Iso yela ɪ təmle təna na í heesi kuyaku naatosompəɣəlaya nyəηkv wule.

⁵ Na pá tasa tiiliyi yəɣətuyv si: Pa kaa suv ma heesuyv tete ke paa pəcə.

⁶ Mpa pa caala Laapaali Kupaɲ inəyi nuw tə pa ta suv heesuyv ηkv kv taa, mpi tə pa ta te Iso na pa taa. Pə na pə mpv tə pə we pəsuyv si leləa í suv.

⁷ Pə tə ké Iso tasa kuyaku kufaluyv ke suv na í yaa-kv si Saɲa. Tə maɣamaya tə təm ke pusi kəma na sí siki səsəm ɪlena Iso yelev na Tafiiti yəɣətə təm nti tə tema nuw tə si:

Ye í nu Iso nəɣə ke saɲa,

í taa tasa ηkpantəeləɲ lapv.

⁸ Ye Yosuwee ka susa yəlaa mpeye heesuyv ηkv kv taa, Iso taa tasa kuyaku ləηkv təm ke yəɣətuyv.

⁹ Ama heesuyv nakvli kv wee na pa hula-kuyv Iso yəlaa, na kv nəɣəsəna Iso kuyaku naatosompəɣəlaya wule nyəηkv.

¹⁰ Pə wee ké si ye wei ɪ suv Iso heesuyv tete nté tə taa pəntv ká yelev ɪ tema na í heesi isu Iso maɣamaya yepu ílé ɪ nyəna na í heesi tə.

¹¹ Pə tə ké tu la kookali na tə suv heesuyv ηkv kv taa. Tə taa yelev na tá taa nəɣəlv kəə na í la kreesulv isu leləa lapv wɔlaya tətə taa tə na í lan heesuyv ηkv kv taa suv.

¹² Iso Təm wena toma na tə lakí təmle. Tə kəla layate nte tə setəyi taa na waali təɣə ləɲ. Iso Təm nti tə suvki na halí tə takí timpi ləsaɣa na ləmaɣasəle pə nyəm suliyi tə. Tə fakí atama na muɣule taa pəeləm, na tə faɣasəyi nti yulv nyuləyi na nti ɪ huvki ɪ lotu taa tə.

¹³ Kəɲmanmam napəli pə fei mpi Iso u naaki tə. Iso ílé ɪ naa pə tənaya təyau, pulv ta ηməli-ɪ. ɪ kiɲ ke tá təna tu polo na tə keesi ta kolaputv təna.

Yesu ké kətəlaa səsaa səsə

¹⁴Ye mpv tə təkɪ tá Isə sɛɛv ŋku kv təm tə hʉləɣɪ ɪsəntə təɣə teu. Mpi tə, tə wɛna kətəlaa səsaa taa səsə wei ɪ təma na í tala Isə cəɓə maɣamaya tə, ɪnəɣələ Isə Pəyalu Yesu.

¹⁵Ta kətʉlv səsə ɪnɪ ɪ ké wei ɪ pəsəɣɪ na í cɛkəna ta ɪcantʉ tete tə. Pə mayasa ɪ maɣamaya ke pə təna pə taa ɪsu ta, ɪ ta la ɪsayaɔv ke paa pəcə.

¹⁶Ye mpv tə kpətəna Isə pɛɛɛ kumte na naani, tu hiki suulu na pɛɛɛ na pə waasi-tʉɣv waatv wei pə nəɣəsənaa tə.

5

¹Pə ləsvɣv yəlaa hɛkv ke kətʉlv səsə na pə su tə, pə su-ɪ mʉpʉɣú sɪ í la Isə təmle na pə waasi samaa. ɪ pukina kvhaham na í lakɪ kətaya ke yəlaa ɪsayaɔv tə.

²Kətʉlv səsə ná takaa na í ná ɪsəna ɪcantʉ wɛɛ tə, ɪɛ ɪ pəsəɣɪ na í hólɪ suulu ke pəcəɣə ɪsɛ kukpɛɛɛɛ nyəma na mpa pa pəntəɣɪ kvpəntv tə.

³Na ɪsu kətʉlv səsə maɣamaya wɛna ɪcantʉ tə ɪ lakɪ kətasi ke ɪ maɣamaya ɪ tə na samaa tə tətə.

⁴Pə fɛɪ sɪ nəɣəlv ká tv ɪ təɣɪ teeli na í svsi ɪ təɣɪ kətʉlv səsəntv taa. Isə kraana kətʉlv səsə, na mpv ɪnɪ pə maɣamaya ke pə lapa Aləŋ kin.

⁵Mpv ɪnəɣɪ na Kilisiti, ɪ ta tv ɪ təɣɪ teeli na í kra ɪ təɣɪ kətʉlv səsə. Ama Isə maɣamaya təmna-ɪ təkɛɛɛɛ sɪ:

Nyayale ma Pəyaya, saŋa ke ma pəsa nyá Caa.

⁶ɪ təma tiili tətəɣə Isə Təm taa sɪ:

N ka pəsi kətʉlv ke tam tə ɪsu Mɛləcisetɛɛki.

⁷Saa wei Yesu ka wɛ atɛ cəne tə ɪ sələmaya Isə wei ɪ pəsəɣɪ na í ləsi-ɪ səm taa təɣə, na í wiikina-ɪ na kapusi səsənsɪ na ɪsəlvɓm. ɪɛna Isə mv ɪ sələmvɣv ke ɪ seekaya Isə tə pə tə.

⁸Paa na ɪ ka ké Isə Pəyaya tə, kvnyəntəɣələnaa taa ké ɪ nyəmə nunaɔv təm.

⁹Pa kəma na pá tɛmɪ-ɪ lapv na í tɛ təkpaɔa, ɪɛna í pəsi wei ɪ kin mpa pa təna pa nukəna-ɪ tə pə yakəna pa nyəŋ ke tam tə tə.

¹⁰ɪɛna Isə tə sɪ ɪnɪ ɪ kɛna kətʉlv səsə ɪsu Mɛləcisetɛɛki.

Isə sɛɛlaa mpa pa tayanəɣɪ kpisuyv tə pa təm

¹¹Tə wɛna kvɣəɣətv ke səsəm ke təm tənɛ tə tə, na pə wɛ katɛ sɪ tə kilisi-mɛɣɛ pə təna təcɛɛɛ ké ɪ cɛkəɣəna ləŋ tə pə tə.

¹²Hatuu tə pə nəɣəsəna ɪsu ɪsəntə mə sɛɣɛsəɣəna lɛlaa, ɪɛna mu məli na í pəsi ɪsu mpa paa hólɪ Isə Təm ɪsu kpɛləmɛlaa tə. Pə tala mə mvtv təɣəv, ɪɛna í məli na í nyəki kafa ke tam.

¹³Wei ɪ paasəɣəna kafa nyəv tə ɪ ké ahʉlvɓm ké. ɪ ta nyɪ sɪ pənɛ pə tewa, aai pənɛ pə ta tɛ.

¹⁴Ama səsaa mpa tam lapv tə pa nyəmə tampam na ɪsayaɔv pə fayav tə mvtv ke pɛɛ pa təkɪ.

6

¹Pə tə tə tə lu Kilisiti təm nti pa caaləɣəna sɛɣɛsvɣv tə tə taa na tə svv mpa pa pu pə taa tə pa nyəntv taa. Tə taa tayanɪ kite tɛɛ nyəntv taa ké məlvɣv, ɪsu kraɪ təma yeluyv na taa tɛmnaɔv ke Isə,

²na lvm səvnaa na niŋ tənɣv pə təmnaa, na sətəa fɛesuyv na tam hvle pə təmnaa.

³Tə pukina pə ɪsɛntaa ké tam. Mpv pə maɣamaya ke tu la ye Isə í tisaa.

⁴Na mpa pɛɛ pa tayanəɣɪ ɪsayaɔv taa ké hotuyv tə pɛɛ pa təm ká tɛna wɛɣɛɛ ɪɛ? Təv, Isə tɛma pa ɪsɛ kuluyv na pá təŋ ɪsətəa kvɔv lɛɛŋ na pá hiki pa paa nyəm ke Isə Fɛesuyv Naŋŋtv kin.

⁵Pəɛ pə waali pa nawa sɪ Isə Təm wɛ teu na pa cɛkəna ɪsəna antulinya wei ɪ kəŋ tə ɪ toma wɛɛ tə.

⁶ Pə tənaya mpv pə waalı ké pa luwa na pá tayanı isayatu taa ké hotuyu. Yəlaa isu mpv pə taka pə fei pəsuyv si pá húlí-wε si pá tayanı tənte kufate ke layasuyv. Pə taya pulv tə, Isə Pəyaya ke pa lələyi kam ke səm tesika tə na pá tuyi-keye feele ke samaa taa.

⁷ Ye pa hala haləm na tev nukı pə taa ké tam na pə ta lan nikaya, na kutəyov la pə taa ké teu na pə waası hallaa, ile haləm mpi Isə koola-wəyi kúpantu ké.

⁸ Ama ye səwa ke yem na kpai nyutu tike lakəna pə taa, haləm mpi pə pəsa yem kele, na Isə naa kpali-wı na pá tēsəna-wəyi kəkə səpv.

⁹ Ma taapalaa me, paa tə yəyətəyi mpv tə tə tēma tá taa təkpataa si í tá tooli, i wε waasuyv mpaav taa ké.

¹⁰ Isə tá ké wei u təhəyi tampana tə, na i kaa sə mə tēma tə. Pəyele i kaa sə isəna í paasaa na í səl-i na í waası mə Isə seela ləlaa, na í tu təhəna-wεye waasuyv tə.

¹¹ Ta luuy wεε si paa mə taa wei í tasa isəle seesuyv ke mpv haləna pə tənaya, pəcə pə lá teitei isu í tēlvuyv tə.

¹² Tá luuy fei si í loosi nəhεε. Ama tə caa ké si í təh mpa pa tēh Isə na pa taa na pá wəna suulu na paa hiki mpi Isə ka tēma si i ká ha tə pa akpaa.

Isə tēma si i laki mpi tə i laki-wəyi

¹³ Waatu wei Isə heelaya Apələham si i ká lapi-i pəne na pəne tə, na tuunav ké. Na isu nəyəlv fei wei i kəla-i na í ká tuuna ile tə iləna í tuuna i ti,

¹⁴ na í tə si: Ma heeliyi-η təkpataa si maa la-η kúpantu, na maa la na í hiki piya ke səsəm.

¹⁵ Mprúyú Apələham cayana suulu, haləna í kəə na í hiki mpi Isə ka tēma si i ká lapi-i mpv tə.

¹⁶ Ye yəlaa í caa tuunav, wei i kəla-wε tə i hətε ke pa yaaki na pá tuuna. Tuunav ké pulv mpi pə loliyi yəlaa ke waatu wei pa laki ntəhkpəsaya təy.

¹⁷ Isə ilé i caakaya ké si mpa i tēma si i ká la kúpantunaa mpe tə, pá nyi təkēlekele si í yəyətə nti, i yəyətə ké tə kaa layasi. Pə tə ké i yəyətə na i tuu.

¹⁸ Təm naale inε i fei layasuyv, na pə fei pəsuyv si Isə í looli-ti. Pə tə mayamaya ke pə səsə ta mpa tə hika təhmelle ke i kin təy apalutv, si tə təkı tēlvuyv ηku kv təm pa kəsə-tv təy teu təkəhkeη.

¹⁹ Tēlvuyv ηku kv wεε ké isu ta ləsasi kankanuyv kutəlvuyv ηku tə wəna naani na kv kiiwa tə. Tə nyəmá si ta mayamaya tə pəsəyi na tə svv na tə polo na tə lu isətəa Isə tēsēle taa puvuyv kukakayav waalı haləna tə tala pə taa nan taa.

²⁰ Tənaya Yesu tē-tuyv nəy, na í pəsi kətulv səsə isu Meləcisetεeki ke tam tə.

7

Kətulv na wulav Meləcisetεeki

¹ Meləcisetεeki inı i ka ké Salem wulav, na i ké isətəa Isə Səsə kətulv. Meləcisetεeki inı i səhna Apələham ke waatu wei ilé i tēma awulaa ke kəlvuyv ke yovu taa na í mələyi kpente tə, na í kooli-i kúpantu.

² Tənaya Apələham tala pə tēna mpi i ka wəna təy təm naanvwa na í kpaya həyəlvuyv kulvuyv na í ha-i. Meləcisetεeki hətε nyuyv nté si tampana tv. Pəle pə waalı i ké Salem wulav, na pəle pə nyuyv nté si hēsuyv tv.

³ Nəyəlv ta nyi Meləcisetεeki caa, pa ta nyi i too. Nəyəlv ta nyi si akele lələna na pə ləl na pə tala-i. Pa ta yəyətı i ləlvuyv təm ke tiili, yaa i səm təm. I nəyəsəna Isə Pəyaya, na i ké kətulv ke tam tə ké.

⁴ I paası na í ná apalv inı i səsəntv yee. Halı ta caanaa caanaa caa səsə Apələham ná faya pə tēna mpi i hika yovu taa təy təm naanvwa na í kpaya həyəlvuyv kulvuyv na í ha-i.

⁵ Lefii nyóma mpa pa ké kətəlaa tə kusəsutu ha-weyge mpa ké si pá pəsəyi lseyeli nyóma si pá celəyi-weyge pa kəhikim təna həyələh naanowa taa kulumuyv. Pəyele paa ké yəlaa kulumaa ké, na pa təna pa ké Apəlaham piya.

⁶ Meləciseteeki na taa ké Lefii tv, paa na mpv i mv mpi Apəlaham wəna tə pə həyələh naanowa taa kulumuyv. Pəle pə paasi i koola koolee kupana ke wei i hika kupantv nti lso təma si i ká la tə.

⁷ Na isəna pə wəe tə, səsə kooliyina səkpelu ke kupantv.

⁸ Ama kətəlaa kin ilə, mpa pa muyi mpi yəlaa wəna tə pə həyələh naanowa taa kulumuyv tə, pa ké yəlaa mpa sanja pa wəe cele pa fei təyə. Ama ye Meləciseteeki kin ilə wei i wə tam isu pa ηmaav lso Təm taa tə ilé i mvna həyələh naanowa taa kulumuyv ηkv.

⁹ Ye pə lapa mpv tə pəsəyi na tə tə si waatu wei Apəlaham fayə i wənav taa ké təm naanowa na í ha mpv tə, Lefii mayamaya nyá felaa ké. Pəyele Lefii nyóma mpeye pa tayanəyi fayav naanowa inu i wontu celuyv.

¹⁰ Pə taya pulv tə, waatv inu paa pa ta lələta Lefii tə i ka wə i cəsə Apəlaham taa ké saa wei Meləciseteeki səhaya-i təyə.

¹¹ Lefii nyóma kətuyv luna kusəsutu nti pa tv lseyeli nyóma si pá təh tə tə kin. Pə na pə mpv tə Lefii nyóma kətəlaa mpe pa ta la təmlə nte tə tewa təkpataa tə. Təfə pə taa yele Aləh loonja taa na pə tasa kətulv kufalv suw isu Meləciseteeki.

¹² Mpi tə, pə wəe ké si ye kətəlaa í layasaa, kusəsutu náá layasi tətə.

¹³ Təv, Tacaə wei i təm pa yəyətəyi isəntə tə i ké kpekəle lentə tv ké. Na pa kpekəle taa tv nəyəlv taa lata kətulv səsə təmlə ke kətaya təlate taa.

¹⁴ Tə nyəmá teu təkpataa si i ké Yuta kpekəle tv. Moisi yəyətaya kətəlaa təm tə i ta yaa kpekəle nté tə hətə.

Kətulv wei i nəyəsəna Meləciseteeki tə

¹⁵ Mpi pə tēsəyi-tuyv pə tampana kilisuyv təyəle si: Kətulv nəyəlv ná luwa na í nəyəsəna Meləciseteeki.

¹⁶ Pə taya yəlaa kəkəsətv ke pə təhəa na pə kra-i kətulv. Ama weesuyv ηkv ku fei wakəlvuyv tə kv toh taa ké pə kpana-i kətulv.

¹⁷ Pa ηmaa ηpuyú lso Təm taa si:

N ka pəsi kətulv ke tam təv isu Meləciseteeki.

¹⁸ Nti pa su ləh na pá təhəyi-ti tə tələ tə taa feina toma, na tu waasəyi pulv, iləna pá kú tələ.

¹⁹ Moisi kusəsutu ná taa la nəyəlv na í tē təkpataa, tə ná mpv. Ama pə kəna-tuyv tēlvuyv kufalvuyv kupampəhkv ηkv ku yeki na tə krətəna lso tə.

²⁰ Mpi pə təv nəənəv nyəh inə i kəlaa tə, pa kra-i kətulv na lso tuunav ké. Ama pa kra ləlaa ke kətəlaa ke yem ké.

²¹ Pa kra Yesu ké kətulv na tuunav, halı lso yəyətə təfoo si:

Tacaə yəyətə na í tuu si,

n ká pəsi kətulv səsə ke tam təv.

I kaa tuli tapəh ke nti i yəyətə mpv tə tə taa.

²² Pə təv mayamaya ke Yesu ná kəna-tuyv nəyə pēlvuyv kupampam mpi paa pu kra na pə ti pə kaa saalı tə.

²³ Pə kaasa lentı tətə si kətəlaa kra nyóma mpe paa wə payəle, pə taya pulv təv, ləlaa səkaya ké na ləlaa ləetəyi pa luna taa.

²⁴ Ama Yesu ilé i wəna i weesuyv ke tam na í təkı i kətulvtv ke tam, na nəyəlv kaa ləeti i lonte.

²⁵ Pə təv ké paa pəlee i pəsəyi na í waası pa təna mpa pa krətəyəna lso ké inu i təv tə. Pə taya pulv təv, i wəna weesuyv ke tam ké, na í sələməyəna-weyge lso.

26 Yesu ké pə tu muna mpv si pá kpa-tuyv kətvlv səsə. Pə taya pulv təə, i we tənəŋŋ, i feina taalı nəyəlv. Pəcə isayətv fei i kin tə se. Pa faya í na asayaa na hali pá kpaasi-i na í tee isətvnuyv təə.

27 Pə fei si i ká laki kətasi ke tam ké inu i mayamaya i isayətv təə, na pə kaasi na í lá samaa isayətv təə, isu kətəlaa səsaa ləlaa lakuyv tə. Ama waətv wei i ha i ti na í si tə pə we isu i lapa kətaya ke təm kvlvm ke kprakpa ke tam təə ké.

28 Mpa Moisi kvsəsutv kpaaki kətəlaa tə pa teu ta tulv. Ama Iso ná kəma na í nyəsı kvsəsutv nəyə taa, na í yəyətəna tuunav na i Pəyaya pəsi kətvlv səsə, na i teu tvla kprakpa ke tam təə.

8

Yesu kele ta kətvlv səsə

1 Təm nti tə tənna yəyətaya ke mpv tə tə kite nté si, tə wena kətvlv səsə ke mpv wei i kpawa na í caya Iso kawulaya tv kumte kəŋkəŋ taa ké isətaa tə.

2 I laki kətvlv səsə kvlapəle ke kətaya təlate cokəle nte yvlv ta siki, ama Taca mayamaya sikina-te tə tə taa.

3 Pa kpa kətvlv səsə tə si í pona Iso ké kvhaham na í la kətasi ké. Pə təə ké pə we si tá kətvlv səsə í weena mpi i ká polo na í lapv-i kətaya tə.

4 Ye atə cəneye Yesu ka we i taa tu lapv kətvlv. Mpi tə kətəlaa ka we na pá tənna Iso ké kvhaham ponav isu pa keesa kvsəsutv taa tə.

5 Mpi mpi kətəlaa mpe pa laki mpv tə, pa keesəna mpi pə we isətaa təyə na pá laki. İle pə nəyəsəle ké pə taya pə mayamaya. Pə lapa kvlvm na nti tu tem Moisi kin ke lapv tə. Saa wei i lapa səlv si i sikiyi cokəle tə Iso heela-i si í siki-teye teitei isu paa keesa-i puyv təə tə, í taa coti.

6 Ama təmlə nte pa tv Yesu tə tə kəla mpe pa nyəna təcayacaya. Pə taya pulv təə, inu i teləsəna-tuyv nəyə pəelvyv kvpampam mpi pə luna kvpantv kvkəlvətv nti Iso ka təma si i ká la tə tə kin tə.

7 Ye kancaalaya nəyə pəelvyv ka tewa təkpataa pa taa tasa nəyə kvfalaya ke pəelvyv tətəyə kvpənaya lonte.

8 Ama Iso yəlaa lapa taalı na Iso kaləyənə-we si:

Pə kəma na pə kəə maa yele na má na İseyeli
nyəma tə tasa nəəsı kvfası pəelvyv,
na pə kpenna Yuta kpekəle nyəma tətə.
Taca má ma yəyətəna mpv.

9 Nəyə ŋka ma na-we tu pəeli tə ka kaa we
isu má na pa caanaa caanaa tu pəelvyv ŋkaya
waətv wei ma həma-we na má ləsi İcipiti taa tə.
Pa ta təkı nəyə ŋka má na-we tu pəela mpv tə.
Mpv pə lapəna na máá lə pa təm ke luyv.
Taca má ma yəyətəna mpv.

10 Nn, Taca má ma yəyətəna mpv si:

Nəyə ŋka kvyeŋ inu i waalı maa yele na má na
İseyeli nyəma tə pəeli təyəle si:
Maa kraya ma kvsəsutv na má tv hatuu pa ləmayasəe taa.
Maa ŋmaa-təyi pa lotu taa.

Maa pəsi pa Iso na mpe paa pəsi ma yəlaa.

11 Saa inu nəyəlv kaa nəki i təyəntəle ke seyesuyv.

Nəyəlv kaa tə i taapəlv si:

Nyi Taca.

Pə taya pulv təə,
pa tənna paa nyi-m.

Pə krayav pəyaya na pə polo səsə tə.

12 Maa husi pa kupəntəŋ.

Ma kaa təəsi pa isayatu təə kə paa pəcə.

13 Ue timpi Iso yəgətəyi nəgə kufalaya pəelvyu təm tə pə wəe si kancaalaya nyəŋka pənaa kə. Na pulv í pənaa na pə cəyətəyi, pə caa təm kə.

9

Ate cəne Iso seev na isətaa Iso seev

1 Kancaalaya nəgə ŋka paa pəelaa tə keke kaa wəna nti pa suwa na pa təŋəyi na pá seeki Iso təgə, na tə Iso təseele ka we ate cəne.

2 Paa sika cokəle kə, na nté tə kəna pə təə pə təə nyənte, na pa yaa-te si katə taa. Na tənaya pa sukaya fətəla na taapəli na potopotonaa mpa pa ha Iso tə.

3 Puuyv kukakayav naale nyəŋkv waali kəna cokəle nte pa yaa si katə taa katə tə.

4 Na tənaya wula cofolo ka wəe na pá wəki tulaalvnaa ke i taa, na Iso nəgə pəelvyu atakaa na pá waasa i tənaya wula təpai. Atakaa inu i taa ka we wula nyənaya na ka taa na mana, na Aləŋ kpatúyú ŋku ku towa hetu tə na pəe kpaatanaa mpa pa təə pa ŋmaa nəgə pəelvyu təm tə.

5 Atakaa inu i təə ka we teeli nyéma napəli mpa pa húləyí si Iso we təna tə, na pa keŋ ləpa timpi pa lakaya kətaya ke yəlaa isayatu husuyv təə tə. Pə taya si cəneye tu yasí-meye pə kantəlasí təna təcəicəi.

6 Mprúyú pə təna pu wəe, paa mpiyi pə lonte taa, na kətəlaa ná suvkaya tam kə pə təə pə təə cokəle taa na pá laki pa təmle.

7 Ama hatuu pə taa nyənte taa ile kətulv səsə tike suvkayana təna, na pənaya taa təm kolum təkəŋ kə i suvkaya. Caləm ke i pukayana tənaya fəenuyv ke Iso kə i mayamaya i kupəntəŋ na kupəntəŋ wei ile samaa ná pənta kupəntv tə i təə tətə.

8 Feesuyv Nanətu húləyí təna si pə təə pə təə cokəle waatu təna taa, mpaav fəi si yulv í tala timpi pa yaa si katə taa katə taa tə.

9 Mpu inu pə húləyí isəna tə we kayana isəntə tə. Pə nyuyv nté si isu pa kprakuyv kuhaham na pa kprakuyv wontu na pá laki Iso kə kətasi tə, mpu inu pu pəsəyi na pə tayanı teu təkpataa kə wei i laki mpu tə i lotu taa.

10 Kutəgəv na kunyənəəm na nyuyv təə asilima keelvyu təm tike ke pə paasənaa. Pə kə yulv tənuyv nyəm mpi pa suwa si pa təŋəyi, haləna kuyanŋku Iso ká tayanı pə tənaya kufam tə.

11 Ama Kilisiti ná lapa kupəntvnaa mpa pa tema kənte tə pa kətulv səsə. Na cokəle nte tə taa i laki təmle tə tə kəlaa, na tə tewa təkpataa. Pə taya yəlaa sikina-ke, na tə ta tu kev antulinya wei pa lapa kulapv ke isəntə tə i nyənte.

12 Kilisiti suvv təm kolum ke i kprakpa suvv ke katə taa katə taa tə pə taya acəənaa na nawee caləm ke i lapəna kətaya. Ama i mayamaya i caləm kə, iləna pə kəna-tuyv tá nyəəŋ yapv ke tam təə.

13 Ye acəənaa na latəcənaa pə caləm na naaŋ alv nyəŋ wei pa nyayasa i təna na pá ŋmusəyi i təlvma ke yəlaa asilima nyéma təə tə ta kpisi pa asilima ke kpiisuyv,

14 kacəŋfana Kilisiti caləm na? Feesuyv tam nyəŋkv ton taa kə i lapəna i təyi Iso kə kətaya ŋka ka tewa təkpataa tə. I caləm ká ləsi ta lotu taa kə kpai təmanaa ləmayasəe na tə pəsi na tə la Iso weesuyv tv təmle.

15 Pə təə kə Kilisiti ke wei i teləsəyi nəgə pəelvyu kufam ke ləlaa tə si mpa Iso yaawa tə pá hiki kupəntv tam nyəntv nti Iso ka təma si i ká ha na pə wəe isu pa kprancoou tə. Pa pəsəyi na pá hiki-ti. Pə taya pulv təə, səm lapa pə taa, na səm mpi pə yekina na mpa paa we nəgə pəelvyu kupəŋm taa na pá pəntəyi tə, pá lu kupəntəŋ inu i taa.

16 Ye yulv cayaa na í tayanı isəna i caa pá lana i wənav ke i səm waali tə na pá tu takəlaya taa na pá su, isu i səpa na pəcó.

¹⁷ Ye ɪ wɛna ɪ ɪsɛ, takəlaya ɪsu mpv kaa la təmlɛ. Ama ye ɪ kɔma na ɪ sɪ kɛ paa lana-kɛyɛ təmlɛ.

¹⁸ Pə tɔɔ kɛ pa tula kancaalaya nɔɔ pɛɛlvɔv tɔɔ na caləm.

¹⁹ Kancaalaya ɪɛ Moisi kpaya ɪsɔ kɔsəsutu taa heeliyi mpi pə təna tɔɔ na ɪ kɛɛsɪ samaa təna. ɪɛna ɪ kpaya hisɔpv kɔpətɔɔ na heɛn hɔntv kɔsɛɛmtv na ɪ lii nawee caləm na lɔm pə taa, na ɪ kpɛntəna ɪsɔ Təm takəlaya na yəlaa pa tɔɔ na ɪ ɲmusɪ.

²⁰ Na ɪ tɔ sɪ: Pənɛ ɪnɪ pə kɛna caləm mpi pə lakɪ na nɔɔ ɲka ɪsɔ pɛɛlaa na ɪ tɔ sɪ ɪ tɔkɪ təkɛnɛn tɔ ká la tampana.

²¹ ɪɛna Moisi tasa caləm kɛ kpayaɪv na ɪ ɲmusɪ cokəle tɔɔ na ɪsɔ sɛɛv wontu təna tɔɔ.

²² Na ɪsu pa kɛɛsa kɔsəsutu taa tɔ, caləm mpi, pə wɛ ɪsu pə tənaya pə tayanaa, na ye caləm ɪ ta ti, pa kaa husɪ nɔɔlv ɪ ɪsayatv kɛ paa pəɔ.

Kilisiti kətaya husvɔv kɛ ɪsayatv

²³ Na ɪsu pa tayana mpi pə wɛ ɪsɔtaa tɔ pə nɔɔsələ kɛ mpv tɔ, pə wɛɛ sɪ pá la ɪsɔtaa nyəm mayamaya kɛ kətasi kɔpɔɲsɪ nsi sɪ kəla ɲpɔɔyɔ teu tɔ.

²⁴ Pə taya pɔlv tɔɔ, katɛ tɛtɛ nte tɔ taa Kilisiti suwa tɔ tɔ ta kɛ nte yəlaa lapa na tɔ nɔɔsəna ɪsɔtaa nyəntɛ kɛ kɔnɔɔsɔ tɔ. Ama ɪsɔtaa mayamaya kɛ ɪ kpawa sɪ ɪ puki ɪ sɛɲ ɪsɔ ɪsɛntaa na ɪ wiiki ta kɔnyɔɲ.

²⁵ Paa pənaya ɲka Yuta nyéma kətɔlv sɔsɔ pukina wontu caləm kɛ katɛ tɛtɛ kɛ. Ama Kilisiti ɪɛ ɪ ta svv sɪ ɪ lakɪ ɪ tɔɔyɪ kətaya na ɪ lɛlɔyɪ.

²⁶ Ye pu wɛ mpv ɪ ka tɔɔ kɔnyɔɲ kɛ təm payalɛ kɛ hatuu antulinya lapv waatv. Ama ɪ kɔma kayanaya təm kɔlvɔm kɛ ɪ kpakpaa kɔntɛ kɛ tənaya kɔyɛɛn ɪnɛ ɪ taa sɪ ɪ la ɪ tɔɔyɪ kətaya na ɪ kɔ ɪsayatv tənɔɲnɔɲ.

²⁷ Pə tɛma svv sɪ paa yɔlv wei ɪ ká sɪ təm kɔlvɔm kɛ, na pələ pə waalɪ ɪɛna ɪsɔ hɔvna-ɪ təm.

²⁸ Mpv ɪnɪ tɔtɔɔ pa lapa Kilisiti kɛ kətaya kɛ təm kɔlvɔm sɪ pə ləsi yəlaa samaa ɪsayatv. ɪ ká tasa mɔlvɔv, ɪɛ pə taya ɪsayatv təm tɔɔ kɛ ɪ ká kɔɔ pələ. Ama mpa pa tɔɲa-ɪ tɔ pa nyɔɔɲ yapv kɛ.

10

¹ Kɔsəsutu nti paa tɔwa Yuta nyéma tɔ tɔ ta hɔli kɔpantɔnaa mpa paa kɔɔ cele tɔ pa mayamaya kɛ tɛtɛi. Ama pə nɔɔsələ kɛ pə hɔlaa. Pə tɔɔ kɛ kɔsəsutu nti tɔ ta pəsi na tɔ lá na mpa pa kpətɔɔna ɪsɔ tɔ pá tɛ təkɔpataa, na kətasi kɔlvɔmasɪ nsi pa lakɪ paa pənaya ɲkaya tam tɔ.

² Ye pu kpiisa mpa pa sɛɛkaya ɪsɔ kɛ mpv pə taka tɔ pa ɪsayatv təkɔpataa kɛ təm kɔlvɔm tɔɔ, pɛɛ pa taa tasɔyɪ pa ɪsayatv təm tɔɔsvɔv, pəɔ pa taa nɔki kətasi nasələyɪ lapv tɔtɔ.

³ Mpi tɔɔlɛ sɪ pa lakɔyɔv kətasi nsɔyɪ paa pənaya ɲka tɔ pə tɔɔsɔyɪ yəlaa kɛ pa ɪsayatv tɔɔ kɛ.

⁴ Pə taya pɔlv tɔɔ, latɛɛnaa na aɔɔnaa pa caləm kaa pəsi na pə ləsi ɪsayatv kɛ paa pəɔ.

⁵ Pə tɔɔ kɛ waatv wei Kilisiti kɔɲaya antulinya taa tɔ ɪ tɔma ɪsɔ sɪ:

Nn caa kətasi pəyɛɛ nn caa kɔhaham.

Ama n ɲma-m tɔnɔyɔv.

⁶ Kətasi nsi kəkɔ lusa sɪ təna tɔ sɪ ta kɛ-ɲ pɔlv.

Na ɪsayatv husvɔv kətasi wɛ-ɲ yem tɔtɔ.

⁷ Tənaya ma tɔma sɪ:

Hai ɪsɔ, mayalɔ.

Ma kɔɲ sɪ má la nyá luyɔ nyəntv ɪsu pa kɛɛsa ma təm kɛ ɪsɔ kɔsəsutu takəlaya taa tɔ.

8 I caala yəgətuyv ke si: Nn caa kətasi na kuhaham na kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə na isayatu husuyv kətasi. Pə tənaya mpv pə ta ke-η pulv. Pəyele pə we kusəsutu taa si pá la kətasi nsəyi mpv.

9 I tema mpyóy yəgətuyv təgə i təma si: Hai Iso, mayalə. Ma kəη si má la nyá luyv nyəntv. Mpyóy pə lapa na Iso kó kətasi nsi pa lakaya tə, ilena Kilisiti kətasi lapv náá mv kupəm lonte.

10 Yesu Kilisiti lapa Iso luyv nyəntv na í lá i təyi kətaya na pə kpiisi ta isayatu ke tam tə.

11 Paa kətulv wei i sənyuv iso na í lakı kətasi ke paa ifemle nte tə, kulvmasi nsəyi i lakı tam. Pəyele si kaa pəsi na si husı isayatu ke paa pəcə.

12 Ama Kilisiti ílé i lapa isayatu husuyv kətaya ke təm kulvm təkəη, na kətaya ηke ka lakı təmle ke tam. Kilisiti tema mpv ilena í kpa na í caya Iso kəηkəη taa.

13 Kayana tənaya i wee na í caya na í tanaa si Iso í kəna i kolontunaa na í loosi nəhəe ke pa tə.

14 Təm kulvm təkəη ké i ha i ti si pa təna mpa pa isayatu kpiisaa tə pá té təkpataa.

15 Na Feesuyv Nanηtv hvləyi-tuyv pə tampana. Pə tə ké i caala yəgətuyv si:

16 Nn, Taca yəgətə mpv si,
nəgə ηka kuyeeη inı i waali maa yele na
má na-we té pəeli təgəle si,
maa kpaya ma kusəsutu na má tv pa lotunaa taa.
Maa ηmaa-təyi pa ləmayasəe taa.

17 Ilena í tasa si: Ma kaa tasa təsuyv ke pa isayatu na pa kupəntəη tə ké paa pəcə.

18 Ye pa tema yulv isayatu ke husuyv u nəkəyi na í tasa kətaya ke lapv si pə husı i isayatu tətə.

Iso kpətənav

19 Təv, ma taapalaa, isı Yesu weesuyv liw tə pə tə tə pəsəyi na té svv katə taa katə taa təkaa.

20 Pənente i tula-tuyv weesuyv mpaav kufaluyv, kv luna puyv kukakayav na waali. Puyv ηkv kv kəna isı i tənuyv mayamaya.

21 Tə wena kətulv səsə wei pa suwa si í nyənəyi Iso təyaya tə tə.

22 Ye mpv ile té kpətəna Iso na lotu kulvmtv na naani kupampan na tənəη wei pa səwa lum kupam tə. Tə taa nu isayatiya tan ke ta lotu taa.

23 Té təkı tá tēlvv ηkv kv təm tə hvləyi isəntə təgə teu. Pə taya pulv tə, tə pəsəyi na té cayana naani si mpi mpi Iso ka təma si i ká la-tv tə i ká la-wı.

24 Té nyənəyi ta təma tə na té lá na tə səsı təmaya səlvv na té kvı ta konyuləη ke kupantv lapv tə.

25 Té taa yele timpi pə ké si tá təna té koti təgə pote isı leləe ná kisuyv pote tə. Ama té ten təmaya tam na pə tu kələna waatv inə wei i taa tə loosiyi Taca kuyaku na kó kəη tə.

26 Pə taya pulv, ye tə tənəna isayatu lapv təfaa pəyele tə tema tampana nyəm, pə ta kaası isayatu husuyv kətaya nakəli tətə.

27 Ama té cayana tapahoii si Iso hvle ná tanə-tuyv cele.

28 Pa suwa si ye nəgəlv pənta Moisi kusəsutu na yələe naale yaa tooso na-i na pa isəpee na pá tisi si yee mpyóy, pá kv-i, pá taa nyəni i pətətəle.

29 Təv ye pə we mpv ile isənaya paa lana wei i fela Iso pəyaya ke i nəhəe tee na í nyəni nəgə pəlvv caləm mpi pə tayana-i təgə yem na í kv Feesuyv Nanηtv nyuvv tə? I nyı teu si i saləka kaa wee keesuyv.

30 Tə nyəmá wei i yəgətəa si: Máá ləetəna paa wei ké i isayatu na máá fələna paa wei ké mpi i lapa tə. Na kulvm inı i tasəna yəgətuyv si: Taca ká hvvna i yələe ke təm.

31 Si nı tuti nyá təyi Iso weesuyv tv nin taa tə pə we səgəntv ke səsəm yoo.

³² I təəsɪ ɪsəna pə tɛma-mɛyɛ lapv kɛ waatv wei ɪsə lapa na mə ɪsɛntəɔ cɛ tə. Pɪ sʊsʊyʊ-mɛyɛ kʊnyəntəyɔlɛ səsəɔlɛ taa kɛ kpaakraa na ɪ səŋ tɔca kɛ wahala ɪnɪ ɪ taa tə.

³³ Kʊlʊmmaa mɛyɛ pa təŋna tʊʊv na pɑ lakɪ mpi pə fɛɪ teu təyɔ samaa taa. Pəyɛlɛ kʊlʊmmaa mɛ mə səɔlv nɑ pɪna sɪ ɪ te mpa pa təŋna wahala tʊyʊ ɪsɪ mɛ tə.

³⁴ I tɑ cəɔli mə tɪ na saləkətʊnaa kʊnyəŋ təyɔv. Waatv wei pa lɛɛkaya mə wɛnəv tə ɪ tɑ kɛɛ nyʊyʊ mayamaya. Pə taya pulv təɔ, ɪ ka nyəmɑ teu sɪ ɪ wɛna wɛnəv mpi pə kəla mɪpʊyʊ teu na pə taŋŋɪ tam tə.

³⁵ Ye mpv ɪlɛ mə naani ɪ taa sɪ. Mpi tə ɪ təɔ kɛ pa sɪ-mɛyɛ kasəyaya səsəyɑ.

³⁶ Ye ɪ fɛɪna suulu ɪ kaa pəsɪ na ɪ la ɪsə luyʊ nyəntv na ɪlɛ ɪ ha-mɛyɛ mpi ɪ ka təma sɪ ɪ kɑ ha-mɛ tə.

³⁷ Pə mayamaya kɛ pa ŋmaa ɪsə Təm taa sɪ:

Pə kaasa pəcə mayamaya kɛ sɪ

wei ɪ kaya ɪ kəɔ tə ɪ kəɔ.

I kaa taŋŋɪ se.

³⁸ Na wei ma yaa ma yʊlvpaŋ tə ɪ kɑ tɛ-m na ɪ taa kɛ ɪlɛna ɪ tʊli-tɪ.

Ama ye ɪ tula tapəŋ ma kaa lapɪ-ɪ luyʊ tətə.

³⁹ Tɑ ta kɛ mpa pa tuliɪ tapəŋ na pɑ leki yem tə. Ama tə kɛ mpa pa tɛma ɪsə na pa taa na pu ya pa nyəŋ təyɔ.

11

Taa tɛmnav kɛ ɪsə lakɪ mpi tə

¹ Timpi pa təŋ sɪ yʊlv tɛma ɪ taa na ɪsə təyɔlɛ waatv wei ɪ taŋa pulv na sika fɛɪ tə, na ɪ tʊyɪ pulvʊv naani pəyɛlɛ pələ pu naa tə.

² ɪsə taa tɛmnav mpi pə təɔ kɛ ɪsə sama ləŋtaa nyəma.

³ ɪsə taa tɛmnav mpi pə yelina na tɛ cɛkəna sɪ ɪsə yəyɔta kʊyɔyɔtv na ɪsətɑa na atɛ pə lɑ, haləna mpi pu naa tə pə luna mpi pə naa tə pə taa.

⁴ ɪsə taa tɛmnav mpi pə təɔ kɛ Apɛɛli lapa ɪsə kɛ kətaya ŋka ka kəla Kayini nyəŋka kɛ teu tə. I tɛmna ɪsə na ɪ taa təyɔ ɪsə nɑ yaa-ɪ yʊlvpaŋ, pə taya pulv təɔ ɪsə sama ɪ kohav. Apɛɛli tɛmna ɪsə na ɪ taa təyɔ paa na ɪ sərv tə ɪ təŋna yəyɔtaya.

⁵ ɪsə taa tɛmnav mpi pə təɔ kɛ pə ta yɛlɛ sɪ Hɛnəkɪ ɪ sɪ kʊsərv. Ama pə kraɣa-ɪ na ɪ ɪsɛ na pə kraasi-ɪ ɪsə cəɔ, na nəyɔlv ta tasa-ɪ keesuyʊ, ɪsə kraasa-ɪ ɪ cəɔ tə pə təɔ. Pa ŋmaa ɪsə Təm taa sɪ: Hɛnəkɪ tɛ ɪsə təyɔ ɪsə kraasa-ɪ.

⁶ Na mɪpʊyʊ pə wɛɛ, ye pə taya ɪsə taa tɛmnav tə yʊlv kaa tɛ ɪsə. Mpi tə, ye yʊlv caa ɪ kɪrətəna ɪsə, pʊntv kɑ tɛ ɪ taa kɛ təkpaata sɪ ɪsə wɛɛ na ɪ fɛlɛyɪ mpa pa pɛɛkɛyɪ-ɪ tə.

⁷ ɪsə taa tɛmnav mpi pə təɔ kɛ Nowee nu ɪsə kpaalʊyʊ kɛ waatv wei ɪ heelaya-ɪ sɪ pulv kɑ kəɔ tə. Paa na ɪ ta nata-wɪ na ɪ ɪsəpələ tə ɪ nu ɪsə nəyɔ taa təm, ɪlɛna ɪ saaki atakaa pəyɔlvʊv səsəɔv na pə yɑ ɪ na ɪ təyaya nyəma pa nyəŋ. Mɪpʊyʊ pə lapa na ɪ kʊ antulinya təm na ɪsə nɑ yaa-ɪ yʊlvpaŋ kɛ ɪ tɛm ɪ taa na ɪsə tə pə təɔ.

⁸ ɪsə taa tɛmnav mpi pə təɔ kɛ Apələham lapa mpi ɪsə yaa-ɪ na ɪ heeli-ɪ sɪ ɪ la tə. I kʊlaa na ɪ tɛɛ tɛtv nti ɪsə caa sɪ tɛ lɑ ɪ na ɪ piya pa nyəntv təkpaata tə. I yɛla ɪ tɛtv na ɪ tɛɛ, ɪ ta tu nyəm timpi mayamaya ɪ puki tə.

⁹ ɪsə kɛ ɪ tɛmna ɪ taa na pə lɑ ɪ caya tɛtv nti ɪsə ka təma sɪ ɪ kɑ cɛlɛ-ɪ tə tə taa, na n nawa n tə sɪ ɪ ka kɛ mʊlv. Mɪpʊyʊ ɪ sʊv coka tɛɛ, na ɪsaaka na Yakərvwɛ. ɪsə ka heela pɛlɛ pa mayamaya sɪ ɪ kɑ la-wɛyɛ mpv.

¹⁰ Pə taya pulv təɔ, Apələham caakaya ɪcatɛ nte tə kutulʊŋ kila kii teu təyɔ, nte ɪsə mayamaya puwa na ɪ ŋma tə.

¹¹ ɪsə taa tɛmnav təɔ kɛ pə yɛlaa na Apələham pəsɪ na ɪ hiki pəyaya na ɪ tɛma kɪrətəlvʊv, na Saala nɑ tɑɑ fɛɪ lʊlvʊv təm taa tətə. I tv naani kɛ teu təkpaata sɪ nti ɪsə yəyɔta sɪ ɪ kɑ lapɪ-ɪ tə tə kaa saali.

12 M̄p̄óyú pə lapa na yulv kulum wei ı tema m̄p̄óyú sərv tə í ləli na p̄ə ləli təomyom isu isətulɔnası ke isətənuv taa, na isu tenku nəyɔ kanyəna pee.

13 Panε inı pa təna pa tema Isə na pa taa, haləna pá polo pá sı, pa ta hiki mpi Isə ka təma sı ı ká ha-wε tə. Ama pa loosa-wəyɔ kulooosu ke hatuu pooluŋ ké, na pá mvyuli na pá tə sı mpe pa ké mɔvlaa na pa cəsa kvcəsu ke ate cəneye.

14 Mpa pa yəyətəyɔ mpu tə pa hólóyí təkpataa ké sı pa pɛkəyɔ pa mayamaya pa tətə.

15 Ye pa ləsası ka wε timpi pa luwa tə, pa taa lanj mpaav na pá məli.

16 Ama tampana təə pa pɛkaya tətə nti tə kəla teu təyɔ. Ntəyələ isətəa nyəntv. Pə təə ké pə fεi Isə ké fεeε sı pá yaa-ı pa Isə, ı tema-wεyε ıcate kɔpante tayənuv tə se.

17 Isə taa tɛmnəv yelina Apələham kpa ı pəyaya Isaaka sı ı kuyɔ-ke na í lá Isə ké kətaya ke waatu wei Isə ná tεε ı waalı ké kvteε sı ı naa tə. Isə ka tema Apələham ke nəəsı suv, paa na mpu ı kpaɣa ı pəyaya ŋka ka tike ı ka lula mpu tə sı ı kuyɔ.

18 Isə ka heela-ı sı Isaaka kinj ke ı ká hikina piya.

19 Apələham ka mayasa ı taa sı Isə pəsəyɔ na í tayanı Isaaka ke feesuyɔ. Na pə wε isu mpuvule pə tu lapa. ı səpaya na p̄ə feesi-ı na p̄ə tayanı-ı Apələham ke cəlvɔv.

20 Isə taa tɛmnəv mpi pə təə ké Isaaka koolaa sı Isə í la kɔpantv ke Yakərv na Isav ke cele.

21 Saa wei Yakərv wusa səm tə Isə taa tɛmnəv mpi pə yelina na í kooli Yosεεfv piya təna təə ké kɔpantv na í sεε Isə na í nyəka ı kpatúyú təə.

22 Isə taa tɛmnəv mpi pə təə ké waatu wei Yosεεfv caakaya səm tə ı yəyətə lseyeli nyəma Icipiti taa luw təm, na í keesi-wεyε isəna paa lana ı mowa tə.

23 Isə taa tɛmnəv mpi pə təə ké Moisi caa na ı too pa ŋmεsa-ı isətunaa tooso ké ı ləlvɔv waalı. Pa nawa sı ı tewa ıle pa ta nyana nti wulav ka təma sı pá taa la tə tə lapv.

24 Waatu wei Moisi lapa səsə tə ı tema Isə na ı taa təyɔ ı kisaa sı pá taa yaa-ı Icipiti wulav səsə pεelə pəyaya.

25 Pə kəla-ı lelenj sı pá tó í na Isə yələa ke konyəŋ na mpi ı ká yəələna ısayatv ke wεε naale tike tə.

26 ı nawa sı ye yələa í kisa-ı isu pa kisuyɔ Mesii tə pə kəla-ı teu ke Icipiti apititu təna. Pə taya pulv təə, cele kvfelvɔv ke ı pɛkəyɔ.

27 Moisi tema Isə na ı taa təyɔ waatu wei í lu Icipiti na wulav pááná huu ı təə tə pə ta tə ı lanjle. ı səŋa teu təca, mpi tə ı naakaya Isə wei ı fεi pá na-ı tə.

28 Isə taa tɛmnəv təə ké ı su Tεεv acima təyɔv, na í tə sı pá taa caləm ke nanj nənəəsı na səm isətəa tillu í taa kv lseyeli nyəma kancaalaya kulvlaa.

29 Isə taa tɛmnəv mpi pə təə ké lseyeli nyəma tesa səsəncaası tenku ke puyulaya isu kacəŋa təə. Icipiti nyəma ná keena-wε ılena ləm təyɔ pεle.

30 Isə taa tɛmnəv mpi pə yelina Yeliko koləŋa tima təmvɔvmvɔv ké waatu wei lseyeli nyəma təma na pá cəna-keye kvyeenj naatosompəyɔlaya tə.

31 Isə taa tɛmnəv mpi pə təə ké pa ta kɔpəntəna mpa pa kisa Isə nyəntv tə na apalaa təna alv Laharı na pá kv. Mpi tə alv inı ı təka ıcate fenjlaa ke teu ke waatu wei pa tala ı tε tə.

32 Ntiyɔ maa tasa yəyətaya ıle yee? Tapacayale fεi-m sı má yəyətı Ketiyəŋ, na Palakı, na Samsəŋ, na Yefete, na Tafiiti, na Samiyεeli, na Isə kvəyətətv teləsəlaa pa təm.

33 Pa tema Isə na pa taa təyɔ pa təya ləlaa tətə, na pə təə ké pa təŋa tampana, ılena Isə ha-wεyε mpi ı ka təma sı ı ká ha-wε tə. Pa tema Isə na pa taa təə ké pa təka təyɔlası nəəsı,

34 na pá teesi kəkəsı nsi sı mvyı kemkem tə. Pa tema Isə na pa taa təyɔ pa lu layate nəyɔ taa. Mpu pə yelina na paa kev acamaa tə pá pəsı tampana nyəma.

Pa tema Iso na pa taa tɔɔ pa lapa akanaa ke yoon taa na pá kəli pa kolontunaa yoolaa loosi.

³⁵ Iso taa temnav tɔɔ ké pa feesa alaa ke pa səttaa na pá cela-we.

Lelaa ná nawa kanjansi na haləna pá can na pá si, pa ta kisi wahala inu i tɔɔɔ. Pə taya pulv tɔɔ, pa caakaya ké si pá feesi-we na pá hiki weesuyu kɔpampaŋku.

³⁶ Pa foota lelaa na pá ma-weye akpatee, pa hoka lelaa ke alukpala na pá tu-weye saləka.

³⁷ Pa yaya lelaa ke pee na pá si, na pá naasi lelaa, na pá tala lelaa ke tilima naale naale na pa ise. Pa laa lelaa ke kulaa na seesi. Heen na pəŋ pə alema ke pa tɔɔɔɔɔɔ na pá yeləyi. Anu pa hulɔmaa təkɔŋkɔŋ pəyele pa tɔŋna-weye wahala tɔɔɔ na pá laki-weye nyan.

³⁸ Yəlaa pane pa tee antulinya taa cəne cayav. Pa cəakaya yem ké wulaya tetu taa na pəŋ taa. Pa təsulənaa nté kɔkraməŋ tee na tulukusi taa.

³⁹ Pane inu pa təna pa tema pa taa na Iso tɔɔ Iso sama-we. Paa na mpv pa ta hiki mpi Iso ka təma si i ká ha-we tɔ.

⁴⁰ Pə taya pulv tɔɔ, Iso ka huɔwa si i ká la taya mpi pə kəla teu tɔ ilə i ta tisi si pá te təkpataa na taa fei.

12

Iso kele Tacaa

¹ Tɔɔ, isu yəlaa samaa tuutuuma inə i tama-tɔɔɔ kotaya na i tema mɔpɔy lapa na tə nyəmá təkəlekele tɔ, ta tɔtɔ tɔ hɔɔsi na tɔ peti pə təna mpi pu kayati-tu si tɔ taa polo ləŋləŋ tɔ, na tɔ lə isayatu nti tə matəna-tɔɔɔ tam tɔ. Ilena tɔ kɔɔa casəle ke teu ke mpi pə we tá nɔɔ tɔ tɔ pə waali.

² Tɔ kɔɔa tá ise na tɔ pá Yesu tɔɔ, inu i kəna ta Iso seev nyɔɔ na pə tapɔɔ. I ta nyəni tesika tɔɔ səm feele, i tisa si pá kam-i tesika tɔɔ na i si. Pə taya pulv tɔɔ ké i tisa mpv, ləŋhulɔmlə nte tə təŋa-i cele tɔɔ i nyənaya. Na kayana í caya Iso kumte kəŋkəŋ taa.

³ Mə mu caya na í mayasi mə taa na í na isəna asayaa yoon-a na í tá kɔɔsi tɔ. I nyənna təna, pəcə í taa kəɔ na í kpisi na í lə təŋ.

⁴ Pə taya pulv tɔɔ, tuu mə na asayaa í lukɔ tɔ í ta lɔta na halu í can í si mə təlute taa.

⁵ I səwa apalutv səɔsuyv təm nti Iso heeliyi-me isu yulv seɔsuyv i piya tɔ ye?

I təma si:

Ma pəyalv, paasəna teu ke waatu wei

Tacaa həŋ nyá ŋkpaŋuyv tɔ.

Na ye i kaləyənə-ŋ taa lə nyá apalutv.

⁶ Pə taya pulv tɔɔ,

wei Tacaa səlaa tɔ pɔntv ŋkpaŋuyv ke i həŋ.

Na wei i nyənəyi i pəyaya tɔ pɔntv ke i kətəyi.

⁷ I tɔɔ mə kɔnyəməŋ na suulu na í nyəni-i isu cəcə həŋuyv i pəyaya ŋkpaŋuyv tɔ. Kɔnyəməŋ wei í təkuyv mpv tɔ inu i huləyənə si Iso nyənəyi-me ye i piya. Pəyaya ŋka ka ŋkpaŋuyv ke ka caa u həŋ?

⁸ Ye u həŋ mə ŋkpaŋuyv isu i laki i piya təna tɔ pə húləyi ké si í tá ké i piya mayamaya. Ama í ké apalaa naale piya ké.

⁹ Tɔ nyənna ta caanaa mayamaya ke ate cəne. Pa həŋ tá ŋkpaŋuyv na tɔ seeki-we. Ye tá caanaa həŋ tá ŋkpaŋuyv na tɔ seeki-we, pə wee si tu nuna tá isəttaa Caa na pá kəli mpv na tɔ hiki weesin.

¹⁰ Ta caanaa mayamaya ná həŋ tá ŋkpaŋuyv ke wee naale ke isəna pə maya-we tɔ. Ama si pá waasi-tu tɔ ké Iso ná həŋ tá ŋkpaŋuyv si tɔ kɔɔa i tənəŋ weetu.

¹¹ Waatu wei pa həŋ tá ŋkpaŋuyv tɔ pə caya-tɔɔɔ isu pa tɔyi-tɔɔɔ wahala, pə fei ləŋhulɔmlə se. Ama pə kəŋ na pə leeli iləna mpa pa ŋkpaŋuyv pa həma mpv na

pə seyeſi-we tə, pá na kúpantu ke pə taa. Puntónaa tənte teeki na pə kəna-weye heesuyv.

Kvseyesətv na kvkpaalətv

¹² I la na mə niŋ kəsəpəŋ na mə nəhəe acamaa pə nyəə toŋ.

¹³ Na í təŋəyi m̄p̄ȳȳ tam ké mpaan kusiŋisiŋ, pə taa kəə na sekəllu nəŋəlv í cələsi mpaav, ama í hiki toma.

¹⁴ I la kookali na mə na yəlaa təna í weena təma na leleŋ na mə tənte keesi teu. Pə taya pulv, ye yulv tənte ta keesi teu puntv kaa keesi Taca.

¹⁵ I la laakali na nəŋəlv í taa kəə na í tayanı Iə pəlele ke laŋuyv. I la laakali tətə na pə taa kəə na mə taa nəŋəlv pəsi isu tuyv isayav nyəəkuyv na kv nyan wakələyi yəlaa tə.

¹⁶ I la laakali tətə na mə taa nəŋəlv í taa la asilima yaa Iə nyəm pəsi ı isentaa ké yem, isu pə lapv Isav na í kpaŋa ı səsəəntv lonte na í pəeti təŋəniya təə tə.

¹⁷ Mə mayamaya í nawa isəna pə kəma waalı waalı na í nyuli sı ı caa í kooli-ı kúpantu, ilena pá lə-ı tə. Pə taya pulv təə, pə fei pəsuyv sı í məli waalı na í tayanı mpi ı ka tema wakələyv tə, ilena í wii yem.

¹⁸ Mə í tá křətəna puyv ŋku yulv pəsəyi na í tokina tə isu Iseyeli nyəma, ŋku kv təə kəkə toŋ nyəŋka mukaya tə, na isəŋmuntv na səkrətoyv na heelimuyv pə nyalaa tə,

¹⁹ na pá nu akantəle wula na pə yəŋətəyi tə. Saa wei Iseyeli nyəma nu pə yəŋətaya mpv tə, pa təma sı pə yele mpv, pə taa tasa-weye yəŋətənav ke paa pəcə mayamaya.

²⁰ Pə taya pulv təə, təm nti paa heela-we sı ye yulv yaa křəntə mayamaya tokina puyv ŋku, paa yaya-teye pəe na pá kv tə, tə kəla-weye toŋ.

²¹ Pə nyənyv lapa səŋəntv haləna Moisi mayamaya tó sı səŋəntv kəla ıni na í seliyi.

²² Ama mə mə křətəna Siyəŋ puyv, na Iə weesuyv tv ıcate isətaa Yosalem na tə isətaa tillaa tuutuuma.

²³ I křətəna Iə kancaalaya kulvllaa mpa pa həla pa ŋmaa isətaa na pá kotina laŋhulvmlə tə. I křətəna Iə wei ı ká hūna yəlaa tənaya təm tə, na í křətəna ı yəlaa křəpama mpa pa lapa na pá te təkřataa tə pa ləsasi.

²⁴ I křətəna Yesu wei ı ké nəŋə pəeluyv kvfam teləsulv tə. I křətəna ı caləm kvŋmusəm mpi pə yəŋətaya kəla Apəeli nyəm nyəŋka təcayacaya tə.

²⁵ I la laakali, í taa kisi wei ı yəŋətəŋəna-mə tə ı təm ke nuw. Mpa pa kisa wei ı křəalaya Iə Təm ke atə cəne tə ı təm nuw tə pa ta křisi pəle pa ŋkřəŋuyv ke həm, kacəŋfana ta mpa tu ha lumaya ke wei ı we hatuu isətaa na í yəŋətəna-tv tə?

²⁶ I yəŋətə na ı yəŋətaya ciyiti tətə təna. Ama ı tasa-tuyv heeluyv sı ı ká tasa atəye ciyituyv, haləna í křəntəna isətaa.

²⁷ Timpi pa təŋ mpv sı paa tasa tə pə wee kele sı mpi mpi pə lapa na pu ciyiti-wı tə pu saalı yem ilena mpi pu caya tam tə pələ pə leeti.

²⁸ Tu hiki kawulaya ŋka kaa caya tam tə ilə tə la Iə ké təmlə ke isəna mpi pu maya-ı tə, na tə see-ı na tə nyanı-ı na tə hulı sı ı nyana təmlə seev nté.

²⁹ Tá Iə ké kəkə ŋka ka nyaki pə təna təŋə.

13

Isəna tu la na Iə səli-tv tə

¹ I sələyi təmaya tam isu yulv na ı neu.

² Anı pə wee sı í təkəyi muvllaa mpa pa kəŋ mə te təŋə teu tə ı nuwa. Ləlaa lapa isətaa tillaa ke muvllə ke pə lapv taa, pa təŋəna sı yəlaa ke yem.

³ I təəsi saləkətvnaa təə isu ye mə na-we í ka wəna saləka ıni ı taa í ka lapa tə. Na í təəsi mpa pa lakı nyan tə pa təm isu mə mayamaya ke pa lakı mpv.

⁴ Paa wei í nyəni alv kpaɣav təm isu pulv səsəəm. Na apalv na alv pa taa nəɣəlv náá taa la yem yem tətə. Isə ká huuna təm ke mpa pa lakɪ asilima na mpa pa lakɪ wasaŋkalətv tə.

⁵ Í taa nyənəyi pəɣəlaya ke mə kulapətv taa. Ama mə laŋa í heena mpi ɪ wəna tə. Pə taya pulv tə, Isə yəɣətəa si: Ma kaa lə-ŋ paa pəcə, maa wəe nyá waalı ké tam.

⁶ Pə təw kə tə pəsəyi na tə yəɣətəna naani si:

Tacaa kele ma tentu,
ma kaa nyana pulv.

Yulv pəsəyi na í la-m we?

⁷ Í təsəi mə kancaalaya səsaa mpa pa caala-meyə Isə Təm heeluyv tə pa təw. Í nyənna isəna pa yaasi ka wəe tə, na isəna pələ pa səpa tə, na í keesəna isəna pələ pa təma Isə na pa taa tə na í lá mpv.

⁸ Isəna Yesu Kilisiti ka wəe tə m̄púyú ɪ wə saŋa, na m̄púyú ɪ ká wəe tam.

⁹ Í taa yele na seɣesəŋ kufan inɪ ɪ təna, ɪ nəɣə na ɪ suka, í tolisi-me. Pə taya pulv təw, mpi pə kəla teu təɣələ si Isə pələe í la na tə hikiyi ton ke ta hūwəe taa. Pə taa wəe kutəɣəv cəlvɣv kiŋ. Mpa pa paasəɣəna kutəɣəv cəlvɣv tə paa waakɪ pə taa ké pulv.

¹⁰ Kətəlaa mpa pa lakɪ təmlə ke Yuta kətasi cokəle taa tə pa feina mpaa si pá təɣə mpi pa kv tá kətaya təlate taa tə.

¹¹ Yuta kətəlv səsə kpaəkəyi wontu nti tə caləm ké, na í pona cokəle taa na í feeni si pə husi yəlaa isayətv. Ilena pá kpaɣa wontu nti pa kəwa mpv tə tə mayamaya na pá pona təsikile waalı na pá tv kəkə.

¹² Pə təw kə Yesu səpa ɪcate na waalı si ɪ mayamaya ɪ caləm í tayanɪ yəlaa samaa.

¹³ Mpv tə tə polo ɪ kiŋ ke təsikile waalı na pá kisi-tv isu pa kisuyv inɪ tə.

¹⁴ Mpi tə tə feina ɪcate tam nyənte ke atə cəne. Ama cele nyənte ke tə pəkəyi.

¹⁵ Tə saŋ Isə ké tam na pá lá teitei isu tə lapa-ɪ kətaya na Yesu ton taa. Pə nyuyv nté si ɪ hətə í yaakɪ tá nəəsɪ taa ké tam.

¹⁶ Í taa səw kəpantv lapv na təmayə tem ke tam, pə taya pulv təw, kətaya isu m̄púyú Isə səlaa.

¹⁷ Í nukəna mə səsaa na í seeki-wə. Pə taya pulv təw, pa feniyi mə ləsasi təw kə. Mpi tə pa nyəma si cele Isə ká pəsəi-wəye si təm. Ye í nukəna-wə, pa təmlə lapv kaa la-wəye felentu. Ama ye ɪ nukəna-wə, pa təmlə ká pəsəi-wəye təlasɪ təm, na saa inɪ pə kaa waasi-meyə pulv.

¹⁸ Í sələməna-tuyv Isə ké m̄púyú tam. Tə nyəma teu ke tá taa təkpaata si tə wəna lotu kuləmtv. Pə taya pulv təw, tə caa ké si paa mpi pə taa tá tənte í mayə.

¹⁹ Nti ma wiikina-me təsiyisiyi təɣələ si í sələmi Isə na í lá luyv na má məli mə kiŋ ke ləŋ.

Isə sələmvɣv

²⁰ Isə feesa Tacaa Yesu ke səm taa, inəɣələ heeŋ tiikilu səsə ke ɪ səpv tə pə təw. Na ɪ səm mpi pə yelina na nəɣə pələlvɣv tam nyəm la tampana.

²¹ Heesuyv Isə í la na mu pəsɪ na í lá kəpantvnaa na í lá ɪ luyv nyəntv təmammam. Isə inɪ í yele na Yesu Kilisiti la tá kiŋ ke mpi pə wə-ɪ teu tə. Yesu í hiki teeli ke tam. Ami.

Kantəkaya təm na seetv

²² Ma taapalaa ma wiikina-me si í nu apalətv səsəyv təm tənə na suulu. Pə taya pulv təw, təm nti ma ŋmaa-meyə cəne tə tə ta təw.

²³ Ma heeliyi-me si pa tula ta taapalv Timotee. Ye ɪ tala ləŋ ke cəne ma na-ɪ tu kəna mə tə.

²⁴ Í seə mə səsaa təna na Isə yəlaa təna təpai. Ta taapalaa Italii nyəma seə-me.

²⁵ Isə í la mə tənaya pələe.

**TAKƏLAYA NKA
SAAKI
NMAAWA TƏ
Kutulu**

Isə yəlaa mpa pa yawa antulinya tənə taa təyə Saaki nmaawa ı takəlaya. ı kuseyesətu ta ke nəyə taa təm ke yem. Yaasinaa mpa yulu ka lakəna tə, pa təm ke Saaki seyesaa. Saaki hula Isə seelaa ke yaasi wei pa laki na í fei teu tə.

Isəna pa faya Saaki takəlaya tə:

Nyəm na taa təm pə təm, titite 1:1-8

Isə seev mayamaya naaki lakası taa ke, titite 1:9-27

Yəlaa fayasuyv təm, titite 2:1-13

Taa təmnav na Isə na təma pə təm, titite 2:14-26

Isə seelaa na pa nsəma kpaav təm, titite 3:1-12

Ləmayasəe nna a luna Isə kiñ tə, titite 3:13-18

Isə seelv na antulinya pə təm, titite 4:1-5:6

Suulu na Isə sələmuyv na sənəv təm, titite 5:7-20

Səetv

¹ Maya Saaki Isə na Tacaa Yesu Kilisiti pa yom.

Má nmaakəna takəlaya kanə. Ma seə Isə yəlaa tənə mpa pa ya antulinya tənə taa tə.

Isə hate

² Ma taapalaa, ye mayasəñ í kəma na í mayasəyi-meyə nka nka, í cayana lanhuləmlə ke səsəm.

³ Pə taya pulv tə, í nyəmə sı ye í səña teu təca ke naani wei í tūwa Isə tə ı taa, ıle í pəsa kantəllaa nté.

⁴ Ama í yele na paa wei í ná sı í kantələna tampana. Saa unı í ká la yəlaa mpa pa tewa təkpaataa na pá we təmammam na pá tá lan pulv tə.

⁵ Paa na mpv ye mə taa nəyəlv lanja nyəm, í sələmi Isə na ı ká ha-ı-wı. Pə taya pulv tə, Isə ílé ı fei felentu ke paa pəcə. Pəyele u kootiyi nəyəlv.

⁶ Ama ye pəntv í sələməyi Isə, í sələmi na í te ı taa, í taa la sika. Ye yulv í sələməyəna sika, pəntv we ké isv tenku lum hola nna heelim laki na á lanətyi yem tə.

⁷ Yulv isv mpv pə taka í taa teeli sı Tacaa ká ha-ı pulv cəcəka.

⁸ Mpi tə, ı ké yeleyele tv na tutulu ke ı yaasi tənə taa ké.

Kvnyəntv kvsvyv

⁹ Ye kvnyəntv í we tá taa, ílé í mvyvli sı Isə ká kusi ı nyvçv tə pə tə.

¹⁰ Na ye apite í we ta taa, təle tə mvyvli sı Isə ká tisi-te tə pə tə. Apite kəñ na tə saalı yem ké isv nyulvçv hətv ke taale taa.

¹¹ Ilim luki na pə kə pə han səsəm, ılena pə nyaya nyulvçv nku na kv wvli, ılena hətvçv nku kv hoti, na kv kacəka saalı yem. Mpv ınəyi pu kə na apite na tə kəlapv tv tənə saalı yem.

Mayasəñ na cəəsəe

¹² Mayasəñ í mayana wei na pə tá ciyiti-ı, pəntv nu leleñ ké. Pə taya pulv tə, waatv wei pə tenı-ı mayasvçv na pə tá ciyiti-ı tə, Isə haaki-ı weesuyv teeli ntenuyv nku kv ké mpi Isə təma sı ı haa mpa pa sələyi-ı təyə.

¹³ Ye mayasvçv í mayana wei, pəntv í taa tə sı: Isə mayasəyəna-m. Mpi tə, pu mayasəyi Isə sı ı la ısayatv, pəyele Isə mayamaya naa mayasəyi nəyəlv.

¹⁴ Pa tɔŋ si pə maɣasəxi yulɔ tɔ, ɪ maɣamaɣa ɪ kɔnyulɔyɔ ɪsayaɔ hɔŋna-ɪ na pə kpa-ɪ ɪsu katəka.

¹⁵ Kɔnyulɔyɔ ŋku kulɛ ku wɛɛki mpɔ ɪlɛna kɔ kɔɔ kɔ lɔli ɪsayaɔ. Na ɪsayaɔ na kɔŋ tɔ pɪ tɔmammam ɪlɛna tɔlɛ tɔ lɔli sɔm.

¹⁶ Ma taapalaa kɔpama, ɪ taa puɣusi mə ti yoo.

¹⁷ ɪsɔtaa kɛ kɔpantɔnaa mpa tɔ hikiyi faalaa tɔ na kucɔɔŋ kɔpampaŋ ɪni ɪ tɔna ɪ lukəna. ɪsɔ wei ɪ ŋma ɪsɔtɔnyɔ taa kɔkɔsi tɔ ɪ niŋ taa kɛ pə luna. ɪsɔ naa layasəxi ye ɪ sɔŋa nti tɔ taa, tɔ taa kɛ ɪ sɔŋaa. Səkpɛtiya nakəli ka fɛi ɪ kiŋ.

¹⁸ ɪni ɪ nɔkəna na ɪ ha-tɔyɔ weesuyɔ na ɪ tampana tɔm kiŋ. ɪ lapa mɔpɔyɔ si tɔ mɔ kɔŋmaŋmam mɔ pə tɔnaɣa nɔɣɔ.

ɪ taa nukɪ kɔnu kɛ yem

¹⁹ Ma taapalaa kɔpama, ɪ tɔɔsi tɔm tɔnɛ ɪni si paa wei ɪ wɛɛ lɔŋ kɛ niw taa. Ama ɪ taa wɛɛ wei ɪ pəsəxi yɔɣɔtaya tɔ. Pəyɛlɛ ɪ taa wɛɛ wei ɪ layasəxi pɔ́áná mɔyɔ tɔ.

²⁰ Ye yulɔ ɪ mɔ pɔ́áná ɪ pəsəxi na ɪ la mɔ ɪsɔ caa tɔ.

²¹ Pə tɔɔ kɛ ɪ ká kisi mɔ pə laki yulɔ kɛ ɪsayaɔ tɔ, na ɪ lɔ kulapɔtɔ nti tɔ ta kɛɛsi tɔ. ɪ pasa mə ti na ɪ mɔ tɔm nti ɪsɔ sɔtəxi mə taa tɔ, tɔm nti tu yana mə nyɔɔŋ.

²² ɪ taa nukɪ ɪsɔ Tɔm kɛ kɔnu kɛ yem. Ye ɪ laki mpɔ ɪ puɣusiyi mə tɔxi. Ama ɪ tɔŋ teitei ɪsu ɪ nukɪ tɔ.

²³ Wei ɪ nukɪ-təxi kɔnu tɔ ɪ wɛ kɛ ɪsu yulɔ nyənɔyɔ ɪ tɔxi tiŋ taa na ɪ ná ɪsəna ɪ wɛɛ tɔ,

²⁴ na ɪ tɛ ɪ tɔxi nyənɔyɔ na ɪ tɛɛ, ɪlɛna ɪ sɔɔ ɪsəna ɪ ka wɛɛ tɔɣɔ kɔpakraa.

²⁵ Ama wei ɪ kɛləxi ɪsɔ Tɔm nti tɔ tewa mpɔ na tɔ hɛtəxi-tɔyɔ tá yomle taa na ɪ wiili tɔ taa kɛ teu, na ɪ nyɔɔna-ti təkpaŋkpaŋkpa tɔ. Pɔntɔ ɪ nukɪ-təxi kɔnu kɛ yem na ɪ tɛɛwa pə tɛma. Ama ɪ tɔŋəxi-təxi teu kɛ, pɔntɔ ká ná si ɪsɔ wɛ ɪ waali kɛ ɪ kulapɔtɔ taa.

²⁶ Ye yulɔ huɔki si ɪ kɛ ɪsɔ sɛɛlɔ na ɪ tá nyi ɪ nɔɣɔ tɔɔ suluɣu, pɔntɔ puɣusiyi ɪ tɔxi, na ɪ ɪsɔ sɛɛtɔ wɛ yem.

²⁷ ɪsɔ sɛɛtɔ mɔ pə tɛ Tacaa ɪsɔ na pə maya-ɪ tɔɣɔlɛ suluwaa na alaa mpa pə sɔpa na pə yeke yem tɔ pa tɔkɔyɔ kɛ pa wahalanaa taa. Pə kaasaa tɔtɔ si yulɔ ɪ taa yeke na antulinya kulapɔtɔ asilima taana-ɪ paa pɛɔɔ.

2

Yɔlaa fayasuyɔ

¹ Ma taapalaa mɛ, ɪ taa tɔŋəxi Tacaa teeli tɔ Yesu Kilisiti mpa na ɪ tasəxi yɔlaa kɛ fayasuyɔ.

² Ye ɪsu ɪ kotaa na ɪ caya kɛɛ, na nɔɣɔlɔ suɔ na ɪ lɛɛ wɔla kukuule na ɪ suu wontu kɔpantɔ, na kɔnyɔntɔ nɔɣɔlɔ náá suɔ tɔtɔ, na ɪlɛ ɪ wontu cɛla cɛləxi cɛləxi.

³ ɪlɛna ɪ fayasi wei ɪ suu wontu kɔpantɔ kɛ mpɔ tɔ na ɪ se ɪlɛ, na ɪ tɔm-ɪ si: Kɔɔ na ɪ caya tɔcayalɛ kɔpantɛ tɔnɛ tɔ taa. ɪlɛna ɪ tɔ kɔnyɔntɔ si: Nyaa sɔŋ mpɔ, yaa kɔɔ na ɪ sɔpi ma nɔɔhɛɛ tɛɛ cənɛyɛ aɛɛ.

⁴ ɪ laki mpɔ tɔ pə taya ɪ fayasəxi mə tɔmayalɛ? Na ɪsəna ɪ maɣasəxi mpɔ tɔ pə fɛi teu.

⁵ Ma taapalaa kɔpama mɛ, ɪ nu ma tɔm tɔnɛ si, ɪsɔ nyəna antulinya ɪnɛ ɪ taa kɛ na ɪ ləsi kɔnyɔntɔnaa si pá pəsi apila kɛ ɪ mpaav taa, na pá hiki kawulaya ŋka ɪ tɔma si ɪ ká cɛla mpa pa sɔɔla-ɪ tɔ.

⁶ ɪlɛna mɛ mu məli na ɪ nyənəxi kɔnyɔntɔnaa mɔpɛyɛ yem suwe? Pə taya apila anɪ aa caakəna mə tɔm na á hɔŋ-mɛ na á pukina tɔm tɔhɔulɛ taa?

⁷ Pə taya kulɔmmaa mɔpɛ pa footiyina hɔtɛ kɔpantɛ nte ɪsɔ ha-mɛ tɔ?

⁸ Ye ɪ tɔŋəxi ɪsɔ Kawulaya kɔsəsutɔ nti pa ŋmaawa ɪsɔ Tɔm taa si: Sɔɔli nyá tɔɣɔntɔlɛ ɪsu n ka sɔɔli nyá ti tɔ, pə wɛ teu.

⁹ Ama ye í fayasəyi yəlaa, í laki isayatu ké. Na ye pa keesəna nti pa suwa tə mə təm səpaya, mpi tə u təhəyi kusəsutu.

¹⁰ Na isəna pə wεε təyale si ye nəyolə təja kusəsutu kəheelitu təna na í kəw í kpisi tə taa kələmtu ke təhəyυ, pə tənaya i kpisaa.

¹¹ Pə taya pulə təw, wei inu i təma si: Taa la wasanjalətu tə, inu i təmna tətə si: Taa ku yulə. Mpu tə, ye n ta la wasanjalətu na n ku yulə, n kpisa kusəsutu təhəyυ ké.

¹² I yəyətəyi na í laki isu yəlaa mpa paa keesəna Isə Təm nti tə hetəyi-tuyυ ta yomle taa na pá huuna tə.

¹³ Isə kaa nyəni wei i ta nyəni i təyontəle pətətəle tə i pətətəle ke huule wule. Paa na mpu tə, ye wei i nyəna ləlaa pətətəle, puntu təm ká səhna huule taa.

Isəsele na tə təma təm

¹⁴ Ma taapalaa mε, ye yulə yəyətəa si i tēma Isə na i taa pəyele pu huləyi mpyəy i tēma taa, pə taya yem kéle? I Isə taa tēmnav mpi pu yari-i?

¹⁵ Ye isu nyá təyontəle apalə yaa alə lahna nteye kutakuyυ, na təyənaya mayamaya ta tala-i.

¹⁶ Ilena n təmi-i si: Təw, pə lapa tasa, Isə í ha-η alaafəya, ku nyá watu, təyə kutəyəw ke teu. Pəyele n ta cəle-i mpi i lahna tə, ilε pepeye pu waasi-i?

¹⁷ Mpyəy pə wεε, ye yulə tēma i taa na Isə na u laki pə tēma, i taa tēm məla yem ké.

¹⁸ Ntanyi nəyolə ká tə si: Taa tēm na Isə tike ke lelə laki, na lelə náá laki tēma tike. Ilε ma cəw puntu si: Huli-m isəna yulə ka tē i taa na Isə na u laki pə tēma tə, na maa huli-η lelə taa tēm na i tēma taa.

¹⁹ N tēma nyá taa si Isə kuləm tike wenna, tampana ké. Aləyaa mayamaya ná tēma pa taa ké mpu, haləna pá seliyina səyantu.

²⁰ Yulə kumeləy nyá, n caa n cəkəna si taa tēmnav na Isə ké yem na tēma fεi, u waasəyi pulə?

²¹ Təw, isənaya pə lapa na Isə nyəni ta caanaa caa səsə Apələham ke yuləpəy ye? I kulaputu kin ke waatu wei i laakaya i pəyalə Isaac ke kətaya təlate təw təyə.

²² N ta na mpu taa? I tēma Isə na i taa pəyele tēma na wε pə taa tətə. Na pə tēna pə kpenta mpu təyə i taa tēmnav ke Isə tewa təkpataa.

²³ Ilena pə lá teitei isu pa ηmaa Isə Təm tə si: Apələham tēma Isə na i taa, na i taa tēm mpəyi Isə ná nawə na í yaa-i yuləpəy na í mu-i. Na Isə yaa-i i ceu.

²⁴ Pənente mə mayamaya í nawayale si yulə tēma ke Isə nyənəyənə-i yuləpəy, pə taya i taa tēm na Isə pə təw tike.

²⁵ Mpu tətəyə pə lapa apalaa tēna alə Lahari kin, Isə nyəna-i yuləpəy ke i təmle təw ké waatu wei i mu tillaa ke i tē na í cəwəna-wεye mpaaw tə.

²⁶ Ye isu puləpu həntaa na pu feesiyi pə səpaya. Mpu tətəyə Isə taa tēmnav ke yem ná ké kusəpəm.

3

Yulə nsəmlε təm

¹ Ma taapalaa mε, í taa nyuli si í la seyesəlaa ke payale. Pə taya pulə təw, anu í nyəma si ta mpa tə ké seyesəlaa tə tá huunaw ká lana ton na pə kəli krai nyəma.

² Yaasinaa payale taa ké tá tēna tə pəntəyi. Ye yulə wεε na u pəntəyi i yəyətəya taa, puntu ké yulə wei i tewa təkpataa təyə, na i pəsəyi na í kra i təyi pə tēna pə taa ké.

³ Tə tuyi krayanəkpasu ke krayanəy nəəsi taa ké si tə pəsi na tē ηmakəli-i na í nuna-tu, paa na i təw mpi pə tēna.

⁴ I nyənna kpuləy səsəy wei heelim səsəy tuliyi tə na í ná tətə. Kpátəyə səkpeluyə nakuləyi saalə keesəyənə-i na í pukina-i timpu təw i səlaa tə.

⁵ Mpu tətəyɔ pə wɛɛ na yulu nsəmle. Yulu nsəmle ké pulu səkrem ke ɪ tənuyɔ tənə taa ké. Ama tə pəsəyi na tɛ la kalampaani ké səsəntɔnaa taa.

ɪ nyəni na í ná isəna kəkəiya pəsəyi na ká nan hətuyɔ anaam nɔyɔlu tɔ.

⁶ Nsəmle wɛɛ ké isu kəkə. Tə taa ké isayatu mayalaa, na tə wɛ tá tənuyɔ taa na tɛ wakələyi tá tənuyɔ tənə təpai. Tənaasələ səsəle kəkə ke tə heeki na tɛ səkɪ mpɔ haləna ta səm.

⁷ Yulu pəsəyi na í ηmakəli taale wontu nti tə tənə, na sumasi tənə, na wontu nti tə tuuki tə lotu tɔ tɛ loonja tənə, na lum taa nyəm. Halɪ yulu tu tɛma pə tənaya mpyɔ ηmakəlyɔ mɛɛ.

⁸ Ama tuu tɔ nɔyɔlu ta tɛnta nsəmle ke ηmakəlyɔ. Pə ké isayatu nti yulu u pəsəyi na í kpa təyɔ. Tə taa sətɔ ton fɛina taka.

⁹ Nteyɛ tə sɛkəna Taca Səsə ke í na tɛmlɛ, na nteyɛ tə tənəyənə mpusi ké yəlaa mpa Isə ηmawa na pá nəyəsənə-ɪ tɔ.

¹⁰ Nəyɔ kulɔmaya ηke ka taa ké fɔɔ wɛɛ. Pəyɛle ka taa ké anyan̄ka wɛɛ. Ma taapalaa, pə taa wɛɛ mpɔ.

¹¹ Hite kulɔmtələ taa lum kaa wɛɛ lelen nyəm ke saalyɔ na tɛsalau nyəm ke saalyɔ.

¹² Ma taapalaa mɛ, tuyɔ ηku pa yaa sɪ fiki tɔ ku kaa pəsi na ku lɔli tuyɔ ηku pa yaa sɪ olifi tɔ ku pee. Na tuyɔ ηku pa yaa sɪ lɛsɛn tɔ ku kaa lɔli fiki tuyɔ pee. Na lum mpi pə wɛ tənyan̄n̄ tɔ pə kaa pəsi na pə lá lelen nyəm.

Ləmayasələ nte tə luna Isə kin̄ tɔ

¹³ Nəyɔlu wɛ mə hɛku na ɪ ké ləmayasələ tɔ na nyəntɔ tətɔ? Puntɔ í yele na ɪ tɛma hulɪ mpɔ, na í laki ɪ tɛma na ti pasuyɔ na ləmayasɛɛ.

¹⁴ Ama ye mə lotunaa taa wɛ han̄aya səsəyɔ na ɪkəllɛ pɛɛkuyɔ hɔwɛɛ, ɪlɛ í taa nəkɪ mə təyi həm na í pəsi pəpətɔnaa na í kpɛɛsɪ tampana.

¹⁵ Ləmayasɛɛ isu mpɔ pə taka tá luna Isə kin̄ se, pə ké antulinya ɪnɛ ɪ nyəm ké, na yuluwɛɛtɔ hɔlɛ, na pə luna ɪləyɔ kin̄.

¹⁶ Pə taya pulu tɔ, timpi taa han̄aya na ɪkəllɛ pɛɛkuyɔ pə wɛɛ tɔ tənaya liyituyɔ na isayatu nfi tə tənə tə wɛ tam.

¹⁷ Ama ye wei ɪ hika Isə nyəm puntɔ wɛɛ ké tɛɛɛɛɛ. Pələ pə paasi ɪ ta ke yoolu, ɪ ké suulu tɔ, na pɛɛɛɛ tɔ, na kupantu tike ke ɪ laki, na ɪ tɛma tewa. ɪ fayasəyi yəlaa sɪ ma nyəmá akele ma ta nyɪ akele, na ɛɛsuyɔ fɛɪ ɪ kin̄.

¹⁸ Mpa pa laki na pa ɛlɔ nyəma wɛɛkəna lelen tɔ pə wɛ isu lelen taa ké pa tuuki pa kɔtutum, na weesuyɔ ηku ku tewa təyɔ pa kəŋ hikuɔyɔ.

4

Isəna Isə na antulinya pa fɛi kpərv tɔ

¹ Lɛyɛ yoon̄ na ntəŋkpɛɛsaya luna mə hɛku ke mpɔ? Mə kətɔnaa mpa pa caaləyi-mɛyɛ tam ké mə tənəŋ taa tɔ mpe pa kəŋna na yoon̄ na ntəŋkpɛɛsasi nsi.

² Ntanyɪ í nyuləyi pulu pəyɛle í kaa hiki-wɪ, ɪlɛna í suv yəlaa kuyɔ taa. Yaa mə luun̄ suv pulu pəyɛle í kaa hiki-wɪ, ɪlɛna ntəŋkpɛɛsasi na yoo suv mə hɛku. Pə taya pulu tɔ ké u hikiyi. Mpi í caaki tɔ u sələməyi sɪ Isə í ha-mɛyɛ-wɪ təyɔ.

³ Yaa í tu sələməyi u hikiyi-wəyi mə ləmayasɛɛ fɛɪ teu tɔ pə tɔ. ɪ caa ké sɪ í hika-wɪ ɪlɛ í lana mpi mə mayamaya ɪ nəkaa tɔ.

⁴ Ama í ké ma ta nyɪ isənnaa ké yoo. ɪ tá nyɪ sɪ ye n sələyi antulinya nyəm n ké Isə kolontu taa? Wei ɪ caa í səlɪ antulinya nyəm tɔ puntɔ na Isə pa lapa kolonja ké.

⁵ ɪ taa hɔv sɪ yem tɔ ké pa ηmaa Isə Təm taa sɪ: Isə pəəsəyənə isəsɛɛmlɛ ke weesuyɔ ηku ɪ tɔ tá taa tɔ.

6 Pə na pə mpv tɔ ɪ laki-tɔyɔ kɔpantɔnaa mpa pa kəla mpv tɔ. Na pə tɔm ke pa ŋmaa lɔ tɔm taa si: lɔ yooŋa kalampaani nyɔma, na ɪ laki kɔpantɔ ke mpa pa pasəyi pa ti tɔ.

7 Mpv tɔ, ɪ pasa mə ti na ɪ nuna lɔ ké teu, na ɪ səŋ lləyɔ tɔɔ, ɪ ká se mə kin na ɪ polo pooluŋ.

8 ɪ kɔpəta lɔ, na lɔ ká kɔpəta-mɛ tɔtɔ. Asayaa mɛ ɪ saŋ mə niŋ, yeleye nyɔma mɛ ɪ tayanɪ mə lotunaa.

9 Mə laŋa ɪ wakəli, ɪ tɔli nɔɔsi na ɪ wii sɔsɔm. ɪ yeleye na mə wona pəsi wula, na mə laŋhɔlɔmle náá pəsi laŋwakəlle.

10 ɪ pasa mə tɔyɪ Tacaɔ isentaa na ɪ ká kɔsi-mɛ.

Tɔyɔntələ footuyɔ tɔm

11 Ma taapalaa, ɪ taa cakəna təma. Ye wei ɪ cakəna ɪ tɔyɔntələ yaa ɪ footiyi-ɪ, lɔ kɔsəsutɔ ke pɔntɔ cakəna yaa ɪ footiyi. Pəyeleye ye n footiyi lɔ kɔsəsutɔ n ta ke tɔ tɔkəlv tɔtɔ, n pəsə tɔ hɔvnlɔ ké.

12 lɔ tike sukəna kɔsəsutɔ, na unɪ ɪ tike ɪ kəna tɔm hɔvlɔ. Na unɪ ɪ tike ɪ pəsəyəna na ɪ tayanɪ yaa ɪ wakəli. Nyá n ké we na ɪ footiyi nyá tɔyɔntələ?

Cele təma lapv tɔɔ faalvyɔ

13 Mɛ mpa mə təŋ si saŋa yaa cele tu polo ɪcate tənɛ na tənɛ na tɔ caya tənaya pənaya na tɔ taati na tɔ hiki liyitee tɔ, pənente mu nu ɪɛ.

14 Aai, ɪ tá nyɪ cele nyəntɔ. ɪ wɛɛ ké ɪsu ihunte nte tɔ kpaɔ pəcɔ na pu laki laasaya ɪɛna tɔ cɛ tɔ.

15 Pu wɛɛ ké si ɪ yɔyɔti si: Ye Tacaɔ ɪ tana-tv, tu la pənɛ na pənɛ.

16 Ama mə məlaa na ɪ laki kalampaani na ɪ həŋ mə ti. Kalampaani ɪsu mpv pə taka fɛi teu.

17 Pə tɔɔ ké ye wei ɪ nyəma kɔpantɔ lapv na ɪ kisi tɔ lapv, pɔntɔ lapa ɪsayatv ké.

5

Apila laakali lapv

1 Tɔv pənente apila mɛ, mu nu. ɪ wii na ɪ mələyi kpaɔkpaɔ. Pə taya pulv tɔɔ, asalav ká mayana-mɛ.

2 Mə wɛnav puyɔta yem, pə mvv mə tɔɔ wontu.

3 Kakətaya sɛɛsa mə wɔlanaa na mə liyitee. Kakətaya ŋke kaa kulina mə waali na ká nyaya mə tənəŋ ɪsu kəkɔ. ɪ kaa wɛnav ke yem ké kuyɛɛŋ kantəkaya nyəŋ ɪɛ ɪ taa.

4 ɪ kisa mə təmlɛ nyɔma mpa pa hala mə tawa tɔyɔ fɛlvɔy, ɪ nu pɛɛ pa tənna wula tɔ. Mpa pa tayanəyi mə tawa kɔvlɔm tɔ pa kakiisasi tala Pə tənə pə tv Tacaɔ lɔ ŋkpaŋŋ taa.

5 ɪ tɔyɔ lɛɛŋ na ɪ lá ɪsəna ɪ sɔlaa tɔyɔ atɛ cənɛ. ɪ payalaa ɪsu pá kv-mɛ na pá tɔyɔ.

6 ɪ tv tasəkələ ke wei ɪ fɛina taali tɔ, na ɪ yeleye na pá kv-ɪ na ɪlé ɪ tu suma mpv.

Suulu tɔkvyɔ na sələmvɔy

7 Ma taapalaa ɪ cayana suulu na haləna Tacaɔ kəntɛ tala. ɪ nyənna ɪsəna hatv kantələyi na ɪ cayana suulu na haləna ɪ haləm kɔtəyɔv kɔpaŋkv pu tɔ. ɪ taŋəyənə suulu ke toomaya tɛv na salaŋ nyəŋkv.

8 Mɛ tɔtɔ mu cayana suulu ke mpv. ɪ nyaya apalɔtv ke sɔsɔm, Tacaɔ kəntɛ wɔsaa.

9 Ma taapalaa, nəyɔlv ɪ taa pooli ɪ tɔyɔntələ, pə taa kɔɔ na lɔ hɔvna-mɛ. Tɔm hɔvlɔ wɔsaa unɪ ɪ caana nteyɛ svvv.

10 Ma taapalaa mɛ ɪ nyənna lɔ kuyɔyɔtɔtv tələsəlaa mpa pa yɔyɔta Tacaɔ tɔm tɔ na ɪ təŋ pa akpaɔ na ɪ kantəli waatv wei wahala makəna-mɛ tɔ.

¹¹ Pa kantəlvu tə́ ké tə təŋna-weye yaav si lelen nulaa. I nuwa Soopu təm ke isəna i kantələna suulu tə. Na í nyə́má pə kə́ma na pə́ té na Tacaa ha-i mpi tə. Tacaa wena yulv pətətəle ke səsəm ké, na i kupantu fei keesvu.

¹² Ma taapalaa me í taa tuuna pulvpuv paa pə́cə. I taa tuuna isətənvu, pə́yele í taa tuuna atə tətə, í taa tu tuuna pulvpu te. Ye pə́ ké n ká tisi, ile n tisi si: Nn. Na ye pə́ fei n ka tisi, ile n tó si: Aai. Tə́fə́ í kəŋ na í caŋ í svv Isə́ huɔnav taa.

¹³ Ye wahala mayana mə́ taa wei, pə́ntv í sələ́mɪ Isə́. Na ye wei i nukɪ lelen, pə́ntv náá yoo sam yontu.

¹⁴ Ye pə́ wukɪ mə́ taa wei, pə́ntv í yaa Yesu seela kpekəle nyuvu nyə́ma na pə́le pə́ sələ́mənə-i Isə́, na pə́ yaa Tacaa hətə na pə́ pə́li nim ke i tə́.

¹⁵ Sələ́mvu ŋku pa sələ́ma mpv na pə́ tə́ma Tacaa na pa taa tə́ ku waasi kətəntv. Tacaa ká ha-i alaafə́ya na pə́ husi isayətənaa mpa i ka lapa tə́.

¹⁶ Ye í wakələ́na tə́ma, í hə́nti tə́maja atə. I sələ́mə́yənə mə́ tə́maja Isə́ na í ká hiki alaafə́ya. Ye yulvpaŋ í sələ́ma Isə́ na isə́le kvsə́emle pə́ lakɪ tə́mle ke səsəm ké.

¹⁷ Ilii ka ké yulv isu tá tətə́yə. I sələ́ma Isə́ na isə́le kvsə́emle si tə́v í taa nu, na tə́v ta tosi atə́ye halɪ pusɪ tooso na hə́yəlvu.

¹⁸ Ḿpə́yó i kə́ma na í tasa Isə́ ké sələ́mvu, ilə́na tə́v luna isətə́a na kv nu na kətə́yə́v lá.

¹⁹ Ma taapalaa, ye mə́ taa nə́yəlv ha tampana ke siyile na i tə́yə́ntəle kpa-i na í mə́ŋna,

²⁰ mu nyɪ si wei inɪ i kpa-i ḿpə́yó i tətə́olle na í mə́ŋna tə́, pə́ntv yapa i lə́saja ke səm nə́yə́ taa ké, na i lapv mpv tə́ pə́ husa isayətə́ tuutumə́ ké.

**TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA
PIYEE
NMAAWA TŌ
Kutuluṭu**

Kilisiti nyóma mpa pá yawa na pa we Asii tetu hǎyǎlyu taa tǎ, mpeye Piyee ŋmaawa takǎlaya kanɛ. Piyee yǎyǎlaya taa pǎ naa ke si mpa paa sɛeki Iso tǎ pa footiyi Iso sɛelaa mpe. Pǎyele pá suuki-weye tǎm. Pa tukaya-weye kunyǎŋ ke rǎpúyú musuŋ ké. Pǎ tǎo ke Piyee tasǎyi-weye apalutu si pa tekiyi Yesu tike.

Isǎna pa faya Piyee I takǎlaya tǎ:

Sɛetu, titite 1:1-2

Tɛelyu kupaŋku, titite 1:3-12

Tǎnaŋ tǎnte na Yesu matǎnav pǎ tǎm, titite 1:13-2:10

Iso sɛelaa yaasi kupaŋ, titite 2:11-4:19

Iso sɛelaa tǎpasuŋ na pa tǎmle tǎm, titite 5

Sɛetu

¹ Maya Piyee, Yesu Kilisiti tillu.

Ma ŋmaakǎna takǎlaya kaneye me mpa Iso lǎsaa si í nyóma, na pǎ yasa-me na í caya cayalǎtu ke Pǎŋ na Kalatǎ na Kapatǎsǎ na Asii na Pitinii pa tetǎnaa taa tǎ.

² Taccá Iso lǎsuŋ-me tǎ, pǎ keesǎna teitei ké isǎna mpi ı ka suwa hatuu lǎŋ na í tǎŋyǎ na í laki tǎyǎ. Na ı Feesuŋu yelina í pǎsa ı nyóma si í nuna Yesu Kilisiti na ílé ı calǎm tayanı-me.

Iso í hulı-meŋe pɛelɛɛ, na í ha-meŋe alaafǎya ke sǎsǎm sǎsǎm.

Tɛelyu kupaŋku

³ Tǎ sa Iso tǎ Sǎsǎ Yesu Kilisiti Caa. I feesa Yesu Kilisiti ke sǎtaa taa na pǎ ha-tuŋu weesuŋu kǎfalǎtu ke ı suulu sǎsǎ tǎo. Na pǎ yelaa na tǎ tɛelyu haŋa teu tǎkau,

⁴ si tu hiki kǎpantǎnaa mpa Iso su ı nyóma tǎ. Kǎpantǎnaa pane paa wakǎlyi, paa pilisiyi, pǎyele pa teu u sǎki. Isǎtaa ké Iso su-meŋe-we.

⁵ Mɛ, í tɛma Iso na mǎ taa ılena Iso toma náa tǎki-me, na pǎ tǎŋa nyuŋu yaru mpi pǎ tayanaa si pu kǎna na pǎ kuli kuyɛɛŋ kǎtesǎŋ taa tǎ pǎ kǎnte.

⁶ Paa pǎ weɛ si kayana mayasǎŋ ıni ı nǎyǎ na ı suka í wakǎli mǎ laŋa ke weɛ naale tǎ, mǎ laŋa í hulǎmı tǎm tǎne tǎ tǎo.

⁷ Pǎ laki rǎpúyú si pǎ ná mǎ Iso taa tɛmnau waali. Wǎla ke pǎ lapa si ı tɛŋ na í saali yem, na kǎkǎ ke pa tayanǎyǎna-ı na í la teu. Na mǎ taa tɛmnau na Iso ná kǎla wǎla ke nyuŋu tǎcayacaya. Pǎ tǎo ké pǎ mayasǎyi mǎ taa tɛmnau mpi si pǎ naa pǎ toma tǎnaya, na kuyǎŋku Yesu Kilisiti kǎ kǎo tǎ í hiki sam na teeli na nyuŋu.

⁸ Paa í taa keesi-ı tǎ í sǎla-ı ké, na kayana paa u tu keesiyi-ı tǎ, í tǎŋa-ı mǎ taa ké tɛmnau ké. Pǎ tǎo ké mǎ laŋhulǎmle wɛna teeli na tǎ tǎo sǎsǎm pǎ tu fɛi yǎyǎlaya.

⁹ Pǎ taya pulu, í hika mpi pǎ tǎo í tɛma Iso na mǎ taa tǎ, mpǎyǎle mǎ lǎsasi nyóŋŋ yaru.

¹⁰ Nyuŋu yaru pǎne pǎ tǎm ke Iso kuyǎyǎtutu telǎsǎlaa pɛekaa na pá taasi na pá wiili pǎ taa tǎcululu, na pá ná na pá kɛesi kǎcǎw ŋku Iso kǎ te na í la-me tǎ ku tǎm.

¹¹ Mpi mpi Kilisiti Feesuŋu keesaa tǎ mpǎyi mpe pa kaasa pa tu na pá pɛeki si pá nyi pǎ waatǎnaa na mpi pǎ lapu pu pana tǎ. Pǎ taya pulu, Feesuŋu ŋku ku we pa taa ké na ku heeli-we na pǎ taa kǎnta si, Kilisiti kǎ tǎyǎ kunyǎŋ, pǎ waali ké ı teeli kǎŋ.

¹² Na Iso heela ı kuyǎyǎtutu telǎsǎlaa si tǎm wenti pa tu-we si pá heeli tǎ tǎ ta na-we, meŋe pǎ nawa. Na ntǎyǎle nti í mu kayana tǎ. Laapaali Kupaŋ tǎm waasu

lataa kpaaləna-meyə-ti, na Feesuyu Nan̄ntu wei pə tisina isətaa tō i toma ke pəle pa yəgətənaa. Na isətaa tillaa mayamaɣa nā səlāa si pā nyi-ti.

Tənan̄n̄ təntə təm

¹³ Pə tōw kē i caya na mə huwəe tan̄aa tətəyeteɣe kē təmle lapu. I lakɪ pə tən̄a na laakali ke tam, na i tu mə tēlvɔv ke kucəw ηku i ká hiki kuyan̄ku Yesu Kilisiti ká kəw tō.

¹⁴ I nuna Isə na i taa tasa wəw isu i ka wəw isəkpəetəle taa kē tuu ləŋ na i tən̄əyi mə konyuləŋ tō.

¹⁵ Ama i wəe tən̄an̄n̄ nyəma ke mə yaasinaa tən̄a taa, isu Isə wei i yaa-mə tō i wəw tən̄an̄n̄ tō.

¹⁶ Pa ηmaa Isə Təm taa kē n̄p̄yú si: I wəe tən̄an̄n̄ isu ma wəw tən̄an̄n̄ tō.

¹⁷ Isə wei i huwkəna yəlaa tən̄aya teitei na u fayasəyi nəɣəlv, na ye wei i kulaputu wə isəna i huuna iləɣe mpv tō, inəyi i yaa mə Caa mə Caa ke mə sələmvɔv taa. Təw, ye mpv i huləna mə yaasinaa taa si i seeki-i wəe nna pə kaasa-meyə antulinya taa cən̄e tō a taa il̄e.

¹⁸ I nyəmə liyitihutaya ηka pa yarəna-meyə yaasi kpaɪ nyəŋ wei mə caanaa caanaa teləsa-mə tō i niŋ taa tō. Na pə taya pəlv yem nyəm mpi pə kuyaku səki tam isu liyitee wəw tō.

¹⁹ Aai, pə taya mpv, Kilisiti wei i wə isu iwəyaya ηka ka tiili tá caami na ka feina tayan̄mala tō i caləm kupaampam ke pa yarəna-mə.

²⁰ Kilisiti ke Isə ka ləsa na i su na pəcə pā lakɪ antulinya. I ləsa-i kuyeeŋ kantəkaya nyəŋ in̄e i taa na i hólí kē si pə waasi-mə.

²¹ I tōw kē i tən̄na Isə wei i feesa-i na i tu-i teeli tō na mə taa, na pə lapa mpv təɣə i tó Isə kē naani na mə tēlvɔv məli i tōw.

²² Na isu i nuna tampana na i paasi na i səl̄i mə Isəsēle taa ləlaa tō, i tayan̄a mə təyi. I səl̄əyi mə təmaya n̄p̄yú teu na lotu kuləmtu.

²³ Pə tayan̄a-meyə ləlvɔv kē, il̄e pə taya mə caanaa mpa pa səki tō mpe pa tasəna-meyə ləlvɔv. Ama pə tuu mpiyi mə taa na pu səki tō mpi pə yelina na pə lá mpv. Isə Təm nti tə wəna weesuyu na tə wə tam tōw tō nti tə tən̄na pə lapa mpv.

²⁴ Pa ηmaawa Isə Təm taa si:

Yəlaa tən̄a wəe kē isu nyutu,
na pa teeli tən̄a wəe kē isu nyutu hət̄u.
Nyutu wəlvəyi il̄ena hət̄u nāá tō.

²⁵ Ama Taca təm nā cakɪ tam tōw kē.
Na təm ntəɣəle Laapaali Kupaŋ kəna-mə.

2

Weesuyu pəle kəlvəlvə təm

¹ Ye mpv il̄e i yelev paa isayatu ntiyi lapu, na pəpətv, na cəsuyv, na isəsēemēe, na cayan̄av.

² I wəe isu piya aholumnaa na i nyuləyi tam kē hələm mpi pə kē Isə nyəm na pə kē kupam tō, na i mvisi na i pu na pə ya mə nyəw̄ŋ.

³ Pa ηmaa n̄p̄yú Isə Təm taa kē si: I tən̄a Taca kupaŋtv.

⁴ I kpətəna Taca, inəɣəle pəle nte yəlaa ləwa na tē wəna weesuyu tō. Pəyele tō kē Isə il̄e kupaampante təɣə i ləsa-te.

⁵ Mu kpətəna-i na i wəe isu pəe nna a wəna weesin̄ tō, na pā kpaɣa-mə na pā ηmana Isə kē kutuluyv. Na i ká la kv taa tən̄aya kətəlaa nan̄n̄ nyəma mpa pə tōwa si pā lakɪ Isə kē i kətasi ke Yesu Kilisiti tōw na pə lapɪ-i teu tō pa kpekəle.

⁶ Pə taya pəlv, pa ηmaa Isə Təm taa si:

Pəle kupaŋte taa kupaŋte ke ma ləsa.
Pən̄ente ma su-təyē Siyəŋ,

si tó wεε kite tεε pǎle.

Na ye wei i tεma-te na i taa,
pǔntu kaa kǔǔ na í yǔyǔti si ye maa nyǎmá.

⁷ Mε mpa í tεma-te na mǎ taa tǔ, tǎ ke-mεye kǔpam taa kǔpam ké. Pǎ yela mpa pǎle na pǎ tǎ te pa taa tǔ tǎ ké pǎleye pǎle nte ηmalaa lǔwa na tǎ pǎsi nte tǎ tǔǔ pǎ tǎna pǎ sǎηaa tǔyǔ.

⁸ Pa tasa tiiliyi ηmaau tǔtǔ si:

Pǎle nte tǎ coki yǎlaa tǔyǔlǔ.

Kǔkǔpamǔyǔ ηku kǔ huysi tǔ.

Pa kisa Isǔ Tǔm mǔyǔ tǔyǔ pǎ coki-wε,

na ηpǔyǔ tuu pu suwa si pu la-wε.

⁹ Ama mε ile mǎ ké piitim mpi pa lǎsaa tǔyǔ, na Wulav Sǎsǔ kǎtǎlaa, na i piitim nanη nyǎm, na Isǔ yǎlaa ké. Na pǎ lǎsa-mεye si í kǔpǎlǔyǔ Isǔ wei i yaa-mε si í lu sǎkǔpǔyǔ taa na í suu i tǎnanη tete tǔ i tǎma sǎsǔǎna tǔm.

¹⁰ Lǔη í taa ké Isǔ yǎlaa, ama pǎnente í ké Isǔ yǎlaa. Lǔη í taa nyi si Isǔ wǎna pǎtǔǔtǎle yaa i fǎina tǔ. Ama pǎnente í nyǎmá si i wǎna.

Isǔ tǎmle lataa yaasi

¹¹ Ma taapalaa, isǔ í kev mǔvǔlaa na cǔǔsǎlaa ke ate cǎne tǔ, ma wiikina-mε si í la laakali na tǎnǔyǔ kǔnyǔlǔη wei i wakǎlǔyǔ mǎ Isǔsǎele tǔ.

¹² I tǎki yaasi kǔpǎη ke ma ta nyi isǎnaa hǎku, ile paa ná mǎ tǎma kǔpǎna ke timpi pa tǔyǔna-mε si í ké asayaa tǔ, na paa sa Isǔ ké kǔyǎηku i kǎ kǔǔ tǔ.

¹³ I tǔyǔna sǎsaa mpa yǎlaa suwa tǔyǔ Tǎcaa tǔǔ, paa Lom wulav sǎsǔ wei i ti pǎ tǎna tǔ.

¹⁴ Paa kǔfǎnǎnǎa mpa i suwa tetǔ taa si pǎ hǎη asayaa ηkǔpǎη na pǎ sǎη kǔpǎntǔ lataa tǔ.

¹⁵ Tampǎna tǔǔ isǎntǔ, Isǔ caa ké si mu tǎki kǔpǎntǔ na í laki-ti, na pǎ mǎti isǎkǔpǎtǎe nyǎma na kǔmǎlemǎη pa nǔǔsi na pǎ taa na kǔyǔyǔtǔtǔ.

¹⁶ I tǎη isǔ kasayǎmpiya. Ama í taa nyǎni mǎ kasayǎmpiitu ke mpi ye í lapa isayǎtu pu tǎki mǎ waali tǔ. Ama í la isǔ Isǔ tǎmle nyǎma lakǔyǔ tǔ.

¹⁷ I seeki yǎlaa tǎna, na í sǔǔlǔyǔ mǎ Isǔsǎele taa lelǎa, na í nyanηna Isǔ, na í seeki Lom wulav sǎsǔ.

Kilisiti ikpate tǎηyǔv tǎm

¹⁸ Tǎma lataa, mu nuna mǎ caanaa na í se-wεye teu. Pǎ tǎya mpa pa ké kǔpǎma na pǎ wǎna suulu tǔ pa tike ke í kǎ nukǎna na í kǎ seeki, ama na mpa pa wǎna nyanη tǔtǔ tǔyǔ.

¹⁹ Pa tǔkǔyǔ yǔlv ke kǔnyǔη ke yem na í suma si Isǔ tǔǔ tǔ pǎ wε teu ké.

²⁰ Ama ye yǔlv lapa isayǎtu ké na pǎ makǔ-i tǔ tǔǔ, ile i isante nté isǎna tǔtǔ? Yǔlv laki kǔpǎntǔ ké na pǎ tǔ-i kǔnyǔη ke kǔpǎntǔ nti i lapa mpǔ tǔ tǔ tǔǔ na í suma, ilǎna pǎ lá Isǔ ileye leleη.

²¹ Pǎ tǔǔ mayǎmǎya ke Isǔ yaa-mε. Pǎ tǎya pǔlv tǔǔ, Kilisiti mayǎmǎya ná tǔyǔ kǔnyǔη ke ηpǔyǔ mǎ tǔǔ ké, na í hǔli-mε si í tǎη i ikpate.

²² I ta la isayǎtu natǎli, i nǔyǔ taa tǎ lu pǎpǎtǔ tǔm natǎli ke paa fǎη.

²³ Pa tǔv-i tǔ, i ta lǎeti. Pa tǔv-i kǔnyǔη tǔ, i ta nyaasi-wε. Ama i yelina pǎ tǎnaya Isǔ wei i tǎηyǔ tampǎna na í hǔvkǎna tǔyǔ.

²⁴ Na Kilisiti mayǎmǎya sǎyǎlǎna tǎ isayǎtu ke i nyǔyǔ taa ké sǎm tesika tǔǔ, si tǔ si na pǎ cε tǎ na isayǎtu, na tǔ fe na tǔ tǎη siyǎsuǔyǔ. Pǎ kǔ ileye kǔyǔ kǔyǔ tǔyǔ pǎ waa-mε.

²⁵ Pǎ tǎya pǔlv, í ka wεε ké isǔ heeη kǔtoolǔη. Ama pǎnente pa keeta-mε na pǎ mǎηna wei i ké tiikulu na lǎsasi tǔǔ fǎηlu tǔ i kiη.

3

Apalaa na pa alaa pa tɔm

¹ Alaa me tɔtɔ, í seeki mə paalaa ke mpv. Pu la na pa taa mpa pa ta mu Iso Tɔm tɔ, pá ná mə yaasinaa na pɛ hɔ-we na pá sɔv Iso sɛɛv taa. Pɛ taya isu í ká yɔɔti natɛli na mə nɔɔsi na pɛɔ.

² Aai, paa ná isəna mə yaasi maɣaa na í seeki mə paalaa tɔɔ pu hɔ-we.

³ Í taa pɛɛkɔɣi si í tɔɣi mə tɔɔnaa ke kacɔka nyəm, isu nyɔɔsi tayanvɔv na wɔla nyəmnaa tɔv, yaa wontu kɔpantv suuu si pɛ la-me na í te.

⁴ Ama í pɛɛkɔɣi si hatuu mə lotu taa í tena. Na teu mpi, pɛ weɛ ləmaɣasəle nte tɔ we teu na tɔ we tɔpamm tɔ tɔ teu, mpi pu saalɔɣi yem tɔ. Tɔ kɛ liyitihutaya pulv ke Iso isentaa kɛ.

⁵ Ḿpɔ́yú lɔɣtaa alaa mpa pa tɔɣaya Iso mpaav ke teu na pa tɛɛlayaa í kin tɔ pa tayanayana pa ti. Pa seekaya pa paalaa kɛ.

⁶ Ḿpɔ́yú Saala lapa, í nuna Apələham kɛ, haləna í yaaki-í si: Ma cɛ. Ye mu laki kɔpantv na í tá yele na pulv sɔɔntv kpa-a-me, í weɛ kɛ isu í pɛɛlaa.

⁷ Apalaa me tɔtɔ, í tɔki mə alaa na í nyi pa tɔɔ si pɛ ɣma-we tɔ pa toma ta tala mə nyəna. Í seeki pa isɛ, pɛ taya pulv tɔɔ, mə na-weɣe Iso ká ha weesuyv ke faalaa. Í laki mpv, na pulv í taa kɔɔ na pɛ kaɣati-meɣe mə sələmɔɣ taa.

Wahala tɔɔv ke tulum

⁸ Pɛ tɔɣaya mpv ɔɛ í huuki huweɛ kulɔmɛɛ na kusɔɔləm kulɔmɔm. Í sɔɔli tɔma isu yulv na í neu. Í tɔki tɔmaya teu. Í taa la tɔma na kalampaani.

⁹ Ye yulv í lapa-meɣe isayatu í taa feli-í, paa kutvɔv, í taa lɛɛti-í. Ama í kooli pɔntv tɔɔ kɛ kɔpantv, pɛ taya pulv, Iso yaav-me tɔ, í maɣamaya í kɔpantv ke í tɔma si í ká ha-me.

¹⁰ Pa ɣmaa Iso Tɔm taa kɛ mpv si:

Ye wei í caa si í nu lelen
na í ná kuyɛɛɣ kɔpaɣ ke ate cəne,
pɔntv í yele isayatu yɔɔtaya,
na í taa tasa pɔpɔtv pelvɔv.

¹¹ Í ha isayatu ke siyile na í sɔv kɔpantv lapv taa.
Í pɛɛki lɛlaa na lelen na í huli pɛ ikpate.

¹² Pɛ taya pulv,
Taca kama isɛ ke yulvama tɔɔ kɛ,
na í nukv pa sələmɔɣ.
Ama í ha siyile ke mpa pa laki isayatu tɔɔ.

¹³ Ye í sɛɛsa isəle na kɔpantv lapv, awe ká la-meɣe isayatu?

¹⁴ Paa pɛ weɛ si í lapa kɔpantv nti tɔ tɔ tɔ kɛ pa mɔla-meɣe kɔnyɔɣ tɔv, í nu lelen kɛ. Í taa nyana yɔlaa ke paa pɛɔ, na í taa yele na pɛ liyiti-me.

¹⁵ Kilisiti kɛna mə Caa, ɔɛ í samv-í hatuu mə lotunaa taa kɛ mpv. Í tan tɛɛɣɛɣe kɛ tam, na ye mpa pa pɔɔsa-meɣe mpi í tɛɛɣi tɔ pɛ tɔm, ɔɛ í kɛɛsi-we tɔtɛtɛ.

¹⁶ Í kɛɛsi-we tɔpamm na í se-we. Í weɛna lotu kulɔmtv, ɔɛ mpa pa tɔɣ si í kɛ taali nyɔma na pá tɔvki-meɣe mə yaasi kɔpaɣ wei Kilisiti ha-me tɔ í tɔ tɔ, fɛɛle ká mɔli-weɣe kpa ke pa nɔɔsi taa tɔm pɛ tɔ.

¹⁷ Pɛ taya pulv, ye yulv tɔki kɔnyɔɣ ke kɔpantv nti í lapa tɔ tɔ tɔ, na pɛ kɛ Iso luyv nyəntv si í tɔɔ mpv, pɛle pɛ kɔla teu na mpi í ká tɔɔ-kvɔv isayatu nti í lapa tɔ tɔ tɔ.

¹⁸ Haləna mə tɔ kɛ Kilisiti maɣamaya ná sɔpa, na yɔlaa isayatu tɔ ke í sɔpa tɔm kulɔm ke í kpaɣpa sɔpv. Inəɣəle yulvpaɣ wei í sɔpa asayaa tɔ tɔ, si í kpaɣa-me na í pona Iso kin. Í tɔnvɔv kɔnɛɣe pa kɔwa, ama Feesuyv Nanɣtv ná feesa-í.

¹⁹ Feesuyv kɔnɛɣe í tɔkaa na í polo na í lana waasv ke lɛsasi nsi si we saləka taa tɔ.

²⁰ Lāsasi nsi si taa nuna Iso ké tuu ləŋ ke kuyeeŋ wei i taa Nowee təŋna i atakaa pəŋəluŋ səsəu saakuŋ na Iso təŋna suulu təŋə ma təŋ. Na yəlaa mpa pa sɔv kpuɔluŋ ŋku ku taa na lum ta təŋə-we tɔ pa we pəcɔ ké, yəlaa pələfəi naanwa tike.

²¹ Lum pəne pə nəŋəsəna Iso lum sɔv mpi pə yaki mə nyɔŋ ke kayana təŋə. Na Iso lum sɔv pəne pə ta ke tənɔv tɔ asilima ləsuyv. Ama pə ké mpi pə hólóŋi si yulv wiikina Iso si í ha-i lotu kulumtu təŋə. Yesu Kilisiti fema təŋə Iso lum sɔv yaki mə nyɔŋ.

²² Inu i kpəna isətaa na í caya Iso kəŋkəŋ taa, na í təkɪ kawulaya ke isətaa tillaa na isətaa kawulasi na pə tonɔnaa tɔ.

4

Təntə kofate təm

¹ Isu Kilisiti təŋə konyəŋ na pə wu i nantv tɔ, mə tətɔ í caali mə ti na í təkɪ pə ləmayasəle ke mpv. Pə taya pulv, wei i təkɪ konyəŋ haləna pə wuki i nantv tɔ, pɔntv lu isayətv paa taa ké.

² Pə krayav kayana tɔ, í tɔ kuyeeŋ wei pə kaasa-meyə atə cəne tɔ isu Iso caa tɔ, í taa tɔ isu yulv konyuləŋ caaki tɔ.

³ I yele isəna tuu ləŋ í paasaa na í lá isu ma ta nyi isənaa tɔ, í taa tasa mpv. Yaasi isayav, na konyuləŋ isayəŋ, na sɔlvnyɔle, na hiluyv, na sɔlvkule, na tun laav mpi pə fəi lapv tɔ pə tənaya mpv pə taa ké í ka wee.

⁴ Ama pənente mə təm laki ma ta nyi isənaa ke ha ké timpi mə na-we í yela krentvɔv ke yaasinaa asayaa səsaa taa tɔ, ilena pá mələŋi-meyə kutvɔv.

⁵ Ama paa tɔ na pá keesi pa kulapəle tənaya Iso wei i sɔlv puwa si i huukəna weesin nyəma na sətəa ke təm tɔ.

⁶ Pə mayamaya pə nyuvv tɔ tətəŋə pa kpaala sətəa ke Laapaali Kupaŋ si pá huuna-we isu yəlaa mpa pa wena pa weesin təŋə teitei isu pa laki yəlaa tənə tɔ, na pa kpaala-weyə Laapaali Kupaŋ ké si Iso Feesuyv ton tɔ pá wee isu Iso wev tɔ.

Iso seela cakəle

⁷ Pə tənə pə wule puwaya, pə tɔv ilə í kraya ləmayasəe ke teu, í taa caya yem təpoto na í sɔv Iso sələmvɔv tɔ.

⁸ Kancalaya nyəntv nti tɔ wee təŋəle si í sɔv təmayə səsəm. Pə taya pulv, ye sɔlvvɔv í wee isayətv payəle puki poolvŋ ké.

⁹ I laki təmayə mvulle ke mə teesi taa na í taa kuntəŋi.

¹⁰ Paa mə taa wei í paasəna teu ke mpi Iso yeki na pə lapv saaki-i tɔ. Ye Iso í yelaa na pulv lapv saa nəŋəlv tike, pɔntv í paasəna teu na ləlaa waa pə taa.

¹¹ Ye waasv latv laki i waasv, pə wee si Iso kuyəŋtɔtv ke i teləsəŋi yəlaa. Ye wei i laki təmle, pɔntv í lana toma nna Iso ha-i tɔ, na pə tv Iso ké teeli ke Yesu Kilisiti tɔ. Yesu inəŋəle teeli tv na pəsulv ke tam tɔ. Ami.

Iso seele tə konyəntəŋəle

¹² Ma taapalaa mə laŋə í taa tənə isəna pə mayasvɔv-meyə ton na ton si pə naa mə waali tɔ isu mpusi nəŋəlv.

¹³ Ama mə laŋə í hɔlvmi si mə hika mə paa nyəm ke Kilisiti wahalanaa taa na mu təŋə. Mpv tətəŋə mə laŋə ká hɔlvmi kuyəŋku pu kuli i teeli tɔ tɔ.

¹⁴ Ye pa tvukɪ-mə isu í kev Kilisiti ifalaa tɔ pə tɔv, í nu lelen ké. Pə taya pulv tɔv, teeli Feesuyv ŋku ku ké Iso Feesuyv tɔ ku weeki mə waali ké.

¹⁵ Pá taa tv mə taa nəŋəlvv konyəŋ ke yulv kule yaa ŋmuləm yaa isayətv lapv yaa təm fav pə tɔv.

¹⁶ Ama ye wei i təkɪ konyəŋ ke Kilisiti təŋvɔv tɔv, fəele í taa kpa-i. I sa Iso ké isəna mpi pa tənə-i na Kilisiti tɔ.

¹⁷ Hυυλε waatu talaa ké, na Iso yəlaa ke pa caaləyəna təm huunav. Təu, ye taya Iso taaləyəna huunav, ile isənayale huυle nté tii teesəna waatu wei pu tala mpa pa kisa Laapaali Kupaŋ ke muyu tə?

¹⁸ Pa ŋmaawa Iso Təm taa si:

Ye meυmeυ ké na pə ya kupaŋa nyəəŋ,

ile awe náá tu pəəsi nyəŋtənaa na asayaa pa təm ile?

¹⁹ Pə təu ké ye Iso luɣu lapa si mpa pá təyə konyəŋ, pəntənaa í laki kupaŋtu ke ŋpúyú tam. Pá yelina pa təyi Nmalu wei i kaa yelee lapu ke nti nti i təma si i ká la tə.

5

Iso kvlapvtu təu fenjuu

¹ Mə taa mpa mpa pa ké Iso təsele səsaa təyə ma wəna pəne. Ma mayamaya isəntə ma ké Iso təsele səsə ké. Na ma nana ma isəpəle ke Kilisiti təyə konyəməŋ wei tə. Kupaŋku paa kuli i teeli təu tə maa hiki ma paa nyəm ke pə taa. Nti ma wiikina-me təyəle si:

² I paasəna kaləku ŋku Iso yelina-me təyə teu, isu tiikilaa lakuyu tə. I fen ku təu na luɣu kuləmuɣu isu Iso caaki tə, pə taa wəe təlası təm. I laki mə təma tətətete, pə taa wəe pəyolaya nyənuɣu təu. Ama í ha mə ti təkpaataa ké pə lapu taa.

³ I taa pəeki si í ŋmakələyi mpa pə cela-me si í fenjiyi pa təu tə. Ama í wəe mpa kaləku ka nyənəyəna na ku laki tə.

⁴ Na tiikilaa Wulav í kəma na í kəu, ile í ká hiki mə teeli ntenuɣu ŋku ku ŋmaləm ká tee kəkə ke tam tə.

⁵ Səkpema mə mə nyəntu nté si mu seeki səsaa. Na mə təna təpai í pasa mə ti na í səŋna təma, pə taya pulu, pa ŋmaa Iso Təm taa si Iso yoona kalampaani nyəma, na i laki kupaŋtu ke mpa pa pasəyi pa ti tə.

⁶ Ye mpu ile í pasa mə təyi Iso niŋ toma nyəŋ taa, na pə kəma na pə tala waatu wei i ka suwa tə, i ká kusı mə nyuyu.

⁷ I peti mə nəyəsəe tənaya Iso, pə taya pulu, i paasəyəna-me tə se.

⁸ I nyəəsi mə ti, í taa caɣa yem təpoto. Pə taya pulu təu, mə kolontu iləyəu wəe ké, na í cəki isu təyolaya wiikuɣu na ka cəki na ká pəkəyi si ká hika wei ka tayamı tə.

⁹ I paasi na í səŋ Iso seəu mpaav taa ké teu na í taŋi-i teu. Pə taya pulu təu, í nyi si mə taapalaa mpa pa yana antulinya tə, konyəntəyələnaa pane pa makəna pələye mpu tətəyə.

¹⁰ I təkı konyəŋ ke laasaya təu tə, pəlele təna tu Iso wei i yaa-me si í hiki mə paa tete ke i teeli wei u təŋ tə i taa ké mə na Kilisiti mə kpəntuyu təu tə, i mayamaya i ká tayanəna-meyə teu təmamam. Na i ká la na í nyəə ton, na í ha-meyə apalutu, na í səŋsi-meyə kite nte tə təu pə kaa ciyiti-me tə.

¹¹ I pəsuɣu kune kú wəe tam. Ami.

Kantəkaya seetu

¹² Silaasi wei ma nyənəyi isu ta taapalu kupaŋ tə inı i sənna-m na má ŋmaa-meyə takəlaya kanə. Ma caa ma səsı-meyə apalutu na má la na í te mə taa si Iso tampana pəlele təm wəna takəlaya kanə ka taa. I təkı-yeyə niŋ naale.

¹³ Pəpiloni Iso seela mpa Iso yaawa isu i yaav-me tə pa seə-me, ma pəyalu Maləki seə-me tətə.

¹⁴ I seə təmayə teu na səəluɣu kupaŋku na í leli.

Iso í ha mə təna mpa Kilisiti ti təyə alaafəya.

**TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA NKA
PIYEE
NMAAWA TƏ
Kutulu**

Isə seelaa tənaya Piyee nmaawa i takəlaya naale nyəŇka kanɛ. Seɣesəlaa krai nyəma mpa pa ləlaa na pa sɔv Isə seelaa taa tə, mpeɣe i yookina i takəlaya taa. Piyee kpaaləyi Isə seelaa ke Yesu məlvuy təm na i seɣesəyi-we si: Ye haləna saŋa Yesu ta kənta i caa ke si pə ya yəlaa təna nyəŋ.

Isəna pa faya Piyee II takəlaya tə:

Seetv, titite 1:1-2

Yulv wei Isə yaawa tə i yaasinaa kupama, titite 1:3-21

Piyee kuliɣi pəpətv seɣesəlaa waali, titite 2

Kilisiti kantəkaya kənte təm, titite 3

Seetv

¹ Maɣa Siməŋ Piyee, Yesu Kilisiti təmlɛ tv na i tillu.

Tá Isə na tá Yatv Yesu Kilisiti pa təŋa siɣisuyv na pə yelev na mpa pa tɛŋ pa taa na Isə ké teu ke teitei isv ta təɣə ma nma takəlaya kanɛ.

² Isə í hólí-mɛɣe pɛɛɛɛ na í ha-mɛɣe alaafəya ke səsəm ke nyəm mpi í nyəmá í na Tacaa Yesu tə pə tə.

Isə yaav na i ləsvyv

³ Isə inɪ i isəitv tɔŋ hana-tuyv pə təna mpi pə yeki na tə matəɣəna-i tə. Inɪ i yekina na tə nyəŋ wei i yaa-tv si tə hiki i maɣamaya i teeli na i kupantv taa ké ta paa nyəm tə.

⁴ Na pə tə ké mpi mpi i suwa si i ká la-tv tə pə ké kupampam na pə təwa səsəm pə tu fɛi. Na ye í hika mpi Isə suwa si i ká la tə, ilɛ í ká pəsi na í fiti kunyuləŋ isayəŋ wei i nmakəla antulinya taa cənɛ tə i niŋ taa na í kpaɣa Isə wɛɛtv.

⁵ I tɛma mə taa na Isə tə, tənɛ inɪ tə nyuyv tə maɣamaya ke í ká huli teu na í təkɪ yaasi kupəŋ. Yaasi kupəŋ waali ilɛna í pɛɛkɪ nyəm.

⁶ Na nyəm waali ilɛna í pɛɛkɪ ti təkuyv. Ti təkuyv waali ilɛna í pɛɛkɪ suulu. Na suulu waali ilɛna í pɛɛkɪ si í matəɣəna Isə.

⁷ Na Isə matənav waali ilɛna í pɛɛkɪ si í wɛɛ təma na leleŋ. Təma leleŋ waali ilɛna í pɛɛkɪ si í sələyi təma.

⁸ Yaasinaa kupama mpa pə muna í təkɪ təɣələ. Ye í wɛna-we na pá tə səsəm, paa la-mɛɣe kpelikpeka nyəma ke Tacaa Yesu Kilisiti nyəm təm taa, na í kaa wɛɛ kaawaasasi.

⁹ Ama wei i fɛina yaasinaa panɛ tə, i tɛɛ i tɛɛ ké i naaki, na i wɛɛ ké isv yulvm. Na pə sənəna-i tələŋ si pa kpiisa i ləŋ isayətv.

¹⁰ Ma taapalaa, pə tə ké í ká caali mə ti na í təkɪ yaav mpi Isə yaa-mɛ na ləsvyv mpi i ləsa-mɛ təɣə teu. Pə taya pulv, ye í təkə mpv, natəli tə kaa hu-mɛɣe paa pəcə.

¹¹ Mpv pu yelina na pá tvli-mɛɣe Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti Kawulaya tam nyəŋka nəɣə təyelele.

¹² Mpi pə tə ma wɛɛ na má təŋna-mɛɣe təm tənɛɣe təsuyv təɣələ. I tɛma-təyi nyəm, haləna tampana təm nti i mɔwa tə í pu tə təm taa.

¹³ Ye ma wɛna ma isɛ, ma huv si pə wɛ teu si ma kutəsətv tənɛɣe maa təsəyi-mɛɣe tam na í taa hɛɛ.

¹⁴ Pə taya pulv tə, ma nyəmá teu si nənə maa lu tənuyv kusəpuyv kɔnɛ kv taa na má tɛɛ, isv Tacaa Yesu Kilisiti hula-m tə.

¹⁵ Maa paasəna na má yelina-meɣe mpi pu təəsəyi-meɣe təm tənɛɣe paa ma kəma na ma fɛi tə.

Kilisiti teeli nalaa

¹⁶ Tampana tə ɪsəntə, pə taya mɔla nna yulɔlayatu lɔləsaa tə anəyi tə təkaa na tə huləna-meɣe Taca Yesu Kilisiti kəntɛ ton na ton nyəntɛ təm. Ama tə ná ɪ səsəntu na ta ɪsəpɛɛ mayamaya ké.

¹⁷ Tu wɛ timpi Taca ɪsə kusa ɪ nyɔɔɔ na í ha-ɪ teeli ke waatu wei Teeli səsə tu ɪni ɪ lapa na pə yəɣəti na í nu si: Ma luɣu tɛɛ Pəyaya nté ɪnɛ ɪni, ɪnəyi ma lanje huləmənna pə tu fɛi.

¹⁸ Tá mayamaya tə nuna tá ŋkpaŋ ke waatu wei pə yəɣəta m̀p̀ɔ̀ỳú hatuu ɪsətaa ké tá na-ɪ tu wɛ puɣu kate nyəŋku tə tə.

¹⁹ Mpu ɪni pə yelina na tɛ tɛ tá taa təkpaata na təm nti ɪsə kuyəɣətu tɛləsəlaa ka kraalaa tə. Na tə muna mi kəna-təyi teu. Pə taya pulu tə, tə wɛ ké ɪsu fətəla wɛw səkpetuɣu taa na í naaki na halɪ pə kəw pə fe tə. Tulɔmaluɣu ká la na pə ná mə taa.

²⁰ Pə tənaya mpu ɪlɛ í təsə si yulu kaa pəsɪ na í lu ɪ mayamaya ɪ təm na í sɛɣɛsi nti pa ŋmaa ɪsə Təm taa si cele tu la tə tə tə.

²¹ Pə taya pulu, yulu nəkuɣu tike u lɔləsəyi cele təm natəli. Ama Feesuɣu Nanjtu təkayana-təyi yəlaa taa na pá yəɣətəyənə ɪsə nəɣə.

2

Pəpətu sɛɣesəlaa təm (Yuti 4-13)

¹ Hatuu ləŋ ɪsə kuyəɣətu tɛləsəlaa pəpətuɔnaa ka luwa yəlaa həku. Mpu tətəɣə sɛɣesəlaa pəpətuɔnaa ká lu mə həku taa tətə. Pəpətu sɛɣesəŋ na wei í kəŋna wakəluɣu təɣə paa su sɛɣesɣu. Na paa kisi Taca wei í yapa-wɛ tə. Mpu ɪni pu yelina na pá kəna wakəluɣu ke kraakpa ke pa mayamaya pa nyəŋ taa.

² Paɣalɛ ká təŋna-wɛɣɛ pa tɛtɛlakasi mpaav ŋku ku taa, na paa tu tampana mpaav ke pa yaasi wei pá təkaa na pá lakəna tə ɪ tə.

³ Sɛɣesəlaa pəpətuɔnaa mpe paa lu təmnaa na pá heeliyi-meɣe pəɣəlaya nyənɣu tə si pá təɣə mə tə. Ama pa Hɔvɔnlɔ səɔlɔ tɛma puw ke hatuu ləŋ si ɪ ká la, na pa Wakəllu ná tanaa tətɛɣɛɣɛ.

⁴ Pə taya pulu tə ɪsə tá yelɛ ɪsətaa tillaa mpa pa wakəlaa təɣə yem. Ama ɪ pɛta-wɛɣɛ saləka səsə taa ké, na pá həkə-wɛɣɛ alukpala ke səkpetuɣu taa si pá tan Hɔvle wule.

⁵ ɪsə tá yelɛ antulinya kupəŋ ke yem. Ama ɪ lapa na lum səsəɔm waasi antulinya ɪnɛ na ɪ yəlaa asayaa pa tə təwasawasa. Nowee wei í lakaya tampana təŋɣu waasu tə na lɛlaa naatosompəɣəlaya tike nyəŋ ke ɪ yapa.

⁶ ɪsə kú Sətəm na Kəməw pa acalɛ təm, na í wakəli-yɛ na kəkə. Na m̀p̀ɔ̀ỳú ɪ huləna asayaa si ɪsəna mpi pə wɛɛ si ɪ ká la-wɛ təɣəɛ.

⁷ Ama ɪ yapa Ləɔti. Yulɔpaŋ ɪnɛ, yəlaa asayaa yaasi asilima nyəŋ ka təkə-ɪ ké na pə cəsəyi.

⁸ Pə taya pulu tə, yulɔpaŋ ɪnɛ ɪ ka wɛw pa həku tə, paa kuyəŋku ɪ naakaya ké na í nukɪ yaasiɔna asayaa panɛ, na lakasi ɪsayasi nsɪ si pəkəlayaa-ɪ ké.

⁹ M̀p̀ɔ̀ỳú pə wɛɛ mɛɛ, Taca nyəmna ɪsəna mpi ɪ ká ləsi mpa pa matəna-ɪ təɣə mayasəŋ taa, na ɪsəna mpi ɪ ká su asayaa si Kuyaku Kɔvɔvɔnaw wule ɪlɛ ɪ ká tu-wɛɣɛ saləka tə.

¹⁰ Pə tu kələna mpa pa təŋəyi pa tənəŋ konyuləŋ ɪsayəŋ na pá footiyi ɪsə səsəntu tə.

Sɛɣesəlaa pəpətuɔnaa panɛ pa ké apalaa taa apalaa ké. Timpi pa ta tala təɣə pa kraasəyi pa ti. Paa tu see ɪsətaa teeli nyəma na í ná, pa tɔuki-wɛɣɛ.

¹¹ Isɔtaa tillaa mayamaya kələna seɣesəlaa paneyɛ toma na pəsuyv, paa cakəna teeli nyóma mpeye Taca a isentaa.

¹² Yəlaa pane pa laki ké isu ləmayasɛɛ feinaa, pa we yem ké isu pə luluyv taale wontu si pá kra-ti na pá kv tɔ. Mpi mpi pa ta cekəna tɔɔ pa tɔvki. Pa kəh saaluyv ke yem ké isu taale wontu.

¹³ Konyəntəɣələnaa mpa mpe pa kəhna tɔɔ pu te na pə leeti-we. Ilim na pə isəle ke pa konyuləh isayəh kuləɣəna-we na pá laki-i na pa lanja hee pamm. Pa muɣuliɣina pa puɣusuyv ké na mə na-we í təkí mə tɔɣənasí. Ye pa we timpi, feele na tusuyv wenna.

¹⁴ Alaa yem yem nyóma ke pa preekəɣi tam. Paa nyəɣəsəɣi isayətv lapv, na pá tɔsəɣi acamaa acamaa. Pa pəɣələɣa nyənuyv fei yəɣətvuyv. Isə təhɣsa-weɣe mpusi ké.

¹⁵ Pa yela mpaav kupaŋkv ké na pá tooliɣi. Posəə pəɣəlv Palaam ikpate ke pa təhɣaa. Úé i ka sələna liɣitee na í nyi si kawaləɣa lapv taa ké i ká hikina-ye.

¹⁶ Ama pa kaləna-i i kaanuv tənɛ tə tə. Kupaŋ, kraŋaya alonyəhka ŋka kaa yəɣətvəɣi tə ka yəɣətaa isu yulv, na pə kra Isə kuyəɣətvə teləsulv ke i kumələkulaɣv nti tə təlɛtɛ, na í yele lapv.

¹⁷ Yəlaa pane pa wee ké isu hila nna a nyəəwa tə, na isu tɔv piluyv na heelimuyv kusi-kv tə. Isə tɛma-weɣe pa təcəɣalɛ caav ke səkpetiile anaam taa.

¹⁸ Kalampaani təm na kumələnyəntv ke pa kraaləɣi. Yulvweɛtv konyuləh asilima nyəh ke pa tɔsəɣəna mpa pa lu nəəwə ké yəlaa toollaa həkú tə.

¹⁹ Na pá heeliɣi pele si paa waasi-we na pá pəsi kasayampiya. Pəyele yaasi kəwakəlv kra mpe pa mayamaya ke yomle ké. Pə taya pulv, ye mpi pə maləna yulv, i pəsa pə yom ké.

²⁰ Tampana tə, ye yəlaa nyəmə Taca na tá Yatv Yesu Kilisiti na pə ləsa-weɣe antulinya isayəhmakəlvuyv taa, na pə kəə ilena antulinya tasa-weɣe isayəhmakəlvuyv mpi na pə kra-weɣe yomle, kancaləɣa nyəm lapa sooci na waali nyəntv.

²¹ Ye pa taa nyi tampana mpaav, sana keke na mpi pa tɛma-kuyv nyəm na pá ha kəheelitu kupaŋpantv nti pa teləsa-we tɔɔ siyile tə.

²² Nti tə mayana-we tə tə lapa teitei ké isu pa tukuyv ituule tɔɣəle si: Haya məlaa na ká tɔɔ ka tətv. Pa sə afa təpaipai na í məli afəla taa na í tasa həntuyv.

3

Taca kəntɛ təm

¹ Ma taapalaa, ma takələɣa naale nyəhka ntə ma tu-meyɛ ŋmaav tə. Nti ma təəsa-meyɛ ma takələsi nsí si naale si taa tə ma caa ké si pə tu-meyɛ huwɛɛ kupaŋa ke mə ləmayasɛɛ taa na í taa hee.

² Ma caa ké si í təəsi təm nti Isə kuyəɣətvə teləsəlaa nanəh nyóma ka yəɣəta hatuu ləh tə, na Taca na tá Yatv kəheelitu nti mə tillaa seɣesə-mɛ tə.

³ Kancaləɣa ilɛ í nyi teu si yəlaa ká kulv kuyɛɛh kantəkaya nyəh taa mpa paa təh pa mayamaya pa konyuləh tə, na paa won-mɛ.

⁴ Haləna paa pəəsi-mɛ si: I taa tə si i ká məli ya? Na haləna saŋa i we le? Ta caanaa ná kulaa keke na pele pá si, na tuu pa ŋmaav antulinya tə i tɛ i tɛɣɛle mpv, pulv ta layasi.

⁵ Isə yəɣətvəna hatuu ləh taa na pə lá isətvənyv na tətv. Ama təm tənɛɣe mpe pa səəwa təfaa. Tətv fayana lvm, na lvm ke pa lapəna-ti.

⁶ Na pə kaasi lvm mpi pə waasəna tuu ləh antulinya təwasawasa na pə wakəli-
l.

⁷ Kaɣana Isə kuyəɣətvə kulvmtv nti tə suna isətvənyv na tətv, si pu te na pə wə-
təɣi kəkə ke kuyəhku paa huuna asayaa na pá wakəli-we tə.

⁸ Ma taapalaa, natəli tə wenna pə ta mōna isu í ká sɔɔ tə tɔɔ. Ntəxəle si kuyaku kulomuyv we Tacaa ké isu pusi iyaya, na pusi iyaya náá wεε-ι isu kuyaku kulomuyv.

⁹ Tacaa tōma si í ká la nti tɔ, pə taya isu ι wε kaninika na tə lapv isu lelāa huokuyv tɔ. Ama suulu ke ι huləyi-me. Mpi tɔ, u caa si yulv nəxəlv í le, paa pɔntv ké awe. Ama ι caa ké si yəlaa tēna í layasi təntε kɔpantε.

¹⁰ Paa na mpv tɔ, Tacaa kuyaku kəŋ kəntε ké isu ŋmulv kəŋuyv tɔ. Isə tənuyv ka mukɪ yem ké kuyanku, na pə kəkəlvuyv ká la səxəntv. Kəkə ká nyaya isətənyv tɔ nyəm tēna, na pu nyaya atε na ι nyəm tēna.

¹¹ Pə kəŋ pə tənaya wakəlvuyv ke mpuyvle, ile mu nyəna nteye mə cakəle. Mə yaasi ká te na í húlí si í matəna Isə,

¹² na í taŋna Isə kuyaku, na í lv teu si kuyaku ŋkv kó tala ləŋ. Kuyankuyv kəkə ká nyaya isətənyv, na kv tɔɔ nyəm tēna ká hoona ká haŋaya.

¹³ Ama Isə tōma si í ká te na í ləsi isətənyv kufəlvuyv na tetv kufatv, na tampana tike ká wenna pə taa. Nti tá taŋaa təxəle.

¹⁴ Ma taapalaa, pə tɔɔ ké í ká lv teu na í lá kɔpama ke Isə isəntaa na í taa na isayətv natələyi mə kin, na mə na-ι í ciiki na í taŋ kuyaku ŋkv.

¹⁵ I nyəna Tacaa suulu na í ná, ι suulu inι ι yelina na pə ya mə nyɔɔŋ. Ta taapalv kɔpəŋ Pəli ŋmaa-me na í keesi-me ye pə təm na ləmayasεε nna Isə ha-ι tɔ.

¹⁶ Ḿpúyú ι ŋmaaki ι takəlasɪ tēna taa ké timpi timpi ι yəxətəyi təm tənε tɔ. I takəlasɪ taa hɔwεε cəkənav wε katε ke tiili tiili, ilena isəkpeεtεε nyəma na mpa pa fεi tɔŋ tɔ pεle pa keeki pə hɔwεε. Na ḿpúyú pa keeki Isə Təm taa təmnaa lentɪ tɔtɔ. Pa mayamaya pa lepu ke pa təŋna caav ke mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, pənente mə ise kulaa. Pə tɔɔ ile í taa yele na yəlaa asayaa kɔpuyusutu tolisi-me, na pə kɔɔ na timpi í səŋaa tɔca tɔ pə layasi-me ye lonte.

¹⁸ Ama í wεε na í puki ləlv ké Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti pεεleε na ι nyəm təm taa. Pə krayav saŋa haləna tam tɔ, teeli tv nté inι. Ami.

TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA ŇKA YOHAANI NMAAWA TƏ Kutubtu

SeyesəŇ krai nyəŇ payale ka we saa wei Yohaani Ňmaakaya i takəlaya təŷə. SeyesəŇ krai nyəŇ inu i taa leŇku nté si mpi pə naaki isentəə tə pə ke isayam ké. Mpi pu naaki təŷəle kupam. Pə təə ké pa seyeyaya si pə ta muna Yesu í weena yulu weetu, mpi tə i ké Iso ké. Ama Yohaani na hulaa təfoo si Yesu ké Iso, pəcə i ké yulu, pəyele i ké Feesuyu.

Isəna pa faya Yohaani I takəlaya tə:

Kutubtu, titite 1:1-4

Tə wee nyaaləm taa isu Iso, titite 1:5-2:17

Kilisiti kolontu təm, titite 2:18-29

Mpi pa nyəŇna si yulu ké Iso pəyaya tə, titite 3

Tampana na pəpətu pə fayaw, titite 4:1-6

Iso ké səəlvu, titite 4:7-21

Taa təm mpi pə kəlaa tə, titite 5

Weesuyu təm

¹ Weesuyu Təm ke tə Ňmaa-meyə takəlaya taa cəne. Təm nti tu we kancaalaya ké, na tə nu-ti, na tə na-ti na ta isəpee, na tə nyəni-təŷi teu, na tá niŇ tokinaa.

² Waatu wei weesuyu kəne ku kəma tə tə na-ku. Pə təə ké tə heeliyi-me na tə kraaliyi-meyə weesuyu Ňku ku teŇ tə ku təm. Taca cəəlvə ku wee na pə kuli-ku na pə hólí-tu.

³ Nti tə nawa na tə nuwa təŷə tá heeliyi-me tətə, si í krentəna-tuyv tá na Taca na i Pəyaya Yesu Kilisiti ta krentuyv taa.

⁴ Tə Ňmaa takəlaya si tə heeliyi-meyə təm təneyə na tá laŇa huləmi teu.

Iso wee ké isu kəkə səəŇka

⁵ Nti tə nu Yesu Kilisiti kiŇ na tə heeliyi-me təŷəle si, Iso wee ké isu kəkə səəŇka Ňka ka naa tə, na paa səkpetiya kai fei i kiŇ.

⁶ Ye tə yəŷətəŷi si tá na Iso tə krentaa na pəyele na tə təŇna səkpetuyv taa ké təntə, tə ké pəpətuna ke tá yəŷətəŷa na tá kulapəle pə naale pə taa ké.

⁷ Ama ye tə təŇ tənəŇ taa isu Iso mayamaya wev tənəŇ taa tə pə krentəŷi-tuyv, na i Pəyaya Yesu caləm kpiisiyi-tuyv ta isayatu təna.

⁸ Ye tə yəŷətəŷi si tə wev isəntə tə tə feina isayatu, ta mayamaya ke tə puŷusiŷi, na tampana fei tá kiŇ ke paa pəcə.

⁹ Ama ye tə heela Iso ké tá isayatu, tə pəsəŷi na tə tu-i naani. Pə taya pulv təə, i təŇəŷi siŷisuyu ké, ile i ká husi tá isayatu na í kpiisi ta kawalasi təna təpai.

¹⁰ Ye tə yəŷətəŷi si tə ta la isayatu, Iso ké tə yaaki pəpətu, na tu muŷi i təm.

2

Kilisiti kəle ta sənlv

¹ Ma piya, ma Ňmaa-meyə tənə inəŷi si pə la na í taa la isayatu. Ama ye pə tu yelaa na nəŷəlv la isayatu, ile tə wəna ta təm tayanlv ke Taca kiŇ. Inəŷəle Yesu Kilisiti wei i ké tampana təŇlv tə.

² Pə taya pulv, Yesu Kilisiti inəŷi pa lapa kətəŷa si pə tayanu tá isayatu, na pə taya tá tike tá isayatu, ama na yəlaa təna təpai isayatu tətəŷə.

³ Ye tə təŇəŷi Iso kuheelitu ile tu cəkəna si tampana tə nyəmá Iso.

⁴ Ye nɔ́ɔlɔ tɔma sɪ ɪ nyɔ́má Isɔ, na pɔ́yele pɔ́ntɔ u tɔ́ɔɔɔɪ ɪ kɔ́heeliɩtu, pɔ́ntɔ ké pɔ́pɔ́tɔ ké, na tampana fei ɪ kin.

⁵ Ama wei ɪ tɔ́ɔɔɔɪ Isɔ kɔ́yɔ́ɔ́tɔtɔ tɔ́ pɔ́ntɔ sɔ́ɔlɔna Isɔ na tampana tɔ́kpataa. Mpi pɔ́ yekei na tɔ́ nyɔ́ɔ́ sɪ tá na Isɔ tɔ́ kpɔ́ntaa yaa tɔ́ ta kpɔ́ntɪ tɔ́ɔ́le.

⁶ Ye wei ɪ yɔ́ɔ́tɔ́aa sɪ í na Isɔ pa kpɔ́ntaa, pɔ́ntɔ í tɔ́ tɔ́ntɛ nte Yesu ka tɔ́ma tɔ́.

Kɔ́sɔ́sɔ́tu kɔ́fatu

⁷ Ma taapalaa, pɔ́ taya kɔ́sɔ́sɔ́tu kɔ́fatu natɔ́lɔɔɪ ma ɲmaa takɔ́laya sɪ ma heeliyi-me. Ama kɔ́sɔ́sɔ́tu kɔ́pɔ́ntɔ nti pɔ́ heela-meɣe hatuu kancaalaya tɔ́ɔ́. Na kɔ́sɔ́sɔ́tu kɔ́pɔ́ntɔ ntɔ́ɔ́le tɔ́m nti í tema nuw tɔ́.

⁸ Paa na mpɔ́ pɔ́ we ɪsu kɔ́sɔ́sɔ́tu kɔ́fatu tɔ́ ké ma ɲmaa-meɣe takɔ́laya, pɔ́ hula tɔ́ tampana ké Kilisiti kin na mɔ́ kin tɔ́tɔ́. Sɔ́kpɔ́tɔ́yɔ́ kɛɛlaa na tampana kɔ́kɔ́ tema nau tɔ́nyau.

⁹ Ye wei ɪ yɔ́ɔ́tɔ́ɔɪ sɪ ɪ we tɔ́nanɲ taa na pɔ́yele ɪ taa kraana ɪ yɔ́lɔ́tɔ́yɔ́ntɔ́le, sɔ́kpɔ́tɔ́yɔ́ ta ceta pɔ́ntɔ tɔ́ se.

¹⁰ Ama ye wei ɪ sɔ́ɔ́lɔɔɪ ɪ yɔ́lɔ́tɔ́yɔ́ntɔ́le, pɔ́ntɔ wenna tɔ́nanɲ taa, na pɔ́lɔ́ mpi pu pɔ́sɪ na pɔ́ tɔ́sɪ lɛlɔ́ na ílé í lá ɪsayaɩ tɔ́ pɔ́ fei ɪ kin.

¹¹ Ama sɔ́kpɔ́tɔ́yɔ́ nyalɔ́na wei ɪnu ɪ taa kraana ɪ yɔ́lɔ́tɔ́yɔ́ntɔ́le tɔ́ ɪ tɔ́. Ku taa ké ɪ tɔ́ɲ, ɪ ta cɛkɔ́na ɪ tɔ́pote. Mpi tɔ́, sɔ́kpɔ́tɔ́yɔ́ yɔ́lɔ́sa ɪ ɪse tɔ́ se.

¹² Ma piya, pɔ́ husa mɔ́ ɪsayaɩ ké Kilisiti tɔ́ tɔ́ɔ́ ma ɲmaa takɔ́laya na má heeliyi-me.

¹³ Caanaa me mɔ́ nyɔ́mna wei ɪ ka we hatuu kancaalaya tɔ́, pɔ́ tɔ́ ké ma ɲmaa takɔ́laya sɪ má heeliyi-me. Ifepiya me, mɔ́ kɔ́la ɪsayaɩ tɔ́ɔ́ ma ɲmaa takɔ́laya sɪ má heeliyi-me.

¹⁴ Piya, mɔ́ nyɔ́má Taca tɔ́ɔ́ ma ɲmaa takɔ́laya na má heeliyi-me. Caanaa me, mɔ́ nyɔ́má wei ɪ ka we hatuu pɔ́ kancaalaya tɔ́, pɔ́ tɔ́ ké ma ɲmaa takɔ́laya na má heeliyi-me. Ifepiya, mɔ́ wenna toma, na Isɔ Tɔ́m cakɪ mɔ́ taa, na í kɔ́la ɪsayaɩ, pɔ́ tɔ́ ké ma ɲmaa-meɣe takɔ́laya.

¹⁵ ɪ taa sɔ́ɔ́lɔ́ antulinya, paa mpi pɔ́ tu ké antulinya nyɔ́m mayamaya tɔ́, í taa sɔ́ɔ́lɔ́. Ye nɔ́ɔ́lɔ́ sɔ́ɔ́la antulinya, pɔ́ntɔ ta sɔ́ɔ́lɔ́ Taca tɔ́tɔ́.

¹⁶ Pɔ́ tɔ́na mpi pɔ́ ké antulinya nyɔ́m tɔ́ɔ́lɔ́, yɔ́lɔ́tɔ́nɔ́yɔ́ kɔ́nyulɔ́ɲ ɪsayaɩ, na yɔ́lɔ́ naakɔ́yɔ́ pɔ́lɔ́ na pɔ́ ɪsɔ́sɛmle kraí tɔ́, pɔ́ taya Taca kin ké pɔ́ lɔ́naa.

¹⁷ Antulinya na pɔ́ tɔ́na mpi yɔ́laa naakɪ ɪ taa na pá nyulɔ́ɔɪ tɔ́ pɔ́ tɔ́ɲna tɛm ké. Ama wei ɪ laki Isɔ luɔ́yɔ́ nyɔ́ntɔ́ tɔ́ pɔ́ntɔ cakɔ́na tam.

Kilisiti kolontu

¹⁸ Ma piya, antulinya tɛm wɔ́saa ké. ɪ tema nuw sɪ Kilisiti kolontu ka lu. Tɔ́u, kayana ɪ kolontunaa mpɛ pa lu payale ké tɔ́nyɔ́. Pɔ́ tɔ́ ké tɔ́ nyɔ́mnaa sɪ pɔ́ wɔ́sa tɛm ké.

¹⁹ Yɔ́laa pane pa taa ké ta nyɔ́ma na tampana se, pɔ́ tɔ́ ké pa lu tá taa. Ḿpɔ́yɔ́ mee, ye paa ké tá nyɔ́ma, pa taa lu tá taa se. Ama pa lu ta taa ké sɪ pɔ́ h́lɪ́ teu sɪ pa taa nɔ́ɔ́lɔ́ taa ké tá nyɔ́ɲ na tampana.

²⁰ Ye me ɪle Feesuyɔ́ Nanɲtɔ́ wei Kilisiti tisa paa mɔ́ taa wei ɪ tɔ́ tɔ́ ɪnɔ́yɔ́ í hikaa, na mpɔ́ pɔ́ yelina mɔ́ tɔ́na í nyɔ́má tampana.

²¹ Ye mpɔ́ pɔ́ taya ɪsu í tá nyɪ tampana tɔ́ɔ́ ma ɲmaa-me sɪ má heeliyi-me. Ama ɪsu í nyɔ́ma-ye, na í nyɔ́má tɔ́tɔ́ sɪ pɔ́pɔ́tɔ́ natɔ́lɔ́ tɔ́ fei tampana taa tɔ́ pɔ́ tɔ́ ké.

²² Aweyele pɔ́pɔ́tɔ́ ɪle? Wei ɪ yɔ́ɔ́tɔ́ɔɪ tɔ́foo sɪ Yesu tá ké Kilisiti tɔ́ pɔ́ntɔ ntɛ́ pɔ́pɔ́tɔ́. Na ɪnɔ́yɔ́le Kilisiti kolontu. Pɔ́ntɔ kpɛɲna Taca na ɪ Pɔ́yaya ké na í kisi.

²³ Ḿpɔ́yɔ́ mee, ye wei í kisa Pɔ́yaya, pɔ́ntɔ kisa Taca tɔ́tɔ́ɔ́. Na ye wei í nyɔ́má Pɔ́yaya, pɔ́ntɔ nyɔ́má Taca tɔ́tɔ́ɔ́.

²⁴ Pɔ́ tɔ́ ké í ká la kookali na í tɔ́kɪ tɔ́m nti ɪ nu hatuu kancaalaya tɔ́ɔ́ mɔ́ taa ké teu. Ye ɪ tɔ́ka wenti í nu kancaalaya tɔ́ɔ́ mɔ́ taa ɪle mɔ́ na Pɔ́yaya na Taca í ká kpɛntɪ na í caya mpɔ́.

25 Kilisiti tɔma si i ká ha-tɔyɔ mpi tɔɔle weesuɔu ŋku ku kaa té tɔ.

26 Mpa pa pɛekɔyi si pá puɔusi-me tɔ, pa tɔɔ ké ma ŋmaa-meɣe tɔne inɔ si má heeliyi-me.

27 Ye me ile Kilisiti tisa i Feesuɔu ke mə tɔɔ ké. Na i Feesuɔu wev mə kin tɔ nɔɔɔɔ u nɔkɔyi-meɣe natɔlɔyi hólóyú tɔtɔ. Feesuɔu hólɔɔɔna-meɣe pə tɔna na tampana ke ku seɣesɔyi, ku seɣesɔyi pɔpɔtɔ. Pə tɔɔ ile í tɔŋ Feesuɔu kuvɛseɣesɔtɔ na mə na Kilisiti í kɔrenti mpɔ.

28 Nn ma piya, mə na Kilisiti í kɔrenti na í caya mpɔ, na tu tɔ-i naani ké waatu wei i ka lu tɔ, tɔ kaa kuu feele ke i isentaa ké kɔyaŋku i ká kɔɔ tɔ.

29 I nyɔmá teu si siɔisɔyɔ ke Kilisiti ná tɔŋɔyi, mpɔ tɔtɔɔɔ í ká nyi si yɔlaa tɔna mpa pa tɔŋɔyi siɔisɔyɔ tɔ pa ké Iɔ piya ké.

3

Iɔ piya

1 I nyɔni isɔna mpi Taca sɔla-tɔ tɔ i paasaa ké na í sɔli-tɔ na halɔ pá yaa-tɔ si i piya, na tɔ tu ké i piya nsɔyi. I tá ná mpi pə tɔɔ antulinya nyɔma ta nyi-tɔ tɔɔle. Pa taa nyi Iɔ tɔɔ pa ta nyi tá.

2 Ma taapalaa, kaɔana tɔ ké Iɔ piya ké, ile pə ta kulita isɔna tu te na tɔ wee tɔ pə tɔɔ tɔkelee na pɔcɔ. Paa na mpɔ tɔ nyɔmá si Kilisiti kɔŋ na í lu tɔ tu nɔɔsɔna-i ké, mpi tɔ tu ná i weetɔ.

3 Yɔlaa tɔna mpa pa tɛelɔyi Kilisiti ke mpɔ tɔ pá taɔanɔyi pa tɔyi na pá lá kupama isɔ Yesu Kilisiti keɔ kɔpaŋ tɔ.

4 Yɔlaa tɔna mpa pa laki isayatu tɔ Iɔ kɔsɔsutɔ ke pa kɔɛsɔɔna. Pə taɔa pulɔ, isayatu lapɔ keɔna kɔsɔsutɔ kɔɛsɔnaɔ.

5 Na í nyɔmá teu si Yesu Kilisiti kɔmaɔa si i lɔsɔyi yɔlaa isayatu na í lɔ. I maɔamaɔa i feina isayatu ke paa pɔcɔ.

6 Pə tɔɔ ké ye i na wei pa kɔrentaa, pə cɛpa pɔntɔ na isayatu lapɔ ké. Ama ye wei i wee na í tɔŋna isayatu lapɔ, i ta na Yesu na i ta tu nyɔmi-i.

7 Ma piya í taa yele na nɔɔɔɔ puɔusi-me. Ye wei i tɔŋɔyi tampana, pɔntɔ maɔamaɔa ké tampana tɔ ké isɔ Yesu Kilisiti.

8 Ye wei i wee na í tɔŋna isayatu lapɔ, ilɔɔɔ tɔna pɔntɔ. Pə taɔa pulɔ ilɔɔɔ lapɔna isayatu ke hatuu kancaalaya. Pə maɔamaɔa pə tɔɔ tɔkɔm ké Iɔ Pɔyaya kɔma si ka wakɔlɔyi ilɔɔɔ tɔma tɔnaŋnaŋ.

9 Wei i ké Iɔ pɔyaya tɔ pə cɛpa-i na isayatu lapɔ ké. Pə taɔa pulɔ, i ta ke sɔtɔ tɔtɔ, i tɔma weesuɔu tɔ ke pɔsɔyɔ ké. Na Iɔ kele i Caa, ile i kaa pɔsi na í tɔŋna isayatu lapɔ.

10 I naa mpi pə yeke na pá nyɔŋ Iɔ piya na ilɔɔɔ nyɔnsɔ tɔɔlɔ. Wei u tɔŋɔyi tampana yaa u sɔlɔyi i yɔlɔɔɔɔntɔle tɔ i ta ke Iɔ pɔyaya.

Tɔma sɔlɔyɔ tɔm

11 Nti í nuwa hatuu kancaalaya tɔɔle si tɔ sɔlɔyi tá tɔma.

12 Pə fei si tɔ la isɔ Kayini ka lapɔ tɔ, i ka ké Isayav nyɔŋ ké na í kú i neu. Na pepe tɔɔ ké i tu ku-i tɔ? I neu lakaya kɔsiɔisim na inɔ i lakaya isayam tɔ pə tɔɔ ké.

13 Apalaa me, ye antulinya yɔlaa taa kraana-me, tɔle tɔ taa la-meɣe piti.

14 Tɔ nyɔmá si tɔ lu tɔsɔte ké na tɔ sɔv weesuɔu tɔhikile. Tɔ sɔla ta yɔlɔtɔɔntɔlenaa tɔɔ tɔ nyɔmá mpɔ. Wei u sɔlɔyi i lelɔ tɔ i we sɔm taa ké, i ta lɔta.

15 Yɔlɔ wei i taa kraana i yɔlɔtɔɔntɔle tɔ i ké yɔlɔkɔlɔ ké, na mə nyɔmá si yɔlɔkɔlɔ feina weesuɔu ŋku ku tɔŋ tɔ.

16 Tá tɔɔ ké Yesu Kilisiti lɔ i weesuɔu. Mpi tá nyɔmá si yɔlɔ sɔla i lelɔ tɔɔle. Ye mpɔ pə wee ké si taa lɔ tá weesiŋ ke ta tɔɔntɔlenaa tɔɔ.

¹⁷ Ye yulw wena kele, ilena í ná pə caala i yulotəyəntəle na í ta toosi i təm si pulw, wəentw inu i pəsəyi na í tə si i səala Iso kele?

¹⁸ Ma piya tə taa makı nəsı taa ké yem ké tá təma səəlyw təm. Ama tá lakası í hólóyí tətə si tə səala təma na tampana.

Iso naani tyyv

¹⁹ Mpi pu yele na té nyi si tampana ke tə təhəyi təyole. Pu yele na té wəena naani ké Iso isentaa.

²⁰ Ye pə heeliyi-tuyv hatuu tá lotu taa si tə fei teu, tə nyəmə si Iso kəla tá lotu taa nyəntw tənaya təəw na i nyəmə pə tənə təpai.

²¹ Ma taapalaa pə təə ké ye pə ta heeli-tuyv natələyi hatuu tá lotu taa, tə kaa nya Iso isentaa kele paa pəcə.

²² Tə təhəyi i kuvheelitu na té lakı mpi i caa tə pə təə ké i ha-tuyv pə tənə mpi tə sələməyi-i tə.

²³ Nti i tu-tu təyole i Pəyaya Yesu Kilisiti təm muyv na si té səəlyi ta təma isu Kilisiti tu-tu si té lakı tə.

²⁴ Ye wei i təhəyi Iso kəsəsutw pəntw krentəna Iso ké na Iso wə pəntw waali. Iso ha-tuyv i Feesuyw təyə tə nyəmə si Iso wə tá waali.

4

Iso na Satanı pa feesih fayaw

¹ Ma taapalaa, nyente yəlaa mpa si Iso Feesuyw tii mpe pa təə tə í taa muyi pa tənə pa təm ke yem. I tee pa waali na í ná si feesuyw ŋku ku ké Iso nyəŋku yaa ŋku. Pə taya pulw, Iso kuyəyətutw teləsəlaa pəpətənaa kəpiŋ yana na antulinya.

² Isəna í ká nyəna si Iso Feesuyw nyəma təyələ, ye wei i təŋ si Yesu Kilisiti pəsa yulw na tampana ile Iso Feesuyw tw nté.

³ Ama wei u tisiyi si Yesu pəsa yulw na tampana tə Iso Feesuyw fei i kiŋ. Kilisiti kolontw nyəŋku tw nté pəntw. I ká nuwa si i ká kəə tə, i təma kəntə ke antulinya taa.

⁴ Ama ma piya me mə ké Iso nyəma ké na í kəla Iso kuyəyətutw teləsəlaa pəpətənaa. Pə taya pulw, Feesuyw ŋku ku wə mə kiŋ tə ku kəla feesuyw ŋku ku wə antulinya nyəma kiŋ tə.

⁵ Antulinya yəyətəya ke pa yəyətəyi, na antulinya nyəma nukı pa təm ke pa ké antulinya nyəma tə pə təə.

⁶ Ama tá ile, Iso tənna tá. Na wei i nyəmə Iso tə inu i nukəna tá təm, wei i ta ke Iso nyəŋ tə u nukı tá təm. Mpi pu yele na té nyəŋ tampana Feesuyw na feesuyw ŋku ku tolisiyi yəlaa təyole.

Iso ke səəlyw

⁷ Ma taapalaa, í yele na té səəlyi təma, pə taya pulw Iso kiŋ ke səəlyw lunaa. Na wei i səəlyi i yulotəyəntəle təyole Iso pəyaya na pəntw nyəmə Iso ké.

⁸ Ama wei u səəlyi i yulotəyəntəle tə, pəntw ta nyi Iso. Pə taya pulw Iso ná ké səəlyw tə se.

⁹ Iso tilina i Pəyaya ikpamle ke antulinya taa si té ná weesuyw ke ka təə. Təw, mpi Iso hulənaa si i səala-tu təyole.

¹⁰ Na isəna pə hulaa si səəlyw təm təkpe m təyole timpi tá tá səəli Iso na inu i səəli-tu na í tili i Pəyaya si pə husı tá isayatu ke ka təə tə.

¹¹ Ma taapalaa, Iso ná tá kisi-tuyv mpuylə səəlyw, ile pə wəe ké si tá tətə taa səəlyi mpyóyú tá təma.

¹² Nəyələ ta keesita Iso se. Ama ye tə səəlyi tá təma, Iso wə tá waali ké na i səəlyw naa tá kiŋ təkəlekele.

¹³ Iso ha-tuyv i Feesuyw təyə tə nyəmə si tə krentəna-i na i wə tá waali.

14 Tə nana ta isəle ké na té heeliyi təfoo si Tacaa tila i Pəyaya si ká la antulinya Yatv.

15 Ye wei i yəyətəyi si Yesu ké Isə Pəyalv, Isə wε i waalı ké na puntu krentəna-i.

16 Səəlvəv mpi Isə səəla-tv tə tə nyəma-wi, na tə tēma-wi na tá taa.

Isə ké səəlvəv tv ké, ilē ye wei i səələyi i ləlv, puntu nyəma Isə na Isə wε i waalı.

17 Mpi pə hóləyi si ta tēma səəlvəv tv fεi pá yəyətı təyələ si tə kaa nyana pulvəv paa pəcəyə Isə hvule nté tə wule. Pə taya pulv, isəna Yesu Kilisiti tēma antulinya taa tə m̀p̀ỳỳ tá tēma.

18 Səyəntv səəlvəv ta ke səəlvəv. Ama səəlvəv mpi pə ké tampana nyəm tə pə yasəyi səyəntv ké. Pə təə ké səyəntv səəlvəv ta ke səəlvəv kupaŋku nakvli. Pə taya pulv, saləka kəŋna na səyəntv.

19 Ye tá, Isə laaləna-tvəv səəlvəv ilēna taa səəli-i.

20 Ye nəyəlv nəyə taa luwa si: Ma səəla Isə. Ama ye i yvltəyəntələ, u səələyi ilé, puntu ké pəpətv ké. Ye i ta səəli i yvltəyəntələ wei i naaki tə isənaya i ká səəli Isə wei u naaki tə?

21 Kvsəsutv nti Kilisiti tv-tv təyələ si: Pə wεε si ye wei i səəla Isə, puntu í səəli i yvltəyəntələ tətəyə.

5

Ta kəlvəv ke antulinya

1 Yvltv wei i tēma i taa si Yesu keke Kilisiti tə, puntu kēna Isə pəyaya, na ye wei i səəla piya caa, puntu səəla piya tətəyə.

2 Tə səəlvəv Isə na té laki i kvsəsutv təyə tə nyəma si tə səəla i piya.

3 Tə təŋəyi Isə kvsəsutv təyə pə hóləyi si tə səəla Isə. Na Isə kvsəsutv ta kəli-tvəv katε.

4 Pə taya pulv təə paa Isə pəyaya ŋka ká pəsəyi na ká kəli antulinya ké. Tə tēma Isə na ta taa təyə tə kəla antulinya.

5 Awe pəsəyəna na í kəli antulinya, ye pə taya wei í tēŋ i taa si: Yesu keke Isə Pəyalv tə i paasi?

Kilisiti təə tampana hvlvəv

6 Yesu Kilisiti keke wei i kəmna lvm na caləm tə. Pə taya lvm tike ke i kəmnaa, ama na caləm tətəyə. Na Feesuyv ləsəyəna seliya si m̀p̀ỳỳ pə wεε. Pə taya pulv Feesuyv kēna tampana tv.

7 Seliya nyəm wε təm tooso ké.

8 Feesuyv na lvm na caləm, na pə tēna pə tooso isəntə u kpreesəyəna tēma.

9 Ye yəlaa ləsəyi seliya tə mvyi. Təv, Isə nyəŋ ná kəla yəlaa nyéma təcəyacaŋa. Isə seliya keke wei i ləsa i Pəyaya təə tə.

10 Pə təə ké wei i tēŋ Isə Pəyaya na i taa tə puntu cəkəna seliya ineyε hatuu i taa. Ama ye wei u tēŋ i taa na Isə, puntu yaa Isə ké pəpətv ké. Pə taya pulv təə, i ta mv seliya wei Isə ləsa i Pəyaya təə tə.

11 Na seliya wei Isə ləsəyi təyələ si: I ha-tvəv weesuyv ŋku ku tēŋ tə, na i Pəyaya celəna-tvəv-ku.

12 Ye wei i krentəna Pəyaya, i hika weesuyv kvne inəyi. Na wei i ta krentəna Isə Pəyaya tə puntu kaa na-ku.

Weesuyv ŋku ku tēŋ tə kv təm

13 Ma ŋmaa takəlaya na má heeli-meyε m̀p̀ỳỳ si mε mpa í tēma mə taa na Isə Pəyaya tə í hika weesuyv ŋku ku tēŋ təyə.

14 Tə nyəma si ye tə sələməyi Isə ké mpi pə ké i luyv nyəm tə, i nukı təə ké tá naani təə səsəm ke i təə.

15 Isəna mpi tə nyəm si ye tə sələməyi-i pulv i nukı tə, mpv tətəyə tə nyəma si i ha-tvəv mpi tə sələməyi-i tə.

¹⁶Ye nɔ̀gɔ̀lɔ̀ nawa ɪ taapalɔ̀ na í lakɪ ɪsayatɔ̀ nti tu kɔ̀ŋna sɛm tɔ̀, pɛ wɛɛ sɪ pɔ̀ntɔ̀ í sɛlɛmɛna ɪ taapalɔ̀ na Isɔ̀ kɛ́, na Isɔ̀ ha-ɪ weesuyɔ̀. ɪsayatɔ̀ nti tu kɔ̀ŋna sɛm tɔ̀gɔ̀ ma tɔ̀ŋ. ɪsayatɔ̀ nti tɛ kɔ̀ŋna sɛm tɔ̀ pɛ taya tɛlɛ tɛ tɔ̀ kɛ́ ma tɔ̀ŋ sɪ í sɛlɛmɛna.

¹⁷Pɛ tɛna mpi pɛ ta siyisi tɔ̀ pɛ kɛ́ ɪsayatɔ̀ kɛ́. Ama ɪsayatɔ̀ lentɛnaa wɛɛ na tu kɔ̀ŋna sɛm.

¹⁸Tɛ nyɛmá sɪ Isɔ̀ pɛyaya nakɛli ka kaa wɛɛ na ká tɔ̀ŋna ɪsayatɔ̀ lapɔ̀. Pɛ taya pɔ̀lɔ̀, Isɔ̀ pɛyaya kentina ɪ tɔ̀, na ɪsayatɔ̀ kaa kɛyaya pɔ̀lɔ̀gɔ̀ ɪ tɔ̀.

¹⁹Tɛ nyɛmá sɪ Isɔ̀ tɛnna-tɔ̀, na ɪsayatɔ̀ niŋ taa kɛ́ antulinya tɛna ná wɛɛ.

²⁰Tɛ nyɛmá sɪ Isɔ̀ Pɛyaya kɛma na ká lá na tɛ hii layatɔ̀ sɪ tɛ nyɪ tampana Isɔ̀. Na ta na-ɪ na ɪ Pɛyaya Yesu Kilisiti tɛ kɛntaa na tɔ̀ wɛɛ mpɔ̀. ɪnɛgɛlɛ tampana Isɔ̀, ɪnɛgɛlɛ weesuyɔ̀ ŋku ku tɛŋ tɔ̀.

²¹Ma piya, í la laakali na tun.

**TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA ŊKA
YOHAAANI
NMAAWA TŌ
Kutubtu**

Takēlaya kanε ka taa ile ηmaalv ha i tēyi hēte ke si sōsō. I tasēyi i takēlaya kallaa ke apalvtu si pa tēj tampana na sōlvv. I kraalēyi Isō seelaa si pa la laakali na pōpōtv seyesēlaa. Ilena í tēki i takēlaya na seetv.

Isōna pa faya Yohaani II takēlaya tō:

Tampana tējvuv na sōlvv, 1-6

Laakali lapv na seyesēlaa pōpōtvnaa, 7-11

Seetv, 12-13

Seetv

¹ Sōsō ma, má ηmaakēna takēlaya kanεye alv wei nyá Isō lēsaa tō, na nyá piya mpa ma sōlaa na tampana tō. Pē taya ma tike ma sōlēna-me, ama pa tēna mpa pa nyēmá tampana tō pa sōla-meye.

² Pē taya pulv tō, tampana ke tē tōkaa na anēyi tu tēki tam.

³ Tacaa Isō na Tacaa in i Pēyalv Yesu Kilisiti pá hólí-tvuv pēleε na suulu na pá ha-tvuv alaafēya na pécó tē hiki kuvōv inεye tampana na sōlvv pē taa.

Tampana na sōlvv pē tōm

⁴ Ma lanje hulōma sōsōm ke timp i ma nawa nyá piya taa lensi tōka tampana isv Tacaa tv-tv si tē tēki tō.

⁵ Ma wiikina-η alv nyá, si tē sōli tá tēmaya. Ile pē taya kusēsutv kofatv natēli tē tō ké ma ηmaaki. Ama nti pē su-tvuv tuu kancaalaya tōvōle.

⁶ Isō kusēsutv tōkuvv ntē sōlvv tējvuv, na kusēsutv nti pē su-meye hatuu kancaalaya tōvōle si í wēena sōlvv.

⁷ Pōpōtvnaa payale yana antulinya ké, paa caa pá nu si Yesu Kilisiti pēsa yulv tētēleη ke tampana. Yulv wei u caa í nu mpv tō pūntv ké pōpōtv ké, na inēvōle Kilisiti kolontv.

⁸ Mpv tō í la laakali na mē tv, í taa yele na mē tōmle kawaaya le. Pv te na pē fel-meye kvpantv ke sōsōm.

⁹ Ye wei í ηmaana Kilisiti seyesvuv tō si kv ta maya-i, pūntv na Isō pa fayaa ké. Ama ye wei i tēja Kilisiti seyesvuv, pūntv kvpētōna Tacaa na i Pēyalv ké.

¹⁰ Ye nōvōlv kōma na pē tá ké seyesvuv kuvēye i seyesēyi, í taa tēe pūntv waali si í svv mē tōyaya, na paa seetv mayamaya í taa seε-i.

¹¹ Pē taya pulv, ye wei i seε-i pē wē isv í na pūntv pa pēela nōvō ke isayatv tōma nna i laki tō a taa ké.

Tēnaya nyāntv na seetv

¹² Tōm nti ma wēna si ma heeliyi-me tō tē tōwa, ile ma nyulēyi si maa kōv mē tēye na má heeli-meye-ti na nōvō na pē ha-tvuv lanhulōmle sōsōle. Ma kaa ηmaa-tēyi kvηmaa ke takēlaya taa na ηmaalaya.

¹³ Nyá kōvō wei Isō lēsaa tōtō tō, i piya seeki-η.

TAKĒLAYA TOOSO NYĒŊKA ŊKA YOHAAŊI NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Apalaa mpa pa yaa si Kayusi na Temetiyusi tɔɔɔ Yohaani ŋmaa i takɔlaya kanɛ. Ama tɔ ta nyi pa tɔm ke teu. Nti Yohaani yɔɔɔta pa tɔɔ tɔɔɔle si pa tɔɔ tampana taa. Ilena i keesɔyi-tuyv apalv wei pa yaa si Tiyotɔlefi tɔ i tɔm si i kɛ isayav.

Isɔna pa fayɔ Yohaani III takɔlaya tɔ:

Yohaani lɛsɔyi Kayusi aseeta, 1-8

Tiyotɔlefi tɔntɛ isayalɛ, 9-10

Temetiyusi tɔntɛ kɔpantɛ, 11-12

Sɛɛtv, 13-15

Sɛɛtv

¹ Sɔsɔ mɔ, ma ŋmaakɔna takɔlaya kanɛye ma yulv kɔpan Ŋ Kayusi. Ma sɔɔla-ŋ sɔsɔm kɛ.

² Ma taapalv kɔpan, ma koolee ntɛ si n cayana nyɔ ti, na pɔ ha-ŋ tɔnuyv taa alaafɔya isu nyɔ lɛsɔya wɛv alaafɔya tɔ.

³ Ta taapalaa tala cɔnɛ ilena pɔ heeli-m si n tɔka tampana kɛ pɔ tu fei, isu tuu lɔŋ n ka tu tɔkuyv-ye tɔ, ilena ma lanɔle hulɔm sɔsɔm.

⁴ Isu ma nukuyv si ma piya tɔɔɔyi tampana tɔ pɔ wɛ-m lelen kɛ pɔ tu fei.

Kayusi kɔpantv

⁵ Ma taapalv kɔpan, paasɔnav mpi n paasɔna tɔ taapalaa halɔna pɔ kɔɔɔna muɔlaa mayamaya tɔ n kɛ yulv kɔpan kɛ.

⁶ Yɔlaa panɛ pa puyvɔla nyɔ sɔɔluyv tɔm ke Yesu sɛɛlaa tɔna isɛntaa. Hai, ma wiikina-ŋ si n nyɔni Isɔ na n sɔna-wɛye pa mpaav tɔm taa.

⁷ Kilisiti tɔmlɛ lapv tɔɔ kɛ pa tv mpaav, pa ta tisi si mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pɔ sɔna-wɛ.

⁸ Pɔ mɔna Kilisiti tɔɔɔlaa ta taa tɔkɔna yɔlaa isu panɛ inɔ pa takanaa, na tɔ tv-wɛye niŋ ke tampana tɔmlɛ nte pa laki tɔ tɔ taa.

Tiyotɔlefi na Temetiyusi pa tɔm

⁹ Ma ŋmaa Yesu sɛɛlaa kɔɔkɔle ke takiliya tɔnyɔv, na Tiyotɔlefi wei i pɔɔkɔyi si pa nyɔnɔyi-i pa sɔsɔ tɔ i kisi si inɔ i kaa mɔ ma tɔm.

¹⁰ Pɔ tɔɔ kɛ ye ma kɔma na mɔ kɔɔ maa kuli isayatɔm na pɔpɔtv tɔm nti i suu-tv tɔ tɔ tɔ na i nu. I ta yeɛ i nyɔŋ inɔ se. Ta taapalaa mpa pa kɔŋ tɔna tɔ u muɔv-wɛ. Halɔna ye mpa pa caaki si pa mɔ-wɛ, i kalɔɔɔna-wɛye na i nyaasi-wɛ na Yesu sɛɛlaa kɔɔkɔle taa tɔɔɔnuyv.

¹¹ Ma taapalv kɔpan, taa keɛna isayalatv. Ama keɛna kɔpantv latv na n laki. Isɔ tɔnna kɔpantv latv. Ye wei u laki kɔpantv, pɔntv ta nyi Isɔ kɛ paa pɔcɔɔ.

¹² Yɔlaa tɔna puyvɔlɔyi Temetiyusi kɔpantv kɛ, na i tampana mayamaya nɔ lɛsɔyi i nyuluyv tɔtɔ. Inɔyi tɔ tɔtɔ tɔ kuliyi kahuka ke i kɔpantv tɔɔ, na n nyɔmɔ teu si taa yɔɔɔta nti, nɔpɔyɔ pɔ wɛɛ.

Tɔnaya sɛɛtv

¹³ Tɔm nti ma wɛna si ma heeliyi-ŋ tɔ tɔ tɔwɔya, ilɛ ma kaa nɔki na mɔ ŋmaa-tɔyi kɔŋmaa ke takɔlaya taa na ŋmaalaya.

¹⁴ Ama ma nyulɔyi si maa kɔɔ na mɔ na-ŋ nɔɔnɔ na tɔ caya na tɔ yɔɔɔti.

¹⁵ Isɔ i ha-ŋ alaafɔya, nyɔ taapalaa sɛɛki-ŋ.

Sɛɛ paa ta taapalv wei.

**TAKƏLAYA NJKA
YUTI
NMAAWA TƏ
Kutubtu**

Yuti takəlaya ta siyisina yulu yaa kpekəle natəli. Isə səelaa tənaya pə krentaa. Ue mpa pa seyesəyi pəpətu seyesəy təyə Yuti yookina ı takəlaya taa. I huləyi si mpe inı paa teesəna ké isu ləy nyəma, na isətaa tillaa mpa pa kula Isə təə na ilé ı təyənı-wε tə.

Isəna pa faya Yuti takəlaya tə:

Kutubtu na sɛɛtu, 1-2

Pəpətu seyesəlaa na pa hɔnnav təm, 3-16

Tampəna tənlaa í təkı pa taa tɛm kɛ teu, 17-23

Isə kuləm na ta waasulə Yesu pa samtu, 24-25

Sɛɛtu

¹ Maya Saaki neu Yuti, Yesu Kilisiti təmle tu.

Má nmaana takəlaya kaneyε mpa Taca Isə yaawa na í səəlı-wε, na Yesu Kilisiti ná təkə-wε tə.

² Isə í hulı-meyε suulu, na í ha-meyε alaafəya, na í tu-meyε təma səəluyə na pə təə səsəm.

*Seyesəlaa pəpətnaa
(Piye II 2:1-17)*

³ Ma taapalaa, ma lupə teu si nyuyə yəpə təm nti tə ké tá təna tá təm tə pə təm kɛ má nmaa-mε. Kena pə caalı-m si má nmaa-meyε takəlaya kanε na má səsı-meyε apəltu na í yoo Isəsεεle nte Isə ha təm kuləm təə ké kpaakraa kɛ mpa ı ti tə pə yoo.

⁴ Pə taya pulə təə, yəlaa asayaa napəli mpa pa sɔwə təkεv ké ta taa tə, mpe pa keena tá Isə pεεleε təm na pá kusəyənə pa asilima taa təntε təm nyuyə, na pá kisiyi Yesu Kilisiti wei ı tike təkəy ı kɛ Taca na ta Səsə tə. Pa tɛma kpaaluyə kɛ Isə Təm takəlaya taa ké hatuu ləy kɛ pa təm kuyə.

⁵ Paa na í ka tɛma-təyi nyəm təkpaataa tə, pə wεε si má tasa-meyε lentı təsuyə kɛ isəna Taca yapa Isɛyeli yəlaa kɛ Icipiti taa na pə waalı í kv mpa pa ta tɛmı-ı na pa taa tə.

⁶ İ təsı si isətaa tillaa mpa pa lanja ta hɛena pəsuyə nkı pə ha-wε si pa lakəna, na pá kulı na pá yele pa mayamaya pa lona tə, Isə həkə-weyε alukpala kɛ tam təə, na í su-weyε atε səkpetuyə taa, na í tanja kuyaku səsəəv. Kv wule kɛ ı ká tu-weyε saləka.

⁷ İ təsı si Sətəm na Kəməə na acalε nna a cəəna-yε tə a yəlaa lakaya ké isu isətaa tillaa panε. Pa lakaya asilima kuləpətu ké. Pa tənaya pa tənəy kunyuləy isayəy wei ı fεi lapu tə. Ue kəkə tam nyənka nté pa saləka, na mpi pə lapa-weyε mpv tə pə kpaala paa wei ké təkεlekele.

⁸ Yəlaa mpa pa sɔwə təkεv ké rıpıyú mə hεkv tə mpv pə mayamaya kɛ pεle pa laki. Pa toosee nna pa toosiyi na pá tənəyi mpv na pá laki tə anı a tusəyənə-wε na pá wakələyi pa ti, na pá footiyi Isə səsəəntv, na pá tıvkı isətaa teeli nyəma.

⁹ Isətaa tillu səsə Misεeli ta la mpv. Moisi səpa na Misεeli na uləy pə hənı-ı na pá yooki tə, Misεeli ta kuli nəyə na í kv uləy təm na kutuyə. Ama ı tɛma-ı ké si: Taca ká nana-η.

¹⁰ Yəlaa panε, mpi pa ta nyı tə mpəyi pa tıvkı. Na mpi pa nyəmá yem ké pa ti isu taale wontu mayamaya nyənuyə tə, mpi pə kuyəna-wε təkpaataa.

¹¹ Pa tòm we waiyo ké. Kayini ikpate ke pa tənəgi, na pəɣɔɔa təo ké pa tolisa pa ti isu Palaam lapu tə. Isəna mpi Kolee ná kpeesəna Moisi tə m̀p̀ỳg̀ pa lapa, ɔlɛna p̀a wakəli tənənaŋ.

¹² Ye pa we mə təɣonasi tətəɣɔɔe, tusuyu wenna, na tənaya pa pəsəɣəna pa acima na fɛɛɛ tu fɛi-we, hiliŋ haana. Pa weɛ ké isu tɛv piluyuu na heelim kusi-ku tə, na isu tɛŋ wei paa pə tala i lɔɔɔv u lɔɔɔɣi tə, na isu tɛŋ wei pa kpeesəna i lila na i wɔli yem təwəkəkə tə.

¹³ Pa kulaputu lɔɔsəɣi fɛɛɛ fɛi təma ke pa kin ké isu tɛŋku hula p̀aána nyəna təɔkɔv kuhulan tə. Pa weɛ ké isu isətɔɔɔnasi kəkpeesasi. Isə tɛma-weɣe pa tɛɔɔɔɔe caav ke səkpetiile anaam taa ké.

¹⁴ Atam saali kɔɔɔɔv naatosompəɣɔɔa nyəŋ nté Henəki, na inu i ka nana yɔɔaa panɛ pa tòm ke hatuu ləŋ na i yəɣɔti si: I tɔ ŋkpaŋ na i nu. Taca ká kəo na i ká kpeŋna i isətaa tillaa nanŋ nyəma isu iyisi naanɔwa,

¹⁵ si i huukəna yɔɔaa tənaya tòm. I ká ku asayaa təna mpa pa kpeesəna Isə na p̀a l̀a təma asayəe anɛ a təna tə, na isayətəm nti kawalasi nyəma mpa paa see nəɣɔɔ tə pa tɔ-i tə pa tòm.

¹⁶ Yɔɔaa panɛ, tam ké pa kɔntəɣi na p̀a kaləɣi. Pa mayamaya pa kɔnyuləŋ ke pa tənəgi. Kalampaani tòm ke pa yəɣɔtəɣi, na mpa pa kin kawaaya weɛ təɣə pa taləɣi.

Kantakaya kuyeyey taa təma

¹⁷ Ama ma taapalaa mɛ, mu təəsɔ nti Taca Yesu Kilisiti tillaa heela-mɛɣe tuu ləŋ tə.

¹⁸ Pa heela-mɛɣe si: Tampana təo, kuyeyey kɔtɛsəŋ taa, yɔɔaa ká lu mpa pa tənəgi pa kɔnyuləŋ isayəŋ tə, na paa won-mɛ.

¹⁹ Mpe pa yelina na fayav kəŋ, pa yɔɔwɛɛtɔ ŋmakələnə-we, pə taya Isə Feesuyu.

²⁰ Ama ma taapalaa mɛ, mu səsɔ ton ke mə Isə sɛɛv kɔpam nanŋ nyəm taa ké tam. I sələmənə Isə Feesuyu Nanŋtu pəsuyv,

²¹ na i səŋ Isə səɔɔɔv təm taa ké tam na i tanaa si Taca Yesu Kilisiti i ha-mɛɣe weesuyv ŋku ku tɛŋ təɣə i kɔpantv təo.

²² Sika nyəma təm i la-mɛɣe pətəɔtɛɛ.

²³ I hə-we na i ləsi kəkə taa na i ya pa nyəŋ. Lɛlaa təm i la-mɛɣe pətəɔtəɔlɛ tətə na səɣəntv. Ama pə kpaɣav pa wontu nti pa yɔɔwɛɛtɔ asilima taanaa tə i taa tokina.

Isə sam

²⁴ Isə pəsəɣi na i te-mɛɣe təhotile təna taa, na i la na i səŋ i isəntaa na i fɛina kawalaya, na lanhɔɔmle kuyi-mɛ.

²⁵ Ta Yatv Isə wei inu i tike i ké Isə tə i teeli na i səsəntv na i pəsuyv na i ton ka we m̀p̀ỳg̀, ɔlɛ p̀a weɛ m̀p̀ỳg̀ sanja taa na tam təo ké Taca Yesu Kilisiti təo. Ami.

KUKULUTU Kutulutu

Kukulutu takəlaya ηmaalv ka we tetv nti lvm cənaa na pá yaaki-ti si Patəməsi tə tə taa ké. Iso seev təə kunyəntəyəle ka təyənəna-i na í polo í cəəsi təna. Yesu seelaa kpeka naatosompəyəlaya wei i ka we Asii tetv taa təyə í ηmaawa i takəlaya. I tasa-weye apalvtu si pá təkí pa taa təm na pá teeləyi. I takəlaya taa təm payale cekənəv we kate ké. Mpi tə, mpi pə huləyi yaasinaa təyə i ηmaawa i takəlaya taa isu Yesu ke pə təna pə kancaalaya, i ké awulaa wulav, na səsaa səsə, inəyəle Yuta təyəlaya, inəyəle kətəlaa kətulv. Pəcə inəyəle kətaya lwəyaya. Yesu na i nyəma paa kələna hυvle səsəəle waatu.

Isəna pa faya kukulutu takəlaya tə:

Yohaani ké Kilisiti tillu, titite 1:1-8

Yesu seelaa kpeka naatosompəyəlaya takəlası, titite 1:9-3:22

Isə na Yesu Kilisiti pa seevtu, titite 4-5

Takəlaya na ka kutaalətv naatosompəyəlaya, titite 6:1-8:1

Akantee naatosompəyəlaya, titite 8:2-11

Tvm səsə na wontu naale, titite 8:12-13:18

Yəlaa iyisi nunəwa na nule na liyiti (144000), titite 14

Isə pááná kəpənəa naatosompəyəlaya, titite 15-16

Papiloni hotuyu na lləyəv kpisuyu, titite 17-20

Isətənyəv kufaləy v na tetv kufatv Yosalem kufalv, titite 21:1-22:5

Ma kəη nəənə, titite 22:6-21

Takəlaya kanə ka hυwee

¹ Takəlaya kanə ka taa keesəyənə Yesu Kilisiti kula mpi pə təə na í hólí tə. Iso yelina si í hólí i pəyalaa ke mpi pə wee si pə kəη nəənə tə. Kilisiti tilina i isətəa tillu na í hólí-təyi i pəyalv Yohaani má.

² Na pə təna mpi Yohaani má, ma nawa təyə ma keesaa. Na Iso kəheelutu na tampana nna a təə Yesu Kilisiti kulaa təyəlv.

³ Wei i kaləyi təm tənə, na mpa pa tv ηkpanη ke mpi pu la cele na pə yəyətə pə təm tə, na pá təkə nti pa ηmaa cənə tə, pəntənəa nté lelen nulaa. Pə taya pulv, mpi pə wee si pu la mpv tə pə waatu wəsaa ké.

Yesu seelaa kpeka naatosompəyəlaya seevtu

⁴ Maya Yohaani, má ηmaakəna takəlaya ke Yesu seelaa kpeka naatosompəyəlaya mpa me í we Asii tetv taa tə.

Isə wei i wee, na i ka wee, na i ká kəə tə, í hólí-meyə pəeləe na í ha-meyə alaafəya. Na feesin naatosompəyəlaya wei i we Iso kawulaya kumte isəntəa tə, ílé í hólí-meyə pəeləe na í ha-meyə alaafəya tətə.

⁵ Yesu Kilisiti wei i ké seliya tv kəpən, na pə taaləna-i sətəa taa ké feesuyv təcəci na i ké tetv təə awulaa wulav tə, ílé í hólí-meyə pəeləe na í ha-meyə alaafəya tətə.

Ini i sələnə-tv na í sí si pə ləsi-tuyv tá isayətv,

⁶ na i lapa-tuyv awulumpiya si tə la i Iso wei i ké i Caa təyə təmle isu kətəlaa. Yesu teeli na i pəsəy v í wee tam. Ami.

⁷ I nyəni, i kəηna na isəηməntv. Yəlaa təna təpai haləna pə krentəna mpa paa tula-i pəəη tə paa na-i. Ate piitimnaa təna ká wii isu pa səki. Nn, pə la mpv. Ami.

⁸ Maya Aləfa na Omeka. Tacaa Iso kawulaya tv wei i wee, na i ka wee, na i ká kəə tə ini i yəyətəna təfoo ké mpv.

Isəna pə lapa na Yohaani na Kilisiti tə

⁹ Mə taapalv Yohaani má, má na-me tə təkuyv kunyən na tə təkuyv kawulaya na tə tanə suulu tə, tá na Yesu tə krentaa təyō. Ma lapa Iso Təm na tampana nna a tə Yesu kulaa tə pə waasv təyō pa su-m Patəməsi. Lum cəəna tetv nti tə tə taa cəne.

¹⁰ Mpróyó Taca kuyakv wule, Feesuyv tēna-m. Tənaɣa ma nu pə yəyōta ma waali na nəyō səsəyā isv akantəle wula taka.

¹¹ Pa yəyōtaya ké si: Nmaa takəlaya taa ké mpi n naaki tə, na n̄ tilina-keye Yesu sēlaa kpeka naatosompəyolaya inē: lfeesu, Simiini, Pēekam Tiyatii, Saati, Filateləfii, Layotisee.

¹² Ma pəsaa si ma naa wei i yəyōtəyənə-m tə, ile má ná wula kpatəy ke naatosompəyolaya wei i tə pa mvsə kəkəsı təyōle.

¹³ Na i hēkv taa wē nəyōlv na í nəyəsəna yvlv, na í suu capa kutayalv, na í ləla i həle taa ké wula tampala.

¹⁴ I nyəsı hvlvma lailai ké isv kayalv, yaa isv kponkromvlv, na i isē mvyi kəkə.

¹⁵ I nəntaaləy mvyi kəkə ké isv pa təkuyv nyəyōlvv kvseemvvyv ke kuluku kəkə səsəyēka taa na kv hoo na pá sotiti-kv tə. Na i nəyō yvñ kəla isv lvm kpenyuyv na pə faləyi tə.

¹⁶ I təkə i niñ ntəyən taa ké isətvlnyası naatosompəyolaya, na layate nte tə wē ləy ke taa na waali tə tə lukayana i nəyō taa. I isentaa mvyi kəkə ké isv ilim sikuyv na pə nyakı isəna mpi tə.

¹⁷ Ma na-i mpv, ilena má hoti i nəəhēe tēe isv sətv. Mpróyó i tēna i niñ ntəyən ke ma tə na í tə si: Taa nyá, má kena kancaalaya tv na kantəkaya tv.

¹⁸ Ma wena ma weesuyv. Maa səpa, ile pənente ma wena ma weesuyv ke tam tə. Má kpilikina səm na atətvnaa təcayale ke ma niñ taa.

¹⁹ Ye mpv tv takəlaya taa ké mpi n naa tə, paa nəənvə nyəntv tənē, paa pə waali nyəntv nti tu kə tə.

²⁰ Isətvlnyası naatosompəyolaya wei n ná ma təkə ma niñ ntəyən taa, na wula kpatəy naatosompəyolaya wei i tə pa mvsə kəkəsı tə pə húləyi mpi təyōle. Isətvlnyası naatosompəyolaya nté Yesu sēlaa naatosompəyolaya isətaa tillaa, na wula kpatəy wei i tə pa mvsə kəkəsı tə ileyēle Yesu sēlaa naatosompəyolaya mayamaya.

2

Təm nti pa heela lfeesu Yesu sēlaa kpekəle tə

¹ Nmaa takəlaya na n̄ heeli lfeesu Yesu sēlaa kpekəle isətaa tillu si: Má wei ma təkə isətvlnyası naatosompəyolaya ke ma niñ ntəyən taa, na ma tən wula kpatəy naatosompəyolaya wei i tə pa mvsə kəkəsı tə i hēkv taa tə ma yəyōtaa si:

² Ma nyəmə pə tēna mpi n lapa tə. Na ma nawa isəna n wuwa tə, na suulu wei n təkə tə. Ma nyəmə si nn caa asayaa təm. N mayasa mpa pa yaa pa təyi tillaa, pəyele kpatəko pa ta ke pvlv tə, si n naa pa waali. N nawa si pa ké pəpətvnaa ké.

³ N təyā suulu na n̄ təyō ma kunyən, na paa na mpv tə n ta lə təy.

⁴ Ama kulvmtv nti ma lanle ta hēna-ñ təyōle si, nn tasəyi-m səəlvvyv isv hatuu kancaalaya n ka səəlvvyv-m tə.

⁵ Təv, timpı inı n cələsa mpv tə təsı pə tə na n̄ ha nyá isayatv ke siyile, na n̄ lá isv n lakaya tuu kancaalaya tə. Ye n ta ha nyá isayatv ke siyile maa kə nyá kin na má kpesı nyá kəkə kpátuyú ke kv lonte taa.

⁶ Paa na mpv kulvmtv nti ma lanle hēna-ñ təyōle si, nyá kpiisa nkpənyvyv tətəyō Nikolai nyəma kulapvtv nti ma kpiisa nkpənyvyv tə.

⁷ Ye wei i wena nkpənyv pntv í tv-i teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu sēlaa kpeka tə ile.

Ye mpa pa lapa kállaa maa ha-weyε nǎǎ na pá tǎǎ Iso tunj taale taa weesuǎ tǎǎ pǎle.

Tǎm nti pa heela Simiini Yesu seelaa kpekǎle tǎ

⁸ Nmaa takǎlaya na ń heeli Simiini Yesu seelaa kpekǎle isǎtaa tillu si: Má wei ma ké kancaalaya tu na kantǎkaya tu na ma sǎpa na má fe tǎ, ma yǎǎtaa si:

⁹ Ma nyǎmǎ kǎnyǎmǎǎ wei n tǎǎaa tǎ. Ma nyǎmǎ nyǎ hǎlǎmǎǎ tǎǎ. Paa na mpǎ tampana tǎǎ isǎntǎ n pilaa ké. Ma nyǎmǎ isǎǎatǎ nti mpa pa yaa pa tǎǎǎ Yuta nyǎma pǎyele pa ta ke Yuta nyǎma tǎ pa yǎǎtǎǎǎ nyǎ tǎǎ tǎ. Pa ké Satanǎ nyǎma ké.

¹⁰ Taa nyana kǎnyǎǎǎ ńku n kǎ kǎǎ na ń tǎǎǎ tǎ. Nyǎni, ǎǎǎǎ kǎ tu mǎ taa pǎǎle ke salǎka taa si ǎ maǎasǎǎǎ-mε na ǎ ná mǎ waalǎ. Na kǎyεǎǎ naanǎwa taa ké ǎ kǎ tǎǎǎ kǎnyǎǎ. La yǎlǎpǎǎǎ hǎlǎna nyǎ sǎm wule, maa tε na má ha-ǎ weesuǎ teeli ntenuǎ.

¹¹ Ye wei ǎ wεna ńkǎpǎǎǎ pǎntǎ ǎ tu-ǎ teu, na ǎ nu nti Feesuǎǎ heeliǎǎ Yesu seelaa kpekǎ tǎ ǎε.

Ye mpa pa lapa kállaa pa kaa na sǎm kǎlǎlǎm.

Tǎm nti pa heela Pεεkam Yesu seelaa kpekǎle tǎ

¹² Nmaa takǎlaya na ń heeli Pεεkam Yesu seelaa kpekǎle isǎtaa tillu si: Má wei ma wεna layate nte tǎ wε lǎǎ ke tǎǎ na waalǎ tǎ ma yǎǎtaa si:

¹³ Ma nyǎmǎ timpi n wεε tǎ, Satanǎ kawulaya tǎtǎǎǎle nté tǎna. N nyǎǎna-m teu tǎkǎm, hǎlǎna waatu wei pa kǎ ma aseeta tu kǎpǎǎǎ Antipasi ke mǎ tε timpi Satanǎ ná lapa ǎ tε tǎtǎ tǎ, n tεma-m na nyǎ taa ké ńpǎǎǎǎ, n ta yele.

¹⁴ Ama kǎlǎmtǎ nti ma lǎǎle ta hεεna-ǎ tǎǎǎle si, mpa pa tǎka Palaam seǎesǎǎǎ tǎ pa wε nyǎ tε tǎna. Palaam ka seǎesǎna Palaki si ǎ tǎsi ǎseǎeli nyǎma si pá tǎǎǎ tunj kǎlǎlaam, na pá la asilima na pá pǎsi asayaa.

¹⁵ Na mpa pa tǎka Nikolai nyǎma seǎesǎǎ tǎ pa wε nyǎ tε tǎtǎ.

¹⁶ Yele nyǎ isǎǎatǎ nti, ye pǎ tǎǎa mpǎ maa kǎǎ nǎǎǎǎ ké nyǎ kǎǎ na má yǎǎna yǎlaa mpε na ma nǎǎǎ taa layate.

¹⁷ Ye wei ǎ wεna ńkǎpǎǎǎ pǎntǎ ǎ tu-ǎ teu, na ǎ nu nti Feesuǎǎ heeliǎǎ Yesu seelaa kpekǎ tǎ ǎε.

Ye mpa pa lapa kállaa maa ha-weyε manna kǎǎmεsu. Na maa ha paa pa taa wei tǎtǎǎǎ pǎle kǎhǎlǎmǎle nte tǎ tǎǎ pa ńmaa hǎte kǎfate nte nǎǎǎǎ ta nyǎ tǎ ye pǎ tǎǎa pǎntǎ wei paa cεle-tε tǎ ǎ paasi.

Tǎm nti pa heela Tiyatii Yesu seelaa kpekǎle tǎ

¹⁸ Nmaa takǎlaya na ń heeli Tiyatii Yesu seelaa kpekǎle isǎtaa tillu si: Má wei ma ké Iso Pǎǎǎǎ, na ma ǎse mǎǎǎ kǎkǎ, na ma nǎntǎalǎǎ tee kǎkǎ ke nyǎnǎnyǎni ǎsu nyǎǎǎǎǎ kǎseεmǎǎǎ ńku pa sotitaa tǎ, ma yǎǎtaa si:

¹⁹ Ma nyǎmǎ pǎ tǎna mpi n lapa tǎ, ma nyǎmǎ nyǎ sǎǎlǎǎǎ tǎm na nyǎ Iso tǎǎ yǎǎ tisuyǎ tǎm, na ǎsǎna n pǎasaa na ń kǎǎǎ nyǎ tǎǎǎ tǎmlε lapǎ tǎǎ, na ǎsǎna n tǎka suulu tǎ. Ma nyǎmǎ si nyǎ kǎlapǎle nǎǎǎǎ nyǎntε kǎla tuu kancaalaya nyǎntε.

²⁰ Ama kǎlǎmtǎ nti ma lǎǎle ta hεεna-ǎ tǎǎǎle si n yela ǎlǎ Cesapeli na ǎ yǎǎtǎǎǎ si ǎsi tilina ǎni si ǎ yǎǎtǎǎǎ, pǎyele kǎpǎitǎko. ǎ seǎesǎǎǎ ma pǎǎalaa si pá la asilima na pá tǎǎǎ tunj kǎlǎlaam tǎ, ǎ pilisiǎǎ-wεǎε.

²¹ Ma ha-ǎ waatu si ǎ yele ǎ isǎǎatǎ nti, ama ǎ caa ǎ asilima yeluyǎ.

²² Pǎ tǎǎ tǎ maa kǎpǎǎ-ǎ na má husǎ kǎnyǎntǎǎǎle kato tǎǎ, na maa la na mpa pa lakǎna-ǎ wasǎǎkalǎtu tǎ pεle pá na kǎnyǎǎ ke sǎsǎm tǎtǎ. Ama ye pa yela asilima kǎlapǎntǎ nti pá na-ǎ pa laki tǎ pǎ paasi.

²³ Na kǎkǎlǎtu nté si maa kǎ ǎ piya na pǎcǎ Yesu seelaa tǎna nyǎ si maǎǎle wei ǎ nyǎmǎ yǎlǎ lotu taa hǎwεε na ǎ kǎnyǎlǎm tǎ. Maa tε na má fεli paa wei ké ǎsu ǎ lapa tǎ.

²⁴ Pə kaasa mpa me mə we Tiyatii Yesu seelaa kpekəle taa təna na í tá təy seyesuyu isayav kune tə, mə tá nyəna mpi yəlaa pane pa yaa si Satani mukaya tee mukaya nyəm tə, ma heeliyi-me si ma kaa tasa-mege səyəla naaləyi sukoyu.

²⁵ Ama í təkí mpi í wena təyə teu təkem na haləna má kəə.

²⁶⁻²⁸ Mpa paa la kəllaa na pəntənaa laki mpi ma caaki haləna tənaya tə, maa cəla pəntənaa ke pəsuyu ŋku ma Caa ná cəla má tə. Maa ha-wege pəsuyu na pá ŋmakələyi piitimnaa. Na paa tiiki-we na nyəyələyuy kprátúyú, na pəntənaa ká nan piitimnaa isu pa yəkoyu cyu nyəm tə. Na maa ha-wege tulmaluyu tətə.

²⁹ Ye wei í wena ŋkraŋ pəntu í tɔ-ɪ teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ɪɛ.

3

Təm nti pa heela Saati Yesu seelaa kpekəle tə

¹ Nmaa takəlaya na í heeli Saati Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Ma wei ma ti Isə feesiŋ naatosompəyolaya na isətuləŋasi naatosompəyolaya tə, ma yəyətəa si: Ma nyəma pə təna mpi í lapa tə. Ma nyəmə teu si isəntəə ké n nyənəyi si n wena weesuyu pəyele n səpaya.

² Kuli nyá naasi taa na í la mpi pə kaasaa tə na pə nyəə təy, pə taa kəə na pə téesi səpə tənəŋnan. Pə taya pulb, ma nawaya si nyá kulapəntənaa ta te teu ke ma Isə isəntəa.

³ Seyesuyu ŋku paa seyesa-ŋ tə təəsi ku təə. Təəsi si n ka təma seyesuyu ŋkoyu nuu, təkí-ku na í ye le nyá isayav. Ye n ta kuli nyá naasi taa, ma kəŋi-ŋ tutuyu ké isu ŋmulu kəŋuyu tə, n kaa nyi waatu wei maa kəə tə se.

⁴ Paa na mpv nyá yəlaa mpa pa we Saati taa tə pa taa ləlaa ta pilisi pa wontu se. Wontu kəhələmtu ke paa suu na má na-we tə təy. Pə taya pulb, pə muna-wege ŋpəyú.

⁵ Mpa paa la kəllaa tə wontu kəhələmtu ke ŋpəyú paa suu, ma kaa ku pa həla ke weesuyu takəlaya taa. Maa yəyətə ma Caa na í isətaa tillaa pa isəntəa si pa ké ma nyəma.

⁶ Ye wei í wena ŋkraŋ pəntu í tɔ-ɪ teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ɪɛ.

Təm nti pa heela Filatələfi Yesu seelaa kpekəle tə

⁷ Nmaa takəlaya na í heeli Filatələfi Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Má wei ma we tənəŋ na ma ké tampana tɔ, na ma təkə wulav səsə Tafiiti saafv na ma təkəyi na nəyəl u pəsəyi tuluyu, na ma tulaa nəyəl u pəsəyi təkuyu tə, ma yəyətəa si:

⁸ Ma nyəmə pə təna mpi n lapa tə. Ma nyəmə si nyá toma ta təə te, paa na mpv tə n təkə ma təm na n lapa yuləpan. Ma ha ikpate ke nyá isəntəa na nəyəl kaa wakəli-te.

⁹ Satani nyəma pəpəntənaa mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma, pəyele kpraitəko pa ta ke polo tə, maa lana-we. Maa caali-we na pá hənti-ŋ ate na pa se-ŋ. Məpəyú paa nyəna si ma səəla nyá təm.

¹⁰ Isəna mpi n nuna ma nəyə taa təm si í təkí suulu, na tampana n təkí-ɪ tə, ma tətə maa kenti nyá təə ké waatu wei wahala kəŋ í kəə si í mayasəyi antulinya təna taa yəlaa si í naa tə.

¹¹ Maa kəə nəəntəə yoo. Mpi n wena tə təkí-wəyi teu təkem, pəcə nəyəl í taa kəə na í ləkí-ŋ nyá kəlyu teeli ntenuyu.

¹² Wei í lapa kəllv təyə maa la ma Isə təsəle səsəle akele, na pəntu kaa tasa fituyu. Maa ŋmaa í təə ké ma Isə hətə na ma Isə icate nyəntə tətə, Yosalem kufalu wei í ka luna ma Isə kiŋ ke isətaa na í tii tə. Na maa ŋmaa pəntu təə tətəyə ma hətə kufate nte pa ha-m tə.

¹³Ye wei í wena ηκρανηη pɔntu í tu-ɪ teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tɔ ɪɛ.

Tɔm nti pa heela Layotisee Yesu seelaa kpekale tɔ

¹⁴Nmaa takɔlaya na ń heeli Layotisee Yesu seelaa kpekale ɪsɔtaa tillu sɪ: Mǎ wei ma ké Ami, na má hulɔɔna pə təna pə tampana ke teu na má kena pə təna mpi lɔɔ ηmawa tɔ pə tu tɔ, ma yɔɔtɔaa sɪ:

¹⁵Ma nyɛmǎ pə təna mpi ń laki tɔ. Ma nyɛmǎ sɪ nyayale nyá, n ta niyiti pəyele n ta han. Ma caa ké sɪ ye n ká niyiti, niyiti, ye n ká han, han.

¹⁶Anɪ n ta han pəyele n ta niyiti, na ń we tətɛmlɛɛ ké mpɔ tɔ, maa tɔ-η ké.

¹⁷N faalɔyɔ mpɔ sɪ n pilaa, sɪ n wena ké, n ta lan pɔlv tɔ, n ta nyɪ sɪ nyá tɔm we waiyo, na n ké kɔnyɔntɔ kutukutu. N hulɔmmaa ké, na tapakpete ke n weɛ, na n ké yɔlvɔm ké.

¹⁸Pə tɔɔ ké ma tasayi tɔm sɪ ń ya ma cɔlɔɔ wɔlanaa mpa kɔkɔ tayanaa tɔ na ń pili. Ya tɔtɔɔ wontu kuhɔlvmtɔ na ń suu na pə waasɪ nyá tapakpete feɛɛ tɔɔ. Na ń ya tɔtɔɔ kɔɔɛ na ń tu nyá ɪɛ na á kuli.

¹⁹Pa təna mpa ma sɔɔlaa tɔɔ ma kalɔɔna na má han pa ηκρανηη. Ye mpɔ seɛsɪ ɪsɔɛ na ń yeɛ nyá ɪsayatɔ.

²⁰N naa ma sɛηyɔ nɔnɔɔ na má laki kaafala, ye nɔɔlv nu ma nɔɔ na í tɔlv nɔnɔɔ, maa suv pɔntu te na má na-ɪ tɔ kaa nyanaya.

²¹Mpa pa lapa kɔllaa maa ha-weye mpaav na pá caya ma cɔlɔɔ ma kawulaya kumte tɔɔ ɪsu ma lapɔ kɔllɔ na má caya ma Caa kin ke ɪ kawulaya kumte tɔɔ tɔ.

²²Ye wei ɪ wena ηκρανηη pɔntu í tu-ɪ teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tɔ ɪɛ.

4

ɪsɔtɔnyɔv taa ɪsɔ seɛtv

¹Pəɛ pə waali pə tasa-m lapɔ ɪsu toosee taka na má ná pə tɔla ɪsɔtɔnyɔv taa ké nɔnɔɔ. Mǎpɔyú pə yɔɔtɔayi na pə seeki ɪsu akantɔɛ seekyɔv tɔ. Maa tɛma-keye nuw ke hatuu lɔη. Tənaɔa pə tɔma-m sɪ: Kpa cəne na má hɔlv-η nti tɔ weɛ sɪ tu kɔɔ tɔne tɔ waali tɔ.

²Mǎpɔyú Feesuyu tɛna-m kpakpaa na má ná ɪsɔtaa tənaya kawulaya kumte, na nɔɔlv caya tɔ tɔɔ.

³ɪ ɪsɛntaa tee kɔkɔ ké na pə nɔɔsəna ɪsu liyitee pɛɛ ke tɔm naale nna a cɔlɔtaa tɔ. Na káyálɔ cɔɔna kumte na í tee kɔkɔ na pə nɔɔsəna ɪsu liyitee pəɛ kasasəna nyəntɛ.

⁴Kumlee hiu na liyiti ka cɔɔna kumte ńtɛ, na sɔsaa hiu na liyiti caya a tɔɔ, na pá suu wontu kuhɔlvmtɔ na pá tema wɔla ntenɪη.

⁵Kumte ńtɛ tɔ tɛɛ, tɔv nyɔɔsaya ηmɛɛv ηmɛɛv ké, na pə yɔɔtɔayi, na tɔv hɔlvɪ kpaη kpaη. Fətɔlanaa sɔsaa naatosompɔɔlaya ná mɔkaya kumte ɪsɛntaa. Fətɔlanaa sɔsaa mpɛyɛɛ ɪsɔ Feesɪη naatosompɔɔlaya.

⁶Kumte nɔɔ tɔɔ, tin pɔna ɪsu tɛŋku, na pə taa naa tɔcɛɛɛ ɪsu tin kɔpampəη nɔɔlv.

Pə cɔɔnav kumte luyɔ luyɔ tɔkpam tɔ, weesɪη nyɔma napɔlɔyi liyiti mpa pa taa na pa waali ɪɛ waasaa tɔwisiwisi tɔ, mpɛ pa puləna.

⁷Kancaalaya tu nɔɔsəna ké ɪsu tɔɔlaya, naale nyəη ná nɔɔsəna ɪsu naule, tooso nyəη ɪsɛntaa ná nɔɔsəna yɔlv. Pə yela liyiti nyəη tɔ ɪɛ ɪ nɔɔsəna ké ɪsu hɛkɔɛ sɔsɔ kulɔyɔv ɪsɔtaa tɔɔ.

⁸Weesɪη nyɔma mpɛ pa liyiti ké mpɔ tɔ paa pa taa wei ɪ wena keη naatoso naatoso ké, na ɪɛ waasa paa pa taa wei ɪ taa na ɪ waali tɔwisiwisi. Tam pa we mǎpɔyú na pá yooki yontu sɪ:

Naηη tɔ, naηη tɔ naηη tɔ

nté Tacaa Iso Toma tēna tv.

I ká wēē, na i wēē, na i ká kōō.

⁹ Weesin nyóma liyiti inu i kuləxi yontu yoo si i taləxi na í sa na í sēē wei i caya kumte tōō na í wē tam tōō tō si í na tēmlē.

¹⁰ Uēna sōsaa hiu na liyiti inu í hēnti wei í caya m̄p̄yó kumte tōō na í wē tam tōō tō i tēē, na pá sēē-i, na pá kōōli pa ntenin na pá su kumte isentaa. Na pa tō si:

¹¹ Tacaa na tá Iso, teeli na samtū na toma.

Pōwē, pō mōna-ŋ kē.

Pə taya pulv tōō,

nyá lapəna wontunaa tēna tō se.

Na nyá nəkəna na pē wēē na pē ha-wəxi weesuŋu.

5

Iwəyaya takəlaya

¹ M̄p̄yó ma ná takəlaya ke wei i caya kumte tōō tō i nin taa, na pá kpila-keŋe kekeele na pá ŋmaawa ka taa na ka waali, na pá taala ka tōō kē tōm naatosompəxəlaya na pē tv nin.

² Na má ná isōtaa tillu toŋ tv nəxəlv na ílé i kpaaləxəna nəxə sōsaya si: Awe nəxəsəna í kōōli kutaalətv tənē na í hetu takəlaya?

³ M̄p̄yó pa ta na nəxəlv wei i ká pəsi na í hetu takəlaya ŋke na í wiili ka taa təxə isōtaa na tētv tōō na tētv pē tēē.

⁴ Tənaŋa ma pəla isəlv m ke teu, pə taya pulv tōō, pa ta na nəxəlv wei i nəxəsəna takəlaya ŋke ka hetuŋv yaa ka wiiluŋv tō.

⁵ M̄p̄yó sōsaa taa nəxəlv tōma-m si: Taa wii. Nyəni, Yuta kpekəle taa təxəlaya, wulav sōsə Tafiti ləlvuŋv taa tv, lapa kəllv. I pəsəxi na í kōōli kutaalətv naatosompəxəlaya inu na í hetu takəlaya.

⁶ M̄p̄yó ma ná Iwəyaya na ká səŋa kumte hēkv taa, na weesin nyóma liyiti na sōsaa pa cōna-i. Ka nəxəsəna kē isu paa kv-ke. Na i ka wēna həŋ naatosompəxəlaya na i isē ke naatosompəxəlaya nna a kē Iso feesin naatosompəxəlaya wei i tila tētv tēna taa tō.

⁷ Tənaŋa Iwəyaya polaa na ká mv wei i caya kumte tōō tō i nin ntəxəŋ taa kē takəlaya.

⁸ Iwəyaya mv takəlaya ŋkeŋe mpv, ilēna feesin nyóma liyiti inu na sōsaa hiu na liyiti inu pá hēnti-i atē. Pa tēna paa wēna saŋkūnaa kē na wula poosiisi na sí suna tulaalənaa kōwəpaa mpa pa kē Iso yəlaa sələməŋ tō.

⁹ Na pá yoo yontu kufatv si:

Nyá nəxəsənana takəlaya ŋke ka mōxv
na ka tōō kutaalətv kōōlvv.

Pə taya pulv tōō, nyaya pa kōwa,

na n yapa Iso kē yəlaa ke nyá səm taa,

kē kpekə tēna taa, na nsəma tēna taa,

na piitim tēna taa, na katenasi tēna taa.

¹⁰ Na n lapa-wēŋe awulumpiya si pá la tá

Iso kē tēmlē isu kətəlaa,

na paa təxə kawulaya ke atē.

¹¹ Ma təŋna m̄p̄yó nyənvv ilē ma nu isōtaa tillaa tuutuuma taŋ nté, paa wē yəlaa iyisi iyisi. Na pá səŋaa na pá cōna kumte na weesin nyóma na sōsaa.

¹² Na pá yoo yontu na nəxə sōsaya si:

Iwəyaya ŋka paa kōwa tō,

ŋkeŋe pə nəxəsəna pá ha pəsəxv na toŋ

na ləmayasēē na toma na samtū na teeli na talətv.

¹³ Na má nu tətəyɔ ɪsətəa na tetu tɔɔ na tetu tɛɛ na tenku taa nyéma, na antulinya ɪnɛ ɪ taa nyəm təna təpəi yooki yontu si:

Yəlaa təna í tala na pá sa
wei ɪ cəyɔ kumte tɔɔ tɔ na ɪwəyɔyɔ.

Pə teeli na pá pəsuyɔ í wɛɛ tam.

¹⁴ Tənayɔ weesɪŋ nyéma liyiti cəwɔ si: Ami. ɪlɛna səsaa náá həntɪ atɛ na pá sɛɛ.

6

Kvtaalətv

¹ Pə waali ké ma na ɪwəyɔyɔ kəla kvtaalətv naatosompəyɔlɔyɔ ɪnɪ ɪ taa kulumtu. Ḿpɔyɔ ma nu weesɪŋ nyéma liyiti mpe pa taa nəyɔlv nəyɔ. Pə lapayɔ ɪsu tɛv holuyɔ taka, na í təŋ si: Kəɔ.

² Ma nyənayɔ mpv ɪlɛna má ná kpaɣanvɪhulvmayɔ nté, na wei ɪ cəyɔ ka tɔɔ tɔ ɪ tɔka tɔɔv. Ḿpɔyɔ pá ha-ɪ teeli ntenuyɔ. ɪ ké kəllv ké, na í tɛɛ si ɪ tasəyɪ kəlvuyɔ tɔtɔ.

³ Pə waali ké ɪwəyɔyɔ kəla kvtaalətv naale nyəntv. ɪlɛna má nu weesɪŋ nyéma mpe pa taa naale nyəŋ nəyɔ si: Kəɔ.

⁴ Ma nyənayɔ ɪlɛna má ná kpaɣanvɪsɛɛmayɔ luwa. Na pá ha ka tɔɔ cəyɔlv ke pəsuyɔ si í yoosi tetu tɔɔ yəlaa təna na pá yoo na pá kv təma. ɪlɛna pá cɛɛ-ɪ layatɛ taa layatɛ.

⁵ Pə waali ké ɪwəyɔyɔ kəla kvtaalətv tooso nyəntv, na má nu weesɪŋ nyéma tooso nyəŋ təma si: Kəɔ. Ma nyənayɔ mpv ɪlɛna má ná kpaɣanvkpɛɛtəyɔ luwa na ka tɔɔ cəyɔlv tɔka sanəyɔ ke ɪ nɪŋ taa.

⁶ Ḿpɔyɔ ma nuwa ɪsu nəyɔlv nəyɔ taka na ka luna weesɪŋ nyéma liyiti mpe pa hekv na ká tɔ si: Kuyaku kulumvuyɔ təmlɛ lapv kufɛlvuyɔ nté təyənayɔ pee kilo kulum. ɪlɛna təyənayɔ pee lɛŋka ke kiloona tooso ké kuyaku kulumvuyɔ təmlɛ. Ama pə kpaɣav nim na sulvm tɔ, taa ke pələ.

⁷ Pə waali ke ɪwəyɔyɔ kəla kvtaalətv liyiti nyəntv, na má nu weesɪŋ nyéma liyiti nyəŋ təma si: Kəɔ.

⁸ Ma nyənayɔ mpv ɪlɛna má ná kpaɣanv atəntɔtɔtɛ taka luwa. Na pá yaa ɪ tɔɔ cəyɔlv si səm, na wei ɪ húlɔyɪ sətəa təcayalɛ tɔ ɪlɛ ɪ təŋəyɪ ɪ waali. Ḿpɔyɔ pá ha-wɛyɛ toma ke tetu həyɔləŋ liyiti táá kulumvuyɔ tɔɔ, si pá kv yəlaa na layatɛ na nyəyɔsi səsənsɪ na kvtəməŋ, na pá lá na taalɛ wontu kv yəlaa.

⁹ Pə waali ké ɪwəyɔyɔ kəla kvtaalətv kakpasɪ nyəntv. Ḿpɔyɔ ma ná kətayɔ təlɛtɛ tɛɛ ké mpa paa kɔwa tɔ pá ləsasi. ɪsɔ Təm na tampana nna pá nawa na pá heeliyɪ-yɛ tɔ pə tɔɔ ké pá kv-wɛ.

¹⁰ Na pá yəyɔtəyənə nəəsɪ səsənsɪ si: Tacaɔ nanɪŋ tv na tampana tv, pələe ké n ká hvvna atɛ nyéma, na pá kvɪ-tuyɔ ɪsəntɔ tɔ, ń tv-wɛyɛ saləka?

¹¹ Ḿpɔyɔ pá ha paa pá taa wei ké cəpɔ kvhulvm na pá heeli-wɛ si pá yelev na pəcɔ. Pə kaasa pəcəyɔ, haləna pá taapalaa na pá təmlɛ taa akpɛlɛnaɔ mpa paa kv ɪsu pá kvuyɔ mpe tɔ pá nyuyɔ kəɔ na kv yoosi na pəcɔ.

¹² Pə waali ké ɪwəyɔyɔ kəla naatoso nyəntv. Ḿpɔyɔ tetu paasaa na tɔ sele teu, na ɪlim náá məli pɪlɪŋ ɪsu pá piisuyɔ puvuyɔ tɔ, na ɪsətv náá məli sɛɛv ɪsu caləm.

¹³ Na ɪsətvɔlvɪŋasɪ náá lu ɪsətəa na si hotiyɪ atɛ ɪsu heelim cɪyɪtuyɔ fiki tuyɔ na fikinaɔ akaɔ cɛkɪ na á hotiyɪ tɔ.

¹⁴ Na ɪsətvənyv kɛɛli ɪsu pá kpɪluyɔ takəlayɔ na paa naa-ke tɔ. Ḿpɔyɔ pá kpɛsa pɔŋ tənayɔ ɪ lona taa na pə ləsa tetu nti lvm cəɔnaɔ təyɔ tɔ lona taa.

¹⁵ Atɛ awulaa səsaa na nyuyɔ nyéma nyuyɔ nyéma na yoolaa taa səsaa na apɪla na pəsəlaɔ na yəlaa lɛlaɔ təna, paa yomaɔ paa kasəyampɪyɔ pá sewa na pá ɪmɛli kvkpaɔməŋ taa na pɔŋ sulasi taa.

¹⁶ Na pá təŋ póŋ na kəkpaŋəŋ si: I kpaŋi tá təŋ, í takí tá təŋ ké teu təkulakula na tə taa lu wei i caŋa kumte təŋ tə i isenta, na pé hatələna-tu na ləwəyaya páána tətə.

¹⁷ Pə taya pulu, pa páána kuyaku səsəŋku tapəna. Awe pəsəyəna na í kantəli?

7

Iseyeli kpeka yəlaa nyuyv

¹ Pəle pə waali ma ná isətaa tillaa liyiti səŋa tetu ŋkulunasi liyiti təŋ, na pá kpa si tənasi heelim na pá təkaa si heelimaya i taa fete tetu na tenku na tuyv nakvli ku təŋ.

² Na má ná isətaa tillu nəŋəlv ílé tətə, na í luna ilim təlule təŋ na í təkə Weesuyv tu Iso kuyvuyv. Ḿpóyú i yəŋətəna nəŋə səsəya ke isətaa tillaa liyiti wei pa ha toma si pá la tetu na tenku pə taa ke nananəŋa tə si:

³ I taa lata isayatu ke tetu na tenku na tun pə təŋ, haləna tə te tá Iso pəyala tokun taa ké yvuyv na pécó.

⁴ Ḿpóyú pa heela-m mpa pa tokun taa pa yusa Iso kuyvuyv tə pa nyuyv. Pa we yulnyəŋ iyisi nuunwa na iyisi nule na liyiti (144000) ke Iseyeli nyəma kpeka təna taa.

⁵ Yulnyəŋ iyisi naanwa na naaleŋe (12000) pá yusa Yuta kpekəle taa. Lureŋ kpekəle taa ké iyisi naanwa na naale (12000). Katí nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000).

⁶ Asee nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000). Nefətali nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000). Manasee nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000).

⁷ Simiyəŋ nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000). Lefii nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000). Isakaa nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000).

⁸ Sapuləŋ nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000). Yosəfv nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000). Pencamee nyəntə ké iyisi naanwa na naale (12000).

Yəlaa tuutuuma taa tuutuuma

⁹ Pə waali ma nyənaya tətə, ləna má ná yəlaa kupin, nəŋəlv kaa pəsi na í kala pa təna mpa paa we pə taa tə. Katenasi təna taa na kpeka təna taa na piitim təna taa na nsəma təna taa yəlaa ka wenna. Na pá səŋa kumte na ləwəyaya pa isenta, na pá suu capanaa kuhuluma na pá təkə pacuntu ke pa nin taa.

¹⁰ Na pá yəŋətəyəna nəəsi səsəŋsi si: Ta Iso wei i caŋa kumte təŋ tə í na ləwəyaya pa yapəna tá nyəŋ.

¹¹ Isətaa tillaa təna ná səŋaa na pá cəna kumte na səsaa na weesiŋ nyəma liyiti iní. Ḿpóyú pa hənta ate tənənənə na pá sē Iso.

¹² Na pá təŋ si: Ḿpóyú pə wee. Tá Iso tənna talətu, na teeli, na ləmayasēe, na nyana təmlē sēv, na samtu, na pəsuyv, na toma ke tam təŋ. Amí.

¹³ Tənaya səsaa mpe pa taa nəŋəlv pəssa-m si: Yəlaa mpa pa suu capanaa kuhuluma tə pa ké mpa na leyə pa lunaa?

¹⁴ ləna má cə- i si: Ma cē nyá nyəmma. Ḿpóyú i heela-m si: Mpa paa nawa kunyəŋ səsəv ŋku təyələ. Pa cəta pa capanaa ké na pá huləsi-weyē ləwəyaya caləm taa.

¹⁵ Pə təŋ ké pa səŋa Iso kumte tēe na pá lakí i təyaya taa ké təmlē ke tam təŋ. Wei i caŋa ḿpóyú kumte təŋ tə i ká caŋa pa kin na í kentiŋi pa təŋ.

¹⁶ Nyəŋəsi yaa lukətu kaa tasa-weyē kpa. Ilim kaa nyaya-we, hanaya nakəli ka kaa tasa-weyē lapv.

¹⁷ Pə taya pulu, ləwəyaya ŋka ka we kumte həkú tə ŋke kaa tiikiyina-we, na kaa pukina-weyē weesuyv lum sēlaa kin. Na Iso ká huŋi pa isəlvəm təna tərapai.

8

Kvtaalətv naatosompəɣəlaya nyəntv

¹ Iwəyaya kəma na ká kəəli kvtaalətv naatosompəɣəlaya nyəntv ilena pə su isətaa təketekeete haləna pə polo isu kaləfu hekə taa ké mpv.

² Pə waali ké ma ná isətaa tillaa naatosompəɣəlaya mpa pa səŋəɣi Isə isəntaa tə. Ḿpúyú pa cela-weye akantee naatvsumpəɣəlaya.

³ Tənaɣa isətaa tillu nəɣəlv ná kəma na í səŋ kətaya təlate na í təkə í niŋ taa ké wəla cofolo wei í taa pa wəki tulaalv tə. Ḿpúyú pa cela-í tulaalv ké səsəm sí í kpenna Isə yəlaa sələmuyv na í lá kətaya ke kətaya təlate nte pa lapəna wəla na tə we kumte isəntaa tə tə tə.

⁴ Isətaa tillu wei í səŋa Isə isəntaa na í təkə tulaalv na í wəki tə tulaalv iní í nyəəsi na Isə yəlaa sələmtv pə kpəntaa ké na pə kpaaki.

⁵ Pə waali ké isətaa tillu kpaɣa tulaalvnaa cofolo iní na í haa kətaya təlate tə ké mamala ke í ləpam na í məŋna na í pəti-í tətə tə. Ḿpúyú təv ssv hola ke kpaŋ kpaŋ, na pə yəɣətəɣi yem yem, na təv nyəɣəsəɣi ŋmɛlv ŋmɛlv, na tətə náá sele.

Akantee hvlvɣv

⁶ Isətaa tillaa naatosompəɣəlaya mpa pa təkə akantee naatosompəɣəlaya tə pələ pa tayana pa təɣi sí pa caa hvlvɣv.

⁷ Ḿpúyú isətaa tillu kancaalaya nyəŋ hula akantəle. Tənaɣa pə pəta ateyə təmpree na kəkə na pə sitina caləm, ilena antulinya həɣələŋ tooso taa həɣəlvɣv kvlmuyv nyaya, na pə nyaya nyutv lvm nyəntv təna.

⁸ Pə waali ké isətaa tillu naale nyəŋ ná hula ilé í nyəntə. Ilena pə pəti pulv isu puyv səsəŋku ke tənku taa na pə muyi kəkə. Ḿpúyú tənku həɣələŋ tooso taa həɣəlvɣv kvlmuyv lvm pəsa caləm.

⁹ Na weesuyv nyəm mpi pui we tənku taa tə pə tintika tooso taa kvlmtəle sí, na kpuləŋ təna tintika tooso taa tintiyile kvlmtəle wakəli.

¹⁰ Pə waali ké isətaa tillu tooso nyəŋ hula í akantəle. Ḿpúyú isətvlnɣa səsəŋka ŋka ka mukaya kəkə isu kahulaya tə ka kpəsa isətaa na ka hoti. Na pusi səsəŋsı na lvm seela pə tintika tooso taa tintiyile kvlmtəle tə ké ka nyəkaa.

¹¹ Isətvlnɣa ŋke ka hətə nté sí Nyəŋ. Tənaɣa lvm huwa tooso taa huɣule kvlmtəle lapa nyəŋ, na yəlaa paɣale nyə-wi ilena pá sí.

¹² Pə waali ké isətaa tillu liyiti nyəŋ ná hula ilé í nyəntə. Ḿpúyú pə hika ilim həɣələŋ tooso taa həɣəlvɣv kvlmuyv, na pə hika isətv ke í həɣələŋ tooso taa həɣəlvɣv kvlmuyv ke mpv tətə, na isətvlnɣası tintika tooso taa ké tintiyile kvlmtəle. Na timpi timpi pə hika mpv tə pə nav sí. Ḿpúyú səkpətvuyv lapa ilim taa waatvnaa tooso taa waatv kvlm. Na ḿpúyú na ahoov, isətv na isətvlnɣası pə yela nav ke waatvnaa tooso taa waatv nəɣəlv.

¹³ Ma tasa nyəntuyv tətə ilə cəlv nté hatuu isətaa na í kvləɣi, na má nu í yəɣətəɣəna nəɣə səsəɣa sí waiyo waiyo. Isətaa tillaa tooso wei pə kaasaa tə í kəŋ na í hvləɣi í akantee təɣəle isu ate yəlaa təm ká la waiyo te.

9

¹ Ḿpúyú isətaa tillu kakpası nyəŋ hula í akantəle, ilena má ná isətvlnɣa nakəli na ká kpəsəna isətaa na ká hoti atə. Tənaɣa pa cela-keye lumaŋ púyú səsəvv saafv.

² Isətvlnɣa tula púyú ŋku ilena nyəəsi isu kəkə səsəɣa nyəəsi ssv luv. Ḿpúyú nyəəsi nsı sí kvlaa ilena sí kú ilim na sí təkí heelim.

³ Tənaɣa kvtoləŋ luna nyəəsi nsı sí taa na kv ya tətə tə, na pə tv-kuyv pəcəka sətv.

⁴ Na pə kpaala-kv sí kú taa la kawalaya ke nyutv na tuŋ na kunyənyəm təna. Ama yəlaa mpa pa tokuŋ taa fəi Isə kuyvsvm tə pa tike.

⁵ Pə ta ha kvtolon ke mpaav si kú kv-we. Ama si naasuyv tike ke kú naasi-weye isətvnaa kakpası. Kv nyasuyv wusasi we teitei ké isu pəcəka.

⁶ Yəlaa ka pəeki səm ke isətvnaa kakpası inı ı taa si sana səm. Ama səm ká polo pooluŋ.

⁷ Kvtolon ŋkv kv nəğəsəna ké isu pa kpeeluyv kpağanəŋ si í tee yoou təğə. Kv nyəəŋ təə ka we ké isu wula ntenin ke kv tema, na kv isəntaa nəğəsəna isu yəlaa isəntaa.

⁸ Kv nyəəsi tayalaa ké isu alaa nyəəsi, na kv kela we ke isu təğəlaya kela.

⁹ Kv lanə təə caɣa ké isu nyəğətv toko ke kv suuwa. Kv kvlyuyv na kv keŋ makı tə, ye n nuwa n təŋ ké si kpağanəŋ həŋuyv keekənaa paɣale na í lakı kpetele kpetele si í puki yoou tə.

¹⁰ Kv susı na nyəmə ké isu pəcəsi, na kv susı nsəyi kv pəsəğəna na kú la yəlaa ke isayətv ke isətvnaa kakpası.

¹¹ Luman púyú səəsəv taa isətaa tillu nté kv wuləv səəsə. Həpəla nyəma ná yaa-ı si Apatəŋ, na Kələeki nyəma si Apoliyəŋ, na pə kvtoluyv nté si wakəllu.

¹² Kancaalaya wahala tēna nté, pə kaasa wahalanaa naale wee pa kəŋ.

¹³ Ḿpúyú isətaa tillu naatoso nyəŋ hula ı akantəle. Tənaɣa ma nu pə yəğəta kətaya təlatə nte pa lapəna wula na t́ we Iso isəntaa tə tə ŋkulunə taa həŋ liyiti kin.

¹⁴ Isətaa tillu naatoso nyəŋ wei ı təkə akantəle təğə pə heelaa si í hetı isətaa tillaa liyiti wei pa tv alukpala ke pəğə səsaɣa lfəlatı nəğə tə.

¹⁵ Tənaɣa pa hetə isətaa tillaa liyiti inı. Paa tema-weye tayanuyv ké na pá caɣaa si ye pə tala pənaya na isətv na kvyakv na waətv ineyə teitei ile pa kv yəlaa tintika tooso taa tintiyile kvlyəmtəle.

¹⁶ Na pa heela-m yoolaa mpa pa caɣa kpağanəŋ tə pa nyuyv. Paa we iyisi iyaya (1000) ke təm ŋmuvuyv (200) ke.

¹⁷ Pə lapa-m mpv isu toosee taka, na má ná kpağanəŋ na ı təə caɣalaa na pá we isəna mpi təğələ, paa suu nyəğətv tokonaa ké na pá seewa isu kəkə, na pá we pooku isu liyitee pəle na pá we kasasəŋa isu asimti wev tə. Kpağanəŋ nyəəŋ ka wee ké isu təğəlası nyəəŋ, na kəkə na nyəəsi na asimti pə lukayana ı nəəsi.

¹⁸ Ḿpúyú isayətv səəsəntv tooso inə, kəkə na nyəəsi na asimti mpi pə lukayana kpağanəŋ nəəsi tə, pə kv yəlaa tintika tooso taa tintiyile kvlyəmtəle.

¹⁹ Pə taya pulv təə, kpağanəŋ nəəsi taa na ı susı taa ké ı apəlvtv ka wee. ı susı nəğəsəna tvmaa ké. Si wəna nyəəŋ na nyəəŋ inəyi si lakəna yəlaa ke isayətv.

²⁰ Paa na mpv, yəlaa mpa pə kaasaa tə, pa təna mpa wahalanaa səsaə panə pa ta kv tə, pa ta yelev pa maɣamaya pa nin kvlyupumnaa. Pa ta yelev əlɣaa na tuŋ wei pa lupəna wula na nyəğəlvuyv kvhvlvuyv na nyəğəlvuyv kvseemuyv na pəe təə na tuŋ kila ke laav. Pəyelev pə tənaya mpv pu naa, pu nukı, pu təŋ.

²¹ Na yəlaa mpa pə yela mpv tə pa ta yelev pa nyəŋ inı se isu, yvlvkule na topotopo təma na asilima na pa ŋmuləm.

10

Isətaa tillu na takəlaya səkpəlaya

¹ Pə waalı ké ma ná isətaa tillu tvŋ tv lelv na í luna isətaa na í tii, na pulvpu isu isəŋməntuyv nyala ı təə na kaɣəlv cəəna ı nyuyv. ı isəntaa we ké isu ilim na ı nəəhəe isu kəkə nsəma səəsəna kvlyuyv tə.

² ı ka təkə ı nin taa ké takiliya na ká hetaa, na í su ı ntəğəŋ nəəhəle ke tenku təə na ı mpətəŋ nyənte ke tetv təə.

³ İlena í má kapuka na nəğə səsaɣa isu təğəlaya wiikuɣu tə. ı tema ḿpúyú ka mapv ilena tev hola naatosompəğəlaya inı í cəna hola.

⁴ Pə tema yəgətaya ke mpv ilena má tayani ma ti si ma ηmaaki. Ḿpógó ma nu pə yəgətəna-m na isətəa si: Nmesi nti tev hola naatosompəgəlaya inı i yəgətəa tə, taa ηmaa.

⁵ Isətəa tillu wei maa nawa na i səηa tenku na tetv pə təə tə, i kraasa i nin ntəgəη na isə,

⁶ na í tuuna Isə wei i we tam təə tə, wei i ηma isətənvəv na pə təna mpi pə we kv taa tə, na tetv na pə təna mpi pə we tə taa tə, na tenku na pə təna mpi pə we ilé i taa tə, si pə fei wəle suw tətə.

⁷ Waatv wei isətəa tillu naatosompəgəlaya nyəη ká huli i akantəle təgə Isə ká yoosi lapv ke mpi i suwa na í təηəgi na í laki na pə ηməlaa tə. I ka tema pə təm heeluyv ke Isə kvəgətətv teləsəlaa mpa pa ke i pəyalaa tə.

⁸ Pə waali ké yəgətəv mpi pu tema isətəa ke yəgətənav na má nu tə pə tasa-m si: Polo na n mv isətəa tillu wei i səηa tenku na tetv pə təə tə i nin taa ké takiliya ηka ka heta mpv tə.

⁹ Ḿpógó ma kulaa na má polo isətəa tillu kin na má təmi-i si: Cəle-m takiliya ηke. Tənya i təma-m si: Mv-ke, na n təgə-ke. Kaa la lelen isv tūη ke nyá nəgə taa. Ama kaa la nyaη ke nyá hiluyv taa.

¹⁰ Ma mv takiliya ηkeye isətəa tillu nin taa ilena má təgə-ke. Ka lapa lelen ke ma nəgə taa isv tūη. Ama ma kəma na má li-ke ilena ká lá nyaη ke ma hiluyv taa.

¹¹ Ḿpógó pə təma-m si: Pə wəe si n ká tasa tətəgə Isə kvheelitu kraalvyv ke yəlaa payale na piitimnaa payale na nsəma payale na awulaa səsaa payale ké. Tə ke pa nyətv ke.

11

Seliya nyáma naale

¹ Pə tema təgə pə cəla-m camlvəv ηku pa mayasəgəna na kv nəgəsəna isv kpatógó tə. Ilena pə tə-m si: Kuli na n keesi Isə təsəele səsəəle na kətaya təlate tətə, na n kala mpa pa sēe Isə ké Isə təsəele səsəəle tənə tə taa tə.

² Ama yelina tə waali təə taasi, taa mayasi. Pə taya pulv təə, pa yelina kraai nyáma ke icate nanη nyənte ké si pele pá yəgə-təgə nəəhēe ke isətənaa nule na naale taa.

³ Maa kvsi ma təm tampana hullaa naale mpa pa suu ləyaya wontu nti tə we isv fələtənaa taka tə na má tili. Paa kraali Isə kvheelitu ke kvyeη iyaya na kvyeη ηmənvyv na nutoso (1260) inı i taa.

⁴ Ma təm tampana hullaa naale inəgəle Olifinaa naale na fətəlanaa naale wei i səηəgi katenə təna Caa isəntaa tə.

⁵ Ye nəgəlv kulaa si i laki-wəgə isayətv, kəkə lukəna pa nəəsi taa ké na ká kvgi pa kolontunaa. Na mpv tətəgə pə wəe, ye wei í kuləgi si i laki-wəgə isayətv, ka kv-i kele mpv.

⁶ Pa wəna pəsvv si pá kra tev na kv taa nu pa Isə kvheelitu kraalvyv waatv təna taa. Na pa wəna pəsvv tətə si pá la na lvm pəsi caləm, na tətə si pá naasi ate na wəhalanaa tənaya kotokoto ké isəna mpi pa caa tə.

⁷ Pa kəη na pá te nti pə heela-wē təgə kraalvyv ilena lumanη púógó səsəəv taa wontuyv kuli pa təə. Na kv kəli-wē na kú kv-wē.

⁸ Na paa hənti ḿpógó icate səsəəle patəma taa. Tə taa tənaya pa tema pa Səsə ke səm tesika təə ké kam. Ye pə keesaa, pa yaakvyv si Sətəm na İcipiti tə, icate səsəəle ntəgə pa wəna.

⁹ Na piitim təna na kpeka təna na nsəma təna na katenasi təna taa pə yəlaa ká nyənəgi sətəa mpegə kvyeη tooso na kvakv hekv taa na pá hənta mpv. Pa kaa tisi si pá pi-wē.

¹⁰ Tetu tɔɔ yɔlaa tɔna lanje ká hɛɛ isu yɔlaa pane pa sɔpu tɔ. Paa paa teu na pá lá tɔmɔya kuvɔɔn. Pɔ taya pulu tɔɔ, Isɔ kuvɔɔtutu telɔsɔlaa pane pa naale paa paasaa kɛ na pá tu atɛ yɔlaa ke wahala.

¹¹ Kuyɛɛn inɪ ɪ tooso na kuvaku hekɪ taa kɔma na pɔ tɛɛ ɪlena weesuyu feesin luna isɔ na í sɔv pa taa na pá kɔli. Mpa pa tɔna pa na-we tɔ sɔɔntu kra-weye sɔsɔm.

¹² Mɔpɔyɔ pɔ yɔɔtɔna isɔtaa kɛ Isɔ kuvɔɔtutu telɔsɔlaa mpe pa naale si: ɪ kra cɔne. Tɔnaya pa sɔv pulu isu isɔnmuntuyɔ taa na pá kra isɔ, na pa kolontunaa tɔnna-weye nyɔnuyɔ ke mpɔ.

¹³ Tɔne inɔyɪ kraakraa ke tetu sɔv seluyu ke sɔsɔm, ɪlena ɪcate sɔsɔle hɔɔlɔn naanɔwa taa lenku kutulun hoti, na pɔ kú yɔlaa iyisi naatosompɔɔlaya (7000) ke tetu seluyu mpɔ tɔ. Sɔɔntu kra yɔlaa lelɔa ke sɔsɔm, ɪlena pá sɔv isɔtaa Isɔ kɛ teeli hau.

¹⁴ Wahala naale nyɔn tɛɛwayale. Ama tooso nyɔn ká kɔna nɔnɔɔ.

Akantɔle naatosompɔɔlaya nyɔnte huluyɔ

¹⁵ Mɔpɔyɔ isɔtaa tillu naatosompɔɔlaya nyɔn hula ɪ akantɔle. ɪlena pɔ yɔɔtɔna isɔtaa na tɔn si: Pɔnentaa Tɔcaa na ɪ Mesii paa tɔkɔna tetu tɔɔ kɛ kawulaya, na tam tɔɔ kɛ paa tɔki-ke.

¹⁶ Tɔnaya sɔsaa hiu na liyiti wei ɪ caya kumlee tɔɔ kɛ Isɔ isɛntaa tɔ ɪ kulaa, na í hɛntɪ atɛ na pá sɛɛ Isɔ si:

¹⁷ Tɔcaa Isɔ kawulaya tu,
nyá wɛnna, na nyaa wɛnna.
Nyana tɔmle ke isɔna n lapu
na nyá tɔn sɔsɔn tɔ.

Na isɔna n sɔv kawulaya tɔɔ tɔ.

¹⁸ Piitimnaa mukaya pááná ke sɔsɔm.
Pɔnentaa kele pɔ talaa si nyaa huli nyá pááná.
Sɔtaa hɔnɔv tala mpɔ.
Pɔnentaa kele pɔ talaa si n feli nyá pɔyalaa
Isɔ kuvɔɔtutu telɔsɔlaa ke pa fɔtɔ.
Na n feli nyá nyɔma tɔna mpa pa nyanɔna-n tɔ.
Paa sɔsaa paa piya.
Na pɔnentaa kele pɔ tala n wakɔli mpa
pa wakɔlɔyɪ tetu tɔ.

¹⁹ Mɔpɔyɔ Isɔ tɔsɛɛle sɔsɔle ke isɔtɔnuyɔ taa tulaa, na nɔɔsi pɛɛluyɔ atakaa naaki. Tɔnaya teu nyɔɔsaa, na pɔ yɔɔtɪ, na teu holi, na tetu sele, na tɔmpɛɛ hotiyɪ sɔsɔm sɔsɔm.

12

Alv na Tum sɔsɔ pa tɔm

¹ Mɔpɔyɔ kɔkɔlɔ sɔsɔ nɔɔlɔ ɪ lapa hatuu isɔtaa. Alv nɔɔlɔ ɪ takɔna ilim ke ɪ tɔɔ isu pa takuyɔv puyɔv tɔ, na isɔtɔ náá wɛ ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ, na pɔ lɔv isɔtulɔnasɪ naanɔwa na naaleye ntenuyɔ na pɔ te ɪ nyɔvɔ.

² ɪ ka puwaya tɔtɔɔtɔɔ na í wusa luluyɔ, na luluyɔ kunyɔntɔɔle na pɔ wɔsasɪ kra-ɪ na í sɔv kapusi mapɔ.

³ Tɔnaya kɔkɔlɔ lelɔ ná tasa lapu tɔtɔɔ isɔtaa. Tum sɔsɔ wei ɪ sɛɛwa isu kɔkɔ tɔ ɪ luwa, ɪ nyɔn wɛ naatosompɔɔlaya na ɪ hɔn ke naanɔwa, na ntenin tema paa ɪ nyɔvɔ nku ku tɔɔ.

⁴ Mɔpɔyɔ ɪ paala isɔtaa kɛ isɔtulɔnasɪ tintika tooso taa kulɔmtɔle na ɪ suka na í pɛtɪ tetu tɔɔ. ɪlena í sɔn alv isɛntaa si ɪlɛ́ í lɔli ɪ pɔyaya na inɪ ɪ li.

⁵ Apalupəyaya ŋka kaa tiiki piitimnaa təna na nyəgəlvɔv kɔpətɔyɔ tɔyɔ alv ɪnɪ ɪ lɔlaa. ɪlena pə kpaana ɪ pəyaya na pə pona-keye ɪsɔ na ɪ kumte pə kin.

⁶ ɪlena alv nάά se na ɪ polo wɔlaya tetv taa. ɪsɔ ka tayana-ɪ təcəyale ke tənaya sɪ ɪ caya na pά tɔɔ-ɪ kuyeyɛŋ iyaya na kuyeyɛŋ ŋmɔnɔyɔv na nutoso (1260) taa.

⁷ Mɔpɔyɔ yooɔ kɔla ɪsɔtaa. Miseli na ɪ ɪsɔtaa tillaa na tɔm na ɪlé ɪ ɪsɔtaa tillaa pa yookina na təma.

⁸ Ama Miseli-we pa kəla tɔm na pά tɔyɔnɪ ɪ na ɪ ɪsɔtaa tillaa ke ɪsɔtaa.

⁹ Na pά peti tɔm səsɔ yaa Satanɪ wei ɪ puɔusiyi antulinya təna tɔ. ɪ na ɪ ɪsɔtaa tillaa ke pa kɔpentaa na pά peti atɛ.

¹⁰ Mɔpɔyɔ ma nu pə yəgətəna ɪsɔtaa na tɔŋ tɔŋ sɪ: Pənentaa pə tala ɪsɔ ɪ waasi. Pənentaa ké ɪsɔ ká hólí ɪ kawulaya tɔŋ. Na pənentaa ké ɪ Mesii ká hólí ɪlé ɪ pəsɔyɔv. Pə taya pɔlv tɔɔ, tá taapalaa təm suulu wei ɪ ka səŋaya tá ɪsɔ ɪsentaa na ɪ suuki-weyɛ təm ke tam tɔ pa ləsa-ɪ ɪsɔtaa na pά peti.

¹¹ ɪwəyaya caləm tɔŋ tɔɔ, na tampana təm nti pa kpaalaya tɔ tɔ tɔŋ tɔɔ pa kəla-ɪ. Paa hawa pa weesɪŋ ké sɪ ye səm səm.

¹² Pə tɔɔ ɪlé ɪsɔtɔnɔyɔv na kv taa nyéma me ɪ paa teu. Ama atɛ na tenku pə təm wenna waiyo. Mpi tɔ, ɪlɔyɔv səsɔ luna ɪsɔtaa na ɪ tii mə cɔlv na ɪ haya pάáná ke teu, ɪlé pə taya pɔlv tɔɔ, ɪ nyámá sɪ ɪ wɔlɛ wɔsaa.

¹³ Tɔm kəma na ɪ ná sɪ pa pɛta-ɪ atɛ, ɪlena ɪ sɔv alv wei ɪ ka lɔla apalupəyaya tɔ ɪ waali ké seu.

¹⁴ Mɔpɔyɔ pə nyɔsa alv ke hekəle səsɔ ken naale sɪ ɪ kvli hɔntv na ɪ tala ɪ təcəyale ke wɔlaya tetv taa. Tənaya paa tɔɔ-ɪ pusɪ tooso na pənaya hɔyɔlvɔv taa, na tɔm kaa keesi-ɪ.

¹⁵ Tənaya tɔm tɔ lɔm na ɪ nɔyɔ na pə lá ɪsu pɔyɔ səsɔyɔ ke alv ɪnɪ ɪ waali sɪ lɔm hola ɪ kpaaya-ɪ.

¹⁶ Ama tetv waasa alv ɪnɪ, tetv haa nɔyɔ na tɔ li lɔm mpi tɔm ka təna ɪ nɔyɔ ke mpv tɔ.

¹⁷ Mɔpɔyɔ tɔm mv alv na pάáná ke səsəm, na ɪ polo na ɪ yooɔna alv piya nsi pə yelaa tɔ. Mɔpɔyɛ pa təna mpa pa təŋyɔ ɪsɔ kvheelitu na pά tɔka teu ke tampana nna a tɔɔ Yesu kulaa tɔ.

¹⁸ ɪlena ɪ polo ɪ səŋ tenku nɔyɔ tɔɔ.

13

Wontu naale təm

¹ Mɔpɔyɔ ma na wontuyɔ nakvli na kv lukəna tenku taa. Kv həŋ we naanɔwa na kv nyɔɔŋ ke naatosompəyɔlaya. Na ntenɪŋ tema paa kv hɔlvɔv ŋku kv tɔɔ. Na pə ŋmaa kv nyɔɔŋ tɔɔ ké hətɛ nte tɔ tɔvki ɪsɔ tɔ.

² Wontuyɔ ŋku ma na mpv tɔ kv nəgəsəna kprou ké, na kv nəɔhɛɛ ná nəgəsəna wontuyɔ ŋku pa yaa sɪ wusi tɔ kv nyəna, kv nɔyɔ ɪsu tɔyɔlaya nyəŋka. Mɔpɔyɔ tɔm səsɔ ha-kɔyɔv ɪ toma na ɪ kawulaya kumte na ɪ pəsɔyɔv səsɔɔŋkv.

³ Wontuyɔ ŋku kv nyɔɔŋ taa lenkv caya ké ɪsu pu kv-kɔyɔv ɪsayakɔyɔv. Ama timpi pu kv-kɔyɔv ɪsayakɔyɔv ke mpv tɔ pə waawa. Mɔpɔyɔ antulinya təna puɔula wontuyɔ ŋku na pά we kv waali.

⁴ Tənaya yəlaa təna sɔv tɔm səsɔ ke seɛv ke ɪ hav ɪ pəsɔyɔv ke wontuyɔ tɔ pə tɔɔ. Na pa seəkaya wontuyɔ tətɔ na pά faaləyɔ sɪ: Wontuyɔ kvne kv taka weɛ kɛle? N ke awe na nyá na-kv ɪ səŋ na ɪ yoo?

⁵ Mɔpɔyɔ pə ha wontuyɔ ke mpaav na kó yəgətɔ kalampaani təm na kv tɔv ɪsɔ. Na pə ha-kɔyɔv pəsɔyɔv sɪ kv paasi na kó lá ɪsɔtɔnaa nule na naale taa.

⁶ Tənaya kv sɔv ɪsɔ ké footuyɔ, na kv yaa ɪ hətɛ na timpi ɪ weɛ tɔ na pa təna mpa pa we ɪsɔtaa tɔ na kv tɔv.

⁷ Na pə ha-kuɣu mpaasɪ kʊ yooŋa lɔɔ yəlaa na kú kəli-wɛ. Na pə ha-kuɣu pəsʊyʊ sɪ kʊ kpiliki kpeka təna na piitim təna na nsəma təna yəlaa na katenjasɪ təna yəlaa.

⁸ Ate yəlaa təna ká sɛɛna-kʊ. Mpa pa həla pa ta ŋmaa lʷəyaya ŋka pa kʊwa tɔ ka weesʊyʊ takəlaya taa ké tuu antulinya kancaalaya tɔ mpe paasɛɛna-kʊ.

⁹ Ye wei ɪ ké təm nulu pɔntʊ í nu.

¹⁰ Ye pə tʊ yʊlb wei ké hatuu ɪ tanəŋ tɛɛ sɪ paasɪ təkɪ-ɪ saləka, ɪsu pa təkɪ-ɪ saləka ɪni, pu saaləyi. Na ye pə tʊ wei ɪlɛyɛ hatuu ɪ tanəŋ tɛɛ sɪ paasɪ kʊ-ɪ na layatɛ, ɪsu pa kʊ-ɪ na-tɛ, pu saaləyi. Pə tɔɔ ké lɔɔ yəlaa ka təkɪ suulu na pá tʊ lɔɔ ké naani ké mɔpɔyɔ tam.

¹¹ Mɔpɔyɔ ma ná wontuɣu lɛŋkʊ na kʊ luna tɛtʊ tɛɛ. Kʊ həŋ wɛ naale na í nəxəsəna ɪwəyaya həŋ, na kʊ yəxətaya ɪsu tʊm səsɔ.

¹² Kʊ lapəna kancaalaya wontuɣu pəsʊyʊ tənaya kʊlɛ kʊ ɪsentaa. Na kʊ caalayaa tɛtʊ na tɔ tɔɔ yəlaa sɪ pá sɛɛ kancaalaya wontuɣu ŋku pu kʊwa ɪsaxakʊyʊ na pə waa tɔ.

¹³ Mɔpɔyɔ wontuɣu naale nyəŋkʊ kʊnɛ kʊ lapa piti təma səsəna. Haləna kʊ lakaya na kəkɔ lukəna ɪsɔtaa na ká tiiki atɛyɛ yəlaa təna ɪsentaa.

¹⁴ Pə ha-kuɣu mpaasɪ kú la piti təma nnaya kancaalaya wontuɣu ɪsentaa tɔ, kʊ tolisa atɛ yəlaa ké na-yɛ. Kʊ heelaya atɛ yəlaa sɪ pá lu wontuɣu ŋku layatɛ hikaa na paasɪ na mpu kʊ wɛna kʊ weesʊyʊ tɔ kʊ lɛɛsʊyʊ.

¹⁵ ɪlɛna pə há wontuɣu naale nyəŋkʊ ŋkʊyʊ pəsʊyʊ sɪ kʊ woso weesʊyʊ feesiŋ ké kancaalaya wontuɣu lɛɛsʊyʊ tɔɔ, na lɛɛsʊyʊ ŋku kʊ yəxətəyi, na kú pəsɪ na kú kú pa təna mpa paasɛɛki-kʊ tɔ.

¹⁶ Mɔpɔyɔ wontuɣu ŋku kʊ caala yəlaa təna təpai, piya na səsaa na apila na kʊnyəntənaa na yomaa na kasayampiya, sɪ paasɪ yʊsɪ paasɪ wei ɪ niŋ ntəxətɔŋ taa na ɪ tokuyʊ taa.

¹⁷ Ye pa ta yʊsɪ wei ké kʊyʊsum pənɛ, pɔntʊ u pəsəyi na í ya yaa í pɛɛtɪ pʊlb. Kʊyʊsum mpəxələ wontuɣu ŋku kʊ hətɛ, yaa kʊkalətʊ nti tɔ húləyɪ sɪ kʊ hətɛ tɔ.

¹⁸ Ləmayasɛɛ təhulle nté cənɛ. Ye wei ɪ wɛna layatʊ pɔntʊ pəsəyi na í cəkəna wontuɣu ŋku kʊ kʊkalətʊ, pə taya pʊlb tɔɔ, kʊkalətʊ nti tɔ lu yʊlb hətɛ ké. Kʊkalətʊ ntəxələ nasətoso na nutoso na naatoso (666).

14

Mpa pa nyəŋ pə yapa tɔ pa yontu yoo

¹ Mɔpɔyɔ ma nyənaya, ɪlɛna má ná lʷəyaya na ká səŋa Siyəŋ pʊyʊ tɔɔ, na yəlaa iyisi nunʊwa na iyisi nule na liyiti (144000) wɛ ka cəlɔ, na pá ŋmaa pa tokuŋ taa ké kana ka Caa pa həla.

² Tənaya ma nu pə yəxətəna ɪsɔtaa na pə la yuŋ ɪsu lum kpeŋyʊyʊ na pə faləyi səsəm tɔ, ɪsu tɛv holuyʊuna tɔŋ tɔ pə taka. Pə yəxətaya na má nukɪ tɔ, pə nəxəsəna ké ɪsu saŋkʊ mataa kʊlbʊyʊ pa saŋkʊnaa mapʊ na pə wiiki ɪsəna tɔ.

³ Na yəlaa iyisi iyisi ɪni ɪ səŋa mɔpɔyɔ kumte na weesiŋ nyəma liyiti na səsaa pa ɪsentaa na pá yooki lɔsɛɛlɛ yontu kɔfatʊ. Yəlaa iyisi nunʊwa na iyisi nule na liyiti (144000) wei pa yapa tɛtʊ tɔ tɔ ɪ paasi, nəxəlb fɛɪ wei ɪ pəsəyi na í nyɪ yontu tənɛ tɔ yoo tɔ.

⁴ Mpe ɪni pa ta pilisi pa tɪ na alaa, pa caɣa mɔpɔyɔ təcʊŋŋ. Paasɪ timpiyi lʷəyaya puki, pa tənəyi-kɛyɛ. Pə yapa-wɛyɛ yəlaa həkʊ taa ké sɪ pə caaləxəna-wɛyɛ lɔɔ na lʷəyaya kɛ həv.

⁵ Pa ta nuna pa nəəsɪ na pəpətiya, pa fɛina taalɪ nəxəlb.

ɪsɔtaa tillaa tooso təm

⁶ M'p'ógú ma na is'otaa tillu lelv na í kul'eyi h'ontv ke hatuu is'otaa. I wena Laapaali K'orap' tam t'oo ny'eh n'og'lv si i kaas'eyi ate y'elaa na piitimnaa t'ona taa y'elaa na k'peka t'ona na ns'ama t'ona na y'elaa t'ona.

⁷ I y'og'otayana n'og'o s'os'og'a si: I nyana Iso na í to-i teeli. P'ə taya pulv t'oo, p'enente p'ə talaa k'e si í h'vna y'elaa ke t'om. Wei i lapa is'ot'onyv na tetv na tenku na hila t'ó í s'ee inu.

⁸ T'ənya is'otaa tillu naale ny'eh ná luwa kanc'alaya ny'eh waali na í t'eh si: I tu hotaa, Papiloni s'os'o tu hotaa. Inu i ny'os'əna piitim t'ona y'elaa ke i s'lv'm, i asilima s'os'əna anu a s'lv'm.

⁹ Is'otaa tillaa naale inu i waali k'e tooso ny'eh luwa na í y'og'ot'əy'əna n'og'o s'os'og'a si: Ye wei í s'ee wontuyv n'ku na kv lees'v'v na í t'ó kv kuy'v's'v'm ke i tokuyv taa yaa i nin' taa t'ə,

¹⁰ p'ontv mayamaya k'a te na í ny'oo Iso s'lv'm, i p'ááná s'os'əna ny'əm mpi i p'əla i p'ááná k'ərv taa na p'á t'a pala p'ə taa k'e pulv t'ə. I k'a ná kan'kan'si ke k'ək'ə na asimti p'ə taa k'e is'otaa tillaa nan'eh ny'əma na l'wəyaya pa is'entaa.

¹¹ Na k'ək'ə n'ka ka taa pa naa r'p'ógú kan'kan'si t'ə tam t'oo k'e ka ny'os'i kul'əy'əna is'o. Mpa pa s'ee wontuyv n'ku na kv lees'v'v na pa y'usa-we na kv h'əte kuy'v's'v'm t'ə, r'p'ógú pu w'ee tam t'oo, h'ees'v'v f'ei.

¹² P'ə t'oo k'e Iso y'elaa mpa pa t'əh'eyi i kvheelitu na p'á nuk'əna Yesu ke teu t'ə p'ə w'ee si p'á t'əki suulu.

¹³ M'p'ógú ma nuwa p'ə t'əma-m na is'otaa si: Nmaa tak'əlaya taa si p'ə k'rayav p'enentaa t'ə mpa pa s'əki T'acaa t'əmle taa t'əy'əle lelen' n'ulaa. U'ena Feesuyv t'ə si: Nn, tampana k'e, pa t'əma ton' ny'əna wena pa lapa t'ə, p'ə tala pa h'eesi. P'ə taya pulv, k'v'p'antv n'ti pa lakaya t'ə n'ti t'ə t'əh'əy'əna-we.

K'vmtv tate

¹⁴ Ma ny'ənaa t'ət'ə il'e ma ná is'əh'm'ont'v'v kvh'vl'm'v'v'v n't'ə, na n'og'lv c'aya kv t'oo, na p'ontv n'og'ə's'əna y'vl'b, na w'ola ntenuy'v tema i ny'v'v, na i nin' taa k'e lemse l'əh ny'əh.

¹⁵ M'p'ógú is'otaa tillu lelv luna Iso t'əs'eele s'os'əle taa na í y'og'ot'əna wei i c'aya is'əh'm'ont'v'v t'ə t'ə na n'og'o s'os'og'a si: K'raya ny'á lemse na n' k'ó, k'vmtv talaa k'e. Tetv puwa t'ə, k'vmtv talaa k'e.

¹⁶ T'ənya wei i c'aya is'əh'm'ont'v'v t'ə t'ə i to i lemse k'e tetv t'oo, il'ena p'ə k'ó tetv t'oo.

¹⁷ Na is'otaa tillu lelv náá luna is'ot'onyv taa Iso t'əs'eele s'os'əle taa na il'ə i t'əka lemse l'əh ny'əh t'ət'ə.

¹⁸ M'p'ógú is'otaa tillu lelv wei il'ə i w'ena p'əs'v'v ke k'ək'ə t'oo t'ə i luna k'ətaya t'əlate na í k'ə. U'ena í y'og'ot'əna is'otaa tillu wei i t'əka lemse l'əh ny'əh t'ə na n'og'o s'os'og'a si: K'raya ny'á lemse na n' k'óólí tetv t'oo les'eh tuk'v'v, i puw'aya.

¹⁹ T'ənya is'otaa tillu to i lemse na í k'óólí tetv t'oo les'eh tuk'v'v, na í p'eti-i Iso p'ááná s'os'əna les'eh t'ənyaas'əle taa.

²⁰ U'ena p'á nyaasi les'eh ke icate waali k'e t'ənyaas'əle taa, na cal'm'v'v luna t'ənyaas'əle t'əna na kv k'pe k'p'ok'p'ok'po na p'ə polo is'u kilom'et'əl'ənaa n'hm'v'v'v na nuw'v'v'v (300), na p'ə luma is'u m'et'əli kv'l'm na h'og'lv'v'v.

15

Kant'əkaya naas'v'v

¹ M'p'ógú ma ná is'ot'onyv taa k'e k'ək'əlv n'og'lv il'ə t'ət'ə. I t'əw'aya na i t'əm w'e ha. Is'otaa tillaa naatosomp'og'olaya t'ək'əna k'vnaas'ənam ke t'əm naatosomp'og'olaya. M'p'əy' p'ə t'ees'əy'əna naas'ənav il'e p'ə t'əma. Na kant'əkaya ny'əntv t'əny'e Iso ná tu y'ekina r'p'ógú i p'ááná.

² Μρύγύ μα ná tíη pə isu tenku, na í na kəkə pə sitaa. Na má ná tətəγə mpa paa kəla wontuyu na ku ləesuyu na ηku ku kukalətu nté ku hətə tə. Pa səηa tíη wei í pə mpv isu tenku tə í nəγə, na pá təkə sanjuna mpa Isə cəla-we tə.

³ Na pá yooki Isə təmle tu Moisi yontu na lwəyaya nyəntu si:

Tacaa Isə kawulaya tu,
nyá təma kulapεε təəv we səγəntu,
na a təm we piti.

Piitimnaa təna təpai wulav.
Mpi n suwa na í təηəγi na í lakí tə,
pə siγisaa na pé wəna tampana.

⁴ Tacaa, wei í kaa nyana-η tə pəntu wεε?

Awe ká kisina-η teeli tγv?
Pə taya pulv, nyá tike n wəna tənəη.
Piitimnaa təna yəlaa ká te na pá kəə,
na pá luη nyá tεε na pá sεε-η.
Pə taya pulv, pə kula nyá kulapvtu
kupantu təə kέ na pé húlí təkεele.

⁵ Pəle pə waali kέ ma ná isətaa Isə təsεele səsəəle tulaa, na tə taa kέ cokəle nte tə húlíγi si Isə wεε tə.

⁶ Μρύγύ isətaa tillaa naatosompəγəlaya wei í ka təkə kənaasənam təm naatosompəγəlaya iní tə pa lu Isə təsεele səsəəle nte tə taa. Na pá suu kponkponu ton nyəntu wontu kuhulumtu na tə mvyi kəkə ke nyənənyəni, na pá ləla pa lanja taa kέ wəla tampanaa.

⁷ Təηaya weesin nyéma liγiti iní í taa nəγəlv í cəla isətaa tillaa naatosompəγəlaya inəγi wəla kəpənaa ke naatosompəγəlaya, na pá suna Isə wei í we tam təə tə í pááná.

⁸ Μρύγύ Isə teeli na í toma pə nyaləna Isə təsεele səsəəle təkpəmm. Nəγəlv ta pəsi na í svv Isə təsεele səsəəle taa, haləna isətaa tillaa yoosi kənaasənam təm naatosompəγəlaya iní na péćó.

16

Isə pááná mvyv təm

¹ Μρύγύ ma nu pə yəγətəna isətaa tillaa naatosompəγəlaya na nəγə səsəγa ke Isə təsεele səsəəle taa si: I polo na í pəli Isə pááná kəpənaa naatosompəγəlaya inəγi atε.

² Təηaya kancaalaya nyəη tεεwa na í pəli í kəpv ke atε. Ilena səmola asayεε na kwəwuna kpa yəlaa mpa paa yusa wontuyu kvyvsvm ke pa təə na pa sεekaya ku ləesuyv tə.

³ Isətaa tillu naale nyəη ná pəla í kəpv ke tenku taa, ilena lvm pəsi isu yvlv sətu caləm, na weesuyv nyəm mpi pu we tenku taa tə pə si pé təna təpai.

⁴ Isətaa tillu tooso nyəη ná pəla í kəpv ke pusi səsəəηsi na sεelaa təna taa, ilena pə lvm pəsi caləm.

⁵ Μρύγύ ma nu isətaa tillu wei í nyənəγəna lvmnaa təə tə í təma si: Nyá wei n we tənəη tə, nyá wəna, na nyaa wəna. N təηa siγisuyv ke nyá hvle tənε tə taa kέ.

⁶ Isu paa lenta Isə yəlaa na Isə kvyγətvtu teləsəlaa təγə n cəlyi-wεyε caləm ke pənəntaa si pá nyəə. Mpi paa lapa tə mpi pə feləγəna-we.

⁷ Μρύγύ ma nu pə yəγəta kətaya təlate si: Μρύγύ mεε, Tacaa Isə kawulaya tu, tampana na siγisuyv ke n təηəγi na í hvkəna.

⁸ Isətaa tillu liγiti nyəη ná pəla í kəpv ke ilim təə, ilena pé kpaasi-wəγi ton si pə kəkə í nyaya yəlaa.

⁹ Μρύγύ hanaya paasaa na ká han yəlaa, haləna pá yaa Iso wei i tōka kōnaasənam pəne pə takanaa na i pəsuyu tō i hətə na pá tuv-i. Ama pa ta ye le pa isayatu na pá tu Iso ké teeli.

¹⁰ Isōtaa tillu kakpası nyəη ná pəla i kəpu ke wontuyu ŋku ku kawulaya kumte tō, ilena səkpetuyu nyala ku kawulaya taa, na yəlaa paasi na pá sūləyəna wəsasi pə tu fei.

¹¹ Na pá tuv isōtaa Iso ké pa wahala na pa səmolə pə tō. Paa na mpv tō, pa ta ye le pa lakasi isayasi.

¹² Isōtaa tillu naatoso nyəη ná pəla i kəpu ke Ifəlati pəyō səsəya taa, ilena ka lvm nyō na pə ha mpaav ke awulaa səsaa mpa pa lukəna tēv kite tō tō.

¹³ Μρύγύ ma ná aləyaa tooso na pá nəyəsəna salē, na pa luna tom səsə na wontuyu na Iso kuyəyətutu teləsulu pəpətu pa nəəsi taa.

¹⁴ Aləyaa mpeye mpa pa laki piti təma tō. Tənyaya aləyaa mpe pa tooso pa kulaa na pá cəaki tēv təna awulaa səsaa tō si pa kotiγi-weyē Iso kawulaya tu kuyaku səsəw wule yoonav tō.

¹⁵ Nyəni, ma kəη kənte ké isu ŋmulv. Ilē ye wei i tōka i wontu si ye pə talaa í taa tē tapakpete, ilē puntu nté lelen nulu. Mpi tō, ye pa na-i mρύγύ tapakpete fēelē ká lapı-i.

¹⁶ Μρύγύ aləyaa mpe pa kota awulaa mpeye timpi pa yaakəna Hepəla taa si Haamakətəη tō.

¹⁷ Isōtaa tillu naatosompəyolaya nyəη ná pəla i kəpu ke heelim tō, ilena pə yəyətəna Iso tēsēelē səsəelē taa na kumte kiη na nəyō səsəya si: Pə lapayalē.

¹⁸ Μρύγύ tēv nyəyəsaa, na pə yəyətı, na tēv holi, na tēv sele səsəm. Hatuu pə ŋmau yulu tō tēv ta selita seluyu pəne pə taka. Pəne inı pə kəla kpakpaa.

¹⁹ Tənyaya pə faya icate səsəelē ke həyoləη tooso na pə yəki. Na acalē səsəna hoti tēv təna taa. Iso tōsa Papiloni səsə tō, ilena í nyəsı-i i kəpu taa pááná səsəna sulum.

²⁰ Na tətənaa mpa lvm ka cəənaa tō pá mukı yem, pa ta tasa pá keesi pőη tətō.

²¹ Tēv təmpuη hotayana isōtaa ké na í nyəkəyı yəlaa. Təmpələ kulvmtələ yuη ka wē isu kiloona nule. Μρύγύ yəlaa tuv Iso ké naasuyu mpi təmpēe anı a naasaya-wē tō pə tō. Pə taya pulv, naasuyu mpi pələ pu kəla kpakpaa ké.

17

Wasəηkali kpitikipiti təm

¹ Isōtaa tillaa naatosompəyolaya wei i ka tōka kəpənāa naatosompəyolaya tō pa taa lēlv kəma na í yaa-m si: Kəə na má huli-η saləka wei paa tu pusi payalē hēku taa wasəηkali səsə tō.

² I kiη ke atē awulaa lakaya pa asilima kolaputu, na i asilima sulum ke atē yəlaa nyōwa na pə kuyı-wē.

³ Μρύγύ Feesuyu tēna-m ilena isōtaa tillu pona-m wulaya tēv taa. Tənyaya ma ná alv nəyəlv na í caya wontuyu kvsēmuyō tō, na i tō waasa həla nna a tūki Iso tō təwisiwisi. Wontuyu ŋku ku nyōη ka wē naatosompəyolaya ké, na ku həη ke naanvwa.

⁴ Alv inı i təyola wontu kupampantu nti tē sēewa tō, na wontu nti tē sēewa təkəηkəη tō, na i tu wula na liyitee pēe lıtu kupantu, pə tu fei. Na í tōka i niη taa ké wula kəpu na í suna acaalətv. Asilima nna i ka lapa tō a isayatu nté.

⁵ Pa ŋmaa i tokuyu taa ké hətə natəli, ama pə hūwēē ta tūli tēv ké təyau. Si, Papiloni səsə, antulinya wasəηkalənaa na acaalətv pə too.

⁶ Ilena má ná si Iso yəlaa caləm na mpa pa lentaa si pepe tō ké pa nuna Yesu ké tēv tō, pēle pa caləm kuyı alv inəyı sulum nyəm.

Ma na-i, ilena pə paasi na pə la-m ha.

7 Μρύγύ ισάταα tillu pəssa-m si: Pepe təə kέ pə laki-η ha? Maa heeli-η mpi alv na wontuyu ηku kv təə i cayaa na kv wena nyəəη naatosompəyolaya na həη naanəwa tə pa hólóyí mukaya tée tə.

8 Wontuyu ηku n na mpv tə, kv wena weesuyu ke hatuu ləη kέ, ama kv fei mρύγύ nəəəə. Pə wee si kú lu lumaη puvvυ səsəəv taa kέ na kú polo timpí pu te kv təm tənəηnaη tə. Ate yəlaa mpa pa həla pə taa ηmaa weesuyu takəlaya taa kέ hatuu antulinya kancaalaya tə, paa ná wontuyu kvne tə pu la-weye ha. Pə taya pulv, kv wena weesuyu ke hatuu ləη kέ. Ama kv fei mρύγύ nəəəə, na kv tayani liw tətə.

9 Nyəm na ləmayasεε pə təhulle kin nte cəne. Nyəəη naatosompəyolaya inu i hólóyí pulasi naatosompəyolaya wei i təə alv inu i cayaa təyə. Na i hólóyí tətəyə awulaa səsaa naatosompəyolaya.

10 Awulaa səsaa mpe pa taa kakpasi tema hotuyu. Kuləm ná wee, na í təηna kawulaya təyəv. Na lelv ná ta kənta, ile i kəη i kəə tə i cayav kaa təə.

11 Wontuyu ηku kv wena weesuyu na kv fei mρύγύ nəəəə tə, kvleyele wulav səsə pəlefei nyəη. Mpeyele mpv na kancaalaya awulaa səsaa naatosompəyolaya inu. Kv puki timpí pu te kv təm tənəηnaη təyə.

12 Həη naanəwa wei n nawa tə i hólóyí awulaa səsaa naanəwa mpa pa ta təyətə kawulasi tə. Ama pu ha-weye kawulasi toma, na pa na wontuyu ηku pá təyə kawulaya ke kaləfu kuləm taa.

13 Pa naanəwa inu pa təna paa la ləmayasəle kuləmtəle na pá məηna pa toma na pa kawulasi na pá cəla wontuyu.

14 Paa kulí na pá yona ləwəyaya, ama ləwəyaya ká kəli-we. Pə taya pulv təə, ηkeyele səsaa səsə na awulaa təna Wulav. Ka na ka nyəma mpa pa yaawa na pá ləsi na pa kέ nuntaa tə paa kəli-we.

15 Μρύγύ ισάταα tillu tasa-m heeluyu si: Pusi nsi n nawa na wasaηkali caya si həkv tə, yəlaa na samaa na piitimnaa taa yəlaa na nsəma taa yəlaa nte mpv.

16 Həη naanəwa wei n nawa tə na wontuyu pa taa ká kpana wasaηkali inu, na pá ləeki i wontu təna na pá yele-i kvete. Paa təyə i nantv, na pá wəp-i kəkə.

17 Pə taya pulv, ləə təna pa lotunaa taa kέ hūwee si pá kvnti nəyə kuləmayə na pá laki na pá məηna pa kawulasi toη na pá cəla wontuyu, na pá yoosi nti nti tə ləmayasεε i ka təwa tə, haləna ləə ka yəyətə nti tə tə la.

18 Na alv wei n nawa mpv tə, icate səsəəle nte tə ηmakələyi ate awulaa səsaa təyələ.

18

Papiloni hotuyu təm

1 Pəle pə waali kέ ma ná ισάταα tillu lelv na í luna ισάταα na í tiiki. I wena pəsvyv ke səsəm kέ, na i teu nawa isu kəkə na pá cəə tətə təna.

2 Μρύγύ i yəyətəna nəyə səsaya si: I tu hotaa, Papiloni səsə tu hotaa. Pənente i pəsa aləyaa təcayale, na aləyaa nəyə na pa suka, na tətə sumasi nsi paa cəa tə si nəyə na si suka təcayale nte təna.

3 Pə taya pulv, inu i nyəsəna piitimnaa təna yəlaa ke i suləm, i asilima səsəəna anu a suləm. Na i kin ke ate awulaa səsaa lakaya pa asilima kolaputv. Na ate pəyatəlaa pilina i wontu kvpantv nti tə fei nyəyəsuyv tə.

4 Μρύγύ ma nu pə yəyətəna ισάταα, ile pə taya ισάταα tillu inu i nəyə. Pə təmayə si: Ma yəlaa, í se i kin, na pə taa kəə na i isayətv taana-me, na pá kəə na pá naasəyi na pə kvəηna-me.

5 Pə taya pulv təə, i isayətv kaawaya na pá kaləsəna ισάtənyv, ləə təəsa i lakasi isayasi təə.

⁶ Ɔ leeti-ɪ mpi ɪ ka lapa-me tɔ. Ɔ feli-ɪ isɛna mpi ɪ ka lapa tɔɔ tɔm naale. Ɔ suuli ɪ kɔɔv ke sɔlvɪ mpi pɛ kɛla mpi ɪ puukaya-me tɔɔ tonj ke tɔm naale.

⁷ Ɔ tu-ɪ wahala na kɔnyɔn na pɔ tala isu ɪ ka tɔvɔ ɪ tɔyi teeli na ɪ kaa wontu kɔpantɔ ke isɛna mpi tɔ. Ɔ yɔɔta ɪ taa si: Ma caya tɛka kɛ isu wulav, ma ta nyi leelutu, ma kaa nyi mpi pa yaa si kɔnyɔn tɔ.

⁸ Pɛ tɔɔ kɛ kɔnaasɛm mpi pɛ suwa si pu naasɛna tɔ, kɔyakɔ kɔlvɪmɔvɔ ke pu tii pɛ tɛnaya ɪ tɔɔ tɛkpili. Mpɛɔɔle kutɔmɔn na sɛm na nyɔɔsi. Kɔkɔ kɛ nyaya ɪ tɛna tɛluka. Pɛ taya pulv, Taca Isɔ wei ɪ lakɛna-ɪ tɔm tɔ ɪ we toma kɛ.

⁹ Ɔ kinj ke ate awulaa sɔsaa lakaya pa asilima kɔlapɔtɔ na pɛ nuki ɪ lelenj. Paa tɛ na pɛ nɛ kɔkɔ nyaki-ɪ na nyɔɔsi nsi si kɔlvɔ tɔ, ɪle paa tɔli nɔɔsi ke ɪ tɔɔ, na paa kpa pa lanja na pɛ wii sɔsɔm.

¹⁰ Paa hatɛlɛna-ɪ si pɛ taa kɔɔ na pɛ nɛ ɪ wahala. Na paa tɔ si: Waiyo, waiyo. Pɔwe, Papiloni ɪcate sɔsɔle na tonj nyɛntɛ tɛnɛ, kalɛfu kɔlvɪm taa keɛ pɛ tɛma-ɪ nyɛ salɛka tɔvɔ na?

¹¹ Ate taatɛlaa nɛ tɔla nɔɔsi ke tɔ tɔ tɔ na pɛ kpa pa lanja na pɛ wii sɔsɔm. Mpi tɔ, nɔɔlv u tasɔɔ pa taatɛle ke yavɔ.

¹² Paa wulanaa, paa nyɔɔlvɔvɔ kɔlvɪmɔvɔ, paa liyitee pɛɛ. Paa lutv, paa kɔnɔkɔntɔ tonj nyɛntɔ pɔɔn kɔpɔn, paa tɔɔ wontu kɔpampantɔ kɔsɛmɔvɔ, paa nti tɔ sɛɛ teu tɛkɛnɔn tɔ, paa silikinaa, paa taasi nsi si fɛi yem yem tɔ, paa tuu kɛla na taasi kate nyɛnsi, na nyɔɔlvɔvɔ kɔsɛmɔvɔ na nyɔɔlvɔvɔ mayamaya na pɛle nte pa yaa si maapɛli tɔ.

¹³ Paa afɛvnaa, paa kɔkɔsvɔm, paa tulaalv miili, paa tulaalv kɔfɔɔɔtɔ, paa sɔlvɪm, paa nim, paa mɔlvɪm, paa tɔɔnaya pɛɛ, paa naan, paa heen, paa kɔpɔnɔn na kɛkɛnaa, paa yomaa na yɛlaa weesɪn mayamaya.

¹⁴ Taatɛlaa mpɛ pa tɛma ɪcate sɔsɔle nɛ tɔ si: Mpi pɛ tɛna n nyulaya tɔ pɛ saala yem. Nyɛ tonj na nyɛ lelenj tɛna tu-ɪ lɔm, n kaa tasa-wɔɔ keesuyɔ.

¹⁵ Taatɛlaa mpa pa taata ɪcate sɔsɔle taa na pɛ pili tɔ, paa tɛ na pɛ hatɛlɛna-ɛ si pɛ taa kɔɔ na pɛ nɛ tɔ wahala. Paa tɔli nɔɔsi na paa kpa pa lanja na pɛ wii sɔsɔm.

¹⁶ Paa tɔ si: Waiyo, ɪcate sɔsɔle tɛnɛ tɔ tɔm we waiyo. Nɛ tɔ suukayana kɔnɔkɔntɔ tonj nyɛntɔ pɔɔn kɔpɔn na wontu kɔpantɔ nti tɔ sɛɛwa tɔ, na wontu nti tɔ sɛɛwa tɛkɛnɔn tɔ. Na nɛ tɔ tɔkayana wula na liyitee pɛɛ na lutv pɛ tu fɛi.

¹⁷ Na kalɛfu kɔlvɪm taa keɛ tɔ apititu tɛma-tɛɛ lɔm tɔvɔ.

Kɔpɔlvɔ taa sɔsaa sɔsaa na ɪ svɔlaa na ɪ saalaa, na pa tɛna mpa pa tɔkɛna tenku tɔ, pa sɔnɔ poolɔn taa,

¹⁸ na pɛ nɛ tɔ kɔkɔ nyɔɔsi. Ɔlena pɛ maki kapusi na pɛ tɔ si: Pa ta nata ɪcate na tɔ tala ɪcate sɔsɔle tɛnɛ.

¹⁹ Mɔpɔɔ pa cosa tetv na pɛ pɛli pa nyɔɔn taa, na pɛ tɔli nɔɔsi na pɛ kpa pa lanja na pɛ wii sɔsɔm. Na pɛ maki kapusi si: Waiyo, ɪcate sɔsɔle tɛnɛ tɔ tɔm we waiyo. Pa tɛna mpa pa wɛna kɔpɔlvɔ ke tenku taa tɔ tɔ tonj ke pa kɔlvɔnaa. Kalɛfu kɔlvɪm taa keɛ pɛ tɛna pɛ tɛma-tɛɛ lɔm tɔvɔ.

²⁰ Tɔv, isɔtɔvɔvɔ nyɛ, pɛ wakɛla-ɛ tɔ, paana-ɛ ɪle. Isɔ yɛlaa mɛ, na tillaa na Isɔ kɔvɔɔtɔtɔ tɛlɛsɛlaa, ɪ paana-ɛ. Pɛ taya pulv, isayatv nti tu lapa-me tɔɔ Isɔ hvɔna-ɛ.

²¹ Mɔpɔɔ isɔtaa tillu tonj tu nɔɔlv kɔpɔn pɛle sɔsɔle, tɔ tɔv we isu namle, na ɪ pɛti tenku taa. Ɔlena ɪ tonj si: Isɔntɔɔ paa pɛti Papiloni ɪcate sɔsɔle ke tuu pɛ tɛ na pɛnɛ sɔsɔna, na pa kaa tasa-tɛɛ keesuyɔ.

²² Na pa kaa tasa nuw ke Papiloni nyɛ nyɛ taa kɛ sanjvɔnaa na cɛmɔn na hɛsi na akantɛ pɛ tan. Pa kaa tasa nav ke tɛmle latv nɔɔlvɔvɔ tɛmle natɛli tɔ taa. Na pa kaa tasa nuw ke namle kɔpɔlvɔ.

²³ Fətəla kaa tasa mnyv ke nyá taa, pécó pa kaa tasa akpayale ayəla tan nuw ke nyá taa. Nyá taa taatəlaa hətə ka yaana antulinya taa ké ləŋ, na nyá puɣusa yəlaa təna na nyá topotopo təma pɛekyvu.

²⁴ Pa nawa Iso kuyəɣətutu teləsəlaa na Iso yəlaa pa caləm, na pa təna mpa pa ku tetu tə tə pa caləm ke Pabiloni taa təɣə pa tu-tɛɣe saləka.

19

¹ Pəle pə waali ké ma nu pə yəɣətəna nəəsɪ səsəənsɪ na isətəa, na pə we isu samaa tuutuuma yəɣətuyv tə si: I sa Iso. Ta Iso yakəna, na inəɣəle teeli na toma pə tu.

² Tampana na siyisuyv ke i təŋəɣi na í huukəna. Pə taya pulv, wasaŋkali səsə wei i wakəlaya tetu na i asilima tə, i kv i təm. Na isəna mpi inu i ka kv Iso yəlaa tə, Iso ná tu-i pə saləka.

³ Na pa tasa yəɣətuyv tətə si: I sa Iso. Icatə səsəəle nítə tə kəkə nyəəsɪ təŋna kuluyv ke tam ké.

⁴ Ḿpóɣú səsaa hiu na liyiti inu na weesɪŋ nyəma liyiti inu pa lunja akula na pá sɛɛ Iso wei i caya kumte tə tə, ilena pá tə si: Ami. I sa Iso.

Iwəyaya akpayale kvətəɣv

⁵ Ḿpóɣú pə yəɣətə kumte kin si: Səsaa na piya mpa me í ké Iso pəyalaa na í see-i tə, í sa ta Iso.

⁶ Ma nu pə tasa yəɣətuyv na pə nəɣəsəna isu samaa tuutuuma yəɣətuyv tə, na pə we yun isu lum kpenyuyv na pə faləɣi cooo tə, isu tɛv holuyuu səsəm tə taka. Ma nu pə yəɣətəa ké si: I sa Iso, pə taya pulv Taca Iso kawulaya tu inu i təkəna kawulaya.

⁷ Iwəyaya pɛelə krau talaa, na ka pɛelə maɣamaya ná tu tayana i ti. Pə təɣə ilə tə paa na tá lanja hulvmi, na tə tu-i teeli.

⁸ Pə ha i pɛelə ke mpa si í suu kponkponu ton nyəntu puuyv kupaŋku ŋku ku muyi kəkə ke nyənənyəni na kv fɛi asilima tə. Puuyv ŋku kv wɛɛ ké isu Iso yəlaa təma kupaana.

⁹ Ḿpóɣú isətəa tillu təma-m si: Nmaa takəlaya taa si Iwəyaya kra ka pɛelə na pá yaa mpaɣa təɣəv təɣəle lelen nulaa. Na i tasaa si: Təm tənə tə ké Iso kuyəɣətutu tampana nyəntu ké.

¹⁰ Tənaɣa ma hənta i tɛɛ si ma sɛɛ-i. Ama i təma-m si: Taa la mpv, ta tənaya təmle nyəma ké. Tayale mpv na nyá taapalaa mpa Yesu kula tampana tə na pá nyi-yɛ tə. Ye sɛɛtu ilə, Iso ké n ká sɛɛ.

Yesu kula tampana nna a tə tə, anu a tona Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ke yəɣətuyv.

Kpaɣanvhuvmaya cayalv

¹¹ Ḿpóɣú ma ná isətənyv tulaa, ilena kpaɣanvhuvmaya lu. Pa yaa ka təɣə cayalv si kupaŋ na Tampana tu. Siyisuyv ke i təŋəɣi na í huukəna i təm na í yookina i yoo tətə.

¹² I isɛ wɛ ké isu kəkə mukuyv tə, na i nyuyv taa ka wɛ teeli ntenɪŋ payale. Pa ŋmaa hətə natələɣi i tə, na nəɣəlv ta nyi-tɛ ye pə taya i tike.

¹³ I capa wei i suuwa tə i təna na caləm ké. I hətə nté si: Iso Təm.

¹⁴ Ḿpóɣú isətənyv taa yoolaa hu i waali na pa kpaɣanvhuvmasi, na pá suu kponkponu ton nyəntu puuyv kupaŋku ŋku ku hulvmaa təlailai na kv fɛi asilima tə.

¹⁵ Layatə kvsɛŋtəle nte i ka kəna katenasi tə yəlaa tə i nəɣə taa ké tə lukayana. Na nyəɣəlvv kpatóɣú ke i ká tiikiyina-wɛ. Na i ká yəti lesɛŋ ke tənayaasəle nte tə ké Iso kawulaya tu pááná səsəəna sulvm tənayaasəle tə tə taa.

¹⁶ Pa ŋmaawa i nəhɛɛ na i capa pə tə ké si: Awulaa Wulav, səsaa Səsə.

¹⁷ Μρύγύ μα ná ισάταα tillu nəyɔlv ilé na í səŋa ilim təə. Na í má kapusi na í heeli sumasi nsi si kuləyɪ iso tə si təna si: I timsi na í kəə Iso acima səsəŋa taa.

¹⁸ I kəə na í təyə awulaa na yoolaa na pa səsaa pa nantu, na kpayanəŋ na i təə cayalaa pa nantu, na í təyə yəlaa təna, yomaa na kasayampiya na səsaa na piya, pa nantu.

¹⁹ Μρύγύ μα ná wontuyɔ ηkv na ate awulaa na pa yoolaa pa kotaa si pa yookina kpayanv təə cayalv unɪ na ilé i nyéma.

²⁰ Tənaɣa pa kpa wontuyɔ ηkv na Iso kuyəyətutu teləsulv pəpətv wei i ka lapa piti təma ke kv isentaa tə na pá təkɪ. Piti təma nna i lakaya mpv təyə i puɣusayana mpa pa yusəna wontuyɔ kuyusvm pəyele pa səkaya kv leesyv tə. Μρύγύ pa kpayə wontuyɔ ηkv na Iso kuyəyətutu teləsulv pəpətv unɪ na pá peti-weyə kəkə tenku wei i tənna mvyv tə i taa na pa ise.

²¹ Pə kaasa mpa tə, pa kv pele na layate nte tə lukəna wei i caya kpayanv təə tə i nəyə taa tə. Ilena sumasi təyə pa nantu na pé tala-si.

20

Pusi iyaya (1000) təm

¹ Μρύγύ μα ná ισάταα tillu nəyɔlv na í luna ισάταα na í tiiki, na í təkə i nin taa ké lumanɟ púyúy səsəəv saafv na alukpalunɟ tanɟunɟ nuli.

² Tənaɣa i siisaa na í kpa tvm səsə kypəŋ unɪ na í tv-i alukpala si í caya mpyúy pusi iyaya (1000). Iləyəv ke pa yaa mpv si: Tvm səsə kypəŋ, na kulvm inəyələ Satanɪ.

³ Μρύγύ ισάταα tillu kpayə-i na í peti lumanɟ púyúy səsəəv taa na í təkɪ, na í kaləsi na í tv pə təə ké kuyusvm si tvm səsə í taa tasa mpa hikuɣu na í tolisi katerasɪ təə yəlaa, haləna pusi iyaya (1000) ηke ká te na pəcó. Pə waalɪ ilə paa tulɪ-i weə naale.

⁴ Μρύγύ μα ná kumlee na pé hawa a təə cayalaa ke pəsvyv si pá hvukɪ təm. Na má ná tətəyə mpa pa heelayə tampana nna a təə Yesu kulaa tə na Iso Təm na pá lenti-weyə pə təə tə pa ləsasi. Pəle pa taa sɛə wontuyɔ ηkv na kv leesyv. Pəyele pa ta tv wontuyɔ ηkv kv kuyusvm ke pa tokunɟ yaa pa nin taa. Μρύγύ pa fema na pá ná Kilisiti pá təyə kawulaya ke pusi iyaya (1000).

⁵ Ama pusi iyaya (1000) ηke kaa tema na pəcó sətəa ləlaa fe. Sətəa taa fem kancaalaya nyəm nté.

⁶ Mpa paa fe fem kancaalaya nyəm pəne pə taa tə mpeyele lelenɟ nulaa, na mpeyele pə paasaa na pé kooli kooləe kypəna. Səm kulələm u tasəyɪ-weyə pəsvyv. Ama paa la Iso na Kilisiti pa kətəlaa, na pá na-i paa təyə kawulaya ke pusi iyaya (1000) taa.

Satanɪ kpisuyɔ

⁷ Pusi iyaya (1000) ηke ka kəŋ na ká yoosi iləna pá túli Satanɪ ke i saləka taa.

⁸ Na i ká cəə antulinya piitimnaa təna təə təpai na í puɣusi yəlaa. Mpeyele Kəkɪ na Makəkɪ. I ká koti-we si pá yoo, na paa weə payale isv tenku nəyə kanyəŋa pəe.

⁹ Pa luna nté na tetv təna təə ké paa le, na pá tá kotaya ke Iso yəlaa təsikile na Iso luyv tɛɛ icate. Ama kəkə luna ισάταα na ká kv pa təna tənəŋnaŋ.

¹⁰ Μρύγύ pa petə Iləyəv wei i puɣusayə-we təyə kəkə na asimti pə tenku wei i taa paa tema wontuyɔ na Iso kuyəyətutu teləsulv pəpətv ke petvyv tə i taa. Ilim na ahoo ke pu naasəyɪ-weyə tam təə ké mpv.

Kantəkaya hvle

¹¹ Μρύγύ μα ná kumte səsəəle kəhvləmlə na tə təə cayalv. Tənaɣa tetv na ισάtnəyv mvka yem ké i isentaa təkpataa.

¹² Pə waali ké ma ná səttaa səsaa na səkpema na pá səŋa kumte isentaa. Ḿpóyó pa heta takəlası. Ulena pá hetı takəlaya lenka tətə, keleyele weesuyu nyəŋka. Ulena pá suv səttaa ke təm nti nti paa lapa na pá ŋmaa-təyi takəlası nsı sı taa təyə huɲnau.

¹³ Ḿpóyó tenku ləsa səttaa mpa ı ka lipa tə. Na səm na səttaa təcayale náá ləsi tətəyə yəlaa mpa paa we pə taa tə. Ulena pá pəsı paa wei ké nti ı ka lapa tə.

¹⁴ Pə yela səm na səttaa təcayale, ulena pá petı peleye kəkə tenku taa. Kəkə tenku inəyale səm kulələm.

¹⁵ Ye wei ı hətə í fei weesuyu takəlaya taa, kəkə tenku taa ké pa petəyi-ı.

21

Isəntəyuv kufaləyuv na tetv kufatv

¹ Ḿpóyó ma ná isəntəyuv kufaləyuv na tetv kufatv. Isəntəyuv kupənyuv na tetv kupəntv ka muka yem ké, na tenku ná fei tətə.

² Na má ná ıcate nanŋ nyəntə. Yosalem kufalv, na tə luna isəttaa ké Isə kin na té tiiki. Tə tayana tə təyi teu ké isu pəelə tayənyuv ı ti na í puki ı paalv kin tə.

³ Tənyaya ma nu pə yəyətəna kumte kin na nəyə səsəyaya sı: Pənente Isə təcayale we yəlaa hekv. ı na-we paa cayana, na paa la ı yəlaa. Pá na Isə mayamaya paa cayana na pá nyənəyi-ı pa Isə.

⁴ ı ká husı pa isəlv m təna təpai. Sə m kaa tasa wəev. Kupə m pi pə təna pu muki yem.

⁵ Ḿpóyó wei ı caya kumte tətə tə ı təma sı: Pənente ma pəsəyi pə tənyaya kufam. Na ı heela-m sı: Nmaa-tı. Mpi tə ma kuyəyətətv ke tampana ké, na tə muna pá tə-tı na taa.

⁶ Na í tasa sı: Pə lapayale. Mayale Aləfa na Omeka, kancaalaya tv na kantəkaya tv. Ləkətv í wəna wei, maa ha-ı weesuyu lv m səelə ke faalaa na í nyəə.

⁷ Ye wei í lapa kəlv maa lapi-ı kuvəəv kəne, na ı ká yaa-m ı Isə, na maa yaa-ı ma pəyalv.

⁸ Ama pə yela səyəntvnaa na ma ta nyı isənaa na acaalətv nyəma na yəlvkulaa na asilima lataa na mpa pa lakı topotopo təma tə na tin laalaa na pəpətvnaa təna pa təcayale nté kəkə na asimti pə tenku wei ı muyı kəkə tə ı taa. Sə m kulələm nté.

Yosalem kufalv

⁹ Isəttaa tillaa naatosompəyolaya wei ı ka təkə kəpənaa na pá suna kənaasənam kantəkaya nyəm ke təm naatosompəyolaya tə pa taa ləlv kəma na í tə-m sı: Kəə na má huli-ŋ pəelə wei paa kpa tə, ıwəyaya alv nté.

¹⁰ Ḿpóyó Feesuyu tənə-m na isəttaa tillu kpaaya-m na í kraasi puyv səsəəv nakvli kv comcom nəyə taa. Tənyaya ı hula-m Yosalem, ıcate nanŋ nyəntə nte tə luna Isə kin ke isəttaa na té tiiki tə.

¹¹ Na té na Isə teeli tənyənənyəni. Tə teekaya kəkə ké na pə nəyəsəna liyitee pəle kuvələcəlle nte tə naa isu tin tə.

¹² Koluŋa səsəəŋka kuvulaya cəna-te, na tə wəna nənəəsı naanəwa na naale, na isəttaa tillaa naanəwa na naale tanja tə nənəəsı. Na pá ŋmaa nənəəsı nsı sı təə ké Isəyeli nyəma kpeka naanəwa na naale həla.

¹³ Nənəəsı tooso ka wəna paa həyələyuv ŋku kv təə, ilim təlvle təə ké nənəəsı tooso, na ilim ntəyən təə ké tooso, pə mpətəŋ təə ké tooso, na ilim tətəle təə ké tooso.

¹⁴ Puv naanəwa na naale təə ké koluŋa na ıcate pə səŋaa. Na pə ŋmaawa puv ı ı təə ké ıwəyaya tillaa naanəwa na naale həla.

¹⁵ Isəttaa tillu wei ı yəyətəyana-m tə ı təkə camləyuv kumayəsuyv ke ı nin taa. Camləyuv ŋku kv ké wəla ké, sı ı mayəsəyəna ıcate na tə nənəəsı na tə koluŋa.

¹⁶ Kəŋkəməŋ liyiti ké ıcate wəna, na tə wan təə na tə tayaləŋ təə we teitei. Ḿpóyó isəttaa tillu mayasa ıcate na ı camləyuv ŋku, na ıcate kəŋkəŋ tayaləŋ we

kilomεεtələnaa iyisi naale na ημνυγυ (2200), na tə wan tə na tə kηkηkηlμməη tə tətəγə mpυ.

¹⁷ Na isətaa tillu maγasi koluηa tətə, na kele ka kηkηkηlμməη maγana mεεtələnaa nutoso na kakpası. Isəna pa maγasəγı təγə ı maγasaa.

¹⁸ Liyitee pεε kucələcələε ke pa ηmana koluηa. Pə yela ıcate tə, wola maγamaya ke pa ηmana təle, na wola ınu ı we təcəıceı kέ ısu tıη.

¹⁹ Liyitee pεε ke pa lapəna kacəka ke ıcate koluηa kite tεε pεε tə. Kancalaya nyənte nté liyitee pəle nte tə sita cuntv na pooku tə. Naale nyənte nté liyitee pəle nte tə we pooku təle tə. Tooso nyənte nté liyitee pəle pooku na atəntəte. Liyiti nyənte nté liyitee pəle tıη atəntəte.

²⁰ Kakpası nyənte nté liyitee pəle kηkηεεtəle. Naatoso nyənte nté liyitee pəle kuseεmle cuntv taka. Naatosompəγolaya nyənte nte liyitee pəle atəntəte na pooku. Pəlefei nyənte nté liyitee pəle atəntəte na pooku nyənte. Pəγolayafeı naanowa nyənte nté liyitee pəle tıη kasasəηa nyənte. Naanowa nyənte nté liyitee pəle atəntəte kasasəηa nyənte. Naanowa na kulμm nyənte nté liyitee pəle pooku atəntəte nyənte. Naanowa na naale nyənte nté atəntəte akpaayala.

²¹ Nənəəsi nsı sı naanowa na naale su kέ kacəka wontu naanowa na naaleγe, paa nənəγə ηka na ka kacəka wontuγu. Wola maγamaya pəna ıcate nté tə hapəle təna, na wola ınu ı weε kέ ısu tıη wev tə.

²² Ma ta na Isə təseεle səsəle ke ıcate nté tə taa. Mpi tə, Taca Isə kawulaya tu na lwəyaya paa kəna ıcate nté tə Isə təseεle səsəle.

²³ ıcate nté tə ta tasa ilim yaa isətv pə təm ke lapv sı pə naakı tə taa. Mpi tə, Isə teeli ká naana tə taa ısu kəkə, na lwəyaya kəna tə kəkə.

²⁴ Antulinya taa yəlaa ká təηna tə kəkəsi, na ate awulaa səsaa ká pona tə taa kέ pa apıtitu.

²⁵ Tə nənəəsi ká tólı mpyγy ilim taa kέ, sı kaa təkı. Pə taya pulv, ahoo feı tətə sı a tasəγı yuyu.

²⁶ Paa pona tə taa kέ piitim təna yəlaa apıtitu na pa səsəntv.

²⁷ Na asilima nyəm napəlı yaa yəlaa mpa pa lakı acaalətv na pəpətv tə pa kaa svv tə taa. Ama mpa pa həla we weesuyu takəlaya ηka ka kέ lwəyaya nyəηka tə ka taa tə, mpe paa svvna ıcate nté tə taa.

22

¹ Isətaa tillu hula-m tətəγə weesuyu lvm pəγə səsəγa, na ka lvm we təkai kai ısu tıη, na ká luna Isə na lwəyaya pa kumte tεε.

² Na ká kpeη ıcate səsəle nté tə hapəle hekv taa. Na weesuyu tγv səηa pəγə səsəγa ηke ka kvntemıη naale tə, kune na cəne na kune na cəne, na kv luləγı təm naanowa na naaleγe pənayə taa. Paa isətv wei kέ kv luləγı. Kv hatv haakı piitim yəlaa ke alaafəya.

³ Mpi Isə təηsa mpusi tə pə taa pulv kaa weε ıcate nté tə taa.

Isə na lwəyaya pa kumte ká weε tə taa, na Isə pəyalaa ká seεkı-ı.

⁴ Paa ná ı isəntaa, na paa ηmaa ı həte ke pa tokuη taa.

⁵ Ahoo feı sı a tasəγı yuyu tətə. Pa kaa nyulı sı fətəla yaa ilim ı naa-we. Pə taya pulv, Taca Isə ká tv-weγe kəkəsi. Na paa təγə kawulası ke tam tə.

Yesu kənte

⁶ Mpyγy isətaa tillu heela-m sı: Təmnaa pane pa kέ tampana kέ, na pa nəγəsəna pə te-we na taa. Na Taca Isə wei ı haa Isə kvγγətvtv teləsəlaa ke ı Feesuyu tə, ınu ı ka tilina ı isətaa tillu sı ı hólı ı pəyalaa ke mpi pə weε pə kəη nənəə tə.

⁷ Mpyγy Yesu yəγətəa sı: N nuwaa, maa kəə nənəə. Leləη nulv nté wei ı təηəγı cele təmnaa mpa pa ηmaa takəlaya kanε ka taa tə.

⁸Yohaani má, ma nuna na má nana ma isəle ke pəne inɪ pə təna. Ma kəma na má te pə tənaya m̀p̀ỳỳ nuw na nav, ɪlena má həntɪ isətəa tillu wei ɪ hola-m-wɪ tɔ ɪ nɔhɛɛ tɛɛ sɪ ma sɛɛki-ɪ.

⁹Tənaya ɪ tɔma-m sɪ: Taa la mpv, ta tənaya təmle nyəma ké. Tayale mpv na nyá taapalaa Iso kuyəɣətutv teləsəlaa na mpa pa tənəɣɪ takəlaya kanɛ ka taa təmnaa tɔ. Ye sɛɛtv ɪɛ, Iso ké n ká sɛɛ.

¹⁰M̀p̀ỳỳ ɪ tɔma-m sɪ: Taa nmesɪ takəlaya kanɛ ka cele təmnaa panɛ yoo. Pə taya pulv, paa suwa waatv wei sɪ kəkəlɔnaa panɛ paa la tɔ waatv inɪ ɪ wusaa.

¹¹Wei ɪ laki isayətv tɔ pɔntv ɪ weɛ ɪ isayətv taa na ɪ tənna lapv. Na wei ɪlé ɪ ké asilima tv tɔ pɔntv ɪ weɛ ɪ asilima taa na ɪ tənna ɪ təɣɪ pilisuyv. Na wei ɪlé ɪ ké kupan tɔ pɔntv ɪ weɛ ɪ kupantv taa na ɪ tənna tɔ lapv. Na wei ɪlé ɪ we tənənɛ tɔ pɔntv ɪ weɛ ɪ tənənɛ taa ké mpv.

¹²M̀p̀ỳỳ Yesu yəɣətəa sɪ: N nuwaa, maa kəɔ nɔnɔɔ. Maa kpenna ma kufeləɣ na má kəɔ na má felɪ paa wei ké mpi ɪ lapa tɔ.

¹³Maya Aləfa na Omeka, maya kancaalaya tv na kantəkaya tv. Mayale caallv na tɛsəlv.

¹⁴Lelenɛ nulaa nté mpa pa cətəɣɪ pa capanaa na pə ha-wɛɣɛ mpaav sɪ pá təɣɔ weesuyv tɣv pee, na pá tənna ɪcətɛ nɔnɔsɪ na pá svv ɪcətɛ taa tɔ.

¹⁵Ama acaalətv nyəma na mpa pa laki topotopo təma tɔ na asilima lataa na yulvklāa na tɪɲ laalaa na mpa pa ké pəpətɔnaa ke pa yəɣətaya taa yaa pa kulapvtv taa tɔ, ɪcətɛ waalɪ ké pu kaa-we.

¹⁶Yesu má má tilina ma isətəa tillu sɪ ɪ kpaalɪ-mɛɣɛ tɔ tənaya Yesu sɛɛlaa kpeka taa. Tafitiɪ lələna na pə ləlɪ na pə ləlɪ-m. Mayale tɔlvmaluyv.

¹⁷Feesuyv na asaav kufalv sɪ: Kəɔ.

Ye wei ɪ nu mpv pɔntv ɪ tɔ tətɔ sɪ: Kəɔ.

Lokətv ɪ kpa wei pɔntv ɪ kəɔ. Ye wei ɪ caa weesuyv lɔm, ɪ ka hiki-wəɣɪ faalaa.

Nti pa tɛsəna takəlaya kanɛ tɔ

¹⁸Yohaani má ma kpaaləɣəna na isəle kuseemle ke mpa pa təna pa nu cele təmnaa mpa pa nmaa takəlaya kanɛ ka taa tɔ sɪ: Ye pə cəpa wei na ɪ sɔsə puluyv tɔ tɔ, Iso ká sɔsɪ kɔnaasənam mpi pə təm pa keesa takəlaya kanɛ ka taa təɣɔ pɔntv saləka tɔ.

¹⁹Na ye pə cəpa nəɣəlv na ɪ pasa cele təmnaa mpa pa we takəlaya kanɛ ka taa tɔ, Iso ká pɛ pɔntv ke ɪ paa nyəm ke weesuyv tɣv pee taa, na Iso ɪcətɛ nanɛ nyəntɛ nte tɔ təm pa keesa takəlaya kanɛ ka taa tɔ tɔ taa.

²⁰Wei ɪ tɔ pə təna isəntɔ pə wəna tampana tɔ ɪ tɔma sɪ: Kupam maa kəɔ nɔnɔɔ. ɛɛ, pə la mpv. Taca Yesu, kəɔ mpv.

²¹Taca Yesu ɪ hólɪ mə tənaya pɛɛɛɛ.

